Digitized by Google

13
17 L
38

19-7-F-22

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

A
12
17 L
[illegible]

IASON DE ACTIONIBVS.

LECTVRA PRAECLARISSIMA, AC OMNIBVS iuris ſtudioſis vtiliſsima, Do. Iaſonis Mayni iuris vtriuſque celeberrimi interpretis ſuper nodoſo Titulo de Actionibus in Inſtitutionibus Iuſtinianeis, nouiſsime per Do. Antonium Angelum Carcaſſonam Sardum ciuem Algherenſem vtriuſque cenſuræ peritiſsimum, emendata, priſtinóque nitori reſtituta,

Cum Additionibus eiuſdem authoris, & aliorum luculentiſsimis, ac etiam Summariis Do. Balthe. Seuerini nuper adiectis.

Ad hæc

Termini Actionum omnium, cum arbore elegantiſsima, ac eius declaratione, per Do. Ioannem Criſpum Montanum ciuem Aquilanum ad iuris profeſſorum communem vtilitatem collecti, vt nihil amplius deſiderari poſsit.

SOC. IESV BIBL. COLL. ROM.

LVGDVNI,

M. D. LIIII.

MARIANO SOCINO IVNIORI

IVRISCONSVLTORVM

principi Antonius Angelus

Carcaſſona Sardus

S. P. D.

QVVM TIBI, QVI NVNC INTER IVRISCONSVLtos principem locum tenes, aliquot annos operam dediſſem, & tantùm, vt mihi videbar, profeciſſem, vt iam tum qui libri ius ciuile diſcere cupientibus legendi, qui reiiciendi eſſent, poſſem iudicare, id ego quoque, quod omnes arbitrantur, cognoui, Iaſonis Mayni commentarium, quod de Actionibus inſcribitur, ita ſtudioſis iuris eſſe neceſſarium, vt ſine illo vix quiſquam multùm poſsit proficere, ita vtile, vt qui illud paulò accuratiùs legat, facilè Iuriſconſulti nomen aſſequi poſſe videatur. Sed ita rurſus mendosè deſcriptum nemo vt facilè, quid ille dicat, aſſequatur: itaque cœpi egomet mecum cogitare, me rem tum mihi, tum ſtudioſis omnibus vtilem facturum, ſi librum tam neceſſarium, támque vtilem, non magis corrigendum, quàm breuiſsimis quibuſdam quaſi interpretationibus explicandum ſuſcepiſſem. Atque cùm omnino experiri, quid poſſem præſtare, decreuiſſem, id domi, an Bononiæ tentarem, deliberabam. Hîc enim ſtudiū diſcendi, tuíque audiendi, & temporis anguſtias, domi verò propria quædā iurgia, ac familiares curas, impedimento fore videbam: Quum tu mihi author fuiſti, nihil vt ea re antiquius haberē. Tuam igitur authoritatem, & conſilium ſecutus, tanto ſtudio ad rem acceſsi, vt quod opus ſexto idus Iunij inchoaui, id Calendis Nouēbribus abſoluerim. quamuis multi mihi, & magni labores fuerint ferendi, dum vel librariorum menda tollo, vel legum veras præſcriptiones perueſtigo, vel de quibuſdam rebus coniecturas facio, alias interpretor, & aliis notas appono: vt opus quàm emendatiſsimum, atque id ipſum in tuo nomine appareat, ne & tibi meæ erga te voluntatis, & obſeruantiæ ſignificatio, & ſtudioſis, & amicis opus ipſum diutius debeatur, Hoc igitur tu, quicquid eſt muneris, accipies, vt ab eo profectum, qui tibi quicquid iuris ciuilis vnquam didicit, acceptum referat, vt iam tu, ſi quis hoc opus vituperet, id vt tuum tueri, & defendere debeas, quod te facturum ita ſpero, vt mihi pro certo pollicear. Vale.

INDEX ALPHABETICVS SVPER PRAECLARISSIMA LECTVRA DOMINI IASONIS DE MAYNO

Mediolanenſis, in difficillimum & longè vtiliſsimum, ac Iuri ſtudentibus perquàm neceſſarium Titulum de Actionibus, in Inſtitutionibus Iuſtiniani, per legum doctorem acutiſsimum dominum Benedictum de Vadis Foroſempronienſem editus, materias notatu dignas in dicta lectura contentas ampliſsimè complectens feliciter exorditur.

De litera A.

ABeſſe ex cauſa probabili, & neceſſaria qui dicatur. §. Rurſus. nu.3. folio 33
Ablatiui abſoluti cuius naturę ſint. §. Rurſus.nu.82. 83
Abradẽs literas ex inſtrumẽto, qua pœna puniatur. §. Pœnales.nu.35. 71
Abſens ex quibus abſentis reſtituatur. §. Rurſus.nu.7. 34
Abſens quot modis quis dicatur. §. Rurſus.nu.4. 33
Abſens an in dubio quis præſumatur, niſi probetur. §. Rurſus. numero 5. eodem
Abſens cauſa Reipublicæ qui propriè dicatur. §. Rurſus. nu.2. 33
Abſens ſi præſcribat rem præſentis quid? §. Rurſus.nu.18.& 19. 35
Abſolutio à iuramẽto in quibus requiratur. §. Itẽ ſi qs.nu.73.& 74. 68
Abſentiarum genera quot ſunt. §. Rurſus.nu.2. 33
¶ Acceſsiones an veniant officio iudicis, an iure actionis. §. Actionum.numero 52. 109
Accuſare patrem, vel patronum an liberto, & filio permittatur. §. Pœnales.nu.37. 73
Accuſationes, quæ ex quacunq; lege, vel edicto deſcendunt, perpetuæ ſunt. § Sed iſtæ.nu.33. 17
Accuſationes ex quacunq; lege, vel edicto deſcendant, perpetuæ ſunt. § Pœnales.nu.10. 70
Actio perſonalis quæ dicatur. § Omnium.nu.49. 14
Actio rerum amotarum ita finitur anno, ſicut condictio furtiua. §. Omnium.nu.50. eodem
Actio de peculio dicitur actio in rem. § Omnium.nu.57. eod.
Actio de peculio deduci poteſt in cõſtitutũ. § Omniũ.nu.56. eod.
Actio in rem cui competat. § Omnium.nu.58. eod.
Actio confeſſoria in rem actio eſt. § Omnium.nu.59. eod.
Actio in rem quid requirat ex parte rei conuenti. §. Omnium. numero 65. 15
Actio in rem quid requirat ex parte actoris. § Omnium.nu.66. eod.
Actio realis præſupponit obligationem. § Præterea.nu.21. 135
Actio ex iuramento in litem non oritur. in d. § .nu.13. eod.
Actio omnis in qua res ſecundum præceptum iudicis non reſtituitur arbitraria dicitur. in d. § .nu.14. eod.
Actio Publiciana an competat feudatario, ſeu vaſallo. §. Sed iſtæ. numero 57. 28
Actio Publiciana an competat vero, & directo domino. §. Sed iſtæ. nume.59. & 66. eod.
Actio Publiciana propter quem propriè inuenta eſt. §. Sed iſtæ. numero 60. eodem
Actio Publiciana, & rei vendicatio an ſimul intentari poſsint. §. Sed iſtæ.nume.63. eod.
Actio ad exhibendum ad quid, cui, & contra quem competat. §. Pręterea.nu.42.44.& 47.fo.137.& agẽs hac actione quibus temporibus intereſſe debeat.nume.45.& qualiter pętendens aliquo modo ſua intereſſe rem exhiberi probare habeat tale intereſſe.nume.46. & qualiter in ea procedatur, & quales probationes requirantur. nume.52, 53.& 54.& an in hoc iudicio ſummatim debeat procedi. nume.55.& an exceptiones, quæ altiorem indaginem requirunt, admittantur.nu.57. & an ſi fuerit lis conteſtata ſuper rei vendicatione vel ſuper alio iudicio petitorio amplius ad exhibendum agi poſsit. in d. § .nume.60. eod.
Actio reſciſſoria an ſit propriũ nomẽ actionis. § Rurſus.nu.76. 37.
Actio reſciſſoria an natiua, ſeu datiua dicatur. § Rurſus.nu.77. eod.
Actio natiua quæ dicatur, & quæ datiua. § Rurſus.nu.78. eod.
Actio reſciſſoria an ſit directa vel vtilis. § Rurſus.nu.80. eod.
Actio reſciſſoria quando competat. §. Rurſus.nu.81. 38
Actio reſciſſoria, & officium iudicis reſcindens, an ſimul intentari poſsint. § Rurſus.nu.85. eod.
Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquiparatur. § Sed iſtæ. numero 15. 16
Actio Publiciana an detur contra poſsidentem titulo pro hærede §. Sed iſtæ.nume.22. 10
Actio Publiciana vt competat, quid neceſſariò requiratur. §. Sed iſtæ.nume.37. 17
Actio Publiciana an competat eccleſiæ, non facta traditione. §. Sed iſtæ.nume.36. eod.
Actio Fauiana cui cõpetat, & quis eã inuenit. § Item ſi quis.nu.95. 45
Actio Caluiſiana cui competat, & quis eam inuenit. §. Item ſi quis. nume.96.98.& 101. eod.
Actio Pauliana quare ſic appellatur. § Item ſi quis.nu.98. eod.
Actio quaſi Fauiana quæ ſit, & quæ quaſi Caluiſiana. §. Item ſi quis. numero 100. eod.
Actio negotiorum geſtorum directa & contraria quibus competat. § Actionum.nume.174.& 175.fol.115.& 116
Actio ex teſtamento an ſit arbitraria propter locum. §. Actionum. numero 11. 108
Actio quæ competit ex donatione cauſa mortis, eſt ſtricti iuris in d. § .nume.14. eod.
Actio pro tutela an ſit ſtricti iuris, & naturam bonæ fidei habeat in d. § .numero 15. eod.
Actio oneris aduerſi an ſit bonæ fidei, an ſtricti iuris. in d. § .nume.19. 20.& 32. eod.
Actio præſcriptis verbis an ſit bonæ fidei. in d. § .nu.22. & 25. eod.
Actio petitionis hæreditatis an ſit bonæ fidei. in d. § .nume.24. eod.
Actio ſubrogata accepit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. in d. § .nume.16. eod.
Actio rei vxoriæ transfuſa in actionem ex ſtipulatu, dat ei propriam naturam bonæ fidei, licet aliâs ſit ſtricti iuris. in d. § .nu.20. eod.
Actio ſi ſtatutum vel conſuetudo formiter diſponat, an ex eo con-

Index.

tractu,vel ex ea cauſa ſuper qua formiter diſponit locum habeat. §.Item ſi quis.nu.48.& 49. foliu 66

Actio an ex iuramento taxationũ expenſarum, vel ex iuramento in litem oriatur. §.Item ſi quis.nu.50. eo.

Actio Publiciana,ſi traditio fiat alicui à non domino, an cõtra quemlibet vigore iuriſiurandi detur. §.Item ſi quis.nu.51. eod.

Actio ſi in dilatione iuramenti non iuretur, quia pars dicit contenta conſciẽtiæ & fidei alterius credere,& ita credit an & quãdo oriatur,ita quod agi & recipi poterit ſicut ſi iuratũ eſſet. §.Item ſi quis, nu.52.cum iiij.ſequen. 67

Actio de conſtituta pecunia,an & quando neceſſaria ſit. §. In perſonam.numero 45. 58

Actio quare ſpeciale ſit,quòd in conſtituto ex pacto nudo oriatur. §. in perſonam.nu.46.51.& 52. 58.& 59.

Actio ex pacto nudo geminato nũquid oriaẽ. §. In perſonã.nu.47 58

Actio ſi ſit appoſitũ pactũ incõtinenti iuxta contractum bonæ fidei, quo caſu ex illo contractu informetur. §.Actionũ. nu.95.& 96. 118

Actio bonæ fidei informata,quamuis ſui natura ſit bonæ fidei,tamen propter informationem erit ſtricti iuris.in d.§.nu.97. eod.

Actio pręſcriptis verbis ex qbus cõtractibus deẽ in d.§.n.99.& 100.eo.

Actio quãdo iuramentũ eſt pręſtitũ ſuper aliquo certo,& ſpecificato cõtractu,an dicaẽ naſci ex illo cõtractu. §.Itẽ ſi quis.nu.34.& 35. 65

Actio ex iuramento nudo an iuranti competat, & nunquid aduerſario contra quem ſit iuratum. d.§.nu.38. eod.

Actio eſt ius.io tit.Supereſt.nu.33. 6

Actio quaſi Seruiana quare ſic appellatur. §.Item Seruiana.nu.82. 51

Actio Seruiana quare ſic dicta ſit. §.Item Seruiana.nu.83. eod.

Actio reſciſſoria quotuplex ſit. §.Rurſus.nu.11.& 18. 34

Actio inſtitutoria quid, & quare appellatur inſtitutoria. §. Rurſus. nume.14. eod.

Actio reſciſſoria,quæ eſt reſtitutoria, qualiter diffiniatur. §.Rurſus. numero 15. eod.

Actio inſtitutoria, & reſtitutoria,qualiter differãt. §.Rurſus.n.16.eo.

Actio reſtitutoria non datur,niſi officio iudicis implorato. §. nume. & foliu.vt ſupra.

Actio ex empto, & aliæ hîc enumeratæ an ſint pœnales. §.Sequens. numero 4. 85

Actio in duplum quando competat. §.Sequens.nu.5.& 6. eod.

Actio fami. erciſ. vt competat neceſſario quid requiratur. §. Quædam.nu.46.47.48.& 50. 96.

Actio fa.erciſ.an ſi ſemel actũ ſit,iterũ agi poſſit. §.Quędã,nu.49.eo.

Actio in factum deſcendens ex edicto de calumniatoribus,an poſt annum ſit pœnalis tantũ ex parte actoris,& rei perſecutoria ex parte rei conuenti. §.Pœnales.nu.4. 70

Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquiparatur. §. Sed iſtæ. nume.84.85.& 87. 38

Actio de peculio an ſit in rem,vel in perſonam. §.Actiones.nu.18. 61

Actio de peculio ex qua obligatione oriaẽ. §.Actiones.nu.19.& 30.eo.

Actio quæ competit contra filium, & quæ datur contra patrem, an ſit eadem numero. §.Actiones.nu.31. eod.

Actio legis Aquiliæ directa quo caſu detur:& an emphyteutæ,& feudatario competat.ver.Ex maleficiis.nu.95.& 98. 93

Actio legis Aquiliæ cui competat.ver.Ex maleficiis.nu.97. eod.

Actio petitionis hæreditatis poſtquam hæres ſemel poſſeſſionem rerum hæreditariarũ adeptus ſit,amplius in futurum intentari non poteſt. §.Actionum.nu.185. 118.

Actio pignoratitia, & actio hypothecaria qualiter differãt. §. Actionum.nume.165. 116

Actio petitionis hæreditatis directa cui competat.in d.§. nu. 186. cum ij.ſeq.& 192.cum ij.ſeq. eod.

Actio ciuilis in rem qualiter in reali competat,& qualiter in perſonali. §.Item ſi quis.nu.41.& 44. 66

Actio Publiciana in caſibus,in quibus vſucapio procedere poteſt,locum habet. §.Sed iſtę.nume.16.& 17. 26

Actio Publiciana an ad res incorporales detur.in d.§.nu.18. eod.

Actio in factum an ſit eadẽ quę actio pręſcriptis verbis. §.Actionum. nume.115.& 118. 113

Actio in factũ quare dicatur.in d.§.nu.116. eod.

Actio in factũ,quę daẽ loco actiõis pręſcriptis verbis ꝓ æſtimatiõe,vel ꝑmutatione an ſit bonæ fidei vel ſtricti iuris.in d.§.n.120.& 121.eo.

Actio Publiciana an in vectigalibus & aliis prædiis competat. §.Sed iſtæ.numero 31. 26

Actio de dote an ſit de iure gentium. in titu.Supereſt.nu.47. 7

Actio deſcendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur.in titu.Supereſt.nu.48. eod.

Actio finium regundorum an competat ratione ſolius proprietatis. §.Quædam.nume.71. 97

Actio deſcendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur. in titu.Supereſt.nu.40. 6

Actio ad exhibendum an cum alia actione in vno libello cumulari poſſit. §.Præterea.nu.59. 137

Actio Publiciana an competat pro rebus furtu ſubtractis. §. Sed iſtæ. numero 42. 27

Actio de peculio, & actio exercitoria, qualiter differant. §.Actiones. numero 47. 61

Actio noxalis quare locum nõ habeat in delictis filiifamilias ſicut ſeruorum. §.Præterea.nu.63.& 64. 137

Actio noxalis in quibus delictis locũ habeat.in d.§.nu.65.& 66. eod.

Actio familię erciſcũdę ad qd cõpetat. §.Quędã.nu.1.4.& 5. 93.& 94

Actio cõmuni diuidundo ad quid competat. §.Quædam.nu.6. eod.

Actio Seruiana eſt actio realis Saluianum interdictum perſonale. §. Item Seruiana.nu.100. 52

Actio de in rem verſo,& quod iuſſu cõtra patrem,filio mortuo, perpetuæ ſunt. §.Actiones.nu.42. 62

Actio iniuriarum datur contra prohibentem vti ſeruorum miniſterio,in §.Aequæ ſi.nu.7.& 10. 12

Actio communi diuidundo quibus competat, & in quibus. §.Quædam.nu.12,cum quinq; ſeq. 96

Actio de conſtituta pecunia iſta cõpetat ad pœnam nudo pacto promiſſam,ſicut ad ſortem principalem. §.In perſonam.nu.56. 59

Actio an hodie ex pacto nudo de donando oriatur, an verò conditio ex lege propter pactum. §.In perſonam.nu.57.& 58. eod.

Actio quod metus cauſa,quantumcunq; ſit ſtricti iuris, tamẽ arbitraria eſt.ver.Quadrupli.nu.51.& 52. 105

Actio quod metus cauſa,quãdo cõpetat.in d.ver.nu.54.55.56.& 60.eo.

Actio ex ſtipulatu ꝓ dote an cõpetat patri mulieris. §.Fuerat.n.53.122

Actio de dote eſt cõmunis patri,& filiis.in d.§.nu.54. eod.

Actio perſonalis,& hypothecaria an poſſint ſimul & ſemel in eodem libello intentari. §.Item Seruiana.nu.131. 55

Actio ex ſtipulatu,quæ pro dote repetẽda cõpetit,an ſit bonę fidei,& quid ſi competat extraneo, & an in ea currant vſuræ. §. Fuerat. numero 11,14.15.& 16. 120

Actio petitionis hæreditatis non datur contra titulo poſſidentem. §. Actionum.nu.195.cum tribus ſeq. 116.& 171

Actio petitionis hæreditatis an competat contra poſſidentem titulo putatiuo,in d.§.nume.199. eod.

Actio ex ſtipulatu ficta vel præſumpta an ſit vtilis, an directa. §. Fuerat.numero 64. 123

Actio an ſi ciuilis,ſeu prætoria quomodo cognoſcaẽ. §.Sed iſtæ.n.38.27

Actio Publiciana an domino præiudicet. §.Sed iſtæ.nu.86. 38

Actio de dote an naſcatur tempore contracti matrimonij, an ſolutó matrimonio. §.Fuerat.nu.128. 128

Actio ex locato ad quid competat. §.Actionum.nu.159. 115

Actio ex conducto ad quid competat.in d.§.nu.160. eod.

Actio ex pacto nudo nũquid oriatur.& quid de geminato. §. In perſonam.nume.68.& 69. 59

Actio ex ſtipulatu pro dote an competat,ſiue dos fuerit incerta, ſiue certa. §.Fuerat.nu.51. 122

Actio reſciſſoria per litis conte.perpetuetur. §.Pœnales.nu.114. 76

Actio ſerui corrupti propter quas cauſas cõpetat. §.Omnes.nu.6. 98

Actio in factum ex ædicto,ne quis eum, an ſit merè pœna. §. Pœnales.numero 97. 74

Actio de dote ſi nouetur, in actione nouante intelligantur repetita priuilegia huius actionis de dote nouatæ. §.Fuerat.nu. 114.117

Actio in fa

Actio in factū ex edicto de calūnia dat in quadruplū intra annū vtilē, & poſt annū in ſimplū tātùm.ver.Quadruplū.n.79.cū vij.ſeq.f.106
Actio Seruiana ad quid ſit introducta.§.Item Seruiana.nu.102. 54
Actio Seruiana, ſeu hypothecaria ex vna parte, & pignoratitia tam directa, quàm contraria ex alia, qualiter differunt.§.Item Seruiana.numero 103. eod.
Actio confeſſoria quibus verbis proponatur, & quibus negatoria.§. Aequè ſi.nu.47. 23
Actio cōfeſſoria, & negatoria, quare dicant in rē.§.Aequè ſi.n.54.eo.
Actio cōfeſſoria, & negatoria, quę dicātur.§.Aequè ſi.nu.55.& 56.eo.
Actio legis Aquiliæ contra negantem competit ad duplum.ver.Ex maleficiis.nume.19. 88
Actio quod metus cauſa intra annum ad quadruplum, poſt annum datur ad ſimplum.ver.Quadruplum.nu.74. 105
Actio tributoria quare ſic appellatur.§.Actiones.nu.57. 62
Actio de peculio, & tributoria, qualiter differant.d.§.nu.58.& 59. eo.
Actio quæ cōtra patrē vel patronū intētari poſsit.in ti.Supeſt.nu.21. 5
Actio in factum quando infamet.in tit.Supereſt.nu.12. eod.
Actio & cauſa an ſint idem.in titu.Supereſt.nu.13. eod.
Actio olim an erat aliud, quàm ſit hodie.in tit.Supereſt.nu.14. eod.
Actio an ſit hodie vulgaris formula, & quare ſic dicebatur.in titu.Supereſt.nume.17. 6
Actio in rē, & actio in rē ſcripta qualiter differāt.§.Quædā.nu.24. 94
Actio fami.erciſc.an quantū ad præſcriptionem attendatur quod ſit pœnalis §.Quædam.nu.25.& 19. eod.
Actio finium reg.vnde naſcatur.§.Actionum.nu.76.& 77. 110.& 111
Actio pro ſocio ad quos effectus datur.§.Sequens.nu.57.cū ij.ſeq. 86
Actio Seruiana quę dicatur, & quę quaſi Seruiana, & an quaſi Seruiana, & hypothecaria ſint idem, & an differant à Seruiana.§.Item Seruiana.nu.10. 48
Actio Seruiana, ſiue hypothecaria dicitur actio in rem.§.Item Seruiana.nume.119. 54
Actio hypothecaria an dicatur realis, & quando competat.§.Item ſi quis.numero 103. 45
Actio reuocatoria an dicatur oriri ex quaſi maleficio, & an ex quaſi cōtractu, & an naſcatur ex variis figuris cauſarum.§.Item ſi quis.numero 105.& 110. eod.
Actio quæ orit ex dolo, dicit oriri ex delicto.§.Itē ſi quis.nu.109. eod.
Actio petitionis hæreditatis pro quibus rebus competat, & quæ in ea veniant.§.Actionum.nu.109.cum iij.ſeq. 118
Actio tā realis, quā perſonalis an hic definiat.in ti. Supereſt.nu.10 49
Actio Publiciana quid ſit.§.Sed iſtæ.nu.7. 25
Actio negatoria contra quem detur.§.Aequè ſi.nu.57. 25
Actio Seruiana an cōpetat ꝑ rebus inquilini.§.Itē Seruiana.n.24. 48
Actio in rem, & actio in rē ſcriptā qualiter differāt.§.Omniū.nu.8.12
Actio ex ſtipulatu ꝑ dote arbitraria dici nō poteſt.§.Pręterea.n.33.136
Actio noxalis pro dāno dato à ſeruo, an ſit arbitraria.in d.§.nu.37.eo.
Actio in factū ex edicto, ne quis eum, &c.quare dicatur merè pœnalis.§.Pœnales.nume.92.& 93. 74
Actio ſi.re.an ſit datiua, vel natiua, & quid in eo veniat.§.Quædam.numero 70.74.75.76.& 79. 97
Actio apud legiſtas dicitur, quod apud logicos argumentum dicitur.in titu.Supereſt.nu.29. 5
Actio ad exhibendum eſt perſonalis in rem ſcripta.§.Quædam.numero 20.& 44. 94.& 96
Actio pœnalis prætoria contra quos detur.§.Pœnales.nu.11. 70
Actio quod metus cauſa an proponi debeat ad reſcindendum cōtractus factos cùm dominus terrarum.ver.Quadrupli.nu.70. 105
Actio arbitraria quæ dicatur.§.Præterea.nu.1. 134
Actio reſciſſoria quid & quare reſciſſoria appellatur.§.Rurſus.numero 10.& 11. 34
Actio propter locū ſuū, in quibus caſibus dicat.ver.Plus autē.n.29.144
Actio præſcriptis verbis, quæ oritur ex pacto incontinenti appoſito iuxta cōtractū, an ſit ſtricti iuris.§.Actionū.nu.91.93.& 94.111.& 112
Actio cōfeſſoria, & negatoria quæ dicātur.§.Aequè ſi.nu.25.& 26. 21
Actio pœnalis an ad vindictam dari dicatur.§.Pœnales.nu.95. 74
Actio directa præiudicialis quòd liberis perſonis non competat, eſt notoriæ falſum.§.Præiudiciales.nu.44. 80
Actio vtilis præiudicialis contra quos competat.§.Præiudiciales.numero 45.46.47.& 52. eod.
Actio præiudicialis an reperiatur, per quam in vxorem, vel vxor aliquem in virum vendicet.§.Præiudiciales.nu.49. eod.
Actio perſonalis domino non competit pro re ſua ad dandū eam ſibi, niſi contra furē, odio furis.§.Sic itaq;.nu.1.4.33.& 34.fo.81.& 83
Actio Publiciana an cōpetat habēti vtile dominiū.§.Sed iſtæ.n.54. 28
Actio pro dote repetenda, quæ antiquitus competebat, & quæ hodie competat.§.Fuerat.nu.1. 119
Actio rei vxoriæ quare potiùs appellatur, quàm actio rei maritalis.in d.§.numero 2. eod.
Actio ſubrogata ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur.in d.§.nu.4.& 5. eod.
Actio ex ſtipulatu pro dote an ſi expreſsè non interponatur, tacitè à iure præſumatur.§.Fuerat.nu.19. 121
Actio ex ſtipulatu habet priuilegium tacitæ hypothecæ.Bona mariti ſuūt tacitè hypothecata vxori.in d.§.nu.30. eod.
Actio Publi.an detur cōtra poſsidētē titulo.§.Sed iſtæ.nu.19.& 20.26
Actio finium regundorum famil.erciſ.& communi di.an ſint ſtricti iuris.§.Actionum.nu.73. 110
Actio conſtituta pecunia vt locum habeat, quid opus ſit.§.In perſonam.numero 11.& 14. 56.& 57
Actio Publiciana an domino præiudicet.§.Sed iſtæ.nu.143. 33
Actio in factum deſcendēs ex delicto de calumniatoribus an poſt annum ſit pœnalis tantùm ex parte actoris.§.Omnes.nu. 9. 98
Actio de peculio, & inſtitoria, qualiter differaut.§.Actiones.nu.53. 62
Actio quæ oriatur, quādo in perſonali iuratur formiter, & ſit cū cauſa, & quæ quando in reali.§.Item ſi quis.nu.43.45.cum ij.ſeq. 66
Actio quot modis capiatur.in tit.Supereſt.nu.13. 5
Actio quando accuſatio dicatur.in tit.Supereſt.nu.14. eod.
Actio cōfeſſoria, & negatoria cui cōpetant.§.Aequè ſi.nu.14.& 35. 12
Actio cōfeſſoria an ſit inutilis, & ſuperuacua.in d.§.nu.36.& 38. eod.
Actio confeſſoria quanto duret tempore.in d.§.nu.37. eod.
Actio perſonalis pro ſeruitute conſtituenda quando tempore duret.in d.§.numero 39. eod.
Actio efficax oritur ex verborū obligatione.§.In perſonam.nu.4. 58
Actio ex pacto nudo non oritur: & quādo hoc procedat.§.In perſonam.numero 5.& 6. eod.
Actio petitionis hæreditatis an cōpetat filio in legitima inſtituto.§.Actionum.numero 204. 117
Actio in ſingulari, an contineat omnes actiones.in Rub.de act.nu.25.3
Actio petitionis hæreditatis, & actio rei vendicationis an ſimul in eodem libello cumulari poſsint.§.Actionum.nu.211. 112
Actiones, & interdicta, an hodie differāt.in tit.Supereſt.nu.29.& 30.6
Actiones & quæ tranſeant ad hæredes.in tit.Supereſt.nu.14. eod.
Actiones an ſint de iure ciuili, vel gentium.in tit.Supereſt.nu.35. eod.
Actiones tutelę, depoſiti, mandati, & ſimiles bonę fidei ſunt.§.Actionum.nu.69.70.71. 110
Actiones arbitrariæ vt dicantur, an ſit neceſſarium quòd duæ ferantur ſententiæ.§.Præterea.nu.30.cum iij.ſeq. 136.
Actiones ſtricti iuris an aliquo reſpectu dici poſsint arbitrarię.in d.§.numero 32. eod.
Actiones pœnales non prętorię, ſed ciuiles, an ſint annales.§.Pœnales.numero 19. 70
Actiones ſtricti iuris, quæ ad reſtitutionem competunt, ſunt ſemper arbitrariæ.§.Præterea.nu.25. 135
Actiones perſonales quæ dicantur.§.Omnium.numero 1. 11
Actiones perſonales quare dicantur.§.Omnium.nu.2. eod.
Actiones reales quæ, & quare dicantur reales.§.Omnium.nu.3. eod.
Actiones miſtæ quæ & quare dicantur miſtæ.§.Omnium.nu.5. eod.
Actiones perſonales in rē ſcriptæ quæ dicantur.§.Omniū.nu.6. eod.
Actiones ſunt coram iudice proponendæ, ita coram arbitris.§.Omnium.nu.17. eod.
Actiones miſtæ, non faciunt ſpeciem de per ſe.§.Omnium.nu.17. 12
Actiones miſtæ quæ & quare dicantur miſtæ.§.Quædam.numero 12.14.& 15. 94

Actiones reales,& pſonales quo nomine appellant. §.Sic itaq.nu.8. 82
Actiones bonæ fidei quę ſunt. §. Actionum.nu.·. 107
Actiones bonę fidei quot ſint.in d. §.nu.16. eod.
Actiones bonæ fidei,quæ hic enumerantur,quare ſint magis bonę fidei quàm aliæ.in d. §.nu.17. eod.
Actiones bo.poſ.hæ.pe.& fideicom.hęred.pe.an dicantur bonę fidei, an ſtricti iuris.in d. §.nu.17. eod.
Actiones arbitrarię & actiones bonę fidei in quibus differant. §.Prętereà.nume.2. 134
Actiones arbitrarię quare,& vnde dicantur.in d. §.nume.3. fo.eod.& numero 11.& 16. 135.& 135
Actiões arbitrariæ an ſint nomẽ actionũ,an adiectiões.in d. §.n.4. 134
Actiones arbitrarię quæ ex mero iudicis officio pendent,ſunt tam in rem,quàm in perſonam.in d. §.nu.5.& 7. 135
Actiones arbitrarię an ſint bonę fidei.in d. §.nume.19.& 21. fo.eod. & nu.23.28.& 40. 135
Actiones bonę fidei quare non dicantur arbitrariæ.in d. §.nu.2. 135
Actiones fami.erc.& cõmuni di.quare dicantur bonæ fidei. §.Actionum.nume.78. 111
Actiones deſcendẽtes ex ſtatutis ducũ,marchionũ, & epiſcoporũ,an ſint ciuiles vel prętorię. §.Sed iſtæ. nu.27.28.29.&.31. 16.& 17
Actiones prętorię ſi ſint pœnales,anno finiuntur. §.Sed iſtæ.nu.30. 17
Actiones reuocatorię quotuplices ſint. §.Item ſi quis.nu.97. 45
Actiones reuocatorię an ſint perſonales,an in rem ſcriptæ §.Item ſi quis.numero 104. eod.
Actiones reuocatorię an ſint natiuę,vel datiuę. §.Itẽ ſi quis.nu.106. eo.
Actiones miſtæ,& actiones perſonales in rem ſcriptæ qualiter differant. §.Quædam.nu.19. 94
Actiones perſonales in rem ſcriptæ an ſint continuò perſonales. §.Quædam.nu.20. eod.
Actiones quę ex permutationibus competant. §.Actionũ.nu.101. 112
Actiones quibus vires ſunt ademptę,ſunt nullius vtilitatis. §.In perſonam.numero 18. 56
Actiones pœnales ex parte actoris, & rei,quæ ſint. §.Pœnales. numero 5.& 6. 70
Actiones bonę fidei, & ſtricti iuris qualiter differant. §.Actionum. numero 63.cum iiij.ſeq. 110
Actiones reales, & perſonales quo nomine appellantur. §.Sic itaque. numero 8. 81
Actiones peculio,de in rem verſo,quod iuſſu, inſtitoria, tributoria, exercitoria,an ſint propriè actiones. §.Actiones.nu.16.& 17. 63
Actiones ab origine contrariæ an ſimul concurrere poſsint. §. Sed iſtæ.numero 61. 18
Actiones bonę fidei non ſunt arbitrarię reſpectu loci. §. Actionum. numero 10.19.20.25.fo.108.& nu 37. 109
Actiones bonę fidei,& actio ex teſtamento, an æquiparantur.in d. §. numero 12. 108
Actiones pręiudiciales quare dicantur præiudiciales. §. Pręiudiciales. nume.1.2.4.13.14.15.28.& 29. fo.77.& 78
Actiones pręiudiciales an ſint in rem, vel perſonales. §.Pręiudiciales. numero 19.20.& 22. 78
Actiones de peculio,de in rem verſo,quod iuſſu, inſtitoria, tributoria,exercitoria,an ſint propriè actiones. §.Omnium.nume.17. 14
Actiones deſcendentes ex contractu vel quaſi,ex delicto,vel quaſi,an ſint prętorię. §.Sed iſtę.nu.40. 17
Actiones confeſſoria,& negatoria quare ſic nuncupentur. §. Aequè ſi.numero 46. 23
Actiones pręiudiciales directas & contrarias an ſit dare. §. Pręiudiciales.numero 3.. 79
Actiones contrarię in effectu æquipollentes, non poſſunt ſimul cumulari. §.Sed iſtæ.nu.71. 19
Actiones confeſſoria,& negatoria,quando dentur etiam poſsidenti. §. Aequæ ſi.numero 40. 22
Actiones vtiles,& directæ differunt, & diſtinguũtur tanquam ſpecies oppoſitę. §.Pręiudiciales.nu.43. 80
Actiones an vltra quadruplum extendi poſsint. §.Omnes autem.numero 1.2.8.10.& 11, 98.& 99
Actione pro ſocio an ſit agendum inter dominum & colonũ partiarium. §.Item Seruiana.nu.14.& 20. 48
Actione Publiciana agens an in libello ponere debeat quod hodie ſe dominum eſſe non credit. §.Sed iſtę.nu.21.& 83. 30
Actione Publiciana agens an neceſſe probare habeat tradentem non dominum. §.Sed iſtę.no.76. 30
Actione ex empto ad quid agi poſsit,& ad quid actione ex vendito. §. Actionum.nu.145.cum ſeptem ſeq.fo.114 & nu.153. 115
Actione qđ metus cauſa quid veniat.ver.Quadrupli.nu.49.& 53. 105
Actione Publiciana agere nõ valenti qualiter ſuccurratur. §.Sed iſtæ. numero 15. 26
Actione finium regundorum an agere poſsit qui nõ poſsidet, licet ſit dominus. §.Quædam.nu.13. 94
Actione hypothecaria agens quid probare habeat. §.Item Seruiana. numero 89. 51
Actione noxali agens contra dominum pro delicto ſerui qualiter petere debeat. §.Prætereà.nu.67. 117
Actione præſcriptis verbis an agatur, vbi aliqua res locata ſimpliciter eſſet,non expreſſa certa quãtitate,quo caſu merces ex conſuetudine præſtatur. §.Actionum.nume.168.& 169. 115
Actione Publiciana conuentus an conuictus de mendacio incidat in pœnam. §.Sed iſtæ nu.37. 27
Actione populari agens poſt lit. conteſt. pro creditore haberi præſumitur. §.Pœnales.nu.40. 71
Actione legis Aquiliæ agi debet,ſi damnũ datum poteſt ad priſtinum ſtatum reduci.ver.Ex maleficiis.nu.102.& 103. 93
Actione Seruiana agẽs quid probare teneat. §.Itẽ Seruiana.nu. 90. 53
Actione petitionis hæreditatis an debitor hæreditarius conueniri poſsit. §. Actionum.nu.105. 118
Actione pœnali quando plures tenentur,an vno ſoluente cęteri liberentur. §.Pœnales.nu.11.& 12. 70
Actione petitionis hęreditatis conuentus an iſto iudicio pẽdente ſine licentia iudicis aliquid alienare poſsit. §.Actionum.nu. 119. 118
Actione confeſſoria quando agitur,eſſe ſibi ius ædes ſuas alius tollendi. §.Aequè ſi.nu.44. 23
Actionẽ eſſe introductã iuri ciuili qui teneant.in tit.Supereſt.nu.39. 6
Actionibus perſonalibus non pręſcribitur minori tempore triginta annorum. §.Fuerat.nu.32. 110
Actionis perpetuatio an fiat per ſolam conuentionem. §. Pœnales. numero 118. 76
Actionis appellatione an veniat iudicis officiũ.in ti.Supereſt.nu.55. 7
Actionis inſtitorię materia vbi tractatur. §.Actiones.nu.48. 62
Actionis perpetuatio an extendatur ad xl.annos. §.Pœnales.nu.111. 76
Actioni nondum natę non præſcribitur. §.Quędam.nu.41. 95
Actioni finium regundorum an præſcribatur. § Quędam.nu.39. 95
Actioni quod metus cauſa an præſcribatur.ver.Quadrupli.nu.50. 105
Actionum pœnalium quot ſunt ſpecies. §.Pœnales.nu.1.2.& 3. 70
Actionum quędam ſunt bonæ fidei:& quędam ſtricti iuris. §.Actionum.nume.2. 107
Actionum ſtricti iuris an aliqua ſit,quæ naturam bonę fidei habeat. Actionum.nu.5.& 7.fo.107.& nu.12. 108
Actionũ prætoriarum an aliqua miſta reperiatur. §.Sed iſtę.nu.42. 17
Actionũ in factum genera quot ſunt. §.Actionũ.nu.117.& 119. 113
Actionum infirmitates Legiſtę ſuffragiis legum,& rationum curare habent.in Rub.de actio.nu.1. 1
Actor ſi tempore porrecti libelli erat dominus,poſt litem cõteſtatam deſiit eſſe dominus,an poſsit fieri condemnatio contra reum conuentum. §.Omnium.nu.69.70.& 82. 15.& 16
Actor ſi in libello inſeruerit maiorẽ quãtitatẽ,an teneatur ad triplum eius,in quo reũ damnificauit.ver.Tripli.nu.14.15.& 44. 100.& 101
Actor petens pronuntiare ſibi actionem competere, reum ſibi condemnari. §.Omnium.nu.103. 18
Actor qoid ſi maiorem quãtitatem in libello complexus ſit vt maioribus expenſis circa ſalaria notariorum, & aduocatorum afficeret aduerſariũ ſuũ,an puniatur.ver.Tripli.nu.17.19.20.24.fo.100.&.101
Actus quando in fraudem legis fieri dicatur & quãdo in fraudem hominis. §.Item ſi quis.nu.16. 19

Actum

Actum ſi ſit quòd ex vna parte præſtetur res tantũ,ex alia verò res & pecunia,an erit emptio an verò permutatio. §. Actionũ.n.111.f.113

¶ Additio ad libellum poſt lit.conte.an fieri poſsit.ver. Ex maleficiis. numero 69. 92

Adire an ſit contrahere.§.Omnium.nu.37. 13

Aduocatus an pro ſingulis cauſis cẽtum florenos accipere poſsit. ver. Tripli.nu.51. & 53. 102

Aduocatus,vel conſultor,qui dedit malum conſilium an teneatur.§. Omnes.nu.4. 96

Aduocati ſalarium à pauperibus recipere non debent. ver. Tripli. numero 54. 101

¶ Aeſtimatio rei traditæ quando emptionem faciat, vel trãſitum dominij.§.Actionum.nu.80.81.82.& 85. 111

Aeſtimatio,ſi res in dotẽ æſtimata tradaſ cũ hoc ꝙ dominiũ nõ transferaſ in maritũ,licet emptionẽ rei ꝓpter tale pactũ nõ faciat,tamẽ emptionẽ & trãſitũ ipſius poſſeſsiõis benefacit.§.Actionũ.n.83.eo.

Aeſtimatio poſſeſsionis diuerſa eſt ab æſtimatione dominij.ver.Ex maleficiis.nu.74. 92

Aes alienum legitimam filiorum antecedit.§.Item ſi quis.nu. 50. 41

¶ Agẽs petitione hæreditatis quid petere dicaſ.§. Omniũ.nu.140. 18

Agens ad rei reſtitutionẽ an videatur cõtractus reſciſsionẽ petere.§. Omnium.numero 141.& 142. eod.

Agens ſi vnam cauſam deducat,& aliã probet,an ſequatur condemnatio.§.Omnium.nu.119. 18

Agens de iure ſpeciali facilius debet repelli, quàm agens de iure cõmuni.§.Item ſi quis.nu.114. 46

Agens ex mutuo quamuis in libello ponat ſe dominum, tamẽ dominium non habet neceſſe probare.§ Sequens.nu.12. 85

Agẽs actione iniuriarũ quid debeat proſequi.in tit.Supereſt.nu.108. 10

Agere ciuiliter quando dicatur,& quando criminaliter.in tit.Supereſt.numero 15. 5

Agrimenſor an de mala relatione teneaſ.§.Quædam.nu.81. & 82. 97

Agrimenſores an prius iurare habeant legaliter menſurare.§. Quædam.nu.78.cum ij.ſeq. 97

¶ Album prætoris quid,& quot modis capiatur in iure.§. Pœnales. numero 7. 70

Alienare in fraudem qui dicantur, & an alienata in fraudem reuocari poſsint.§.Item ſi quis.nu.1.& 2. 39.

Alienare in fraudem an, & ex quibus præſumatur.§. Item ſi quis. numero 46.& 47. 42

Alienare dicitur,qui vſucap.patitur.§.Rurſus.nu.12. 34

Alienata in fraudem creditorum,que requirantur vt creditores ad ea reuocanda admittantur.§.Item ſi quis.nu.16. 40

Alienata titulo oneroſo ad hoc vt reuocari poſsint quid requiratur, & in alienatione titulo lucratiuo.§.Item ſi quis.nu.27.& 33. eo.

Alienata per patrem in fraudem filiorum,quãdo reuocari poſsint.§. Item ſi quis.nu.119. 45

Alienata per debitorem in fraudẽ creditorũ,quo caſu per creditores reuocari non poſsint.§.Item ſi quis.nu.120.121.& 122. eod.

Alienatio ſimulata,& vera,ſed in fraudem facta,qualiter differant.§. Item ſi quis.nu.7. 39

Alienatio ſimulata eſt ipſo iure nulla & an iuramento firmetur ibidem. vt ſupra.

Alienatio vera,ſed in fraudem facta an valeat,& an ſit ipſo iure nulla. §.Item ſi quis.nu.9.& 10. eod.

Alienatio facta in fraudẽ creditorũ an valeat.§.Itẽ ſi quis.nu.17. eo.

Alienatio quæ propriè dicatur.§.Item ſi quis.nu.22. eo.

Alienatio quot modis capiatur.§.Item ſi quis.nu.24. eod.

Alienatio facta per debitorẽ omniũ bonorũ ſuorũ,nõ ſimul,ſed particulatim,an in creditorũ fraudẽ facta præſumaſ.§.Itẽ ſi qs.n.38. 42

Alienatio,ſi alienans poſsidere reperiatur,an potius ſimulata dicatur, quàm vera.§.Item ſi quis.nu.42. eod.

Alienatio ſi fiat clàm,an fraus præſumatur.§.Itẽ ſi quis.nu.43. eod.

Alienatione prohibita omnis tranſlatio prohibita intelligiſ.§. Item ſi quis.numero 13. 39

Alternatiuarũ ſpecies quot in iure reperiãtur.ver.Huic autẽ.n.4. 144

¶ Amplius meũ fieri non poteſt quod meum eſt.§.Sic itaq;.nu.3. 8

¶ Annus vtilis vt currat,quæ ſint neceſſaria.§.Rurſus.nu.6. 37

Annus quot dies habeat.§.Rurſus.nu.59 36

¶ Appellare à ſententia lata ſuper hypothecaria,an quis poterit, & quid ſuper Saluiano interdicto.§.Itẽ Seruiana.nu.95.96.& 98. 53

Appellari à ſententia arbitri quando poſsit.§.Omnium.nu.10. 11

Appellari à ſententia arbitri ex forma ſtatutorum electi an poſsit.§. Omnium.nu.11. eod.

Appellatione ſimpliciũ an & quãdo veniat miſtũ.§.Omniũ.nu.28. 12

Aperiens literas alienas, & eas aduerſario mittentis oſtendens, qua pœna puniatur.§.Pœnales.nu.36.& 37. 71

¶ Aquæductus an ſit ſeruitus realis,& ruſtica.§.Aequè ſi.nu.31. 22

Aquæ ducendæ vſum ſi tibi conceſsi an ſine tuo conſenſu alij concedere poſsim.§.Aæquè ſi.nu.32.& 33. 22

¶ Arbitrator an pro bono pacis de iure vnius partis alteri dare poſſit.§.Quædam.nu.11. 94

Arbitratores qui dicantur.§.Omnium.nu.12. 12

Arbitraria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum.§.Omnium.nu.13. 13

Arbiter an ſit miniſter legis.§.Item ſi quis.nu.13. 39

Arbiter compromiſſarius, & arbitrator, qualiter differant.§. Omnium.numero 14. 12

Arbiter compromiſſarius,& iudex ordinarius, qualiter differant.§. Omnium.nu.15. eod.

Arbiter quot modis capiatur.§.Omnium.nu.16. eod.

Arbitri iuris qui dicantur.§.Omnium.nu. 9. 11

Arbitrium alicui datum vt iudicet ſecundùm bonam fidem, quomodo intelligatur.§.In bonæ fidei.nume.50. 131

Arbitriũ ſi alicui datur,quod procedat ſecundùm æquitatem,non attento iuris rigore,an per hęc verba poterit procedi ſummariè, & de plano,ſine ſtrepitu,& figura iudicij.§.In bonæ fidei.nu.40. 130

Arbitramentum quid ſit.§.Omnium.nu.18. 12

Arbitramentum non venit nomine tranſactionis.§.Omniũ.nu.19. 12

Arguere ex rubricis imperfectis, quibus caſibus liceat.in Rubr. de actio.numero 14. 2

Arguere ex verbis rubricarum an liceat,in Rub.de actio.nu.9. 2

Argumentũ à pacto ad ſtatutũ an valeat.§.Actiones.nu.26. 63

Argumentum eſt validum de contractibus ad vltimas voluntates. ver.Huic autem.nu.12 145

Argumẽtũ ab ordine titulorũ validũ eſt in iure.§.Pœnales.nu.102. 75

Argumentum à ſufficienti partium enumeratione validum.§. Omnium.numero 20. 12

Argumentum de pacto ad legem & ſtatutum, an procedat.§. Quædam.numero 36.& 37. 95

Arma expulſi de ciuitate propter proditionem, vbicunq; in eius honorem depicta ſint, an deſtrui debeant.§.Pœnales. nu.15. 70

Arma portans,malum animum præſumitur habere, niſi legata portet.ver.Ex maleficiis.nu.81. 92

Arma vetita portans,ipſa perdere debet. eodem

Arma ſolum domini habere vel portare an vis reputatur. eodem

Arma ad offerendum quæ ſint.ver.Ex maleficiis.nu.84. 92

Arma portandi licentiam habens, an apud iudicium deferre poſsit. in d.ver.numero 87. eod.

Arma militibus non ſunt auferenda, nec libri ſcholaribus §. Item Seruiana,numero 65. 50

Armorum vetitorum appellatione quid contineatur.ver. Ex maleficiis.numero 81. 92

Armorum portatio per ſtatutum punienda de quibus armis intelligitur. eod.

Armorum appellatione quid veniat.in d.ver.nu.83. eod.

Armorum appellatione an veniant dentes.in d.ver.nu.84. eodem

Armorum appellatione an veniant cultelli ad incidendum panem.in Ard.ver.numero 85. eodem

¶ Aſſaſsini qui dicantur.ver.Ex maleficiis.nu.7. 87

Aſſeſſores pro inſignibus furibus aduocari pati non debent. verſi. Ex maleficiis.nu.8. 87

Aſſertio ſimplex in quibus ſufficiat.§.Sed iſtæ.nu.28. 31

¶ Auus non tenetur dotare neptem ſuam,quam filius dotare poteſt. §.Fuerat.numero 102. 116

De litera B.

Bannitus ab vna ciuitate, an intelligať bánitus ab alio loco poſteà acqſito, vel ciuitati adiũcto. §. In pſoná. nu. 11. 56
Banniti an perdant omnia, quæ ſunt iuris ciuilis, in titu. Supereſt, nume. 36. 6
Banniti an æquiparentur deportatis, & legatis. in tit. Supereſt. nu. 38. 6
¶ Beneficiũ vacaturũ ſi quis impetrauerit vſq; ad valorẽ centũ ducatorũ, & nõ vltra, an ſi cõtingat vacare vnũ reditus ducẽtorum ducatorũ, tamen cõputatis expenſis nõ valet niſi centũ, rectè dicatur impetratũ, ita quòd habere & retinere poſsit. ver. Tripli. nu. 11. 100
Beneficiũ vt condẽnetur ſolũ in quantũ facere poteſt, an cõpetat ſi parens agat cũ filio emãcipato. ver. Sed & ſi quis. nu. 3. & 4. 150
Beneficium ſi alicui cũpetere cœpit ex alterius perſona, vel facto ab eo tolli non poteſt ſine ſuu proprio facto. §. Fuerat. nu. 83. 125
Beneficium ne quis conueniatur niſi in quãtum facere poſsit, quibus competat. ver. Sed & ſi quis. nu. 7. vſq; ad nu. 25. 150. & 151
Beneficia ſunt legitimè interpretanda. §. Omnium. nu. 31. 13
¶ Bidello librum vendendum dedi pro decem, nec fuit actum quòd ſi plus venderet, illud plus eſſet ſuum, quid ſi pluris vendiderit. §. Actionum. nume. 87. & 88. 111
¶ Blaſphemantium pœna an & quãdo locum habeat, & an binus vel trinus actus ſufficiat ad iudicandã conſuetudinem vel blaſphemãs capitaliter puniatur. §. Item ſi quis. nu. 61. cũ ij. ſeq. 67
¶ Bona fides qualiter probetur. §. Sed iſtæ. nu. 99. 21
Bona fides an & quando præſumatur. in d. §. nu. 122. eod.
Bona illata per minorem in domum conductam, an tacitè ſint hypothecata. §. Fuerat. nu. 47. 112
Bonæ fidei ſucceſſori an mala fides actoris noceat. §. Sed iſtæ. nu. 78. 30
Bona mariti pro vxoris dote nõ ſufficere, qualiter oſtendetur. §. Item ſi quis. nu. 73. 43
Bona vxoris ſunt tacitè hypothecata viro ad dotem cõſequendam, ſicut & viri vxori ad eam repetendam. §. Fuerat. nu. 31. 111
Bona fides in contractu emptionis, an requiratur. §. Sed iſtæ. nu. 77. 30
Bonis eſſe in noſtris quæ dicantur. §. Sed iſtæ. nu. 9. & 10. 26
Bonorũ poſſeſſores, in quos facta eſt alienatio p debitorẽ in fraudẽ, cõuẽti à creditoribus an poſsint vti retẽtione. §. Itẽ ſi qs. nu. 113. 46
Bonorum poſſeſsio inuenta à prætore cui cõpetat. §. Sed iſtæ. nu. 65. 23
Bonorũ poſſeſſoria hæreditatis petitio, ac fideicõmiſſaria hæreditatis petitio, an dicantur actiones reales. §. Item Seruiana. nu. 121. 55

De litera C.

Campſor pro alio fide iubens, an antequam conueniatur reus principalis, conueniri poſsit. §. Fuerat. nu. 28. 111
Capita legis Aquiliæ. ver. Ex maleficiis. nu. 94. 93
Capitulum qualiter intelligatur, & qualiter plura & diuerſa. §. Item ſi quis. nu. 22. 65
Captus ab hoſtibus an efficiatur eorum ſeruus. §. Rurſus. nu. 50. 35
Caritudo, quæ rarò accidit, non debet imponere pretia rebus. ver. Plus autem. nu. 6. 143
Caſtrum ſi pignoretur, creditor an vti poſsit iuriſdictione, & aliis iuribus incorporalibus. §. Item Seruiana. nu. 113. 50
Caſus duo ſi à lege antiqua æquiparati ſunt, an ſi aliquid reperiatur poſteà de nouo, an ſtatutum in vno intelligatur ſtatutum in alio. ver. Ex maleficiis nu. 43. 90
Caſus fortuiti qui dicantur. §. Sed iſtæ. nu. 49. 27
Caſus fortuitus, & leuiſsima culpa, nihil habent mediũ. vt ſupra.
Caſus fortuit⁹, & caſus improuiſus, qualiter differãt. §. Sed iſtę. n. 50. 28
Caſus improuiſus qualiter puniatur. Et Caſus, & fortuna, qualiter differant ſecundùm Ariſtotelem. §. Sed iſtæ. nu. 53. eod.
Caſus improuiſus qui dicatur. §. Sed iſtæ. nu. 51. 28
Caſus fortuitus an puniatur. in d. §. nu. 52. eod.
Cauſa ſi committatur quòd procedatur de bono & æquo; quid hæc verba importent. §. In bonæ fidei. nu. 41. & 42. 130
Cauſa proxima in actione quæ dicatur. §. Omnium. nu. 120. 18.
Cauſa quę exprimi debeat in reali, & quę in perſonali. §. Omnium. numero 121. eod.
Cauſa proxima an ſit exprimẽda in actiõe pſonali. §. Omniũ. n. 124. eo.
Cauſa in libello actionis perſonalis qualis eſſe debeat. §. Omnium. numero 141. eodem.
Cauſa ciuilis, & criminalis, ſiue miſta, quãdo dicať. in ti. Supereſt. n. 16. 5
Cauſa alimentorum eſt ſummaria. §. Præiudiciales. nu. 24. 78
Cauſa ſuper abſolutione iuramenti ſummaria dicitur. §. Item ſi quis. numero 75. ſo. 58
Cauſę ſummariæ quæ dicantur. §. Præterea. numero 56. 137
Cauſæ inducẽtes actionem, ſunt actiones. in titu. Supereſt. nu. 20. 5
Cauſæ, ſiue tituli quaſi lucratiui qui ſint. §. Item ſi quis. nu. 29. 40
Cautela eſt vt actor faciat in principio interrogari reũ an poſsideat ſeu detineat talẽ rẽ ſuper qua agere intendit. §. Omniũ. nu. 59. 17
Cautio de damno infecto licet dicatur actio, tamen per officium iudicis petitur. in titu. Supereſt. nu. 59. 7
¶ Cedens bonis qualiter ſi poſteà alia bona quęſiuerit, vel ad pinguiorem fortunã peruenerit, conueniri poſsit, & an & quando in ſolidum. ver. Cum eo. nu. 4. cum quinq; ſeq. 151
Cedens bonis an ſit à debito liberatus. in d. ver. nu. 1. eod.
Cedens bonis an de ſoluendo ſatiſdare cõpellatur, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit. in d. ver. nu. 2. eod.
Cedens bonis an bona ſua iudicare teneatur, ita quòd ſi ea occultet, hoc beneficium ceſsionis perdat. in d. ver. nu. 8. eod.
Cedens bonis an pœnitere poſsit. in d. ver. nu. 23. 152
Cedens bonis, an teneatur cedere, quatenus tantum facere poſsit. §. Item ſi quis. nu. 9. 45
Cedere bonis non poteſt hæres, qui inuentarium non confecit. ver. Cum eo. nu. 9. 151
Cedere bonis quibus debitoribus indultum eſt vt poſsint. in d. ver. numero 10. cum duodecim ſeq. 151. & 152
Cedere bonis an minor poſsit. in d. ver. nu. 22. 153
Cedenti bonis an omnia auferri debeant. ver. Cum eo. nu. 26. 152
¶ Certi condictio ex mutuo, & ex ſtipulatione quando detur. §. Sequens. numero 2. 84
¶ Ceſsio bonorum facta per debitorem, an liberet eum à carceribus. §. Item ſi quis. nu. 91. 45
Ceſsio bonorũ an impediat litis cõteſtationẽ, ſi debitor creditori non vult ſup debito reſpõdere, ſed dicit Ceſsi bonis. ver. Cũ eo. n. 24. 152
Ceſsio debitoris principalis an proſit fideiuſſori. in d. ver. nu. 25. 152
Ceſsio ſi cedens reſeruet vnũ denarium, an valeat. in d. ver. nu. 27. eo.
Ceſsio bonorum qualiter fiat, & an valeat conſuetudo quòd cedens bonis percutere debeat lapidem cũ natibus. in d. ver. nu. 28. & 29. eo.
Ceſsionis bonorum beneficio an per pactum renũtiari poſsit. ver. Cũ eo. numero 30. 152
¶ Citatio realis eſt, capere perſonam. in titu. Supereſt. nu. 89. 8
Citatio facta in domum, an reddat citatum contumacem. ver. Quadrupli. nume. 13. 103
Citatio an non valeat niſi fiat per ſcripturam. in d. ver. nu. 14. eod.
Citationis commiſsio an præſumatur, ſi in actis conſtet de citatione, & relatione. ver. Quadrupli. nu. 18. 103
Citationes non debent fieri niſi de iudicis mandato. ver. Quadrupli. numero 12. cum quinq; ſeq. 13
Ciuitates duæ vnitæ adinuicem, quarum vna eſt multùm pinguis, & alia multũ grauata debitis, an vna debeat alterius debita & onera ſupportare. §. In perſonam. nu. 13. 56
Ciuitatis appellatione quæ veniant. §. Rurſus. nu. 41. 35
¶ Clàm fieri quando dicatur. §. Item ſi quis. nu. 45. 41
Clauſula, ſuper quibus, &c. qd opereť. §. Omniũ. n. 147, 148. & 149. 19
Clauſula omni meliori modo quid operetur. §. Omnium. nu. 150. eod.
Clauſula, nõ tantũ dicto modo &c. quid operetur. §. Omniũ. n. 151. eo.
Clauſula, peto cõdẽnari ſecũdùm formã iuris, & ſtatutorũ copulatiuè, vel ſtatuti an ſit opponẽda in fine libelli. §. Omniũ. n. 152. & 153. 20.
Clauſula ſaluo iure addendi, minuẽdi, &c. an aliquid operetur. §. Omnium. numero 156. & 159 eod.
Clauſula non ſe adſtringens ad probãdum non eſt neceſſaria. §. Omnium. numero 161. eod.
Clauſula, peto in expenſis reum cõdemnari an ſit neceſſaria. §. Omnium. numero 145. 18

Clauſula,& prædicta fuit ſæpius confeſſus,&c. in libello.§.Omnium. numero 161. folio 19

Clauſula,ſaluo iure ſuperflui : in libello appoſita quid operetur.verſi. Sed hæc.nu.1. 145

Clauſula,quod procedatur per ſimplicem querelam:quid importet.§. In bonę fidei.nu.53.cum ij.ſeq. 131

Clauſula poſita in concluſione libelli,peto reum &c. an ſit neceſſaria. §.Omnium.nu.139. 18

Clauſula,& renuntiauit condictioni indebiti, & ſine cauſa, & in factū actioni & omni legū auxilio:an aliquid ꝓficiat.§.Fuerat.n.77. 124

Clauſula, & promiſit ſoluere hoc Papiæ, Romæ, & generaliter vbicunq; fuerit inuentus, & vbicunq; ab eo petitum : quid operetur. ver.Plus autem.nu.21.& 22. 144

Clauſola ꝙ venditor promiſit emptori tradere poſſeſsionē liberā, vacuā,& expeditā,cuius vtilitatis,& effectus ſit.§. Actionū.n.144. 114

¶ Cognatio ſpiritualis eſt maior quàm carnalis.§.Pœnales.nu.66. 73

Colonus an ineruditos colonos ſubrogare poſsit ad cultiuandum , & arandum terras,& putandū arbores,vel vineas.§.Fuerat.nu.8. 119

Colonus & inquilinus qualiter differāt.§.Item Seruiana.nu.25. 48

Colonus propriæ qui dicatur , & an colonus partiarius dicatur colonus.§.Item Seruiana.nu.12. 48

Colonus partiarius dicitur eſſe ſocius.§.Itē Seruiana.nu.13.& 18. eod.

Coloni partiarij bona illata in fundū ruſticum an ſint hypothecata pro partiaria pręſtatione.§.Item Seruiana.nu.11.22.& 23. 48

Coloni cenſiti,& adſcriptitij,qui dicātur,& qualiter differant.§.Pręiudiciales.nu.41. 80

Colonia quæ dicatur.§.Item Seruiana.nu.27. 49

Colonorum quot genera ſunt.§.Præiudiciales.nu.42. 80

¶ Commiſsiones præter formam iuris princeps ſolus facere poteſt. §.In bonæ fidei.nu.56. 131

Commodaui pecuniam pauperi , & exiſtenti non ſoluendo qui ex illa pecunia filios alimentauit: nunquid poſsim agere contra filios habentes fortè res maternas.§.Actiones.nu.42. 63

Commodatum quando dicatur.§.Sequens.nu.10.& 11. 85

Commodatū & precariū qualiter differant.§.Sequēs.nu.12.& 13. eo.

Communionis materia lites excitare ſolet.§.Quędam.nu.34. 95

Compater an poſsit eſſe teſtis pro eo,leuauit de ſacro fonte.§.Pœnales.nu.68. 73

Compenſatio quare eſt neceſſaria.§.In bonę fidei.nu.58.& 61. 131

Compenſatio de quantitate ad quantitatem , an admittatur. in d.§. nu.61.cum ij.ſeq. eod.

Compenſatio ſi mutuaui famulo meo,ex quo mihi poſteà certo tempore ſeruiuit an admittatur.in d.§.nu.65. eod.

Cōpenſatio de ſpecie ad ſpeciē an admittatur.in d.§.nu.66.& 70. 131

Cōpenſatio de ſpecie ad quātitatē an admittať.in d.§.nu.67.& 69. eo.

Compenſatio,ſi debetur quantitas , vt ſpecies illius quantitatis,ad aliā quantitatem non admittatur.in d.§.nu.68. eod.

Compenſatio quando ſpecies eſt in genere debita hincinde,an admittatur.§.In bonæ fidei.nu.70. 132

Cōpenſatio quid,& quare fuit introducta , & in quibus debitis habeat locum.in d.§.nu.71.fol.131.& nu.87. 134

Compenſatio in quibus caſibus admittatur.§.In bonę fidei.nu.76. 133

Compenſatio quando fiat ipſo iure , & quando non.§. In bonæ fidei. nu.1.& 10.fol.129.& nu.56.fol.131.& nu.78.& 80. 133

Compenſatio quantum ad pœnæ commiſsionem euadendam admittitur ipſo iure.§.In bonæ fidei.nu.84. 134

Compenſatio de ſpecie ad quantitatem quando admittatur.ver.Propter retentionem.nu.6. 150

Compenſatio non admittitur contra agentem interdicto recuperandæ.§.In bonæ fidei.nu.15. 129

Compenſatio in delictis in quibus caſibus admittatur.§.in bonę fidei. numero 81.& 82. 133

Compenſationem ſi quis opponat fiſco , intra quantum tempus ſibi debitum docere debeat.§.In bonæ fidei.nu.72. 132

Compenſationem ſi iudex de debita hincinde liquido non fecerit, ſed primò condemnauerit me,& poſt quatuor menſes condemnet te, an appellari poſsit.§.In bonæ fidei.nu.77. 133

Compenſationis oppoſitio intra quod tempus liquidari debeat.§. In bonæ fidei.nu.74. 133

Compenſationis exceptio oppoſita,an extenuet debitum petitum. ver.Compenſationes.nu.1. 151

Compenſatio an & quando fiat ipſo iure.in d.ver.nu.2. eod.

Compoſitum quid ſit.in tit.Supereſt.nu.43. 6

Compoſitum dicitur illud,quod prius fuit.in tit.Supereſt.nu.46. eod.

Compromiſſum ſi ſit factum cum clauſula,ꝙ arbiter ferre poſsit ſententiam partibus præſentibus,vel abſentibus,an ſi parte nō citata laudum ferat,ſit ipſo iure nullum.§.In bonæ fidei.nu.27. 130

Compromiſſum ſi ſit factum cum clauſula, quod arbiter terminum compromiſsi prorogare poſsit partibus citatis & non citatis, an ſi proroget terminum partibus non citatis talis prorogatio ſit ipſo iure nulla.in d.§.nu.28.vſque ad nu.40. eod.

Concluſio in libello an de neceſsitate requiratur.§.Omniū.nu.135. 18

Cōcluſio in libello in cauſa criminali nō requirif.§.Omniū. n.137. eo.

Concluſio in libello exceptionū an fieri debeat.§.Omniū.nu.138. eod.

Concluſio alternatiua quando admittatur.§.Actionum.nu.90. 111

Concloſio regulat , ampliat , declarat,reſtringitque libellum.§.Omnium.numero 119. 18

Concluſum in cauſa quando dicatur.in tit.Supereſt.nu.109. 10

Cōdictio ex lege cōtra nūtios ,ſeu executores,qui nomine ſportularū maius ſalariū exegerunt,in quid detur.ver.Quadrupli.nu.1. 103

Condictio ex lege ad triplum an detur nuntiis publicis contra actorē plus debito petentem.in d.ver.nu.2. eod.

Cōdictio furtiua an oriatur ex cōtractu vel quaſi.§.Omniū.nu.48. 14

Cōdictio rei eſt melior,quā actoris in pari cauſa.§.In perſonā.nu.38. 57

Condictio , ſi hæres non erit:an verificetur in bonorum poſſeſſore. §.Sed iſtæ nu.5. 25

Condictio omnis quando degenerare dicatur.§. Sic itaque. numero 36.cum inj.ſeq. 8.& 84

Condictio indebiti,vel hypothecaria,an competat.§.Item ſi quis.numero 53.& 101. 42.& 45

Condictio ob turpem cauſam concurrit cum actionibus bonæ fidei. §.Actionum.nu.9. 108

Confeſsio vbicunq; præmiſſa negatiua emanat,ſiue in ciuilibus,ſiue in criminalibus,nūquàm reus condēnari poſsit.§.Itē ſi quis.nu.17. 65

Confeſsio reſultans ex iuramento,aduerſario non deferente, an probet contra ipſum iurantem.§.Item ſi quis.nu.19.& 20. 65

Confeſsio,ſeu inſtrumentum , an pro parte acceptari poſsit , & pro parte non.§.Item ſi quis.nu.21. eod.

Confeſsio facta in libello an poſsit pro parte acceptari , & pro parte non.d.§.numero 23. eod.

Confeſsio ſi quis dicat ſe occidiſſe pro ſui defenſione , an acceptari poſsit pro parte.d.§.nu.25. eod.

Cōfeſsio vbi ſit facta ſub illa proteſtatione,cōfiteor,&c.nō aliter, nec alio modo:an reus,niſi aliud ꝓbetur,dānari poſsit.in d.§.n.26. eo.

Confeſsio extraiudicialis geminata præiudicat, ac ſi in iudicio facta eſſet,licet aliàs non præiudicaret.§.In perſonam.nu.48. 58

Confeſsio de dote recepta facta conſtante matrimonio, præſumitur donatio.§.Fuerat.nu.76. 124

Confeſsio adherens facto principali non valet, ſi factum principale non valeat.in d.§.nu.78. eod.

Confeſsio geminata quando emanauit , an exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poſsit.§.In perſonam.nu.50. 58

Confeſsio facta de dote recepta à marito,an videatur facta animo donandi.§.Fuerat.nu.91. 116

Cōfeſsio dotis qn̄ omnibus creditoribus pręiudicet.§.Fuerat.n.90. 125

Conſcientiæ commiſſum an ſubdelegari poſsit.§.Sed iſtæ.nu.122. 32

Conſcientiæ alicuius vbi aliquid committitur , vt optimo viro commiſsio facta videtur.in d.§.nu.123. eodem

Conſcientiam remordentem habens mortaliter peccat , ſi eam non deponit.§.Sed iſtæ.nu.125. 32

Conſcientia alicuius quando aliquid committitur an alium ſubſtituere poſsit.§.Sed iſtæ.nu.128. 32

Conſcientia verificatur per iuramentum.§.Sed iſtæ.nu.132. 32

Conſcientia alicuius ſi requiratur in actu, an ſola notificatio ſufficiat

ciat,ſiue eius conſilium,vel conſenſus. §.Sed iſtæ.nu.120. folio 32
Conſcientia alicuius appellationẽ patiatur, an verò per viam ſupplicationis ſuperior adiri poſsit. §.Sed iſtæ.nu.136. 33
Conſcientia alicuius quod aliquid fuerit geſtum, qualiter probetur.§. Sed iſtæ.nu.123. 31
Conſcientia quid ſit. §.Sed iſtæ.nu.108. 31
Conſcientia vnde dicatur.in d.§.nu.101. eodem
Conſcientia quotuplex ſit.in d.§.nu.103. eod.
Conſcientia idem eſt,quod bonus vir.§.Sed iſtæ.nu.106. 31
Conſenſu inducitur directum dominium.§.Omnium.nu.75. 16
Conſilium an obliget §.Omnes.nu.3. 98
Conſtitutio & decisio qualiter differant.§.In perſonam.nu.7. 56
Conſtitutum an in plus, quàm ſit debitum principale, fieri poſsit.§. In perſonam.nu.55. 57
Conſtitutum an dici debeat contractus innominatus.§.In perſonam. numero 53. 59
Conſtitutũ,& aliæ promiſsiones,an differãt.§.In perſonã.nu.54. eo.
Conſtitutum an valeat iure donationis.§.In perſonam.nu.40. 58
Conſtitutum habet vim conſenſus.§.Omnium.nu.75. 16
Conſtitutũ quibus verbis concipi poſsit.§.In perſonam.nu.31. 57
Contractus bonæ fidei, & contractus ſtricti iuris, quo caſu differant. §.Actionum.nu.30. 108
Contractus innominati ſecũdùm quam naturam regulantur.§.Item Seruiana.nu.16. 48
Contractus partiarij coloni eſt contractus innominatus.§.Item Seruiana.nu.17. eod.
Contractus bonæ fidei, ſiue dolus det ei cauſam, ſiue in eo incidat,an valeat.§.Actionum.nu.28.fol.105.& nu.31. 109
Contractus ſimulatus ex quibus probetur.§.Item ſi quis.nu.8. 39
Contractus omnes Mundi quantùm ad mentem ſunt bonæ fidei.§. Actionum.nu.4.fol.107.& nu.37. 109
Contractus innominatus permutationis à contractu innominato do vt des,qualiter differat.§.Actionum.nu.109. 113
Contractus permutationis, & contractus emptionis & venditionis, in quibus conueniant.in d.§.nu.110. eod.
Contractus inter dominum & colonum partiariũ an tranſeat ad hæredes.§.Item Seruiana.nu.15.& 21. 48
Contractus vel maleficij appellatione,an veniat quaſi contractus, vel quaſi maleficium.§.Omnium.nu.34. 13
Contractus emptionis & venditionis an ſit, ſi quis eſſet dominus rei, quã vendit,& cõueniret dare eã pro decẽ,& ſic dominiũ trãſferre: an verò ſit cõtractus innominatus,do vt des.§.Actionũ.nu.135.114
Contractus initus cum principe metu ipſius, eſt ipſo iure nullus. ver, Quadrupli.nu.70. 105
Contractus bonæ fidei dolo intus, an ſit ipſo iure nullus. §. Actionum.numero 43. 109
Contractus clandeſtinus præſumitur fraudulentus. §. Item ſi quis. numero 44. 41
Contractus ſtricti iuris nomine quid veniat.§.Actionum.numero 54. cum quatuor ſeq. 109.& 110
Contractus omnes de æquitate canonica ſunt bonæ fidei.verſi. Quadrupli,numero 90. 106
Contentiones hodie de iure ciuili Romanorũ,quæ ſint, quæ actiones producant.§.In perſonam.nu.2. 56
Conteſtatio litis an ſit neceſſaria in officio iudicis implorando. in tit. Supereſt.nu.68. 7
Continuatio paragraphi iſtius ad præcedentẽ.§.Quædam.nu.1. 94
Continuatio qualis debeat eſſe.in d.§.nu.3. eod.
Contrahentibus an liceat ſe inuicem decipere.§.Sed iſtæ.nu.104. 31
Contrariorum eadem eſt diſciplina.ver.Plus autem.nu.3. 143
Conuentũ ſi ſit de permutanda nuda poſſeſsione cum alia nuda poſſeſsione,an propriè ſit permutatio.§.Actionum.nu.107. 113
Conuentus ſi ſtatim offerat ſe ſoluturum,an teneatur ad expenſas.§. Sic itaque.nu.44. 84
Conuentio qualibet, & quodlibet pactum de iure gentiũ ad inducendam obligationem,& ad conſequendam illam regiam manũ ſufficiebat,cùm de conſenſu conſtaret.§.In perſonam.nu.1. 55
¶ Copula cadit inter diuerſa.§.Item ſi quis.nu.49. 41
Copulæ natura,vt cadat inter diuerſa.in tit.Supereſt.nu.8. 5
¶ Corpus liberũ æſtimationẽ non recipit.§.Omnes.nu.27. 100
Corã principe non requirit cõcluſio in libello.§.Omniũ.nu.136. 18
Corrumpens edicto in albo prætoris qualiter puniatur. §. Pœnales. numero 13. 71
Corrumpens libros,vel aliquã ſcripturam repoſitam in camera actoris communis,an puniri debeat.§.Pœnales.nu.13. eod.
Corrumpens imagines,& picturas proditorum,& falſariorum, & ſimilium,qualiter puniri debeat.§.Pœnales.nu.14. eod.
Corrumpens tabulas publicas qua pœna puniat.§.Pœnales.nu.32. 71
Corrumpens vel laterans vel ſurripiẽs ſcripturas, vel inſtrumẽta aliena,quæ pœna puniatur.§.Pœnales.nu.33.& 34. eod.
¶ Creditori ex mutuo agenti an poſsit opponi: tu non fuiſti dominus.§.Sequens.nu.13.cum iij.ſeq. 85
Creditori an propria authoritate debitorem fugientem capere liceat. in tit.Supereſt.nu.72. 8
Creditori an rem ſuam debitore fugiente capere liceat. in tit. Supereſt.nu.73. eod.
Creditori debitore fugiente an liceat rem ſuam capere. in tit. Supereſt.nu.79. eod.
Creditori dicenti ſe habere debitorẽ ſuſpectum de fuga,an familia pro illo capiendo ſibi per iudicem concedi debeat. in titulo Supereſt. numero 81. eod.
Creditor habens pignus,debitorem ſuſpectum de fuga non poteſt capere.in tit.Supereſt.nu.94. 9
Creditor petens certã quantitatem an per hoc cõfiteri non videatur ſe in maiore quantitate non eſſe creditorem.§.Si minus.nu.2. 146
Creditor ſi debitor ei dicat, ecce centum, quæ tantùm tibi debeo: & ſimpliciter accipiat.& nihil dicat:an ſibi præiudicet, & fundata ſit intentio rei.in d.§.nu.3. eod.
Creditoribus futuris an competant actiones reuocatorias,ad reuocandum alienata.§.Item ſi quis.nu.62.cum iij.ſeq. 42.& 43
Creditoribus intra quantũ tempus agere permittatur ad reuocãdum in fraudem alienata per debitorem.§.Item ſi quis.nu.87. 44
Creditores ad hoc vt reuocatoria agere poſsint cõtra illos, in quos bona ſunt alienata,quid requiratur.§.Item ſi quis.nu.66. 43
Creditores poſteriores habentes hypothecam an prẽferãtur prioribus hypothecam non habentibus.§.Item ſi quis.nu.118. 46
Creditores an alienata in eorũ fraudem ſine vlla pretij reſtitutione reuocare poſsint.§.Item ſi quis.nu.88.& 89. 44.& 45
Creditor ſi propria authoritate accipiẽs pecuniã à debitore fugiente, an dominiũ ſtatim ſibi acquiratur.in tit.Supereſt.nu.81. 8
Creditor contrahens cum aduena,an eo recedente liberè eum capere poſsit.in tit.Supereſt.nu.83. eod.
Creditor & patronus in quibus æquiparentur.§.Itẽ ſi quis.nu.49. 41
Creditor an ſuſpitionem fugæ debitoris per ſolum iuramentũ probare poſsit.in tit.Supereſt.nu.91. 9
Creditor,ſi alienatio in fraudem creditorũ per debitores in plures tertios poſſeſſores facta ſit,an vnum ex his, quem velit eligere poſsit, & eum in ſolidum conuenire an verò omnes pro rata ſint conueniendi.§.Item ſi quis.nu.128. 47
Creditor an dicatur ille, cui debetur in diem, aut ſub conditione.§. Item ſi quis.nu.60. 42
Creditor in caſu fugæ an propriè authoritate debitorem ſuum verbaliter citari poſsit.in tit.Supereſt.nu.97. 9
Creditor an ille dicatur, cui ex delicto debetur. §. Item ſi quis. numero 57. 42
Creditor ſi debitorem fugientem vulnerans, an perdat ius ſuum. in tit.Supereſt.nu.75. 8
Creditor an ſit quaſi dominus.§.Aequè ſi.nu.49. 23
Culpæ alicuius imputari non poſſe quando dicatur.§.Sed iſtæ.numero 47.& 48. 17
Cumulatio, quid de materia cumulationis.§.Si minus.nu.12.fol.145 & numero 26. 148
¶ Cynus eſt maioris authoritatis quàm Dinus.§.Item Seruiana.numero 68. 50

De litera D.

Damnum dans ex culpa leuiſsima an in foro cóſcientiæ teneatur. §. Sed iſtæ. nu. 130. folio 31
Damnum, eſt diminutio patrimonij, & ſic rei familiaris. §. Pœnales. nu. 95. 74
Dare & tradere qualiter differant. §. Sic itaq;. nu. 10. 11. & 14. 82
Dare eſt dominium transferre. §. Sic itaq;. nu. 2. 82
¶ Debitor fugiens ſi ſe telo defendat, an licitè occidatur. in titu. Supereſt. nu. 76. 8
Debitor fugitiuus etiá ante dię capi poteſt. in tit. Supereſt. nu. 77. eo.
Debitor fugiens an à procuratore creditoris capi poſsit. in tit. Supereſt. numero 78. eod.
Debitor tempore contractus dilapidare incipiens, & in dies fortiùs ſuam conditionem deteriorans, an vt ſuſpectus capi poſsit. in titu. Supereſt. nu. 87. eod.
Debitor ſi tempore debiti contracti non eſſet ſoluendo, ſed dolo aſſerendo ſe idoneum, ſuum creditorem ad ſecum contrahendum induxit, an poſsit capi. in tit. Supereſt. nu. 88. 8
Debitor in diem ſi conueniatur ante diem & exceptionem non opponat, an iudex poſsit eum condemnare ad ſoluẽdum ſtatim an tempore congruo. §. Actionum. nu. 130. 213
Debitor fugitiuus ante tempus, vel ante diem capi poteſt. verſic. Sed hæc. nu. 10. 145
Debitor ſi per aliquem occultetur, ne capiatur, qualiter occultans teneatur. §. Pœnales. nu. 103. 75
Debitor antequam in iudicio conueniatur, an primò ſit extra iudicium interpellendus. §. Sic itaq;. nu. 41. 42. & 43. 84
Debitor captus ratione ſuſpicionis fugæ de incompetentia iudicis opponere poſsit. in tit. Supereſt. nu. 95. 9
Debitor clericus ſuſpectus de fuga an per iudicem laicum capi poſſit. in tit. Supereſt. nu. 96. eod.
Debitor an filiam ſuam in fraudem creditorum ſuorum dotare poſſit. §. Item ſi quis. nu. 52. 41
Debitor ſtrictè non dicitur, qui reali actione tenetur. in tit. Supereſt. numero 98. 9
Debitor propria authoritate captus quot horis retineri poſsit. in tit. Supereſt. nu. 70. 8
Debitoris nudi incarcerati nullam creditoribus affert vtilitatem. §. Item ſi quis. nu. 93. 45
Debitori de fuga ſuſpecto interdicitur bonis. in tit. Supereſt. nu. 80. 8
Debitorem non eſſe ſoluendu qualiter notorium fiet iudicio. §. Item ſi quis. nu. 70. & 75. 43
Debitum quod in conſtituto deduci poſsit. §. In perſoná. nu. 33. 57
Debitum à filio, vel ſeruo, an ſit onus peculij. §. Actiones. nu. 12. 61
Decima, cùm ſit ius ſpirituale, in laicum alienari non poteſt. §. Item Seruiana. nu. 110. 54
Dedu dedis eſt antiqua grammatica. §. Præterea. nu. 6. 135
Defenſor ciuitatis an poſsit per aliquem ex ciuibus in ius vocari ſine venia. §. Pœnales. nu. 69. cum iij. ſeq. 73
Definitio cui non competit nec definitũ. in tit. Supereſt. nu. 105. 9
Defunctum non feciſſe teſtamentum, quomodo probabitur. §. Item ſi quis. nu. 72. 43
Delictum quis in animo ſuo propoſuit committere, propter quod erat ſucceſſura cóſiſcatio omniũ bonorũ, vnde omnia bona alienauit, deinde ipſum penituit, an poterit bona alienata reuocare, tanquá alienata ob cauſam, quę ſecuta nõ ſit. §. Item ſi quis. nu. 59. 42
Delictum in dubio intelligi debet factum tempora licito. ver. Ex maleficiis. nu. 59. 92
Delinquens clàm an puniatur grauius, quàm qui palam. ver. Ex maleficiis. nu. 20. 88
Deportati & banniti an poſsint ſibi quærere actiones. in titu. Supereſt. nu. 37. 6
Deportatus perdit oía quę ſunt iuris ciuilis. in tit. Supereſt. nu. 42. 6
Deportatus an & quomodo cõtrahere poſsit. in tit. Supereſt. nu. 46. 6
Depoſitum non eſſet, niſi gratis fieret. §. Sequens. nu. 30. 86
Dictio Alioquin, quid ſignificet. §. In perſonam. nu. 8. & 13. 56. & 57
Dictio Vnde, cum copula quid denotet. §. Actionum. nu. 60. 210
Dictio Seu, eſt amplatiua, in tit. Supereſt. nu. 31. 6
Dictio Quaſi, quid importet. §. Sed iſtæ. nu. 26. 28
Dictio Tunc, quid denotat. §. Rurſus. nu. 27. 35
Dictio exceptiua in textu poſita ponit & non priuat. in tit. Supereſt. numeru 1. 4
Dictio Omninu, quid importet. §. Curare. nu. 4. 118
Dictio Fortè, quid operaẽ in lege, vel in ſtatuto. §. Aequè ſi. nu. 17. 21
Dictio Caſus quãdo denotet caſum fortuitũ. §. Sed iſtæ. nu. 46. 27
Dictio Quaſi quid importet. §. Præterea. nu. 41. 136
Dictio ſtatim, quid denotat. §. Rurſus. nu. 17. 34
Dictio Item, quando ſuppleri debeat. §. Aequè ſi. nu. 45. 23
Dictio Quaſi, quid importet. §. Sed iſtæ. nu. 68. 29
Dictio quaſi quid importet. §. Item Seruiana. nu. 19. 48
Dictum alicuius ſancti, veteris vel noui teſtamenti authoritate munitum, præfertur conſtitutioni papali & Imperatoris in deciſionibus cauſarum. §. Quædam. nu. 67. 97
Dies emergens an in qualibet hora incipere currere poſsit. §. Rurſus. numero 64. 37
Dilationes qua cauſæ cognitione concedantur. §. Si minus. nu. 25. 148
Directo, & vero dño Publiciana non competit. §. Sed iſtæ. nu. 64. 28
Diſponendi poteſtatem habens ſecundùm conſcientiá, an propriam ſequi debeat. §. Sed iſtæ. nu. 138. 33
Diſpoſitio huius §. an valeat extendi ex idemnitate rationis. ver. Tripli. numero 23. & 25. 101
Diuiſio facta cum proprietario nõ præiudicat vſufructuario. §. Quædam. numero 9. 94
Diuiſio quid boni operetur. in Rub. de actio. nu. 18. 3
Diuiſio aliqua vt ſit bona qualiter fieri debeat. §. Actionũ. nu. 3. 107
Diuiſio in actione cói diui. quomodo & qualiter inter plures ſocios, ſit fienda, & per quos. §. Quædam. nu. 58. 61. 63. 65. 66. & 67. 96. & 97
Diuiſio an inter quos fratrès facta præſumatur. §. Quædá. nu. 40. 95
Diuiſorio iudicio an qui triginta annis in communione ſteterunt, agere poſsint. §. Quædam. nu. 38. 95
¶ Doctrina nominũ grammaticis pertinacibus relinquitur. §. Sic itaque. numero 9. 81
Dolus dans cauſam contractu bonæ fidei, an annullet contractum ipſo iure. §. Actionum. nume. 31. & 33. 109
Dolus dans cauſam cuilibet contractui, an reddat contractum nullum. in d. §. nu. 36. eod.
Dolus vt operetur reſciſsionem contractus, qualis eſſe debeat. in d. §. numero 40. eod.
Dolus an per illũ cõmittentem allegari poſsit. in d. §. nu. 41. eod.
Dolus, & metus æquiparantur. §. Actionum. nu. 29. 28
Dolus in dubio ſemper ineſt furto, & homicidio. ver. Ex maleficiis. numero 71. 92
Dolus delictum eſſe dicitur. §. Item ſi quis. nu. 108. 45
Dolus proxenetæ an vitiet contractum. §. Actionum. nu. 44. 109
Dolu deceptus an declarare cogatur, an ſtare velit contractui, vel non. §. Actionum. nu. 42. 109
Dolo deſiiſſe poſsidere qualiter quis probetur. §. Omniũ. nu. 79. 16
Dominia de iure gẽtiũ quibus modis acquirãtur. §. Omniũ. nu. 72. 15
Dominium ſimpliciter in iudicio proponens an tantùm directum propoſuiſſe intelligatur. §. Sed iſtæ. nu. 141. 33
Dominium. quotuplex reperiatur. §. Sed iſtæ. nu. 56. 28
Dominiũ directũ vel vtile qualiter probari poſsit. §. Omniũ. nu. 7. 15
Dominium vtile tantùm per præſcriptionem acquiritur. §. Omniũ. numero 73. 16
Dominium abſque traditione an in eccleſiam tranſeat in rebus ei venditis, & donatis. §. Sed iſtæ. nu. 35. 27
Dominium quando trãſferatur abſq; traditione. §. Sed iſtæ. nu. 75. 30
Dominij appellatione an in dubio de directo intelligatur. §. ſed iſtæ. numero 142. 33
Dominus non poteſt alienare ius vaſalli vel feudi inuito vaſallo. §. Item Seruiana. nu. 105. 54
Dominus an rem ſubditi ſui in caſu neceſsitatis vẽdere poſsit. §. Item Seruiana. numero 108. eod.

Dominus ſemel,non poteſt amplius fieri dominus.§.Sic itaq;.nu.16. cum quinque ſeq. folio 52
Donatio propter nuptias an ſit titulus lucratiuus.§.Item ſi quis.numero 31. 40
Donatio præſumpta an traditionē requirat.§.ſi minus.n.8.& 10. 146
Donatio inter virum & vxorem regulariter prohibita eſt.§.Fuerat.numero 93. 126
Donatio quid.§.In perſonam.nu.60. 59
Donationis contractus hodie contractus nominatus eſt.§.In perſonam.nu.59. 59
Dos an ipſo iure per impenſas factas à marito in re dotali diminuatur,& conſequenter eius repetitio.ver.Propter retentionem.nu.1.cum iiij.ſeq.fol.149.& nu.7.8.& 9. 150
Dos confeſſata an habeat priuilegium prælationis,vt in ea mulier præferatur anterioribus creditoribus.§.Fuerat.nu.83.& 84. 125
Dos eſſe non poteſt,vbi matrimonium nō eſt.§.Fuerat.nu.91. 125
Dos an ſit titulus lucratiuus,vel oneroſus.§.Item ſi quis.nu.30. 40
Dos profectitia quæ dicatur.§.Fuerat.nu.114. 128
Dotalis fundus,vel quæcunque res dotales æſtimatæ datæ in dotem, emptionem,& tranſitum dominij faciunt.§.Actionū.nu.84. 111
Dotem cōſtituēs an & quādo teneaſ de euictione.§.Fuerat.nu.33.128
¶ Duas certi conditiones an ſit dare.§.Sequens.nu.3. 84
Duplicandum quid ſit,quando ante cōdictionem petatur cùm ſit incertū quantū ante tēpus petatur.ver.Sed hæc.nu.4.cū iij.ſeq. 145
Duplum,vel quadruplum,eſt pœna in actione furti,tam manifeſti, quàm non manifeſti.ver.Ex maleficiis.nu.1. 87
Durum eſt pœnas extendere.ver.Quadrupli.nu.6. 103

D e l i t e r a E.

Ecclesia alteri vnita,an retineat priuilegia ſua.§.In perſonam.nu.12.& 16. 56
Eccleſia & Reſpublica æquiparantur.ver.Ex maleficiis, numero 36. 90
Eccleſia ſi alteri vniatur,an res vnius pro debito alterius vendi poſſint.§.In perſonam.nu.14. 56
¶ Edictū quod quiſq; iuris quando locū habeat.§.Sed iſtæ.nu.129. 32
¶ Electio in contractibus alternatiuis an ſit debitoris.ver.Huic autē.nu.6.cum quinq; ſeq.fol.144.& 145.& nu.14.& 16. 145
Electus ad aliquam dignitatē an ſit titulus in foro animę,ſi electio ſua tenuit de iure gentium,non ſeruata forma iuris poſitiui.§.Sed iſtæ nu.111. 32
¶ Effectus eſt maximus an actio tollatur ipſo iure,an ope exceptionis.§.In bonæ fidei.nu.2. 129
¶ Emphyteuta,qui cecidit à iure ſuo per canonem non ſolutum,an nihilo minus melioramenta per eum facta in re emphyteutica repetat.§.actionum.nu.161. 115
Emphyteuta ſi decē annis ſoluat canonē,an talis præſtatio ſufficiat domino ad probandū eū emphyteutā ſuū.§.Prǽiudiciales.nu.61. 81
Emphyteuta ſi amiſerit inſtrumenta ſuarū inueſtiturarum,an ex diutina præſtatione canonis emphyteutici probetur quòd præceſſerat conceſſio in emphyteuſim.§.Præiudiciales.nu.62. eod.
Emphyteuta negans rem emphyteuticam,ſi conuincatur de mendacio,an priuetur iure ſuo emphyteutico.§.Omnium.nu.87. 16
Emphyteutica res non cadit in cōmiſſum per ceſſationem ſolutionis cēſus,ſi dn̄s tantūdē emphyteutę debeat.§.In bonę fidei.nu.83.131
Ementi fundum carius propter neceſsitatem,an ſuccurratur.§.Sed iſtæ.nu.107. 31
Emptor ad quid teneatur.§.Actionum.nu.122. 113
Emptor quando cum effectu agere poſsit.in d.§.nu.123. eod.
Emptor ſi agat ad rē vēditā pretio nō ſoluto nec aliter oblato an obtinere poſsit ſi de pretio nō opponaſ.in d.§.n.124.126.127.& 129. eo.
Emptor malæ fidei an in foro conſcientiæ pretium ſoluere teneatur. §.Sed iſtæ.nu.112. 32
Emptori bonæ fidei an competit rei vēdicatio.§.Omniū.nu.60. 14
¶ Equa vendita,an pullus eam ſequēs venditus intelligatur.§.Actionum.nu.61. 110
Equus ſi venditur vel donetur alicui,an ſcutifero licitum ſit aliquid accipere pro capiſtro equi.§.Actionum.nu.61. 110
Equus æſtimatus ſi locatur ſcholari,an hæc æſtimatio faciat tranſire periculum equi in ſcholarem.§.Actionum.nu.86. 111
Equus meus ſi per armigeros nobis amicos mihi auferaſ,ſi illū ad manus alterius reperiā,eū recuperare poſsū.ver.Quadrupli.n.48. 105
Equo vendito,quæ veniant ornamenta.§.Actionum.nu.59. 110
¶ Error ꝙ impediat cōſenſum,qualiter intelligaſ.§.Itē ſi qs.nu.55. 42
Error facti ꝙ iuſtus eſſe dicaſ,qualiter intelligaſ.§.ſi quis agēs.n.5. 141
¶ Euictio an in donatione facta à patre filio,aut filiæ locum habeat. §.Fuerat.nu.35. 128
¶ Exceptio libelli non continentis cauſam expecificam ante litē conteſtatam opponi poteſt.§.Omnium.nu.126.& 127. 18
Exceptio ſenatuſconſulti Macedoniani quo caſu obſtat.§.Actionū. nu.34.cum iij.ſeq. 62
Exceptio Macedoniani quare non competat mutuanti ſeruo,ſicut filiofamilias.d.§.nu.38. eod.
Exceptio Macedoniani an locum habeat in religioſis,vel monachis, ſicut in filiis.d.§.nu.39. eod.
Exceptio ineptitudinis libelli,quandocunq; opponi poteſt.§.Omniū. numero 168. 20
Executio contra filiumfami.in poteſtate exiſtentē,& condemnatum, qualiter fieri poteſt.§.Actiones.nu.7.& 8. 60
Exceptio compenſationis quare contra actionem depoſiti non procedat.§.In bonæ fidei.nu.10. 129
Exceptio contra agentē depoſiti obiici non poteſt.in d.§.nu.11. eod.
Exceptio debet eſſe de regula.§.Aequè ſi.nu.60. 24
Exceptio non numeratæ pecuniæ quibus verbis opponi impediatur. §.Fuerat nu.79. 124
Exceptio pretij non ſoluti an poſt ſententiā à vēditore ad eius executionem impediendam opponi poſsit.§.Actionum.nu.131. 114
Exceptio pretij nō ſoluti,vel nō adimpleti cōtractus eſt,vna de exceptionibus,quę ad proceſſum opponi poſſunt.§.Actionū.n.134. 114
Exceptiones impedientes litis ingreſſum ſi non fuerint oppoſitę ante lit.conteſt.vel in earū probationibus opponēs ſuccubuerit,an iterum in vim peremptoriæ opponi poſsint.in d.§.nu.132. eod.
Exceptiones præiudiciales quæ dicantur,& quæ replicationes.§.Prǽiudiciales.nu.17.& 18. 78
Exceptiones requirentes altiorem indaginem quæ ſunt.§.Præterea. numero 58. 137
Exceptiua dictio quando ponat,vel priuet.in tit.Supereſt.nu.3. 4
Exceptioni non numeratæ pecuniæ renuntianti cum iuramento,quibus remediis ſuccurratur.§.Fuerat.nu.85.& 86. 125
Exercitor dicitur dominus nauis.§.Actiones.nu.45. 62
Excuſsio an & quando ſit neceſſaria.§.Item Seruiana.nu.8. 48
Excuſsio bonorum debitoris quando ſit,an citandi ſint poſſeſſores in quos in fraudē ſit facta alienatio.§.Item ſi quis.nu.84. 44
Excuſsio qualiter fiat,& quę ſit eius forma.§.Itē ſi quis.nu.86. eod.
Excuſsio an requiratur.§.Itē ſi quis.nu.76.cum quinq; ſeq. 43.& 44
Excuſsio facta per vnum ex creditoribus an proſit aliis.§.Item ſi quis.nomero 82. eod.
Excuſsio vt dicatur legitimè facta,quid requiratur.§.Item ſi quis. numero 83. eod.
Excuſsio an ſit neceſſaria,& quādo.§.Item ſi quis.nu.67.& 68. 43
Executio in rei vendicatione contra nudum detentatorem qualiter fiat.§.Omnium.nu.103. 17
Executio rei vendicatione contra ciuiliter tantùm poſsidentem qualiter fiat §.Omnium.nu.107. eod.
Executor ſententiæ ſi conſcientiam ſuam habeat contra ſententiam, quam exequi debeat,nihilo minus eam executioni mandare teneatur.§.Si minus.nu.16. 147
Executores,qui repreſentant partes in iudicio,quibus nominibus in iure nuncupentur.ver.Tripli.nu.4. 100
Executores in actione ex teſtamento qualiter conueniri poſsint.ver. Ex maleficiis.nu.22. 88
Executoribus,ſeu viatoribus,quibus citationes cōmittebantur,qualiter ſalaria dabantur.ver.Tripli.nu.5.6.40.42.& 43. 100.& 101

Execut

Executorũ ſpecies in iure noſtro quot ſunt.ver.Tripli.nu.1.2.& 3. 100
Exhibere an quis cogatur debitorem, qui fugit in domum ſuam.§. Præterea.nume.49.& 51. 137
Exhibere an cogar mercatorem, qui decoxerit vel fregerit, ſi eum in domum meam acceptem.in d.§.nu.50. eod.
Exhibere eſt in publico facere poteſtatem.§.Præterea.nu.43. 137
Exhiberi res cuius ſumptibus, & expẽſis debeat.§.Preterea.nu.47.137
Eximens captum à manibus familiæ tenetur.§.Pœnales.nu.101. 75
Eximens carceratum à carceribus qualiter teneatur.§.Pœnales.numero.104.cum quinque ſeq. 75
Expẽſas poſſe peti iure actionis, cuius effectus ſit.§.Actionũ.n.53.109
Experiri ſine actione nemo poteſt.in tit.Supereſt.no.106. 9
Exprimere an quis teneatur in libello petitionis hęreditatis, an ſit hęres ex teſtamento, vel ab inteſtato.§.Actionum.nu.192.& 193. 116
Extenſio in exorbitantibus an fiat.in tit.Supereſt.numero 58. 7
Extenſio ex identitate rationis in pœnalibus fieri poteſt.verſi.Tripli.numero 11.& 12. 100.& 101
Extenſio in materia exorbitante ſit ad caſum proprium & improprium ſignificatum, cauſa honeſtatis ſeruandæ.§.Pœnales.numero 55. 71
Extenſio in pœnalibus, & in ſtatutis, & in conſuetudinibus, an fieri poſsit.ver.Ex maleficiis.numero 57. 90
Extenſio ex identitate rationis licita eſt.§.Item Seruiana.nu.18. 43
Extenſio ex identitate rationis an ſit licita in pœnalibus.§.Sequens.numero 7.8.& 9. 85
Extẽſio in ſtatutis fieri poteſt ex idẽtitate rationis.§.Omniũ.nu.40.54

De litera F.

FAciens per alium, quando per ſe facere dicatur.in titulo Supereſt.numero 114. 10
Facti quæ ſunt an poſſunt ſub certa regula definiri.§.In bonæ fidei.numero 73.& 75. 133
Falcidia in relictis ad pias cauſas an locum habeat.§.Sed iſtæ.nu.117.32
Falcidia detractio, vel Trebellianicæ an locũ habeat in foro conſcientiæ.§.Sed iſtæ.numero 116. 32
Fauor eſt extendendus.§.Actionum.numero 68.& 72. 110
¶ Feudatarius ſimpliciter inueſtitus an habeat vtile dominiũ.§.Sed iſtæ.numero 58. 28
Feudum an caſu neceſsitatis pignorari poſsit, & quid de fructibus & eius cõmoditate, & quid in regno Franciæ.§.Item Seruiana.numero 107.114.115.& 116. 54
¶ Fides qualis iudici eſt facienda, vt debitor ſuſpectus poſsit capi.in tit.Supereſt.numero 84. 8
Fideiubentes pro malefactore de iudicato ſoluendo, quãdo teneantur ad augmentum pœnæ.ver.Quadrupli.nu.9.10.& 11. 103
Fideicommiſſa de iure digeſtorum probantur officio iudicis.§.Omnium.numero 55. 14
Fideiuſſoria obligatio an ſit magis ſtricta, quàm cõſtitutum.§.In perſonam.numero 14. 57
Fideiuſſoria obligatio an valeat, ſi principalis non valet.§.In perſonam.numero 42. 58
Filij bona ſi propter eius delictum ſint publicato, an & peculium aduentitium in patris pręiudicium publicatum eſſe intelligatur.§.Actiones.numero 62.& 63. 62
Filij an ſi bona materna publicentur propter ipſius matris delictum aliquid de his habere debeant.d.§.nu.66. 63
Filius conuentus ex delicto, ſi fuerit contumax, an executio fieri poterit contra patrem in peculio profectitio.§.Actiones.nu.51. 61
Filius negotians de licentia patris, ſi conducat domum, & in eam inferat aliquas res patris, an res illæ ſint obligatæ.§.Item Seruiana.nu.59.60.& 61. 50
Filius patrem egentem alere tenetur.verſic.Sed & ſi quis.nu.2. 150
Filius officio iudicis ex æquitate à patre alendus eſt.§.Fuerat.numero 101. 126
Filius occidens patrem naturalem tantùm an puniatur pœna legis Pompeiæ parricidiis.§.Pœnales.nu.59.& 60. 72
Filius quare eximatur ab obligatione patris, & econtra, & non hæres.§.Actiones.nu.4.& 5. 60
Filia ſemel dotata, ſi dotem conſumpſit, an denuò debeat dotari.§.Fuerat.no.125.& 126. 128
Filia an agat ad dotem ſine conſenſu patris.§.Fuerat.nu.131. 128
Fiſcus & mulier pari paſſu ambulant, & quo caſu mulier ſit potior fiſco.§.Fuerat.nu.70. 123
Fiſcus & ciuitas quo caſu differant.in d.§.nu.71. 124
Fiſcus agens ob neceſsitatem fiſcalem contra debitorem ſuum, non tenetur aliqua pœna, licet plus petat.ver.Sed hæc.nu.8. 145
Fiſcum quæ ciuitas habeat.§.Rurſus.nu.39. 35
¶ Forma libelli in actione iniuriarum.in tit.Supereſt.no.50. 7
Forma iuris poſitiui vbi prætermiſſa ſit, an in fore animę prætermittens, teneatur ſibi facere conſcientiam.§.Sed iſtæ.nu.122. 32
Forum ratione deſtinatæ ſolutionis in illo loco quis ſortitur: & nunquid poſsit conueniri in loco celebrati contractus.ver.Plus autem.nu.16.cum iiij.ſeq. 24
Forus conſcientiæ quid ſit.§.Sed iſtæ.nu.108. 32
¶ Fructus augent rem vniuerſalem, non autem particularem.§.Actionum.nu.213. 118
Fructus & alia acceſſoria an pendente iudicio ſortis peti poſsint.§.Omnium.nu.178. 20
Fructus in actionibus bonæ fidei an veniant iure actionis.§.Actionum.nu.45.& 63. 109.& 110
Fructus qualiter peti poſſunt, & quo iure debent.§.Omniũ.n.175. 20
Fructus percepti per colonum, an ſint domino tacitè hypothecati.§.Item Seruiana.nu.39. 49
¶ Fraus in materia iſtius §. qualiter accipiatur.§.Item ſi quis.numero 30. 39
Fraus aliter non probata, qualiter præſumatur.§.Item ſi quis.nu.40.& 41. 41
Fraus in pecuniario dãno quomodo accipiatur.§.Itẽ ſi quis.nu.56.41.
¶ Fur manifeſtus an magis puniatur, quàm violentus raptor.verſic.Ex maleficiis.nu.17.& 18. 88
Fur publicus quis dicatur.ver.Ex maleficiis.no.6. 87
Fur diurnus, ſeu nocturnus an capiatur licitè, & occidatur.in titulo Supereſt.nu.69. 8
Furem ſi quis à furca pro enormi furto euadere velit, qualiter poſsit.verſic.Ex maleficiis.nu.14. 88
Furem propria authoritate capiens, an perdat commodum legalis pœnæ.in tit.Supereſt.nu.71. 8
Furis pœna de iure cõmuni qualis ſit.ver.Ex maleficiis.nu.9.& 10. 87
Furtum an inter caſus fortuitos enumeretur.§.Sed iſtæ.nu.45. 27

De litera G.

GAbella ſi ſtatuto cauetur quod de pretio rei venditæ ſoluatur tantum, an intelligi debeat de pretio quod in effectu remanet penes venditorem, deductis omnibus expẽſis factis in ſubhaſtationibus, vel datis proxenetis.verſic.Tripli.nu.9. 100
Gabella ſi de quolibet legato ſolui debeat pro libra, an intelligatur tantùm de eo quod ſupereſt de legato, deducto omni onere.in dicto ver.nu.10. eod.
Gabella ſi ſtatuto cauetur quòd pro qualibet libra ſoluatur tantum, an ſi quis promiſerit alicui mille libras, ſoluendas tantum quadringentas omni anno, an interuſurium medij temporis deduci debeat.in d.ver.nu.11. eod.
Gabella ſi ſtatuto cauetur quòd legato ſolui debeant decem pro libra valoris rei legatæ, an ſi legetur equus, qui viginti valet cum hoc quod ſoluatur hæredi decem ſolui debeat, & de quanto & qualiter.in d.ver.nu.12. eod.
Gabella ſi ſtatutum diſponat quòd de quolibet contractu ibi celebratu gabella ſolui debeat, an ſi ſolutio in illum locum deſtinata ſit, ſolui debeat.ver.Plus autem.nu.15. 143
Gabellarũ emptores an ante tẽpus exigi poſsint.ver.Sed hęc.n.10. 145
¶ Geminata cautio tollit beneficiũ Velleiani.§.In perſonã.nu.49. 58

Gerund

Gerundiũ poſitũ in accuſatiuo quid denotat.in Rub.de act.nu.29. 3
Gerundium in genitiuo an importet cauſam finalem. in Rub. de act. numero 30. eodem
Gerundiũ in ablatiuo an importet cõditionẽ.in Rub.de act.nu.33. eo.
Gerundij natura quæ ſit.in Rub.de actio.nu.35. 3
Gerundia an ſint facti,& quando deriuãtur.in Rub.de act.nu.26. 3
Gerundia an quando importent neceſsitatẽ.in Rub.de act.nu.28. 3
Gerundia quando importent cauſam finalem, & quando formalem. in Rub.de actio.nu.34. 3
¶ Gloſſa referens duas opiniones,& nullã expreſsè approbans,vltimã tenere videtur.§.Sed iſtæ.nu.55. 28

De litera H.

HAbens liberum arbitrium tenetur de dolo commiſſo.§. In bonæ fidei.nu.8. 129
¶ Hæres cenſentur eſſe eadem perſona cum defuncto. §.Actiones.nu.2. 60
Hæres bona hæreditatis non eſſe ſoluendo , qualiter probabit.§.Item ſi quis.nu.72. 43
Hæres adeundo hæreditatem an vltra vires hæreditarias teneatur.§. Sed iſtæ.nu.114.& 115. 32
Hæres an ad vſuras legati vel fideicommiſsi teneatur. ver. Ex maleficiis.nu.23. 89
Hæres ab vxoris inſtitutus vt poſt mortem ſuam reſtituat hæreditatem filio,an ſi incontinenti reſtituat,etiam non retenta Trebellianica,dicatur creditores fraudare.§.Item ſi quis.nu.127. 47
Hæres omnibus defuncti obligationibus adſtrictus eſt. §. Actiones, numero 1. 60
Hæreditas lucroſa,& opulenta,quę dicatur.§. Omnium.nu.43. 14
Hæreditas adita an appelletur hæreditas.§.Actionum.nu.218. 118
Hæreditatem adire,eſt impropriè contrahere.§.Omnium.nu.39. 13
¶ Hominum quidã ſunt datiui,& quidam natiui.§.Rurſus.nu.79. 37
Hoſtes qui propriè dicantur.§.Rurſus.nu.44. 35
Hoſtis an dicatur ciuitas Imperij reſiſtẽs officiali Imperatoris.§.Rurſus.nume.47. 25
Hoſtis & reus criminis læſæ maieſtatis qualiter differant.§.Rurſus. numero 45. 25
¶ Hypotheca quotuplex reperiatur.§.Item Seruiana.nu.70. 50
Hypotheca tacita inducta ex diſpoſitione legis quotuplex ſit.§. Item Seruiana.nu.71. 51
Hypotheca tacita an & inter quos ſine aliquo facto hominis introducatur.§.Item Seruiana.nu.72. eod.
Hypotheca tacita inducta à lege , facto hominis interueniente,quem effectum habeat.§.Item Seruiana.nu.79. eod.
Hypotheca tacita quæ comprehendere ſoleat.§. Item Seruiana. nu. 63.& 64. 59
Hypotheca tacita an mulieri cõpetat in donatione propter nuptias: & nunquid in bonis paraphernalibus;& nunquid pro alimẽtis ſibi debitis à marito,& an pro fructibus dotis,& an in dote confeſſata, & nunquid in rebus acquiſitis per hæredes mariti ex rebus quondam ipſius mariti , & nunquid in bonis mariti minoris.§. Fuerat. nu.40.cum ſex ſeq. 122
Hypotheca tacita pro dote quo tẽpore cõtrahatur.in d.§.nu.48. eo.
Hypotheca tacita pro dote priuilegiata eſt.in d.§.nu.50. eod.
Hypotheca tacita pro dote an competat extraneo, qui dedit dotẽ pro muliere.§.Fuerat.nu.36.cum iij.ſeq. 121.& 122
Hypothecaria ad perſonalem actionem acceſſoria eſt.§. Item Seruiana.nu.101. 53
Hypothecaria an aliquid perſonalitatis habeat.§. Item Seruiana. numero 100 54
Hypothecata tacita introducta à lege interueniente facto hominis,& hypotheca expreſſa qualiter differat.§.Item Seruiana.nu.77. 51

De litera I.

IGnorantia quibus caſibus ſit probabilis.§. Item ſi quis. numero 48. 41
Ignorantia in facto alieno , in quibus caſibus non toleratur.§.Si quis agens.nu.6.cum iij.ſeq. 142
Ignorare vires patrimonij ſui quis præſumitur.§.Itẽ ſi quis.nu.48. 41
¶ Imbreuiatura notarij an fidem faciat.in Rub.de act.nu.16. 2
Impedimentum probatur per iuramentum , tamen probatio in contrarium admittitur.§.Sed iſtæ.nu.94. 31
Imperator ſi indixit bellũ,& eo mortuo gentes ſuæ ceperint aliquem ex hoſtibus,an ille efficiatur ſeruus.§.Rurſus.nu.51. 35
Imperator quare nõ ſeruet ordinẽ Iuriſcõſulti.§.Sed iſtæ.nu.3. 25
¶ Incluſio quãdo dicatur fieri.§.Item Seruiana.nu.31.& 78. 49.& 51
Inducta in prædium vrbanum, & inducta in ruſticum qualiter differant.§.Item Seruiana.nu.29.& 30. 49
Inductum & illatum qualiter differant.§.Item Seruiana.nu.28. 49
Infamia facti,& iuris quid,& de eius effectibus.§.ſic itaq;.nu.22. 83
Iniurię plures alicui factæ,an omnes in vno libello debeant proponi. in tit.Supereſt.nu.53. 7
Iniuriæ corporali nemo ſe ſubmittere poteſt.§.Actiones.nu.68. 63
Inquiſitor hæreticæ prauitatis ſi alienata per hæreticum reuocauit,an pretium reſtituere teneatur.§.Item ſi quis.nu.90.& 91. 45
Inſtitor quis,& vnde dicatur.§.Actiones.nu.49. 62
Inſtitor,& procurator,qualiter differant. eod.
Inſtitor quibus verbis inſtituatur.d.§.nu.50. eod.
Inſtrumentũ ſi dicat qualiter Titius emit talẽ fundũ ab eccleſia , & nõ dicat pro quãto pretio,an probet emptionẽ.§.Itẽ ſi quis.nu.40. 66
Inſultum cum armis an factum dicatur per eũ,quia arma ad latus habebat,licet non extraxerit.ver.Ex maleficiis.nu.80. 92
Intellectus ordo conſiderari debet.in tit.Supereſt.nu.9. 5
Interdicta omnia dicũtur perſonalia in rem ſcripta.§.Omniũ.nu.7. 11
Interdicta omnia dicuntur perſonalia in rem ſcripta.§. Quędam. nu. 12.& 41. 94.& 95
Interdicto vnde vi ex cõſilio ſpoliãdi quãdo quis teneatur.§. Omnes. numero 5. 89
Interdicto Saluiano agens quid probare habeat.§. Item Seruiana.numero 91.& 92. 53
Interdictum Saluianum vnde dicatur.§.Item Seruiana.nu.84. 51
Interdictum Saluianum. & actio Seruiana qualiter differant.§. Item Seruiana.nu.85.90.94.& 99. 52.& 53
Interdictum Saluianum, & hypothecaria an ſint idem in probatione. §.Item Seruiana.nu.93. 53
Interdictum fraudatorium contra quẽ detur.§.Itẽ ſi quis.nu.5. 39
Interdictum,& edictum qualiter differant.in tit.Supereſt.nu.12. 6
Intereſſe in libello an incertam peti poſsit.§.Curare.nu.57. 141
Intereſſe an dicatur certum, vel incertum, & qua actione petatur, & qualiter in iudicium deducatur.in d.§.nu.58. eod.
Intereſſe qualiter probetur.in d.§.nu.59. eod.
Interpellatione extraiudiciali quando quis conſtituatur in mora. in tit.Supereſt.nu.64. 7
Interpretatio lata ſit in vltimis volũtatibus.§.Itẽ Seruiana. nu.50. 49
Interpretatio craſſa non eſt ſumenda in ſtatutis.in titu. Supereſt. numero 100. 9
Interrogationes in petitione hęreditatis qualiter fiendæ ſint.§. Actionum.nu.189.fol. 116. Et qualiter quando agitur contra debitorem tanquam contra iuris profeſſorem nu.203.& 206. 117
¶ Iudex negligẽs criminaliter punitur,& toto ſalario priuari poteſt. §.Prætereà.numero 14. 135
Iudex permittens labi inſtantiam de iure communi,an puniatur.in d. §.numero 15. eod.
Iudex ſi negligat facere id,quod ab eo petitur,an teneatur, ſi illud idẽ ab alio æquè faciliter conſequi poſſet.in d.§.nu.16. eod.
Iudex ſi plus ſit probatum, quàm petitum , ſupplere, & condemnare non poteſt.ver.Ex maleficiis.nu.67. 91
Iudex quando conſcientiam ſequi debeat.§.Sed iſtæ.nu.39. 33
Iudex certam ferre debet ſententiam , etiam ſi de incerta quantitate actum ſit.§.Curare.numero.1.2.5.6.7. 138
Iudex quando poſsit vni parti,etiã nõ petenti,totam rem adiudicare, & in eum dominũ alterius partis transferre.§.Quædã.nu.10. 94
Iudex videns malè actum ex vna cauſa , tamen ex actis apparet quòd ex alia cauſa bene agi potuiſſet,debet in ſententia ius illud agendi ex illa alia cauſa reſeruari.§.Omnium.numero 118. 18

Iudex po

Iudex poteſt tam actori, quàm reo terminum ſtatuere ad probãdum. §.Omnium.numero 113. folio 17
Iudex cognoſcens ſuper quæſtione confiniũ poteſt adiudicare aduerſario meo id, quod eſt pure meum. §.Actionum.nu.74. 110
Iudex habens plenum arbitrium, an fulminare debeat. §. In bonæ fidei.numero 51. 131
Iudex an arbitrijs animum ſuum in mitiorem partem inclinare debeat.in d.§.nume.52. eodem
Iudex quomodo debet diuidere res communes, quæ commodè diuidi non poſſunt.§.Quædam.nu.59.60.61.& 64. 96
Iudex an ſecundùm conſcientiam, an verò ſecũdùm allegata, & probata iudicare debeat.§.Si minus.nu.15. 147
Iudex ſi nollet impẽdere id, quod debet ex mero officio, qualiter parti conſuletur.§.Prætereà.nu.8. 135
Iudex multa facere poteſt, ad quæ tamen compelli non poſſet. in d.§. numero 9. eodem
Iudex negligens facere iuſtitiam, facit litem ſuam, ſicut male iudicando.in d.§.nu.11.& 12. eod.
Iudex ſi fuit negligens circa condemnationem expenſarum, an faciat litem ſuam.in d.§.nu.13. eod.
Iudex nunquid vigore arbitrij ſibi dati, quòd in cauſa poſsit procedere de iure, & de facto, credere poterit teſti reddenti nullam malam cauſam.§.In bonæ fidei.nu.47.cum ij.ſeq. 131
Iudex quid ſi in ſententia dicat ſecundùm ſuam conſcientiam, an valeat.§.Sed iſtæ.numero 134. 31
Iudex ſi ſibi cauſa committatur per verba importãtia meram voluntatem, & liberam, vel plenum arbitrium, quid facere poſsit. §. In bonæ fidei.nu.23.cum iij.ſeq. 130
Iudex an teneatur in ſententia exprimere certam quantitatem fructuum.§.Omnium.nu.179. 20
Iudex debet priùs diſcutere an debitor ſit ſoluendo, antequàm faciat eum detineri.in tit.Supereſt.nu.90. 9
Iudex videns Titiũ occidere Sempronium coram multis, an abſq; alia probatione eum de homicidio condemnare poſsit.§.Si minus.numero 18. 147
Iudex an poſsit condemnare reum in fructibus non petitis ab actore. §.Omnium.numero 177. 20
Iudex ſi vrgeatur pronuntiare propter tempus inſtantiæ, ſeu tempus ſtatuti, ſeu legis municipalis qualiter pronũtiare poſsit. §. Curare. numero 40.cum iiij.ſeq. 140
Iudicia particularia, an ſi ſit contentio inter duos ſacerdotes de rectoria alicuius eccleſiæ, vel aliqua præbenda, ſilere debeant vt per aliquem eorũ interim intentari non poſsint.§.Præiudiciales.nu.9. 77
Iudicia omnia ſunt de iure ciuili.in titulo Supereſt.nu.41. 6
Iudicia vniuerſalia an ſi pendeant, dicantur præiudicialia ad iudicia particularia.§.Præiudiciales.nu.7. 77
Iudicio particulari an ille, contra quem agitur vniuerſali, contra alios agere poſsit.§.Præiudiciales.nu.8. 77
Iudicis officium an ſit actio.§.In bonæ fidei.nu.86. 134
Iudicium, ſi non ſit petitum à parte libellum incertum declarari, an procedat.ver.Tripl.nu.38. 108
Iudicio cõmuni diuidundo an ſi inter aliquos agitandũ ſit debeant & fructuarij neceſſariò vocari, vt iudiciũ valeat.§.Quædã.nu.8. 94
Iudicium quot modis capiatur.§.In bonæ fidei.nu.3. 129
Iudicium an vitietur per omiſsionem cognitionis præiudicialium. §. Præiudiciales.nu.12. 77
Iudicium capit vires à vocatione in ius, quæ præcedere debet. §. Pœnales.nume.100. 75
Iudicium vniuerſale an dicatur præiudiciale ad aliud eodem modo vniuerale.§.Præiudiciales.nu.6. 77
Iura realia quomodo cognoſcãtur à perſonalibus.§.Omniũ.nu.4. 18
Iurare, vel iuramentum per partem remitti, an, & quando paria ſint. §.Item ſi quis.nu.30.& 31. 65
Iurare de calũnia an debeat pater vel filius.§.Pœnales.nu.89.& 90. 74
Iuraměti effectus qui ſint notabiliter.§.Itẽ ſi quis.nu.5.cũ xij.ſeq. 64
Iuramenti delatio, & quando reuocari poſsit. §. Item ſi quis. numero 32.& 33. 65
Iuramento alicuius quando ſtetur.§.Sed iſte.nu.90.cum iij.ſeq. 31
Iuramento quæ conditiones, ſiue clauſulæ tacitè inſint, & in eo tacito ſubintelligantur.§.Item ſi quis.nu.81. 68
Iuramento agentis vi bo.rap.ante ſtetur.ver.Ex maleficiis.nu.90. 92
Iuramento agentis actione furti an ſtabitur de rebus furto ſubtractis.in d.ver.nume.91. 93
Iuramentum ſi ſit aliquid deberi, aduerſario iuramentum differẽtiæ, ex tali iuramento competit actio in qua ſolum quæritur an ſit iuramentum.§.Item ſi quis.nu.1. 64
Iuramentum litis deciſiuum an habeat vim plenæ probationis.d.§. numero 2.& 4. eod.
Iuramentum habet vim ſententiæ latæ præcedentibus probationibus.d.§.nu.3. eod.
Iuramentum facit quòd non debitum ſit debitum.d.§.nu.4. eodem
Iuramentum, ſi aduerſario non deferente iuratum ſit, an proficiat, & quando.d.§.nume.18. 65
Iuramentum ſi rex Francorum faciat aliquam ciuitatem confiteri eſſe ſuam, & iurare fidelitatem, cùm non ſit ſua, an valeat. §. Item ſi quis.numero 76. 68
Iuramentum in litem, an detur contra eximentem debitorem fiſci. §. Pœnales.nume.59. 75
Iuramentum inducens peccatum veniale, non ligat. §. Item ſi quis. numero 72. 68
Iuramentum quando non obligat.§.Item ſi quis.nu.68.70.& 72. 68
Iuramentum interpoſitum ſuper actu ſimulato non validat actum, nec ligat iurantem.§.Fuerat.nu.87.& 88. 125
Iuramentũ in litem an præſtetur in actionibus bonæ fidei. §. Actionum.numero 8. 108
Iuramentum in litem in actionibus bonæ fidei non venit iure actionis, ſed officio iudicis.§.Pœnales.nu.94. 74
Iuramentum quomodo pro veritate habeatur.§.Sed iſtæ.nu.62. 28
Iuramentum de nõ fideiubendo pro aliquo, an teneat, & an cõtractũ fideiuſsionis, & eius validitatẽ impediat.§.Item ſi quis.nu.81. 68
Iuramentum iudiciale ex quibus recuſari poſsit. §. Item ſi quis.nu.82. cum iij.ſequen. 68
Iuramentum quando habeat executionem paratam. §. Item ſi quis. numero 87.& 88. 68.69
Iuriſdictio à principe, vel à Republica ita ſeparari non poteſt, ſicut radij ſolis è ſole ſeparari nõ poſſunt.§.Item Seruiana.nu.111. 54
Ius ſuperueniens actori pendente iudicio, an ſibi proſit.in titulo Supereſt.nume.110. 10
Ius excipiendi ſuperueniens reo pendente iudicio, an ſibi proſit.in tit. Supereſt.nume.112. 10
Ius ſuperueniens actori pendente iudicio, an & quãdo proſit. §. Omnium.numero 67. 15
Ius actori ſuperueniens poſt litem conteſtatam ſibi prodeſt. §. Omnium.numero 68. eod.
Ius hypothecæ an hodie per tertium præſcribi poſsit. §. Item Seruiana.numero 123. 55
Ius an metiendum ex actoris petitione.§.Actionum.nume.75. 110
Ius in re, & ius ad rẽ, quando quis dicatur habere.§.Sed iſtæ.nu.8. 26
Ius bonum in re quando quis dicatur habere.§.Sed iſtæ.nu.11. 16
Ius ſibi dicere quando quis poſsit.in titulo Supereſt.nu.74. 8
Iurans ſeruare quod in ſtatuto continetur, ſi tale ſtatutum caſſetur, an à iuramento liberetur.§.Item ſi quis.nu.77. 68
Iurans non iurare, an ſi producatur in teſtem per iudicem compelli poſsit vt iuret.§.Item ſi quis.nu.80. eod.
Iurans non iurare, an ſi producatur in teſtem, per iudicem compelli poſsit vt iuret.§.Item ſi quis.nu.8. 68
Iurans ſe emiſſe rem talem à Titio, non expreſſa quantitate pretij, an ex tali iuramento agere poſsit.§.Item ſi quis.nume.39. 65
Iurans an & quando blaſphemare Deum dicatur, & vltimo ſupplicio puniatur.§.Item ſi quis.nu.58.& 59. 67
Iurans ſufficit quod ſecundùm conſcientiam in quolibet iuramento verum dicat.§.Sed iſtæ.nu.135. 32
Iurare per membra pudibunda Chriſti, ſpecies eſt hæreſis. §. Item ſi quis.numero 60. 67

De litera L.

Legatum ſimpliciter factum monaſterio, in dubio cui monaſterio factum intelligatur. verſi. Ex maleficiis. numero 48. folio 91
Legatum factũ maieſtati exiſtenti in aliquo loco profano alicuius priuati hominis, ſicut ſit maieſtatibus miracula facientibus, cui applicari debeat. in d. ver. nu. 49. eod.
Legatarij, & fideicommiſſarij, an habeantur loco creditorum. §. Item ſi quis. numero 61. 42
Legatario an fructus debeantur à tempore hæreditatis adita. ver. Ex maleficiis. numero 24. & 25. 89
Leges tranſgredi ꝙ propter enormes caſus emergentes liceat, in quibus magiſtratibus locum habeat. ver. Ex maleficiis. nu. 15. & 16. 88
Legitimãdi ſpurios & inceſtuoſos poteſtatem habens, an poterit ſpurios & inceſtuoſos ſimul legitimare. §. Omnium. nu. 30. 13
Legitima eſt quarta bonorum patris. §. Item ſi quis. numero 51. 41
Legitima, quam pater in ſua vita præſtat filio an dicatur haberi titulo lucratiuo. §. Item ſi quis. nu. 32. 40
Legis ad legem an & quando ſit fienda continuatio. in Rubr. de actio. numero 7. 1
Legitimatio ſi aliquis eſſet ſpurius & inceſtuoſus ſimul, & tanquam ſpurius legitimatus eſſet, non expreſsis aliis qualitatibus, an valeat. §. Omnium. numero 33. 13
Legitimatio, ſi aliquis impetrauit à principe ſe legitimari, dicens ſe natum ex ſoluta & ſoluto, cùm eſſet natus ex adulterio, non valet. §. Omnium. nu. 33. eod.
Lex ſi. ff. de rei ven. qualiter ampliatur. §. Omnium. nu. 90. 16
Lex arctans regulatur ſecundùm legẽ arctam. §. Pœnales. nu. 117. 76
Lex, cùm de in rem verſo. quando locum habeat. §. Præiudiciales. numero 56. 57. 58. 63. 64. 65. & 69. 81
Lex manifeſtæ turpitudinis. ff. de iureiuran. an ſit correcta. §. Item ſi quis. numero 83. 68
Lex ſi ſeruus nauem. ff. de furt. an hodie ſit correcta. in titulo Supereſt. numero 28. 6
Lex correcta an allegari poſsit, & quomodo: & quid de ſtatutis correctis. §. In perſonam. nu. 19. & 20. 56
Lex is, qui cum telo. C. ad legem Corne. de ſica. in pœnis ſtatutorum locum non habet. in Rub. de actio. nu. 32. 3
Lex liberto octuaginta. ff. de bo. liber. quando procedat. §. Item ſi quis. numero 122. 46
Lex omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. fac. qualiter intelligitur. §. Item ſi quis. nume. 34. 35. 36. & 37. 40. & 41
Lex ſi. ff. de condi. ob cauſam qualiter limitetur. §. Sic itaq. nu. 13. 82
Lex promiſſor. §. j. alleg. in gloſ. qualiter intelligatur. §. In perſonam. numero 55. 59
Lex ſi quis argentum in quibus locum habeat. §. In perſonam. numero 61. & 62. 59
¶ Libellans ſi in narratione aliqua verba neceſſaria apponat, & in concluſione omittat, an ſufficiat. §. Omnium. nu. 133. 18
Libellanti an eius aſſertio noceat. §. Si minus. nu. 4. cum iij. ſeq. 146
Libellus ſi proponatur nulla expreſſa cauſa, an procedat. §. Omniũ. numero 125. 18
Libellus qualiter concludatur. §. Omnium. nu. 128. eod.
Libellus quando vnum narrat, & aliud concludit, concluſio potius inſpici debet. §. Omnium. nu. 130. eod.
Libellus per duo diuerſa media concluſus an procedat. §. Omnium. numero 131. eod.
Libellus generaliſsimis per concluſionem reſtringi debet. §. Omnium. numero 132. eod.
Libellus, ſi in narratione aliqua verba neceſſaria apponat, & in concluſione omittat, an ſufficiat. §. Omnium. nu. 133. eod.
Libellus an procedat, ſi actor actionem ſibi competere pronunciari petit. §. Omnium. nu. 134. eod.
Libellus an non obſtante præpoſteratione ſuſtineri poſsit. §. Omnium. nume. 144. eod.
Libellus, peto condemnari ſecundùm leges & conſuetudines an valeat. §. Omnium. numero 154. 19
Libellus ante litem cõteſtatam nunquid mutari, vel corrigi poſsit. §. Omnium. numero 157. eod.
Libellus iſte, peto caſtrum cum iuribus & pertinentiis, an valeat. §. Omnium. nu. 111. 17
Libellus in rei vẽdicatiõe qualiter ſit formãdus. §. Omniũ. nu. 114. eod.
Libellus apud legiſtas quid contineat. §. Omnium. nu. 115. eod.
Libellus cauſam ineptam continens, ipſo iure eſt nullus. §. Omnium. numero 117. 18
Libellus in actione reuocatoria qualiter ſit formandus. §. Item ſi quis. numero 129. & 130. 47
Libellus ſuper officio iudicis formatus quæ cõtinere debeat. in titulo Supereſt. numero. 61. 7
Libellus an ſuſtineretur, ſi in imploratione iudicis officij quis in eo contra partem ageret. in tit. Supereſt. nu. 62. eod.
Libellus an procedat, ſi actionem proponens officium iudicis imploret. in titulo Supereſt. nu. 63. eodem
Libellus quando actor maiorem quantitatem exprimeret in libello quàm deberet, vt reum maioribus expenſis in ſportulis executoribus præſtandis grauaret, qualiter formandus ſit. verſic. Tripli. numero 62. 102
Libellus in actione inſtitoria qualiter formetur. §. Actiones. nu. 54. 62
Libellus in actione tributoria qualiter formandus ſit. d. §. nu. 55. eod.
Libellus in actione præſcriptis verbis qualiter concipiatur. §. Actionum. numero 108. 113
Libellus alternatiuus an in omnibus alternatiuis fieri debeat, ne libellans incidat in pœnam. ver. Huic autem. nu. 5. 144
Libellus in petitione hæreditatis qualiter formãdus ſit. §. Actionum. numero 214. 118
Libellus in actione quod metus cauſa qualiter formandus. verſi. Quadrupli. nu. 47. fo. 104. & nu. 73. fo. 105. & nu. 75. cum iij. ſeq. 106
Libellus, quando nomen eſſet obligatum pignori, qualiter ſit formandus. §. Item Seruiana. nu. 131. 55
Libellus in actione de peculio qualiter ſit formandus. §. Actiones. numero 94. 63
Libello in actione ex empto, & in actione ex vendito, qualiter ſit formandus. §. Actionum. nu. 154. cum quatuor ſeq. 25
Libellus in actione communi diuidundo qualiter formetur. §. Quædam. numero 69. 97
Libellus in actione famil. ercis. qualiter formandus ſit. §. Quædam. numero 51. 96
Libellus in materia iuramenti qualiter ſit formandus. §. Item ſi quis. nu. 89. cum iij. ſequen. 69
Libellus alternatiuus quando procedat. §. Sed iſta. nu. 7. 19
Libellus in actione ex locato & ex conducto qualiter formetur. §. Actionum. nume. 173. 115
Libellus in actione quod metus cauſa qualiter concipiatur. ver. Quadrupli. numero 72. 105
Libellus in officio iudicis reſcindente qualiter formetur. §. Rurſus. numero 53. 38
Libellus in actione reſciſſoria qualiter ſit formandus. §. Rurſus. numero 84. & 87. eod.
Libellus in confeſſoria qualiter ſit formandus. §. Aequè ſi. numero 61. & 61. 24
Libellus in actione negatoria qualiter ſit formandus. §. Aequè ſi. numero 63. eodem
Libellus in actione negotiorum geſtorum qualiter formandus ſit, & de forma articulandi, & qualiter fiendæ ſint poſitiones, & de forma probandi. §. Actionum. nu. 176. cum iij. ſeq. 116
Libellus qualiter formandus ſit in actione tutelæ. in d. §. nume. 180. cum iij. ſequen. eodem
Libellus in actione pignoratitia qualiter formandus ſit. in d. §. numero 184. eodem
Libellus in materia cõſtitutæ pecuniæ qualiter ſit formãdus: & nunquid iſta actio de conſtituta pecunia intentari poſsit vna cũ actione principalis debiti. §. In perſonam. nu. 77. 60
Libellus quando agitur rei vendicatione adiecta cauſa de iure Romano qua

no qualiter formandus ſit. §.Præiudiciales.nu.37. folio 79
Libellus in actione ſerui corrupti qualiter formetur. §. Omnes. numero 26. 100
Libellus in actione ex mutuo qualiter formandus ſit. §. ſequens. numero 10.& 11. 85
Libellus in actione de in rem verſo, qualiter ſit formandus. §. Actiones.numero 41. 62
Libellus in actione legis Aquiliæ contra incidentem ſyluam qualiter formandus ſit.ver.Ex maleficiis.nu.104. 93
Libellus quando ageretur pro legatis factis eccleſiæ, qualiter formari debeat.ver.Ex maleficiis.nu.105. eod.
Libellus in actione quod iuſſu qualiter formetur. §. Actiones. numero 44. 62
Libellus in actione exercitoria qualiter formandus ſit. §. Actiones. numero 46. 62
Libellus in actione legis Aquiliæ qualiter formetur. 96. & an neceſſariò continere habeat tempus. 99. & an propoſita actione legis Aquiliæ tacitè videatur concludere ad duplum in caſu negationis ex natura actionis propoſitę.100. ver. Ex maleficiis.nu.92. 93
Libellus,dico rem ad me pertinere iure dominij vel quaſi: an valeat. §.Sed iſtæ.nu.72. 29
Libellus accuſatorius in actione furti quæ verba neceſſariò continere habeat.ver.Ex maleficiis.nu.70.75.& 89. 92
Libellus petendi fructus rei, qualiter ſit formandus. §. Omnium. numero 174.& 176. 20
Libellus in rei vendicatione qualiter formãdus ſit. §. Omniũ. numero 172. 20
Libellus in actione ex ſtipulatu, quæ competit pro dote qualiter formetur. §.Fuerat.nu.141.143.& 144. 128.& 129
Libellus generalis in actione de dote an procedat. in dicto §. numero 142. 128
Libellus quando mulier agit contra maritum, an neceſſariò concludere habeat. Peto eum condemnari inquantum facere poteſt. in dicto §.nu.145. 129
Libellus in actione furti qualiter formandus ſit. verſic. Ex maleficiis. numero 55. 91
Libellus accuſatorius quando agitur criminaliter, an neceſſariò continere debeat annum, menſem, & locum commiſsi criminis.nu.56. & 60.fol.91. & quid ſi ageretur ciuiliter de delicto, quod infamaret de iure, vel de facto. nu.57.fol.51.& quid de hora, & die commiſsi criminis, an ſint neceſſariò ponendi in libello. numero 58. & 61. fol.91. & quid ſi ſit omiſſus locus, vel omiſſum eſſet tempus neceſſarium. an in probationibus ſuppleri poſsit. verſic. Ex maleficiis, numero 63.& 64. 91
Libellus accuſatorius ſi bene conceptus non ſit, an abſoluatur accuſatus.ver.Ex maleficiis.nu.68. 95
Libellus quando agitur contra adſcriptitium, cenſitum, & ſimiles perſonas, qualiter formetur, & quando agitur contra vaſallum, & econtra quando agitur à vaſallo contra dominum. §. Præiudiciales.nũmero 54. 80
Libellus an ſuſtineri poſsit, ſi quis poſt aditam hæreditatem non petitione hæreditatis, ſed alia competenti actione peteret in eo talem rem vt hæreditariam. §. Actionum.nu.217. 118
Libellus cõqueror de Petro qui poſsidet hæreditatem quondam Martini, pertinentem ad me tanquam hæredem & dominum: quare peto ipſum ſubſtantialiter condemnari ad reſtitutionem dictę hæreditatis: an procedat.in d.§.nu.222. eod.
Libellus in actione præſcriptis verbis, quæ ex permutatione competit, qualiter formetur. §. Actionum.nu.101.fol.112.& numero 105. 106.& 117. 113
Libellus in actione ſi.reg.qualiter formandus ſit.§.Quædã.nu.84. 97
Libellus in actione vi bo.rap.qualiter formandus ſit.verſi. Ex maleficiis.numero 78. 92
Libellus in actione præſcriptis verbis qualiter concipiatur. §. Actionum.numero 89. 118
Libellus in Saluiano interdicto qualiter formandus ſit.§. Item Seruiana.numero 133. 55
Libellus vbicunq; qualitas in eo expreſſa ex natura facti tacitè ineſt, ſemper abſq; eo quòd qualitas exprimatur, concludit. ver. Ex maleficiis.nu.71. 92
Libellus in actione furti de conſilio valorem rei continere debet. ver. Ex maleficiis.nu.73. eod.
Libellus in actione depoſiti, quæ competit ad duplum, qualiter ſit formandus. §.Sequens.nu.31. 86
Libellus in actione mandati qualiter formetur.in d.§.nu.32. eod.
Libellus, peto caſtrum mihi reſtitui cum reſtitutione omnium damnorum mihi illatorum: non facta alia ſpecificatione damnorum an procedat. §.Curare.nu.24. 139
Libellus, peto declarari ſubiectionem mihi deberi ab hominibus talis villæ, & eos, mihi condemnari ad præſtandum ea, quæ ſubditi pręſtare debent domino ſuo: an procedat.in d.§.nu.25. eod.
Libellus an valeat, ſi quis ſimpliciter petat damna ſibi illata reſarciri.in dicto §.nu.26. eod.
Libellus in actione Seruiana, ſiue hypothecaria qualiter formetur.§. Item Seruiana.nu.115. 55
Libellus in quaſi Seruiana, & ſic hypotheca expreſſa qualiter formandus ſit.§.Item Seruiana.nu.126. eod.
Libellus in materia corrumpentium album prætoris, qualiter formandus ſit.§.Pœnales.nu.41. 72
Libellus in actione pro ſocio qualiter formandus ſit. §. Sequens. numero 40.& 41. 86
Libellus in actione arbitraria qualiter formandus ſit. ver. Plus autem. numero 14. 143
Libellus in materia actionis in factum ex edicto, ne quis eum, qualiter formandus ſit.§.Pœnales.nu.135.136.& 137. 7[illegible].& 77
Libellus in actione in factum edicto, de eo, per quem factum erit qualiter ſit formandus.in d.§.nu.138. 77
Libellus ſuſtineri poteſt, ſi verba interpretari poſsint.§. Omnium. numero 170. 20
Libellus ſuſtineri debet groſſo modo.§.Omnium.nu.171. eod.
Libellus qualiter ſit formandus quando ſuper mutuo interueniſſet ſtipulatio.§.Sequens.nu.17. 85
Libellus in actione commodati qualiter formetur.§.Sequens.numero 18.& 19. eod.
Libellus in conditione furtiua qualiter formetur. §. Sic itaque. numero 45. 84
Libellus in actione depoſiti qualiter formetur.§.Sequens.nu.27. 86
Libellus in actione ex empto & vendito qualiter formandus ſit, & de eius poſitionibus. §.Sequens.nu.49. 87
Libellus in actione ex locato qualiter ſit formandus. in dicto §. numero 50. eod.
Libellus in materia vocantium patrem, vel patronũ in ius ſine venia. qualiter ſit formandus. §.Pœnales.nu.91. 74
Libellus in cauſis ciuilibus an locum & tempus celebrati contractus continere habeat.§.Omnium.nu.162. 19
Libellus an declarare habeas id, quod petit cum duabus demõſtrationibus, vel duabus coherentiis, ſiue duobus confinibus.§.Omnium. numero 164. eod.
Libellus an hodie nomen actionis continere habeat.§.Omnium. numero 165. 20
Libellus ſi in eo actio inepta exprimeretur, an hodie vitietur. §. Omnium.166. eod.
Libellus, peto caſtrum cum ſuis iuribus & pertinentiis: an procedat.§. Curare.nu.19. 139
Libellus, peto villam, vel quod poſsides in tali villa: an procedat.in d.§. numero 20. eod.
Libellus, peto quicquid tibi obuenit ex hæreditate talis.vel, peto bona, quę tibi obuenerunt à tali non facta alia ſpeciali mentione an procedat.in d.§.nu.21. eod.
Libellus, peto quicquid Peruſij poſsides, an valeat.in d.§.nu.23. eod.
Libellus in hypothecaria, peto te condemnari ad rixandum mihi omnia bona tua, quæ mihi iure pignoris obligaſti: ſine alia expreſſione an procedat.in d.§.nu.83. eod.
Libellus in actione vi bo. rapt. an neceſſariò continere habeat illa

verba Armatus enſe.ver.Ex maleficiis.nu.18. folio 91
Libellus,an requiratur in cauſis ſummariis.§.Præiudiciales,nu.15. 78
Libellus in Publiciana qualiter formetur.§.Sed iſtæ.nu.67. 19
Libellus apud legiſtas quid contineat.§.Aequè ſi.nu.48. 13
Libellus in condictione ex lege,quæ datur in quadruplum cõtra executores,qui maius ſalarium debito exegerunt,qualiter ſit formandus.ver.Quadrupli.nu.7?. 106
Libellus in actione in factum ex edicto de calumniatoribus qualiter formandus ſit.ver.Quadrupli.nu.88.& 89. 106
Libellus in actione noxali qualiter ſit formandus.§.Præterea.numero 68. 138
Libellus in interdicto fraudatorio qualiter formetur.§.Item ſi quis.numero 6. 39
Libellus an in officio iudicis implorando ſit neceſſarius.in tit. Supereſt.numero 67. 8
Libellos in Publiciana qualiter in practica formetur.§.Sed iſtæ.numero 74. 19
Libellus quando agitur contra periurium.§.Item ſi quis.nu.67. 68
Libellus alternatiuus, ſiue conditionalis, an admitti debeat.§.Actionum.numero 104. 121
Libellus in quibus cauſis non requiratur.ver.Tripli.nu.26.& 36. 101
Libellus an mitti debeat ſimul cum citatorio, an verò citatio præcedere poſsit.in d.ver.nu.34. eod.
Libellos an de conſenſu partium omitti poſsit.in d.ver.no.37. eod.
Libellus ſine appoſitione qualitatum an procedat.in dicto verſiculo.numero 37. eod.
Libellus incertus an procedat parte non opponente.in dicto verſic.numero 39. eod.
Libellus in actione ad exhibendum qualiter ſit formandus.§.Præterea.nu.61.& 61. 137
Libelli productioni an renuntiari poſsit.ver.Tripli.no.15. 101
Libelli emendatio vſque ad quantum tempus permiſſa ſit.§.Si minus.numero 13,14.22.23.& 24. 147.& 148
Libelli concluſio qualiter ſemper eſſe debeat.verſic. Huic autem.numero 13. 145
Libelli oblatio facta ſolum iudici an vim citationis habeat.§.Pœnales.numero 84. 73
Libelli concluſio attendenda eſt.§.Omnium.nu.116. 18
Libelli in actione vtili præiudiciali qualiter ſint formandi.§.Præiudiciales.nu.37. 79
Libelli concluſio iſta alternatiua, Peto eum condemnari, vt dictam poſſeſsionem mihi reſtituat,vel totum debitum ſoluat, in hypothecaria an procedat.§.Item Seruiana.nu.117. 55
Libelli accuſatorij concluſio, ſcilicet peto eum condemnari ad pœnam & etiam ad rem mihi reſtituendam,an admittatur.verſic. Ex maleficiis.nu.76.& 77. 92
Libelli concluſio attendenda eſt.§.Omnium.nu.116. 18
Libelli receptio qualiter cautè fieri debeat per reum, vt actor nõ poſſit eum ante litis conteſta.mutare.§.Omnium.nu.160. 19
Libelli concluſio alternatiua,Peto rem, vel æſtimationem, an procedat.§.Item Seruiana.nu.128. 55
Libelli verba an impropriare licitum ſit.§.Omnium.nu.169. 20
Libellum in ſcriptis an quis obtuliſſe videatur, ſi iret coram iudice, & diceret notario actorum: ſcribe qualiter peto centum à Titio, in quibus peto eum condemnari.ver.Tripli.nu.31. 101
Libellum emendare quando propriè quis dicatur.§.Si minus.numero 9. 146
Libellum mutare quando quis dicatur.in d.§.nu.21. eod.
Liber Codicis fuit compilatus poſt librum Inſtitutionum.§.Rurſus.numero 65. 37
Libera poteſtas reſtringitur ad ea quæ ſunt de bono & æquo.§.In bonæ fidei.nu.4. 129
Libertas ſemel data an reuocari poſsit.§.Item ſi quis.nu.18. 39
Libertates directæ, & fidei commiſſariæ qualiter differant.§.Item ſi quis.numero 4. 42
Libro rationũm domini ſcribentis ſibi ſeruum ſuum debere an ſtandum ſit.§.Actiones.nu.33. 61
Libros fuiſſe in capſa tempore depoſitionis qualiter debet probari.§.Sequens.numero 18. 86
Licentia debitores capiendi quando concedenda.in titulo.Supereſt.numero 8.. 8
Literas non reſtituens ei,qui reſtituere mandatũ ſuſceperat, in quod delictum incidat.§.Pœnales.nu.28. 71
Litis conteſtatio an interrumpat præſcriptionem.§.Pœnales.numero 134. 76
¶ Locatio & conductio an dicantur in iſtis,qui exhibent operas ſuas, quæ in artificio conſiſtunt.§.Actionum.nu.170. 115
Locatio & conductio, quando dicantur propriè,& quando non.§.Actionum.nu.161. 115
Locatio domini ſi nulla præceſſerit,ſed aliquis ſimpliciter domum inhabitaſſet,contra eum qua actione agendum ſit ad id, quanti conducturus fuiſſet.§.Actionum.no.165.& 167. 115
Locator ſi in libello dicat, locaui fundum tali pro decem ſaccis frumenti:qualiter intelligendum ſit,vt eius libellus ſuſtineri poſsit.§.Actionum.nu.163. 115
Locator an neceſſario in libello opponere debeat, qualiter accommodauit patientiam ita quòd conductor relocata vti potuit.in d.§.numero 164. eod.
Locator ante incluſionem bonorum factam an dicatur bona illata per colonum, in quibus poſsidere.§.Item Seruiana.numero 81. 51
Longinquitas tanti temporis habet vim conſtituti.§.Omnium.numero 74. 16
¶ Lumen & proſpectus qualiter differant.§.Aequè ſi.nu.38. 12

De litera M.

MAior quomodo ſumatur qui in diuiſione partes facere debet.§.Quædam.nu.61. 97
Maleficium committere volens,propter quod bona ſua applicantur fiſco,alienauit bona ſua,& poſteà maleficiũ commiſit,an fiſcus poterit illa bona alienata, tanquam in eius fraudem reuocare.§.Item ſi quis.nu.18. 41
Mandatum nomine mandati cenſetur eſſe factum,licet factum fuerit poſt longo interuallo.§.Sequens.numero 13. 86
Mandatum ſi mandaui tibi vt Titium occideres, & tu ex interuallo occidiſti,an præſumatur durare.in d.§.nu.14. eod.
Mandatum ſingularium perſonarum licet requirat iſtud verbum, cum libera.aliâs nunquam ſubintelligitur,tamen in mandato vniuerſitatis ſemper ineſſe videtur.§.In bonæ fidei.nu.5. 119
Mando tibi quòd emas domum pro me, ſi tu dixiſti da mihi pecuniam:ego non dedi tibi tam cito: vnde tu emiſti pro te & tuo nomine.quid iuris.§.Sequens.nu.15. 86
Mando tibi quod emas pro me certum fundum qui erat pro parte tuus,pro certo pretio:emptis partibus aliorum compelleris & tu inuitus tanti partem tuam vendere.in d.§.nu.16. eod.
Mandans committi maleficium an puniatur,ſicut committens.§.Pœnales.nu.18. 70
Marchionibus ſi concedantur noua caſtra, an intelligantur eſſe de marchia.§.In perſonam.nu.10. 56
Maritus in bonis vxoris an tacitam hypothecam habeat pro euictione dotis,ſi dos ab eo euicta fuiſſet.§.Fuerat.nu.21.& 34. 111
Maritus ſi fuerit in lata culpa,an gaudeat priuilegio.ver.Item ſi.numero 9.cum iij.ſeq. 149
Maritus in vſuris ei debitis pro dote tractat de damno euitando.§.Fuerat.nu.11. 110
Maritus in actione de dote repetenda condemnatur in quantum facere poteſt.ver.Item ſi.numero 1. 149
Maritus an ſemper hoc priuilegio gaudeat, quacunque actione conueniatur.in d.§.nu.2.& 3. eod.
Maritus vxorem expellere poteſt,ſi pater ſibi dotem non dedit, cùm vxorem ſine dote habere non debet.§.Fuerat.nu.98. 116
Maritus an habeat tale priuilegium etiam ſi alius extraneus agat.ver.Item ſi.numero 5. 149

Marcha ex quot vnciis conſtet.§.Omnes,nu.7. folio 98

Mater an dotare filiam cogatur.§.Fuerat.nu.125. 127

Matrimonij contractus an ſit bonæ fidei.§.Fuerat.nu.12.& 13. 120

Matrimonium an, ſi ei dolus det cauſam, ſit nullum. §. Actionum. numero 37. 109

Matrimonium ſi aliquis induxit quendam vt accipiat eius filiam in vxorem, promittens quòd eam inſtituet hæredem an ſi in teſtamento ſecus fecit, valeat. §. Actionum.nu.38.& 39. eod.

Matrimonium quare potiùs dicatur, quàm patrimonium. §. Fuerat. numero 3. 119

¶ Medicus qui infirmitatem paruam facit magnam, punitur. verſic. Quadrupli,nu.57. 105

Mendacium ſolum non ſufficit ad hoc, vt procedat lege ſi.ff.de rei ven. §.Omnium.nu.93. 17

Mercatores accipientes pecuniam ad partem lucri & damni ſi dicant ſuſtinuiſſe damnum furti rapinæ, vel incendij, de his fidem facere tenentur. §.Sequens.nu.44. 86

Merces & aliæ res venales. & pecuniæ illatæ in domum conductam, non ſunt tacitè pignoratæ.§.Item Seruiana.nu.44. 49

Merces venales an in legato generaliter veniant, & an in tacita hypotheca: & quid in vltimis voluntatibus: & quid in contractibus. §. Item Seruiana.nu.45. eod.

Metus ratione maioritatis aut reuerentiæ quomodo reſcindatur.ver. Quadrupli.nu.58.59.& 61. 105

Metus reuerentiæ paternæ an matrimonium inualidet. in d. verſic. numero 62.& 63. eod.

Metus ſemel illatus ſemper durare præſumitur.in d.ver.nu.67. eod.

Metus iuſtus quando dicatur.in d.ver.nu.62. eod.

¶ Milliare ex mille paſsibus conſtat, & paſſus habet pedes quinq;.§. Rurſus.nu.57. 36

Milites poteſtatum ſuo officio abutentes puniuntur.ver. Quadrupli. numero 3. 103

Minor, & eccleſia æquiparantur: & quid de pupillo.ver. Ex maleficiis. numero 32. 90

Minor & Reſpublica, ſiue fiſcus æquiparantur. verſic. Ex maleficiis. numero 34. eod.

Minori an reſtitutio detur aduerſus plus petitionem in libello ſuo poſitam.§.Si quis agens.nu.4. 141

Miſtum an & quando ſub ſimplicibus contineatur. §. Omnium,numero 16. 12

Miſtum ſub ſimplicibus non continetur.§.Sequens.nu.2. 84

Mithridates vigintiduarum linguarum, quibus præerat, meminerat Themiſtoclis obliuionis artem quærebat. verſiculo Ex maleficiis. numero 38. 90

Mitius agitur cum lege, quàm cum homine, & qualiter hoc procedat, & an econtra duriùs agatur cum lege, quàm cum homine. §. Item ſi quis,nu.11.12.& 15. 39

¶ Monachus, filius, & ſeruus, æquiparantur.§. Actiones. numero 22. 23.& 24. 61

Mora ſicut fauore minoris re ipſa cõtrahitur abſq; vlla interpellatione, ita & in eccleſia.ver.Ex maleficiis.nu.31.& 33. 90

Moroſus interitu rei minimè liberatur.§.Sic itaq;.nu.23. 83

¶ Mulier an poterit adire hæreditatem, ſtante ſtatuto, &c. §. Omniũ. numero 42.& 45. 14

Mulier an contrahere poterit matrimonium, ſtante ſtatuto, &c.§. Omnium.nu.44. eod.

Mulier an aliquem liberare poterit, ſtante ſtatuto, &c. §. Omnium. numero 46. eod.

Mulier licet habentibus tacitas hypothecas præferatur, habentibus tamen expreſſas non.§.Fuerat.nu.73.& 74. 124

Mulier an occiſores cõpatris ſui accuſare poſsit.§.Pœnales.nu.67. 73

Mulier an in donatione propter nuptias priuilegium prælationis habeat, an verò priuilegiũ hypothecæ tacitæ.§.Fuerat.nu.125. 127

Mulier ſi nihil ſoluat de dote promiſſa, an de donatione propter nuptias aliquid lucretur.in d.§.nu.126. eod.

Mulier inuito patre poteſt ſe dotare de bonis patris. §. Fuerat. numero 99. 126

Mulier ſi ſoluto matrimonio dos intra annum reſtitui debeat, nec ante annum elapſum hæredes mariti ad eam reſtituendam cogi poſsint: an intra illum annum ab ipſis hæredibus ali debeant.§. Fuerat.numero 23.& 25.cum iij.ſeq. 121

Mulier hæretica, vel Iudæa non habet priuilegia dotis. §. Fuerat. numero 113. 127

Mulieri quando actio integra quæratur, ſi per ea extraneus det dotem. §. Fuerat.nu.131.& 132. 128

De litera N.

NAtus ex patre duas concubinas tenente, an ei ſuccedat.§. Pœnales.nu.63. 73

Nauta, caupo, ſtabularius, an teneantur de bonis eis per hoſpites conſignatis, & perditis. §. Item Seruiana, numero 32. 49

Negans an pœnitere, & confiteri poſsit, & quid ſi vult confiteri poſt negationem ad hoc vt conſequatur commodum ſtatuti remittentis quartam partem pœnæ confitenti maleficium. ver. Ex maleficiis.nu.16,cum iiij.ſeq. 89

Negotiorum quot ſunt genera.§.Actionum.nu.173. 115

Negotium noſtrum quibus modis dicatur.§.Actionũ.nu.172. 115

¶ Nigrum ſi contradicat rubro, cui ſtari debeat. in Rubri. de actio. numero 10. 3

Nigrum generalius rubro an ſit reſtringendũ.in Rub.de act.nu.18. 3

¶ Nobilis à ruſtico, non loco, ſed genere diſtinguitur.§. Item Seruiana.numero 26. 48

Nomen alicuius non mutatur, licet aliquid ſuperaddatur.§.In perſonam,nu.9. 56

Nomen debitoris, ſiue inſtrumentum, an contineatur in legato domus cum omnibus his, quæ in ea ſunt, facto alicui per teſtatorem. §.Item Seruiana.nu.41. 49

Nomen actionis non neceſſariò exprimitur in libello. §. Sed iſtæ.numero 69. 19

Nomina debitorum, ſeu inſtru.vel chirog.obligationum, ſi in domum conductam inducantur, an erunt ob penſionem tacitè pignorata. §.Item Seruiana.nu.41. 49

Nomina non circunſcribuntur loco.§.Item Seruiana.nu.42. eod.

Nomina debitorum an veniãt in tacita hypotheca, quam habet vxor in omnibus bonis mariti.§.Item Seruiana.nu.43. 49

Notarius ſi per decem annos ſe pro notario geſsit, an per hoc probetur, & præſumatur.§.Præiudiciales.nu.67. 81

¶ Nuptiæ inceſtæ & nefariæ quæ ſint.in Rub.de actio.nu.19. 3

Nuntio vltra modum grauanti, vel terminos iuſtitiæ excedenti reſiſtere de facto licitum eſt.ver.Quadrupli.nu.3.& 7. 103

Nuntio publico an credatur.ver.Quadrupli.nu.19.& 20. 103

Nuntio nõ publico, & non iurato an credi debeat.in d.ver.nu.21. eo.

Nuntio citandi ore tenus an credatur.in d.ver.nu.22. eod.

Nuntio publico aliquẽ citandi quando credendũ.in d.ver.nu.25. eo.

Nuntius citans licet conſtet quòd non ſit conſuetus, tamẽ ſi de mandato iudicis conſtet, ſufficit.ver.Quadrupli.nu.26. 103

Nuntius per quemlibet iudicem ad vnum ſolum actum creari poteſt. in d.ver.nu.27. eod.

Nuntius ſi dicat ſe Titiũ citaſſe perſonaliter, & Titius dicat contrariũ etiam cum iuramento, cui magis ſit credendũ.in d.ver.nu.28. eo.

Nuntius ſi in actis banchi ſit ſcriptum per notariũ qualiter ipſe citauit perſonaliter Caium, & ipſe neget, cuius dicto ſit magis credendum.in d.ver.nu.19. eod.

Nuntius ſi referat vltra ſibi commiſſa à iudice, an ſibi credatur. in dicto ver.nu.30. eod.

Nuntius deputatus ad vnũ banchum an poſsit per alium iudicem inferiorem eligi, & ſibi committi citatio.in d.ver.nu.31. 104

Nuntius an quis eſſe poſsit in cauſa propria.in d.ver.nu.32. eod.

Nuntius qui inceptor fuit in vna cauſa, debet idem eſſe in tota cauſa in d.ver.nu.33. eod.

Nuntius licet de conſuetudine poſsit ſine vlla cõmiſsione iudicis citare, tamen non poſſet citare die feriata.in d.ver.nu.35.& 36. eod.

De litera O.

OBligatio naturalis inſurgens ex pacto nudo, an debeat habere executionem. §. In perſonam.nu.73. fol. 60
Obligatio naturalis ſola, an ſit efficax ad agendũ. §. Sed iſtæ.nu.109. 32
Obligatio ad intereſſe quare in obligationibus dandi non ſuccedat. §. Actionum.nu.46. 109
Obligatio naturalis ſolam actionem producere non poteſt. in titu. Supereſt.nu.44. 6
Obligatio ad intereſſe an in obligationibus facti non ſuccedat. §. Actionum.nu.47.cum ij.ſeq. 109
Obligatio ad intereſſe an ſuccedat in obligationibus dandi.in dicto §. numero 50.& 51. eod.
Obligatio eſt mater actionis.in tit. Supereſt.nu.5. 4
Obligatio vt actionis mater, eſt quid diuerſum ab actione. in titu. Supereſt.nu.7. 5
Obligatio an ſit de iure gentium vel ciuili.in titulo Supereſt. numero 10. eod.
Obligatio quando ſit actionis mater.in tit. Supereſt.nu.11. eod.
Obligatus dici non poteſt ille, qui actione reali tenetur. §. Omnium. numero 21. 12
Obligatus an dicatur, qui actione reali tenetur. §. Omnium. numero 52. 14
¶ Obſidens qui, & an, & quando dari poſsint. §. Rurſus.nu.52. 36
¶ Occultator alienæ laudis, furi par eſt.ver. Cum eo.nu.31. 152
¶ Officia capitanei, & Poteſtatis ſi ſimul ſint vnita, & vni perſonæ data, an illa perſona debeat habere duplex ſalarium. §. In perſonam. numero 85. 56
Officio iudicis etiam non deſeruienti actioni accedit fideiuſſor. §. Omnium.nu.54. 14
Officium iudicis an aliquam obligatinnem præſupponat.in tit. Supereſt.numero 60. 7
Officium iudicis quotuplex ſit. §. Prætereà.nu.39. 136
Officium iudicis an aliquem præſupponat obligationem. §. Omniũ. numero 51. 14
Officium iudicis miſericorditer implorari debet. in titu. Supereſt. numero 65. 7
Officium ſuum iudex denegans an iniuriam inferre dicatur. in titu. Supereſt.nu.66. eod.
Officium iudicis quòd veniat cum iure actionis, qualiter ſit intelligendum. §. Prætereà.nu.17. 135
Officium iudicis qualiter in arbitriis reſideat in perſona iudicis. in d. §. numero 18. eod.
Officium iudicis an ſit remedium reſcindens. §. Rurſus.nu.13. 34
Officium iudicis an pro adſcriptitiis, & cenſitis, & contra eos competat & an confeſſoria & negatoria vtilis tandem, & an præiudicialis vtilis, & an rei vendicatio adiecta cauſa de iure Romanorum. §. Præiudiciales.nu. 48.51.52.& 53. 80
Officium iudicis an ad futuras præſtationes competat. §. Præiudiciales.nu.49.& 55. eod.
Officium iudicis, & actio an ſit idem. in titu. Supereſt.nu.54. 7
Officium iudicis an ſit facti, an verò ſit ius. in titulo Supereſt. numero 49. 7
¶ Olim dominus, & hodie præſumitur dominus. § Sic itaq;.nu.24. 83
Olim poſsidens, an hodie poſsidere præſumatur. § Sic itaq;.nũ.25. eo.
¶ Oppoſitum illud quod operatur in oppoſito, operatur illud idem propoſitum in propoſito.ver. Plus autem.nu.4. 143
¶ Ordo eſt attendendus.in tit. Supereſt.nu.6. 4

De litera P.

PActa quæ enumerantur in ſi.glo. an propriè dicantur nuda. § In perſonam.nu.76. 60
Pacto an poſsit fieri quòd fletur in cõmunione. §. Quædam.nu.35.& 41. 95
Pactum quòd pater cadat à feudo propter delictum filij, non valet. §. Actiones.numero 87. 63
Pactum nudum ſi pro eius executione adiretur Imperator, vel princeps, aut alius non recognoſcens ſuperiorem, vt exequi faciant, an ſi non faciant peccent. §. In perſonam.nu.74. 60
Pactum nudum qualiter executionem ſortiri poſsit. §. In perſonam. numero 75. eod.
Papa, Imperator, & alij principes, qui vim principis habent, ſemper ſecundùm conſcientiam iudicare debent. § Sed iſtæ.nu. 126. 32
Papa non ligatur iuramẽto, per quod derogatur ſuæ poteſtati. §. Item ſi quis.numero 71. 68
Paragraphus, verſiculus, ſeu litera groſſa, quando in lege, vel ſtatuto dici debeat. § Sed iſtæ.nu.1. 25
Paragraphus vnde dicatur, & an debeat potius dici paragraphus, quàm paraphus. § Sed iſtæ.nu.2. eod.
Paragraphus iſtæ qualiter ſummatur. §. Item ſi quis.nu.19. 39
Paragraphus iſtæ in quo ſit hodie correctus. §. Rurſus,nu.66. 37
Parens, patronus, ſocius, & donator, non cõueniuntur in plus, quàm facere poſsint.ver. Sed & ſi quis.nu.1. 150
Pars minor cedit maiori. §. Præiudiciales.nu,21. 78
Participia futuri temporis neceſsitatem important, §. Prætereà. numero 10. 135
Patronus an, & quando gaudeat hoc priuilegio.ver. Sed & ſi quis. numero 5. 150
Pater, & filius, vna, eadémque perſona cenſentur §. Actiones nu.3. 60
Pater pro filio, & econtra, & dominus pro ſeruo, & cõtra, an & qualiter ex vniuſcuiuſque contractibus de iure Digeſtorum tenebantur, & obligationibus adſtringebantur, & qualiter hodie. §. Actiones.numero 3.6.10.11. eod.
Pater ſi permittit filio adminiſtrationem aduentitij, an ſibi præiudicet. §. Actiones.nu.12. 61
Pater ſicut de peculio profectitio tenetur, ita etiã de vſufructu aduẽtitij, ſi filio talis vſusfructus commiſſus ſit. §. Actiones.nu.13. eod.
Pater mortuo filio qualiter conueniatur de peculio filij. §. Actiones. numero 14. eod.
Pater ſpiritualis an poſsit in ius vocari ſine venia. §. Pœnales.nu.64. 73
Pater ſpiritualis ita diligendus eſt, ſicut pater naturalis. §. Pœnales. numero 65. eod.
Pater & dominus, an teneantur pro filio & ſeruo in ſolidum. § Sunt prætereà.nu.1. 148
Pater & dominus an condemnentur in actione de peculio in ſolidum, in d. § nu.2.& 3. eodem
Pater an teneatur ſi filius fuit iniuſtè condemnatus. §. Actiones. numero 89. 63
Pater illud, quòd pro condemnatione filij ſoluit, an debeat filio in legitimam computare. §. Actiones.nu.90. eodem
Pater an legitimã ſoluere teneatur pro condemnatione filij. §. Actiones.nu.91. eod.
Pater expenſas, quas ſecit pro filio ſtudente, in dubio de ſuo facere videtur. §. Fuerat.nu.111. 117
Pater filiam hæreticam, aut Iudæam an dotare teneatur. in d. §. numero 113. 117
Pater Iudæus, vel alterius ſectæ filios orthodoxos alere tenetur, in d. §. numero 114. eodem
Pater egenus vel debitis inuolutus, an filiam dotare teneatur. in d. §. numero 116. eod.
Pater an dotem filiæ ingratæ dare teneatur. in d. § nu,117. eod.
Pater filiam maritum vilem, & indignum accipientem an dotare teneatur. in d. § nu.118. eod.
Pater filiam eo contradicentem nubentem an dotare teneatur. in d. § numero 119. eod.
Pater an filiam naturalem tantùm dotare teneatur. in dicto §. numero 120. eodem
Pater an filiam meretricem dotare teneatur. in d. § nu.113. eod.
Pater ſi in ludo omnia bona amiſit, an filij poſsint illa reuocare vſque ad eorum legitimam. § Item ſi quis.nu.3. 39
Pater, ſi omnia bona diſsipat an filij petere poſsint aliquam poſſeſſionem patris alimentis. § Item ſi quis.nu.4. eod.

Pater vbi

Pater vbi filia haberet de ſuo proprio, an eam dotare teneatur de ſuo, & non de bonis filiæ. §. Fuerat. nu. 100. 102. 105. & 106. fol. 126
Pater tenetur dotare filiam, quamuis ſit actualiter nupta. §. Fuerat. numero 97. 116
Pater quòd non teneatur dotare filiam tantùm naturalem, quomodo procedat. §. Fuerat. nu. 104. 126
Pater ſi aſsignauit filio partem ſuam vnde viuere poterat, & filius illã conſumpſit, an deinceps illum alimentare teneatur. §. Fuerat. numero 137. 128
Pater vel dominus ex contractu filij, vel ſerui an teneantur. §. Actiones. nu. 20. 21. & 24. 61
Pater in caſibus, in quibus ei vſusfructus non quæritur, an filio agenti conſentire teneatur. §. Pœnales. nu. 88. 74
Pater dando dotem pro filia, ſibi actionem non quærit, niſi ſibi ſtipulatione proſpiciat. §. Fuerat. nu. 130. 118
Parentis verbum de propria ſignificatione ad quem gradum extendatur. §. Pœnales. nu. 54. 72
Parentum appellatione an comprehendantur naturales tantum. §. Pœnales. nu. 57. & 58. 72
¶ Peccatum an maius ſit cognoſcere pulchrã, quàm deformem. ver. Ex maleficiis. nu. 13. 88
Peculium quot modis dicatur. §. Actiones. nu. 17. 61
Peculium quotuplex ſit. in d. §. nu. 18. eod.
Peculium an filiæ habere poſsint. §. Actiones. nu. 15. eod.
Peculium quid ſit & quare dicatur peculium. §. Actiones. nu. 15. eod.
Penſiones ſi abbati non iuſtè electo ſoluantur, an ſoluentes liberentur. §. Præiudiciales. nu. 11. 77
Periculum rei datæ ad vendendum cuius ſit, an dantis an recipientis. §. Actionum. nu. 79. 113
Periurans an ſolum Deum vltorem habeat. §. Item ſi quis. nu. 63. 67
Periurans an à teſtimonio, & à qualibet dignitate repellendus ſit. §. Item ſi quis. nu. 66. 67
Periurus an iurans efficiatur in caſibus, in quibus, iuramentum non eſt obligatorium. §. Item ſi quis. nu. 69. & 70. 68
Periurus an dicatur, & ſit, ſi quis promiſerit ſoluere certam quantitatem intra calendas Maij, & hoc iurauit, ſi poſteà compenſare velit. §. In bonæ fidei. nu. 85. 134
Periurium quot, & quibus pœnis puniatur. §. Item ſi quis. nu. 57. 67
Permutatio quando ſit. §. Actionum. nu. 97. & 98. 111. & 112
Perſuadens alicui vt ſemel vnum malum faciat, non tenetur de cæteris poſteà per eum commiſsis. §. Omnes. nu. 19. 99
Permutatio, an alienatione certi fundi per pontificem alicui eccleſię conceſſa pro creditoribus ſatisfaciendo, conceſſa videatur. §. Actionum. nu. 114. 113
Petens aliud pro alio per errorem, an in eodem iudicio errorem ſuũ corrigere poſsit. §. Si minus. nu. 1. 146
Petens ante tempus qua pœna puniatur. §. Si quis agens. numero 10. & 11. 142
Petitio hæreditatis an hodie ſit præiudicialis. §. Præiudiciales. numero 40. 80
Petitio hæreditatis licet ſit realis, tamen ſequitur naturam perſonalium. §. Quædam. nu. 6. 94
Petitio hæreditatis non datur contra titulo poſsidentem. §. Quędam. numero 17. eod.
Petitio hæreditatis, cauſa centumuiralis dicitur. §. Item ſi quis. numero 5. 77
Petitio hæreditatis contra titulo poſsidentem non datur. §. Sed iſtæ. numero 24. 26
Petitio hæreditatis an per titulum diuiſionis excludatur. §. Actionum. nu. 100. 117
Petitio hæreditatis conuentus an titulum ſuæ poſſeſsionis allegare cogatur, vt iſta actione conueniri poſsit. in d. §. nu. 101. eod.
Petitio hæreditatis an ſit actio mixta, vel realis. §. Sed iſtæ. nu. 42. 27
Petitio incerta an debeat admitti. §. Curare. numero 7. vſque ad numerum 18. 138. & 139
¶ Pignori obligari quę poſsint, & quę non. §. Item Seruiana. numero 104. 109. 111. & 117. 54
Pignus & hypotheca qualiter differant. §. Item Seruiana. nu. 124. 55
Pignus quotuplex in iure reperiatur. §. Item Seruiana. nu. 1. 47
Pignus prætorium quid ſit. §. Item Seruiana. nu. 2. eod.
Pignus iudiciale quid. §. Item Seruiana. nu. 3. eod.
Pignus prætorium, & pignus iudiciale qualiter differant. §. Item Seruiana. nu. 4. eod.
Pignus prætorium pro iudiciali, & econtra, indifferenter capitur. §. Item Seruiana. nu. 5. eod.
Pignus conuentionale quid ſit, vt ſupra.
Pignus conuentionale ex vna parte, & pignus prætorium & iudiciale ex altera qualiter differant. §. Item Seruiana. nu. 6. eod.
Pignus prætorium & conuentionale in quibus conueniant. §. Item Seruiana. nu. 7. 48
Pignus propriè quid. §. Item Seruiana. nu. 9. eod.
Pignus vnde dicatur, & quæ requirantur vt dicatur pignus. §. Item Seruiana. nu. 118. 54
Piratæ an ſint propriæ hoſtes. §. Rurſus. nu. 46. 35
Piratæ ſunt ipſo iure diffidati, & quolibet impunè derobari poſſunt. §. Rurſus. nu. 47. eod.
¶ Pluralis locutio non poteſt eſſe contenta minori numero duorum. §. Præiudiciales. nu. 32. 78
Plus petere in obligatione generis dicitur, etiam viliſsimum petendo. ver. Huic autem. nu. 15. 145
Plus petere cauſa quãdo dicatur, & in quo differat qui plus petit cauſa ab eo, qui plus petit re. ver. Huic autem. nu. 1. 2. & 3. 144
Plus petens tempore, re, vel cauſa, qualiter puniatur. verſic. Sed hæc. numero 1. fol. 145. & nu. 11. 146
Plus petere quãdo quis dicatur. ver. Plus autem. nu. 1. & 2. 142. & 143
Plus petens in libello qua pœna olim puniatur. §. Si quis agens. numero 1. 2. & 3. 141
Plus petere loco, aut cauſa, quando dicatur. verſiculo Tripli. numero 16. 100
Plus petitum ſimpliciter negari poteſt. verſi. Sed hæc. nu. 14. 146
¶ Populus peculiaris quis dicatur. §. Actiones. nu. 19. 61
¶ Poſſeſsio per conſtitutum ita vera & propria tradi dicitur, & acquiritur, quòd in ſtatuto loquente de poſſeſsionibus cadit. §. Actionum. nu. 139. 114
Poſſeſsio an ex detẽtatione præſumatur. §. Sic itaque. nu. 30. 83
Poſſeſsio ciuilis an ex naturali præſumatur. §. Sic itaque. nu. 31. eo.
Poſſeſsio vacua tradi quando dicatur. §. Actionum. nu. 141. 114
Poſſeſsio vacua, & vacans an differant. in d. §. nu. 142. eod.
¶ Poſſeſsio vacua & vacans qualiter probetur. vt ſupra.
Poſſeſsio plena, & ſemiplena, quæ dicatur, & quæ vacua. in dicto §. numero 143. eod.
Poſſeſsione probata ſimpliciter, an præſumatur cum qualitate. §. Sic itaque. nu. 32. 83
Poſſeſsionem quaſi ſeruitutis quando quis habeat. §. Aequè ſi. numero 41. 42. & 43. 22
Poſſeſſorium an per rei vendicationem auocetur. §. Item Seruiana. numero 97. 53
Poſſeſſor bonorum quouſq; poſsit oblationem facere, vt retentione vtatur. §. Item ſi quis. nu. 115. 46
Poſſeſſor hæreditatis ſi rem alienauerit hæreditariam, & pro ea habeat pretium, vel aliam rem, an præciſè teneatur ad rem hæreditariam. §. Actionum. nu. 107. 118
Poſsidens an & quando rei vendicatione agere poſsit. §. Aequè ſi. numero 58. 24
Poſsidens ſi rei vendicatione agat, an poſſeſsionis ſuæ renuntiaſſe dicatur. §. Aequè ſi. nu. 59. eod.
Poſsidens an præſumatur dominus. §. Sic itaque. nu. 16. 27. & 18. 83
Poſsidens habet pro ſe præſumptionem. §. Sic itaq; nu. 29. eod.
Poſsidens tempore primæ citationis, ſi poſteà deſiit poſsidere, præſumitur in dolo. §. Omnium. nu. 79. 16
Poſsidens animo, & ſic ciuiliter tantùm, an illa ſola ciuili poſſeſsione vſucapere poſsit. §. Rurſus. nu. 43. 35
Poſsidere pro hærede an ſit habere titulum. §. Sed iſtæ. nu. 22. 26
Poſsidere deſinens ſine dolo quando teneatur. §. Omniũ. nu. 80. 16

Poſitiones, & articuli in hypothecaria qualiter fieri debeant. §. Item Seruiana.nu.129. folio 51

Poteſtas vel capitaneus videns à feneſtra aliquos rixantes, an eos ex hoc abſqoe alia probatione punire poſsit. §. Si minus. numero 19.& 20. 147

Poteſtas ſi filium rixoſum habeat, & non prouideat an licitè de officio ſuo expelli poſsit §.Si minus.nu.21. eod.

Poteſtas libera rectori, ſeu iudici conceſſa, reſtringitur ad bonum, & æquom. §. In bonæ fidei.nu.7. 129

¶ Pœna huius §.cui applicetur.ver.Quadrupli.nu.38. 104

Pœna iuris communis an ſublata ſit per pœnam ſtatutariam.in dicto verſic.nu.33. eod.

Pœna conuentionalis an in foro conſcientiæ per eccleſiam peti poſſit.§.Sed iſtæ.nu.111. 32

Pœna adiecta dationi qualitatis quando peti poſsit. §. Omnes. nu. 13 cum iij.ſeq. 99

Pœna furti quæ ſit, an corporalia, an pecuniaria, & an pro furto mori quis debeat, ver. Ex maleficiis.nu.2.3.4.5.11.& 12. 87

Pœna de duplicandis induciis, an locum habeat in vera conditione. ver. Sed hæc.nu.3. 145

Pœna ver. item miſta an extendatur legata facta Reipublicę, vel fiſco. ver. Ex maleficiis.nu.40.41.& 44. 90

Pœna ſimpliciter impoſita, à lege in dubio cui debeat applicari. in tit. Supereſt.nu.17. 5

Pœna, ſi vocatus in ius non comparuit, an committatur. §. Pœnales. numero 85. 73

Pœna corrumpentis album prætoris quando locum habeat. §. Pœnales.nu.28. 71

Pœna dupli, quæ venit ratione negationis, vnde oriatur. ver. Quadrupli.nu.8. 103

Pœna qualibet corporis, maior eſt quacunq; pecuniaria. §. Pœnales. numero 45. 72

Pœna l. ſi quis id quod. alleg. in gloſſ. cui applicetur. §. Pœnales. numero 39. 71

Pœna an locũ habeat in omnibus perſonis quæ prohibentur in ius vocari ſine venia. §. Pœnales.nu.86. 73

Pœna petentis debitum iam ſolutum quæ ſit. verſiculo Sed hæc. numero 12. 146

Pœnam vt quis incurrat an ſolus iuſſus iudicis de citando ſufficiat. ver. Quadrupli.nu.37. 104

Pœnam pecuniariam quòd qui ſoluere non poſsit, vt luat in corpus quando procedat. §. Pœnales.nu 43.44.& 45. 72

Pœnam pecuniariam ſi quis ſoluere condemnetur cũ hoc, quòd ſi intra menſem nõ ſoluerit, ſibi pes, vel manus amputetur: an hoc non obſtante iouito condẽnato, & menſe elapſo, iudex facere poterit quòd pecuniariam ſoluat §. Pœnales.nu.48. 72

Pœnæ legales tripli, vel quadrupli, an in foro conſcientiæ ſint debitæ. §.Sed iſtæ.nu.110. 32

Pœnæ ſunt reſtringendæ.ver. Tripli.nu.18. 100

Pœnæ ſunt moliendæ, & reſtringendæ, non autem extendendæ. ver. Ex maleficiis.nu.42. 90

Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui in dubio ſint applicandæ.in tit. Supereſt.nu.18. 5

Pœnitentia in permutatione an locum habeat. §. Actionum. numero 11. 113

¶ Practica repellendi accuſatorem ab accuſando. §. Item ſi quis. numero 28. 65

Practica procuratorum inſtrumenta producentium in parte, & partibus, quid operetur. § Item ſi quis.nu.24. 65

¶ Precariũ an quandoq; ad libitum concedens reuocari poſsit. §. Sequens.numero 25. 86

Prædium vrbanum quod dicatur, & quod ruſticum. §. Aequè ſi. numero 22. 21

Prælatus ſi locauerit prædium eccleſiæ, & ei poſteà moueatur quęſtio de prælatura, an pendente iſta queſt. penſionem ſoluere compellere poſsit. §. Præiudiciales.nu.10. 77

Prælatus eccleſiæ vendere non debet maiori pretio, quàm valeat res, §.Sed iſtæ numero 105. 32

Prælatus ſi nomine cenſus tres ſolidos quolibet anno habere debeat, an recipiendo duos tantùm omnibus annis, præiudicet eccleſiæ. §. Præiudiciales.nu.68. 81

Præſcribi licet contra comitem iuriſdictionem habẽtem ab eccleſia. §.Sed iſtæ.nu.14. 26

Præſcribi an poſsit vectigal. §.Sed iſtæ.nu.12. 26

Præſcribere an poſsit habens cauſam à malæ fidei poſſeſſore. §.Sed iſtæ, numero 79.80.& 81. 30

Præſcriptio an per denuntiationem extraiudicialem factam à parte interrumpatur. §. Pœnales.nu.119.& 120. 76

Præſcriptio an per ſolam citationem interrumpatur. §. Pœnales. numero 121. eodem

Præſcriptio ſtatutaria qualiter interrumpatur. §. Pœnales.nu.127. 76

Præſcriptio in criminalibus qualiter interrumpatur. in dicto §. numero 128. eod.

Præſcriptio ao interrumpatur per citationem.in d. §.nu.119. eod.

Præſcriptio an interrumpatur per citationem circunductam.in d. §. numero 130. 76

Præſcriptio per citationem nullam non interrumpitur. in dicto §. nomero 131. eod.

Præſcriptio an per libellum malè conceptum interrumpatur. in dicto §. numero 132. eod.

Præſcriptio an per actionem per modum exceptionis propoſitam in iudicio interrumpatur.in d. §.nu.133. eod.

Præſcriptio non currit agere non valenti. §. Rurſus.numero 14. 34

Pręſcriptio an currat impedito. §. Rurſus.nu.25.& 26. 35

Præſcriptio longi temporis locum non habet, niſi titulus præcedat. §. Quædam.nu.27. 94

Præſcriptio triginta an. ſine titulo currit.in d. §.nu.28. eod.

Præſcriptio contra mulierem quando currere incipiat. §. Fuerat.numero 129. 128

Præſcriptio ad lites tollendas inducta eſt. §. Quædam.nu.33. 95

Præſcriptio decennalis per ſtatutum inducta, ſapit naturam præſcriptionis anon triginta. §. Pœnales.nu.116. 76

Præſcriptionem donec aliqui ſtant in communione, currere impoſſibile eſt. §. Quædam.nu.32. 95

Præſcriptionum quot ſint ſpecies. §. Pœnales.nu.112. & 116. 76

Præſcriptionis interruptio qualiter differat à perpetuatione actionis. §. Pœnales.nu.110.& 111. 75.& 76

Præſens an & quando cõtra abſentẽ reſtituatur. §. Rurſus.nu.6. 33

Præſumptio iuris æquiparatur ſcripturæ. §. Fuerat.nu.59. 123

Pretia rerum variantur ſecundùm varietates regionum. verſic. Plus autem.numero 5. 143

¶ Primogenitus in foro conſcientię poſsit in totum ſuccedere. §. Sed iſtæ.numero 124. 32

Priuilegiatus an vtatur priuilegio ſuo contra æquè priuilegiatum. §. Rurſus.numero 55. 36

Priuilegium prælationis ad dotem filiæ an competat patri mortua filia. §. Fuerat.nu.138. 128

Priuilegium prælationis an competat marito agenti ex ſtipulatu ad dotem in d. §.nu.139. eodem

Priuilegium prælationis an in ſponſa locum habeat, & an in matrimonio putatiuo.in d. §.nu.140. eodem

Priuilegium tacitæ hypothecæ, an mulieri, an verò actioni indultum ſit, & cuius effectus ſit. §. Fuerat.nu.49.fol.122.& nu. 69. 123

Priuilegium prælationis, quod habet mulier agens pro dote, an competat filiis ipſius mulieris, & an aliis hęredibus. §. Fuerat.nume.94.& 112.116.& 117.

Priuilegium prælationis, quod habet mulier vt præferatur creditoribus in bonis primi mariti, an ceſſet ea empta, & actualiter collocata in ſecundo matrimonio.in d. §. nu.95.& 96. 126

Priuilegium prælationis, quod habet mulier in actione de dote, an cedi poſsit. §. Fuerat.nu.113. 127

Priuilegium conceſſum ciuitati an extendatur ad caſtra, & villas. §. Rurſus.numero 40. 35

Priuilegium tacitæ hypothecæ an ciuitas habeat in bonis corũ, cum

quibus

quibus contrahit.§.Fuerat.numero 72. folio 114
Priuilegium l.ſi.C. de ſac. ſanct.eccle. quando locum habeat.§. Rurſus.numero 34. 35
Probare quid habeat quis, quòd fecit ad ſui defenſionem.§. Item ſi quis.numero 19. 65
Probare ſpontaneam voluntatem contra probationem meticuloſæ voluntatis impoſsibile eſt.ver.Quadrupli.nu.72. 105
Probare non dicitur ille qui iuris præſumptionem pro ſe habet.§. Præiudiciales.nume.73. 81
Probare quem eſſe dominum, aliud eſt, & aliud, rem eſſe in bonis noſtris.§.Item Seruiana,nume.87. 51
Probatio ſuper inepto libello non validatur proceſſum.ver.Ex maleficiis.numero 65. 91
Probatio quæ ſit per præſumptionem legis an ſit vera aut ficta, & an cadat in ſtatutis.§.Præiudicisles.nu.71. 81
Probatio filiationis quæ ſit per præſumptionem legis an ſit vera, aut ficta, & an cadat in ſtatutis.§.Præiudiciales.nu.71. 81
Probationis legitimæ appellatione an veniat probatio per iuramentum.ver.Quadrupli.numero 40.& 41. 104
Probationis ſimpliciter prolatæ appellatione, legitima, & plena. in d. ver.numero 41. eod.
Proceſſum alicuius ſurripiens, qua pœna puniatur.§. Pœnales numero 30.& 31. 71
Procurator, cui data eſt libera poteſtas ſi fraudem committeret, an noceat domino.§.In bonæ fidei.nu.4. 119
Procurator cum libera actus obligatorios facere non poteſt.§.In bonæ fidei.numero 6. 119
Procuratores & notarii, ſunt excoriatores pauperum.ver.Tripli. numero 57. 102
Proiectum, & immiſſum, qualiter differant.§.Aequè ſi.nu.30. 83
Promiſsio & ſolutio æquiparantur.§.In perſonam.nu.37. 57
Promiſsio ſine cauſa an ſit ipſo iure nulla.§. In perſonam.nu. 39. 58
Promittens ſtare ſententiæ arbitri, vel contractui ſub pœna, an dicatur promittere dationem, vel factum.§.Omnes.nu.17. 99
Promittẽs aliquẽ facturum pro ſe, ad cuius obſeruationẽ ipſe tenetur qualiter in dubio promittere intelligatur.§. In perſonam. numero 32. 57
Promittens ſimpliciter, an in dubio intelligatur dare, vel tradere.§. Sic itaque.numero 15. 82
Promittens creditori vbicunq; locorum reſpondere, qualiter intelligatur.ver.Plus autem.nu.26. 144
Promittens ſoluere in certo loco, an ſi non ſoluat in loco deſtinato poterit poſteà in quocunq; loco conueniri, etiam ſi ibi non ſortiatur forum.in d.ver.nu.27. eodem
Promittens ſcienter debitum quod donare videatur, qualiter intelligatur.§.In perſonam.nu.41. 58
Promittens ſoluere vbicunq; fuerit inuentus, an in loco peſtifero, vel ſuſpecto vel aliâs in loco ſibi non tuto conueniri poſsit. ver. Plus autem.numero 23. 144
Promittens ſi ſit hîc Papiæ & ſoluere promittat Florentiæ, & alibi, vbicunq; fuerit inuentus, an in alio loco remotiori, quàm ſit Florentię conueniri poſsit.in d.ver.nu.24. eod.
Proprietas rei qua dicatur.§.Omnium.nu.64. 15
Proprietatem & quaſi proprietatẽ an ſit dare.§.Omnium.nu.62. 15
Proprietatis appellatione quid veniat.§.Omnium.nu.63. 15
Proteſtatio facta per maritum, quòd nolit bona ſua eſſe hypothecata pro dote nihil operatur.§.Fuerat.nu.107. 116
Proteſtatio facta per ſocerum quòd nolit bona ſua eſſe hypothecata, nihil operatur.in d.§.nu.108. eodem
Proteſtatio ab his, ad quæ quis de neceſsitata tenetur, nõ releuat proteſtantem.in d.§.numero 109. eod.
Promiſsio hominis an tollat promiſsionem legis.§.Item Seruiana. numero 69. 50
¶ Pupillus & eccleſia cenſentur agere, cum eorum nomine agatur. in titu.Supereſt.numero 113. 10
Purgatio an locum habeat in actione ſerui corrupti.§.Omnes.numero 10.cum iiij.ſeq. 99.& 100

De litera Q.

QValitatem quis cognoſcere non poteſt, niſi ſubſtantiam cognoſcat.in Rubri.de actio.nu.2. 1
Qualitatem quis probare non poteſt, niſi ſubſtantiã probet.in Rub.de actio.nu.3. eod.
Qualitates non faciunt differentiam ſpecificam. in titu. Supereſt. numero 26. 6
Quaſi dominium qualiter intelligatur.§.Omnium.nu.61. 15
Querela inofficioſi teſtamenti, & petitio hęreditatis an ſucceſsiuè intentari poſsint.§.Rurſus.nu.86. 38

De litera R.

RAptor violentus an actione furti teneatur.ver.Ex maleficiis.nume.31. 88
Ratio licet ſummata ſit, tamen iterum quòd computatio fiat, peti poteſt.§.Quædam.nu.83. 97
Ratio omnium, quæ ſunt in iore, reddi non poteſt.§.Actionum. numero 18. 108
Rationem reddi an petere poſsint illi, qui dant pecuniam mercatoribus ad dimidiam partem lucri & damni.§.Sequens.nu.43. 86
Rationes reuideri quando inter ſocios poſsit peti.§.Sequẽs.nu.41. 86
¶ Reditores non eſſe in hæreditate quomodo demõſtrabitur.§.Item ſi quis.numero 74. 43
Regula, quòd nemo inuitus cogitur in cõmunione perſiſtere: an procedat.§.Quædam.numero 30.31.& 38. 95
Rei vendicatio detur cõtra nudũ detentatorẽ.§.Omnium.nu.100. 17
Rei vendicatio quando detur contra detentationem.§. Omnium. numero 101. eodem
Rei vendicatione quis conueniri poſsit.§.Omnium.nu.104. eo.
Rei vendicatio an competat contra ciuiliter tantum poſsidentem. §. Omnium.nu.105.&106. eod.
Rei vendicatio an per poſsidentem ciuiliter tantùm intẽtari poſsit.§. Omnium.nu.109. eod.
Rei vendicatio an ad incorporalia detur.§.Omnium.nu.110. eod.
Rei vendicatio vt cauſetur, quæ neceſſaria ſint.§.Omnium.nu.22. 12
Rei vendicatione ſi actum ſit, an ſententia executioni mandetur.§. Omnium.nu.13. eod.
Rei vendicatio ciuilis ad quem extendatur.§.Sed iſtæ.nu.4. 25
Rei vendicatione conuentus ſi iniuſtè condemnatus fuerit, & præceptum de reſtituendo ſecutum fuerit fictum, & tamen ſi non reſtituat, non peccat mortaliter.§.Sed iſtæ.nu.33. 32
Rei vẽdicatio directa datur in dolo deſinentẽ poſsidere.§.Omnium. numero 81. 16
Rei vendicatione ſi actum ſit contra non poſsidentem, qui putabat ſe poſsidere, & lata ſit ſententia ſecundùm actorem an ſi poſſeſsio poſteà perueniat ad reũ ex noua cauſa talis ſententia mittetur executioni contra reum.§.Omnium.nu.85. 16
Rei vendicatio ſi actum ſit contra eum, qui negat ſe poſsidere, qui tamen poſsidet ſi conuincatur de mendacio, talis poſſeſsio incontinenti ab eo eſt auferenda.§.Omnium.nu.86. eod.
Rei vendicatio, contra dolo deſinentem poſsidere, an ſit ciuilis, ſeu prætoria.§.Sed iſtæ.nu.39. 27
Rei vendicatione vt agi poſsit, quæ requirãtur.§.Omnium.nu.76. 16
Rei vẽdicatio an detur cõtra dolo deſinẽtem poſsidere.§. Omnium. numero 72. eodem
Reipublicæ an ciuitas dicatur.§.Rurſus.nu.37. 35
Reipublicæ quot modis capiatur.§.Rurſus.nu.39. eod.
Reipublicæ intereſt, vt mulieres faciliùs nubãt.§.In perſonã.nu.57.59
Reipublicæ appellatione an veniat alia reſpublica, quàm Romanorum.§.Rurſus.numero 36. 35
Reſpublica, & fiſcus an ſint idem.ver.Ex maleficiis.nu.35. 90
Res illatæ per emphyteutam in re emphyteutica an ſint tacitè obligatæ pro penſione.§.Item Seruiana.nu.52. 50
Res aliena, in qua qs habet Publicianã, an inuecta in prædiõ cõductũ, ſemper ſit tacitè hypothecata.§.Itẽ Seruiana.nu.56.57.& 58. eod.

Res in domum conductam illatæ, & poſteà amotæ, an erunt tacitè obligatæ. §. Item Seruiana. numero 66 & 67. folio 50
Res cum quibus qualitatibus quis æſtimare debeat. ver. Plus autem. numero 10. 143
Res in hypotheca loco pretij non ſuccedit. §. Itē Seruiana. nu. 57. 49
Res hypothecaria ſi poſsideretur à tertio bona fide, qualiter præſcribatur. §. Item Seruiana. nume. 122. 55
Res tantum valet, quantum vendi poteſt. ver. Plus autem. numero 11. 143
Res quid ſignificat. §. Omnium. nume. 25. 12
Relatiuum quis, vel qui, qualiter ponatur. §. Omnium. nu. 24. 12
Relicta facta alicui eccleſiæ, vel alicui ſacerdoti, in dubio, an eccleſiæ, an verò ipſi ſacerdoti facta intelligātur. ver. Ex maleficiis. nu. 53. 92
Relictum quicquid pro ſalute animæ datum ſit ad diuinum nomen ſpectat. ver. Ex maleficiis. nu. 50. 92
Relictum factum hoſpitali nō legitimè conſtructo, cui applicetur. ver. Ex maleficiis. nu. 51. & 52. eod.
Relictum factum viſitatori diſciplinatorum, qui erat frater ordinis prædicatorum, cui acquiratur. ver. Ex maleficiis. nu. 54. eod.
Relictum actum ſimpliciter eccleſię, cui in dubio legatum videatur. ver. Ex maleficiis. nume. 46. & 47. 91
Relictum factum vni ſancto, & in illa ciuitate ſunt plures eccleſiæ ita nominatæ eccleſiæ pauperiori cenſetur factum. ver. Ex maleficiis. numero 45. 91
Religio ſi alicuius regulæ ſi in regula contineantur aliqua facienda, & pœna ſit appoſita puta ieiunium, an contrauenientes incurrant periurium propter iuramentum iam præſtitum de ſeruanda regula. §. Item ſi quis. numero 78. 68
Remedia quæ pro finibus competant. §. Quædam. nu. 73. 97
Remedia adipiſcendæ poſſeſsionis nunquam competunt hæredi, vel fideicōmiſſario ſemel adeptis poſſeſsionē. §. Actionum. nu. 216. 118
Remedium quando quis habet rem cōmunem contra abſentē, quem nemo defendit, & vult eam diuidere. §. Rurſus. nu. 30. 35
Remedium, ſiue iudicium reſcindens, ſiue reſciſſorium quid. §. Rurſus. numero 8. & 9. 34
Remedium ordinarium vbi adeſt, ſemper ceſſat extraordinarium. §. Præiudiciales. nume. 54. 79
Renūtiatio beneficij de fideiuſſoribus facta per fideiuſſorem in fraudem creditorum, vt reo non excuſo cōueniri poſsit, an reſcindi poterit. §. Item ſi quis. nu. 115. 47
Renūtiatio exceptionis nō numeratæ pecuniæ facta ſtatim in eodem inſtrumento, in quo fit confeſsio dotis, non valet. §. Fuerat. numero 80. 124
Renuntiare priuilegio ſuo quis poteſt, non tamē præcepto. in Rubri. de actio numero 22. 3
Renuntiari exceptioni non numeratę dotis, an quis poſsit. §. Fuerat. numero 81. 124
Renuntians exceptioni, vel illam remittēs, donare videtur. §. Fuerat. numero 75. 124
Renuntiari huic beneficio an poſsit per pactum factum ſoluto matrimonio. ver. Item ſi. nu. 6. & 7. 149
Reſtitutio an ſit concedenda capto à latronibus. §. Rurſus. numero 48. & 49. 35
Reſtitutio ſi vſucapio pro maiori parte ſit lapſa in abſentia, & præſentia poſt modicum tempus reuerſionis ſit completa, an in eo modico tempore, in quo dominus potuiſſet agere ſit in totum & omnino deneganda. §. Rurſus. nu. 56. 36
Reſtitutio abſenti cauſa voluntaria quando ſit concedenda. §. Rurſus. numero 58. eod.
Reſtitutio ſi à iudice fuerit conceſſa vltra tempus, intra quod debeat officium iudicis reſcindens implorari nunquid valeat. §. Rurſus. numero 69. 37
Reſtitutio rei petitæ an fiat officio iudicis. §. Omnium. nu. 172. 20
Reſtitutio ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur: quando concedatur. §. Rurſus. nu. 31. 35
Reſtitutio quæ datur contra abſentem cauſa Reipublicæ quando locum habeat. §. Rurſus. nu. 32. & 33. eod.
Reſtitutio an præſenti contra abſentem concedatur. §. Rurſus. numero 19. & 20. 34
Reſtitutio contra præſcriptionem, quæ præſenti currit, non datur. §. Rurſus. numero 21. eod.
Reſtitutio poſt quadriennium an peti poſsit. §. Rurſus. nu. 73. 17
Reſtitutio, & ſic officium iudicis reſcindens, ad quid competat. §. Rurſus. nu. 74. eod.
Reſtitutio in integrum eſt in priſtinum ſtatum poſitio. §. Rurſus. numero 75. eod.
Reſtitutionis in integrum conceſsio an cognitionem cauſæ requirat, & an ſi delegabilis. §. Si quis agens. nu. 12. 142
Reſtitutionis petēdæ tempus quotuplex ſit. §. Rurſus. nu. 67. & 68. 37
Reſtitutionis beneficium quibus concedatur. §. Rurſus. nu. 35. 35
Reus cōuentus rei vendicatione ſi negat ſe poſsidere, quid agat actor. §. Omnium. numero 91. 17
Reus conuictus de mendacio tituli, an perdat poſſeſsionem. §. Omnium. numero 92. eod.
Reus ſi ſit mentitus in parte, & non in toto, ſolùm illa pars in qua eſt mentitus aufertur ab eo. §. Omnium. nu. 94. eod.
Reus ſi negat ſe poſsidere rem, quam vendidit, & pretium habeat, an puniatur. §. Omnium. nu. 95. cum iij. ſeq. eod.
Reus qualiter caueat ne actor libellum mutare poſsit. §. Omnium. numero 152. 19
Reus an probandi onus in ſe aſſumere poſsit. §. Omnium. nu. 117. 17
Reus an præcisè ad rem præſtandam compelli poſsit. §. Actionum. numero 102. 112
Reum condemnari in expenſis an peti debeat. §. Omniū nu. 146. 19
Rex Franciæ non poteſt alienare vnam de ciuitatibus regni ſui inuitis ciuibus. §. Item Seruiana. nu. 106. 54
Rex ſi aliquem ſuorum baronum citari faceret vt oſtendat iura quæ habet in caſtris, quæ poſsidet, alioqui ea ſibi auferret, an citatio ſit ipſo iure nulla. §. Actionum. nu. 101. 117
Rubrica poſita per nomen quid importet. in Rub. de actio. nu. 27. 3
Rubrica, quæ generaliter loquitur, non eſt reſtringenda propter nigrum. §. Præterea. nu. 27. 136
Rubrica generalior nigro, an reſtringatur per nigrum. in Rubr. de actio. numero 17. 2
Rubricæ legum textui conſonantes, an delegari poſsint. in Rubr. de actio. numero 10. 2
Rubricæ repertæ in libro notariorum an fidem faciant. in Rubr. de actio. numero 15. eod.
Rubricę Decreti an ſint authenticę. in Rub. de actio. nu. 12. eod.
Rubricæ Decretalium & iuris ciuilis quando pro iure allegari poſſunt. in Rub. de actio. nu. 13. eodem
Rubricæ negatiuæ vel prohibitoriæ an renuntiari poſsit. in Rubr. de actio. nu. 21. 3
Rubricæ an & quando ſint neceſſario continuandæ. in Rubr. de actio. numero 4. 2
Rubricæ negatiuæ, an cum iuramento renuntiari valeat. in Rubr. de actio. numero 14. 5
Rubricas an textum ſcribere promittens ſcribere teneatur. in Rub. de actio. numero 11. 2
Rubricarum continuatio an fieri poſsit ad remota. in Rubri. de actio. numero 8. eod.
Ruſtici vti non debent pane albo, vel pullis, aut aliis delicatis cibariis. ver. Item ſi. numero 8. 149
Ruſticus an ſi ſoluit omni anno vnum par caponum per decem annos in futurum teneatur. §. Præiudiciales. nu. 66. 81

De litera S.

SAcerdoti petenti decimas compenſatio opponi non poteſt. §. In bonæ fidei. nu. 13. 129
Salaria nuntiorum hodie ſunt taxata ſecundùm conſuetudines curiarum. ver. Quadrupli. nu. 5. 103
Salaria qualiter ſolui debeant aduocato & conſultori. ver. Tripli. numero 7. & 8. 110

Salaria pro

Salaria promiſſa doctoribus, & aduocatis, hodie à ſuis clientulis peti poſſunt. ver. Tripli, numero 50. & 51. folio 101

Salarium an, ſi partes concordauerint inter ſe, habere debeat iudex, licet ſententiam non ferat. ver. Tripli. nu. 58. 102

Salarium aduocato quo tempore debeat. in d. ver. nu. 59. eodem

Salarium medici recipere non debent ab infirmis, niſi cùm ſani fuerint. in d. ver. nu. 6. eod.

Salarium nimis magnum quid ſi per medicos & aduocatos extorqueatur. §. Sed iſtæ. nu. 813. 32

Salarium an in foro conſcientiæ per doctorem conſulentem ſine reuolutione chartarum peti poſsit. eodem.

Salarium quando notarius confecit inſtrumentum de aliquo actu vel contractu pauperis, accipere non debet. ver. Tripli. nu. 56. 102

¶ Scientia vel ignorantia an probetur ſolo iuramento. §. Sed iſtæ. numero 89. 32

Scholaris ſi pignorat ſuum librum pro ſocio, vel ſibi commodat vt eum pignoret, an poſsit agere contra ſocium vel eum luat. §. ſequens. numero 24. 86

Scripturis ſcriptis, vel ſcultis in parietibus, vel muro, vel lapidibus, vel columna an credatur. §. Pœnales. nu. 16. 70

¶ Sententia condemno Titium in cẽtum, ſaluo eo quod infra dicam: an valeat. §. Curare. nu. 49. 140

Sententia quid ſi in fine apponatur clauſula, ſaluo ſemper, & reſeruato, quòd ſi præſens ſentẽtia eſſet in plus, vel minus, quàm requireretur ex forma ſtatutorũ, hanc ſententiã noſtrã ad formã ſtatutorum redigimus an talis clauſula aliquid operetur. in d. §. nu. 50. eod.

Sententia Pronuntio ſic, ſaluo in eo, quod infra dicetur an valeat. in d. §. numero 51. & 52. eod.

Sententia, Condemno te in centum, niſi intra cẽtum dies probaueris te ſoluiſſe an valeat. in d. §. nu. 53. eod.

Sententia, Talem reum abſoluimus, & victum victori in expenſis (commiſſo verbo, condẽnamus) an ſit nulla. in d. §. nu. 55. eod.

Sententia, Condemno te in expenſis quas iurabit actor: an valeat. in d. §. numero 56. 141

Sententia quibus caſibus ſine ſcriptis proferri poſsit. in dicto §. numero 60. eodem

Sententia quando in præiudicialibus, vel quaſi, inter illos, quorum principaliter intereſt, principaliter cognitum ſit an inter eos lata omnibus præiudicet. §. Præiudiciales. nu. 25. 78

Sententia lata in prꝗiudicialibus ad hoc vt faciat ius quo ad omnes, quot requirantur. §. Præiudiciales. nu. 28. & 31. eo.

Sententia lata cum vno, an præiudicet omnibus. §. Præiudiciales. numero 29. eod.

Sententia ſi contentio ſit inter duos nobiles de iuriſdictione ſi feratur pro vno, an præiudicet populo illius caſtri. §. Præiudiciales. numero 30. eod.

Sententia ſi poſt tempora fatalia pro appellante feratur, an ſit ipſo iure nulla. §. Rurſus. nu. 71. 37

Sententia ſi in actis poſt curſum fatalium contra primam lata appareat, an prima executioni demandari debeat. §. Rurſus. nu. 72. eo.

Sententia quòd libello conformis eſſe debeat, an procedat. §. curare. numero 17. cum ſeptem ſeq. 139

Sentẽtia licet in libello nõ ſit certitudo rei an valeat. in d. §. nu. 35. 140

Sententia referens ſe ad acta, an valeat. in d. §. nu. 36. eo.

Sententia ſi iudex dicat, Pronuntio in omnibus, & per omnia vt pronuntiauit talis iudex in tali cauſa: an valeat. in d. §. nu. 37. eod.

Sententia ſi iudex ſe expreſſè retulerit ad quoddam inſtrumentum, quod in cauſa nõ fuerit productum, an valeat. in d. §. nu. 38. eod.

Sententia ſi iudex dicat Condemno, ſi eſt probatum aliàs abſoluo: an valeat. in d. §. nu. 39. & 40. eod.

Sententia, Condemno te ad reſtituendas res, quæ tibi obuenerunt: an valeat. in d. §. nu. 45. eod.

Sententia an per incertitudinem temporis vitietur. in dicto §. numero 46. eo.

Sententia, Condemno te ad centum, quæ ſi nõ ſolueris intra tempus, mando quòd patiaris talem pœnam an valeat. in d. §. nu. 47. eo.

Sententia ſi arbiter ad ſoluendum centum intra decem dies aliquem condemnauit, & ſi non ſoluerit, eum ad trecenta condemnauit: an valeat. in d. §. numero 42. eod.

Sententia lata in hac forma: Condemno te ad ſoluendum vnum par caponum omni anno tali domino prout tui anteceſſores fecerunt nullam pœnitus conditionem habet. §. Præiudiciales. numero 74. 81

Sententia lata contra alieno nomine poſsidentem, & executione facta, & re ad actorem tranſlata, an faciat domino prꝗiudicium ſaltem in poſſeſsione. §. Omnium. nu. 103. 17

Sententia lata contra ciuiliter poſsidentem nunquid prꝗiudicet naturaliter poſsidenti. §. Omnium. numero 108. eod.

Sententia lata ſuper ætate an aliis perſonis prꝗiudicet. §. Præiudiciales. numero 16. 78

Sententia lata ſuper principali, an ſuper incidenti præiudicium faciat. §. Præiudiciales. numero 5. 77

Sententia lata contra eum, qui dolo deſiit poſsidere, an executionem mandetur contra eum, in quem eſt dolo poſſeſsio tranſlata. §. Omnium. nume. 83. & 84. 16

Sententia lata in Publiciana an in rei vendicatione præiudicium faciat. §. Sed iſtæ. numero 140. 33

Sentẽtia cùm in cauſa ciuili intra triennium ferri debeat quid ſi vltra triennium feratur, an valeat. §. Rurſus. numero 70. 37

Sententia nunquid valeat, ſi dicat condemno te ad reſtituẽdum rem cum fructibus. §. Omnium. nu. 180. 20

Sententia ex libello alternatiuo an ferri poſsit. §. Sed iſtæ. nu. 73. 29

Sententia lata ſuper inepto libello an ſit nulla. §. Omnium. nu. 167. 10

Sententia qualiter ſit formanda in hypothecaria. §. Item Seruiana. numero 130. 55

Sententia diffinitiua, quibus modis ſumi poſsit. ver. Quadrupli. numero 45. 104

Sententiæ duæ an ferantur in actione quod metus cauſa quid veniat. ver. Quadrupli. nu. 44. & 46. 104

Sententiæ ſuper acceſſoriis quando incertæ præferri poſsint, & valeant. §. Curare. numero 54. 140

¶ Sequeſtrum propter timorem fugæ quando fieri poſsit. in titu. Supereſt. numero 86. 8

¶ Seruitus perſonalis an & quando morte extinguatur. §. Aequè ſi. numero 9. 22

Seruitus an ſit ſi cõfedatur quòd poſſem per pontem tuum ſine ſolutione gabellæ mercium tranſire. §. Aequè ſi. nu. 15. eod.

Seruitus an ſit ius exigendi pedagia. §. Aequè ſi. nu. 16. eod.

Seruitus an dicatur, ſi ſum obligatus dare eccleſiæ decem annua. §. Aequè ſi. numero 17. eod.

Seruitus perſonalis vſus an dicatur ſi confedatur, &c. §. Aequè ſi. numero 18. eod.

Seruitus quando dicatur habere cauſam continuam. §. Aequè ſi. numero 20. eod.

Seruitus an ſit ruſtica, vel vrbana, qualiter cognoſcatur. §. Aequè ſi. numero 23. eod.

Seruitus viæ cùm ſit ruſtica, an, & quãdo cenſeatur vrbana. §. Aequè ſi. numero 14. eod.

Seruitus luminum, & ſeruitus ne luminibus officiatur, qualiter differant. §. Aequè ſi. nu. 29. 21

Seruitus an, & quando ſit formalis, & merè perſonalis. §. Aequè ſi. numero 5. 22

Seruitutes an ſint nouellæ conceſsiones. §. Aequè ſi. nu. 13. & 14. 22.

Seruitutes merè reales quales ſint, & quibus ex cauſis. §. Aequè ſi. numero 19. eod.

Seruitutes non merè perſonales quotuplices ſint. §. Aequè ſi. numero 11. & 12. 22

Seruitutes merè perſonales quę dicantur. §. Aequè ſi. nu. 2. 21

Seruitutum genera quot ſint. §. Aequè ſi. nu. 1. 21

Seruitutum merè realium quot ſpecies ſint. §. Aequè ſi. nu. 21. 22

Seruitia indebita præſumuntur à dominis per metum extorta. ver. Quadrupli. numero 69. 105

Seruorum miniſteria an ſint ſeruitutes. §. Aequè ſi. nume. 6. & 8. 21

¶ Silentium filij vel filiæ propter reuerentiam patris quid operetur. ver.

ver.Quadrupli.nu.64. folio 1.5
Simplum an contineatur in duplo, vel quadruplo. §. Sic itaque. numero 5.6.&7. 81
¶ Socer habetur loco parentis.ver.Item ſi nu.4. 149
Socius cõuentus iudicio ſocietatis habet hoc beneficiũ vt non cõdemnetur, niſi in quantum facere poteſt. ver.Sed & ſi quis. nu. 6. 150
Socij ſi aliquam rem ſimul emerint, an & quando in ea re eſſe dicuntur.§.Quædam.nu.7. 94
Socij duo ſi acceperint quędam prędia ad laborerium,& vnus eorum habeat duos filios qui ſimiliter laborant, alius verò nullos habeat filios,qualiter diuident quæſita.§.Sequens.nu.47. 87
Societas ſi ſit contracta quòd vnus ponat pecuniam,& alius operam, an ille qui pecuniã contulit,in ſocietatis diuiſione capitale ſaluum habere debeat. §.Sequens nu.45.& 46. 86.& 87
Sociorum ſi vnus negligat reficere rem communem,& alter reficiat, an negligens,& non ſoluens partem impenſarum reficienti intra quatuor menſes dominium perdat.§.Sequens.nu.48. 87
Solennitates ſiue qualitates,quæ poſſunt adeſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptionem.in tit.Supereſt.nu.15. 6
Solutione vnius ex pluribus delinquentibus, an cæteri liberentur.§. Pœnales.nu.16. 71
Soluere ſi promitto in quocunq; loco tibi creditori placuerit, an iſta promiſsio aliquid releuet.ver. Plus autem. nu.15. 144
Soror ſi faciat generalem refutationem fratribus,iſta remiſsio ad quæ extendatur.in titu.Supereſt.nu.10. 9
¶ Specialia duo circa idem non poſſunt ſimul concurrere.§. Fuerat. numero 53. 121
Species per genus non derogatur.§.Sed iſtæ.nu.44. 27
¶ Spoliatus bonis propter guerram nõ debet poſſe poſteà in ſolidum conueniri.ver.Cum eo.nu.7. 151
Sportulæ quæ nuntiis publicis præſtantur,an ante litis cõteſtationem præſtentur.ver Tripli.nu.41. 103
Sportulæ qualiter iudici delegato præſtentur. in d.ver.nu.45.cum ij. ſequen. 103
Sportulæ an arbitrio debeantur,& nunquid arbitratorij.in d.ver.numero 48.& 49. eod.
Sportulas in cauſis miſerabilium perſonarum iudices habere non debent.ver.Tripli.nu.55. 105
¶ Statuta ducum,marchionum,& epiſcoporum,quãdo dici poſſunt prætoria.§.Sed iſtæ.nu.37. 27
Statura loquentia de hærede, an vendicent ſibi locum in bonorum poſſeſſore.§.Sed iſtæ.nu.6. 25
Statuta in exercitoria locum ſibi vendicant in inſtitoria.§. Actiones. numero 51.& 52. 63
Statuta & conſuetudo ciuitatis an locum habeant in caſtris, & villis ciuitati ſubiectis.§.Rurſus.nu.43. 35
Statuta diſponentia quòd parentes præciſè teneantur, & filiorũ condemnationem ſoluere cogantur,ſunt iuri contraria.§. Actiones. numero 74. 63
Statuta diſponentia debere filio delinquenti aſsignari legitimam ſunt iniqua.§.Actiones,nu.93. 63
Statuto ſtante quòd extantibus maſculis filia fœmina nõ ſuccedat, an per maſculum renuntiari poſsit eius beneficio, vt ſecum filia admittatur.§.Item ſi quis.nu.124. 46
Statuto prohibitorio renuntiari nõ poteſt.in Rubric. de actioni.numero 23. 3
Statutũ ſi diſponat quòd pater pro delicto filij teneatur,an pater repræſentando filium in carcerem euadet onus talis ſtatuti.§.Actiones.numero 75. 63
Statutum diſponens quòd filij mercatorum teneantur ad debita patris an valeat .in d.§.nu.78. eod.
Statutum quòd vxor teneatur pro marito an valeat.in dicto §.numero 79. eod.
Statutum diſponens quòd villa pro facientibus furta teneatur,an valeat.in d.§.nu.80. eod.
Statutum diſponens quòd dominus pro delicto famuli teneatur, an valeat.in d.§.numero 81. eod.
Statutum quòd pater teneatur pro delicto filij an valeat. in d. §. numero 82.& 83. eod.
Statutum diſponens quòd colonus ad ſoluendas gabellas recollectionis fructuum teneatur pro domino,an valeat.in d.§.nu.84. eod.
Statutum ſi diſponat quòd mulier non poſsit ſine conſcientia duorum conſanguineorum contrahere, an eorum ſcientia tantùm ſufficiat.§.Sed iſtæ.nu.119. 32
Statutum ſi diſponat inſtrumenta publica executioni mandari, an inſtrumentum, in quo maritus confeſſus eſt ſe dotem habuiſſe, executioni mandari debeat. §.Fuerat.nu.60. 123
Statutum diſponens quòd debitor pro debito ciuili incarcerari poſſit,an locum habeat in hærede debitoris.in d. §.nu.61. eod.
Statutum ſi diſponat q debitor ad inſtantiam creditoris capi poſsit, an ad inſtantiam ceſsionarij capi poterit.in d. §.nu.61. eod.
Statutum loquens de contractu,an locum habeat in quaſi contractu. §.Omnium.nu.35. 13
Statutum diſponens q mulier non poſsit contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorum,an poterit quaſi contrahere. §. Omnium.numero 36. eod.
Statutum prohibẽs mulierem contrahere ſine conſenſu propinquorum,qualiter intelligatur.§.Omnium.nu.41. 14
Statutum de contractu loquens,ad quæ extendatur.§. Omnium.numero 47. eodem
Statutum faciens mentionem de poſſeſſore, an locum habeat in eo, qui deſiit poſsidere. §.Omnium.nu. 77. 16
Statutum faciens mentionem de actione,an comprehendat officium iudicis.in titu. Supereſt.nu. 57. 7
Statutum q debitum poſt decem annos peti non poſsit, an ſi per lit. conteſt.interrupta fuerit præſcriptio,intelligatur perpetuare præſcriptionem inductam à ſtatuto. §.Pœnales,nu.113. 76
Statutum loquẽs de dote lucranda à marito an habeat locum in dote promiſſa tantùm,& non data. §. Fuerat.nu.127. 127
Statutum ſi diſponat q mulier nupta extra territorium nõ ſuccedat in hæreditate patris,quid ſi mulier poſt mortẽ patris primò adeat hæreditatem,vel ſe immiſceat hæreditati patris, poſteà maritetur extra territorium. §. Actionum.nu. 119. 118
Statutũ ſi diſponat q filia dotata, in bonis patris ſuccedere non poſsit quid ſi mortuo patre relicto filio & filia dotata, filius adita hæreditate patris decedat : an talis filia dotata huic filiæ, eidémq; fratri ſuccedere poſsit.in d.§.nu.120. eod.
Statutum ſi diſponat quòd ſi quis emerit omnia bona alicuius, quòd teneatur ac debita & credita,quo remedio ſuccurratur, vt non teneatur. §.Item ſi quis.nu. 29. 41
Statutum Venetorum, quo cauetur quòd omnia teſtamenta prout ſunt,ita executioni mandentur : qualiter intelligatur,an de teſtamentis cõditis ſecundùm ius commune, vel ſtatutorum.§. In perſonam.numero 30. 57
Statutum,vel lex quãtumcunq; generaliter loquens, de habilitate, & idoneitate reſtrictionem recipit.§. In perſonam. nu.16. 57
Statutum diſponens quod quælibet probatio ſufficiat, intelligitur tamen de ſolenni & legitima.§.In perſonam.nu.17. eod.
Statutum diſponens ſtandum conſcientię,qualiter intelligatur. §.Sed iſtæ.numero 96. 38
Statutum ſi requirat probationem etiam inſtrumentalem,an ſufficiat probatio per præſumptionem. §.Præiudiciales.nu.70. 81
Statutum ſi adæquat populares nobilibus, & econtra, qualiter iſta adæquatio intelligatur.§.In perſonam.nu.17. 56
Statutum diſponens quòd credatur libro mercatoris, an procedat, ſi ſit infamis. §.Sed iſtæ.nu.58. 33
Statutũ dicẽs,ſi quis occiderit,in quo verificet.in Rub.de act.nu.30. 3
Statutum quod propter delictum filij cadat à feudo, an valeat. §. Actiones.numero 88. 63
Statutum quòd coloni clericorum pro eis teneantur,an ſit iuſtum. §. Actiones.numero 85. 63
Statutum diſponens quòd pater teneatur pro delicto filij, nunquid valeat.§.Actiones.nu.67.69.& 70. 63
Statutum loquens in emptione, an habeat locum in permutatione,

§.Actio

§. Actionum.numero 113. folio 113

Statutum loquens de alienatione.an locum habeat in contractu pignoris,ſiue in conceſsione vſusfructus.§.Item ſi quis.nu.25. 40

Statutum diſponens ſuper ſimplicibus , an comprehendat caſus mixtos.§.Omnium.nu.29. 22

Statutum diſponens ſtandum iuramento denuntiatoris,vel damnum paſsi, an procedat,ſi ſint infames.§.Sed iſtæ. nu.97. 31

Statutum diſponens quòd ſtetur iuramento alicuius , intelligitur niſi contrarium probetur. §.Sed iſtæ.nu.95. 31

Statutum ſi diſponat quem non audiri,niſi ſoluta gabella , an ſufficiat pendente iudicio gabellam ſolui.in tit.Supereſt. nu. 111. 10

Statutum quòd conſortes teneantur ſoluere pœnas pecuniarias bannitorum,an valeat.§.Actiones.nu.71. 63

Statutum pro delictis alienis pœnas corporales imponere non poteſt. in d.§. numero 61. eod.

Statutum diſponens propter vnius homicidium conſortes omnes expelli,an valeat.in d.§. nu.72.76.& 77. eod.

Statutum diſponens ꝙ ſi quis fuerit negligens ad petendum ſibi debitum ſpatio decem annorum,ꝙ poſteà petere non poſsit, an procedat,vbi actione reali agitur.in tit.Supereſt.nu.99. 9

Statutum in vno de duobus æquiparatis,cenſetur etiam ſtatutum in reliquo.ver.Ex maleficiis.nu.59. 90

Statutum ſi diſponat ꝙ ſi homines de contrata non cœperint malefactorem,puniantur in tantum:an ſoluente vno cęteri liberentur.§. Pœnales.nu.23.24.& 25. 71

Statutum diſponens quòd ſi debitum nõ fuerit petitum ſpatio decem annorum,non poſſe amplius peti,nunquid valeat.in titulo Supereſt.numero 101. 9

¶ Stipulatio tacita pro dote.an dicatur eſſe vera,an præſumpta,an ficta.§.Fuerat.nu.55. 122

Stipulatio tacita pro dote,an habeat locum in donatione propter nuptias.in d.§.numero 57. eod.

Stipulatio pro dote an habeat vim inſtrumenti.in d.§.nu.58. 123

Stipulatio qualiter contrahatur.§.In perſonam.nu.12. 56

Stipulatio iſta,promittis mihi decem : & ex interuallo reſpondeatur, promitto an valeat.§.In perſonam.numero 25. 57

Stipulatio vnde dicatur.§.In perſonam.nu.3. 56

Stipulatio dotis ficta,an locum habeat in muto , vel muta matrimonium contrahentibus.§.Fuerat.nu.65. 123

Stipulatio dotis ficta an per difformitatem, abſentiã ,interuallum , vel defectum conſenſus,impediri valeat.in d.§.nu.67. eod.

Stipulatio in quibus caſibus fingitur interueniſſe , quæ non interuenit.in d. §.numero 68. eod.

Stipulatio ficta quare adinuenta ſit.§.Fuerat.nu.63. 123

¶ Subrogatum an ſapiat naturam eius in cuius locum ſubrogatur. §. Fuerat.nu.5.7.9.& 10. 119.& 120

Subtilitas nimia interdum hominem pernicioſè errare facit.§. Pœnales.numero 41. 71

Succedens ab inteſtato an aliquid dare teneatur in foro conſcientiæ hæredi inſtituto in teſtamento minus ſolenni.§.Sed iſtæ.nu.117. 32

Superficiarius an ſit quaſi dominus.§.Aequè ſi.nu. 52. 23

Supini natura quæ ſit.in Rub.de actio. nu. 36. 3

Suſpicio fugæ debet probari per duos teſtes.in tit.Supereſt.nu. 91. 9

Suſpicionem fugæ an quid vltra iuramentum requiratur. in titulo Supereſt.numero 92. 9

De litera T.

TAcens an & quando conſentire præſumatur. §. Item Seruiana.numero 55. 50

¶ Tempus quando in dubio intelligatur vtile , vel continuum.§.Rurſus.no.61. 37

Tempus vtile quomodo ſumatur.§.Rurſus. nu.62. eod.

Tempus in dilationibus ad probandum , an ſit vtile vel continuum. §.Rurſus.numero 63. eod.

Teſtator ſi inſtituat duos filios hæredes vniuerſales , filiam in certa quantitate & ſi aliquis eorum deceſſerit ſine liberis quòd portio eius deueniat in ſoperuenientes,an mortuo vno ex filiis filia ad illud fideicommiſſum admittatur.§.Præiudiciales.nu.33. 78

Teſtator ſi legat liberationem omnibus debitoribus ſuis , de quibus intelligatur.in titu.Supereſt.no.101. 9

Teſtamentum,filio in poteſtate præterito,eſt nullum ipſo iure, ſi dicatur.§.In bonæ fidei.nu.79. 133

Teſtibus duobus de metu deponentibus creditur. ver. Quadrupli. numero 71. 105

Teſtis quid ſi dicat vera eſſe ſecundùm conſcientiam ſuam, an eius dictum valeat.§.Sed iſtæ.nu.134. 32

Teſtis periurãs qua pœna puniatur.§.Itẽ ſi quis.nu.64.& 65. 67

Teſtis de rebus ſenſatis.non de conſcientia animi deponere debet.§. Sed iſtæ.nu.119. 32

¶ Tituli ad legem Aquil.de noxali ſi quadru.paupe. fecis.dic. quando locum habeat.ver.Ex maleficiis.nu.93.& 101. 95

Titulus lucratiuus qui dicatur , & qui oneroſus.§.Item ſi quis. numero 18. 40

Titulus à fure acquiſitus , pro non titulo habetur. §.Sed iſtæ. numero 19. 19

Titulus,ne quis eum qui in ius voca.vi exi.& titulus,de eo, per quem fac.erit.qualiter differant.§.Pœnales.nu.10. 70

Titulus ſpecialis de Actionibus quare ponatur.in Rubr.de Actio.numero 37. 3

¶ Tractus futuri an ſpectent ad iudicem. §. Præiudiciales. numero 50.& 56. 80.& 81

Tranſactio,filius remiſit hæreditatem patris ex cauſa tranſactionis an ſi in inſtrumento remiſsionis non fiat mentio niſi de tranſactione,& non de eo,quod eſt dandum , probetur per tale inſtrumentum.§ Item ſi quis.nu.41. 66

Tranſactio poſſeſsionis qualiter fiat.§.Omnium.nu.89. 16

Tranſgredi leges an poſsit ille,cuius conſcientiæ committitur.§.Sed iſtæ.numero 137. 33

¶ Tutor vel curator excuſatur , ſi vendat rem prout eſt æſtimata authoritate publica,licet plus valeat.ver.Plus autem.nu.9. 143

De litera V.

VAlor rerum qualiter probetur:& qualiter teſtes deponere habeant.ver.Plus autem.nu.7.12.& 13. 143

Vaſallus negans feudum,ſi de mendacio conuincatur,an iure feudi priuetur.§.Omnium.nu.88. 16

¶ Vbicunque in ſtatuto vnica tantùm ratio reddi poteſt,illa habetur pro expreſſa.§.Omnium.nu.28. 23

¶ Vendere ſi promiſi non alij , quàm tibi,an inuitus ad vendendum tibi compelli poſsim.in titu.Supereſt.nu.1.& 4. 4

Venditione facta duobus de eadem re vter ſit potior.§.Item ſi quis. numero 116. 46

Venditor nõ ad dandum,ſed ad tradendum tenetur.§.Sic itaq;. numero 11. 62

Venditor an præcisè ad rem tradendam cogi poſsit , an verò liberetur præſtando intereſſe.§.Actionum.nu.137. 114

Venditor ſi cõſtituat ſe nomine emptoris poſsidere, licet realiter non tradiderit rem actione ex empto vt rem tradat amplius conueniri non poteſt.in d.§.nu.138. eod.

Venditor tenetur ad rem tradendam,ad fructus ſtantes, & ad cedendam actionem pro penſionibus fundi venditi , ſi fortè illum alteri locaſſet.§.Actionum.nu.140. 114

Venditor poſſeſsionem rei venditę vacuã tradere tenetur.§. Actionum.nu.141. eodem

Venditor ad quid teneatur.§.Actionum.nu.134. 114

Venditor,ſi ſtatutum dicat quòd exceptio pretij non ſoluti opponi non poſsit,an poſsit retinere rem venditam loco pignoris , donec pretium ſoluatur.§.Actionum.nu.125. 115

Venditor licet poſſeſsionem vacuam tradere teneatur , liberam tamen tradere non tenetur, niſi hoc dictum ſit.§. Actionum.numero 143. 114

Veniæ impetratio an filiofami, agenti in caſtrenſibus vel quaſi , ſit

neceſſaria

neceſſaria. §.Pœnales.nume.85. folio 73

Veniam de in ius vocando patronum, vel parentem an ſolum petere ſufficiat,etiam ſi non impetretur. §.Pœnales.nu.17. 70

Verba importantia meram & liberam voluntatem,& arbitrium non merum,ſed regulare quæ dicantur eſſe. §. In bonæ fidei. nume.14. cum octo ſeq. 130

Verba vendidit,dedit,& tradidit,in inſtrumentis emptionum & venditionum an propriè ponantur. §.Actionum.nu.136. 114

Verba variis figuris cauſarum qualiter intelligatur. §.Item ſi quis.numero 111. 45

Verba impropriare licet,vt libelli ſuſtineantur. §.Sic itaq;.nu.55. 63

Verba enuntiatiuè prolata à legiſlatore nõ inducunt diſpoſitionem. in Rub.de actioo.nu.5. 1

Verba enuntiatiuè emiſſa, non diſponũt quãdo &c. in Rub.de actio. numero 6. eod.

Verbum quodlibet prolatũ in ſtatuto, an de habilitate reſtringatur, vt ſtatutum aliquid operetur. §.In perſonam.nu.18. 57

Verbum generaliter prolatum à lege,qualiter ſit intelligendum. §.In perſonam.nume.19. eodem

Verbum videtur quando ſit veritatis expreſsiuum. §. Præiudiciales. numero 11. 78

Verbum Pertinere,latiſsimè patet. §.Item Seruiana.nu.88. 51

Verbum adiudicare, ad quæ iudicia propriè pertinet. §. Quædam. numero 4. 94

Verbum reddere, vel reſtituere quid contineat. §. In bonæ fidei. numero 57. 131

Verbum debet,quid importet. §.Curare.nu 5. 138

Verbum peti, prolatum à lege qualiter intelligatur. §. Item ſi quis. numero 14. 39

Verbum Familia,quid importet. §.Quædam.nu.13. 94

Verbum Friſco,quid ſignificet.eodem.

Verbum contineri,quid denotat.in titu.Supereſt.nu.56. 7

Verbum reſtituere, habet plenam ſignificationem. §. Omnium.numero 181. 10

Veritas vbi locum non habet,ibi neq; fictio. §.Fuerat.nu.66. 123

Veſtimenta an & quãdo dicantur eſſe in peculio. §.Actiones.n.16. 62

¶ Violentia commiſſa cum armis vt dicatur quid ſufficiat.ver. Ex maleficus.numero 79. 92

Virginem ſi aliquis deflorauit, non tenetur de fornicationibus,quas poſteà cum aliis illa perpetrauit. §.Omnes.nu.18. 99

Virginis corruptor an teneatur eam accipere in vxorem, & de propriis bonis ei conſtituere dotem. §.Omnes.nu.25. 106

¶ Vniuerſitatis quę ſunt, nõ ſunt ſingulorũ.in tit.Supereſt.nu.167. 9

¶ Vocari in ius an poſsit pater adoptiuus, & an, & per quem filium pater naturalis tantùm. §.Pœnales.nu.52.56.60.61. & 62. 72

Vocari in ius qui non poſsint. §.Pœnales.nu.8. 70

Vocati in ius ex quo nolunt venire quid ſi ducti ſint per familiam, & per vim.vel eorum dolo,ab eius manibus eximantur. §. pœnales. numero 9. 70

¶ Vſucapio an ſine poſſeſsione inchoari poſsit. §.Rurſus. numero 53. & 54. 36

Vſu non cepiſſe in tex.quomodo exponitur. §.Rurſus.nu.79. 34

Vſufructuarius an ſit quaſi dominus. §.Aequè ſi.nu.50. & 51. 23

Vſusfructuarius an habeat vtile dominium. §.Aequè ſi.nu.57. 23

Vſusfructus formalis qui ſit, & quare dicatur formalis. §. Aequè ſi. numero 2. 21

Vſusfructus caſualis qui ſit,& an ſit ſeruitus. §.Aequè ſi.nu.4. eo.

Vſuræ de iure canonico ex parte mulieris prohibitæ ſunt. §. Fuerat. numero 24. 121

Vſuræ, in quibus caſibus de iure Canonico permiſſæ ſunt.in d.§. numero 18. eod.

Vſuræ, an per ſtatutum induci poſsint, quòd pro dote ſoluantur ad rationem de decem pro centenario.in d.§.nu.19. eod.

Vſuræ pro dote non ſoluta marito, an & quando currere incipiant. in dicto §.numero 10. eod.

Vſuræ ex mora an ſicut in actionibus bonæ fidei veniunt, ita in actione ex teſtamento. §.Actionum.nu.6. 137

Vſuræ,quæ in actione ex ſtipulatu currunt,an de iure Canonico peti poſsint. §.Fuerat.nu.27. 120

¶ Vxor ſi conſenſit marito alienationi rẽ ipſius an ſibi præiudicet.ver. Quadrupli.numero 65. 105

Vxor inhabitans poſt mortem mariti in domo,quæ ipſi marito ſuo locata fuerat,an ad penſionem teneatur. §.Actionum.nu.166. 115

¶ Finit præſentis operis Index diligentiſsimè recognitus, & in amplioribus auctior,& ornatior redditus.

EXIMII, AC PRAESTANTISSIMI IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS AC oratoris diſertiſsimi, magnifici comitis, atque equitis D. Iaſonis Mayni, ciuis Mediolanenſis primarij, necnon ducalis Senatoris, ſuper difficili, ac perutili titulo Inſtitutionum de Actionibus interpretatio in florentiſsimo Ticinenſi gymnaſio ſtylo edita eleganti. Cum multis additionibus per eundẽ adiectis, necnon cum apoſtillis D. Benedicti de Vadis Foroſempronienſis.

*

1 *Actionum infirmitates Legiſtæ ſuffragijs legum, & rationum curare habent.*
2 *Qualitatem quis cognoſcere non poteſt, niſi ſubſtantiam cognoſcat.*
3 *Qualitatem quis probare non poteſt, niſi ſubſtantiam probet.*
4 *Rubrica an & quando ſint neceſſariò continuanda.*
5 *Verba enuntiatiuè prolata à Legislatore non inducunt diſpoſitionem.*
6 *Verba enunciatiuè emiſſa, nõn diſponunt quando &c.*
7 *Legis ad legem an & quando ſit fienda continuatio.*
8 *Rubricarum continuatio an fieri poſſit ad remota.*
9 *Arguere ex verbis rubricarum an liceat.*
10 *Rubricæ legum textui conſonantes, an allegari poſſint.*
11 *Rubricas an textum ſcribere promittens ſcribere teneatur.*
12 *Rubricæ Decreti an ſint authenticæ.*
13 *Rubrica Decretalium & iuris ciuilis quando pro iure allegari poſſunt.*
14 *Arguere ex rubricis imperfectis, quibus caſibus liceat.*
15 *Rubricæ reperta in libro notariorum an fidem faciant.*
16 *Imbreuiatura notarij an fidem faciat.*
17 *Rubrica generalior nigro, an reſtringatur per nigrum.*
18 *Nigrum generalius rubro an ſit reſtringendum.*
19 *Nuptiæ inceſtæ & nefariæ quæ ſint.*
20 *Nigrum ſi contradicat rubro, cui ſtari debeat.*
21 *Rubricæ negatiuæ vel prohibitoriæ an renunciari poſſit.*
22 *Renunciare priuilegio ſuo quis poteſt, non tamen præcepto.*
23 *Statuto prohibitorio renuntiari non poteſt.*
24 *Rubricæ negatiuæ, an cum iuramento renuntiari valeat.*
25 *Actio in ſingulari, an contineat omnes actiones.*
26 *Gerundia an ſint facti, & quomodo deriuantur.*
27 *Rubrica poſita per nomen quid importet.*
28 *Gerundia an & quando importent neceſſitatem.*
29 *Gerundium poſitum in accuſatiuo quid denotat.*
30 *Gerundium in genitiuo an importet cauſam finalem.*
31 *Statutum dicens, ſi quis occiderit, in quo verificetur.*
32 *Lex, is, qui cum telo. C. ad leg. Corne. de ſica. in pœnis ſtatutorum locum non habet.*
33 *Gerundium in ablatiuo an importet conditionem.*
34 *Gerundia quando importent cauſam finalem, & quando formalem.*
35 *Gerundij natura quæ ſit.*
36 *Supini natura quæ ſit.*
37 *Titulus ſpecialis de actionibus quare ponatur.*
38 *Diuiſio quid boni operetur.*

De Actionibus. Rubrica.

QVoniam vt præclarè inquit Baldus in lege ſecunda ad finem. C. qui admitti ad bonorum
1 poſſeſsion. † nos Legiſtæ habemus curare infirmitates actionum ſuffragijs legum, & rationum: idcirco oportet ſpecies ęgritudinum cognoſcere. Accedat bonus textus. in authentica hæc conſtitutio innouat conſtitutionem. in principio. collatione octaua. & textus in procemio Clementinarum. in ver. Quibus iura iam poſita mederi non poſsint. Verùm, vt inquit, idem Baldus in lege ſecunda, ante medium primæ columnæ. C. de bonorum poſſeſsione ſecundum tabu-
2 las. † non poteſt quis cognoſcere qualitatem, niſi cognoſcat ſubſtantiam per textum. in lege eius, qui in prouincia. ff. ſi certum petatur. & eſt circa finem illius legis, in ver. Qui nec poſsidendi animum haberent. Et alibi inquit idem Baldus in lege omnium. circa me-
3 dium primæ columnæ. C. de teſtamentis. quòd † non poteſt quis probare qualitatem, niſi probet ſubſtantiam. Et impoſsibile eſt intelligere accidentia extra ſubiectum. Ad quæ dicta addo bonum textum in l. ſi ſeruum mihi. §. primo. ff. de actione empti. in ver. Non

poteſt æſtimari bonitas loci, qui non extat. Non cognoſcemus ergo vnquam qualitates, aut ſpecies ægritudinum in actionibus, niſi notitiam ſubſtantiæ, vel ſubiecti, hoc eſt, ipſarum actionum aſſequamur. ¶ Pro habenda igitur hac tam neceſſaria actionum cognitione, ego Iaſon de Mayno Mediolanenſis vtriuſq; cenſuræ doctor indignus, in hac florentiſſima cæterarum omnium Ticinenſi academia, ad communem veſtrum, & mei vtilitatem, inter quotidianas Inſtitutionum lectiones aſſumpſi præſentem titulum de actionibus, ſcholaſtico quodam, & agreſti (vt ita dixerim) ſtylo commẽtandum. Ad cuius expeditionem vt proprius accedã, capio glo. rubricæ, & quia hæc gloſſ. omittit continuationem, ante omnia videndum eſt, qualiter hæc rubrica continuetur, iuxta vulgatam l. ij. ff. de ſta. hominum. & l. cùm de laniopis. § aſinã. ff. de fundo inſtruct. in verbo, primis quibuſq; proxima copulata procedunt. Dicunt doct. vt hic, vt Dy. & Io Fab. ꝙ continuare hanc rubricam ſuperfluum eſt. quia tex. in prin. ſe continuat. Iſta tamen continuatio Imperatoris declaratur duobus modis per gl. j. poſitam ĩ. in prin. nigri, & ibi reſeruo dicendum. ¶ Non omitto nunc ꝙ Raph. Cuma. in rub.
4 ff. de ope. no. nun. fuit in ea opinione, ꝙ † rubricæ non ſint neceſſariò continuandæ, ſed ſit fienda materiarum congrua ſubordinatio.[a] Ita dixit ſæpius ſe dixiſſe, ſubijciens fortius materias pertinentes continuãdas eſſe durante eadem materia, ſed ea finita non eſt etiam ſequẽs materia neceſſariò continuanda. pro hac opi. Cuma. adducitur tex. noſter in prin. ibi, ſupereſt vt de actionibus loquamur, tanquàm hæc ſit materia congrua poſt obligationes. & tex. j. de interd. in princi. cum multis ſimilibus, quæ poſſent allegari, & eodem modo induci. Hanc opi. ſequitur Ang. de Are. ſ. in proœ. huius libri, in vlti. colum. pro qua allegat tex. ſ. de leg. in princ. & tex. in §. fi. ſ. per quas perſo. no. acqui. quæ iura etiam allegat idẽ Ang. hic. Hanc etiam opi. Cuma. ſecutus eſt ætate noſtra clariſſimus vtriuſq; cenſuræ interpres domi. And. Barbatius in ſua repe. c. teſtimonium. in j. colũ. extrà de teſtib. tali fundamento. Nam cùm Imperator. in §. quibus. in j. conſtitutione Codicis, mandet rubricas congruis ſubdi titulis, & Iuriſcon. in dicta l. ij ff. de ſtatu hominum. polliceatur ſe proximus & coniunctos titulos, vt res patietur, applicare, præſumendum eſt ita factum eſſe. arg. l. ij. C. de off. ciu. iud. ergo rubricarum continuatio non eſt neceſſariò vlterius exquirenda. Addo ꝙ huius ſententiæ fuit Bal. ante iſtos in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & poſthu. in j. col. vbi inquit, ꝙ continuatio rubricæ ad rubricam non eſt de neceſſitate fienda, ſed operatur ad bene eſſe, ſcilicet vt primis quibuſq; proxima copulata procedant, per dictum § aſinam. & per d. l. ij. ff. de ſtatu hominum. Ego pro hac opi. fundanda vltra alios pondero nouiter d. l. ij. quæ vulgò in contrarium allegatur in verbo, & his proximos, atq; coniunctos applicantes titulos, prout res patitur dicemus. Quæ verba
5 ſunt verba enunciatiua, & † verba enunciatiuè prolata à Legiſlatore non inducunt diſpoſitionem, & ſic iuris deciſionẽ, vt expreſsè tenuit Sal. in l. qui ſe patris.[b] C. vnde li. circa ſolutionem l. filij mater. ff. ad Tertul dum vult ꝙ verba illa, ante, quàm agnatus, vel conſanguineus adierit, ibi poſita ſint prolata à Iuriſconſulto enunciatiuè, & diſpoſitionem non inducant. Et idem etiam tenuit ipſe Sal. in l. accuſationem. C. de accu. Pro quo allego bonum tex. in c. ſi papa. de priui. in vj. per quẽ text. ita in terminis conſuluit Fed. de Senis. in conſi. xxxix. incip. viſo puncto, & motiuus quem ſequitur Ludo. Roma. in l. iiij. §. Cato. in vj. col. ff. de ver. obli. & ſequuntur Anto. de Bu. & Imo. in ca. cum apoſtolica extra, de his, quæ fi. à præla. ſine conſen. capi. Et iſtud idem viſus eſt ſentire Bart. in l. extat. in vlt. col. ff. quod met. cau. Ergo verba illa enunciatiua poſita in d. l. ij. non inducent aliquam iuris diſpoſitionem, & ſic non diſponent titulos debere continuari. His tamen non obſtantibus puto non eſſe recedendum à communi ſententia, quæ habet ꝙ rubricæ ſunt de neceſſitate continuandæ: quia allegata in contrarium parum, aut nihil obſtant. Et ad iſtum tex. patebit reſponſum ex dicendis ĩ. poſt gloſſ. j. ĩ. ſuper nigro poſitam: vbi apparebit hunc titulum ad præcedentes continuari. Non obſtat tex. allegatus per Angel. de Are. ſ. de leg. in prin. quia imò ibi Imperator expreſsè continuat illum titulum ad titulum de teſt. Non obſtat fundamentum do. And. quia ad illud poſſum multipliciter reſpondere, & primò quòd non eſt verum, ꝙ Imperator in d. §. quibus. mandet rubricas ſubdi congruis titulis, ſed bene mandat leges. Sed etiam poſito ꝙ tex. hoc diceret, puto adhuc inueſtigandas eſſe cõtinuationes, vt cognoſcamus ordinem ab Imperatore, & Iurecõſultis pollicitum fuiſſe ſeruatum, iuxta doctrinam gl. no. in c. j. de fratri. de nouo benefi. inueſt. in vſibus feudorũ. vbi inquit, ſtudioſos debere eſſe ſolicitos ad indagandum, ne lenti efficiantur, & ne aliàs contra eos inuehat. Sal. in l. ſi ex cautione. in vl. co. C. de non nu. pec. vbi valde eleganter inquit, Sileant, qui ſcripta tãtùm diſcurrunt, & propter frigiditatem ſtomachi in eis contenta non digerunt. ¶ Prætereà, & fortius, ſi verum eſſet fundamentum do. And. ſequeretur maximum abſurdum, ꝙ nullius contrarij ſolutionem quærere deberemus, cùm Imperator in l. ij. in vj colũ. in § ſimiliq; modo. C. de vete. iu. enu. & in d. §. quibus. in prima conſtitutione Codicis dixerit, nihil contrarium in iure reperiri. Quod tamen quàm ſit ridiculum, nulli non patet, vt vtar verbis Iureconſulti in l. iam dubitari. in fi. in prin. ff. de hære. inſti. Non obſtat fundamentum meum de verbis illis enunciatiuis poſitis. in d. l. ij. ff. de ſta. hom. quæ non habent iuris diſpoſitionem inducere: quia re-
6 ſpondeo ꝙ ſi † verba enunciatiuè emiſſa à lege proferantur incidenter, & extra propoſitum tunc nõ diſponunt. Si autem proferantur principaliter & propter ſe ita ꝙ faciant ad propoſitum, tunc bene diſponunt. Ita dixit no. & ſignanter glo. in cle. literis. de proba. dum dicit ꝙ verba poſita in d. c. ſi papa. de pri. lib. vj. non faciebant ad propoſitum, ideo non diſponunt. Cùm ergo verba poſita in d. l. ij. ſint prolata principaliter & propter ſe, ita ꝙ ad propoſitum faciant, ergo bene inducẽt iuris diſpoſitionem, ergo bene diſponet, titulos eſſe continuandos. ¶ Stabit ergo ex prædictis firma & communis concluſio, quòd tituli ad titulum ſit de neceſſitate fienda continuatio.[c] Quæ tamen concluſio conſueuit limitari quòd non procedat in principijs librorum, in quibus non eſt fienda continuatio, vt dixit no. Bald. in rubrica. C. de ſeruis fugitiuis. Allegat gloſſ. in rubric. ff. de condictio. furti. quam gloſſ. reputat ad hoc ſingularem Ioan. de Imol. in rubric. ff. ſoluto matrimonio. in princip. & idem Imo. in rubr. ff. de legat. j. & eam etiam allegat, & limitat Ange. de Are. ſ. in procemio huius libri in penultima columna, quæ tamen gloſſ. hîc mihi non bene dicit. ¶ Aduertite tamen quòd licet tituli ad titulum ſit fienda continuatio, vt proximè dixi,
7 † legis tamen ad legem non eſt fienda continuatio, vt eſt gloſſ. in lege Gallus. in principio. in verbo, poſthumos. ff. de liber. & poſthumis. quam allegat Bald. in rubrica. C. de ſeruis fugitiuis. & gloſſ. in l. ſecunda. in gloſſ. prima. C. de petitione bonor. ſublat. libro ix. quæ dixit leges

a ¶ Subordinatio. Facit ꝙ habetur per gl. in rubr. ff. de cond. fur.

b Gl. qui ſe patris. Vbi Vide do. Alex. de Imo. in fi. ij. co. allegantẽ ĩ. allegatum conſi. Fed. de Senis cum ijs demmet concordatijs hîc per do. Iaſo. May. quibus adde Franc. Are. in conſ. xxiij.

c Adde ꝙ etſi hæc continuatio in diſceptatio nullius ferme vtilitatis eſt, & ideo ſupermittenda exemplo Iuriſconſulti in l. Gallus. §. ſi eius. in fin. ff. de li. & poſthu. & ad vtiliora, & quotidiana properandum foret, vulgata l. legatu. ff. de h. leg. & facit text. in l. iuſto errore. in prin. ff. de vſucap. tamen vt fideliſſimæ vetuſtatis morem retineamus l. teſtamenta omnia. C. de teſt. dico mihi videri continuationes tituli ad titulum (contra receptam ſententiam) non eſſe neceſſarias. & primò dico contra communem opinionẽ videri caſum in l. ij. §. quartus. C. de vet. iu. enue. vbi inquit Imperator ſe titulos in loca diſtantia diuagantes in eodem conſimo poſuiſſe, id eſt titulos de eadem materia tractantes ſimul in eodẽ tractatu poſuiſſe, qui antea non erat, videlicet in tractatu vltimarũ voluntatum titulos de illis loquentes ponere idem in tractatu tutelarum, & in ſimilibus. Et hoc eſt quod dicit l. ij. ff. de ſta. ho. & his proximos atque coniunctos titulos, prout res patitur, applicantes, id eſt titulos de eadem materia tractantes in eodem conſimo ponere. vt d. §. quartus ſ. all. nec ꝙ tituli ad titulum ſit fienda cõtinua-

to probabit dicta l. ij. in mille annis probatur iſtud, & ſecundo q continuatio non ſit neceſſaria ex diuerſitate ſituationis titulorum: nam diuerſo modo in Digeſtis diuerſo in Codice & diuerſo in inſtitutionibus locantur vt facilè intuenti patebit. q ſi eſſet neceſſaria ea ratione, qua in Digeſtorum volumine vnus titulus alteri ſubordinabatur, debuiſſet etiam eodem ordine ſeruato in Codice & Inſtitut. eadem ratione tituli ad titulum fieri eadem ſubordinatio tamen cõtrarium videmus: quod nulla alia ratione factum videtur, niſi q tituli ad titulum non eſt neceſſaria cõtinuatio, ſed bene eam in Digeſtis & in Codice & Inſtit. videmus quòd in primo arg. dixi ſeruatum titulos de eadem materia tractantes in eodem conſinio, id eſt tractatu poſitos vt dicto §. quartus. & al lega. Probatur, & tertiò iſtud, quia in iure, nihil inutile, nihilq; perperam poſitum eſt. §. cumq; verſi. vt liceat. in proœ. inſt. §. quibus. in j. conſt. Sed ſi continuatio eſſet neceſſaria, inutilis eſſet, & perperam poſita: quia nulla per continuationẽ aſſertur vtilitas, & ſæpe à domino meo hiſce temporibus procul dubio excellentiſſimo d. Marian. Socin. audiui diſceptationes cõtinuationum futiles & inanes omnino fore. & hoc experientia efficax rerũ magiſtra docet. ca. quàm ſit. de electionibus. in vj. cap ſtatutum. de reſcript. eodem libro. Sed bene oportuit, ac vtile admodùm fuit, titulos de eadem materia tractantes in eodem ſimul tractatu ponere, vt facilior eſſet materiæ cognitio: vt d. §. quartus. Hoc idem noſtræ tempeſtatis & priſci etiam iuriſconſulti obſeruarũt, maximam adhibentes curam vt materiam variè pertractarent ad eius faciliorem cognitionem: vt paſsim eorum ſcripta docent. Et à tenẽtibus communem opi. quæro quare ſi continuatio eſt neceſſaria, cùm litis conteſtatio ſit exordiũ iudicij, vt c. j. extra de li. cont. priùs in C. titulus de iu. ponatur quàm de li. cõteſt. attamen naturali ratione locus eſſe deberet, maxime cùm iſte ordo ſit venius cauſæ ad ſe ipſam, cuius peruerſio vitiat Bar. in l. prolatam. C. de ſen. & interlo. omnium iudicum. & in l. j. C. de appel. videri meo nulla probabilior ratio reddi poteſt, quàm q ſatis fuerit compilatoribus titulos de iudicijs tractantes in iudiciorum tractatu ponere. dicto §. quartus ſepius alleg. Anto. Ange. Carcaſſona Sardus.

leges Codicis non eſſe continuandas, cùm quælibet lex
de per ſe & certa eſſe debeat. Intelligite tamen, niſi talis
continuatio fieret gratia clarioris & commodioris do-
ctrinæ, iuxta glo. in l. ij. in prin. in glo. j. ff. de ver. obli. &
glo. in l. de pupillo. in prin. & in § ſextus. ff. de oper. no.
nun. & glo. in l. ij. in prin. in glo j. & in l. non videtur. ff.
de acquir. poſſ. & glo. in l. palam. in prin. ff. de ritu nupt.
& glo. in c. prudentiam. in ver. illa quippe. extra de offi.
8 delega. ¶ † An autem continuatio rubricarum poſſit
fieri ad remota: Dicite ſecundum Io. de Imo. in rubr. ff.
de aop. quem refert Ange. de Aret. in proœ. huius lib.
in v. l. eo q ſic, ſi materiæ intermediæ nõ ſint difformes,
per tex. optimum in l. j. in princ. ff. ſi ta. teſt. nul. exta. &
idem tenet Nico. de Neapo in rub. ff. ſo. mat. Et hoc eſt
quod voluit dicere tex. in l. ij. ff. de ſtat. ho. in verſi. vt res
patitur. Bene facit l. hæredes palam. § fin. ff. de teſt. & in
l. duos reos. § fi. de duobus reis. ¶ Et aduertite quod ex
9 † verbis rubricarum licitum eſt arguere [a]: vt eſt glo. in
a l. ij. in glo. j. C. ſi ex falſis inſtru. & glo. in l. j. vt quidam li
bri habent in glo j ff quod quiſq; iu. & glo. in l. j. in gloſ.
magna ad fi. C. ne fideiuſſ. do. dentur. & glo. fin. in l. j. C.
de profeſſo. qui in vrbe Conſtantinopo. lib. xij. & gloſ. j.
in l. non idcirco. & ibi Ang. ff. de iud. & gl. no. in authen.
nullum credentem agricolæ. in verbo, omnes. & glo. in
§ hæc autem verba. de pœni. diſtin. j. per tex. in l j. & ibi
Bar. in ij. no. ff. ſi cer. pe. & glo. optimam in rub. ff ſi quis
teſt. li. eſſe iuſſ. fue. quam pro notabili allegat Bal. in rub.
C. an ſeruus ex ſuo facto. & pro illa glo. dicit ibi notabi-
10 liter Bal. q omnes † rubricæ legum vel ſtatutorum con
b ſonantes textui, poſſunt allegari pro textu. [b] Et ſubdit
q quando rubrica incipit per dictionem, vt: vel per di-
c ctionem, ne: tunc decidit, [c] ſicut alius tex. ſed ſi incipit
per dictionem, an: tunc rubrica dicitur formare quæ-
ſtionem, & nigrum poſtea decidit. Hæc patent in rubr.
C. ne fideiuſſ. do. dentur. & in rubr. C. vt nemo inuitus.
& in rubr. extra vt eccleſiaſt. benefi. cum ſi. iuncta dicta
rubr. C. an ſeruus ex ſuo facto. Ita etiam in effectu, dicit
Hoſt. in Sum. de ſacra. non reiterandis. in princ. licet re-
colendæ memoriæ pater & præceptor meus Puteus ſe-
nior in rub. ff. de lega. j. dixerit hoc eſſe ſine ratione, per
rub. vt cùm de app. cognoſ. quæ incipit per dictionem,
vt: & tamen non poteſt allegari pro deciſione. Cuius
contrarium teneo, cùm etiam rubrica illa habeat ora-
tionem perfectam: vt patet ex iam dictis, & meliùs in-
frà dicendis. ¶ Accedit ad prædicta glo. no. in proœ. vj.
li. in verbo, Titulis. quæ dixit rubricas eſſe authenticas.
d [d] & dixi de tex. adeò † q ſcriptor, qui tex. ſcribere pro-
11 miſit, rubricas etiam ſcribere tenetur. [e] Et ita illam glo.
e no. Bar. [f] in l. fi. ff. de hæ. inſt. & Ang. in l. ſtipulationes
f commodiſſimum. ff. de ver. obli. & Ang. in l. non idcir-
co. ff. de iud. & in authen. de inceſt. nup. in prin. & Ang.
de Are. in proœ. huius lib. in penul. co. & Io. de Pla. hic
ſuper hanc rubr. illam etiam pro notabili alleg. Ioan. de
Imo. in rub. ff. de verb. obli. in j. col. Et dum glo. illa vult
ſcriptorem teneri ad ſcribendum rubricas, dicit idem
tenere glo. in d. § hæc autem verba. de pœni. di. j. Limi
tat tamen non procedere, quando conſuetudo aliter ſe
habet, per ea, quæ habentur in l. minimè. ff. de leg. & in
c. cùm dilectus. & in c. fin. extra de conſue. Ad prædicta
videatis Archid. ix. diſt. c. quis neſciat. vbi dixit, rubricas
poſſe allegari pro textu, per l. j. ff. de in integrum reſtit.
12 exceptis † rubricis decreti, [g] quæ non ſunt authenticæ:
g vt ibi per eum. De quo etiam no. per glo. in d. § hæc au
tem verba. & per gl. ij. q. ix. chartæ. ſuper rub. & not. Io.
Andr. in proœ. ſexti libr. in § ſanè. in nouel. & Ioan. de
Plat. hîc. & dicunt Spe. & Io. And. in ti. de diſpu. & alleg.
§ fi. ad fi. q in toto libro Decretorum vna tantùm ru-
brica eſt authent. ſcilicet illa, quæ incipit, concordantia
diſcordantium canonum, poſita in princ. libri, quæ eſt
facta per Gratianum. Aliæ autem rubricæ, quæ ſunt vt
ſummaria capitulorum, non ſunt authenticæ, eò quia
non ſunt factæ per Gratianum, ſed per quendam Car-
dinalem diſcipulum Gratiani vocatum Quotapalea,
qui vt librum illum ſibi coram Romano pontifice ap-
propriaret, has rubricas addidit, & plura capitula, prout
refert, & latiùs narrat Ioan. de Imo. in rubr. ff. de verbo.
13 obliga. in ij. colum. ¶ † An autem aliæ rubricæ quàm
Decreti, vt rubricæ Decretalium, & rubricæ iuris ci-
uilis poſſunt pro iure allegari, ſicut textus. Dicite in effe
ctu ſecundum Ioan. Andr. in additio. Specu. in dicto tit.
de allegationibus & diſputa. § fin. in fin. & etiam ſecun
dum dominum Anto. de Bu. in proœ. decreta. et Imo.
in rub. ff. de verborum obligationib. in ij. colum. et An
ge. de Are. in proœ. huius lib. in ij. colum. quod ſi rubri
cæ habeant orationem perfectam, allegantur ſicut tex-
tus, vt patet in rub ff. quod quiſque iuris. et in rubr. ex-
tra vt eccleſiaſt. benefic. cum ſimilibus. Si verò non ha-
beant orationem perfectam, tunc non poſſunt per ſe ſo
lum allegari pro deciſione: quia ſolùm tendunt ad de-
monſtrandum naturam nigri. Videbatur tamen mihi
hoc vltimum poſſe limitari, niſi talis rubrica non ha-
bens orationem perfectam conſonaret textui: quia tũc
videbatur poſſe allegari pro textu, per gloſſ. illam nota-
bilem in rubrica. ff. ſi quis teſtamento lib. eſſe iuſſus fue-
rit. quam allegaui ſuprà poſt Baldum. in rubrica. C. an
ſeruus ex facto ſuo. quæ gloſſ. loquitur in iſtis terminis.
hoc tamen non firmo, nec ab alio in ſpecie declara-
h tum inuenio ✱ [h] ¶ Aduertite tamen quòd licet rubri-
cæ non habentes orationem perfectam non poſſint al-
14 legari vt textus ad deciſionem cauſarũ, † poteſt tamen
ex talibus rubricis imperfectis argui multipliciter, ſe-
cundum Ioan. & alios vbi ſuprà. Primò arguendo ex

a ¶ Arguere. vide do. Ab. in conſi. xiij. in ordine. & Bal. in conſi. cccxvj. in j. vo. & in conſil. cccxxxvj. in iiij. vo. & La. de. Ro. in cõſil. ciiij. & in cõſ. cx. & in cõſ. xvj. & in conſil. xxxij.

b ¶ Pro textu. Quomodo autem & qualiter rubricæ ſtatutorum poſſint allegari pro textu, vide do. Ale. de Imol. in conſi. xiij. in v. volũ. in iij. parte. & ſ cõſi. lxviij. in ij. eo. eadẽ parte. & in conſi. j. miij. eo. in iiij. parte. & in cõſil. cj. in iij. parte. Et in hac materia rub. gl. vide etiã per eum in conſi. xvj. & in coſ. xxxij. & in conſilio cxx. in iiij. parte.

c ¶ Decidit. Vide Fel. in rub. vt li. nõ conteſt.

d ¶ Authenticas. Adde Felin. in rub. de accu. circa ſinem. verſ. verum autem. cum ſeq.

e ¶ Tenetur. Adde Fel. in d. rubric. eo. verſ.

f ¶ Nec Bart. nec Bal. allegant in d. l. ſi. illam glo.

g ¶ Decreti. Vide plene per Fe. in ca. ex parte. de reſcri. in vet. liber decreti. vbi plenius quàm hic, do. Ia. & nota. vbi ẽt ponit de authoritate diuerſorum librorũ. & ibidem in verſ. leges interte. ad fin. alleg. xxx. gloſ. ad reprobationem opin. Gratiani, quas ibi per te vide.

h ✱ Adde q nunquàm inueni textum mihi neceſſariò probantem, q à verbis rubricæ liceat argumentari, quamuis rub perfectam habeat orationem, ad deciſionem cauſarum, quia nec reperi, nec reperies rub habẽtem perfectam orationem, quin idem quod in rubr. habetur, clariùs decidatur in nigro, vt patet in lege prima & rubrica. ff. quod quiſque iuris in rubrica, & lege prima & ſecunda. C. ne fideiuſſ. dot. dentur. & in rubrica. & lege octaua. C. vt nemo. inuit. vbi per eadem formalia verba, quod dicitur in rubrica dicitur in textu & in omnibus ſimilibus, quæ enumerare laborioſum potiùs eſſet, quàm ſubtile.

ordine rubricarum, vt etiam notat Ioan. And. in c. j. in gloſſ. j. de mutuis pet. & argui gloſſ. & ibi Bart. in rub. ff. de eo, per quem fact. erit. & gloſſ. in l. vnica, in glo. magna ad finem, C. ne fideiuſſ. do. dentur. & glo. in §. poenales. in gloſſ. in ver. item aduerſus. circa medium. ſ. eodem. & probatur in l. j. in prin. ff. de pact. & ibi no. Bart. in j. colum. facit l. ideo Labeo. & ibi Bar. no. rerum amotarum. & in l. j. in princ. & ibi Bart. in ij. no. ff. ſi certum peta. Et iſto argumento vtitur Bar. poſt Martinum Siſimani in l. j. ff. de confirmat. tut. & l. j. C. eodem titu. & in l. j. in prin. ff. de poe. & in dicta rub. ff. de eo, per quem fa. erit. ad probandum tutorem confirmatum à iudice eſſe præferendum legitimo tutori ex ordine rubricarum, cùm rub. de confirmando tutore præcedat rubricam de legitim. tutorib. Iſto etiam argumento vtitur Bar. in l. cum filio. in penul. colum. ff. de legat. j. bene facit l. ij. & ibi Bald. ff. de ſtatu hominum. & ibi etiam habetis argui poſſe ex ordine titulorum, vt illa cenſeantur digniora, quæ procedunt ex ordine titulorum. Bene facit. §. fina. iuncta gloſſ. ſ. de iure naturali & gentium ciui. ¶ Secundò ſumitur argumentum ad declarationem nigri, & ad cognoſcendum qualitatem poteſtatis eius, de cuius officio tractatur in rub. vt patet ex his, quæ no. per gloſſ. ij. in c. j. de off. deleg. in vj. & per gloſ. ij in c. tibi qui. de reſcrip. in vj. vbi gloſſ. arguit executores datos à papa, & ſimiliter conſeruatores, habere poteſtatem delegatam; quia de ipſis ponitur in rubrica de offi. delega. & in rub. de reſcrip. Accedat gloſ. illa valde not. in l. vnica. C. ne lic. in vn. eademq́; cau. in verb. retractare. quæ vult no. quòd ſi verba textus ſunt dubia, quòd declarentur per rubricam, & ſecundum illam intelligantur. & illam glo. no. ibi Bal. in viij. col. et dicit eſſe valde not. pro rubricis ſtatutorum. Ita etiam no. Bald. in l. fi. ff. de hæred. inſtituen. arg. illius tex. & no. Ange. in authen. de inceſt. nup. in prin. ¶ Tertiò poteſt argui pro eligenda veriori lectura, quando lex vel decretalis, ſiue capitulũ haberent pluras lecturas, vt illa approbetur, & verior videatur, quæ magis conuenit, & adaptatur rubricę, vt patet ex his, quæ no. per gloſſ. ij. in c. cùm monaſteriũ. extrà de elect. & ibi habetur maximè per Io. An. facit l. Imperatores. ff. de in diem adiect. & eſt gloſſ. fin. in l. ius emphyteotici & ibi Bar. ad finem. C. de fund. patrimo. lib. xj. & glo. in l. fi. in prin. in ver. repetit. & ibi Barto. ff.

15 de condict. indebit. ¶ † An autem ex rubricis notariorum colligatur aliqua fides, vel aliqua probatio, ſiue pręſumptio, ſi in libro, ſeu protocollo notarij defuncti reperiatur intitulatio, ſiue rubrica, quæ dicat, hoc eſt inſtrumentum venditionis inter tales celebratæ. et poſtea dimiſſum eſt ſpatium. Eſt quæſtio, quam nota. explicat Barto. in l. admonendi. ff. de iureiurando. in vij. colum. in ver. quarto pone quòd in libro notarij defuncti. & ibi diſtinguit inter contractum vniformem, & contractum difformem, vt primo caſu inducatur aliqualis præſumptio, vel fortè, ſecũdum eum, ſemiplena probatio, cùm iſtæ rubricæ inducant præſumptionem eorum, quę ibi

debent ſequi, per l. ſi ita. in fi. C. de impo. lucra. deſcr. libr. x. & l. j. C. vt ne. priuat. Secundo autem caſu nihil probet. Accedant quæ ponit Bald. in rubr. C. de fid. inſtru. in xj. col. in verſi. ſed & tertiò quæritur vtrum imbre-

36 uiatura. vbi ponit † an imbreuiatura fidem faciat. De quo etiam per Bar. & Ang. in l. Lucius. in prin. ff. de teſtamen. mil. per Bar. in l. fideicommiſſa. §. j ff. de legatis iij. per do. Anto. de Bu. Panor. & Innocen. in ca. cùm P.

a [a] tabellio. extra de fid. inſtrumen. per Ioan. And. in addit. Specu. in titul. de inſtrumen. edict. §. videndum reſtat. in verſi. & nota quòd tabellio. & Bald. poſt Cyn. in l. contractus. in iij. & iiij. columna. C. de fid. inſtrument.

37 † Quid autem ſi rubrica ſit generalior nigro, ita quòd plus habeatur in rubro, quàm in textu vt patet in rub. C. de relig. & ſump. funerum. & lu. aleæ. & in rub. C. de rebus cred. & iureiurando. & in rub. C. de ſpon. & proxe. vbi gloſſ. in verbo proxeneticis. & patet ſ. de obliga. quę ex delict. naſcun. & ibi no. gloſſ. in princ. in verb. ex maleficio. & gloſſ. ſ. in rub. de ruſt. & iure. in ver. & iure. & gloſſ not. in authen. de inceſt. nupt. in prin in gloſſ. in verbo, illicitas an iſto caſu reſtringetur per nigrum? Dicite quòd non primò ſecundum Ioan. de Imo in rubr. ff. de verborum obligationibus. in tertia columna. & Angelum de Are. ſuprà in procemio huius libris in penultima columna. Si rubrica habeat orationem perfectam, ita quòd ex rubrica poſsit percipi aliqua certa mens, & certa diſpoſitio: & tunc rubrica haberet effectum, etiam dato quòd in nigro nihil diceretur: & ita ſtaretur rubro etiam ad deciſionem cauſarum. Et ita dicit Imola eſſe de mente gloſſæ licet non clarè loquentis, in dicta authentica. de inceſtis nuptijs. in principio. & ibi ſubdit Imola ſe hoc habuiſſe de facto in ciuitate Bononiæ in quodam ſtatuto, cuius rubrum erat generalius nigro. Nam, ſecundum eum, nigrum amplabatur per rubrum. & ſecundum aliquas lecturas dicit hoc probari in lege vnica. C. de cap. ci. cenſi. eximendis. libro vndecimo iuncta gloſſa. ex qua nota. Barto. ibi, quòd quando rubrica eſt generalis, etiam lex debet intelligi generaliter. Et hoc idem, quod Imola volunt etiam Salice. & Lud. Ro. in l. ff. ſi cer. pet. & illam gl. in d. l. vnica. Allegat etiam Ioan. de Pla. hic ad id, de quo ſuprà. Addo ad iſtum vltimum aliam gloſſam not. quæ in communi non allegatur in authentica. vt fa. no. conſtit. in principio in verbo, ſenatuſconſulto. Allegat ad hoc lege penultima §. fina. ff. de iuris & facti ignorantia per quem textũ ibi elicit pulchrè notando Bartol. quòd ſi præfatio legis ſit generalis, & legis ſpecialis, tamen generaliter intelligitur. Et ad iſtud etiam ponderat illum tex. Bald. in cap. ſecundo requiris. extrà de appellat. & dicit Ang. de Are ſ. in proce. huius libri, in pe. aliàs fin. col. quòd etiam ſi reperiatur rubrica, & non reperiatur nigrum, tunc rub. ex ſe diſponeret. Et ita dicit velle gloſ. in l. j. §. j. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſſus fuerit. ¶ Ad prædicta etiam

b addite elegantem deciſionem Pauli de [b] Caſtro. in conſil. cccxxiij. aliàs xxiiij. inci. in Chriſti nomine, præ-

Si ergo idem deciditur in texto fruſtra rubrica allegatur & neceſſariò alterum foret ſuperfluũ, contra §. quibus. in j. conſt. C. & §. cùmq́; ſ. in proce. ſtius li. Reſtat ergo vt inuitis dentibus fateamur rubr. duntaxat poſitas eſſe ad demonſtrandum quid in illo titul. tractetur. Et hoc eſt quod facit & dicit Iuriſconſul. in l. j. ff. ſi certum pet. qui vt clariùs cognoſcatur quid in illo titulo tractetur interpretatur verba rub. & in veritate cõmunis ſententia ſolum in authoritatibus, glo. & doctorum fundantur, potius quàm rationibus neceſſarijs, aut legibus: quæ authoritates non ſunt neceſſariæ, licet probabiles; vt habetur in l. j. C. de legib. Barto. & omnes in dicta l. j. ff. ſi certum petatur. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Cum P. vbi vide Fe. in c. quoniã contra. in v co. vbi etiam per Lanfrã. in ver. quęra nunquid protocollum. de proba. & do. Alex. in conſilio cy. in ij. parte. & in conſil. xlj. j. parte. & do. Barthol. So cin. in conſil. cclxxvij. incip. viſa punctu. in verſi. quarto neceſſariò. in fine. ibi, ex quib'. in ij. parte. vbi etiam ponit an & quando tranſumptum habeat ei præualere.

b ¶ Adde quòd idem Iaſ. ſibi contrarius in l. j. ff. ſi certũ peta. ij. colũ. per multa reprehẽdit hãc deciſionem Pau. Caſt primò quia hæc rubr. ſtatuti non habet orationem perfectam, cum non dicat quibus perſonis ſuccederenõ debeat, ergo non licet ab illa argumentum ſumere, vt ſuprà dictum fuit. Secundo quia ſtatutum eſt exorbitans à regulis iuris communis, & correctoriũ, ergo ſtrictè intelligendum. c. cum dilectus. extra de conſuetud. cum ſimilibus. & per alia, de quibus ibi per eum. Sed ego vltra omnes fortes contra Paul. Caſtren. oppono. nos ſumus. In materia ſtrictæ interpretationis. l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. geſtis. l. quod conſtitutum. ff. de mi. teſt. Sed ego habeo caſum legis quòd in materia ſtrictæ interpretationis, perſona nunquàm ſubintelligitur, niſi fuerit expreſſa. Caſus eſt in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. in fine. ff. de ver. obli. ergo cùm hîc non ſit expreſſa perſona patris, non eſt ſubintelligenda & per d. §. Chryſogonus. determinat ibi no. Bar. quòd ſi quis faciens pacẽ mecũ promiſerit me non offendere ſub poena, & offenderit fratrem meum, quòd nõ incidit in poenã, eo quia perſona nũquam ſubintelligitur, multò fortius iſtud procedet in caſu noſtro. Et facit ad hoc not. per Bal. in fi. l. xvj. op. C. l. de her. inſ. Præterea & ſi alias dici ſoleat quòd etiã in materia ſtricta, vbi eſt eadem ratio, fit extenſio ad latam ſignificationem vocabuli. l. filium habeo. ff. ad Macedonia. glo. in ver. eligatur. in cle. j. de ele. tamen ad id, quod nullo modo ex ſignificatione vocabuli venit, non fit extẽſio. authenti. quas actiões. cum ſua materia. C. de ſacroſanct. ec. Sed pater appellatiõe matris & auiæ nullo modo continetur, ergo filia nõ debet excludi. Item contra Pau. Caſ. etiam addo quòd rubr. iuncta l. j. in prin. cap. ſi quòd quiſq; iu. nam rubr. illa eſt generalis, at loquitur ſimpliciter et indiſtinctè, vtibi patet. tamen in l. j. in prin. & in §. j illa generalitas declaratur & reſtringitur vt procedat aduerſario poſtulante, & ſic rub. generalis declaratur ad terminos nigri, & reſtringitur. Ita neceſſariò in terminis ſtatuti iſtius eſt dicẽdũ, vt rub. generalis quòd filia dotata nõ ſuccedat, declaretur ad terminos nigri, & reſtringatur quatenus in nigro cõtinetur, videlicet matri & auiæ. Et cõfirmatur etiam, quia vbicunq; mẽs diſponẽtis eſt dubia, & poteſt varijs modis intelligi declaratur ex vicinis ſcripturis. l. heredes. § ſed ſi. ff. de teſt. l. ſi ſeruus plurium. §. a. ff. de leg. j. ita

leus

iſta rubr. quo poteſt ad plora referri declarabitur per nigrum ſobſequens, vt ſic voluntas ſtatuentium ex vicioſa ſcriptura declaretur. Facile enim fuiſſet ſtatuentibus ſi de patre ſenſiſſent, illud exprimere, arg. c. ad audientiam. extra de dec. & l. vni. §. fin. autem ad deficientes. C. de cadu. tollend. facit etiam contra Paul. & ſequaces, quòd pœna priuationis non inducitur, niſi expreſsè à lege caueatur. §. cùm igitur. verborum ſignificationibus vnde in dicta l. falſum eſt, nigrum non eſſe generale, ſicut rubri. ſed cum dicta l. vni. poſſet intelligi per excellentiam de plebe Romana §. ſed vna. I. de iure naturali gentium. & ciuili. gloſſ arguit à generalitate rubricæ vt textus intelligatur generaliter, prout verba propriè importaant, & ibi nulla ſit extenſio. Et dico quòd ſi dicta l. vni. Diceret plebs Romana, & non diceret, vrbana, per ſupra dicta non obſtante generalitate rubricæ intelligeretur ſolùm in ciuitate Romana. Plura alia dici poſſent, ſi locus pateret, ſed quia non patit, his ſum contentus. Anton. Angelus. Carcaſſona Sardua.

ſens caſus modicam, &c. vbi per iſta in quæſtione facti mirabiliter conſuluit in hunc modum: rubrica cuiuſdam ſtatuti Senenſis dicebat ſimpliciter, quòd filia dotata non ſuccedat, poſteà nigrum repellebat filiam à ſucceſſione matris, & auiæ, & nihil dicebat de ſucceſſione patris. Conſuluit ipſe quòd filia propter dictam generalitatem rubricæ eſſet excludenda etiam à ſucceſſione patris, quia licitum eſt arguere à rubricis. Allegat
a quod habetur in l. j.[a] ff. ſi cer. pe. & in l. j. in gl. magna. ad fi. C. ne fideiuſ. do. den. Fulgo. etiam in dicta l. j. ff. ſi cer. petat. dicit quòd ſæpe ex verbis rubricarum ſtatuti fecit clariorem ſenſum verborum ſtatuti, vt comprehenderet caſum, qui ex nigro non videbatur colligi, argu-
18 men. dictæ l. j. ¶ † Quid autem ecótra, ſi nigrum eſſet generalius rubro, & ſic textus eſſet generalior rubrica, vt patet in authen. vt eccle. Roma. in rubro & nigro. & in authent. nul. cred. agri. cum gloſſ. in ver. in omnes. an tunc ſit reſtringendus textus per rubrum. De hoc habetis gloſſ. valde notab. in authen. de inceſt. nup. in prin. in verbo, illicitas. quæ voluit quòd nigrum generaliter loquens non reſtringatur per rubricam ſpecialiter loquentem. Vnde illa authen. de inceſtis nuptijs. quæ loquitur in nigro de nuptijs illicitis, non reſtringitur ad inceſtas, & nefarias nuptias, de quibus duntaxat loqui-
19 tur rubrica. ¶ † Et quæ ſint inceſtæ, & nefariæ nuptiæ declaratur ibi per gloſſ. & illam gloſſ. valde not. Imol. in rubri. de verborum obliga. in iij. colum. quod eſt notandum & vtile pro ſtatutis habentibus rubricam ſpecia-
20 lem, & nigrum generale. ¶ † Quid autem eſſet, ſi nigrum contradiceret rubro, cui ſtari debeat? Dicite ſecundum Albe. de Roſa. in l. j. ff. ſi certum petatur. & per eundem Alb. in rub. C. etiam ob chiro. pecu. quòd ſtandum eſt nigro, quia nigrum eſt poſterius. Et idem tenet Sali. in dicta l. j. ff. ſi cert. peta. qui pro hoc allegat gloſſ. in rub. C. de præb. ſala. lib. x. iuncta l. j. eiuſdem titu. & idem etiam tenet Anto. de Bu. in proce. Decreta. alleg. no. per gloſſ. mag. in authen. ad hæc. C. de vſur. & quia etiam nigrum, ſecundum eum, eſt magis deliberatum. ¶ Vlti-
21 mò aduertite, † quòd quando rubrica eſt negatiuè concepta, & ſic prohibitoria, non poteſt ei, etiam conſenſu
b partium, etiam cum iuramento, renuntiari.[b] Glo. not. in gloſſ. magna. ad fi. C. ne fideiuſſ. do. den. & ibi Barto.
22 † eò quia priuilegio ſuo renuntiare quis poteſt, non tamen præcepto. & eſt bonus tex. quem glo. ibi allegat in l. non dubium. C. de legi. in ver. quod fieri non vult, tantùm prohibuiſſe ſufficiat. & in ver. fieri prohibuit tantùm. Et eſt alia conſimilis gloſ. & notanda. in authen. vt ſi prohi. ma. deb. §. j. in verbo, ſenatuſcon. de quo etiam per Bar. in l. Modeſtinus. ff. de dona. & per Barto. in l. de his ff. de tranſact. & Bal. in authen. generaliter. in princ. ij. colum. C. de epiſco. & cle. & in authen. ſi qua mulier. C. ad Velleia. per Ang. in l. nulla. ff. de leg. per Imo. in l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſo. matri. & per Bald. in l. fina. in
23 xiij. oppo. C. de edict. diui Adria. tollend. vbi dicit † quòd ſtatuto prohibitorio renuntiari non poteſt. De quo per Bar. in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus
24 vend. † Et an poſſit tali rubricæ negatiuæ vel prohibitoriæ renuntiari cum iuramento, ponit Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de inſtru. edict. §. porro. & ibi tenet quòd ſic. Accedant no. per Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſo. in iiij. col. in ver. tertiò dixi. ¶ His ita præfationis loco, aut præludij gratia poſitis, reuertor ad expeditionem gloſſ. rub. quam diuido in tres partes principales, prout tribus quæſtionibus reſpondet. Secunda ibi, ſed cùm ſint actiones plures. Tertia ibi, quare non dicit de agendo. ¶ In eadem gloſſ. ibi, & ſub ſe omnes continet actiones. Vult igitur gloſſ. quòd licet in rubrica de actionibus. ponatur in plurali numero, eo quòd plures
25 ſint actiones, † tamen etiam dictio Actio, poſita in ſingulari in definitione, cùm ponatur vt genus, omnes actiones ſub ſe continet. Poteſt etiam dicere quòd in definitione ponatur terminus Actio, indefinitè, quæ indefinita æquipollet vniuerſali. l. ſi pluribus. in princ. ff. de legat. ij. & l. ſi plures. ff. de legatis iij. Iſta ergo indefinita actio omnem ſpeciem actionis complectitur, ſicut in ſimili dicit Bald. in rub. C. de edendo. ad finem. ſed ſecundum Ioan. Fab. hic, iſta non tollunt dubium, quare ita non ſit poſita rubrica in ſingulari, ſicut eſt dictum in definitione, cùm terminus Actio, in ſingulari poſitus, qui eſt generalis, ita potuiſſet comprehendere omnes actiones in rubrica, ſicut in definitione. Dicit ergo ipſe Ioan. Fab. pro ratione differentiæ hæc ita facta eſſe ad declarandam mentem Imperatoris. Nam cùm Imperator in hoc titulo intendat tractare de omnibus actionibus in ſpecie, meritò rubrica ponitur in plurali. Sed quia in definitione Imperator non intendit definire vnamquamque actionem in ſpecie in hoc principio, ſed in genere prout eſt genus: & quia actio prout eſt genus eſt vnica, ideo ponitur in ſingulari. Dicit etiam Angel. de Aret. hic, quòd ratio poteſt eſſe: quia cum rubrica tanquàm initium dicendorum debeat manifeſtare id, de quo tractandum eſt. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de edendo. l. penultima. § finali. de iuris & facti ignorantia. cùm ergo Imperator in hoc titulo ſit de pluribus actionibus tractaturus, meritò rubrica fuit poſita in plurali. Prima placet. ¶ In fine gloſſ. vult gloſſ. quòd ideo non ſit poſita rubrica per gerundium, quia gerundia ſunt facti. hoc eſt, denotant actum prout eſt in facto, & ſic prout eſt in exercitio. Et eſt ratio
26 ſecundum Angelum de Aretio hic, † quia gerundia deriuantur à verbo, quod ſignificat per modum agendi, vel patiendi. Sed hic non tractatur de actionibus prout ſunt in ipſo actu: ſed prout ſunt iuris, & ſic prout
27 ſunt qualificatę à iure, & ideo ponitur † rubrica per nomen, quod importat qualitatem, & ſubſtantiam actus. ¶ Hoc dicit Bartolus in rubrica Codi. de edendo. & refert etiam Ioannes de Platea hic. quòd quando quis intendit tractare de actu prout eſt in fieri, & in ipſo exercitio, debet ponere rubricam per gerundium, quod ſignificat per modum agendi, vel patiendi.

vesſicu. ſicut enim pater. in authen. de non eligend. ſecundo nuben. Alex. in l. etiam. §. licet. ff. ſol. matrimo. Sed à ſucceſsióe patris cùm non exprimatur, per ſtatutum expreſsè nó excluditur: ergo nec non debito naturali eam priuemus. Natura namq; filijs debetur parétum ſucceſsio. l. j. C. de impo. lucra. deſcript. libr. x. l. ſcripto hærede. ff. vnde liberi. & potiſsimè corrueret Paul. & ſeq. ſententia, tenendo, quod dixi in addi. §. proxi. q́ ex verbis rubr. ad cauſarum deciſioné nó liceat argumentari. Et ineffectu hęc opinio cótra Pau. Caſ. Alexand. & ſeq. mihi placet. Ad contraria vnico verbo reſponderetur, negando eorú principale fundamentum, per add. §. proxi. Sed ſi vis in ſpecie reſpódere, dic vt p Iaſ. in dicta l. j. ff. ſi certum petatur. Vnú tamen non omitto quod ipſe in ſpecie non tangit, dum inquiſit rubricam generalem per nigrum non reſtringi. Allegat vni. iuncta glo. & ibi Barto. no. C. de cap. ciui. cenſib. eximend. quia dico hoc dictum eſſe contra l. j. § j. iuncta rub. ff. quod qu. ſq; iur. inducendo prout ſ. indux. Secundò eorum dictum non probatur. in dicta lege vni. quæ nihil facit: nam plebs vrbana ita comprehendit plebem cuiuſcunque ciuitatis, ſicut Romę argument. l. vrbana prædia & l. vrbana familia. ff. de

a ¶ In lege prima. & ibidem hæc eadem verba cum prædicto conſilio domin. Pauli de Caſtro Ad hoc idem habes per dominum Alexandrum de Imol. ſtatim poſt medium. prima colum. pro quo adde Ludouicum Romanum. in conſilio decimoſexto. vbi ponit quòd ſi rubrica ſtatuti dicat, q ſtantibus fratribus fœminæ non ſuccedat, licet in nigro non dicatur de quibus fratribus, an teſtator s, an fœminæ exclutæ, quòd intelligi debet generaliter de omnibus fratribus: Pro quo adde etiam quæ habentur per Abbatem. in cóſilio decimoſexto. ſecundo volumine. & Bald. in cóſilio triceteſimoſexto. primo volumine. & Ludouic. Romanus. in cóſilio centeſimoquarto.

b ¶ Cum iuramento renunciari. Vide Paulum de Caſtro ſolenniter contra Bartolum. in conſilio centeſimoſexageſimooctauo inc p ente. Cum tempore.

Si verò intendat tractare de effectu, vel ſubſtantia alicuius actus, tunc ponit rubricam per nomen, quòd ſignificat ſubſtantiam, vel qualitatem actus. Alibi dicit
28 glo in rub. ff. de eden. † quòd gerundia importent neceſſitatem. Quod videtur approbare Io. Fab. hîc, ſed in
a communi illa gloſſ. reprobatur per doctores in rub. [a] ff. & C. de edendo. per rub. de in ius voca. iuncta l. j. C. vt ne. inui. & hic Bal. tamen illam ſeruat in dicta rubr. C. de edendo. dicens quòd in gerundio ineſt duplex qualitas, ſcilicet actiua, & paſſiua. Si conſideramus gerundium in actiua qualitate, & ſic ea parte agentis, & tunc non importat neceſſitatem: quia nemo inuitus cogitur agere l. j. C. vt ne inui. Si verò conſideramus gerundium in paſſiua qualitate, & ſic ex parte eius, qui conuenitur, tunc importat neceſſitatem. l. inter ſtipulantem. §. ſi Stichum. ff. de verb. oblig. Et cum hac theorica tranſit Sal. in dicta rub. C. de edendo. & cum hoc tranſeunt cæteri Moder. Et reperio quòd iſta fuit originaria opi. Ray. de Forli. in dicta rub. de edendo. ſecundum quod refert Nico. de Neapo. hîc. ¶ Aduertendum tamen eſt ſecundum Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in ver. nec ex eorum. & Angel. de Are. Ioan. de Plat. hîc, quòd gerundium habet tres caſus, genitiuum, accuſatiuum, &
29 ablatiuum. † Si gerundium ponatur in accuſatiuo, tūc denotat cauſam finalem, vt in dicta extrauagan. in prin. & in l. j §. Labeo. ff. de dolo. & in l. j in princip. ff. de tute. & ratio. diſtrahen. & bonus tex. in l. quibus diebus. §.
30 fina ff. de conditio. & demonſtra. † Si verò ponatur gerundiū in genitiuo cum hoc termino Animo, vel Cauſa, vt in eo qui percuſſit animo occidendi, importat cauſam finalem, adeò quòd de iure noſtro talis percutiens animo occidendi punitur perinde ac ſi occidiſſet: vt. l. is, qui cum telo. C. ad legem Corneliam. de ſicar. & eſt canonizata de pœni. diſtin. j. in princip ¶ Dixit tamen
31 Bald. no. dicere Barto. in l. is qui cum telo. † quòd cùm ſtatuta ciuitatis dicant, Si quis occiderit, non verificantur in eo, qui licet animo occidendi percuſſerit, non tamen occidit, & ſic tunc non punitur ex illo ſtatuto. Et hoc dicit Bar. eſſe perpetuò no. & idem tenet Bal. in l. ſi fugitiui in j. colum. C. de ſeruis fug. vbi generaliter dixit
32 † quòd in pœnis ſtatutorum non habet locum dicta l. is, qui cum telo. Item tenet Bald. in l. ſi quis non dicam rapere. in ij. colum. C. de epiſcop. & cleric. & in l. arboribus §. Iulianus. ff. de vſufruct. & in l. data opera. in xiij. colum. C. qui accu. non poſſ. & in l. qui autem operis. ff. de infa. & Ange. in l. j. §. fina. ff. quod quiſq; iur. vbi hoc limitat. & videte do. Anto. de Bu. in cap. j. de eo qui mit. in poſſ. cau. rei ſeruan. & Specu. in titul. de accu §. j. ver.
33 quid ſi prius. † Si verò gerundium ponatur in ablatiuo, tunc ſi adiungitur verbo futuri temporis, importat cōditionem, vt puta, ſi dicatur, Adeundo talis efficitur hæres. Tex. eſt in l. ſi tu ex parte. iuncta gloſ. In verb. adeundo, quæ exponit, id eſt ſi adierit. ff. de acquirend. hæredi. Et ibi hoc no. Barto. in finalibus verbis. Si verò adijcitur verbo præteriti, vel præſentis temporis, tunc ſtat qualificatiuè, vt puta, Talis turbauit me in poſſeſſione, incidendo arborem: vt. l. vim facit. ff. de vi & vi armata.
34 Et ad prædicta ſi vultis videre † quando gerundia importāt cauſam finalem, & quando etiam importāt cauſam formalem, videte Bald. in l. quod pauperibus. in j. colum. C. de epiſcop. & cler. Et ibi etiam ponit an pro-
b cedat accuſatio, [b] ſi dicatur, Caius inſultauit Titium, dicendo ſibi verba iniurioſa. De quo etiam per Ioan. de
35 Plat. hîc. † Et generaliter de natura gerundij ſi vultis opportunius videre vltra præalleg. videte per Ioā. Monach. in cap. j. de poſtu. prælatorum. in vj. & ibi per Ioan. And. in Nouel. per Io. And. in additio. Specu. in titu. de lib. concep §. iam nunc videndum. in princi. Bart. in l. j. ad finem. ff. de cond. & demonſt. & Barto. in tracta. ſuo, de gerundijs. per Iacob. Bu. & Sal in l. j. C. de his, qui latro. occul. per Bal. latè in l. falſus. in iij. col. C. de fur. in l. ſi ex cautione. in v. q. C. de non numerat. pecu. & Bald. in add. Spe. in titu. de conceſ. in iij. colum. & pleniùs quàm per aliquem, per Alber. de Roſa. in dictionario ſuo, vbi
36 etiam † tractat de ſupino. De quo ſupino videte gloſſ. in l. Mæuia. in princip. ff. ſolu. matrimo. & Ioan. Andr. in dicto cap j. in nouel & Bar. in dicta l. j in fi. ff. de condit. & demonſtra. & Bald in l. id, quod pauperibus. in j. col. & in additio. Specu. ſ. allega. ¶ Vltimò pro complemento huius rubricæ dubitat hîc Ioan. Fab. poſt Pe. de Bel.
37 pert. quare † ponitur titulus ſpecialis de actionibus, cùm habeamus in multis partibus iuris de actionibus, in tit. de act. emp. cum ſimilibus. Et dicit ipſe poſt Pe. de Bellaperti. eſſe hîc poſitum titulum ſpecialem de actionibus, vt in eo ponantur diuiſiones, & ſubſtantię actionum, in alijs verò titulis tractatur qualiter actiones ad exercitium deducantur. Iſta ſolutio confunditur per ea, quæ dixi ſ. ad ſi gl. rub. Nam cùm rub. iſta de actio. empti, ſit poſita per nomen, & nomina non important factum, nec exercitium, ſed qualitatem, & ſubſtantiam, vt ibi dixi, placet mihi vt dicamus id, quod dixit gloſſ. in rub. ff. de regu. iur. & Dy. & alij in rub. de regul. iur. in vj. non eſſe nouum vt quibuſdam ſpecialiter enumeratis generalis ſubijciatur titulus. qui omnia complectatur, iuxta ea, quæ habētur in l. ſi ſeruus ſeruum. §. inquit lex. ff. ad legem Aquiliam. & quia in hoc volumine tractatur ſeparatim de obligationibus, & poſteà de Actionibus, & cùm in voluminibus Digeſtorum, & Codicis ſimul tractetur. Et dicit Ioan. Fab. poſt Pe. de Bel. perti. hîc, & Ioan. de Pla. j. in princip. nigri, hoc factum eſſe propter iuuenes, quorum gratia hic liber compoſitus eſt, vt ſ. de iuſt. & iure. in princip. Nam ea, quæ diuiſim traduntur, commodiùs, & faciliùs intelliguntur, & percipiuntur. §. ſed ne in primis. ſ. de lega. & gloſſ in l. j. ff. de exceptio.
38 doli. † Diuiſio enim animum legentis incitat, mentem audientis præparat, & memoriam artificioſè corroborat. Ita inquit gloſſ. j. §. igitur. in verſicu. eaſdem inſtitu-
39 tiones. ſ. in procem. huius lib. † Et diuiſio eſt inenarra-
c bilis materiæ breuis compoſitio. [c] ſi dixit glo in §. j. ſ. de oblig. & quare in hoc volumine tractetur prius de obligationibus, quàm de actionibus, cùm in volumine Digeſtorum, & C. ſeruetur contrarium, dicam j. in princ. nigri. ſuper glo. prima. Et per iſta remanet expedita iſta rubrica.

a ¶ In rub. vbi vide Frā. Are. & quod ibidem ad eū dixi in apoſ. & adde Feli. in c. exceptionem. de exce. ante med. iij. col & eundē do. Iaſ. in d. rubri. Et pro ampliatione adde Ludo. Ro. in conſil. cccclxxxiij. q ſi dico, pero talem eligendum, tantum eſt dicere, quantum eligatur. Et quid importet gerundiū francandi, vide do. Alex. in conſi xxviij. in vi. co. in iiij. parte.

b ¶ Accuſatio. Vide Pau. de Caſt. In l. j. ff. de ed. & plenè per Spec. in ti. de lit. concep. §. iam nunc videndum. in prin.

c ¶ Tu dic q diuiſio eſt aliculus totius vniuerſalis aut integralis ſufficiens & diſtincta partium aſſignatio. Sardus.

1 *Dictio exceptiua in textu poſita ponit, & non priuat.*
2 *Vendere ſi promiſi non alij, quàm tibi, an inuitus ad vendendum tibi compelli poſſim. 4.*
3 *Exceptiua dictio quando ponat, vel priuet.*
5 *Obligatio eſt mater actionis.*
6 *Ordo eſt attendendus.*
7 *Obligatio vt actionis mater, eſt quid diuerſum ab actione.*
8 *Copula natura eſt, vt cadat inter diuerſa.*
9 *Intellectus ordo conſiderari debet.*
10 *Obligatio an ſit de iure gentium, vel ciuili.*
11 *Obligatio quando ſit actionis mater.*
12 *Cauſa & actio an ſint idem.*
13 *Actio quot modis capiatur.*
14 *Actio quando accuſatio dicatur.*
15 *Agere ciuiliter quando dicatur, & quando criminaliter.*
16 *Cauſa ciuilis, & criminalis, ſiue miſta, quando dicatur.*

17 *Pœna ſimpliciter impoſita à lege, in dubio cui debeat applicari.*
18 *Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui in dubio ſint applicandæ.*
19 *Actio apud Legiſtas dicitur, quod apud logicos argumentum dicitur.*
20 *Cauſa inducentes actionem, ſunt actiones.*
21 *Actio quæ contra patrem vel patronum intentari poßit.*
22 *Actio in factum, quando infamet.*
23 *Actio & cauſa an ſint idem.*
24 *Actio olim an erat aliud, quàm ſit hodie.*
25 *Solennitates ſunt qualitates, quæ poſſunt adeſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptionem.*
26 *Qualitates non ſunt differentiam ſpecificam.*
27 *Actio an ſit hodie vulgaris formula, & quare ſic dicebatur.*
28 *Lex. ſi ſeruus nauem. ff. de fur. an hodie ſit correcta.*
29 *Actiones, & interdicta, an hodie differant.* 30.
31 *Dicto Sen. eſt ampliatus.*
32 *Interdictum, & edictum qualiter differant.*
33 *Actio eſt ius.*
34 *Actiones & quæ tranſeant ad hæredes.*
35 *Actiones an ſint de iure ciuili, vel gentium.*
36 *Banniti an perdant omnia, quæ ſunt iuris ciuilis.*
37 *Deportati & banniti an poſſint ſibi quærere actiones.*
38 *Banniti an æquiparentur deportatis, & relegatis.*
39 *Actionem eſſe introductam iure ciuili qui teneant.*
40 *Actio deſcendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur.*
41 *Iudicia omnia ſunt de iure ciuili.*
42 *Deportatus perdit omnia, quæ ſunt iuris ciuilis.*
43 *Compoſitum quid ſit.*
44 *Obligatio naturalis ſolà actionem producere non poteſt.*
45 *Deportatus an & quomodo contrahere poßit.*
46 *Compoſitum dicitur illud, quòd prius fuit.*
47 *Actio de dote an ſit de iure gentium.*
48 *Actio deſcendens ex contractu iuris gentium, ciuilis appellatur.*
49 *Officium iudicis an ſit facti, an verò ſit ius.*
50 *Forma libelli in actione iniuriarum.*
51 *Aeſtimatio certa iniuriæ an ſit in libello ponenda.*
52 *Forma libelli in actione iniuriarum.*
53 *Iniuriæ plures alicui factæ, an omnes in vno libello debeant proponi.*
54 *Officium iudicis, & actio, an ſit idem.*
55 *Actionis appellatione an veniat iudicis officium.*
56 *Verbum Continere, quid denotat.*
57 *Statutum faciens mentionem de actione, an comprehendat officium iudicis.*
58 *Extenſio in exorbitantibus an fiat.*
59 *Cautio de damno infecto licet dicatur actio, tamen per officium iudicis petitur.*
60 *Officium iudicis an aliquam obligationem præſupponat.*
61 *Libellus ſuper officio iudicis formatus quæ continere debeat.*
62 *Libellus an ſuſtineretur, ſi in imploratione iudicis officij quis in eo contra partem ageret.*
63 *Libellus an procedat, ſi actionem proponens, officium iudicis implores.*
64 *Interpellatione extraiudiciali quando quis conſtituatur in mora.*
65 *Officium iudicis miſericorditer implorari debet.*
66 *Officium ſuum iudex denegans an iniuriam inferre dicatur.*
67 *Libellus an in officio iudicis implorando ſit neceſſarius.*
68 *Conteſtatio litis an ſit neceſſaria in officio iudicis implorando.*
69 *Fur diurnus, ſeu nocturnus an capiatur licitè, & occidatur.*
70 *Debitor propria authoritate captus quot horis retineri poſſit.*
71 *Furem propria authoritate capiens, an perdat commodum legalis pœnæ.*
72 *Creditori an propria authoritate debitorem fugientem capere liceat.*
73 *Creditori an rem ſuam debitore fugiente capere liceat.*
74 *Ius ſibi dicere quando quis poßit.*
75 *Creditor ſi debitorem fugientem vulnerans, an perdat ius ſuum.*
76 *Debitor fugiens ſi ſe telo defendat, an licitè occidatur.*
77 *Debitor fugitiuus etiam ante diem capi poteſt.*
78 *Debitor fugiens an à procuratore creditoris capi poßit.*
79 *Creditori debitore fugiente an liceat rem ſuam capere.*
80 *Debitori de fuga ſuſpecto interdicitur bonis.*
81 *Creditor ſi propria authoritate accipiens pecuniam à debitore fugiente, an dominium ſtatim ſibi acquiratur.*
82 *Creditori dicenti ſe habere debitorem ſuſpectum de fuga, an familia pro illo capiendo ſibi per iudicem concedi debeat.*
83 *Creditor contrahens cum aduena, an eo recedente liberè eum capere poßit.*
84 *Fides qualis iudici eſt facienda, vt debitor ſuſpectus poßit capi.*
85 *Licentia debitores capiendi quando concedenda.*
86 *Sequeſtrum propter timorem fugæ quando fieri poßit.*
87 *Debitor tempore contractus dilapidare incipiens, & in dies fortius ſuam conditionem deteriorãs, an vt ſuſpectus capi poßit.*
88 *Debitor ſi tempore debiti contracti non eſſet ſoluendo, ſed dolo aſſerendo ſe idoneum, ſuum creditorem ad ſecum contrahendum induxit, an poſſit capi.*
89 *Citatio realis eſt, capere perſonam.*
90 *Iudex debet prius diſcutere an debitor ſit ſoluendo, antequã faciat eum detineri.*
91 *Creditor an ſuſpicionem fugæ debitoris per ſolum iuramentum probare poßit.*
92 *Suſpicionem fugæ an quid vltra iuramentum requiratur.*
93 *Suſpicio fugæ debet probari per duos teſtes.*
94 *Creditor habens pignus, debitorem ſuſpectum de fuga non poteſt capere.*
95 *Debitor captus ratione ſuſpicionis fugæ an de incompetentia iudicis opponere poßit.*
96 *Debitor clericus ſuſpectus de fuga an per iudicem laicum capi poßit.*
97 *Creditor inciſus fugæ an propria authoritate debitorẽ ſuum verbaliter citare poßit.*
98 *Debitor stricte non dicitur, qui reali actione tenetur.*
99 *Statutum diſponens quòd ſi quis fuerit negligens ad petendum ſibi debitum ſpatio decem annorum, quòd poſtea petere non poßit, an procedat, vbi actione reali agitur.*
100 *Interpretatio craſſa non eſt ſumenda in ſtatutis.*
101 *Statutum diſponens quòd ſi debitum non fuerit petitum ſpatio decem annorum, non poſſe amplius peti, nunquid valeat.*
102 *Teſtator ſi legat liberationem omnibus debitoribus ſuis, de quibus intelligatur.*
103 *Soror ſi faciat generalem refutationem fratribus iſta remiſſio ad quæ extendatur.*
104 *Actio tam realis, quàm perſonalis an hic definiatur.*
105 *Definitio cui non competit, nec definitum.*
106 *Experiri ſine actione nemo poteſt.*

107 *Vniuerſitatis quæ ſunt, non ſunt ſingulorum.*
108 *Agens actione iniuriarum quid debeat proſequi.*
109 *Concluſum in cauſa quando dicatur.*
110 *Ius ſuperueniens actori pendente iudicio, an ſibi proſit.*
111 *Statutum ſi diſponit quem non audiri, niſi ſoluta gabella, an ſufficiat pendente iudicio gabellam ſolui.*
112 *Ius excipiendi ſuperueniens reo pendente iudicio, an ſibi proſit.*
113 *Pupillus & eccleſia cenſentur agere, cùm eorum nomine agitur.*
114 *Faciens per alium, quando per ſe facere dicatur.*

Vpereſt vt de. ¶ Iſte titulus totus cõ
muni omniũ diuiſione diuiditur in tres
partes principaliter. In prima ponitur cõ
tinuatio huius tituli ad præcedentes. In ſecunda defini-
tio actionis. In tertia, quę durat vſq; ad finem tituli, po-
nuntur diuiſiones actionum. Secunda ibi, prope princi
pium: actio autem nihil aliud eſt. Tertia ibi, paulopoſt,
in §. omnium autem actionum. ¶ Illa tertia pars prin-
cipalis ſubdiuiditur in ſex partes, prout in hoc titulo po
nuntur ſex diuiſiones actionum, quas enumerat per or
dinem glo. magiſtra. in §. ſunt præterea. in gloſ. j. ĩ. eod.
& ibi gloſſ. addit alias ſex diuiſiones actionum, quæ po-
nuntur in alijs locis extra hũc titulum. ibi videbimus.
¶ Iſtud principium vſq; ad §. omniũ. non ſummatur:
quia Imperator definiendo procedit, & definitiones nõ
poſſunt ad breuius ſummarium reduci, quia aliter re-
dargueremus Imperatorem de ſuperfluitate. ¶ In text.
ibi: in iudicio. quot modis accipiatur iſte terminus Iudi-
a cium [a], habetis glo. magiſtram in §. præterea. in verbo,
Iudicium. ſ. qui. non eſt permiſſa teſta. ¶ Nota ex iſto
tex. in ver. nihil aliud eſt, quòd ius, ſecundum Nic. de Neap.
hic, quem Ludo. Roma. in repe. auth. ſimiliter. C. ad leg.
Falci. in iiij. ſpeciali, quod habet pia cauſa inter vltimas
voluntates, appellat ſublimis ſcientiæ doctorem textua
1 lem maximum, quod † dictio exceptiua ponit, & nõ pri
2 uat. quod, ſecundum eum, facit ad queſtionem. † quòd ſi
promiſi fundum non vendere alij, quàm tibi, quòd ex hac
promiſſione poſſim inuitus compelli ad vendẽdum ti-
bi, poſito quòd non velim vendere alij. In contrarium ta-
men dicit eſſe glo. in l. ſi eum. §. fi. ff. ſi quis cau. & refert
Gul. de Cug. poſt Pe. de Bel. pertu. ibi tenere cõtrarium
per l. Titia. §. fi. de ma. teſt. & tex. no. in l. ſi ſterilis. §. pen.
3 de act. emp. Et ad iſtum tex. dicit eos reſpõdere, † quòd
ideo hæc dictio exceptiua ponit, quia ſit prolata à lege,
ne alia lex ſit incerta. Secus autem ſit, ſi proferatur ab
homine. Et hãc etiam ſol. ponit Dy. in regu. peccatum
non remittitur. de reg. iu. in vj. Vos addite ad primum,
ſcilicet an dictiones exceptiuæ ponant, vel priuent, vt
latè traditur per Bart. & alios in d. l. j. ſi eum. §. qui iniu
b riarum. ff. ſi quis cau. & per Bar. & alios in l. actione [b].
C. de tranſac. & per Bar. aliquid in l. j. in iiij. co. ff. de con
di. & demonſt. & ibi per Imo. per Dy. in d. regul. pecca-
tum. & plenè per Io. And. in addi. Spec. in tit. de ſpon. §.
j. circa prin. & ibi etiam per Spec. & in his locis conſue-
uit magis communiter concludi, maximè per Bart. in
locis vbi ſuprà quòd aut præcedit oratio affirmatiua: &
tunc dictio exceptiua ſtat priuatiuè, ſeu remotiuè. Aut
præcedit oratio negatiua, & tunc dictio exceptiua po-
nit, ſeu affirmat. In quo tamen eſt aduertendum, ſecun
dum eos, quòd aut oratio pręcedens negatiua negat po
tentiam, & tunc dictio exceptiua ponit potentiam.
Aut oratio negatiua negat actum, & tunc dictio exce-
ptiua ponit actum. Et ex illa theorica colligitur deter-
minatio quęſtionis ſuprà formatæ, vt fiat vis in ver-
4 bis promiſſionis. † Aut enim in promiſſione dictum
eſt, quòd non poſſum alij vendere quàm tibi, & tunc
c quia oratio negatiua negat potentiam, [c] & non actum.
dictio exceptiua ponet potentiam, ſcilicet quòd poſſim
tibi vendere, ſi velim: tamen iſto caſu, ſi alij venderem,
poſſet contra me agi actione ex vendito, per textum
illum not. in dicta l. ſi ſterilis. §. penulti. Aut eſt dictum,
quòd non tenear alij vendere, quàm tibi: & tunc quia
negatiua negat actum neceſſitatiuum, dictio exceptiua
ſequens ponet actum cum illa neceſſitate, & ſic ponet,
quòd tenear tibi vendere. De qua tamen quæſtione di-
cite vt latius per Bartolum. in dicta l. ſi eum. §. qui in-
iuriarum in. ij. colum. & melius in vlt. colum. per Cyn.
Bartolum, & alios in l. actione. C. de tranſactionibus. &
per Ioan. Andr. in addi. Specu. in dicto titu. de ſpon. §. j.
circa principium. & per Ange. & Imo. in l. qui Romæ.
§. cohæredes. ff. de verborum obligat. ¶ Gloſſ. j. in ver.
ſupereſt. continuat hanc rubricam duobus modis, idcir
co in duas partes diuiditur. Secunda ibi: vel dic, quia ſu
prà tractatum eſt. ¶ In eadem gloſſ. ibi. ſ. de iure natur.
gentium & ciui. §. fina. hanc primam continuationem
approbant Dyn. & Nico. de Neapo. hîc, quam ampliá-
do declarauit Bald. hîc: & ſequitur Ang. de Areti. ſuprà
in rubr. ſecundum aliquas lect. Nam omne ius, quo vti-
mur, pertinet vel ad perſonas, vel ad res, vel ad actio-
nes. dicto §. fin. De perſonis, quæ ſunt nobiliores rebus,
dictum eſt in libr. j. Verùm quia rerum quædam ſunt
corporales quædam incorporales. l. j. §. quædam. ff. de
rerum diuiſio. & ſ. de re. cor. in princ. quia ergo vſq; ad
titulum de obligationi. excluſiuè viſum erat de rebus
corporalibus. reſtat videre de rebus incorporalibus,
quales ſunt obligationes, & actiones. Verùm quia obli-
gatio interdum eſt mater actionis. dicto §. ea obligatio.
idcirco poſitum in primo de obligationibus, poſtmo-
dum congruenti ordine ponitur hîc de actionibus. Et
dicit Bald. quòd iſta continuatio nullum patitur con-
trarium, & hanc continuationem ſenſit gloſſ. in rubr. ſ.
de obliga. ¶ In fi. gloſ. hanc ſecundam continuationem
impugnat Iaco. Butr. ſ. in rub. quia ſequeretur, quòd in
hoc titulo non tractaretur de actionibus realibus, quæ
non habent obligationem matrem, imò nullam præ-
ſupponunt obligationem: vt ĩ. §. j. ſed earum mater eſt
dominium, vel quaſi: vt. l. vnica. C. de alie. iu. mu. cau. fac.
& l. in rem. in princi. ff. de rei vendic. Poſſet tamen hæc
continuatio ſaluari, ſecundum eundem Iacob. Butr. vbi
ſuprà. & Nico. de Neapo. hîc, ſi ſuppleatur hoc modo:
Viſum eſt ſuprà de acquirend. rerum dominio, & alio-
rum iurium, quæ ſunt matres actionis realis. l. vnica. &
dicta l. in rem. in prin. viſum eſt. ſ. de obliga. & obligatio
eſt mater actionis perſonalis, in §. ea obligatio. & ſuprà
de verborum oblig. in prin. ideo congruenti ordine re-
ſtabat videre de vtraq; filia, ſcilicet de actione tam rea-
li, quàm perſonali: igitur bene poſitus eſt iſte titulus. in
5 quo de vtraq; tractatur. Et ſi diceres, ſi ea ratione † quia
obligatio ſit mater actionis, in hoc volumine priùs tra-
ctatum eſt de obligationibus quàm de actionibus, quid
eſt, quod in volumine Digeſtorum, & Codicis ecõtra
priùs tractatur de actionibus, quàm de obligationibus.
vt patet in rubr. ff. de actionibus, & obligationibus. Po-
teſtis reſpondere, quòd licet ſecundum ordinem ſcri-
pturæ priùs ponatur de actionibus, tamen ſecundum
6 ordinem intellectus, † qui ordo eſt attẽdendus, vt l. nec
enim. ff. de ſolu. & l. ij. §. prius. vbi traditur. ff. de vulgar.
& pupil. Intelligimus ergo ſecundum ordinem intelle-
ctus priùs tractari de obligationibus, quàm de actioni-
bus. Et ita dicunt docto. in rubr. ſ. de obliga. Stabit ergo
ex prędictis,

a ¶ Iudicium. Vide eũdem do. Iaſ. May. in rub. C. de iudi. vbi plenè & no. ponit ſeptẽ ſpecies principales. Et qualiter, & quot modis ſumatur ad illam diſtinctioné, quam ipſe facit de iudicio ordinario, & extraordinario, vide do. Alex. in conſil. ſo. in v. col. in ij. parte.

b ¶ In l. actione. Vbi vide Fran. re. in iij. col. verſi. no. primo. & do. Alexã. de Imola, poſt princ. in ver. in gl. in ver. niſi. & Fran. Are. in l. qui ſe patris. C. vnde libe. & in l. ſi duo. in iiij. co. de acquir. hæredi.

c ¶ Potentiã. Et hoc idem tenet domi. Fran. Are. in d. l. actionẽ. in iij. col. in ver. nota primò. circa medium. verſic. ibi, & ideo infert Bar.

7 ex prædictis,& ex gl.noſtra concluſio.† quòd obliga-
tio eſt mater actionis,& quid diuerſum ab actione. Ex
diuerſitatem probat etiam diuerſitas definitionũ,cùm
aliter definiatur obligatio,vt ſuprà de oblig.in princ.&
aliter definiatur actio,vt hîc,iuncta l.ſi idem.C.de co-
8 dicil.Patet etiam ex rub.de act.& obl.† cùm de natura
a copulæ ſit,cadere inter diuerſa,ᵃ iuxta glo.in rub.ff.de
iu.& fac.igno.& ibi Bar.& gl.in c.querelam.in ver.nũ
petit.extrà de ſimo.Nec huic cõcluſioni obſtabit,quòd
orta obligatione ſtatim oriatur actio,quod cùm videa-
tur impoſsibile per naturam vt eiuſdem temporis ſit fi
lia,cuius eſt mater:ergo erit etiam impoſsibile per artẽ
iuxta §.minorem.ſuprà de adop.& l.adoptio.ff.de ado
9 ptio.Quia reſpondetur † quòd ſecundum ordinem in-
tellectus,qui eſt attendẽdus,vt ſuprà dixi,intelligemus
prius fuiſſe obligationem,& ſic matrem,quàm actio-
nem,& ſic filiam ſecundum Ange de Areti.hîc prout
etiam in ſimili dixit Bal.in l.j.in prin.ff.de iuſti.& iure.
10 Non obſtabit etiam huic concluſioni,† quòd obliga-
tio,quæ eſt de iure gentium l.ex hoc iure.ff.de iuſti.&
iure.produceret ſpeciem à ſe diuerſam,ſcilicet actionẽ,
quæ eſt de iure ciuili,iuxta ea,quę communiter tradun
tur in d.l.ex hoc iure.& videbimus infrà in glo.in ver.
ius.quia ſunt,qui reſpondent, quòd licet obligationes
inuentæ ſint de iure gentium,tamen quia ſunt appro-
batæ de iure ciuili,& ſic ſaltem approbatione poſſunt
dici de iure ciuili,& hoc reſpectu non dicantur produ-
cere ſpeciem à ſe diuerſam.Vel aliter poſſet reſponderi
quòd illa obligatio,quæ eſt de iure gentium,ſcilicet ob
ligatio naturalis,non eſt illa,quę producat actiones.l.iu
ris gentium §.ſed cũ nulla.ff.de pac.& l.fideiuſſor obli
gari.§.fideiuſſor.ff.de fideiuſ.ſed obligatio ciuilis, quæ
eſt de iure ciuili,iuxta glo.pen.in d.l.ex hoc iure.illa be
ne producit actionem,licet de per ſe,vt tenet Bar.in l.
j.in vij.col.ff.de condi.inde.vel ſaltem iuncta naturali,
quo caſu ciuilis obligatio agit tanquam pater,naturalis
tanquam mater:vt declarat Bart.in ea.l.j. in iiij.col. de
quo tamen videre per gl.ſuprà de obli.in prin.& ibi per
11 doc.maximè per Ang.de Are.& Io.de Pla.hîc.¶ † Iſta
tamen cõcluſio,quæ habet vt obligatio ſit mater actio
nis,limitabitur vt procedat in actione perſonali,ſecus
autem ſi in actione reali:per ea,quæ ſuprà dicta ſunt.
¶ Secundò limita dictam concluſionem,vt procedat
in actione natiua:ſecus autem ſi in datiua,quæ datur à
lege ſine aliqua obligatione matre præambula, ſecun-
dum Bar.in l.cum mota.in iij.col.C.de tranſac.& Bar.
in l.j.in vij.col.ff.de condic.inde.& bonus tex.in l.iuris
gentium.§.j.ff.de pac.& ibi Bar.dixit eum eſſe ſingula
rem ad hoc,& meliorem de iure:& eſt bonus tex.& for
taſsis melior in l.iij.in princi.ff.commo.& Bart. ſecun-
dum aliquas lect.in repeti.l.j.in iiij.col.C.de actio.& ob
liga. Et quæ ſit actio natiua,& quæ datiua,videbimus
in §.rurſus.infrà eod. ¶ Glo.in verbo, actio. diuiditur
in tres partes principales.In prima ponitur quot mo-
12 dis capitur terminus Actio. In ſecunda diſputat,† an
cauſa & actio ſint idem.In tertia reſpondet tacitæ obie
ctioni.Secunda ibi:& nota quòd illud.Tertia ibi:item li
cet dixerim quòd nomina.¶ In ea.glo.ff.eod.l.nihil.ha
betis ex iſta glo.quòd tribus modis capitur iſte termi-
13 nus Actio.† Addite quòd etiam quarto modo capitur
pro adminiſtratione,in §.iuſiurandum.in authenti.vt
iudi.ſine quoquo ſuff.ſecundum glo.in §.ſciendum.al-
legato hîc in gl.& ſecundum Dyn.Nico.de Neap.An
gel.de Are.& Ioan.Fa.hîc,qui ad hoc addunt textum
in l.actus.in princip.ff.de admi.tu.Et aduerte quòd dũ
14 glo.dicit,† quòd aliquando capitur pro actione crimi-
nali,quòd tunc propriè dicitur accuſatio:vt l.qui accu
15 ſare iuncta gl.C.de eden.¶ † Et eſt ſciẽdum,quòd tũc
dicitur agi ciuiliter,quando illud,quod petitur,vel etiã
ipſa pœna eſt applicanda parti.Si verò pœna ſit appli-
canda fiſco,dicitur eſſe criminalis,quantumcunq; pœ
na ſit pecuniaria.Ita dixit gl.notab.in l.iij.in princip.in
ver.aureorum centum.ff.de ſepul.vio.& ibi Bartol.&
idem dicunt Cyn.& Bald.in l.ſi qua per calumniam.in
prin.§.de epiſ.& cle.de quo per Imo.in rubri.ff.de pu-
b bli.iudi.& per doct.Anto.de But.in rub.ᵇ extrà de iud.
& per Bar.in l.non ſolum.§.fi.ff.de procu.licet glo.alię
complures aliter dixerunt: quas omnes allegat,& im-
pugnat Bar.in l.iij.in princip.ff.de ſepul.vio.¶ Intelligi
te tamen prædicta,vt procedant, quando pœna eſt ap
16 plicanda fiſco ex accuſatione,† quia tunc dicitur cau-
ſa criminalis.Secus ſi aliqua actio intentetur nomine
fiſci,puta petitio hæreditatis:quia tunc dicitur eſſe cau
ſa ciuilis,ſecundum Bar.in l.iij.ad fin.princip.per l.j.C.
de pet.hære.cum alijs ibi alleg.per Bar.Et ſi imponitur
pœna pecuniaria,quæ pro parte veniat applicanda fi-
ſco,& pro parte parti:certè pro ea parte,quæ venit ap-
plicanda fiſco,dicitur cauſa criminalis:pro ea verò par
te,quæ venit applicanda parti,dicitur cauſa ciuilis: vt
colligitur ex verbis Bal.in l.j.in iiij.col.§.de iud.Sed ſe-
cundum domi.Anto.in d.rubri.extra de iud.iſta pro-
priè appellatur cauſa miſta:vt eſt tex.& ibi no.in c.tuę.
17 extra de procu.maximè per Imo.¶ † An autem in du
bio,quando pœna imponitur ſimpliciter à lege debeat
applicari parti,vel fiſco:habetis glo. in l.agraria. quam
fecit Cæſar.ff.de termi.mo.& ibi latè Barto.qui allegat
complures gl.variantes:de quo etiam per doc.in l.mul
ctarum.C.de modo mul.& per Bal.in l.ſi eccleſia ve-
nerabilis.C.de epiſco.& cler.& per Ioan.And.in addit.
Specu.in titu.de dolo & contu.§.reſtat.in princip.per
Ange.in l.ſi quis id,quod.in princi.de iuriſdi. omnium
iudi.per Imol.in rubri.& in l.j.de publi. iud.per Ange.
in §.pœnales.in vj.col.infra eo.& ibi fortaſsis videbi-
mus:& eſt bonus tex.in l.ſi quis maior.& ibi Bald.C.de
18 tranſac.¶ † Et pœnæ debitæ ex vltima voluntate,cui
ſint in dubio applicandæ,ſi teſtator aliquid iubeat hæ-
redi:& eo caſu,quo contrà fecerit,priuet eum ſimplici
ter hæreditate:cui erit tunc illa hæreditas applicanda.
habetis tex.ſingularem,& menti tenendum, ſecudum
Bart.ibi in l.vxorem.§.hæres.ff.de lega.iij.& ibi decla-
rat Bart.de quo etiam per Bal.in authen.cui relictum.
C.de indi.vid.tol.& per Bald.in l.vnica.in xj.col.C.de
his,quæ pœn.no.& per Imol.poſt alios in l.paterfami-
lias.ff.de hære. inſtitu. ¶ Sum modò in ſecunda parte
principali glo.ibi.Item nota quòd illud,quod hîc dici-
tur,quam diuido in tres partes principales. In prima re
citat opi.Placen.In ſecunda recitat opin.Azo.In tertia
concludit. Secunda ibi:ſed Azo dixit, quòd & verum
eſt.Tertia ibi:concludo ergo,& dico.Illa ſecunda parti-
cula,in qua refertur opin. Azonis poſſet ſubdiuidi in
quinq; particulas,prout quinq; fundamentis compro-
batur opi.Azonis.¶ In ea.glo. ibi:vt ſicut apud dialecti
cos dicitur.Bal.hîc dixit,quòd gl.non intellexit ratio-
nem Placen.quæ ſecundum eum, ſic debet intelligi.
19 † Illud,quod dicitur argumentum apud logicos,dici-
tur actio apud legiſtas.Et argumentũ apud logicos,eſt
ratio rei dubię faciens fidem.Nã ſi dubitetur an Petrus
currat, & velim probare quòd ſic,debeo proponere
cauſas hoc inducentes, in hunc modum:omnis homo
currit:Petrus eſt homo:ergo Petrus currit. Et iſtæ cau
ſæ hoc inducentes,ſunt argumentum. Ita ſi dubitatur
an actio mihi competat,debeo proponere cauſas hoc

a ¶ Inter diuerſa. Et qd quando cadit inter duas orationes & de eius ſignificatione vide do. Alexan.de Imol. in conſi.cj.in iij.col.in iij. parte.& Ful. in conſi.viij. in ij.colũ.Et de ei⁹ importantia inter duo legata, vide p Alex. in cõſil.lxvj. in ij.col.in j. parte. Et an requirat concurſum omniũ,& diuerſorum facto rum vide per eum in conſ. x.in j.col. in iij. parte & ibi de eius ſignificatione & adde eum in conſi cxc. iiij.col.in ij. parte.

b ¶ In rubri. Vbi vide Feli.in prin.& Abba.

inducentes. Sicut ergo apud Logicos cauſæ inducentes
10 argumentum, ſunt argumentum, ita apud † legiſtas
cauſæ inducentes actiones, ſunt actiones: ergo cauſa,
& actio ſunt idem. Vel ſecundum Ioannem Fabr po-
teſt argumentum Placen. aliter ſic declarari. Nam ſi-
cut apud logicos argumentum fit ad declarandam du-
bitationem: ita apud Legiſtas intentatur actio ad con-
ſequendum petitum, ſuper quo eſt dubium. Sicut er-
go argumentum non conſiſtit ex ſola couclusione, ſed
ex maiore minore, & concluſione ſimul, & hoc to-
tum ſimul eſt argumentum, & eſt vnum & idē, quod
argumentum: ita cùm in actione cauſa capiatur pro
minore, & concluſione, & ſic pro hoc toto ſimul, quod
totum ſimul eſt actio: ergo cauſa, & actio ſunt idem.
¶ In eadem glo. ibi: ſed per actionem in factum. tenea-
11 tis † quòd actio de dolo non poteſt intentari contra
a patrem, vel patronū: quia eſt famoſa,[a] & infamat: ideo
intentanda eſt actio in factum, quæ non infamat: vt l.
non debet. ff. de dolo. Sed aduertite ſecundum Bar. in l.
12 infamem. in ij. col. ff. de pub. iud. † quòd imò actio in fa-
ctum, niſi temperetur verbis, infamat, ſi directò inten-
tetur ex delicto. Et ideo, quando agitur actione in fa-
ctum contra patrem, vel patronum, ne talis actio infa-
met, debèt verbis temperari, & debet concludi per ver
ba bonæ fidei, hoc modo: quia res mea apud te eſt, vel
peruenit, & bonæ fidei non conuenit, cum aliena iactu
ra locupletari: ideo peto illā mihi reſtitui. De quo etiā
per Bar. in d. l. non debet. ff. de dolo. quam Bar. legit in
§. fin. l. ſi oleum. eiuſdem titu. & per Bal. in l. ſi ſuperſti-
13 te. C. de dolo. ¶ † In eadem glo. ibi: concludo ergo, & di
co. Videtis glo. noſtram diſputantem, & tandem con-
cludentem contra Placen. quòd cauſa, & actio nō ſunt
idem. Pro opin. tamen Placen. allegatur hic per doct.
tex. qui videtur bene facere, in l. & an eadem. §. actio-
nes. in verbo, ſingulas obligationes ſingulæ cauſę ſequū
tur. ff. de except. rei iudi. vbi de neceſſitate intelligitur,
cauſæ, id eſt, actiones: cùm actiones tanquam filiæ ſe-
quantur matrem nec de alia cauſa poſſit intelligi: & ſic
cauſa & actio ſunt idem: pro eodem enim ibi ponun-
tur. Sed audite, licet in hoc articulo multa referantur
per doct. & plures, & diuerſæ diſtinctiones ponantur
hic per eos, vt per Dyn. Iac. Fab. Nico. de Neapo. & An
gel. de Are. & multipliciter diſtinxerit Bal. in l. edita. in
repeti. Peruſina, in verſi. tertiò quæro an cauſa & actio
ſint idem. C. de eden. tamen quia iſte articulus, vt vide-
tis, aut nullius, aut modicæ admodum vtilitatis eſt, pau
cis concludendo teneo opin. glo. noſtrę contra Placen.
cui poſt multa in effectu viſus eſt adhærere Ioan. Fab.
& eam expreſſè firmant Petrus de Bella Perti. Iacobus
Butr. & Ang. de Aret. hîc. Non tamen hoc teneo per
rationem Ioan. Fab. & Ang. de Are. dum dicunt, quòd
ſi diceremus quòd cauſa & actio ſint idem, ſequeretur
quòd reus, qui non habet actionem, non diceretur ha-
bere cauſam. Quod tamen eſt falſum: quia ita reus dici
tur habere cauſam, ſicut actor. authen. cauſa, quæ fit
cum monacho. C. de epiſcop. & cleric. in authen. apud
quos opor. cau. dice. mona. in princip. & l. clarum. C. de
authoritа. præſtan. & l. cauſas, vel lites. in princip. C. de
tranſac. quia ad hoc poteſt hîc faciliter reſponderi, quia
in dictis legibus cauſa accipitur pro inſtantia: & bene ve
rum eſt, quòd ita reus dicitur habere inſtantiam cauſę,
ſicut actor. Sed in propoſito noſtro aliter accipitur cau
ſa: vt patet ex prædictis Non etiam pro hac parte ſatiſ-
facit mihi illa ratio Ange. Aret. hîc, dum dicit quòd in
naturali obligatione tantùm ineſt cauſa: vt eſt tex. quā-
uis ipſe non alleget ad hoc l. quamuis. in princi. ff. ad Tre
bel. in verſic. cauſa naturalium obligationum. & tamen
b in naturali obligatione tantùm, non ineſt actio:[b] vt l.
fideiuſſor obligari. ff. de fideiuſ. in §. fideiuſ. & in l. iuris
gentium. §. ſed cum nulla. ff. de pac. ergo cauſa & actio
non ſunt idem: quia reſpondeo, quòd Placen. intellexit
de cauſa efficaci, non autem inefficaci, vel reſpectu per
ſonarum, vel reſpectu conuentionis nudæ: quia tunc
clarum eſſet: nec Placen. dubitaret quòd illa non eſt ea
dem cum actione. Confirmo ego hanc partem tali ra-
tione collecta ex verbis doct. & gl. hic. Conſidero enim
quòd in exemplo Placen. hic in glo. poſito, conuenio
te ad decem, quia vendidi. intellexit Placen: quòd illa ſit
cauſa, quia vendidi: & ſic contractus ipſe. Verùm quia
ex contractu oritur obligatio, quę obligatio poſteà pro
ducit actionem, vt dixit glo. not. in d. l. & an eadem. §.
actiones. in ij. glo. ergo obligatio dicitur cauſa proxima
& immediata producendæ actionis: contractus autem
dicitur cauſa remota. Cùm ergo ipſa obligatio, quæ eſt
cauſa proxima, non ſit eadem cum actione, imò diuer-
ſa, vt probaui ad fi. glo. j. proximè præcedentis: quantò
minus cauſa remota diceretur eadem cū actione. Præ-
terea, vt dicitur hîc in gl. contractus eſt facti, actio verò
iuris: ergo non poſſunt dici idem. Et huic argu. dicunt
Dyn. & Ioan Fab. hic, quòd impoſſibile eſt reſpondere.
Non obſtant modò allegata pro opinio. Placen. & pri-
mò non obſtat argu. logicorum, ſecundum primam de
clarationem Baldi, dum dicebat quòd ſicut cauſę indu
centes argumentum, ſunt argumentum, ita cauſę indu
centes actionem, ſunt actio: quia reſpondeo, fatendo
quòd cauſæ inducentes argumentum, vt maior, minor
& concluſio, ſunt argumentum, eò quia ſunt cauſę ma
teriales ipſius argumenti: quia ex ipſis, tanquam ex ma
teria, fit ipſum argumentum: & bene verum eſt, quòd
materia, & materiatum ſunt idem: ſed cauſæ inducen-
tes actionem, vt eſt cauſa, quia vendidi, non ſunt cauſæ
materiales ipſius actionis, ſed ſunt cauſæ efficientes, &
producentes actionem. Vnde debet eſſe differentia in-
ter cauſantem, & cauſatum: & impoſſibile eſt dicere q
idem ſint: argu. l. quò minus. ff. de flumi. & l. manumiſ-
ſiones. ff. de iuſti. & iure. Non obſtat etiam declaratio,
quam de eodem argumento logicorum facit Ioā. Fab.
dum dicebat, quòd maior, minor, & concluſio ſimul
ſunt argumentum, & non concluſio ſola. Eodem mo-
do cauſa, quæ eſt in actione pro minore & concluſio-
ne dicetur eſſe idem, quod ipſa actio: quia poſito quòd
verum ſit quòd cauſa ſola habeat ſe pro minore, & con
cluſione: quod tamen ego non firmo: arg. iſtud non po
teſt procedere etiam ſecundum logicos: nam non eſt
bona conſequentia: maior, minor, & concluſio ſunt ar
gu. ergo cauſa eſt actio. Nam ideo maior, minor, & con
cluſio ſunt argumentum, eò quia ſunt materia ipſius
argumenti: ſed cauſa, imò nec petitio, non eſt materia
actionis, ſed cauſa efficiens, vt prædixi. Non obſtat d. l.
& an eadem. §. actiones. quia reſpondetur quòd ibi ter
minus Cauſa, non intelligitur, id eſt actiones: ſed intelli
gitur, id eſt, inſtantiæ. & erit ſenſus. Singulas obligatio-
nes ſingulæ cauſæ, id eſt, inſtantiæ in iudicio ventilan-
dæ ſequuntur. Vel exponite aliter, vt ibi per gl. & Bar.
¶ In fine glo. Gloſſ. bene dicit. ¶ Gloſſ. in verbo, nihil
aliud. diuiditur in tres. In prima infert ex textu. In ſecū
da quærit. In tertia ponit dictum. Secunda ibi: ſed quæ
erat olim differentia. Tertia ibi: at hodie nulla eſt diffe-
rentia. ¶ In eadem ibi. ff. de fur. l. ſi ſeruus nauem. habe
14 tis ex gl. duo. † Primò, quòd olim actio erat aliud, quā
ſit hodie. Hoc infert gl. primò ex tex. noſtro, dum dicit
nihil aliud eſt. per verbum præſentis temporis. quaſi in
nuat

a ¶ Famoſa. Adde Fel. in c. cæterū. ad fi. iiij. col. de iudi.

b ¶ Actio. Ad de Fe. in c. ex reſcripto. in prin. de iure iurand.

nuſſt quòd aliud eſſet in præteritum. Secundò probat
glo. quia olim requirebatur certa ſolennitas, quæ ho-
die eſt ſublata: ergo cùm olim aliter intentaretur, & im
petraretur actio, quàm hodie intentetur, ergo apparet
quòd aliud erat olim, quàm nunc ſit. Vos tenete con-
trarium, ſcilicet quòd actio hodie non ſit alia, vel diuer
ſa, quàm olim eſſet: prout tenent Iaco. But. & Nico de
Neapo. hîc: & iſtud idem tenet Bart. in d. l. ſi ſeruus na-
uem. Nec obſtat iſte tex. noſter in verb. eſt: quia etiam
ſimili verbo præſentis temporis vtitur textus in l. ni-
hil aliud eſt ff. de actio. & oblig. qui tex. eſt de iure Dige
ſtorum, & ſic de iure antiquo. Non obſtat ſecundum
dum dicitur de ſolennitatibus antiquis hodie ſublatis.
15 † quia illæ ſolennitates ſunt qualitates, quæ poſſunt
adeſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptionem. l. inter
ſtipulãtem § ſacram. ff. de verborum obligat. & l. mor
16 tuo. & l. proponebatur. ff. de iudi. † Et qualitates non fa
ciunt differentiam ſpecificam, ſecundum Bart. in l. j. in
princi. ff. de acquirenda. poſſeſſio. in v. col. & Bar. ſecun
dum aliquas lectu. in l. ij. in ij. col. C. de actio. & obliga.
17 ¶ † Secundum, quod vult gl. iſta eſt, quòd hodie actio
non ſit vulgaris formula. Antiquitus enim actiones im
petrabantur à pontificibus, id eſt, his, qui præerant po-
pulo, cum certa forma, & ſolennitate verborum: adeò
quòd ſi quis cadebat in ſyllaba, cadebat à tota cauſa. l.
ij. § deinde ex his. & § omnium. ff. de origin. iur. Hæc
vulgaris formula dicebatur, eò quòd cum certa forma
& ſolennitate verborum concipiebatur. Verùm cùm
18 hodie hæc formula ſit ſublata, ſentit glo. † quòd hodie
actio nõ ſit vulgaris formula. Et ex hoc ſequitur quòd
a d. l. ſi ſeruus nauẽ. hodie ſit ſublata, & correcta.[a] ✱Vos
tenete contrarium, & dicite ſecundum Bar. in d. l. j C.
de formu. quòd aut loquimur de actione non deducta
ad actum, nec exercitium: & tunc actio eſt ius proſe-
quendi, vt hîc dicitur. Aut loquimur in actione dedu-
cta ad actum, & ſic prout proponitur in libello: & tunc
actio bene eſt vulgaris formula, quia congrua, & cum
debita formula eſt proponenda: non dico illa exquiſita
antiqua vulgari formula, ita vt ſi quis deficiat in ſylla-
ba, debeat à tota cauſa cadere. Et ideo cùm hodie etiã
ſit actio cum debita forma proponenda, hodie etiam
actio erit vulgaris formula: & conſequenter remane-
bit hodie incorrecta d. l. ſi ſeruus nauem. Et iſtud idem
tenet Bal. in d. l. j & Bar. in d. l. edita in j col. & ibidem
Bal. in repeti. Peruſina circa iij. colum. ¶ In eadem gl.
ibi: reſpondeo vt ibi diximus. Dicite quòd ibi in princi.
glo. in verſi. forma. ponit duas differentias, quas etiam
ponit glo. in rub. ff. de interdi. tamen illæ differentiæ re
prehenduntur per doc. ibi, & Ioan. Fab. poſt Iac. de Ra
uen. infrà de interdi. in princi. Sed reprehenduntur etiã
19 per Nicol. de Neapo. hic, & per eos tenetur, † quòd
olim non eſſet regulariter differentia inter actiones, &
interdicta: ſed modus loquendi alius fuerat in interdi-
ctis, & alius in actionibus. Poſſetis tamen dicere ſecun-
dum Ioan. Fab. in d. rubri. infrà de interdi. in princip.
quòd olim eſſet iſta differentia: quia prætores, quando
propoſuerunt interdicta, nullam actionem dederunt,
ſed voluerũt, quòd interdicta obtinerent locum actio-
num: duntamen ſolenniter, & certo ordine intentaren
tur. Sed hodie legum latores introduxerunt, vt per a-
ctiones ſine illa ſolennitate agatur: vt § fin. infrà de in-
terdic. & ſic patet olim fuiſſe differentiam. ¶ In eadem
30 gl. in fi. Teneris ex hac glo. quòd † hodie non eſt diffe-
rentia inter interdicta & actiones. Et idem tenuit glo.
in rubri. ff. de interdi. quæ glo. reprehenditur per Dyn.
& Bar. in d. rub. ff. de interdi. & Ioan. Fab. in rubri. infrà
de interdi in princip. per rubri. illam. ff. de interdic. ſeu
31 extraordi. act. † cùm ibi interponatur dictio Seu, quæ
b eſt ampliatiua.[b] l. ſi ita quis. ff. de aurò, & arg. leg. Facit
l. j. § reſtituendæ. ff. vti poſſ. in ver. aut interdicto. Aut
per actionem, cùm alternatiua ſit diuerſificatiua extre
morum. l. vbi autem non apparet. § qui illud, aut illud.
ff. de verbo. oblig. & l. ille, aut ille. in princi. ff. de leg. iij.
Accedat pro hac opi. bonus tex. in l. ſi quis miſſus. § cũ
prætor. ff. ne vis fiat ei. & dicit Bar. in d. rub. ff. de inter-
di. quòd eſt differentia inter actionem & interdictum,
ſicut inter matrem & filium, cùm ex interdicto oria-
32 tur actio in factum: vt § fin. infrà de interdi. ¶ † Quæ
autem ſit differentia inter interdictum & edictum, po-
nit gl. in l. prætor ait. § j. ff. de oper. no. nun. per Bart. in
l. j. in princip. in eo. titu. in ij. col. & ibi latius, & clarius
per Imo. ¶ Glo. in ver. quàm ius habet duas partes. Pri
mò ponit quale ſit iſtud ius poſitum hîc in definitione.
Secundò ponit ad cuius differentiam ſit in definitione
illa dictio Ius. ibi ſecunda, ſed ad cuius differentiam. Il-
la prima ſubdiuiditur in tres. In prima facit quod di-
ctum eſt. In ſecunda per modum notabilis ponit diffe-
rentiam inter ius proueniens ex obligatione, & ius pro
ueniens ex actione. In tertia per viam quæſtionis decla
rat primo in dictum, reſpondendo tacitæ obiectioni.
Ibi ſecundò: item & hîc nota, quòd actio eſt ius. Ibi ter-
tiò: & ſi quæratur. ¶ Io ead. glo. ibi: hoc eſt vnum de ſi-
gnificatione eius. Habetis ex hac prima parte principa
li glo. tria per ordinem reportare, quorum duo paucis
expediam: tertium autem egebit altiori indagatione.
33 † Primum eſt, quòd actio eſt ius. Et hoc concludite eſ-
ſe indubitanter verum, ſcilicet quòd actio eſt ius, licet
deducere actionem ad exercitium ſit facti. Iſtud tenent
hic Dyn. & Bal. & Angel. in vlti. quæſtione quam po-
nunt hic ad fin. Iſtud idem tenet hic Nico. de Neap. in
v. opp. poſt multos antiquos, quos ipſe hîc refert. Iſtud
etiam tenet Ioan. fab. hîc in v. colum. Iſtud idem tenet
etiam Bal. hoc latè diſputans in l. edita. in repe. Peruſi-
na in j. col. & in j. q. licet contrarium teneat, & malè, Ia
cob. de Ra. Nico. de Neap. & Rodul. de Auricur. hic &
contra eos poſt multa allega. per doc. vbi ſuprà. Et vl-
tra tex hic apertum facit etiam clara ratio: nam ea, quę
ſunt facti, non trãſeunt ad hæredes: ſed ea tantùm, quæ e
ſunt iuris. l. cùm hæredes. in princip. ff. de acqui poſſeſ.
34 † Sed actiones tranſeunt ad hæredes,[c] niſi ſint pœna-
c les. § non autem. infrà de perpe. & temp. act. ergo ſunt
iuris, & non facti. Secundum, quod vult gl. eſt, quòd ſit
differẽtia inter ius, quod eſt in obligatione, & ius, quod
eſt in actione: & ſic quòd ius obligationis, & ius actio-
nis non ſunt idem. De quo, ſi vultis videre, videte Bald.
latè diſputantem in d. l. edita in repe. Peruſina in iij col.
in ver. ſecundò quæritur, actio eſt ius. & ibi concludit,
& idem tenet quod gloſ. hîc. ¶ Tertium, & vltimum
35 quod vult hîc glo. eſt, † quòd actiones ſint de iure ciui-
li, intelligendo ſecundum gl. ius ciuile largo modo pro
omni iure facto poſt ius gentium, vt ſic comprehendat
etiam ius prætorium: vt etiam dicit Ioan. de Pla. hîc.
Iſte articulus, An actiones ſint de iure ciuili, an de iure
gentium: eſt multum diſputabilis: & latè diſputatur per
omnes hîc, & per doct. vt per Bar. in l. ex hoc iure. ff. de
iuſti. & iure. & ibi diffusè per Sali. In qua quæſtione con
ſueuerunt plurima fundamenta hincinde ad vtranq;
partem adduci. Ego ea duntaxat attingam, quæ vrgen
tiora, & ſtrictiora videbuntur. Ante tamen, quàm ad
hunc articulum accedam, non omitto quòd ex huius
diſputationis inueſtigatione inſurgit maxima vtilitas,
ſecundum Barto. & alios in d. l. ex hoc iure. in princip.

a ℣ Adde quòd non ſentit gl. quòd d. l. ſi ſeruus nauem. ſit correcta, quia non valet conſequẽtia non dicitur amplius vulgaris formula, ergo diſpoſitio legis eſt correcta. Et in quantũ dicit Iaſ. quòd actio ſit vulgaris formula, quãdo deducitur ad actum, & ſic in libello, dic quòd communis opi. ſe habet in d. l. edita. C. de edeo. & in c. dilecti. per illũ text. extra de iu. quòd ſufficit factum ita narrare, quòd actio reſultet: nec nomen actionis in libello eſt ponendũ, licet ergo diſputando publicè tenuerim in hoc eſſe differentiam inter ciuile & canonicum ius, & forſan melius quòd actionis nomen ſit exprimendum, de iure ciuili in libello videas in d. l. edita Carcaſſona Sardus.

b ℣ Ampliatiua. Adde Feli. in c. inter cæteras. de reſcrip. & quòd ibidem ad cũ dixi in apo. & vide do. Ale. de Imo. in cõſi. xc. in ij. colũ. in ij. parte. Et an quid dictio ſeu, capiatur pro copulat. vide per eũ in conſil. xc. in ii. & iij. colũ. in j. parte.

e ℣ Ad hæredes. adde do. Bart. Soc. in cõſil. cexciij. inci. præſens verſ. cũ his præmiſſis. circa prin in ij. parte. quòd actiones actiuę & paſſiuę tranſeunt ad hæredes.

36 † Nam bannitos noſtri temporis ſiue æquiparemus de
portatis, iuxta glo. no. in §. relegati. ſuprà quibus modis
ius pat. pot. ſolu. ſiue æquiparemus transfugis, iuxta l.
amiſsione. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. certè depor-
tati, & transfugæ perdunt omnia, quæ ſunt iuris ciui-
a lis, & retinent ea, quæ ſunt iuris gentium. [a] l. quidam.

a ¶ Iuris gentiũ. Pro quo art vide do. Ale. de Imo. in cõſ. xxvj. in ij. col. in j. parte. & Frã. Areti. in l. j. C. de hære. in ſtitu. & do. Alex. in cõſ. lxxv. in j. & iiij. col. eadẽ parte.

b ¶ Deportatis. Vide Alexan. in conſ. cxv. in iij. columna. in ij. parte.

37 ff. de pœnis. † Deportati ergo, & banniti noſtri tempo
ris, poterunt ſibi quærere actiones, ſi dixerimus eſſe
actiones de iure gentium. Si, verò dixerimus eas eſſe iu
38 ris ciuilis, nequaquàm. De hoc tamen, † an. & quando
& quomodo banniti noſtri temporis æquiparentur de
b portatis, [b] & an, & quando æquiparentur relegatis, vi-
dete plenè Bar. in diſpu. ſua incip. ſtatuto Lucanæ ciui-
tatis per Bart. Bald. & alios in l. j. C. de hæredi. inſti. per
Bar. & Bal. in l. amiſsione. in §. qui deficiunt. ff. de capi.
dimi. per Bar. in extrauagan. qui ſunt rebel. in ver. rebel
lando. per Bar. & Imol. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Tre
bel. qui Bart. & Bald. in l. ſi qua. ff. de his, qui ſunt ſui vel
ali. iur. per Bar. in l. certa. vbi bonus textus pro commu
ni. C. de iu. fiſc. libro. x. per Bar. Bal. & Imol. in l. eius. §.
j. ff. de teſta per Bar. in l. ad cognitionem. ff. ex quibus.
cau. in poſ. ea per Bart. in l. ſi ſine hærede. §. fi. ff. de ad-
mi. tut. per Bar. in l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic.
præſi. per Bar. in repe. l. ſi conſtante. in princ. ff. ſol. mat.
in v col. per Bal. poſt glo. in c. j. de mili. vaſal. qui contu.
eſt in vſi. feu. per Bald. in l. Gallus. § & quid ſi tantum.
ff. de libe. & poſthu. per Bal. in l. ſeruum quoq;. §. publi-
cè. in iij. col. ff. de procura. per Bal. in repet. l. j. in xj. &
xvj. col. C. de ſacroſan. eccle. per Alb. in tract. ſuo ſtatu-
torum, in iiij. parte, in q. xiij. quæ incip. item quæro de
39 quæſtione antiqua. ¶ In hoc ergo articulo † vtrum
actiones ſint de iure ciuili, vel iure gentium? Gl. hîc ſen
tit, vt prædixi, quòd ſint de iure ciuili. Et hoc expreſsè
firmat glo. in d. l. ex hoc iure. in glo. pe. in verbo. obliga-
tionis. & gl. fi. in l. rerum quidem amotarum iudicium.
ff. re. amo. & glo. fi. in l. actionum genera. §. fi. ff. de act.
& oblig. & glo. ordinaria in l. placet. C. de epiſc. & cle. &
gl. in l. quoties. C. de preci. Imp. offe. & glo. j. mag. circa
medium in l. fin. C. ſi contra ius vel vti. publi. Et hanc
partem tenet Bald. & communiter Citramonta. in d. l.
ex hoc iure. & ſequuntur Dyn. & Bal. hic. Pro hac par-
te adducitur tex. in §. ſed iſtæ. infrà eo. in ver. ex legiti-
mis, & ciuilibus. & tex. in l. commodato §. ſicut. ff. com
40 mod. in verſi. ciuileſq; actiones. & ibi † Iuriſconſultus
appellat actionem deſcendentem ex contractu iuris
gentium ciuilem. Ad idem l. j. §. j. ff. de ſuperfici. in ver.
ciuili actione ſubnixus eſt. Ad idem l. iij. §. ex hoc edi-
cto. ff. nau. cau. ſtab. in ver. ciuili actione. Ad idem addu
citur tex. in §. non autem omnes. infrà de perpe. & tem
po. actio. quem tex. dicit Bald. hic eſſe meliorem ad hoc
quàm alius, qui ſit in Mundo, dum tex. ibi dicit, omnes
actiones, quæ ipſo iure competunt, aut à prætore dan-
tur. Sed tex. ille mihi nihil facit, cùm ſecundum Bal. de-
bet ſubaudiri, ipſo iure ſcilicet ciuili. Sed ſi velles tenere
contrarium, poſſes ſubaudire, ipſo iure ſcilicet gentiũ:
& hoc modo probaret contrarium. ¶ Vltimò pro hac
parte adducitur iſte textus in ver. ius proſequendi in iu
41 dicio. † cùm iudicia omnia ſint de iure ciuili: vt eſt glo.
ſuprà de oblig. in princi. ver. neceſsitate. Subtiles tamen
Vltramonta. in dicta. l. ex hoc iure. & inter eos Iaco. de
Rauen. & Pet. de Bella perti. hic tenent contrarium, ſci
licet quòd imò actiones ſint de iure gentium, non au-
tem de iure ciuili. Primò, per textum fortem in l. rerũ
quidem amotarum iudicium. ff. re. amo. in verſic iure
gentium condici poſſe. iuncta l. ſeq. paruula. & §. appel
42 lamus. infrà eo. Secundò, † quia deportatus perdit om
nia ea, quæ ſunt de iure ciuili, & retinet ea, quæ ſunt iu
ris gentium: vt l. quidam. ff. de pœnis. Sed deportatus
retinet actiones. textus eſt in l. ſi tibi mandauero. in §.
is. cuius. ff. mand. ergo actiones ſunt de iure gentium.
Tertiò, per textũ, qui per gloſſatores noſtros pro alia
parte conſueuit adduci in l. ij. §. deinde ex his. ff. de ori.
43 iur. in ver. ex his legibus compoſitæ ſunt actiones. † Nã
compoſitum dicitur illud, quod prius erat, ſed eſt in or
dinem redactum. d. l. ij. ver. nam quod Papyrius. Melius
facit tex. in procœmio Digeſtorum. in ver. compoſitũ.
iuncta glo. & textus in. §. omnes. in ver. compoſitum.
iuncta gl. ſuprà in procœmio huius libri. Præterea, ſi di
ceremus, actiones non eſſe de iure gentium, ſequeretur
maximum abſurdum, quòd contractus, & obligatio-
nes, quæ ſunt de iure gentium, fuiſſent eo tempore in-
efficaces, aut inutiles, & quòd nemo potuiſſet ius ſuum
conſequi, cùm nullus poſsit ſine actione experiri. l. ſi pu
pilli. §. videamus. ff. de neg. geſt. Et ſecundum hanc opi.
optimum fuiſſet eo tempore contrahere, & mutuum
accipere, quando nullus poterat compelli reddere, &
conuentiones ſeruare. Hinc dicit Iaco. de Rauen. ſecun
dum quod refert Bar. in d. l. rerum quidem amatorum.
quòd ſi fuiſſet illo tempore, multas pecunias mutuò ac
cepiſſet. Ego teneo ſententiam glo. noſtrarum, quæ eſt
communior: pro qua multùm me mouet talis ratio.
44 Nam clarum eſt † quòd naturalis obligatio, quæ eſt de
iure gentium, ſola non poteſt producere actionem. l. ſi-
deiuſſor obligari. § fideiuſſor. ff. de fideiuſ. & l. iuris gen
tium. § ſed cum nulla. ff. de pact. ſed vel ciuilis aliquan-
do ſola: iuxta ea, quæ tradit Bar. in l. j. in vij. colum. ff. de
conditio. indebi. vel ſaltem ciuilis iuncta cum naturali:
quo caſu tunc ciuilis obligatio eſt tanquam pater natu
ralis, & tanquam mater: vt declarat Barto. in dicta l. j.
in iiij. & vij. colum. ff. de condic. indebi. Cùm ergo ſine
ciuili obligatione non poſsit produci actio, quomodo
poſsibile eſt dicere, quòd actiones ſint de iure gentium
quo iure nõdum erat ciuilis obligatio? aliâs ſequeretur
maximum abſurdum, quod cauſatum fuiſſet in eſſe
productũ ante ſuam cauſam, & ſic filia ante ſuam ma-
trem: quod non eſt dicendum. Et licet hæc ratio adſcri
batur Sali. in d. l. ex hoc iure tamen hanc rationem po-
nunt hic Dyn. Ioan. Fab. & Nico. de Neapo. ¶ Nec ob
ſtat d. l. rerum quidem amotarum iudicium, quia Bar.
ibi dupliciter reſpondit. Primò, dum dicit ibi iure gen-
tium condici poſſe: verum eſt, eo modo, quo condice-
bantur de iure gentium: ſcilicet per manum regiam: vt
d. l. ij. in princ. ff. de ori. iur. Arguit enim ibi Iuriſconſul-
tus, quòd ſi de iure gentium, quo non erat actio, fiebat
exactio, quantò magis hodie, cùm ſit exactio. Vel ſecũ-
dò, de iure gentiũ condici poſſe, intelligitur, ſecundum
Bar. ibi, addita tamen actione de iure ciuili. Quæ ſolu-
tiones non procedunt. niſi cum violentia illius textus.
45 Non obſtat ſecundum † de deportato, quòd poſsit cõ
trahere: quia reſpondeo, ſecundum Bart. in d. l. ex hoc
iure. quòd licet actiones ſint de iure ciuili, tamẽ ex quo
permittitur deportato quòd poſsit contrahere, debet
intelligi quòd poſsit efficaciter contrahere: & conſe-
quenter quòd poſsit habere actiones pro conſequendo
effectu illius contractus. Et ſic deportatus non habet
actionem, niſi in conſequentiam iuris gentium ſibi per
miſsi. d. l. ſi tibi mandauero. §. is, cuius. ff. manda. Et mul
ta conceduntur in conſequentiam, quæ principaliter
non concederentur. l. j. in prin. in ver. per conſentiás. ff.
de autho. tuto. ¶ Non obſtat tertium de dicta. l. ij. §. de
46 inde. in ver. compoſitæ. quia reſpondeo † quòd verum
eſt, quòd compoſitum dicitur illud, quod prius fuit, ſi

referatur

referatur ad perſonã componentis,& ſic ad cauſam ef
ficientẽ.& ita loquitur d.l.j.cum ſimi.Si verò ſiat rela-
tio ad materiam,ex qua componitur,& ſic ad cauſam
materialem,prout fit in d.§.deinde ex his legibus.dum
dicit,ex his legibus.Nam ſi voluiſſet referre ad cauſam
efficientem,dixiſſet,ex his legibus.Vnde non eſt poſſi-
bile dicere,quòd compoſitum prius fuerit ſua mate-
ria.Non obſtat vltimum quòd obligationes,& contra-
ctus,qui ſunt de iure gentium,fuiſſent inefficaces,ex
quo de iure gentium non erant actiones:quia reſpon-
deo,quòd licet de iure gentium non eſſent actiones,ta
men omnia mandabantur executioni per manum re
giam.d.l.ij.in princip.per quam manum regiam pote-
rat vnuſquiſq; ius ſuum conſequi.Stabit ergo ex prædi
ctis firma ſententia glo.noſtrarũ,quòd actiones ſint de
iure ciuili,non autem de iure gentium.Non omitto ta
men quòd Bald.in d.l.ex hoc iure.& ante eum Ray.de
Forli.ibi ſecundum quod dicit hîc Nico de Neapo.di-
ſtinxerunt quòd autem loquimur in contractibus iu-
ris gentium,& ſic in contractibus inuentis à iure gen-
tium:& tunc actiones ex talibus contractibus deſcen-
dentes reſpectu materiæ dicuntur eſſe de iure gentiũ,
ſed reſpectu formæ dicuntur eſſe de iure ciuili,cùm
ſint poſteà in formam redactæ per ius ciuile. Et in his
terminis eſt intelligenda opin.Vltramonta.ſecundum
Ioan Fab.hîc.Aut loquimur in contractibus iuris ciui
lis,& ſic inuentis à iure ciuili:& actiones deſcendentes
ex talibus contractibus nullo modo poſſunt dici de iu-
re gentium,cùm ſint quo ad materiam,& quo ad for
mam,de iure ciuili.Nam actiones debent dici de eo iu
re,à quo ſunt productæ vel quo ad materiam,vel quo
ad formam.Et ita dicit Ray.vbi ſuprà eſſe glo.quæ,ſe-
cundum eum,non reperitur alibi,in l.creditores.in
verb.ciuili.ff.de verbo.ſigni.Et hæc conſideratio,licet
adſcribatur Ray.de Forli.fuit tamen originaria Rod.
de auri.hîc.in ij.quæſtione ſecundum quòd hîc refert
Nico.de Neap.Et hanc diſtinctionem probat,& ſequi
tur,apud me magnæ authoritatis Ioan.Fab.hîc.Et pro
hac diſtinctione videtur optimè facere,quod voluit
Bald.in l.eas cauſas.ff.de cap.dimi.vbi tenet quòd cùm
contractus dotis ſit de iure gentium.d.l.eas cauſas.&
47 Bar.in rub.ff.ſolu.matri.ad fin.† quòd etiam actio de
dote ſit de iure gentium,licet contrarium tenuit ipſe-
met Bal.dicens quòd imò actio de dote ſit de iure ciui
li.in rubri.C.de priuile.dot.in pen.col.in verb.decimò
quæro,certum eſt.Iſta tamen diſtinctio videtur mihi
multùm periculoſa,per tex.in d.l.in commodato.§.ſi-
48 cut.ff.commo.† vbi Iuriſconſultus appellat actionem
deſcendentem ex contractu iuris gentium,ciuilem. Et
contra huiuſmodi diſtinctionem multùm ſtringit ra-
tio,quam ſuprà poſui ad confirmandum opin.glo.no-
ſtrarum.Teneo ergo pro vero,& firmo,quod ſuprà di
xi.¶ Sum modò in ſecunda parte principali glo.ibi:ſed
ad cuius.quam ſubdiuido in quinq; particulas. In pri-
ma quærit,ad cuius differentiam ſit poſita in diffinitio
ne dictio Ius.& reſpondet vno modo. In ſecunda re-
ſpondet alio modo.In tertia,ſumpta occaſione à ſecun
da reſponſione,diſputat an officium iudicis,& actio
ſint idem.In quarta ponit formam petitionis in actio-
ne iniuriarum.In quinta ponit dictum.Secunda ibi:vel
melius.Tertia ibi:licet Marga.diceret. Quarta ibi:ſed
quid petam.Quinta ibi:eſt tamen quoddam aliud offi-
cium.¶ In ea.glo.ibi:vt ſuprà de reg.cor.& incor.§.j.
Hæc vera:& hanc approbant doc.¶ In ea.gl.ibi:ſed in
49 facto potius hoc conſiſtit. Gloſ.viſa eſt ſentire † quòd
officium iudicis ſit facti,non autem ſit ius.Et in hoc re

prehenditur per Dyn.hîc in ij.col.& etiam per Bald.
hîc,quia imò officium iudicis eſt ius.l.ius dandi.ff.de
tutor.& curat.da. ab his.& l.illicitas.§.qui vniuerſas.ff.
de offic.præſi.Sed aduertite:quia gloſ.noſtra non vult
quòd officium iudicis ſit facti:ſed bene dicit quòd con
ſiſtit in facto.quaſi velit glo.quòd officium iudicis con-
ſiſtit in facto hoc eſt in exercitio:quia officium iudicis
eſt ius faciendi l.j.in prin.ff.de offi.conſu. quam ſic in-
telligit Bar.in l.j.ff.de iuriſdi.omni.iudi.¶ In ea.glo.ibi:
50 licet iudex poſſit refrenare.† Tenetis ex gloſ.formam
petitionis in actione iniuriarum,& conſequenter for-
mam libelli:verùm quia hæc forma non eſt explicita,
nec clara,imò nec perfecta,ideo breuibus ſubijciam
nonnulla per veras concluſiones,ſuper quibus poſſet
probabiliter dubitari:quibus viſis,clarè apparebit,qua
lis debet eſſe forma libelli in actione iniuriarum,& con
ſequenter,per quem modum debet talis libellus forma
a ri.Et primò an locus,& tempus commiſſæ iniuriæ[a] de
beant poni in libello.Dicite quòd ſic.l.iniuriarum.la ij.
& ibi Bar.in princi.ff.de iniur.& l.prætor edixit.in prin
cip.in eo.titu.& ibi no.Bar.facit §.atrox.ſuprà de iniu.
De quo etiam per Bal.in l.edita.C.de eden.in repe.Pa-
duana,in vj.col.in ix.oppo.Item debet inſeri qualitas
perſonæ iniuriatæ,& habitus eius.l.atrocem. C.de in-
iur.& ſecundum Iac.Butr.ibi,vt ibi refert Salic.ſi iniu-
ria fuerit corporalis,debet in libello poni in qua parte
corporis ſit illata:quia acrius punitur illa in facie,quàm
in alia parte corporis.d.§ atrox.Et dicit Cy.in l.ſi non
conuicij.de iniu.quòd in libello debet dici,quòd verba
iniuriæ fuerunt prolata animo iniuriandi:aliàs libellus
non valet.Ang.ibi contra,per l.fin.C.de anna. except.
quod puto verius:licet Salic.diſtinguat.Et pro Ange.fa
cit quod no voluit Bar.in l.nec exemplum.C.de fal.vbi
voluit quòd quando quis accuſat aliquem de falſo,non
eſt neceſſe quòd dicat,quòd commiſit falſum ſcien-
ter & doloſè:quia iſta tacitè includuntur.Ideo dixit ge-
neralius Bal.in authen.habita in vj.col.C.ne fil.pro pa.
& eſt verbum magiſtrale,quòd vbi qualitas exprimen
da in libello tacita ineſt ex natura facti,concludit libel-
51 lus abſq; qualitate illa ¶ † An autem certa æſtimatio
iniuriæ debeat de neceſſitate poni in libello,an verò
ſufficiat petere in genere intereſſe:quia glo.& doc.ſunt
varij,vt per glo.Bart.in l.iniuriarum,la ij.ff.de iniur.&
per gl.in l.prætor edixit §.j.in ver.ſarciatur.in eo.tit.&
per Cyn in d.l.ſi non conuicij.ix.q.& per Bal.in l.ij.in
princi.C de ſenten.quæ ſine cer.quan.& ibi per Sali.&
per eundem Sali.referentem multas contrarietates do
cto.& gl.in dicta.l.atrocem.Ideo ad tollendas has dubi
tationes,placet mihi practica Ange.de Are.hîc,vt in li
bello petatur certa æſtimatio,& poſtea adijciantur iſta
verba,& plus,& minus,prout taxationi iudicis videbi-
tur.Et aduerte quòd in petitione æſtimationis poteſt
haberi relatio vel ad lucrum,vel ad damnum,vnde vel
poſſumus dicere,Nollem eſſe lucratus tantum,ad ta-
lem iniuriam patiendum.vel poſſumus dicere,Vellem
b potius tantum perdidiſſe,[b] & non fuiſſe paſſus talem
iniuriam.ſecundum glo.not.& Bart.in d.l.iniuriarum.
la ij.& Sali in dicta.l atrocem.& per Ange.de Are.hîc.
52 Vltra prædicta de † forma libelli in actione iniuriarum
videte Spec.in titu.de iniur.circa princi.& in §.iniuria.
& Ange.de Aret.in tract.ſuo maleficiorum.in ver.nec
non ad querelam. & in §.poena autem.ſuprà de iniur.
& Bar.in l.prætor.§.ſi mihi plures.ff.de iniu.vbi ponit
53 de eo,cui plures † iniuriæ ſunt ſimul factæ,an coga-
mur omnes ſimul proponere in vno libello,& an de-
beat fieri diſtincta æſtimatio pro vnaquaq; iniuria,an

a ¶ Iniuriæ. Adde d.Alex. de Imol.in l.j.ff. de eden. in vj.col.ver.& ſubd.et ĩ & Rotam in deci. xxxix. in nouis fuit dubitatũ. & do. Alex. de Imo.in conſ. ccix.per totum in ij.parte.vbi ponit aunquid in libellis iniuriarũ requiratur locus & tempus,& alia,quæ requiruntur a has in cauſis criminalib9. & Fran.Are. in l.edita.C.de edẽ & do. Bart. Soci.in conſil. cxlvj. inc .viſo. circa mediũ v. col.in j. parte.

b ¶ Perdidiſſe. Vide Angel.ſin. in d.l.prætor. §.ſi dicatur. & Ale.de Imo. in cõſi.ccxlij.parte.

verò ſufficiat vna generalis æſtimatio pro omnibus.de quo etiam per Cyn.in dicta.l.ſi non conuicij.in xij.q. & per Sali.in dicta.l.atrocem.in pen.quæſtione in eod.
54 titu.¶ In fi.glo.diſputat ergo glo.vtrùm † officium iu-
a dicis,& actio ſint idem.ᵃ In qua quæſtio.aduertendum eſt ſecundum Bart.in l.j.in v.col.ff.de iur.omni.iudic. quòd officium iudicis poteſt conſiderari dupliciter.Primò prout cohæret perſonæ iudicis:& tunc fatuum eſt dubitare,vtrũ officium iudicis,& actio ſint idem,quia actio competit parti,& eſt ius petendi id,quod debetur parti:ſed officium iudicis eſt ius competens ipſi iudici. & eſt ius faciendi ea,quæ ſibi incumbunt.Secundò poteſt conſiderari officium iudicis prout reſidet in parte, hoc eſt,prout à parte petitur,& imploratur in locum deficientis actionis:vt eſt petitio in integrum reſtitutionis,& petitio excuſationis à tutela.Et illud officium iudicis,ſi non habeat aliud ſpecificum nomen, appellatur perſecutio.l.pecuniæ.§.j.ff.de verbo.ſig. Et de iſto officio iudicis,ſiue de hac perſecutione,diſputat gl.noſtra hîc,ſcilicet vtrum tale officium iudicis,ſeu talis perſecutio ſit idem quod actio. Et pro opin.Mar.optimè facere videtur l.actionis verbo.ff.de verb.ſigni.vbi tex. dicit,actionis verbo perſecutionem contineri. Et pro-
55 bat ille text.in verbo contineri, † quòd appellatione actionis venit officium iudicis ex propria ſignificatione,nedum ex lata per illud notabile verbum Bar.quod
b eſt perpetuò notandum in l.cui eorum.§.affinitates.ᵇ ff.de poſtu.& eundem Bar.in l.hæc verba.ff.ad leg.
56 Iul.de adulte.vbi dicit † quòd verbum contineri,denotat quòd illud ſit ex propria ſignificatione vocabuli,nõ autem ex extenſione,quod faceret contra glo.j.in l.j.in princi.ff.de eden.& contra doct.communiter in d.l.j. ff.de iud.omni.iudi.& contra Ioan.Fab.hîc,in viij.col. vbi volunt quòd largè ſumpto vocabulo,appellatione actionis poſſit comprehendi tale officium iudicis:quia imò per dictã l.actionis.iuncto eo,quod ait Bar. probatur quòd imò comprehendatur ex propria ſignificatione vocabuli,nedum ex lata. ¶Ex quo videtur notan-
57 dum poſſe corrollariè hîc inferri,† quòd ſtatutum faciens mentionem de actione,comprehendat etiam of-
c ficium iudicis.ᶜ Et iſta dicerem eſſe vera,niſi alibi diceret text.tale officium iudicis inſtar habet actionum in l.actionis verbo.in principio.ff.de act.& oblig. Et ſic ſentit tex.ille quòd appellatione actionis contineatur officium iudicis ſimilitudinariè,non autem ſubſtantialiter.Quod expreſſe firmat Ioan.Fab.in gl.fin.in prin. Reperio tamen in terminis ſtatuti, quod felicis,& obſeruandæ recordationis pater & præceptor meus do. Alex.Imol.in d.l.j.in ſpecie.tenet,retento etiam quòd appellatione actionis non veniat officium iudicis, niſi lato ſumpto vocabulo, quòd nihilominus ſtatutum, etiam exorbitans à iure communi, loquens in actione
58 comprehenderet officium iudicis:quia etiam † in exorbitãtibus fit extenſio ad caſum,qui etiam ex lata ſignificatione vocabuli poterat in ſtatuto comprehendi: vt probatur in l.filium habeo.in princi.ff.ad Mace.iuncta l.iuxta.ff.de verb.ſig.& iunctis no.per Bart.in l.liberorum.in ij.q prin.ff.de ver.ſig.& bene facit l.libertum.la ij.§.j.de ritu nup.Et hoc expreſſè no.Cyn.in l.j.C.quę ſit lon.conſue.& expreſſius Ioan.de Imo.in l.ſi verò.§. de viro.ff.ſol.matri.in j.fal.quam ponit in exorbitanti-
59 bus.Item pro Mar.facit:nam † cautio damni infecti petitur per officium iudicis l.prætoris.in prin.& l.cùm poſtulaſſem.in princi.ff.de dam.infec.& tamen cautio damni infecti dicitur actio.l.inquilino.ff.de dam.infec. ergò officiũ iudicis & actio ſunt idem. His tamen non

a ¶Sint idem, An officium iudicis ſit actio,vide Feli.in c.j.in prin.de offi.iudi.

b ¶Adde q idem Iaſo in l.emancipata.C.qui admit.ad bon.poſ.late ex malè reprehẽdit Bar.in d.l.cui eorũ.§.affinitates.ff.de poſtul, Sardus.

c ¶Officium iudicis. Sed quid ſi per ſtatutum tollatur omnis deſcenſio, an comprehendat officium iudicis ita q implorari nõ poſſit, vide Feli.in c.ij. de offi.iud.& Pau.de Caſt.in cõſil.lxxj. q ſic: quod ſi mita vt per d.Alexã.de Imo.in l.planè.ff.de petiti.hære.n.ſi factũ eſſet ita notorium, q iudex ſuppleret ex ſe ipſo non ad petitionem partis: vt ſi ſit euidens calũnia,vel prauitas facti, quod not.

obſtantibus,paucis concludendo teneo opi.glo.noſtræ hîc,quam tenent communiter doct.hîc,& Bart.& alij in d.l.j.ff.de iur.omni.iud.ſcilicet quòd officium iudicis & actio num ſit idem.Bene verum eſt,vt ſtatim dixi,quòd appellatione actionis,largo ſumpto vocabulo venit officium iudicis.d.l.actionis verbo.de ver.ſig. allegata pro Mar.Et hac ratione aliquãdo actio ponitur pro officio iudicis.d.l.inquilino.Et quòd ſit differentia inter actionem & officium iudicis,patet ex dictis per Bar.in dicta.l.j.ff. de iur.omni.iudi.quem refert Ange. de Areti.hîc.Ex cuius dictis habetis in effectu paucis reportare tres differentias.Prima eſt quòd actio regulariter oritur ex obligatione vulgata l.licet.§.obligatio.ff.
60 de procur.† Officium autem iudicis nullam pręſupponit obligationem.l.qui per colluſionem.§.fin.ff.de act. emp.& l.quintus.ff.de ann.lega. Optimè facit tex.in l. deducta.in princi.ff.ad Treb.Et ex hoc ſequitur,ſecundum Bar.vbi ſuprà quòd quando libellus formatur ſuper actione,debeant ea narrari,per quæ concludatur, quòd pars teneatur ad aliquid dandum,vel faciendum
61 Sed quando formatur † libellus ſuper officio iudicis,debeant ea narrari,per quæ concludatur quòd iudex poſſit vel debeat facere,non autem quòd pars teneatur.Et idem dicit Bar.in l.iiij. C.depoſi. & ſequitur do.Anto.de But.Imo.& Pan.in c.fi.extra de offic. iudi.& vide per Spec.in tit.de libel.concep. §.fi.ver. ſis etiam cautus.& adde Ioã.an.in addi.Spe.in titu.de offi. omni.iud.in rub.vbi notabiliter vult quòd ſi in imploratione officij iudicis in libello quis ageret contra partem,quòd tamen ſuſtineretur libellus.Pro quo facit,
62 quia licet † officium iudicis non præſupponat obligationem propriè præſupponit tamen obligationem largo modo,ſecundum Bar.in l.fin.ff.de iniur.Item illud,
63 quod poteſt peti ſolum officio iudicis,licet non ſit † debitum,dicitur quaſi debitum.Ita eſt gl.no in l.ſi ſeruũ. §.fin.in ver.peti poſſit.ff.de verb.obli.quàm ponderat pro no.ad hoc Ange.ibi.Eodem modo econtra procederet libellus,ſi quis debebeat actionem in libello proponere,& officium iudicis imploret.Dictum fuit originarium Iacob.Butr.in l.harum.ff.ſi ſer.ven.Bald.in l. & ſi ſine ſcriptura.C.ad Trebel.& do.Anto.in cap.examinata.in viij.colum.extra de iud.& eſt text.de hoc in c.ex literis.in ver.officio.extra de pig.quem ad hoc ponderat ibi Anto.de Bu.& Imo.poſt Inn.Et ex prædictis apparet alia differentia inter actionem & officium iu-
64 dicis:† quia licet per interpellationem extraiudicialem in his,quæ veniunt iure actionis,conſtituatur pars in mora,vt eſt glo.in l.qui Romæ.§.cohæredes.in gloſ. paruula,in ver.teſtato.ff.de ver.obli.& glo.mag.in prin. inſt.vinum.in primis verbis.ff.ſi cer.pe.tamen per interpellationem extraiudicialem factam parti, quando ſolum competit officium iudicis non conſtituitur pars in mora:vt eſt tex.ſecundum Bart.ibi ſingu.in l.cum poſtulaſſem.in princ.ff.de damno infecto.Et ratio colligitur ꝭ.q officium iudicis nullam præſupponit obligationem,& vbi nulla eſt obligatio , nulla eſt petitio , & vbi non eſt petitio non eſt mora lege ſi pupillus.ff. de verborum obligationi.l.lecta.ante fin.ſi certum petatur. ¶ Item ex præmiſſis infertur,ſecundum Bart.in dicta.
65 l.j. † quòd officium iudicis debet miſericorditer implorari:vt dixit glo.no.in rub.ff.de interrog.act.quia illud,quod pars petit,ſibi non debetur,ſed iudex officio ſuo poteſt ſua gratia,& miſericordia facere quòd illud
66 ſibi detur. ¶ Subdit tamen Bar.no.vbi ſ. † q ſi iudex denegaret tale officium,aliquãdo diceretur inferre iniuriam parti l.j.§.permittitur.& ibi Bartol.ff.de aqua

quotid.

quoti.& æſtiua.in,tantum quòd poſsit appellari.l.j.C.
ſi ſæpius in integ.reſti.fuerit poſtula.licet Nico.de Ne-
ap.hîc poſt nonnullos antiquos,quos ipſe refert,teneat
contrarium,ſcilicet quod non poſsit appellari:& male.
Quod vltimum limitate ſingulariter ſecundum Inno.
in c.fi.extra de ferijs.quæ Ang.refert hîc:niſi illud relin
quatur in mero arbitrio iudicis:quia tunc denegando
non diceretur grauare partem,ita quòd poſſet appella
re:imò nec iudex teneretur in ſyndicatu,quod dictum
eſt ſingulariter notandum, ſecundum Angel.de Aret.
hîc ad ſtatuta aliquid remittentia in mero arbitrio iu-
dicis.Ad quod dictum Inn.videte Bal.in l.nec quicquá.
§.vbi decretum.col.iiij.ver.quo ad primum.ff.de offi.
procon.& leg.& per Bal.in c.j.in vij.col.de mili.vaſal.
qui contu.eſt.in vſi.feu.vbi declarat valde no.illud di-
ctum Innoc.procedere,quando iudex parum læderet
a partem:ſecus ſi nimis. Videte etiam [a] ✱Paul.de Caſt.in
l.videamus.§.pen.per illum textum.ff.de in lit.iurand.
67 ¶ † An autem in officio iudicis implorando ſit neceſ-
ſarius libellus:glo.ſunt variæ. Videte Bar.qui eas refert
& notabiliter diſtinguit in d.§.vbi decretum.in ij.col.
per Bar.aliquid in l.iiij.§.hoc autem iudicium.in vj.&
vij.q.ff.de dam.infec.per Bar.in repe.l.creditores.in vl-
ti.quæſtione.C.de pig.per Bar.in l.j.§.fi.ff.de var.& ex
traor.cog.& Bar.in l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimplici-
ter.in viij.col.ff.ex quibus cauſ.ma.per Bal.plenè in re-
pe.l.incerti.in pen.col.C.de interdi.& Bal.in authen.of
feratur.C.de lit.conte.& Bal.in d.l.j.ff.de iuriſdi. omni.
iudi.& ibi plenè per Cyn.in pen.q.& Bal.in l.j.ad fi.C.
de eden.per do.Anto.de Butr.& alios in d.c.fi.extra de
68 offic.iudi.¶ † An autem ſit neceſſaria lit.conteſtatio,
ponit Bar.in d.§.ſed quod ſimpliciter.in viij.col.& do.
Anto.de Butr.poſt Inno.in c.quoniam frequenter.§.
ſunt & alij.extra vt lit.non conte. ¶ Glo.in ver.in iudi
cio.enumerat tria genera perſonarum, quæ poſſunt à
priuato propria authoritate capi. Addite text. ponen-
tem alias perſonas in l.j.C.vbi quis de curia.vel cohor.
b & ibi dicit generaliter [b] ✱Bal.per illú tex.quòd omnes
homines,qui pertinent ad obediétiam perpetuam,poſ
ſunt authoritate propria capi,& debent ad obedientiá
reduci. Vnde,ſecundum eum,ſi monachus aufugit à
monaſterio, & frater à religione, vel vxor à viro, po-
teſt authoritate propria capi. Et ſi non eſt de monaſte-
rio,quomodo poteſt authoritate propria reduci?Sed ſi
eſt,quomodo,quia negat ſe teneri ad obedientiam, vel
negat ſe vxorem:tunc debet præſentari iudici,qui pro-
cedet ſecundum tenorem illius l.j.C.vbi quis de cur.&
l.j.C.vbi cauſa ſtatus.Et ita dicit de facto ſeruari per re
ligioſos cótra eorum apoſtatas. Et multos,qui poſſunt
propria authoritate capi,ponunt Spec.& Ioan.And.in
addi.in titu.de accu.in iij.parte.§.j.ver.hoc tamen fal-
lit in quibuſdam.Et videte Barto.in l.ſacrilegij.§.cum
c eo. [c] ✱ aliâs incipit ille §.idem Labeo.ff.ad legé Iul.pe-
cul.& latè Imo.poſt domi.Anto.de But.in c.lator.ex-
tra de pigno.& Bart.no.in l.generali.C.de decur.lib.x.
vbi no.vult per illum tex.quòd quilibet poſsit propria
authoritate capere homicidas,& alios malefactores.Et
generaliter,ſecundum eum,quando cauſa eſt publica,
ſicut quilibet admittitur ad agendum,ita ad capiendú
propria authoritate.In eadem gl.ibi.C.quando lic.ſe ſi
69 ne iudic.vindi.vult gl.† quòd licitum ſit capere furem
d diurnum,& nocturnum. [d] Vos dicite quòd etiam li-
citum eſt occidere.Ita dicit tex.in d.l.iiij.§.j.& text.in
l.furem.ff.ad legem.Cor.de ſica. ¶ Limitabis tamen
hoc eſſe verum,quando imminet periculum perditio-
nis magnę rei,ſecus ſi rei vilis.Ita eſt tex.no.in l.ſi ex pla

a ✱ Vide aliqua ad hoc per Iaſ. in §. præterea.co. iiij.in eo. tit. Sardus.

b ✱ Vide omnino Bald. quia clarius loquutur,quá faciat Iaſo. Sardus.

c ✱Aliâs incipit l.cum eo. & non eſt.§. Sardus.

d ¶Et nocturnum. Adde Fel.in c.ij.de homicid.vbi plenè.& Frã. Are.in l.j.C. quando licet vni. vbi etiã ꝙ fur nocturnus, ſi recognoſcatur occidi non,ſed capi pôt, dũ modo repræſentetur iudici infra viginti horas.

gis.§.tabernarius.ff.ad leg.aquil.vbi habetis quòd non
eſt licitum verberare.Et dicitur res vilis,quando eſt in
e fra duos aureos: [e] quia ſi pro re vili parcitur famæ ho-
minis.l.ſi oleum.§.fi.& l.ſeq.ff.de dolo.quantò magis
pro re vili parcendum eſt vitæ hominis:vt eſt tex. no.
in l.ſi adulterium cum inceſtu.§.liberto.ff.ad legem Iu
li.de adul.ſecundum egregium.& ſummæ ſubtilitatis
doc.Bononien.do.Matthe.de Matheſ.in ſuis not.dictis
in no.cxlij. Et licet glo.hîc non diſtinguat inter furem
nocturnum & diurnum, vos tamen dicite,quòd inter
eos magna eſt differentia:vt not.diſtinguit text.in c.ſi
perfodiens.extra de homi.& glo.& ibi no.Bar.in d.l.fu
rem.& gl.& Bal.in l.ſi vt allegas.C.de ſica.& ibi videte
vtrunq; Sali.Richar.& Bart.eius nepotem patruelem.
70 ¶ Item aduerte † quòd quamuis ſit licitum capere de-
bitorem propria authoritate,tamen non eſt licitum il-
lum retinere,niſi per viginti horas:aliâs ſi vltra retinea
tur,dicitur retinens committere priuatum carcerem.
Ita Bar.per illum tex.in l.capite quinto.ff.ad legem Iul.
71 de adulte.Bal.in auth.imò.C.de actio.& obli. ¶ † Item
aduerte quòd capiens furem propria authoritate,& il-
lum ducens ad iudicem perdit commodum pœnæ le-
galis,ſcilicet dupli,vel quadrupli. Textus eſt not.qui,ſe-
cundum Bar.ibi eſt ſing.& non habetur alibi in l.inter
dum.la ij.§.qui furem.ff.de fur.Secus enim eſſet,ſi quis
caperet rem à fure propria authoritate:quia tunc non
perderet commodum pœnæ legalis, ſcilicet dupli,vel
72 quadrupli.tex.eſt no.l.qui vas.in princi.ff.de fur. ¶ † In
ea.gl.ad fi.vult gl. licitum eſſe creditori propria autho-
f ritate capere debitorem ſuum fugientem. [f] Et quia
hæc materia eſt multùm vtilis,frequens, & quotidiana
ideo illam opportunè,& plenius,quàm cæteri, attingá
iuxta morem Iuriſconſulti in l.legaui.in prin.ff.de libe.
leg.Hanc ergo gl.in vlti.parte reputat Bal.hîc eſſe ſin-
gularem,ſed habet conſociam in c.j.§.j.in verbo Pote
ſtatem.de pace iura.fir.in vſi.feud.quam allegat Bar. in
d.l.ait prætor.§.ſi debitorem.Ego addo aliam,quæ nó
allegatur in communi in §.neceſsitatem.in ver. detine
re.in authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.col.ij. Dicit ta-
men Dyn.hîc,quòd §.ſi debitorem. allegatus per glo.
non probat id,ad quod eum allegat glo.quia ibi dicitur
73 † quòd licitum eſt creditori capere rem ſuam à debi-
tore fugiente:non autem dicit quòd ſit licitum capere
perſonam ipſius debitoris.Quicquid ſit,tenete gl.hîc,
quam tenet Bar.in dicto §.ſi debitorem.& Bal.& An-
gel.de Aretio hîc:licet Bal.in d.c.j.§.j. diſtinguat,vt ibi
per eum.Et pro hac gl.bene facit tex.in l.generali.& ibi
Bar.C.de decu.lib.x.& tex.in l.j.& ibi Bart.C.vbi quis
de curia.vel cohor.& tex.in d.c.j.§.j.& in d.§.neceſsi-
74 tatem.Intelligite tamen hanc glo.vt procedat,† quan-
do non poteſt haberi copia iudicis:quia tunc propter
imminens periculum fugæ poteſt quis ſibi ius dicere
propria authoritate.Et ita eſt tex.in d.l.generali.& ibi
Bar.ita declarat,& Bal.poſt Azo.in d.l.j.C.vbi quis de
cur.& gl.in ij.ſol.in d.§.ſi debitorem. ¶ Et circa hanc
materiam dixit valde no.Bal.in authent.ſed omnino.
75 C.ne vxor pro mari.ix.col.ver.venio ad miniſtros.† ꝙ
ſi creditor fugientem vulnerauit,& ſic cepit,& præſen
tauit iudici,quòd debet relaxari. Et ſenſit Bald.ibi alle-
gando l.extat.ff.quod me.cau.quòd creditor perdat ius
ſuum.Quod tamen vltimum limitat pulchrè ipſemet
76 Bal.in l.ſi vt allegas.C.ad leg.Cor.de ſica.niſi † debitor
fugiens defendat ſe telo:quia tunc,ſecundum eú,etiam
ſi occidatur,hoc ſit impunè:quia ſit ratione rerũ, quæ
aliâs non eſſent ſaluæ creditori.Facit quod in ſimili no.
Bar.in l.ſi ſeruus.per illum text.C.de his,qui ad eccle.

e ¶Duos aureos. Et hoc idé tenet Felì.in d.c.ij. de homici.in medio.j.col.

f ¶ Fugienté. Vide Fran. Areti in l.ij. C.de ſer.fug. & Fel.in c.ij. de homici.in prin.j.col.& in c.j.vj.col. verſi. quinta cóclusio.circa prin. ver. de iudi.

confu. Dixit etiam iuxta prædicta no. Bal. in l. j. in vlti-
77 mis verbis. de actio. & obli. † quòd omnis debitor fugi-
tiuus poteſt capi etiam ante diem. allega. l. quæſitum. ff.
de pig. ¶ Item aduerte quòd debitor fugiens poteſt ca
pi nedum die feriata ob neceſsitatem hominum, quia
hoc eſt expeditum per c. fi. extra de iudi. imò etiam die
feriata in honorem Dei, ſecundum Bar. in d. §. ſi debi-
torem. Nam tũc poterit capi per creditorem ad hunc
finem, vt ducatur ad iudicem, non vt iudex cognoſcat
ſed vt debitor caueat de ſtando in iudicio. Alleg. Bart.
gl. in l. dies feſtos. quæ eſt fi. C. de fer. in ver. fideiuſsionis.
& ibi hoc idem dicit Bar. & hoc tenent Bal. & Ang. de
Are. hîc faciunt quę no. Bar. in l. diuos. ff. de fer. & quod
78 no. Bal. in l. iij C. de epiſco. audien. ¶ † Aduerte etiam
quòd nedum creditor poteſt capere debitorem fugien
tem propria authoritate, vt dictum eſt, imò etiam pro
curator eius. Ita pondero eſſe glo. iuncto tex. quem ad
hoc puto ſingu. in d. l. j. C. vbi quis de cur. vel cohor. in
gl. paruula. in verbo, ab his. vt ibi vide per Ang. Et dum
ſuprà dixi ſecundum Dyn. hîc ita intelligentem d. §. ſi
79 debitorem. † quòd licitũ eſt creditori capere rem pro-
pria authoritate à debitore fugiente. Addite quòd imò
etiam liceret, etiam ſi debitor non fugeret, ſed eſſet ſu-
ſpectus de fuga. Ita eſt gl. no. & ibi doc. in l. quæſitum. in
verbo, intereſt. ff. de pigno. & gl. in l. pe. in ver. præſida-
lem. C. de pig. act. Et dicit Bald. in l. ſi quis in tantam. in
vij. q. C. vnde vi. ſufficere, ſi debitor erat in præparatio-
80 ne fugæ, licet non eſſet in actu fugiendi. † Et facit, quia
propter ſuſpicionem fugæ poteſt interdici bonis debi-
toris, & alienationi rerum immobilium, & fieri ſeque-
ſtratio rerum mobilium. Ita eſt tex. no. in l. de pollicita-
tionibus. & ibi Bar. pulchrè per illum tex. ff. de polli. &
illum tex. reputat ſin. Bal. in l. per diuerſas. in ix. q. C. mã
da. & addite Bal. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ad fi. ff. qui ſatiſd.
81 cog. ¶ † Et an ſi creditor propria authoritate accipiat
pecuniam à debitore fugiente, an incontinenti domi-
nium illius pecuniæ ſibi acquiratur, an verò neceſſe ha
beat illam conſignare iudici, vel ſaltem ſibi notificare:
ponit Bald. in rubri. de reuo. his, quæ in frau. cred. in ij.
col. & ibi tenet quòd ſic. De quo etiam per Sali. in l. pe.
eiuſdem tit. ¶ Vltimò circa prædicta ſuccedit no. quæ-
82 ſtio, & quotidiana. † Creditor vadit ad iudicem, & di-
cit ſe habere debitorem ſuſpectum de fuga, vel fugiti-
uum, vel qui ſtatim vult fugere: an iudex debeat ſibi cõ
cedere familiam pro illo debitore capiendo? Dyn. Bal.
& Ange. de Are. hîc, & Bar. in d. §. ſi debitorem. conclu
dunt diſtinguendo, quòd aut actor iuſtè timet: quia vi
det indicia, ſeu præparamenta fugæ: & tunc conceden-
da ſit licentia capiendi, etiã per familiam: aliâs ſecus. Et
allegat per Bar. ad hoc l. hoc autem. in prin. ff. ſi cui pluſ
quam per leg. Fal. & l. ij. in prin. ff. ſol. mat. & d. l. ſi fide-
iuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſd. cog. Sed Bal. in d. rub. C. de reuo.
his, quę in frau. cre. in iij. col. dicit quòd Bar. non allegat
ad hoc aliquam bonam legem, ſed ſecundum eum, po-
teſt allegari l. quæſitum. ff. de pigno. ¶ Prædictam con-
cluſionem limitat ipſe Bar. in d. §. ſi debitorem. eſſe ve
rum, ſi noua cauſa iuſti timoris ſuperueniat poſt debi-
a tum contractum:[a] alioqui eſt ſecus, ſi illa cauſa ſuberat
tempore contracti debiti. Allegat l. ſi creditores. ff. de
periu. cre. & ibi hoc idem dicit Bar. alleg. etiam l. qui bo
na. §. de illo. ff. de dam. infec. & ibi etiam hoc idem dicit
Bar. alleg. etiam l. ſi is à quo. §. fi. cum l. ſeq. ff. vt in poſ.
leg. ibi etiam hoc idem dicit Bart. & idem dicit Bart. in
l. fi. per illum tex. C. de ſpon. & idem Bar. in l. quęſitum
ſuprà de pigno. & Bar. & Bal. in l. fi. C. de fer. & Angel.
latè in repe. l. nemo carcerem. C. de exac. tri. lib. x. etiam

a ¶ Contractum. Vide omnino Paulus de Caſt. in conſi. xxxviij.

Ange. latè in l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſ. cog. Dixit tamen
no. Bal. in d. rubri. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. in iij.
83 col. in verſi. ſed vlterius quæro incidenter, † quòd ſi ali
quis contrahat cum aduena, & ſic cum eo, quem ſcire
debet receſſurum, quòd licet nulla cauſa ſuperueniat
poſt debitum contractum, quòd tamen eum receden-
tem non facta ſatisfactione poterit propria authoritate
capere. quod bene nota ad limitationem prędictorum.
Et per dictam limitationem Bar. de qua dicebat multũ
no. Bal. in d. l. ſi ab arbitro. reprobari practicam aduo-
84 catorum, † qui faciunt debitorem capi pro ſuſpecto, &
non faciunt fidem iudici, ſaltem per duos teſtes, quòd
tempore contractæ obligationis iſte debitor fuerat lo-
cuples & idoneus, & quòd poſteà mutauerit conditio-
nem in peius: quia talis captura nihil penitus valet, &
propterea dicit referens eum. Ange. de Aret. hîc, quòd
fecit deſtrui mille capturas debitorum. De quo dicite
vt ibi per eum: de quo etiam per eundem Ang. in d. re-
pe. l. nemo carcerem. & per Bald. in l. quod euitandi. ad
fin. C. de condi. ob turp. cau. & per Bal. in l. apertiſsimi.
85 ad fi. C. de iud. vbi dixit no. Bal. † quòd iudices non de-
bent concedere licentiam capiendi debitores, etiam ſi
appareat eos eſſe ſuſpectos de fuga, niſi debitum ſit li-
quidum, & certum. Et hanc practicam multùm com-
mendat Ange. de Are. hîc. Imò fortiùs viſus eſt dicere,
& fortè non male, egregius, & ſummè ſubtilis doctor
Bono. domi. Matth. de Matthe. in trac. ſuo de carcere.
quòd creditor allegans debitorem ſuum ſuſpectum de
fuga, & ideo peti familiam à iudice pro eo capiendo, quòd
debet ſummariè oſtendere iudici inſtrumentum publi
cum debiti: aliâs niſi per publicum inſtrumẽtum oſten
dat de debito, non debet ſibi concedi familia. Motus,
86 quia ſi † ſequeſtrum, quod petitur fieri propter timo-
rem fugæ, non poteſt fieri, niſi oſtendatur inſtrumen-
tum publicum debiti, vt eſt tex. valde no. in l. iubemus.
§. ſi qua. & ibi Bart. C. de erog. mil. anno. lib. xij. & text.
b in l. litibus. & ibi Bar. ad fin. C. de agri. & cen. lib. xj.[b] *
certè quantò minùs poterit fieri captura perſonæ, quę
eſt grauior, niſi debitum appareat per publicum inſtru
mentum. quod dictum perpetuò nota, quia nouum &
ſingulare. ¶ Ad iſta etiam ibi videte Bal. no. in l. ſi pro
87 ea. in princ. C. man. vbi quærit, † quid ſi tempore con-
tractus debitor coeperat dilapidare, nõ tamen tantum
dilapidauerit, quin adhuc eſſet idoneus, poſteà coepit
adhuc fortius dilapidare, & conditionem ſuam deterio
rare: an poterit capi vt ſuſpectus. Et concludit quòd ſic,
per illum tex. & ibi videte per eum: vbi etiam dicit quòd
non omnis dilapidatio facit debitorem eſſe ſuſpectum.
Et alibi dicit no. idem Bal. in authẽ. ſed iam neceſſe. C.
de dona. ante nup. quòd prædicta non procedunt in de
bito modico, adeò quòd poſteà propter ſuſpicionem fu
gæ ſuperuenientem poſsit ſuſpectus capi, & incarcera-
ri, per id, quod no. gl. inſpecta tamen qualitate perſonę:
vt ibi per eum. ¶ Limitat etiam prædicta multùm ſin
gu. excellentiſsimus inter Moder. Paul. de Caſt. in l. etiã.
88 §. j. ff. ſol. mat. vt non procedant, † quãdo debitor tem
pore debiti contracti non eſſet ſoluendo, & tamen do-
lo aſſerens ſe eſſe idoneum, induxit creditorem ſuum
ad contrahendum ſecum: quia iſto caſu poterit capi,
etiam dato quòd conditionem ſuam poſteà non dete-
riorauerit. Alleg. in ſimili bonum tex. quem reputat ſin
c gu. in l. pe. §. fi. ff. de iur. dot.[c] * ¶ Subdit etiam Bar. in
d. §. ſi debitorem. quòd de illa noua cauſa ſuſpicionis
89 poterit iudex cognoſcere, etiam parte abſente: † quia
capere perſonam eſt realis citatio: & cognitio realis ci-
tationis, & etiam eius commiſsio poſſunt fieri, etiam
parte

b * Adde quòd doctrinã Barto. in d. l. iubemus. & in d. l. litibus. cõmuniter reprobant docto. Io. an. de pla. in d. l. iubemus. dom. Abb. in c. ij. ad fin. extrà de ſeq. poſſe. & fruct. do. Alex. & idẽ Iaſ. ſibi contrarius in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſd. cogan. Franc. curti. in tractatu ſequeſtrorum. col. vj. quamuis Bal. in c. olim ex literis extrà de reſcrip. teneat cum Bar. ſed verior videtur opinio cõmunis: vt in locis. ſ. alleg. Carcaſſona Cardus.

c * Adde pro hac deciſione Paul. Caſtren. illud facere, quia iſte ex mendacio ſuo venit puniendus, ar. authen. item poſſeſſor & quod ibi Bartol. C. qui poti. in pig. haben. & l. rem alienã. ff. de pigno. actio. facit text. in l. qui cum ſe. ff. de re iudi. caſus videtur literalis in l. ſed & ſi §. interdum. vbi bon⁹ tex. ff. quod cum eo Carcaſſona Sardus.

parte abſente.l.ſed & interpellatur.§.j.ff.de arbit.& l. diem proferre in princi.in eo.titu.& cum Bart.tranſit ſimpliciter Bal.hic. Addite Bal.etiam idem tenentem in l.ij.circa prin.C.de ſer.fug.& Bal.in l.ſi quis curialis. C.de epiſ.& cle. Et quòd in hac fide, quæ fit iudici, non requiratur citatio partis, tenet Bal.in l.conſentaneum. iiij.vel v.col.C.quomodo, & quando iud.& Bal.in l.creditor, qui non idoneum pignus. ff.ſi cert. pet. & tenet Bal.in d.l.fideiuſſor.§.fi.ff.qui ſatiſd.cog.ea ratione, ne fuga inſtruatur:& quia contra fugaces proceditur ordine iuris non ſeruato, per d.§.ſi debitorem. Idem tenet Bal.in l.ſed ſi hac.§.prætor.ff.de in ius vo.vbi vult quòd in hac cauſæ cognitione, quæ fit pro concedenda licentia capiendi debitorem, non requiratur citatio ipſius debitoris. Et quòd non requiratur citatio, facit notabile, & magiſtrale verbum Inno.in c.ſignificauit. extra de teſti.& in c.olim cauſam.extra de teſti.ſpo.vbi no.inquit quòd licet aliâs requireretur partis præſentia tamen vbi periculum eſt in mora, vt in terminis noſtris, ſemper poteſt procedi parte abſente. ¶ Accedat quod multum no.voluit Fran.Zaba.Car.Flo.in c.cùm non ab homine.extra de iud. Nam clarum eſt quòd ad
90 hoc † vt iudex poſsit aliquem facere detinere perſonaliter, deberet priùs diſcutere, & cognoſcere an iſte debitor ſit idoneus, & ſoluendo, iuxta glo.no in l.iij.§.tutores.in ver.vinculis.& ibi Bar.ff.de ſuſpe.tuto. & Bal.in l.ij C.qui bo.ce.poſ. Voluit certè ipſe dominus Card.quòd iudex poterit cognoſcere non eſſe idoneum, vel non ſoluendo, etiam eo non citato. Quod eſt not.verbum. Et idem tenet do.Abb.Panor.in d.c.cùm non ab ho-
91 mine.in x.col.in fi. ¶ † An autem creditor poſsit probare ſuſpicionem fugæ per ſolú ſuum ſacramentum.[a] Ioan.de Imo.in l.ij.in fi.prin.ff.ſol.mat.tenet quòd ſic. Nam ibi dicit quòd ad probandum debitorem ſuſpectum de fuga, adeò vt poſsit capi, quòd ſufficit iuramentum creditoris. Et idem tenet Angel.in d.repe.l.nemo carcerem.& Lud.Rom.in d.l.ſi fideiuſſor.§.fin.ff. qui ſatiſda.cog.facit quod voluit Sal.in l.vnica.C.de prohi.ſe.pue.pecu.vbi voluit quòd reum eſſe ſuſpectum, vel nó poſsidere immobilia, ſtetur iuramento actoris:quia tractatur de modico præiudicio. arg.l.theſaurus. ff.ad exhi. Vos breuius tenete contrarium:& contrarium tenet Bal in l.aperte ſiuum.in vlti.quæſtio.C.de iudi.& ibi etiam Angel.vbi dicunt quòd ſi volo facere capi aliquem tanquàm ſuſpectum, non ſufficit iuramentum:
92 † ſed debet allegari cauſa, puta quòd ſit vagabundus, forenſis, vel non poſsidens immobilia. Et ibi ſubdit Bald. quòd illis cauſis ſummatim probatis, tunc ſufficeret iuramentum:aliâs non. Et ideo, ſecundum eundem Bal. ibi, iudex debet eſſe cautus ad interrogandum de cauſæ qualitate, & de cauſa ſuſpitionis: & ſi ſint veriſimiles cauſæ, debet procedere ad capturam. Pro hac parte bene facit tex.in l.qui bona.§.qui damni.ff.de dam.infec. per quem tex.dixerunt ibi ipſimet Ange.& Imo.pone quòd iuraui aliquem eſſe ſuſpectum, & fugitiuum, vt conſequar familiam pro capiendo illum, non debet iudex indiſtinctè credere:imò debet inueſtigare coniecturas & veriſimilia. Et idem etiam tenet Bal.in d.l.creditor.ff.ſi certum petatur.& ſentit Angel.in dicta.l.ſi ab arbitro. Et firmat expreſsè Ange.de Are.hîc, qui di-
93 cit † quòd ſuſpicio fugæ debebit probari per duos teſtes idoneos, cùm tractetur de magno præiudicio, ſcilicet de verecundia perſonæ in capiendo dicta.l.iij.§.tutores.ff.de ſuſpe.tuto. Et pro hac parte bene facit quod notat Bal.in l.conſentaneum.in vj.notab.C.quomodo
94 & quand.iud. Item adde prædictis, † quòd creditor habens pignus, non poteſt iurare debitorem ſuſpectum de fuga, & capi facere:cùm pignus in dubio præſumatur idoneum:vt eſt glo.no.in l.ij.in verbo, redigere.C. de pigno. Ita dicit no. Bald.in l.creditor, qui non idone-
95 um.ff.ſi cert.peta. ¶ † An autem debitor captus ratione ſuſpicionis fugæ poſsit opponere de incompetentia judicis, & ſic dicere capturam nullam, tanquàm factam per iudicem incompetentem. Ludo.ro.tenet quòd nó in l.de pupillo §.meminiſſe.ff.de ope.noui nun. per aliqua fundamenta, de quibus ibi per eum. Et idem tenet Ludo.in l.ij.ff.de iuriſdi.om.iudi.& in conſi. ccxlj.incip.vnum eſt, quòd ſubſtantialiter obijcitur, &c. & ibi dicit quòd iſta fuit mirabilis, & ſingularis deciſio Petr. de Ancha.in conſi.clxxxiij per pulchras rationes, quas ſibi adſcribit Ludo.in locis præalleg. Adde quòd illud conſilium Petr.de Anchara aliâs eſt. clxxxij.& incipit, in Chriſti nomine, præmittendum. Tu vide Alexand. Imo.in d.l.ij.col.iij.ff.de iuriſdi.omni.iudi.aliter tenentem, & reſpondentem fundamentis Ludo. Dic vt ibi per eum.& vide etiam Bal.in l.generali. C.de decurio. libro.x.& bene facit quod dicam in ſequen. ¶ An autem iudex laicus poſsit facere capi clericum debitorem
96 qui eſt ſuſpectus de fuga, † & creditor met poſsit perſonam eccleſiaſticam ſuſpectam de fuga propria authoritate capere:vide de iſtis latè do.Abb.Panor. poſt antiquos alios doc.ibi per eum relatos in c.cùm non ab ho-
97 mine.de iudi. ¶ † An autem in caſu fugæ poſsit creditor propria authoritate citare verbaliter debitorem quo ad effectum præueniendi iuriſdictionem, iuxta c. propoſuiſti.de foro compe.& l.ſi quis poſteà.ff.de iudi. vide dom.Abba.Panor.poſt do. Anto.de But.in c.j in xvij.col.de iudi. ¶ Gl.fi.in ver.debetur.habet duas partes principales. In prima declarat ad cuius differentiam ſit poſitum verbum debetur, in diffinitione. In ſecunda opp.Secunda ibi:ſed certe quandoq; ago. Illa prima ſubdiuiditur in duas particulas, prout duobus modis reſpondet, ad cuius differentiam ſit poſitum verbum, Debetur.Secunda ibi:vel ponuntur hæc verba ad differentiam. ¶ In eadem gl.ibi:ſed in ſtricta ſignificatio-
98 ne.vult glo.noſtra † quòd ille, qui tenetur reali actione ſtrictè non dicatur debitor,[b] ſed largo modo. Et idem etiam dixit glo.in l.creditores.ff.de verb. ſigni.& Bald. in l.pe.C.quod cum eo & Bal.in l.fin.C.de compen.& Bal.in l.fin.in ij.col.C.de bo.authen.iud.poſ. ¶ Et hæc
99 gl.ſecundum Bal hîc faceret † ad ſtatutum diſponens quòd ſi aliquis fuerit negligens ad petendum ſibi debitum ſpatio decem annorum, quòd poſteà petere non poſsit:quod cùm hoc ſtatutum ſit odioſum, non intel-
c ligitur procedere,[c] vbi agitur actione reali, in qua quis propriè non petit ſibi debitum:& ſic ſtatutum intelligitur in propria, & ſtricta ſignificatione. Et cum Bal.tranſit ſimpliciter Ange.de Are hîc, qui ad idem ponderat glo noſtram in verbo, illius. Tamen groſsè dici poteſt,
100 quòd in ſtatutis groſſa interpretatio † non eſt iumenda, allega.l.quicquid adſtringendæ.ff.de verbo.oblig.& l.iij. §.hæc verba.ff.de neg.geſt. Putarem tamen ante omnia inueſtigandum eſſe, an tale ſtatutum valeat necne. Et reperio quòd Bar.in repe.l.omnes populi.ff.de iuſti.
101 & iur.in iij.quæſtione prin.ver.eccle. † aliud dicit ſtatutum, quòd qui per decem anno.& ibi expreſsè tenet tale ſtatutum non valere.& idem tenet do.Anto.de But. in c.fi.extra de præſcrip.& Ioan.And.in Nouella, in c. ij.de excep.lib.vj.licet contrarium teneat ipſemet Bar. contra morem ſuum ſibi contrarius in l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſucap.& ſentit Bart.in l.cùm notiſsimi.in princip.C.de præſcrip.triginta anno.& idem Barto.in

a ¶ Sacramentũ. Vide Lanfran.in repe.ſua c.quoniã cõtra.in ver.recuſat onero de pba.vbi no per eum habes materiam.

b ¶ Debitor. qui dicatur propriè debitor, vide do. Ale.de Imo. in conſi x j. in ij.co.in ij. parte. & in conſ.ij.in vj. col.in iij parte.vbi ponit quid ſi ſit in die vel ſub cõditione, & an ſit nata actio & obligatio & qualiter differat verbum Debitor, & verbo obligatus vide per eũ in cõſi.lxiiij. in ij parte.

c ¶ Procedere. An & quãdo procedat vide Feli.in c.ſi.circa medium iij. col. de præſcrip. & quod ibidem dixi in apoſtil.

l.ſi is,cui.§.flauius.ff.de ſolu.& idem Bar.in l.legaui.ff.
de lib.leg.Et quòd tale ſtatutũ valeat,allego vobis gl.in
terminis notabilem expreſsè ita tenentem in c.porrò.
in verbo, per refutationem.qualiter feud.olim poter.
alie.in vſi.feu.vbi tenet glo.arg.illius text.valere ſtatu-
tum ciuitatis Vicentiæ diſponens,quòd ſi creditor di-
ſtulerit per annum & diem ius ſuum petere,quòd po-
ſteà non audiatur.Et illam glo.approbat ibi Bald.& di-
cit eam menti tenendam.& idem tenet ibi Bald.in au-
then.& hic.C.de na.lib.Angel.in l.ij.ff.de vſufru.ea re.
quæ vſu conſu.Præſuppoſita ergo validitate ſuprà ſcri
pti ſtatuti,tenerem idem quod Bal.& Angel.de Areti.
hîc in terminis prędicti ſtatuti:& vltra allegata per eos
allego glo.not.iuncto tex.in lege Aurelius.§.Mæuia.in
verbo Pupillæ.ff.de lib.leg.quam alibi reputat ſingul.
Bald.in l.cùm neceſsitatem.C.de fideicommiſ. Et per
101 eam no.decidit ✝,quòd ſi teſtator legat liberationem
omnibus debitoribus ſuis,non intelligeretur legata li-
beratio his,qui poſsident res teſtatoris:& conſequenter
his,qui ſunt debitores, & obligati actione reali. Dicit
etiam alibi Bald. per dict.§.Mæuia. & per gloſ.in l.pa-
103 ctum.in xij.quæſtione.C.de colla.✝ quòd ſi ſoror fa-
cit generalem refutationẽ fratribus de omni eo, quod
ſibi debetur,quòd iſta remiſsio non extendetur ad res,
quas ſoror poteſt vendicare:& conſequenter ad debita
actione reali.Si ergo in vltimis voluntatibus,in quibus
fit larga interpretatio, appellatione debitoris non ve-
nit debitor,qui tenetur actione reali: quantò minùs ve
niet in ſtatutis,in quibus fit ſtricta interpretatio dictę l.
quicquid adſtringendæ.cum ibi traditis per doc. ¶ In
ea.glo.ibi:ſuprà de leg.§.ſed ſi rem.Gloſſ.videtur tan-
dem inclinare quòd hîc ſolum diffiniatur perſonalis
actio,& non realis.Et idem tenuit gloſſ.in l.nihil aliud.
in verbo debeatur,de act.& obli.& ſequitur Petrus de
Bellap.hoc verum:quia iſtud ſatis diſputatur in gl.cu-
ius argumentis relatis,doc.parum aliud addunt verius
104 vos tenete contrarium,quòd imò hîc vtraque ✝ actio
diffiniatur,tam realis, quàm perſonalis: & hoc tenent
communiter doct. hîc:quia cùm hîc diffiniatur actio
in genere,ſi non comprehenderetur actio realis, ſeque
105 retur quòd non eſſet actio, ✝ quia cui non competit
diffinitio,nec diffinitum.l.prima.§. Labeo.cum glo.ff.
de do.Eſt tamen clarum quòd actio realis eſt actio:vt
infrà eodem.§.primo.ergo de neceſsitate habemus di-
cere in hac diffinitione comprehẽdi realem actionem.
Sum modò in ſecunda parte principali gloſſ.ibi:ſed cer
tè,quam ſubdiuido in quinq; particulas, prout quinq;
oppoſitiones format contra tex.noſtrum. Secunda ibi:
item oppo.de populari actione. Tertia ibi:item oppo.
de actione iniuriarum.Quarta ibi:item oppo.de hære-
dita.peti.Quinta ibi:item oppo.de actionibus,quas in-
tendunt.¶ In ead.gloſſ.ibi lege fideiuſſor.§.fideiuſſor.
Hæc ſolu.ſecundum docto.hîc non poteſt procedere
ad materiam textus noſtri,in qua illud videtur deberi,
quod via actionis debetur. Sed debitum naturale non
debetur via actionis.cùm ex obligatione naturali ſola
non oriatur.Ergo debitum pacto nudo non poteſt di-
ci debitum eo modo,quo capitur debitum in caſu tex
tus noſtri.¶ In eadem glo.ibi: ſed prætextu eius conſe-
quitur etiam,quòd nudo pacto debetur.Hæc ſolu.glo.
declarata vt infra ſubijciam, continet meram verita-
tem.In hac ſolu. vult gloſſ.quòd in dicta lege ſi pacto,
quo pœnam.agatur ad id,quod verè debetur,& ſic ad
pœnam:ſed eius pretextu conſequetur etiam quod nu
do pacto conuenit.Et ſi diceres,prout dicebat hîc Ioan
nes Fab.cui hanc ſol.impugnat,quòd hæc ſol.non eua-
cuat contrarium.nam ibi conſequitur via actionis id,
quod ſibi non debetur: quia ibi conſequitur conuen-
tum pacto nudo,quod in propoſito noſtro non eſt de-
bitum,vt proximè dixi. Reſpondeo ſuſtinendo gloſſ.
quòd ibi nõ conſequitur conuentum nudo pacto per
viam actionis,quia ad id non eſt actum:ſed conſequi-
tur eo,quia eſt in facultate rei conuenti vel ſeruare pa-
cta conuenta,vel ſoluere pœnam:vt ibi dicit tex. Non
ergo illud conuentum conſequitur virtute actionis,
ſed propter electionem, quam ibi habebat reus: & ſic
via actionis non conſequitur id,quod non eſt ſibi debi
tum.Et hanc puto fuiſſe mentem glo.noſtræ in hac ſo
lu.Et ita hæc ſolu.gloſſ.per hunc modum declarata,&
defenſata, optimè procederet,quam tenete,reiectis a-
lijs ſol.doct.hîc:vt Ioannes Fab. & Nicol.de Neap.hîc.
Et iuxta iſta Angelus de Aret.hîc multùm extrauagan
ter aggreditur illam ſummam difficultatem illius legis
ſi pacto,quo pœnam.& non reſpondet illi legi,ſcilicet
quomodo poſsit ibi agi ex ſtipulatione pœnali:cùm ibi
non potuerit mora præcedere,eò quia ex conuentio-
ne nuda procedentia agi non potuit:ergo nec mora cõ
mitti:& conſequenter nec pœna.Quæ difficultas tan-
gitur per Barto.& alios in ſuis locis: vt per Bar.& doc.
omnes in lege ſi pacto,quo pœnam.per Cyn.& Barto.
in l.nuda.C.de contrahend.& commit.ſtipu.& Barto.
in l.ita ſtipulatus magna.ff.de verbo. obli.in xvj.col.in
vj.oppo.princi.& Bar.in l.ſtipulatio iſta, habere licere.
§.alteri.ff.de verbo.oblig.in ij.col.In ea.glo.ibi.ff. de po
a pu.actio.l.pen.gl.debuit allegare legem antepe.[a] ꝫ quę a ꝫ Bene allegat gl. in libro meo. Sardus.
incipit,popularis ad fin.in eo.titu.& ad idem eſt bonus
tex.in l.ſi cui.in princip.ff.de verbo.ſigni. ¶ In ea.glo.
ibi:quia ſaltem poſt litis conteſtationem debetur.Hæc
vera,& eſt communis in dicta.l.ſi cui. in princip.ff.de
verbo.ſigni.& hanc glo.in prima ſol.ſummè commen
dat Ange.de Aret.hîc, & dicit eam eſſe menti tenen-
106 dam:quæ ſecundum eum vult,✝ quòd licet regulari-
ter nemo ſine actione poſsit experiri.vulgata lege ſi pu
pilli.§. videamus.ff.de negot.geſt.l.quoties.§.item ſi
temporali.ff.de admini.tuto.tamen ſi à principio quis
non habeat actionem,ſed certum ſit,actionem oriri in
ipſa litis cõteſtatione,admittetur agens de facto, etiam
inuito aduerſario.Et hoc dicit eſſe notandum ad intel-
lectum l.nuda.& de contrahenda & committen.ſtipu
la.& hoc etiam dicit velle Barto.in dicta lege.ita ſtipu-
latus.magna.verſicu.ſecundo ad idem oppo.de l.ſi Ti-
tius.Sed fallitur vehementer Ange.circa hanc glo.no-
ſtram,quę non dicit quòd à principio iſte non haberet
actionem,imò dicit totum econtra: quia imò etiam à
principio habebat actionem popularem. Sed bene di-
cit glo.quòd iſte petebat à principio non ſibi debitum,
quod poſteà lite conteſtata efficietur debitum. Et ſic
gloſſ.vult bene quòd licet à principio quis agat ad id,
quod non eſt ſibi debitum. quòd poſsit, ſi illud poſteà
per litis conteſtationem efficiatur debitum.Nec Bart.
quem ipſe allegat in dicta lege.ita ſtipulatus magna.in
dicto verſicul. ſecundo. ad idem oppo.de l.ſi Titius.&
eſt in xiiij.colum. quicquàm dicit de eo, ad quod per
Angel.allegatur.Sed illud bene dicit ipſe Bart.vbi hoc
plenè examinat in lege ſi Titius.in prima colum.ff.de
verborum obliga.ibi videatis Bart.not.diſtinguentem.
¶ In eadem glo.ibi:nam cùm toti populo ſit debitum,
107 ergo & ſibi.Hæc ſolu.non poteſt procedere:✝ quia ea,
quæ ſunt vniuerſitatis,non ſunt ſingulorum:vt lege in
tantum.§.vniuerſitatis.ff.de rerum diuiſione.& §.vni
uerſitatis,ſuprà de rerum diuiſione.& l.ſed ſi hac.§.
qui manumittitur.ff.de in ius vocando. ¶ In eadem
glo.

glo. ibi: propter id, quod eſt in alterum, vt vindicta, vos
108 dicite quòd imò † in actione iniuriarum dicitur quis conſequi ſibi debitum, cùm detur ad vindictam, & ad intereſſe pecuniarium, hoc eſt, ad æſtimationem iniuriæ. §. pœna. & melius in §. in ſumma. ſuprà de iniur. & reſpectu intereſſe pecuniarij dicitur agens proſequi ſibi debitum. ¶ In eadem gloſſ. ibi. ff. de iudic. lege ſolemus. Hæc gloſſ. in hac parte ſentit tres ſolu. ad contraria in ea formata. Prima eſt, quòd hîc ſit fienda ſubauditio ad tex. dum dicit, debetur, vt ſubaudiamus, vel debeti ſperatur. Hæc ſolu. notoriè falſa eſt, cùm arguat Imperatorem de diminutione. Secunda eſt ſolu. quòd in illis iuribus actio erat efficax pro eo, quod tunc erat tempore petitionis penes reum conuentum. Hæc ſol. ſecundum omnes ſtare non poteſt: quia eſt contra dictã legem quæſitum. in principio. vbi nihil erat in peculio tempore, quo fuit intentata actio. Tertiam ergo ſolu. ſentit gloſſ. noſtra, quæ eſt declaranda hoc modo ſecundum Nic. de Neapo. hîc, quòd in illis legibus intentabatur actio vniuerſalis: & ſic iudicium erat vniuerſale, in quo veniunt etiam quæſita poſt. & hîc ſentit glo. ſecus eſſe in actione ſingulari. quod eſt cõtra legem ſin autem. §. poſsidere. ff. de rei vend. Dicite ergo breuius pro ſol. iſtorum contrariorum ſecundum Ioannẽ Fabrum hîc, quæ ſol. eſt ex verbis diſtinctionis Dynus & Bald. hîc, & Barto. in lege non poteſt. ff. de iudici. quod in dictis contrarijs non erat defectus ex parte actoris: quia ſibi bene competebat ius agendi, & agebat ad ſibi debitum: ſed erat defectus ex parte rei conuenti, qui non poſsidebat, vel non habebat in peculio, quo caſu ſatis eſt, ſi ille defectus ceſſat ante ſententiam: & ſic ſatis eſt quòd ante ſententiam perueniat poſſeſsio, vel peculium ad reum cõuentum. Sed vbi defectus eſſet ex parte actoris, cùm non competeret ius agendi, non ſufficeret, ſi poſteà ius ſibi ſuperueniret dicta lege non poteſt. quæ lex ita debet intelligi, niſi tale ius deſcenderet ex cauſa de præſenti: vt lege ſi mandauero tibi, vt à Titio. ff. mandati. Et dum ſuprà dixi ſufficere, ſi poſſeſsio, vel peculium perueniat ad reum conuentum ante ſententiam: addite, & ante concluſionem in cauſa: quia ſi perueniret poſt concluſionem in cauſa, perinde eſſet, ac ſi ſuperueniſſet poſt ſententiam. Ita dixit no. valde Bart. in lege ſi mater. §. eandem. ad fin. ff. de exceptio. rei iudi. cum quo tranſit ſimpliciter Ludo. Ponta in lege ſi Titius. ff. de verborum obliga. & domi. Abbas. Pano. in
109 capitulo paſtoralis. extra de exceptio. † Et dicitur concluſum in cauſa, quando renuntiatum eſt probationibus. Ita dixit glo. not. in §. quia verò multi. in gloſ. paruula. in ver. concluſerunt. in authentica de teſti. quam pro ſingulari allegat Ludoui. Roma. in lege prima in iij. columna ff. de arbit. Sed habent Canoniſtæ ſimilem glo. in capitulo cùm dilectus. in verb. concluſum. extra de fide inſtrumento. Et ſumpta occaſione ex prædictis
110 Ange. hîc examinat, † an & quando ius ſuperueniens actori pendente iudicio, ſibi proſit: & quando illud ius poſsit in eodem iudicio, vel inſtantia examinari, vel quando ſit opus noua inſtantia de qua materia videte hîc per eum, & per Barto. in dicta lege non poteſt. ff. de iudi. & ibi latiùs per Bal. & per Bartolum in lege ſi quis rem. § fin. ff de pig act. & per Barto. in lege & an eadem. §. actiones. in antepe. & penultima colum. ff. de exceptio. rei iudic. & per Barto. & ibi Ludoui. Roma. in dicta lege ſi Titius. ff. de verborum oblig. & per Bal. in lege. j. in iiij. & v. colum. C. de alie. iudi. mu. cau. fa. & per Bald. in l. per diuerſas. in vij. & viij. quæſtione. C. man. & ibidem Bald. in xiij. quæſtione. vbi dixit † quòd
111 ſi ſtatutum diceret quem non audiri non ſoluta gabella, certè ſufficit, ſi pendente iudicio gabella ſoluatur. Et de prædicta materia etiam per Angel. in repet. l. ſi quis vi. §. differentia. in xvj. colum. ff. de acqui. poſſeſ. & per Imol. no. in lege ſi filius, qui patri. in ij. col. ff. de vulg. &
112 pupilla. ¶ † Et quid in reo, cui pendente iudicio, vel poſt litem conteſtatam ſuperuenit ius excipiendi, an ſibi proſit: ponit latè Barto. in lege prima in penul. colũ. de except. Barto. in lege cogi. C. de peti. hæredita. & vide per Innocen. in capitulo ſecundo de ordi. cog. qui ſibi ſingulariter loquitur. & ibi per domi. Anto. de But. & per Imol. in lege ſi mulier. ff ſolu. matrimonio. ¶ In fin. glo. vel potes dicere ſecundum Dyn. hîc, quem alij
113 ſequuntur, † quòd pupillus, & eccleſia, & dominus cenſentur ipſimet agere, cùm eorum nomine agatur. l. ita autem. §. geſsiſſe. ff. de adminiſtratione tutor. & lege qui autem. § fin cum glo. ff. de conſtitut. pe. cum alijs vulgaribus. Et ad hoc allego tex. valde not. in propoſito in lege certè. §. ſi procurator. ff. de precar. & ibi eſt
114 mirabilis tex in ver. propriè. † quòd vbi agitur de acquirendo, ille, qui per alium facit, videtur ipſemet propriè facere. Et ita ad hoc reputat illum tex. ſing. & vnicum in iure. Bald. in lege vnica. §. ne autem. in finalibus verbis. C. de cadu. tol. Et ſic eſt expeditum iſtud princi. ſequitur modò §. primus ſcilicet §. omnium autem actionum. laudetur principiũ ſine principio.

1 *Actiones perſonales quæ dicantur.*
2 *Actiones perſonales, quare dicantur.*
3 *Actiones reales quæ, & quare dicantur reales.*
4 *Iura realia quomodo cognoſcantur à perſonalibus.*
5 *Actiones mixtæ quæ, & quare dicantur mixtæ.*
6 *Actiones perſonales in rem ſcriptæ quæ dicantur.*
7 *Interdicta omnia dicuntur perſonalia in rem ſcripta.*
8 *Actio in rem, & actio in rem ſcriptam, qualiter differant.*
9 *Arbitri iuris qui dicantur.*
10 *Appellari à ſententia arbitri quando poßit.*
11 *Appellari à ſententia arbitri ex forma ſtatutorum electi an poßit.*
12 *Arbitratores qui dicantur.*
13 *Arbitraria iudicia, ſunt ad inſtar iudiciorum.*
14 *Arbiter compromiſſarius, & arbitrator, qualiter differunt.*
15 *Arbiter compromiſſarius, & iudex ordinarius, qualiter differant.*
16 *Arbiter quot modis capiatur.*
17 *Actiones ſunt coram iudice proponendæ, ita coram arbitris.*
18 *Arbitramentum quid ſit.*
19 *Arbitramentum non venit nomine tranſactionis.*
20 *Argumentum à ſufficienti partium enumeratione, validũ.*
21 *Obligatus dici non poteſt ille, qui actione reali tenetur.*
22 *Rei vendicatio vt cenſetur, quæ neceſſaria ſint.*
23 *Rei vendicatione ſi actum ſit, an ſententia executioni mandetur.*
24 *Relatiuum quis, vel qui, qualiter ponatur.*
25 *Res quid ſignificat.*
26 *Mixtum an & quando ſub ſimplicibus contineatur.*
27 *Actiones mixtæ, non faciunt ſpeciem de per ſe.*
28 *Appellatione ſimplicium an & quando veniat mixtum.*
29 *Statutum diſponens ſuper ſimplicibus, an comprehendat caſus mixtos.*
30 *Legitimandi ſpurios & inceſtuoſos poteſtatem habens, an poterit ſpurios & inceſtuoſos ſimul legitimare.*
31 *Beneficia ſunt latißime interpretanda.*
31 *Legitimatio ſi aliquis eſſet ſpurius & inceſtuoſus ſimul, &*

tanquam ſpurius legitimatus eſſet, non expreſſis alijs qualitatibus, an valeat.

33 Legitimatio, ſi aliquis impetrauit à principe ſe legitimari, dicens ſe natum ex ſoluto & ſoluta, cùm eſſet natus ex adulterio, non valet.

34 Contractus vel maleficij appellatione, an veniat quaſi contractus, vel quaſi maleficium.

35 Statutum loquens de contractu, an locum habeat in quaſi contractu.

36 Statutum diſponens quòd mulier non poſsit contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorum, an poterit quaſi contrahere.

37 Adire an ſit contrahere.

38 Vbicunque in ſtatuto vnica tantùm ratio reddi poteſt, illa habetur pro expreſſa.

39 Hæreditatem adire, eſt impropriè contrahere.

40 Extenſio in ſtatutis fieri poteſt ex identitate rationis.

41 Statutum prohibens mulierem contrahere ſine conſenſu propinquorum, qualiter intelligatur.

42 Mulier an poterit adire hæreditatē, ſtante ſtatuto, &c. 45.

43 Hæreditas lucroſa, & opulenta, quæ dicatur.

44 Mulier an contrahere poterit matrimonium, ſtante ſtatuto, &c.

46 Mulier an aliquem liberare poterit, ſtante ſtatuto, &c.

47 Statutum de contractu loquens, ad quæ extendatur.

48 Condictio furtiua an oriatur ex contractu vel quaſi.

49 Actio perſonalis quæ dicatur.

50 Actio rerum amotarum itu finitur anno, ſicut condictio furtiua.

51 Officium iudicis an aliquam præſupponat obligationem.

52 Obligatus an dicatur, qui actione reali tenetur.

53 Actio de peculio dicitur actio in rem.

54 Officio iudicis etiam non deſeruienti actioni accedit fideiuſſor.

55 Fideicommiſſa de iure digeſtorum probantur officio iudicis.

56 Actio de peculio deduci poteſt in conſtitutum.

57 Actiones de peculio, de in rem verſo, quod iuſſu, inſtitoria, tributoria, exercitoria, an ſint propriè actiones.

58 Actio in rem cui competat.

59 Actio confeſſoria in rem actio eſt.

60 Emptori bonæ fidei an competat rei vendicatio.

61 Quaſi dominium qualiter intelligatur.

62 Proprietatem & quaſi proprietatem an ſit dare.

63 Proprietatis appellatione quid veniat.

64 Proprietas rei quæ dicatur.

65 Actio in rem quid requirat ex parte rei conuenti.

66 Actio in rem quid requirat ex parte actoris.

67 Ius ſuperueniens actori pendente iudicio, an & quando proſit.

68 Ius actori ſuperueniens poſt litem conteſtatam ſibi prodeſt.

69 Actor ſi tempore porrecti libelli erat dominus, poſt litem conteſtatam deſijt eſſe dominus, an poſsit fieri condemnatio contra reum conuentum. 70. 81.

71 Dominium directum vel vtile qualiter probari poſsit.

72 Dominia de iure gentium quibus modis acquirantur.

73 Dominium vtile tantùm per præſcriptionem acquiritur.

74 Longinquitas tanti temporis habet vim conſtituti.

75 Conſtitutum habet vim conſenſus.
Conſenſu inducitur directum dominium.

76 Rei vendicatione vt agi poſsit, quæ requirantur.

77 Statutum faciens mentionem de poſſeſſore, an locum habeat in eo, qui deſijt poſsidere.

78 Rei vendicatio an detur contra dolo deſinentem poſsidere.

79 Poſsidens tempore primæ citationis, ſi poſteà deſijt poſsidere, præſumitur in dolo.

Dolo deſijſſe poſsidere qualiter quis probetur.

80 Poſsidere deſinens ſine dolo quando teneatur.

81 Rei vendicatio directa datur in dolo deſinentem poſsidere.

83 Sententia lata contra eum, qui dolo deſijt poſsidere, an executioni mandetur contra eum, in quem eſt dolo poſſeſsio translata. 84.

85 Rei vendicatione ſi actum ſit contra non poſsidentem, qui putabat ſe poſsidere, & lata ſit ſententia ſecundum actorem, an ſi poſſeſsio poſteà perueniat ad reum ex noua cauſa talis ſententia mittatur executioni contra reum.

86 Rei vendicatio ſi actum ſit contra eum, qui negat ſe poſsidere, qui tamen poſsidet, ſi conuincatur de mendacio, talis poſſeſsio incontinenti ab eo eſt auferenda.

87 Emphyteuta negans rem emphyteuticam, ſi conuincatur de mendacio, an priuetur iure ſuo emphyteutico.

88 Vaſallus negans feudum, ſi de mendacio conuincatur, an iure feudi priuetur.

89 Translatio poſſeſsionis qualiter fiat.

90 Lex ſi. ff. de rei ven. qualiter ampliatur.

91 Reus conuentus rei vendicatione ſi negat ſe poſsidere, quid agat actor.

92 Reus conuictus de mendacio tituli, an perdat poſſeſsionem.

93 Mendacium ſolum non ſufficit ad hoc, vt procedat lege ſi. ff. de rei vendi.

94 Reus ſi ſit mentitus in parte, & non in toto, ſolùm illa pars in qua eſt mentitus aufertur ab eo.

95 Reus ſi negat ſe poſsidere rem, quam vendidit, & pretium habeat, an puniatur. 96. 97. 98.

99 Cautela eſt vt actor faciat in principio interrogari reum an poſsideat ſeu detineat talem rem ſuper qua agere intendit.

100 Rei vendicatio detur contra nudum detentatorem.

101 Rei vendicatio quando detur contra detentatorem.

102 Executio in rei vendicatione contra nudum detentatorem qualiter fiat.

103 Sententia lata contra alieno nomine poſsidentem, & executione facta, & re ad actorem translata, an faciat domino præiudicium ſaltem in poſſeſsione.

104 Rei vendicatione quis conueniri poſsit.

105 Rei vendicatio an competat contra ciuiliter tantùm poſsidentem. & 106.

107 Executio in rei vendicatione contra ciuiliter tantùm poſsidentem qualiter fiat.

108 Sententia lata contra ciuiliter poſsidentem nunquid præiudicet naturaliter poſsidenti.

109 Rei vendicatio an per poſsidentem ciuiliter tantùm intentari poſsit.

110 Rei vendicatio an ad incorporalia detur.

111 Libellus iſte, peto caſtrum cum iuribus & pertinentijs, an valeat.

112 Reus an probandi onus in ſe aſſumere poſsit.

113 Iudex poteſt tam actori, quam reo terminum ſtatuere ad probandum.

114 Libellus in rei vendicatione qualiter ſit formandus.

115 Libellus apud legiſtas quid contineat.

116 Libelli concluſio attendenda eſt.

117 Libellus cauſam ineptam continens ipſo iure eſt nullus.

118 Iudex videns malè actum ex vna cauſa, tamen ex actis apparet quòd ex alia cauſa bene agi potuiſſet, debet in ſententia ius illud agendi ex illa alia cauſa reſeruare.

119 Agens ſi vnam cauſam deducat, & aliam probet, an ſequatur condemnatio.

120 Cauſa proxima in actione quæ dicatur.

121 Cauſa quæ exprimi debeat in reali, & quæ in perſonali.

123 Cauſa proxima an ſit exprimenda in actione perſonali.

124 Cauſa in libello actionis perſonalis qualis eſſe debeat.

Libellus

115 *Libellus ſi proponatur nulla expreſſa cauſa,an procedat.*
116 *Exceptio libelli non continentis cauſam ſpecificam ante litem conteſtatam opponi poteſt.117.*
118 *Libellus qualiter concludatur.*
119 *Concluſio regulat,ampliat,declarat,reſtringitque libellum.*
130 *Libellus quando vnum narrat,& aliud concludit, concluſio potius inſpici debet.*
131 *Libellus per duo diuerſa media concluſus an procedat.*
132 *Libellus generaliſſimus per concluſionem reſtringi debet.*
133 *Libellans,ſi in narratione aliqua verba neceſſaria apponat & in concluſione omittat,an ſufficiat.*
134 *Libellus an procedat,ſi actor actionem ſibi competere pronuntiari petit.*
135 *Concluſio in libello an de neceſſitate requiratur.*
136 *Coram principe non requiritur concluſio in libello.*
137 *Concluſio in libello in cauſa criminali non requiritur.*
138 *Concluſio in libello exceptionum an fieri debeat.*
139 *Clauſula poſita in concluſione libelli,peto reum &c.an ſit neceſſaria.*
140 *Agens petitione hæreditatis quid petere dicatur.*
141 *Agens ad rei reſtitutionem an videatur contractus reſciſſionem petere.141.*
143 *Actor petens pronuntiare ſibi actionem competere,reum ſibi condemnari.*
144 *Libellus an non obſtante præpoſteratione ſuſtineri poßit.*
145 *Clauſula,peto in expenſis reum condemnari:an ſit neceſſaria.*
146 *Reum condemnari in expenſis an peti debeat.*
147 *Clauſula,ſuper quibus,&c. quid operetur.148.149.& 150.*
150 *Clauſula,omni meliori modo quid operetur.*
151 *Clauſula,non tantum dicto modo &c.quid operetur.*
152 *Clauſula,peto condemnari ſecundum formam iuris,& ſtatutorum copulatiuè,vel alternatiuè ſecundum formam iuris vel ſtatuti an ſit apponenda in fine libelli.153.*
154 *Libellus,peto condemnari ſecundum leges & conſuetudines,an valeat.*
155 *Si petatur aliquem puniri ſecundum formam ſtatutorum & conſuetudinum,ſi non conſtat de conſuetudine,quomodo puniendus ſit.*
156 *Clauſula,ſaluo iure addendi minuendi &c.an aliquid operetur.160.&.159.*
157 *Libellus ante litem conteſtatam nunquid mutari,vel corrigi poßit.*
158 *Reus qualiter caueat ne actor libellum mutare poßit.*
160 *Libelli receptio qualiter cautè fieri debeat per reum, vt actor non poßit eum ante litis conteſta.mutare.*
161 *Clauſula non ſe adſtringens ad probandum non eſt neceſſaria.*
162 *Clauſula,& prædicta fuit ſæpius confeſſus,&c.in libello.*
163 *Libellus in cauſis ciuilibus an locum & tempus celebrati contractus continere habeat.*
164 *Libellus an declarare habeat id,quod petit cum duabus demonſtrationibus,vel duabus cohærentijs,ſiue duobus confinibus.*
165 *Libellus an hodie nomen actionis continere habeat.*
166 *Libellus ſi in eo actio inepta exprimeretur,an hodie vitietur.*
167 *Sententia lata ſuper inepto libello an ſit nulla.*
168 *Exceptio ineptitudinis libelli, quandocunque opponi poteſt.*
169 *Libelli verba an impropriare licitum ſit.*
170 *Libellus ſuſtineri poteſt,ſi verba interpretari poßint.*
171 *Libellus ſuſtineri debet groſſo modo.*
172 *Libellus in rei vendicatione qualiter formandus.*
173 *Reſtitutio rei petitæ an fiat officio iudicis.*
174 *Libellus petendi fructus rei qualiter ſit formandus.176.*
175 *Fructus qualiter peti poſſunt,& quo iure debentur.*
177 *Iudex an poßit condemnare reum in fructibus non petitis ab actore.*
178 *Fructus & alia acceſſoria an pendente iudicio ſortis peti poßint.*
179 *Iudex an teneatur in ſententia exprimere certam quantitatem fructuum.*
180 *Sententia nunquid valeat,ſi dicat condemno te ad reſtituendum rem cum fructibus.*
181 *Verbum reſtituere,habet plenam ſignificationem.*

Omnium autem. Ad euidentiam huius §.præmitto vobis ex mente Dyn.hîc,quòd actionum Quædam ſunt merè perſonales.Quædam merè reales. Quædam miſtæ.Quædam perſonales ab origine,in rem tamen ſcriptæ.De hoc euidentiali Ioannes Fab.truſatur,& male.
1 ¶ † Actiones perſonales dicuntur illæ, quæ prouenijunt ex contractu vel quaſi, ex maleficio vel quaſi: vt hoc tex.Intellige tamen non immediate, ſed mediante obligatione.Nam cùm obligationes oriantur ex contractu vel quaſi,ex maleficio vel quaſi l.j.in princi.ff.de actio.& oblig.& §.fi.ſuprà de oblig.actiones verò perſonales procedant ab ipſis obligationibus.l.licet.§.ea obligatio.ff.de procura. Sequitur ergo quòd actiones perſonales mediantibus ipſis obligationibus dicuntur procedere ex contractu vel quaſi,ex maleficio vel quaſi.Et ita dixit glo.no.in l.&an eadem.§.actiones.in ver. ſingulæ cauſæ.ff.de exceptione rei iudica.Et dicuntur actiones perſonales tam ex parte rei conuenti,contra quem competunt,quam ex parte actoris,cui competunt.Ex parte rei: quia ipſe eſt adſtrictus,& obliga-
2 tur ad id,quod in obligatione deuenit. † Et dicitur perſonalis,quia nunquàm egreditur perſonam [a] obligati, ſed ſemper aduerſus eum locum habet. Ita dixit mirabiliter tex.in l.actionum genera.in prin.ff.de act.& obliga.& gloſſ.hîc in verbo In rem.Hinc vulgò dicimus quòd tales actiones ſequũtur perſonam rei,ſicut lepra leproſum.l.j.§.ſi hæres percepto fundo.ff.ad Trebe. & l.pe.C.de act.& oblig. Ex parte verò actoris dicuntur perſonales,perſonæ ſuæ inſeparabiliter cohærent, & ſunt affixæ oſſibus ſuis,ſicut eſt character baptiſmi, & aliorum ſacramentorum:vt dixit glo.no.in l.iij.in princip.ff.pro ſocio.& licet aliquando cedantur, tamen ſolùm vtiles transferuntur.Directæ verò nunquàm ſeparantur.d.l.iij.in prin.& l.Sticho.ff.de pecu.& videte gl.in l.ſi tertius.§.ſi quis prius.in ver.tranſibit. ff.de a-
3 qua plu.ar.¶ † Reales verò actiones ſunt in totum oppoſitę perſonalibus:quia non cohærent inſeparabiliter perſonæ,neq; ex parte rei,neq; ex parte actoris. Et dicuntur reales,quia non habent aliquam perſonam obligatam,ſed competunt ratione iuris,quod quis habet in re,puta ratione directi dominij,ſi quis ſit directò dominus:vt hîc eſt tex.& in rem in prin.ff.de rei ven.vel ratione vtilis dominij,ſi quis habeat vtile dominium. l.j.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager vectig.vel emphy.peta.vel propter ius ſeruitutis:vt in §.æquè.infrà eo. vel propter ius pignoris,vel hypothecæ,quod quis habet in re.§.item Seruiana.infrà eo. & ſemper competunt aduerſus eum qui rem poſſideat, etiam ſi res per mille manus ambulet:vt dicit textus in d.l.actionum genera.in prin.& gl.hîc in verbo.in rem vel aduerſus eum, qui rem detinet,aut quomodocunque rem habet,ſi illius reſtituendæ habeat facultatem:vt eſt tex.no.in l.officium.in fi.ff.de rei ven.† Et quomodo etiam iura rea

[a] ¶ Perſonam Adde d.Bartol.in conſi. cxxxi.inc.in præſenti. circa medium vj.colũ. in j. parte.vbi ponit q actio perſonalis datur ſolũ contra debitorẽ vel aliũ,qui eius perſonã repreſentat. Et adde Frã. Areti.in l.j. de acqui.poſ. in vij.col ante medium. & quod ibidem dixi in apoſtil.

lia à perſonalibus cognoſcantur,habetur per Bal. in l.ſi
certis annis.in j.col.C.de pac.& ibi poſteà dat iſtam the
oricam, quòd vbicunq; reperitur ius ſine vlla obliga-
tione,illud eſt ius reale,vt hic. Ius verò, quod non repe
ritur niſi in ipſa obligatione,eſt perſonale,vt ibi per eũ.
De quo tamen videbimus latiùs opportunius infrà in
5 materia rei vendicationis.¶ † Miſtæ verò actiones di-
cuntur illæ,quæ non ſunt merè perſonales, nec merè
reales,ſed habent cauſam miſtam: vt ſunt illæ, quæ po-
nuntur in §.quædam infrà eo.& ibi videbimus quare
dicantur miſtæ. Pro nunc tamen dicite,quòd ideo di-
cuntur miſtæ eò quia per actiones reales agimus ad id,
quod noſtrum eſt,vel ad id,in quo ius habemus. Per a-
ctiones verò perſonales agimus ad id,quod non eſt no-
ſtrum,ſed eſt nobis debitum.Cũ ergo per miſtas actio
nes agimus ad vtrunq;,certè ideo debent dici miſtę.nã
ſi ego hæres ago familiæ erciſcundę contra cohęredem
meum vt tota hæreditas diuidatur. Certè ex eo quòd
partem meam peto,& ſic ago ad rem,quæ mea eſt, di-
citur actio realis.Ex eo verò quòd includitur in petitio
ne portio cohæredis,ex quo ago ad totam hæreditatẽ
diuidendam,ago ad id,quod non eſt meum. Sed ex eo,
quòd aliquando fit mihi adiudicatio in parte ſocij,dico
agere ad rem,quæ licet non ſit mea,poteſt tamen mihi
6 deberi. ¶ † Perſonales verò in rem ſcriptæ dicuntur
actiones,quæ ſunt ab origine perſonales.eo quia naſcũ
tur ex contractu vel quaſi.ex maleficio vel quaſi, ſicut
cęteræ perſonales. Tamẽ quia ſemper comitantur poſ-
ſeſſorem rei,ſicut actiones reales,iſta ratione dicuntur
in rem ſcriptæ:vt eſt actio ad exhibendum. Nam con-
ſtat eam non eſſe ex maleficio,nec quaſi. Item nec ex cõ
tractu:ergo eſt ex quaſi contractu: vt ſuprà de obliga.
quæ ex quaſi contractu.in princip.ergo eſt perſonalis:
quia habet perſonam obligatam ex quaſi contractu: vt
hoc tex. Tamen quia datur cõtra eum,qui detinet rem
& ſemper cõcomitatur poſſeſſorem rei,dicitur in rem
ſcripta.l.iij. §.eſt autem perſonalis hæc actio. & ibi glo.
j.no.& magiſtra & §.fi.ff.ad exhiben.Item eſt in omni
7 bus interdictis,† quia omnia interdicta dicuntur per-
ſonalia,in rem tamen ſcripta:vt l.j. §.interdicta.ff.de in
terdi. Et quæ dicantur actiones in rem ſcriptæ,videatis
glo.enumerantem in d.l.iij. §.eſt autem perſonalis. hęc
actio.& videte Bar.in d.l.ſi tertius. §.ſi quis prius.ff.de
8 aqua pluuia arcen.& ibi Bar.declarat,† quę differentia
ſit inter actionem in rem,& actionem in rem ſcriptam
quæ differentia ſatis patet ex prædictis. Item præmitte
ad euidentiam tex.quòd in iure noſtro habemus multi
9 plices arbitros.† quidam ſunt arbitri.appellantur arbi-
tri iuris,vt ſi cauſa aliqua ſit commiſſa alicui iudici,quẽ
altera partium ſuſpectum dicat,eligendi ſunt arbitri à
partibus,qui de hac cauſa ſuſpicionis cognoſcant:& ta-
les arbitri appellantur arbitri iuris:& de his non loqui-
tur textus noſter,ſed de eis habetis tex.no.in l.fi.C.de iu
a dic.[a] ✠ & ex eo tex.ibi in ver.niſi fuerit prouocatum.
10 colligit no.Bar.† quòd licet à ſentẽtia arbitri compro-
miſſarij non poſsit appellari,vt l.j.C.de arbi. & l.diem
proferre. §.ſtari.ff.de arbi.tamen ab iſtis arbitris iuris,
qui eliguntur à poteſtate,& neceſsitate legis,bene po-
11 teſt appellari. Hinc infert ibi no.Bar.† quòd iſti arbitri
qui eliguntur ex forma ſtatutorum,cùm habeant ma-
gis vim delegatorum,quàm arbitrorum, ſentit Bart.
b quòd ab eorum ſententia poterit appellari.[b] Et hoc te
net Sali.& addo Bart.iſtud expreſsè tenentem in l.j.C.
de arb.vbi Bar.dicit hoc eſſe notandum,& menti tenẽ
dum.& idem etiam tenet expreſsè in l.ij.ad fi.ff.de ar-
bit. Contrarium ſentit Bart contra morem ſuum ſibi

a ✠ Adde q arbitri,de quibus in d.l.fi. C.de iu.ſunt tales,qui cognoſcunt de tota cauſa,vt ibi apparet, & in l.apertiſſimi.eo. titu. ſed de iſtis, quos dicit Iaſon habetis tex.in c.cum ſpeciali. in princi.extrà de appella.& in c.ſuſpicionis.extrà de offi.deleg. Carcaſſona. Sardus.

b ¶ Appellari. Vide Frã. Are.in l.j.C. de arb.& Feli.in c.fin. de re iud.in iij. col.

contrarius,in princip.j.conſtitutionis Codicis,in j.col.
cum quo tenet do.Ant.de Butr.in c.quintauallis.de iu-
re iur. De quo tamen articulo,quia locus ſuus non eſt
hîc,ſi vultis videre,videatis etiam eundem Bart.in l.j.
§.fi.ff.à quibus appel.non licet.& Bald.in l.j.C.de peri.
& commo.rei ven.& do.Anto.de But.in c.dilecta.ex-
trà de arbi.& videte omnino Ioan.de Imo.qui concor-
dat has contrarietates. Bar.in l.j.in pen.col.ff.ſol.matri.
12 ¶ † Quidam ſunt arbitri electi à partibus,coram qui-
bus non proceditur ordine iudiciario,cùm aſſumãtur
de iure, & de facto: & iſti propriè appellantur arbi-
tratores,de quibus non loquitur iſte tex.ſed text.in d.l.
ſocietatem. §.arbitrorum.ff.pro ſoc. Et talis arbitrator
dicitur eſſe quaſi negotiorum geſtor partium. Ita eum
appellat Bald.in l.fi.in iij.q.C.de contrahen. emp. Ali-
bi appellatur proxeneta,ſeu mediator partium. Ita eũ
appellat Bar.in l.fi.ff.de var.& extraor.cogni.& Bal.in
c.j.in pen.col.de inueſti.in maritum facta.in vſi.feu.di-
cit quòd iſti arbitratores rediguntur ad inſtar proxene
tarum.¶ Quidam ſunt arbitri cõpromiſſarij,in quos
fit à partibus compromiſſum:& iſti tenentur ordinem
13 iuris ſeruare,† cùm talia arbitria ſint redacta ad inſtar
iudiciorum.l.j.ff.de arbit. Et coram iſtis proponendæ
ſunt actiones,vt dicit hîc tex.& glo.hîc in ver.arbitros.
14 & de iſtis propriè loquitur textus noſter.¶ † Quæ au-
tem differentia ſit inter talem arbitrum compromiſſa
rium, & arbitratorem,declarat Bart.in d.l.ſocietatem.
§.arbitrorum.in ij.col.in j.q.extra gl.ff.pro ſoc.& Bar.
in l.j. §.& poſt operis.ff.de ope.no.nun.& Bart.in l.ſed
15 & ſi in ſeruum. §.ſi quis iudex.ff.de arbi.¶ † Quæ au-
tem differentia ſit inter iſtum arbitrum compromiſſa
rium,& iudicem ordinarium,videte hîc per Ange.qui
ponit ſedecim differentias, & poſteà etiam ponit octo
æquiparationes,ſeu conformitates inter eos. Verũ quia
iſta ſunt multùm extrauagantia à §.noſtro,vt ipſe etiã
Ange.dicit,ideo iſta non refero,ſed ſi vultis,videte hîc
per eum:& videte Lud.Ro.in l.j.in prin.ff.de arbi.& in
l.ſi Titius.ff.de ver.obli.vbi vltra ea,quæ ponit hîc An
ge.ponit etiam alias differentias,& etiam alias æquipa-
16 rationes, ſeu conformitates.† Et vltra prædicta quot
modis capitur iſte terminus Arbiter,habetis gl.ordina
riam & magi.in l.pe.in ver.imperare.ff.de arbi.& glo.j.
in l.j.C.de ſenten.ex peri.reci. ¶ His ſic breuiter præ-
miſsis diuido hunc §.aliter,quàm alij faciãt,ſecundum
quòd puto eſſe de mente huius literæ,in duas partes,
ſecundum Nico.de Neap. hic. In prima ponit diuiſio-
nem bimembrem hic. In ſecunda diuiſionem compro
bat ſufficientem,à partium enumeratione arguendo,
& partes per exempla declarat. Secunda ibi:namq; agit
vnuſquiſq;. ¶ Et licet §.iſte multis modis ſummetur
per docto.vt per Bal. Ange.de Are.& Ioan.de Plat.hîc
ego tamen hoc modo ſummo. Omnis actio aut eſt per
ſonalis,aut realis:quia vnuſquiſq; agit aut contra ſibi
obligatum ex contractu,vel ex maleficio:& tunc dici-
tur actio perſonalis:aut contra eum,qui nullo iure ſibi
obligatus eſt,ſed agit ratione rei apud eum exiſtentis:
& tunc dicitur actio realis.hoc dicit in ſumma.¶ Not.
17 primò ex hoc textu.† quòd ſicut actiones ſunt coram
iudicibus proponendæ.l.j.in princ.ff.de eden.ita etiam
coram arbitris. Et vltra textum ratio eſt, quia arbitria
c ſunt redacta ad inſtar iudiciorum,[c] in d.l.j.ff.de arbit.
Addite etiam ſecundum Ange.de Aret.hîc in ij.col.ſe-
cus eſſe in arbitratore,coram quo non eſt proponenda
actio:quia coram eo non proceditur ordine iudiciario:
vt no.Spe.in titu.de libel.concep. §.reſtat.ver.j.& Bar.
18 in d.§.arbitrorum.in ij.col.& facit,† quia arbitramen-
tum

c ¶ Iudiciorũ. Adde Dy.in cõ.l.& d.bar. Soc.in conſi. ccxv.inci.circa primum. ver. accedit. in ij.parte.& in conſi.ccxliij.inci. præſens.circa medium ij.col. in j.parte.

a ¶ Tranſactio-
ne hic idem
tenet do. Bar.
ſoc. in d. cõ-
ſil. cxxxiij. in
2. plu. circa
me. ij. co. in j.
parte. Vnde,
vt ibi ipſe di-
cit, quod in
tranſ. permit
tiſ, & in lau-
do conceden
dũ videtur.
& in conſilio
cclxxxij. in-
ci. in præſen-
ti. ver. circa
prin. ij. colũ.
in ij. parte.

b ¶ Eſt Adde
do. Ma. Soci.
in conſi. xxv.
inci. d. Fran.
verſ. ſuppreſſ
nunc. circa
prin. & in cõ
ſil. xxvj. inci.
ex his. verſ.
& primo. ibi
quod autem:
& in conſilio
xxxj. proſe-
quendo verſ.
quàuis enim
circa fin. in j.
parte.

a tum eſt quædam tranſactio, [a] ſeu conuentio partium,
per quam à lite diſceditur: vt eſt glo. no in §. ſi verò. el
ij. in ver. conuentum. in auth. vt differentes iudices col
la. ix & Bar. in auth. ſi verò contigerit. C. de iud. & Bal.
in l. j. ſi aduer. tranſ. & Bal. in l. ij. ad Sil. C. de ſac. ſan. ecc.
& Bal. in l. præſes. in fi. C. de tranſ. & Bald. in l. ſed ſi ſer-
uum. § j. ff. de arbi. Intelligite tamen quòd arbitramen
tum eſt quædam tranſactio largo modo ſumpta: non
autem quòd arbitramentum ſit propriè, & ſtrictè trãſ
actio: vt dixit no. Bar. in l. quod ſi Epheſi. §. fin. ff. de eo,
quod certo loco. & idem dixit Bar. in l. furti. §. qui iuſ-
ſu ad fin. ff. de his, qui notan. infa. & idem dixit Bart. in
d. § arbitrorum. in ij. col. in j. q. extra glo. & Bal. in l. fin.
in j. oppo. C. de contrahen. emptio. & idem Bal. in rub.
C. de rerum permu. circa pen. col Quod notabis pro
ſtatutis, in quibus verba propriè accipienda ſunt. Et
ideo in terminis, & in ſpecie dixit Imol. in c. ſi quando,
19 de offi. deleg. † quòd ſi ſtatutum faceret mentionem
de tranſactione, quòd non veniret arbitramentũ: quia
non eſt propriè tranſactio. ¶ Secundò not. ex text. ibi:
namq; agit vnuſquiſque ſecundum Nico. de Neap. hic
20 † quòd argumentum à ſufficienti partium enumera-
b tione, validum eſt [b] in iure noſtro. Ita hic arguit Impe
rator. Addite ad idem tex. in l. patre furioſo. & ibi not.
Bar. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. & glo. in l. j. in prin
cip. in gl. j. mag. circa medi. ff. de act. & obli. & gl. in l. fi-
lius à patre in §. filiuſfami. in verbo, locum. ff. de lib. &
poſthu. & gl. in l. qui ſe patris. in glo. fin. circa medium
C. vnde liber. ¶ Tertiò no. ex tex. ibi: nullo iure ei obli
21 gatus eſt. † quòd ille, qui tenetur actione reali poteſt
dici nullo iure obligatus & ad hoc continuò allegatur
text. iſte. Intelligite tamen vt dixi, ſuprà eo. in princ. in
22 gl. fin. in verbo Debetur. in prin. † Vltimò not. quòd
ad cauſandum rei vendicationem neceſſaria ſunt duo
extrema, ſcilicet dominium vel quaſi ex parte agentis.
l. in rem. in princip. ff. de rei vendicatio. & poſſeſſio vel
quaſi ex parte conuen. l. officium. ff. de rei vendicatio.
& l. vnica. C. de alien. iudic. mut. cauſa fact. & ſi aliquod
iſtorum deficiat, non poteſt competere rei vendicatio.
De quo tamen latius videbimus, infrà in materia rei
vendicationis. ¶ Vnum tamen intereà tenebitis men-
23 ti perpetuò, † quòd ſi actum ſit rei vendicatione con-
tra non poſſidentem, qui tamen reus putabat ſe poſſi-
dere, & lata fuerit ſententia ſecundum actorem, dein-
de perueniat poſſeſſio ad reum ex noua cauſa, puta em
ptionis, quòd talis ſententia mittetur executioni con-
tra eum. Textus eſt, qui ſecundum Bartol. ibi, deberet
ſcribi literis aureis, in l. ſi à te hæreditatem. §. ſi quis ſun
dum. ff. de except. rei iudica. Quem textum intelliga-
tis tamen procedere ſecundum Barto. in l. is, qui ſe ob-
tulit. ff. de rei vendicatio. quando reus interrogatus in
iudicio, vel extra iudicium, reſpondit in iudicio ſe poſ-
ſidere: aliàs ſecus: vt l. ſin autem. in princip. ff. de rei ven
dicatio. Gloſſ. j. ſuper verbo, inter aliquos. format taci-
tam oppoſitionem contra text. & non ſoluit: & oppoſi
tio illa debet ſic formari. Text. dicit, omnium actionũ,
quibus. & ſic ſentit quaſdam eſſe actiones, quæ nõ pro-
ponantur coram iudicibus, vel coram arbitris, cùm
24 † relatiuum quis, vel qui [c], adiunctum alicui genera-
c litati ſine copula, illam reſtringat. l. ea tamen adiectio.
ff. de legatis iij. Et ſic relatiuum Quibus, poſitum hîc
ſine copula, reſtringit illam generalitatem omnium a-
ctionum: & conſequenter denotabit eſſe actiones ali-
quas, quæ coram iudicibus, vel arbitris non proponan-
tur. & tamen iſtud eſt falſum: vt l. penulti. ff. de iudic.
Glo. non ſoluit. Vos dicite breuius pro ſolutione, quòd

c ¶ Quis vel q
De horum re-
latiuo ſignifi-
catione vide
Franc. Aret.
in l. ſi qs duo
bus. C. de im-
pu. & ali. ſub-
ſtit. & d. A-
lexã. de Imo.
in conſi. xlvj.
in ij. col. in ij.
parte. & l. cõ.
ccvij. in ij. co
lũ. in iij pte.
& in conſilio
xxvj. in vlti.
colum. in iiij.
parte.

aliquando relatiuum quis, vel qui, adiicitur qualitati,
quæ competit vnicuique contento ſub genere antece-
denti: & tunc relatiuum illud ſtat declaratiuè, & non
reſtrictiuè: vt not. Bartol in l. cunctos populos, quos.
in princip. C. de ſumma trinita. & l. omnes populi, qui.
ff. de iuſtitia & iure. Aliquando relatiuum Quis, vel
Qui, adiicitur qualitati, quæ non competit vnicuique
contento ſub genere antecedenti: & tunc aut ponitur
cum copula, & ſtat augmẽtatiuè. Aut ponitur ſine co-
pula, & ſtat reſtrictiuè. dicta l. ea tamen adiectio. Ita vo
lunt docto. in dicta l. cunctos populos. & ibi Bartol. in
prima colum. & docto. in dicta l. omnes populi. & ibi
Barto. in prima colum. & Bart. in dicta l. ea tamen ad-
iectio. licet alias theoricas tradat Bal. in §. præcipimus.
C. de appella. & alias theoricas ponat Ange. de Aret. in
§. ius autem ciuile. in prima colum. ſuprà de iure natu.
gen. & ciui. Cùm ergo in text. noſtro qualitas illa agen-
di apud iudices, arbitroſq; quæ adiicitur relatiuo Qui-
bus, competat vnicuique contento ſub genere præce-
denti omnium actionum, & ſic competit vnicuique
actioni: certè relatiuum illud ſtabit declaratiuè, & non
reſtrictiuè: licet Nico. de Neapo. hîc in ſua ſolu. dixerit
quòd iſtud relatiuum Quibus, ſtet reſtrictiuè & malè,
vt patet ex prædictis. ¶ Gloſſ. in verbo, arbitros rema-
net expedita per ea, quæ dixi ſuprà in euidentialibus. &
per ea, quæ dixi ſuprà in primo notab. ¶ Gloſſ. in ver.
de quacunque re clara eſt, & bene dicit. Et de ſignifica-
25 tione huius dictionis † Res, videte per omnes in l. j. ff.
ſi certum peta. maximè per Cyn. & Salice. & latè per
Archidiaco. in cap. ante quinquaginta diſtinctio. & ple-
nè per Alberic. de Roſ. in Dictionario ſuo, in ver. Res.
Circa hanc dictionem Res, videte aliqua notabiliter di
cta per Bart. Bald. & Ang. in l. j. ff. de ſtatu homi. Vbi
inter cætera quærunt, an ſi dono tibi res meas, veniant
iura, quæ habeo contra aliquem, & ſic actiones, & con
ſequenter nomina debitorum. de qua quæſtio habetur
etiam latiùs per Barto. in l. Quintus. § argẽto. ff. de au-
ro & argento legato. Et an aliud ſit in diſpoſitione fa-
cta ſub nomine bonorum: & an aliud ſit in diſpoſitio-
ne facta ſub nomine rerum: videte l. final. cum gloſſ.
quam reputat ibi Barto. ſingularem, & dicit ſe neſcire
alibi. ff. de vſufruct. lega. & videte text. in l. licet. & ibi
Barto. C. de pact. ¶ Glo. in ver. ſumma habet tres par-
tes In prima exponit textum vno modo. In ſecunda
exponit ſecundo modo. In tertia contra ſecundam ex
poſitionem opponit & ſoluit. Secunda ibi: vel ſumma.
id eſt breuis. Tertia ibi: ſed oppoſitio infrà eod. §. quæ-
dam ¶ In eadem gloſſ. ibi: id eſt prima. hæc expoſitio
non videtur poſſe ſtare, cùm prima diuiſio actionum
debeat eſſe illa, quæ ponitur in § ſed iſtæ infrà. eodem
videlicet quòd actionum quædam ſunt ciuiles, quædã
ſunt prætoriæ, prout in ſimili videbimus in §. prim.
ſuprà de obliga. vbi prima diuiſio obligationum eſt,
quòd quædam ſunt ciuiles, & quædam prætoriæ Et
propterea Ioan. in arbore ſua actionum, vbi ponit diui
ſiones actionum, ponit pro prima illam diuiſionem,
quòd actionum quædam ſunt ciuiles, & quædam præ
toriæ. Breuiter reſpondete ex mente Dyn. hic. in pri-
ma colum. quòd diuiſio poſita in hoc tex. reſpicit cau-
ſam mediatam ipſarum actionum: & cauſa immediata
actionis perſonalis eſt obligatio. Cauſa verò immedia-
ta actionis realis, eſt ius, quod quis habet in re: quia er-
go priùs habenda eſt cognitio cauſæ proximæ, & im-
mediatæ actionis, quàm cauſæ remotæ, prout eſt illa,
quæ ponitur in diuiſione. § ſed iſtæ infrà eod. priùs er-
go fuit poſita prima diuiſio actionum. Vel dicas ſecun

dum Ioan. Fabr. hic, quòd licet per illam diuiſionem actionum poſitam in dicto §. ſed iſtæ habeatur cognitio originis actionum, tamē quia per illam diuiſionem non diſtinguuntur actiones ſpecie: quod patet, quia reperiuntur perſonales, & reales actiones, aliquæ ciuiles, aliquæ prætoriæ: meritò fuit proponenda prima diuiſio, quę continet naturam ſeparatam, & diuiſam actionum. & per quam actiones ſpecie diſtinguuntur. cùm hac ſol. ſe conformat Nic. de Nea. hic, in ij. oppo extra gl. poſt lac. Bar. hic. Sed poſſes de facili omnes iſtas ſol. ſubuertere: cùm in tit. ſuprà de obliga. §. j. ſit obſeruatus ordo in totum contrarius ei, quem iſtæ rationes concludunt: ſed non cures de ratione ordinis, cùm ſit ſine vtilitate. ¶ In ea glo. an ſi. habetis ex hac gl. vnum
26 ad quod continuò allegatur gl. iſta, ſcilicet † quòd ſub ſimplicibus contineatur mixtum. Nam cùm Imperator hic dicat, omnes actiones eſſe aut perſonales, aut reales, comprehendit etiam mixtas: & ſic ponendo de ſimplicibus, videtur etiam ponere de mixta. Et cū hac ſol. tranſeunt communiter doct. hîc. Simile dicit Dyn. eſſe in l. ij. in prin. ff. de ver. oblig. vbi Iuriſconſultus dixit quòd ſtipulationes quædam in dando, & quædam in faciendo conſiſtunt & tamen reperiuntur quędam ſtipulationes mixtæ, quæ conſiſtunt in dando & faciendo ſimul: vt eſt tex. in l. cùm ſeruus. in prin. ff. de condi. & demon. tamen Iuriſconſultus in d. l. ij. in prin. nō ponit de hac mixta ſtipulatione: quia illa comprehenditur ſub ſimplicibus. Aduertite tamen ad propoſitum textus noſtri ſecundum Ioan. Fab. hic: quia ſi volumus dicere quòd actiones mixtæ cōſtituant ſpeciem de per ſe, vt ſentit Ioan. in arbore ſua actionum, qui poſuit actionem perſonalem, realem, & mixtam, tanquàm diſtinctas ſpecies, & ſub diſtinctis articulis, negare non poſſumus, quin iſta diuiſio Imperatoris ſit minus ſufficiens, & imperfecta. Sed vos dicite ſecundum Ioā. Fab.
27 hîc, & etiam Nic. de Nea. hic, † ꝙ mixtæ actiones non faciunt ſpeciem de per ſe: quia nulla eſt mixta actio, quæ non ſit ſubſtantialiter perſonalis, vel realis. Nam actio finium regundorū dicitur mixta: vt in §. quædam. ī. eod. tamen verè eſt perſonalis: vt eſt tex. in l. j. ff. finiū regun. Similiter actio familiæ erciſcūdæ, & actio communi diuidundo dicuntur eſſe mixtæ: vt d. § quædam. & tamen verè ſunt perſonales, quia oriuntur ex quaſi contractu: vt in §. item ſi inter aliquos. ſuprà de oblig. quæ ex quaſi contractu. iuncto tex. noſtro. Idem dicemus de actionibus in rem ſcriptis: quia illæ verè ſunt perſonales: vt l. iij § eſt autem perſonalis hæc actio ff. ad exhi. Et quæ ſint actiones mixtæ, & quare dicantur mixtæ. Item quæ ſint actiones in rem ſcriptę. Et quare dicantur in rem ſcriptæ, dixi opportunè ſuprà in euidentialibus huius textus. ¶ Iſta ergo diuiſio hic poſita erat ſufficiens, & perfecta quo ad ſpecies actionum. & in d. §. quædam. erant bene poſitę quædam actiones differentes à perſonalibus, & à realibus actionibus nō ſpecie, ſed qualitate, quæ qualitates non conſtituunt ſpecificas differentias: prout etiam dicit Barto. in l. j. in princip. ff. de acquirenda poſſeſ. in vltima col. & Bart. ſecūdum aliquas lecturas in lege ſecunda in ſecunda columna. C. de actionibus & obligationibus ¶ His, quantum eſt ad declarationem textus noſtri, poſitis, reuertor nunc ad gloſſam noſtram, quæ vult ſimpliciter
28 † quòd ſub ſimplicibus contineatur mixtum. [a] In quo
a brocardo paucis concludendo dicite ſecundum Bart. in dicta lege ſecunda in principio. ff. de verborum obligationibus, quòd verum eſt, quòd ſub ſimplicibus cōprehendantur, vel contineantur caſus mixti in tribus caſibus. Primus eſt in fauorabilibus lege ſi ita ſcriptum in principio. ff. de liberis & poſthumis & lege clemens. in principio ff. de hæredibus inſtituendis. Secundus eſt caſus cauſa vitandæ contrarietatis dicta lege ſecunda, in principio iuncta dicta lege. cùm ſeruus. in principio. Tertius eſt caſus, quando lex hoc exprimeret, vt hoc textu noſtro: quem ibi, ita intelligit Barto. propter illud ſignum vniuerſale omnium: licet ad hunc tex. poſſit aliter dici, vt proximè dixi ex mente Ioannis Fab. Extra illos caſus tenet Barto quòd regulariter ſub ſimplicibus nō contineantur caſus mixti, per legē vnam paſſim. §. præſcriptione. iuncta lege mariti. §. hoc quinquennium. ff. ad leg. Iul. de adulte. Et cum Barto tranſeunt Bal. & Ange. & communiter cæteri moderniores in dicta lege ſecunda in prin. licet Rapha. Cum. ibi ſuo præclaro ingenio auſus ſit tenere ſortius, ꝙ etiam in odioſis ſub ſimplicibus contineantur caſus mixti, per tex. prima facie coloratum in l. ſi ita facta. ff. de iniuſto rupto & cum eo inclinat ibi pater, & præceptor meus dominus Alexan. de Imol. ¶ Sed circa iſta cadit
29 magis vtile dubium, † quid in ſtatutis. An in ſtatutis
b ſub ſimplicibus comprehendantur caſus mixti. [b] Bald. in hoc §. noſtro. poſt princi. tenuit no. quòd non motus per tex. in l. quid ergo. §. itē ſi alterius. ff. de his, qui no. infa. vbi videtur innuere tex. ꝙ caſus mixtus cōprehendatur ſub ſimplicibus ex ſententia, & conſequenter ex interpretatione, quæ non cadit in ſtatutis Pro hac deciſione allego quod no. decidit Bald. in l. omnes popul. in viij. col. in prin. ff. de iu. & iur. vbi tenet ꝙ ſtatutum diſponens quòd in contractu mulieris requiratur certa ſolennitas, non vendicabit ſibi locum in perſona mixta, & conſequenter in hermaphrodita. Allegat l. hoc legatum ff. de lega. iij. & hoc ſequitur Pet. de Anch. in repe. c. canonum ſtatuta. extrà de conſt. tu. in verſicu. venio ad primum membrum Nec iſtis obſtat
c ꝙ in contingentia facti pulchrè conſuluit [c] * Petr. de Anc. in cōſ. ſuo cccxvj. inci. in Chriſti noīe dubium in hac quæſtione facit ſcriptura donationis. vbi conſuluit

a ¶ Mixtum. Adde Franci. Aret. in l. j. C. quando non peten. par. & quæ per eum habentur in l. j. de acqui. poſſeſ. circa fin. iij. col. & in l. ſi emancipa. C. de colla, quòd non in materia correctiua, nec proprietate ſermonis. & in l. cum antiquis. C. de inoffi. teſta. quòd nec etiam in exorbitantibus. Et vide Dyn. hic in prima columna circa principium.

b ¶ Mixti. Vide do. Alex. de Imo. in cōſi. cxv. in iij. & iiij. col. in ij. parte. & in conſil. xcvj. in vlti. colū. ea. parte. & in conſi. lxxxi. in vij. col. in iij. parte. & in conſi. c. in vlti. col. in ſi. ea parte. & in conſil. xxvj. in iij. col. ea. parte. & in conſi. xviij. in vl. col. in iiij. parte. vbi ponit latè de hac materia. & in conſilio. xxviij in j. col. in iij. parte.

c a Adde ꝙ & ſi iſta opin. Petri de Anchar. in caſu iſtius ſtatuti videatur magis communiter approbata, vt per docto. in l. ij. ff. de leg. j. tamen idem Iaſo. in hoc ſibi cōtrarius per plura in d. l. ij tenet contra deciſionē Petri de Anchar. & communiter quē ibi videas, & ibi dictis adde quòd in iſto ſtatuto ratio eſt ne mulier propter eius imbecillitatē facilè ſeducatur, ſed hæc ratio ceſſat in donationibus cā mortis, cùm præſumptio iuris ſit, quòd mulier de facili non donet l. ſed ſi ego §. ſi. ff. ad velleia. imò contra naturā ſexus muliebris eſt donare. l. ſi ſtipulata §. j ff. de don. inter vir. & vxo. cū ergo de facili mulieres non donent, & huiuſ donationes cā mortis poſſint ad libitum voluntatis reuocari l. non omnis. in prin. ff. ſi cert. peta. l. ſi. C. de don. cau. mor. iuncta l. iiij. ff. de adimen. leg. & ſic ceſſet omnino ratio & mens ſtatuentis ſi ceſſabit etiam diſpoſitio. c. cū ceſſante. extrà de appel. l. ſed ſi pater. §. non tantum. ff. ad Mace. & cùm ſimus in correctorijs, & non ſit identitas rationis, non valebit argu. ad caſum improprium auth. quas actiones. C. de ſacroſanc. eccle. c. cùm dilectus. extrà de conſuetud. præterea vrgentiſſimè contra communē ſententiam inſtatur cui permittitur teſtari, permittitur cauſa mortis donare. tex. eſt notab. qui facit hanc conſequentiam in l. cùm hic ſtatus. §. ſi miles. ff. de don. inter vir. & vxo. & magis propriè ad terminos q. noſtræ cui remittitur ſolennitas in teſtando, remittitur in donatione cauſa mortis tex. eſt, & ibi gl. in l. Marcel. in prin. ff. de dona. cauſa mortis, ſed in hoc ſtatuto nihil circa teſtamenti factionem immutatur: ergo nec in donatiōe cauſa mortis & optimè pro iſta parte facit, quia ſicut in generali conceſſione donandi non venit donatio cā mortis. l. ſi filius fam. §. ſi. ff. de don. tit. gen. nec etiam in hoc ſtatuto exorbitāti generaliter diſponēte in cōtractibus cōprēdetur donatio cā mortis. item pro iſta opin. adduco duo argu. quæ pro cōmuni ſententia ſunt, & ita retorqueo illa oēs fatentur donationem cā mortis reſpectu confectionis habere naturā contractus gl. in l. ij. ff. de dote præle. certe reſpectu eff. &c naturam vltimæ voluntatis l. fin. C. de don. ca. mor. & tradūt ſcribentes in d. l. ij ff. de leg. j. ſed ſtatuētes vt ex ratione ſtatuti. l. relata apparet, reſpectu effectus voluerunt ſuccurrere mulierum fragilitati, cū leges rebus, & non verbis, imponantur l. ſi. C. de vſu. c. commiſſa. de elec. in vi. ſed reſpectu effectus non lędunturmulieres, cū poſſint ad libitū huiuſdi donationes reuocare, vt ſuprà dixi: ergo non comprendentur donationes cā mortis in hoc ſtatuto maximè cùm mulier poſſit diu cogitare num ſibi expediat donationem cā mortis reuocare: arg. l. ſi mulier. l. ai. j. C. ad velleia. nec obſt. arg. Petri de Ancha. quod etiam retorquetur: & dico ꝙ donatio cauſa mortis magis participat de vltima voluntate, quā de contractu, vt irrefragabiliter probatur in d. l. ſi. C. de don. cau. mor. in §. j. inſti. de don. in l. illud ff. de don. cau. mor. vbi aperta regula ponitur ꝙ donatio cauſa mortis in nulla parte vltimæ voluntati abſimilis eſt: & probatur ex regula l. ſicut. C. de act. & oblig. cùm ergo magis participet de

quòd

vltima volū tate ſecundū illius naturā iudicabitur. d.l.quęritur. ff.de ſtat.ho. Et hæc opin. contra communem placet mihi. Au ton. Ange. Carcaſſona Sardus.

quòd ſtatutum diſponens quod in contractu mulieris
requiratur conſenſus propinquorum, extendatur ad
mulierem facientem donationem cauſa mortis, & ta-
men certum eſt, quòd donatio cauſa mortis eſt miſta,
quia participat de contractu, & vltima voluntate: vt eſt
tex. in l.fina. C. de donat. cau. mor. quia reſpondeo quòd
donatio cauſa mortis magis accedit contractui, quàm
vltimę voluntati: vt eſt gloſſ. nota. & ibi Barto. in l.ij. in
princip. in ver. legatum. ff. de dote præleg. quo caſu cla-
rum eſt, quòd diſpoſitio facta de aliquo ſimplici com-
prehendit miſtum, quando illud miſtum præualet in il
lo ſimplici. l. quæritur. ff. de ſtatu hominum. & no. An-
ge. in l. ij. ff. de verborum obligationib. Et per hoc limi-
tarunt deciſionem illam Bal. in dicta l. omnes populi. in
viij. colum. de ſtatuto aliquid requirente in contractu
mulierum, vt non comprehendat perſonam miſtam,
ſcilicet hermaphroditam: quia deciſio illa procederet,
quando hermaphroditus non magis præualeret in ſe-
xu maſculino, quàm fœminino, ſed ſi magis pręualeret
in ſexu muliebri, putarem, per prędicta, quòd ſtatutum
loquens de caſu ſimplici, & ſic muliebri, comprehende
ret caſum miſtum, & ſic hermaphroditam, quæ magis
præualet dicto caſu ſimplici: vt dicta l. quæritur. per no.
per Angelum in dicta l. ij. in principio. ¶ Per prædicta
etiam verificatur quod no. decidit in propoſito noſtro,
Bal. in l. hac conſultiſsima. C. qui teſtamen. fac. poſſunt.
in iiij. colum. vbi dixit quòd ſi ſtatutum diſponat, quod
qui voluit ſecretè teſtari, ſcribat teſtamentum ſua ma-
nu, & illud ponat in ſacriſtia fratrum minorum coram
ſeptem teſtibus, quòd tale ſtatutum non habet locum
in caſu miſto, id eſt in donatione cauſa mortis, cùm illa
magis accedat contractui, quàm vltimæ voluntati, vt
proximè dixi, licet contrarium viſus ſit tenere Bald. in
l. fina. C. de teſtament. vbi tenuit quòd ſi ſtatutum per-
mittat filiofamiliàs teſtari, tale ſtatutum trahitur etiam
ad caſum miſtum, vt intelligatur, etiam permittere fi-
liofamiliàs, vt etiam poſsit donare cauſa mortis. Sed ſi
bene aduertitis, Bald. non eſt ſibi contrarius: quia loqui
tur in terminis diuerſis, & diuerſam rationem haben-
tibus. ¶ Vltimò hæc gloſſ. noſtra, & prædicta inducun
tur per Bal. hic, & poſt eum per Ang. de Are. hic ad no
30 tab. q. † Aliquis habet poteſtatem legitimandi ſpurios,
item & legitimandi inceſtuoſum. Pone ergo quod ali-
quis ſit ſpurius. & inceſtuoſus ſimul, an poſſet per iſtū
legitimari? & ſic erit q. vtrum priuilegium loquens in
caſibus ſimplicibus, trahatur ad caſum miſtum. In qua
quæſtione licet Bal. hic non videatur ſe firmare, tamen
pro nunc paucis vos concludite quòd ſic. & ita tenet
Bar. in d. l. ij. in princ. ff. de verborum obligationib. mo-
tus, quia ſumus in fauorabilibus, in quibus ſit extenſio,
ita vt ſub ſimplicibus comprehendentur caſus miſti. d.
l. ſi ita ſcriptum. in prin. ff. de lib. & poſth. & d. l. clemēs.
31 in prin. ff. de hære. inſt. Item quia ſumus † in beneficijs,
in quibus ſit latiſsima interpretatio. l. ſi. ff. de cond. prin.
Et iſta conſueuit eſſe magis communis concluſio doct.
poſt Bar. in d. l. ij. in prin. De hac tamen q. ſi vultis ple-
niùs videre, vltra præalleg. videatis etiam Bar. Bal. An-
ge. & Imo. in d. l. ſi ita ſcriptum. in prin. & Angel. in d. l.
clemens. in prin. & Io. Cal. qui fuit filius adoptiuus Ioā.
And. de quo facit mentionem Bal. in prędictis locis. te
nuit contra Bart. in diſpu. ſua incipiente, Papa conceſ-
ſit. & contra Bar. etiam tenet Io. And. in add. ad Specu.
in titu. qui fil. ſint leg. in rub. & Imo. in ca. at ſi clerici. in
ver. de adul. ad finem. extrà de iud. & ibi etiam, per Ioā.
And. & videte do. Anto. de Bu. in ca. per venerabilem.
extrà qui fi. ſint leg. in xxj. co. vbi concordando opinio
nes dicit quòd aut legitimatio non tendit in præiudi-
cium tertij, puta quia ſit patre viuente, & procedit opi.
Barto. Aut tendit in præiudicium tertij, puta filiorum
poſt mortem patris, & tunc procedit opin. tenentium
contrarium. Et huic concordiæ adhæret Butr. in d. l. ij.
in princ. ſecundum quòd hic refert Ang. de Are. & ibi-
dem etiam Pau. de Caſt. & fortaſsis quòd tutius eſſet te
nere hanc concordiam. De prædicta etiam quæſtione
vide etiam Ang. de Are. & hic, & in locis hic per eum
alleg. & per do. Abb. Panor. in dicto ca. at ſi clerici. §. de
32 adul. in v. & vj. col. ¶ † Quid autem ſi aliquis eſſet ſpu-
rius & inceſtuoſus ſimul, & eſſet legitimatus, tanquàm
ſpurius tantùm, non expreſsis qualitatibus ſuprà dictis,
nunquid valeat talis legitimatio, nécne? Eſt quæſtio,
quam ponit Bal. in l. eam, quam. C. de fideicom. in col.
ix. in prin. ver. ſed pone, quidam. vbi tenet quòd requi-
ratur expreſsio cauſæ, & qualitatis ſpurietatis, quando
quis duplici defectu, & in vno eſt ſpurius, aliàs non te-
net legitimatio. Et ſequitur Ludo. Roman. in l. ſi verò.
§. de viro. in xxxj. fallen. aliàs v. ff. ſolu. matr. & idem te-
net Io. And. in add. Spec. in tit. qui fi. ſint leg. in rubr. &
do. Anto. de Bu. in c. per venerabilem. in xxvj. co. extrà
qui fi. ſint leg. De quo etiam videte Bal. in l. ſi qua illu-
ſtris. C. ad Orfi. & Bal. in c. naturales. ſi de feu. fuer. con-
tro. inter dom. & agna. paulò poſt prin. & per Canon.
in c. fin. extrà de fi. preſby. per Oldr. Lau. in conſi. xcvj.
incipien. quidam textus. & Ang. in l. ſi non lex. ff. de hæ
redi. inſti. per do. Benedictum de Plombino. in l. j. ff. de
nata. reſtituend. Imò fortiùs dixit valde no. Bal. in l. præ
ſcriptione. C. ſi contra ius vel vtil. pub. in iiij. col. verſic.
33 ego dico, quòd etiam in priu. legijs. vbi dixit † q ſi ali-
quis impetrauit á principe ſe legitimari, dicens ſe natū
ex ſoluto, & ex ſoluta, cùm eſſet natus ex adulterio, q
talis legitimatio non valet, nec tenet. quod dictum be-
ne notabis ad prædictorum confirmationem. ¶ Gloſ.
in ver. in rem. dicite vt meliùs dixi, & declaraui in eui-
dentialibus poſitis ſ. in prin. huius tex. ¶ Gloſſ. in verſi.
alijs quibuſdam modis. diuiditur ſecūdum me in duas
partes principales. In prima declarat tex. in ſpecie qua-
tuor modis. In ſecunda declarat textum in genere. Se-
cunda ibi, & vt breuiter dicam. Illa prima poteſt ſubdi
uidi in quatuor particulas, prout quatuor modis decla-
rat in ſpecie iſtum textum. Partes per ſe patent. Secun-
da ibi, vel dic hæc omnia. Tertia ibi, dic ergo Quarta
ibi, item de interdictis. ¶ In ea. glo. ibi, quod reprobatur
quia ex quo dixit, &c. Hanc primam expoſitionē, quæ
habet quòd textus noſter in verbo, & alijs quibuſdam
modis, debeat intelligi de quaſi contractu, & de quaſi
maleficio: licet glo. hic impugnet tamen eam ſequūtur
communiter doct. hic ea ratione: quia cum Iuriſconſul
tus in d. l. j. in princ. ff. de act. & obli. dixerit q obligatio-
nes naſcantur aut ex contractu, aut ex maleficio, aut ex
varijs figuris cauſarum, & Iureconſultus á d. l. j. vſq; ad
l. ex maleficijs. in principio tractauerit de obligationi-
bus, quæ ſunt ex contractu de obligationibus, quæ
ſunt ex maleficio: poſtea à §. ſi quis abſentis. in d. l. ex ma
leficijs. vſq; ad finem legis, incipit tractare de obligatio-
nibus, quæ fiunt ex quaſi contractu, & ex quaſi malefi-
cio: & ſic ibi proſequitur tertium membrum, ſcilicet
ex varijs figuris cauſarum, ergo de mente Iuriſconſul-
ti eſt, quòd obligationes, quæ ſunt ex quaſi contractu,
& ex quaſi maleficio, dicantur oriri ex varijs figuris
cauſarum cùm ſequentia habeant declarare præceden
tia: vt l. ſi ſeruus plurium. §. fina. ff. de legat. j. Et iſta fuit
originaria ratio Dy. hic, quā cæteri omnes hîc ponūt,
& ſequuntur. Et per hanc rationem tenet etiam iſtam

expoſitionem Bartol.in dicta l.j.in princi.ff.de actio.&
oblig.in j.colum. Nec obſtabit prædictæ expoſitioni re-
prehenſio glo.noſtræ,dum dicebat quòd appellatione
contractus, veniunt quaſi contractus,& appellatione
maleficij,veniunt quaſi maleficia:quia ſecundum Dy-
num.hîc,& expreſsius ſecundum Ioan.Fab.hîc,nulla le
34 ge reperitur,† quòd appellatione contractus, vel ma-
leficij,veniant quaſi contractus, vel quaſi maleficium,
niſi per ſubauditionem,vt facit gloſſ.hîc,& in iuribus
per eum allegatis. Dicunt tamen quòd pro glo.facit v-
num eorum in l.ex contractibus.ff.de actio.& obligat.
Nam actio tutelæ eſt ex quaſi contractu.& tamen tex-
tus ibi appellat tutelam contractum. Ad idem etiam
pro gloſſ.facit,nam negotiorum geſtor quaſi contra-
bit in §.j.ſ.de oblig.quæ ex quaſi contract.& tamen lex
appellat illum contractum,in l.ſed cùm aliquis ff.de ne
go.geſt.Prætereà pro glo.facit,nam hæres adeundo di-
citur quaſi contrahere.l.ex maleficijs.§.hæres ff.de act.
& oblig.§.hæres quoque.ſ.de oblig.quæ ex quaſi con-
trac.& tamen lex appellat talem aditionem contractũ,
in dicta l.apud Iulianum.§.fina.& in l.ſequen.parui la.
ff.ex quib.cau.in poſſ.eatur. Sed ad iſta iura licet docto-
res hîc in ſpecie non reſpondeant,poteſtis dicere quòd
propriè appellatione contractus non venit quaſi con-
tractus,ſed impropriè,prout in iuribus ſuprà proximè
alleg. Ita dixit gloſſ.no.in l.omnem.in glo.fi.ff.de iud.&
Bar.in dicta l.apud Iulianum.§.fin.Accedat gl.no.in c.
fin.in verbo,contractus.extrà de foro compe.quæ not
dicit quòd appellatione contractus largiſsimè venit quaſi
contractus, & omne illud,vnde obligatio oritur per
dictam l.omnem.Stabit ergo ex prædictis concluſio cõ
tra glo.noſtram,quòd appellatione contractus non ve
niat propriè quaſi contractus.Et per hoc infert hîc An
35 ge.de Are.† quòd ſtatutum loquens in contractu,non
haberet locum in quaſi contractu,cùm in ſtatutis ver-
a ba debeant propriè intelligi,[a] & propriè appellatione
contractus,non venit quaſi contractus. Vnde, ſecun-
36 dum eum,† ſi ſtatuto caueatur quòd mulier non poſ-
ſit contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorũ,
poterit tamen quaſi contrahere, & ſic adire hæredita-
tem ſine conſenſu conſanguineorum.Secus tamen di-
cit Ang.de Aretio,ſi ſtatuto caueatur quòd mulier nõ
poſsit ſe obligare ſine dicta ſolennitate,quia tunc mu-
lier non poſſet adire,vel aliter quaſi contrahere,ſine ſo
lennitate ſtatuti,quia obligaretur. Addo, quòd ſtante
primo ſtatuto,de quo ſuprà ſcilicet quòd mulier non
poſsit contrahere,ſine conſenſu duorum conſanguineo
rum,quòd tamen poſsit adire hæreditatem.Hoc idem
b in terminis tenet Bar.in [b] d.l.apud Iulianum.§.fi.mo
tus,quia adire hæreditatem,eſt impropriè contrahere,
& ſtatuta debẽt accipi in propria ſignificatione.Et hãc
eandem partem ſequuntur Bal.& Imo.in l.mutum.§.
j.ff.de acqui.hæred.per rationem Bart.de qua ſuprà.Et
vltra eos pro hac opi.Bar.videtur optimè facere, quod
c voluit Abbas[c] & Panor.in c.fina.extra de foro compe.
poſt glo.ibi,vbi voluit quòd licet quo ad ſortiendum fo
rum omnis obligatio habeatur pro contractu, tamen,
ſecundum eum,ſi ſtatutum diceret,aut faceret mentio
nem de contractu,intelligeretur de contractu vltroci-
troq; obligatorio,& ſic de contractu proprio. Alleg.l.
Labeo,§.contractum.ff.de verbo.ſignifi.tamen contra
hoc dictum Panor.facerent multa,quæ infrà ſubijciã.
Sed ipſemet Bar.in l.more.in prin.ff.de acquiren hære.
arguit ad partes.Et primò quòd ſtante prædicto ſtatu-
to poſsit mulier adire hæreditatem ſine conſenſu con-
37 ſanguineorum,adducit,† quia adire non eſt contrahe-
re,ſed quaſi contrahere.In contrarium,quòd non poſ-
ſit,facit ſecundum eum,quia pro contractu accipitur
omnis obligatio d.l.omnem.ff.de iud.& mulier adeun
do ſe obligaret. Poſteà his adductis ibidem Barto.nihil
firmat,ſed ipſemet Bar.ali bi contra morem ſuum ſibi
contrarius.d.l.mutum.§.j.ff.de acquirend.hæred.tenet
totum oppoſitum eius,quod ſuprà primò retuli, ſcili-
cet,quòd ſtante ſtatuto,de quo ſuprà mulier non pote
rit per ſe ſimpliciter adire hæreditatem,niſi adeat cum
ſolennitate ſtatuti,& ſic cum conſenſu conſanguineo-
rum. Et hoc dicit probari in dicta l.more.in princip.ff.
de acquiren.hæred.Ego teneo hanc vltimam opi.Bart.
teneant cæteri quicquid velint,ſcilicet quòd ſtante ſta-
tuto,de quo ſuprà mulier non poterit per ſe quaſi con-
trahere,& ſic nec hæreditatem adire,niſi interuenien-
te ſolennitate ſtatuti. Et pro hac parte fundanda, mo-
38 ueor tali fundamento,† Vbicunque in ſtatuto vnica tã
d tùm ratiò reddi poteſt,illa habetur pro expreſſa,[d] & ex
e ea arguitur extenſiuè.[e] Gloſſ.eſt,quæ in communi ad
hoc allegatur pro ſingulari.in l.quamuis.C.de fideicõ.
& ibi expreſsiùs Bal.qui illam gloſſ.ad hoc no.& ibi di-
cit quòd iſto caſu iſta non erit interpretatio extenſiua
ſed intellectiua.& idem quod illa gl.tenet Bal.licet de il
la non fuerit pro tunc memor in l.maximum vitium.
in iij.colum.ad finem.C.de liber.præterit.vbi pro hoc
allegat multa iura,& Bal.in l.fin ff.de hæred.inſtituen.
& Ioan.de Imo.in iiij colum.& Bald.in authenti.quas
actiones.C.de ſacroſanct.eccle.in ij.colum.in ij.quæſt.
& Rapha.Cuma.& Pau.de Caſt.in l.ſi verò.§.de viro.
ff.ſolu matri.Et licet gloſſ.illa ſoleat allegari pro ſingu-
lari.& licet gloſſ.illa mihi hoc non dicat, ſed bene ex-
preſsè eam notet Bald.ibi,addo tamen aliam gloſſ.con-
ſonam,& magis expreſſam,in clemen.prima.in verſic.
eligatur.extrà de electio.iunctis ibi notatis maximè per
Paulum de Eleaza. Cùm ergo illius ſtatuti de conſan-
guineis adhibendis in contractibus mulierum, illa ſola
ratio fuerit,ne mulieres per fraudem,& circunuentio-
nem defraudentur,vt eſt tex.in l.tranſactionem.& illũ
ad hoc ibi no.Barto.C.de tranſact.Cùm ergo illa ratio
habeat locum ita quaſi contractu,& ſic in hæreditatis
aditione,ſicut & in contractu.ergo ſtatutum illud extẽ
demus ad quaſi contractum. Non obſtat fundamen-
tum euidenter Bart.in dicta l.apud Iulianum. §.fin.
39 & aliorum contrarium tenentium,ſcilicet † quòd adi-
re hæreditatem eſt impropriè contrahere , & ſic quaſi
contractus,dicitur impropriè contractus,quæ impro-
priatio non habet locum in ſtatutis: quia reſpondeo quòd
fundamentum,de quo ſuprà quòd cùm in hoc ſtatuto
non poſsit aſsignari niſi vnica ratio,quòd ex identitate
rationis illius debet fieri extenſio,etiam ad contractum
improprium.Et pro hoc adduco quod notabiliter vo-
luit Baldus in rubrica.C. de pactis.vbi voluit,quòd ſi
per ſtatutum mulier prohibeatur contrahere ſine con
ſenſu propinquorum,quòd etiam intelligetur prohibi
ta omnis conuentio ad liberandum,& tamen liberatio
non eſt propriè contractus.dicta lege Labeo.§.contra-
ctum.ſed ex quo eſt identitas rationis,ipſe Baldus , ex-
tendit illud ſtatutum etiam ad contractum impro-
prium , ergo idem dicemus & in iſto caſu noſtro. Ad
idem facit quod notati.dixit Baldus in l.pactum , quod
dotali.C.de collationibus.in vndecima quæſtione. vbi
voluit quòd ſtatutum illud prohibens mulierem con-
trahere ſine conſenſu conſanguineorum , habeat lo-
cum in diſtractibus , & conſequenter in renuntiatio-
nibus. Motus , quia ſtatutum illud prouidet imbecilli-
tati mulierum. Quæ ratio prouiſionis habet locum
in caſu

a ¶ Intelligi. Quomodo autẽ verba ſunt intelligenda vide do. Alex. de Imo. in cõſil. lxxxiij. in iij.& vij.col. in ij. parte. & in conſi. xl. ij. co. ea. par. & in conſil. cix. in iiij part & do Vin. Paleo. in conſil. lxvj. inter cõſil. do. Alex. in iiij parte.

b ¶ Adde quòd licet Iaſ. allegat Bart.ſibi contrarium, tamen rectè intuendo ſaluari poteſt à contrarietate: quia Barto. in d.l. apud Iulianum.§.fi. loquitur quando ſtatutum dicit quòd mulier non poſſit contrahere.& in l.mutum.§.j.ff.de acqui. hære. loquitur quando ſtatutum dicit quòd mulier non poſſit obligari, quæ duo ſtatuta longè in verbis differunt, vt hîc per Ange de Are. Quæ cõcordia fuit Mathe ſil. in ſois notabil. prout eum refert Iaſ.in l. ſi vnus.§.pactus ne peteret.in viij.colum.ff.de pa. vbi videas Iaſ.ferè omnia, quæ hîc dicentem. Carcaſſona Sardus.

c ¶ Add. quòd Abb.in d.ca. fin.co.xj.verſic.venio ad glo.ij.non dicit id, quod Ia.refert,ſed dicit propriè contractum eſſe vltrocitroq; obligatorium. per d.l. Labeo. Cæteri verò impropriè , & largo mo-do. De ſtatuto verò nullum verbum quod quæſtioni noſtræ adaptari poſſit. Sardus.

d ¶ Pro expreſſa. Vide do. Alc.in conſi. xlviij. in iij. co.in j. part. & in conſilio lxxx. l iij.co. & in conſilio cvj.in pe.co. ea.parte.j. & in conſi.lxxviij.in fi.in ij. parte.

e ¶ Extenſiuè. Vide do. Alc. in cõſi. xciij. in fi.in ij.parte.& in conſi. clxxxij. in v.co. & in cõſi. clxxxviij.in ij.col.in eadẽ ij.parte.& in cõſ. clxxxix. in j & ij.col. in iiij.parte. & in cõſilio xxij.in ij.co. ea.parte.

40 in caſu renuntiationis,& tamen conſtat † quòd diſtra
a ctus,& renuntiatio [a] non ſunt propriè contractus l. ſi.
quam ad hoc ibi no. Bal. C. de interd. matri. & d. §. con-
tractum. & ſic ex identitate rationis extenditur illud
ſtatutum ad contractum improprium,ergo idem dice
mus & in caſu contrario. Ex prædictis poteſtis elicere
quòd in ſtatutis poteſt fieri extenſio ad caſum impro-
prium ex identitate rationis,quando vnica tantùm ra-
tio poteſt in ſtatuto illo reddi. Et de prædicta quæſtio-
ne principali.vide etiam do. Ab. Panor. in c. qua fronte.
41 in j.col. de app. † Aduertite tamen quòd dictum ſtatu
tum prohibens mulierem contrahere ſine cõſenſu pro
pinquorum,intelligitur de contractibus inutilibus, &
b damnoſis.[b] Ita dixit notanter Bal. per illum tex. in l. ne-
que. C. de contrah. & commit. ſtipul. Et per hoc infero
vnam limitationem ad concluſionem, quam ſ. tenui,
42 † quòd ſtante ſtatuto,de quo ſuprà mulier,tamen po-
terit ſine ſolennitate illius ſtatuti adire de per ſe hære-
ditatem lucroſam,& multò magis opulentam. Et hoc
in terminis iſtis,& in ſpecie tenet expreſsè Ange. in d. l.
mutum. & ff. de acquiren. hæred. & Ang. & Imo. in l. ij.
43 ff. de excep. † Et quæ dicatur hæreditas lucroſa,& quæ
opulenta,habetis glo. no. quam reputat Bal. ibi ſingula-
rem. in l. ſi quis mihi bona. §. ſi ſeruus fiſci. in verbo,hæ-
reditate. ff. de acquiren. hæred. ¶ Item aduerte quòd ſta
tutum,de quo ſuprà debet intelligi de contractu,qui fit
circa res,& bona.non autem de contractu, qui fit circa
44 perſonam. † Et ideo ſtãte dicto ſtatuto,mulier tamen
poterit contrahere matrimonium ſine conſenſu duo-
rum conſanguineorum. Ita Bal. in l. in copulandis.per il
lum tex. C. de nup. Et dum ſuprà dixi,ſecundum Ang.
45 de Are. † quòd ſi ſtatutum diceret,quòd mulier non
poſsit ſe obligare ſine conſenſu duorum conſanguineo
rum,quòd iſto caſu non poſsit de per ſe adire hæredita
tem:quia adeundo ſe obligaret. Addo quòd ad hoc be-
ne facit quod notab. voluit Bar. in l. ſi vnus. §. pactus. ff.
46 de pac. in vj. co. Vbi fortiùs voluit. † quòd ſtante ſtatu
to,de quo ſuprà in terminis illis non poſſet etiam mu-
lier aliquem liberare. Et hoc etiam tenet ibidem Bald.
Putarem tamen in terminis illius ſtatuti,quod ſtatutum il
lud poſſet notabiliter limitari,vt non habeat locum in
obligatione deſcendente ex delicto,vel quaſi delicto. nã
crederem,quod etiam non interueniente ſolennitate illius
ſtatuti,& conſequenter non interuenientibus conſan-
guineis,quòd nihilominus mulier obligaretur ex deli-
cto ſuo,& ex quaſi delicto. Mouet me illud, quod in ſi-
mili videmus:quia prohibitio legis vetantis minorem,
& prodigum ſe obligare,non refertur ad obligationem
ex delicto,vel quaſi:vt no. gloſſ. in l. ſi quis in tantam. in
c glo. mag. in v. q. C. vnde * [c] vi. & ibi Bar. in iij. colum. &
Barto. in l. is,cui bonis. ff. de verb. oblig. in vlt. col. in ver-
ſicu. quæro nunquid prodigus delinquendo obligetur.
Et pro hac limitatione adduco in ſimili optimum text.
in l. ſed & ſi ex parte. §. quamquàm. ff. quod cũ eo. ¶ Vl
timò, quia ſuprà opportunè vidimus an ſtatutum fa-
ciens mentionem de contractis extendatur ad contra-
ctum improprium,poſſem hîc applicare illam quæ-
47 ſtionem. † An ſtatutum illud extendatur ad ſtipula-
tionem,quæ eſt impropriè contractus, vt vult Bartol.
in l. ſi donationis. C. quod metus cauſa.de qua quæſtio-
ne videte per Ioan. de Imola. in l. v. in principio. ff. de
verborum obligationib. ¶ Item an illud ſtatutum ex-
tendatur ad donationem,& ad tranſactionem,qui im-
propriè dicuntur contractus:vt eſt glo. no. in l. contra-
ctus. in gloſſ. j. C. de fide inſtrumen. videte ibi per Bald.
in ij. colum. in verſi. quid ergo,ſi ſtatutum dicit. ¶ In ea

a ¶ Renunciatio. Adde d. Ale. de Imo. in l. ſi vnus. §. pactus. in add. ad Bart. ff. de pact. & Pau. de Caſt. in conſil. xl. & de diſtractu Bald. in conſil. incipi. In Dei nomine, Amen. ille dicitur habere.

¶ Et dãnoſis. Sed nunquid tale ſtatutũ habeat locum renũtiatiõe facta per filiam patri, vide do. Ale. de Imo. in cõſi. xxix. in pen. col. in iij. parte. vbi etiam quid ſi velit vendere vni propinquo, & nunquid ſtatutũ loquens in cõtractibus habeat locum in contractibus iuratis à minore, vide per eũ in conſil. cvj. in vlt. colum. in iij. parte.

c ¶ Sed illa gl. in d. l. ſi quis in tantam. reſpectu prodigi communiter reprobatur, vt ibi per Bart. & alios Sardus.

dem gloſſ. ibi. ff. de actio. & obligat. l. j. in princi. Habetis
48 ex gloſſ. † quòd condictio furtiua dicitur oriri ex va-
rijs figuris cauſarum,& conſequenter quòd non oritur
ex contractu vel quaſi,ex maleficio vel quaſi. Idem te-
net gloſſ. in l. ſi pro fure. §. fina. in gloſſ. fina. ff. de condi.
fur. & idem viſa eſt tenere gloſſ. in dicta l. j. in princi. in
gloſſ. prima. mag. paulò poſt principium. ff. de actio. &
obligatio. Et quomodo condictio furtiua dicatur oriri
ex varijs figuris cauſarum,declarat,& probat prælle-
gata gloſſ. in dicta l. ſi pro fure. §. fin. & dicta gloſſ. in di-
cta l. j. in princ. Et iſtud idem tenet Salic. in dicta l. ſi pro
fure. §. final. non per rationem dictarum gloſſ. ſed per
aliam rationem. Nam illa dicitur eſſe actio perſonalis,
49 † quæ habet cauſam vel originem à contractu vel
quaſi,à delicto vel quaſi:vt hoc tex. Illa verò dicitur rea
lis actio,quæ habet cauſam , vel originem à iure , quod
quis habeat in re:vt hoc eodem tex. & l. j. C. de al. e. iudi.
mutan. cau. fact. Si ergo inueniatur aliqua actio,quę ha-
beat vtrunque,ſcilicet cauſam,& originem,illa dicetur
naſci proprio quodam iure ex varijs figuris cauſarum.
Et hoc eſt,quod voluit propriè dicere Iuriſconſultus. in
dicta l. j. in princi. Sed condictio furtiua eſt huiuſmodi.
Nam ex parte rei condictio furtiua dicitur oriri ex ma
leficio,ex parte verò actoris oritur ex dominio. Hinc
eſt, quòd ſoli domino competit. l. j. ff. de condictio. furt.
Ergo condictio furtiua dicetur oriri ex varijs figuris
cauſarum. Et per hanc rationem etiam inclinat in hanc
partem Ange. de Aret. hîc. Contrarium tamen, ſcilicet
quòd condictio furtiua oriatur ex maleficio,& non ex
varijs figuris cauſarum,tenuit gloſſ. in l. ſeruus,quem à
me. in principio. ff. de actio. emp. in gloſſ. paruula. in ver
bo,non haberem.quam allegat Ang. de Are. hîc,& an-
te eum Nico. de Neapo. hîc. Et hoc idem tenet Dyn. &
Ioan. Fab. hîc per l. ſi ambo. §. quoties. ff. de compenſat.
& per l. ſi mulier. §. hæc actio. ff. rerum amotarum. per
quas leges idem tenuit Barto. poſt antiquos & Moder.
in dicta l. prima. in princip. ff. de actio. & obligatio. in j.
columna & idem Bartol. in dicta l. ſi pro fure. §. fina. &
idem Bartol. in dicta l. ſi ambo. §. quoties. qui etiam ibi
notat ad hoc illum textum. & Bartol. in dicta l. ſi cùm
mulier. §. hæc actio. Sed in veritate illæ leges non mul-
tùm vrgent pro hac parte,& ad eas poteſt faciliter re-
ſpondeti,prout etiam reſpondebat Ange. de Aret. hîc,
nam in dicta l. ſi ambo. § quoties. in ver. idem eſt. bene
dicitur quòd ſi agatur condictione furtiua, ita habeat
locum compenſatio,ſicut ſi ageretur actione,quæ ori-
tur ex delicto , puta actione furti : non autem dicitur
quòd condictio furtiua oriatur ex delicto , imò potius
textus ille videtur ſentire contrarium. Eodem modo. in
50 dicta l. ſi cùm mulier. §. hæc actio. bene dicitur † quòd
actio rerum amotarum ita non finitur anno,ſicut con
dictio furtiua:non autem dicitur quòd condictio furti
ua oriatur ex maleficio. Et licet ſuprà dictum eſſet,
quòd actio rerum amotarum naſceretur ex delicto, v-
d bi de condictione furtiua verbum nullum.[d] * Conclu
dendo igitur dico,quòd quamuis poſsit teneri quòd cõ
dictio furtiua oriatur ex varijs figuris cauſarum,per ra
tiones glo. ſ. allegatarum,tamen de ea non poteſt loqui
tex. in d. l. j. in prin. eo quia ille tex. loquitur de obligatio
nibus,quæ oriuntur ex varijs figuris cauſarum,non au
tem loquitur de actionibus. Et propter hoc Bar. ibi im-
pugnat quoddam exemplum Pe. de Bel. per intelligen-
tis illum tex. loqui de actione in factum. per l. ſancimus.
C. de ſac. ſanct. eccle. prout ſuprà ante eum intellexerat
illum text. gloſſ. in d. l. ſi pro fure. §. fina. in gloſſ. fina. ad
finem. & glo. in rub. ff. de pact. & Pet. de Bel. per Iacob.

d ¶ Adde quod in dicto §. hæc actio. optimè probatur ex maleficio cõdictionẽ furtiuam oriri: quia Iuriſcõſultus arguit à ſimili. Nã dubium in illa deciſione erat:quia rerum amotarum actio veniebat ex delicto:ideo videbatur quod anno finiret. Tamen hoc non obſtante Iuriſconſultus contrarium decidit ex quo continet rei perſecutionem. Et ad tollẽdum obiectum, quod oriebatur ex delicto, dat ſimilitudinẽ, in condictione furtiua, quæ oritur ex delicto, tamen quia rei perſecutionẽ cõtinet, anno non finitur. Vel, ſi vis, dic quod dat Iuriſconſulti inſtantiã ad refellendum argumentũ cõtrarium,qua data corruit. argumẽtum e. ſicut vrgeri. j. qõ. j. eſt bonus text. quem ad hoc ſolet allegare domin[9] & præceptor meus Maria. Soci. Iunior. in § pœnaſi. inſti. de ſerui di. alioquin ſi militudo vel inſtantia iuriſcõſulti nõ eſſet bona. & ſic vrgenter probat ille tex. cõdictionem furtiuã ex delicto oriri. & ſolut. Ang. de Are. & Iaſ. ſunt verbales, vt ex iſtis patet & ita teneo, quicquid ipſi dicant. Carcaſſona Sardus.

de Ra.& Rodul.de Auricur.hic, ſecundum quod eos
refert hic Nico.de Neapo.Nam dicit Bar.quòd exem-
plum illud de actione in factum,non poteſt conuenire
ad dictam l.j.in princip.cùm lex illa loquatur in obliga
tionibus,& exemplum prædictum in actionibus. ¶ In
fin.gloſſ.tenete quod ſuprà tenui.¶ Glo.in ver.nullo iu
re.diuido in duas partes.In prima colligit ex tex.vnum
notabile.In ſecunda contra illud notabile oppo.& ſolu.
Secunda ibi,ſed oppo.¶ In ead.gloſſ in finalibus verbis,
ibi,teneris.ergo es obligatus.non ſequitur.Pro hac gloſ.
facit:nam cùm iſte teneatur ſolùm officio iudicis quo
ad reſtituendum,vt dicit gloſſ.certè † officium iudicis
nullam præſupponit obligationem.l.qui per colluſio-
nem.in fin.ff.de act.emp.l.Quintus.ff.de annu.leg. niſi
largo modo.ſecundum quod dicit Barto.in l.fi.ff.de in-
51 iurijs.Et ad hanc gloſſ.quæ diſputat † an ille,qui tene-
tur actione reali,dicatur obligatus.vide glo.ĩ.eodem.in
prin.in gloſſ.fin.in ver.debetur.in prin.& ibi opportu-
nè dixi.Hanc tamen gloſſ.volentem quòd actio realis
nullam præſupponat obligationem,quidam reprehen-
dunt,& Rodul.de Auricur.ſecundum quod eum re-
ferat Nicol.de Neapo.hic:& ponunt etiam hanc repre-
53 henſionem Ioan Fab.& Ang.de Are hic.† Nam actio
de peculio,dicitur actio in rem.l.quæſitum.in prin ff.de
pecul.& tamen illa actio præſupponit obligationem. ꝙ
patet, quia ei accedit fideiuſſor: vt l.creditorem. ff.ad
Macedonianum.iuncta l.fideiuſſor obligari. §.fideiuſ-
ſor.ff.de fideiuſſo.Item patet,quia poteſt deduci in con
ſtitutum.vt l.j.§.fin.& l.ſequen.ff.de conſtitu.pecu. Sed
per iſta non recedatis à gloſſ.noſtra,quam tenent cæte-
ri communiter docto.hic.Et pro ea eſt textus apertus
in hoc §.noſtro.in ver.nullo iure obligatus eſt.Et non
obſtat primum de actione de peculio,quæ eſt in rem,et
præſupponit obligationem: quia ei accedit fideiuſſor,
quia reſpondeo, etiam fatendo quòd actio de peculio
ſit in rem,tamen non firmo Sed dicite vt per Bald.in l.
penul.C.quod cum eo.Tamen non eſt perpetuò,id eſt,
generaliter verum illud,quod poſtea ipſi dicunt:Acce-
dit fideiuſſor,ergo præſupponit obligationem.Nã cla-
54 rum eſt † quòd officium iudicis nullam præſupponit
obligationem:vt iuribus ſuprà proximè allegatis: & ta-
men officio iudicis, etiam non deſeruienti alicui actio-
ni,accedit fideiuſſor:vt not.Bartol.in l.Marcellus.in ij.
colum.ff.de fideiuſſ.per textum.in l.cùm quis.§ ſi quis
pro reo.ff.de ſol.Et eſt caſus,ſecundum eum,in l pecu-
niæ.§.fin.iuncto §.penul.ff.de verbo.ſigni.quæ l.pecu-
niæ.quamuis non inducatur per Barto.tamen optimè
55 probat hoc modo inducendo.† Nam fideicommiſſa
de iure Digeſtorum petebantur officio iudicis,non iu-
re actionis.Ita dicit tex.in dicta l.pecuniæ.§.perſecutio-
nis.qui eſt §.pe.per Bar.allegatus.& ibi gloſ.declarat.Si
ergo fideicommiſſa non petebantur niſi officio iudicis,
& clarum eſt ꝙ pro fideicommiſſo accedit fideiuſſor,
eo quia fideicommiſſa dicuntur eſſe debita:vt dicit tex.
in §.fin.illius l.pecuniæ.ergo officio iudicis bene accedit
fideiuſſor.Et iſtud idem, ſcilicet ꝙ officio iudicis poſsit
accedere fideiuſſor,tenet etiam Baldus. per dictam le-
gem pecuniæ.§.penultimo.& fina.in l.penultima. C.
quod cum eo.& ibi ſentit no.ꝙ etiam actioni reali, quæ
nullam præſupponit obligationem,vt hoc tex.poſsit ac
cedere fideiuſſor:quia ille,qui tenetur actione reali, lar-
56 go modo dicitur obligatus. Non obſtat vltimum † ꝙ
actio de peculio poſsit deduci in conſtitutum:quia re-
ſpondeo ꝙ etiam omne illud,quod largo modo eſt de-
bitum, poteſt deduci in conſtitutum.l.j.§.debitum.ff.
de conſt.pecu.Et ſic etiam actio realis poſſet in conſtitu
tum deduci.cùm largo modo præſupponat obligatio-
nem,vt millies dictum eſt.¶ Aduertite tamen dum ſu
57 prà dixi de actione de peculio,ne erretis.† quòd actio
de peculio,& eodem modo,quod iuſſu,de in rem ver-
ſo,& eodem modo,in ſtitoria,exercitoria,& tributoria
non ſunt propriè actiones,ſed adiectiones,ſiue qualita-
tes actionum.de quo eſt gloſſ.no.in §.fina.in verb.dire-
ctè.ĩ.quòd cum eo.& gloſſ.in l.ſi tamen.§.hæ actiones,
in gloſſ.j.ff.de exerc.& tex.in l.iij.§.Iulianus quoq;.ver.
& ibi gloſſ. in verbo,mandati.ff.de pecu.cum alijs con-
cordan.¶ Gl.in verbo,poſsideat.diuido in duas, prout
duo extrema ponit,quę requiruntur in actione in rem.
Secunda ibi,item ex parte rei.¶ In eadem gloſ.ibi,& §.
quod aut.vult gloſſ.ꝙ in actione in rem ex parte acto-
ris requiratur alterum duorum, dominium, vel quaſi
dominium.In hoc glo.reprehenditur per Dynum hic,
58 quia imò † actio in rem competit ei,qui non habet do-
minium,nec quaſi dominium:vt patet in actione in rẽ
hypothecaria,quæ competit creditori pro pignore,in
quo impoſsibile eſt,quòd creditor habeat dominium,
vel quaſi.l.ex ſextante.§.Iatinus.ff.de except.rei iudi.&
59 l.debitor.in princi.ff.ad Trebel.† Item confeſſoria,eſt
actio in rem, & tamen non competit ratione dominij
vel quaſi,ſed ratione iuris ſeruitutis,quod quis habeat:
vt in §.æquè.ĩ.eodem.Sed ab iſtis impugnationibus de
fendebat hanc gloſſ Nico.de Neapo.hic.qui dicebat ꝙ
licet gloſſ.loquuta ſit generaliter de actione in rem,de-
bet tamen ſimpliciter intelligi de actione in rem ſpecia
li,& ſic de rei vendicatione directa vel vtili,de qua tan
tùm loquitur iſte text & ſic prima contraria non ob-
ſtant.Sed ſi iſto modo intelligeretis iſtam glo.iſta gloſſ.
malè diceret in alio, cùm dicit de bonæfidei emptore,
60 quia non eſt verum,† quòd bonæ fidei emptori com
petat directa vel vtilis rei vendicatio,ſed ſibi competit
Publiciana:vt in § ſed iſtæ.ĩ.eodem.Et in hoc gl.repre
henditur per Ioan.Fab.& Ange.de Are.hic.Sed ſi intel
ligeremus gloſſ.prout iacet:& ſic generaliter de actio-
ne in rem,verum eſſet quòd bonæ fidei emptori com-
peteret actio in rem,ſcilicet Publiciana, quæ eſt actio
in rem.dicto §.ſed iſtæ.& hoc motiuum non obſtaret.
Sed tunc bene obſtarent motiua Dy.ſuprà relata. Di-
cite ergo ſecundum Dynum, & Nicol.de Neapol. hic,
quòd in actione in rem generaliter ſumpta requiritur
alterum de quatuor,vel dominium directum, quo ca-
ſu competit directa rei vendicatio,vt hoc §. noſtro. &
l.j. C.de aliena.iudic.mutand. cauſ. fact. & l.in rem.in
principio.ff de rei vendicatione. vel vtile dominium,
quale eſt illud,quod habent emphyteuta.& ſuperficia-
rius,quo caſu competit vtilis rei vendicatio.l.prima.§.
fina.ff.ſi ager vectiga.vel emphy.pe.& l.j.in principio.
& §.quod aut.ff.de ſuperfi.vel quaſi dominium, quale
eſt illud,quòd habet bonæ fidei emptor, qui nondum
vſucepit:quo caſu competit Publiciana:vt dicto § ſed
iſte.infrà eodem.Vel neceſſè eſt quòd habeat aliud ius
in re,vt ius ſeruitutis, & tunc habeat confeſſoriam. vt
dicto §.æquè.ĩ.eodem.Vel ius pignoris:& tunc habeat
Seruianam,ſeu hypothecariam,vel quaſi Seruianam:vt
in §.item Seruiana.infrà eodem.¶ Item eſt & aliud cir
ca hanc gloſſ. diligenter aduertendum. Gloſſ. dicit de
quaſi dominio. Aut enim gloſſ.intelligit de quaſi do-
minio,pro vtili dominio: & gloſſ.malè dicit, & repre-
henditur per Ioan.Fabr.& Angelum de Aret.hic: quia
bonæ fidei emptor,de quo etiam gloſſ.dicit, non habet
vtile dominium.Quod clarè patet:quia ſi haberet vti-
le dominium, præferretur domino directo: vt eſt tex.
in dicta l.j.§.fina.ff.ſi ager vectigal.vel emphyteu.peta.

& tamen

&c tamen hoc eſt falſum, quia bonæ fidei emptor, & ſic
habens Publicianam, regulariter excluditur à vero do-
minio. l. penul. & fin. ff. de pub. niſi in caſibus enumera-
tis per gloſſ. in dicta l. penul. ergo non eſt verum, quòd
bonæ fidei emptor habeat vtile dominium. Si verò
gloſſ. intellexit de quaſi dominio, prout verba ſonant,
& ſic non pro vtili dominio: etiam male dicit, & repre-
henditur hic per Nico. de Neapo. quia imò emphyteu-
ta, & ſuperficiarius, de quibus hæc glo. dicit, habent vti
le dominium, & non quaſi dominium. dicta l. j. §. ſi. ff. ſi
ager vectiga. vel emphy. pet. & dicta l. j. in princip. & §.
quod ait. ff. de ſuperfi. Et dicit Nico. de Neapo quòd ab
hac impugnatione non poſſet hæc gloſſ. defendi. Et ſic
quomodocunque intellexerimus hanc gloſſ. dum dicit
de quaſi dominio, non poterit gloſſ. euitare, aut effuge
re reprehenſiones doctorum. Ego tamen reperio Bald.
qui hic per alios non allegatur, in c. j. §. j. iuxta princi. in
titu. de inueſt. de re alie. fact. in vſibus feudorum. ex cu-
61 ius verbis poteſt elici defenſio glo. noſtræ. † Nam, ſecū
dum eum, quaſi dominium poteſt duobus modis intel
ligi largè: & hoc modo appellatione quaſi dominij
a [a] veniet nedum vtile dominium, quod habent emphy
teuta & ſuperficiarius, ſed etiam quaſi dominiū quòd
habet bonæ fidei emptor, & hoc modo ſaluabitur gloſ.
hic. Poteſt & ſecundo modo intelligi quaſi dominium
ſtrictè: & tunc capitur tantùm pro eo quaſi dominio,
quod habet bonæ fidei emptor. & ita ſtrictè non intelle
xit gloſſ. hic. ¶ Et de directo dominio, vel vtili domi-
nio, item & de quaſi dominio, habetis gloſſ. no. in l. mi-
nor. §. ſi ſeruus. ff. de euict. in glo. in ver. ſupererit. & ibi
Barto. declarat in quo iſta differant inter ſe. Et alibi di-
xit gloſſ. valde notabil. in lege ſecunda. §. quædam. in
verbo. de liberis. ff. de interdictis. quòd ſicut eſt dare
poſſeſſionem, & quaſi poſſeſſionem, & dominium &
62 quaſi dominium, ita † etiam eſt dare proprietatem &
b quaſi proprietatem. [b] Et ad hoc illam glo. reputat ſin-
gularem Bal. in dicto cap. j. §. j. in prin. iuxta princip. de
c inueſt. de re aliena fac. * [c] Sed de hoc, quòd ſit dare pro
prietatem, & quaſi proprietatem, allego tex. expreſſum
in cap. fin. extrà de iud. & proprietas dicitur dominium
quod multis modis acquiritur. Ita eleganter dixit Paul.
de Eleaza in commento rubricæ, extrà de cauſ. poſſeſſ.
& prop. De quo tamen videte Bal. in l. penul. in penult.
63 co. C. ſi à non comp. iud. fue. appel. Et ibi ponit † an ap-
pellatione proprietatis ſignificetur directum dominiū,
vel vtile dominium, an verò neutrum ipſorum. & per
Bal. in l. cùm res. ad fin. C. de prob. & videte Bar. in l. lo-
corum. C. de omni agro deſer. lib. xj. vbi per illum text.
dixit, quòd tantum eſt dicere proprietas poſſeſſionis,
quantum eſt dicere dominium rei. Et dicit Ioan. Fab.
hic, quòd verbum proprietatis, videtur ineſſe in ipſa re
64 † cùm proprietas rei dicatur illa, cuius dominium nul
lius eſt: vt in §. litorum. C. de rerum diuiſio. Sed verbū
dominij videtur eſſe in perſona illius, ad quem domi-
nium pertinet, per text. in l. ſi tibi fundi. in verbo, Pro-
prietatis. ff. quemadmod. vſusfruct. amit. licet, ſecūdum
65 eum, † frequenter proprietas pro dominio capiatur. l.
proprietatis. C. de proba. ¶ In fin. glo. vult glo. quòd in
actione in rem ex parte rei conuenti requiratur alte-
rum duorum, ſcilicet poſſeſſio, vel quaſi poſſeſſio. Hæc
glo. videtur poſſe reprehendi, ſecundum Dy. hic. nam
confeſſoria, quæ eſt realis actio, competit contra eum,
qui nec poſſidet, nec quaſi poſſidet, ſed inquietat, vel
moleſtat eum, qui habet ius ſeruitutis vel non præſtat
ei debitam patientiam, iuxta §. æquè. j. eodem. Poteſt
tamen, ſecundum eum, glo. ſaluari, vt procedat in actio

a ¶ Dominij. vide d. Alex. de Imo. in cō ſil. xci. x. in x. col. in ij. par- te.

b ¶ Et quaſi proprietatē. An ſit dare proprietatē & quaſi pro- prietatem, vi de do. Alex. de Imo. in cō ſil. xcix. in x. co. in ij. par- te vbi etiam ponit an ap- pellatione p prietatis ve- niat quaſi p- prietas.

c ¶ Vide eun dem Iaſ. in l. naturaliter. §. nihil com- mune. in iij. col. ff. de acq. poſſ. Sardus.

ne reali, quæ competit pro re corporali: non autem in
actione reali competente pro rebus incorporalibus, pu
ta pro iuribus, vt pro iure ſeruitutis. nam illa datur ali-
quando etiam poſſidenti contra eum, qui non poſſidet,
nec detinet, ſed tantùm inquietat, dicto §. æquè. j. eod.
Poſſes etiam ad ſaluandam gloſſ. dicere quòd loquatur
de actione in rem ſpeciali, & ſic de rei vendicatione, &
illa nunquàm competit, niſi contra poſſidentem, vel
quaſi. Pro clariori tamen intelligentia totius huius glo.
& materiæ §. huius, offert ſe opportunè hic examinan-
da materia rei vendicationis, quam docto. hic prolixo
ſermone, & per multas quæſtiones expediunt, & inter
cæteros Ioan. Fab. Nico. de Neapo. hic hanc materiam
longo commentario proſequuntur. Ego ea duntaxat,
attingam, quæ putabo neceſſaria pro habendis funda-
mentis huius materiæ, & quæ putabo proficere ad ha-
bendam intelligentiam eorum, quæ hic in glo. tangun-
tur. Duo ergo in hac materia principaliter expediam,
& his, prout occurret, connexa, & ſuccedanea applica-
bo. Primùm erit, quæ requirantur ex parte actoris, ad
hoc vt poſſit ſibi competere rei vendicatio. Secundum
quæ requirantur ex parte rei, ad hoc vt poſſit contra
66 eum rei vendicatio intentari. ¶ † Circa primum dici-
te ſecundum omnes hic, quòd ex parte actoris requiri-
tur dominium vel quaſi, prout etiam dicit glo. noſtra.
Et intelligite quaſi dominium, pro vtili dominio, vt de
clarat Barto. in dicta l. j. C. de alie. iudi. mutan. cau. facti.
Et ſic rei vendicatio competit ei, qui habet directum
dominium, vel ei, qui habet vtile dominium. Et dicit
Ioan. Fab. in j. qō. principali, in princip. quòd ille dicitur
habere directum dominium, qui habet plenum domi-
nium, & nullum alium ſuperiorem habeat quātum ad
dominium. Sed quādo aliquis habet alium ſuperiorem
in dominio, tunc non dicitur habere plenum dominiū,
ſed vtile, vt emphyteuta, & ſuperficiarius. De quo ta-
men dicite vt per Bartolum. in l. ſi quis. in §. differen-
tia. ff. de acquir. poſſeſſ. & per Bald. & Salic. in l. traditio
nibus. C. de pact. ¶ Et iuxta prædicta quærunt hic doc.
pone quòd actor à principio tempore porrecti libelli
non erat dominus, ſed poſt litem conteſtatam penden
te lite ſuperuenit ſibi dominium, an ſufficiat vt poſſit
ſequi condemnatio contra reum. Et in hoc gloſſ. in l. ſi
rem. §. fina. in gloſ. fin. ff. de pigno. actio. expreſsè firmat
quòd ſic. Vos breuibus concludite cum Bartolo in l.
& an eadem. §. actiones. in penultima columna. ff. de
exceptio. rei iudic. Aut ille, qui non eſt dominus, à prin-
cipio petit ſimpliciter, & abſolutè ſe declarari domi-
num, non expreſſa cauſa in ſpecie, ſed in genere, & tūc
ex iure dominij poſteà ſuperuenientis procedet con-
demnatio. Et de hoc eſt textus in cap. abbate ſanè. in fi-
ne. de re iudicata. in ſexto. Et dicit hic Ioan. quòd con-
tra deciſionem illius capituli, tanquàm contra ſtimu-
lum, durum eſt calcitrare. Et ponit Innocen. in dicto c.
abbate ſanè. ſuper vltima gloſſ. Aut ille, qui non eſt do-
minus, petit ſe declarari dominum ex cauſa ſpeciali, &
ſpecifica, puta quia dicit ſe emiſſe rem illam, quam pe-
tijt à Sempronio, & tunc ſi ſuperuenit ſibi ius ex cauſa
de præterito, quia res erat ſibi vendita ante cœptum iu
67 dicium, ſed nondum tradita. † Et iſto caſu tale ius ſu-
peruenienſ poterit, vt ex eo poſſit ſequi condemnatio,
aliàs autem ſi ius ſuperueniat ex cauſa de præſenti, & ta
le ius non prodeſſet actori. Et in hanc ſententiam vi-
dentur effectualiter ſe conformare Dyn. Nico. de Nea-
po & Ange. de Are. hic: licet Ioan. Fab. ſit dubius. & ni-
hil clari firmet. De quo ſuprà videte Bald. latè diſputan
tem in. l. prima. C. de alie. iudi. mutand. cau. fact. in tertia

col.in verſi.viſo principio,videamus de proceſſu.& ibi latè diſputat de opin.Innocen.ad dictũ cap. abbate ſanè.videatis etiam Bald.ſubtiliter loquentem in l.j.in ij. co.C.de exec.rei iud.& dixi de hac materia.ſ.eod.tit.in prin.ſuper glo.magna ſi.in ver.debetur.ante ſi. ¶ Vnũ tamen perpetuò nota pro maxima limitatione prædictorum,quod illud,quod ſ.dixi, ſecundum communiter

a ¶ Sibi prodeſt. adde ſingulariter d. Alc.de Imo. in conſ. clxxvj.ad ſi. in ij. parte. vbi ponit vnam mirabile, quod ius ſuperueniẽs lite pendente ex cauſa de præterito prodeſt, & ideo filius agens ex teſtamẽto, poteſt lite pendente repudiare & adire ab inteſtato, & obtinet.

68 omnes, † quod ius ſuperueniens actori poſt litem conteſtatam ex cauſa de præterito ſibi prodeſt, ᵃ vt ex eo poſ
a ſit ſequi condemnatio:illud eſt verum,& procedit quando cauſa agitur coram iudice ordinario.Secus autem,ſi ageretur coram iudice delegato,coram quo ius ſuperueniens,etiam ex cauſa de præterito, nihil tamen ſibi prodeſt,propter dolum impetrantis iudicem delegatũ contra eum,contra quem tempore impetrationis nihil quæſtionis habebat.Iſta fuit ſingularis limitatio Bal. in l.præſcriptione.C.ſi contra ius vel vti.pub.in pe.col. in ix q Pro qua limitatione dicit ibi Bal.videri caſu no. in c.ſi.de reſcri.ſubijciens,hoc eſſe multum tenendum mente:quia eſt magna limitatio multarum legum. De qua tamen limitatione videte Ludo.Roma. tenentem
69 contrarium in l.ſi Titius.ff.de verb.obli. ¶ † Quid autem eſſet in caſu econtrario,ſi actor in principio tempore porrecti libelli,& ſic tempore cœpti iudicij , erat dominus:poſteà lite conteſtata deſijt eſſe dominus : an nihilominus poſſit fieri condemnatio contra reum cõuentum.Prima fronte videretur dicendum quod ſic , per tex.qui videtur expreſſus in l.ij.ad fi.C.de liti.in verbo, nihilominus peragenda.Sed paucis concludendo vos tenete contrarium,vt tenent communiter doc.poſt Dy. hic,per tex.in l.tigni.§.fi.ff.ad exh.& per tex.meliorem in l.ſi ſeruus. in prin.ff.de cond.fur.Et ibi iſtud idem tenet Bal.& Bar.in d.l.& an eadem.§ actiones.& videte Bal.in d.l.j.C.de alie.iud.mu.cau.fact.in pe.co.in verſi. ſecundò quæro quid econtra.Non obſt.d.l.ij. Nã ideo ibi lis ſuo marte peragitur,quia vẽditio ibi facta reſcinditur per l.ſi.illius ti.& ſic res ad priorẽ ſtatum,in quo erat tempore cœpti iudicij,& ſic ad priorem dominũ redigitur.Et ita ſoluunt communiter doct.hic,vt Dy. & Bal.Io.Fab.& Nico.de Neapo. ¶ Et ex hac ſolu. elicio limitationem ad concluſionem prædictam,vt non procedat , quando ille , qui deſijt eſſe dominus,denuo poſteà eſt etiam effectus dominus:quia tunc etiam debet ſequi condemnatio, & medium tempus nihil obſtat.d.l.ij.C de litig.& bene facit d.l.tigni.§.fi.ff. ad ex-

b ¶ Directũ. Vide tu latiſsimè Firmianum in ſuo aureo repertorio. in ver.dominiũ probatur. vbi ad ſaturitatem habet materiam probationis dominij. Et quomodo & quando dicatur probatum directum dominium, vide do. Alex. in conſil. lxxxviij.in iij.co. in ij.parte.& in conſil.j.in vi.col.in iiij. parte. & in conſil. xj. in vlti.col.ead. parte.

70 hiben. ¶ Secundò intelligit prædictam concluſionem, † vt procedat,quando actor facto ſuo proprio deſijt eſſe dominus,ſecus autem,ſi deſijſſet eſſe dominus facto ipſius rei conuenti,eius culpa,dolo,vel mora, quia tunc poſſet ſequi condemnatio contra reum, ſecundum Io. Fab.hic: qui ad hoc allegat l.item ſi verberatum. §. fin. cum l.ſeq.ff.de rei vend.Addite vos tex.in d.l.ſi ſeruus. in prin.& ibi Barto.ff.de cond.fur.& ad idem eſt tex.in l.ſi poſt acceptum.ff.de rei vend.quem ad hoc ibi ponderat,& reputat no.Bart.Et ibi per illum textum,ſubdit no.Bar.quòd exceptio ſuperueniens pendente iudicio contra actorem culpa rei,non poteſt per ipſum reũ opponi.De quo tamen dicite,vt plenius per Bald.in d. l.j.in penul.colum.C.de aliena.iud.mutand.cau.fact.Et per hoc ſunt expedita requiſita ex parte actoris. ¶ Vltimò,quia vidimus ſuprà quòd rei vendicatio non competit niſi ei,qui habet directum dominium, vel ei , qui
71 habet vtile. † Reliquum eſt,vt videamus qualiter, &
b quibus modis poſsit probari directum, ᵇ vel vtile.Et generaliter,modos,quibus acquiruntur dominia de iure gentium,non dico pro nunc:habetis in titu.ff.de acquirend.rerum dominio.per totum.& in titu.ſ.de rerum
72 diuiſione.per totum. ¶ † Modos autem,quibus acquirantur dominia de iure ciuili,enumerat gl.ordinaria.& magiſtra in l.j.in prin.in verbo, noſtræ.ff.de acquiren. rerum dominio.& Bartol.in l.in rem.in princip.ff. de rei vendicatione. Et quantum eſt ad directum dominium,ſi loquamur in rebus,quæ in nullius bonis ſunt, quarum dominium de iure gentium primo occupanti acquiritur:vt ſunt feræ beſtiæ,gemmæ , lapilli, & ſimilia:vt in §.feræ.cum ſequen & §.item lapilli.ſ.de rerum diuiſione.Et in his ſecundum Ioan.Fab.in vi.columna. hic modus probandi eſt aptus & facilis : quia ſi probo me accepiſſe feram,dico me probaſſe directũ dominiũ. Vos in hoc dicite melius ſecundum Bar.in l.rem , quæ nobis.in vlt.col.ff.de acquirend. poſſeſſ. ¶ Aduertendum eſt quòd quædam ſunt res,in quibus ex rei qualitate probatur eas eſſe in nullius bonis , vt in lapillis inuentis in litore maris.d.§.item lapilli.& in feris beſtijs. l.j.in fin.cum l.ſequen.ff.de acquiren.rerum domin. & in inſula nata in mari.l.adeò.§.inſula.ff.de acquirendo rerum dominio, & in ſimilibus. Et in iſtis clarum eſt quód probando apprehenſionem , probo dominium directum,per illam regulam iuris gentium,quæ eſt , quod ea,quæ in nullius bonis ſunt , occupanti conceduntur. Quædam ſunt res,in quibus ex rei qualitate non probatur eas eſſe in nullius bonis,imò natura rei repugnat vt in domo,in territorijs antiquitus,vel aliquando cultis,& in alijs ſpeciebus, quæ non per naturam , ſed per factum hominis producuntur in eſſe,& in iſtis,ſi res nõ eſt mea,debeo credere illam eſſe alienam.l.cùm quærebatur.C.vnde vi.Et in iſtis dicit Bartol.vbi ſuprà quia difficile eſt probare rem in nullius bonis fuiſſe , per ſolam apprehenſionem non probatur dominium. Poſſet tamen,ſecundum eam,tribus modis probari,rem in nullius bonis fuiſſe.Sed in iſtis tribus modis per apprehenſionem non acquiritur directum dominium , ſed vtile.Primò,ſi probetur , dominum habuiſſe rem pro derelicto.l.j.& per totum titulum.ff.de pro derelict.Secundò,ſi res erat tributaria , puta ex forma ſtatuti , & tunc ſi res vacauit biennio,præſumitur habita pro derelicto, & apprehendens poſſeſsionem,biennio præſcribit,per textum not.in l.qui agros.C.de omni agro deſer.lib.xj.Et hoc reputat Barto.eſſe bene no.Idem enĩ firmauit,& latius ipſemet Bar.deducendo hoc ad practicam in d.l.qui agros.per illum tex.Et idem Barto.in l.ſi de eo.§.primo.ff.de acquirend poſſeſſione. & Bald. in l.non ignorat.C.ad exhibend. licet hoc impugnent Angelus & Imola in dicta l.ſi de eo.§.primo. ff. de acquirend.poſſeſſ.Si verò res non eſſet tributaria,vt ſunt communiter prædia per Italiam,tunc etiam ſecundum Bartolum,in dicta l.rem , quæ nobis, eſſet tertius modus,vt officio iudicis fiant publica bannimenta,ſiue proclamata,quòd qui vult dicere talem rem ſuam , compareat intra certum terminum antè,quàm ab alio poſſideatur.Certe nullo in eo comparente termino, dicit Bartolus,ſe putare quòd conſtaret rem in nullius bonis fuiſſe,argumen.l.locorum.C.de omni agro deſert. libro vndecimo.& l.ſi eo tempore.C.de remiſſ.pignor. licet ipſe Bartolus in l.nam & ſi fur.in principio.ff. ſi certum petatur.& in l.ſi duo.in principio.ff.vti poſſidetis.viſus ſit ſentire quòd etiam ex ſola poſſeſsione,etiam non factis proclamationibus,præſumatur quis dominus , ſi non appareat alius antiquior poſſeſſor. Et hoc ſecundum videtur verius,per ea, quæ tradit Bartolus, in lege quidam in ſuo.in principio.ff.de conditionibus inſtitu.Subdit etiam hic Ioan.Faber,quòd ſi vellem di-

cere

cere me habere directum dominium, eò quia dice-
rem me emiſſe à domino, neceſſe eſſet ꝙ tria probarē.
Primò ꝙ vendens fuiſſet dominus. Secundò ꝙ res fue-
rit mihi tradita. Tertiò, ꝙ pretium ſoluerim. Addo de
his requiſitis eſſe tex. in l.cùm res. & ibi gl. not. C. de ꝓb.
& ibi Bal. poſt Bar. Item probatur directum dominiū,
ſi probo ꝙ poſſederim rem mobilem bona fide ſpatio
trium annorum, cùm per vſucapionem acquiratur di-
rectum dominium. l. traditionibus. & ibi gloſ. & docto.
C. de pact. & auth. niſi tricennale. & ibi gloſſ. & docto.
C. de bo. ma. & l. ij. & ibi glo. & doct. ff. de vſucap. Do-
minium autem vtile probaretur, ſi probarē me poſſe-
diſſe rem immobilem cum titulo decem annorum in-
ter præſentes, & viginti inter abſentes, cùm ſecundùm
iura communia per præſcriptionem acquiratur domi-
nium vtile, & non directum: vt tenent glo. præalleg. &
in eiſdem locis Bart. & alij doct. & idem etiam in præ-
ſcriptione triginta, vel quadraginta annorum. ¶ Et iu-
xta hoc dubitabat Io. Fab. hîc, quid ſi aliquis non proba
ret titulum, ſed probaret quòd ipſe, & prædeceſſores
ſui tenuerunt rem illam tanquàm ſuam per tantū tem
pus, quod hominum memoriā excedit, an per hoc pro-
betur dominium, dubitabat, & ſub dubio fortè, dicit
poſſe ſuſtineri ꝙ ſic, cùm per tantum tempus ſicut a-
73 mittitur dominium, ita etiam acquiritur. † Addo etiā
ꝙ iſto caſu per præſcriptionem tanti temporis acqui-
ritur dominium directum, licet, vt ſ. dixi, ſecundū com
munes concluſiones, regulariter per præſcriptionē non
acquiratur niſi vtile. Et ita expreſsè, & no. tenet Bald. in
d. l. traditionibus. in antepe. co. C. de pac. per tex. in l. hoc
iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æſti. quam le-
gem Bald. non inducit, ſed ego induco vt hoc optimè
probet. Nam ibi dicitur ꝙ longinquitas tanti temporis
74 habet vim conſtituti: † conſtitutum habet vim con-
75 ſenſus. l. j. in prin. ff. de conſt. pecu. † & conſenſus indu-
cit directum dominium, vt voluit Bal. in d. authen. niſi
tricennale. Et vltra pręallegata, ſi vultis videre alios mo
dos, quibus probetur dominium, videte etiam latè Bal.
in l. ij. in ij. co. C. de pig. act. Bal. in l. ob meritorum. poſt
Bar. C. ne vxor pro ma. & aliquid per Ange. de Are. &
Ioan. de Pla. hîc, & Bal. in l. ij. in prin. ff. de rerum diui. in
aliquibus quæſtionibus. Et ibi etiam ponit, an in dubio
præſumatur res eſſe in nullius bonis. Et ibi etiam ſub-
dit, ꝙ in dubio res particularis præſumitur ꝙ fuerit in
bonis alicuius quo ad dominium particulare. Videte
etiam Bal. in l. cùm ſuper. C. de rei vend. & ibi eſt tex. ꝙ
dominium etiam probatur per teſtes & inſtrumenta,
imò probatur dominium per indicia: vt l. indicia. C. de
rei vend. Et ibi declarat Bal. qualia debent eſſe illa indi-
cia, & omnes modos, quibus probatur dominium, po-
nit Specu. in ti. de loc. §. ſi. ver. lvj. & in ti. de act. emp. §.
ſequitur. ver. ſi autem velis. Et an ex eo ꝙ quis poſſidet
rem, pręſumatur ꝙ ſit dominus, vel ꝙ fuerit dominus,
vide latè Bar. poſt glo. in l. quidam ſuo. in prin. ff. de con
di. inſt. & Bar. in l. ob meritorum. C. ne vxor pro ma. &
Bar. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. verſi. quæro an hîc.
§. in ij. col. ff. de re iud. Bal. in l. indicia. C. de rei vendi. &
latè Bal. in l. j. in ix. & x. co. C. qui accu. & Specu. in ti. de
primo & ſecundo decr. §. reſtat. ver. ſed nunquid. & po
nunt Bal. & Ange. de Are. in §. ſic itaq; j. e. & ibi latius
dicam. Et iſta ſufficiant quantum ad ea, quæ requirun-
tur ex parte actoris. ¶ Veniamus nūc ad ſecundū prin-
76 cipale, ſcilicet ad ea, † quæ requiruntur ex parte rei, ad
hoc vt contra eum poſſit rei vendicari intentari. Et gl.
noſtra, ſecundum quod in ea vidimus, requirit alterum
de duobus, ſcilicet poſſeſſionem vel quaſi. Et intelligite
quaſi poſſeſſionem pro eo, qui dolo deſijt poſſidere, qui
conuenitur perinde, ac ſi poſſideret. l. qui dolo. & l. pa-
rem. ff. de reg. iu. & l. ſi autem. §. ſed & is. & l. is, qui do-
lo. ff. de rei vend. Et ita declarat Bar. in l. vnica. C. de alie.
iu. mu. cau. fact. Et ſic habetis ꝙ ille, qui dolo deſijt poſſi
77 dere, habetur pro poſſidente. Nunquid † tamen ſtatu
tum faciens mentionem de poſſeſſore, habeat locum
in eo, qui deſijt poſſidere, vide Io. And. in reg. pro poſſeſ
ſore. de reg. iu. in vj. in Mercu. ¶ Aduertite tamen ꝙ il-
78 lud. quod dicitur, † ꝙ rei vendicatio datur contra il-
lum, qui dolo deſijt poſſidere, eſt verum, ſi dolo deſijt
poſſidere poſt litem conteſtatam: ſed ſi dolo deſijſſet
poſſidere ante litem conteſtatam, tunc contra eum nō
competit rei vendicatio, ſed actio in factum ad intereſ-
ſe, ex titulo. de ali. iud. mu. cau. fact. Ita notabiliter & mi-
a rabiliter do. Abb.[a] Panor. in c. j. in iij. co. in ij. oppo. de
79 alie. iu. mu. cau. fact. ¶ † Item aduerte ꝙ poſſidens tem
pore primæ citationis, ſi poſtea deſijt poſſidere, præſu-
b mitur in dolo,[b] ſecundum Bald. in c. ad finem. de iud.
80 ¶ † Qualiter autem, & per quem modum probabi-
tur, quem dolo deſijſſe poſſidere. Dic ſecundum Io. Fa.
hîc, & Bar. in l. qui petitorio. in prin. ff. de rei vend. ſi reo
denuntiaueram me velle talem rem vendicare, & ipſe
poſteà alienauit, vel ſi poſt datum libellum, vel poſtquā
dixi me daturum ei libellum, ipſe alienauit, per id, quod
in ſimili dixit glo. no. in l. ſulcinius. §. quid ſit latitare. in
verb. animo. ff. ex qui. cau. in poſſ. ea. ponit Dy. in regul.
pro poſſeſſore. circa prin. de reg. iu. in vj. Spec. in titu. de
emp. & vend. §. nunc dicendum. verſic. ſed nunquid. &
idem dixit ipſe Bar. in d. §. quid ſit latitare. & idem Bar.
in l. non ſolum. §. morte. in co. x. nu. 43. ff. de ope. no. nū.
Et quid de eo, qui non per dolum, ſed lata culpa, deſijt
poſſidere, an habeatur pro poſſidente, ita vt contra reū
poſſit, ſaltem vtilis rei vendicatio intentari: vide Io. Fab.
hîc: & Bar. remiſſiuè in l. qui reſtituere. ff. de rei ven. &
Bal. in l. vnica. C. de ali. iu. mu. cau. fact. & vide tex. no. &
optimum in l. qui petitorio. §. j. ff. de rei vendic. ¶ Ad-
uerte tamen hîc, quòd eſt dare caſum, in quo tenetur il
le, qui poſſidet, quamuis ſine dolo, & ſine culpa deſierit
poſſidere, ſi habuit malum, & vitioſum initium. Tex. eſt
in l. ſi vi me deieceris. ff. de vi & vi arma. Et iſto caſu nō
oportet dolum probare. Et hoc reputat Ioan. Fab. hîc
81 eſſe bene not. ¶ † Item aduerte, quòd in eum, qui dolo
deſijt poſſidere, datur rei vendicatio, non directa dire-
ctò, ſed directa vtiliter, vt tenent gloſſ. noſtræ communi-
ter, & cum eis communiter Citramontani, vt eſt gl.
noſtra, & ibi Bartolus in rubrica. ff. de rei vendicatio-
ne. & gloſſ. prima in l. curatoris. C. de negotijs geſtis. li-
cet Vltramontani tenuerint quòd imò iſto caſu non
detur directa vtiliter, ſed vtilis tantùm, vt referunt do-
ctores in locis præallegatis. Et iſtud ſecundum firmauit
Bartolus in l. quamquàm. §. Iulianus. ff. de aqua pluuia.
82 arcenda. † Et contra iſtum qui dolo deſijt poſſidere, iu
ratur in litem per actorem, & tanti condemnatur à iu-
dice, ſecundum formam l. qui reſtituere. ff. de rei vendi-
catione. ¶ Et iuxta iſta dubitant hîc doctores omnes.
Actum eſt directa rei vendicatione contra eum, qui
tempore porrecti libelli poſſidebat, poſtea lite conteſta
ta dolo deſijt poſſidere, an poſſit contra eum ſequi con-
demnatio ex directa rei vendicatio contra eum inten-
tata, quæ à principio competebat, an verò ſit opus vti-
lem intentare, vel ſaltem directam vtiliter? Effectus eſt
maximus, vt intelligamus, an poſſit ſequi condemnatio
virtute directæ intentatæ, & ex prima inſtantia, an ve-
rò ſit opus noua inſtantia, & nouo iudicio. Breuibus
concludendo tenet Dy. hîc, quòd poſſit ſequi condēna-

[a] Aduerte ꝙ hoc dictū Panor. & Ia. eſt, videri meo, contra text. in l. ſi autem. §. ſed & is. ff. de rei ven. vbi formaliter ingt tex. ꝙ qui dolo ante litis conteſtationē deſijt poſſidere, in rem actione tenetur. Carcaſſona Sardus.

[b] In dolo. Adde Fel. in c. aduerſario tuo. de exce. in ij. co. & do. Ale. de Imo. in conſi. lxxvij. l. iuj. parte. & adde Old. in conſi. cccxx ꝙ qui deſijt poſſidere per dolum, non eui tat iudicium actionis perſonalis. Et ad de do. Alex. de Imo. in cōſil. c. in vl. co. l. ſi. in iij parte. vbi ponit aunquid poſſidens tempore iudicij, pſumatur, & poteſt etiam poſſidere.

tio virtute directæ intentatæ, etiam ex illa eadem inſtátia, & dicit eſſe de hoc caſum in l.quamquàm. §. Iulianus. ff. de aqua plu. arcenda. & hoc tenent communiter docto. hîc. Ad hoc bene facit, quia directa, & vtilis, ſunt qualitates actionis, quæ qualitates non habent inſtantiam, vel iudicium diuerſificare. l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxa. Præterea ſi aliter diceremus, ſequeretur, ſecundum Ioan. Fab. hîc, maximum abſurdum, quod eſſet in poteſtate rei conuenti eludere proceſſum actoris, ſi ſtatim deſinendo poſsidere annullaret proceſſum directæ rei vendicationis. Et iſtam etiam partem tenet Cy. in l. vnica in vij. q. C. de alie. iu. mu. cau. fact. Et idem etiá tenet Bar. & latè diſputans in dicta l. quamquàm. §. Iulianus. licet dicat illum §. Iulianus. allegatum hîc per Dy. nihil probare. De quo etiam vide Bar. in rub. ff. de rei vend. ad finem & in l. j. in vj. co. ff. de act. & oblig. & Bal. in l. curatoru. in vl. co. C. de neg. geſt. & Ange. in repe. l. ſi quis vi. §. differentia in xviij. colum. ff. de acquir. poſſ. & Bal. in l. motæ lit. C. de rei vendica. & vide inter cæteros Nico. de Neapo. hîc, in hoc puncto referentem varias antiquorum opin. ¶ Limitabitis tamen prædictam concluſionem, vt procedat, quando à principio competebat directa, ſed poſtea tempore ſententię competebat vtilis. Et in iſtis terminis propriè loquuntur ea, quæ proximè dicta ſunt. Secus ſi à principio non competebat directa, ſed vtilis tantùm, vt in emphyteuta, & ſuperficiario: quia ſi iſte intentaſſet à principio directam, non poſſet ferri ſententia ſuper vtili ſibi competenti. Ita no. dixit do. Anto. de Bu. in c. cùm ad ſedem. circa xvj. co. extrà de reſt. ſpo. per illum tex. ad hoc not. ſecundum vnam lecturam. Ad cuius tamen limitationem & veritatem, videte Io. Fa. hîc, in x. co. dum examinat an ſi quis agat rei vendicatione directa, cùm ſibi cópetat tantum vtilis, vt in emphyteuta, & ſuperficiario,
83 an iſte debeat ſuccumbere ¶ † Item aduerte quod talis ſententia lata contra eum, qui dolo deſijt poſsidere, nó poteſt ſimpliciter mandari executioni contra eum, in quem eſt dolo poſſeſsio tranſlata, ſed eſſet opus nouo iudicio. Tex. eſt no. in l. j. §. neceſſariò. ff. ſi vend. no. mul. in poſſ. mul. ead. poſſ. ad alium dolo ma. &c. & ibi Barto. ad h. facit §. ſi quis in fraudem. j. eo. licet Cy. ſimpliciter contrarium tenuerit, & malè, in l. vnica. in x. q. C. de alie. iud. mut. cau. fact. per l. certa eſt forma. C. vt in poſſ. leg. ad quam legem reſpondeatis, vt reſpondit Bar. in l. ſi quis miſſum. §. iudex. ff. de damno infecto. & Bart. in l. is, cui. §. in poſſeſsionem. ff. vt in poſſ. lega. De quo tamen puncto vide latiùs per Bar. per duas col. in repet. l. creditores. C. de pigno. in iiij. q. princ. in ver. videamus ergo, an ius exequendi. & Bar. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudi. & in dicta l. quamquàm. §. Iulianus. ff. de aqua plu. arcend. & Bald. in dicta l. certa eſt forma. & multùm elegáter Bal. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro ma. vbi meliùs, & perfectiùs videtur in hoc puncto loqui, quàm alij. & late per d. Anto. de Bu. in c. quia V. extrà de iud. per Pe. de Anch. in conſi. cl. incip. in Chriſti nomine inuocato, in cauſa ventilata inter dominam
84 Altamuliam, &c. ¶ † Vnum tamé tene menti, quòd licet quo ad hoc vt ſententia lata contra eum, qui dolo deſijt poſsidere, poſsit mandari executioni contra eum, in quem dolo eſt tranſlata poſſeſsio, ſit opus nouo iudicio, vt proximè dixi, tamen cótra iſtum nouum poſſeſſorem, qui conſecutus eſt poſſeſsionem dolo poſt litem conteſtatam cum primo, non eſt neceſſarius nouus libellus. Ita viſus eſt velle no. Bal. in l. j. in iiij. oppo. [a] C. commu. diuidundo. De quo tamen videte plenè Inno. in dicto cap. quia V. extrà de iud. qui videtur velle contrarium. Illud autem expeditum eſt, quòd ſi reus tempore litis conteſtationis non poſsidebat, ſi tempore ferendæ ſententiæ poſsideat, tamen debet contra eú omnino ferrj ſententia condemnatoria. Ita dicit text. in l.
85 ſi nautem. §. poſsidere. ff. de rei vendi. ¶ † Quod autem ſi actum ſit rei vendicatione contra non poſsidentem, qui putabat ſe poſsidere, & lata ſit ſententia ſecundum actorem, an ſi poſſeſsio poſteà perueniat ad reum ex noua cauſa, talis ſententia mandatur executioni contra reum. dixi ſ. in tex. in vl. no. ¶ Vnum etiam in hac mate
86 ria tene menti, † quòd ſi actum ſit rei vendicatione contra eum, qui negat ſe poſsidere, qui in veritate poſsidet, quod ſi conuincatur de mendacio, quia actor probet eum poſsidere, debet talis poſſeſsio incontinenti ab eo auferri, & in actorem transferri, etiam nihil de ſuo iure probantem. Tex. eſt no. in l. fi. ff. de rei vendica. De quo mirabiliter per do. Abb. Panor. in c. penul. in vj. co. de iuramen. calum. vbi ponit quot requirantur ad hoc, vt fiat hæc tranſlatio poſſeſsionis in ipſum agentem, quamuis regulariter tenentes res alienas non debeant illas reſtituere, niſi probantibus de iure ſuo: vt l. res alienas. quæ eſt l. vltima. C. de rei vendica. Et idem dicit Ange. de Are. hîc eſſe, ſi actum eſſet contra aliquem, qui diceret ſe tenere pro Titio, nominando Titium dominú in iudicio, vt habeat beneficium. l. ij. C. vbi in rem act. cùm ille Titius non eſſet dominus, nec pro eo poſsideret, ſed poſsidebat pro ſe, tunc ſi conuincatur de mendacio, debet priuari poſſeſsione, & illa eſt in aduerſarium transferenda. Et ita dicit tenere Spec. in ti. de primo & ſecundo decreto. §. reſtat. verſicul. quid ſi nominans. & Bald. in dicta l. fi. ff. de rei vendi. Addo Bal. idem tenentem poſt Barto. in dicta l. ij. C. vbi in rem act. in v. col. in xj. q. & idem Bal. in l. vnica. C. de his qui poten. nomine. & Innoc. in c. quoniam frequenter. § quod ſi ſuper. extrà vt li. non conte. & ibi idem tenet do. Ant. in ij. co.
87 Quod dictum nota pro extéſione dictæ l. fina. ¶ † Et per illum tex. dicit ibi no. Ang. in j. co. quod ſi emphyteuta negat rem eſſe emphyteuticam, [b] & conuincatur de mendacio, quod priuatur iure ſuo emphyteutico. Allegat etiam Innocen. idem tenere in ca. cæterum. in fin. extrà de iud. licet contrariú videatur tenere Bal. in c. vaſallus. el. j. ſi de feud. fue. controuer. inter dominum & agnat.
88 in ij. col. verſicu. extra quæro vtrum iſta pœna. ¶ † Et idem dicatur eſſe in vaſallo negante feudum: quia ſi cóuincatur de mendacio, priuatur iure feudi. Text. eſt de
89 hoc no. in dicto cap. vaſalus. el. j. ¶ † Et aduerte quod talis tranſlatio poſſeſsionis, quæ fit in caſu d. l. fi. fit officio iudicis incidenter ſine nouo libello, ſine litis conteſtatione, ſine iuramento calumniæ. Ita dicit gloſſ. no. in §. illud quoque. el. ij. in authen. de trien. & ſemiſſ. colum. iij. gloſſ. magna in verſicu. legem. quam gloſſ. reputat multùm no. Barto. in dicta l. fi. & Ang. de Are. hîc dicit eam eſſe meliorem, quæ reperiatur de iure. Et illam gloſ. dicit eſſe ſingularem, & non reperiri alibi Bal. in l. fina. in
90 penul. colum. C. de execu. rei iud. ¶ † Item aduerte quod ſi in caſu d. l. fi. dicat reus conuictus de mendacio, Domine iudex, non grauetis me in tranſlatione poſſeſsionis: quia hodie conſtat, hodie agatur: & ſtatim volo probare de dominio meo, quod tamen non auditur, immò hoc non obſtante propter mendacium puniendum transfertur poſſeſsio in aduerſarium. Ita tenet Bald. in dicta l. fina. in j. colum. ad finem, & in vlt. colum. ad finem. Et in iſtis locis reputat hoc mirabile multum tenendum menti, quia licet iſtud ſit remedium adipiſcendæ poſſeſsionis, quòd tamen ei non obſtat exceptio dominij, & hoc propter mendacium. Adde Bartol. in authen. item poſſeſſor.

[a] ¶ Adde tu opin. Bald. quod Barto. in d. l. creditores. §. all. C. de pig. vult quod ſi ius executiuum eſſet ia actu productum, quia agitabatur iudicium & tūc ſi erat tale iudiciū, quod reddebat rem litigioſam, vt eſt in rei vendicatione, de qua agimus, vt authen. litigioſa. C. de litigi. quod tale ius executiuum tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, per l. ij. C. eo. ti. de litigio. & plenius ibi per eum. Si ergo ius executiuum hoc caſu tranſit in ſingularem ſucceſſorem, nó erit opus libello, nec litis conteſtatione. Carcaſſona Sardus.

[b] ¶ Emphyteuticam. adde Bal. in ad di. ad Specu. in titu. de lo. ver. ſi emphyteuta negans. & Specu. verſi. lav. quod emphyteuta negans poſſeſsionem dicitur maleuiti & poteſt expelli.

poſſeſſor.poſt gl.C.qui potio.in pig.hab.& do.Ant.in c.penul.extra
9 de iura.calũ. & ibi do.Abb.Panor.in vj.col.quos allegat.† Itẽ aduer
te,ꝙ eo ipſo ꝙ reus conuentus rei vendicatione negat ſe poſſidere,
debet actor eſſe cautus, & petere à iudice ꝙ mittatur in poſſeſsionẽ
illius rei tanquàm vacantem,& iudex debet illum mittere. Ita dicit
Ang.ſe practicaſſe in dicta l.fin.Et refert,& ſimpliciter ſequitur do.
92 Barth.Veronẽ. in cautela ccxxxv. ¶ †Quid autem ſi reus non ſit
mẽtitus in poſſeſsione, licet in qualitate poſſeſsionis, puta quia dixit
falſum titulum:an ſi ſit conuictus de mendacio,debeat perdere poſ-
a ſeſsionem. ✻ª Bald.in l.cogi.in pe.col.C.de peti.hered.tenet indiſtin
ctè ꝙ ſic. Vos autem dicatis hoc eſſe verum,quando actor probaſſet
illum reum nõ poſsidere illo titulo : quia ſi probaſſet ꝙ eum habuit
à furioſo,tũc bene deberet puniri reus in tranſlatione poſſeſsionis,
per illã l.ſi.ſecus ſi reus nõ cõuincatur de mẽdacio, eò quia ipſemet
reus nõ probauit titulum allegatũ,tunc nõ puniretur in poſſeſsionis
93 tranſlatione:† quia ad hoc vt habeat locum d.l.ſi.non ſufficit ſolum
mendacium,ſed requiritur etiam ꝙ actor ſit grauatus onere proban
di.Iſta omnia ſunt verba Bart.in d.l.ſi.in ij.col.quæ verba benè not.
ad declarationẽ d.l.ſi.bene facit §.illud quoq;. el ij.in authẽ.de trien.
94 & ſemiſ. ¶ †Item aduerte ꝙ ſi reus ſit mentitus in parte, & non in
toto, ꝙ non priuabitur tota poſſeſsione, ſed ſolùm auferetur ab eo
illa pars,in qua eſt mentitus.Ita tenet Bal. in d.l.cogi.ad ſi. Adde ad
hoc gloſſ.not. in ſimili in d.c.vaſallus.el j.ſi de feu.fue.controuer.in-
ter do.& agna.in gloſ.j.& ibi habetis tex.no.in ſimili.& ibi latè Bald.
95 examinat in ſimilibus terminis. ¶ †Et quid ſi reus negat ſe poſside-
re rem,quam vendidit, & pretiũ habet, an habeat locũ d.l.ſi.vt reus
puniaſ in tranſlatione pretij illius rei, cùm pretiũ ſuccedat loco rei.
Et Bald.in d.l.cogi.in penul.col.tenet ꝙ ſic,ſi eſt indefinitè interro-
gatus an poſsideat:ſecus ſi determinatè ſit interrogatus an poſsideat
96 talem rem. De quo tamen ibi pleniùs per eum. † Item aduerte ꝙ ad
hoc vt habeat locũ d.l.ſi.neceſſe eſt ꝙ reus ſciret ſe poſsidere. Secus
eſt ſi ignoraret,ſecũdùm Bar. in dicta l.ſi.in ij.col.& Ang.de Aretio
hîc.Item intelligitur illa.l.ſi.procedere,quando reus negauit per do-
lum,vel latam culpam:aliâs illa lex nõ haberet locum. Ita no.voluit
97 Bal.in d.c.vaſallus.in j.col.& ibi pulchrè ad hoc no.illũ tex.¶ †Item
intelligatis d.l.ſi.procedere, quando reus negat ſuper libello apto:ſe-
cus ſi libellus fuiſſet ineptus : quia tunc negans non punitur,ſecun-
98 dùm Bal.in l.edita.C.de eden.in repe.Paduana.in pen.col.¶ †Item,
& vltimò,intelligatis d.l.ſi.procedere,quando reus negaret ſe poſsi-
dere: ſecus autem ſi reſpondens libello diceret, negn narrata, prout
narrantur,eſſe vera:quia tunc per talem negationem non diceretur
negare ſe poſsidere, eo quia per talem negationem videtur negare
id,quod eſt de ſubſtantia libelli,non autem eius circunſtantias.Iſtud
fuit no.dictum Bar.& nũquàm delendum de memoria,in l.ſi dubi-
tet.§.ita demũ.ff.de fideiuſ.Et hoc perpetuò nota,quia vtiliſsimum
eſt in actu practico,vt cõuentus nunquàm neget ſe poſsidere,ne in-
cidat in pœnam d.l.ſi.ſed ſimpliciter neget narrata in libello, prout
narrantur,eſſe vera. Et dicit ibi Imola aliâs ſe fuiſſe bene lucratũ de
dicto iſto. & hoc etiã ſequitur ipſe Imo.in l.ſed hoc ita.ff.de re iudi.
99 ¶ †Et ex prædictis omnibus potes in actu practico colligere optimã
cautelam in practica,ſecũdùm quam etiam dicebat Ang. de Aretio
hic,vt actor,qui reum cõuenit, ſemper à principio iudicij faciat in-
terrogari reũ,an poſsideat,vel detineat talem rem:quia intendit in-
tentare contra eum actionem in rem. Nam ſi conuentus dixerit ſe
poſsidere,poterit poſteà actor ſecurè contra eum agere: quia etiam
ſi in veritate non poſsideat, tamen eſt omnino condemnandus: quia
ex hoc ꝙ in iudicio reſpõdit ſe poſsidere, dicitur liti ſe obtuliſſe.l.is,
qui ſe obtulit. & l.ſi autem.in prin.ff.de rei vendi. Secus tamẽ eſſet,
ſi nõ appareret,vel probaretur,ꝙ reus in iudicio dixerit ſe poſside-
b re:quia tunc nõ poſſet reus cõdemnari,etiam poſito ꝙ extra ✻ᵇ iudi
ciũ dixiſſet ſe poſsidere,ſecundùm Bar.in d.l.is,qui ſe obtulit.Poſſet
tamen reus,qui in iudicio dixit ſe poſsidere,cum nõ poſsideret, reuo
care reſponſionẽ ſuam ante litis cõteſtationem,& non poſt, & eſſet
abſoluendus.d.l.ſi is, qui ſe obtulit.Si autem ipſe reus cõuentus ne-
get ſe poſsidere:& tunc ſi hoc verum eſſe cõpertum ſit,non eſt vlte-
riùs contra eum procedendum. Si autẽ compertũ ſit eum mentiri,

quia imò poſsidet : certè cõuictus de mendacio
ſuſtinebit pœnam d.l.ſi.ff.de rei vendi.declara
tam vt ſ. proximè, & pulchrè declaraui : quia
priuabitur poſſeſsione , & illa incontinenti in
actorem trãsferetur. ¶ Succeſsiuè iuxta prædi-
cta,quia ſupra vidimus ꝙ rei vẽdicatio compe-
tit contra poſsidentem,vel eum,qui dolo deſiit
100 poſſidere.†Quærunt hîc doct. nũquid rei ven
dicatio detur contra nudum detentatorẽ, puta
colonũ,depoſitariũ,& ſimiles:Et de hoc eſt tex.
no.ꝙ ſic in l.officium.ad ſi.ff.de rei vend. quem
Ang.de Are. hic dicit eſſe meliorem de corpo-
re iuris.Bene facit text.in l.ſi ventri. §.in bonis.
ff.de priui.credi.& hoc etiam tenet Bald.in l.ij.
C.vbi in rem act. in iij.col.in ij.q. ¶ Et ex hoc
infertur ꝙ multò magis daretur rei vendicatio
cõtra eum, qui naturaliter tantùm poſsideret,
vt eſt emphyteuta, vſufructuarius , & ſimiles,
ſecũdùm Bal. in loco proximè allegato. Et hoc
etiam tenet Ioan. Faber hic per d.l.officium.&
Bart.poſt gloſ. in l.Pomponius. §.ſi is,qui pre-
cario.ad ſi.ff.de acquir.poſſeſ.& Angel. in repe.
l.ſi quis vi. §.differentia. in eod. titu de acquir.
poſſeſ.in xvij.col. quantum tamẽ eſt ad deten-
tatorem.Ioan.Fab. hic refert doct. iuris cano-
nici in c.quoniã frequẽter. §.quod ſi ſuper. ex-
tra vt lit.non conteſt. tenere ꝙ prædicta proce
dunt, ſcilicet ꝙ poſsit agi cõtra detentatorem,
quando eſt incertum vtrum poſsideat,vel deti
neat : quo caſu bene verũ eſt quòd pars poteſt
agere cõtra eum:ita tamẽ,vt procedatur ſecun
dùm formam l.ij. C.vbi in rem actio. ¶ Et ad-
uerte ꝙ lex illa eſt ſingularis, nec alibi reperi-
tur in corpore iuris ciuilis ſecũdùm quod in ea
Bar.exorditur. Aliâs autem ſi actor ſciret eum
detinere,& ageret,caderet à cauſa. Quæ ſenten
tia,ſecundùm Ioan. Fab.poteſt eſſe vera in his,
qui nomine alterius detinẽt,vt in colonis,pro-
pter quos inuenta fuit illa l.ij.Sic in aliis, puta ſi
rem apud te depoſuiſſem,vel tibi cõmodaſſem,
& eam vendicarem:clarum eſſet, ꝙ non habet
locum illa l.ij.quinimò mutata ſententia ſubdit
Ioan.Fab. hic,ꝙ in omni caſu detinens, qui ha-
bet facultatem rei reſtituẽdæ,tenetur,& poteſt
cõueniri,niſi nominet authorem,& dominum
in iudicio,& dicat ſe velle rem defendere : quia
tunc bene procederetur ſecũdùm formã d.l.ij.
Addo iſtis ꝙ Angel.in l.Pomponius.§.ſi is,qui
precario.ff.de acqui.poſ.dixit ſecundùm Inno.
in d.§.quod ſi ſuper. quòd tunc demum cõtra
ſimplicem detentatorem agi poteſt reali,quan
do dubitatur an ipſe poſsideat,vel detineat:&
in hoc concordat cum verbis Ioan.Fab.ſ.rela-
tis.Subdit poſteà Ang. ꝙ demõſtrato per eum,quòd meram deten
tationem habet, debet abſolui ab obſeruatione iudicij. Et ſubdit ꝙ
poterit,etiã ſi velit dominũ nominare in iudicio,& eum defendere,
per d.l.ij.ſecũdùm Innocen.in d.§.ſi is,qui precario.& melius dixit,
ꝙ imò ad hoc vt veniat abſoluendus detentator,debet omnino no-
minare dominũ in iudicio, ſi vult euitare iudicium,per d.l.ij.vbi eſt
verbum Debet, quod neceſsitatẽ importat.l.ſæpe audiui Cæſarem.
101 ff.de offi.præſi.& l.iij.C.de pig. ¶ †Aduertite tamen ꝙ illud, quod
dixi,ꝙ cõtra detentatorem datur rei vendicatio,procedit, niſi verè
poſsidens offerat ſe liti : quia tunc talis detentator nõ poterit cõue-
niri.Ita voluit no.Inno.in c.cùm ſuper.in glo.cõſtiterit.extra de ſen.
102 & re iudi.& Imo.in l.ſæpe.ff.de re iudi.in vltima charta. ¶ †Quali-
ter autem fiat executio in rei vendicatione intentata contra nudum

a ✻Tu dicas ꝙ indiſtinctè verius videtur ꝙ ob mẽdaciũ tituli nõ puniatur priuatione poſſeſſionis:quia ad hoc vt cogaſ ſuſcipere rei vend.ſufficit ꝙ habeat facultatẽ rei reſtituendæ. l.officiũ.ff.de rei vẽdi.quę facultas nõ tolliſ,nec excuſatur à iudicio,licet fuerit mendax in titulo. nã d.l.ſi.ff.de rei vend.loquiſ in negãte ſe poſsidere,& ſic in negãte extremũ rei vẽdi. ex parte cõuenti,per quã inficiationẽ actor nõ põt vti cõtra eũ actione ſua.Sed per mẽdaciũ in titulo nõ impeditur intẽtio agẽtis,quę probãti rem ſuã cogatur illam reſtituere d.l.officiũ. ergo non videt d.l.ſi.habere locum.facit etiã ga regulariter,vt dicũt doctor. quis nõ cõpelliſ dicere titulũ ſuæ poſſeſ. l.cogi. c. de peti. her.Cùm ergo expreſſerit malè id, ad quod nõ tenebatur, non debet ſibi obeſſe : arg. eorũ, quæ dicunt de exprimẽte ineptam actionẽ in libello: vt. J. eo. §.per Iaſ. col. antepe.& in l.edita.C.de eden.& cũ dicta l. ſit quodã modo pœnalis, benigna eſt interpretatio: adhibenda.c.j.in pœnis.de reg.iur.in vj. cum ſimilibus. Carcaſſona Sardus.

b ✻ Adde ꝙ Barto. in d.l.is, qui ſe obtulit.parificat cõfeſsionẽ ſiue in iudicio,ſiue extra ſactam, dũmodo in iudicio probetur. Dic vt ibi per eũ. Sardus.

detentatoré, ponit Bald. in authen. & qui C. de bo. autho. iudi. poſ. in vij. col. circa fi. & ibi dicit ꝙ actor mittetur in illam aſinină detétationé.
103 ¶ †An auté ſententia lata contra iſtum alieno nomine detinentem, puta contra colonum, facta executione, & re ad actoré tranſlata, faciat præiudiciū domino, ſaltē in poſſeſſione. Ponit Bar. in d. l. ij. col. fi. circa medium. C. vbi in rem act. & ibi poſt Inno. determinat ꝙ nō. De quo etiam per Bald. & Barto. in l. officium. ff. de rei vendi. & Bal. & Imo. in l. peregrè. §. quibus explicitis. ff. de acquir. poſ. & Bald. in d. l. ij. in x. q. ¶ Et ex prædictis omnibus habetis concluſiuè ꝙ rei vendicatio datur contra illum, qui naturaliter, & ciuiliter poſſidet, vel naturaliter tantum: item contra eum, qui tantùm detinet.
104 †Quid ergo ſi aliquis non poſſidet, nec detinet, habet tamé facultatē rei reſtituendæ, quia poteſt rem habere quando vult, an poſſit conueniri rei vēdicatione? De hoc habetis glo. no. ꝙ ſic, in l. Pomponius. §. ſi is, qui precario. in gl. fi. ad quam ſe remittit Bar. in d. l. officiū. Adde tamen ꝙ cōtrarium tenet Bald. in c. quoniam frequenter. §. quod ſi ſuper. in vlt. col. vt lite nō
105 conteſt. Vltimò dubitant hîc doct. † an rei vendicatio competat contra ciuiliter tantum poſſidentem. Dubium facit, quia ciuiliter poſſidēs non habet facultatem rei reſtituēdæ: quia ipſe non poſſidet, nec detinet rem: ergo videtur ꝙ nō poſſit teneri, per d. l. officium. in fi. Glo. tangit, & non firmat, in d. §. ſi is, qui precario. & gloſ. in d. l. ij. C. vbi in rem actio. in gloſ. j. diſputat arguēdo ad partes: & poſtmodum nihil firmare videtur. Sed gloſ. in rub. ff. de rei vendi. expreſsè firmauit ꝙ ſic, ſcilicet ꝙ rei vēdicatio competat contra tantum ciuiliter poſſidenté. Et iſtud tenent cōmuniter doct. hîc, vt Nico. de Neapo. Ioan. Fab. Aug. de Are. & Bart. in d. rub. ff. de rei ven. & Bart. in d. §. ſi is, qui precario. & Bart. in d. l. ij. in vlti. col. & ibidem Bald. in iij. col. in j. q. Et pro hoc dicunt omnes eſſe caſum in l. cuiuſcunque. §. ſi fundus. ff. de vſufr. & in l. iij. §. fi. ff. ad exhi. De quo etiá videte per do. Ant. de But. in c. j. extra de re iud. & in d. c. quoniá frequēter. §. quod ſi ſuper. extra vt lite non conteſt. per Bald. in l. conſentaneum. in v. col. C. quomodo & quádo iud. per Spec. in tit. de act. emp. §. ſequitur. verſi. ſed nunquid. per Ang. in repe. l. ſi quis vi. §. differētia. in xvj. col. ff. de acquir. poſ. per Ang. & Imo. in l. ſerui no-
106 mine. ff. de vſucap. † Et aduerte ꝙ ſi iſte ciuiliter poſſidens habet facultatē rei reſtituendæ, tunc res eſt plana ꝙ poteſt fieri executio contra eum: ſi verò non habet facultatem rei reſtituendæ, tunc ſecundùm Ioan. Fab. hîc, ſi petitur ius, quod ciuiliter poſſidens dicit ſe habere in re: & tunc poteſt illud ius reſtituere, vel melius illud ius dimittere. Et ad hoc, ꝙ in ſola ciuili cadat reſtitutio, allego glo. not. in l. permiſceri. in §. ſpecies. in gloſ. fi. ff. de acquiren. poſ. cùm illa reſtitutio poſſit ſolo verbo fieri. Reperio tamen quod Bal. alibi in authen. & qui. C. de bo. auth.
107 iud. poſſid. in ix. col. dixit † ꝙ in rei vendicatione intentata contra ciuiliter tantùm poſſidentem fiet executio hoc modo: quia inducetur actor in fundū, non corporaliter detentaturus, ſed perinde ciuiliter poſſeſſurus. Allegat not. in d. l. ij. C. vbi in rem actio. Et ad hoc quòd pro ſola ciuili conſequenda poſſit iudex mittere in poſſeſſionem, tenet, & probat ipſe Bald. in d. l. ij. in iij. col. in j. q. & ibidem refert Gul. de Cu. tenentem ꝙ ſi ciuiliter poſſidens nō habet facultatem rei reſtituendę, debet præſtare cautionem, ꝙ ſi res ad eum peruenit, ꝙ eam reſtituet: ſicut cùm agitur ad ſeruū, qui eſt in fuga. l. ſi à bonæ fidei. & l. ſi verò cuſtodiendus. ff. de rei vend. licet Bald. dicat ꝙ illæ leges loquūtur in re mobili, in qua bene præſtatur cautio, de qua ſ. Secus eſt, ſecundùm eū, in re immobili: cùm illa ſe exhibeat,
108 & iudex poſſit mittere in poſſeſſioné ciuilem. ¶ †Nunquid autem ſententia lata cōtra ciuiliter poſſidentē, præiudicet naturaliter poſſidenti: Habetis gloſ. ꝙ nō, in d. l. Pomponius. in §. ſi is, qui precario. in gloſ. fi. ad fi. ibi Bar. in fi. de quo etiá per Angel. in præalleg. repe.
109 l. ſi quis vi. §. differentia. de acquir. poſ. in xvij. col. ¶ †An auté poſſidens ciuiliter tantùm poſſit ipſe intentare rei vēdicationem: dic ꝙ ſic. Ita eſt gloſ. not. in l. clàm poſſidere. §. qui ad nūdinas. ff. de acquir. poſ. in glo. fin. magna, in verbo, nec clam. poſt medium. & ibi Bar. in vlt. col. Ponit etiam Bar. in l. j. §. interdictum. el primo. in prin. ff. vti poſ. Et iſta ſufficiant quantum ad ea, quæ requiruntur ex parte rei. Et cōſequenter per iſta fit expedita hæc no. materia rei vendicationis. ¶ Gloſ. in verbo Corporalem, quæ ſecundùm ordinem tex. debet præcedere aliam gloſ. in verbo Poſſideat, quam ſ. proximè legimus. ſed ego habeo cauſam proſequendi: non eſt tamen vis in hoc.
110 Hæc glo. vult ꝙ incorporalia nō poſſunt vendicari. † Et ſic habetis quod rei vendicatio non datur ad incorporalia. Iſtud tamen limitabitis, niſi incorporalia venirēt acceſſoriè ad rem corporalem: puta ſi peterem [a] castrum cum iuribus & pertinētiis, ſecūdùm Ioan. Fab. hîc. in iij. q. prin. quam ponit in materia rei vēdicationis. allegat Inno. in c. cùm ad ſedem. extra de reſti. ſpo. Addo ꝙ ad hoc bene facit l. j. §. illud vtique. & §. planè. & §. ſi fundus. ff. de vi & vi ar. vbi licet illud interdictum nō detur niſi pro rebus immobilibus, tamen datur etiam pro rebus mobilibus in conſequentiam venientibus. & ita per iſtas leges tenet Ioan. de Imo. in c. examinata. extra de iud. motus etiam per ibi no. & per no. per Innoc. in c. cùm venerabilis. extra de reli. domi. de quo etiam per Ang. in repe. l. ſi quis vi. §. differentia.
111 ff. de acquiren. poſ. in xix. col. † Et ꝙ valeat dictus libellus, peto caſtrum cum iuribus & pertinentiis: tenet Bal. in l. edita. C. de eden. in repe. Paduana. in xix. col. ¶ Glo. fi. in verbo, dicat. vult ꝙ reus cōuentus rei vēdicatione nō habet neceſſe probare ſe dominum, imò nec allegare: quia actore nō probante reus eſt abſoluēdus, etiam ſi nihil ipſe præſtiterit. d. l. qui accuſare. allegata in glo. De quo tamen dicite vt pleniùs per doct. ibi, vbi eſt materia, & ibi per Bal. Ex cuius dictis poſſet hæc gloſ. multipliciter limitari. Sed vos dicite fortiùs, ꝙ imò etiam ſi reus aſſumpſiſſet in ſe onus probandi, & arctaſſet ſe ad probandum de iure ſuo, & non probaret, ꝙ tamē propter hoc reus nō deberet cōdēnari, [b] niſi actor ex aduerſo de iure ſuo probaſſet. Gloſ. eſt no in l. circa. ff. de proba. in gloſ. fin. quam gloſ. Bart. ibi no-
112 tat, & reputat menti tenendá. † Et ꝙ reus poſſit in ſe onus probandi aſſumere, eſt etiam glo. in l. fi. in verbo, ſcripturam. C. de fal. & gl. not. in c. ex inſinuatione. extra de procura. in gloſ. fi. in verbo, probare. Magis tamen cautè faceret reus, ſecundùm Ang. de Aret. hîc, ſi à principio nihil faciat, donec viderit an actor probauerit intētionem ſuā, vel ne: & tunc cōtra eum exceptiones ſuas paret: vt l. exceptionem. cum ibi no. C. de proba. Et ad glo. illam in d. l. circa. vide no. per Bald. in l. cùm Papinianus. in iij. col. C. de ſenten. & interlo. om. iudi.
113 & Bald. in l. fruſtra. C. de proba. & ibi etiam not. ſubdit Bald. † quòd in cauſis ſummarijs, in quibus iudex habet maiorem poteſtatem, poteſt iudex ſtatuere terminum ad probandum tam actori, quàm reo, & vtrunq; adſtringere onere probandi. quod nota. & per iſta ſint expeditæ omnes gloſſ. huius §. noſtri, cum earum materijs.
114 ¶ †Extra gloſ. doct. hîc ponunt qualiter formandus ſit libellus in rei vendicatione. [c] Antè tamen, quàm veniā ad formationem ſpecificam, non omittam aliqua generalia ad intellectum eorum, quæ in libellis cōmuniter apponi cōſueuerunt, vel debent. In primis igitur adduco in medium verba illa magiſtralia Bar. in l. ſi prius. ff. de ope. no. nun. in vj. col. in v. oppo. ij. par. ꝙ confeſſoria debet proponi ver-
115 bis, &c. vbi not. dixit aduertendum eſſe † ꝙ ſicut argumentū logicorum habet maiorem propoſitioné, minorem, & cōcluſionem, & ex iſtis effectualiter conſiſtit argumentū: ita apud Legiſtas libellus effectualiter debet ex tribus conſtare. Primò, ex narratione facti: & illa habetur

a Adde ꝙ videtur ꝙ talis libellus, peto caſtrū cum iuribus, & pertinētiis ſuis: nō procedat, niſi exprimantur, per l. iij. §. armamenta. ff. de rei vēdi. vbi armamenta nauis ſeparatim petēda ſunt. Et per illū text. dicit ibi Bart. in vtraq; lectura, nō valere libellū ſi peto domū cū ſuis maſaritijs. Et illā deciſionem Bar. ſequitur Lud. Rom. in l. ſ. in principio. ff. de edēdo. & per iſta ꝙ talis libell*, peto caſtrū, &c. non procedat, vi detur tenere Ang. de Aret. in §. curare. col. j. J. eodē. licet poſtmodū cogitandū relinquat. Sed, his nō obſtātibus, dicas talē libellū valere. Et ad contraria reſpōde vt per Iaſ. in d. §. curare. ad fi. col. iiij. cum ſeq. quāuis in veritate reſponſio Io. Fab. & Iaſ. ad d. §. armamenta, violenta videatur. Interim cogitabis meliorē. Carcaſſona Sardus.

b Adde Bar. idem tenētem per illam gloſ. in l. diuus. in ij. col. ff. de re iud. Sardus.

c In rei vend. Vide do. Alexan. de Imo. in cōſi. cxcix. in ij. parte. & in cōſil. xxj in vij. col. in ij. parte. Et quid dici debeat in tali libello, vide per eum in cōſi. xcj. in ij. parte. & in dicto conſi. cxcix. in iij. col. ea. parte. Et qualiter agatur in rei vendicatione, vide per eū in conſil. xxviij. in j. col. ea. ij. parte.

illa habetur pro maiore. Secũdò, ex cauſa, ſiue ex medio cõcluden-
di: & illa cauſa eſt loco minoris propoſitionis. Tertiò, ex ipſa con-
cluſione. Et quemadmodum apud logicos ex maiori, & minori ſe-
quitur neceſſariò concluſio argumenti, ita ex dicto, & medio con-
cludendi ſequitur neceſſariò concluſio libelli. Oportet ergo factum
taliter narrari, ꝙ ex eo aliqua cauſa reſultet, & in cauſa inſit mediũ
concludendi, & deinde concludatur. Quantũ eſt ad primum, & ſe-
cundum, dicite breuiùs ꝙ factum debet apertè, & cõgruenter nar-
rari, & poſtmodum talis cauſa exprimi, ex qua ſequatur cõcluſio,
& ex qua poſſit actio reſultare. Et ideo dicit Bart. in l. certi condi-
116 ctio. in princ. ff. ſi cer. pet. in j. col. † ꝙ ſemper in libello eſt attenden-
dum medium concludendi, & ꝙ ad cognoſcendum diuerſitatem
actionis debemus inſpicere mediũ concludendi. Idem etiã not. Ang.
in l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acquiren. poſ. ad fi. in vj. lec. &
Bald. in l. ij. ad fi. C. de peti. hære. & do. Ant. de But. in c. fin. in v. no.
extra de iud. & idem do. Ant. in c. ex parte. el j. in v. & vj. not. extra
de foro cõpe. & Bart. in d. l. ſi prius. in vj. col. Et propterea dixit glo.
no. in l. j. in prin. ff. de edẽ. in glo. magna, ante medium, ꝙ ſi peterem
à te decem, quia rex eſt in Francia: vel, quia ego ſum hic: iſta cauſa
eſſet inepta: & ſic libellus non procederet. Adde ſimilem glo. in l. ij.
117 §. circa. in glo. magna. ff. de doli excep. † Et aduerte diligenter quòd
quando cauſa inepta eſt expreſſa in libello, libellus eſt ipſo iure nul-
lus, [a] etiam parte non opponente. Ita voluit no. Bar. in l. edita. C. de
eden. in ij. col. in prin. allegando no. in d. l. ij. §. circa. & idem tenet
Bal. in d. l. edita. in repe. Paduana, in xvij. col. & do. Ant. de But. in c.
dilecti. extra de iudic. & facit, quia quando actor exprimit cauſam
ineptam, iſto caſu conſtat de euidenti calumnia libellãtis, quod non
eſt, quãdo cauſa nõ exprimitur. Et ad hoc bene facit tex. in cle. con-
ſtitutione. in glo. in verbo, de nouo. extra de elec. licet contrarium
118 teneat Fulg. in d. l. j. in prin. & in d. l. edita. ¶ † Vnũ [b] ꝙ tamẽ perpe-
tuò tenementi, ꝙ ſi iudex videt male actum ex vna cauſa, tamen ex
actis apparet ꝙ potuiſſet ex alia cauſa bene agi, ꝙ licet ex illa cauſa
non poſſit condemnare, tamen debet in ſententia iudex reſeruare
ius illud agendi ex illa cauſa. Ita voluit no. Bal. in auth. ſed & ſi quis.
col. pe. verſi. item illa ſemper allegatur. C. de ſecun. nup. & hoc re-
119 putat ibi Bal. eſſe no. dignum. ¶ † Vnum etiã perpetuò nota quòd
ſi agens deducat vnam cauſam, & probet aliam, ꝙ licet non poſſit
ſequi condemnatio in petitorio, tamen bene poſſet ſequi condem-
natio in poſſeſſorio. Ita ſing. dicit Bal. in l. fi. in j. col. C. de anna. ex-
cep. & ibi etiam Ang. Aduertendum eſt etiã ſecundùm doct. in d. l.
120 j. in prin. ff. de eden. † ꝙ in actione reali cauſa proxima, & imme-
diata, ex qua oritur ipſa actio, puta rei vendicatio, eſt dominiũ: cau-
ſa verò remota eſt ipſe contractus, ex quo acquiritur dominiũ. In
actione verò perſonali cauſa proxima, & immediata actionis eſt
obligatio: cauſa verò remota, ex qua oritur obligatio, eſt cõtractus:
prout etiam dicit glo. no. in l. & an eadem. §. actiones. in verbo, ſin-
gulę cauſę. ff. de excep. rei iudi. & cõmuniter concluditur per doc.
in l. j. ff. de edendo. in prin. poſt glo. not. ibi, ꝙ in reali ſufficit expri-
mere cauſam proximã, ſcilicet dominiũ non autẽ requiritur quòd
121 exprimatur cauſa remota, ſcilicet ipſe cõtractus. † In perſonali au-
tem neceſſe eſt ꝙ exprimatur cauſa remota, ſcilicet ipſe contractus.
De vtroq; videtur eſſe caſus in d. l. & an eadẽ. §. actiones. & in c. ab-
bate ſanè. de re iudi. in vj. Et ita tenet Bart. & alij in d. l. j. in prin. &
Bar. in d. §. actiones. Et eſt ratio diuerſitatis, ſecundũ Cy. in d. l. edi-
122 ta. in ver. ſecundo iuxta hoc. † Nam actio realis ſemper eſt vnifor-
mis, & eiuſdem naturæ, à quocunq; cõtractu habuit originem: ſed
actio perſonalis poteſt eſſe diuerſæ naturæ. Nam quædã eſt bonæ
fidei, quædã ſtricti iuris: idcirco intereſt rei cõuenti quòd in actio-
ne perſonali exprimatur cauſa remota, ſcilicet ipſe contractus, vt
cognoſcat an cõueniatur ex contractu ſtricti iuris, an verò ex con-
tractu bonæ fidei, iuxta d. l. j. in princ. Et hoc etiam viſus eſt ſentire
123 Bar. poſt Guido. de Suza. in d. §. actiones. in j. col. ¶ † An autem in
actione perſonali ſit etiam de neceſſitate cauſa proxima, ſcilicet ipſa
obligatio exprimenda. Et licet gloſ. præallegata in d. l. j. in prin. viſa
ſit tenere quòd ſic: cõmuniter tamen tenetur contrarium, vt ibi te-
net Bart. & alij, eò quia ſi cauſa remota exprimatur, ſcilicet contra-
ctus, ipſe libellus poſtea præſumptiuè concludet: quod ſatis eſt. l.
omnes. §. Lucius. & ibi Barto. ff. quæ in frau.
credi. Nam ius præſumit quòd ſi vendidi, &
tradidi tibi librum, quòd tũc fueris mihi obli-
gatus ad pretium, & quòd etiam de præſenti
ſis mihi obligatus, niſi contrarium probetur:
arg. l. j. in fi. & l. ſi ne poſſidetis. cum ibi not. C.
124 de proba. † Et vltra prædicta qualis debeat
eſſe hæc cauſa, quæ eſt exprimenda in libello
actionis perſonalis, vide do. Abb. Panor. in
cap. j. in j. col. ad fi. de libel. obla. Et aduerte
ꝙ quando in libello exprimitur cauſa proxi-
ma, vel remota, debet ita exprimi, quòd nõ ha
beat vim alicuius negationis circa ipſam obli-
gationem. Vnde ſi dicerem in libello, Peto à
te centum, quia illa tibi mutuaui, & ad ea fui-
ſti mihi obligatus: iſta verba, Fuiſti obligatus:
habẽt negationem annexã, ꝙ de pręſenti non
es mihi obligatus: Et habent negationem an-
nexam circa ipſam obligationem. Vnde libel-
lus nõ procederet, niſi adijcerem, & es de pre-
ſenti mihi obligatus. Secus eſſet, ſi non dice-
rem niſi, peto decem, quia tibi mutuaui. Iſta
enim verba, quia tibi mutuaui: non habent negationem annexam
circa obligationẽ ipſam. Ita not. dixit Cy. in d. l. edicta. in iij. q. prin.
& Bar. qui Cyn. refert in l. certum. §. pe. ff. de confeſ. & Bald. in d. l.
125 edicta. in repe. Paduana. in xvij. col. ¶ † Quid autẽ ſi libellus pro-
ponatur generaliter, nulla cauſa expreſſa, an procedat, ſi non oppo-
natur à parte Glo. pręalle. in d. l. j. in prin. tenet ꝙ ſic. Et illud ibi fir-
mat Bar. in vlti. col. & dicit eſſe tex. de hoc in l. fi. C. de anna. excep.
& ibi etiã ſentit gl. j. mag. ad fi. & dicit Bar. hoc etiã expreſſim pro-
126 bari in d. c. abbate ſanè. de re iu. in vj. † Et aduerte diligenter, ꝙ iſta
exceptio libelli nõ continentis cauſam ſpecificam, nõ poteſt oppo-
ni, niſi ante litis cõteſtationem, nõ autem poſt. Ita voluit valde no.
127 Bar. in l. exceptionẽ. in j. col. C. de prob. ¶ † Item aduerte ꝙ reus in
opponẽda huiuſmodi exceptione debet eſſe multùm cautus. Nam
debet ſimpliciter dicere ꝙ libellus nõ procedit, eò quia generalis, &
obſcurus, & nõ habens cauſam ſpecificam: non autem debet pete-
re declarari libellum, aut petere ab actore ꝙ exprimat cauſam: quia
iſto modo inſtruet actorẽ: & iſto caſu iudex nõ debebit dicere ꝙ li-
bellus declaretur, ſed debebit ſecundũ exceptionem oppoſitã à reo
pronuntiare reum nõ teneri reſpondere libello, & abſoluere illum
ab obſeruatione iudicij, & condemnare actorem in expenſis, [c] iux-
ta l. j. §. j. cũ ibi no. poſt glo. ff. ſi men. fal. mo. di. & c. examinata. ex-
tra de iudi. Iſta ſunt no. verba Spec in tit. de libel. concep. §. fi. ver. ſit
cautus. & idem voluit do. Anto. de But. in c. fi. extra de libel. obla. &
128 idem no. Pau. de Caſt. in d. l. edita. in ij. col. ad fi. ¶ † Circa cõcluſio-
nem libelli dicite illa, quæ requirũtur de neceſſitate in libello. Nam
habet neceſſe actor in libello concludere: puta dicere, Quare peto
reum cõdemnari. vel equipollentia verba. l. fi. C. de fideicommiſ. li-
ber. Iudex enim nõ interponit officiũ ſuum, niſi quatenus petitur.
l. iiij. §. hoc autẽ iudicium. ff. de dam. infec. & l. vt fundus. ff. commu-
129 ni diui. Et dicit hîc Ange. de Aret. † ꝙ in libello ſemper diligenter
aduertendum eſt ad concluſionem: cùm, ſecundũ eum, concluſio
ſit ea, quæ regulat, ampliat, declarat, & reſtringit ipſum libellũ. Alle-
gat Inno. in c. ſuper literis. extra de reſcrip. & Bart. in l. Aurelius. §.
Sticho. ff. de libe. leg. Et ibi Barto. dicit quòd ex concluſione libelli
apparet qualiter præcedentia intelligãtur. Et Innocen. in d. c. ſuper
130 literis. dicit † quòd quando vnum narratur in libello, & aliud cõclu
ditur, quòd iſto caſu debet potiùs inſpici cõcluſio. Et dictum iſtud
Inno. refert etiam Bald. in d. l. edita. in repeti. Paduana. in xj. col. &
Ang. in conſilio xxv. incip. pro deciſione quęſtionum. in j. col. in fi.
Et adde quòd quemadmodum in libello debet attendi concluſio,
& non narratio: ita eodem modo in exceptionibus, ſecundùm
do. Abb. Panor. in cap ex parte B. in ſecundo not. de foro compe.
poſt Fede. de Senis in cõſi. xxiij. Et quòd concluſio tantùm atten-
datur, eſt text. ſecundum quod ibi pulchrè declarat Bald. in l. ij. ad
131 fi. C. de petitio. here. † ꝙ ſi in libello concludatur per duo diuerſa

a ¶ Nullus. Nũquid quãdo libellus eſt ineptus, probationes dicuntur eſſe ineptę ad hoc, vt in alio iudicio produci, vel repeti poſſint, vide do. Alexan. de Imo. in conſilio xxxvij. in vij. col. in j. parte. & in cõſi. lxxxvij. in vlti. col. in iij. parte. vbi ponit etiã nunquid alia acta inde ſecuta valeant.

b ꝙ De hoc dicto eſt caſus in l. Bebius Marcell°. ff. de pac. dotalib. Sardus.

c ¶ In expenſis. Et hoc idẽ tenet Feli. in c. ſignificãtibus. in iij. col. ver. quinta declaratio. de lib. obl.

a ¶ Concluſionem. Sed quid ſi cõcluſio ſit generalis, vide do. Alexand. de Imo. in conſi. cxcj. in viij. col. in prima parte.

b ¶ Adde ꝙ Abb. in c. j. col. viij. extra de lit. conteſt. Saluat gl. in d. c. quia præſulatus, quãdo inter religioſos daretur libelli, & de ſpiritualibus ageret. Et hoc ex mente Hoſtien. vt ibi per eum: qui etiã ponit tres fallentias. quam ſtatim ponit Iaſon Carcaſſona Sardus.

c ¶ In criminalib. Adde do. Franci. Are. in l. omnium. C. de teſta. ꝙ concluſio in criminalibus imponatur per verba, ſuper quibus omnibus, & ſingulis.

media, ꝙ libellus nõ procedet, ſi à parte excipiatur ante litis conteſtationem. Si autem vna
eſſet concluſio, licet eſſent duę cauſæ concludendi, tunc bene procederet libellus: cùm libelli concluſio ſemper ſit ſpectanda. Alleg. Inno. in d. c. ſuper literis. & alibi dicit Bal. in l. do-
132 mum in j. col. C. de rei vendi. † ꝙ ſi in libelli narratione, & in eius cauſa, apponatur verbũ generaliſſimum, & latiſſimum, ꝙ illud debebit intelligi, & reſtringi ſecundũ concluſionem,[a] quæ in libello ſemper debet attendi. Subijciens, ꝙ ſicut cauſa declarat concluſionem, ita
133 e conuerſo concluſio declarat cauſam. † Et adde ꝙ concluſio libelli nõ ſolùm debet attendi in actionibus, vt ſ. dixi, ſed etiam in exceptionibus, ſecundùm Bal. in l. cùm vltra. C. de non nume. pec. ¶ Et dixit no. Bal. in l. cõſentaneũ. C. quomodo & quando iud. in iij. col. in j. q. poſt vltimam no. ꝙ ſi in narratione apponantur aliqua verba neceſſaria, quæ poſtmodum in concluſione omittantur, ꝙ ſufficit: quia ex narratione infertur concluſio. & de hoc dicit eſſe tex. no. in d. c. abbate ſane. Et hoc dicit facere contra proteruos aduocatos, qui literas,
134 & ſyllabas aucupantur. ¶ † Vnum etiã diligenter nota quòd ſi actor in libello ſolùm petat actionem pronuntiari ſibi competere, quòd procedit libellus: & eſt idem, quod petere reum ſibi condemnari. Ita voluit valde no. Barto. in l. ſi finita. §. eleganter. ff. de dam. infect. in vlti. col. Quod dictum bene nota, & intellige vt ibi per eum. & illud dictum alij
135 ſequuntur ibi. ¶ † Circa tamen illud, quod dixi, concluſionem de neceſſitate requiri in libello: aduerte, quia glo. in c. quia præſulatus. j. q. iij. videtur ſentire contrariũ, ſcilicet quòd in libello nõ requiratur cõcluſio: tamen prima opi. magis communiter tenetur, vt latè examinat do. Ant. de Bu. in c. examinata. extra de iudi. & ibi refert opi. multorum. Illa tamen gloſ. poſſet ſaluari in agente poſſeſſorio recuperandæ: quo caſu in odium violenti inuaſoris procedit libellus abſque concluſione, ſecundùm Imol. ſub dubio tamen fortè, in dicto c. examinata. Vel poteſtis, & meliùs, dicere ſecundùm Bal. in
b d. l. edita. in repe. Paduana, in xv. col. quòd gloſ. in[b] d. c. quia præſulatus. vellit libellum procedere, quando vltra narrationem apponatur aliquod prægnans verbum ſonans in concluſionem: & tunc procedat libellus: vt quia dico, Cõqueror de Titio, qui me ſpoliauit tali poſſeſſione. vel, Conqueror de Titio, cui mutuaui decem & nõ reſtituit: nam verbũ Conqueror, habet vim cuiuſdam cõcluſionis. & ita loquitur illa glo. Secus ſi ſimpliciter narrata eſſet ſpoliatio, ſecundùm eũ. Et ex iſtis ſol. poteſtis elicere duas limitationes ad communem opi. de qua ſ. quæ habet ꝙ cõcluſio de neceſſitate requiri-
136 tur in libello. ¶ † Tertiò limitate dictam communem opi. & multùm not. vt nõ procedat, ſi libellus offertur in præſentia principis: quia tunc ſufficit factũ narrare abſq; concluſione. Iſtud eſt, quod ſignanter, & multùm egregiè voluit Inno. in c. j. extra de lit. conteſt. Et de hoc ſingulari dicto Inno. facit mẽtionem Ang. in l. omnium.
137 C. de teſta. & cum eo ſimpliciter tranſit. ¶ † Quartò & vltimò li-
c mita prędictã cõmunem opi. vt non procedat in criminalibus,[b] in quibus bene procedit libellus ſine cõcluſione, ſecundũ Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior. in ij. col. ff. de his, qui no. infa. & Bart. in l. libellorũ. in fi. prin. ff. de accuſa. & Bar. in l. ij. §. ſi publico. in iij. q. ff. de adul. & Cy. & Bal. & Sali. in l. in cauſis. poſt glo. C. de accu. & Cy. in l. nec exemplum. C. de fal. & Bal. in l. & ſi ſeuerior. in iiij. col. C. de infa. & Bal. in l. ſi quis ſe. C. de accu. & Bal. in l. certi cõdictio. in prin. ff. ſi cer. pe. & Ang. in d. l. edita. Et iſti mouẽtur per plures rationes, quas videte ibi per eos. Inter cęteras Bar. in d. §. pœna grauior. allegat hanc rationem: nam in iudicijs, vel cauſis criminalibus, agitur de vindicta publica. l. locatio. aliâs l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publi. quo caſu iudex ex officio ſuo poteſt & ſupplere, & procedere, nemine petente. l. congruit. ff. de offi. præſi. & no. Bar. in d. l. iiij. §. hoc autem iudicium. in ij. oppo. ff. de dam. infec. Et ideò cõcluſio omiſſa nihil habet nocere. Et per hãc rationem infert no. do. Ant. de Bu. in d. c. examinata. ꝙ in omnibus caſibus, in quibus iudex poteſt ſupplere ex officio, de quibus plenè per Bart. in d. §. hoc autem iudiciũ. nõ requiritur cõcluſio in libello. Ideo tunc ſi concluſio eſſet inepta, nihil noceret, quia iudex poſſet ſuper narratione facti formare ſententiam. Et hoc eſt bene menti tenendũ. Et idem no. idem do. Ant. in c. j. de lit. conteſt. Subdit etiã do. Ant. in d. c. examinata. ad limitationem prædictæ communis opi. ꝙ vbi agitur de re ſpirituali, vel vbi agitur inter religioſos, vel vbi factum corã papa proponitur, non requiritur concluſio. De quo tamen dicite vt ibi per
131 eum. † Vtrum autẽ in libello, qui proponitur à reo, & ſic in libello exceptionum, requiratur cõcluſio: videte Bar. per multa iura concludentem ꝙ nõ, in l. j. in ij. col. q. ij. ff. de excep. & Bal. in d. l. edita. in repe. Paduana, in xvj. col. & Ange. in l. emptor. C. de pręſcri. long. tempo. & do. Anto. de But. in c. j. extra de lit. conteſta. ¶ Aduertas tamẽ circa prędicta ad aliquas quotidianas clauſulas, quas valde vti-
139 le eſt apponere in libello, & interdũ eſt neceſſariũ. † Vtile eſt ergo in concluſione libelli apponere clauſulam illã: Peto reum conuentum cõdemnari ad dandum, & ſoluendum, & ita cogi & compelli. Intantum ꝙ Bar. in l. j. C. de execu. rei iudi. tenet clauſulã iſtam eſſe eo modo in libello neceſſariam: & ibi dicit per illũ tex. ꝙ ſi aliquis in libello peteret tantùm cogi, & compelli, & nõ peteret condemnari, ꝙ libellus non procederet. Et idẽ tenet Bart. per illũ tex. in l. ſi cùm nulla. ff. de re iudic. Et idem tenet Nico. de Neap. in l. ij. §. fin. ff. de vulg. & pup. Contrariũ tamen tenet Bal. in addi. Spe. in tit. de ſen. in xvij. col. Et contrariũ tenet do. Ant. de But. in c. examinata. extra de iudi. in ix. col. ver. ſed eſt dubiũ. vbi dicit ꝙ talis libellus ſuſtinetur, eò quia tacitè intelligitur petitũ condemnari, ex quo aliâs non poteſt peti cogi. arg. l. illud. ff. de acqui. hęr. Et idẽ videtur ſequi Io. de Imo. in d. c. examinata. Et idẽ tenent Imo. & Rapha. Cuma. in l. in ſumma. in prin. per illũ tex. ff. de re iudi. prout eos refert Ang. de Aret. hic, qui circa hoc plurima verba effundit. Et iſta ſecũda pars contra Bart. videtur eſſe cõmunior, & de iure magis vera. Pro qua facit optimè quod vult ipſe Bart. poſt antiquos, in l. ex diuerſo. §. j.
140 in j. col. de rei vendic. † vbi dixit ꝙ eo ipſo ꝙ agens petitione hęreditatis, vel rei vendicatione, agit de reſtitutione rei, videtur petere ꝙ iudex pronuntiet ipſum hęredem, vel dominũ: quia iſtud eſt antecedens. Subijciens notabiliter ꝙ ſi iudex hoc nõ pronuntiaret expreſsè, ſcilicet argentem eſſe dominum, videretur pronuntiare tacitè condemnando ad reſtitutionẽ. Et hoc idem ſequitur Imo. poſt doc. in c. ij. de libel. obla. Pro hac etiã parte optimè facit glo. illa valde not. in c. conſtitutus. ante fi. in ver. iuxta ratã. extra de reli. do. quę
141 notabiliter vult. † ꝙ vbi quis petit rem ſibi reſtitui, & ad reſtitutionem illius rei obtinendam erat primò neceſſaria reſciſſio cõtractus, cuius occaſione reus rem tenet: ſatis videtur petendo reſtitutionem rei, petere reſciſſionem contractus, quę erit præambula. Ideo ſecun-
142 dùm do. Ant. ibi, † ſi minor tanquã lęſus in contractu, puta venditionis, petit rem, quam vẽdidit, ſibi reſtitui: ſatis videtur petere per reſtitutionẽ in integrũ, id eſt, reſcindi contractum. Pro effugiendis tamen his amaritudinibus vtile erit clauſulam illã apponere. Dixi
143 tamen ſ. In hoc §. ij. col. proximè pręcedente, † quòd ſi actor in libello ſolùm peteret pronuntiare actionẽ ſibi competere, eſſet idem, quod petere reũ ſibi condemnari. Et ita retuli velle no. Bar. in l. ſi finita. §. elegãter. in vlti. col. ff. de dam. infec. Dicit etiam Bart. in l. j. C.
144 de execu. rei iu. ad finem. ſe putare † quòd ſi libellans in libello vtatur iſtis verbis, Peto reum cogi, & compelli, & ad prædicta condemnari: quòd libellus ſuſtineretur nõ obſtante præpoſteratione. Idem etiam tenet Bart. in l. ſi cùm nulla. ff. de re iu. de quo etiã per Bald. idem tenentem in l. conuenticula. in v. col. C. de epiſcop. & cleri. & Bald. in prima conſtitu. Codicis. §. quibus. & Bald. in authen. dos data. ad fi. C. de dona. ante nup. & Bald. in dicta l. j. C. de excep. rei iudi. Et de clauſula, Partem cõdemnatam peto cogi, & compelli:
145 videte Bald. in l. vinum. ff. ſi certum petat. † Vtile etiam eſt, imò neceſſe in concluſione libelli adijcere clauſulam: Et peto in expenſis ipſum reum condemnari: quia ſi clauſula iſta non apponatur in libello, licet iudex poſſit ex ſe, & ſuo officio condemnare victum in expenſis

in expenſis quę factę fuerunt poſt litē conteſtatā, iuxta l. ædiles. § itē
ſciendū. ff. de ędil. edic. tamen ſi iudex nō cōdemnat, nihil poteſt ſibi
imputari, nec pro hoc tenetur victori ad intereſſe propter omiſ-
ſam condemnationem expenſarum. Iſta eſt determinatio Bart. poſt
Dy. in l. iiij. §. hoc autem iudiciū. in pe. col. ver. quintò quęrit Dy.
vtrum. ff. de dam. infec. & Bar. in l. properādum. §. ſi autem alter-
146 utra. ad fi. C. de iudi. vbi dicit † ꝙ debemus eſſe cauti, vt in libello
petamus reum condemnari in expenſis factis, & faciendis vſq; ad fi-
nem cauſæ. prout etiam ſenſit gl. in c. fi. in gl. extra de reſcrip. Et idē
tenet Bart. in l. nō quicquid. §. j. ff. de iudi. Et cum Bar. tranſit etiam
do. Ant. de But. in c. finē litibus. in antepe. col. extra de dolo & con-
tu. & ibi etiam Pet. de Anch. & ibi etiam Pau. de Leaza in iij. col. &
vide Spec. in tit. de offic. iu. §. deſeruit. ver. hoc autem. Inno. in c.
grauis. extra de reſti. ſpo. Bal. in l. fi. poſt glo. ij. C. quando prouo. nō
eſt neceſ. & Bald. in l. ſancimus. C. de iud. in pe. col. viij. q. & in l. j. in
vlti. col. ff. de iuriſd. om. iud. & vide Imolā poſt alios in l. Paulus. la j.
ff. de re iudi. & glo. no. in l. ſi quis omiſſum. §. iudex. ff. de dam. infec.
a in glo. ſing. in verbo, ante iudiciū.[a] ✠ Dixit tamen multùm no. Bald.
in d. l. properandū. §. ſi autem alterutra. in vlti. col. ꝙ quamuis re-
quiratur petitio facta à parte, ad hoc vt iudex poſſit, & teneatur cō
demnare in expenſis, quod tamen credit ꝙ ſufficeret implicita, &
tacita petitio. Vnde, ſecundū eum, ſi reus, vel actor petit pro ſe ſen-
tentiam ferri ſub iſta indefinita petitione, includeretur cauſa prin-
147 cipalis, & expenſarum. quod bene not. † Multùm etiam eſſet vtile
apponere ſemper in fine libelli clauſulā illam valde ſalutarem: Su-
per quibus omnibus, & ſingulis, peto ius, & iuſtitiā mihi miniſtra-
b ri.[b] De qua habetur per omnes in c. cùm dilectus. extra de ordi.
cog. poſt Innocen. & Hoſtien. ibi. & ibi eſt text. in princ. in ver. iuſti-
tiam ſibi fieri poſtulabat. ſed eſt text. in c. ij. extra de offi. ordi. in ver.
peteret iuſtitia. & text. in c. j. extra de offi. deleg. quem no. do. Abb.
Panor. in primo not. & ibi etiam do. Anto. de But. & Imo. & text.
in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. el j. extra vt lite penden. & ibi do. Ant.
de But. Et dicit Abb. in c. fi. in fi. de iureiur. quòd quando actor in
libello appoſuit iſta verba, ſcilicet, Petens ſuper prædictis ſibi ius,
& iuſtitiam miniſtrari: dicitur iudicem interpellaſſe: & ſic poterit
iudex ſupplere, & impertiri officium ſuum, & ſi aliter à parte non
petatur. quod nota. Et in iſta clauſula eſt, quemadmodū eſt in her-
ba betonica, ſecundùm do. Anto. & do. Abb. Panor. in d. c. cùm
dilectus. in penul. char. magna in xxxij. col. referentem Ioan. Cal.
ibidem dicentem ſe aliàs in q. de facto contingente obtinuiſſe per
148 illam quotidianam clauſulam: Peto mihi iuſtitiam miniſtrari. † ꝙ
ſi actor in libello intentauerit petitorium & poſſeſſorium, & con-
cludat expreſſè in poſſeſſorio, & addat in fine libelli clauſulam il-
lam, Petens ſibi iuſtitiam miniſtrari: quòd poterit poſteà ſuper pe-
titorio probationes inducere, & ſuper eo poterit per iudicem pro-
nuntiare: quia illa clauſula poteſt vtrunq; ſcilicet & petitorium, &
poſſeſſoriū complecti. Et hoc dicit Ange. de Are. hic eſſe valde ſin-
gulare in practica. Et ex iſta deciſione refert ibi domi. Abb. Panor.
poſſe inferri ꝙ vbi ex narratione facti poſſunt elici plures actiones,
quarū aliquę ſunt aptę, aliquę ſunt ineptę, & ſi fiat concluſio in ea,
quę eſt inepta, & apponitur clauſula illa, Petens iuſtitiā ſibi admi-
niſtrari: ꝙ valebit libellus, & ſuſtentabitur ex apta actione: & ſuper
apta actione poterit fieri probatio, & ſequi condemnatio. Ad hoc
dicit bene facere dictū illud no. Inno. in c. in pręſentia in fi. extra de
renun. vbi dicit ꝙ ſi iudex in ſententia exprimat duplicem cauſam,
& vna ſit cōtrarius, alia ſecundū ius: quod ſuſtentabitur ſententia ex
c cauſa quæ eſt ſecundū ius.[c] Et alibi dicit Ioan. de Imo. in l. qui Ro-
mę. §. duo fratres. ff. de verb. obli. ꝙ iſtud dictum Inno. Legiſtę cō-
muniter ignorant. Sed iſtud idem dicit apud Legiſtas Bald. in l. ij. §.
ignominię. ff. de infa. Imò plus dicit Bal. in l. ij. in fi. C. de vindi. liber.
velle ſingulariter Innoc. in d. c. in pręſentia. ꝙ ſi iudex in ſententia
dicat: Quia per tales teſtes probatū eſt, Titiū eſſe debitorem, ideo
eum cōdemno. ꝙ ſi tales teſtes dicunt ſe nihil ſcire, quod tamen ſen-
149 tentia valet, quę teneret nulla cauſa expreſſa. † Et per ſ. ſcripta, ſci-
licet per clauſulā illam ſalubrem: Peto mihi iuſtitiā miniſtrari: dice-
bat Ang. de Are. hic vnum, quod reputat ipſe perpetuò notādum:
ꝙ quando ignoras quæ actio, vel quod remediū debet tibi cōpete-
re, vel quomodo debes cōcludere in libello, vel
quia factum ſit multùm intricatum, vel pro
pter moleſtudinē factorum, vel dubietatē iu-
riſconſultū eſt ꝙ factū diligēter narres, & poſt-
ea nihil ſpecificum concludatur, ſed loco ſpe-
cificæ cōcluſionis apponatur ſimpliciter in fi
ne libelli clauſula illa: Super quibus omnibus
& ſingulis peto ius, & iuſtitiā mihi adminiſtra
ri: ſimul, diuiſim, copulatiuè, & alternatiuè.
ſingula ſingulis congruè referendo: & omni
modo meliori, via, & forma, &c. Nam talis
clauſula eſt tantę potentię, & tantę importan-
tię ꝙ videtur deducta omnis actio, & omne
remedium competens, & reſultās à narratis.
d. c. cùm dilectus. de ordi. cogni. quia ſi dicta
clauſula operatur ꝙ ſuper omnibus narratis
poſſit probari & iudicari, etiam quando eſt fa-
cta concluſio in ſpecie in aliquo narratorum,
& ineptè, vt ſ. retuli, ſecundùm do. Abb. Pa-
nor. poſt Ioan. Cal. certè multò magis, quando
in ſpecie in aliquo narratorum non concludi-
d tur. Et de clauſula omni meliori modo:[d] vide
do. Alex. in conſi. cv. aliàs ccclxxvij. incip. in
cauſa, & lite vertente. in iij. volu. cum concor.
150 Et † ad prædictam clauſulam, Peto mihi ius
& iuſtitiam miniſtrari: vltra pręalle. vide Bal.
in repeti. l. incerti. C. de interdictis. in vlti. col.
in xv. q. & Bald. in l. edita. C. de eden. in repe.
Peruſina, in vij. q. prin. ad fi. & Bal. in l. iur. plu-
ribus. circa fi. ff. de iuſti. & iur. vbi viſus eſt du-
bitare de iſta clauſula, & ſentire ꝙ tutius ſit,
illam nō apponere: tamen eam finaliter ſaluat,
& approbat. De qua etiam clauſula vide per
Imolā in l. ſi cū nulla. ff. de re iudic. Vbi etiam
151 ponit † de illa clauſula, Non tātùm dicto mo-
do, ſed etiam omni alio meliori modo, quo fie-
ri poteſt. quam clauſulam eſt etiā vtile addere
in libello. Et adde quòd iſta clauſula eſt mul-
tùm vtilis ad ſuſtinendum libellū, & interpre-
tandū eo modo, quo fauorabilius poteſt iuua-
ri intentio actoris: vt per do. Anto. de But in
c. literæ. de dila. & in c. examinata. circa mediū.
de iud. Bal. in l. vinum. in iij. col. ff. ſi cer. pe. do.
Alex. in conſi. vj. aliâs ccclxxj. in iij. vol. incip.
circa proceſſum. in iiij. col. Faciūt no. per doct.
in c. ij. de ordi. cog. do. Alex. in cōſi. cxiij. aliâs
ccccivij. in iij. vol. incip. poſt redditum conſi-
151 lium. † Solet etiam in fine libelli apponi hæc
clauſula: Peto cōdemnari ſecundùm formam
iuris, & ſtatutorum. De qua clauſula dubita-
bat Ange. de Are. hic, & dicit quòd ſi potes,
nō debes apponere iſta verba in libello: quia ſi
ſtatutum aliud diſponat, quàm ius cōmune,
videris intentaſſe duo remedia cōtraria. quod
non potes. l. j. cum materia. C. de fur. Si verò
ſtatutum diſponit idem quòd ius commune, & tunc grauaris in
hoc, quia cogeris vnum remedium eligere, iuxta l. quod in hæra-
153 dem. §. eligere. ff. de tributoria. † Si verò hæc clauſula apponā-
tur alternatiuè, ſcilicet ſecundùm formam iuris, vel ſtatuto-
e rum:[e] libellus videtur incertus, & non procedere, iuxta l. prætor
edixit. §. quod autem prætor. ff. de iniu. & ſic incideres in dubi-
tationem. Tenete vos indubitanter dictam clauſulam poſſe prō-
cedere: quia text. eſt in l. ij. C. quemadmo. teſta. ape. in ver. ſecun-
dùm leges, morèſq; locorum. facit l. fin. C. de iniu. Et ita expreſſè
firmat Barto. in l. rerum quidem amotarum. la j ff. rerum amo-
ta. ad fi. Et ibi reſpondet ad ea, quæ in contrarium adducebantur
per Iaco. de Aret. & videas Bart. in repeti. l. de quibus, in iiij. col.

a ✠ Adde prædictis ꝙ licet iudex non interpellatus, ex officio ſuo poſſit victum victori in expenſis condēnare, vt per Bart. in legib[us] ſ. proximè alleg. tamen ſi non fecit non tenet[ur] parti, vt ibi per eum. Secus ſi fuiſſet interpellatus: quia tunc teneretur parti. d. §. ſi autem alterutra. ſed ſi in libello eſſet appoſita clauſula, ſuper quibus omnibus, & ſingulis, &c. de qua ſtatim habetur per Iaſ. ꝙ tunc virtute illius clauſulæ ſatis diceretur interpellatus: & ſi victū victori in expenſis non condemnaret, teneretur parti ad intereſſe. d. §. ſi autē alterutra. vt voluit in ſimili notab. do. Abb. in c. fi. in fi. extra de iureiur. Carcaſſona Sardus.

b ✠ Miniſtrari. Vide eundem do. Iaſo. May. in l. pactē. C. de pac. vbi plenius. Et Fran. Are. in l. edita. C. de eden. & in l. certi. §. ſi nummos. in fi. ff. ſi cer. pet. Et adde hìc quę ibidem adeū dixi in apo.

c ✠ Secundùm ius. Adde Fran. Aret. in l. ſi ex plagis. ad fi. ff. de verb oblig. & in l. iuſtè. in ij. col. de acqui. poſ. & do. Barth. Soci. in conſi. clxiiij. inci. viſa bulla. verſi. ſed ad hūc videtur. in ij. parte.

d ✠ Omni meliori modo. Adde Aret. in l. certi. §. ſi nūmos. ſi cert. pet. & Felin. in c. cum ſuper. de offic. dele. in iiij. col.

e ✠ Vel ſtatutorum. Vide Ludo. Pon. in rubrica de arb. vij. col.

numero 9.ff.de leg.ſi tamẽ eſt repe.Bar.& la-
tè Bal.et Inno.& Cuma.in l.Gallus. §.ſi eius.
ff.de libe.& poſthu.Vbi etiã ponunt quid iu-
ris,quãdo clauſula illa ponitur nõ copulatiuè,
ſed alternatiuè. Et Bal.in l.obſeruare. §. profi
ciſci.ff.de offi.procon. & le.in xxxij.q. & Bal.
in l.ſed & ſi quis. §.quæſitũ.ff.ſi qs cau.& Bal.
in l.j.C.de cõpen.in xij.col.& Bal.in l.vinum.
ff.ſi cer.pet.& Bal.in l.ij.in iij.col.C.de proba.
& Bald. in l.edita.in repe.Paduana,in xvj.col.
vbi dicit valere libellum: Peto cõdemnari ſe-
cundùm leges & conſuetudines.Et dicit Bal.
in extrauaganti de pace Conſtantiæ in §.ſen-
tentiæ quoq.in ver.ſecundùm leges & cõſue-
154 tudines.arg.illius tex.† q ſi petatur cauſa de-
terminari ſecundùm leges & cõſuetudines lo
corum, potius debet determinari ſecundùm
bonas conſuetudines,quàm ſecundùm leges.
155 Et dicit Bal.in l.iij.C.de nuptijs.† q ſi peto ali
quem puniri ſecundùm formam ſtatutorum
& conſuetudinis,q ſi non conſtat de conſue-
tudine,q punitur extra ordinẽ. Ad prędicta
optimè facit quod voluit Bar.in l.ij.§.ſi publi
co.ff.ad legem Iuli.de adul.in v.col.ver.tertiò
156 quæro. vbi dicit q † in inquiſitione põt cõclu
di hoc modo:ſuper quib⁹ omnib⁹ intẽdit pro-
cedere,& punire ſecũdùm formã iuris, vel ſta
tutorum.Conſueuit etiam per nõnullos addi
a in fine libelli illa clauſula:Saluo iure [a] addẽdi,
minuẽdi,mutuãdi,&c.quæ clauſula nihil ope
157 ratur † nã ante litis cõteſtationẽ põt liberè ſine
illa clauſula mutare,corrigere, addere: vt eſt
gl.in l.q famil.ff.fam. ercis.niſi libell⁹ ſit per
aduerſariũ acceptus:quia tunc nõ poſſet am-
plius corrigi vel mutari,etiã ante litis cõteſta-
tionẽ iuxta no.per Bal.in l cũ precũ.C.de lib.
158 cauſ. ¶ † Ideo cautela eſt vt reus acceptet li-
bellum in paſſibus,punctis,& articulis pro eo
facientibus tantum.Ita Bal.Inno.& Cuma.in
l.Gallus. §.quidã rectè.ff.de lib.& poſth.prout
refert Ang.de Are.hic. Si vero poſt litem cõ-
teſtatam velit emendare,vel corrigere nõ po-
b teſt,[b] etiã ſi eſſet appoſita illa clauſula, Saluo
iure addendi,vel minuendi.Et ita tenet Bart.
& alij in d.l.edita.& Bar.in l.non ſolũ.§.mor
te.in vij.col.ff.de ope no.nun.& in l.cùm pro-
curator.§.ſi dominus.in ij.col.in eo.tit.& in l.
Neſennius.in j.col.ff.de neg.geſt.Et de his ha-
bent Cano.gl.ordi. in c.inter dilectos. in ver.
iure addẽdi. extra de fide inſtru. de quo etiam
per Bald. in d.l.edita. in repe.Paduana.in j.et
pe.charta magna.& in rep.Peruſina, in xxxv.
col.& Io.mona.& Io. And.in c. in generali.in
Mercuria.de reg.iur.in vj.per Bal.in l.tres de-
nũtiationes.in fi.C.quomodo,& quando iud.
Ang.in l.ſi quis intentione ambigua.ff.de iudi.
Ang.in §.omnem.in authen.de litig.do. Ant.
in c.cùm.M.Ferra.extra de conſti. ¶ Limita-
bat tamen prædicta multum not. Bald.in d.l.
edita.in repet. Paduana,in pe.char. ver. item
dubitabatur de clauſula.Saluo iure addendi,&
diminuendi:vt prædicta procedant,quãdo di-
ctum eſt,Saluo iure addendi:quia tunc ad ius
ſe retulit proteſtans: & ius non vult poſſe mu
159 tari libellum poſt litem conteſtatam.† Secus
c autẽ ſi diceret:Saluo mihi addẽdi arbitrio, [c] &
diminuendi.Quod dictũ,ſi eſt verum, eſt ſin-
gulare: tamen pro veritate eſt periculoſum: cùm etiam verbum
Arbitrium, intelligatur ſecundùm ius, & non ſecundùm meram
voluntatẽ,iuxta ea,quæ dicit Bart.in l.j.ff.de leg.ij.& Bar.in l.ſi ſic.
de lega.j.in princ.& in l.alio.ff.de alimen. &ciba.leg. Et contra il-
lud dictum Bal.firmat expreſsè Ang.de Aret.hic. Dicebat etiam
Bal.in d.l.Neſennius.in vlti.col. poſt Hoſtien.in d.c.inter dilectos.
160 extra de fide inſtru.† q dicta clauſula, Saluo iure addendi, & dimi-
nuendi:operatur hũc notabilem effectũ, q ille,qui ſic proteſtatur,
non videtur agere cõnexè,ſed diuiſim:nec videtur ſe adſtringere.
& idem etiam dicit Bald.in d.l.edita.in repe.Paduana , in loco, &
161 ver.proximè alleg. ¶ †Multũ eſt etiam vtile,& neceſſarium,appo-
d nere in libello,Non adſtringens [d] ſe ad probandum nõ neceſſaria,
ſed ad ea tantùm,quæ ſufficiant ad victoriã cauſæ obtinẽdã.Quia
ſi hæc clauſula non apponatur, tenetur actor approbare omnia in
libello deducta.Et ita not.dixit Bar.in l.diuus. in ij.col.ff.de re iudi.
De qua etiam clauſula per Cano.in c.cùm dilecti.extra de dolo &
cõtu.Et dixit plus Ang.de Are.hic q actor tenetur probare omnia
deducta in libello,ſiue ſint deducta per modum ſubſtãtię, ſiue per
modũ cauſæ,ſiue per modum qualitatis,ſiue principaliter,ſiue inci
denter.De quo tamẽ vide latè Bald.in l.j.in xviij.col. & ſeq.C.qui
accu.non poſ.Quid in reo,an teneatur probare poſita etiã q in ſe
ſumpſerit onus probãdi:dixi opportunè ſ. eo. §.ſuper glo.ſi.in ver.
dicat nõ repeto amplius.In propoſito tamẽ noſtro reperio q Bald.
in l. nõ ideo.C.de lib.cauſa.ſenuit q clauſula illa,Nõ adſtringens ſe
ad probandũ niſi neceſſaria,&c.nihil ꝓdeſt,cũ neceſsitas ꝓbãdi ſit
impoſita à iure,& hoc dicit notandũ:ſed nihil allegat ad hoc. Tenẽ-
e do tamẽ q dicta clauſula, Nõ adſtringens ſe ad probãdum [e] ꝫ niſi
neceſſaria,ſit vtilis, vt prædixi. & iſta eſt communis opi. ¶ Limita
hoc valde nota nõ procedere,quãdo aliquid negatiuè proponere-
tur:quo caſu licet factũ ſit in ſe affirmatiuum,tamẽ nũquàm vide-
tur ſe adſtringere ad onus probãdi. Iſtud eſt quod no. voluit Bal.in
l.cũ te.in vlt.ver.C.de proba.& ibi etiã Cy.quod verbũ tene cordi.
¶ Succeſſiuè iuxta has clauſulas in libello apponi conſuetas dice-
162 bat Angel.de Are.hic † quòd Bononiæ communiter additur hæc
clauſula:Et prędictus fuit ſepius confeſſus in pręſentia teſtium fide
dignorum,&c.quã clauſulam dicit ipſe ſuperfluam,imò nociuam:
quia per eam inſtruitur aduerſarius de probationibus ſuis:&,ſecun
dùm eum,ſufficit dictam confeſsionem extra iudicialem probare
poſtea in proceſſu cauſæ,etiam ſi hoc non exprimatur in libello,&
debebat ſequi condemnatio. Ego puto quòd imò iſta clauſula ſit
omnino vtilis. Et ad hoc adduco deciſionem expreſſam , & in ter-
minis.Specu.in titu.de teſte. §.j.verſicu.ſed pone ego. vbi notabili-
ter dixit quòd ſi fuiſti confeſſus mutuum extra iudicium , etiam
parte præſente,& in præſentia teſtium,quòd ſi de tali confeſsione,
non feci mentionem in libello , quòd probatio confeſsionis facta
poſtea in proceſſu, nihil prodeſt actori. De quo latius ibi per eum:
& cum Specul.etiam videtur concordare do. Anto.de Butr.in c.
examinata.extra de iudi. Bene faciunt quæ decidit Bartolus in l.
ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.in vltima col.ff.de verborum obli
163 gationibus. ¶ † Aduertendum eſt etiam circa hanc materiam li-
bellorum quòd in cauſis ciuilibus non eſt neceſſè inſerere in libel-
lo locũ,aut tẽpus celebrati cõtractus,ſecũdùm Bar.in l.j.in princ.
in penult.col.ff.de eden.quòd intellige & limita te vt ibi per eum.
& adde Bart.in l.ratio.aliàs incipit datio.§.ſi per vẽditorem.ff. de
actio.empt.& per illum text.no.ibi quòd in libello non eſt ponen-
164 dus locus,ſed inſpicitur locus ille,qui autẽ erit vtilior actori. † vti
le eſt,& neceſſariũ,declarare id, quòd in libello petitur.l.ſi in rem.
ff.de rei vendica.& eſt talis declaratio facienda cum duabus de-
monſtrationibus,vel duabus cohærentijs,ſiue duobus confinibus,
ſecundùm Bartolum poſt gl.in l.forma.ff.de cenſi.& Bart.in dicta
l.ſi in rem.et latè ipſe Bartolus in l.demõſtratio falſa.in princip.ff.
de condi.& demonſtra.in penul.col.& videte gloſ.& doctn.in c.ij.
de libel.obla.Quod multũ ſignãter limitate,niſi actor illas demõ-
ſtrationes ignoraret, & ita iuraret:vt l.j.§.ſi quis argentum.& ibi
gloſ.in ver.iuraui.ff. depoſi. De quo vide Cynum. qui hoc decla-
rat in dicta l.edita. in vij. columna. verſiculo nunc reſtat videre,
Spec.in titulo de libello cõceptio.§.iuxta. ver. ſed in quo proderit.

Nomen

a ¶ Saluo iure. De qua clauſula vide Felin.in c. ex parte.de reſcript. in ver.copula.i iiij. col.& in c. ſignificãtibus.de libel. ob.in fi.& in c.inter dilectos.de fi. inſtr. in gl.in ver. addẽdi. & in c.paſtoralis.de excep. & in c.inter monaſterio. in ij.col.de re iud.& i c.excõicatus.de hæreti. in medio j.col.

b ¶ Non poteſt. Vide plene per Feli. in c. ſignificantibus.in j.col.verſi. ad illã materiã. vbi an & quando emendari poſsit, & quando non: & quid in ciuili & quid in criminali.Et an,& quãdo mutari: & quid ſit mutatio: & an qui addit,vel detrahit libello, dicat mutare: ibidem in xj.col.verſicu. circa mutationem. & in xij. col. ver. vnum vltra omnes.

c ¶ Arbitrio.Quod dictum Bald. refert etiã ſequitur Lanfrã.in c.quoniã cõtra.in ver. petitiones.ad fi.

d ¶ Nõ adſtringẽs. De virtute huius clauſulæ vidẽdo Alex. de Imol. in conſi.lxj.in ij.col. in ij. parte. & in cõſi. vj.in iiij.col. in iij.parte.

e ꝫ Adde q hæc limitatio adeo notab. non videtur vera: primò q2 ſi factũ ipſum probare ſpectat ad me iuris diſpoſitione,non videtur q concipiendo verba negatiuè illud euitare poſsim: arg.not. per glo. & Bar.in l.alimenta . C. de nego.geſt.& Bar. in l. non ſolum.§. morte. col. vij.ff. de noui ope. nũti. Canoniſtæ in c.cũ M. Ferrarienſis. extra de conſtitu. & q2 ſi negatiua eſt fundamentum intentionis alicuius,debet ab ipſo probari , ſecundùm Bart. in l. in illa ſtipulatione. ff.de verb. oblig. Cogitabis ꝓpter authoritatẽ Cyni,Bal.& Iaſ.Carpaſſona Sardus.

165 ¶ †Nomē [a] autē actionis nō eſt hodie neceſſariū in libello exprimere, ſed ſufficit libellum proponere, & taliter factū narrare, q ex eo reſultet actio. in c. dilecti.[b] extra de iudi. Ita ſe habet cōis opi. vt tenet Bart. in d. l. j. in prin. ff. de eden. in pe. col. poſt gl. ibi, & alij cōmuniter. & Bar. in l. cū mota. arg. illius tex. C. de trāſact. ad fi. in l. Gallus. §. quidem rectè. in fi. ff. de libe. & poſthu. & ibi latè Imo. & latè per Cano. in d. c. dilecti. & Cy. Bald. & alios in d. l. edita. & dicit Bar. in l. j. in prin. & ita obſeruat cōſuetudo. Et per hoc inferebat ibi Bar. poſt Inno. in c. exami-
166 nata. extra de iudi. † q ſi hodie exprimeretur in libello actio inepta, nō tamen vitiaretur libellus: quia ſi ſine illa expreſsione actionis pcedit hodie libellus, vt dixi: ergo eodē modo pcedet ſi exprimatur inepta, iuxta l. vnicā. in prin. C. de rei vxo. act. Accedit gl. no. in l. vinū. ff. ſi cer. pet. in gl. mag. ad fi. & ibi Bal. & Ang. & gl. no. in l. qui teſtamēto. §. j. in verbo, poſſe. ff. de teſta. & gl. illa no. in §. ſerui. in verbo, trāſitu. ſ. de libe. quā gl. in multis locis Bal. ſummè cōmēdat, & dicit ſingularē in l. cōſentaneū. in v. col. C. quomodo & quādo iud. & Bald. in l. ij. in iij. col. C. de iur. æmphy. Bald. in c. j. §. ſi quis verò. de pace iur. fir. Et iſtud idē tenet Bart. in l. inſulā. ff. de præſcrip. verb. & iſtud conſueuit magis cōiter teneri, prout etiā tenēt Bal. & Ang. in l. Gallus. ff. de lib. & poſth. in §. j. & ibi dicit Bal. q iſtud dictū Innoc. in d. c. examinata. eſt ſingulare. Idē tenēt etiā Ang. Sal. & Imo. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff. de verb. oblig. in no. & ibi etiā Imo. reputat illud dictum eſſe ſingulare: & Io. And. in addi. Spe. in tit. de actio. & pe. §. ſequit. verſi. ſup hoc. Io. de Imo. & Abb. Panor. in d. c. examinata. quāuis Ant. de But. ibi refert opi. aliquorū, qui tenēt cōtrariū: & nihil clarè firmat gl. in d. l. j. in prin. ff. de edē. & gl. magna circa fi. vbi Ang. tenet cōtrariū eius, quod dixerat ſ. & contrariū etiā tenuit Ang. in l. ij. per illū tex. C. de formulis. & in l. ſi cū ea. C. de do. promiſ. gl. & Ang. in l. vnica. C. vt quæ deſunt aduo. & cōtrariū etiā tenet Spec. in tit. de act. & pe. §. ſeq. ver. pe. & Bald. ibi cōtrarius in l. & ſine ſcriptura. in vlt. col. C. ad Treb. & in l. certi cōdictio. §. quoniā. ff. ſi cer. pet. & gl. in d. l. ij. C. de fer. Cōmunis tamē opi. magis ſe habet vt
167 ſ. dixi. & videbitis in locis prælle. † Poſtremò iuxta hāc materiā libelli nota q ſententia lata ſuper inepto libello eſt ipſo iure nulla [c], nec ex ea oritur actio in factū, vel officiū iudicis. Ita eſt gloſ. ſ. de obli. in prin in gl. in verſi. ſecūdū. ad fi. in verbis illis. itē per cōpetentes actiones. ſecūdùm quod alleg. Bald. in l. actori. ad fi. C. de reb. cre. & dicit illā glo. eſſe ſing. & nō eſſe alibi in Mūdo. Allegat eā etiā Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. in pe. col. & in l. pe. circa prin. eo. tit. & Bald. in repe. l. ij. in xiiij. col. ff. de iureiur. & do. Ant. in c. examinata. extra de iud. Et pro hac glo. facit tex. optimus in l. fi. in verbo, nihil agit. quem ad hoc ibi pōderat Bald. ff. de lib. & poſth. Et illā glo. limitabat Bal. in l. certa ratione. C. quādo prouo. nō eſt neceſ. & Bal. in l. ij. ad fi. C. de re iudi. & Bald. in l. pe. in princ. ff. de iuſti. & iur. vt pcedat, quādo ineptitudo eſſet expreſſa in libello: ſecus ſi libellus eſſet tacitè
168 ineptus, tūc valet ſentētia. † Adde etiā q exceptio ineptitudinis libelli pōt quādocūq; opponi, etiā poſt ſententiā, ſecūdùm Bal. poſt Iaco. Bu. in l. licet. in antepe. col. C. de procu. & Bal. in authē. ſi quis litigātiū. C. de epiſ. audi. & Bal. in l. j. C. vt quę deſunt aduo. & Bal. in d. l. edita. in repe. Paduana. in xx. col. & etiā in xxiij. col. & idē Bald. in l. ij. C. de formulis. & in l. exceptionem. in iij. col. C. de proba. Et q exceptio ineptitudinis libelli poſsit opponi poſt ſententiā, tenet etiā Pet. de Anch. in cle. cōſtitutionē.
169 extra de elec. † Pro ſuſtentatione tamē libelli licitū eſt verba impropriare, & libellū ſuſtinere.[d] Ita Bar. per illū text. in l. ſi olei. C. locati. & Bart. in l. ij. per illū tex. C. de his, qui ex public. ratiocin. lib. x. & Bar. in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. item ſi iurauero. ff. de iureiur. & Bald. in l. j. C. vnde lib. cū multis alijs ſimilibus cōcor. in qui-
170 bus † libellus poteſt ſuſtineri, ſi verba ſunt talia, quæ poſſunt interpretari, etiā ex ſententia, & reduci ad vias ruſtas. Ita colligitur ex verbis Inno. in c. cōquerente. extra de offi. ordi. & ibi per Imo. & expreſsè do. Ant. in c. conſtitutus. extra de reli. do. ¶ Et dicebat Bald. in l. fi. C. de
171 cōpen. in fi. pe. col. † q poteſt ſuſtineri libellus groſſo modo, quādo nec debet nocere talis loquēdi ſimplicitas. Et iſta ſufficiāt pro generali inſtructione, & generali doctrina cuiuſlibet libelli bene formādi, & ritè, rectéq; cōcipiendi.
172 ¶ †Reliquū eſt modò vt videamus in ſpecie qualis debet eſſe forma libelli in rei vēdicatione. Et breuiter dicas q actor debet demōſtrare rem, quam intēdit vēdicare, duobus modis, vel eo modo, quo poteſt, iuxta ea quæ dixi ſ. in materia libellorū: poſteà debet oſtēdere ſe dominū ſimpliciter, non expreſſa cauſa ſpecifica: per ea, quæ dixi ſ. in materia rei vēdicationis, circa requiſita ex parte actoris. Vtile eſt etiam ſecūdùm Ang. de Are. hic, q omnia iſta ſimul ponat. ſcilicet rem, quā petit ad ſe ſpectare iure directi dominij, vel vtilis dominij, vel quaſi dominij: de qua clauſula dicā opportunè in §. ſed

a Aduertendum eſt q etſi tam Legiſtæ quàm Canoniſtæ. in ll. hîc per Iaſ. alleg. cōmuniter firmeat vtriuſq; iuris cenſura attenta actionis nomen in libello nō eſſe exprimendū, verius tamen mihi ſemper viſum fuit q de iure ciuili exprimi debeat, & q in hoc pontificiū à Cæſareo iure deuietur: & primo pro iſta opi. caſus eſt, quē cōiter citant ſcribētes. in l. ij. C. de formul. vbi requirit q rei & pppoſito negotio cōpetēs actio exprimatur. Et pondera q tex. dicit, pppoſito negotio, &c. & ſic factum erat narratū, & nihilominus reqrit expreſsionē cōpetētis actionis. ergo text. ille vrgētiſſimè probat, non ſat eſſe, factū narrare, niſi cōpetēs actio exprimatur. Ad idē, & ſecūdo irrefragabilis videtur text. in l. fi. C. de interdic. vbi inquit Impator, partē cogi debere ad exhibendas ſuas allegatiōes, & cōpetētē exprimere actionē. Pōdero dupliciter illū tex. dū requirit expreſsionē: ergo nō ſufficit q ex narratione facti tacitè reſultet: qa expreſſum dicit, qđ legi pōt. l. j. in princ. ff. de his, quæ in teſta. delē. ſecūdo fortius pōdero d. l. fi. quæ copulatiuè ponit exibēdas fore allegationes, & exprimēd. actionē: & loquitur de alleg. facti, nō iuris: qa ius certū & ſcitū eſt, nec proponendum. l. ij. ff. de iur. & fac. igno. gl. & Bart. in l. ij. §. qđ obſeruari. C. de iura. calū. ergo non ſufficit factū pponere ſed etiam actionē exprimere. Ad veritatem nāq, copulatiuæ, vtrūq; fieri oportet. l. ſi hęredi plures. ff. de cōdi. inſti. l. ſi qs ita ſtipulatus. ff. de verbo. obli. prætereà, & tertiò pro iſta parte facit text. qui alleg. in cōtrariū in c. dilecti. extra de iud. vbi tex. ſe reſtringit ſecūdū formā canonū, & ſanctorū patrum inſtituta: ergo ſecus de iure ciuili, & de iure cōſultis videtur loqui ille tex. ibi, dum dicit, ſicut à multis fieri ſolet, &c. nec placet quorundā nouiſsimorū inductio, qua faciunt de d. c. dilecti. in illis verbis, ſecundùm formā canonū, &c. dum volūt illa verba referri ad veritatis indaginē, de qua in illo text. quia de iure ciuili ante formā canonum leges omnes veritatē quærūt. l. ij. C. de eden. & verū amamus, ait Iuriſcōſul. in l. cūm ita legatū. in fi. ff. de cōdi. & demō. & veritatē colimus. inquit Imperator in l. viii. C. de dediti. liber. tollen. & facit pro hac opi. quia ſi facti narratio legi ſatiſfaceret, fruſtra lex requireret in parentē, vel patronū mutari nomē actionis de dolo. l. ſi ſuperſtite. C. de dol. Et illud videtur de mēte gl. in d. l. j. in prin. ff. de eden. dum format libellū in peti. hære. & in actione negotiorū geſtor. nec Bar. in d. l. j. ff. de edē. in effectu videtur aliud ſentire, dū dicit, gloſ. diſputat de nomine actionis. Breuiter hodie per decretalē nouiſsimā non requiritur. alleg. d. c. dilecti. ſcotit ergo Bart. ante illā decretalem nomē actionis eſſe exprimendum. Multa alia dici poſſent, quæ aliâs hanc concluſionē Bononiæ publicè diſputando dixi, quæ gratia breuitatis omitto. Non obſtat q nō debeat induci diſcordia inter ius ciuile & canonicū, niſi quatenus in iure inuenitur expreſſum. c. j. & ij. extra de noui ope. nū. quia ſatis extra l. dictis apparet differentia expſſam. Nec obſtat q ſatis reus certificari poſsit ex narratione facti. l. j. ff. de eden. quia non ſufficit niſi forma legis ſeruetur. l. cūm ij. §. ſi prætor. ff. de tranſac. doct. in l. j. in prin. ff. de ver. obli. Vel huic argumēto do inſtantiā, qua data corruit arg. §. pauonum. Inſti. de rerū diui. c. ſicut vrgeri. j. q. j. nam etiā poſſet certificari reus ex narratione facti ſine ſcriptis, tamen lex vult libellum in ſcriptis porrigi. auth. offeratur. C. de lit. cōteſt. nec ſatiſfacit expoſitio Phil. Dec. dū in d. l. edita. C. de edē. dicit in ll. contra cōmu. alle. debere exponi actio, id eſt libellus: qa vt facillimè ppēdere poteris, eſt illorū iuriū manifeſta violatio: & qa ſi legiſlator hoc voluiſſet, facili illi fuiſſet vbi poſuit actionem ponere libellū. arg. c. ad audientiam. extra de deci. & l. vnica. §. ſinantem ad deficiētis. C. de cadu. tollen. Ex his omnibus corollaria infert cōtra aliā cōmunem ſententiā q expreſsio ineptæ actionis, ipſo facto cōpetenter narrato, vitiabit libellū. & videtur caſus in l. j. §. j. ff. ſi men. fal. mo. dixe. & faciūt multa iura, quę adducit idem Iaſ. in d. l. edita. C. de eden. quæ requirunt expreſsionem competētis actionis. Et multa etiam publicè pro hac opi. diſputando dixi ad cōtraria reſpōdendo, quæ vt breuitati ſtudeam prætermittenda cenſui. Ant. Aug. Carcaſſona Sardus.

b ¶ In c. dilecti. Et ibidem vide Feli. in prin. circa finem.

c ¶ Nulla. Vide do. Alex. de Imol. in conſi. cxxxvj. in j. col. ſecunda parte.

d ¶ Suſtinere. Adde do. Alexan. de Imol. in conſi. cxxj. in iij. col. in j. parte.

a ✠ Adde ꝙ Bar.in l.harũ.ff.ſi ſer.vẽdi. & l. naturaliter.§.nihil cõmune.in v.lectura.ff. de acquir.poſ.tenet reſtitutionem officio iudicis fiẽdam.Sardus.

b ¶ Petere. Nũquid autem in libello debeant peti fructus,& quomodo, & quãdo:vide do. Alex. de Imol. in cõſi.xc.in vlt.col. in ij.parte.vbi ponit quomodo debeat fieri eõdem natio de fructib⁹ extantibus,& cõſumptis.

c ✠ Adde eũdẽ Iaſ. in §. curare. col. iiij.in iiij. fallẽ.j. eo.Sardus.

iſtę.j.eo.Deinde debet dicere qualiter rem illã reus cõuentus detinet,& habet facultatem rei reſtituẽdæ:vel quod dolo deſijt habere, vel poſſidere,iuxta ea,quę dixi ſ.in materia rei vẽdicationis.circa reqſita ex parte rei cõuẽti. Poſtremò debet petere ſe declarari dñm, ſecundùm Bar.in l.ex diuerſo.§.j.per illũ tex. ff.de rei vẽ. & Bar.in l.Põponius.§.ſed & is.per illũ tex.ff. de procura.Dicebat tamẽ Ang.de Are.hic,ꝙ poſſet etiã libellans cõcludere per hæc verba: Quare peto per vos pronuntiari, & declarari dictã rem ad me ſpectare,& pertinere iure directi domiinij, vel vtilis,vel quaſi dominij. De quo an procedat,dicel io §.ſed iſtæ.j.eo. Et in præallegatis locis dicebat etiã Bar. poſſe procedere libellũ illum antiquorũ,qui in rei vendicatione ſolùm petũt poſſeſſorẽ condẽnari ad reſtitutionẽ rei.Nam ſecũdùm Bar.ex quo actor petit reũ cõdemnari ad reſtitutionẽ rei,per cõſequẽs videl petere ſe pronũtiari dñm:quãuis hunc libellũ antiquorũ damnet Io.Fab. hic. & videas Nic. de Neap. qui circa hoc refert multos antiquos. Et circa huoc libellũ vide quæ ſ.dixi in materia libellorũ circa clauſulã illam:Peto cogi,& cõpelli.Plus dicũt doct.vt do. Andr.& Imo.in c.ij.de libel.obla.ꝙ ſufficeret in libello dicere:Peto

173 talẽ rem per rei vẽdicationẽ. ¶ †Vos tamẽ aduertite circa reſtitutionẽ rei petitæ fiendã,ꝙ licet Ioan.Fab.hic poſt Pet.de Bellaperti. ſimpliciter dicat ꝙ reſtitutio rei petitæ veniat fiẽda officio iudicis, non autẽ iure actionis:& ita aſſeuerat tenere cõmunẽ curſum cauſarũ.Tamẽ vos habetis Bar.tenentẽ contrariũ,ꝙ imò talis reſtitutio venit fienda iure actionis,ſi bene inſpicial in l.ſi priùs.ff.de ope, no.nun.in xj.col.circa fi.in ij.q.& eũ ibi pulchrè põderat Imo.& eũ defendit:licet contrariũ teneant Pe.& Cy.in l.ſi quid.C.de ſerui.& Bald.in l.harũ.ff.ſi ſerui.ven.in fi. De quo vide Spec. in tit.de offic. iudi.§.de ſerui.ver.poſt ſententiã.per Ang.in l.ſi quis vi.§.differẽtia.ff.de acqui.poſ.in ix.col.Putarẽ ergo ad euitaodũ has difficultates,tutius eſſe, ſi actor primò petat ſe declarari dñm,vt dixi:dehinc ſucceſſiuè petat reum cõdemnari,& cõdemnatũ cogi, & cõpelli ad

a rem petitã reſtituendam.[a] ✠ Prædicta procedũt quãdo actor vult

174 rem ſolũ petere.† Quid autẽ ſi velit etiã fructus rei petere,[b] quo-

b modo erit formãdus libellus:eſt materia valde prolixa,in qua reperio doct.moltùm variaſſe. Verùm quia iſte §.ſatis dotis habuit, &

175 fortè amplius quàm exigeret,procedã in hoc vltimo remiſsiuè.†In primis ſciẽdũ eſt, fructus poſſe peti aliqñ de per ſe per viã actionis ſcilicet per rei vẽdicationẽ,aliquãdo ſolũ per officiũ iudicis, ſecuodò n qđ declarat glo.valde nota.& magiſtralis.in l. & ex diuerſo.in prin.ff de rei ven.in glo.magna in verbo,nõ habendã.& ibi Bar.& ſi quidẽ fructus debentur iure actionis, & ſic per rei vẽdicationem poſſent peti, uõ tamẽ cũ repeti poterũt ſimul,ſed tũc opus erit nouo libello,ſecũdùm qđ decidit Bart.in d.l.& ex diuerſo.§.vbi autẽ. in j.col.per text.expreſſum in l.fundi.ff.de excep.& per alia,de quibus ibi per eũ.Si autẽ fructus debentur ſolo officio iudicis,vel petũtur ſolùm officio iudicis, quod fieri poteſt, etiã quãdo debẽtur per viã actionis,vt vult ibidẽ no.Bar. tunc eſt dubiũ qualiter debet formari libellus:& in hoc Bar.cõtra morẽ ſuũ reperitur ſibi cõtrarius. Nam Bar.in l.j.in prin.ff.de edẽ.in iij.col tenet ꝙ poſſet peti res cũ fructibus iode perceptis, & ꝙ nõ ſit neceſſe exprimere quãtitatem fructuũ.Sed ipſe Bart.in d.§.vbi autem.in ij.col.tenet ꝙ imò debet declarari quãtitas fructuũ,qui petuntur,quãdo ſunt fructus percepti de præterito,ſi autẽ eſſent fructus percipiẽdi in futurũ pendẽte lite,tamẽ nõ eſt neceſſe ꝙ certa quãtitas exprimatur:quia illã actor probabiliter ignorat,ſecũdùm eũ. De quo pũcto ſi velis videre, videas Cy.in l.certũ.in fi.C de rei vẽdi.& Cy.io l.cum propria.& ibi Bal.C.ſi quis alte.vel ſibi.& latè Imo.in l.ſi filius.in prin.ff.de verb. obli.vbi refert Bal.in hac materia variantem per Inno. in c.grauis. extra de reſti.ſpo.& in c.tãta.extra de exceſ.præla. & latè per Ang. & Imo.in l.ſi homo.ff.de re iudi.& Ang.de Are.hic cum concor.in

c his locis per eos allega.[c] ✠ †Et pro euitãdis his dubitationibus mihi

176 placet modus practicandi poſitus per Ang.de Are.hic vt dicatur: Peto reũ cõuentũ condẽnari ad reſtituendũ rem petitã,vna cũ fructibus perceptis à tãto tẽpore citra, qui aſcẽdũt ad tantã quãtitatẽ deductis omnibus impẽſis,& etiã deducta parte laboratoris.Itẽ peto fructus,qui pcipi potuerũt per quẽlibet diligentẽ virũ,qui poſſuot aſcẽdere ad tantã quãtitatẽ. Item etiã peto fructus percipiẽdos lite pẽdente,prout de debita quãtitate fructuũ,& eorũ ęſtimatione probabil,& liquidabil in proceſſu,taxatione boni iudicis ſemp ſalua.Et per hõc modũ omnis ſcrupuloſitas euadel. Dicebat etiã Bar. in d.§.vbi autẽ.in ij.col.procedere libellũ alternatiuẽ:Peto fructus, ſi extẽt:& ſi nõ extent,æſtimationẽ. De quo habes gl.in l.diuortio. §.ob donationes.in gl.j.ff.ſol.matri.& ibi per Bar.& Ang.& latius

177 per Imo.hoc limitantẽ.¶ †An autẽ iudex poſsit cõdemnare reũ in fructibus nõ petitis ab actore:vide Bal.in l.properãdũ. §.ſin autem

178 alterutra.C.de iud.& in l.j.in vlt.col.C.de fruct.& lit.expẽ.† Et an pendẽte iudicio ſortis poſsint poſteà peti fructus, & alia acceſſoria: vide Ang.in repe.l.j.C.de iudi.Et quid ſi nõ peto fructus,ſed tãtùm rem,an veniãt fructus acceſſoriè ad rem:vide Bar. in l.ij.C.de peti.

179 hære.& Cy.in l.nõ eſt.C.fami.erciſ.†Quid autẽ in ſententia,an teneatur iudex in ſentẽtia exprimere certã quãtitatem fructuũ:vide Bart.in d.§.vbi autẽ.& Imo.in c.inter dilectos.extra de donat.Bal. poſt Gul.in l.ij.C.de fruc.& lit.expen.& vide tex. not.in l.io ſum-

180 ma.§.qui ſortis.ff.de re iud.per quẽ tex.tenet ibi Ang.ꝙ nõ valet ſentẽtia:Condẽno te ad reſtituendũ rem cũ fructibus non expreſſa quãtitate fructuũ.Et ita dicit fuiſſe iudicatũ ipſo aduocãte. ¶ Vnũ tamẽ perpetuò diligenter nota, ꝙ ſi iudex in ſententia ſimpliciter dicat:Cõdemno te vt reſtituas rem : intelligitur etiã cõdemnare in

181 fructibus,qui de iure veniunt,† propter verbũ Reſtituas,qđ plenũ habet ſignificatũ.Iſtud eſt,quod ſignanter voluit Bald.in rub. C.de fruct.& lit.expẽ.Quod dictũ bene nota.Et per iſta cũ laude Dei,& eius matris virginis Marię ſit expeditus iſte §.Sit laus trino & vno.

1 *Seruitutum genera quot ſint.*
2 *Seruitutes merè perſonales quæ dicantur.*
3 *Vſusfructus formalis qui ſit,& quare dicatur formalis.*
4 *Vſusfructus caſualis qui ſit,& an ſit ſeruitus.*
5 *Seruitus an,& quando ſit formalis,& merè perſonalis.*
6 *Seruorum miniſteria an ſint ſeruitutes.8.*
7 *Actio iniuriarum datur cõtra prohibentem vti ſeruorum miniſterio. 10.*
9 *Seruitus perſonalis an & quando morte extinguatur.*
11 *Seruitutes non merè perſonales quotuplices ſint.12.*
13 *Seruitutes an ſint nonnullæ conceſſiones.14.*
15 *Seruitus an ſit ſi concedatur quòd poſſem per pontem tuum ſine ſolutione gabellæ mercium tranſire.*
16 *Seruitus an ſit ius exigendi pedagia.*
17 *Seruitus an dicatur,ſi ſum obligatus dare eccleſiæ decem annua.*
18 *Seruitus perſonalis vſus an dicatur ſi concedatur,&c.*
19 *Seruitutes merè reales quales ſint,& quibus ex cauſis.*
20 *Seruitus quando dicatur habere cauſam continuam.*
21 *Seruitutum merè realium quot ſpecies ſint.*
22 *Prædium vrbanum quod dicatur,& quod ruſticum.*
23 *Seruitus an ſit ruſtica,vel vrbana,qualiter cognoſcatur.*
24 *Seruitus via cùm ſit ruſtica,an,& quando cenſeatur vrbana.*
25 *Actio confeſſoria,& negatoria,quæ dicantur.26.*
27 *Dictio Fortè,quid operatur in lege,vel in ſtatuto.*
28 *Lumen,& proſpectus qualiter differant.*
29 *Seruitus luminum,& ſeruitus ne luminibus officiatur,qualiter differant.*
30 *Proiectum,& immiſſum,qualiter differant.*
31 *Aquæductus an ſit ſeruitus realis,& ruſtica.*
32 *Aquæ ducendæ vſum ſi tibi conceſſi an ſine tuo conſenſu alij concedere poſsim. 33.*
34 *Actio confeſſoria,& negatoria cui competant.35.*
36 *Actio confeſſoria an ſit inutilis,& ſuperuacua.38.*
37 *Actio confeſſoria quanto duret tempore.*
39 *Actio perſonalis pro ſeruitute conſtituenda quanto tempore duret.*
40 *Actiones confeſſoria,& negatoria,quando dentur etiam poſsidenti.*
41 *Poſſeſsionem quaſi ſeruitutis quando quis habeat.42.43.*

Actione con

44 *Actione confeſſoria quando agitur, eſſe ſibi ius ædes ſuas altius tollendi.*
45 *Dictio item quando ſuppleri debeat.*
46 *Actiones confeſſoria, & negatoria, quare ſic nuncupentur.*
47 *Actio confeſſoria quibus verbis proponatur, & quibus negatoria.*
48 *Libellus apud legiſtas quid contineat.*
49 *Creditor an ſit quaſi dominus.*
50 *Vſufructuarius an ſit quaſi dominus. 51.*
52 *Superficiarius an ſit quaſi dominus.*
53 *Vſufructuarius an habeat vtile dominium.*
54 *Actio confeſſoria, & negatoria, quare dicantur in rem.*
55 *Actio confeſſoria, & negatoria, quæ dicantur. 56.*
57 *Actio negatoria contra quem detur.*
58 *Poßidens an & quando rei vendicatione agere poßit.*
59 *Poßidēs ſi rei vēdicatione agat, an poſſeßioni ſuæ renūtiaſſe dicatur.*
60 *Exceptio debet eſſe de regula.*
61 *Libellus in confeſſoria qualiter ſit formandus. 62.*
63 *Libellus in actione negatoria qualiter ſit formandus.*

§. Aequè ſi. Tex. iſte in prin. in verſi. æquè. ſe ipſum cōtinuat hoc modo. Nam ſicut in §. præcedenti tractatū fuit de actionibus in rem, ita etiā tractaſ in hoc §. In hoc tamē eſt differentia: quia in §. pręcedenti dictū eſt de actionibus in rem, quæ cōpetūt pro rebus corporalibus: hîc verò poniſ de actionibus in rē, quæ cōpetunt pro rebus incorporalibus. ¶ Ad euidentiam huius §. & eius materiæ præmittebat hic Dy. & poſt eū alij,
1 Ioan. Fab. Nic. de Neap. Ang. de Are. † ꝙ habemus tria genera ſeruitutū. Quędā enim ſunt perſonales merè: quædā perſonales, ſed nō merè quæ etiā poſſunt dici miſtę, quędā etiā merè reales. Et iſta tria genera ſeruitutū ponit etiā gl. ī. de ſer. in prin. in glo. j. & gl. & Bar. in l. j. ff. de ſer. tit. generali. et bona glo. in l. ſi quis binas ædes. in
2 ver. perſonæ. ff. de vſufru. & Bar. in rub. C. de vſufr. ¶ † Seruitutes ergo merè perſonales ſunt, quæ cōſiſtunt in perſona alicuius, vt in ſeruis noſtris. Et dicūtur merè perſonales, quia debētur à perſona perſonæ, & ſunt inſeparabiles. Et de hac ſeruitute non tractaſ hîc: ſed habetur ī. de iure perſo. & in titu. ff. de ſta. hominū. & in §. pręiudiciales. j̃. eo. Sed aduerte, quia iſta nō eſt ſeruitus formalis, ſecundùm qđ capiſ ſeruitus. Nam in materia noſtra bene pōt dici ſeruitus cauſalis, quod declaro. Nā quēadmodū reperiſ duplex vſusfructus formalis ſcilicet, & cauſalis: vt in gl. j. ī. de vſufr. in ver. ius. in fi. Et formalis nihil aliud eſt, quàm ius vtendi fruēdi: vt ī. de vſufr. in
3 prin. & in l. j. ff. de vſufr. † & dicitur formalis, quia eſt forma quædā à proprietate ſeparata: cùm apud vnū ſit proprietas, apud alium ſit
4 vſusfructus: & iſte vſusfructus nō eſt ſeruitus, vt j̃. ſubiciam. † Quidam eſt vſusfructus cauſalis: & eſt ille, quē dominuſmet percipit ex fundo ſuo. Et dicitur cauſalis, quia dependet à cauſa, hoc eſt à proprietate. Et iſte etiā vſosfructus nō eſt ſeruitus: vt eſt tex. no. in l. vti frui. in prin. ff. ſi vſusfru. pe. Et rationē aſsignat ibi text. quia fundus ſuus nō poteſt dici ſibi ſeruire. Et de hoc duplici vſufructu eſt gl. ordinaria. Inſti. de vſufr. in prin. in ver. ius. Ita in propoſito noſtro nō poſſumus dicere ꝙ dominus in ſeruo ſuo habeat ſeruitutē formalem: quia cū ſeruus ſit domini nō pōt dici ꝙ dñs habeat ſeruitutē in re ſua. d. l. vti frui. in prin. & l. in re cōmuni. ff. de ſer. vrb. prǽd. Sed ex quo eſt ſeruus, pōt talis ſeruitus reſpectu domini dici cauſalis, cùm dependeat ex cauſa, hoc eſt, dominio. Et iſta ſunt ex mēte Io.
5 Fab. hîc. Dicebat tamē ipſe Io. Fab. † poſſe dari caſum, vbi ſeruitus ſit formalis, & merè perſonalis, & deberetur à perſona perſonæ, quando alicui legarentur operæ, vel miniſteriū ſerui: quia tunc eſt ſeruitus formalis. Quod patet, quia legatarius non eſt dñs ſerui, nec talis legatarius cenſetur vſufructuarius, cùm tales operæ ſerui trāſmittantur ad hæredes legatarij. l. ij. ff. de vſufruct. leg. Iſte caſus, & iſtud exemplum videretur poſſe morderi ex verbis Ange. de Are.
6 hîc, † quia miniſteria, ſeu opera ſeruorū, ſecūdùm eum, nō ſunt aliquo modo ſeruitus, ſed quędā obligatio perſonalis: nā cùm iſta ſeruitus nō extinguatur morte eius, cui debetur. d. l. ij. ergo nō eſt perſonalis. Et hoc eſt, quod dixit gl. in d. l. ſi quis binas ædes. ff. de vſufr.
7 † Hinc eſt, quòd cōtra prohibentē vti tali miniſterio ſeruorum nō datur confeſſoria, ſed actio iniuriarum: vt l. qui pendentem. ff. de act. emp. & l. iniuriarum. §. ſi quis me prohibeat. ff. de iniur. Et hāc opi. refert Ange. hic tenere Pet. Cyn. Bald. & Sal. in d. rubri. C. de vſufruc. Ego teneo exemplum, & caſum Ioan. Fab. & pro eo ſuſti-
8 nendo puto † ꝙ opera, & miniſteria ſeruorū ſint ſeruitus, vt tenet Bar. in rub. C. de vſufr. poſt Dy. in hoc §. noſtro. Et ꝙ hoc ſit verū, patet: quia hic ponitur in numero ſeruitutum perſonalium, cùm iuriſcōſultus in lib. Digeſtorū ponat inter ſeruitutes perſonales ti-
9 tulū de operis ſeruorū. † Nō obſtat ꝙ hęc ſeruitus nō extinguatur morte: quia reſpōdeo ſecundùm Bar. in d. rub. ꝙ licet nō extinguatur morte eius, cui debetur, extinguitur tamen morte ſerui. Et ita etiā reſpondēt Dy. & Io. Fabr. hic. Vel poteſt⁹ dicere ꝙ illud quod dicitur, ꝙ ſeruitus pſonalis extinguiſ morte eius, cui debeſ: verū eſt, quādo eſt miſta: quia debeſ à re perſonæ. Si autē ſunt merè pſonales ſeruitutes, tūc nō extinguntſ morte eius, cui debētur. Et ita eſt ca-
10 ſus in d. l. ij. ff. de vſufr. leg. Nec obſtat ſecundū, † ꝙ agaſ actione iniuriarū: qa reſpōdeo ꝙ d. l. qui pēdente. & d. §. ſi quis me ꝓhibeat. quæ dicūt, ꝙ ſi quis ꝓhibeat me vti re mea, quod cōtra eū poſſum agere actione iniuriarū. Nō negāt tamē, quin etiā cōtra prohibētē
11 vti tali miniſterio, vel opera ſeruorū, cōpetat etiā cōfeſſoria. ¶ † Dixi ſecūdò ꝙ habemus ſeruitutes pſonales, ſed nō merè pſonales: & ſunt illæ, quæ debētur à re perſonæ: vt ſeruitus vſus, vſusfructus, & habitationis. Ideo autē hæ ſeruitutes appellātur perſonales, eò quia cū perſona extingūtur. l. ſicut. §. fi. ff. qui. mo. vſusfr. amit. & l. nō ſo-
12 lum. §. tale. ff. de libe. leg. † Ideo autē dicūtur nō merè pſonales, eò quia nō debētur à perſona perſonę, ſed à re perſonæ. Verū quia gl. in d. l. ſi quis binas ędes. vult ꝙ ſint tantū quatuor iſtę ſeruitutes nō merè perſonales, ſcilicet vſusfructus, vſus, habitatio, & miniſteriū
13 ſeruorū: dubitabat hîc Io. Fab. † de nōnullis cōceſsionib⁹, an dicanſ ſeruitutes pſonales: puta ſi cōceſsiſti mihi ꝙ in nemore tuo accipiā tot ligna, quæ ſufficiāt pro calefactione hoſpitij mei: vel ſi cōceſsiſti mihi ꝙ hauriā aquā de puteo: quē habes in domo. Et tenet ipſe ꝙ ſint ſeruitutes in his, & ſimilibus, quicquid dixerit gl. in l. pecoris. in gl. fi. ff. de ſerui. ruſt. præd. & gl. in l. Mela. §. fi. ff. de ali. & ciba. leg. in
14 verbo Perſona. Et ita dicit tenere cōmunē vſum cauſarū. † Et huius inueſtigationis eſt magna, imò ſumma vtilitas: quia ſi dicimus has eſſe ſeruitutes, pro eis cōpetet cōfeſſoria actio cōtra quēcunq;. Si verò non ſunt ſeruitutes, ſed ſimplices conceſsiones, non poſſet agi, niſi cōtra illum, qui cōceſſit: & non cōtra alium vt l. Caius. ff. de annuis leg. & l. fi. §. j. ff. de contrahen. emp. Et ita declarat Bartol. in d. l. Mela. §. fin. qui tenet per illa iura contrariam opi. ſcilicet ꝙ imò nō ſit ſeruitus, & pro eis nō poſsit agi, niſi cōtra cōcedentem, & nō contra alium. & cum Bar. videtur cōcordare Bald. in rub. C. de vſufruct. vbi tenet ꝙ ſi tu cōceſsiſti mihi ꝙ ex fundo tuo omni anno poſſem percipere vnā corbem frumēti, quòd iſta eſt ſeruitus innominata, ex quo ex ea non oritur cōfeſſoria cōtra tertium poſſidentem: quia iſta cōfeſsio magis reſpicit obligationē perſonalem, quàm ſeruitutē. Sed ipſe Bal. in l. pe. C. de cōdi. inſer. col. iij. fuit ſibi contrarius: & tenuit quòd iſtæ ſint ſeruitutes, reprobata gl. in d. l. pecoris. Vnde dicit quòd ſi poſſum omni anno ex agro tuo incipere vnam corbem frumēti, quòd erit ſeruitus, quæ debetur à re perſonæ. Eodē modo, ſecūdùm eum. ſi des mihi ſeruitutē coquēdi panem in furno tuo pro tota mea familia: quòd iſta eſt ſeruitus, li-
15 cet, ſecūdùm eum, Cy. hic teneat contrariū. ¶ † Subdit etiā ibidē Bal. ꝙ eſt ſeruitus, ſi conceſsiſti mihi ꝙ poſsim trāſire per pontem tuum ſine ſolutione gabellæ mercium. Et propterea ſubdit Bald. aliâs fuiſſe magnā quæſtionē in his terminis. Veneti enim cōceſſerant Placētinis tranſitum per quendam pontem, & concedebatur abſq; ſolutione alicuius vectigalis: poſt modum pons ille factus eſt de dominio Paduano: Paduani petunt vectigalia à Placentinis. Placentini dicunt ſe non teneri: quia iſta ſeruitus fuit eis perpetuò conceſſa. Paduani autem dicunt quòd iſta non eſt ſpeciei ſeruitutis, ſed fuit quædam obligatio perſonalis, quæ non ſequitur fundum. Quid modò iuris ſit, vide vt ibi per eum. Et videtur inclinare quòd iſta ſit ſeruitus, & quòd ad eius obſeruantiam Paduani te-
16 neantur. Et ibi etiam dicit Bald. † Quod ius exigendi pedagia, nō eſt ſeruitus: quia naturalis ſeruitus eſt pati, & non exigere. Verū alibi
17 ipſemet Bald. in l. j. in ix. col. C. de ſer. & aqua. dixit † quòd ſi ſum obligatus

obligatus dare eccleſię in ſignum ſubiectionis,vel fidelitatis decem
annua,quòd iſta nõ eſt ſeruitus,ſed dicitur quaſi ſeruitus.Reperio
poſtèa ꝙ Imola in l. apud Iulianum. §.ſi quis alicui.ff. de leg.j.con-
cordat hanc varietatem doctorum , quæ primò fuit inter Ro. &
Ioan.ſecundùm quod refert gl̃a,in d.l.pecoris.& glo.in d.l. Mela. §.
18 fin.†Nam dicebat ipſe ꝙ aut in conceſsione venit aliquid indeter-
minatè,quod poteſt accipere determinationem ſecũdùm neceſsi-
tatem perſonæ:tunc cenſetur ſeruitus perſonalis:quia in effectu eſt
ſeruitus vſus.Puta,concedo tibi ꝙ omni die poſsis ire ad hortum
meum,& capere tot fructus pro vſu tuo : & tunc iſta erit ſeruitus
perſonalis vſus.Secus ſi in conceſsione veniat aliquid omnino de-
terminatum : puta, ſi concedo tibi vt liceat tibi omni anno capere
tot fructus:& non dico pro vſu:& tunc iſta nõ ſit ſeruitus,ſed po-
tius ius quoddam perſonale.¶ Mihi placet opi. Bar.in d.l. Mela. §.
fi.quòd ſi concedatur facultas aliquid faciẽdi in alieno, vel ex alie-
no ei,qui nõ habet vicinum prædium,ꝙ iſta non dicatur ſeruitus:
quia cùm non habet vicinum prædium,ad cuius vtilitatem ſerui-
tus illa conſtituatur,relinquitur ꝙ non erit ſeruitus , ſed ius quod-
dam perſonale:prout etiam tenet glo. in d. §.ſi quis alicui.Secus ſi
habet vicinum prædium,cui dictã ſeruitutem acquirit : prout etiã
volunt glo. præalleg.ſcilicet in l.pecoris. & in d.l.Mela.§.fi. ¶ Li-
mitarem tamen hanc opi. vt non procedat ſimpliciter , quando
concederetur tale ius,ad cuius acquiſitionem non eſt neceſſarium
vicinum prædium,prout eſt in ſeruitutibus miſtis , ſiue non merè
perſonalibus,vt vſusfructus,vſus, & habitationis : quia tunc tene-
rem diſtinctionem Io. de Imo.ſ. relatam. Ideo putarem in caſibus
ſ.relatis per Io.Fab.& Bal.ꝙ illa non poſſunt dici ſeruitutes,ſed iu-
ra perſonalia,vt patet ex prædictis:& videtur eſſe tex in d.l.Caius.
ff.de ann.leg. & in d.l. fi.§.j. ff. de contrahen.empt.allegatũ ſ. per
19 Bar.¶ †Dixi tertiò ꝙ habemus ſeruitutes merè reales, quales ſunt
illæ,quæ debentur à re rei:& puto quòd tribus ex cauſis dicantur
merè reales.Et primò,quia debẽtur à re rei.Secundò,quia ſine re-
bus,& ſic ſine prædijs conſtitui non poſſunt:quia niſi ſit prædium
dominãs,cui ſeruitus acquiratur,& prædium ſeruiens,cui ſeruitus
imponatur,nõ poſſunt hæ ſeruitutes cõſtitui.§.ideo autẽ hæ ſerui-
tutes.Inſti.de ſerui.& l.quoties.la j.in prin. ff.de ſerui. Tertiò, quia
perſonas non concomitantur, imò tranſeunt ad quęcunq; res va-
dant:& ſic res ipſas concomitantur. l.via conſtitui.§. ſi fundus.& l.
ſi communi fundo.ff.de ſer.ru.prædi.Et harũ ſeruitutum quædam
habent cauſam continuã,quædam quaſi cõtinuam , & quædam di-
ſcontinuam : ſecundùm quod declarat gloſ. magna in l. ſeruitutes.
20 la grande in prin.in glo,mag.ff.de ſer.tit.generali.†Et quãdo ſerui-
tus dicatur habere cauſam continuam , & quando cauſam diſcon-
tinuã,[a] declarat Bart.magiſtraliter in l.ij.C. de
ſer.& aqua. ibi Bal.in l.ij.& iij.col. ¶ Itẽ præ-
21 mitte proprius ad textum † ꝙ harum ſeruitu-
tum merè realium quædã ſunt vrbanæ , quæ-
dam ruſticæ. Vrbanæ ſunt, quæ prædiis vrba-
nis inhærẽt.& ruſticæ,quæ prædiũ ruſticis. Et
nõ intelligas prædicta, dici vrbana,quia ſint in
22 vrbe:vel ruſtica,quia ſint in rure:ſed† illud di-
citur vrbanum prædium,quod habet aliquod
ædificium:etiã ſi ſit in villa:& ſic ædificium in quocunq; loco po-
ſitum dicitur prædiũ vrbanum.Si verò prædium ſit ſine ædificio,
dicitur ruſticum,etiã ſi ſit in vrbe,quia vrbanũ prædiũ non locus,
ſed natura facit.Ita declarat Iuriſconſultus.in l.vrbana prędia.ff.de
verb,ſig.& tex.in §.prędiorũ.ſ.de ſerui. facit tex. l. vrbana familia.
23 in prin.ff.de verb.ſig. Et aduerte, † quia ſi vis cognoſcere an ſerui-
tus ſit ruſtica,vel vrbana,debes inſpicere rem,cui debetur ſeruitus.
quia ſeruitus denominatur à prædio,cui debebatur. Ita dixit glo.in
24 l.j.in glo.fi.per illũ tex,ff.de ſer.vrb.pręd. † Hinc eſt, ꝙ licet via ſit
ſeruitus ruſtica , vt ſ. de ſerui. in prin. & l.j.in prin. ff.de ſer. ruſti.
prędio tamẽ ſi ſeruitus vię debeatur vni domui,cenſebitur ſerui-
tus vrbana,inſpecto fundo,cui debetur.Ita dixit gloſſa not. in l.pa-
ter filię.in ver.plenũ.ff de ſerui.leg. Quãuis Nico.de Neap.hîc poſt
Rodul,de Auricu. velit ꝙ ſi debeo ſeruitutem viæ, vel itineris,per
fundũ meum ad domũ tuam,ꝙ iſta dicatur ſeruitus ruſtica , inſpe-
cto ſolo,qui debet ſeruitutẽ:ſubijciẽs vnũ,quod eſt mihi mirabile,
ꝙ indiſtinctè quãdo ſeruitus debetur ſolo,ſemper dicitur ruſtica,
ſi nõ debeatur ſuperficiei,puta tigni immittendi, vel ſtillicidij re-
cipiendæ quia tunc dicatur vrbana.Hoc probat ipſe ex l. ſeruitutes
prædiorũ.ff.de ſerui.iuncto primo intellectu glo.ibi. Nam ibi dici-
tur ꝙ ſeruitutes prędiorũ quędã conſiſtunt in ſolo , & quędam in
ſuperficie. Et glo.ibi in primo intellectu exponit,id eſt,quædã ſunt
ruſticę, & quædã vrbanę.Ergo bene vult ꝙ ſeruitutes , quæ ſunt in
ſolo,ſint ruſticę:& quæ ſunt in ſuperficie,ſint vrbanæ.Sed illa pri-
ma expoſitio ibi repræhẽditur per gloſſatorẽ, & Bar.ibidẽ,& alios.
Teneatis ergo quod ſ.dixi,prout etiã tenuit ipſemet Nic. de Nea-
po.ſibi cõtrarius in §.prædiorũ.ſ.de ſerui. tit.generali. Pro ſuprà
ſcriptis ergo omnibus iuribus incorporalibus, & cõſequenter pro
iſtis ſeruitutibus , ſiue ſint merè perſonales , ſiue merè reales , ſiue
25 miſtæ prodictę†ſunt duę actiones,quarũ vna appellatur cõfeſſoria:
& eſt illa,quę cõpetit prætẽdenti ſeruitutẽ ſibi deberi. Alia appel-
latur negatoria,quę cõpetit prætendẽti nullã ſeruitutẽ ſibi deberi,
de quibus latè j. ſubiiciam. ¶ His ergo ad euidentiã opportunè ſic
pręmiſsis,iſte §.cõmuni diuiſioue diuiditur in tres partes principa-
les.In prima ponit de actione cõfeſſoria.In ſecũda de actione nega-
toria.In tertia ponit differentiã inter actionẽ in rem cõpetentem
pro rebus corporalibus,& actionẽ in rẽ cõpetentem pro rebus in-
corporalibus. Secũda ibi:cõtra quoq;. Tertia ibi:quod genus actio-
nis. Prima pars principalis ſubdiuiditur in tres particulas.In pri-
ma ponit de ſeruitute perſonali.In ſecũda de ſeruitute reali ruſtica.
In tertia de ſeruitute reali vrbana. Secunda ibi:vel per fundũ. Ter-
tia ibi:eius quoq; generis.Rurſus tertia pars principalis ſubdiuidi-
tur in duas particulas.In prima facit quod dictũ eſt, quia ponit dif-
ferentiã.In ſecũda ab illa differentia ponit exceptionẽ.Secunda ibi:
ſane vno caſu.¶ Iſte §.multis modis ſummatur per doc.hîc:tamen
26 eum ſummo hoc modo:†Agenti pro iure ſeruitutis ſibi debitę ſiue
ſit perſonalis,ſiue realis ruſtica,ſiue vrbana,cõpetit actio in rẽ con-
feſſoria.Hoc primò. Eodẽ modo econtra,negãti ſeruitutẽ debitã,
ſiue perſonalẽ,ſiue realem vrbanam,ſiue realẽ ruſticam, competit
actio in rem negatoria Hoc ſecũdò. Et iſtæ actiones reales compe-
tentes pro iſtis iuribus incorporalibus datur poſsidenti:quia nõ eſt
in alijs cõpetẽtibus pro corporalibus:quia illa nõ dantur poſsidẽti,
vno caſu excepto.Hoc dicit tertiò vſq; ad §. ſed iſtæ.¶ In text. ibi:
27 fortè.Circa†hanc dictionẽ ſortè: aduertite ꝙ vbicunq; lex , vel ſta-
tutũ vtitur iſta dictione fortè,debet intelligi vt idẽ velit diſponere
in eum,in quo eſt appoſita illa dictio Fortè,quod diſponit in eum,
in quo nõ eſt appoſita dictio Fortè.De hoc eſt tex.in cle.j.cum glo.
28 no.in ver.fortè.extra de app.¶ In tex.ibi:proſpiciendi. Quę † dif-
ferentia ſit inter proſpectũ,& lumen:habetis tex. & ibi glo. & Bar.
declarantem in l.lumen. ff.de ſer.vrba prædio.& tex.in l. inter ſer-
uitutem.in eo.tit.& gloſſ. in l.de pupillo.in princip. in ver.lumini-
29 bus. ff.de ope.no.nun.Quæ†autem differentia ſit inter ſeruitutem
luminum.& ſeruitutem ne luminibus officiatur : habetis text.in l.
luminum.quæ eſt l.iij.& ibi glo.& Barto. declarat.ff.de ſerui. vrba.
prædio.¶ In text. ibi : proiiciendi.& in tex.ibi:immittendi. Dicite
30 † quòd differentia eſt inter proiectum & immiſſum , vt decla-
rat Iuriſconſultus in l.malum. §.inter proiectum.ff. de verb. ſigni.
31 ¶ Nota primò ibi : aquam ducendi.quòd † aquæductus conceſsio
eſt ſeruitus realis,& ruſtica.Concor.l.j.in princ.ff.de ſer. ruſti.præ-
dio.& ſ. de ſerui. in prin.Pro clara tamen intelligentia huius no.
ſciendum eſt,ꝙ aquæductus poteſt ſimpliciter conſtitui. Aliquan-
do conceditur ductus aquæ ei,qui habet viciñ prędium ad vſum,
& commoditatẽ illius prædij : & tunc eſt res clara ꝙ hæc ſeruitus
dicitur realis,& ruſtica:Et in his terminis loquuntur iura prȩalleg.
Aliquando conceditur ductus aquæ ei,qui habet vicinum prædiũ,
cum pacto tamen ꝙ talis conceſsio nõ tranſeat ad hæredes:& tunc
dicite ꝙ etiam erit ſeruitus realis & ruſtica, & ex natura ſeruitutis
tranſmittetur ad hæredes:ſed bene verũ eſt ꝙ hæredibus obſtabit
exceptio.Ita voluit gloſ.& Bart.in l.pecoris.in gloſſ.fin.ff.de ſerui.
ruſti.prædio.& gloſſ.in l. Mela.§.fi. in gloſſ. in verb. perſona.ff.de
ali.& ciba.leg.Aliquãdo,& tertiò conceditur ductus aquæ ei, qui
non habet vicinum prædium:& dicite ꝙ licet altercatio fuerit in-
ter antiquos

[a] ¶ Diſcontinuam. Quæ autem dicã-ſur ſeruitutes habere cauſam cõtinuã, & quæ diſcontinuam,vide Fel.in c.de quarta.in fin.xiiij.col. de præſcrip.

ter antiquos. ꝙ tamen iſta nõ dicitur ſeruitus realis, imò nec perſo-
nalis, ſed eſt quoddam ius perſonale, quod cum perſona extingui-
tur. Ita voluit glo. præalleg. & ibi doc. de quo latè, & opportunè di-
xi ſ. in euidentialibus. ¶ Aduerte tamen ꝙ in caſibus, in quibus di-
xi conceſsionem aquæ ductus non eſſe ſeruitutem perſonalem, ꝙ
illud valde no. limitatur ꝙ nõ procedat, quando conceſsio eſſet in-
determinata reſpectu prædij dominantis: quia tunc præſumitur
conceſsio perſonalis. Vnde ſi concederem tibi ductum aquæ ad ta-
lem domum, & quocunq; volueris, ꝙ iſta conceſsio nõ reſpicit de-
terminatè aliquem fundum certum: iſta nõ dicitur eſſe ſeruitus rea-
lis, imò dicitur conceſsio perſonalis, quæ non tranſibit ad hæredes:
imò extinguetur morte eius, cui eſt cõceſſa, tanquam morte vſua-
rij. Ita de his eſt tex. no. & fortè vnicus, & ſing. in l. pe. quæ incip. Lu-
cius. ff. de ſerui. ruſti. prædio. quem text. ita declarat, & intelligit ibi
glo. in ver. vbicunq;. & ibidem Bar. Et eſt verum ꝙ Ioan. Fab. hic in
ij. col. aliter intellexit tex. illum. Nam dicit ipſe ꝙ ideo ibi illa con-
ceſsio præſumitur perſonalis, quia ille ductus aquæ non reſpicie-
bat commoditatem domus, quæ nõ indigebat irrigatione aquæ: id-
circo præſumitur facta contemplatione perſonæ. Allegat ad hoc
in argu. tex. in l. Aquilius Regulus. ff. de dona. Vnde, ſecundùm eũ,
ſi in d. l. Lucius. ille ductus aquæ eſſet cõceſſus ad aliquem fundum,
qui indigeret irrigatione aquæ, bene talis conceſsio diceretur ſerui-
tus realis. Alle. glo. cum fundo. eo. tit. Nec, ſecundùm eum, eſt fienda
vis, ſi dicatur Concedo ductum aquæ ad talem locum, & quocunq;
vis: vt voluit glo. in d. l. Lucius. quia, ſecundùm eum, ex quo certus
locus eſt deſignatus, debet valere, quãuis poſtea clauſula generalis
ſubijciatur. Sed per iſta non recedatis ab opi. glo. & Barto. ſ. relata.
¶ Nec obſtat dum dicebat Ioan. Fab. ꝙ domus, ad quam concede-
batur ductus aquæ, non indigebat irrigatione aquæ: ideo non po-
teſt dici conceſſus contemplatione rei, ſed contemplatione perſo-
næ: quia dico quòd licet domus non egeret illa aqua ad eius irriga-
tionem, poterat tamen egere aqua loco putei, vel loco ciſternæ, vel
ad purgationem cloacæ: quæ omnia tendunt ad vtilitatem domus.
¶ Non obſtat, dum dicebat ꝙ ex quo certus locus eſt deſignatus,
debet valere, quãuis poſteà clauſula generalis ſubijciatur: qa fateor
quòd bene valet, nec hoc poteſt negari, ex quo id expreſsè dicit tex.
in d. l. Lucius. Sed dico quòd valet, non tanquàm ſeruitus realis, ſed
tanquàm conceſsio perſonalis, cùm videatur contemplatione per-
32 ſonæ eſſe cõceſſa. ¶ † An autem, ſi conceſsi tibi vſum aquæ ducen-
dæ, poſſum poſteà etiam alij concedere ſine tuo cõſenſu. De hoc eſt
glo. not. in l. aquam. in glo. j. & ibi Bart. C. de ſer. & aqua. gloſ. in l. in
concedendo. in ver. minuitur. ff. de aqua plu. arcen. Et in iſtis locis
concludunt glo. & Bar. ꝙ autem iſta conceſsio ſecunda nocet ei, cui
primo fuit conceſſum, quia ſibi diminuit de aqua: & tunc non va-
let. d. l. in concedendo. Aut iſta ſecunda conceſsio nõ nocet primæ,
quia aqua poteſt vtriſq; ſufficere: & tunc valet. l. Lucio. ff. de aqua
quot. & l. ij. §. ſi aquæ ductus. ff. de ſerui. ruſtic. prædio. Et dicit Bar.
in d. l. in concedendo. & in d. l. aquam. ita aliâs de facto fuiſſe deter-
minatum Bononiæ, cùm communitas illa conceſsiſſet fratribus
Prædicatoribus aquæ ductum pro coquendo fabam tempore qua-
drageſimæ. & poſteà eundem ductum aquæ conceſsiſſet fratribus
Minoribus, quòd illa ſecunda conceſsio valuit, ex quo aqua poterat
vtriſq; ſufficere. Iſta etiam refert, & ponit Bar. in l. quò minus. ff. de
33 flumi. in v. q ad fi. ¶ † An autem ſi conceſsi tibi vſum aquæ, poſsis
a poſteà tu alij concedere [a] vide glo. in d. l. aquam. & ibi Bar. & gloſ.
in l. ex meo. ff. de ſer. ruſti. præd. & bonus tex. in l. j. §. illud Labeo. &
ibi glo. in verſi. quo velint. ff. de aqua quoti. & æſti. ¶ Secundò prin-
34 cipaliter noto ex hoc textu, † ꝙ pro ſeruitutibus perſonalibus, vel
etiam realibus ruſticis, vel etiam realibus vrbanis, competunt duæ
actiones, confeſſoria ſcilicet, & negatoria. Confeſſoria ei, qui dicit
ſibi deberi ſeruitutem: negatoria autem ei, qui negat ſeruitutẽ eſſe
debitam. Concordat l. ij. in prin. ff. ſi ſerui. ven. Et addite quòd non
ſolum pro ſuprà ſcriptis ſeruitutibus dantur iſtæ duæ actiones, ſed
etiam pro omni iure incorporali, ſecundùm Ioan. Fab. hic, in ij. col.
qui refert ſentire doc. iuris Cano. in c. conſtitutus. extra de reli. do-
mi. Allegat etiam c. veniens. extra de præſcrip. quod capitulum
35 nihil facit. Et per hoc dicit doct. omnes tenere, † quòd pro decima

poteſt agi confeſſoria. Alleg. doct. in c. tua el ij.
& in c. prohibemus. extra de deci. Et per iſta
Ioan. Fab. ſe credere quòd pro iuriſdictione,
& alijs iuribus incorporalibus, poteſt agi con-
feſſoria. nihil tamen alleg. Addo ad iſta ita te-
nere Bald. in rub. C. de vſufru. vbi dicit ꝙ pro
iuriſdictione, & pro iure præſentandi, quod
competit patrono eccleſiæ, & ſimilibus, datur
confeſſoria contra impedientẽ. & ad iſta acce-
dãt quæ no. Inno. in c. de quarta. extra de præ-
ſcrip. ¶ Sed redeundo ad notabile ſ. proximè
poſitũ, pro eius clariori intelligentia oppono,
36 ſecundùm Dy. hîc, & probo † ꝙ actio cõfeſſo-
ria ſit ſuperuacua, & inutilis. Et hoc oſtendo à
partibus ſufficienter enumeratis. Aut enim
conceſſio ſeruitutis eſt relicta in vltima volun
tate, aut inter viuos, iuxta §. fi. ſ. de ſerui. Si eſt
conceſſa in vltima voluntate: & tunc pro tali
ſeruitute competit actio perſonalis ex teſta-
mento, quæ durat triginta annis. l. ſicut. & l.
omnes. C. de præſcrip. triginta annorũ. Aut eſt
conceſſa inter viuos: & tunc competit actio
perſonalis ex ſtipulatu, quãdo eſſet cõceſſa per
ſtipulationem: & illa actio durat etiam trigin-
ta annis: vt iuribus præalleg. Aut eſt conceſſa
per aliũ contractum, puta emptionis: tunc cõ-
petit actio perſonalis ex empto, quæ etiã durat
37 prædicto tempore. Cùm ergo † iſta actio con-
feſſoria nõ duret niſi decem annis inter præ
ſentes, viginti inter abſentes: vt eſt tex. in l. ſi-
cut. C. de ſerui. & aqua. & in l. corruptionẽ. C.
de vſufr. ergo iſta actio cõfeſſoria, quæ mino-
ri tẽpore durat diceretur inutilis: cùm illæ per-
b ſonales longiori tempore durent: [b] ¶ Nonnul-
li doc. quos refert Dy. ſoluebãt hanc difficul-
tatẽ hoc modo: Aut nondũ ſeruitus eſt conſti-
tuta: & tũc pro ea cõſtituẽda bene competunt
iſtæ perſonales actiones ſuprà dictæ: & proce
dit cõtrarium ſ. formatũ. Aut ſeruitus eſt iam
cõſtituta: & tũc ſublatæ ſunt, & extinctæ iſtæ
actiones perſonales. Nam ſicut per ſolutionẽ
eius, quod debet, omnis tollitur obligatio, vt ſ.
qui. mo. tol. obli. in prin. & cõſequẽter tollitur
actio: ita & per cõſtitutionẽ ſeruitutis tollun-
tur iſtæ actiones pſonales: ergo relinquitur ꝙ
ſublatis illis actionibus, pſonalibusq; iſta actio
cõfeſſoria ſit vtilis. Sed ſecũdùm Dy. iſtud te-
nentes errãt in fundamẽtis, ſcilicet ꝙ per cõ-
ſtitutionẽ vſusfructus extinguatur actio per-
ſonalis: quia iſtud eſt cõtra l. corruptionẽ. C. de
vſufru. Nec obſtat eorũ fundamentũ, ꝙ per
ſolutionẽ eius, quod debet, omnis tollitur obli-
gatio, quia in hoc, quantum pertinet ad ter
minos noſtros, vehementer errant: quia ſi lo-
quamur in rebus corporalibus: & tunc quia in
eis eſt dare veram traditionẽ, & ſic veram ſo-
lutionẽ, bene verũ eſt ꝙ ſolutione tollit om-
nis obligatio, & ſic actio. Si verò loquamur in

a ¶ Concedere. Vide do. Alexan. de Imol. in conſil. xxj. in quarta parte.
b ¶ Adde ꝙ iſtorum. Solu. optime defendi poteſt, & forſan eſt verior, ꝙ imò
per illa quaſi traditionem tollatur actio perſonalis. Probatur, quia idẽ
operatur fictio in caſu ficto, quod veritas in caſu vero, vulgata l. qui ad
certum. ff. loca. ſed vera traditio liberat: ergo ficta, quæ per patientiam
primã habetur. l. quoties. la ij. ff. de ſeruit. tit. gener. Præterea lex nihil fruſtra operatur. l. q bis idẽ. ff. de verb. oblig. l. non cogendũ. §. ſi. ff. de procu. Sed nõ animaduerto quid operetur actio pſonalis poſt conſtitutã ſeruitutem, & patientiã præſtitã. quia ſecundum eũ iter ſcribẽtes in l. corruptionem. C. de vſuf. & j. pxima col. per Iaſo. poſt ſeruitutẽ conſtitutam perſonalis actio tollitur eo tẽpore, quo ipſa ſeruitus: & ipſa nõ competit, niſi contra obligatũ: confeſſoria autẽ contra omnes, & ſic plenius prouidet, & ſequitur quẽcunq; poſſeſſorem, vt hoc §. noſtro. ergo actio perſonalis cùm nihil operet, per quaſi traditionẽ tolli debet, & actio cõfeſſoria datur cõtra me turbantẽ, vel quomodocunq; impedientẽ. l. ſiquis diuturno. §. ſi. ff. ſi ſerui. vend. ſeruis impſonali actione. itẽ facit, quia tantũdẽ operatur quaſi poſſeſsio in iuribus, ſicut vera poſſeſsio in incorporibus. Barto. in l. j. col. iiij. ff. de acqui. poſſeſ. & l. pe. ff. de ſerui. tit. ge. idem etiam operari debet in iſtis iurib⁹ quaſi traditio, quod in illis vera. vltimo facit: nam ſicut datur dominiũ in corporib⁹, ita in iuribus quaſi dominiũ, ſeu quaſi pprietas. c. ſi. vbi bon⁹ tex. extra de iud. gl. no. in l. ij. §. quedã. ff. de interdic. Doct. in l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acqui. poſ. taliter ꝙ quaſi dominiũ iſtius ſeruitutis p cõſtitutionem, & patiẽtiã, eſt quæſitũ illi, cui ſeruitus debebatur. Sicut ergo vero domino pro re ſua regulariter perſonalis actio nõ cõpetit. l. ſi. ff. vſufru. quẽad. cau. §. ſic itaq;. J. eo. ita etiã pari ratione quaſi dño dari nõ debet. Hæc volui dixiſſe, in qbus relinquo te cogitantẽ. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

rebus in

rebus incorporalib.us,prout in terminis noſtris: & tūc quia in iſtis
nō eſt dare verā traditionē, relinquitur ꝙ per traditionē factā eo mo-
do quo pōt,nō tollitur actio perſonalis :nā in incorporalibus tradi-
tio nō poteſt verè,& realiter fieri:ſed fit pręſtādo patiētiā:& ſic pa-
tiētia habetur pro traditiōe.l.quoties.quę eſt l.pe.ff.de ſeru.& l.ij.§.
dare.ff.de vſufr. Sed ille,qui tenetur ad patiētiā ,nūquàm perfectè tra-
dit:quia licet hodie patiatur,fortè nō patietur cras : & ideo ſemper
durat illa actio perſonalis.Iſta omnia habentur per gloſ. not.in d.l.
corruptionem.in ver.altercantibus & ibidem per Bar.& per glo.in
l.pluribus.§.& ſi placeat.in ver.cōfirmatur.ff.de verb. obli. & ple-
nè per Bar.in l ij.§ j.ff.de verb.obli.Dicebat ergo pro ſolu. pręd-
ctę oppoſitionis Dy.ꝙ vtilius eſt habere cōfeſſoriam pro ſeruitute
iam conſtituta,quàm agere actione perſonali,pro qua ſeruitus de-
beatur:quia facilius eſt defendere illud,quod iam habeo,quàm con-
ſequi de nouo vt aliquid mihi conſtituatur. & conſequenter vtilius
eſt cōſtitutam ſeruitutem conſeruare,quàm petere vt de nouo con-
ſtituatur.Et cū hac ſol.trāſit ſimpliciter Bal. hic.Iſta ſol. Dy. quāuis
per alios non reprehendatur,tamen mihi non placet.Primò enim
pręſupponit ſolutio iſta ꝙ cōfeſſoria ſit tantùm vtilis:ſed ego ī.oſtē-
dam ꝙ immò eſt neceſſaria.Pręterea,& fortius,pręſupponit Dyn.in
hac ſol.ꝙ pro ſeruitute iam cōſtituta,& conſequenter pro ſeruitu-
te conſeruanda,ſolū competat confeſſoria, & non actio perſonalis:
Quod nullatenus puto verū:quia,vt ſ.dicebam ſtatim, ſi aliquis te-
neatur cōſtituere ſeruitutem,& illam conſtituat, quia iſte tenetur
ad pręſtandū patientiā,etiā poſt conſtitutā ſeruitutem durat actio
perſonalis:ergo ita poteſt intētari illa actio perſonalis, ſicut & con-
38 feſſoria.Pro ſolu.ergo dicite † ꝙ actio cōfeſſoria nedum eſt vtilis,ſed
etiā neceſſaria.Quod apertè demōſtratur:nam illę actiones perſo-
nales dantur contra conſtituentē , non autem contra extraneum.
Sed iſta cōfeſſoria datur nedū contra cōſtituentem,ſed etiā contra
quemcunq; aliū impedientem:vt eſt tex.in l.ſi quis diuturno.§.ſi.ff.
ſi ſer.vendi.ergo apparet,eam eſſe neceſſariā.Ita ſoluunt Ioan.Fab.
& Nico. de Neap.hic.Conſyderabā poſſe hic colligi aliam notabi-
lem ſolutionē ex verbis Bar.in d.l.corruptionem.vbi voluit , & re-
putat hoc eſſe mirabile,ꝙ licet actio perſonalis de per ſe duret tri-
ginta annis.l.ſicut. & l omnes.C de pręſcript.trig.an. tamen ſi illa
actio perſonalis ſit iuncta cū reali,& ſeruitus nondum ſit cōſtituta,
ſed conſtituenda,ꝙ illi actioni perſonali eodem tēpore pręſcribitur,
quo & reali.Et iſtud idem videtur ſentire glo.in d.§.finitur. in ver.
per modum.ſ.de vſufru.& Bal in l.iij.vlti.col.C.quo 1 met.cau.Et
hoc modo ceſſaret dicta oppoſitio ſ.facta , dum dicebatur ꝙ actio
perſonalis competens pro ſeruitute conſtituenda , durat longiori
tempore,quàm iſta realis actio cōfeſſoria:quia iſtud nō eſt verum,
quādo perſonalis eſt iuncta reali,prout in terminis noſtris. Ego ta-
men nō teneo hanc ſolutionem,eò quia contra Bar. eſt communis
39 opi.doct.Nam quādo vult Bar.† ꝙ actio perſonalis competens pro
ſeruitute cōſtituenda,tollatur eo tempore , quo tollitur ipſa ſerui-
tus:& conſequenter decem annis inter pręſentes , viginti inter ab-
ſentes,vt ſ.dixi:doc.cōmuniter tenent contrariū , & volunt quòd
ſi ſeruitus eſt iam cōſtituta,tunc bene volūt ꝙ actio perſonalis tol-
latur tanto tēpore,quāto tollitur ipſa ſeruitus,& cōſequenter decē
annis inter pręſentes,viginti inter abſentes.ſi autem ſeruitus nō eſt
conſtituta,tunc actio perſonalis competēs pro ea cōſtituenda non
tollatur minori tempore triginta annorū. Et eſt ratio diuerſitatis,
quia quādo ſeruitus eſt cōſtituta pręſcripta ſeruitute,& ſublata,ne-
ceſſarium eſt dicere ꝙ etiā ſit pręſcripta actio perſonalis pro ea cō-
petens:aliàs illa actio eſſet fruſtratoria. Sed quādo ſeruitus non fuit
conſtituta, nō poſſumus dicere ꝙ ſit ſublata,vel pręſcripta.l.j.in fi.
ff.quib.mo.vſuſfru.amit.in l.ſi partem.in prin.ff. quemadmo. ſerui.
amit.ergo ſeruitute non pręſcripta,bene dicemus actionem perſo-
nalem durare triginta annis.Iſtud in primis tenet glo.hāc differen-
tiam conſtituens in d.l.ſi partem in prin.in ver.ius.& glo.in d l.cor-
ruptionem in ver. altercantibus & ibi iſtud tenet Petrus Cy. Gul.
Ray.& Sal.& Ang.in l.j.in v.col.C.de an excep.poſt gl. ibi: in ver.
pro ſocio & Pau.de Caſt.etiā idem tenet in l.ſtipulatio iſta , habere
licere.§.ſi quis.ff.de verb.obli.licet Bald.in d.l.corruptionē. in vlti.
col.multùm arguat pro iſta parte : & nihil clari firmet. ¶ Vltimò
40 nota ex hoc tex.in ver.quod genus.ꝙ † actiones,ſcilicet negatoria,
& confeſſoria,dātur etiā poſſidenti.Ad idē eſt tex.in l.& ſi fortè.§.
ſciendū.ff.ſi ſer.vendi.& ibi Bar.& Bald.in l. vti frui §. vtrū autem.
per illū tex.ff.ſi vſuſfru.pet.& Bar.in l.ſi prius.ff.de ope. no. nun.in
v.oppo.j.partis principa.Et per iſta dicebat Bart.in d §. vtrū autē.
ꝙ quamuis aliquis comes poſſideat comitatū ſuū,tamen poteſt pe-
tere vt declaretur comes.¶ Reperio tamen alibi textū iſtū, & con-
cordantes ſ.alleg.multùm eleganter, & ſing.limitari per Bar.in l.ſi.
ff.de alie.iudi.mu.cau.fa.arg.illius text.vt nō procedat,quādo habēs
confeſſoriā,vel negatoriam,cederet rē alteri cauſa mutandi iudicij:
quia ille,in quē facta eſt alienatio,ſi poſſideat,non poteſt intentare
cōfeſſoriam,vel negatoriā,quamuis aliàs regulariter tales actiones
competāt etiā poſſidēti.Secus tamen eſſet ſecūdùm Bar. ſi nō poſ-
ſideret:arg.l.pe.eiuſdē tit.quam Bar.ibi reputat ſingularē.¶ Glo in
verbo altius tollendi.Pro expeditione iſtius glo.oppo.cōtra text.nā
Imperator,in prin.§.noſtri.vſq; ad verſi. & cōtra. tractat de cōfeſ-
ſoria:ergo videtur ꝙ exemplum illud.§.altius nō tollendi,pro quo
cōpetit negatoria,ſit malè poſitū hîc inter exēpla confeſſorię.Pro
cuius ſolutione facta eſt gloſſ.noſtra , quæ dupliciter intellexit iſtud
exemplū:& ideo diuiditur in duas partes. Secūda ibi : vel pone hoc
exemplū in confeſſoria.¶ In ea.glo.ibi:& ita hîc interſerit exemplū
negatorię.Iſte primus intellectus reprehēditur per Dyn. & omnes
alios hîc:quia rediculū eſſet dicere ꝙ Imperator inter exēpla cōfeſ-
ſorię includeret exēplum negatorię:cùm de negatoria ponat poſteà
de per ſe exēpla particularia.¶ Circa tamen hanc partem glo.con-
41 gruum eſt vt videamus † quomodo,& quando quis dicatur eſſe in
quaſi poſſeſſione ſeruitutis.In quo dicas breuiter ꝙ quędā ſunt ſer-
uitutes negatiuę,vt eſt altius nō tollēdi:& in iſtis per vnū ſolū actū,
& ſic per vnā ſolā prohibitionem cum patientia aduerſarij dicitur
acquiſita quaſi poſſeſſio ſeruitutis. Vnde ſi vicinus meus habēs do-
mū depreſſam velit eā eleuare,& ego prohibeā,& ipſe huic prohi-
bitioni acquieſcat:ego per hūc actū dicor in quaſi poſſeſſione ſerui-
tutis altius non tollēdi.& niſi talis ꝓhibitio interueniat,nunquā eſ-
ſem conſtitutus in quaſi poſſeſſione ſeruitutis,ne altius poſſit ædes
ſuas tollere.& ideo ſi domus vicini per mille annos ſtaret depreſ-
ſa,nunquā eſſem in quaſi poſſeſſione niſi tūc demū, cùm eo volēte
ædificare prohibuiſſem:& ille prohibitioni acquieuiſſet.Iſta eſt gl.
no.in l.j.C.de ſerui.& aqua.in gl.j.& ibi Bar.glo.in l.qui luminibus.
in prin.& ibi Bar.ff.de ſer.vrb.pręd.& Bar.in d.l.& ſi fortè.§.j.ff.ſi
ſer.vendi.& Bart.in l.ſi prius.ff.de ope.no.nun.in vij.oppo.j. partis.
Spe.in tit.de cauſa poſſeſ.& proprie.§.in cōfeſſoria. verſi. ſed pone.
42 & hoc dicit Ang.de Are.hic eſſe menti tenendū.¶ Quędam † ſunt
ſeruitutes affirmatiuæ,vt eſt ſeruitus ire,agere licere.Itē quòd liceat
aquā ducere,& ſimiles.Et in iſtis ſeruitutibus affirmatiuis quædam
ſunt,in quibus pōt eſſe vſus per modū facultatis, vel amicitię:vt,ire
per fundum tuum. Nam cuilibet datur facultas eūdi per fundū alie-
num,niſi prohibeatur:vt l iij.§.j.de acquiren.rerū do.gl.in l. diuus.
ff.de ſer.ruſt.pręd.io.& glo.in l.per agrum.& ibi Bald.C.de ſer. &
aqua.Et in iſtis dicite ꝙ nō dicitur acquiſita quaſi poſſeſſio ſeruitu-
tis,niſi ſecuto curſu triginta dierū,& ſic niſi vſus fuerit per triginta
dies.l.j.§.hoc interdicto.& ibi Bar.ff.de itine. actuq; priua. Quæ-
43 dam † ſunt ſeruitutes affirmatiuę,in quibus nō poteſt eſſe vſus per
modū facultatis, vel amicitiæ : vt eſt,ducere aquam per fundū alie-
num. Et in iſtis per vnicū ſolū actū acquiritur quaſi poſſeſſio ſerui-
tutis.l.j.§.quod autem.ff. de aqua quoti.& æſti.Iſtā theoricā tradit
nobis Bar.& poſt eū alij in l.4.C.de ſeruitu.& aqua.& idē in l. ſi fun-
di.§.& ſi quęratur.ff.ſi ſer.vēdi.Et ſi vis plenè ſcire per quos modos
acquiratur quaſi poſſeſſio ſeruitutis , vltra prædicta vide Inno. in c.
bonæ.extra de poſtu.pręla.& Inn.in c.literas.extra de reſti.ſpo. Bal.
in repe.l.ij.C. de ſeru.& aqua.in xij.& xiij.col.& plenè per Ang.in
repe.l. ſi quis §.differētia.in vj.col.ff.de acquir.poſ.& per eundem
Ang.in l. licet.C.de acqui.poſſeſ.& plenè per Pet.de Anch.in repe.
c. ſine poſſeſſione.de reg.iur.in vj.Ad iſta vide etiā Inn. in c. cùm
eccleſia.de cau.poſ.& proprie.& ibi etiā ponit de eo , qui ſæpius ,&
pluribus vicibus duxit ſecū amicum ad prandium:eo per iſtos actus
probetur quaſi poſſeſſio ſeruitutis.Ad iſta etiā videte Bart.in l.j.§.
hoc interdicto.vbi etiā ponit,ſi communis patitur aliquem intrare
conſilium,vel

conſilium, vel patitur aliquem eſſe de prioribus conſilij, per quot actus acquireretur quaſi poſſeſſio. & ibi etiam ponit per quot actus inducatur quaſi poſſeſſio eligendi epiſcopũ. ¶ In ea. glo. ibi: & confeſſoria negatiuis proponitur. de hoc videbimus ĩ. in gloſ. magna. in ver. altius tollendi. ¶ Ad fi. glo. iſtud vltimum exemplum ſequitur Dynus hîc. & illud declarat hoc modo: Pone quòd tu debeas mihi ſeruitutẽ recipiendi tigna mea in ædes tuas: pone ꝙ ędes tuę ſint lapſę: ego volo illas altius tollere, vt eis vtar pro ſeruitute mea. & conſequenter in eas mittam tigna mea: certè clarũ eſt quòd pro iſto iure altius tollendi competit mihi confeſſoria. & ſecundũ iſtum intellectum tex. noſter in ver. ędes ſuas. intelligitur, ſuas, id eſt, vicini: nõ autẽ ſuas, id eſt proprias eius, qui agit pro ſeruitute. Et aduerte ex mente Iac. But. & Nic. de Neap. hîc, ꝙ iſtud exemplum non poſſet verificari in ſeruitute oneris ferendi: quia in tali ſeruitute oneris ferendi cadit vnum ſpeciale cõtra naturam aliarũ ſeruitutũ. Nam regulariter qui debet ſeruitutẽ, tenetur ſolummodo ad patientiam, nõ autem ad aliquod factũ. l. quoties. l. a j. io §. fi. ff. de ſerui. Iſte autem, qui debet ſeruitutem oneris ferendi, nedũ tenetur præſtare patientiá, ſed etiam tenetur facere: quia ſi ędificium, per quod debet onus ſuſtentari, ſit dirutum, tenetur illud ędificare: vt l. ſicut. §. competit. ff. ſi ſer. ven. Et ibi Bart. ponit rationem ſpecialitatis, quam colligit à ſignificatione vocabuli: vt l. eum debere columnam. ff. de ſer. vrb. prędio. & ibi Bar. per eundem plenius in l. & ſi fortè. §. etiam. ff. ſi ſer. vendi. Si ergo ad propoſitum aliquis deberet mihi ſeruitutem oneris, ego nõ agerem ius eſſe mihi altius ædificãdi ędes ſuas: ſed ipſe teneretur ędificare. Iſtud tamẽ exemplum glo. Et poſteà Dy. non placuit Ang. de Aret. hîc, exponendo ędes ſuas, id eſt, vicini: quia ſecundũ eũ, iſtud eſt violare literam textus noſtri: quod etiam viſus eſt ſentire Ioan. Fab. hîc. Sed ego puto iſtud exemplum glo. declaratum, vt ſ. declaraui eſſe minùs periculoſum alijs exemplis, quę ad hunc tex. datur. Nec mihi videtur tanta violatio, exponere ędes ſuas, id eſt, vicini: ſed quòd fortius ſtabit exemplũ gloſ. & Dy. intelligendo ędes ſuas, ſcilicet eius, qui agit pro ſeruitute: quia ædes, quæ ſunt vicini, poſſunt dici ſuæ, videlicet iſtius, qui habet ſeruitutem tantum. Nam terminus Suum, nõ ſolum ſignificat dominium, imò etiam qualecunq; ius habeat quis in re, videtur illa res ſua. Tex. eſt de hoc no. in l. talem. §. ſi quis ita. & ibi Bart. ff. de hære.
a inſti. de quo etiam per Bar. in l. nuper. ff. de leg. iij. [a] ❦ ¶ Ponebat tamen vltimo loco Io. Fab. hîc aliud exemplum ad hunc text. prima
44 fronte ſatis coloratum, in quo oſtendi † ꝙ cùm actor agit confeſſoria, ius ſibi eſſe ędes ſuas altius tollendi: pone, ſtatuto, vel conſuetudine diſponi ꝙ nullus poſſit eleuare ædificiũ, niſi vſq; ad certam menſuram, & nõ vltra, inuito vicino: iuxta l. qui luminibus. in prin. ff. de ſer. vrba. prædio. & ibi dicit glo. ꝙ iſtud eſt Florentiæ, iuxta l. j. C. de ædi. priua. & ibi etiam dicit glo. ꝙ iſtud eſt Florentiæ in turribus. pone modo quòd vicinus conceſſit mihi quòd poſſim ædes meas eleuare vltra dictá menſurá: pone poſteà ꝙ me volentẽ eleuare vicinus prohibeat: nonnè clarè conſtat ꝙ contra vicinum impedientem potero agere confeſſoria, ius mihi eſſe ędes meas altius tollendi. Et cum iſto exemplo tranſit ſimpliciter Ange. hîc. Sed ego puto hos reuerendos patres in hoc errare: & puto in hoc deficere egregium, & mirabile ingenium Ioan. Fab. Nam præſupponunt iſti in exemplo ſupra poſito quòd poſſit agi cõfeſſoria pro illo iure altius tollendi: ſed errant, quia confeſſoria datur pro ſeruitute contra alium, qui velit ædificare: ſed in dicto exemplo non agitur pro ſeruitute, ſed pro libertate: quia ego dico ædes meas eſſe liberas à ſeruitute impoſita ſecundùm conſuetudinem, vel ſtatutum, propter conceſſionem mihi factam à vicino: propterea ago, & dico mihi ius eſſe altius tollendi. Cùm ergo agam pro libertate, competit mihi negatoria, & non confeſſoria: iuxta l. ij. in princip. ff. ſi ſer. vend. Illud ergo eſſet exemplum negatoriæ, & non confeſſoriæ: quod nullatenus poteſt ad text. noſtrum conuenire. Teneatis ergo vltimum exemplum gloſ. & Dy. ſ. relatum, declarando vt ſ. declaraui poſt Dyn. ¶ Gloſ. mag. in ver. item altius tollendi. diuiditur in quatuor partes principales. In prima gloſ. timore cuiuſdam taciti contrarij dupliciter intelligit text. In ſecunda format quæſtionem, & ſoluit. In tertia format aliam quæſtionem. In quarta per modum notabilis reprobat quandam opi. Placen. Secunda ibi: ſed quæritur hîc. Tertia ibi: item quare iſta dicuntur. Quarta ibi: propè fi. item quod dicit Placen. ¶ In ea. gloſ. in primis verbis, ibi exemplum confeſſoriæ. Iſtud primum exemplũ confeſſoriæ repręhenditur per Dy. Io. Fab. & omnes alios hîc, ea ratione, qua fuit repræhẽſum primum exemplũ gl. ſ. in ver. tollendi. quia ridiculum eſt dicere ꝙ intra exempla negatoriæ Imperator immiſcuerit exempla confeſſoriæ. ¶ In ea. glo. ibi: vel dic nõ repeti. Non vult dicere glo. ꝙ ſi ad hoc, exemplum, item altius tollendi: nõ reputatur negatiua, quòd iſtud erit optimum exemplũ negatorię: quia ſi ago, ius mihi eſſe altiùs tollẽdi, ego ago pro libertate: & ſic bene competit negatoria. d. l. ij. in prin. ff. ſi ſerui. vendi. Sed aduerte, quia licet in hoc glo. per alios nõ repræhendatur, puto ꝙ ex neceſſitate ad iſtud exẽplum, item altius tollendi: debeat repeti illa negatiua:
45 non iſta ratione: quia † quotieſcunq; iſta dictio
b Item, [b] adijcitur orationi, cui deficiat verbum principale, illud debet ſuppleri ex oratione pręcedenti cum omnibus qualitatibus in ea poſitis. Textus eſt in l. à ſententia. in prin. & ibi Bart. ff. de app. & in l. j. in prin. & ibi Bart. ff. de pub. latè Bart. in l. in repetendis. ff. de leg. iij. Cùm ergo in textu noſtro apponatur iſta dictio Item, huic orationi Altius tollendi: in qua deficit verbum principale: ergo illud verbum principale ſuppletur ex oratione præcedenti cum qualitatibus ibi poſitis: ergo ſuppletur cum negatiua ibi poſita. Dicite ergo ſecundùm Dy. h. c. ꝙ iſtud exemplum, altius nõ tollendi: & ſic cum negatiua, poteſt eſſe exemplum negatoriæ, hoc modo: nam, vt dictum eſt in glo. præcedenti. in ver. Altius. pone quòd habebam ſeruitutem immittendi tigna mea in domum tuam: ſi domus tua eſt depreſſa, poſſum agere confeſſoria contra te, cuius ſunt illæ ædes depreſſæ, ius mihi eſſe illas ædes altius tollere: & tu econtra, potes agere negatoria, ius mihi non eſſe ædes illas altius tollendi: & hoc modo procedit tex. iſte. ¶ Secundo in ſecunda parte principali glo. ibi ſed quæritur hîc quare talia nomina. quam ſubdiuido in quatuor particulas. In prima formatur quæſtio. In ſecunda ponitur opi. Placen. In tertia ponitur eius reprobatio. In quarta ponitur opi. gloſ. Secunda ibi: reſpondet Placen. Tertia ibi: hæc opi. reprobatur. Quarta ibi: dic ergo inſpiciendam eſſe. ¶ In eadem gloſ. ibi: negatoria, quia negatur. Videte
46 ergo diuerſitatem inter Placen. & gloſſatorem noſtrũ, † quare iſtæ actiones negatoriæ, & cõfeſſoriæ iſtis nominibus nuncupentur. Et idem per omnia dixit gloſ. in l. ij. in princ. in ver. qui negat. ff. ſi ſer. vendi. Dy. hîc dicit ꝙ Placen. non diſcrepat à glo. dicens ꝙ Placen. etiam ipſe cõſyderauit conſonantiam verborum, prout conſyderauit glo. noſtra. Saluat etiam Pla. Pet. de Bellaperti. & Iac. But. hîc, vt Pla. voluerit ſe referre ad ea, quę communiter accidunt, iuxta l.
47 ex his. & l. nam ad ea. ff. de legi. & communiter accidit † ꝙ confeſſoria verbis affirmatiuis, negatoria verbis negatiuis proponatur. Bar. in l. ij. in prin. ff. ſi ſer. vendi. dixit Placen. verè habuiſſe bonum intellectũ, & rectum: pro cuius euidẽtia dixit orationem eſſe affirmatiuá, vel negatiuam reſpectu ſuppoſiti, nõ appoſiti. Vnde in propoſito noſtro cõfeſſoria reſpectu ſuppoſiti apponitur verbis affirmatiuis: quia agens cõfeſſoria dicit ius ſibi eſſe prohibẽdi, ne altius tollat, vel ius ſibi eſſe eundi, & ambulãdi. Eodem modo eſt in negatoria: quia reſpectu ſuppoſiti ſemper verbu negatiuis præſupponitur: quia agens negatoria dicit ius nõ eſſe eundi, nec ambulandi. Et hoc eſt verũ effectualiter loquẽdo qui effectus debet attendi, iuxta id quod in ſimili dicit gloſ. quam Ang. de Are. hîc reputat ſingularem in l. fi. §. fi. in ver. exceptionẽ. & ibi Bar. ff. de doli excep. Acce-
c dant quæ not. per doc. in l. nec codicillos. [c] ❦. C. de codicil. Bene verũ eſt, ꝙ aliquãdo verba negatoria ſunt affirmatiua: vt ſi dico ius mihi eſſe altius tollendi: ſed effectus verborũ eſt negatiuus. Nam tantum eſt dicere

a ❦ Pro hoc dicto videtur, imò eſt caſus not. in materia noſtra, vbi neceſſario exponẽdum eſt prout exponit gl. meum, id eſt mihi ſeruientem. in l. ſicuti. §. competit. ver. diſtãs. in verbo, meum. ff. ſi ſer. vendi. Carcaſſona Sardus.

b ❦ Dictio Itẽ. Cuius autem importãtiæ ſit hæc dictio Itẽ, vide do. Alex. de Imo. in cõſi. cxvij. in j. & ij. col. in j. parte. Fran. Aret. in l. q ſuperſtitis. de acqui. hæred. & Felin. in c. paſtoralis. in §. item cum. de offic. delega. & quod ibidẽ ad eſt dixi in apo. Raph. Cu. in conſil. xxij.

c ❦ Videas omnino Barto. ibi.

a ¶ Quaſi dominus. Adde quæ habentur per do. Alex. de Imo. in l. ſed poſſeſſori. §. item ſi iu rauero. de iniur. & in conſi. cxxix. ij. parte. & in cõſi. v. iiij. parte. & Bart. Cepo. de ſer. tit. de vſufruc. vbi nunquid vſufructuari⁹ veniat appellatione domini.

b ¶ In emphyteuta. Adde domi. Alex. in d. conſil. cxxix. in ij. parte.

a ꝫ Adde ꝙ multũ, iudicio meo, extra propoſitũ Petr. dicit confeſſoriã cõpetere ei, qui negat ſe debere ſeruitutem: quia vt ex proxime allegat §. apparet, actionis natura repugnat: niſi forſan collegerit Petrus iſtud in d. §. cõpetit, ibi habere me ius altius tollendi &c. quæ verba, cùm ſint affirmatiua, videbant ſonare in confeſſoriam: & ſic deceptus fuit: quia ſunt negatiuo reſpectu effectus, qui ſemper attendi debet, vt ꝑ glo. & Bar. in l. ſi. §. ſi ff. de doli excep. & vidimus §. col. viij. nam tantundẽ important illa verba in d. §. cõpetit. ac ſi dicerẽ ius tibi non eſſe prohibendi me, ne altius tollã. Et in effectu verior eſt opi. Specula & Iaſon ꝙ in caſu d. §. competit. negatoria agi debeat & multũ cogitaui, vt Petri de Bellaperti. mentem perciperem: quia in commento Iaſ. ſupabũdabant duę negatiões Carcaſſona Sardus.

eſt dicere, quantum ſi dicerem, ius non eſſe tibi prohibendi me, ne altius tollam. Ipſe tamẽ Bart. alibi latius hoc attingens, in l. ſi prius. in v. oppo. ſecundæ partis. ff. de ope. no. nun. dicebat vtrãque opi. ſcilicet gloſſatoris & Pla. poſſe cõcordari. Aut enim conſideramus verba, quæ in libello exprimuntur: & tunc procedit opi. glo. noſtrę. Aut conſideramus verba quę à iure tacitè intelliguntur, & quæ ex neceſſitate debent referri ad perſonam actoris, vt eſt medium, ex quo concluditur in actione propoſita: & illud mediũ tacitè ineſt ex neceſſitate, etiam ſi non exprimatur. Exemplum in alia materia: ago contra te ad decẽ, quia mutuaui: quare peto te condemnari, &c. hîc deficit medium concludendi, ex quo reſultat actio. Deficit enim obligatio: quia in libello non dixi te obligatum. Sed iſtud mediũ concludendi ſuppletur à lege. iuxta ea, quę traduntur in l. edita. C. de eden. Item in propoſito medium concludendi, quod exprimitur, vel ex neceſſitate intelligitur. in confeſſoria ſemper proponitur verbis affirmatiuis: quia agẽs cõfeſſoria aſſerit ius ſeruitutis ſibi competere: & agens negatoria negat aduerſario ſeruitutis ius competere. Et iſta propriè fuit opi. Placen. Et ſi dicas fortiter opponendo, ꝙ imò in negatoria medium concludendi poteſt proponi, vel etiã ex neceſſitate ſubintelligi verbis affirmatiuis, iuxta d. l. ſi prius. ver. idem quoq;. quia poſſum dicere in negatoria ius mihi eſſe prohibendi te vti tali ſeruitute; vt eſt text. expreſſus in l. vti frui. in prin. ff. ſi vſuſfru. pe. ergo in hoc exẽplo mediũ cõcludendi in negatoria proponit verbis affir-

48 matiuis. Et in hoc dicebat Bar. aduertendũ † ꝙ ſicut argumentũ logicorũ habet maiorẽ propoſitionem, minorẽ, & cõcluſionem: ita apud Legiſtas libellus debet hęc tria cõtinere. Maior ergo propoſitio in propoſito noſtro tam in confeſſoria, quàm negatoria proponitur verbis affirmatiuis: quia cõfeſſoria agens, dicit ſe dominũ prędij dominãtis: negatoria. dicit ſe dominũ prædij: quia negat ſeruitutẽ debere. l. vti frui. in prin. ff. ſi vſuſfru. pet. l. loci. §. competit. & l. & ſi fortè. §. hęc autem actio. ff. ſi ſer. vendi. Minor autem propoſitio, ſeu medium concludendi in iſtis actionibus, in confeſſoria ſemper proponitur verbis affirmatiuis, in negatoria negatiuis: vel ex neceſſitate ſubintelligitur, vt dictum eſt. Et ſi dicis in exemplo, de quo §. dixi, medium concludendi in negatoria proponitur verbis affirmatiuis: quia dico ius mihi eſſe prohibẽdi te, ne tali ſeruitute vtaris. Dicebat Bart. quòd iſtud non eſt medium concludendi: imò eſt concluſio, quæ infertur ex medio concludendi: quia ex quo in medio concludendi dixi non eſſe tibi ius vtendi tali ſeruitute; ex hoc medio ſequitur poſtea hæc concluſio, quòd mihi eſt ius prohibẽdi te vti tali ſeruitute. Et in concluſione, ſecundùm eum, verba poſſunt & negatiuè, & affirmatiuè, proponi. Et ſic effectualiter vult Bart. quòd conſiderato medio cõcludendi, procedat opi. Pla. nõ autem conſiderata maiori propoſitione, vel concluſione. De quo dicite vt ibi latius per eum. ¶ Sum modò in tertia parte principali glo. ibi: item quare iſtæ dicũtur in rem, quæ poteſt ſubdiuidi in duas particulas. In prima quærit quare cõfeſſoria dicatur in rem. In ſecũda quare negatoria dicatur in rem. Secũda ibi: hoc idẽ in negatoria. ¶ In eadem gloſ. ibi: fructuario creditori. Iſta glo. in hoc male dicit: & reprehẽditur per Dy. Iac. But. & omnes alios hîc. Et dicit Dy. ſe putare hoc prouenisse vi-

49 tio ſcriptoris, & nõ vitio gloſſatoris. Nam nõ eſt verũ, † ꝙ creditor ſit quaſi dominus: quia ſi eſſet quaſi dominus, in re illa nõ poſſet pignus cõſtitui. l. ex ſextãte. §. Latinus. ff. de excep. rei iud. & l. neq; pi-

50 gnus. in prin. ff. de reg. iur. † Item nõ eſt verũ ꝙ vſufructuarius ſit

a quaſi dominus: [a] quia quaſi dñs nõ poſſet habere vſumfructũ formalẽ in re ſua. l. vti frui. in prin. ff. ſi vſuſfru. pet. Bene verũ eſt ꝙ ibi tales, ſcilicet creditor, & vſufructuarius, dicuntur habere ius in re. l.

51 eorum. in prin. ff. de dam. infec. ratione † cuius iuris cõpetit eis vtilis cõfeſſoria pro ſeruitute. Et in creditore hoc eſt expeditũ l. ei qui. ff. de ſerui. Vſufructuarius autẽ nõ habet directè, & principaliter cõfeſſoriã pro ſeruitute, ſed per quandã conſequentiã: quia petendo vſumfructũ, conſequitur ſeruitutẽ. Iſtud eſt, quod dicit tex. in l. j. in prin. & in l. vti frui. §. vtrũ autem. ff. ſi vſuſfru. peta. Teneatis ergo

52 exemplum glo. † ꝙ ſequitur de ſuperficiario, qui bene eſt quaſi do-

53 minus, accipiẽdo quaſi dominiũ pro vtili dominio. d. l. j. in prin. &

b d. §. quod autẽ. ff. de ſuperfi. † Idem dicite in emphyteuta, [b] & vaſſallo: vt eſt tex. in l. in prouinciali. §. ſi ego. ff. de ope no. nun. Circa id, quod dixi ſecundũ doc. hîc, ꝙ vſufructuarius nõ eſt quaſi dominus, & cõſequenter ꝙ vſufructuarius nõ habet vtile dominium: ſed iſtud pro nũc nolo attingere: Videte tamen tex. in l. rectè dicimus. in prin. & ibi glo. not. in ver. ſeruitutis. ff. de verb. ſig. & text. in l. in venditione. in prin. & ibi glo. & Bar. ff. de bo. autho. iudi. poſ. & tex. glo. & Bar. in l. iiij. ff. de vſufru. & Bar. poſt glo. & Gul. in rub. C. de vſufr. & vide omnino late Bar. in l. qui vſumfructũ. ff. de verb. obli. ¶ In ea glo. ibi: item Publiciana datur. De hoc dicite vt per Bar. in l. ſi ego. §. j. hîc in glo. alleg. ¶ In ea glo. ibi & ratione horũ, & ſimi-

54 lium dicuntur in rem. Habetis rationẽ, † quare cõfeſſoria, & negatoria dicãtur in rem, eò quia competũt domino, vel quaſi domino cõtra poſſidentẽ, & eũ, qui dolo deſijt poſſidere, & cõtra eum, qui liti ſe obtulit. Hęc ratio gl. nõ videtur mihi poſſe procedere: quia licet verũ ſit ꝙ iſtę actiones aliquãdo dentur non poſſidenti contra poſſidentem, vt dicit glo. hîc, & glo. not. in c. examinata. in glo. ij. in ver. poſſidebas. extra de iudi. tamẽ poſſunt etiã dari ipſimet poſſidẽti cõtra nõ poſſidentẽ: vt hoc tex. in ver. ſi. & l. & ſi fortè. §. ſciendũ. ff. ſi ſerui. vendi. & l. vti frui. §. vtrũ aũt. ff. ſi vſuſfruc. peta. Imò poſſunt etiã dari cõtra quemcũq; extraneũ poſſeſſorẽ: vt l. ſi quis diuturno. §. ſi. ff. ſi ſer. vẽdi. & d. l. vti frui. §. vtrũ autẽ. Ergo relinquit ꝙ nõ eſt vera ratio gl. ꝙ dicãtur in rẽ, quia cõpetunt cõtra poſſeſſorẽ. Dicite ergo paucis, ꝙ iſtę dicũtur in rẽ actiones, quia cõpetunt pro iure, quod quis habet in re: & tale ius tranſit cum re, ad quemcunq; illa res peruenerit. l. via cõſtitui. §. ſi fundus. & l. cum fundo. ff. de ſer. ruſt. pred. ergo debẽt dici in rem: vt l. actionũ genera. in prin. ff. de

55 actio. & obli. ¶ † Ex hac tamẽ parte gl. declarata, & intellecta, vt ẽ, poteſtis colligere definitionẽ negatorię, & cõfeſſorię. vt cõfeſſoria ſit actio in rẽ competẽs alicui ratione ſeruitutis ſibi debitę, vel fundo ſuo, vel quaſi ſuo, cõtra impedientẽ ad declarationẽ iuris ſui. Ita definit Pet. de Bellaperti. hîc, & ſequit Io. Fab. Et quare dixerim ꝙ ſit actio in rẽ, patet ex ſupra dictis: Quare autẽ dicatur ratione ſeruitutis ſibi debitę, vel fundo ſuo: dicite vt appareat, hãc actionẽ cõpetere tam pro ſeruitutibus perſonalibus, & ſic debitis à re perſonæ quàm ꝓ ſeruitutibus realibus, & ſic debitis à re rei: vt hoc tex. Ideo aũt dicitur quaſi ſuo, propter vſufructuariũ, & creditorẽ: vt hîc in

56 gloſ. declaraui. ¶ † Negatoria autẽ dicitur in rem competens alicui ratione rei ſuæ, vel quaſi ſuæ, contra vtentem aliqua ſeruitute in re illa, ad pronuntiandum aduerſario ius nõ eſſe vtendi tali ſeruitute. Et ita etiam definiebat Pet. de Bellaperti. & Ioan. Fab. hîc. Quare autem dictum ſit ꝙ eſt actio in rem, patet ex ſupra dictis. Et quare dicatur, ratione rei ſuæ, vel quaſi: dicite propter illos, qui non ſunt domini, & habent ius in re, & propter bonæ fidei poſſeſſorẽ. Quare

57 autem dicatur cõtra vtentem, ſatis patet. ¶ † Nũquid autẽ negatoria detur cõtra quemlibet impedientem, etiam ſi nõ prætendat ſibi deberi ſeruitutem: vide gloſ. in l. apud Trebatiũ. §. idem Trebatius. in ver. non eſt. ff. de aqua plu. arcen. & glo. in l. ficũm meus. §. j. ff. ſi ſer. ven. & Pet. de Bellaperti. & Ioan. Fab. hîc. Dixit poſtremò, ad pronuntiandum aduerſario, ius non eſſe vti tali ſeruitute. Et quare

c. hoc dictum ſit ſatis patet. Putabat tamen [c] Pet. de Bellaperti. hîc, ꝙ cõfeſſoria cõpetat ad pronuntiandũ rem eſſe liberã: quia, ſecundùm eum

dum eũ, ſequeretur ꝙ ſi res mea deberet tertio ſeruitutem, ꝙ cõtra te, cui nõ eſt debita ſeruitus, nõ poſſit intẽtari cõfeſſoria: quia nõ poſſet peti ꝙ pronuntietur rẽ eſſe liberam. quod tamen eſt falſum: vt eſt tex. in l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſer. vend. Et dicit Io. Fab. hîc, quòd hęc opi. eſt vera de iure: licet referat Spec. tenentem contrarium in tit. de cau. poſ. & prop. §. nunc dicẽdum. circa fi. §. Ego puto opi. Spe. eſſe verã: quia etiam præſuppoſito ꝙ res mea debeat tertio ſeruitutem, nihilò minus quantum eſt ad te, cui non debetur ſeruitus, ego poſſum per negatoriã petere ꝙ pronũtietur, rem eſſe liberã, & intelligatur libera quantũ ad rem. Iſtud eſt, quod dicit tex. ille in §. competit. dum dicit, quantum eſt ad te, liberas ędes habeo. ¶ Sum modò in quarta, & vltima parte glo. ibi: item nota quod dicit Pla. quam poteſtis ſubdiuidere in duas particulas. In prima per modum notabilis refert quãdam opi. Plac. & illã reprobat. Secunda ibi: ſed falſum eſt. ¶ In fi. glo. bene dicit. & idem tenet, & latiùs, glo. in l. ij. in prin. in verb. qui negat. ff. ſi ſer. ven. ¶ Glo. in ver. neget. Pro cuius expeditione opp. contra tex. dum dicitur, ꝙ ei, qui poſſidet, nõ eſt prodita actio. Contrà, deponens retinet poſſeſſionem rei depoſitę. l. licet. §. rei. ff. depoſi. Item commodans retinet poſſeſſionem rei cõmodatę. l. rei. ff. commo. & tamen deponens, & commodans, licet poſſideant, habent rei vendicationẽ. l. officium. ad fi. ff. de rei ven. ergo tex. noſter, qui dicit poſſidenti nõ eſſe proditam actionẽ, malè dicit. Timore huius cõtrarij facta eſt glo. noſtra, quæ tripliciter reſpondet ad iſtud contrariũ: ideo in tres partes diuiditur. & ſecunda eſt ibi: alij dicunt legem illam. Tertia ibi: ſunt & alij. ¶ Ad fi. glo. quantũ eſt ad ſol. cõtrarij ſ. formati, teneatis primam ſol. ſecundũ quod etiã tenet glo. noſtra. Pro clara tamen intelligentia huius glo. & eius enucleatione duo ſe offerunt in hac glo. principaliter examinanda. Primũ eſt, vtrũ poſſidens poſſit agere rei vendicatione. Secundũ, vtrum poſſidens, ſi agit rei vendicatione, dicatur poſſeſſioni renuntiaſſe. ¶ Circa primum dicite ex mente Dy.

58 hic, † ꝙ aut quis poſſidet naturaliter, & ciuiliter, & habet etiã deten-

a tationẽ: & tunc clarũ eſt ꝙ non poteſt agere rei vendicatione[a] quia non eſt contra quẽ agat. Aut verò poſſidet naturaliter tantùm, aut ciuiliter tantùm, aut ciuiliter & naturaliter ſimul, ſed nõ detinet: & in iſtis caſibus clarũ eſt ꝙ poſſit agere rei vendicatione cõtra eũ, qui detinet, vel etiã qui naturaliter tantũ poſſideret. Et ita loquitur d. l. officium. & vidimus in §. omniũ. in materia rei vendicationis. ſ. eo. Et per iſta dicebat Dy. hîc, errare illos, qui tenent ꝙ rei vendicatio non poſſit cõcurrere cum interdicto vti poſſidetis, & ſimul intentari: quia agẽs rei vendicatione aſſerit poſſeſſionẽ eſſe penes reum: & agẽs interdicto, vti poſſidetis, aſſerit ſe poſſidere: & ſic videntur cõtraria intentare: vt tenet glo. in l. ſi de vi. ff. de iudi. quia imò ſecũdum Dy. quando quis poſſideret ciuiliter tantùm, vel naturaliter tantùm, poſſet agere rei vendicatione propter naturalẽ, quæ eſſet penes aliũ, vel propter detẽtationem rei, quam alius haberet. Item etiã in interdicto, vti poſſidetis, propter ciuilem, quam ipſe habet, vel propter naturalem, quę eſſet penes eũ: & ita nõ diceretur contraria intentare. Et ita tenuit glo. in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. in fi. ff. de acqui. poſ. Bene verũ eſt, quòd ſi quis poſſideret naturaliter & ciuiliter, item etiã ſi haberet rei detentationẽ, ꝙ iſto caſu nõ poſſit concurrere rei vendicatio & interdictũ, vti poſſidetis: quia impoſſibile eſſet ꝙ iſto caſu competeret ſibi rei vendicatio. Et cum Dy. tenet Nico. de Neap. & Bal. hîc. Addo ꝙ idem tenet Bart. in l. naturaliter. in §. nihil commune: in prima cõbinatione. ff. de acquir. poſ. vbi dicit ꝙ omnes tenent iſtud, quod Dy. hic. ibi vide latè per eum. De quo etiã vide glo. in l. ſi recenti. in ver. queſtionem. & ibi Bar. C. de interdi. & ibidem Bald. in repe. in vij. col. & glo. in l. ordinarij in glo fi. in ver. tu dic. C. de rei vend. & ibi Bald. in ij. & iij. col. & apud Cano. vide tex. optimũ in c. paſtoralis. & ibi gloſ. in ver. recuperãdę. extra de cau. poſ. & proprie. & ibi habetur per omnes, & per do. Anto. in c. cùm dilectus. eo. tit. in vj. col. ¶ Circa ſecundum

59 principale, † vtrum poſſidens, ſi agat rei vendicatione dicatur poſſeſſioni ſuę renuntiaſſe. Et in glo. videtis illos antiquos doc. Bulg. & Ioan. tenere ꝙ ſic. quorum opi. maledicit Dy. hîc, & dicit quòd eſt mala, peior, & peſſima, & quòd eſt cõtra caſum l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acqui. poſ. vbi ad cõtextũ dicit nõ videri poſſeſſioni renũtiaſſe, qui rẽ vendicauit. Ad idẽ l. cùm fundũ. §. fi. ff. de vi & vi ar. Ad idẽ caſus in c. paſtoralis. de can. poſſeſ. & proprie. Ego puto opi. horum antiquorũ poſſe ſaluari ex diſtinctione Bar. in d. §. nihil commune. in ij. lectura. ver. quęro pro declaratione huius lec. & ibi Bar. faciens mentionem de opi. iſtorum in hac gloſ. recitata eam ſaluat. In hoc ergo nunquid agens rei vendicatione, vel alio iudicio petitorio, videatur renũtiaſſe poſſeſſorio quod habet diſtinguebat ibi Bar. Aut enim iſte ignorabat ſe poſſidere, quia poſſidebat per alium, puta per filiũ, vel ſeruũ: & tunc clarũ eſt ꝙ intentando petitoriũ, non dicitur renuntiaſſe poſſeſſorio, quod ignorat ſe habere. l. ſi duo. in prin. iuncta gl. ff. vti poſ. Aut verò ſciebat ſe poſſidere: & tunc aut poſſidebat per aliũ puta per colonum: & tunc etiam intentãdo petitorium nõ admittit poſſeſſionem: quia iſto caſu poſſeſſio nõ admittitur ſolo animo, ſed requiritur ꝙ alius ingrediatur. l. peregrẽ. §. quibus explicitis. ff. de acquir. poſ. Aut poſſidebat per ſe ipſum: & tunc aut iſte, qui ſcit ſe poſſidere, agit pro eadẽ poſſeſſione, quę eſt penes ipſum. & tunc bene dicitur poſſeſſioni

b renũtiaſſe.[b] & in hoc caſu procedat, & ſaluetur opi. iſtorũ antiquorum. Aut agit pro alia poſſeſſione, quàm pro ea, quę eſt penes ipſum: quia dũ poſſidet ciuiliter tãtùm, agit pro naturali, aut pro detentatione, quàm alius habet: & tunc nõ dicitur ſuæ poſſeſſioni renũtiaſſe. De quo dicite vt ibi per Bar. & de hoc etiam per do. Ant. in d. c. cùm dilectus. in iij. col. extra de cau. poſ. & proprie. ¶ Capio glo. in ver. vno caſo. quam diuido in duas partes, prout duobus modis intelligit, vel exemplificat text. Secunda ibi vel dic quod dicit. ¶ In fi. glo. Dyn. tenet vtrunq; exemplũ gloſ. dicens ꝙ vtrũque eſt bonum. Pe. de Bellaperti & Io. Fab. & poſt eos Ang. de Are. reprehẽdunt vtrũque exemplum. Et ꝙ primum de duplicibus iudicijs non poſſit procedere, patet: quia tex. dicit, vno caſu: & iſti eſſent plures caſus. Secundũ etiã de reo in exceptionibus eadem ratione multò minùs procedit: quia, ſecũdũ eos, eſſent plures, quàm mille caſus. Dicebat ergo Pe. de Bellaper. ꝙ ad iſtum text. iſtud eſt propriũ exemplum: Si ego poſſideo rem meã propriam, & tu agas, & dicas eſſe tuam: quia ſi ego nego illã eſſe tuam, & volo probare eſſe meam, quod poſſum, iuxta l. circa. cũ glo. no. ff. de proba. dicor ſuſtinere partes petitoris. Et dicit Ioan. Fab. hîc, ꝙ putat iſtud verũ exemplũ ad text. noſtrũ. Quod etiã

c tenet[c] Ang. de Are. hîc: quia ſecũdũ eos, tex.

a ¶ Rei vendicatione. Quando autem competat rei vendicatio, vide do. Barth. Soci. in conſi. lxij. incip. in præſenti. verſi. tertio cõcludo. in j. parte. & in cõſil. lxxix. inci. in cauſa agitata. circa med. viij. col. eadẽ parte.

b ¶ Adde ꝙ in hoc ꝙ agens petitorio ratione poſſeſſionis quã habet, dicatur illã perdere: reſidet cõmunis opi. quę penes me nõ eſt ſine dubio, quia non ſolet exercitiũ actionis facere cõditionẽ noſtrã deteriorem. l. aliam ff. de noua. l. nõ ſolet. ff. de regu. iur. ſed iſte faceret deteriorẽ: ergo nõ eſt dicendũ ꝙ poſſeſſionem perdat. ſecundo facit, quia non debent inducta ad augendum, operari diminutionem. l. legata inutiliter. ff. de adi. leg. l. legata. ff de lega. j. Sed iſte, vt augeat, & acquirat, agit nõ vt ius ſuũ diminuat, ergo nõ perdet poſſeſſionem attenta maximè ratione tex. in d. §. nihil cõmune. non enim videtur poſſeſſioni renuntiaſſe, qui rẽ vẽdicauit. Ad contraria poſſes reſpondere vt per dom. & præceptorem cum Mar. Soci. in morẽ in d. §. nihil commune. de cuius intentione ſ. dicta videni Carcaſſona Sardus.

c ¶ Retorqueo iſtud argumẽtum cõtra laſ. defendẽdo exẽplum Petri de bel. Per. Ioan. Fab. & Ang. de Are. nam exceptio debet (vt ipſe inquit) eſſe de regula. d. l. nam quod liquide. §. fi. ff. de peo. leg. Phi. Dec. in l. j. ff. de regu. iur. ſed regula loquitur verè in reo: ergo etiam exceptio. Quod regula loquatur in reo, patet clare: dicit text. ei vero qui, poſſidet, non eſt actio prodita, per quã neget rẽ actoris eſſe & ſic text. præſupponit eſſe actorẽ vt ibi: actoris eſſe. ꝙ agat cõtra poſſidẽtem & ſic ſenſus eſt ꝙ reo nõ eſt ꝓdita actio, per quam neget ac regula loquitur in reo: ergo & fallentia. Probatur etiã iſte intellectus põderando aduerſatiuam Vero, quæ aduerſatur ver. præcedenti ibi i. eam is, &c. in quo loquitur de actore. ergo in verſi. el verò. loquitur. de reo. Nec obſtat tex. in l. j. ff. famil. ercif. qui tex. non loquitur de actione, ſed de exceptione. Nam ſi poſſidens inficietur non poſſidentẽ ſibi cohæredem eſſe, hac exceptione repellet eum, ſi in ea re &c. exemplum verò Petri, Io. Fabri, & Ang. loquitur in actione. Et ſic remanet defenſatus tanquã germanus hinc literę eorũ intellectus. Anto. Ang. Carcaſſona Sardus.

non dicit

a ¶ In negatoria. Quomodo autem agatur negatoria, & quid requiratur in ea, vide domi. Alexan. de Imo. in conſil. cxxxv. in iiij. col. in ſecunda parte.

non dicit quod actor ſit: ſed bene dicit, quod ſuſtinet partes actoris. Sed in veritate iſtud exemplum parum, aut nihil differt à ſecundo exẽplo gloſ. noſtrẽ: quia in vtroq; intelligimus textum loqui de reo. Ego puto vtrunq; intellectum nullatenus poſſe ſtare. Et vt intelligamus text. in
60 reos, apertè demõſtro: † Nam exceptio debet eſſe de regula. l. nam quod liquidè. §. fin. ff. de pe. leg. Barto. in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau. in ij. col. Sed regula hîc poſita loquitur in actore: ergo exceptio, quæ eſſet in reo, non eſſet bona. Ideo Ioan. Fab. qui ſenſit hanc rationem, & vt eam euaderet, dicit quòd in hoc tex. non ponitur propriè exceptio, ſed quædam illatio. Ego teneo ad hunc text. primum exemplum gloſ. noſtræ, & oſtendo quòd in eo debet neceſſariò textus intelligi: nam, vt etiam fatentur, qui reprobant illum intellectum, vel exemplum gloſſ. verum eſt quòd in iſtis duplicibus iudicijs ille, qui poſſidet, habet actionem, per quàm neget rem actoris eſſe: vt eſt etiã tex. clarus in l. j. ff. famil. erciſ. alleg. in gloſ. Si ergo textus noſter intelligeretur in aliu caſu, quàm in iſtis duplicibus iudicijs, malè diceret, dum dicit, vno caſu: quia vltra illum caſum eſſet etiam alius caſus. Nec obſtat reprobatio eorũ, dũ dicebant quod iſte nõ eſſet vnus caſus: quia imo eſt vnus caſus in duplicibus iudicijs ſub quo bene plures continentur: & nõ poſſum mihi perſuadere quod iſte tex. loquatur in aliu caſu. ¶ Extra gloſſ. reſtat vltimò vt videamus
61 † qualiter formãdus ſit libellus in cõfeſſoria ſcilicet, & negatoria: & in cõfeſſoria dicit, vt colligitur ex mẽte doctorũ hic, quod debeo primò narrare qualiter Titius cõſtituit mihi ſeruitutẽ in tali fundo ſuo, ad talẽ fundum, qui eſt meus, vel quaſi meus, vel in quo habeo ius: & debeo fundi illius cõfinia demonſtrare: dehinc debeo dicere, qualiter dictus Titius me exiſtente in poſſeſsione, vel quaſi, illius ſeruitutis, impediuit, vel turbauit vti dicta ſeruitute: & quod etiã de præſenti impedit, & turbat, propter quod impedimentum intereſt mea in decem: quare peto per vos declarari dictã ſeruitutem dicto fundo competere: & dictum Titium in illis decem condemnari mihi dandis ratione mei intereſſe: & quod mihi mediante officio veſtro caueat quod in futurũ nec ipſe, nec hęredes, nec ſucceſſores ſui, impediẽt me vti tali ſeruitute. Dixi primò debere narrari, qualiter Titius cõſtituit ſeruitutẽ. Et ſi bene aduertiſtis, non dixi propter vſumfructũ, cui non poteſt conſtitui ſeruitus. l. ij. §. rectè. ff. ſi ſerui. vendi. l. ſed & ſi quis. §. fi. ff. de vſufru. & tamen põt agere cõfeſſoria ratione ſeruitutis debitę fundo, in quo habet vſumfructum. vt vidiſtis ſ. in gloſ. mag. in iij. parte principali. ¶ Poſteà dixi, ad talem fundum, qui eſt meus, vel quaſi meus, vel in quo ius habeo: ita dixi propter directos dominos. Item propter habentes vtile dominiũ, qui ſunt quaſi domini. Item propter vſufructuarium, & creditorem, qui habent ius in re, prout vidiſtis in pręalleg. gl. mag. in iij. parte principali. Deinde dixi fiendam mentionẽ de impedimento, vel turbatione. Requiritur enim moleſtatio, ſiue inquietatio ex parte eius, qui conuenitur: aliàs conueniri nõ poteſt. Ita videtur innuere tex. in l. vti frui. §. verũ. & l. fructuario. §. fi. ff. ſi vſufru. peta. Et hoc tenet Iac. But. hîc, ſecundũ quòd eum allegat Bart. in l. ſi prius. in v. oppo. j. partis. ff. de ope. no. nun. & ibi dicit Bart. hoc eſſe menti tenendum. ¶ Subdit tamen ibidem Bar. ſe putare quod ſi in proceſſu iudicij apparet contradictio etiam verbalis, quia cõuentus negaſſet: quod iſtud ſufficeret. Quod reputat Ang. de Are. hîc ſingulariſſimũ: vt dicit quod iſtud idem ſequitur Lap. de Floren. in allegationibus ſuis, alle. xxv. & do. Ant. in c. cùm ad ſedem. extra de reſti. ſpo. Poſſet tamen dictum iſtud Bar. limitari per id, quod notabiliter voluit ipſe Bart. in l. ſi dubitetur. §. ita demum. ad fi. ff. de fideiuſ. & in l. etiam. §. licet. ff. ſol. mat. ſecundùm Ang. de Are. hic. ¶ Dixi poſtmodum quod debet petere ſeruitutem declarari deberi dicto fundo, & per l. qui aliena. §. fi. ff. de nego. geſt. Aduertatis tamen quod ſi quis peteret pronũtiari ſeruitutem ſibi deberi, & non fundo, quod tamen valet, & ſuſtinetur libellus: nam ita eum format Iuriſconſultus in l. ij. in prin. ff. ſi ſer. vendi. & tex. hîc: & illa verba, peto pronuntiari ſeruitutem mihi competere: intelligũtur ſcilicet ad prędij vtilitatem, & mediãte fundo, cuius ego ſum dominus: per tex. no. in l. vnus ex ſocijs. in prin. ver. quamuis. ff. de ſer. ruſti. pred. Et ita dicit Bart. in d. l. ſi prius. in vj. oppo. ij. partis principalis. & idem in d. l. qui aliena. §. fi. & in l. ij. in prin. ff. ſi ſerui. vendi. & in l. fi. §. ſin autem. C. de bo. quę lib. ¶ Dixi etiam fa-
62 ciendam eſſe petitionem intereſſe † & quod in iſtis actionibus veniãt intereſſe, & fructus, & damna, habetis text. no. in l. loci corpus. §. in confeſſoria. & §. & ſi fundus. & l. ſi fortè. §. fi. ff. ſi ſer. vendi. & text. in l. ſi quid. & ibi Bal. C. de ſerui. & aqua. & notabiliter Bar. in d. l. ſi prius. in x. opp. j. partis. & in quinta oppo. ij partis. ad fi. & Bart. in l. fluminũ. §. fi. ff. de dam. infec. Et ibi dicit Bart. poſt Iaco. de Aret. quod licet confeſſoria detur ad intereſſe, quod non datur principaliter, ſed in conſequentiam. Imò plus dicit Bal. poſt Pet. de Bellapertic. in d. l. ſi quid. quod intereſſe non venit iure actionis confeſſorie, ſed per officiũ iudicis mercenarium: & propterea dicit quod in formatione libelli debemus eſſe cauti, vt ſuper intereſſe, & damnis officiũ iudicis imploretur. Et ſecundùm eum, text. in d. §. in confeſſoria. qui dicit in actione confeſſoria venire fructus & intereſſe ſeruitutis, eſt intelligendus vt veniat, ſcilicet officio iudicis mercenario, nõ iure actionis confeſſorię. Et bene no. d. §. in confeſſoria. qui vult quod intereſſe pro fructibus computetur. Ideo dicebat Bal. in d. l. ſi quid. quod ſi in libello fiat mẽtio intereſſe, videtur etiam fieri mẽtio fructuum quòd ipſe reputat eſſe notabile. ¶ Vltimò dixi petendam eſſe cautionem, quod in futurum, nec ipſe, nec heredes, nec ſucceſſores ſui, impedient me vti tali ſeruitute. Et de hoc eſt tex. in l. harum. & ibi Bart. in l. egi. ff. ſi ſer. ven. & vide Bar. magiſtraliter in hoc loquẽtem in d. l. ſi prius.
63 in iij. oppo. ij. partis principalis. ¶ † In negatoria [a] autem qualiter
a ſit formandus libellus, dicebat Bal. in l. j. in vj. col. C. vti poſſi. quod gloſ. quę eſt notabilis in l. Aurelius. §. ſi centum. in gloſ. in ver. conſequi poſſe. ff. de libe. leg. formabat libellum in negatoria: ſed quia illa glo. explicitè nõ format. ideo formabo ſecũdùm Nico. & Io. Fab. hîc, quod libellus in negatoria formãdus ſit ad ſimilitudinẽ libelli, qui formatur in actione confeſſoria. Et ex mente doctorum hîc, colligo formam talem: Dico me eſſe dominum, vel quaſi dominũ, talis fundi, vel ius me in eo habere, in quo Titius prętendit ſibi debitã ſeruitutem, & ita ea vtitur, cùm tamen nulla ſeruitus ſit illi fundo impoſita, vel ſibi debeatur: propter quod ego ſum lęſus in decem, & in tantum mea intereſt: quare peto per vos declarari ius non eſſe Titio ſeruitute illa vtendi. Vel poſſum petere pronũtiari ius mihi eſſe prohibendi dictum Titium vti ſeruitute illa. Item poſſum petere etiam pronuntiari, fundum illum eſſe meũ liberum: prout dixi, & tenui ſ. in glo. mag. in uj. parte principa. in definitione negatorię: & ego ſimul has clauſulas ponerem in concluſione libelli, hoc modo: Peto pronuntiari dictum fundum eſſe liberũ: & ſic Titio nõ eſſe ius illa ſeruitute vtendi: & mihi eſſe ius illum prohibendi. & dehinc debeo petere ipſum condemnari ad dicta decem ratione mei intereſſe. poſtremò debeo petere mediãte officio iudicis mihi caueri, quòd in futurũ ipſe Titius, nec hęredes, vel ſucceſſores ſui, vtentur illa ſeruitute: & quod nullatenus impedient, aut turbabunt libertatem pręđij mei. Et quare iſta ponantur, patet ex his, quę ſ. dixi in libello confeſſorię. Et vltra pręđicta ſi vultis videre de forma libelli tam in actione cõfeſſoria, quàm in negatoria, videte etiam Bar. in d. l. harum. ff. ſi ſer. ven. & Spec. in tit. de cau. poſ. & propriè. in §. confeſſoria. per totum illum. §. Bald. in authen. ei, qui. in xiij. col. C. de bo. autho. iudi. poſ. & latè Ang. in repe. l. ſi quis vi. §. differentia. in v. & vj. char. ff. de acqui. poſ. Inno. & Cano. in c. abbate ſanè. extra de verb. ſignifi. & in c. examinata. extra de iudi. ſit laus incomprẽſibili, & omnia comprẽhendenti.

1 *Paragraphus, verſiculus, ſeu litera groſſa, quando in lege, vel ſtatuto dici debeat.*
2 *Paragraphus vnde dicatur, & an debeat potius dici paragraphus, quàm paraphus.*
3 *Imperator quare non ſeruet ordinem Iuriſconſulti.*
4 *Rei vendicatio ciuilis ad quem extendatur.*
5 *Condictio, ſi heres non erit an verificetur in bonorum poſſeſſore.*
6 *Statuta loquentia de hærede, an vendicent ſibi locũ in bonorũ poſſeſſore.*

7 Actio Publiciana quid ſit.
8 Ius in re, & ius ad rem, quando quis dicatur habere.
9 Bonis eſſe in noſtris quæ dicantur. 10.
11 Ius bonum in re quando quis dicatur habere.
12 Actio Publiciana an in vectigalibus & alijs prædijs competat.
13 Præſcribi an poſsit vectigal.
14 Præſcribi licet contra commune iuriſdictionem habentem ab eccleſia.
15 Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquiparetur.
16 Actio Publiciana in caſibus, in quibus vſucapio procedere poteſt, locum habet. 17.
18 Actio Publiciana an ad res incorporales detur.
19 Actio Publiciana an detur contra poſsidentem cum titulo. 20.
21 Titulus à fure acquiſitus, pro non titulo habetur.
22 Actio Publiciana an detur contra poſsidentem titulo pro hærede.
23 Poſsidere pro hærede an ſit habere titulum.
24 Petitio hæreditatis contra titulo poſsidentem non datur.
25 Actione Publiciana agere non valenti qualiter ſuccurratur.
26 Dictio Quaſi, quid importet.
27 Actiones deſcendentes ex ſtatutis ducum, marchionum, & epiſcoporum, an ſint ciuiles vel prætoriæ. 28. & ſeq. & 32.
30 Actiones prætoriæ, ſi ſint pœnales, anno finiuntur.
31 Statuta ducum, marchionum, & epiſcoporũ, quãdo dici poſſunt prætoria.
33 Acenſationes, quæ ex quacũq; lege, vel edicto deſcẽdunt, perpetuæ ſunt.
34 Actio Publiciana vt competat, quid neceſſariò requiratur.
35 Dominium abſq; traditione an in eccleſiam tranſeat in rebus ei venditis, & donatis.
36 Actio Publiciana an competat eccleſiæ, non ſacta traditione.
37 Actione Publiciana conuentus an cõuictus de mẽdacio incidat in pœnã.
38 Actio an ſit ciuilis, ſeu prætoria, quomodo cognoſcatur.
39 Rei vendicatio, contra dolo deſinentem poſsidere, an ſit ciuilis, ſeu prætoria.
40 Actiones deſcendentes ex contractu vel quaſi, ex delicto, vel quaſi, an ſint prætoriæ.
41 Actionum prætoriarum an aliqua mixta reperiatur.
42 Petitio hæreditatis an ſit actio mixta, vel realis.
43 Actio Publiciana an competat pro rebus furto ſubtractis.
44 Speciei per genus non derogatur.
45 Furtum an inter caſus fortuitos enumeretur.
46 Dictio Caſus, quando denotet caſum fortuitum.
47 Culpa alicuius imputari non poſſe quando dicatur. 48.
49 Caſus fortuiti qui dicantur.
Caſus fortuitus, & leuiſsima culpa, nihil habent medium.
50 Caſus fortuitus, & caſus improuiſus, qualiter differant.
51 Caſus improuiſus qui dicatur.
52 Caſus fortuitus an puniatur.
53 Caſus improuiſus qualiter puniatur. Et
Caſus, & fortuna, qualiter differant ſecundùm Ariſtotelem.
54 Actio Publiciana an competat habenti vtile dominium.
55 Gloſſa referens duas opiniones, & nullam expreſsè approbans, vltimam tenere videtur.
56 Dominium, quotuplex reperiatur.
57 Actio Publiciana an competat feudatario, ſeu vaſallo.
58 Feudatarius ſimpliciter inueſtitus an habeat vtile dominium.
59 Actio Publiciana an competat vero, & directo domino. 66.
60 Actio Publiciana propter quem propriè inuenta eſt.
61 Actiones ab origine contrariæ an ſimul concurrere poſsint.
62 Iuramentum quomodo pro veritate habeatur.
63 Actio Publiciana, & rei vendicatio an ſimul intentari poſsint.
64 Directo, & vero domino Publiciana non competit.
65 Bonorum poſſeſsio inuenta à prætore cui competat.
67 Libellus in Publiciana qualiter formetur.
68 Dictio Quaſi, quid importet.
69 Nomen actionis non neceſſariò exprimitur in libello.
70 Libellus alternatiuus quando procedat.
71 Actiones contrariæ in effectu æquipollentes, nõ poſſunt ſimul cumulari.
72 Libellus, Dico rem ad me pertinere iure dominij vel quaſi: an valeat.
73 Sententia ex libello alternatiuo an ferri poſsit.
74 Libellus in Publiciana qualiter in practica formetur.
75 Dominium quando transferatur abſq; traditione.
76 Actione Publiciana agens an neceſſe probare habeat tradentem non dominum.
77 Bona fides in contractu emptionis, an requiratur.
78 Bona fidei ſucceſſori an malæ fides actoris noceat.
79 Præſcribere an poſsit habens cauſam à malæ fidei poſſeſſore. 80. 81.
82 Actione Publiciana agens an in libello ponere debeat quod hodie ſe dominum eſſe non credit. 83.
84 Actio Publiciana in quibus rei vendicationi æquiparetur. 85. 87.
86 Actio Publiciana an domino præiudicet.
88 Aſſertio ſimplex in quibus ſufficiat.
89 Scientia vel ignorantia an probetur ſolo iuramento.
90 Iuramento alicuius quando ſtetur. 91. 92. 93.
94 Impedimentum probatur per iuramentum, tamen probatio in contrarium admittitur.
95 Statutum diſponens quòd ſtetur iuramento alicuius, intelligitur niſi contrarium probetur.
96 Statutum diſponens ſtandum conſcientiæ, qualiter intelligatur.
97 Statutum diſponens ſtandum iuramento denuntiatoris, vel damnum paſsi, an procedat, ſi ſint infames.
98 Statutum diſponens quòd credatur libro mercatoris, an procedat, ſi ſit infamis.
99 Bona fides qualiter probetur.
100 Bona fides an & quando præſumatur.
101 Conſcientia quid ſit.
102 Conſcientia vnde dicatur.
103 Conſcientia quotuplex ſit.
104 Contrahentibus an liceat ſe inuicem decipere.
105 Prælatus eccleſiæ vendere non debet maiori pretio, quàm valeat res.
106 Conſcientia idem eſt, quòd bonus vir.
107 Ementi fundum carius propter neceſsitatem, an ſuccurratur.
108 Forus conſcientiæ quid ſit.
109 Obligatio naturalis ſola, an ſit efficax ad agendum.
110 Pœnæ legales tripli, vel quadrupli, an in foro conſcientiæ ſint debitæ.
111 Pœna conuentionalis an in foro conſcientiæ per eccleſiam peti poſsit.
112 Emptor malæ fidei an in foro conſcientiæ pretium ſoluere teneatur.
113 Salarium nimis magnum quid ſi per medicos & aduocatos extorqueatur.
Salarium an in foro conſcientiæ per doctorem conſulentem ſine reuolutione chartarum peti poſsit.
114 Hæres adeundo hæreditatem an vltra vires hæreditarias teneatur. 115.
116 Falcidiæ detractio, vel Trebellianicæ an locũ habeat in foro cõſcientiæ.
117 Falcidia in relictis ad pias cauſas an locum habeat.
118 Teſtis de rebus ſenſatis, non de conſcientia animi, deponere debet.
119 Statutum ſi diſponat quòd mulier non poſsit ſine conſcientia duorũ conſanguineorum contrahere, an eorum ſcientia tantùm ſufficiat.
120 Cõſcientia alicuius ſi requiratur in actu, an ſola notificatio ſufficiat, ſiue eius conſilium, vel conſenſus.
Illiteratus ſi contra ius iudicet, an parti, quam læſit, teneatur.
121 Conſcientia verificatur per iuramentum.
122 Conſcientiæ commiſſum an ſubdelegari poſsit.
123 Conſcientiæ alicuius vbi aliquid committitur, vt optimo viro commiſsio facta videtur.
Conſcientia alicuius quòd aliquid fuerit geſtum, qualiter probetur.
124 Primogenitus an in foro conſcientiæ poſsit in totum ſuccedere.
125 Conſcientiam remordentem habens mortaliter peccat, ſi eam nõ deponit.
126 Papa, Imperator, & alij principes, qui vim ſupremi principis habent, ſemper ſecundùm conſcientiam iudicare debent.
127 Succedens ab inteſtato an aliquid dare teneatur in foro conſcientiæ hæredi inſtituto in teſtamento minus ſolenni.
128 Conſcientiæ alicuius quando aliquid committitur an alium ſubſtituere poſsit.
129 Edictum quod quiſq; iuris: quando locum habeat.
130 Damnum dans ex culpa leuiſsima an in foro conſcientiæ teneatur.
132 Electus ad aliquam dignitatem an ſit tutus in foro animæ, ſi electio ſua tenuit de iure gentium, non ſeruata forma iuris poſitiui.
131 Forma iuris poſitiui vbi prætermiſſa ſit, an in foro animæ prætermittens, teneatur ſibi facere conſcientiam.
133 Rei vendicatione cõuentus ſi iniuſtè condemnatus fuerit, & præceptum

de reſtituendo ſecutum fuerit ſictum, & tamen ſi non reſtituat, non peccat mortaliter.
134 *Teſtis quid ſi dicat vera eſſe ſecundùm conſcientiam ſuam, an eius dictum valeat.*
Iudex quid ſi in ſententia dicat ſecundùm ſuam conſcientiam, an valeat.
135 *Iuranti ſufficit quòd ſecundùm conſcientiam in quolibet iuramento verum dicat.*
136 *Conſcientia alicuius an appellationem patiatur, an verò per viam ſupplicationis ſuperior adiri poſſit.*
137 *Tranſgredi leges an poſſit ille, cuius conſcientiæ committitur.*
138 *Diſponendi poteſtatem habens ſecundum conſcientiam, an propriam ſequi debeat.*
139 *Iudex quando conſcientiam ſequi debeat.*
140 *Sententia lata in Publiciana an in rei vendicatione præiudicium faciat.*
141 *Dominium ſimpliciter in iudicio proponens an tantum directum propoſuiſſe intelligatur.*
142 *Dominij appellatione an in dubio de directo intelligatur.*
143 *Actio Publiciana an domino præiudicet.*

a ¶ Pōt dici §. Vide Bartho. Cep. in rubri. de teſt. in repe. & do. Alex. de Imol. poſt Io. ſ. in d. §. filius. alle. hic per do. Iaſon. May.
b ¶ Paragraphus. Sed dic q illud p mittitur ratione breuioris locutionis: vt etiam dicit Firmianus in ſuo Aureo repertorio in ver. paragraphus. in fin.
c ¶ De illo text. facit idem Iaſ. feſtum in l. j. C. qui admi. Sardus.

§. Sed iſtæ.

¶ Iſte §. ſe ipſum continuat, ita q non eſt opus
alia continuatione: quamuis illum Nico. de
Neap. hic multis modis cōtinuet. & fuit alter-
catio inter Citramonta. & Vltramon. ſecun-
dùm quod referunt Io. Fab. & Nico. de Neap.
hic. Nam Citramontani, & Iac. de Ra. & Ro-
dul. de Auricur. tenuerunt q hic non ſit §. ſed
ſit ver. qui continuetur cum præcedenti, & ita
eum legunt cum præcedenti. ſed in ver. aliæ.
ponatur principium §. moti, quia non eſt verū
q in iſto §. ſed iſtæ. ponatur diuiſio actionum:
imò diuiſio fuerat etiam ſ. tacitè facta: quia il-
lius diuiſionis vidimus primum membrū, ſci-
licet quę ſint actiones ciuiles. Cùm ergo non
fiat noua diuiſio actionū, & cōſequenter cùm
hic non fiat inchoatio nouæ materię: ideo Im-
perator ſuperiorem materiam proſequitur.
Relinquitur ergo q hic non debet eſſe §. niſi gratia euidentioris
intellectus, vel doctrinę. vt eſt glo. no. in l. vnum ex familia. §. ſi de
Falcidia. in glo. j. ff. de leg. ij. Accedat glo. in l. non cogendum. §. Sa-
binus. in glo. j. de procur. & glo. in l. ita tamen. §. ita tamen in gloſ.
j. ff. ad Trebel. & glo. in l. nō diſtinguemus. §. compromiſſo. in glo.
j. ff. de arbi. & glo. in l. eum, qui iudicare. §. magiſtratum, in gloſ. j. ff.
de iuriſdi. om. iud. & gloſ. in l. tres partes. in gl. j. ff. ad leg. Falci. Pro
hac opi. Citramontanorū videtur bene facere quod voluit Bar. in
l. ij. §. filius autem inter medias. col. j. & fi. ff. de libe. & poſthu. vbi
1 dixit poſſe colligi † ex illo tex. quando in l. vel ſtatuto debeat dici
§. vel verſic. aut litera groſſa. Nam quando eſt vnum capitulum,
a nunquam du[illegible] illo capitulo poteſt dici §. [a] bene poſſent eſſe
verſiculi: finito [illegible] in illo capitulo, quando incipit aliud capitulū,
debet dici §. Et [illegible]ur vnum capitulū, quando circa idem diſpo-
nitur: & diſpoſitio[illegible] poſſunt ſimul circa idem concurrere: vt pro-
batur ex illo tex. & [illegible] declarat Bar. Cùm ergo hic ſit vnum capi-
tulum cum præcedentibus, quia ibi eſt eadem diſpoſitio: ergo ap-
paret q hic non debet eſſe §. Et dicit Arch. in c. humanum genus,
2 j. diſt. † q §. dicitur à para Græcè, quod eſt diuiſio, & graphos, quod
eſt ſcriptura. Vnde dicitur §. quaſi diuiſio ſcripturarū. Et ſecūdùm
b eum, bene propriè pronuntiando debet dici paragraphus, [b] nō au-
tem paragraphus. Sed aduertite q rationes alleg. per Vltramon.
concludunt q ſicut in §. ſed iſtæ. ita etiam in ver. aliæ. non debeat
eſſe §. quod eſt contra ipſoſmet Vltramonta. ergo & quaſi com-
muniter omnes faciunt §. hic in iſto §. ſed iſtę. cùm Imperator hic
tacitè ſubintret aliam diuiſionem actionū, vt dicit hic gloſ. in prin.
Et hoc in ſpecie tenendo, ſcilicet q hic debet eſſe §. tenet Nico. de
Neap. Ioan. Fab. & Iac. But. Et iſtud mihi magis placet vnica ratio-
ne: quia licet verum ſit q ſ. in præcedentibus ſint poſitæ actiones
ciuiles, tamen ſunt poſitæ tanquam contineantur ſub prima diui-
ſione actionum: & ſic cùm eſſent vel reales, vel perſonales: nō au-
tem ſunt poſitæ eo quòd eſſent ciuiles. Cùm ergo Imperator hic
aperiat nobis illas actiones etiam eſſe ciuiles, & poſteà ſubiiciat alias
eſſe prætorias, apparet manifeſtè quòd hic ponatur ſecūda diuiſio
actionum: & cōſequenter rationes ſ. adductę pro Citramon. pro-
babunt hic §. eſſe. ¶ Et eſt aduertendum etiam quòd Imperator
in hoc §. vſq; ad §. ſequens, tractat de actionibus prætoriis hoc or-
dine: quia primò ponit de actionibus prætoriis realibus: ſecundò
de prætoriis perſonalibus ibi in §. in perſonam. tertiò de prętoriis
popularibus ibi in §. populares. ¶ Antequam accedā ad materiam
huius §. attingam in primis duo, ſuper quibus poſſet probabiliter,
3 iuxta hunc §. dubitari. Primum eſt, † quæ poſsit eſſe ratio q Iuriſ-
conſultus in volumine Digeſtorum poſt tit. de rei vendi. imme-
diatè poſuit titulum de Publiciana, ante tractatum ſeruitutum: &
tamen Imperator in hoc titulo fecit totum econtra: quia in §. om-
nium. poſuit materiā rei vendicationis, & in §. æquè poſuit imme-
diatè materiam ſeruitutum, & poſteà in hoc §. poſuit materiam
Publicianæ. Poteſtis dicere vtruoq; factum eſſe ratione. Nam Im-
perator in toto hoc titulo procedit per diuiſiones actionum, iuxta
glo. magiſtram. in §. ſunt præterea. in glo. j. eo. quia ergo in prima
diuiſione hic poſita, ſcilicet in §. omnium. optimè cadebat ma-
teria rei vendicationis, & materia ſeruitutum: idcirco ibi ſunt bene
poſitæ: verùm quia in ſecunda diuiſione actionum, quæ hic poni-
tur, optimè cadit Publiciana, idcirco illa etiam hic bene ponitur.
Iuriſconſultus autem non proceſsit per diuiſiones actionū, ſed ſe-
cundùm earum materiam. Quia ergo Publiciana habet materiam
conformem cum rei vendicatione imò omnia diſpoſita in rei ven-
dicatione, habent locum etiā in Publiciana, vt eſt tex. not. in l. eum
qui. §. in Publiciana. ff. de Publicia. idcirco poſt titulum de rei ven-
dicatione. Iuriſcōſultus bene poſuit titulum de Publiciana. Secun-
4 dum dubium eſt, † quare prætor non extendit potiùs rei vendica-
tionem ciuilem ad hunc caſum, ſcilicet vt rei vēdicatio ciuilis, quæ
datur ei, qui eſt dominus, per extenſionem prætoris daretur etiam
ei, qui non eſt dominus, quando bona fide, & iuſto titulo acquiſiuit
rem à non domino: ſicut videmus in ſimili in titulo. ff. de bo. poſſ.
hæ. pet. vbi prætor extendit petitionem hæreditatis, quæ eſt actio
ciuilis competens hæredi, vt etiam competat bonorum poſſeſſori.
Et melius feciſſet prætor ita extendere, quàm facere de nouo vnā
actionem de per ſe nominatam. Io. Fab. hic in vlti. col. mouet iſtud
dubium. & notabiliter hoc modo reſpondet, quòd eſt magna ratio
diuerſitatis inter iſtos caſus. Nam cùm bonorum poſſeſſor, &
hęres habeant magnam conformitatem inter ſe, nil mirum ſi pe-
titio hæreditatis, quæ datur hęredi de iure ciuili, potuit extendi per
prætorem ad bonorū poſſeſſorem. Et ad hoc, quòd hæres, & bo-
norum poſſeſſor, habeant inter ſe magnam conformitatem, nihil
c allegat. Sed ego pro hoc allego ſolennem [c] tex. in l. in conditioni-
5 bus. §. ſi patronus. ff. de condi. & demon. vbi † conditio de hærede,
ſcilicet, ſi hæres nō erit: verificatur in bonorum poſſeſſore: quan-
tumcunq; in conditionibus verba debeant ſtrictè accipi, & in for-
ma ſpecifica impleri. l. qui hæredi. in prin. & l. Meuius. ff. de condi.
& demon. Accedat quod multū ſingu. voluit Bart. in l. j. §. bonorū.
ff. ad Trebel. vbi per illum tex. & per tex. in d. §. ſi patronus. dicit
6 † q ſtatuta loquentia in hęrede, habent locum in bonorum poſſeſ-
ſore. Sed ad propoſitum noſtrū licet hæres, & bonorum poſſeſſor
habeant conformitatem inter ſe, tamen dominus, & non dominus
nullam habent inter ſe conformitatem, imò ſunt adinuicem de di-
recto contrarij: nil mirum ſi rei vendicatio ciuilis, quæ competit
domino, non debuit extendi ad non dominum, qui eſt ſibi contra-
rius. ¶ His expeditis condeſcendo nunc ad materiam huius §. &
quia in hoc §. tractatur materia Publicianæ, in primis ad euiden-
7 tiam habetis videre † quid ſit Publiciana. Et ſecundùm quod repe-
rio eam definitam per Pet. de Bellaper. & poſt eum per Ioan. Fab.
hic, in iij. col. poteſtis eam ſic definire: Publiciana, eſt actio in rem,
competens alicui ratione iuris ſibi bona fide quæſiti in re, vel ad
rem, commercio hominum non exemptam, & non prohibitam
vſucapi propter vitium, traditione, vel quaſi, ſequuta ex cauſa ha-
bili ad tranſlationem dominij, contra habentem facultatem reſti-
tuendi ad

tuendi ad declarationẽ iuris ſui. Dixiprimù quòd eſt actio in rẽ.
Et hoc ſatis patet ex iſto text. vbi Imperator inter reales prætorias
ponit pro prima iſtam Publicianam. Poſteà dixi, Ratione iuris: in-
telligite ſcilicet quaſi dominij: vt hoc text. Dehinc dixi, Bona fide
quæſiti: propter tex. in l. eum, qui. §. prætor ait. ff. de Publi. Iſtud ta-
men verbum puto non eſſe de neceſsitate ponendum in definitio-
ne, quòd debeat eſſe res non prohibita vſucapi: ergo de neceſsitate
infertur quòd debeat eſſe bona fide quæſita. Dehinc poſteà ſub-
iunxi: In re, vel ad rem. Iſta verba exponit Pe. de Bellaper. hoc mo
do: Ille, qui habet ſeruitutem ſibi acquiſitam à non dominu bona
fide, dicitur habere ius in re, hoc eſt, in eo prędio, in quo debetur ſi-
bi ſeruitus: & pro illo iure ſeruitutis ſibi à non dominu conſtitutæ
competit Publiciana: vt l. ſi ego. §. j. & ij. ff. de Public. Ille verò, qui
poteſt vendicare rem ratione directi dominij, vel poteſt Publicia-
na agere ratione quaſi dominij, dicitur habere ius ad rem. Hæc
8 declaratio non placuit Ioan. Fa. qui dixit † quòd imò ille dicitur
habere ius in re, qui habet dominium ipſius rei: ille ve[...] teſt di-
ci habere ius ad rem, qui habet quaſi dominium. Alle[...]ã. & c.
ne captandæ. de conceſ. præben. lib. vj. Ego ad idem addo text. not.
in l. ij. §. in hac actione nõ vtiq;. ff. vi bo. rap. vbi dixit tex. quòd ille
dicitur habere ius in re, qui habet in ea vſumfructum, vel aliquid
aliud, propter quod ſua intereſt illam rem à ſe non auferri. Et ibi
9 habetis ſolennem text. qui ponit † differentiam inter hæc verba in
bonis noſtris, & ex bonis noſtris: & dicit quòd illa dicuntur eſſe in
bonis noſtris, in quibus habemus dominium: illa verò dicuntur ex
bonis noſtris, in quibus nõ habemus dominium, ſed ſunt bona no-
bis cõmodata, vel apud nos depoſita, vel in quibus habemus vſum-
fructum, vel habemus ſimile ius. Et ſimilem tex. habetis in §. ſanè
in hac actione. ẽ. vi bono. rap. Alibi etiam habetis gloſ. no. & magi-
ſtram, quam Bar. ibi dicit menti tenendam in l. rem in bonis. & eſt
10 glo. vnica. ff. de acqui. re. do. quæ dixit † quòd quędam ſunt in bonis
noſtris, quædam ex bonis, quædam extra bona, quædam nec in bo
nis, nec extra bona. Alibi etiam habetis gloſ. not. in l. vnica. in glo.
11 fin. C. quãdo, & qui. quar. pars deb. lib. x. quæ declarat † quãdo quis
dicatur habere bonũ ius in re, & quãdo melius, & quãdo optimũ.
Et illam glo. inducit Bart. ad quæſtionem, de qua ibi per eũ. Poſt-
eà dixi, Et non prohibitam vſucapi: hoc dixi propter l. eum, qui à
furioſo. in prin. ff. de publi. Deinde ſubiunxi, Propter vitium: iſtud
dicit Io. Fab. hîc etiam poſitũ cum miniſterio, propter l. cùm ſpon-
ſus. §. in vectigalibus. iunctis primis verbis gloſ. ibi: & iuxta l. ſiue
autem. §. hæc actio. ff. de Publi. Ego puto verbũ iſtud Propter vi-
tium: non eſſe ponendum in definitione, ſaltẽ de neceſsitate. Nec
obſtat d. l. cùm ſponſus. §. in vectigalibus. dum ibi dicitur ad con-
12 textum † quòd in vectigalibus, & alius prædus, quæ vſucapi nõ poſ-
ſunt, Publiciana competit: quia intelligo §. illum ſecundùm vlti-
mam ſol. quam ibi dat glo. & quam ibi pro notabili ſequitur Bart.
& quam etiam ſequitur gloſ. in d. l. ſiue autem. §. hæc actio. in gloſ.
13 j. quòd illud, quod dicitur ibi in tex. † quòd vectigal nõ poteſt prę-
ſcribi: verum eſt reſpectu directi dominij: ſed bene poteſt præſcri-
a bi reſpectu vtilis: & illo reſpectu datur Publiciana.[a] Et propter-
14 eà dicebat ibi ſing. Bart. ſe aliâs in facto dixiſſe † quòd licet in iudi-
cio non poſſet præſcribi contra Romanã eccleſiam niſi ſpatio cen
tum annorum, auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. tamen cõ-
tra vnum comitem, qui haberet iuriſdictionem ab eccleſia Roma
b na poſſet præſcribi [b] legitimo tempore, per prædicta. Pro qua de-
ciſione alleg. text. optimum in c. ad audientiam. extra de pręſcrip.
in ver. principaliter. & ibi gloſ. ſuper illo ver. expreſsè firmat hoc:
licet multi doc. Canoniſtę ibi teneant cõtrarium, cum quibus ego
tenerem contra Bart. quando iſte pręſcribens non fateretur ius di
rectum eccleſię, imò eccleſiam nollet recognoſcere. In quibus ta-
men terminis non puto loqui Bart. De quo etiam videatis Bald.
& Ang. in l. ſicut. in vlti. colum. C. de pręſcrip. triginta vel quadra-
ginta anno. & Angel. & Imol. in l. vſucapionem. & in l. quamuis. ff.
de vſucapio. Poſteà dixi: Commercio hominũ nõ exemptam hoc
eſt dictum cum miniſterio, ſecundùm Io. Fab. hîc: propter tex. in l.
cùm ſponſus. §. ſi res talis. ff. de Publi. Ego puto quòd iſtud etiã de
neceſsitate non eſſet ponendum in definitione: quia ſi eſt res, quę

non ſit in commercio, certè non poteſt vſuca a
pi. d. l. vſucapionem. ff. de vſucap. Et iam dictũ
eſt quòd ſi ſit res prohibita vſucapi, quòd non
competit Publiciana. Poſteà dixi, Traditione,
vel quaſi. hoc dixi propter tex. in l. ſiue autem. b
in prin. & §. j. ff. de Publi. Poſteà dixi, Ex cauſa
habili ad tranſlationem dominij: propter tex.
in l. j. §. fina. cum ſex legibus ſequentibus. & l.
quæcunq;. in princ. ff. de Publi. Reliqua verba
poſita in definitione, ſunt poſita cum mini-
ſterio, & ad ſimilitudinem rei vendicationis:
quia ita iam dixi. Hoc ſit vobis firmum funda-
15 mentum in hac materia, † quòd ea omnia, quę
habent locum in rei vendicatione, habent etiã
locum in Publiciana: & omnes leges loquen-
tes de rei vendicatione, intelliguntur etiam vt
procedant in Publiciana: vt eſt text. no. in l. eũ, c
qui. §. in Publiciana. ff. de public. Quemadmo-
dum ergo rei vendicatio datur contra eũ, qui
habet facultatem reſtituendi. l. officium. ad fi.
ff. de rei vendi. item quemadmodum rei vendi
catio datur ad declarationem iuris ſui. l. & ex
diuerſo. §. vbi alienum. ff. de rei vendica. eodẽ
modo Publiciana ad ſimilitudinem rei vendi-
cationis competit contra eum, qui habet facul
tatem reſtituendi. Item competit ad declara- d
tionem iuris ſui. Poteſtis ergo definitionem il-
lam ad magis pauca verba reducere, reiectis
his verbis, quę notaui ſuperflua eſſe extra hãc
definitionem, quę competat huic Publicianæ. Et quot requiran-
c tur [c] ad hoc vt competat, ponit hîc glo. mag. & ibi referun dicen-
dum. Secundù principaliter ad euidentiam j. dicendorum pro-
16 mitto vobis maximum fundamentum in hac materia, † quòd in
omnibus caſibus, in quibus poteſt procedere vſucapio, in illis o-
mnibus habet locum Publiciana. Eodem modo econtrà. Iſta enim
ſunt conuertibilia, Procedit vſucapio: ergo competit Publiciana:
Tex. eſt in l. eum, qui. in princ. & ibi Bart. & alij. ff. de publi. Repe-
rio tamen quòd Bald. in l. nihil. C. de vſucap. pro hærede. limitat
17 not. hanc regulam † vt procedat affirmatiuè, non autem negatiuè.
Vnde, ſecundùm eum, regulę Publicianę & vſucapionis negatiuè
non ſunt ęquipollentes: ergo falſę. Et ideo, ſecundùm eum, non eſt
bene dictum, A quo remouetur vſucapio, etiam remouetur Publi
ciana. Sed affirmatiuè bene regula eſt vera, quòd qui vſucapit, ha-
beat Publicianam. Et idem etiam tenet Bald. in l. j. in x. col. C. ſi
plu. vna ſen. Ego teneo in hoc contra Bald. & puto quòd regula
prędicta procedat tam affirmatiuè, quàm negatiuè. Et pro hoc al-
d leg. tex. rotundum in l. ſiue autem. §. hęc actio. ff. de Publi.[d] Item
pręmittite vobis quòd licet rei vendicatio nõ competat ad res in-
corporales, vt l. vendicatio. ff. de rei vendica. & dixi in §. omnium.
18 in glo. in ver. corporalem. † & ibi limitaui: tamen Publiciana da-
tur etiam ad res incorporales. Hinc eſt quòd ſi ſeruitus conſtitua-
tur alicui à non domino, quòd pro tali ſeruitute, quę eſt res incor-
poralis, cõpetit Publiciana. l. ſi ego. §. j. & ij. ff. de publi. Et cogita-
bam quòd poſsit eſſe ratio diuerſitatis. Nam ideo rei vendicatio
non datur ad res incorporales, quia pro rebus incorporalibus pro-
ditę ſunt ſpeciales actiones, & confeſſoria pro ſeruitutibus, iuxta
§. ęquè. ẽ. eodem. Et hęc quando tales ſeruitutes eſſent à dominu
conſtitutę: ſed quando eſſent conſtitutę à non domino, tunc quia
pro eis non competunt illę ac[...], neceſſarium fuit, hanc Publi
cianam ad illas extendere. Co[...]tis tamen de veritate huius ra-
19 tionis: quia alij non ponunt. † Vltimo habetis vobis pręmittere,
quòd licet rei vendicatio detur etiã cõtra poſsidentẽ cum titulo.
l. officium. ad ſi. ff. de rei vend. tamen Publiciana nunquàm datur
contra eum, qui poſsidet cum titulo l. ſiue autem. §. ſi duobus. &
ibi Barto. & alij. ff. de publi. Et intelligit[...] ibi per gloſ. no. in glo.
mag. Et puto quòd ſit ratio diuerſitatis. [...]m quando aliquis poſ-
ſidet cum titulo, habet duo, ſcilicet titulum, & poſſeſsionem: nil

a [a] Adde in ſimili bonum text. in l. ſi finita. §. ſi de vecti galibus. ff. de dãno infec. Sardus.

b [b] Poſſet præſcribi. Adde idẽ tenentẽ do. Bartho. Soci. in cõſi. cclx. incip. in cauſa. in ver. omitto. Poſtremo in ij. parte. & Feli. in d. c. ad audientiam. in vlti. col. & do. Barth. Soc. in cõſi. cxvj. incip. non poteſt. cir. me. vij. col. & Frã. Are. in l. Paullus. in prin. de acquir. hæred.

c [c] Requirantur. Quot autẽ requirantur ad obtinẽdũ in hac actione Publiciana, vide do. Barth. Soci. in conſil. lxij. incip. in præſenti. verſi. tertiò concludo. circa medium in j. parte.

d [d] Adde bonũ tex. in l. traditionem. ff. eo. tit. de Publ. Sardus.

mirum, ſi excludit agentem Publiciana, qui ſolum titulum habeat: vel ſi habeat titulum, & poſſeſsionem, eſt ſibi par. Et iſtã rationem colligo ex verbis Barto. in l. hæreditatis. C. de peti. hære. & in l. pro hærede. in princip. ff. de peti. hære. Illud tamen, quod dixi vobis, quòd Publiciana non datur contra titulo poſsidentem:[a] intelligo verum, quando titulus nõ eſſet procuratus in odium iſtius agẽtis Publiciana: ſecundùm Barto. & alios in d. §. ſi duobus. Et eſt ea ratio, ſecundùm Barto. ibi, quia procurando dicitur malam fidem habere: & ſic ille, qui habebit titulum, & bonam fidem, debebit
20 obtinere, & præferri. † & propterea dicit ibi Barto.[b] errare illos aduocatos, qui videntes aduerſarium habere Publicianam, procurant habere titulum, vt ſic illum aduerſariũ excludant, quia hoc nihil prodeſt, cùm ſit titulus procuratus. Et idem, ſcilicet quòd titulus procuratus nihil prodeſt, tenet Bald. in l. quoties. C. de rei vendi. & Bald. in l. cogi. C. de peti. hære. & Bal. in l. j. C. ſi plur. vna ſen. & Ioan. And. in addi. ad Specul. in titu. de cauſ. poſſ. & proprie. §. nunc videndum. in fin. & ibi videte. Item iſtud, quod dixi, Publicianam non dari contra poſsidentem titulo: intellige valde notabiliter, niſi iſte, qui poſsideret cum titulo, habuiſſet iſtum titulum à fure, vel ab alio, qui tenuiſſet rem cum vitio: quo caſu licet ipſe acquiſierit titulum illum, etiam cum bona fide, nihilò minus tenebitur, & poterit conueniri Publiciana. Iſtud eſt quod multùm ſignanter voluit & firmauit Bald. in l. inciuilem.[c] C.
21 de fur. motus potiſsimùm, † quia titulus à fure quæſitus, habetur pro non titulo. Item quia contra petitionem reſtitutionis, quam petit iſte, qui dicit ſe ſpoliatum ex furto, nihil poteſt opponi. Videte ibi latiùs per eũ. Et iſtud idem ego teneo: & addo Barto. idem expreſsè tenentem in l. manifeſtiſsimi §. ſed cùm in ſecunda. in ver. quæro quid ſi ad aliquem. C. de fur. eò quia, ſecundùm ipſum Barto. mala fides venditoris aliqualiter afficit ementem ab eo. Et idem etiam tenet Imo. in c. ſepe. extra de reſti. ſpo. & Pau. de Caſt. in l. & ideo. §. j. ff. de cõdic. fur. ¶ Iuxta hoc aliâs multùm dubitaui: quia ſ. vidimus, quòd Publiciana non datur
22 contra poſsidentem titulo. † nunquid detur Publiciana contra poſsidentem titulo pro hærede. & non memini me vnquam legiſſe hoc eſſe ab aliquo tactum, vt ſeruem modum loquendi gloſ. in l. j. ff. de lega. ij. & eliâs memini me interrogaſſe de hoc quendam ſolennẽ virum, qui poſt aliquod dies mihi reſpondit quòd non: & aſsigneuit hanc rationem: Ille, qui poſsidet pro hærede, habet duo, ſcilicet poſſeſsionem, & titulũ. ergo debet excludere agentem Publiciana, per d. §. ſi duobus. in d. l. ſiue autem. & per [illegible] ſupra dicta ſunt. Et pro tunc viſa eſt m[illegible] hæc ratio concludens. Sed cùm in præſentiarum iſtud opportunius cogitaſſem, viſum eſt mihi quòd dicta ratio ſit omni-
23 nò falſa. Nam præſuppone † quòd poſsidere pro hærede, ſit habere titulum: & iſtud eſt erro[illegible]n terminis.[d] & contrarium tenet Bar. p[illegible] glo. no. ibi in l. pro hærede. in prin. in gloſ. j ff. de pe. hær. & Bar. in l. j. ff. de vſucap. pro hærede. poſt glo. in rub. illius tituli. Iſtud etiam oſtendo non eſſe ve-
24 rum per optimum ſimile. Nam † petitio hæreditatis nõ datur contra titulo poſsidentem. l. hæreditatis. & ibi Bar. C. de peti. hære. & tamen datur contra poſsidentẽ pro hærede, vel pro poſſeſſore. d. l. pro hærede. in prin. & l. regulariter. in eo. titu. Vnum tamen circa prędicta diligenter notate, quod ego reputo ſingulare, & perpe-
25 tua nota dignum: † quòd ſi tu poſsideas rem ſine titulo: & ſic poteram agere contra te Publiciana: quòd ſi tu vendidiſti rem alteri, & tradidiſti: & conſequenter ego non poſſum amplius agere Publiciana contra emptorem: quia ipſe habeat poſſeſsionẽ, & titulum, quòd nihilò minus poſſum agere contra te venditorem actione in factũ ex illo edicto de alie. iudi. mu. cau. fa. Iſtud eſt, quod multùm ſingu. voluit Barto. in l. iij. §. opus. ff. de alie. iudi. mu. cau. fac. per illũ tex. quem ipſe reputat ad hoc eſſe multùm tenendum menti. ¶ His ſic ad euidẽtiam pręmiſſis, licet §. iſte multis modis diuidatur, & ſubdiuidatur per Ange. de Are. hic: ego tamen diuido illum vſque ad §. ruſ[illegible] quatuor partes principales. In prima per modũ continuat[illegible]tię, ponit ſecũdam diuiſionem actionum, quòd aliæ ſunt ciuiles, aliæ prętorię. Et pretorias ſubdiuidit in rem, & in perſonam. In ſecunda parte principali ponit duo exempla generalia realium prętoriarum. In tertia primum exemplum generale declarat per exemplum ſpeciale. In quarta, & vlti. ponit quo nomine appellatur actio pro eo competens: & nominis cauſam aſsignat. Secunda ibi: ecce plerunq;. Tertia ibi: nanque ſi cui ex iuſta cauſa. Quarta ibi: quæ actio Publiciana appellatur. Et ſecundùm Ange. de Are. hic, iſte §. vſq; ad §. rurſus. hoc dicit in ſumma: Actio Publiciana, eſt actio prætoria in rẽ, & datur ex ęquitate pręetoria illi, qui rem nactus eſt aliquo iuſto titulo, & à non domino: & datur quaſi ipſe rem vſuceperit. hoc dicit. Vel melius totum textum cõprehendendo ita ſummatè ex mente Dy. & Bal. hîc: Actionũ ſecunda diuiſio eſt: quędam ſunt ciuiles, quędam pręetorię. De ciuilibus ſ. dictum eſt. Pręetorię, quędam verò in rem, quędam in perſonam dicuntur. In rem ſunt, ſi agatur pro re vſucapta, quaſi vſucapta nõ ſit: & iſta appellatur reſciſſoria. Si verò agatur pro re nondum vſucapta, quaſi vſucapta ſit, agitur Publiciana, quę competit facta traditione ex titulo habilitante vſucapionem completam, ſi à rei poſſeſsione quis cadat. Et ideo Publiciana appellatur, quia à pręetore publico extitit introducta. hoc dicit vſq; ad §. rurſus. ¶ Io text. prope fi. ibi: vſucepiſſe. dicit Dy. quòd ſecundùm rectum intellectũ debet exponi hoc modo, vſucepiſſe, id eſt, ex ea cauſa cepiſſe, ex qua vſucapio ſequitur. Et hoc tenet Nico. de Neap. hîc. Mihi plus placet quod dicit j. glo. mag. poſt principium, vt hîc ſubaudia-
26 tur dictio Quaſi, per iſtummet tex. in ver. ecce. † vbi ponitur illa dictio Quaſi, quę eſt improprietatiua.[e] l. id tempus. in fi. de vſucap. ¶ Nota primò ex hoc tex. ſecundam diuiſionem actionum: quia quędam ſunt ciuiles. quędam pręetorię. Et illę dicuntur actiones ciuiles, quę deſcendunt ex legibus ciuilibus: illę verò dicuntur pręetorię quę à pręetore ſunt repertę. ¶ Et iuxta primum iſtud notabile,
27 occurrit notabile dubium, † quid de actionibus deſcendentibus ex ſtatutis ducum, marchionum, & epiſcoporum, an ſint ciuiles, vel pręetorię. Bart. tenet quòd ſint pręetorię, in l. ſi ad ſi. ff. de pœnis. & in l. v. in prin. ff. de ver. obli. Accedat quod voluit ipſe Bart. in l. ij. ad fi. ff. de bo. poſ. titu. generali, & quod voluit ipſe Bart. in l. ij. §. fi. ff. de vſucap. pro emp. & Bal. in l. id, quod pauperibus. in iij. col. C. de epi. & cle. & Bal. in l. ſiue pars. C. de dilat. & in l. ſi prędium. in j. col. C. de ędi. act. & Bal. in rub. C. qui admit. in j. q. Et huius inueſtigatio-
28 nis dicebat Ange. de Are. hîc, † eſſe maximam vtilitatem: quia ſi ſunt pręetorię, finiuntur anno: ſi verò ſunt ciuiles, erunt perpetuę: vt j. de perpe. & tempo. act. in prin. & l. in honorarijs. in princ. ff. de
29 act. & obli. Et propterea infert, † quòd ſi ſtatuto iſtorum, puta, ſecundùm eum, marchionis Ferrarię, deferatur ſucceſsio alicui, cui de iure communi non deferretur: puta, ſi ex forma ſtatuti inducatur quòd agnati excludant matrem, vel ſororem: quia, ſecundùm eum, licet regulariter aditio hęreditatis duret triginta annis. l. licet. C. de iu. deli. tamen quia in caſu noſtro prima ſucceſsio defertur agnatis ex ſtatuto marchionis, quod cenſetur iuris pręetorij, & remedia pręetoris durant anno: certè agnati excludentur à tali ſucceſsione

per

a ¶ Poſsidentem. Vide do. Alexan. de Imol. in conſil. xc. in vlti. col. in ij. parte. & in cõſil. cxvij. in v. col. ea parte. & in cõſil. xlv. in j. & ij. col. in iij. parte. vbi ponit an agens Publiciana debeat habere titulum, & poſſeſſionem vacuam.

b ¶ Adde eũdẽ Iaſ. in §. actionũ. col. xxx. J. eo. Sardus.

c ¶ Adde iſtud procedere duntaxat in fure: in alijs malæfidei poſſeſſoribus. Sec' per ea, quę idem Iaſ. in hoc §. col. xij. tradit Sardus.

d ¶ Aduertas, quia prout dicit gloſ. in l. pro hærede. ff. de peti. hęredi. iſtud poſsidere pro hærede trib' modis capiſ. primò: quando verè eſt hæres: & tunc eſt titulus. Secundo, quando iuxto errore ductus credebat ſe hæredem & pro titulo habetur. l. Celſus. ff. de vſucap. Et iſta ſufficiũt ad titulũ pro hærede, quãdoq; nõ iuſtè credebat: & tunc ſecus quia non habetur pro titulo. Et ita declarat Bar. in d. l. j. ff. pro hær. Et ſic intelligendo altero de duobus modis procedẽtib' docetur ille non errasset in terminis. Et ad arg. Iaſo. ex ſ. dictis colligitur ſolutio. Carcaſſona Sardus.

e ¶ Improprietatiua. Adde Franc. Are. in l. qui liberis. de vulg. & pupil. & do. Iaſon. May. in l. j. de acqui. poſ. & Fran. Are. in l. ſi id quod. §. quod autem. eo. tit. & in l. ſi quis põ. de acqui. hære. & in l. cũ antiqs. C. de inoffi. teſta. & in l. creditor. in ſi. ſi cer. pe. & Pelin. in c. gratum. de offic. deleg. circa fin. vlti. col. & dom. Alex. de Imo. in conſil. xxxiiij. in vij. col. in tertia parte. & Oldra. in conſil. cxv. & adde eundem J. eo. §. iii. 68.

per annum. Quod dicit ipſe ſingulariter eſſe notandum pro maxi
ma limitatione d.l.licet. Ego puto iſtum patrem non mediocriter
a errare:[a] ✻ quia etiam præſuppoſito quòd talia ſtatuta ſint iuris
prętorij, conſequenter etiam pręſuppoſito q actiones deſcenden
tes ex talibus ſtatutis ſint prętorię: tamen non eſt verum q anno
30 finiantur: quia † actiones prętorię ita demum finiuntur anno, ſi
ſint pœnales: ſecus autem ſi ſint rei perſecutorię: vt eſt tex. qui tra
dit nobis hanc doctrinam in d.l.in honorarijs.in princi.& ī.ad fin.
ff.de perpe.& tempo.act.in princ. Et hoc propriè dicit Bart.in d.l.
31 fi.ad fi.ff.de pœn. Item iſtud, † quod dicitur, quòd ſtatuta ducum,
comitum, vel marchionum, & epiſcoporum, ſunt prętoria: eſt ve-
rum, quando iſti tales non habeant adminiſtrationē iure proprio,
ſed alterius, quem recognoſcant in ſuperiorem: quia tunc ſtatuta
eorum bene dicũtur iuris prętorij: quia iſto caſu iſti ſunt loco prę-
ſidis: prout habetis glo.no.in c.j.in ver.obſeruetur.ſi de inueſti.in-
ter domi.& vaſal.lis oria.in vſi. feudo. Secus autem eſt, ſi habeant
adminiſtrationem iure proprio, & ſuperiorem non recognoſcant:
quia tunc non ſunt loco prę ſidis: imò habẽtur loco principis, pro-
ut dixit Bar. in l.j.§. de qua re.ff.de poſtu. & in l.relegati.ff. de pœ-
nis. & l.continuus. §.cùm quis.ff.de verb.obli. quia tunc ſtatuta ſua
32 cenſerentur ius ciuile: † & conſequenter actiones ex eis deſcenden
tes eſſent ciuiles. Ita diſtinguendo tenent Ang.& Ioan.de Imo. Ra
pha.Cuma. pater & pręceptor meus do.Alexan. de Imol.in d.l.v.
in prin.ff.de verb.obli. & hoc etiam eſt ex mente Io. And.in addi.
ad Specu.in titu. de inſtrumen. edi.§.porrò. in addi. incipien. nec
ſubſcriptio. Et hoc eſt, quod voluit Bald.propriè, qui allegatur cõ-
trarius in l.recepititia.in j.col.C.de conſti.pec. Item iſtud, quod di-
ctum eſt, quòd actiones prętorię pœnales durant tantùm anno:
33 habet locum, & procedit in actionibus: † actiones autẽ ſemper ſunt
perpetuę, ex quacunq; lege, vel edicto deſcendant. Iſtud eſt, quod
not. voluit Bald.in d.l.recepititia.in j.colum. ¶ Itẽ aduertite, quia
fortè non eſſet ponere os in cœlum, tenere hanc nouam opinio.
quòd illud, quod dictum eſt ſ. quòd actiones pœnales, quę deſcen-
dunt ex ſtatutis ducum, comitum, & ſimilium, procedat, quando
officium eorum eſſet annale. Secus autem ſi eorum officium eſſet
perpetuum: vt eſt regulariter officium ducis, comitis, marchionis,
& ſimilium: vel etiam eſſet ad beneplacitũ, quo caſu cenſetur per-
petuum, iuxta l.iuriſperitos.in princi.ff.de excu.tuto.& Barto.in l.
de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.in iij.q.ff.de ope.no.nun. quia tũc
iſtis caſibus poſſet iſtud nouum tentari: ſcilicet, q actiones deſcen-
dentes ex eorum ſtatutis, licet ſint prætoriæ, tamen non finiantur
anno. Iſtud videtur mihi expreſſè probari per text.ī. de perpe. &
tempo.act.in prin. ſi quis textum illum bene conſyderet. Nam di-
cit ibi text. q ideo actiones prætoriæ erant annales, quia ipſius prę
toris intra annum erat imperium: ergo ſentit, quòd ſi imperium
fuiſſet extẽſum in longius tempus, prout in terminis noſtris, quòd
actiones anno non expiraſſent. Et ſi iſtud dictum eſt verum, eſt ſin
gulare, & peregrinum, & maxima limitatio ad dicta ſ. proximè re
lata. Cogitabitis tamen: quia iſtud non audeo vobis firmare: & ab
34 alio comprobari non inuenio. ¶ † Ex iſto tex. ſecundò no. ibi: tra-
dita fuerit, q ad hoc vt alicui competat Publiciana, neceſſe eſt q
res fuerit ſibi tradita: & ſic neceſſaria eſt rei traditio. Intelligatis vos
ſanè vel quaſi traditio: per textum in l. ſiue autem.in princ.& §.j.
35 ff.de Publi. Et intantum eſt neceſſaria traditio rei, † quòd licet aliàs
ſit ſpeciale in eccleſia, vt in rebus ei venditis, vel donatis, tranſeat
dominium abſq; traditione, vt eſt tex.not.in l.fi.C.de ſacroſan.ec-
cle. quod Barto. ibi reputat eſſe valde mirabile: tamen eſt maxi-
36 mum dubium apud maiores noſtros, † vtrum eccleſiæ competat
b Publiciana, non facta traditione:[b] & conſequenter nunquid d.l.
fina.C.de ſacroſanct.eccle. habeat locum in Publiciana. Et in pri-
mis Io. And.in c.ij.extra de conſuetu. quem ſequitur ibi do.Cardi.
Floren.tenet quòd non: & dicit quòd licet in eccleſiam ex ſolo ti-
tulo, puta donationis, transferatur dominium, tamen ex ſolo titu-
lo non transfertur Publiciana, niſi ſecuta traditione: motus, quia
hoc non eſt iure cautum: & ſumus in exorbitãtibus, in quibus non
eſt ſienda extenſio. Et idem tenet ibi domi. Abb. Panor. idẽ tenet
Spec.in titu.de loca. §. nunc aliqua. verſi.lviij. & idem tenet Card.
Floren.in c.abbate ſanè. de re iudi.in vj. Idem a
etiam tenet apud Legiſtas Bal.in l.quoties.in j.
col.C. de rei vendica. & in l.j. in iij.col. in ver.
caue tibi.C.ſi plu.vna ſen. Contrarium tamen,
ſcilicet quòd in eccleſiam transferatur Publi-
ciana, etiam ſine traditione, tenet Innoc. in c.
in præſentia. extra de probat. & domi. Anto. b
de But.in d.c.ij.extra de conſue. ſecundùm qd
eos ibi refert do. Abb. Panor. & idem tenet
Bald. ſibi cõtrarius in d.l.ſiue autem.§. ſi duo-
bus.ff.de Publi. Et hanc partem tenuit ibi glo. e
c mag.poſt princ.[c] ✻ Ego in hoc puncto ſemper
putaui hanc eſſe meram veritatem, quòd aut
ille, qui donauit rẽ eccleſiæ, habebat Publicia-
nam, quia poſsidebat rem cum titulo, & bona
fide: & tunc puto quòd eccleſię competat Pu-
bliciana, etiam nulla facta traditione: eo quia
illam habet ex perſona authoris ſui: & quoties
ius aliquod acquiritur ex perſona alterius, nõ
requiritur traditio. Aut verò ille, qui donauit
eccleſiæ, non habebat Publicianam: fortè, quia
poſsidebat bona fide, ſed ſine titulo: & tunc
quia eccleſia non poteſt habere Publicianam
ex perſona authoris ſui, ſed neceſſe eſt quòd
incipiat in ipſa eccleſia: & tunc bene requiri- d
tur de neceſsitate traditio. Iſta ſunt de mente
Barto.in l.j.§.j.ff.de Pub. vbi vult Bart. quòd
in caſibus ibi poſitis, in quibus dominium ſine
traditione transfertur: ſi Publiciana erat pe-
nes perſonam authoris, tunc competat Publi-
ciana ſine traditione: aliàs neceſſaria ſit traditio. Et hãc diſtinctio-
nem in terminis noſtris tenet Io.de Imo.in d.c.ij. extra de conſue.
& ante eum Bald. in l.fin. in iiij. colum.C. de ſacroſanct. eccleſ.
¶ Vltimò nota quòd ſi quis acquiſiuerit rem bona fide, & iuſto
titulo à non domino, & poſtmodum amittat poſſeſsionem illius
rei, quòd pro illa vendicanda competit ſibi Publiciana contra eũ,
37 qui poſsidet, vel aliàs haberet facultatem rei reſtituendę. † Et ad-
uertite quòd ſi conuentus Publiciana negaret emptorem emiſſe à
non domino, vel etiam diceret ſe eſſe dominum, vel habere ius in
re: quòd ſi poſteà conuincatur de mendacio, incidit in pœnam §.
illud quoq;.in auth.de trien.& ſemiſ. & auth. item ſi poſſeſſor.C.
d qui potio.in pign.habean. & in pœnam l. fin.[d] ff.de rei vendi. Ita
voluit gl.no.in d.§.illud quoq;.in ver.conuentus. ¶ Gloſ.j.in ver.
ſed iſtæ. diuiditur in quatuor partes principales. In prima declarat
tex. & aperit quid intendat Imperator in hoc §. tractare. In ſecun
da parte format vnam quæſtionem. In tertia format aliã. In quar-
ta ponit dictum generale. Secunda ibi: ſed quæritur de duabus.
Tertia ibi: ſecundò quæritur de actione commodati. Quarta ibi:
38 omnes enim actiones. ¶ † In ea gloſ. ibi: ſemper enim videamus
actionem, &c. habetis ex iſta glo. duo. Primum, quòd ad cogno-
ſcendum an actio ſit ciuilis, vel prætoria, ſemper eſt inſpicienda
perſona actoris, & non rei. Et dum glo. alleg. ad hoc l.purè.§. fina.
ff.de except. do. illa lex nihil facit. Melius facit l.j.in §.j.ff. ſi pars
hære. peta. ſecundùm Nicolaum de Neapo. hîc ſecundùm quem
39 habes ex gloſ. † quòd actio, quæ datur contra eum, qui dolo de-
ſiit poſsidere, & ſic vtilis rei vendicatio, eſt ciuilis, & non præto-
ria. Baldus hîc dicit quòd determinatio gloſ. tenentis quòd actio,
quæ datur contra eum, qui dolo deſiit poſsidere, ſit ciuilis: eſt bo-
na, per text.in l.ſi plurium.la ij.in princip.ff.de noxa. Addo quòd
illum textum ad hoc eum allegat gloſ. quæ idem in effectu tenet
in l.ij.in verbo, hæres.ff. de bonorum poſſeſsio. hæredi.pet. Dicit
tamen Bald. quòd ratio, per quam mouetur gloſ. noſtra, non eſt
bona, ſcilicet quòd dicatur ciuilis, inſpecta perſona actoris: imò,
ſecundùm eum, nos cognoſcimus actionem eſſe ciuilem, vel præ-
toriam, ex origine: non autem ex perſona actoris, vel rei: pro-
ut dixit præallega. gloſ. in dicta l. ſecunda.§. in verbo, hæres. Pe-
trus de Bellaperti. hîc, ſecundùm quod referunt Ioan. Fab. &

a ✻ Adde q forſan Ang. ſaluari poſſet in hęreditate, prout loquit. per ea quæ tradit notab. Bar. in l.ij.ad fin ff de bon. poſſ. tit gen. Sardus.

b ¶ Traditiõe. Adde quod dictũ eſt per eundem ſ.eo. §.nume. 5.

e ✻ Aduerte q illa glo. non facit, iudicio meo, ad propoſitum q. noſtrę: loquitur enim quã vendens erat dominus: quo caſu ſi duo ab ipſo emãt potior eſt ille, qui nactus eſt poſſeſſionem, & pretiũ ſoluit l.quoties. C.de rei vend. Et hoc fallit in eccleſia, in qua ipſo iure dñium trãſfertur. l. fin. C. de ſacroſanc. eccle. Sardus.

d ¶ In pœnã l.fina. Adde hîc q fuit dictũ ſ.§.omniũ. nume 86. per eundẽ do. Iaſo. May.

a ¶ Ad idem eſt bo-
nus tex. in l. fin-
autem. §. ſed &
is.ff.de rei vendi.
Et iſta eſt com-
munis opi.in Ru-
bri. ff. ſi cer. pet.
Sardus.

b ¶ Cōpetunt. An
& quando com-
petant, vide do.
Mari.Soci. in cō-
ſil.xxxiiij. incip.
proſequēdo. ver-
ſic. item reſtitu-
torium. in fin. in
prima parte.

Angelus. de Areti. tenebat contra determi-
nationem huius glo.ſcilicet quòd imò rei ven-
dicatio,quæ datur contra eum,qui dolo deſiit
poſsidere:eſt prætoria:motus per l.electio.§.j.
allegatam in gloſſ.& per tex.in l.iij.§.fin.ff.de
alie.iudi.mutan.cau.fac. Item quia ius præto-
rium dat nouam formam huic rei vendicatio-
ni.Nam facit eam competere contra eum, qui
non poſsidet contra formam ordinatam à iu-
re ciuili: & ideo ius prætorium debet dici iuri
vt l.ius autem ciuile.§.j.ff.de iuſti.& iure.Sub-
dit tamen ipſe Pet.quòd licet iſta actio ſit præto-
ria,& deſcēdat ex delicto,ex eo quod quis do-
lo deſiit poſsidere, quòd nihilò minus eſt perpe-
tua,per l. penul.§.hæ actiones. ff.de noxa. eò
quia eſt ſubrogata in locū ciuilis, & perpetuæ:& ſubrogatum ſapit
naturam eius , in cuius locum ſubrogatur,vulgata l. ſi eum.§. qui
iniuriarum.ff.ſi quis cau.& in l.item veniūt.§.cùm prędixerimus,
ff.de peti.hæredi.Et ſecundùm eum ibi,actio prætoria nō cauſatur
ex delicto,ſed ex dominio.& in hanc opi.etiam inclinat Rodul. de
Auri.hìc,ſecundùm quod refert eum Nic.de Neapo. hic. Et idem
etiam viſa eſt ſentire gloſſ.in l.in honorariis. in prin. in verbo, ex
patrimonio.ff.de act.& obli.Dy.& Iaco.But. vltimo loco dicunt
quòd iſta actio , & ſic iſta ciuilis rei vendicatio, quæ datur contra
eum,qui dolo deſiit poſsidere,inuentione eſt ciuilis.Et ita procedit
hæc glo.& gloſſ.in d.l.ij.Per extentionem autem poteſt dici pręto-
ria: & ita procedat opi. Pet. Et iſta eſt magis communis opi.cum
qua tranſit hìc Nico.de Neapo. & cum ea tranſire videtur Ioan.
Fab.& Ang.de Are.¶ In fi.gloſſ.glo. bene dicit. ¶ Gloſſ. in verb.
& ſi quæ ſunt ſimiles. Hanc gloſſ.multi libri habent coniunctam
cum glo. præcedente in verbo,mentione. ¶ In fin.glo.Iſta gloſſ.ſe-
cundùm Dy.hìc(vt verbis eius vtar) prædicat maximū errorem;
40 quia videtur innuere † quòd actiones deſcendentes ex contractu
vel quaſi.ex delicto vel quaſi,& ſic ex variis figuris cauſarum , ſint
omnes ciuiles:& ſic videtur ſentire quòd non ſint aliquę prętorię,
quæ naſcantur ex contractu vel quaſi,ex delictu vel quaſi.Iſtud ta-
men ſecundùm Dyn.eſt notoriè falſum.Nam actio de conſtituta,
eſt prætoria.§.de conſtituta.j.eo.l.j.in prin.ff.de cōſti. pecu. & ta-
men oritur ex contractu.Item actio negotiorum geſtorum oritur
ex quaſi contractu.ſ.de oblig.quæ ex quaſi contractu. in princip.
& tamen eſt prætoria.l.iij.in prin.ff.de nego. geſt. Item actio furti
manifeſti oritur ex delicto , & tamen eſt prætoria.j.de perpe.&
tempo.act.§.j.ſimile in actione vi bonorum raptorū : Item actio
in factum ex edicto,nautę,caupones,ſtabularij,oritur ex quaſi de-
licto,& tamen eſt prætoria.Et ſecundùm Ioan.Fab. hìc, ſi iſta fuit
mens huius gloſ.gloſſ.j.incidit in errorem intolerabilem: vnde ſe-
cundùm Dy.Ioan.Fab.& Nico.de Neapo.tex. noſter, dum dicit,
& ſi quæ ſunt ſimiles:debet intelligi ſecundùm mentem gloſſ. ſe-
quentis.hoc eſt,ſi quæ ſunt ſimiles:id eſt, à ſimili iure ciuili indu-
ctæ.Sed in veritate,prout etiam dicebat Bald.hìc,& eum ſequitur
Ange.de Areti.hic,iſta glo.nō debuit hoc modo calumniari : quia
41 non ſequitur ex verbis glo.quòd † actiones prætoriæ nō poſſunt ori-
ri ex cōtractu vel quaſi,ex delicto vel quaſi.licet glo. dixerit actio-
nes ciuiles deſcendere ex contractu vel quaſi , ex delicto vel quaſi:
non tamen negat quin actiones prætoriæ poſſint oriri ex contra-
ctu vel quaſi,ex delicto vel quaſi.¶ Gloſ.in verbo,in rem.in fi.Cō-
tra hanc gloſ.volentem quòd nō reperiatur aliqua prætoria actio,
quæ ſit miſta:opponitur hoc modo : Nam petitio hæreditatis,quę
datur bonorum poſſeſſori,eſt prætoria.l.j.ff.de bono.poſſeſ. hære.
pet.& tamen petitio hęreditatis eſt miſta:vt l.hęreditatis.C.de pe-
ti.hæredi.ergo gloſ.noſtra non eſt vera. Et propter hanc oppoſi-
tionem eam damnat Nico.de Neapo.hic poſt Iaco. But. Sed pote-
ſtis hanc gloſ.ſaluare duobus modis:primò,ſecundùm Dyn.hìc quòd
licet petitio hæreditatis quæ competit hæredi , & ſic de iure ciuili,
ſit ciuilis.d.l.item veniunt.§. præter hæc autem. vnde iſta petitio
hæreditatis,quæ etiam datur bonorum poſſeſſori,non eſt propriè
prætoria,niſi per extenſionem:& ſic non obſtabit gloſſ.noſtræ. Et

iſtud etiam tenet Rodul. de Auricuria hìc relatus per Nico. de
42 Neapo. Vel poteſtis,& melius,dicere ſecundùm Ioan. Fab.hìc,† quòd
imò petitio hæreditatis non eſt actio miſta, imò eſt actio realis: vt
a eſt text.apertus in l.ſed & ſi lege.§.petitio.ff.de peti.hæred.[a] ¶ De
quo tamen dicite vt ibi per Bartu. qui hoc confirmat , & tenet : &
per Ange.de Are.hìc, qui reſpondet ad quædam argumenta Bal.
tenentis contrarium in d.§.petitio.dicite vt hìc per eum. ¶ Gloſ.
43 in verbo,caſu.in fi.Tenetis ex hac gl.† quòd pro rebus furto ſub-
tractis,vel per vim ablatis,competit nedum Publiciana, ſed etiam
actio furti, & vi bonorum raptorum. Et ſi diceres, prout dicebat
hìc Dy. ſi competit actio furti , vel vi bonorum raptorum : ergo
iſta Publiciana eſt ſuperflua Poteſt dicere,ſecundùm Dyn. quòd illæ
actiones furti , & vi bonorum raptorum, ſunt generales,& gene-
b raliter vnicuiq; competunt: [b] iſta verò Publiciana eſt ſpecialis , &
ſpecialiter competit illi,qui rem emerat à non domino, bona fide:
quæ ſibi fuit furto ſublata , vel per vim ablata. Vnde ſuccedit re-
44 gula † quòd ſpeciei per genus non derogatur:vulgata l. vxorem.§.
feliciſſimo.ff.de lega.iij. Vel melius dicite,ſecundùm eundem Dy.
45 † quòd illæ actiones furti, & vi bonorum raptorum , dantur con-
tra eum , qui rem habebat per furtum , vel per vim. Vnde ſi apud
aliquem eſſet res ſine vitio , & ſic ſine violentia , & ſic ſine furto,
actiones illæ non poſſent competere:vnde neceſſaria eſſet iſta Pu-
bliciana.Et quamuis per iſta remaneat expedita iſta glo.non omit-
to tamen quod Ange.de Are. hìc multùm commendat hanc glo,
& dicit eam menti tenendam,quæ ſecundùm eum, continuè alle-
gatur ad hoc quòd furtum non enumeratur inter caſus fortuitos.
Ad idem allegat ipſe glo.in l.cum duobus. §.damna.in ver. ſubre-
ptum ſit.ff.pro ſoc.& dicit notari in §.prætereà.ſ.qui.mo.re con-
trahi.obli.tamen, iudicio meo , glo.iſta neceſſariò non probat id,
ad quod eam allegat Ange.etiam ſi illam iungamus cum tex. quia
licet textus loquatur de caſu, non tamē loquitur de caſu fortuito:
46 &,vt j.ſubiiciam † iſta dictio Caſus , prolata cū adiuncto Fortui-
tus,bene denotat caſum fortuitum:ſecus ſi ſimpliciter proferatur.
Licet tamen glo.alleg.per Ang.expreſsè nō dicant furtū nō enu-
merari inter caſus fortuitos tamē:ego allego glo. id expreſsè dicē-
tem in l.iij.§.in hoc edicto.in ver.ſi ſine culpa.ff.nau.cau. ſtabu.&
glo.expreſſam in l.nautam.§.fi.in ver. à furto. in eo.titu.nau.cau.
ſtab.In hoc tamen puncto , an furtum dicatur caſus fortuitus : di-
ſtinguebat ipſe Ang.de Are. poſt Sal.in d.l. cum duobus. §. dāna.
quòd aut culpa poteſt imputari,quia præceſsit talis actus , qui po-
teſt culpæ adſcribi: & tunc furtū non eſt caſus fortuitus. Aut cul-
pa non præceſsit,& ſic nulla culpa poteſt imputari: & tunc furtū
bene eſt caſus fortuitus,ſecundùm eundem Ange.de Are.hìc poſt
47 Salice.vbi ſ. † Et tunc culpa dicitur non poſſe imputari , quando
aliquid probatur,propter quod præſumptio culpę tollitur. Quod
declarat ipſe in ſpecie per exempla : puta, ſi fuiſſet vxor, vel fami-
liaris, qui furto ſubtraxiſſet , in quibus debet haberi confidentia.
Item ſi oſtia bene firmaſſet,& de nocte fuiſſent fracta,vel perfora-
ta.Et hoc dicit multoties contingere in facto in ſtationibus,& apo
thecis,quas artifices bonis clauibus claudunt , & in quibus nullus
dormit. & hoc in facto dicit ſe vidiſſe Bononiæ. Addo quòd hanc
diſtinctionem ſentit glo.in l.iij.in glo.j.C.depoſi.& ibi videte Bal.
& Bart.in l.pignus.in iij.col. Aliqui habent in l.quæ fortuitis.C. de
pig.act.& per Bal.in l.iij.§.cognoſcit.ff.de offi.præfe.vrb. & Bald.
in l.creditor.C.de pignora.act. Et ibi Bald.ad fi. ponit illos modos ſ.
48 relatos per Ange.† Ad probandū quem non fuiſſe in culpa. & vi-
dete Anto. de But.& Abb. Panor. in c.j. extra de cōmo. & ibi do.
Anto.in hoc articulo refert gloſ.iuris ciuilis variātes: & diſtinguit,
49 vt ibi per eum. Et † caſus fortuiti dicūtur illi, quibus prouideri nō
poteſt.d.l. quæ fortuitis. C.de pig. act. ſecundùm Barto. in repe.l.
quod Neruа.ff.depo.in iiij.col.in j.q.Et idem dicit Bald.in d.l.quæ
fortuitis.ſi quidem caſus fortuitus eſt, quē humana diligentia prę-
uidere non poteſt.Hoc idem ponit,& latiùs Bald.in d.l. pignus.in
ij.col.vbi ad hoc longiorem differentiam tradidit, quā poſteà pro-
ſequitur particulariter declarando do. Ant.in d.c.j. de commo. &
dicit quòd caſus fortuitus eſt,quem humana diligentia præuidere
non poteſt: vt ſuprà etiam per Bal. Et ideo ſecūdùm eum,vbi dili-
gentiſſ

gentiſsimus prouidiſſet, non eſt caſus fortuitus: per text. in c. Ioan
nes. extra de homici. Ego ad hoc, ſcilicet quid ſit caſus fortuitus,
allego definitionem naturaliter traditam per Iuriſconſultum in l.
ij. §. ſi eo tempore. ff. de admi. re. ad ciuita. perti. vbi dicitur in illo
text. fortuitos caſus nullum humanum conſilium præuidere po-
teſt. Et videatis omnino gloſ. ſolennem in l. iij. §. ex hoc edicto. in
ver. etiam ſi ſine culpa. in fi. ff. nau. cau. ſtab. quæ multùm ſignan-
50 ter dicit † quòd inter leuiſsimam culpam, & caſum fortuitum,
nihil eſt medium. Quam tamen glo. intelligatis ſanè, prout ibi in-
telligit, & declarat Bart. Aduertatis etiam quòd differentia eſt in-
ter caſum fortuitum, & caſum improuiſum, prout eſt gloſ. ſingu.
& bene notanda in l. j. §. fin. in ver. pleruneque. C. ad leg. Corn. de
ſicar. quia, ſecundùm quod illam gloſ. declarat ibi Bald. caſus for-
tuitus dicitur ille, quem non præcedit aliqua cauſa damni ab eo,
51 cui caſus iſte haberet imputari: † & caſus improuiſus dicitur ille,
vbi culpa præcedit. Et hanc differentiam dicit ibi Bald. eſſe notan
dam, & ſe neſcire alibi. Et ex hac differentia ſequitur eſſe notabilis
52 effectus, † quòd caſus fortuitus non punitur: ſed improuiſus ſic,
pro modo culpæ. Et dicit Bald. in l. fin. in prin. in iij. col. C. de tem-
po. appella. quòd caſus prolatus cùm adiectione Fortuitus, ſignifi-
cat quicquid imprudenter accidit. Et ibidem ſubdit Bal. ſecundùm
53 Ariſtotelem, quòd † eſt differentia inter caſum, & fortunam, eò
quia fortuna conſiſtat ex intentione: caſus ab euẽtu ſine intentio-
ne. de quo ibi per eum. ¶ Gloſ. in verb. directam. in fin. Habetis ex
54 glo. duas opi. in hoc articulo: † nunquid habenti vtile dominium
competat Publiciana. Et licet glo. hîc nihil firmare videatur, tamẽ
55 poſſumus coniecturare gloſ. tenere vltimam opin. † quia quoties
glo. refert duas opi. & nullam expreſsè approbat, videtur vltimam
a tenere: [a] vt eſt glo. no. in l. qui filium. §. Sabinus. in ver. nobis. ff. ad
Trebel. & tex in l. bona fides. ſecundùm quòd ibi ponderat Barto.
ff. depoſi. & Bal. in l. ſi mater. per illum tex. in fi. C. ne de ſta. defunc.
& Bald. in auth. ex teſtamento. in ij. col. C. de colla. Et iſtam ſecun-
dam opi. ſcilicet quòd Publiciana non competat habenti vtile do-
minium: expreſsè firmauit glo. in auth. niſi tricennale. in gloſ. j. C.
de bo. mater. Et hanc opin. ſequuntur communiter docto. hîc: &
pro hac etiam opi. optimè facit ratio aſsignata hic in glo. Pro hac
etiam opi. bene facit ſecundùm Dyn. & Ioan. Fab. hic, ratio: nam
Publiciana competit ei, qui bona fide emit ante impletam præſcri
ptionem, vel vſucapionem, vt hoc text. & in l. j. in princ. de Publi.
ergo ſi Publiciana competeret completa præſcriptione, nihil ope-
raretur, contra l. ſi quando. in princ. ff. de legatis primo. cum ſimi.
Et hanc rationem ſentiunt Bald. & Ange. de Are. hîc: ſed per alia
verba. Pro hac etiam parte facit text. in l. j. §. j. qui incip. merito. ff.
de Publi. ¶ Aduertendum eſt igitur ſecundùm Dyn. & Ioan. Fab.
hîc, & Barto. in l. ij. in fi. ff. de aqua plu. arcen. quam l. ij. Barto. non
56 legit de per ſe, ſed cum §. fi. l. primæ. quod † eſt reperire triplex do-
minium. Directum: & illud cauſat directam rei vendicationem.
Quaſi dominium: & illud cauſat Publicianam. Tertiò vtile domi-
nium: & illud cauſat vtilem rei vendicationem. Et ad hoc bene fa-
cit ratio poſita per Bald. & Ange. hic. Nam Iuriſconſultus in volu
mine Digeſtorum fecit tres diuerſos titulos: Vnum de rei vendi-
catione, vbi de directo dominio. Secundum de Publiciana, vbi de
quaſi dominio. Alium, & tertium. in titu. ff. ſi ager vectiga. vel em-
phyteu. peta. vbi de vtili dominio. Ergo euidenter apparet ex di-
uerſitate titulorum, iſta eſſe diſtincta, & diuerſa dominia. Et ex his
conſtat errare glo. quæ appellant vtile dominium quaſi dominiũ,
& econtra: prout fecit glo. in l. cùm poſtulaſſem. §. j. in verbo, do-
minium. & ibi Barto. ponderat. ff. de damno infecto. & gloſ. in §.
omnium in verbo, poſsideat. ſ. eodem. & gloſ. in l. ſi ſeruus. quæ eſt
vnica. ff. de Publi. Vnde gloſ. iſtæ debent corrigi, & emendari ſe-
cundùm præfatos doctores. Ego tamen in §. omnium. col. ij ſuper
illa gloſ. in verbo, poſsideat. ſaluaui iſtas gloſ. & ibi declaraui quid
ſit directum dominium, & quid vtile. ibi ergo per vos videatis.
57 ¶ Iuxta prædicta quæro † nunquid Publiciana competat ſeuda-
tario, ſeu vaſallo, ad vendicandam rem ſibi infeudatam: an verò
competat vtilis rei vendicatio. Hanc quæſtionem non reperiota-
ctam hic per aliquem ſcribentem: ſed eam ponit in terminis, & in
ſpecie Bald. qui nihil intactum reliquit, in l. j. a
in vltima columna. C. ſi plures vna ſenten. &
ibi poſt Ioan. Monac. dicit hoc pendere ex con
uentione, vel inueſtitura. Nam ſi quis eſſet in-
ueſtitus ad habendum iure proprio, haberet
directum dominium, licet teneretur ad ſerui-
tium: & conſequenter ſibi competeret directa
rei vendicatio. Si verò eſt inueſtitus ad haben-
dum vtile dominium, habeat vtile dominium:
& ſic ſibi competet vtilis rei vendicatio. Si ve-
rò ſimpliciter eſt inueſtitus, neutrum habeat: & ſic nullum domi-
nium. nec directum, nec vtile, ſed haberet vſumfructum, id eſt, ſer
uitutem quandam vtilem, & plenam. Non tamen aperit quod re-
medium competat ſibi hoc vltimo caſu. Vnde alibi ipſemet Bald.
in l. vnica. C. de confeſ. in xviij. colum. in ver. modò ſequitur vi-
dere de perſonis referens eundem Ioan. Monac. dicit quòd in cap.
abbate ſanè. de re iudi. in vj. dicit velle quòd quando feudatarius
eſt ſimpliciter inueſtitus, nullum habeat dominium, ſed habeat
quendam vſumfructum ſingularem, qui non eſt neque formalis,
neque cauſalis. Vnde cùm non ſit propriè vſusfructus, non habet
etiam pro eo confeſſoriam, quæ aliâs competeret pro vſufructu,
iuxta §. æquè. ſ. eod. Solum ergo habet officium iudicis. Punctus
huius quæſtionis, videre meo, pendet ab illo articulo, an feudata-
rius ſimpliciter inueſtitus dicatur habere ſolum vſumfructum, an
verò dicatur habere vtile dominiũ. Et quòd habeat vſumfructũ,
eſt tex. nota. in c. Obertus. quibus mod feu. amit. in vſi. feu. aliâs eſt
rub. in quib. cau. feu. amit. licet Bald. ibi exponat tex. illum in verb.
vſusfructus, id eſt, vtile dominium. Et ibi no. ex illo text. quòd no-
men Vſusfructus, ponitur pro vtili dominio. Pro nũc paucis con-
58 cludendo dicite † ꝙ feudatarius ſimpliciter inueſtitus habeat vtile
dominium, & quòd ei competat vtilis rei vendicatio. De his duo-
bus allego vobis tex. expreſſum, & de brocca, vt dicunt Bononien
ſes, in c. j. §. rei autem. qui eſt §. j. in titu. de inueſtit. de re alie. fa. in
vſi. feu. & ibi glo. expreſsè in ver. quaſi vendicare. & ibidem Bald.
Ad idem allego gloſ. no. in c. j. §. præterea. in gloſ. mag. & ibidem
Bald. in capitulis Conradi. in vſibus feud. & Bald. in prælu. feud.
in viij. col. & Bal. in prælleg. l. j. C. de confeſ. in xviij. colum. & iſta
eſt veritas. ¶ Succeſsiue iuxta concluſionem ſ. firmatam ex men-
te glo. & docto. ſcilicet quòd habenti vtile dominium non compe-
59 tat Publiciana. Quæro † nunquid Publiciana competat vero & di
recto domino. Ex ratione gloſ. noſtræ hic cum alijs ſ. adductis, vi-
detur dare dicendum quòd nõ, ſcilicet quòd Publiciana non com-
petat vero, & directo domino. Et iſtud ſentit glo. j. in gl. magna in
pluribus locis, maximè dum ponit ea, quæ requiruntur ad hoc, vt
cõpetat Publiciana in tertio requiſito. Subtiles tamen Vltramon
tani. Ia. de Rauen. & Pe. de Bellaper. ſecundùm quod eos referunt
Io. Fab. Nico. de Neap. hic habuerunt peregrinã opi. ſcilicet quòd
Publiciana competat etiam vero, & directo domino. Moti ſunt
tali fundamento: nam prætor quando introducit aliquod reme-
dium, eſt largus, & intendit prouidere, nedum in caſu neceſſario,
ſed etiam in caſu non neceſſario. Hoc probant ipſi per optimum
ſimile. Nam prætor, qui adinuenit bonorum poſſeſsionem, puta
ab inteſtato, & in caſu neceſſario, ſcilicet propter emancipatos pe
nitus incognitos de iure ciuili: illam tamen etiam extendit ad ſuos
hæredes, qui ea non indigebant, cùm admitterentur de iure ciuili:
vt eſt text. in prin. in verſi. item ab inteſtato. ſ. de bo. poſ. Ita etiam
dicemus in propoſito noſtro, quòd licet prætor adinuenerit Publi
cianam in caſu neceſſario, hoc eſt, pro eo, qui non eſt dominus, &
conſequenter pro eo, cui non competit ciuile remedium, vt hoc
text. quòd tamen iſta Publiciana debeat etiam extendi ad caſum
non neceſſarium: & conſequenter quòd debeat competere etiam
vero domino, licet aliâs ſibi prouideatur à iure ciuili per rei ven-
dicationem. Et ad iſtum tex. qui vult Publicianam cõpetere quaſi
domino, & ſic ei, qui non eſt verè dominus, reſpõdent ipſi hoc eſſe
60 verum propriè, & in caſu ſuæ inuentionis: † quia eſt propriè inuẽ-
ta Publiciana propter eũ, qui nõ eſt dominus, ſed quaſi dominus.
Sed tamen, ſecundùm eos, nõ negatur quin Publiciana detur etiã

ꝗ Tenere. Adda
Lud. Ro. in conſi.
lxxxiij. & limita
vt per Fran. Are.
in conſil. clxiij. in
vj. col. niſi j. opi.
ſapiat æquitatẽ:
vltima verò rigo
rem: quia tũc pri
ma cenſetur ap-
probata.

a ¶ Cócurrere. Adde eundem Iaſon. l. eo. §. nume. 71.
b ¶ intentari. Vide dominum Maria. Soci. in cóſi. xxxiiij. incip. proſequendo. ver. item reſtitutorium. circa princi. in prima parte.

vero domino, per illud, quod eſt ſ. proximè adductum. Hanc opin. impugnant communiter doc. hic: vt Iac. Butr. Ioan. Fab. & Nico. de Neapo. Contrarium etiam tenuit Rayne. de Forli. per aliqua ſatis leuia, & generalia fundamenta, quæ refert Nic. hîc. Contrariú etiá tenuit Azo in Summa huius tituli de Publiciana. in §. datur. & Spec. in tit. de actio. & peti. §. ſequitur. in verſi. item nota. aliàs & nota. Pro hac opi. fundanda mouetur Ioan. Fab. hîc tali
61 ratione: † Quando ſunt duæ actiones, quæ ſunt ab origine contrariæ, licet tendant ad eundem effectum, tamen non poſſunt ſimul
a concurrere.[a] Hoc probat ipſe per bonú ſimile: nam querela inofficioſi teſtamenti, & accuſatio falſi, ſcilicet quando teſtamentum accuſatur de falſo, tendunt ad eundem effectum, ſcilicet ad annullationem teſtamenti: & conſequenter ad deducendum teſtamentum ad cauſam inteſtati: tamen quia origine ſunt contrariæ, quia querela inofficioſi teſtamenti præſupponit teſtamentum eſſe validum, ſed inofficioſum, quia factum contra pietatem, accuſatio autem falſi teſtamenti nullum præſupponit teſtamentum, cùm ergo origine ſint contrarię, quamuis tendant ad eundem effectum, non tamen poſſunt ſimul concurrere: vt eſt tex. in l. contra maiores. C. de inoff. teſt. Ita dicimus in propoſito, quòd licet actio, quæ cópetit vero dño, & alia, quę cópetit quaſi dño, tendát ad eundé finem, ſcilicet ad vendicandú ré, tamen quia origine ſunt cótrarię, quia vna præſupponit verú dominiú, alia quaſi dominiú, nó poſſunt ſimul cócurrere: nec vna poterit competere pro alia, vel in locú alterius. Pro hac etiá opi. Nic. hic adducit aliam rationé prima fronte multùm coloratam. Nam ſi verum eſſet, ꝙ Publiciana competeret vero, & directo domino, ſequeretur ꝙ ſententia lata in rei vendicatione contra dominum, pareret exceptionem rei iudicatæ in Publiciana. l. ſi mater. §. eandem. ff. de excep. rei iudi. & tamen id eſt falſum, & contra l. minor. §. ſi ſeruus. ff. de euic. & ibi gloſ. & cótra glo. hic mag. circa medium communiter approbatam. ergo apparet ꝙ Publiciana nó competit vero domino. Ego puto, ꝙ in puncto iuris, & in diſputando, opi. Iac. de Rauen. & Pe. eſſet ſubſtentabilis. Pro qua multùm me mouet: nam ſi deferatur iuramentum
62 alicui, qui iuret rem ſuam eſſe, † quo caſu iuramentum habetur pro veritate, vt l. ſed & ſi poſſeſſori. §. item ſi iurauero. & ibi gloſ. j. & l. eum, qui. §. ſi mulier. & ibi glo. in ver. præſtandum. ff. de iureiur. & ſic res, quam iurat eſſe ſuam, habetur pro verè ſua, & habetur pro vero domino, & tamé ſibi competit Publiciana: vt eſt tex. in l. eum, qui. §. ſi petenti. ff de Publi. ergo pluſquàm clarè conſtat, ꝙ vero domino competit Publiciana. Et per hanc rationem inclinat in hanc partem Rodul. de Auric. hîc relatus per Nico. de Neapo. hic. Non obſtant allegata in contrarium. Et primo non obſtat ratio adducta per Ioan. Fab. hîc, quę fuit originalis Dyn. hîc, in alio tamen propoſito, licet de eo Io. Fab. non faciat mentionem: quia licet Dy. hîc dicat ꝙ ad iſtam rationem impoſſibile ſit reſpondere, tamen quantum pertinet ad terminos noſtros puto ꝙ facilis ſit ſolutio. Et dum dicebatur ꝙ duæ actiones contrariæ origine, licet ad eundem effectum tendentes, non poſſunt ſimul intentari: hoc plana fronte fateor. d. l. contra maiores. nec eſt aliquis, qui hoc neget: ſed bene poſſunt de per ſe intentari. Non ergo volunt Iac. &
63 Pet. † quòd rei vendicatio, & Publiciana poſſint ſimul intenta-
b ri:[b] quia id eſt impoſſibile: de quo videbimus in glo. mag. circa medium. ſed bene volunt ꝙ vna actio, ſcilicet Publiciana, intentetur non ſimul & ſemel ratione directi dominij, quia hoc eſſet impoſſibile, ſcilicet, quòd Publiciana tantùm intétetur pro vero dominio tantùm. Non obſtat ratio Nico. de Neapo. hic, quę magis vrget, dum dicebat ꝙ ſi vero domino competeret Publiciana, ſequeretur ꝙ ſentétia lata in rei védicatione, pareret exceptionem rei iudicatæ in Publiciana: quia hoc ego fateor in terminis noſtris. d. l. ſi mater. §. eandem. Nec obſtat d. l. minor. §. ſi ſeruus. quia illa lex loquitur in terminis valde diuerſis: nam ibi actum erat ratione directi dominij, & lata ſententia: & ibi dicitur, ꝙ ſi poſteà agatur Publiciana ratione quaſi dominij: ꝙ tunc non obſtat prima ſententia.

Ita etiam loquitur glo. noſtra magna, circa mediú. Nos autem loquimur, quando quis egiſſet ratione directi dñij, & ſuccubuiſſet: quo caſu ſi poſteà agere vellet Publiciana, non ratione quaſi dominij, ſed ratione directi dominij, & ſic ratione illius dominij, in quo primò ſuccubuit, quòd ſibi obſtaret exceptio, per dictum §. eandem. bene faciunt l. fundum. & l. fundi. ff. de excep. titulo generali. Et ex hac ſol. poteſtis colligere limitationem ad dictam l. minor. §. ſi ſeruus. & ad gl. magnam hic, circa medium. Et per iſta remanet defenſata opi. Iaco. de Rauen. & Pet. de Bellaperti. ab impugnationibus doct. hic. Legendo verò teneo cóclusionem, quę vi-
64 detur eſſe magis communis, ſcilicet † quòd Publiciana non competat vero, & directo domino. Et hanc indubitanter puto eſſe veriſſimam. Pro qua videtur mihi bene facere textus in l. j. §. merito. qui eſt §. j. ff. de Publiciana. Et non eundo per mendicata ſuffragia, pro hac parte adduco tex. optimum, & expreſſum in eius ratione, & de ea eſt textus de brocca, vt dicunt Bononienſes, in l. ſi ab eo. ff. de pigno. & ibi gloſ. j. hoc firmat. Et ita per illum textum vltra præalleg. reperio quòd iſtam opinionem expreſsè firmat Bald. in l. j. in v. col. in verſiculo conſydera an tres ſint radices. in fine illius verſicu. C. ſi plu. vna ſenten. & ibi Bald. facit mentionem de illa opinione Iaco. de Rauen. & Per. de eius ratione, & differentia, quod eſt contra d. l. ſi ab eo. Non obſtant in contrarium allegata: & primò non obſtat fundamentum tenentium alteram parté, dum dicunt quòd prætor ſubuenit etiam in caſu non neceſſario, per illud ſimile de bono. poſſeſ. ab inteſta. quæ datur etiam ſuis hęredibus, qui poſſunt ſuccedere de iure ciuili: quia ad hoc multùm ſingulariter reſpondet. Nicol. hîc, quòd illud eſt ſpeciale fauore liberorum exiſtentium in poteſtate, in quibus maior eſt ratio, quàm in emancipatis. Sed ad hoc fundamentum potes melius, & clarius reſpondere, quòd illud non eſt bonum ſimile: quia magna eſt ratio diuerſitatis inter iſta, prout dixi ſ. in euidentalibus, in ſecundo du-
65 bio. † Nam ideo bonorum poſſeſsio inuenta à prætore competit etiam ei, qui poteſt eſſe hæres de iure ciuili: quia inter iſtos non eſt aliqua contrarietas: imò hæres, & bonorum poſſeſſor, habent magnam cóformitatem inter ſe, per text. illum ſolennem in l. in conditionibus primum locum. §. ſi patronus. ff. de códitio. & demon. & per dictú ſingulare Bart. in l. j. §. bonorú. ff. ad Treb. & dixi la-
66 tius in euidétialibus huius §. ſ. alleg. Nil mirú † ſi bonorú poſſeſsio extenditur ad eos, qui poſſunt eſſe hęredes de iure ciuili: & conſequenter ad habentes cóformitatem in bonorú poſſeſsionibus. Sed ſi diceremus ꝙ Publiciana, quæ eſt inuenta propter non dominú, competeret ei, qui eſt verus dominus, extéderemus ad caſum ſibi omnino contrariú: quod non eſt dicendú. Non obſtat vltimú de d. l. eum, qui. §. ſi petéti. ff. de publ. quæ lex me multùm vrget: quia dum ibi dicitur ꝙ ſi iurauero rem eſſe meam, exponunt aliqui, id eſt, quaſi meam. Nec videatur vobis extranea iſta expoſitio: quia ſimilem expoſitionem fecimus in textu noſtro prope fi. in ver. vſucepiſſe, id eſt, quaſi vſucepiſſe, vt ſ. dixi apoſtillãdo tex. & vult gloſ. mag. poſt prin. Vel ſecundùm Nico. ꝙ iuramentum ibi fuit delatú à nó domino. Vnde quéadmodum traditio facta à nó dño, cauſat Publicianam, vt hoc texto: eodé modo iuramentú delatú à nó domino, parit Publicianam, vt ibi dicitur. Secus ſi iuramentú fuiſſet delatú à domino: quia tunc non competeret Publiciana, ſed vtilis actio in ré: vt eſt tex. in l. ſi duo. §. j. qui incipit, idem Iulianus. ff. de iureiur. Vel vltimò ſecúdùm Bar. in d. §. ſi petéti. poſt Marti. Sil. & Iac. But. dicite ꝙ ibi actor egerat Publiciana: & ſic petierat ré per Publicianam: quod ſuadet natura tituli, ſub quo ſituatus eſt ille §. nil mirú, ſi iuramentum intelligitur pręſtitum ſecundùm petitionem: & conſequéter nil mirú, ſi iuranti cópetit Publiciana. Et habemus neceſſe dicere ad d. §. ſi petenti. altero ex illis tribus modis, propter difficile contrariú d. l. ſi duo. §. idé Iulianus. quod aliâs euitari non poſſet. Et per iſta habetis plenè diſputatum illum articulum, vtrum Publiciana detur vero domino, nécne. Et audeo dicere ꝙ alibi non inuenietis hunc articulum ita plenè examinatum.
¶ Gloſ. mag. in verbo, dicit. quam gloſ. Baldus dicit eſſe auream in l. nihil quæ eſt l. ſecunda. C. de vſucap. pro hæred. Et hanc gloſ. ego diuido in tres partes principales. In prima enim parte princi-

pali

pali timore cuiuſdã cõtrarij ponit multiplicem formã libellorum
in hac Publiciana. In ſecunda parte principali ponit quę requiran
tur ex parte actoris, ad hoc vt ſibi competat Publiciana. In tertia
ponit quæ requirantur ex parte rei, & contra quem Publiciana
competat ſecunda ibi: ex prædictis patet quòd quinq; ſunt neceſ-
ſaria. Tertia ibi: ex parte autem rei ſpectamus. Ego vnamquamq;
ex iſtis partibus principalibus de per ſe expediam. Accedo igitur
ad expeditionem primæ partis principalis: pro cuius expeditione
illam ſubdiuido in octo partes. In prima oppo. contra text. In ſe-
cunda ponit ſolu. Placentini, qui fatetur dictum contrarium. In
tertia ponit formam libelli in Publiciana ſecundùm ipſum pro
hac. In quarta ponit aliam formã libelli ſecundùm alios, qui etiam
fatentur dictum contrarium. In quinta ponit alienam formam
ſecundùm alios. In ſexta reprobat primas duas formas libellorum.
In ſeptima reprobat tertiam formam. In octaua ponit aliam for-
mam libelli, quam ſequitur gloſſator noſter. Secunda ibi: quod
Placentinus conceſſit. Tertia ibi: vnde ſic libellum formabit.
Quarta ibi: alij dixerunt ita eſſe formandum. Quinta ibi: alij
dicunt vtrunque alternatiuè proponi. Sexta ibi: ſed certè pri-
mæ duæ non placent. Septima ibi: ſed nec vltima placet. Octa-
ua ibi dic ergo quartò. ¶ In eadem gloſ. ibi: & idem in ſe-
quentibus caſibus. Habetis ex hac tota iſta prima parte princi-
67 pali † quadruplicem formam libellandi [a] in hac Publiciana. Exa-
a minemus de per ſe vnam quanq; formam libelli, ſecundùm or-
dinem gloſ. Primæ duæ formæ reprobantur per gloſ. & bene,
ſecundùm docto. hic, prout dicunt Dyn. Ioan. Fab. & Angel. de
Areti. Et aduerte quòd dum ad rationem gloſ. illi reſpondebant,
vt habes hic in gloſ. ſcilicet quòd cùm hoc fiat lege permittente,
quòd non eſt periurium. Dicite ſecundùm Dynum hic, quòd
68 imò lex hoc non permittit: vt patet † ex dictione Quaſi, [b] poſita
b in hoc text. in verbo, ecce. quæ dictio non ex expreſsiua veritatis:
ſed diminutionis nota. Item vltra gloſ. poſſunt hæ duæ formæ li-
belli repræhendi alia vrgenti ratione ex mente Dy. hic, & etiam
gloſ. noſtræ j. in ſecunda parte principali, in quinto requiſito ex
parte actoris. Nam ſi dico me vſucepiſſe, vt in prima forma: vel
dico rem eſſe meam, vt in ſecunda forma: quomodo poſsibile eſt
quòd intentem Publicianam, cùm Publiciana detur ei, qui non-
dum vſucepit, & ei, qui non eſt dominus, vt hoc textu noſtro, & l.
j. in princip. & §. j. ff. de Public. & s. millies dictum eſt. Imò, quod
eſt fortius, ſi dixi me vſucepiſſe, vel rem eſſe meam, & poſtea in-
tentem Publicianam, quæ ſupponit me nõdum vſucepiſſe, vel me
non eſſe dominum: nonne ſum mihi ipſi contrarius: ergo debeo
repelli: vt l. j. C. ſi ſer. exte. & l. j. cum materia. C. de fur. Vltra gloſ.
repræhẽdebat Angel. de Aretio hic ſecundam formam libelli alia
ratione: quia dum in ea dicitur, quòd ex eo quia fortè non poſſem
probare dominium, Publicianam proponam. Et ſecundùm eum,
69 iſta forma non poteſt procedere, eò † quia nomen actionis non
c debet hodie de neceſsitate exprimi [c] in libello. c. dilecti. extra de
iudi. & dixi latè in §. omnium. s. eo. in materia libellorum. Sed ab
hac impugnatione Angeli facilè hæc forma poſſet defenſari, niſi
ſuprà ſcripta obſtarent: quia verum eſt ꝙ hodie nomen actionis
d de neceſsitate non debet exprimi in libello, [d] ℥ poteſt tamẽ expri
mi: & per hoc quod exprimatur, non debet impugnari forma li-
belli: vt dicit Angel. imò. plus, ſi exprimeretur nomen actionis, &
ineptè, adhuc tamen non vitiaretur forma libelli, prout latè dixi s.
in §. omnium. circa materiam libellorum. ¶ Tertia ergo forma li-
70 belli hic in gloſ. poſita, eſt † quòd libellum alternatiuè concipiam,
& quòd petam rem ratione directi dominij, vel quaſi. Et dicit gl.
hic in j. & ij. parte principali, quòd ille libellus eſt approbatus de
cõſuetudine, & quòd de iure verè poſſet procedere. ¶ Circa pri-
e mũ quòd dictus libellus de cõſuetudine procedat, [e] dicite ꝙ iſtud
aſt expeditum ſecundùm omnes hic, per text. in c. abbate ſanè. de
re iudi. in vj. & glo. mag. circa medium. Iſtud idem, ſcilicet quòd di
ctus libellus de ſola conſuetudine procedat, etiam ſentit gloſ. j. in c.
ij. extra de libel. obla. & hoc idem expreſsè tenet Bartolus Baldus
& Angelus in l. j. in princip. ff. de Publicia. Bald. in l. j. in v. oppo. C.
de fur. & Baldus in l. edita. C. de eden. in repeti. Peruſina. ad fin. &
Bal. in l. j. in iiij. col. C. ſi plu. vna ſenten. Vbi di
cit quòd conſuetudo ita ſpecialiter diſpoſuit in
materia dicti libelli, vt alternatiuus, vel, ſecun
dùm eum, diſiunctiuus admittatur: quia valde
difficilis eſt probatio directi dominij in rebus
immobilibus. Et ſi ex verbis Bald. licitum eſſet
arguere, ſentit Bald. ꝙ in rebus mobilibus, in
quibus non eſt ita difficilis probatio directi
dominij, quòd ille libellus alternatiuus, etiam
de conſuetudine, nõ procederet: quod tamen
ego non firmo. Dicebat etiam Dy. hic, ꝙ ideo
communiter ex conſuetudine ita formatur li-
bellus alternatiuè, eò quia aduocati commu-
niter ſciunt malè formare libellos. Et ſimilem
libellum alternatiuum, qui de conſuetudine
procedit, habetis in c. conſtitutus. extra de in
integ. reſtitu. ſecundùm Bald. in l. j. in vj. oppo.
C. de fur. ¶ Circa ſecundum, quod voluit gloſ. b
hic, & j. in ij. parte princ. quòd de iure dictus
libellus alternatiuus nõ poſsit procedere: et cõ-
ſequẽter ꝙ de iure rei vendicatio, & Publicia-
na nõ poſſunt ſimul cumulari in libello, etiam c
ſub alternatione: Addo quod idem etiã tenet
gl. in l. j. in princ. in verſic. à non domino. ff. de
Publicia. & præallega. gl. j. mag. quaſi circa me d
dium in dicto c. abbate ſanè. & Bal. in l. j. in iiij.
col. C. ſi plu. vna ſenten. Et pro hac parte, ꝙ di
ctus libellus alternatiuus non poſsit de rigore
iuris procedere vltra rationes gl. hic cum aliis
concordantibus s. allega. adducit Dyni ratio-
nem hic, quam dicit gl. ponere, & quæ ineuita-
biliter, ſecũdùm eum, cõfundit dictũ libellum, e
intantum ꝙ dicit Dy. ꝙ ad hãc rationem non
71 poſſet reſponderi. † Nam quoties duæ actio
nes ſunt origine contrariæ, licet ſint in effectu
æquipollentes, nõ poſſunt ſimul concurrere,
aut ſimul cumulari: vt patet in querela inoffi-
cioſi teſtamenti, & querela, vel accuſatione fal-
ſi teſtamenti. Nam licet iſtæ duæ actiones ſint
æquipollẽtes in effectu, & tendant ad eundem
effectum, ſcilicet ad reducendum teſtamẽtum f
ad cauſam inteſtanti, tamen quia origine ſunt
cõtrariæ, quia querela præſupponit teſtamen-
tum valere, ſed eſſe inofficioſum, & propterea g
reſcindendum: querela autem falſi præſuppo-
nit teſtamẽtum eſſe nullum, & propterea non
poſſunt ſimul cõcurrere, aut ſimul intẽtari. l.
cõtra maiores. C. de inoff. teſta. Sic erat in pro-
poſito noſtro: quia licet Publiciana, & rei vendicatio ſint in effe-
ctu æquipollentes, quia tendunt ad eundem finem, ſcilicet ad ven-
dicationem rei, tamen quia origine ſunt contrariæ, quia vna
præſupponit directum dominium, alia quaſi dominium: ergo
non poterunt ſimul intentari, & ſimul in eodem libello cumula-
f ri. Et iſtam rationem retuli s. in præcedenti lectione [f] ſecundùm
Ioan. Fab. in illo articulo, an Publiciana competat vero directo do
mino. Et in veritate iſtam rationem voluit gloſ. noſtræ: licet
verum ſit quòd iſta ratio melius coloretur per Dignum. Pro
hac etiam parte quòd dictus libellus alternatiuus de rigore
iuris non poſsit procedere ex mente Ioannis Fabri hic in pe-
nultima columna & expreſsiùs Angelus de Aretio hic facit: quia
iſte libellus alternatiuus eſt incertus, & dubius: prout eſt text.
not. in l. prætor edixit. §. quod autem prætor ait. ff. de iniur. er-
go non admittendus: quia libellus incertus, vel dubius non ad-
mittitur: niſi quando incertitudo eſt probabilis: vt eſt textus
not. in l. j. §. qui autem. ff. quo. leg. Et dicitur incertitudo proba-
bilis, quando prouenit ex facto aduerſarij, & rei conuenti & non
g alter. Ita voluit Bart. [g] ℥ qui illum textum ita intellexit in dicto
§. qui

a ¶ Libellandi. Quid autẽ dici debeat in libello Publicianæ, vide do. Alex. de Imol. in conſi. xc. in prin. & in cõſi. xcix. in iij. col. in j. parte. & qualiter agatur in Publiciana, vide per eum in conſi. xxviij. in j. col. in ij. parte. Et quando dicatur intentari Publiciana, & ad qd intentetur, vide per eum in conſil. lxxxviij. in vlti. col. & in conſil. clxxxix. in vj. col. in ij. parte.

b ¶ Quaſi. De qua dictiõe adde hic, quod fuit dictum s. eod §. nume. 26. in apo.

c ¶ Exprimi. Adde quod dictum fuit s. in §. omniũ nume. 16j.

d ℥ Contrarium in §. omniũ. col. antepen. firmaui ꝙ imò de iure ciuili ſit exprimẽdum nomen actionis, licet ſecus de iure canonico. dic. vt ibi Sa: dus.

e ¶ Procedat. Vide Felin. in c. cùm contingat. de offi. dele. & in c. ij. de appel. in princi. vlt. col. in ver. cæteri & quibuſdã. & do. Alexan. de Imo. in conſi. 100. in iij. columna in iiij. parte.

f ¶ Lectione. Quã rationem vide in nume. 61.

g ℥ Adde eundem Bart. ita illũ tex. intelligentem in l. j. in vltima oppo. C. de fur. Sa. d.

§.qui autem.& idem voluit Bart.in l.quod in hæredem.§.eligere. ff.de tribu.& Bald.in l.j.in iij.col.in verſicu. item attende quod in dicto §.qui autem.C.de furt.& Bald.in d.l.edita.in repeti. Peruſina.ad fi.& ſentiunt Ioan.Fab.& Angel. de Areti.hîc: in principali tamen propoſito nunquid dictus libellus alternatiuus de iuris rigore poſsit procedere:Specu.in titu.de act.& peti.§.ſequitur.verſic. item nota.& in titu.de cau.poſ.& proprie.§.nũc dicẽdum.verſi. penulti.& in §.notandum.in verſi.aliæ ſunt.ponit de hoc, ſecundùm quod eum refert Ioan.Fab.hic in penulti.col.Spec.in illis locis non firmat pedem.Contrariam tamen opin.contra gloſſas noſtras,ſcilicet quòd imò dictus libellus alternatiuus procedat,etiam de rigore iuris,tenuit in primis Innocen.in c.conſtitutus. extra de in integ.reſti.Idẽ tenet Bald.in d.l.edita.in repeti.Peruſi.in vlt.col. eodem titu.quia ſub conditione videtur proponi Publiciana,ſcilicet ſi dominiũ non probetur.Item quia dictus libellus de iure procedit,ſi non opponitur à parte.Idem etiam tenuit Bald.in d.l.edita. in repeti.Paduana.in xxij.col.in verſi.nunc tranſeamus ad cumulationũ materiã.& ibi vult ꝙ indiſtinctè poſsint cumulari in eodem libello rei vẽdicatio,& Publiciana.Eandem etiam partẽ tenet Bal.in l.j.in vj.col.in verſi.oportet, et modo reaſſumo, vt me ipſum declarem.C.ſi plu.vna ſenten.per verba multũ mihi obſcura,quæ tamen Ang.de Aret.hîc reputat ſingularia, & ea ſequitur,

72 & in primis dicit ibi Bal.ꝙ † iſte libellus,Dico rẽ ad me ptinere iure dominij vel quaſi:[a] nõ eſſet alternatiuus: vt dicunt gl.noſtræ,& doct. omnes ſed diſiũctiuus.& ita reperio, licet Bal. non alleget, quòd ita eum appellat glo.iuris canonici in d.c.abbate ſanè.in præalle.gl.j.mag. quaſi circa medium:& ſecundùm Bal.ibi ſi reſolues iſtum libellum,ad eius intellectum tunc bene intelliges.Nam agere per iſtum modum diſiũctiuum,eſt agere ſubordinatè hoc modo: Dico me dominũ,& inquãtũ nõ poſſum probare de dominio,dico me quaſi dominũ:dum alterũ eligo,licet conditionaliter. Sed agẽs alternatiuè nihil eligit, nec purè,nec ſub conditione:quia in alternatiuis non eſt iſta ſubordinatio. Et licet Angel.de Areti. hîc dicat hoc ibi dictum ſing.per Bald.tamen idem ſenſit Baldus in l.edita.in repeti.Peruſina,ad fi. Et aduertite,quòd licet Bald. faciat differentiam inter alternatiuam,& diſiunctiuam.tamen Bal.alibi capit pro eodem,in l.ſi ita. ff.de au. & argen.leg. & in l.ſi is,qui ducenta.§.vtrum.in v.oppo. ff.de re.dub.In hoc tamen ſubiicio me iudicio grammaticorũ. Sed quantùm ad principalem articulum,nũquid dictus libellus alternatiuus procedat de rigore iuris:in tanta maiorum noſtrorum varietate,quid tenendũ ſit:ego puto ꝙ habeamus inueſtigare an vera ſit quædam opi.Inno.in c.conſtitutus.extra de in integ.reſti.vbi voluitur quòd l.j.§.quia autẽ.ff.quo.lega.procedat generaliter,ne dum quando incertitudo procedit ex facto aduerſarij, & ſic rei: prout ibi tenuit Bar.& ſ.retuli:ſed etiam ſi incertitudo proueniat ex alia quacunq; cauſa probabili: & ſic voluit quòd generaliter libellus alternatiuus procedat,quãdo incertitudo eſt probabilis, nõ cõſiderato vnde proueniat.& iſtum intellectum approbat hic Io. Fab.in penul.col.& ad hoc alle.text.optimum & bene ſignãdum in l.j.§.fin.ff.ſi pars hære.pet.& in l.quæ de tota.§. incertæ.ff. de rei vendi. Et dicit Ioan. Fab.quòd Innocen. ex iſto ſuo intellectu poſuit illa verba alternatiuè in illo c.abbate ſanè.cuius capituli ipſe Inno.fuit author, ſecundùm Ioan. Fab. Iſtum etiam intellectum Innoc.dicit Ange.de Aretio eſſe bonum,ſub dubio ferè tamẽ ſine dubio aliquo tenetur iſte intellectus Inno.per illa bona iura etiam per Ioan.Fab.alleg & addo ipſum Bart. iſtud idem tenentem in l. vbi autẽ non apparet. §.qui illud,aut illud.ff.de verb.obligatio. & illam legem legit Bart.cum l.præced.quæ incip.ſtipulationũ quadam.Certè iſtud etiam tenuit ipſemet Bart.in l.ſtipulationes non diuiduntur.in prin.in eod.titu.de verb.oblig.in vlti.q.& col. quicquid dixerit ipſe Bar.in d.§.quia autẽ.prout ſ.retuli.[b] ✠ Retento ergo prædicto intellectu Innoc.in terminis noſtris an procedat dictus libellus alternatiuus de iuris rigore:dico,et teneo ꝙ ſi facta diligenti inueſtigatione,veriſimiliter actor non poteſt certificari an author ſuus eſſet dominus vel ne:fortè quia emit ab ignoto,& viatore: & tunc admittitur libellus alternatiuus de rigore iuris, eò quia talis incertitudo eſt probabilis:& ſecundùm opi. Inno.ſ. relatam,quam ego tenui, cùm incertitudo eſt probabilis vndecunq; proueniat,ſemper admittitur libellus incertus. Aliâs autem quãdo facta diligẽti inueſtigatione actor potuiſſet veriſimiliter certificari,fortè quia author ſuus eſt præſens: & tunc teneo ꝙ libellus alternatiuus non procedat de rigore iuris,ſed tantùm de conſuetudine:per ea,quę ſ.dicta ſunt.Et iſtud teneas,quamuis hanc opi.quę fuit Ioan.impugnet glo.& malè,in l.quod in hęredem.§.eligere.in gloſ.j.mag.circa medium.ff.de tribu. Et iſtam opinio. expreſsè firmat Ioan.Fab.hîc,in penul.col.& eam etiã reperio expreſsè tenere Io.de Imo.in c.ij.extra de libel.concep.& iſta,iudicio meo,eſt veri-

73 tas. ¶ Nota tamen † ꝙ ex tali libello alternatiuo nunquam poteſt ferri ſentẽtia,niſi poſteà probationes liquidę ſecutę ſint:iuxta glo. quæ reputatur ſing.in l.j.§.ſi quis argentũ.in verbo,pondus.ff.depoſi.& ibi Bar.& idem Bar.in l.ſi in rem.in fi.prin.ff.de rei vend.& no.Bar.in l.in actione.ff.de fur.& in l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de verb.obliga.& in l.non ſolum.§.ſed vt probari.ff.de ope.no.nuntia.Et ad prædictum libellũ alternatiuum vide quod dicit no. Bal. in l.j.in iij.oppo. C. de fur. Item in materia diligenter nota ꝙ vbicunq; in vtraq; parte alternatiuæ concluditur intentio libellantis, tunc ſemper admittitur libellus alternatiuus.Ita pulchrè not. do. Abb.Panor.in c.ex parte B.de fo.compe.in iij. notabi. per illũ tex. & ibidem in ij.col.dicit iſtud eſſe verum,etiam ſi intẽtetur diuerſa ſpecies agendi quod nota. Circa quartam, & vltimam formam libelli,quam hîc ponit,& tenet gloſſator noſter Accurſius, Verũ peto talem rem mihi reſtitui iure quaſi dominij,perinde ac ſi vſucepiſſem.Dicite ꝙ hæc forma libelli communiter approbatur per omnes hîc.Aduertite tamen ꝙ licet in iſta forma libelli concludatur ſolum ad reſtitutionem rei,ꝙ tamen tutius eſſet in concluſione petere declarationẽ quaſi dominij,ſecundùm Pe.de Bellaperti. Ia.But.& Ioan.Fab.hic:quia hæc actio habet inſtar rei vendicationis.l.eum, qui.§.in Publiciana.ff.de publi. Quemadmodum ergo in rei vendicatione concluditur ad declarationem dominij.l.& ex diuerſo.§.vbi autem.ff.de rei vendica. ſecundùm tamen ea, quæ dixi in §.omnium.ad fi.§.dum ibi figuraui libellum in rei vendicatione,& ibi hoc limitaui:eodem ergo modo tutius erit in Publiciana concludere. Si tamen non concluderetur ad declarationem quaſi dominij,in Publiciana tamen optimè procedat libellus: quia etiam procedit in rei vendicatione: vt dixi in dicto §.omnium. in

74 loco ſ.memorato. ¶ † Poteſt ergo libellus in practica formari in hũc modum,vt primò narres qualiter talis res, quam intendis petere,ad te pertinet iure quaſi dominij,eò quia eã emiſti,vel habuiſti alio titulo habili ad tranſlationem dominij, ab eo, quem dominum eſſe credebas:& quòd virtute dicti tituli fuit tradita, & eam poſsidebas, & eras in cauſa eam vſucapiendi,& qualiter nunc eam poſsidet, aut detinet Titius, & iniuſtè negat tibi reſtituere, cùm habeat facultatem eius reſtituendæ: quare petis per ſententiam iudicis declarari ad te pertinere iure quaſi dominij, & dictum Titium condemnari, & condemnatum opportunis iuris remedijs compelli ad reſtituendum tibi dictam rem cum fructibus, & damnis: adiciendo tamen in libello clauſulas opportunas & neceſſarias,quas ſeriatim poſui ſ. in §. omnium. in materia libellorum.ſ.eod.Et iſta forma libelli eſt optima, & ex mente Ioannis Fabri. & Angeli de Aretio hîc. & vltra iſta de forma libelli Publicianæ,vide Specul.in titulo de cauſa poſſeſsionis & proprie. §. nunc dicendum,& in aliis locis ſ. allegatis. ¶ Circa tertiam formam libelli poſitam hîc in gloſ.etiam videte per Angelum in repe.l.ſi quis vi.§.differentia.in penultima col.de acquirenda poſſeſſione.& ibi Angelus per totam vltimam chartam illius repe.multa ponit in materia Publicianæ. Prædicta procedunt, quando ageretur Publiciana pro re corporali: quando autem ageretur Publiciana pro re incorporali, puta quando ſeruitus eſſet conſtituta à non domino, iuxta l.ſi ego.§.j.& ij. ff. de Publiciana.iſto caſu qualiter eſſet formandus libellus, videte in ſpecie per Ioan. Fab.

a ¶ Vel quaſi. An valeat iſte libellus, vide Feli.in c.ſignificantibus. de lib.obla.& do. Alex.de Imol.in conſil. lxxvij. in iiij.parte.

b ✠ Vide omnino eundem Iaſ.in §. curare. col. iij. J. eod. Sardus.

Faber .hîc, in vltima col. quem non refero: quia nihil adderem.
¶ Sum modò in ſecunda parte principali gloſſa ibi: ex prædictis
patet quòd quinq; ſunt neceſſaria, quam ego ſubdiuido in qua-
tuor partes. In prima ponit quot requirantur ex parte actoris,
ad hoc vt competat Publiciana. In ſecunda ponit qualiter illa re-
quiſita probentur. In tertia format quæſtionem. In quarta per mo
dum illationis ponit vnum dictum. Secunda ibi: ſed tantùm duo
prima ex his quinq;. Tertia ibi: ſed quid ſi dubitet. Quarta ibi: &
ita patet quòd cùm ſint contrariæ. ¶ In eadem gloſ. ibi: traditio;
vel quaſi. adde vel aliud, quod æquipolleat traditioni, per §. inter-
dum. Inſtitu. de re. diui. & l. qua ratione. §. interdū. ff. de acqui. re.
a do.[a] ✱ ¶ Et aduerte † quòd etiam in caſibus, in quibus trāſfer-
75 tur dominium abſq; traditione, iuxta l. j. §. finali. & l. ſequenti in
princip. l. ſequenti. ff. de Publi. qui caſus enumerantur per gloſ. ma
giſtram in l. ſi ager. in ver. rectè. ff. de rei vendica. & per glo. in l. tra-
ditionibus. in gloſ. finali in verbo, non nudis. C. de pact. & Bartol.
& Baldus & alios: non tamen transfertur, aut competit Publi-
ciana, niſi tradita fuerit ſibi poſſeſſio. Quod eſt verum, quando
vellet intentare Publicianam ex perſona ſua: ſecus tamen eſſet,
quādo vellet intētare Publicianā, quā habebat defunctus, vel alius,
author ſuus: quia tunc nō ex perſona ſua ſed ex pſona authoris ſui
bene haberet Publicianam, etiam non facta ſibi traditione. Ita di-
xit glo. in l. ij. in gloſ. j. ad fin. ff. de Publicia. & hoc idem tenet, &
declarat Bartolus qui ita intelligit illa iura in l. j. §. j. ff. de Public.
& Bartolus in l. cùm ſponſus. §. is, cui. in eodem titulo. de Publi.
& Ioannes Andreas in addi. ad Specu. in titu. de cau. poſſeſ. & pro-
prie. §. nunc dicendum. in addi. quæ incipit, ſcire debes. & pro-
pterea dum vobis. ſ. in textualibus in ij. not. quòd licet in eccleſiam
transferatur dominium ſine traditione. l. finali. C. de ſacroſanctis
eccleſi. tamen ad hoc vt eccleſiæ competat Publiciana, requiritur
traditio eo caſu, quo Publiciana non fuiſſet penes authorem. De
b quo dicite vt plenius ibi dixi.[b] Et per iſta patet non bene ſentire
Ioannes Fab. hîc, in v. col. qui vult quòd ex vltima voluntate acqui
ratur Publiciana ſine traditione: per text. in l. cùm ſponſus. §. is,
cui. ff. de Publi. quia dico quòd dum textus ibi dicit quòd fidaicō-
miſſarius poteſt vti Publiciana, etiam ſi non fuerit nactus poſſeſ-
ſionem, debet intelligi, & intelligitur quòd poteſt vti Publiciana,
quam habebat defunctus: non autem quòd poſsit vti ex titulo
ſuo, & ſic ex perſona ſua. Ita tenet, & intelligit illum textum ibi
Bart. & ibidem Ange. & Bartol. Ang. & doct. in l. in fideicommiſ-
ſaria. in princip. ff. ad Trebellia. Et cum hac opi. Bartoli concordat
Azo in ſumma. C. de leg. in penulti. col. Idem approbat Ioannes
Andreas in addi. ad Specu. in loco præællegato in titulo de cau.
poſſeſ. & proprieta. Idem etiam tenet Iacob. de Ra. hîc, ſecundùm
quod eum refert Ioannes Faber in d. iiij. columna. ¶ Aduertatis
etiam, quòd dum ſ. retuli. Bartolum in l. j. §. j. ff. de pub. cum con-
cordantibus, volentem quòd in caſibus, in quibus transfertur do-
minium ſine traditione, quòd non competat Publiciana ex perſo
na propria, niſi tradita fuerit poſſeſsio: ego puto ꝙ nō requiratur
traditio, vt vult Bart. ſed quòd ſufficiat apprehenſio poſſeſsionis.
Et ad hoc allego in terminis magiſtralem doctrinam gloſ. not. in l.
Celſus. in gloſ. j. mag. circa medium. ff. de vſucap. quam gloſ. Bart.
ibi. in iij. col. verſi. quæro vtrum debeam probare poſſeſsionem.
multùm commēdat, & dicit eſſe ſingularem, & valde ſignandam.
Illam etiam gloſ. reputat ſingularem Bal. in l. nullo. circa medium
vltimę col. C. de rei vendica. & Baldus in l. ſuper longi. in penulti.
col. C. de præſcrip. long. tempo. decem vel vigin. an. ¶ In eadem
76 gloſ. ibi: item quod non à domino accepit. An † autem ſit neceſſè
quòd agens Publiciana probet tradentem non dominum? Specul.
in tit. de actio. & peti. §. ſequitur. ver. ſin autē velis. & ver. et nota
quinq; neceſſaria. & Bald. in l. eum, qui. §. in Publiciana. ff. de pub.
ſecundùm quod eos refert Ange. de Are. hic, tenent quòd non
¶ In eadem gloſ. ibi: item quartò quod bona fide accepit. Addite
77 ad hoc text. in l. eum, qui. §. fi. & l. ſeq. ff. de publi. & aduertite † ꝙ
iſta bona fides in contractu emptionis & venditionis requiritur
de neceſsitate quòd interueniat duobus temporibus, ſcilicet tem-
pore celebrati cōtractus, & tēpore factę traditionis. In alijs autem
contractibus ſufficit quòd interueniat bona a
fide vno tempore, ſcilicet tempore factæ tradi-
tionis. Ita habetis tex. not. in l. iij. & ibi glo. j. ff.
de vſucap. pro ſolu. & tex. in l. ij. in princi. ff. de b
vſucap. pro emp. & ibi gl. in ver. cōtrahitur. di
xi pro ratione diuerſitatis illud eſſe in cōtractu c
emptionis & venditionis propter frequētiam
contractus. Quam rationem licet teneat Ang.
hîc, tamen Bar. in d. l. ij. in prin. eam reprobat.
Videte per gl. ibi, & ibidē per Bar. qui aſsignat
alias rationes. Et ad id, quod ſtatim dixi, videte
etiam glo. in l. eum, qui. §. Publiciana. ff. de Pu-
blicia. et l. ij. qui eſt §. pe. in gl. j. ¶ Iuxta hanc par
tem gloſ. ſe offert vtilis & neceſſaria quæſtio
78 † vtrum mala fides authoris noceat bonæ fidei
ſucceſſori, ita vt ſibi nō competat Publiciana:
puta, quando aliquis bona fide emit ab aliquo,
qui habebat malam fidem & de iure Digeſto-
rum res eſt expedita ꝙ mala fides, aut dolus
malus authoris, vel alterius quàm authoris, nō
nocet ementi bona fide, quo ad Publicianam,
quin ſibi competat. caſus eſt apertus in l. eum,
qui. §. prætor ait. ff. de Publi. Sed dubiū eſt ho-
die de iure Authenticorū per authenti. malæ
fidei. C. de pręſcri. lon. temp. ſumptā ex §. rur-
ſus in authen. vt ſpon. largi. in ix. col. & in hoc
gl. in l. prætor. in ver. dolus. viſa eſt ſentire ꝙ
ſic, ſcilicet quòd mala fides authoris noceat bo
næ fidei emptori: dum allegat d. authenti ma-
læ fidei. Bar. in l. rem, quæ nobis. ad fin. j. col. ff.
de acquirē. poſ. iſtud magis expreſsè firmat, &
79 vult, † quòd habens cauſam à malæ fidei poſ-
ſeſſore, ſicut hodie nō pręſcribit per d. authen.
malę fidei. ita etiam non habeat Publicianam.
Et iſtud etiam viſus eſt ſentire Bar. in l. fi. §. ſed
cùm in ſecundam. ver. ſed quæro quid ſi ad ali-
quem. C. de fur. et domi. Anto. de But in c. ſæ-
pe. extra de reſti. ſpo. Iſtud idem tenet Roffre.
in libellis ſuis in hoc tit. de Publi. ſecundùm ꝙ
eum refert Bart. in d. §. prætor ait. Iacob. de
Rauen. hîc poſt nōnullos dominos ſuos, ſecun
dùm quod eum refert Ioan. Fab. hîc tenet ꝙ
quamuis præſcriptio, vel vſucapio non proce-
dat, quòd tamen Publiciana procedit, & com-
petit. Et huic opi. videtur adhærere Ioan. Fab.
In hac tamen opi. nihil per eos affertur in me-
diū in ꝓpoſito iſto, quod viſum ſit mihi dignū recitatione. In hāc
etiā opi. inclinat Rodul. de Auric. hic, ſecūdùm quod refert Nico.
de Neap. hîc. Hāc etiā opi. tenet Bald. in l. j. in iiij. col. C. ſi plu. vna
ſen. Iſtud etiā prima fronte videtur tenere gl. in d. c. abbate ſanè. in
c gl. j.[c] ✱ mag. poſt med. tamen aliter tenet vt ſtatim dicam. Ego te-
neo ꝙ per d. authē. malę fidei nō ſit correctū, autē immutatū, quā-
80 tùm ad Publicianā: imò teneo ꝙ eſt plus, quā veriſſimū, † ꝙ habēs
cauſam à malæ fidei poſſeſſore, etiā hodie, pręſcribat. Iſtud in pri-
mis tenet gl. in d. c. abbate ſanē. in illa gl. mag. poſt mediū. Iſtud idē
tenet Iacob. de Are. & Cyn. in d. authen. malæ fidei. & Bar. in d. §.
pretor ait. poſt Iac. But. hic idē tenentē. Idē tenēt Bal. & Ang. in d.
§. pretor ait. et Bal. in l. ancillę. in vj. opp. C. de fur. vbi meli⁹, quàm
alibi tangit hūc articulū. Idē etiā tenet Sali. in d. authen. malę fidei.
Non obſtat modò d. authenti. malæ fidei. ſuper quā multùm ſunt
81 decepti tenentes contrarium: quia dico † quòd per illam authen.
non impeditur præſcriptio, quando quis habuit cauſam à malæ fi-
dei poſſeſſore: ſed bene præſcriptio differtur in longius tempus.
Nam tex. ibi dicit, Malæ fidei poſſeſſore alienāte nō habeat locum
præſcriptio longi tēporis decē vel viginti annorū, quādo dn̄s igno
rat: ſed bene habet locū præſcriptio triginta vel quadraginta an-
norū, etiā quādo dominus ignorat. Iſta ergo ſunt multùm diuerſa,
quòd

a Dic de hoc eſſe tex. in terminis in l. ſiue autē. §. j. ff. de Publicia. Sard.

b Dixi. Vide ſ. eod. §. nume. 36.

c Adde ꝙ Iaſ. videtur cōtrarius, quæ ſ. in iiij. col. dixit dum approbat opi. Bart. in l. rem quæ nobis. & in legibus ſ. alleg. ſed nō eſt ſibi vſquequaq; contrarius: nam ibi loquit in eo, qui à fure emit, & ſic impeditur vſucapio. §. furti uē ſ. de vſucap. ideo titulus habetur pro nō titulo, ſecūdum Bald. in l. inutilem. C. de fur. ſi non procedit vſucapio, nec etiam datur Publiciana. l. traditionem. l. ſiue autem. §. hæc actio. ff. de Publici. Et hęc opi. quòd authēti. malæ fidei. nō immutet quicquam in materia Publicianæ, veriſsima videtur in puncto iuris: quia ex quo Publiciana non datur contra dominum. l. pe. & fi. ff. eo. iuſtius eſt hūc bonæ fidei emptorem titulum habentē tueri, quàm alium ſine titulo poſsidentem, per ea, quæ tradit Bart. in fi. verb. in l. ſiue aūt. §. ſi duobus. ff. eo. intelligēdo tamē, put dixi in addi. ꝓxime ſubſequēti. Carcaſſona. Sardus.

ꝙ impediatur præſcribere ꝓpter malã fidẽ authoris ſui: vel ꝙ præſcriptio in lõgius tempus differatur. ſi ergo põt præſcribere quãtũcunq; longiore tẽpore, quare nõ competet Publiciana: quia in regulis Publicianæ nõ habemus tẽpus præſcriptionis limitatũ, intra quod debeat præſcribere: ſed ſatis eſt ꝙ poſſit præſcribere ad hoc vt ſibi cõpetat Publiciana: & quãdo haberemus tẽpus limitatũ illud eſſet immutatũ per d. auth. malæ fidei. & propterea dicit Bal. in l. ancillæ. in fi. vj. opp. C. de fur. ꝙ ſi per ſtatutũ eſſent alterata omnia tẽpora præſcriptionis, tamẽ Publiciana remaneret in ſuo eſſe. Et a iſta eſt veritas. De qua etiã vide per Bal. in l. nihil. C. de vſucap. ꝓ hæred. & ꝑ Lud. Ro. in d. l. rem, quæ nobis. ff. de acqui. poſſeſ. ¶ In ead. gl. ibi: quintò quòd credat hodie ſe dominũ non
a eſſe. Ioan. Fab. hîc in iij. col. dicit ſe putare † ꝙ agens Publiciana non debeat illud ponere in libello, ſcilicet ꝙ hodie non credit ſe eſſe dominũ motus potiſſimè, q̃a hoc modo iſte cõfiteretur ſe eſſe in mala fide ſaltẽ de præſenti: quæ mala fides, ſaltẽ de iure canonico, impediret præſcriptionẽ. c. vigilãti. & c. fi. extra de præſcri. & reg. poſſeſſor malæ fidei. de reg. iur. in vj. & cõſequẽter cùm nõ eſſet in cauſa præſcribẽdi, vel vſucapiẽdi, ꝓpter cõfeſſionẽ ſuã, ꝑ cõſequens nõ haberet locũ Publiciana. Addo Bar. idẽ expreſſè tenẽtem in. l. Põponius, §. ſi iuſſu. in vlt. col. ff. de acqui. poſ. & ita tenet Ang. hîc nec in hoc inueni aliũ, qui teneret cõtrariũ. Ego autẽ valde admiror de hac opi. tantorũ patrũ: quia ſecũdùm hãc opi. ſequeretur ꝙ nũquam haberet locũ Publiciana, niſi quãdo ſemper cõtinuaretur bona fides: q̃a ſecũdùm ius canonicũ, quod ipſi allegãt, et cui in hoc ſtãdũ eſt, etiã in foro ciuili, cùm ageretur de peccato. vt in hac materia dicit Bar. in l. naturaliter. in iij. col. ff. de vſucap. requiritur cõtinuatio bonæ fidei: & quãdocũq; ſuperueniat mala fides, impeditur præſcriptio: ergo. ſecũdùm eos niſi ſemper cõtinuetur bona fides, cùm aliàs nõ poſſit habere locũ præſcriptio de iure canonico, nõ poſſet habere locum Publiciana, quod eſſet nimis, ac nimis eſtringere hanc materiã Publicianæ. Præterea, & fortiùs, ſi eſſet verũ, ꝙ volunt præfati doct. ſequeretur ꝙ nunquàm haberet locum Publiciana: quia ſi requiritur continuatio bonæ fidei, cùm aliàs non poſſit habere locum præſcriptio de iure canonico. & ſic aliàs non procederet Publiciana: ergo præſcribens ſi dicit ſe eſſe bonæ fidei. debet credere authorem ſuum fuiſſe dominũ, ergo ſemper debet tenere ſe eſſe dominum. ſi ergo debet credere ſe eſſe dominum, quomodo poteſt eſſe ꝙ ſibi competat Publiciana, quæ nõ competit niſi ei, qui credit ſe nõ dominũ, vt hoc tex. noſtro. Solùm ergo habe-
a ret locũ Publiciana hodie vno caſu, [a] ☩ quando quis cœpiſſet tãtùm dubitare, quo caſu nõ habent locũ illa iura canonica, ſecundùm Bar. in d. l. naturaliter. in iij. col. in fi. poſt Inno. in d. c. fi. extra de præſcrip. & Bart. in d. l. cũ, qui. §. prætor ait. Quem caſum vltimũ adhuc nõ habeo pro expedito: & multi tenent contrariũ, maximè do. Ant. de But. in d. c. fi. extra de præſcrip. Præterea ꝙ iſta opinio nullatenus poſſit ſtare, oſtẽdo à partibus ſufficienter enumeratis. Aut enim iſte agẽs Publiciana in libello dicit ſe emiſſe à nõ dño: & habeo intentum: quia in cõſequẽtiã fatetur ſe nõ eſſe dñm. Aut in libello hoc nõ dicit, ſed dicit ſe petere iure quaſi dominij, prout habetis in quarta forma libelli poſita hîc in glo. quã gl. omnes tenẽt, vt ibi dixi: & tenet ipſe Io. Fab. ſibi cõtrarius in forma libelli, quã ponit in pe. col. vbi ponit illa duo: & habeo intẽtũ: quia cùm petat iure quaſi dominij, videtur ſe aſſerere non eſſe dñm. Aut neutrũ ex prædictis ponit in libello, & nõ etiã dicit ſe nõ eſſe dñm, prout iſti dicunt: & tunc quomodo ꝓcederet libell⁹? quia factũ nõ eſſet ita apertè narratũ, ꝙ ex eo cognoſceremus an intẽtaret Publicianã: quod tamẽ etiã hodie requiritur, vt vult Bart. & alij in l. j. in prin. ff. de edẽ. & Canoniſtæ in c. examinata. per illũ tex. extra de iudi. & retuli vobis latè in §. omnium. in materia libellorũ. I. eo. nã nõ appareret an vellet intẽtare Publicianã, an rei vẽdicationẽ:
83 & propterea concludendo teneo † quòd agẽs Publiciana debeat de neceſſitate dicere in libello ſe nõ eſſe dñm, vel ponere aliud, ꝑ quod

4 ☩ Adde ꝙ dato ꝙ præſcribẽs debeat habere cõtinuò bonã fidẽ d. c. fi. extra de præſcrip. cũ ſimilib⁹, nõ eſſet forſan ponere os in cœlũ ꝙ habẽti bonã fidẽ cõpetat Publiciana. Fingam⁹ ꝙ bona fide emi, & amiſi poſſeſſionẽ, ꝙ nũc credo vẽdẽtẽ fuiſſe dñm, ſcio tamẽ me nõ poſſe dñium eius probare, nec ꝑ cõſequẽs meũ, & ꝙ agẽdo rei vẽdicatiõe ſuccũberẽ, & dato ꝙ crederẽ hũc eſſe dñm in veritate nõ erat: nónne apertè iniquũ foret, ſi huic non cõpeteret Publiciana quippe ſic. Et ꝙ iſti cõpetat, probatur ex text. noſtro, quæ fuit ratio inducẽdi Publicianã? Ratio fuit, quia prætor volebat traditiones à nõ dominis factas ex aliqua iuxta cauſa bona fide recipiẽtibus tueri, & ducum erat ꝙ iſti amittentes poſſeſſionẽ nõ haberẽt actionem ad ipſam recuperandam. Et probatur hæc ratio in §. noſtro ad literam. Sed hæc eadẽ ratio efficaciſſima eſt in caſu prępoſito: ergo habebit Publicianam, & ſi nũc ñ credat ſe dominum. l. à Titio. ff. de verborũ oblig. c. inter corporalia. extra de tranſla. epiſcop. cum vulgaribus. Et comprobatur, quia ſi ſecũdùm communiter Doctor. prætor (de iure ciuili loquẽdo) habẽti de præſenti malam fidẽ ſi à principio fuit in bona fide. Succurrit: quãtò fortius credendũ eſt, prætorẽ qui ſemper naturali æquitati fauebat. l. i. ff. de mino. l. j. ff. de pac. huic bonam fidem habẽti ſuccurrere voluiſſe. ergo iſta ſtant ſimul ꝙ q́s habeat bonam fidẽ, & ſibi competat Publiciana. nec in tex. noſtro. nec in edicto prætoris in l. j. in princ. ff. eo. probatur quòd neceſſariò ad hoc vt competat Publiciana quis debeat credere ſe non dominum, dato ꝙ requiratur ꝙ traditio ſit facta à non domino. de quo ſatis eſt legem eſſe certam. in exteris verò caſibus dico ꝙ habenti cõſcientiam rei alienæ attentis regulis iuris canonici impoſſibile videtur ꝙ competat Publiciana: licet ſecus ſit de iure ciuili. Et hoc probatur, ni fallor, in conuincibili ratione, quæ eſt ratio quòd iura pontificum per ſuperuenientiam malæ fidei voluerunt præſcriptionem tolli: vt in c. vigilanti. extra de præſcri. nota eſt (vt aiũt) lippis & tõſoribus videlicet cauſa euitãdi peccati: vt eſt expreſſum in c. fi. de præſcri. ſed ego quæro num petere rẽ, quã ſcio alienã, ſit peccatũ? nemo ſanæ mẽtis negabit, quin ſit peccatũ. præceptũ enim legis diuinæ eſt, Nõ cõcupiſces rem proximi tui. ſi ſola cõcupiſcentia eſt peccatum. quãtò magis effrons petitio in iudicio? Cùm ergo ſit peccatũ, caſus eſt in d. c. fi. per quẽ omni cõſtitutiõi inducẽti peccatũ obuiatur. Ergo etiã Publicianæ dãdæ ſcienti rẽ alienã. Et inquit Bal. in d. c. fi. ꝙ qui habet cõſcientiã remordẽtẽ rei alienæ ſi illã nõ dimittit, mortaliter peccat. præterea volumus nos ꝙ canonica iura, quæ compellũt nos ad reſtitutionẽ rei alienæ vt euitetur peccatũ, vt habetur in c. peccatũ. de reg. iur. in vi. cõcedãt facultatẽ talẽ, ꝑ quã q́s peccatis inuoluatur abſit. Leges enim, quæ delicta puniunt, nõ ſolent delictis viam aperire. l. cõuenire. ff. de pac. dotal. c. q̃admodũ. §. fi. extra de iureiur. bonus tex. in l. ij. ad fi. C. de indic. vidui. tollen. & cùm ſit cõſequẽtia iuriſcõſulti in l. traditionem. & in l. ſiue autem. §. hæc actio. ff. de Publi. ꝙ non vſucapienti non datur Publiciana: & hoc caſu, vt omnes fatentur, vſucapio canonibus ſit ſublata. Itaq̃ interpretabor ꝓpter fauorem animæ, cùm ſit materia fauorabilis, vt ꝑ doctor. in authẽ. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vend. vt etiã tollatur Publiciana, cùm ſit eadem ratio, vt ſ. dixi, & ſit expreſſa in d. c. fi. vt ſicut de iure ciuili eſt bona cõſequentia non vſucapit, ergo nõ habet Publicianã, legibus ſ. allega. ita bona et neceſſaria debet eſſe de iure canonico. Et hoc caſu per ſ. dicta etiam in materia correctoria eſt licita extenſio: vt per Bal. in authent. quas actiones. C. de ſacroſan. eccl. Alexan. in l. iuris gentium. §. quinimo. col. pe. ff. de pac. idem Iaſon in l. emancipata. col. fi. C. q admit. & idem Iaſo. ſibi contrarius in §. item ſeruiana. ſ. eo. col. viij. verſi. addite etiam inquit (vt eius verbia vtar) ꝙ Publiciana nequeat cõpetere, niſi bona fide concurrente. Facit etiã ꝓ iſta parte, quia lex nõ ſolet aliquid fruſtra operari. l. nõ cogendũ. §. fin. ff. de procura. l. aliquando. §. fi. ff. ad Velleia. cum vulgaribus. ſed huic fruſtra damus actionẽ: quia vſucapere nõ poteſt. d. c. fin. fructus nõ facit ſuos. l. certum. C. de rei vendi. l. bonæ fidei. §. in cõtrariũ. ff. de acq. rerũ domi. ergo nõ eſt danda Publiciana ſcienti rem alienã. Non obſtat quod dicunt doctores ꝙ Publiciana nõ datur contra dominũ. l. pe. & fi. ff de publi. cùm nõ detur cõtra dominum, nõ videtur iniquum ꝙ à nõ domino petat: quia iſtud nõ tollit difficultatẽ, prout dicit hîc Iaſ. ſed ego aliter ſoluo. & dico ꝙ allegare inconueniens, nõ eſt ſoluere. arg. l. ij. §. qui hoc dicit. ff. ad l. Iul. de adul. l. is, qui eius. ff. de publi. iud. quia ſatis eſt mihi ꝙ iſte peccat petendo rem alienã, dato ꝙ poſſeſſor nõ ſit dñs: quia poteſt eſſe ꝙ habeat poſſeſſor bonã fidem: quod in dubio præſumitur: vt per Bar. in l. Celſus. col. pe. ff. de vſucap. & ſi habet poſſeſſor malã fidẽ: dũmodo non ſit ſpoliator cùm vterq; ſit in cauſa peccãdi, in pari cauſa turpitudinis, potior eſt cõditio poſſidentis. l. iij. ff. de cõdi. ob turp. cau. Nec ſatis erit dicere, poſſeſſor quoq; eſt in peccato: q̃a abſtineat ſe ipſe à petitiõe rei alienæ, & ſic à peccãdo, & non curet de anima poſſeſſoris: quia ſolet inter vulgares prouerbiũ agitari ꝙ anima ſua in manica ſua. ipſe eſt redditurus rationẽ villicationis ſuæ. Ex his apparet non eſſe, vt inquit Iaſ. indubitatã cõmunẽ ſententiã: q̃a mihi, vt verũ fatear, dubia admodũ videtur, & ex ſ. dictis, ſi diligẽter cõſideret, ſunt ſublata omnia, quæ in cõtrarium adducuntur, vel facilis erit ſolutio. Et hæc ita diffusè alibi forſan non reperies. Carcaſona Sardus.

iſtud

iſtud inferatur:vt patet ex prædictis.& per hoc puto nõ bene ſen-
ſiſſe Ioan.Fab.hic,qui vult quòd ex quinq; requiſitis in gloſ. tria
tantùm ſint neceſſaria,& tria tantùm ſint ponenda in libello, &
non plura,ſcilicet titulus,bona fides,& traditio:quia ex iſtis tribus
tantùm credo quòd potiùs præſumemus dominium , ſecundùm
quod expreſsè tenet Bald.in l.cùm res.per illum text.quem ita in-
telligit.C.de proba.Prætereà ſi illa tria tantùm verba apponeren-
tur in libello,non cõſtaret vobis an eſſet actum Publiciana, an rei
vẽdicatione.Et ſi diceres,prout dicebat Io.Fab.quòd eo ipſo quòd
agens non ponit in libello ſe eſſe dominum, apparet ꝙ non inten-
tat rei vendicationem,& ita reſtat ꝙ intentat Publicianam:quia ſi
iſtud eſt verũ,adhuc magis habeo intentũ:quia ſecundùm hoc ſe-
queretur ꝙ agẽs rei vẽdicatione debeat in libello dicere ſe domi-
84 num.Ergo † cùm omnia,quæ habent locum in rei vendicatione,
habeant etiam locum in Publiciana.l. eum,qui.§.in Publiciana.
ff. de publi. ergo agens Publiciana habet in libello ſe dicere qua-
ſi dominum. quod firmaret opin. meam contra eos. Non ob-
ſtat etiam contra prędicta vnus textus in l.ſi ego.§.partus.ver-
ſicu. interdum.ff. de Publi .de quo textu , Angelus aliâs Ioannes
Fab.facit magnum capitale:& dicit ibi eſſe text. expreſſum quòd
agens Publiciana non debet dicere quòd credat ſe non eſſe domi-
num:quia,cum eius reuerentia.ille text.non meretur in hoc propo
ſito allegari.Nam licet ibi dicatur ꝙ agens Publiciana,etiam tem-
pore,quo experitur,debet ignorare rem eſſe furtiuam:tamen iſta
ſunt valde diuerſa,ſcire rem eſſe alienã,& ſcire rem eſſe furtiuam.
Nam qui ſcit rem eſſe alienam,& conſequenter credit ſe non eſſe
dominum,poteſt vſucapere de iure ciuili:& tamẽ qui ſcit rem eſſe
furtiuam,etiam tempore,quo agitur,non poteſt vſucapere. Et ita
dixit ibi glo.approbata per omnes in gloſ.mag.in ver. ignores,quæ
alleg.ad hoc text.expreſſos.& gl.in l.ſi ancillam. in princip.in ver.
cùm ſcires.& ibi Bartolus.ff.de vſucap.pro ſuo.& glo. in l. ancillæ.
in ver.cùm etiam.& ibi Bart.C.de fur. pro clariori tamen intelli-
85 gentia eius,quod ſ.firmaui,reaſſumo † iterum in dubium, vtrum
Publiciana ſit hodie ſublata,vel correcta per iura canonica,ſcilicet
per d.c.vigilanti.& c. fin. extra de præſcript.cùm agens Publicia-
na debeat dicere quòd credit ſe non eſſe dominum,vel aliud æqui
pollens, vt ſ. dixi. & conſequenter debeat præſupponere ſe eſſe
malæ fidei,de pręſenti:quæ mala fides per illa iura impedit pręſcri-
ptionem : per conſequens ergo debet impedire Publicianam. Et
in hoc licet Ioannes Fab.vt ſ. eum retuli , viſus ſit ſentire quòd
ſic,& Bart.vbi ſ.tamen ipſemet Ioan.Fab.& melius, tenet poſteà
poſt Iacob.de Rauen.quòd non ſit correcta Publiciana.Idẽ etiam
tenuit ipſemet Bartol.in d.l.eum,qui.§.prætor ait.ff. de Publicia.
Idem etiam tenent Iacob.Butrig.& Rodulph.de Auricu.hîc:& vi-
detur etiam tenere Nic. de Neap.hoc fundamentum doct.qui te-
nent hanc partem,eſſe iſtud.Nam licet verum ſit ꝙ per iura cano-
nica ſit hodie correcta præſcriptio,tamen illa iura correctoria nõ
ſunt extendenda ad Publicianam , maximè cùm ſit diuerſa ratio
86 inter præſcriptionem & Publicianam:† quia præſcriptio eſt con-
tra æquitatem , & præiudicat domino , cùm ſibi auferat domi-
nium,ſaltem vtile:vt l.ſi quis emptionis titu.C.de præſcri.triginta
vel quadraginta ann.Publiciana autem eſt ſecundùm æquitatem:
quia non præiudicat domino, nec contra ipſum dominum datur:
vt l.pe.et fi.§.fi.ff.de publi.ergo bene relinquitur ꝙ quamuis ſit
correcta præſcriptio, ꝙ tamen non dicetur correcta Publiciana.
Sed per iſtud fundamentũ nõ euacuatur difficultas,quæ eſt, ſi Pu-
bliciana nõ datur niſi ei,qui poteſt vſucapere , & præſcribere: vt l.
eum,qui.in prin.ff.de Publicia.& dixi latè ſ.in prin.huius §.& in
ſecũdo euidẽtiali:ergo ſi p iura canonica prohibetur præſcriptio,
vel vſucapio:ergo etiam erit prohibita Publiciana. Ioan.Fabr.hîc
nititur multis modis reſpondere huic argumento , & primò dicit
quòd ipſa Publiciana eſt inuẽta de iure Digeſtorum. ergo ſatis eſt
quòd eo iure procederet præſcriptio.Sed iſtud nihil eſt. Vnde dice
bat ipſe,& ſecundò,ꝙ iſta regula nõ eſt ſimpliciter vera:Non pręſ-
cribit:ergo non habet Publicianã.quia ad hoc dat ipſe aliquas in-
ſtantias,& inter alias vnam in l.cùm ſponſus.§.in vectigalibus.ff.
de Publ.Sed quantùm ad illum tex.ego tenui poſt Bart.& alios ſ.
in princ.huius §. in primo euidentiali reprobando : & Ioan. Fab.
quantùm ad illum text.ꝙ imò in caſu illius legis poteſt habere lo-
cum præſcriptio quantùm ad vtile dominium, non autem quan-
tùm ad directũ.De quo dicite vt ibi latè dixi.Et ad arg.ſ. formatũ
87 ego j.clarè reſpondebo.In principali ergo articulo † nunquid Pu
bliciana hodie ſit correcta, vel ſublata per illa iura canonica ? Ego
teneo , prout etiam tenent præfati doct.quòd non & iſtud habeo
pro indubitato. Et vltra prædictos doct. addo quòd etiam iſtam
partem tenet Bald.in d.l.eum,qui.§. prætor ait.& in l.j.in vltima
col.C.ſi plu. vna ſenten. Et in iſtis locis mouetur per illud funda-
mentum,quod ſ.retuli. Iſtam etiam partem tenet Baldus in l.an-
cillæ.in v.oppoſi.in ver.ſed an per eius canonicum.C.de fur.& ibi
melius examinat hunc articulum , quàm alibi : & ibi firmat hanc
partem per plura fundamenta,& maximè per illud,quod ſ.retuli.
Et ibi etiam refert hanc partem tenere Cy. & Ray. Iſtam etiam
partem tenet Ludoui.Roma.in l.rem,quæ nobis.ff.de acquir.poſ.
Non obſtat ar.ſ.factum:quia dixerint alij quicquid velint , ego vt
ad iſtud argumẽtum reſpondeam , facio mihi vnum nouum fun-
damentum in materia Publicianæ ꝙ nõ inuenio ab alio poſitum,
nec formatum , ſcilicet quòd ad hoc vt alicui competat Publicia-
na ſufficiat ꝙ à principio potuit præſcribere , vel vſucapere : vn-
de licet poſteà prohibeatur præſcribere,vel vſucapere , ego puto
quòd nihilominus poterit Publicianam intẽtare.Iſtud fundamen-
tum firmo per duas rationes inconuincibiles, & ineuitabiles. Pri-
mò,clarum eſt ꝙ ſi accepi rem bona fide et titulo,& poſteà cadam
à poſſeſsione rei,quòd mihi competit Publiciana imò aliâs non da
retur Publiciana, niſi cecidiſſem à poſſeſsione:& tamẽ clarum eſt
quòd ſi cado à poſſeſsione,quòd naturaliter interrumpitur vſuca-
pio.l.naturaliter.ff.de vſucap.Item clarum eſt quòd cùm ego non
habeã poſſeſsionem , quia ab ea cecidi,quòd non poſſum præſcri-
bere:& tamen competit Publiciana.Ergo plus,quàm liquidò,con
ſtat quòd ille , qui non poteſt præſcribere, agit tamen Publicia-
na. Et hoc eſt, quia ſemel potuit præſcribere : & iſtud ſufficit. Et
iſtam rationem ſumo ex verbis Bald.in d.l.ancillæ.in v.oppo.& in
l.nihil.C.de vſucap.pro hæred.& ex verbis Ioan.Fab.hîc.Secundò
ſi aliter diceremus,ſequeretur maximum abſurdum , quòd ſi ego
amiſi poſſeſsionem rei,& egi Publiciana & conſequenter agendo
Publiciana confeſſus ſim me non eſſe dominum,ſed quaſi domi-
num , & conſequenter agnoui rem eſſe alienam : quòd ſi iterum
nanciſcar poſſeſsionem,certè ego non poſſum amplius vſucapere:
quia initium ſecundæ poſſeſsionis eſt vitioſum:vt habetis text.no.
in l.ſi is,qui pro emptore.§. ſi quis bona fide.ff.de vſucap.& conſe
quenter ſequeretur quòd Publiciana nunquàm competit,niſi ſe-
mel:quod nullatenus eſt dicendum.Habemus ergo neceſſe dicere
quòd licet iſte non poſsit amplius vſucapere , tamen quia ſemel
potuit vſucapere tempore , quo res fuit ſibi tradita,ꝙ iſtud ſuffi-
ciat.Et propterea aduertite quòd licet Bartolus in dicto §. ſi quis
bona fide.velit in terminis noſtris Publicianæ quòd ſi interrupta
fuerit præſcriptio, & requiratur poſſeſsio , ſi iſte,qui recuperauit
poſſeſsionem,incipiat ſecundò bona fide poſsidere,ꝙ ex titulo pri
mo præcedenti , & iſta ſecunda poſſeſsione recuperata , qua inci-
pit ſecundò bona fide poſsidere , quòd poſsit vſucapi,& conſe-
quenter agere Publiciana. Et hoc tenet Bartolus per gloſ.j.ibi,
quam ſummè commẽdat & reputat ſingularem:quia ego puto ꝙ
non eſſet ponere os in cœlum,tenere prout ego teneo , quòd etiã
ſi iſte non incipiat ſecundò bona fide poſsidere,& conſequenter
non poſsit aliquo tempore vſucapere , ſaltem de iure canoni-
co, quòd tamen habeat locum Publiciana,cùm ſufficiat ꝙ à prin-
cipio tempore traditionis potuerit vſucapere. Aliâs ſi diceremus,
prout dicit Bartolus nimis,ac nimis reſtringeretur materia Pu-
blicianæ . Nec ad fundamentum meum ſ. factum obſtat vnus
textus,qui prima fronte videtur contrariari in l. ſi ego. §. par-
tus. verſic. interdum.ff. de Publiciana. quia ibi eſt caſus ſpecia-
lis , ſecundùm quod omnes tenent , prout tenet gloſ. ibi in ver.
ignorabam. & gloſſa in l. ſi ancillam. in princip. in gloſ.j.ff. pro
ſuo. & ibi Bartolus ponit rationem ſpecialitatis.& gloſ.in l. ancil-
læ.in ver.cùm etiam.C.de fur.& ibi Bartol. qui etiam ibidem po-
nit

nit rationem ſpecialitatis.& Bald.in l.vnica.in vlti.col.C.de vſur.
cap. transformanda. Retento ergo iſto fundamento pro vero,
prout ego credo eſſe veriſsimum,ad argumentum ſ.in cõtrarium
formatum in principali propoſito patet clara ſolutio: quia dum
dicebatur quòd hodie eſt correcta præſcriptio,quando mala fides
ſuperuenit de iure canonico : ego fateor. Et quia in publiciana de
neceſsitate requiritur bona fides,vt dixi in princ.§.in hac ſecunda
parte principali huius gl.in quarto requiſito : & conſequenter at-
tento initio quòd poſsit cadere præſcriptio tam de iure canonico,
quàm de iure ciuili : iſtud ſufficiat ad hoc , vt competat Publicia-
na,vt ſ.deduxi & per iſta ſtabit firma cõcluſio,ſecundùm omnes,
quòd hodie per iura canonica non eſt ſublata,nec corrupta Publi
ciana.¶ In ea.gloſ.ibi:per teſtes probari nõ poſſent. teneatis bene
menti hanc partem gloſ.Et iſtam gloſ. dicit eſſe ſingularem Bal.in
c.bonæ.el ij.in vij.col.de poſtu.præla.quia eam audietis millies ad
88 hoc allegari,† quòd ea,quæ conſiſtunt in intellectu , vel conſcien-
tia noſtra,probantur per noſtram ſimplicem aſſertionem cum iu
ramento:& quòd in iſtis debeat ſtari aſſertioni noſtræ cum iura-
mento.Ita reperio ꝙ iſtam gloſ.allegat Bartol.in infinitis locis.Ita
eam alleg.Bar.in l.inter omnes.§.rectè.in ij.col.ff.de fur.& Bar. in
l.Celſus.in fi.ij.col.ff.de vſucap.& ibi per hoc dedit pulchrum con
ſilium.& Bartolus in l.gerit.in fi.col.ff.de acquiren. hæred.& Bar.
in l.j.§.hoc interdicto.in ij.col.ff.de iti.actúq; pri.& Bartolus in l.
is poteſt.in viij.col.ff.de acquirend.hered.Sed aduertite ſecundùm
Ang.hîc,quòd licet iſta glo.non faciat aliquam mentionem de iu-
ramento,ꝙ tamẽ,ſecundùm eum,habemus gl.facientẽ expreſſam
mẽtionẽ in l.at qui natura.§.ſi cùm me abſente.in gl.mag.in verb.
89 committat.ff.de neg.geſt.quæ gl. dicit † quòd
ſciẽtia vel ignorãtia [a] probatur per ſolum iu-
ramẽtum:vt eam etiã ibi notat Bar.Alleg. etiã
Ang.de Are.gl.in l.ij.§.hoc interdicto.in ver-
bo,vſus.ff.de iti.actúq; priua.& gl.in l.ij.in gl.
j.in fi.C.de ſerui.quæ gl.poſſunt melius allega-
ri.Sed in terminis,in quibus loquuntur , dicũt
cõtrarium.Ad idem alleg.bonum text.in c.pa-
ſtoralis. ad fi.extra de except.Ego non poſſum mihi perſuadere ꝙ
Bar.in tot locis allegaſſet iſtã gl.niſi id vellet.Si quis ergo eam bene
inſpiciet,ſatis hoc colliget ex gl.nõ quòd expreſsè hoc dicat.Quic-
quid ſit ego allego ad hoc gloſ. quæ hoc expreſsè dicit per literas
groſſas,licet non allegetur per alios, in c. ſignificaſti.el j.in gloſ. in
verbo,ſi eſt ita.extra de homi.& ibi gl.alleg.ad hoc multa iura, ma
ximè illud c.paſtoralis.alleg.per Ang.& ad hanc gl.cũ cõcor. præ-
90 alleg. ¶ † Addo quod bene facit id,quod voluit gl.not.in l.j.in ver.
animo.C.ad legẽ Corne.de ſica.quã valde ſingu.reputat Lud.Ro.
in l.in illa.in penul.col.ff.de verb.oblig.vbi voluit gl. quod animus
ſcilicet ꝙ quis vulnerauit animo nõ occidendi,probatur per iura-
mentũ.Ad iſtã etiã glo.bene facit quod voluerunt duæ glo.not.iu-
ris canonici.Vna eſt in c.propoſuiſti.in gl.ſuper verb,nõ ꝓbatur.
lxxxij diſt.Alia in c.qui diuinis.xij.q.ij. quæ notabiliter volunt ꝙ
ignorãtia probetur per propriũ iuramentũ animi , cùm conſiſtat
in animo.Et iſtas gl.didici à domino Abb. Panor.in c.cognoſcens.
quod eſt c.ij.in vlti.col.extra de cõſti.qui pro iſtis gl.alleg.optimos
text.in c.nulli.ad fin.de elect.in vj & in c.ſi verò.extra de ſenten.
excõmu.Ego tamen puto quòd iſta glo.noſtra cum concordanti-
bus poſsit per aliquos notabiles modos limitari, quos alij non po-
91 nunt hic.¶ In primis † ergo limitat iſtam glo.Bar.in l.j.§.hoc in-
terdicto.in ij.col.ff.de iti.actúq; priua.vt iſta gl. procedat eò quia
in terminis noſtris hîc pręcedebat titulus habilis,ex quo titulo cre
dit iuramẽto ſuo,ſi aſſerit ſe habere bonã fidẽ.Secus ergo eſſet, ſe-
cũdùm Bart.ibi , ſi nullus titulus pręceſsiſſet. Et ꝓ hac limitatione
92 bene facit quod ibi voluit glo.in ver.vſus.¶ † Secundò,& notabi-
lius,iſtam gloſ.noſtram limitat Bartol.in l.inter omnes. §. rectè in
vltima columna.ff.de fur.vt iſta gloſ. procedat , quando præſum-
ptio iuris nõ eſſet contra aſſerentem.Secus autem ſi præſumptio
iuris eſſet contra aſſerentem : quia tunc non ſtaretur iuramento
ſuo:vt patet in terminis,de quibus ibi per Barto.Et pro hac limi-
tatione optimè facit quod voluit Bart.in l.quemadmodum.in fi.j.

[a] ¶ Ignorãtia. Vide omnino dominum Ale.de Imo. in conſi.lxxj.in j. col.in j. parte. & Felin. in c. quoſdã. de præſump.

col.C.de agr.& cenſi.lib.xj.vbi voluit quòd quãdo quis poſsideret
rem cum titulo reprobato pro iſto caſu ,quia habet præſumptio-
nem iuris contra ſe,eò quia præſumitur mala fide poſsidere , non
ſtaretur aſſertioni ſuæ cum iuramento,ſi vellet dicere ſe bona fide
poſsidere.Ita limitat gloſ. hîc. Pro hac etiam limitatione bene facit
quod vult Inno.Ioan. And.& alij.in c.ij.extra de conſti.vbi volunt
ꝙ ſi aliquis velit probare ignorantiã conſtitutionis nouiter editę,
vel alicuius ſtatuti,per proprium iuramentum,ꝙ non poſſet:quia
præſumptio iuris eſt contra eum. Et hoc eſt,quod propriè voluit
glo.quam ſ.alleg.in d.c.propoſuiſti.lxxxij.diſtinc. Et per iſta puto
nõ bene dicere Bal.in l.ij.§.pe.in fi.ff.ſi quis cau. vbi voluit quòd ſi
notificatio dilationis fuit facta ad domum tuam, ꝙ tunc ſtatur iu-
ramento tuo,ꝙ ad tui notitiam nõ peruenerit.Hoc ego non puto
verum,per prædicta:quia cùm præſumptio iuris ſit in cõtrarium,
eò quòd quilibet præſumatur ſcire id, quod eſt ſibi denuntiatum
ad domum,vt eſt glo.no.in l.ſi tutor.in ver.oſtenderis.C. de peri-
cu.tut.quam Bar.expreſsè ibi no.in fi.ergo nõ eſt ſtandum proprio
93 iuramento.¶ † Tertiò ad glo.noſtram limitat Bar.in l.ij.§. ſi à pu-
pillo.circa fi.ff.de vſuc.pro emp.& Bar.in l.is poteſt.in iiij.col.ver.
nunc videamus.ff.de acqui.hęre.vt iſta glo.quæ vult ꝙ debeat ſta-
ri aſſertioni propriè cum iuramento procedat , niſi per aduerſam
partem probetur contrarium,vel etiam probetur aliquid , per ꝙ
præſumatur contrarium. Et pro iſta limitatione bene facit quod
voluit Ioan.And.poſt Innocen.& ibi alij.in c.quia propter.§.illud.
94 extra de elec.vbi voluit † ꝙ licet quis poſsit probare impedimen-
tum per ſuum iuramentum, vt eſt ibi text.tamen admittitur pro-
batio in contrarium.Pro hac limitatione facit etiam quod no. vo-
luit Ang.in l.qui reſtituere.in ij.col.in fi.ff.de rei vendi.vbi no. vo-
95 luit † ꝙ ſtatutum diſponens ꝙ ſtetur iuramento alicuius , intelli-
gitur , niſi contrarium probetur. Et idem etiam voluit Alberi.in
tractatu ſuo ſtatutorum. in ij. parte principali, in q. xiiij. incipien.
item quæro,ſi ſtatuto,vel reformatione caueatur.De qua materia
etiam per Bal.in l.j.in j.col.C.de re.credi.per Ange. & ibi latè per
Imo.& alios in l.qui bona.§.qui damni.ff.de dam.infec.& per Ang.
in l.qui vas.in princip. ff. de fur.cum concor.Addo & ad hanc li-
mitationem illud,quod in terminis glo.noſtræ voluit gloſſ.not.in
verbo , oneramus.in cle.j. de iure patro. quam reputat ſingu. Al-
be.à quo didici in d.l.j.in j.col.C.de re.credi.quæ not. vult quòd ſi
ſtatutum diſponat ꝙ ſtetur conſcientiæ alicuius,tamen ſi cauſa eſt
nimis præiudicialis, poteſt probari contrarium. Secus ſi non ſit
nimis præiudicialis,iuxta gloſſ.in c.ſtatutum.§. aſſeſſorem.in ver.
96 relinquatur.de reſcrip.in vj.¶ † Vltra iſtam gloſ. noſtrã cum con-
cordan. volentem ꝙ in his. quæ dependent ab intellectu , vel con-
ſcientia,ſtetur aſſertioni cum iuramento:ego limito , vt procedat,
quãdo talis perſona eſt aliàs fide digna.Et pro hac limitatione ego
allego in terminis Bal.iſtud ſingu.volentem in l. falſus.in iij.col. &
in iij.oppo.C.de fur.Pro hac etiam limitatione allego gloſ. hoc ex-
preſsè volentem.& eſt glo.bene ſignanda in d.c. ſignificaſti. el j. in
ver. ſi eſt ita.extra de homici.quę gloſ.expreſsè dicit ꝙ illud , quod
dicitur,quòd quando agitur,vel quæritur de conſcientia alicuius,
ſtatur iuramento ipſius:eſt propriè verum ſi eſt bonæ famæ. Ad
hanc etiam limitationem optimè accedat quod pulchrè voluit
97 Ang.in l.qui iudicio.ff.de accu.vbi voluit † ꝙ ſi ex forma ſtatuti de
bet credi denuntiatori,vel dãnum paſſo cum eorum iuramento.ꝙ
tamen non ſtabitur iuramento denuntiatoris,vel damnum paſsi,
ſi ſunt infames , etiam ſola infamia facti. Et ita dicit fuiſſe iudica-
tum,& determinatum hîc,dum hæc quæſtio occurriſſet in facto.
Accedat etiam quod pulchrè voluit Bald.in repe.l.cunctos popu-
los.C.de ſum.tri.& fide cath.in xlj.col. in ver. quintũ exemplum,
98 ſtatutum permittebat,&c.vbi voluit not.quòd † ſtatutum diſpo-
nens quòd credatur libro mercatoris:intelligitur , niſi talis merca-
tor ſit infamis : quo caſu , etiam non obſtante iuramento , non
tamen creditur libro ſuo. ¶ Item vltra prædicta habetis repor-
99 tare ex hac particula glo.qualiter † probetur bona fides:quia debet
ſtari aſſertioni , vel conſcientiæ allegantis. Et ita reperio quòd ad
hoc alleg.iſtam glo.Bar.in l.Celſus.in v.col.ff.de vſucap. In hoc ta-
men iſtam gloſſ. limitat Barto. in l. quemadmodum. in fin. j. col.
C.de agr.

C.de agri. & cenſi. lib.xj.quem retuli ſ. proximè in ij. limitatione
100 quã dedi ad hanc partem glo.† An autẽ in dubio præſumatur bo-
na fides & an,& quando,examinat hîc Bald.de quo videatis glo.ſ.
de vſucap. in princ. in ver. bona fide.& glo. in l.ſuper longi.in ver.
a probetur.C.de præſcrip.long.temp. & gloſ.no.in c.ſi diligenti.[a] in
glo pe.in ver.bona fides extra de præſcrip.per Arch.in c.j.de præ-
ſcrip.in vj.per Inno.do.Ant.& alios in d.c.ſi diligẽti.& videte Bart.
in dicta l.Celſus.in vj.col.per Cy.& Bald.in d.l.ſuper longi.Bart.&
Bald.in l.proprietatis.C.de proba.& videte per Ang.multa ponen
tem in l.eum,qui.§.fi.ff.de pub.& dicit multùm ſing. Bar.in l.cùm
quærebatur.circa fi. C.vnde vi.ꝙ ex curſu triginta annorũ præſu-
mitur poſſeſſor retro ſemper fuiſſe bonæ fidei. Quod dictum dili-
genter menti tenebitis.Et per iſta remanebit expedita hæc particu-
la huius glo.tamen quia glo.facit mentionẽ de conſcientia,rogatus
ſum per aliquos veſtrum vt aliquas concluſiones in hac materia hîc
ponerem.Ego cõtra propoſiti mei rationem qui exiſtimauerã huic
titulo nihil extrauagans adiiciendum eſſe, vt votis veſtris morem
geram, aliqua notabilia, & quotidiana in hac materia conſcientiæ
tradita per Legiſtas hîc ſubiiciam. ¶ Et in primis dicit Bald. in l.&
101 ſi inutiliter.in ſecũdo not. C.de fideicõ.† quòd cõſcientia eſt ange-
lus,humanæ menti præſidens.Alibi dicit Bald. in l.fin.§.ſed ſi quis.
in vlti.col.circa medium. C.cõmunia de leg.allegando Chryſoſto-
mum ita dicentem,quòd cõſcientia eſt lex intellectus noſtri. Alibi
dicit Bald.in authen.ad hæc.C.de vſu.circa iij.col.ver.ſed hîc dubi-
tatur primò.quòd conſcientia eſt ſenſus animæ cognoſcentis bonũ
& malum. Alibi dicit Bald. in ſuo diuino conſilio ſchiſmatis poſito
poſt rubr.C.ſi quis ali.teſt.prohib.circa iij.col.illius conſilij, ꝙ con-
ſcientia eſt dictamen rationis, & cognitio ſui proprij cordis. Alibi
Bald.in rub.extra de iudi.in vj.col. dicit quòd conſcientia eſt mens
ſibi ipſi conſcia: & eſt flos intellectus. Vel, conſcientia eſt mentis
qualitas ſe ipſam diiudicans. Alibi Bald.in l.ſi quis filio exhæredato.
§.irritum. ff.de iniuſto rup. & irri.teſta. dicit quòd conſcientia eſt
quid intrinſecus latens in mente,quæ nullatenus dicto probari po-
b teſt.& Bald.[b] in c.bonæ. el j.in penul.col.de poſtu. præla. dicit ꝙ
conſcientia eſt conſonantia voluntatis, & intellectus:vt ibi per eũ.
& Bal. in c.innotuit.in ij.col.in princ.de elec.dicit quòd conſciẽtia
eſt ſcientia clauſa in mente quã Deus aſſociauit animæ vt eam re-
prehenderet de erroribus:& eſt de apicibus animę.& Bald.in c.niſi
cùm pridem.in iiij.col.de renũ.dicit quòd cõſcientia eſt animi mo-
tus ſibi ipſi perſuadens, & ſe concernens: per illum text. & vide in
penul.col.circa fi. & Bald.in c.ſi pro debilitate.in iiij.col.de offi. de-
leg.dicit quòd conſcientia eſt paſsio animi ſuggerens bona,& mala
diſſuadens.Et idem Bal.in c.ſi ſacerdos.de offi.ordi.dicit quòd con-
ſcientia eſt oculus cordis quaſi cordis ſcientia, quæ debet eſſe ſicut
ſpeculum ſine macula. & ibi alia per eum. Alibi multùm pulchrè
Bald.in rub.extra de pac.in fi.dicit quòd cõſcientia eſt paſsio animæ
rationalis ſuper omnem irrationabilem concupiſcentiam habens
prædominium,& virtutem. Alibi Bald. in c.quoniã contra falſam.
in penul.col.de proba.dicit quòd cõſcientia eſt ſecretũ ſecretorum.
Alibi Bald.in c.cùm cauſam.in vlti.col.de teſti. dicit quòd cõſcien-
tia nõ eſt aliud,quàm bonus vir,qui intra te loquitur in corde tuo.
Et propterea qui non habet conſcientiam,non poteſt,aut nõ debet
c dici vir bonus[c]. Et ibi per eum an teſtis ſit interrogandus de con-
ſcientia. Alibi in c.breui.de iureiur.dicit quòd conſcientia eſt ſecre-
tum ſecretorũ mentis humanæ. Alibi Bald.in c.mulieri. de iureiur.
dicit ꝙ conſcientia dicitur, quaſi quædam conſonantia animæ ad
Deum ex concordia ſpiritus & voluntatis. Alibi Bald. in c.vigilan-
ti.in ij.col.de præſcrip. dicit quòd conſcientia eſt cordis ſcientia:vt
ibi per eum. Alibi Bald. in c.conſtitutus. el ij.in j.col.de appel. dicit
quòd conſcientia eſt habitus perfectionis in mente ſyncera. Vel,
conſcientia eſt motus pungens, exiſtens in mente humana: & vbi
conſcientia eſt, ibi Deus eſt. Et dicit Iſaias vltimo cap. quòd vermis
conſcientiæ non extinguitur. Quæ cõſcientia eſt paſsio mentis,ſeu
102 cordis, quæ ſemper eſt in actu. Vnde autem † cõſcientia dicatur,
dic à conſilio,quod opponitur voluntati:& ſcientia, quæ ſupponi-
tur intellectui,ſecũdùm Bal.in c.j.de confeſ.Et vide quæ dicit Bald.
in c.fi.ad fi,de iureiur.& dicit Bald.in l.ab Anaſtaſio.C.mãda.quòd
aduocati præſumuntur parum conſcientiati. a
103 † Et quotuplex ſit conſcientia, ponit Bal. in l.
fi.C.de pœna iudi.qui malè iudi. Et de cõſcien b
tia habes text.quem ibi no.Bald.in l.milites.C.
de reli. & ſumpt.fune. Et in hac materia con-
ſcientiæ tradit Bald.ſecũdùm beatum Tho. de
Aquino vnã regulam,quam no.in authen.in-
greſsi. in viij.col.C.de ſacroſan.eccle. & Bald.
in l.pe.§.illo. C.de neceſ. ſer.hæred.inſti. quòd
vbicunq; lex, vel canon diſponit,vel prouidet c
ſuper aliquo certo,& ſic nõ ſuper præſumpto,
& diſponit ſecũdùm aliquam rationẽ,id,quod
obtinet in foro iudiciali,rationabiliter obtinet
in foro pœnitentiali,& conſcientiæ. Et aliqua
de conſcientia & bona,& mala, & quid ſit,ha-
betur per Bald.in c.ne innitaris.de cõſti.& per d
eũdem in c.bonæ.el ij.in v.col.de poſtu.præla.
Et dicit Bald. in titu. de pace Conſtan. in ver.
quæ vobis non cõceſsimus. allegando Io.And. e
in c.præſentium. de teſti.in Nouel. ꝙ in omni
iuramento ſufficiat dicere verum ſecundùm
104 conſcientiam. Et aduertite † quòd quamuis
d contrahentibus licitum ſit ſe inuicem decipere[d], vt l.item ſi pretio.
§.quemadmodum.ff.locati.& in l.in cauſæ.la ij.§.pe.ff.de mino.ꝙ
habet locum etiam de iure cannnico.c.pen. & ibi per omnes extra
de emp.& vendi. niſi ſit vltra dimidium iuſti pretij: vt ibi eſt text.
Tamen iſtud non habet locum in foro conſcientiæ, ſecundùm do.
Anto.in d.c.pe. Et propterea dicit quòd apud cõfeſſorẽ debet fieri
cõſcientia. Alleg.beatum Tho. de Aquino ita tenentem ij.q.lxvij.
arti.j. Accedat gloſ.no.in verb.vt plus. in c.hoc ius porrectũ.x.q.ij.
105 quæ dicit † quòd prælatus eccleſiæ iuſtum pretium rei, non debet
maiori pretio vendere, quàm valeat res, propter conſcientiam, &
etiam propter honeſtatem.Et de iſtis aſsignat Bal.pulchram ratio-
106 nem in d.c.cùm cauſam.extra de teſti.† Nam ſi conſcientia idẽ eſt,
quod bonus vir,& bono viro non conueniat,aut liceat contrahen-
tes decipere,vt dixit gloſ.no.quam reputat ſing. in l.ſemper in con-
uentionibus.& eſt gloſ.vnica.ff.de re.iu. & Bald.in authen.ad hæc.
in viij. col.ver. inſuper quæritur quid de mercatoribus. C.de vſur.
vbi etiam allegat illam glo. ergo non erit licitum in foro conſcien-
tiæ contrahentibus ſe decipere.Et propterea ſubdit Bald.in dicto c.
cùm cauſam. quò ergo ibit anima mercatoris? Dicit tamẽ multùm
ſignanter Pet.de Ancha. in repe. reg. poſſeſſor. de reg.iur. in vj. in
107 xj.charta.† quòd ſi aliquis emat fundum carius propter neceſsita-
tem,quia vicinus,cuius erat fundus,erat rixoſus,& multùm mole-
ſtus:quòd tunc,cùm iſte exceſſus pretij fundetur ſuper cauſa ratio-
nabili, quòd ſubuenitur ſibi nedum in foro cõſcientiæ, aut in foro
canonico,ſed etiam in foro ciuili, & ſeculari. Cuius dicti nunquàm
obliuiſcaris.Et dicit eleganter Bald.in l.vnica.in ij.col.C.de confeſ.
108 † quòd forus conſcientiæ eſt forus boni & æqui coniunctim:& eſt
tribunal veritatis, & non fictionis, in quo conſcientiæ foro apices
109 iuris non excuſant. † Et an in foro conſcientiæ naturalis obliga-
tio ſola ſit efficax ad agendum:videte Bart.loquentem per verbum
dubitatiuum Fortè,in l.ſi pœnæ cauſa.in prin.ff.de cõdi.inde.Bald.
in authen. ad hæc. in vij.col. C.de vſu. & Bald. in l.cùm quis.in xj.
col.C.de iuris,& facti igno. Adde do. Anto.in c.j.de dolo, & contu.
Sed quantum ad conſcientiam non differt pactum nudum à ſolen-
ni,ſecũdùm Bald.in rub. extra de pac.in fi. & in c.j.in ij.col eo.titu.
110 † Et pœnæ legales tripli vel quadrupli in foro conſcientiæ nõ ſunt
e debitæ:[e] & ideo fur,quantumcunq; manifeſtus, nõ tenetur in foro
conſcientiæ ad aliud, quàm ad reſtitutionem rei. Ita eſt gloſ. vulgò
reputata ſingu.xij.q.ij.c.fraternitas. in fi.gloſ.mag. quam apud Le-
giſtas allegat Bald. in l.poſt deciſionem. C.de fur.& Imo. in l.ſtipu-
latio iſta.§.alteri.ff.de verb.obli. & Bald.& Imo. in l.quibus diebus.
§.dominus.vbi multa pulchra ponunt in hac materia conſcientiæ.
ff.de condi.& demon. Vide multa deciſa per iſtam gloſ. & quinque
limitationes per Feli.in cap.j.in xxj.col.& tribus ſeq. de conſtitu.&
Mateſilla. in not.xxiiij. Panor.in princ.decre. in nigro. in ij.col. &
Ang.

a ¶ In c.ſi diligenti. vbi vide Feli. in ij.col.

b ✠ Vide aliqua in hac materia conſcientiæ per Iaſ. in l.nemo poteſt. col.xiiij. ff.de lega.j.& per Canoniſtas in c.j.extra de conſti. Sardus.

c ¶ Vir bonus. Et vt dicit Lanfr.in tract. ſuo de arb. in ver. reductio. ꝙ bonus vir non eſt frater, qui habet diabolum ſub cappa.

d ¶ Decipere. Vide Feli.in c.cũ cauſam.in fi.de teſtibus.

e ¶ Debito. Adde Lud. Ro.in rubr. de arb.in fine.

a ¶ In rub. Vbi vide Franc. Aret. in fi. ij. col. & in l. cũ hæreditate. & in l. pe. circa fi. eo. ti.
b ¶ Iurare. Adde eũdē do. Iaſ. May. ſ. eo. §. numer. 105.
c ¶ Subdelegare, Vide Felin. in c. fin. de offi. deleg. §. is autē. & Lud. in fin. §. executor. ver. Quæro vtrũ. & do. Alex. in l. more. vj. col. de iuriſd. om. iudi.
d ¶ Cõſciētię. Adde quæ habentur per Pet. de An. in ſuo conſil. cxcj. in vlti. col.
e ¶ Et probata. Et idem dic in iudice in ſeptem caſibus, quo me remittēdo poſui. J. eo. §. nume. 148. in apo. vbi & duo verba ponuntur per eundem Iaſ.
f ✻ Vide eundem Iaſ in §. Si minus. col. iij. in princ. J. eod. Sardus.
g ✻ Adde eundem Iaſ. in l. nemo poteſt. col. xiiij. ff. de leg. j. Sardus.

Ange. in conſi. xlij. incip. fratres ſeruorum. in
111 fi. Vbi dicit † ꝙ etiam eccleſia in foro conſci-
entiæ poteſt pœnam conuentionalem petere,
quoties cõcurrit cum intereſſe: vt ibi. Videas
etiam Ant. de But. in c. j. circa princ. extra de
do. & contu. & ibi habetur per Canoniſtas de
hac materia conſcientiæ. & Bal. in l. iubemus.
§. ſanè. el j. poſt princ. C. de ſacroſan. eccle. &
112 ibi etiam ponit Bal. an † malæfidei emptor te
neatur in foro conſcientiæ ſoluere pretium,
& an bona pręſcripta, & ſic acquiſita ex præ-
ſcriptione, poſsint licitè retineri ſalua cõſcien
tia, ſi fortè poſt præſcriptionē ſuperueniat no
titia ꝙ iſta bona erant aliena. Ponit in termi-
nis Bal. in d. authen. ad hæc. in v. col. in ver. re-
uertor igitur ad quæſtionem formatam. & ibi
tenet ꝙ ſic: & allegat Inno. idē tenere in c. cu-
ra. extra de iure pa. Idē tenet Bald. in c. de cau
ſis. in vj. col. de offi. deleg. Et Bal. in authen. ad
hæc. in antepe. col. ponit quid de aduocato &
113 medico, † qui extorquēt nimis magna ſalaria:
& doctor conſulens ſine reuòlutione charta-
rum, non poteſt in foro conſcientię petere ſa-
larium. gl. no. in c. non licet. xj. q. iij. quã tamen
gl. & meritò, reprobat ibi Archidia. quia præ-
teritorum laborum poteſt tunc haberi remu-
114 neratio. † Et an hæres adeundo hæreditatem
teneatur creditoribus, & legatarijs in foro cõ
ſcientiæ vltra vires hæreditarias, ponit Bar. &
a alij. in rub.[a] ff. de acqui. hæred. & Bar. in l. ge-
rit. in ij. col. eod. titu. & ibi tenet quòd non: al-
115 legando theologos ita tenere. † Et quid ſi hæ-
res nõ fecit inuentariũ, an teneatur in foro cõſcientiæ etiã vltra vi
res hæreditarias: ponit Bal. in l. ſi. in princ. in ij. col. C. de iu. delib. &
Bald. in l filiũ quem habentē. in xvij. col. C. fami. erciſ. Adde Bald.
in repeti. l. ij. C. de ſacroſan. eccle. in xv. col. in iiij. quæſtio. princi-
pali. in verſi. tertiò quæro. vbi tenet quòd non, etiam ſi eccleſiæ: li-
116 cet Bald. ibi contra. † Et an detractio Falcidiæ vel Trebellianicæ
habeat locum in foro conſcientiæ: Bald. quòd non, in l. cùm à ma
tre. C. de rei vendica. & ibi vult plus Baldus quod eſt mihi mul-
tùm mirabile, quòd etiam nõ habet locum in foro canonico. Sed
puto Bald. velle dicere in foro conſcientiæ. Et pro hoc ego allego
text. optimum, & notabilem de iure ciuili, in §. ſi autem hæres. in
authentica de eccleſi. titu. colla. ix. & ibi habetis textum expreſ-
117 ſum, † quòd in relictis ad pias cauſas non habet locum Falci-
dia. & eſt text. etiam in authentica ſimiliter. C. ad leg. Falcid. Et de
prædicta q. vtrum detractio Falcidiæ, vel Trebellianicæ habeat lo
cum in foro conſcientiæ, ponunt Canoniſtæ in c. j. extra de do. &
contu. Et dicit Bald. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. in penulti. col. de
conſtit. quòd teſtis non eſt interrogandus de conſcientia. Et idem
118 Bal. in c. paſtoralis. in princip. in j. col. in fi. de reſcrip dicit † quòd
teſtis debet deponere de rebus ſenſatis, non de conſcientia animi.
c. j. §. finali de conſue. re. feud. Item in materia adde quod no. Ang.
in §. emphyteuſis. el ij. per illum text. in authentica de alie. & em-
119 phyteu. † quòd ſi ſtatutum diſponat quòd mulier non poſsit con-
trahere ſine conſcientia duorum conſanguineorum, quòd tunc
non requiritur eorum conſenſus, ſed tantùm ſufficit eorum
ſcientia: vt ibi not. per eum. Alibi Baldus in rubri. C. de exerci.
120 in iiij. col. in verſicu. quid ſi verba dicunt. dicit † quòd vbi aliquid
debet fieri cum ſcientia alicuius, ſufficit notificatio, nec requiri-
tur conſilium, nec conſenſus eius. Allegat Ioan. Andr. in c. cùm
in veteri. de elect. qui hoc non dicit. An autem illiteratus, qui cre-
dit bene iudicare, & iudicat contra ius, an teneatur parti, quam læ
ſit in foro conſcientiæ, Diſtingue vt per Cyn. Salice. Fulg. Paul.
121 de Caſt. in authen. hodie. C. de iudi. ¶ Nota etiã diligentiſsimè † ꝙ
b ille, cuius cõſcientiæ aliquid committitur, tenetur iurare[b] quan-
do declarat aliâs non eſt ſibi ſtandum. Ita Angel. & Paul. de Caſtr.
in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. noui nuntia. domi. Alexan. in
conſi. ccxviij. in ij. volu. incip. viſis verbis. in iij. col. ad fin. Angel. in
122 l. apertiſsimi. C. de iudi. ¶ † Et an per illa verba in commiſsione,
in quo conſcientiam tuam oneramus: intelligatur electa induſtria
c delegati, vt non poſsit ſubdelegare,[c] ponit do. Alexand. in l. à iu-
123 dice. C. de iud. in iij. col. ¶ † Item vbi aliquid committitur con-
ſcientiæ alicuius videtur facta commiſsio vt optimo viro. Ita Bal.
in l. fin. C. de iu. do. impe. ¶ Item nota quòd ad probandum quòd
aliquid fuerit geſtum ſecundùm conſcientiam alicuius, probatio
dicitur eſſe per eius ſacramentum. Ita Innocētius in c. paſtoralis. in
124 ver. deferendum. de reſcrip. & facit gloſ. huius, † an primogeni-
tus in foro conſcientiæ ſtante conſuetudine poſsit in totum ſucce
dere: ponunt Iac. de Ra. et Cyn. in l. Barbarius. ff. de offic. præto. &
ibi vide Albe. in j. col. vlti. charta. Et ex vno teſte quis non debet
habere conſcientiam lęſam, ſecundùm Baldum in c. vigilanti. in ij.
125 col. vbi vide, de præſcript. ¶ † Quicunq; habet conſcientiam re-
mordentem: mortaliter peccat, ſi eam non deponit. c. ſi. & ibi Bal.
in j. col. not. de præſcript. Item ſtatuta ſunt ſeruanda etiam in fo-
d ro conſcientiæ:[d] vt vult gloſ. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtitu.
& ibi Baldus in j. columna not. & dicit quod non reperitur alibi.
126 Item aduertite † quòd papa, imperator, & alij principes, qui in
ſuis territorijs habent vim ſupremi principis, debent ſemper iu-
dicare ſecundùm conſcientiam ſuam, non autem ſecundùm alle-
e gata, & probata.[e] aliâs peccarent. Ita Bart. qui dicit theologos ita
127 tenere in l. j. ad fi. C. vt quæ deſunt aduo.[f] ✻ ¶ † An autē ſuccedēs
f ab inteſtato teneatur aliquis dare in foro conſcientiæ hæredi inſti-
tuto in teſtamento minus ſolenni? Bald. in l. ſi poſt diuiſionem. C.
de iur. & fac. igno. per glo. not. ibi tenuit quòd non. & idē ſequun-
tur ibi Fulgo. & Paul. de Caſt. Contrarium tenet Ioannes de Imo.
in l. nemo poteſt. ff. de lega. j. & ibi vide dominum Alexandrum
de Imola. idem tenet domi. Ant. de Butrio in c. nouit. in xij. col. de
128 iud. & in c. quia plerique. de immu. eccleſi. ¶ † An autem quando
committatur aliquid conſcientiæ alicuius, poſsit alium ſubſtitue-
re. Vide Bald. tenentem ꝙ non, in c. j. §. ſi. de no. feud. Quod nota
pro executoribus teſtamentorum, quorum conſcientiæ aliquid
129 committitur. ¶ † An autem edictum, quod quiſq; iuris, maximè
quando impetrauit quis ius iniquum, licet eo non ſit vſus, habeat
locum & ſit licitum in foro conſcientiæ: vide per moder. in l. iij. §.
130 fina. ff. quod quiſq; iur. ¶ † Item in materia nota quòd dans
damnum ex culpa leuiſsima in foro conſcientiæ non tenetur. Ita
ſing. Innoc. in c. ſicut dignum. de homi. & refert Ludoui. Roma. in
ſing. ſuis, in vj. charta. ¶ Item in materia multum not. illud, quod
131 pulchrè voluit Innoc. in c. quia propter. de elect. vbi tenet † quòd
electus ad aliquam dignitatem eſt tutus in foro animæ, ſi electio
ſua tenuit de iure gentium licet non fuerit ſeruata forma tradita à
g iure poſitiuo. Et ſequitur do.[g] ✻ Abb. Panor. in c. j. in fin. de in in-
132 tegr. reſti. vbi ex hoc generaliter notat † ꝙ in omni actu, in quo
eſt prætermiſſa forma iuris poſitiui, quòd tamen in foro animæ
quis non tenetur ſibi facere conſcientiam. Quod multum teneas
cordi ad prædicta, & ad multa ſimilia. Vide etiam Felin. in c. j. in
xix. col. & ſeq. de conſtitu. vbi etiam per eum ꝙ valet contractus
133 mulieris in foro conſcientiæ, non ſeruata forma ſtatuti. ¶ † Item
adde quod dicit Innoc. in c. cùm dilecti. de elect. Et refert, & ſequi-
tur Ang. in l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. inde. ꝙ cõuen
tus rei vendicatione, ſi iniuſtè fuerit condemnatus, & ſecutum fue
rit præceptum de reſtituendo rem, tamen ſi non reſtituit, non pec
cat mortaliter, & poteſt illum retinere in foro cõſcientiæ. ¶ Item
nota quòd in teſtimonio conſcientiæ non eſt reddenda ratio. Ita
Bal. in c. j. §. fin. ſi de inue. inter do. & vaſal. lis oria. ¶ Nota tamen
134 perpetuò, & nunquam obliuiſcaris diebus vitæ tuæ, quòd ſi † te-
ſtis dicat vera eſſe ſecundùm ſuam conſcientiam: vel iudex in ſen-
tentia dicat, ſecundùm ſuã conſcientiam: neutrum valet. Ita ſing.
Bald. in c. niſi cùm pridem. in iiij. col. de renun. ¶ Item in iſta ma-
teria conſcientiæ vide vnam not. regulam, quam tradit Bald. in l.
135 penulti. §. illo. C. de neceſ. ſer. hæred. inſtit. ¶ Item adde † quòd in
omni iuramento ſufficit verum dicere ſecũdùm conſcientiam Ita
ſignanter Bald. in titu. de pa. Conſtan. in ver. quæ vobis non con-
ceſsimus

ceſsimus Allegat Ioan. Andr. in c. præſentium. de teſti. in Nouel.
¶ Quid autem ſi pars dicat ꝙ eſt contenta ſtare conſcientiæ vel
fidei alterius partis: nunquid ita poterit agi, & excipi, ac ſi iuratum
136 eſſet. dixi in §. item ſi quis poſtulante. ſ. eo. ¶ † Vltimo non omit-
to vnū, quod in hac materia dicit hîc Ang. de Aretio, ꝙ ſi aliquid
committitur conſcientiæ alicuius, ꝙ ab eius ſententia appellari nō
a poteſt.[a] Allegat ad hoc glo. quam ipſe reputat ſing. in c. ſtatutum.
§. aſſeſſorem. de reſcrip. in vj. Et credo ꝙ vellit allegare glo. in ver.
b relinquatur.[b] ✱ quę glo. iſtud mihi non dicit: licet ſecūdùm eundē
Ang. poſsit ſupplicari, & ſic adiri ſuperior per viā ſupplicationis:
vt hîc per eū. Idem tenet Pau. de Caſtr. in l. de pupillo. §. qui opus.
ff. de ope. no. nun. alleg. pro ſing. & hoc dicit glo. in d. §. aſſeſſorem.
137 idem tenet Bal. in c. ſi ſacerdos. de offi. ordi. ¶ † Nota ꝙ quando
committitur conſcientiæ alicuius, ab eius ſententia non appella-
tur: vt hîc. Tu etiam multùm nota quòd ille, cuius conſcientiæ
committitur, non poteſt leges tranſgredi: quia intelligitur de con-
ſcientia legibus munita, non de ea, quam pars ſibi fabricat. Ita ſi-
gnanter Bal. in ſua diſputatione incip. ſtatuto cauetur ꝙ fœnera-
tor. in vlti. col. Iſtud ſequitur, & probat bona ratione do. Alex. in
138 conſi. ccxviij. in ij. volu. incip. viſis verbis. in iij. col. Item † qui ha-
bet poteſtatem diſponendi & prouidendi ſecundùm cōſcientiam,
non debet ſequi propriam conſcientiam, ſed publicā. Tex. eſt iun-
cta glo. in c. iudicet. iij. q. vij. & voluit Cyn. in l. quiſquis. C. ad le. Iul.
maie. Bal. in l. j. C. qui accu. nō poſ. Et dicit Bal. in l. fi. C. de pœ. iud.
139 qui malè iudi. iudicem † debere ſequi regulas legum, & nō conſcien
c tiam[c] ſuā, quæ legibus aduerſaretur. Poteſt tamē ſequi cōſcientiā
quæ nemini noceat, ſecūdùm Bal. Vide tamē ad primò dicta l. ad.
in repeti. rub. ff. de arb. in ij. col. ad fi. Et vide Bal. in l. ij. in iiij. no. C.
de fideic. Item vide tex. in l. certi iuris. in fi. & ibi Bal. C. de iudi. ¶ In
140 ea. gloſ. ibi. l. minor. §. ſi ſeruus. Habetis † ꝙ ſententia lata in Publi-
ciana, non facit præiudicium in rei vendicatione nec econtra. Et
dicit Dy. hîc, ꝙ de hoc non eſt quæſtio: quia eſt caſus expreſſus in
d. §. ſi ſeruus. Hanc tamen concluſionem limitant hic Ioan. Faber,
Bald. & Ang. de Aret. niſi vtraq; actio eſſet in libello alternatiuè
d propoſita. De quo dicite vt hîc per eos [d] ✱ eſt verum quod Ange.
de Aretio in hoc eſt ſibi contrarius in ſeq. col. vbi ponderat gloſſ.
noſtram velle contrarium: & dicit eam eſſe ſingu. tenendam men-
141 ti. ¶ In ea. gloſſ. ibi: dummodo directum. Vult ergo gloſſ. † quòd
proponens ſimpliciter dominium in iudicio, intelligitur tan-
tùm propoſuiſſe directum, & non vtile. Hoc idem, & expreſsiùs
voluit gloſſ. in l. ſi mater. §. eandem. ad fin. in ver. qualecunq;. ff. de
excep. rei iudi. & gloſſ. in d. l. minor. §. ſi ſeruus. in gloſſ. mag. in ver.
ſupererit. Breuibus pro nunc tenete contrarium, quòd imò pro-
ponendo dominium ſimpliciter in iudicio, intelligitur propoſuiſſe
nedum directum, ſed etiam vtile. Et ita etiam tenet Barto. in d. l.
ſi mater. §. eandem. in penultima q. poſt Dyn. & Iac. de Bellaperti.
iura per eū ibi allegata, & hoc etiam tenet Ang. hîc. De quo etiam
per Bald. in l. j. in vj. col. C. de actio. & oblig. & videte Anto. de But.
in c. examinata. in antepenultima col. extra de iudi. Intelligite ta-
men id, quod ſtatim dixi, quòd licet proponens ſimpliciter domi-
nium in iudicio, intelligatur proponi nedum directum, ſed etiam
142 vtile, † quòd tamen non intelligeretur proponere quaſi domi-
nium, & ſic Publicianam. Et ita loquitur, & procedit d. l. minor. §.
ſi ſeruus. alleg. in gloſſ. Et ita vult etiam Barto. in d. §. eandem. &
ibidem Bald. poſt Petr. de Bellaperti. videtur velle vnum quod in
143 l. j. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager vecti. vel emphy. peta. † ideo ap-
pellatio dominij ſimpliciter prolati referatur ſolùm ad directum
dominium, eò quia ratione adiuncti non poterat referri ad vtile:
Quod verbum diligenter notate: quia ſi eſt verum, eſt maxima
limitatio ad vulgatam regulam illius §. qui in perpetuum. ſcilicet
quòd appellatione dominij in dubio intelligamus de directo. Co-
gitabitis tamen an ſit verum. ¶ In ea. gloſſ. ibi: vno libello proponi
non poſſunt. De hoc dicite vt latè dixi in prima parte principali
huius gloſſ. in tertia forma libelli. ¶ In ea. gloſſ. ibi: ſed ex conſue-
tudine contrarium ſeruatur. Dicite vt dixi latè in loco ſ. proxi-
mè alleg. ¶ In ea. gloſſ. ibi: licet ſuper vna probationes tantùm
inducat, ne ſibi contrarius ſit. Verum de hoc videte Barto. in l.
& an eadē. §. actiones. in v. col. ff. de excep. rei a
iudi. vbi examinat hoc dictum iſtius glo. & vi-
dete per Ang. in repeti. l. ſi quis vi. §. differētia.
in pe. col. ff. de acqui. poſſ. ¶ Summodo in ter-
tia parte princ. gl. ibi: ex parte autem rei. quam b
ſubdiuido in tres particulas. In prima ponit
quæ requirātur ex parte rei, ad hoc vt compe-
tat Publiciana. Secundò ponit cōtra quem de c
tur Publiciana. Tertiò numerat ſex caſus, in
quibus datur Publiciana contra dominum, &
vnū de illis caſibus reprobat. Secunda ibi: nam
contra omnem poſsidētem. Tertia ibi: ſed etiā
contra dominum datur in ſex caſibus. Illa ter-
tia ſubdiuiditur in ſex particulas. Partes de ſe
patent. ¶ In eadem glo. ibi: præterquàm cōtra
144 dominum. In gl. volente † quòd cōtra domi-
e num [e] non detur Publiciana: ego credo verū,
ſi opponaſ exceptio dominij. Et hoc eſt, quod
voluit tex. in illa l. pe. ff. de Publi. Sed ſi non op
ponatur exceptio dominij, ego putarem quòd
ipſo iure poſſet agi Publiciana, etiā cōtra do-
minum. Et ad hoc me mouet elegans dictum
Bar. in l. Pomponius. §. ſi iuſſu. in prin. vlt. col.
ff. de acquir. poſ. vbi voluit quòd ſi ego egi Pu-
bliciana contra dominū, & obtinui, ꝙ transfer
tur in me dominium: aliâs ſi ille nō eſſet domi-
nus, transferretur in me vſucapiēdi conditio.
Et hoc dicit tenere ibi gl. dum dicit quòd egit
145 Publiciana, &c. ¶ † In ead. glo. ibi. l. damni. §.
non ſolū. Iſte caſus prima facie nō videtur cla-
rus, aut expeditus: quia in illo text. non expedi-
tur an agatur Publiciana cōtra dominum vel
ne: tamen bene inducendo optimè probat hoc
modo. Nam edictum de damno infecto, habet d
ſimilitudinem cum cauſa noxali: vt eſt text. in
l. prætor ait. §. hoc edictum reſpicit. ff. de dam.
infe. Imò dicit ibi Bar. in ſummario, quòd edi-
ctum de dāno infecto habet cauſam quaſi no
xalem. Quēadmodum ergo in cauſa noxali ſi
aliquid obtineatur à bonæfidei poſſeſſore pro
illo obtento datur Publiciana, etiam cōtra do-
minum, vt eſt text. in l. & generaliter. ff. de no-
xa. etiam in gl. allegata. ergo idem debet eſſe in
cauſa damni infecti. Et iſtud eſt ex mente Nic.
146 de Neap. hîc. ¶ † In fi. gloſ. not. hanc vltimam
partem gl. enumerantem caſus, in quibus Pu-
bliciana competit etiam contra dominum. Et
ſimilem glo. habetis in l. fin. in ver. potius. ff. de
Publicia. Et per iſta habetis expeditum hunc
§. in modum qualiſqualis repetitionis.

Laus Deo.

1 *Abſentiarum genera quot ſunt.*
2 *Abſens cauſa Reipublicæ qui propriè dicatur.*
3 *Abeſſe ex cauſa probabili, & neceſſaria qui di-
catur.*
4 *Abſens quot modis quis dicatur.*
5 *Abſens an in dubio quis præſumatur, niſi pro-
betur.*
6 *Præſens an & quando contra abſentē reſtituatur.* e
7 *Abſens ex quibus abſentis reſtituatur.*
8 *Remedium, ſiue iudicium reſcindens, ſiue reſciſſo
rium quid. 9.*
10 *Actio reſciſſoria quid & quare reſciſſoria appellatur. 11.*
12 *Officiū iudicis an ſit remedium reſcindens.*
13 *Actio reſciſſoria quotuplex ſit. 18.*
14 *Actio inſtitutoria quid, & quare appellatur inſtitutoria.*
15 *Actio reſciſſoria, quæ eſt reſtitutoria, qualiter diffinitur.*

a ¶ Non poteſt. Vide Franc. Aret. in l. rem nō nouam. C. de iudi. & Ann. in coſi. xxxiiij.

b ✱ Vide meliorē gl. in cle. j. in verbo, oneramus. de iur. patro. Sard.

c ¶ Cōſciētia. An & quando iudex ſequi debeat conſcientiā, & ſecūdùm eam iudicare, & non ſecundùm allegata & probata. vide Fe. in c. paſtoralis. §. quia vero. in ij. col. in ver. in glo. in ver. tenetur. cū plurimis ſeq. de offi. deleg. vbi ponit ſeptem caſus, quos per te vide, limitando regulā vulgatā ꝙ iudex ſecundùm allegata & probata iudicare debet. Quā regu. limita etiā niſi ſit papa vel imperator, vel alij principes habētes iura ſupremi principis: qui iſti debēt ſemper iudicare ſecundùm conſcientiā: aliàs peccarent: vt per eundē Iaſ. ſ. eod. §. nume. 135.

d ✱ Adde ꝙ verius videtur ꝙ dato ꝙ alternatiuè ꝓponātur nihilominus nō poſsit proſequi niſi vnā, ne ſit ſibi cōtrarius, vt gl. noſtra hîc dicit: & ſic illā videtur eligere, quā ꝓſequitur: vnde in alia non obſtat exceptio rei iudicatę, per d. §. ſi ſeruus. maximè cùm ſecūdum Bal. in l. j. C. ſi plu. vna ſenten. altera cēſeaſ appoſita ſub conditione, quæ nihil ponit eſſe. l. quoties. ff. de noua. Sed vide Bar. qui videſ diſtinguere in l. an eandē. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. col. iij. verſi & primò quæro. dic vt ibi per eū. Carcaſſona. Sardus.

e ¶ Contra dominum. Adde eundē Iaſ. May. ſ. eod. §. numero. 86.

26 *Actio inſtitutoria, & reſtitutoria, qualiter differunt.*
Actio reſtitutoria non datur, niſi officio iudicis implorato.
27 *Dictio ſtatim, quid denotat.*
28 *Vſu non cepiſſe in tex. quomodo exponitur.*
29 *Reſtitutio an præſenti contra abſentem concedatur. 23.*
21 *Reſtitutio contra præſcriptionem, quæ in præſentia currit, non datur.*
22 *Alienare dicitur, qui vſucapi patitur.*
24 *Præſcriptio non currit agere non valenti.*
25 *Præſcriptio an currat impedito. 26.*
27 *Dictio tunc, quid denotat.*
28 *Abſens ſi præſcribat rem præſentis quid & nu. ſeq.*
30 *Remedium quando quis habet rem communem contra abſentem, quem nemo defendit, & vult eam diuidere.*
31 *Reſtitutio ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur: quando concedatur.*
32 *Reſtitutio, quæ datur contra abſentem cauſa Reipublicæ quādo locum habeat. 33.*
34 *Priuilegium l. fi. C. de ſac. ſanct. eccle. quando locum habeat.*
35 *Reſtitutionis beneficium quibus concedatur.*
36 *Reipublicæ appellatione an veniat alia Reſpublica, quàm Romanorum.*
37 *Reſpublica an ciuitas dicatur.*
38 *Reſpublica quot modis capiatur.*
39 *Fiſcum quæ ciuitas habeat.*
40 *Priuilegium conceſſum ciuitati an extendatur ad caſtra, & villas.*
41 *Ciuitatis appellatione quæ veniant.*
42 *Statuta & conſuetudo ciuitatis an locum habeant in caſtris, & villis ciuitati ſubiectis.*
43 *Poßidens animo, & ſic ciuiliter tantùm, an illa ſola ciuili poſſeßione vſucapere poßit.*
44 *Hoſtes qui propriè dicantur.*
45 *Hoſtis & reus criminis læſæ maieſtatis qualiter differant.*
46 *Piratæ an ſint propriè hoſtes.*
47 *Piratæ ſunt ipſo iure diffidati, & à quolibet impunè derobari poſſunt.*
Hoſtis an dicatur ciuitas Imperij reſiſtens officiali Imperatoris.
48 *Reſtitutio an ſit concedenda capto à latronibus. 49.*
50 *Captus ab hoſtibus an efficiatur eorum ſeruus.*
51 *Imperator ſi indixit bellum, & eo mortuo gētes ſuæ ceperint aliquem ex hoſtibus, an ille efficiatur ſeruus.*
52 *Obſides qui, & an, & quando dari poßint.*
53 *Vſucapio an ſine poſſeßione inchoari poßit. 54.*
55 *Priuilegiatus an vtatur priuilegio ſuo contra æquè priuilegiatum.*
56 *Reſtitutio ſi vſucapio pro maiori parte ſit lapſa in abſentia, & præſentia poſt modicū tempus reuerſionis ſit cōpleta, an in eo modico tempore, in quo dominus potuiſſet agere ſit in totum & omnino denegāda.*
57 *Milliare ex mille paßibus conſtat, & paſſus habet pedes quinq;.*
58 *Reſtitutio abſentis ex cauſa voluntaria quando ſit concedenda.*
59 *Annus quot dies habeat.*
60 *Annus vtilis vt currat, quæ ſint neceſſaria.*
61 *Tempus quando in dubio intelligatur vtile, vel continuum.*
62 *Tempus vtile quomodo ſumatur.*
63 *Tempus in dilationibus ad probandum, an ſit vtile, vel continuum.*
64 *Dies emergens an in qualibet hora incipere currere poßit.*
65 *Liber Codicis fuit compilatus poſt librum Inſtitutionum.*
66 *Paragraphus iſte in quo ſit hodie correctus.*
67 *Reſtitutionis petendæ tempus quotuplex ſit. 68.*
69 *Reſtitutio ſi à iudice fuerit conceſſa vltra tempus, intra quod debeat officium iudicis reſcindens implorari, nunquid valeat.*
70 *Sententia cùm in cauſa ciuili intra triennium ferri debeat, quid ſi vltra triennium feratur, an valeat.*
71 *Sentētia ſi poſt tēpora fatalia pro appellāte feratur, an ſit ipſo iure nulla.*
72 *Sententia ſi in actis poſt curſum fatalium contra primam lata appareat, an prima executioni demandari debeat.*
73 *Reſtitutio poſt quadriennium an peti poßit.*
74 *Reſtitutio, & ſic officium iudicis reſcindens, ad quid competat.*
75 *Reſtitutio in integrum eſt in priſtinum ſtatum poſitio.*
76 *Actio reſciſſoria an ſit proprium nomen actionis.*
77 *Actio reſciſſoria an natiua, ſeu datiua dicatur.*
78 *Actio natiua quæ dicatur, & quæ datiua.*
79 *Hominum quidam ſunt datiui, & quidam natiui.*
80 *Actio reſciſſoria an ſit directa, vel vtilis.*
81 *Actio reſciſſoria quando competat.*
82 *Ablatiui abſoluti cuius naturæ ſint.*
83 *Libellus in officio iudicis reſcindente qualiter formetur.*
84 *Libellus in actione reſciſſoria qualiter ſit formandus. 87.*
85 *Actio reſciſſoria, & officiū iudicis reſcindēs, an ſimul intētari poßint.*
86 *Querela inofficioſi teſtamenti, & petitio hæreditatis an ſucceßiue intentari poßint.*

§. Rurſus. Ad hūc §. ſecūdùm Dy. hîc eſt bene aduertendū: quia tractat materiā ſatis ignotā, in qua gl. oēs variāt. et in hoc §. Nic. de Neap. ita exordit quod hîc §. eſt ſubtilis, & quod eius materia quaſi in intellectu conſiſtit, & vltro hîc tradita per glo. noſtrā, & ſic vltra gl. noſtrā pro expediēdo materia huius §. ponit ipſe Nicol. xxv. q. Ego illas dūtaxat attingā, quas putabo neceſſarias, vel vtiles pro intellectu text. & gl. & pro habēda faciliori cognitione præſentis materiæ: aliâs autē prætermittā. ¶ Ad
1 euidentiam huius §. præmittite vobis † quod ab-
a ſentiarū quinq; ſunt genera,[a] quæ enumerat per ordinē gl. not. et magiſtra in l. ſi. in glo. ſi. in ver. Appellare. ff. de in integ. reſtitu. Prima eſt probabilis, et neceſſaria: vt cauſa militiæ. Secūda eſt probabilis tantū: vt cauſa ſtudiorū. Tertia neceſſaria tātùm: vt cauſa relegationis. Quarta volūtaria, ſine cōtumacia: vt cauſa mercantiæ. Quinta, & vltima,
2 eſt abſentia volūtaria, cum cōtumacia † Et quis dicatur propriè abſens cauſa Reipublicæ: videte per gloſ. not. & per docto. in l. cum quidam in princip. in gloſ. fina. in ver. aberat. ff. de acquiren. here. & in l. qui mittuntur. in ſi. prin. in gl. in verbo Militibus ff. ex
3 qui. cau. ma. † Et intelligite quē abeſſe ex cauſa probabili, & neceſſaria, nō ſolū ſi abſit cauſa militiæ, vt prædixi, ſed etiam ſi abſit alia cauſa pro Republica, puta cauſa legationis. l. ſed & ſi per prætorē, §. ſi. ff. qui. ex cau. ma. Eodē modo ſi quis abeſſet cauſa infirmitatis, quāuis non abeſſet ex cauſa Reipublicæ, tamē diceretur abſens ex cauſa probabili, & neceſſaria. l. quæſitū. ff. de re iud. Et ita Bar. in d. l. ſi. in prin. ij. col. ff. de in integ. reſti. Et ſi quis abeſſet, vel receſſiſſet metu cōmiſſi criminis dicitur eſſe abſens ex cauſa neceſſaria, ſed non probabili ſecūdùm Bald. in l. ab eo, paulò poſt princ. C. quomodo & quando iud. Et circa hoc videte Angel. multa ſingularia ponentē in diſputatione ſua, quæ incip. Bononienſis quidā. in iij. & iiij. dubio. & Spec. & Io. And. in tit. de accu. in iij. parte. §. ſequitur.
4 ver. quid ſi quis bānit°. ¶ † Quod autē modis quis dicatur abſens, videte tex. in l. abſentē. ff. de verb. ſigni. in l. præſens. ff. de procu. & tex. in l. ſi. C. de præſcrip. long. temp. & ibi glo. in verb. Inter abſentes. & gl. no. in §. j. in ver. præſentes. in auth. de fideiuſ. cōſueuit notari per doc. in l. j. §. qui præſens. ff. de verb. ob. et in l. iiij. §. prætor ait. verſi. abeſſe. ff. de dam. infec. per Io. And. poſt Archi. in c. ſi delegatus. de of. arch. in vj. in Nouella. & Bal. in l. ſi. §. vbi autem. per illū text. C. de bo. quæ libe. Et videte Bart. no. decidentē per illū text. in l. teſtamēto. ff. de ali. & ciba. leg. & in l. quæſitū. in princ. ff. de leg. iij. & videte text. ſummè not. in l. cùm ſimus. ad ſi. C. de agri. & cenſi.
5 lib. xj. & ibi multū ſingulariter decidit Bar. per illū text. † Et an in dubio quis præſumatur abſens, niſi probetur abſens: videte Specu. in titu. de actore. §. j. verſi. quid ſi poſtquàm. & verſic. ſeq. determinantem quod ſic. Et eum refert Bal. in l. ſi. §. neceſſitate. ad ſi. C. de bo. quæ lib. In contrarium tamē facit quod voluit Bar. in l. is poteſt. ff. de acquir. hered. in col. iiij. verſi. nunc videamus. Dy. tenet quod præſumitur quis ſemper fuiſſe præſens in ciuitate vnde eſt. De quo etiam per Ange. in l. ſi. C. de præſcrip. long. temp. iuxta ergo ſuprà ſcripta quinq; genera abſentiarum, aduertite modo ad tex. noſtrū
6 ex mēte Dyni. Nico. de Neap. & Angel. hic, † quòd aliquādo ille, qui eſt præſens, vult reſtitui cōtra abſentē, & ſic cōtra eū. qui fuit abſens, in princ. §. noſtri. & iſto caſu non habet locum diſtinctio ſupra ſcriptarū abſentiarum: quia nō conſideramus propter quā abſentiam fuerit abſens, ſed tātummodo cōſideramus quod præſens non habuit quē poſſet cōuenire: & ſic quod ille abſens nō fecit copiē ſui. Et pro hoc facit clara ratio: quia ſi reſciſſoria datur cōtra eum, qui fuit

[a] ¶ Genera. Quot autem ſint abſentiæ: vide Felin. in c. conſultationibus. circa prin. de offic. delega.

qui fuit abſens ex iuſta cauſa, vt hoc text.noſtro: quantò fortiùs
7 dabitur cõtra eum qui fuit abſens ex cauſa non iuſta.† Aliquãdo
verò ecõtra ille,qui fuit abſens,vult reſtitui cõtra pręſentẽ.& tũc
bene tenenda eſt diſtinctio illarũ abſentiarũ, quia ſi fuit abſens ex
cauſa probabili, & neceſſaria ſimul, vel probabili tantũ:vel neceſ-
ſaria tantũ:& tunc bene reſtituetur:ex alijs autẽ abſentijs ſecus.Et
iſta eſt propria materia,quæ traditur per gl.& doc.maximè Bar.in
d.l.fi.ff.de in integ.reſti.Secũdò prin.& ꝓprius ad hũc tex. pręmit
tite vobis ad euidẽtiã ꝙ in materia §.noſtri reperiẽ duplex iudiciũ,
ſiue remediũ.l.reſcindẽs,& reſciſſoriũ:de quibus tãgit Bar.in repe.
l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.maximè in col.iiij.verſicu.his
expeditis.vſq; ad vlti.col.ff.quib.ex cau.maio.& ibi omittit decla-
rare quid ſit remediũ reſciſſoriũ: & pollicetẽ ſe dicturũ in l.necnõ.
§.exẽplo.in eo.ti.ff.ex quib.cau.ma.& ibi poſteà nihil dicit. Vos ve
a rò dicite ꝙ ſecũdùm magis cõmunẽ cõcluſionẽ [a] de qua videbi-
8 mus ĩ.ſuper gl.in ver.Reſciſſa,† iudiciũ,ſiue remediũ reſcindens,
eſt officiũ iudicis,per quod datur in integrum reſtitu. & reſcindit
obſtaculũ,quod impediebat agere,& ponit rẽ in ſtatu,in quo erat,
cùm læſio cõtingit:cũ in integrũ reſtitutio eſt in priſtinũ ſtatũ re-
poſitio.l.quod ſi minor.§.reſtitutio.ff.de mino.& tãtũ affert reſti-
tutio,quantũ abſtulit læſio.d.l.ab hoſtib⁹.§.ſed quod ſimpliciter.
& meliùs in l.ſed ſi per prętorẽ.§.ſi feriæ.& in §.cùm feriæ.& me
9 liùs in §.quoties.ff.ex quib.cau.ma. † Iudiciũ verò, ſiue remediũ
reſciſſoriũ.eſt illud,quod cõpetit reſciſſo obſtaculo. De his omni-
bus tollite exẽplũ Pone, poſſidebas rẽ meam,quã ego poterã ven
dicare,ſi tu fuiſſes præſens:& propter abſentiã tuã,quia nõ potui
agere,illã vſucepiſti:te poſteà reuerſo datur mihi reſtitutio ꝑ offi-
cium iudicis,per quã reſcindiẽ vſuſcapio: & reſciſſa vſuſcapione,
ego poſteà vẽdico rẽ meã perinde,ac ſi tu nõ vſucepiſſes.Certè illa
in integrũ reſtitutio,quæ daẽ per officiũ iudicis,ꝑ quã reſcinditur
10 vſuſcapio,appellaẽ remediũ reſcindẽs.† Illa verò actio,quæ poſteà
mihi daẽ,cõceſſa reſtitutiõe,& ſic reſciſſo obſtaculo,appellaẽ reſciſ
ſoria.Et dicite ꝙ appellaẽ reſciſſoria ab euẽtu: q̃a daẽ in euẽtũ ob-
ſtaculi primùm reſciſſi,& ꝓpter pręambulũ remediũ præcedens,
ſecũdùm Io.de Blanoſco relatũ per Nic.de Neap.hîc,qui fuit egre
gius doctor antiquus,& de quo Bar. ſæpiſſime facit mẽtionẽ in l.
quod Nerua.in lectura,& ſæpius in repe.ff.depo.Et hoc mihi ma-
gis placet quã opi.Pe.de Bellaperti.& aliorũ,qui dixerũt ꝙ appel-
latur reſciſſoria ab effectu.Et ita etiã prout tenet Io.de Blauo. te-
net etiã Ang.in l.fi.ff.ex quib.cau.ma.et Ang.hîc in v.euidẽtiali.Et
11 per iſta inferebat Ang.hîc † ꝙ iſta reſciſſoria nõ eſt propriũ nomẽ
actionis,ſed adiectio quędã,quę ſit ꝓpriæ actioni.Nã ꝓpria actio
eſt illa,quę primò cõpetebat ante,quàm ſuperueniret obſtaculum,
quę erat rei vendicatio,in terminis exẽpli vobis ſ.poſiti: quæ actio
poſteà ab euẽtu recipit hoc cognomẽ,quod ſibi adiciẽ:& appella-
tur reſciſſoria.De quo tamẽ an reſciſſoria ſit propriũ nomẽ actio-
nis,reſeruo dicendũ ĩ.ſuper gl.in ver Reſciſſa.& ibi gl.ponit. Cir-
12 ca tamẽ ea,quæ vobis ſ.proximè dixi,† quod officiũ iudicis dicitur
eſſe remediũ reſcindẽs,dicite ꝙ aliquãdo officiũ iudicis põt dici re-
mediũ reſciſſoriũ,& nõ reſcindẽs. Nã pone ꝙ officiũ iudicis mihi
cõpetẽs ſit præſcriptũ,iuxta gl.no.in l.ſicut.in prin.in ver.perſecu
tione.C.de pręſcri.trig.vel quadr.anno.Quã gl.Bal.ibi reputat ſin
gularem,dicẽs hoc nõ reperiri alibi:& illã etiã reputat ſingularem
Bal.in l.ij.in iij.col.C.de execu.rei iud.Sed videẽ quod habeat con
ſociã,loquentẽ tamen per verbũ dubitatiuũ,Fortè,in l.querela.in
gl.j.in fi.C.ad leg.Cor.de fal.quę gl.in terminis,in quib⁹ loquiẽ,ibi
repræhendiẽ per Bar.& bene.Certè ſi iſtud officiũ iudicis pręſcri-
ptione amiſſum reſtituaẽ,appellaẽ remediũ reſciſſoriũ, quẽadmo-
dum quando reſtituiẽ actio ſublata,vt dixi.Et iſtud eſt,quod dixit
no.Bal.in l.fi.in iij.col.in ver.ſecũdò quæro.C. ex quib.cau.ma.Itẽ
aduertite ꝙ dũ ſ.dixi ꝙ remediũ reſcindẽs eſt officiũ iudicis,quod
tamẽ reperiẽ remediũ reſcindẽs,quod non expediẽ officio iudicis,
imò via actionis:vt patet in actione,quod met.cau.quæ daẽ ex illo
edicto:quod me.cau.ad reſtituendã directã actionẽ amiſſam, & di
rectũ dominiũ deperditũ.Vtilis autẽ actio reſtituiẽ ipſo iure: & de
iſto nihil ad propoſitũ noſtrũ: ſed de eo loquitur ille difficilis text.
in l.metũ.§.volenti.ff.quod me.cau.quem tex.optimè ibi declarat
Bar.de quo dicite vt ibi per eũ Et videte Ang
in l.fi.in ij.col.C.ex quib cau.ma.qui dicit ꝙ rea
le remedium actionis,quod me.cau.eſt remediũ
reſciſſoriũ,& nõ reſcindẽs.Sed mihi magis pla
cet id,quod ſ.dixi:& ſatis cõprobatur ex ſupra
13 dictis.† Item aduertite ꝙ illa reſciſſoria:quan-
tùm eſt ad ꝓpoſitũ materię noſtrę,eſt duplex:
quædã eſt reſciſſoria, quæ propriè appellatur
inſtitutoria: & ideo appellaẽ inſtitutoria,quia
per prętorẽ nouiter inſtituta.Nã pone ꝙ actio
nunquàm fuerit mihi quęſita,fuiſſet tamẽ mi-
hi quęſita,niſi ego fuiſſem abſens, q̃a ego pro-
pter abſentiã meã perdidi acquiſitionẽ iuris,
vel actionis,& ad ea reſtituor per prætorẽ: re-
ſciſſo obſtaculo.põt appellari reſciſſoria. Ma-
gis tamen propriè appellatur inſtitutoria: quia
illa mihi nũquàm cõpetit, ſed eſt per prætorẽ
nouiter inſtituta.Et de ea habetis clarũ exẽplũ
in tex.l.ſi quis ſtipulatus.& l.ſi quis Titio.ff. ex
quib.cau.ma. Et ꝙ iſta debeat potiùs appellari
inſtitutoria,quàm reſtitutoria,habetis tex.opti
mum,& mẽti tenendũ in l.quamuis.§. ſi cùm
14 eſſem.ff.ad Vellea.† Alia,& ſecũda.eſt reſciſſoria,quæ ꝓpriè ap-
pellatur reſtitutoria:& eſt illa,quando actio à principio compete-
bat,& fuit extincta mediãte vſuſcapione,vel præſcriptiõe,quo ca-
ſu ſi reſcindatur vſuſcapio propter iuſtum impedimentum, certè
reſciſſo obſtaculo,illa actio, quæ reſtituiẽ, & quæ diciẽ reſciſſoria,
propriè debet reſtitutoria nuncupari,nõ autẽ inſtitutoria: quia de
nouo nõ eſt inſtituta à Prætore,ſed actio antiqua ſublata per vſu-
capionẽ reſciſſo obſtaculo,eſt reſtituta. Et de iſta ꝓpriè loquiẽ tex.
15 noſter.in princ.† Et qualiter diffiniaẽ iſta reſciſſoria actio,quæ eſt
reſtitutoria,ſi vultis,videatis in ſpecie diffinitionẽ poſitã,& decla-
ratam per Ang.in l.fi.in ij.col.C.ex qui.cau.ma Et ex his,quæ ſ.di
cta ſunt,poteſt quilibet de facili colligere ſibi differentiã inter iſtã,
& illam reſciſſoriam.Et prima differentia:quia vna appellatur in-
ſtitutoria.& alia reſtitutoria appellatur,vt ſ.dixi Poſſet etiã colli-
gi alia differentia ex verbis Nico.de Neapoli hîc, in ſua j.q. extra
15 gl.vt dixi,† ꝙ reſtitutoria actio non datur,niſi implorato officio
iudicis vt.ſ.dixi.Inſtitutoria autem actio concedit ius, & ſic non
eſt neceſſe ꝙ impetretur à iudice. Allegat ad hoc ipſe Nicol. de
Neapo.tex.in d.l.quamuis.§.ſi cùm eſſem.ff.ad Vellea.& text. in
l.ſi fideiuſſores.§.j.in eo.ti.quẽ tex.ego pondero vobis vltra eum.
17 † Iſtud bene probarem in dictione Statim,ibi poſita,quæ denotat
ipſo iure,ſecũdùm Bar.in l.j.in ij.col.ff.ſu.ſol.qui ad hoc allegat gl.
in §.j.in ver.imminere.in authenti.de inceſt.nup.col.ij.quæ gl.lo-
b quitur in dictione Mox, Sed illud idẽ in dictione Statim, [b] voluit
etiã Bar.in l.Imperator.circa fi.ff.de iur.fi.& Bartol.in l.Melius.§.
duobus.in repe.illius §.in prin.vlt.col.ff.de leg.ij. Sed aduertite ꝙ
iura alleg.per Nic.loquuntur in alia reſciſſoria actio inſtitutoria,
quæ non datur propter abſentiam alicuius, aut propter impedi-
mẽtum.prout loquimur in materia noſtra,ſed datur propter aliã
cauſam,vt ibi.Si autẽ eſſet reſciſſoria,quæ daretur ex aliqua cauſa
abſentiæ,vel iuſti impedimenti,tunc illa nunquam cõpeteret ipſo
iure, ſed obtẽto beneficio reſtitutionis,vt ſ.dixi. Vnde illa ſiue ſit
reſciſſoria actio,& inſtitutoria,nõ cõpetit ipſo iure, ſed mediante
officio iudicis:vt eſt tex.planus in d.l.ſi quis ſtipulatus. & in d.l. ſi
quis Titio.ff.ex quib.cau.ma.ſiue eſſet reſciſſoria, & reſtitutoria,
etiam nõ cõpeteret ipſo iure,ſed officio iudicis,vt hoc text.& mil-
18 lies ſ.dixi.Et per iſta poteſtis cõcludẽdo colligere † tres eſſe ſpecies
reſciſſoriæ actionis.Duæ ſunt,quæ dantur ſublato impedimento
per abſentiam,mediante officio iudicis:de quibus duabus propriè
agitur in materia noſtra:& iſtarũ alia dicitur inſtitutoria,alia reſti
tutoria,vt prædixi.Alia,& tertia,eſt reſciſſoria.quę ipſo iure cõpe
tit:et nõ daẽ ex cauſa abſentię,ſed ex alijs cauſis:vt in legib⁹ ſ.ad hoc
allegatis.Iſta euidẽtialia ego recollegi vobis ſparſim hincinde,nõ ex
verbis,ſed ex mẽte doc.hîc,vt Io.Fab.in iij.col.& Nic.de Neap. in
ſua j.q.extra gl.Ang.de Are.hîc.in j.euidentiali,& Ang.in l.fin.C.

a ❧ Videas pro hac declaratiõe Abb. Panor.in c.tũ ex literis.extra de reſti.in integ.col. penul.Sardus.

b ❧ Statim.De qua dictiõe vide etiã quæ habẽtur per Franc.Areti.in l.petens.C.de pact.& quod ibidẽ ad eum dixi in apoſtil.& de dictione mox, vide Franc. Aret. in l.ſi quis heres.de acqui.her.in ij.no.& in l.ſi quis maior.C.de tranſ.& in authen.princ. in §.quod ſi actor.de iura.calum.& do.Pe.Phil.Cor.in cõſil.cxlvj.incip.in hac litera g.in iij.parte.

a ¶ Rurſus. De qua dictione vide tu Imol. & do. Alex. in l. qui bona. §. ſi. & in l. ſi finita. in princi. ff. de dam. infec. & in l. ſi cũ dotem. §. j. ſoluto. matrimo.

b ✱ Videas ſimilem tex. in l. j. §. ſi cui. ff. vt lega. no. caue. Sardus.

c ✱ De hoc eſt text. no. l. l. cũm in fundo. §. q ſi mulier. ff. de iure dot. & ibi glo. Sardus.

d ¶ Præſcriptio. Adde Franciſ. Aret. in l. pacta. C. de pac. & Felin. in c. trãſmiſſa. de præſcript.

ex quib. cau. ma. & ibi etiam Bald. ¶ His ergo
breuiter præmiſsis, iſte §. communi diuiſione.
diuiditur in duas partes. In prima ponitur de
actione reſciſſoria, quæ datur præſenti contra
abſentem. In ſecunda ponitur econtra de re-
ſciſſoria, quæ datur abſenti cõtra præſentem,
ſecundùm Ioan. Fab. hîc: & iſtud ſonant ſum-
maria Dy. & Bal. hîc. Sed mihi magis placet,
vt in ſecunda parte nõ ita reſtringamur tex-
tum, ſed dicamus generaliter q in ſecũda par-
te extendatur illa actio reſciſſoria ad alios ca-
ſus ſimiles, prout etiam Nic. de Neap. & Ang.
de Are. hîc. Secunda ibi: quod genus actionis.
Iſte §. multis, & varijs modis ſummatus per
doc. hîc. Ego ſummo eum hoc modo: Contra
abſentem, qui rem præſentis vſucepit, eo re-
uerſo, & reſciſſa vſuſcapione, actio reſciſſoria
competit, per quam petit id, quod erat vſuca-
ptum, perinde ac ſi vſucaptum nõ fuiſſet. hoc
dicit primò. & hæc actio reſciſſoria extenditur
per prætorem ad quoſdam alios caſus ſimiles.
29 hoc dicit ſecundo, & vltimo. ¶ † In tex. ibi ruſus. De iſta dictione
a Rurſus,[a] videas tex. no.[b] ✱ in l. fideicom. §. ſi quis decem. ff. de leg.
b iij. & ibi Bar. ¶ In tex. ibi vſu non cepiſſe. Dy. & Io. de Pla. hîc ex-
ponũt, vſu nõ cepiſſe pro nõ vſuſcapione haberi. Alter etiã poteſt
exponi, ſecũdùm eundẽ Io. de Pla. vſu nõ cepiſſe, ſcilicet in effectu,
ex quo dat reſtitutio. l. nemo videtur. ff. de in integ. reſt. Vtraq; ex-
poſitio eſt bona, & reincidit in idẽ. Nã ex quo nõ permittitur age-
re reſciſſoria, niſi prius reſcindatur vſuſcapio, niſi mediante offi-
cio iudicis vt latè dixi in ij. eiuſdem. certè reſciſſa vſuſcapione, poteſt
30 agẽs dicere rẽ nõ eſſe vſucapta. Not. ergo primò ex hoc text. † q ſi
abſens vſucepit rẽ præſentis, q præſenti datur reſtitutio ſecũdùm
formã huius textus: & eodẽ modo ecõtra, ſi præſens vſucepiſſet rẽ
abſentis, daretur abſenti reſtitutio. l. j. §. verba. ff. ex qui. cau. ma. Et
ſic ex hoc text. ad fi. habetis q ſiue abſens vſucepit rem præſentis,
ſiue præſens rem abſentis, q habet locũ prouiſio huius tex. Addite
etiã q haberet locum, ſi vterq; fuiſſet abſens, & alter rem alterius
vſucepiſſet. Textus eſt in l. ſi. ff. ex qui. cau. ma. & ponit gloſſ. hîc, in
ver. in ciuitate. & ibi videbimus. Adde tamen ſecus eſſe, ſi vterq;
fuiſſet præſens: quia tũc nõ habet locũ prouiſio tex. noſtri. Textus
31 eſt in l. ab hoſtibus. §. ſi dãni. ff. ex qui. cau. ma. † quia cõtra præſcri-
ptionem, quæ currit in præſentia, non datur reſtitutio. Et eſt ratio
rationis, ſecũdùm Bar. in d. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. in
col. ſi. in prin. quia quando præſcriptio currit in præſentia, videtur
32 adhiberi cõſenſus: † quia qui patitur vſucapi, dicitur alienare: vt di-
xit Iuriſconſul. in l. alienationis verbũ. in prin. ff. de verb. ſig. Hinc
eſt q propter illã patientiã, & propter illum præſumptum conſen-
ſum præiudicat ſibi in reſtitutione vt illam non poſsit impetrare.
33 ¶ † Proclara tamẽ intelligentia ſuprà dicti notabilis & text. noſtri
ab extra fortiter opponi, & oſtẽdo q quãdo abſens vſucepit rem
præſentis, q iſti nullatenus poſsit concedi reſtitutio: & cõſequenter
quod multò minus ſibi cõpetat reſciſſoria. Et iſtud probo à parti-
bus ſufficienter enumeratis. Aut enim ille abſens dimiſit procura-
torem in ciuitate, vel ibi habet cõiunctos, vel amicos, vel alios ido-
neos defenſores: & tunc clarũ eſt q iſte præſens nõ poteſt reſtitui,
cùm habuerit quẽ potuit conuenire. Caſus eſt in l. item ait prætor.
§. ſi. & melius in l. ſeq. & in l. is qui. la j. ſecundùm vnũ intellectum
poſitum ibi per gl. & Bar. ff. ex qui. cau. ma. Aut ille abſens nõ dimi-
ſit procuratorem, nec habet cõiunctos, vel amicos, qui eum velint
defendere: quia facto publico præconio, ſiue proclamate iuxta for-
mam d. l. ergò. vbi tex. no. & iuxta l. hoc autem. §. j. & ibi glo. in ver.
cognati. & ibidem Bar. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. nullus comparet: &
tunc oſtendo q etiam nullatenus poſsit habere locum iſta ratio,
de qua in tex. noſtro. Nam iſte præſens contra abſentem potuit in-
terrumpere præſcriptionem per denuntiationẽ factam corã præ-
ſide, vel epiſcopo, vel ad domũ, iuxta formam l. vt perfectiùs. C. de
anna. excep. Si ergo de iure cõmuni potuit iſte præſens ſibi proui-
dere, & nõ fecit eſt ſibi imputandũ, & nõ eſt concedẽda reſtitutio
ſibi, cùm eſſet æquitas iſtius reſtitutionis cõcedendæ. Præterea iſte
præſens potuit agere cõtra abſentẽ, & potuit mitti in poſſeſsione
ex primo decreto. Itẽ potuit mitti in poſſeſsiõe ex ſecũdo decreto
quãdo latitaret. Tex. eſt in l. ignorare. C. de reſtitu. mili. Ergo cùm
præſenti cõtra abſentẽ potuerit eſſe plene cõſultũ: ergo manifeſtè
apparet q ceſſat æquitas huius reſtitutiõis cõcedẽdæ. iſtas opp. for
mat in terminis gl. no. in l. is qui. quæ eſt gl. vnica. ff. ex quib. cau. ma.
& illa gl. eſt neceſſaria ad intellectũ huius §. ſecũdùm Io. Fabr. hîc,
in ij. col. qui nihil vltra dicit. Iſtas opp. vltra dictã gl. & Bar. ibi. ego
magis fortifico per id, quod dicã, & tenebo ĩ. in iſto notabili: vbi te
nebo q ſi abſens vſucepit rem præſentis: & iterũ abeſt cauſa reipu
blicæ & ſic nondũ eſt reverſus, q prouidet de pleno remedio iſti præ
ſenti: quia poterit petere q det curator iſti abſenti: aliàs bonis illi'
abſentis, cõtra quẽ poterit procedi vſq; ſententiam diffinitiuã, & vſq;
ad executionẽ incluſiuè: ergo cùm huic præſenti prouideat de pleno
& optimo remedio, relinquit q debet ceſſare prouiſio huius textus.
Glo. j. in d. l. is qui. ponit multas ſol. ad dictã opp. et Bar. ibidẽ etiam
multa dixit. Ego partim ex verbis illius gl. et partim ex verbis Bar.
ibi excerpo vnã tertiã ſol. et dico p ſolutione dicti cõtrarij eſſe ſub
hac forma reſpõdendũ, & in primis eſt fiẽda vna regula ſecũdùm
Bar. ibi, quãdo ſolũ vnũ remediũ impedit iſtã reſtitutionẽ, quæ cõ-
cedit præſenti cõtra abſentẽ, ſcilicet ſi abſens defendit. Quãdo er-
go abſens dimiſiſſet procuratorẽ in ciuitate, vel ibi haberet cõiun-
ctos, vel alios idoneos defenſores, tũc clarè procederet prima pars
arg. ſ. facti, ſcilicet q ſibi nõ concederet reſtitutio. d. l. ergo. cũ alijs
allegatis. Et dũ poſtea dicebat q ſi iſte abſens nõ defendit per procu-
ratores, vel idoneos defenſores, q tamẽ præſens habet aliud reme-
diũ, ſcilicet interrũpendi præſcriptionẽ per denũtiationẽ, iuxta for
mã d. l. vt perfectiùs, quia reſpondeo q remediũ iſtud non habet
impedire iſtã reſtitutionem. Quod probo: quia, vt dixi, eo ſolo caſu
præſenti cõtra abſentẽ denegat reſtitutio, quãdo abſens plenè de-
fendit, ita q actor plenè põt peruenire ad ſuũ: vt quia ſibi ſatis de-
tur iudicatũ ſolui: vt eſt tex. in d. l. itẽ ait prætor. §. ſi. ſed per ſolã in-
terruptionẽ in præſcriptiõe vel vſuſcapiõe, imo etiã p perpetua-
tionẽ actionis nõ põt peruenire ad ſuũ: ergo ſibi nõ eſt deneganda
reſtitutio. Nõ obſtat aliud remediũ, ſcilicet miſsionis in poſſeſsio-
nem ex primo decreto, vel vẽditionis ex ſecũdo decreto propter cõ
tumaciã abſentis, vel dationẽ curatoris, cõtra quem poſsit procedi
vſq; ad diffinitiuã, & executionẽ incluſiuè: quia reſpõdeo q etiam
iſta remedia nõ impediũt iſtã reſtitutionẽ. Quod probo rationibus,
& legibus. Primò clara ratione. Nã abſens nõ poteſt obijcere præ-
c ſenti iſtã culpã præſentis, ex qua ipſe lucrũ ſentit: vt eſt gl.[c] ✱ no.
in l. ſed ſi excepti. in glo. j. ff. de euic. Itẽ quia iſta culpa cauſatur à
cõtumacia ſua, & cõſequẽter poteſt præſens dicere, Cùm culpent
alij te, me laudare neceſſe eſt. Et q iſta vltima remedia non impe-
diant iſtam reſtitutionẽ, habetis tex. in d. l. item ait. in §. hæc autem.
in verbo, eo potiùs. & ibi gl. declarat. ff. ex quib. cau. ma. & per iſta
habetis clarè ſolutam, & in forma opp. ſ. factam. Sed per iſta non
quieſcit mihi adhuc animus circa iſtum tex. & ea, quæ dicta ſunt:
quia per ea vidimus quòd quando præſens non habuit quem poſ-
ſet conuenire, & ſic nec procuratorem, nec alium defenſorem,
quòd iſto caſu conceditur ſibi reſtitutio aduerſus vſuſcapionẽ cõ-
pletam: vt hoc tex. aliàs ſecus, vt in iuribus ſ. allega. ſed tunc multum
dubito: quia ſi iſte præſens non habuit quem poſſet cõuenire, quo-
modo ergo potuit contra eum currere vſuſcapio, & perfici, cùm
34 habeamus vnam regulam, † non valenti agere nõ currit præſcri-
d ptio.[d] l. j. §. fina. C. de anna. except. Iſtam dubitationem non inue-
nio declaratam, imò nec tactam per aliquem ſcribentem hîc, nec
etiam per Bart. in aliqua lege illius titu. ff. ex quib. cau. ma. nec in
Codice: Puto tamen quòd ad hoc poſsit optimè reſponderi, & in
forma. Et dum dicebatur quòd reſtitutio datur, quando quis nõ
habuit quem poſſet conuenire, fateor, vt hoc tex. Et dum diceba-
tur, ſi non habuit quem poſſet conuenire: ergo nõ potuit currere
vſuſcapio, & multo minùs perfici, cùm non valenti agere non cur
rat præſcriptio: quia reſpondeo quòd aut quis nõ poteſt agere, vel
etiam impeditur agere impedimento iuris: & tunc procedat illa

regula

regula l.j.in fi.C.de anna.excep.quando impedimentum ſuperue-
nit ante cõpetentem actionem. Aut quis eſt impeditus impedimẽ-
to facti:& tunc ſi impedimentum eſt iuſtum, quamuis non poſsit
a agere,tamen bene currit præſcriptio, ſed bene datur [a] ✠ reſtitu-
tio. Text.eſt in l.vnus ex ſociis.§.fi.& melius in l.ſeq. quæ incipit,
& Attilicinus.ff. de ſer.ruſti.præd.& ibi Bart.& text.no.in l.j.§.ſi
quis propter inundationem.& ibi Bar.ff.de iti.actuq; priua.Et ita
proprie eſt in noſtro propoſito: quia iſte præſens impediebatur
agere cõtra abſentem propter impedimentum facti: & quia iſtud
impedimentum eſt iuſtum,cõtra eum currit præſcriptio,ſed reſti-
tuitur:vt hoc text.Si verò impedimentum facti non eſſet iuſtum,
curreret præſcriptio,& nõ daretur reſtitutio.l.ij.§. ſi quis tamen.
ff.ſi quis cautio. Iſtam no.theoricam ponit Gul.de Cu.in l.ſenatuſ-
conſulto.ff.de offic.præſid.& ibi eam tenet,& defendit Bart.& te-
net etiam Petr.de Bellapertica in d.l.vnus ex ſociis.§.fi.& ibi Bar.
& Cy.in l.j.in iij.oppoſi.C.de bo.ma. & Bal.in l.quoties.in ij.col.
25 C.de preci.Impe.offe. † De hoc tamen, an & quando impedito
currat præſcriptio,ſi vultis plenè videre,videte vltra præallegata,
etiam Bar.in d.l.j.§.ſi quis propter.& Bald. in l.j.C.qui admit. in
xxij.xxiij.& xxiiij.oppo. Baldus & Angelus in d.l.j.C.de anna.ex-
cep.Et quando impedito impedimento iuris vel facti currat præ-
ſcriptio,& quando veniat reſtituendus,videte not.Bald.& Angel.
in l.ſicut.ad fi.C.de præſcript.trigin.anno.Et eo caſu quo impedi
to non currat præſcriptio,tamen ſi incepit currere, cõſumit cur-
ſum contra eum,ſecundùm Innocentium in c.ne pro defectu. ex-
tra de elect.& Bal.in d.l.j.in iij.col.C.de anna.excep.Et ponit etiã
Bar.poſt Iac.But.in d.l.ſenatuſcõſulto.Aduertite tamen q licet de
iure ciuili impedito impedimẽto facti currat pręſcriptio,vt ſtatim
dixi,tamẽ de iure canonico impedito,etiam impedimẽto facti, nõ
currit præſcriptio. Ita habent Canoniſtæ tex.no.in c.quia diuerſi-
tatem.in ver.ſic tamen.extra de cõceſ.præben. & ibi videte Ioan.
26 de Imo.hoc firmantem.¶ † Aduertite etiã perpetuò quòd in d.c.
quia diuerſitatem.habetis tex.multùm ſingulare, & peregrinum,
& nunquàm delendum è memoria,quòd quamuis impedimẽtum
culpa ſua proceſsit,q tamen non currit præſcriptio illius tempo-
ris,quo fuit impeditus,licet culpa ſua.Et ita illum text.ponderat fa
moſiſsimus inter moder.Cano.do.Io.de Ana. qui etiam ita refert
27 ſe in facti q.cõſuluiſſe.¶ †Secundò † no.q ex hoc text.in dictione
Tunc,q cũ de natura huius dictionis Tunc, ſit importare, & de-
b notare extremitatem temporis,[b] vt eſt text.in l.iiij.§.fi. & ibi gl.
& Bart.ff.de condict.& demonſtra.& text.in l.in ſubſtitutione.§.
fina.& ibi gloſ.in ver.ex eo.ff.de vulga.& pupilla.& text.in l.vxori
vſufru.villæ.ff.de vſu.leg.& text.in l.Gallus.in princ.ff.de liber.&
poſthu.& ibi gl.in ver.Tunc.& ibi Angel.& gl.in l.lecta.in princi.
28 in verbo Tũc.ff.ſi cert.pet.q hic eſt text.† q ſi abſens præſcripſit
rem pręſentis,quòd præſenti permittitur agere in illa extremitate
temporis,quãdo ille abſens deſiit abeſſe cauſa Reipubli. Et ſic vi-
detur velle hîc tex.q donec abſens abeſt cauſa Reipublicæ,q non
poſsit conueniri per præſentem.Et ſic vult iſte text.q præſens de-
beat expectare,donec ille abſens deſierit abeſſe cauſa Reipublicæ.
29 ¶ Iuxta ergo illum tex.& iſtud notabile quæro:pone † q præſens
noluit expectare tẽpus,quo ille deſierit abeſſe cauſa Reipublicæ, &
ſic tempus reuerſionis ſuæ,nũquid ſuccurretur, vel prouidebitur
ſibi aliquo remedio.Hanc quæſtionem nullus doct.ponit hîc,ſed
eam in terminis format Bar.in l.ignorare.ad fi.C.de reſti.mi.& ibi
dicit quòd ſi ſperetur reuerſurus de proximo,quòd tunc iſte præ
ſens cogitur eum expectare.allegat l.fi.ff.de leg.quæ nihil facit.Me
lius facit l.pe.§.fi.eo.ti. Si verò de proximo non ſperetur,debet da-
ri curator bonis,contra quem poterit procedi ordinariè ad diffini
tiuam ſententiam,& ad executionem.l.ab hoſtibus.§.fi.ff.ex quib.
cau.ma.Et pro hac deciſione ego allego gl.no.in l.iij.in ver.obſer-
uatione.& ibi Baldus.C.de cap.De quo etiam videte Bar.in l.ſi fi-
nita.§.Iulianus.ff.de dam.infe.in v.col.ver.ſed quid fiet.et ibi Imo.
in vlti.col.& Pet.Dy.Ray.in d.l.ab hoſtibus.in prin.ff.ex qui.cau.
ma.& Bal.in l.muto.§.fi.per illũ tex.ff.de tute. & Bal.in l.pe.C.de
bo.autho.iudi.poſ.& Bal.in l.cohæredibus.C. fami.erciſ.vbi ponit
30 † quod remedium ſit,quando quis habet rem cõmunem cõtra ab-
ſentem,quem nemo defendit,& vult eam diui- a
dere & debet cõpetere ſupradictũ remedium.
¶ Glo.in verb.Reipublicę.diuido eam in tres.
In prima declarat tex.In ſecunda illũ extendit
ad alias ciuitates.In tertia illum extẽdit ad mu-
nicipia.Secũda ibi:tamen ex generali clauſula.
Tertia ibi:idẽ etiã ſi cauſa municipij. ¶ In ca.
31 glo.ibi: ex generali clauſula.† De hac generali
c clauſula, Si qua mihi iuſta cauſa eſſe videbit: [c]
& an concedatur ex negligentia, ſeu lata cul-
pa,vel ſupina ignorantia,videte Bar.in l.ſeruo
inuito.§.cũ pręto.ff.ad Treb.et idẽ in l.diuus.
col.j.et ibi Imo.plenè.ff.de re iud.et in l.ſi is,ad
quẽ.ff.de acqui.hęre.& idẽ Bar.in l.j.C.de ſen.
aduer.fiſc.lat.lib.x.Cy.& Bal.in l.j.C.de cõdi.
inde.Bald.in l.j.in j.col.C.quomodo & quan. b
iud.Bald.in l.j.ver.quid ſi eſt lata per corrupte-
lam.& ſequen.C.de pœ.iud.qui ma.iudi.Bal.in
l.j.C.ſi ex fal.inſtru.& Bal.in l.venalis.C.quan
do prouo.non eſt neceſ.Et circa dictam clauſu
lam generalẽ,videte etiam id,quod decidit Bal.
poſt Pe.et Cy.in l.j.ad fi.C.de requi.reis.Cy.&
Bal.in l.ij.C.ſi pen.app.mors inter. ¶ Ad fi.gl.
habetis quòd diſpoſitio huius §. qua dicitur,
32 † quòd reſtitutio datur præſenti contra abſen
tem cauſa Reipublicæ,habet locũ ſiue quis fue
rit abſens cauſa Reipublicę Romanorum, ſiue
alterius ciuitatis,vel municipij etiam villæ: vt
etiam dicit gl.in illa l.legatis.hic alleg. in gl.Iſta c
gl.ſi referatur ad tex.noſtrum eſt nullius penè
effectus,& ſine aliqua prorſus dubitatiõe: quia
ſi reſtitutio datur aduerſus eũ, qui fuit abſens
ex cauſa Reipublicæ Romanorum,& ſic ex iu
ſta cauſa,quãtò magis daretur reſtitutio aduer
ſus eum,qui fuiſſet abſens,nõ ex cauſa Reipu-
blicæ Romanorum,ſed pro alterius cuiuſuis ci
uitatis,vel municipij,& ſic ex minus iuſta cau-
ſa:vt dixi ſ.in prin.huius §.in primo euidẽtia-
li.Sed ſi hæc gl.intelligatur ſecũdùm iura,quæ
allegat,prout debet intelligi ſecundùm leges,
quas allegat,vt inquit Bar.in l.non ſolùm.§.ſi
33 liberationis verba.ff.de liber.lega.† Ex ea habe-
tis notare vnum magis notabile,quòd reſtitu-
tio,quæ datur abſenti contra præſentem,& ſic
in omnino cõtrario ad principium text. noſtri d
datur ei ſiue fuerit abſens pro Republica Ro-
manorũ,ſiue alterius ciuitatis, vel municipij.
Et ſic habetis quòd licet aliâs in concedẽda re-
ſtitutione abſenti cõtra præſentem fiat diſtin-
ctio abſentiarum,prout ſ.dixi in j.euidentiali,
quòd tamen non ſit diſtinctio ex cauſa cuius
Reipublicæ fuerit abſens:quia indulgetur ſibi
reſtitutio,etiam pro abſentia loco cuiuſlibet
ciuitatis,aut municipij,ſaltem ex clauſula gene
rali,Si qua mihi cauſa,&c. Et ita intelligendo gl. puto etiã in hoc
eam bene dicere:quia caſus eſt in d.l.ſed & ſi per prætorẽ.§.pe.ff.
ex quib.cau.ma.hic alleg.in gl.quæ propriè loquitur in iſtis terminis.
¶ Addo etiã q pro hac glo.intellecta, vt ſtatim dixi, optimè facit
quod in ſimili notabiliter decidit Bar.l.fi.in fi.pe.col.C.de ſac.ſan.
34 eccle. † vbi voluit q priuilegiũ illius legis fi.circa præſcriptionẽ in
quatuor caſibus ibi poſitis,indultũ eccleſiæ, & ciuitati,habeat etiã
locũ in Republica cuiuſlibet caſtri, & cuiuſlibet municipij.Et idẽ
ſequitur ibi Bal.in ij.col.ver.ſecũdò quęro vtrũ priuilegiũ,quod da-
tur ciuitati,detur etiã caſtro,&c.licet cõtrariũ teneat ipſemet Bar.
d cõtra morem ſuũ ſibi cõtrarius [d] ✠ in l.ſi finita.§.ſi de vectigali-
bus.ff.de dam.infec.circa med.j.col.poſt gl.ibi in ver.per longũ.&
ſequuntur ibi Ang.& Imo. Addo etiã q pro glo. noſtra declarata

a ✠ Adde Bar.in l.Aemili⁹.ff.de mino.Bar.i l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.circa mediũ.ff.ex quib.cauſis maio.& in l.Ariſto.§.fi.ff de dona. Bal.in l.fi.verſi.attẽde.C.de pręſcrip.lõg.tẽp.Io.de Imo.in c.fi.extra de pręſcri.& in l.Pãtonius.ff.de acqui.hære.Panor.in c.vigilãti.extra de pręſcri. Carcaſſona Sardus.

b ✠ Temporis. Adde Fran.Are.in l.ſi ita ſtipulat⁹.de ver.obli.in prin.& in l.hæres.de acqui.hære.& remiſſiuè in l.lecta.ſi cert.pet.et Feli.in c.licet cauſam.in iiij.col.de proba.& do.Pet.Phi.Cor.in conſil.cclxxix.incip ſ haa literad.ſ iiij.parte.et Fulg.in conſilio.50.

c ✠ Videbitur. An & quando ex iſta clauſula reſtitutio cõcedat̃,vide d.Alex.de Imo.in cõſi.xx.i vlt.col.in j.parte. Et quibus cõcedatur,vide per eũ in cõſi.lxxj.in ij.col.ea.parte.vbi etiam quæ dicatur iuſta cauſa: & nũquid ſola ignorãtia.& nunquid ruſticus poſsit petere reſtitutionẽ ex iſta clauſula, vide p eum in cõſi.xiiij.in vlt.col.in fi.& ij.col.

d ✠ Adde q forſan dicta Bart.in d.l.fin.& in d.§.ſi de vectigalibus.poſſunt ad cõcordiã reduci ex diſtinctiõe,quam Bart.idẽ facit.i l.Reſpubli.C.ex quib.cau maio.Carcaſſona Sardus.

a ¶ Aduerte, quia glo. illa non dicit id, ad quod Iaſo. ipſam adducit, & forſan Iaſo. eam non legit. Sed do. Alexan. eam allegantı ſimpliciter credidit: ſed bene dicit Cæteras ciuitates reſtitui debere: ſec⁹ in caſtris, & villis Sardus.

b ¶ Villas. Vide Franci. Are. in l. ſi pater. §. impuberi. de vul. & pup. vbi etiã per eundem. & do. Alex. de Imo. in conſil. clxxvij. ij. parte.

c ¶ Suburbia. Quid autem veniat appellatione ciuitatis, vide Felin. in c. Rodulphus. in fin. de reſcrip. Et quomodo & qualiter capiatur, ibidẽ per eũ in xiij. col.

d ¶ Subiectus. Vide do. Barth. Soc. in conſil. cclxxj. incipi. in præſenti verſi. illa ratiõe. cum verſi. ſeq. in ij. parte. vbi ponit qđ ſi ſtatutum ciuitatis ſubiectę aliæ ciuitati diſponet ꝙ in caſibus, in quibus nõ reperitur deciſio à ſtatutis ipſius, recurratur ad ius cõmune, quomodo & qualiter ſit interpretandum, & an ſit recurrẽdum ad ſtatutum ciuitatis ſuperioris, cui ſubijcitur diſponens, quod ſi per ſtatuta eius territorij caſus nõ decidatur, regentur ſuis ſtatutis.

vt ſ. bene facit quod alibi voluit gl. no. in l. Reſ-
publica. in gloſ. j. C. ex quib. cau. ma. quæ voluit
35 † ꝙ ſicut Reſpublica Romanorũ habet bene-
ficiũ reſtitutionis, vt in text. dicitur, ita etiam
a aliæ ciuitates, & caſtra, & villę[a] ¶ quod mul-
tũ̃la tẽ hic examinat Ioan. Fab. in pe. & vlti.
col. poſt Pet. de Bellaper. ſcilicet nunquid Reſ-
pub. aliarũ ciuitatum, vel municipiorũ, quàm
Romanæ ciuitatis, reſtituantur: latè, & poſt
multa hincinde adducta, finaliter cõcludit cõ-
tra Pe. de Bellaper. ꝙ quælibet Reſpu. reſtitui-
tur. Dicite vt hic late per eũ, & Nic. de Neap.
poſt gloſ. ibi in l. Reſpublicam. C. de iure Rei-
pu. lib. xj. & per Spec. in tit. de in integ. reſti. §.
j. ver. idem quoq;. & in §. quis autem. in ver. ad
doctri. per Inn. in c. j. extra de in integ. reſti. &
videte Bar. hoc etiã examinantem in d. l. Reſ-
publica. C. ex quib. cau. ma. ꝙ ſi in hoc tenere-
mus concluſionem, quã ibi tenet Bar. poſt. Iac.
Butr. & aliæ ciuitates, & alia municipia, licet
non reſtituantur per illam l. reſpublica. habent
tamen reſtitutionẽ ex clauſula generali, ſi qua
mihi, &c. Ita concluſio optimè faceret pro de-
terminatione glo. noſtræ, volentis idem eſſe in
ciuitatibus, & municipijs, vt reſtituantur ex
36 clauſula generali. ¶ † An autem, & quãdo ap-
pellatione Reipublicæ veniat alia Reſpublica,
quàm Romanorũ, & ſic quando veniant aliæ
ciuitates, vltra ſ. allegatas, vide glo. no. in auth.
de hære. & Fal. in prin. in gloſ. in ver. omnem
Reipublicæ. & ibi per ſcribentes, maximè per
Ang. & Bar. in l. j. iuxta prin. C. de pœna iudi.
qui ma. iud. & ibidẽ per Bal. & per eundem in
l. ij. C. communia de vſuſca. & ibi an in dubio
ſemper appellatione Reipublicæ intelligatur
37 de Romana. † Et an ciuitas dicatur Reſpu-
blica, ponit Bald. in l. ij. in vltimis verbis. C. de
ſen. quę ſine cer. quã. & ibi dicit ꝙ ſic largo mo
do. & Bald. in procemio Digeſtorũ. circa prin.
38 ¶ † Et quot modis capiatur Reſpublica, decla-
rat Bar. in rub. C. de iure fiſci. lib. x. & ibi Nico.
de Neap. & dicit Bal. in l. properandũ. in princ.
39 per illũ tex. in ij. col. C. de iudi. † ꝙ ſola ciuitas
Romana habet fiſcum, & nõ alia ciuitas. Item
dixit Bal. in d. proce. Digeſtorum. in prin. licet
aliter, & melius dixerit Bart. in l. j. C. de bo. va.
lib. x. & Bar. in l. itẽ veniunt. §. ait ſenatus. ff. de
peti. hære. & Bart. in l. cunctos populos. in j. &
ij. col. C. de ſum. tri. Dicit etiam Bal. in rub. C.
de priui. fiſci. ꝙ municipia nõ habent fiſcũ. Sed ego hoc intelligerẽ
40 verũ, prout dicit Bar. in prę alle. locis, in ciuitate. ¶ † Et ad id quod
ſ. tetigi de priuilegio cõceſſo ciuitati, an extẽdatur ad caſtra, & vil-
b las:[b] quia hæc nõ eſt materia noſtra: ſed ſi vis ſcire an & qñ proce-
dat, videas Bar. in l. ſi finita. §. ex hoc edicto. & ibi latè Imo. ff. de dã.
infec. & latè p Nic. de Nea. inſertũ in lecturis Bar. in l. ſed & repro
bari. §. amplius. ff. de excuſa. tuto. p Ludo. Roma. in d. l. ſi finita. §. ſi
de vectigalibus. & per Ange. de Are. in §. res fiſci. ſ. de vſuſca. Et in
materia recurratis omnino ad Bar. in l. ij. ff. de verb. ſig. Et ad cano-
niſtas in c. ſi ciuitas. vbi bonus tex. de ſen. excõ. in vj. & in c. felicis.
vbi maximè p Pet. de Anch. de pœnis. in vj. & Bald. in c. j. de capi-
taneo, qui arcẽ vẽdidit. in vſibus feu. vbi refert Io. And. in d. c. ſi ci-
uitas. in Nouel. tenentẽ ꝙ ſi cõceditur priuilegiũ, vel immunitas ci-
uitati, nõ intelligũtur caſtra. Et eodẽ modo ſi cõceditur caſtro, non
includũtur villæ ſub ipſo. Dicit etiã Bal. in tit. de pace Conſtan. in
verbo, mos Romanorũ. ꝙ dãnata ciuitate ad aratrũ, non intelligũ-
tur eius caſtra dãnata. ¶ An aũt appellatione ciuitatis veniant ſub-
c urbia,[c] ita ꝙ ſi ſtatutum prohibeat aliquid fieri in ciuitate, intelli-
41 gatur etiam de ſuburbijs: ponit Abb. in c. ſi. extra de pręben. † Et
an appellatione ciuitatis veniãt terrę ſibi recõmẽdatæ, ponit Pe. in
cle. ne Romani. §. ſanè. de elect. & ibi tenet ꝙ nõ per illũ tex. & re
42 fert ſe ita aliâs cõſuluiſſe Senis. † Et an conſuetudo, & ſtatuta ciui
d tatis habeant locũ etiam in caſtris & villis ciuitati ſubiectis[d] habe
tis gl. no. ꝙ ſic, in l. ex ea. in gl. ſi. in verbo, pœnã. ff. de poſtulãdo. &
43 ibi videas per Ang. ¶ Gloſ. in verb. Abeſſet, ad eius ſi. De hoc † an
poſſidens tantùm animo, & ſic ciuiliter tantùm, poſſit ex ſola ciui
li poſſeſſione vſucapere: quia hęc nõ eſt materia noſtra, videte latè
Bar. in l. iij. §. ex cõtrario. in j. & ij. col. ff. de acquir. poſ. & ibidẽ per
alios. Cy. in l. cõpetit. in iiij. q. C. de pręſcri. trig. ann. Bal. in l. cũ res.
in iij. col. C. de proba. Ang. in l. ſuper lõgi. C. de pręſcri. lon. temp.
& ibi per Iac. Bu. in l. nemo. C. de acqui. poſ. Sali. in l. licet. in iiij. col.
C. de acqui. poſ. & ibi per Gul. in ij. col. & ibidẽ p Bal. & eundẽ in l.
traditionibus. C. de pact. Ang. in repe. l. ſi quis vi. §. differẽtia. ff. de
acquir. poſ. & quod vult gl. in c. cauſam. in gl. ſi. in verbo, detinere.
extra de pręſcri. habeť in l. j. C. de ſer. fugi. Et in iſtis locis magis cõ-
munis cõcluſio ſe habet ꝙ ſic, ꝙ ex ſola ciuili procedat vſucapio.
¶ Glo. in verbo, in hoſtiũ. quam diuido in tres partes. In prima de-
clarat tex. ſcilicet q ſint hoſtes. In ſecunda format q. ad tex. In tertia
iuxta ſolu. ponit quandã differentiã. Secũda ibi: ſi ergo ab alio quis
capiať. Tertia ibi: in hoc autẽ differunt. ¶ In ea gl. ibi: vel q populo
44 Romano. De hoc † qui dicãtur ꝓpriè hoſtes, ponit Bar. in d. l. ho-
ſtes. ff. de cap. & Bal. in l. cùm cognatum. per illũ tex. C. de inge. ma.
vbi dicit ꝙ illi ꝓpriè ſunt hoſtes, qui ſunt in bello, quod moueť cũ
rege Romanorũ, vel ſummo pontifice: ſecus ſi moueať per aliquos
45 reges, vel principes. De quo etiã j. aliquid dicã. † Et quæ differẽtia
ſit inter hoſtẽ, & reum criminis læſæ maieſtatis, declarat Bal. in l.
nihil. C. de vind. lib. vbi dicit ꝙ nemo põt fieri reus criminis læſæ
maieſtatis, niſi ſit ſubditus. Hoſtis autẽ põt eſſe de quacũq; gente.
46 Et idem tenet Bal. in l. ij. C. de falſa moneta. † Et not. quòd piratæ
ſunt hoſtes ꝓpriæ, & æquiparãtur hoſtibus fidei. Tex. eſt in authẽ.
47 nauigia. C. de fur. Et ibi dicit Bald. per multa iura † ꝙ tales piratæ
ſunt ipſo iure diffidati, & poſſunt à quolibet impune derobari. Et
an ſi ciuitas Imperij reſiſtat officiali Imperatoris, per hoc dicatur
illa ciuitas eſſe hoſtis Imperij, ita vt ei poſſit bellũ indici: ponit Bar.
in d. l. hoſtes. in vlti. col. ver. circa prædicta quæro. & Bar. in l. qui à
latronibus. in princ. ff. de teſta. ¶ In eadem gl. ibi: credo ꝙ ſic. dicite
ſecũdùm Io. Fab. hîc, & poſt eum Ang. de Are. hoc eſſe veriſsimũ:
quia vbi agitur de reſtitutione concedenda præſenti contra abſen
tem, non curamus de cauſa abſentiæ, prout dixi vobis ſ. in princi.
huius §. in primo euidentiali. Sed ego puto idem eſſe in caſu con-
trario, ſcilicet in reſtitutione concedenda abſenti contra præſen-
tem: quo caſu licet in tali abſente reſtituendo fiat differẽtia abſen
48 tiarum, prout dixi in euidentiali præallegato, † tamen ſi aliquis
fuiſſet captus, non dico ab his, qui propriè ſunt hoſtes, ſed à latro-
nibus, aut à prędonibus, aut aliâs eſſet poſitus in vincula per vim
potentioris, quòd iſta cauſa eſſet iuſta concedendæ ſibi reſtitu-
tionis. Text. habetis de hoc valde notabilem in l. ſuccurritur. ff. ex
quib. cau. ma. Et in iſto caſu contrario intelligite gloſ. noſtram lo-
qui, prout etiam intellexi gloſ. ſ. in verbo Reipublicæ, quia aliâs
iſtud eſſet nullius effectus, vt ibi dixi. Plus tamen, & præclarius
dixit ad contextum Iuriſconſultus in l. in eadem cauſa. ff. ex quib.
49 cau. ma. † in vinculis etiam eos accipi, qui ita alligati ſunt, vt ſine
dedecore in publico apparere non poſsint. Ad quod accedat gloſ.
not. in c. ſi qui teſtium. in ver. paupertate. extra de teſti. ¶ In ead.
gloſ. ibi: quod aliâs non poſſet, cùm eſſet ſeruus. Habetis ex gloſ.
50 † quòd ſi aliquis capiatur ab his, qui propriè hoſtes ſunt, efficitur
51 eorum ſeruus: & ſic non poteſt facere teſtamentum. † Secus au-
tem ſi ab eis, qui non ſunt propriè hoſtes, vt ſunt latrunculi: quia
tunc non efficitur propriè ſeruus: & ſic poteſt facere teſtamẽtum.
Dixit tamen Bart. in d. l. qui à latronibus. in princi. ff. de teſtamen.
quòd nedum ſi per papam, vel Imperatorem mouetur bellum,
capti efficiuntur ſerui: quod hoc eſt indubitatum: vt ſ. dixi. Imo
etiam ſi bellum inducitur per officiales principis. Nam dicit ibi
Bartolus quandam conſtitutionem editam fuiſſe Piſis ab Henri-
co Imperatore, in qua declarauit quòd quicũq; rebellauerit prin-
cipi

cipi, vel eius officialibus, ſit hoſtis Imperij. De quo etiam per
Innoc.in hoc vltimo tenentem contrarium in c. olim. extra de
reſti.ſpo.quem ipſemet Bar.refert & per Inno.in c. ſicut. extra de
iureiur.& per Io.And.in addi.Spe.in tit.de inſtrumen.edi.§.com-
pendioſe.ver.xv.& Bal.in d.l.cùm cognatum.& per illũ tex. C. de
52 inge.& manu.† Et ibi etiã notabiliter quærit Bald. quid ſi Impera-
tor indixit bellum,& mortuo Imperatore gentes ſuæ poſteà cepe-
rint aliquem ex hoſtibus,an ille efficiatur ſeruus, & conſequenter
nõ poſſit teſtari,& ibi nihil decidit.Refert tamẽ ꝙ aliâs fuit de hoc
ardua quæſtio tempore Henrici Imperatoris in perſona comitis
Bergamini de Mareſtiana multùm diutis,q captiuatus poſt mor-
tem Imperatoris condito teſtamẽto deceſſit in carcere Piſarum.
¶ In eadem glo.ibi:imò & eius obſes nõ poſſet,& ſic ad finem. De
53 iſtis obſidibus,† & an,& quãdo poſſint dari, videte in d.l. obſides.
ff.de teſtamen.hîc allegata:& maximè Bal.inter alios:& ibi etiã la-
tè Imolam,& tex.in c.ex reſcripto.& ibi glo.in verbo Obſides.ex-
tra de iureiur.Bal.in auth.imñ.ad fi.C.de actio.& obli.& Bart.in
l.diuus.ff.de iure fiſci.& ibi gloſſ.declarat qui dicantur obſides. &
Bal.in d.l. obſes.C.de actio.& oblig. vbi dicitur quòd poſſunt dari
obſides pro publica cauſa tantùm, & non pro priuata. Et videas
gloſſ.in l.ij.in verbo Vendiderit.C.de patri.qui filios diſtrax. & ibi
latè ponit Bald.de materia iſtorum obſidũ: & inter cætera dicit il-
los propriè obſides,qui dantur inter veros hoſtes. Et qui ſint veri
hoſtes,dixi ſ̃.in prin.huius glo.Et ſecũdùm eum,iſti tales, qui dan-
tur pro obſidibus, inter veros hoſtes bene de iure dantur. Et ibi
etiam ponit quãdo poſſint dari obſides inter priuatos.Et ibi etiam
quando, & per quos poſſent tales obſides reuocari : dicite vt ibi
per eum.¶ Glo. in verbo,Poteſtate.diuido eã in tres partes prin-
cipales.In prima ad declarationẽ tex.ponit quot modis capitur iſte
terminus poteſtas.In ſecunda per modum quæſtionis opponit, &
ſoluit.In tertia contra ſolutionẽ inſtat opponendo, & ei duplici-
ter reſpondet. Secunda ibi: ſed quomodo iſte ab hoſtibus captus.
Tertia ibi:ſed nec videtur ꝙ per ſeruum.¶ In ea.glo.in prin.ibi:id
eſt,ſeruitute. addite ꝙ ita exponitur in §.j. & ij.ſ̃.de his, qui ſunt
ſui.& idem in l.j.§.j.& ij.ff.de his,qui ſunt ſui. ſecũdùm Ioan. Fab.
& Ange.hîc.Vos verò dicite ꝙ imò gloſſ.debuit exponere text. in
poteſtate hoſtium,id eſt,in dominio,prout clarè dicit tex. in l. po-
teſtatis.hîc allegata in glo.Et ita clarè vult Nico.de Neap.hîc.¶ In
ea.glo.ibi.l.poteſtatis.addite glo.in §.ſi quis alij. in gloſſ.j. in verbo,
iuri.ſ̃. de inuti.ſtipu.& quod dixit glo.not.in l.j.§.per hanc.el j. in
glo.in verbo Vendicare.& ibi Bar.& doct.ff.de rei vendi. Inno. in
c.inter quatuor.extra de maio.& obe.¶ Ad fi.glo.hanc ſolutionem
ſequitur Dy.hîc,& alij cõmuniter poſt eum:& eam declarat Dyn.
in regula,ſine poſſeſsione.in j.col.de reg. iur. in vj. Et pro inueſti-
ganda veritate huius ſolutionis,vide latiſſimè Bar.vbi hanc mate-
riam latè,& copioſè examinat in repe.l.ſi is,qui pro emptore.ff. de
vſuſca.in expeditione verſiculi,quod ſi ſeruus. vſq; ad expeditionẽ
ver.Marcellus.incluſiuè.Dicebat tamen Ang.hîc ꝙ contrariũ hîc
in gloſſ.formatũ de l.ſine poſſeſsione.poteſt etiã aliter ſolui, ſcilicet
54 ꝙ verum eſt † ꝙ ſine poſſeſsione non poteſt vſuſcapio inchoari:&
ita intelligatur d.l.ſine poſſeſsione. ſed poſt quam fuit cœpta vſuſ-
capio cũ poſſeſsione & ſic poſt quàm fuerit in eſſe producta, tunc
ſi non fuit interrupta interruptione naturali,vel ciuili,iuxta l.na-
turaliter cum ibi plenè traditis per Bar.ff.de vſuſcap. certè ſecun-
dùm eum perficietur vſuſcapio ſine poſſeſsione: ſiue loquamur in
defuncto hæreditate iacente,ſiue in alio viuo. Et ita dicit ſe intelli-
gere l.cœptam.ff.de vſuſca.Sed iudicio meo mirandũ eſt de hoc tã-
to patre, & ſummo doctore, ꝙ in hac ſolutione tam vehementer
errauerit:& primo dum in propoſito tex.noſtri dicit,quòd quãdo
vſuſcapio fuit incœpta cũ poſſeſsione, ſi nõ fuit interrupta inter-
ruptione naturali,vel ciuili,ꝙ ſine poſſeſsione perficitur vſuſcapio.
Et ſic præſupponit quòd in propoſito text. noſtri ante captiuitatẽ
fuerit incœpta vſuſcapio cum poſſeſsione. Vnde licet poſteà poſt
captiuitatem perdatur poſſeſsio, tamen ſine poſſeſsione procedit
vſuſcapio, niſi vſuſcapio interrumpatur naturaliter, vel ciuiliter:
quia in hoc errat:cùm per captiuitatem nedum perdatur poſſeſ-
ſio, ſed etiam interrumpatur præſcriptio l.denique.ff.ex qui. cau.
ma.& ibi expreſsè hoc firmatur gl.ij.in ver.non reſtitui.quę dicit
quòd talis interruptio per captiuitatem eſt naturalis. Et allegat de
hoc l.naturaliter.ff.de vſucap.Prætereà,& fortius:dum vult Ang.
ꝙ poſtquã vſuſcapio fuit cœpta cum poſſeſsione,quòd poſteà per-
ficiatur ſine poſſeſsione,ſiue loquamur in defuncto hæreditate ia-
cente,ſiue in alio viuo.Et ita dicit ſe intelligere d.l.cœptam.Ipſe di
cit de directo contra caſum l.de brocca.in l.inſti. §. nondum.ff. de
vſuſca.vbi dicit ad literam tex.quòd de iure ſingulari,& ſic de iu-
re ſpeciali receptum eſt hęreditate iacente,vt in ea ſine poſſeſsione
perficiatur vſuſcapio.Et quod in d.l. cœptã.iſtud ſit introductum
iure ſingulari,et ſic iure ſpeciali in hæreditate iacẽte,tenet ipſemet
Bar.in terminis in d.l.naturaliter.in iiij.col.circa mediũ. Ergo be-
ne puto quòd quãdo ageretur de præſcribẽda aliqua actione per-
ſonali,quæ præſcriptio non currit ex poſſeſsione præſcribẽtis,ſed
ex ſolo curſu temporis,& negligentia non petẽtis,ꝙ tunc iſta præ-
ſcriptio currit iſto præſcribẽte exiſtẽte in captiuitate, ſicut ſi eſſet
in ciuitate.Et in iſto caſu puto poſſe exemplificari tex.noſtrum:&
poſſe ad contrarium reſpõderi,dum dicebatur ꝙ ſine poſſeſsione
nõ currit pręſcriptio:illud verum in pręſcriptione iuriũ realium,
quę currit ex poſſeſsione pręſcribentis.Secus in pręſcriptiõe actio
num perſonalium,vt ſ̃.dixi.Et ita tenet,& declarat Bar.in l.ait prę
tor.§.hi planè.ff.ex quib.cau.ma.per illum tex. ad finem. Accedat
quod no.voluit Bar.limitando c.fi.de prǫſcri.in l.ſequitur.§.ſi viã.
ff.de vſuſca.& in l.hac autem iura.ff. de ſer.vrb.præd.& in l.fin.ff.
quemad.ſer.amit.Sunt etiam alij caſus ſingulares, & ſpeciales, in
quibus ſine poſſeſsione procedit vſuſcapio, qui enumerantur per
Dy.in reg.ſine poſſeſsione.in j.& ij.col.& per Bar.in d.l. naturali-
ter.in iij.col.in prin.ver.tertio requiritur in præſcriptione.Et no.
Bart.in l.nec vtilem.in ij.oppo.principali.ff. ex quib.cau. maio. in
55 quibus caſibus puto etiam quòd text.iſte poſſit exemplificari.† &
in quibus caſibus captus ab hoſtibus põt ſine poſſeſsione vſucape-
re.Et inter cæteros Bal.in d.l.naturaliter.enumerat caſum, ſcilicet
ex re peculiari,ſcilicet per filium, & ſeruum.Et dicit glo.noſtra hic
in ſolutione ſua, quam ego etiam ſ̃. approbaui.Item enumerat
alium caſum notabilem, & ſingularem,quando modicum tem-
pus ſuperfuiſſet ad vſuſcapionem complendam:quia in illo modi-
cu tempore perficeret vſuſcapionem ſine poſſeſsione. De quo eſt
text.in l.rerum miſtura. §.Labeo.ff.de vſuſcap.et ibi Bar.dicit hoc
eſſe ſingulare. Et in hoc etiam caſu poteſt tex. noſter exemplifi-
cari.¶ Gloſ.in ver.in ciuitate. diuido in ſeptem partes. In prima
declarat text.In ſecunda per viam quæſiti extendit text. noſtrum.
in tertia declarat quando quis dicatur deſinere abeſſe. In quarta
extendit etiam text.noſtrum ad caſum contrarium.In quinta iu-
xta dictam extentionem gloſ.tacitè ſubinrat vnam maximam &
arduam difficultatem.In ſexta rurſus declarat quando quis dica-
tur deſinere abeſſe.In ſeptima p modũ illationis remouet quodã
tacitum contrarium ad textum noſtrum.Secunda ibi:quid ergo ſi
vterq; abeſt.Tertia ibi videantur deſinere abeſſe.Quarta ibi:item
cõtra ſi præſens.Quinta ibi:& tunc ſiue cõpleta eſt tota vſuſcapio.
Sexta ibi:& tunc dicitur deſinere abeſſe.Septima ibi,& ſic patet ꝙ
de neceſſaria abſentia.¶ In ea.gl.ibi:vt ff.ex qui.cau.ma.l.fi. Ex hac
parte gl.iuncta d.l.fin.in ea allegata,dicit Ang.notãdũ eſſe † ꝙ pri-
56 uilegiatus vtitur priuilegio ſuo contra priuile
a giatũ [a] eodẽ priuilegio.Addo ꝙ ante eum hîc,
iſta fuit inductio gloſ.in d.l.fi.& dicit Ang.hîc
hoc ideo eſſe, quia priuilegiatus qui agit, tra-
ctat de damno euitãdo:& ille priuilegiatus, cũ
tra quẽ agitur tractat de lucro:vnde iſto caſu
bene priuilegiat[us] admittitur cõtra priuilegiatũ.
Itẽ quia iſte priuilegiat[us], q agit,fouet iuſtiorẽ
cauſam illo priuilegiato, contra quẽ agitur,nil
mirũ ſi cõtra eũ admittitur ad agendũ.Allegat ad iſta tex.notabilẽ
in l.verũ.§.fi.& ibi Bar.& alios.ff.de mino.Ego puto cõtra illã gl.
& cõtra Ange.hîc,ꝙ hęc nõ ſit bona inductio,& ꝙ iſtud non bene
colligatur,ſcilicet quòd priuilegiatus vtatur priuilegio ſuo contra
priuilegiatum eodem priuilegio:quia nõ eſt verum quòd ille præ-
ſcribens,vel qui præſcribit, contra quem agitur, ſit priuilegiatus:

a ¶ Priuilegiatũ. Adde do. Alexan. de Imola. in l. ſi apud.ff. de mi. & Feli.in c.cùm pro cauſis. de ſenten. excõmu.& Paul. de Caſt. in conſil. cccxvij.

a ❧ Certè & ſi tanti patres diuerſi diuerſa ſenſerunt, mihi omnium minimo (cui forſan obiici poſſet, quis es tu qui iſtis reſpõdeas) aliter videtur, & , iudicio meo, eorum controuerſiam ſedauit iuris cõſul. in d. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. ex qui. cau. maio. &, vt diſtinctè procedamus, duæ cõcluſiões colligũtur ex q. 3. formata p Iaſ. Pa. vtrũ ſit reſtituẽdus. Secũda ſi reſtituẽd⁹ eſt, ad quod tẽpus ſit reſtituẽdus, an ad tẽpus abſentiæ, vel præſentiæ quo ad primã cõcluſionẽ & principaliorẽ eſt determinatio in d. §. ſed q̃ ſimpliciter. videlicet q aut iſte poſt aduentũ ſuũ fuit tãto tẽpore negligẽs, in quo poterat hoſpitiũ cõducere, aduocatum quęrere, & litẽ cõteſtari, & non fecit, q nõ ſit audiẽdus, ppter ſuã deſidiã. Aut verò intra modicũ tẽp⁹, dum ſarcinulas cõponit, aduocatũ quęrit, cõpleĩ vſuſcapio. & ſic anguſtia tẽporis impeditus nõ potuit litẽ cõteſtari: & reſtituẽd⁹ eſt. Et iſte eſt caſus in d. §. ſed quid ſimpliciter. Quod autem dicaẽ modicũ tps, & nũquid imputari poſsit ipſi negligentia, vel non, iudex ex qualitate loci, pſonæ, & temporis æſtimabit, cuius arbitrio iuris cõſul. iſtud relinqt, vt eſt caſus rotundus in l. uõ enim. ff. ex qui. cau. maior. Et hoc nunqd negligens fuerit vel nõ, vel quicquam ei imputari poſsit, eſt facti, & prudẽtum reſponſis non deciditur, ſed iudici committitur. l. mora. ff. de vſur. quo ad ſecundam concluſionẽ ſi iudex exiſtimabit eum fore reſtituẽdum, ſatis placet Bulg. & commu. opi. quod ad tempus abſentiæ reſtituaẽ. Apt. Ang. Carcaſſona Sard.

b ❡ Milliare. Adde do. Alex. de Imol. poſt Pau. de Caſt. in l. j. ff. ſi qs cau. vbi dicit q iſpici debet cõſuetudo. & Inno. in c. nonnulli. de reſcript.

c ❡ Paſſum. Adde Flo. in l. vix. ff. de ſer. ruſt. predi. & Alex. poſt Bar. in d. l. j. ſi quis cau.

d ❡ Quindecim digitorũ. Adde Flo. in d. l. vix. §. paulo ante p me allegata.

quia ex hoc ſolo quòd ſit abſens, & ſic ſola abſentia nõ eſt cauſa priuilegij cõcedẽdæ ſibi reſtitutionis, ſed abſentia iuncta cũ læſione. Cũ ergo pręſcribens, quantumcunq; ſit abſens, nõ lædatur: ergo nõ eſt priuilegiatus. Quod patet eò quia nõ reſtituitur: ergo non eſt verũ q hic priuilegiat⁹ vtatur priuilegio cõtra priuilegiatum. Et ita dicit Bar. in d. l. fi. ❡ Præterea, vt dicit Bar. in authen. quas actiones. in ij. col. C. de ſacroſanct. eccle. in terminis illius l. fi. licet iſte cõtra quem agitur, ſit priuilegiatus in genere, eò quia abſens: tamen non eſt priuilegiatus in ſpecie in iſta cauſa reſtitutionis in integrum, in qua agitur cõtra eum. Vnde licet iſte abſens ſit priuilegiatus in genere, eò quia abſens, tamen non eſt in ſpecie: ergo non eſt verum q in iſtis terminis, & in iſto caſu ſpeciali, in quo agitur contra eum, qui præſcribit, dicatur priuilegiatus agere contra priuilegiatum eodem priuilegio in ſpecie. De hoc tamẽ, an, & quãdo priuilegiatus poſsit vti priuilegio ſuo contra priuilegiatum, vltra præallegata, & vltra ea quæ latè ponit Cy. poſt Pe. & Bar. in d. authen. quas actiones. & Cy. in l. quo tempore. in vlt. col. C. de reſti. mili. videte omnino illũ notabilẽ text. in l. verum. §. item quæritur. ff. de minor. et ibi Bar. dicit eſſe meliorem ad hoc, quàm alibi habeamus. Et videas tex. in c. auditis. circa finem. & ibi dn. Abb. in ix. notabili. extra de in integ. reſti. & Bald. in authen. habita. C. ne filius pro pat. in viij. col. ver. modò iſtã materiam altius attingamus. & Bal. in l. ij. per illũ tex. C. de priuile. fiſci. & Bal. in authen. item ſibi inuicẽ. per illum tex. C. de ſacroſan. eccle. & in cõtingentia facti Paul. de Caſt. conſulentem in cõſil. ſuo cccxij. in vltimo dubio. ❡ In ea. gl. ibi. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſi ſimpliciter. gl. hîc ſuccintè tãgit hanc difficultatem, quę fuit maxima inter antiquos gloſſatores, & inter docto. noſtros, et doct. ſeq. Et vt eam melius intelligatis, ſubiicio

57 rem exẽplis. † Pone, vſuſcapio pro maiori parte eſt lapſa in abſentia: poſt modũ eſt completa in præſentia, poſt modicum tẽpus reuerſionis, in quo modico tẽpore dominus potuiſſet agere, an reſtitutio ſit in totum, et omnino deneganda, an verò ſit danda reſtitutio in integrum, ita vt ſubducatur tantum tempus, quantum eſt illud, quo vſuſcapio cucurrit in abſentia. Mar. & Placen. ex vna parte tenebãt q nulla omnino ſit concedẽda reſtitutio. Bulg. verò & Ioan. tenebant ex alia parte cõtrarium, ſcilicet, reſtitutionem eſſe concedẽdam, ita tamen quòd ſubducatur tempus abſentiæ de medio: & ſic illud tempus, quod cucurrit in abſentia, & conſequẽter tempus, quo dominus nõ fuit in negligentia. Has controuerſias antiquorum refert latè gloſſator Accur. in l. quo tẽpore. C. de reſtit. mili. in gl. j. & in d. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. in gloſ. j. ff. ex quibus cauſis maio. Opi. Marg. ſecuti ſunt Pet. & Cynus in d. l. quo tempore. et Gulielmus in dicto §. ſed quod ſimpliciter. Hanc etiam tenet Ioannes Fab. hic, & refert Paulus de Caſtro excellentiſsimus inter modernos in l. diuortio. §. non ſolũ. ff. ſolu. mat. q opi. Mar. cõmuniter tenetur. contrariam tamen opi. videlicet Bulg. tenẽt vbiq; gl. in d. l. quo tẽpore. & in d. §. ſed quod ſimpliciter. & in hoc §. in præſenti gl. Hanc etiã opi. tenet Dy. & Iac. Bu. hic: & Inno. in c. dilecto filio. extra de verb. ſigni. & ibi iſtud idẽ tenere videtur gl. in verbo Futura. & ibi eſt optimus text. pro hac parte. Azo verò in ſum. ti. de reſti. mili. dixit q opin. Bulg. nititur maiori æquitate: ſed ſententia Mar. fulcitur maiori authoritate legum. Bar. in hac difficultate contra morem ſuum fuit ſibiipſi contrarius. Nam in d. l. quo tempore. tenet indiſtinctè opi. Bul. & dicit quòd hæc opinio eſt veriſsima. & idem tenet ipſe Bar. in d. l. fin. in vlti. col. de tempo. in integ. reſti. pe. ſed ipſemet Bar. in d. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. in vij. col. nõ tenet indiſtinctè opi. Bul. ſed ponendo nouam opi. diſtinguit: vt ibi per eum. Bal. in d. l. quo tẽpore. in iiij. col. tenet ſimpliciter, & indiſtinctè opi. Bulg. Ego nõ intendo hanc difficultatem, & hunc periculoſum articulum hic examinare, propterea quòd illum omittunt omnes doct. hîc, vt Nicol. de Neapo. Bal. Ang. de Are. & Ioan. de Pla. ſed de eo diffusè videatis in locis ſ. allegatis, & maximè per Dy. hîc, qui multa hincinde adducit: tandẽ cum opi. Bulg. cõcludit, & reſpondet argumentis in cõtrarium adductis. Et videatis per Ioan. Fab. hic, qui multa pro vtraq; parte adducit, et plura quàm Dy. & finaliter tenet cum Marti. & non reſpondet argumentis in contrarium adductis. Videte etiam Bar. latè examinãtem hunc articulum in d. §. ſed quod ſimpliciter. per v. col. & ibi Bart. in hoc articulo quatuor per ordinem facit. Primò ponit iura, & rationes, quæ faciunt p Mar. poſteà eis particulariter reſpõdet. Deinde ponit iura, & rationes, quæ faciunt pro Bulg. & eodem modo ſingulariter reſpondet. Tertiò ponit rationes, & ſolutiones doctorum, & eas damnat. Quartò ponit vnam ſuam opinionem cum diſtinctione: vt ibi per eum. Ego

a non recedam ab opinio. Bulg.[a] ❧ quia videtur magis communis. Pro qua vltra ea, quæ copioſiſsimè adducuntur per docto. in locis præallega. ita vt vix quicquam addi poſsit, ego etiam adduco illud, quod in optimo ſimili adducit glo. in l. fin. in ver. illuxerit. C. de tempo. in integ. reſti. pe. quam ibi tenet, & ſequitur Bart. in vlti. col. & ibidem Bal. ad fi. vbi ponit quòd ſi præſcriptio fuit incœpta in minori ætate, & completa in maiori, quòd iſto caſu non eſt deneganda reſtitutio, imò concedenda, & quòd tempus ſibi non currit, niſi pro tempore maioris ætatis: conſequenter reſtituitur, & ſubducitur tempus minoris ætatis, & non computatur ſibi, niſi tempus maioris ætatis, quod fuit in negligentia. ❡ In eadem gloſ. ibi. l. ſi cui. §. tandiu. Melius facit text. in l. j. & ibi gloſ. j. & Barto. ff. ſi quis cau. De iſtis viginti millibus diurnis, vt habeatis magis ex-

b preſſum, dicite quòd mille paſſus faciũt vnum milliare,[b] vt dixit text. in l. iij. in princ. & in l. mille paſſus. ff. de verborum ſignifica.

c & quinq; pedes faciunt vnum paſſum,[c] vt inquit glo. in d. l. iij.

58 in gloſella iij. ad fi. † Pes verò dicitur quindecim digitorum,[d] ſe-

d cundùm gloſ. in c. ſicut. xviij. q. iiij. & Bal. in d. l. j. ff. ſi quis cautio. ❡ In fi. gl. in hac vltima parte. gl. eſt aliqualiter obſcura, & intricata ſecũdùm Io. Fab. hic: ſed ſecũdùm Ang. de Are. hæc mens huius gl. eſt iſta: nã eſt fiẽda differẽtia an ſit fiẽda reſtitutio pręſenti cõtra abſentẽ: & tũc indiſtinctè, nõ facta diſtinctione abſentiarũ, nec etiã facta diſtinctiõe an abſens deſierit abeſſe, necne, ſemper eſt fiẽda reſtitutio præſenti vno ſolo inſpecto, an præſens habuerit poteſtatẽ agẽdi, necne: prout latè dixi vobis in primo notabili. ſi verò reſtitutio ſit cõcedẽda abſenti cõtra pręſentẽ: tunc bene fienda eſt diſtinctio abſentiarũ, iuxta materiã l. fi. ff. de in integ. reſt. vbi propriè traditur hæc materia. Et iſto etiã caſu bene quærimus an deſierit ab-

59 eſſe, vel ne, vt in hac gl. Ideo aduertendũ eſt † q ſi aliquis fuerit abſens ex cauſa volũtaria, ſine cõtumacia, vel etiã cũ cõtumacia, et ſic ex cauſa nõ iuſta, quo caſu ei nõ cõcediẽ reſtitutio, pout traditur in d. l. fi. ff. de in integ. reſti. & iſte talis abſens ignorabat ius ſuũ, vel ius ſibi competere, q quamuis currat præſcriptio tam cõtra ſciẽtem, quàm cõtra ignorantem. l. fi. circa fi. verſicu. nulla ſcientia vel ignorantia. C. de præſcrip. long. tempo. nihilò minus talis ignoran-

tia erit iuſta cauſa in integrũ reſtitutionis concedendæ contra di-
ctam præſcriptionem: & ſic ratione ignorantiæ poterit petere in
integrũ reſtitutionis. Illud eſt, quod multũ ſingulariter voluit Bar.
per illum tex. in l. j. §. ſi quis propter inuodationem. ff. de iti. actúq;
priua. Quod dictũ Ang. de Are. hic in finalibus verbis multùm cõ-
mendat, & dicit menti tenendũ. Addo ꝙ iſtud dictũ Bart. licet etiã
communiter reputatur eſſe ſingulare, tamẽ idem voluit ipſe Bart.
in l. Ariſto. §. Labeo. qui eſt §. ſi. ff. de do. & Bar. in l. Aemilius. ver.
opponitur quod præſcriptio minori ipſo iure nõ currat. ff. de mi-
no. Et hoc dictum refert ſimpliciter Bal. in d. l. ſi. verſi. attende. C.
de præſcrip. long. tempo. Et hoc dictum tenet Abb. Panor. in c. vi-
gilanti. extra de præſcri. quia ad hoc allegat bonam glo. in l. j. §. j. in
gloſſ. j. C. de patr. poteſta. Idem etiam tenet Imo. in c. ſi. in ij. alijs x.
charta. extra de præſcrip. qui ad hoc allegat gloſ. in l. ſi partem. §. ſi
per fuodum. in gloſ. paruula. in ver. non vtendo. ff. quemad. ſerui.
amit. & idem tenet glo. in l. ſi ſic. in glo. magna. in ver. ſeruitus. circa
ſi. eo. tit. Idem autẽ tenet Ludo. Roma. in l. ſi verò. §. de viro. in xv.
fallen. ff. ſolut. matr. qui etiam ad hoc allegat illam glo. in d. l. ſi par-
tem. §. ſi per fundum. & aliam glo. in l. ſicut. §. militia. C. de pręſcri.
trig. vel quadr. ann. & idem etiam tenet Spec. in tit. de præſcrip. §.
j. ver. ſed pone colonus. & Ange. in l. fin. ff. ſi quis teſta. liber. eſſe iuſ-
ſus fue. & Imola in l. Pantonius. §. j. ff. de acqui. hære. Ludo. Roma.
in l. qui vniuerſas. §. j. ff. de acquir. poſſeſ. Facit quod ſingulariter
vult Innocen. in rub. extra de conſti. ad finem. Et eſt verum quòd
contra Barto. tenent multi, vt per Modernos in c. auditis. extra de
in integrum reſtitu. & in clemen. j. in eodem titu. & contra Barto.
in contingentia facti conſuluit Petr. de Anchara. in conſilio cxlij.
incipiente, principaliter contra iſtos legatarios, &c. vbi inter cęte-
ra allegat Bald. tenentem contra Barto. in l. j. in xxiij. oppoſi. C. qui
admit. & ſubtiliter adducit contra Bart. d. l. ſin. C. de præſcrip. lon.
tempo. & reprobat reſponſionem Barto. vt ibi per eum. Contra
Barto. etiam tenet Cuma. in l. cùm filius. §. in hac. ff. de verb. obli-
gatio. ¶ Gloſſ. in ver. annum. Diuido in quatuor. In prima decla-
rat textum. In ſecunda ponit quot ſunt neceſſaria ad hoc, vt an-
nus vtilis currat. In tertia ponit quantum tempus detur hodie in
reſtitutionibus. In quarta per modum notabilis ponit an hodie iſte
§. ſit correctus. Secunda ibi: in quibus actor habuit facultatem
agendi. Tertia ibi: hodie verò in omnibus reſtitutionibus. Quarta
ibi: & ita nota. hic. ¶ In eadem gloſſ. ibi. l. cùm hæres. §. Stichus.
adde ſimilem tex. in l. ita vulneratus. in verſi. æſtimatio autem. ff.
60 ad legem Aquil. Dicit tamen † quòd annus propriè conſtat ex tre-
a centiſſexaginta quinq; diebus [a] & ſex horis: quæ ſex horæ collectæ
ſimul, in quatuor annis faciunt vnum diem naturalem, quem ap-
pellamus biſſextilem, qui attribuitur Februario, vel ſecundùm ca-
nones Martio. Et hæc omnia ponit gloſſ. no. in l. iij. §. minore. ver.
biſſexto. ff. de mino. & gloſſ. in l. cùm biſſextus. ff. de verbo. ſignifi-
catio. ¶ In eadem gloſſ. ibi. ff. de diuer. & tempor. præſcript. l. j. vi-
61 detis ex hac gloſſ. † quæ & quot ſunt neceſſaria ad hoc vt annus
vtilis currat. Idem not. glo. in d. l. j. in glo. in ver. agendi. & videte gl.
no. in l. ſi. in glo. j. & ibi docto. C. de tempo. in integrum reſtitu. pe.
& gloſ. no. in rubrica. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. & ibi Barto.
quę ponunt de tempore continuo, & de tempore vtili à principio:
ſed de continuo in proceſſu, & de eo, quod omni tempore eſt vtile:
& declarant quomodo, & quãdo in eis currat tempus. Accedat ad
hoc glo. quam Ang. de Are. reputat valde ſingularem in c. quàm ſit
eccleſia. in ver. menſem. de elec. in vj. & glo. not. in cle. j. in ver. con-
62 tinuum. de in integ. reſtit. ¶ † An autem, & quando tempus in
dubio intelligatur vtile, vel continuum, vide Bald. in l. annus. cum
ibi not. per gloſſ. ff. de calum. & omnino Bald. in l. genero. ff. de his,
qui not. infa. & Bald. in l. j. in vlti. col. C. de dila. & Bal. in l. ſiue pars.
63 eo. tit. de dila. & Cyn. & Bald. in l. ij. C. de ædil. actio. † Et quomo-
do ſumatur tempus vtile, ponit Bald. in d. l. fin. in prima oppo. C.
de tempo. in integrum reſti. mi. Pet. de Anchara. in clemen. j. ad ſi.
64 de in integrum reſtit. † quòd in dubio omnis dilatio intelligitur
continua, niſi reperiatur cautum quòd ſit vtilis. Et an in dilatio-
nibus ad probandum tempus ſit vtile, an continuum, videte Bal.
in l. ſi quando. in ij. q. & melius in v. C. de teſtib. & Baldus in l. eos. §.
ſin autem. in iij. col. C. de app. & Bal. Ang. Pau. a
& Ludo. in l. j. ff. ſi quis cau. & notabiliter
Pau. de Eleaza. in c. frequens. de reſti. ſpol. in vj.
65 vbi ponit, † an dies emergens poſſit qualibet
hora incipere currere. De quo enã per Ange.
& Imol. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & poſthu.
¶ In ea. gl. ibi: corrigitur per Codicem. Dicite
66 † quòd hoc non eſſet mirum: quia liber Codi-
cis, prout nunc eſt compilatus, fuit compilatus
poſt iſtum librum Inſtitutionum: & expreſsè
probatur in l. memminimus. poſt prin. C. de legi.
hære. vbi Imperator facit expreſſam mentio-
nem de libro iſto Inſtitutionũ. Et ita etiam te-
net Ange. de Are. hic. ¶ In ea. gloſ. ibi: ſed dico
contra. Hoc etiam tenet Ioan. Fab. hic, ſcilicet
67 quòd iſte §. hodie non ſit in totum correctus, videlicet quatenus
loquitur de actione reſciſſoria. Nam, ſecundùm eum, licet iudiciũ
reſcindens, quod intra annum vtilem competebat, hodie ſit cor-
rectum, vt competat intra quadrienniũ. d. l. ſi. C. de temp. in integ.
reſti. mi. ſecundũ ea, quæ ſtatim ĩ. ſubiicią̃, tamen iudicium reſciſſo
rium, quod competebat intra annum vtilem, vt hoc text. noſtro,
hodie non reperitur correctum, nec immutatum. Quod ergo ex-
preſsè non mutatur, quare ſtare prohibetur vulgata l. præcipi-
mus. ad ſi. C. de app. & l. ſancimus. in prin. C. de teſta. Et iſtud idem
reperio in terminis tenere Barto. in l. ſin. in vlti. col. in princ. C. ex
qui. cau. ma. vbi etiam prædicta ratione mouetur. Et iſtud eſt, quod
ego puto voluiſſe dicere gloſ. hic, quæ ſatis in confuſo eſt locuta,
dum ad fin. dicit quòd illa lex tantùm in reſtitutione dicit: vnde in
alijs remanet vtilis annus, &c. Bene verum eſt, & ita etiam fatetur
ibidem Bar. ꝙ ſi quis fuit negligens per quadrienniũ in petẽdo iu-
dicium reſcindi, ꝙ tunc impediretur natiuitas iſtius actionis reſciſ-
ſoriæ: & hoc modo poſſemus dicere reſciſſoriã tolli quadriennio.
& ita procedat glo. in d. l. fin. in gloſ. j magna. C. ex quib. cau. maio.
¶ In fin. glo. pro veritate eius, quod hic in glo. tangitur, quicquid
hic dixerit gl. & gl. in l. ſed & ſi per præturem. in §. quoties. in ver-
bo, vnius. ff. ex quib. cau. maio. & glo. in l. ſi. in verbo, Continuatio.
C. de tempo. in integ. reſti. peten. Dicite paucis ita concludendum
eſſe ex mente Bart. Bal. Ang. & Sali. in d. l. ſi. C. de tempo. in integ.
reſtit. mino. & ex mente communiter ſcribentium hic, quòd in
68 hac materia † duplex eſt tempus. Primum eſt tempus, ad quod pe-
tit quis ſe reſtitui. Secundum eſt tempus, intra quod quis petit ſe
reſtitui. Primum tempus ſemper eſt vniforme: quia ad tantum
tempus petit quis ſe reſtitui in quanto tempore fuit læſus, & non
vltera: vt l. quod tempore. cum ibi plene not. per glo. & docto. C. de
reſtitutio. mili. & dixi ſ. in glo. præcedenti, referendo varias, & plu
res opiniones. Quod intelligite verum, niſi impedimentum ſe-
quens abſorberet totaliter omne tempus, ſiue omnem dilatio-
nem primò habitam: quia tunc non reſtituitur quis ſolùm ad tan
tum tempus, in quantum fuit lęſus, imò reſtituitur ad integrum,
& totum tempus: puta, data eſt dilatio vnius menſis ad proban-
dum aliquid dum eſſet prope finem menſis per tres dies acta caſu
perierunt. Certè non debeo ſolùm reſtitui ad illos tres dies, qui ſu-
perſunt, & in quibus ſum læſus, imò debeo reſtitui ad totum tem-
pus: quia iſtud impedimentum perditionis actorum abſorbet o-
mnem dilationem. Text. eſt in l. ſi ita ſtipolatus eſſem. & melius in
l. ſequen. ff. de verbo. obliga. & ibi hoc multum ſignanter no. Bart.
ad finem. & reputat iſtud dictum Ange. de Aret. hic eſſe ſingu-
69 lariſsimum. ¶ † Secundum tempus, ſcilicet intra quod petitur re-
ſtitutio, eſt etiam duplex: nam quoddam eſt tempus, intra quod
debet reſtitutio terminari: Et iſtud eſt ſemper vniforme: quia
debet terminari intra quadriennium continuum: vt d. l. fin. C.
de tempo. in integ. reſtim. tam mino. Quoddam eſt tempus intra
quod debet proponi: & in hoc, licet fuerint opiniones variæ vt
hic per Dyn. & Ioan. Fab. tamen veritas eſt, quòd ſi quis læditur
ex contractu, vel ex ſententia contra abſentem lata tunc etiam
tempus proponendæ reſtitutionis eſt vniforme, ſcilicet quadrien-
nium. d. l. ſi. C. de temp. in integ. reſti. tam mino. Si verò læditur ex
curſu

a Diebus. Adde text. vbi glo. in l. ita vulneratus. §. æſtimatio. ad leg. Aquil. vbi etiam vide Bart. & glo. in verſi. biſſexto. in l. iij. §. minorẽ. ff. de mi. vbi etiã vide Bal. quomodo & quare dicatur biſſextus. de quo etiam per gl. in cle. j. §. excellentiſsimus. ver. tertio. de reli. & vene. ſanc.

curſu temporis,tunc ſi quidem tẽpus læſionis eſt plus , quàm qua-
driennium , tunc idem quod ſ. quia intra quadriennium poteſt
proponi d.l.fi.C.de tempo.in integ.reſtitu.tam mino. Si verò tem
pus in quo eſt læſio,eſt minus quadriennio, tunc debet de neceſsi-
tate proponi reſtitutio intra tantum tempus , quantũ eſt tempus
læſionis,& non vltra:vt l.ſed & ſi per prætorem.§.ſi feriæ. verſic.
ſed cũ feriæ.& §.quoties.ff.ex qui.cau.ma. Et ita dixit glo. not.in
.interdum.in ver.ex anno vtili.& ibi Bart.ff.de mino. Et iſta do-
ctrina,quam ponit Bart. vbi ſ.& eam ibi ſequitur ad literam Bal.
fuit originaria Odof.in d.l.ſed & ſi per prętorem.§.quoties.ſecun
dum quod eum refert Nico.de Neap.hic. Ad quam doctrinam vi-
dete omnino bonum tex.& ibi pleniſsimas glo. in d.cle.j. de in in-
teg.reſtit.& videte Bar.idem,& latiùs formantẽ in l.ab hoſtibus.§.
ſed quod ſimpliciter.ff.ex qui.cau.ma.in pe.col.in ver. venio ad ter
tium.& ibi reſpondet ad contraria,& maximè ad d.cle.j.Idẽ etiam
vult Bart.in d.l.ait prætor.§.ſi conditionalis.per illum text.quem
ad hoc reputat notabilem.ff.quę in frau.cre.quem tex.omnino vi-
deatis.& text.in l.j.§.j.verſi.annus.ff.quando acti.de pec. eſt anna.
70 ¶ †Quid autem ſi reſtitutio fuerit cõceſſa à iudice vltra tempus,
intra quod debet officium iudicis reſcindens implorari, nunquid
valeat,necne:Plenè concludit hîc Dyn. quòd non:motus potiſsi-
mùm per gl.in l.properandũ.in prin.in ver.triennij.C. de iudi.vbi
71 vult notabiliter glo. † ꝙ cùm in cauſa ciuili debeat ſententia ferri
intra triennium,quòd ſi feratur vltra trienniũ,non tenet. Et idem
etiam cum Dy.volunt cõmuniter doc.hîc,vt Io. Fab. & Nicol.de
Neap.in x.q.extra glo.qui dicit illã gl.in d.l.properandũ. in princ.
eſſe tenendam cordi. Et idem etiã tenet Ange.hîc, qui dicit ꝙ ad
hoc non eſt dare reſponſum. Idem etiam tenent Canoniſtæ in d.
cle.j.de in integ.reſti. Addo ꝙ idẽ etiã tenet Bal. faciens mentionẽ
de Dy.hîc,in l.fin.in ij.col.C.de tempo. in integ.reſti. tam mi. qui
72 per hoc multũ ſignãter infert † ꝙ ſi poſt tempora fatalia feratur
ſententia pro appellante, ꝙ eſt ipſo iure nulla. Et de hoc dicit etiã
videri caſum in cle.ſi appellationẽ. de appel.iuncta gl.in verb. Ap-
pellatus. De quo etiã videte per eundẽ Bal.in l.eos. in princ.C. de
appel.in ij.col.verſi.modo quęrit gl. & in authẽ. hodie.in ij.col. in
eo.tit.per Ludo.Ro.in l.iij.ff.de re iud. Accedat quod pulchrè vo-
luit Inn.in c.ex ratione.extra de appel.quẽ refert , & ſequitur Bal.
73 in c.ſancimus.el ij.ad finẽ.in titu. quo tẽpore miles.in vſi.feu. † vbi
voluit quòd ſi poſt curſum fatalium apparet in actis lata ſententia
contra primam , quòd nihilò minus prima debebit mãdari execu
tioni. ¶ Vltimò ad complementũ prędictorũ, vnum perpetuò di-
ligentiſsimè cordi teneatis, ꝙ licet quadrienniũ, quod datur hodie
loco vtilis anni, ſit continuum : vt d.l.fin.C.de temp.in integ.reſti.
74 mi. † quòd non tamẽ currit probabiliter igno
a rantı. Vnde ſi quis ſtaret per centũ annos,&
probabiliter ignoraret , poſſet ſemper petere
reſtitutionem in integrũ:quia reſtitutio in in-
tegrum non incipit curſum ſuũ,niſi à tempo-
re ſciẽtiæ,cùm tempus reſtitutionis ſit vtile, quantũ ad principiũ.
Iſtud eſt,quod multùm ſingulariter voluit Bal.in l. falſam.C. ſi ex
falſis inſtru.& idẽ voluit Pau.de Ca.in l.fi.C. de dolo. De quo etiã
videte do.Car.Flo.in d.cle.de in integ.reſti.in xxv.q. Cogitabis ta
men,an iſtud peregrinũ dictũ ſit verũ:quia iſtud nõ firmo.Et ſi eſt
verũ,eſt in actu practico notabiliſsimũ. ¶ Gloſ. in verbo, Reſciſſa.
quàm ego diuido in ſex partes.In prima ad declarationem tex. po
nit,quo remedio vſuſcapio reſcindatur : & dicit ꝙ per reſtitutio-
nem petitam. In ſecunda ponit ad quod concedatur reſtitutio.
In tertia ponit à quo concedatur talis reſtitutio. In quarta ponit
quare dicatur reſciſſoria,& an ſit proprium nomen actionis,& an
ſit realis,vel perſonalis,& an ſit vtilis, vel directa. In quinta refert
opi.aliorum tenentiũ ꝙ reſciſſoria ipſo iure competat, & quòd ſit
proprium nomen actionis. In ſexta refert aliorum modificationẽ
in hac ſua opi.per quam modificationem gloſſator noſter concor-
dat iſtam opi.cum prima. Secũda ibi:vt ſubducatur tempus. Ter-
tia ibi:& hoc ipſum , ſcilicet quòd poſtulare poſſunt. Quarta ibi:
& ideo actio,ad quam reſtituitur.Quinta ibi: alij dicunt.Sexta ibi:
dicunt tamen quod hæc reſciſſoria. Et iſta diuiſio ſit vobis loco

a ¶ Ignoranti. Adde do. Alexan.de Imol.in conſil.lij. in iiij.parte.

cuiuſdam literalis expoſitionis huius glo. ¶ In ea.glo.ibi : vt C.de
75 reſtitu. mili.l. quod tempore. De hoc,ſcilicet † ad quid competat
iſta reſtitutio:& ſic iſtud officium iudicis reſcindens, quicquid hic
dixerit gl. & quicquid etiam dixerit glo. quæ latiùs hoc examinat,
& aliter tenet quàm hîc,in l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.in
glo.magna.in ver. reſtitutionis.ff.ex qui.cau. maio. Vos dicite,ſe-
cundùm quod dixit Barto.in d.§. ſed quod ſimpliciter. in ij.col.in
ver.venio ad quartam particulam.& meliùs , & perfectiùs in vlti.
col.quem ſimpliciter,& ad literã refert,& ſequitur Ange. de Are.
hîc ibidem: ergo Barto.relatis multorum opinionibus inter ſe di-
ſcrepantibus,& nonnullis hincinde adductis, dicit iſtam eſſe veri-
76 tatem,†quòd cùm in integrum reſtitutio ſit in priſtinum ſtatum
poſitio,& ſic tantum reſtauret reſtitutio , quantum abſtulit læſio:
vt l.quòd ſi minor.§.reſtitutio.ff.de mino.Quandoq; propter ab-
ſentiam , vel aliam iuſtam cauſam læditur quis tantùm in poſſeſ-
ſione:quia tantùm poſſeſſionem perdidit , & ad illam tantùm de-
bet peti reſtitutio.l.ait prætor.§.item ei.ff.ex qui.cau. ma. Quan-
doque quis priuatur dominio,vel actione ſibi competente:& tunc
reſtituitur , vt illa præſcriptio,vel illud obſtaculum de medio ſub-
ducatur:vt hoc tex.cum ſimilib. Quandoq; quis læditur in poſſeſ-
ſione,& proprietate ſimul: & tunc ad vtrũq; reſtituitur. Ita intel-
ligitur glo.in l.qui proprio.§. item quæritur. & eſt gloſ.vnica ma-
gna.ff.de procu.Quandoq; quis læditur in acquiſitione , quia non
acquiſiuit:& tunc reſtituitur,vt acquirat : vt l. ſi quis ſtipulatus.ff.
ex qui.cau. ma. Et per iſta apparet oportere cautum eſſe libellan-
tem, vt in libello cauſas explicatas ponat. Addo quòd idem etiam
voluit Barto.in l.quod tempore.in j.col.& etiam ad fi.C. de reſti.
mili.& ibi ponit Cy.in iiij.q.& Bal.ibi in iij.col.& Bart.in l. ſi cum
militibus.in eo.titu.C.ex qui.cau.ma.& Barto. in l.qui proprio.§.
item quæritur.ff.de procu.& Cy.in l.ionitus.in vij.q.C. de procu.
& ponit Dyn.hîc ad fin.in vlti.q.& Ioan.Fab. in iij.col. & Nic.de
Neap.in xvj.q.extra gl. ¶ In ea.gl.ibi:vt ff.de excep.l. exceptiones.
77 la ij. Dicite quòd eſt ſecunda,ad fi. ¶ †In ea. glo.ibi : non quòd ſit
nomen proprium actionis. Dicite quòd iſtud communiter tene-
tur per doct.hîc, ſcilicet quòd reſciſſoria non ſit proprium nomẽ
actionis,ſed cognomen,ſiue quædam adiectio actionis:prout in ſi-
mili dicimus in actione de peculio,quod iuſſu,redhibitoria,& ſimi
libus,vt eſt gloſ.in §.fi.in ver.directo.cum alin cõcor.j̃. quod cum
eo.De quo dicite vt latè per Ioan.Fab.in vij.col.in ver. nunc quia
de reſciſſoria hic tractamus.qui poſt Pe.de Bellaper.ita firmat , &
reſpondet ad ea, quæ poſſunt adduci , & adducerentur in contra-
rium.Et idem etiam tenet gloſ.in d.l. ab hoſtibus.§. ſed quod ſim-
pliciter.in gloſ.magna.in ver.reſtitutioni.circa mediũ.Idem etiam
tenet Nicol. de Neapo. in iij. col. poſt nonnullos antiquos , quos
ipſe refert.Idem etiam tenet Barto.in l.fin.in j.col.C. ex quib. cau.
78 ma. ¶ † Nunquid autem iſta actio reſciſſoria dicatur eſſe natiua,
vel datiua. Vt hæc quæſtio meliùs liqueat ,ſciendum eſt in primis,
79 † illam dici natiuam actionem , quæ habet materiam ſufficientem
præexiſtentem , ex qua oriatur. Illa verò dicitur eſſe actio dati-
ua, quæ non habet ſufficientem præexiſtentem materiam.ex qua
oriatur , ſed datur nobis à lege ex quadam æquitate ; vt eſt text.
no.in l.iuris gentium.§.j.ff.de pact.quem textum Barto. multùm
commendat ibi,& dicit eſſe ſingularem , & magis clarè diſtingue-
re,quàm alium , qui ſit in aliqua parte iuris , quòd actionum aliæ
80 ſunt natiuæ,aliæ datiuæ:& ibi videte Barto.declarantem hoc per
ſimile de hominibus , quorum quidam ſunt datiui, vt Adam, qui
fuit à Deo ſimpliciter productus:alij ſunt natiui, qui ex patre , &
matre naſcuntur.Et ita etiam declarat Barto. in l.j.in vij.col.ff. de
condi.inde. & in repe.l.j. quam aliquæ lecturæ habent in vij. col.
C.de actio.& obliga.& Barto.in l.cùm quis.in vj.col.C.de iuris,&
facti igno.& Barto.in l.j.in j.col.circa medium.ff. de actio. & obli.
& videte bonum text.in l.iij.in princip.ff.commo.in prin.q. quic-
quid dixerint hîc Pet.Iaco.de Rauen. & Ioan. Fab.qui eos refert,
& quicquid dixerint Iac.But.& Rodul. de Auric.ſecundùm quod
eos refert Nico.de Neap.hîc, in iij.q.extra gloſ.Ego teneo opinio.
Barto.in l.fin. in ij.col.C.quib.ex cau.maio. quem Angel. de Are.
hîc male refert, licet cum eo teneat. Dico ergo,quòd quandoque

vſucap

vſucapitur res mobilis, per quam vſuſcapionem quæritur dominium directum: vt l.traditionibus. C.de pac. & tunc cum prima actio ſit totaliter ſublata, prima, quę reſtituitur, nõ erit natiua, ſed datiua. Si verò præſcribitur res immobilis: tunc quia per præſcriptionem non tollitur directum dominium, ſed quæritur vtile præſcribenti, auth. niſi tricennale. & ibi per glo. & doc. C. de bo. mat. actio dicitur eſſe natiua. De quo tamen dicite vt ibi latiùs per Bar. referentem Vltramon. tenere cõtrarium, & eorum opiniones re-
81 probantem. ¶ † In ea. gloſſ. ibi: nunc dicitur vtilis. In hoc an reſciſſoria ſit directa, vel vtilis, dicit Dy. hîc quòd neſciretis reſpondere ad hoc cùm omnibus glo. quæ ſunt vſq; Venetias. Et poſtea diſtinguit, ꝙ ſi loquimur in vſuſcapione triennij, & ſic in vſuſcapione rerum mobiliũ, quòd reſciſſoria dicatur vtilis: quia cùm per vſuſcapionem ſit præſcriptum directum dominium, prætor non habet illius reſtituendi facultatem, ex quo ſemel iam eſt amiſſum. Sicut in ſimili dicimus ꝙ prætor non poteſt facere quem eſſe, aut deſinere eſſe directo hærede. §. quos autem. ſ. de bo. poſ. & l. & ſi ſine. §. ſed quod Papinianus. ff. de minor. Si verò loquamur in præſcriptione rerũ immobiliũ: & tunc quia per præſcriptionem non tollitur directum, reſciſſoria iſto caſu dicitur eſſe directa. Allegat in ſimili tex. in l. ſi hæres inſtitutus. in princ. ff. ad Treb. Et idem in effectu tenet Ioan. Fab. hîc, in illa quæſtione, dum quærit, an reſciſſoria competat pro rebus immobilibus: quæ quæſtio dependet ab iſta. ¶ In ſi. gloſſ. videtis ergo effectualiter in glo. eſſe duas opinio-
82 nes in illo articulo, † quando reſciſſoria competat. Prima eſt, quòd reſciſſoria nunquam competit læſo, niſi priùs habita, & obtenta in integrũ reſtitutionẽ, & ſic niſi priùs impetrato officio reſcindente. Et hãc opi. tenet glo. hîc, & gloſ. in d. l. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimpliciter. in glo. magna. in ver. reſtitutionis ante medium. & ibi ſequitur Bar. in iiij. col. ver. his expeditis, quæ pertinent ad lecturam §. & glo. in l. in honorarijs. in ver. ſed cum reſciſſa. in ver. redditur. ff. de act. & obli. & Bar. in d. l. ſi. in ſi. pe. col. C. ex qui. cau. ma. poſt gloſſ. magnam ibi in ver. quæſiſti. aliquantulum ante ſi. & ſecundùm Io. Fab. hîc in ij. col. in hoc eſt communis opinio omnium doc. & dicit Ang. in prææalleg. l. ſi. ꝙ iſta eſt ipſa veritas. & hanc opi. tenet etiam Dyn. hîc in duobus locis, ſcilicet. in iij. & vj. col. Et inter cętera probat Dy. ꝙ reſtitutio maiorum vt minorum æquiparantur. l. ſi. C. de temp. in integ. reſti. tam mi. ſed reſtitutio minorum petitur per officium iudicis: vt l. quòd ſi minor. §. ſi. ff. de mi. ergo & maiorũ. Et ꝙ reſtitutio iſta petatur per officium iudicis eſt text. in l. ſi quis ſtipulatus. in ver. officium prætoris eſt. ff. ex qui. cau. ma. quem text. ante Ang. de Are. hîc ad hoc allegat Bart. in prædicto §. ſed quod ſimpliciter. in vij. col. qui hoc cõprobat ratione: quia quãdo verba edicti referuntur ad iudicẽ, tunc ex illo edicto inducitur officiũ iudicis: vt ibi per eũ. Secũda principalis eſt opi. hîc in glo. relata ꝙ reſciſſoria ſtatim cõpetat finita abſentia: ſed ſit inefficax, donec prætor per reſtitutionem in integrũ inſufflet in eã ſpiraculũ vitæ. Ad hoc adducit Bar. in d. l. ſi. exemplũ de Leæna, quæ (prout dicunt naturales philoſophi) parit fruſta carniũ, & per clamorẽ, quẽ ſuper ipſis facit, inſufflat ſpiraculũ vitæ, & viuificãtur. Et glo. noſtra dicit ꝙ hæc ſecunda opi. reincidit cũ prima. Et cũ hac ſecunda opi. viſus eſt prima fronte inclinare Bal. hîc per vnã rationẽ, ad quam finaliter ipſe reſpondet. Et ante eũ reſpondet Bar. in d. §. ſed quod ſimpliciter. in vij. col. Aliã opi. habuit Bar. cõtra morem ſuum ſibi cõtrarius in d. l. in honorarijs. vbi dicit ꝙ aut actio eſt totaliter ſublata, vt eſt in vſuſcapionę triẽnij: & tunc actio ſibi non cõpetat, niſi reſtitutione petita. Aut actio nõ eſt in totũ ſublata, ſed per exceptionẽ ſubmouetur: vt in præſcriptione triginta, vel quadraginta annorũ: & tunc reſciſſoria bene cõpetit ante, ſed eſt inefficax: quia poteſt opponi exceptio: & ideo oportet ꝙ reſciſſoria petatẽ. Et hanc opi. adſcribit ſibi Sal. in d. l. ſi. vt hîc refert. Ang. qui cũ hac opi. trãſire videtur. Ego indiſtinctè teneo communem opi. ſ. relatã, quòd reſciſſoria nunquam competat, niſi priùs obtenta in integrum reſtitutione. Et hanc opi. præter ſ. adducta vltra alios ego firmo primò per hunc tex. hîc in ver. reſciſſa vſuſcapione. & per tex. in d. l. in honorarijs. in ver. ſed cum reſciſſa. in quibus locis dicitur, Reſciſſa
83 vſuſcapione, &c. Pondero ergo † quòd iſti ſunt ablatiui abſoluti, de quorum natura eſt, quòd reſoluãtur in cõ-
a ditionem [a] l. euictis agris. in prin. ff. de vſur. & l. à teſtatore. vbi Bart. ff. de condi. & demon. & l. ab emptione. vbi Bart. ff. de pac. cum concor. Ergo hîc erit caſus, quòd reſciſſoria cõpetet, ſi vſuſcapio reſcindatur: quia ita ſunt ſoluendi illi ablatiui abſoluti: ergo ante reſciſſam vſuſcapionem, & ſic purificatam conditionem, nõ competet reſciſſoria. Et per hoc impugno illã diſtinctionem Bar. in d. l. in honorarijs. per hũc tex. noſtrum, qui loquitur tam in vſuſcapione mobilium, quàm immobilium: vt tenet hîc gl. cũ qua omnes tranſeũt in verbo Abeſſet. dum dicit quòd ille abſens, qui vſucepit, rem ſecum detulerat: ergo intelligit tex. noſtrum in vſuſcapione rei mobilis. Pro hac etiam communi opinione facit optimè tex. in l. ſi. in ver. reſtituendis. ff. ex quib. cau. ma. iuncta gloſ. vulgata in l. in criminali. C. de iuriſ. om. iudi. cũ concor. quẽ text. puto voluiſſe allegare Ioan. Fab. hîc, licet aliũ corruptè alleger, & ibi dicit pro hac communi opinione eſſe tex. quaſi expreſ-
b ſum. [b] ¶ Extra glo. reſtat vltimò vt videamus qualiter libellus in hac materia reſciſſoria ſit formandus. Dicite ex mente Bald. Ioan. Fab. & Ange. hîc, & etiã Nic. de Neap. in vlti.
84 q. extra gloſſ. † ꝙ ſi loquamur in officio iudicis reſcindente & tunc ſecũdùm Io. Fab. eſt potiſſimè aduertendum ibi an per iudicium reſcindens debeat actio reſtitui, vel res, vel poſſeſsio, vel acquiſita, vt cauſa explicata in libello apponatur, ſecundum quòd opportunè, & latè dixi ſ. in gloſ. in ver. reſciſſa. in princ. illius glo. & erit forma talis: Cùm me abſentaſſem cauſa Reipub. vel eſſem impeditus aliquo iuſto impedimento, Titius rem, quæ mea erat, occupauit, & dicit ſe vſucepiſſe eo tempore, quo fui in abſentia, vel impeditus iuſto impedimento: vnde cùm iura ſubueniant abſentibus, vel aliâs iuſta cauſa impeditis, & eos dicant in integrum reſtituendos, idcirco peto per officium veſtrum me in integrum reſtitui, ac dictam vſuſcapionem reſcindi, & me admitti ad agendum
85 pro dicta re, perinde ac ſi vſucapta non eſſet. † Si verò loquimur in actione reſciſſoria: & forma libelli erit talis: Dico contra Titium quòd ipſe talem rem, quæ mea erat, dum eſſem abſens cauſa Reipublicæ, vel aliâs iuſtè impeditus, cùm vſu cœpiſſet, & quoniam obſtaculum dictæ vſuſcapionis officio iudicis reſcindente eſt ſublatum, idcirco peto per vos declarari dictam rem ad me ſpectare iure dominij, vel quaſi, & eam mihi reſtitui perinde, ac ſi vſucapta non eſſet. Aduertendum tamen eſt ſecundùm Ioan. Fab. quòd interdum reſtituitur actio realis: & tunc quia realis reſciſſoria intentatur, debet concludi vt in reali, ſcilicet ad declarationem dominij, vel quaſi. Interdum verò reſtituitur actio perſonalis: & tunc debet concludi ad dandum, ſicut in per-
86 ſonalibus actionibus. ¶ † Nunquid autem officium iudicis reſcindens, & actio reſciſſoria, poſsint ſimul, & ſemel, in eo libello intentari? Concludit Dyn. hîc in vltima columna, & penult. q. quòd non poſſunt ſimpliciter ſimul proponi, per regulam l. fundi. & l. fundum. ff. de exceptio. ſed ſucceſsiuè ſic, hoc modo: Peto me reſtitui per officium iudicis, & poſtmodum reſtitutione conceſſa, & vſuſcapione reſciſſa, propono reſciſſoriam. Et cum hac deciſione Dyn. tenet hîc Bald. & Ioan. Fab. poſt Iaco. de Rauen. Ita etiam tenet Nicol. de Neap. hîc in decimanona quæſtio. extra gloſ. qui refert, etiam ita tenere Iaco. Butr. & Rodul. de Auri. hîc. Ita etiam tenet Specu. titu. de in integ. reſtitu. in quarta parte, in §. j. in verſicu. ſed nunquid in eodem libello: Baldus in l. quod tempore. C. de reſtitutio. milit. in quinta columna. in verſiculo ſecundò quæro, nunquid ego poſſum, &c. videtur prima fronte hanc partem firmare: poſteà finaliter concludit, quòd libellus procedet quantũ ad officium iudicis reſcindens, ſed nõ quo ad reſciſſoriam

a ¶ In conditionẽ. Adde Bal. in ſuo tract. de pact. in vij. col. ver. quæro nunquid.

b ¶ Adde quòd d. l. ſi. iuncta glo. in d. l. in criminali. facit potius in contrarium eius, ad quod allegatẽ per Iaſ. Nam non loquitur per participium futuri tẽporis, prout allegat Iaſ. Sed præteriti, reſtitutis datur: quo caſu ſuccedit doctrina gl. in d. l. In criminali & Bart. in l. iubemus. §. ſane. C. de ſacroſanct. eccle. quòd quando lex loquitur per verbum præteriti tẽporis, importat tantũ, ac ſi diceret, ipſo iure: & ſic potius facit contra cõmu. quàm pro cõmuni: cogitabis ſolutionẽ. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Adde quòd d.§. interpoſito. poteſt optimè probare Pau. Caſ. opinionē, & quia virtus legis ſtat in inductione, vt inquit Iaſ. poſt Bald. per eum. ibi relatum in l. emancipata. col. penul. C. quia admit. allegantes tex. in l. non ſolū. §. qui primi pilū. ff. de excuſa. tuto. Inducam §. interpoſito. dicitur ibi quòd in integrū reſtitutus in poſſeſsionem induci iuſſus eſt. Et ſic pondera quòd ſimul fuit reſtitutus & in poſſeſsionem ire iuſſus: & ſic eadem ſententia fuit vtrunque determinatū. Modò habemus regulam quòd ſententia debet eſſe conformis libello. l. vt fundus. ff. com mu. diuid. cle. ſæpe. de ver. ſig. l. ſi. C. de fideic. liber. c. licet Heli. extra de ſimo. ergo à ſentētia arguēdo ad libellum, libellus continebat vtrūq; remediū, tā reſcindēs, quā reſciſſorius: & ſic inducēdo probat opi. Pau. Caſ. Carcaſſona Sardus.

ſciſſoriam: quia cùm reſciſſoria nondū ſit orta, & ſic nondum ſit in rerū natura, prout latè ſ. concluſi in glo. in ver. Reſciſſa. ad ſi. impoſsibile eſt, q̄ reſciſſoria poſsit intentari. Nec habet ibi Bald. pro abſurdo, q̄ libellus procederet ſuper vno capitulo, & ſuper altero non: vt ibi per eum. Et hanc vltimam opinionē videtur tenere Ang. hîc poſt Sal. in d. l. ſi. & reſpondet ad cōtraria, vt hic per eū. Ego pro opinione Dy. ſ. relata, quæ videtur magis cōmunis, & quam ego teneo, ſcilicet quòd officium reſciſſorium, & actio reſciſſoria poſſunt ſucceſſiuè, vel conditionaliter intētari. In primis reperio q̄ in contingentia facti ita cōſuluit Pau. de Caſt. in cōſilio, quod eſt in ordine quinquageſimū. in fine illius cōſilij, & in cōſilio ccxiij. etiā ad finem. Motus per tex. qui tamen parū, aut nihil facit a ¶ in l. ſi ſine hærede. §. interpoſito. ff. de adminiſtra. tuto. de hac quæſtione vide latè do. Abb. Pan. in c. tum ex literis, in pen. & vlti. col. de in integ. reſti. vbi diſtinguit, vt ibi per eum. Pro hac etiā opinione facit gloſ. quam etiam allegat Dy. in l. qui de inoffi. §. j. in ver. exercere. quā ibi tenet Barto. ff. de inof. 87 teſta. † vbi querela inofficioſi teſtamēti, & petitio hæreditatis poſſunt ſucceſsiuè intentari: & tamen conſtat q̄ petitio hęreditatis non eſt orta, niſi priùs rupto teſtamento. Et per hoc non obſtat arg. Bal. vbi ſ. Pro hac etiā opinione bene facit forma libelli, quam in ſimili ponit Bart. poſt glo. in l. non abs re, C. vnde vi. Et forma, quā in ſimili ponit Bart. in l. ſi cōſtante. §. quoties. ad ſi. ff. ſol. ma. & forma, quam in ſimili ponit Bart. poſt gl. in l. ſi cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod metus cauſa. & forma, quam ponit Bart. in ſimili in auth. contra qui propriam. & ibi Bal. ad ſi. C. de non nume. pecu. Et ad iſta accedat vnum, quod bene mēti teneatis, quod ſingulariter voluit Ant. de But. in c. conſtitutus. extra de relig. domi. poſt glo. ibi in verbo, iuxta ratam. vbi voluit q̄ ſi quis petit rem ſibi reſtitui, & ad reſtitutionem illius rei obtinendā erat primò neceſſaria reſciſsio contractus, quòd petendo reſtitutionem rei, ſatis videtur petere contractus reſciſsionem, quæ erat præambula. Et per hoc puto non eſſe dubium de vno, de quo in
88 minus ambiguis terminis dubitat Io. Fa. hîc. ¶ † An ſi aliquis fuit primò reſtitutus, & pòſt agat reſciſſoria, non facta mentione de reſtitutione, an libellus procedat? Ego puto quòd ſic: quia ſi procedit, quando non ſit mentio reſtitutionis, quæ etiam non fuit impetrata: quantò magis procederet quando reſtitutio eſſet impetrata, licet de ea non fieret mentio. Et per iſta habetis expeditū iſtum §. & hanc ſubtilem materiam reſciſſoriæ ſatis bene enucleatam.

LAVS DEO.

1 *Alienare in fraudem qui dicantur, & an alienata in fraudem reuocari poßint. 2.*
3 *Pater ſi in ludo omnia bona amiſit, an filij poßint illa reuocare vſque ad eorum legitimam.*
4 *Pater, ſi omnia bona dißipat, an filij petere poßint aliquam poſſeßionem patris alimentis.*
5 *Interdictum fraudatorium contra quem detur.*
6 *Libellus in interdicto fraudatorio qualiter formetur.*
7 *Alienatio ſimulata, & vera, ſed in fraudem facta, qualiter differant.*
Alienatio ſimulata eſt ipſo iure nulla: & an iuramento firmetur.
8 *Contractus ſimulatus ex quibus probetur.*
9 *Alienatio vera, ſed in fraudē facta, an valeat et an ſit ipſo iure nulla. 10.*
11 *Mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine: & qualiter hoc procedat. 12, & an econtra duriùs agatur cum lege, quàm cum homine. 15.*
13 *Arbiter an ſit miniſter legis.*
14 *Verbum Peti, prolatum à lege, qualiter intelligatur.*
16 *Actus quando in fraudem legis fieri dicatur: & quando in fraudem hominis.*
17 *Alienatio facta in fraudem creditorum an valeat.*
18 *Libertas ſemel data an reuocari poßit.*
19 *Paragraphus iſte qualiter ſummatur.*
20 *Fraus in materia iſtius §. qualiter accipiatur. 21.*
22 *Alienatio quæ propriè dicatur.*
23 *Alienatione prohibita omnis translatio prohibita intelligitur.*
24 *Alienatio quot modis capiatur.*
25 *Statutum loquens de alienatione, an locum habeat in contractu pignoris, ſiue in conceßione vſusfructus.*
26 *Alienata in fraudem creditorum, quæ requirantur vt creditores ad ea reuocanda admittantur.*
27 *Alienata titulo oneroſo ad hoc vt reuocari poßint quid requiratur, & in alienatione titulo lucratiuo. 33.*
28 *Titulus lucratiuus qui dicatur, & qui oneroſus.*
29 *Cauſæ, ſiue tituli quaſi lucratiui qui ſint.*
30 *Dos an ſit titulus lucratiuus, vel oneroſus.*
31 *Donatio propter nuptias an ſit titulus lucratiuus.*
32 *Legitima, quam pater in ſua vita præſtat filio an dicatur haberi titulo lucratiuo.*
34 *Lex omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. fac. qualiter intelligitur, & ſequen.*
38 *Alienatio facta per debitorem omnium bonorum ſuorum, non ſimul, ſed particulatim, an in creditorum fraudem facta præſumatur.*
39 *Statutum ſi diſponat quòd ſi quis emerit omnia bona alicuius, quòd teneatur ac debita & credita, quo remedio ſuccurratur, vt non teneatur.*
40 *Fraus aliter non probata, qualiter præſumatur. 41.*
42 *Alienatio, ſi alienans poßidere reperiatur, an potiùs ſimulata dicatur, quàm vera.*
43 *Alienatio ſi fiat clàm, an fraus præſumatur.*
44 *Contractus clandeſtinus præſumitur fraudulentus.*
45 *Clàm fieri quando dicatur.*
46 *Alienare in fraudem an, & ex quibus præſumatur. 47.*
48 *Ignorare vires patrimonij ſui quando quis præſumatur.*
Ignorantia quibus caſibus ſit probabilis. eo. nu.
49 *Creditor, & patronus, in quibus æquiparentur.*
50 *Aes alienum legitimam filiorum antecedit.*
51 *Legitima, eſt quarta bonorum patris.*
52 *Debitor an filiam ſuam in fraudem creditorum ſuorum dotare poßit.*
53 *Conditio indebiti, vel hypothecaria, an competat. 101.*
54 *Libertates directæ, & fideicommiſſariæ qualiter differant.*
55 *Error quòd impediat conſenſum, qualiter intelligatur.*
56 *Fraus in pecuniario damno quomodo accipiatur.*
57 *Creditor an ille dicatur, cui ex delicto debetur.*
58 *Maleficium committere volens, propter quod bona ſua applicantur fiſco, alienauit bona ſua, & poſteà maleficium commiſit, an fiſcus poterit illa bona alienata, tanquam in eius fraudem reuocare.*
59 *Delictum quis in animo ſuo propoſuit cōmittere, propter quod erat ſucceſſura confiſcatio omnium bonorum, vnde omnia bona alienauit, deinde ipſum pœnituit, an poterit bona alienata reuocare, tanquam alienata ob cauſam, quæ ſecuta non ſit.*
60 *Creditor an dicatur ille, cui debetur in diem, aut ſub conditione.*
61 *Legatarij, & fideicommiſſarij, an habeantur loco creditorum.*
62 *Creditoribus futuris an competant actiones reuocatoriæ, ad reuocandum alienata. & nu. 63. 64. 65.*
66 *Creditores ad hoc vt reuocatoria agere poßint contra illos, in quos bona ſunt alienata, quid requiratur.*
67 *Excußio an ſit neceſſaria, & quando. 68.*
70 *Debitorem non eſſe ſoluendo qualiter notorium fiet indicio. 75.*
71 *Hæres bona hæreditatis non eſſe ſoluendo, qualiter probabit.*
72 *Defunctum non feciſſe teſtamentum, quomodo probabitur.*
73 *Bona mariti pro vxoris dote non ſufficere, qualiter oſtendetur.*
74 *Creditores non eſſe in hæreditate: quomodo demonſtrabitur.*
76 *Excußio an requiratur. 77. cum quatuor ſequen.*
82 *Excußio facta per vnum ex creditoribus an proſit alijs.*
81 *Excußio vt dicatur legitimè facta, quid requiratur.*

Excußio

84 *Excußio bonorum debitoris quando ſit, an citandi ſint poſſeſſores, in quos in fraudem ſit facta alienatio.*
85 *Excußio qualiter fiat, & quæ ſit eius forma.*
87 *Creditoribus intra quantum tempus agere permittatur ad reuocandum in fraudem alienata per debitorem.*
88 *Creditores an alienata in eorum fraudem ſine vlla pretij reſtitutione reuocare poßint.89.*
90 *Inquiſitor hæreticæ prauitatis ſi alienata per hæreticum reuocauit, an pretium reſtituere teneatur.91.*
92 *Ceßio bonorum facta per debitorem, an liberet eum à carceribus.*
93 *Debitoris autem incarceratio nullam creditoribus affert vtilitatem.*
94 *Cedens bonis, an teneatur cedere, quatenus tantùm facere poßit.*
95 *Actio Fauiana cui competat & quis eam inuenit.*
96 *Actio Caluiſiana cui competat.102. & quis eam inuenit.na.98.*
97 *Actiones reuocatoriæ quotuplices ſint.*
98 *Actio Pauliana quare ſic appellatur.*
99 *Copula cadit inter diuerſa.*
100 *Actio quaſi Fauiana quæ ſit, & quæ quaſi Caluiſiana.*
103 *Actio hypothecaria an dicatur realis, & quando competat.*
104 *Actiones reuocatoriæ an ſint perſonales, an in rem ſcriptæ.*
105 *Actio reuocatoria an dicatur oriri ex quaſi maleficio, & an ex quaſi contractu, & an naſcatur ex varijs figuris cauſarum.110.*
106 *Actiones reuocatoriæ an ſint natiuæ, vel datiuæ.*
107 *Iudex propter dolum an teneatur ex maleficio, vel quaſi, an propter culpam.*
108 *Dolus delictum eſſe dicitur.*
109 *Actio quæ oritur ex dolo, dicitur oriri ex delicto.*
111 *Verba ex varijs figuris cauſarum qualiter intelligantur.*
113 *Bonorum poſſeſſores, in quos facta eſt alienatio per debitorẽ in fraudem, conuenti à creditoribus an poßint vti retentione.*
114 *Agens de iure ſpeciali faciliùs debet repelli, quàm agens de iure communi.*
115 *Poſſeſſor bonorum quouſque poßit oblationem facere, vt retentione vtatur.*
116 *Venditione facta duobus de eadem re, vter ſit potior.*
118 *Creditores poſteriores habentes hypothecam an præferantur prioribus hypothecam non habentibus.*
119 *Alienata per patrem in fraudem filiorum, quando reuocari poßint.*
120 *Alienata per debitorem in fraudem creditorum, quo caſu per creditores reuocari non poßint.121.122.*
123 *Lex libertus octuaginta.ff.de bo.liber.quando procedat.*
124 *Statuto ſtante quòd extantibus maſculis filia fœmina non ſuccedat, an per maſculum renuntiari poßit eius beneficio, vt ſecum filia admittatur.*
125 *Renuntiatio beneficij de fideiuſſoribus facta per fideiuſſorem in fraudem creditorum, vt reo non excuſſo conueniri poßit, an reſcindi poterit.*
127 *Hæres ab vxore inſtitutus vt poſt mortem ſuam reſtituat hæreditatẽ filio, an ſi incontinenti reſtituat, etiam non retenta Trebellianica, dicatur creditores fraudare.*
128 *Creditor, ſi alienatio in fraudem creditorum per debitores in plures tertios poſſeſſores facta ſit, an vnũ ex his, quem velit eligere poßit, & eũ in ſolidum conuenire, an verò omnes pro rata ſint conueniendi.*
129 *Libellus in actione reuocatoria qualiter ſit formandus, & un.ſequen.*

§.Item ſi quis in fraudem.

¶ Ad euidentiam huius §.
& eius materiæ, præmittite vobis ex mente Iac. But. & Nicol.de
1 Neap. hic, †quòd aliquando alienatur res in fraudem patroni: &
de tali alienatione loquitur tit.ff.& C. ſi quid in frau.pa. Aliquando alienatur res à patre arrogãte in fraudẽ filij arrogati: & de iſta
habetis tex. in l. fin. §.fi.ff. ſi quis in fraud. pa. De cuius intellectu
videatis omnino Barto.in l.non vſque.ff.ſi quis à parente fue. ma.
Aliquando alienatur res in fraudem fiſci, vel ante commiſſum
crimen, vel pòſt ante accuſationem, vel poſt accuſationem, vel
ante ſententiam, vel poſt ſententiam. De iſta habetur in l.poſt contractum. & ibi abundè per Barto.ff. de dona. & idem per alios, &
per Bart.in l. ſi ventri.§.eorũ.ff.de priui.credi.per Bart. in l.abſtinendi.ff. de in integ. reſtit. per Cyn. Bald. & latè per Bald. in l. ſi
quis poſt.C.de bo.proſcrip. per Cyn.Bald.& Salic.in authen. ſed
iam.& ibi aliqd per Bar.C.de dona. ante nup. a
per Iaco.But.Bald.& doc.in l.res vxoris.C.de
dona.inter virum & vxo.per Spe.in tit.de dona. §.j.ver.item pone aliquis. & ibi etiam per
Ioan.And.in addi.per Bal.in l.etiam.C.de executio.rei iu. Aliquando alienatur res à patre,
vel à matre in fraudem filiorum: & tunc aut
donando.& habetur in l.j.C.de inoffi.dona.&
ibi per Bar.Bal.& alios traditur in authen. de
inoffi.dona.col.vij.& in l.ſi liqueat.in eo.ti. C.
de inoffi. dona. Et ibi quando donatio fuit facta vni filiorum, vide etiam in l. Titia Seio.§.
Imperator.ff.de leg.ij. Aliquando alienatur res
à patre in fraudem filiorum, vendendo: & habetur in l.j.per Cyn.& Bald.C.ſi quid in fraudem pa.& Bar.in l.ij.in fi.poſt prin.gloſ.in eo.
tit.C.ſi quid in frau.pa.per Bar.in l.hæreditarium.ff.de bo.autho.iud.poſ. & ibi poſt Dyn.
ponit cautelam, qua pater poteſt fraudare, &
priuare filios legitima, alienando bona ſua ex b
2 cauſa non lucratiua.† Et iuxta hęc, an, & quãdo filij poſſint reuocare bona in eorum fraudem alienata, videte etiam Bart. in l.non vſq.
ff.ſi quis à pa.fue.ma.& Bal. in d.l. in viij. col.
& ibi per Cyn.in vij.q.C.de inoffi.do.per Bal.
in l.j.& fi.C.de his, quæ in frau.cre. per Cano.
vt per do.Anto.in c.Ray. extra de teſta. vbi bonus text. & hîc latè
3 per Ange.in antepenul.& pe.col.¶ † Et an ſi pater amiſit omnia
bona in ludo, poſſint filij illa reuocare vſq; ad eorum legitimam,
tanquam in fraudem alienata, ponit Bald.in d.l.j.ad fi.C.ſi quid in
frau.patro.& Bald.in rub.de condi.ob tur.& Imol.in l.ſi quis cùm
4 ſciret.ff.pro emptore.Et † an ſi pater multos habens filios vendit
a omnia bona ſua diſſipando,ᵃ & filij petant q̃ aſsignetur eis aliqua
poſſeſſio patris pro eorum alimentis, an talis petitio procedat de
iure: videte in terminis Bald.in l.ij. C.ſi quid in frau. pa. & ibi Sali.
aliter tenentem quam teneat Bal.& videatis omnino Bal.aliter, &
fortè melius loquentem in l.non poteſt.ff.de adop. Aliquando, &
vltimò alienatur res per debitorem in fraudem creditorum: & iſta
eſt propria materia §.noſtri, et tituli.ff.de reuo. his, quæ in frau.
cre.& de iſta videbimus hîc.¶ Secundò propius ad materiã huius
§.præmitte.q̃ aliquãdo aliquis, puta tutor, vel debitor, vel etiam
creditor, alienat rem nõ ſuam propriã, ſed alienã in fraudẽ, & ille,
in quẽ eſt facta alienatio, eſt particeps fraudis: & tunc nõ habet locũ iſte §.nec tit.de reuo.his, quæ in frau.cre. quia tũc demũ habent
5 locũ, qñ quis alienat rem ſuã propriã in fraudẽ creditorũ. † Iſto ergo caſu cõpetit interdictũ fraudatoriũ cõtra eũ, in quẽ facta eſt alienatio: de quo interdicto fraudatorio licet titulũ expreſsè nõ habeamus, tamẽ de eo habemus tex.no.& ſignandũ, quẽ Bar. ibi dicit eſſe ſingularẽ, & ſe neſcire alibi in l.pupilli debitor.in prin.ff.de ſolu.
& ibi videte glo.in ver. Interdicto.& Bar.poſt glo.in l.ſi poſtulante.in prin.ff.ad Treb.& glo.in l.j.in glo.fi.in ver.Iubebit.C. ſi ven-
6 di.pig.agatur. & ibi omnino Bar.†qui etiã ponit practicã, & libellum miſſo interdicto fraudatorio.& gloſ.in l.iij.in ver. Inferẽti.C.
de iur.fiſ.lib.x.& no.Bar. in vlti.col. vbi etiã dicit de iſto interdicto
fraudatorio eſſe tex, qui ad hoc eſt ſingulis in d.l. pupilli. in princ.
Aliquãdo debitor alienat res ſuas proprias in fraudẽ creditorũ: &
tũc propriè habet locũ §.iſte, & titulus de reuo.his, quę in frau.crẽ.
Et aduertite q̃ etiã iſto caſu remediũ cõpetens põt appellari interdictũ fraudatoriũ. Ita eũ appellat Iuriſconſultus in d.l. ſi poſtulãte.
7 in prin.& ibi no.declarat Bar.¶ † Vltimò præmitte q̃ differentia eſt inter alienationem imaginariã, & ſimulatã ex vna parte, &
alienationẽ verã, ſed factã in fraudem ex alia: quia alienatio ſimulata, & imaginaria, eſt ipſo iure nulla.l. emptor.& ibi gloſſ.j.ff. de
aqua plu.arcen.& eſt tex.in l.nuda.ff. de contrahẽ.emp.& adeò eſt
nulla, q̃ etiam iuramentum ſuper ea interpoſitum, illam nõ cõualidaret: vt eſt glo.in commum reputata ſingularis in l.emptione. &
b eſt gl.vnica ad fi.C.plus va.quod agitur.de qua vide ᵇ Pa.in c.ad
noſtram

a ¶ Diſsipãdo. Ad de Angel.in l.lex cor.de val. & pu. vbi ponit nunqd pater poſsit alienare omnia bona ſua & proiicere in mari in præiudicium filiorum. & quid de patre vendente & confitente pretiũ recepiſſe an præiudicet filiis: vide Bartho. Cepo. in cau.xxxvj. in fin. & per eũdem do. Iaſo. May. in l. ſi arrogator. in xx. col.ff. de adop. & Abb.l c. quamis. in pe. col. in ver. ex his infertur. de re iudi.

b ¶ Idem Iaſ.in l.nemo poteſt.col.vij. poſt Alexan. ibi, dicit illam gloſſ. eſſe communiter approbatam. ff. de lega.j.

noſtram.de emp. & vendi. Et hoc caſu non re-
quiruntur actiones reuocatoriæ ad reuocandū
talem alienationem, cùm ſit nulla ipſo iure.
8 †Et nota quòd volens probare actum, vel cō-
tractum ſimulatum, habet neceſſe probare, &
deducere ſimulationem ex his, quæ geſta fue-
rint inter ipſas partes ante, quàm peruenirent
ad contractum: quia de geſtis poſt cōtractum,
non poteſt deduci ſimulatio. Ita ſingulariter
Bald. in l.j. in vlti.col. in princ. in ver. decimo
a quæro, ſi ſeruus.[a] & do. Bartho. Veronenſis
in cautela clxxj. & de multiplici ſpecie ſimu-
9 lationis, per eundē in cautela cccxxviij. † Alie-
natio autem, quæ eſt vera, ſed facta in fraudē,
bene valet, & tenet: & ideo requiruntur actio-
nes reuocatoriæ, & remedia reſcindentia: vt
hic in tex. & videbimus in glo. in ver. Petere.
Iſtam bene notandam, & magiſtralem doctri-
nam tradit Bart. in l. poſt contractū. in iij. col.
10 ff. de do. † Aduertite tamen quòd illud, quod
ſtatim dixi, ꝙ alienatio facta in fraudē valet, &
tenet, ſed reſcinditur per reuocationē. Iſtud eſt
verū, & procedit, quando alienatio eſſet facta
in fraudē creditorū & ſic hominis: ſecus eſt ſi
eſſet alienatio facta in fraudē legis: quia tunc
ipſo iure eſſet nulla. Ita tex. quē Barto. ibi dicit
multū ſingularē in l. ſi libertus. in prin. ff. de iu
re pa. & idē etiā tenet p illū tex. Bald. in l.j. in j.
opp. C. ſi quid in fraudē pat. Illū etiā allegat Io.
Fab. hic, circa finē pe. col. Et ſi inſtares iſtud vi
deri abſurdū, & cōtra oēs regulas, quia aliena-
tio facta in fraudē hominis valeat, & in fraudē
legis ſit ipſo iure nulla: nā videref dicēdū oppo
c ſitū, cū vulgatū ſit † ꝙ mitiùs agiť cū lege, quàm
b cū hoīe.[b] l. Celſus. ff. de arbi. Accedat qđ dixit
gl. in l. ſi q̄s rē. §. voto. in gl. in ver. Obligātur.
11 ff. de polli. quæ dicit † ꝙ mitiùs agitur cū Deo,
quàm cū homine. Reſpōdebat Bald. in d.l.j. in
prima oppo. C. ſi quid in frau. pa. ꝙ illud, quod
dicitur, mitiùs agi cū lege, quàm cum homine:
intelligitur cū homine, ſcilicet miniſtro legis,
qualis eſt iudex, vel arbiter. Secus eſt in alio pri
uato homine: quia duriùs agitur cum priuato
homine, quàm cū lege. Et huius ſolutionis re-
perio aſsignari rationem in l. amplius non pe-
ti. in ij. col. ff. rem ra. ha. vbi dicitur ꝙ quando
agitur contra hominē miniſtrū legis, tunc duo
offenduntur, ſcilicet lex, & homo. Quādo autē
agitur contra priuatum, ſolus homo offendi-
tur. Nil mirū ego ſi duriùs agitur contra ho-
minem miniſtrū legis, quàm cōtra priuatum.
Hæc tamē ſolutio in infinitis locis reprehen-
ditur per Bar, vt per eū in d.l. amplius non peti. in ij. col. & in d.l. ſi
libertus. in princ. in repetitione legis, ſi inſulam. circa finē primæ
13 partis principalis. ff. de verb. ob. quia ſecundū non eſt verū, † quòd
arbiter ſit miniſter legis. Quod patet: quia de iure Digeſtorū non
oritur actio, nec exactio. l. diē proferre. §. ſtari. ff. de arb. notat Bar.
in l.j. C. de arbitris. Itē arbiter nō habet iuriſdictionē, ſed notionē. l.
ait prætor. in princ. ff. de re iudi. Prætereà, & fortiùs, habemus ꝙ
imò duriùs agitur cū homine miniſtro legis, quàm cum ipſa lege.
14 Patet, † quia verbū Peti, prolatū à lege intelligitur per ſententiā.
l. in ſeruitute. §. petiiſſe. l. qui cū natu maior. §. accuſaſſe. ff. de bonis
libertorū. l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoff. teſt. Bal. in l. ſi quis
in ſuo. in prin. C. de inoffi. teſta. & tamē prolatū ab homine nō le-
gis miniſtro, intelligitur per litis conteſt. d.l. amplius non peti. ff. rē
c rat. ha.[c] Vnde ipſe Bar. poſt Dy. in omnibus locis ſ. allegatis re-
15 ſpondebat aliter, & multū notabiliter, † ꝙ aliquādo pœna reſpicit
actū. ſiue annullationē actus, & tūc durius agitur cū lege, quàm cū
homine, qualiſcūq; ſit ille homo. Et ratio eſt: quia lex facilius poteſt
actū annullare, quā homo, cùm maioris ſit potētiæ. l. nō dubiū. C.
vulgar. C. de legi. Et hoc modo propriè loquitur, & procedit d.l. ſi
libertus. in prin. ff. de iur. pa. Aliquādo pœna nō reſpicit annulla-
tionē actus, ſed venit extrinſecus: & tunc bene mitiùs agiť cū lege,
quàm cū homine: & ita propriè loquiť d.l. Celſus. cū præallegatus.
16 ¶ † Et ſi vultis cognoſcere qn̄ actus dicať fieri in fraudem legis, &
quādo in fraudē hominis, videatis Bal. no. declarantē in l. hac edi-
ctali. in prin. in iiij. col ad fin. C. de ſecun. nupt. vbi dicit ꝙ qn̄ actus
geritur inter prohibitas perſonas, dicıť fieri in fraudē legis. l. q. te-
ſtamentū. ff. de proba. Sed qn̄ agitur inter perſonas non prohibi-
tas, ſed fit in præiudiciū tertij: tūc actus dicitur geſtus in fraudē ho
minis. l.j. C. ſi quid in frau. pa. Itē qn̄ actus fit ad excludendam legis
prouidentiā, vel legis ſtatutū: tūc dicitur fieri in fraudē legis: vt ibi
per eū. Et hoc vltimū magis placet, & fuit doctrina Iuriſcōſulti in
d.l. ſi libertus. in prin. in ver. diuerſitatis. ff. de iure pa. vbi inquit ad
contextū Iuriſcōſultus. Tūc in fraudē legis fit, qn̄ libertus ſe mino
rem cētenario facit, ad hoc vt præceptū legis euertat. Aduertite
17 etiā inquantū dixi, ꝙ † alienatio facta à debitore in fraudē credito-
rū, valet, & tenet: iſtud nō habet locū in debitore manumittente
ſeruū ſuū in fraudē creditorū: quia talis manumiſsio nō valet ipſo
iure: vt eſt tex. ſ. quibus ex cauſis ma. non licet in prin. in ver. nihil
agit. Et diuerſitatis eſt ratio, quāuis prima fronte ratione libertatis
18 videretur dicendū oppoſitū: † quia libertas ſemel data non poteſt
de facili reuocari: niſi ex magna cauſa: vt eſt tex. in l. ſi ex cauſa. §.
ſi. iuncta l. ſeq ff. de minor. facit §. ſemel. ſ. qui. ex cau. ma. nō licet. &
propterea lex impedit ab initio. Iſta eſt ratio doc. vt Nico. de Nea-
po. & Ang. de Are. poſt Io. de Pla. ſ. qui. ex cau. ma. nō licet. in prin.
Et hanc rationē diuerſitatis ſentit gl. in l. ſi noxale ipſo. in princ. in
glo. in ver. iure durat. ff. de noxa. ¶ His ſic expreſsis, venio ad expe
ditionē tex. Iſte §. cōmuni omniū diuiſione, vt Dy. Nico. de Neap.
& Ang. de Are. diuiditur in duas partes: ego autē diuido illum in
tres. In prima ponitur thema, ex quo reſultat tacita quæſtio. In ſe-
cūda reſpōſio, ſiue deciſio. In tertia reſpōſionis, ſiue deciſionis de-
claratio. Secūda ibi: permittitur. Tertia ibi: id eſt, dicere. Et quāuis
19 multiformiter ſummeť per doc. ego ſummo illū hoc modo: † Alie-
nata à debitore in fraudē creditorū, bonis eius ex ſentētia poſſeſ-
ſis, reuocātur perinde ac ſi alienata nō eſſent, ac ſi in bonis debito-
20 ris permāſiſſent. hoc dicit. In text. ibi: in fraudē. † Qualiter accipiať
fraus in hac materia, habetis tex. qui declarat in l.j. cū quatuor le-
gibus ſequen. ff. de his, quæ in frau. cre. Videatis etiā l. fraudis. ff. de
reg. iur. & l. aliud eſt fraus. in prin. ff. de verb. ſig. Et an ſit differētia,
& quæ differētia ſit inter fraudē & dolū, habetis gl. in l. iuris gētiū.
d §. ſed ſi fraudandi.[d] in ver. edicit. ff. de pac. & ibi latè per Barto. &
alios, & gl. in l.j. ver. qui furti. in ver. Fraude. ff. de his, qui no. infa. &
tex. in l. ij. C. de in litē iurā. & ibi gl. in ver. dolus. quæ ponit aliā dif-
ferētiā, & ibidē no. per doc. & tex. in c. ex tenore. extra de reſcrip.
quē ad hoc ibi no. Abb. Pan. in iiij. no. & ibi gl. per Barto. in repe. l.
quod Nerua. in j. col. ff. depoſi. per Bald. in l. pignus. in iij. col. C. de
pig. acti. & in c. beneficiū. ſi de feu. fue. cōtro. inter do. & agna. aliâs
eſt rubrica, ſi feudū negatū fuerit à vaſa, & ibi declarat inter cætera
21 † quæ dicatur propriè fraus. Et per Alb. in dictionario ſuo, in ver-
bo, Fraus. & in verbo, Dolus. In textu ibi: tradiderit. Vos dicite
idem eſſe ſi dederit, & ſic dominiū tranſtulerit. Tex. eſt in l. ſi ſciēs.
in fi. ff. de contrahen. emp. Idem etiā eſſet, ſi alienauerit: vt eſt text.
22 in l.j. §. ſi. in ver. alienationem. & in ver. alienauerit. ff. de his † quæ
in frau. credi. Alienatio autem dicitur omnis actus, per quem do-
miniū transfertur: vt dicit tex. in l.j. in fi. C. de fun. do. Accedat ille
no. & bene ſignādus textus, quē Bar. ibi reputat multū ſingularem
23 in l. ſi. C. de reb. alie. Et ibi eſt tex. † ꝙ prohibita alienatione, intelli-
gitur prohibita omnis translatio, ſiue iuris directi, ſiue vtilis, ſiue
alterius cuiuſlibet iuris. Et ibi etiam per Bal. & de verbo, Aliena-
tionis, habetis tex. in l. alienationis verbū. in prin. & in l. alienatū. ff.
24 de verb. ſig. Et † quæ propriè dicatur alienatio, & quot modis ca-
piatur, habetis per Bal. in c.j. de alie. feu. & latè per eū in c.j. §. aut ſi
libellario. qui. mo. feu. ami. in vlt. char. Et ibi quot modis capiť alie-
natio

a ¶ Adde quòd credo eū voluiſſe allegare Bal. in l.j. C. plus vale. qđ agi. &c. In verſic. Decimò quæro. Bal. iſtud non dicit: nec etiam ſi diceret, eius dictum eſſet verum: quia ſicut fraus probatur ex his, quæ geſta ſunt poſt contractum, ita & ſimulatio. Et iſtud expreſsè firmat Bart. in l. poſt contractum. verſi. tertiò præſumitur. ff. de dona. vbi ſimulatio probatur ex poſſeſſione vendentis poſt contractū retenta ſine præſtatiōe mercedis, vel fructuum. Idē Barto. in l. ſicut. §. ſuperuacuū. ij. col. ver. venio ad tertium. ff. quib. mo. pign. vel hypothe. ſol. & in cōſil. lxv. factū tale eſt, Petrus Nicola. cum multis ſimilibus, quæ ad hoc allegari poſſent, & rarò aut nunquam probaretur ſimulatio, ſi non poſſet niſi ex antè geſtis probari, cum illa ſecretè fiant inter partes. Et hoc credo veriſsimū quicquid Iaſ. dicat. Carcaſſona. Sardus.

b ¶ Homine. Adde Zab. in cle. conſtitutionem. §. inſuper. j. q. de elec. & Bart. plenè in l. ſi inſulam. de verb. oblig.

c ¶ Adde Bart. in l. ſi quis ſtipulatus ſit decem in melle. in fin. ff. de ſolu. Carcaſſona.

d ¶ §. Sed ſi fraudandi. vbi vide do. Alex. de Imol.

natio vt ibi per eum:& Bald.in l.fi.poſt gloſſ.C.de bo. autho. iudi.
poſ.per Inno. & doc.in c. epiſcopi. ꝙ eſt c.quartum. & in c.ſeq. de
reb.eccle.non alie. Et videte quod dixit no. Ang. in l. benignius. ff.
25 de legi.quòd † ſtatutum loquens de alienatione, non habet locum
in pignore,ſiue in contractu pignoris , nec in conceſsione vſusfru-
ctus. Facit quod dixit Pau.de Caſt. in l.in ambigua. in eo.titu.ff. de
legi. vbi dicit ꝙ propriè non eſt alienatio , niſi transferatur domi-
niú.¶ Nota primò ex hoc tex.in prin.ſecundùm Ang.de Are.hîc
à contrario ſenſu,ꝙ ſi alienatio fieret à debitore,& nó in fraudem
creditorú,ꝙ valeret,nec poſſet reuocari.Iſtud ego habeo pro indu
bitatiſsimo,quando non adeſſet fraus,nec animo,nec re,nec euen-
tualiâs ſecus,vt videbitis ī.¶ Vltimo no.ex hoc tex.in ver.Poſſeſ-
26 ſis,† quòd ad hoc vt creditores admittantur ad reuocandum alie-
nata per debitorem in eorum fraudem , requiritur ꝙ ſint miſsi ex
ſententia iudicis in poſſeſsionem bonorum debitoris:& poſtquam
miſsi ſunt,ſi inuenerint bona non eſſe ſoluendo , poſſunt deuenire
ad remedia reuocatoria contra poſſeſſores bonorum , in quos eſt
facta alienatio. Et ſic ſatis infertur,prout etiam inferebat Ange.de
Are.hîc colligens hoc ex tex.pro notabili,ꝙ ante,quàm poſsit per-
uenire ad reuocandum alienata in fraudem creditorum , & ſic an-
tequam poſsit haberi regreſſus contra poſſeſſores bonorum, in
quos facta eſt alienatio,requiritur ꝙ primò fiat excuſsio bonorum
debitoris,an ſit ſoluendo,nec ne. Iſtud probatur alibi melius , ſcili-
cet ꝙ requiratur excuſsio , in l.j. vbi text.expreſſus in verbo Bo-
nis eius excuſsis. in l.ignoti.quæ eſt l. penul. C.de his , quæ in frau.
credi. De quo an,& quando,& quomodo procedat ,ponam latè in
gloſ.in verbo Poſſeſsis.eo.§.& ibi multa bona attingam in mate-
ria iſta excuſsionis.¶ Gloſ.prima in verbo In fraudem , ego diuido
in duas partes principales. In prima per modum notabilis glo. po-
nit vnum,quod eſt maximum fundamentum in materia huius §.
In ſecunda gloſ.agreditur bonam diſtinctionem. Secunda ibi:& de
hac fraude nota bonam diſtinctionem. ¶ In ea gloſ.ibi.§. hoc edi-
27 ctum.& §.ſimili modo.† Habetis ꝙ in alienatis titulo oneroſo, ad
hoc vt poſsint reuocari , requiritur dolus vtriuſq; , tam debitoris
alienantis,quàm recipiétis. In alienatis autem titulo lucratiuo ſuf-
ficit ſola fraus debitoris. Et diuerſitatis eſt ratio,ſecundùm Petr.de
Bellaperti.poſt la.vt hîc refert Ioan.Fab.in j.col.& Ange.de Are.
in iij.col.quia nó eſt par,eadéq; ratio,debita amittere, & lucra non
a capere : vt inquit tex.in l.fi. §.pe.C.de codi. [a] ✱ ¶ Sed operæ pre-
tium eſſe videtur pro intelligentia huius primæ partis gloſ. & eius
28 cóclusionis,quis dicatur titulus lucratiuus,† quis oneroſus. Et pau-
cis,quæ ſint cauſæ lucratiuæ , habetis enumeratas in text. no.l.j.§.
lucratiuas. C.de impo.lucra.deſcrip.lib.x. qui tex. quomodo intel-
ligendus ſit,& quomodo procedat,videte Bar.in l.Meuius. §. duo-
bus.in repe.in pe.col.verſi.tertiò quæro.ff.de leg. ij. Et inter cęte-
ras lucratiuas cauſas in textu illo enumeratas, vnam non omitto,
quæ eſt notabilis , & ibi eam no. ꝙ ſi donans propter ingratitudi-
nem donatorij reuocet donationem,& ſic quis repetit rem, quam
dedit,ſine nouo contractu,non dicitur habere titulo lucratiuo. Et
notate diligenter , ꝙ ſi quis habet aliquid,vel aliquid conſequitur
pro pretio illicitè ſoluto,cùm illud pretium nó det bono modo,ſed
malo,quòd illud,quod cóſequitur,dicitur habere titulo lucratiuo,
et non oneroſo ſolutionis. Iſtud eſt ,quod dicit no. Bart. poſt gloſſ.
ibi in l.ij. ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtaméti. Et per hoc not. Bar. quòd
ille,qui dat pecuniam , vt conſequatur beneficium,vel prębendá,
cum det malo modo , dicitur habere titulo lucratiuo. Et per hoc
etiam dicit ibi Bald.& reputat bene notádum,in l.j.C.ſi quis omiſ-
ſa cauſa teſtamenti.col.fi.in prin.in ver.& quæritur quòd quicquid
per ſimoniam abeſt,non debet conſiderari vt onus,vel vt damnú:
quia turpiter abeſt. ¶ Item not.quòd illud,quod quęritur ex cau-
ſa pœnæ,dicitur quæri titulo lucratiuo, & non oneroſo. Iſtud eſt,
quod voluit not. Bart.in d.l. Meuius.§. ſi duobus. in fin.col. Et an
illud , quod quęritur in ludo,dicatur quęri titulo lucratiuo,habetis
per Bald. in l.j. ante fin.C. ſi quid in frau.pa. & ibi dicit quòd ſic :
quia ſecundùm eum quicquid ex maleficio quæritur , dicitur eſſe
29 lucrum. † Et de cauſis , ſiue titulis , qui non ſunt nec lucratiui, nec
oneroſi , ſed quaſi lucratiui , habetis tex.not.in l. apud Celſum. §.

authoris autem dolus.ff. de doli mali , & met. a
excep.& gloſ.in ver.alia cauſa. exemplificando
dixit no. quòd ſi quis emat rē modico pretio,
quæ ſit digna magno pretio, dicitur habere ti
30 tulo quaſi lucratiuo. ¶ † An autem dos ſit titu
b lus lucratiuus [b] vel oneroſus,habetis no.tex.in b
l.fin. §.ſi à ſocero.ff.de his,quę in frau.cre.qué
tex.not.ibi Barto.& infert ad quæſtionem , ad
quam dicit de facto ſe reſpondiſſe , vt ibi per
eum.& tex in d.l.vnica.§.lucratiuas.C.de im
po.lucra.deſcrip.lib.x. quem ibi not. Barto. &
tex.in l.pro oneribus.quem ad hoc ibi not. Barto.C. de iure do.&
tex.in l.fi.in prin.in eodem titu.quem ibi no.Barto.& Bal. & tex.
in l.ex promiſsione.ff.de act.& obl.& habetis glo. in l. Meuia. §.j.
in ver.ipſi nocere.& ibi Barto.& docto ff.ſol.ma.& gloſ.in l. igno
ti.C.de reuo.his,quæ in frau.cre. & ibi Barto.& latè in l. Meuius.
§.duobus.in repeti. in viij.columna.in ver.tertiò quæro, ego ſum
obligatus.ff.de leg.ij.& Bald.in l.ij.C.de reuo.his, quæ in frau. cre.
Et in iſtis locis communiter concluditur quòd titulus dotis ex par
te patris dotantis,& ex parte mariti , dicatur titulus oneroſus : ex
parte verò mulieris dicatur eſſe titulus lucratiuus. Et aduertite di
ligentiſsimè, quòd titulus dotis ex parte mariti intantum eſt one-
roſus , quòd etiam ſi ex poſtfacto conſecuturus ſit lucrum ex tali
dote,puta propter pactum,quod fecerat de dote lucranda, vel vi-
gore ſtatuti diſponentis,quòd decedente muliere in matrimonio,
vir lucretur dotem : tamen nunquam dicetur habere ex cauſa lu-
cratiua: cùm præceſſerit cauſa oneroſa, id eſt, titulus dotis. Iſtud
eſt,quod in terminis voluit glo.no.in l.ſi donaturus. §.fi.in glo.fin.
in ver.duntaxat. ff.de condi.cauſa da. Pro qua gloſ.ego allego text.
expreſſum in terminis, & ad literá in d.l.vnica. in §. lucratiuas.in
ver.ſi verò vel ſocer.C.de impo.lucra.deſcrip lib.x. vbi ſi ſocer do
tem dederit pro filia,vel nepte,vel pronepte:dicitur ad contextú,
licet caſus euentu res eius:cui data eſt,vertatur ad lucratiuum nec
inter lucratiuas cauſas enumerabitur. Et ibi vide Ang. qui ibi eum
ponderat ad hoc. Accedat , quod voluit Bald.in l. hac edictali in
princ.C.de ſecun.nup.in ij.col.ver.pone quòd non eſt appoſitum
pactum de lucrando,&c.vbi dicit quòd lucrum dotis, quod conce
ditur marito propter expenſas , non dicitur titulus lucratiuus. Et
idem Bald.in auth.prætereà.in pe.col. C. vnde vir & vxor. & Bal.
in l.cùm multæ.in ij.col.C. de do. ante nup. Item aduertite quòd
titulus dotis non tantùm eſt oneroſus ex parte mariti,vt prædixi,
ſed etiam eſt oneroſus ex parte filiorum dotem maternam peten-
tium. Iſtud eſt,quod notabiliter,& ſignanter voluit Barto.in repe.
l.ſi conſtante. in prin.ff.ſolu.ma.in x.q.ij.partis. in prin. vbi ad hoc
allegat d.l.ex promiſsione.ff.de actio.& obl. Aduertite etiá quòd
ea,quæ dixi de dote,vt ſit titulus oneroſus ex parte mariti,habent
locum nedum in dote vera , & in marito vero , ſed etiam in dote
putatiua,& in marito putatiuo. Iſtud eſt , quod in terminis voluit
glo.no.quam ego reputo vnam & ſingularem in iure in l. Procu-
31 lus.aliâs eſt l.ancilla.in glo.fi.ff.de iur.do. ¶ † Quid autem de dona-
tione propter nuptias,an ſit titulus lucratiuus, vel oneroſus,habe-
tis textum,quem ibi not. Bar.in d.l.vnica. §. lucratiuas. per Bal. in
l.fi.in prin.C.de do.promiſ. Et in iſtis locis cócluditur per omnia,
32 prout ſ.concluſi in dote. † Et quid de legitima,quá in ſua vita prę-
ſtat pater filio, vel ex propria voluntate : vel ex forma ſtatuti. Et
quid de alimentis,an dicátur haberi titulo lucratiuo , an oneroſo,
habetur per Bal.in l.ij.C.de reuo.his,quæ in frau.credi. & ibi con
cludit Bald. quòd omnis obligatio legalis eſt titulus lucratiuus.
¶ Viſo,qui ſint tituli lucratiui , & qui oneroſi , reuertor nunc ad
33 concluſionem,quá ſ.collegi ex prima parte gloſ. ſcilicet † ꝙ in alie-
natis per debitoré in fraudé creditorum titulo oneroſo, ad hoc vt
poſsint reuocari,requiritur fraus ex parte debitoris alienantis , &
ex parte recipientis. Secus auté in alienatis titulo lucratiuo. Iſta có
cluſio limitatur per doct. hîc, vt procedat in creditore. Secus auté
ſit in patrono,qui pót reuocare alienata per libertú in eius fraudé,
quáuis ille,in qué facta eſt alienatio,etiá titulo oneroſo non fuerit
particeps fraudis ꝑ tex.in l.j. §.ſi qs in fraudé.ff.ſi qd in frau.pa. Ad
idem

a ¶ Rationem iſtam ponit iuris cóſultus in d.l.qui autem.§. ſimili modo.el ij.ff.eo. Sardus.

b ¶ Lucratiuus. Vi de ſingul. domi. Alex.de Imol. in l. ſi donaturus.§. j. de condict.cau. dat. vbi etiam vi de Ludo. Roma.

idem l.j.§.dolum. & ibi declarat gloſ. in ver. alienata.in eo.titu.ff.ſi quid in frau.pa. Et ratio diuerſitatis inter patronum, & creditorē, eſt ſecundùm Ang.hîc,in ij.col. Et licet Ang. infideliter hanc rationem ſibi aſſumpſerit, tamen ante eum illā ponit Pet.de Bellapert.poſt Iac. ſecūdùm quod eū fideliter refert Io. Fab.in j. col,in fi. Nam iura magis conſeruant nobis id, quod noſtrum eſt, quàm id, quod eſt nobis debitum. Facit l.videamus.§.ſi actionē.ff. de vſu. Patronus ergo dicitur habere ius in bonis liberti, iuxta §.ſed noſtra.ſ. de ſucce.liber. Creditor autem, licet debeat habere centum à debitore, bona tamen debitoris non ſunt ſua. Nil mirum ergo, ſi iura magis prouident patronō, quàm creditori. Iſta tamen ratio licet prima fronte ſit ſatis perſuaſiua, mihi nō placet. Aliā ergo aſsignabat rationem ſupradictus. Pet. de Bellaperti.referēte hîc Io.Fab.vbi ſ. quæ videtur magis ſuſtentabilis. Nam patronus, quando vult reuocare alienata per libertum in eius fraudem, tenetur refundere pretium emptori: vt eſt tex.in d.l.j.ff.ſi quis in frau. Creditor autem reuocans alienata in eius fraudē per debitorem, non tenetur refundere pretium: vt tex. in d.l.ſi debitor.& l.ſeq.ff.de his, quæ in fraud. cre.& videbitur j.in gl. in ver.petere. Cùm ergo patronus in vno grauetur, ſcilicet in ſolutione pretij, nil mirum ſi in alio alleuiatur, ſcilicet vt poſsit reuocare etiam ab eo, qui habet rem, etiam titulo oneroſo ſine fraudis participatione, per regulam l.eum, qui. in princ.ff. de iureiur. Et ſi inſtares, quæ ſit ratio diuerſitatis, quare patronus reuocans refundit pretiū, creditor autem non: potes dicere ſecūdùm Ang. de Are.hîc,in ij.col. quòd ideo fit, quia patronus non habet cauſam oneroſam, prout habet creditor. Et ante Ange.eſt ratio gloſ.in d.l.j.§. ſi quis in frau.in ver.fraudemus emptorem.ff. ſi quid in frau.pa.

a ¶ Secūdò[a] ✱ ego limito prædictam concluſionem glo: vt procedat in debitore priuati. Secus autem eſt in debitore ciuitatis: quia tunc non inſpicitur fraus recipientis rem alienam, etiam titulo lucratiuo, ſed oneroſo. Text. habetis no.in l.ij.C. de debi. ciuita. lib.xj.& ibi expreſsè Bar. qui dicit illum caſum eſſe ſpecialem fauore ciuitatis. Et idem etiam tenet Dy.in l.qui autem. §.hoc edictum.ff. de his, quæ in frau.cre.per d.l.ij. prout hîc refert, & ſimpliciter ſequitur Nico.de Neap.in ij.col. ¶ Tertiò ego limito, & alij non ponunt hîc prædictam concluſionem gloſ. dum in ea vult, quòd ex parte debitoris ſemper requiritur dolus, ſiue ſit titulus lucratiuus, ſiue oneroſus: quia non procedit in caſu l.ait prætor.§.ſi debitorem.ff.quę in frau.cre.ſecundùm quòd ibi tenet, & declarat Barto.in fi.in vlt. quęſtione. Nam ſi poſt bona debitoris poſſeſſa à creditoribus, quo caſu facta eſt par conditio omnium debitorum, iuxta l. qui autem.§.ſciendum.ff. quæ in fran. cre. ſi vnus creditorum inſequatur debitorem fugientem, & pecuniam aliquā exportantem, & ab eo pecuniam illam capiat, agitur contra illum creditorem actione in factum reuocatoria, quāuis debitoris nulla fraus interuenerit: eò quia ille, cōtra quem actio intentatur, dicitur eſſe in dolo, per d.§.ſciendū.

b ¶ Et iuxta[b] ✱ prædictam concluſionem gloſ. ſubiiciebat hîc Ange. de Are. in ij. col. vnum, quod ipſe reputat bene no. quòd ſi habens titulum oneroſum tempore celebrati contractus fuit in bona fide, ſi poſteà tempore factæ traditionis fuerit in fraude, hoc eſt, ſciuerit fraudem, quòd poteſt agi contra eum reuocatoria: quia dicitur eſſe particeps fraudis. Allegat ad hoc in terminis gloſ. valde no. quam ipſe reputat vnicā, & ſingularem in d.l.qui autē.§. hoc edictum. in ver. ceſſare.ff. quæ in frau. credi. Addo quòd contrarium tenet Rodul. de Arri.hîc, quē refert, & ſingulariter ſequitur Nicol.de Neapo.hîc, in iij.q. contra gl. Nihil tamē ad hoc fundamentum allegant, ſed ſolum reſpondēt ad l.ij.in prin.ff.de vſuca.pro emptore. quia dicunt quòd ille text. loquitur in acquirendis, ſcilicet per vſuſcapionem: nos autem loquimur in iam acquiſitis. Vnde facilius conſequātur acquiſita, quàm quærenda, iuxta regulam.l.patre furioſo.ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie.iu. Et ex his expedita eſt prima pars principalis glo. ¶ Sum modò in ſecunda parte principali huius gl. quæ incipit ibi: & de hac fraude nota bonam diſtinctionem. In qua parte gloſ. procedit per hunc modū. Vt enim tradat diſtinctionē de hac fraude, primò ponit, & enumerat omnes partes ſimul, & omnia membra diuiſionis, aliâs diſtinctionis. In ſecunda, illa membra particulariter, & de per ſe declarat. Secunda ibi: ſi debitor in fraudem alienet inter viuos. Illa ſecunda ſubdiuiditur in tres, prout tria ſunt membra diſtinctionis. Primum eſt in debitore, qui alienauit in fraudem inter viuos. Secundum eſt in debitore, qui adhibuit fraudem in vltima voluntate per viam legati, vel fideicommiſsi, ſiue donationis cauſa mortis. Tertium eſt in debitore, qui adhibuit fraudem in vltima voluntate relinquendo libertates directas, vel fideicommiſſarias. Secunda ibi: in vltima voluntate ſi legatum. Tertia ibi: in libertatibus autem in fraudem relictis. Et iſta diuiſio ſit vobis loco literalis expeditionis. ¶ In ea glo.ibi.l.omnes.§.Lucius. habetis quòd ex alienatione omnium bonorum inter viuos facta, etiam fraude aliter non pro-
34 bata, præſumitur fraus alienantis. † Et aduertite circa intellectum illius §.Lucius. quòd quamuis loquatur, & procedat in alienatione facta titulo lucratiuo, ſcilicet donationis, prout intelligit ibi gl. j.& ibi Bar. tamen habet etiam locum, & procedit in alienatione facta titulo emptionis: & ſic titulo oneroſo. Ita extēdit, & ampliat illum tex.glo.in l.qui teſtamentum.in ver.modum. & ibi Barto.ff. de proba.& Bart.in d.§.Lucius.& Bar.in l.poſt contractum.in ij. col.ff.de dona. Abb. etiam allegat illam gloſ.in l.qui teſtamentum. & eam reputat valde notabilem ad hoc. Idem etiam ſentit gloſ. in l.Patronus.in glo.j.ad fi.ff.de proba. Et idem etiam ſentit gloſ.noſtra hîc, dum generaliter, & ſimpliciter dicit, quòd ille §.Lucius.
35 procedit, quando debitor omnia bona alienauit. † Et ſub verbo Alienauit, comprehenditur generaliter omnis actus, per quē dominium transfertur, prout dixi ſ. in apoſtilatione tex. ſuper verbo Tradiderit. Ego tamen intelligo iſta, & limito vt procedant, quando venditio omnium bonorum eſſet facta pro valde minori pretio, quàm valerent ipſa bona: aliâs ſecus. Ita tenet Ioan. de Imo.in d.l.poſt contractum. Videte etiam ibi latius per eum. Iſtud etiam firmat ibidem Lud. Ro. Ad quod accedat, quod voluit Bart. in illa l.poſt contractum.in penul.col. in ver. quæro in caſibus, in quibus dixi, vbi tenet quòd datio in ſolutum facta à debitore, ita demum reuocatur à fiſco, tanquā in eius fraudem facta, quādo rem multò maioris pretij pro paruo debito dederit in ſolutum: aliâs ſecus. Et ratio eſt, ſecundùm eum ibi, quia paucitas pretij facit præſumi fraudem. Alleg.l.per diuerſas.C.manda.& de hoc no. per Canoniſtas in c.ad noſtrā.extra de emp. & ven. in c. illo vos. extra de pig.
36 ¶ † Item aduertite quòd d.§.Lucius. procedit nedum ſi debitor alienauerit

a ✱ Hæc limitatio in dubium refricari poſſet, tenendo intellectū glo. in d.l.ij.in verbo, Obnoxius. quia ciuitates loco priuatorum habentur l.eum, qui vectigal.in fin.ff.de verb.ſig. Carcaſſona.

b ✱ Conſidera verū dicta glo.& Ang. de Are. diſtinctionis fœdere dictis Rodul. & Nicol. de Neapo. conciliari poſsint hoc modo, quòd aut tēpore traditionis recipiens non dederat id, quod ab eo occaſione rei traditæ abſuturum erat, pretium puta, vel aliud, ſed ſolū pręceſſerat ſimplex contractus: & iſto caſu verior videtur opinio glo. per l.i.ff.eod. quā allegat alia gloſ. & facit d.§. hoc edictum. ibi: qui accepit, &c.& ſic videtur conſiderare tempus traditionis. Et equitatis ratio hoc ſuadere videtur, ex quo in tempore ſciuit fraudē, quòd potuit per retentionem pretij vel eius, quod ab eo abſuturum erat, ſibi conſulere, & à damno creditores releuare, arg.l. ex his.ff. e. non fecit, ſibi imputet. Et bene facit pro iſta opi. text. in l.ij.§. circa. ff. de except. dol. Aut tempore traditionis iā dederat, quod daturus erat: & tunc quandam mediā viam eligerē, vt creditoribus ad inſtar patroni ſubueniretur, quòd ſi recipiens minori pretio emerit, eo geretur aut iuſtū pretium complere, aut creditoribus pregit quod dederat inferentibus rem reſtituere.l.j.§. ſi quis in fraudem. ff. ſi qs in fraud.patr. quia nec, quòd plus valet, dicitur recipiens quaſi lucratiuam cauſam habere: vt eſt gl. not.in l.apud Celſum.§. authoris. in verbo cauſa. ff. de dol.excep. nec videtur emptor iniuria affici, cū ei lucrum extorquęatur, non damnū infligatur. l. qui autem.§.ſimili modo. el ij. ff.e. Aut iuſto pretio emit: & tunc ne cogatur carere pretio quod bona ſoluit, procedat opinio Rodulph. & Nico.de Neap. arg.d.§. ſi quis in fraudem.ſ.alleg. & cùm vterq; tractet de dāno vitando, potior debet eſſe conditio poſsidētis.l. ſi ſeruum. §. ſequitur. in fi.ff.de ver.obl. nec videtur in dolo eſſe, qui procurauit damnū vitare.l. atqui natura.§. ſi cū me abſente.ff. de nego. geſt. Carcaſſona. Sardus.

alienauerit omnia bona, ſed etiam ſi alienauit maiorem partem:
vt eſt glo. valde not. quam Ange. de Are. in iij. col. reputat vnicam
& ſingularem in l. nomen. §. filio in gl. in verbo, Omnis ſubſtantia.
ff. de leg. iij. & ibi ſentit Bart. & probat tex. q ille. Ad quod facit l.
propter litem. in prin. ff. de excu. tuto. & idem etiam tenet Bald. in
l. j. in iij. q. C. ſi quid in frau. pa. & Bal. in l. ſi vnquam. C. de reuo. do
na. Facit quod no. Bart. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſo-
cio. in vij. col. in q. qua quærit, an poſsit renuntiari ad arbitriũ bo-
37 ni viri. ¶ †Item d. §. Lucius. procedit nedum in alienante omnia
bona ſua, aut maiorem partem, ſed etiã in alienante melioramen-
ta ſua. Allegatur ad hoc tex. pro ſingulari in l. ſumma cũ ratione.
in prin. ff. de pecu. quem text. reputat ad hoc ſingularem & vnicũ
Ang. de Are. hic, in ſi. ij. col. & ita dicit per omnia dicere Angel. in
l. j. C. de reuo. his, quę in frau. cred. Ego vltra eum reperio q illum
tex. in d. l. ſumma cũ ratione. in prin. in ver. intricatè. allegat Ange.
pro vnico & ſingulari, pro hoc q alienatio rerũ magis pretioſarũ
facit præſumi alienationẽ fraudulentam. Ita Ang. in l. ſi. C. de ſti-
pu. ſer. & idem Ange. in l. Marcellus. §. res quę. ff. ad Treb. & idem
Ang. in l. in quartam. ff. ad legem Fal. & idem Ang. in l. ij. C. de re-
pu. hære. & idem Ang. in d. l. omnes. §. Lucius. Sed certè ille tex. in
a æternum nunquàm mihi probabit hoc:[a] ✻ quia nullibi in tex. illo
de melioramentis, nec de rebus pretioſis, ſed bene probat, & vult
tex. ille prout eum ibi not. Bart. q intricatio rationũ facit præſumi
38 fraudem creditorum. ¶ †Quid autem ſi debitor alienauit omnia
bona ſua, ſed non ſimul & ſemel, ſed particulatim, & minuatim, ſi-
ne interpollatim, an præſumatur fraus creditorum? Bart. in d. l. no
b men. §. filio. poſt glo. ibi ſentit quòd ſic. & idem tenet Bal.[b] in l. j.
in iiij. q. C. ſi quid in frau. pa. & Bal. in l. ij. C. de repu. hęre. & in l. j.
in ſi. col. C. qui bonis cede. poſ. & Bald. in l. fraus. ff. de leg. & Ange.
in d. l. omnes. §. Lucius. licet in contrarium in prima fronte aliqua-
liter facere videretur text. ille valde not. in l. ſi peculium. la ij. ff. de
pec. leg. vbi dicit Bar. eſſe caſum notabilem, & menti tenẽdũ. Ad
39 hoc, ferat ſtatutũ in terra ſua, quòd ſi quis emerit omnia bona ali
cuius, teneatur ad debita & credita: eritne remediũ vt non tenea-
tur? Certè ſic, ſi emat ſingulariter, & particulariter, vt ibi eſt caſus.
Ecce ergo q quãuis per emptionem omnium bonorum ſimul fa-
ctam quis teneatur ad debita, & ad credita vigore illius ſtatuti, nõ
tamen habet locum, ſi particulariter, & ſingulariter omnia bona
40 emerit. Sed parum facit, ſi cogitabitis. ¶ †Ex prædictis ergo habe-
tis vnum caſum, ſeu vnum modum, per quem præſumitur fraus,
fraude etiam aliter non probata. Alios nonnullos caſus, per quos
præſumitur fraus, ponit, & enumerat Barto. in l. poſt cõtractum.
in ij. iij. & iiij. col. ff. de dona. Et ibi vltra primum prædictum mo-
dum ponit alios quinq; modos, ſiue caſus. Nonnullos etiam ponit
Bart. in l. ij. & ibi latiùs Bal. C. de repud. hære. & Bart. in l. pupillus.
§. ſi. ff. de autho. tuto. & Bart. in l. j. §. is quoq;. ad ſi. ff. de colla. bo. &
Bart. in l. multum. in j. & ij. col. C. ſi quis alte. vel ſibi. & Bal. in l. j. in
ſi. col. C. qui bo. cede. poſ. Cy. Bald. & Ang. in l. ſi quis poſthac. C. de
bo. proſcri. Bal. in l. ij. C. ad Velleia. & Ioan. Fa. hîc, circa vj. vel vij.
col. & Nic. de Neap. hîc, poſt Rodul. de Auri. in ij. q. extra gloſ. Sed
illi caſus non omnes congruunt, aut conueniunt ad propoſitum
materiæ noſtræ: illæ præſumptiones ſunt, per quas quis præſumi-
tur alienaſſe animo committendi delictum, non autẽ omnes ſunt
ad præſumendum debitorem alienaſſe in fraudẽ creditorum. Re-
41 feram ergo nonnulla, quæ facient ad propoſitũ. ¶ †Vltra ergo pri
mum caſum ſuprà relatum, in quo præſumitur fraus, fraude aliter
non probata, ſecundus caſus eſt, quando debitor alienaret in con-
iunctam perſonã l. data. aliàs incipit lata. C. de dona. & eſt tex. not.
in l. pe. circa prin. de bo. libert. & in l. ſi quis poſthac. in ver. ſi quid.
C. de bo. proſcrip. & ibi Bal. in ſi. j. col. & Bart. poſt Dyn. in d. l. poſt
contractum. in ſi. ij. col. & Ioan. Fa. hîc, circa vj. vel vij. col. qui etiã
vltra tex. præallegatos alleg. textũ in l. ſi. C. vbi pupil. educ. debeat.
Dicebat tamen not. Bart. in d. l. poſt contractũ. q ſola proximitas
non ſufficeret ad faciendũ præſumi fraudẽ, niſi etiã alia cauſa præce
deret, per quã præſumeretur fraus. Vel ibi dicit Imol. & ibi Ludo.
Ro. niſi aliæ cõiecturæ concurrerent: vt ibidẽ latiùs per eũ. Itẽ præ
ſumeretur fraus, & ſic erit tertius caſus, quãdo debitor, qui aliena-
uit, poſt alienationẽ reperitur ipſa bona poſsi a
dere. Text. eſt no. in l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff.
quibus modis pig. vel hypo. ſol. circa quẽ text.
habetis elegãtia, & magiſtralia verba Barto. in
cõſilio ſuo, quod incipit, Petrus Nicolę. & per
Ang. in cõſi. ſuo xlij. quod incipit, quidã Fran-
ciſcus. Et ſimilis eſt tex. in l. & qui. & ibi Bal. C.
de diſtra. pig. quẽ textũ etiã allegat Io. Fab. hîc.
Iſtud tamẽ limitabat not. Bal. in d. l. illud. in pe.
col. C. de ſacroſan. eccle. quãdo cũ ipſa poſſeſ b
ſione cõcurrerẽt aliquæ coniecturę, ſiue aliquę
cauſæ: vt ibi no. per eũ. quod etiã tenet Bar. in
42 d. cõſi. Petrus Nicolę. in vltima col. ¶ †Dice-
bat etiã circa hoc vltimũ ſignãter Barto. in d. l.
poſt contractũ. in iij. col. q quãdo alienãs repe-
riretur poſsidere, q potiùs diceretur alienatio
imaginaria, & ſimulãta: quàm vera, ſed facta in c
fraudẽ. Et iſtud dicit velle leges pręalleg. Et ex
hoc ſequitur maxima vtilitas: quia ſi eſt imagi-
naria, & ſimulata, eſt ipſo iure nulla, ita q non
eſt opus reuocatoria. Si autẽ eſt vera & facta
in fraudem valet mero iure: vnde opponendę d
ſunt reuocatorię, vt ibi declarat no. Bar. & dixi
43 in euidẽtiali vltimo. † Item prę ſumitur fraus,
quãdo alienatio fieret clã. l. ſi. ff. de ri. nup. l. nõ
exiſtimo. cũ ſimilibus. ff. de admi. tut. Dicebat
tamẽ no. Barto. in d. l. poſt contractum. in iiij.
col. ſe putare q iſtud procedat in alienatione e
facta titulo donationis, & ſic titulo lucratiuo.
Secus autẽ, ſecundũ eum, eſſet, ſi alienatio fa-
cta eſſet clàm titulo emptionis, & ſic titulo
oneroſo: quia tunc emptor non præſumere-
tur particeps fraudis, niſi hoc probaretur. Al-
legat ad hoc tex. in l. ait prętor. §. ſi quis particeps. ff. de his quæ in
frau. cre. Sed certè, prout & ibi tenet Imo. etiam in emptore clàm
44 emẽte, †propter clandeſtinitatẽ cõtractus, pręſumi fraus, per iu-
ra proximè allegata. Nec aliquid facit ille §. ſi quis particeps. quia
45 nõ loquitur in clandeſtina emptione. †Et circa hoc vnũ ſemper di
ligẽtiſsimè notate, q ſemper vbi requiritur iudicis decretũ, vel ſu-
perioris authoritas, ſemper tali decreto, vel authoritate nõ inter-
c uenientibus, dicitur fieri clàm.[c] Tex. eſt no. in l. j. C. de prędiis curia
liũ. lib. x. & ibi Bar. & gl. in l. ij. in gl. in ver. occultè. & ibi Bart. C. de
his, qui ex pu. ratio. mutu. pec. acce. eo. li. x. & gl. valde no. in gl. ſi. in
ver. clãdeſtina. la j. & etiã ſentit ij. gl. in eo. ver. clãdeſtina. extra de
clãdeſti. deſpõ. c. cũ inhibitio. in prin. Accedat qđ no. & ſignãter di-
cit gl. no. quã ego reputo ſingularẽ ad hoc in l. j. in glo. in ver. mala
fide. C. de ſi. inſtr. & iure haſtę fiſc. lib. x. quę dixit q vbi nõ cõtrahitur
cũ ſolẽnitatibus, aut ordinib⁹ requiſitis à iure ciuili. vel municipali,
46 dicũtur cõtrahẽtes eſſe in mala fide. ¶ †Vltimò in proprijs termi-
d nis materię noſtrę ad probandã, vel pręſumendã fraudẽ[d] debito-
ris, habetis notabilem practicã iuriſconſulti, quã ibi not. Bar. in l. ſi
quis cùm haberet. ff. de his, quę in frau. cre. Nã eo ipſo q quis ſcit
habere creditores, itẽ ſcit bona ſua nõ ſufficere creditorib⁹, alienã-
do dicitur eſſe in fraudẽ. Quod autẽ ſciat ſe habere creditores, pro
bat de facili, ſi illos habuit ex facto ſuo. l. quãquã. ff. ad Velle. Quòd
autẽ ſciat bona ſua nõ ſufficeret creditorib⁹, dicit Bar. poſſe proba
ri ex doctrina, quã ipſe dat in l. Iulianus. ff. qui & à quibus. Credo q
e Bar. ſit corruptus: q̃a legẽ illã[e] ✻ nõ legit, ſed debuit allegare doctri
nã, quã dat in l. in fraudẽ. ff. qui & à qui. quã doctrinã habetis lõgè
latius, & melius explicatã per ipſum Bar. in auth. ſed cùm teſtator.
in ij. col. C. ad legẽ Fal. & dicã ſtatim ĩ. proximè. Aliũ modũ præſu
mendi fraudẽ habes ex paruitate pẽſionis, vel pretij, ſecũdùm Bal.
in c. j. §. donare. in ſi. in ti. qualiter olim feu. pot. alie. Aliũ modũ po
nit gl. in ſimili in c. j. §. ſed & res. & ibi Bald. circa ſi. in tit. per quos
47 fiat inueſti. ¶ †Item præſumitur fraus eo ipſo q emitur per inter-
poſitã perſonã, ſecũdùm Bart. in l. ſi pupillus. §. ſi. ff. de autho. tuto.
Itẽ quãdo ſit alienatio rerũ magis pretioſarũ, ſecũdùm Ange. in l.

a ✻ Probet, vel nõ ille textus nõ diſcuſsio dictum tamen principale: quòd alienãs meliora bona, pręſumatur habere animum fraudandi: communiter recipiunt Docto. in d. l. in quartã. ff. ad leg. Falc. Sardus.

b ❡ Bal. quem vide ibidem in ij. col. verſi. iiij. quæro. vbi dicitur quod debet reuocari pro rata de qualibet re vſque ad legitimam.

c ❡ Clàm. Quibus autem modis dicatur fieri clã, vide Fel. in c. conſuluit. ad ſi. de off. deleg. & qđ ibidẽ ad eũ dixi in apo.

d ❡ Fraudem. Ex quib⁹ autẽ fraus pręſumatur, vide latiſsimè Firmianum in ſuo aureo repertorio, in ver. fraus. ver. iij.

e ✻ Nec ibi Barto. aliqd ponit, ſed ſe remittit ad dicta per eum in authen. ſed cùm teſtator.

a ¶ Quarta bonorũ. Quanta autem ſit legitima, & qualiter ſit detrahẽda, & qd ſi ſit aucta ex forma ſtatuti, vide do. Bartho. Soci. in cõſil. ccxxx. incip. viſo. ver. circa ſecũdam dubitationẽ. cum ſeq. & in conſil. ccxlix. incip. Maria. verſi. tertiò quæritur. circa princi. & in conſi. ccxxxviij. incip. circa primum. ver. prima conclu. in ij. parte. & in cõſil. xxx. incip. quãuis. ver. tertiò principaliter. & verſi. decimò nota. circa fi. cum ſeq. & in cõſil. xciij. inci. circa primum. verſi. circa tertiam. & verſi. pręterea. & in conſi. cl. incip. & nos. ver. ſuccedit. & ver. confirmatur. & in conſi. cviij. incipien. in hac. verſi. his tamẽ. in prima parte. & Oldr. in cõſi. xxxiij.

b ❧ Adde hoc videri etia de mente gl. hîc, dũ allegat illum textũ. Sardus.

fi. ff de ſtip. ſeruo. & in l. Marcellus. §. res, quæ. ff. ad Treb. & in l. iij. ff. ad leg. Falcid. in l. ij. C. de peti. hæredi. ¶ In ead. gloſ. ibi. ſ. qui manu. nõ poſ. §. in fraudẽ. aliqui libri habent. §. prævaluiſſe. ſed non eſt vis, quia eſt ver. illius §. in fraudem. Habetis ergo ex iſta glo. ꝙ ignorantia proprij patrimonij eſt tolerabilis. De hoc
48 tamen an, & † quando quis præſumatur ignorare vires patrimonij ſui proprij, & an, & quãdo præſumatur ſcire, & ſic quibus caſibus probabilis ſit ignorantia, habetis notabilem theoricam Bar. in d. auth. ſed cùm teſtator. in ij. col. C. ad legem Fal. ibi videte per eum. Vnum tamen eſt in theorica illa Bart. quod mihi non placet, dũ Bar. in primo membro ſuæ diſtinctionis dicit ꝙ ſi loquimur in actibus morientium, & regulariter præſumitur ignorãtia: vt §. in fraudem. ſ. qui manu. nõ poſſ. Nam vult Bart. ꝙ ille §. in fraudem. loquatur in actibus morientiũ. Iſtud mihi non placet: quia ille §. in fraudem. loquitur nedũ in actibus morientiũ, ſed etiam viuentiũ. Nam ſi ille venit ad declarandũ vnũ, quod dixerat Imperator in principio illius tituli, ſcilicet nõ licere domino manumittere ſeruũ in fraudem creditorũ, declarat ibi Imperator, quando dicatur in fraudem manumittere. Et ſi ex pręcedentibus velles ſumere aliquam cauillationem contra mentẽ illius tex. obſtat ineuitabiliter l. in fraudem. la j. ff. qui, & à quibus. vnde extractus eſt ille §. in fraudem. & illa lex nullam cauillationẽ ex pręcedentibus patietur. Et quod ille §. in fraudẽ. loquatur in actibus viuentium, habetis gloſſ. noſtram hîc, quæ hoc expreſsè, & in terminis tenet, dum dicit ꝙ inter viuos, ſi non alienentur omnia bona, nõ præſumitur fraus: quia ſępe de facultatibus ſuis, &c. vt d. §. in fraudem. In alijs ſto cum theorica Bart ſ. relata. Et vltra eam ſi vultis etiam alibi videre, habetis etiam aliquid per Bar. in l. quiſquis. & ibi latiùs per Iac. de Belui. C. de reſcin. ven. per Bart. aliquid in d. l. in fraudẽ. ff. qui, & à qui. Bal. in l. ij. in vj. q. C. de reſcin. vendi. per Ange. in l. ſi quis cùm aliter. ff. de verb. obli. & ibi per Io. de Imo. in iij. col. & per eundẽ Io. de Imo. in ſoa no. repe. c. cùm contingat. extra de iureiur. in xxxvij. charta. ¶ In ea. glo. ibi: & hæc diſtinctio per omnia ſeruatur etiam in pa-
49 trono. dicebat tamẽ Ang. de Are. hic, in iij. col. † ꝙ quamuis in hoc æquiparentur patronus & creditor, in alijs tamen eſt differentia, ſecundùm eum: quia libertus poteſt donare filijs, & eos hæredes inſtituere in dãnũ patroni. l. & ſi ex modica. in prin. ff. de bo. lib. Debitor autem non poteſt donare filiis, aut eos hæredes inſtituere in
50 fraudem creditorũ: † quia æs alienum legitimam filiorũ antecedit. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. teſt. Et licet ipſe aliter non declaret, iſta habent optimas rationes diuerſitatis procedẽtes ex terminis legum. Nam quãdo libertus habet filios, ſiue ſit minor centenario, ſiue ſit maior, nihil tenetur in teſtamento relinquere patrono, nec ab inteſtato patronus ei ſuccedit: & ſic exiſtẽtibus filijs nihil penitus iuris habet patronus in bonis liberti. §. ſed noſtra. ſ. de ſucceſ. liber. l. j. & ibi glo. declarat C. de bo. poſſ. contra tab. liberti. Vnde quis dubitat, ꝙ ſi libertus habet filios, ꝙ eos poteſt inſtituere, & eis põt donare: quia per hoc nihil dicitur facere, nec in fraudẽ, nec in damnũ patroni. Et hoc eſt, ꝙ in terminis dixit Iuriſcõſultus in l. j. §. quod autẽ. ff. ſi quid in frau. pa. in ver. nã cùm liberũ fuerit liberto legare quantũ velit filio, donãdo non videtur fraudaſſe patronũ. Item ꝙ æs alienũ legitimam filiorũ antecedat, eſt fundatũ:
51 † quia legitima dicitur eſſe quarta bonorũ[a] patris. l. cùm quęritur.
a & l. parẽtibus. C. de inoffi. teſta. bona aut dicũtur deducto ære alieno. l. ſubſignatũ. §. bona. ff. de verb. ſig. Itẽ dicebat Ang. in alio eſſe differentiã inter patronũ & creditorem, quia libertas poteſt dotare filiã in damnũ patroni. l. j. §. ſed ſi libertus ff. ſi quid in fraud. pa.
52 † debitor autẽ nõ poteſt dotare filiã ſuã in fraudẽ creditorũ ſuorũ: vt eſt tex. no. in l. fi. §. ſi à ſocero. & ibi no Bar. ff. de his, quę in frau. cre. & quãuis Ang. nõ dixerit, poteſt optima, & fundamentalis diuerſitatis ratio colligi ex proximè dictis: quãuis glo. in d. l. j. §. ſed ſi libertus. aſsignet etiã aliam diuerſitatis rationẽ: quia patronus non habet cauſam oneroſam, creditores autẽ ſic. ¶ In ea. glo. ibi: in vltima voluntate, ſi legatũ, vel fideicõmiſſum in fraudẽ creditoris reliquit. Aduertendũ eſt ſecũdùm Io. Fab. hic, in ij. col. ad fi. & Ang. de
53 Are. in v. col. † ꝙ vbi legãdo, vel fideicõmittẽdo cõmitteretur fraus, non haberet locũ iſta materia, nec haberẽt locũ iſtæ actiones reuocatorię, ſed haberet locũ vel cõdictio indebiti, vel hypothecaria: vt eſt tex. in l. fi. §. & ſi pręfatã. verſi. ſin verò creditores. C. de iure delibe. Et quando, & quibus caſibus cõpetat cõdictio indebiti, vel hypothecaria, declarat Bar. in illa l. fi. §. & ſi pręfatã. Et eſt ratio ſecũdùm Io. Fab. & Ang. de Are. vbi ſ. quare ſi committatur fraus legando, vel fideicõmittendo, non habeat locũ iſta materia, nec iſtæ actiones reuocatorię: quia legata, & fideicommiſſa ſunt ipſo iure nulla: vt l. ſi vniuerſæ. C. de leg. Addo quod etiã idẽ in terminis tenet Bal. in l. j. in viij. q. C. ſi quid in frau. pa. Et ex hoc dicto iſtorum doctorũ cũ eorũ ratione infertur, ꝙ cũ hodie per iura Authenticorũ legata nõ ſint ipſo iure nulla, imò valeãt, ſi hęres nõ faciat inuentariũ, quo caſu tenetur ad legata vltra vires hęreditarias, vt eſt tex. in §. ſi verò non fecerint. in auth. de hęre. & fal. quod hodie ſi legando, vel fideicõmittendo cõmitteretur fraus, haberet locũ iſta materia, & cõpeterẽt iſtæ actiones reuocatorię. Et iſtud dicũt eſſe maximũ fundamentũ in præſenti materia. Addo etiã quod cõtra ſupradictos doct. tenuit Rodul. de Auri. hîc, ſecundũ quod eũ refert Nicol. de Neap. hic, in ij. col. motus eo fundamẽto: nã quando legãdo, vel fideicõmittẽdo fraus cõmittitur, quãuis verũ ſit, cõpetere cõdictionem indebiti, & hypothecariã, vt ſ. dixi, poteſt tamẽ etiã cõpetere remediũ prętoriũ §. noſtri. quod probat iſta ratione, Nã prętor quãdo aliquod remediũ introducit, illud principaliter introducit in caſu neceſſario. Tamẽ quia largus, & liberalis eſt, poteſt extendi etiã ad caſum nõ neceſſariũ. Quod patet optimo ſimili: nam prætor introduxit bonorũ poſſeſsionẽ ab inteſtato in caſum neceſſarium principaliter, ſcilicet propter filios emancipatos, qui penitus erant incogniti à iure ciuili, & tamen illam bonorum poſſeſsionẽ ab inteſtato extẽdit ad caſum nõ neceſſariũ, ſcilicet ad filios ſuos: vt eſt tex. in prin. verſi. itẽ ab inteſtato. ſ. de bo. poſ. Sic in propoſito dicemus, ꝙ quãuis prætor principaliter introduxit remedia. §. noſtri propter caſum neceſſariũ, extẽdatur tamẽ etiã ad caſum nõ neceſſariũ, ſcilicet quãdo alię actiones cõpeterẽt. Iſtã rationẽ dicit Nic. de Neap. ſe repręhendiſſe in §. ſed iſtę. ſ. eod. & ibi ego vltra alios abũdanter examinaui in x. & xj col. in illo articulo, an Publiciana cõpetat vero & directo domino. ibi videatis. Hãc tamẽ partẽ Rodul. ſequebatur ipſe Nic. alia ratione: quia remedia pręſentis materię pleniùs prouidẽt, quàm cõdictio indebiti, aut hypothecaria: quod patet, ſecũdũ eũ, quia in cõdictione indebiti veniũt tantũ illi fructus, ex quibus effectus eſt locupletior. Allegat l. ſi non fortẽ. §. libertus. & l. indebiti. in princ. ff. de condi. indebi. qđ ſecus eſt in iſtis remedijs: vt hîc per eũ. Sed vellẽ ꝙ iſti patres reſpõderẽt mihi quo modo poſsibile ſit iſta remedia cõpetere, quãdo fraus cõmittitur legãdo, vel fideicõmittẽdo. ¶ Ad hoc enim vt iſta remedia reuocatoria cõpetãt, oportet primò reſcindi traditionẽ, vt hic dicit tex. in verbo Reſciſſa traditione. ſed legata ſunt ipſo iure nulla, vt ſ. dixi. & id, qđ nullũ eſt, impoſsibile eſt reſcindi. l. nã & ſi ſub cõditione. ver. poſt defectũ. ff. de iniuſt. rup. Sed nõ eũdo per mendicata ſuffragia, habemus de hac dubitatione ſine difficultate doc. tex. in terminis, cuius mirãdũ eſt tot patres nõ meminiſſe, in l. qui au-
b tẽ. §. pe. ff. de his, quæ in frau. credi.[b] ❧ vbi eſt tex. rotũdus cõtra Io. Fa. Ang. de Are. & Bal. ꝙ imò pro legatis, & fideicõmiſsis in fraudẽ creditorũ relictis cõpetit vtilis actio. Et plus dicit ibi text. ꝙ de hoc nequaquã dubiũ eſt qđ verũ eſt qđ gl. ibi ita intelligit illũ text. dũ dicit ꝙ vtilis actio cõpetit, ſcilicet condictio indebiti, vel hypothecaria, per d. l. fi. §. ſi verò creditores. C. de iure delib. qđ nullo modo procedere põt: quia eſt directa, nõ vtilis, vt ibidẽ eſt tex. in illa l.

fin. &

fin.& ideo melius intellexit gl. vtilis actio, ſcilicet in factum ex iſto
edicto.ff.de his,quæ in frau.credi.¶ In ea.gl.ibi:& ff. ad Treb.l.j.§.
ſi is,qui quadringēta.Stat ergo ex glo.ꝙ in alienatis per debitorē in
vltima volūtate ſolus euentus inſpicitur: in alienatis autē inter vi-
uos inſpicitur cōſilium,& euētus. Et eſt ratio diuerſitatis ſecūdùm
Pet.de Bellaperti.& poſt Iaco.quē referunt Io. Fa.& Ang.de Are.
hic:quia cùm vltima volūtas fuerit perfecta, quod eſt poſt mortē
teſtatoris, nō ſubeſt amplius ſpes aliqua lucri quęrendi, per quod
poſsit creditoribus ſatisfieri. Inter viuos autē ſemper ſubeſt ſpes lu
cri quęrēdi,per qđ poſsit creditorib' ſatisfieri,iuxta l.ſi defunctus.
C.arbitriū tutelę.& l.ſi creditores.ad fi.in vltimis verbis.ff.de ſepa-
ra.bo.& l.cura.§.deficientiū.ff.de mune. & hono. Vnde mirum ſi
ita de facili nō reuocatur. Addo ꝙ aliā rationē diuerſitatis ſentit,
& vult gl.noſtra hic,quā latiùs,& pleniùs explanat, & declarat gl.
in l.patronus.in gl.j.ff.de proba.hic allegata in gl. Nā legata nun-
quā pręſtanſ,niſi priùs deducto ęre alieno.d.l.j.§.ſi is,qui quadrin-
genta.in fi.& illud qđ debeſ à libertis patrono, cenſeſ quaſi æs alie-
nū.l.Papinianus.§.ſi quis impubes.ff. de inof.teſt.Legata ergo reli
cta ſiue dolo,ſiue nō,nunquā præſtabuntur,niſi deducto priùs,qđ
patrono debeſ,quaſi ære alieno. Alienationes autē inter viuos fa-
ctæ,ſiue poſsit deduci æs alienū,ſiue nō,ratæ ſunt,niſi fraus inter-
54 ueniat. ¶ † In fine gl.habetis, differentiā eſſe inter libertates dire-
ctas,& fideicōmiſſarias:quia directę nō impediuntur, niſi interue-
niat cōſiliū fraudandi,& euentus fraudis.Fideicōmiſſarię autē im-
pediunſ per ſolū euentū fraudis,quāuis non habuerint conſilium,
aut propoſitū fraudādi. Et vnā rationē diuerſitatis ad hoc aſsignat
gl.in §.in fraudem.in ver.non impediri.ī.quibus manu. non licet.
quæ repręhendiſ,& meritò, per omnes doc.ibi. Duas alias ratio-
nes diuerſitatis aſsignat gl.in d.l.fi.C.qui manu.nō poſſunt.hic alle
gata in gl.quarū vltima approbatur per doc.vt Nic. de Neap.Ioā.
Fab.& Ange.de Are.in d.§.in fraudē. & per Ang.de Are.hic. Sed
illæ omnes rationes ſemper mihi viſę ſunt multùm leues, & fragi-
les. Vnde ego puto ꝙ ſit tolerabilior ratio diuerſitatis, quā etiā vi-
ſus eſt ſentire do.Chriſto.in d.§.in fraudē. Nā quādo teſtator gra-
uat per fideicōmiſſum hęredē ad pręſtādum libertatē, nunquā in
dubio præſumitur ꝙ velit aliquid mādare hæredi,quod ſit illicitū,
vel iniuſtū,iuxta l.ſi procurator.§.Celſus.ff.de cōdi.inde.& l.iij.§.
procurator.iuncta gl.j.in verbo ſolū ff. quod quiſq; iuris.Et habe-
tis in terminis materię noſtrę tex.no.in l. ſi pater.ff. de his, quæ in
frau.cre.vbi pater cōcedēdo filio liberā peculij adminiſtrationem,
nūquā intelligitur ſibi cōceſsiſſe ꝙ creditores fraudet.Si ergo con-
tingat per hoc fideicōmiſſum ſerui manumittēdi iniunctū hære-
di,fraudari creditores,non eſt pręſumendū ꝙ teſtator iſtud volue
rit,nec ꝙ adſit volūtas teſtatoris: remanet ergo diſpoſitio euacua-
ta volūtate teſtatoris.Itē ſi hæres grauatus per fideicōmiſſum ma-
numittit, nō dicitur manumittere ex volūtate, ſed ex neceſsitate,
& debito.dixit tex.valde no.in l.j.C. de libertis, & eorū liberis. vbi
tex. per hoc ſingulariter decidit, ꝙ ſi talis libertus manumiſſus ab
hærede,quāuis efficiatur libertus hæredis manumittentis propter
fideicōmiſſum,vt §.pe.ī.de ſing.rebus per fideicō.relict. tamē non
poteſt propter ingratitudinē in ſeruitutē reuocari: quia, vt ibi di-
citur,ille ſolū habet ius reuocandi in ſeruitutem, qui ex voluntate
manumittit.non autē ex neceſsitate,vel debito. Quia ergo iſta di-
ſpoſitio libertatis pręſtādę per fideicōmiſſum, quādo ex ea ſequi-
tur fraus creditorū,remanet euacuata volūtate teſtatoris,& volū-
tate hæredu,nil mirū ergo ſi impediſ:ſed in libertatib' directò pręſtitis adeſt voluntas ipſius teſtatoris præſtantis: nil mirum ergo ſi
procedit. Quāuis enim teſtator in dubio nō præſumatur velle ali-
quid iniuſtū,vel illicitū,tamen quādo ipſe præſtat,& credit ſe non
fraudare creditores,adeſt per volūtatem teſtatoris:quæ ſufficit. Et
ſi iuſtas ſubtiliter,nonne ex quo non credit ſe fraudare, & fraudat,
a nōnne errat,& error impedit cōſenſum: vel. ſi per errorē.[a] ff. de
iuriſd.om.iud.cùm nihil ſit tam contrariū conſenſui(vt ibi inquit
tex.)quàm error,qui imperitiam detegit? ¶ Apparet ergo ꝙ pro-
pter hunc errorē illa etiam diſpoſitio ſit euacuata volūtate ipſius
defuncti, & conſequenter ꝙ impediri debeat: quia reſpondeo, &
notabiliter,ꝙ verum eſt ꝙ errat,ſed ille error eſt in cauſa remota,
nō in proxima. Vnde quādo error eſt in cauſa remota,nō impedit conſenſum. Iſtud eſt quod
multū ſingulariter,& no. voluit Bald.in l.vni
55 ca.col.xiij.in prin. C.de cōfeſ.vbi dicit † quòd
illud,qđ dicitur, ꝙ error impedit cōſenſum,eſt
verū,quādo error cadit in his, quę ſunt funda
mēta:& ſic cauſę proximę. Secus eſt autē, ſi er-
ror cadit in his, quę veniūt in cōſequētiā præ-
habiti fundamēti. Allegat ad hoc text.notabilē
in l.regula.§.qui ignorauit. vbi habetis tex. &
exemplū.ff.de iur.& fac.igno. ¶ Glo.in verbo
Creditorū,intellecta ſecundū leges, quas alle-
gat,prout intelligi debet quia dictū gl. & doct.
intelligendū eſt ſemper ſecundū legē, quā alle-
gat,vt inquit Bar.in l.nō ſolū.§.ſi liberationis
verba.ff.de lib.leg.ſentit, & vult ꝙ in materia
iſta appellatione creditorū largè veniāt omnes
creditores, ſiue ſint creditores ex cōtractu vel
b quaſi,& ex delicto[b] vel quaſi,ſiue ſint credito
res puri,ſiue in diē,vel ſub cōditiōe. Et ſic vult
gl.ꝙ actiōes reuocatorię cōpetāt etiā creditorib' ex delicto,& cre-
ditorib' in diē,vel ſub cōditiōe.Rofredus hîc repręhēdebat glo.in
creditore ex delicto,cui dicit nō poſſe cōpetere reuocatorias actio-
nes tali fundamēto.Ad hoc enim vt cōpetāt,duo exiguntur,fraus,
& dānū: & ſic exigiſ ꝙ ex alienatione debitoris creditores patianſ
damnū.Nihil allegat ad hoc.ſed pro eo allegat Io Fa.hîc,in iij.col.
tex.qui mihi nihil facit,in l.j.§.j.ff.ſi quid in frau.pa.Sed ego allego
56 tex.in terminis.d.l.j.§.ſed ſi rē.vbi diciſ ad cōtextum: † fraus enim
accipiſ in pecuniario dāno:tūc ſic,ſi exigiſ dānū, dānū eſt diminu-
tio patrimonij:dicit tex.in l.iij.ff. de dam.infec. ſed propter aliena-
tionē debitoris nulla diminutio patrimonij contingit creditori ex
delicto:ergo ſibi nō cōpetūt iſtæ actiones reuocatorię.Doc.omnes
alij tenēt cū gl.cōtra Rofr.vt Pe.Iac.& Io.Fa.hic, in ij.col.& Ang.
de Are.ſimpliciter in iij.col.& Nic.de Nea.poſt Rodul.in j.q.glo.
mouenſ ſolū ex generalitate huius tex.iūcto allegatis in gl. Adde-
bat etiā Io.Fab.in l.ſi cū fideicōmiſſaria.§.ne qs.ff.qui,& à quibus.
Ad fundamentū Rofr.reſpōdet, & in forma,Iac. ꝙ verū eſt, ꝙ re-
quiriſ damnū. Itē verū eſt,ꝙ damnū eſt diminutio patrimonij. Eſt
etiā verū, ꝙ per alienationē debitoris cōtingit creditori ex delicto
diminutio patrimonij, cū actio ex delicto iā eſſet ſibi acquiſita: vt
eſt tex.in l.qui autē.in prin.ff.quę in frau.credi. Addo ego text.ex-
preſſum in l.j.§.proinde.ver.& puto.ff. ſi qđ in frau.pa. Vel aliter
ſecūdùm Io.Fab.fundamētū Rofr.nō poſſet procedere, quādo cre
ditor ex delicto ageret ad propriū dānū, vel ad propriū intereſſe,
57 vt eſt in actione legis Aquiliæ: vt ī.ad legē Aquil in princ. ¶ † Et
iuxta hęc opportunè caderet videre,an ille,cui debeſ ex delicto, di
catur creditor,& an propriè,& ex ſignificatiōe vocabuli, an verò
abuſiuè,& impropriè.De quo habeſ latè per Bar.in l j.in pe.col.ff.
ſi cer.pe.& per Io.And.in addi. Spec.in tit. de ceſsione actionis. in
rub.Et notetis bene gl.in l.j.§.nō ſolū.in ver.neceſsitate.ff.vt lega.
nomine caueaſ.quę no.dicit ꝙ in d.l.creditores.nō poniſ,qui dican
tur ꝓpriè creditores,ſed abuſiuè.Accedāt quę habenſ per Cano-
niſtas in proœ.vj.lib.in verbo Creditor,circa prin.& qđ ſuper illo
58 verbo notat ibi Archi.¶ † Et ſucceſsiuè iuxta prędicta applicat Io.
Fa poſt Pet.& Ia.illā q.Quidā volēs interficere hominē, vel facere
aliqđ aliud maleficiū,per qđ ex lege,vel ſtatuto,bona ſua applicanſ
fiſco,alienauit omnia bona ſua,& poſtea iſtud maleficiū cōmiſit,&
fuit cōdēnatus:an fiſcus poterit illa bona alienata, tāquā in eı' frau
dē reuocare?quā quęſtionē latiſsimè explicat hîc Io.Fa.& eā etiam
tāgit,& expedit Nic.de Neap poſt Rodul.in iiij.q.extra gloſ.Quā
quęſtionē habetis latè examinatā per Bar.& ibidē per alios omnes
in l.poſt cōtractū.ff.de don.vbi ꝓpriè cadit iſta materia: ibi videa-
tis.& in alijs cōcordātijs cōplurium doctorū, quas retuli vobis ī. in
euidētalib' in j.euidētali. Et in illis locis inuenietis etiam pręſum-
ptiones,ex quib' pręſumiſ,quē habuiſſe animū cōmittēdi delictū
de quarū nōnullo feci mentionē in propoſito materię noſtrę.ī. in
gl.pręcedēti.quas pręſumptiōes annectebat hîc ſucceſsiuè Io.Fab.

a g L. Si p errorē. Vbi vide omnino do. Alexā. de Imol.& limita,& dic vt ibi per eū.

b g Adde ꝙ is,cui ex delicto debetur, dicatur creditor in materia noſtra, eſt de mēte † art.in l.j.col. pe.ff ſi cer. pet. & videſ bonus text. in l. q in fraudē. §. ex omni cauſa. ff. qui, & à quib. vbi ſeru' in ſi au dē creditorū prohibeſ manumitti: & diciſ creditor, cui ex omni cauſa debetur: & ſic etiam ex delicto. Carcaſſona.

a ¶ Adde ꝙ Abb. in d. c. inter dilectos. nullum verbum facit de doctrina Bar. in d. §. procurator quoq;. ſed ex his, que ipſe ibi dicit in iij. not. & ſuper glo. in verbo Turpitudinem, poſſet morderi diſtinctio Barto. dum vult ꝙ allegans in fauorem ſuũ rem litigioſam ſe alienaſſe, & ideo volebat reuocare, nõ ſit audiendus propter ſuã turpitudinẽ, niſi eſſemus in notoriis, & exceptione, ſeu allegatione, quæ in totũ elideret ius aduerſarij, vt ibi per eum. Carcaſſona Sardus.

b ¶ In l. j. Vbi vide do. Alex. de Imo. in pe. col. in verſi. itẽ inducitur. vbi ꝓ eſt late. & Bartho. Cep. in l. creditores. iij. q. de verb. ſignifi.

c ¶ Creditorũ. Adde do. Alexan. de Imol. in l. j. in xv. col. ſi ſer. pe. cum ibidem datis. vbi etiam vide Fran. Areti. & Barth. Cepo. in l. creditores. iij. q. de verbo. ſignifi.

d ¶ Adde vnum eſſe valde notandum, quod voluit Bar. in d. l. j. in fine ſuæ diſtinctionis quòd ex eo ꝙ quis ſcit ſe habere creditores, & habiturum eſſe, præſumatur fraus: quod licet in præteritis de plano procedat, ex quo alienans ſciebat facta alienatione ſe nõ eſſe ſoluẽdo, tamen in futuris mihi dubia videtur eius deciſio, per tex. in l. ſed ſi maritus. §. fi. ff. qui & à quib. ibi: liquidis ꝓbationibus. &c. & ꝙ in dubio præſumatur bona fides, & ſine dolo facta alienatio. voluit et melius, iudicio meo, idẽ Bar. in l. ait prætor. §. ita demum. ff. eo. qa & ſi cogitet ſe poſſe habere creditores in futurum, cogitat etiam ꝙ poſſet in dies locupletari, & augere patrimonium ſuum. l. ſi defunct⁹. C. arbi. tuto. l. cura. §. deficiẽtium. ff. de munc. & honor. l. ſi creditores. in fi. ff. de ſepara. & cũ iſtud, nũquid cogitauerit, vel nõ, de futuris, pẽdeat ex ſua cõſcientia, ſtaretur dicto gius, per ea, quæ late vidimus ſ. in §. ſed iſtæ. ſuper glo. magna. Carcaſſona Sardus.

poſt quæſtionem proximè dictam, & etiã Nico. de Neapo. vbi ſ.

9 ¶ † Dubitabat etiã ſucceſſiuè Ioan. Faber de quæſtione not. ao cùm quis in animo ſuo propoſuerit committere delictum, propter quod erat ſucceſſura publicatio, ſiue confiſcatio omnium bonorũ, & propterea bona omnia alienauit, deinde ipſum penituit, ao poterit bona alienator reuocare, tanquam alienata ob cauſam, quæ ſecuta non ſit. Et determinat Ioan. Fab. ꝙ non, niſi probaret alienationẽ fictam, & imaginariam. Quod etiam dicit tangere Spec. in tit. de dona. in ver. item pone. Addo ꝙ iſtam quæſtionẽ in terminis format Bar. in l. iuſiurandũ, quod ex cõuẽtione. §. procurator quoq;. in finali col. ff. de iureiur. & ibi dicit ſe habuiſſe hanc quæſtionẽ in facto: & ibi aliter determinat, diſtinguendo vt ibi per eũ. De cuius deciſione dubitat, ao, & a quomodo procedere poſſit, do. Abb. [a] Panor. in c. inter dilectos. extra de dona. Habetis etiam aliquid per Bar in l. filios. C. de reuo. his, quæ in frau. credi. per Bal. in l. cùm confitearis. C. de reuo. dona. Ad alia autẽ, quæ gloſ. noſtra ſentit, ſcilicet remedia iſta reuocatoria cõpetere etiã creditoribus in diẽ, & etiam creditoribus cõditionalibus, quomodo glo. procedat, & debeat intelligi, & declarari: dicite vt ibi per Ang. de Are.

60 ¶ † An autẽ ille, cui debetur in diem, aut ſub cõditione, dicatur propriè creditor, necne habetis latè per Bart. in l. j. [b] in fin. col. ff. ſi cer. pet. per Io. And. in addi. Spec. in d. tit. de ceſſiõe actionis. ſuper rub. ad fi. & habetis glo. no. in §. ſub cõditione. in ver. differtur. & ibi per Ang. de Are ſ. de verb. obli. & glo. in l. ij. §. creditum. in verbo Poſt nuptias. ff. ſi certa peta.

61 ¶ † Nũquid autẽ legatarij, & fideicõmiſſarij habeatur in materia iſta loco creditorũ. Io. Fab. hîc, circa vij. col. determinat ꝙ ſic, per tex. no. & expreſſum in l. j. C. ꝙ manu. nõ poſſunt. vbi dicitur ad contextũ. Creditores autẽ etiam eos enumerãdos eſſe, quibus fideicõmiſſum debetur. & per tex. in l. qui in fraudẽ creditorum manumittitur. in prin. §. j. ff. qui, & à quib. Addo ꝙ illũ textum in d. l. j. notat etiã ibi Bal. ad hoc ꝙ legatarius, cui purè debetur legatũ, veniat appellatione creditorũ: [c] & idẽ etiã not. glo. in l. hæreditariarũ. in verbo Loco. ff. de actio. & obli. & gloſ. in l. fi. in glo. j. C. de hæredit. actio. ibi idẽ tamẽ dicit Bal. ꝙ legatarij nõ dicunt creditores hæreditatis, niſi largo modo.

62 ¶ † Prædicta omnia procedũt, & habẽt locũ in creditoribus præteritis, & etiã præſentibus: nũquid autẽ habẽt locũ in creditoribus futuris, & ſic nũquid creditoribus futuris cõpetãt actiones reuocatoriæ ad reuocãdũ alienata: & vt res melius pateat, ſubiicio exemplũ. Aliquis animo ſuo cõceperat accipere mutuò magnã quantitatẽ pecuniæ, vel facere aliũ contractũ, alienauit omnia bona ſua: dehinc poſtea magnã illã pecuniæ quãtitatẽ mutuo accepit: nũquid illi futuro creditori cõpetant reuocatoriæ ad reuocandũ ea, quę priùs alienauit: & ſic paucis eſt quæſtio, an futuris creditoribus cõpetãt reuocatorię. Iaco. ꝙ ſic, ſi cõſtet de fraude, per l. ait prętor. §. j. ff. quæ in frau. credi. & l. j. §. ex bonis. ff. de por. quæ libe. dãna. cõced. Subtilis Pe. de Bellaper. idẽ tenet, quãuis ſubiiciat, nullã legẽ eſſe, quæ eũ adſtringat ad ita tenendũ.

63 ¶ † Limitate tñ, & reſtringite hanc deciſionẽ, quãdo poſt alienationẽ incontinenti ſequitur cõtractus, per l. ſi ventri. §. fi. ff. de priui. credi. & l. lecta. ver. dicebã. ff. ſi cer. peta. Et ita etiã reſtringit, & limitat Rodul. hîc, prout eum refert Nicol. de Neap. in ij. q. extra glo. & dicit Io. Fab. hîc, in iij. col. quòd iſta opi. quæ dicit etiam futuris creditoribus reuocatorias cõpetere, ſi de fraude conſtet, eſt multum æqua, & rationabilis. Pro qua opi. dicit eſſe gl. in auth. ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nup. & eſt gl. in ver. ſuſpicio. & glo. in ver. aduerſus creditores. Et aduertite quòd licet Bar. in illa authen. ſed iam neceſſe. reputet illam glo. eſſe ad hoc ſingularem, tamen habetis conſociã in l. in fraudẽ creditorũ teſtamẽto dotæ in verbo Reſiduos, in ſecunda ſolutione. ff. qui, & à qui. ibi habetis etiam optimũ tex. pro hac opi. Pro qua etiam adducebat Io. Fa. tex. in ſimili, qui nihil, vel parũ facit, in l. ſi quis cùm haberet. ff. quæ in frau. cre. & tex. in ſimili, qui magis facit in l. fi. §. item reſcripſerunt, patres. ff. ad municip. licet ſubiiciat idem Io. Fab. ꝙ contrariũ teneat gl. in l. j. C. de iure fiſ. lib x. & eſt gl. pe. in verbo Probatus. In contrariũ etiã dicit facere tex. in l. pe. quæ incipit, Titius. ff. quæ res pig. obli. poſſunt. & habetis ſimile textum, & meliorem, licet ipſe non alleget, in l. j. ff. qui po. in pig. ha. Sed reſpõdet, ꝙ non loquuntur in caſu, in quo fraus eſſet adhibita. Subiicit etiã Io. Fa. hîc, quòd reſtrictio, ſiue limitatio ſ. data per Petr. nõ eſt vera: quia ſiue contractus fiat incontinenti poſt alienationẽ, ſiue ex interuallo, ſemper tamen competit reuocatoria, dũmodo conſtet de fraude. Eſt tamen verũ, quod quo ad hoc vt faciliùs probetur, vel præſumatur fraus, eſt differentia: quia ſi incontinenti fiat contractus poſt alienationem, præſumetur fraus, etiã alio non probato, vt in legibus per Pet. allegatis. Et ita etiam per omnia in effectu tenet Nico. de Neap. non hîc, ſed in d. l. j. in pe. col. C. de iur. fiſ. lib. x. Cõtra tamẽ prædictã determinationẽ ſuprà ſcriptorũ doctorũ videtur eſſe tex. no. in l. ait prætor. §. ita demum. ff. de his, quæ in frau. cre. vbi eſt tex. no. quòd ita demum futuris creditoribus competunt reuocatoriæ, ſi in locum priorum ſucceſſerunt. quod eſt, quãdo prioribus creditoribus eſt ex eorũ pecunijs ſatisfactum. Et ita per illũ tex. tenebat Odof. ſecundùm quod eũ refert Nic de Neap. in d. l. j.

64 † Sed paucis concludẽdo, ſi quæritur, an futuris creditoribus reuocatoriæ cõpetant, facio mihi hanc diſtinctionem, quam ſumo ex verbis Bart. hincinde in diuerſis locis, quem j. ſubiiciam. Aut alienatio fuit ficta, & ſic imaginaria, vel ſimulata, & conſequenter ipſo iure nulla, iuxta l. nuda. ff. de contrahen. emp. & l. emptor. in prin. cum gloſ. ff. de aqua plu. ar. & illa nullis creditoribus nocet, nec præteritis, nec futuris. Aut alienatio fuit vera, ſed in fraudem facta: & tunc ſi conſtare poſſit, factam eſſe, etiam cauſa fraudandi futuros creditores, quod apparere poterit ex coniecturis, de quibus dixi in gl. pręcedẽti: & tunc etiã futuris creditoribus cõpetunt reuocatorię. Aut per nullas præſumptiones poteſt apparere quòd debitor alienans habuerit animum fraudandi etiam futuros creditores: & tunc futuris creditoribus non competent reuocatoriæ. De vtroq; membro eſt tex. no. in l. ſed ſi maritus. ad fi. ff. qui, & à qui. Fallit, niſi futuri creditores ſucceſſerint in locum priorum, vt ſ. declaraui: & eſt textus, qui in iſtis terminis loquitur in d. l. ait d prætor. §. ita demũ. Et ad iſtam diſtinctionem videatis Bar. [d] melius, quàm alibi. in l. j. in vltima col. C. de iur. fiſci. lib. x. & eundem Bar. in d. l. ait prætor. §. ita demum. & eundem Bart. in d. auth. ſed iam neceſſe. ibidẽ Bal. Sal. & Bar. in l. poſt contractum. in ij. col. ff. de dona. & Bald. & ibi latè Sal. in l. ſi quis poſthac. C. de bonis proſcrip. & Bal. in l. res vxoris. C. de dona. inter vi. & vxo. per Sal. in l. pe. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. & Pau. de Ca. in conſil. ſuo viij. quod incipit, in Chriſti nomine amen. ad primum reſpondetur quòd pro augmento dotis. per Imol. aliquid poſt Barto. per illum tex. in l. ſi is, qui bonis. ff. de acqui. hæred. & videatis omnino illam notabilem quæſtionem, quam in propoſito iſto ponit Bald. in rub. C. de reuocan. his, quæ in fraud. cre. in pe. col. in ver. quæro, pone,

propo

65 propoſueram in animo meo exercere artem cambij.† Vbi notabi-
liter quærit, ſi aliquis in animo ſuo concepit exercere artem cam-
bij vltra mare, & timens maris periculum emancipauit filium ſuũ,
& ei omnia bona ſua donauit, dehinc incœperit exercere artem
cambij, & in mari omnes pecunias, & vniuerſa bona mobilia per-
didit, nunquid illi mercatores, qui ſunt effecti creditores propter
artem cambij, poſsint agere reuocatoria contra filium emancipa-
tum, cui omnia bona donauit. Et concludit quòd talis alienatio di
citur potiùs eſſe ficta, & imaginaria, ſiue ſimulata, quàm vera, & fa
cta in fraudem: & ſic cùm ſit ipſo iure nulla, nullis creditoribus no
cet. Allegat ad hoc, quæ no. in l. ij. C. de repud. hære. Et iſtud idẽ di
cit Bart. in d. l. j. in vlti. col. C. de iur. fiſ. lib. x. Et hanc deciſionẽ Bal.
ſimpliciter refert Ang. de Are. hîc, in antepe. col. in ver. quarta cõ-
cluſio eſt. vbi mãdat hanc deciſionem ſingulariter teneri mẽti, vt
ſi caſus in facto currat, ſcias opponere, quòd nedum cõtractus eſt
factus in fraudem, ſed etiam eſt ſimulatus, & ſic ipſo iure nullus.
Quam deciſionem habetis etiam per Io. Fa. hîc, circa vj. col. in ver.
ſed quid erit, ſi quis filio emancipato. ¶ Glo. in verbo, Poſſeſsis, ad
fin. dicite quòd vltimam expoſitionem tenent omnes hîc: ex qua
66 habetis † quòd ad hoc vt creditores poſſint agere reuocatoria cõ-
tra illos, in quos bona ſunt alienata, requiritur quòd primò ege-
rint contra debitorem, qui alienauit, & fecerint ſe mitti in poſſeſ-
ſionem bonorum eius: quo caſu ſi poſteà repererint quòd bona
illa non ſufficiant, poſſunt habere regreſſum aduerſus eos, in quos
facta eſt alienatio. Et ſic habetis, quòd non poteſt agi reuocatoria,
67 niſi priùs præcedat excuſsio, & cõſequenter † ꝙ excuſsio ſit neceſſa
a ria. [a] Pro qua concluſione bene facit tex. in l. j. in verbo Bonis eius
excuſsis, & in l. pe. C. quæ in frau. cre. Pro ea etiã facit viua ratio, vt
inquit Bald. in d. l. j. Nam ad hoc vt poſsit agi reuocatoria, requiri-
tur quòd creditores ſint damnificati: ſed non poteſt conſtare eos
damnificatos, niſi excutiant bona: vnde nil mirum ſi excuſsio eſt
neceſſaria. Quã rationem ponit etiã Nic. de Neap. in v. q. extra gl.
& Ang. de Are. in vj. col. Addite vos idem eſſe in interdicto frauda
torio, de quo dixi illud declarando ſ. in ij. euidentiali. Nam interdi-
ctum illud fraudatoriũ non poteſt intentari, niſi priùs excuſsis bo-
nis eius, qui alienauit: vt eſt textus in l. j. quem ibi no. Bar. circa fi. C.
ſi vend. pig. aga. Addo etiã quòd iſta excuſsio eſt neceſſaria nedũ
contra debitorem priuati, ſed etiam contra debitorem ciuitatis.
Licet enim in ciuitate ſit ſpeciale vt poſsit agere cõtra eũ, qui rem
debitoris eius habuit titulo oneroſo, etiam ſine fraudis participa-
tione, vt dixi ſ. in glo. j. magna circa princ. tamen non poteſt agere,
niſi prius excuſſo debitore principali. Tex. eſt, & ibi Bart in l. ij. C.
de deb. ciui. lib. xj. ¶ Addo etiam, quòd circa iſtud beneficium ex-
cuſsionis à iure neceſſariò requiſitum, non eſt magis priuilegiatus
fiſcus, quàm priuatus. Tex. eſt in l. Moſchis. in prin. ff. de iur. fiſ. quẽ
ſic allegat Bal. in l. cùm eorũ. C. de ſen. & interlo. om. iud. ¶ Addo
etiam quòd eſt dare caſum vnum valde ſingularẽ, & mirabilem,
in quo non poteſt agi rei vendicatione, niſi facta priùs excuſsione.
De hoc caſu eſt vnicus, & ſingularis tex. in iure, in auth. contra ro-
gatus. C. ad Trebel. in verbo Aurea deficiente. & ita ibi Bald. poſt
prin. n t. & ponderat ad hoc illum tex. Nam ſi hæres grauatus ſit
reſtituere quod tunc ex hæreditate ſupererat Titio, eo caſu, quo
deceſſerit ſine liberis, ſi iſte hæres aliqua bona alienauerit, compe-
tit fideicommiſ. rei vendicatio, ſed dicit ibi text. quòd non compe-
tit, niſi priùs facta excuſsione de bonis hæredis. Et dicit ibi Bal. hoc
eſſe in illo tex. ius ſingulare, & quod nunquã alibi inuenietis in iu-
re quòd in rei vendicatione neceſſaria ſit excuſsio. ¶ Addo etiam,
& ad hoc bene, & diligenter aduertite, quòd excuſsio in tantum eſt
neceſſaria, quòd requiritur etiam, quando bona ſunt alienata à ter
tio penitus extraneo non habente aliquod penitus ius alienandi,
nedum ſi ſit facta ab habente ius: & conſequenter procedit, etiam
ſi poſſeſſor habet titulum etiam omnino inualidum ab extraneo
non habente aliquod ius alienandi. Gloſ. habetis de hoc in termi-
nis ſummè notabilem iuncto tex. in l. rei creditor. C. de diſtr. pign.
& ibi eam no. Bal. quòd etiam tetigit glo. in authen. hoc ſi debitor.
in glo. j. magna, circa prin. C. de pign. Non omitto tamẽ circa con
cluſionem ſuprà proximè dictam, quæ habet quòd excuſsio ſit ne-
ceſſaria: quia gl. in d. l. j. in verbo Excuſsis. C. de a
his, quæ in frau. cre. dicebat iſtud eſſe nõ ex ne-
ceſsitate, ſed ex volũtate. Quę gl. & meritò per
omnes repręhenditur, per iura ſuprà allegata.
Et licet Bar. ſaluet illam gl. in duobus caſibus,
qui non ſunt ad propoſitum noſtrum poterit
tamen etiam ſaluari in omnibus illis ſallentijs,
quas ĩ. ſubijciam, in quibus excuſsio nõ eſt ne-
ceſſaria. Gl. etiã in d. l. j. refert quandã opi. Azo.
qui diſtinguẽdo dicebat ꝙ aut creditores frau-
dãtur dolo ipſius acquirentis: & ſic eius, in quẽ
facta eſt alienatio: & tunc poſsit de directo cõ-
tra eum agi, nulla facta excuſsione: aliâs ſecus.
Refert etiã quoſdã tenere, quod authen. hoc ſi
debitor. C. de pign. quę requirit excuſsionem,
procedat tãtùm in hypothecaria, nõ autem in
actionibus reuocatorijs, de quibus in materia
noſtra. Quæ omnes opiniones repręhendũtur
per doct. ibi, & in ſpecie per Ioã. Fab. hîc, circa
vj. col. per iura ſ. allegata. Supra ſcripta tamen
cõmunis, & vera concluſio, ſcilicet ꝙ excuſsio
ſit neceſſaria, recipit nõnullas notabiles limita-
tiones, quarũ aliquas ponit hîc ſparſim, & in-
ordinatè Ang. de Are. Primò ergo limitaſ per
omnes hîc, vt Io. Fa. Ang. de Are. Nic. de Nea.
68 in v. q. extra gl. † vt nõ procedat, quãdo noto-
riè cõſtaret, debitorẽ nõ eſſe ſoluẽdo: quia tũc
cõtra poſſeſſores poſſet agi nulla facta excuſ-
b ſione. [b] Allegãt gl. not. in l. decẽ. in gl. fi. in ver-
bo Excuſſum. ff. de verb. obli. & gl. in l. fi. in ver
bo Sed ſi cũ Seio egero. ff. ſi cert. peta. Allegat
etiã Nic. ad hoc Spe. in ti. de rebus eccl. nõ alie.
in iiij. parte. Addo ꝙ hoc ſentit gl. in l. niſi hoc
actũ. & ibi Ange. ff. de pac. & idẽ etiam voluit
Cy. in authẽ. pręſente. in ij. q. C. de fideiuſſo. &
Bar. in l. aij. §. ſi is, pro quo. ad finẽ. ff. qd quiſq;
iuris. & Bal. in l. j. in ij. col. in verſi. quęro vtrũ b
iſta excuſsio. C. quę in frau. credi. & in l. j. in ij.
q. C. ſi qd in fraudẽ pa. & in l. j. in quarta, aliâs
in viij. col. C. de cõuen. fiſci debito. li. x. & Ang.
in d. §. ſed neq;. in auth. de fideiuſ. & idẽ Auge.
in l. exitus. ff. de acqui. poſ. & in l. ij. in princ. ff.
qui ſatiſda. cogan. & Ang. & Imo. in d. l. decem.
quãuis cõtrariũ, & malè, teneat Iaco. But. in d.
auth. hoc ſi debitor. C. de pign. ad cuius iura re
69 ſpondet Imo. in d. l. decẽ. ¶ † Et per hãc limita-
tionẽ dicebat Bar. in d. l. decẽ. poſt prin. & in d.
l. fi. ſe aliâs habuiſſe quęſtionem in Marchia, de
eo, qui fideiuſſerat pro quodã tyranno rebelli
eccleſiæ: & dicit ſe dixiſſe ꝙ fideiuſſor poterat
cõueniri, nõ excuſſo illo principali tyranno, ex
quo erat notoriũ, illũ tyrannũ nõ eſſe facilem
ad cõueniẽdũ. Ex quo dicto Bar. ſucceſsiuè in-
ferebãt Ang. & Imo. & Rapha. Cu. in d. l. decẽ.
ſecũdùm quod eos refert Ang. de Are. hîc vnũ
quod eſt perpetuò no. digniſsimũ, ꝙ ſi conſtat
principalẽ eſſe rixoſum, & conſuetũ nõ ſolue-
re etiã verũ, & clarum debitũ ſine litigio ꝙ po
terit creditor agere cõtra fideiuſſorẽ, nulla fa-
cta excuſsione: quia ſatis dici poteſt, principalẽ
non eſſe ſoluẽdo, ex quo dicitur quis idoneus, nõ tãtùm ex faculta-
tibus, ſed etiã ex cõueniẽdi facilitate. Dixit tex. not. in l. ſi quis ſtipu
latus ſit Stichũ. §. fi. ff. de ver. obl. & tex. no. in l. ij. in prin. ff. qui ſa-
tiſda. cog. & ibi gl. j. notabiliter declarat, & exẽplificat: & ibidẽ Bar.
expreſsè dicit de notario, & procuratore, quãdo eſſet multũ rixoſus
70 homo. De quo rixoſo habetis etiã gl. in l. ij. in prin. in verbo Suſpe
ctũ. ff. ſol. ma. facit l. j. §. fi. cũ l. ſeq. ff. de alie. iud. mu. cauſa fac. Et pro

[a] Sit neceſſaria. Quando autẽ neceſſaria ſit excuſſio, vide do. Mar. Soci. in conſi. xxiiij. inci. viſis. ver ſicu. quartò videtur probari eum ver. ſeq. in j. parte. Et quid quãdo agitur cõtra terzios poſſeſſores, an ſit neceſſaria, & requiratur cõtra principalem, ſicut quando debeat agi cõtra fideiuſſorem, vide do. Alex. de Imo. in conſil. cxxxvj. in ij. col. in ij. parte. Et an fieri debeat de bonis ſitis extra locũ iudicij, vide per eũ in cõſil. lxxxiij. in pe. & vlt. col. in iij. parte. vbi ponit etiã quę requirantur ad hoc vt poſsit perueniri ad fideiuſſorẽ. Et an ſit neceſſaria, & requiratur, vbi obligatio bonorũ fuit facta per inſtrumentũ guarẽtigiatum, vel per inſtrumẽtũ publicum, quod habebat executionem paratã: vide do. Mar. Soci. in d. cõſil. xxiiij. in ver. & tamẽ ſi non op. circa medium.

[b] Excuſsione. In quibus autẽ caſibus fideiuſſor cõueniri poſsit non facta excuſsione, vide Fran. Are. in l. ſi ego. ff. ſi cert. pet. & quod ibidem dixi in apo. & quid quando quis teneſ in ſubſidiũ alterius, eo exiſtente non ſoluendo, an nõ poſſit prius conueniri, niſi fiat excuſſio bonorũ eius, in cuius ſubſidiũ tenetur. Dic quòd non niſi aliqua iuſta de cauſa notoriè inexigibilis appareat: vt per do. Barth. Soci. in conſi. lv. inci. pręſtãtiſsimè doc. in ver. ſecundo principaliter. circa fi. in j. parte.

a ¶ Creditorũ. Vide do. Alexan. de Imo. ad hoc I cõſi. cxxxvj. in ij. col. in ſecunda parte.

b ✠ Adde Barto. in l. ſi is, qui pro emptore. in vlti. col. de vſucap. domi. Alex. ſ. l. j. col. pe. in prin. ff. de acq. poſſeſſi. eũ ſimilibus, vt ibi per modernos. Sard°.

c ¶ Apicibus. Et idem dic non eſſe neceſſaria, ſi ex forma ſtatuti ſit ꝙ procedi debeat ſummariè, de plano, ſine ſtrepitu, et figura iudicij. Ita do. Mar. Socin. in conſil. xxiiij. incip. viſis. ver. inſuper. in j. parte.

d ✠ Adde do. Alex. in l. ſi conſtãte. in prin. col. ix. ff. ſol. ma. aſſerentẽ excuſsionis exceptionem eſſe de apicib° iuris. Et alleg. Bald. in dictis apoſtillis. Careaſſona.

e ✠ Ante eum allegat Bald. illum textũ in d. auth. cõtra qui ꝓpriá. col. ij. C. de non nume. pecu. quem vide. Sardus.

hoc dicto dicit Ang. de Are. hîc ſe allegare caſum in l. ſi conuenerit. in fin. ff. pro ſocio. qui mihi facit minus nihilo. Addo quòd illud idẽ reaſſumpſit Ang. in l. fi. in prin. ff. ſi cer. pet. & in d. l. ij. in fi. ff. qui ſatiſd. cog. ¶ Et iuxta hanc primam limitationẽ ſucceſsiuè quęrebat Ang. de Are. hîc, qualiter fiet notoriũ iudici, debitorem nõ eſſe ſoluendo. Et refert Barto. in d. l. decem. ꝙ in locis, in quibus bona deſcribũtur in publico æſtimo, facile eſt probare ꝙ debitor notoriè nõ eſt ſoluendo. Creditor enim offert librũ æſtimi publici, & dicet tot bona habere debitorẽ, quot ibi ſunt deſcripta, quæ nõ ſufficiunt: & ſi quis vult dicere ꝙ plura habeat, illud probet. Allegat ad hoc glo. illã ſingularem in l. cùm de lege. ff. de proba. Et per illã gl. Bar. in infinitis locis dicit poſſe capi mirabilẽ modum negatiuæ probandæ, & vltra modum, de quo ſtatim dicit Bar. in l. fi. §. licentia. C. de iure delibe. quod ibi eſt tex. no. & expreſſus pro
71 illa benedicta gloſſ. in d. l. cùm de lege. † vbi ſi hæres vult probare hanc negatiuã bona hęreditatis nõ eſſe ſoluẽdo, probat faciliter per hũc modum: Dicit tot bona eſſe in hæreditate, & nõ plura, quot in inuẽtario deſcripta ſunt: qui vult dicere ꝙ plura ſunt, probet. Et per illam glo. Bar. in l. is poteſt. in v. requiſito. in vj. col. ff. de acqui. hære. dat ſimilem modũ probãdi hãc negatiuã, defunctum non feciſſe teſtamentũ,
72 hoc modo: † Dico ꝙ Titius defunctus nõ fecit teſtamentum: quod qui vult dicere ꝙ fecerit teſtamentũ, probet. Similem modũ dat Bar. in l. ſi cõſtante. in prin. ff. ſol. ma. in j. q. primę par-
73 tis principalis, ad probandum † ꝙ bona mariti nõ ſufficiunt pro dote vxoris. Et ſimilem modum in l. cõficiũtur. §. codicilli. in fi. ff. de iure codici. ad probandũ plures teſtes nõ eſſe repertos in iure. & aliũ modũ in rubrica. ff. de oper. no. nuo. in vlti. col. ad probandũ ꝙ ſtatutũ eſt perfectum aliũ
74 modum dant Ang. & Imo. in l. mutum. §. j. ff. de acqui. hæ re. † ad probandũ nullos creditores eſſe in hæreditate: Et omnes iſti modi fundatur ſuper illa glo. in d. l. cùm de lege. ff. de proba. Et pro illo principali modo Bar. quem ponit in d. l. decem. alleg. ibidẽ Bald. in l. j. C. de apo. publi. lib. x. & l. iura. & quod ibi no. Bar. C. de omni agro deſer. lib. xj. & l. ſolennibus. C. de rei vend. & ibi Bald. & Sali. Iſtud tamen dictum Bar. in d. l. decem. fundatum ſuper gloſſ. in d. l. cùm de lege. repræhenditur per Bal. Ang. & Imol. & Raph. Cu. in d. l. decem. ſecundùm quod eos refert Ang. de Are. hîc. Pro ſuſtentatione tamen Bar. & illius ſingularis glo. in d. l. cùm de lege. videatis omnino Io. de Imo. latè in d. l. ſi cõſtante. in prin. & in d. l. illud. & in d. rubri. ff. de ope. no. nun. & Pau. de Caſt. in l. Meuia. §. fin. ff. ſol.
75 ma. & Ang. de Are. hîc. Et ſecundùm † quòd refert Ang. de Aret. poterit alijs modis probari ꝙ notoriè debitor non ſit ſoluendo, ſi omnia bona alienauit, aut maiorem partem, ſi ceſsit bonis, ſi bona ſunt publicata per ſententiã: vt hîc per eũ. Dicebat etiam Bal. in l. j. col. ij. C. de his, quæ in frau. cre. probari debitorẽ non eſſe ſoluendo per famam, & vicinos. Et aliũ ſingulariſsimũ modum ponã vo-
76 bis ĩ. in illa q. qualiter fienda ſit excuſsio. ¶ † Secundò principaliter limitatur prædicta communis concluſio, & multũ ſingulariter, vt procedat quando eſſet debitor in quantitate. Secus autem ſi eſſet debitor in ſpecie: vt ſi aliquis deberet, puta librum in ſpecie, & illum alienaret in fraudẽ creditorũ, poſſet creditor agere ad reuocandum contra eum, in quem alienauit, nulla penitus excuſsione facta: quia quod debetur, eſt ſpecies: in ipſa ergo nõ eſt opus excuſsione. Iſtud eſt, qđ multũ ſingulariter voluit Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. circa mediũ j. col. in ver. & nota ꝙ iſta actio. Et
77 credo ꝙ iſtud dictũ alibi ſcriptũ in iure nõ inuenietis. ¶ † Tertiò limitatur pręd icta cõcluſio, vt nõ ꝓcedat, quãdo debitor cõſtituiſ-

a ſet ſe poſsidere bona ſua nomine creditorũ,[a] iuxta l. quod meo. in prin. ff. de acqui. poſ. vel cõſtituiſſet ſe precario poſsidere nomine creditorũ, iuxta l. interdũ. in eo. tit. ff. de acqui. poſ. Quibus caſibus attendite diligẽter, ꝙ per tales cõſtitutiones acquiritur ipſis creditorib° vera, & propria poſſeſsio, & nõ ficta. Caſus eſt no. in l. certẽ.
b §. j. ff. de preca. per quẽ tex. ita dixit in terminis Bar.[b] ✠ in l. ab emptione. ad fi. ff. de pac. qđ dictũ pro notabili reaſſumpſit Bald. in c. itẽ inueſtitura. de notis feu. Si ergo hoc caſu debitor poſteà alienaret bona, poſſent creditores, tanquã priuati eorũ poſſeſsione, agere ad reuocandã poſſeſsionẽ illorũ bonorũ, nulla facta excuſsione, per cõdictionẽ ex l. fi. C. de acqui. poſ. Iſtud fuit ſingulare dictũ Iac. Bu. in d. auth. hoc ſi debitor. C. de pig. qđ ibidẽ ſequit Flo. ſecũdùm quod eos refert Ang. de Are. hîc: & dixit hoc ſingulariter eſſe tenẽdum mẽti in actu practico: quia cõmuniter debitores cõſtituunt ſe poſsidere nomine creditorũ bona ſua ad obſeruãtiã eorũ, quæ in inſtrumẽto continent. Et idẽ etiã dicit tenere Ang. Imol. & Raph. Cu. in l. exitus. ff. de acqu. poſ. Ego addo Bal. qui idẽ in terminis tenet in l. j. in vlt. col. in ver. quęro quid ſi debitor cõſtituit. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. Bartholomęũ Veroñ. in cautela lviij. Ang. in l. ait prętor. §. fi. ff. de his, quę in frau. cred. Bal. in c. cũ veniſſent. de reſti. ſpo. & no. Lud. Ro. in conſil. clxxxix. inci. ſtãte primo quęſito. ad fi. vbi illud ſingulariter limitat, niſi precariũ eſſet extinctũ per mortẽ debitoris conſtituentis. Et ex hoc dicto puto ego poſſe inferri aliud, qđ eſt lõgè ſingularius, nedũ ad limitationẽ ſuprà ſcriptę cõcluſionis, ſed totius materię §. noſtri: quia ſi debitor conſtituit ſe poſsidere nomine creditorũ, ꝙ hoc caſu ſi debitor alienet, etiã animo nõ fraudãdi, poterunt nihilò minus creditores, tanquã ſpoliati ſua poſſeſsione, agere ad reuocandã eorũ poſſeſsionẽ, per cõdictionẽ ex dicta l. fi. C. de acqui. poſ. quod dictũ nõ memini ali-
78 bi in terminis ſcriptũ me legiſſe. ¶ † Quartò limitaſ prædicta cõcluſio, vt nõ procedat in curia mercatorũ. Nã in curia mercatorũ procedi debet, & iudicari de bona æquitate, nõ inſpectis iuris api-
c cibus,[c] ſecundũ qđ no. dixit Bar. in d. l. ſi fideiuſſor. §. quędam. ff. mand. Intelligẽdo tamẽ ſanè, vt ibi per eũ. Et idẽ etiã dixit Bart. in l. quintus mutius. in eo. tit. ff. man. & notabiliter Bal. in l. ſi pro ea. in
d vlt. col. C. mãda. Cũ ergo excuſsio ſit de iuris apicib°,[d] ✠ prout ſingulariter voluit Bal. in l. ſi mãcipium. §. j. ff. de euict. in apoſtil. ſuis poſt gl. valde no. ibi in ver. Eſſet alio tamẽ caſu loquentẽ. Et ita refert Bald. in illis apoſtillis. Ange. de Are. hîc, in xiij. col. Ergo bene illud ſequitur, ꝙ in curia mercatorũ nõ ꝓcederet excuſsio. Et ex iſta ratione infero ego aliã, & quintã limitationẽ, quã nunquã memini me in ſcriptis alicubi legiſſe, ꝙ iſta excuſsio non procedit de iure canonico: cùm de iure canonico nõ ſint curãdi apices iuris ciuilis. c. dilecti. cũ gl. in ver. ſubtiliter. ad fi. extra de iudi. Et ſi hoc eſt verũ, eſt maxima limitatio, & multũ ſignanda, quã tamẽ nõ audeo
79 vobis verã affirmare. ¶ † Sextò ego limito prędictã cõcluſionẽ, vt nõ procedat, quãdo illi poſſeſſores bonorũ, in quos facta eſt alienatio per debitorẽ, cõuẽti à creditorib°, negarẽt ſe bona debitoris habuiſſe, vel illa habere, & poſsidere: quo caſu ſi cõuincaſ de mẽdacio, credo ꝙ perdẽt beneficiũ excuſsionis. Iſtud etiã nõ memini me alicubi in proprijs terminis ſcriptũ legiſſe. Probo tamẽ ꝙ ſit veriſſimũ per optima ſimilia iura: & in primis per tex. no. in l. ſi dubitet. §. ita demũ. ff. de fideiuſ. vbi eſt tex. no. ꝙ fideiuſſor conuentus, ſi negat ſe fideiuſſorẽ, & cõuincaſ de mẽdacio, perdit beneficiũ diuiſionis, & epiſtolę diui Hadriani. Et per illũ text. dixit notabiliter Bal. in auth. cõtra qui propriam. in ij. col. ver. nota caſum. C. de nõ num. pec. ꝙ negãs ſe fideiuſſorẽ, cõuictus de mẽdacio perdit beneficiũ ceſsionis actionũ, & beneficiũ excuſsionis. Ad idẽ allego text.
e no. in l. hęreditatũ. §. fi. ff. ad legẽ Fal.[e] ✠ vbi ſi hæres cõtẽdat rẽ aliquã eſſe propriã, & conuincaſ de mẽdacio, ꝙ ſi ſit hęreditaria, perdit bñficiũ Falcidię. detrahẽdę. Ad idẽ eſt tex. no. in l. fi. ff. de rei vẽ. Ad idẽ eſt tex. no. in c. j. §. vaſall°. el j. ſi de feu. fue. cõtr. inter dñm & agn. De iſtis duab° vltimis legibus dixi multa in §. omniũ. in materia rei vẽdicatiõis. ſ. eo. vbi dedi ad iſtos tex. nõnullas ſingulares limitationes, & declarationes, quas poteſtis ad iſtud propoſitũ reducere. Ad idẽ allego tex. no. in d. authẽ. cõtra qui propriã. per quẽ tex. dubitauit ibi no. Bar. ſi accuſatus de maleficio neget ſe illud cõmiſiſſe, an

fiſſe, an conuictus de mendacio debeat poſteà audiri, ſi dicat ſe cō-
miſiſſe, ſed ad ſui defenſionem. de quo ibi per eū, & per eundē in l.
cùm de indebito. in prin. ff. de proba. & latè per Io. And. in regula,
nullus pluribus. in Mercurialibus. & illū tex. in d. authen. cōtra qui
propriam. ponderat ibi Sal. in notabilibus cōtra mēdaces, q̄ ibi eſt
tex. quòd vna de pœnis, quæ imponitur mēdaci, eſt, q̄ ſibi poſteà
non credatur veritas. Et præſuppoſito quòd iſta limitatio ſit ve-
ra, prout ego credo eam eſſe veriſsimā, dicerē tamen quòd negans
recuperaret beneficiū excuſsionis amiſſum, ſi illum pœnituit ne-
gationis ſuæ ante litem conteſtatā per tex. not. in l. electio. §. neq;.
& ibi hoc nn. Bal. ff. de noxa. & Ang. & Imol. in l. ſed hoc ita. §. j. ff.
de re iud. & Ange. in d. l. ſi dubitet. §. ita demum. Dicerem etiam
quòd iſte negās recuperaret beneficiū excuſsionis amiſſum, ſi illū
pœniteret negationis, etiam poſt litem conteſtatā, antequā tamen
contrarium probatum eſſet per aduerſariū: per tex. no. in l. de ęta-
te. §. fi. & ibi nn. hoc Bal. ff. de inter. act. & Bal. in c. j. §. porrò. in pe.
a col. quę fuit prima cauſa benefi. amit. in vſib. feu. [a] ¶ †Septimò ego
80 limito prædictam cōcluſionem, & multùm ſingulariter: & hāc li-
mitationem nō habetis hîc traditam, nec in locis communibus: vt
prædicta cōmunis concluſio procedat, quādo alienatio eſſet facta
in tertiū. Secus autem ſi eſſet facta in vnum condebitorē, ſine cor-
reum debendi: quia tūc poſſet contra eum agi per debitores nulla
penitus excuſsione facta. De hoc habetis gl. valde no. & perpetuò
no. dignam in l. mulier. in gl. j. ff. qui po. in pig. ha. quā gloſ. Bart. ibi
expreſsè no. & multùm mādat notari. & idem etiam tenet Bar. in
l. ſi creditor. §. fi. ff. de diſtra. pig. & Bal. in auth. ſed hodie. C. de act.
81 & obli. ¶ †Vltimò limitatur prædicta cōmunis concluſio, vt pro-
b cedat quando fuit oppoſitum [b] de excuſsione. aliâs autem ſi nō op-
ponatur, valeat iudicium intentatū contra poſſeſſores bonorum,
& valeat ſententia, quāuis nulla facta ſit excuſsio. Ita no. dixit Bar.
in l. ij. C. cōmuni diui. per glo. ibi in verbo, Reſtitui. quam Barto.
multùm mandat ad hoc bene teneri menti. Et per gl. no. in l. ſi mā-
cipiū. §. j. in ver. eſſet. ff. de euic. & ibidem etiam hoc tenet Bart. &
reputat mirabile. Ad idem l. j. quam ad hoc ibi etiam nn. Bart. C. de
appel. & Bart. in l. fi. in prin. in vltimis verbis. ff. ſi cer. peta. & Bart.
poſt Iac. But. in auth. hoc ſi debitor. in vlt. q. quā ſimul legit cum l.
perſecutione. C. de pig. Idē Bar. in l. prolatam. in prin. C. de ſen. &
interlo. om. iudi. Et in iſtis locis Barto. dat notabilem & magiſtra-
lem regulam, quòd vbicūq; ſit peruerſio vnius cauſę ad ſe ipſam,
tūc ipſo iure actus eſt nullus, & ſentētia eſt ipſo iure nulla. Si verò
fiat peruerſio vnius cauſæ non ad ſe ipſam, ſed ad aliam tunc actus
nō eſt nullus, imò valet, & etiā ipſa ſentētia valet, & tenet. Quam
regulam limitat ſingulariter Bal. in d. l. prolatam. in iij. col. ver. &
nota quòd princeps. niſi iſte ordo eſſet datus à principe: quia tunc
omnino eſſet ſeruandus, vt ibi per eū. Ad prædicta bene faciūt quę
notat Bar. in l. edicta. C. de edēdo. in ver. quæro ſi nō eſt oppoſita.
& Bar. in l. fundū. ad fi. ff. de excep. rei iudi. generali. & idem quod ſ. ſcili-
cet quòd teneat iudiciū, non oppoſita excuſsione: tenet etiam Bal.
in authen. cōtra rogatus. ad fi. C. ad Treb. Et quòd ſemper in qua-
libet exceptione, ſiue ſit excuſsionis, ſiue ordinis, neceſſe ſit quòd
ſemper opponatur ante litem cōteſtatam, tenet no. Bar. aliâs Bal.
in l. exceptionem. in vj. col. C. de proba. Dicebat tamē multùm ſi-
gnanter Bal. in d. l. ij. C. cōmuni diui. prædicta eſſe ſanè intelligen-
da cum grano ſalis, quòd quāuis iudiciū procedat non facta excuſ-
ſione, quādo non eſt oppoſita, tamen eſt neceſſe actori pendente
iudicio, vel excuſsione, facere, vel docere de inopia principalis, aliâs
ſuccumberet. Et allegat ad hoc tex. in ar. in l. ſi rem alienam. §. fi. ff.
de pig. act. quem text. dicit ad hoc inductū per Alber. Galleoti in
ſua Margarita in ti. de pig. Et quòd iſta excuſsio bonorū poſsit fie-
ri pendēte iudicio reuocatorio, vltra pręallegata tenet etiā Bal. in
l. j. C. de reuocandis his, quæ in frau. cre. in ver. quęro vtrū iſta ex-
cuſsio. quia, ſecundū eum, ſufficit actionem verificari in quacunq;
partę iudicij, per d. l. ſi rem. §. fi. de quo etiā per Ang. in §. ſed neq;.
in auth. de fideiuſ. per Ang. & Imo. in l. decē. ibidem. & per Pau. de
Ca. ff. de verb. obli. per Lud. Rom. in l. ſtipulatio. §. habet. ff. de no.
ope. nun. Dicebat etiam ad prędicta valde no. Bald. in l. cum teſta-
mento. C. de teſta. manu. quòd excuſsio facta pendente iudicio tra-
hitur retro: & declarat vſq; retro, ante litē con a
teſtatā bona debitoris non fuiſſe ſoluēdo. Ad-
uertite etiā in materia iſta excuſsionis, quòd ſi
eſſent plures debitores inſolidū obligati, & ſi
plures correi debēdi, ad hoc vt poſsit agi con-
tra bonorū poſſeſſores, non ſufficit vnū ex eis
eſſe excuſſum, ſed requiritur q̄ omnes ſint ex-
cuſsi. Ita dicit hîc eſſe tex. Ange. de Are. in iij.
col. qui refert ita tenere Iac. But. & Ang. in au-
then. hoc ſi debitor. C. de pig. vbi Ang. dicit ſe
de facto ita conſuluiſſe per §. ſed neq;. in auth.
de fideiuſ. Ego allego pro hac deciſione text. in
terminis, cuius nō meminerunt tanti patres,
in l. ij. C. quo quiſq; ordine conuenitur. lib. xj.
quem tex. dicit ibi Bar. ſe ita in quęſtione de fa
cto allegaſſe. Et idē etiā tenet Bald. in auth. ſed
82 hodie. C. de act. & obl. ¶ †Aduertite etiā quòd
excuſsio facta per vnum ex creditoribus, pro-
deſt alijs, ſecundùm Ange. de Are. hîc, in x. col.
qui allegat ita tenere Iac. de Are. & Ange. in d.
auth. hoc ſi debitor. quia quādo debitor ſemel b
fuit excuſſus per vnū creditorem, & fuit pro-
nuntiatum à iudice, eū non eſſe ſoluēdo, iuxta
l. emptorem. in prin. ff. de act. empt. & quando
notorium eſt, debitorem nō eſſe ſoluendo, nō
eſt opus excuſsione: vt latè dixi ſ. in d. l. limita-
tione data ad concluſionē huius gloſ. ¶ Circa
quàm limitationem aliqualiter dubito. Poſſet
enim procedere, ſi teneremus ſententiā Barto.
in l. ſtipulatio. §. habet. ff. de oper. no. nun. &
eiuſdem Barto. in l. perſecutione. in pe. q. C. de
83 pign. ſcilicet quòd †ad hoc vt excuſsio dicatur
eſſe legitimè facta, requiritur quòd iudex in-
terlocutoriè pronuntiet illam eſſe legitimè fa-
c ctam. [c] ✻ [d] Sed ſi teneremus opi. tenētiū cōtra-
d riū, quos latè refert Ange. hîc, in ix. col. prout
tenet ipſemet Bar. in l. ſi finita. §. Iulianus. col.
iij. ver. procedo vlterius. ff. de dam. infe. ſcilicet
quod nulla interlocutoria ſententia iudicis re-
quiratur: tunc quomodo per excuſsionē vnius
creditoris fieret notoriū, debitorē nō eſſe ſol-
uēdo, maximè cùm acta facta in vno iudicio
nō probent in alio circa alias perſonas: vt latè
per Bar. in l. cū lite mortua. ff. iud. ſol. cogitate. c
84 ¶ †Succeſsiuè circa hāc materiam excuſsionis
tangit hîc Ang. de Are. in ix. col. an quando ſit
excuſsio bonorū debitoris, citādi ſint illi poſſeſ
ſores, in quos facta eſt alienatio in fraudē. De
quo hîc per eū, & per Bar. poſt antiquos in d. l. d
decē. ff. de ver. obl. & ibi latiſsimè per omnes:
per Bal. in l. j. in iij. col. C. ne filius, p̄ pa. & Ang.
in l. in cognitione. per illū text. cū ibi no. ff. ad
Silla. & Ang. in l. ſi perluſorio. §. j. ff. de app. per
Bal. Ang. & Sal. poſt antiquos in d. auth. hoc ſi
debitor. per Ang. in §. ſed neq;. in auth. de fide- e
iuſſo. per Ang. in l. cùm filius. in prin. ff. de ver.
obli. & in l. de vnoquoq;. in princ. ff. de re iudi.
per Bal. in l. ij. in v. col. C. quādo fiſcus, vel pri-
ua. & in l. j. in x. col. C. de conue. fiſci debit. lib. x. & in l. iij. in tertio
no. C. de fide inſtru. & aliquid per Bald. in l. fin. §. j. ff. ſi cert. peta.
Et in iſtis locis magis communiter concluditur quòd ſic: quia tan-
85 gitur de principali præiudicio excuſſorum. † [e] ✻ Tangit etiam ſuc-
e ceſsiuè hîc Ange. de Are. an ad hoc vt excuſsio dicatur legitimè
facta, neceſſe ſit quòd iudex interlocutoriè pronuntiet excuſsionē
legitimè factam. De quo videte latè, & diffusè per tres col. hîc per
eū, vbi refert omniū opi. & antiquorū, & etiā nouiſsimorū, & fina
liter tenet cū Bar. in d. l. ſtipulatio. §. habet. & in d. auth. hoc ſi debi

a ✻ Adde quòd etſi confitentur antè, quàm de mendacio conuincatur, & non perdat, ſecūdùm Iaſ. beneficiū excuſsionis, non tamen euitabit quin ad expēſas vſq; ad cōfeſſionē factas aduerſario ſit cōdēnandus, vt pœnā mendacij patiaſ, arg. l. eū, quē temere. ff. de iud. & eorum, quæ habētur in l. properandum. §. ſin autē alterutra. C. de iudi. facit doctrina Bar. in l. ſi q̄s infitiatus. in prin. in ij. not. ff. depo. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Oppoſitum. Et quo tempore debeat opponi exceptio excuſsionis, vide do. Alex. de Imo. in cōſi. xxxij. in j. col. cū ſeq. in iiij. parte. vbi etiā an debeat opponi ſpecialiter, & quādo opponi debeat, vide etiā do. Mar. Soci. in cōſi. xxiij. ſ. allegato in ver. quartò videſ probari. in j. parte. & ibidē in ver. quoniā. imò ponit q̄d eſt ſingulare, ſecūdū eū, q̄ ſi agens poſt litem cōteſtatam excuſsionem vel p̄bationem de inopia principalis debitoris non fecerit, ſuccūbere debet, quia ligatum eſt exercitiū agentis.

c ✻ Adde Bar. tenētē ſentētiam eſſe neceſſariam, in l. ſed ſi poſſeſſori. §. fi. ff. de iur. iuran. Sardus.

d ¶ Factam. Vide Frā. Are. in l. exitus. de acqui. poſ. & in l. ſi ego. ſi cer. peta. & domi. Pe. Phi. Cor. in conſi. ca. in litera a, & b, in j. parte.

e ✻ Facit text. in l. fin. C. de author. præſtand.

tor pro qua fundanda vltra allegata per Bart. & alios hincinde ponderat ille caſum in text. noſtro in ver. Ex ſententia præſidis. qui text. mihi facit minus nihilo:nec vllo modo loquitur de ſententia præſidis circa excuſsionem: ſed dicit quòd quādo debitor alienauit bona in fraudē creditorū, debent creditores venire ad poſſeſsionem bonorū ex ſentētia præſidis:& ſi inuenerit bona nō ſufficere, permittitur alienata petere:vt hîc, in text.& ſic ad excuſsionē nihil penitus facit. Allegatur etiā Bart. ſibi cōtrarius, vt ſ̄. retuli, in d. §. Iulianus. in vj. col. Et vltra remiſsiones ad hūc articulū, quas habetis abundè per Ang. hîc, videatis etiam Bal. in authen. ſed hodie. C. de act. & obli. & omnino Ang. vbi multùm clarè & no. loquitur in §. j. & in auth. de fideiuſ. & Imol. in d. l. decem. ff. de
86 verb. obli. alia habetis hîc per eū. ¶ † Vltimò ad complementum præſentis materiæ tāgit hîc Ange. de Are. circa vj. col. qualiter fiat iſta excuſsio, ſiue quæ ſit forma huius excuſsiōis:[a] & refert Bar. poſt Iac. de Are. ex multis formis illam ponentē ꝙ iudex mittat vnū nuntiū publicum, vel, quod tutius eſt, duos nūtios publicos ad diligenter quærendū, & inueſtigandū, an bona debitorū ſufficiāt: quorū nuntiorum relationibus fides præſtabitur, iuxta l. magis puto. §. ne tñ. ff. de rebus eorum. Aliā excuſsionis formā habetis per Bar. & ibidē per omnes in l. à diuo Pio. § in vēditione, per glo. not. ibi in ver. capiantur. ff. de re iudi. ꝙ ſtatuitur terminus per iudicē ad bona notificāda: quo elapſo ſi nihil vlterà fuerit notificatū, dicenl bona excuſſa. Complures alias formas excutiēdi vltra prædictas ponit Bal. in d. auth. ſed hodie. C. de act. & obli. inter quas illa eſt, ꝙ excuſsio poteſt fieri per famā: item & per rei euidentiā, cùm venditor vadit mēdicādo. Alios nōnullos modos retuli vobis ſ̄. in prima limitatione, quam dedi ad cōcluſionē præſentis gl. Sed inter omnes formas vnā nō omitto, quæ eſt valde ſingularis & peregrina, quā dat Ang. in d. §. in vēditione. per illā gloſſ. in ver. bene eſt. quā habet ad hoc Pro multùm ſingulari, ſcilicet ꝙ agentes dicāt tot eſſe in bonis debitoris, & nō plus: quo caſu ſi poſſeſſores velint dicere ꝙ debitor plura bona habeat, ſtatuet eis iudex terminū, intra quē probabūt ꝙ debitor plura bona habeat: & ſi nihil ꝓbauerint, elapſo termino procedet intentio actoris. Quam formā approbat etiā Imo. in d. §. in vēditione. & ſecundùm qđ hîc refert Ang. de Are. idē tenet etiā ipſe Ang. in d. auth. hoc ſi debitor. C. de pig. Et per iſta ſit expedita hæc vtilis, & quotidiana materia excuſsionis, quā bene notate, quia frequēs eſt in practica, & multùm bene cōfert ad materiam authēticæ præſente. C. de fideiuſ. ad quā auth. poteſtis cōmodare nōnullas ex limitationibus ſ̄. relatis. ¶ Glo. in verbo, permittitur. ad fi. vt intelligatis quod dicit glo. dū dicit ꝙ de eis, quæ peruenerint, perpetuò tenetur, per l. ait prætor. §. hæc actio. dicite ꝙ quamuis in textu illo apponantur varij intellectus per glo. ille tamē approbatur per Bart. quē hoc exemplo declarat. Pone ꝙ res valoris ducentū alienata ſit per debitorē pro cētū, quamuis ille, in quem facta eſt alienatio, dicatur habere rem apud ſe valoris ducentorū, tamen in effectu non habet niſi centum: cùm alia centū, quæ ſoluit, ab eo abſint. De illis ergo centū, quæ ad eū peruenerunt, & quæ habet titulo lucratiuo, in perpetuū datur actio: de alijs autem intra annū tantum. Ita debetis hanc glo. intelligere, & §. hæc
87 actio. in ea allegatum. ¶ Itē dum gl. dicit quòd intra annum vtilem permittitur agere, limitate eam vt procedat in rebus corporalibus. Si autē debitor in fraudē liberaſſet alium debitorem ſuum, tūc ad reuocandū talem liberationem datur tantum tempus creditoribus, quātum illa actio debitoris duraſſet.[b] ✱ l. ait prætor. §. ſi conditionalis. ff. de his, quę in frau. cre. Itē dicite ſecundùm doc. hîc, vt Io. Fab. Nic. de Neap. & Ang. de Are. quod tale tempus incipit currere creditoribus à tēpore factę excuſsionis, vel à tempore, quo cœpit eſſe notoriū, debitorē non eſſe ſoluendo Quod probāt optima ratione: quia ante excuſsionem factam, vel antè, quàm cœpit eſſe notoriū, debitorem nō eſſe ſoluēdo, non poteſt agi per creditores aduerſus poſſeſſores bonorū: ergo bene ſuccedit regula, quòd nō valenti agere nō currit tēpus, vulgata l. j. in fi. C. de anna. excep. Ad idē fundandum addit Ange. de Are. hîc tex. in l. in rebus. § omnes. in verbo, ex quo eis hoc infortunium illatum eſſe claruerit. C. de iure dot. Glo. tamen alibi in l. fi. in ver. annum. C. de his, quæ in frau. cre. tenet quòd imò tempus incipiat currere à die factæ alienationis. Pro qua gloſ. ſunt tex. expreſsi in l. qui autem. §. fi. & in l. ait prætor. § annus. ff. quæ in frau. cred. Ad quos textus reſpōdebat Io. Fa. hîc: & ſimpliciter ſequitur Ang. quòd in illis legibus erat notoriū, debitorem non eſſe ſoluendo: nil mirū ſi tempus incipit currere à die alienationis. Quę ſolutio iudicio meo, multùm vehementer violat tex. illos, cogitabitis.[c] ✱ ¶ Gloſſa magna pe. in verbo, Petere. habet quatuor partes principales. In prima ad declarationē tex. quærit qua actione reuocantur alienata in fraudem. In ſecunda per modū quæſiti opponit contra tex. In tertia quærit vnde oriatur actio reuocatoria. In quarta format aliam quæſtionem. *Secunda* ibi: ſed quæro quare. Tertia ibi ſed vnde oritur hæc actio. Quarta ibi: ſed nunquid habet retentionem. Expediam hanc gloſ. per partes. Prima ergo pars principalis, in qua ponitur qua actione reuocantur alienata in fraudem, ſubdiuiditur in ſex particulas. In prima diſputat an actio in factum, & Pauliana ſint vna actio, vel duæ. In ſecunda ponitur contra quem, & qualiter competat actio Pauliana in factum. In tertia declarat quid ſit Fauiana, & cui competat, & qualiter. In quarta declarat quid ſit Caluiſiana, & cui, ſiue quibus competat. In quinta opponit contra id, quod proximè dixerat de Fauiana: & ſoluit. In ſexta ponit quam naturam habent Fauiana, & Caluiſiana. *Secunda* ibi: & datur contra accipientem. Tertia ibi: eſt & Fauiana. Quarta ibi eſt & Caluiſiana. Quinta ibi: quidam tamen dicunt contra in eo, quod de Fauiana dictum eſt. Sexta ibi: & iſtæ duæ imitantur naturam ſuperioris. ¶ In eadem gloſſ. ibi: Et non reſtitutio ei pretio. habetis ex gloſſ.
88 † quod creditores poſſunt reuocare alienata in eorum fraudem, ſine vlla pretij reſtitutione. Circa quam concluſionem diſtingue tamen vt per Cyn. in l. j. C. de præſcriptio. triginta, vel quadraginta annorum, & in l. penult. ad fin. C. ad legem Iuli. maieſta. & in l. penultima. C. de bon. dam. & per Barto in l. ſi debitor. hîc allegata in gloſſ. ff. quæ in fraud. cred. & per Bald. in l. fin. §. emptor. C. communia de leg. & Imol. in l. poſt contractum. ff. de donatio.

a ¶ Excuſsionis. Vide latè Iaco. de Are. in ſuo tract. diſcu. ver. quomodo & qualiter. & quando dicat eſſe facta excuſsio ad hoc vt agi poſſit contra fideiuſſorem. vide domi. Alexan. in conſi. xliiij. in j. col. in ſecunda parte.

b ✱ Adde ꝙ hæc limitatio Iaſon. vt quod dicit de anno vtili procedat in reb⁹ corporalibus dūtaxat, ſecus in liberatione debitoris, ni fallor, eſt mala, peior, peſsima. diametro enim legibus pugnat. Primò eſt contra caſum expreſſum in l. fina. C. de reuocan. his, quæ in frau. cred. & cōtra l. j. in princip. iuncto §. fi. ff. quæ in frau. cred. Nō obſtat d. §. ſi cōditionalis. qui tex. decepit Iaſ. quia loquitur in tēporalibus actionibus, quę anno vel ſex menſibus durabant, vt exemplificat gl. & bene. d. §. ſi cōditionalis. Et hoc ideo eſt, quia abſurdū erat vt maius tēpus daret reuocationi, quàm eſſet vita ipſius actionis. in perpetuis verò actionibus ſecus eſt: vt in legibus ſ̄. alleg. finge enim quempiā mihi aliqua perpetua actione teneri cuius vita triginta annorū curriculis cōcluditur. l. omnes. l. ſicut. C. de præſ. trig. vel quadra. anno. & quòd poſt biennium forte eū in fraudē liberauerim creditorū, ſecundùm Iaſon. xxviij. anni reuocationi darentur: quod abſonum, & cōtra prætoris edictum eſt· vt d. l. j. in prin. iuncto fi. Ant. Aog. Carcaſſona Sardus.

c ✱ Aduertas ꝙ tenendo opi. gloſſ. per d. l. qui autē. §. fi. & d. l. ait prętor. §. annus. ff. eo. quę iura ſunt multū aperta. nec ſolutio doctorū ſatis facit qa maximo laborat ſcrupulo diuinationis. Ad arg. doctorū reſpōde ꝙ ex quo creditores ſciebant alienatione, poterāt facere diſcuſsionē, vt ſic ad tertios rerum poſſeſſores peruenire poſſent. Si nō fecerunt eorū negligentia præſtat eis impedimētū, ne cōtra rerū poſſeſſores agant, & ſic ſunt impediti impedimento facti proprij, id eſt negligentiæ: quo caſu impedito impedimento facti currit præſcriptio: vt ꝑ Bar. in l. vnus ex ſocijs. §. fi. cū l. ſeq. ff. de ſer. ruſti. præd. & in l. j. §. ſi qs. ꝑpter inundationem. ff. de iti. actúq; pri. Et ſi inſtares ꝙ ſupradicta procedunt in creditoribus ſciētib⁹ alienationē: quid in ignorātibus alienationē? dico idē ꝙ currat præſcriptio, ex quo ignorantia facti impediunt, per ſupradicta Sed reſtituētur ex generali clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa &c. vt per Bar. in l. Aemilius. col. ij. ff. de mino. & in l. ab hoſtib⁹. §. ſed quod ſimpliciter, ff. ex qui. cau. ma. cum ſimilibus, vt dixi in §. rurſus. col. iij. ſ̄. eo. Carcaſſona Sardus.

natio.vbi aliqualiter repræhendit Bartolus in dicta l.ſi debitor.
89 ¶ † Limitate tamen dictam concluſionem, primò vt non proce
dat in patrono,ſecundùm quod dixi in glo. prima magna in ver.
in fraudem.circa prin.& ibi aſſignaui diuerſitatis rationem. Item
limitate,niſi pretium ipſum extaret,vel illud eſſet in debitoris vti-
litatem conuerſum, per l.ex his.hic allegatam in gl.ff. quæ in frau.
90 credi.& ibi Bar.poſt gloſ.qui legit illam l.in l.ſi debitor. † Et ibi-
dem quærit, ſi inquiſitor hæreticæ prauitatis reuocauit alienata
a per hæreticum, an teneatur pretium reſtituere.[a] Dicite vt ibi
per eum. Ad cuius deciſionem addite boni text.in c.ad audiētiam.
de reb.eccleſi.non alie. & Bartolus in l.chirographis.§. finali per
illum text.ff.de admi.tut.& Cyn.in l.j. per illum text.C. de præ-
ſcrip.xxx. vel xl.anno. & Bal.in l.ſi on.§. finali.C.communia de
91 leg.& ibi etiam quærit Bald.aliud. † Nunquid ſi hæreticus emit
ipſa bona ab alio,& pretium non ſoluit, an inquiſitor hæreticæ
prauitatis teneatur illud ſoluere. Et decidit quòd ſic ſi res empta
b extat per l.in venditione.ff.de act.empt.[b] ✠ in ea.glo.ibi: quo caſu
etiam in carcerē detrudetur.vt ff.eo.l.fi.§.fi.Sic ergo contra debi-
torem, qui in fraudem alienauit,non datur actio niſi ita fraudu-
lenter alienauerit,vt res apparere non poſsint.quo caſu,vt dicit gl.
etiam in carcerē detruditur.Et aduertite diligenter quòd in d.l.fi.
§.fina.eſt caſus peregrinus, & ſingularis ad duo.& primò ſecun-
dùm primum intellectum glo.ibi,quem refert,& approbat Dyn.
92 hic ad fi.huius §.in vlti.q. † Nam ſcitis quòd ceſsio bonorum fa-
cta per debitorem,liberat eum ſaltem à carceribus, vt ſi in eis ſit,
examinatur, vel non poſsit detrudi: vt eſt text.in l.j.C.qui bo. ce-
dere poſ.tamen ſi debitor ita fraudulenter res alienaſſet, vt appa-
c rere non poſſent,non liberaretur [c] cedendo, à carceribus. Ita eſt
ibi caſus ſingularis ſecundùm illum primum intellectum gloſ. ibi,
quem etiam ibi not.approbat Bart.& idem etiam tenet Bart. in l.
alia.§.eleganter.ad fi.ff.ſoluto matrimonio.& Bald.in l.j. in v.q.
C.ſi quid in frau.patro.no.Bald.in l.j.in iij.col.C.qui bo.cede. poſ.
93 in quo tamen aduertite:† quia non video quam vtilitatem afferat
creditoribus illa intruſio debitoris in carcerem, quando debitor
eſt nudus,prout loquitur text.in d.l.fin.§.fin.imò illa intruſio erit
damnoſa creditoribus,cùm debitor ſit alendus expenſis credito-
rum, quando ſuis ali non poteſt, ſecundùm quòd dicit Angel. de
Aret.in §.fina.ad fi.in vlti.dicto.j.eo. per glo.illā ſingularem in l.
fina.in verbo, Agnoſcere.C.de ero.milit.anno.lib.xij. quod etiam
tenet Ray.de For liuio in l.nullus.C.de epiſco.& cleri.cogitate. Se
94 cundò eſt ſingularis text.in illa d.l.fin.§.fina.ad aliud.† Nam no-
ſtis,quòd cedens bonis non tenetur poſteà de bonis acquiſitis, niſi
inquantum facere poteſt.§.fi.& ibi videbitis j.eo. Et veſtes ceden-
tis ſunt relinquendæ,vt inquit Bartol.in l.penul.reprobata gloſ.ibi,
quæ vult contrarium.ff. de ceſ.bono. Tamen quando debitor ita
fraudulenter,et occultè alienaſſet,quòd res apparere non poſſent,
tunc ab eo omnia eſſent auferenda, etiam vſq; ad ſaculum, &
d peram.[d] ✠ vt formaliter inquit gloſ.in illo §.fina. & vſq; ad inte-
rulam,ſecundùm Angel.de Are.hic.Ita eſt ſingularis caſus in d.§.
fina.ſecundùm intellectum gl.ibi:quem ibidem etiam notat Bart.
& refert Ang.de Aret.hic ita tenere Bald.in rubri.C.de reuo.his,
quæ in frau.cred.quem ego non inuenio.¶ In ea gloſ.ibi: quidam
tamen dicunt contra.dicite ſecundùm Ioan. Fab. hic gloſ.velle ſe-
95 cūdùm iſtos cōtrariò dicentes,ſcilicet † quòd imò Fauiana [e] com
e petat etiam creditori, nedum ſoli patrono:& ſic ſit indifferens ad
96 creditorem & patronum.† Caluiſiana autem ſoli patrono compe
tit.De quorum opinione habetū gl.in l.quod ſi in diem.§.idē ſcri
bit patronum.in ver. Caloiſiana.ff.de peti.hære. & gloſ.in l.ij.in
verbo, Reuocare. C. ſi quid in frau.pat. ¶ In ead.gloſ.ibi: & iſtæ
duæ imitantur naturam ſuperioris in factum Paulianæ. & ſic ad
fin.primæ partis principalis.Habetis ex tota hac parte principali
97 huius glo.quòd actiones reuocatoriæ ſunt tres. † Vna quæ datur
creditori, appellata actio in factum, quæ etiam cognominatur
Pauliana. Alia, & ſecunda, quæ datur patrono, quæ appellatur
Fauiana. Tertia indifferens, quæ cōpetit tam creditori, quàm pa-
trono, quæ appellatur Caluiſiana. Et hanc opi.approbat Dy.in j.
q.& idem tenet gl.in l.ij.in verbo, Reuocare.C. ſi quid in frau.pa.

Et dicit Ioan. Fab.hic,quòd hanc opi.huius gl.
poteſ ſecurè tenere. Vltramōtani tenent quod
actiones reuocatoriç ſint tātùm duæ.vna quæ
daſ creditori,quç ꝓprio nomine appellaſ actio
in factū,quo nomine ſolēt actiones prætoriæ
nuncupari,per l.fi.§.j.ff.de eo ꝑ quē factū erit.
quç actio habet etiā cognomē,& cognomina-
tur Pauliana ab inuentore.Et ſi diceres quod
præterea actio nonquàm appellatur in factum,
niſi in ſubſidium,quando aliud nomen nō ha-
bet vt inquit glo.in § ſed iſtæ.in ver. Actio.ſ.
eo.Cùm ergo iſta actio habeat proprium no-
men,ſcilicet Pauliana,quomodo poteſt appel-
lari actio in factum.Reſpondebant Vltramon
tani ꝙ à principio,quādo prætor eam adinue-
nit,non habebat aliud proprium nomen, niſi
98 actio in factum:† vnde licet ab euentu poſteà
f cognominata ſit Pauliana, [f] fortaſsis quòd
Paulus Iureconſultus primus illam actionem
commentauerit, non propterea deſinet appel
lari actio in factum. Alia & ſecūda actio reuo-
catoria,quæ datur patrono, appellatur Fauia-
na,ſiue Caluiſiana,quod eſt idem:quia ille,qui
eam adinuenit,erat binomius,et appellabatur
Fauius,& Caluiſius.Et hāc opinionem Vltra-
montanorum tenet Bart.in l.hac in factum.ff.
quæ in frau.cre.cōtra quam facit l.in Fauiana.
99 ff.ſi quid in frau.pa.vbi tex.† ponit copulam,
quæ cadit inter diuerſa,iuxta glo.& ibi Bart.in
rub.ff.de iur.& fac.igno.& expreſsius per gl.in
c.querelā.in verbo, Nō potuit.extra de ſimo.
Contra quam etiam fortiter facit.l.j.§.ſi pluri
bus.ff.ſi quid in fraud.pa.in illa alternatiua,ſiue
Caluiſiana,ſiue Fauiana,quæ denotat has eſſe
diuerſas,& non idem.Ad idem in alternatiuo
tex.in l.fin.ff.ſi quid in frau.pa. Vltima eſt opi-
nio tenētiū ꝙ actiones reuocatoriæ ſunt qua-
tuor,vt hic in principio hui⁹ gl. Hāc opinionē
tenet Bar.cōtra morē ſuū ſibi cōtrarius in d.l.
ij.C.ſi quid in frau.pa.q ſubijcit ꝙ ita cōmuni-
ter teneſ:& propterea ſubijcit bene feciſſe Io.
Cremonē.q in arbore ſua actionū fecit quatuor cellulas iſtis reuo-
catoriis actionib⁹.Idē etiā tenet Sal.in d.l.ij.et dicit Ang.de Are.hic
ꝙ iſta eſt veritas.Sed audite,quāuis Nic.de Neap. hic,in vj.q.extra
gl.multa verba effundat circa hoc,& multorū dicta referat, ego cō
cludo cū Io.Fab.hîc poſſe teneri quicquid placuerit,cùm nō ſit ma
gni effectus. Aduertite etiā ꝙ eſt vna actio reuocatoria,quæ datur
filio arrogato ad reuocandū alienata per patrē arrogatorē in eius
100 fraudē:† quç appellaſ quaſi Fauiana,vel quaſi Caluiſiana:de qua ha
betis textū in d.l.fi.ff.ſi quid in frau.pa.De cuius legis intellectu vi-
101 deatis omnino Bar.in l.nō vſq;.ff.ſi qs à parē.fue.manu. ¶ † Habe-
mus etiā interdictū fraudatoriū:de quo eſt tex.ſingularis in l.pupil
li debitor.in prin.ff. de ſolu.de quo dixi vobis illud opportunè decla
rādo ſuprà I euidētiali. in ſcđo euidētiali.¶ Habetis etiā caſum in l.
fi.§. ſi verò creditores.C.de iure delib. vbi cōdictio indebiti,vel hy
pothecaria,daſ ad reuocandū legata,vel fideicōmiſſa,ſiue donatio-
nes cauſa mortis relictas in fraudē creditorū:de quo dixi opportu-
102 nè ſ.in glo.j.magna in ij. parte ſecūdæ partis principalis.¶ † Vlti-
mò aduertite ꝙ quāuis glo. hîc,& in d.l.ij. dixerit ꝙ Caluiſiana eſt
actio indifferēs, quç cōpetit tā creditori, quàm patrono, credo ꝙ
necubi habeatis textū,qui dicat Caluiſianā creditori cōpetere,quam
propter poſſetis fortè ſuſtinere illorū opinionē,de quib⁹ gl.hic mē
tionē facit,quā ſuprà retuli,q dixerūt ꝙ imò Caluiſiana ſoli patro-
no cōpetit.Cogitate tamē.Et per iſta ſit expedita prima pars prin
cipalis huius gloſſç.¶ Sū modo in ſecūda parte principali huius gl.
ibi:ſed quæro quare.quā ſubdiuidit in quatuor particulas.In prima
per modū quçſiti opponit cōtra textū hoc modo Actiones reuoca
toriæ

a ¶ Reſtituere. Adde Cy. in l fin.C. ad l.Iuli. maie.& quid in alienatio ne rei eccleſiaſticæ: vide Cardi.in cle.j.xxv.q.de re. eccle.non alie.

b ✠ Adde pro deciſione. Bal.bene facere vulgare illud dictum, ꝙ bona tranſeunt in fiſcum cū ſua cauſa.l.via conſtitu. §.ſi fundus. cū ſimilib.ff de ſerui. ruſt.prçd.Sard.

c ¶ Non liberaretur. An & in quibus caſibus cedere nō poſsit:vide Firmia. in ſuo aureo repertorio in ver.debitor pauper.ver.xiij.

d ✠ Idē voluit Iaſ. in §.fi.col.j.verſi. ſecundò ego limito.j.eo.Sardus.

e ¶ Fauiana. Cui autem cōpetant actiones Fauiana, & Caluiciana,vide do.Barth.Soc. in cōſi.cviij.incī. in hac cōſultatione. circa fi.j.col. & circa princ.v. col.in verſi.his tamen non obſtant. in j.parte.

f ¶ Pauliana. Hæc actio Pauliana an & quando cōpetat, vide do. Barth.Soc.in cōſi. cviij.inci.in hac. in fi.j.col.in j.parte.& vide Dy.in §.æque.ſ.eo.

a ❡ Adde q forſan gl. ſaluari poſſet ea ratiõe, q hypothecaria actio ne duntaxat poſſeſſionem auocamus l. ſi cũ venditor. in princip. ff. de actionibus.

b ❡ Vide p hoc bonum text. in l. iij. §. hæc actio. ff. ſi qd in frau. patr.

c ❡ Vel quaſi vide Pari. de Put. in trac. Syndi. in c. j. de offici. ſynd. verſi. appellatio. vbi q tenetur ex quaſi maleficio.

d ❡ Delictum. Dic q quilibet dol' malus dicitur delictum: vt per do. Alexan. de Imo. in l. ſi c. 8. ff. ſi cert. peta. & in l. quod Nerua. ff. depoſi.

toriæ ſunt perſonales ergo ſunt malè poſitæ hic inter reales, & prætorias. In ſecunda ponit quot actiones reuocatoriæ ſint. Secunda ibi: qd probatur. Ad finẽ ſecũdæ partis principalis doctores hic ſimpliciter ſequuntur hãc ſecundam partẽ gl. quã declarat hic Dyn. Et ad eius veritatem videte omnino Nic. de Neap. hic, in vij. opp. glo. qui in vno repræhendit gloſ. dum
103 vult † q hypothecaria dicatur realis: quia per eã petitur poſſeſſio, quæ dicitur quaſi ſua. Nã dicebat ipſe, & bene q hypothecaria cõpetit, quando nulla traditio poſſeſſionis facta fuiſſet à debitore & ſic etiã quando poſſeſſio nõ fuiſſet creditoris: vt videbitis in §. p xi. ſeq. & proptereà meliꝰ dicite hypothecariã alia ratione dici realem: vt opportunè declaraui vobis in
a §. omniũ. a ❡ in primo euidẽtiali. ſ. eo. Dicebat
104 etiã Nic. ſe credere † q actiones reuocatoriæ nõ ſint merè perſonales, ſed perſonales in rem ſcriptæ. Allegat tex. quem ego nõ inuenio, cũ ibi no. in l. legitimè. ff. ſi quid in frau. patro. Et quamuis glo. in l. ait prætor. §. ſi quis particeps. in glo. fi. in ver. hac actione. ff. quæ in frau. cre. teneat de directo contrarium huius: ego tamen teneo contra communem, quòd ſcilicet reuocatoriæ non ſint merè perſonales, ſed in rem ſcriptæ. Et primò quòd non ſint merè perſonales, probo: nam merè perſonales non comitantur rem, aut rei poſſeſſionẽ. l. j. §. ſi heræs. ff. ad Trebel. Sed iſtæ, quando competunt ſemper comitantur rerum poſſeſſores: ergo clariſſimè liquet quòd non ſunt merè perſonales. Quòd autem ſint perſonales in rem ſcriptę, probo. Illæ enim, quæ oriuntur ea contractu, vel quaſi, ex maleficio vel quaſi, à principio. et concomitantur rerum poſſeſſores, dicuntur perſonales in rem ſcriptæ, prout dixi, & declaraui in §. omnium. in primo euidentiali ſ. eo. ſed iſta eſt huiuſmodi: ergo &c. quòd autem oriatur ex contractu vel quaſi, ex maleficio vel quaſi, videbitis ſtatim in ſeq. parte gloſſ. vbi glo. tangit, quòd etiam comitetur poſſeſſores rerum, dixi ſ. Ergo bene cõcluditur contra communem ſententiã. q omnes actiones reuocatoriæ ſunt in rem ſcriptæ. Et licet Io. Fab. hic ſimpliciter tranſeat cũ hac glo. tamen in
b fi. huius §. tenet q ſit perſonalis in rem ſcripta. b ❡ Expedita eſt ſecũda pars principalis glo. ❡ Sum modò in tertia parte principali glo. ibi: ſed vnde oritur hæc actio, quæ nõ eget diuiſione. ❡ In ea. gl. ibi: tunc poteſt dici ex quaſi cõtractu, ſi agitur cõtra illũ poſſidentem. Et ad finem huius tertiæ partis principalis, ſtant ergo ex gloſ.
105 duo. Primum, † q quando fraus interuenit ex parte alienantis, & ex parte recipientis. q hoc caſu reuocatoria dicitur oriri ex quaſi maleficio. Secundum eſt, q quando fraus interuenit ſolùm ex parte alienantis, & non ex parte recipientis quòd hoc caſu reuocatoria, quę datur contra recipientem, dicitur oriri ex quaſi contractu.
❡ Circa primum Dy. & ſubtilis Pe. de Bellaper. hic repræhẽdunt glo. & dicunt q quando dolus fuit etiam in recipientę. hoc caſu reuocatoria actio dicitur naſci ſeu dari ex maleficio, nõ autem ex quaſi maleficio. & aduertendũ eſt, quis cum miniſterio dixit Dyn.
106 quòd hoc caſu propriè † nõ dicitur naſci actio, ſed dari: & ſic vult quòd tali caſu iſtæ actiones ſunt datiuæ, non natiuæ: quod j. tangã. Iſtud, quod proximè dixi contra glo. comprobat Pe. de Bellaperti. hic tali fundamento: nam videmus in ſimili q quando agitur contra iudicem, qui fecit litem ſuam, Aut agitur ex dolo commiſſo: & tunc tenetur ex maleficio. Aut ex culpa: & tunc tenetur ea quaſi maleficio. l. ij. §. fi. ff. de va. & extraord. cog. ſ. de oblig. quæ ex quaſi malefi. in prin. ſed certè prout dicit hic Ioan. Fab. & clarius Ang de
107 Are. illi tex. hoc non dicunt, † an iudex propter dolum teneatur ex
c maleficio vel quaſi, c an propter culpam: ſed bene diſtinguũt, quòd ſi iudex conuenitur ex dolo commiſſo, tunc in totũ tenetur: ſi autem ex culpa, tunc in totum non tenetur, ſed inquantum viſum fuerit æquũ iudici. Ad quod bene facit l. filiusfamilias. vbi Bar. ff. de iudi. Iſtud idem contra glo. tenebat etiam Nico. de Neapo. hic, in iiij. col. in ver. vlterius quæro. Et accipio finem, motus firmiore
108 fundamento. † Nam dolus dicitur eſſe delictum: d vt eſt tex. in l. j.
d iuncta gloſ. paruula. in ver. crimine. ff. de fideiuſſo. tut. quam ibi expreſſè notat Bartolus ad hoc: & Bartolus in l. j. §. ſi apud ſe-
109 num. ff. depo. text. in l. item exigit. ff. de dolo. † ergo actio, quæ oritur ex dolo, dicitur oriri ex delicto. ❡ Ad ſecundum, quod vult gl. quòd quando recipiens non fuit particeps doli, quòd tunc actio reuocatoria, quæ contra eum competit, dicatur oriri ex quaſi contractu. In hoc etiam doct. communiter repræhendunt gloſ. Di-
110 cebat enim Dynus quem ſimpliciter referunt Ioannes Fabr. & Angel. de Aret. & cum eo ſimpliciter tranſire videntur, † quòd imò hoc caſu actio reuocatoria non dicitur oriri ex quaſi contractu, ſed dicitur naſci ex variis figuris cauſarum: ſicut in ſimili videmus in interdicto quod vi aut clàm, quando competit aduerſus eum, qui non ædificauit vi, aut clàm, ſed habet ædificatum: quo caſu interdictum illud dicitur naſci ex varijs figuris cauſarum. Ad quod allegat Ang. de Aret. tex. nihil mihi facientem in l. competit. §. fina. ff. quod vi aut clàm. Nic. de Neapo. hic præalleg. iiij. col. & ver. ſupradicto. poſt multorum opiniones relatas, finaliter concludendo dicit quòd tutius eſt tenere opi. Dy. proximè relatam, quòd hoc caſu actio reuocatoria non dicatur oriri ex quaſi cõtractu, ſed ex variis figuris cauſarum. Hoc etiam dicit ſequi Ray. de For. hic. Ego non mediocriter admiror de tot, tantisq; patribus, q ita inaduertenter incidant in id, in quo ipſi repræhendunt glo. Reprehendebant enim glo. in eo quod quando recipiens non fuit particeps doli, quòd actio reuocatoria tunc oriatur ex quaſi cõtractu: quia dicunt præfati doct. quòd imò tunc oritur ex varijs figuris cauſarũ. Sed certè nihil aliud eſt dicere, ex variis figuris cauſarum, niſi ex quaſi maleficio, vel ex quaſi contractu. Ita dixi vobis in §. omnium ſuper gl. in verb. & aliis quibuſdam modis. ſ. eo. tenere ipſoſmet Dynus Ioan. Fabr. & Ang. de Aret. ibi, & Bart in l. j. in
111 prin. ff. de act. & oblig. † Cùm ergo illa verba, Ex variis figuris cauſarum: nullo modo poſſunt intelligi, niſi ex quaſi maleficio, vel ex quaſi contractu, in terminis noſtris nullo modo poſſunt intelligi ex quaſi maleficio, quando nullus dolus, & nulla culpa recipientis interceſſit, prout ipſimet omnes fatentur: ergo intelliguntur ex quaſi contractu. Ergo doct. omnes dum volunt hoc caſu iſtam reuocatoriam naſci ex varijs figuris cauſarum, volunt illud, quod vult gloſ. ſcilicet quòd naſcatur ex quaſi contractu: ergo bene reincidunt in id, quod ipſimet reprobant. Concludendo ergo teneo gloſ. noſtram, ſcilicet quòd quando recipiens nullius fraudis fuit particeps, quòd hoc caſu reuocatoria, quæ contra eum competit, dicatur naſci ex quaſi contractu, ad ſimilitudinem eius, cui indebitum omni iure ignoranter eſt ſolutum, qui tenetur ex quaſi contractu. §. item is cui. ſ. de oblig. quæ ex quaſi contractu. Et ad hanc cõcluſionem fundandam adduco optimum ſimile, & quaſi in terminis noſtris, quòd per alios non adducitur. Nam ſi hæres præſtitit legata legatariis, vel fideicommiſſariis relicta in fraudem creditorum, quamuis legatarij, vel fideicommiſſarij nullius fraudis participes extiterunt, iuxta l. qui autem. §. penulti. ff. quæ in frau. cred. tamen ab eis legata reuocantur, & conueniuntur conditione indebiti. l. fi. §. ſi verò creditores. C. de iure delib. Si conueniuntur conditione indebiti, ergo tenentur ex quaſi contractu. d. §. is, cui. Ergo clariſſimè relinquitur quod actio reuocatoria, quæ datur contra non particeps fraudis, oritur ex quaſi contractu. Et iſta eſt mera veritas. Non omitto tamen circa hanc vltimam concluſionem glo. quòd Iacob. de Rauen. & ſubtilis Petr. de Bellaperti. repræhendebant etiam hanc concluſionem gloſ. tenentes quòd hoc caſu, quando creditor non participauit fraudem, quòd reuocatoria, quæ contra eum competit, non oriatur ex quaſi contractu, nec ex variis figuris cauſarum: & ſic quòd nullo modo ſit natiua,
111 ſed dicatur eſſe datiua: quia, † ſecundùm eos. non habet præexiſtentem ſufficientẽ materiã, ex qua oriatur: ergo non eſt natiua, ſed datiua: vt latè declaraui in §. rurſus. ſuper glo. in ver. reſciſſa. ſ. eo. Dicũt etiã ipſi q hoc cauſa reuocatoria nõ oritur ex cõtractu, nec quaſi: nec ex maleficio, nec quaſi. Quod patet: nam quãdo debitor alienauit rem, qñuis in fraudẽ creditorũ in eum qui non fuit particeps

a ✠ Adde ꝙ penes me non eſt bona conſequentia, Eſt perſonalis, ergo natiua. nam in l. iij. in princ. ff. cōmod. eſt perſonalis, & tamē datiua. Sard.

b ✠ Aduertas, quia ſi Iaſ. percepiſſet mentē Fabri, non ita admiraretur. loquitur enim Ioan. Fab. quādo in fraudem eſſet ſpecies alienata, & creditori reuocare volenti deberetur quantitas, tunc ſecundū Io. Fab. nō eſſet abſonum poſſeſſori quantitatē debiti creditori offerenti retētionem concedere, quia habet quod petit creditor, nec ſibi ſit præiudicium: quādo verò deberetur certa ſpecies, puta fundus Sēpronianus, vel quid ſimile, tunc negat Fab. & bene, poſſeſſori offerenti pretiū, vel æſtimationem, retētionem ſpeciei in fraudem creditoris alienatæ cōcedendam. quod primò vltra eum probatur arg. l. ſi cùm dos. §. ſi. cum l. ſeq. ff. rer. amo. Nec enim inuitus rem ſibi debitam vēdere compellēdus eſt creditor. l. nec emere. C. de iure delib. ſecūdo probatur opi. Io. Fab. itētio legis eſt cōſeruare creditores indēnes perinde ac ſi alienatio facta non fuiſſet, & res in bonis debitoris permanſiſſet: vt eſt caſus in hoc §. noſtro. Sed ſi facta alienatio non eſſet, creditor ſpeciem ſibi debitam conſequeretur: ergo agendo reuocatoria, idem conſequi debet. Præterea aliud pro alio regulariter inuito creditore ſolui non poteſt. l. ij. §. mutui datio. ff. ſi cer. pet. ergo nec etiam in caſu noſtro licebit. Itē facit, qa præſupponimus poſſeſſorem fraudis participem eſſe, alioquin non teneret. l. ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. quæ in frau. cred. non debet ergo fraus illi opitulari in præiudiciū creditori: arg. c. intelleximus. extra. de iudi. l. ſi. in princ. ff. de co. per quē ſac. er. Et hoc fortius procederet ſi poſſeſſor haberet cauſam lucratiuā. l. q autē. §. ſimili modo. el ij. ff. q̄ in frau. cre. & contra. Iaſ. & alios ꝑ opi. Io. Fab. facit, quia & ſi aliàs antequā perueniat ad tertios rerū poſſeſſores, ſint debitoris bona excutienda, vt l. j. C. quæ in frau. cred. & vidimus late ſ. in glo. in verbo, poſſeſſis. tamē quando creditor ageret contra tertium ad ſpeciem ſibi debitam, quam in fraudem creditorū recepiſſet, nō poſſet huic excuſſionis exceptio opponi: quia ad certā ſpeciē ſibi debitam agit. Ita ſingulariter determinat. Bal. ſ rub. in j. col. C. de reuoc. his, quæ in frau. cred. quē refert & cōmendat idē Iaſ. ſ. col. xiiij. verſi. ſecūdo principaliter limito. Idem pari ratione in q. noſtra eſt dicendū: nec iura in contrarium allegata aliqd obſtant, videlicet l. ſi fundus. §. ſi pluris. ff. de pig. & l. Paul⁹. §. ſi. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſolua & ſimilia: quia loquuntur in agente hypothecaria, quo caſu ſi quid ei debetur, offeratur, æquum eſt pignus liberari qa cōſequit quod ſibi debebat. quod in caſu noſtro ceſſat, cùm creditori non offeratur ſpecies ſibi debita: nec in ll. ſ. alleg. erant debitę ſpecies illæ creditori, ſed obligatæ. in caſu verbo noſtro eſt debita ſpecies, ad quā agit creditori. Cùm ergo diuerſi ſint caſus illi à q. noſtra, non eſt bona illatio. l. Papinianus exuli. ff. de mino. l. ſi ff. de calum. & hæc eſt veriſſima ſolutio ad illas ll. et ſimiles. et vis videre ꝙ illæ ll. non loquantur in iure offerēdi. ſecū dùm terminos q. noſtræ qa ius offerēdi durat etiam poſt ſententiā d. l. ſi fundus. §. ſi pluris. at in terminis noſtris, gloſſ. Dy. Bar. in d. l. ait pręt or. §. illud. & docto. hîc cōcludūt ius offerendi vſq; ad lit. cōteſ. durare. Et ex his apparet ꝙ dictū Io. Fabr. bene cadit in ſenſum & eſt de iure verius. Carcaſſona Sard.

particeps fraudis, ſed bona fide recepit, nemini dubium eſt quòd trāſlatum eſt dominium in recipientem: quod diceretur eſſe tranſlatum, etiam ſi mala fide recepiſſet vt l. ſi ſciens. in princi. ff. da cōtrahenda emptio. ergo nullo remedio poteſt creditoribus ſuccurri: non ratione directi dominij, vel quaſi, nec vtilis, vt clarè patet, nec ratione alicuius alterius iuris: quia quamuis creditor habeat debitorem, vbi tamen nō interuenit hypotheca tacita, vel expreſſa, generalis, vel ſpecialis, nullum ius dicitur habere in bonis debitoris, vt videbitis in §. proximè ſeq. Nullum etiam remedium habent ex maleficio, vel quaſi, quando nullus dolus, nulla culpa in recipiente interuenit: ergo creditores omni penitus remedio ſunt deſtituti. Verùm quia iſte bonorum poſſeſſor habet res penes ſe titulu lucratiuo, aliâs nō poſſet reuocatoria conueniri, vt vidiſtis ſ. in gl. j. mag. circa prin. idcirco viſum eſt æquum prætori ſemper habenti æquitatem ante oculos, iuxta l. æquiſsimum ordinem prætor eſt ſecutus. in prin. ff. de bo. poſ. ſecundùm tabu. & l. quod ſi Epheſi. in fi. ff. de eo, quod cer. lo. creditores certātes de damno vitādo, ſaluare à damno: propterea dedit eis reuocatoriam perinde ac ſi res alienata non fuiſſet, ſed ſemper in bonis debitoris remanſiſſet. ergo bene relinquitur concludendum hoc caſu, talem reuocatoriam dici datiuam, & non datiuam. Quamuis iſta ratio vltramontanorū prima fronte habeat aliquid coloris, ego tamen contra eos intrepidè teneo quòd imo hoc caſu talis actio ſit natiua, & non datiua. Moueor tali fundamēto: Nam actio reuocatoria, quæ competit creditoribus, ſiue recipiens fuerit particeps fraudis. ſiue nō, ſemper dicitur eſſe perſonalis: prout tenet præſens gl. in ij. parte prin. proxi. præceden. quam omnes ibi ſequuntur, & ipſimet Vltramon. Si ergo eſt perſonalis [a] ✠ ergo neceſſe eſt ꝙ naſcatur ex cōtractu vel quaſi, ex maleficio vel quaſi: aliâs non poſſet dici perſonalis: vt eſt text. in §. omnium. ſ. eo. & dixi in primo euidētiali: ergo neceſſariò habet materiam præexiſtētem, ex qua naſcitur: ergo impoſsibile eſt dicere ꝙ ſit datiua. Et ꝑ iſta ſit expedita tertia pars principalis gl. ¶ Sum modò in quarta parte principali ibi: ſed nunquid habet retentionem, quæ non eget ſubdiuiſione. ¶ In ead. gloſ. ibi: vt ff. de euic. l. euictus. Ad hoc allego meliorē tex. & in terminis in l. prior. C. qui po. in pig. ha. ¶ In fi. glo. Stat ergo ex hac vltima parte principali
113 huius gl. † cōcluſio quòd poſſeſſores bonorū, in quos facta eſt alienatio ꝑ debitorē in fraudē cōuēti à creditoribus, ſoluēdo debitū poſſunt vti retētiōe. Dy. hîc in penul. q. quē refert Bar. in l. ait prætor. §. præterea ſciendū. verſi. illud. hic alle. in glo. dicebat quòd cōcluſio huius gl. procedit antè, quam ſit intentata actio reuocatoria per creditorē: ſed poſtquā ſemel fuit intentata actio reuocatoria per creditorem, quo caſu aperitur ius agēdi reuocatoria aliis etiam creditoribus, in quos nulla fuit commiſſa fraus per recipientem: et talis actio competit ex perſona intentātis. d. verſic. illud. hoc caſu non poſſet poſſeſſor conuentus ſoluendo illi creditori debitum ſuum, vti retētione: quia tractaretur de præiudicio aliorum creditorum. Sed iſtudmet, quod Dyn. vult etiam gl. noſtra hîc, dum ſe remittit ad ea, quæ dixit in d. verſicu. illud. vbi gl. in verb. actionem.: ita in eis diſtinguit: & ita etiā tenet Nic. de Neap. hîc, in quinta, & vltima queſt. gloſſarum: quamuis referat Iac. But. indiſtinctè tenere, & non bene, quod ſemper poſſeſſori competat retentio. Ioannes Fab. hîc tenet quòd prædicta diſtinctio Dyn. & gloſ. procedit quando creditor ageret reſpectu debiti conſiſtentis in quantitate ſemel ſoluenda. Sed vbi debitum eſſet perpetuum, vt annui reditus in perpetuum, vel eſſet debitum in ſpecie, puta certus fundus: tunc habet ipſe pro abſurdo, quòd poſſeſſor ſoluendo debitum poſsit vti retentione, & quodam modo cōpellere creditores ad vēdendū, potiſsimùm quando deberetur ſpecies, vt certus fundus, contra l. à diuo Pio. §. quod ſi res. ff. de iud. Sed quando debetur quantitas, tunc nulla, ſecundùm eum, reſultat abſurditas: nec nullum intereſſe creditoris: habet enim quod petit, ſcilicet pecuniam. Et ad hoc dicit bene facere l. euictus. à contrario ſenſu, hîc allegatam in gloſ. veſtra. ff. de eui. Ego [b] ✠ multum admiror de hac diſtinctione, ſeu opi. Ioan. Fab. nā quando deberetur quātitas, quomodo diceretur poſſeſſor vti retentione: Iſtud non bene cadit in ſenſum meum, maximè cùm in quantitatibus non cadat affectio: &, quod fortius eſt, etiam quando deberetur ſpecies certa, nihilominùs poteſt ſemper poſſeſſor vti retentione: vt eſt caſus valde not. quem Ange. de Are. hîc reputat ſing. in l. Paulus. aliâs incip. Sempronius. ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. & quod fortius ad hoc eſt, ibidem eſt text. multum ſing. quòd qualiſcunq; poſſeſſor, ſiue iuſtus, ſiue iniuſtus, habet debitum offerendo facultatem retinendi. & quod illa l. Paulus. §. fina. ineuitabiliter ſtringit contra Ioan. Fab. inducta ex mente
114 Nic. de Neap. hîc, in loco ſ. proximo alle. † Nā facilius debet repelli agens de iure ſpeciali, quàm agens de iure communi, vulgata l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſta. mili. ſed creditor habens hypothecam, & ſic agens hypothecaria, & conſequenter agens de iure communi, nihilò minus repellitur per oblationem debiti. d. l. Paulus. §. fin. quāto fortius debebit repelli creditor, qui nullam habet hypothecam, & agit de iure ſpeciali ad reuocationem: certè multò fortiùs. Nec eſt verum quòd dicta l. euictus. quidquam probet à contrario ſenſu per Ioannem Fabr. imò contra eum ſtringit, dum loquitur in creditore certi ſerui, & ſic ſpeciei.
115 † Et vſque ad quantū tempus poſsit bonorū poſſeſſor hanc oblationē debiti facere, vt retētione vtatur eo caſu, quo de nullius tertij preiudicio tractaretur, & an etiā poſt ſententiā, habetur in text.

quem

quem Bart. ibi habet pro ſingulari, & dicit ſe neſcire alibi in l. ſi quis ſtipulatus ſit decem in melle. ff. de ſol. & ibi Bar. ad fi. illius l. ponit qd iuris in terminis noſtris. Dicite vt ibi per eum, & per Spec. in tit. de obli. & ſol. alias acti. §. j. in ver. quid ſi tu mihi. & per Bal. in d. l. Paulus. §. fi. in lec. antiqua. & dicit Ange. de Aret. hic, & bene, ꝙ in debitore iſtud non eſt ita mirabile, ſiue ſingulare: quia in eo etiam eſt alius caſus in l. fundus. §. ſi plures. ff. de pign. ¶ Extra glo. ad complementũ materiæ Ange. de Aret. hic refert ſimpliciter, nullo addito, nõnullas concluſiones Bald. in rubri. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. in prin. quas Bal. ibi reputat mirabiles, & ex hac materia noſtra mirabiliter inferri. Ego ex his referã tres tantũ, quæ ſunt perpetuò tenendę affixæ cordi, & perpetua nota dignæ: de alijs feci mentionẽ ſ. in locis, in quibus opportunius ciderũt. Prima eſt: Hoſtis

116 † ꝙ ſi eadem res vendatur duobus, ille eſt potior in rei vẽdicatione, & Publiciana, cui priùs fuit res tradita. l. quoties. C. de rei vendi. l. ſiue autem. §. ſi duobus eſt. ff. de Publi. Si tamẽ eadem res duobus eſſet vendita, & eſſet priùs in fraudẽ tradita vni, etiã per fraudem participãti, poſſet talis traditio per reuocatoriam reuocari, vt ille nõ præferatur. [a] Si autem eſſet facta traditio ex cauſa donationis, etiam ſi recipiens nullã fraudem participaſſet, reuocaretur per hanc reuocatoriam actionem: cùm in lucratiuis nulla requiratur participatio fraudis à recipiente: vt eſt glo. ſ. eo. §. & in glo. j. mag. in princi. vt ibi vidiſtis. Et iſta eſt maxima, & ſingulariſſima limitatio ad d. l. quoties. & ad d. §. ſi duobus, circa quam videte tamen Sali. in d. l. quoties. in x. oppo. & etiam in glo. j. in ver. iu-

117 re. & ibi clariùs, & meliùs Alb. de Roſa. ¶ † Secunda concluſio eſt: Si creditor ceſſit alicui iura ſua, quæ habet contra debitorem, & antequam interueniat vnum de tribus poſitis in l. iij. C. de noua. liberet debitorem ſuum, poteſt ceſſionarius, in cuius fraudem liberauit talem liberationem, per hanc reuocatoriam reuocare. Quod verbum ſingul. tenementi ad d. l. iij. Imò fortius, & ſingularius viſus eſt velle Bal. in ea. rubrica in j. col. in ver. conſydera quod dixi de liberatione quòd imò iſto caſu nulla reuocatione ſit opus, ſed quòd liberatio ſit ipſo iure nulla. In quo tamen nihil clari firmat: videte ibi per eum. Ad quod videatis quę not.

118 Bar. in l. facta. §. ſi hæres. ff. ad Treb. ¶ † Tertia & vltima concluſio pro nunc eſt: Hoſtis ꝙ creditores habentes hypothecam, quamuis etiam ſint poſteriores tempore, præferuntur creditoribus prioribus nullam hypothecam habentibus. Si tamen debitor transferret hypothecã creditoribus poſterioribus cũ eorum participatiõe fraudis, certè priores creditores chirographarij hi, qui nullam habent hypothecam, non poſtponerentur prioribus creditoribus, qui ſortiti ſunt poſteriorem hypothecam in eorum fraudem: imò illa hypotheca poſſet per hanc reuocatoriam reuocari. [b] Quod eſt multũ ſingulare, & tenebitis menti. [c] ✱ Eſt tamen verum, quòd in tribus prædictis ſingularibus dictis Bal. in d. rub. dicit eſſe

119 cogitandum. ¶ † Tangit etiam ſucceſſiuè poſt

a ¶ Non præferatur. Sed ab extra quęro qualiter puniatur iſtud vendens rẽ duobus? Dic ꝙ punitur de falſo, ſi tradat: vt per Bart. in l. qui duobus. ff. de fal. Item quæro cui prius præſumatur facta traditio? Dic ꝙ prius ſoluenti pretium: vnde emptori primo præſumit facta traditio, ſi pretium prius ſoluerit: & tunc ſecũdo præfertur: vt per Bald. in c. ſi facta. ſi de feu. fue. contro. inter do. & ago. & dominum Alex. do. Imo. l. d. §. ſi duobus. vbi per Ang. & do. Alexã. plenius in l. j. C. de edic. diui Adria. tol. & Lud. Ro. in ſing. ver. vẽditio, ſcis. l. quoties. ſed quęro quis dicat potior in bonis vẽditis, quando vẽditio prima facta eſt valida à procuratore, ſecũda à domino, an ille, q̃ habet cauſam à domino, an vero ille, qui habet cauſam à procuratore de qua quæſtione dic vt ꝑ do. Barth. Soc. ĩ cõſi. ccxxxix. inci. pręſentes. ver. ſuccedit omnino. cũ ſeq. ĩ. ij. parte.

b ¶ Reuocari. Sed quid ſi præſens creditor habeat generalẽ & ſpecialem hypothecam in vna re, & poſterior habet ſpecialẽ in alia re, an præſens creditor poterit experiri virtute generalis hypothecæ contra rẽ poſteriori poſtea ſpecialiter hypothecatam? Dic ꝙ non, donec præſens creditor poteſt ſibi ſatisfacere de re ſibi ſpecialiter hypothecata: vt ꝑ domi. Bartho. Socin. in conſi. cxcvij. incip. prima aſpectu. verſi. quinto & vlti. cum ſeq. in ſecunda parte.

c ✱ Adde de hoc videri caſum expræſſum in l. ait prętor. §. ſi eis. ff. quę in frau. cred. Sardus.

iſta dicta Ang. de Are. hic, & multùm diffuſè, an filij poſſint reuocare alienata per patrem in eorum fraudem: & econtra, an pater poſſit reuocare alienata per filios in eius fraudem. Dicite vt hic abunde per eum: & ſufficiãt vobis, quæ circa hanc quæſtionem dixi ſ. in euidentialibus, in primo euidẽtiali, [d] vbi addidi multa bona circa hoc. ¶ Vltra prædictas tres concluſiones Bal. quas ſ. proximè retuli, ego ad perfectionẽ materiæ præſentis §. per viam concluſionum addo quatuor notabiles deciſiones in hac materia, quas reputo notatu dignas. Et in primis vnum in hac materia puto diligenter notandum, licet illud nõ re-

120 periam alicubi in proprijs terminis in ſpecie tantum, † quòd ſi debitor alienauit aliqua bona in fraudem creditorũ, & poſteà, ſuperlucratus eſt de nouo alia bona, quibus potuit creditoribus optimè ſatisfieri, quòd ſi creditores fuerunt negligentes in conſequendo creditum ſuum, ſi poſteà denuò debitor efficiatur non ſoluendo, non poterunt creditores habere regreſſum contra bonorum poſſeſſores, in quos facta eſt alienatio à debitore in fraudem creditorum, & contra eos agere reuocatoria. Iſtud eſt, quod probat mihi ſing. text. l. ſi fideiuſſores in id. in princ. ff. de fideiuſ. per quem text. ita in ſimilibus terminis, ſcilicet in fideiuſſore, decidit Bal. ſingulariter in l. fi. in prin. in j. col. ff. ſi cer. pet. & ibi reputat tex. illum ſingu. de illius tamẽ legis intellectu quomodo procedat ad terminos ſupradictos, quia non eſt ſine ſcrupulo, videte ibi Ray. de Forli. Io. de Imo. Pau. de Caſt. & Cuma. in l. decẽ. ff. de verb. obli. & ibidem omnino patrem, & præceptorem meum do. Alex. de Imo. medul-

121 litus tex. illum enucleantem in j. & ij. col. ¶ † Aliud, & ſecũdò nota quòd ſi debitor ſit hæres inſtitutus, vel ſibi ſit relictum legatum, poteſt hæreditatem, ſiue legitimam, ſiue honorariã, ſiue teſtamentariam repudiare, & eodem modo legatum, nec propterea dicitur creditores fraudare. Text. eſt not. in l. qui autem. in princ. ff. quæ in frau. cre. Et ratio eſt vt ibi inquit tex. quia patrimonium ſuum nõ diminuit, qui noluit acquirere: vt alibi inquit Iuriſconſultus in l. alienationis verbum. §. j. ff. de verb. ſign. ꝙ qui occaſione acquirendi nõ vtitur, nõ intelligitur alienare. Et ſi inſtares: nonne legatum vſq; retro à morte teſtatoris fingitur eſſe noſtrum. l. à Titio. in fin. cum vulgaribus. ff. de furt. ergo repudiando dicitur patrimonium minui ad hoc reſpondebat Bart. in d. l. qui autem. in princ. & quãuis non dicat ipſe, fuit ante eum elegans reſpõſio iuriſconſulti in l. j. §. vtrum autem. ff. ſi quid in frau. pa. ſcilicet quòd legatum vſq; retro fingatur eſſe noſtrum. Verum eſt, niſi repudietur. at cùm repudietur, retro noſtrum non fuiſſe palam eſt. Iſta ſont formalia

122 verba illius tex. ¶ † Aduertite ad id, quod proximè dixi, ſcilicet quòd debitor poteſt repudiare legatum, vel hæreditatẽ, nec propterea dicitur creditores fraudare: quia iſtud nõ haberet locum in hærede debitoris. Text. eſt no. in l. liberto octuaginta. ff. de bo. lib. per quem textus ita tenet Dynus in dicta l. qui autem. in princip.

123 vt refert, & ſequitur Nicolaus de Neapol. hic in apo. textus † De intellectu tamen illius l. liberto octuaginta an, & quãdo procedat, videte Bartolum in l. ſi mihi, & tibi. in princip. ff. de legatis j. & ibi Imol. & etiam Paulus de Caſtro qui in recollectis Bononien. tenet quòd illa limitatio Dyni non ſit vera: & quod in dicta l. liberto octuaginta, ſit ſpeciale fauore patroni. Et ante eum iſta fuit opinio Bald. loquentis tamen per verbum dubitatiuum, fortè, in l. vnica in penultima columna. C. de his, qui ante aper. tab. quod nũquam mihi placuit: quia ſi in patrono iſtud eſt inductum, qui non habet cauſam oneroſam: quantò magis debet procedere in creditoribus cauſam oneroſam habentibus: vt patet ex his, quæ ſ. diximus, maximè ſuper gl. j. mag. circa princip. ad prædicta etiam, & ad d. l. qui autem. in princip. accedat quod multùm ſignanter not. Bald. in l. maximum vitium. in iij. col. poſt medium in ver. ſed pone quod frater. C. de lib. præte. vel exhęre. vbi ſing. de-

124 cidit † ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ exiſtentibus maſculis filia non ſuccedat: quòd ſi extat maſculus, & fœmina, poteſt maſculus renũtiare huic ſtatuto, & eius beneficio, & filias ſecum admittere, & hoc modo creditoribus ſuis preiudicare. [e] quod verbum tenete perpetuo cordi

d ¶ In euidentiali. Vide l. j. & ij. nu. & etiam in. xix.

e ¶ Prȩiudicare. Et hoc idẽ tenet do. Alex. de Imol. in l. rem. de his, quæ in fraud. cre.

a cordi affixum.[a] ❧ ¶ †Dicebat etiam notanter Bald. in rub. C. de
125 reuo. his. quę in frau. cre. in penul. col. verſi. decimò quæro, fideiuſſor &c. quòd ſi fideiuſſor in fraudē creditorum renuntiauit beneficio de fideiuſſoribus, vt poſſet cōueniri, reo nō excuſſo, ꝙ iſta renuntiatio non poterit reſcindi tanquam facta in fraudem creditorum: quia per iſtam renuntiationem fideiuſſor non fit pauperior, cùm exceptio excuſſionis nō ſit exceptio peremptoria, nec tangat
126 medulam obligationis, ſecundùm eum. † Accedat tex. ille not. in l. ſi cui. C. de non nume. pecu. vbi eſt tex. ꝙ ſi debitor, vel fideiuſſor, quibus cōpetit exceptio nō numeratæ pecuniæ ſuperſedit ea vti, quòd creditores poterūt eam opponere, ſecūdùm quod ibi in tex.
127 deciditur. ¶ Aliud, & tertiò notate † quòd ſi vxor tua inſtitueret te hæredem, & rogaret vt poſt mortem tuam reſtitueres bona ſua communi filio tuo, & ſuo: ſi tu habes ſuſpicionem de creditoribus tuis, potes incontinenti reſtituere hæreditatem filio, nec propterea diceris fraudare creditores: quia tale fideicommiſſum ex coniectu-rata voluntate teſtantis non præſumitur eſſe conditionale, ſed ad beneplacitum patris. Ita no. Bal. in rub. C. de reuo. his, quæ in frau. cre. in penul. col. per tex. quem reputat ad hoc vnicum, & ſingularem in iure, in l. patrē. ſecundùm vnam lect. ff. quæ in frau. cre. vbi eſt caſus expreſſus de hoc. Sed aduertite, quia quamuis Bald. nō dixerit, ille textus vult adhuc vnum, quod eſt longè ſingularius, ꝙ ſi tu pater in themate prædicto reſtituas hæreditatem incontinenti filio, non retenta quarta Trebellianica, quæ detrahitur ex fideicōmiſſis vniuerſalibus, ſecutus plenam fidem, & debitam pietatem, vt ibi inquit tex. quòd propterea non diceris fraudaſſe creditores.
128 qui text. ſing. nunquam exeat mentes veſtras. ¶ † Quartò, & vltimo aduertite quòd ſi ſint plures tertij bonorū poſſeſſores, in quos ſit facta alienatio à debitore in fraudē creditorum, quòd creditor
b poteſt eligere vnum[b] ❧ ex his poſſeſſoribus, quem velit, & eum inſolidum conuenire, quatenus ad eum peruenit, nec tenetur omnes poſſeſſores pro rata ſimul conuenire. Ita no. determinat Bart. in l. Moſchis. in prin. ff. de iu. fiſci. per illum tex. iuncta gl. in ver. omnē. & per tex. vbi hoc dixit eſſe expreſſum in l. creditoris. ff. de diſtra. pig. vbi idem firmat ipſemet Bar. quamuis Dyn. in d. l. Moſchis. in prin. per illummet tex. teneat cōtrarium: ſcilicet quòd imò omnes poſſeſſores ſint pro rata conueniendi: prout eum refert, & ſequi vi-
129 detur Ioan. Fab. hîc in antepe. ¶ † Reſtat poſtremò vt pro more videamus qualiter ſit formādus libellus in hac reuocatoria. In quo paucis dicite ꝙ narrare debeo qualiter Titius eſt debitor meus de ducentis: & quamuis de hoc debito haberet notitiam, & ſciret vires patrimonij ſui, & bona ſua non ſufficerent ad ſatiſfaciendū credito meo, tamen in fraudem, & damnum meum alienauit, & tradidit talem fundum ſitum in tali loco, &c. & taliter coherētiatum, &c. Sempronio fraudem participanti, & de prædictis habenti notitiam: & qualiter egi contra dictum Titium meum debitorē actione perſonali: & fuit mihi in dictis ducentis condemnatus, & iuſſu iudicis miſſus ſum in poſſeſſionem bonorum dicti Titij: & qualiter facta diligenti excuſſione cōpertū eſt bona dicti Titij ad ſatiſfaciendum credito meo nō ſufficere: quare peto vt dictus fundus à debitore meo in fraudem meam alienatus, quem nunc poſſidet, ſeu detinet dictus Sempronius: ſeu reſtituendi facultatem habeat, vel dolo habere deſijt, reſtituatur in bonis dicti Titij debitoris mei perinde ac ſi alienatus nō eſſet: & ego in poſſeſſionem eius mittar, vt inde poſſit mihi de credito meo ſatisfieri: ad prædicta peto dictum Sēproniū ſimpliciter condēnari vnà cū fructibus perceptis, pēdentibus ac poſt litem cōteſtatā pcipiēdis. Et ſi iſte Sempronius, in quē facta eſt alienatio, haberet titulū lucratiuū, nō eſſet neceſſe in libello facere mētionē qualiter ipſe participauit de fraude, iuxta ea, quæ habuiſti per glo. j. mag. in princ. ſ. eo. & eo caſu, quo debitor liberaſſet vnum alium debitorem ſuum in fraudem creditorum, haberem neceſſe in libello cōcludere, & petere qualiter prædictus debitor liberatus in priſtinā obligationem reducatur, iuxta
c l. ait prætor. §. præterea.[c] ❧ ff. quæ in frau. credi. Prædicta forma libellandi colligitur ex his, quæ dicta ſunt in præcedentibus, in §. iſto. & ex verbis doct. hîc: & ex dictis Barto. in l. hac in factum. per illum text. & in l. ſi quis cùm haberet. per illum text. ff. quę in frau. cred. Et vltra prędictam formam libelli in hac
130 reuocatoria, habetis per Spe. † qui eſt pater practicæ, in tit. de rebus eccle. non alie. §. j. & ibidem etiam ponit Specu. qualiter formandæ ſint poſitiones in hac materia. Et per iſta remanet perfectè expeditus iſte §.

☞

1 *Pignus quotuplex in iure reperiatur.*
2 *Pignus prætorium quid ſit.*
3 *Pignus iudiciale quid.*
4 *Pignus prætorium, & pignus iudiciale qualiter differant.*
5 *Pignus prætorium pro iudiciali, & econtra, indifferenter capitur.*
Pignus conuentionale quid ſit. eod. nu.
6 *Pignus cōuentionale ex vna parte, & pignus prætoriū & iudiciale ex altera, qualiter differant.*
7 *Pignus prætorium & conuentionale in quibus conueniant.*
8 *Excuſſio an, & quando ſit neceſſaria.*
9 *Pignus propriè quid.*
10 *Actio Seruiana quæ dicatur, & quæ quaſi Seruiana, & an quaſi Seruiana, & hypothecaria ſint idem, & an differant à Seruiana.*
11 *Coloni partiarij bona illata in fundū ruſticū an ſint hypothecata pro partiaria præſtatione. 12. 13.*
12 *Colonus propriè qui dicatur, & an colonus partiarius dicatur colonus.*
13 *Colonus partiarius dicitur eſſe ſocius. 18.*
14 *Actione pro ſocio an ſit agendum inter dominum & colonum partiarium. 20.*
15 *Contractus inter dominum & colonum partiarium an tranſeat ad heredes. 21.*
16 *Contractus innominati ſecundum quam naturam regulantur.*
17 *Contractus partiarij coloni eſt contractus innominatus.*
18 *Extenſio ex identitate rationis licita e.*
19 *Dictio Quaſi, quid importet.*
24 *Actio Seruiana an competat pro rebus inquilini.*
25 *Colonus & inquilinus qualiter differant.*
26 *Nobilis à ruſtico, nō loco, ſed genere diſtinguitur.*
27 *Colonia quæ dicatur.*
28 *Inductum & illatum qualiter differant.*
29 *Inducta in prædium vrbanum, & inducta in ruſticum qualiter differant. & nu. ſeq.*
31 *Incluſa quando dicatur fieri. 78.*
32 *Nauta, caupo, ſtabularius an teneantur de bonis eis per hoſpites conſignatis, & perditis.*
36 *Fructus percepti per colonum an ſint domino tacitè hypothecati.*
39 *Res in hypotheca loco pretij non ſuccedit.*
41 *Nomina debitorū, ſeu inſtru. vel chirog. obligatio-*

a ❧ Adde pro hoc dicto Bald. bene facere: nam cùm liberum fuiſſet fratri in totum repudiare hæreditatem in præiudicium creditorum, nec poterant ipſi conqueri, d. l. qui autem. in princ. ff. eo. multo magis poterit ſororem ad partem admittere, arg. optimi tex. in l. j. §. quod autem. ff. ſi quid in fraud. patro. Carcaſſona Sardus.

b ❧ Aduertas, quia contra hanc deciſionem Bar. facit l. fi. C. de deb. ciui. lib. xj. vbi pro rata quiſque conuenitur. Cui idem Bart. reſpondet in l. creditoris. ff. de diſtrac. pig. ꝙ ideo ibi pro rata poſſeſſores conueniuntur, quia bona non erant obligata. Sentiens in hac ſolu. apertè quòd vbi bona nō eſſent obligata, pro rata quiſque cōueniēdus eſſet. Sed in materia noſtra neceſſariò præſupponimus bona nō eſſe obligata nomine pignoris, vel hypothecę: ergo pro rata quiſq; conueniendus eſt. Et ꝙ bona non cenſeri debeant hypothecata in materia noſtra, patet, quia ſiue eſſent bona fide alienata; ſiue fraudulenter, non eſſet neceſſaria actio reuocatoria, nec fieret aliquod præiudicium creditori l. debitorem. C. de pignor. l. ſicut. §. nō videt. ff. quib. mod. pig. vel hypothe. ſol. Et ſic d. l. fi. ſecūdùm intellectū eiuſdē Bar. vrget cōtra ipſum. Nec obſt. l. Moſchis. etiam intelligendo ſecundū Bar. illam dictionem Omnē, quia loquitur in fiſco, qui habet hypothecam: vt l. ij. C. in quib. cau. pig. taci. contrah. & l. ij. C. de priui. fiſc. Et in veritate Bart. tam in d. l. Moſchis. ff. de iu. fiſ. quam in d. l. creditoris loquitur in habentibus hypothecam. & in terminis q noſtræ potius Bart. videtur Dyn. adhærere, per d. l. fi. C. de debit. ciui. intelligendo prout ſ. dixi eſſe ex mente Barto. in d. l. creditoris. Et ſic verior eſt opi. Dyn. & Ioan. Fab. quæ eſt etiam Bart. quem Iaſ. (ſalua pace) non intellexit: niſi palliando opi. Iaſ. diceres. Reſpondendo ad l. fi. C. de debi. ciui. quòd nimirum ſi in d. l. fin. quiſque pro rata conuenitur; quia ſicut vnum fuit contra eos ſtatutum, vt fraudis non participes tenerentur, vt vidimus in j. glaſ. ſ. per Iaſ. ita aliud fuit pro eis inductum, vt pro rata conuenirentur: arg. l. eum, qui. in princip. ff. de iureiuran. & §. neceſſarij Inſt. de here. quali. & diffe. tamen magis mihi placet Dyni ſententia. Carcaſſona Sardus.

c ❧ Melius facit d. l. hac in factum. ff. eo. & l. fi. C. eo.

a ¶ Conuentionale. Vide plenè & not. Pelin. in c. cum aliquibus. de re iudica. & Dyn. hîc.

b ¶ Conuẽtione. Adde tu quòd imò in multis caſibus per leges ciuiles ſine partium conuentione inducitur: vt per dominum Barth. Socin. in conſil. ccxl. incip. circa præſentem. ver. primò quia videmus. in ſecunda parte.

gloſſam magiſtram, et meliorem de corpore
iuris, in l. j. in principio. in gl. in verſi. traditum.
ff. de pignoratitia actione. & ibi notabilius,
a & ordinatius per [a] Bart. qui etiam ponit † in
7 quibus conueniant pignus prætorium & con
uentionale. Habetis etiam aliquid per gloſ. in
l. cùm notiſsimi. poſt prin. in gloſ. in ver. con-
ſtituta. C. de præſcrip. trigin. vel quadrag. an.
per Bar. in l. ſi finita. §. ſi quis dãni. ff. de dam.
infec. Et ad differentias, quas ponũt gl. & Bar.
vbi. ſ. poteſtis vnam addere, quæ in dictis locis
non habetur. Nam in pignore conuentionali,
non poteſt agi hypothecaria cõtra tertios bo-
norum poſſeſſores, niſi prius facta excuſsione
principalis debitoris. aut hoc ſi debitor. C. de
pigno. Dixi latiſsimè in §. proximè præce. ſu-
per gl. in ver. poſſeſsis. tamen in pignore prę-
torio ſi habens pignus prætorium ceciderit à
poſſeſsione illius prætorij pignoris, etiam cul-
pa ſua, quo caſu nihilominus poteſt agere hy-
pothecaria, vt eſt tex. peregrinus, & fortè ſing.
8 in l. ij. C. de pręt. pi. † certè ſi agat hypothecaria
aduerſus tertios bonorum poſſeſſores, non eſt
neceſſaria, nec requiritur excuſsio principalis
debitoris. Iſtud eſt, quod dixit ſing. Bald. in l. j.
in penul. col. ad fi. de reuo. his, quæ in frau. cre.
Hoc ſic breuiter præmiſſo, diuido iſtum §. in
tres partes principales. In prima ponitur di-
ctum, quòd Seruiana, & quaſi Seruiana ſunt
prætoriæ actiones. In ſecunda declaratur, quã-
do competit Seruiana, et quando quaſi Seruia-
na. In tertia ponitur cõuenientia, & etiam dif-
ferentia inter pignus, et hypothecam. Secunda
ibi: Seruiana autẽ experitur quis. Tertia ibi: in-
ter pignus autem, & hypothecam. ¶ Seruiana,
quæ cõpetit pro rebus coloni ob penſionem
obligatis, & quaſi Seruiana, quæ pro alijs pi-
gnoribus, & hypothecis datur, ſunt prætoriæ.
hoc dicit primò. Et inter pignus, & hypothe-
cam, quãtum ad actionem, nõ eſt differentia,
9 ſed bene in modo conſtituendi. † quia pignus
propriè dicitur, quod traditione fit: hypothe-
b ca autem, quæ ſola cõuentione [b] contrahitur.
hoc dicit ſecundò, & vltimò. ¶ Vel ſecũdũ po
tes ſubtilius & notabilius iſtam ſecundam par-
tem ſummare ſic, ſecundùm Nic. de Neap. In-
ter pignus, & hypothecam quãtum ad actio-
nem hypothecariam non ſit differentia, ſed in
alio ſic: quia in hypotheca non trãſfertur poſ-
ſeſsio, quæ transfertur in pignore. hoc dicit.
10 † ¶ Not. ex hoc text. in ver. quæ etiam hypo-
thecaria vocatur vnum, ad quod reperio ali-
bi iſtum text. ponderatum per Barto. de quo
alij mentionem non faciunt, ſcilicet in l. fin. ff.
de Sal. interdi. quòd quando agitur hypothe-
caria pro rebus coloni ob penſionem obliga-
tis, actio illa propriè dicitur Seruiana. Quan-
do autem agitur pro alijs rebus aliter obliga-
tis, actio quæ competit, dicitur quaſi Seruia-
na, quæ eſt idem quod hypothecaria. Et ſic
vult Bart. text. noſtrum velle quòd quaſi Ser-
uiana, & hypothecaria propriè ſint idem, &
differant à Seruiana: & conſequenter quòd
Seruiana nõ poteſt propriè hypothecaria ap-
pellari. Ita dicit eſſe text. hîc & per hoc Bart.
repræhendebat gloſ. quæ eſt ibi, & ſ. proximè:
quæ gloſ. dicebant quòd eſt differentia inter
hypothecariam, & quaſi Seruianam. Nam
dicit Bart. quòd gloſ. illæ ſunt corruptè ſcri-
ptæ, cùm hypothecaria, & quaſi Seruiana
propriè ſint idem. Vnde dicit Bart. quòd glo.
illę debent dicere quòd eſt differentia inter
hypothecariam, & Seruianã: vt ibi per eum.
Quod no. pro fundamẽtali intellectu huius §.
Venio ad gloſſ. quarum ordinem in legendo
doct. hîc peruertunt, legentes primò gloſ. in
ver. coloni. & poſteà gloſ. paruam in ver. pi
gnoris. antequam legant gloſ. in ver. quis. ita
Ioan. Fab. Nico. de Neapo. & Angel. de Are.
Ego expediam glo. ſecundùm eorũ ordinem.
& quia gloſ. j. in ver. item Seruiana. clara eſt, &
vnum, quod vult, ſcilicet has actiones eſſe rea-
les quamuis Nic. de Neapo. ſuper iſta gloſ. ex-
pediat in prima opp. gloſſarum, ego ponam
j. in gloſ. in ver. maximè. vbi etiam gloſ. ponit.
& ibi omnes alij ponunt. ¶ Capio ergo gloſ.
ij. in ver. quis. quam diuido in tres. In prima
declarat text. In ſecunda illum ampliat. In ter-
tia reſpondet tacitæ quæſtioni. Secunda ibi:
ſiue ſit partiarius. Tertia ibi: itã etiam pro de-
terioratione domus. ¶ In ea. gloſ. ibi ſiue par-
tiarius ſit, ſiue nummis colit. Ex hac particula
c gloſ. quam [c] ✱ Ang. de Are. hîc habet pro ſin-
11 gulari, habetis † quòd illata per colonum par-
tiarium in fundum ruſticum, ſunt tacitè hypo
thecata pro partiaria præſtatione: & ſic pro
eo quod conuentum eſt: vt dicit Roſ. quem
hîc referunt doct. & Iaco. de Are. vt hîc refert
Nic. de Neap. in ij. q. gloſſarũ reprehendũt glo.
in hoc tenentes quòd imò bona partiarij colo
ni in prædium ruſticum illata non ſunt tacitè
hypothecata. Quam partem tenet etiam Bal.
in additio. Specul. in titul. de loca. in ver. &
nota. quamuis corruptè allegetur quòd Spe-
cul. idem teneat in titu. de loca. §. poſtquam.
in fi. Mouentur prædicti docto. contra gloſſ.

c ✱ Communis ſcribentium ſententia eſt, quòd bona coloni partiarij in fundũ inducta ſint, tacitè dño fundi hypothecata. Cõtrarium mihi videtur verius, primò per text. noſtrũ, ibi: pro mercedibus. & c. l. ij. ff. quib. cau. pig. ta. contrahi. & in l. eſt differẽtia in commetticul. & l. fi. C. eo. tit. in quibus omnibus dicitur de pẽſionib⁹: ſed partiari⁹ colonus non ſoluit pẽſionẽ ſeu mercedem: ergo bona eius nõ ſunt tacitè obligata. Probatur ſecũdò: cõtract⁹ iſte partiarij coloni dicitur ſocietas. Caſus, iudicio meo, eſt literalis in l. cum duobus. §. ſi ineocunda. ff. pro ſoc. & voluit gloſ. in prin. inſti. locati. in verbo Merces. & facit tex. in l. ſi tibi areã. in verſi. ſed ſi puerum. ff. de præſcri. verb. & dictio Quaſi poſita in dicto §. vis maior. eſt veritatis expreſsiua, prout alias habetur per gloſ. Barto. Pau. Caſt. & alios in l. Si ante nuptias. ff. ſol. mat. & dicit notab. Bal. in l. qui Romæ. §. duo fratres. paulo ante fi. ff. de verb. obli. quòd dictio Quaſi, poſita per modũ cauſæ, eſt expreſsiua veritatis: ſed in d. §. vis maior. videtur poſita per modũ cauſę, quia ideo diſpoſitio illius §. non habet locum in colono partiario: quia iure ſocietatis, &c. Cùm ergo vt ex ſupradictis patet, inter dominum, & partiarium colonum ſit contracta ſocietas, iure non cauetur quòd bona ſocij ſint ſocio obligata tacitè. Erubeſcimus ergo ſine lege loqui. §. conſideremus. in authenti. de trien. & ſemiſ. l. illam. C. de col. Et ſi forſan negares quòd ſit Societas, & velles tenere quòd ſit contractus innominatus, vt dicit Iaſ. licet verius ſit quòd ſit ſocietas, retorqueo tunc arg. Iaſ. Contractus innominati regulantur ſecundùm naturam contractus nominati, cui aſsimilantur. l. 4. §. ſi quis ſeruum. ff. depoſi. l. cum, qui. §. ſi rem & ibi Barto. ff. commod. ſed iſte cõtractus (ſi non eſt ſocietas ſecundũ doctor.) ſocietati aſsimilatur vt per ſupradicta, inuitis dẽtibus cogimur fateri. ergo ſicut in ſocietate non datur tacita hypotheca, nec etiã in iſto cõtractu dabitur. Præterea facit, quia lex domino fundi fructus etiã tacitè obligauit. l. in prædijs. ff. quib. mod. pig. taci. contrah. & j. dicam. ſed iſta diſpoſitio non poteſt ſimpliciter verificari in colono partiario, cùm fructus in fundo nati ſint eiuſdem, cuius eſt prædium: ergo ceſſabit hypotheca l. neq; pign⁹. ff. de reg. iur. l. bona fides. ff. de poſ. Nec obſt. ſi dicas quòd erunt pro parte coloni obligati: quia iſtud lege non cauet. & l. in prædijs. generaliter loquitur: nec video quid me vrgeat ad huiuſmodi interpretationẽ. Et certè cùm iſte cõtract⁹ vbiq; locorũ ſit frequentiſsimus, ſi deciſio cõmunis eſſet de mente iuris, fuiſſet ſpecialiter nota huiuſmodi caſus determinatus: factũ non fuit: ergo nõ videtur de mẽte iuris. arg. l. j. §. dixerit aliqs. ff. de publica. & l. itẽ apud Labeonẽ. §. hoc edictũ. ff. de iniur. Et magis videtur dicẽdum quòd colonus locet operas ſuas & culturã fundi pro dimidietate fructuum, quam quòd aliquid conducat, vt potius dicatur ipſe à domino fundi percipere dimidiũ fructus, quàm econuerſo. Cùm ergo ipſe non debeat aliquid domino fundi pro cultura, ſed potius recipere, ceſſat ratio hypothecæ introducendæ in bonis coloni partiarij: & ſic ceſſat ratio, quæ eſt in colono, qui nummis colit. Et quòd ceſſet ratio, patet, quia lex introducit hypothecã tacitam, vt facilior eſſet dominis prædiorũ exactio penſionum: quod in caſu noſtræ q. non fuit neceſſarium, cùm ipſi tanquam domino pro ſua dimidietate fructuum cõpetat rei vendicatio. l. in rẽ. in prin. ff. de rei ven. Bar. in l. ſi apes. §. j. ff. de fur. et ſic ceſſat potiſsimũ argu. cõmu. opi. Nec obſt. l. Si olei. C. loca. & §. ſi quis ſeruum. ſ. alleg. quia longè à q. noſtra differũt. Aliud eſt nanq; pro certa quãtitate, olei puta, vel frumenti, fundum conducere, quo caſu fructus omnes ſunt coloni, & ſiue plus, ſiue minus percipiat, ſemper tenetur ad id, quod promiſit: & militat ratio illius, qui nũmis colit, vt ex ſ. dictis patet: & aliud eſt, eſſe colonum partiarium qui fructus cum domino, quantacunq; fuerint, partitur: vt d. §. vis maior. & ipſum nomen demonſtrat à quo licitum eſt arg. c. cum ſecundum. extra de præbend. l. defenſores. C. de defenſor. ciui. Et cõcluſiuè loquendo hæc opin. contra commu. verior mihi videtur. Ant. Angel. Carcaſſona Sardus.

duobus

a ¶ Improprieta-tis. Adde eundem l.co.in §.ſed iſta. nu.16.&.66.

b ¶ Nihil habetur in d.l.j.& ij. quod faciat ad propoſitum.

12 duobus fundamentis.† Primò, ille propriè dicitur colonus, qui nummis colit: nec poteſt eſſe locatio, niſi interueniat pecunia: vt s̃ de loca.in princ. Cùm ergo iſte tex.& l.j.in prin.& § j & ij.& fi.ff.de Salu.interdi. loquātur de colono, intelligamus de colono, qui propriè nummis colit: nec poſſumus extendere ad colonū improprium, & ſic ad partiariū: cùm nulla lex extendat, iuxta l.ſi vero.§.de viro.ff ſolu.mat. Et pro iſtu fundamēto ego addo gl.not.in l.diuortio.§.itē ſi meſſes. in ver.ſequanſ.ff.ſolu.mat.quę in terminis dixit quòd colonus partiarius impropriè dicitſ colonus. Secundò mouētur, quia partiarius colonus dicitur eſſe ſocius: vt eſt text.in l.ſi merces.§.vis maior.ff.loca.ſed nullibi habemus quòd bona vnius 13 ſocij ſint alij hypothecata: ergo &c. Et quòd † inter dominum & partiarium colonum contrahatur ſocietas, & quòd nō ſit locatio, tenet Bart.in d.§.vis maior.in princi.illius § & ſi latiùs.ante fi. Et 14 propterea ibidem dicit Bar.† quòd inter dominum, et partiarium colonum agendum eſt actione pro ſocio, & non actione ex locato: aliâs libellus vitiaretur: prout etiam tenet ipſemet Bart.in l.ſi apes.§ j.ff.de fur. Et propterea dicit etiam Bar.in d.§.vis maior.ante fi. 15 † quòd talis contractus non tranſit ad hæredem partiarij coloni, ſicut etiam ad hæredes non tranſit ſocietas.l.nemo poteſt.ff.pro ſocio Et ita etiam tenet Ludo Ro.in l.ſi filio.§.fi.ff.ſol.mat.& do. Abb.Pan.in c propter.extra de loca. Doct. alij omnes tenent cum glo.hic: & idem etiam tenent Pe.Cy.& Ray.& Ang.in l.certi iuris.C.loca.& idē etiam tenet Bal.ſibi contrarius ibi in iij.q.& idem etiam ibi Salic.in vj.q. Moti ſunt illo vulgari fundamento: quia eadem eſt ratio in colono partiario, quæ eſt in colono, qui nummis colit: ergo idem ius, vulgata l.à Titio.ff.de verb.oblig. Hanc opi.ego 16 firmo optimo fundamento.† Nam cōtractus innominati iudicantur & regulantur ſecundùm naturam contractuum nominatorum, quibus aſsimilantur. Text.eſt not.& ibi Bart.in l.j.§.ſi quis ſeruum.ff.depoſi.Bal.in l.petens.in penul.col C.de pact.per illum 17 §.ſi quis ſeruum.† Cùm ergo iſte contractus partiarij coloni, qui eſt contractus innominatus, vt eſt tex.in d.§ ſi quis ſeruum.aſsimiletur contractui locationis, per ea, quę tradit Bar.in d.§.vis maior.ante fi.& in ſimili Bar.in l.ſi olei.per illum tex.C.loca.ergo regulabitur ſecundùm naturam cōtractus locationis. Quemadmodum ergo in locatione bona illa intelligūtur tacitè hypothecata vt hoc tex.ergo idem etiam erit in colono partiario. Non obſtat modo in cōtrarium allegata: & primò quòd diſpoſitam colono, qui nummis colit, non debent extendi ad partiariū, cùm iſtud iure non reperia- 18 tur quia reſpondeo † quòd imò ex identitate rationis licita eſt extenſio: vt iuribus vulgaribus. Non obſtat ſecundò quòd colonus partiarius dicitur eſſe ſocius: quia paucis reſpōdetur ꝙ impropriè eſt ſocius, prout in terminis probat text.ille allegatus in illo §.vis 19 maior.in ver.quaſi ſocietatis iure pōderata † dictione Quaſi, quæ regulariter eſt nota improprietatis [a] l.id tempus.in fi.ff.de vſuca. & propterea dicebat Bal.in d.l.certi iuris.in iij.q.quòd inter dominum, & partiarium colonum.eſt quædam ſocietas velata, ſub contractu locationis incluſa: & ideo naturam locationis, & conductio- 20 nis ſapit: nec eſt verum id, quod s̃.proximè retuli tenere Bart.† ꝙ agatur actione pro ſocio: quia imò agitur actione præſcriptis verbis. Tex.eſt clar⁹ in d.l.j § ſi quis ſeruū. Ad quod etiā videatis gl.in l.ſi paſcenda pecora.in glo.fi & ibi Bald.C.de pact. Quamuis Ioan. Fab.in tit.s̃.de loc.io prin.vbi ſe remittit hîc, nihil clari firmet: ſed dicit de hoc interrogandos eſſe aduocatos. Non eſt etiam verū id, 21 quod s̃.retuli tenere eundem Bar.ſcilicet † quòd talis contractus non tranſit ad hæredem partiarij coloni: quia imò tranſit, prout in terminis tenet Bald in d.l.certi iuris in iij q.& idem Bald in l.j.in iij.col.C.de fru.& li.expen. & eſt bonus text.in l.viam veritatis ignorans.C.loca. Et ſic ex prædictis remanet defenſata concluſio 22 gl Nota in fi gl. Habetis † ꝙ bona inuecta per colonū, ſunt tacitè hypothecata, nedū pro pēſione, ſed etiā ꝓ deterioratione. ¶ Nūquid autē bona inuecta poſsint retineri ꝑ dñm domus, nedū pro pēſione, aut deterioratione ſed etiā alia obligatione? Ang.de Are. hîc in gl.paruula in ver.pignoris.tenet quod ſic. Alleg.l.j.cū ibi no, per glo.& doct.C.etiā ob chirogra.pecu.pig.reti.poſſeſ.& not.in l.

b j.& ij.C.in quib.cau.pig.taci.contrah.[b] ¶ Sed addite vos in terminis Bar.in l.ſolutū §.ſoluetam.ad fi.ff.de pig.act. quia tunc huic deciſioni videtur obſtare.l.prætextu.quæ eſt l.fin.C.commoda. Ideo ad veritatem prædictæ deciſionis videte quæ tradit Barto.in l.ſi filio.in princip.ff ſo.ma.& in l.ſi non inducta.C.in qui.cau.pig. taci.contraha.& in l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.de condi.indeb. & Bald.poſt glo.in l.per retentionem.C.de vſur.& Bald.in d.l.fin. vbi multa notabilia ponit.C.commo.& plenè per Iaco.de Bel.in d.l.j.C.etiā ob chiro.pec.& Paul.de Eleaza.in c.finem litibus.in ij.col.extra de dolo & cōtu. ¶ Glo.in ver.coloni.diuido in quinq; partes. In prima ſubaudiēdo ad tex.illū extēdit, & ſubauditionis rationem annectit. In ſecunda declarat quis ſit colonus & quis ſit inquilinus. In tertia ponit differētiā, quæ eſt inter inuecta in prædiis ruſticis, & inuecta in vrbanis, quo ad obligationē tacitā, quæ ex inuectione conſurgit. In quarta differentia rationē aſsignat. In quinta in vtroq; prædio tam ruſtico, quàm vrbano limitationē ponit. Secunda ibi: & eſt colonus in villa. Tertia ibi: differentia tamen eſt. Quarta ibi: & eſt ratio, quia ſancta ruſticitas. Quinta ibi: ita tamen

23 in vtroq;. ¶ † In eadem glo.in primis verbis ibi: ſubaudi vel inquilini. tenetis ꝙ bona inquilini inuecta ſunt ita tacitè hypothecata, ſicut bona coloni: & conſequenter quòd pro rebus inquilini inuectis ita competit Seruiana, ſicut in rebus coloni. Iaco.de Ranen. & 24 Petr.de Bellaperti.reprobant gloſ.dicentes † quòd imò Seruiana competit tantùm pro rebus coloni, & non inquilini: ſed pro rebus inquilini competit quaſi Seruiana, vel quaſi hypothecaria. Mouentur per aliquas leues, & fragiles rationes, quas habetis per Io.Fab. hîc, & abundātiùs per Nic.de Neap hîc, in ij.opp.glo.qui circa hoc inaniter occupat vnam columnam, & ampliùs: ſed ego non curo referre, propterea ꝙ Bald.dicit iocosè in d.l.certi iuris.ad fin.C.loca.vilipendens hanc opi.Pet ꝙ Pe.ſub quibuſdam ramuſculis ſomniauit hoc. Tenete glo.cùm eadem ſit ratio in inquilino quę in co- 25 lono. ¶ † In ea.gloſſ.ibi.ff.de acqui.poſ.re pignoris. Habetis ꝙ colonus dicitur in villa, inquilinus in ciuitate. Idem dicit glo.in l emptorem.in glo.ij.mag.in ver.colonum.in prin.C.loca. Idem etiam tenet glo.quę multùm latè hoc diſputat, & multas opi.& differentias ponit in l.diffinimus.in prin.in ver.inquilinos.C.de agri.& cēſi.lib.xj. Sed hæ glo.falſæ ſunt, & reprehenduntur per omnes hîc, & in d.l.certi iuris.& vbiq;: quia imò poteſt eſſe colonus in ciuitate & inquilinus in villa. Nam ſi colonus in ciuitate conducat agrū, & ſic prædium ruſticum, dicitur eſſe colonus: eodem modo ſi in villa conducat domum, & ſic prædium vrbanū. Et dicitur inquilinus, quia prædium vrbanum non locus, ſed materia facit, vt inquit Iuriſconſultus in l.vrbana prædia.in prin.ff.de verb.ſignifi. Et alibi dicit tex.in l.ſi prędium.C.de pręd.mino.ꝙ vrbanum à ruſtico, nō loco, ſed qualitate ſecernitur. Et alibi inquit tex.in l.vrbana familia.in prin.ff.de verb.ſigni, ꝙ vrbana familia à ruſtica non loco, ſed genere diſtinguitur. Per quem text.ego puto ꝙ nobilis inhabi- 26 tans villam, ſiue rus, non cenſeatur propterea ruſticus: quia † nobilis à ruſtico non loco, ſed genere diſtinguitur. quamuis text.in l.j. C.ne ruſt.ad vll.obſeq.deuocen.lib.xj.dixerat quòd omnes illi cenſentur ruſticani, qui habitant extra muros ciuitatis. quem text.ita refert Bart in l.conficiontur.§.codicilli.ff.de iu.codi. quāuis Ray. & Fulg.in l.fi.C.de teſta dixerint illum cenſendum ruſticum, qui per totam diem, vel pro maiori parte ſtat in rure, quamuis ſit nobilis. Sed credo ꝙ ipſi loquantur quantum ad hoc, vt diſpoſita in ruſticis, in eis etiam locum habeant. De quo etiam ponunt Cyn. Ray.Ang.& Sali.in d.l.fi.C.de teſta.& Iaco.de Bel, io §.j.in auth. qui.mod.natu.effic.ſui & in ſua diſpu.quàm ponit poſt d.§.j.quæ incipit, rex conceſsit. Eſt bene verum ꝙ leges pluris æſtimant. & faciunt nobilem habitantem in ciuitate, quàm habitantem in villa. Ita probat tex.in auth.præſides.in ver.nobiliores ciuitatum habitantes.C.de epi.audien.& text.vnde ſumitur in §.interim.in ver. nobilioribus ciuitatum habitantibus.in authenti.de defen.ciui. Ad propoſitum glo.noſtræ dicebat hîc Dy.& bene, & alij ita tenent, ꝙ glo.debuiſſet dicere quòd colonus eſt in agro, inquilinus in domo: vt patet ex prædictis. ¶ Subdit etiam Ange.de Aret.hîc, ꝙ iudicio ſuo glo.

ſuo glo.noſtra habuit ſanũ intellectũ:quia vt plurimũ coloni ſunt
in villa,& inquilini in ciuitate. Et ad ea,quę frequentiora ſunt, iura
noſtra adaptãtur,vulgata l.nã ad ea.& l.ex his.ff.de legi.Sed quam-
uis Ang.de Are.hanc ſolu.gl.noſtrę iudicio ſuo aſcribat,tamẽ an-
te eũ fuit ſaluatio Bal.in d.l.certi iuris.in j.q.vbi formaliter inquit
Bal.ꝙ glo.quæ eſt hic,quæ dicit ꝙ colonus eſt in villa, inquilinus
in ciuitate:facti frequentiã,nõ iuris ſubſtantiã demonſtrauit. Ibidẽ
27 etiã no.declarat Bal.quę † dicatur Colonia: et dicit ꝙ Colonia di-
citur patria à nouis habitata colonis,propter inopiã propriorũ cõ-
patriotarũ,per l.j.ff.de cẽſi.& C.de colo.Illyri.& C.de colo.Thra-
cenſi.per totũ.lib.xj. Vnde,ſecũdùm eũ,Cluſium Peruſiuũ, quod
vt plurimũ per aduenas inhabitatur,propriè Colonia dici põt, &
debet. Addite glo.in l.vnica.in prin.in gloſ.in ver. in colonis. C. de
28 Lati.liber.tol.¶ † In ea.gl.ibi:inducta,& illata. Quæ autẽ differen-
tia ſit inter inductũ,& illatũ,habetis glo.in l.ſi inducta.in gl.j.C.in
29 qui.cau.pig.taci.cõtrah.¶ † In ea.glo.ibi:vt C.loca.l.certi iuris.Ha-
betis ergo ex glo.differentiã eſſe inter inducta in prædiũ vrbanũ,
& inducta in prædiũ ruſticũ:quia inducta in prædiũ ruſticum ita
demũ tacitè obligantur,ſi dñs ſciat:inducta autẽ in vrbanũ tacitè
obligãtur,ſiue dñs ſciat,ſiue ignoret. Et ratio diuerſitatis eſt,ſecun-
dùm glo.quia facile eſt dño ſcire res ruſtici,qui vt plurimũ inferũt
aratra,& ligones,& ſimilia,quas res poteſt faciliter dñs videre: non
ſic in illatis in prædiũ vrbanũ,cùm nõ ſit facile dño ſcire, propter-
eà quod multa inuehantur,quę inquilinus nolit etiã dño nota eſſe.
Propter ergo difficultatem prouidet lex vt bona inquilini ſemper
a ſint tacitè obligata,[a] ſiue dñs ſciat,ſiue nõ. Accedat tex. ille nota. in
b l.ij.§.j.in fi.C.[b] ☞ quãdo & qui.quarta pars debe.lib.x.vbi ad cõtex-
tum dicitur: Quid enim tam durũ tãmq; inhumanum eſt, quàm
paupertatis detegi vilitatẽ,& inuidiæ patere diuitias. Intereſt præ-
terea inquilini,ne bona ſua nota ſint:& ꝓptereà dñs illa rimari nõ
debet,qđ nõ eſt in ruſtico. Eandẽ rationẽ habetis per gl.in d.l.cer-
ti iuris.in glo.fi.in ver.quoq;.& ibi Bal.poſt prin.in ij.oppo.Hęc ta-
men ratio gl.nõ videtur omnino generalis:ſed procedere potiùs à
30 cõmuniter accidentibus. † Quid enim ſi ruſticus conducat agrũ,&
in eũ inducat bona,quę dñs nequeat facile cognoſcere: qđ prǽte-
reà,ſi eius intereſt,vt dñs nõ ſciat:ſequeretur ꝙ illa bona eſſent ta-
citè hypothecata. Itẽ cõtra hãc rationẽ gl.vnũ eſt,qđ aliàs multùm
fecit me dubitare. Nam vides ꝙ bona illata in prædiũ vrbanũ, ſunt
tacitè hypothecata,etiã ignorãte dño:quia dñs nõ poteſt, illa facile
ſcire. Cõtrà,ꝙ imò poſsit de facili ſcire,patet:nõnne ſemper poteſt
facere incluſionẽ oĩum bonorũ illatorũ? Certè ſic. Caſus eſt in l. eſt
31 differẽtia.ff.in qui.cau.pig.taci.cõtraha. † Incluſio autẽ dicitur fieri,
quãdo de bonis illatis fit inuentariũ à notario.l.cũ dñi horreorũ.ff.
loca.declarat Ang.in l.itẽ quia.in prin.ff.de pac. & in l.inquilino.
ff.de dã.infec. Ergo per incluſionẽ poteſt facilè dñs ſcire bona illata
per inquilinũ. Ad hoc nõ ſcirẽ aliud reſpondere, niſi dicerẽ ꝙ imò
dñs nõ ſemper poſsit facere incluſionẽ bonorũ.ſed tũc demũ quã-
do inquilinus ceſſat in ſolutione penſionis. Ita voluit Bart.in d.l.eſt
c differẽtia.qui ita ad hoc no.illũ tex.[c] ☞ & ſic patebit non eſſe facile
dño habere notitiã rerũ inductarũ per inquilinũ.etiã per incluſio-
nẽ. Et p hãc gl.cũ eius ratione Iac.de Rauẽ.quẽ refert Nic. de Nea.
hîc,in tertia oppoſitione.gl.reprobat quãdam gl.in l.j.in fi, in gl. in
32 ver.illatę.ff.nau.cau.ſtabu.quę gl.vult ꝙ † nauta,caupo, & ſtabula-
rius ita demũ teneãtur de bonis eis cõſignatis per hoſpites, ſi ſciue-
rint quę,& quales eſſent illæ res;quia imò ſecũdùm Iaco.iſtud eſſet
ſummè iniquũ,cùm interſit hoſpitantiũ plerũq; eorum bona nota
nõ eſſe,vt hic habuiſtis:& ſæpenumero poſsit eis imminere pericu-
lũ vitæ ob res patefactas. Addo ꝙ illã etiã glo. reprehẽdit hac met
rõne Cy.in d.l.certi iuris.C.loc.& ibi ponit latè Bal.in ij.opp.ad qđ
etiã videatis quę tradit Bar.in l.j.§.j.ff.fur.aduer.nau. vbi Bart.te-
net de directo contrariũ in vno: qđ etiã vult mirabiliter Nico.de
33 Neap.in loco pręalleg.vbi vult Nico. † ꝙ ſufficit quantitatẽ rerũ
d amiſſarũ probari per ſolũ ſacramentũ hoſpitãtis,[d] ſi aliàs ſit perſo-
na honeſta. Hoc repręhẽdit ibi Bar.& ponit quõ alio modo poſsit
34 probari quantitatis rerũ amiſſarũ. ¶ † Ex prędictis omnibus, & ex
hac glo.habetis vnam differentiam inter illata in prædium vrba-
num,& illata in prædium ruſticum. Alia differentia poteſt colligi
ex l.ſolutum.§.ſolutã.ff.de pig. act. & ibi gloſ. a
in ver.tenebuntur.& ibi Bar.prope fi.iũcta l.ſi
in lege.§.ſi colon⁹.& ibi gl.vnica.ff.loc. & in l.
gratuitã.aliàs incipit,Pomponius,la ij. in prin.
in glo.j.ff.in qui.cau.pig.taci.cõtraha. Nã ſi in-
quilinus locet alteri domũ,aut partẽ cõductã, b
bona illata per ſecundũ inquilinũ ſunt etiam
hypothecata dño tacitè. Si autẽ colonus locet
alteri prædiũ ruſticũ,aut partẽ, bona illata per c
ſecundũ colonum nõ ſunt tacitè hypothecata
dño, Et diuerſitatis ratio ſit illa met, quam hîc d
põnit glo.& in d.l.certi iuris. ¶ Aduertite ta-
mẽ in hoc,ꝙ licet Bar.in d.§.ſolutã.ante fi. ita
teneat,aliter tamẽ tenet in d.§.ſi colonus. qđ
non aliter pro nunc examino.videatis in locis
35 prælleg. ¶ In fi.gl.habetis † ꝙ inducta in præ-
dium tã vrbanũ,quàm ruſticũ ,ita demũ ſunt a
tacitè obligata ad penſionẽ,quando eo animo
ſunt illata,vt ibidẽ perpetuò maneãt. Et intel-
ligite perpetuò, id eſt, quandiu durabit loca-
tio:vt inquit gl.fina.in d.l.debitor. & gl.ij. in d.
l.certi iuris.in ver.induxerint.& in ſimili text.
in l.j.in prin.ff pro ſoc. Et circa hãc concluſio-
nẽ dubitat, & multùm probabiliter, Nico.de
Neap.hîc, in iiij.opp.glo.poſt Rodul.de Auri-
cu.quia ſecũdùm hãc cõcluſionẽ ſequitur ma-
ximũ abſurdum,ꝙ nũquàm bona illata eſſent
tacitè hypothecata,quia ſemper dicet ille, qui
intulit,ego nõ intuli eo animo vt ibidẽ perpe-
tuò eſſent. Et præſumendũ eſt.quẽlibet ita di-
cturũ eſſe,cùm in dubio nemo præſumat velle
iactare ſuũ,vulgata.l.cùm de indebito. in prin.
ff.de proba. Et ſic inuitabit quis ad mentiendũ,
cõtra l.cõuenire.in prin.ff.de pac.dota. Ad hoc
reſpondebant ipſi ꝙ lex, quæ introducit hanc
tacitam obligationẽ,ſemper eſt certa quo ani-
mo introducta ſint bona. quæ ſolu. nihil eſt.
Melius ergo eſt dicere,prout etiã ipſimet ſen-
tiũt,ꝙ iſtud iudicabitur ſecundùm cõmunem
æſtimationẽ,cõſideratis bonis, & eorũ quali-
tate,an talia ſint,vt veriſimile ſit,illũ eo animo
36 induxiſſe.vt ibidẽ ꝑpetuò eſſent. Poſſet † etiã
circa prędictã concluſionẽ gl.dubitare, nõnne
fructus percepti ſunt tacitè hypothecati d.l.in
prędiis.in prin.in tantũ ꝙ notab.dixit Bal.in l.
ædẽ.in fi.j.col.C.loca.ꝙ fructus ſectos ex fun-
do.& adhuc intra fundũ exiſtẽtes, põt dñs lo-
co pignoris retinere,& ꝓhibere ne colon⁹ ex-
portet:& tamẽ expeditũ eſt,ꝙ fructus ibidem
nõ debẽt remanere perpetuò. Ergo concluſio
glo.nõ eſt vera. Sed facilis eſt ſol. Nã concluſio
procedit in rebus,quę inducũtur,vel inuehun-
tur in fundũ:quo caſu ſemper vera eſt cõclu-
ſio gl.noſtrę,vt ita demũ tacitè ſint obligatæ,ſi
inducãtur eo animo.vt ibi perpetuò ſint. Nos
autẽ loquimur in fructibus,qui nõ inducũtur,
ſed ibidẽ in fundo naſcũtur. Vnde regula præ-
dicta nõ cõſideratur. Et aduerte diligẽter ꝙ il-
lud,qđ dixi, fructus perceptos eſſe tacitè pi-
gnoratos ob penſionem, procedit in fructibus
37 naturalibus;ſecus † autẽ eſt in fructibus indu-
ſtrialibus:quia illi nõ ſunt tacitè obligati ad pẽ-
ſionẽ. Iſtud eſt,qđ in terminis dicit ſing. Bar. in
l.aſsiduis.C.qui potio.in pigno. habe. in ij. col.
in ver.quæro an habeat locũ iſta tacita hypo-
e theca.[e] ☞ ¶ Aduertite etiã † ꝙ quamuis fru-
38 ctus naturales percepti ſint tacitè pignorati,

a ☞ Obligata. Adde duo verba per Fran. Are.in l.ſolutũ. in §. ſolutã. ff. de pig. act. in fine.

b ☞ Adde tex.notab. in l.fin.C. vbi pupil.educ.deb. Sardus.

c ☞ Melius probatur in d.l.cùm domini horreorum.

d ☞ Hoſpitãtis. Adde Fran. Aret. in l.qui accuſare. in fi.C.de eden. & in l.in actionibus.C. de condi. ob cau. & quod ibidẽ ad eũ dixi in apoſtil.

a ☞ Adde ꝙ hoc dictũ Iaſ.ꝙ fructus duntaxat naturales ſint tacitè obligati, nõ autẽ induſtriales, mihi iuridicũ minime videtur: primò per generalitatẽ l.in prædiis. ff.quib. cau. pig. taci. contraha.& ꝓbatur ſatis efficaci ratione. nã res conductoris, quæ nullo modo à cõtractu conductiõis, nec ab ipſo fundo originẽ traxerũt, ſunt tacitè hypothecatę vt l.ij.ff. qui.cau. pig.taci.cõtrah. & in §.noſtro.et ſimilibus: multò magis tenebũtur fructus induſtriales, qui ex ipſo fundo, licet mediante induſtria hominis proueniunt. Et certe vt experiẽtia optima rerũ magiſtra docet.c.quàm ſit. de elect.in vj. c. ſtatutũ. in princi. de reſcrip eo.lib. vj. conductiones à cõmuniter accidentibus principaliter ob fructus induſtriales ſiũt, illiſq; ſunt altius cõſideratiõis:ſiga, pyra poma, & ſimiles fructus naturales modicũ, à cõmuniter accidentibus afferunt lucrũ, & parũ in eorũ hypotheca releuaretur dñs, aut nihil. Ideo d. l.in prędiis. generaliter eſt intelligenda:nec vero ſimile eſt, ꝙ lex fruſtratoriũ quodãmodo introduxerit beneficiũ.l. aliquando. §.ſi ff. ad velleia.l. hęc ſtipulatio.§.diu⁹.

ff. vt leg. nom. caue. nec ob hoc ꝙ fructus induſtriales ſint pignori tacite obſtricti, conductor in plus tenetur, vt habetur per gl.notab.in l.ſi.C. quæ res pig. oblig.poſ.Et hæc apin. iuridica & æquiſsima videt. Non obſt. doctrina Bar.in d.l.aſsiduus. quia loquitur Bar.in tacita hypotheca, quã mulier habet in bonis mariti: vt in §. fuerat.l.eo. videbimus & fructus induſtriales ab hærede eius diligentia percepti non ſunt bona mariti,nimirũ ſi ceſſat tacita hypotheca, quæ fuit ſolũ in bonis mariti inducta: vt in d.l.aſsiduis.et in caſu nr̃o lex indiſtinctè fruct⁹, qui in fundo naſcuntur,domino prædij obligat d.l.in prædiis ſ. alleg. & l.ſi in lege.§.ſi colonus.ff. loca. & eſt hæc veriſsima ſolutio. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Legato.Sed ꝗd de nominibus debitorum cõtentis in inſtrumẽtis, & in caſtro legato repertis, an tunc veniãt in legato caſtri: dic vt per Old. i cõſi.clxiij. Sed quid de nominibus ad pœnas, an veniant appellatione mobilium legatorum: vide Oldra. in conſil. cccxviij. Et nunꝗd veniãt in obligatione omnium bonorum, vide Pau. de Caſt.in conſil. cccxciij.

b ¶ L.ij.Vbi vide Bal. qui dicit ꝙ nomina debitorũ veniunt etiam in tacita hypotheca bonorum generali in bonis mariti ꝓ dote, ſicut expreſſa, intelligenda de nominibus præſentibus, & non de futuris, & facta prius diſcuſsione de bonis mariti, niſi in inſtrumẽto ſint mandata directæ.

vt ſ.dixi,prædiũ tamẽ emptum ex pretio fru-
ctuum perceptorum non eſt tacitè pignora-
tum,nec ſuccedit in locũ pretij, aut fructuum
perceptorum. Caſum habetis notabilẽ in l.iij.
quę incip.quãuis.C.in quib.cau.pig.tacit. con-
39 trah. Et eſt ratio:† quia in hypotheca res non
ſuccedit loco pretij,nec econtra.Caſum habe-
tis ſing.in l.j.iuncta gl.ff.de diſtra.pig.quẽ di-
cit Bar. ſe neſcire alibi in l.qui à debitore. in
prin.ff.quæ in fraudem credi.quem tex.etiam
habet pro ſingulari Ang.in l.ſi & rem.in prin.
40 ff.de peti.hæredi.¶ †Stat ergo ex gl.& ex præ
dictis concluſio ꝙ illata in prædium tam vrba
num,quàm ruſticum,ita demũ tacitè ſunt pi-
gnorata,quando eo animo ſunt illata,vt ibidẽ
perpetuò ſint. Et ex hoc poteſtis inferre pri-
41 mò † ꝙ quãuis nomina debitorum,ſeu inſtru
menta,vel chirogapha obligationũ,poſſint ex-
preſsè pignorari, & generaliter, & ſpecialiter,
vt l.nomẽ.C. quæ res pigno.oblig.poſ.ſi tamẽ
inferantur,vel inducãtur in domũ conductã,
non erũt tacitè pignorata ob penſionem: quia
non inducuntur eo animo vt ibi perpetuò re-
maneant,ſed ad tempus, id eſt donec ſoluatur
debitũ.Ita tenẽt cõmuniter doct.hic,vt Ioan.
Fab.Ang.de Are.et Nico.da Neap.in v.q.ex-
tra gl.& Ray.& Cy.& Sali.in d.l.certi iuris.Fa
42 cit etiã optima ratio : † quia nomina non cir-
cunſcribuntur loco. Et ideo ſi teſtator legaret
domum alicui cũ omnibus his,quæ in ea ſunt.
ſi in ea eſſet nomen debitoris,ſiue inſtrumen-
a tum,nõ venirẽt in legato.[a] Caſum habetis no.
in l.Caius.in prin. & ibi Bart.ff.de lega.ij.per
quem text.videatis etiam notabilem quæſtio-
nem,quam alibi decidit Bar.in l.ij.C.quæ res
pigno.obli.poſ. ¶ Pro hoc etiam ego adduco
quod voluit gl.multũ ſingu.in l.ij.et ex gl.vni-
ca ſecũdum ſolu.Azo.C.de hęre.actio.quę di-
43 xit † ꝙ in tacita hypotheca,quam habet vxor
in omnibus bonis mariti,& ecõtra,nõ veniũt
nomina debitorũ. Quãuis enim illa expreſsè
poſsint obligari, in tacitam tamen obligatio-
nem nõ cadunt. Et illam gl in hoc habet Bar.
ibi pro multũ ſingulari.Illam etiam reputãt
ſing.ad hoc Ange.& Sali.in d.l.nomen.C.quæ
res pigno.oblig.poſ.de cuius gloſ. veritate vi-
b deatis tamẽ Bart.& Ang.in d.l.ij.[b] C.de hæ-
redi.act.Ad idem firmandum ego etiam addu
co tex.optimũ in l.vxorem.§.legauerat.& ibi
44 Bart.ff.de leg.ij.¶ †Secundò principaliter po
teſtis ex hac gl.inferre ꝙ merces,& aliæ res ve-
nales,& pecuniæ illatæ in domum cõductam,
non ſunt tacitè pignoratæ:quia non inferun-
tur eo animo vt ibidem perpetuò maneant,
propter eorum frequẽtem , & celerem motũ.
Et ita ſimpliciter tenet Ang.de Are.hic:& an
te eum ita tenet in terminis Bald. in d.l.certi
iuris.in vj.q.vbi pro hoc alleg.optimum text.
in l.generali.§.vxori.ff.de vſuf.leg. vbi eſt tex.
45 no.† ꝙ ſi teſtator legat vxori ſuæ vſumfructũ
domus, & omnium rerum,quæ in ea ſunt,in
hoc legato nõ veniunt ea,quę merſis cauſa cõ-
parata ſunt, nec ea,quæ venalia ibi eſſent. Et
46 per illum tex.not.ibi ſing.Bar.† ꝙ ſi teſtator re
linquit vxori ſuæ,omnia quæ habet in domo
in hoc legato nõ venit frumentũ,quod teſtator habebat in domo
cauſa vendendi.Et ad hoc mandat Bar.illum teneri mẽti.Et idem
etiam dicit Bal.in rubri.C.de verb.ſigni.in iiij.queſt. Ad iſta etiam
facit bene tex.ille,quem proxi.alleg.in d.l.vxorem.§.legauerat.ff.
de lega.iij.Et dicit Bald.in l.ſi.C.de cõpen.quòd in d.§. legauerat.
47 eſt caſus no.†quòd pecunia ſemper videtur alienationi parata.Er-
go non infertur,vt ibi perpetuò maneat.Quod vltimum intelligi-
te ſanè,ſecundùm quod declarat Bart.poſt gloſ. in d.§.legauerat.
ne ſit contra l.ſi thorus.§.j.cum ſimi.ff.de leg.iij.Et ita etiã in præ-
dictis reſcindet Lud.Roma.in l.ſi conſtante. in prin.ff.ſolu.mat.in
iij.parte principali.Sed aduertite quòd illud,quod ſ.dixi de pecu-
nia,non procederet obligatione generali expreſſa:quia in ea venit
etiam pecunia.Tex.eſt etiam planus de hoc in l.cùm tabernam.§.
48 fina.ff.de pigno.¶ †Itẽ aduerte circa aliud,quod ſ.dixi de merci-
bus,& aliis rebus venalibus, vt non veniant in tacita hypotheca:
quia in contrarium multùm fortiter ſtringit text.in l.cùm ta-
bernam.in princip.ff.de pigno ad quem text.reſpondebat Bald.in
d.l.certi iuris.in vj.quæſt.quòd merces illæ venales erant expreſsè
obligatæ quæ ſolutio multùm diuinat ad illum text.& propterea
per textum illum vacillauit ipſemet Baldus, nam in rubri.C.de
49 verborum ſignificationibus in iiij. queſtione dicit † quòd prædi-
cta, quæ habent quòd in legato generaliter non veniunt merces
venales loquuntur, & procedunt in vltimis voluntatibus.Secus
autẽ eſt, ſecundùm eum, in contractibus, in quibus veniunt tam
venalia, quàm non venalia,per dictam l.cùm tabernam. in princ.
quæ ſolutio, iudicio meo, non habet rationem, & potiùs debe-
ret eſſe totum contrarium. Nam ſi in contractibus, in quibus
omnia ſtrictè aguntur, iuxta vulgatam l. veteribus.ff. de pact.
& l.quicquid adſtringendæ.in princip.ff. de verborum obligatio.
50 veniunt tam venalia, quàm non venalia: † quanto magis debe-
rent venire in vltimis voluntatibus, in quibus latior, & exube-
rantior ſit interpretatio ,iuxta l.in teſtamentis.ff. de regulis iuris.
51 Reperio itaq; in principali articulo, † nunquid in tacita hypo-
theca veniant merces venales.Bartolus in l.ſi conſtante. in princi.
ff.ſoluto matrimonio in nj.quæſtione iij.partis princip.ſentientem
quòd ſic. Ibi enim dixit quòd vxor agit hypothecaria ad merces
venales mariti, ſi tamen venditæ non ſint per maritum.Et ſic ſen
tit quòd tacita hypotheca, quam habet vxor in rebus mariti,com
præhendit etiam merces venales. Et quòd iſtud nedum ſentiat,
imò velit Bartolus ſi bene legatur,dicit Baldus in dicta l.cùm ta-
bernam.in princip.in recollectis.Et iſtud idem expreſsè tenet Bal.
ſibi contrarius in l.vbi adhuc.in viij.col.C. de iure do. & ibi dicit
quòd illa l.cùm tabernam.eſt multum ſingu.ad hoc.Ibidem etiam
ſubdit ipſe Baldus quòd illud, quod dicitur in dicta l.cùm taber-
nam. in princip. ſcilicet in generali obligatione, ſiue hypotheca,
venire etiam merces venales:eſt verum tunc tantummodo, cùm
eo tempore,quo merces habebat, contra ipſum agi poterat: ante
autem minimè.quod not.quia eſt maxima limitatio ad illum text.
¶ Aduertite etiam quod ille tex.videtur velle quòd in generali hy
potheca non veniant niſi illæ merces, quæ reperiuntur tempore
mortis debitoris. Poteſtis addere, vel quæ reperiuntur tempore,
quo agi poteſt:vt vult Bald.in d.l.vbi adhuc.& ſ.proxi.retuli.Et ſi
volumus tenere hanc vltimam opinionem,quæ habet quòd mer-
ces venales veniunt in tacita generali hypotheca,quę reperiuntur
tẽpore,quo agitur:poſſumus reſpondere ad l.debitor.& ad l.præ-
diis.alleg.in gl.quæ voluit quòd ita demum tacitè pignori obligen-
tur illata,quando ſunt illata eo animo,vt ibidem maneant perpe-
tuò:quia procedunt quantum ad hoc,vt vſq; ab initio intelligan-
tur eſſe tacitè obligata.Niſi enim eo animo ſint inducta, non poſ-
ſunt vſq; ab initio dici tacitè obligata.Sed quantum ad hoc vt di-
cantur tacitè obligata eo tempore,quo agi poſsit ad penſionem,
& non ante, non requiritur quod eo animo ſint inducta vt ibi
perpetuò maneant, ſed ſufficit quòd illo tempore reperiantur in
prædio conducto. Quæ ſolutio colligitur ex verbis doctorum,
quos ſ. ꝓximè retuli.Et ſi iſta ſolo eſt vera, eſt maxima & ſingu.
limitatio ad d.l.debitor.& ad l.prædiis.§.j.allega.in gloſ.Apud me
tamen non eſt ſine magno ſcrupulo. Et omiſſa violatione,quæ
ſit ad illas leges, non video quæ vtilitas ſit, aut ſequatur, an
merces ſint à principio tacitè obligatæ, an poſteà tunc demum,
quando

quando agi poteſt. Nullam enim habet vtili-
tatẽ illa tacita hypotheca à principio. Ea enim
non obſtãte poteſt res alienari: nec in recipiẽ-
a tem [a] ✱ tranſit onus tacitę obligationis antè,
quàm bona illa ſint incluſa l. eſt differentia. ff.
in quib.cau.pig.taci.contrah. Secus autem eſt
in tacita hypotheca. Illa enim bene tranſit cũ
onere l.ſi debitor.C.de diſtra. pig. Item ex illa
tacita hypotheca alius effectus non poteſt re-
ſultare, niſi quãdo agi poteſt ad penſionẽ: & in
hoc nõ erit vtilitas, an ſit à principio iſta taci-
ta hypotheca, an verò tẽpore, quo agi poteſt.
Vnde puto minus periculoſam eſſe primam
opi.quã ſ.retuli, quę eſt magis cõmunis apud
doc.cogitate tamen. ſi tamẽ vultis tenere opi.
Bar.ſ.relatã, poteſtis dicere vtilitatẽ eſſe eo ca-
ſu, quo eſſent plures creditores: nã vtilitas eſſet
ꝙ vſq; à principio res eſſent hypothecatæ. per
reg.qui prior eſt tempore, &c. ¶ Succeſsiuè iu-
xta prædicta doc.ibi, vt Ioan.Fab. & Ange. de
Are.annectunt nõnullas ſuccedaneas quæſtio-
nes, quas ego paucis, & per concluſiones expe-
52 diam. Quærunt ergo in primis. † an res illatæ
per emphyteutam in re emphyteutica dican-
tur eſſe tacitè obligatæ pro pẽſione, vel cano-
ne? Et determinat Io. Fab. ꝙ ſic, per l. impera-
tores. ff.de pub. per l.j.C. in quib.cau. pig. taci.
contrah. per l.j. ſi propter pub.penſi. quæ leges
nihil faciunt: quia loquũtur quo ad fiſcũ, cuius
reſpectu nedũ bona illata, ſed vniuerſaliter alia
bona ſunt obligata, vt dictis legibus. Idem etiã
tenet Bald.in d.l.certi iuris.in v.q. vbi dicit ꝙ
iſtud etiã procedit in emphyteuta ad longum
tempus, qui quamuis dicatur habere vtile do-
minium, vt l.j.§.qui in perpetuum.cõ vulgari-
bus.ff.ſi ager vect. tamen largo modo dicitur
emphyteuta.alle.§.adeò.cum ibi not.ſ.loca.&
idẽ etiam tenet Ang.& Sali.in d.l.certi iuris.&
Ang.de Are.hîc Addo quod alibi dicit Bal.in
auth.ſi quas ruinas.in v.col.C.de ſac.ſan.eccle.
ꝙ res ipſa emphyteutica eſt tacitè obligata pro
b canone, ſeu penſione. [b] ✱ Alleg.ad hoc tex.quẽ
dicit eſſe tenendum menti in §.ſcire. in auth.
de non alie. Conſiderabitis ſi tex.ille hoc dicit:
& an verum ſit dictum ſuum, videatis omni-
no Ioan.de Imo.in l.quod dicitur.in vij.col. ff.
de verb.oblig.& eundem Imo. poſt alios in c.
potuit.ſuper glo.aj.extra de loca.per Ang.in l.
ſi vniuerſas.C.ne rei do. vel tem. ¶ Itẽ dubi-
53 tatur † an res alienæ illatæ in prædiũ cõductũ
dicantur eſſe tacitè hypothecatæ necne. Et il-
lud eſt expeditum, ꝙ ſi ſint inductæ ſciente, &
conſentiente eo, qui eſt dominus rerum, quòd
ſunt tacitè hypothecatæ: vt eſt glo. approbata
per omnes in l.item quia.in prin. in ver. illata.
ff.de pac.& idem dicit etiam Bald. in d.l. certi
iuris.in vij.q.ſi res alienę illatę eſſent bona fide
poſſeſſę, per tex.illum not.in l.ſi ab eo.ff.de pi-
gno.& ita etiam tranſit ſimpliciter Ange. de
54 Are.hîc. ¶ † Sed pulchrũ dubiũ eſt, an eo ipſo
quòd ille, cuius ſunt res, ſcit, & patitur res ſuas
per cõductorem inferri in domũ conductam,
videatur per hoc cõſentire, adeò quòd res illæ
ſint tacitè pro penſione hypothecatæ. Glo.no.
& ſingu.in hoc in d.l.certi iuris.in glo.fi.in ver.
quoq;.tenet quòd ſic: contra quam glo.tenent
omnes in d.l.certi iuris.& ibi Cyn.in aj.q.poſt
Iaco.de Are.& Bal. ibidem in vij.q. & ibidem
etiam Salic.& contra illam gl.tenet etiam Bal.
& cõmuniter alij in d.l.itẽ quia.in princ.et cõ-
trarium tenet Io.Fab.& Ang.de Are.hîc: quia
ſecũdùm præfatos doc.ſola ſcientia, & taciturni-
tas non nocent domino, niſi etiam ſit dolus
admiſtus: vt quia, ſecũdùm Io.Fab.huic inqui-
lino accõmodaſſet rem ſuam dominus. ad iſtũ b
finem vt ditior videretur, & conſequenter vt
locatorem alliceret ad locandum: vel quia do-
minus paſſus eſt inquilinum afferentem illam,
vt propriam ſuam rem, inferre: vt eſt tex.not.
in l.ſi ſine.C.ad Velle.& in l.ij.C.ſi alie.res pig.
data ſit.& ita contra gl.præalleg.videtur ſe ha-
bere cõmunis opi. Tamẽ cum illa gl. cõcordat
c ſupremæ authoritatis Bart.in l.quæ dotis. [c] in
55 vlti.col.ff.ſo.mat.vbi formaliter dicit Bart. † ꝙ
quotieſcunq; poteſt aliquis cõtradicendo actũ
impedire, vt in terminis noſtris: tũc tacẽs ſem-
per præſumitur conſentire: nec requiritur, ſe-
cundùm Bar.quòd ipſe tacens taceat dolo, vel
in fraudem: quia ſemper ſiue dolo taceat, ſiue
non, præſumitur conſentire. Et ita etiam dicit
tenere Iac.But. Mouetur Bar.per rationẽ l.ſæ-
pe conſtitutum.ver.cur autem.ff.de re iudi.&
per gl.no.in l.fideiuſſor.§.pater.in ver. manife
ſtum.ad fi.ff.de pigno. Not.idem gl.in l.Caius. e
in gl.fi. in ver. nun obeſſe.circa medium.ff.de
pigno.act.& cum illa gl.in d.l.certi iuris. tenet
etiam expreſsè Ange.in d.l.item quia.in princ.
d Et iſta ſecunda opi.mihi magis placet, [d] quam
etiam reperio tenuiſſe do.Alex. de Imol. in d.l.
item quia.in princ. Et ad alleg. in contrarium,
& ad d.l.ſi ſine.C.ad Velleia. & ad d.l.ij.C.ſi
alie.res pigno.data ſit.reſpondete prout reſpõ
56 det Bar.in d.l.quæ dotis.in pe.col. ¶ † Addite d
etiam quòd res aliena, in qua quis habet Publi
cianam, inuecta in prædium conductum, ſem-
per eſt tacitè hypothecata, per tex.illum not.in
l.ſi ab eo.ff.de pig. vbi dicit text.ad literã quòd
quemcunq; tuetur prætor per Publicianam,
eius creditorẽ tuetur per Seruianam. Et pon-
dero iſtud idem velle Bald.in d.l.certi iuris. in
vij.aliâs in x.q. Ang.de Are.hîc, quos ſ.proxi-
me retuli, dum volunt ꝙ res alienæ ſi ſunt bo-
na fide poſſeſſæ, inuectæ ſemper dicũtur eſſe
tacitè hypothecatæ. Si ſic eſt, ecõtrario ſi infe-
runtur res alienæ, pro quibus competat Publi
ciana, ſemper dicẽtur tacitè hypothecatæ: cùm
Publiciana nequeat competere, niſi bona fide
concurrẽte.§.ſed iſtæ.ſ.eo. Et idem ſentit Bar.
in l.ſi rem alienam.in j.oppo.ff. de pigno. act.
dum vult quòd res alienæ, in quibus habet
quis titulũ, & bonam fidem, & conſequenter
Publicianam, poteſt pignorari ſine conſenſu,
aut volũtate domini, per d.l.ſi ab eo.ff. de pig.
Et iſtud pro firmo teneatis, quamuis allegetur
Bal.qui tenet contrarium in d.l. item quia.in
57 prin. ¶ † Quid autem, ſi minor conduxit do-

a ✱ Aduerte, quia nõ videtur verũ ꝙ bona tacitè obligata, non tranſeant cum ſua cauſa in terminis q.noſtræ ſi alienẽtur: primò quia taciti & expreſsi regulariter idẽ eſt iudiciũ l.cùm quid.ff.ſi cer.pet. ſed in expreſſa hypotheca tranſeunt l.ſi debitor. C.de diſtr.pig. ergo etiam in tacita. Nec obſtat ſi dicas, ꝙ imò inter tacitã & expreſſam hypothecam ſunt multę differẽtiæ: vt in l. aſsiduis. ſecundùm cõmu. intellectũ habet. C.q potio. in pig. habean. & in l. eſt differẽtia. ff. qui. ex cau.pig.ta.cõtrah. quia ſatis eſt ꝙ in caſu noſtro nõ ſit expreſſum: & q vult hoc aſſerere, probet. Præterea iſtud videtur contra l. vbi adhuc. C. de iur. dot. vbi agit de tacita hypotheca, & tamẽ tranſeunt cũ ſua cauſa. Prętere a videtur contra l. j. C. cõmu.de leg. vbi agitur de tacita hypotheca: tamẽ nemo ſanæ mentis dicet bona taliter obligata nõ tranſire cum ſua cauſa. item quis dixerit bona fiſca tacitè obligata. l.ij.C.qui.ex cau. pig.tac. contrah. non tranſire cum ſua cauſa, ſi alienentur, contra l. ſi debitor.& l. cũ patrem.C.de priui.fiſc. & alia ſimilia adduci poſſent, Probat etiã hoc tali ratione: leges ſunt taliter interpretandę, ne earum diſpoſitio de facili reddatur illuſoria. c. ſi ciuitas.de ſentẽ. excom. in vj. l. ſi prętor.in prin. ff. de iud. ſed ſi bona cum ſua cauſa nõ tranſirent, de facili legis diſpoſitio & beneficiũ redderet fruſtratoriũ. quod patet, q paulò ante tẽpus ſoluendæ pẽſionis poſſet conductor alienare bona, & locatorẽ, & ſimul legis bñficiũ deludere. Ergo huiuſmodi interptatio reiicienda. Vltimo pro iſta parte facit l.licet .ff. qui. ex can. pig.tacit. contr. vbi inquit iuris cõſul. perinde teneri, ac ſi ſpecialiter de pignore conueniſſet. ſi ſpecialiter cõueniſſet, expeditum haberet q.tractatum.l.ſi debitor. C.de diſtr.pig.ergo in caſu noſtro idem eſt dicendum. Et hoc cõfirmat primum arg. Præterea à regula d.l.licet excipitur, ne pignus libertati præiudicet. Ergo in caſibus non exceptuatis cõfirmatur regula.§.vt autem. in authenti. de non. alie. l.quęſitum.§.idem reſpondit.l.ultimo.ff.de fund.inſtr. fauore enim libertatis ſępius à regulis iuris cõmunis receditur. l.generaliter.§. ſi qs ſeruo pignorato.ff.de fideicõ. liber.& ſic eoũ obſtat l.eſt differẽtia alleg. per Iaſ. Et ita tenendum puto quicquid ipſe dicat. Adde ꝙ reperij Iaſ. hoc idẽ quod firmã tenere in hoc §. col. xij.& vide omnino quæ ibi dixi. Ant.Ang.Carcaſſona Sardus.

b ✱ Adde quòd pro hoc dicto Bal. videtur facere text. in l.imperatores. in princ.ff.de publica. vt ſicut tributaria prædia ſunt pro tributis obligata, ita etiã res emphyteutica ꝑ canone. Nec obſt. directum dominiũ, & per cõſequens l.neq; pignus.ff.de reg.iur. quia reſpectu meliorationũ, & iuris, quod habet emphyteuta, erit obligata, arg.l. ſi finita.§.ſi de vectigalib'.ff.de dam. infect. cogitabis. Carcaſſo.Sard.

✱ Quę dotis. Vbi vide do. Alex. de Imol. in penulti. char.et adde Bal. in l.ſi ſine. C. ad Velle. in ij. col. ver. quartò quæro.& do. Alex. in l. Lucius. ſol.ma. & Sali.in l. inuictus. C.de procu.

✱ Adde ꝙ verior eſt communis opinio. primò per rationem gl.noſtræ: nam cùm res ad hoc vt tacitè obligentur, debeant eſſe illatę eo animo vt ibi perpetuò ſunt, vt d.l.in prædiis.§.j.ff.qb. cauſ.pig.tac.contra. et dñ a vero ſimiliter ſit iſtius opinionis, vt velit rẽ ſuam ad libitũ recuperare, & ceſſat qualitas à lege requiſita, ceſſabit diſpoſitio, niſi dolus probaretur: arg.d.l. ij.C.ſi alien. res pig.data fuer. & per hanc rationẽ tollitur cõtrariũ, quod ſit ex doctrina Bar.in d.l.quę dotis. quia iſtud eſt verum, vbi res mea expreſsè obli

gareture meſciente, & non cõtradicẽte. At in caſu q. noſtræ loquimur in tacita, hypotheca à lege inducta quæ requirit illã qualitatẽ, de qua ſ. dictũ fuit, quã ego dñs ſcio deficere, & ideo ceſſare obligationẽ & ius meũ mihi durare, argu. l. ſicut. §. nõ videtur. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſol. & ſola illatio non inducit tacitam hypothecã, niſi ita inferat. vt perpetuò ibi ſit, vt d. l. debitor. ff. de pig. & licet ex ſciẽtia & patiẽtia inducatur conſenſus circa illationem, nõ tamẽ per hoc cõſentio q res mea obligetur, nec vt perpetuò ibi ſit. ceſſabit ergo hypotheca. Fingamus q tibi rem meam cõmodaui, oñe iniquũ eſſet vſum rei intẽpeſtiue tibi auferre, quod etiã non poſſem. l. incõmodato. §. ſicut. ff. commod. ſi precario vel in depoſitum habes, ſcio me ad libitum poſſe recuperare rẽ meã: & in dubio ceſſat anim⁹ obligãdi, arg. l. cum de indebito. ff. de pba. Et per hoc infero conſequentiã gl. in l. item quia. in prin. ff. de pac. nõ eſſe ſimpliciter bonam: conſẽſit illationi, & p cõſequẽs obligationi: quia niſi cõſenſus qualificet illationem eo modo quo ſ. ſæpius dictum eſt, vel dolo ſe cõſentiret illationi, put inquiũt a doctores, nõ obligaretur: & qui doloſe aſſerit dominum conſenſiſſe illationi, vtiq; dolum probare debet. l. quotiens. §. q dolo. ff. de pba. Et ſic communis ſententia verior eſt. Ant. Aug. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Anterioribus. Et hoc quotidie ſeruatur maximè hic Venetijs: & plus quàm alibi. & in hoc Veneti multũ beneſecuti ſunt ius cõmune.

b ¶ Retineri. Et qd de cõductore, an, & quãdo poterit res cõductas p expẽſis neceſſarijs, & vtilib⁹ retinere, vel p eis agere: vide da. Maria. So. ſ cõſi. xv. icip. viſis. verſic. item quia ibi. & hoc maximè. in j. par.

c ¶ Legis. Adde Felin. in c. paſtoralis. §. cùm autẽ. de offic. deleg.

mum, & in eam res ſuas intulit, an bona iſtius
minoris inuecta, & illata in domum conductã,
erũt tacitè hypothecata, necne? Glo. in dicta l.
itẽ quia. In prin. in ver. inuecta. ad fi. tenuit q
non. De quo articulo habetis abundanter per
Bar. Bald. Ang. & alios ibi: & per Bartolum &
omnes in l. ſi conſtante. in princip. ff. ſoluto ma
trimonio. in iiij. q. iij. partis principalis per Cy.
& omnes in d. l. j. certi iuris. in v. q. & ibi Bald.
in viij. quæſtione. & ibidem per Angel. & Sali.
& per omnes hic. Ioannes Fab. Ang. de Are. &
Nicol. de Neap. in iiij. quæſt. extra glo. commu
nis opi. eſt in terminis noſtris quòd nõ. Tangit
58 etiam Ioan. Fab. hic, † quid de perſonis eccle-
ſiaſticis inferentibus res eccleſiaſticas in prędia
condocta, an res illę dicãtur tacitè hypotheca-
tę. Dicite vt hic per eum, & per Bal. in d. l. cer-
ti iuris. in viij. quæſt. princ. Quærit etiam Ioan-
59 oes Fab. † ſi pater dedit licentiam filio exercẽ-
di aliqnam negotiationem, ſiue mercãtiam, &
filius cõduxerit domum, vel apothecam neceſ
ſariã pro illa mercantia, & in ea intulit aliquas
res patris, an erunt tacitè obligatæ pro penſio-
ne? Et determinat quòd ſic, per l. ſi permitten
te. C. ad Macedo. quia qui vult conſequens, vi
detur velle omne neceſſarium antecedẽs ad il-
lud vulgaribus iuribus. Et ſecũdùm hoc patet
reſponſum ad l. dominum. ff. quod iuſſu. vbi
videbatur prima fronte text. expreſſus in con-
60 trariũ. Vos addite quòd † res inuectæ in tantũ
ſunt obligatæ pro penſione domus neceſſariæ
ad earum cõſeruationem, quòd habens talem
tacitam hypothecam, quamuis ſit poſterior, ta
mẽ præfertur alijs creditoribus anterioribus [a]
Text. eſt in l. interdũ. com l. ſeq. ad fi. & ibi not.
61 Bar. ff. qui po. in pigno. hab. ¶ † Quærit etiam
Ioannes Fab. hic, ſi res illatę in domum condu
ctam ſunt multum pretioſę, penſio autem do-
mus ſit modica, an poterunt inſolidũ retineri,
an verò ſolùm pro quãtitate penſionis. Et de-
terminat ipſe quòd ſolùm pro quantitate. Al-
leg. ad hoc l. Moſchis. §. Aemilius. ff. de iu. fiſci.
& l. ij. C. de debi. ciui. lib. xj. & l. eſt differẽtia. ff.
quib. mod. pig. taci. contrah. & authen. ei, qui.
C. de bo. autho. iud. poſ. de qua ego dubito, per
l. quãdiu. C. de diſtra. pig. & l. creditoris. ff. de
diſtra. pigno. & quod voluit Bart. in d. l. Mo-
62 ſchis. in princi. In quibus locis habetis † quòd
pro paruo debito poteſt tota res pignorata,
quamuis magna ſit retineri: niſi dixerimus q
illæ leges loquuntur in hypotheca expreſſa:
ſecus autem ſi ſit in tacita, vt hic. Nec eſt dubi-
tandum, quamuis aliqui referant Ioan. Fab. du
bitaſſe quòd omnia inuecta cuiuſcunq; pretij
ſint, tacitè ſunt obligata: vt hoc tex. & d. l. item
quia. in princip. & d. l. certi iuris. in quibus lo-
cis dicitur indefinitè, q inuecta, & illata ſunt
tacitè hypothecata: & conſequenter omnia:
cùm indefinita æquipolleat vniuerſali, iuribus
63 vulgaribus. ¶ † Sed dubitauit Ioannes Fab. vt
ſ. fideliter retuli, an omnia inuecta poſſint
b retineri. [b] Dicite vt dixi. Dicunt etiam ſuc
ceſſiuè Ioannes Fabr. & Angel. de Are. hic, quòd in hac tacita
hypotheca non venirent ea, quæ non veniunt in expreſſa ge-
nerali, vt ſunt veſtes quotidianæ, lecti, & reliqua ſupellectilia, &
huiuſmodi alia, quæ non eſt veriſimile, quempiam eſſe ſpeciali-
ter obligaturum: & ſine quibus nõ poteſt homo honeſtè nec etiam
commodè viuere. l. obligatione generali. ff. de pigno. l. j. vbi Bar. C.
quæ res pigno. Et idem in terminis tenet Bald. in l. certi iuris. in vj.
quæſtione. Et ibi etiam in iiij. quæſt. tangit Bald. an res famuli, qui
pro certa mercede ſeruit aliquibus ſcholaribus, illatæ in domum
64 ſcholarium, ſint pro illo ſeruitio tacitè obligatæ. ¶ † Per iſta etiã
dicit Ang. de Are. hic, ſub dubio tamen fortè, poſſe attentari quòd
libri ſcholarium illati in domum conductam non ſint tacitè hypo
thecati pro penſione illius domus: quia ſine libris non poteſt ſcho
laris honeſtè aut commodè viuere. Accedat gl. illa, quæ vulgo alle-
gatur pro ſingu. in l. nepos Proculo. in ver. dignitate. ff. de ver. ſig.
65 quæ dicit † quòd in executione iudicati, quemadmodum arma nõ
ſunt auferenda militibus, ita nec libri ſcholaribus. Per quam glo. di
cit alibi Bald. in rub. C. qui bo. cede. poſ. quòd ſi ſcholaris ceſsit bo
nis, & poſteà emit libros, quòd creditores non poterunt ei aufer-
66 re illos libros, per d. gl. quia ſecũdùm eum, † & arma militibus relin
quenda ſunt, & libri ſcholaribus, & breuiarium clerico. ¶ Quærit
etiam Bal. in d. l. certi iuris. in vj. quæſtio. ſi inquilinus intulit res ali-
quas in domũ conductã, & poſteà mutato propoſito iſtas amouit
an nihilò minus erũt tacitè obligatę? Et determinat quòd ſic, arg.
l. vnde falſam. ff. de cõſti. pecu. aliàs incip. l. vtrum præſente. §. vn-
de falſam. & ſequit Ang. de Are. hic. Et ad l. cùm tabernã. in prin. ff.
de pigno. quę videtur aliqualiter in cõtrarium facere, colligite re-
ſpõſum ex his. quæ dixi ſ. in illo articulo, an merces, & aliæ res ve-
nales inductæ in domum dicantur tacitè hypothecatæ: quamuis
Ang. de Are. hic in ij. col. duobus modis reſpondeat. ¶ Vltimò du
67 bitatur, † quid ſi dominus locator ſpecialiter expreſsè prouidit ſibi
de hypotheca incerta re debitoris, & ſic de certo pignore: an hoc
non obſtãte aliæ res illatæ erũt nihilò minus tacitè obligatæ? Ang.
de Are. hic alleg. Dyn. in §. iſto: qui nihil penitus dicit. Tenerem q
nõ, per reg. l. fi. C. de pact. conuen. quæ dicit prouiſionem hominis
facere ceſſare prouiſionẽ legis. Et Dy. etiã refert ita tenere, ſed nõ
dicit in quo loco. Bal. in d. l. certi iuris. ante fi. & iſtud idem, quod
68 Dyn. † tenet etiam Cy. qui eſt maioris authoritatis, in d. l. certi iu-
ris. in vj. queſt. quem refert, & ſequitur Nico. de Neap. hic in apo-
ſtil. tex. Iſtud idem tenent etiã Ang. & Sali. in d. l. certi iuris. Cõtra-
rium, ex melius, iudicio meo, tenet Io. Fab. hic, per tex. in l. potior.
§. ſi colonus. ff. qui potio. in pig. habe. qui text. nihil facit. Ad idem
põderat tex. iſtud bene probantem in d. l. item quia. in princip. in
ver. etiam ſi nihil nominatim cõuenerit. Ad idem adducit opti-
mũ text. in l. fundus. ff. de annu. lega. & ita etiam tenet Bal. in d. l.
certi iuris. in penul. q. & Ang. de Are. hic. Et ad d. l. fi. C. de pac. cõ-
69 uen. reſpondete vt ibi per Bal. quòd † prouiſio hominis tollit pro-
c uiſionẽ legis, [c] quando illa prouiſio legis eſſet inducta in defectum
hominis: vt ibi per eum. Vel reſpondete ex notabili limitatione
glo. in l. ij. in gl. magna in ver. repellere. circa medium. C. de iu. em-
phy. quæ no. dicit quòd prouiſio hominis tunc demũ tollit proui
ſionẽ legis, quãdo illa prouiſio legis eſſet inducta de iure ſpeciali, &
in priuilegium: ſecus ſi iure cõmuni, & in terminis noſtris. Quam gl.
approbat Cy. & ibidẽ Bar. habet eam pro multùm notabili, & mẽ
ti tenenda. & Bart. & Bal. in d. l. fi. C. de pac. conuen. et no. Bar. in l.
ſi cùm dotẽ. in prin. in ij. col. ff. ſol. ma. vbi per illã gl. in d. l. ij. dixit q
prouiſio hominis tollit prouiſionem legis, ſcilicet extraordinariã,
nõ autẽ tollit prouiſionem legis ordinariã: vt in terminis noſtris.
& iſta eſt mera veritas. ¶ Gl. paruula, & interlinearis in ver. pigno
ris. quæ addit, ſcilicet taciti. dat declarationem ad text. noſtrum,
qui vult quòd illata in fundum conductum ſint obligata iure pi-
gnoris, q intelligantur iure pignoris, ſcilicet taciti. Et ſic vult glo.
70 quòd illata in prędium conductum, ſint hypothecata tacitè, &
nõ expreſsè. ¶ † Pro clara ergo intelligentia huius gloſ. & tex. &
eorum, quæ j. dicturus ſum, ſciendum eſt quòd duplex reperitur
hypotheca. Quædam eſt hypotheca expreſſa, quãdo quis expreſsè
pignorat bona ſua vniuerſaliter, vel particulariter: de qua hy-
potheca

potheca expreſsè loquitur propriè tex.noſter in verſi.quaſi Seruia
71 na.& de ea loquitur totus tit.ff.& C.de pig.† Quędã eſt hypothe-
ca tacita inducta ex diſpoſitione legis:& iſta etiam eſt duplex: quia
quædam eſt,quã introducit lex tacitè ſine facto hominis:& intelli-
gite ſanè ſine aliquo facto hominis interueniẽte circa ipſam hypo-
thecam,vel ꝙ ipſam hypothecã reſpiciat:vt puta,ſi cõtrahitur ma
trimonium,bona viri,et vxoris ſunt tacitè hypothecata hincinde,
abſq; eo ꝙ interueniat factum aliquod ipſorum circa ipſam hypo-
thecam.Et de iſta loquit̃ tex.in l.vnica.§.et vt plenius.& per diſcur
ſum totius legis C.de rei vxo.actio.& tex.in l.aſsiduis.C.qui po.in
72 pig.hab.† Et intantũ bona viri,& vxoris ſunt hincinde tacitè hy-
pothecata ꝙ dixit multùm ſignãter Bal.in l.pe.C.de pig.act.quòd
mortuo marito poteſt vxor ſua propria authoritate abſq; aliqua li
centia iudicis,remanere in detẽtione domus,quã cũ marito viuẽte
inhabitabat iure familiaritatis tanquã vxor,& eam põt propria au
a thoritate pro dote ſua poſsidere.[a] Et idẽ etiã dicit Bald.in l.penul.
in j.no.C.de nõ nume.pecu.Et idẽ Bald.in l.cùm tibi.C.qui po.in
pig.hab.Quod dictũ diligẽtiſsimè notate:quia ſæpiſsimè in facto
73 occurrit.† Eodẽ modo ſi quis cõtrahit cũ fiſco,bona ſua vniuer-
b ſaliter ſunt tacitè fiſco hypothecata[b] abſq; aliquo facto,quod hy-
pothecam reſpiciat:vt eſt text.in l.ij.& etiam in l.j.C.in quib.cau.
pig.taci.contrah.& in l.j.C.ſi propter publ.pen.¶ Attendite ta-
74 men † quòd ſimile priuilegium fiſco non habet aliqua ciuitas in
bonis debitoris,niſi hoc à principe ſit ei nominatim conceſſum.
Iſta ſunt formalia verba legis,ſimile.ff.ad municip.quem tex.vo-
c luit allegare gl.quæ cõmuniter eſt corrupta:[c] ✱ in d.l.ij.C.in quib.
cau.pig.taci.contrah. Ad idem eſt text.in l.ij.C.de iure Reipubli.
lib.xj.quod intelligite tamen,vt ibi per glo.& Bart.quia fallit in ci-
75 uitate Romæ. ¶ † Similiter nec camera epiſcopalis habet priuile-
gia tacitæ hypotheca.& ideo ſi quis cõtrahit cum epiſcopatu, non
ideo bona ſua ſunt tacitè hypothecata. Ita ſingula. dixit Baldus in
rubri.C.de priuil.fiſci.ad fi. quam deciſionem fortè non habent
76 Cano.per doct.ſuos. ¶ † Et eodem modo ſi tutor,vel curator ad-
miniſtrauerunt tutelã,vel curam alicuius pupilli,vel adulti,omnia
bona eorũ ſunt pro hac adminiſtratione tacitè hypothecata,abſq;
eo quòd aliquod factum eorum circa hanc hypothecam interue-
niat.l.pro officio.C.de admi.tut.Et idem dicunt Cano.in admini-
ſtratione eccleſiæ:vt eſt glo.in c.ex literis.extra de pigno.& in c.ſi-
d militer.xvj.q.j.[d] ✱ ¶ Quædam eſt hypotheca tacita, & generalis,
inducta ea diſpoſitione legali,ſed ita demum, ſi factum hominis
interueniat circa ipſam hypothecam Nam ſi aliquis cõducat præ-
dium vrbanum,vel ruſticum,ex hac cõductione ita demum indu-
citur tacita generalis hypotheca, ſi etiam interueniat factum ho-
minis circa ipſam hypothecã:hoc eſt,ſi vltra ipſam conductionem
etiam bona inferat,vel inducat in prædium conductum.Et de iſta
proprie loquitur text.noſter in ver.Seruiana. & in l.item quia.in
princip.ff.de pact. & in l.certi iuris.cum ſimi.C.loca.¶ Et aduer-
77 te † quòd eſt differẽtia inter iſtam vltimam hypothecam tacitam
introductã à lege,interueniente tamen facto hominis circa ipſam
hypothecam,& aliam expreſſam hypothecam, ſiue generalis ſit,
ſiue particularis:quia expreſsè hypothecata,ſi alienantur,trãſeunt
ſemper cum onere hypothecæ.l.ſi debitor.cum ſimi.C.de diſtra.
pig.Hypothecata autem tacitè,eo modo,quo ſtatim dixi, poſſunt
alienari:& ſi alienantur,non tranſeunt cum illo onere tacitę hypo
thecę,niſi etiam vltra tacitam hypothecam ſequatur etiam inclu-
ſio ipſorum bonorum.Iſtud eſt quod vult text.in l.eſt differentia.
ff.in quib.cau.pig.taci.cõtra.Et proptereà ibi dicitur,deriſum fuiſ-
ſe Neruam Iuriſconſultum,quia monſtrauerat ſeruos tacitè hypo
78 thecatos poſt † incluſionem eorum,poſſe per feneſtram liberari.
Et dicitur fieri incluſio bonorum, quando de ipſis bonis inuectis,
vel illatis,conficitur publicum inſtrumentum.l.cùm domini hor-
reorum.ff.loca. Declarat in Specie Ang.in l.inquilino.cum l.ſeq.
quæ incip.vtiq;.ff.de dam.infect.& prædictam differentiam ponit
etiam ibidem Ang.& idem Ange.in l.item quia.in princ.in j.col.
vbi vide.ff.de pac.licet Marti.Laudenſis in d.l.item quia.in j.char.
dicat poſſe teneri ꝙ imò etiam iſta tacita impediat per reg.d.l.ſi
debitor.C.de diſtra.pigno.& quòd d.l,eſt differentia.loquatur in

manumiſsione, & ſic fauore libertatis: tamen a
dicit ꝙ durũ eſt recedere ab Ange.Et fortè ad
euitandas iſtas difficultates, & tot amaritudi-
ne,iſta opi.poſſet teneri.& facit l.ſi gratuitam.
§.fi.ff.in quib.cau.pig.taci.contrah.aliâs in-
cipit.Pomponius ſcribit.Ita tenes: & ita puto
veritatẽ propter d.l.ſi gratuitam.§.fi.ſed con-
ſidera,quia iſta ratio præſupponit quòd ante
quam fiat incluſio,illa tacita hypotheca nullius
ſit effectus:quod mihi videtur durum quòd ſi b
reg.iſtius tex.& l.item quia.ff.de pact.& l.certi
iuris.C.loca.fruſtra nobis traderetur ꝙ inue
cta,& illata in domum conductam ſint nobis
tacitè hypothecata,iſtud eſſet fruſtra, ſi ante
incluſionem poſſent bona alienari ſine onere
e cogita: quia multum dubito.[c] ✱ ¶ † Et ſi di- c
79 ceretis,quem effectum habet iſta tacita hypo-
theca inducta à lege, interueniente homi-
nis facto:dicite ſecundùm quod declarat Ioan. d
Faber.hîc, in v.col.& Nico.de Neapo.in j.q.
extra gloſ. quòd poteſt operari maximum
effectum,quem etiam non poteſt operari hy-
potheca expreſſa,ſiue ſit vniuerſalis, ſiue par-
ticularis:quia dominus locator,qui habet taci
tam hypothecã in bonis inuectis, vel illatis,eo
caſu, quo inquilinus, vel colonus ceſſarent à
ſolutione penſionis,poteſt facere incluſionem
dictorum bonorũ, ſecundùm quod proximè
declaraui:& facta dicta incluſione, poteſt pro-
pria authoritate illa bona poſtea auferre.l.in-
quilino.& melius in l.ſeq.quæ incip.vtiq;.ff.de e
dam.infec.Sed alij creditores habentes hypo-
thecas,vel obligationes, in quibus non ſit iſta
incluſio,non poſſunt propria authoritate ca-
pere bona debitoris,imò ſi capiant,incidunt in
edictum diui Marci:quia ius crediti amittunt.
de quo edicto eſt text.in l.extat.ff.quod met.
80 cau.& in l.pe.C.de pig.actio.† Et ex hoc effe
ctu colligatis aliam differentiam vltra eam,
quam proximè retuli,inter hypothecam taci-
tam inductam à lege, mediante tamen facto
hominis,& eam,quæ expreſsè eſt inducta.Et ſi
inſtares ſubtilius,quæ poſſet eſſe ratio diuerſi-
tatis,quare facta incluſione poſsit creditor bo-
na debitoris propria authoritate auferre quod
nõ eſt in aliis creditoribus: dico duplicem poſſe
aſsignari rationẽ diuerſitatis. Vnã aſsignat Io.
Fab.hîc,in v.col.quia eo ipſo ꝙ bona includũ-
tur,videntur tradi ipſi locatori:& ſic nulla vis
dicitur per ipſum committi auferẽdo. Aliã ra-
tionẽ aſsignat Nico.de Neap.hic in ij.q.extra
glo.quã etiã ſentit Io.Fab.in ix.col.quę tamen
in effectu eſt eadẽ cũ præcedenti,vel eſt decla-
ratio præcedẽtis rationis:quia locator poſt in-
cluſionẽ bonorũ factã dicitur ipſa bona incluſa poſsidere.l.ſolutũ.
§.ſolutã.ff.de pig.act.ideo poteſt ea propria authoritate capere:qđ
nõ eſt in aliis creditoribus,vel hypothecis,quæ nõ includũtur, vel
nõ traduntur. Et horũ occaſione doc.hîc ſubintrant illã arduam
81 quæſtionẽ, † an locator ante incluſionẽ bonorũ factam dicatur bo
na illata per colonũ vel inquilinũ poſsidere.In qua quæſtiõe multa
hincinde adducũtur.Quã queſtionẽ aliter nõ examino hic,quia nũ
cõferret ad propoſitũ.Sed de eis habetis per glo.in l.ſolutũ.§.ſolu-
tã.in gl.magna.in ver.experiri.& ibi latè per Bar.ff.de pigno.act.&
plenè p Io.Fab.hîc in ix.& x.col.plenè etiã per Nic.de Neap.hic,in
iij.q.extra gl.Et cõmunis eſt cõcluſio ꝙ locator ante incluſionẽ nõ
dicatur bona illata poſsidere nec verè,nec fictè.Ita cõcludit Bart.
vbi ſ.Ita etiã cõcludit Io.Fab.hîc,in x.col. Idẽ etiã tenet Ang.de

a ¶ Poſsidere. Sed nũquid talis hypotheca competens vxori in bonis viri pro dote, detur etiã creditoribus mulieris? Dic ꝙ non: vt per Ange.in auth.vt exact.inſtan.do.in fi.prin.col.vij.

b ¶ Hypothecata. Nunquid in bonis futuris, vide do.Alex.de Imo.poſt Bar.in l.ſi is,qui.ff.de iu.fiſci.& in l.ſi filio.§.fi.ſol.matr.

c ✱ Bene ſtat gloſſ. hodie ſecundùm nouas impreſsiones.

d ✱ Nota quòd licet aliâs eccleſia & ciuitas æquiparẽtur.l.fi.C.de ſac.ſan.eccle.tamen in hoc magis fauet eccleſiæ, quã ciuitati:nam, vt ſ.vidimus,ciuitas nõ habet hypothecã.d.l.ſimile.ff.ad muni.gl.in l.ij.C.de debitor.ciui.lib.xj. Sardus.

e ✱ Adde ꝙ hãc differentiam ponis Iaſ.ſ.in vij.col.& ibi antequã quæ hîc ponuntur viderem (vt teſtis eſt mihi Deus) iſtis & aliis rationibus eã reprobaui. Et vltra ibidicta adde ꝙ pro opinione,quam ibidem firmaui, videtur caſus in l.j.ff.de Salui.interdi. Et pro iſta opinione facit tex.in ratiõe ſui in fi.in l.vtrũ.ff.de conſti.pecuniæ.& idem voluit Barto.in repetitiõe l.creditores.in iiij.q.princip.in vij.col.ver.ſed contra prædicta.C.de pig. Et hanc opi.intrepide teneas. Carcaſſona Sardus.

a ❧ Adde ꝙ differentia Nicol. de Neap. circa quã Iaſ. videtũ vacillare non ſatis facit: quia eadẽ ratione idẽ eſſet in quaſi Seruiana, ſi creditori data eſſet poſſeſsio, vt dicit Iaſ. quia poſſet propria authoritate rem depræhendere, & magis eſſet defenſio poſſeſsionis, iuxta latè tradita ꝑ Bar. in l. creditores. in iiij. q. princ. C. de pig. Carcaſſona Sardus.

b ❡ Agere. Adde do. Barth. Soci. in cõſi. cxlix. incip. in cauſa Ambroſij. verſ. primò q. a. in j. parte. vbi hoc idẽ. & addit, multò magis melius eſt eſſe ſatisfactũ de præſenti, quàm habere ius petendi. Facit etiam quod per eum in conſil. clxxj. incidit profectò. ver. prætereà fortius. in ij. parte quod ſoluiſſe ſub prætextu fidei cautionẽ fauẽtius eſt dicere, quàm ꝙ non videatur in dubio fidem cautionis agnouiſſe.

c ❡ Patet. Adde Felin. I. rub. de reſcri. in iij. col. in med. & quod ibidẽ ad eum dixi in apo. & Fran. Are. in l. centurio. in vlti. col. de vulga. & pup. & quod ibidem dixi in apo.

Are. Hoc idẽ etiã tenet Bald. in l. certi iuris. in
ix. q. C. loca. & ibidẽ Sali. in vij. q. quãuis ſubtilis
Pet. de Bellaper. in d. §. ſolutã. quem refert
Cy. in d. l. certi iuris. in iij. q. habuit aliã opi. diſtinguẽdo
inter illata in prædiũ vrbanũ, & illata
in prędiũ ruſticum. Et cum eius diſtinctione
tenet Nic. de Neap. hic in d. q. extra gl. quã
diſtinctionẽ repræhẽdit expreſsè Bar. in d. §.
ſolutam. & dicit Bald. in d. l. certi iuris. in ix. q.
quòd iſta opi. Petr. eſt fatuitas. Iſtud pro expedito
habeo, quantum attinet ad terminos.
de quibus s̃. proximè dixi: quòd locator poſt
incluſionem bonorum factam dicitur bona
illata poſsidere. Ita Bartolus in d. §. ſolutam.
& Ioan. Fab. & Ange. de Areti. hîc. ❡ Gloſſ. in
ver. quaſi Seruiana. diuido in tres partes principales.
Nam in prima poſuit quare appellatur
quaſi Seruiana cum hac nota dimiõtionis
Quaſi. In ſecunda poſuit etymologiã Seruianæ,
& quaſi Seruianæ. In tertia poſuit differentiam
inter Seruianam actionem, & Saluianum
interdictum. Secunda ibi: vtraq; tamẽ Seruiana
dicitur. Tertia ibi: ſed quæ eſt differentia inter
Seruianam, &c. ❡ In eadem gloſſ. ibi. vt ff.
de legi. & ſenatuſcon. l. fi. habetis duo. Primo,
81 †quare quaſi Seruiana appelletur cum hac nota
diminutiua Quaſi: nam dicit gloſ. iſtud eſſe
ad differentiam ſuperioris, et vt a ſuperiore cognoſcatur.
Vel poteſtis aliter dicere, & fortè
etiam melius, prout etiam dicit. Nic. de Neap.
hîc in j. q. extra gl. quod ideo appellata eſt, quaſi
Seruiana, quia non eſt ita plena, ſicut Seruiana.
Nam per iſtam quaſi Seruianam non ita plenè
prouidetur creditori, ſicut per Seruianam
prouidetur locatori: quia, vt dixi in gl. illa proximè
pręcedenti, habens Seruianam, facta incluſione
poteſt bona propria authoritate capere:
quod non eſt in habente quaſi Seruianam.
Dubito tamẽ ꝙ illud, quod locator poſſit
propria authoritate capere, non eſt virtute
actionis Seruianæ, quæ in hoc plenius locatori
prouideat, ſed virtute incluſionis, qua mediante
locator cõſequitur poſſeſsionem bonorum
incluſorũ: vt declaraui in gl. illa proximè præcedenti.
Et iſtud puto verius. Non recedatis à
83 gl. quamuis paruus effectus † ſit in hoc.[a] ❧ Secũdo habetis ex gloſ.
a etymologiã, quare dicta ſit Seruiana, & quaſi Seruiana, quia à ſeruãdo.
Per has enim actiones iura creditorũ cõſeruãtur: propterea
ꝙ melius ſit, vt vulgo dicitur, pignori incũbere, quàm in perſonã
b agere:[b] vt inquit text. in §. furti. el j. s̃. de oblig. quæ ex deli. ſacit §.
84 fi. s̃. quib. mod. re contrahi. oblig. Et hac ratione poſſumus dicere †
ꝙ Saluianum interdictũ: de quo latè videbitis in ſeq. parte glo. dictũ
ſit à ſaluando: prout etiam dicit Nico. de Neapo. in j. q. extra gloſ.
❡ Vnde autẽ dicta ſit hypothecaria, & quare ſic dicta ſit, habetis
declaratum per Iaco. de Raue. ſecundùm quòd eum refert Ioan.
Fab. in penul. col. vbi dicit quòd hypothecaria dicitur ab hypos,
quòd eſt ſub, & theſis, quod eſt poſitio, quaſi ſit ſuppoſitio, id eſt
obligatio. Nam, ſecũdùm eũ, ſuppoſitio, & obligatio idẽ ſunt. Ad
hoc bene inducit rub. ff. de reb. eo. dum in fine rub. dicitur, nõ alienandu
vel ſopponẽdis. quã rub. alibi inducit Bar. ad notabilẽ quæſtionem
in l. fundus. ff. de ann. leg. Quã quæſtionẽ examinat latiſsimè
Io. Fab. hîc, in pe. & vlt. col. & credo ꝙ eam meli⁹ determinet,
quàm Bar. ❡ In fi. gl. habetis differentiã inter Seruianã actionẽ, &
85 Saluianũ interdictũ: † quia agẽs Seruiana actiõe, tenetũ ꝓbare debitorẽ
ſuũ dominũ earũ rerũ, quas intulit in prædiũ cõductũ ad hoc
vt vigore tacitæ hypothecæ poſsit obtinere: agẽtem autẽ Saluiano
interdicto ſufficit probare debitorẽ poſſediſſe: et ſic ſufficit ꝓbare

ſolã poſſeſsionẽ abſq; dominio. Hãc etiã differentiã ponit, & tenet
gl. in d. §. interdictum. in ver. pepigiſſe. j̃. de interdi. & gl. mag. in fi.
in ver. cõpetit. in l. j. C. de prec. & Salui. interdi. ❡ Pro clara tamẽ
intelligẽtia huius differentiæ, & ꝓ habẽda veritate eius, quod vult
gl. ꝙ agentẽ Seruiana oporteat ꝓbare debitorẽ dominũ: reaſſumo
86 in dubium † quid teneatur probare agens Seruiana ad hoc, vt in
ea poſsit obtinere. ❡ In quo puncto gl. noſtrę ſunt multùm varię:
nã gl. hęc, vt ſtatim vidiſtis, tenet ꝙ ꝓbandũ ſit dominiũ debitoris.
Et idẽ volũt gl. cõcordãtes s̃. proximè alleg. Hanc gl. noſtrã cum
cõcordãtib⁹ repræhẽdit Dy. hîc, & dicit quòd iſta gl. eſt diabolica,
& ꝙ malè dicit: imò ꝙ nõ potuiſſet peius dicere. Nã data veritate
huius gl. ſequeretũ maxima iniquitas, ꝙ agẽs Seruiana, vix, aut nunquam
obtineret, ſi neceſſe haberet probare dominiũ debitoris: cuius
dominij ꝓbatio eſt difficilima, vt tradit Bar. in l. rẽ, quæ nobis.
ff. de acqui. poſ. & in l. rẽ alienã. in ij. col. ff. de pig. act. & dixi abũdanter
in §. ſed iſtæ. s̃. eo. Nec in cõtrariũ, ſecũdùm eum, aliquid faciũt
alleg. per gl. ſcilicet. l. & quæ nondũ ſunt. §. j. & l. ſi ſuperatus. ff. de
pig. quia in eis nõ diciũ ꝙ creditor debeat ꝓbare debitorẽ dñm, ſed
87 rem fuiſſe in bonis debitoris. † Et aliud eſt probare quem eſſe dominum,
et aliud probare rem eſſe in bonis: quia, vt inquit tex. in l.
bonorũ. §. in bonis. ff. de verb. ſigni. in bonis noſtris cõputari ſciẽdum
eſt, non ſolum quæ dominij noſtri ſunt, ſed etiam quæ bona
fide poſsidemus. De hoc tamen, quando res dicatur eſſe in bonis
noſtris, dixi in §. ſed iſtæ. in j. char. s̃. eo. vbi circa hæc multa elegãtia
retuli. Pro hac opi. Dy. bene facit. l. ſi ab eo. ff. de pigno. et l. ante
omnia. ff. de proba. vbi dicit tex. ꝙ creditor debet probare rẽ perti
88 nere ad debitorem: † & ꝙ verbũ Pertinere, latiſsimè patet:[c] vt eſt
c text. in l. verbũ illud Pertinere. ff. de verb. ſigni. Et ita etiã tenet Io.
Fab. hîc. Eſt verũ ꝙ Cy. in l. cùm res. quẽ ibi refert Bar C. ſi res alie.
pig. da. ſit. reprobat hanc opi. Dy per aliqua ſatis bona iura: & ſuſtinet.
gl. noſtram hîc, reſpõdẽs ad adducta in contrarium: cuius Cy.
opi. reprobat ibi Bar. & ſequitur Dy. hîc. dicite vt ibi per eum. Et
ideo in propoſito noſtro alibi glo. in l. rem alienã. in gl. j. ff. de pig.
89 act. tenet † ꝙ ſufficit, agentẽ hypothecaria probare poſſeſsionẽ debitoris
cum bona fide & titulo. Alibi glo. in l. cùm res. in gloſ. fina.
C. ſi res alie. pigno. data ſit. tenet quòd ſufficit probare poſſeſsionem
debitoris cum bona fide, abſq; eo quòd probetur de titulo.
& Baldus in d. l. cùm res. ibidem in princ. ita exorditur ꝙ illa lex
portat coronã totius materiæ, quid probandum ſit in hypothecaria.
ibi tex. gl. & doc. pleniſsimè. Dy. hîc, in hac gloſſarũ varietate
paucis ſe expedit diſtinguẽdo, & has gl. ad concordiã reducẽdo, &
dicit ꝙ ita ſeruatũ cõmuniter per aduocatos. Et eius diſtinctio, licet
ipſe nõ dixerit, fuit ante eum, gl. in l. ante omnia. ff. de probat. Aut
res hypothecata reperitur penes debitorẽ, aut penes extraneum.
Primo caſu ſufficit probare ſolam poſſeſsionẽ debitoris: quia ipſe
debitor non poteſt referre quęſtionem dominij. Et ita, ſecundùm
eum, procedat gloſ. in d. l. cùm res. Secundo, verò caſu, quando res
hypothecata reperitur penes extraneum: & hoc caſu debet ſaltem
probari poſſeſsio debitoris cũ titulo, & bona fide. Ita procedat glo.
in d. l. rem alienam. Et ratio eſt, ſecundùm eum, quia creditor debet
eſſe eiuſdem cõditionis, cuius erat debitor ſuus, in cuius locum
ſucceſsit. Quẽadmodũ ergo debitor ſuus habuiſſet neceſſe ꝓbare
ad minus de poſſeſsione ſua cum titulo, & bona fide, ita habebit
neceſſe probare & creditor. Et hanc diſtinctionem ſentit etiam gl.
j. circa fi. in d. l. rem alienam. et eam in primo membro ſequitur Io.
Fab. hîc, & Bar. poſt Cy. in l. cùm res. & omnes doct. vt j̃. referam.
In ſecundo membro aliter diſtinguitur, vt j̃. dicam: ſed hanc diſtinctionem
Dy. reprobat Cy. in d. l. cùm res. & ibidẽ poſteà ipſe Cyn.
ponit aliam diſtinctionẽ, quã diſtinctionẽ ſucceſsiuè poſteà repręhendit
ibi Rayne. in multis mẽbris. vt hîc per Nic. de Neap. in vij.
oppo. gl. Sed nõ curo, nec expedit referre tot anfractus, & varietates
antiquorum noſtrorum in hac difficultate. Placet mihi modus
procedendi, quem obſeruat Ang. de Are. hîc, vt ex dictis Cy. Bar.
Bald. & Salice. poſt gloſ. & alios doct. antiquos in d. l. cùm res. C. ſi
alie. res pignor. data ſit. Et Bartolus in d. l. rem alienam. & Cy. Bar.
& Baldus in l. de rebus. C. de do. ante nup. & Ang. in l. ſi ſuperatus.
in princip. et l. ſi Titio. ff. de pigno. Et ideo faciamus tres caſus prin

cipales

cipales, quãuis Ang. de Are. quatuor fecerit. Aut agitur hypothecaria contra ipſum principalem debitorem poſsidentem. Aut agitur cõtra tertium poſſeſſorem habentem cauſam à debitore. Aut agitur contra tertium poſſeſſorem extraneum omnino, et nullam penitus cauſam habentem à debitore. Primo caſu principali: ſcilicet quando agitur hypothecaria contra ipſum principalẽ debitorem, facite vobis firmam cõcluſionem, in qua nemo dubitat, quòd ſufficit probare ſolam poſſeſsionem debitoris. & eſt ratio, quia debitor conuentus nõ poteſt referre quæſtionem dominij, ſicut nec econtra, creditor cõuentus à debitore propter fructus, quos percepit ex re hypothecata, nõ põt dominij quæſtionẽ referre. l. ſi pignore. aliâs. in i. l. & ſi metus. §. ſi prædo. & §. ſi creditor. ff. de pig. act. bonus tex. in l. ſi inter. §. j. ff. de pigno. ne alius de ſuo mendacio arguatur: vt inquit text in d. l. rem alienã. ad fi. Debet tamen aduocatus in actu practico eſſe bene cautus in hoc, vt eleganter declarat Bartolus in d. l. rem alienam. in ij. col. vt non ſolum dicat, & ponat de poſſeſsione debitoris, ſed etiam debet deducere, et proponere debitorem fuiſſe dominum, vel habuiſſe dictam rem in bonis: quod probatur eo ipſo, ꝙ probata fuerit poſſeſsio debitoris, vt ſtatim dixi, cũ ipſe debitor conuentus nõ poſsit referre quæſtionem dominij: aliâs autem ſi hoc nõ deduceret, ſuccũberet, tanquam plene ius ſuum non deducens. Ita Bar. vbi ſ. & ſequitur Salic. in l. certi iuris. C. loca. Et hoc dictũ bene no. Ange. de Are. hîc ad practicã. Ego iſtud dictũ cõfirmo optima ratione: quia nũquam ex poſſeſſione præſumitur dominiũ, ſi dominiũ nõ fuerit allegatum. Ita notanter Bal. in l. etiam. in iij. col. C. de execu. rei iudi. Nõ ergo ſufficeret probare poſſeſsionem niſi dominiũ fuiſſet allegatũ quo caſu, ſi dominiũ, fuerit allegatũ, tunc ex probatione poſſeſsionis dominiũ præſumet. ¶ Prædicta limitãtur in ultìm ſing. per Sali. in d. l. cùm res. C. ſi alie. res pigno. vt ꝓcedãt in hypotheca ſpeciali, in qua debitor ipſe cõuentus nõ poteſt referre quæſtionẽ dominij: ſed in generali hypotheca, in qua debitor generaliter omnia bona ſua hypothecaſſet, vt quotidie fit. poſſet debitor cõuentus hypothecaria ad aliquam rem dicere ꝙ illa res pro qua cõuenitur, nõ eſt ſua, ſed alterius, puta Titij: & debebit ipſum Titium in iudicio nominare, iuxta l. ij. cum materia. C. vbi in rem ac. & maximè ſi debitor aſſerat ſe recolligere fruct⁹ illius rei nomine ipſius l. Titij, iuxta Titia. in prin. ff. de ſolu. Et ratio diuerſitatis eſt, ſecundùm eum, quia tũc non conuincitur de mẽdacio, iuxta d. l. rem alienam. in fi. Et ita ſingu. refert, & tranſit Ang. hîc. Iſta peregrina & ſingu. limitatio Sali. ſummoperè placet: ſed non eius diuerſitatis ratio, ꝙ in hypotheca ſpeciali nõ poſsit debitor cõuentus referre quæſtionem dominij, ne de mendacio arguatur: conuentus autẽ generali hypotheca bene poſsit referre quæſtionem dominij: quia tunc non conuinceretur de mendacio. Iſta ratio, iudicio meo, nihil penitus valet: nam ſi verum eſt ꝙ res hypothecata nõ ſit debitoris: & tunc ſiue ſit hypotheca ſpecialis, ſiue generalis, neutro caſu de mẽdacio conuinceretur. Si autem verum ſit, rem hypothecatam eſſe debitoris: & tunc ſiue ſit hypotheca ſpecialis, ſiue generalis, ſi referat quæſtionẽ dominij, & dicat rem eſſe alterius, ita conuincetur de mẽdacio in generali hypotheca, ſicut in ſpeciali: & propterea ſemper in vtraq; erit idem. Et propterea hæc ratio diuerſitatis ita ſimpliciter intellecta nullũ haberet ſaporem. Vnde ego puto aliã eſſe, & notabilẽ rationẽ diuerſitatis: & credo ꝙ iſta fuerit propria mens Salic. quamuis ipſe bene nõ declaret, & Ang. de Are. referẽs eum nõ bene explicat. Nam quãdo debitor ſpecialiter hypothecauit aliquã certã rem, quam poſsidebat, ſi ad eam conuentus hypothecaria opponat quæſtionem dominij, explicabitur aduerſus eum de dolo. Iſta eſt doctrina & theorica magiſtralis. Iuriſconſultus in dicta l. ſi inter. §. j. ff. de pigno. quia arguitur dolus debitori, quando rem aliquam ſpecialiter hypothecauit, & poſtea conuentus ad eam refert quæſtionem dominij. Sed quando debitor obligauit generaliter omnia bona ſua, et reperit ꝙ poſsidet rẽ aliquã, quę eſt aliena, ſi ad eã cõueniat hypothecaria, poterit referre quęſtionẽ dominij: quia hoc caſu nõ poteſt argui dolus ſuus in illa re, quam ipſe ſpecialiter non obligauit: & iſta eſt mera veritas. ſecundo caſu principali, quãdo agitur hypothecaria cõtra tertiũ poſſeſſorẽ habẽtem cauſam à debitore, an ſufficiat probari ſolam poſſeſsionem principalis debitoris. In hoc puncto Bar. cõtra morẽ ſuũ eſt ſibi ipſi cõtrarius: qa in d. l. cũ res. C. ſi alie. res pigno. ſecutus Cy. ibidẽ diſtinguit, Aut iſte tertius poſſeſſor habet cauſam lucratiuã, & tũc in eo fit idẽ, qđ in principali debitore cõuẽto hypothecaria, vt ſufficiat probari poſſeſsionem. Aut habet cauſam oneroſam: & tunc ſecus, per l. apud Celſum. §. de authoris. & §. authoris autẽ dolus. ff. de excep. do. Ipſomet verò Bar. in d. l. rẽ alienã. in ij. col. ff. de pigno. act. dicit ꝙ iſtud ſibi non placet: quia diſtinctio d. §. de authoris an habeat cauſam lucratiuã vel oneroſam, haberet locũ in agente: ſecus eſt in poſsidente, cui nunquam dolus authoris nocet. alleg l. an vitium. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. & l. ij. §. j. cum ibi no. ff. de excep. do. quę leges nihil mihi probant. Et hęc verba Bar. ſi fas eſt dicere, nõ ſunt intellecta per doct. ſed j. quid ſibi velint, clariſsimè demonſtrabo, cũ diſtinctione tamen Cy. inter habentem cauſam oneroſam & lucratiuam. Videtur tenere Bald. in l. de rebus. ad fin. C. de do. ante nup. & Iaco. But. in d. l. cùm res. Sali. verò in d. l. cùm res. in ver. quæro nunc ſecundò quid ſi agatur, &c. ſecundùm quod eũ refert Ange. de Aretio hîc, dicit ſe aſſentire Bart. in l. rem alienã. in reprobatione diſtinctionis Cy. ſed nõ in eius determinatione: quia imò ſecundùm eũ, ſufficit ſolũ probare quòd debitor poſsidet illam rẽ vt ſuã: licet de titulo eius nõ probetur per aliquas rationes, de quibus hic per eũ: quas refert ſimpliciter Ang. hîc. ipſe verò Ang. hîc tenet indiſtinctè opi. Bar. in d. l. rem alienã. ꝙ quando agitur hypothecaria cõtra tertium poſſeſſorem habentem cauſam à principali debitore, ſiue ſit oneroſa, ſiue lucratiua, non ſufficiat probare de ſola poſſeſsione principalis debitoris, niſi etiã probetur de eius dominio, vel ſaltẽ rẽ fuiſſe in bonis principalis debitoris. Et ibi dicit Ang. de Are. maximum verbum, quod iſta opi. obſeruatur in practica: & hanc opi. comprobat ipſe optima ratione: quia habens hypothecariã habet tantùm ius in re ad aduocandã ſolam nudam poſſeſsionem: vt eſt textus no. in l. ſi cũ venditor. in prin. ff. de euic. quam Ang. de Are. hic, non in iſto loco, ſed in col. ſeq. reputat ſingul. non autem titulum habet habilem ad cauſandum dominiũ, & ſic ad inducendã vſucapiẽdi cõditionem. Ille verò tertius, qui rẽ poſsidet, & habet cauſam à principali debitore, habet titulũ, & bonã fidem, & actualem poſſeſsionem de præſenti, & cõſequenter habet vſucapiendi cõditionẽ. Cùm ergo habeat plura, & pinguiora iura, quàm agẽs hypothecaria, qui nullum penitus titulum habet: ergo ſibi meritò eſt præferendus, per id, quod in ſimili dicunt doct. Et Bar. in l. hæreditatis. C. de peti. hæręd. dum aſsignãt rationẽ quare petitio hæreditatis nõ de

a tur cõtra titulo poſsidentẽ.[a] ✱ Ego in hoc dubitatiſsimo puncto teneo hãc nouam opi. ꝙ ſi

a ✱ Cogitaui ꝙ & ſi inter tot patres adeò variè ſentientes, non eſſet tutum aliquid cõtra eos intentare, tamẽ quia facilius veritas habetur ſi à pluribus quęratur, arg. c. de quibus. xx. diſtin. c. prudentiam. in fi. j. reſpon. extra de offi. deleg. & poſsit vnus quandoq; & deterioris ſentẽtia multos & maiores aliqua in parte ſuperare, vt inquit imperator, in l. j. §. ſed neq;. C. de vet. iur. enuel. & habetur per gloſ. in c. vt veterũ. ix diſtin. ideo ĩ hoc dubio ſubiiciam id, qđ cõtra omnes ſentio, & dico nullã eſſe differentiam inter principalẽ debitorem, & tertium poſſeſſorem cauſam ſiue lucratiuã, ſiue oneroſam ab ipſo habentem. Moueor primo per .l. debitorem. C. de pigno. vbi ſiue titulo lucratiuo, ſiue oneroſo debitori rem obligatam in aliũ tranſtulerit, nõ poteſt creditoris ſui conditionem deteriorẽ facere. Sed ſi creditor maiori onere probationis contra tertiũ poſſeſſorem à ſuo debitore cauſam habentem adſtringeretur facto ſui debitoris, fieret eius conditio deterior, contra d. l. debitorẽ. & cùm in d. l. debitorem. & præponat negatio verbo Poteſt, negatur abſolute potẽtia ipſi debitori faciẽdi deteriorẽ conditionem ſui aduerſarij: vt habetur in arg. ꝑ glo. in c. j. de reg. iur. in vj. per Bar. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & poſthu. idem Iaſ. in l. j. in princi. ff. de verb. oblig. Sicut ergo agẽdo cõtra principalem, & probãdo eius poſſeſsionem, & allegãdo eum dominum obtinerẽ: ita etiã agendo cõtra tertium poſſeſſorem ab ipſo quamcũq; cauſam habẽtẽ. De principali omnes ita cõcludunt ſ. in primo mẽbro iſtius diſtinc. Pro iſta parte facit l. ſi debitor. C. de diſtrac. pig. vbi res pignori obligata ſi alienetur, tranſit cum ſua cauſa ad tertium poſſeſſorem. cum ſua cauſa intelligitur vt ius creditoris

agentis non reddatur deterius: vt l. j. §. in eadẽ cauſa. ff. ſi ex no. cauſ. agat. l. Iulianus. §. quantum. ff. ad exhibẽ. Sed ſi iſte in plus teneretur circa probationẽ in hypotheca cõtra tertium à ſuo debitore cauſam habentem quàm cõtra ipſum principalem, nõ tranſiret res cum ſua cauſa, cõtra text. in d. l. ſi debitor. Et hæc, iudicio meo, vrgentia ſunt: neq; põt iſte plus iuris in ſuũ ſucceſſorẽ, transferre, quàm ipſe habuerit. l. nemo plus iuris ff. de reg. iur. Probatur hęc mea opi. à ſufficiẽti partiũ enumeratione: Aut enim iſte tertius habet cauſam lucratiuã, & videri meo quod aſſero in expedito eſt, per tex. in l. ſi inter. §. j. ff. de pign. iuncto text. in l. apud Celſum. §. de authoris. & §. authoris autẽ. ff. de doli except. & in hoc aliqui cõſentiunt. Aut tertius habet cauſam onerosam: et tunc aut dicit ſe bonæ fidei poſſeſſorem, & neceſſariò habeo intẽtum: quia fatetur authorem dominum, vt latè vidimus in §. ſed iſtæ. ſ. co. Et hoc eſt, quod intẽdo. l. ſi ſuperatus. l. & quæ nõdũ. § quod dicitur. ff. de pig. Aut eſt malę fidei poſſeſſor: & hodie non vſucapiet. c. fin. extra de præſcrip. nõ facit fructus ſuos. l. certũ. C. de rei vendi. l. bonę fidei. §. in cõtrariũ. ff. de aeq. rer do. & ſic nudę inſiſtit poſſeſſioni cum mala fide: & agens hypothecaria agit ad poſſeſſionẽ. l. ſi cùm venditor. in prin. ff. de euic. & nititur titulo & bona fide, ex quo credit obligãtem dominum: ergo potior eſt habendus. Et certè ex quo ſemel eſt res obligata, nunquã eſſet facto debitoris onerari creditorem,

principalis debitor ſpecialiter hypothecauit rem aliquam, quo caſu ſi ipſe principalis debitor cõueniret hypothecaria, & referret quæſtionem dominij, obſtaret replicatio doli: quia argueretur eius dolus per d. l. ſi inter. §. j. ff. de pigno. Eodem modo tertius poſſeſſor habens cauſam lucratiuam ab eo, non poſſet referre quæſtionem dominij: quia ſic argueretur dolus authoris ſui qui ſibi debet nocere d. l. apud Celſum. §. de authoris. & §. authoris autem dolus. Et ſic iſto caſu teneo quòd ſufficiat probari ſolam poſſeſsionem principalis debitoris, cùm etiam à tertio poſſeſſore conuento non poſsit referri quæſtio dominij: cùm arguatur dolus principalis debitoris, à quo iſte cauſam habuit lucratiuam. Secus tamen eſſet, ſi iſte tertius poſſeſſor haberet cauſam onerosam: quia tunc cùm poſsit referre quæſtionem dominij, nec dolus authoris ſui habet ſibi nocere: tunc non ſufficeret probare ſolam poſſeſsionem principalis debitoris. Iſtud tamen intelligite, et limitate ſecundùm quod ſing. limitat Baldus in d. l. de rebus. ad fin. vt procedat quando habens cauſam lucratiuam à debitore vellet vti illa cauſa: & ſic vellet adiuuare ſe adminiculo ſui aothoris. Secus autẽ ſi nollet vti adminiculo authoris ſui, ſed ſimpliciter ſe tueri, & dicere quòd ſatis iuris habet eo, ipſo quòd poſsidet. Et ita etiam tenet Ioannes Fab. hic. Et hoc no. quia multùm limitat iſtam materiam. Et ante eos iſtud fuit originarium dictum Specu. in titu. de obligatio. & ſolutio. §. j. in ver. ſed pone centum mutuauit. Et ego credo quòd iſtud ſit propriè illud, quod vult Bartolus in dicta l. rem alienam. in ij. col. quamuis ipſe Bartolus uon bene ſe declarauerit: & alij eum fortè non bene intellexerunt, dum dicit Bartolus quòd diſtinctio §. de authoris. habet locum in agente, nõ autem in poſsidente, cui nunquàm dolus authoris ſui nocet. Vult enim dicere Bartolos & ita eum intelligo, & declaro, quòd quando quis poſsidet & conuenitur, non allegat cauſam authoris ſui, ſed dicit ſatis iuris ſibi eſſe, ex quo poſsidet: & propterea dolus authoris nunquàm ſibi nocet: & quando ipſe agit, neceſſe habet allegare cauſam authoris ſui, in qua poteſt ſibi nocere dolus authoris: & ideo tunc recurrimus ad diſtinctionem illius §. de authoris. vt ſi habeat cauſam lucratiuam, dolus authoris ſibi noceat: ſecus ſi onerosam. Et iſta fuit propria mens, ſeu intentio Bartoli. Vbi autem principalis debitor non hypothecaſſet ſpecialiter rem aliquam, ſed generaliter omnia bona ſua: tunc ego puto quòd ſi pro vna ex rebus illis agatur hypothecaria contra tertium poſſeſſorem habentem cauſam à principali debitore, etiam ſi vtatur cauſa, & etiam adminiculo principali debitoris, quòd non ſufficiat probare ſolam poſſeſsionem principalis debitoris, niſi etiam probetur ipſius dominium, vel fuiſſe in bonis principalis debitoris. Qoo caſu propter proprietatem hypothecæ antequàm fieret alienatio in iſtum tertium poſſeſſorem, obtineret agens hypothecaria: aliâs autem ſuccumberet, per rationem Angeli de Aretio ſuprà proximè relatam: quia tenuiora iura dicetur habere, quàm tertius poſſeſſor. Et ad hoc tenendum mouet me, quia quemadmodum ipſe principalis debitor, quia omnia bona generaliter obligauit, conuentus hypothecaria ad vnam rem, referat quæſtionem dominij, ſi non arguitur eius dolus, vt dixi ſ. in primo membro principali. nullos ergo dolus eſt hoc tertio caſu, qui poſſit tertio poſſeſſori ab eo cauſam habenti nocere: & propterea non ſufficit ſola probatio poſſeſsionis. Et hanc theoricam aſſumo ex his, quæ vult Salicetus in primo membro principali huius diſtinctionis, ſecundùm quod eum ibi retuli. Tertio caſu principali, & vltimo, quando agitur hypothecaria contra tertium poſſeſſorem omnino extraneum, & nullam penitus cauſam habentem à principali debitore: facite firmam concluſionem, in qua nemo docto. diſcrepat, quòd agens hypothecaria debet probare de dominio principalis debitoris, vel ſaltem de bona fide, & titulo, iuncta poſſeſſione. Et eſt ratio, quia agens ex perſona ſua habet ſolum ius hypothecæ, quod nullum titulum affert, niſi quòd nudam tantum poſſeſsionem aduocatur. dicta l. ſi cùm venditor. in princip. Imò plus, non habet etiam ius hypothecæ, niſi probet de dominio principalis debitoris, aut de eius titulo, & bona fide: cùm aliâs non potuiſſet ius hypothecæ conſtituere: vt latè vidimus ſuprà in gloſſa in verbo coloni. in vltima parte. Cùm ergo agens hypothecaria habeat neceſſe fundare ius ſuum hypothecæ ex perſona principalis debitoris: ergo neceſſe eſt quòd probet de dominio, aut titulo, & bona fide principalis debitoris: aliâs ſuccumberet agens contra penitus extraneum poſſeſſorem: cùm iſte extraneus poſſeſſor, qui nullam cauſam habet à principali debitore, poſsit ſine dubio aliquo referre quæſtionem dominij principalis debitoris: & conſequenter poſsit dicere principalem debitorem nullum ius habuiſſe, quo mediante ius hypothecæ conſtitueret. ¶ Aduertite tamẽ diligenter quòd etiam iſto vltimo caſu principali ſi debitori principaliter aliquod competeret interdictum contra iſtum extraneum poſſeſſorem ad aduocãdam poſſeſsionem, quòd illud etiam cõpeteret eius creditori, qui haberet omnia bona debitoris obligata: & conſequenter iura, & actiones, iuxta dictum Bartol. in dicta l. rem alienam. in penultima colum. Cynus & Salicetus in dicta l. cùm res. C. ſi alie. res pigno. Et ne erretis in actu practico, attendite ſecundùm præfatos doctores quòd iſto caſu, quando aliquod interdictum competit principali debitori pro aduocanda poſſeſsione, quòd hoc caſu eius creditori datur hypothecaria. quia hoc eſt falſum: imò datur vtile interdictum. Directum autem competit principali debitori, qualecunq; illud eſſet. textus eſt in l. nomen. in ver. vtilibus actionibus. C. quæ res pigno. Et ex prædictis habetis clarè & perfectè expeditam, & bene excuſſam hanc theoricam doctorum in articulo quid probandum ſit agenti hypothecaria: & ſi ad eam bene aduerteritis, docto. in ea non diſcrepant à diſtinctione Dy.

l. vtrum. in fi. ff. de conſti. pec. Et per hanc viã eſt ſublatum arg. Ang. de Are. quod Iaſoni optimum viſum fuit: quia, vt ex ſ. dictis patet, nullo caſu potior eſt cẽſendus: & abſurdum eſſet ꝙ plus operaretur poſſe quam habuit. debitore meo, & titulus, quẽ ab eodem conſecutus fuit, ad conſequendum dñium, quàm ſi verè dominus fuiſſet: ſed ſi verè cõſecutus eſſet dominium à debitore meo, nõ poſſet in plus me grauare circa probationẽ, vt l. debitor. ſ. allegata. multo minus poterit ſi debilius ius ab eo conſecutus fuerit, hoc eſt, vſucapiendi conditionẽ. quia, vt ſupra dixi nemo plus iuris &c. Non obſt. l. & quæ nondum. §. j. quia ſatis probatur dominium, ſi allego eum dominium et probo poſſeſsionem, ex quo incidenter non principaliter quęritur de dominio, per doctri. Bartol. in l. quidam in ſuo. ff. de cond. inſtitution. Sicut dicimus in principali debitore, in quo etiam habet locum ille textus non obſt. l. ſi ſuperatus. ff. de pign. quia poſſum, vt ſ. dixi, reſpondere. ſed magis in ſpecie dico ꝙ tex. ille non facit ad ꝓpoſitũ q. noſtræ: quia nos loquimur in habente cauſam à debitore: tex. ille loquitur in tertio poſſeſſore nõ habente cauſam à debitore, vt in vlti. mẽb. iſti⁹ diſtinc. et eſt veri⁹ intellectus d. l. ſi ſuperatus. in prin. et hęc iuridica ſatis videtur: tamẽ quia ſunt fere contra oẽs, ſubiicio me in his, et omnibus alijs, iudicio peritioris. Ant. Ang. Carcaſſona Sard.

hic

hic, quam ſ. retuli, niſi in vno caſu, quando, agitur hypothecaria
contra tertium poſſeſſorem habentem cauſam à principali debito-
re: in alijs ſtant cum diſtinctione Dy. Et ad iſtam theoricam do-
cto. proximè relatam videatis omnino latè Spec. in tit. de obli. &
ſol. in §. j. in ver. ſed quid debet creditor probare. cum tribus ver.
ſeq. & in tit. de pig. §. j. in ver. ſed quæritur. & ibi ponit Spe. multas
ſubtiles quæſtiones circa materiam, & multas earũ in ſpecie ponit
hic Ioan. Fab. in vj. vij. & viij. col. quæ poſſent hîc ad ampliationem
materię formari, ſi expediret. ¶ His ita diligenter examinatis pro
90 elicienda glo. noſtræ veritate, reuertor nunc ad ipſam gloſſ. † quæ
in differentia, quam aſsignat inter Seruianam actionem, & Saluia-
num interdictum, vult ꝙ in Seruiana actione debeat probari de
dominio debitoris. Ex prædictis liquet vobis quòd iſta glo. in pri-
mo membro non dicit generaliter verum, ꝙ in Seruiana ſemper
probari debeat de dominio debitoris: quia imò in pluribus caſibus
ſufficit probare ſolam poſſeſsionem. & aliquando poſſeſsionem cũ
91 bona fide, & titulo, vt in prædictis vidiſtis. ¶ † In ſecũdo verò mẽ-
bro gloſſ. noſtræ, dum vult quòd in Saluiano interdicto ſufficiat
probari poſſeſsionem: in hoc doctores omnes hîc, & vbiq; ita ſim-
pliciter tranſeunt cum gloſſ. Idem etiam tenet Bar. in d. l. rem alie-
nam. in ij. col. Ego puto quòd iſta gloſſ. bene dicat in Saluiano in-
terdicto directo, quod datur tantum contra conductorem, & eius
hæredem. l. j. C. de Saluia. interdi. in quo verũ puto ſufficere pro-
bari poſſeſsionem conductoris, cùm ipſe conuentus non poſsit re-
ferre quæſtionem dominij, declarando, & intelligendo prout dixi,
& declaraui ſ. in primo membro principali diſtinctionis magnæ
a ſuprà poſitæ: [a] Secus in Saluiano interdicto vtili, quod datur cõ-
tra tertium, & extraneum poſſeſſorem. l. j. in prin. ff. de Saluia. in-
terd. & videbitis plura j. in tertia differentia, quam aſsignaturus
92 ſum. ¶ † Puto ꝙ iſta glo. nõ bene dixerit: & credo quamuis alicubi
non inuenerim tactum, aut declaratum, quod in vtili Saluiano in-
terdicto, quod competit contra extraneum poſſeſſorem, non ſuf-
ficit probari de ſola poſſeſsione principalis conductoris: ſed in eo
quod habemus diſtinguere prout diſtinguebã ſ. in hypothecaria,
in ij. & iij. membro prin. vt ſi iſte tertius poſſeſſor nõ haberet cau-
ſam à principali conductore, vel haberet cauſam oneroſam, ne-
ceſſarium ſit probare de dominio principalis conductoris, vel ſal-
tem de titulo, & bona fide cum poſſeſsione: aliâs per iſtum tertium
per extraneum poſſeſſorem conuentum vtili Saluiano interdicto
poſſet referri quæſtio dominij. Cogitare tamen an hæc vera ſint:
quia ſunt meæ nouæ conſiderationes. Et per hęc ego teneo ꝙ dif-
ferentia glo. noſtræ hic, cum alijs concordantibus ſ. alleg. cum qua
93 tranſeunt omnes doc. hîc, & vbiq;, vt ſ. vidiſtis, non ſit vera: † cùm
in probatione idem ſit per omnia in Saluiano interdicto, quod in
hypothecaria: vt quando agitur contra ipſum conductorẽ poſſidẽ-
tem, ſufficiat ſola probatio poſſeſsionis. Si cõtra tertiũ, diſtingue per
omnia, vt ſ. & credo ꝙ iſta ſit veritas, quamuis omnium opi. ſit in
contrarium. Retenta tamen adhuc differentia glo. noſtræ pro ve-
ra, quæ vera eſt in caſibus, de quibus proxi. dixi, reſtat alia differen-
tia: quia ſecundùm hanc differentiam glo. ſequitur maximum ab-
ſurdum, ꝙ iſta Seruiana actio nullius ſit vtilitatis, imò damnoſa:
cùm in ea oporteat aliquando probari dominium directum, vel
vtile, aut quaſi dominium: & ſic bonam fidem & titulum. Agenti
autem Saluiano interdicto ſufficit probare ſolam poſſeſsionem:
vnde melius ſemper erit intentare Saluianum interdictum, in
quo minùs agens grauatur onere probandi. Nulla ergo fuit vtilitas
introducere Seruianam actionem, imò potius damnoſum. Vnde
quáuis differentia gl. noſtræ poſſet ſecũdùm cõmunem opi. aliqui-
bus caſibus procedere: ex ea tamẽ ſequitur abſurdũ, de quo ſ. de quo
abſurdo dicã j. expeditis differẽtijs, quæ ſunt inter Saluianũ inter-
94 dictũ, & Seruianam actionẽ. ¶ † Alia ergo ſecũda differẽtia inter
Saluianũ interdictũ, & Seruianã actionẽ ponitur per gl. in d. l. j. in
gl. mag. in verb. cõpetit. in vltimis verbis. C. de prec. & Saluia. inter
di. quia Saluianũ interdictũ eſt poſſeſſoriũ: hypothecaria verò, ſiue
Seruiana, eſt iudiciũ petitoriũ. Et eandẽ differentiá ſentit glo. in l.
pignoris. C. de pig. Et ſi diceres, nónne hypothecaria competit ſo-
lùm aduocandam nudá poſſeſsionẽ. l. ſi cùm venditor. in princ. ff.
de euic. quomodo ergo dicitur iudicium peti-
torium? imò potiùs debet dici iudicium poſ-
ſeſſorium. Ad hoc reſpondebat Bart. in l. j. C.
de Saluia. interdict. & in l. j in fi. princ. ff. eo.
quòd ſicut per rei vendicationem aduocatur
poſſeſsio ratione dominij, & aliquando nuda
detentatio, iuxta l. officium. in fi. ff. de rei ven.
tamen quia debet conſtare de dominio agen-
tis, & illud debet probari, propterea dicitur
iudiciũ petitorium. Ita in propoſito, quamuis
per hypothecariam aduocetur nuda poſſeſsio,
tamen quia aduocatur poſſeſsio ratione iuris
hypothecæ, de quo iure debet cõſtare, & illud
debet probari, propterea dicitur iudicium pe-
titorium: ſed in interdicto Saluiano dicemus
quòd ideo eſt iudicium poſſeſſoriũ, quia in eo
non habet agens dicere rem eſſe ſibi obligatá,
ſed ſimpliciter eſſe poſſeſſam ab eo, qui obliga
uit. ¶ Et ex iſta differẽtia infert multùm ſignã
ter Bar. in d. l. j. C. de Saluia. interdi. & in d. l. j.
95 in prin. ff. eo. ꝙ † cùm hypothecaria ſit iudiciũ
petitorium, & non poſſeſſoriũ: & conſequen-
ter cùm nõ ſit iudiciũ momẽtaneæ poſſeſsio
nis, & à ſentẽtia lata ſuper hypothecaria, pote
rit appellari de iure ciuili: interdictũ autẽ Sal-
uianũ cùm ſit poſſeſſoriũ, ſequitur ꝙ à ſenten
tia lata ſuper eodẽ, tanquam ſuper iudicio mo-
mentaneæ poſſeſsionis, non poterit appellari
de iure ciuili, iuxta l. vnica. C. ſi de momẽ. poſ.
fue. app. Et refert Bart. in d. l. j. in fin. prin. ſe ita
dixiſſe in quęſtione de facto. Et ita etiam tenet
Salic. & Floria. in d. l. j. C. de Saluia. interdi. &
Ang. de Are. hîc, qui eos ita ſimpliciter refert.
Et ita etiã, ſcilicet ꝙ à ſentẽtia lata in hypothe
caria poſsit appellari, etiam de iure ciuili, tenet
Bal in illa l. vnica. in prin. vlt. col. C. ſi de momẽ.
poſ. fue. appel. ¶ Sed audite, quãuis cũ iſtis trã-
ſeant omnes, nec vnquã in eis inuenerim con-
trarietatẽ, ego tamẽ in eis multũ dubito quo-
96 modo procedát, dũ vult Bar. † ꝙ hypothecaria
ſit iudiciũ petitoriũ: quia in ea probari debet
de iure hypothecę, nónne idẽ eſt in Saluiano
interdicto? quomodo enim in eo agens poſſet
obtinere, niſi oſtẽderet, & probaret de iure ſuæ
hypothecę? iſtud nõ video quomodo procedat.
Et ſi diceres, prout dicebat Bar. ꝙ agẽs Saluiano
interdicto habet ſolũ dicere de poſſeſsiõe eius,
qui ſibi obligauit: adhuc minus intelligo quo-
modo iſtud procedat. Et ſola enim poſſeſsiõe al-
terius in ęternũ quis nõ obtineret, niſi in ea ius
aliquod haberet: ergo ſi fundat ſe ſuper iure,
habebit neceſſe illud probare ita in Saluiano
interdicto, ſicut in Seruiana actione. Et ſi vlte-
rius diceres ꝙ in Seruiana probatur de domi-
nio, quod non eſt in Saluia. interdicto: dico ꝙ
propterea nõ debet Seruiana actio appellari iudiciũ petitoriũ: aliâs
ſequeretur ꝙ quãdo Seruiana intẽtatur cõtra ipſum debitorem vel
cõtra habẽtẽ cauſam lucratiuã ab eo, quibus caſibus nõ probatur
de dominio, ſed de ſola poſſeſsione. vt ſ. abundè vidimus: ꝙ in illis
caſibus Seruiana non eſſet iudiciũ petitoriũ ſed poſſeſſoriũ. Item
ſequeretur ꝙ in caſibus, in quibus ego cõcludo ſ. in vtili Saluiano
interdicto eſſe probandum de dominio, quod in illis caſibus vtile
Saluianũ interdictum eſſet petitoriũ, & non poſſeſſoriũ. Cogitate,
quia maximus effectus & maxima vtilitas ex hac inueſtigatione
97 ſequuntur, † propter beneficium appellandi, quod habet locum in
petitorijs, & nõ in poſſeſſorijs de iure ciuili, vt ſ. dixi. Item dum in
prædictis, vult Bart. dando ſimile de rei vendicatione quod per rei
vendic

a [a] Aduertas, quia hoc dictũ Iaſ. & eſt ex mente doctorum, nõ videtur ſimpliciter verum, ſi nos loquamur reſpectu generalis hypothecæ a lege inductę in bonis conductoris, in domum, ſeu fundum inductis: ſecũdũ l. certi iuris. C. locati. & §. noſtrũ. quia dico ꝙ imò cõtra agẽtem Saluiano interdicto directo poterit referri à conductore, ſeu eius hęrede, quæſtio dominij. finge res aliquas cõmodatas, vel depoſitas, ſeu precario poſſeſſas fuiſſe à conductore in fundum, ſeu domum inductas, & ꝙ velit probare non eſſe ſuas, poterit vtique, quia non poteſt hoc caſu conuinci de mendacio, per ea ponit Sal. in l. cùm res. C. ſi alie. res pig. dat. ſit. & ſ. vidimus, & hoc niſi dominus rerũ doloſè conſenſiſſet illationi, vt dixi ſ. in viij. col. arg. l. ij. C. ſi alie. res pig. da. ſu. Quod verò dicunt doctores, procedit in agentis Saluiano interdicto directo reſpectu certę rei ſpecialiter pro penſionibus obligatę: quia tunc nõ poſſet quęſtio dominij referri, ne de mẽdacio cõuincãtur d. l. ſi inter. ℈. j. de pign. cũ ſimil. Et ita credo eſſe verũ, & forſan eſt de mente doctor. licet ipſi non ita clarè ponant. Id autẽ, quod ſubijt Iaſ. de vtil. Salut. interdic. pẽdet ab iis, quæ dixi in add. ſ. proxima. Carcaſſo. Sardus.

a ᵹ Adde circa hoc dictum Iaſ. volentis ex mente Bar. ꝙ hypothecaria directa non cōpetat contra tertiū poſſeſſorē ſed vtilis: licet hæc inueſtigatio ſit modicę vtilitatis, arg. l. actio. ff. de neg. geſt. tamen dictū eius non videtur verū primò quia Bar. licet iſtud dicat de Saluiano interdicto, non tamen iſtud dicit de hypothecaria, & contrarium eſt de mente Cyni, & Bar. in l. cùm res. circa fin. C. ſi ali. res. pig. dat. fuer. & contra Iaſ. videtur caſus in l. j. ibi: Seruiana actione, &c. C. de prec. & Salui. interd. nec ver. ille, vel ad exemplum in d. l. j. habet obſtare: quę intellige prout facit gl. fi. in d. l. j. & cōtra Iaſ. videtur etiā text. ſimpliciter intelligendo in l. diſtractis. ibi: in rem actione iuncta gl. C. de pign. quia ſicut appellatio dominij ſimpliciter refertur ad directum, vulgata l. j. §. qui imperpetuum. ff. ſi ager vectig. vel emph pe. ita etiā appellatio actionis realis vel hypothecariæ ſimpliciter referri debet ad directam. Nec ob. l. nomen. C. quæ res pigno. obl. poſ. vbi vtilibus actionibus. in cuius intellectu do. Iaſ. (ſalua pace) errauit: quia quod ibi dicitur de vtili actione, non referi ad hypothecariam, ſed de vtili perſonali, quæ penes debitorē erat directa, vt Bart. ibi in ij. not. & in ver. modò ꝓ declaratiōe l. noſtræ, &c. declarat Ant. Ang. Carcaſſ. Sardus.

vendicationē aduocetur poſſeſſio: & ſic ſentit
ꝙ in rei vēdicatione conuentus reſtituat rem
iure actionis: in hoc ſunt opi. & multi tenēt cō
trariū ꝙ imò in rei vendicatione reſtitutio rei
non veniat iure actionis, ſed officio iudicis. de
quo dicite vt ſ. dixi in §. omniū. in materia rei
vendicationis ſ. eo. ¶ Idem, & propiùs ad ter-
minos materiæ noſtræ, per prædicta videtur
magis fortificari abſurdū, de quo dixi ſ. in pri-
ma differentia gl. noſtræ, ꝙ Seruiana reddatur
inutilis, cùm habeamus Saluianū interdictum,
quod eſt iudiciū poſſeſſoriū: cùm longè vtilius
ſit intentare iudiciū poſſeſſoriū, quàm petito-
rium, iuxta conſiliū Iuriſconſul. in l. is, qui de-
ſtinauit. ff. de rei vend. & in §. commodū. j. de
98 interdi. Præterea, & fortiùs, ꝙ † Saluianū in-
terdictum, ſi ſit poſſeſſoriū, ſit longè vtilius, pa
tet: quia à ſententia ſuper eo lata de iure ciuili
non appellatur: quod ſecus eſt in Seruiana: vt
ſ. dixi. Ad iſta j. reſpondebimus. Alia, & vltima
differentia inter Saluianū interdictū, & Seruia
nam actionē, ponitur per Pet. & Cyn. in l. cer-
ti iuris. C. loc. ſecundū quod eos refert Ange.
99 hîc: † quia Saluianū interdictum non competit
niſi locatori prædij ruſtici, & nō datur niſi cō-
tra conducentem, & eius hæredē. l. j. C. de Sal-
uia. interdi. Seruiana autē datur locatori præ-
dij ruſtici, & vrbani: vt tenet glo. ſ. in ver. colo
ni. in primis verbis, & ibi dixi. Item datur ne-
dum contra conducentem, & eius hæredem,
imò etiam contra quēcunq; extraneū, vt ſ. latè
vidiſtis. Et hanc differentiā ſenſit etiā glo. in d.
100 l. pignorn. C. de pigno. dū dicit † quòd Seruia-
na eſt actio realis: Saluianum autem eſt perſo-
nale. Et ex hac differentia reſpondent iſti doc.
ad abſurdū, de quo ſ. bis mentionē feci. Ex hac
enim differentia patet cuius vtilitatis ſit Ser-
uiana: quia datur locatori etiam prædij vrba-
ni, & contra omnem poſſeſſorē, cui, & contra
quos non competit Saluianū interdictum. Iſta
differentia repręhenditur per Ioan. Fab. hîc, &
Ang. de Are. & Nico. de Neap. in vij. opi. gl.
& per Bar. poſt gl. in l. j. C. de Sal. interdi. & ibi
per Sal. & Floria. & per Bar. in l. j. in prin. ff. eo.
quia quamuis Saluianū interdictū directō nō
detur niſi locatori prædij ruſtici, & contra cō-
ducentē, & eius hæredē, tamen vtile Saluianū
interdictum datur locatori prædij vrbani, &
cuilibet alteri locatori, & contra quēlibet ex-
traneum poſſeſſorem: vt eſt text. in l. j. in ver.
debitor. & in ver. debitorem. quem ibi ponde
rant Bar. & alij. C. de Sal. interdi. & text. in l. j.
§. j. in ver. aduerſus extraneos. ff. de Sal. interd.
Et ſi inſtares ſubtiliter, & diceres quòd imò di
rectum Saluianum debet competere contra
extraneum poſſeſſorem, cùm omnia interdi-
cta regulariter ſint perſonalia, in rē tamen ſcri
pta l. j. §. fi. de interd. vidiſtis in §. omnium. in
primo euidentiali ſ. eo. reſpondebat Bar. in l. j.
ff. & C. de Saluia. interdic. quòd ſpeciale eſt in
Saluiano interdicto, vt non ſit in rem ſcriptū, & conſequenter nō
detur contra tertium poſſeſſorem. Et ratio ſpecialitatis eſt, ſecun-
101 dùm eum, † quia hypothecaria eſt acceſſoria ad perſonalem actio-
nem: cùm ergo acceſſoriū ſapiat naturam principalis, iuxta l. ſi eū.
§. qui iniuriarum. cum iuribus vulgaribus. ff. ſi quis cau. & perſo-
nalis actio non datur contra tertium poſſeſſorē, nec ſequitur fun
dum, vt vulgo dicimus: propterea & hypothecaria, quæ eſt acceſ-
ſoria ad perſonalem actionem, non datur contra tertiū poſſeſſo-
rem: ergo eodē modo directū Saluianū acceſſoriū ad perſonalem
actionem non competit contra tertium poſſeſſorē: & conſequen-
ter non dicetur in rem ſcriptum. Et ſi diceres, adhuc videtur quòd
Bar. multū erret, dum vult ꝙ hypothecaria, quę eſt acceſſoria ad
perſonalem actionē, non detur contra tertiū poſſeſſorē, quia iſtud
eſt falſiſſimū, cùm hypothecaria cōpetat contra omnem extraneū
poſſeſſorē nullam habentē cauſam à principali, vt ſ. abundè vidi-
mus. Ego ad hoc reſpondeo, ſaluādo Bar. qui optimè locutus eſt. ꝙ
a hypothecaria directa non datur contra tertium poſſeſſorē, [a] ᵹ ſed
tantùm contra principalem debitorem, & eius hęredem: hypothe
caria verò vtilis bene datur contra omnem poſſeſſorem. Ita habe-
tis tex. declarantem in l. j. in ver. vel quæ ad exemplum eius inſti-
tuitur vtilis. C. de Sal. interdi. & text. in l. nomen. in ver. vtilibus
actionibus. C. quæ res pig. Et ita ſanè habetis intelligere ea, quæ ſ.
diximus. Et ſi denuò inſtares tenaciùs, & diceres quòd eodem mo-
do vtilis hypothecaria, & vtile Saluianum interdictum non debēt
poſſe competere cōtra tertium poſſeſſorē: cùm & ipſa ſunt acceſ-
ſoria ad perſonalem actionem: ego reſpōdeo, quòd vtilis hypothe-
caria, & vtile Saluianum non ſunt acceſſoria perſonalis actionis:
quia competunt contra extraneos poſſeſſores, contra quos non
competit perſonalis actio: ſed in directis hypothecaria, & Saluia-
no habemus dicere ꝙ ſint acceſſoriæ ad perſonalem actionē, cùm
dentur cōtra principalem debitorē, contra quem etiam competit
perſonalis actio: vnde tūc bene ſunt acceſſoriæ ad perſonalē actio-
nem. Ita debetis intelligere, & defendere Bart. ¶ Vnū tamen mihi
obſtat contra Bart. in quo relinquo vos cogitātes: nā videretur ꝙ
Saluianū interdictum vtile nō deberet competere contra tertium
poſſeſſorē: cùm illud bene ſit acceſſoriū ad perſonalem actionē eo
caſu, quo cōpetit contra conductorem prædij vrbani, contra quē
etiā competit perſonalis actio: cuius perſonalis actionis iſtud vtile
acceſſoriū dici poteſt: nunquid nō verum ſit id, quod dicit Bar. de
directo Saluiano interdicto, vt in eo ſit ſpeciale ꝙ nō ſit in rē ſcri-
ptum: aliter pro nunc non examino, & gl. habetis de directo tenen
tem cōtrariū in d. l. j. in gl. mag. in ver. cōpetit. in prin. C. de Sal. in-
terdi. & contrariū tenet Nic. de Neap. hîc, in vij. opp. gl. ¶ Repro-
bata ergo iſta differētia Pe. & Cy. ſequitur etiā ꝙ non ſit vera vti-
litas, quam ipſi inferebant ex hac differētia, eſſe in Seruiana actio-
ne. Reſtat igitur vt reſpondeamus, ſi reſponderi poteſt ad abſurdū,
de quo ſ. bis feci mentionem, ꝙ nulla poteſt vtilitas introduci per
hanc Seruianā actionem. Io. Fab. hîc, in xj. col. poſt relatas nōnul-
las vtilitates antiquorū, quæ ſunt in intentādo Seruianā, quas ipſe
reprobat, dixit vltimò quòd vtilitas fuit introducere Seruianam
actionem, & Saluianum interdictū, vt haberemus iudiciū poſſeſſo
rium & petitoriū: vnde, ſecundū eum, cùm diuerſę ſint actiones,
ad diuerſa competant, non eſt abſurdum pro diuerſis diuerſa re-
media introducere. Sed ex his, quæ dixi ſ. in ſecunda differentia,
clarè apparet per hoc nullam vtilitatē reſultare, ſed potius dānum.
Et propterea ipſe idem Ioan. Fab. dicit ꝙ vtilitas eſt in alio habere
Seruianam, & ipſam intētare: quia ſi ego creditor egi Seruiana con
tra tertium poſſeſſorem, & obtinui probando quòd res erat in bo
nis debitoris principalis: ſi ipſe tertius poſteà velit agere iudicio pe-
titorio, non audietur, niſi priùs ſatisfiat: & ſi ego creditor egiſſem
iudicio poſſeſſorio contra tertium, & obtinuiſſem, poſſet nihilò
minus ipſe tertius poſſeſſor, qui ſuccubuit in iudicio poſſeſſorio,
agere petitorio, iuxta l. exitus. ff. de acquir. poſſeſſio. Sed iſta vtilitas
nullius effectus eſt, vt patet ex his quæ ſ. dixi in prima differentia
gloſ. noſtrę: quia quando actum eſſet contra tertium poſſeſſorem,
neceſſariò debuiſſet agi vtili Saluiano interdicto, in quo ita neceſſe
eſt probari de dominio, vel quaſi principalis debitoris, ſicut & in
hypothecaria. Vnde ſi agēs vtili Saluiano interdicto probaret rem
fuiſſe in bonis principalis debitoris, idem eſſet in eo, quod in agen-
te hypothecaria, ſiue Seruiana. Alias duas vtilitates Rodul. de
Auri. & vnam aliam tertiam Iac. But. refert hîc Nicol. de Neapo.
in vij. oppo. gloſ. & eas meritò impugnat, nec dignæ ſunt vt refe-
rantur: ideo de eis non curo facere mentionem. ¶ Ego in hac diffi-
cultate tenendo communes opinio. quas ſ. retuli non ſcirem aliud
dicere

102 dicere, niſi plana fronte fateri, † quòd vtilius ſit intentare Saluia-
num interdictum, quàm Seruianam actionem. Et iſtud idem vult
Ang. hîc, qui dicit quòd cauti aduocati nunquam inteotāt Serua-
nam actionem, ſed Saluianum interdictum. Et ſi dicis, ad quid ergo
fuit introducta Seruiana actio? non occurrit mihi aliud dicēdum:
& vos conſiderabitis, ſi aliud dici poſsit, niſi quòd prætor prius in-
troduxit hanc Seruianam actionem: poſteà dum videret agentem
ea multis probationibus ſatigari, introduxit poſtea iſtud Saluia-
num interdictum, in quo prætor voluit vtiliùs, & vberiùs prouide-
re creditoribus. Et quamuis hoc non procedat ſine diuinatiooe,
iſtud tamen confirmo authoritate Iaco. Butr. & Nico. de Neapo.
in j. oppo. extra gloſſ. qui in ſimili idem dicunt de Seruiana actione
prius introducta à prætore antè, quàm introduceret quaſi Seruia-
nam. Sed tenendo opi. quas ego ſ. tenui contra doct. apparet vobis
nō eſſe maioris vtilitatis intentare Saluianum interdictum, quàm
Seruianam: nec quo ad probationes, nec quo ad alia, vt ſ. vidiſtis. Et
ex his ſit expedita hæc glo. ¶ Et quia in ea vidimus quæ differentia
ſit inter Seruianam, ſiue hypothecariam actionem, & Saluia-
103 num interdictum: ſi vultis modò ſcire † quæ differeotia ſit inter
Seruianam, ſiue hypothecariam actionem ex vna parte, & pigno-
ratitiam tam directam, quàm contrariam ex alia: videatis glo. ma-
giſtram, ad quam ſemper recurrimus, in §. tertij. in ver. æmula. &
in ver. eaſdem res. in proœ. Digeſtorum, vt dicit ibi Bar. quòd ali-
bi in corpore iuru oon habemos glo. meliorem. Illam ponit Ang.
in §. actionum. in materia pignoratitiæ actionis. j. eodem. ¶ Gloſſ.
in verbo, de qua re. diuido in duas partes: io prima declarat, ſiue
ampliat tex. In ſecunda ponit fallentiam: niſi velis dicere quòd in
ſecunda per modō fallentiæ remouet tacitū contrariō ad tex. Se-
cunda ibi: excepta tamen vrbana ſeruitute. ¶ Io eadē glo. ibi: cor-
poralis vel incorporalis, vult gloſſ. q incorporalia poſsint pignori
obligari: & ſic vult gl. q iura, quę ſuot incorporalia, vt ſ. de re. cor-
po. & incorpo. §. incorporales. poſsint pignori obligari. Hinc
104 ſumpta occaſiōe Io. Fab. hîc quęrit de pluribus quęſtiōibus: † nū-
quid iura patronatus eccleſiarum, nunquid decimæ, ounquid feu-
da, nunquid iuriſdictiones poſsint pignori obligari. Et quāuis ipſe
Ioan. Fab. vnam quaoq; harum quæſtionum particulatim decidat,
pro determioatione tameo omnium aſſumo mihi theoricam Bar.
in l. ſi is, qui. §. fi. ff. de pigno. alleg. io gloſſ. quam theoricam refert
etiam hîc ſimpliciter Ange. vbi dicit Barto. ſi tu quæras an iuriſdi-
ctiones, præeminentiæ, honores, ius participandi pedagium, iua
patronatus, quod habetur in eccleſiis, vel hominibus, & ſimilia,
poſsint pigoori obligari: diſtingue. Quędam ſunt iura, quæ cōſi-
ſtunt in perſonis, ſiue hominibus, vt ſunt iura, quæ habet dominua
in vaſallos ſuos, & patronus in libertos: & iſta non poſſuot obliga-
ri, ſicut non poſſunt alienari. Et eſt ratio: quia nemo cogitur inui-
tus eſſe libertus alterius, aut alterius vaſallus. Tex. eſt no. in l. is, qui.
& io l. inuitus. io prin. ff. de fideicom. lib. tangit Bar. in l. ſi non ſortē.
§. libertus. in pe. col. ff. de condi. inde. Et ex illa l. iouitus. in princip.
105 colligit ibi gloſſ. j. argu. † quòd domious non poteſt io alium alie-
nare ius vaſalli, vel feudi inuito vaſallo. Et hoc multum oo. Ange.
hîc contra principes vendentes, vel aliter alienantes terras ſine
a voluntate hominum. [a] Ad hoc ego addo eleganter deciſionem
Bald. in c. io generali. ſi de feu. fue. contro. inter do. & agna. in vſi.
feu. vbi determinat iu ſpecie quòd rex Franciæ non poſſet aliena-
re vnam de ciuitatibus regni ſui inuitis ciuibus. Allegat Hoſti. in
c. dilecti filij de maio. & obe. & ibi Ioan. Andr. in Nouel. & aliqua
106 alia. Et propterea ſubdit ibidem Bal. † quòd quando Cōſtantinus
donauit vrbem Romanam Papæ Silueſtro, fecit populum cōſen-
b tire. [b] ¶ Fallit tamen quod ſ. dixi, ſcilicet iura conſiſtentia in per-
ſonis non poſſe pignori obligari, ſecundùm Bar. vbi ſ. niſi ex cau-
ſa maximæ neceſsitatis, per l. j. C. de oper. lib. vbi eſt tex. ſecundùm
quod ibi no. Bar. in vltimis verbis, quòd licet libertus non cogatur
ad præſtationem pretij operarū, fallit in cauſa maximæ neceſsita-
tis. Ad idem alleg. gloſſ. no. in l. pro hærede. §. ſi quid tamen. io glo.
mag. in ver. maximè. ad fin. ff. de acqui. hære. quam ibidem etiam
no. Bart. qui vult quòd ex cauſa maximæ neceſsitatis operæ incer-
tæ tranſeant ad extraneos, quæ aliàs non traoſirent. Et pro hac li-

mitatione ego addo quod voluit Bal. in l. ij. C.
cōmu. de lega. vbi dixit, ſub dubio tamē forte,
107 † quòd licet feudum oon poſsit pro aliquo
debito pignori obligari. c. j. in princ. de prohi.
feu. alie. per Fede. & j. latiùs dicam, tamen pro
oeceſsitatibus ex cauſa feudi domino incum
c bentibus poſſet pignorari. [c] ⁜ Sed ex illa l. C.
de ope. liber. ſumit ibi arg. Bal. ad fi. q tempo
re neceſsitatis pro ſeruitiis perſonalibus poteſt
dominus ſubditis ſuis imponere ſubſidiū cha-
ritatiuū vſq; ad valorē operarū, vel mandare
ſubditis q ſeruiant aliis in eiſdem operibus: vt
ibi per eū. Et dicit Bal. in l. iubemus nullam na
uem. in prin. arg. illius tex. C. de ſacroſan. eccl.
108 † quòd priuilegiū exemptionis non prodeſt io
caſu magnæ neceſsitatis Reipublicæ, vel prin-
cipis. Dixit tamen alibi multùm ſignāter Bal.
in l. cū multa. quæ eſt l. pe. C. de bo. quæ libe. q
in caſu neceſsitatis non poteſt dominus ven-
dere rē ſubditi ſui, oec in caſu neceſsitatis po-
teſt vaſallus compelli præſtare collectas domi-
no, aut angarias. Non tamen in hoc vltimo lo-
co Bald. loquitur in caſu maximè neceſsitatis,
109 ſed neceſsitatis ſimpliciter. ¶ † Quædā, & ſe-
cundò ſunt iura, quæ non conſiſtunt in perſo
nis, ſed io rebus: & tunc ſi quidē ſunt talia iu-
ra, ex quibus non percipiatur cōmodum pecu
niarium, vt eſt ius patronatus eccleſiæ: & iſta
d non poſſunt pignori obligari, vel alienari: [d] vt

a ℊ Hominum. De quo etiā per Feli. in cap. dilecti. de maio. & obe. in ver. hominib[9] inuitis. vbi plene.

b ℊ Cōſentire. Hoc idē habes per Feli. in d. c. dilecti. ſ. proxi. alleg.

c ⁜ Adde q text. in d. c. j. circa princ. de prohi. ali. feu. per Fede. videtur multum obſtare deciſioni Bald. nā prohibet etiā pro anima alienare, ſi pro anima non licet, multò minus p neceſsitate corporis: arg. l. ſanci mus. C. de ſacroſanc. eccleſ. Carcaſſona Sardus.

d ℊ Alienari. Pro quo vide per Fel. in c. quāto. de iudi. in ij. col. ſtatim poſt med. & in c. cauſam. col. iij. poſt med. in ver. oritur tamē dubitatio noua. de præſcri. ver. poſt prin.

c. cùm Bertholdus. & ibi oo. in glo. in verbo, quodam iure. & in gl.
fi. extra de re iu. Si verò ex eis participatur cōmodū pecuniarium,
vt eſt ius percipiendi pedagiū, & ius percipiendarū decimarum &
talia poſsint pignori obligari: vt l. grege. §. & in ſuperficiariis. & d.
110 l. is, qui. §. vſusfructus. & §. fi. & l. ſeq. ff. de pig. ¶ † Intelligite tamē
ſanè id, quod dixi de decima, quāuis Bar. non declaret, ſcilicet quòd
poſsit obligari: non intelligatis q ipſa decima poſsit pignori obli-
gari, quia hoc eſt falſum. Cùm eoim decima ſit ius ſpirituale, non
poteſt in laicū alienari, nec per laicū poſsideri: ſed intelligite q fru-
ctus, & cōmoditas decimæ poteſt pignori obligari. Ita declarat, &
tenet Spec. in tit. de pigno. §. fi. circa fi. quem refert, & ſequitur Io.
Fab. hîc, io xiiij. col. Et iudicio meo, iſta fuit propria mens Bart. in
diſtin. ſ. relata, dum diſtinguit ioter iura conſiſtentia in rebus, ex
quibus commodum pecuniarum percipiatur, vt illa poſsint obli-
gari. Credo quòd vellet Barto. quo ad fructus & commoditates:
vnde ſecus eſt in aliis, in quibus commodum pecuniarium non
percipiatur. Et ita in ſimili apertiùs dicit Barto. io d. l. ſi is qui. §.
vſusfructus. per text. illum, qui vult vſumfructum pignori poſſe
obligari. Intelligitur ſanè quo ad commoditatem vſusfructus, noo
111 autem quòd ipſe vſusfructus poſsit pigoori obligari. ¶ † Ao au-
tem regalia, vt marchia, ducatus, vel comitatus, poſsint pignori ob-
ligari, vel alienari, & quomodo, habetis per Bald. in authen. ei qui.
columna vij. verſi. ſed nunquid poteſt. C. de bon. autho. iudi. poſ.
112 ¶ † An autem iuriſdictiones poſsint pignorari, vel alienari, po-
nit Bald. in c. j. in fin. quæ ſint reg. & ibi tenet quòd non: & idem
tenet Bald. in c. j. §. ad hæc. io j. col. de pa. iura. firman. Idem etiam
tenet Bald. in c. j. de feu. marchiæ. vbi inter alia formaliter inquit
quòd ſicut radij Solis non poſſunt ſeparari à Sole ita iuriſdictio
non poteſt ſeparari à principe, vel à Republica, vnde orta eſt, &
cuius cauſa vigorem ſuum obtinet: quamuis Bald. in c. ſi inter pa-
res. §. j. de lege Corradi. dixerit quòd de conſuetudine videmus ca-
ſtra, & villas emi, & vendi cum mero & miſto imperio, & omoi-
moda poteſtate, ſeu iuriſdictione: quæ conſuetudo, ſecundū eum,
vincit legem: vt c. vnico. quod incipit Obertus. de feu. cog. & dicit
Bald. in c. j. in ij. col. de feud. marchiæ. quòd hodie vſurpatum eſt
vt in multis locis dignitates, & iuriſdictiones vendantur, tanquam
hæreditarium pecus, & ouile. Imò plus dicit Ioan. Fab. hîc ſine du-
bio aliquo in ix. col. ſe non videre quare de iure iuriſdictiones noo
poſsint

poſsint obligari, ſicut & alia iura, iuxta l.nomé.
113 C.quæ res pigno.obl.poſ. ¶ †Et an ſi pignoretur caſtrum, poſsit creditor vti iuriſdictione, & aliis iuribus incorporalibus: ponit Bal.in c. j.in fin.col.de feu.dato in vicem legis cōmiſſo-
114 riæ. ¶ †Et an feudū poſsit pignori obligari,[a] habetis tex.expreſſum in c.j.in princ.de prohi. ſeu.alie.per Fed. determinanté ꝙ non licet pignorare feudū nec in totū, nec in parte, & ibi gloſ.j.& ibi Bal.latè ponit. & vide not. Bald.in l.ij.C. commu.de leg. vbi limitat duobus modis: vt ibi per eū. & Bald.in c.j.§. aut ſi libella-
115 rio.in vlti.col.qui.mo.feu.amit. ¶ †Dixit tamen hîc ſignanter Io.Fab.in præalleg.ix.col.ꝙ quamuis feudū non poſsit pignori obligari, tamen fructus, & cōmoditas feudi bene poſſunt pignori obligari. Motus bene, & optimè ex his, quæ ſ. diximus in decima, & in vſufructu.
116 ¶ Dicit etiam Io.Fab.† ꝙ quāuis feudum non poſsit de iure pignori obligari, quod tamé ſecus eſt de cōſuetudine in regno Franciæ, vbi, ſecundū eum, feuda venduntur, & pignorantur inuito domino. ¶ In fi.gloſ.habetis fallen-
117 tiam ad tex., & rationem ſallentiæ, † ꝙ quāuis corporalia, & incorporalia poſsint pignorari, & obligari, ꝙ tamen ſeruitus vrbana non poteſt obligari, ne vrbs ruinis deformetur. Et quāuis gl.hîc aliter non declaret iſtam rationē, eam tamen habetis bene declaratam per gl. in l.ſed an vic.in ver.vtatur.& ibi Bar.ff.de pign. quā Bar.legit cū fi.l.præcedentis, vbi dixit gloſ. hanc rationē declarando, ꝙ ſeruitutes vrbanæ debent conſtitui cū quadā perpetuitate, ne ciuitas ruinis deformetur. Vnde ſi tu cōſtitueres mihi ſeruitutē tigni immittēdi in parietē domus tuæ, donec pecuniā creditam ſolueres, ſi ego immiſi tignū ſoluto debito, oporteret me illud tollere, & ſic ædificiū deſtruere: & conſequenter vrbs ruina huius ædificij deformaretur. quod noluerunt iura. Quæ ratio ceſſat in ſeruitutibus ruſticis, in quibus ceſſat ipſa deformatio vrbis. Nā ſi tu conceſsiſti mihi ſeruitutē ruſticam eundi per fundū tuū ad meum, donec pecuniam creditā ſolueres, nulla ſequeretur vrbis deformatio, ſi ſoluta pecunia ego prohibeor in futurum ire. Et dicit Bart.in d.l. ſi is, qui.§.fi. quòd iſta ratio ſibi ſatis placet. Et ex ea infert ibi Barto. ſub dubio tamē fortè, ꝙ vbi eſſet talis ſeruitus vrbana, in qua ceſſaret prædicta ratio deformitatis ciuitatis, ꝙ in ea bene conſiſteret obligatio pignoris: vt in hoc exemplo, Obligo tibi ſeruitutē altiùs nō tollendi ædes meas, donec pecuniā creditā ſoluam. Certè in hac vrbana ſeruitute ceſſat publica ratio deformationis vrbis: ergo videtur ꝙ talis obligatio valeat. Et iſta eſt magna limitatio, & reſtrictio ad d.§.fi.indiſtinctè loquentē. Et ita etiā ſimpliciter tranſit Ange hic. Sed audite, ꝙ cōtra hāc rationē gl. & doct. duo obſtāt ineuitabiliter. Primò text.in l.iij.ff.de preca. vbi eſt text. ꝙ ſeruitus vrbana tigni immittēdi poteſt precario cōſtitui, & tamē precariū poteſt quādocūq; ad voluntatē concedētis reuocari, etiā ſi expreſsè cōuentū ſit contrariū.l.cū precario. in prin.ff.de preca. Cū ergo leges permittāt cōcedi ſeruitutes vrbanas, vt eſt tigni immittēdi precario, & cōſequēter cōceſſas poſſe quandocunq; reuocari: ergo non eſt verū ꝙ attendant hanc deformationē vrbis: ergo ratio gl.non eſt vera. ¶ Secūdò fortiter obſtat ꝙ ſeruitutes omnes indifferēter licet ipſo iure nō poſsint ad tēpus cōſtitui, in effectū tamē poſſunt.l.iiij in prin.ff.de ſerui.rit.gene. ergo iſta ratio gl.non eſt vera. Propter hæc duo terribilia contraria ſubtilis Pe. de Bellaper.hîc, ſecūdùm quod eū refert Io.Fa.hîc, in ix.col.dicit ꝙ iſte eſt difficilis paſſus, & ꝙ in eo nō eſt trāſeundū ſicco pede. Et quamuis ipſe Pet. multa dicat, & multa etiam ſcribantur per Ioan. Fab. hîc, in xj.xij. & xiij.col. tamen per eorum dicta nō euacuatur difficultas ſuprà ſcriptorum cōtrariorum: & ad ea nihil boni reſpōdent, per quod tollant mihi pruritū aurium. Ray.de Forli.hîc, ſecundum quod eum refert Nic.de Nea.hîc in viij. opinio. gloſſ. reſpondet quòd ſi loquamur in caſu certo, in quo clarè appareat, partem voluiſſe obligare ſeruitutē vrbanam: & poſsit. Ita loquit̃ d.l.iij.ff.de preca. Sed in caſu dubio non eſt præſumendum ꝙ voluerit obligare ſeruitutē vrbanā, licet poſsit. Ita loquitur d.l. ſi is, qui.§.fi quāuis iſtam ſolutionē aliter nō impugnet Nic.de Neap. imò videtur ſimpliciter cū ea tranſire, tamen, iudicio meo, valet minus nihilo, & eſt contra tex.de directo in d.l.ſi is.§. fi.iuncta l.ſeq.vbi tex. clarè loquitur in aperta conuētione: & diſtinguit ſeruitutes ruſticas ab vrbanis. Cogitate, quia non video quomodo propter hæc duo ſtringentia contraria poſsit ratio gloſ.noſtræ, & concordātium ſuſtineri. Et miror ꝙ de iſtis contrariis Ange.de Are. hic nullam fecerit mentionē, & ne minimū quidē
118 verbū dixerit.[b] ¶ †Glo.in ver.maxime.diuido in tres partes principales. In prima tacitè arguit ſuperfluitatē text. In ſecūda declarat quæ interuenire debeāt vt ſit pignus, & quæ vt ſit hypotheca. In tertia enumerat actiones prætorias reales Secunda ibi: iuxta principium. duo enim oportet interuenire. Tertia ibi: patet ergo ꝙ quatuor ſunt prætoriæ. ¶ In eadem gloſ.ibi: cùm pignus à pugno dicatur. Hæc glo.vult quòd ad hoc vt dicatur pignus, duo requirātur, ſcilicet quòd res ſit mobilis, & quòd res tradatur. quæ gloſ. bene dicit ſecundùm Ioan. Fab.& Angel. de Aret. propriè ſumendo pignus: vt d.§.pignus. Sed largo modo pignus dicitur de re immobili, dummodo tradatur: vt patet expreſsè in l. ſi dominium.& in l.cum te.C.de pigno. Item patet, quia ſolùm intitulatur rubr ff. & C.de pigno. & tamen ſub illa rub. tractatur etiam de hypotheca. Et propterea text.dicit maxime.& non ſuperabundat, vt vult glo. de quo etiam hîc per Nicol.de Neapo. aliqua verba effundentem in ix. oppo. gloſſ. item etiam aliquando dicitur impropriè pignus, licet non tradatur: vt l.non ſolum.§.ſi rem.ff.de vſucapio. ¶ In eadem gloſſa ibi: & Seruiana, & quaſi Seruiana. Habetis
119 † quòd Seruiana, ſiue hypothecaria, dicitur actio in rem, ſiue realis, & idem tenet gloſſ.prima ſ.eodem.§. Concor.l. pignoris.ff.de pignoribus.& l.pignoris.C.de pigno. & ibi gloſſ. allegat alias con-
120 cordantes: vbi dicit fortiùs † quòd imò hypothecaria nihil penitus habet perſonalitatis, ſed tantùm realitatis: vt eſt text.in l.ſecunda.C.ſi vnus ex plu.hæredi.credi.quem allegat Nicol. de Neapo.hîc in prima oppo.gloſſ. & eum ibi ponderat Bald. ad hoc, & habet pro valde not. & per eum reprehendit gloſſ. in l. ſi tibi.§. de pignore.in gloſſ.mag.circa fin.ff. de pact. quæ, ſecundùm eum, dicit quòd hypothecaria habet aliquid perſonalitatis ratione conſenſus. Et aduertite, quia non intelligatis quòd hypothecaria ſit actio realis, eò quòd in ea requiratur traditio rei, prout in contractibus, in quibus conſtituitur ius in re, ſi traditio interueniat, iuxta l.traditionibus.C.de pact.& §.per traditionem.ſ.de re diu.

Hypoth

a ¶ Obligari. Vide plenè per Fel. in c.quæ in eccleſiarū.circa princ. xxxij.col.10 ver. ne poteſt.de conſti.& do.Ia.Alua. de alie. feud. in prin. & de feu.dato in vicem legis commiſ. in c.j. & de cap. Corra. in §.præterea.& de prohi. feud. ali. per Fede. & quib. mod.feu. amit.in §.ſi libellario.& de inueſtit. de re ali.fa.§.fi.de cap. Corra.in §.1.

b ✱ Adde quòd ad l.iij.ff. de precario. & ſi cōtrariū ſit difficile, reſpōderi poteſt ꝙ propriè non loquitur in tali ſeruitute tigni immittēdi, per quā immiſſionē ſuſtineatur domus mea. ſed de alia quadā immiſsiōe, ex cuius reuocatione vrbs nō deformaretur: pone ꝙ precario rogani cùm haberem domū tibi vicinā, & vellē ædificare, vt concederes mihi licentiam tigni immittendi in parietē tuū, vt pontem artificibus facerē, quo facilius ædificarem, & cōceſſiſti quo ad ædificiū perficeretur: erit cōceſsio precaria tigni immittēdi ex cuius reuocatione vrbs non deformatur. Vel pone ꝙ habebamus parietem mediū inter domū tuā & meam, in quo pariete ex lege cōuentionis mihi non licebat niſi duo tigna immittere, & ꝙ volebā in domo mea iuxta parietem medium armariū conſtruere: permiſiſti precario vt tignum immitterē, donec armarium perficerē, cuius reuocatione publicus aſpect⁹ nō deformat. Et ita pōt loqui d.l.iij. ff.de precar.& ita per illam l.ratio gl.nō offenditur, nec etiā Barto. in d.l.ſi is, qui.§. fin. de pig.non obſt. lex iiij.ff. de ſeruituti.tit.gener.ꝙ lex neceſſariò eſt intelligēda in ſeruitutibus, quarū reuocatione publicus aſpectus nō deformaretur. Simile videmus in legatis: nā regulariter omnia legari poſſunt.§. nō ſolum. cum §. ſeq. inſtit. de leg. tamē legatū, per quod vrbs ruinis deformaretur, nō valeret.l.cætera. in prin.ff.de leg. j.item ſi inuito domino ex aliena materia ædificauero, prohibetur dominus rē ſuam vendicare, ne ædificia reſcindi neceſſe ſit.§.cùm in ſuo. inſtit. de rer. diui. Fateor tamen quòd ſi quis hac ratione ſola cōtra naturā conuentionis vteretur ſeruitute, ꝙ teneretur ſeruiēti ad intereſſe: arg. §.cū ſuo.ſ. alleg. & l.nam hoc natura.ff.de condi. inde. Et cùm melior ratio aſsignari nequeat ad d.l. ſi is, qui.§.fin. ſtemus rationi gl. & doctor.& qui non vult illi ſtare, meliorem aſsignet. Careaſſona Sardus.

Hypotheca enim ſolo nudo conſenſo contrahitur.l.j.ff. de pigno. actio.l.ſi tibi.§. de pigno. ff. de pact. Sed dicitur actio realis propter ius, quod habet creditor in re hypothecata conſtitutum ex nudo conſenſu.d.§. de pignore. vel ex traditione rei hypothecatæ: prout dixi in §. omnium.in primo euidentiali.ſ. eodem,& iſta eſt mera veritas. Et ita dicit Bartolus in d.l. pignoris.C. de pignn. quicquid dixerit Petrus de Bellaperti.quem referunt, & ſequi videntur Ioan.Fabr.& Angel.hîc, quicqnid etiam dixerit hîc Nico. de Neapo.in j. nppo. gloſſ. qui poſt ſuum Rodul. de Auri. multa verba circa hoc effundit, & non expedit eius verbis in vanum occupare membranas. ¶ In eadem glo.ibi: item fideicommiſſaria
121 hæreditatis petitio.vnlt ergo † quòd bonorum poſſeſſoria hæreditatis petitio,& fideicommiſſaria hæreditatis petitin,dicātur actiones reales. Hanc gloſſ.in hoc reprehendit hîc Nico. de Neapo. in ix.oppo.gloſſarum ,& dicit quòd in hoc glnſſ. eſt falſa: quòd licet verum ſit quòd ſint prætoriæ,nō tamen verum eſt quòd ſint reales. Nam cùm ſint inductæ ad exemplum petitinnis hæreditatis, quæ,ſecundùm eum,eſt miſta.l.hæreditatis.C. de peti. hære. ergo & iſtæ erunt miſtæ, & maximè cùm, ſecundùm eum, contineant præſtationes reales,& perſonales. Veritas ergo huius gloſſ. pendet ab hoc, an petitio hæreditatis ſit realis, an miſta. de quo dixi in §. ſed iſtæ.in gloſſ.in ver.tam in rem.in vij.col.ſ.eo. & ibi tenui contra hanc opi.Nico.qnòd imò petitio hæreditatis ſit realis,quamnis contineat aliquas perſonales præſtationes:ergo apparet quòd glo. noſtra verum dicit.¶ In fi.glo.dicit Ang.de Are.hanc glo. eſſe bene notandam,& ſignādam:& meritò:quia magiſtralis eſt, & ennmerat vobu actiones prætorias,quæ ſunt reales.Sed caue,& cogita:quia per hanc gl.Imperator videtur argui de diminutione, cùm ex decem prætoriis realibus hîc tantū ponat quatuor,& ſex omittat:niſi dixeris ꝙ Imperator non intendit in hoc §.tractare de omnibus realibus prætoriis:& ſic etiam non tractat de omnibus perſonalibus actionibus:vt eſt tex.in §.ſeq.in ver. & alias complures. ſed tractat de aliquibus,vt declaret hanc diuiſionem. ¶ Glnſſ. in ver.nihil intereſt.Quæ gln.ſecundùm ordinem tex.dictionis,ſuper qua eſt,debet præcedere alias tres glo. proximè præcedentes. Et ſi ad hoc aduertiſſem,legiſſem eam vobis ſuo ordine,propter ea,quæ ſum pollicitus in j.gloſſ. ſecundùm tamen nmnes libros habetur pro glo.fin.iſtius §.& ita omnes docto.legunt:ſed nō eſt vis in hoc. Hæc glo.diuiditur in duas partes,prout duo contraria format cōtra tex.Secunda ibi:imò & etiam quantum ad actionem. ¶ Ad fi. glo.hanc gloſſ.declara prout declarat glo.in d. l. cùm notiſſimi. in
122 princip. alleg. in gloſſ. † quòd ſi res hypothecata poſsidetur à tertio bona fide,& inter præſentes præſcribitur iuri hypothecæ decem annū: ſi verò inter abſentes, viginti annis: ſi ſine tituln, & mala fide,triginta annis:ab ipſo verò debitore, quadraginta annis
123 præſcribitur.¶ Dubitat tamen Ioan. Fab. hîc, nunquid † hodie iure hypothecæ poſsit per tertinm præſcribi ſpatio decem, vel viginti annorum?Et videtur quòd non:quia cùm author ſuus fuerit in mala fide,cùm ſciret ſe habere creditores,& alienauit: certè mala fides authoris habet nocere ſucceſſnri,vt ei non currat præſcriptio decem vel viginti annorum per authen.malæ fidei.C. de præſcrip.long.temp.Contrarium determinat Ioan.Fab.hîc, & dicit ꝙ ita conſueuerunt tenere nmnes doc.in d.auth. malæ fidei. ex eo ꝙ illa auth.loquatur in præſcriptione dominij:nos loquimur in præſcriptione hypothecæ,quę eſt ſeparata à dominio, & quæ non eſt tanti præiudicij ,quanti eſt præſcriptio dominij.De hoc tamen dicit videndum Spe.in tit.de præſcrip. prope fin.& in tit. de pig.§.j. vbi hoc ipſe ponit in Spe.& etiam multa alia hanc materiam tangentia. Et cum Ioan.Fab.tranſit ſimpliciter Ang.de Areti. hîc: & idem Ange.in §.ſed iſtæ in xvj.col.ſ. eo.& in §. furtiuæ.ſ. de vſuca.& ita etiam tenet Cyn.& Ang.in d.auth.malæ fidei.& ibi Bald. ſecundùm bonas,& nouas lecturas.& Spe.in prælleg.ti.de pręſcri. in ver.quid ſi debitor.& in ver.ſed nunqnid hodie. & ita etiam Io. And.in addi.Spe.qui etiam refert ita tenere Iac.de Areti. per text. in l.ſequitur.§.ſi rem.ff.de vſucap.& Ang. & Imol. in l.furtum.§. fundi.ff.de vſuca.verum quia ad motiua gloſſ. noſtræ contra text. ipſa gloſſ.non reſpondet, nec ſ.aliter reſponſum eſt, propter motiua dicit hîc Dyn.quòd ſi glo.auſa fuiſſet dicere,dixiſſet quòd Imperator malè dixit. Reſpō
124 de vt hîc reſpondet Dy. quòd † quantum ad actionem hypothecariam nulla eſt differentia inter pignus,& hypothecam:vt inquit hîc tex. quia eadem eſt actio, quæ datur pro pignore, & quæ datur pro hypotheca: ſed bene eſt differentia in qualitate: quia aliquandn hypotheca eſt præſcriptibilis,aliquandn lnngo tempore,aliquandn longiſsimo:& ſic aliquādo diuerſificatur per accidens: quæ diuerſificatin qualitatis non facit immutari ſubiectū hypothecę. Et ita etiam trāſit
125 Nic.de Neap.hîc,in xj.& vlt.oppoſitione gl. ¶ †Extra gl.ad complementū huius §. reſtat vltimò vt videamus qualiter formandus ſit libellus in actionibus,de qoibns in hoc §.vidimus. Et in primis in Seruiana,ſiue hypothecaria, in qua Spec. ponit formā libelli in tit.de loca.§.poſtquā.in ver.porrò ſecundùm quod eū refert Nic. de Neap.hîc,in viij.q.extra gl.& in ea format Ang. de Are. libellū hoc modo: Ago contra Titiū,ꝙ ſibi locaui domū meam ſitam in tali loco,&c.vſq; ad tale tempus,pro certa annua mercede:& qualiter in dictā domū intulit tales,& tales res,quas dictus Titius detinebat, & poſsidebat:quæ res mihi locanti fuerūt,& ſunt tacitè nbligatæ pro dicta penſione,quā dictus Titius non ſoluit quare peto poſſeſsionē dictarū rerum mihi aſsignari, donec fuerit mihi de dicta penſione ſatisfactū.Iſta forma libelli, quam dat Ange. de Are. iudicio meo peccat in duobus, ad quæ habet libellans bene aduertere.Primum,dum in eo dicitur, quas res dictus Titius tenebat,& poſsidebat.Iſtud non ſufficeret dicere,imò ſuccumberet libellans, niſi etiam diceret, quarū rerū dictus Titius erat dominus, vel eas habebat in bonis ſuis,& eas detinebat, & poſsidebat: quia ex ſola allegatione poſſeſsinnis nō præſumeretur poſteà dominiū.Ita concluſi vobis ſ.in gl.in ver.quaſi Seruiana. in vltima parte illius gloſ. in illn articulo,quid probare debeat agens hypothecaria.in primo membro principali.Et ibi ipſemet Ange. de Are.ponit, & dicit ſecundùm Bar. ꝙ in hoc aduocatns debet eſſe bene cautus:quamnis non fuerit memor hîc:& iden, iudicio meo, melius eſſet ſic dicere in libello, prout etiā hic dicit Inan.Faber, ſcilicet qualiter in dictā domū intulit tales res,& tales,quę ſuę erāt,vel in bonis ſuis, & eas tenebat,vel poſsidebat.Itē in alio peccaret dicta forma libelli data per Ang.de Are. non in terminis, in quibus ipſe loquitur, quia in eis bene dicit:ſed quādo ageretur pro rebus illatis in prædium ruſticum:quo caſu,prout dixi in gl.in ver.coloni.in iij. parte princip. illius glo. neceſſe haberet agens dicere qualiter illæ res illatæ ſunt
a in prædium ruſticum eo ſciente[a] ꝫ aliâs niſi de ſciētia ſua faceret mentionē,ſuccumberet.Et ita dicūt Io.Fa.& Nic.de Neap. in viij. q.extra glo. In reliquis tranſeo cū forma libelli data per Ange. de Are.Non omitto tamē ꝙ In.Fab. hîc in forma libelli ſui vult ꝙ in concluſione debeat aliter cōcludi,videlicet: quare peto per ſententiam veſtrā declarari res eſſe mihi obligatas ex cauſa prædicta: & hoc declarato,peto deinde poſſeſsionē dictarū rerū mihi aſsignari. Bar.quē,iudicio meo,nunquā vidit Io.Fab.in l.rē alienā.in vlt.col. ff.de pig. act.dicit ꝙ quāuis iſta cōcluſio vltimò relata ſibi ſatis placeat,tamē cōſuetudo eſt vt ſufficiat in cōcluſione petere poſſeſsionem rei retinēdā,donec de pēſione,aut de debito ſatisfiat. Et iſtud etiā optimè procedit de iure,per tex.in l.ſi cùm vēditor. in prin.ff. de euic.Et ſubdit Bar.ꝙ iſta vltima forma eſt magis cōmunis,& ꝙ ſibi plus placet.Idē etiā tenet Bar.in d.l.ſi cū debitor.in princ. per illū tex.de quo etiā per Spe.in ti.de act.& peti.§.ſequitur.in ver.cæ
126 terū. In † quaſi Seruiana & ſic in hypotheca expreſſa eſſet formandus ſic libellus:Dico ꝙ Titius obligauit mihi talē rē in ſpecie, puta talē librū:quādo hypotheca fuiſſet ſpecialis, vel obligauit mihi omnia bona ſua, quando obligatio fuiſſet generalis occaſione talis debiti:puta ex cauſa mutui,qui liber erat in bonis Titij, & per eū detinebatur, & poſsidebatur: quare peto &c.vt ſ.cōcluſum eſt in forma libelli pręcedētis. Et de iſto libello habetis etiā formam per Spe.in ti.de pig.§.cęterū.ſecundū qđ eū allegat Nic.de Nea. hic in
127 ix.q.extra gl.¶ †An aūt in hypothecaria,ꝓcederet iſta alternatiua concluſio

a ꝫ Et dicas quòd hoc caſu, ex quo iſta ſciētia infert modicum præiudicium ſtabitur iuramento agentis,arg.c. paſtoralis. extra de excep.& per ea,quæ ſ.in §. ſed iſtæ. in xix.colum. ſuper gl. dicta fuerunt. Sardus.

concluſio: Peto eum condẽnari vt dictá poſſeſsionẽ mihi reſtituat, vel totũ debitum ſoluat: Habetis tex. in l.ij. C. ſi vnus ex plu. hære. cre. per quem tex. dicit ibi Bar. quòd talis libellus, & talis concluſio alternatiua procederet, & ſuſtineretur. Et idem etiam tenet Bart. in d.l. rem alienam. in vlt. col. ff. de pig. act. & idem etiam hoc tenet Bart. vbi hîc latiùs diſputat, quàm alibi, in l. ſi fundus. §. in vendicatione ff. de pig. Pro quo etiam alleg. tex. in c. ex literis. extra de pig. & ibi traditur per Imol. & Cano. de hac forma libelli. & ita etiam tenet Io. Fab. hîc per illam l. ij. C. ſi vnus ex plu. credi. hæred. & per d. c. ex literis. & dicit quòd hanc alternatiuam concluſionem amplectitur vſus curiæ laicalis: quãuis ſubijciat quòd doctores cõſueuerunt tenere contrariũ. Et ad hoc firmandum addo quod in ſimili dicit Bal. in l. ſancimus. la j. C. de ſac. ſanc. ec. vbi arg. illius tex. dicit
128 † procedere hanc alternatiuam concluſionẽ: Peto rem vel æſtimationẽ illius, ſecundũ eũ, ſemper in libello videtur peti illud, quod de iure poteſt peti, [a] ‡ & non aliud, quamuis exprimatur. quod verbum teneas cordi affixum. Eſt tamen verum quod Bar. in d.l.ij. C. ſi vnus ex pluri. hæredi. credi. conſuluit quòd concludatur illo modo tantùm. Peto illum condemnari ad poſſeſsionem tradendam mihi, & detinendã, vt mihi integrè ſatisfiat. ¶ Et
129 vltra prædicta ſi vultis etiam videre † qualiter debeant fieri poſitiones, & qualiter articuli in hac hypothecaria, & qualiter concludatur: videte text. quem ad hoc ibi no. Barto. in l. & quę nondum. §.
130 quod dicitur. ff. de pig. ¶ † Qualiter autem formanda ſit ſententia hypothecaria: habetis tex. in l. ſi fundus. §. in vẽdicatione. ff. de pig.
131 quem ad hoc ibi no. Bar. in iij. not. ¶ Et quomodo † formandus ſit libellus, quando nomen eſſet obligatũ pignori, ponit Spec. in titu. de pign. §. j. in ver. ſed pone C. mutauit. & latè Io. Fab. hîc, in xviij. col. vbi etiam ponit formam libelli in aliis iuribus incorporalibus: de quibus dixi ſ. in glo. in ver. de qua re. Tangit etiam hîc Io. Fab. in
132 antepe. col. poſt Pet. & Ia. † nunquid actio perſonalis, & hypothecaria poſsint ſimul & ſemel in eodem libello intentari. De quo videte hic per eum, & per Dy. in reg. nullus pluribus. & Bart. latè in l. fundum. in ij. col. ff. de excep. & Bal. in repe. l. incerti. in vj. col. C.
133 de interdi. ¶ † In Saluiano autem interdicto, quod ſecundũ omnes ſententias vtilius eſt ſemper proponere, vt ſ. latè dixi, eadẽ eſt forma libelli per omnia vt ſ. in Seruiana dixi. Et ſi videbitis formam libelli, quam ponit Ange. de Are. hîc, ad fi. in hoc Saluiano interdicto, videbitis quòd nec in minimo quidẽ in verbo diſcrepat à forma, quam ſ. dat in Seruiana. In vno tamen cogitate quomodo procedat forma libelli Ange. de Are. in iſto Saluiano interdicto, dum in ea dicit: Dico quòd mutuaui tibi centũ, & quòd ad dictá quantitatem reſtituendã te, & omnia bona tua mihi obligaſti: quia iſtud non eſt ponendum in libello, vt vult Bar. in l. j. C. de Saluia. inter. & ipſemet Ang. ſ. in gl. in ver. quaſi Seruiana. in vlt. parte illius gl. & ibi glo. retuli in ſecunda principali differentia, quam poſuit inter Seruianam actionem, & Saluianum interdictum: licet ibi ego aliter dixerim, & in hoc diſcrepauerim ab opinionibus eorum. Et per iſta remanebit perfectè expeditus iſte §.

a ‡ Et eatenus, quatenus de iure permittitur.

LAVS DEO.

1 *Conuentio qualibet, & quodlibet pactum de iure gentium ad inducendam obligationem, & ad conſequendam illam regiam manum ſufficiebat, cùm de conſenſu conſtaret.*
2 *Contentiones hodie de iure ciuili Romanorum: quæ ſint, quæ actiones producant.*
3 *Stipulatio vnde dicatur.*
4 *Actio efficax oritur ex verborum obligatione.*
5 *Actio ex pacto nudo non oritur: & quando hoc procedat. 6.*
7 *Conſtitutio & deciſio qualiter differant.*
8 *Dictio Alioquin, quid ſignificet. 23.*
9 *Nomen alicuius non mutatur, licet aliquid ſuperaddatur.*
10 *Marchionibus ſi cõcedantur noua caſtra, an intelligãtur eſſe de marchia.*
11 *Bannitus ab vna ciuitate, an intelligatur bannitus ab alio loco poſteà acquiſito, vel ciuitati adiuncto.*
12 *Eccleſia alteri vnita, an retineat priuilegia ſua. 16.*
13 *Ciuitates duæ vnitæ adinuicem, quarum vna eſt multùm pinguis, & alia multùm grauata debitis, an vna debeat alterius debita & onera ſupportare.*
14 *Eccleſia ſi alteri vniatur, an res vnius pro debito alterius vẽdi poſſint.*
15 *Officia capitanei, & Poteſtatis ſi ſimul ſint vnita, & vni perſonæ data, an illa perſona debeat habere duplex ſalarium.*
17 *Statutum ſi adæquet populares nobilibus, & econtra, qualiter iſta adæquatio intelligatur.*
18 *Actiones, quibus vires ſunt ademptæ, ſunt nullius vtilitatis.*
19 *Lex correcta an allegari poſſit, & quomodo: & quid de ſtatutis correctis. 20.*
21 *Actio de conſtituta pecunia vt locum habeat, quid opus ſit. 24.*
22 *Stipulatio qualiter contrahatur.*
25 *Stipulatio iſta, Promittis mihi decem: & ex interuallo reſpondeatur, promitto: an valeat.*
26 *Statutum, vel lex, quantumcunq; generaliter loquens, de habilitate, & idoneitate reſtrictionem recipit.*
27 *Statutum diſponens quòd qualibet probatio ſufficiat, intelligitur tamen de ſolenni, & legitima.*
28 *Verbum quodlibet prolatum in ſtatuto, an de habilitate reſtringatur, vt ſtatutum aliquid operetur.*
29 *Verbum generaliter prolatum à lege, qualiter ſit intelligendum.*
30 *Statutum Venetorum, quo cauetur quòd omnia teſtamenta prout ſunt, ita executioni mandentur: qualiter intelligatur, an de teſtamentis conditis ſecundùm ius commune, vel ſtatutorum.*
31 *Conſtitutum quibus verbis concipi poſſit.*
32 *Promittens aliquem facturum pro ſe, ad cuius obſeruationem ipſe tenetur, qualiter in dubio promittere intelligatur.*
33 *Debitum quod in conſtituto deduci poſſit. 36. 43. 44.*
34 *Fideiuſſoria obligatio an ſit magis ſtricta, quàm conſtitutum.*
35 *Conſtitutum an in plus, quàm ſit debitum principale, fieri poſſit.*
37 *Promiſſio & ſolutio æquiparantur.*
38 *Conditio rei eſt melior, quàm actoris in pari cauſa.*
39 *Promiſſio ſine cauſa an ſit ipſo iure nulla.*
40 *Conſtitutum an valeat iure donationis.*
41 *Promittens ſcienter debitũ quod donare videatur, qualiter intelligatur.*
42 *Fideiuſſoria obligatio an valeat, ſi principalis non valet.*
45 *Actio de conſtituta pecunia, an & quando neceſſaria ſit.*
46 *Actio quare ſpeciale ſit, quòd in conſtituto ex pacto nudo oriatur. 51. & ſeq.*
47 *Actio ex pacto nudo geminato nunquid oriatur.*
48 *Cõfeſſio extraiudicialis geminata præiudicat, ac ſi in iudicio facta eſſet, licet aliàs non præiudicaret.*
49 *Geminata cautio tollit beneficium Velleiani.*
50 *Confeſſio geminata quando emanauit, an exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poſſit.*
53 *Conſtitutum an dici debeat contractus innominatus.*
54 *Conſtitutum, & aliæ promiſſiones, an differant.*
55 *Lex, promiſſor. §. j. allega. in glo. qualiter intelligatur.*
56 *Actio de conſtituta pecunia an ita competat ad pœnam nudo pacto promiſſam, ſicut ad ſortem principalem.*
57 *Actio an hodie ex pacto nudo de donando oriatur, an verò conditio ex lege propter pactum. & nu. ſeq.*
59 *Donationis contractus hodie contractus nominatus eſt.*
60 *Donatio quid.*
61 *Lex, ſi quis argentum. in quibus locum habeat. & nu. ſeq.*
67 *Reipublicæ intereſt, vt mulieres faciliùs nubant.*
68 *Actio ex pacto nudo nunquid oriatur, & quid de geminata. & nu. ſeq.*
73 *Obligatio naturalis inſurgẽs ex pacto nudo, an debeat habere executionẽ.*
74 *Pactum nudum ſi pro eius executione adiretur Imperator, vel princeps, aut alius non recognoſcens ſuperiorem, vt exequi faciant, an ſi non faciant peccent.*
75 *Pactum nudum qualiter executionem ſortiri poſſit.*
76 *Pacta quæ enumerantur in fi. gl. an propriè dicantur nuda.*
77 *Libellus in materia conſtitutæ pecuniæ qualiter ſit formandus: & nunquid iſta actio de conſtituta pecunia intentari poſſit vnà cum actione principalis debiti. 78.*

§. In perſonam.

¶ Iſte §. vſq; ad §. pœnales. tractat de tribus actionibus perſonalibus, & præt

& prætorijs: & propterea Dyn. Bald. & Nico. de Neapo. legunt
ſimul totum vſque ad illum §. pœnales. quamuis ſit vnus §. tan-
tummodo. & propterea eſſet ſimul totus legendus. Ego tamen
imitabor in hoc morem, & ſtylum Ioan. Fab. hic, quem etiam ſe-
quitur Ange. de Are. & legam iſtum §. per partes. & conſequen-
ter faciam tres §. quemadmodum tres actiones prætoriæ, & per-
ſonales hîc de per ſe explicantur: videlicet actio de conſtituta pe-
cunia, actio de peculio, & actio, quę oritur ex iuramento. Materię
ergo cuiuſlibet actionis ex iſtis tribus, ſeparatim, & diuiſim tra-
ctantur meliùs, & intelligibiliùs expediuntur, vt §. ſed ne in pri-
mis. ſ. de leg. ¶ Et iſte §. in perſonam. vſq. ad §. actiones. vſque ad
quem §. intendo illum legere, tractat materiam tit. ff. & C. de con-
ſti. pecu. quæ materia eſt multùm vtilis, & maximè pro mercato-
a ribus. [a] ipſi enim magis vtuntur hac materia conſtituendi ſe ſo-
luturos pro ſe ipſis, vel pro aliis, quàm aliquod aliud genus homi-
num: prout exorditur Bald. in rub. C. de conſti. pec. in primis ver-
bis. ¶ Ad euidentiam igitur huius §. & eius materię, ſcilicet de con
ſtituta pec. habetis vos præmittere, ſecundũ quod pręmittit Raph.
1 Cuma. in rubri. ff. de verb. obli. † quòd de iure gentium quælibet
conuentio, quodlibet pactum, ſine verbis, ſiue alio modo de con-
ſenſu conſtaret, ſufficiebat ad inducendam obligationem, & ad
conſequendam illam regiam manum, qua mediante omnia ante
prodita actiones expediebantur, iuxta l. ij. in princi. ff. de orig. iu.
Graue enim erat illo iure fidem fallere: vt inquit Iuriſconſul. in l. j.
in prin. ff. de conſti. pecu. & in illo iure nihil æſtimabatur tam con-
gruum fidei humanæ, quàm ea ſeruare, quæ inter partes conuene
2 rant: vt inquit tex. in l. j. in prin. ff. de pact. † Superuenit poſteà ius
ciuile Romanorum, quo vtimur, quo iure non eſt ita paſſim, &
indiſtinctè receptum, omnem conſenſum, & conuentionem, ſiue
pactum ſufficere ad producendas actiones. Diſpoſuit ergo iſtud
ius ciuile Romanorum, vt ſolùm illæ cõuentiones, quæ non ſtant
in nudo nomine ſui generis, ſcilicet cõuentio, ſed tranſeant in ſpe-
ciale nomen contractus: vt eſt emptio, venditio, locatio, condu-
ctio, & ſimiles, producant actiones: aliæ autem non niſi ſecun-
dum quod declarat tex. in l. iuris gentium. in prin. & ibi eſt materia
ff. de pact. Et cùm ipſum ius ciuile nollet quempiam ſola nuda con
uentione efficaciter obligari, adinuenit quendam firmiſſimum
contractum, qui verbis celebratur, quem ſtipulationem appella-
3 uit, † à ſtipulo: quod eſt firmum: vt ſ. de verb. obliga. in princ. eo.
quòd iſte contractus cæteros firmitate antecelleret, vel à ſtipite,
vt ibi in text. per quem contractum ſtipulationis, vbi præcedit
congrua interrogatio, & ſequitur congrua reſponſio, oritur ver-
4 borum obligatio: & ex tali verborum obligatione † oritur actio
efficax, iuxta l. ſi quis certum. ff. ſi cert. pet. & ſ. de verborum obli-
gatio. in princip. Superuenerunt deinde prætores, qui ex quadam
æquitate, quam ſemper præ oculis habere debent, iuxta vulga-
tam l. quod ſi Epheſi. ad fin. cũ ſimi. ff. de eo, quod cer. loco diſpoſue-
runt, etiam quòd ſine iſta ſolennitate verborum, & conſequenter
ſine iſta ſtipulatione, conuentio nuda produceret actionem effi-
cacem, in materia iſta de conſtituta pecunia, ſi quis pacto nudo,
vel nuda conuentione conſtituat ſe ſoluturum, id quod erat debi-
tum à ſe, vel ab alio. Pone enim ꝙ tu, vel alius tertius tenebaris
mihi ad centum pacto nudo, quod non producit actionem de
iure ciuili: vel etiam tenebaris efficaciter: non facio vim vt vide-
bitis ĩ. in gloſſ. in ver. conſtituerit. & poſteà pacto nudo conſtituas
te ſoluturum certo loco, vel tempore citeriori, vel vlteriori, vel
etiam ſimpliciter: certè ex tali conſtituto quamuis inito pacto nu
do, & nuda conuentione, oritur tamen actio efficax prætoria, ſci-
licet de conſtituta, ad ſimilitudinem iuris gentium, de quo ſ. dixi.
Et propterea dicit Iuriſconſultus in l. j. in princ. ff. de conſtitu. pec.
quòd hoc edicto prætor fauet naturali æquitati, qui conſtituta
conſenſu contracta cuſtodit, &c. Patet ergo quòd vtilitas huius
prætorij edicti de cõſtituta pecunia, eſt maxima, prout etiam vult,
& declarat Bartolus in l. j. in princip. ff. de conſtitu. pecu. & in l. j.
5 ſecundùm aliquas lecturas, & veras. C. de conſti. pecunia. † quia
b de iure communi ex pacto nudo non oritur actio: [b] vt l. iuris gen-
tium. § ſed cùm nulla. verſic. igitur nuda. ff. de pact. Sed prætor in
c caſu iſto ſolo [c] ſpeciali, quando quis nudo pa-
cto promiſiſſet ſe ſoluturũ quod ipſe, vel alius
debet, vult quòd ex tali pacto quamuis nudo,
oriatur actio prætoria de conſtituta. Et huius
ſpecialitatis, quare in conſtituta introduxerit
prætor ex pacto nudo oriri actionem effica-
cem, multiplices, & variæ rationes aſſignãtur
per maiores noſtros: vel quia iſtud nudum pa-
ctum conſtituti fiat ſuper debito iam contra-
cto, & ſic inſit duplex vinculum: & propterea
viſum ſit æquum prętori dari huic ſecũdo pa-
cto, quamuis nudo, robur, & actionẽ: vel quia
iſtud pactum nudum ſit geminatũ Illud enim
6 quod dicitur, ꝙ † pactum nudum non produ-
cit actionem, vt ſ. dixi, verum eſt, ſi ſit ſimplex
pactum nudum: ſecus ſi geminatum. De iſtis
rationibus videbimus latè ĩ. in glo. in ver. nul-
la. vbi opportuniùs cadent: & ibi etiam referá
nonnullas alias rationes, inter quas vnam non
omitto, vt interea ſuper ea poſſitis bene cogi-
tare: quá ego habeo pro multùm notabili, &
ſignáda, licet videatur mirabiliũ, & ab omniũ
opinione diſcrepare. Et eam ſing. ponit Bar.
in d. l. iuris gentiũ. § ſed cùm nulla. in verſi. igi-
tur nuda. ante fi. ff. de cap. vbi dicit ſe putare ꝙ
conſtitutum debeat dici contractus nomina-
tus. & ſic conuentio legitima, cùm habeat no-
men ſpecificum, & elegás. Vnde non mirum,
ſi producit actionem, ſicut & aliæ conuentio-
nes nominatæ, iuxta d. l. iuris gentiũ. in princ.
& ſ. dixi. Et ſecũdùm hoc nõ erit aliqua ſpecia-
litas in conſtituto, nec aliquis caſus ſpecialis, in
quo ex pacto nudo oriatur actio. Et per hoc ſi
verũ eſt, confunduntur cõmunes opin. omniũ
gloſ. & doct. hîc, & vbique, & ipſiuſmet Bart.
qui in hoc eſt ſibi cõtrarius in d. l. j. in princ. ff.
de cõſti. pecu. & in d. l. j. ſecundùm aliquas lec.
C. eo. de conſti. pecu. vbi volunt omnes, ꝙ ſpe-
ciale ſit in caſu iſto ſolo, ſcilicet in cõſtituto, ꝙ
ex pacto nudo oriatur actio efficax. Cogitate
in hoc, & bene cogitate: & dicam vobis ĩ. in d.
glo. in ver. nulla. ¶ His ſic ad euidentiam præ-
miſſis venio ad tex. & quamuis iſte §. commu-
ni omnium diuiſione, vt Dyn. Ioan. Fabr.
Nicol. de Neapo. & Angelus de Areti. diuidatur in duas partes
principales, vt in prima ponat de tribus actionibus perſonalibus,
& prætoriis in genere, ſcilicet de conſtituta pecunia, de periculo,
& ex iuramento. In ſecunda ipſas in ſpecie, & particulariter decla-
rat. & ſecunda incipit ibi: de conſtituta autem. Mihi tamen plus
placet vt iſte § diuidatur in tres partes principales: ſecũdùm quod
eum ſubdiuidit Ioan. de Pla. hîc, vt in prima ponatur dictum in
genere. In ſecunda illud generale exemplificetur in ſpeciem tri-
bus actionibus ſ. enumeratis. In tertia, natura cuiuſlibet ex iſtis tri-
bus actionibus de per ſe declaretur. Secunda ibi paulo poſt princi-
pium: veluti de pecunia conſtituta. Tertia ibi: de pecunia autem
conſtituta. ¶ Iſte §. vſq. ad § actiones autem de peculio. hoc dicit:
Actio de conſtituta pecunia eſt perſonalis, & prætoria, & habet
omnes vires, quas olim habebat receptitia, quæ in eam eſt transfu-
ſa: & competit contra omnes, qui conſtituerunt ſe ſoluturos pro
ſe, & pro aliis, quando nulla ſtipulatio interceſſit. hoc dicit. ¶ In
7 text. ibi: conſtitutiones variæ. Quæ † autem differentia ſit inter
conſtitutionem, et deciſionem. habetis gloſſ. in § j. in ver. deciſio-
nes. C. de emen. Iuſti. Codi. Et quæ differentia ſit inter conſtitutio-
nes principum, & mandata principum, habetis gloſſ. in l. Et ſi con-
8 tra. in gloſſ. j. C. de nuptiis. ¶ † In text. ibi: alioqui. De natura
huius dictionis Alioqui, habetis latè per Barto. in l. j. in iij. col. ver.
quartò quæro de dictione Alioqui. ff. de condi. & demonſtra. vbi
dicit

a [a] Adde ꝙ Bar. in l. Quintus. ff. mã-
da. per illum tex. iuncta gloſ. dicit
ꝙ in curia merca-
torum non admitteretur hæc excep-
tio, non interue-
nit ſtipulatio. ex
quo in eorum cu-
ria proceditur de
bono & ęquo, non
cõſideratis apici-
bus iuris qđ tamẽ
declarari debet
vt per Bal. in l. ſi
pro ea. col. fin. C.
mãd. & dicit ele-
ganter Bald. in c.
ſi pro debilitate.
in pe. col. verſi. &
nota ꝙ arbiter ex
tra de offi. deleg.
ꝙ bona fides po-
tiſſimè requirit
in his, qui pluri-
mum negotiãtur.
& quòd in illis nõ
differt pactũ nu-
dum à ſtipulatiõe
quãtũ ad. Alex.
in § ſed cùm nul-
la. in fi. in l. iuris
gentiũ. ff. de pac.
non auſus fuerit
illud dictum Bal.
firmare. & quod
in curia merca-
torũ ex nuda cõ-
uentione iuſtitia
miniſtratur, inqt
Bartho. Socin. in
rub. de verb. obli.
col. ij. Careaſſo-
na Sardus.

b ¶ Actio. An, & qñ
oriatur, vide ple-
nè per Felin. in c.
j. de pac. & quod
ibidem ad eũ di-
xi in apoſtil.

c [c] Adde alium in l.
ſi tibi. § de pigno
re. ff. de pac.

a ¶ Ciuitati. Vide Felin. in c. tranſlato. in iij. colum. circa princip. de conſtitu.

b ¶ Eccleſiarũ. Vide etiam quæ habentur per Felin. in c. in noſtra. de reſcript. in xxxiij. corollar.

c ¶ Salarium. Vide Pari. de Puteo in tract. ſyndi. in ver. ſalarium. & Paul. de Ca. in l. ſi eadem. de aſſe. & Bald. in ſimili in c. j. viij. col. de feu. guardiæ.

d ¶ Leges correctas. Vide Fel. in c. nouit. in vj. col. in ver. ꝓ gl. in ver. quæcũq; de iudi.

e ¶ Videas omnino Deci. in d. c. j. de conſti.

dicit Bartolus quòd natura huius dictionis
Alioqui, eſt mirabilis: & non ſolùm facit ora-
tionem conditionalem, ſed in ſe ipſa continet
diſpoſitionem contrariam præcedenti diſpo-
ſitioni. Exponitur enim Alioqui, id eſt, ſi præ-
dicta non fuerint. licet Alioqui aliter accipia-
tur, vt ibi latiùs per eum, & per vtrunq; Sa-
lic. in l. ij. in princip. ff. ſi cer. peta. vbi per illum
text. dicunt quòd iſta dictio Alioqui, eſt dictio
ſeparatiua. ¶ Nota primò ex hoc text. in ver.
transfuſum eſt. ſecundùm Angelum de Aret.
9 hic. † quòd quamuis aliquid alicui ſit ſuperaddi
tum, non tamẽ propterea mutat nomẽ ſuum.
Et per hoc dicit ipſe Ange. de Are. quòd Ioan.
Fa. hic inferebat, quòd ſi alicui principi ſuper-
addita ſit aliqua ciuitas, quòd tamen propter
hoc non debet mutare titulum ſuæ dignitatis,
ſiue nobilitatis. Io. Fa. iſtud non dicit hìc in lec.
mea. Eſt bene verum, ꝙ alibi in terminis que-
rit Bal. licet hìc non allegetur, in c. j. §. præter-
10 eà ducatus. de prohi. feu. alie. per Fed. An † ſi
marchionibus noua caſtra concedantur, intel-
ligantur eſſe de marchia. Et dicit quòd non:
ſed ſi vniantur marchiæ, bene ſunt de marchia: vt ibi per eum. Et
an ſi regnum augmentetur, debeat prouincia, vel ciuitas augmen
tata regi conſtitutionibus, & ſtatutis regni necne; ponit latè Bart.
poſt Gul. de Cug. in l. ſi conuenerit. la. ij. §. ſi nuda. ff. de pign. act. &
habetis bonam gl. in c. cùm capella. extra de priui. ponit etiam Bar.
in tract. ſuo de alluuio. quem alij appellant de Tyberiade, ſiue Ty-
beride. in tit. ſen rub. in quo tractat de inſula, in ver. ſed quæro, iſtæ
gentes. & Bar. in repe. l. cõſuetudinis. in pe. col. C. quæ ſit long. con
ſuetu. & Bar. in repe. l. cunctos populos. in ij. col. C. de ſum. trinit.
per Ang. in l. de quibus. circa pe. col. ff. de legi. per Alber. de Rota.
in trac. ſuo ſtatutorum, in j. parte principali, in xiij. q. per Cyn. &
11 Bald. in l. etiam. C. de iur. do. vbi etiam quærunt, † an bannitus ab
vna ciuitate, intelligatur bannitus etiam ab alio loco poſteà acqui-
a ſito, vel poſteà adiuncto ciuitati.[a] Quod etiã tangit Pet. de Anch.
in ſua repe. c. canonũ ſtatuta. extra de cõſti. in ver. iuxta effectũ ex-
tenſiuum. Ludo. Roma in l. ſi ex toto. in prin. ff. de leg. j. Et bene eſt
verum quòd quamuis Io. Faber. hìc non dicat illud, ad quod ſ. pro-
ximè retuli cum Ange. de Are. dicit tamen quòd iſtud, quod hìc
12 habetur in tex. facit ad hoc † quòd ſi vna eccleſia ſit alij vnita, quòd
nihilò minus retineat priuilegia ſua. Alleg. ad hoc c. j. ne ſe. vac. &
ibi habetis glo pulchram, & c. ij. extra de relig. do. & ibi dicit nota-
b ri. Et de hac vnione duarum eccleſiarũ,[b] habetur etiam per Inno.
in c. nouit. extra de offic. leg. & in c. paſtoralis. extra de priui. per
Barto. in l. vnica. paulò poſt medium ij. col. C. de metropo. Bery.
lib. xj. vbi Bart. allegat vobis illas quotas Inno. per Bart, etiam in l.
13 j. §. ſi cohæredem. ff. ad legem Falci. vbi ponit Bart. de † duabus ci-
uitatibus ſimul vnitis adinuicem, quarũ vna eſt multùm pinguis,
& alia multùm grauata debitis, an vna debeat alterius debita, &
onera ſupportare. Quod etiam ponit Bart. in d. l. j. C. de metropo.
Bery. lib. xj. De quo etiam habetis gl. pulchram in d. c. j. extra ne ſe-
14 de vac. & ibi latè per do. Anto. de Bu. An † ſi vna eccleſia vniatur
alteri, poſſent res vnius eccleſiæ vendi pro debito alterius eccleſiæ:
ponit Bal. in auth. hoc ius porrectum. in vlti. col. C. de ſacroſanct.
eccle. & idem Bal. in j. conſti. Cod. in ver. ideóq;. & Ioan. de Imol.
15 in d. §. ſi cohæredẽ. & Inno. in d. c. paſtoralis. de priuileg. Et an † ſi
vnita ſint officia capitanei, & Poteſtatis ſimul, & data ſint vni per-
c ſonæ, an illa perſona debeat habere duplex ſalariũ,[c] capitanei ſcili-
cet, & Poteſtatis, & an debeat tenere officiales capitanei, & etiam
officiales Poteſtatis: ponit no. Ang. in §. illud. in authen. vt iu. ſine
quoquo ſuffra. & idem Ang. in authen. vt deter. ſit nu. cleri. in fine.
16 ¶ † Sed aduerte, quòd iſte tex. non meruit allegari ad illud, ad quod
eum allegat Io. Fab. ſcilicet de duabus eccleſijs vnitis: quia iſte tex.
non loquitur de duabus actionibus vnitis, imò loquitur de duabus
actionibus, quarum vna penitus eſt ſublata, & eius vires alteri ſunt

17 attributæ. Dicebat etiam Ang. de Are. hic, † quòd iſte tex. facit ad
illam materiã, quando duo adæquantur adinuicem: vt quia ſtatu-
tum adæquaret populares nobilibus, & econtra: quomodo intelli-
gatur iſta adæquatio. Quã quæſtionem ponit latè Barto. in l. j. in j.
col. & ibi per omnes alios. ff. de leg. j. Ange. in authẽ. in ſucceſsione.
C. de ſuis & legi. & idem Ang. in l. ij. C. commu. de leg. Sed certè,
prout etiam ſtatim dixi, non eſt verum quòd iſte tex. aliquid peni-
tus faciat ad hoc propoſitum: cùm tex. iſte nõ loquatur de duabus
actionibus adinuicem adæquatis, imò de duabus actionibus, qua-
rum vna penitus eſt ſublata, vt ſtatim dixi. ¶ Secundò no. ex hoc
textu Ang. in ver. ſuperuacua. & in ver. à noſtris legibus recedere.
18 quòd † actiones, quibus vires ſunt ademptæ, non ſunt vllius vtilita-
19 tis, & ſic non in legibus inſerendę. Et ſic, ſecundũ eum, facit † quòd
lex correcta non eſt allegãda, & quòd allegãs incidit in falſum. Sed
iſtud eſt omnino extrauagans à textu noſtro: & nullo modo col-
20 ligitur ex tex. noſtro. Et ideo quãuis ipſe Ang. hic ponat † an licitũ
d ſit allegare leges correctas,[d] & quomodo, & quid de ſtatutis cor-
rectis: tamen quia iſtud omnino eſt alienũ à tex. noſtro, & ab eius
materia, ſufficit pro nunc opportuna remiſsio. De hoc ergo ponit
latè Bart. in l. fi. vbi tex. principalis. ff. de fal. & Bar in repe. l. omnes
populi. ad fi. ff. de iuſt. & iur. & in l. fi. C. de fideicom. lib. & Bald. in j.
conſt. Cod. in ver. arma. & ibi no. Pau. de Caſt. & idẽ Bal. in §. hũc
igitur in æternum. C. de Iuſti. Codi. confir. Ant. de Bue. & Inno. in
e c. j. extra de conſti.[e] ¶ † Vltimò no. quòd ad hoc vt habeat locũ
21 actio de conſtituta pecunia, neceſſe eſt quòd conſtitutum fiat nu-
do pacto: aliàs ſi fieret per ſtipulationem, non oriretur actio iſta
prætoria de conſtituta pecunia, ſed actio ciuilis ex ſtipulatu, quan-
do incertum in ſtipulatione deduceretur: vel certi condictio ex ſti
pulatione, vbi certum eſt deductũ in ſtipulatione: iuxta l. ſi quis cer
tum. ff. ſi cer. pet. vt ſ. de verb. oblig. in prin. Et dicit no. Bart. in l. j.
de conſt. pecu. quòd id, quod dicitur, quòd ad hoc, vt habeat locũ
actio de conſtituta pecunia, neceſſe eſt quòd præcedat debitum,
vt j. videbimus in glo. in verbo conſtitueret. illud verũ eſt, vt pro-
cedat quando cõſtitutum ſit nudo pacto. Si autẽ conſtitutũ fieret
per ſtipulationem, tunc etiã ſi debitũ in veritate non præceſsiſſet,
teneret tamen conſtitutũ in effectu. Iſtud dicit ipſe probari in l. ſi
diuortio. ff. de verb. obl. & in hoc tex. noſtro. Veritas huius pendet
ab his, quę dicentur vobis poſt doct. j. in d. glo. in ver. conſtitueret.
¶ Pro clara tamen intelligentia tex. noſtri, & huius vltimi notabi
lis, in quo habuiſtis quòd ad hoc, vt habeat locum actio de conſti-
tuta pecunia, neceſſe eſt quòd conſtitutum fiat nudo pacto: ſi autẽ
iſtud fieret per ſtipulationem, iſto caſu non cõpeteret actio de con
ſtituta. ¶ Oppo. & videtur quòd ſi iſtud eſt verum, quòd ex eo ſe-
quatur maximum abſurdũ. Sequitur enim quòd ſi dico tibi: Con-
ſtituis te ſoluturum id, quod mihi debes, & tu reſpondeas: Conſti-
22 tuo. quo caſu nemini dubiũ eſt quòd hìc eſt ſtipulatio. † cùm ſtipu-
latio contrahatur per quæcũq; verba conſenſum denotantia. §. in
hac re. ver. ſed hæc ſolennia. ſ. de verbo. obl. & l. omnes. C. de con-
trahen. & commit. ſtip. ſequitur quòd hoc caſo non habebit locũ
illa actio de conſtituta pecunia, & ſic ſequitur quòd in paucis, &
conſequenter admodum raò habebit locũ iſta actio de conſtituta
pecunia: quia cõmuniter omnes vtuntur interrogatione & reſpõ-
ſione, & rarò euenit quòd quis ad conſtitutũ deſcendat, niſi ad id
priùs fuerit interrogatus. Propter hoc Iaco. But. receſsit à cõmuni
intellectu ad iſtum §. & tenuit quòd ſi dicã: Conſtituis te ſolutu-
rum, id, quod tu mihi, vel alius debet, & tu reſpondeas: Conſtituo.
quòd hìc ſine dubio ſit ſtipulatio: cùm præcedat interrogatio, &
ſequatur reſponſio: & nihilò minus etiam hoc caſu competat actio
de conſtituta pecunia: quod, ſecundũ eum, non eſt inconueniens,
actionem iſtam de conſtituta pecunia inductam à prætore cõcur-
rere cum actione ciuili ex ſtipulatione: cùm prætor, qui introdu-
xit hanc actionem, ſit largus, & velit hanc actionem cõpetere ne-
dum in caſu neceſſario, quando in conſtituto nulla ſtipulatio in-
terceſsit, & ſic conſtitutum fuit factũ per pactum nudũ: ſed etiam
in caſu non neceſſario, quando conſtitutum factũ fuit per ſtipula-
tionem. per id, quod in ſimili videmus in §. quos autem. & melius
in §. item ab inteſtato. ſ. de bo. poſſ. Nec obſtat tex. noſter ibi: Alio-
qui, ſi

qui, ſi ſtipulanti promiſerint, iure ciuili tenentur: quia iſte tex. ſecū-
dùm prædictū Iac. Bu. ſi bene aduertimus, nihil penitus obſtat. Nā
dicit, ꝙ quādo conſtitutū factū eſt per ſtipulationē iure ciuili con-
ſtitutor tenetur: & ſic oritur actio ciuilis ex ſtipulatione. Non ta-
men negat, quin hoc caſu oriatur prima actio de conſtituta pecu-
nia. Simile dicit ipſe in §. ſed iſtæ. ſ. eo. vbi licet text. dicat Publicia-
nam dari ei, qui non eſt dominus, & conſequenter quaſi domino,
non tamē excludit, quin etiā Publiciana cōpetat vero, & directo
domino, ſecundū opi. quā ibi tenet ipſemet Iac. But. de cuius opin.
veritate ibi abundātiſſimè vidimus. Hanc opi. Iac. But. ad iſtū text.
noſtrū impugnat hîc ſubtiliter Pe. de Bellaper. & dicit Io. Fab. hîc,
hanc opin. Ia. eſſe deuiā à veritate. Et omiſsis multis leuibus, quibus
mouentur cōtra Iac. potiſsimū fundamentū eorū eſt, quia quotieſ-
cunq; ſunt duo remedia, quorū vnū eſt ſecūdùm regulas iuris cō-
munis, aliud eſt cōtra regulas iuris cōmunis, impoſsibile eſt quòd
iſta duo remedia ſimul concurrant. Nam qui habet remediū cōpe
tens de iure cōmuni, nō poteſt intentare remediū, quod eſt contra
ius commune. l. j. §. ſi debitori. ff. vt in poſ. leg. l. quædam. in prin. ff.
de eden. Sed ita eſt propriè in terminis noſtris: quia quādo conſtitu
tum ſit per ſtipulationē, hîc poſſunt eſſe duo remedia: vnū, quod
eſt de iure cōmuni, ſcilicet actio ciuilis ex ſtipulatiōe: & aliud quod
eſt contra ius cōmune, ſcilicet actio de conſtituta: quæ actio dicitur
contra ius cōmune, eò quia competit ex pacto nudo, quod eſt cō-
tra regulas iuris communis: ergo bene ſequitur, ꝙ iſto caſu ſolùm
poſsit cōpetere remediū iuris ciuilis, & conſequēter actio ex ſtipu-
latione. Ego puto ꝙ iſta opi. Iac. But. ſit in puncto iuris ſuſtentabi-
lis: nec contra eam aliquid adducitur, ad quod non poſsit facilè re-
ſponderi. Et fundamentū proximè relatū, quāuis ſit fortius, quod
habeant tenentes contrariū, iudicio meo eſt multùm fragile. Nam
dum dicebant ꝙ ſi ſunt duo remedia, vnum iuris communis, aliud
contra ius cōmune, ꝙ non poſſunt ſimul concurrere: fateor. Et dū
dicunt quòd ita eſt in caſu noſtro: quia dum dicunt: ꝙ quādo con-
ſtitutum factum eſt per ſtipulationem, hîc poteſt competere reme
dium iuris cōmunis, ſcilicet actio ex ſtipulatione: ergo ceſſabit re-
mediū, quod eſt contra ius cōmune, ſcilicet actio de cōſtituta: quia
dico ꝙ iſtud argumentū de directo facit contra eos, pro opi. Iaco.
But. & ſic retorqueo argumentū ſuū cōtra eos. Nam actio de con
ſtituta, prout ipſimet dicunt, tunc dicitur eſſe contra ius cōmune,
quando oritur ex pacto nudo: ergo cùm in terminis noſtris oria-
a tur ex ſtipulatione, [a] non dicetur eſſe contra ius commune: &
ſic hoc argumentū facit pro Iac. Bu. ¶ Non obſtat etiā tex. noſter,
23 qui per nonnullos hîc adducitur contra Iac. pro caſu expreſſo † in
illa dictione Alioqui, de cuius natura eſt vt cōtineat diſpoſitionem
contrariam præcedenti diſpoſitioni, vt vult Barto. in l. j. in iij. col.
in ver. quartò quæro. ff. de condi. & demon. & dixi ſ. in apoſtilla-
tione tex. quia reſpondeo quòd hîc text. in dictione Alioqui, bene
denotat diſpoſitionē contrariā præcedenti diſpoſitioni, vt in præ-
cedenti reſponſo, quādo conſtitutum factū eſt pacto nudo, ſolùm
competit actio de conſtituta: hîc verò competit etiā actio ex ſtipu-
latione. Quicquid ſit, quāuis iſta opi. Iac. Bu. facilè defenſetur ab im
pugnationibus tenentiū contrarium, non recedatis tamen à cōmu
ni opi. ad hunc tex. ſcilicet quòd quādo conſtitutū fieret per ſtipu-
lationem, quòd tunc non competat actio de conſtituta. Et ad ab-
ſurdum, per quod mouebatur Iac. But. ad tenendum contrarium,
ſcilicet quia ſequeretur ꝙ rarò, & in paucis iſta actio de conſtituta
24 competeret: reſpondeo, † ꝙ imò in multis caſibus habebit locū: vel
quando quis pacto nudo conſtitueret ſine aliqua interrogatione:
vel quando conſtitueret ante factam interrogationem: vel quando
interrogatio præcederet, & ex interuallo ſequeretur conſtitutum:
quibus omnibus caſibus conſtitutum diceretur fieri nudo pacto,
iuxta gl. magiſtram. in l. iuriſgētium. §. ſed cùm nulla. in verbo, igi-
tur nuda. in gloſ. j. & ibi per Bar. & omnes. ff. de pact. Item habebit
locum iſta actio de conſtituta, quando conſtitutū fieret abſenti, per
nuntium, vel epiſtolam, iuxta l. qui autem. §. fin. & l. ſeq. & ibi latè
per Bart. de nuntio. ff. de conſti. pe. & per Bar. in l. j. per illum text.
C. de ru. do. impe. & Bal. in rub. C. de conſt. pec. in ij. col. & in l. vni-
ca. in xxj. col. C. de confeſ. Et ſic patet quòd in multis caſibus poteſt
habere locū iſta actio de conſtituta pecunia: &
25 conſequenter ꝙ abſurditas Ia. ceſſat. ¶ † Ad-
uertite tamē ad id, quod proximè dixi, ne deci-
piamini in fundamētis: quod ſi ego dicerē hoc
modo. Promittis mihi decē per ſtipulationem,
& ex interuallo reſpōderes. Promitto, vel con-
ſtituo. ꝙ nō valeret talis promiſsio, etiā vt con-
ſtitutū. Tex. eſt no. in l. j. §. eū, qui inutiliter. ff.
de conſti. pec. Sed vbi non apponeretur verbū
Per ſtipulationē, nec aliter appareret animus
ſtipulandi: tunc promiſsio ex interuallo proce
dēs valeret vt conſtitutū, cùm ibi adſit pactū
nudū, vt eſt gl. præal. in d. ver. igitur nuda. Ita
eleganter, & magiſtraliter dixit Bal. in rub. C.
de cōſti. pe. in vlt. col. in ver. ſequitur videre de
forma. & ſentit imò vult etiā Io. Fab. hîc: quod
bene no. ad intellectū illius §. eū, qui inutiliter.
Et ita habetis intelligere Bar. in l. continuus. in
prin. ff. de verb. obli. Ponūt moder. in l. j. §. qui
præſens. & ibi ſcribitur, & in §. ſi quis ita. in eo.
tit. de verb. obl. Et per iſta remanent expedita
textualia. ¶ Gl. in ver. cū omnibus. Aliæ enim
præcedentes gl. ſunt claræ. Prima gl. diuiſione
nō indiget. ¶ In ea. gl. ad fi. notate primò ſecū-
26 dùm quod etiā hîc no. Ang. de Are. ꝙ † lex, vel
ſtatutum quantūcunq; generaliter loquens; recipit tamen reſtri-
ctionē de habilitate, & idoneitate. Facit tex. in l. vt gradatim. §. & ſi
lege. ff. de mune. & hono. l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patr. & l. j. §.
nuntiatio. & ibi latè Barto. in l. iij. col. poſt gloſſ. & antiquos. ff. de
oper. no. nun. & l. j. cū gl. j. C. de ſacroſan. eccle. & ibi Bart. in lec. in
princ. & in fi. & etiam in repe. in prin. & latè in iiij. col. & Barto. in
l. j. ff. de eo, quod cer. loco. Bal. in l. ſi quando. in princ. ff. de inoffic.
teſta. & videte gloſ. latè in l. fin. in gloſ. j. C. ſine cen. vel reli. & ibi
Bald. qui no. loquitur, & habet illam glo. ibi pro multùm notabili,
& Bald. in l. fin. in princ. C. qui legi. perſo. & in l. j. ff. de teſt. mil. Et
propterea dixit multùm ſignanter Bald. in l. j. C. de fide inſtr. quòd
ſi ſtatutum dicat quòd quælibet probatio ſufficiat: intelligitur ta-
men de ſolenni, & legitima, per gl. j. ibi, quam ad hoc habet ibi Bal.
27 pro notabili. Et † idem etiam dicit Bal. in l. ij. §. quod autem. ff. qui
ſatiſ. cog. Sed habetis in terminis Bart. iſtud idem dicentem de ſta-
tuto in l. iij. C. de fi. inſtru. & in. ba. fiſ. lib. x. per gloſ. ibi paruulam
in ver. probationibus. quam nnt. & ponderat Barto. ad ſtatuta iun-
cto text. Et iſta ſunt bene no. quamuis Bald. in rub. C. qui accu. non
28 poſ. in fi. col. ſecundū bonas lect. & nouas dixerit † quòd verbum
quodlibet prolatum à ſtatuto non reſtringatur de habilitate, vt
aliquid operetur ſtatutū. De quo latius ibi per eū: de quo latè per
Bald. in l. ita nobis. in fi. C. ad leg. Iul. de adul. ¶ Secundò notate ex
hac ea. glo. ſecundùm Nic. de Neap. hîc in ſecunda oppo. glo. quòd
29 † verbum generale prolatum à lege, eſt intelligendum ſecundùm
iuris diſpoſitionem alibi poſitam. Et vt dicit Nic. de Neap. in l. diuæ
memoriæ. C. de decu. lib. x. Et quamuis hoc videatur idē notabile
cum præcedenti, ſi tamen aduertitis, eſt diuerſum. De quo vltra
Nic. videatis Bal. notabiliter loquētem in l. milites. in col. fin. in ver.
& ex prædictis poteſt argui. C. de teſta. mili. vbi ponit an & quan-
do ſtatuta generaliter loquentia recipiant interpretationem, & li-
30 mitationem à lege communi: vt puta, ſecundùm eum, † in ſtatuto
b Venetorum [b], quo cauetur quòd omnia teſtamēta, prout ſunt, ita
executioni mādētur: an iſtud ſtatutū intelligatur de teſtamētis cō-
ditis ſecundū ius cōmune, vel ſtatutariū. Et vltra iſta an & quando
ſtatutū recipiat interpretationē ſecundū ius cōmune: vide latè Bal.
in l. ita nobis pudor. C. ad le. Iul. de adul. vbi diſtinguit, & dicit quòd
ſi ſtatutum emanat ad obſeruantiā iuris communis, quòd tunc re-
cipiat interpretationē ſecundū ius cōmune. Secus ſi præter ius cō-
mune, vt quia dicat ꝙ quodlibet publicū inſtrumētū habeat execu
tionē paratā. Itē ſecus ſi emanat contra ius cōmune: vt ibi latius per
eū. Et de hac etiā materia vide per Ang. in l. nō eſt nouū. ff. de legi.
Accedāt quæ latè tradit Bart. in l. omnes populi. in vj. q. prin. ff. de

a [a] Negamus quòd hoc caſu, vbi interuenit ſtipulatio, oriatur ex ſtipulatiōe actio de cōſtituta: quia de hoc diſputamus: & iure duntaxat cauetur ꝙ ex ſtipulatiōe duæ proficiſcuntur actiones, certi condictio, ſi certū ex ſtipulatu, ſi incertū contineat ſtipulatio l. ſi quis certū. ff. ſi cer. pet. & in princi. ſ. de verb. obli. Et quamuis hoc caſu efficaciter teneatur, non tamen iure prætorio, nec actione de conſtituta tenetur. Sardus.

b [b] Venetorū. Vide Rayne. in conſil. incip. ſecundū conſuetudinē ciuitatis Venetiarum.

iuſt.& iur.maximè in ij.& iij. q.illius vj.q.prin.
vbi plenè.¶ Glo. in ver. conſtituerint. habet
duas partes.in prima declarat tex. in ſecunda
per modum fallentiæ, ſeu limitationis, remo-
uet tacitum contrarium à tex. Secunda ibi: &
hoc ita ſi ſit debitum.¶ In ead.gloſſ. ibi: vt ff.
31 de conſti.pe.l.qui autem.§.fi.& l.ſeq. † habetis
formam verborum,quibus concipi poteſt cō-
ſtitutum.Et iuxta hanc partem gloſ. vnū per-
petuo diligenter notata,ꝙ ſi conſtitutum fiat
hoc modo,vel ſub iſta forma,quia aliquis con-
ſtituat Titium fideiuſſurum pro ſe, quòd tale
conſtitutum valet,& tenet, & conſtituens te-
netur ex tali conſtituto:nec vitiatur propterea
ꝙ videtur factum alienum promiſiſſe: quia in-
telligitur promiſiſſe ſe facturum,& curaturū,
quòd Titius ſolueret, & fideiuberet. Tex. ha-
betis no.in l.qui autem.§.ſi quis cōſtituerit.ver.
ſed & ſi quis iuncta glo.j.illius verſi. quę nota-
bilis eſt.ff. de cōſti.pec.& ibi declarat Iuriſconſ.
quid fiendū eo caſu,quo ille Titius nollet ſol-
uere, aut fideiubere pro iſto conſtituente. Et
dicit Bal.in rub.C.de conſti.pec. in vlti. col. ꝙ
ille textus nō eſt alibi in iure.& ex illo text. ibi,
32 iuncta gloſſ.no.ibidem Bar.vnū generale, † ꝙ
in dubio,quando aliquis promittit aliquem fa-
cturum aliquid pro ſe ad cuius obſeruationem
ipſe promittēs tenetur, quòd intelligitur ſem-
per promittere ſe facturum, & curaturum:
Quod Bar.ibi dicit tenendū menti. Cōtra iſta
ego allego text. qui prima fronte videtur eſſe
contrarius in l.cum, qui Epheſi. in §.Iulianus
quoq;.verſi.ſed ſi quis conſtituerit.ff.de conſti.
pecu.vbi formaliter inquit tex.ꝙ ſi aliquis cō-
ſtituerit alium pro ſe ſoluturū,nō ſe pro alio,
non tenetur.Sed dicite quòd ille tex.nō obſtat
quia loquitur in diuerſo caſu, quando conſti-
tuit tertiū ſoluturū pro alio:quo caſu bene ve-
rum eſt ꝙ non tenet conſtitutū.Secus autem ſi
conſtituat tertium ſoluturum pro ſe ipſo:quia
tunc bene tenetur.Et propterea cum miniſte-
rio dicit Bar.in d.l.qui autem.vt ſ.retuli,quòd
quādo aliquis promittit aliquē facturum id, ad
cuius obſeruationem ipſe tenetur, quod tunc
dicatur promittere ſe facturum, & curaturū.
Ergo ſentit Bar. & vult quòd ſi quis cōſtitue-
ret aliquem facturum id,ad cuius obſeruatio-
nem ipſe non tenetur, quòd conſtitutum nō
teneret?vt d.verſic.ſi quis conſtituerit. Ad quē
tex.ita reſpondet in terminis Ang.& Imo.in l.
a inter ſtipulantem.in prin.ff.de verb.oblig. [a] ✱
Aduertite etiam,quia in d.l. cum, qui Epheſi.
in illo §.item ſi mihi. eſt etiam tex. quòd ſi tu
mihi conſtitueris te Sempronio ſoluturum,
quòd nō teneberis.Quod videtur prima fron
te ſatis dubitabile: cum verba obligatiua con-
ſtituti ſint collata in perſonam eius, cui ſit cō-
ſtitutum:vnde non debet vitiari propterea ꝙ
verba executiua in perſonam tertij conferan-
tur :ſicut in ſimili dicimus in ſtipulatione,
prout latè ponit,& examinat Barto.in l.ſtipu-
latio iſta,habere licere. §.ſi ſtipuler.ff.de verb.
oblig.Et ex dictis ibi per Bart.habetis ſolutio-
33 nem,ibidem videatis.In fi.gloſ.Habetis † quòd
debitum ſiue ſit naturale, & ciuile ſimul, ſiue
naturale tantùm, ſiue prætoriū tantùm poteſt
in conſtitutū deduci.Secus tamen eſt,ſi ſit debi
tum ciuile tantùm: quia illud non poteſt in cō-
ſtitutum deduci.Sed aduertatis: quia quamuis
debitum ciuile non poſsit in conſtitutū dedu-
ci,ciuili tamen debito, ſeu ciuili obligationi po
teſt accedere fideiuſſor:vt eſt tex.in §.j. in ver.
ciuili ſ. de fideiuſſo.& eſt text. in l.j. & ibi latè
Bar. & in l.fideiuſſor obligari. §.fideiuſſor.ff.
de fideiuſ.Iſtud videtur eſſe mirabile, ſecundū
Ioan. Fab.hic, quòd ciuili debito accedat fide-
iuſſor.& tamen ciuile debitū non poſsit cōſti-
tui, ſaltem ab ipſomet: qui ciuiliter tenetur,
34 cùm † obligatio fideiuſſoria ſit magis ſtricta,
quàm conſtitutum. Quod patet: quia fideiuſ-
ſor nō poteſt in plus obligari, quàm principa
lis,nec re, nec loco, nec tēpore, nec cauſa:vt l.
Græcè.§.illud.& ibi declarat Bar.ff. de fideiuſ.
35 † & tamen conſtitutum poteſt fieri in plus,
quàm ſit debitū principale, tempore, & loco.
l.ſed & ſi citeriore.& l.ſeq.quæ incip. cum,qui
Epheſi.in prin.ff.de conſtit. pecu. licet nō poſ-
ſet in plus conſtitui re ſiue ſumma.l. hactenus.
§.fin.& l.ſeq.& ſeq.ff.de conſti.pecu. & decla-
rat hic Nicol. de Neapo.in iij.q. extra gloſ. in
36 materia de conſti.pecu. † Inueſtiganda eſt igi-
tur ratio diuerſitatis, quare debitum ciuili-
ter tantùm non poſsit conſtitui, & tamen ei,
poſsit accedere fideiuſſor. Vel ſi volumus te-
nere quòd in hoc idem ſit in conſtituto, quòd
in fideiuſsione:habetis inueſtigare ſolutionem
ad l.quòd ſi maritus. §.j.hic alleg.in gloſ.Sub-
tilis tamen Pet. de Bellaper. ſecundùm quod
eum refert Bald. in l.penulti.C. de non nume.
pecu. dicebat pro ratione diuerſitatis: Soluat
Apollo. qua ſolutione vtitur in ſimili gloſſ. in
l.ij.in princi.in ver.anno.ff.ad leg.Aquil.Bald.
in d.l.penult. reſpondet quòd ideo aliud eſt in
conſtituto, quia ibi eſt nudum pactum: ſed in
fideiuſsione neceſſaria eſt ſtipulatio.l. blandi-
tus.C. de fideiuſſ. Alleg. etiam pro hac ratio-
ne in ar.l.ſi ex pretio.C. ſi cer.pe. diſtinguit ta-
men poſtea,vt ibi per eum. Et iſtam rationem
diuerſitatis ſentit etiam Bart. ſi bene inſpicia-
tur,in l.j. ff. de fideiuſſ.& j. referam. Dyn.ta-
men hic ad ſol.d.l.quod ſi maritus. diſtingue-
bat hoc modo. Si tu quæras vtrum debitum
ciuiliter tantùm poſsit cōſtitui: diſtingue, Aut
conſtituens ſciebat debitum eſſe ciuiliter tan-
tùm, ille verò cui ſit conſtitutum, ignorabat,
quia credebat eſſe debitum ciuiliter & natu-
raliter: & tunc tale conſtitutum valet, & te-
net, & poteſt conſtituens cōpelli.l.j. §.pe.ff.de
37 conſti.pecu.Et facit ratio: † quia promiſsio, &
ſolutio æquiparantur, vulgata l. fin.C. ad leg.
Falc.& habetis text. in terminis materiæ no
ſtræ in l.j. §.an poſsit.ff.de conſti.pecu.ſed ſol-
uens ſcienter indebitum, non poteſt repetere:
vt l.cuius per errorem.ff. de regu. iur. eò quia
b donare [b] videtur, iuxta legem Campanus.ff.
de ope.lib.Ergo eodem modo promittēs obli-
gabitur.Aut verò conſtituens ſciebat eſſe de-
bitum ciuiliter tantùm: eodem modo ſciebat ille,cui fiebat conſti
tutum: & ſic vterq; erat in caſu ſcientiæ, & tunc ſecundùm Dyn.
38 † quia in pari cauſa melior eſt cōditio rei, quàm actoris: vt l.ſi ſer-
uum. §.ſequitur.ff.de verb.obli.& l. apud Celſum. §. Marcellus.ff.
de excep.do. bene facit l. domum.ff.de contrahen.emp. ſequitur
quòd conſtituens ex tali conſtitutione non erit obligatus cum ef-
fectu.l.ij. §.circa. ff. de excep.do.Iſta diſtinctio Dyn, dum in eadi-
citur

a ¶ Aduertenda valde miror quòd iſti celeberrimi patres ita intelligant d. ver. ſed ſi quis.& ſicco pede eū iſta ſolu.tranſeant quæ dictæ l. diametro pugnat. nā text.dicit ſi qs cōſtituerit alium pro ſe ſoluturum, non ſe pro alio, nō tenetur. & exponere pro ſe id eſt, pro alio, eſt violatio literæ, & neſcio vbi talis expoſitio reperta fuerit.Præterea demonſtratur: nā in ver.præcedēti determinatur caſus quando quis conſtituit ſe pro alio ſoluturum: & tenetur in verſi. ſi quis qui venit aduerſarij aēā in iure, quā in facto precedē-ti ver.ex quo aduerſatiua ſtat ſine copula. ꝑ doct. Barto.in l.ij.ff. ne quis eum, qui in ius voc eſt,vi exi. determinatur caſus prior cōtrarius,quando quis alium pro ſe ſoluturum conſtituit,& determinatur ꝙ nō tenentur ſicut teneretur, ſi ſe pro alio conſtitueret: vt verſic. præcedēti determinatum fuit. Et hic eſt verus & apertus ſenſus illius legis nec potuiſſet iureconſul. per clariora verba loqui. in verbis enim claris non eſt admittenda q. vt l. ille aut illc. §. j.ff. de lega.iij. & ſic difficile quippe reſtat cōtrarium. & ſunt ambæ leges Vlpiani. certe anceps in pruinis ambulo, attamen duobus modis poſſet hæc controuerſia tolli: vt in d.§.ſed ſi quis. dum dicit text. non tenetur. ſubaudiatur ille,quē quis cōſtituit pro ſe ſoluturum: ſed ipſe conſtituens bene tenetur. Et ſic intelligēdo omnia plana ſunt. ſed huic ſolu.obiici poteſt quòd ſic intelligendo eſſet caſus de indubitabili, cōtra l quod Labeo. ff. de Carbo.edic. Et aduerte ꝙ Paul. Caſ.videt eo modo, quo ſ. proxime dixi, text. declarandum intelligere,dum ſummat illum verſ. ſed ſi quis. ꝙ per conſtitutū quis ſe obligare poteſt, nō autem alium. Vel ſecundò poſſumus dicere ꝙ in lege cōtraria,ſcilicet in l. qui autem §. j. promiſit alium fideiuſſurū creditori: & ſic promiſit quòd alius faceret actū per quem creditori obligaretur quo caſu intereſt ipſius creditoris: vt l.iiij.§.fin ff.de lib. lega. & eodem modo obligaretur ſi promitteret alium pro ſe cōſtituturum. Secus eſt quando promittit alium pro ſe ſoluturum.quo caſu promittitur dū factū alterius: & creditoris non intereſt vel quòd debitor actualiter numeret, vel alius pro ipſo: ex quo per iſtum actum non eſt habiturus alium reum, nec ſecurior redditur. Cum ergo ſua non interſit, nimirum ſi nō tenetur.arg §.alteri. inſti. de inutil. ſtipul. Sed huic ſolu. videtur obſtare text. in d. §. Iulianus. vbi quis conſtituens ſe ſoluturū pro alio, tenetur. Sed dicas quòd ibi promittit factum proprium, non autem alienum: ideo obligatur. Cogitabitis, quia hunc vltimum intellectum non pono pro firmo. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Donare. Adde Franc. Are. in l. falſus. C. de fur. & Felin.in c. ſuborta. de re iud. in pe.col.

citur vltimo loco, quòd conſtituens non erit obligatus com effe-
39 ctu:cadit in illam vulgatam quæſtionem, † vtrum promiſſio facta
a ſine cauſa, ipſo iure valeat [a] in effectu. Quod hîc examinat Bald. &
multùm diffusè Ange.de Are. ſed non expedit. Iſta tamen diſtin-
ctio Dyn. vult vnum aliud, quod non poteſt vllo modo procede-
re, ſcilicet quòd illud, quod dicitur in d.l. quòd ſi maritus.§.j.& in
gloſ.noſtra, ſcilicet quòd debitum ciuiliter tantùm non poſsit con
ſtitui: tunc demum procedat, quando vterq;, & conſtituens, & ille,
cui conſtituitur, ſciebant, & non alio caſu. quod eſſet nimium re-
40 ſtringere illum tex. ¶ Item vult Dy. aliud, † quod ille, qui ſcit eſſe
debitum ciuiliter tantùm: ſi conſtituat, videatur donare: & quòd
conſtitutum valeat, vti donatio. Quod etiam tenet glo.in d.l. quòd
ſi maritus.§.j.& in gl.j.mag.ad fi. Contrarium tamen tenet glo.in
l.hactenus.§.j.in eo.tit. ſcilicet quòd conſtitutum non valeat iure
donationis: cum illo iure Digeſtorum donatio facta nudo pacto
non valet: licet hodie ſit ſecus, per l.ſi quis argentũ.§.ſi,C.de do.&
Bar.in d.l. hactenus.§.j. diſtinguit, Aut illud, quòd à ſciente erat
conſtitutum, erat indebitum iure exceptionis: & tunc per conſti-
tutum factũ ſcienter conſtituens teneatur, non quia oriatur actio
de conſtituta: illa enim oriri non poteſt, cùm debitum efficax non
præcedat: ſed quia per illud conſtitutũ ſcienter factũ tollitur obſta
culum exceptionis, & actio prima remanet valida. Si autẽ omni-
no erat indebitum: & tunc quia ſcienter conſtituens, videtur do-
nare, hodie per iura Codicis valeret vt donatio: olim ſecus. Et ita
etiam tenet Bald.in rub.C.de conſti.pecu.in iij.col. quamuis Iaco,
But. & fortè melius, tenuerit vtroque caſu agi ex donatione, eò
quòd conſtituens non egerit antiquam actionem reſuſcitare, aut
exceptionem ad ea remouere, ſed nouam obligationem inducere.
Vnde iſte actus non debet vltra voluntatem conſtituentis opera-
ri, iuxta vulgatam l.non omnis numeratio.ff. ſi cer.pet. Et ita etiã
tenet Sali.in l.ij.C. de conſti.pec. Et illud credit eſſe verius. Ange.
hîc. Ponit etiam hîc Nico.de Neap.in ij.q.extra glo.in materia cõ-
ſtitutæ pecuniæ. Io. Fab. hîc habuit in prædictis mirabilem opi. &
profectò non negligendam, quòd conſtituens ſcienter indebitum,
nunquàm teneatur: & quòd tale conſtitutum non valeat, eò quia
eſt acceſſorium ad principale debitũ: ergo nõ debet poſſe conſtare
ſine principali. Hinc eſt quòd quando debitũ principale eſt condi-
tionale, non poteſt conſtitui: quia principale debitum non eſt effi-
cax, iuxta l.ad quod ſub conditione.in prin.ff.de conſti.pecu.& ta-
men hoc caſu conſtitutũ ſit à ſciente, & in hoc concordant omnes
& nemo diſcrepat. Sed ampliùs, & mirabiliter vult Io. Fab. hîc. &
in hoc diſcrepat ab omnibus doct. quòd conſtituens ſcienter inde-
bitum, etiam non videatur donare: quia, ſecundũ eum leges, quæ
41 dicunt † quòd promittens ſcienter indebitum, videatur donare:
loquuntur quando principaliter aliquid promittitur. Sed quando
promittitur aliquid acceſſorium, vt in terminis noſtris: & inde di-
cit ſe credere quòd etiam non videatur donare, cùm deficiat ma-
teria principalis. Alleg. l. ſi à reo. §. ſi à furioſo. ff. de fideiuſſo. quæ
42 lex non facit: quia loquitur, & dicit, † quòd obligatio fideiuſſoria,
quæ eſt acceſſoria ad principalem, non valet, ſi non valet princi-
palis. Verum eſt quòd non valet tanquam obligatio fideiuſſoria,
vt ibi dicit text. Sed nunquid valeat tanquam donatio, quando
fieret à ſciente: nihil ibi dicitur in textu. Et ſi vera eſt hæc opin.
Ioan. Fab. eſt maxima limitatio ad illam vulgatam regulam, quæ
habet quòd promittens ſcienter indebitum, videatur donare. Re-
probata itaque diſtinctione Dyn. & ſol. ad d.l. quòd ſi maritus. §.
j. reſtat vt aliter reſpondeamus ad illum textum. Ioan. Fab. dicebat
quòd in debito ciuili tantùm non eſt aliqua differentia inter con-
ſtitutum & fideiuſſionem: quia in caſibus, in quibus debitum ciui-
liter tantùm non poteſt in conſtitutum deduci, in eiſdem etiam
non poteſt accedere fideiuſſor: & eodem modo idem eſt econtra,
Vnde, ſecundùm eum, duplex eſt debitum: quoddam ciuile tan-
tùm, quod eſt efficax: ita quòd ex eo datur actio, vt eſt in debito
ex ſententia. l. Iulianus verum debitorem. ſecundùm magis com-
munes concluſiones. ff. de condi. inde. & iſtud bene poteſt conſti-
tui, ſicut ei poteſt fideiuſſor accedere. Quoddam autem eſt de-
bitum ciuile inefficax: & tunc non poteſt con-
ſtitui, ſicut nec poteſt fideiuſſor accedere, &
in iſtis terminis loquitur, ſecundùm eum d.l.
quòd ſi maritus. §.j. Iſta diſtinctio quæ fuit
Dyn. in l.j.ff. de fideiuſſo. approbatur ibi per
Barto. in fideiuſſore. Quod etiam tenet, &
amplìat Baldus in d.l.penulti.C.de non nume.
pecu. Sed quantum ad conſtitutum Barto. in
d.l. prima.ff. de fideiuſſo. aliter dicit, & dat alium intellectum ad
d.l. quòd ſi maritus. §.j. qui intellectus videtur eſſe multum ami-
cus literæ illius text. intelligendo text. ad vnguem, prout iacet. Et
miror quòd iſte intellectus Barto. non referatur per alios hîc. Di-
cebat ergo Bartolus quòd quando ſubeſt ciuile debitum tantùm,
quod tamen ſit indebitum de iure prætorio, vt quia naturalis ſit
ſublata de iure prætorio: tunc tale debitum non poterit in con-
ſtitutum deduci. Et in iſtis terminis propriè loquitur d.l. quòd ſi
maritus. §. j. Et ratio eſt, ſecundùm Bartolum quòd conſtitu-
tum fuit inductum ex edicto prætoris. Vbi ergo non eſt debi-
tum de iure prætorio, ibi non cadit conſtitutum. Huic tamen de-
bito bene poteſt accedere fideiuſſor: quia ceſſat ratio ſuprà dicta.
Item & quia fideiuſſor accipitur per ſtipulationem. Et in iſtis ver-
bis. Bartolus ſenet illam rationem, quam ponit Baldus in l. pe-
43 nultima.C. de non numer. pecun. & eam ſ. retuli. ¶ † Quid au-
tem ſi ſit aliud debitum purum, cui tamen aliqua exceptio ob-
ſtet, an poſsit deduci in conſtitutum: habetis per gloſſ. in dicta l.
quòd ſi maritus. §. primo. in gloſ. prima mag. & ibi per Bartolum
44 & per Angelum de Aret. hîc. ¶ † Vltimò ad complementum hu-
ius gloſſ. inquantum gloſ. vult quòd debitum naturaliter & ciui-
liter ſimul poſsit in conſtitutum deduci: aduertite quòd hoc
caſu tale conſtitutum nullius, aut paucæ admodum eſſet vtilita-
tis, quando fieret ab ipſomet debitore: niſi quòd plures actio-
nes ad idem tunc creditori competerent. Secus tamen eſſet, quan
do conſtitutum fieret à tertio: quia tunc eſſet maximę vtilita-
tis, propter illum tertium. Et ita etiam dicebat Angelus de Aret.
ad fin. præſentis §. Sed vnum circa iſta diligenter notate quòd
vbicunque ſit pactum, vel conſtitutum de eo, ad quod quis
erat obligatus ex diſpoſitione legis, ex qua diſpoſitione legis ne-
mini venit in dubium quòd oritur actio, iuxta l. legitima. ff. de
45 pactis. hoc † caſu actio de conſtituta pecunia non eſt neceſ-
ſaria. Solum ergo eſſet neceſſaria, quando in pacto, ſeu conſti-
tuto deduceretur id, ad quod quis eſſet obligatus ex contractu:
& ſic ex diſpoſitione hominis: & ſic eſſet debitum naturale tan-
tùm eliſum tamen exceptione: tunc bene eſſet neceſſaria actio
de conſtituta pecunia. Ita ſignanter dixit Bartolus in dicta l. legi-
tima. in columna fina. quamuis eum aliter, & malè referat Ange-
lus de Aret. hîc ad fin. præſentis §. Et pro dicto Barto. habetis
text. opti. in l. inter ſocerum. §. conuenit. ff. de pact. do. iuncta l.
ſi quis pro vxore. §. primo. ff. de donatio. inter virum & vxo-
rem. Bene etiam facit l. quoties. iuncta gloſſa magna. verſicu-
lo finali. ff. de præſcriptis verbis. Imò fortiùs, & ſingularius
dixit Angelus in dicta lege legitima. quòd quando pactum,
ſeu conſtitutum interponitur ſuper eo, ad quod quis erat obliga-
tus ex diſpoſitione legis, quod hoc caſu actio de conſtituta ne-
dum non eſt neceſſaria, imò etiam ſecundùm eum, non poteſt
competenter habere locum: quia iſta actio de conſtituta eſt in-
ducta in ſubſidium, quando alia non competit: ſed hîc alia com-
petit: ergo, &c. Licet contra iſtud vltimum, ſcilicet quòd imò
iſta actio de conſtituta pecunia competat etiam quando compe-
tat alia actio: teneat Iacobus de But. hîc: de cuius veritate di-
xi ſuprà in vltimo notabili huius textus. Sed pro hac opinione
Angel. multùm bene facit illa l. inter ſocerum. §. conuenit. quam
pro eo adducit ad hoc pater & præceptor meus domi. Alexand.
Imol. in dicta l. legitima. vbi eſt text. quod hoc caſu datur actio
vtilis in factum, quæ non competit, vbi competit alia actio di-
cta l. quoties. ff. de præſcriptis verbis. Ergo bene præſuppo-
nit textus ille quòd iſto caſu non poſsit habere locum actio de

a § Valeat. De qua quæſtione vide tu Franc. Are. in l. traditionibus. C. de pact. & Felin. in c. ſi cautio. de fi. inſtru. in xv. col.

a Adde ꝙ non videtur verum id, quod doct. dicunt, ꝙ vbi quis conſtitueret ſe ſoluturum id, ad quod legis diſpoſitione tenetur, ꝙ non competat actio de conſtituta. primò quia non video rationem quare ſicut oritur quando quis conſtituit pro eo, ad quod efficaciter tenebatur ex contractu, vt l. ſi actor. ff. de iureiur. & vidimus ſ. in hac eadem glo. non oriatur etiã quando quis conſtituit ſe ſoluturum, vel facturum id, ad quod legis diſpoſitione tenebatur: & ſi nõ ſit neceſſaria, vtilis tamẽ eſt: quia expedit plures habere actiones, vt patet in d. l. ſi actor. ff. de iureiur. & ponit Socin. in rub. de verb. obli. col. viij. in prin. & inquit Ariſtoteles octauo Topicorum, quem Refert glo. in c. ſicut vrgeri. j. q. j. quòd optima inſtantiarũ eſt dicere, quare nõ fit. Nõ obſt. tex. in l. inter ſocerum. §. cõuenit. ff. de pact. dotal. quia dico quòd ibi deuenit in pactum id, ad quod maritus nõ tenebatur, nimirum ſi ceſſat actio de conſti. vt l. j. §. fin. ff. de cõſti. pec. Nõ obſt. tex. in l. ſi qs pro vxore. ff. de dona. inter vi. & vxo. quia non dicitur ibi ꝙ maritus teneatur, ſed quòd ex iſta cauſa non prohibetur donatio, quæ aliàs eſt prohibita. Preterea ſi maritus ad illud eſſet obligatus, cõpeteret vxori cõdictio ex illa l. ſi quis pro vxore. vt habetur in l. viij. ff. de condi. ex l. & non eſſet verum quod dicitur in §. conuenit. quòd nulla eſſet hoc nomine directa actio: nec daretur vtilis in factum, quæ non cõpetit, vbi alia datur d. l. quotiens. vel poſſum aliter reſpõdere, quòd ad hoc vt actio de conſtituta competat, non ſat eſt quòd deducatur in pactũ id, ad quod aliâs aliquo modo qs tenebatur, niſi aĩo conſtituentis fiat, vt l. j. §. eum, qui. ff. de conſtit. pecu. quod in d. §. conuenit. nõ fuit: nimirum ſi ceſſat actio de conſtituta. Dicamus ergo etiam ex hac cauſa cõſtitutum valere, ex quo edictum prętoris latè patet, & ratio militat d. l. j. in princip. & §. j. ff. de conſt. pec. Carcaſſona Sardus.

b Adde quòd idem Iaſ. in rub. ff. de verb. oblig. col. v. Bald. in Nouel. & Rip. tenent contrarium, quòd imò ex pacto nudo geminato non oriatur actio. Mouet Iaſo. per l. ſi pacto quo pœnã. C. de pact. & per l. ſi veritas. C. de fideiuſ. quibus Philip. Dec. in l. legem. C. de pac. reſpondet. Magis tamen placet opinio negatiua, quã etiã ſubtiliter firmauit in præalleg. Rubr. do. & præceptor meus. Marian. Soci. iunior me audiẽte. & facit bonus text. in l. Spadonẽ. §. qui tutela. ff. de excuſa. tut. & facit qđ dicit Bald. in ij. col. in verſi. his textualiter præmiſſis. in l. ſi certis annis. C. de pactis. Et quando vires excederet additionis, dic vt per do. meum in d. Rub. Carcaſſona Sardus.

a conſtituta, pecunia,[a] Ego limito iſta vt ſint vera, & procedant, quando cõſtitutum continens illud idem, ad quod quis erat obligatus ex legis diſpoſitione, fieret ab ipſomet obligato. Et in iſtis terminis loquũtur præalleg. doct. Sed vbi illud conſtitutũ fieret à tertio non obligatu, prout ſine dubio fieri poteſt, vt hîc in text. noſtro & l. eũ qui. §. quod exigimus. ff. de conſti. pec. tunc putarem ꝙ nedũ actio de conſtituta haberet locũ contra iſtum tertium, ſed ꝙ imò eſſet neceſſaria, cùm cõtra illũ tertium nõ competat aliâs illa actio ex lege deſcendens. Et ita ſanè intelligo dicta ſupra dictorum doc. Et iſta notate, quia ſunt maximũ fundamentum in præſenti materia. ❡ Glo. in ver. nulla. Ego diuido in tres partes prin. In prima infert ex tex. & contra illationẽ opponit. In ſecunda ſoluit quoddam ſpeciale, & ſpecialitatis rationem aſſignat. In tertia & vlti. enumerat alios ſex caſus ſpeciales, in quibus ex pacto nudo oritur actio. Secunda ibi: & eſt hoc ideo fortè ſpeciale.
46 Tertia ibi: ſunt & alij adhuc ſex caſus. ❡ † In ead. glo. ibi: vt ff. de iureiur. l. eum, qui. in prin. habetis ex glo. duo: primò rationẽ ſpecialitatis, quare ſpeciale ſit in conſtituto, vt in eo ex pacto nudo oriatur actio. Secũdò ꝙ in alijs promiſſionibus, præterquã in conſtituto, promiſſor ſtatim teneatur. ❡ Circa primũ, videlicet circa rationẽ ſpecialitatis aſſignatam in glo. dicite ꝙ eandẽ rationẽ ponit gloſ. in d. l. promiſſor. §. j. in ver. modicũ. Hanc tamẽ rationẽ ſpecialitatis impugnant omnes doct. hic: quia iſta nõ eſt bona cõſequentia: quis habet cõmodum vt nõ teneatur, vel vt etiã poſſit conueniri intra decẽ dies: ergo ex pacto nudo oritur actio. Certè iſtud nullatenus ſequitur. aliâs ſequeretur, ꝙ ſi ego exiſtẽs hîc Papiæ, promitterẽ tibi decẽ Romæ: quo caſu licet promiſſio ſit pura, tacitè tamen ſubintelligitur tantũ tempus, intra quod poſſim Romam petere, iuxta l. cõtinuus. §. cùm ita. ff. de verb. obli. & §. loca. ſ. de verb. obli. ꝙ hoc caſu ex pacto nudo oriretur actio. quod tamen notoriè eſt abſurdũ, & falſum. Preterea ratio glo. noſtræ oſtẽditur falſa alio fundamento, quod adducit hîc Iac. But. & poſt eũ Nic. de Nea. in ſecũda, aliâs in iiij. oppo. glo. Nam in edicto prætoris, qui introduxit in conſtituto ex pacto nudo actionẽ cõpetere. l. j. in prin. ff. de cõſti. pec. quãdo debitũ erat conſtitutũ: certè nihil diſponebatur de iſto ſpatio decẽ dierũ: ſed iſtud ſpatiũ decem dierũ fuit inuentũ, & poſteà ſuperadditũ per Iuriſconſultos: vt eſt de vtroq; caſu in d. l. promiſſor. §. j. Ergo ſequeretur attẽta ratione glo. ꝙ ante iſtã inductionẽ decẽ dierũ factã per iuriſconſultos in cõſtituto ex pacto nudo nõ oriebatur actio: qđ tamẽ eſt notoriè falſum, & contra d. l. j. in prin. ff. de cõſti. pe. Preterea ſecũdùm Ang. de Are. hic, propter tam modicũ cõmodum, ſeu tam modicũ intereſſe decẽ dierũ nõ debuiſſet tanta ſpecialitas induci contra omnes regulas Mũdi vt ex pacto nudo detur actio. Et ſi propter illud, & nõ propter aliud fuiſſet hoc ſi introductum, certè fuiſſet maximũ abſurdum: quod nullatenus eſt dicendũ. Quæ ergo poteſt eſſe ratio ſpecialitatis, quare ſpeciale ſit in conſtituto, vt in eo ex pacto nudo oriatur actio? Io. Fa. & Ange. hic dicunt rationem eſſe: quia hoc pactum cõſtituti interponitur ſuper debito iam contracto: ideo potiùs operatur productionem actionis, quã ſi fieret ſuper debito cõtrahendo. Et hoc operatur geminatio promiſſionis, quaſi magis appareat de deliberata voluntate promittentis, quàm ſi vnicus interueniſſet tantùm cõſenſus, & vnica promiſſio. Et ad hanc rationem ego addo bene facere rationem, quam ponit Bart. in l. j. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verb. obli. & Raph. Cu. in rub. illius titu. quare lex introduxerit quòd in ſtipulatione præcedat interrogatio, & ſequatur reſponſio: quia præcedente interrogatione magis apparet de deliberata voluntate volentis ſe obligare. Ita erit ergo & in propoſito noſtro. Et prædictam rationem in conſtituto ſequitur in terminis Raph. Cu. in d. rub. ff. de verb. obli. & idem volũt doct. iuris canonici, vt c Hoſt. & clariùs do. Anto. de Bu. in c. per tuas. extra de arbi. & idem do. Ant. in c. cùm contingat. & in c. Quintauallis. extra de iureiuran. in
47 quibus locis tradunt pro regula † quòd ex pacto nudo geminato ſuper eadem re, etiam ex interuallo appoſito, oritur actio, etiam de iure ciuili. Et ad iſtud optimè facit tex. in l. fi. C. ad d legẽ Fal. qui probat ſubtiliter intuenti, ſecundùm Ang. ibi, quòd vbicunq; eſt geminata na-
48 turalis obligatio, † quòd eſt actionis produ-
b ctiua.[b] Item facit, quia geminata conuentio ſine cauſa, valet, & tenet, ſecundùm Ange. in l. petens. in vj. lec. C. de pac. Item confeſſio extraiudicialis, quæ aliâs non præiudicaret, ſi ſit e
c geminata, ita præiudicat,[c] ſicut ſi facta fuiſſet in iudicio. Ita ſingulariter Barto. in l. cùm ſcimus. ad fi. per gloſ. ibi. C. de agri. & cen. lib. xj. Item verba enuntiatiuè prolata in contractibus, quamuis non ſint obligatoria, tamen ſi
d ſunt geminata, bene obligãt.[d] Ita ſing. Bart. in
49 d. l. cùm ſcimus. poſt prin. per illũ tex. † Itẽ geminata cautio tollit beneficiũ Velleiani, ſecundùm formam l. ſi mulier. & quod ibi Bal. in le-
50 ctura antiqua. C. ad Velleia. Item † quando emanauit geminata confeſſio, non poteſt opponi
e exceptio non numeratæ pecuniæ:[e] vt vult gl. in l. in contractibus. §. ſed quoniam. in gloſ. j. in ver. penitus opponi. C. de non nume. pecu. Accedat illud vulgatum, quòd duo vincula magis operantur, quàm vnum. in authen. de conſang. & vteri. fratri. in prin. & authen. itaque. C. commu. de ſucceſ. Iſta ratio, quamuis firmata authoritatibus complurium illuſtrium doct. & etiã fundata cõpluribus optimis ſimilibus, mihi tamen nullo modo placet, quia poſito quòd procederet, quãdo conſtitutum fieret ab ipſomet, qui erat debitor, quo caſu ex ſecunda promiſſione diceretur magis apparere de voluntate promittentis: tamen nullo modo poſſet procedere, quando fieret à tertio, qui nõ eſſet

c ❡ Præiudicat. Quod verum eſt abſente parte: vt per dominũ Marian. Soci. in conſil. xv. incip. viſis. ver. tertius verò tractatus. circa me. in j. parte.

d ❡ Obligãt. Adde Franc. Aret. in l. ſerui electione. de leg. j. & do. Barto. Soc. in cõſi. lxvij. incip. circa j. q. verſi. circa aliam q. in j. parte.

e ❡ Exceptionẽ numera. pecu. Adde Franc. Arc in l. ſi ita ſtipulatus. in §. Chryſogonus. de verb. obl. & do. Barth. Soci. in d. cõſi. lxvij. incip. circa primã. circa. fin. ſ. allega. ver. quid operetur in nonnullis actibus geminatio. vide Felin. in c. ſi cautio. & ſtatim poſt med. de fide inſtru.

eſſet obligatus:quo caſu nõ diceretur eſſe geminata promiſsio eiuſ-
dem, per quã debeat apparere de magis deliberata voluntate pro-
mittentis: aliàs ſequeretur quòd in fideiuſsione eodẽ modo nudũ
pactum produceret actionem:quia fit ſuper debito præcedenti:&
tamen iſtud eſt notoriè falſum:quia requiritur ſtipulatio, vulgata
51 l.blanditus.C.de fideiuſ. ¶ †Vnde aliam,& ſecundã rationem ſpe-
cialitatis in conſtituto aſsignant Io. Fab. & Ang.de Are. hic: quia
promiſsio,quæ fit in conſtituto,eſt acceſſoria principalis debiti,ſe-
cundùm Ang.de Are.& multa acceſſoriè conceduntur quę princi-
paliter non concederentur, ſicut videmus, ſecundùm eum, in pa-
ctis nudis appoſitu in cõtractu; ex quibus non oritur actio de per
ſe,ſed quia accedunt contractui veſtito, iuxta l.legẽ. & ea, quæ ibi
traduntur.C.de pact.Et hanc rationẽ etiam ſequitur Ray.de Forli.
in l.ij.C.de conſti.pec. Et hanc rationem defendit etiam hîc Nico.
de Neap.in iiij.oppo.gloſ.Sed iſta ratio etiam nullatenus mihi pla-
cet,& eam etiam refert Iac.Bu. prout eum refert Nic. de Neap.in
loco proximè allegato: quia data ratione pro vera, ſequeretur ab-
ſurdum, quòd fideiuſſor obligaretur ex nudo pacto: cũ obligatio
ſua ſit acceſſoria principali.l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor.ff. de
fideiuſ.tamen illud eſt falſum:quia oportet quòd interueniat ſtipu
52 latio.d.l.blanditus.¶ †Vltima fuit ratio ipſius Iac. Bu.hîc referen-
tis Nico.de Neap.in loco proximè allegato,quòd ideo in conſtitu-
to ex pacto nudo oriatur actio, eò quia illud pactũ nudum habet
fomentũ à lege prætoria:vt l.j.in princ.ff.de conſtit.pecu. nil mirũ
ſi parit actionẽ iuxta l.legitima,cũ ibi traditis.ff. de pac.nõ ſic in fi-
deiuſsione, quæ eſt creatura iuris ciuilis, quæ nõ habuit fomentũ
nec à lege ciuili,nec à lege prætoria,nec ab alia lege: ideo non parit
actionẽ,niſi interueniat ſtipulatio.d.l.blanditus.Et hanc rationem
ego teneo pro minùs periculoſa,& etiã pro vera:& eam etiã tenet
Bal.in l.fi. C. ad legẽ Fal. vbi formaliter inquit ꝙ ideo pactũ nudũ
producit actionẽ, quia aſſumit ſibi veſtimentum edicti prætoris.
de conſti.pecu. vbi allegat hunc tex. Et ſi inſtares, quę eſt ratio di-
uerſitatis, quare conſtitutũ fuerit fomẽtatum à lege prætoria po-
tiùs,quàm fideiuſsio.Reſpondeo,& faciliter,rationẽ eſſe, quia con
ſtitutum eſt creatura iuris prætorij,vt ſ.dixi. Vnde faciliùs debuit
moueri prætor à fomẽtanda ea, quæ ipſe introduxerat, quàm ad
fomentãda ab alio introducta,veluti à iure ciuili, vt eſt fideiuſsio.
a ¶ Non omitto tamẽ circa prædicta ꝙ Bar.[a] ✱ ſibi cõtrarius, pro-
ut retuli ſ.in euidentialibus,ponit vnã nouam, & ſingularẽ opi.in
l.iuris gentiũ. §.ſed cùm nulla.in ver. igitur nuda. ante fi.ff.de pac.
53 vbi dicit ſe putare † ꝙ conſtitutũ debeat dici contractus nomina-
tus,& conuentio legitima:cùm habeat nomen ſpecificum, & ele-
gans.Vnde nil mirũ ſi producat actionẽ, ſicut & aliæ conuentio-
nes nominatæ.d.l.iuris gentiũ.in prin.& ſecundũ hanc opi.nõ erit
aliqua ſpecialitas in cõſtituta,ꝙ ex pacto nudo oriatur actio: & ita
cõfundentur opi.omniũ,& glo. & doct.hîc, & vbiq;: & ipſiuſmet
Bar.in hoc ſibi contrarij,vt ſ. retuli in euidentialibus. Nã volunt
omnes,quòd ſpecialis caſus ſit in conſtituto, vt in eo ex pacto nu-
do oriatur actio.Ego tenerẽ hanc peregrinam,& ſingularem opin.
Bart.niſi contra eam vnum obſtaret mihi,ad quod nõ video quo-
modo bene reſpondeatur:quia ſecundũ eam etiam in fideiuſsione
ex pacto nudo deberet oriri actio,cùm fideiuſsio ſit cõuẽtio nomi-
nata,& habet ſpecificũ,& elegans nomẽ: & tamẽ iſtud eſt notoriè
falſum.d.l.blãditus.In hoc bene cogitabitis.Et per iſta remanet ex-
54 peditum primũ,quod collegi ſ.ex iſta gl. ¶ †Circa ſecundũ princi
pale,quod ex ea.gl.collegi, ꝙ in aliis promiſsionibus, pręterquã in
conſtituto,promiſſor ſtatim teneatur, & conſequenter ꝙ differen
tia ſit in hoc inter cõſtitutam, & alias promiſsiones:dicite ꝙ idem
etiam tenet gl.in d.l.promiſſor. §.j. in ver. modicum. In hoc pun-
cto omiſsus opi.hîc relatu per Nic. de Neap.in iiij.opp. gloſſarum,
paucis concludo cũ Bar.in d.l.promiſſor. §.j.contra glo.noſtram,
quòd idem ſit in aliis promiſsionibus, quod in conſtituto, quantũ
ad obligationem,vt ſtatim cedat dies obligationis tam in conſtitu-
to,quàm in aliis obligationibus,& quòd tempus iſtorũ decem die-
rum adiiciatur ſolutioni miſerationis gratia, iuxta l. ſi cũ multi. §.
fin.ff.de compen.nõ autem adiiciatur obligationi.Et hoc eſt,quod
propriè vult text. in d.l. promiſſor. §.j. in verbo, vt exactio cele-
bretur. Bene verum eſt, quòd hoc tempus, a
quod indulgetur ſolutioni,eſt in conſtituto li-
mitatum,vt ſit decem dierũ: in aliis verò pro-
miſsionibus non eſt limitatum, ſed eſt ad arbi-
trium iudicis. De quo etiam puncto videatis
multùm latè,& plenius,quàm alibi, per ipſum
Barto.in l.ita ſtipulatus magna.in j.q.princ.ff.
de ver.obl.vbi refert omnes gloſ.in hoc cõtra-
rias, & dicta antiquorum patrum contraria,
prout etiam refert Nicol.de Neap.hîc,in loco
proximè alle.& concludit Bart.idem,prout in
d.l.promiſſor. §.j. De quo etiã videatis Barto.
idem tenentem in l.quod dicimus.ff.de ſol.Idẽ
55 etiam tenet hîc Io.Fab.in pe.col. ¶ †Et ad in-
tellectum iſtius l. promiſſor. §.j. ſi vultis ſcire,
an illud tempus decem dierũ, ſit ibi ſtatutum à
lege,an verò ſit ſtatuendum à iudice, & cuius
effectus ſit iſta indagatio, videatis Angel. &
Imol.in l.liber homo.la ij.in §.decem hodie.ff.
de verbo.obliga. & Angel.de Aret.hîc,col.iiij.
¶ Et an illud tempus decem dierum habeat lo
cum etiam inter abſentes,an verò ſolùm inter
præſentes,ponit Bal.in rub.C.de conſti.pecu.
in iij.q. ¶ An autem lapſus iſtorum decẽ die-
rum conſtituat debitorem in mora abſq; alia
interpellatione:vt ſi debitor conſtitueret ſe ſo
luturum magnum debitum ſub pœna, pœna
committatur lapſis illis decem diebus ſine alia
interpellatione:habetis hîc per Ioan. Fa. in pe.
col. concludentem quòd ſic: & per Barto. in
d.l.promiſſor. §.j.ad fin.idem etiam tenentem
per gloſ.cum text.in l.ſi duo. §.fin.ff.de conſti.
b pecu.[b] ✱ ¶ †Vnum tamen diligentiſsimè no-
56 tate pro maxima limitatione præſentis mate-
riæ,quòd vbi in conſtituto promitteretur pœ
na pacto nudo, quamuis ad ſortem principa-
lem nudo pacto promiſſam competat actio de
conſtituta pecunia, tamen ad ipſam pœnam
nudo pacto,& ſic ſine ſtipulatione promiſſam
non competit iſta actio de conſtituta pecunia.
De hoc habetis text.no.& ſignandum, & for-
taſsis ſingularẽ,in iure in l. Titius.la ij.ff.de cõ-
ſtitu.pecu.per quem text.ita dicit Bald.in rub.
C.de conſti.pecu.in iiij.q. ¶ In eadem glo.ibi:
vt C.de dona.l. ſi quis argentum. §. ſin autem.
57 habetis † quòd hodie ex pacto nudo de do-
nando oritur actio. Et idem tenet etiam gloſ.
in l. legitima. in gloſſa magna poſt princip. &
in l.iuris gentiũ. §. ſed cùm nulla. in ver.igitur
nuda.in gloſſa magna poſt medium.ff. de pac.
Iſtas glo.repræhendit Barto.in l.legitima.& ibi
Ange. & communiter alij ſequuntur: & idem
Barto.in l.j. in vltima col.ff. de condi. ex lege.
quia hodie ex nudo pacto de donando non
oritur actio, ſed oritur condictio ex lege pro-
pter ipſum pactum. Et iſtud paucis ego teneo,
declarando tamen, prout magiſtraliter decla-
rat Barto.in d.l.legitima.quicquid teneat Ang.
in repetitio.l. ſi certis annis.in j.col.C. de pact.
58 † quicquid etiã tenuerit Imo.in l.in ædibus. §.
j.ff. de donatio. referens præceptorem ſuum b
Franc.de Rampo.in hoc tenentẽ contrarium.
De quo habetis latè per Angelum hîc.Nec eſt
mihi curæ hoc vlterius examinare, quod nul-
lius, aut paucæ admodum vtilitatis eſt, an hodie oriatur actio ex
pacto nudo de donãdo,an verò ex lege propter pactum. Non eſt
etiã vera opi.Io. Fab. hîc tenentis poſt Pet. de Bellaper. quòd non

a ✱ Hanc opinionẽ quòd contractus cõſtituti ſit nominatus, & tranſeat in ſpeciale nomẽ contractus puto veriſsimam:quia illi dicuntur contractus nominati,qui non ſtant in nomine generis, vt per gl.& Bart. in Rub.C.de rer. permu. Bart.in l. in ædibus. §.j. ff. de dona.Sed contractus conſtituti non habet nomen generis, ſed ſpeciale:ergo eſt nominatus. Et quòd conſtitutum ſit cõtractus nominatus, tenet idẽ Iaſ. ſibi contrarius in Rub.ff. de ver.ob. poſt Bal.& Alber. ibi per eũ alleg. Non obſt. quod dicit Iaſ.de fideiuſſione, quia nihil facit: nec eſt bona conſequentia, Eſt cõuentio nominata,ergo poteſt fieri ſimplici pacto: vt patet in ſtipulatiõe, quæ eſt nominata, vt l.j.§.fi. ff. de pac.& tamẽ pacto nudo nõ fit, niſi ſeruata forma à lege tradita vt latè per Doc.in l.j. in princi.ff. de verb.oblig. quia non ex hoc quòd poſsint fieri nudo pacto:vel non dicuntur nominati, ſed quia tranſeũt in ſpeciale nomẽ, vt ſ.dixi,& ſic eũ in fideiuſsione ſit data forma à lege, vt fiat per ſtipulationẽ d.l.blãditus.C.de fideiuſ. & l.v.§. ſatis acceptio.ff. de ver. obl.formę inhęrẽdum eſt.l. cùm ij. §. ſi prætor.ff. de trãſac.ita in propoſito noſtro lex prætoria introduxit modũ conſtituti, vt nudo pacto fieret,vt in hoc §. noſtro. Sicut multi alij nominati contractus fiunt ſimplici pacto:vt l.iuris gẽtium.in princi.ff. de pact. Carcaſſo.Sardus.

b ✱ Idẽ tenet Bal.in rub.C.de cõſti.pe. in iij.q. per illã l. ſi duo.§.fi.Sardus.

a ¶ Nominatus. Adde Fran. Aret. in l.fin. de condi. ob cau. & Bald. in trac. de pac. ſ xij. & xiij. col.

b ¶ Aduerte, quia Iaſ. allegat c. nauiganti. pro concordãti. cum d. l. periculi. ff. de nau. fœ. & nõ ƈõcordat, imò cõtradicit: quia in pecunia numerata, dato ꝙ mutuans ſuſcipiat in ſe periculũ, nõ propter hoc poteſt aliqd vltra ſortem capere, qa eſſet vſura: vt d. c. nauiganti. in princ. & ibi glo. declarat. vnde de iure canonico diſpoſitio d. l. periculi. non haberet locum: cui iuri canonico ſtandũ eſt in materia vſuraria, tanquam concernenti peccatum, etiã in terris imperij: vt habetur in c. fin. extra de præſcrip. & per doct. in l. priuilegia. C. de ſacroſanc. eccleſi. Carcaſſona Sardus.

c ✱ De illius §. intellectu vide quæ ſ. dixi. in viij. col. Sardus.

ſit mirũ, ſi hodie pactũ nudũ de donãdo pariat
59 actionem, propterea † ꝙ contractus donatio-
a nis hodie ſit contractus nominatus, [a] per d. l.
ſi quis argentũ. §. pe. & fuit opi. gloſſ. in d. l. iu-
ris gentium. in prin. in gl. magna, in verbo, ali-
quid facias. quam ibidem repræhendit Bart. &
bene: quia poſito ꝙ ſit contractus nominatus
tamen quia contractus nominati, qui accipiũt
nomen non ab actu conueniendi, ſed ab actu
60 exequẽdi, vt donatio, † quæ ſic dicitur, quia eſt
doni datio: vt l. ſenatus. §. donatio. ff. de dona.
cau. mortis. certè nũquã dicuntur habere no-
mẽ, niſi facta executione. Vnde nõ mirũ, ſi pa-
ctũ nudũ de donãdo, qđ nõ eſt donatio, nõ ꝓ-
duceret actionẽ, niſi hodie à lege iuuaretur. de
61 quo habetis latius ibidem per Bar. ¶ † An au-
tem d. l. ſi quis argẽtum. §. pe. habeat locum in
donatione cauſa mortis, vt in ea ex pacto nu-
do habeat locũ diſpoſitio huius legis: habetis
glo. reputatã ſingularem tenentem ꝙ ſic, in l.
cùm pater. §. Meuio. in glo. j. in ver. donabat. &
in glo. fi. in verbo, reuocauerit. & ibi Bar. ff. de
leg. ij. Et hoc etiã tenet Bal. poſt Cyn. in l. j. C.
de dona. cau. mor. & Bal. in l. ſi quidem. in fi. C.
de act. & obli. & in l. & ſi mortis. in prin. C. ad
leg. Fal. & l. cùm hi. in prin. ff. de tranſa. & in l.
cùm virum. in j. col. C. de fideicom. vbi repu-
tat illam gloſſ. eſſe ſingularem ad hoc, vt in l.
executorem. in iij. col. C. de execu. rei iudi. &
in l. ſi donationis. C. de cõtrah. emp. & in auth.
ex teſtamento. in iij. col. C. de colla. & in l. vni-
ca. §. ſin autem aliquid ſub conditione. C. de
cadu. tol. & in l. ij. ff. de leg. j. & Ang. in repe. l. ſi
certis annis. in ij. col. C. de pac. & idem Ang. in
l. cùm ex cauſa. ff. de re iud. & in queſtione per
eum diſputata, quæ incipit. Aſtenſis miles. in
iiij. char. vbi etiam habet illam gloſſ. pro ſin-
gulari ad hoc. Sed quamuis gloſſ. illa reputetur ſingularis, habet
tamen conſociã in l. ij. C. de iure do. in glo. mag. fin. prope fi. quam
pro conſocia allegat Ioan. de Imo. in d. l. ij. ff. de lega. j. Eſt verum ꝙ
ipſemet Io. de Imo. in d. l. cùm ex cauſa. tenet ꝙ quamuis prædicta
opi. ſit communis, tamen in puncto iuris contrarium eſt verius, per
nonnulla fundamenta, ad quæ habetis reſponſionem per Ang. de
Are. hîc. Sed ipſe Imo. vacillauit, & aliter tenuit in hoc, in l. j. C. de
dona. cauſa mor. & ibi habetis hunc articulum ſupra omnes latiſſi-
mè examinatum per Lud. Ro. vbi poſt multa tenet, ꝙ quamuis de
iuris ſubtilitate glo. præal. ſint falſæ, ꝙ tamen in conſulendo nõ re-
62 cederet ab opi. glo. & tantorum patrum. ¶ † Nunquid autem d. l. ſi
quis argentũ. §. pe. habeat locũ in donatione propter nuptias: ha-
betis glo. elegãtem ꝙ ſic, in l. j. in ver. auxerit. & ibi Bal. C. de dona.
ante nup. & idem etiam tenet Cy. & Bal. in auth. eò decurſum. per
63 illũ tex. C. de do. ante nup. Et † ꝙ d. l. ſi quis argentũ. habeat locum
in donatione ob cauſam, pondero nouiter de hoc eſſe gloſſ. iuncto
tex. in l. ſi quis cũ debitore. ff. de iureiur. Nunquid autem d. l. ſi quis
64 argentũ. † §. pe. habeat locũ in donatione remuneratoria, habetis
per Bar. poſt Gul. de Cu. in l. iuris gen. §. quinimo. in vlti. col. ff. de
pac. & Sali. in l. legẽ. in vj. q. C. de pac. & Ioan. de Imol. in d. l. in ædi-
65 bus. §. j. ff. de dona. & per Ang. hîc. ¶ † Et an d. l. ſi quis argentũ. §.
pe. habeat locũ in donatione præſumpta, puta quando aliquis pro-
mitteret ſcien. et ſine cauſa, quo caſu præſumitur donatio. habetis
gloſ. tenentem ꝙ ſic, in l. hactenus. §. j. in glo. j. & ibi Bar. ff. de con-
ſti. pec. Et de illa glo. dixi ſ. in hoc §. in gloſſ. in verb. conſtituerint.
ibi tamen non tetigi an d. l. ſi quis argentũ. §. penul. habeat locum in
iſta donatione præſumpta. De hoc ergo videatis Barto. in d. l. iuris
gentium. §. quinimo. in vlti. col. & in l. ſi tibi decẽ millia. ad fi. prin.
ff. de pact. & Ray. Bal. Ange. & alios in d. l. iuris gẽtium. §. ſed cùm
nulla. & Bal. in rubri. C. de conſti. pecu. in iij. col. & in l. fin. in fi. C.
ſi cer. pet. & in l. ſi pacto, quo pœnam. C. de pac. & Sal. in d. l. legem.
in vj. q. C. de pac. & Io. de Imol. in d. l. in ædibus. §. j. & do. Anto. de
Bu. & Imo. in c. qualiter. extra de pac. & Pau. de Ca. in l. quæ dotis.
66 ff. ſoln. mat. & vnum verbum per Ang. de Are. hîc. ¶ † Item an d. l.
ſi quis argẽtum. §. pe. habeat locum eo caſu, quo in pacto nudo de
donando non deduceretur res, vel quantitas, ſed deduceretur fa-
ctum: vide & Barto. poſt Gul. de Cug. in d. l. iuris gentium. §. cùm
nulla. & in §. quinimo. ad fi. ff. de pactis. & in l. ſi vnus. §. pactus ne
peteret. in iiij. col. in co. ne. ff. de pac. & Ang. in d. l. iuris gentium. in
prin. in repe. l. ſi certis annis. in ij. col. C. de pac. & Bald. in l. cùm vi-
rum. C. de fideicommiſ. & in l. pacta quæ contra. C. de pac. & do.
Ant. de But. & Imo. in c. qualiter. extra de pac. & Sali. in l. legem. in
vj. queſtio. C. de pac. & glo. in l. ſi cùm mihi. iuncto text. in gloſſ. in
ver. actio. & ibi Bar. ff. de dolo. & gl. notabilẽ in l. permiſiſti. §. j. in
gloſſ. fi. ff. de præſcrip. verb. & videatis omnino Io. de Imo. concor-
dantem opiniones in d. l. in ædibus. §. j. ff. de donatio. & Bal. in l. ex
placito, in ix. q. C. de rerum permutatio. & Ange. de Aretio hîc.
¶ In eadem gloſ. ibi: & C. de rei vxo. actio. l. j. §. j. hunc caſum in
ſpecie approbat Ange. hîc, ſubiiciens rationem ſpecialitatis eſſe,
67 † vt mulieres faciliùs nubant, quod Reipublicæ intereſt. arg. l. j. ff.
ſoluto matrimo. Sed iſte caſus mihi non placet: & poſito ꝙ proce-
dere poſſit, inſpecto tempore legis, ad exactionẽ. C. de dotis pro-
miſ. tamen hodie nullo modo procedere poteſt: cùm etiam ex par-
te mariti, nedum ex parte mulieris, inducatur à lege tacita ſtipu-
latio, quæ fingitur à lege interceſſiſſe. vt tenet gloſſ. in d. l. vnica. in
princ. in verbo, dotes. C. de rei vxo. act. Et ita contrariũ eius, quod
hîc tenet, & melius glo. in d. l. ad exactionem. & Bart. in l. legitima.
ff. de pactis. & in l. fideiuſſor obligari. §. qui certo loco. ff. de fideiuſ.
¶ In ea. glo. ibi: & l. pactum. hoc eſt ſpeciale fauore Reipublicæ, ſe-
cundùm Pet. de Bellaper. Ioan. Fab. & Ang. de Are. hîc. ¶ In ea. gl.
ibi. l. periculi. in fin. Ratio ſpecialitatis eſt, ſecundũ proxi. allegatos
doct. propter periculum, quod in ſe ſuſcipit creditor. & vbi eſt pe-
b riculum, ibi debet eſſe vtilitas. facit c. nauiganti. extra de vſur. [b] ✱
¶ In ea. gloſſ. ibi. C. de vſu. l. frumenti. Ange. de Aret. hîc dicit ra-
tionem ſpecialitatis eſſe propter incertũ ſeminationis exitũ. Quod
nihil eſt dicere. Vnde dicite ſecundùm Pet. de Bellapert. & Io. Fab.
hîc, quòd ratio ſpecialitatis ſit propter neceſſarium vſum victua-
lium. ¶ In ea. glo. ibi. ff. de vſu. l. etiam ſpeciale eſt, ſecundũ omnes,
ob fauorem publicum ciuitatis. Et ita etiam dicit Bart. in l. fideiuſ-
68 ſor obligari. §. qui certo loco. ff. de fideiuſſo. ¶ † In fi. gloſ. vltra hos
ſex caſus ſtipulationis in gloſſa enumeratos: in quibus ex nudo pa-
cto oritur actio. Alium vidiſtis ſ. in princ. huius glo. quando pactũ
nudum eſſet geminatum. Nonnullos alios caſus ſpecialis addunt,
& enumerauit Io. Fab. & Ang. de Are. hîc: de quibus etiam ſ. vidi-
ſtis Cyn. & Sal. in l. legem. C. de pac. & Io. And. in c. j. extra de pac.
69 ¶ † Ex quibus vnum nõ omitto, videlicet caſum l. inter ſocerum.
§. conuenit. ff. de pac. do. in quo vult Io. Fab. hîc eſſe caſum ſpecia-
lem, quòd ex pacto nudo oriatur actio. Iſtud non eſt verũ, eò quia
in pacto nudo fuerat deductum id, ad quod quis erat obligatus ex
c legis diſpoſitione [c] ✱ Vnde tunc non eſt ſpeciale, quòd ex eo oria-
70 tur actio, prout dixi ſ. in glo. in ver. conſtituerit. ¶ † Addite etiam
alium caſum, in quo ex pacto nudo oritur actio, videlicet in curia
mercatorum, licet ſcotit Barto. in l. Quintus Mutius. ff. mandati.
arg. illius textus, & in l. ſi fideiuſſor creditori. in fin. ff. de fideiuſſo.
& no. Bald. in l. ſi pro ea. C. mandati. quamuis Ludo. Ro. iſtud re-
probet, tenens de directo contrarium, in l. filiusfamilias. ff. de do-
na. per notata per Inno. in c. j. extra de conſti. quicquid hîc dixerit
71 Ange. de Are. † Alius eſt etiam caſus, quando pactum nudum fie-
ret in iudicio, prout latè examinat, & concludit Ludo. Ro. in l. j. in
prin. ff. de verb. obli. Et propterea dicebat Ange. de Are. hîc, quòd
gloſ. reputata ſingularis in authen. generaliter. in ver. conſcribat.
C. de epi. & cle. quæ vult quòd quamuis ex pacto nudo non oria-
tur actio, tamen oritur officium iudicis, & procedit ſine admira-
tione, eò quia ibi promiſſio nuda erat facta iudici, & in iudicio:
ideo oritur officium iudicis, cùm hoc caſu fingatur ſtipulatio. l. cũ
oſtendimus. in fin. ſecundùm vnum intellectum. ff. de fideiuſſo. tu.
De cuius legis intellectu habetis per Bart. & omnes in l. j. in princi.

ff. de verbo.obliga. ¶ Nunquid tamen ex pacto nudo eo caſu, quo
non fieret in iudicio, de iure ciuili oriatur ſaltem officium iudicis,
72 j.videbimus. ¶ † Alium ſingularem caſum, & bene ſignádum ha-
betis: vbicunque enim ille, cui per pactum nudum aliquid eſt pro-
miſſum, pateretur damnum, ſi ſibi promiſſa non ſeruarẽtur, tunc
vigore talis pacti nudi contra non ſeruantem datur actio de dolo:
& ſic quamuis ex pacto nudo non detur actio, conſulitur tamen
per actionem de dolo, vbi ex pacto aliquid adeſt parti. Text. eſt ad
hoc valde notandus in l. & eleganter. §. ſeruus pactionis. ff. de do-
lo. & ibi Barto. ad finem. ad hoc not. illum tex. & ibidem etiam Bal.
& idem Bald. in l. cum mota. in iij. col. C. de tranſactio. & Ange.
in conſil. j. in fi. Et in iſtis locis dicunt doct. per illum tex. limitari to
tam materiam pactorum, quamuis aliter, & minus bene, dixerit
Ange. de Are. hîc ad illum §. ſeruus pactionis. An autem pactum
nudum de iure canonico producat actionem, habetis hic abũdan-
tiſsimè per Ang. de Are. vbi per eum videatis, & in remiſsionibus,
& locis per eum traditis. Aduertite tamen circa prædicta, quæ di-
xit ſingulariter do. Anto. de But. in c. quæ in eccleſiarum. extra de
73 conſti. † quòd quamuis pactum nudum de iure ciuili non pariat
actionem, tamen videtur quòd naturalis obligatio inſurgens ex pa
cto nudo debeat habere executionem ſine actione ex lato iudicis
officio, ſecundùm præcepta iuris gentium, ſecundũ quæ ante in-
troductas à iure ciuili actiones miniſtrabatur iuſtitia ſine actione
manu regia: vt dicit tex. in l. ij. in prin. ff. de ori. iur. Et iſtud dictum
infert ipſe ex notatis per Innoc. & Compo. in d. c. quæ in eccleſia-
rum. & reputat illud eſſe bene notandum. Sed iſtud dictum repræ-
hendit ibi, & meritò, Ioan. de Imol. & pater, & præceptor meus
do. Alex. de Imo. in d. l. iuris gentium. §. ſed cùm nulla. ff. de pact.
74 Dicite vt ibi per eos. Dicebat etiam ſingulariter do. † Ant. in d. c.
quæ in eccleſiarum. quòd ſi adiretur Imperator, vel princeps, aut
alius non recognoſcens ſuperiorem, pro executione pacti nudi,
quòd peccarent, ſi non facerent illud exequi: quia, ſecundũ eum,
quamuis leges potuerint diſponere quòd ex pacto nudo non oria-
tur actio, non tamen potuerunt diſponere quòd princeps non de-
beat, aut teneatur iuſtitiam miniſtrare. Et ita ſecundùm eum pro-
cedit quod notant Imo. & Compo. ibi. Et iſtud dictum ſingulare
75 eſt, & peregrinum, ſi eſt verum. ¶ † Illud certũ, & expeditum eſt,
ſine dubio aliquo, ſecundùm do. Ant. vbi ſ. quòd per viam denun-
tiationis Euangelicæ, ſeu per cenſuram eccleſiaſticam, etiam in ter
ris Imperij, nedum in foro eccleſiaſtico, pactũ nudũ poſſet execu-
tionem ſortiri, per notata per doct. vt Innoc. in c. nouit. extra de
iud. & Bart. in extraua. ad reprimen. in ver. per denunciationem. in
fin. primæ col. & Bal. in auth. ad hæc. in iij. col. C. de vſur. & Ange.
in repetitio. l. ſi certis annis. in prima char. C. de pac. & Ange. hîc.
76 ¶ † Illud etiam in prædictis non omitto: quia ſunt aliqui hîc, qui di
cunt quòd ſi quis conſideret omnes caſus gloſ. noſtræ, & alios ſu-
prà additos, quòd non dicuntur propriè pacta nuda: cùm ſint le-
gis auxilio roborata, vt pariãt actionem, iuxta l. legitima. ff. de pac.
Et quamuis ipſi non dicant, iſta fuit opi. gloſ. in d. l. legitima. in gloſ.
mag. ante medium. & glo. in l. iuris gentium. §. quinimo. in gloſ. j.
mag. ad fi. ff. de pact. Quam opinionẽ & meritò reprehendit Bart.
in d. §. quinimo. in pe. col. vbi dicit quòd illi, qui ita dicunt, non be-
ne loquuntur, quia nullis caſibus ius ciuile non veſtit illa pacta, ſed
eis remanentibus nudis, vel lex producit actionem propter ipſa
pacta, vel facit quòd ipſa pacta producant actionem de per ſe: vt
ibi latiùs per eum. Cum quo etiam tranſit ibi Ang. & Sal. & etiam
Ange. in repe. l. ſi certis annis. quamuis Bald. in d. l. iuris gentium.
§. ſed cùm nulla. dixerit quòd in illis ſpecialibus caſibus, in quibus
eſt ſpecialiter inductum ex pacto nudo oriri actionẽ, tunc pactum
dicitur veſtitum quodam veſtimento irregulari, & extraordina-
rio. Et hæc verba reputat multùm pulchra, & dicit ea ſibi multum
placere do. Alex. de Imo. in d. l. iuris gentium. §. quinimo. Et circa
iſta, & caſus hîc poſitos in gloſ. videatis etiam diſtinctionem Bart.
in l. fideiuſſor obligari. §. qui certo loco. ff. de fideiuſſo. ¶ † Extra
77 gl. reſtat vltimò ad complementũ huius §. vt videamus qualiter
formandus ſit libellus in materia iſta conſtitutæ pecuniæ. Et for-
mam libelli in ſpecie ponit Spec. in tit. de ſolu. in iiij. parte. in §.
poſtmodum. in ver. cæterùm ſi quis. & in ver. ſeq. ſecundùm quod
eum refert Nicol. de Neap. in vj. & vlt. q. extra glo. in materia con-
ſtitutæ pecuniæ. Communis forma ſecundùm docto. hic eſt iſta:
Ago contra Titium, quòd cùm ipſe mihi, vel alius tertius, debe-
ret centum ex aliquo contractu, vel etiam naturaliter tantùm,
conſtituit ſe ea ſoluturum mihi: quare peto vt condemnetur ad
78 dandum, & ſoluendum dicta centum. † Nunquid autem actio iſta
de conſtituta pecunia, quæ eſt acceſſoria ad principale debitum,
vt ſ. vidimus, maximè in gloſ. in ver. conſtituerint. vbi gloſ. tangit
poſſe ſimul & ſemel in eodem libello intentari cum actione princi
palis debiti. Et ſic an admittatur cumulatio iſtarum duarum actio-
num, tangit multùm diffuſe hic Ioan. Fab. poſt Pet. de Bellaperti.
& Iac. But. Videatis hîc per eum. Et vltra eum ea, quæ tradit Bar.
cum concor. in l. fundum. ff. de excep. tit. generali. Et per iſta habe-
tis expeditum præſentem §.

LAVS DEO.

1 *Hæres omnibus defuncti obligationibus adſtrictus eſt.*
2 *Hæres cenſetur eſſe eadem perſona cum defuncto.*
Pater, & filius, vna, eademq́; perſona cenſentur.
3 *Pater pro filio, & econtra, & dominus pro ſeruo, & econtra, an & qualiter ex vniuſcuiuſque contractibus de iure Digeſtorum tenebantur, & obligationibus adſtringebantur, & qualiter hodie. 6. 9. 10. 11.*
4 *Filius quare eximatur ab obligatione patris, & econtra, & non hæres. 5.*
7 *Executio contra filiumfa. in poteſtate exiſtentem, & condemnatum, qualiter fieri poſsit. 8.*
12 *Pater ſi permittat filio adminiſtrationem aduentitij, an ſibi præiudicet.*
13 *Pater ſicut de peculio profectitio tenetur, ita etiam de vſusfructu aduentitij, ſi filio talis vſusfructus commiſſus ſit.*
14 *Pater mortuo filio qualiter conueniatur de peculio filij.*
15 *Peculium quid ſit & quare dicatur peculium.*
16 *Veſtimenta an & quando dicantur eſſe in peculio.*
17 *Peculium quot modis dicatur.*
18 *Peculium quotuplex ſit.*
19 *Populus peculiaris quis dicatur.*
20 *Pater, vel dominus ex contractu filij, vel ſerui an teneantur. 21. 24.*
21 *Monachus, filius, & ſeruus, æquiparantur. 23. 40.*
25 *Peculium an filia habere poſſint.*
26 *Actiones peculio, de in rem verſo, quod iuſſu, inſtitoria, tributoria, exercitoria, an ſint propriè actiones. 27.*
28 *Actio de peculio an ſit in rem, vel in perſonam.*
29 *Actio de peculio ex qua obligatione oriatur. 30.*
31 *Actio quæ competit contra filium, & quæ datur contra patrem, an ſit eadem numero.*
32 *Debitum à filio, vel ſeruo, an ſit onus peculij.*
33 *Libro rationum domini ſcribentis ſibi ſeruum ſuum debere an ſtandum ſit.*
34 *Exceptio ſenatuſconſulti Macedoniani quo caſu obſtat. 35. 36. 37.*
38 *Exceptio Macedoniani quare non competat mutuanti ſeruo, ſicut filiofamilias.*
39 *Exceptio Macedoniani an locum habeat in religioſis, vel monachis, ſicut in filijs.*
41 *Libellus in actione de in rem verſo, qualiter ſit formandus.*
42 *Actio de in rem verſo, & quod iuſſu contra patrẽ, filio mortuo, perpetua ſunt.*
43 *Commodaui pecuniam pauperi, & exiſtenti non ſoluendo, qui ex illa pecunia filios alimentauit: nunquid poſsim agere contra filios habentes forte res maternas.*
44 *Libellus in actione quod iuſſu qualiter formetur.*
45 *Exercitor dicitur dominus nauis.*
46 *Libellus in actione exercitoria qualiter formandus ſit.*
47 *Actio de peculio, & actio exercitoria, qualiter differant.*
48 *Actionis inſtitoriæ materia vbi tractatur.*
49 *Inſtitor quis, & vnde dicatur.*
Inſtitor, & procurator, qualiter differant.
50 *Inſtitor quibus verbis inſtituatur.*
51 *Statuta in exercitoria locum ſibi vendicant in inſtitoria. 52.*
53 *Actio de peculio, & inſtitoria, qualiter differant.*

54 *Libellus in actione inſtitoria qualiter formetur.*
55 *Libellus in actione tributoria qualiter formandus ſit.56.*
57 *Actio tributoria quare ſic appellatur.*
58 *Actio de peculio, & tributoria, qualiter differant.59.*
60 *Actio tributoria, & actio exercitoria qualiter differant.*
61 *Filius conuentus ex delicto, ſi fuerit contumax, an executio fieri poterit contra patrem in peculio profectitio.*
62 *Filij bona ſi propter eius delictum ſint publicata, an & peculium aduentitium in patris præiudicium publicatum eſſe intelligatur. & nu. ſeq.*
66 *Filij an ſi bona materna publicentur propter ipſius matris delictum aliquid de his habere debeant.*
67 *Statutũ diſponẽs quòd pater teneatur pro delicto filij, nũquid valeat.69.70.*
68 *Iniuriæ corporali nemo ſe ſubmittere poteſt.*
71 *Statutum quòd conſortes teneantur ſoluere pœnas pecuniarias bannitorum, an valeat.*
72 *Statutum pro delictis alienis pœnas corporales imponere non poteſt.*
73 *Statutum diſponens propter vnius homicidium conſortes omnes expelli, an valeat.76.77.*
74 *Statuta diſponentia quòd parentes præciſe teneantur, & filiorum condemnationem ſoluere cogantur, ſunt iuri contraria.*
75 *Statutum ſi diſponat quòd pater pro delicto filij teneatur, an pater repræſentando filium in carcerem euadet onus talis ſtatuti.*
78 *Statutum diſponens quòd filij mercatorum teneantur ad debita patris, an valeat.*
79 *Statutum quòd vxor teneatur pro marito, an valeat.*
80 *Statutum diſponens quòd villa pro facientibus furta teneatur, an valeat.*
81 *Statutum diſponens quòd dominus pro delicto famuli teneatur, an valeat.*
82 *Statutum quòd pater teneatur pro delicto filij, an valeat.83.*
84 *Statutum diſponens quòd colonus ad ſoluẽdas gabellas recollectiones fructuum teneatur pro domino, an valeat.*
85 *Statutum quòd coloni clericorum pro eis teneantur, an ſit iuſtum.*
86 *Argumentum à pacto ad ſtatutum an valeat.*
87 *Pactum quòd pater cadat à feudo propter delictum filij, non valet.*
88 *Statutum quòd propter delictum filij cadat à feudo, an valeat.*
89 *Pater an teneatur, ſi filius fuit iniuſtè condemnatus.*
90 *Pater illud, quòd pro condemnatione filij ſoluit, an debeat filio in legitimam computare.*
92 *Pater an legitimam ſoluere teneatur pro condemnatione filij.92.*
93 *Statuta diſponẽtia de bere filio delinquẽti aſsignari legitimã ſunt iniqua.*
94 *Libellus in actione de peculio qualiter ſit formandus.*

a ☩ Aduertas, quia hæc ratio Iaſ. non videtur tuta, iudicio meo. & melior ſummi poteſt ex l. ſecũdũm naturam ff. de regu. iuris. Carcaſſona Sardus.

§. Actiones autem.

¶ Ad euidẽtiam præſentis §. & gloſſarum, nec non & eorum, quæ ĩ. dicenda occurrent, præmittite vobis,
1 † ꝙ hæres eſt adſtrictus omnibus obligationibus defuncti: vt totu tit. C. de hęred. actio. & l. vnica. C. vt actiones ab hæredib. & contra hæredes. ex eo quia hæres fingitur, & cenſetur eadem perſona cum defuncto: in auth. de iureiur. à mo. præſtito. in
2 §. j. Et propterea † quia pater & filius cenſetur vna, eadẽmq; perſona. & idem domino, & ſeruo, vulgata l. fi. C. de impube. & alijs
3 ſubſtitu. & §. et, qui. ſ. de inuti ſtipu. videbatur † ꝙ pater eſſet abſtrictus obligationibus filij, & ecõtra: & eodem modo dominus obligationibus ſerui: tamen quia iniquũ eſt, aliquem teneri ex contractibus nõ celebratis per eum, aut quaſi cõtractibus, ſeu delictis vel quaſi, ne alteri per alterũ iniqua conditio afferatur, cõtra regulam iuris, nõ debet. de re. iu. factus eſt titulus C. ne fil. pro patre. in quo titulo eſt diſpoſitũ ne filius pro patre, aut pater pro filio, aut libertus pro patrono, vel ſeruus pro domino cõueniantur: vt ex verbis illius rubricæ apparet. Et eſt aduertendũ, quia Imperator cũ miniſterio primo poſuit tit. C. vt actiones ab hære. & contra hæredes. in quo diſpoſuit ꝙ hæres teneatur ad obligationes defuncti: & poſteà immediatè poſuit tit. C. ne vxor pro marito. & ne filius pro patre. quia videbatur ꝙ propter coniunctionẽ, quę inter eos eſt, alius pro alio teneri debuiſſet: cuius contrarium in illis titulis diſponitur. Et ita dicit gloſſ. cum qua ibi tranſit ſimpliciter Bal. in rub. C. ne vxor pro mari. Et ita ſentit Bal. in rubr. C. ne filius pro patre. licet clarè
4 non appareat. Et ſi inſtares, & quæreres, † quę poſsit eſſe ratio diuerſitatis quare ſicut eximit filius ab obligatione patris, & econtra & dominus ab obligationibus ſerui, & ecõtra, per illũ tit. C. ne fi. pro pa. ita etiã nõ eximatur hęres ab obligationibus defuncti. Reſpondeo, quáuis nec ibi tactũ, aut declaratũ inueniã ꝙ nõ fuit eadẽ ratio
a ſtatuẽdi in hęrede, quę eſt in patre & filio, in domino & ſeruo. [a] ☩
5 † Nã hæres nunquã reprǽſentat defunctũ, nec vnquã fingitur eadẽ perſona cum eo, niſi mediãte facto ſuo, & niſi ex mera & propria ſua volõtate, quia vult eſſe hęres: ſed pater, & filius inuiti fingũtur ipſo iure abſq; alio eorũ facto eſſe eadẽ perſona: ergo relinquitur ꝙ nõ ſit eadẽ ratio eximendi hęredẽ ac obligationibus defuncti, quæ fuit eximere patrẽ ab obligationibus filij, vel ecõtra, & conſimiles
6 perſonas. † Stat ergo ꝙ de iure ciuili pater nõ tenetur ex cõtractu filij, nec dominus ex cõtractu ſerui, per dictũ tit. C. ne fi. pro pa. & l. domiorũ. C. quod cũ eo. Si ergo filiusfamilias contrahit, vel delinquit, ipſe tamẽ obligatur inſolidũ regulariter, & nõ alius. l. filiusfamilias ex omnibus. ff. de act. & obli. & l. tã ex contractibus, quã ex
7 delictis. ff. de iudi. † Et ſi diceres, quomodo poteſt fieri executio cõtra filiũfa. in poteſtate exiſtẽtem, & cõdemnatum, ſaltẽ cõſyderato iure Digeſtorũ, quo iure filiusfa. nihil ꝓprij habebat, niſi ſit miles: & inanis eſt actio, quã excludit inopia debitorũ. Dicit tex. in l. nã & ff. de dolo. reſpõdebat Bar. in l. iij. §. ſed vtrũ. ff. de mino. & in l. ſi filio. la ij. ff. ſol. ma. & in l. ſi dubites. §. ſi filiusfa. ff. de fideiuſſo. & in l. pen. C. qui bo. ce. poſ. & in l. quoties. la ij. ff. de noxa. ꝙ imò poterit fieri executio hoc modo: q̃a poterit filiꝰ cedere bonis vt eſt tex. no. & ibi Bart. in d. l. pe. C. qui bo. ce. poſ. Et eo caſu, quo nollet cedere bonis, poſſet capi, & in carceres detrudi. quãuis gl. alle. ꝑ Bar. aliter
8 dixerint in locis ſuprà ſcriptis, vt ibi per eũ. Et videte † quod ſignanter dixit Bal. in l. ſi ex alio. per illũ tex. in fi. C. quod cũ eo. pro filiusfa. mercatoribus, ſi nolunt in carceres detrudi, quid facere habeãt. Superuenit poſteà prætor, qui totus æquitate plenus, iuxta l. quód ſi Epheſi. in fi. ff. de eo, quod certo loco. & l. qui æquiſsimũ ordinẽ,
9 in prin. ff. de bo. poſ. ſecundũ tab. qui conſyderat † ꝙ interdũ pater vel dñs concedũt expreſſe vel tacitè peculiũ filio aut ſeruo, qđ cenſetur veluti propriũ patrimoniũ ipſorũ filij & ſerui, vt inquit text. noſter: & diſponit ꝙ pater, & dñs obligẽtur, & teneanť ex cõtractibus filij, & ſerui, nõ inſolidũ, ſed eatenus, quatenus eſt eorũ peculiũ. Et ratio, quę mouit prętorẽ ad ita diſponẽdum, potuit eſſe iſta. Nã ex quo pater cõcedit filio ſuo in poteſtate exiſtẽti, vel dñs ſeruo, certã quantitatẽ pecunię, vt pro libito negotietur, nõ exprimẽdo tamẽ certũ genus negotiationis: quia tũc eſſet inſtitor, vt dicemus ĩ. in gl. mag. æquũ viſum fuit prętori ꝙ ex contractu filij, vel ſerui pater, & dominus teneretur, & cõueniri poſſent, eò quia vidẽtur cõtraxiſſe de volũtate patris, vel dñi, ex quo de eorũ volũtate illud peculiũ habebãt, & ſic ex volũtate præſumpta propter conceſſionẽ peculij pater & dñs tenẽtur. Hinc eſt ꝙ pater & dñs obligãtur de peculio ex cõtractu filij & ſerui, etiã ignorãtes, & conſequẽter etiã inuiti: imò etiã expreſsè prohibẽte cõtrahi cum ſeruo vel filio: vt eſt tex. notãdus in l. ſi quis ſeruũ. §. fi. ff. de peculio. Verũ quia eorũ volũtas nõ eſt ſimplex, & abſoluta, ſed eſt certa, & limitata reſpectu illius quãtitatis cõceſſę in peculiũ filio, aut ſeruo, viſum eſt ęquũ prętori, vt pater, & dñs nũ teneãtur, aut cõueniãtur ſimpliciter, & in ſolidũ, ſed eatenus, quatenus illa volũtas ſe extẽdit: & ſic eatenus, quatenus, ſe extẽdit quãtitas peculij, & non in plus. Et illud eſt, qđ vult propriè tex. noſter, & ita tradit, & magiſtraliter de
10 clarat Bar. in l. j. in j. col. ff. de peculio. ¶ † Aduertite tamẽ ꝙ totus iſte §. & totus titu. ff. de pec. dũ diſponũt, patrẽ, vel dñm teneri ex cõtractu filij vel ſerui de peculio, procedũt de iure antiquo, & ſic de iure Digeſtorũ, in peculio profectitio, qđ pater cõceſſerat filio, & paſſus fuerat illũ habere. Itẽ in peculio aduẽtitio: quia de iure antiquo nõ diſtinguebatur peculiũ aduẽtitiũ à profectitio, ſed vtrũq;
11 indiſtinctè acquirebať patri. † De caſtrẽſi verò peculio nõ tenetur pater viuo filio: ſed ipſe filius cõueniť tanquã paterfa. l. iiij. §. j. ff. de caſtrẽſi pec. & l. ij. ff. ad Maced. hodie verò in aduẽtitio peculio pater nõ teneť actione de peculio ſed põt cõueniri vt legitimus adminiſtrator filij, per l. j. C. de bonis maternis. Iſta eſt notabilis theorica glo.

ca gl. magiſtralis in l. pater, qui caſtrenſe. in prin. in gl. magna. ff. de
caſtren. pecu. & eam ibi haber Bart. pro mirabili, & mandat illam
multùm notari: quia ſecundùm eum, per illã gl. habemus intelle-
ctum totius tituli. ff. de pecu. Et ita etiã tenet Bar. in l. j. in princi. ff.
de pecu. in iij. col. verſi. venio ad tertiã partẽ. & in l. ſi finita §. ſi de
vectigalibus. in vlt. col. ff. de dam. infect. & in l. quoties. la ij. ff. de no
xalibus. Et dicit Io. de Imol. in d. §. ſi de vectigalibus. ꝙ illa gl. nõ re-
12 peritur alibi tã apertè. ¶ †Dicebat tamẽ ſingulariter Bar. in d. §. ſi
de vectigalibus. in fi. col. ꝙ illud, quod dictũ eſt. ſ. in peculio aduenti
tio patrẽ nõ teneri hodie actione de peculio, & cõſequẽter ꝙ in eo
nõ poteſt filius patri præiudicare: procedit, niſi pater ipſius pecu-
lij aduẽtitij permiſiſſet filio adminiſtrationẽ: quia tunc, ſecũdùm
eum, pater teneretur hodie de peculio, cùm eadẽ eſſet ratio, quę in
profectitio, in quo diximus patrẽ teneri propter præſumptã eius
volũtatem, quæ colligitur ex cõceſsione, vt ſ. declaraui. Et hoc di-
cit Bar. ſub dubio fortè ſentire gl. in l. & ſi condẽnatus. ff. de noxa.
dum dicit ꝙ fit executio fortè in aduẽtitio cõſentiẽte patre. Et pa-
ter dicitur filio cõſentire, ſi ipſi filio adminiſtrationẽ cõceſsit: quod
poteſt: vt eſt tex. ſecũdùm eum, rotũdus in l. penul. in ver. quod pa
tre volente poſsidet. C. qui bo. ce. poſ. vt ibi latiùs per ipſum Bart.
quẽ repræhẽdit Lud. Ro. in hoc tenẽs de directo cõtrariũ in l. ſi fi-
lio. la ij. ff. ſol. ma. De quo etiã videte Bal. in l. fi. §. j. in ij. col. in ver.
a quæro de quaſi fideiuſſore. C. de vſu. rei iudi.[a] ✠ ¶ †Dicebat etiã
13 Bal. in rub. C. de exercitoria. in penul. col. vnũ, quod tradit ad cõfir
mationẽ eius quod ſ. proximè retuli, ſecũdùm Bar. ꝙ ſicut pater
tenetur, & obligatur de peculio ꝓfectitio, ita etiã obligatur hodie
de vſufructu peculij aduẽtitij, ſi cõmiſſus eſt filio talis vſuſfructus
14 aliâs nõ. ¶ †Prædicta omnia vera ſunt, & procedũt filio viuente:
mortuo autẽ filio, qualiter cõueniatur pater de peculio: dicite ꝙ de
iure antiquo in peculio aduẽtitio, & ꝓfectitio tenebaſ pater intra
annũ, per titu. ff. quando actio de pecu. eſt anna. De peculio verò
caſtrenſi, quod pater occupabat iure peculij, quod poterat incipie
bat poſt mortẽ aſſumere vires profectitij peculij: ideo pater tene-
batur de peculio intra annũ: ſecus ſi occupabat vt hęres. d. l. pater,
qui caſtrenſe. in prin. Hodie verò cùm indiſtinctè pater ſemper oc
cupet vt hæres, certè in aduentitiis, & caſtrenſibus non tenetur vt
de peculio, ſed ſemper, & in ſolidũ, & perpetuò. Iſta ſunt, quæ tra-
dit præallegata glo. magiſtralis in d. l. pater qui caſtrenſe. in prin. &
Bar. in locis ſupradictis. quæ diligenter notate: quia ſunt maximũ
fundamentũ ad materiam præſentis §. noſtri, & ad totũ titulum.
15 ff. de pecu. ¶ †Quid autem ſit peculium, definit text. in l. depoſiti.
§. peculiũ. ff. de pecu. & ibi etiam in tex. ponitur ethymologia hu-
ius termini Peculiũ: quare dicatur peculiũ, & quid ſit peculiũ, &
qualiter cõſtituaſ, augeatur, diminuatur, & deuaſtetur: declarat iu-
riſcõſultus in l. peculiũ eſt, nõ id. per diſcurſum totius illius legis. ff.
de peculio. Videatis etiam tex. in l. peculiũ. & ex eo cõſiſtit in eo. ti.
16 quẽ Ang. hic in euidẽtialibus habet ꝓ ſingulari, † quãdo veſtimẽ-
ta dicantur eſſe in peculio, & quando non: vt ibi declaratur in tex.
Videatis etiam l. peculium naſcitur. in eo. tit. & alias nõnullas cõſi-
miles leges. ¶ Circa definitionem peculij videatis Bar. qui illã de-
clarat, & ad contingentiã facti reducit, in rub. ff. de pecu. & diffuſè
17 Bal. in l. fi. in ij. & iij. col. ff. quod cum eo. ¶ †Quot autem modis di
catur peculium, ſiue quot habeat ſignificationes, declarat gl. magi
18 ſtralis in rub. ff. de pecu. ¶ †Quotuplex autem ſit peculiũ eo mo-
do, quo capitur in materia noſtra, declarat gl. magiſtralis in l. cùm
oportet. in prin. in ver. exceptis. & eſt gl. j. in ver. peculiis. C. de bo-
nis, quę lib. Et dicit ꝙ eſt quadruplex: Aduentitium, profectitium,
caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe. de quibus vltra gl. traditur ibi per doc.
& maximè per Bar. qui diffuſe examinat vnũquodq; ex iſtis qua-
tuor peculiis per multas & varias quæſtiones. De iſtis etiam qua-
tuor peculiis not. gl. in §. j. in ver. caſtrenſibus. ſ. per quas perſonas
nobis acquiritur. & glo. in l. frater à fratre. in prin. in glo. magna in
prin. ff. de cõdi. inde. & videte Bal. in c. j. in §. ſi duo fratres. in fi. de
fra. de nouo beneficio inueſti. vbi dicit, peculiũ profectitiũ etiam
eſſe quadruplex, vt ibi per eum. Ad iſta etiam videatis Spec. in tit.
19 de actore. §. j. in ver. item cùm agit de peculio. ¶ †Quis autẽ dica-
tur populus peculiaris, declarat Bal. in l. j. in finalibus verbis. C. cõ-

munia de manumiſ. & in authen. ei qui. in xvj. a
col. in ver. quæro nũquid habeat locum miſsio
ex primo decreto in omnibus. C. de bo. autho.
iud. poſ. ¶ His ſic ad euidentiam pręmiſsis, ve
20 nio ad text. & iſte §. hoc dicit in ſumma.[b] ✠ Ex
b contractu filij, vel ſerui tenetur pater, vel domi
nus de iure prętorio eatenus, quatenus eſt in
peculio. hoc dicit. ¶ Notate ex hoc textu. id,
quod dixi in ſummario. Videte tamẽ quatuor
caſus enumeratos per gl. no. & ſignandam in l.
cum ancilla. in ver. locupletius. iuncto tex. C.
quod cũ eo. in quibus pater vel dominus nõ te-
nentur de peculio, niſi in tantũ, in quãtum pe
culiũ eſt effectum locupletius. Et ibi Bal. addit
quintũ caſum in l. ſi filiusfamilias. ff. de iudi. Et
ad ampliationẽ huius tex. & eius materię dice-
bat Ioan. Fabr. circa fi. præſentis §. ꝙ iſte §. &
21 † quę in eo dicunſ, habẽt locũ in monachis, &
religioſis, vt ex cõtractibus cũ eis celebratis te-
neãnſ ad inſtar peculij ſuperiores eorũ: vt ab-
bates, qui eis permiſerunt particulariter tene- b
re, & adminiſtrare: vt hic p eũ. Ego addo Bal.
idẽ teneneſ in terminis in l. fin. ad fi. C. qđ cũ eo.
vbi formaliter dicit ꝙ ea, quæ in hac materia
dicunſ in filio & ſeruo, trahẽda ſunt ad mona-
chos, p no. p Inn. in c. cùm olim. extra de priui.
Nã ſecũdùm eũ, & monachi ex cõceſsione ab-
batis quodã modo habent peculia, & maximè
quãdo habẽt prioratus obediẽtiarios: vt c. quã c
22 to. extra de of. ord. Et ibi iſta ꝓcedũt † ꝓpter
æquiparationẽ, quæ regulariter fit à filio, & ſer
c uo ad monachũ:[c] vt p Bar in l. j. in prin. & in
§. ſi fructuarius. ff. de ſtipu. ſeruo. & gl. not. in l.
cũ hæredes. § fi. ff. de acq. poſſ. cũ infinitis con-
cordãtiis ſimilibus. Dicebat Bal. in l. ſeruus. C.
23 cõmunia de ſuc. † ꝙ omnia iura loquẽtia in ſer
uo, habẽt locũ in monacho, in his, quę poſſunt
monacho adaptari. Hinc etiã dicebat Bal. in l.
interpoſitas. C. de trãſact. ꝙ ſicut dñs nõ teneſ,
nec obligaſ ſeruo, vt ibi eſt tex. ita etiã nec ab-
bas monacho. Accedat etiã ad iſta, quod alibi
elegãter determinat Bar. in l. ex facto. ff. de pe
cu. per illũ text. in ver. quid ergo eſt. qui tex. eſt d
multũ notandus in pręſenti materia, quòd ſi
aliquis gerat ſe pro libero, & poſteà monaſte-
rium aliquod eum vendicet vt monachum
cum toto patrimonio, quòd monaſterium te-
nebitur de illo patrimonio vtili actione de pe-
culio, non autem directa: quia non præceſsit
ibi conceſsio: vt ibi eſt text. ſignandus. Et ad iſtum text. qui vult ex
contractu filij vel ſerui teneri patrem vel dominum quatenus eſt
24 in peculio, † an procedat etiã in ſeruo manumiſſo, vt etiam tunc
dominus teneatur, an verò contra quem poſsit agi declarat Bald.
in l. ij. C. an ſeruus ex ſuo facto. Et ad iſtum textum in l. fin. in ver.
25 filiarum. dum vult † filias fœminas poſſe habere peculium: addite
quòd habemus caſum vnum. quem Bald. ibi habet pro vnico, &
ſingulari in iure, in l. cum multa. C. de bo. quæ libe. in quo fœmi-
na poteſt habere caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe peculium, quando
donatio eſſet ei facta à rege, vel à regina: vt ibi in textu. ¶ Gloſ.
j. in ver. de peculio. non eget diuiſione. Poteſt tamen in duas par-
tes diuidi, prout duæ in ea recitantur opiniones. Secunda ibi ſed
26 verius. ¶ †In ead. gl. in fi. tenetis ꝙ iſta nomina. de peculio de in rẽ
verſo, quod iuſſu, inſtitoria, tributoria, & exercitoria, non ſunt,
actiones, nec propria nomina actionũ, ſed ſunt adiectiones, ſiue
d qualitates actionum. ſeu cognominationes.[d] ✠ Agitur enim con-
tra patrẽ vel dominum actione ex eo cõtractu, qui celebratus eſt
cũ filio vel ſeruo, adiecta illa qualitate eatenus, quatenus eſt in pe-
culio

a ✠ Pro Bar. faceret tex. in l. fi. §. filius autẽ. C. de bo. quæ lib. ibi: circa volũtatem. Ergo à contrario ſenſu, cum volũtate patris præiudicare poſſit: vt ibi ſentit gl. apertè. Niſi diceres, fateor ꝙ cum voluntate patris poſſet pręiudicare, vbi conſtaret de illa: vt d. §. filius autem. ſed vtrum ex permiſſione adminiſtrationis conſtet de voluntate patris, prout præſupponit Bart. in d. §. ſi de vectigalibus. de hoc dubito. Sardus.

b ✠ Vel dicas ſic: ſed pater vel dominus ex contractu ſerui vel filij ipſo iure non teneanſ, tamẽ quatenus eſt in peculio æquitate prętoria tenẽtur hoc dixit cõplectẽdo totũ textũ. Sard.

c ✠ Ad monachum. Vide Fel. in c. parochianos. de ſen. ex cõmuni. ad fi. & Franc. Are. in l. j. de vulg. & pupil. in x. col. & in l. cùm hæredes. §. itẽ quæro. de acq. poſ. in fi. & Ioan. And. in c. ſtatutũ. in penulti. col. de reſcript. in vj. & Frã. Are. in l. ſeruum. ſi certum petatur. & ibi per do. Alexandr. de Imola.

d ✠ Pro hoc dicto ſoleo allegare optimum tex. in c. pręterea. verſic. licet enim vna. ȷ. quod cum eo.

a * Verior mihi videtur præcedens opinio, ꝙ ſi oriatur ex contractu bonæ fidei, ſequatur ſuam naturã, vt bonę fidei cenſeatur. ſi verò ex cõtractu ſtricti iuris, eiuſdẽ naturæ iudicetur ipſa actio. probaт hoc in l. in bonę fidei. ff. de pecul. vbi expreſsè iuris cõſultus quærit qualiter ex bonæ fidei contractibus conueniatur pater. ſed ſi omnes iſtæ actiones, quàdo pater cõuenitur, eſſent ſtricti iuris, inepta foret q. iuriſconſul. idem probatur in tex. quẽ Iaſo. pro Bar. allegat, videlicet in l. mora. §. ĩ bonæ fidei. vbi iuris conſul. quærit nunc pater ex mora ſua incontractibus bonę fidei teneatur. Ergo apparet quòd pater teneťur etiã actione bonæ fidei. quamuis diuerſa ex perſona patris, & diuerſa ex perſona filii ſit condemnatio: vt §. præterea. verſi. licet enĩ vna. inſti. quod cum eo. Præterea, vt ſ. col. proxi. præced. vidimus, huiuſmodi nomina de peculio, de in rẽ verſo &c. ſunt qualitates actionum, & adiectiones, quæ non alterant, vel mutant ſubiecti naturã, aut cõſtituunt ſpeciem differentem, gloſ. in l. ſi. §. quoties. ff. de publi. Bart. in l. j. in princip. in iij. col. ff. de acquiren. poſſeſ. maximè quia idem Barto. in d. l. frater à fratre. de cond. ind. & in d. l. j. de pecul. cõcludit quòd actio qua pater & filius conueniuntur, ſit eadẽ numero: ergo non debet habere diuerſam naturam, arg. l. eum qui ædes. ff. de vſucap. l. Titiæ, ſi non nupſerit. ff. de cõditio. & demonſtra. cap. quia circa. extra. de priuil. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

culio: vel quatenus eſt verſum in vtilitatẽ domini: & ſic in ſimilibus: vid. l. iij. §. Iulianus
quoq. verſi. cui congruit. hic allegata in glo.
& ita etiã tenet ibi gloſ. in ver. mandati. Et ita
etiã tenet glo. in l. ſi tamẽ plures. §. hæc actiones. in glo. ĵ. ff. de exercitoria. & glo. in §. fin. in
verbo, directo. ĵ. quod cũ eo. & Bart. in l. iij. §. ſi
filiusfa. ad fi. & ibi etiã Ang. ff. de peculio. Et ita
etiam tenent doc. hic: vt Ioan. Fab. poſt Pet. de
Bellaperti. & Ang. de Are. & Nico. de Neapo.
poſt antiquos in ij. q. gloſſarũ. Et in hoc reprobant opi Iac. de Rauen. tenentis contrariũ. Et
pro hac communi cõcluſione bene facit ſecũdùm Ioan. Fab. hic: quia ſi eſſet vna & propria
actio, & iſta de peculio, & ſimiles haberent tẽpus præſcriptionis vniformę: & tamen conſtat
ꝙ habent difformæ: quia habent tale, & tantũ
tempus, quale, & quantũ habet illa actio, cuius
cognomen recepit. l. cùm poſt mortẽ. in princ.
27 ff. quãdo actio de peculio eſt annalis. † Et ſi diceres, cuius effectus, aut vtilitatis eſt iſta indagatio, an iſta ſint propria nomina actionũ, an
verò ſint adiectiones, ſiue qualitates: reſpondebat Ioan. Fab. hic, & eum ſimpliciter ſequitur
Ang. de Are. hic, ꝙ effectus eſt maximus: quia
ſi iſta eſſent propria nomina actionum, eſſent
ſtricti iuris ſine dubio aliquo: cùm non ſint de
enumeratis in §. actionũ. ĵ. eo. ſi autem dicimus ꝙ iſta ſunt cognomina actionum, certè &
regulabuntur ſecundùm naturã illarũ actionum, quibus adijciuntur: & ſic ſi adijcientur
actioni bonæ fidei, iſtæ cognominatæ cenſebuntur eſſe bonæ fidei. Si autem adijcientur
actioni ſtricti iuris, ſtricti iuris eſſe dicentur. Et
ad hoc bene facit tex. quamuis ipſi nõ allegent
hic. Et in l. in bonæ fidei cõtractibus. ff. de peculio. Et quamuis ita, vt ſ. retuli, teneat Ioan.
Fab hic, ipſe tamẽ Io. Fab. in §. fin. ĵ. quod cum
eo. aliter tenet, & dicit ſe tanquam electum iudicem in hac quæſtione, pronuntiare hoc modo, ꝙ vtraq; opi. eſt vera. & quot ſint cognomina, ſiue adiectiones aliarũ actionum. Item
& ꝙ ſint ſpecies actionũ de per ſe. Poſteà ſubdit iocosè, ſi quis per hanc ſententiã grauetur,
appellet, & , ſecundùm eum, parum lucrabitur,
quia, ſecundùm eũ, nõ eſt magna vtilitas in hac
quæſtione. Ego in prædictis, videlicet circa effectum reſultãtem ex iſta quæſtione, reperio ꝙ
Bar. qui hic per alios nõ allegatur in l. j. in prin.
ff. de pecu. in iij. col. tenet de directo contrariũ,
& iudicio meo, melius, ꝙ actiones iſtę de peculio, de in rem verſo, quod iuſſu, & ſimiles, quæ
cõpetunt cõtra patrẽ & dominũ, ſemper ſunt
a ſtricti iuris.[a] * quãuis illa, quæ cõpetebat contra filiũ, eſſet bonæ fidei. per tex. optimum in l.
mora. §. in bonæ fidei. ff. de vſuris. & ita etiam
tenet Nico. de Neap. hic in apoſtilatione text,
& in hãc ſecũdam partem inclinat ipſemet Io,
Fab. in d. §. fi. ĵ. quod cũ eo. quicquid ipſe dixe-
28 rit hic. Iuxta prędicta tangũt hic doc. † an actio
de peculio ſit in rẽ, vel in perſonã: quam quæſtione vltra doct. hic habetis etiã latè examinatam per Bar. in l. frater à fratre. ff. de cõdi. inde,
in vj. col. in ver. ſumus expediti de ſecũda parte gl. &c. & in l. j. in prin. ff. de pec. in v. col. per
Cy. & latiùs Bal. in l. pe. C. quod cum eo. Et in
iſtis locis magis cõmuniter cõcludi conſueuit

quòd ſit perſonalis, per iſtũ tex. vbi expreſsè hic dicitur. & per text,
in l. ſumma cũ ratione. §. fi. ff. de pecu. & per nõnulla alia, de qui-
29 bus ibi per eos. ¶ † An autẽ actio de peculio oriatur ex naturali &
ciuili obligatione ſimul, an vero ex ciuili tantũ, an verò neutram
matrẽ habeat, tangit multum diffusè Io. Fab. hic poſt Pet. & Iac. &
quaſi nihil aliud ponit Ioan. Fab. in hoc §. quod etiã latè examinat
hic Nic. de Neap. poſt antiquos in ij. q. gl. Et eſt quæſtio, quæ fuit
inter antiquos gloſſatores, prout clarè refert & ponit gl. in l. frater
à fratre. in prin. in gl. j. valde longa, circa mediũ. ff. de condi. inde. &
ibi latè Bar. in vij. col. Idem Bal. in l. j. in prin. in iij. col. ff. de peculio. Et in iſtis locis magis cõmuniter cõcluditur ꝙ oriat̃ ex ſola ciuili obligatione, habẽten tamen effectum naturalis, quicquid dixerit
Paul. de Caſt. in d. l. frater à fratre. in prin. vt hic per Ang. de Aret.
30 Et per hoc cõcluditur etiã magis cõmuniter. † ꝙ actio de peculio
ſit natiua, nõ datiua, cũ oriatur ex ciuili obligatione tãquàm ex ma
tre: quicquid dixerit Cy. & malè, in l. dominũ. circa fi. C. quod cum
31 eo. ¶ † An autẽ actio, quæ cõpetit cõtrà filiũ, & quæ datur contra
patrẽ, ſint eædẽ numero, an verò ſint duæ, vna, quæ cõpetat cõtra
patrẽ, & alia, quæ cõpetat contra filiũ: ponit Bar. in d. l. j. in prin. in
32 iij. col. ff. de pecu. ¶ † An autẽ debitũ à filio vel ſeruo ſit onus peculij, ita ꝙ ipſum peculiũ ſequatur, penes quẽcunq; vadat: & qualiter iſtud debeat intelligi, explanat magiſtraliter Bart. in d. l. frater
à frater. in princip. in ix. col. in ver. venio ad ſecũdam gl. magnam.
& ibi diſtinguit, Aut peculium tranſit ad aliquem, vnà cum ipſo
ſeruo: & tranſit cum onere. Si autem tranſeat ſine ſeruo, & tunc
aut titulo vniuerſali, & tranſit cum onere: aliâs non: vt ibi pleniùs
per Bar. cũ quo etiam ſimpliciter tranſit Ange. hic. De quo etiam
videatis no. Bald. in l. ſi. in v. col. C. quod cum eo. Et per iſta remanet expedita hæc glo. j. ¶ Gloſ. magna in verb. ipſo iure. quæ gloſ.
diuiditur in quinq; partes principales. Vt in prima declaretur
actio de peculio. In ſecũda declaretur actio de in rem verſo. In tertia declaretur actio, quod iuſſu. In quarta declaretur exercitoria,
inſtitoria, & tributoria. In quinta declaretur totus titulus de noxalibus. Et ſecunda incipiat ibi: præter hanc actionẽ. Tertia ibi: item
eſt actio quod iuſſu. Quarta ibi. item ſunt aliæ tres. Quinta ibi: in
delictis autẽ. Hæc diuiſio, iudicio meo, nõ poſſet eſſe magis inepta
ad hanc gloſ. quia vt patere poteſt cuilibet eam intuenti, gloſ. hoc
ordine non procedit. Et propterea ego diuido hanc in duas partes
principales. In prima ad declarationẽ text. noſtri ponit quare prætor contra diſpoſitionem iuris ciuilis volentis neminem ex alterius perſona obligari, diſpoſuerit patrem, vel dominum teneri pro
filio, vel ſeruo de peculio. In ſecunda gl. aggreditur notabilem diſtinctionem. Secunda ibi: diligẽter tamen diſtingue. ¶ Et ego expediam vnamquanq; partem gl. de per ſe ſubdiuidendo, & addendo,
prout fuerit opportunum: quãuis Ioan. Fab. hic ad hanc gloſ. iam
longam, & prolixam nihil addat, dicens ꝙ hanc gloſ. non oportuit
hic poni quia de ea ſatis tractabitur ĵ. tit. j. & . ij. Ad hanc etiam totam iſtam gl. nihil aut parum admodum addit hic Nic. de Neapo.
in vj. vij. & viij. oppo. gloſſarum. Et bene faciunt materias in propriis locis reſeruare, ne aliis titulis aut legibus dos debita ſubtrahatur: vt alibi inquit Bald. in l. falſus. in finalibus verbis. C. de fur. Ego
tamen, vt prędixi, ne hæc tam longa gloſ. ita intacta pertranſeat,
attingam, & ſuccinctè quæ neceſſaria videbuntur: in aliis vos ad
opportuna loca remittam. Accedam igitur ad primam partem
principalem, quæ non indiget ſubdiuiſione: poteſt tamen in tres
particulas ſubdiuidi. In prima ponit quare de iure ciuili pater non
debeat teneri pro filio. In ſecunda quare etiam de iure ciuili dominus non debeat teneri pro ſeruo. In tertia quare induxerit prætor non obſtante diſpoſitione iuris ciuilis, ꝙ pater & dominus teneantur pro filio & ſeruo de peculio. Secunda ibi: inſpecto pro ſeruo Tertia ibi: ſed tamẽ prætor æquitatẽ cõſiderat. ¶ In ead. gl. ibi
ꝙ parſimonia quærit. Iſtud declarate vt per Bar. in rubri. ff. de pec.
¶ In ea. gl. ibi dominum pro ſeruo teneri dicit. & ſic ad finẽ primę
partis principalis dicite, vt latiùs dixi. ſ. in euidentialibus. & ſecundùm ibi dicta hanc primã partẽ prin. huius glo. intelligite, & declarate. Sum modò in ſecũda parte principali gl. quæ incipit ibi: diligenter tamẽ diſtingue. quam ſubdiuido in quatuor partes. In prima partę

ma parte ponit gl. quádo filius vel ſeruus cõtrahit, quomodo obligatur pater, vel dominus. In ſecúda, quando filius vel ſeruus quaſi cótrahit. In tertia vltra actionẽ de peculio, ponit etiá de actione de in rem verſo, & quod iuſſus. Itẽ de exercitoria, inſtitoria, & tributoria, quamcũq; de per ſe declarando. In quarta ponit qualiter in delictis, & quaſi delictis pater vel dñs pro filio, aut ſeruo teneantur. Secunda ibi: itẽ quæ dicta ſunt quádo cõtrahit. Tertia ibi: præter hác actionẽ de peculio. Quarta ibi: in delictis autẽ, & quaſi delictis. In tertia poſſet adhuc in quinq; particulas ſubdiuidi, quẽadmodum quinq; actiones in ea declarantur. Partes de ſe patent. ¶ Eodem modo illa quarta poſſet in alias particulas ſubdiuidi: ſed non expedit. Subdiuidatis eam per vos. ¶ In ea. gloſ. ibi: deducitur ex ipſo peculio quicquid ſeruus naturaliter domino debuit. Intelligite, quando dominus non poſſet aliúde debitũ ſuum conſequi, nec aliter poſſet indẽnitati ſuæ cõſulere: aliâs ſecus: vt eſt text. in l. ſi no-
33 xali. §. ꝙ autẽ. cũ §. ſeq. ff. de pecu. ¶ † Et an ſtandũ ſit libro rationum domini, ſi in eo ſcripſerit ſeruũ ſuũ ſibi debere. Dic ꝙ nõ, niſi ſit in certa, iuſta, & vera cauſa: vt eſt tex. in l. nõ ſolũ. §. an debitor. & ibi no. Bar. ff. de pec. quod tamẽ pendet à materia legis, nuda ratio. ff. de dona. ¶ In ea. gl. ibi: obligatur enim ſeruus domino naturaliter. Iſtud declara, & intellige vt magiſtraliter per Bartol. in l. ſi
34 id, quod dominus. ff. de condi. inde. ¶ † In ead. glo. ibi: excepta cauſa mutui, ex qua nec filius, nec pater tenetur. Intellige effectualiter: quia obſtat exceptio Senatuſcõſulti Macedoniani: vt toto tit. ff. &
35 C. ad Macedo. ¶ † Ad declarationem tamen, & limitationẽ illius tituli: vnum diligenter notate, quod ſingulariter poſuit Inno. in c. quia pleriq;. circa finẽ cõmẽti ſui, extra de immu. eccle. vbi voluit quòd licet filiofa. & etiam patri contra creditorem, qui mutuauit pecuniam filiofami. competat exceptio Macedoniani, ꝙ tamẽ ſi in veritate, poſito etiam ꝙ probari non poſſet, mutuaſſet creditor ob neceſsitatem filij, peccaret mortaliter filius, qui exceptione ſe de-
36 fenderet. Bene facit l. Macedoniani. C. ad Macedo. † Et in quibus caſibus ceſſet iſta exceptio Macedoniani, habetis text. not. in l. ij. & iij. C. ad Maced. & gloſ. magiſtralem, & ſingularem, & fortè non habetis in iure pleniore glo. illa. §. illud. el ij. in verbo ſenatus. j. quod cum eo. & ſingulariter per Bald. in d. l. Macedoniani. vbi inter cætera ſingulariter dicit quòd iſta exceptio Senatuſconſulti
37 Macedoniani ceſſat in filiofamilias mercatore l. ¶ † Dicit etiam ſignanter Baldus in l. Zenodorus. quæ eſt l. ij. C. ad Macedo. quòd ſi filiusfamilias cõſueuit accipere pecuniam mutuò, & pater conſueuit talia mutuata reſtituere, quòd ceſſat exceptio Macedoniani, per text. optimum in l. Titianus. quæ eſt l. fin. ff. quod cum eo.
38 ¶ † In ea. gloſ. ibi: ſecus in ſeruo. vt j. titu. j. §. illud. Et ratio diuerſitatis eſt, quare ſeruo mutuanti non competat exceptio Macedoniani, quia in eo ceſſat ratio, propter quam introducta fuit in filiofami. quam rationem ponit tex. in §. illud. j. titu. ij. vbi formaliter inquit text. Ideo ſenatus proſpexit, quia ſæpe filij onerati ære alieno creditarum pecuniarũ, quas in luxuriam conſumebant, vitæ parentum inſidiabantur, vt eorum ſucceſsiones obtinerent:
39 quæ ſpes hæreditatis obtinendæ ceſſaret in ſeruo. † Et per hanc rationem ego infero quòd iſta exceptio nõ habet locũ, ſi religioſus, vel monachus acciperent mutuum, cùm in eis ceſſet ratio quæ eſt in filiis cùm religioſus non habeat ſuccedere ſuperiori, vel abbati. Et ita tenet in terminis Io. Fab. in §. fi. in antepe. col. j. quod cum
40 eo. iſtud tamen penderet ab ea † quæſtione, an monachus æquipa-
a retur ſeruo, [a] an filiofa. * [b] de qua per Barto. & alios omnes in l.
b cùm proponas. C. de hæred. inſti. & plenius per Bar. in l. j. in princ. in iiij. q. prin. ff. de vulg. & pup. & per Bal. plenè hoc diſputantem in l. j. in ix. C. qui admit. per Ange. & Imol. in l. paterfa. ff. de hære. inſti. Ponunt Canoniſtæ vt Ioan. And. in c. in præſentia. extra de proba. & Imo. in c. Raynutius. in materia vulgaris ſubſtitutionis. extra de teſta. ¶ In ea. gl. ibi: vſq; ad quantitatem verſam: vt j. tit. j. §. in rem. Hanc materiam actionis de in rem verſo, nemo eſt: qui hic examinet, ſed eam tradũt omnes in illo §. pręterea. ver. in rem.
41 j. eo. ibidẽ videatis. Et † qualiter in ea formandus ſit libellus, habetis hic per Ang. de Are. & plenius per Io. Fab. in §. fi. j. quod cũ eo.
42 Illud tamẽ notate, † ꝙ quamuis actio de peculio mortuo filio contra patrem ſit annalis, tamen per titulũ. ff. quádo actio de peculio eſt annalis. & dixi ſ. in eiuſdem. iſta tamẽ actio de in rem verſo, & eodem modo quòd iuſſu, de quo j. §. proxi. in gl. ſunt cótra patrem perpetuæ filio mortuo. Text. eſt nota. in l. Macedoniani. & ibi Bar. C. ad Mace-
43 donia. ¶ † Et quid erit, ſi ego cõmodaui pecuniam vni pauperi, & exiſtenti non ſoluendo, qui ex illa pecunia filios alimentauerit: vtrum poſsum agere contra filios, qui habẽt fortè res maternas, ex eo ꝙ dicatur illa pecunia in rem filiorum neceſſariò impẽſa, iuxta dictũ §. pręterea introducta. verſi. In rem. in ver. aut familiæ frumentum emerit. Hanc quæſtionem tangit ſingulariter Barto. in l. his ſolũ. ff. de condi. inde. & ibi dicit eſſe argumentum quòd ſic: poſteà cogitandum relinquit. Videte Bal. in l. fi. C. ad Maced. ſecũdùm bonas lecturas. ¶ In ea. gl. ibi: vt ff. quod iuſſu. l. j. & fi. De iſta actione, quod iuſſu, habetur per omnes in §. j. j. quod cum eo. ibidem videatis. & in l. ſi manda-
44 tor. per Cy. Bal. & Salic. C. quod cum eo. † Et formam libelli in iſta actione quod iuſſu, videte hîc per Ang. & vltra eum per Spe. in tit. de ſolutio. §. notãter. ſecundùm quod eum refert Nic. de Neapol. hîc, in vj. q. extra gl. in materia actionis de peculio.
45 ¶ † In ead. gl. ibi: quia exercitor dicif dñs nauis. Materiã huius exercitoriæ ponũt oẽs in §. j. j. quod cũ eo. & circa eam multa pulchra & ſignãda ponit Bal. in rub. C. de exercitorio. Et quot requirãtur ad hoc vt dñs nauis cõueniri poſsit exercitoria ꝓ pecunia mutuata eius exercitori in refectione nauis habetis tex. not. & ſignandũ, quẽ Ang. hîc habet pro ſingulari in l. fi. ff. de exercitoria. qui tex. requirit ꝙ quatuor cócurrãt: vt ibi in tex. & ibi per Bar. & per Ang. de Are. hîc, & per gl. no. in l. j. in ver. probetur. & ibi per Bal. C. de
46 exercito. ¶ † Et formam libelli in hac exercitoria videte per Ang.
c hic, & vltra eum videatis optimũ textũ quem omiſit [c] * allegare hîc Ang. de Are. in l. j. §. nõ autẽ ex omni cauſa. ff. de exercito. Eius formã ponit etiã Spec. in d. ti. de ſolutio. §. notandũ. referẽte Nic. de Neap. in loco ſ. proximè allegato. ¶ Aduertite tamẽ pro habẽ-
47 dis fundamẽtis pręſentis materię, quãuis nemo declaret, † ꝙ differẽtia eſt inter actionẽ de peculio, de qua principaliter tractat §. noſter, & actionẽ iſtã exercitoriã: quia illa exercitoria in ſolidũ cõpetit: iſta, quatenus eſt in peculio. Ita gl. in l. j. in princ. in ver. de peculio. ff. de pecu. & tex. in §. j. verſi. eadẽ ratione. j. quod cũ eo. Itẽ illa exercitoria habet locũ etiã quãdo quis pręponitur certo generi negotiationis: iſta autẽ actio de peculio nequaquam. Item illa exercitoria habet locum, quãdo filius, vel ſeruus cõtrahũt domini volũtate aut expreſſa, aut tacita: aliâs ſecus: iſta autẽ de peculio datur, ſi ſit cõtractũ domino vel patre ignorãte, imò etiã expreſſe cõtradicẽte. l. ſi quis ſeruũ. §. etiã. ff. de pecu. Itẽ quãdo pater vel dominus cõueniũtur de peculio, deducunt in primis quod eis debef, aut eis, qui ſunt ſub eorũ poteſtate, vel gubernatione: vt vidiſtis in princi. huius gl. ſecus eſt in exercitoria, in qua nõ fit iſta deductio, cùm in ſolidum teneatur. Has quatuor notabiles differentias ponit magiſtraliter Bart. in l. j. in princ. in ij. col. ff. de pecu. ¶ In ea. glo. ibi: taberuę aut ſtationi prępoſuit. De hac inſtitoria habetur per omnes in §. inſtitoria. j. quod cum eo. & per Bald. in rubr. C. de exercito.
48 vbi circa eam multa pulchra, & ſignanda ponit. ¶ † Quis autem dicatur propriè inſtitor, & vnde dicatur, declarat Iuriſconſultus in l. inſtitor. & in l. ſequen. & in princ. l. ſequentis. & §. j. vſq; ad §. non tamẽ. ff. de inſtitoria. & ibi per Bar. quę differentia ſit inter inſtitorem, & procuratorẽ. Nã ille, qui præponitur certę adminiſtrationi quęſtuariæ, & vniuerſali, dicif eſſe inſtitor: ille verò, qui præponitur certæ rei, dicitur ꝓcurator: & ſi pręponaf vniuerſali adminiſtrationi, non tamẽ quæſtuariæ. dicitur magnus procurator. ita Bar. in d. l. inſtitor. per illum text. cũ ſequentibus. & idẽ Bart. in l. ſi inſtitorẽ. ff. ſi cer. pe. & plenè per Io. de Imo. & alios in c. penul. extra

a ¶ Seruo. Adde ꝙ dictum fuit ſ. eo. §. nu. 22.

b ¶ Diceremus ſic, ꝙ aut eſt eadẽ ratio in monacho, quæ in filio et idẽ dicamus de vno, quod de alio. & ita procedant dicta Bar. in l. j. ff. de vulga. & pupil. Vbi verò eſſet eadem ratio, quę in ſeruo, & ceſſaret ratio quę militat in filiofa. idẽ iuris ſit de monacho, quod de ſeruo, ꝑ ea, quæ hîc Iaſ. dicit ex mente Ioan. Fab. in dubio verò potius filio æquiparandum cenſeo. Carcaſſona Sardus.

c ¶ Imò Angel. de Are. hîc. col. iij. allegat illum text. quẽ videm°. Sar.

a ¶ Cōueniri. Vide do. Barth. Socin. cōſil. cliiij. incip. cōſultationē præſentis. ver. ſecundus caſus eſt. & ver. octauus caſus eſt in ſecunda parte. vbi ponit de iſtitore ſcribē te hæc eadē verba alteri mercatori. Sed nunquid finito officio inſtitor vel dominus ſit conueniendus: & quæ obligant dominū: & qualiter dominus intelligatur obligatus.

extra de fideiuſ. Et propterea dicebat Bal. in l.
49 mandatū. in iij. oppo. C. manda. † ꝙ propoſitū
ad vnum actum, propriè non eſt inſtitor: quia
vnus actus non eſt vniuerſitas. Hinc eſt, ſecun-
dùm cū ꝙ tunc datur vtilis inſtitoria, nō dire-
cta. l. liberto. in prin. ff. de neg. geſt. Et ſecūdùm
50 quod ibi vult ſignanter Bal. † ſufficit ſi domi-
nus ſimpliciter dicat, facio te inſtitorem meū:
quia per hoc videris eſſe præpoſitus quibuſcū-
que negotiis: quibus dominus vti ſolebat. l. Ti-
tianus. ff. quod cū eo. & vnū circa prædicta di-
ligēter notate, ꝙ ea, quæ ſtatuta ſunt in exer-
citoria, illa omnia etiā habēt locum in inſtito-
ria. Ita dicit no. Bal. in l. j. per glo. ibi. C. de exer.
51 ¶ † Circa hanc inſtitoriam vnum etiam dili-
genter, & perpetuò notabitis ꝙ ſi inſtitor ali-
cuius mercatoris miſerit ad aliquē cautionem
tenoris huiuſmodi: Habes penes menſam pa-
troni mei mille aureos, quos tibi reddere debeo in calendis Maij
proximè futuris, mortuo principali mercatore ſine hærede, & bo-
nis eius excuſſu, & venditis, & nō exiſtētibus ſoluendo, per verba
huius epiſtulæ, ſeu cautionis inſtitor nō obligatur ad iſta mille: imò
a nec ad aliquid poteſt propterea conueniri.ª Ita eſt tex. in terminis
peregrinus & ſingularis in l. fin. ff. de inſtito. qui text. non tamen
procedit ſine dubio: cùm alibi habemus, ꝙ ſi aliquis contrahat cum
inſtitore, ꝙ ipſe inſtitor etiam tenetur, per multa iura, quæ etiam
ibi allegat Bart. & dicit Bart. ibidem in fi. verbis, quòd iſtud relin-
quit maiori declarationi. Vos dicite quòd ideo in caſu d. l. fin. non
obligatur inſtitor, quia non promiſit, ſed ſolum confeſſus fuit. Et
iſte eſt verus intellectus ad illum tex. ſecundùm Bald. in rubri. C. de
conſti. pecu. in iij. col. & latiùs per eundem Bald. in auth. ſi quando.
in eo. tit. C. de conſti. pecu. Et iſtum intellectum ponit etiam, & te-
52 net Bart. in illa l. fi. ¶ † Dicit etiā ſignanter Bal. in d. auth. ſi quan-
do. quòd verba ſuprà ſcripta in alio, quàm in inſtitore, vel admi-
niſtratore, operentur conſtitutum, & inducant contractum con-
ſtitutæ pecuniæ, per text. quem ad hoc habet pro vnico, & ſingu-
lari, in l. quidam. ff. de conſtu. pecu. Et idem etiam in terminis per il-
lum tex. dicit Bar. in illa l. fin. ff. de inſtito. Et notabilem rationem
diuerſitatis quare ſuprà ſcripta verba in inſtitore, vel alio admini-
ſtratore non inducant cōſtitutum, in aliis autem ſic, colligo ex ver-
bis Bald. in d. authen. ſi quando. eò quia in inſtitore, vel admini-
ſtratore illa confeſſio operatur, & valet ad probandum in præiu-
dicium principalis domini. d. l. fin. ff. de inſtito. ſed in alio non ad-
miniſtratore illa confeſſio non poteſt operari circa probationem:
53 vnde nil mirum ſi operatur in conſtitutum, per dictam l. quidam.
¶ † Item addite prædictis ꝙ illæ differentiæ, quæ ſunt inter actio-
nem de peculio, & exercitoriā, quas ſ. proximè retuli, illæ eædem
ſunt inter actionem de peculio, & inſtituriam. Et ita Barto. qui in
ſpecie declarat in d. l. j. in princip. in ij. col. verſic. venio ad quæ-
54 ſtiones. ff. de pecu. ¶ † Formam autem libelli in hac inſtitoria vi-
deatis hîc per Ange. de Aret. & eam ponit etiam Spec. in prælle-
55 gato titu. de ſolut. in verſi. idem frequenter. ¶ † In ead. gloſſ. ibi. §.
introduxit. & §. inſtitoria. & §. j. De hac tributoria actione habetis
per omnes in d. §. introduxit. ſ. titu. j. & per Bald. in præallegata
rubrica. C. de exercito. Et formam libelli in ea videatis hîc per
Ange. de Aret. & per Specu. in titu. de ſol. §. notandum. verſi. por-
ro. Et ad euidentiam huius actionis tributoriæ, quæ habet natu-
56 ram cæteris, quæ ſuprà dicta ſunt, minùs notam. ¶ † Item pro
notitia formationis libelli, ſciendum eſt, quòd quamuis pater, vel
dominus, quando conueniuntur actione de peculio, habeant priui-
legium, vt in primis, & ante omnes, deducāt quod eis debetur, aut
exiſtentibus ſub eorum poteſtate, ſiue gubernatione, vt vidiſtis in
ſecunda principali parte huius glo. ad prin. tamē prætor per hanc
actionem tributoriā temperauit illam deductionem, quādo filius,
vel ſeruus cōtraxerunt in merce peculiari, ſciente, & patiēte patre,
vel domino: quo caſo pater, vel dominus ante alios nō habent hoc
priuilegiū deductionis: imò per illud edictū de tributoria vocatur

dominus in tributum cum cæteris creditoribus. Contribuit enim
dominus in medium, quantum eſt in merce peculiari: & tunc fit di
ſtributio inter dominū, & cæteros creditores ꝓ rata portione de-
57 biti vniuſcuiuſq;. † Et propterea appellata eſt tributoria: quia per
eam fit cōtributio creditorū. De his eſt text. in l. j. in prin. ff. de tri-
butoria. & in illo §. introduxit. & ibi inter cæteros docto. videatis
notabiliter Ioan. Fab. in primo euidentiali poſito in princip. illius
58 §. Videatis etiam text. in §. is quoq;, cui tributoria. in eod. tit. † Et
ex iſtis apparet vobis, duas eſſe differentias inter actionem de pecu
lio, de qua principaliter tractat §. noſter, & actionem iſtam tribu-
toriam. Prima eſt, quare non poteſt agi iſta tributoria, niſi contra-
ctum ſit in merce peculiari, ſciente, ac patiente patre, vel domino
expreſsè, vel ſaltē tacitè, iuxta l. j. § ſcientiam. ff. de tribu. ſed actio-
ne de peculio agi poteſt, etiam quando contractum fuerit ignorā-
te domino, vel patre, imò etiam expreſsè contradicente, iuxta l. ſi
59 quis ſeruum. §. etiam. ff. de pecu. & vidimus ſ. ¶ † Secunda eſt dif-
ferentia: quia pater, vel dominus conuenti actione de peculio, ha-
bent priuilegiū deductionis: ſed per iſtam tributoriam impeditur
deductio eo modo, quo ſtatim dictum eſt. Iſtas differentias inter
actionem de peculio, & tributoriam, & nonnullas alias, ponit Bar.
in d. l. j. in princip. ff. de pecu. in ij. col. ¶ Quæ autem differentia ſit
inter iſtam tributoriam, & exercitoriam, habetis text. & ibi gl. no.
60 in l. j. §. ſi is, qui nauem. in glo. j. ff. de exercitoria. ¶ † In ead. gl. ibi:
in quātum id peculium locupletius eſt. alios caſus, in quibus agi nō
poteſt de peculio, niſi eatenus, quatenus peculium effectum eſt lo-
cupletius, enumerat gloſ. in l. cùm ancilla. in ver. locupletius. C.
quod cum eo. & retuli ſ. in j. notabili. ¶ In ead. gloſ. ad fi. doctores
ſimpliciter tranſeunt cum hac vltima parte huius gloſ. & ad eam
61 nihil addunt. ¶ † Dubitat tamen circa eam Angel. hîc an ſi filius
conuentus ex delicto fuerit contumax, quo caſu expeditū eſt quòd
hodie pater non poteſt dare illum pro noxa. §. fi. ſ. de noxa. hîc alle
gato in gloſ. an ſaltem fiat executio contra patrem in peculio pro-
fectitio. De quo videatis glo. in illo §. fi. in ver. conueniri. & ibi per
omnes, maximè Ioannes Fab. qui latè hoc examinat, & per Bar. in
l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ad fi. & ibi per omnes alios. ff. de
damno infecto. per Bart. & Imol. in l. cùm filius. in princ. ff. de ver-
borum obligationibus. per Bart. & Bald. in l. penultima. C. qui bo.
ce. poſ. per Bart. & Imo. in l. ſi filio la ij. ff. ſoluto matrimonio. &
Baldus in l. j. C. ne filius pro patre. Vide domi. Alexand. in l. ſæpe.
61 in ſecunda char. ff. de re iudicata. ¶ † Tangit etiam circa hanc vlti-
mam partem præſentis gloſ. Angel. de Aret. hic, an publicatis bo-
nis filij propter eius delictum, intelligatur etiam publicatum pecu
lium aduentitium. Et dicit quòd non in præiudicium patris, per
text. quem dicit ad hoc eſſe ſingularē in l. iij. C. de ſenten. paſsis. Et
corruptè allegat, quia eſt in tit. Cod. de bonis proſcriptorum. et ibi
Baldus dicit illum textum non eſſe alibi in iure. Idem tenet etiam
Bald. in repe. l. de quibus. in iij. col. ff. de legi. & illum etiam repu-
tat ſingularem Ioannes de Imola in dicto §. ſi de vectigalibus. Et
63 quamuis ille textus † loquatur in peculio caſtrenſi, vel quaſi,
tamen ſi illud, in quo pater nullum penitus habet viuente filio
non auffertur ſibi, nec publicatur: quanto minus publicabitur ad-
uentitium, in quo pater habet ius vſusfructus, etiam viuente filio. l.
cùm oportet. in princip. C. de bo. quæ libe. de quo videatis latiſsi-
mè Bartolum in d. §. ſi de vectigalibus. in fina. col. & Bar. & Bal. in
l. ſi quis in tātam. C. vnde vi. per Bar. in l. iij. §. ſed vtrum. ff. de mi-
nor. & in l. iij. §. ſi filius. ff. quod quiſq; iuris. & in l. ſi filius. ff. de his,
qui ſunt ſui vel alie. iur. Et generaliter de omnibus peculiis vltra
tradita in illo §. ſi de vectigalibus. videte Bald. in l. j. C. ne filius pro
patre. & not. in l. penulti. in xj. columna in ver. modò quæro. C. de
64 excep. rei iudi. per Ang. & Imo. in l. ſi filius. ff. de dam. infe. ¶ † Dice
bat etiam Ange. de Aret. hìc, quòd eodem modo econtra publica-
tis bonis paternis, non publicatur peculium profectitiū in præiudi
cium filij: per text. quē ad hoc reputat ſingularē in l. iij. § ſed vtrū.
in fi. ff. de mino. Et illū tex. Bar. ibi ante fi. dicit bene eſſe notandū,
& ſe neſcire alib. Illū etiā habet pro vnico, & ſingulari Io. de Imo.
in d. §. ſi de vectigalibus. & de hoc ibi per Bar. in fi. col. & per Bal.
in l. penul. C. qui bo. ce. poſ. & in l. pe. in x. col. C. de bo. au. iudi. poſ.

An autem

a ❧ Adde verius videri q publicatis bonis patris, nõ debet cẽſeri publicatus vſusfructus, quẽ habet in bonis aduẽtitiis. primo p tex. in d. l. iij. §. ſed vtrum. ff. de mino. qui vrget, iudicio meo. nam ſi publicatis bonis patris, peculiũ profectitiũ quod pleno iure eſt ipſius patris, vt habetur etiam in l. ſi ater à fratre. ff. de cõdic. inde. nõ cenſetur publicatũ: mulsò minus vſusfructus aduentitii peculij cuius ꝓprietas pleno iure ſpectat ad filium. l. cùm oportet. C. de bo. quæ liber. Prçterea leges ſimilem prouidentiam inducunt in perſona patris & filij. d. l. cum oportet. in primis verbis. Sed publicatis bonis filij vel filio deportato, peculium caſtrenſe patri relinquitur. d. l. iij. C. de boo. ꝓſcrip. ergo etiã vt ſimilis in omnibus ſit ꝓuiſio, publicatis bonis patris, vſusfructus peculij aduẽtitij filio eſt relinquendus. Non obſtaret tex. in l. ſi poſtulauerit. §. iubet. ff. ad l. Iuliã de adulte. quia dupliciter vltra alios reſpõdeo. primò quia ibi tractamus de modico præiudicio, ex quo ſecundùm gl. & Bar. in dicto §. iubet fiſcus pretiũ ſoluit proprietatis, vel vſusfruct9 publicati. quod ceſſat in q. noſtra. & ibi nõ ſit publicatio ad pœnam alicuius, ſed vt facili9 veritas habeatur vt dicitur clarè in d. §. iubet. in caſu nr̃o ſit ad pœnã: ergo interpretatio eſt molliẽda. c. in pœnis. de reg. iur. in vj. cum ſimil. et hęc poteſt eſſe ſecunda ſolu. Tertiò dico q ex illo tex. non valet arg. ad q. noſtrã. nam infertur ex illo tex dum vult q ſi nuda ꝓprietas ſit accuſati, q illa ſola publicetur, q bonis filiis publicatis, publicaretur aduẽtitij peculij ꝓprietas cuius cõtrariũ communiter dicũt doct. vt ſ. vidimus per d. l. iij. C. de bon. proſcrip. & ſic ex illo tex. nõ eſt bonũ arg. ad quæſtionẽ noſtrã. Et hæc opi. mihi placet. Nõ omitto q Sali. in l. ſi quis poſt hac. C. de bo. dam. diſtinguit, q aut publicatio ſit ex delicto, propter quod pater priuatur patria poteſtate: & tunc non publicetur vſusfructus, quia ceſſat prima poteſtas, cuius cauſa vſumfructũ habet. Allegat. l. cùm oportet. §. cùm autẽ. C. de bo. quæ lib. Aut ſit publicatio ex tali cauſa, propter quã nõ priuabatur prima poteſtate, & tunc nõ publicetur vſusfructus. Allegat l. Statius. §. Cornelio Felici. ff. de iure fiſ. quã diſtinctionẽ in effectu videtur ſequi do. Alex. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. col. xx. ff. de dam. infec. quæ diſtinctio mihi non placet: quia ſi in peculio profectitio quod eſt pleno iure patris, nõ adhibetur diſtinctio aliqua, mulsò minus hîc, vbi filius potẽtius ius, & pater debilius habet, vt ſ. dici. Præterea q hæc diſtinctio non ſit bona, patet quia ſequeretur vnũ abſurdũ, q ob grauius delictũ mitius puniretur pater, & ob leuius duriori pœna, afficeretur quod iura abhorrẽt: quia pœna eſt delicto cõmenſurãda. c. nõ afferamus. xxiiij. q. j. c. ſi. §. illud. de pœn. in vj. Et q ſequeretur iſtud abſurdũ ꝓbatur ſic: grauiora ſunt delicta, quibus pater prima poteſtate priuatur quàm illa quib9 nõ priuatur. §. cùm autẽ. Inſti. qb. mod. ius patr. pot. ſol. ſed certè nec mihi, nec ſanæ mentis cuipiã indubium venit q grauius erit patri q vſusfructus tranſeat ad fiſcũ, quàm q penes filiũ remaneat: arg. l. nihil intereſt. ff. de bon. liber. l. nã & ſi parentibus. de inoff. teſta. Nõ obſt. tex. i l. Stati9 Flor9. §. Cornelio Felici. ff. de iure fiſci. quia dico eſſe aduertẽdum, q ibi mater erat grauata poſt mortẽ ſuam: & ſic fideicõmiſſum cõditionale erat. l. ſi cùm hæres. ff. quãdo di. leg. ced. Vnde interim pẽdente conditione filius nullum ius habebat. l. cedere diẽ. ff. de verb. ſig. & quia poſſet filius ante matrẽ mori, & ſic extingui fideicõmiſſum: & remanere penes fiſcum: interim differtur petitio. Et hæc eſt ratio deciſiõis poſitę in d. §. Cornelio Felici. quę in caſu noſtro ceſſat, cum etiam viuẽte patre fili9 ſit dñs proprietatis. d. l. cùm oportet. & moriẽte filio viuo patre, nõ ad patrẽ, ſed ad deſcendẽtes, ſi habeat, talia bona pertinen. §. j. in authẽ de hære. ab inteſt. veni. vel ſi eos nõ habeat, ad fratrẽ & matrem ſimul cũ prius ptinerẽt & ſic nõ ad ſolũ patrẽ: vt ĩ d. §. Cornelio Felici. Et hęc ꝓbantur in §. ſi igitur. in auth. de hær. ab inteſt. ve. Vel melius dico q iſta cõſideratio in q. noſtra q fili9 poſſit mori ante patrẽ, nõ eſt habẽda, arg. eorũ, quę ti adduntur per doc. in l. ſi. C. de pact. nec in §. Cornelio Felici. cõſideratur mora filij quo ad hũc effectũ vt mater illi ſuccedat: ſed econuerſo quia eo præmorientẽ poſſet fideicõmiſſum extingui. Multa alia poſſent hinc inde dici, de quib9 te remitto ad doctor. in d. §. ſi de vectigalibus. Pro nũc tamẽ dico q ſi caſus cõtingeret, ita cõſulerẽ, & iudicarẽ. Ant. Aog. Carcaſſo. Sard.

65 ¶ † a ❧ An autẽ publicatis bonis paternis, pu-
a blicetur vſusfructus, quẽ habet pater in aduẽti-
tiis, eo viuente, tangit Bart. in d. §. ſed verũ. &
dicit hoc eſſe dubitabile, & ſuper eo relinquit
cogitãdũ. Dicit tamẽ ſe de facto vidiſſe obſer-
uari, q talis vſusfruct9 publicetur. Et iſtud in ter
minis firmat Bar. in l. ſi poſtulauerit. §. iubet. p
illũ tex. ff. ad leg. Iul. de adul. de quo etiã & per
Bald. in c. j. §. rurſus. de cõtro. inue. in vſi. feu.
66 ¶ † Publicatis autem bonis maternis propter
ipſius matris delictũ, clarũ eſt q filij de eius bo
nis nihil habere debẽt. l. de bonis matris. C. de
bo. proſcrip. ¶ Et extra gl. quia vidimus in text.
b & gl. q pater nõ tenetur ꝓ delicto filij, [b] niſi qua
tenus eſt in peculio, &c. multũ cõgruẽter tãgit
67 hîc Ang. de Are. † nũquid valeat ſtatutũ q pater
teneatur ꝓ delicto filij, iuxta ea, quę hîc vidimus:
ſecũdùm eũ videretur dicẽdũ q nõ maximè iun-
cta l. j. & l. ſi filius. C. ne fil. ꝓ patre. & l. cũ te. C.
ne vxor pro mari. Cõtrariũ tamen refert tene
re gl. illã notabilẽ, & ordinariã in rub. C. de de-
cre. decu. lib. x. Poſteà dicit q Bal. in d. l. j. C. ne
filius ꝓ patre. & Sali. in l. ſi filius. in eo. ti. intel-
ligũt illã gl. verũ dicere in pœna pecuniaria: quia
ad hoc põt obligare ſe pater per pactũ: ergo &
per ſtatutũ: vt l. nec ex prætorio. & ibi gl. ff. de
reg. iu. et l. nõ impoſsibile. et ibi gl. magna, in ſi.
& ibidẽ Bart. ff. de pac. latè Bar. in l. oẽs populi.
in iij. q. principali. ff. de iuſti. & iu. & eſt text. ex-
preſſus melior de iurè, licet in cõmuni nõ alle
getur, in l. ſi. ad ſi. & ibi Bar. & Bald. C. de fide-
iuſſo. ſecus eſt in pœna corporali: vt xxiij. q. v.
c. cùm homo. in gl. ſi. Et iſta eſt diſtinctio, quã
ſentit, & vult præallegata gl. in d. rub. C. de de-
cretis decu. lib. x. Addit Ange. de Aret. hîc, hoc
68 vltimo caſu rationẽ eſſe, † quia nemo poteſt ſe
cõmittere iniurię corporali, quę carnẽ ſcindat.
l. j. §. vſque adeo. & ibi pulchrè Bar. ff. de iniur.
vel alio modo torqueat perſonã. l. interdum.
la ij. §. qui furem. & ibi gl. & Bart. ff. de fur. Et
iſtud idem etiã vt ſ. refert ipſe tenere Ange. &
Imo. in l. cùm filius. in prin. in ver. extra gl. adde
dictis Bar. ff. de ver. obli. Ego, quia paſſus eſt pul-
cher, & opportunè hic cadit, intendo eũ vltra
alios bene, & latè examinare: & vltra ſ. allegata
69 addo idẽ, quod ſ. ſcilicet † q tale ſtatutũ, q pa-
ter teneatur ex delicto filij, valeat, & teneat, te
net etiã Bal. in l. receptitia. in prin. iij. col. C. de
70 cõſti. pecu. vbi dicit † q quãuis mercatores, aut
eorũ cõſules, nõ poſſint ſtatuere q pater tenea-
tur ꝓ filio, niſi pater filij mercatoris ſerat quę-
ſtum, eò quia iſtud ſtatutũ eſſet cõtra ius gẽtiũ,
q tamẽ iſtud poſſet diſponi p ſtatuta ciuitatis,
licet nõ per ſtatutũ vnius collegij, per illã gl. in
rub. C. de decre. decu. lib. x. Et idẽ etiã quod ſ. te
net Bal. in rub. C. res inter alios acta. in ij. col.
71 vbi dicit † q ſi ſit ſtatutũ q cõſortes teneãtur
ſoluere pœnas pecuniarias bãnitorũ, q ſtatutũ
valet, per illã glo. in rub. C. de decre. decu. lib x.
Et hoc ſtatutũ, ſecũdùm eũ, eſt tollerabile, ſed
non laudabile. Et, ſecũdùm eũ eſt glo. no. in §.
quoniã verò. in auth. vt nulli iudicũ. quæ di-
cit, nota cõtra Poteſtates, qui puniũt cõtratam
pro aliquo delinquente, debet intelligi, quãdo
hoc faciũt ex arbitrio ſuo: nõ ſic ſi ex arbitrio
72 legis. † Pœnas tamẽ corporales, vel infamię ſta
tutũ nõ poſſet imponere ꝓ delictu alieno: quia
eſt cõtra ius diuinum: cùm nec cõſenſu id fieri
poſſit: vt no. p gl. in d. c. cùm homo. Et cũ Bal.
ibi, & in d. l. j. C. ne fi. pro pa. tenet etiã Pet. de
Anch. in repe. c. canonũ ſtatuta. extra de cõſti.
in xviij. char. in ver. quęro vlterius, ſcriptũ eſt
in lege diuina, &c. Vbi etiam refert cõſuluiſſe
Bal. & tenuiſſe q valeat ſtatutũ Florẽtinorũ,
73 diſponẽs † q ꝓpter homicidiũ vnius, oẽs cõſor
tes expellãtur. Et quoad terminos noſtros idẽ
etiã, qđ ſ. tenet Bal. in l. ſi quis in tãtã. in iiij. col.
C. vnde vi. & ibi dicit q tale ſtatutũ eſt cõtra
ius naturale: ſed tamen valet. Et idẽ etiã tenet
Bal. in l. ſi filio la ij. ff. ſol. mat. & in l. ij. ſi ex no
xali cauſa agatur. & in l. lex Corne. in prin ff. de
vulg. & pup. Et idẽ etiã, qđ ſ. tenet Alb. de Ro.
in tract. ſtatutorũ. in j. parte. in q. lxvj. & lxvij.
Idẽ etiã ſentit, & tenet Bal. in auth. ſi captiui. in
74 vlti. col. C. de epi. & cle. Ibi tamẽ dicit, † q ſta-
tuta iſta, quę diſponũt q parẽtes præciſè teneã
tur, & cogantur ſoluere cõdẽnationẽ filiorũ, quia
ſunt iuri communi cõtraria, & ſic odioſa, ſunt
ſtrictiſsimè interpretãda. Idẽ etiã, qđ ſ. ſentit
Bal. in l. j. §. j. in vlt. col. C. de vſuris rei iudi. Et
75 ibi etiã notabiliter ponit † an ſtãte ſtatuto, de
quo ſ. q pater teneatur ꝓ delicto filij, nũquid pa-
ter repręſentando filiũ in carcere euadat onus
ſtatuti. Et determinat q nõ, cũ nõ poſſit dare fi
liũ ꝓ noxa. p §. ſi. j. de noxa. Ad prędicta bene
facit quod ſignãter decidit Bald. in l. ſancimus.
C. de pœ. vbi per illum tex. in ver. propinquos.
76 no. † q ſtatutũ ciuitatis Peruſij, quo diſponi-
tur q conſortes teneantur de delicto cõſortis,
quãuis ſit iniquum, & cõtra ius diuinũ, tamen
valet: quia licet nõ ſit culpa, tamen ſubeſt cau-
ſa, vt à delicto magis abſtineatur. Et ſecundùm
eũ, hoc eſt verum in pœna pecuniaria, ſecus in
corporali, vt ſ. pluries dictũ eſt. Et idẽ in ter-
minis tenet Bar. in l. iure. C. de fabric. li. xj. vbi
arg. illius tex. no. valere ſtatuta Florẽtinorum,

b ❧ Filij. Vide eundẽ in authẽ. nouiſſima. in iij. col. in ver. vnde infertur. C. de inoff. teſt. cũ aliis cõcor. ibidẽ per eũ adductis. & Feli. in c. vergentis. ad ſi. de hære. & in c. ius generale. ſdi. in vlt. col. in ver. quamuis pœna. vbi nonnulla ad materiam. & not. & quod ibidem dixi in apoſtil.

quæ

77 † quæ dicũt, vno de agnatione delinquente, cę-
teros teneri. Et, ſecundùm eũ, ratio illorũ ſta-
78 tutorũ eſt illa, quæ ibi ponitur in text. ¶ † Ad
prædicta etiã bene facit quod ſignanter deter-
minat Bal. in l. dotis. C. de iure dot. vbi arg. glo.
ibi tenet valere ſtatutũ diſponens ꝙ filij mer-
catorum teneantur ad debita patris, etiã ſi nõ
probentur hęredes: imò etiã ſi conſtet ꝙ repu-
diauerint expreſsè hæreditate. Durum eſt ſta-
tutum ſecundùm eũ, ſed tamen valet: quia va-
leret pactũ. Eſſet tamẽ hoc caſu remedium, ſe-
cundùm eũ, ꝙ filij nõ tenerentur: ſub dubio ta-
men fortè, ꝙ pater exhęredaret filios: vt ibi la-
tiùs per eũ. Et cũ Bal. tranſit Pet. de Ancha. in
præallegata repe. c. canonum ſtatuta. in xviij.
char. in ver. ſed quęro vlterius, ſcriptũ eſt in le-
ge diuina, &c. Et idem etiã tenet Io. de Imo. in
c. pe. extra de cõſue. Et idem etiam in terminis
tenet Bar. in tractatu repræſaliarũ, in iij. q. pri-
mæ partis quæſtionis principalis, vbi etiã dicit
79 idẽ in ſtatuto diſponẽte † ꝙ vxor teneatur pro
viro. Et ibi Bar. expreſsè firmat, ꝙ generaliter
valeat ſtatutũ diſponens ꝙ vnus teneatur pro
alio [a] per tex. in l. j. C. de omni agro deſer. lib.
xj. & p tex. in l. fi. C. de primipilo. lib. xij. & p l.
ſatis. C. in qui. cau. pig. taci. cõtrah. ¶ Ad ſuprà
ſcripta etiã bene facit, quod tradit Bald. in l. de
80 † quibus. in j. col. ff. de legi. vbi tenet valere ſta-
tutum, & conſuetudinẽ, quibus diſponatur ꝙ
villa teneatur pro facientibus furta. De quo ſta-
tuto habetis per Bal. in l. diuus. ff. de teſta. mili.
& per Bar. & Bal. in l. ſi quando. C. vnde vi. cũ
ſi. ¶ Facit etiã ad iſta qđ voluit Bar. poſt Dyn.
in l. j. §. familię. ff. de publica. vbi tenet ſine du-
81 bio valere ſtatutũ diſponẽs † ꝙ dñs pro delicto
famuli, ſiue familię ſuę teneatur. Sed nõ eundo
vlteriùs, nec per hæc mẽdicata ſuffragia, ad ter
82 minos noſtros † ꝙ valeat ſtatutũ, de quo ſ. ꝙ
pater teneatur pro delicto filij, quãdo imponi-
tur pœna pecuniaria, eſt in terminis caſus ro-
tundus, & expreſſus, & ſummè ſingularis ad
hoc, in c. ij. in ver. ſecũdùm conſuetudinẽ illius
terrę. extra de delictis puerorum. & ibi videte
do. Pe. de Anch. Et illũ tex. tradidit ad hoc Le-
giſtis Lud. Ro. in l. ſi filio. la ij. io ſi. illius legis. ff.
83 ſol ma. Et ille ſingularis tex. dicti c. ij. † limitat
nobis ſignãter diſpoſitionẽ dicti ſtatuti, vt nõ
pcedat in filio pupillo. Nã ſi filius in pupillari
ætate, & ſic intra decimũquartũ annũ, cõmi-
ſerit delictũ, pater eius nõ tenebiť vigore præ-
dicti ſtatuti. Vide qđ dicit Bar. in l. legatorũ, in
prin. ff. de leg. ij. per illũ tex. Nec iſtis obſtat, qđ
no. Bar. per illũ tex. in l. hi pœnes. C. de agri. &
84 cen. lib. xj. vbi dicit † ꝙ ſtatutũ diſponens ꝙ ad
ſoluẽdas gabellas recollectionis fructuũ tenea-
tur colonus pro dño non ſubdito: qđ nõ valet,
ſed eſt iniquum, & iniuſtum: cùm colonus nõ
debeat teneri pro domino, nec pro eo vrgeri.
85 Et propterea dicit † quòd ſtatutum, quod fa-
ctum eſt Peruſij in odium clericorũ, qui cùm
non poſſent cogi, fuit inductum vt coloni pro
eis teneantur: iſtud ſtatutum eſt iniquũ, & iniu-
ſtum. Et idem volt Bart. in l. j. in eo. tit. quia po
teſtis intelligere Bar. vt loquatur, quando tale
ſtatutum fieret ſine cauſa. Secus ſi cum cauſa:
per id, quod no. in c. ij. extra de conſti. & in re-
gula, ſane culpa. de reg. iur. in vj. & ea, quę not.
Bart. in prima cõſti. Digeſtorũ. in prin. ¶ Iſtis
etiã non obſtaret quod voluit Bar. in l. ſi à reo.
§. fi. per illũ tex. ff. de fideiuſ. vbi dicit per text.
illũ ꝙ nõ valet pactũ, quod inuicẽ faciunt con-
ſortes in Tuſcia, ſcilicet ꝙ ſi quis eorũ contige-
rit pro maleficio condẽnari omnes cõtribuere
teneantur: quia poteſtis reſpõdere vt ſ. vel di-
86 cere † ꝙ quãuis argumentũ à pacto ad ſtatutũ
affirmatiuè procedat, vt ex prædictis patet, ne-
gatiuè tamen non tenet hoc modo: non poteſt
fieri per pactum: ergo nec per ſtatutũ nõ va-
let, vt vult Bart. in l. alia. §. elegãter. in ij. col. ff.
ſol. matr. cũ ſimil. ¶ Et eodẽ modo reſpondet
ad id, quod voluit Bald. in l. vnica. in iiij. col. C.
87 de his, quæ pœnæ no. vbi dicit † ꝙ non valet
pactũ, ꝙ pater cadat à feudo propter delictum
filij: quia pactũ eſt iniuſtũ, quãuis ſecũdùm ali-
quas lecturas Bal. loquatur in ſtatuto, vt nõ va
leat ſtatutũ ꝙ propter delictũ filij pater cadat
à ſecundo. Cuius veritas de ſtatuto penderet à
88 prędictis. Addite etiã ꝙ † dictum ſtatutũ, ꝙ pa
ter teneatur pro delicto filij, reſtringiť ad deli-
cta cõmiſſa per filiũ intra territoriũ ſtatuẽtiũ,
& nõ alibi, ſecundùm Bar. in tract. repreſalia-
rũ. in iiij. q. primæ quæſtionis prin. & Bal. in d.
l. j. C. ne filius pro patre. & Sali. in l. ſi filius. in
eo. ti. & Pet. de Anch. in pręalle. repe. c. canonũ
ſtatuta. in verſi. iuxta prædicta quæro, ſi ſtatu-
tum, &c. & Lud. Ro. in d. l. ſi filio. la ij. ff. ſol. ma.
89 & Ang. hîc. ¶ † Nõnullas alias quæſtiones ad
ſtatutũ iſtud ponit Bal. in d. l. j. C. ne filius pro
patre. videlicet an pater teneať, ſi filius fuit in-
iuſtè cõdẽnatus: & an filios ſit primò excutien
dus ante patrẽ: & quid ſi nõ eſt condẽnatus fi-
lius, ſed eſt notoriũ, filiũ cõmiſiſſe delictũ. Itẽ
an in cõdẽnatione filij requirať citatio patris,
qui tenetur vigore ſtatuti: de quibus quæſtio-
nibus ibi videte p Bart. in l. cùm filius. in prin.
90 cum concor. ff. de verb. oblig. ¶ † Tangit hîc
Ang. de Are. an illud, quod pater ſoluit pro cõ
demnatione filij, debeat filio in legitimã cõpu-
tari [b] & an illud ſolutũ poſſit à patre repeti:
de quibus quæſtionibus vide latè per Bar. in l.
Stichus. ff. de pecu. lega. & Bald. in auth. cõtra rogatus. in pe. col. C.
ad Treb. & in l. omnimodo. §. j. C. de inof. teſt. & in auth. ex teſta.
in ix. col. C. de colla. & in l. fi. C. ne fi. pro pa. & in l. certũ in ij. col.
C. fami. ercíſ. & in auth. ſi captiui. ad fi. C. de epiſc. & cler. & ibi etiã
91 † qđ de fratre ſoluẽte pro alio fratre cõdẽnato, an poſsit repetere.
Et de patre, & matre, & fratre, & amico habetis p Bal. in l. ſi liber
captus. C. de cap. ¶ An autẽ pater teneatur ſoluere legitimã pro
condẽnatione filij, eſt quęſtio Bar. decidẽtis ꝙ nõ, in l. j. §. ſi impu-
bere. per illũ text. ff. de colla. bo. De quo etiã per Bald. in d. l. omni-
92 modo. §. j. & per Io. de Imo. d. l. ſi filio. la ij. ff. ſol. matr. ¶ † Et an fi-
ſcus poſsit agere cõtra patrẽ ad legitimã, quæ debeť fiſco pro con-
demnatione filij, ponũt doct. in l. ſi qua pœna. ff. de his, qui ſunt ſui
93 vel alie. iur. & ibi tenent ꝙ non: imò dicit ibidẽ Bald. quòd † ſtatu-
ta, quæ diſponunt filio debere aſsignari legitimã, eo delinquente,
ſunt iniqua. quod facit ad ea, quæ ſ. latiſsimè diximus. ¶ Reſtat
modo ad cõplementum huius præſentis §. vt videamus qualiter
94 formandus ſit † libellus in iſta actione de peculio. Et eius formam
ponit glo. in l. j. §. j. in ver. vendicabit. ff. ſi pars hæredi. pet. & Spe.
in titu. de peculio clericorum. in quarta parte. & Cy. in l. penul. C.
quod cum eo. & Bald. in l. fi. in vlt. col. C. quod cum eo. & ex mẽte
Ioan. Fab. & Ang. de Are. hîc, forma ſit talis: Ago contra Titium
dominũ Stichi ſerui, ꝙ cùm dictus Stichus haberet peculium ex
cõceſsione dicti Titij domini ſui, contraxi ſecum ex tali cauſa, ex
qua reſtat mihi obligatus in cẽtum: quare cùm illud peculiũ nunc
habeat

a ¶ Pro alio. Cõtra tamẽ allegari poſſet tex. in l. ſancimus. cum ſi. C. de pœ. vbi pœna exire non debet authorem: vt etiam tenet Peli. in c. ius generale. j. diſ. in v. col. in me. ſ ver. quãuis pœna. & l. ſi ſeruus ſeruũ §. ſi fornicarius. ff. ad l. Aquil. & l. illicitas. §. ſicuti. de officio præſi. vbi delictũ vnius non debet alios in periculũ trahere. Facit etiã contra quod habetur pec glo. de pœ. diſtin. j. c. ſed & cõtinuo. per Ioan. An. in c. ſuper ſpecula. de priui. & in cap. ſi filios. in princi. de pœnis. in vj. in no. & ſuadet & Spec. in rubr. de pœ. & per Cy. & Bal. in l. ſi ſeuerior. de in fami. per Bartol. latiſsimè in l. ad eius. §. de eo. ff. de aqua plu. ar. & in l. nõ alieui. ff. de neg. geſt. & p Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notã. infa. l. ij. C. ex quibus cau. ſer. ad libe. & in l. ſi is, cũ quo. ff. communi diuidũ. per Dy. & Bal. in l. amplius. §. cùm bonorum. de leg. j. & ibi per Alex. de Imol. in §. pœna grauior. ff. de his, q not. in fami. in vlti. col. in ver. poſtremò inducit lex, &c. Facit etiam contra quod not. Bar. in l. emancipatũ. §. ſi quis. ff. de ſena. & tex. in c. illud. xxj. q. iij. & quod dixit Abb. in c. vergentis. de hæret. vbi dixit ꝙ filius nõ portabit iniquitatẽ patris, licet tamẽ in cõtrariũ ſit caſus in c. ſicut. de Iudæis. vbi pro negligẽtia dñi vnius terræ puniatur terra eius, & ſic ſubditi eius. c. miror. xvj. q. iiij. & quod dicit Abbas in d. c. vergẽtis. dũ dicit ꝙ filius non portabit iniquitatem patris. ſcilicet æternaliter: ſed temporaliter ſecus, ſecundùm eum. Et etiam facit illud, qđ dicitur in Ieremia ſuper Ieruſalẽ: Patres, inquit, noſtri peccauerũt, & nõ puniti ſunt, nos autẽ ſumus. c. penulti. xlv. di. Vnde quandoq; innocens punitur pro nocente. De quo multa exẽpla ponit Abb. in c. dilectus. l. iiij. et v. col. Facit etiã illud, quod habetur in paſsione dominica: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. c. niſi. §. perſonæ. de renũ. c. iij. & iiij. vj. di. & etiã ſ. in eadẽ paſsiõe. Quia expedit vnum hominem mori pro populo, ne tota gens pereat. Et etiã ſ. in eadẽ paſsione: Flete ſuper vos, & ſuper filios veſtros. Vnde dicitur in veteri teſtamento: Patres, inquit, comederunt vuas acerbas, & dentes filiorũ obſtupeſcunt. Facit quod habetur in §. quoniã. in auth. vt nul. iud. vbi poteſtas punit vnam contratã propter vnius delictũ. facit. l. iure prouiſum. de fabri. lib. xj. & l. quiſquis. C. ad l. Iuli. maie. facit etiam l. meuis. §. ſi. ſol. matr.

b ¶ Vide etiam de hac q. per modernos in. l. ſ quartã. ff. ad. l. falcid. Sar.

habeat,teneat,& poſſideat dictus Titius dominus ſuus, peto eum condemnari in ſumma prædicta,quatenus vires peculij patientur. Et eodem modo cõcipiendus eſſet libellus,ſi ageretur cõtra patrẽ. Ego addo ꝙ procederet libellus,etiam ſi actum eſſet de peculio, & in ſolidum,eò quia illa moderatio,quatenus eſt in peculio,ſit poſteà per iudicem. Textus eſt no.in l.penul.et ibi Bar.ff.quod cum eo. & Bar.in l.ſi dubitet. §.ſi filiuſfa.in princi.ff.de fideiuſ. & in l.maritum in fi.ff.ſol.mat.& in l.ex diuerſo.§.fi.eo.titu.& in l.j.ſunt qui in id.ff.de re iudi.Et in ſpecie ad terminos noſtros Bal.in l.fi.in vlt. col.C.quod cum eo.Et per hoc ſit expeditus præſens §.

1 *Iuramentum ſi ſit aliquid deberi,aduerſario iuramentum deferente,ex tali iuramento competit actio,in qua ſolum quæritur an ſit iuratum.*
2 *Iuramentum litis deciſiuum an habeat vim plenæ probationis.4.*
3 *Iuramentum habet vim ſententiæ lata præcedentibus probationibus.*
4 *Iuramentum facit quòd non debitum ſit debitum.*
5 *Iuramenti effectus qui ſint notabiliter.cum xij.ſequen.*
18 *Iuramentũ,ſi aduerſario non deferente iuratũ ſit,an proficiat,& quãdo.*
19 *Confeſſio reſultans ex iuramento,aduerſario nõ deferente,an probet contra ipſum iurantem.20.*
21 *Cõfeſſio,ſeu inſtrumentũ,an pro parte acceptari poßit,& pro parte nõ.*
22 *Capitulum qualiter intelligatur,& qualiter plura & diuerſa.*
23 *Confeßio facta in libello an poßit pro parte acceptari, & pro parte non.*
24 *Practica procuratorum inſtrumenta producentium in parte, & partibus, quid operetur.*
25 *Confeßio ſi quis dicat ſe occidiſſe pro ſui defenſione,an acceptari poßit pro parte.*
26 *Confeßio vbi ſit facta ſub illa proteſtatione,cõfiteor,&c.non aliter,nec alio modo,an reus,niſi aliud probetur,damnari poßit.*
27 *Confeßio vbicunq; præmiſſa negatiua emanat,ſiue in ciuilibus,ſiue in criminalibus,nunquàm reus condemnari poßit.*
28 *Practica repellendi accuſatorem ab accuſando.*
29 *Probare quid habeat quis,quòd fecit ad ſui defenſionem.*
30 *Iurare,vel iuramentum per partem remitti,an,& quãdo paria ſint.32.*
31 *Iuramenti delatio,an,& quando reuocari poßit.33.*
34 *Actio quando iuramentum eſt præſtitum ſuper aliquo certo,& ſpecificato contractu,an dicatur naſci ex illo contractu.& nume.ſeq.*
38 *Actio ex iuramento unde an iuranti competat,& nunquid aduerſario contra quem ſit iuratum.*
39 *Iurans ſe emiſſe rem talem à Titio,non expreſſa quantitate pretij,an ex tali iuramento agere poßit.*
40 *Inſtrumentum ſi dicat qualiter Titius emit talẽ fundum ab eccleſia,& non dicat pro quanto pretio, an probet emptionem.*
41 *Tranſactio,ſi quis remiſit hæreditatem patris ex cauſa tranſactionis, an ſi in inſtrumento remiſsionis nõ ſiat mentio niſi de tranſactione, & non de eo,quod eſt dandum,probetur per tale inſtrumentum.*
42 *Actio ciuilis in rem qualiter in reali competat, & qualiter in perſonali.44.*
43 *Actio quæ oriatur,quãdo in perſonali iuratur formiter,& ſic cum cauſa,& quæ quando in reali & nume.ſeq.*
48 *Actio ſi ſtatutum vel conſuetudo formiter diſponat,an ex eo cõtractu, vel ex ea cauſa,ſuper qua formiter diſponit,locũ habeat.& nu.ſeq.*
50 *Actio an ex iuramento taxationis expenſarum, vel ex iuramento in litem oriatur.*
51 *Actio Publiciana,ſi traditio ſiat alicui à non domino,an contra quemlibet vigore iuriſiurandi detur.*
52 *Actio ſi in delatione iuramenti non iuretur,quia pars dicit contenta conſcientia & fidei alterius credere,& ita credit,an & quãdo oriatur, ita quòd agi,& recipi poterit ſicut ſi iuratum eſſet.cum iiij.ſeq.*
57 *Periurium quot,& quibus pœnis puniatur.*
58 *Iurans an & quando blaſphemare Deum dicatur,& vltimo ſupplicio puniatur.& numero ſeq.*
60 *Iurare per membra pudibunda Chriſti,ſpecies eſt hæreſis.*
61 *Blaſphemantium pœna an & quando locum habeat.62.& an binus vel trinus actus ſufficiat ad inducendam conſuetudinem vt blaſphemans capitaliter puniatur.63.*
63 *Periurans an ſolum Deum vltorem habeat.*
64 *Teſtis periurans quæ pœna puniatur.65.*
66 *Periurans an à teſtimonio,& à qualibet dignitate repellendus ſit.*
67 *Libellus quando agitur contra periurum.*
68 *Iuramentum quando non obliget.70.& 72.*
69 *Periurus an iurans efficiatur in caſibus,in quibus, iuramentum non eſt obligatorium.70.*
71 *Papa non ligatur iuramento,per quod derogatur ſuæ poteſtati.*
72 *Iuramentum inducens peccatum veniale,non ligat.*
73 *Abſolutio à iuramento in quibus requiratur.74.*
75 *Cauſa ſuper abſolutione iuramenti ſummaria dicitur.*
76 *Iuramentum,ſi rex Francorum faciat aliquam ciuitatem confiteri eſſe ſuam,& iurare fidelitatem,cum non ſit ſua,an valeat.*
77 *Iurans ſeruare quod in ſtatuto continetur,ſi tale ſtatutum caſſetur,an à iuramento liberetur.*
78 *Religioſi alicuius regulæ ſi in regula contineantur aliqua facienda,& pœna ſit appoſita puta ieiunium,an cõtrauenientes incurrant periurium propter iuramentum iam præſtitum de ſeruanda regula.*
80 *Iurans non iurare,an ſi producatur in teſtem, per iudicem compelli poſſit vt iuret.*
81 *Iuramentum de non fideiubendo pro aliquo,an teneat, & an contractum fideiußionis,& eius validitatem impediat.*
82 *Iuramento quæ conditiones,ſiue clauſula tacitè inſint,& in eo tacito ſubintelligantur.*
83 *Lex,manifeſta turpitudinis.ff.de iureiur.an ſit correcta.*
Iuramentum iudiciale ex quibus recuſari poßit.& nu.ſeq.
87 *Iuramentum quando habeat executionem paratam.88.*
89 *Libellus in materia iuramenti qualiter ſit formandus.& ſeq.*

§.Item ſi quis. ¶ Quãuis ad euidẽtiã preſentis § præmittat Ang. de Are.hic plures eſſe ſpecies iuramẽti,tamẽ quia eas ponit gl.noſtra finalis nõ putauit expedire ꝙ ad euidentiam hîc præmittantur:de quibus etiam habetis gl.in rub.& ibi Bald.in l.j.in gloſ.fi.& ibi Bart.ff.de iureiur.& glo. & ibi Bald.in l.j.C.de reb.cred.& iureiur.per Specu.latè in titu.de iureiuran.in iiij.parte libri ſui,ſecundum quod eum refert Bar.in d.rub.ff.de iureiu ¶ Venio igitur ad tex.huius præſentis §.noſtri, qui diuiditur in duas partes.In prima ponitur thema,ex quo quęſtio tacitè elicitur.In ſecũda ponitur deciſio.Secũda ibi: Iuſtiſſimè. ¶ Iſte §.nõ poteſt cõmodè breuius ſummari: ſi tamen vultis hoc
1 dicit in ſumma,Si iuratum ſit† aliquid deberi,aduerſario iuramentum deferente,ex tali iuramẽto cõpetit actio,in qua ſolũ quæritur
2 an ſit iuratũ.hoc dicit. ¶ †Ex iſto tex.no.Ang.de Are.hîc,ꝙ iuramentum litis deciſiuum habet vim plenæ probationis. Iſtud, iudicio meo,nõ probatur hic in tex.ſed de hoc habetis caſum in l.non erit.§.dato.in verbo,quaſi ſatis probatum.ff.de iureiur.& in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.fi.in verſic.perinde haberia, ac ſi probatum eſſet.
3 ff.eodem titulo. † Dicebat etiam Ang.hîc, quòd iuramentum habet vim ſententię præcedentibus probatio-
a nibus:[a] vt eſt text.cum gloſ.in dicta l.ſed & ſi poſſeſſori.§.fi.& ibi not.Bart.& illam glo. reputat ſingularem Bald.in l.j.in j.col.C.de execu.rei iudi. Dicebat etiam Angelus de Aret.
4 hîc,† quòd iuramentũ facit quòd illud, quod non eſt debitum,ſit debitum: prout etiam facit ſententia.l.j.cum materia. C. de cõdi.inde. l.ſi fideiuſſor.§.penultimo.ff.mandati.Stat ergo ex prædictis ꝙ iuramentum habet vim plenæ probationis:item habet vim ſententiæ. ¶ Hinc ſumpta occaſione nonnulli enumerant complures effectus, quos habet iuramentum: & non incongruenter, iudicio meo. Ego enumerabo duntaxat illos effectus, qui videbuntur mihi notatu digni, quos non inuenietis alibi ita ſimul collectos, vltra eos, quos particula-
5 riter videbitis in gloſ. veſtris. Primo † enim iuramentum habet
b vim litis conteſtationis,[b] & actionem perpetuat, & interrumpit præſcriptionem.Text.eſt in l.nam poſtea.§.ſi his,qui tẽporali.&
6 ibi Bar.not.& declarat.ff de iureiur.Secundò,† iuramentum tollit obligationem naturalem.l.Stichum,aut Pamphilum.§.naturalis.ff.de ſol.gloſ. & Bartolus in l.ij.ff.de iureiur. & declarat Barto. in l.qui iuraſſe.§.fi.ff.eo.Cùm iuramentum ſit quaſi contractus.l. depoſiti

a ¶ Probatiõibus. Adde Fran.Aret. in l.ait prætor.de iureiur.

b ¶ Conteſtationis. Adde idem per Franciſ.Areti.in d.l.ait prætor.§.ſi is, qui.de iureiurand.

a ¶ Sacramenta puberum. De intellectu huius auth. circa iuramentũ appoſitum ſuper cõtractu, quomodo, & quãdo ſeruari debeat, vel nõ, vide Alexan. de Imo. in conſil. xlij. in iiij. col. cũ ſeq. & in cõſi. lix. j. ij. col. in prima parte. & in conſil. liiij. per totum. in iij. parte.

b ¶ Contractus. Adde Franc. Aret. in l. duobus. §. item Põponius, de iureiur. & quod ibidem ad eum dixi in apoſtil.

c ¶ Modo. Adde Felin. in c. cum ſup. de offic. deleg. in iij. col. & Franc. Are. in ſuo tract. feu. ex quib. cau. feu. amit. in xiiij. cauſa. & do. Bar. Soci. in cõſi. clxiij. incip. nõ fuiſſet opus vlteriori. verſ. cõfirmãtur præmiſſa. in tertia parte. & domi. Alex. i cõſi. xxxj. in fin. in quarta parte.

d ¶ Quam principalis. Pro quo vide domi. Alex. de Imo. i cõſi. xxxij. in vlti. col. in iiij. parte.

e ¶ Pacto. Adde Felin. in c. ad noſtrã. de iureiur. Fran. Are. in d. l. ſi quis maior. alle. hic p do. Iaſ. May. & in l. ſi pecuniam. de cõdi. ob cauſam.

f ¶ Si quis maior. Vbi vide Franc. Are. in fin. & vide do. Alex. de Imo. in cõſi. clv. in iij. col. in ij. parte. & in conſi. cxxxj. in j. col. iiij. parte.

7 depoſiti. §. j. ff. de pec. vt ibi per eũ. Tertiò † iu-
ramentũ habet vim nouationis, & delegatio-
nis. d. l. qui iuraſſe. §. fi. & ibi glo. j. magiſtraliter
ponit, in quo conueniant, & in quo differant.
8 Quartò † iuramentũ habet vim ſolutionis. l.
iuſiurandũ. etiam loco ſolutionis. l. duobus. §.
item à fideiuſſore. ff. de iureiur. Quod intelli-
git Bar. in d. l. qui iuraſſe. §. fi. quod habet vim
ſolutionis fictę, ſed non veræ. Et per hoc infert
multùm ſingulariter Barto. in d. §. item à fide-
iuſſore. poſt gloſſ. not. ibi in ver. ſolutionis. ꝙ ſi
fideiuſſor cõuentus iuraſſet, quamuis videatur
ſoluiſſe, quia tamẽ iſta ibi eſt ficta ſolutio, non
poſſet repetere à reo principali: quia ad hoc vt
poſſit repeti à reo principali, requiritur vera
ſolutio: vt ibi notatur per Bar. & per eundem
in l. cùm filius. in prin. ff. de verb. obli. Quintò,
9 † iuramentum habet vim acceptilationis. l. iuſ-
iurandũ à debitore exactum. ff. de iureiuran.
10 Sextò, † iuramentũ repreſentat minorẽ tan-
quam maiorem, & validat contractum inua-
lidum, & obligationem inualidam. authen. ſa-
a cramenta puberũ. [a] cum materia C. ſi aduer-
ſus vendi. c. j. §. item ſacramenta. cũ gloſsis ſuis
notabilibus, de pace iura. fir. in vſi. feu. & ibi la-
tè per Bal. in c. licet mulierem. de iureiur. in
vj. & c. debitores. extra de iureiur. in antiquis.
Accedant latiſsimè tradita per Bar. in l. ſi quis
pro eo. ff. de fideiuſ. cum ſuis cõcor. Vnum ta-
11 men ſingulariter notate, † ꝙ ſi minor, vel mu-
lier iuraſſent nõ facere aliquem contractũ, de-
hinc poſteà illum cõtractum facerent, & iura-
rent: ex hoc ſecundo iuramento nõ conualida-
b retur cõtractus. [b] Glo. eſt in cõmuni reputata
ſingularis ad hoc in d. c. licet mulieres. in glo. in
ver. teneãtur. & Spe. in tit. de emp. & vendi. §.
tertio loco. in ver. & nota generale conſilium.
De cuius tamen glo. veritate, quia ſolet com-
muniter reprobari, videte Barto. in d. l. ſi quis
pro eo. in tertio mẽbro principali, & per Imo.
plenè in c. cùm dilecto. extra de pręben. & in l.
cùm vir. ff. de vſuca. & in l. æſtimatis. ff. ſolut.
mat. cũ concor. traditis per eũ in dictis locis.
12 Septimò, † iuramentum habet hunc notabilem
effectum, ꝙ licet regulariter in obligationibus
facti ſuccedat obligatio ad intereſſe: & ſic quã-
uis regulariter permittens factũ, ſoluendo in-
tereſſe liberetur. l. ſi quis ab alio. §. fi. ff. de re iu-
di. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. ver. Celſus. cũ
materia. ff. de verb. oblig. l. j. in prin. cũ ſi. ff. de
act. emp. tamẽ iuramentũ obligat quem præciſè ad factum. Glo. eſt
no. in l. ſi pecuniam. in prin. in glo. paruula. in ver. neceſſe habeas. ff.
de cõdi. ob cauſam. quam reputat ad hoc ſingularem Ludo. Ro. in
repe. rub. ff. de arbi. in xxxix. col. in ver. ſed redeũdo ad principalem
propoſitũ. Et illam glo. etiam reputat ſingularẽ Imo. in c. j. extra de
iudi. & ibi videte per eũ, & in l. ij. §. ſed ſi quis. ff. de dona. vbi mul-
tùm latè examinat veritatẽ prædictæ glo. Et pro illa gloſſ. videatis
optimum tex. in c. fi. ne prælati vices ſuas. & ibi do. Ant. de But. per
illũ tex. per Bal. in l. vnica. in xij. col. C. de ſen. quæ pro eo, quod in-
13 tereſt, profe. & in præludiis feudorũ. in vij. col. Octauò, † iuramẽ-
tum habet effectũ notabilem, ꝙ vbi conuentũ eſſet de prorogan-
da iuriſdictione iudicis nõ ſui. & ſic eſſet factum pactũ de reſpon-
dendo corã iudice nõ ſuo: quo caſo certũ eſt ꝙ habet locum poeni
tentia antè, quàm iudex adeatur. l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdi. om.
iud. tamẽ ſi interuenerit iuramentũ, nõ haberet locum pœnitẽtia
antè, quàm iudex adeatur: vt per do. Anto. de Butr. & alios Cano-
14 niſtas in c. j. extra de iudi. Nonò, † iuramentum importat clauſulã
c illam, vt actus valeat omni modo, [c] quo poteſt. Text. eſt in cõmu-
ni reputatus ſingularis in l. cùm pater. §. filius matrem. & ibi Bart.
ad hoc not. text. illum. ff. de leg. ij. Et per illum text. dixit not. Bart.
in l. ſi quis maior. C. de tranſact. quòd ſi in tranſactione apponere-
tur iuramentum, & tranſactio non poſſet valere vt tranſactio, va-
leret tamen vt pactum, propter iuramentum: quod aliâs eſſet ſe-
cus. l. ſi cauſa cognita. Et ibi etiam hoc ſequitur Ang. C. de tranſac.
Et idem etiam tenet Ange. in l. ſi vnus. §. penul. ff. de pact. & Bald.
in repe. l. ſecundæ. in v. q. principali. C. de reſcin. vẽd. Per illũ etiam
tex. in d. §. filius matrem. dixit Bar. in l. ſi quis pro eo. in penul. col.
ff. de fideiuſ. ꝙ iuramentũ habet vim clauſulæ codicillaris. Et idem
etiam dicit Bar. in l. eam, quam. in vj. caſu. C. de fideicom. & in l. ſi
quis in principio teſtamenti. ante finẽ principij. ff. de leg. iij. ſubii-
ciens ibi Bar. per illum §. filius matrem. quòd etiam iuramentum
habet vim verborum derogatoriorum, & etiam ſpecialis reuoca-
tionis, vbi requireretur ſpecialis reuocatio. De quo tamen videte
plenius, & latiùs ipſum Bart. in repetitione l. omnes populi. ff. de
iuſtit. & iure. in iij. q. princ. in ver. ſed an iuramentum habeat vim
verborum derogatoriorum. ¶ Item etiam per illum text. §. filius
matrẽ dixit multùm ſignanter Bal. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg.
& pupil. quòd ſubſtitutio iuramento firmata, quæ nõ poteſt vale-
re iure directo, valeat iure obliquo, propter iuramentũ: licet aliâs
ſit ſecus regulariter, ſecundùm cõmunem in l. centurio. ff. de vulg.
& pupilla. & idem tenet Bald. in l. ſi iure. C. de teſta. manu. ¶ Item
per illum §. filius matrem. dixit Bald. in l. j. in penulti. col. C. com-
mod. quòd iuramẽtum habet vim iuris expreſsi. ¶ Item per illum
§. filius matrem. dixit multum ſignanter Bart. in d. l. ſi quis pro eo.
in vlt. col. ff. de fideiuſſori. ꝙ quãuis fideiuſſor non teneatur, quan-
d do interceſsit in duriorem cauſam, quàm principalis, [d] vel quan-
do promiſit aliud, vel quãdo principalis nõ tenetur, iuxta l. Græcè.
§. illud. cum ſi. ff. de fideiuſſo. tamen iſtis caſibus iurãdo tenetur,
non vt fideiuſſor, quia deficit forma fideiuſſoria: ſed vt principa-
lis promiſſor, quoniam iurando videtur velle teneri omni mo-
do, quo poteſt. De quo etiam per Bal. in l. ſi prædium. in vlti. col. C.
de iure do. ¶ Item per illum §. filius matrem. ego legendo ſemper
reprobaui vnam opi. Ioan. Fab. in §. ſi quis alium. ſ. de inuti. ſtipul.
vbi tenet quòd promiſsio, ſeu ſtipulatio facti alieni iurata nõ teneat
de iure ciuili. Et dicit hoc eſſe clarum, & expeditum. per l. non du-
bium. C. de legi. quãuis de iure canonico ſecũdùm eum ſub dubio
tamen fortè, ſit ſecus, per capitulum, ex reſcripto. extra de iureiur.
Ego indubitanter teneo contrarium, quòd imò etiam de iure ciuili
valeat nam ſi iuramentum importat clauſulam vt actus valeat
omni modo, quo poteſt, per d. § filius matrem. vt ſuprà dixi: ergo
promittens factum alienum cum iuramento, intelligitur pro-
mittere ſe facturum, & curaturum: & ita promiſsio valebit. d. §. ſi
quis alium. Et illud reperi poſteà, quod tenet inter minimis Ludo-
uicus Romanus in l. ſtipulatio iſta, habere licere. in princip. ff. de
verb. oblig. relatus per Ange. de Are. in §. verſa vice. ſ. de inuti. ſti-
pulatio. qui pro hoc allegat duos optimos tex. de iure canonico, vi
delicet c. ex literis. el ij. & c. ſicut ex literis. extra de ſponſal. Et illis
duobus locis gloſ. j. hoc expreſsè firmat, ſcilicet quòd intelligatur
15 promiſiſſe ſe facturum, & curaturum. ¶ † Decimò, iuramentum
habet vim illius clauſulæ, quæ apponitur in ſtipulatiõe pœnali, vi-
e delicet, rata manente pacto. [e] de qua in l. qui fidem. ff. de tranſact.
& in l. cùm proponas. C. de tranſactio. Ita Bart. in d. l. ſi quis maior.
in eodem titul. vbi reputat hoc eſſe multùm not. & dicit per illum
text. ꝙ imò habet maiorẽ vim, quàm illa clauſula: vt ibi per eum.
16 ¶ † Vndecimò, iuramentum habet hunc notabilem effectum, ꝙ
vbicunq; iuramentũ interponitur, ſemper impeditur moræ pur-
f gatio. Ita dixi ſignanter Bar. per illũ tex. in d. l. ſi quis maior. [f] De
cuius dicti veritate ibi latè per alios videatis: ꝙ plenius in l. ſi inſu-
lam. ff. de verb. oblig. Dixit tamen ſignanter Bald. in l. qui crimen.
in xj. q. C. qui accu. non poſ. ꝙ illud fallit de æquitate canonica, ſe-
cundùm quam, nõ obſtante iuramento, poterit ſemper mora pur
gari: vt ibi per eum. De quo habetis tex. optimum in c. ſuam. extra
de pœnis. ſecũdùm intellectum, quem ad illum tex. tradit Hoſtien
ſis in Summa ſua, in tit. de arbitris. §. ſed qualiter. ver. ſed nunquid
religioſi

religioſi.& do.Ant.de Bu.& Ioan.de Imo.in c.dilecti.extra de arbi.
17 ¶ † Duodecimus effectus iuramenti, & vltimus pro nunc,eſt,ꝙ
iuramentum habet executionem paratã, & ideo ſi in inſtrumen-
to aliquo cuiuſcunq; contractus apponeretur iuramentum, certè
illud inſtrumentum,quod aliâs de iure communi non haberet exe-
cutionem paratã,vt eſt tex.melior de corpore iuris ad hoc in l. mi-
nor xxv.annis.cui fideicommiſſum,in ver.ad initium nouæ peti-
tionis redegerat.ff.de mioo.iſto tamen caſu propter iuramentum
habet executionem paratã,etiam de iure communi.Iſtud eſt, quod
notanter voluit in terminis Bar.in l.ij.ad fi.ff.de iureiur. & ibi di-
cit Bar.ꝙ miratur ꝙ conſuetudo hunc modum, & hanc cautelam
a non adinuenerit.Et dicit Bal.in d.l.j.[a] in ij.col.C.de rebus cred.ꝙ
iſta eſt vna ſingularis opi.Ego intendo hunc vltimum effectum la-
tiùs excutere,& examinare vltra etiã,quàm facit Ange.hîc:& ideo
illum reſeruo poſt expeditionem glo.præſentis §. ¶ Gloſ. in ver-
18 bo,poſtulante.quæ diuiſione non indiget.¶ †Ad fi.gloſſ.habetis ꝙ
ſi iuratum ſit,aduerſario nõ deferente, quòd tale iuramẽtum nihil
proficit.Hoc limitat Ioan.Fab.hîc,vt ſie verum,quantum ad vtili-
tatem iurantis:ſed bene prodeſt aduerſæ parti,ſi iuraret contra ſe,
per l.de ętate.§.qui interrogatus.ff.de interro.ac.Et per hoc infere-
bat Ioan.Fab.ad limitationem cõcluſionis glo. noſtræ ꝙ tale iura-
mentum prolatũ nemine deferente,poſſet etiã iuranti prodeſſe, ſi
iurans diceret contra ſe,& pro ſe:quo caſu ſi aduerſarius innitere-
tur ex tali iuramenti confeſsione,tunc teneretur recipere in totũ,
& etiã contra ſe,ſicut & pro ſe Allegat l.Publia.§.fi.ff.depoſi.Ang.
19 hîc dicit † ꝙ tali iuramento,& per conſequens tali cõfeſsioni, om-
nino ſtatur contra ipſum iurantem.Sed ad probet pro ipſo iuran-
te,etiam ſi acceptata fuerit confeſsio per aduerſarium : iſtud habet
iudex æſtimare.Et iſtud eſt, quod dicit text.in d.l. Publia. in fin.in
ver.iudicem æſtimaturum. Et ſecundùm eũ,inſpiciet iudex quali-
tatem ſcribentis,& an vero ſimile ſcripſerit pro ſe , vel non. Et an
20 † potuerit dicta cõfeſsio pro parte acceptari,& pro parte non , vt
quia ſit ſtructa vno ſtructu verborũ,an verò ſit ſeparata,iuxta not.
per Cy.in l.vnica.in xiij.q.C.de confeſſu.& ibi per Bald. in ij. col.
& no.glo.Cyn.Bar.Bald.& alij in l.ſi quidem.C.de excep.Veritas
21 ergo huius punctuli pendet ab illa quæſtione , † an confeſsio , ſeu
inſtrumentũ poſsint pro parte acceptari,& pro parte nõ. De quo
videatis notabiliter Bar.in l. Aurelius.§.idem quæſit.ff.de libe.le-
ga.& in d.l.ſi quidem.C.de excep.& in l.quædã.§.fi.ff.de eden.per
Bal.poſt Cy.& gl.in l.ij.C.de dona.ante nup.& Bal.in l.j. §. editio-
nes.ff.de eden.& in l.cùm mulier.in xvj.col.ff.ſolu.mat.& in l.j.C.
de eden.& not.in l.ſi quidem.per illũ tex.C.de tranſac. & per Spec.
in tit.depoſi.§.fi.in ver.pe.& Archi.in c.j.de confeſ.in vj. Canoni-
ſtæ in c.cùm veniſſent.de conſti.& in c.cùm venerabilis.de excep.
& Ang.de Are.hîc.Et in iſtis locis,vt paucis me expediam , magis
communiter cõcluditur cum Bar.in d.§.idem quæſiit.vt ſi confeſ-
ſio ſeu inſtrumentũ, contineãt plura capitula diuerſa , & ſeparata:
& tũc poſſunt pro parte acceptari,& pro parte nõ,per d.l. Publia.
§.fi. Aut continent vnũ capitulum tantùm,vel etiam plura, ſed ſi-
mul immiſta: & tunc aut cõtra cõfitentem eſt iuris præſumptio:vt
ſi quis cõfiteatur ſe occidiſſe hominem pro ſui defenſione : & tunc
poteſt confeſsio acceptari in parte,inquantum dicit ſe occidiſſe : in
alia verò,dum dicit ad ſui defenſionem: quia lex præſumit contra
eum.l.j.C.de ſica.& l.ſi non conuicij.C.de iniur.Aut non eſt præ-
ſumptio iuris contra confitentem,nec pro eo: & tunc ſecus : vt per
22 Bar.in d.§.idem quæſiit.¶ †Qualiter autem intelligatur vnũ ca-
pitulum,vel plura,& diuerſa:vide Bar.in d.§. idem quæſiit. & in l.
iij.§.filius autẽ inter medias.ff.de libe.& poſthu. & Inno. in c. fra-
ternitatis.de hære.& Bald.in l.ij.in prin.ij.col.C.de re iudi. & in l.
23 ampliorẽ.C.de appel.¶ †Quid autẽ in confeſsione facta in libello,
an poſsit pro parte acceptari.Bal. tenet ꝙ nõ l.cum precum.C. de
b liberali cauſa.[b] 24 ¶ Et quid in libro rationũ cõfecto per mercato-
rem,an poſsit pro parte tantùm acceptari:videte Bal.in l.j.in v.col.
24 C.de confeſ.† Et quid releuet,aut quid operetur cõmunis practica
procuratorũ inſtrumẽta producentiũ,qui proteſtantur ſe produ-
cere inſtrumẽta in partibus pro ſe tantùm facientibus, & nõ aliter,
nec alio modo:vide Bald.& Salic.in l.j.C.vt quæ deſunt aduoca. &
Ang.de Are.hîc qui tenent ꝙ nil releuet pro- a
25 teſtatio † [c] In eo tamen membro,in quo ſeru
c li s. Bart.tenere ꝙ ſi quis dicit ſe occidiſſe pro
d ſui defenſione,[d] ꝙ talis confeſsio põt in parte
tãtùm acceptari,in parte nõ:q̃a caſus iſte quo-
tidianus eſt,& frequẽs, ꝓpter à nõ omittẽdus.
At quia deciſio Bar.nõ eſt ſine dubio,q̃a multi
cõtra eũ tenẽt,vide Bal.in d.l. vnica.C. de cõ-
feſ.in xiiij.col.in ver.denuo quæro de quæſtio-
ne quotidiana.& in l.j.in prin.ff.de ædil.edi. &
in l.ij.C.de dona.ante nup.& in l.per ſeruum.
§.j.ff.de vſu & habitatione.Bal.& Sali.in l.nec b
codicillũ.C.de codicillis.Bald.in l.cùm mulier.
ff.ſolu.mat.in xvj.q.aliâs col.Bald.& Imo.in l.
decem.ff.de verb.oblig.Ang.Imo.& Lud.Ro.
in l.j.§.ſi quis ſimpliciter.ff. de verb. obliga.&
Sali.tenentem contra Bart.in l.j.in inj.oppoſi.
C.de confeſsis.per Imo.& Panor.in c.cùm ve-
niſſent. extra de inſti.& ibi eſt bonus text.pro
opinione Bar.ſecũdùm quod ibidẽ per eos põ-
deraſ,& p Imo.& Pan.in c.bonę.el ij.de poſtu.
26 præla. ¶ †Duo etiã circa prædicta diligenter
nota.Vnũ eſt,ꝙ vbicunq; confeſsio eſſet facta
ſub illa proteſtatione:confiteor,&c. nõ aliter,
nec alio modo:nũquàm ex tali cõfeſsione reus
põt dãnari,niſi aliud ꝓbetur.Gl.eſt not.in l.ſi
quidẽ.C.de excep.& ibi.Bal.in terminis dicẽs e
ꝙ iſtud alibi nõ habeſ in iure quod no.vt cõfi-
tearis cautè,& reſpõdeas.De his verbis habetis
per Bal.in c.j.§.denique.quę fuit prima cauſa
27 benefici amit.in vſi.feu.in fi.collatiõis.¶ † Se-
cũdò no.aliam ſingularem ,& optimã cautelã,
quòd vbicunque cõfeſsio ,ſiue reſponſio ema-
nat,pręmiſſa negatiua,ſiue in ciuilibus , ſiue in
criminalibus, nũquàm, poteſt reus ex tali cõ-
feſſione cõdemnari vt cõfeſſus. Vnde ſi dene-
go me vulneraſſe , & occidiſſe,& ſi apparebit
contrarium, dico quòd fecit ad defenſionem: d
vel nego me mutuum accepiſſe , & ſi cõtrariũ
apparebit,dico ſatisfeciſſe:nullo modo poteſt
condemnari.Glo.eſt no.in d.l.ſi quidẽ.in prin.
C.de excep.& ibi no.Bal.in terminis Propter-
eà alibi gl.fi.in l.ſi filiũ.C.de liberali cauſa. do-
28 cet practicam,† quòd ſi volo repellere accuſa-
torẽ ab accuſando,quia ſit ſocius criminis, de-
beo primò præmittere negatiuã,dicẽdo, Non
cõmiſi crimẽ:ſed & ſi cõmiſi,iſte nõ poſſet ac-
cuſare,quia eſt ſocius criminis.Aliâs ſi ſimplici
ter dico,Nõ poteſt accuſare,quia eſt ſocius cri
minis:videor crimen confiteri. De cuius tamẽ
gl.veritate videte Bart.notabiliter in l.quoniã.
29 in ij.lectura.C.de teſti. ¶ †Vnũ etiam not.quòd nõ ſufficit,reum
probare ꝙ fecit ad ſui defenſionẽ,ſed oportet ꝙ ꝓbet & dicat ꝙ fe
cit ad ſui defenſionẽ neceſſariã.Ita Bal.in d.l.vnica.in xvij.col.C.de
cõfeſ.De quo dicto facit feſtũ Ludo.in ſuis ſingularibus. Pro quo
allego tex.in l.is,qui aggreſſorẽ.in ver.in dubio vitę diſcrimine cõ-
ſtitutus.C.ad legẽ Cor.de ſica.Et quãuis dictũ cõſueuerit ꝓ ſingu-
lari reputari,tamẽ Bal.tenet cõtrariũ in l.ſolã.in fi.C.de teſti. poſt
Bar.in cõſi.ix.aliâs x.incipiente,quidã Maſiolos.Et in iſtis locis te-
nẽt Bar. & Bal.ꝙ ſi teſtis dicit ꝙ fecit ad ſui defenſionẽ, ꝓbat , etiã
ſi nihil vltra dicat,quando nõ fuit vlterius interrogatus de cauſa.
Et ꝓ iſta ſecũda parte ex text.quẽ reputo ſingularẽ,in c.j.§.ſi quis
hominẽ.de pace tenen. in vſi.feu.in ver.niſi hoc probare poſsit,ꝙ
vitam ſuã occidendo defenderit. Et hoc notate diligenter contra
aſſeſſores,& iudices ſolentes ſequi illud dictum Bald.in d.l. vnica.
tãquam veriſsimũ,ac veluti quoddã Apollinis reſpõſum,& nõ be-
30 ne, meo iudicio, vt s.dixi. ¶ † Gloſ. in ver.iurauerit.ad fi. habe-

a ¶ In l.j. Vbi vide Paul. de Caſt.cõtra Bald. & vide Ang.in l.non erit §.dato.ff.de iureiur.& in l.ait prętor.§.i de re iudi. vbi etiã per Imo. & Rapha.in d.l. ij.alle.hîc ꝙ Iaſ.et ibi per do. Alex. de Imol. & Ludo. Ro.in rub.de arbitr.in pen.char.

b Aduerte quia Iaſ.nõ legit Bal. in d.l.cùm precũ. vbi Bald. dicit ꝙ talis cõfeſsio poteſt pro parte acceptari,pro parte verò nõ:& per il-l in legem traditur cautela, quòd reus acceptet libellum,quatenus pro ſe facit , & non in aliis capitulis . De qua cautela habetur per Iaſ.ſ.in §.omnium . col. xxiij. Carcaſſona Sard.

c ¶ Proteſtatio. Vide tamen do. de Rota in deciſio. clxxxvj.licet gl. Inno.vbi contra, ꝙ imò releuet. & vide do. Alex. de Imol.in l.j.§.editiones.ff. de eden. & Felin.in c.cùm venerabilis . de excep. vbi plenè. & gl.in c.præſentium.de teſti.

d ¶ Defenſione. Vide Bal.in cõſi. incip.pone , quidã. & eundem do.Iaſ. May.in l.vt vim. in iiij.col.ff. de iuſti.& iur.& Alex. in l. cũ de indebi. §.j de ꝓba.& Frã. Are.in l.manifeſtiſsimi.C.de fur. & Feli.duo verba in c. cùm dilecti. in fi.de accu. in c. auditis . de præſcript.in xix.col.

a ✱ Adde de hoc ꝙ ex delatione & acceptatione iurisiurādi oriat quidam quaſi cōtractus, e ſe text. expreſſum in l. depoſiti. §. 1. ff. de pecul. Carcaſſona.

b ✱ Aduerte quòd iſta diſceptatio vtrū ſit datiua vel natiua, nullius ſit vtilitatis, & ideo eſſet prætermittēda l. Gallus. §. ſi eius. in fi. ff. de lib. & poſthu. mihi tamen videtur ꝙ ſuper hoc nō poſsit dari certa doctrina. ex quo iura indifferenter loquuntur: nā actio de dote eſt perſonalis, & venit ex contractu, vt habetur in §. fuerat. j. eod. titu. & in Rubri. ff. ſol. ma. per Bart. & alios, & tamen iureconſul. in l. ſi duo. §. Marcellus. dicit dādam actionem de dote mulieri: & ſic præſupponitur datiua, & non natiua. Et videas text. qualiter loquētem in l. nam poſtea. §. iuſiurandum. ff. eod. tit. de iureiu. vbi inquit iuriſcōſultus. iuſiurandū & actionem, & exceptionem parit. Et diſpoſitio illi⁹ tex. procedit ſiue in reali, ſiue in perſonali actione iuretur vt leg̃ti clare patebit: ideo in hoc non poteſt aliquid certū tradi, qd iuridicè probetur. Carcaſſona Sardus.

tis quòd paria ſunt, vel quòd quis iurauerit, vel quòd iuramentū ſit remiſſum per partem. Sunt quidā hic, qui inaduertenter, & incōſultè recitāt hanc gl. vt procedat quātū ad hoc iuramentū proſit, nō autē quantùm ad hoc vt cōpetat actio in factū: quia, ſecūdùm eos, ad hoc vt competat actio in factū ex iuramēto, iſta nō ſunt paria, iurare, vel quòd ei iuramentum remittat: eò quia tex. noſter ſignanter, & cū miniſterio dixit, Si quis iurauerit. Et ſic vult text. ſecūdùm eos, quòd tūc demū oriatur actio in factū, quādo eſt iuratū, non autē quādo eſt remiſſum iuramentū. Sed iſti neſciunt quid loquuntur: quia imò iſta parificātur, etiā quātū ad hoc vt ex iuramēto actio cōpetat: quia caſus eſt clarus, & rotundus in illa l. actori. C. de reb. cred. hic allegata in glo. & in l. nam & poſteà. §. j. ff.
31 de iureiur. ¶ † Aduertendū tamē eſt ꝙ aut iuramētū delatū nō eſt ꝑ partē acceptatū: & tūc ipſum deferentē licitū eſt indiſtinctè pœnitere & per cōſequens delationē iuramenti reuocare. Caſus in l. ſi quis iuſiurandū. C. de reb. creditis. & gl. in l. manifeſtę turpitudinis. ff. de iuriuran. Si autē iuramentū ſit acceptatū: tūc non eſt locus pœnitētiæ: & ſi hoc caſu deferētē pœniteat, iuramētum habetur pro remiſſo: & ſic perinde, ac ſi eſſet iuratū. d. l. non erit. §. ſi. Sed eſt melior tex. in l. ſi non fuerit. ff. de iureiuran. Iſta ponit Bar. in d. l. non erit. §. ſi. & ſequitur ſimpliciter Ang. hic, quamuis de Bar. nō faciat mentionem. Dicit etiā Bar. & ſignanter in illa l. non erit. §. ſi. ſe putare quòd etiā quādo iuramentū fuiſſet per partem acceptatū, poſſet tamen ex cauſa antè, quàm iuretur, reuocari: puta ſi tēpore, quo detulit iuramētū, nō habebat probationes, quę poſteà ſuperuenerūt. d. l. ſi quis iuſiurādū. Et ita etiā tenet ibi Sal. & ſim-
32 pliciter ſequitur Ange. de Aret. hic. ¶ † Item aduerte ꝙ illud, quod dictū eſt, paria eſſe, vel quòd quis iuret, vel ꝙ iuramentū ſibi remittatur: limitatur ſingulariter non habere locū in iuramento cōfirmatorio cōtractus. Nam ſi mi non cōtrahenti, dum vult iurare ſuper cōtractu, ſi ego ſibi remitterē, non haberetur ac ſi iuraſſet, nec reſtitutio ſibi impediretur. Ita ſingulariter Cy. in auth. ſacramēta puberum. C. ſi
33 aduer. vend. ¶ † Ceterùm quia ſ. proximè vidimus quòd iuramētum delatum antè, quàm ſit acceptatū à parte poteſt reuocari, & non poſt hinc ſingulariter Bar. in d. l. nō erit. §. ſi. docet optimā, & practicabilē cautelā, quòd quādo defertur iuramentum in iudicio præſente iudice, pars ſemper ſit cauta ꝙ nō dicat, ego volo deliberare vtrum velim iurare, vel ne: & ita peto mihi aſsignari terminum ad deliberandum: quia tunc deferenti licitum eſſet pœnitere, & reuocare delationē, vt ſ. dixi. Imò fortius, etiam ſi non reuocaretur delatio iuramenti, non valeret iuramentum ex interuallo, niſi denuò deferatur: quia in iuramento delatiu ineſt conditio, vt incontinenti iuretur: aliâs nihil proficit: vt eſt text. in d. l. non erit. §. ſi. & ibi Bartolus. Debet ergo ſemper pars ſtatim & incontinenti dicto verbo acceptare iuramentum, & dicere ſe paratum iurare: ſed ꝙ vult deliberare quid iuret, & quomodo iuret. Et iſtud poteſt fieri: vt ex tex. in l. iuſiurandum & ad pecunias. in ſi. principij. & ibi Bar. ff. de iureiurando. Et iſto modo poterat ſibi conſulere in forma iuramenti, ſcilicet quomodo iurare debeat: nec deferens poterit amplius talē delationem iuramenti à parte acceptatam reuocare, niſi ex cauſa: vt ſ. proximè dixi, & declaraui. Quod diligentiſsimè nota, quia quotidie occurrit. ¶ Gloſ. in ver. deben. ego diuido in tres partes principales. In prima declarando tex. ponit quod remediū, ſeu quæ actio competat actori qui iurauit, & quomodo competat. In ſecunda ponit quod remedium competat reo, qui iurauit. In tertia declarat, & limitat quod ſ. dixerat in prima parte de actore, qui iurauit. Secunda ibi: ex parte autem rei. ſi iurat, &c. Tertia ibi: & hoc quod dixi in actore, habet locum, &c. Expediam vobis vnam quanq; partem de per ſe. Prima ergo pars principalis ſubdiuiditur in duas. In prima, quando actor iurauit ſuper debito ex actione perſonali. In ſecunda, quando iurauit ſuper debito ex actione reali. Secunda ibi: item circa actionem realem. Et ad commendationē præſentis glo. dicunt hic doct. & bene, vt Dyn. & Ioan. Fab. quòd iſta gloſ. eſt in hac materia plenior de corpore iuris, & plenius diſtinguit, quàm in aliqua parte iuris. Et quamuis Dyn. hic referat ſimpliciter iſtam gloſ. & eam approbet, & ſic etiam tranſeat Hoſt. illam approbando in Summa ſua in titu. de iureiuran. vt hic refert Ioan. Fab. ego tamen adiiciam ad hanc gloſ. pleraq;, quæ ad hanc gloſ. adiicienda occurrent. ¶ In ead. glo. ibi: nata ex ſacramento. Gloſ. in iſtis ver-
34 bis vult duo. Primum, † quòd actio vtilis ex contractu, quæ competit, quando iuratum eſt formiter: & ſic cùm cauſa naſcatur ex iuramento, & multò magis quando iuramentum eſſet informiter præſtitum, hoc eſt, nulla cauſa expreſſa, ſecundùm quod vult gloſ. quòd actio vtilis ex contractu, quæ competit ex iuramento præſtito cum forma, dicatur eſſe natiua: verùm quia iſti articuli modicæ ſunt vtilitatis, paucis etiam me expedio, potiſsimùm quia alij com-
35 muniter nullum verbum circa iſta ponunt. ¶ † Ad primum, quicquid hic dicerit Nic. de Neap poſt antiquos, quos ipſe refert in iij. quęſt. extra glo. in materia actionis in factum teneo, & concludo quòd quando iuramentum eſt præſtitum ſuper aliquo certo, & ſpecificato contractu, tunc actio, quę naſcitur, dicitur naſci ex illo contractu: vt in iuribus hic allegatis in glo. Si autem eſt præſtitum informiter: & tunc oritur ex ſacramēto immediatè, propter quendam quaſi contractum delationis & acceptationis iuramēti inter
a partes tacitè celebratum: vt declarant doct. maximè [a] ✱ Ang. in l. j. C. de rebus cred. Et hæc procedunt in perſonali. Secus in reali: vt patet ex his, quæ j. nunc proximè ſcribam. Et veritas melius apparebit ex his, quæ ego tenebo vltra alios ad fin. huius primæ partis præſentis gloſ. Ad ſecundum, quod vult glo. dicebat Bartol. in d. l. nam poſtea. §. ſi. ff. de iureiurand. omiſsis allegationibus hincinde
36 per Bartol. ibi factis, † quòd quando iuramentum defertur in reali, tunc ſit datiua: quia non præſumitur obligatio: vt d. §. ſi. cùm rea-
37 lis nullam præſupponat obligationem. §. omniū. ſ. eod. ſed † quando defertur in perſonali, tunc ſit natiua. l. qui iuraſſe. in ſi. ff. de iu-
b reiuran. Et ita etiam tenet [b] ✱ Angel. in l. miles. §. fin. ff. de re iudi. quamuis Ioannes de Imol. in d. l. miles. §. ſi. contrarium teneat: &, iudicio meo, melius. Quod aliter pro nunc non diſcutio. Miror tamen de conſequentia Bart. Non præſupponitur obligatio: ergo eſt datiua, quia ſecūdùm hoc ſequeretur quòd omnes actiones reales, quæ nullam obligationem præſupponunt, d. §. omnium. eſſent datiuæ: quod tamē eſt plus, quàm notoriè falſum. Quamuis enim non habeant obligationē pro ſufficienti materia ad actiones producendas, habent tamē dominium præexiſtens: quod eſt ſufficiens materia producēdæ actionis. l. vnica. cum ſi. C. de alie. iud. mu. cau-
38 ſa fa. ¶ † In ead. gloſ. ibi: & aduerſario ſimiliter actionem tribuit. teneatis quòd ex iuramento nudo nō tantùm cōpetit actio iuranti, ſed etiam aduerſario, contra quem eſt iuratum. Et conſequenter teneatis quòd ſi aliquis iurauerit ſe emiſſe pro decē, ꝙ nedum ipſi iuranti competit actio ex empto propter iuramentum, ſed etiam aduerſario actio ex vēdito ad ipſum pretium. Et iſta ſunt ſine dubio: quia caſus eſt in d. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. & §. Marcellus. hic allegatus in glo. Propter quos tex. omitto duo quæſita, tanquam indubitata, quæ ponit Ioannes Fab. hic, in vij. col. in ver. quæritur quid ſi orta quæſtione, &c. poſt Iaco. de Rauen. quæ
39 diciduntur in illis legibus. Pulchrum dubium eſſet, † quòd alij hic non tangunt, quid ſi aliquis iurauerit ſe emiſſe talem rem à Titio, nō expreſſa quātitate pretij: an iurans poſsit agere ex tali iuramēto, cùm pretium non ſit certum, quod requiritur in emptione prò ſubſtantia contractus. § pretium. & §. item pretium, cum ſi. ſ.

fi.ſ.de contra.emp.iuncta gloſ.illa ſolenni. in l.pacta conuenta. in
prin.in ver.nouã emptionem.ff.de contrah.emp.Item an iſto caſu
ille,contra quem eſt iuratũ,poſsit petere q iurans compellatur ex-
primere certum pretium.De vtroq; videatis Bar.in d.l. ſi duo pa-
troni.§. Marcellus. vbi tenet q iurans poſsit compelli exprimere
certum pretiũ:ſi tamen non exprimeret, q nihilò minus ex parte
ſua poſſet ad rem agere: vt ibi latiùs per eum. Accedant quæ tra-
duntur notabiliter per Bald. in l.j. verſi. denuò quæro.C. de rebus
alie.non alie.vbi ponit illã notabilem quæſtionem de teſtibus, qui
deponunt de contractu emptionis,ſed nõ recordantur de pretio,
ſeu de pretij quantitate,an probent ipſum contractũ:videte ibi la-
tè per eum,quem reprehẽdit Lud.Ro.in l.Stichum.in x.col.ff. de
40 verb.obli.quãuis cum Bart. teneat ibidem Raph. Cu.† Ad iſta vi-
deatis etiam Cy.& Ray.de Forliuio in l.j.C. de contrah. & cõmit.
ſtipu.vbi quærunt,ſi inſtrumentũ cantat qualiter Titius emit ta-
lem fundum ab eccleſia:ſed nõ dicat pro quãto pretio : an tale in-
ſtrumentum probet emptionem,necne.Accedit etiã quod ſingu-
lariter decidit Paul.de Caſt.in l.ſuus hæres.per illũ tex. vbi de hoc
41 dicit eſſe caſum.C.de repudi.hære.vbi ponit † q ſi filius remiſit hæ-
reditatem patris ex cauſa tranſactionis, & in inſtrumento talis re-
miſsionis ſit mẽtio de tali tranſactione,ſed nõ de eo, quod eſt dan-
dum cauſa talis tranſactionis,cùm aliàs tranſactio nõ valeat, nullo
dato,vel retento.l.tranſactio.cum ſi.C.de trãſac.an tale inſtrumen-
tum probet tranſactionem,& an valeat, necne. ¶ In eadem gloſſ.
ibi:ac ſi verè contractus præceſsiſſet,hoc declara. vt hîc per Ange.
de Aret.per tex.in d. §. Marcellus.allegato in glo. ¶ In ead.gloſ.ibi:
interdum vtilis ex eo cõtractu,& vtilis in rem. Et ſic ad finem pri-
mæ partis huius glo.habetis duo principaliter ex hac gloſſ. elicere.
42 Primum eſt,† q in reali competit vtilis in rem, etiã ſi non ſit alle-
gata cauſa: & conſequenter iuramentũ ſit informiter præſtitum:
vt quia iuraui rem meam eſſe ſimpliciter:& ſic informiter,hoc eſt,
nõ expreſſa cauſa, propter quã ſit mea.In perſonali verò eſt ſecus:
43 † quia non oritur vtilis,niſi cauſa formaliter exprimatur, & ſic cõ-
tractus,vel quaſi.ſecundùm habetis ex glo. q in perſonali, quando
iuratur formiter,& ſic cũ cauſa,nõ competit niſi actio vtilis ex cõ-
a tractu,nõ autem a actio in factũ:ſed in reali vtraq; compètit, &
vtilis in rẽ,& actio in factũ: expedit ergo vt in vtroq; perſcruten-
44 tur rationes diuerſitatũ. ¶ † Ad primũ quare in reali cõpetat vtilis
in rem,etiã ſi nõ ſit allegata cauſa formiter, ſecus eſt in perſonali:
reſpondebat multùm notabiliter hîc Nic.de Nea. in j.q. extra glo.
in materia actionis in factum,poſt ſuũ Rodul.de Auri.& ſequitur
ſimpliciter Ange.de Are.hîc, quãuis de Nico.nullã faciat mentio-
nẽ,q ratio eſt,quia in reali ſemper ſit relatio ad vnã cauſam, cùm
vna tantũ ſemper ſit cauſa realis ſcilicet dominiũ.l.& an eadem. §.
actiones.ff.de except.rei iudi.& ideo dicitur ſemper certa, & vni-
formiter prolata,cùm nõ ſit niſi vna. Accedat vltra eos,quòd dici-
mus,paria eſſe,vel q aliquid nominatim,& in ſpecie exprimatur,
vel in genere:& q illa generalitas nequeat niſi in vna ſpecie verifi-
cari:vt eſt tex.not.in l.ij.& ibi Bar.& alij.ff.de libe.& poſth.& in §.
nominatim.ſ. de exhæ. libe.Cauſæ verò perſonalium ſunt plures,
& propemodũ infinitæ.d. §.actiones.vnde non poſſumus ſcire ad
quã cauſam fiat relatio in perſonali cauſa,quando eſſet informiter
iuratũ,& ſine cauſa:& ideo nõ poteſt oriri vtilis ex contractu, niſi
cõtractus exprimatur.Et ita etiã tenet Bald.per iſtã rationem in l.
actori.C.de rebus cre.& iureiur. ¶ Sed audite,quãuis iſta ſint mul-
tùm colorata,& amica veritati,tamen Io.Fab.hîc,in j.col. pro ſuo
mirabili & ſubtili ingenio ea reprobat & in dicto, & in ratione.
Nam,dicit ipſe,quamuis in reali,cauſa immediata ſit ſemper vna,
ſcilicet dominium,cauſæ tamen remotæ,& mediatæ,per quas do-
minium acquiritur,poſſunt eſſe multæ:& illæ etiam,vt verbis ſuis
vtar,ſunt attẽdendæ,per c.abbate ſanè.de re iudic.in vj. & per tra-
dita in §.omniũ.ſ.co.Et ꝓpterea dicit ipſe poſſe rationabiliter de-
fendi,q ſi in reali exprimatur cauſa mediata, & remota,& iuretur
ſuper ea,quòd iſto caſu in reali nedum dabitur vtilis in rem. vt di-
cit gloſſ.noſtra,ſed etiam dabitur actio perſonalis vtilis ex illo con-
tractu. Et propterea dicit ipſe, poſſe ſuppleri ad hanc gloſ. quòd
in reali nedum datur vtilis in rem,ſed etiam interdum datur vtilis
ex cõtractu,quãdo iuratũ eſt formiter.Et quã- a
uis Fab.nõ dicat,ante eũ iſta fuit opinio ſubti-
lis Petr. de Bellapertica referentis hic Nic. de
Neap.in ij.quæſt. extra gl. in materia actionis
in factum.Hæc conſyderatio Ioan.Fab. eſt pe
regrina,& non negligẽda:tamen eam ego non
teneo, nec dicendo à communi ſ.relata,quæ
habet quòd in reali cõpetit vtilis in rem,etiam
ſi nõ ſit cauſa formiter allegata:eò quia in rea-
li ſemper eſt vna cauſa, ſcilicet dominium, vt
proximè dixi. Vnde in reali non diſtinguitur,

a Adde quòd imo oritur actio in factum, non obſtat vt illi actione ex illo contractu, vt tunc per Angelum de Aret.poſt Bartol. in d.l. ſi duo.§. ſi quis iurauerit.de iureiuran.& ſ. videbimus.Sardus.

an formiter, vel informiter,prout diſtinguit Ioannes Fab.nec eſt
verum id,quod ipſe dicit,quòd cauſæ remotæ, & mediatæ domi-
ni,quę poſſunt eſſe plures,ſint neceſſariò(vt verbis ſuis vtar)attẽ-
dendæ.nam iſtud eſt falſum,prout ego cõcluſi, ſecundùm omnes,
in §.omnium,ſ.eo.in materia formationis libellorum in prin. vbi
videatis.Bene fatebor cum Io.Fab.quòd ſi in reali fuiſſet expreſſa
cauſa mediata & remota dominij, puta contractus aliquis,ex quo
cauſatum fuiſſet dominium,& iuratum eſſet:quòd iſto caſu orire-
45 tur vtilis ex illo contractu,ſicut & in perſonali.Circa † ſecundum
principale,quod ſ.habuiſtis ex gloſ.quòd in perſonali,quando iu-
ratur formiter,& ſic cum cauſa, non competit niſi actio vtilis ex
contractu,non autem actio in factum:ſed in reali vtraq; competit
& vtilis in rem,& actio in factum. Et in hoc omnes cõcordant: vt
Ioan.Fab.Aug.de Are.& Nic.de Neapo. in ij.quæſt.extra gloſ.in
materia actionum in factum,poſt ſuum Rodul.de Auri.& omnes
concorditer rationem diuerſitatis eſſe dicunt:nam ille,qui iurat in
perſonali,cùm habeat illum,qui defert iuramentum,perſonaliter
obligatum ex contractu, qui contractus propter iuramẽtum ſem-
per fingitur præceſsiſſe,quando verè non præceſsiſſet,& ideo alia
actione perſonali non indiget:ſed in reali,cùm realis nullam obli-
gationem pręſupponat,& per cõſequens nullam actionẽ perſona-
lem:& ideo prætor introduxit obligationem,& perſonalem actio-
nem in factum,quæ oritur ex delatione,& acceptatione iuramen-
ti propter quendam quaſi cõtractum,qui tacitè celebratur, quod
non fuit neceſſe introducere,quando iuratur formiter in actione
perſonali,cùm ſine iſta prouiſione prætoris competat perſonalis
46 ex contractu. ¶ † Quamuis omnes,vt prædixi,ita teneant cum gl.
ego credo quòd multum facilè poſsit teneri contra gl.& doct.om-
nes hic,ſcilicet quãdo iuratum eſt in perſonali formiter ex cõtra-
ctu,quòd nedum competat vtilis ex illo contractu,prout omnes
fatentur,ſed quòd imò etiam competat actio in factum ex iura-
mento, prout & in reali.Et credo quòd iſtud ſit veriſsimum : nec
video quid ad oppoſitum obſtet.Nec eſt verum id, quod præſup-
ponunt doct.in eorũ ratione,videlicet, Competit perſonalis ex
contractu:ergo non poteſt competere actio in factum eodem mo-
47 do perſonalis,quæ eſt prætoria. ¶ † Do optimam inſtãtiam.Nam
ſi delatum eſt iuramentum,ita quòd competat actio in factum,&
perſonalis,& poſteà feratur ſententia ſuper iſto iuramẽto: iſto ca-
ſu competũt duæ actiones perſonales in factum,vna ex iuramen-
to, & alia ex ſententia,prout tenet glo.in opi.Ioan.approbata per
omnes in l.j.in gloſ.j.C.de rebus cred.vbi latè per omnes, & per
Bart.latè in l.nam poſteà. §.fi.ff.de iureiur. & per Bald. etiam in
d.l.actori. Prætereà, remedia prætoris habent locum nedum in
caſu neceſſario,ſed etiam in caſu non neceſſario.§.item ab inte-
ſtato.ſ.de bo.poſ.& dixi latè vltra omnes in §.ſed iſtæ.ſ.eod.in ar-
ticulo illo, an Publiciana competat vero, & directo domino. Et
quòd iſto caſu, quando iuratum eſt formiter ſuper contractu, q
competat nedum vtilis ex cõtractu, ſed etiam actio in factũ ex iu-
ramento: tenet Ange.de Are.in terminis in hoc ſibi adinuicem
inaduertenter contrarius in princip.huius gloſ. quamuis in fi. re-
neat contrarium,vt ſ.retuli. Et iſtud idem,quod ego teneo contra
gloſ.& doct.hîc tenet etiam in terminis Bart.in d.l.ſi duo patroni,
§.ſi quis iurauerit.ff.de iureiuran.vbi dicit q quando ſuper actio-
ne perſonali iuratur formiter cauſa expreſſa, quòd tunc habet lo-
cum actio in factum,& actio vtilis ex cõtractu propter iuramen-
tum:vt ibi.Imò plus dicit Bart.quòd iſto caſu competeret directa

ex eo contractu,ſi verè anteà competebat. Et credo indubitanter
quòd iſta ſit veritas contra gloſ.& omnes doct.ibi.Et credo etiam
quòd ita tenuerit ſubtilis Pe.de Bellaperti.ſecúdùm quod poſſum
colligere ea relatione,quá facit de eo Nicol.de Neap.hic,in ij.q.ex-
tra gl.in materia actionis in factum. Aduertédum eſt etiam, quòd
in prędictis magna emergit vtilitas habere has actiones ex iuramẽ-
to,quáuis etiá primæ perſonales cópeterent: quia in primis actio-
nibus oporteret multa ꝓbari,iuxta ea, quæ vidimus in §.omniũ.
& in §.ſed iſtæ.ſ.eo.in iſtis autem ſufficit probare ſic,eſſe iuratum:
vt hoc text.noſtro,cum ſi.quod facilius eſt probare.Et ita dicit, &
bene Ioan.Fab.hic in iiij.col.¶ Item quia in prædictis vidimus cũ
gloſ.noſtra quòd aut iuratũ eſt formiter:& tunc oritur interdum
vtilis ex contractu,interdum vtilis in rem,& nonnunquam actio
in factum. Aut iuratum eſt informiter: & tunc competit actio in
factum.Non omitto quod per iſta dixit ſignanter Bar.in d.l.ſi duo
patroni.§.ſi quis iurauerit.ff.de iureiuran.idem eſſe in ſtatutis, &
48 in cunſuetudinibus, † quòd ſi ſtatutum, vel conſuetudo diſponit
formiter, habet locum actio ex eo contractu, vel ex ea cauſa ſu-
per qua formiter diſponit. Exemplum: ſi diceret ſtatutum quòd
valeat teſtamentum cum tribus teſtibus certè ageretur actione
ex teſtaméto.Vel ſi diceret ſtatutum quòd minor xxv. annis poſſit
vendere, & alienare cum præſentia conſanguineorum ſuorum:
49 certè orietur actio ex eo contractu:arg.d.§.ſi quis iurauerit.†Sed
ſi diſponeret informiter,non expreſſa aliqua cauſa,quæ caderet in
formam contractus,vel quaſi:tunc daretur condictio ex lege,ſiue
ex ſtatuto,iuxta l.j.in fi.ff.de condi.ex lege.Iſtud idem tenet Bart.
vbi latiùs hoc examinat in repe.l.omnes populi.in vij.& vlt.quęſt.
principali.ff.de iuſti.& iure.& in d.l.vnica.in penul.col.ff.de cõdi.
ex lege.& in l.de quibus.in vlt.col.ff.de legibus.Iſta etiam extendit
ſingulariter Bartolus ad ſententiam formiter latam in l.Iulianus
verum debitorem.verſicu.ſed ſi dubitatur.ff.de condi.indebi.
50 ¶ †An autem ex iuramento taxationis expenſarum, vel ex iura-
mento in litem,oriatur actio,videte Bal.in authenti.nouo iure.C.
de iudi.& Bar.in l.in actionibus.ad fi.ff.de in litem iurãdo. Et per
iſta remanet expedita prima pars principalis huius gl. ¶ Sum mo-
dò in ſecunda parte principali,ibi:ex parte autem rei,&c.quę ſub-
diuiditur in duas. In prima loquitur, quando reus iurauit ſuper
actione principali.In ſecunda,quando iurauit ſuper reali.Secunda
ibi:ſi autem in actione reali. ¶ In eadem gloſ.ibi:ſi res ad actorem
redeat, non contra alium. & ſic ad fi. ſecundæ partis principalis
gloſ.bene dicit eandem diſtinctionem habere locum, & procede-
re in ſentẽtia lata pro reo:vt hic per Ang.de Are.Et quamuis ipſe
adſcribat hanc extentionem ſolum Pau.de Caſtr.in d.l.nam poſt-
eà.§.ſi.ff.de iureiur.tamẽ ego addo vobis Bart.qui idem in termi-
nis dicit in l.ex hoc iure in ij.col.ff.de iuſti.& iure. ¶ Sum modò
in tertia,& vltima parte principali huius gl.quæ incipit ibi.& hoc,
quod dixi in actore.quæ ſub diuiſione non indiget. Ad finem glo.
51 teneatis ex hac vltima parte huius glo.quòd † ſi traditio fiat alicui
à non domino vigore iuriſiurandi, tunc Publiciana datur contra
quemlibet. Iſtam glo.in hoc repræhendit ſubtilis Petrus de Bella-
pertica hic per nonnulla media, maximè per l.iij.§.ſubtilius.ff.
de conditione ob cauſam.iuncta l.clauibus.ff.de contrahenda
emptione.Ad quæ reſpondete vt hic per Ioannem Fabr.quem
non refero: quia non adderem.Addo tamen quod iſtam opinio-
nem Petri,& omnia eius argumenta refert Bart.in l.Pomponius.
§.ſi iuſſu.ff.de acquirend.poſ.& formaliter reſpondet,vt hic Ioan.
Fab.de quo etiam per ipſum Bar.in l.ex hoc iure.ff.de inſti.& iure.
& etiam Bald.in l.j.C.communia vtriuſq; iudi.per Ang.in repe.l.
ſi quis vi.in §.differẽtia.in iiij.col.ff.de acquiren.poſſeſ.per Imo.
in c.ſi.in xlvij.col.extra de præſcript.quamuis ab impugnationi-
bus Petri ſuſtineatur hæc gloſ.eam tamen reprobat hic Ioannes
Fab.alia ratione: quia ſi iuratum eſt in reali,vtilis in rem non da-
tur,niſi contra deferentem,& eius hæredem,non contra alium:vt
l.nam poſteà.§.fin.& l.ſequen.& l.ſed & ſi poſſeſſori.§.ſi.& l.ſeq.
ff.de iureiuran.& tenet gloſ.hic.ſ.in parte proximè præcedenti.
Quare ergo magis,quando iuratum eſt in Publiciana,debet poſſe
Publicianam cõpetere contra quemlibet. Certè,ſecũdùm, eum,
nõ videtur ꝙ vlla bona ratio poſſit aſſignari, & maximè cùm vti-
lis in rem competat contra quẽcunq;,etiam contra dominum vt l.
j.§.qui in perpetuũ.ff.ſi ager vectigal.vel emphy.peta.Publiciana
autem regulariter non datur contra dominum.l.penul.& fi.ff.de
Publi.Accedat vltra eum quia in Publiciana omnia illa habent lo
cum,quę habent locum in rei vendicatione.l.eum qui.§.in Publi-
ciana.ff.de Publi.Poſſetis ergo ſuſtinendo gloſ.dicere ſecundùm
Angel.de Are.hîc,& ſentit etiam Ioan.Fab.quòd ideo aliud ſit in
vtili in rem,& aliud in Publiciana hac ratione:nam quando iura-
ui in reali rem meam eſſe,& nulla eſt facta traditio, certè non in-
terueniente traditione iurans poteſt ſolum ſe fundare ex iuramen
to:vnde cùm iuramẽtum nõ noceat alij,niſi deferenti, nil mirum
ſi vtilis in rem cõpetens propter tale iuramentum non nocet alij:
nec datur niſi contra deferentem,& eius hæredẽ.Sed quando agi-
tur ex traditione facta cauſa iuriſiurandi,vt dicit hîc glo.hic certè
concurrunt duo,ſcilicet iuramentum, & traditio. Vnde cùm hîc
ſit titulus ex iuramento,& poſſeſsio propter traditionem,& bona
fides iuris præſumptione:ar.l.penul.cum glo.j.& ij.C.de euictio.
& cõſequenter hic eſt vſucapiendi conditio: ergo & Publiciana.l.
eum,qui.in prin.cum ſimilibus.ff.de Publi.Si ergo eſt vſucapiendi
conditio,& Publiciana:ergo Publiciana debet poſſe contra quẽli-
bet competere.§.ſed iſtæ.cum his, quæ ibi vidimus.ſ.eo. Ad hoc
adducebat etiam Ang.de Are.gl.quæ idem tenet in l.ſed & ſi poſ-
ſeſſori in princi.in ver.dandam.ff.de iureiu.Accedat etiam:ſecun-
dùm eum,ꝙ ſi fiat traditio propter authoritatẽ rei iudicatæ à non
domino,ſine dubio cõpetit Publiciana.l.iij.in fi.ff.de Publi.& præ
allega.gloſ.in ver.actione.Et iſto caſu,ſecundùm eum, Publiciana
datur contra quemlibet.allegat l.Pomponius.§.ſi iuſſu.& quod
ibi glo.Bart.& doct.ff.de acquirend.poſ.& latius Bart.in l.ex hoc
iure.ff.de iuſti.& iur.& latè Cynus & Baldus Salic.in l.j.C.cõmu-
nia vtriuſq; iudi.In quibus locis nihil inuenietis in ſpecie, quòd
contra quemlibet detur.ſi ergo ita eſt in traditione facta à non do
mino authoritate rei iudicatæ, vt Publiciana cõtra quemlibet cõ-
petat:ergo eodem modo quando ex iuramento fuit facta traditio,
cùm habeat eandem vim, & authoritatem, imò maiorem, quam
ſententia.l.ij.cum ibi nota.ff.de iureiur.Et tenendo hanc partem
quòd vbi traditio fiat à non domino, vigore iuramenti quòd
Publiciana contra quemlibet competat, durum eſt,& plus,quam
difficile reſpondere.Ad l.eum,qui.§.ſi petenti.hic allegatam in gl.
in verbis illius tex.ibi:Sed aduerſus te duntaxat.gloſ.hic ad fin.re-
ſpondet,& eodem modo glo.in d.§.ſi petenti.in gl.in verbo,dun-
taxat.quòd iſta dictio Dũtaxat,excludat dominũ tantùm, & non
aliũ.ſed ille §.ſi petenti.ſecundùm Io.Fab.hic,& bene,nulla via de
Mundo poteſt pati intellectũ glo.ꝙ ibi dictio Duntaxat,veniat ad
excludendũ dominũ tantùm,& nõ alium.Iſtud eſt de directo con-
tra rationem decidẽdi,quæ ibi in tex.deciditur. Ei enim ſoli debet
nocere iuſiurandum, qui detulit. Prætereà ſi dictio illa Dũtaxat,
excluderet tantùm dominũ,& non alium,nõne ille text.eſſet indu
bitabilis,cùm ſit ſine dubio ꝙ Publiciana aduerſus dominum non
competit.l.pen.& fi.ff.de Publi.Vnde Ang.de Are.hîc alienus,vt
puto,à bono ſenſu,in hoc aliter reſpondet ad illum §.ſi petenti.ꝙ
ideo ibi Publiciana tantummodo datur contra deferentem iura-
mentum,eò quia ibi agebatur Publiciana ante rei traditionem, vt
res traderetur.Et hunc dicit eſſe proprium caſum illius §.ſi petẽti,
Si autem antea facta fuiſſet traditio, & iurans poſteà cecidiſſet à
poſſeſsione: certè competiiſſet ſibi Publiciana contra quemlibet
reum,nedum cõtra deferentem,per ea,quæ ſ.proximè dicta ſunt.
Sed audite.non mediocriter mirandum eſt de hoc patre, quòd in
hoc tam vulgato termino iuris ita vehementer errauerit. Nam ſi
in d.§.ſi petenti.nũquam facta fuiſſet traditio,prout ipſe dicit eſſe
proprium caſum illius §.eſſet impoſsibile quod iuranti compete-
ret Publiciana nedum contra alios, imò nec contra deferentem:
quia ad hoc vt competat Publiciana, neceſſaria, eſt traditio, vel
quaſi:aliàs impoſsibile eſt quòd competat:vt d.§.ſed iſtæ.& ibi la-
tè dixit in ij.no.ſ.eo.Et iſtud patet ad ſenſum:quia vbi nõ eſt facta
traditio,vel quaſi.ibi non eſt poſſeſsio:vbi nõ eſt poſſeſsio, ibi non
poteſt eſſe vſuſcapio.l.ſine poſſeſsione.cum ſimili.ff.de vſuſcap.

vbi non

vbi non poteſt eſſe vſuſcapio, ibi non poteſt competere Publiciana: quia iſta ſunt conuertibilia: vt l. eum, qui. in princ. & ibi Bart. & l. ſiue autem. §. hęc actio. ff. de Publi. & dixi latè in d. §. ſed iſtæ. Ergo à primo ad vltimum conſtat euidentiſsimè ꝙ vbi non intercesſit traditio, impoſsibile eſt ꝙ ibi Publiciana cōpetat. Propterea per illū §. ſi petenti. ego teneo cū Ioan.
a Fab.[a] contra glo. noſtrā. & Ang. de Aret. ꝙ traditio fuerit alicui facta à non domino vigore iuramenti, ꝙ hoc caſu Publiciana nō competat, niſi contra deferentē, vel eius hæredem, & ſucceſſorem, & nō contra alium: vt eſt text. rotundus, qui euitari non poteſt, in d. §. ſi petenti. ſicut quando iuratū eſt in reali. d. l. nam poſteà. §. ſi. cum ſi. ¶ Aduertite tamē, ne decipiamini, ꝙ quāuis tex. in d. §. ſi petēti. det Publicianam contra deferētem iuramentū duntaxat, tamen dico ꝙ etiā datur contra eius hæredem, per id, quod in ſimili dicit tex. in iurante in actione reali in d. l. nam poſteà. §. fin. iuncta regula l. eū, qui. §. in Publiciana. ff. de Pub. quæ habet ꝙ in Publiciana ea omnia locū habent, quæ in rei vendicatione. Accedat text. ille peregrinus, & ſingularis, in l. ſi neceſſarias. §. de vendendo. ff. de pig. actio. ¶ Non obſtant in contrariū adducta per Ange. dum dicebat ꝙ quādo traditio fit à nō domino virtute iuramenti, ꝙ hic eſt titulus, & poſſeſsio, & bona fides, & conſequenter vſucapiēdi cōditio, & per cōſequens Publiciana: quia fateor omnia iſta, quia vera ſunt. Et dum dicebat, ſi cōpetat Publiciana: ergo contra quemlibet. Reſpondeo negando: quia iſta ſemper non eſt bona conſequentia: & caſus eſt ad oppoſitū in d. §. ſi petēti. Vel aliter, & melius, vt tollam omnia adducta per Ang. reſpondeo ſecūdùm quod hîc reſpondebat Io. Fab. Regula generalis eſt, ꝙ vtilis in rem, & actio Publiciana dantur contra quemlibet poſſeſſorē. verum eſt, vbi allegatur titulus ad hoc cōueniens: ſed quādo allegatur pro titulo res iudicata, vel iuramentū, de quorum natura regulari eſt vt aliis non noceant, certè nec actiones ex eis prodeūtes ad alios extenduntur: vt eſt caſus in d. §. ſi petenti. Et credo ꝙ iſta ſit veritas, à qua nō diſcedatis, nec diſcedetis, ſi audietis Io. Fab. ibi ad finem pręſentis puncti, in quo concludit prout ego ſ. poſteà ſubdit, crede mihi, ſi velis: caue aliter dicere, ne peius dicas. ¶ Et ad d. §. ſi petenti. vt nihil omittatur, dum ibi dicitur ꝙ iurauit rē ſuam eſſe, & quòd ſibi competat Publiciana: quia videretur quòd imò deberet competere vtilis in rem vendicatio. Quomodo tex. ille procedat, videte tres intellectus, quos in hoc ad illū tex. dedi in §. ſed iſtæ. ſ. eo. in illo articulo, an Publiciana cōpetat vero, & directo dño: & ſecūdùm alterum eorum habetis tex. illum neceſſariò intelligere: ita intelligit Ioan. Fabr. hîc.
52 ¶ † Vltimò ad perfectum complementum gloſſ. noſtræ: quia in ea vidimus quòd quando delatum eſt iuramentum, & eſt iuratum, plures actiones competunt, & nonnunquam exceptiones diuerſimodè: tamen dic vt in ea declaraui. Quærit Ioānes Fab. hic in penulti. col. de notabili, & pulchra quęſtione, quam alij nō tangunt: Pone quòd iuramentum nō fuit delatum, ſed pars dicit quòd eſt contenta credere conſciētiæ & fidei alterius partis, & ita credit: nunquid poterit agi, & excipi, ſicut ſi iuratum eſſet: & ſic nunc illa remedia competant, ſicut ſi eſſet iuratum? Prima frōte, ſecundùm eum,
53 videtur dicendum † quòd ſic: quia inter ſimplicem loquelam, & iuramentum Deus non cōſtituit differentiam: in c. & ſi Chriſtus. extra de iureiur. not. plenè Archi. ſecūdùm eum, in c. j. de ſepul. in vj. Præterea iſtud fit ad deciſionem litis, ſicut & iuramētum: ergo videtur eadem ratio, quæ eſt iuramento. Ipſe tamen Ioannes Fab. dicit quòd cōtrarium eſt verum, ſaltem de iure ciuili. Motus, quia nō reperitur quòd ex tali fide oriatur actio, ſed ſolùm ex iuramento. ergo non eſt noſtrum extendere. l. obligationum ferè. §. placet. ff. de act. & oblig. & maximè quia iura ciuilia multum ponderant iuramentum plus, quàm ſimplicem locutionem, vel fidem. authen. ſacramenta puberū. C. ſi aduer. ven. & l. iij. C. ſi mi. ſe ma. di. imò etiam iura canonica multùm ponderāt facientia valere contractum, in quo interuenit iuramentum, qui aliter non valeret ſimplici conuentione. c. cùm contingat. extra de iureiuran. & c. ij. de pact. in vj. ¶ Non obſtat quòd prima conuentio fiat ad deciſionem litis, ſicut & iuramentum, ergo videtur eadem ratio quia reſpondet ipſe, quòd tranſactio fit ad litis deciſionem, & tamen non agitur ex conuentione nuda. l. ſiue apud acta. C. de tranſactio. ergo conſequentia non eſt bona. Iſta ſunt, quæ dicit Ioannes Fab. hîc in hoc notabili quæſito: & non memini me alibi legiſſe iſtud in ſpecie, & in terminis ab alio tactum, quàm per Ioannem Fab. hic: eſt verum quòd Bartolus in l. ſi. ff. de præto. ſtipu. poſt antiquos, quos ipſe ibidem refert, tangit latè, quid ſi aliquis promiſit per ſtipulationem ſtare ſimplici dicto partis, vel iuramento, an talis ſtipulatio valeat, & quid operetur. & ibi Bartolus poſt relatas nōnullas opiniones antiquorum tenet quòd ta-
b lis ſtipulatio valeat: [b] ibi tamen non aperit Bartolus nec alibi, quod remedium competat, facta tali declaratione. Ego puto in quæſtione Ioan. Fabr. poſſe contra eum teneri, ſcilicet quòd ſi pars in iudicio dicat ſe credere fidei alterius partis, quod illa remedia competant, prout ſi iuratum eſſet, facta tamen declaratione, vt j. dicam. Et pro iſta parte me multùm mouet id, quod in ſimili Specu. in tit. de arbitrio. §. j. in ver. ſed pone quòd promiſi quòd, &c. Et ſequuntur, & tenent Ioannes Andr. & dominus Antonius de But. in c. cum tempore. extra de arbitriis. in quibus locis tenent iſti tanti patres multùm ſignanter quòd l. ſi quis maior. C. de tranſactio. quæ loquitur

a Adde ꝙ hæc opi. ſatis eſt ſuſtentabilis: attamen quia opi. gloſſ. hîc, & in d. l. ſed ſi poſſeſſori. eſt cōmuniter approbata, & durū eſſet cōtra iſtas glo. & cōmunem ſententiam in practica obtinere, non putaui ab ipſa recedendū forè. Pro qua opi. facit ponere rē mihi traditā ex quaſi cōtractu eſſe, puta ab hærede, qui cum legatarius quaſi cōtrahit. §. hæres quoque. inſti. de obli. quæ ex quaſi cōtrac. vel indebitā tem traditā eſſe: vt §. item is, cui. inſti. eo. titu. certè Publiciana competit cōtra alios. l. j. §. ſi. cum legib. ſeq. ff. de Pub. ſed ex delatiōe & acceptatione iuris iurandi oriſ quidam quaſi cōtractus, vt l. depoſiti. §. j. ff. de pecul. & ſic dicor rem ex quaſi cōtractu habere: ergo cōpetit Publiciana cōtra quoſcūq; excepto domino, ſicut ex aliis quaſi cōtractibus. Nec video quare magis debeat operari cōſenſus & traditio ex cauſa contractus, quàm ex cauſa iuramēti, quod ex cōuētione proficiſcitur. l. qui iuraſſe. §. ſi. ff. de iureiur. Pręterea quæ fuit cauſa introducēdi Publicianam, niſi vt traditiōes à non dominis ex aliqua iuxta cauſa factas prætor tuereſ: vt de hoc eſt text. in §. ſed iſtæ. ſ. eod. & ibi dixi. & eſt text. in l. ſunt & aliæ. ff. de Pub. certe hæc eadem in q. noſtra viget iuxta enim eſt conuentio, & cauſa iuriſiurandi. l. ſi quis cū debitore. in fin. ff. de iureiur. Nō obſtat tex. in d. §. ſi petēti. quia variè dātur. hîc & alibi ad illū text. ſolu. poſſes tu vnā accipere, quę magis ingenio tuo applauderet. Vel dicas altero de duobus modis ꝙ ratio deciſionis in d. §. ſi petenti. eſt, ne aliis iuſiurandum inter alios præſtitū noceat: vt l. quia non debet. ff. de iureiur. quæ ratio nō infert neceſſariò vt contra alios non deſ Publiciana. Do inſtantiā, quia data corruit arg. §. pauonum. inſti. de rer. diui. c. ſicut vrgeri. j. q. j. contractus inter alios celebratus aliis non præiudicat. l. j. C. ſi cōmu. res pig. da. fuer. ſententia inter alios lata aliis nō præiudicat regulariter. l. ſæpe. ff. de re iud. & C. res inter alios acta. per totum. & tamē traditio facta ex cauſa iudicati, & ex cauſa cōtractus operatur Publicianam contra quoſcunq; l. ij. iij. & iiij. ff. de Publ. vnde intelligitur ꝙ non facit pręiudicium quo ad hoc, vt nō poſsit quęri de veritate: quia nō ita habetur contra alios iuramentū pro veritate, vt nō poſſit contrariū probari, ſicut habetur cōtra deferentem, vt videſ probari in l. iij. §. pe. ff. de iureiuran. Et certè cū Publiciana nō detur cōtra dominū. l. pe. & fi. ff. de pub. nec cōtra titulo poſsidētem. l. ſiue autē. §. ſi duobus. ff. eo. & vidimus latè ſ. in §. ſed iſtæ. iuſtum eſt hunc, qui ex iureiurando nititur tueri, arg. eorum, quæ ſ. dixi. vel dico ꝙ §. ſi petenti. loquitur iure cōmuni pluribus, quam alter domi eorū poſsidebat. ergo cōtra poſsidē ſē rei vēdicatiōe, de facto q̃a habebat rei reſtituēdæ facultatē. l. officiū. ff. de rei ven. Retulit poſſeſſor iuſiurandū iurani meā eſſe traditam ex hac cauſa poſſeſsionē amiſi. ſi poſſeſsio peruenit ad deferētem iuſiurādum, agā contra eum, dato ꝙ ſit dominus: ſi ad alios dños, nō: q̃a dato ꝙ iuramentū opereſ cōtra deferentē iuſiurandū, quius dominō, nō tamē operabitur cōtra alios, ne iuramen. inter alios. &c. Cogitabitis in hoc intellectu. Carcaſſona Sardus.

b Adde ꝙ imò Bar. tenet ꝙ talis ſtipulatio, vel pmiſsio nō me obliget, q̃a poſsim ante declarationē reuocare, per l. ſi q̃s iuſiurādum. C. de re. cre. vbi delatio iuriſiurādi facta in iudicio pōt reuocari: & tamē q̃a erat in iudicio, habebat vim ſtipulatiōis. l. cū oſtēdim. §. ſi. ff. de fideiuſ. tutor poſt declarationem vero poſſet reduci ad arbitriū boni viri: vt ibi p Bar. Carcaſ. Sardus.

a ¶ Et iuramẽtum. Adde idem tenentẽ Fel. in c. querelã. circa fi. ij. col. de iureiur. & in c. preterea. de ſpon. in iiij. col. & do. Alexand. de Imo. in l. iij. §. dato. in fi. de iureiuran. vbi idem dicit, quãdo promiſsio facta ſit ſub periculo animæ promittentis, quòd obligat, ſecũdùm Angel.

b ¶ Proferre. Adde quòd ſecundum Ambroſium, vt refert, & ſequit do. Barth. Soci. cõſi. cij. incip. in præſenti. circa medi. ij. col. i. pte, blaſphemia eſt, quoties alicui attribuitur, quod ei non conuenit.

quando quis iurauit, habet etiam locum, ſi non interuenerit iuramentum, ſed fidei præſtatio.
54 Et † hoc quia ſecundùm eos, à pari procedunt
a præſtatio fidei, & iuramentum [a]: vt eſt text. no. in c. ad aures. extra quod me. cauſa. Et idem ante eos tenet in terminis glo. multùm ſignanda in c. peruenit. in glo. fina. in verbo, iuramenti. extra de fideiuſ. Ergo idem neceſſariò dicimus in queſtione noſtra. Accedat gl. notabilis in c. penulti. in ver. promiſſi. extra de iureiur. Ad hanc eandem partem accedat etiam quod ſingulariter voluit Bart. in l. Lucius. ad fi. ff. de
55 fideiuſ. vbi voluit † quòd quãdo fides alicuius, puta teſtis, eſt approbata ab vtraq; parte, hoc caſu non requiritur iuramentum, imò ſibi debet credi ſine iuramento. Ergo ita dicemus in caſu noſtro. Non ob. arg. Io. Fab. propter quod ipſe tenebat contrarium, dum dicebat ꝙ iura ciuilia multùm ponderant iuramentum plus, quàm ſimplicem locutionẽ, ſiue fidem: quia dico quòd imò iura ciuilia in terminis iſtis ita ponderant conuẽtionem maxima fide ſubnixam, ſicut & iuramentum. Probo vltra ea, quę ſuprà adducta ſunt. Nam quando delatum eſt iuramentum: certè ſi illud remittatur à parte, & ſic non iuretur, perinde eſt quantùm ad actionem, & cætera remedia de quibus in terminis noſtris, ac ſi iuratum eſſet: quia ita competunt remedia, prout ſ. dixi latè ſuper gloſſella penul. in verb. iurauerit. Ecce ergo quòd quando non iuratur, ſed remittitur à parte iuramentum: quòd propter confidentiã partis ita cõpetant remedia iuramenti,
56 ſicut ſi eſſet iuratum: ergo idẽ dicemus in terminis noſtris. † Concludo ergo contra Ioan. Fab. quãuis nõ inueniã ab alio firmatum, ꝙ ſi pars in iudicio dicat ſe credere fidei alterius partis, ꝙ omnia remedia agẽdi, & excipiendi ita competunt, ſicut ſi eſſet iuratũ. Et credo ꝙ alibi nõ inuenies iſtum paſſum hoc modo examinatum. Iſtud tamen limito procedere, quando talis credulitas fuiſſet à parte acceptata, & ſecuta fuiſſet declaratio: aliâs crederem quòd talis conuentio credulitatis reuocari poſſet ſicut delatio iuramenti. l. ſi quis iuſiurãdum. C. de rebus cred. & dixi latè ſ. ſuper gloſſella parua in ver. iurauerit. Et ita in ſimili tenet Barto. in l. fi. de præto. ſtipu. in ſtipulatione, qua quis promiſit ſtare ſimplici dicto partis, vt talis promiſsio ante acceptationem, & declarationẽ poſsit reuocari. Et ideo conſulerem hoc caſu eſſe adhibendam illam cautelam in accipienda confeſtim tali confeſsione credulitatis, prout etiam in iuramento, ſecundùm quod retuli latius ſuper d. gloſſella, in ver. iurauerit. ¶ Glo. fi. in verbo, quæritur quam diuido in tres partes principales. In prima ponit dictum, per quod extenditur text. noſter. In ſecunda per modum notabilis declarat quotuplex ſit iuramentum, & an, & quãdo poſsit recuſari. In tertia diſputat referendo opiniones, an ex iuramento oriatur actio in factum, quando ſuper eo lata eſt ſententia. Secunda ibi: & nota quòd hoc ſacramentum. Tertia ibi: ſed ſecundùm Placẽtinum ita demum, &c. Prima principalis poteſt ſubdiuidi in tres particulas. In prima facit quod dictum eſt; quia ponit extentionem ad tex. In ſecunda ponit rationem extentionis. In tertia ponit fallentiam. Secunda ibi: quia ſufficit diuina vltio. Tertia ibi: niſi in caſibus. Item ſecũda principalis poteſt ſubdiuidi in tres particulas, quemadmodum tres ponuntur ſpecies iuramenti. Partes de ſe patent. Item tertia principalis poteſt ſubdiuidi in duas particulas, quemadmodum duæ opiniones in ea recitantur. Partes de ſe patent. ¶ In ead. gloſ. ibi: admonen-
57 di. & ſic ad fi. primæ partis principalis tenetis, † quòd periurium alter non punitur, niſi diuina vltione. Verùm quia in hoc textu ſunt varij, & varias pœnas imponunt, in hoc etiam variant gloſ. noſtræ: idcirco Angelus hîc ſimpliciter refert octo pœnas, quæ diuerſimodè à legibus periuranti imponuntur, quas eodem modo, & ordine ponit Bald. à quo habuit, & didicit in l. ij. C. de reb. cred. Deinde per modum doctrinę quomodo periurus in foro ciuili puniatur, ponit ipſe idem Angel. de Aret. vnam valde prolixam diſtinctionem Salice. in illa l. ij. C. de rebus cred. videatis hic per eum. tamen Angelus in authen. ſcenicas. collatione quinta tenet quòd etiam iſto caſu poteſt per iudicem extra ordinem puniri. Nec ob. ſecundùm eum text. in d. l. ij. dum dicit ſolum Deum vltorem habet. quod intelligitur quo ad hoc vt ordinariè puniri poſsit. Ego tamen in hoc pũcto, an, & quomodo periurus puniatur, omiſſa tam longa phylacteria, prout eſt diſtinctio illa Salic. per Ange. hic ſim-
58 pliciter citata, paucis ita concludo, & diſtinguo. † Aliquando quis iurat per ſacramenta prohibita, & ſcelerata puta per viſcera Chriſti, vel capillos, aut caput Dei, & ſimilia: & iſtud appellatur propriè blaſphemia, ſiue blaſphemare Deum: & talis Blaſphemia, ſiue verum dicat, ſiue falſum, punitur vltimo ſupplicio: & ſic talis blaſphemans de iure cõmuni debet decapitari: quia tales blaſphemiæ tendunt in contemptum Chriſti, & fidei noſtræ. Caſus eſt in §. j &
59 fi. in authen. vt non luxu. contra natu. col. vj. † Item poteſt conueniri ciuiliter ad ſatiſfactionem damni: ar. l. qui nomine. ff. de fal. ſecundùm Paul. & Io. An. in c. j. de cri fal. in tantũ, ꝙ dixit alibi Bal.
60 in l. accuſationẽ. in iij. col. verſi. idem dico. in bonis lec. C. qui accu. non poſ. † ꝙ iurare per mẽbra pudibũda Chriſti, eſt ſpecies hæreſis. Alibi dicit Bal. in l. vnica. C. ſi quis Impe. maledixe. ꝙ idẽ eſt maledicere Deum, & eum blaſphemare: ſiue de eo verba pudibunda
b proferre. [b] Dicunt tamẽ doct. vt Petr. Cy. Bal. & Salice. in d. l. ij. &
61 Ange. de Are. hîc, † ꝙ ea, quæ dicta ſunt de blaſphemia capitaliter punienda, habent locum, & procedunt in his tantùm, qui habent ex conſuetudine facere huiuſmodi blaſphemationes. Et iſtud eſt, quod vult text. in d. §. j. & fi. Et iſtud, quod voluit Bald. in l. ij. poſt
62 gl. C. ad leg. Iul. maieſt. vbi per hoc etiam notabiliter ſubdit † quòd illa pœna blaſphemantium non habet locum in eo, qui temerariè blaſphemauit. vbi autẽ quis non haberet ex conſuetudine blaſphemare, & blaſphemaret, hoc caſu non eſſet ita atrociter puniendus, ſed pro arbitrio iudicis: puta quia ponendus eſſet ad catenam, ſecundùm præfatos doct. maximè Cynus & Baldus in d. l. ij. & Ang. hic. ¶ Et aduertite diligenter, quia dicebant multùm ſignanter Pe. & Cy. in illa l. ij. quòd binus, vel trinus actus hoc caſu conſuetudi-
63 nem non induceret. † Et iſtud etiam placet Salic. ibi, & Angel. hic: quia ex lubrico linguæ hoc cõſiſtit. Aliquãdo quis, nõ blaſphemat, ſed iurat, & periurat, & tunc aut calore iracũdiæ: & ſolum Deum vltorem habet: vt d. l. quicquid calore. ff. de reg. iur. & d. l. ij. in gl. fi. C. de rebus cred. facit l. j. C. ſi quis Impera. maled. Aliquando quis iurat deliberatè & periurat: & tunc aut tale periurium nõ reſpicit intereſſe, aut damnum alterius: & ſolum Deum vltorem habet. Puta, ſi quis iuraret non comedere carnes. d. l. ij. & ibi gloſ j. & ibi Bald. & gloſ. in l. Lucius. in ver. debeant. ff. de his qui not. infa. & in iſtis duobus caſibus procedat, & verum dicat gloſ. hic. Aut tale periurium reſpicit damnum, & intereſſe alterius: & tunc aut eſt de præterito, vel de præſenti: & tunc punitur crimine ſtellionatus. l. fi. ff. de crimi. ſtellio. Aut erat iuramẽtum de futuro ad obligandum: & punitur pœna legis, ſi quis maior. C. de tranſact. & ita gloſ. in d. l. Lucius. in ver. debeant. Iſta ſunt ex mente ſcribentium in d. l. ij C.
64 de rebus credi. prædicta procedunt in parte periurante. ¶ † Qua autem pœna puniatur teſtis periurans: dicite quòd aut in cauſa publici, & capitalis iudicij: & puniendus eſt ſimilitudine ſupplicij. Caſus eſt in l. j. §. j. ff. ad legẽ Corne. de ſica. & Bald. & Sal. in d. l. ij. C. de reb. cre. & per illum not. text. in d. l. j. §. j. no. Bald. in c. j. in princi. de pace tenenda. quòd falſus teſtis debet puniri illa pœna, quam ſubiret reus de crimine intento, puta capitis, vel furcarum.
65 ¶ † Illum etiam tex. pro ſingulari allegat Bald. in c. j. §. iniuria. in fi. de pace iura. fir. quòd teſtis falſus in cauſa homicidij punietur tanquam homicida. Aut verò teſtis fuit periurus in alijs cauſis: & tunc punitur lege Cornelia. de falſis. l. j. in princip. ff. ad legem Corneliam de fal. ſecũdùm Bal. & Sal. in d. l. ij. & Ang. hic. De quo etiã per Bald. in l. preſbyteri. in ij. col. C. de epi. & cle. & latè per Ang. in repe. l. j. C. de ſica. Et vltra iſta de pœna teſtis falſi, ſiue periuri, videte tex. & ibi gl. notabilẽ in c. j. de crimine falſi. in gl. j. & ij. & gloſ.
66 in c. querelã. in ver. Crimine periurij. extra de iureiur. ¶ † Vnum etiã in prædictis notate ꝙ vbicunq; dictũ eſt ſ. quẽ puniri de periurio

iorio, in eiſdem caſibus quis incurrit infamiam. Ita habetis gloſſ.
a no.in d.l.Lucius.in ver.debeant.& ibi Bart.[a] ✻ & Bal. traditur per
ſcribentes in l.ſi quis maior. C. de tranſact. Et ex hoc ſequitur ꝙ
repellendus eſt à teſtimonio, & à qualibet dignitate.l. quoties.C.
de dign.lib.xij.& l.ij. §.miles.& ibi gloſſ.j.no.ff.de his, qui no. infa.
Ita in terminis Bald.& alij in d. l.ij. C. de re. cre.& Ange. de Aret.
67 hîc. Et qualiter formandus ſit libellus, † quando agitur contra
periurum, vide per Bald.in l.ſi cum patruo.ad fin.C.com. vtriuſq;
68 iudi.Itẽ vide per Lud.in l.ſi duo patroni.§.fi.ff.de iureiur.¶ † Ad-
uertite etiam, quòd vbicunq;, ex impedimento iuramenti ſeque-
retur iniuſtitia, vel propriæ ſalutis diſpendium, vel alterius de-
trimentum, nunquam tale iuramentum obligat.c.ij. de pac.in vj.
Eodem modo vbicunq; peius eſt iuramentum ſeruare, quàm non
obſeruare, ſecundùm Bal.in l.ſi ad excludendam.C. de reb. cre.Et
iſtud poteſt contingere ſex notabilibus modis, de quibus ibi per
eum: vt ſi quis iuraret committere homicidium, vel cum iuramen-
to iuraret ligas ad homicidia tendentes: vel ſi doctorandus iuraret
nunquam aduocare ſine ſalario: vel ſi aliquis iuraret non docto-
rari, vel non loqui cum aliquo. Et iſtis caſibus, & ſimilibus ibi per
Bald.poſitis dicit ſignanter Bald.quòd non eſt neceſſaria abſolutio
à iuramento.Et propter has cauſas tam laici, quàm clerici excuſan-
tur à periurio, & à perditione beneficiorum, & dignitatũ. Et hoc
reputat bene notabile Bal.vbi ſ.& de eo dicit facere magnum fe-
69 ſtum Ioan.And.in c.j.de pac.in Nouella. Et, † ſi bene conſydero,
& aduerto, Bal.in iſtis decidit mihi vnum, ſuper quo aliàs multùm
dubitaui: nunquid in caſibus, in quibus iuramentum non eſt obli-
gatorium, vt quia ſit contra bonos mores, tamen ſi iurans, illud
non obſeruat, efficiatur periurus. Bal.vbi ſ.videtur decidere quòd
non. Aliter, & contrarium tenuit ſummæ authoritatis Ioan. And.
in regula, quod ſemel.de reg.iur.in vj.in Mercu.vbi voluit quòd ſi
quis fecerit teſtamentum, & iurauerit illud non mutare, vel non
reuocare: ecce qualiter iuramentum hoc, eſt contra bonos mores,
quia aufert liberam teſtandi facultatem.l.ſtipulatio hoc modo con-
cepta.cum ſi.ff. de verb. oblig. quòd quamuis, non obſtante iura-
mento, poſſet aliud teſtamentum facere, & valeat ſecundum teſta-
mentum, nihilominus ſi faciat, eſt periurus. Et hoc dicit probari
per capitulum primum de ſponſa duo. Eſt verum ꝙ in hoc, ſcilicet
ꝙ efficiatur periurus, eum reprehendit Bart.in l. ſi quis in princi-
pio teſtamenti.in vlti.col.principij.ff.de leg.iij.& in l. cum duobus.
aliàs incipit, ſi fratres.§.idem reſpondit.el j.ff.pro ſocio. Quod vl-
timum mihi magis placet quod aliter pro nunc nõ diſcutio, quam-
uis ipſe idem Ioan.And.in c.dilecto filio.extra de præben. generali-
ter dixerit ꝙ actus, qui fit contra iuramentum teneat, licet faciens
70 ſit periurus. ¶ † Et ad prædicta dum dixi de eo, qui iurauit non
doctorari, & ſimilia. videte tex.in c.j.quod incipit, archidiaconum
Florentinum.lxxxv.di.de eo, qui iurauerat nunquam accedere ad
epiſcopatum.& ibi ſolennem glo.in ver.ſacroſanctis. Videte etiam
not.tex.in l.ſi.in princ. quæ incipit Imperatores.ff.ad muni.de eo,
qui iurauerat ordini decurionum ſe non interfuturum, & poſteà
duumuir creatus eſt. Videte etiam no.text.& moralem in c. inno-
cẽs.xxij.q.iiij.ver.pe.& ibi ſunt iſta formalia verba: Tunc illicitum
eſt iuramentum, quando id, quod iuratur in ſui natura vitioſum
eſt, vel vitam adimens: vt adulterium, homicidium, &c. vel ſe cum
inimico ad pacem non venire, vel indigenti miſericorditer non
ſubuenire. Iſta, quia perpiſcuam habent in ſe iniuſtitiam, & ſi iura-
mento firmentur, tamen ſeruari non debent, &c. Videatis per to-
tum illũ tex.& ibi abundanter traditur de prædictis. Ad iſta etiam
videatis Petr.de Anch.in regula, acceſſorium.in vj.q.de reg.iur. in
71 vj. vbi tenet † quòd papa non ligatur iuramento,[b] per quod de-
b rogatur ſuæ poteſtati. Accedat tex. in c.vbi periculũ.§. cæterum.
de elec.in vj.& ibi glo.not.quæ tenet quòd vbi iuramentum fuiſ-
ſet præſtitum circa derogandam poteſtatem papæ, non valeret
72 ipſo iure: & imò non eſt neceſſaria abſolutio, vt ſ.dixi. ¶ † Addite
etiam quòd iuramentum inducens ſolum peccatum veniale, non
eſt ſeruandum, nec ligat. Quamuis enim obſeruatum non vergat
in detrimentum ſalutis æternæ, tamen quia habet in ſe aliqualem
offenſam diuini numinis, non ligat. Dictum fuit Archi. in c.ij. de

pact.in vj.quòd dictũ apud Legiſtas multùm
cõmendat, & reputat no.dignũ Bal.in c.j.§.itẽ
ſacramenta.in vlti.col.de pace iuramento fir-
73 manda.¶ † Addite & in prædictis, quod Bald.
in authen.ad hæc. in iij.col.C.de vſu. videtur
velle quòd in iuramento cõtra publicam vti-
litatem requiratur abſolutio à iuramento. De
quo videte latius per Bald.in l.non dubium. in
xv.col.C.de legi.& Innoc.in c.venerabilem.de
electio notabiliter Bald.in l.pactum.in xviij.q.
74 C.de colla.¶ † Dicit etiam Bal.in ead.l. pactũ.
in j.quæſt.quòd ſi filia renuntiauit eum iura-
mento, metu patris, vel nimia reuerentia, quã
nis iuramentum nõ noceat, tamen requiritur
c abſolutio à iuramento.[c] ¶ † Notate etiam ꝙ
75 vbi cauſa eſt ſuper abſolutione, dicitur eſſe cau
d ſa ſummaria,[d] ſecundùm Bald.in authen. ad
hæc.in iij.col. ¶ Addite etiam ad prædicta id,
quod ſignanter dixit Bal.in l.nec ſi volens.per
76 illam l.C.de libe.cau.† quòd ſi Rex Frácorum
faceret aliquam ciuitatem confiteri eſſe ſuam,
& iurare fidelitatem, cùm ſua non ſit, quòd ta
lis confeſſio, & iuramentum nihil penitus va-
lent. Et idem, ſecundùm eum, in papa, & Impe
ratore: quia rediguntur ad inſtar tyránι: vt ibi
77 latius per eum.† An etiam ſi quis iurauerit ſe
e ſeruare quod in ſtatuto cõtinetur,[e] & poſteà
ſtatutum caſſetur, an liberetur à iuramento:
videte Ioan.Andr.in c.j.de his, quæ fiunt à ma
iori parte capituli.in Nouella.& Bald.in j.cõ-
ſtitutione feudorum.& Ioan.de Lig.& Innoc.
in c.cõſtitutus. extra de reſcrip. ¶ Addite etiã
prædictis quod multùm ſignãter voluit Ioan.
And.poſt Hoſtiẽ.in c.relatum.extra ne clerici
78 vel monachi.† quòd ſi in aliqua regula conti-
nentur aliqua facienda à religioſis, & appona-
tur certa poena, puta ieiunium: quòd religioſi
contrauenientes, licet iurauerint ſeruare regu
lam, non tamen incurrũt periurium, nec pec-
catum mortale: quia intentio condentis regu-
lam videtur limitaſſe ſuum pręceptum quo ad
illam poenam. Et hoc eſt bene notandum pro-
79 pter ſcholares, † qui iurãt ſeruare ſtatuta, quæ
ſtatuta dicunt aliquid fieri, vel nõ fieri ſub cer-
f ta poena.✻[f] ¶ An autem neceſſitas excuſet à
periurio, habetis text.in c.querelam.& ibi gloſ.
notabilem in ver.neceſſitate. extra de iureiur.
80 ibidem videte per Canoniſtas. ¶ † Et an ſi ali-
quis iurauit non iurare & producitur in teſtẽ,
an poſſit compelli per iudicem vt iuret: videte
Specu.in titu.de teſti.§. poſtquam.ver.quid ſi.
tenentem quòd ſic: quia in omni iuramento
videtur ſemper excepta authoritas ſuperioris.
Et idem tenet Ioan. Andr.in c.quia pleriq;. de
offi.ordi.in vj.& idem tenet Ludo. Ro. in ſua
repeti.rub.ff.de arbi.vbi dicit hanc q. non eſſe
tactã inter Iuriſtas, ſed ſolũ à ſe in loco ſuprà ſcripto. Ego pro hac
deciſione allego in terminis ſolennẽ gl. in c. cõſtitutus.in ver.iura-
mẽto.extra de reſcrip.& tex.in c.veniẽtes.& ibi gl.in ver. ſuperio-
81 ris.extra de iureiu.bene facit l.ſi.in prin ff.ad municip. ¶ † Et quid
ſi quis iurauerit non fideiubere pro aliquo, an teneat iuramẽtum,
g & impediat contractum fideiuſſionis,[g] & eius validitatem: videte

a ✻ Aduertas, quia iſtud non eſt ſimpliciter verum, nec Bart.& glo.ita di-
cunt, vt refert Iaſ.quia quandoq; quis punitur de periurio, & non infa-
matur, vt probatur in l.ij. iuncta l. ſi.ff. de crimi.ſtelliona.ideo dic vt ibi
per glo.& Bart.Carcaſſona Sardus.

b ¶ Iuramento. Adde do.Alex.de Imol. in conſi.xxxviij.in iij. parte.& in
cõſi.xxxix.in iiij. parte. & ſanctum Tho.ij. ij.q. xxxix.art.ix. Et nunquid papa poſſit ſuper iuramento, vel voto ſecũmet diſpenſare: vide Fel.in c.ij.de ſpõ. in vij. col. verſic. tertia declaratio, & ibidẽ in princi. xij.col. vide nunquid poſſit remittere iuramentum ſibi ab Imperatore præſtitum.

c ¶ Abſolutio à iuramento. Vide Feli. in c.ſi verò.de iureiuran.

d ¶ Summaria. Adde Felin.in c.j.de iureiu.in ſi & in c. præterea.de ſpõ. in ix.col.

e ✻ Cõtinet. Et adde quòd iuramẽtum aliud eſt de ſeruandis ſtatutis, & aliud eſt de ſeruandis contentis in ſtatutis: vt per Felin. in c.cũ venerabilis. col.vj. ver. tribus modis limitatur circa princip.de exceptio.

f ✻ Adde quòd & ſi notandum ſit hoc dictum propter authoritatem Hoſtien.& Ioan. Andreæ & Iaſ mihi tamen dubium videtur, & eſt iudicio meo, contra tex.in l.ſi quis maior.C. de tráſactio. vbi partes in contractu iurato appoſuerũt pœnam in caſum cõtrauentionis, & nihilò minus contrauenient puni-tur tanquam periurus, & ſoluit pœnam contractus incertam: & ſic appoſitio, & ſolutio pœnæ non tollit periurium. cogitabitis. Carcaſſona Sardus.

g ¶ Fideiuſſionis. Vide Feli.in c.ſi verò poſt prin.ij.col. ibi: item vergit paulo poſt.de iureiu.

a ℊ Iuramento. Vide Feli. in c. cùm ſuper. in iij. col. de officio delega.

b ℊ Iudicas clarius dictum Bal. in d. auth. ſed nouo iure. col. fi. quam Iaſon referat, ꝙ in caſibus in quibus à lege vel ab homine, requirit ꝙ non poſsit aliter res geſta pbari, quàm per ſcripturã, nõ cogetur quis neq; iurare neque iuramẽtum referre: quia eſt alia ſpecies probationis. Et ibi ipſe enumerat aliquos caſus, in quibus probatio debet fieri per ſcripturam. Catçalona Sardus.

c ℊ Et adde ꝙ Bart. notab. in l. nõ erit. §. fi. ff. de iureiur. inquit ꝙ etiã poſt acceptatum iuramentum, ſi ſuperueniat deferenti facultas probandi, erit iuſta cauſa reuocãdi delationem, per d. l. ſi quis iuſiurandum. C. de rebus credi. Sardus.

Oldr. in conſi ſuo cxxx. & quod no. Archid. in c. nouit. xxij. q. j. ¶ Et notate iſtud ſingulare dictum Ioan. An. in addi. Spe. in tit. de iureiur. in rubr. quòd ſi aliquis iurauit non fideiubere pro aliquo, & proximus eius eſt in magno periculo conſtitutus, niſi pro eo fideiubeat, ꝙ nõ obſtãte iuramento tenetur, & debet pro eo fi-
82 deiubere. ¶ † Quæ autẽ cõditiones, ſiue clauſulę tacitè ſubintelligãtur in iuramẽto, [a] vide notabiliter, & plenè Bal. in l. fi. C. de nõ nume. pecu. de quibus etiam per Innoc. in c. quẽadmodum extra de iureiur. & in c. debitores. in eod. titu. ¶ In ead. gl. ibi: vt ff. eod. l. manifeſtæ. & ſic ad fi. ſecundæ partis principalis tenetis ꝙ l. manifeſtę turpitudinis. eſt hodie correcta per l. ge-
83 neraliter. §. ſin autẽ. & conſequẽter tenetis † ꝙ hodie iuramentum iudiciale poteſt recuſari. & idem tenet glo. in d. l. manifeſtæ. & idem etiam viſa eſt tenere in d. §. ſin autem. in gl. in verbo, recuſare. Vos dicite melius, ſecundum Io. Fab. hîc, & ſequitur etiã Ang. de Are. quòd hodie nihil corrigitur: & cõſequenter quòd illa l. generaliter. §. ſin autẽ. non corrigit iura antiqua, ſed ea declarat hoc modo: Nam delationẽ iuramenti factam à parte parti in iudicio, iudice approbante, non poteſt pars recuſare. Verum eſt, ſine cauſa: ſed ex iuſta cauſa bene poteſt recuſare. Et ita loquitur l. generaliter. §. ſin autem. vnde illa l. non corrigit, ſed declarat. Et ꝙ nihil corrigat, dicitur apertè ibi in tex. ad fi. illius legis. Et ita etiam tenet Bart. & cõmuniter alij in d. l. manifeſtæ. & Bald. in d. l. generaliter.
84 in princip. ¶ † Quæ autem ſint iuſtæ cauſæ, ex quibus poſsit iuramentum recuſari, videatis Bart. qui plures enumerat in d. l. manifeſtæ. & Bal. in d. l. generaliter. §. j. ad fi. Inter cæteras vnam potiſsimè mandat hîc Ange. perpetuò notari, quam dicit eo anno ſe in practica vidiſſe, quando emptor conuenitur: & ſe ideo defendit, vt ſibi actionem de euictione paret. Certe ſi ſibi deferatur iuramẽtum, poteſt illud licitè recuſare, ne perdat actionem de euictione contra principalem, & authorem ſuum: quia ſi res deſideretur per iuramentum, non habet actionem de euictione contra principalem. arg. l. ſi dictum. §. ſi compromiſero. ff. de euictio. Et idem etiam in terminis tenet Nicolaus de Neapoli hîc poſt ſuum Rodul. de Auri. in iij. quæſt. extra glo. in materia actio-
b nis in factum. Vos [b] ✱ autem addite ad cauſas enumeratas per Bar. vbi ſ. quòd in caſibus, in quibus non poteſt fieri probatio, niſi per iuramentum, iſta erit iuſta cauſa recuſandi iuramentum: & ille, cui iſto caſu defertur, non tenetur iurare, nec referre. Iſtud eſt, quod ſignanter voluit Bald. in authen. ſed nouo iure. C. ſi cer. peta. in vlti. col. in ver. ſed nunquid hoc caſu poterit fieri probatio per ſacramenti delationẽ motus per l. in cõtractibus. §. illo. C. de non
85 nume. pecu. ¶ † Item addite quòd vbi delictũ, de quo quæritur, nõ cadit in ſcientiam eius, cui defertur, ſicut in ſcientiam eius, qui defert vel refert: quod eſt, quando deferens ſcit veritatẽ, ille verò, cui defertur, poteſt probabiliter dubitare: iſta eſt iuſta cauſa recuſationis iuramenti: puta, ſi agã cõtra te actione furti, aſſerens te furtum cõmiſiſſe, & tu defers mihi iuramentum, ꝙ iurem an eſſes fur: certè poſſum recuſare. Secus ſi ſciẽtia æqualiter caderet in vtroq;: puta, quando quis fuiſſet verberatus. De iſtis eſt caſus not. in l. Marcellus. §. fi. & l. ſeq. & ſeq. ff. re. amota. & ibi in terminis Bart. iuncta l. lex Cornelia. §. hac lege. ff. de iniur. & ibi not. Bar. & idem Bar. in l. iuſiurandum & ad pecunias. §. ait prætor. ff. de iureiur. & idem
86 Bar in l. illa, manifeſtæ. ſed non ita clarè. ¶ † Item addite, & perpetuò notate, quòd ſi ille, cui defertur iuramentũ, iam probauit, vel etiã offert ſe probaturũ: iſta eſt iuſta cauſa recuſandi iuramẽtum. Tex eſt de hoc multũ not. & peregrinus in c. ij. extra de proba. & ibi per Io. And. & alios. Imò plus tex. ibi not. reprobat cõſuetudinem, quæ erat in contrarium. Item addite, & vltimò, aliam iuſtam cauſam recuſandi iuramentum, quam ponit text. in l. ſi quis iuſiurandum. C. de reb. cred. quando aliquis detulit iuramentũ, & ante acceptationem reuocauit, aſſerens ſe velle probare: ſi poſteà deficiat in probationibus, & velit iuramentum deferre, poterit licitè
c recuſare. [c] ✱ ¶ In fi. glo. hanc gl. approbant ſimpliciter docto. vt hîc Io. Fab. & Ang. de Are. dicẽtes omnes doc. ita tenere. Et idem etiam tenet glo. in l. j. in glo. j. C. de reb. cre. & ſimpliciter ibi ſequitur Bart. Vos videte latius Bart. in l. nam poſteà. §. fi. ff. de iureiur. poſt glo. ibi, & antiquos. & idem tenet Bald. poſt antiquos in d. l. j. C. de reb. cred. ¶ Extra gloſ. vt obſeruem quod ſ. pollicitus ſum in
87 notabilibus, in vltimo effectu iuramenti: † quæro an iuramentum habeat executionem paratam, ſicut ſententia Bart. ſingulariter, de quo etiam ſ. feceram mentionem, in l. ij. ad fi. ff. de iureiuran. refert quòd ſic, per l. poſt rem iudicatam. ff. de re iudi. Et ideo dicit Bart. ſe putare ꝙ ſi in fine inſtrumenti confecti de aliquo contractu apponeretur illa clauſula, Et quia de prædictis poſſet in futurum dubitari: & nunc dictus promiſſor detulit dicto ſtipulatori iuramentum: qui ſtipulator ſtatim ſibi delato iuramento iurauit ſe debere recipere, puta dicta mille promiſſa ex cauſa mutui. Certè tunc tale inſtrumentum etiam de iure communi, mandaretur executioni, & haberet executionem paratam virtute dicti iuramenti. Et dicit Bartolus ſe mirari quòd conſuetudo hunc modum, & hanc cautelam non adinuenerit. Angel. de Aret. hîc dicit, quòd quamuis omnes doct. ſequantur hîc Bart. quòd tamen ipſe de eo dubitabat: quia non interuenit iudicis authoritas comprobantis iuramenti delationem, iuxta l. ſi quis iuſiurãdum. C. de reb. cred. Dicit etiam quòd dictum Bart. poteſt ſaluari, ſi addimus verbis Bart. quòd notarius, qui dictum inſtrumẽtum confecit, approbauit dictam delationem iuramenti, & eius acceptationem, qui eſt tanquam iudex chartularius: de quo mentionem facit gl. in l. j. in gloſ. ij. & ibi doct. ff. de iudi. Et ſecundùm eum approbatio & confirmatio dicti notarij rogati de dicto inſtrumento operabitur perinde, ac ſi dictum iuramẽtum delatum fuiſſet in iudicio coram iudice. Et ita, ſecundùm eum, no. Bar. in l. poſſeſſio quoq;. §. & ſi poſſeſſio. ff. de acquirend. poſſeſ. in l. nõ fatetur. in fi. ff. de cõfeſ. & in l. error. C. de iur. & fac. igno. Iſtud argu. Angel. in iudicio meo, eſt fragile, ita quod eius ſaluatio, & ſuppletio ad Bar. non eſt neceſſaria. Nam præſupponit Ang. de Are. quòd ad hoc vt iuramentum habeat executionem paratam, requiratur neceſſariò quòd interueniat authoritas iudicis comprobãtis dictam delationem iuramenti: quòd nullibi probatur, aut requiritur: & illa lex ſi quis iuſiurandum. allegata per Ang. nihil facit in propoſito, nec habet aliquod minimum verbũ, quod conferat ad præſens propoſitum. Sed vltra eum ego addo l. al. in l. j. C. de reb. cred. referentem iſtud dictum Bart. & dicentem quòd iſta eſt vna ſingularis opi. eam tamẽ poſtmodum ipſe reprehendit, ſed per verba multùm obſcura, & intricata. Paul. de Caſt. in l. poſt rem iudicatã. ff. de re iudi. refert Bal. vbi ſ. tenere contra Bar. & eũ declarat, & dicit moueri hac ratione: quia iuramentum non habet executionẽ, niſi quando eſt dubij deciſiuum. de quo loquitur titu. de iureiu. Sed in caſu iſto tẽpore cõtractus nõ erat ortũ aliquod dubium: ergo tale iuramentũ nõ poteſt dici litis deciſiuum: quod nõ dicitur, niſi orto dubio, & per cõſequens nõ habebit executionem paratã. Requiritur ergo, ſecũdùm eundẽ Bal. ꝙ tale iuramentũ deferatur ex poſt facto, ad hoc vt habeat executionẽ. Dicit tamẽ ſibi plus placere opi. Bar. & idem etiã dicit ipſe Paul. de Caſtr. in l. nam poſteà. §. fi. ff. de iureiu. Mihi autem videtur quòd verba Bald. & eius ratio aliud plus velint, quàm referat Paul. & videre meo, Bal. ita arguit, Ad hoc vt iuramentum habeat executionem paratam, neceſſe eſt alterũ duorũ, vel quod iuramentũ ſit litis deciſiuũ, vel ſit de debito, & ſic de eo, quod ſibi verè debeatur: ſed ante, quàm cõtractus ſit abſolutus à partibus, quod tunc demũ eſt, perfectio in totũ, & in totũ abſoluto inſtrumento: vt l. cõtractus. C. de fide inſtru. nihil debetur: nec eſt actio nata, ſed eſt naſcens: & ſic eſt præteriti imperfecti. Et ſi iuramentum nõ eſt de debito, itẽ nõ eſt litis deciſiuum: ergo cùm tale iuramentum non ſit verũ, nec litis deciſiuum non habebit executionem paratam. Et ideo ſubdit ipſe Bal.

quòd

quòd vbi iuraretur ſeorſum, abſoluto iam cõtractu, quòd tunc vera eſſet opi. Bart. ꝙ iuramentũ haberet executionem paratã. Iſtud fundamentũ Bal. quomodocũq; intellectũ, iudicio meo, nihil valet in aliqua ſui parte: & potius firmatur & fundatur authoritate ſua, quàm vllis legibus, aut rationibus. Et dum dicit in prima parte argumenti ſui, ꝙ ad hoc vt iuramentum habeat executionem paratam, requiritur, vel ꝙ ſit litis deciſiuum, vel &c. Certè nõ inuenio legem ita reſtringentẽ, nec ipſe allegat: ſed fortius, ſi verum eſſet, ꝙ iuramentũ ad hoc vt habeat executionẽ paratã, ꝙ requireretur quòd eſſet litis deciſiuum, ſequeretur ꝙ etiã ſi iuraretur ſeorſum, abſoluto iam contractu, quo caſu nõ eſſet litis deciſiuum, etiã tunc non haberet executionem paratã. Cuius contrariũ ipſe tamen tenet: quãuis poſſet dici, ꝙ licet tunc non ſit litis deciſiuum, eſt tamẽ ſuper debito, vt j. ſtatim ſubiiciam. Sed non eundo per hæc mendicata ſuffragia, reſpõdeo aliter, & in formã, poſito etiã ꝙ verum ſit, quòd ad hoc vt iuramentũ habeat executionẽ, neceſſariũ ſit quòd iuramentũ ſit litis deciſiuum, quod non eſt hic: reſpondeo, ꝙ quãuis de præſenti non ſit litis deciſiuum, quia tamẽ in futurũ poteſt ſubeſſe lis, quę hoc iuramento decidetur, ſufficit. Probo per optimum ſimile. Nam trãſactio debet fieri de re dubia, & lite incerta. l. j. ff. de tranſac. & tamẽ ſatis eſt ꝙ lis ſubeſſe poſsit: vt eſt tex. no. in l. poſt rem iudicatã. nõ dico l. & poſt rẽ. in ver. quia adhuc lis ſubeſſe poſsit. ff. de tranſac. & tex. not. in l. ij. C. de trãſac. in verſi. & ſi nulla fuiſſet quęſtio, tamen propter timorẽ litis, &c. Ergo ita dicemus in propoſito noſtro. Nõ obſtat ſecũda pars argumẽti. Bald. dũ dicebat quòd requiritur ꝙ iuramẽtum ſit de eo, quod verè debeatur. Iſtud eſt falſum, cùm in iuramẽto nõ quęratur an ſit debitum, necne: vt hoc tex. cũ ſi. Apparet ergo ꝙ fundamentũ Bal. cõtra Bar. nõ valet vnam fabã. Conſyderabã tamẽ etiã ſi Bal. vellet ſe fundare per d. l. cõtractus. C. de fi. inſtr. hoc modo. Nam quãdo de cõtractu ſit inſtrumentũ, nunquã cõtractus dicitur eſſe perfectus, niſi perfecto, & abſoluto ipſo inſtrumento, & partibus lecto: & anteà nulli ius quæritur: & antè ſemper admittitur pœnitentia partiũ. Ita eſt tex. multùm ſignandus in d. l. contractus. & ibi Bart. & alij. Ergo ſi antè, quàm inſtrumentũ ſit perfectũ, & abſolutũ, iuramentum ſit interpoſitũ, nihil operabitur, cũ anteà nulli ius quęratur. Et ſi Bal. ita motus eſt, adhuc nihil obſtat fundamentũ ſuum, quòd contractus nunquã dicatur eſſe perfectus. quod, vt ipſe dicit, procedit, quãdo partes hoc egerunt ꝙ de contractu fieret inſtrumentum. Per hoc ergo ſolùm, ꝙ fiat inſtrumentũ, non ſequitur ꝙ contractus fiat in ſcriptis, ita vt non dicatur perfectus, ita vt quæratur ius ante inſtrumenti perfectionẽ. Ita eſt tex. in d. l. contractus. & ibi Bart. expreſsè in j. no. & glo. ſolennis in prin. in ver. conficiuntur. ſ. de contrahen. emp. & maximè cùm in dubio nõ præſumatur contractus in ſcriptis celebrari: vt voluit Bal. in l. cùm res. C. de proba. & Pau. de Ca. in l. qui bis idẽ. ff. de verb. obli. Præterea nõ eſſet ponere os in cœlum, quamuis necubi tactum, aut firmatũ inueniã, ꝙ etiam quãdo actũ eſſet expreſsè ꝙ contractus fieret in ſcriptis, & interueniret præſtatio iuramenti à parte delati, ꝙ propter iuramentũ fortè nõ admitteretur pœnitentia, vbi aliâs admittitur: per id, quod in ſimili dixi vobis ſ. in notabilibus, in viij. effectu iuramenti. Concludo ergo per prædicta, veriſsimũ eſſe dictũ Bar. in d. l. ij. in fi. ff. de iureiur. ꝙ iuramẽtum habeat executionẽ paratam de iure communi, ſicut & ſententia. Et propterea laudo, & conſulo quod in fine cuiuſlibet inſtrumenti ſemper faciatis apponi iuramentũ eo modo, quo ſ. cuius iuramẽti virtute inſtrumentũ habebit executionẽ paratam. Et de hoc puncto vltra præallegata videte etiam Bal. in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. in fi. col. cum glo. & in l. nam poſteà. §. ſi petitor. cũ l. ſeq. ff. de iureiur. & in l. poſt rem. ff. de re iudic.

88 ¶ †Et circa iſta tangit etiam Barto. in d. §. ſi quis iurauerit. in fi. quòd iuramentum de iure cõmuni habet executionẽ paratam: vt ſtatim vidimus. Pone tamẽ, vigore iuramẽti petis executionem ad rem, quã dicis tibi venditam: an ego poſsim in executionem ſentẽtiæ excipere de pretio. Et determinat mirabiliter ꝙ non, poſt Spe. in titu. de executione ſententiæ. §. fi. in ver. item quæritur. de quo ibi per eum: & per Spec. in tit. de exce. §. dicto. ver. ſed pone petitio. Videte Bal. qui hoc diſputat in l. perẽptorias. in iij. col. C. ſententiam reſcindi nõ poſ. & ibi videtur tenere cõtra Barto. & per Bald. in l. ſi traditio. C. de act. emp. & in l. ſi ex prædiis. C. de euic. & per do. Anto. de Butrio, & Imo. in c. cùm Ioannes eremita. extra de fide inſtru.[a] ❧ ¶ †Reſtat poſtre-

89 mò ad implementũ præſentis §. vt videamus qualiter formandus ſit libellus in materia iuramenti: & eius formã videte plenè per Spec. in tit. de iureiur. in iiij. parte, ſecũdùm quod eum refert Nic. de Neap. hîc, in v. q. extra gl. in materia actiones in factum. Et ſuper hoc, vt etiam dicebat, & bene Ioan. Fab. in finalibus verbis præſentis §. non poteſt dari vera forma: quia multiformiter iurari poteſt, & nonnunquam formiter, aliquãdo informiter, prout ſ. vidiſtis in glo. in ver. deberi. Item poteſt iurari in quacunq; actione, & in omnibus interdictis, & in omni negotio: vt l. iij. §. quacũq;. ff. de iureiur. Cõcludendũ eſt igitur ſecũdùm naturã actionis, primò facta narratione iuramẽti, & ſecũdùm varietates factorũ, oportet cõcluſionem variare, cõcludẽdo realiter in realibus: in poſſeſſoriis, ad poſſeſſoriũ: in perſonalibus, ſecundùm naturã rei, quæ debetur virtute princi-

90 palis obligationis, & actionis. †Vbi ergo ageretur actione in factũ ex iuramento informiter præſtito in perſonali, forma libelli debet eſſe talis: Dico cõtra Titiũ, ꝙ cùm litigarẽ cum eo corũ tali iudice, & ab eo peterẽ centũ, quæ dicebã mihi deberi, dictus Titius mihi detulit iuramentũ, vt iurarem ſi dicta centũ erant mihi debita, iudice dictã delationẽ iuramẽti approbãte: & qualiter ego ſtatim iuraui dicta centũ mihi per Titium deberi: iurando per illũ modum, per quem mihi delatum fuit iuramentũ: quare cùm dictus Titius dicta centũ mihi ſoluere, & præſtare deneget, & recuſet, peto eum per vos condemnari, & condemnatum iuris remediis compelli ad dicta centũ mihi danda,

91 & ſoluenda. † Vbi verò in iſta actione perſonali iuramentũ eſſet formiter præſtitum, quo caſu oritur vtilis ex contractu, vt vidimus ſ. in glo. in ver. deberi. eadem eſt forma, niſi ꝙ adiicienda eſt cauſa, ex qua dicis tibi deberi: & in iuramento informiter præſtito, non. Prædicta

92 procedunt in actione perſonali. † In reali autem qualiter formãdus ſit libellus, Io. Fab. dicit ꝙ debet petere per ſententiam declarari rem ad ſe pertinere iure dominij: & hoc declarato,

u ❧ Adde ꝙ cõtra Bar. ꝙ imò nõ obſtante iuramẽto poſsit opponi exceptio pretij non ſoluti, tenent cõmuniter doctor. & cõtra Bart. eſt tex. in l. fundus, qui Lucij Titij. in ver. quæſitũ. ff. de reſcind. vẽd. arguendo de ſententia ad iuramentũ vt ſ. vidimus. quẽ tex. ibi ad hoc ponderat Bal. & cõtra Bar. ex mente doctorũ facit, q̃a omnis exceptio, quę nõ tendit ad impugnãdã ſententiã, poteſt opponi poſt ſententiã, quãuis trãſierit in rẽ iudicatã. gl. Bar. & doc. in l. j. C. de iur. & fac. ignor. tex. eſt, & ibi Bar. in l. ex diuerſo. §. ſi. ff ſolu. matr. & videbimus in §. ſed & ſi q̃s. inſi. j. eo. Cùm ergo exceptio pretij non ſoluti non tendat ad impugnãdum iuramentum, poterit poſt iuramẽtũ opponi. Et cõtra Bart. videtur caſus in d. l. ſi duo patroni. §. Marcellus. ff. de iureiur. per quem tex. Pau. Caſt. tenet & bene, contra Bar. reſcilendo ſolu. Bar. ad illũ text. vltra alios contra Bar. facit, q̃a iuramentũ nõ excludit exceptiones procedentes ex natura contractus. l. fi. & ibi Bald. C. de non num. pecu. ſed ex natura cõtractus eſt, vt agenti ad rem poſsit opponi exceptio pretij non ſoluti: vt l. Iulian⁹. §. offerri. ff. de actio. emp. ergo per iuramẽtum non excluditur. Item contra Bar. & Specu. ſecundo loco vltra alios argumẽtor ſic: Paria ſunt inter perſonas litigãtiũ, ꝙ qd ꝑ iuramentũ ꝓbetur, vel ꝑ aliud genus ꝓbationis. Caſus eſt, in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſi cũ de hæreditate. ff. de iureiurã. ſed ſi ꝓbatus fuiſſet emptiõis & vẽditionis cõtractus per teſtes puta, vel inſtrumẽta, agẽti ad rẽ obſtaret exceptio pretij nõ ſoluti: vt d. §. offerri. ergo etiã debet et obſtare, vbi probatio facta fuit per iuramentũ. Tertiò vltra alios dico ſic: iuramentũ nõ fuit inuẽtũ, vt eſſet vinculũ iniquitatis. c. inter cæteras. xxiij. q. iiij. c. quanto. extra de iureiur. ſed iniquũ eſſet ꝙ iſte haberet rẽ, & ea frueretur, & ego interim carerẽ pretio. arg. l. curabit. cũ ſua materia. C. de acti. emp. Vltimò vltra alios contra Bar. vrget, quia deferens iuſiurandũ, niſi expreſſa mentio de pretio fiat, non dicitur remittere pretiũ, vt eſt textus in d. §. ſi quis iurauerit. ergo neceſſariò etiã eſt iſtius intentionis vt nõ remittat viã faciliorẽ, ſeu remediũ pretij cõſequendi: q̃a qui vult vnũ, vult omne ad illud neceſſarium. c. ſuſpicionis. extra de offi. deleg. l. illud dubitari. ff. de acqui. hære. ergo iuramentũ non debet porrigi ad ea, de quibus deferẽs nõ cogitauit. c. clericus. extra de iureiuran. Et hanc partem teneas, quam tenent Bal. Sali. Pau. de Caſtr. Fulg. & do. Alexan. in d. §. ſi quis iurauerit. vbi multa alia adducuntur, quæ non curaui referre: videas per te ipſum. Et hæc opi. ſapit veritatem, & æquitatem. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

debet petere rem reſtitui ſibi domino. Ange. de Are. dicit quòd debet dicere ſibi quaſi domino: quia prætor non dat directum dominium, ſed vtile. §. quos autem. cum ſimilibus. ſ. de bo. poſ. Prima magis placet: quia hîc non agitur de dominio dato à prætore, ſed bene de actione data à prætore propter iuramentum: & iſta di-
93 uerſa ſunt. † In Publiciana autem qualiter formandus ſit libellus, ſatis patet, maximè iunctis his, quæ vidimus in gloſ. in ver. deberi. ad fi. & in ſpecie habetis hîc per Ioan. Fab. & Ange. de Are. quos, ſi vultis, poteſtis videre. Et per iſta remanet præſens § ſolenniter, & multùm vtiliter expeditus.

LAVS DEO.

1 *Actionum pœnalium quot ſunt ſpecies. 2. & 3.*
4 *Actio in factum deſcendens ex edicto de calumniatoribus, an poſt annum ſit pœnalis tantùm ex parte actoris, & rei perſecutoria ex parte rei conuenti.*
5 *Actiones pœnales ex parte actoris. & rei, quæ ſint. 6.*
7 *Album prætoris quid, & quot modis capiatur in iure.*
8 *Vocari in ius qui non poßint.*
9 *Vocati in ius, ex quo nolunt venire, quid ſi ducti ſint per familiam, & per vim, vel eorum dolo: ab eius manibus eximantur.*
10 *Titulus, ne quis eum, qui in ius voca. vi exi. & titulus, de eo, per quem fac. erit, qualiter differant.*
11 *Actio pœnalis prætoria contra quos detur.*
12 *Corrumpens edicta in albo prætoris qualiter puniatur.*
13 *Corrumpens libros, vel aliquam ſcripturam repoſitam in camera actoris communis, an puniri debeat.*
Corrumpens imagines, & picturas proditorum, & falſariorum, & ſimilium, qualiter puniri debeat. 14.
15 *Arma expulſi de ciuitate propter proditionem, vbicunq; in eius honorem depicta ſint, an deſtrui debeant.*
16 *Scripturis ſcriptis, vel ſculptis in parietibus, vel muro, vel lapidibus, vel columna an credatur.*
17 *Veniam de in ius vocando patronum, vel parentem, an ſolùm petere ſufficiat, etiam ſi non impetretur.*
18 *Mandans committi maleficium an puniatur, ſicut committens.*
19 *Actiones pœnales non prætoriæ, ſed ciuiles, an ſint annales.*
20 *Accuſationes ex quacunq; lege, vel edicto deſcendant, perpetuæ ſunt.*
21 *Actione pœnali quando plures tenentur, an vno ſoluente cæteri liberentur. 22.*
23 *Statutum ſi diſponat quòd ſi homines de contrata non cœperint maleſactorem, puniantur in tantum: an ſoluente vno cæteri liberentur. 24. 25.*
26 *Solutione vnius ex pluribus delinquentibus, an cæteri liberentur. 27.*
28 *Pœna corrumpentis album prætoris quando locum habeat. 29.*
30 *Proceſſum alicuius ſurripiens, qua pœna puniatur. 31.*
32 *Corrumpens tabulas publicas qua pœna puniatur.*
33 *Corrumpens vel lacerans vel ſurripiens ſcripturas, vel inſtrumenta alienas, qua pœna puniatur. 34.*
35 *Abradens literas ex inſtrumento, qua pœna puniatur.*
36 *Aperiens literas alienas, & eas aduerſario mittentis oſtendens, qua pœna puniatur. 37.*
38 *Literas non reſtituens ei, qui reſtituere mandatum ſuſceperat, in quod delictum incidat.*
39 *Pœna l. ſi quis id, quod. alleg. in glo. cui applicetur.*
40 *Actione populari agens poſt lit. cõteſt. pro creditore haberi præſumitur.*
41 *Subtilitas nimia interdum hominem perniciosè errare facit.*
42 *Libellus in materia corrũpentiũ album prætoris, qualiter formandus ſit.*
43 *Pœnam pecuniariam quòd qui ſoluere non poßit, luat in corpus, quando procedat, & ſeq.*
45 *Pœna quælibet corporis, maior eſt quacunq; pecuniaria.*
48 *Pœnam pecuniariam ſi quis ſoluere condemnetur cum hoc, quòd ſi intra menſem non ſoluerit, ſibi pes, vel manus amputetur: an hoc non obſtante iniuncto condemnato, & menſe elapſo, iudex facere poterit quòd pecuniariam ſoluat.*
52 *Vocari in ius an poßit pater adoptiuus, & an, & per quem filium pater naturalis tantùm. 56. 60. cum ſeq.*
54 *Parentis verbũ de propria ſignificatione ad quem gradum extendatur.*
55 *Extenſio in materia exorbitante fit ad caſum proprium, & improprium ſignificatum, cauſa honeſtatis ſeruandæ.*
57 *Parentum appellatione an comprehendantur naturales tantùm. 58.*
59 *Filius occidens patrem naturalem tantùm an puniatur pœna legis Pompeiæ de parricidijs. 60.*
63 *Natus ex patre duas concubinas tenente, an ei ſuccedat.*
64 *Pater ſpiritualis an poßit in ius vocari ſine venia.*
65 *Pater ſpiritualis ita diligendus eſt, ſicut pater naturalis.*
66 *Cognatio ſpiritualis eſt maior quàm carnalis.*
67 *Mulier an occiſores compatris ſui accuſare poßit.*
68 *Compater an poßit eſſe teſtis pro eo, quem leuauit de ſacro fonte.*
69 *Defenſor ciuitatis an poßit per aliquem ex ciuibus in ius vocari ſine venia. & nu. ſeq.*
81 *Accuſare patrem, vel patronum an liberto, & filio permittatur.*
84 *Libelli oblatio facta ſolum iudici an vim citationis habeat.*
85 *Pœna, ſi vocatus in ius non comparuit, an committatur.*
86 *Pœna an locum habeat in omnibus perſonis, quæ prohibentur in ius vocari ſine venia.*
87 *Veniæ impetratio an filioſa. agẽti in caſtrẽſibus vel quaſi, ſit neceſſaria.*
88 *Pater in caſibus, in quibus ei vſusfructus non quæritur, an filio agenti conſentire teneatur.*
89 *Iurare de calumnia an debeat pater, vel filius. 90.*
91 *Libellus in materia vocantium patrem, vel patronum in ius ſine venia, qualiter ſit formandus.*
92 *Actio in factũ ex edicto, ne quis eũ. &c. quare dicatur merè pœnalis. 93.*
94 *Iuramentum in litem in actionibus bonæ fidei non venit iure actionis, ſed officio iudicis.*
95 *Actio pœnalis an ad vindictam dari dicatur.*
96 *Damnum, eſt diminutio patrimonij, & ſic rei familiaris.*
97 *Actio in factum ex edicto, ne quis eum an ſit merè pœna. 98.*
99 *Iuramentum in litem, an detur contra eximentem debitorem fiſci.*
100 *Iudicium capit vires à vocatione in ius, quæ præcedere debet.*
101 *Argumentum ab ordine titulorum validum eſt in iure.*
102 *Eximens captum à manibus familiæ tenetur.*
103 *Debitor ſi per aliquem occultetur, ne capiatur, qualiter occultãs teneatur.*
104 *Eximens carceratum à carceribus qualiter teneatur. & ſeq.*
110 *Præſcriptionis interruptio qualiter differat à perpetuatione actionis. 111.*
112 *Actionis perpetuatio an extendatur ad xl. annos.*
113 *Statutum quòd debitum poſt decẽ annos peti non poßit, an ſi per lit. conte. interrupta fuerit præſcriptio, intelligatur perpetuare præſcriptionem inductam à ſtatuto. 115.*
114 *Actio reſciſſoria an per litis conte. perpetuetur.*
116 *Præſcriptio decennalis per ſtatutum inducta, ſapit naturam præſcriptionis anno trigiota.*
117 *Lex arctans regulatur ſecundùm legem arctatam.*
118 *Actionis perpetuatio an fiat per ſolam conuentionem.*
119 *Præſcriptio an per denũtiationem extraiudicialem factam à parte interrumpatur. 120.*
121 *Præſcriptio an per ſolam citationem interrumpatur.*
122 *Præſcriptionum quot ſint ſpecies. 126.*
127 *Præſcriptio ſtatutaria qualiter interrumpatur.*
128 *Præſcriptio in criminalibus qualiter interrumpatur.*
129 *Præſcriptio an interrumpatur per citationem.*
130 *Præſcriptio an interrumpatur per citationem circunductam.*
131 *Præſcriptio per citationem nullam non interrumpitur.*
132 *Præſcriptio an per libellum malè conceptum interrumpatur.*
133 *Præſcriptio an per actionem per modum exceptionis propoſitam in iudicio interrumpatur.*
134 *Litis conteſtatio an interrumpat præſcriptionem.*
135 *Libellus in materia actionis in factum ex edicto, ne quis eum, qualiter formandus ſit. 136. 137.*
138 *Libellus in actione in factum ex edicto, de eo, per quem factum erit qualiter ſit formandus.*

§. Pœnales quoq; actiones.

¶ Ad euidentiam huius §. & eius materiæ præmittunt omnes doct. & ante cæteros Dy. quòd actionũ quædã ſunt rei pſecutoriæ, & quędã pœnales. Rei perſecutoriæ dicũtur illę, quãdo res pro qua agitur, actori abeſt, & reo adeſt: vt ſi ago rei vẽdicatione, vel Publiciana, vel ſimilibus, ego peto rem

rem, quæ mihi abeſt, quam nõ habeo, & adeſt reo, qui illam habet.
De iſtis vidiſtis à principio tituli vſq; ad præſentem §. excluſiuè.
Pœnale verò, de quibus tractat iſte §. dicuntur illæ, quando nihil
abeſt actori, & nihil adeſt reo: vel nihil abeſt actori, ſed adeſt reo:
1 vel abeſt actori, & nihil adeſt reo. ¶ † Ad horũ intelligentiã ſcien-
dum eſt, ſecundùm præfatos doct. & Dy. hic, actionum pœnalium
tres reperiri ſpecies. Quædã eſt pœnalis ex parte actoris, & etiam
rei, quando actori nihil abeſt, & reo nihil adeſt. Exemplũ pone: egi
conditione furtiua ad rem furto ſubtractã, & eam cõſecutus ſum:
ago poſtea actione furti ad pœnam dupli, ſi furtum nõ eſt manife-
ſtũ, vel quadrupli, ſi eſt manifeſtũ, iuxta l. ſi pro fure. §. j. ff. de condi.
fur. certè talis actio furti dicitur eſſe pœnalis ex parte rei & acto-
ris: ex parte actoris, quia nihil ſibi abeſt: & rei, quia nihil ſibi adeſt.
Et in iſta ponũtur multa alia exẽpla, quæ colligere poteſtis ex fin.
2 glo. huius §. † Quædã eſt pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, &
rei perſecutoria ex parte actoris, quando reo nihil abeſt, actori ta-
men abeſt. Exemplũ pone: tu deiecisti me de fundo meo violenter,
& ego certas res amiſi, quæ tamen ad te nõ peruenerunt: ego poſ-
ſum agere contra te interdicto vnde vi ad petendas res illas, quas
miſi, licet tu eas nõ habeas. l. j. in prin. iuncto §. ſi fundus. ff. de vi &
vi ar. Ecce qualiter iſtud interdictum eſt pœnale ex parte rei con-
uenti, qui conuenitur ad illud, quod ſibi nõ adeſt: & eſt rei perſecu-
toriũ ex parte actoris, qui agit ad res ſuas amiſſas tẽpore deiectio-
a nis, quæ ſibi abſunt.[a] Eodem modo in lege Aquilia. ſi tu interfe-
ciſti ſeruum meũ, & tibi nihil adeſt, mihi autem bene abeſt: & ſic
quo apte reum, eſt pœnalis: quo autẽ ad me actorem, eſt rei perſe-
cutoria. l. item Mela. §. ſed ſi plures ſeruũ. ff. ad legem Aquil. & iſta
etiã ponuntur vltra alia exempla, quæ colligere poteſtis ex glo. fi.
3 præſentis §. † Quædã, & tertiò, eſt pœnalis ex parte actoris: ex par-
te verò rei conuenti eſt rei perſecutoria. Exemplũ in actione in fa-
ctum, quæ deſcendit ex edicto de calumniatoribus. Et credo, prout
etiam dicebat Nic. hic, quòd vix alibi poteris de iſto aliud exemplũ re-
perire. Pone, aliquis dedit tibi centũ, vt negotium meum per calũ-
niam faceres, vel nõ faceres, vel me per calũniam accuſares. Certè
ego poſſum agere contra te ad illa centũ, quæ tu ob calumniã ne-
gotij mihi accepiſti actione in factum ex edicto illo de calumniato-
ribus. l. j. in prin. & l. generaliter. in prin. & § illud notãdum. & per
totum tit. ff. de cal. Ecce qualiter iſta actio ex parte mei actoris eſt
pœnalis: quia ago ad id, quod mihi nõ abeſt: ex parte rei cõuenti, eſt
rei perſecutoria, cùm ſibi adſit illa pecunia, quam accepit. Sed au-
dite, quamuis iſtud euidẽtiale adſcribatur per omnes doct. hic Dy.
& ipſe ſibi hoc arroget, habetis tamen glo. magiſtralem. & ſignan-
dam, quæ illud per omnia eodẽ ordine ponit in §. ſequen. in ver.
4 conducto. j. eo. quam omnino videatis, & teneatis menti. ¶ † Item
aduertite, quamuis alij nõ dicant hic, ſentit tamen Io. Fab. in vno
ver. quòd iſta actio in factum deſcendens ex edicto de calũniatoribus
poſt annum eſt pœnalis tantùm ex parte actoris, & rei perſecuto-
ria ex parte rei conuenti: prout dicunt doc. cùm poſt annũ agatur
tantùm ad ſimplũ: & ſic ad pecuniam receptã, tãtùm & nõ plus. Et
iſto caſu verũ dicunt doc. ſed intra annũ cùm agi poſſit ad quadru-
plum eius pecuniæ, quam accepit, d. l. j. in princ. ff. de calum. credo
quòd iſta actio ſit pœnalis ex parte vtriuſq;, tam actoris, quàm rei. Ex
parte actoris, quia agit ad id, quod ſibi non abeſt: & ex parte rei,
quia conuenitur ad id quod nõ adeſt ſibi. & iſto caſu non bene di-
5 cunt doct. ¶ † Præſens ergo §. noſter, prout ſucceſſiuè declarabat
Dyn. & alij ſequuntur, tractat de quatuor actionibus pœnalibus,
quarum tres primæ ſunt pœnales ex parte vtriuſq;, ſcilicet actoris,
& rei, videlicet actio in factũ, quæ datur contra corrumpentem al-
bum prætoris: de qua tractat iſte tex. Itẽ actio in factum, quæ da-
tur contra eum, qui in ius vocauit patrem, vel patronũ ſine venia:
de qua ſecunda tractat iſte tex. Item actio in factum, quæ datur ex
edicto, ne quis eũ, qui in ius voc. eſt, vi exi. de qua tertia tractat iſte
6 tex. † Quarta verò eſt pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, & rei
perſecutoria ex parte actoris, ſcilicet actio in factum, quæ deſcen-
dit ex edicto de eo, per quem fac. erit. de qua tractat iſte text. quar-
tò, & vltimò. Et de iſtis duabus vltimis quare ſint pœnales, & quo-
modo, videbitis latiùs j. ſuper glo. fi. in prin. vbi gloſ. tangit. In hoc

autem §. nihil habetur de tertia ſpecie pœna-
lis actionis, quam ſ. declaraui, ſcilicet quæ ſit
pœnalis ex parte actoris, & rei perſecutoria
ex parte rei conuenti. ¶ Secundò principaliter
ad euidentiam præſentis § habetis vobis præ-
mittere, quia in hoc tex. fit mentio de corrum-
7 pente album prætoris, † quòd album præto-
b ris[b] eſt quidam murus, ſiue paries dealbatus:
vt hic in glo. ij. & in l. ſi id, quod d. in prin. in glo.
j. vbi Bart. ff. de iuriſ. om. iud. & glo. in cle. j. de
iudi. & eſt triplex: & tribus modis accipitur in
iure, ſecũdùm Io. Fab. ſuper d. glo. ij. poſt Iac. &
Pet. hic: & ſecundùm Nico. de Neap. hic in pri
mo euidentiali. & Cy. in authen. qui ſemel. C.
quomodo & quando iu. poſt gl. ibi, quæ idem ſentit in ver. voce-
tur. & Io. An. in addi. Spe. in ti. de cita. § ſequitur. ver. & nota. Vnũ
eſt, in quo ponebantur, & ſcribebantur generalia edicta prætoria,
continentia publicam, & naturalem æquitatem: vt, Pacta ſeruabo,
& ſimilia. vt in gl. & ti. de conſti. pecu. & in tit. de neg. geſt. & quaſi
in omnibus titulis iuris tractantibus de edicto prætoris, & de cor-
rumpente talia edicta, ſine dubio loquitur iſte tex. & habet locum
eius pœna. Aliud erat album prætoris, in quo penè edicta tempo-
ralia, & ſpecialia puta citationes, & ſimilia ponebantur: nam per
iſtud albũ citabantur tam ordinarij, quàm delegati: vt in § omnẽ.
in auth. de litig. & in auth. qui ſemel. C. quomodo, & quãdo iudex.
& Spec. in tit. de lit. conteſt. §. j. ver. ſequitur. Et an in corrumpen-
te tale album, habeat locum iſte §. & eius pœna, videbimus j. in
glo. ij. vbi melius cadit: & alij ponunt. Aliud, & tertium, erat albũ
prætoris, in quo deſcribebantur nomina decurionũ, & magiſtra-
tuum: & de iſto loquitur totus tit. ff. de albo ſcriben. & in l. in albo.
cum ſimi. C. de decu. lib. x. Et an etiam in iſto habeat locum iſte
8 text. & eius pœna, videbimus etiam j. ſuper d. gloſ. ij. ¶ † Tertiò
ad euidentiam præmitte, ſecundùm Iac. But. & Nicol. de Neapo.
in ſecundo euidentiali. quòd aliqui ſunt, qui non poſſunt in ius
vocari ratione reuerentiæ: de quibus loquitur iſte text. & l. iiij. §. j.
& fi. cum pluribus legibus ſequentibus, & l. generaliter. cum ſeq.
ff. de in ius voc. Aliqui ratione imbecillis ætatis, vt impuberes: vt l.
neque impuberes. in princip. ff. de in ius voc. & in l. j. in §. ſufficit.
ff. de adminiſtr. tuto. Nonnulli ratione iuſti impedimenti, de qui-
bus loquitur l. ij. § fin. cum l. ſequen. & in princip. l. ſeq. ff. de in ius
voc. Et an in omnibus iſtis locum habeat iſte §. & eius pœna, vi-
debimus j. in gloſ. & maximè in gloſ. mag. in verbo, impetraſſet.
9 ¶ † Vltimò præmitte ad euidentiam quòd iſti in ius vocati ali-
quando veniunt ad iudicium, vel nolentes venire ducuntur per
familiam, ſed dum veniunt, vel ducuntur, eximuntur per vim
à manibus familiæ, vel aliter: & de iſtis loquitur totus titu. ff.
ne quis eum, qui in ius voc. vi exi. & iſte textus in verſic. item ad-
uerſus. Aliquando quis non eximit, ſed alius ipſius dolo: & de
hoc loquitur totus titu. ff. de eo, per quem fac. erit. & text. iſte in
10 ver. cuiúsve dolo. ¶ † Quæ autem differentia ſit inter titulum
ne quis eum, qui in ius voc. vi exi. & titulum, de eo, per quem
fac. erit. habetis gloſſ. nota. in rubri. ff. de eo, per quem fac. erit
& ibi Barto. & gloſ. fin. hic in ver. item aduerſus. & ibi videbimus.
¶ His pro neceſſaria euidentia ſic præmiſſis, venio ad text. &
iſte §. cõmuni diuiſione diuiditur in duas partes principales. In
prima ponitur dictum in genere, ſcilicet multas eſſe actiones præ-
torias pœnales. In ſecunda illud dictum generale declaratur in
ſpecie per exempla. Secunda ibi: veluti aduerſus. Rurſus ſecun-
da principalis ſubdiuiditur in quatuor particulas, quemadmo-
dum quatuor exempla ſpecifica ponuntur. Partes de ſe patent.
11 ¶ † Contra corrumpentem album prætoris, & contra vocan-
tem in ius patronum, vel parentem ſine venia. Item contra exi-
mentem, vel dolo eximi facientem in ius vocatum, competunt
actiones pœnales prætoriæ. Hoc dicit in ſumma ex mente Nic.
hic, vſque ad §. præiudiciales. ¶ Nota primò ſecundùm Ange-
lum de Aretio hic, neminem impunè licere corrumpere edicta in
albo prætoris propoſita: imò contra corrumpentem datur pœna-
lis præ

a ¶ Aduertas, quia illud interdictum non poſſet intentari principaliter pro rebus mobilibus perditis, ſed in conſequentiam: vt d. l. j. §. illud. cum §. ſeq. Sardus.

b ¶ Album prætoris. Quid autem ſit album prætoris, vide Fel. in c. cùm cauſam. de proba. in iiij. col.

ſis prætoria ad pœnam quinquaginta aureo-
rum. vt ĭ. videbitis in gloſ. in ver. corrupiſſet.
12 ¶ †Et ſecundũ eum, facit hic text. ꝙ ſi quis re-
mouerit, vel lacerauit ſchedulas à portis affi-
xas in valuis palatij, vel eccleſiarum, vel alio lo-
co publico, quòd puniri debeat. Et idem ſi cor-
rumpit libros, vel aliquam ſcripturam repo-
ſitam in camera actorum communis. De qui-
bus omnibus videbimus latiùs ſuper gloſ. ij.
13 vbi meliùs cadent. †Subdit ſucceſsiuè Ang. de
Are. hîc, idem eſſe vt puniri debeat, ſi quis de-
leuerit imagines illorũ, qui ob eorum publicá,
& perpetuam infamiam, depicti ſunt in publi-
co: puta ſuſpenſi, vt ſunt proditores, falſarij, &
ſimiles: & dicit notare doc. in l. ſi quis id, quod.
in prin. ff. de iuriſ. om. iud. & ibi Bart. & alij o-
mnes ſequuntur. Ego addo ſingulariter ad
iſtius dicti vltimi declarationem, & limitatio-
14 nem, †ꝙ quamuis imagines depictę ad infamiá
proditorum, falſariorũ, & ſimilium perſona-
rum, deleri non poſsint ſine pœna, vt proxi-
mè dixi, ea tamen, quæ ſunt ad eorum laudem
depicta, impunè deleri poſſunt, prout eſſent
ſtatuæ publicæ: & nedum poſſunt, imò debẽt
deleri, & detrahi. Tex. eſt in terminis multùm
notandus in l. eorum. & ibi Barto. ff. de pœnis.
Accedat tex. in l. iij. C. de offic. rec. pro. Et per
illum text. in d. l. eorum. notat ibi ſingulariter
15 Bar. † ꝙ quando aliquis eſt expulſus de ciuita-
te propter proditionem, vbicunq; eius arma
ſunt depicta in eius honorem, debent deſtrui,
16 & deleri. ¶ †Secũdò no. Ange. de Aret. hîc ꝙ
creditur ſcripturis ſcriptis, vel ſculptis in pa-
rietibus, vel muro, vel lapidibus. Quod nota-
bile, iudicio meo, non multũ probatur in hoc
tex. nec hoc etiá eſt ita expeditum: ſed de hoc
videatis tex. in l. monumentorum. C. de reli. &
ſump. fune. & ibidem glo. j. Bar. & Bal. & text.
& ibi aliquid Bart. in l. j. ff. de albo ſcri. & text.
pulchrum in l. vel quæ. § liberti. & ibi Bart. ſe-
cundũ aliquas, & bonas lect. & ibi Bal. ff. de re-
li. & ſump. fune. & Bar. in l. j. in fi. prin. ff. de bo.
poſ. ſecundũ tab. & Bar. in l. qui tabulam. ff. ad
leg. Inſ. pec. & gl. in l. in teſtamẽto. la j. in ver. in
ſcriptura. iuncto tex. ff. de cond. & demon. per
Inno. in rub. de conſe. ecc. vel alta. per Spe. in ti.
de proba. §. nunc videndũ. ver. ix. & gloſ. valde
not. xxiij. q. ij. c. ſanè. el ij. in gl. in ver. dicticis.
vide etiam gloſ. no. in c. cùm cauſam.[a] in ver.
antiquos. & ibi doct. extra de proba. & ibi gl.
vltra iſtud, An ſtandum ſit ſcripturis, quæ re-
periuntur in aliqua columna, vel lapide: di-
cit etiam idem quod Ange. de Are. dicit ſ. per
iſtum text. videlicet quòd ſcripturæ, quæ fie-
bant olim in albo prætoris, fides adhibebatur,
per d. l. ſi quis id, quod. in prin. & per l. j. & ij. ff.
de al. ſcri. Ad prædicta videatis etiam gloſ. no.
in c. poſtulatus iudicare dominus. iij. q. vij. quæ
notabiliter vult quòd valeat ſententia ſcripta
17 in parietibus. ¶ †Item not. ex iſto text. in ver.
non impetraſſet. Ange. de Are. hîc quòd non
ſufficit petere veniam, niſi etiam impetretur.
Addit in ſimili c. ſi religioſi. de ele. in vj.[b] ✳ & ſi
iudex non concederet, quádo eſſet iuſta cauſa
concedendi, haberetur regreſſus ad ſuperiorem, ſecundùm eum,
arg. notatorum per glo. in dicto cap. ſi religioſus. in ver. obtenta.
¶ Vltimò notate ex hoc text. & not. etiam Angelus de Aretio
hîc, in ver. item aduerſus. vbi tex. dicitur æquiparare quantum ad
pœnalem actionem eximentem, vel dolo facientem quòd alius
18 eximachie ſatis probarit quòd mandans committi maleficiũ pu-
niatur ſicut committens. Et ſic lex puniens facientem, compræ-
hendit etiam mandantem. Addo ad idem tex. qui ibi ad hoc ponde-
rari ſolet per ſcribẽtes in d. l. ſi quis id quod. in ver. item & qui ſuis
manibus facit, & qui aliis mandat. De quo tamen, quia eſt articu-
lus, qui eget altiori indagine, videatis Barto. in l. hæc verba. per illũ
tex. ff. de adulte. & Barto. in l. non ſolùm. §. ſi mandato. & latiùs in
l. ſed ſi vnus. § ſeruus. in penulti. q. ff. de iniur. per Barto. & alios in
l. non ideo minus. C. de accuſa. per Bar. in l. iij. §. prætor ait. ff. ne
quis eum, qui in ius voca. eſt, vi exi.[c] ✳ & Bal. in l. ſi familia. ff. de iu-
riſdi. omni. iud. & latè multùm per Ange. de Aret. in tractatu ſuo
maleficiorum, in verbo, Sempronium mandatorem. in quibus lo-
cis inuenietis etiam an mandatis & facientis ſit idem delictum nu-
mero, & quis ſit effectus. Item an ille, qui mandauit, teneatur ex
propria ſignificatione verborum, an verò ex interpretatione di-
cite vt in prædictis locis, & in multis aliis cócordantibus habetur.
Et per iſta ſint expedita textualia. ¶ Gloſ. in ver. pœnales. diuido
in duas partes principales. In prima continuat iſtum §. ad præ-
cedentem. In ſecunda ponit differentias, quæ ſunt inter pœnales
prætorias, & rei perſecutorias. Secunda ibi: ſed quæ eſt differen-
tia. Item ſecunda ſubdiuiditur in quatuor particulas, quemad-
modum quatuor ponuntur differentiæ. Partes per ſe patent.
¶ In eadem gloſſa ibi. l. in honorariis. dicite vt ibi per gloſſam &
Barto. quem videatis, & cautè, ſecundùm Ioan. Fab. quem ſimpli-
citer ſequitur Angelus de Aret. quamuis de eo non faciat mentio-
nem: quia gloſ. cum miniſterio loquitur de pœnalibus prætoriis.
19 † Nam ſecus eſt in pœnalibus non prætoriis, ſed ciuilibus: quia
ciuiles non ſunt annales, nec anno finiuntur, ſed ſunt perpetuæ:
vt ĭ. de perpe. & temp. act. in princip. Ad iſta, & eorum declara-
tionem, & limitationem, ego addo Bald. in l. recepititia. in prima
20 col. C. de conſtitu. pecu. qui dicit † quòd accuſationes ſemper ſunt
perpetuæ, ex quacunque lege, vel edicto deſcendant per text. in l.
querela. C. de ſal. ¶ In eadem gloſſa ibi l. interpretatione. hæc dif-
ferentia non eſt generalis, ſecundùm Ioan. Fab. & Angel. de Are.
quia etiam ſunt aliquæ rei perſecutoriæ, & odioſæ, vt actio de do-
lo: vt l. prima. §. ait prætor. iuncta l. non debet. ff. de dolo. in qui-
bus tamen legibus non dicitur quòd ſit odioſa, ſed quòd eſt fa-
moſa. Et gloſ. hic ſecundùm l. interpretationé quam allegat, intel-
ligit quòd pœnales ſunt odioſæ, & communiter reſtringendæ.
quod fortè non ita procederet in actione de dolo, quantumcunq;
21 famoſa. ¶ † In eadem gloſſa ad fin. teneatis quòd quando plures
tenentur pœnali actione, vno ſoluente, cæteri non liberantur.
Hæc concluſio gloſ. ſecundùm docto. hîc, vt Dynus Ioan. Fab.
Angelus de Aret. & Nicol. de Neapo. in prima quęſtione glo. pro-
cedit, quando eſt pœnalis ab vtraque parte. Secus verò vbi eſſet
pœnalis ex parte vnius tantũ, vt ex parte rei conuenti, & ex par-
te actoris rei perſecutoria: vt in l. prima. §. ſi plures. cum ſimili-
bus. ff. de eo, per quem fac. erit.[d] ✳ Et quamuis alij non dicant,
ego puto quòd ratio fundamentalis huius primæ fallentiæ ſit,
quòd quando actio eſt pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, &
ex parte actoris eſt rei perſecutoria, quòd iſto caſu ſolutio vnius
liberet alios: quia quando actor verè eſt conſecutus ab vno reſti-
tutionem rei, ad quam ſibi competebat actio, vel intereſſe, non
poteſt ampliùs agere: cùm rem habeat, vel id, quod ſua intereſt.
Et hoc eſt, quod dicit text. in dicto §. ſi plures. & maximè cùm re-
ſtitutio rei non recipiat pluralitatem l. Lucius. §. impuberem. in
arg. ff. de leg. ij. ſecundùm Baldum quem videatis in l. j. C. de con-
22 di. furt. hîc allegata in gloſ. ¶ †Secundò hæc concluſio gloſ. proce-
dit ſecundùm præfatos docto. quando eſſet pœnalis, quæ deſcen-
deret, & prouenirет ex delicto: ſecus ſi deſcenderet ex quaſi de-
licto: vt l. iij. & ſequen. ff. de his, qui deie. vel effu. & l. licet. §. fin.
ff. nau. cau. ſtab. & l. penultima. §. finali. ff. ne quis eum, qui in ius
voca. eſt, & videte gloſ. in l. ex maleficiis. §. is quoque ex cuius
cœnaculo. in verbo, agendum. ff. de actionibus & obligatio. Et
quamuis alij non dicant, dicite quòd fundamentalis ratio huius ſe-
cundæ

a ¶ In c. cùm cauſam. Vbi vide Pe-
liu. ad fi. iij. col. in
ver. in ea. glo. ibi
conclu.

b ✳ Adde bonũ tex.
in terminis no-
ſtris in fi. ĭ. de pœ
na tem. litig. Sar-
dus.

c ✳ Adde prædictis
Bar. in l. ſi is, qui
pro emptore. in v.
q. princ. col. xvij.
ff. de vſucap. & vi
de bo. tex. in l. j. §.
ſed & ſi cũ quis.
ff. de vi & vi arm.
vbi in delictis,
quod fortius eſt,
ratihabitio man-
dato æquipara-
tur. Carcaſſona
Sardus.

d ✳ Aduertas, nam
contra iſtam pri-
mam fallentiam
videtur text. in l.
item Mela. §. ſed
ſi plures. ff. ad le-
gem Aquil. vbi
& ſi actio legis
Aquilię datur ad
intereſſe, vt l. ait
lex. §. fi. ff. ad leg.
Aquil. & ſic ex
parte agentis ſit
rei perſecutoria,
ex parte verò con
uenti ſit pœnalis:
vt d. §. ſed ſi plu-
res. tamen vnius
ſolu. non liberat
alium. Gloſ. ſen-
tiens iſtud cõtra-
rium in d. §. ſed ſi
plures. reſpondit
actioné legis A-
quilię eſſe pœna-
lem propter repe
titionem retro fa
ctam, etiá ex par-
te agentis: nam ſi
ſeruum tuũ hodie
debilitatum, qui
hoc anno ſanus
fuerit, interfece-
ro, tanquá ſanum
ſoluo: qua ratio-
ne reſpectu tui a-
gẽtis, pœnalis eſt.
§. his autem ver-
bis. ĭ. de leg. Aql.
dicitur etiam pœ
nalis ideo, quia
per inficiationem
creſcit: vt in d. §.
ſed ſi plures. ple-
ne habes per glo.
dic vt ibi. Et q a-
ctio legis Aquil.
ſit pœnalis, vo-
luit glo. notab. in
l. pe. §. fi. in verbo,
in ſingulos. ff. ne
quis eum, qui in
ius voca. eſt, vi
exi. Carcaſſona
Sardus.

cundæ fallentiæ eſt illa, quia cùm teneantur ex facto alieno, id eſt,
ex facto, quod ſumit originem in perſonam alterius, & ſic nõ pro-
priè ex maleficio, ſed ex quaſi maleficio, ideo mitiùs agitur cũ eis,
ſecundùm Bal. in d. l. j. C. de condi. furti. Et per hoc Bart in d. §. is
23 † quoq;. refert Dy. in facti quæſtione conſuluiſſe.[a] Statutum erat
a in ciuitate Lucana, quo cauebatur, quòd ſi homines de contracta
non ceperint malefactorem, puniantur in tantum an vno ſoluen-
te, vel vno exacto, cæteri liberentur. Conſuluit Dy. quòd ſic: quia
iſti tenentur ex quaſi maleficio, cùm de facto alterius teneantur. Et
ſequitur ibidem Bart. per illum text. cum gloſſ. Cum qua deciſio-
24 ne tenet etiam Bald. in d. l. j. C. de condi. furti. † vbi etiam per hoc
concludit quòd ſi duo collegæ ſyndici inciderunt ſimul in pœ-
nam, quia non denuntiauerunt maleficium, ſolutio vnius liberat
alium. Quod reputat ipſe tenendum menti. De quo etiam vide
Ange. in l. ſi alium. §. hoc edictum. ff. ne quis eum qui in ius voca.
eſt, vi exi. Bal. in l. pe. in iiij. col. verſi. fuit quæſtio inter duas ciuita-
tes. C. de condi. inſer. vbi ponit de duabus villis, quę tenẽtur emen-
dare furta facta, & commiſſa in earum diſtrictu, quamuis quælibet
villa teneatur in ſolidum, tamen vna ſoluente, altera liberatur.
25 ❡ † Per prædicta etiam fundatur, & firmatur illa notabilis deciſio
Bald. in l. j. in vlti. col. C. ne filius pro patre. vbi tenet ꝙ ſtante ſta-
tuto, prout eſt Florentiæ, ꝙ vno cõmittente maleficium, illi de ca-
ſata tenentur ad mille: certè ſi vnus de caſata puniatur dicta pœ-
na mille, quãuis alios de caſata liberet, quia tenentur propter deli-
ctum alterius, & ſic ex quaſi maleficio, vt ſ. dixi, non tamen libera-
ret principalem: quia ipſe propriè tenetur ex ſuo maleficio. Vltra
tamen ea, quæ dicta ſunt ad propoſitum huius glo. de hoc articu-
26 lo, an † & quando vno ex pluribus delinquentibus conuento, &
ſoluente, cæteri liberentur: vide plenam diſtinctionem Barto. poſt
Dy. & antiquos, quam hìc addas: & ſecundùm eam intelligas quæ
proximè dicta ſunt in l. ſemper. §. ſi in ſepulcro. ff. qđ vi, aut clam.
per illũ text. inter cæteros, quem reputat ſingularem: & cuius di-
ſtinctioné in materia iſta dicit Bar. ibi ſe neſcire alibi. & per Bar. &
latius Dyn. & Bal. in l. ſi quis id, quod. ff. de iuriſdi. om. iud. in princ.
& Innoc. notabiliter declarantem in c. ſicut. extra de homi. & alios
Canoniſtas in c. ſignificaſti. el ij. de homi. per Dyn. in regula, bona
fides. de reg. iur. in vj. & quod no. Bar. & alij in l. ſi familia. ff. de iu-
riſd. om. iud. & in l. ſi. C. ad legem Cor. de ſica. & in d. l. ex maleficiis.
§. is quoq;. poſt glo. & in l. j. ff. ſi fami. fur. fe. di. per Bal. in d. l. j. C. de
condi. fur. & in aliis locis præalleg. & in l. j. in j. col. in verſi. ſed ſi tu
quæris. C. ſi plu. vna ſen. vide glo. no. & ſatis plenam in l. item Me-
la. §. ſed ſi plures. in gloſſ. fina. in ver. cùm ſit pœna. & ibi Flo. ff. ad
legem Aquil. per Cy. in l. fi. in ij. q. ff. ne quis eum, qui in ius vo. eſt,
vi exi. per Lud. Ro. in l. ex hoc edicto. ff. de eo, per quem fac. erit. &
quod not. Bar. in l. etiam. §. ſi quis ex dolo ff. de peti. hære. Ad præ-
dicta etiam vide quod no. Bar. in l. ſi multi publicani. ff. de pub. per
27 illam legem, quam reputat ad hoc notabilem, † quando agitur con-
tra plures officiales in officio delinquentes. De quo etiam ponit
no. Bal. in rub. C. de pœ. iudi. qui ma. iudi. in ij. col. Et in caſu, quo
ſolutio vnius ex pluribus delinquentibus liberat alium vt ſ. dixi, an
ſolutum poſſit poſteà repetere ab aliis, quos liberauit: vide not. glo.
in d. l. ex maleficiis. §. is quoq;. ex cuius cœnaculo. in ver. agendum.
ſ. allegata quę vult, ſi bene inſpiciatur, ꝙ ſoluens agere poſſit, & re-
petere ab eo, qui verè commiſit maleficium. Et ſic vult no. gloſ. illa
ꝙ ab aliis, qui verè non commiſerunt maleficium, ſed tenentur ex
facto alterius, & ſic ex quaſi maleficio, non poſſit repetere. quam
glo. not. & eã ſequi videtur Bar. in l. j. §. ſi plures. ff. de eo, per quem
fac. erit. & dicit eam velle, ꝙ ſi eſt maleficium, ſoluens non repetat:
ſecus ſi ex quaſi maleficio. Sed ego intelligo aliter gloſſ. illam velle,
vt proximè dixi. de eo etiam vide Bar. in l. cùm duo. la ij. in iiij. q. ff.
de duo. reis. & quod no. Bar. in l. etiam. §. ſi quis dolo. poſt glo. ff. de
28 peti. hære. & in l. quoties. ff. ſi fami. fur. ſe dica. ❡ † Gloſſ. in ver. ex
albo. in fin. hæc glo. ſentit quòd pœna corrumpentis album præto-
ris habet locum in quocunq; corrumpente album prętoris, quale-
cunq; fuerit, ſiue generale, & perpetuũ, ſiue etiã temporale, & ſpe-
ciale: prout declaraui ſ. in ij. euidẽtiali. Hâc glo. in hoc repræhen-
dunt hìc quaſi omnes doc. antiqui. vt Ia. de Ra. & Patr. de Bel. quos
refert, & ſimpliciter ſequitur Io. Fa. hic, & etiã a
Iac. Bu. in d. l. ſi quis id, quod. in prin. & ibidem
Ray. de For. & Roſr. in libellu ſuis in titu. de
actione in factum, quæ competit ex hoc edicto
corrumpentis album prætoris. Et cũ iſtis etiã b
tenet Nico. de Neap. hic, poſt ſuum Rodul. de
Auric. in iij. q. extra gl. in materia actionis in fa
ctum, quę competit contra corrumpentẽ albũ
prætoris. Et volunt iſti patres, quòd tunc de-
mum habeat locum pœna quinquaginta aureorũ, quæ imponitur
corrumpenti album prætoris, quando quis corrũpit edictũ perpe-
tuum, & generale, in illo albo prætoris: ſecus ſi temporale, & ſpe-
ciale, puta de citando aliquem, vel aliud ſimile. Moti per d. l. ſi quis
id, quod. in prin. in ver. perpetuæ iuriſdictionis cauſa. & in ver. non
quidem prout res incidit. iuncta gloſ. ibi in ver. incidit. quæ exem-
plificat, vt de aliquo vocando in ius. liẽ quia edictũ iſtud eſt pœna-
le, & odioſum: ergo reſtringendum, vt non procedat, niſi eatenus,
quatenus expreſsè loquitur, per regulam l. præſes. & l. interpreta-
tione. ff. de pœnis. & l. cum quidam. in fine. ff. de lib. & poſth. Dicũt
tamen dicti doct. quòd iſti corrumpentes iſta edicta temporalia, &
ſpecialia, quamuis non puniãtur pœna illa edicti, ſcilicet quinqua-
ginta aureorum, puniuntur tamen pœna arbitraria: cùm pœna
b non ſit taxata à iure:[b] per l. j. §. expilatores. cum ſi. ff. de effrac. &
expi. Et idem per omnia tenet etiam Bar. in d. l. ſi quis id, quod. §. j.
& ibidem alij magis cõmuniter ſequũtur. De quo etiã vide Spec.
in tit. de cita. §. ſequitur. ver. & no. Et iſtud etiã ego teneo, omiſſa
diſtinctione Ang. de Are. hic, in qua tenet cum glo. in d. l. ſi quis id,
quod. in prin. in gl. j. quæ voluit quòd corrumpens edictũ ſpeciale,
& temporale, quãuis non teneatur pœna edicti, ſcilicet quinqua-
ginta aureorũ ex verbis edicti: tenetur tamen ex ſentẽtia. Quæ opi.
reprehenditur ibi per doc. & inter cęteros per Bat. quem videatis.
Dicũt etiã doc. vt Barto. in d. l. ſi quis id, quod. §. j. quòd nedũ cor-
rumpentes edicta perpetua, & generalia, puniũtur pœna quinqua
ginta aureorũ, vt dixit, ſed etiã corrũpentes quicquid in albo eſſet,
vt ibi perpetuò foret. Et ita declarant, & intelligũt illũ tex. & ideo
dicũt ꝙ tenetur dicta pœna, ſi quis deſtrueret figurã alicuius homi
nis depicti in aliquo pariete propter proditioné, vel falſitatem. de
29 quo dixi in primo nota. & ibi iſtud ſingulariter limitaui. ❡ † Item
ſucceſsiuè inferũt dicti doc. quòd prædicta pœna teneretur, ſi quis
corrumperet libros armarij communis. Idem etiam vltra alios
tenet Ang. in l. ſi familia. ff. de iuriſ. om. iud. & Spec. & Ioan. And. in
titu. de do. & contu. in addi. in §. reſtat. in ver. j. & ſeq. & Roſ. in li-
bellis ſuis, dum format, libellum ſuper actione, quæ oritur ex iſto
edicto corrumpentis album. Et iſtud eſt tenendũ, quicquid teneat
Ful. contradicendi ſtudio in d. l. ſi quis id, quod. Per ſuprà ſcripta
inferebat etiam Nico. de Neapo. poſt Rodul. in iij. q. extra glo. in
materia actionis in factum, quæ oritur contra corrumpentem
30 album, † quòd ſurripiens proceſſum alicuius, non tenebitur pœ-
na huius edicti: quia proceſſus non fuit poſitus ad generalem vti-
litatem. Vnde, ſecundùm eum, ſi ſurripuerit, tenebitur actione fur
ti: per text. in l. *Sempronia*. ff. de furt. *Si autem legit*: tunc teneb-
tur crimine falſi: vt l. ſi quis aliquid. §. ſi quis inſtrumentũ. & §. in-
ſtrumenta. ff. de pœnis. & l. j. §. penult. & l. quis teſtamẽtum. ff. ad
leg. Cornel. de fal. Et ita in hoc vltimo dicit tenere Dyn. in d. l. Sem
pronia. & ibidem etiam tenet Bart. quantum ad pœnam furti, &
31 falſi. Ego verò puto in principali puncto † quòd imò ſurripiẽs pro-
ceſſum exiſtentem penes acta communis, vel repoſitum in archi-
uis publicis, teneatur pœna corrumpentis album prætoris, cùm
repoſita eſſent, vt ibi perpetuò eſſent: quod ſatis eſt, vt ſ. dixi, ſecũ-
dùm omnes. Nec eſt verum: quòd requiratur quòd ſit generalis
vtilitas: vt patet ex ſuperdictis. Non negabo tamen, quin etiam
32 aliis prædictis pœnis teneatur. ❡ † Qua autem pœna puniatur
corrumpens tabulas publicas, vel qui eas deleuit, habes textum in
l. qui tabulam. ff. ad legem Iuliam pecu. quem nota. ibi Bartolus
contra eos, qui ſcripturas factas in muro aliquid continentes
33 deſtruunt. ❡ † Qua autem pœna puniatur ille, qui amouit ſcri-
pturas, vel inſtrumenta aliena ſubtraxit, habes textum in l. qui
tabulas

a ❡ Conſuluiſſe. Quod tamen conſilium in numero ſuo cum impreſſis non reperitur.

b ❡ Pro hoc bonus tex. in c. de cauſis. §. fi. extra de offi. & poteſt. iud. de leg. Sardus.

a ¶ Vel lacerauit. Vide Felin. in c. accepimus. in fin. ij. col. ver. vlti. omiſsis his. de fi. inſtru.

b ¶ Cap. cum olim. vide omnino Fel. & ibi in fine vide quid de frangente ſolũ illã chartulam cum qua literæ clauduntur: an aliqua pœna puniatur.

tabulas. vbi Bart. ff. de fur. Et de eo, qui corru-
a pit inſtrumentum alienum, vel lacerauit, [a] vel
miſit in ignem, habes text. in l. Paulus. & ibi
Bart ff. de fal. & glo. in l. ſi quis affirmauit. §. j.
in ver. hæredes. & ibi Bal. ff. de dolo. & glo. in l.
inſtrumenta. in ver. fidem. & ibi Bald. C. ad exhiben.
& tex. in l. eum, qui. & ibi glo. no. quę eſt
vnica. & ibi Bal. C. ad legem Cornel. de fal. &
per Bal. in l. fi. in pe. col. C. de eden. & per Ang.
& Imol. in l. j. in j. char. ff. de publi. iud. & text.
in c. peruenit. el j. & ibi not. per Inno. extra de
teſti. cog. per Ange. in l. j. §. ſi reus. ff. de eo, per
34 quem factum erit. † Et de diſsigillante acta, habes
per Ang. & Imo. in l. j. ff. de his, quæ in teſta. delen. ¶ Qua autẽ
pœna puniatur ille, qui abſcidit, vel detruncauit bullas à literis papalibus,
vel amouit ſigillum aliquod appenſum, vel impreſſum de
aliis literis, habes tex. & ibi Barto. notantem ibi illum ad hoc in l.
Paulus. ff. de fal. & ſoluentem glo. in c. licet. in gl. j. mag. in ver. falſitatis.
extra de crimi. falſi. & ibi latè per Canoniſtas. Ad iſta etiam
35 vide tex. in c. olim. extra de reſcrip. † De abradẽte literas ex inſtru
mentis, de quo etiam vide Bart. in l. Titio. ff. ad munici. qui ponit
de illo, qui ex inſtrumento abraſit nomen alterius, & ſuum appo-
ſuit, qua pœna puniatur. De quo etiam per Bal. in rubri. C. de fide
36 inſtru. in xix. col. ¶ † Et de aperiẽte literas alienas, & eas oſtendẽ-
te aduerſario mittentis, qua pœna puniatur, vide text. in c. cùm
b olim [b] magiſter. extra de off. deleg. & Bart. in l. qui teſtamentum. ff.
de fal. & tex. in l. j. §. is, qui depoſita. de fal. quem tex. no. Bart. cõtra
37 † notarium, aduocatum, vel procuratorem, qui inſtrumẽta vnius
partis oſtendunt alteri parti aduerſæ. ¶ Et de pandente, & manifeſtante
literas vnius alteri, vltra prædicta vide etiam Bart. in l. Ti
38 tio ff. ad munic. Et ibi etiam ſingulariter habes per eum, † in quod
delictum incidat ille, qui non reſtituit literas ei, cui reſtituere man
datum ſuſceperat. quod fortaſſe non inuenies alibi in terminis tactum.
¶ Glo. in verb. corrupiſſet. & quamuis ſatis breuis, poteſt tamen
diuidi in ſeptem partes principales, quemadmodum ſeptem
dicta ponuntur. Secunda ibi: ſiue per ſe, ſiue per alium. Tertia ibi:
& tunc ambo. Quarta ibi: nec vnus liberat. Quinta ibi: & eſt in
quinquaginta. Sexta ibi: tenetur etiam. Septima ibi: cuius pœna.
¶ In ea. glo. ibi tunc ambo tenentur, vide quę dixi remiſsiuè in vlt.
no. tex. ¶ In ea gl. ibi: nec vnus liberat alium. dicite prout dixi latè
in gl. j. ad fi. ¶ In ea. gl. ibi: & eſt in quinquaginta aureos. communis
litera in d. l. ſi quis id, quod. dicit quòd eſt ſolidorum quingentorũ,
non autem quinquaginta. glo. ibi: in ver. quingẽtorum. dicit quòd
aliâs eſt litera quingentorũ, aliâs quinquaginta. In dubio ergo debent
interpretari in quinquaginta cùm pœnis mitior pars eſt accipienda.
l. ſi præſes. ff. de pœnis. in c. in pœnis. de re. iur. in vj. Et ita
tenet Cy. Pe. & Fulg. in d. l. ſi quis, id quod. in princ. Facit in ſimili
textus in l. Sempronius Proculo. ff. de leg. ij. Accedat quod dixit
ſing. Bar. in l. Pedius. §. diuus. ff. de incen. rui. naufra. quòd ſi pro rapina,
vel pro furto ſit imponenda pœna ſecundùm valorem rei
raptæ, vel pro furto rei captæ ex diſpoſitione fortè ſtatuti ita pœnam
limitantis, & in inquiſitione, ſiue proceſſu non ſit appoſitus
eius valor, certè aſſumenda eſt pœna, quę ſit mitior: per d. l. ſi præ-
39 ſes. cum ſi. † Et circa hanc partem glo. dubitant hìc docto. cui appli
cabitur iſta pœna quinquaginta aureorum, an fiſco, an parti, cum
iſta ſit actio popularis, & cuilibet de populo competat. d. l. ſi quis id,
quod. in prin in ver. iudicium, quod populare eſt. Et arguunt ad
partes quòd debeat applicari fiſco: item quòd parti. Item debeat diuidi,
& medietas fiſco, & medietas parti aſsignari. Tandem concludunt
quòd debet applicari parti agenti. Ita tenent Ia. de Are. Ia. de
Rauen. Ia. But. Pet. de Bellapert. Ioan. Faber hìc, & Nico. poſt Ro
dul. in vj. q. extra glo. in materia actionis in factum. quæ datur con
tra corrumpentem album prætoris. Idem etiam tenet Iac. de Are.
& Dyn. in l. fin. arg. illius text. ff. de litig. Idem etiam tenet Rofred.
in libellis ſuis, in titu. de actione in factum, quæ oritur ex hoc, edicto.
Idem etiam tenet glo. ord. in d. l. ſi quis id, quod. in prin. in ver.
quingẽtorum. & ibi doct. communiter ſequuntur, & inter cæteros
Bar. Iſtud etiam tenet Ioan. And. in addi. Spe. in ti. de do. & contu.
§. reſtat. circa prin. potiſsimum fundamẽtum iſtius partis eſt in l. ſi
40 cui. in prin. ff. de verb. ſig. vbi tex. eſt † quòd agens actione populari
poſt litem conteſtatam, vt hìc præſupponitur: habeatur pro creditore.
ergo ibi vult text. quòd agenti actione populari poſt litem
conteſtatam debeatur. Pro hac etiam parte multùm facit illud ſingulare
verbum: quod poſuit Ioan. And. poſt Rof. in loco proximè
alle. vbi pro regula ſingulariter dixit quòd vbicunq; pœna debetur
ex aliquo edicto prætoris: ſemper pœna illa applicabitur parti:
per l. iij. in prin. ff. de ſepulc. vio. niſi in caſibus, in quibus lex ſpecialiter
aliud diſponit. quod eſt multum notabile, & ſingulare. Sed
audite, Ang. hic nimium ſubtilizans, ponderat quod Bar. in l. agraria.
ff. de termi. mo. in theorica ſua, quam ponit in hoc puncto, an
pœnæ ſint applicandæ fiſco, vel parti: tenet contra prædicta: &
quod eſt ſibimet contrarius, dum dicit, quòd aliquando lex imponens
ſimpliciter pœnam, introducit actionem: & regula eſt, quòd
applicetur parti, per d. l. ſi cui. & per d. l. iij. circa princ. ff. de ſepul.
vio. & per d. l. ſi quis id, quod. in princi. & per bonam rationem:
quia actio eſt ius perſequendi in iudicio quod ſibi debetur: vt ſ. eo.
tit. in prin. ergo pari petit quod debetur ſibi, niſi aliter in lege exprimatur:
vt ibi per eum. Quandoq; autẽ lex ſimpliciter loquitur,
& non introducit actionem, nec accuſationẽ, & ſic ſumus in caſu
dubio: & tunc dicit Barto. quòd in dubio intelligitur introducere
accuſationem: & ſic pœna eſt applicanda fiſco: vt ibi per eum. Iſta
eſt theorica Bar. Et dicit Ange hic, ꝙ ex iſta theorica Bart. ſequitur
ꝙ in caſu. §. noſtri pœna applicabitur fiſco, contra prædicta,
hoc modo inducendo. Nam hic non ſumus in caſu dubio: quia lex
non introducit actionẽ, nec accuſationem, ſed ſimpliciter dicit, iudicium
dabo, vel ſub pœna quinquaginta aureorum. d. l. ſi quis id,
quod. in princ. ergo relinquitur ex ſuprà ſcripta theorica, quod
iſta pœna erit applicanda fiſco. Et conſequẽter Bar. in ſuprà ſcripta
theorica eſt ſibi contrarius, & contrariũ tenet eius, quod tenuit
in d. l. ſi quis id, quod. in prin. Sed in veritate, prout ſ. dixi, Ange. nimiũ
ſubtilizauit, adeò quòd ſibi obtigit id, quod dixit Bal. in l. precibus.
in ix. col. C. de impu. & aliis ſubſti. & in l. poſthumo. in iij. col.
C. de bo. poſ. contra tab. & Iureconſul. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff.
41 de verb. obli. † ſcilicet ꝙ ſubtilitas nimia interdum facit hominẽ
pernicioſè errare. Credo ꝙ Ang. eſſet alienus ab omni bono ſenſu.
Quid enim peius dicere potuiſſet, quàm ꝙ in caſu §. noſtri ſumus
in dubio, & quòd lex non introducit actionem, nec accuſationem
ſed ſimpliciter dat iudicium: imò hic in tex. §. noſtri lex expreſsè
introducit actionem in factum pœnalem, & prætoriam: & ſic in
ſua theorica Bar. in d. l. agraria. tenet quòd in d. l. ſi quis id, quod. in
prin. pœna applicetur parti, quia lex introducit actionẽ: & ſic in nihilo
Barto. eſt ſibi contrarius. Concludo ergo cum communi ſ. relata,
quòd in caſu §. noſtri, & ſimilium, iſta pœna quinquaginta
aureorum applicetur parti. Eſt bene verũ, quòd in vltimo membro
diſtinctionu Barto. ſ. relatæ, dum vult quòd in dubio quando
lex non introducit actionem, nec accuſationem, intelligatur intro
ducere accuſationem, & conſequenter pœna applicetur fiſco. In
hoc Ange. in d. l. ſi quis id, quod. in princ. inſurgit contra Barto. &
eum impugnat per tex. in l. pe. ff. de in ius vo. vbi lex non facit men
tionem de actione, vel accuſationę, ſed ſimpliciter dicit, iudicium
dabo: & tamen pœna applicatur parti. Vnde ipſe Ange. ibidem
ponit aliam theoricam, quam vide per eum. & Ange. hic ſimpliciter
eũ refert, qui cũ ea trãſire videtur. Ego non diſcedo à theorica
Barto. & ad illam l. pen ff. de in ius vo. allegatam per Ange. contra
Bar. præceptor meus Alex. in d. l. ſi quis id, quod, in princ. conatur
multis modis reſpõdere: ſed nihil dicit, quod mihi ſapiat. In primis
reſpondendo dicit quòd theorica Bar, in illo vltimo membro poteſt
limitari ex illo ſingulari dicto Ioan. And. ſ. vobis relato in d. §.
reſtat. vt non procedat, quando pœna debetur ex edicto prætoris:
quia tũc etiam in caſu dubio pœna ſemper applicatur parti. Et ita
ſecundũ eũ, loquitur d. l. pe. ff. de in ius vo. Vel aliter reſpõdet, & ſecũdò,
etiã limitando illud optimũ mẽbrũ Bar. ſecũdũ Imo. in rub.
ff. de publi. iud. ꝙ pœnę in dubio applicãtur fiſco, quando lex ſimpliciter
loquitur, & non introducit actionem, vel accuſationẽ. Fal-

lit, niſi

lit,niſi lex vtatur verbo,Iudicium dabo:quia tunc ex perinde, ac ſi
dixiſſet, Actionem dabo:& ita procedat d.l.pen.Ego, reiectu iſtis
expoſitionibus,& limitationibus ad Bart. quæ ſunt nimiæ reſtri-
ctionis,aliter.& clarè reſpondeo,& audeo dicere φ illa l. pen. quæ
tantùm difficultatur,nihil facit contra Bar.nec contra eum mere-
tur allegari:quia ibi nō ſumus in caſu dubio, in quo lex ſimpliciter
loquatur,& non introducat actionem ,vel accuſationem, imò lex
expreſſe introducit actionē. Nam contra vocantem in ius ſine ve-
nia,de quo loquitur d.l. pe. quæ introducit actionem pœnalem in
factū.& prætoriam,caſus eſt in hoc §.noſtro,cū ſi. Vnde nil mirū,
ſi pœna ibi applicatur parti.Quāuis ergo tex.in d.l. pe. ſimpliciter
dicat,Iudiciū dabo:tamen hic,& alibi clarè introducit actionē. Et
a ſic nihil obſtat [a] ✻ille tex. Vnde theorica Bar.firma,& ſolida rema-
net. Et vltra ſuprà dicta de prædicto articulo,cui in dubio ſint ap-
plicandæ pœnæ, fiſco,an parti,vide plures remiſsiones , quas dedi
ad hunc titulū.ſ. in procemio huius tituli ſuper glo. in ver.actio.in
prin. & ideo illas hic omitto.& ibidē etiam poſui de pœnis ex vlti-
ma voluntate debitis,cui ſint in dubio applicatæ,ſi teſtator aliquid
iubeat hæredi.Et eo caſu,quo cōtrafecerit,priuat eum ſimpliciter
hæreditate , qui erat tunc illa hæreditas applicanda, vide ibi. ¶ In
ſi.glo.bene loquitur. Antequam attinguam expeditionem gloſſa-
rum ſequentiū quia expeditæ ſunt omnes glo.reſpicientes primam
41 partem huius § ſcilicet de corrumpente albū prætoru, † reſtat vl-
timò vt videamus qualiter in hac materia formari debeat libellus:
& eius formā ponit Spec.& ibidē Ioan. And.in prælleg.tit. de do.
& contu. §.reſtat.ver.j.& ſeq.& Roſ.in libellis ſuis in iure ciuili in
titu.de act.quæ oritur ex hoc edito de corrumpente album præto-
ris.Et ex mēte doc.hic poteſt ſic formari libellus: Ego Titius,tan-
quam vnus de populo tali,puta Papienſi,ago cōtra Sempronium,
& dico φ cùm per Poteſtatem Papiæ poſitū eſſet quoddā edictum
perpetuum in albo ſuo , ſiue ad parietem palatij ſui, in quo edicto
in effectu continebatur φ nullus iret de nocte ſub pœna centum,
dictus Titius doloſè dictū edictū ſuſtulit , vel corrūpit: quare cùm
in pœna quinquaginta aureorū inciderit,cuius perſecutio ad quē-
libet de populo pertinet , peto ipſum condemnari ad dictos quin-
quaginta aureos mihi præſtandos & ſoluendos. ¶ Glo.in verbo,Et
in eum. diuiditur in tres partes.Primò ſubaudiēdo ad textum no-
ſtrum,illum declarat.Secundò ponit vnū dictum,& illud extendit
ſub dubio fortè. Tertiò ponit differentiā , quæ eſt in actione,quæ
datur in iſto ver.& eam,quæ datur in ver,præcedenti. Secūda ibi:
& ſi libertus non poſsit ſoluere. Tertia ibi : ſuperior tamen ponit.
¶ In ea.ibi:& ſi libertus nō poſsit ſoluere,caſtigabitur. No.ex glo.
43 φ † qui nō poteſt ſoluere pœnam pecuniariā in ære,luat in corpus.
b [b] d.l.ſi.ff.de in ius voc.l.j. §.ſi.ff.de pœnis.& in l.ob fœnus.ff. de ad-
mi.tu.& in l.quicunq;.ver.quod ſi ad prædictā.C.de ſer.fugi. Hæc
regula primò procedit,quando illud,φ ſoluendū erat , debebatur
tanquā ex pœna delicti:ſecus ſi eſſet debitū ex cōtractu : & ſic con-
ueniretur aliquis pro debito,quod naſcitur ex aliquo cōtractu.quia
tunc illa regula nō habet locū &, ſecundùm Iac. But.hic, & in d l.ſi
quis id,quod in prin.Motus per totum tit.ff. & C.de ceſ. bono. &
eum ſequitur Nic.hic,in ij.oppo.glo.qui etiā ad hoc allegat notata
plenè per doc.in l.ſi non conuitij.C.de iniur. & in d. l. quicunq;.&
Spec.in d.tit. de do.& cōtu. §.reſtat.ver.j.Et pro hoc eſt bonus tex.
quem vos addite,in l.nemo carcerē.C.de exac.trib. lib. x. quem ad
hoc allegat Bal.in d.l.ſi.ff.de in ius voc.Et iſtud etiam tenet Imo. in
44 d.c.Odoardus.extra de ſol.& ibi ponūt alij Canoniſtæ. ¶ † Secun-
dò,& multùm ſingulariter prædicta regula procedit , & locū ha-
bet in ſeruis,& perſonis vilibus:ſecus in illis,qui eſſent nobiles , aut
alia honeſta perſona. Ita Nic.in ij.opp.glo.per tex. in l. capitalium.
§.non omnes.in arg.ff.de pœnis.& hoc mandat teneri cordi. Ad-
do Bar.qui idem in terminis tenet in l.j. § fin.ff.de pœnis. vbi per
hoc reſpondebat ad opp.Nam quādo quis tenetur pœna pecunia-
ria,& luit in corpus , videtur φ puniatur maiori pœna , quàm ſit
45 illa,qua tenetur: † cùm quælibet pœna corporis ſit maior quacun-
que pecuniaria.l.in ſeruorum. §.fin.ff.de pœnis.Reſpondet Barto,
quòd illa regula non habet locum in vilibus perſonis , in quibus il-
lud non contingit quòd quælibet corporalis pœna ſit maior qua-
cunq; pecuniaria. Et idem vult Bart.in l.leuia a
crimina,in ij.col.ff.de accu. Quod nota pro li-
mitatione regulæ d.l. in ſeruorum. § j & hoc
46 etiam ſequitur Ang. hic. ¶ † Tertiò prædicta
regula procedit volente illo , cui pœna pecu-
niaria erit applicanda,& eo petente,non aliàs.
Vnde iudex,parte illa non petente , aut etiam b
inuita, non poſſet pœnam pecuniariam in cor
poralem tranſmutare. Tex. eſt in d.l.ſi.ff.de in
ius voc.in ver.ex querela patroni.& ibi Bal.in
c terminis illū tex. ad hoc nn.& idē no.Bart. [c] ✻
in l. quod ſi minor. §. ſi ſeruus.ff. de mino. Et
ante eum iſtud voluit Innoc.in d.c.Odoardus.
vbi etiam per alios extra de ſol.Et per iſta ma-
ximè per illum textum in d.l.ſi.dicebat ibidem
Gul.de Cu.& Bal.in lec.antiqua,& ibidē Ang. c
& Pau.de Caſt.quòd ſi ille , qui incidit in pœ-
nam pecuniariam, non ſit ſoluendo , & dicat
quòd velit luere in corpus , quia nō poteſt ſol- d
uere,& ſic petit pœnam pecuniariam conuer-
ti in corporalem,poteſt ille,cui debetur pœna
dicere, Ego nolo quòd pecuniaria cōuertatur
in corporalem , ſed volo expectare vſquequo
efficiaris ſoluendo, ne mea actio extinguatur, e
quia eo ipſo quòd eſt impoſita caſtigatio , ſiue
pœna corporalis,in locum pecuniariæ, ſtatim
47 plenariè eſt liberatus: † vnde licet poſtea perue
niat ad pinguem fortunam , non tenetur am-
pliùs ſoluere pecuniariam : vt l.ſed ſi vnius. §.
cùm ſeruus. ff.de iniur. ſecundùm Bal.in d.l. ſi.
& ſequitur Ange. ſimpliciter hic.Bene facit l.
illicitas. §.ſi.in ſimili.ff. de off.præſi. Apparet
ergo per prędicta quòd electio eſt eius,cui pœ

a ¶ Hæc ſol.Iaſ.vi-
deri meo , ſapit
veritatem : & vi-
detur de hoc ca-
ſus in l.ſi libertus
in ius.ff. de in ius
vo. iuncta d.l.pe.
Carcaſſo.Sardus.

b ¶ In corpus. Vi-
de Feli. in c. quo
ad conſultationē.
in ſi.vij.col. de re
iud. & in c. ad li-
berandam.de Iu-
dæis.ibi: nota ter
tio.& Pari. de Pu
teo in tract. ſynd.
in ver. licet di-
catur.

c ¶ Vide Bart.in l.
ſed ſi vnius. §. cū
ſeruus.ff.de iniur.
Sardus.

d ¶ Pro intelligen-
tia illius gloſ.vi-
de Bar.in d. l.ſed
ſi vnius. §.cùm ſer
uus. ff. de iniur.
Sardus.

e ¶ Pecuniariam.
Adde do. Ale. de
Imol. in l.non ſo-
lum. §.morte.cir-
ca fin. de ope.no.
nun. Ludo. Ro.
in l.j. §.& poſt ope
ris.eo.titu.& Ful.
in authen.ſed no-
uo iure.C. de ſer.
fugi.

na debetur,non autem eius,qui debet ſoluere.Et idem etiam tenet
Innoc. in d.c. Odoardus. & ſequitur etiam ſimpliciter Ange. hic:
quamuis referat,& malè,quòd glo.contrariō teneat in d.l. quod ſi
minor. §.ſi ſeruus.in ver.aut noxæ.ff. de mino.quæ loquitur in di-
d uerſis terminis, [d] ✻ nec contrarium in aliquo dicit. Et pro iſta de-
terminatione , quòd electio ſit eius , cui debetur pœna , non eius;
qui debet ſoluere, facit illud , quod multum ſingulariter decidit
Barto.in facti quæſtione conſultus , in l.ſi fratres. §. idem reſpon-
dit.el ij.per illum notabilem text. ff.pro ſoc.& Angelus in l.ſi quan
do. § hæres.ff de leg.j.& in l.ſi inſulam.ad fin. ff. de verb. obligatio.
& Ioan.de Imola in l.ſi ita ſtipulatus magna. in decima octaua col.
in eodem titu. de verb. obligatio. & Baldus in l. commiſſoriæ.C.
48 de pact. inter empt. & vend. videlicet † quòd ſi iudex condemna-
uit aliquem pro maleficio in certam pœnam pecuniariam : cum
hoc quòd ſi condemnatus intra menſem non ſoluerit dictam pœ-
nam amputetur ſibi pes vel manus : quòd ſi lapſus eſt menſis , &
condemnatus nō ſoluit dictam pœnam pecuniariam, & hoc non
obſtante,ſcilicet lapſu temporis,iudex nihilò minus vult quòd ſol-
uat illam pœnam pecuniariam, ille dicit quòd vult quòd amputē-
tur ſibi pes , quia illa pœna pecuniaria fuit tranſlata in corpora-
lem:dicunt hoc caſu præfati doc. quòd iudex poterit facere quòd
e ſoluat pecuniariam, [e] & pro eius ſatisfactione poterit facere exe-
49 cutionem in bonis cōdemnati. ¶ † Quartò prædicta regula habet
locū in pœna ordinaria : ſecus eſt in mulcta , & ſic in pœna extra-
ordinaria. Text.eſt in l.illicitas. §.fin. & ibi Barto.ff de offic. præſi.
& Bart.in l.j. §.ſi. ff.de pœnis. Et rationem diuerſitatis inter pœ-
nam,& mulctam,vide no. aſsignatam per Bart.in l.iudex. in prin.
50 per illum tex.ff.de re iud. ¶ † Vltimò prædicta regula ſingulariter
limitatur , vt non procedat in minimis : quia pro minimis non
poſſet pœna pecuniaria in corporalem tranſmutari , ſecundùm
Baldum in l.quicunque.in ſecunda col.C. de ſer.fugi.quia ſecun-
dùm eum , propter leues abuſiones non ſunt pauperes in corpo-
re puniendi : nec propter leues tranſgreſsiones poteſt aliquis in
corpore flagellari : vt l.ij. §.fin.ff.de his, qui ſunt ſui, vel alie. iuris.

quamuis

quamuis in contrariũ faciat quod voluit Bal.
51 in l.cùm ſcit.ff.de ſepul.viola. vbi dicit † iſtam regulam habere locum, etiam ſi reus totá pœnam pecuniariam ſoluere poſſet, excepto vno nummo:ar.l.v.§.ſi Sortem.ff.de verb.obl.primum verius,& æquius eſt. ¶ In ea.gl.ibi:idem forté in filio.dicite quòd idem ſenſit gl.in d.l.fi. in gl.j.ff.de in ius voc per tex.in §.fin.ĩ.de pœ. teme.liti. ¶ In fi.glo.bene dicit: & ratio ponitur in d.l.venia.C.de in ius voc. ¶ Glo. in ver. patronum.diuiditur in quatuor partes, quemadmodum quatuor principalia dicta in ea ponuntur. Secunda ibi: item filios. Tertia ibi:& accipe hic patronũ.Quarta ibi:item liberos pa
52 troni. ¶ In gl.bene dicit.† An autẽ illud, quod dicitur in fi.huius gl.de patre adoptiuo, quòd nõ poſsit in ius vocari ſine venia, ſit hodie correctum per l.cùm in adoptiuis.C.de adopt.& §.ſed hodie.ſ. de adop. in hoc ſunt opi. & eas recitat glo.in l.adoptiuum.in prin.in ver.peculium.ff.de in ius voc. magis communiter tenetur opi.Pla quòd non ſit hodie correctũ: quãuis Io.Fab.ſimpliciter teneat cum opi. contraria Azo.de quo etiam per glo.in l.ſenatoris filium.in ver.adoptiuum.ff.de ſena.per gl.in d.l. cùm in adoptiuis. circa medium illius in ver. tantummodo. ¶ Gl.in ver.vel parentẽ. diuiditur in duas partes, prout duo dicta ponit. Se
53 cunda ibi:itẽ non refert. ¶ †In eadem gloſ.ibi: matrem & fœminá.Et ſic nec patrem, nec matrem. Adde hoc eſſe verum, etiá ſi mater eſſet meretrix.d.l iiij.§.ſi.cum l.ſeq. ff. de in ius vo. ¶ In ea.glo.ibi:& vſq; in infinitum. Et rationẽ dicunt eſſe doc.hic,vt Dy. Iac.But.Ioan.Fab.
54 Nico.de Neap.in iij.oppo.glo. † quòd licet de propria ſignificatione vocabuli verbũ Parentes,[a] extendatur vſq; ad tritauum.l. Iuriſconſultus.§.parentes.ff. de gradi. tamen quia iſte caſus eſt fauorabilis, ſit exſẽſio.[b] ✠ Adde quòd aliam rationem ſentit text. cum gloſ. in ver.in infinitum.& colligit notabilem regulam Ang.
55 † quòd in materia quãtũcunq; exorbitante ſit extenſio ad caſum proprium,& ad improprium ſignificatum, cauſa honeſtatis ſeruandæ.Quod reputas ipſe multùm not.Facit l.filium habeo. ff.ad Macedo.Circa quod vide in materia plenè per Ioan. de Imo. & alios repetentes in l. ſi verò.§.de viro.ff.ſolu.matri. ¶ In fi.gl.Habes
56 † quòd filius ſub pœna prohibetur vocare in ius nedum parensẽ legitimum, & naturalem, ſed & naturalem tantùm.Et pro hoc eſt tex.in l.parentes.iuncta gl.ff.de in ius vocan.Et ibi di
57 cunt Gul.de Cu.& Bal.† quòd in prouiſionibus ordinatis à natura, vel quaſi, vt eſt ius alendi,& ius honorandi parẽtes, & ſimilia, iuxta l. honori.ff.de obſe.lib.& in l.ij.C.de in ius voc. appellatione parentum, vel filiorũ, cõprehenduntur etiam naturales tantùm.[c] Quod etiá
58 ſequitur ſimpliciter Ang.hic.† De hoc tamen puncto, an, & quãdo in diſpoſitione legali, vel ſtatutaria, vel in vltimis voluntatibus, vel contractibus, ſiue priuilegiis, appellatione liberorum,[d] vel parentum, comprehendantur naturales tantùm, vide etiam Cyn.& Bal.in l.libertinum.C.de interdi.mat.per Bald.& alios in l. quia ſemper.de in ius vocan.per Bart.in l.ij.ff. de accu.per Bar.latè,& ibi latiùs per Imol.in l. ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Treb.per Bart. Bal. & alios in l. generaliter. §. cùm autem.C. de inſti.& ſubſti.ſub condi.fac. per Io. And.in addi.Spec.in rub. qui filij ſint legi. per Bal.in l. cùm pater.§.volo.ff. de leg.ij.& in l. filium.ff. de his, qui ſunt ſui vel alie.iu. & in l. ius ciuile. ff.de inſti.& iur.& in l.cùm acutiſsimi.C.de fideicom.& in c.naturales. ſi de feu.ſue. controuer.inter domi.& agna.& in l.ſi qua illuſtris.C.ad Orfi.& in l.ij.in prin.ff.de excu.tut.& in lege Iulia.§.j.per illũ text.ff. de ritu nup. & in l.iij.quod pauperibus.in x.col.C.de epiſc.& cleri. & in l.ij.C. de ſuc.edi.& in rub.C.de priui.do.in prin.& in l.quiſquis.C.ad leg. Iul.maie.per do.Ant.latiſsimè in c.per venerabilem.extra qui filij ſint leg.per Pet.de Ancha.in c.vbicunq;.de pœnis.in vj. in repe.c. canonum ſtatuta.poſt mediũ.extra de conſti. per Imo.in l.Lucius.
59 §.fin.ff.de leg.ij.per Panor.in c. in præſentia. extra de proba.† Et an filius qui occidit patrem naturalem tantùm, puniatur pœna legis Pompeiæ de parricidiis, ſicut ſi occidiſſet naturalem, & legitimum:vide Bart.& Bal. determinãtes quòd ſic, in d.l.quia ſemper. per illum text.ff.de in ius voc.Et idem tenet Cyn.& Bal. in l.quiſquis.C.ad l.Iul.ma.& Bal.in l.cùm acutiſsimi. C. de fideicom. & in d.l.Lucius.§.fi. & ibi Imo.ff.de leg ij. & Bald.in d.c.naturales. ſi de feu.ſue.controuer. inter do. & agna. & in l. ius ciuile.ff. de iuſti. & iur.& in c.per tuas.extra de proba.& in c.nõnulli.extra de reſcriptis.& Imo.in d.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff. ad Treb. per tex.in l.hos accuſare.§.item nec lex Pompeia de parricidiis.ff. de accu.facit l.adoptiuus.§.j.ff.de ri.nupt. & omnino vide Imol. in d.l. Lu
60 cius.§.fi.† prædictam determinationẽ ſingulariter limitantem nõ procedere in ſpurio nato ex tali damnato coitu, qui poſſet criminaliter accuſari, puta ex inceſtu: vt ibi per eum.& ĩ.dicam in ſimi
li.[e] ✠ Prædicta concluſio gl.& communis, quæ habet quòd filius non poteſt vocare in ius etiam patrem naturalem tantùm ſine venia, limitatur multùm ſingulariter non procedere in filio nato ex inceſtuoſo coitu:vt eſt glo.ſing.& vnica in d.l.quia ſemper ff.de in ius vo.quam etiam pro ſingulari allegat Ange. hic, & dicit quòd eam omnes doct.ſequuntur: ſubiiciens idem intelligendum eſſe in quolibet damnato coitu, qui poſſet criminaliter accuſari, ſecundùm quod declarat Barto.in l.fin.in j.& ij.col.ff.de his,qui.vt indi. & refert ita tenere Ange.& Imol.in d.l. ex facto.§. ſi quis rogatus.
61 ff.ad Trebel.† Addo quòd dum Ange.dicit quòd omnes ſequuntur illam gl.in d.l.quia ſemper. quòd imò nullus doctor ibi eſt, qui de illa gloſ.faciat mentionem. Et contrariũ tenet Azo in Sum.ti. C.de in ius vo. Eſt verum, quòd do.Io.de Imo.in d.§.ſi quis rogatus.& in d.l.Lucius.§.fi.ff.de leg.ij.ſequitur illam glo.motus illa ratione:quia ſi talis filius inceſtuoſus nõ tenetur alere patrem in neceſsitate conſtitutũ, per notata in ſimili per Azo. in Sum.C.de leg. hære.& conſequenter ſi filius inceſtuoſus nõ tenetur præſtare patri in neceſsitate conſtituto hanc reuerentiam,& pietatem alendi: quantò minùs tenebitur præſtare illam reuerentiam de vocando in ius cum venia.Bene facit dictum Imol.ſ.relatum quòd filius inceſtuoſus occidens patrem, non tenetur lege Pompeia de parricidiis, quamuis naturalis tantùm ſit, vt ſ.dixi. Accedat dictum illud ſingulare Azo.in Sum.in d.ti.C.de legi. hære. volentis quòd ſicut tales filij nati ex inceſtu, vel ex alio ſimili coitu, qui puniri poteſt, non ſuccedunt patri.auth. ex complexu nefario.C. de inceſt. nup. & authen.licet.in fi.C. de natu.lib. eodem modo parentes nõ ſuccedunt ipſis filiis.Quod dictum ſimpliciter ſequitur Barto. motus ſola Azo.authoritate in l.fi.in ij.col.ver.quarto quid contra, an parentes.ff.de his qui.vt indi.& Bald.in auth.licet.C. de natu.lib. vbi
62 bene probatur in tex. Secundò † prædictam concluſionem, quæ habet quòd filius non poteſt vocare in ius patrem naturalem tantùm ſine venia, limitat multùm mirabiliter Odof. in d.l. quia ſemper.ff.de in ius voc.ſecundùm quod eum refert Imo.in d.§. ſi quis rogatus.in x.col.vt procedat, quando eſſet filius natus ex patre, qui tunc illam ſolam concubinam retentam in domo habebat: ſi autẽ pater habuiſſet duas, aut plures cõcubinas, tunc filius natus ex vna de illis cõcubinis bene poſſet patrem ſuũ vocare in ius ſine venia.

Mo

---

a ¶ Parentes.Vide Franc. Aret.in l. cùm quidam.§.dicitur. de acquir. hæred.

b ✠ Aduerte pro intelligentia vera d.l.Iuriſconſultus. §. parentes. ff de grad. & l. iiij §. parentem.ff.de in ius voc. quòd & ſi doctores intelligant propriè parentes dici vſque ad tritauum duntaxat, alios vero largo ſumpto vocabulo,& idem in liberis vſque ad trinepotem,quòd audiui in voce do. & præceptorẽ meũ Maria.Soci.Iuni. melius illa iura declarantem, videlicet dum text. dicit, parentes vſq; ad tritauum proprio vocabulo nũcupantur, &c. id eſt, non reperitur ſpeciale nomen, niſi vſq; ad gradum tritaui: ſed nõ dicit quòd propriè nõ dicantur parẽtes: vt d. l.iiij.§.parentem. de in ius voc. & idem in liberis quòd nõ reperitur ſpeciale nomen, niſi vſque ad trinepotem:Sed bene etiam vlteri propriè dicũtur liberi:vt l.ſed ſi hac.§. liberos. ff. de in ius voc. Et iſtam puto veram illarum legũ intelligẽtiã. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

c ¶ Naturales tantùm. Vide Feli.in c.in præſentia. in viij.col. ver.in ea.glo.de proba vbi plenè.& vide do. Alex. de Imol.in conſil.ij.in j. & ij. col. & in conſilio xxv.in j.col. cum ſeq.in j.parte.vbi ponit nũquid appellatione legitimorum,& naturalium, intelligantur illi, qui ſunt à natura legitimi, an verò etiam de aliis. de quo etiã per eum in conſil. lvij. in vj.col.in j. parte, vbi ponit quid de adoptiuo, an veniat, & idem in conſilio lxxxvij.in j.ij.xj. & xij. col. in ij. parte.

d ¶ Liberorum. Vide dominũ Alex. de Imol.in conſil. cxvij.in ij. parte. in vlt.col. in fi.

e ✠ Vide Barto. in l.ij.in princ.ff. de accuſa. & ex ibi dictis dubia redditur valde Ioan. de Imola limitatio.Sardus.

Motus, quia tunc talis filius nõ dicitur naturalis, ſed ſpurius. d. au-
then. licet. in ver. quæ ſolo. C. de natu. lib. Quod repręhendit Imol.
in d. §. ſi quis rogatus. in x. col. & bene, per ea, quæ proximè dicta
ſunt: quia talis coitus non poteſt criminaliter accuſari: vt ibi per
eum. Bene facit l. iiij. in fi. ff. de in ius vocan. iuncta l. vulgo conce-
63 ptũ. ff. de ſta. homi. Et † an natus ex patre duas vel plures concubi-
nas tenente patri ſuccedat, & econtra, vide in d. auth. licet. vbi tex.
declarat Spe. in ti. de ſuc. ab inteſt. §. j. ver. & not. & Bart. in d. l. fin.
in ij. col. ff. de his, quib. vt indi. ¶ Succeſsiuè iuxta prædicta ad am-
pliationem materiæ poſſent hîc applicari plures ſuccedaneæ quæ-
ſtiones, quas hîc ponunt doc. maximè Ang. & Io. de Platea, in qui-
bus ſatis ſit habere remiſsiones, ne hic §. in nimis grande cõmenta-
64 rium conſurgat. † Nunquid ergo ille, qui aliquem de ſacro fonte
leuauit, cùm patris loco ſit, & dicatur pater ſpiritualis, an poſsit in
a ius vocari[a] ſine venia, ſicut non poſſet naturalis pater tantùm, vel
adoptiuus, vt ſ. Io. Fab. hîc, circa iiij. col. tenet quòd non ſit neceſſa-
ria impetratio venię, cùm non reperiatur iure cautũ quòd debeat ve-
niam impetrare. Dicit tamen quòd curiale eſſet, veniam impetra-
re. Et idem, ſcilicet quòd in caſu iſto non ſit neceſſaria impetratio ve-
niæ, tenet etiam Lud. in l. ſed ſi hac. §. prętor ait. ff. de in ius vocan.
Contraria opi. eſt magis cõmunis, & eã teneas, quòd imò ſit neceſſaria
impetratio veniæ. Et ita tenet Gul. de Cu. Bald. & Ange. & Pau. de
Ca. in l. generaliter. ff. de in ius voc. & ibi idem tenet Ludo. Roma.
ſibi contrarius. Idem etiam tenet Ange. in l. adoptiuum ff. de in ius
vo. & ſequitur ſimpliciter Ang. hîc. Et pro hac parte eſt bonus tex.
65 in c. ita diligere. xxx. q. iij. qui dicit † ita diligendum eſſe patrem ſpi-
ritualem, ſicut patrẽ naturalem: quia maior eſt cognatio ſpiritua-
lis, quàm ſit vinculum adoptionis. Ergo quemadmodũ pater ado-
ptiuus nõ poteſt in ius vocari ſine venia, vt ſ. multò minùs poteſt
iſte pater ſpiritualis. Accedat glo. no. in c. qui dormierit. xxvij. q. ij.
66 quæ dicit † quòd cognatio ſpiritualis maior eſt, quàm carnalis[b]. Præ-
b tereà iura appellant hunc patrem ſpiritualem compatrem: id eſt,
ſimul patrem. c. tua. cum ſimi. extra de cog. ſpiri. Et prætereà dubi-
77 tabat Bal. in l. j. in xj. col. C. qui accu. non poſ. † vtrum mulier, quæ
non poteſt accuſare, niſi ſuã, vel ſuorum iniuriam, poſsit accuſare
occiſores compatris ſui. De quo dic vt ibi per eũ. Per prædicta di-
68 xit ſignãter Bal. in d. l. generaliter. ff. de in ius vocan. † quòd compater
non poteſt eſſe teſtis pro eo, quem leuauit de ſacro fonte, nec econ-
tra. Contrariũ tamẽ, & melius, tenet ipſe Bald. in l. parentes. & ibi
Salic. C. de teſti. & Salic. & Floria. in l. teſtis idoneus. ff. de teſti. &
contrariũ conſuluit Bart. in conſi. incip. in quæſtione vertente in-
ter dominũ Simonẽ, &c. & meritò, cùm edictũ de teſtibus ſit pro-
hibitoriũ certarũ perſonarũ: & omnes intelliguntur admiſſę, quæ
c non ſunt expreſsè prohibitę:[c] vt l. j. in princ. ff. de teſti. & gloſ. in l.
quoniam. in ver. anguſtetur. quæ eſt penult. C. de hære. Et ſuprà
ſcripta nihil faciunt ad hoc: quia loquuntur quo ad ius reuerentia-
le inter eos ſeruandum. De quo etiã tangit Ful. in l. iiij. §. prætor
69 ait. ff. de in ius vo. † Quid autem in defenſore ciuitatis, qui eſt loco
patris ciuibus, an poſsit per aliquẽ ex ciuibus in ius vocari ſine ve-
nia? Ang. in d. l. generaliter. tenet quòd non, per text. in §. fin. in auth.
vt iud. ſine quoquo ſuf. debuit allegare tex. in §. eos autem qui ita
ſine mercede. in eo. titu. Et idem dicit Ange. eſſe in Republica, &
in patria ſua, quæ ſimiliter loco parentis habetur, per tex. in l. j. §. ſi
ea. cum l. ſeq. ff. de ven. in poſ. mit. Bene facit l. veluti. ff. de inſti. &
iu. Credo quòd Ang. voluerit allegare tex. in §. & generaliter. in d. l. j.
vbi habes expreſsè elegantem tex. de dicto illo Ciceronis in primo
Officiorũ, quòd non ſolũ nobis nati ſumus, ſed ortus noſtri partẽ pa-
d tria vendicat, partem amici.[d] Quem tex dicit ſing. Bal. in l. matris.
70 in iij. col. C. ad Tert. † Et idem dicit Ang. vbi ſ. eſſe in Imperatore
& Papa: quia ambo ſunt patres fidelium. Allegat l. imperialis. C. de
nup. Sed melius probatur in l. bene à Zenone. circa medium illius
l. C. de quadrien. præſcript. & ibi eſt gloſ. in verbo, Iuſsione. quam
ad hoc ibi in terminis not. Bal. & dicit eam non eſſe alibi. Vide tex.
in §. ſi. in ver. communis omnibus pater. in auth. neque virum. col.
viij. & ibi gloſ. in ver. dicimus. Et cum iſtis tenet etiam ſimpliciter
71 Ange. hic † Contra tamen illud, quod ſ. dixi de Republica, & pa-
tria, tenet, & minùs bene, vt ex prædictis patet, Bal. in c. j. ad fin. in

tit. de mili. vaſal. qui contu. eſt. vbi tenet quòd a
ſubditus poteſt agere contra patriam, & con-
tra fiſcum, ſine venia, per gloſ. ibi in ver. reue-
72 rentia. quæ dicit † quòd vaſallus poteſt vocare
dominum ſuum in ius ſine venia, cùm non re-
periatur iure prohibitum. Cum qua glo. circa
hoc vltimum trãſit hic Io. Fab. in iij. col. Ang.
& Io. de Pla. hîc, & idem Io. de Plat. in l. j. C. de
colo. Thracenſi. lib. xj. quamuis cõtra illam gl.
teneat Spec. in ti. de feu. §. quoniam. ver. xvij.
per c. fin. extra de poſtu. & per nonnulla iura
valde remota. ¶ Per ſuprà ſcripta videtur
poſſe etiam inferri vnum, quod ſi eſſet verum,
73 eſſet mirabile, & ſingulare, † quòd nullus ſacer-
dos poſsit in ius vocari ſine venia: per tex. in c.
quis dubitet. xcvj. di. vbi ſacerdos appellatur
pater. Circa quod cogitate: quia firmatum nõ
e inuenio.[e] ✱ An autem coloni cẽſiti poſsint do-
minum ſuum vocare in ius ſine venia, vide
glo. mirabiliter tenentem quòd non, in l. ij. in
fi. in glo parua in ver. vel patronus. C. in quib.
cau. colo. do. ſuos accu. poſ. lib. xj. quam ibi ſe-
quuntur doc. Conſidera tamen ſuper gloſ. ibi
75 an aliud velit. ¶ † Quid autem in vitrico, vel
nouerca: ponit Fulg. in d. l. generaliter. & eſt ſi-
bi contrarius in l. j. C. de in ius vo. De nouerca
ponit glo. in d. l. generaliter. circa fi. vbi etiam
glo. ponit quid de ſocero, & ſocru: & tenet ne-
ceſſariam eſſe veniam. Cum qua glo. in omni-
bus tenet Spec. & plenius Ioan. And. in tit. de
actore. §. j. ver. ſed nũquid edictũ. Et iſtud ego
teneo: & plus dico, procedere etiam diſſoluta
affinitate, nedum ea durante, prout etiam te-
net Imo. in l. ſed hoc ita. ff. de re iud. & do. Ale.
de Imo. in d. l. generaliter. vbi hoc bene exami-
nat: quamuis Ange. hic contra teneat, & dicat
ſe ſemel vidiſſe in practica per nonnullos ad
quæ bene reſpondet do. Alex. in d. l. generali-
76 ter. & Imo. in d. l. ſed hoc ita. ¶ † Quid autem
in clerico, & monacho, in caſibus, in quibus
poſſunt conuenire monaſterium, vel abbatem, vel prælatũ ſuum,
an poſsint ſine venia. Dic quòd non, imò requiritur venia, ſecun-
dùm Io. And. in addi. Spec. in tit. de inquiſi. §. ſi. circa prin. Et idem
tenet Ange. hic, quamuis de Ioan. And. non faciat mentionem.
77 ¶ † Quid autem de vxore, an poſsit maritum ſuum vocare in ius
ſine venia, cùm ſibi reuerẽtiam teneatur præſtare? Ponit do. Alex.
in d. l. generaliter. & dicit quòd non reperit hoc tactum in ſpecie
ab alio: & concludit quòd venia non requiritur: per ibi no. in gloſ.
& plenius per Ioan. And. in tit. de actio. in ver. ſed nũquid edictum.
78 §. j. ſ. allegato. ¶ † Vltimò quid de ſcholare, an poſsit vocare docto-
rem ſuum in ius ſine venia. glo. in d. l. generaliter. tetigit ſimplici-
ter de magiſtro: & tenet quòd non requiritur venia. Ioan. de Pla-
tea hîc tenet idem in doctore, vt ſcholaris ſuus poſsit eũ in ius vo-
care ſine venia: quia quãuis ſibi debeatur reuerentia, vt dixit gloſ.
79 in l. liberto. ff. de obſe. lib. † & quamuis ſit iudex ordinarius in ſcho-
lares, vt in auth. habita. C. ne filius pro pa. & §. pe. & ibi glo. in ver.
profeſſores. in procemio Digeſtorum, tamen non eſt de compre-
henſis in edicto prætoris, nec de enumeratis in titulo de in ius voc.
80 quod requiritur, vt declarat glo. & bene, in d. l. generaliter. † Quod
limitat ipſe Io. de Platea verum in vocatione verbali: ſecus in reali,
quòd inuitus trahatur: quia doctor actu legens habet priuilegium
vt non poſsit capi per perſonam, nec incarcerari, nec inuitus ad
curiam duci, & contrà faciens, ſiue ſit ſcholaris ſuus, ſiue quis alius
extraneus, punitur arbitrio iudicis. Tex. eſt no. in l. medicos. & ibi
Bald. not. C. de profeſ. & medi. lib. x. Et idem per omnia tenet Bar.
in l. libertus. la j. ff. de in ius voc. & ibi ponit Barto. poſt glo. quid de
clerico. & ſ. dixi quid de ſacerdote. Et hæc opin. Ioan. de Pla. mihi

a ¶ Vocari. Vide Fel. in c. cùm nuntius. de teſti.

b ¶ Quam carnalis. Adde idẽ tenentẽ Pari. de Puteo in tracta. ſyndi. in ver. ſuſpicio. in viij. col. facit etiam ad hoc quod not. refert Feli. tenere Abb. in c. decernimus. circa fin. de iud. quòd ſæpe reperitur eccleſiam diſpenſare in cognatione carnali, ſed in ſpirituali nunquam.

c ¶ Prohibitę. Quomodo teſtificari poſsit, vide Feli. in c. cùm nuntius. circa fin. j. col. de teſti. & vide Bar. in conſi. incip. in quęſtione vertente inter dominum Simonẽ, & Ang. in conſil. j. & do. Alex. de Imo. in conſil. cxiij. in ij. parte.

d ¶ Amici. Et alibi idem Cicero eo. lib. de offi. inquit, Vnicuiq; noſtrũ chari ſunt parentes, chari liberi, & familiares: ſed omnes omnium charitates vna patria cõplexa eſt.

e ¶ Adde quòd gl. in l. generaliter. ff. de in ius vo. tenet clericũ poſſe ſine venia in ius vocari. Sardus.

a ✠ Aduertas, quia Bart. in d.l.fin. & ibidē Bal. in prima lectura nihil aliud dicunt, quā gloſ. dixerit. Sardus.

placet, reiecta opi. Ang. hic tenentis contrariū
81 † quòd imò in vocatione verbali ſcholaris nō
poſsit in ius vocare doctorem ſuum, ſiue magi
ſtrum ſine venia. Motus per duo leuia media.
Primò, quia ſicut defenſor ciuitatis nō poteſt
in ius vocari, vt ſ. tenui. Et ratio eſt, ſecundùm
eum, quia eſt iudex: ergo eodē modo doctur,
qui eſt iudex ordinarius ſcholaris, vt ſ. dixi. Sed fallit, quia in defen-
ſore ciuitatis doct. non mouentur eo, quia ſit iudex, ſed eo, quia eſt
82 loco patris ciuibus: vt dicunt tex. quos ſ. allegaui. ¶ † Secundò fun-
damentum ſuum eſt, quia cuicūq; magiſtro, etiam mechanico, ne-
dum doctori, conceditur leuis caſtigatio in ſcholares, vt patri l.
ſed & ſi quæcunq;. §. ſi. cum l. ſeq. ff. ad leg. Aquil. & domino: vt l. j.
C. de emenda. ſer. ergo, ſecundùm eum, ſicut pater, & patronus,
quibus permittitur leuis caſtigatio, non poſſunt in ius vocari ſine
venia: ergo pari ratione nec magiſter à diſcipulo. Sed iſtud arg. non
valet: quia iſta non eſt bona conſequentia. Alicui permittitur leuis
caſtigatio: ergo non poteſt in ius vocari ſine venia. Aliâs ſequere-
tur quòd omnes propinqui ſeniores, qui poſſunt caſtigare, & per-
cutere iuuenes, iuxta l. vnicam, & ibi Bart. & Bal. C. de emen. pro-
pin. non poſſent in ius vocari ſine venia: quod eſt notorie falſum.
Teneas ergo opi. Ioan. de Pla. ſ. relatam, quæ eſt vera, quòd ſchola-
ris poteſt vocare in ius doctorem ſuum, ſiue magiſtrum ſine ve-
nia, vocatione verbali, & non reali, vt ſ. dixi. ¶ Gloſ. in verbo, vo-
caſſet. In quo aduertite: quia iſti impreſſores nouorum librorum
addiderunt huic gloſ. vnam longam caudam, quam alij libri non
habent: & verè non eſt de gloſ. Accur. & nullus doctor facit men-
tionem hic: quia credo quòd in eorum libris non eſſet: ergo etiā non
legam illam caudam, ſiue additionem, quæ incipit ibi: item nūquid
hæres poſsit vocari in ius ſine venia. Sed diuidam, & expediā hanc
gloſ. catenus, quatenus durat glo. Accur. & nō plus. Diuiditur ergo
in quatuor partes principales. Primò declarat text. Secundò illum
extendit. Tertiò format vnam quæſtionem. In quarta aliam. Se-
cunda ibi: & hoc ſiue cauſa ſit ciuilis. Tertia ibi: ſed quid ſi ſolum li-
bellum dedit. Quarta ibi: item quid ſi non veniat vocatus. Illa vlti-
ma ſubdiuiditur in tres principales. Primò facit quod dictum eſt
quia format quæſtionem, & reſpondet. In ſecunda refert opinio-
nem quorundam, quam duobus mediis comprobat. In tertia pri-
mam approbat, & reſpondet ad vnum contrarium tantùm. Se-
cunda ibi ſed quidam dicunt. Tertia ibi: ſed prima ſententia ve-
rior eſt ¶ In eadem gloſ. ibi: item cum venia non poteſt: quia non
conceditur. Hæc gloſ. ita ſimpliciter loquens malè dicit, & contra
83 textus quos allegat: quia † imò cauſa cognita, hoc eſt, ex magna
cauſa, permittitur liberto, & filio, vt poſsint accuſare patrem,
vel patronum, vt dictis legibus expreſsè dicitur, ſecundùm quas
leges hæc gloſ. eſt intelligenda, ſecundùm Iaco. Butr. & Nico. de
Neapo. in iiij. oppo. gloſ. vt tenet Angel. hic. ¶ In eadem gloſ. ibi:
Libertus. la ij. Non intelligas gloſ. ita ſimpliciter: quia falſum di-
ceret: ſed eam habes intelligere ſecundùm duos intellectus datos
ibi per gloſ. ad d. l. libertus. vel quòd ibi dederat libellum, ſcilicet
ſupplicatorium, per quem petebat cauſam cōtra patronum ſuum
committi, ſeu delegari: vel quod ibi etiam dederat libellum con-
84 uentionalem, ſed eum porrexerat iudici tantùm. † Vnde libelli
oblatio facta ſolùm iudici non habet vim citationis, nec conſtituit
aliquem in mora ſola oblatio libelli: vt pulchrè not. Barto. in l. de-
nunciaſſe. in §. j. ff. de adult. Et ambo iſti intellectus illius glo. appro
bantur per doct. ibi, & etiam hic, maximè per Ioan. Fab. & Ang.
de Are. hic: quamuis Nico. de Neapo. poſt ſuum Rodul. in ij. q.
gloſ. teneat ſecundùm intellectum tantùm, & eum declarat, prout
etiam declarat Ioan. Fab. hic. ¶ In ſi. gloſ. Ioan. Fab. ſimpliciter di-
cit quòd hanc opi. gloſ. approbant doct. & nihil dicit. Mihi vide-
tur quòd doct. hic potiùs approbant aliam opi. hic in gloſ. rela-
85 tam: quòd ſi vocatus † in ius non comparuit, non committatur
poena, quæ ratione citationis venit committenda. Ita tenet Marti.
Sila. Iac. But. ſecundùm quòd hic refert eos, & ſequitur Nic. in vij.
q. gl. Et verū eſt quod poſteà ſubdit do. Ia. But. quòd quādo aduer-
ſarius non comparet, poena non committatur: & ſi committitur,
à iure remittitur. & hanc eandē opi. ſcilicet ꝙ poena non commit-
tatur, tenet Bal. in auth. habita. in pe. col. C. ne ſi. pro pa. & ibi dicit
rationem eſſe, quare nō committatur poena, quando patronus ci-
tatus non comparuit, quia illa citatio circumducitur à iure, & per-
inde habetur, ac ſi nulla citatio facta fuiſſet. Et hanc dicit eſſe pro-
priam rationē illius l. quāuis. ff. de in ius voc. Mihi magis placet opi.
glo. noſtræ, ꝙ ſi vocatus nō comparuit, ꝙ nihilò minus poena cō-
mittatur, ſed remittatur ex æquitate illius l. quamuis. Et hoc vide-
tur mihi ꝙ velit ille tex. in ver. moderandā iuriſdictionem. iunctis
finalibus verbis illius l. ibi, licet edicti verba nō patiantur. Præterea
in d. l. quāuis. deciduntur vna deciſione tres caſus. Primus, quando
libertum poenituit citationis, & actionē remiſit. Secundus, quando
patronus vocatus nō venit. Tertius quando nō iouitus eſt vocatus.
Sed in primo caſu cōmittitur: ſed ex æquitate illius l. quamuis. & ex
benignitate poena remittitur, vt ibi dicit, & declarat Bart. & om-
nes ſequuntur. ergo idem etiā in iſto caſu ſecūdo: & ſic in caſu no-
ſtro, qui vna, eadémq; deciſione ſimul decidit. arg. l. quamuis. C. de
impu. & aliis ſubſti. & l. iam hoc iure. in princ. & fine. ff. de vulg. &
pup. Accedat pro hac parte bonus textus in l. ij. in verſi. eadē æqui-
tas. ff. ne quis eū, qui in ius vocan. eſt, vi exi. paruus tamen effectus,
aut nullus, ex hac diſputatione inſurgit, ꝙ poena nō committatur,
vel ꝙ cōmittatur, ſed à iure remittatur: ideo vltrà nō curo inſiſte-
re, &c. ¶ Glo. mag. in verbu, Impetraſſet. diuiditur in quinq; partes
principales. Primò declarat tex. & ponit formā impetrationis ve-
niæ. Secundò format vnā quæſtionem, & ad eam, recitatis opinio-
nibus, reſpondet. In tertia format aliam quæſtionem, ad quam ſim-
pliciter reſpondet. In quarta ponit diſtinctionē in filio. In quinta,
& vltima, format aliam quæſtionem: ad eam per longam diſtin-
ctionem reſpondet. Secunda ibi: illud etiam quæro. Tertia ibi: ſed
nunquid hæc petitio. Quarta ibi: in filio diſtingue. Quinta ibi: item
quæro quis iurabit. ¶ Illæ quarta, & quinta partes principales poſ-
ſunt in tot particulas ſubdiuidi, quot partes ſunt diſtinctionis, ſeu
membra, quæ in eiſdem ponuntur, partes de ſe patent. Et in veri-
tate, prout etiam dicebat Ioan. Fab. hic, hæc glo. eſt multùm verbo-
ſa, & fuit hic poſita ſine cauſa, & maximè in illa quinta & vltima
parte principali, quæ nihil eſt ad propoſitū: idcirco doc. hic ad hanc
86 glo. nihil, aut parum admodum addunt: maximè Ioan. Fabr. ¶ † In
ead. glo. ibi: ad ſimilitudinem iſtorum. Nota hanc partem gloſ. quæ
eſt bona, & maxima declaratio, & limitatio ad totum tit. ff. & C. de
in ius voc. ꝙ poena quinquaginta aureorum non habet locum in
omnibus perſonalis, quæ prohibentur in ius vocari ſine venia: &
quę enumerantur in l. ij. & iij. & per totum tit. ff. de in ius voc. ſed
ſolùm habet locum in vocante parentem, vel patronū, & alios, qui
erant in edicto prætoris. In aliis autem perſonis, quæ nō erant poſi-
tæ in edicto prætoris, ſed prohibentur in ius vocari ſine venia à
iure ciuili, non eſt illa poena quinquaginta aureorum, ſed eſt poena
arbitraria, cùm non reperiatur à iure expreſsè taxata, iuxta l. j. §.
expilatores. cum ſimi. ff. de effra. & expi. Et dicit Nico. de Neapo.
hic, in ix. q. hanc gloſſ. eſſe tenendam cordi, quia non recordatur de
ſimili, & ꝙ eam expreſsè approbat Gul. de Cu. in l. generaliter. ff.
de in ius voc. Sed ego bene recordor de ſimili glo. quæ idem in ter-
minis dicit, in l. fin. in ver. aureorum. ff. de in ius vocan. quamuis
a Bar.[a] ✠ ibi illam glo. aliter intelligat: prout etiam iſtam intelligere
videtur Io. Fab. hic. Et credo ꝙ ambo malè intellexerunt iſtas gloſ.
Et miror de Nico. de Neapo. hic, qui refert ꝙ Ray. de Forli. hic al-
leg. illam glo. in d. l. ſi. pro concordanti ad iſtam: & ipſe dicit ꝙ illa
glo nihil dicit: imò in veritate ad literam dicit idem, quod dicit iſta
87 hic. ¶ † In ea. gl. ibi. l. adoptiuum. §. j. No. bene hanc partem gloſſ.
quæ notabiliter vult ꝙ etiam filiofamilias agenti in caſtrenſibus,
vel quaſi, eſt tamen neceſſaria impetratio veniæ. Addo ſimilē glo.
in d. l. adoptiuum. in prin. in glo. parua. in ver. vocari. Aliqui libri
habent in ver. cauſa cognita. Ang. hic addit aliam ſimilem gl. quam
ordinariam appellat, in l. cogi. §. ſi pater. in verbo, cōtra obſequiū.
ff. ad Trebel. quam ibi no. Imo. Sed illa glo. iudicio meo, non loqui-
tur de directo in terminis iſtis, quāuis vulgo iſta corruptè allegetur:
ſed bene vult aliud ſingulare, ꝙ vbi à filio imploratur officiū iudi-
cis contra patrem in cauſa caſtrenſis peculij, requiratur impetra-

tio veniæ. Et ad hoc reputat gloſ. illam ſing. ibi Nic. de Neap. & di-
cit quòd neſcit glo. illam alibi. Quam etiam commendat ipſe Nic.
hìc in apoſtillatione textus. Item adde quòd gl. iſta procedit etiam
in omnibus aliis caſibus, in quibus filius in poteſtate poteſt agere
contra patrem: qui enumerantur per glo. ordi. in d. l. his nulla. in gl.
j. ff. de iudi. Nam in omnibus illis caſibus filio agenti eſt neceſſaria
impetratio veniæ, ſecũdùm Nic. de Nea. hìc, & bene, in vij. opp. gl.
& tenet Ange. de Are. hic. ¶ In ea. glo. ibi: vt dixi ſ. per quas perſo.
no. acqui. §. j. Adde tu gloſ. no. in l. ſi longius. §. fin. in glo. fi. mag. in
ver. per dignitatem. & ibi Bart. ff. de iudi. & tex. in l. filiusfamilias. ff.
de act. & oblig. Et profectò non video ad quod propoſitum gloſ.
hic ponat de filio agente cõtra extraneũ, in quo caſu nihil eſt opus
88 quærere de impetratione veniæ. ¶ † In ea. gloſ. ibi: licet pater non
habeat vſumfructũ. Teneatis quòd etiam in caſibus, in quibus pa-
tri non quæritur vſusfructus, qui enumerãtur per glo. ordi. & ma-
giſtram in auth. idem eſt in iis, & eſt glo. vnica. C. de bo. quæ lib. &
per glo. magiſtram in auth. vt li. ma. & auiæ. in ver. parentibus. pa-
ter tenetur conſentire filio agenti. Idem etiam tenuit glo. in l. fi. §.
neceſsitate. in gl. mag. in ver. imponenda. ad fi. C. de bo. quæ lib. ſed
in illam et glo. refertur vna opi. Ottonis gloſſatoris antiqui cõtra-
rium volentis, & tenentis quòd in caſibus, in quibus patri nõ quæ-
ritur vſusfructus, quia pater non vult, tunc requiritur conſenſus
patris in ſignum repudiationis. Si autẽ non acquiritur vſusfructus
patri, quia non poteſt, vt in caſibus, quos ſ. remiſsiuè retuli: & tunc
non requiritur conſenſus patris. Quam opi. tenet, & reputat au-
ream Bar. ibi poſt multos doct. antiquos ibidem per eum relatos:
de quo ibidem vide latè per eum, & alios omnes, & per Imo. in l. fi.
§. j. ff. de verb. obli. & per Ange. de Are. latè per duas chartas in §.
actiones autem de peculio. in penultima & vlti. charta. ſ. eodem.
89 ¶ † In fi. gloſ. De hoc quis iurare debeat de calumnia, an pater, an
filius: quia iſta eſt omnino extrauagans à materia §. noſtri. vltra hic
dicta in glo. videatis etiam latè per gloſ. in l. ij. §. quod obſeruari. C.
de iura. calum. in l. j. in ver. perſonæ. & in glo. ij. in ver. poſſunt. &
ibi per Barto. & alios, per Spec. in titu. de iura. calum. §. item quòd
90 eſt filius. ver. ſi enim. & ver. ſeq. † Et de monacho, an ipſe iurare de-
beat de calumnia, an verò abbas, vel ſuperior ſuus, habes gloſ. ple-
nam in §. j. in verbo, Interpellet. in authen. apud quos opor. cau.
dice. mona. col. vj. de quibus etiam habes per Nico. de Neapo. hic
in viij. q. glo. ¶ Antè, quàm attingam expeditionem gloſ. ſequen-
tium, quia remanent expeditæ aliæ gloſ. reſpicientes hanc partem
91 § de vocante in ius ſine venia: † reſtat vltimò, vt videamus qua-
liter ſit formandus libellus in hac materia. Ex mente docto. nec-
non ex his, quæ ſ. dixi, forma poteſt eſſe talis: Ago contra Titium,
qui eſt filius, vel libertus meus, & dico quòd me patrem, vel patro
num ſuum inuitum, & nolentem in ius vocauit, vel citare fecit ſi-
ne veniæ impetratione, contra debitam filialem reuerentiam, pro-
pter quam citationem veni ad iudicium: quare cùm in pœnam
quinquaginta aureorum à iure taxatam inciderit, peto eum con-
demnari ad dictos quinquaginta aureos mihi præſtandos, & ſol-
uendos, &c. In hoc libello duo inter cætera cum miniſterio pono,
quod omittebant Iac. But. & Ioan. Fab. hic. Vnum eſt, inuitum, &
nolentem: per tex. in l. quamuis. ff. de in ius voc. Aliud eſt, propter
quam citationem ad iudicium veni. quod etiam omittit Ange. de
Are. hic, in libello ſuo: ſed non eſt omittendum, per id, quod vult ſ.
in ver. vocaſſet. ad fi. vbi latè dixi. Putarem tamen quòd etiam ſine
his duobus poſſet libellus ſuſtineri: quamuis Nico. de Neap. hic. in
x. aliàs vj. q. extra glo. in materia actionis in factum, quæ competit
contra vocantem in ius ſine venia: teneat quòd imò ſine illis ver-
bis libellus eſſet defectiuus: vnde in dubio conſultius eſt apponere.
¶ Gloſ. mag. in ver. item aduerſus. Diuiditur in tres partes. Primò
declarat textum. Secundò format vnam quæſtionem. Tertiò per
modum quæſtionis format vnam fortem oppoſitionem. Secunda
ibi: ſuper hoc § primo quæro. Tertia ibi: ſecundò quęritur, nonne
per conuentionem. Expediam hanc gloſ. per partes, propter eius
prolixitatem. Et prima pars principalis ſubdiuiſione non indiget.
¶ In ea. gloſ. ibi. l. penult. §. fin. ff. ne quis eum, qui in ius vo. eſt, vi
exi. dicitur eſſe merè pœnalis ex parte vtriuſq;, tam actoris, quàm
rei cõuenti, eò quia in ea reus eſt obligatus in tantùm, in quantum
actor in litem iurauit. Cùm ergo actor poſsit iurare in plus, quàm
ſit verum debitum, nil mirum ſi dicitur merè pœnalis ex parte
vtriuſq;, eò quia actor conſequitur etiam id, quod ſibi non abeſt,
& reus conuenitur ad id, quod ſibi non adeſt. Et ex hoc apparet ra
92 tio diuerſitatis, † quare actio iſta in factũ ex edicto, ne quis eũ, &c.
dicatur eſſe merè pœnalis ex parte vtriuſq;, illa verò in factum ex
edicto, de eo, per quem factum erit: non eſt merè pœnalis, ſed pœ-
nalis tantùm ex parte rei conuenti: vt dicit gloſ. j. in ſeq. parte in
prin. Ratio ergo diuerſitatis eſt, eò quia in prima iuratur in litem:
quod iuramentum continet vltra veram æſtimationem. In ſecun-
da verò venit verum intereſſe. l. fin. in princ. ff. de eo, per quem fa.
erit. Vnde nil mirum ſi eſt pœnalis ex parte rei tantùm, cui nihil
adeſt. Et idem etiam dicit gloſ. in rubr. ff. de eo, per quem fac. erit.
Hęc opi. glo. noſtræ, & eius ratio, reprehenditur per doc. antiquos
hìc, vt per Iaco. & Pet. de Bellaperti. & per Rodul. de Auricu. &
per Nic. de Neapo. in xj. & vlti. q. glo. Moti potiſsimùm, quia ſi ve-
rum eſſet quòd prima diceretur merè pœnalis, eò quia in ea poſsit
iurari vltra verum intereſſe, ſequeretur quòd eodem modo ſecun-
da eſſet merè pœnalis, eò quia in ea etiam poſſet per falſos teſtes
probari vltra verum intereſſe. Vnde concludunt iſti patres contra
gloſ. quòd actio in factum ex edicto, ne quis eum, &c. non eſt merè
pœnalis ex parte vtriuſq;, ſed tantùm ex parte rei conuenti, ſicut
93 & ſecunda. Et aduerte, † quia maximus eſt effectus, & maxima
vtilitas præſentis inueſtigationis: quia ſi eſt merè pœnalis ex par-
te vtriuſq;, certè ſi plures per vim exemerint, ſolutio vnius non li-
berat alios. Si verò eſt pœnalis ex parte rei conuenti tantùm, tunc
ſolutio vnius omnes liberat: prout latè dixi ſ. gloſ. j. in iij. col. præ-
fati docto. hic reprehendentes gloſ. & tenentes quòd ſit pœnalis
ex parte rei conuenti tantùm, per hoc corollariè reprehendunt
etiam aliam glo. in d. l. pe. §. j. in verbo quod in veritate. ff. ne quis
eum, qui, &c. quæ vult quòd ſi plures vi exemerint, vno ſoluente,
cæteri non liberentur, tanquã ſit merè pœnalis. Dicunt ipſi, quòd
iſte error proceſsit à primo. Nam cùm in primo errent gloſ. tenen-
tes quòd ſit merè pœnalis, ex hoc errore ſequitur alius error, quòd
cũ in merè pœnali vnius ſolutio non liberet alios, ita etiam ſit hic.
Sed, ſecundũ eos, eſt falſum: quia cũ imò iſta tantùm ſit pœnalis ex
parte rei conuenti, vt ſ. ſecundũ eos, ſequitur ergo quòd ſolutio vnius
ex pluribus per vim eximẽtibus, liberabit alios. Io. Fab. hic ſtat cum
ſuprà ſcriptis doc. hic, in reprehenſione rationis gloſ. noſtræ: ſed
alio fundamento, quàm ipſi mouetur. Nam ſecundũ eũ, ſi prima
actio in factum ex edicto ne quis eum, qui, eſſet merè pœnalis pro-
pter rationem glo. eò quia in ea iuratur in litem, ſequeretur quòd
omnes actiones bonę fidei, & aliæ, quibus iuratur in litem. eſſent
omnes pœnales: & tamen hoc eſt notoriè falſum: ergo ratio gl. nõ
eſt vera. Sed huic fundamẽto, quãuis prima fronte colorato, poſſe-
tis de facili reſpõdere, ſecundũ quod in terminis reſpõdit glo. in §.
94 ſequens. in ver. in rẽ actiones j. eo. vbi no. dixit gl. quòd † in actionibus
bonæ fidei iuramentũ in litẽ non venit iure actionis, ſed officio iu-
dicis. §. pręterea. el j. in fi. j. eo. & ideo nõ dicuntur pœnales: quod
ſecus eſt in iſta d. l. pe. §. j. quãuis Io. Fa. hic, & clarius ibi velit quòd etiã
in iſta actione in factũ ex edicto, ne quis eũ, qui, &c. veniat iuramen-
tum in litẽ officio iudicis, & nõ iure actionis: quod videtur eſſe cõ-
tra d. l. pe. § j. & dicã fortaſsis in d. §. ſequẽs. Ipſe tamen Io. Fa. hic,
quamuis impugnet rationẽ gl. tenet tamẽ cũ ea in determinatione
cõtra ſuprà dictos doc. quòd iſta actio deſcendẽs ex edicto, ne quis eũ,
qui. ſit merè pœnalis ex parte vtriuſq;, tam actoris, quàm rei: &
non illa, quę datur ex edicto, de eo, per quẽ fac. erit: quia ſecundùm
eum, prima tendit ad meram vindictã, ſicut actio iniuriarũ. Nam
iſtrana non iurat ſuper intereſſe, ſed pro quanto noluiſſet reũ fuiſſe
vi exemptũ. Et quòd hoc ſit verũ, oſtendit clarè: nam quãuis nihil
interſit actoris, quia reus in nihilo tenebatur, & vocatus fuerat in
ius per calumniã, nihilò minùs iſta actio competit. Text. eſt in l. ſed
eximendi. § item ſi quis & in l. pe. §. j. ff. ne quis eũ. In ſecunda autẽ
conſideratur intereſſe. l. fi. in prin. ff. de eo, per quem fa. erit. Addo
pro hac ratione Ioan. Fab. ſcilicet quòd prima detur ad meram vin-
dictam, ſicut actio iniuriarum; quod idem in terminis tenuit glo. ſ.

a ℣ Adde ꝙ iudicio meo extraneus videtur intellectus Ang. ad l. ſed eximendi. §. itē ſi qs. & ad l. pe. §. j. ff. ne quis eū, qui in ius voc. &c. nam eū emptor a domino cōuētus facit citare venditorem vt paret ſibi actionē de euictione, nō dicitur dolo facere aduerſus quēquam, cum iure ſuo vtatur. l. nullos. ff. de reg. iur. Et ꝓ hoc facit bonus text. in arg. in l. at qui natura. §. ſi cū me. ff. de neg. geſt. nec etiā Bart. & aliorum antiquorum intellectus placet, quia tex. in d. l. pe. §. j. refert ſe ad eſtimationem rei, de qua erat cōtrouerſia, & ſic reſpectu rei, cuius cauſa fuerat citatus exceptus, & velle intelligere reſpectu rei, cuius cauſa non fuerat citatus, cū de illa cōtrouerſia nō ſit tex. in d. §. j. nō pōt habere locum. Præterea apto laborat diuinatiuus ſcrupulo huiuſmodi Bart. intellectus. quis non ipſi reuelauit ꝙ agens cōtra citatū aliā iuſtā cauſam haberet. ideo teneas alium intellectū Iac. But. Ang. Sali. & Pau. Caſt. ac domini Alex. qui ſapit veritatē. & tenendo iſtum intellectum ad illa iura, mirabilis ꝑfecto videtur illarū legum deciſio, ꝙ vocāti quē piam per calumniā ad ius, & ſi vocatus fuerit exēptus, detur actio. certè iſte delinqt, vt toto titu. ff. de calum. & ex quo veniret puniendus, lucrū reportat, contra l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſtis. & l. ſi cui. in princ. ff. ex qui cau. maio. cū mille ſimil. & cōtra illud generale, dolum & malitiam non debere alicui patrocinari. g. intelleximus. extra de iud. l. ſi legetari*. C. de lega. & cùm

qua fortaſſis Ioan. Fab. ſumpſit rationē ſuam,
94 in d. l. pe. §. fi. in ver. intereſt. Confirmo. † nam & pœnalis actio tūc dicitur dari ad vindictā, quando datur etiam illi, qui nullum damnum paſſus eſt, ad æſtimationē contumeliæ, prout eſt actio iniuriarum, quæ datur ob ſolam contumeliā, etiam ſi nullum damnō paſſus ſit: illa verò dicitur pœnalis, & nō ad vindictam, ſed ad perſecutionē rei familiaris, quando ſemper datur pro damno vel ad æſtimationē damni:
95 vt eſt actio furti. † Nam cùm damnū ſit diminutio patrimonij, & ſic rei familiaris, vt l. iij. ff. de dam. infec. meritò qui proſequitur æſtimationem dāni, proſequitur æſtimationē rei familiaris: & per cōſequens non vindictā. Iſtam rationem tradit nobis glo. ſignanda, quā ibi ſequitur, & commendat Bar. in l. ij. §. emācipatus filius. in glo. j. ff. de colla. bon. & aliā glo. in l. pro herede. §. fi. in glo. fi. & ibi Imo. ff. de acqui. hære. & latè Bart. in l. prætor edixit. §. j. & per illam legē, vbi bonus tex. ff. de iniuriis. Modò
97 ad propoſitum † iſta actio in factū ex edicto, ne quis eū, qui. datur pro ſola cōtumelia, etiam vbi quis nullū damnum paſſus eſt: vt quia per calumniam in ius vocaſſet. d. l. ſed eximendi. §. item ſi quis. & d. l. pe. §. j. ff. ne quis eū, qui. ergo dicitur dari ad meram vindictam. Vnde non mirum, ſi dicitur eſſe mere pœnalis, quod non eſt in alia, vt ſ. dixi. Et ſi diceres, ergo ſecūdùm iſta, quæ proximè dicta ſunt, ſequitur ꝙ actio furti nō dicitur merè pœnalis: quia non datur ad vindictam, ſed ad æſtimationē damni. Reſpondeo ꝙ imò eſt merè pœnalis alia ratione, nō illa, quia detur ad meram vindictā: ſed dicitur merè pœnalis, quia datur actori ad id qđ ſibi non abeſt, & contra reum, cui nihil adeſt: vt declaraui ſ. in primo euidentiali, quod poſui ſ. in prin. huius §. Sed audite ex intellectu quem j. referam ex mente doct. ad d. l. ſed eximendi. §. item ſi quis. & ad d. l. pe. §. j. oſtēdam ꝙ iſta ratio Ioan. Fab. nō poteſt procedere. Ego tamen iſtā eandem opi gloſſ. noſtræ teneo, ſed alia ratione: nam iſta actio in factū ex edicto, ne quis eū, qui datur quanti ea res eſt ab actore æſtimata. verba ſunt Iuriſconſulti in d. l. pe. §. j. Iſta verba intelligunt omnes doc. ibi, vt ibidem refert, & ſequitur Bart. ꝙ iſtud totum ab actore æſtimatū, ſit totū pœna, ſicut in actione furti duplum, vel quadruplum eius, quod eſt res principalis, illud totum eſt pœna, & nihilò minùs extra pœnam iſtam res principalis debetur. Ita in propoſito noſtro, quanti ea res eſt æſtimata: & ſic æſtimatio rei debetur nomine pœne, vt ſecundùm ipſam rē fiat æſtimatio, & impoſitio pœnæ, non autē ad ipſam rem fiet condemnatio: quia ipſa res nihilò minùs debetur extra illud, quod ab actore fuerit æſtimatum. Et ſecundùm hoc clarè apparet quòd actio datur ad meram pœnam extra ipſam rem: & ſic quòd iſta actio eſt merè pœnalis cùm detur actori ad id, quod ſibi nō abeſt: contra reum ad id, quod ſibi non adeſt. & iſta eſt veritas. Concludo ergo cum gloſſ. noſtra quòd actio iſta in factū deſcendens ex ædicto, ne quis eum, qui. eſt merè pœnalis ex parte vtriuſq. Et per hoc corollariè infero quòd ſi plures per vim exemerint. quòd ſolutio vnius

non liberat omnes. Et ita per omnia tenet Bartolus referens doct. omnes ita tenere in d. l. pe. §. j. & ſ. eum retuli. Non omitto tamen quòd Ange. de Are. hic, qui cùm de prædicta difficultate nollet quicquam guſtare, aut ſentire, reprehendebat tamen gloſ. in alio, dum gloſ.
98 vult † quòd in hac actione ex edicto, ne quis eum, qui. iuretur in litem vltra rei veritatem, per d. l. penult. §. j. dicebat ipſe quòd iſtud ibi non probatur, quamuis ibidem dicatur quòd eximens condemnetur quanti ea res fuerit ab actore æſtimata: non tamen per hoc, ſecundū eum, aliquid dicitur de iuramento in litem. Præterea, ſecundùm eum, iſta actio datur etiam illi, qui per calumniam in ius vocaſſet, vt ſ. dixi. Si text. ille loqueretur de iuramento, lex doceret mentiri, contra l. meminerint. C. vnde vi. Et ita per hanc rationem dicit tenere Fulg. ibi: ſed errat multùm Ange. Et quòd tex. ille loquitur de iuramento in litem, tenet ibi in terminis Barto. & ita dicit tenere communiter docto. ibi. & hoc dicit probare text. ibi per plura, & maximè quia text. dicit ab actore æſtimatum. Si enim probaretur per alios, & non per iuramentum in litem actoris, certè non æſtimaretur per ipſum actorem, ſed per alios. Et hoc dicit eſſe propter dolum eximentis, vt ibi vide latius per eum. Non obſt. fundamentum Fulg. quod præcipitauit Angel. in errorem, dum dicebat quòd & ſi iſta actio detur etiam per calumniam vocanti in ius, ſi lex loqueretur de iuramento lex doceret mentiri: quia reſponden quòd illa l. ſed eximendi. §. item ſi quis. & illa l. penulti. §. j. quæ dant hanc actionem etiam per calumniam vocanti in ius, debent ſanè intelligi, quando ille, qui fecit citari, erat calumnioſus reſpectu tertij, non reſpectu ipſius citati per vim exempti: vt ſi emptor conuentus à vero domino contra eum litiget, eſt in calumnia. Si autem poſteà faciat citari venditorem, vt compareat ad defendendum, ad hoc vt poſteà ipſe habeat actionem de euictione contra eum, certè non dicetur eſſe in calumnia reſpectu iſtius citati, qui fuit per vim captus, quamuis reſpectu tertij ſic, ſecundùm Iaco. But. & Ange. in d. §.
a item ſi quis. quem text. ipſi ita intelligunt. a ℣ vnde ſi tunc iuret non erit mendax: vel melius: quia in veritate hæc ſolu. eſt contra illum text. in ver. pro calumnia vocabatur. reſpondeo ſecundùm Iacobum Butr. & Mart. Sill. & alios antiquos, quos ibidem refert, & ſequitur Barto. quòd iurabitur in litem propter aliud intereſſe, in quo non erit calumnia extra id, cuius cauſa per calumniam vocabatur: quia ſi veniſſet ad iudicium, vel ductus fuiſſet ad iudicem, egiſſet contra eum ex alia cauſa, quàm ex ea parte, qua calumnioſè vocauerat. Et iſtum intellectum reputat notabilem Barto. ibi, & eum infert ad quæſtionem, de qua ibi per eum. Et per hunc intellectum confunditur ratio Ioan. Fab. quam ſ. retuli: & eius rationis comprobatio, quam ſ. feci, & addidi, dum dicebat Ioan. Fab. quòd iſta actio deſcendens, ex edicto, ne quis eum, qui tendit ad meram vindictam: quia non iurat ſuper intereſſe: cùm iſta actio detur etiam ei, cui nihil intereſt, cùm detur calumnioſè vocanti in ius: quia ex prædicto intellectu approbato apparet quòd imò nunquàm iuratur in litem, niſi propter intereſſe, in quo non ſit calumnia. Eſt bene verum quòd ipſe Iac. But. Ange.

agēs per calūniā delinquat, & etiā ille, qui vi eximit, delinquat, de teriore loco eſſe deberet ille, qui partes petitoris ſuſtinet: vt l. ij. in prin. ff. eo. titu. ne quis eū, &c. Dupliciter pōt iſtud contrarium tolli. Primò vt dicam* ꝙ iudex ignorabat iſtum calūniatorem eſſe, ex quo in dubio quilibet præſumitur bonus. c. ſi. extra de præſump. dato ꝙ iſte in ſe verè eſſet calumniator. Et ia iſtis terminis loquuntur illa iura. Sed ſi cōſtaret eū eſſe in calūnia ipſi iudici, & eū deliquiſſe, iudex hunc agentem ex illo edicto repelleret propter ſuam apertam calūniā. De hoc do text. iuncta gl. ſemper menti tenenda, in l. qui eſt natu maior. §. ſi patris. in ver. vel calūnioſam. ff. de bon. lib. & facit alia gloſ. not. in l. ij. §. quòd ſi actor. in ver. ſi qualitas. C. de iu. cal. & vere in iſtis terminis loquitur text. in d. l. ij. in prin. ff. eo. ſ. alleg. quia conſtabat, liberium deliquiſſe vocando patronū in ius ſine venia, & conſtabat etiā eximentem deliquiſſe. Vel ſecundò dicas quòd eſt ſpeciale propter iudicij rigorē ſeruandum, & contemptam iudicis vocātis authoritatem. Et hanc ſolu. ponit glo. in d. l. pen. §. j. in ver. quod in veritate. in fin. licet non ita formet opp. nec in proprijs iſtis opp. terminis loquatur Ant. Ang. Carcaſſn. Sardus.

Salic

Salic. & Pau. de Caſt. in d. §. item ſi quis. habet alium intellectum ad illum textum quem etiam ſequitur ibidem pater, & præceptor meus do. Alex. de Imol. quòd cùm iſta actio ſit merè pœnalis, quòd in tali iuramento non conſideratur calumnia iurantis, nec habetur reſpectus ad intereſſe, cùm tendat ad meram pœnam, & ad meram vindictam. Vnde, ſecundùm eum, ſi quis eſt captus ritè, non dico rectè ad petitionem aſſerentis ſe creditorem, etiam per calumniam, & ille captus eximatur per vim de manibus familiæ: certè ille, qui fecit capi, aget contra vi eximentem ad totum illud, quod petebat, & etiam vltra, quantum iurauerit in litem. Imò, ſecundùm Ange. ibi, non audiretur eximens, ſi vellet probare quòd ille non erat creditor, per illum tex. quod bene not. & ſecundùm iſtum intellectum procederet ratio Ioan. Fab. ſ̄. relata. præcedens
99 tamen intellectus videtur communior. ¶ †Non omitto etiam quòd quamuis contra vi eximente citatum à priuato iuretur in litem, vt ſ̄. dixi, tamen ſecus eſt in eximente debitorem fiſci: quia tunc ad ſolum debitum tenetur, nec iuratur in litem: & ſic minus habet iſto caſu fiſcus, quàm priuatus. Text. eſt in l. quoties. C. de exa. trib. lib. x. & ibi glo. in ver. crediderit. ad fi. ita notat text. illum ad hoc, & tenet hîc Nico. de Neapo. in apoſtil. text. bene facit l. conſiliarios. quæ eſt l. iij. C. de aſſeſ. fortè quòd ille text. in d. l. quoties. poſſet declarari per alios tex. quos ſ̄. allegaui: & etiam in text. illo iuretur in litẽ: maximè cùm ibi tex. loquatur non tam de debitore fiſci, quàm etiam de debitore priuati. cogita. Aliter tamen dicit Bald. ad d. l. quoties. & ad d. l. conſiliarios. in l. fi. C. de ope. lib. ſcilicet quòd ſpeciale ſit in dictis legibus, cùm non loquantur de eximente per vim, vt ibi per eum. ¶ Sum modò in ſecunda parte principali gloſ. quæ incip. ibi: ſuper hoc §. primo quæro. in qua parte gloſ. quærit, cùm habeamus in volu. Digeſtorum duos titulos, vnum, ne quis eum, qui alium de eo, per quem fa. erit. de quo tit. loquatur §. noſtræ. Et hæc ſecunda pars principalis ſubdiuiditur in tres. In prima facit quod dictum eſt. In ſecunda reſpondet vno modo, & reſponſionem videtur firmare quatuor modis. Sed in veritate ſunt quatuor differentiæ inter dictos titulos, non autem ſunt comprobationes reſponſionis, prima excepta: quia illa bene comprobat reſponſionem: & eſt etiam vna differentia. In tertia reſpondet alio modo. Et hanc ſecundam reſponſionem probat duobus modis. Secunda ibi: reſpondeo de primo. Tertia ibi: vel ſatis dici poteſt. Secunda ſubdiuiditur in quatuor quemadmodum quatuor ponuntur differentiæ. Partes de ſe patent. Et hæc diuiſio ſit vobis loco literalis expoſitionis huius ſecundæ partis princ. glo. noſtræ. Et ſimilem glo. habes in rub. ff. de eo, per quem fa. erit. ¶ In eadem gl. ibi. l. fin. primo reſponſo. ff. de eo, per quem fa. erit. Dicite quòd hæc vera eſt in vtroq; membro: & eam tenui & declaraui ſ̄. in parte præcedenti huius gloſ. & ibi aſsignaui rationes diuerſitatis poſt nonnullas, quas ibidem reprobaui. ¶ In eadem gloſ. ibi: conſulit & vocato, non ſolùm vocanti. Hæc etiam eſt vera: & rationem diuerſitatis ĩ. ſubiiciam. ¶ In eadem glo. ibi: & patet hæc differentia ex ordine illorum titulorum. Hanc impugnat Ioan. Fab. & bene: & dicit ab[illegible]probare: cùm ſit eadem ratio ante ſatiſdationem [illegible] ius. Hanc etiam impugnat Barto. in rub. ff. de[illegible] l. fin. in princ. eodem titu. vbi eti[illegible]um in fin. illius princ. & ibidem [illegible]ge. hîc ſaluat hanc differentiam [illegible] poteſt eſſe bona per vnam rationem, [illegible] motiua doctorum: quia, ſecun-
100 dùm eum, †iudici[illegible]pit vires à principio, videlicet à vocatione in ius, quæ debe[illegible] præcedere: vt not. gloſ. in rub. C. de in ius voc. & ibi docto. quæ ſalu[illegible]o, vt dixi, nihil eſt ad fundamenta docto-
101 rum: imò plus eſt iſtud confundere gloſ. quàm ſaluare. ¶ †Not. tamen ex hac parte gloſ. quòd licitum eſt arguere ab ordine titulorum, & iſtud argumentum validum eſt in iure. de quo dixi latè ſ̄.
a in rub. [a] huius titu. & ibi dedi plures concor. ibi videatis. ¶ In eadem glo. ibi l. j. & ij. in fin. Hæc vera: & approbatur per docto. hîc, vt per Ioan. Fab. & per Ange. in d. rubr. ff. de eo, per quem ſa. erit. Et ſic primus titulus loquitur, quando quis fuit vi exemptus: ſecundus, quando dolo. Et ideo dicit Ioan. Fab. hîc, quòd per hoc eſt, quòd in primo magis punitur, quàm in ſecundo: quia deteſtabilior eſt vis, ſeu violentia, quàm dolus: quia in vi ineſt dolus, non econtra. Hinc eſt, ſecundùm eum, quòd prima actio datur ad vindictam: ſecunda ad intereſſe tantùm. De quo latè dixi ſ̄. in prin. huius gloſ. Per hoc etiam apparet, ſecundùm eum, ratio quare per primam actionem prouideatur ſolùm vocanti in ius: quia contra illum ſolum committebatur, & in eius ſugillationem: non autem vocati: ſed quando dolo eximitur, fit damnum vtrique in caſu ſuo: & ideo ambobus ſecundùm ſuum intereſſe tenetur eximens. Et hæc omnia ſimpliciter tenet Ange. hîc, & ea ſibi inuerecundè adſcribit, nullam de Ioan. Fab. faciens mentionem. Prædicta tamen ratio diuerſitatis, quare per primam prouideatur ſolùm vocanti, per ſecundam vtrique quamuis colorata, non tamen, iudicio meo, eſt multùm concludens, & facilè ſubuerti poteſt. ¶ In eadem gloſ. ibi: etiam illa, quæ ex vna parte tantùm eſt pœnalis, & ſic ad fio. ſecundæ partis principalis, docto. hîc, vt Iaco. de Aret. Pet. de Bellaperti. Iac. Butr. & Ioan. Fab. approbant primam opinionem gloſ. quòd iſte §. loquatur tantùm de primo titulo ne quis eum, qui. & non de ſecundo, ſcilicet de eo, per quem fac. erit. Et idem etiam tenet Nico. de Neapo. hîc, in vndecima & vltima quæſtione gloſ. Moti, quia text. tantùm loquitur de eximente per vim, non autem de eximente per dolum. Item quia iſte §. tractat tantùm de merè pœnalibus: & prima eſt tantùm merè pœnalis, ſecunda non: vt ſuprà latè dixi in princip. huius gloſſ. ergo de primo tantùm loquitur. Angelus hîc dubitans in prædictis dicit poſſe teneri quòd iſte §. in effectu loquitur de vtroque titulo. Nec obſtat, ſecundùm eum, quòd iſte text. facit tantùm mentionem de vi, & non de dolo in eximente: quia ſecundùm eum, poteſt reſponderi quòd cùm in vi ineſt dolus, vt l. j. ff. quod met. cau. ideo non fuit neceſſarium exprimere de dolo. Prætereà, ſecundùm eum, ſicut in l. ij. §. finali. & in rubri. ff. ne quis eum, qui non ſit mentio doli, & tamen poſteà ſuppletur per Iuriſconſultum in l. ſed eximendi. §. fin. eodem titulo. ita etiam ſecundùm eum, ſupplebitur hîc in text. de dolo. Ego teneo idem quod Angelus de Aret. ſed non per eius rationes, aut fundamenta: & ſic teneo ſecundùm opinio. in gloſ. relatam quòd iſte §. loquatur de vtroque titulo. quam opinionem tenet etiam Dyn. hîc ſubiiciens quòd aliæ opin. contrariæ ſunt truffæ. Et ad arg. doctorum, quòd text. loquatur tantùm de vi, reſpondeo, & non ſubaudiendo ad text. prout facit Ange. quòd imò text. iſte loquitur etiam de dolo, ibi: cuiúſve dolo alius exemerit. Et ſi diceres quòd iſte text. non loquitur de dolo in eximente, ſed de dolo eius, qui feceras eximi: reſpondeo fatendo, & dico quòd in ſecundo titulo ſcilicet de eo, per quem factum erit. non quæritur de dolo in eximente, ſed de eo, qui fecit eximi tantùm. Text. eſt in l. prima in princi. & §. j. ff de eo, per quem fac. erit. Cùm ergo text. iſte expreſsè loquatur de dolo eius, qui fecit eximi: ergo loquitur etiam de ſecundo titulo, nedum de primo. Iſta eſt veritas, & mera mens huius text. Ad
b ſecundum argumentum doctorum reſpondeo vt hîc in gloſ. [b]

a ¶ In rubrica. Quæ ibidem vide in nu. 4. cum pluribus ſeq.

b ¶ Videlicet quòd bene & pœnalis actio ex illo edicto, de eo, per quẽ fa. erit. dato quòd ex vna parte tantùm ſit pœnalis. Sardus.

¶ Antequam attingam expeditionem ſequentis partis gloſ. ne materias intricemus, ponam primò aliqua notanda dubia circa præſentem materiam. & quia vidimus in præcedentibus partibus huius glo. quo remedio prouidetur contra eum, qui dolo, vel vi exi-
102 mit captum à manibus familiæ. ¶ †Primò circa iſta tenete menti id quod ſing. dicit Bald. in l. addictos. C. de epi. audi. quòd eximens vel trahens captum à manibus familiæ ſuæ curiæ tenetur eo modo, ac ſi pro eo fideiuſsiſſet in omnem caſum: per l. fin. C. de ope. lib. & in l. iij. C. de exac. tribu. lib. x. & ibi per And. de Barulo quod
103 tene menti. ¶ Circa iſta quæro † quid ſi aliquis receptat, & occultat debitores meos, ad hoc vt non capiantur nec ſoluant debitum an prædicta remedia contra iſtum occultantem competant. Hanc quæſtionem non tangunt docto. hîc, ſed eam ponit Bal. in l. fin. C. de ope. lib. & ibi dicit quòd primò videretur quòd ipſe teneatur ſoluere pro eis, per l. quoties. C. de exac. trib. lib. x. & per l. iij. C. de

a ¶ Adde in hac q. veriorem videri Salic. & Iaſ. ſententiam ꝙ imò talis receptans, & occultans, teneaẽ creditori. Primò moueor tali ratione, quæ eſt ratio ꝙ quis ex edicto, de eo, per quẽ fac. erit tenetur actori ad intereſſe. Certe nulla alia, niſi quia ſuo dolo actor damnum paſſus eſt. Hoc facile probatur ex l.j. in prin. & l.fi. in princ. & §. fin. ff. eo. ſed in q. noſtra. dolo acceptãtis, & occultãtis creditor damnũ patitur, quia ſuum conſequi non poteſt: ergo dicamus eũ teneri. Nã iſta duo æquiparantur, ꝙ quis ſit citat⁹, vel ꝙ ipſe fecerit quò minus citaretur: vt eſt tex. in cle. ij. vt lite pẽdẽ. nihil innoue. Preterea cõtra Bald. vrget quippe tex. in d.l. fin. C. de oper. lib. nec video quare magis teneri debeat occultãs libertum, quò minus patrono operas debitas præſtet, quàm occultans alienũ debitorẽ. Præterea facit, quia ſemper via eſt præcludẽda malitiis. l. in fundo. ff. de rei vẽd. c. j. §. fi. de iuram. cal. lib. vj. qd non eſſet, ſi iſte impune occultaret, nec debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. l. non debet. ff. de reg. iur. Et pro iſta parte videtur tex. ſumpto arg. per locũ à ſpeciali ĩ l. præſenti. in prin. ibi nec pro his venerabiles. &c. C. de his, qui ad eccl. confug. & facit tex. ĩ ratiõe ſui in l. ſi liber homo. ff. ad exhibend. vbi ex ratione illius tex. videẽ ꝓbari ꝙ ex quo creditoris pecuniariter intereſt, occultãs, ſeu receptans teneatur actiõe ad exhibẽdũ, ſaltim vt exhibeat debitorẽ. & ꝓ hoc faceret text. ibi: ꝙ ſi in finibus. in d.l. præſenti. §. alleg. Nec eſt verum ꝙ titulus, ne qa eũ, qui. &c. eſſet ſuperfluus, ſi eximẽs aliter, quàm per vim, teneretur. qđ patet per totũ titulũ. ff. de eo, per quem fac. erit. itẽ ex titulo, ne qa eũ, qui. &c. tenetur quis actori quantũ in litẽ iurauerit, etiam ſi calumniet. l. pe. §. j. ff. eo. in q. noſtra ad verum intereſſe d.l. fin. in prin. ff. de eo, per quem fac. erit. Sed aduerte quòd contra omnia ſ. dicta videtur tex. ad literam in l.fi. §. fi. ff. de lib. ho. exhibend. & per illũ tex. determinat notab. Ioan. de Pla. in §. præterea. J. eo. ꝙ acceptans in domum ſuam mercatorẽ, qui decoxerit, non poteſt cõueniri vt eum exhibeat, vel aliàs teneatur ad intereſſe. Vno modo ſoluam, & relinquam te cogitatem ꝙ verũ eſt, quòd d.l. fi. §. fin. probat ꝙ non cõpetat illud interdictum creditori, quia fuit inuentũ duntaxat tuendæ libertatis cauſa: vt l.j. ff. eo. neceda tur contra eũ, qui volentem ſine dolo malo retinet: vt l. iij. §. ſi quis volentem. ff. eod. Nec per hoc negatur, quin alia remedia cõtra receptantem, & occultantem, competant, arg. cor. quæ ſ. dixi. Et videas Bal. qui aliter videtur loqui in c. j. §. in generali. li. de feu. ſue. cõtro. inter do. & agn. ſuper quibus omnibus cogitabis. Anto. Ange. Carcaſſo. Sard. s.

b ¶ Adde quòd intellige d.l. iiij. §. item qui confeſſum. in cõfeſſo & conuicto de crimine læſæ maieſtatis, & videtur eſſe de mente gloſ. ibi ſecũdũ vlti. intellec. q magis placet: qui in d.l. iiij. ff. ad leg. Iul. ma. in d. §. item. poſt enumeratas aliquas cauſas, ex quib⁹ quis incurrit crimẽ læſæ maieſtatis ſequi d. §. item. qui cõfeſſum ĩ iudicio reſt & ꝓpter hoc, &c. vt ſic illa dictio propter hoc, intelligaẽ, ideo qa [illegible] in læſæ crimẽ. [illegible] vj. [illegible] verò ꝓ alio crimine, ſatis eſſet eum teneri ea pœna, qua incarceratus tenebaẽ, arg. d.l. quoties. C. de exa. tri. li. x. & l. fi. C. de ope. li. Carcaſſo. Sardus.

c ¶ Iudici. An & quã vero iudici reſiſtere liceat, vide Fel. ĩ c. ſi q̃. circa prin. de offi. dele.

aſſeſ. Poſteà dicit quòd eſt ſpeciale in caſibus illarum legum: aliàs verò quis non tenetur ad debitum, niſi vi eximat, per legem penultimam. §. j. ff. ne quis eum, qui. quia aliàs, ſecundùm eũ, ille titulus eſſet ſuperfluus. Potes etiam dicere ꝙ d.l. quoties. loquitur, quando quis exemerit, vel ſubtraxerit incarceratũ de carceribus: vt ibi per Bar. & alios. quod nõ eſt

a in quæſtione noſtra. Forte nõ eſſet [a] ¶ ponere os in cœlum, tenere ꝙ in quæſtione ſ. formata contra illum impedientem cõpetat actio in factum ex edicto, ne quis eum, qui. propter generalitatẽ verbi, Eximere. ſecundùm quod declarat tex. in l. ſed eximendi. in princ. iuncto §. prætor ait. ff. ne quis eũ qui. vel ꝙ ſaltem quia non interuenit vis, ſed tantùm dolus, competat actio in factũ ex edicto, de eo, per quẽ fac. erit. & contra Bald. in d.l. fi. ꝙ imò impediens teneatur ipſi ſoluere, tenet, & fortè melius, ibidem Sali. Crederem etiã ꝙ iſto caſu prouideatur creditori mediante ti. ſi quis ius dicen. nõ obtem. hoc modo: quia iudex haberet præcipere illi occultanti ne impediret executionẽ: & ſi contẽneret præceptum, poſſet iudex procedere ad multas, & alia remedia, quæ tradi ſolent per ſcribentes in l.j. in prin. ff. ſi quis ius dic. non obtempe. & per Bart. ibi in §. j. ad fin.

104 ¶ † Tertiò circa prædicta quæro: quia prædicta procedũt quãdo aliquis eximit per vim captũ à manibus familiæ: quid ſi aliquis exemerit poſitã in carcerib⁹ ab ipſis carceribus: Io. Fab. hîc, in pe. col. diſtinguit, Aut erat incarceratus pro debito ciuili: & tũc eximẽs teneaẽ ad principale debitum: per d.l. quoties. C. de exac. trib. lib. x. quæ lex ſecundùm Io. Fab. licet loquatur in fiſco, habet tamen locum, imò expreſsè loquitur etiã in priuato. Et ita etiam ego tenui ſ. ad fi. primæ partis huius glo. & ita tenet ibi Bart. quicquid ibidem dixerit gl. Si verò erat incarceratus pro cauſa criminali, & ſic pro maleficio: & tunc ſi erat conuictus, & confeſſus, & condemnatus, tenetur eximens crimine læſæ maieſtatis. l. iiij. ver. pe. vbi caſus. ff. ad leg. Iul. maieſt. Aliàs verò, quicquid dixerit Ioan. Fab. ſi non erat confeſſus, vel condemnatus de maleficio, qualiter eximens puniatur, habes text. in §. arripiant. in auth. vt omnes obe. iudi. prouin. & ita Bart. in d.l. iiij. ff. ad leg. Iul. maieſt.

105 ¶ † Aduertite tamen, ꝙ illud, quod dixit Io. Fab. ſ. ꝙ eximẽs incarceratũ pro debito ciuili, teneatur ad principale debitũ. Iſtud eſt verum quantùm ad creditorem: quantùm verò ad fiſcum, & ad Rempublicã Ioan. Fabr. nihil aperit: ſed Bal. in d.l. addictos. C. de epi. audi. viſus eſt ſentire ꝙ teneatur leges Iulia maieſt. quod non eſt verũ, vt ex prædictis patet. Vnde puto Bald. intelligendum, & declarandum ſecun-

106 dùm ſuprà dicta. ¶ † Item prædicta de incarcerato pro maleficio confeſſo, & condemnato, procedunt nedum ſi quis eximat de carceribus, ſed etiam ſi quis illum eximat à manibus familiæ, ſecundùm Barto. in d.l. iiij. de quo etiam vide Barto. in l. legis Iuliæ. ff. ad legem Iul. de vi priua. & in extrauag. ad reprimen-

107 dum. in glo. in ver. tangatur. ¶ † Item ad prædicta de eximente incarceratum pro maleficio, de quo eſt confeſſus, & cõdemnatus, quòd incidat in crimen læſæ maieſtatis, vt dicit d.l. iiij. verſic. penulti. limitat multùm ſingulariter Ioan. Fab. hîc, in vlt. col. vt non procedant, nec obtineant à captis ab aliis iudicibus, quàm ab Imperatore. Quod dictum ſi eſt verum, eſt aurea nota digniſsimum: nec illud inuenies alibi. de quo tamẽ dubito propter d.l. iiij. in ver-

b ſicu. penult. [b] ¶ † Item limitat, niſi condem-

108 natus, vel alius pro eo, puta conſanguinei, vel amici appellarint & iuſtè, à ſententia condemnationis: iuxta l. non tantùm. ff. de appel. Quo caſu, ſi iudex, non obſtante appellatione, vellet exequi ſententiam, quæ non eſt amplius reiterabilis, vel retractabilis iſto caſu licitum eſſet,

c etiam de facto reſiſtere iudici [c], & impunè impedire talem executionem: quia per appellationem ſublata eſt iuriſdictio iudicis à quo. Ita ſing. Inno. in c. ſi quando. in gloſ. ſua. in verſic. tranſactione. extra de offic. deleg. Quod dictũ refert apud Legiſtas, & illud ſequitur, & illud reputat notabile Bal. in d.l. addictos. C. de epi. aud. & ibi vide alia pulchra per eum, & hic etiam videas Ange. dicentem multa. Ad dictum Innoc. adde Bald. in l. ab executione. C. quo. app. non reci. & Ange. in l. ij. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iu. & quod not. Bald. in l. vt vim. in princi. ij. col. ff. de iuſti. & iure. & in l. facultas. per illum textum. C. de iure fiſci. lib. x.

109 ¶ † Tertiò & vltimò pro nunc prædicta de eximente confeſſum & condemnatum, limitat ſing. Bald. in l. addictos. C. de appella. & ibi etiam Salic. in fi. vt non procedant in cardinalibus. Nam ſi cardinales obuiãt ei, qui ducitur ad mortem habent ex conſuetudine hoc priuilegium quòd poſſunt eum eximere, & à morte liberare. ¶ Sum modò in tertia parte huius gl. & vltima ibi: ſecũdo quæritur, nonne per conuentionem. Ad cuius euidentiã antè, quàm illam diuidam, & expediam, præmitto,

110 & etiam præmittebat Ang. de Are. hîc, ꝙ q[illegible] aliud eſt interruptio præſcriptionis, ali[illegible] perpetuatio actionis. Interrup[illegible] ſcriptionem cœptam imple[illegible] rogat vitam actionis. Vnd[illegible] pta vna præſcriptio, non p[illegible] cedere, niſi præſcriptio inter[illegible] choetur: & tunc erit denuò neceſſ[illegible] ille curſus temporis, qui primò requirebat[illegible] l. cum notiſſimi. in prin. & l. ſicut. C. de præ[illegible] triginta, vel quadraginta annorum iuncta l. naturaliter. cum materia. ff. de vſuſcap. Et iſta interruptio aliquãdo fit per ſolam conuentionem, ſeu citationem, vel miſſionem executoris: aliquando requiritur litis conteſtatio: aliquando ſentẽtia & cum effectu, vt j. dicam. Perpetuatio verò actionis prorogat tempus actionis, cui præſcribebatur, & facit quòd actio efficitur

efficitur longioris vitę quàm primò eſſet, vt ſic actio, quæ erat pri
mò duratura in decem, aut viginti, aut triginta annos, perpetue-
tur in quadraginta annos. l. ſin. C. de præſcrip. triginta, vel quadra-
ginta ann & l. j. §. ad hæc. in ver. exceptis. C. de anna. excep. Et iſta
111 † perpetuatio actionis nunquã fit, niſi per litis cõteſtationem, non
autem per ſolam citationem, ſeu conuentionem. Vnde ſi interru-
ptio præſcriptionis fiat per litis conteſtationẽ, illa interruptio ope-
rabitur etiam perpetuationem actionis in quadraginta annos. Iſta
traduntur per ſcribentes in legibus ſ. alleg. & maximè in d. l. cũ no-
tiſsimi. in prin. vbi Bart. & alij poſt glo. no. ibi in ver. ſolam conuen
tionem. quæ eſt glo. ij. & ibi multùm commendatur. Et iſta etiã po
nit Barto. ibi & alij in d. l. fin. ff. de eo, per quem fac. erit. in prin. Et
ibi infertur ad notabilem quæſtionem de ſtatuto inducente præ-
ſcriptionem decẽnalem: de qua ibi per eos, cum ſuis concor. ¶ Sed
aduertatis ad vnum, quod alibi fortaſſe non inuenietis bene decla-
ratum, & nullus ponit hîc, & in eo multùm dubitaui, & adhuc du
112 bito, † quòd vbicunq; fit perpetuatio actionis, ſemper illa perpe-
tuatio indifferenter extendatur ad quadraginta annos, cuiuſcunq;
temporis eſſet prima actio, ſiue annalis, ſiue decennalis, ſiue viginti,
ſiue triginta annorum: non autem per perpetuationem actionis ſo
lùm ſuperadditur tempus decem annorum. Iſtud oſtenditur clarè
nam reſciſſoria durat tantũ anno. §. rurſus. in ver. intra annum. ſ.
eodem. & ibi latè dixi. l. in honorarijs. in ver. ſed cum reſciſſa. ff. de
act. & oblig. & tamen per litis conteſtationem perpetuatur in qua-
draginta annis, quemadmodum & aliæ actiones: vt not. gloſ. in l. ſi.
in ver. antepe. in ver. finiendámque litem. C. de temp. in integ. re-
ſtit. peten. glo. in l. ſi. in ver. finiendæ. C. de dolo. & gloſ. in d. l. fin. in
glo. ij. in ver. extendimus. C. de præſcript. triginta, vel quadraginta
annorum. Iſta ſunt, quæ voluit Ioan. de Imo. in l. ij. §. ſi rem. ff. de
113 vſucap. pro empto. † Vbi per hoc infert notabiliter quòd ſi ſtatu-
to caueatur quòd ſi creditor non petierit creditum ſuum intra de-
cem annos, quòd non audiatur vlterius: quòd ſi interrupta fuerit
præſcriptio per litis conteſtationem, iſto caſu præſcriptio decem
ann. inducta à ſtatuto perpetuabitur in quadraginta annos: non
autem per perpetuationem ſolùm ſuperaddetur tempus aliorum
decem ann. Et idem in terminis ſtatuti tenet etiam Imol. in l. ſi ſer
uum. §. ſequitur. ff. de verb. obli. & Ange. in d. l. ſicut. C. de præſcri.
triginta, vel quadraginta ano. quamuis ipſemet Ange. ſibi contra-
rius in l. ij. §. ſi rem. tenet quòd imò prędictę pręſcriptioni ſtatuta-
rię decennali propter perpetuationem ſolùm ſuperaddentur alij
decem anni. Ego multũ dubito in prędictis, propter d. l. ſi. & d. l. j.
114 in ver. exceptis. † & quia glo. ſ. allega. per Imo. in reſciſſoria non di-
cunt quòd per litis conteſtationem perpetuetur vſq; ad quadra-
ginta annos: ſed ſimpliciter dicunt quòd reſciſſoria per litis conte-
ſtationem perpetuatur, & non dicunt in quantum tempus vnde
poſſum dicere quod perpetuantur, id eſt, ſuperadduntur alij decẽ
anni, quemadmodum in præſcriptione triginta ann. propter per-
petuationem ſuperadduntur alij decem anni. d. l. ſi. C. de præſcrip.
triginta, vel quadraginta ann. & d. l. j. in ver. exceptis. Niſi diceres
quòd quamuis glo. illę ſimpliciter dicant, perpetuetur: quòd intel-
ligatur [illegible] in quadraginta ann. & quod iſtud denotet termi-
nus Pe[illegible], per rubri. ſ. de perpe. & tempo. act. Cogitabitis,
cùm [illegible] pena, & non habeat contradicentem. In
115 deciſio[illegible] ſine dubio † quòd verum dicat, ſcili-
cet quòd per litis conteſtationem fiat perpetuatio in quadraginta
annis, non per rationẽ ſuam, quã ſ. retuli, ſed eò quia breuior prę-
ſcriptio ſurrogata in locum maioris præſcriptionis, ſapit tandẽ na
turam. Ita no. Bal. in l. in contractibus. in ſi. prin. per illum tex. C. de
non nume. pecu. quod dicit ipſe facere ad ſtatuta, quæ minuunt
præſcriptiones legales, & hoc reputat multũ notabile. Cùm ergo
præſcriptio iſta ſtatuti decẽnalis ſit ſurrogata loco præſcriptionis
triginta anno. quæ de iure communi cum petebat d. l. ſicut. & d. l.
omnes. C. de præſcript. triginta, vel quadraginta ann. non mirum,
cùm ſapiat eius naturam, ſi per litis cõteſtationem perpetuatur in
116 quadraginta annis, ſicut prima perpetuata fuiſſet. Et † quòd iſta
præſcriptio decennij inducta per ſtatutum ſapiat naturam pręſcri
ptionis triginta annorũ, tenet Bal. in l. ſi. arg. illius tex. C. de tempo.

117 in integ. reſti. peten. Accedat † quòd lex ar- a
ctans debet regulari ſecundùm legem arctatã:
ſicut dicimus de lege interpretante, in authen.
de filijs ante dot. inſtr. na. in prin. Et hæc ratio
magis placet, quam nõ inuenies ab alijs in iſtis
terminis tactam. ¶ His ſic præmiſsis venio ad b
vltimam partem glo. in qua gloſ. per modum
quæſtionis format vnam oppoſitionẽ hoc mo
do: Iſta duo edicta, de quibus hîc loquitur text.
ad finem, locũ habent, quãdo propter exem-
ptionem in ius vocati dies actionis expirauit:
vt l. ſed eximendi. in princ. ff. ne quis eum, qui
in ius voc. eſt, vi eximat. & l. ſi. in prin. ff. de eo,
per quẽ factum erit. Sed facta citatione inter-
rũpitur præſcriptio: & ſic actio nõ poteſt expi c
rare: vt iuribus hîc in gloſ. alleg. Ergo videtur
quòd illa edicta nunquã locũ habere poſſunt.
Propter hoc contrariũ facta eſt glo. in hac vlti
ma parte, quæ diuiditur in duas partes. In pri-
ma facit quod dictum eſt In ſecũda multiplici-
ter reſpondet. Secunda ibi: reſpondeo hic non
per executionẽ. Illa ſecunda diuiditur in qua-
tuor partes, quemadmodũ quatuor ponuntur
ſolutiones. Partes de ſe patẽt. Et quaſi ſimilem

a ¶ Extraiudicialem. Vide Felin. in c. illud. in col. vlt. ver. decimaquinta concluſio. de præſcript.

b ❡ Aduerte q & ſi conuentio extraiudicialis nõ interrũpat præſcriptionem, d. l. alienam. ff. pro empt. impedit tamẽ inchoandam, vt eſt tex. notab. quamuis vulgatus in l. ſi fundũ. C. de rei vend. Sardus.

c ¶ Præſcriptionẽ. Vide Angel. de Aret. in conſilio cxxxvij. quod eſt inter conſi. domi. Alex. de Imol. in ij. parte. vbi an per citationẽ perſonalem, an per realem, & quomodo.

glo. habetis in l. ſi. in prin. in gloſ mag. in ver. acquirat. ff. de eo, per
quem factũ erit. in l. ait pretor. §. ſi in ver. ex ſuprà dictis. ff. ex qui.
cau. maio. & in d. l. ſicut. in ver. per executorem. C. de præſcrip. tri-
ginta, vel quadraginta ann. & in d. l. conſtitutionibus. in ver. quaſi.
alle. in glo. & in l. ſi enim. §. ſi. ff. ſi quis cau. ¶ In ea. gloſ. ibi: etiã iure
veteri perpetuabatur. quamuis alij non aduertant, dicite quòd gl.
impropriè, & malè loquitur: quia, vt declaraui in euidentiali ſ. po-
118 ſito, † nunquã per ſolam conuentionẽ perpetuatur actio, ſed bene
interrumpitur præſcriptio. Vnde gloſ. debuit dicere, interrumpe-
batur: non autẽ, perpetuabatur: quia, vt ſtatim dicam, aliquãdo in-
terruptio fit per ſolam conuentionẽ. Et quòd gloſ. voluerit dicere,
interrumpebatur, patet: quia de iure antiquo, & ſic de iure Dige-
ſtorũ, de quo glo. mentionem facit, ſecũdùm quod ego credo, quã-
uis ab alio nõ habuerim: iſta perpetuatio actionis nondũ erat inuẽ-
ta, quæ poſteà fuit inuenta de iure Codicis: vt d. l. ſi. C. de præſcrip.
triginta anno. & d. l. j. in ver. exceptis. C. de anna. excep. ¶ In ea. glo.
ibi: per ſuam denuntiationem eũ conuenerat. Hanc impugnat Io.
Fab. hîc, & ſequitur in effectu Ange. de Are. hic: quia hęc materia
loquitur, quando quis iudiciali authoritate fuit citatus: imò opor-
tet quòd iuſſu maioris iudicis fuerit facta citatio. l. iij. §. j. ff. ne quis
119 eum, qui. ¶ † Vnum tamen ſentit hîc gloſ. not. quamuis per alios
a non ponderetur, quòd per denuntiationem extraiudicialem [a] fa-
ctam à parte non interrumpatur præſcriptio. Idem ſentit gloſ. in
d. l. fin. in princi. in gloſ. mag. in ver. acquirat. ff. de eo per quem fac.
erit. & habes bonum text. in l. alienam ff. vſuſcap. pro emp. not.
Imol. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff. de verb. obliga. & in c. fin. extra
b de præſcript. [b] ❡ ¶ Nota tamen † quòd in caſibus, in quibus ſola
120 citatio interrumpit præſcriptionem, eodem modo interrumpit
denuntiatio facta per quemlibet, licet non nuntius publicus ſit,
dummodo fiat de licentia, & authoritate iudicis. Ita ſing. tenet Bal.
in l. ij. in penulti. col. C. vbi in rem act. ¶ In eadem glo. ibi: & ſecun-
dùm hoc hodie eſſet correctum, &c. gloſ. bene reprehendit hanc
ſolutionem: quia poſito quòd in dicta l. conſtitutionibus. dictio
Quaſi, ſtaret aſſertiuè, & ſic probaret quòd requiritur litis conte-
121 ſtatio, tamen in d. l. ſicut. & in l. cùm notiſsimi. in princ. dicit † quòd
c ſola citatio interrumpit præſcriptionem: [c] & ſic ſequeretur quòd
hodie illa duo edicta, de quibus in hoc text. fit mentio, eſſent hodie
correcta. ¶ In eadẽ gl. ibi: vt C. quãdo libel. prin. da. l. j. & ij. quam-
uis aliter hanc non impugnent doct. tamen hic impugno: primò
quia diuinat: ſed fortiùs illa l. j. & ij. ſolùm procedunt in actioni-
bus prætoris & pœnalibus, vt dicit text. in dicta l. ij. & gloſ. in d. l.
ſicut. in ver. nec ſufficit. & glo. hîc: ergo ſequeretur quòd quantùm
ad alias actiones quæ non eſſent annales, iſta duo edicta nõ proce-

a derent,ſed eſſent correcta.[a] ✱ ¶ In ead.gloſ.ad
fi.Hanc etiam impugnãt doc.quia d.l.ſicut.&
d.l.cùm notiſsimi. loquũtur tam in perſonali-
bus,quàm in realibus. Prętereà vltra eos ſeque
retur ꝙ in realibus iſta duo edicta eſſent hodie
correcta:quod nõ eſt dicendũ. Reprobatis er-
go omnibus ſolutionibus gloſſ.Io.Fab. hîc pro
ſolutione dicebat,& primò ꝙ d.l. conſtitutio-
nibus.nihil facit,eò quia ibi nõ quæritur de in-
terruptione præſcriptiõis,ſed an actio efficia-
tur tranſitoria ad hæredes: quia primò tranſi-
toria nõ erat.Et hæc fuit ſolutio,licet ipſe non
dicat,glo.in d.l.conſtitutionibus.in ver. quaſi.
& glo.in d.l.fi.in glo.mag.in prin.in ver.acqui-
rat.ff.de eo,per quem fac.erit.& ibi eam etiam
approbant Iac.But.Bar.& Bal.& etiam Ang.
in l.ij.§.ſi eam rem.ff.de vſuſc.pro emp.Et ſu-
ſtinendo hanc ſolutionem,quantùm ad d.l.cõ-
ſtitutionibus. quæ ſolutio videtur eſſe com-
munis,quia contra eam videtur obſtare tex. in
l.ſi eum.§. qui iniuriarum.ff. ſi quis cautio. re-
ſpondeas vt per Imo.in d.§.ſi eam rẽ. & ad §.
j.verſi.pœnales.ĩ.de perpe.& tempo.act.& l.j.
C.ne ex delic.defun.cum ſimi.qui text. etiã vi-
dentur multùm obſtare prædictæ ſolutioni,
reſpondete vt per Ioan.Fab.in d.ver. pœnales.
& per Cyn. poſt antiquos in d.l. ſicut. Sed ad
propoſitũ noſtrum obſtãt.d.l.ſicut.& d.l. cùm
notiſsimi.in prin.quæ ſine dubio loquuntur de
interruptione præſcriptionis per citationem.
Pro vera ergo ſolutione, omiſsis his, quæ di-
cuntur per Io.Fab.hîc,poſt Iac.& Pet. in qui-
bus non attingunt veritatem:dicite ſecundùm
Ia.Butr.hîc,quem refert, & ſequitur Nico. de
122 Neap.hîc,in xj.oppo.glo.ꝙ †quædam eſt præ-
ſcriptio merè odioſa, quæ procedit ſolùm ex
mera negligentia nõ petentis non attento ali-
quo fauore præſcribentis,in qua non requiri-
tur,nec titulus,nec bona fides: vt eſt præſcri-
ptio triginta ann.& iſta ſola citatione, & con-
uentione interrumpitur. Ratio eſt, quia cùm
iſta præſcriptio currat ſolùm propter negli-
gentiã,nõ petẽtis,certè p citationẽ ceſſat ipſa
neglig ẽtia quę erat cauſa huius pręſcriptionis.
de iſta loquit̃ d.l.cũ notiſsimi. in prin. & d.l. ſi-
123 cut. ¶ †Quędã eſt pręſcriptio merè fauorabi-
lis,vt eſt vſuſcapio triẽnij,quæ cauſatur ex me-
ro fauore præſcribentis tantùm,propter eius
titulum,& bonã fidem, nõ conſiderata negli-
gentia nõ petentis: & iſta non tollitur nec per
citationẽ,nec etiã per litis conteſtationẽ: quia
per litis cõteſtationem non tollitur titulus, &
poſſeſsio pręſcribentis, ex quibus cauſatur fa-
uor:vnde tunc requiritur ſententia:vt l.ſi poſt
124 acceptum.ff.de rei ven. ¶ †Quędã eſt pręſcri-
ptio miſta,quæ currit tam fauore præſcriben-
tis,quàm negligentis non petentis,vt eſt præ-
ſcriptio decem,vel viginti annorũ:& in iſta eli-
gitur media via,vt nõ interrũpatur per ſolã
citationẽ,aut executoris miſsionẽ,ſed requiri-
tur litis conteſtatio:vt l.more.C. de rei vendi.
125 ¶ †Quædã eſt pręſcriptio,quę ſui natura cur-
rit,vt ſunt prætorię annales,qualis eſt redhibi-
toria,quãto minoris,& ſimiles:& iſtæ interrũ-
puntur litis cõteſtatiõe,vel libello principi da-
to,qui idẽ importat:vt l.j.& ij.C. quãdo libel.
126 princ.da.†Et ſuprà ſcripta diſtinctio, ꝙ præ-
ſcriptionũ quædã ſunt merè fauorabiles, quędam merè odioſę, &
quędã miſtę,probatur in l.fi.in fi.vbi gloſ.C.de edic.di. Adri.tol.in
glo.in ver.ex vna parte.cũ gl.ſeq.in ver.ex vtroq;.& idẽ Bar.& alij.
Sed habent Canoniſtę tex.expreſſum,& notabilẽ in c. placuit.el ij.
in §.pręſcriptionum.xvj.q.iij. Modò ad propoſitum noſtrum illi
duo titu.ff.ne quis eum,qui. & ff. de eo, per quem fac.erit. de qui-
bus loquitur tex.noſter ad fi.non poſſunt intelligi de pręſcriptione
merè odioſa triginta ann. quæ ſola citatione interrumpitur: quia
talis pręſcriptio erat incognita de iure Digeſtorum: vt eſt glo. in l.
qui occidit.§.j.in ver.amiſerit.ff. ad legem Aquil. & glo.in l. Iulia-
nus.in gloſ.mag.ff.ex qui.cau.ma. Intelliguntur ergo neceſſariò illi
tituli vel in vſuſcapione triennij,vel miſta,vel de ea, quæ currit ſui
natura, in quibus pręſcriptio non interrumpitur per ſolam cita-
tionem, aut conuentionem,aut miſsionem executoris. Et ſic clarè
ceſſabit contrarium gloſ. quòd iſta eſt merè veritas, & hanc ſolu-
tionem ſequitur ibi Barto. ſcilicet in d.l.ſicut. C.de præſcript. tri-
ginta ann.& in l.fin.in prin.ff.de eo,per quem fa. erit. & in l.ij.§.ſi
eam rem.ff.de vſuſcap.pro empt. & omnes cõmuniter ſequuntur.
127 ¶ †Qualiter autem interrumpatur præſcriptio ſtatutaria,[b] tan-
b git hîc Ange. de Are.de quo vide Barto.in l. in omnibus.ff. de act.
& ob.per Barto.& Ange. in d.l.ij.§. ſi eam rem.ff. de vſuſcap. pro
emp.per Bal.in l.fi.in prin.ff de eo,per quem fa.erit. & Ang.in d.l.
128 ſicut. ¶ †Qualiter autem interrumpatur pręſcriptio in criminali-
bus,ponit Barto.in l.naturaliter.ad fi.ff.de vſuſcap.& in l.mariti.§.
quinquenniũ.ff.de adul.& Bal.in l.j.C.quando lib. prin.da.& Bal.
& Ang.in d.l.cùm notiſsimi. & Bal.in d.l.fi.in fin.prin.ff. de eo,per
129 quem fac.erit.& Lud.in l.j. in princ.ff.de arbi. † Et circa prædicta
vnum ſingulariter nota, quod ponunt Canoniſtæ in cle.ij. vt lite
penden.quòd nunquàm per citationem interrũpitur præſcriptio,
niſi de tali citatione ſit facta relatio per nuntium iudici, & talis re-
c latio ſit in ſcriptis redacta.[c] Et ibi dicit Pet.de Anch. iſtud eſſe ſin-
gulariſsimum dictum,& refert ſe illud audiuiſſe à do. Bal. in voce
130 allegante Gul. de Cu. hoc tenere in d.l.ſicut. ¶ † Item not. quòd
nunquàm per citationem interrũpitur præſcriptio,quando actor,
qui facit citari, fuit ipſe contumax, & non comparuit in termino
d citationis,eo quia citatio circunducitur.[d] Ita Bald.in l. & poſt edi-
ctum.§.j.per illum tex.ff.de iudi. & in l.j.ff. de in ius vo. & in d.l.
e fi.in prin.ff.de eo,per quem fac.erit. Eodem modo citatio nulla,[e]
non interrumpit præſcriptionem,ſecũdùm Bart.in l.accuſaturus.
ff.de adul.& Bald.in l.ſi pater.C.ne de ſta.defun.per gloſ.no.ibi in
131 ver.ſtatus.quæ vult†quòd litis conteſtatio nulla non interrumpat
pręſcriptionẽ,nec inducat per perpetuationẽ actiõis. Dicebat etiã
no.Bald.in addi.ad Spec.in tit.de cita. quòd non meminit ſe legiſ-
ſe quòd citatio realis interrumpat præſcriptionem, quamuis ver-
132 balis ſic. ¶ †An autem libellus ineptus,vel malè conceptus,inter-
f rumpat præſcriptionem,[f] habetur glo. in auth.offeratur.in glo.fi.
in ver.pro nihilo.& ibi Bal.in vij.col.C.de lit.conte. & per Barto.
133 in d.l.accuſaturus. ¶ †An autem ſi per modũ exceptionis ſit actio
propoſita in iudicio,an per talem exceptionẽ interrumpatur præ-
ſcriptio,& an inducatur perpetuatio actionis, ponit Barto. in l.o-
mnes actiones.ff.de reg.iur. & in l.ſi autem.la j.§ [illegible] neg geſt.
& Bal.in d.l.cùm notiſsimi.in prin.& in §.imò.ad [illegible] l.ij. aliàs
134 iij.ad fin.C.de ædil.edic.†Illud ſemper tenete men[illegible] illa de-
mum litis conteſtatio inducit interruptionem præ[illegible]ionis, &
perpetuationem actionis, quãdo quis conteſtatur litem eo animo,
vt vſq; ad finem litem perducat:aliâs ſecus. Vnde ſi lite conteſtata
ſponte deſiſteret,poſteà à lite,nõ diceretur interrupta pręſcriptio.
Gloſ.eſt fin.quæ iſtud in terminis tenet in c.placuit.el ij.§.præſcri-
ptionum.in ver.interrupta.xvj.q.iij.& eam ſequitur, & cõmẽdat
vſq; ad aſtra Lud.Ro.in l.ſi verò.§.de viro. in xxiiij. fallen.ff. ſolu.
135 matrimo. ¶ †Extra gloſ. reſtat vt videamus qualiter formandus
ſit libellus in hac materia iſtarum duarũ actionũ, ſcilicet actionis
in factum ex edicto, ne quis eum,qui. & actionis in factum ex edi-
cto,de eo,per quem fac.erit. de quibus duobus loquitur §. noſter.
ad fin. Et de iſtis libellis in vtraque actione vide plenè per Specu.
in titu. de do. & contu.§.reſtat. in quarta parte.ad fin. ſecundùm
quod refert Nico. de Neapo. hîc, in vltimis verbis huius §. & in
dicto

a ✱ Adde ꝙ Iaſ. iudicio meo nõ intellexit gloſſ. nec eius mentem percepit. Nam gloſſ. reſpondet ad d. l. conſtitutionibus. ꝙ ibi eramus in caſibus in quibus libellus, vel conuentio habebat vim litis conteſt. vt eſt in actionibus pœnalibus prætoriis d.l.j. & ij.C.quando libel. princ.obla.& Iaſ. multùm incõſultè facit cõſequẽtiam:ergo ſequitur ꝙ iſti duo tituli quo ad alias actiones perpetuas non pœnales ſunt correcti, qđ nullo pacto inferri põt ex glo.noſtra. Tu verò inferas ex hac ſolu. glo.ꝙ iſti duo tituli,de quibus in hoc §.non procedũt in illis actionibus, in quibus conuentio habet vim litis cõteſtatæ, vt d.l. conſtitutionibus.ſecũdùm iſtum intellectum gl.in aliis verò perpetuis nõ pœnalib⁹,in quibus libell⁹ nõ habet vim litis cõteſtatæ, iſti tituli ſine dubio procederent. Et hæc eſt propriè mens gl. noſtræ: quamuis d.l.conſtitutionibus. aliter intelligatur, vt ſtatim ſubiicit Iaſ. Carcaſſona Sardus.

b ❡ Statutaria. Vide Feli.in c.illud. circa finẽ ij. col. in ver.circa ciuiles. vbi ponit an per ſolã citationem.

c ❡ Redacta. Vide Feli.in d.c.illud. in vj.col.verſi.ſecunda concluſio. de præſcrip.

d ❡ Circunducitur. Vide Feli. in d.c. illud. in vj. col. verſi.veruntamen ſuper his. vbi refert ipſe hanc q. fuiſſe in Rota.

e ❡ Nulla. Vide Feli.in d.c. illud. in fi.ij col.in ver dũ ſubdit abbas. de præſcrip.

f ❡ Præſcriptionẽ. Vide Feli. in d.c. illud. in iij. col. circa fin.in verſi. ſecunda declaratio.de præſcrip.

dictn loco Spec.& ibidem Ioan. Andr. in addi.ponunt practicam, & materiam dictorum titulorum.† Et in primis in actione in factum ex edicto, ne quis eum.qui poteſt ſic formari libellus ex mente docto.hîc,maximè Ioan.Fab. Dico contra Titium, quòd cùm coram tali competenti iudice feciſſem in ius vocari Sempronіũ ad talem diem ex tali cauſa,idem Titius dictum Sempronium ad ius venientẽ per vim detinuit,& impediuit:propter quod idem Sempronius ad dictũ tẽpus corã dicto iudice nõ cõparuit: quapropter actio mea,quã contra eum habebã,extincta eſt. Quare cùm dictus Titius teneatur mihi quanti in litẽ iurauero,& paratus ſim iurare vſq; ad ſummã centum,peto me ad iuramentũ admitti,& pręſtito iuramento,dictum Titium in dictis centum condẽnari,& compelli,&c. Et ſi ille Titius exemiſſet à manibus familiæ,idem eſſet narrandum,ſcilicet ꝙ ad inſtantiam meã ducebatur per familiã iudicis authoritate, &c.& erit cõcludendum vt ſ̃. Et prædicta forma libelli colligitur etiam ex dictis Bar. in l.penul. §.docere.ff.ne quis
137 eum,qui.† & ibi etiam habes,per eum qualiter formandi ſint articuli in actione hac,quã ſimpliciter refert Angel.de Are.hîc in vlti. char. Et an in cõcluſione libelli ſit fienda mẽtio de intereſſe, prout faciebant antiqui,vt Ioan.& Pet.& Nic.de Neap.in penul. quæſt. extra gloſ.in materia actionis in factum:quæ competit contra eximentem per vim:dicebat Ioan.Fab.quòd nõ auderet hîc ponere: cùm hęc actio competat,dato quòd nihil intersit.Iſtud plenè exa-
138 minaui ſ̃.in gl.mag.in ver.item aduerſus.in prin.col.xvj.¶ †Qualiter autem ſit formandus libellus in actione in factum ex edicto, de eo,per quem factum erit.dicite prout ſ̃.ſaluo quòd in pręcedẽti ſit mentio de violẽtia:hic autem doli.Debet ergo narrari, quòd Titius per dolum fecit,vel doloſè procurauit,ꝙ alius faceret,quòminus Sempronius in ius vocatus veniret ad iudicium:eò quia doloſè ſibi nuntiatum fuit ꝙ pater eius mortuus fuit,vel aliud ſimile, propter quod non fuit ad iudicium. Poſteà in concluſione debet concludi,nõ vt ſ̃.ſed in intereſſe.Et quia iſta actio cõpetit nedum vocato:ſed etiam vocato exempto per dolum,vt ſ̃.dixi in gl. mag. in ver.item aduerſus.in ſecunda parte principali.ſi vocatus exemptus ageret, deberet & ipſe narrare,vt ſ̃. & poſteà concludere ad ſuum intereſſe:vt hîc habes in fine in ſpecie per Angel.de Aret. Et per iſta remanet expeditus præſens §.

LAVS DEO.

1 *Actiones præiudiciales quare dicantur præiudiciales. 2.4.13.14.15.38. & 39.*
3 *Sententia lata ſuper principali,an ſuper incidenti præiudicium faciat.26.*
5 *Petitio hereditatis,cauſa centumuiralis dicitur.*
6 *Iudicium vniuerſale an dicatur præiudiciale ad aliud eodem modo vniuerſale?*
7 *Iudicia vniuerſalia an ſi pendeant,dicantur præiudicialia ad iudicia particularia.*
8 *Iudicio particulari an ille,contra quem agitur vniuerſali,cõtra alios agere poßit.*
9 *Iudicia particularia,an ſi ſit contentio inter duos ſacerdotes de rectoria alicuius eccleſiæ,vel aliqua præbenda,ſilere debeant vt per aliquem eorum interim intentari non poßint.*
10 *Prelatus [illegible]auerit prædiũ eccleſiæ, & ei poſteà moueatur quæſtio de prælat[illegible], an pendente iſta quæſt. penſionẽ ſoluere compellere poßit.*
11 *Penſiones [illegible] abbati non iuſtè electo ſoluantur,an ſoluentes liberentur.*
12 *Iudicium an vitietur per omißionem cognitionis præiudicioſum.*
16 *Sententia lata ſuper ætate an alijs perſonis præiudicet.*
17 *Exceptiones præiudiciales quæ dicantur,& quæ replicationes.18.*
19 *Actiones præiudiciales an ſint in rem,vel perſonales.20.22.*
21 *Pars minor cedit maiori.*
23 *Verbum videtur quando ſit veritatis expreßiuum.*
24 *Cauſa alimentorum eſt ſummaria.*
25 *Libellus an requiratur in cauſis ſummarijs.*
27 *Sententia quando in præiudicialibus,vel quaſi, inter illos, quorum principaliter intereſt, principaliter cognitum ſit,an inter eos lata omnibus præiudicet.*
28 *Sententia lata in præiudicialibus ad hoc vt faciat ius quo ad omnes, quot requirantur.31.*
29 *Sententia lata cum vno,an præiudicet omnibus.*
30 *Sentẽtia,ſi contentio ſit inter duos nobiles de iuriſdictione ſi feratur pro vno,an præiudicet populo illius caſtri.*
32 *Pluralis locutio non poteſt eſſe contenta minori numero duorum.*
33 *Teſtator ſi inſtituat duos filios hæredes vniuerſales,filiam in certa quantitate:& ſi aliquis eorum deceſſerit ſine liberis,quòd portio eius deueniat in ſuperuiuentes,an mortuo vno ex filiis filia ad illud fideicommiſſum admittatur.*
34 *Remedium ordinarium vbi adeſt,ſemper ceſſat extraordinarium.*
35 *Actiones præiudiciales directas & contrarias an ſit dare.*
36 *Libelli in actione vtili præiudiciali qualiter ſint formandi.*
37 *Libellus quando agitur rei vendicatione adiecta cauſa de iure Romano, qualiter formandus ſit.*
40 *Petitio hæreditatis an hodie ſit præiudicialis.*
41 *Coloni cenſiti,& adſcriptitij,qui dicantur,& qualiter differant.*
42 *Colonorum quot genera ſunt.*
43 *Actiones vtiles,& directæ differunt, & diſtinguuntur tanquam ſpecies oppoſitæ.*
44 *Actio directa præiudicialis quòd liberis perſonis non competat, eſt notoriè falſum.*
45 *Actio vtilis præiudicialis contra quos competat.46.47.52.*
46 *Actio præiudicialis an reperiatur, per quam quis aliquam in vxorem, vel vxor aliquem in virum vendicet.*
48 *Officium iudicis an pro adſcriptitijs, & cenſitis, & contra eos competat.& an confeſſoria, & negatoria vtilis tantùm, & an præiudicialis vtilis, & an rei vendicatio adiecta cauſa de iure Romanorum.51.52.53.*
49 *Officium iudicis an ad futuras præſtationes competat.55.*
50 *Tractus futuri an ſpectent ad iudicem.56.*
54 *Libellus quando agitur contra adſcriptitium,cenſitum, & ſimiles perſonas,qualiter formetur,& quando agitur contra vaſallum, & econtra quando agitur à vaſallo contra dominum.*
56 *Lex,cùm de in rem verſo.quando locum habeat.57.58.63.64.65.69.*
61 *Emphyteuta ſi decem annis ſoluat canonem, an talis præſtatio ſufficiat domino ad probandum eum emphyteutam ſuum.*
62 *Emphyteuta ſi amiſerit inſtrumenta ſuarum inueſtiturarum,an ex diutina præſtatione canonis emphyteutici probetur quòd præceſſerat conceßio in emphyteuſim.*
66 *Ruſticus an ſi ſoluit mihi omni anno vnum par caponũ per decem annis in futurum teneatur.*
67 *Notarius ſi per decem ann.ſe pro notario geßit,an per hoc probetur, & præſumatur.*
68 *Prælatus ſi nomine cenſus tres ſolidos quolibet anno habere debeat,an recipiendo duos tantùm omnibus annis,præiudicet eccleſiæ.*
70 *Statutum ſi requirat probationem etiam inſtrumentalem,an ſufficiat probatio per præſumptionem.*
71 *Probatio quæ fit per præſumptionem legis,an ſit vera,& cadat in ſtatutis.*
72 *Probatio filiationis quæ fit per præſumptionẽ legis an ſit vera, aut ficta, & an cadat in ſtatutis.*
73 *Probare non dicitur ille,qui iuris præſumptionem pro ſe habet.*
74 *Sententia lata in hac forma:Condemno te ad ſoluendum vnum par caponum omni anno tali domino prout tui anteceſſores fecerunt.nullam penitus conditionem habet.*

§.Præiudiciales quoque.

¶ Quãuis iſte §. ſit multùm latè per gloſſatorẽ noſtrum. Accur. cõmentatus,eo tamẽ non cõtenti doct.antiqui,& etiam alij ſcribentes,tot, & tantas quæſtiones congeſſerunt,vt ex eorum ſcriptis poſſit propemodum infinitum fieri.Iacobus de Ra.& Ioannes de Blanoſco antiquus doctor & ſolennis,de quo mentionem facit Bartolus & eum cõmendat in l. quòd Nerua.in lect.& etiam in repe.ff. depoſiti.in §.hoc, accumularũt etiam materiam feudorum,quorum pleraſque quæſtiones tetigit poſteà, & proſecutus eſt Nicol. de Neapo.hîc. Ioannes verò Fab. ſuper hoc §.tot quæſtiones aggregat,vt penè innumerabiles ſint. Ego ea duntaxat attingam,quæ neceſſaria putauero ad hunc text. & eius gl. poſt habita omnino materia feudorum tanquàm extrauaganti.

a ¶ Intruſo. Quis autẽ dicatur intruſus: vide Felin. in c. in noſtra. in vj. col. in ſecũdo correlario. de reſc. & in c. meminimus. in ij. col poſt prin. ſtatuta de accu. & late in c. veniens poſt prin. j. col. ver. nota ſecundo. eo. titu. & Ioan. Cal. in cõſi. xiij. in ti. de verb. ſignif.

b ¶ Cognoſcatur. Adde Pau. de Caſtro in cõſil. ccclxxxiij.

uaganti, & penitus aliena. ¶ Ad euidentiam
præſentis §. & glo. ſuarum præmittendum eſt
ꝙ actiones dicuntur præiudiciales pluribus
modis: in quo doc. narrant ꝙ Ia. Bu. & Nic. de
Neap. in prin. huius §. tenent ꝙ quatuor mo-
dis. Ioan. Fab. in ij. col. dicit ꝙ tribus modis: ali-
ter dicit glo. no. in l. per minorem. & eſt gloſſ.
vnica, & ibi aliter Barto. ff. de iudi. Ego ſequor
doctrinam Bar. nõ ibi, ſed in l. fundũ. ff. de ex-
cep. & in l. ſiue contra. §. j. in iij. col. ff. de lib.
agno. cum quo etiam tenet Ange. hîc circa iij.
aut iiij. col. ꝙ † præiudiciales dicantur altero de
tribus modis principalibus, aliâs tamen, quàm
dicat Io. Fab. hîc. Primo modo dicuntur actio-
nes præiudiciales ratione contingentiæ, quan-
do cauſæ ſic ſe contingunt, ꝙ ſententia lata in
vna facit præiudicium in alia, & parit exce-
ptionẽ rei iudicatæ: quod eſt, quando vna cau-
ſa eſt principalis, & aliæ ſunt acceſſoriæ ad illam principalem. Et
iſtæ appellantur præiudiciales, quia præiudicant aliis quæſtioni-
bus ſe inuicem contingentibus, in duobus. Primò, quia vna inten-
2 tata neceſſe eſt alias ſilere. Secundò, † quia ſententia lata in vna facit
præiudicium in alia, & parit exceptionẽ rei iudicatæ. Exemplum: ſi
eſt quæſtio de proprietate talis fundi inter te & me, & tu velis pen-
dente prima quæſtione petere fructus dicti fundi, vel dicere dicto
fundo deberi ab alio fundo meo ſeruitutem: certè prima quæſtio
de proprietate dicitur eſſe præiudicialis ad alias, eò ꝙ alias ſilere fa-
cit, & aliis pariat exceptionem rei iudicatæ: & de iſtis præiudiciali-
bus non loquitur hîc §. nec eius materia: ſed de eis loquitur l. fun-
dum. & l. fundi. ff. de excep. & d. l. per minorem. ſecundùm vnam
lec. & propterea dicebat Pau. de Caſt. in l. edicta pe. col. C. de eden.
ꝙ ſi primò actum eſt confeſſoria ratione ſeruitutis debitæ alicui
fundo, ſi poſtea agatur rei vendicatione ad dictum fundum ratio-
ne dominij, iſta ſecunda tanquam præiudicialis facit ſuperſederi in
prima. Ita intelligit l. ſed ſi ante viam. ff. de excep. Declarat tamen,
& intelligit vt ibidem per Bar. De iſtis etiam pręiudicialibus loqui-
tur l. j. C. de ordi. iudi. cum his, quæ ibi traduntur per doct. maximè
3 per Bar. vbi habetis materiã, † an & quãdo ſentẽtia lata ſuper prin-
cipali faciat pręiudiciũ ſuper incidẽti. De qua materia etiã per Bar.
& alios in l. qui Romæ §. duos fratres. in iij. & iiij. col. ff. de verb.
ob. per Ang. & Imo. in l. ſi quęramus. ff de teſtamẽ. per Bal. in l. pr.
incip. ſi iudex. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. Et in iſtis locis maxi-
mè per Bar. in ij. col. in d. §. duo fratres. & per Bal. in d. l. pe. habetis
an ſentẽtia lata in principali pręiudicet in incidenti, & an faciat ius
ſuper incidẽti: puta ſi ſit confirmatũ laudũ, an faciat poſteà ius, vel
4 pręiudiciũ in pœna cõpromiſſi. ibidem videatis. ¶ † Secundo prin-
cipaliter actiones dicũtur pręiudiciales, prout ſentit Nic. de Neap.
poſt Iac. Bu. & multũ optimè declarat Car. in d. l. fundus. & d. l. per
minorẽ. ratione maioritatis, vel præeminẽtiæ, quãdo actiones ſunt
maiores, vt quia vna ſit maioris authoritatis, quàm ſit aliæ: & iſtę di
cuntur præiudiciales, quia dũ pendent, præiudicatur aliis minori-
bus quæſtionibus, & eas ſilere faciũt. Et iſtud poteſt cõtingere duo-
bus modis, vt declarat Bar. in d. l. fundũ. & ſequit ſimpliciter Ange.
de Are. hîc vno modo in cauſis ſe inuicẽ nullo modo cõtingẽtibus:
vt l. ſi. C. de ord. iud. vbi cauſa ciuilis nihil habet facere cũ crimina-
li: ſed ratione cuiuſdã præeminentię, quam habet cauſa criminalis,
prius cognoſcitur de cauſa criminali, & ſuperſedetur in ciuili: & ſic
iudicium criminale dicitur eſſe potentius ciuili: vt d. l. per minorẽ.
ſecundùm aliã lec. Secũdo modo poteſt cõtingere in cauſis ſe inui-
cem cõtingentibus ſolùm propter aliquale præiudiciũ, vt in peti-
tione hæreditatis: vt l. fi. C. de peti. hæred. & l. ſi poſt litẽ. & ibi Bar.
ff. de excep. Hæc verba vltima Bar. ſunt multùm obſcura. & ita ea
ſimpliciter, & in obſcuro recitat Ang. de Are. hîc: ſed ea reperio ali-
bi bene declarata per ipſummet Barto. in l. ſi quis libertatem. in pe.
col. ff. de peti. hæræ. Hoc modo petitio hæreditatis non habet con-
tingentiã cũ aliis cauſis particularibus quo ad plenũ præiudicium,
ita vt ſententia abſolutoria lata in ea faciat plenũ præiudicium in
aliis vt in aliis pariat exceptionem rei iudicatæ: ſicut fit in dicta l.
fundi. & dicta l. fundum. ff. de exce. ſed parit qualequale pręiudiciũ.
dicta l. ſi poſt litem. iuncta dicta l. ſi quis libertatem. Et ratione hu-
ius qualiſqualis pręiudicij pendente iſto iudicio vniuerſali petitæ
5 hęreditatis alia iudicia particularia differuntur: † quia iſta cauſa
petitionis hæreditatis, quæ centumuiralis dicitur. l. fi. C. de peti. hæ
redi. dicitur eſſe maior ratione authoritatis, & eius nobilitatis, eò
quòd inducta ſit à ſenatoribus, qui erant centum numero. dicta l.
fin. ratione cuius nobilitatis aſſumit ſibi dictum priuilegium: &
de iſtis præiudicialibus nõ loquitur etiam iſte §. ſed de eis loquun-
tur leges præallegatæ: de quibus etiam loquuntur pulchrè tradita
per Bart. in dicta l. ſi quis libertatem. in fi. col. vbi ponit Bartolus
6 † an & quando vnum iudicium vniuerſale dicatur eſſe præiudi-
ciale ad aliud eodem modo vniuerſale, ita quòd propter vnum
aliud differatur: puta ſi eſſent duo iudicia vniuerſalia, vnum ſecun
dùm teſtamentum, & aliud contra teſtamentũ. Ibidem etiam po-
7 nit Bartolus an † ſi pendeant iudicia vniuerſalia, dicãtur eſſe præ
iudicialia ad iudicia particularia, vt interim iudicia particularia ſi-
lere debeãt. De quo etiam habetis, & latiùs per eum in d. l. ſi poſt
litem. ff. de excep. & in l. ſi bonæ fidei. per illũ text. ff. de peti. hæred.
& in l. non diſtinguemus. §. ſi is. ff. de arb. Accedant quæ tradun-
tur per Baldum in l. finali. C. de petitio. hæredi. maximè in j & ij.
8 col. etiam in penultima col. vbi inter cętera ponit † an ille contra
quem agitur vniuerſali iudicio, puta petitione hæreditatis, poſſit
ipſe agere contra alios particulari iudicio, puta conuenire debito-
res hæreditarios: vide ibi per eum. Ponit etiam Barto. in d. l. ſi quis
libertatem. in fin. col. & latiùs in d. l. ſi poſt litem. poſt Innoc. in c.
quia in cunctis. in fi. gloſ. mag. de conceſ. præbend. an ſi ſit conten-
9 tio inter duos dominos de iuriſdictione alicuius caſtri, † vel ſi ſit
contentio inter duos ſacerdotes de rectoria alicuius eccleſiæ, vel
de aliqua prębenda, an interim iudicia particularia ſilere debeant,
vt interim non poſſint per aliquem eorum intentari: vide ibi per
eum: & quod in propoſito pulchrè decidit Baldus in l. emptorem.
10 in iij. col. in ver. pone quidam tanquam prælatus. C. loc. † vbi quę-
ritur an ſi aliquis tãquam prælatus locauit prædium eccleſię, poſt-
ea mouetur ei quęſtio de pręlatura, an pendente iſta quęſtione pręꝫ
iudiciali ſuper pręlatura, teneatur quis, & compelli poſſit ei ſolue-
re. Et decidit notanter quòd ſic: niſi ſibi ſit interdicta adminiſtra-
tio, aut mihi interdictum ſit, nè ſoluam, vt ibi per eũ. Accedãt in
ſimili determinata per Bar. in l. ſi vrbana. per illũ text. ff. de condi.
inde. & per eundem Bar. in trac. ſuo de tyrãnide. in vij. q. prin. & la
11 tè per Bal. in l. ij. col. xiij. verſi. quid de ſexto. C. de ſer. & aqua. † An
a ſi abbate non iuſtè electo, & in monaſterium intruſo, [a] ſoluantur
penſiones, an ſoluentes ſibi liberentur. Et circa iſta duo generalia
12 pręiudicialiũ actionũ pulchrũ eſſet videre † an iſte ordo vt prius
b cognoſcatur[b] de pręiudicialibus, ſit de ſubſtãtia, adeò ꝙ eius omiſ-
ſio vitiet iudiciũ. De quo videatis per do. Ant. de But. & do. Card.
Flo. & Io. de Imo. & cęteros Cano. in c. exhibita. extra de iud. poſt
gl. & doct. in c. cęterũ. extra de reſcri. & ꝙ no. Bar. in l. à proceden-
te. C. de dila. & in l. j. C. de ordi. iud. & in l. ſi quęramus. & ibi etiam
per Ang. & Imo. ff. de teſta. & per Bal. in l. prolatam. in j. col. C. de
13 ſen. & interlo. om. iud. ¶ † Tertiò principaliter & vltimò dicun-
tur actiones præiudiciales, quãdo agitur de ſtatu perſonæ alicuius,
cũ tũc dicatur agi de magno pręiudicio, ſcilicet ſtatus: et iſtę dicunt
pręiudiciales, q̃a pręiudicãt, vel aptę ſunt pręiudicare aliis cauſis vt
videbitis ſecũdùm Io. in gl. j. mag. in iiij. parte princ. Et de iſtis lo-
quitur §. noſter, & eius materia. Et iſtę pręiudiciales ſunt tres, quę
hîc in tex. enumerãtur. Et de pręd ictis, quot modis actiones dicant
pręiudiciales, vltra prędicta vide etiã p Abb. Pan. in c. tua. in ij. col.
14 de ordi. cog. & in cõſi. xcvij. in ij. col. inci. viſis inſtrumẽtis. ¶ † Non
omitto tamẽ quod Bal. in d. l. p minorẽ. p alia verba, ſed effectuali-
ter eũdẽ, dedit aliã theoricã in iſta materia, dicẽs quaſdã eſſe pręiu-
diciales abſolutè, vt quę cõpetũt pro ſtatu: vt hoc §. Quaſdã reſpe-
ctiuè, habito reſpectu ad iudiciũ: & hoc põt eſſe tribus modis. Vno
modo ratione authoritatis, vt eſt in petitione hęreditatis: vt d. l. fi.
C. de peti. hęre. Secundò ratione perplexitatũ in d. l. fundũ. Tertiò
ratione cõtrarietatis, vel maioritatis: vt l. cõtra maiores. C. de inoff.

teſt. de

teſt.de quibus ibi videatis latiùs per eum:quē totū ſimpliciter re-
fert Ang de Are hic.& fuerūt verba gl. ꝓ maiori parte in d.l.per
15 maiorē.ff.de iud ¶ †Non omitto etiā ꝙ Io.Fab.dicebat,quaſdam
alias dicit actiones pręiudiciales,quādo ſentētia lata in eis præiudi-
cat etiā alijs pſonis,vt eſt in querela inofficioſi teſtamēti.l.Papinia
nus.§.ſi ex cauſa ff.de inof.teſt.& in ſentētia lata ſuper ætate,quæ
pręiudicat alijs pſonis:vt l.de ætate.ff.de mino.& in caſib⁹ in qbus
res inter alios acta alijs pręiudicat,ꝗ notātur in l.j.C.res inter alios
acta.ꝙ plenius in l.ſæpe per Bart.& alios.ff.de re iu. Sed certè iſtæ
pręiudiciales vltimę nihil in propoſito:quia in eis nō eſt dare actio-
nē,vel iudiciū,quod pręiudicet alijs cauſis,ita vt eis pendētibus aliæ
16 cauſę neceſſario ſileat:vt in pręcedētibus vidimus.¶ †Itē nec illud
eſt expeditū ꝙ ſententia lata ſuper ætate alijs perſonis præiudicet:
imò circa hoc Bart.ponit vnā longā diſtinctionē in d.l.de ætate.in
iiij.& vlt.q.princ.dicite vt ibi per eum.Item in eo quod dicit Ioan.
Fab.in querela inofficioſi teſtamenti, videbitis per gl.j.mag.in iiij.
17 parte prin. ¶ †Quæ autē dicātur exceptiones præiudiciales, quia
ſ.vidimus de actionibus:itē quæ dicātur replicationes præiudicia-
les,declarat not.Bal.in l.peremptorias.in iij.col.C.ſent.reſcin.non
poſ.vbi inquit ꝙ illæ dicūtur exceptiones præiudiciales, quæ impe
diūt proceſſum,in quibus reus cōuentus admittitur ad probandū
18 antè,quàm actor:vt l.præſes.C.ad le.Flauiā de plagia.† illę verò di
cūtur replicationes præiudiciales,in quibus admittitur ad proban
dum replicans,priuſquā incipiens:vt inquit tex.no.ſecūdùm eum,
in l.quoniā Alexādrū.C.de adul.de quo etiā per Bal.in d.l.per mi
norem.de iud.vbi inquit ꝙ exceptio,quæ reſpicit perſonā,vel pro-
ceſſum,ſemper dicitur præiudicialis:vt ſi ſit exceptio, quæ falſita-
tem ſugillet,vel reſpiciat inhabilitatem perſonæ,quæ in iudicio ſta
re nō poſsit,vt exceptio falſi ꝓcuratoris:de quo ibi latiùs per eum:
quem habetis totum relatum ab Angel.de Aret.hic, qui circa iſta
annectit quaſdam phylacterias à propoſito noſtro omnino diſſo-
nās,& penitus extrauagantes,videlicet an & quādo dominus poſ-
ſit ratificare geſta per falſum procuratorem. Item an & quando
poſsit approbare id,quod ſemel reprobatum eſt. Quę omnia tan-
quam extrauagantia omitto.Sed de ſupradictis omnibus, quæ dixi
circa materiam noſtrā vltra præalle.videatis plenè per do. Ant.de
But.in c.tua,extra de ord.cog.¶ His ſic ad euidentiam præmiſsis
venio ad text.quamuis iſte §.per Ioan.Fab.& Ang.de Are.diuida-
tur tantùm in duas partes,vt in prima actiones præiudiciales enu-
meret,in ſecunda declaret quæ ſint prætoriæ,& quæ ciuiles. & ſe-
cunda ſit ibi:ex quibus ferè. Mihi magis placet quòd iſte §. diui-
datur in tres, ſecundùm quod diuidit Nicolaus de Neapoli. In
prima ponit an actiones præiudiciales ſint in rē, vel in perſonam:
& ſic earum qualitatem declarat.In ſecūda,& tertia facit prout ſ.
19 dictū eſt.Secūda ibi:quales ſunt.Tertia ibi:ex quibus ferè. ¶ †Præ
iudiciales actiones,quæ hic enumerantur,ſunt in rem.hoc primo.
& ex his illa.per quam quæritur an aliquis ſit ſeruus vel liber, eſt
ciuilis:aliæ verò,per quas de libertinitate,vel de partu agnoſcendo
diſceptatur,ſunt prætoriæ.hoc dicit vſq; ad §.ſic itaq;. ¶ Notata
ſummarum,& totum habetis,Capio gl j.mag.in ver. præiudicia-
les.& iſta eſt prolixior glo.quæ ſit in titu.iſto actionum, aut etiam
in toto lib.iſto Inſtitutionum,vel etiam in corpore iuris.& variè
habetur hæc gloſ. & iſti impreſſores nouorum librorum,vt hanc
glo.adhuc prolixiorem facerent,addiderunt vnam caudam, quæ
non eſt de glo. Accur.vt facile perpendi poteſt:quæ cauda incipit
ibi poſt prin.xv.lineas.Item quare dicuntur præiudiciales:Reſpon
deo ſecundùm quoſdam,&c.& durat vſq; ad illum ver.ſed ſecun-
dùm hoc cùm quæritur,&c.excluſiuè:& de hac cauda nullam fa-
ciam mētionem,nec cęteri faciunt.Iſta gl.diuiditur in ſeptem par
tes principales.In prima præſupponit,vt quærat quare iſtæ præiu
diciales non ſint poſitæ.ſ.inter reales prætorias.In ſecunda ponit
quot ſunt actiones præiudiciales,& quibus, & contra quos compe
tant.In tertia ponit formam libellorum in iſtis actionibus pręiudi-
cialibus.In quarta ponit quare iſtæ actiones dicātur pręiudiciales.
In quinta quęrit an ſint aliæ plures pręiudiciales,quàm illę quę hîc
in text.enumerantur.In ſexta quęrit quo iure petantur coloni,ad-
ſcriptitij,cēſiti,vel ſimiles,an vtili præiudiciali,vel directa, an offi-
cio iudicis,an verò competat vtilis cōfeſſoria, a
vel vtilis negatoria.In ſeptima,& vltima quæ-
rit:ſi aliquis teneatur ad annua ſeruitia, vel ex
promiſsione, vel ex conſuetudine præſtandi,
quo iure petatur condemnari,vt in poſterum
præſtet,& ipſe quo iure petat ſe abſolui. Secū
da ibi:& ſunt tres.Tertia ibi:ſed qualiter formantur libelli.Quar-
ta ibi:item quare dicuntur præiudiciales. Quinta ibi:item nūquid
ſint plures præiudiciales,niſi hæ tres.Sexta ibi: item quo iure ad-
ſcriptitij.Septima,& vltima ibi:item ſi aliquis ad aliqua annua.Ex-
pediam hanc gloſ.per partes.& Prima pars principalis ſubdiuiſio-
20 ne non indiget.¶ † In eadem gloſſa ibi.& ſunt in rem. Intelligite
ſecundùm docto. vt Ioannes Fab.& Angel.de Are.res petitur:id
eſt,perſona, quæ petitur loco rei ſicut ſi peteretur bos,vel aſinus,
vel omne aliud animal,vel aliud pecus,&c.& vltra glo.clarius di-
cite ſecundùm Angel.in l.j.§. per hanc.el j. de rei vendicatione
quòd imò pręiudiciales dicuntur in rem: quia ſicut in rei vendi-
catione, quæ pręponitur ratione dominij,nō agitur niſi ad decla-
rationem dominij, & reſtitutio rei imploratur poſteà officio iu-
dicis:vt l.ex diuerſis.§.j.iuncta l.qui reſtituere.ff.de rei vendica. &
dixi latè in §.omnium.in materia rei vendicationis.ſ.eod.quando
agitur iſtis præiudicialibus agitur ad hoc vt declaretur ſeruus. vel
filius, vel libertus,vel econtra negatiue:&. ſi qua reſtitutio eſt fien
da,fit officio iudicis.Et idem etiam tenet Angel.de Aret. hîc circa
iij.col.Adde bonum text.in l.cùm aliquis.in prin. in ver. vendica-
bat.iuncta l.j.C.de iu.deli.¶ In ead.glo. ibi:& de cęteris hîc dicere
reſeruauit.Hæc ratio impugnatur communiter per doctores hîc:
quia ſecundùm iſtam rationem iſte §.debuiſſet ſituari ſuprà in tra
ctatu ciuilium:& ſic poſt §.ſed iſtæ.ſ.eo.maximè ſi propter vnam
ciuilem Imperator non repoſuit prætorias in ſua materia. Præ-
tereà, & fortius, ſecundùm Nicolaum de Neapoli hîc: in pri-
ma oppoſitione gl.poſt Rodul.abſurdum eſt dicere quòd propter
vnam ciuilem potuit hîc duas prætorias: imò debuiſſet eſſe con-
21 tra:† quia minor pars maiori cedit,arg.l.in rem.§ item quæcunq;.
ff.de rei vendicatione. & l.quæritur.ff. de ſtatu hominum. Sed ab
iſtis impugnationibus gloſſæ ſe defendit,quamuis illam omnes im
pugnent excepto Dyn. qui cum ea tranſit. Nam non dicit gloſ.
quòd propter vnam ciuilem ſituatus ſit hîc iſte §. ſed dicit quòd
cùm pręiudicialium aliquæ ſint prætoriæ,aliquæ ſint ciuiles,iſte §.
non potuiſſet poni nec inter ciuiles,nec inter prætorias: & ideo de
per ſe poſt vtraſq; repoſitus eſt:& ſic cōtraria doctorum non ob-
ſtant.Communiter tamen dicunt doctores hîc,reprobata ratione
gl.vt Ioannes Fab.poſt Iacobum & Nicolaum in loco proximè al-
legato,& ſequitur etiam Angel.de Aret. quòd in hoc §. ponitur
vna diuiſio actionum, videlicet quòd quędam ſunt præiudiciales,
quędam non:& ideo ad ſingularem diuiſionem opus fuit dari ſin-
gularem tractatum.§.alio.Inſtitu. qui. mo.teſt.infir.Et hoc obſer-
22 uat Imperator in toto iſto titulo.† Et iſtud etiam teneo,reiecta opi
nione nonnullorum hîc tenentium ꝙ iſtæ actiones,de quibus tra-
ctat hîc §.ſint perſonales,& non reales:& propterea hîc bene poſi
tæ ſunt in tractatu perſonalium Quod probant ex text. noſtro in
dictione Videntur, quæ eſt fictionis donatiua.alleg. l.ſi duo. cum
gloſ.ff.de acquiren.hęred.melius allegaſſent text.in l. niſa.§. fin. ff.
de reli.& ſump.fune.Quę opi.quamuis ipſi non dicant, fuit ante
eos nonnullorum antiquorum hîc.vt refert Nicol. poſt Iacobum
Butrig in prima oppoſitione extra glo.& ipſi eam reprębendunt,
& bene:quia imò ſunt reales, prout ego ſ.proximè poſt gl. demon
ſtraui.¶ Nec obſtat verbū Videtur, hîc in tex.poſitū:quia quam-
23 uis ipſi nō reſpōdeant,ego reſpondeo † ꝙ imò verbū Videtur, in
a hoc textu eſt veritatis expreſsiuum: prout & in l.ſeruum filij.§.j.[a]
vbi gloſ. ij.in ver.adita eſt. & ibidem doct.ff.de legatis j. & in l.iij.
§.ex contrario.in fi.ſecundùm Angel.ibi.ff.de acquirenda poſſeſ.
¶ Sum modò in ſecunda parte principali gl ibi:& ſunt tres. quam
ſubdiuido in quatuor particulas.In prima ponit quòd actiones pręiudiciales,de quibus tractat hîc §.ſunt tres. In ſecunda refert opi.
quorundam tenentium quòd ſint tantùm duæ:& illam reprobat.
In tertia particulatim probat quòd in quolibet ex caſibus hîc in
tex.

a §.j.Vbi vide do.
Franc. Aret. & in
d.§.ex contrario.
in medi.j.col. &
quod ibidem ad
eum dixi in apoſt.

a ✠ Nihil facit ille tex.in d.l.j.§.cùm patronus. in quo nullum verbũ de alimentis, nec de ſummaria cognitione.

b ✠ Addo ꝙ hoc dictũ Bal.mihi non placet,quia ſi de natura cauſę eſt, vt libellus non ſit neceſſarius, ſed qualis qualis petitio ſufficiat, vt d cle.ſepe.de ver.ſigni. quare vult Bal. iſtud reſtringere ꝙ præſentatio reſcripti obtineat vim libelli quo ad iudicem tantùm, non quo ad partem: certè lege cautum nõ reperitur: ergo nec nos dicamus. §.cõſideremus.in auth. de trien. & ſemiſ.l.illã. C. de col. Vnde dicerẽ q in omnibus caſibus in qbus pręſentatio reſcripti habet vim libelli, de quibus per Innoc. in locis ſ. allega. procedet tam quo ad partẽ, quàm quo ad iudicem. Fateor tamen quòd in citatione partis erũt talia exprimenda, per quæ poſſit citat⁹ plenè inſtrui de his, ſuper quibus in iudicio conuenitur, arg.cle.lj. vt lite pend. nihil innoue.& ſic ceſſabit obiectio, quæ fieri poſſet d.l.j. in princ. ff. de eden. Carcaſſona Sardus.

c ¶ Omnibus. vide domi.Alexãd. de Imo.in conſi. lxx. in v.col l.j.parte. & in cõſi. clxxxvij.in v.col.in ſecunda parte.& in cõſi. cxxiij. in iij. & iiij.col. in prima parte.

d ¶ Legitimatione filij. vide Feli. in c.pe.de re iud. in iij. col. in verſic. de ſententia lata.

tex.poſitis actio eſt præiudicialis.In quarta recitat quandam incidentem opi. Secunda ibi: ſed quidam dicunt, & malè. Tertia ibi: in prima ergo,vbi quæritur.Quarta ibi: ſed quidam dixerunt.¶ In ead.ibi,quia ſummatim quæri-
24 tur.Addite † ꝙ cauſa alimentorum eſt ſummaria,intantùm quòd alibi multùm ſignanter Pet.de Anch.in cle.j.de iure pa.ꝙ in cauſa alimentorum non requiritur libellus,nec alia iuris ſolẽnitas:cùm expediatur officio iudicis: vt l.ſi quis à liberis.§.ſi vel parens.& §.ſeq.ff. de liber.agno.& l.j. §. cùm patronus. ff. de offic.
a præfec.vrb.[a] ✠ & in l.ſi iudex.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iu.iunctis his,quæ no.per gl.in rub.
25 ff.de interro.actio. Quod bene nota,† quia in ſummariis etiã aliquãdo requiritur libellus: vt per Spec.in tit.de offi.iudi. §. poſtquã.aliâs eſt §.poſtremò.ver.ſexto.& per Bar.in d.l.ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.intantùm ꝙ quamuis aliâs in ſummariis, in quibus ſufficit qualis qualis petitio, præſentatio reſcripti obtineat vim libelli,prout voluit Inn.in c.dudũ.el ij.extra de elec. & in c.ij. de libel. obla. & in c.j. vbi etiã per Io.de Imo.de lit.conteſt. ſolet tradi in cle.ſæpe.de verb.ſig.tamen iſtud procedit quãtùm ad iudicem tantũ,vt nõ dicatur impartiri officium ſuum non petitus: ſed quo ad ipſam partem bene requiritur libellus.Iſtud eſt quod non valde voluit Bal.in l.j.C.de preci.Impe. offe.& in l.j.per illũ tex.C. quãdo libel. princip.
b [b] ✠ ¶ In ea.ibi:ſed dic vt ibi.Et ibi glo.ſi.in ver. pronuntiatũ eſſe ad ſi.diſtinguit,& bene,quòd aut eſt ſummariè cognitum:& tunc nõ præiudicat. Aut eſt plenè cognitũ:& tunc bene pręiudicat. Addo bonum text. in materia noſtra in d.l.ſi quis à liberis.§.ſolent. quem ibi ad hoc not Barto. poſt gloſſ. ibi in verſi. cognoſcere.
26 ¶ †Hinc ſumpta occaſione Ang.de Aret.hîc, & nõ multùm impertinenter, examinat nunquid ſententia lata ſuper principali præiudicet ſuper incidenti:& ponit in hoc longam diſtinctionem ex dictis Gul.Bart.& latius Bal.in d. l.ſi iudex poſt glo.not.ibi.ff.de his,qui ſunt ſui, vel alie.iur.& Bart.in l. qui Romæ.§. duo fratres in v.oppo.ff.de verb.oblig & Bart. Ange. Imo.& Cuma.in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus. ff.de re iud.& Bar.poſt gl.in l.j.C. de ord. cog. & Bar.in l.ſi nautẽ. §.ſi.ff.de nego.geſt.& in l.à procedẽte.C.de dila.& in l.vendicantem.ff. de enic.Videatis hic per eũ:cuius dictis addite bonum tex.in c.cùm dilectus.& ibi per Inn.Ioan. Andr.& alios extra de ordi.cog.& text. in l. ſi cùm tibi.& quod ibi no. Bald.C.de iudi. & do. Anto.de But.in c. aduerſario.extra de exce. & in c.cùm in eccleſia.poſt Inno.& doc. extra de cau.poſ.& proprie.& Io.Cal.in repe.c. intelleximus in v.q.de ordi.cog. & Bart. in l.j. in pe. col.C.quando prouo.non eſt neceſ. & in l. qui repudiantis.§.ſi.ff de inoffi.teſta.& quod no.dixit Bar. in l.de pu-
27 pillo.§.ſi is,cui.circa ſi.ff.de oper.no.nun.¶ † Iuxta ſupradicta Io. Fab.in vij.col.cum ſeq vſq; ad fin.§.ponit aliquas quæſtiones,quãdo in iſtis præiudicialibus, vel quaſi præiudicialibus, ſi principaliter fuerit cognitum inter illos, quorum principaliter intereſt,
c ſententia inter eos lata præiudicet omnibus: [c] puta ſi feratur ſententia ſuper filiatione, an præiudicet fratribus, & aliis agnatis, & cognatis. Et quid ſi feratur ſententia non ſuper filiatione, ſed ſu-
d per legitimatione filij, [d] quòd ſit legitimus. Et quid ſi nuntietur

ſine vllo agente,vel defendente. Itẽ quid ſi ſuper nobilitate ſtante cõſuetudine ꝙ aliter ſuccedent nobiles, quàm ignobiles: & ſimiles quæſtiones.de quibus videatis hîc latè per eum.Cuius dictis addite optimũ text.quẽ omiſi allegare in l.j.§.ſi.& l.ſeq.in prin.l.ſeq.ff.de lib.agno.& ibi Bar.& ibi habetis de ſentẽtia lata in cauſa legitimationis,an præiudicet quo ad oẽs. Videatis etiã Bar.in l.ingenuum. per illũ text.ff.de ſta.homi.& ibi etiã per eũ quid iuris,quãdo ſentẽtia profertur ſuper ſtatu ſine legitimo cõtradictore.& Bar.in l.j.in j.col.C.quo.bono.Et ad quęſtiones Io.Fab.videatis Inno.in c.cauſam.el ij.extra qui filij ſint legit.vbi per ordinẽ ponit quaſi omnes iſtas quęſtiones. Et ibidẽ ponũt alij oẽs Canoniſtę per glo.& doct. omnes in c.penul.extra de re iud.& plenè per Io. de Imo.in l.ſæpe. in prin.ff.de re iud.& ibidem magis plenè per do.Alex.de Imol.in ſua ſolẽni repetitiõe.Videatis omnino Bal.in l.ij.in ij.col.& ſeq.C. quib.res iudi.nõ nocet.vbi multa pulchra ponit in pręſenti mate-
28 ria:† & maximè ſex,quę requirũtur ad hoc vt in iſtis pręiudicialibus ſentẽtia faciat ius quo ad oẽs:quę particulatim enumerat Angel.de Are.hîc.ĩ.in iij parte prin.huius gl.ſed nõ expedit:ibi videa-
29 tis.¶ †Ibidẽ etiã enumerat Bal.caſus in quibus ſententia lata cum vno pręiudicat omnibus:vt in cauſa infamię,deportationis, excõmunicationis,in actione populari,ſuper colluſione, pro matrimonio inter virũ & vxorem,ſuper patria poteſtate,vel ꝙ filius ſit legitimus,inter patrẽ & filiũ.Secus inter pares perſonas, vt inter fratres:vt ibi latiùs per eum.Itẽm in iure eligẽdi cõtra electores,& ſuper ætate.Itẽ vbicũq; tractatur de cõditione perſonę,ſentẽtia afficiens perſonam facit ius inter omnes: vt ſi quęratur an laicus, vel clericus ſit iſtius originis, vel alterius.aut iſtius domicilij, vel alterius,& vbi:& ſi pronũtiatur, aliquem eſſe vaſallum ratione feudi: vel aliquẽ eſſe adſcriptitiũ,vel cenſitũ De omnibus iſtis habetis ibi ordinatè per eum,cum quo quaſi in omnibus tranſit ibi Salic. Cuius dictis addite gl.no.quæ aliquos caſus ex prędictis enumerat in c.cùm inter.in ver.ad litigantes.de re iudi.& Bal.late.& Ang.in d. l.ingenuum.& Ang.& Imo.in d.l.ſepe.in prin.& in l.ſi perluſorio. §.ſi.ff.de app.& Panor.& alios in d.c.penul.extra de re iudi.& do. Ant.ibi in ix.col.de ſententia lata ſuper matrimonio. & per eundem in d.c.cauſam.el ij.in vj.col.extra,qui filij ſint leg.Et de patria poteſtate,ſiue filiatione,vel legitimatione,videatis etiam per Ang. in l.j.in ſi.ff.de libe.exhi.Et de iure eligẽdi contra electores,videatis etiam Bald.in l.ſi ſine.in ſi.col.C.ad Velleia. Et in materia videatis etiam quod multùm notabiliter decidit Bal.in l.ij.arg.illius tex.C.
30 de lib.cau.† ꝙ ſi inter duos nobiles ſit cõtentio de iuriſdictione alicuius caſtri,& ſententia feratur pro vno, ꝙ nõ pręiudicat populo illius caſtri,etiam(quod eſt longè pręclarius) ſcienti cauſam de ſe agi:niſi citatus fuerit ad cauſam.Et ibidem etiam ſubdit Bal. aliud perpetuò notatu dignũ,ꝙ ſi pendente iudicio inter ipſos nobiles, poſteà citetur ipſe populus,vel ipſa vniuerſitas pro ſuo intereſſe,
31 quòd non requiratur noua productio libelli.quod nota.† Et an in caſibus,in quibus ſententia facit ius quo ad omnes, & aliis,pręiudicat,an idem ſit in iuramento,ſi cauſa ſit deciſa per iuramentum,videatis gl.ſing.tenẽtem ꝙ ſic,in d.l.ingenuum.ff.de ſta.homi. quam gloſ.ſimpliciter tenet, & reputat ſingularem Angel.de Aret.hîc. ¶ In ea.ibi:item.quia poſteà dicit,cæteræ verò,&c.Et ita loquitur
32 de pluribus, excepta vna. Hanc approbant omnes:quia † pluralis locutio non poteſt eſſe contenta minori numero duorũ.l.vbi numerus.ff.de teſti.& l.inter illam.§.item ita data.ff.de verb.ſigni. & l.libertas.§.ſin.ff.de manu.teſta.ſecundùm Dyn.& etiam Ioannes Fab.hîc,qui poſt antiquos Petrus & Iacobus dicebant quòd illud quòd dicit gl.eſt no.Accedat text.ille not.in l.Iulius Phœbus.quæ eſt l.ſina.ff.ad Trebel.quam alleg.Nic.hîc, in j.quęſt. gloſ.Et hanc partem gl.inducit Angel.de Are. ad illam notabilem quæſt.quam format Bar.in d.l.ſi.per illum text.& dicit ſibi de facto occurrentem fuiſſe,quam non rectè,nec perfectè recitat Angelus de Aret,
33 Pone, † teſtator inſtituit duos filios maſculos hæredes vniuerſales, & filiam fœminam in certa quantitate: deinde ſubiecit quòd ſi aliquis eorum deceſſerit ſine liberis, quòd portio eius deueniat in ſuperuiuentes:quæritur an vno ex filiis maſculis mortuo, filia admittatur ad illud fideicommiſſum. Finaliter con-
cludit

cludit Bart. quòd cùm ratio recti ſermonis nõ patiatur quòd illud participium, Superuiuentes, pluralis numeri, verificetur in ſolo filio remanente, certè de neceſsitate comprehendetur filia, quamuis ex re certa inſtituta: per text. in d. l. ſi. quæ filia in re certa inſtituta aliâs nõ admitteretur, ſi ratio recti ſermonis pateretur: vt quia tres vel quatuor filios maſculos inſtituiſſet, vel vẽtrem, ex quo potuiſſent plures naſci: quia cùm teſtator maſculos prædilexerit in inſtitutione, eos inſtituendo vniuerſaliter hæredes, præſumitur eos quoq; prædilexiſſe in fideicommiſſo: vt l. Lucius. §. pater puerum. ff. ad Trebel. Pro iſta deciſione Bar. dicit Ange. de Are. hîc ſe addere glo. noſtram hic, quæ, iudicio meo, paruum facit in ſpecie prædictæ quæſtionis. Addit etiam gloſ. quæ minus facit in l. ſi mater. §. ſi. in gloſſ. ſi. in ver. excludi. ff. ad Trebel. & ibi Bald. Imo. & Rapha. Cuma. Ego addo eundem Barto. in l. Lucius. ff. de vulga. & pupil. in penulti. col. in ver. ſed quæro circa hoc de pulchra, quęſtione, &c. & in vlt. col. ver. quæro, quidam habens duos filios. & Bar. no. in conſil. ſuo incip. Angelus matrem habebat, & vnum filium nomine Bar. &c. in ij. & iij. col. & Pet. de Anch. in conſilio ſuo lxxiij. aliâs lxxij. addo text. in l. qui quartã. §. ſi. ſecũdùm intellectũ Bar. ff. de lega. j. vbi ſi teſtator habet vnicam filiam, & leget filiabus in plurali: per hoc dicitur conſtare ꝙ etiam ſenſerit de filia poſthuma: vbi aliâs non præſumeretur, & minùs dicetur conſtare. l. qui filiabus. in prin. & ibi de hoc etiam vide Bartol. ff. de lega. j. ¶ In ead. gloſ. ibi. ff. ſi liber. inge. eſſe dica. l. j. & ij. §. j. Ange. de Are. refert hîc Dyn. dicere, ꝙ iſtæ leges paruum, aut nihil faciunt. Sed errat, quia Dyn. nihil dicit, ſed eſt Ioan. Fab. qui etiam ſubdit quòd quamuis iſtæ leges nihil faciãt propter hoc quòd in eis nihil dicatur de officio iudicis, quod tamẽ bene facit l. j. in §. per hãc. el j. ff. de rei vend. & in l. iij. §. hoc autem interdictum. ff. de lib. exhi. Imò Dy. hîc in iij. col. ſecutus ſimpliciter allegationes glo. oppo. quòd iudicis officium in caſu glo. non poſsit habere locum, cùm habeat locũ actio
34 præiudicialis. † & vbi poteſt habere locum actio ordinaria, ſemper
a ceſſat remedium extraordinarium, [a] quale eſt officium iudicis: vt l. in cauſæ. la ij. in princip. ff. de mino. & l. quædam. in princip. ff. de eden. & l. qui bona. §. de illo. ff. de dãno infecto & l. in prouinciali. §. j. ff. de ope. no. nun. & reſpondet Dynus prout glo. in dicta l. j. §. per hanc. in gloſ. fin. in ver. vendicare. quòd argumentum obtinet, quando officium iudicis datur contra ius cõmune: vt d. l. in cauſæ. in princ. cum ſimi. vbi minor petit officio iudicis ſe reſtitui aduerſus contractũ. Secus autem, ſi officiũ iudicis imploratur ſecundùm ius cõmune, vt in propoſito noſtro. Et cũ hac ſol. tenent Io. Fab. & Ang. hîc. Aliter, & melius reſpondet Bal. in d. §. per hãc. & latiùs & clariùs in d. l. in prouinciali. in §. j. in fi. & Panor. in c. ex parte. el ij. de reſcrip. vbi ponit quatuor notabiles limitationes ad illã regulam quòd remedium ordinarium facit ceſſare extraordinarium. vbi videatis. Aliam, & tertiã ſol. ad prædictum cõtrariũ colligo ex verbis Nic. hic, in iij. oppo. extra gl. poſt Iac. But. in alio tamẽ propoſito, videlicet ꝙ illud quod dicitur, ꝙ actio ordinaria, & remedium extraordinariũ, nõ poſſunt ſimul cõpetere: verũ eſt, quando ad idem competant: ſecus ſi ad diuerſa, vt in propoſito noſtro, in quo officium iudicis nõ cõpetit ſuper ſtatu, ad hoc vt aliquis vendicetur in filiationem, vel in ſeruitutem, prout competunt præiudiciales: ſed competit ad hoc, vt iubeat caſtigari, vel ad ſimilia compelli: vt l. j. §. cùm patronus. ff. de offic. præfect. vrb. Et per hoc impugnat ipſe Nicol. poſt Iacob. But. gloſ. in iſta parte, quæ, ſecũdùm eum, ſentit quòd quando inter iſtos intentatur officiũ iudicis, ꝙ dicatur quęſtio pręiudicialis: quia, ſecũdùm eũ nõ eſt verũ, vt ex prędictis patet: quia officium iudicis non datur pro quæſtione ſtatus, vt ſ. dixi. Et hoc idem videtur etiam tenere Ioan. Fab. in princip. ij. col. Hæc ſolutio, iudicio meo, nullatenus poteſt ſuſtineri, & conſequenter reprobatio, quam ipſi faciunt de glo. non eſt bona, poſito etiam quòd gl. vellet id, quod ipſi dicunt: quia imò iſto caſu, quando officium iudicis intentatur contra libertum, vel contra filium, non ſolum intentatur ad caſtigationem, vel pro alimentis, vel ad ſimilia: imò etiam intentatur ſuper controuerſia, & cognitione ſtatus: vt eſt text. in dicta l. j. §. per hanc. & ibi gloſ. fina. in ver. vendicare. in diſtinctione ſua, in duobus primis membris, illud vult expreſsè, quæ ibi approbatur per Bart. & omnes. Et cõſimilis gloſ. eſt ſ. de pat. pote. in §. j. in gl. j. Sed de hoc eſt text. rotũdus, & expreſſus in d. l. iij. §. hoc autem interdictum. ff. de lib. exhi. ibi: & ſuccedere poterit notio prætoris: vt apud eum diſceptetur, vtrũ quis ſit in poteſtate, an nõ. Et ſic ibi eſt caſus clarus, quod officium iudicis intentatur, etiam ſuper ſtatu. Et ſic ſi glo. noſtra vellet id, quod ipſi reprobant, adhuc bene diceret. Et iſtud viſus eſt poſtea tenere ipſe Ioannes Fab. quaſi ſibi contrarius in iiij. col. in fin. Nec etiam eſt verum illud, quod ad prædictorum ſuſtentationem ſubiiciebat Ioan. Fab. in prin. ij. col. & inaduertenter, vt puto, quòd d. l. j. §. per hanc loquatur tãtùm de filio: quia, iudicio meo, iſtud eſt de directo cõtra illũ text. loquentẽ in omnibus liberis pſonis, quę ſunt iuris noſtri. & illud, quod ibi in text. ſubmittur, vt puta liber. eſt exemplũ. Exẽpla autẽ non reſtringunt regulam. l. j. §. quod vulgo. ff. de aqua quoti. & æſtiua. & l. dãni infecti. la ij. in fin. ff. de dam. infec. & gl. mag. in prin. in d. §. per hãc approbata per omnes, tenet ꝙ ille §. habet locum nedum in filio, ſed etiam in aliis compluribus perſonis ibidem per glo. & doct. maximè Bar. & Ang. enumeratis. & per Bar. in l. j. ff. de libe. exhib. & Innoc. in c. inter quatuor. de maiori. & obedien. quas particulariter enumerat Ang. de Are. hîc, quem, ſi vultis videatis: qui etiam per hanc ſecundã rationem reprehẽdit ipſum Ioan. Fab. Ego poſtea reperi ipſum Ioan. Fab. in hoc §. in ix. col. de quo Ange. de Are. non facit mentionem, plenius examinantem veritatem gloſ. in d. §. per hanc. & ſe ipſum emendantem. & finaliter concludentem quòd vtilis rei vendicatio adiecta cauſa de iure Romano, & vtilis præiudicialis cõpetant pro omnibus perſonis, in quibus aliquod ius habeamus ad inſtar illius directę quę cõpetit filio in poteſtate conſtituto, non illa eadem. Et ita intelligit glo. in d. §. per hãc. Quę diſtinctio etiam nõ placet mihi, vt directa competat tãtùm per filium in poteſtate, & aliis perſonis cõpetat vtilis, quæ competat cõtra alias perſonas: quia iſtud eſt cõtra d. §. per hanc. quia illud quod dicitur de filio, dicitur exẽplificatiuè, quod reſtringit regu-
b lã, vt ſ. dixi. [b] ¶ † In ead. ibi vt mãdati, & de-
35 poſiti, & ſimiles. Stat ergo ex glo. quòd non eſt dare pręiudiciales directas, & contrarias contrarium tenet iſtamet gl. ſibi contraria ĩ. in vj. parte prin. ibi: item qui iure adſcriptitij. & Dy. hîc in pe. col. tenet cum gl. hîc, quam dicit bene dicere, eo quia pręiudicialis nõ poteſt plus directa, tã ex parte vnius quàm ex parte alterius: quia omnes ſunt paris cõditionis: & ideo dicitur directa ex parte omniũ, ſicut in actione pro ſocio, quæ datur pluribus ſociis, cuilibet eſt directa: quia paris ſunt poteſtatis, vt dicit notat per gl. in l. cõſenſu. ff. de act. & oblig. & ita etiã tenet Nic. hic in iij. q. gl. & ita trãſire videntur Io. Fab. & Angel. de Are. & ita etiam teneo, quãuis fundamẽta Dy. ſint debilia. Subiiciunt tamen Dy. & Nic. ꝙ gloſ. noſtra ſe ipſam vituperat in penul. parte. ibi cõtrariũ tenet. & ibi videbimus an gloſ. poſsit à contrarietate ſaluari: quod erit multùm difficile. Item dum glo. hîc dicit, vt mandati. depoſiti, & ſimiles. videatis omnino illam ſolennem gloſ. & magiſtralem in d. l. conſenſu. in ver. conſentire. & ibi Bart. ff. de actio. & obliga. & notabilius Bart. in l. curatoris. in j. col. C. de nego. geſt. Item dum gloſ. iſta dicit quòd nulla lege cautum inuenitur, licet aliæ quædam inueniantur, &c. Ego pondero hic eſſe glo. conſociatam ad illam gloſſam cuius doctrinam Baldus alibi reputat ſingul. Nam glo. in l.

a [a] Extraordinarium. Adde Io. an. Are. in l. vẽtre. in viij. col. de acqui. hære. & quod ibidem dixi in apoſt.

b [b] Aduerte ꝙ poſſet probabiliter teneri ꝙ pro aliis perſonis, in quibus ius aliquod habem⁹, excepto filio, cõpetat vtilis, non directa. Et videtur velle hęc gloſ. ibi item qui iure aſcriptitij, &c. & probatur optima ratione: quotiẽs nõ ex verbis legis, ſed per interpretationem doctorum ex identitate rationis fit extẽſio de vno caſu ad alium non cõpetit directa, ſed vtilis actio. Doctrina eſt Bar. communiter recepta in l. curatoris. in ij col. C. de nego geſtis. ſed in ꝓpoſita quæſt. in aliis. quam liberti, & filiis, ſit extẽſio per interpretationẽ doctorũ: ergo erit vtilis, & nõ directa. Et certè omnes caſus, de quibus, per Bart. Angel. & alios, in d. §. per hanc. non videntur eſſe de mente illius §. tamẽ quia modicè, aut nullius eſt vtilitatis, ſit directa vel vtilis, per l. actio. ff. de nego. geſt. nõ eſt inſiſtendum, ne fruſtra denigremus papyrum. qu. Iuris idem Iaſ. ĩ col. x. nume. 45. ſibi contrarius firmet vtilẽ cõpetere, nõ directam. Carcaſſona bard.

a ☞ Vide bonũ text. in l. liberis. §. fi. ff. de liber. cau. Sardus.
b ☞ Videas etiã Angel. de Are. in iij. col. circa finem.
c ☞ Aduerte ꝙ hoc caſu, quando per modum exceptionis ꝓponeretur, magis diceretur exceptio præiudicialis, quam actio, quia de illa prius cognoſceretur. vt l. præſes. C. ad leg. Flau. de plag. declarando ſecundùm Bal. in l. peremptorias. C. ſenten. reſcin. non poſſ. & ſ. vidimus in euidentialibus, in fin. ij. col. Carcaſſona Sardus.

omnino. in ver. alioqui. ff. de impen. in re. do.
fact. dicit ꝙ non meminit ſe legiſſe ꝙ ſit actio
de dote directa, & contraria. Bal. in c. j. in finalibus verbis. in tit. quid præce. debe. inueſti. an
fideli. dicit in illa gloſſ. in prædictis verbis tradi
doctrinam, quæ, ſecundùm eum, non ponitur
alibi, ꝙ directa & contraria nõ habent locum,
niſi in caſibus expreſsis in iure. Et iſtud idẽ dicit Bal. per illam glo. in l. edicta. in xviij. col. C.
de eden. Et ad hoc etiam illã glo. allegat Ange.
in l. j. ff. ſol. matr. & ibi Ioan. de Imo. in vij. col.
Certè quamuis illa glo. reputetur vnica, & ſingularis, tamen habet conſociam hîc. Et, iudicio
meo, prædicta doctrina adhuc meliùs colligitur ex verbis glo. noſtræ, quàm gloſ. ſ. alleg. Ex
qua doctrina inferebat Bal. in d. c. j. in fin. ꝙ ex
contractu feudi nõ oritur actio directa, & cõtraria, imò eſt hincinde directa: vt ibi per eum.
¶ Sum modò in tertia parte prin. gloſſ. ibi: ſed
qualiter formantur libelli. quam ſubdiuido in
quinq; partes. In prima ponitur forma libelli
contraria ex parte patris contra filium. In ſecunda ponitur forma libelli ex parte domini
contra ſeruum. In tertia ponitur forma libelli contraria ex parte
ſerui, liberti, vel filij contra dominum, patronum, vel patrem. In
quarta ponuntur duæ differentiæ inter hanc præiudicialem, quæ
datur patri cõtra filium, & rei vendicationem ex iure Romano. In
quinta glo. format tacitum quæſitum, & ſe remittit. Secunda ibi:
in ſeruo, & domino. Tertia ibi: contra ſeruos, vel libertus. Quarta
ibi: & differt hæc ab ead. Quinta ibi: quibus autem modis filius.
36 ¶ † In ea. ibi: quia ſententia pro veritate habetur. Nico. de Neap. in
v. q. gloſſ. in materia vtilis præiudicialis. dicit glo. optimè formare
iſtos libellus, & ꝙ eius forma eſt tenenda. Sed certè, ſi aduertatis,
ſentit etiã Io. Fab. hîc, in fi. col. circa fi. iſtæ ſunt tantùm cõcluſiones
libellorum: & ideo in narrationibus factorum eſſet aduertendum
ex mente Dy. in penul. col. & ſequitur Ange. de Are. quamuis de
eo non faciat mentionem: quia fienda eſſet mentio quaſi poſſeſſiones eo caſu, quo quis eſſet in quaſi poſſeſsione ſeruitutis, vel libertatis, vel in quaſi poſſeſsione paternitatis, ſiue patriæ poteſta-
a tis.[a] ☞ Item eſſet etiam aduertendum, ſecundùm Ioan. Fab. hîc, in
pe. vel fi. col. ad fi. ꝙ cùm iſtæ actiones præiudiciales ſint reales, debet concludi ad declarandum, videlicet, Peto ꝙ talis declaretur filius, & ſimilia. Et iſta declaratio venit iure actionis, cætera, vt alimenta, & reſtitutio, ſi qua eſſet fiẽda, veniret officio iudicis: prout
etiam dixi vobis ſ. in princ. huius gloſſ. Et per iſta ſatis conſtat de
forma iſtorum libellorum: & ſufficiat. Et in ſpecie ponunt Dyn.
& Ang. de Aret. hîc. De iſtis libellis vide plenè Spec. in tit. de natu.
ex lib. ventre. circa prin quem alleg. Nic. hîc, in loco ſ. proximè allegato. ¶ In ead. glo. ibi: item hæc dicitur prætoria, illa ciuilis Has
duas differentias approbat Dy. hîc, in vij. col. & Nic. in ix. & vlti. q.
glo. in materia præiudicialis directæ. Addunt ipſi tertiam differentiam, quia rei vendicatio adiecta cauſa de iure Romano datur contra tertium detinentem filium inuitum, vel etiam volentem: vt d.
l. j. §. per hanc. el j. cum glo. mag. in ver. vendicare. ff. de rei vend. &
gloſſ. ſ. de pa. pote. in princ. in ver. ius autem patriæ poteſtatis. Sed
iſta præiudicialis non competit contra tertium, ſed contra ipſum
filium facientem ſuipſius controuerſiam: & ſic iſtæ præiudiciales,
quamuis ſint reales, nõ tamen competunt niſi contra illos, & illis,
de quorum ſtatu agitur, non autem contra tertium. Et ita etiam
tenet Ioan. Fab. hîc, in fi. vij. col. Ego addo ad iſta omnia Bart. in
terminis in l. ſiue contra. §. j. in ij. col. ff de lib. agno. ſecundùm bonas lec. facientem mentionem de gloſſa iſta in hac parte, & de illis
duabus differẽtiis, & etiã de illa tertia addita per doc. hîc: & ibi Bar.
omnes iſtas differẽtias approbat: & ibidẽ addit aliã, & quartã differentiã, quę nõ ponitur per doc. hîc: quia rei vẽdicatio adiecta cauſa de iure Romano cõpetit tantùm aſcendentibus, qui vendicant
alios in ſuã poteſtatẽ: ſed pręiudicialis cõpetit aſcendẽtibus, & deſcendentibus inuicem. Iſta tamẽ quarta differentia non procederet, niſi quantùm ad filios: ſed quantũ ad alias perſonas, in quibus
aliquod ius habemus, talis rei vendicatio competeret nõ aſcenden-
37 tibus ſolum, imò etiam extraneis d. §. per hanc. † Qualiter autem
formandus ſit libellus, quãdo agitur rei vendicatione adiecta cauſa
b de iure Romano,[b] ☞ ponit Dy. hîc, in pe. col. ſed melius, & perfectius Nic. de Neap. in vj. q. in materia vtilis præiudicialis: qui etiam
ponit formã libelli, quãdo agitur interdicto de liberis exhibendis:
vel deducẽdis de quo libello videatis etiam per Spe. tit. de offi. iudi.
§. j. ver. fi. & in tit. de fide inſtru. §. j quẽ ipſe Nic. alleg. Addit etiã
Spec. in tit. de cõuer. in fide. §. j. ver. porrò ſi filius. ¶ In ead. gl. ibi:
diximus ſ. de pat. poteſt. ibi videatis, & ſimilem gl. in d. §. per hanc.
in gl. fi. in ver. vendicare. quarũ materiam etiam ſatis impertinẽter
examinat per plures quæſtiones Ioan. Fab. hîc, maximè in iiij. v. &
vij. col. & etiã aliquid in ſequentibus. ¶ Sum modò in quarta parte principali gl. ibi: item quare dicuntur præiudiciales, quam ſubdiuido in quinq; particulas. In prima ponit primam opi. quorũdam.
In ſecunda ponit ſecundam opinionem aliorum. In tertia ponit
opi. Ioan. quam approbat. In quarta per modum quæſiti tacitè opponit cõtra illam opi. Ioan. & ſoluit. In quinta format vnam quæſtionem, quæ etiam eſt tacita oppoſitio contra opi. Ioan. & reſpondet. Secũda ibi: alij dixerunt. Tertia ibi: vel dic ſecũdùm Io. Quarta
ibi: ſed ſecundùm hoc, cùm quæritur. Quinta ibi: itẽ qoid ſi nulla
38 alia quæſtio mouetur. ¶ In ea. glo. ibi: & ff. ſi liber. ing. eſſe dica. l. ſi.
Hæc prima opi. quãuis aliter nõ repræhẽdatur per Dy. Io. Fab. aut
Ang. de Are. tamẽ circa eam impugnandã multa inania effudit hîc
Nic. in iij. col. in iiij. q. gl. poſt Iac. Bu. & ſuum Rodul. de Anr. Paucis ego puto, omiſsis ſuis phylacteriis, ꝙ hæc opi. non ſit vera: quia
actiones dicũtur præiudiciales, ſiue proponantur in modũ exceptio-
c nis,[c] ☞ ſiue etiam directò in modum actionis: vt videbimus ĩ in
iij. opin. Ioan. communiter approbata. ¶ In ead. gloſ. ibi: vel colluſio ibi fuit. Hanc ſecũdam opi. reputat deriſoriam Dy. hîc, & eam
repræhẽdit, & bene. Primò per fundamentũ gloſſę noſtræ. Secundò, quia ſequeretur quòd in omnibus caſibus, in quibus ſententia
lata pro vno, præiudicat omnibus: de quibus vidimus ſ. in ij. parte
princip. huius gloſ. quòd actiones dicerentur præiudiciales: quod
eſt falſum, & contra hunc text. Sed ab iſta ſecunda oppo. Dy. facilè defenderetur hæc ſecunda opin. in qua non dicitur quòd ſit pręiudicialis, eò quia fiat præiudicium omnibus perſonis, & omnibus
quæſtionibus: & iſta ſunt diuerſa, vt declaraui ſ. in princ. huius §.
in ſecundo euidentiali. ad fin. remanet tamen impugnata hæc ſe-
39 cunda opinio per fundamentum gloſ. ¶ † In eadem gloſ. ibi l. vix
certis. Hæc tertia opin. Ioan. approbatur communiter per doctores hîc inter cæteros per Dy. qui dicit quòd iſta eſt rectiſsima opi.
continens veritatem. Subtilis tamen Pet. & Iac. de Ra. quos referũt
Ioannes Fab. & Nic. non contenti prædicta ratione, & tertia opin.
Ioan. dicunt aliter, iſtas ſcilicet ideo dici præiudiciales, eò quòd in
eis agatur de maiori præiudicio, quàm eſſe poſsit videlicet de ſtatu
hominis. Nam cùm ſtatus hominis cõſiſtat in tribus, in libertate, ciuitate, & familia, vt l. fin. ff. de capi. dimi. certè in iſtis præiudicialibus agitur de amiſsione iſtorum trium, vel altero eorum, meritò
dictæ ſunt præiudiciales. Nec obſtat quòd petitio hæreditatis dicitur pręiudicialis, vt l. finali. C. de petitio. hæredi. & tamẽ in ea non
agitur de ſtatu: quia reſpondete ſaluando iſtam rationem, quòd
petitio hæreditatis dicitur præiudicialis alio reſpectu, quàm in
iſtis tribus, quæ in hoc textu notantur, prout declaraui ſ. in euidentialibus. Et hãc vltimam rationẽ Petr. & Iacob. videntur etiam
tenere Ioan. Fab. & Angel. hîc. Et ſecundùm hanc rationẽ ceſſarẽt
duæ quæſtiones proximè ſequentes in gloſ. ibi: ſed ſecundùm hoc
cùm quęritur. & ibi etiam: item quid ſi nulla. Hęc tamen ratio Petri & Ia. repræhenditur per Nic. de Neap. hîc, in iiij. col. & in iiij q.
glo. poſt Rodul. ſatis bona ratione: quia ſequeretur ꝙ quando agitur de libertinitate, vel ingenuitate, nõ eſſet quæſtio præiudicialis,
cùm tunc non agatur de amiſsione illorum trium, ſcilicet libertatis, ciuitatis, & familiæ: & tamẽ iſtud eſt falſum, & cõtra hunc text.
præterea vltra eũ, quãdo eſt quęſtio filiationis, ſolũ agitur de ſtatu
familiæ, & nõ ciuitatis, vel libertatis: ergo ſi illo reſpectu diceretur
præiudicialis

præiudicialis,ſequeretur ꝙ vbicūq; eſſet quæſtio de ſamilia,ꝙ eſſet
prǽiudicialis:quod tamē non eſt expeditū. Ego teneo opi.& ratio-
nem Io.ſ̄.relatā, & cōmuniter approbatā:& etiā puto eſſe ſuſtēta-
bilē opi. Pe.& Iac.& ambas videtur tenere Bar.in l.fundū.ff.de ex-
cep.Nec obſtat impugnatio Nicol.ꝙ quādo agitur de libertinita-
te,vel ingenuitate,ꝙ nō agatur de amiſsione illorū trium,&c.quia
credo ꝙ Iac.& Pet.non acceperint ſtatum hominis pro illis tribus
tātùm,ſed generaliter quomodocunq; tractetur de ſtatu hominis:
quia quolibet modo dicit̄ tractari de magno præiudicio. Nō obſtat
ſecundū,quia fateor,& expreſsiùs fatet̄ in quæſtiōe de patre arrogā
te,Io.Fab.circa ia.aut a.col.¶ In ead.gl.ibi:vt ſ̄.in rub.proce.gl.be-
ne dicit,& opi.Io.eſt vera,& approbatur per Dy.& doct.hîc:& be
ne facit §.his autē verbis.ſ̄.ad leg.Aquil.& l.j.§.duo autē ſunt ge-
nera aquarū.ff.de aqua quoti.& æſti.cū ſi.¶ Sum modò in quinta
parte principali glo. ibi:itē nunquid ſunt plures præiudiciales,quæ
ſubdiuiſione nō indiget.¶ In ea.gl.ibi:reſpōdeo ſic. Vos paucis di-
cite ꝙ præiudiciales pluribus modis dicūtur:& ſunt multò plures,
quàm iſtę quæ hic ponunt̄ in textu,vt declaraui ſ̄.in euidētialibus,
in prin.huius §. Sed capiēdo præiudiciales prout capiūtur in hoc
tex.quādo agitur de ſtatu perſonæ alicuius:& iſtæ ſunt tantū tres:
40 aliâs ſi plures eſſent,tex.noſter fuiſſet diminutus.¶ † In ea.gl. ibi:li
cet hodie cōtrariū ſit.de hoc dicite vt latè ꝑ Bart.in l.ſi quis liber-
tatē.in pen.col.ff.de peti.hære.& in l.ſi poſt litē.ff.de exce.& ſecū-
dùm ibi dicta hāc particulā gl.intellige,& limita:quia nō eſt indi-
ſtinctè verū ꝙ hodie cōtrariū ſit,ſcilicet ꝙ hodie petitio hæredita-
tis nō ſit præiudicialis:vt in prædictis locis latiùs per Bart. ¶ Sum
modò in ſexta parte gl.ibi:itē quo iure adſcriptitij. quā ſubdiuido
in tres partes,quemadmodum tres opi.in ea recitantur. Partes de
ſe patent.¶ In ead.gl.ibi:cenſiti,& ſimiles.Qui dicantur iſti coloni
adſcriptitij,& cenſiti,videatis in text.l.cùm ſcimus.& ibi per Bar.
41 & alios.C.de agri.& cenſi.lib.xj.† Quæ autem differentia ſit inter
colonum adſcriptitium,& cenſitum,habetis gloſ.not.in l.ij.in glo.
j.C.in quibus cauſis colo. cenſi. do.accu. poſ.lib.xj. per Angel.de
42 Aret.& alios ſ̄.de in.perſo.in princip.† De multiplici genere iſto-
rum colonorum , videatis glo.magiſtrā in rubri.C.de agri.& cen-
ſi.lib.xj.& plenius per Hoſt.in Sum.in titu.de na.ex liber. ventre
&c.¶ In ea.glo.ibi:contraria prǽiudiciali vtili. Aduertite,quia iſta
particula gloſſę communiter ſic habetur:reſpondeo vtili præiudi-
ciali directa : & ipſi ſe petunt in libertatem contraria præiudicia-
li vtili : ideo vtili , non directa quia liberi ſunt, &c. Si ita habeatur
glo.prout cōmuniter habetur,& ita habuerūt doct.hîc,gl. in mul-
tis peſsimè dicere videtur , & ita de ea truffantur doctores primò
dum dicit:reſpondeo,vtili præiudiciali directa.Glo.continet ma-
ximā abſurditatē,ſecūdùm Io.Fab.hîc:nam vocat vnam met actio
43 nem vtilem,& directam:quod eſt impoſsibile: † cùm vtilis, & dire
cta differant,& diſtinguātur,tanquam ſpecies oppoſitę,ſecundùm
Ioan.Fab.hîc:de quo vos videatis gl. vnicā in l.ex legato nominis.
C.de lega.& omnes latè Bar.poſt Pe.de Bellaper.in l.ij ſecundùm
bonas lect.C.de act.& oblig.& in l.j.in penul.col.ff.de act.& oblig.
Et ſecūdùm ibi dicta intelligo an verū ſit ꝙ directa,& vtilis diſtin-
guātur ſpecie. Itē gl.hîc vult ꝙ ſit dare prǽiudiciales directas & cō-
trarias. Tamē ſ̄.in ij.parte principali iſtud expreſsè negauit ,& te-
nuit ſibimet oppoſitū,videlicet ꝙ nō reperiātur præiudiciales di-
rectæ,& cōtrarię.Et dicunt doct.vt Dy.& Nic.ꝙ in hoc gl.ſe vitu
perauit in iſto fine.Dicite prout dixi in dicta ſecunda parte princi-
pali,ad finē.Itē dū gl.iſta dicit:ideo vtili,& non directa, quia liberi
44 ſunt.& ſentit,† quòd pro liberis perſonis nō cōpetat directa præ-
iudicialis. quod eſt notoriè falſum. Videtis ergo quomodo in tam
paucis verbis gloſ.in multas abſurditates inciderit. Iſti impreſſores
nouorum librorum correxerūt glo.& fecerunt hoc modo:reſpon
deo vtili prǽiudiciali,nō directa.Et ſic adiunxerunt illā negatiuam
Non,quam etiam habent aliquæ gl.Et hoc adiunxerūt, ne gl. aliâs
vnam actionē directā,& vtilē appellaret:quod eſt abſurdū,vt præ-
dixi.Et credo ꝙ cùm illam negatiuā Nō, haberet gl. Nic.ipſe in xj.
quæſt.gl.dicit ꝙ nō inuenit in glo. nominari vtilem,& directam ſi-
mul.Sed cōmuniter libri non habēt illam negatiuā Non,& debēt
eſſe ſine illa negatiua,prout cōmuniter ſenſerūt doc.in ſaluatione
glo.vt Dy.& Io.Fab. & dixit expreſsè Ang.de Are.hîc quòd gloſ.
melius ſtat ſine dictione Non. Sed vt cumq; ſit, etiam ſi adeſt nega
tiua,adhuc tamē ſuperſunt aliæ abſurditates gl. Dyn hîc in vltima
col.mirabili modo excuſauit gl.ſed meliori, quàm excogitari poſ-
ſit:quem ſecutus eſt Ioan.Fab. Et ex dictis amborū ſimul ſaluatur
gloſ.ab omnibus abſurditatibus ſuprà dictis.& ſequitur etiā Ang.
de Are.hîc:ſed iſti vtuntur verbis obſcuris , quæ ego clara facio in
hunc modum. Nam ſi ego peto te pronuntiari adſcriptitium , vel
cenſitum,vel alterius generis colonum , ego ago vtili præiudiciali:
quia directa locum habere non poteſt:quia illa non competit , niſi
pro his,qui aſſeruntur verè ſerui:& iſti nō ſunt verè ſerui: vt iuri-
bus hîc alleg.in gloſ. Tamē quia quodammodo habentur loco ſer-
uorum,à quibus parum diſtant quo ad ſeruitia , quæ habēt facere,
vt iuribus hîc alleg. in gloſ.& ideo vtilis præiudicialis proponi
poteſt. Verùm quia iſta præiudicialis eſt vtilis ex parte vtriuſq;,
ſiue dominus agat contra adſcriptitiū,cenſitū, & ſimiles,ſiue econ
tra,ipſe adſcriptitius agat cōtra dominū,vt ſe eximat ab illo nexu
adſcriptitiatus. Vt ergo vna ab alia dignoſceretur,gl appellauit il-
lam,quę cōpetit domino cōtra adſcriptitiū,præiudicialem vtilem,
& directam:illam verò,quæ ecōtra competit adſcriptitio,appella-
uit vtilē præiudicialē cōtrariā.Non ergo accipit gl.directā pro ea,
quæ differt ab vtili:quia prout ſ̄.dicebam,impoſsibile eſſet , eādem
actionem eſſe directam,& vtilem:ſed ideo iſtam vtilē appellauit
directā,vt ſignificaret iſtam eſſe eam,quæ cōpeteret domino:illam
verò,quæ competit ipſi adſcriptitio,appellauit contrariam: nō ad
differentiam directæ vt ſic eſſent duæ diuerſæ actiones præiudicia
les,directa,& contraria:quia hæc ſ̄.negauit in ſecunda parte prin-
cipali,& ibi dixi:ſed appellauit contrariā alio reſpectu,eò ꝙ in con
trario caſu cōpeteret,id eſt,cōtra ipſum dominum. Et hoc modo
ſaluatur gl.ab omnibus abſurditatibus,& cōtrarietatibus ſuprà di-
ctis.Subdit tamen Io.Fab.negari non poſſe ꝙ quāuis glo.ita poſsit
palliari,vt prædixi,quòd tamē gl.fuit malè compoſitara (vt verbis
eius vtar) ex defectu fortè ſcriptorum,vel aliâs.Stat ergo ex gl.ion
45 cta prædicta eius ſaluatione. ꝙ † cōtra adſcriptitios,cenſitos,& ſi-
miles perſonas,competit vtilis præiudicialis:& eodem modo ipſis
contra dominos:non autem directa:quia illa non competit, niſi in
tribus caſibus hîc in tex.poſitis:aliâs redargueremus tex. de inſuffi
cientia,ſi eſſent plures caſus. Et cum hac opi.tranſeunt cōmuniter
doct.hîc,& expreſsiùs,quàm cæteri,Io.Fab in viij.col.vbi genera-
liter ſubdit pro regula,ꝙ vbicūq; quis agit pro iure, quòd habet in
perſona alicuius ex iure,vel cōſuetudine, ꝙ ſibi cōpetit vtilis præ-
iudicialis:& eodē modo cōpetit cōtra eū,eò quia licet directa defi-
ciat,tamē dabitur vtilis,ſaltē per extētionē:quæ extēſio plerūq; fit
ad caſus nō cogitatos,in quibus æquū eſt actionē dari.Hoc probat
per ſimile: nam interdictū pro liberis exhibendis cōpetit patri, &
tamen vtile cōpetit etiā marito pro exhibenda vxore:vt l.ſi.ff.de
lib.exhi.& l.fi.C.eo.Si ergo illud interdictū extēditur ad vxorem
propter ius,quod maritus in ea habet,nō mirum ſi actio præiudi-
cialis vtilis cōpetat,vbi agit̄ de iure,quod cadit in perſonā alterius
ex iure, vel ex cōſuetudine.Et per hoc etiā infert Io.Fab.ꝙ ꝓ iure
obediētiæ quæ debetur à perſona ratione religionis , vel ſubiectio-
nis.vel iuriſdictionis,poteſt vtilis præiudicialis intentari. Ego addo
ad iſta in terminis Bar.in l.ſiue ecōtra.§.j in fi.col.ff.de libe. agno.
46 vbi quærit † an reperiatur præiudicialis , per quam quis vendicet
aliquam in vxorem,vel vxor aliquem in virum, quando non deti-
netur à tertio,ſed ipſa facit cōtrouerſiam ſui ipſius,aſſerens ſe non
eſſe vxorem:vt ibi Bar. etiam faciens mētionem de illo vtili interdi
cto pro vxore exhibenda , iuxta d.l.fin.C.de libe.exhib.videtur ſen
tire id , quod Ioan.Fab.ſ̄.proximè relatus. Et ſubiicit ibi Bartolus
hoc eſſe expreſſum de iure canonico in titu.de conuer. coniu. per
totum. & in Specu.de ſponſa.§.ſequitur.videatis ibi Bart. Vnum
47 † etiam dicebat Ioannes Fab.hîc , in xj.col.quod eſt maxima limi-
tatio ad hunc §.& totam eius materiam , & ea , quæ proximè di-
xi.Et illud ſatis infert ex prædictis , quòd ſi eſſet quæſtio de frater-
nitate , vel cognatione , vt quia eſſet vnus cognatus non ha-
bens liberos ,cuius alter ſperaret ſucceſsionem : certè non poſſet
agere præiudiciali , etiam vtili , vt pronuntietur talis : eo quia fra-
ter,vel

ter, vel cognatus non habét ius in perſonis: &
ideo non poteſt eis competere præiudicialis,
etiam vtilis, vt ex prædictis patet. Et ita etiam
refert tenere Pe. & Iac. hic: quamuis quaſi poſ-
ſeſsio ita cadat in fraternitate, ſicut in filiatio-
ne, ſecundùm gl. not. in l. non nudis. in gloſ. fi.
io ver. detege. C. de proba. quæ gloſ. ſecundùm
ipſum Ioan. Fab. non approbatur per doct. ibi.
Et pro iſta opi. Io. Fa. bene facit in ſimili: quia
quamuis rei vendicatio adiecta cauſa de iure
Romano competat compluribus perſonis, de
quibus dixi remiſsiuè ſ. in ſecunda parte prin-
cipali huius gl. ad fi. tamen non datur fratri in
fratrem, nec patri in patrem: quia frater non
poſſet vendicare fratrem adiecta cauſa de iure
Romano: quod voluit Bal. in l. non ignorat. in
v. col. C. qui accu. non poſ. Ego tamen in ter-
minis noſtris habeo Bar. tenentem de directo
contrarium in l. vbicunq;. §. j. per illum tex. ff.
de ven. in poſ. mit. & in l. ſine contra. §. j. in fin.
col. ad fi. ff. de libe. agno. & in quibus locis te-
net q per vtilem præiudicialem ego poſſum
petere me pronuntiare agnatū, vel cognatum
tuum: vt puta fratrem, vel patruum tuum, &
ſimilia: ſiue illa quæſtio veniat principaliter, ſi-
ue incidenter. Motus per illam l. vbicunq;. §. j.
& per multa alia, alleg. per eum, & in prædi-
ctis locis. Bar. refert ita tenere Inno. in c. tuam.
extra de ordi. cog. & Spec. in tit. qui filij ſint le-
gi. circa princ. & Ioan. de Blanoſco in iſto §. &
Cy. in d. l. non nudis. & iſtud ſecundùm puto
verius. Et ad obiecta, & quæ obici poſſunt in
contrarium, reſpondente vt per Bart. in locis
prælleg. An autem contra vaſallum, ſeu feu-
datarium competat iſta vtilis præiudicialis,
vide hic Ioan. Fab. in x. col. poſt Iac. & Petr. &
per Nic. & remiſsiuè in penul. col. in ix. q. extra
gloſſ. & vide Specu. in terminis in tit. de feu. §.
quoniam. ver. xxij. Ad ſuprà, ſcripta etiam, &
materiá addatis vnum, quod ponit Bald. in c. j.
in fi. col. de mili. vaſal. qui contu. eſt. q ſi nobi-
lis dicit eſſe ſibi ius colligendi pedagium in ca-
ſtro ſuo à tranſeuntibus, & tranſeuntes illud
negent, in actiones, quæ iſto caſu competunt,
& in ſimilibus generibus, ſint præiudiciales, eò
q in eis agatur de infringenda libertate tranſ-
euntium. Dicite vt ibi per eum: & addite quæ
48 in ſimili ponit hic Ioan. Fab. in xij. col. ¶ † In
ead. glo. ibi. ff. de vſu. l. j. Hæc impugnatio glo.
& eius opi. repræhenditur per doc. hic, intan-
tum q inter alios dicebat Dyn. hic, in fin. aliâs
pe. col. q gloſ. non potuiſſet peius dicere: & q
imò pro iſtis adſcriptitiis, & cenſitis competit
a etiam officium iudicis [a] ✱ Vltra doct. hoc viſa
eſt etiam velle gloſſ. ſibi contrariá in l. cùm ſa-
tis. §. caueant. in verbo, per iudicem. peril um
text. C. de agri. & cenſi. lib. xj. Nec obſtat arg.
glo. q officium iudicis non competat pro fu-
turis præſtationibus: quia gloſſa met ſibi con-
traria j. in parte ſeq. tenuit oppoſitum: ibi ta-
men videbimus an gloſſ. ſaluari poſsit ab iſta
contrarietate. Sed reſpondendo argumento
49 glo. dicite † q officium iudicis non competit
ad futuras præſtationes. verum eſt, niſi ratio-
ne præſentis iuris: & ſic niſi de præſenti ali-
quod ius competat ſibi: quia tunc iuri de futu-
ro poteſt adherere: vt not. in d. l. j. §. j. ff. de vſu.

Et ita formaliter reſpōdet Dyn. hic ad fi. huius
§. & Nic. in x. quæſt. glo. & ſequitur Ange. de
Are. in finalibus verbis huius §. Hinc ſumpta
occaſione ipſe Ang. de Are. latiſsimè, ſed mul-
50 tùm impertinenter, examinat, † an, & quan-
do tractatus futuri ſpectent ad iudicem. Et in
hoc refert multas, & varias, doctrinas doctorū
ſparſim hincinde. Videatis hic plenè per eum.
& Bart. in l. j. C. de ſenten. quę ſine cer. quanti.
& in d. l. j. §. j. & ibi latius Flori. ff. de vſuc. &
b Bart. in l. vbi autē nō apparet. §. qui ſortè [b]. ff.
de verb. ob. & in l. nō quemadmodū. ff. de iudi.
& Ang. & latè Imo. in l. ſi ſtipulatus. §. cùm ſti-
pulamur. ff. de verb. obliga. & Ang. in repeti.
l. j C. de iudi. ver. nunc intro glo. & quæro, lite
ra hic dicit, &c. cum concor. quæ in dictis lo-
cis inuenietis. ¶ In ead. gloſ. ibi: quod nihil eſt.
Gloſ. alibi videtur tenere contrarium, ſcilicet
quòd imò etiam cōpetat cōfeſſoria, in l. j. in gl.
fi. in ver. prohibeatur. C. in quib. cau. colo. cēſi.
lib. xj. Nicolaus hic, in x. quæſtione. glo. tenet
cum gloſ. noſtra quòd pro iſtis adſcriptitiis, &
cenſitis nullo modo cōpetat cōfeſſoria, & negatoria. Et ita etiam
tenet Ang. de Are. ad fi. huius §. Moti ſunt, quia confeſſoria, & ne-
gatoria non cōpetunt, niſi pro ſeruitutibus debitis à re rei, non au-
tem merè perſonalibus, iuxta ea, quæ vidimus in §. æquè. ſ. eo.
51 † Ego teneo contra glo. noſtrā, & contra eos, quòd imò etiā com-
petat confeſſoria, & negatoria vtilis tantū, non autē directa, prout
gl. noſtra dicit. Et ad hoc allego bonū text. & expreſſum in c. inter
quatuor. extra de maio. & obe. vbi agitur confeſſoria ad obedien-
tiam, & ſic pro iure merè perſonali, prout ibidem not. Inn. Et ita
per illū text. tenet etiam Io. Fab. hic, in x. col. Nō obſtat arg. ſ. factū,
quia reſpōdeo, prout Io. Fab. quòd cōfeſſoria nō datur, niſi ſeruitus
debeatur à re rei: verū eſt, vera cōfeſſoria: ſed bene quaſi cōfeſſoria
c ſeu vtilis. d. c. inter quatuor. [c] ✱ ſtabit ergo ex ſuprà ſcriptis om-
nibus, quæ vidimus in hac parte gloſ. vt illa ſimul recolligamus, &
52 reducamus ad breuem concluſionem, † quòd cōtra adſcriptitium,
cenſitum, & ſimiles perſonas, & eodem modo eis competunt tria
remedia, vtilis præiudicialis. officium iudicis, & vtilis confeſſoria,
& negatoria. Quomodo autem poſsit competere officium iudicis,
cùm alia actio ordinaria competat dicite prout dixi ſ. in ſecunda
53 parte principali huius gl. ad fi. † Addite quòd etiam contra eos cō-
petit rei vendicatio adiecta cauſa de iure Romano, prout tenet gl.
approbata per omnes ibi, & vbiq; in l. j. §. per hanc. el j. in glo. mag.
54 in ver. vendicare. in princ. ff. de rei vendica. † Qualiter autem for-
mandus ſit libellus, quando agitur contra adſcriptitium, cēſitum,
& ſimiles perſonas, & econtra, quādo ab ipſis agitur. Item qualiter
formandus ſit libellus, quando agitur cōtra vaſallum, & econtra,
quādo agitur à vaſallo cōtra dominum: ponit hic Nic. de Neap.
in vlti. col. in xiij. & vlti. quæſt. gloſ. Et formam iſtorum libellorum
in terminis videatis per Specu. in titu. de feud. §. fi. in fi. & in titu. de
cenſi. §. nunc dicendum. ver. j. ij. & iij. quem alleg. ipſe Nic. & Spec.
in titu. qui filij ſint legitimi. §. j. lib. iiij. quem alleg. Ioan. Fabe. hic, in
vij. col. ¶ Simi modo in ſeptima & vltima parte princ. gl. ibi: item
ſi aliquis ad aliqua annua ſeruitia. quæ ſub diuiſione non indiget.
55 ¶ † In ead. glo. ibi: officio iudicis. Hæc gloſ. eſt ſibi contraria: nam
hic vult, quòd officium iudicis competat ad futuras præſtationes:
quod negauit ſ. in parte proximè præcedenti. Et ad hoc nō poteſt
aliud dici circa iſtam gloſ. ſecundùm Dy. hic, niſi quòd glo. errauit.
Et ita etiam dicit Nic. in xj. & vlti. quæſt. gloſ. Ioan. Fab. in xiiij. col.
dicit quòd quamuis gloſ. vix poſsit excuſari, quòd tamen ita ſalua-
bitur, vt gloſ. ſ. in parte proximè præcedenti loquatur quando offi
cium iudicis principaliter intentatur, hic verò quādo imploratur
acceſſoriè. Et pro hac ſaluatione multùm benè facit quod in termi
nis noſtris dixit Bal. in l. j. in col. fi. verſi. ſextò contra hoc oppono.
C. de fideicōmiſ. vbi dixit quòd in terminis noſtris futuræ obliga-
tiones veniunt in iudicio tanquam annexa, nō tanquam principa-
la

a ✱ Adde q à ſimili probari poteſt q hoc caſu competat officium iudicis, per text. in l. iij. §. hoc autē interdicto. ff. de lib. exhib. & l. j. §. per hanc. el j. ff. de rei vend. Nam ſicut ad eorum ſimilitudinem, & eorū, de quibus in hoc §. dicimus vtilem præiudicialē cōpetere, ita eſt etiā dicendum de officio iudicis. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Qui ſortè. Vbi vide modo. Alex. de Imol. & Bald. in Marg. in verſi. tractatus. verſi. ſecundo. & Card. in cle. ij. xx. quæſtio. de Iudæ. & in cle. j. §. nos. de iureiur. & Inn. in c. auditis. in gloſſ. ſua, in ver. & faciet. de procur. Flori. in l. in lege Aquilia ſi deletum. in iij. col. ad leg. Aquil.

c ✱ Aduerte q imò nō video quo modo competat cōfeſſoria, & negatoria vtilis, quæ vtiles actiōes nō dātur niſi aliqua æquitate ſubſiſtēte, vt per Bart. in l. curatoris. ij. col. C. de neg. geſtis. quæ æquitas hic ceſſat, cùm competat vtilis præiudicialis, & officium iudicis: & vt ſolet dici, erubeſcimus ſine lege loqui. l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. mat. §. conſideremus. in auth. de triente & ſemiſſe. maximè, vt inquiunt Io. Fab. & Ange. de Aret. hic, q iſtud eſſet contra naturam actionis cōfeſſoriæ & negatoriæ. Nec obſt. text. in c. inter quatuor. extra de maioritate & obe. cuius inductionem libenter ab illis, q eum allegāt, audire. Et certè cùm virtus legis ſtet in eius inductione, vt l. non ſolū. §. qui primipilū. ff. de excuſ. tuto. quē textū ad hoc allegauit Bal. in l. petēs. C. de pac. ſecūdùm quod eū refert Iaſon in l. emancipato. col. pen. C. qui admit. debuiſſent tex. illum, cùm literaliter nō decidat q. noſtrā, ad hoc inducere. Sed, vt paucis agam, tex. ille mihi minus nihil a facit, nec in tex. nec in glo. verbum vllum de confeſſoria & negatoria. nec gloſ. iſtud ſentit in d. l. j. C. in quibus cau. colo. cen. &c. ſed duntaxat ex illa lege notat quòd ſit cōdemnatio de futuro, vt in confeſſoria, & negatoria. Et ſi aliud non allegatur, verior eſt opi. gl. noſtræ. Carcaſſona Sardus.

lia. Sed iſta ſaluatio, videri meo, non bene congruit glo. Vnde ego
teneo cũ Dy. ꝙ gloſ. malè loquatur, per ea, quæ dixi in parte pro-
ximè præcedenti, & ꝙ glo. fuerit ſibi in hoc cõtraria. ¶ In ead. glo.
ad fi. Dy. hîc in vlti. col. dicit ꝙ iſta gl. dicit malè, peius, & peſsimè,
eò quia quando quis tenetur ex promiſsione ad aliqua annua ſer-
uitia, prout glo. præſupponit, tunc nõ competit ſibi officium iudi-
cis, ſed habet viam ordinariam agendi ex ſtipulatione, quando ſti-
pulatio verè interuenit: vel ex præſumpta ſtipulatione, quæ præ-
ſumitur ex diutina pręſtatione, vbi ſtipulatio allegatur pro titulo,
iuxta d. l. cùm de in rem verſo. Subdit tamen Dyn. ꝙ vbi ſolùm al-
legatur conſuetudo, & diutina præſtatio ſine titulo, vt quia pete-
rem aliquid à te, puta vnum par caponũ, eò quia tu, & maiores tui
præſtaſtis: tunc procederet glo. noſtra: quia tunc cùm nõ poſsit agi
ex promiſsione, haberet locũ officiũ iudicis. Et ita etiam effectua-
liter tenet poſt multa Ioan. Fab. hîc, xiiij. col. & etiam Nico. in xj. &
vlti. q. glo. qui etiã dicit. & fortè non malè, poſſe etiam ſaluari gloſ.
in primo caſu, vt quamuis etiã alia actio competat, nihilò minus
adhuc poſſet implorari officium iudicis, per id, quod dicit glo. in d.
l. j. §. per hanc. el j. in gloſſ. in ver. vendicare. ad fi. ff. de rei vend. &
dixi ſ. in ſecunda parte principali huius gloſ. ad fi. Ego autem intel-
ligerem prædicta, vt procederent ſecundùm ea, quæ tradit Barto.
pleniùs, quàm alibi, in d. l. cùm de in rem verſo. poſt glo. ibi, & in l.
ſi certis annis. poſt glo. ibi, & ibidem alij. C. de pac. & latè Bar. poſt
glo. in d. l. ſolent. §. j. ff. de offi. procon. & leg. quãdo quis peteret ex
promiſsione efficaci, quam probaret ex diutina præſtatione. Secus
ſi ex promiſsione inefficaci, puta nudo pacto. d. l. ſi certis annis. de
quo dicendũ vt latiùs in prędictis locis. Item quod ſuprà dictum eſt
quando allegaretur ſolùm diutina pręſtatio ſine titulo, &c. ꝙ poſsit
implorari officiũ iudicis: intelligerem ego procederẽ quando alle-
garetur curſus tanti temporis, cuius initij memoria nõ extaret in
contrarium, per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æſti.
aliâs ſecus: prout tenet, & declarat Bal. in d. l. cùm de in rem verſo.
in ij. col. niſi ageretur de inducenda liberatione: vt ibi per eum,
& plenè in quæſtione per eum diſputata incip. quædam mulier ha-
bens amplum patrimonium. & no. glo. in c. ſeruitium. xviij. q. vlti.
& plenè glo. in c. peruenit. in ver. ignorantiæ. extra de cenſi. & ibi
Canoni. & Cy. in d. l. ſi certis annis. in pe. q. & ad d. l. cùm de in rem
verſo. quam gloſſ. allegat notare aliquas notabiles quæſtiones, re-
miſsiuè tamen, nõ deciſiuè, vltra eas, quæ colligi poſſunt ex tradi-
56 tis per Bar. in d. l. cùm de in rẽ verſo. ¶ †Et primò an d. lex habeat
locum in patiente puta ꝙ ex patientia longi temporis pręſumatur
ſeruitus conſtituta: vel ſi debebam tibi centum, & ſtetiſti per lon-
gum tempus ꝙ non petiſti: ego dico ꝙ feciſti mihi pactum de nõ
petendo, & illud volo probare per hoc: quia ſtetiſti per longum
tempus ꝙ non petiſti. an per lapſum dicti longi temporis præſu-
matur iſtud pactũ: vide Bar. poſt gl. in l. qui in aliena. §. j. & ibi Bal.
Ang. & alios ff. de acqui. hære. & latè Bar. in d. l. ſolent. §. j. in pe. col.
& Bal. in l. j. in vij. q. C. qui admit. & Bar. etiam in d. l. cùm de in rem
verſo. in fi. ij. col. & etiam in ſequenti, & omnes alios in d. l. ſi certis
annis. Et an ſi ego per decennium ſolui cenſum rei tuæ cenſuariæ
nomine meo, te ſciente, & patiente, an ex hoc mihi acquiratur do-
minium, ſaltem præſumptum? ponit Bal. no. in l. ſolennibus. C. de
57 rei vendi. & ibi contra glo. determinat ꝙ non. ¶ †Secundò an d. l.
cùm de in rem verſo. habeat locum: ſi allegetur alius titulus, quàm
ſtipulationis. Odofre. mirabiliter ibi tenet ꝙ nõ, contra glo. & om-
nes de Mundo: & cũ eo tranſire videtur Bar. ſing. in d. l. ſolent. §. j.
in prin. iij. col. hoc tamen non firmo: & dicitur per omnes contra-
58 rium. ¶ †Tertiò d. l. cùm de in rem verſo. nõ haberet locũ, quando
facta fuiſſet vnica ſolutio pro decẽ annis, vel pro pluribus. Ita not.
dicit Pe. Cy. & Bal. in l. ij. C. de dot. promiſſ. & in terminis Bar. in l.
59 eum, qui. ff. de an. leg.[a] ✱ ¶ †Quartò d. l. cùm de in rem verſo. non
a habet locũ in ruſticis, nec in l. mulieribus, ſecũdùm Spe. in tit. de re-
ſti. ſpo. §. nunc dicendum. verſi. quid dices de ruſtico. & Bald. in d. l.
ſolent. §. j. & Lud. Roma. in d. l. qui in aliena. in princip. Et iſtud ſa-
tis vult glo. in d. l. cùm de in rem verſo. in verb. præſtitiſſet. la j. quæ
vult etiam aliud notabiliter, ꝙ illa lex nõ habeat locum, niſi in per-
ſona diligenti. Contrariũ tamen in omnibus tenet expreſſè Bar. in
dicta l. cùm de in rem verſo. in iij. col. per text. a
cum glo. in l. litibus. C. de agri. & cenſi. lib. xj.
Et contrarium tenet Bald. in dicta l. j. C. de fi-
deicommiſ. & Bald. in dicta l. ſi certis annis. in
60 penultima col. & ibi Cyn. in v. quęſt. ¶ †Quin
tò, d. l. non habet locum, vbicunq; ageretur de
conſtituendo ius in perſona alicuius, de mu ta-
tione ſtatus perſonæ: quia tunc non ſufficeret
diutina præſtatio. Et ideo ſi aliquis per decem
annos reſpondiſſet tibi de penſione tanquam
colonus, vel tãquam inquilinus tuus, ita quòd
in futurum compelli poſſet ad præſtandum ſo
litam penſionem: ſed requiritur tempus lon-
giſsimum, eò quia perſonæ nõ ita facilè tranſ-
eunt, ſicut res. Eodem modo, ſi aliquis tanquã
vaſallus pręſtitiſſet tibi feudum ſpatio decem
annorum vel dicto tẽpore tibi ſeruiuiſſet tan-
quã vaſallus: hæc pręſtatio non eſſet ſufficiens
ad probãdum ius vaſallagij: ſed requiritur tẽ-
pus lõgiſsimum: quia hîc agitur de mutatione
ſtatus perſonę. Iſta ſunt, quæ ſignanter voluit b
Bar. poſt Marti. de Fano, & Andr. de Barulo
in d. l. litibus. C. de agri. & cenſi. & idem Bart.
in d. l. ſolent. §. j. ad fin. & in d. l. cùm de in rem
61 verſo ad fi. ¶ †Quid in eo: qui decẽ annis ſol-
uit canonem emphyteuticum tanquã emphy
teuta, an iſta pręſtatio ſufficiat ad probandum
eum emphyteutam ſuum, ita ꝙ in futurum cõ
pelli poſsit? Eſt quęſtio quotidiana, & pendet à
b prædictis. Vide in terminis[b] ✱ Baldũ in l. j. in
iiij. col. C. de fideicõ. & in d. l. ſi certis annis. &
in l. j. in j. ij. & iij. col. ff. de re. diui. & Spec. in ti.
de loca. §. nunc aliqua. ver. cxliij. & doct. in d. l.
qui in aliena. in prin. & melius, quàm per aliũ
de Mundo per And. de Baru. in dicta l. litibus.
62 ¶ †Quid de emphyteutis, qui amiſerũt inſtru
menta ſuarum inueſtiturarum, an ex diutina
præſtatione canonis emphyteutici probetur
quòd præceſſerat conceſsio in emphyteuſim.
Vide not. Bald. quòd ſic, in dicta l. ſi certis an-
nis. & Baldum & Angel. in dicta l. qui in alie-
na. in princip. Et quid in vaſallo, qui pręſtitit
ſeruitia domino recipienti: nunquid ex hoc
præſumatur inueſtitus: Videatis per Bald. in
dicta l. j. in iiij. col. C. de fideicommiſ. & latiùs
in c. ſi. de feud. da. in vicem legis commiſ. & in
63 l. j. in ij. & iij. col. ff. de re. diui. ¶ †Sextò dicta l.
cùm de in rem verſo. non haberet locum, ſi
quis prætenderet titulum donationis: quia
ipſum non poſſet probare ex præſumptione
dictæ l. cùm de in rem verſo. quia habet aliam
præſumptionem in contrarium, quòd nemo
præſumatur donare. l. cùm de indebito. in
principio. ff. de probationibus. Ita notabiliter
dicit Bartolus aliâs Baldus in l. finali. C. ne de
ſtatu defun. & ſentit Bartolus ſi bene inſpicia-
64 tur, in d. l. cùm de in rem verſo. ad fi. ¶ †Se-
ptimò, & vltimò, pro nunc iſta lex non ha-
bet locum generaliter, vbicunque requiritur
tantum tempus, cuius contrarij memoria
non exſtat, ſecundùm Baldum in dicta l. j. in
quiota colum. C. de fideicommiſsis. referen-
tem ita tenere Iacobum Butriga. in dicta l. ſi
certis annis. Et ad hoc bene facit quod voluit
Baldus in c. finali de feudis dato. in vicem legis commiſſo vbi vo-
luit quòd cùm cõtra eccleſiam requiratur præſcriptio quadrag.
65 annorum, quod contra eam non haberet locum dicta l. cùm de in

a ✱ Adde ꝙ aliud valdè notabiliter determinat Bal. in d. l. ij. C. de dot. promiſ. ꝙ & ſi aliàs oſtẽdens ſe ſoluiſſe canonẽ pro tribus annis proximis præſumatur retro ſemper ſoluiſſe, vt eſt tex. no. in l. quicũq;. C. de apoch. publ. li. x. tamẽ ſi ſolutio canonis ꝓ trib⁹ annis ꝓximis nõ eſſet facta annuatim ſed vnico actu ꝓ trib⁹ annis. d. l. quicũq;. ſecũdùm Bal. non haberet locũ. quod eſt notab. propter Bal. authoritatẽ. Carcaſſona Sardus.

b ✱ Adde ꝙ Bal. in d. l. j. in iij. col. circa fin. determinat ꝙ pręſumatur emphyteuta, ſi per decennium ſoluit canonem, per l. litibus. in prin. iuncta gl. C. de agricol. & cẽſi. lib. xj. Pro cuius deciſione videtur caſus in l. cũ de in rem verſo. ff. de vſu. ſecundũ cõmunẽ intellectũ: vbi enĩ agimus de præſũ mẽdo titulũ cõtra aliquid facientẽ vt eſt in q. noſtra cõtra iſtũ qui canonem ſoluebat, præſtatio decẽ annorũ ſi allegetur titulus, probat titulum: vt d. l. cùm de in rẽ verſo. declarãdo illam vt ibi per Bar. in iij. q. princ. in ij. membro ſuæ diſtinctionis. Ergo ſi iſte, qui dicitur ſed directũ dominũ, probare, allegetſe dominum. & probet decẽnalem canonis functionem, obtinere debebit. Et aduerte quòd quãuis Bal. in d. l. loquatur de emphyteuta eccleſiæ, idẽ etiam dicerem in emphyteuta priuati, propter quam litem d. l. litibus. quæ non loquitũ magis in vno, quã in alio. & per d. l. cùm de in rẽ verſo inductam vt ſ. Carcaſſona Sardus.

a * Aduerte quòd iſta ſeptima limitatio, quam ex dictis Bal. in d. l. j. C. de fideicom. firmat hic Iaſ. fortiter morderi poteſt. nã in præſcribẽda ſeruitute habente cauſam diſcontinuam ſine titulo, requiritur tantum tẽpus, cuius initij memoria nõ exiſtat. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quo. & æſti. & glo. in l. ſeruitutes. la grãde. in glo. magna. ff. de ſeruit. tit. generali & tamẽ ſi allegarem titulum præceſsiſſe ex vſu a decem vel xx. an. probarẽ, ſeu præſumeretur titulus. Glo. eſt magis cõmuniter approbata. in d. l. ſeruitutes. in ſi glo. mag. quam ibi ſequuntur Bart. Angel. Pau. Caſtr. & Flori. & eſt alia gloſ. in l. j. §. finali. ff. de aqua plu. arcend. & tradit Bart. in d. l. cum de in rem verſo. colũna iij. & tradit Bar per illum tex. in l. qui in aliena. §. j. in fi. ff. de acq. hære. cũ ſimil. poſſemus ab iſta mea oppo. tueri Bald. dicẽdo ꝑ dictum gl. Bar. & commune, procedit in his quæ nõ inferunt maximũ præiudiciũ, vt in ſeruitutibus, & in alio caſu, vt per gl. Bar. & doctor. in l. pe. C. commu. diuid. Secus eſt, vbi de maximo præiudicio agere tur. Et ita declarat in effectu Bartolus in d. l. cũm de in rem verſo, in iij. col. & expreſſius idẽ Bar. in d. l. pe. C. cõmu. diuid. ſed attẽde, ꝙ contra dictum Bart. & cõmune, vnũ me torquet, licet ſatis vulgatũ, leges ſunt ita interpretandę, ꝙ earum diſpoſitio de facili nõ reddatur illuſoria. C. ſi ciuitas. de ſuſtẽ. exeõmu. in vi. l. ſi prætor. in prin. ff. de iud. Sed ſi dictum Bar. & communẽ eſt verum, ſequeretur ꝙ leges requirentes in ſeruitutib⁹ cauſam diſcontinuam habentibus præſcribẽdis tantũ tẽp⁹, cuius initij memoria non exiſtat d. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & allegata penè fruſtratoriè redderentur. cum quiſlibet poſt vſum decem vel viginti an. ſemper allegaret titulũ, & obtineret, & ſic vana eſſet illorũ iuriũ diſpoſitio: nec cõſideratio modici, vel maximi præiudicij videtur iure pbari: ideo non ſatis facit, nec ſcio quod maius præiudiciũ afferre poſsit, ſi cauſæ de qua diſceptatur, iacturam aſferat. Cogitabitis. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

rem verſo. ¶ a * Item ad d. l. cũm de in rem
verſo, adducitur tex. no. in l. ſi filius. C. de peti. hæ-
re. quem tex. ibi dicit Bar. eſſe ſingularem, & ſe
neſcire in Mundo, quòd ſi filius detineat hære-
ditatem per longum tempus quòd iſta deten-
tio facit præſumi iuſſum patris præceſsiſſe, &
aditionem ſecutam eſſe: & omnia ſolenniter
acta. Circa quod videatis Bald. in l. j. in vij. q.
66 C. qui admit. & in l. ij. C. de legi. hęre. ¶ † Et an
ſi ruſticus ſoluit mihi omni anno vnũ par ca-
ponum per decem annos, an teneatur in futu-
rum: eſt quæſtio gloſ. in d. l. ſolent §. fi. in glo. fi.
in ver. qualitatem. & ibi latè Bar. & idem Bart.
in d. l. cũm de in rem verſo. in fi. col. ¶ Et quid
ſi tu per tẽpus etiam longiſsimũ veniſti ad ma
zinandum in meo molendino, an per hoc poſ-
ſim te in futurum cõpellere: vide Bald. quòd
67 non in l. j. in ij. col. C. de ſerui. ¶ † Et an ſi ali-
quis ſe geſsit pro notario per decem annos, an
per hoc probetur, & pręſumatur notarius: vi-
de Bald. quòd ſic, in d. l. j. in iij. col. C. de fidei-
cõmiſ. Bar. in l. Barbarius. in lectu. ad fi. de offi.
68 pręto. cum cõcor. ¶ † Et quid ſi aliquis debeat
mihi omni anno decem paria caponum, & tri
ginta annis cõtinuis ſoluit mihi tantũ quinq;,
an erit præſcriptum in reliquis. Et eodem mo-
do ſi aliquis tenebatur mihi ſoluere omni an-
no decem ſolidos de moneta antiqua, triginta
annis cõtinuis ſoluit de moneta noua, quę mi-
nus valet: an erit præſcriptum in reliquis. Sunt
quęſtiones Bar. in l. ſi priùs. in prin. ff. de aqua
plu. arcen. Bald. etiam in l. aduerſus. C. de vſur.
ponit de pręlato eccleſiæ, qui debet habere no
mine cenſus tres ſolidos quolibet anno, an reci
piendo duos tantùm omnibus annis, præiudi-
69 cet eccleſiæ ¶ † An autẽ contra præſumptio-
nem d. l. cũm de in rem verſo. & ſimilium, ad-
mittatur probatio in contrarium, & poſsit do
ceri de errore. Iſtud ponit in terminis Bal. qui
ſignanter decidit quòd ſic, in l. ij. C. de do. pro-
miſ. & idem tenet Raph. Cu. in l. j. in prin. ff. de
ver. oblig. & ibidem Ludo. Ro. in fi. ponit Cy.
70 in d. l. ſi certis annis. in x. q. ¶ † Et an ſi ſtatutũ
requirat probationem etiam inſtrumẽtalem,
ſufficiat probatio per præſumptionẽ d. l. cũm
de in rem verſo. & ſimiliũ. Bald. mirabiliter, &
ſing. determinat quòd ſic in l. j. in iij. col. C. de
fideicommiſ. cuius contrarium, & melius, iudi
cio meo, tenet Ludo. Ro. in l. j. C. de teſta. mili.
71 † quia probatio, quæ fit per præſumptionem
legis. non eſt vera, & propria probatio, ſed im-
propria: & conſequenter non cadit in ſtatutis.
Et pro hoc alle. text. quem dicit eſſe ſing. in l. j.
§. j. ff. de his quæ in teſt. delen. Ego ad idem ad-
duco in terminis Bartolũ & ibi Ioan. de Imol.
in l. Lucius. ff. de condi. & demonſtra. vbi vult
72 † quòd probatio filiationis, quæ fit per præ-
ſumptionem. l. filium. ff. de his, qui ſunt ſui, vel
alie. iur. & l. ſi vicinis ſcientibus. C. de nup. eſt
probatio ficta, & nõ vera: & conſequenter nõ
caderet in ſtatuto. Accedat quod ſing. voluit
Bart. in l. j. C. de fi. inſtru. & iu. haſtæ fiſca. lib. x.
73 † quòd ille, qui habet iuris præſumptionẽ pro
ſe, nõ dicitur ipſe probare, ſed eſt ipſa lex, quæ
74 probet: vnde non ſatisfieret ſtatuto. ¶ † Poſtre
mò illud circa ſ. dictã materiã tenebitis mẽti,
ꝙ ſi iudex in ſentẽtia diceret hoc modo: Con-
dẽno te ad ſoluẽdum vnũ par caponum omni
anno tali domino ſecũdùm quod tui anteceſ-
ſores fecerũt. quòd illa verba nullam penitus
b conditionem faciunt b, ſed condemnatus ſim-
pliciter tenetur: nec poteſt facere aliquam con
trouerſiam, ſi vellet dicere quòd ſui anteceſſo-
res nihil præſtiterunt. Iſtud eſt: quod in termi
nis ſignanter decidit Bar. in l. eum, qui. §. Iulia-
nus. el 15. ff. de conſti. pecu. per illum text. opti-
mè probantem in ver. ſecũdùm mãdatum ſen-
tentiæ. & in ver. ſine controuerſia. & per non-
nulla alia iura, de quibus ibi per eum. & idem tenet Bart. in extra-
uag. ad reprimendum. in ver. prout. & Io. And. in addi. Spec. in tit.
de feudis. §. j. incip. ſic igitur. iuxta prin. Et per iſta remanet expedi
tus præſens §.

b ¶ Faciunt. Et hoc idem tenet Felin. in c. ex parte. in iij. col. I ver. clauſula, ſi proceſ.

LAVS DEO.

1 *Actio perſonalis domino non competit pro re ſua ad dandum eam ſibi, niſi contra furem, o lia furis. 4. 33. 34.*
2 *Dare eſt dominium transferre.*
3 *Quod meum eſt, amplius meum fieri non poteſt.*
5 *Simplum an contrahatur in duplo, vel quadruplo. 6. 7.*
8 *Actiones reales, & perſonales quo nominẽ appellantur.*
9 *Doctrina nominum grammaticis pertinacibus relinquitur.*
10 *Dare & tradere qualiter differant. 11. 14.*
12 *Venditor non ad dandum, ſed ad tradendum tenetur.*
13 *Lex ſi. ff. de condi. ob cauſam qualiter limitetur.*
15 *Promittens ſimpliciter, an in dubio intelligatur dare, vel tradere.*
16 *Dominus ſemel, non poteſt amplius fieri dominus & nume. ſeq.*
22 *Infamia facti, & iuris quid, & de eius effectibus.*
23 *Moroſus inceritu rei minimẽ liberatur.*
24 *Olim dominus, & hodie præſumitur dominus.*
25 *Olim poſſidens, an hodie poſſidere præſumatur.*
26 *Poſſidens an præſumatur dominus. 27. 28.*
29 *Poſſidens habet pro ſe præſumptionem.*
30 *Poſſeſſio an ex detentatione præſumatur.*
31 *Poſſeſſio ciuilis an ex naturali præſumatur.*
32 *Poſſeſſione probata ſimpliciter, an præſumatur cum qualitate.*
35 *Verba impropriare licet, vt libelli ſuſtineantur.*
39 *Conditio omnes quando degenerare dicatur. & nu. ſeq.*
46 *Debitor antequam in iudicio conueniatur, an primò ſit extra iudicium interpellandus. 41. 43.*
44 *Conuentus ſi ſtatim offerat ſe ſoluturum, an teneatur ad expenſas.*
45 *Libellus in conditione furtiua qualiter formetur.*

§. Sic itaq;. ¶ Iſte §. vſq; ad §. ſequẽs. communi diuiſio-
ne omnium, vt Nic. & Ang. de Are. diuiditur
in tres partes principales, ſed diuerſis modis. Ego facio tres partes
principales, ſed diuerſis modis. Ego facio tres partes hoc modo. In
prima Imperator ponit regulam generalem, & eius rationem. In
ſecunda ponit fallentiam, ſiue exceptionem à dicta regula. In tertia
declarat quomodo appellentur actiones reales, & quomodo perſo
nales. Secũda ibi: plenè. Tertia ibi: appellamus. Nec ego dico prout
Angel. de Are. quòd Imperator in prima ponit regulam recapilo-
gatiuam præcedẽtium: quod ſatuum eſt dicere, ſi bene aduertatis.
1 † Actio perſonalis non competit domino pro re ſua ad dandum
eam ſibi, niſi cõtra furem odio furis hoc primo. Et actiones reales
appellantur vendicationes, actiones verò perſonales dicuntur abu
ſiuè conditiones. hoc dicit in ſumma. vſq; ad §. ſequens. Et dicit
Ioan. Fab. quòd iſte §. male eſt dictatus, & longis verbis. ¶ No. 1. ex
tex. ibi: quia ſcilicet dari. vnum, ad quod quotidie allegatur hic tex.
2 † quòd dare eſt dominium transferre. Vnde qui eſt obligatus ad
dandum, tenetur dominium transferre. Concor. l. vbi autem non
apparet. §. fin. & l. nemo rem ſuam. in prin. cũ ſimili. ff. de verb. obli.

& circa

& circa hoc videbitis aliqua pulchra ĩ.in gl.j. ¶ Ad vnum intereà
dilig͠eter aduertite quòd ſi aliquis obligat ſe ad dandũ quoduis, ea
dicta obligatione teneatur dominium trãſferre, vt prædixi: tamen
ex hac prædicta obligatione non tenebitur vacuam poſſeſsionem
tradere, niſi etiam expreſsè adiectum ſit quòd teneatur vacuam
poſſeſsionem tradere. Iſtud eſt, quod in terminis vult ſolẽnis glo.in
l.ſi ſtipulatus.§.j.in ver.ſtipulatus.ff.de vſur.quam etiam multùm
not.Nic.hîc, in apoſtillatione text.& illam gl.ibi approbat Bar.eò,
quia in ſtipulatione fundum dari, non ineſt tacitè vacuam poſſeſ-
ſionem tradi, niſi exprimatur: quia bene poteſt dari, & ſic domi-
nium transferri ſine traditione vacuæ poſſeſsionis: vt eſt text.not.
in l.ſi fundum.ff.de fun.dato. ¶ Secundò not.ex text.ibi: nec res,
quæ iam actoris eſt magis. Ad quod etiam quotidie allegatur hîc
3 textus † quòd illud, quod meum eſt, non poteſt amplius meum
a fieri. Concor.l.proprias.& ibi Bartolus & alij C.de leg.[a] ❦ Et iſtud
notabile qualiter intelligatur, & procedat, videbitis ĩ.in gl.in ver.
magis. Tertiò nota ex ver. planè.& ad hoc etiam vulgò allegatur,
4 † quòd odio furis inductum eſt, vt domino detur cõndictio
furtiua: & ſic actio perſonalis pro re ſua, & ad dandum: quòd
eſt contra regularem naturam omnium condictionum, quę regu
lariter non competunt dominis. Et iſtud, eſt, quod dicit Iuriſ-
conſultus in l.finali in fine.ff. vſufruct.quem. ad ca.proditũ eſſe
neminem rem ſuam, niſi à fure, condicere poſſe. Et ſecundùm
Angelum de Aretio hîc, ideo eſt, quia omnis conditio degene-
rat contra furem. Allegat ad hoc dictã l. final.in fine.hoc tamen,
quod etiam ita vulgò dici ſolet, quod omnis condictio degene-
rat contra furem, an ſit verum, tangam ĩ.in gloſſa in ver. in rem
actio. ¶ Quartò nota ex textu ibi: vt extra pœnam. ſecundùm
5 Angelum de Aretio hîc, quòd hic eſt caſus † quòd in duplo, vel
quadruplo, in quo condemnatur fur, non continetur ſimplum:
& ſic ipſa res furto ſubtracta: & ſic duplum, vel quadruplum eſt
totum pœna. Ad idem §.finali ſuprà de oblig.quę ex deli. Ad idem
6 §.ex maleficiis.ĩ.eodem.& ibi eſt textus † quòd ſecus eſt in rapina
violenta: quia in ea in quadruplo continetur ſimplum: & ſic rei
perſecutio. Et quæ ſit ratio diuerſitatis, ibi videbitis. ¶ Ad
7 vnum tamen diligenter aduertite, † quòd quando ſtatutum, vel
lex imponunt ſimpliciter pœnam dupli, vel quadrupli, in dubio
ſemper in duplo ineſt ſimplum: & ſic in dubio ſemper vnum eſt
rei perſecutorium, & aliud pœnale: non autem totum duplum
eſt pœnale. Ita Bartolus in l.hoc edicto. §.j.per illum textum be-
ne notabilem ad hoc.ff.de Publica. Per quem textũ dicit ibi Bart.
ſe aliâs in facti quæſtione dixiſſe plus, quòd illud quod ſuprà pro-
ximè dixi, procedit, etiam ſi lex, vel ſtatutum vltra non proce-
deret declarando quòd in duplo ineſſet ſimplum, & ſic rei perſe-
cutio: ſed ſimpliciter loquerentur: duntamen lex, vel ſtatutum
expreſsè non dicerẽt contrarium, ſcilicet quòd in duplo non
ineſſet ſimplum, & ſic rei perſecutio: vt expreſsè ſit in textu
noſtro, & in aliis proximè allegatis. Et idem tenet Bartolus in
l.ab his.C.de naucu.libr.xj.& in l.finali in principio.& ibi Baldus
C.de ſponſa. & in l.ſanctio legum. in iiij. columna.ver.ſed quæro
an in duplo inſit ſimplum.ff. de pœnis. & in l. interpretatio-
ne. in eodem titulo.ff.de pœnis & Baldus latè in c.j. §.ſi duo. de
pace tenen. & in l.contra negantem. C. ad legem Aquiliam.
8 ¶ †Quintò nota ex ver. appellamus. quo nomine appellantur
actiones reales, & quo nomine perſonales: vt patet in litera. Di-
cebat tamen Ioannes Faber hîc, quòd iſte ver. appellamus. nul-
9 lius, aut modicæ vtilitatis eſt, † cùm loquatur de vana doctrina
nominum, & vocabulorum, quæ grammaticis pertinacibus re-
b linquitur[b], iuxta l.ij.circa finem.C. de conſtituta pecunia. & ibi
in gloſſa in ver.vocabula. poſt Tullium in Topicis, & expreſ-
ſius gloſſa poſt Tullium in rubrica .ff. ſoluto matrimonio. & ſe-
cundùm quod refert diuus Auguſti.in lib.xj.de ciui. Dei, Tulliũ
dicere, & bene, verbi cõtrouerſia iam diu torqueat homines gar-
rulos, contentionis cupidiores quàm veritatis. Vos tamen dicite
quòd iſte ver.appellamus.in hac differẽtia vocabulorũ poſſet vtili
tatem afferre, quando teſtator vni legaret omnes vendicationes
ſuas, vel ſibi cõpetentes, & alteri omnes cõditiones ſuas, ſiue actio-
nes perſonales: per iſtum §.apparet quid veni-
ret in iſtis legatu, vt quid non. Iſtud etiam ex-
peditũ habemus ꝙ numen actionis eſt genera-
le, & ſub eo comprehenduntur tam actiones
reales, quàm perſonales. Text. eſt in l. ſi. C. de
hære.vel act.vend. ¶ Vltimò no.ex ſi. Ang.de
Are.hîc, cùm de neceſsitate non ſiat aliqua de-
nuntiatio, ꝙ hîc eſt tex. ꝙ debitor non eſt de
neceſsitate primò extra iudiciũ interpellãdus:
antè, quàm cõueniatur in iudicio, ſed de vrba-
nitate.de quo ĩ.in glo.pe.in ver.denũtiare. vbi
glo.tangit.& ibidem aliqua pulchra ſubiungã.
¶ Gl.j.in ver.ſic itaq; diuiditur in tres. In pri-
ma declarat vnde formatur regula tex. noſtri.
In ſecunda ipſam regulam limitat, & declarat.
In tertia timore cuiuſdam taciti contrarij du-
pliter intelligit, & exponit illa verba, Si appa-
ret eũ dare, & c. Secũda ibi: ideo dixi ad dandũ.
Tertia ibi: & quod ſubiicit. ¶ In ea.glo. ibi: non
competit pro re ſua alicui, vt hîc Vult gloſſ. ꝙ
iſta verba Sic itaq;. veniant illatiuè ex præce-
dentibus, ita ꝙ regula poſita in tex. noſtro in-
feratur ex præcedentibus. quod reprehendi-
tur, & meritò: per doc.hîc, & maximè Io. Fab.
& Ang. de Are. quia nihil dictũ eſt in ſuperio-
ribus, ex quo poſsit prędicta regula inferri. Di-
cendum eſt igitur ſecundùm præfatos doc. ꝙ
illa verba ponantur reepilogatiuè: repilogat
enim diuiſionem actionum ſuprà habitam, vt
poſsit poni regula, & exceptio, quę hîc in text.
10 ponitur. ¶ †In ea glo.ibi: & ita eſt vis inter da-
re, & tradere. Teneatis differentiã, quam vul-
gò millies audietis inter verbũ Dare, & ver-
bum Tradere: quia Dare, importat dominiũ
c transferre[c] ſecus eſt in ver. Tradere: vt iuri-
bus hîc in glo.alleg. Pro limitatione tamẽ hu-
ius differentiæ notate ꝙ illud, quod dictũ eſt
de verbo Tradere, procedit quando promiſſa
eſſet ſpecies. ſi autem quis promitteret tradere
genus, ſiue aliquid in genere, tunc bene tenere-
tur dominiũ transferre, etiam ſi expreſsè di-
11 ctum ſit, Promitto tradere † quia in obliga-
tione generis verbũ Trado, importat dominij
tranſlationem: ſecus eſt in obligatione ſpeciei.
Iſtud eſt, quod ſing.probatur in l.ſi à ſubſtituto. §.fin. iuncta l.ſeq.
incip.quæ de legato.cum gloſſ.fin.in ver.dare.ff.de leg. j. quam ad
hoc ponderãt, & multùm commendant ſcribentes ibi, & maximè
Ioannes de Imola qui dicit hoc eſſe multùm notabile: & vult
etiam ibi Bartolus & alij. Accedat quod in optimo ſimili dixit
12 Bartolus in l. ex empto. in princip. ff.de actione emp. † Nam de
natura contractus emptionis & venditionis non eſt quòd vendi-
tor teneatur ad dandum, ſed ad tradendum.d.l.ex empto. in princ.
intantum quòd ſi quis promitteret dare, non eſſe contractus em-
d ptionis, & venditionis, ſed eſſet contractus innominatus.[d] ❦ vt in
text.not.in l.fin.ff.de condi.ob cau.& ibi Barto.& alij, & Bar. in l.
j.C. de re. permu. Tamen dicit Barto. in d.l. ex empto.in princip.
quòd ſi venderetur genus, vel aliquid in genere, puta decem cor-
bes frumenti in genere, vel decem libræ auri in maſſa, pro tanta
pecunia, quòd tunc venditor teneretur ad tranſlationem domi-
nij, non ea natura contractus emptionis, & venditionis, ſed ea na-
tura rei debitæ in genere: per multa iura, quæ ibi allegat Barto. &
maximè: quia tunc militat ratio, quæ eſt, quare emptor præcisè
cogatur ad dandum pretium, & ſic ad transferendum dominium
pretij, venditor autem non tenetur ad dandum rem, & ſic ad
transferendum dominium.d.l.ex empto.in princip. Gloſſ. ibi not.
& menti tenenda in verſi.cogitur.dixit quòd ratio diuerſitatis eſt,
quia emptor tenetur ad pretium, & ſic in genere: venditor autem

a ❦ Adde text.in §. ſed ſi rem legatarij.inſti. de leg. & l. iij. §. ex pluribus. ff.de acqui. poſ. Sardus.

b ❦ Relinquit. Adde Feli.in c. quãto.de præſump.

c ❦ Transferre. Adde Felin. in c. ſi cautio. circa medium j.col.de fide inſtr. & Franciſ. Aret. in l.dedi.de condi. ob cau. & Dyn.in conſi.j.

d ❦ Aduerte ꝙ quãuis qñ ex vtraq; parte promittitur dare, ſit cõtractus innominatus, vt d.l.fi.de condi.ob cau. iſtud procedit, quando expreſsè inter partes agitur vt vterque teneatur ad dandum: aliàs ſi cùm inter partes ageretur de celebrando contractũ emptionis & vẽditionis appoſitum eſſet verbum dãdi reſpectu ſpeciei venditæ, illud impropriaretur, vt importaret traditionẽ: quia non eſt vero ſimile, venditorem in plus velle ſe obligare, quàm ex natura cõtractus teneatur. vel. ſi ſtipulat⁹.ff.de vſur. & ita declarat Barto. in l.j.C.de rer. permu. & I. ponit Iaſ.ex mente Imolæ, ſed non ita clarè. Carcaſſona ſardus.

tenetur in ſpecie. Et eſt optima reſponſio, vt inquit Bart. Ergo ex ea ſequitur quòd ſi venditor teneatur in genere, quòd eodẽ modo ipſe teneretur ad dandum, & ſic ad transferendum dominium: quia tunc eadem eſſet ratio prout in emptore. Et iſta omnia etiam formaliter po-
13 nit, & tenet Bart. in l.ij. ad fi. ff. ſi cer. peta. † Ex quibus omnibus elicite etiã vnam notabilem, & Peregrinam limitationẽ ad d.l. fi. ff. de cõdi. ob cau. quæ habet ꝙ vbi quis promitteret dare, puta, promitto dare iſtũ librũ pro decem: ꝙ tunc nõ eſt cõtractus emptionis & vẽditionis, ſed eſt cõtractus innominatus: vt illa lex procedat, quãdo ſpecies venit danda pro quantitate pecuniæ: quia tunc bene eſſet cõtractus innominatus. vt ibi dicitur: ſecus ſi genus veniret dandũ pro quantitate pecunię: quia tunc bene diceretur cõtractus emptionis vel vẽditionis:
14 vt ex prædictis liquidiſsimè apparet. † Stat ergo ex glo. noſtra, & ex prædictis ꝙ regulariter differentia eſt inter dare, & tradere: quia regulariter Dare, importat trãſlationem dominij:
15 quod ſecus eſt in ver. Tradere. † Quid autem in dubio, ſi aliquid ſimpliciter promitteretur, an in dubio intelligatur dare vel tradere? Iſta eſt pulchra inueſtigatio. * [a] Bald. ſing. & ſignãter multùm in l. ſi à ſubſtituto. §. fi. ff. de lega. j. tenet quòd in dubio intelligatur dare, & ſic dominium transferre. Alle. ad hoc text. not. & bene probãtem in l. ſi ita. §. j. ff. de cõtrahen. emp. quãuis gl. ibi ſubaudiat verbum Dare. Hanc tamen peregrinam deciſionem dicebat Ioan. de Imol. d.l. ſi à ſubſtituto. §. fi. fallere, & bene, niſi eſſet natura cõtractus talis, vt veniret traditio, per l. ſi ſtipulatus. in prin. cum ſimi. ff. de vſur. cùm verba in dubio intelligenda ſint ſecũdùm naturam contractus: vt ibi, & l. ſi vno. in prin. & ibi Bar. notabiliter. ff. loca. cum ſim. & ita in ſpecie limitat Bar. in l. vbi autem nõ apparet. §. fi. ff. de verb. obli. ¶ In fi. gl. Hæc opi. * [b] Placen. nihil eſt: potius eſt truffa. ſecundùm Ioan. Fab. & Ang. de Are. hic. Nihil etiã valet præcedens expoſitio gl. Dyn. hic dicit ꝙ iſta erat quædam verborum ſolẽnitas, cum qua proponebatur actio perſonalis: quia proponebatur ſub conditione tali ſi apparet, eum dare oportere. quæ etiã eſt fatuitas. Ioan. Fab. & Ange. de Are. exponunt, ſi apparet id eſt, ſi agat, eum dare oportere. quæ expoſitio videtur mihi abſurdior prædictis, exponere, ſi apparet: id eſt ſi agat. quod nihil aliud eſt, quàm exponere albũ pro nigro. Ego intelligo literã planè prout iacet. Certũ eſt, neminẽ poſſe rem ſuã ita ab aliquo petere: ſi apparet eum dare oportere, &c. intelligo ſi apparet eõ, ſcilicet petere dare oportere. ¶ Gloſ. in ver. magis. diuiditur in tres. In prima oppo. cõtra tex. In ſecũda ſoluit. In tertia per modũ fallentiæ remouet aliud contrarium ad tex. ſecunda ibi: ſed non. Tertia ibi: niſi iterum deſineret. ¶ In fi. gl. Stat ergo. ex glo. & tex. regula quòd vna res non poteſt ex pluri-
16 bus cauſis fieri mea. † ſic qui ſemel eſt dominus, non poteſt amplius fieri dominus. Hanc regulam intellige primò eſſe veram, ſecũdùm Dy. hic, quem alij ſequuntur, vt Io. Fab. Ang. de Are. & Nic. de Neap. in ij. oppo. gl. quando eſſent plures cauſæ ſucceſsiuæ: quia ſi ex vna conſecutus eſt plenum dominium, nõ poſſet amplius dominium cõſequi. Secus autẽ ſi eſſent plures cauſæ eodẽ tempore concurrentes, per d.l. iij. §. ex pluribus hic alleg. & ibi etiã notabiliter per ſcribẽtes. Et iuxta hãc regulã, & limitationẽ Io. Fab. hic applicat nõnullas quæſtiones, quas hic videatis per eum: & ſunt de materia d. §. ex pluribus. & ex eis etiã aliquas habetis per Bar. in l. & an eadẽ. §. actiones. hic alleg.
17 ¶ † Secũdò prędictam regulam limitat Nic. de Neap. hic in apoſt. tex. vt procedat quãdo quis haberet directũ dominiũ: ſecus autẽ ſi haberet dominiũ vtile, vel fictũ. Allegat ad hoc vnam glo. quã nõ inuenio in l. qui mortis. ff. de dona. cau. mor. Sed habetis gl. in l. j. in glo. j. C. de dona. quę ſub mo. Hæc tamen pro nunc aliter nõ excutio. Videatis Cy. poſt Pet. in l. ea lege. in fi. C. de condi. ob cau. & ibi Bald. in j. q. & Dy. in d.l. qui mortis. quã fortè voluit allegare Nic. & quod not. Bar. in l. j. in prin. fi. col. ff. de dona. Et an ille, qui habet vtile dominium tantũ, poſsit poſteà ſibi acquirere directũ, tãgit etiã Io. Fab. * [c] hic, in v. col. & cõſueuit poni in d. §. ex plu-
18 ribus. ¶ † Tertiò limitat, & mirabiliter, prædictam regulam in iiij. col. vt procedat in dominio: ſecus autẽ ſit in quaſi dominio. & cõſequẽter in Publiciana: quia quaſi dominus bene poteſt fieri magis quaſi dominus. Et cõſequenter vult Io. Fab. ꝙ quaſi dominiũ bene poſsit acquiri ex pluribus diuerſis cauſis etiã ſucceſsiuis. Et rationẽ diuerſitatis inter dominiũ, & quaſi dominium, aſsignat ipſe Ioã. Fab. & ſatis coloratam: quia dominiũ eſt quid plenũ, & ideo non poteſt cõpati ſecum aliud æquè plenũ: ſed quaſi dominiũ eſt minus plenũ, & ideo cõpatitur aliud minus plenũ. ſimilis ratio diuerſitatis aſsignatur, quare tutorẽ habẽti nõ põt dari tutor, & tamẽ habẽti curatorẽ bene poteſt dari curator per glo. in l. licet. C. in quib. cau. ha. tuto. & per gl. in §. interdum. in gl. mag. in ver. nõ poteſt.
19 ad fi. ſ. de cura. † Ego credo ꝙ iſta limitatio Io. Fab. non ſit vera, quãuis peregrina, & ſatis colorata ratione fundata, & cõtrariũ in terminis reperio tenere Bart. in d.l. iij. §. ex pluribus. ad fi. ff. de acqui. poſ. quia quãuis iura, quæ cõtinẽt cauſam acquiſitiõis, poſsint eſſe plura, vt vſucapio, Publiciana, & ſic quaſi dominiũ, & hypothecaria. l. creditor. § ſi quãdo. ff. qui po. in pig. habe. tamen illa, quæ ſunt quæſita per ſe, non poſſunt amplius multiplicari, vt dominium, & quaſi dominium, & vſusfructus, & ſimilia: vt ibi per eum. * [d] ¶ † Quartò poteſtis dictam regulam limitare ex traditis
20 per Bar. & alios in l. j. C. communia de lega. & per Bart. & alios in l. j. ff. de leg. j. vt procedat quãdo quis haberet de iure communi: ſecus ſi ex priuilegio ſpeciali, per l. in libello. § ſi quis ſeruum. cum ſimil. ff. de cap. & poſt. reuer. & per l. in rebus. C. de iur. dot. quamuis multi cõtrarium teneant, maximè nouiſsimi, vt Ioannes de Imol. in d.l. j. de quo videatis in dictis locis: & Bartolus etiam in l. nemo rem ſuam, la ij. ff. de verb. oblig. & Baldus in dicta l. in rebus in vij. col. Specu. in titu. de act. & peti. §. ſequitur. verſi. illud quæro no. dignum. & in verſi. ſed quid in ſpecie. cum duobus verſi. præcedentibus, & duobus ſequẽtibus. & eundem Spe. in ti. de teſta. in §. in pri-
21 mis verſi. in actione autẽ ex teſtamẽto. ¶ † Quintò, & vltimò pro nunc poteſtis limitare prædictam regulam, vt procedat, quando quis haberet dominium incõmutabiliter, & irreuocabiliter: ſecus ſi commutabiliter, & reuocabiliter: per text. in l. in bello. §. ſi quis ſeruum. & ibi Bartolus. ff. de capti. & Bartolus & clarius Baldus in l. iiij. C. quod me. cau. & Bartolus in dicta l. nemo rem ſuam. la ij. ad fi.

a * Adde quòd ante Bald. iſtud in terminis decidit Bartol. in l. cũ mota. in ij. col. verſic. ex his habes notare. C. de trãſac. ꝙ promittens fundũ ſimpliciter, teneatur ad dandum, per d. l. ſi ita. §. j. de contrab. emp. Carcaſſona Sardus.

b * Aduerte ꝙ Plac. opi. declarata, vt ſtatim declarabo, nõ videtur ita ridicula, prout Doct. illã faciũt. nã nõ poteſt quis rem ſuã ita ab aliquo petere concipiendo libellum, ſi apparet: eũ dare oportere quia res mea, amplius mihi dari nõ poteſt: & quia conuentus ad dandũ tenetur actione perſonali ad eum, qui poſsidet rem meã, non ſ poſſum actiõe pſonali, & ſic condictione, cõuenire, niſi fur eſſet, odio furis, quo pluribus actionibus tenneatur. Et ſic contra furem talis libellus, ſi apparet eum dare oportere, procederet, vt circa fi. iſtius §. & ꝙ dicebat Plac. ꝙ eſſent verba cuiuſdã actionis, ę, pone, i. libelli, ꝑut exponũt doctores ĩ l. edita. C. de edẽ. Et ꝙ ita non poſſit petiti res ſua, niſi à fure, patet: quia ſi dicerẽ in libello rem eſſe meã, & eum mihi dare oportere, implicarem contrarietatem, & tanquã cõtraria allegãs eſſem repellẽdus. c. ſolicitudinem. extra de appel. & per doctor. in l. j. C. de fur. Et ſi ita voluit dicere Placen. eius intellectus ſatis videt̃ huic literæ Germanus, & omnes intellectus & declarationes iſtorũ doctorum differũt in verbis, ſed nõ in effectu. Expone igitur ꝑut volueris. Carcaſſona Sardus.

c * De hoc ꝙ habẽs vtile dominium poſsit acquirere directũ, eſt caſus, & ibi notant doc. in l. ſi quis mihi bona. §. ſed quid ſi mandauit. ff. de acquir. hęred. Nã ille, qui per bonorum poſſeſsionem nactus eſt iura vtilia. § quos autem. ſupra de bon. poſ. poteſt adire hæreditatem, & naneiſci iura directa. vt d. §. ſed quid ſi mandauit. pone idẽ Iaſ. sol. puberem. C. de iur. delib. Carcaſſona.

d * Adde ꝙ do Iaſ. mirabiliter. Certè errauit in reprehẽſione Ioan. Fab in hac tertia limitatione. & Bar. idem tenet in d. §. ex pluribus. quod dicit Fab. hic. & idem Iaſ. ſibi contrarius, ſequitur hanc limitationẽ in d. §. ex plurib᷑. col. fin. & allegat Ioan. Fabr. in hoc §. pro concordanti. cum bar. & hic limitationem cõmuniter approbant doct. Et ratio qua Iaſ. nititur hanc fallẽtiã impugnare, eſt fundamentũ iſtius concluſionis: nam iura, quę cõtinẽt acquiſitionis cauſam, poſſunt eſſe plura: vt per Bar. in loco l. alleg. & per Iaſo. hic ſed quaſi dominium continet acquiſitionis cauſam, vt vidimus d. l. latè in §. ſed iſtæ. in materia Publicianę: ergo poteſt quis ex plurib᷑ cauſis habere quaſi dominium. Ant. nage. Carcaſſona Sard.

ad fi. de verborum obligationibus.& Bartolus in l.ſequitur.§.fru-
ctus.circa fi.ff. de vſuſcapio. ¶ Glo.in ver.odio. addmone nõ indi-
get:& cum ea omnes ſimpliciter tranſeunt,nullo addito.Dum ta-
22 men glo.mentionẽ facit † de infamia facti,& de infamia iuris [a] vi-
a deatis,omnino illñ no.tex.& meliorem de Mundo,in l.honori.ff.
de obſeq.hîc alleg.in gl.Et de infamia facti,qui ſint eius effectus,vi-
deatis doct.vt Bart.poſt gl.in l.j.ff.de infa.& plenè Bal. in l.j.C. de
ſum.trini.& fide catho.in v.oppoſi.in ver.vidẽdum eſt quotuplex
eſt infamia facti,&c.Videatis etiam Bald. in c.j.an remo.debe.teſt.
qui pa.curiæ eſſe deſie.vbi ponit triplicẽ eſſe infamiam facti, vt ibi
b per eum:Et qualiter probetur [b] infamia facti,ponit Specul.in tit.
de inquiſi.§.nunc tractemus.in verſicu.quid ſi ille.& Innocentius
in c.cùm oporteat.extra de accu. ¶ Item dum gloſ.dicit quòd in-
teritu rei non liberatur:dicite rationẽ eſſe odio furis,eo quòd ſem-
per fur dicatur eſſe in mora.l.inter ſtipulantem.§. penultimo.ff.
23 de verborum obligationibus.& l.finali.ff.de tritica.† Moroſus au-
tem interitu rei non liberatur.l. ſi ex legati cauſa. & l.nemo rem
ſuam.la j.§.fi.ff. de verborum obligationibus.l.quòd te. cum ma-
teria.ff.ſi certum petatur.Item dum gloſ.iſta in fi. dicit vnam tolli
per aliam:videatis etiam glo. no.in l.tres tutores.in princip. in ver.
hac actione.ff.de adminiſtra.tut. ¶ Gloſ.in ver.ſi apparet.quam di
uido in quatuor partes. In prima declarat text. In ſecunda contra
text.multùm fortiter opponit.In tertia ſoluit vno modo.In quar-
ta alio.Secunda ibi : ſed videtur hoc ſtare non poſſe.Tertia ibi:ſed
dic relationem. Quarta ibi:vel dic agi etiam ad dandum. ¶ In ead.
24 gloſ ibi.l.ſiue poſsidetis. Not.Angel.de Aret.hîc ex hac gl.† quòd
olim dominus hodie præſumitur dominus. Idem , & latiùs tenuit
gloſ in d.l.ſiue poſsidetis.in ver.conſtituti.C.de proba. & ibi Bart.
& alij plenè.& gloſ.in ver. diutius.in c.cùm ad ſedẽ.extra de reſtit.
ſpolia. & ibi Canoniſtæ maximè dominus Antonius. Dicite vt
per eos in dictis locis.& Angelus de Are.hîc,qui etiam ſatis imper
25 tinenter,& extrauaganter ponit,† an qui olim poſsidebat , hodie
pręſumatur poſsidere.Quod etiam latè examinat Bald.hîc. Videa
tis hîc per eos.& gloſ.in ver.conſtituti.in dicta l.ſiue poſsidetis. &
ibi Bartolus Baldus & latiùs Salicetus & gloſ.in l.ſi minorem. in
gloſ.fin.C.de in integ.reſti.mino.& Bartolus in l.quidam in ſuo.ff.
de conditio.inſtitu.& latè Salicetus in l.non ignorabit.C. ad exhi-
bend.& per Ioannem Andream & ibi per alios in dicto c.cùm ad
26 ſedem.extra de reſtitu.ſpo.¶ †Tangunt etiam circa prædicta ex-
trauaganter Baldus & Angelus de Aretio hîc,an,& quando poſsi-
dens præſumatur dominus , vel quòd de præterito fuerit domi-
nus:& ſic an qui poſsidet hodie rem vt dominus, præſumatur ex
poſſeſsione dominus.Et finaliter ambo ponunt in hoc vnam theo
ricam Bar.de verbo ad verbum in dicta l.quidã in ſuo.ff.de condi.
inſtitu.vbi etiam Bartolus refert omnes gloſſas illas , de quibus iſti
hîc particularem mentionem faciunt.vide ibi plenè per Barto-
lum cum quo etiam in effectu tenet Baldus in l.indicia.C. de rei
vendicatione. dominus Antonius in dicto c.cùm ad ſedem.& Bal-
dus in l.non ignorat.C.qui accuſa.non poſ. & Angelus in l.qui
vias.per illum textum.ff.de damno infecto. & Bartolus in l. apud
Trebatium.§.neque.ff.de aqua plu. arcen.& Bartolus poſt gloſ.in
l.communi diuidundo.§. inter prædones.ff. communi diuidun.
27 ¶ † Et ad materiam,an & quando ex poſſeſsione pręſumatur
dominium maximè quando incidenter deducitur in iudicio , vi-
deatis latiſsimè per Bald. in l.j.in ix. & x.columna.C.qui accuſari
28 non poſſunt. †Et notate quòd quando ex poſſeſsione quis præſu-
mitur dominus,illud tantummodo procedit , ſi allegetur, & non
aliter.Ita not. Baldus in l. etiam. in iij.columna,verſic.& nota,li-
29 cet poſſeſſor.C.de executione rei iudicatæ. ¶ † Item nota quòd
ille,qui poſsidet , habet præſumptionem pro ſe quòd præſumatur
ſe credere dominum.Ita notat Baldus in l.j.in j.columna.C.ſi de
momen.poſ.fue.appel.referens ita tenere Cyn.in l.cùm alienam.
30 C.de leg.¶ †An autẽ ex detentatione præſumatur poſſeſsio, [c] vi-
de Innocentium tenentem quòd ſic ex detentatione corporali,ni-
ſi conſtet alium poſsidere. in c.ij.extra vt lite pen. & illum refert
apud Legiſtas Bald.in tit.de pace conſtan.in verbo,recuperauerit.
& Baldus in l.j.in penultima columna. C.de ſer.fugi.& in l.etiam.
in vij.col.C.de execu.rei iudi. & in l. ij. in vj.
31 col.C.vbi in rem actio. ¶ † An autem ex poſ-
ſeſsione naturali pręſumatur ciuilis,ponit Bal.
in d.l.j.in fine col.C.de ſer.fugi. & tenet quòd ſic
per notata in l. ſtipulatio iſta habere licere.§.
32 hæc quoq.ff.de verb.ob.† Et an probata poſ-
ſeſsione ſimpliciter , præſumatur probata cũ
qualitate poſſeſsionis allegata, ponit Bal. in d.
l.indicia.C.de rei vendi.& Bar. in l. ſi prius. in
prin.tertię partis principalis.ff.de ope.no.nun.
33 ¶ † In fi. glo. pro clara intelligentia difficulta-
tis,quæ tangitur in hac glo.& eorũ,quæ poſteà
in eadem ſubiiciuntur,reaſſumo argumentũ,
quod glo.hîc facit,& eius ſolutionem.Glo.for-
tiſsimè arguit cõtra tex.in hunc modum:Nul-
la actio poteſt ad impoſsibile dari:ſed impoſsi-
bile eſt, rem meam mihi dari:ergo impoſsibile eſt quòd etiam odio
furis agatur ad dandum id, quod meum eſt, & in quo dominiũ ha
beo. Glo.huic difficultati dupliciter reſpondet. Primò conceden-
do oppoſitionẽ quòd hæc actio perſonalis , ſcilicet condictio furtiua,
quæ odio furis competit,datur non ad dandum , ſed ad reſtituen-
dum rem.Contra iſtam ſolutionem multùm vrgenter videtur fa-
cere hic tex.ibi:ſi apparet eos dare oportere,&c.qui videtur præ-
ſupponere quòd imò odio furis agatur ad dandum.Glo.voluit ad hoc
reſpondere.& dicit Ioan.Fab.quòd glo.neſciens in lucem euadere, cõ-
uertit ſe ad obſcura,ne videatur,aut intelligatur: & reſpondet , re-
lationem faciendam eſſe ad genus,non ad ſpeciem : quaſi dicat , ea
actione perſonali,per quam aliâs agitur ad dandum : hic agitur ad
reſtituendum.Iſta ſunt formalia verba gloſſ.ſed multùm obſcura.
Ioan.Faber hîc,& bene , quem etiam ſimpliciter ſequitur Ange.de
Aret.dicit quòd glo.voluit dicere quòd tex.iſte in ver. planè. in illis ver-
bis,Si apparet eos dare oportere, &c. non eſt referendus in ſpecie
ad condictionem furtiuam de qua ſtatim locutus eſt in dicto ver.
planè.ſed eſt referendus ad conditionem in genere : & ſic prout
cõdictio eſt genus:& ſic prout ponitur pro omni alia actione per-
ſonali.Quaſi dicat gloſ. Fur tenetur condictione furtiua ad reſti-
tuendum,ſicut teneretur quilibet alius alia condictione,ſiue actio-
ne perſonali ad dandum,ſi appareret eum dare oportere: ita quòd
illa verba,Si appareret eum dare oportere:non referuntur ad con-
dictionem furtiuam,ſed ad aliam condictionem, ſiue aliam actio-
nem perſonalem in genere.Hanc primam ſolutionem ita declara-
tam,ſaltem ex intentione glo.quamuis , iudicio meo , multùm ad
balliſtam impugnant communiter doc.hîc , quia nimis violat text.
& dicit Ioan.Fab.quem ſimpliciter ſequitur Ange.de Aret. ſe cre-
dere quòd ille,qui compoſuit textum,nunquam in æternum illud
cogitauit , quod gloſſ. iſta quodam modo videtur iſtud ſomniaſſe.
Sed,& quòd fortius,etiam poſito quòd tex.ita poſſet cauillari , adhuc iſta
prima ſolutio glo.nullo modo poſſet procedere quòd agatur ad
reſtituendum,non ad dandum,vna clara ratione,quam ponit Dy.
hîc,& alij ſequuntur:nam exceptio debet eſſe de contentis ſub re-
gula. §.vt autem lex.in auth.de non alie.l.nam quod liquidè. §. fin.
ff.de penu leg. Bar.in l.in his,quæ contra rationem.ff. de legi. poſt
gloſſ.ibi.& Barto.in l.j.ff.de regu.iur.& Dyn.in rub.de regu.iuris.
lib.vj.Modò in principio,huius §.poſita eſt vna regula circa actio-
nes perſonales,quòd nemo poteſt agere actione perſonali ad dan-
dum ſibi rem ſuam:poſteà in ver.planè. ponitur exceptio , in fine
odio furis.Vt ergo exceptio ſit bona,& ſit de contentis ſub regula
neceſſe eſt intelligere hunc tex.in verſic. planè.vt in eo odio furis
agatur condictione furtiua : & ſic actione perſonali ad dandum,
non autem ad reſtituendum, prout dicit gloſſ.quia tunc non eſſet
bona exceptio, nec eſſet de contentis ſub regula , vt prædixi. Item
dum gloſſ.in hac prima ſolutione vult , quòd mirabile ſit , & ſpe-
cialale in condictione furtiua,quòd per eam petam rem meam re-
ſtitui:voluit dicere gloſſ.quòd ſpecialitas ſit in hoc, quia nulla con-
dictio competit domino pro reſtitutione rei ſuæ , niſi iſta : vnde ſi
aliquæ aliæ inueniantur,quæ competunt ad reſtituendum , verum
eſt quòd competunt non domino , ſed ipſi domino minimè. Iſtud

a ¶ Iuris. Quid autem ſit infamia facti & iuris , vide Feli. in c.teſtimonium. in v. col ver. quomodo autem. de teſtib.

b ¶ Probetur. Vide Feli. in c. inquiſitionis.§. quæſiuiſti.in fine de accuſationibus.

c ¶ Poſſeſsio. Adde Angel. in l. qui vias. la j.de dam. infect. & Alex. de Imo. in l.rẽ alicui. de pig.act.& Old. in conſi.cevuj.

a ⁎ Aduerte quia declarando hunc text. prout ſ. declaraui in iij.col. q̄ illa verba, Si apparet eos dare oportere ſint verba libelli, hoc erit ſpeciale odio furis vt quãuis agens contra nõ furem, & dicena eũ ſibi dare oportere petẽdo rem ſuam ſit tanquam contrarius repellendus: vt e. ſolicitudinẽ. extra de appella. l. j. C. de fur. agens tamen contra furem non repelletur, quamuis dicat rẽ ſuam ſibi dari oportere, vt in hoc text. Nec obſtat quod ſ. dicit Iaſ. q̄ verba libelli impropriãtur, non ſolum agendo contra furem, ſed etiam agẽdo cõtra quoſcũque vt l. ſi olei. C. loca. cum ſimilibus. quia dico illud verũ eſſe, vbi quis non eſſet ſibi contrarius: ſed ſi eſt contrarius, repellet: argu. l. vbi pugnantia. ff. de regu. iur. iuncta l. cùm preca. C. de libe. cauſ. ſed agẽdo contra furem, odio furis, & ſi verba ſonẽt contrarietatem, impropriabunt. Car caſſona Sardus.

b ¶ In §. omnium. Quem videianu. 169. & ibi vide quod fuit per me dictum in apoſtil.

etiam reprẹhendit Ioan. Fab. & bene: quia imò etiam reperiuntur aliæ conditiones, quæ dantur domino pro reſtitutione rei ſuæ: vt condictio ſine cauſa, iuxta l. rerum quidem amotarum. vt §. j. ff. rer. amotarum. Item cõditio indebiti: ſit l. ſi vrbana. & l. indebiti. §. j. ff. de cõdi. inde. & l. ſi procuratori. ff. de condi. ob cauſam. Itẽ certi conditio generalis: vt l. certi condictio. in prin. in ver. cõpetit. ff. ſi cert. pet. Item & triticaria: vt l. j. in ver. & generaliter. & l. ij. ff. de con. trit. imò, ſecũdùm eũ, generaliter idem eſt in quacũq; cõditione: quia quælibet cõditio generaliter degenerat cõtra furẽ. De quo vltimo dixi ſ. me dicturum: & ibi dicam j. in glo. in
34 ver. in rem. ¶ †Secunda principalis ſolutio gl. noſtræ, ad prędictam difficultatem, eſt, q̄ odio furis agatur ad dandã poſſeſſionem. Et ſic vult gl. q̄ odio furis agatur conditione furtiua ad dandum, non ratione dominij, ſed ratione poſſeſſionis. Qua ſolutione vtitur in ſimili in alio propoſito glo. in communi reputata ſingularis in §. j. qui incipit, ſed noſtra. in gl. in verbo, per hypothecariam. ad fi. ſ. de lega. Hæc ſolutio repræhenditur cõmuniter per doct. maximè Io. Fab. Nic. de Neap. & Ang. de Aret. quia ſecundùm hoc nihil eſſet ſpeciale odio furis, cùm generaliter, & regulariter poſſeſſionẽ rei ſuę quis poſſit cõdicere, ſaltem per triticariam. l. ij. ff. de tritica. & l. indebiti. §. ſed & ſi nũmi. ff. de cõdi. indebi. vnde nihil eſſet ſpeciale in conditione furtiua odio furis: quod eſt de directo contra iſtum tex. In hac ſumma difficultate Dyn. hîc in ſecunda, & etiam in iiij. col. tenet per verba multùm intricata, prout etiam dicebat Nicol. de Neap. hîc, q̄ in iſto ver. planè. etiam odio furis non agatur ad dandum: quia eſſet impoſſibile. & etiam contra tex. in l. ſcire debemus. §. ſi à fure. ff. de verbo. obli. vbi: ſecundùm eum, eſt caſus, quòd quis nõ poteſt à fure ſtipulari rẽ ſuam ſibi dari: imò ſtipulatio eſt inutilis: quia quod ſuum eſt, non poteſt amplius ſuum fieri. Agitur ergo in text. iſto ad reſtituendũ ratione proprietatis odio furis, vbi aliâs in aliis actionibus perſonalibus agitur ad reſtitutionem ratione poſſeſſionis, non autẽ ratione proprietatis. Et cũ Dy. tenet etiã Ang. de Are. hîc: ſed Dy. & poſt eũ Ang. de Aret. inaduertẽter incidũt in errorẽ gl. quã proximè repræhendebant: quia ſi in iſto ver. planè. in quo ponitur exceptio, ageretur ad reſtituendũ, quomodocũque agat̃ ſiue ratione proprietatis, ſiue poſſeſſionis: quomodo exceptio eſſet de contentis in regula poſita in principio huius §. & ſic quomodo exceptio eſſet bona, prout ſ. dicebatur poſt primam ſolutionem gloſ. noſtræ. Nicol. de Neapo. hîc in tertia oppo. gloſ. refert varias opiniones antiquorum doctorum, quas omnes ipſe reprobat: poſtmodum nihil firmat, & nihil ſequitur, ſed ſimpliciter dicit videnda eſſe quæ ponit Ray. de Forl. in d. l. ſcire debemus. §. fi. Ioannes Faber etiam plures alias opiniones & reſponſiones ponit: ſed nullam habet, iudicio meo, quæ ſibi bene firma videatur. Ego in hac difficultate teneo quod in iſto ver. plane. odio furis agatur ad dandum, prout textus noſter vult, & vt ſit bona exceptio, prout ſ. dixi. Et ita etiam expreſsè firmat Bartolus in d. l. ſcire debemus. §. fi. per iſtũ textum. & tenẽt etiam
a Ioannes Faber hîc, & ſequitur etiam Ange. de Aretio [a] ⁎ Nec obſtat argumentum gloſſ. noſtræ ſ. formatum, quòd impoſſibile eſt quòd petatur res ſua ſibi dari: quia neſcirem aliud reſpondere, niſi prout etiam reſpondebat Ioannes Faber hîc, quòd quamuis ſit impoſſibile rem meã mihi dari, nihilò minus hæc petitio admittatur contra omnem rigorem iuris, odio furis. Eſt bene verum, quòd ſi res furto ſubtracta non extabit, quod tunc etiam effectualiter erit bene actum ad dandum: cùm effectualiter à iure non poſſit conſequi niſi æſtimationem, iuxta l. in re furtiua. & ibi Bartolus. ff. de condictione furtiua. in qua æſtimatione certum eſt propriè eadẽ dari. Si autem res furto ſubtracta extaret, tũc quãuis admittatur petitio ad dandũ, odio furis, cõtra omnẽ rigorẽ iuris, tamen effectualiter nõ poterit à iure cõdici per conditionẽ furtiuam, niſi rei reſtitutionem. Et ita tenet Bart. in d. l. ſcire debemus. §. fi. & etiam Ange. de Are. hîc. Et videatis quæ dicit Bar. poſt Iac. Butrig. in l. ſi quis nec cauſam. §. res pignori. ff. ſi certum petatur. non obſtat l. ſcire debemus. §. fi. allegata ſ. per Dy. in contrarium: in qua, ſecundùm eum: eſt caſus, quòd quis non poteſt ſtipulari à fure rem ſuam ſibi dari: quia reſpõdeo, quòd ita eſt caſus, ſecũdùm intellectum ipſius Dy. quem etiam ibidem dedit ad illum text. ſed ibi communiter repræhenditur: vt per Bar. & alios, & ſecundùm intellectum, quem ad illum text. ponit Pet. de Bel. & ſequitur Bar. & communiter alij, & eſt communis intellectus. ibi erat caſus pro opinione, quam ſ. proximè tenui: nam ibi communiter tenetur q̄ in text. in ſecundo reſponſo, quòd illud quod eſt meum, poſſim ſtipulari mihi dari à fure ex cauſa furtiua: ſecus ſi ſimpliciter, vt ibidem latiùs videatis: quamuis ita teneant, tñ quòd nihil tutius tenendum occurrat, tamen vnum eſt, quod me multùm turbat contra prædictam opinionem, quia ſecũdùm prædictam opinionem parua vtilitas, imò nulla ſequitur in effectu, quòd odio furis admittatur petitio contra eum ad dãdum prò re propria: quia etiam cõtra alium quẽcunq; ſuſtineretur petitio, qua peteretur res pro-
35 pria dari: & impropriaretur pro tradi: † cùm pro ſuſtinendis petitionibus, & libellis licitum ſit verba impropriare, iuxta ea, quæ di-
b xi vobis in §. omnium. [b] in materia libellorum ſ. eo. Et ſi diceres quod contra furem admittitur illa petitio abſq; impropriatione: dico tamen quòd in effectu nulla eſt vtilitas: & ſic iſtud, quod in verſicu. planè. eſſet inductum odio furis, in effectu eſt ſine fructu. cogitabis. Reſpondere poteſtis, vt not. textus hîc, quòd odio furis, vt pluribus actionibus teneretur, ſtatutum eſt vt certæ conditiones competant, & ſic actiones perſonales: quod videtur impoſſibilè, & etiam rei vẽdicatio, quod in aliis ceſſaret. ¶ Glo in verbo, in rem. diuiditur in tres. In prima declarat textum. In ſecunda per modũ notabilis illum extendit. In tertia quærit, & dupliciter reſpondet. ſecunda ibi: item nota quòd hic §. Tertia ibi: ſed nunquid etiam rem ſuam. ¶ In eadem gloſ. ibi: in quolibet malæ fidei poſſeſſore. hanc glo. expreſsè not. Ioan. de Imol. in l. ſcire debemus. in §. fin. in j. columna. ff. de verborum obligationibus. Et illam habet pro valde notabili ad hoc, † quòd illud, quod dicitur, quòd omnis con- 36
dictio degenerat: id eſt, perdit, & mutat propriam naturam, contra furem. l. finali. ff. vſusfructus quemadmodum caue. & dicam ſtatim, habeat etiam locum in quolibet malæ fidei poſſeſſore rei alienæ. Addite etiam Bart. in terminis ad hoc allegantem iſtum text. cum gloſ. in dicta l. ſi quis nec cauſam. §. res pignori. poſt gloſ. ibi in verbo, cõdici poteſt. ff. ſi certum petatur. & ibi Bartolus dixit hoc eſſe tenendum menti. & ſequitur etiam Angel. de Aret.
37 hîc. An autem † id, quod proximè dixi ſit ita ſimpliciter, & indiſtinctè verum, quod omnis condictio degeneret contra furem, ponit Nic. in apoſt. text. & latiùs in j. q. extra glo. poſt antiquos docto. & finaliter concludit, & bene, q̄ ſic. Accedant quæ dixi ſ. in gloſ. præcedenti poſt Ioãnem Fabrum in reprobatione primæ ſolutionis gl. ibidẽ poſitæ. Et qualiter intelligatur iſta regula, quòd omnis condictio degenerat contra furem: declarat Ioan. de Imo. in d. l. ſci-
38 re debemus. §. finali ibidẽ videatis. ¶ †In eadem glo. ibi §. ſed & ſi nummi. hoc multùm mandat teneri menti Bar. ibidem: quia, ſecundùm eum, iſtud tibi ſæpe occurret de facto, quando ſit aliquis contractus, & inualidus per minorem, vel eccleſiam, vel aliam perſonam & eius vigore poſſeſſio tantùm in alium transfertur: iuxta l. j. §. ſi vir vxori. cum ibi notatis. ff. de acqui. poſ. quòd poterit repeti poſſeſſio per condictionem indebiti, vt ibidem eſt caſus notabilis. Addite Bart. & latiùs in l. ſi alienam. ff. ſoluto matrimonio vbi idem tenet, & dicit ſe ita de facto dixiſſe in eccleſia, quæ rem vendiderat, non obſeruata ſolẽnitate debita, & eam tradiderat: vt ibi

per eum

39 per eum. ¶ † In fine gloſſam primam approbant hîc doctores
vt Ioan. Fab. & Ang. de Are. quia per condictionem ſine cauſa non
agit dominus ad dandum, niſi contra furem, & malæ fidei poſſeſ-
ſorem: ſed ad reſtituendum. Accedat quod no. glo. ſi. 1o l. fin. ff. vſu-
40 fru. quẽadmo. caue. hîc incipi. glo. ver. appellamus. ¶ † Glo. in ver.
quibus. in fi. dicite φ effectualiter primã approbant doct. hîc, vt Io.
Fab. & Ange. de Are. quia in iſto §. ſolùm loquitur Imperator de
illis actionibus perſonalibus, quæ competunt ad dandum. Iſtæ au-
tem, de quibus glo. mentionem facit, competunt ad reddendum,
ſeu reſtituendum. l. ij. §. ſi reddita. & l. eum qui. §. ſi rem inſpectori.
ff. commo. cum ſimil. Sunt etiam aliæ condictiones, quæ compe-
tunt ad liberandum, vt quis liberetur, iuxta l. qui ſine. ff. de condi.
ſine cauſa. Aliæ ad repetendum quod factum eſt: & iſtud eſt regula-
re, vt condictio ob cauſam, condictio ob turpem cauſam, & con-
41 dictio ſine cauſa: vt in titulis ſuis apparet. ¶ † Glo. in verbo Denun-
tiare, in fi. bene dicit: & cum ea trãſeunt doc. vt Ioan. Fab. & Ang.
de Are hîc. & hanc reputat vnicam, & ſingularem Ange. de Aret.
hîc. Ad iſtud, quòd debitor antè, quàm conueniatur in iudicio, nõ
eſt primò extra iudicium interpellandus de neceſsitate, ſed tantùm
de vrbanitate, bene facit ille moralis tex. in l. quidam Iberius hîc al-
legata in glo. cuius moralitatem ibi notat, & commendat Bart. Et
idem φ de vrbanitate tantùm ſit primò debitor extra iudicium
interpellandus, tenet etiam Bal. in l. debitores. C. de pig. vbi forma-
liter inquit quòd de vrbanitate ante ingreſſum iudicij eſt conue-
niendus extra iudicium, & debet requiri, per illum text. vt d. l. qui-
dam Iberius. Et idem etiam tenet glo. j. in princip. in d. l. debitore.
quamuis in fine vacilet in aliis terminis, ſcilicet in debitore volen-
te vendere pignus: quo caſu bene de neceſsitate fienda eſt denun-
tiatio: vt ibi per Barto. Et pro hac gloſſ. quòd de vrbanitate tan-
tùm ſit primò debitor extra iudicium interpellãdus, adducit Ang.
de Aret. hîc vnum fundamentum, in quo multùm lætatur. Nam
ſi de neceſsitate requiritur ſemper interpellatio extraiudicialis,
42 certè † cùm per interpellationem extraiudicialem debitor con-
a ſtituatur in mora. [a] vt eſt gloſſ. in l. qui Romæ. §. cohæredes. in
gloſſ. paruula, in verbo, teſtato. ff. de verb. obliga. & gloſſ. in l. vi-
num. in gloſſ. magna. in primis verbis. ff. ſi cer. peta. & gloſ. in l. fide-
iuſſor obligari. §. fin. in verbo Reus. ff. de fideiuſ. ſequeretur quòd
nunquam in iudicio per litis conteſtationem quis poſſet in mora
conſtitui: & conſequenter ſequeretur quòd fruſtra factæ eſſent il-
læ leges, quæ ponunt quòd per litis conteſtationem quamuis con-
ſtituatur in mora: vt in l. ſi ex legati cauſa. & l. ſi ſeruum. §. ſequi-
tur. & l. mora. ff. de verb. obliga. & l. mora. in princip. & l. videamus.
§. ſi actionem. ff. de vſuris. & text. in l. ſi in Aſia. §. fin. ff. depo. & l.
quod te. cum materia. ff. ſi cer. pet. Nam cùm primò eſſet commiſſa
mora per interpellationem extraiudicialem, non poſſet amplius in
mora conſtitui, vel ſaltem non eſſet opus φ poſteà mora commit-
teretur per litis conteſtationem, & eſſet fruſtratorium. Vnde, ſe-
cundùm eum, tot leges remanerent correctæ, vel ſaltem inanes.
quod non eſt dicendum. Sed certè, iudicio meo, fundamentũ Ang.
in quo tandem gloriatur, non valet vnam fabam: quia imò etiam
quando quis eſt conſtitutus in mora per interpellationem extra-
iudicialem, adhuc tamen poteſt denuò in mora conſtitui per litis
conteſtationem, nec iſta ſecunda erit fruſtratoria. vt ipſe dicit, imò
erit maximi effectus: quia cũ ſit grauior mora, difficiliùs admittet
eius purgatio, iuxta tradita in l. ſi inſulã. cũ materia. ff. de verb. obli.
Quicquid ſit, non diſcedo à concluſione gloſ. noſtræ, quæ videtur
43 communis. † φ debitor non ſit de neceſsitate antè quàm in iudicio
l conueniatur, primò extra iudicium interpellandus. [b] ✠ De quo
tamen videatis multa latè, & plenè per Ioan. And. & ibidem per
Panor. in c. licet Heli. extra de ſimo. Hanc tamen concluſionem
glo. limitate non procedere, quando quis vellet agere contra maio-
rem, ſiue ſuperiorem ſuum: quia tunc antè, quàm currat ad liti-
gandum debet prius admonitio præcedere. tex. eſt in l. ſi manumiſ-
ſori. C. de obſe. & ibi glo. in ver. non protinus. quæ etiã ad hoc alle-
gat multos tex. Decreti. & ibi etiam in terminis hoc no. Bal. & re-
putat tenendum menti. qui etiam dicit φ in factis armorum nun-
quam debet peruenire ad bellum, niſi præcedente admonitione,

diffidatione: aliâs diceretur proditoriè agi. Et e
ita dicit notare Ioan. Andr. in c. j. de homi. lib.
vj. & idem etiã dicit Bald. poſt Hoſti. & Ioan.
And. in authen. itẽ nulla cõmunitas. C. de epiſ.
& cle. & alibi dicit Bal. in l. penul. in xiij. col. C.
de execu. rei iudi. & in l. ij. C. de ſerui. & aqua.
quod nullũ bellum eſt licitũ ſine diffidatione.
Fortè poſſet dici φ etiam in d. l. ſi manumiſſo-
ri. admonitio fiat ex vrbanitate, & non ex ne-
44 ceſsitate: vt in ſuperioribus dictũ eſt. ¶ † Item
hanc gl. noſtram dicit Io. Fab. hîc facere ad no-
tabilem quæſtionem, φ ſi aliquis facit te vocari
ad iudicium, petens ab te, puta centum, quæ
ſibi debebas, & tu requiſitus incõtinenti confi-
tearis debitum, & offeras te paratum ſoluere, b
an tenearis ad expẽſas, an verò excuſeris, quia
dicas φ etiam ſi antè fuiſſes requiſitus, quòd ſol
uiſſes. Finaliter concludit Io. Fab. φ neceſſaria c
ſit denuntiatio, ad hoc vt quis teneatur ad ex-
penſas. Ego addo no. Bal. in terminis pulchrio
ribus idem decidẽtem in l. non ignorat. in ver.
modò ego quæro, pone actor fecit expẽſas &c.
C. de fru. & litis expenſis. vbi decidit φ ſi actor
fecit expenſas in recolligendo instrumẽta à tabellione, quam iſtas
expenſas non poterit recuperare à reo, quem priùs non requiſiuit
an vellet ſoluere: ſed debet illum prius admonere. Idẽ etiam tenet
Ange. in l. ij. C. de obſequiis. & idem Angel. in d. l. debitores. C. de
pigno. Idem tenet do. Anto. de But. in c. j. extra de lib. obla. in c. no-
uit. extra de iud. & Gul. de Cu. in l. edita. C. de eden. & ibi Salicetus.
& idem etiam Bal. in repe. & idem etiam tenet Bartolus aliis Bal.
in l. prætor ait. §. j. ff. de eden. & Specu. in titu. de renun. §. j. circa
princ. Et in iſtis locis traditur illa generalis regula, & practicabi-
lis, φ ſi debitor non ſit primò extraiudicialiter interpellatus ad ſol
uendum debitum, quòd non tenetur ad aliquas expenſas, ſi imme-
diatè recepto libello dicat ſe velle ſoluere, & non contendere. Et
45 ita etiam in hoc vltimo tenet Ang. de Are. hîc. [c] ✠ ¶ Extra glo. re-
c ſtat vltimò ad complementum præſentis §. vt videamus qualiter
formandus ſit libellus in cõdictione furtiua, de qua in hoc §. prin-
cipaliter eſt habita mentio. Et eius formam ponit plenè Specul. in
tit. de fur. ſecũdùm quod eum refert Nic. hîc, in ij. q. extra gl. Et ex
mente doc. hic poteſt ita cõcipere libellum: Ago cõtra Titiũ, vel
eius hæredẽ, φ animo furandi rẽ talem mihi ſurripuerit, cuius ego
ſum dominus, vel ſaltẽ eram dominus tẽpore, quo res fuit mihi fur
to ſurrepta. per l. ſiue manifeſtus. §. tãdiu. cũ l. ſeq. ff. de cõdi. fur. &
poſteà in cõcluſione poſſum cõcludere: Quare peto dictũ Titium
furẽ, vel eius hæredẽ condẽnari mihi ad dandũ dictã rẽ, ſi extat &
ſi non extat, ad eius verã æſtimationẽ: iuxta l. ſi pro fure. §. fi. & l. in
re furtiua in prin. ff. de condi. fur. Eſt bene verũ φ magnũ dubium
46 eſt, † an, & quando res furto ſubtracta perit, ita φ præſtari nõ po
teſt, nunquid nihilo minus ipſa res peti poſsit, an verò neceſſariò
ſit petenda æſtimatio. & glo. in d. l. in re furtiua. in prin. in ver. æſti-
mationis. tenet φ res ipſa, quamuis deſierit in rebus humanis exta-
re, petetur: ſed poſteà fiet condemnatio, & ſolutio in æſtimatione.
Bart. in d. l. in re furtiua. in prin. & in l. cùm ſeruus. ff. de condi. ob
cau. & multũ latè in l. ſtipulationes nõ diuidũtur. in vj. q. ff. de ver.
oblig. tenet φ quãdo res furto ſubtracta perit, φ nihilo minus poſ-
ſit agi ad ipſam rem: item φ poſsit agi ad æſtimationẽ. Et idẽ etiam
tenet Spe. in ti. de libelli concep. §. ad eius. ver. item nota. & in titu.
de ob. & ſol. §. ſequitur. ver. qd ſi petiit. Et ita eſt tenendũ quicquid
teneat Io. Fab. hic: quãuis Inn. in c. ſacro. extra de ſenten. excom. cõ-
trarium de directo teneat: vbi voluit φ ſi certum eſſet furto rem
ſubtractã non extare, φ neceſſariò deberet peti æſtimatio: & ſi res
peteretur quòd malè peteretur: quãuis gl. etiã. in l. rei iudicatæ. §. j.
in ver. pecuniariam. ff. ſolu. ma. quam ibi Io. de Imol. reputat ſingu
larem: teneat φ quando res amota per vxorẽ marito deſiit extare,
quòd tunc condicatur æſtimatio, non autem ipſa res teneatis quod
ſ. proximè tenuit. Et per iſta remaneat expeditus præſens §.

a In mora. Quod intellige verum quãdo debitor ſit obligatus iure actionis, vt dicit Bar. in d. l. qui Romæ. §. pe. Secus verò ſi tenetur iudicis officio. Pro quo vide do. Alexan. de Imo. in d. l. ſi ex legati cauſa. & in l. interdũ. §. ſi. eo: ti. Fran. Are. in l. ſi pacto, quo. C. de pact. & Feli. in c. iudicis officium. de offi. iudi.

b Videas gloſ. fin. & ibi Bar. in l. creditores. C. de pigno. Sardus.

c Vide ad confirmationẽ dictorũ Bar. in l. ſi quis inficiatus. ff. depoſi. Sardus.

1 *Miſtum ſub ſimplicibus non continetur.*
2 *Certi condictio ex mutuo, & ex ſtipulatione quando detur.*
3 *Duas certi conditiones an ſit dare.*
4 *Actio ex empto, & aliæ hic enumeratæ an ſint pœnales.*
5 *Actio in duplum quando competat.* 6.
7 *Extenſio ex identitate rationis an ſit licita in pœnalibus.* 8. 9.
10 *Libellus in actione ex mutuo qualiter formandus ſit.* 11.
12 *Agens ex mutuo quamuis in libello ponat ſe dominum, tamen dominium non habet neceſſe probare.*
13 *Creditori ex mutuo agenti an poſsit opponi: tu non fuiſti dominus.*
17 *Libellus qualiter ſit formãdus quãdo ſuper mutuo interueniſſet ſtipulatio.*
18 *Libellus in actione commodati qualiter formetur.* 19.
20 *Commodatum quando dicatur.*
21 *Commodatum & precarium qualiter differant.*
24 *Scholaris ſi pignorat ſuum librum pro ſocio, vel ſibi commodat vt eum pignoret, an poſsit agere contra ſocium vt eum luat.*
25 *Precarium an quandocunq; ad libitum concedens reuocari poſsit.* 26.
27 *Libellus in actione depoſiti qualiter formetur.*
28 *Libros fuiſſe in capſa tempore depoſitionis qualiter debet probari.* 29.
30 *Depoſitum non eſſet, niſi gratis fieret.*
31 *Libellus in actione depoſiti, quæ cõpetit ad duplũ, qualiter ſit formandus.*
32 *Libellus in actione mandati qualiter formetur.*
33 *Mandatum nomine mandatis cenſetur eſſe factum, licet factum fuerit pòſt longo interuallo.*
34 *Mandatum, ſi mandaui tibi vt Titium occideres, & tu ex interuallo occidiſti, an præſumatur durare.*
35 *Mando tibi quòd emas domum pro me, ſi tu dixiſti da mihi pecuniã: ego nõ dedi tibi tam citò: vnde tu emiſti pro te, & tuo nomine: quid iuris.*
36 *Mando tibi quòd emas pro me certum fundum, qui erat pro parte tuus, pro certo pretio: emptis partibus aliorũ compelleris & tu inuitus tanti partem tuam venderet.*
37 *Actio pro ſocio ad quos effectus datur.* 38. 39.
40 *Libellus in actione pro ſocio qualiter formandus ſit.* 41.
42 *Rationes reuideri quando inter ſocios poſsit peti.*
43 *Rationem reddi an petere poſsint illi, qui dant pecuniam mercatoribus ad dimidiam partem lucri, & damni.*
44 *Mercatores accipientes pecuniam ad partem lucri & damni ſi dicant ſe ſuſtinuiſſe damnũ furti, rapinæ, vel incendij, de his fidẽ facere tenẽtur.*
45 *Societas ſi ſit contracta quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, an ille qui pecuniam contulit, in ſocietatis diuiſione capitale ſaluum habere debeat.* 46.
47 *Socij duo ſi acceperint quædam prædia ad laborerium, & vnus eorum habeat duos filios, qui ſimiliter laborãt, alius verò nullos habeat filios, qualiter diuident quæſita.*
48 *Sociorum ſi vnus negligat reficere rem communem & alter reficiat, an negligens, & non ſoluens partem impenſarum reficienti intra quatuor menſes, dominium perdat.*
49 *Libellus in actione ex empto & vendito qualiter formandus ſit, & de eius poſitionibus.*
50 *Libellus in actione ex locato qualiter ſit formandus.*

§. Sequens illa diuiſio.

¶ Iſte §. vſq; ad §. quædam. multis, & variis modis diuiditur, & ſubdiuiditur per doct. hic, vt per Nic. & Ang. de Are. Ego diuido eũ aliter, & melius, quàm ipſi faciant, in duas partes principales, vſq; ad d. §. quædam. In prima ponit Imperator vnã principalẽ diuiſionẽ actionum in genere. In ſecunda illam in ſpecie declarat. Secunda ibi prope principiũ: rei perſequendæ cauſa. Illa ſecunda ſubdiuiditur in quatuor. In prima illam ſpecificam declarationem facit in actionibus realibus. In ſecũda in pſonalibus ex cõtractu. In tertia in actionibus deſcẽdentibus ex maleficio. In quarta, & vlt. in actionibus deſcẽdẽtibus ex vltima voluntate. Secũda ibi: earũ verò actionũ. Tertia ibi: ex maleficiis verò. Quarta ibi: item miſta eſt actio. ¶ Actionum aliæ ſunt rei perſecutoriæ, aliæ pœnales, aliæ miſtæ, quæ hic particulatim declarantur in actionibus realibus, & in perſonalibus ex contractu, & in actionibus deſcendentibus ex maleficio, item & in deſcendentibus ex vltima voluntate. hoc dicit, Et quamuis iſte §. conſueuerit ſimul legi vſq; ad §. quædam. per ſcribentes hic, vt per Dy. Nic. de Neap. Ioan. Fab. & communiter alios: ego tamen in hoc imitatus morem Ange. de Aret. propter nimiam textus prolixitatem, legam tantùm vſq; ad ver. ex maleficiis. & poſteà illum ver. legam vſq; ad §. quædam. &
1 in hoc nulla erit vis. ¶ † Vltra ſummarium, vnum notate ex text. quòd miſtum non continetur ſub ſimplicibus. Nam videtis hic quod actiones miſtæ non continentur ſub rei perſecutoriis nec ſub pœnalibus: imò faciunt tertiá ſpeciem de per ſe. De quo tamẽ dicite
a prout latè dixi in §. j.[a] in gl. in verbo, ſumma. ſ. eo. in gl. j. paruula, in fi. Item quòd iſta ſit tertia principalis diuiſio actionum, tenet gl. magiſtralis in §. ſunt præterea. in gloſ. j. ſ. eod. & declarat, vt ibi in gloſ. Dicite tamen vos, poſſe dici quòd imò hæc ſit quarta diuiſio, tenendo quòd in §. præiudiciales. ſ. eo. poſita ſit tertia diuiſio, vt ibi dixi in gloſ. magna, in princip. ¶ Gloſ. in ver. miſtæ. in fin. bene dicit, & cum ea ſimpliciter tranſeunt ſcribentes hic: & adducunt l. ij. §. j. ff. ne quid in loco publico. & l. nam Reipublicæ. ff. de oper. no. nun. ¶ Gloſ. in verſi. in rem actiones. diuiditur in quatuor partes. In prima enumerat actiones in rem. In ſecunda opponit, & ſoluit. In tertia refert opinionem aliorum. In quarta illam reprobat. Secunda ibi: ſed certè videtur. Tertia ibi: alij tamen dicebant. Quarta ibi: ſed certè act. in depoſiti. ¶ In fin. gloſſ. hæc gloſſ. ſecundùm Ioannem. Fa. & Ange. de Are. hic videtur aduerſari glo. magnæ poſitæ in §. pœnales. in verſiculo item aduerſus. in principio. ſupra eodem. quæ videtur concludere quòd ibi illa actio dicatur pœnalis, quia in ea iuratur in litem: & tamen ſecundùm eos, conſtat quòd illud iuramentum venit officio iudicis, ſicut in qualibet alia actione. Ipſi dicunt hanc gloſſ. eſſe veriorem. Vos autem dicite prout latè dixi in dicto §. pœnales. ſuper dicta gl. magna, in verbo, item aduerſus. in principio. ¶ Glo. in verſicul. ferè. ibi: quod eſt falſum quamuis glo. non dicat, dicite vos, ſecundùm Nico. hic, in ij. quæſtione glo. quòd ideo falſum eſt, eò quia pœna illa competit ex conuentione: nos autem hic loquimur in pœna legali, ſeu pro-
2 ueniente ex diſpoſitione legali. ¶ In fin. glo. bene dicit. ¶ † Gloſ. in verbo, actor. in fine. Dicite tamen quòd in primo caſu agitur certi condictione ex mutuo: in ſecundo verò agitur certi cõdictio-
b ne ex ſtipulatione: iuxta ea quæ traduntur in l. certi condictio[b]. in princi. & in §. quoniam. ff. ſi cer. pe. & ſ. de verb. obli. in princi. Primus tamen caſus procederet, vbi non interueniſſet ſtipulatio de reſtituendo mutuo. Si verò interueniſſet ſtipulatio diſtingueretur, Aut interuenit incõtinenti antè, vel poſt numerationẽ: & tunc daretur certi cõdictio ex ſtipulatione, non autẽ ex numeratione: quia dicta numeratio diceretur facta cauſa implendæ ſtipulationis. Si autem ſtipulatio interueniſſet ex interuallo: quo caſu ſunt duo cõtractus, & inducеretur nouatio primi, ſi eſſet expreſsè actum, vel tacitè: aliâs ageretur ex vtroq;, ſi vterq; fuiſſet vtilis. De iſtis habetis tex. in l. ſi ita. §. j. & in l. ſeq. quę incipit, cùm enim. & ibi Bart. ff. de noua. & Bar. & alij in d. l. certi condictio. §. quoniã. facit l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. cũ ibi no. per Bar. & alios. ff. de verb. obli.
3 & habetis hic per Ang. de Are. ¶ † Non omitto tamen circa hoc,
c glo. iſtam ſentire [c] quòd pro mutuo nõ cõpetat certi cõdictio ſpecialis, & conſequentur quòd nõ ſit dare duas certi cõdictiones, vnã generalẽ, & aliã ſpecialẽ: ſed quòd vnica tãtùm ſit generalis: quem articulum aliqui hic & extrauaganter tangunt: vt Ang. de Are. ſed non congruit hic: ſed habetis eum plenè examinatum per Bart. & alios in loco ſuo, in dicta l. certi condictio. in prin. per Bald. plenè in rub. C. ſi cer. peta. per Io. Fab. Nic. de Neap. & alios in §. j. ſuprà qui. mo. re contrahi. obli. ¶ Glo in verbo, conducto. diuiditur in duas. In prima per modum quæſiti opponit contra tex. In ſecunda ſoluit. Secunda ibi: ſed dic tribus modis. Illa ſecunda ſubdiuiditur in tres

obli. & ita eſt cõmunis opi. in d. l. certi cõdictio. v. 1 ibi per Deciũ. & alios ſcribentes. Carcaſſona Sardus.

a ¶ In §. j. Quem vide in numero 25. & not. xxviij. cũ ij. ſeq. & ibi vide etiam quod fuit per me dictum in apoſtil.

b ¶ In l. certi condictio. vbi vide Frãciſcũ Aretinum.

c Aduerte, quia Iaſ. non conſiderauit in hoc quid dicat: nam gl. ad litterã dicit pro mutuo, certi cõdictionem ſpecialẽ dari. allegans text. in princ. ſ. quibus modis re cõtrah.

in tres, quemadmodum tres ponuntur ſpecies pœnalium actio-
num, Partes de ſe patent. ¶ In ea. gloſ. ibi: ſed pœnales. hoc impu-
4 gnat Ioan. Fab. hîc, & putat eſſe plus quàm ridiculum, † quòd actiu ex
empto, & aliæ hîc enumeratæ, item & cæteræ bonæ fidei, propter-
eà quòd in eis iuretur in litem, ſint pœnales, per ea, quæ vidimus:
& ibi dixi in d. §. pœnales. in gloſſ. magna. in ver. item aduerſus. in
prin. ſ. eo. Prætereà, ſecundùm eum, hoc eſt contra caſum huius §.
qui ponit pro conſtanti, eas eſſe rei perſecutorias. ſed quid, & for-
tiùs, ſi iſtæ dicerentur pœnales propter iuramentum in litem in eo
quòd excedunt veram æſtimationem? Certè dicerētur mixtæ, non
autem merè pœnales: vt hoc text. in ver. planè. & in hoc ego ſto
cum ea reiecta ſaluatione Ang. de Are. hîc, quę eſt de directo cōtra
ſuprà dicta. Et ſi vultis ponere bona exēpla in iſta pœnali ex parte
rei tantùm, in qua glo. iſta reprehenditur, recurrite ad ea, quæ la-
a tè dixi in euidentialibus. d. §. pœnales. ſ. eo. [a] ✱ ¶ In fin. gloſſ. ſigna-
te bene hanc gloſſ. quæ magiſtralis eſt: & dicite prout dixi in di-
ctis euidentialibus. §. pœnales. ſ. eo. & ibi de hac gloſſ. mentionem
5 feci. ¶ † Gloſ. fi. in verbo, ipſius. in fi. bene dicit, & tex. eſt clarus, &
magiſtralis cum deciſione, & ratione diuerſitatis in d. l. j. §. j. & in §.
meritò. hîc allegato. Facit in ſimili l. j. in princip. ff. de exercito. &
iuxta hos quatuor caſus hic in text. poſitos, & in legibus ſ. proximè
allegatis in quibus in depoſito datur actio in duplum contra regu-
larem naturam depoſiti, per rationem, quam gloſſ. iſta aſsignat, &
6 Iuriſconſultus in d. §. merito. ¶ † Dubitabat hîc Ioan. Fabr. quid
iuris eſſet in aliis ſimilibus caſibus, in quibus eſſet eadem ratio.
Verbi gratia: ſubditò, & ex improuiſo concurrentibus hoſtibus
habui neceſſe deponere penes vnum: vel fortè ſuperueniente
nuntio quod latrones erant in via qui mihi inſidiabantur: vel for-
tè peregrinus infirmitate ſubita grauatus non potuit eligere niſi
hoſpitem, vel vnum ex circunſtantibus, apud quem bona ſua de-
poneret: nunquid in iſtis caſibus erit idem, prout in caſibus qua-
tuor ſuprà dictis? Et dixit Ioan. Fab. ſibi videri quòd nō: quia iſtud
eſt pœnale: ergo non extendendum: vt l. ſi de interpretatione. ff.
de pœnis. Item quia hoc eſt ſtatutum contra regulas iuris & con-
tra naturā ipſius depoſiti, & ideo videatur nō extendēdū: vt l. quod
verò contra. ff. de legi. Subdit tamen Ioan. Fabr. ſuper hoc adeun-
dum prætorem vel Auguſtum Imperatorem pro lege condenda.
Ego puto quòd non ſit neceſſe ſuper hoc de nouo aliam legem conde-
7 re: & credo quòd imò idem iuris eſſet in omnibus aliis caſibus † quia
imò in pœnalibus, & in odioſis ex identitate rationis licita eſt ex-
tenſio: vt eſt ſolennis text. in c. j. §. porrò. in verſi. ſed quia natura
nouas properat edere formas. in titu. quæ fuit prima cauſa benefi.
amit. & ibi Bal. expreſſe notat, & dicit quòd ibi eſt tex. melior, qui ſit in
iure, quòd in pœnalibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia: ſiue etiam
loquamur in ſtatutis pœnalibus, ſiue in conſuetudinibus pœnali-
bus. Et idem etiam notat Bar. in l. his ſolis. per illum tex. in ver. ſatis
etiam tacitè cautum putamus. C. de reuo. dona. not. Ioan. de Imol.
in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. ma. & in l. infamem. ff. de publi. iudi. &
dicam circa hoc aliqua pulchra j. in ver. ex maleficiis. in glo. in ver.
8 iudicium. † Ergo in terminis noſtris, etiam in pœnalibus licita erit
b extenſio ex identitate rationis. præterea etiam in correctoriis, [b] ne-
dum in pœnalibus fieret extenſio ex identitate rationis, quando
ratio eſſet expreſſa in lege, prout eſt in terminis noſtris, in d. l. j. §.
meritò. ff. depoſiti. ſecundùm magis communes concluſiones, iux-
ta ea, quæ tradi ſolent maximè per repetentes in d. l. ſi verò. §. de
c viro. & per alios in auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. [c] & ita
etiam contra Ioan. Fab. tenet Ang. de Are. hîc. ¶ Extra glo. quia §.
iſte tractat de pluribus actionibus: & iſtud eſt proprium & peculia-
re iſtius tituli formas libellorum apponere: idcirco doct. hîc, & ma-
ximè Ioan. Fab. & Ang. de Are. ponunt ſuper qualibet actione hîc
in tex. nominata particularem, & ſpecialem libellum, cum aliqui-
bus deciſionibus acceſſoriis. In quibus omnibus ego ſuccinctè pro-
cedam me remittendo, ne hîc §. qui de ſe breuis eſt in materia, pro-
pter libellos tantùm in nimis grande commentarium aſſurgat.
9 † Et in primis in actione ex mutuo, de qua in primis in hoc tex. fit
mentio, eius libelli formam ponit Spec. in tit. de ſolu. §. ſequitur.
ſecundùm quod eum refert Nico. hîc, ad fi. in x. & vlti. q. extra glo.
& ex mente ſcribentiū hîc, maximè Io. Fab. & a
Ang. de Are. poteſtis ſic in mutuo formare li-
bellum: Ago contra Titium, & dico quòd iam
diu mutuaui eidem Titio libras centū impe
rialiū ex meis propriis denariis: quare cùm di- b
ctam pecuniæ quantitatem mihi reddere ne
get, & indebitè, peto dictū Titium condemna
ri in prædicta quantitate pecuniæ ſibi mutua-
ta mihi reſtituenda, & ſoluenda. Et eodem mo
do poteſtis formare libellum in aliis rebus mu
tuatis, quę conſiſtunt in pondere, numero, vel
menſura iuxta l. ij. §. j. ff. ſi cer. pe. & ſ. qui. mo.
re contrahi. obl. in princ. Iuxta hunc libellum
Ioan. Fab. hîc ſubnectit aliquas leues, & faciles
10 quæſtiones, quas hîc videatis per eum. ¶ † Nō
omitto tamen quòd inter cætera duo in hoc
libello ſunt cum magno miniſterio poſita. Pri
mò illa verba, ex meis pecuniis propriis: quia
aliâs regulariter non eſſet mutuum, cùm non
fieret de meo tuū, niſi nummi eſſent mutuā-
tis: quod requiritur in mutuo. l. ij. §. appellata.
ff. ſi cer. pe. & ibi latiùs Bart. ſecundùm cuius
dicta iſtud ſanè intelligite, limitate, & decla-
11 rate. ¶ † Subdit tamen hîc no. Ioan. Fab. quòd c
quamuis agens ex mutuo habeat ponere in li-
bello ſe fuiſſe dominū, vt proximè dixi, non ta-
11 men habet neceſſe probare dominium, † eò quòd
recipiens non poteſt ei referre quęſtionem do
minij, cùm habeat cauſam ab eo, iuxta l. ſi quis
conductionis. titu. C. loca. & l. nec creditores.
C. de pig. act. aliâs, ſecundū eum, agens ex mu-
tuo vix, aut nunquam, obtineret. Subdit etiam
Ioan. Fab. quòd iſtud ſatis approbat æquitas, & communis vſus.
Ergo addo in terminis Bar. iſtud vltimū latiùs diſputantem, vide-
13 licet tan creditori agēti ex mutuo poſſit opponi hæc exceptio, Tu
non fuiſti dominus vt l. nam & ſi fur. in prin. poſt Cy. & alios. ff. ſi
cer. pe. & finaliter concludit id, quod Io. Fab. hîc: quia creditor præ
ſumitur fuiſſe dominus, niſi excipiēs vellet probare ſe, aut aliū ter-
tium fuiſſe dominū: vt ibi latiùs per eū. Et idē tenet ipſe Barto. in l.
ſi alienam. ff. ſolu. ma. de quo etiā per Bar. & ibi latiùs Cy. in l. ij. C.
ſi cer. pe. & tex. in l. non vnde. & ibi Ang. C. ſi cer. pe. & quod not.
Bald. in l. in reſtituenda. C. de peti. hære. vbi inquit in ſimili, quòd
ſoluens pecuniam, in dubio pręſumitur ſoluere de ſua propria. Se-
cūdò in prędicto libello dixi, & cū magno miniſterio, Mutuaui nō
autē dixi, prout dicit, & malè, Ange. de Are. hîc, quòd numeraui:
quia ſi dicerē quòd numeraui: demōſtrare mutuum mere naturale
interceſsiſſe, quod fit mediāte vera numeratione pecunię, & non
alio modo: iuxta glo. notabilem, & magiſtrā in l. ij. §. fin. & eſt glo.
vnica. & ibi Bar. ff. ſi cer. pe. & Bal. in rub. C. ſi cer. pe. & ideo tunc
haberē neceſſe probare punctualiter verā, & realem numerationē
pecuniæ interceſsiſſe: nec ſufficeret probare confeſsionē partis de
recepto. Et ideo creditor, qui in libello diceret ſe numeraſſe, &
produceret inſtrumentum, in quo ille cōfeſſus fuit ſe recepiſſe, &
promiſiſſe ea reſtituere, vel iſtā cōfeſsionē probaret per teſtes. certè
deberet libellus hoc modo ſuccūbere. Et ita dixit no. Spec. in tit. de
teſte. §. j. ver. ſed pone. egi cōtra te, & c. eò quia teſtes probant aliud,
quàm creditor, ſeu actor aſſerat. Ipſi enim probāt de mutuo con-
feſſato tantùm, & ſic de mutuo ciuili: ipſe verò creditor aſſerit de
mutuo naturali, ex quo dicit, numeraui. Et idē etiā in terminis di-
cit, & tenet Bar. in l. certi cōdictio. §. ſi nūmos. ff. ſi cer. pet. vbi for-
tiùs dixit, quòd in tantū dictus libellus eſſet nullus, quòd nullo modo
excuſari poſſet. Vbi autē creditor vſus eſſet in libello termino, Mu
tuaui, prout ego ſ. feci, tunc dicit Bar. in d. §. ſi nūmos quòd etiā ſi
produceret inſtrumentū confeſsionis tantùm, vel probaret per
teſtes cōfeſsionē tantùm, quòd nihilo minus ſuſtineretur talis libellus,
& intelligeretur quia mutuaui, ſcilicet ciuiliter: vt ibi per eum. De
quo etiam videatis Barto. & Imol. in l. j. §. ſi quis ita. ff. de verb.
obli.

a ✱ Pone exemplū in l. 4. §. ſi plures. & in l. fin. ff de eo, per quē fac. erit. Sardus.

b ¶ In correctoriis. Vide Franc. Are. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. in xj. col. in ver. tu autem aduerte. de ver. obl. & in l. ex duobus. de duo. reis. & in rub. de acqui. hære. in prin. v. col. & l. ſingularia. ff. ſi cert. peta. Feli. in c. tranſlato. de conſti. & adde do. Alex. de Imo. conſil. cclxxxiiij. vlti. char. in ij. parte. & in conſil. lij. in iiij. parte. & do. Vinc. Palleo. in iiij. parte. conſil. do. Alexan. de Imola.

c ✱ Adde Pau. Caſt. in l. quamuis. C. de fideic. Alex. in l. iuris gentiū. §. quinimò. col. pe. ff. de pac. Iaſ. in l. emancipata. col. fi. C. qui admit. cū ſimilibus, vt ibi per eos. Sardus.

obli. & Bald. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogo-
a nos.[a] in fi. col. ff. de verb. obli. & ibi Ang. & Io.
de Imol. in iij. & iiij. col. & Bald. in l. ſi abſentis.
C. ſi cer. pe. & in l. vnica. in princ. C. de rei vxo.
actio. & notabiliter in l. pecuniæ. C. de ſolu. &
in l. ſi ex cautione. in x. & xj. q. C. de non nume.
pecu. & in l. generaliter. in ix. & x. q. C. eo. titu.
14 ¶ † Ad prædictorũ confirmationẽ accedant
illa duo dicta aurea Bar. in l. ij. §. fi. ad fi. ff. ſi
cer. pe. vbi dixit, & moltũ ſignãter Bar. quòd ſi
aliquis fecit vnũ procuratorem ad recipiendũ
certã quantitatẽ pecuniæ mutuo, & procura-
tor accepit pecuniã mutuo, & tamen in inſtru
mento nõ fuit ſcriptũ quòd recepit, ſed quòd
fuit confeſſus ſe recepiſſe: certè ex tali inſtru-
mento, niſi actualis numeratio aliter prohe-
b tur, non poteſt agi cõtra dominũ[b]: quia quã-
do conſtituitur procurator ad accipiendũ pe-
cuniam mutuo, intelligitur de mutuo natura-
li: ſed illud inſtrumentũ cõfeſſionis, probat mu
tuum ciuile tantùm: ergo talis procurator nõ
obligat dominũ: quia ad hoc non habuit man-
15 datũ. Imò plus dicit Bart. & ſecundò, † q etiã
ſi in inſtrumento procurationis expreſsè dice-
retur: Facio te procuratorem ad accipiendum
pecuniam mutuo, & ad cõfitendũ te recepiſſe
pecuniam, & ad confitendũ decẽ: q eodẽ mo-
do dominus non poteſt cõueniri ex inſtrumẽ-
to confeſſionis: quia illa verba, Ad cõfitendũ
te recepiſſe, intelliguntur, ſcilicet pecuniã rece-
ptam. Nã ſi aliter intelligerẽtur, eſſet donatio,
quæ procuratori nõ intelligitur permiſſa, niſi
exprimatur. l. contra iuris ciuilis regulas. §. j.
& fi. ff. de pact. Et hęc duo dicta teneatis perpe
tuò corde: quia ſunt ſummè vtilia in actu pra-
ctico. Verùm quia ſunt dubia, & valde pericu
loſa, & maximè in ſecundo dicto, in quo mul-
ti contrarium tenent, ſi expedierit vobis in fa-
cto, videatis etiam Bar. idẽ tenentẽ in l. ſi debi-
torem. per illum tex. ff. de nouatio. & ibi per
Ang. & Imol. per Bar. & Bal. Ange. & Salic. in
l. non obtulit. C. de noua. & Io. And. in addi. ad
Spec. in titu. de teſte. §. j. ver. ſed pone egi. in fi.
magnæ additionis: vbi idem tenet, quod Bart.
& Ant. de But. Abb. Panor. & Io. de Imol. in c.
ſi cautio. de fi. inſtr. & Bal. & Ang. in l. j. §. fi. C.
de quadri. præſcri. & Ange. & Imo. in l. à diuo
Pio. §. ſed ſi emptor. ff. de re iudic. & Ioan. de
Imo. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff. de
verb. ob. & Lud. Roma. in l. prędia. ff. de acqui.
poſ. & Bald. Ange. & Sal. & omnes in d. l. ij. &
Fed. de Se. in conſi. liiij. incip. Titius fecit, pro-
curatorẽ. &c. Et in iſtis locis inuenietis multos
c contrariantes[c] ✱ Bar. potiſſimùm in ſecundo
dicto. Quicquid ſit, illud eſt expeditum, quòd
quantùm ad ipſum procuratorẽ cõfitentem,
talis confeſſio probet realem numerationem,
ita quòd ipſe non poteſt opponere exceptio-
nem non numeratæ pecuniæ. Ita intelligen-
dus eſt Bal. in l. pecuniæ. per illum text. C. de
ſol. & ibi vult Bald. vnum aliud peregrinum,
& ſingulare, quod eſt maxima limitatio ad ea
16 omnia, quæ ſuprà dicta ſunt, † quòd ſi ex for-
ma ſtatuti inſtrumenta confeſſionata habeant
vim ſententiæ certè per hoc inſtrumentum
confeſſionis mutui bene probaretur etiã mu-
tuum naturale, ſicut probaretur per ſenten-
17 tiã diffinitiuã. quod nota perpetuò. ¶ † Qua-
liter autem formandus ſit libellus, quando ſu-
per mutuo interueniſſet ſtipulatio: ſatis patet
ex his, quæ ſ. vidimus in glo. in ver. actor. iun-
ctis ſ. proximè dictis. & habetis in ſpecie per
18 Io. Fab. hîc. † Sequitur in tex. ſecundùm ordi-
nem literæ de actione commodati, & eius li-
belli formam ponit Spec. in loco ſuo congruo,
in titu. de commo. §. nunc dicendum. ſecun-
dùm quod eum refert Nicol. de Neapo. hîc
ad finem. in decima & vltima quæſtione ex-
tra gloſſam. Et ex mente ſcribentium hîc ma-
ximè Ioan. Fab. & Angelus de Aretio, po-
teſtis ita formare libellum: Ago contra Ti-
tium, & dico quòd eius rogatu, ſeu ad eius pre-
ces, ſiue petitionem, ſibi commodaui equum
meum per tres dies pro eundo Mediolanum,
& redeundo: quare cùm prædictum vſum ex-
pleuerit, vel expleuiſſe potuerit, nihilo minus
dictum equum nondum reſtituit, imò cõtra-
dicit, & indebitè, & reſtituere recuſat: quare
peto eum condemnari ad reſtituendum mihi
dictum equum meum vnà cum damnis, & in-
tereſſe, &c. In hoc libello duo inter cætera cũ
miniſterio poſita ſunt. primò illa verba, quòd
rogatus ſiue ad eius petitionem: quia aliàs com
modatarius non teneretur de culpa, ſed tan-
d tùm de dolo. text. eſt no.[d] ✱ in l. ſi vt certo. §.
interdum. in fi. in ver. quis vltro commoda-
uit. ff. commo. & ibi glo. in ver. vltro. Et ibidẽ
19 in terminis Barto. qui dicit † quòd ſemper ſis
cautus de hoc facere poſitionem, quòd com-
modaſti rogatu accipientis. Secundò, cum mi
niſterio dictũ eſt, Per tres dies pro eundo Me-
diolanum, & redeundo: vt ſic oſtendatur, con-
ceſſionem factam eſſe ad certum, & determi-
natum vſum: item factam eſſe certo, & limita-
to tempore: aliàs non diceretur eſſe commoda
tum, ſed precarium, vel contractus innomina
20 tus. † Et ſic ad hoc vt dicatur commodatũ, re-
quiruntur neceſſariò duo copulatiuè, quòd cõ
ceſſio ſit facta ad certũ, & determinatũ vſum:
itẽ & quòd ſit facta certo, & determinato tem
pore expreſsè, vel tacitè. Quomodo expreſsè
fiat, patet. Tacito autem tẽpore diceretur fie-
ri, ſi cõmodarẽ equũ, vt ires ad villam. Ineſſet enim tacitè tempus,
quo poſſes ire, & redire de villa, l. cõtinuus §. cũ ita. ff. de ver obl. &
l. ij. §. ſi quis ita. el ij. ff. de eo, quod certo loco. & §. loca ſ. de ver ob.
21 aliàs ſi daretur ad certũ, & determinatũ vſum, † ſed nõ limitato tẽ-
pore tacitè vel expreſsè, tũc etiã eſſet precariũ, & poſſet quãdocũ-
que ad domini volũtatẽ reuocari. vt ſi aliquis diceret, Vtere gratis
habitatione talis domus, quãdiu voles. vt eſt tex. not. in l. Lucius. ff.
de dona. quẽ ita notabiliter intelligit, & declarat Bart. in l. Aquilius
regulus. in j. opp. in eo. ti. ff. de dona. & Bal. no. intelligit. in l. ij. C. cõ
mo. & in l. ij. in ix. q. C. de ſer. & aqua. & do. Abb. Panor. in c. fi. extra
de preca. & Io. Fa. in xiij. col. prędicta ſunt omnia verba Bar. in l. in
e cõmodato. §. ſicut. ff. cõmo. & Bal. in l. ij. C. cõmo.[e] ✱ ¶ † Ex quibus
22 ſecundũ eos, optimè colligitur, quomodo, & qualiter cõcipiendus
ſit libellus in hac materia. & in d. §. ſicut. habetis in gl. in ver. officiũ.
& ibi Bar. qui ponit differẽtias, quę ſunt inter cõmodatũ & preca-
riũ: quarũ cognitio multũ confert ad formationẽ pręſentis libelli.
Sed eſt gl. plenior, & magiſtralis in l. j. in prin. in ver. ſimile. ff. de pre
ca. vbi Bar. & ibi etiã videatis eũ. De prędictis vide etiã Bart. in l. j.
in fi. ff. commo. & Io. And. & alios in c. j. §. fin. extra de precario. &
Io. Fab. qui ponit hîc circa iſta aliquas leues quæſtiones, quæ ſatis
23 deciduntur ex ſupra dictis. ¶ † Et iuxta ſuprà ſcripta: quia poſſet
probabiliter dubitari, an ſi finitũ ſit tempus quo potuiſti perficere
vſum

a ¶ §. Chryſogonus. vbi poſt Bar. vide omnino do. Alex. de Imol. in v. char. & Pau. de Caſt. in d. §. ſi qs Ita. all. hîc per dominum Iaſ. May.

b ¶ Dominũ. Adde idem tenẽtem do. Maria. Soci. in cõ ſil. iij. incip. circa præſentẽ. in ver. v. probatur. circa mediũ in j. parte.

c ✱ Adde quòd in his duobus caſibus Barto. in primo membro, ſeu dicto cum ipſo ſe habet communis ſententia: in ſecũdo cõmuniter reprobatur: vt latè per eundem Iaſ. in d. l. ij. §. fin. ff. ſi cert. pet. Carcaſſona Sardus.

d ✱ Adde quòd dictus §. interdũ ad aliud eſt ſummè notandus, ſecũdũ Bar. ibi, quòd ornamenta, quæ mariti vxori mittit, vt ad eum honeſtius culta veniat, in dubio pręſumuntur commodata, non donata, vt ibi per eum de qua q. poſt mortẽ cuiuſdam nobilis vidi maximũ iurgium in ciuitate noſtra. Carcaſſona Sardus.

e ✱ Aduerte q Bar. in d. §. ſicut. volẽs tradere diuerſitatis rationem inter precariũ & cõmodatum, quare ad libitũ reuocetur precarium, ſecus autem in commodato: dicit ideo eſſe, quia cùm precariũ fiat ad incertũ & indeterminatum vſum, ſi non poſſet precario concedens ad libitum reuocare, ſequeretur q proprietas inutilis eſſet penes dominum quod eſſe nõ debet: vt l. iij. §. ne tamen. ff. de vſufr. Secus eſt in cõmodato, quod ſi ad vſum certũ, & tempus: quo finito poterit reuocari. Satis videtur pſuaſiua hęc ratio: nihilominus. Abb. Panor. in c. fin. in ij. col. extra de prec. impugnat iſtam rationem Barto. Primò, quia precarium poteſt fieri quandoq; ad certũ tempus, vt videtur caſus apertus in l. in rebus. §. fin. ff. de prec. & tamẽ hoc nõ obſtante poteſt ante tempus reuocari. l. cũ precario. in prin. ff. eo. Sed attẽta ratione Bar. non poſſet reuocari: quia proprietas non eſſet inutilis, cũ poſſet poſt tempus reuocari. Secundò mouetur per doctrinã Bar. & aliorum in l. ſi pœnã. ff. de verb. obli. Nã ſi mutuo dediſti mihi decẽ non repetes incõtinẽti, niſi poſt aliquod tempus arbitrio iudicis moderandum. Ita in precario poſt aliquod tẽpus arbitrio iudicis moderandũ fieret reuocatio, nec ideo eſſet inutilis proprietas. Ibidem ipſe Panor. aſsignat aliã rationẽ perſuaſiuam, ſed non neceſſariam. Alia poſſet ſubtiliter intuenti colligi ex l. j. ff. de prec. Sed quia neceſſariò non concludunt, & ſumus in his, quæ ſunt iuris gentiũ poſitiui, dicamus cũ gl. in l. j. §. pueritiam. ff. de poſtul. & cũ Iureconſulto in l. non omniũ. ff. de legi. & cũ Bar. in l. ex facto. in iiij. & v. col. ff. de vulg. & pup. Carcaſſona Sardus.

vſum,ad quem commodaui,ſed abſq; tui culpa,quia fortè fuiſti in-
firmus:an nihilò minus poſſum repetere commodatum: vide not.
Bart.poſt gloſ.ꝙ ſic,in d.l.in commodato. §. ſicut. vide etiam not.
Bald.in l.ij.C.commodati. vbi ponit quando vſus dicatur finitus.
24 ¶ † Et vbi etiam per eum in terminis de caſu illo notabili ſepiſſi-
mè occurrenti in facto, quando ſcholaris pignorat vnum ſuum
librum pro ſocio ſuo,vel ſibi commodat vt eum pignoret , an poſ-
ſit agere contra ſocium vt eum luat,& quando poſſit agere , & ſic
quantu tempore teneatur expectare : ibi videatis. Et quid in mu-
tuo , non dico commodato , ſi mutuaui tibi pecuniam ad certum
vſum:an antequam ſit facta in illum vſum conuerſio,poſſit repeti,
quia pecunia numerata:vide glo.no.in l.ſi pœnam.in ver.intereſt.
ff.de verb.oblig.quam pro notabili,& menti tenenda allegat Bald.
in l.ij.C.commodati. & dicit gloſ. ſentire quòd non fallitur : quia
ſentit quòd ſic.Sed bene eam repræhendit ibi Barto. tenens idem
quod Bal.quòd agi non poſſit.De quo vide magis in propriis ter-
25 minis per Bald. Ange. & Imo. in d.l.ſi pœnam. ¶ † Vnum etiam
non omitto.dum in prædictis dixi,precarium poſſe quandocunq;
ad libitum concedentis reuocari : & eſt text. in l.j. in princip. ff. de
preca.& text.not.in l.ij.in princip.& in l.& habet.in princip.eo.tit.
ff. ne precario. etiam ſi expreſsè eſſet adiectũ tempus vſq; quo ha-
bet vti:vt l.cum precario.ff.de precario. in princ. & rationem no-
tabilem,quare poſſit precarium quandocunq; ad voluntatem con-
cedentis reuocari , & ſecus ſit in commodato , ponit Barto. in d.l.
in commodato.§.ſicut.Habetis illud de precario ſingulariter , &
ſignanter limitatum per do. Abb. Panor. in c.ſi.vlti. col. extra de
preca.vbi formaliter dicit ſe putare ꝙ ſi conſedens precario velit
ſine cauſa reuocare precarium illico cum maximo damno illius,
cui concesserat,quòd obſtabit ſibi exceptio doli:quia nõ poteſt ne-
gari quin precarium ſit beneficium.eſt enim beneuola actio com-
modum tribuens capienti.Vnde non debet doloſè verſari in bene-
26 ficio conceſſo.† Sicut,ſecundùm eum,dicimus in eo,qui inuitauit
viatorem,& ipſum retinuit,ſed poſtmodum ipſum pœnituit: nam
poteſt agi contra eum actione de dolo : quia cum damno alterius
ipſum pœnituit de beneficio : vt not.Ioan.And. in proce. Decre-
talium. Ad hoc etiã adducit notata per Bart. in d.l.ſi pœnã. quam
deciſionem teneatis perpetuò cordi : quia eam fortè non inuenie-
27 tis alibi in terminis propriis.¶ † Sequitur in tex.de actione depoſi-
ti : & eius libelli formam ponit Spec.in loco ſuo ordinario,in tit.de
actio.depo. § .j. in iiij. parte. & in §. nunc libelli. ſecundùm quod
eum refert Nic.de Neap.hîc ad fi.in x. & vlti.q. vltra gloſ. & Ioan.
Fab.hîc in vlti.col.Et ex mente ſcribẽtium hîc, maximè Ioan. Fab.
& Ang.de Are.poteſtis ita formare libellum:Ago contra Titium,
& dico ꝙ penes eum ſpontè,& gratis recipientem depoſui vnam
capſam plenam librorum in iure ciuili,clauſam,& ſigillatam:qua-
re cùm dictus Titius mihi reſtituere recuſet dictam capſam, & in-
iuſtè,peto eum condemnari ad reſtituendum dictam capſam cum
dictis libris,ita clauſam , & ſigillatam , ſicut accepit. In hoc libello
aduertendum eſt,quòd ſi tempore,quo dicta capſa fuit depoſita,
fuerunt ſinguli libri ſpecificè,& nominatim conſignati, & depoſi-
ti:tunc etiam in libello ſunt ſinguli, & ſpecificè petẽdi, exprimẽdo
nominatim ꝙ in illa capſa erant tales, & tales libri. Si verò tẽpore
depoſitionis nõ fuit facta ſpecifica mentio: tunc eſt in facultate , &
arbitrio libellantis exprimere nominatim,& ſpecificè libros, & res
in capſa exiſtentes:vel,ſi velit,poteſt omittere.De iſtis omnibus eſt
caſus no.& magiſtralis in l.j. §.ſic iſta.ff.depoſiti.& ibi Bar.qui dicit
illum §.factum eſſe propter hoc , vt ſciremus qualiter formandus
28 eſſet libellus in hac materia depoſiti.†Qualiter autem probari de-
beret,tales,& tales libros fuiſſe in capſa tempore depoſitionis : di-
ſtinguit notabiliter Inno.in c.ſi.extra quod metus cauſa. ꝙ aut ca-
pſa redditur diſsigillata:& tunc quæ res in ea eſſent,probabitur per
ſolum iuramentum deponentis:aliâs requiritur plena probatio.Et
ita etiam firmat Spe.in tit.de fur.§.j.ver.quid ſi res.& Bart.in d.l.j.
a §.ſi caſta. [a] ff.depo.& in l.in actionibus.in vlt.col.ff.de in litẽ iurãd.
29 De quo etiã vide no.Bal.in rub.in prin. C.depoſiti.vbi ponit † de
eo,qui depoſuit fardellũ ſigillatũ penes aliquẽ, & ille exhibet diſſi-
gillatũ:& deponẽs dicit in eo fuiſſe magnã quãtitatem pecunię,quã
dicit ſibi ab eo fuiſſe ſubtractam:quid iuris ſit, a
ibidẽ videatis. Recurratis etiã ad tradita plenè
& notabiliter per Bar.in d.l.j.§.j ff ſur.aduer.
nau.vbi ponit Bar. poſt antiquos de nobili in- b
trãte hoſpitiũ conſignante valiſiã , ſeu fardellũ
hoſpiti.à qua dicit manè aliquid ſibi fuiſſe ſub-
tractum : qualiter ſibi ſuccurratur, & quid, &
quomodo probandũ ſit : ibidẽ plenè videatis.
b Accedant quæ dixi in §. itẽ Seruiana. [b] in glo.
in verb.coloni.in iiij.parte principali , quæ hîc c
30 poteſtis addere. ¶ † Itẽ dixi ſ̃.in libello,ſponte,
& gratis:quia niſi gratis fieret,non eſſet depo-
ſitum,neq; ageretur actione depoſiti, ſed ex lo
cato,vel pręſcriptis verbis,prout declarat tex.
no.in l.j. § .ſi quis ſeruũ.ff.depoſi.cũ ſimi. Item
dixi cum miniſterio Recipientẽ: quia ſi aliâs ali
quid in domũ tuã reponerem, & non appare-
ret te ſuſcepiſſe cuſtodiã, non teneris depoſiti.
§.prætereà.in ver.de ea re,quã accepit.ſ̃.quib.
mo.re contrahitur ob. ſecundùm Ioan.Fab.&
31 Ange. de Are. hîc.† In actione verò depoſiti,
quæ cõpetit ad duplũ in caſibus poſitis hîc in
ver.planè. & dixi notabiliter ſ̃. in gloſ. in ver.
ipſius. qualis ſit forma libelli , ponit Specu. in
ti.de depoſito. §. nunc libellũ. ſecundùm quod
eum refert Io.Fab. hîc in vlt. col.& libellus eſt
clarus.Ago cõtra Titiũ, & dico ꝙ cùm in ciui-
tate iſta ortus fuiſſet tumultus,vel ortum eſſet
incendiũ in tali domo , in qua ego habitabam,
vel in domo mihi vicina, ita ꝙ propter pericu
lum tumultus ,vel incendij non potui proui-
dere penes quem res tutè deponerem , depoſui penes dictum Ti-
tium tales libros meos , quos cùm poſteà ab eo repeterem , infi-
ciatus eſt depoſitum : verùm quia iura puniunt in duplum ne-
gantes depoſita facta in ſimilibus neceſsitatibus , idcirco peto eum
condemnari in duplum dicti depoſiti. Et idem dicatis in ſimilibus
caſibus occurrentibus , per ea, quæ notabiliter dici ſuprà in dicta
32 gloſſa.in verſic. ipſius. † Sequitur in text. de actione mandati : &
eius libelli formam ponit Specul. in titu. de fideiuſſo. & in titu. de
iudic.§. ſpecialia. verſic. primo. quem ita refert Nicol. de Neapo.
hîc, ad fin. Et ex mente ſcribentium hîc , maximè Ioan. Fabri, &
Angel.de Aret. eſſet formandus libellus diuerſimodè , ſecundùm
diuerſam caſuum contingentiam.Ago contra Titium , & dico
quòd mandaui ſibi, ſpontè, & gratis mandatum recipienti , quòd
pro me emeret talem fundum pro tanta pecunia , quã ſibi actua-
liter exburſaui : quare cùm dictum fundum emerit , & eum mihi
tradere recuſet,& indebitè , peto eum condemnari ad dictum fun
dum mihi tradendum,&c.Si autem non emiſſet , vel emiſſet con-
tra formam mandati,agendum eſſet ad intereſſe, ſecundùm caſus
contingentiam,vt hîc per Ange.de Aret. & etiam ageretur actio-
ne mandati generaliter , ſecundùm gloſ. in l. pro ſocio arbiter. in
princi. in gloſſ. in ver. mandati.ff. pro ſocio. vt quia mandaui tibi
quòd negotia mea tractares:vel quia mandaui tibi vt pro me mer-
careris in talibus nundinis : qualiter iſto caſu eſſet formandus li-
bellus, facilis eſt forma : & habetis in ſpecie per Ioan. Fab.hîc, ad
33 quem recurrite. ¶ † Ad vnum tamen diligenter aduertite , quòd
ſi præcedit mandatum alicuius de aliquo faciendo , & tu poſtea
facias ex longo interuallo pòſt , quamuis non exprimas te facere
nomine illius , tamen præſumitur quòd pro illo , & nomine illius
feceris. Iſtud eſt, quod notabiliter voluit Barto. in l. qui in aliena.
§.ſi is, qui.ff. de acquirenda hæreditate. per illum textum. & per
alia iura ibi allegata per eum.Quod intelligite,& limitat, vt ibi per
eum.Et refert,& ſimpliciter ſequitur Angel de Aret.hîc. Sed con-
c trarium videtur tenere idem Barto.in l.prima.§.nuntiatio. [c] * in
ſecunda col.ff.de operis noui nuntia. Et illud dictũ procedit in ci-
34 uilibus. ¶ †Quid autem in criminalibus, ſi mandaui tibi quòd oc-
cideres Titium,& tu ex interuallo occidiſti:an præſumatur durare
mand

a ¶ §.ſi caſta.Vbi vide Franc. Aret.& quod ibidem ad eum dixi in apo.

b ¶ In §.itẽ Seruiana. quem vide in coſi.xxxij. & inſe xxxiij.& qđ ibidem dictum fuit per me ad hoc in apoſtil.

c ¶ Aduerte ꝙ Bar. non eſt ſibi cõtrarius. nam quando præceſsit mandatum videtur quis facere prætextu mandati : hoc intelligitur, quãdo diſceptatur inter mandãtem & mãdatariũ & ſic eorum reſpectu dũtaxat.& ita loquitur Barto. in d.l. qui in aliena.§. ſi is, qui ſecus erit quo ad tertiũ,niſi ſciuerit eum mandatariũ. Et ita loquitur Bart. in d. §.nũtiatio. & hoc conſiliũ eſt ex mẽte Barto. in vtroque loco ſ. alleg. ſi diligenter aduertas. Carcaſſona Sardus.

mandatum, ita quòd ego tenear.[a] Videte per
Inno. notabiliter decidentem quòd ſic, in c. ad
audientiam. extra de homi. & per Barto. ita
tenentem in l. non ſolum. §. ſi mandato. ver.
quæro, mandaui tibi vt delinqueres. ff. de iniu.
per Bal. in l. j. in iij. col. C. de ſer. fug. & in l. ſi li-
teras. in fi. C. mandati. & in l. non ideo minus.
in fin. C. de accu. & per Ludo. Ro. in d. l. qui in
aliena. §. ſi is, qui. ff. de acqui. hære. per Pau. de
Ca. in l. ſancimus. C. de teſta. per gloſ. in §. ope.
in gloſ. magna. ſ. de obli. quæ ex delic. & per gl.
in l. j. §. perſuadere. in glo. magna. in verbo, fa
35 cturus. ad finē. ff. de ſeruo corru. ¶ †Item ad-
uertite, quòd ſi mando tibi quòd emas domū
pro me: tu dixiſti, da mihi pecuniam: ego non
dedi tibi tam citò: vnde tu emiſti pro te, & tuo
nomine: quòd tamen lex præſumit emptam
eſſe de mea pecunia, ex quo à principio inter
me & te ita fuit actū. Tex. eſt de hoc no. & ſi-
gnandus in l. iiij. §. vnde quæri poteſt. ff. de ma
nu. tit. generali. & ibi in terminis Bart. qui re-
putat tex. illum eſſe ad hoc multùm tenendū
menti contra fraudes, quæ fiunt tota die. Facit
etiam ad hoc, ſecundū eum. l. edicto. la j. §. cū
ante. ff. de iure fiſci. Addite bonum tex. in l. pi-
gnori. §. fi. & ibi Ang. & Imol. ff. de vſuſcap. &
Ioan. de Imo. hoc in propriis terminis notan-
tem in l. poſt dotem. ſecundùm ſextā lect. Dy.
36 ff. ſol. ma. ¶ †Vltimò pro nūc aduertite quòd
ſi mando tibi quòd emas pro me certum fun-
dum, qui erat pro parte tuus, & quē habebas
communem cum alio, pro certo, & determina
to pretio, emptis partibus aliorū, quanticunq;
emeris, cōpelleris & tu inuitus tanti partē tuā
vendere. Si autem pretium nō fuerit determi-
natum, & mandē te: tunc taxato pretio arbi-
trio boni viri compelleris inuitus partem tuā
vendere. De iſtis omnibus eſt text. vnicus, &
ſingularis in iure. l. ſi fundū. cū l. ſeq. ff. mand. &
ibi dicit Bar. ꝙ illā legem neſcit alibi in mun-
do: & quòd eam alias habuit de facto in pala-
tin ſyndicatus. Quem caſum reputat ſingula-
rem, & nō reperiri alibi in iure. Bal. in l. j. in vj.
q. C. ſi ſeruus extero. & ibi videatis not. per eū
de iſto textu. ¶ Sequitur in tex. de actio. pro ſo
cio. Pro declaratione formationis libelli in hac
actione pro ſocio, præmittendū eſt, ſecundū
37 Ange. de Are. hîc † ꝙ actio pro ſocio datur ad
b varios, & diuerſos effectus:[b] aliquādo ad ſocie
tatem contractam adimplendā, & conficien-
dam: puta, vt fiat ceſsio iuriū, & collatio rerum
in cōmuni, ſecundū conuentionem ſocietatis:
& tunc poteſt intentari actio pro ſocio ſtatim
inita ſocietate. Nam ſi eſt cōtracta ſocietas o-
mnium bonorū, quāuis illico hincinde domi-
nia rerum transferātur in ſocios ipſo iure ſine
aliqua traditione, tamē in iuribus, vt in actio-
nibus, opus eſt ceſsione. De his omnibus ſunt
tex. in l. j. ij. & iij. in prin. & ibi glo. j. notabilis. ff.
pro ſocio. Aliquando datur actio pro ſocio ad
perſonales præſtationes, puta ad fructus, &
reditus perceptos in cōmuni diuidendos, & ad
lucra cōmunicanda. Itē & ad impēſas, & dāna,
& ad ſimilia: & iſta etiā competit durāte ſocie-
tate, iuxta l. pro ſocio arbiter. §. ſi tecum. & l. ſi
fratres. §. item reſpōdit, ſocius qui ceſſantis. ff.
pro ſocio. Quandoq;, & tertiò, intētatur actio
pro ſocio pro habēda vniuerſali ratione lucri
& damni inter ſocios diuidēdi, iuxta l. verum.
§. fi. & l. ſeq. & principiū l. ſeq. ff. pro ſocio. & l.
38 tam diu. cū ibi notatis. C. pro ſocio. Et iſta †, cū
ſit generalis, vt eſt tex. in d. l. pro ſocio arbiter.
non intentatur niſi finita ſocietate. d. l. tā diu.
& ibi glo. in ver. nata. & gloſ. in l. j. §. ad hæc. in
glo. magna. in ver. pro ſocio. in prin. & ibi Bal.
in v. col. C. de anna. excep. Sicut in ſimili dici-
mus in actione tutelæ, quæ eſt generalis: vt l.
niſi finita. in prin. ff. de tute. & ra. diſtra. & eſt
gl. no. in l. iij. in gl. vnica. C. de admi. tut. & Bal.
no. in l. j. in pe. col. C. vt actio ab hære. quāuis
inaduertenter, vt puto, Ang. hîc dixerit ꝙ iſta
actio pro ſocio generalis cōpetat etiā pro diri-
mēda ſocietate: quia ſi nunquā cōpetit, niſi fi-
nita ſocietate, vt ſ. dixi, & ipſemet fatetur quo-
modo poſsibile eſt ꝙ competat pro dirimen-
c da.[c] ✱ ¶ †Ex iſtis ergo apparet quando intē-
39 tari poſsit actio pro ſocio durante ſocietate, &
quādo non. Itē ad quid detur actio pro ſocio.
De quibus omnibus videte etiā glo. no. & ma-
giſtram in d. l. tādiu. in ver. nata. & ibi Bal. & la
40 tiùs † Salic. Et ex prædictis ſecundū emergen
tiam caſuū, diuerſimodè eſſet formādus libel-
lus. Et in ſpecie habetur hîc per Ange. de Are.
& in generali actione pro ſocio, illa eſſet opti-
ma concluſio: Peto eum condemnari ad reddendam rationē dictæ
ſocietatis, & ad reliqua conſignanda, & in commun ponenda: itē
& ad faciendum alia, ad quæ tenetur ſecundū conuentiones dictæ
ſocietatis. iuxta tradita per Barto. poſt glo. in l. j. in prin. in ij. col. ff.
41 de eden. & per Ange. de Are. hîc. ¶ †Et an iſta actio pro ſocio ſit
in libello formanda nomine ſocietatis, vel nomine ſingularium
perſonarum, ponit Bald. in rubri. C. pro ſocio. in ij. col. vbi videa-
42 tis. Et iuxta ſuprà dicta aduertite † quòd inter ſocios poteſt nedum
d annuatim,[d] ſed etiam omni tempore peti quòd rationes reuidean
tur, ſecundū Bar. in l. Mutius. ſecundùm meā lecturā. ff. pro ſocio.
Et idem etiam tenet Bald. in rub. C. pro ſocio. in ij. col. dummodo
ſine calumnia petat: quamuis referat Barto. in d. l. Mutius. aliter di
cere, quàm dicat in lectura mea. De quo etiam vide Barto. in l. ij.
43 in fi. C. de naufr. lib. xj. ¶ †Notate tamen quòd illi, qui dant pecu-
niam mercatoribus ad dimidiam partem lucri & damni, iuxta l. j.
C. pro ſocio. ſolùm in fine anni poſſunt petere rationem reddi, &
non antè. Illud eſt, quod ſingulariter notat Barto. in illo text. in l.
nemmem. C. de ſuſcept. & arca. lib. xj. De quo etiam vide pulchrè
Salic. in l. aduerſus. & l. rationes. C. de admi. tuto. Et quando datur
pecunia mercatoribus ad rationem lucri, & damni, intra quan-
tum tempus debebit docere mercator de damno: videatis ſing.
44 Barto. in l. ij. ad fin. C. de naufra. lib. xj. † vbi notat argumentum
mirabile ex illo text. pro his qui dant pecuniam ſuam mercatori-
bus ad partem lucri, & damni: quòd ſi mercatores dicant ſe ſu-
ſtinuiſſe damnum furti, rapinæ, vel incendij, vel ſimilium caſuum,
quòd mercator debet de hoc facere fidem intra annum: aliâs am-
plius non auditur. Dicit tamen Bartolus ſe hoc non firmare, cùm
illa allegatio caſus fiat per mercatores ad ſui defenſionem: & ſic
e poterit probare vſque ad ſententiam.[e] ✱ Et quòd illud, quod ibi
dicitur, ſit ſpeciale in fiſco, videatis etiam quæ notant Imol. & Pau.
45 de Caſt. in l. Paulus. ff. de ſolut. ¶ †Et an ſi ſit contracta ſocietas
quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, iuxta l. j. C. pro ſo-
cio. an ille, qui pecuniam contulit, debeat habere in diuiſione di-
f ctæ ſocietatis capitale ſaluum,[f] & poſteà lucrum ex ea proue-
niens debeat communicari: & quid ſi non reperitur niſi capitale,
an in diuiſione dictæ ſocietatis, quæ ſit, ponamus poſt multa
tempora, & poſt multos labores perpeſſos, debeat ille, qui pecu-
niam poſuit, totum capitale habere, an verò debeat diuidi: videa
tis in terminis gloſſam ſolennem, quam ibi multùm commendant
ſcribentes in lege prima. & eſt gloſſa vnica. C. pro ſocio. & ibi Bar.
& plenè

a ¶ Teneat. Pro quo vide Felin. in c. cū M. Ferrarien. in princi. xxviij. col. de conſti. & in c. ſicut dignum. de homi. in prin. iiij. col. & domi. Alex. de Imo. in l. ſi is qui. §. vnde quæritur. ff. de manu. contra quē in §. ope. inſt. de obl. quæ ex deli. naſc. quòd mandās tenetur, niſi mandatum ſit reuocatū tacitè vel expreſsè.

b ¶ Effectus. An & quando, & quomodo videoī intentari actio pro ſocio: vide plenè do. Alex. de Imo. conſil. lxiiij. in j. col. in iiij. parte. vbi ponit latè materiā ſocietatis.

c ¶ Adde ꝙ iſtud non videtur adcò mirandū, ꝙ detur actio pro ſocio pro dirimendo ſocietate: quia etiā aliâs actio ex cōtractu cōpetit pro eiuſdē reſolutiōe vt l. ſed Celſus. §. j. ff. de cōtrah. emp. & l. ſi fundus ff. de lege cōmiſſo. Carcaſſe. Sardus.

d ¶ Annuatim. Adde do. Barth. Soc. in cōſi. ccxlij. inc. in præſenti verſi. prima concluſio. circa fi. in ij. parte. quòd ſociorū ratio de anno in annum amicabiliter reuideri debet, non dictato iudicio.

e ¶ Vide do. Alex. in addi. ad Barto. in d. l. ij. qui reprehendit, & bene, illam deciſionem Bar. eo quia allegatio hoc caſu ſit per modum exceptionis, quæ ſunt perpetuæ regulariter: vt l. purè. §. fin. ff. de doli except. & l. iiect. C. de excep. Corcaſſona Sardus.

f ¶ Saluum. Sed quid ſi contrahatur cū hoc pacto, quòd capitale ſit ſaluum, & ſi periret, debeat totum ſatisfieri ob eo, qui poſuit operas an talis ſocietas ſit iuſta: & valeat: vide do. Barth. Soci. in cōſil. cclxv. incip. præſentis. verſi. circa ſecundam difficultatē.

cum verſi. ſeq. in ij. parte. Et ad id quod dicit hîc domi. Iaſ. May. vide do. Alex. de Imol. in conſil. cxvij. in vlt. col. in j. parte. vbi quid ſi vnus ex ſociis ponit pecuniam in aliquo artificio, & alius ponit operā, quomodo debeat fieri de pecunia poſita, & quomodo debeat fieri diuiſio, & quādo plus vel minus aſsignetur induſtriæ, quàm pecuniæ, & in cōſi. clxxxviij. in ij. col. in ij. parte. vbi quid ſi non ſunt expreſſę partes in ſocietate, quomodo intelligantur: & quid ſi vnus poſuit operam, alius poſuit bona, quid iuris. & in conſil. cxx. in iiij. col. in ij. parte.

& plenè Bald. & per eundem Bald. in l. ſi non fuerint. in lectura antiqua. & in l. cum duobus. §. ſi in coeunda. in lectura antiqua. ff. pro ſocio. & in l. ſi patruus. in fin. C. communia vtriuſq; iudi. & Salic. in l. Mutius. ff. pro ſocio. & Ioan. Fab. in §. j. iñ. pro ſocio. & in
45 iſtis locis habetis etiam poſt gloſſ. ſuprà dictam. ¶ † Quid ſi capitale ſit perditum, an ille, qui operam tantùm ponit, teneatur aliquid conferre, ſeu reficere ei, qui pecuniam poſuit. Quibus etiam addite
47 gl. in dicta l. ſi non fuerit. §. j. in ver. ſolus. ¶ † Et an ſi duo ſocij, vel duo fratres acceperint quædam prædicta ad laborerium, & vnus eorum habebat duos filios, qui ſimiliter laborabant, & alius nullos habebat filios, & ex laboribus multa acquiſiuerit: qualiter inter iſtos debebit fieri diuiſio [a] videatis notabiliter Bal. in d. l. j. in xj. q. C. pro ſocio. vbi poſt multa finaliter cõcludit ꝙ ſocietas eſt iſtius naturę ꝙ diuidit lucra operarũ in capita, non in ſtirpes: vt ibi plenius per eũ. & per eundẽ Bald. in c. j. de benefi. fra. in vſi. feu. & in l. ſi patruus. in pe. q. C. communia vtri. iudi. & in tractatu ſuo de duobus fra. in fi. vbi dicit ꝙ ſi ſunt duo fratres ruſtici, & vnus habet filios, qui quotidie laborant, alter verò non habet filios: quia primus plus ponit in opera, plus etiã debet recipere de diuiſione fructuũ: & illud plus intelligitur arbitrio boni viri ſecundùm qualitatem & quãtitatem operarũ. De quibus omnibus videatis etiam no. Bar. in conſi. ſuo incip. Bacharellus, & Menantius de Belligio fratres ſimul habitabant [b] &c. ¶ † Vltimò pro nunc circa
48 ſuprà dicta ad vnum diligentiſsimè aduertite ꝙ ſi ſunt duo ſocij, & vnus negligat reficere rem cõmunem puta domum communem, & alter reficiat: ꝙ ſi ſocius negligens non ſoluat partem impenſarum ad eum pro ſua rata portione pertinentiũ intra quatuor mẽſes, ꝙ perdit dominium ſuæ partis, & illud acquiritur, & applicatur ſocio reficienti. de hoc ſunt in terminis textus notabiles, & expreſsi, vnus in l. iiij. quæ incipit, ſi vt proponis. C. de ædifi. pri. alius in l. ſi fratres. §. idẽ reſpõdit, ſocius qui ceſſantis. ff. pro ſocio. & habetis etiã per Ang. de Are. hîc, qui reputat, & meritò, hoc eſſe ſingulariter tenendũ cordi. ¶ Sequitur in tex. & ex empto & vendito, vt de actione ex locato & conducto: verùm quia in iſtis actionibus formare libellum rude eſt, & nullius artificij, idcirco in hoc imitabor Io. Fab. hîc: nõ denigrãdo fruſtrà papyrum. Si tamen vul-
49 tis earum formas in ſpecie videre in actione ex empto & † vendito, recurratis ad Spec. in tit. de emp. & vend. §. prius. quem allegat Nic. de Neap. hîc, circa fi. in xj. & xij. q. extra glo. & ponit Ang. in
50 §. actionũ. in materia emptionis & venditionis. j. co. ¶ † In actione verò ex locato & conducto, recurratis ad Specu. in tit. de loca. §. poſtquam. quem refert Nic. de Neap. in loco proximè alleg. & ponit in ſpecie Ang. hîc. Et ſi vultis videre poſitionem, & etiam libellos in his actionibus, ite ad Spe. in tit. de iudi. §. generalia. & in §. ſeq. lib. iiij. & ibi reperietis in actione ex empto & vendito, & locato & conducto. Et ad eum ſe remittit Ioan. Fabr. hîc. Et per iſta remanet expeditus hic §.

a ¶ Diuiſio. Vide do. Alex. de Imo. in conſil. xcix. in ij. parte. & in conſi. cxxx. ea. parte. & Bar. in cõſi. incip. Bitonenſis. & in cõſi. incip. duo fratres. & Angel. in conſi. cx. incip. bannitus.

b ¶ Vide Bal. in l. j. & ibi latè & pulchrè per eundem Laſ. C. qui teſt. fac. poſſ. Sardus.

LAVS DEO.

1 *Duplum, vel quadruplum, eſt pœna in actione furti, tam manifeſti, quàm non manifeſti.*
2 *Pœna furti quæ ſit, an corporalis, an pecuniaria, & an pro furto mori quis debeat 3. 4. 5. 11. 12.*
6 *Fur publicus quis dicatur.*
7 *Aſſaſsini qui dicantur.*
8 *Aſſeſſores pro inſignibus furibus aduocari pati non debent.*
9 *Furis pœna de iure communi qualis ſit. 10.*
13 *Peccatum an maius ſit cognoſcere pulchram, quàm deformem.*
14 *Furem ſi quis à furca pro enormi furto euadere velit, qualiter poſsit.*
15 *Leges tranſgredi quòd propter enormes caſus emergentes liceat, in quibus magiſtratibus locum habeat. 16.*
17 *Fur manifeſtus an magis puniatur, quàm violentus raptor. 18.*
19 *Actio legis Aquiliæ contra negantem competit ad duplum.*
20 *Delinquens clàm an puniatur grauius, quàm qui palam.*
21 *Raptor violentus an actione furti teneatur.*
22 *Executores in actione ex teſtamento qualiter conueniri poſsint.*
23 *Hæres an ad vſuras legati vel fideicommiſsi teneatur.*
24 *Legatario an fructus debeantur à tempore hæreditatis aditæ. 25.*
26 *Negans an pœnitere, & confiteri poſsit. & ſeq. & quid ſi velit confiteri poſt negationem ad hoc vt conſequatur commodum ſtatuti remittentis quartam partem pœnæ confitenti maleficium. nume. 28.*
30 *Mora ſicut fauore minoris re ipſa contrahitur abſq; vlla interpellatione, ita & in eccleſia. 33.*
31 *Minor, & eccleſia æquiparantur: & quid de pupillo.*
34 *Minor & Reſpublica, ſiue fiſcus æquiparantur.*
35 *Reſpublica: & fiſcus an ſint idem.*
36 *Eccleſia & Reſpublica æquiparantur.*
37 *Extẽſio in pœnalibus, & in ſtatutis, & in conſuetudinibus, an fieri poſsit.*
38 *Mithridates viginti duarum linguarum, quibus præerat, meminerat. Themiſtoclis obliuionis artem quærebat.*
39 *Statutum in vno de duobus æquiparatis, cenſetur etiam ſtatutũ in reliquo.*
40 *Pœna ver. item miſta. an extendatur legata facta Reipublicæ, vel fiſco 41. 44.*
42 *Pœnæ ſunt molliendæ, & reſtringendæ, non autem extendendæ.*
43 *Caſus duo ſi à lege antiqua æquiparati ſunt, an ſi aliquid reperiatur poſteà de nouo, an ſtatutum in vno intelligatur ſtatutum in alio.*
45 *Relictum factum vni ſancto, & in illa ciuitate ſunt plures eccleſiæ ita nominatæ, eccleſiæ pauperiori cenſetur factum.*
46 *Relictum actum ſimpliciter eccleſiæ, cui in dubio legatũ videatur. 47.*
48 *Legatum ſimpliciter factum monaſterio, in dubio cui monaſterio factum intelligatur.*
49 *Legatum factum maieſtati exiſtenti in aliquo loco profano alicuius priuati hominis, ſicut fit maieſtatibus miracula facientibus, cui applicari debeat.*
50 *Relictum quicquid pro ſalute animæ datum ſit, ad diuinum nomen ſpectat.*
51 *Relictum factum hoſpitali non legitimè conſtructo, cui applicetur. 52.*
53 *Relicta facta alicui eccleſiæ, vel alicui ſacerdoti, in dubio an eccleſiæ, an verò ipſi ſacerdoti facta intelligantur.*
54 *Relictum factum viſitatori diſciplinatorum, qui erat frater ordinis prædicatorum, cui acquiratur.*
55 *Libellus in actione furti qualiter formandus ſit.*
56 *Libellus accuſatorius quando agitur criminaliter, an neceſſariò continere debeat annum, menſem, & locum commiſsi criminis. 60. & quid ſi ageretur ciuiliter de delicto, quod infamaret de iure, vel de facto 57. & quid de hora, & die commiſsi criminis, an ſint neceſſariò ponendi in libello. 58. & 61. & quid ſi ſit omiſſus locus, vel omiſſum eſſet tempus neceſſarium, an in probationibus ſuppleri poſsit. 63. 64.*
59 *Delictum in dubio intelligi debet factum tempore licito.*
65 *Probatio ſuper inepto libello non validat proceſſum.*
67 *Iudex ſi plus ſit probatum, quàm petitum, ſupplere, aut condemnare non poteſt.*
68 *Libellus accuſatorius ſi bene conceptus non ſit, an abſoluatur accuſatus.*
69 *Additio ad libellum poſt lit. conte. an fieri poſsit.*
70 *Libellus accuſatorius in actione furti quæ verba neceſſariò continere habeat. 75. 89.*
71 *Dolus in dubio ſemper ineſt furto, & homicidio.*
72 *Libellus vbicunque qualitas in eo expreſſa ex natura facti tacitè ineſt, ſemper abſque eo quòd qualitas exprimatur, concludit.*
73 *Libellus in actione furti de conſilio valorem rei continere debet.*
74 *Aeſtimatio poſſeſsionis diuerſa eſt ab æſtimatione dominij.*
76 *Libelli accuſatorij concluſio, ſcilicet peto eum condemnari ad pœnam & etiam ad rem mihi reſtituendam, an admittatur. 77.*
78 *Libellus in actione vi bo. rap. qualiter formandus ſit.*
79 *Violentia commiſſa cum armis vt dicatur quid ſufficiat.*
80 *Inſultum cum armis an factum dicatur per eum, qui arma ad latus habebat, licet non extraxerit.*
81 *Arma portans, malum animum præſumitur habere, niſi ligata portet.*
Arma vetita portans, ipſa perdere debet.
Arma ſolum domi habere vel portare an vis reputatur.
82 *Armorum vetitorum appellatione quid contineatur.*
Armorum portatio per ſtatutum punienda de quibus armis intelligitur.

Armorum

83 *Armorum appellatione quid veniat.*
84 *Arma ad offerendum quæ ſint.*
Armorum appellatione an veniant dentes.
85 *Armorum appellatione an veniant cultelli ad incidendum panem.*
87 *Arma portandi licentiam habens, an apud iudicium deferre poßit.*
88 *Libellus in actione vi bo. rap. an neceſſariò continere habeat illa verba, Armatus enſe.*
90 *Iuramento agentis vi bo. rap. ante ſtetur.*
91 *Iuramento agentis actione furti an ſtabitur de rebus furto ſubtractis.*
92 *Libellus in actione legis Aquiliæ qualiter formetur. 96. & an neceſſariò continere habeat tempus. 99. & an propoſita actione legis Aquiliæ tacitè videatur concludere ad duplum in caſu negationis ex natura actionis propoſitæ. 100.*
93 *Tituli ad legem Aquil. de noxali. ſi quadru. paupe. feciſ. dic. quando locum habeat. 101.*
94 *Capita legis Aquiliæ.*
95 *Actio legis Aqui. directa quo caſu detur: & an emphyteutæ, & feudatario competat. 98.*
97 *Actio legis Aquiliæ cui competat.*
102 *Actione legis Aquiliæ agi debet, ſi damnum datum poteſt ad priſtinum ſtatum reduci. 103.*
104 *Libellus in actione legis Aquiliæ contra incidentem ſyluam qualiter formandus ſit.*
105 *Libellus quando ageretur pro legatis factis eccleſiæ, qualiter formari debeat.*

Ver. Ex maleficiis.

¶ Iſtum verſi. aliqui legunt pro §. vt Ange. de Aret. hîc: ego in prin. huius §. præcedentis dixi me lecturũ pro ver. propterea quòd alij omnes totum ſimul legunt: ſed non eſt vis. Iſte ver. fuit ſummatus ſ. in prin. huius §. ¶ Nota primò ex hoc text. ibi: de ſola pœna agitur, quòd in actione furti ſiue non manifeſti, ſiue etiam manifeſti, duplũ, vel quadruplum eſt totũ pœna. Et ſic habetis
2 †quòd in duplo, vel quadruplo non ineſt ſimplum: & ſic rei perſecutio. Circa quod videte quæ pulchrè dixi in §. ſic itaq. in iiij. no. ſ. eo,
3 quę hic poteſtis repetere. ¶ †Secũdò no. ex eo tex. ſecũdũ Ang. hîc, ꝙ pro furto, ſiue manifeſto, ſiue non manifeſto, de iure nõ imponitur aliqua pœna corporalis, ſed tantũ pœna pecuniaria dupli, vel quadrupli, vt hic, cũ infinitis ſimi. Subdit tamen Ange. hîc ſuper gl. iij. quòd hodie de iure Authenticorũ pœna furti eſt abſciſsio membri. Alleg. tex. in auth. ſed nouo iure. & ibi glo. & doct. C. de ſeruis fugi. quẽ text. iudicio meo, non debuit vidiſſe Ange. de Are. nec etiam glo. ibi: quia dicit de directo contra illum tex. & contra glo. ibidem, vbi formaliter dicit tex. ſed pro furto nec morietur, nec aliquod abſcindetur membrũ, ſed aliter caſtigabitur, & ibi glo. in ver. caſtigabitur. ſcilicet fuſtibus: & ſic fur de iure Authenticorũ debet ſolùm fuſtigari. Ad idem contra Ange. eſt etiã tex. expreſſus in §. pe. in auth. vt nulli iudicum. colla. ix. vnde ſumitur dicta authen. ſed nouo iure. vbi formaliter dicitur in text. Pro furto non volumus omnino quodlibet membrũ abſcindi, aut mori, ſed aliter caſtigari. Et idẽ contra Ange. dicit expreſsè gloſ. iuris canonici in c. inter alia. in gl. in ver. latro ad fi. extra de immu. ecc. Pro Ang. tamen facere videretur tex.
a in c. j. §. iniuria.[a] ⁋ de pace iura. fir in vſi. feud. de quo tex. videatis Bar. in l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœnis. ¶ †Subdit etiã Ange. de Are. hîc, quòd tres reperiuntur caſus in iure, in quibus pro furto quis debet mori. Primus eſt, & mirabilis, in c. j. §. ſi quis quinq; ſolidos valens. de pace te. in vſi. feu. vbi formaliter dicit text.
quòd ſi quis quinq; ſolidos valens fuerit furatus, laqueo ſuſpendatur: ſi minus, ſcopis, & forpice excorietur, & tundatur. Dicit Bald. in d. authentica ſed nouo iure. in ij. col. & Bald. in §. ſi quis quinq; ſolidos valens. poſt Iaco. de Bel. ibi quòd ille §. non ſeruatur de generali conſuetudine: & ideo de illo §. non eſt curandum. Et iſtud idem ante eos dicit gloſ. in dicto c. j. §. iniuria. in ver. legitimè. in fi. de pace iur. fir. Puto ego melius poſſe dici ad illũ §. ſi quis quinq; ſolidos valẽs. ꝙ ibi loquatur, quãdo propter qualitatẽ alterius delicti non ſolius furti furca ſuſpenditur: quoniã ibi cõmittendo furtum in quinq; ſolidos, violabat publicam pacem. & ideo quia eſt etiã violator pacis publicę debet ex illo furto ſuſpẽdi. Et huic intellectui optimè ſuadet tit. ſub quo ſituatus eſt §. ille, qui eſt optimus interpres nigri, prout plenè dixi ſ. in rub. præ-
4 ſentis tituli. & ita etiã viſus eſt ſentire Ang. hîc. ¶ †Secũdus eſt caſus, ſecundũ eũ, in l. pe. ff. de condi. ob cau. Sed nihil eſt, quia vt ibi dicitur per gl. in ver. ſummo ſupplicio. & ibidẽ per doc. ibi ita fuit factũ de facto, nõ autẽ ꝙ de iure fieri debuerit: vel ibi ſpeciale propter vilitatẽ perſonæ: quia erat ſeruus. & fatetur etiã Ang. de Are.
5 hîc. ¶ †Tertius caſus eſt ſecũdùm Ange. hîc in famoſo latrone, vt eſt tex. in l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœnis. In hoc tamẽ aduertite ꝙ quãuis gl. in d. authen. ſed nouo iure. in ver. caſtigabitur. & gloſ. in d. §. famoſos. in ver. furca. intelligãt illũ eſſe publicũ latronẽ. qui conſueuit furari. Tamẽ Bar. in d. authen. ſed nouo iure. dicit quòd quamuis ita obſeruetur ꝙ tamẽ glo. prędictæ non bene dicũt: quia
6 dictus §. famoſos. loquitur de publico latrone †ſed fur, qui conſueuit furari, eſt publicus fur, non autẽ publicus latro: quia latro eſt,
b qui per vim,[b] &c. vt d. §. famoſos. Ipſe tamen Barto. in d. §. famoſos, ſaluat prædictas gl. vt procedãt quãdo cõtra cõſuetos furari publica fama laboraret. & ita ſimpliciter ſequitur Ange. de Are. hîc. Sed Ang. in d. §. famoſos, iudicio meo, dicit ꝙ nõ intelligit famoſos
7 latrones ex eo ꝙ aſsiduè furentur, †niſi etiã cum armis aggrediantur, aut vi auferant, quos vulgò appellamus aſſaſsinos, ſiue arrobatores ſtratarũ. Allegat bonũ tex. in l. prętor ait. §. aduerſus eos, qui cadauera. ff. de ſepul. vio. no. etiã Bald. in d. authen. ſed nouo iure. in
8 prin. ij. col. & etiã in iij. col. & ibi etiã ſubdit no. Bald. † ꝙ aſſeſſores
c non debẽt pati aduocari pro inſignibus furibus,[c] ⁋ quorũ periculi ſui neſcia feruet inſania. Alleg. de hoc tex. no. in l. per omnes. C. de defen. ciui. & quod etiã pro tertio furto nullus fur, etiam famoſus,
d poſsit de iure furca ſuſpendi:[d] tenet in terminis Iac. But. & Raph. Ful. in d. auth. ſed nouo iure. & Bal. ibidem. in prin. ij. col. quia non reperitur iure cautũ. & §. famoſos ſecundũ eũ loquitur in latrone, qui violenter furatur: & ſic non ſolùm delinquit in rebus, ſed etiam
9 in perſonis. Vnde ſecundùm Bald. ibi: † omnes Saccomani debent de iure furca ſuſpendi. Et vltra ſuprà ſcripta de pœna illa furis
e qualis ſit de iure cõmuni,[e] videatis etiam latè per Ang. in §. pe. in auth. vt nulli iud. colla. ix. & glo. no. in §. famoſos. alleg. in ver. fur-
10 ca. †quæ etiã dicit ꝙ ſecundũ legẽ Longobardorũ pro primo furto quis debet perdere oculum, pro ſecũdo naſum, pro tertio verò debet mori: vt in Lombarda de furtis. l. de latronibus. ¶ Et circa ſuprà ſcripta etiã videte multas quęſtiones per Bal. in d. c. j. §. iniu-
11 ria. in verb. furtũ. de pace iura. fir. † Et inter cætera an pro multis furtis paruis poſsit quicũq; famoſus fur ſuſpendi: de quo etiã videte
12 per Bal. in l. apud antiquos. in fi. C. de fur. ¶ †Subdit etiam Ange. de Are. hic vnum ad limitationẽ prædictorũ ꝙ latro famoſus pro prima vice veniã meretur à furca. Alleg. ad hoc glo. iuris canonici, quã ad hoc ipſe reputat ſingularẽ in c. qualiter, & quãdo. el ij. extra de accu. text. in l. iij. C. de epiſc. aud. Sed ego allego text. de iure ciuili expreſſum in d. l. capitalium. §. graſſatores. in verſic. vtique ſi ſæpius. & glo. expreſſam in d. §. famoſos. in ver. graſſati ſunt. Dicebat etiam circa prædicta Bald. in d. auth. ſed nouo iure. circa fi. j. col.

a ⁋ Aduerte ꝙ tex. in d. §. iniuria. videtur potius Angeli opi. obeſſe, quam opitulari, quicquid Iaſ. dicat. nam text. dicit furtum, & iniuriam legitimè puniri. & glo. exponit, id eſt, ſecũdùm leges Romanas. Sed ſecundũ ius Romanorum expeditũ eſt, nec mortis, nec membri abſciſsionis pœnam pati debere d. auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fug. niſi forſan diceres ꝙ d. §. iniuria. ſe referat ad tex. in cap. j. §. ſi quis quinque. de pace tenen. in vſib. feu. quod non placet arg. §. ſed ius quidem ciuile. inſtit. de iure nat. gen. & ciuil. & glo. vt ſ. dixi aliter intelligit. Carcaſſona Sardus.

b ⁋ Per vim. Vide do. Alex. de Imo. in conſil. xcj. in liij. parte.

c ⁋ Aduerte ꝙ ten. in d. l. per omnes. loquitur in latronibus. & ideo non ita de facili admitterem furibus denegandam forè aduocationẽ: arg. c. in pœnis. de reg. iur. in vj. & l. interpretatione. ff. de pœn. & grauiꝰ delinquũt latrones, quã fures: vt §. pęnul. in auth. vt nul. iud. hic. &c. Carcaſſona Sardus.

d ⁋ Suſpendi. Vide Gandi. in trac. malefi. tit. de furto. & plenius per Alex. de Imol. in l. ſi cui. §. fi. de acc. & Ange. Aret. in tract. malefi. ver. veſtem. in iij. col.

e ⁋ De iure cõmuni. Fur qua pœna veniat puniẽdus de iure cõmunis vide Alex. Imol. in conſil. cxxij. in viij. col. in iiij. parte.

a col. quòd quamuis de iure quis pro primo [a] vel ſecundo furto fur-
ca non ſuſpendatur, quòd tamen de generali cõſnetudine eſt indu-
ctum quòd prn tertio furto quis furca ſuſpendatur: ſobiiciens no-
tabiliter q ſtante prædicta conſuetudine, vel etiam ſi ſtatuto illud
diſponeretur q tria furta requirantur, q tamẽ prn vno furto mul-
tùm magno, & enormi, quis poſſet furca ſuſpendi: quia ſæpe vnum
magnũ æquipollet tribus paruis, per tex. illũ in ſimili aureũ, & ſin-
gularem in l. ſi is, qui tres. §. fi. ff. de excu. tut. Item quia, ſecundùm
eum, propter enormitatem delicti licitũ eſt leges tranſgredi. Alle-
gat Inno. in c. j. extra de conſti. Et cũ hoc dicto Bal. tenet ſimplici-
ter Ang. de Are. hîc. Addo Bal. idem tenentem in d. c. j. §. iniuria.
ſuper ver. furtum. de pa. iur. fir. Et hoc dictum dicit ſe practicaſſe
Ange. de Are. in ciuitate Peruſij in tractatu ſuo maleficiórum. in
ver. veſtem cœleſtẽ abſtulit. Et idem tenet Ang. in l. quòd ſi nolit.
§. quia aſsidua. ff. de ædi. edic. Contra tamen illud dictum tenent
multi, vt Sal. Pau. de Caſt. & Fulgo. in d. anth. ſed nouo iure. & ſo-
lennis vtriuſq; iuris cenſuræ doc. Io. de Ana. in c. fin. extra de furt.
quia conſideratur conſuetudo furandi, & nõ furtum. & per alias
multas vrgentes rationes, quibus addite pulchram glo. in c. fur au-
tem. quod eſt c. fi. xiiij. q. vlti. vbi eſt gloſ. no. in ver. fornicatio. quæ
13 diſputat, † an maius ſit peccatum cognoſcere pulchram, quàm de-
formẽ: & finaliter concludit magis peccari cum deformi, quàm cũ
pulchra: quia plura ſunt, quæ magis ſuadent immiſceri formoſę,
quàm deformi, vt pulchritudo, & libido. Ita dicimus in propoſito,
quòd cõſiderata perſona furis, plus deliquit, cui datur parua occa-
ſio furandi, quàm cui datur magna: quia obiectũ magnũ, quod in-
uitat ad furandũ, magis minuit delictum, quàm obiectum minus.
14 Quicquid ſit, quia dictũ Bal. eſt dubiũ, † ſi velletis euadere clientu-
lum veſtrum à furca pro enormi furto, poſſetis per id, quod ſingu-
lariter voluit Bal. in auth. hodie. C. de iudi. vbi dicit Bald. q illud,
15 quod vult Inno. in dicto c. j extra de conſtitutio. † quòd ex cauſa li-
citum ſit tranſgredi leges propter enormes caſus emergentes, ha-
bet locum in maioribus magiſtratibus tantùm, quibus iſtud licet:
ſecus eſt in minoribus magiſtratibus. vt in Poteſtatibus terrarum,
qui habent ſeruare ſtatuta ad vnguem. Quod dictum teneatis per-
16 petuò cordi. † Accedat quod ſingulariter voluit Lud. Ro. in l. ſi ve-
rò. in §. de viro. in lxvj. fallentia. ff. ſolu. mat. vbi dixit ſingulariter
(nec alibi ſcriptum in ſpecie inuenietis) quòd imò propter enor-
mitatem, aut immenſitatem delicti, non licet magiſtratui leges
tranſgredi, ſed quòd imò tunc debet conſuli ſuperior. Et pro hoc
allegat text. vnicum, & ſing. in mre, in l. diuus. la ij. ff. de fal. circa
quem tex. diligenter conſiderabitis, quia peregrinus eſt: ſed mihi
vrgenter non probat dictum Lud. ¶ Tertiò notate ex hoc textu,
in ver. vi autem bo. rap. quòd in actione vi bonorum raptorũ quæ
datur in quadruplum contra rapientem, in quadruplo ineſt ſim-
17 plum, & ſic rei perſecutio. Et ſic habetis † q in actione vi bonorũ
raptorũ quadruplũ non eſt totũ pœna. Et ex hoc habetis corolla-
riè inferre, quòd magis puniatur fur manifeſtus, quàm violentus
raptor: quia in furto manifeſto quadruplum eſt tota pœna: ſed in
violento raptore in quadruplo continetur ſimplum, & ſic etiã rei
perſecutio: & ſic in violento raptore ſolum triplum eſt pœna, ſed
in furto manifeſto totum quadruplum: vt hîc, in text. Concordat
tex. no. in §. j. ĩ. vi bo. rapt. iuncto §. fin. ĩ. de obli. quæ ex deli. Pul-
18 chrum ergo eſt vt videamus quæ ſit ratio diuerſitatis, † quare ma-
b gis puniatur fur manifeſtus, quàm violentus raptor. [b] ✱ Sol. dixit
Io. Fab. hîc. in iij. col. quem ſimpliciter ſequitur Ange. hîc, in ij. col.
quamuis de eo non faciat mentionem, quòd ideo eſt, quia magis
frequentantur furta, quàm rapinæ: & ſic grauius puniuntur, vt ſic
magis arceantur. l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis. Accedant quæ in ſi-
mili volunt glo. in l. ij. in princ. in ver. contrahitur. ff. pro empto. &
ĩ. de vſuſcap. in prin. in ver. bona fide. dum ponunt quæ ſit ratio di
uerſitatis quòd ad inducendam præſcriptionem in contractu em-
ptionis requiritur bona fides duobus temporibus, ſcilicet tempore
celebrati contractus, & tempore traditionis. & tamen in aliis con-
tractibus ſufficit interuenire bonã fidẽ vno tẽpore, ſcilicet tẽpore
traditionis, & dicũt rationẽ diuerſitatis eſſe: quia cõtractus emptio-
nis magis frequẽtatur. Sed huic rationi Io. Fa. & Ang. de Are. vnũ
obſtat multùm fortiter, cui nõ video q poſsit
reſponderi: quia data eorũ ratione pro vera,
ſequeretur q etiam furta non manifeſta gra-
uius punirentur, quàm rapinę, quia frequen-
tiùs committuntur: & tamen iſtud eſt notoriè
falſum: ergo ratio eorum non vera. Nico. de
Neap. hîc, in viij. q. extra glo. poſt ſuum Rodul.
de Auri. voluit euadere nodũ, quæſtionis præ-
dictę, & dixit quòd imò quæſtio, quam ſ. fecit,
eſt falſa q plus puniatur fur manifeſtus, quàm
violentus raptor: quia, ſecundùm eum, hoc eſt
falſum, cùm raptor nihilò minus teneatur
actione furti manifeſti, per tex. in l. ſi vendide-
rn. §. cùm raptor. ff. de fur. ſed errat, per tex. in
l. j. ff. vi bo. rap. & quia nõ eſt verũ q violentus
raptor ſemper teneatur actione furti manife-
ſti, per tex. in l. ſi quis ex domo. ff. de fur. & ĩ.
videbimus in glo. in ver. vi bo. rap. vbi ego ex-
preſsè hoc firmabo contra eum ex mẽte eiuſ-
demmet in hoc ſibi contrarij, vt ibi videbitis.
Aliam rationem diuerſitatis aſsignat ipſemet
Nico. ſ. vi bo. rap. in prin. ex mente Oldra. in l.
qui vas. in princip. ff. de fur. & in l. lege Iulia. ff.
ad legem Iuliã. de vi pri. Nam ille, qui tenetur
actione vi bo. rap. tenetur etiam de violentia:
& ſic poteſt etiam criminaliter accuſari vel le-
ge Iulia. de vi publica, vel de vi priuata. Alle-
gat d. l. lege Iulia. quam ego non inuenio nec in
ff. ad legem Iuliã. de vi priuata, nec de vi publi-
ca, nec C. eo. ti. quod non eſt in furto: quia po-
teſt tantùm extra ordinem puniri. l. fi. ff. de fur.
Cùm ergo violentus raptor in vno grauetur,
in hoc nimirum, ſi in alio alleuiatur per regu-
lam vulgatam. l. eum, qui. in prin. ff. de iureiur.
Sed iſta ratio adhuc mihi non placet, quia non
eſt generalis: nã ſequeretur q eo caſu, quo fie-
ret rapina, ſiue violentia alterius, cum animo
tamen committendæ violentiæ: vt in caſu l. ſi
quis ex domo. ff. de fur. quod tunc in actione
vi bonorũ raptorum quadruplum eſſet totum
pœna: quod tamen eſt falſum. Cogitabis de
19 meliori ratione diuerſitatis. ¶ † Quartò nota-
te in ver. ſed & legis Aquiliæ q contra negan-
tem actio legis Aquiliæ competit ad duplum.
Concor. §. omnes. in ver. in duplum. ĩ. eo. & l.
contra negantem. C. ad l. Aquil. cum multis ſi-
milibus. Iſtud notabile poteſtis multis ſingula-
ribus modis limitare per ea, quæ in ſimili dixi
vobis in §. omniũ. ſ. eo. circa tex. in l. fi. ff. de rei
vẽ. quę omnino addatis hîc. ¶ Vltimò notate
in ver. itẽ miſta. q ille, qui fraudulenter, & ſine
cauſa differt præſtare relicta facta piis locis, ſi
fuerit in iudicio cõuẽtus, tenetur ad duplum.
Quod qualiter intelligatur. ĩ. videbitis in gl. in
ver. diſtulerint. & in glo. in ver. iudiciũ. in qui-
bus locis reſeruo dicendũ: quia opportunius ca-
det. ¶ Glo. j. aliqui habẽt in ver. ex maleficiis.
aliqui, & melius, in ver. quadrupli. & diuiditur
in duas partes. In prima formas quæſtionẽ. In ſecunda reſpondet.
Secũda ibi: reſpondeo. imò magis. ¶ In fi. glo. per hoc nõ reſpondet
20 cõtrario. d. l. nõ exiſtimo. in ea alle. † vbi grauius punitur, qui clàm
c facit, quàm qui palã [c] hîc verò eſt ſecus. Vnde prn ſolutione dicebat
Dyn.

a ¶ Pro primo. An autem pro primo furto de iure communi ſit pœna mor-
tis vide Alex. de Imol. in conſi. v. vlti. col. in j. parte. & in conſi. cxxxv. in
vj. col. ea. parte. & in conſi. cxiij. in vlti. col. in quarta parte.

b ¶ Adde q doctores præſupponunt vnũ quod eſt falſum, q grauius pu-
niatur fur manifeſtus, quàm violentus raptor. Et probatur fur manife-
ſtus extra ordinẽ dũtaxat punitur. l. fi. ff. de fur. at raptor ſi eſt armis, tenetur lege Iulia. de vi publica & deportatur bonis ablatis: vt l. iij. §. j. & l. qui dolo. §. fin. ff. ad legẽ Iul. de vi publi. & §. item lex Iulia. inſti. de pub. iudi. ſi ſine armis, tenetur lege Iulia. de vi priuata, & punitur tertia parte bonorum. l. j. ff. ad legẽ Iul. de vi priua. nec actio vi bonorum raptor. tolli iudiciũ criminale: vt l. ij. §. j. ff. vi bon. raptor. & l. j. C. quando act. ciuil. crimi. præiud. ergo raptor grauius punitur. Præterea qa dicitur grauius puniri quotiẽs ad periculum maioris pœnę deducitur. tex. eſt notab. in l. interdũ. la ij. §. qui furem. ff. de fur. ſed raptor, vt ex ſ. dictis apparet, ad maius periculum deducitur, ergo grauius punitur. Nec q in quadruplo inſit rei perſecutio, facit videri delictũ mitius punitum, vt ex allegatis patet. ſed ſi quæras quare in actione furti manifeſti in quadruplo non inſit ſimplũ, ſecus in actione vi bonorum raptorũ, & tunc vltima ratio mihi magis ſatisfacit: quia cùm raptor magis puniatur reſpectu fiſci, quã fur manifeſtus, iuſtũ fuit mitius in pœna parti applicanda eum teneri, arg. §. neceſſarij. inſti. de hæred. qual. & diffe. Anto. Ange Carcaſſona Sardus.

c ¶ Palam. vide ad hoc Felin. in cap. cum quidã. in iij. col. ver. vi. declaratio. de iureiur.

a ❡ Vide bonũ tex. in l. ij. §. ſi in re depoſita ff. vi bo. rapt.

b ❡ Aduerte quòd per hanc diſtinctionẽ probatur quod ſ. dixi in proxima additione. Nam raptor non ſolum tenetur pœnis de quibus ibi dixi, ſed etiã in omnibus caſibus, in quib⁹ quis poſſet furti manifeſti conueniri, poſſet etiã raptor illis interuenientibus. Sardus.

Dyn. quem poſteà ſecuti ſunt omnes alij hîc, quòd aut loquimur in his, quæ poſſunt eſſe licita, & illicita, & ſic quę poſſunt æſtimari permiſſa, & prohibita: & in iſtis magis punitur qui clàm facit, quàm qui palam. Et in iſtis terminis loquitur propriè d. l. non exiſtimo. Aut loquimur in his, quæ ſunt omnino illicita, & prohibita, & ſic quę nullo vnquã caſu poſſunt eſſe licita, vt eſt furtum, & in iſtis, quæ ſemper ſunt illicita, magis punitur qui palã facit, quàm qui clàm: vt hîc, cũ ſi. Et pro illa ſolutione facit ſecundùm doct. hîc, quia magis punitur diſputans de fide catholica publicè, quàm priuatim, & occultè. C. de ſum. tri. & fide cathol. l. iij. & ibi glo. in ver. publicè. Et cùm iſta ſol. tranſeunt (vt prædixi) omnes hîc, vt Ioan. Fab. Ange. de
a Are. & [a] ❡ Nic. in vj. opp glo. Iſta ſolutio videtur prima fronte periculoſa, & reprehenditur per nonnullos hîc: quia videtur eſſe contra caſum de brocha in l. fi. ff. de ritu nup. vbi loquitur in his, quæ ſunt omnino illicita, & prohibita: vt contrahere matrimonium in gradu prohibito: & tamen ibi grauius punitur qui clàm contrahit, quàm qui palam. Ego ſuſtineo ſolutionẽ doct. & dico quòd imò in illa l. fi. contrahere matrimonium inter collaterales, non eſt omnino, & ſemper prohibitũ: imò poteſt eſſe licitum, & illicitum: quia vſq; ad certum gradum prohibitum eſt matrimonium: vltra verò eſt permiſſum. §. inter eas. cũ glo. in ver. ſed non tanta. & §. duorum. ſ. de nup. & l. celebrandis, C. de nupt. vnde ibi propriè ſumus in caſu primo doct. ſcilicet in his, quę poſſunt eſſe licita, & illicita: ideo ibi grauiùs punitur ille, qui clàm contrahit, quàm qui palam. & ibi erit propriè caſus pro diſtinctione doc. Et hanc ſolutionem ad diſtinctionem doct. ſentit Barto. poſt Dy. in l. ij. §. & generaliter. ff. vi bo. rapt. & ideo ſi aduertatis, Iuriſconſultus in d. l. fin. quando loquitur in matrimonio, quod ſemper eſt prohibitum, vt eſt inter aſcendentes, & deſcendentes non dicit quòd grauius puniatur, qui clàm facit, quàm qui palam: ſed ſolum illud dicit in matrimonio, quod poteſt eſſe prohibitum, & permiſſum, videlicet inter collaterales, ita quòd ibi eſt caſus rotundus pro ſolutione doct. & non contra. Quia tamen illa eſt via brocardica, an grauiùs puniatur ille, qui facit clàm, an ille, qui palã: de hoc brocardo vide latè Cy. Iac. But. Ray. & Bal. in d. l. nemo. C. de ſum. tri. & per antiquos, vt Ray. Iac. de Ra. Pet. de Bellaperti. & Old. in d. l. non exiſtimo. per Iac. But. in l. in tantũ. §. vniuerſitatis. ff. de rerum diui. per Dy. & Bar. in d. l. j. §. generaliter. ff. vi bo. rapt. & Iac. de Bel. latè in d. l. fi. ff. de ritu nup. ❡ Gloſ. in ver. quadruplo. quam diuido in duas. In prima remouet tacitum contrarium ad text. In ſecunda format quæſtionem. Secunda ibi: ſed nunquid etiam raptor. Prima pars principalis ſubdiuiditur in duas. Nam in prima facit quod dictum eſt. In ſecunda ponit fallentiam. Secunda ibi: niſi in caſu. Item ſecunda principalis ſubdiuiditur in quatuor particulas. In prima facit quod dictum eſt, quia format vnam quęſtionem. In ſecunda refert opi. Pla. In tertia reſpondet ad allegata per eum. In quarta ponit opi. ſuam. Secunda ibi: dic quòd non, ſecundũ Pla. Tertia ibi: ſed certè ibi erat actũ. Quarta ibi: ſed ſatis videtur quòd manifeſti. ❡ In eadem glo. in fi. cum opi. gloſſatoris noſtri trãſeunt indiſtinctè doct. hîc, vt Dy. Ioan. Fa. & Ang. Et pro ea allegant tex. expreſſum in l. ſi vendidero. §. cùm raptor ff. de fur. quem Bar. ibidem reputat ad hoc vnicum, & ſingularem in iure. Ego opi. Pla. hîc relatam in glo. non teneo, & eam reprehendit etiam Barto. in d. l. ſi quis ex domo. ff. de fur. Hæc opi. gloſſatoris noſtri, & ſequacium, iudicio meo, non eſt indiſtinctè vera, vt patebit ex his, quæ nunc ſubiicio in proxima diſtinctione. Vnde ego diſtinguo ex mente Dy. & Bar. in l. j. ff. vi bo. rapt. & eiuſdem Dy. in l. ij. §. hoc edictum. in eo. tit. ff. vi bo. rap. & Barto. in d. l. ſi vendidero. §. cùm ra-
b ptor. & Nic. de Neap. ſ. vi bo. rapt. in princ. [b] ❡ quòd aut violentus raptor fuit depręhenſus, vel fuit contra eum acclamatum, vel curſum: & tunc tenetur etiam furti manifeſti: & in his terminis procedit opi. gloſ. noſtræ, & ſequacium, & tex. in d. §. cùm raptor. Aut verò raptor non fuit appręhenſus, nec fuit contra eum acclamatum, vel curſum, vel quia coadunatis gentibus iuit ad domum alterius, & non inuenit: & hoc caſu non teneatur actione furti manifeſti, & de hoc eſt text. in terminis in dicta l. ſi quis ex domo. quam Bartolus ibi reputat ad hoc ſingularem, & non habere concordantem in Mundo. Et eſt ratio, quia ad hoc vt quis ſit fur manifeſtus, vel teneatur actione furti manifeſti, neceſſe eſt quòd alterum ex ſuprà ſcriptis tribus interuenerit, vel aliud ſimile: vt l. ſecunda tertia & quarta. & l. ſi quis in ſeruitute. §. primo. ff. de furtis. & §. furtorum. cùm §. ſequen. ſuprà de obligationibus. quæ ex delicto naſ. Vnde raptor ita demum erit fur manifeſtus, ſi autem depręhendatur, aut ſi contra eum curratur, aut acclametur: aliâs non. Iſta eſt mera veritas. ❡ Gloſſa in verſic. traditam. in fine dicite vos adiciendam eſſe nedum actionem quod metus cauſa, ſed etiam multas alias enumeratas ĩ. in gloſſa fin. in verſiculo pœna. vt ibidem gloſſ. dicit, & bene: & ſequuntur Dynus, Ioannes
21 Faber, & Angelus de Aretio hîc. ❡ †Gloſſa in verſicu. contra eos. in fin. dubitat Ioan. Fab. hîc, quid in executoribus vltimarum voluntatum ordinatis ex diſpoſitione teſtatoris differentibus ſine cauſa ſoluere legata relicta piis locis an teneantur pœna huius §. & ſic in duplum. Determinat ipſe quòd ſic, per generalitatem huius literæ. Item quia conueniri poſſunt actione ex teſtamento. Allegat l. nulli. cum ibi not. C. de epiſcopis & clericis. melius allegaſſet in propoſito iſto l. ſi quis ad declinandam. in principio. C. de epiſcopis & clericis. vbi eſt text. quòd executor legitimus, qualis eſt epiſcopus, intentat actiones hæreditarias. Idem ergo, & multò magis, ſecundùm Bartolum ibi, in executore teſtamentario; cùm legitimo præferatur, per d. l. nulli. Item facit quòd talis executor teſtamentarius habetur loco hæredis: vt per Innocentium, Ioannem Andr. & alios in capitulo cùm tibi. extra de teſtamentis. & Specu. in titulo de inſtrumento edicto. §. nunc aliqua. circa princip. & Bartolus not. in l. hæreditas. la ij. ff. de hæred. inſtituend. & in dicta l. ſi quis ad declinandam. & in l. ſi quis Titio. in principio. ff. de legatis ſecundo. & in l. centurio. in verſic. ſed quid ſi teſtator. ff. de vulgari, & pupillari. & Baldus not. in auth. ex tica licet. C. de natur. lib. & in l. prima. C. ad legem Falcid. Et quòd executor teſtamẽtarius teneatur actione ex teſtamento, firmat etiam expreſsè Bartolus in l. firmio. §. penultimo ff. quando dies leg. ced. & eſt text. in l. cum filio. in fine, ſecundùm lecturam Barto. ibi. ff. de legatis primo. ponit Baldus in dicta l. nulli. in prima col. C. de epiſcopis & clericis. & hanc opinionem Ioan. Fab. hîc, ſcilicet quòd pœna huius §. habeat locum in executoribus teſtamentariis, tenet etiam Angelus hîc: motus vltra Ioan. Fab. quia cum gloſſa noſtra hîc extendat iſtam conſtitutionem pœnalem loquentem tantummodo in hærede ad legatarios, & fideicommiſſarios grauatos: certè, ſecundùm eos, poterit etiam extendi ad executores teſtamentarios. Sed, iudicio meo, errat non mediocriter Angelus de Aretio in hoc ſuo fundamento. Nam primò non eſt verum quòd textus ille loquatur in hærede tantummodo: imò text. ſimpliciter dicit: Item miſta eſt actio contra eos, &c. non dicit hæredes. Item non eſt verum quòd gloſſa noſtra extendat iſtum textum ab hærede ad legatarios, & fideicommiſſarios grauatos: ſed ſolùm declarat text. generaliter loquentem. Nam cùm text. ſimpliciter dixerit, contra eos: gloſſa declarat, ſcilicet hæredes, vel alios. Ita quòd gloſ. non extendit textum noſtrum, ſed eum declarat. Ego tamen etiam teneo cum determinatione Ioan. Fab. ſuprà relata, per ea, quæ ſuperiùs adduxi. Pro qua etiam adduco in terminis optimum fundamentum. Nam executores vltimarum voluntatum tenentur de omni culpa, de qua teneretur ipſe hæres principalis à teſtatore inſtitutus. Iſtud eſt, quod ſingulariter, & ſignanter multùm voluit Baldus & Imol. in l. cùm res. §. culpa. ff. de legatis primo. vbi extendunt diſtinctionem Bartoli ibi poſitam ſuper hærede, de qua culpa teneatur, vt in omnibus, & per omnia procedat etiam in executoribus vltimarum voluntatum, & ipſe hæres ſine dubio ex ſua dilatione, ſeu procraſtinatione præſtandi legata piis locis, teneretur in duplum, & ſic pœna huius §. Ergo idem dicemus in executore teſtamentario. Et illa eſt veritas

veritas.[a] ❧ ¶ Glo.in ver. diſtulerint. diuido in
nouem partes. In prima remouet tacitum con
trarium ad tex. In ſecunda notat ex tex. In ter
tia remouet aliud contrarium. In quarta ponit
vnum dictum ad text. In quinta format vnam
quæſtionem. In ſexta format aliam. In ſeptima
aliam. In octaua aliam. In nona aliam. Secunda
ibi: & nota quem puniri. Tertia ibi: & eſt ſpe-
ciale. Quarta ibi: item hæc legata. Quinta ibi:
quid ſi negauit. Sexta ibi: item quid ſi confeſ-
ſus eſt. Septima ibi: item quid ſi duplum non
poteſt ſoluere. ¶ In ea. gloſ. in prin. ibi: ſcilicet
fraudulenter, vel ſine iuſta cauſa. Ego allego
pro hoc tex. in c. vaſallus. el j. ſi de feu. fue. con-
tro. inter do. & agna. quem ibi ponderat ex-
preſsè Bal. & notat, & dicit quòd ille text. gloſ-
ſat multas leges, & maximè iſtum §. dum im-
ponit pœnam differenti ſoluere legata piis lo-
cis, vt procedat quando diſtulit dolo, vel lata
culpa: vt ibi per eum. ¶ In ea. glo. ibi: prætor. §.
ſed & ſi ſeruus. in fi. ille text. probat hoc modo
in fi. dum dicit: nec edat: inſolidú tenetur. vbi
aliâs non teneretur, niſi de peculio, vel de in rẽ
verſo. vt ibidem dicitur in ver. proxi. præcedẽ-
ti. quia tamen tex. ille vrgenter nõ probat, al-
legate meliorem text. in §. ſi quis ait non im-
plens. in ver. protraxerit. in authen. de hære. &
23 fal. quem etiam allegat Io. Fab. hîc. ¶ In ea. glo.
ibi: vt C. de vſur. & fructibus legatorum. l. j. ha
betis quòd hæres non tenetur ad vſuras lega-
ti, vel fideicommiſsi, niſi à tempore moræ, vel
litis conteſtationis. Dicite vos quòd tamen li-
tis conteſtatio neceſſariò non requiritur, ſed
ſola mora ſufficit ad hoc vt vſuræ in legatis
currant, vel debeantur: vt l. ſi quis ſeruo. & l. Ti
tia Seio. §. vſuras. ff. de leg. ij. cum aliis iuribus,
quæ alle. glo. ita declarans in d. l. j. in gl. magna.
C. de vſur. & fruct. leg. Item hoc etiam euiden
ter probatur optima ratione glo. ibi: nã actio-
nes ex teſtamento quamuis ſint ſtricti iuris, vt
l. aliâs. & ibi Bart. ff. de in litem iur. & quia non
enumerantur in §. actionum. J. eo. tamen ha-
bentur inſtar actionum bonæ fidei, & eiſdem
æquiparantur: vt eſt tex. no. in l. in minorum.
& ibi Bar. C. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt
neceſ. Quemadmodũ ergo in actionibus bonæ
fidei ſola mora ſufficit abſq; litis conteſtationes
vt l. mora. §. in bonæ fidei. cum ſi. ff. de vſur.
ita & in iſtis. Et ita etiã tenet, & declarat Nic.
de Neap. hîc in xj. q. aliâs oppo. gloſ. qui ſubdit
glo. noſtrã velle aliud. Et ita ex ea notat, quod
ipſe habet pro valde abſurdo, videlicet quòd
ad hoc vt fructus rei legatæ debeantur legata-
rio, quòd oportet litem eſſe conteſtatam, vel
ſaltem moram eſſe commiſſam. Hoc, ſecun-
24 dùm eum, eſt falſum: † quia imò fructus deben
tur legatario à tempore aditæ hæreditatis. Al-
legat glo. in l. fi. in glo. j. C. de vſu. & fru. leg. &
glo. in l. Herennius. la ij. in glo. j. ff. de vſur. Nec
obſtat, ſecundùm eum, d. l. fin. C. de vſu. & fru.
leg. vbi expreſsè dicitur: Fructus poſt litẽ con-
teſtatam, non ex die mortis ſequuntur: quia di
cit ipſe quòd ille tex. loquitur in re hæredis le-
gata, non autem in re propria teſtatoris. Et ita
etiam reſpondet ibi gloſ. Et hoc modo, ſecun-
dùm eum, poſſes ſaluare iſtam gloſſ. vt proce-
dat, quando eſt legata non res teſtatoris, ſed res
hæredis: vt hîc latiùs per eum. Ego puto quòd
illud, quod ipſe reprehendit in illa gl. circa fru
ctus, non colligatur neceſſariò ex illa gl. Item
non eſt vera ſolutio, quam dat ad illam legem
finalem, & fuit etiam ſol. ibi quòd illa lex lo-
quatur quando teſtator non legauit rem ſuam
propriam, ſed alienam, puta hæredis: quia ſe-
cundùm Bar. ibi, iſta ſolutio eſt de directo con
tra illum textum, dum dicit: ſiue in rem, ſiue
in perſonã agatur. Si enim eſſet legata res alie-
na, vt ipſius hæredis: quia hoc caſu dominium
rei legatæ ipſo iure non tranſiret abſq; tradi-
tione in legatarium: vt eſt gloſ. not. in l. Papi-
nianus. & ibi Bart. ff. de ſerui. ti. generali. & ibi
glo. in l. ſi hæredis ſeruus. in prin. in gl. magna,
in ver. in factum. ante finem. & ibi Barto. & o-
mnes. ff. de leg. j. & glo. in l. hæreditatum. §. fin. b
in gloſ. j. & ibi Barto. ff. ad leg. Fal. & gloſſ. in l.
Titius. in verbo, manumiſsi. ff. de actio. empt.
& gloſ. in l. per diuerſas. in ver. ſeu res. & ibi
Barto. in vlti. col. C. mandati. & idem Barto.
in l. ij. ad finem. C. cõmunia de leg. & Barto. in
l. hæredem. C. de fideicom. & in l. j. in vj. col. C.
cõmunia de leg. Certè non poſſet agere actio-
ne in rem, & ſic rei vendicatione, per ea quæ
traduntur per ſcribentes, vt Bar. in l. j. & ij. C.
communia de leg. & in l. j. ff. de leg. j. Neceſſa-
25 riò ergo tex. iſte loquitur, † quando teſtator le-
gauit rem ſuam propriam. De hoc tamẽ pun-
cto, quando fructus rei legatæ debeantur lega
tario, an à tempore aditæ hæreditatis, an verò
à tempore moræ, ſeu litis conteſtationis: quia
paſſus nõ eſt ſine ſcrupulo, vltra ſuprà ſcripta
videatis Bart. & alios omnes in l. ſi tibi homo.
§. cùm ſeruus. ff. de leg. j. & Bart. latè in l. fidei-
commiſſaria. in princ. ff. ad Treb. & tex. & ibi
Barto. Ange. & Imo. in l. ſi quis bonorum. ff. de
leg. j. & Bar. & Imo. in l. ſeruo legato. in princi.
ff. de leg. j. & Bal. in l. fi. § ſed quia. C. commu-
b nia de leg. & in l. grege. ff. de leg. j.[b] ❧ ¶ † In ea.
26 glo. ibi. l. quis ſit fugitiuus. in princi. Iſta deciſio
glo. noſtræ, ſecundùm Io. Fab. per verba tamẽ
ſatis intricata, & quodã modo adinuicem con- c
traria, quæ ego clara facio, procederet, quando
eccleſia vellet inniti confeſsioni illius, & per eã
vellet probare: quia tunc eſſet equum id, quod
gloſſa noſtra dicit, negantem poſſe pœnitere,
c & confiteri.[c] ❧ Aliter autẽ deciſio gloſſæ no-
ſtræ non poſſet vllo modo procedere: quia
pœna huius verſicu. item miſta. committitur
duobus modis. Primò, ſi quis negauit. Secun-
dò, ſi non negauit, ſed diſtulit vſq; quo iuſſu
magiſtratus fuit conuentus. Caſus eſt de vtro-
que rotundus in §. omnes. in ver. ſed furti. J. eo.
Ergo quàm primùm quis negauit, ſtatim pœ-
na committitur. Sed vbi non negaſſet, prout
in iſto tex. in quo nõ apparet de negatione: &
tunc pœna committitur, ſi differret vſque-
quo iuſſu magiſtratus conueniretur. Et hæc eſt
mera veritas, reiecta quadã opi. Ang. de Aret.
hîc, qui vult ꝙ ad hoc vt differens ſoluere le-
gata facta piis locis vſq; ad vocationem in ius
incidat in pœnam huius verſiculi, item miſta.
requiritur ꝙ præceſſerit interpellatio extraiu-
dicialis. quod eſt fatuum dicere: cùm iſtis lega-
tis ad pias cauſas mora committatur re ipſa,
abſq; alia interpellatione: vt eſt glo. ſingularis,

a ❧ Quæſo aduertas: a
nã mihi videtur
quòd nullo pacto
§. iſtius diſpoſitio
habeat locum in
executoribus vl-
timarum volun-
tatũ, vel vt aper-
tius dicam, teſta-
mentariis. Quod
ſic probatur: Aut
iſti executores ni
hil commodi ex
teſtamento perci-
piunt: & tunc re-
gula iuris eſt, quòd
officium non de-
bet alicui eſſe dã-
noſum. l. ſi ſeruus.
§. quod verò. ff. de
fur. c. cùm nõ de-
ceat. de elec. in vj.
& iniquũ videre-
tur quòd iſti gra-
uarentur illius di-
ſpoſitione ex quo
lucrũ non ſentiũt:
arg. l. ab eo. C. de
fideic. & l. impera
tor. §. j. ff. de leg. ij.
& facit text. in l.
ſecundũ naturã.
ff. de regu. iur. &
hoc quando ex-
preſsè eſt aliquis
hæres inſtitutus,
& etiam ſunt da-
ti executores. Aut
executores aliquid
ex teſtamẽto per-
cipiuntur, & tunc
nõ pœna iſtius §.
plectũtur, ſed ex-
preſſum in termi
nis noſtris habe-
mus qua pœna pu
niantur: & puniũ
tur priuatione e-
ius, quod ex teſta
mẽto perceperũt.
Text. eſt in §. ſi quis
autem. pro redẽ-
ptione. in auth. de
eccleſi. titu. colla.
ix. & in illo tex. à
cõtrario ſenſu p-
batur etiã primũ
membrũ ſ. factũ:
nec licitum eſſet
argu. maximè in
caſu primo, quan
do nihil percipiũt,
ab hærede, & illis
qui legatis, ſeu fi-
deicõmiſsis gra-
uari poſſunt ad
iſtos executores:
quia non eſt par
ratio puniẽdi eos
qui commodũ nõ
ſentiunt, ſi volun-
tati teſtatoris ad
plenum non ſatiſ-
faciunt, ſicut eſt
puniendi eos, qui
commodum ſen-
tiũt: ar. auth. hoc
amplius cum ſua
materia. C. de fi-
deicõ. & eſſet ar-
gumentari in pœ
nalibus à mino-
ritate rationis af-
firmatiuè quod non
valet, arg. c. odio.

de reg. iur. in vj. l.
interpretatiõe. ff.
de pœ. cum ſimi-
libus. Et vtroque
caſu piæ cauſæ
prouiſum eſt exe-
cutoribus ceſſan-
tibus: quia epiſco
pus, tanquã legi-
timus executor,
ſuccedet, & volũ-
tati teſtatoris ſa-
tisfaciet: vt l. nul
li. C. de epi. & cle.
& d. §. ſi quis au-
tem. ſ. alleg. Et
hæc opi. maioris, ni
ſi fallor, ſapit ve
ritatem, & æqui-
tatem. Ant. Ang.
Carcaſſo. Sardus.
b ❧ Dicas tu ſecun-
dùm communem
ſententiam quòd
fructus rei purè
legatæ ſunt lega-
tarij à die aditæ
hæreditatis. l. He-
rennius. la ij. ff. de
vſur. & l. ſi tibi
homo. §. cùm ſer-
uus. ff. de leg. j. an-
te verò aditã hæ-
reditatẽ ſunt hæ-
redis. Quod tamẽ
limita vt per do-
mi. Alexã. in d. §.
cùm ſeruus. Non
obſt. l. fi. C. de vſu.
& fruc. rei lega.
quia ante litẽ cõ-
teſtatam tenetur hæ
res ad fructus pce
ptos à die aditæ
hæreditatis, poſt
litem cõteſtatam
ad fructus etiam,
qui percipi pote-
rant, tenetur. Et
ita loquitur d. l.
fi. & eſt Bart. ſolu.
in d. l. fi. Carcaſ-
ſona Sardus.
c ❧ Aduerte, quia &
ſi eccleſia alias
probationes ha-
beret, dico confi-
tendo reum poſſe
primæ negationis
pœnam euitare.
Finge quòd acto-
ri, ſeu œconomo
eccleſiæ petenti
negaui me debe-
re, & antè, quàm
me conuenirent,
ſponte eos adiui,
& confeſſus ſum:
vtiq; dico me nõ
teneri ad pœnã,
quamuis citra cõ-
feſsionem meam
probare poſſent. Et
hoc probatur in
§. ſed furti. J. eod.
ibi: in cõfitentem
antequã iuſſu ma
giſtratuum, &c.
Ergo datur facul
tas confitẽdi quo-
uſq; cõueniatur.
Et probatur hoc,
quòd poſsint eui-
tare pœnam con-
fitendo: nam vbi-

cunq; actio nõ eſt pœnalis ab origine, vt hîc, in q. noſtra, admittitur pœnitentia, ſecũdum Bar. in l. qui ea mente. col. fin. ff. de fur. per l. j. §. dixerit aliquis. ff. de pub. Et ſolet dici q quãdo ius actoris non eſt factũ deterius, admittitur purgatio moræ. l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. Non obſt. q pœna (vt inquiunt doctor.) committatur tam ex inficiatiõe, quàm ex contentione: quia dico (& attende, quia videtur ſubtile) quòd quando imponit pœna inficiationis, ſemper concurrit etiã vocatio in ius de neceſsitate. Exempli gratia, eccleſia petitã me eẽtum, & nego me debere: certè non compellet me eccleſia, ſeu eius œconomus propria authoritate, quia neceſſe habebit vocare me in ius, & probare debitum, quod ego nego, quia aliter ſi nego me ei debere, nõ ſoluam, nec ipſe eccleſiæ adminiſtrator ſine magiſtratibus poterit iuridicè me ad ſolutionem vrgere. l. j. C. ne quis in ſua cauſa iudi. l. non eſt ſingulis. ff. de reg. iu. & probatur in d. §. ſed furti. Et ſic nõ datur præambula negatio, quin detur etiam vocatio in ius: & ſic ſi antè, quàm vocarer, confiterer, & ſoluerem, proculdubio inficiationis, pœnam euitarẽ, vt ſ. dixi. & facit tex. in ratiõe ſui, in l. electio. § neque. ff. de noxal. committitur etiã pœna dupli ex vocatione in ius ſola, quando confiterer legatũ, ſed malitioſe differrem ſolutionem: vt in hoc §. quem ita intelligo. & in d. §. ſed furti. ſ. eo. Et hoc mihi verius videtur, ſubiiciendo me tamen melioris iu-

& approbata per omnes ỹ. in gloſſ. ſequenti. in ver. in iudiciũ. & ibi videbimus. Et propterea Ang. de Are. ſe ipſum correxit, & ea, quæ hic dicit, & meritò ỹ. in vij. parte principali huius glo. Sed ego iam eum correxeram antè, quàm illum ibi vidiſſem. Et circa concluſionẽ, quam ſ. proximè tenui poſt Ioan. Fab. videatis etiam Spec. in tit. de confeſ. §. nunc videndum. ver. quid ſi egi. & Nic. de Neap. hic, in vij. q. gloſſ. Nec prædictis obſtat d. l. quis ſit fugitiuus. in princip. hic in gloſſ. alleg. pro contrario: quia reſpondebat Ioan. Fab. hic, & ſequitur ſimpliciter Ange. de Are. hic, quòd ibi delictum erat conſummatum: ideo nõ admittitur pœnitentia: quia ſera eſt pœnitentia: hic autem eſt ſecus. l. qui ea mente. & ibi plenè per Barto. ff. de fur. Quæ ſolutin mihi non placet: quia contrariatur his, quæ proximè dixi: quia imò hic per ſolam negationem conſummatum eſt negotium, quantùm ad commiſsionem huius pœnæ. d. §. omnes. ver. ſed furti. ỹ. eo. & firmaui ſ. Vnde ego aliter reſpondeo, & ſolutionem elicio ex his, quæ proximè dixi, quòd in d. l. quis ſit fugitiuus. in princip. ex illa præſentia illius ſerui, fugitiui dominus non releuatur in aliquo, nec in aliquo iuuatur, & ideo non admittitur talis pœnitẽtia: hic autem ex iſta confeſsione bene releuatur eccleſia quo ad probationem, cùm ex ea veht iuuari, vt prædixi. Nil mirum ergo ſi admittitur: aliâs autem non admittitur, vt ſ. concluſi. Et hãc ſolutionem ſentit etiam Nico. de Neap. hic, in xij. q. gloſſæ. Et

27 iuxta prædicta, † ſi vultis generaliter videre quando ille, qui primò negauit, admittatur ampliùs ad confitendum, & ſic quando negans poſsit pœnitere, videatis latè Baldum in l. contra negantem. C. ad legem Aqui. & in l. error. in vj. col. C. de iur. & fac. igno. & no. Bald. in c. vaſallus. el j. in ij. col. ſi de feu. fue. contro. inter domi. & agnatum. & latè Bald. in c. j. §. porrò. in iiij. col. in ver. nunc generaliter quæro. in tit. quæ fuit prima cauſa beneficij amit. ver. inter cætera. vbi no. dicit quòd vbicunq; tractatur de pœna augenda ratione negationis, intelligamus ſemper de ea negatione, in qua quis perſeuerauit: ſed ſi non perſeuerat in ea, ſed confitetur, nondũ liquidato negotio per probationes teſtium, tunc euitat damnum, quod ex negatione emergebat. Ita dicit notari hoc verſi. item miſta. per hanc præſentem gloſſ. & in l. alia cauſa. C. de his, qui. vt indi. Quod diligenter nota pro maxima limitatione, & declaratione prædictorum, & huius text. & ſe-

28 quitur ſimpliciter Ang. hic. † Et an poſt negationem poſsit quis confiteri, ad hoc vt conſequatur commodum ſtatuti: puta, ſi ſtatutum remitteret quartam partem pœnæ confitenti maleficium: videatis Barto. in l. eum, qui. in princip. ff. de iureiur. & ibi not. text. illum ad hoc, quod dicit tota die occurrere. Et in idem videatis Sali. & Fulg. contrariantes Bar. & alibi Bald. in iſto paſſu aliter diſtinguentem in l. contra negantem. C. ad leg. Aqui. & l. ſi vnus. §. ſi. in lec. antiqua. ff. pro ſoc. & in d. c. j. §. porro. quæ fuit prima cauſa benefi. amit. & omnino Bal. in l. ea, quç. in x. & xj. q. C. de cõd. inde. vbi tenet q imò in terminis ſtatuti admittatur

confeſsio poſt negationem, ſi ſtatim, & incontinenti confiteatur: imò plus quòd etiam ſi ex interuallo, antè quàm tamen teſtes ſint receptiſecus ſi poſteà[a] vt ibi latiùs per eum. Et contra Bar. vide tex. no. in l. electio. §. neque. ff. de noxa. & ad illa addite quç pulchrè dixi vobis in §. omnium. ſ. eo. circa caſum l. fin. ff. de rei ven. Et vltra prædicta, ſi vultis videre quæ ſit illa negatio, quæ facit creſcere condemnationem, recurrite ad Bar. in d. l. eum, qui. in prin. in ij. col. ff. de iureiur. quem ſimpliciter refert Ange. hic: ſed ego fruſtrà non refero, quia non adderem. ¶ In ea gloſ. ibi. l. illud. Hanc deciſionem glo. & etiam præcedentem limitabat Io. Fab. hic, vt procederet, vbi non interueniſſet iuſtus error: aliâs, ſecundùm eum, ſub dubio tamen fortè, ille excuſaretur. Allegat l. confeſsionibus. in prin. & l. qui ſeruum. in prin. ff. de interrog. act. & ſequitur ſimpliciter Ange. hic. Addite Bart. latè in l. non fatetur. ff. de confeſ. cum ſi. & quod in ſimili notat Barto. in d. l. eũ, qui. in prin. in ij. col. ff. de iureiur. dum ponit de eo, qui probabiliter potuit ignorare: & dicit quòd cùm illud, ſcilicet per negationem condemnatio. creſcat, fiat in pœnam mentientis: certè ſi non procederet delictum in negando, non deberet ſequi pœna, quæ ſine delicto non eſt: vt l. aliud ff. de ver. ſig. & ibi latiùs per eum. ¶ In eadem gloſ. ibi. ỹ. eo. §. at ille. ille §. at ille. qui potiùs eſt ver. §. ſed furti. parum facit ſecundùm Io. Fab. hic, & ſecũdùm eum, melius faceret l. poſt legatum. §. j. & l. pe. ff. de his, qui. vt indi. Dicit tamen ſe credere quòd illa opi. relata in glo. ſit vera: quia ax ſola procraſtinatione, & vocatione ad ius, hæc pœna committitur: vt hic, & dicto ver. at ille. Subdit tamen poſſe ſaluari opi. gloſ. quando negotium eſſet dubium, per l. illud. ff. de peti. hæred. Et dicit Ange. hic ſe credere quòd mens gloſ. fuerit propriè loqui in iſtis terminis. Nic. verò de Neapo. hic, in xiiij. quçſtione glo. tenet cum gloſ. noſtra, quando allegaretur iuſta cauſa, ſecus ſi fruſtratoria, per l. quod te. in argumentum. ff. ſi cert. pet. & l. ſciendum. ff. de vſur. Ego allego in terminis Barto. qui hic à nemine allegatur, facientem expreſſam mentionem de vtraque opi. hic in glo. relata, in d. l. eum qui. in princ. in ij. col. ff. de iureiur. & ibi has opi. ipſe notabi-

29 liter concordat diſtinguendo. † Aut enim negatur talis qualitas, per quam condemnatio in totum perimitur, aut minuitur: puta in exemplo glo. noſtræ, quando negat teſtamentum valere: & tunc negans talem qualitatem bene incidit in pœnam. Ita procedit opi. glo. noſtræ hic, quæ eſt ſecunda in ordine. Si verò negetur aliqua qualitas: & tunc ſit ſecus. Exemplum, ſecundùm eum, in ſimili, ſi aliquis conueniatur lege Aquilia pro damno dato, certè ſi conuentus confiteatur ſe dediſſe damnum, neget tamen æſtimationem damni factam ab accuſatore: certè per hoc non condemnatur in duplum. vt probatur in l. inde Neratius. §. fin. cum l. ſeq. ff. ad legẽ Aquiliam. Et hoc modo procedat alia opi. hic in glo. relata pro prima, quam ipſe dicit ſe ita intelligere.[b] ✱ ¶ In eadem glo. ibi. C. de fideicom. l. fin. in princi. hæc eſt vera, nec habet aliquam dubitationem, ſecundùm Dyn. Ioan. Fab. Ange. hic, & Nicol. in xv. q. gloſ. in fine glo. in hac vlti. q. glo. Ange. de Are. hic contrariatur opi. Io.

30 Fab. Ego eligo inter eos mediã opi. † & dico ſic. In iſta pœna dupli, in quam incurrit ille, qui doloſè differt ſoluere legata relicta piis locis. &c. totum duplum non eſt pœna, imò tenetur ad rem principalem relictam, & ad tantũdem pro pœna, & ſic in effectu ad duplum, vt dicit iſte tex. Si ergo quæratur, nunquid quantùm ad rem principalem relictam ſi non poteſt illam ſoluere, debeat luere in corpus. Et teneo quòd non per l. ſi procuratorem, §. ſi ignorantes. ff. man.

dicio. Ant. Ange. Carcaſſo. Sardus.

a ¶ Si poſtea. Sed quid ſi negans in cauſa principali, confiteatur in cauſa appellationis, an tunc gaudebit beneficio ſtatuti propter confeſsionem? vide Bal. in d. §. porro. alleg. hic per do. Iaſ. May. per glo. in l. ſi eum exceptione. §. hæc. ff. quod met. cauſa. & in l. prima. in princip. ff. de act. empt. pro quo vide Ange. Are. in ſuo tract. maleſi. ver. appellate. & ver. quid autẽ, ſi in iudicio, quòd ſic. Sed an prædicta ſint vera, ſi ſtatutum dicat confitentes in prima cauſa vel in prima reſpõſiõe gaudere beneficio remiſsionis pœnæ: credere quòd nõ. ſed puta.

b ¶ Aduertas, quia cõmentũ Iaſ. corruptè ſtat, & in primo capite diſtinctionis procedit prima opi. relata in glo. in ſecundo verò capite procedit opin. gloſ. noſtræ. Carcaſſona Sardus.

ff.man.& quia poteſt cedere bonis,per titu.ff.& C.de ceſ.bono. &
dicam de materia in §.fi.in ver.fin.j.eo.Iſtud tamen fallit , quando
doloſè diſtuliſſet ad iſtum finem , vt eſſet non ſoluendo : quia tunc
non habet beneficium ceſsionis,per tex.illum valde ſingularem in
l.fi.§.fin.ff.quæ in frau.cre.ſecundùm primum intellectum gloſ.
& Barto.ibide cuius legis intellectu dixi vobis in §. item ſi quis in
fraudem.ſ.eo.Et in iſtis terminis ſto cùm Ioan.Fab.hic ita tenente.
Aut verò quærimus quantùm ad pœnam legalem: & in hoc mem
bro ſto cum glo.& Ange.hic, quod ſi non poteſt ſoluere pœnam,
quod debeat luere in corpus,per regulam vulgarem l. penulti.& fi.
ff.de in ius vo.intelligendo tamen ſecundùm ea, quæ pulchrè tra-
didi vobis in §.pœnales. in glo.ſuper ver. & in eum.ſ. eo. quæ hic
a poteſtis addere.Et credo quòd iſta ſit veritas.[a] ¶ Gloſ. in ver. in
iudicium.diuiditur in quatuor partes principales,quemadmodum
quatuor principales quæſtiones in ea ponuntur. Partes de ſe pa-
tent.Secunda ibi:item quid ſi Reipub.Tertia ibi:item quid ſi in re-
demptionem captiuorum. Quarta ibi:item quid ſi Deo , vel alicui
ſancto.¶ In eadem gloſ.ibi.l.interpretatione. Hæc prima quæſtio
gloſ.non habet dubitationem , ſecundùm Ioan. Fab. & Ange. de
Aret.hîc,& bene: quia de ea eſt text. apertus in §. omnes. ver. ſed
furti.vbi tex.magiſtraliter dicit quòd ſi negat,ſtatim incidit in pœ
nam: ſi verò non negat,& tũc ita demũ incidit in pœnã,ſi differat
adeò quòd patiatur ſe in iudicio conueniri , & dixi latiùs ſ.in gloſ.
31 præcedenti, in quinta parte principali. ¶ †In eadem gloſ.ibi.C.in
qui.cau.in inte.reſti.non eſt ne.l. in minorum. Teneatis perpetuò
cordi hanc partem glo.quæ ſingularis eſt,quòd ſicut fauore mino-
ris mora contrahitur re ipſa abſque vlla interpellatione,vt eſt tex.
in dicta l.in minorum. & eſt tex.notandus in l. Titio Seio.§. vſu-
ras.ff.de leg.ij.quod idem eſt in eccleſia, & aliis venerabilibus locis:
& conſequenter illa glo.extendit ſingulariter illam l.in minorum.
loquentem tantùm in minore, vt etiam locum habeat in eccleſia.
Et ad hoc reputat iſtam gloſ.valde no.Nico.de Neapo.hic,in xvij.
q.gloſ.Et idem iſtud de eccleſia quòd ſibi re ipſa,& ipſo iure com-
mittatur mora,dicit expreſsè Bal.in auth.hoc amplius.in ij.col.C.
de fideicom. quamuis non fuerit memor de glo. iſta hîc. Et idem
etiam dicit Lud.Ro.allegans iſtam glo.pro valde ſingulari.in l.ſi ex
32 legati cauſa.ff.de verb.oblig. Et pro illa gloſ.bene facit, † quia mi-
nor,& eccleſia æquiparantur:vt eſt glo.no.in l. Reſpublica.in ver.
ſolet.& ibi Bar.& alij C. ex qui.cau.ma. & habent Canoniſtæ text.
expreſſum,& notabilem in c.auditis.in fi.extra de in integ.reſti. &
ibi glo.no.in ver.minoris.& glo.in c.ex literis. in ver. obligata. ex-
tra de iureiur. & in c.ſimiliter.xvj.q.j.Imò plus eccleſia nedũ ęqui-
paratur minori tantùm, vt prædixi,ſed etiam pupillo , ſecundùm
Ioan.Fab.& Angel.de Are.hîc.Allegant glo.& non bene, in l.ſi vt
proponis.in glo.j.C.de rei ven.quæ non loquitur in pupillo,ſed in
minore ſimpliciter. Ego autem pro hoc allego gloſ.no. & expreſ-
ſam in l.libertos.in ver.adminiſtrauerunt.C. de excu. tut. quæ ex-
preſsè dicit,quòd eccleſia loco pupilli eſt.& glo.in d.l. Reſpublica.
b in ver.ſolet.ad fi.C.ex qui.cau.ma.[b] ¶ †Addite prædicta quòd
33 eodem modo fiſco fit mora re ipſa abſque aliqua interpellatione.
Gloſ.habetis ſingularem in l.cùm quidam.§.fiſcus. in ver. inferũt.
ff.de vſur.quam pro ſingulari ad hoc allegat Lud.Ro.idem tenens
in l.ſi ex legati cauſa.ff.de verb.obl.Et idem de fiſco dicit Bal. & re-
putat valde no.in l.j.C.de his,qui.vt indi. Nihil tamen ad hoc alle-
gat,& non fuit memor pro tunc Bal.de d.glo.Et pro hoc bene fa-
34 cit, †quia minor,& Reſpublica,ſiue fiſcus,æquiparãtur.l.Reſpubli
ca.C.ex quib.cau.ma.& gloſ.in l.Imperatores.in ver.ex cauſa.ff.de
re iudic.iunctis traditis per Barto.in rub.C.de iure fiſ. & per Bar.
35 & latiùs Bald.in l.conſtitit.C.de pœna iud.qui malè iud.†dum po
nunt an Reſpublica,& fiſcus ſint idem. Quemadmodum ergo mi
nori fit mora re ipſa,vt ſ.dictum eſt:ergo idem erit in fiſco. Acce-
dat glo.illa ſingularis in l.ſi procurator. §.fi.in ver.ſoluto.ff.de iure
fiſci.quæ extendit illud,quod ibi dicitur in tex.ſcilicet quòd procu
rator fiſci non poteſt habere fidem de pretio rei venditæ ad mino
rem,& eccleſiam.Et ibi Barto.ſequitur,& reputat illam glo. valde
no.Adde glo.in l. cùm hi.§. eam.in gloſ. in ver. alimentarius.ff. de
tranſactionibus. Ad hoc accedat etiam textus in l. finali.C. de ſa-
36 croſanctis eccleſ. † vbi æquiparantur eccle- a
ſia,& Reſpublica. Veritas tamen huius melius
apparebit ex his, quę j. excutientur de fiſco
poſt glo.hic.¶ In eadem gloſſa ibi:ad hunc ca
ſum cùm ſit pœna.Et antè,quàm attingam ve
ritatem huius glo.in iſtis duabus quęſtionibus
non omitto in primis, quamuis alij non dicãt,
quòd Bal.in pleriſque locis facit de iſta gl.ma-
gnum feſtum:& in primis Bal. in c.j.§. porrò.
in iij.col.quæ fuit prima cauſa benefi. amit. di-
cit hîc eſſe glo. ordinariã & ſingularem in iſto
ver. in iudicium. quam ipſe reputat multùm
eſſe tenendam menti ad hoc, quod nunc dico:
37 †quòd quamuis in legibus pœnalibus, & eo-
c dem modo in ſtatutis[c] ,& conſuetudinibus pa-
riformiter pœnalibus, procedatur , & fiat ex-
tẽſio de ſimilibus ad ſimilia,prout ego dixi pul-
chrè in princi. huius §.ſequens. in gloſ. in ver.
ipſius.quòd tamen hæc doctrina non habet lo
cum, quando pœnæ imponuntur habito re-
ſpectu ad priuilegium alicuius perſonæ : quia
tunc non poteſt fieri extẽſio de ſimilibus per-
ſonis ad ſimiles perſonas, nec de ſimilibus caſi-
bus ad ſimiles caſus. Ita vt prædixi , dixit eſſe
gloſ.ordi.& ſingularem hic. Verùm quia Bal.
dicit iſtam glo. eſſe vnicam & ſingularem , ad
hoc venit mihi in mentem id, quòd præclarè
ſcribit indelebilis recordationis pater , & præ-
ceptor meus do. Cato Saccus ſublimis doctor
Papienſis in præfatione cuiuſdam opuſculi
38 ſui tex.& glo.factarum: † quòd qui dicit text.
aut glo.eſſe ſingularem, vel non reperiri alibi
in iure,exuperat memoriam Mithridatis, qui b
vigintiduarum linguarũ , quibus pręerat, me
minerat, vel Themiſtoclis , qui quęrebat artẽ
obliuionis.Non eſt ergo verum quòd iſta glo. e
hic ſit ſingularis ad hoc , imò ego addo vobis
aliam glo.conſimilem , & conſociam,in l. fin.
in ver.aureorum.ff de in ius vo. & aliam con-
ſociam in §.pœnales. in glo. magna in ver. im-
petraſſet.circa prin.ſ.eo. Item reperio eũdem
Bald.in c.vaſallus.el j.in ij.col.in ver.extra quæro.in titu.ſi de feu.
fue.cõtro.inter do.& agna.allegantem iſtam glo.hic, ad hoc quòd
pœna,ſeu leges pœnales non trahuntur ad caſus non expreſſos, in
quibus reperiatur regula communis diſponens. Vltra Bal.ego no-
uiter pondero iſtam glo.ad aliud ſingulare, quod à nemine ponde
39 ratur. Noſtis quòd regula trita eſt, †quòd quando ſunt duo caſus
à iure æquiparati , quòd ſtatutum in vno etiam contra regulas iu-
ris communis intelligitur ſtatutum & in alio. Gloſ. eſt notabilis,&
vulgata in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit.in ver.corrumpi.& ibi Barto.
& alij.C.de fur.& alia glo.expreſsior in l.quod verò contra.in glo.
vnica magna,circa fi.ff. de legi. Barto.in l.vt tantùm.§.j.ff. de ſer-
uo corru.& in l.Marcellus.in prio.ff.ad Trebel. & in l.ij.circa fi.ff.
de leg.j.Certè habetis hîc glo.ordinariam,& ſingularem de iure ci
uili limitantem multùm ſignanter iſtam regulam , vt locum non
habeat in pœnalibus:vt ſi duo caſus æquiparẽtur à iure , & aliquid
pœnale ſtatuatur in vno ex caſibus parificatis , quòd tamen non
intelligatur ſtatutum idem in alio.Et ideo ſecundùm glo.noſtram
eſt,quia pœnæ ſunt molliendæ, & reſtringendæ , non autem am-
pliandæ:vt l.penult.ff.de pœnis. Verùm quia hæc limitatio gloſſæ
noſtræ multùm faceret pro his, quæ ſtatim examinabo circa duas
concluſiones huius gloſſ. addo quòd contrarium tenent expreſsè
duæ glo.iuris canonici.Vna eſt,& valde not.in c. ſi poſtquam.in ſi
in gloſ.fin.in ver.prouiſione.de elect.in vj. & ibi eſt optimus text.
quòd non.& alia glo.in c.de multa.in glo. in ver.in eadem eccleſia.
extra de præben.& ibi Abb.Panor. qui dicit ibi probari in illa glo.
quòd quando ſunt duo à iure æquiparata. quòd pœna adiecta

a ❡ Adde quòd ego vehementer dubito de iſtis deciſionibus.maximè de ſecunda, & credo quòd nunquã reſpectu rei , nec etiam reſpectu pœnæ luet in corpore ratiõe piæ cauſæ , ſeu eccleſiæ, arg.l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. & cler. Et quod turpius dici,vel crudelius poſſet,quã quod ad eccleſiæ petitionẽ,quę quicquid acquirit pauperibus parat.c. quoniã.xvj.q.j. & per totam illã q. aliquis nõ habẽs in ære lueret in corpore. Nec apud me pro expedito habetur , quòd quamuis iure ciuili pateat hæc actio ad pœnam ẽpi eccleſię,quòd ideo eccleſia petere poſsit pœnam ſecundũ iura canonica : quia eccleſia cũ augmento non recipit quod de terrenis rebus amittit.c. fraternitas.xij.q.ij.Carcaſſona Sardus.

b ❡ Vide aliam gl. in l.Imperatores. in verbo,negotio. ff.de re iud.Sard.

c ❡ in ſtatutis. Vide Feli. in c.trãſlato. in v. col in ver.in glo.fi.cum pluribus ſequentibus de conſti.

in vno, intelligitur adiecta & io alio. Et iſtud
ſecundùm reprobata gloſſa noſtra, puto eſſe
verius. Nec obſtat fundamentum gloſſæ no-
ſtræ, quód pœnæ ſuot molliendæ, & pro-
a pteráà non extendendæ [a] quia reſpondeo,
prout dicit Bartolus in d. l. ſi quis ſeruu per-
ſuaſerit. ſ. allegata. & oi d. l. vt tantum. §. j.
& fateor quód pœnæ non ſunt extendendæ,
quod noſtrum non eſt pœnas extendere: ſed
lex antiqua eſt illa, quæ extendit virtute pari-
ficationis: & illa bene poteſt extendere. Et cre-
40 do † ꝙ iſta ſit veritas. [b] His ex iſta gloſſ. enu-
b cleatus, reuertor nunc ad eruendam veritatem
huius glo. in iſtis duabus q. in quibus glo. tenet
quód pœna huius ver. item miſta. quæ loqui-
tur in legatis relictis eccleſiis, non habeat locũ
in legatis factis Reipublicæ, vel fiſco, vel in le-
gatis factis pro redẽptione captiuorũ. Et cum
iſtis duabus deciſionibus ſimpliciter tranſeunt
doct. hîc, maximè Dy. Ioan. Fabr. & alij com-
muniter: & tranſire videtur Bald. in d. c. j. §.
porrò in iij. col. quæ fuit prima cauſa benefi.
amit. & in d. c. vaſallus. el j. ſi de feu. fue. contro.
inter do. & ag. prout ſ. eum latiùs retuli. Ange.
tamen de Are. hîc, in xii. col. repræhendit hanc
glo. in vtraq; deciſione: & tenet ꝙ imò pœna
huius ver. item miſta. habeat locum etiam in
relictis factis Reipublicæ, vel fiſco: item & in
relictis factis ob redemptionem captiuorum.
41 Potiſſimum eius fundamentum eſt, † quia
quando duo caſus æquiparantur à lege anti-
qua, ſi aliquid reperiatur poſteà de nouo ſtatu-
tum io vno, intelligetur etiam ſtatutũ in alio:
vt in gloſſ. quas ſ. proximè allegaui. Sed fiſcus,
& Reſpublica æquiparantur eccleſiis, & piis
locis, vt l. fi. C. de ſacroſan. eccle. Eodem modo
relicta pro redemptione captiuotum æquipa-
rantur relictis ipſis eccleſiis. Alle. ad hoc l. illud.
C. de ſacroſan. eccle. iuncta l. ſi quis pro redem-
ptione. C. de dona. ergo ſi aliquid reperitur de
nouo ſtatutũ in legatis factis eccleſiis pro exe-
cutione dictorum legatorum, vt hoc text. cùm
ſi intelligetur etiam ſtatutum in legatis factis
Reipublicæ, vel fiſco, & in legatis relictis pro
redemptione captiuorum virtute interpreta-
tionis extenſiuæ propter parificationem. Pro
hac etiam parte facit, ſecundùm eum, gloſ. hîc
in ver. contra eos. quæ, ſecundùm eum, exten-
dit iſtam conſtitutionem pœnalem, quæ lo-
quitur de hærede tantùm ad legatorios, & fi-
deicommiſſarios, & ad omnes alios qui graua-
ti ſunt aliquid reſtituere pro loco. Et ibi etiam
doct. extendunt, prout ibi latiùs dixi, ex pari-
tate rationis ad executorem vltimarum vo-
luntatum. Ergo ita in propoſito noſtro, ſicut
fit extenſio in prædictis ex parte perſonarum
debentium, ita & in propoſito noſtro poterit
fieri extenſio ex parte perſonarum, quibus
debetur. Ad idem, ſecundùm eum, facit §.
fin. ſ. de obliga. quæ ex quaſi contractu. vbi, ſe-
cundùm eum, illud priuilegium, de quo ibi,
habet locum non tantùm in eccleſia, & vene-
rabilibus locis, ſed etiam in his, quæ pietatis
intuitu relinquũtur: ergo ita dicemus in pro-
poſito noſtro, vt fiat extenſio, nedum ad fi-
ſcum, & ad Rempublicam, & ad relicta pro
redemptione captiuorum, ſed etiam ad relicta
in quamlibet piam cauſam. Vltra Ang. de Aret. addo quód pro
hac parte bene faceret, quia omnia priuilegia conceſſa eccleſiæ, ha-
bent etiam pauperes, & quilibet pius locus. Ita dixit not. Bald. in l.
fin. §. cùm autem. io vlti. col. C. ad Treb. qui dicit de hoc eſſe text.
no. in §. primo. in authen. de eccle. titu. col. ix. quamuis ipſe corru-
ptè alleget in princip. Et idem etiam dicunt Bald. & Ange. in l. ſi-
ue autem. §. ſi duobus. ff. de Publicia. per tex. qui tamen mihi pa-
rum probat, in c. ij. extra de conſue. Accedat etiam pro confirma-
tione prædictorum gloſſella paruula in l. fin. in ver. captiuorum.
C. de ſacroſanct. eccle. Addo etiam quod vltra Ange. de Are. Nic.
de Neapo. hic, in xviij. q. gloſ. tenet ſimpliciter cum prima deciſio-
ne gloſ. noſtræ quód pœna huius ver. item miſta. non habeat lo-
cum in legatis factis Reipublicæ, vel fiſco: ſed in q. ſeq. ſcilicet xix.
ipſe Nicol. vnà cum ſuo Rodul. de Auri. tenet contra gloſſam no-
ſtram in ſecunda deciſione: & ſic in hoc ipſe tenet cum Ange. de
Are. hîc, ꝙ pœna huius ver. item miſta. habeat locum etiam in le-
gatis factis pro redemptione captiuorum multò magis, quàm in
legatis factis eccleſiis, vel aliis piis locis: quia, ſecundùm eum, le-
gatum factum pro redemptione captiuorum debet eſſe magis
priuilegiatum, quàm legatum factum eccleſiæ. Allegat io arg.
c text. qui mihi nihil vrgenter probat, [c] in l. ſancimus nemini. C.
de ſacroſanct. eccleſ. Ego, prædictis non obſtantibus, teneo cum
vtraque deciſione gloſſæ noſtrę, quód pœna huius ver. item mi-
ſta. quæ loquitur in legatis relictis eccleſiæ, non habeat locum in
legatis factis Reipublicæ, vel fiſco, nec in legatis factis pro redem-
ptione captiuorum. Et in primo teneo ſine dubio aliquo: in ſecun
do aliqualiter hæſito, vt j. ſubiiciam. Non obſtant fundamenta
adducta ad oppoſitum: & in primis illud fundamentum Ange.
quód primò videtur multum coloratum, quód quãdo duo æqui-
parantur à lege antiqua, &c. ſed fiſcus, & Reſpublica æquiparan-
tur eccleſiæ: eodem modo relicta pro redemptione captiuorum
relictis factis eccleſiæ: quia quãdo vera eſſet iſta æquiparatio, quæ
non ſufficienter probatur, ſaltem in legatis factis propter redem-
ptionem captiuorum, vt æquiparentur legatis factis eccleſiæ, poſ-
ſumus multipliciter reſpondere. Et primò ſecundùm fundamen-
tum gloſſæ noſtræ quód illa regula non habet locum in pœnali-
bus, vt ſi duo caſus æquiparantur à lege antiqua, & aliquid pœna-
le ſtatuatur in vno, quód tamen non intelligatur ſtatutum in alio,
42 eò † quia pœnę ſunt molliendę, & reſtringendę, non autem ex-
tendendę. Et in iſtis terminis, videlicet in pœnalibus, loquimur
nos in propoſito noſtro. Vnde nil mirum, ſi non fiat extenſio vir-
tute parificationis, quę fiat etiam à lege antiqua. Tamen quia iſtud
43 impugnaui ſ. ideo huic ſolutioni non inſiſto. † Vnde aliter reſpon
deo, & in forma, & dum dicebatur quód quando duo caſus æqui-
parantur à lege antiqua, quicquid poſteà per legem nouam ſtatui-
tur in vno ex caſibus parificatis, intelligitur etiam ſtatutũ in alio.
Reſpondeo hoc eſſe verum, quando illi duo caſus æquiparantur
in eadem materia. Secus autem ſi ſint æquiparati in diuerſa mate-
ria: quia tunc prędicta regula locum non habet. Iſtud eſt, quod in
terminis dixit glo. valde notabilis, & ſignanda in c. j. in ver. declara-
mus. ne cleri. vel mona. lib. vj. & ſentit gloſ. in c. licet canon. in gloſ.
44 in verbo, parochialis eccleſia. de elect. lib. vj. Cùm † ergo æquipa-
ratio fiſci & Reipublicę cum eccleſia fiat in alia materia, videlicet
in materia pręſcriptionis in illa l. fi. C. de ſacroſanct. eccle. eodem
modo æquiparatio legatorum pro redemptione captiuorum, &
legatorum pro eccleſia, fit in diuerſa materia, videlicet in mate-
ria inſinuandarum donationum d. l. illud. C. de ſacroſan. ecc. iun-
cta d. l. ſi quis pro redemptione. C. de dona. Ergo virtute æquipara
tionis factæ in illa diuerſa materia, non fiat extenſio ad iſtam ma-
teriam imponentem pœnam pro executione legatorum relicto-
rum eccleſię. Non obſtat etiam gloſ. hîc in verſic. contra eos, pro-
ut ibi latiùs dixi: & ſic non mediocriter errat ſuper illa gloſ. quia
non eſt verum quód gloſ. illa text. noſtrum extendat, imò eum
ſimpliciter declarat, prout ibi latiùs dixi. Non obſtat vltimò text.
in §. fi. ſ. de obli. quę ex quaſi contractu: quia text. ille nullatenus
meruit in hoc propoſito allegari: cùm text. ille ad literam nedum
non loquatur de eccleſiis, ſed nec etiam de his, quę pietatis intuitu
relinq

a ¶ Non extendendæ. An & quãdo pœnalis extenſio fieri debeat, vide do. Barth. Socin. in conſil. cclxxv. incip. in cauſa lo. verſ. cõfirmat iſta opin. circa med. in ſecunda parte. vbi etiam an extendatur de caſu ad caſum ex idẽtitate rationis: & an ad perſonam, quæ non ex talis propriè, nec tantæ qualitatis. ibidem in verſi. confirmant prędicta. circa med. verſi.

b Aduerte ꝙ gloſſ. noſtra põt optimè defendi ab impugnationibus Iaſ. nam gloſ. in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. loquitur in pœnalibus, & tamen extẽdit l. illam loquentẽ in ſeruo, vt habeat locum in filio, ſed dicas ꝙ ibi non fit extẽſio, niſi per aliam legem, per l. vt tantum §. j. ff. de ſeru. corru. Et ita dicit glo. in d. l. quod verò ff. de legib. & Bar. in l. Marcellus. ff. ad Trebell. & idẽ eſt in c. ſi poſt quam. de elec. lib. vj. nã extenſio de electione ad prouiſionem fit per dictã decretalem. & idẽ in c. de multa. de prębend. quia ſaltis pœna cenſetur expreſſa in ſecunda parte, ꝗa dictum fuerat in prima arg. tex. in §. capite tertio inſti. ad leg. Aquili, & ſic gloſ. in locis ſ. allegatis loquuntur de extẽſione, quæ fit per aliã legem, non de extenſione hominis, prout loquitur gloſſ. noſtra in hac q. cogitabitis. Carcaſſona Sardus.

c Inducas in ſic illum tex. res eccleſiæ ſunt priuiligiatę vt alienari non poſſint, vt in toto titulo de reb. eccleſiæ nõ alien. ſed pro redemptione captiuorũ perdit illud priuilegiũ vt d. l. ſancimus. ergo fauorabilior, & magis priuilegiata eſt cauſa redemptionis. Carcaſſona Sardus.

relinquuntur, ita quòd ibi in illo text. nulla ſit extenſio. Et per iſta
remanet defenſata gloſſa noſtra in vtraque deciſione. Fatebor ta-
men me aliqualiter hæſitare, prout prædixi in ſecunda deciſione,
a videlicet in legatis relictis pro redemptione captiuorum, [a] ✻ an
in eis habeat locum pœna huius ver. item miſta. Et quamuis ab
impugnationibus tenentium contrarium defenſata ſit gloſſa no-
ſtra, crederem tamen, quòd tutius eſt in iſta ſecunda deciſione te-
nere contra gloſ. per regulam, quam ſuprà tradidit, quæ habet
quòd omnia priuilegia conceſſa eccleſiis, habent etiam pauperes,
& quilibet pius locus, vt ſuprà dixi ad fi. gloſ. Cum hac vltima de-
ciſione omnes ſimpliciter tranſeunt, & nemo diſcrepat: & in hoc
45 non eſt dubitandum. † Et quando relinquitur Deo, cui videatur
relictum, & cui applicetur tale legatum: declarat text. not. in d. §.
ſi quis in nomine. hìc allegato in gloſ. quia videtur relictum eccle-
ſiæ maiori illius ciuitatis, in qua teſtator domicilium habebat. Si
autem relinquitur vni ſancto, puta ſancto Martino, & in illa ciui-
tate ſunt plures eccleſiæ ita nominatæ, tunc legatum videtur reli-
ctum pauperiori. Si autem nulla eccleſia illius nominis in illa ci-
uitate reperiatur, tunc videtur relictum maiori eccleſiæ: vt ibi la-
46 tiùs habetur in tex. ¶ † Quando autem eſſet factum relictum ec-
cleſię ſimpliciter, vt quia teſtator ſimpliciter dixiſſet, Relinquo
centum eccleſiæ: nec declaraſſet cui eccleſię, tunc in dubio cui
b eccleſiæ videatur eſſe relictum, videatis Cyn. in l. j. [b] in v. C. de ſa-
croſanct. eccleſ. & Specu. in titu. de inſtru. edi. in §. nunc verò ali-
qua. in verſicu. quid ſi teſtator. Barto. not. in l. quę conditio. §. fin.
ff. de condi. & demonſtr. vbi hoc in terminis decidit per illum tex.
ad hoc notabilem, quòd in dubio intelligitur relictum illi eccle-
ſię, cuius eſt parochianus. De quo etiam videatis Cyn. aliter deci-
dentem in l. cùm multę. C. de dona. ante nupt. & Ange. in §. ſi
verò. in authen. de non ali. & Ioan. And. in c. cùm quis. de ſepul. in
vj. & eundem in addi. Specu. in d. tit. de inſtru. edi. in §. nunc ve-
rò aliqua. in addi. quę incipit, hic conuenit. & Pet. de Anch. &
Imo. in c. relatum. el ij. in fin. extra de teſta. & Ioan. Fab. & Ange.
de Aret. in §. ſed ius quidem ciuile. per illum textum ſuprà de iu-
re natu. gen. & ciui. Et in iſtis locis inuenietis multos contrarian-
tes. Barto. Et retenta deciſione Barto. quòd legatum debeatur
47 illi eccleſiæ, cuius eſt parochianus † pulchrum dubium eſſet, quid
ſi teſtator habuiſſet duas parochias, ſiue duas eccleſias parochia-
les: cui eccleſię tunc debeatur legatum: ponunt Canoniſtæ in
cap. finali. extra de ſepul. & ibi decidunt quòd legatum debeatur
48 illi eccleſię à qua ſacramenta eccleſię recipiebat. ¶ † Et circa prę-
dicta dicebat ſingulariter Baldus poſt Cyn. in dicta l. cùm multę.
C. de dona. ante nupt. quòd ſi aliquid legatur monaſterio ſimpli-
citer, quòd in dubio intelligeretur de monaſterio mulierum, &
c ſic monalium, & non hominum. [c] ✻ Quod dictum eſt mirabile, &
ſingulare. Et quia ſuprà proximè vidimus cum gloſ. quando fit le-
gatum Deo, vel alicui ſancto, cui intelligatur tale legatum eſſe fa-
49 ctum: † vnum diligenter notate, quòd ſi aliquid eſſet donatum,
vel relictum, maieſtati exiſtenti in aliquo loco profano alicuius
priuati hominis, ſicut fit maieſtatibus facientibus miracula, quòd
illud diceretur donatum, vel relictum Deo immortali: & ideo
non acquireretur illi priuato, in cuius loco illa maieſtas eſſet de-
picta. Et ita cum iſta quęſtio eueniſſet de facto, diſputauit in ciui-
tate Paduæ Ange. & incipit illa ſua diſputatio, In refulgenti diui-
tiarum palatio. & determinauit vt ſuprà per text. in l. lege Iulia
peculatus. in princip. iuncta gloſſ. in verſicu. donatum. quæ iſtud
optimè decidit. ff. ad legem Iuliam pecu. & idem etiam tenere di-
50 citur Baldus in l. debem. ff. de fideicom. liberta. vbi inquit † quòd
quicquid pro ſalute animę relinquitur, ad diuinum numen ſpe-
ctat. Et propterea decidit quòd ſi hoſpitali non legitimè conſtru-
cto ſimplices homines aliqua relinquant, quòd non intelligeren-
tur relicta muris, aut domino ipſius hoſpitalis, ſed hoſpitali in ge-
nere & in abſtracto: & propterea capiet epiſcopus, & paupe-
ribus erogabit. Et ſequitur Pet. de Anchara. in cap. ſecundo. de
51 reli. domi. ¶ † Subiicit etiam Baldus idem eſſe, ſi relinquatur
maieſtati de volta Peruſina. Accedat gloſſ. in l. ſtatuæ. in gloſſ. ff.
de vſufruct. quæ dicit de volta de Luca. ad quem, ſecundùm il-
lam gloſſam beſtiales homines nummos po-
nunt. Accedat etiam proximè dictis quod de-
cidit Baldus in authentica hoc ius porrectum.
in ſecunda col. C. de ſacroſanctis eccleſiis. vbi
52 decidit † quòd ſi eſſet vnum hoſpitale priua-
tum, quod haberet vnus nobilis in domo ſua
priuata, quod non eſſet fundatum authorita-
te epiſcopi, & ſic eſſet prorſus profanum:
quòd relicta facta huic hoſpitali non applica-
rentur illi nobili, qui eſſet dominus domus,
ſed intelligeretur facta contemplatione pau-
perum: & ideo epiſcopus caperet, & inter
pauperes erogaret. Et ſequitur Card. Flor. in
53 cle. ij. §. præmiſſa. de reli. do. ¶ † Vltimò, quia
gloſſa noſtra dicit de relictis factis alicui eccle
ſię, vel alicui ſacerdoti, vel aliis adminiſtrato-
ribus eccleſię: an in dubio intelligantur facta
eccleſię, an verò ipſi ſacerdoti: habetis text.
quem glo. hìc allegat in d. l. annua. §. à Titia. &
ibi Bartolus. ff. de annuis lega. addite text. me-
liorem, & multùm notabilem in capitulo re-
quiſiſti. extra de teſtamen. & text. in authentica
licentiam. C. de epiſcopis & clericis. & text. &
ibi latè Bartolus in l. ciuibus. ff. de rebus dub. &
Baldus in extrauag. de pace Conſtan. in verſi.
eccleſiis vel epiſcopis. per illum textum. Et vi-
deatis omnino tex. notabilem, & ſingularem
in cap. primo. §. finali. de capi. Corradi. in vſib.
feod. Videatis etiam Fede. de Se. in conſil. xxj.
quem refert Baldus in l. priuilegia ad fin. C. de
54 ſacroſanctis eccleſiis. † vbi diſputat de relicto
facto viſitatori diſciplinatorum, qui erat fra- b
ter ordinis Prędicatorum, an acquiratur fra-
ternitati, vel officio viſitatoris, an cui acqui- [c]
ratur. ¶ Extra gloſſ. reſtat vltimò ad comple- c
mentum, vt videamus formationem libello-
rum in actionibus nominatis in hoc §. ſeu
verſicu. ex maleficiis. quamuis communiter
alij omittant, excepto Ange. de Aret. hìc: ſed
ego nullatenus omitto: quoniam, vt pluries
dixi, iſtud eſt proprium, & peculiare pręſentis
55 tituli. ¶ † In primis ergo ſecundùm ordinem
text. videndum eſt de forma libelli in actione
furti: & eius libelli formam ponit Specu. in tit.
de furt. §. primo. ſecundùm quod eum refert
Nico de Neapo. hìc, ad fin. in xj. & vlti. q. extra
gloſſ. Et ex mente Ange. de Aret. hìc, poteſtis
ita formare libellum: Ago contra Titium, & dico qualiter de hoc
anno præſenti M. cccclxxiiij. & de hoc menſe præſenti Aprili,
ipſe Titius de tali domo mea ſita in tali loco, &c. mihi furto ab-
ſtulit clàm (ſi fuit furtum non manifeſtum: aliâs palàm ſi mani-
feſtè) talem librum, puta Codicem, taliter coopertum, & ſigna-
tum, &c. qui liber eſt valoris, & pretij librarum centum, & qui
liber ad me ſpectabat, & ſpectat iure dominij, vel quaſi: vel ra-
tione poſſeſsionis tantùm, vel in quo habebam tale ius, vel quem
habebam commodato: ſecundùm quod facti contingentia euene-
rit: & dictum librum contrectauit amouendo de loco ad locum.
Quare peto per vos & veſtram ſententiam declarari dictum Ti-
tium commiſiſſe tale furtum, & eum puniri, & condemnari
mihi ad duplum libri furto ſubtracti (ſi erat furtum non mani-
feſtum: aliâs ad quadruplum) vel dicti libri, vel eius æſtimatio-
nis, vel ad duplum, vel ad quadroplum mei intereſſe. Poſſetis
etiam in concluſione addere, & ad reſtitutionem dicti libri. In
hoc libello cum miniſterio plura ſunt poſita: & in primis verba
illa, de hoc anno præſenti, & de menſe præſenti. item, de tali do-
56 mo mea ſita, &c. † quia in criminibus, ſiue publicis, ſiue priua-
tis, quando agitur criminaliter, debet neceſſariò in libello accu-

a ✻ Adde quòd ego in legato pro redimendis captiuis facto proclivior eſſem in opi. contra gloſ. per plura, quæ adduci poſſent: verùm quia de hac q. habemus text. expreſſum in terminis, & miror quòd doctores non aduertant, non inſiſtam. Qua igitur pœna puniantur differentes ſolutionem legatorū pro redimendis captiuis, decidit imperator in §. ſi quis autem pro redemptione. cū duobus §§. ſeq. in authen. de eccleſ. titul. vbi ſi ille, qui ad talia legata, ſiue relicta tenetur, ſecūdò admonitus ab antiſtite, non ſatis facit, cadit ipſo iure ab omni commodo, quod à teſtatore perceperat, & totū illud piæ cauſæ applicatur. Dic vt ibi. Anto. Ange. Carcaſſona Sardus.

b ✻ In l. j. Vbi vide eundem do. Iaſ. in princ.

c ✻ Sed quęro quid ſi ſunt plura monaſteria monialium, prout extant Bononiæ, cui erit applicandum. Dic pauperiori: vt §. ſi quis in nomine in authen. de eccleſ. titul. licet Bononię in dubio applicaretur monaſterio corporis Chriſti. Carcaſſona Sardus.

a ſatorio apponi. annus & menſu [a], necnon &
b locus[b] commiſſi criminis, iuxta formam l.li-
bellorum. in princip. & ibi latè Bartolus ff. de
accu. & l. penul. vbi gloſſ. & doct. & latè Salic.
57 C. de accu. † Imò fortiùs etiam ſi ageretur ci-
uiliter de delicto, prædicta nihilo minus requi-
rerentur, quando tale delictum infamaret de
iure, vel ſaltem de facto: aliàs ſecus in l. præ-
tor edixit. in princip. & ibi latè, & notabiliter
ponit, & declarat Bartol. ff. de iniur. & l. item
exigit. ff. de dolo. & c. tuæ. extra de procur. & c.
præſentiū. de teſtibus. in vj. Et idem vult etiam
Bartolus in l. j. §. j. ff. de ſuſpect. tuto. & in l. j.
circa medium ff. de except. titu. generali. & in
l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iudi.
& l. inde Neratius. §. j ff. ad legē Aquil. & in l.
viro, atque vxore. ff. ſolut. mat. & in l. j. §. hoc
interdictum. in iij. col. ff. vti poſsid. & in l. per
procuratoré. ff. de obſe. à lib. & lib. paren. præ-
ſtan. in l. edicta. in ij. col. C. de eden. & in l. ſed ex
dolo. §. fin. ff. de dolo. & Baldus in repetitione
Paduana dictæ l. edicta. in vj. col. in viij. ix. & x.
oppo. Et videatis omnino Bald. in c. j. in princ.
in vj. col. in tit. quibus modis feu. amit. & Salic.
in l. atrocem. C. de iniur. & Ang. hic, & melius
in ſuo tractatu maleficiorum. in verbo, de an-
58 no præſenti. † Dies autem commiſſi crimi-
nis, & hora, non ſunt neceſſariò apponendi in
libello accuſatorio. d. l. libellorum. in princip. &
gloſſ. in d. l. penul. in verbo, tempus. Quod in-
tellige vt per Bartol. in d. l. libellorum. in j. col.
Et limitate vt per eundem ibi, in iiij. col. in ver.
circa tempus, niſi eſſet tale delictum, quod ali-
quo die factum eſſet punibile, puta in feſto ali-
cuius ſancti: & aliquo die non. Et idem in hora,
ſi per ſtatutum terrarum quędam ſunt delicta,
ſi certa hora committantur, & alia non iſtu
caſibus debēt in libello inſeri dies & hora: quia
aliàs non concluderetur eſſe delictum: vt ibi
59 latiùs per Bar. † quia in delictis habemus vnā
regulam multùm vtilem, & ſignandam, quòd
in delictis in dubio ſemper debemus intellige-
re factum tempore licito, non autem tempore
prohibito: vt ibi dicit no. Bart. & idem Bar. la-
tiùs, & notabiliùs in l. non ſolum. §. ſed vt pro-
bari. ff. de oper. no. nun. & Bal. in l. fi. C. an ſer-
uus ex ſuo facto. & in l. precibus. in vij. col. C.
de impu. & aliis ſubſt. & in l. ij. in ij. col. ff. ſol.
matr. & do. Abb. Panor. in c. audita. extra de
60 præſcrip. & in c. in præſentia. extra de proba.
Et ita etiam intelligite quod dictum eſt de lo-
co commiſſi criminis: quia ſi factum, de quo
quis accuſatur, eſſet vniformiter punibile, in
quacunq; parte loci eſſet factum, vt in furto,
tunc ſufficeret ponere domū nec eſſet neceſſe
ponere locum loci: aliàs bene oporteret appo-
nere locum loci, videlicet in tali domo, & in
tali camera, per rationem ſ. proximè dictam:
& ponit in ſpecie, & declarat Barto. in d. l. li-
bellorum. in j. col. & in l. de pupillo. §. qui nun-
tiat. ff. de oper. no. nun. & in l. pen. C. de inſti. &
ſubſti. ſub condi. fac. & Specu. in titu. de accuſ.
61 in princip. Item † quod dixi de die & hora ne-
ceſſariò non ponendis in libello accuſatorio,
limitate ſecundò, & declarate, niſi ad petitio-
nem accuſati iudex cogeret accuſatorē diem
declarare ad hoc vt reus poſſet ſe defendere eo
caſu, quo iudici videretur æquū: vt per Barto.
latè in l. is qui reus. ver. venio ad quęſtiones. ff.
de pub. iud. in d. l. libellorū. in princ. in v. col. &
Bart. & doct. in l. Pantonius. §. rei per duellio-
nis. ff. de acqui. hęre. Subdit tamē no. Bart. in d.
62 l. libellorū. † q̄ hoc caſu quāuis accuſator poſ-
ſit cogi diem declarare, non tamen cogitur illū
probare. vt ibi per eū. Et iſta eſt veritas, quic-
quid dixerit Imo. in d. l. is, qui reus. in ver. item
adde dictu Bart. in quātum tangit, &c. qui con
trariatur Bar. & habetis etiā per Ang. de Are.
hic, & melius in dicto ſuo tract. maleficiorum,
63 in verbo, de anno pręſenti. ¶ † Et an ſi in libel-
lo accuſatorio omiſſus eſſet locus neceſſarius
apponi, vel omiſſum eſſet tempus neceſſa-
riū, an poſſet poſteà in probationibus ſupple-
ri: videatis Petr. de Anchara. in cle. conſtitu-
tionem. de elect. ſingulariter decidentem, &
tenentem quòd ſic. Nihil tamen boni allegat
ad hoc: nam allegat c. cùm dilectus. quod eſt c.
ij. extra de ord. cog. & c. pręſentium. de teſti. in
vj. quę iura non faciunt in propoſito: quia lo-
quuntur in delicto deducto per modū exce-
ptionis. Ego addo in terminis Bal. idem tenen
tem in repe. Paduana. l. edita. in vij. col. in viij.
oppo. C. de eden. & Specu. in tit. de libel. con-
cep. §. ad huius tituli. in ver. ſis cautus. & in tit.
de acti. & peti. §. j ver. ſed hoc quoq; pręmitte
mus. cum pluribus ver. ſeq. vſque ad §. item
ſcias. & idem etiam in terminis firmat Ioan. de
Imol. in d. c. cùm dilectus. extra de ordine cog.
Et pro iſta parte multùm faceret illa ſolennis
gloſ. in l. j. §. ſi quis argentum. in verbo, iurāti.
ff. depoſi. Et eſt ſimilis glo. in l. in actione. §. j. in
glo. ſuper verbo, Debet. & ibi Barto ff. de fur.
64 Contrarium tamē, ſcilicet † quòd omiſsio lo-
ci & temporis neceſſarij in libello accuſatorio
nullo modo poſsit poſteà in probationibus ſup
pleri, firmauit ipſemet Bal. ſibi contrarius in l.
j. ff. ſi menſor. fal. mod. dixe. Pro quo multùm
bene facit quod not. Lud. Ro. in l. non ſolum.
§. ſed vt probari. ff. de operis noui nuntia. vbi
refert Rapha. Fulgo. conſuluiſſe in contingen
65 tia facti multùm ſignanter † quòd ſi in accuſa-
tione accuſans nō poſuit maleficium eſſe com
miſſum tēpore punibili, prout requiritur per
regulam notabilem, quā ſ. retuli ex mēte Bar.
in pleriſq; locis: quòd licet poſteà illud probet,
66 † quod nō ſufficit ad condēnationē, [c] adò quia
c probatio ſuper inepto libello nō validat pro-
ceſſum. Ita refert tenere Ange. in l. cùm a ctuū.
ff. de neg. geſt. & Spec. in tit. de offi. iud. §. deſer
uit. ver. quid ſi libellus. & in tit. de ſenten. prola.
§. qualiter. ver. quid ſi vis. & firmat Innoc. in c.
examinata. extra de iudi. & Bald. in l. j. ff. de iu-
riſdi. omnium iudi. & in d. l. j. ff. ſi menſor. fal.
mod. dixerit. & Ang. in d. l. cùm actum. Et pro
iſta ſecunda parte, quę magis mihi placet mul-
tùm bene facit quod ſignāter dixit Bald. in c. j.
in ij. col. de milite vaſal. qui contu. eſt in vſi. feu.
67 q̄ † iudex nō poteſt ſupplere, aut condēnare, ſi
eſt plus probatū, quàm petitū. Allegat ad hoc
ſolennem gl. in terminis in l. verbū, Oportere.
ff. de verb. ſig. Pro hac parte facit, quia text. in
d. l. libellorū. §. quod ſi libelli. vbi eſt caſus ſecundū Bar. ibi, & in l.
68 edita. in ij. col. C. de edē † q̄ quando libellus accuſatorius nō eſt be-
d ne cōceptus, videlicet ſecūdū formā d. l. libellorū. in prin. [d] q̄ quòd
abſol

a ¶ Et menſis. Vide do. Alex. de Imol. in conſil. lxxij. in v. col. cū ſeq. in j. parte. & in conſi. clj. in ij. col. in ij. parte. vbi ponit etiā qd de dia: & quæ demōſtrationes in accuſatione poni debeant. & in conſi. clxxij. in v. col. in ij. parte. vbi ponit de menſe vel die. Et etiā quid ſi pars non opponat. & ibi ponit etiā an qualitates delicti probari debeant: & nū-quid procedat accuſatio, ſi probetur delictum, ſed nō qualitas temporis appoſiti in libello: vide per eū in conſi. lxxiij. in vi. col. in j. parte. & in cōſi. cxxj. in ia. col. ea. parte. vbi ponit quid ſi quis accuſatur de delicto cōmiſſo de nocte, & probatur de die.

b ¶ Necnō & locus. Sed quid ſi locus eſſet appoſit⁹ indeterminatus, an ſuſtineſ libellus accuſatorius, ſi declarari poſsitū vide do. Bartho. Socin. in conſilio clxvj. incip. viſo proceſſu. circa medium vij. col. in ij. parte. q̄ ſic.

c ¶ Ad condemnationē. Adde Feli. in c. ſignificantibus. in ij. col. verſi. intellige. poſt princip. de libel. obla. quòd ſi accuſator non poſuit in accuſatiōe maleficiū fuiſſe cōmiſſum tempore punibili, non ſuſtētatur libellus, licet in actis de tempore conſtet.

d ¶ Adde ex quo hic opportunè dicēdum occurrit, quòd communis opi. in d. l. edita. eſt quòd per ineptam libelli conceptionem in criminibus nomē rei ipſo iure aboleatur, parte etiam nihil opponente. contrarium tamē ſemper mihi verius viſum fuit q̄ imò nomen rei nō ipſo iure, ſed eo opponente aboleatur. Et videtur pro hac opinione tex. in l. libellorū. §. ſi. quē hic allegat Iaſ. & videtur caſus in l. ij. C. de abolitionib. vbi ponitur forma abolitiōis patendæ, quæ præſentibus partibus cauſa cognita cō petenti iudice poſtulari debet: ergo ſi poſtulatur, non ſit ipſo iure. l. quę ſub conditione. §. fin. ff. de condi. inſtitu. ad idem bonus tex. in l. j. §. abolitio. ff. ad Senatuſconſ. Turpilia. & facit §. accuſationē. In eadem l. j. ibi qualiſcunq; fuerit illata accuſatio, cognoſcētis authoritate aboleri debet. Et facit trita illa regula, quòd vbi agitur de fauore alicuius, parte petēte fieri debet. l. vniuerſa. iuncta gloſ. C. de precib. imper. offerend. præterea pro iſta parte videtur caſus in l. accuſaturus. ff. de adult. vbi errans in inſcriptiōe poteſt libellū emendare, ne cauſa criminis aboleatur: ergo ſi erretur in inſcriptione non ipſo iure abolebitur: quia ſi fieret ipſo iure, fruſtra emendationē requireret lex, ne nomen rei aboleatur, ſi iam abolitum eſſet. Et iſtud ni fallor vrget. Nō obſtat tex. in d. l. libellorum. §. q̄ ſi libelli. Nam ille tex. eſt intelligendus prout facit glo. quæ ſubaudit, reo petēte. Vel aliter dicere poſſumus conciliādo huiuſmodi opiniones, q̄ abolitio fiat ipſo iure ſi à parte opponatur de ineptitudine libelli, prout in ſimili dicimus de compēſatione, quę fit ipſo iure parte tamē opponente, vt habetur in §. in bonę fidei. l. eo. & in l. ſi conſtat. C. de compen. Et has duas concluſiones publicè diſputādo tenui. Carcaſſona Sard.

abſoluitur accuſatus, etiã eo nihil penitus cõtra libellũ opponente. Quomodo ergo poterit libellus per probationes ſuppleri. Hoc tamen fundamentũ non eſt bene tutum, per text. in l.libellorũ.§. fin.in verbo, poſtulante reo.& quod ibi no.glo. & contrariũ tenẽt Canoniſtæ, vt Inno.Hoſt.& Ioan.And.in c.j.extra de purg.cann. Sed quando iura cõmunia deeſſent, pro iſta parte ſtringit vrgens,
69 & ineuitabilis ratio: † nam nõ poteſt fieri additio, aut ſuppletio ad
a libellum poſt litem conteſtatam [a], ſecundùm cõmunem opi. quæ ponitur in d.l.edita.ergo non debet poſſe fieri talis ſuppletio ad libellum per indirectũ, ſcilicet per viam probationũ: quia aliâs parũ, aut nihil operaretur in effectu, quòd directò non poſſet fieri ſup-
70 pletio ad libellũ poſt litẽ conteſtatã. † Dixi poſteà ſecundò, & principaliter in prędicto libello, quòd furto abſtulit omiſsis illis verbis,
b ſcienter, [b] doloſè, & appenſatè, & animo lucrandi quę verba fruſtratoriè apponuntur, nec ſunt neceſſariæ quia dicendo ſimpliciter furto abſtulit intelligitur doloſè, & appenſatè, ſecundùm Bar. in l. Aurelius.§.ſticho.ff.de libe.lega. Bar. in l.nec exemplũ C. ad legẽ Corne.de falſis. & Ang.in repetitione l.ſi vacantia.C.de bonis va-
71 can.lib.x.& dicit Bal.in l.j.C.de confeſsis. † quòd in dubio in furto & homicidio ſemper ineſt dolus. Accedat illud magiſtrale verbum Bal.in auth. habita.in vj.col.C. ne filius pro patre. quod dictũ etiã
72 ſ.retuli vobis in prin.huius tit.in glo.in ver.ius. † quod vbicunq; qualitas non expreſſa in libello tacitè ineſt ex natura facti, ſemper concludit libellus abſq; eo quod illa qualitas exprimatur. Iſtis accedat theorica Bar.in ſimili in l.j.§.j.ff.ſi quis teſta.li.eſſe iuſ. fu.quam totam ſuperuacuè & impertinẽter, refert Ang.hîc. Item dixi in libello, clàm, vel palam. quæ verba ſunt neceſſaria, vt ſciat iudex quantam pœnam habeat imponere: cùm magis puniatur furtũ manife-
c ſtum, quàm clandeſtinũ: vt hoc text. & ibi vidimus ſuper gloſ. [c] in verbo quadrupli. Item cum miniſtèrio adieci valorẽ rei furto ſubtractæ: quia cùm pœna in furto dupletur, vel quadrupletur, ſecundùm valorem rei furto ſubtractę, certè niſi apponeretur valor rei, tũc à iudice imponẽda eſſet pœna, quæ eſſet minor: per l.de interpretatione.ff.de pœnis. Iſtud eſt, quod ſingulariter voluit Bar. in l. Pedius.§.j.ff.de incen.rui.nau. Et ideo, ſecundũ eum, cõſilium eſt,
73 † quod ſemper apponatur valor rei. Si tamen non apponeretur in libello, poſſet ipſe valor rei in proceſſu probari, & ſufficeret: vt ibidem per eum. Et ſequitur Lud.Ro.in l. ſi quis id quod. in princ.ff. de iuriſd.omniũ iud.& Ang.de Are.hîc. Item dixi in libello, ratione dominij, vel ratione poſſeſsionis. Iſtud debet ſpecificè exprimi: quia fit aliter æſtimatio in intereſſe ratione ſolius poſſeſsionis quã
74 dominij: † quia æſtimatio poſſeſsionis diuerſa eſt ab æſtimatione dominij: vt inquit Iuriſconſultus not.in l.ſi duo.§.fi.ff. vti poſ. Itẽ dixi in libello, Contrectauit. quia aliàs regulariter non competeret actio furti, per §.j.in gl.in verbo, furtum.ſ.de obli.quæ ex delicto.
75 & l.j.& ibi Bart.& l.quamuis.ff.de fur. † Illa autem verba, Contra voluntatem meã ſunt fruſtratoria, & ideo illa in libello omiſi per l.qui vas.§.vetare.cum glo.& ibi Bar.ff.de fur. iunctis traditis pulchrè per Bar.in l.inter omnes.§.rectè.ff.de fur.& per Barto.& latiùs Bal.in l.tranſigere.C.de tranſac. & per Bal.in l.falſus. maximè
76 in iij.oppo.C.de fur. ¶ † Vltimò dixi in libello poſſe peti vltra pœnam etiam reſtitutionem ipſius rei ſubtractę, eo quia iudex etiam maleficiorum, qui ſolùm de maleficiis habet cognoſcere, iuxta l.ſolemus.§.latrũculator.ff. de iudic.coram quo debet intentari iſta actio criminalis furti, nihilominus poterit cognoſcere de iſta q. ciuili, ſcilicet de reſtitutione ipſius rei ſubtractæ: cùm deſcendat ex eodem facto, ex quo criminaliter cognoſcitur iubendo rem reſtitui. Tex.eſt not.quam habet ibi Barto. pro mirabili ad hoc in l. interdum.§.qui furem.ff.de fur.& tex.no. in l.iiij.§.ſi dicantur.ff.finium regun.facit l.quoties.C. de iudi. & tex.in ſimili.l. fin.in fi.C. vbi apud quos.& videatis latè Salic.in l.ſi quis ad ſe fundum. & ibi
77 Cy.& Bal.C.ad legem Iul.de vi. Et † quòd prædicta concluſio in libello accuſatorio admittatur, ſcilicet peti eum cõdemnari ad pœnam, & etiam rem mihi reſtituendam, firmat latè Barto.in d.l.interdum.§. qui furem. & ibi reſpondet ad ea, quæ poſſent in contrarium adduci. Et idem Barto.in l.j.C. quando ciuil. actio criminali præiudi. Et ad iſta videatis etiam Bald.in l.ea quidem.in vj.col.

C.qui accu.non poſ.& in l. ſi de poſſeſsione.C. vnde vi.& in l.j.in pe.col.C.ſi à non compe.iudi. & in l.qui crimen.in vlt.col.C.qui accu.non poſ.& in repe.l.cunctos populos.vltra mediũ. C.de ſum.tri.in ver.incidenter. iuxta hoc quę-
d ro an ex vi ſtatuti. &c. [d] ¶ † Secundo iuxta
78 ordinem tex. videndum eſt de libello in actione vi bo.rap.& eius libelli formã ponit Specu. in titu.de rapto.§.ij. referente hîc Nico. de Neapo.ad fin.in x.& vlti.q.extra gl. Et ex mẽte Ange.de Aret.hîc, poteſtis ita formare libellum. Ago contra Titium, & dico quòd de anno præſenti, & præſenti menſe dictus Titius per vim rapuit mihi talem librum valoris & pretij librarum centum. Quare peto ipſum condemnari ad dandum, & ſoluendum quadruplum verę æſtimationis dicti libri: computato tamen in illo quadruplo ipſo libro per vim arrepto, vel eius æſtimatione. Hæc forma libelli probatur hîc, & melius ſ. vi bo. rapt.in prin.& per totum iſtum titu. & in l.ij.ff. vi bo. rap.cum ſimi. In hoc libello pleraque ſunt cũ miniſterio poſita, & in primis illa verba: De anno præſenti, & præſenti menſe. duabus de cauſis. Prima eſt propter ea, quæ vidimus in libello proximè præcedenti. Secunda, quia poſt annum vtilem non datur iſta actio vi bonorũ raptorum ad quadruplum, ſed tantummodo ad ſimplum, vt ſuprà vi bonorum raptorum in princi. & l. fin.C. vi bo.rapt.& l.ſecunda.in princ.ff.eodem titulo. cum ſimi. & vidiſtis gloſ.ſ.eo.in verbo, bonorum raptorum.in princ. Addit tamen Angel.de Are illa verba Armatus enſe. Circa quę verba dicit ipſe
79 aduertendum eſſe † quia ſufficeret, quem fuiſſe armatum, licet manum ad arma non poſuerit ad hoc enim vt dicatur violentia commiſſa cum armis, ſufficit terror armorum. Text. eſt not.in l. iij.§.armis.in verſiculo qui armati.ff. de vi & vi arma. quem text. no.ibi ſingulariter Barto. ad ſtatuta punientia inſultum factum
80 cum armis: † quia ſi quis habebat arma ad latus, quamuis ea nunquam extraxerit, tamen diceretur vis facta cum armis. Et hoc dicit Angelus hîc ſe ſemel habuiſſe de facto in loco Nurſiæ. Bene facit tex ille ſingularis in l.ſi quis ex domo.ff.de fur.de quo textu dixi ſuprà pulchrè in gloſ. in verbo, bonorum raptorum ibi videatis. Accedat gloſ.illa ſingul.in c.j.§.ſi quis ruſticus.in ver. mercator.de pace tenenda.in vſi.feud.quam glo.not. Bald. & eam reputat vni-
81 cam & ſingularem hîc. quæ dicit † quòd ille, qui portat arma, præſumitur habere malum animum, niſi ea portet ligata. Et ibi ſubdit Bald.quòd portans arma vetita, vltra pœnam legis, vel ſtatuti, debet etiam ipſa arma perdere. Addo ego in terminis noſtris gloſ.expreſſam in l.prima. in verbo, domi.ff. ad legem Iuliam de vi publi. quæ no.ex illo text. iſtud, quod ipſe reputat mirabile: quod reputatur vis, ſolum habere arma domi, vel portare: Subdit Ange. de Aretio ſe ideo dixiſſe in libello, Armatus enſe: vt oſtendat arma
82 eſſe apta ad nocendum, & offendendum. † Secus ergo, ſecundùm eũ, ſi haberet loricam, vel alia arma defenſibilia: quia talia propriè non continentur appellatione armorum vetitorum: & ideo, ſecundùm eum, ſtatutum puniens portantes arma, intelligitur tan-
e tùm de armis offenſibilibus, non autem defenſibilibus [e]. Et ita ſentit Barto. in l. prima.ff. ad legem Iuliam de vi publi. & tenet ex-
83 preſsè Ludo.Roma.in l.j.§.occiſorum.ff.ad Silla. † imò fortiùs li-
f cet appellatione armorum veniant ſcuta, galeæ, fuſtes, lapides: [f] & omne aliud inſtrumentũ, quod ſit aptum ad nocendum, vt l. iij. in §.armis.ff.de vi & vi arma. & §.recuperandæ. verſi. armorum.ſ. de interdic.& l.armorum appellatio. & l. ſi calumnietur.§.telum. ff.de verb.ſignifi & l.armatos.& l.pe.§.telorũ. ff. ad legem Iuliam de vi pub. & l. ſi pignore.§.furem.ff.de fur.tamen hoc eſt impropriè: & ideo ſcuta: & galeæ, ſiue loricæ, & eodem modo fuſtes, & lapides, quamuis etiam ſint arma ad nocendũ, tamen non venient

a ¶ Conteſtatã. De quo vide latè per eundem.ſ.j.§. omnium. nu. 157. & quod ibidẽ dixi in apo.

b ¶ Scienter. Vide Felin.in rubri. de acc.in ver.vtrum in accuſatione.

c ¶ Gloſ. Vide ſ. eo. ſuper gloſ. in nume.10.

d ¶ Videas Philip. Dec. in l. edita.in v.regula cumulationis. col. xiiij. C.de edẽ.Sardus.

e ¶ Defenſibilibus. Qualiter autẽ intelligatur ſtatutũ prohibens portare arma, vide do. Vincẽ. Palleo.in cõſil.lvj. quod eſt inter conſil. do. Alex. de Imol.in iiij.parte.

f ¶ Lapides. Vide Fel.in c. quorundam. circa princ. ibi in gloſ.ij in ſ. de Iudæis, & Saracenis.

in ſtatuto loquente de armis: puta ſi ſtatutum
puniat portantem arma, vel puniat delictum
factum cum armis. Gloſſa eſt de hoc in com-
muni reputata ſingularis in clementina j. §.
quia vero nonnulli. in verbo, arma. de ſtatu
monach. & firmat expreſſè Ange. in authen-
tica de armis. in Rubri. & in dicta l. ſi pignore.
§. furem. ff. de furtis. & Ludouicus Roma. in
dicta l. prima. §. occiſorum. ff. ad Silla. & Ange
lus de Aretio, hic, & latius in tractatu ſuo ma-
leficiorum, in verbo, cum vno ſtocho de fer-
ro. & in verbo, & dictus Andreas armatus.
Addo tamen prædictis quod reperio in termi
nis Alb. de Roſa. in dicta l. armorum appella-
tio. ff. de verborum ſignifi. qui tenet quòd imò
ſtatutum puniens portantem arma, compræ-
hendit etiam eum, qui portat arma ſolùm de-
fenſibilia: per illum textum in verbo, ſcuta, &
galeas. Ad quem text. poſſetis per ſuprà di-
cta optimè reſpondere, quòd impropriè con
tinetur, ita quòd omnino non caderent in ſta-
a tuto.[a] ✱ ¶ Quæ autem ſint arma ad offenden
dum, atque ad defendendum, ponit Barto. in
l. pediculis. §. argento. ff. de auro, & argento le-
gato. & Petrus de Ancharano in clementina
84 prima. de exceſsi. prælat. ¶ † An autem appella-
tione armorum veniant dentes, vt ſi ſtatutum
puniat percutientem cum armis, comprehen
datur in ſtatuto ille, qui vulnus fecit cum den-
tibus: conſuluit Barto. quòd non, in conſilio
ſuo incipiente, ſtatuto caſtri plebis. ſub Rubri.
de percutientibus aliquem cum armis, &c. Eo-
dem modo ſi quis percuteret aliquẽ cum vno
vrceo vini, vel cum vno vitro, ſiue cyatho, vel
cum libro, vel cum ſacculo pecuniarum, non
puniretur pœna ſtatuti de percutiẽte cum ar-
mis, quia non ſunt res aptæ ad nocendum, ſed
ad aliam operationem, ſecundùm Angelum
in l. armatos. ff. ad legem Iuliam de vi pub. quẽ
refert, & ſimpliciter ſequitur Ioan. de Pla. in §.
recuperandæ. in vltima col. j. de interdi. vbi
etiam eũ videatis. De ſuprà ſcriptis iſtis etiam
addite quòd appellatione armorum non ve-
b niunt cultelli parui ad incidendum panem,[b]
85 aut ad moderandum pennas: † & ideo ſi ſtatu-
to punirentur portantes arma, non puniren-
tur portantes tales cultellos. Gloſſa eſt in ter-
minis in communi reputata ſingularis in §.
penultimo. in verſic. minores. in authentica de
armis. quam pro ſingulari allegat etiam Ang.
hic. Illam etiam pro ſingulari allegat Ioan. de
Platea in dicto §. recuperandæ. in fin. col. &
in §. item lex Iulia. de vi pub. j. de publi. iud. &
ſequitur etiam illam gloſſam. Barto. in l. j. ff.
86 ad legem Iuliam, de vi pub. † limitant eam non
procedere, quãdo fraus fieret in hoc: quia quis
diceret ſe portare cultellum ad incidendum pa
nem, cùm ſit ad offendendum: tunc talis cul-
tellus bene contineretur appellatione armo-
rum, cùm ſit talis, cum quo poſſet quis nocere.
87 † Aduertite etiam diligenter quòd ſi aliquis ha
beret licentiã portandi arma, non tamen poſ-
ſet deferre arma offenſibilia apud iudiciũ, nec
in concione congregatorũ, nec in aliquo con-
uentu, puta in conuentu ſcholarium, ſeu do-
c ctorum.[c] ✱ Tex. eſt in l. qui dolo. §. j. in ver. itẽ
qui cum telo. ff. ad legem Iul. de vi publi. quem
ibi in terminis ad hoc not. Ange. & refert, &
ſequitur Ioan. de Platea, in §. item lex Iulia. de
vi pub. j. de pub. iudi. & ibi videatis plura per
88 eum in materia iſta armorum. ¶ † Redeundo
tamen ad hoc propoſitum libelli noſtri credo
quòd illa verba, Armatus enſe: non ſint de ne-
ceſſitate ponenda in libello iſto vi bonorũ ra-
ptorum, & ideo ego illa omiſi ſ. in libello: quã-
uis Angel. hic ponat cum tanto miniſterio, eò
quia ad hoc vt quis teneatur actione vi bono-
d rum raptorum,[d] nõ requiritur violentia cum
armis. l. ſecunda. §. homines coactos. in ver. vel
inermibus. ff. vi bonorum raptorum. facit in
argumentum l. extat. ff. quod met. cauſa. & l.
penultima. ff. ad legem Iul. de vi priuata. facit
§. item lex Iulia. de vi pub. j. de pub. iudi. & §.
qui autem aliquem. j. de interd. Secundò dixi
in libello, per vim rapuit. nec eſt neceſſe appo-
nere, prout Ange. de Are. hic fruſtrà facit per
vim ablatiuam, ad differentiam aliarum vio-
lentiarum: quia imò ex quo dixi per vim ra-
puit, neceſſariò intelligitur de violentia abla-
tiua: nec de alia poteſt vllo modo intelligi. De
quibus generibus violentiarum habetis gloſ.
magiſtram in l. prima. in gloſ. j. C. de his, quæ
vi, me. ve cauſa fiunt. & gloſ. pleniorem in l. ex-
tat. in gloſſ. fin. in verbo, non habebit. ff. quod
metus cauſa. Illa autem verba, pretij, & valo-
ris centum librarum. quare ſint poſita in libel-
lo, & cuius ſint miniſterij, patet ex his, quæ dixi
ſ. in libello proximè præcedenti. Addit etiam
89 Ang. de Are. † huic libello illa verba, Scienter
& doloſè. & illa dicit eſſe neceſſaria, & impor-
tare maximũ miniſteriũ quaſi non eſſet dolo-
ſus raptor, ſed temerarius: vt quia exiſtimãs rẽ
eſſe ſuam, & ignarus iuris eo animo reputat,
quaſi liceat domino rem ſuam etiã per vim au
ferre. Certè quia non eſt in dolo, iſte non tene-
retur actione vi bon. rapt. in quadruplum, ſed
e ſolum condictione l. ſi quis in tantam[e]. C. vn-
de vi. vel ex edicto diui Marci poſito in l. ex-
tat. ff. quod met cauſa. & in l. penul. ff. ad legem
Iuliam de vi priua. videlicet in amiſsione rei
propriæ raptæ, vel in æſtimatione, ſi erat res a-
liena, vnà cũ ipſa re. De his omnibus eſt tex. in
§. quia tamẽ. ſ. vi bo. rap. & in l. ij. §. hac actio-
ne is demum tenetur. ff. vi bo. rap. iunctis tradi
tis per Bart. in propoſito iſto in l. ſequitur. §. ſi
fundum. ff. de vſuca. Vt ergo libellus ſit certus,
& reus cõuentus poſsit deliberare an velit liti
cedere, vel contendere, iuxta l. j. in princi. ff. de
eden. Item & vt iudex ſciat certam ſententiam
ferre, iuxta §. curare. j. eo. debent illa verba ne
ceſſariò addi in libello: Credo ergo quòd illa
verba non ſint neceſſariò apponenda, imò ſint
penitus fruſtratoria: ideo illa omiſi in libello,
quicquid dixerit Ange. quia nõ eſt verum fun
damentum ſuum, quòd aliâs libellus eſſet in-
certus: errat, nam ex quo dico, per vim: intelli-
gitur doloſè: nam qui vim facit, & dolo igitur
malo. & ſic vbi dicitur vi, intelligitur de dolo.
Tex. eſt & regula Iuriſconſulti in l. ij. §. doli. ff.
90 vi bonorum raptorũ. ¶ † Aduertite tamẽ diligenter pro actu pra
ctico in materia iſta vi bono. rapto. & in ſimilibus materiis, quòd
probata violẽtia, vt quia probaſti quòd aliquis per violentiã intra-
uit domũ tuam ex qua aſſeris eũ plures res abſtuliſſe, & exportaſſe
f certè propter difficultatem probationũ ſtabitur iuramento[f] tuo
de quan

a ¶ Aduertas, quia ſi in hoc ſtatuto prohibente portare arma attendimus proprietatem vocabuli doctores malè loquuntur & comprehenduntur portantes arma defenſibilia. Probatur per glo. quam ipſi allegant in d. cle. j. §. quia verò nonnulli. in verbo, arma. de ſtatu monacho. quæ dicit arma eſſe, quibus defendimur. tela, quibus impugnamus. ſi illa glo. prout ipſi aſſerunt, eſt vera: ergo ſequitur quòd portãtes arma defenſibilia ex proprietate vocabuli cõprehenduntur in ſtatuto. Probatur etiam per d. l. armorum. quæ ponitur in ti. de verborum ſignifi. cuius natura eſt, propriam vocabulorum ſignificationem deſignare. Et quod comprehenduntur, facit quia ſtatuta ſunt intelligenda ſecũdùm communem vſum loquẽdi. Bar. doc. in Rubr. ff. de noui ope. nuntia. & in l. cùm delanionis. §. aſinam. ff. de fun. inſtru. Sed cõmunis vſus loquẽdi omnia appellat arma: ergo in hoc ſtatuto portãtes arma defenſibilia comprehenduntur. Præterea probatur, in ſtatutis capitur illa interpretatio per quam minus læditur ius commune, & reducimur ad terminos iuris communis cap. cùm dilectus. extra de conſuetudi. l. ſi vnus. §. pactus. verſiculo quod in ſpecie. ff. de pactis. cap. ab exordio. xxxv. diſtinct. Sed intelligendo hoc ſtatutum in armis defenſibilibus, & offenſibilibus, reducimur ad ius commune: vt §. penultimo. in authentica de arm. & Bartolus in l. prima. ff. ad legem Iull. de vi publ. ergo ita eſt interpretandum. His tamen non obſtantibus attenta ratione ſtatuti quæ ſemper attendi debet, vt per dominum meum Marian. Soci. in Rubrica. ff. ſolu. matrimonio iſti portantes arma defenſibilia nõ comprehenduntur. Nã ratio ſtatuti eſt vt ceſſent rixæ, & maleficia nõ committantur: quæ ratio ceſſat in armis defenſibilibus: ceſſabit etiã diſpoſitio capituli cum ceſſante. extra de appellatio. & facit in arg. text. in l. pe. §. fi. ff. ad legẽ Iul. de vi pub. Ad cõtraria ſi cogitabis non erit difficilis admodũ ſolutio. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Panem. Vide Felin. in d. c. ita quorũdã. in prin. j. col. de Iudæ. & Saracenis.

c ¶ Iſtud Bononiæ nõ ſeruatur: nam Scholares habentes licentiam portandi arma, tam in conuentu ſcholarium, quàm coram iudicibus illa portãt. Sardus.

d ¶ Raptorum. Vide domi. Alex. de Imo. in conſil. ciij. in iiij. col. in j. parte. vbi ponit pro quibus rebus detur actio vi bonorum raptorum. & ibidem in iij. col. ad quid teneatur raptor, an excuſetur ſi dicatur feciſſe voluntariè: vide per eum in conſi. j. in vij. viij. & ix. col. in ij. parte.

a ¶ L. ſi quis in tantam. De intellectu huius legis. vide do. Alex. de Imol. in d. conſilio ciij. in quarta col. in j. parte.

f ¶ Iuramento tuo. Vide do. Alex. de Imo. in conſi. ciij. in v. col. in j. parte. vbi ponit quomodo, & quando ſtetur iuramento damnum paſſi cõtra raptores.

de quantitate rerum tibi ſubtractarum,& earum qualitate,& va-
lore,ſecundùm formã l.ſi quando.vbi eſt text.not.de hoc.C.vnde
vi.& tex.not.in c.ſi.extra quod metus cauſa. intelligendo tamen ſa
nè,attenta,& conſyderata perſonarum conditione,& diuitiarum:
puta,ſi ruſticus diceret exportatos ſibi libros de domo:nõ eſt præ-
ſumendum,nec credendum:prout dicit gl.in d.l.ſi quando.in ver.
qualitate.& ibi latiùs explanant doct.vt Bart.& ſequitur ſimplici-
ter Ang.hic:& eſt text.no. de hoc,qui ponit hanc limitationem in
d.c.ſi.extra quod me.cauſa.Subdit etiã Angel.hîc,quòd d.l.ſi quã-
do.cũ ſi quãuis propriè locatur in violẽtia expulſiua,& ablatiua,
tamẽ extẽditur per doct.vt habeat locũ in omni alia violẽtia. Alle-
gat Inno.ita tenere in d.c.fin.extra quod me.cauſa.& ibi etiã tenet
Io.And.Ego allego de hoc gl.expreſsã,& no. quæ ita extẽdit.iij.q.
iij.c.ſi.in gl.ſi.& doct.expreſſè in d.l.ſi quãdo.de quo etiã videatis
Bal.in d.c.j.§.iniuria.in verbo,ſeu furtũ.& in §.conenticulam.vbi
notabiliter, de pace iur.fir.vbi etiã inter cætera notabiliter ponit,
91 an d.l.ſi quando.cũ ſi.† habeat etiã locũ in rebus furto ſubtractis,
qui caſus eſt quotidianus.Videatis etiã Bald.in l.nauta.§.ſi.per illũ
tex.ff.nautæ,cau.ſtab.& Bald.in l.ſi res.C.de ordi.cog.& Lud.Ro.
in l.damnum.la ij.ff.de dam.infec.& quod not.Bald.in l.qui accuſa
re.C.de eden.& in l.j.C.quod me.cauſa.Videatis etiam no.gl.in c.
92 dilecti.in gl.ſi.in verbo,moderatis.extra de foro compe.¶ †Tertiò
iuxta ordinem text.videndum eſt de forma libelli in actione legis
Aquiliæ,quam ponit Specu.in titu.de iniur.& dam.da.§.ſequitur.
quem refert Nic.de Neapo.hîc,ad ſi.in x.& vlti.q.extra gloſ.quẽ
etiam refert Bar.in l.prætor edixit.in princi.ff.de iniur.Eius etiam
formam ponit Gul.de Cu .in l.ex morte.C. ad legẽ Aquil.relatus
etiam per Nic.hîc.Eius etiam formam ponit Bal.in l.ij.& in l.con-
tra negantem.in ij.col,vbi etiam alij omnes.C.ad legem Aquil.&
Flo.in l.ij.ff.ad legem Aquil.Accedat quod no.Specu.in titu.de li-
bel.concep.§.iam nunc dicendum.in ver.itẽ talis. Et omitto iuxta
hunc libellum ea,quæ hîc præmittuntur per Ioan.de Pla.& Ang.
93 † ad euidentiam huius libelli,videlicet quãdo habeat locũ,& pro-
cedat titulus ad legẽ Aquil.Itẽ quãdo procedat ti.de noxalibus, &
quãdo tit.ſi quadru.pau.feciſ.dicatur.& ſic actio in factũ de paupe-
rie,& quãdo actio de paſtu pecoris:quia iſta ſunt rudia,& colligũ-
tur ex gl.not.& ibi traditur per doct.in rub.ĩ.ſi quadru.pau. feciſ.
dicatur.& gl.no.in c.ſi.in verb.animalia tua.extra de iniu.& dam.
da.& tex.no.& magiſtrali in l.qui ſeruãdarũ.§.ſi.ff.de præſcriptis
ver.& ibi glo.no.in verbo,de paſtu notabiliter declarat.& ex text.
94 in l.ij.cum tibi traditis per Bart.ff.de noxa.¶ † Omitto etiam de-
clarationem duorum capitum,quæ habet lex Aquilia,& quæ ſunt
in vſu,quæ ipſi hîc declarant.Sed eſt fatuũ:quia habetis ea textua-
liter declarata ĩ.ad legẽ Aquil.in princ.& in §.tertio capite.& in l.
ij.& in l.quemadmodum.§.hac actione. & ibi Flo.ff ad legẽ Aqui-
95 liam.† Omitto etiam fruſtrà ponere id,quòd ipſi ponũt, videlicet
ꝙ aliquando datur damnum de corpore in corpus : aliquando au-
tem à non corpore in corpus:aliquando à corpore non in corpus:
aliquando à non corpore in nõ corpus: & primo caſu tantùm da-
tur directa actio legis Aquiliæ.&c.Iſtud nihil aliud eſt facere.quàm
fruſtrà ponere in papyro illud totum,quod de verbo ad verbũ po
ſuit Accur.gloſſator noſter in §.ſi.in gl.ſi.ĩ.ad legẽ Aquil.& ibi eſt
gl.magiſtralis quæ iſta omnia declarat.Eſt ſimilis glo.in l.de pecori-
96 bus.& eſt gl.vnica.C.ad legem Aquil.¶ †Omiſsis igitur ſupraſcri-
ptis,ita formate libellũ,ſi eſt liber homo,qui damnum dedit. Ago
cõtra Titium, & dico quod dedit mihi tantum damnũ occidendo
ſeruũ meũ:& quãuis dictus ſeruus tẽpore occiſionis eſſet claudus,
aut luſcus,tamen intra annũ proximè præcedentẽ fuit integer, &
valoris ducatorũ quinquaginta.Quare peto dictũ Titiũ condẽnari
ad dandũ & ſoluendũ mihi ducatos quinquaginta pro emẽdatione
dãni mihi dati per eũ ex occiſione dicti ſerui mei: & ſi negauerit ſe
mihi dictũ damnũ dediſſe,peto eũ propter negationẽ in duplũ di-
cti dãni condẽnari. Si autẽ nõ eſſet liber homo,ſed ſeruus alterius
ille,qui dãnum dediſſet,deberẽ in libello narrare qualiter dictus ſer
uus Titij dedit mihi tantum damnum occidẽdo mihi talẽ ſeruum
meum domino ſuo ſciente, & non prohibente,cùm poſſet prohi-
bere. in hoc libello dictum eſt cum miniſterio,occidendo : quia
tunc habet locum primum caput legis Aqui-
liæ vt tunc fiat æſtimatio quanti plurimi va-
luit intra annum retro. Si autem vulneraſſet
tantùm,vel aliud damnum intuliſſet, tunc ha
bet locum tertium caput legis Aquiliæ, [a] in
quo fit æſtimatio ſolum quanti plurimi valuit
intra triginta dies proximè præteritos:vt ĩ. ad
legem Aquil.in princ.& §. capite tertio.Item
97 † dixi ſeruũ meũ : quia talis actio legis Aquil.
ſoli domino competit, vulgata l. item Mela.§.
legis.iunctis §§.ſubſequentibus.vſq; ad fin. &
iuncto prin.l.ſeq.& l.huic ſcripturæ. in prin.ff.
ad leg. Aquiliã.& l.eleganter.§. ſi ſeruum.ff.
de dolo iuncta l.cedere.§.j.& ſeq.ff.arbor.fur.
98 ceſſa.& quod ibi ponit ſingulariter Bart. † de
emphyteuta & feudatario,an eis cõpetat directa actio legis Aquil.
99 † Omiſi autem in hoc libello apponere tempus, ſcilicet de anno
præſenti,& menſe præſenti:licet Ang.hic,& fruſtratoriè apponat
quòd hoc non eſt neceſſarium, etiã, pro habẽda æſtimatione illius
pluris,quàm valuit:vt eſt tex.in l.inde Neratius.§.ſi.& melius in l.
ſeq.in ſi.in verbo, ad quod tẽpus recurremus.ff.ad legẽ Aquil. quã
ibi expreſsè ponderat Bar.ad hoc.Et quòd fruſtratorium ſit in hoc
libello tempus apponere,fatetur poſteà etiam ipſe Ang.hic,per ea,
quæ tradit Bar.in l.prætor edixit.in princ.ff.de iniur. & dixi latè ĩ.
in libello actionis furti.Itẽ dixi in hoc libello,quod ſi negauerit,pe-
to eum propter negationẽ in duplo cõdẽnari,&c.In quo aduertite,
quamuis alij nõ tãgant hîc ꝙ ita demũ procedere deberet cõdem-
natio dupli propter negationẽ,ſi hoc petatur in libello:quia ſi non
eſſet petitũ non poſſet in duplũ condẽnari propter inficiationem.
Ita tenet Mar.Sil.& Gul.de Cug.in d.l.contra negantem.quos ibi
ita refert Bald.in ij.col.iij.oppo.quamuis ibi ſubiiciat ipſe Bald.ſub
100 dubio tamen fortè poſſet dici,† quòd eo ipſo quòd quis proponit
actionem legis Aquiliæ,tacitè videtur concludere ad duplum in ca
ſu negationis ex natura actionis propoſitæ,in qua per negationem
contrahitur obligatio dupli, ita quòd non eſt opus ſuper hoc ſpe-
ciali petitione.Et ita etiam dicit tenere Guid.de Suza. ibi per no.
in l.ſi quis miſſum.§.iudex.ff.de dam.infect. Subdit tamen poſtre-
mò Bald.quòd prima opinio eſt ſecurior,& habet in ſe meliorem
practicã.¶ Vltimò dixi in libello,quòd ſi non eſſet liber,ſed ſeruus
alterius ille, qui damnum dediſſet, quòd deberet in libello dam-
num narrari datum eſſe domino ſuo ſciente, & non prohibente,
cùm poſſet:& hoc caſu propriè competit actio legis Aquiliæ.Aliâs
101 autem ſi damnum datum eſſet à ſeruo, domino ignorante,† tunc
habet locum titulus de noxalibus,& ageretur noxaliter : & ſeruus
poſſet pro noxa dari : vt eſt de iſtis text.not.in l.ij.iunctis ibi tradi-
tis per Bartolum.ff.de noxalib.Aduertite tamen, quamuis alij hîc
102 non tangant, †quòd ſi damnum datum poteſt ad priſtinum ſtatũ
reduci, vt in aqua à priſtino curſu ſemota : tunc debet agi actio-
ne iſta legis Aquiliæ, & peti quòd res ad priſtinũ ſtatum reſtitua-
tur, & quod emendetur intereſſe interim emergens : aliâs autem
agi debet ſimpliciter ad damnum, & intereſſe. Textus eſt not.in l.
ij.& ibi videatis Cyn.& Bald.C.ad legem Aquiliã. Et ibi vult Bal.
vnum mirabile,& ſingulare per illum tex.ſi bene conſideratis ver-
103 ba Bald.quòd ſi tu deſtruxiſti domum meam,† quòd ego non de-
beo,nec poſſum agere ad hoc,videlicet vt illam reficias:ſed tantùm
ad intereſſe.Quod tenete bene cordi : quia multi deciperentur in
hoc.Circa quod videatis tamen Paul.de Caſt.in l.j.§.& poſt ope-
104 ris.in verſi.opus.ff.de oper.no.nun.¶ †Qualiter autem forman-
dus ſit libellus in iſta actione legis Aquiliæ contra incidentẽ ſyluã,
vel eam cõburentẽ,iuxta text.not.& ſæpe de facto occurrentẽ,vt
inquit Bal.in l.j.C.ad legem Aquil.videatis ibi not.per ipſum Bal.
& quæ ponit Spec.in tit.de iniur.& dam.da.§.j.ver.quid ſi incidan
105 tur arbores plures.¶ †Quartò,& vltimò iuxta ordinẽ text.reſtat
formare libellũ,quando ageretur pro legatis factus eccleſiæ:tamen
quia hoc eſt rude, & nullius artificij, & ſatis patet ex his, quæ vidi
mus ĩ. maximè in gloſ.in ver.diſtulerit.& in gl.ſeq.in ver. in iudi-
cium.in prin.deliberaui non denigrare fruſtra papyrum.Si tamen
vultis

a ¶ Legis Aquiliæ. Actio legis Aquiliæ quando cõpetat vide do. Maria. Soci.in conſi. xiij.incip. proſequẽdo.l ſi.cõſi. in j.parte.vbi etiam de actione furti & de actione vi bonorum raptorum. & do.Barth.Soci.io cõſi.lxxxix.incip.in cauſa. ver. ſecũdùm ꝓbatur. cum verſi.ſeq.ea. parte.

vultis videre in ſpecie libellum, videatis Spec. in tit. de teſt. & quod not. ipſe Specul. in titul. de libe. concep. §. iam nunc dicendum. in ver. item talis. & in titu. de inſtrumen. edi. §. nunc verò. per totum §. illum. ſecundùm quod refert Nicolaus de Neapoli hîc ad finem: in decima & vltima quæſtione. extra gloſ. Ponit etiam libellum in ſpecie Angelus de Aretio hîc, ad quem recurratis: ſubnectens aliquas quæſtiones non pertinentes ad noſtram materiam, quæ ſunt pro magna parte de materia authẽti. hoc amplius. C. de fideicom. de quibus non curaui. Et ideo hîc ſit finis præſentis §. & eodem modo præſentis lectionis.

LAVS DEO.

1 *Actio familiæ erciſc. ad quid competat. 4. 5.*
Actio communi diuidundo ad quid competat. nu. 6.
2 *Continuatio paragraphi iſtius ad præcedentem.*
3 *Continuatio qualis debeat eſſe.*
4 *Verbum Adiudicare, ad quæ iudicia propriè pertinet.*
7 *Socij ſi aliquam rem ſimul emerint, an & quando in ea re eſſe dicuntur.*
8 *Iudicium communi diuidundo an ſi inter aliquos agitandum ſit, debeant & fructuarij neceſſariò vocari, vt iudicium valeat.*
9 *Diuiſio facta cum proprietario non præiudicat vſufructuario.*
10 *Iudex quando poßit vni parti, etiam non petenti, totam rem adiudicare, & in eum dominium alterius partis transferre.*
11 *Arbitrator an pro bono pacis de iure vnius partis alteri dare poßit.*
12 *Actiones miſtæ quæ, & quare dicantur miſtæ. 14. cum ſequen.*
13 *Verbum Familia, quid importet.*
Verbum Erciſco, quid ſignificet.
19 *Actiones miſtæ, & actiones perſonales in rem ſcriptæ qualiter differant.*
20 *Actiones perſonales in rem ſcriptæ an ſint continuò perſonales.*
21 *Actio ad exhibendum eſt perſonalis in rem ſcripta. 44.*
22 *Interdicta omnia dicuntur perſonalia in rem ſcripta. 45.*
23 *Actione finium regundo. an agere poßit, qui non poßidet, licet ſit dominus.*
24 *Actio in rem, & actio in rem ſcripta qualiter differant.*
25 *Actio fami. erciſc. an quantum ad præſcriptionem attendatur quod ſit perſonalis. 29.*
26 *Petitio hæreditatis licet ſit realis, tamen ſequitur naturam perſonalium.*
27 *Petitio hæreditatis non datur contra titulo poßidentem.*
Præſcriptio longi temporis locum non habet, niſi titulus præcedat.
28 *Præſcriptio triginta an. ſine titulo currit.*
30 *Regula, quòd nemo inuitus cogatur in communione perſiſtere: an procedat. 31. 33.*
32 *Præſcriptionem, donec aliqui ſtant in communione, currere impoßibile eſt.*
33 *Præſcriptio ad lites tollendas inducta eſt.*
34 *Communionis materia lites excitare ſolet.*
35 *Pacto an poßit fieri quòd ſtetur in communione. 42.*
36 *Argumentum de pacto ad legem & ſtatutum, an procedat. 37.*
38 *Diuiſorio iudicio an qui triginta annis in communione ſteterunt, agere poßunt.*
39 *Actioni fini. regundorum an præſcribatur.*
40 *Diuiſio an inter duos fratres facta præſumatur.*
41 *Actioni nondum natæ non præſcribitur.*
46 *Actio fami. erciſ. vt competat, neceſſariò quid requiratur. 47. 48. 50.*
49 *Actio fami. erciſ. an ſi ſemel actum ſit, iterum agi poßit.*
51 *Libellus in actione fami. erciſ. qualiter formandus ſit.*
52 *Actio communi diuidundo quibus competat, & in quibus. & nu. ſeq.*
58 *Diuiſio in actio. commu. diui. quomodo & qualiter inter plures ſocios ſit facienda, & per quos. 62. 63. 65. 66. 67.*
59 *Iudex quomodo debet diuidere res communes, quæ commodè diuidi non poſſunt. 60. 61. & 64.*
67 *Dictum alicuius ſancti, veteris, vel noui teſtamenti authoritate munitum, præfertur conſtitutioni papali & Imperatoris in deciſionibus cauſarum.*
68 *Maior quomodo ſumatur qui in diuiſione partes facere debet.*
69 *Libellus in actione communi diuidundo qualiter formetur.*
70 *Actio fi. re. an ſit datiua, vel natiua. & quid in ea veniat. 74. 75. 76. 79.*
71 *Actio finium regundorum an competat ratione ſolius proprietatis.*
73 *Remedia quæ pro finibus competant.*
78 *Agrimẽſores an priùs iurare habeant legaliter menſurare. 79. 80.*
81 *Agrimenſor an de mala relatione teneatur. 82.*
83 *Ratio licet ſummata ſit, tamen iterum quòd computatio fiat, peti poteſt.*
84 *Libellus in actione fi. reg. qualiter formandus ſit.*

§. Quædam. Iſte §. habet notabilem materiam, videlicet titu. fa. erciſ. tituli communi diui. & titu. finium regundo. Quæ materiæ multùm bene examinantur per Ioan. Fab. hîc, & etiam aliqualiter per Ange. de Are. Sed ego eorum prolixitatem reducam, ad bonas, & veras concluſiones, & attingam pro more meo ea duntaxat, quæ neceſſaria videbuntur: alia autem prætermittam. ¶ Et ad euidentiam huius §. habetis vobis pro neceſſaria euidentia præmittere ea, quæ dixi vobis in euidentialibus. §. j. ſ. eo. ad quem omnino recurratis. poteſtis etiam pręmittere ad euidentiam ea, quæ dicturus ſum in gloſ. ſecunda: vbi videbitis quot modis in iure noſtro actiones appellentur miſtæ, & quare iſtæ tres actiones, de quibus in hoc text. dicantur miſtæ. quæ ideo ibi reſeruo, propterea quòd gloſ. ibidem ponit. ¶ Iſte §. vſq; ad §. omnes communi diuiſione doct. & Nico. & Ang. de Are. diuiditur in tres partes principales. In prima ponitur dictum in genere, in quo ponitur nouum genus actionum miſtam cauſam habens. In ſecunda illud declaratur in ſpecie per exempla in tribus actionibus hîc poſitis in text. In tertia ponitur quæ poſſunt eſſe partes iudicis in his tribus actionibus. Secunda ibi: qualis eſt fami. erciſ. Tertia ibi: in quibus tribus iudicijs. Illa ſecunda principalis poteſt ſubdiuidi in tres. quemadmodum tres actiones in ea declarantur. Primò actio fami. erciſ. Secundò actio cõmuni diui. Tertiò actio finium regun. partes de ſe patent. Secunda ibi: item

1 communi diui. Tertia ibi: item finiũ regun. ¶ † Actio fami. erciſ. competens cohæredibus pro hæreditate diuidenda, & actio communi diuidundo competens pro re communi diuidenda, & actio finium regundorum competens pro finibus imponendis, habent miſtam cauſam realiũ & perſonalium: hoc primo. & in iſtis tribus actionibus permittitur iudici, ſi ſibi æquũ videatur, vni partiũ rem adiudicare in totum, & eum viceuerſa alteri in pecunia condem-

2 nare hoc dicit. ¶ † Et pro introitu figurationis caſus poteſtis hunc §. ad proximè præcedentẽ hoc modo continuare, ſecũdùm Ioan. Fab. & Nico. hîc. Vidimus ſ. proximo §. de quibuſdam actionibus miſtis, ſcilicet, quæ ſunt rei perſecutoriæ, & pœnales ſimul, nunquid ſint aliæ actiones, quæ ſunt miſtæ, ſeu quæ miſtam cauſam habeant. Et reſpondet Imperator quòd ſic, proſequendo tex. vt patet in litera. Iſtæ tamen actiones, quæ hîc ponuntur, ſunt miſtæ alio reſpectu, quàm illæ, de quibus in §. proximè pręcedenti: vt patebit vobis ex his quę dicã j. in glo. ij. in ſecunda parte principali. Et iſta eſt melior cõtinuatio, quàm ſit illa, quam ponit hîc glo. j. & ſequitur ſimpliciter Dyn. hîc, vt hîc §. continuetur ad §. j. ſ. eo. vbi dictũ eſt quòd actionũ quędam ſunt in rem, quędam in perſonam: & quòd hîc ponatur tertiũ membrũ illius diuiſionis, ſcilicet quòd quędã ſunt

3 miſtę, ſcilicet quę habẽt naturã realiũ, & perſonaliũ † quia iſta cõtinuatio eſt à remotis contra ſignificatum vocabuli continuare vt l. continuus. ff. de verb. obli. & contra vulgatam l. ij. in verbo, proximos, coniunctòſq; titulos. ff. de ſtatu homi. & contra ea, quę di-

2 xi latiſſimè ſuper rub. huius tituli[a] pręcedens autem continuatio fit ad proxima, & immediatè pręcedẽtia. Sed, quod fortius eſt, nõ eſt verum quòd hîc ponat tertium membrum illius diuiſionis po-

4 ſitę in d. §. j. ſ. eo. vt videbimus j. in gloſſ. j. ¶ † In textu ibi adiudicare. Iſtud verbum propriè pertinet ad iſta iudicia diuiſoria: vt inquit glo. not. in l. ſed & ſi res. in princip. in verbo Adiudicata. ff. de publi. ¶ No. à primo ex hoc text. quòd actio familię erciſc. undæ competit pro hęreditate diuidenda: & ſic ad vniuerſalia diuidenda: & competit inter cohęredes: vt hîc & l. j. & ij. in princip. ff. familię erciſcundę. Addite quòd etiam competit inter bonorum poſſeſſores, & inter hęredẽ, & eũ, cui ex Trebelliano reſtituta eſt hęreditas, & inter alios honorarios ſucceſſores, vt dixit Iuriſcõſul

tus in

¶ Tituli. Quem vide in nume. 8.

5 tus in l.ſed & ius rei. §.j.ff.fami.erciſ. † Et an iſtis caſibus cõpetat
vtilis vel directa: & an vni vtilis, & alij directa: ibi habetis in gloſ.fi.
6 in verbo, locum habet. & ibidem per Flo. ¶ † Secundò nota quòd
actio communi diuidundo competit pro diuidendo aliquid com-
mune, ſiue etiam ſit commune ratione veræ ſocietatis, ſiue non:
quia in hoc nihil intereſt, vt inquit Iuriſconſultus in l.ij.in princ.
ff.communi diui. & textus in §.item ſi inter aliquos.ſuprà de obli.
quæ ex quaſi contractu. & l.ſi actum. & in l.quibus caſibus. & l.pro
ſocio arbiter. §.j.ff.pro ſoc. & tenet gloſ.hîc in verbo, commune.
quam Angelus de Aretio hîc, & inaduertenter, dicit tenere con-
trarium. Voluit forte allegare gloſ. quæ bene contrarium ſentit
in dicto §.item ſi inter aliquos.in gloſſa j.in primis verbis, quam
pro contraria allegat Ioannes Faber hîc: & ibidem ipſe latiùs tan-
git. Et notate quòd in dicta l.ij.in princip.ff.communi diui. eſt ca-
ſus notabilis, quem Bartolus ibi dicit bene notandum, & tenen-
7 dum menti †, quòd ſi emimus rem ſimul, quòd in ea re dicemur
eſſe ſocij. Ad idem eſt textus in l.cùm proponas. vbi gloſ.j. & ibi
Bartolus & Baldus. C.pro ſocio. Quod limitauit multùm egregiè
Raph.Cuma.in l.reos.in princi.ff.de duobus reis.eſſe verum, ſi ani
mo cõtrahẽdæ ſocietatis ſimul emimus: aliâs ſecus, per textũ valde
no.in l.vt ſit pro ſocio actio.ff.pro ſocio. & præſumitur empta nõ
animo contrahendæ ſocietatis, ſi incontinenti poſt emptionẽ diui-
datur: vt l.ſed Iulianus.§.proinde ſi acceperit.ff.ad Macedonia. Ita
ſingulariter dicit Cuma.vbi ſ. Aduertite etiam in hac materia cõ-
muni diuidundo ad vnum, quod ſi eſſet verum, eſſet bene ſingula-
8 re, quod ponit Nico.de Neapo.hîc, in apoſtillatione text. † quòd ſi
inter aliquos agitandum ſit iſtud iudicium communi diuidundo
ſuper aliquibus rebus communibus, quòd ad iſtud iudicium de-
bent vſufructuarij illarum rerum, ſi qui ſunt, neceſſariò vocari:
aliâs iudicium non valeret. Allegat de hoc textu l.is, qui fundum.
in fin.ff.de vſufruc.leg. Et hoc dicit eſſe tenendum cordi. Sed ille
text.mihi nullatenus probat hoc: imò potiùs contrarium. Bene ve
9 rum eſt quòd ibi eſt caſus notabilis † quòd diuiſio facta cum pro-
a prietario non præiudicat vſufructuario [a]: quia, vt ibidem inquit
Iuriſconſultus, non potuit arbiter aſſumptus in hoc iudicio com-
muni diuidundo inter alios iudicando alterius ius mutare. Vnde
bene fateor quòd ibi eſt caſus quòd ad hoc vt iudicium communi
diuidundo agitatum cum proprietario præiudicet vſufructuario,
quod neceſſe ſit ipſum vſufructuariũ ad ius vocari. Et iſte eſt pro-
prius intellectus legis illius. Sed quòd iudicium ſimpliciter non va-
leat, ſaltem quantùm ad ipſum proprietariũ, iſtud ego credo eſſe
falſum, & contra mentem illius legis: & fortè quod iſta fuit intẽtio
10 Nic. quamuis verba ſua omnino aliter, & cõtrariũ velint. ¶ † Vlti-
mò notate quòd in iſtis tribus actionibus iudex poteſt ex ſuo offi-
cio vni partium, etiam non petenti, totam, & integram rem adiu-
dicare, & in eum transferre dominium alterius partis, dummodo
ſubſit aliqua iuſta cauſa puta difficultas diuiſionis rei: aliâs hoc face
re non poſſet: vt hîc, & §.eadem.cum §.ſequenti.j̃.de offic. iudi.
11 Pro hoc adducit Angelus hîc ſimile, quod † videmus in arbitrato-
b re, qui poteſt de iure vnius partis dare alteri [b] pro bono pacis, &
concordiæ: vt eſt gloſ.in l.ſed & ſi in ſeruum.§.ſi quis iudex.in ver.
in ſẽte. & l.idem Pomponius ſcribit, ſi de meis.§.recepiſſe.in verb.
recepiſſe.ff.de arbi. & Bartolus plene in l.ſocietatem.§.arbitrorũ.
ff.pro ſocio. & Canoniſtæ in c.Quintauallis.extra de iureiu. Quod
ſimile iudicio meo, non bene congruit ad propoſitum text.noſtri:
quia illud, quod dictũ eſt de arbitratore, procedit in modico: aliâs
reduceretur ad arbitrium boni viri: vt inquit Bartolus in dicto §.
recepiſſe. & latiùs in dicto §.arbitrorum.verſi. quæro vtrum poſ-
ſit renunciari. & ſingulariter Bald.in l.& in maioribus.C.de app.
12 & in l.ſi.in j.oppo.C.de contrahen.emp. ¶ † Glo.j.in verbo, quæ-
dam.in fi.Dy.hîc ſimpliciter tenet quòd verum ſit ꝙ hîc addatur
tertium membrum diuiſionis poſitæ in §.j.ſ.eo. Cuius contrarium
ego ibi tenui, & firmaui ſuper gl.in verbo, ſumma.poſt Ioan.Fab.
& Nic.de Neapo.ibi per multa media, quæ ibi videatis: & firmant
etiam communiter doct.hîc: vt Iac.But. & Bald.Io.Fab. & Angel.
de Are.quia tex.iſte nõ dicit ꝙ ſint miſtæ, ſed ꝙ habent miſtã cau-
ſam. Præterea iſtud eſt optimũ fundamẽtũ Iac.But. & Nic.hîc, in j.
oppo. extra gl.ꝙ in hoc titulo tractatur de na- a
tura actionum quo ad ipſarũ originem: ſed im
poſſibile eſt ꝙ aliqua actio origine ſit miſta, ſci
licet realis, & perſonalis: quia ſic eſſet ſibi ipſi
contraria in origine, & oriretur ex cauſis om-
nino diuerſis, & contrariis, quales ſunt reales,
& perſonales, prout opportunè declaraui in
euidẽtialibus.§.j.ſ.eo. ergo impoſſibile eſt, dice
re ꝙ ſit aliqua actio, quæ ſit miſta ſui origine. b
Et propterea nõ poſſumus dicere ꝙ ſit hîc ter-
tium mẽbrũ diuiſionis poſitæ in §.j.ſ.eo. quia
earũ aliquæ ſunt reales ſui origine, aliquæ per-
ſonales: ſed in origine nullæ miſtæ reperiũtur:
ergo nõ poſſumus dicere quòd hîc ſit tertium
membrum. Tenendum eſt igitur ꝙ iſtæ actio-
nes ſui origine nõ ſint miſtæ. imò perſonales:
quod patet, quia oriũtur ex quaſi contractu: vt
§.item ſi inter aliquas. & §.hæres quoq;.ſ. de
oblig.quę ex quaſi contractu.ergo ſunt perſonales: vt in §.j.iuncta
gloſ.in verbo, quibuſdam modis.ſ.eo. Bene verum eſt quòd conſy
deratu fine, & effectu, poſſunt dici miſtæ: quia habent miſtum effe
ctum realium, & perſonaliũ: vt ex tex.in l.j.ff.finium regun.quã ita
debetis intelligere, & declarabo ſtatim in gloſ.ſeq. Sed aduertite,
quia Ang.de Are.hîc poſt Iac. Butri.tenet poſſe ſuſtineri gloſ.no-
ſtram cum Dy. intelligendo iſto vltimo modo has actiones dici mi
ſtas: quod mihi nullatenus poſſibile videtur ꝙ hîc ſit tertiũ mem-
brũ, quomodocũq; intelligatur, ad illã diuiſionẽ poſitã in d.§.j. per
fundamentũ proximè relatum: quia cùm earũ aliquę ſint reales in
ſui origine, aliquę perſonales: iſtæ autẽ ſunt miſtæ in effectu tantũ:
quomodo ergo poteſt eſſe tertiũ mẽbrũ diuiſionis? ¶ Gl.in ver.fa.
erciſcũdæ diuido in quatuor. In prima declarat etymologiã huius
vocabuli, familię erciſcũdę. In ſecũda ponit rationẽ quare iſta actio
familię erciſcũdę dicatur eſſe miſta. In tertia format vnã quæſtio-
nẽ, & reſpõdet. In quarta format aliã, & eodẽ modo reſpõdet. Se-
cũda ibi: itẽ ideo dicitur miſta. Tertia ibi: ſed quãto tẽpore. Quarta
13 ibi itẽ quęro. ¶ † In ea.glo.ibi: quia familia pro hęreditate ponit. di-
cite vt l.pronũtiatio.§.familię.ff.de verb.ſigni. ¶ In ea.gl.ibi: erciſco,
id eſt, diuido. dicite vt l.ſi duas.§.grãmatici.in verbo, Hęreſes.cum
gl.ibi ſuper illo verbo, Hæreſes.ff.de excu.tuto. Et ita etiã declarat
14 etymologiã huius termini gl.in rub.ff.fa.erc. ¶ † In ead gl.ibi: & ſ.
eo §.ſic itaq;. Tenetis rationẽ, quare actio iſta familiæ erciſcundæ
dicatur eſſe miſta. Et eandẽ rationẽ ponit gl.in l.j.in gl.j.magna.ff.
finiũ regun. Pro clara tamẽ intelligẽtia huius gl. & harũ triũ actio-
num debetis ſcire ex mẽte Dy.Iac.But.Io.Fab. & Ang.hîc, & etiã
15 Nic.hîc, in j.q.extra gl. † ꝙ in iure noſtro actiones dicuntur miſtæ
tribus modis. Primo modo illæ, quę ſunt perſecutoriæ rei, & pœ-
næ ſimul, & ſic quę partim ſunt rei perſecutorię, & partim pœna-
les: & hoc modo non capitur hîc, ſed in §.ex maleficiis. & ibi vidi-
16 mus ſ.proximè præcedẽti. ¶ † Secũdo modo dicũtur actiones mi-
ſtæ illæ, in quibus quilibet litigatorũ eſt actor, & reus, & ſic in qui-
bus non diſcernitur quis ſit actor, & quis ſit reus: & hoc modo iſtæ
actiões, de qbus in hoc text. poſſunt dici miſtę: vt l.iudiciũ cõmuni
diui.ff.finiũ regun. & l.ij.§.in familię. & l.inter cohęredes.§.qui fa
miliæ.ff.fami.erciſ. & l.ij.§.j.ff.cõmuni diui. & l.in tribus. & l.ſeq.
ff.de iudi. Et hoc modo etiã aliqua interdicta poſſunt dici miſta: vt
interdictũ vti poſſidetis & interdictũ vtrobi.§.pen.j̃.de interdict.
17 & l.ſi duo.§.j.ff.vti poſſid. ¶ † Tertio modo dicuntur actiones mi
ſtæ illæ, quæ dãtur ad reales, & perſonales præſtationes: & hoc mo
do propriè accipiũtur iſtæ tres actiones in hoc tex. Accedat bonus
tex.in l.itẽ Labeo.§.familię.ff.fami.erciſ.hîc allegatus in gl. Et ad in-
telligentiã huius tertij modi, qui propriè ſpectat ad text.noſtrum,
& ad declarandum id quod voluit gl.noſtra, debetis habere in me-
moria id, quod declaraui vobis in euidentialibus.§.j.ſuprà eod. &
reaſſumunt Dynus & Ioannes Fab.hîc, ꝙ per actiones reales pe-
timus id, quod noſtrum eſt, vel id, in quo ius habemus: & ſic natura
realium propriè eſt quòd per eas petamus illud, quod ad nos per-
18 tinet ratione dominij, vel quaſi, vel alterius iuris. ¶ † Per actio-
nes

a ¶ Vſufructuario. Adde etiã nõ præiudicari creditori habenti hypothecam in re cõmuni ab altero ſocio conſtitutam. l.iij.§.fi. & ibi Bar. ff qui po. in pig. habe.

b ¶ Alteri. Et an hoc tã de iure cõmuni quã ex forma compromiſſi facere poſſit. vide do. Barth. Soci. in conſi. ccxx. incip viſo cõpromiſſo ver. circa princ. circa fin. cũ verſicu.ſeq.

nes autem perſonales petimus id, quod ad nos pertinet: & ſic id,
quod nobis debetur; & ſic agimus ad id, quod nõ eſt noſtrum, ſed
nobis debitum. Cùm ergo per has tres actiones, quæ ponuntur in
hoc textu agatur ad vtrunq; , nil mirum ſi dicãtur miſtam cauſam
habere. Nam in iſtis tribus actionibus reſpectu portionis meæ di-
cuntur actiones reales: quia per eas ago ad id, quod ad me pertinet
iure dominij vel quaſi reſpectu autem portionis cohæredis ſunt
actiones perſonales: & quia in hoc ago ad id, quod meum non eſt:
§. ſic itaq; ſuprà eod. Item reſpectu perſonalium præſtationum,
puta fructuum, & redituum perceptorum, & impenſarum facta-
rum: quæ omnia his actionibus petuntur, dicuntur etiam actiones
iſtæ eſſe perſonales, vt hic dicitur in textu & apertiùs in d. l. item
Labeo. §. familiæ. Et per iſta nunc apparet quare iſtæ tres actiones
dicantur miſtam cauſam habere. Et ita debuerat dicere gloſ. no-
ſtra hîc, & in dicta l. j. in gloſ. j. magna. ff. finium regun. quæ gloſ.
ineptè loquuntur, cùm loquantur poſt factam adiudicationem à
iudice: quia imò etiam ante factam adiudicationem dicuntur ha-
9 bere miſtã cauſam, vt proximè declaraui. & iſta eſt veritas. ¶ Quę
autem differentia ſit inter iſtas actiones miſtas, & actiones perſo-
nales in rẽ ſcriptas: cùm & illæ ſint perſonales origine, vt declaraui
in euidentialibus. §. j. ſuprà eod. ſicut & iſtæ ſunt, vt dixi in gloſ.
proximè præcedẽti. Nicolaus de Neapo. hîc. in ij. quæſtione extra
gloſ. ex traditis per Dyn. in §. j. ſuprà eodem. Colligit hanc diffe-
rentiam quòd iſtæ actiones miſtæ, quamuis ſint origine perſona-
les, habent tamen effectum realium ex natura propria ipſarum
10 actionum: † Actiones autem perſonales in rem ſcriptæ non ſunt
continuò perſonales, ſed ex quadam æquitate: & ſic non ex pro-
pria natura ipſarum actionum conceduntur contra quoſcunq;
11 poſsidentes. Iſta differentia mihi nõ placet. † Nã actio ad exhiben-
dũ eſt perſonalis in rẽ ſcripta. l. iij. §. eſt autẽ perſonalis hæc actio.
& ibi gloſ. j. not. & magiſtra. ff. ad exhib. Et dicitur perſonalis, quia
naſcitur, ex quaſi cõtractu: nam nõ naſcitur ex maleficio vel quaſi:
non ex contractu: ergo neceſſariò ex quaſi contractu. ſ. de obliga.
quæ ex quaſi contractu. in princi. ergo penes quemcunq; poſſeſſo-
rem reperiatur res quam quis ſibi velit exhiberi, illum conueniet
actione ad exhibendum ex illo quaſi contractu: & ſic ſemper con-
tra quemcunq; poſſeſſorem agitur ſemper ex natura ipſius actio-
nis: q̃a ſemper quilibet poſſeſſor in iſta actione
ad exhibendũ tenetur ex quaſi cõtractu: ❧ [a] er-
go falſum eſt pręſuppoſitum Nic. quòd actio-
nes perſonales in rẽ ſcriptæ non dantur cõtra
quemcũq; poſſeſſorem ex natura ipſarũ actio-
num, ſed ſolum ex æquitate. conſyderabam poſſe aſsignari aliam
differẽtiam. Nam actiones perſonales in rem ſcriptæ ſine dubio in
ſui origine ſunt perſonales: quia naſcuntur ex contractu, vel quaſi.
Verum quia ſemper cõcomitãtur poſſeſſorem rei. prout actiones
reales, iſtæ actiones dicuntur in rem ſcriptæ, prout latiùs, & oppor
tuniùs declaraui in euidentialibus. §. j. ſ. eo. tunc ſi quãdo iſtæ per-
ſonales in rem ſcriptæ dantur contra tertium poſſeſſorem, dicun-
tur per hoc aſſumere naturã realiũ. Si ergo darentur cõtra princi-
palem, qui teneretur actione perſonali, tũc non dicerẽtur in rem:
12 † vt clarũ eſt videre in omnibus interdictis, quę omnia ſunt perſo
nalia in rem ſcripta. l. j. §. interdicta. ff. de interdict. Non ſic eſt in
his tribus actionibus, in quibus etiam ſi agatur contra eum, qui te-
netur ex quaſi contractu, nihilominus etiam dicuntur reales, ſeu
habere naturam realium, prout ſ. latè declaraui: ergo apparet in
hoc eſſe differentiam inter iſtas miſtas, & perſonales in rẽ ſcriptas.
Sed iſta differentia poſteà non placuit mihi, propter actionem ad
exhibendum, quæ eſt perſonalis in rem ſcripta, iuncto fundamen-
to, quod ſuper ea feci contra Nic. vnde ego credo quòd iſta ſit ve-
ra differentia. Nam perſonales in rem ſcriptæ cõcomitantur quẽ-
cunq; poſſeſſorem: & propter hoc dicuntur in rem ſcriptæ, vt ſta-
tim dixi, & latiùs in euidentialibus. §. j. ſuprà eodem. ſed iſtæ tres
actiones miſtæ nullatenus dici poſſunt iſto reſpectu habere na-
turam realium: quia non concomitantur quemcunq; poſſeſſo-
rem, imò non dantur contra alium poſſeſſorem. Nam actio fa-
miliæ erciſcundæ non datur niſi ſolum inter ipſos cohæredes: vt

a ❧ Vide text. in l. iij. §. 6. ff. ad exhi. Sardus.

dixi ſuprà in j. not. huius textus. Item actio communi diuidun-
do non datur niſi ſolùm inter eos, qui habent rem communem:
vt l. j. in fin. ff. communi diui. Item actio finium regundorum non
datur niſi ſolùm inter eos, qui poſsident fundos vicinos, & quæ-
ſtionem habent de finibus, iuxta l. j. ff. finium regund. intantum q̃
dixit ſingulariter Bal. in l. iij. C. finium regund. vnum maximum
13 verbum in hac materia, ſi † eſt verum, quòd ille, qui non poſsidet
quamuis ſit dominus, non tamen poteſt agere iſta actione finium
regundorum ratione ſolius proprietatis, ſeu dominij, niſi etiã poſ-
ſideat. Motus arg. illius l. iij. quæ mihi nihil penitus probat: & per
text. in l. j. ff. fami. erciſcundæ, quæ lex probat mihi potiùs oppoſi-
tum, iuncta glo. in verbo, ipſo iure. cum legibus, quæ allegantur in
illa glo. Iſtæ ergo actiones miſtæ, de quibus in hoc text. non dicun-
tur habere naturam realium, eò quia concomitentur quemcun-
que poſſeſſorem: quia iſtud non faciunt, vt ſ. dixi, ſed ſolùm quia
in eis petimus id, quod ad nos pertinet ratione dominij, vel quaſi,
vt ſ. latiùs declaraui: ergo clarè apparet q̃ in hoc multùm differũt
à perſonalibus in rem ſcriptis. Et credo q̃ iſta ſit vera differentia.
14 † Si autem vultis ſcire quæ ſit differẽtia inter actiones in rem ſcri-
ptas, & actiones in rem ſimpliciter, videatis Bart magiſtraliter lo-
quentem poſt gloſ. in l. ſi tertius. §. ſi quis prius. ff. de aqua plu. arc.
Et hæc differentia colligitur ex his, quæ dixi vobis in euidentiali-
15 bus. §. j. ſ. eodem. prout etiam ibi dixi, & latè. ¶ † In eadem gloſſ.
ibi: vt C. eo. de anna. exceptio. l. j. §. j. Teneatis quòd quamuis actio
familiæ erciſcundæ ſit miſta, vel ſaltem habeat naturam miſtam,
quòd tamen quantùm ad præſcriptionem attenditur, ſit perſo-
nalis: & quemadmodum in aliis perſonalibus non præſcribitur
minori tempore triginta annorum: ita etiam in iſta actione fami-
liæ erciſcundæ non præſcribitur minori tempore triginta anno-
rum. Simile dicit Ioan. Fabr. hîc, & ſequitur Ange. de Aret. quam-
16 uis de eo nullam faciat mentionem. Videmus † in petitione hære-
ditatis, quæ licet ſit realis, vt l. ſed & ſi lege. §. petitio. & ibi Bartol.
ff. de peti. hæred. & l. ſin autem. § ſed & is. ff. de rei vend. & j. vide-
bimus in gloſſ. in verſi. confines. tamen quantùm ad præſcriptio-
nem ſequitur naturam perſonalium: quia ei non præſcribitur
longo tempore decem vel viginti annorum, ſed tantùm triginta
annorum: vt l. hęreditatis. C. de petitio. hære. Iſtud ſimile de peti-
tione hæreditatis nullo modo placet mihi ad propoſitum noſtrũ,
licet veriſsimum ſit in ſe. Nam quòd petitio hæreditatis ſit realis,
fateor, vt prædixi: ſed quòd ei non præſcribatur longo tem-po-
re decem vel viginti annorum, ſed tantùm triginta annorum, &
q̃ ratio ſit, eò quia ſequitur in hoc naturam perſonalium, quam-
uis tex. in d. l. hereditatis. ſentiat iſtam rationem, tamen alia eſt fun
damentalior ratio. quam ponit glo. in d. l. hæreditatis. in gloſ. ſuper
verbo, Compellat. quam ibi ſequitur Bart. & alij Et eſt vna viua
17 ratio, quæ poteſt oculo tenus videri. † Nam petitio hæreditatis
non datur cõtra eum, qui titulo poſsidet: vt l. regulariter ff. de pe-
ti. hære. ſed præſcriptio longi temporis non habet locum, niſi titu-
lus præcedat: vt l. nullo. C. de rei vend. & l. Celſus. cum ſi. ff. de vſuſ-
cap. vnde nil mirum ſi petitio hæreditatis ſpatio longi temporis
tolli non poteſt: & ſic ſi in ea pręſcribenda requiritur præſcriptio
triginta annorum: quia ſi aliquis haberet titulum, non poſſet con-
ueniri petitione hæreditatis, vt prædixi: vnde tunc non eſſet opus
quærere de præſcriptione petitionis hęreditatis. Si autem non ha-
beret titulũ, quo caſu bene conueniri poſsit petitione hæreditatis
tunc quomodo poterit pręſcribi longo tempore decem vel vigin-
18 ti annorũ, cùm in ea requiratur titulus vt prędixi: † neceſſariò er-
go requiritur pręſcriptio triginta annorum, quę currit ſine titu-
lo. l. ſicut. & l. omnes. & l. ſi quis emptionis. §. j. C. de pręſcriptio.
triginta vel quadraginta annorum. Sed iſta ratio ceſſat in caſu
noſtro in actione familiæ erciſcundæ, & ſimilibus: ergo iſtud ſi-
mile non bonum, quamuis veriſsimum ſit in ſe, per d. l. hæredita-
19 tis. Redeundo tamen ad propoſitum gloſſ. noſtrę † quòd actioni
familiæ ercíſcundę præſcribatur triginta annis, ex iſta concluſio-
ne ſequitur vnum corollariè, quod prima fronte videtur mul-
tum mirabile, quòd ſi ego ſteti in communione tecum per tri-
ginta annos, quòd non potero amplius agere contra te iudicio
diuiſorio

diuiſorio vt diuidamus:& ſic ſi duo conſortes ſteterunt per trigin
ta annos in communione,non poterunt amplius intentare iudicia
diuiſoria,cùm illis ſit præſcriptum. Et iſtud idem firmat expreſſè
gloſ.in dicta l.j.§.nemo. in ver. communi diuidundo.C.de anna.
except.& ibi ſequitur Iac. Butr. Bald.& Angel.& ibi dicit Baldus
ad hoc eſſe diligenter aduertendum,& eſſe bene notandum. Iſtud
etiam tenet glo.quæ plenius hoc tangit,quàm alibi,in l.j.in verbo;
Cohæredibus.ff.fami.erc. Idem etiam tenet ſolennis glo.in l. fin.&
30 eſt gloſ. vnica.C.cõmuni diui.quæ dicit † quòd regula quæ habet
a quòd nemo inuitus cogitur in communione perſiſtere,[a] fallit ra-
tione temporis triginta annorum. & idem ſentit gloſ.in l.ſi nõ ſor-
tem.§.ſi centum.in ver.ad communionem.ff.de condi.inde. Idem
etiam tenet Raynu. de For.& Flo.in dicta l.j.§. nemo. Hoc idem
etiam tenet ſubtilis Petr. de Bella pertica in l.iiij.§.Cato.ff.de ver-
borum obliga. Idem etiam tenet Rofred.in libellis ſuis in tit. fami.
erciſ. Et hos duos refert Nicolaus de Neapoli hîc in apoſtillatione.
text. & etiam in quarta quæſtione extra gloſ. Hanc eandem opi-
nionem tenet etiam Ioan.Fab.hîc.,& dicit quòd eam tenẽt omnes
doctores & poſteà ipſe reſpondet ad pleraq; fundamenta,quæ poſ-
ſent in contrarium adduci,vt hîc per eum. Eandem etiam opi. te-
nere videtur Nic.hîc,in iiij.quæſtione glo. Pro iſta parte adducun
tur plura fundamenta,quæ inuenietis per doct.in ſuprà ſcriptis lo
cis. Inter cætera adducitur illa l.j.§.nemo.& ibi videtur caſus rotũ-
dus de hoc,vbi dicit Imperator quòd in actione familiæ erciſcun-
dæ communi diuidundo,& finium regundorum , aut in alia qua-
cunq; perſonali actione nemo audeat vitam longiorem triginta
annorum interpretari. Ad idem,quia ſicut præſcribitur potentiæ
offerendi:vt l.cùm notiſsimi.§.eodem iure.C.de præſcrip. trigin-
ta ann. intelligendo tamen ſanè, ſecundùm quod ibi declarat Bar.
ergo eodem modo poterit pręſcribi triginta annis huic potentiæ
petendi diuiſionem. Nec videatur vobis mirum quòd quis inuitus
detineatur in communione,ita quòd nequeat amplius petere diui
ſionem:quia reſpondebat glo. quam ſ. allegaui in l.j.ff. famil.erciſ.
quamuis Angel.de Aretio hîc adſcribat iſtam ſolutionem Angel.
in d.l.j.§.nemo.quia iſtud etiam aliàs contingit quòd quis inuitus
in communione detineatur,quòd nequeat diuiſionem petere, vi-
delicet in caſu l.fin.ff.de alie.iud.mutan.cauſa fac.vbi eſt tex. quem
ibi dicit Bartolus ſingularem,& ſe neſcire alibi:& in caſu l. ſi pupil
31 lorum.ff.de rebus eorum. Et plures caſus,in † quibus quis inuitus
in communione detinetur,enumerat gloſ.ſing.& magiſtra.in d.l.
fin.C.cõmuni diui. Contrariam opin.contra gloſ.noſtras, & con-
tra tot,& tãtos ſuprà ſcriptos patres,tenet Cy.in dicta l.j.§.nemo.
C.de anna.except. Et ibidem in terminis firmat expreſsè Bart.qui
dicit communiter doct.iſtud tenere. Idem etiam tenet Bart. in d.l.
fi.C.communi diui. Idem etiam tenet Bartolus in l.ſi non ſortem.
§.ſi centum.ff.de cõdict.inde. Iſtud idem firmat Baldus ſibi con-
trarius,vbi iſtud latè examinat,& concludit quòd iſta eſt mera ve-
ritas in l.fi.in vltima columna.C. finium regun. & dicit quòd iſta
fuit opinio Roge.antiqui gloſſatoris ita tenẽtis. Addite vos etiam
Mar.& prout referũt doctores ſuprà allegati,eandem opinionem
tenet maximæ authoritatis Ioan.And.in addi.Spec.in titu.de iudi.
in iiij.parte.in §.ſequitur.in addi.quæ incipit ibi in §.ad hoc.vbi re
fert antiquos,& finaliter tenet hanc partem. Eandem opi.etiam te
nuit Gul.de Cu.& Iac.de Ra.in d.l.j.§.nemo.& idem Gul.in l.j.&
in l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.de condi.inde. prout refert Nic.
hîc in apoſtillatione text.in iij.quæſt.extra gloſ. Iſtam eandem par
tem ſecutus eſt etiam poſteà Flo.ſibi contrarius in l.j.in prin.ff. fa.
erc. & ſequitur etiam Angel.de Aretio hîc. Et iſtam etiam ego te-
neo,propterea quòd videtur mihi magis communis:quamuis cre-
dam quòd diſputando contraria pars ſit ſuſtentabilior : quia pro
iſta nihil adducitur , quod mihi multùm vrgeat : quamuis infinita
fundamenta adducantur pro hac parte per Cynum in dicta l.j.§.
nemo.& ibidem etiam per Bartolũm & etiam per Baldum in di-
cta l.fi.C. finium regun. & in aliis locis ſuprà allegatis. Inter cæte-
32 ra adducitur,† quia donec ſtamus in cõmunione , & donec poſsi-
demus ſimul,certo vnus recognoſcit alterum in ſocium : ergo im-
poſsibile eſt quòd currat præſcriptio : vt l.cùm notiſsimi.§.ſed ſi
quis. & l.malè agitur.C.de præſcrip. triginta a
33 vel quadraginta annorum.† Item quia præſcri
ptio eſt inducta ad lites tollendas , & dirimen
das:vt l.fi.ff. pro ſocio.& l.j.ff.de vſuc. Modò ſi
per pręſcriptionẽ induceretur perpetua com-
munio,ita ꝙ quis nõ poſſet petere diuiſionem:
certè præſcriptio operaretur effectum cõtra-
rium : quia non eſſet lites tollere,imò augere,
34 † quas materia communionis ſolet exercita-
re : vt inquit Iuriſconſultus in l.cùm pater.§.
dulciſsimis.ff.de legatis ij.& in l.ſi nõ ſortem.
§.ſi centum.ff.de condi.indebi. Pręterea,quã-
do ſocij communiter poſsident,& communi- b
ter recipiunt reditus,& prouẽtus,hîc nulla ca
dit negligentia,propter quã debeat ius diuiſio- c
nis tolli.quod fundamẽtum eſt fragile. Pręter-
eà, ſola communio non parat aduerſarium,ni
ſi quis ſe faciat aduerſarium,contradicendo di-
uiſione:ergo nõ debet currere pręſcriptio niſi
à tempore contradictionis;quia in pręſcriben- d
dis iuribus negatiuis nõ currit pręſcriptio,niſi
à tempore cõtradictionis:arg.l.qui luminibus.
cum gloſ.ff.de ſeruit.vrb.pręd.& l.j.ſecũdùm j.
lect.C. de ſeruit. Vltimò pro hac parte adducitur fundamentum,
35 de quo Ange.facit maximum capitale. Nam clarum eſt † quòd pa-
b cto fieri non poteſt quòd perpetuò non ſtetur in cõmunione:[b] le-
c cus ſi ad certum tempus limitatum [c]:vt eſt text.not.in l.in hoc iu
dicio.in §.ſi conuenerit.& §.ſequenti.ff.communi diui.& l.ſina.C.
communi diui. Si ergo pacto fieri nõ poteſt,ergo nec præſcriptio-
36 ne,† & ſic remedio legali:cùm valeat argumentum à pacto ad le-
gem,ſiue ſtatutum:vt eſt gloſ.melior cęteris.& ibi Bartolus in rub.
C.de decre. decur.lib.x. & gloſ.magna in fine in l.non impoſsibile.
& ibi Bartolus ff.de pact.& gloſ.in l.nec ex prętorio.ff. de regulis
iuris.& gloſ.in l.domini prędiorum.C.de agri. & cenſi.lib.xj. Sed
de hoc eſt textus apertus,& melior,qui ſit in iure , & miror quòd
non allegetur in communi, in l.finali ad finem. & ibi Bartolus &
Baldus.C.de fideiuſ. quem textum ad hoc allegat gloſſ. a qua pri-
mùm didici in l.non ſolùm.§.morte. in ver.hęredis.ff.de ope. no.
nun. Bartolus latè in repeti.l.omnes populi.in iij.quæſtione princi
pali.ff.de iuſti.& iur. Et iſtud fundamentum fuit antiquorum , vt
Cy.in dicta l.j.§.nemo.& Baldus in dicta l.fi.C.finium regun. Ta-
men quia de eo Angelus de Aretio facit tantũ capitale,facile eſſet
reſpondere,& reſpondet gloſſa in dicta l.j. in verbo, cohæredibus.
ff.fami.erciſ. Ad cuius ſolutionem ſe remittit Ioan. Fab.qui etiam
format iſtud argumentum, videlicet quòd plus operatur præſcri-
ptio quàm pactum. Tamen iſta ſolutio non eſt ſufficiẽs,cùm aliud
37 non allegetur. Et ideo ego meliùs reſpondeo, † quòd illud argu-
mentum à pacto ad legem,vel ſtatutum , bene procedit affirmati-
uè,ſed non negatiuè prout arguit hîc. Ita inquit Bartolus in l.alia.
§.eleganter.in ij.col.ff.ſoluto matrimonio. Bene facit l.non eſt ſin-
gulis.ff.de regulis iuris.& glo.ſingu.in c.cùm homo .xxiij.quęſt.v.
quę dicit quòd quamuis pacto nequeat fideiuſſor ſe obligare ad
mortem pro alio,tamen lege , vel ſtatuto hoc bene poſſet induci.
d ✠ [d] Ergo negatiuè non valet argu.à pacto ad ſtatutũ.† Quicquid
38 ſit ſtabit ex prędictis magis communis concluſio,quòd ſi duo con-
ſortes ſteterint in cõmunione,etiam per triginta annos quòd non
petierint diuiſionem,ꝙ nihilo minus nõ præſcribitur cõmunioni,
quo minùs poſsit peti diuiſio:& poſsint intentari iudicia diuiſoria.
Nec huic concluſioni obſtat d.l.j.§.ad hęc vbi videtur prima frõte
tex.apertus ad oppoſitum : quia reſpondeo prout reſpõdet Baldus
in l.finali.C. finium reg.ꝙ ille textus procedit altero tantũ ex con-
ſortibus poſsidente:quia tunc ille,qui poſſideret , bene præſcribe-
ret triginta annis contra alium non poſsidentem:ſed vtroq; poſsi-
dẽte,prout in terminis noſtris præſupponitur,tũc eſſet ſecus:quia
nõ curreret pręſcriptio,vt ſ.cõcluſi. Vel poſſetis dicere ad d.§.ne-
mo.ꝙ currat pręſcriptio trigintã annorum.verum eſt, ſi ſit petita
diuiſio,& ſic à tẽpore diuiſionis. Quę ſolutio diuinat & violat tex.
illum

a ❡ Perſiſtere. Adde do. Barth. Socin. in conſil.clxv.incip. viſis.ver.vij. dato quòd præ dicta.in fi.in ij parte.ꝙ diuiſio, vtcunq; nõ eſt prohibita, cõceditur etiam aduerſario inuito:quia nemo ſtare cogit in cõmunione , prout etiã dicit hîc do. Iaſ.May.

b ❡ In cõmunione. Adde eundem Iaſ. ibi eod.§.nu.41.

c ❡ Limitatum. Et hoc idẽ tenet Fel. in rub.de pręſcri. in v.col. poſt medium. in verſicu. fallit gloſ.

d ❡ Videas latè de hac q. in §. actiones act.in vij.col. l.co.Sardus.

illum. Ad aliud fundamentum patet ſolutio
a ex prædictis.[a] ¶ † Quid autem ſit in actione
39 finium reg. pone vos habuiſſe duos fundos vi-
cinos, & terminos iſtorũ fundorum ſtetiſſe nõ
turbatos per triginta annos, an ſi poſteà tur-
bentur, poſsit actio finiũ reg. intentari, an ve-
rò ei dicatur præſcriptum illis triginta annis.
dicite vt in præcedenti q. à qua pendet huius
deciſio, quæ etiam habet minus dubij. Et ita in
ſpecie determinat etiam Bal. in d. l. fi. C. fi. reg.
in vlt. col. in ver. extra quæritur, nos habemus,
40 &c. † Quid autem ſi eſſent duo fratres, vel
duo conſortes, quorũ vnuſquiſq; poſſediſſet
partem ſuam pro diuiſo longo tempore, ſcili-
cet decem annis, inter præſentes, & viginti in-
ter abſentes, vel eorũ vnus probaret ſe poſſe-
diſſe aliquam rem puta fundum vt proprium
pro parte ſua longo tempore, & ꝙ ſolus ſubiit
onera illius rei, ſolus etiã percipiendo commo-
da: an ſi de diuiſione aliter non appareat, per
b hoc præſumatur facta diuiſio,[b] ſi alius contra-
dicat. Glo. ſolennis in l. ſi maior. in glo. j. C. cõ-
muni diui. quæ multùm commẽdatur per ſcri-
bentes, vt per Bar. & Bal. ibi tenuit ꝙ ſic. & de
illa glo. facit magnum feſtum, & maius, quàm
fiat hodie, quo ſancti Georgij ſolennia celebra-
mus. Nico. hîc in apoſtillatione tex. & latiùs in
quarta quæſtione extra glo. & illam gloſſ. dicit
notandam, & ꝙ alibi nõ reperitur in iure. De
cuius glo. veritate videte hîc per eũ poſt Ray-
ne. de For. & Pe. de Bel. perti. Videte etiam per
Ray. Bart. Bal, & Salice. poſt antiquos in d. l. ſi
maior. & Bar. in quæſtione per eum diſputata,
quæ incipit. quædam mulier habens amplum
patrimonium. ad finẽ illius quæſtionis. & Bar.
& Bal. in l. qui in aliena. in prin. ff. de acqui. hæ-
redi. & Bal. in l. j. in vij. q. C. qui admit. & Bald.
in l. j. in v. col. C. de fideicom. & Ange. in l. fi. ff.
de vſuc. pro dote. & Ant. de Bu. in repe. c. per-
uenit. extra de cẽſi. in a. aliâs. xj. charta. ver. ve-
nio ad ſecundũ principale. & Bald. in cõſi. ſuo
incipiente, in Chriſti nomine amen. quædam
puella, &c. vbi tenet ꝙ diuiſio præſumatur fa-
cta ex decennali poſſeſsione habita pro diuiſo.
Et dicit eſſe gloſſ. ordinariam de hoc in d. l. ſi
c maior.[c] quamuis ſubiciat ꝙ aliqui nõ intel-
ligentes dicant contrariũ, vt ibi per eũ. Quid
autem, ſi ſint duo fratres, quorum vnus poſt
mortẽ patris adminiſtrat vniuerſaliter omnia
bona paterna, ſciente, & patiente altero, per
longũ tempus, vtrum per hanc patientiam ex-
cludatur alter frater, maximè vigore tacitæ
renuntiationis, quia videtur tacitè renuntiaſ-
ſe portioni ſuæ. ex quo per tantum tempus ſte-
tit ꝙ illam non petiit. Videte Bal. no. determi-
nantem quòd non, in l. hoet. & ibidem Paul. de
Caſt. C. de iure delibe. Et dum ſ. dixi ꝙ nõ va-
let pactum, ꝙ perpetuò &c. intelligendo, pro
eo ꝙ ſemper ſtetur in communione, & ne vn-
quam fiat diuiſio: ſecus ſi ad certum tempus li-
mitatũ, per tex. no. in l. in hoc iudicium. §. ſi cõ-
ueniat. cum ſeq. ff. communi diuid, & in l. fi. C.
41 cõmuni diuid. ¶ † Quid diceretis de caſu iſto,
qui eſt quotidie de facto: ſi duo fratres, vel duo
ſocij, vel duo mercatores, aut artifices faciant
inuicem pactũ ꝙ non liceat diuidere pro toto
d tempore vitæ eorũ: an iſtud pactũ valeat?[d] præ-
dicta iura non ſufficienter deciderẽt iſtum ca-
ſum, & fortè ꝙ non inuenietis in ſpecie tactũ.
Memini, dum aliàs iſte caſus eueniſſet de facto
in ciuitate Florẽtiæ, me vidiſſe conſultum per
quẽdam ſolẽniſsimũ virũ, ꝙ etiam tale pactum
non valeret: & inter alia dicebat ꝙ de hoc erat
caſus legis in l. nulla ſocietatis paruula, iuncta
l. j. in prin. ff pro ſocio. Hoc modò dicitur in il
la l. paruula. formaliter: Nulla ſocietatis in æter
nũ coitio eſt & in d. l. j. in princip. exponitur In
perpetuũ id eſt quoad viuunt. Ecce ergo ꝙ nõ
valet ſocietas, quæ coitur in æternũ, id eſt quo-
ad viuũt. Ego credo quòd ſi ille pater diligen-
tiùs inſpexiſſet illa duo iura, & quod ibi dicunt
gloſ. quòd ea non allegaſſet ad hoc. Illa enim iu
ra ſunt inuicem contraria. In l. enim prima di-
citur, quòd ſocietas poteſt coiri in perpetuum
id eſt, quoad viuũt: in l. nulla. dicitur cõtrariũ,
Gl. ibi bene reſpõdẽt ꝙ ſocietas bene poteſt in
perpetuũ coiri, id eſt quoad viuunt: ſed non in
æternum, id eſt ſine fine: ita ꝙ illa l. j. in princip.
probat mihi de directo cõtrariũ, ſcilicet quòd
imò valet tale pactum, ꝙ tẽpore vitæ contra-
hentiũ non liceat diuidere. & credo iſtud eſſe
verius. Quod bene teneatis cordi pro maxima
limitatione, & declaratione regulæ traditæ, in
§. ſi cõueniat. cum concor. ſ. alleg. ¶ Ad fi. glo.
idem tenent gl. in l. j. in verbo Cohæredibus. ff.
familiæ erciſcundæ. & in l. j. §. ad hæc. in verſi.
communi diuidundo. C. de anna. excep. dicunt
Ioan. Fab. & Ange. de Are. hîc, & etiam Ni-
co. hîc, in iij. quæſtio. gloſſ. quòd veritas, & effe
ctus huius quæſtionis pendet ab his, quæ ſ. di-
xi in præcedenti quæſtione gloſſ. & quòd iſta
eſt declaratio præcedentis quæſtionis: quia ſi
42 verum eſt † quòd hæc actio familiæ erciſcun
dæ non oriatur niſi ab eo tempore, quo vo-
lunt ipſi diuidere, & ſic à tempore, quo fit pro-
uocatio ad diuiſionem, certè quia actioni non-
dum natæ nunquam præſcribitur, in l. cùm
notiſsimi. §. in ijs. C. de præſcriptione trigin-
ta vel quadraginta annorum. certè ſequitur
quòd antè quàm fiat prouocatio ad diuiſionem, quòd nunquam
antè incipiat currere præſcriptio contra hanc actionem. Et ſic
ſequitur quòd ſi duo conſortes mille annis ſtarent in communio-
ne, & nunquam fieret prouocatio ad diuiſionem, quòd nunquam
inciperet currere præſcriptio contra iudicium diuiſorum. Si au-
tem dicimus quòd actio oriatur à tempore, quo inciderunt in
communionem, & ſic quòd actio ſit ſtatim nata, cùm ſint cohæ-
redes: ergo præſcriptio inciperet currere ſtatim: & ſic etiã antè,
quàm fiat prouocatio ad diuiſionem. Ego dico quòd imò, etiam
fatendo quòd actio ſtatim oriatur ex quaſi contractu, vt verum
puto, quòd imò etiam nõ incipiat currere præſcriptio antè, quàm
fiat prouocatio ad diuiſionem, per fundamenta, quæ ſuprà addu-
cta ſunt in præcedenti quæſtione. ſi ea bene conſideretis. ¶ Glo.
in verbo, commune. in fine bene dicit: & dicite prout ſuprà dixi
in textualibus in ſecunda. nota quamuis Angelus de Aretio hîc
& ibi, eam reprehendat: & fortè quòd eam habuit alio mo-
do, quàm ego habeo: quia in libro meo ſimpliciter dicitur, com-
mune, ſine ſocietate, vel cum ſocietate. & nihil plus dicit, niſi
quòd iura allegat. ¶ Gloſſa in verbo, confines. diuiditur in tres.
In prima quærit, & ſoluit. In ſecunda addit ad tres actiones
hîc in textu poſitas vnam aliam actionem. In tertia quærit de
com pluribus actionibus, an ſint mixtæ, an verò reales. Se-
cunda ibi: & adiunge his tribus actionibus. Tertia ibi: item
quid de omnibus noxalibus. Illa tertia principalis ſubdiuiditur in
tres. In prima facit quod dictum eſt. In ſecunda refert opinio.
quorundam.

a ¶ Adde ꝙ opi. Bar. & Cyni, quicquid alij dicant, mihi veriſsima videt, pro qua põt adduci optimũ fundamentum: nam actio com. diuid. competit pro diuidẽdis rebus cõmunibus ex cauſa ſocietatis: vt l. ij. ff. com. diuid. & ſocietas poteſt in perpetuũ, i. dum viuũt ſocij, inira: vt l. j. ff. pro ſoc. & poſſet eorum vita vltra triginta annos durare: ergo etiam poſt triginta annos cõpetit actio pro ſocio, & communi diuidundo. nam durãte ſocietate non poteſt agi ad diuiſionem: vt l. tamdiu. cum ibi nota. C. pro ſoc. & ſequeretur vnum, ſi alia opinio eſſet vera, ꝙ ſi ſocietas triginta annorũ duraret, ꝙ poſteà non poſſet à rerũ communione diſcedere: quod tamen eſt falſum: vt l. verum. §. fin. ff. pro ſoc. & ad l. j. §. j. C. de annal. excep. poſſem⁹ etiã vltra ſ. dicta reſpondere ꝙ illis actionibus diuiſorijs præſcribitur, non reſpectu rei diuidendæ in cui⁹ ſocietate cõcorditer permanſimus, ſed reſpectu ſumptuũ, vel fructuum, qui huiuſmodi actionibus peti poſſunt. l. pro ſocio arbiter. §. fi. ff. pro ſoc, §. item ſi inter ali quos. ſ. de oblig. quæ ex quaſi cõtra. cum eorũ reſpectu poſsit non petenti imputari negligẽtia. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Diuiſio. Adde Feli. in c. ſicut. de regu. in col. xiiij. in fin. verſi. hanc fallen. firmat etiã Imol. ꝙ ſi decenn. fratres æquis portionibus bona pro diuiſo poſſederunt, præſumitur inter eos facta diuiſio. Et adde Pao. de Caſtr. in conſilio xcj. & omnino do. Alex. de Imo. in conſil. xaiij. ij. parte. & Bartho. Cepo. de ſeru. vrb. c. xix.

& Petr. de Peru. in tracta. de ſocieta. xj parte. xiij. q. & Fran. Por. in trac. de duo. fra. ij. parte. lxviij. quæſtio.

c ¶ Vide. Bar. in l. cùm de in rẽ verſo. col. iiij. ff. de vſur.

d ¶ Valeat. Vide, ꝙ ad hoc habent per do. Barth. Soci. in cõſi. cclxxviij. incip. io q. vertenti. ver. circa ſecũdã principalẽ difficultatẽ. cũ verſi. ſeq. in ij. parte. vbi loquit de feudo. tamẽ habes nonnulla no. ad materiã quando ſit appoſitũ pactum ꝙ nullo modo vel aliquo tẽpore, vel in perpetuum, vel alijs diuerſis pactis diuidi poſsit: an, & quando his nõ obſtantibus diuiſio fieri poſsit. Et vide do. Alex. de Imo. omnino in conſi. xlvj. in vlti. col. in j. parte. & in conſi. xviij. per totum. in ij. parte. & in conſi. xxxiiij. in ij. col. ea. parte. Et quõ & qualiter intelligat diſpoſitio quòd aliqui teneantur ſtare ſimul, & habitare in cõione, & tenere omnia bona pro indiuiſo, ſub pœna: vide per eum in conſilio ex. in prima col. in iij. parte.

quorundã.In tertia gl.decidit ponendo ſuam diuiſionem.Secunda
ibi:quædam dicunt eas anomalas. Tertia ibi:ſed dic omnes eſſe per-
ſonales.¶ In ea.gl.ibi:vt ff.finium reg.l.ij.in prin.dicite vt ibi per
gl.in verſi.ædificium.quæ pluribus alijs modis dicit.& ibidem per
Floria.¶ In ea.gl.ibi.l.ſiue bonę fidei. §.j.dicit pro nũc in hoc pun
cto,quem aliter non excutio,quòd quamuis Dyn. hîc per multa
43 media conetur oſtendere † quòd petitio hæreditatis ſit miſta, vel
ſaltem habeat effectũ miſtum,realiũ,ſcilicet & perſonaliũ:& cum
eo tranſeunt Ioan.Fa.& Nic.de Neapo.in vj.q.gl. Ego teneo tamẽ
pro nũc id,quod ſimpliciter Iuriſcõſ.in d.l. ſed & ſi lege. §.petitio.
ff.de peti. hær.ꝙ petitio hæreditatis eſt realis: habet tamẽ quaſdã
perſonales pręſtationes,declarãdo prout ibi declarat Bar.qui idem
tenet. Et ꝙ petitio hæreditatis ſit realis,habet etiã bonus text.in l.
ſinautẽ.§.ſed & is.ff.de rei vẽd. De quo etiã videatis Ang.de Are.
in §.ſed iſtæ. in iiij.col.ſ.eo. vbi etiam idem tenet, & reſpondet ad
quædã motiua Bald.tenetis cõtrariũ in d.l.ſiue bonæ fidei. §.j.¶ In
ea.gl.ad fin.dicit Dy. ꝙ iſta gl.ponit magnas deciſiones: & poſteà
dicit ꝙ eſt mera veritas:& alij omnes ſequuntur hîc, quòd omnes
iſtæ actiones hîc in glo.nominatę ſunt ſine dubio perſonales origi-
ne,in rem tamen ſcriptæ.quod declarate vt dixi in euidentialibus.
44 §.j.ſ.eo.Et patet, † quia actio ad exhibendum quãuis ſit perſona-
lis origine,d.l.iij.§.eſt autem perſonalis hæc actio.iuncto §.fin.hîc
allegata in gl.tamẽ eſt in rem ſcripta,vt ibi declarat gloſſ.j.quæ eſt
45 magiſtralis.Eodem modo dicimus in omnibus interdictis,† quòd
omnia interdicta origine ſunt perſonalia in rem tamen ſcripta. l.j.
§.interdicta.ff.de interdic.¶ Extra glo.ad complementum præ-
ſentis §.reſtat vltimò vt pro more videamus formationem libello
rum in tribus actionibus in hoc tex.poſitis.prius tamen quàm ad
libellos accedamus,bonum erit videre ſuccinctè per viam conclu-
ſionum, & per bonas remiſsiones ad aliqua fundamẽta in vnaqua-
que ex iſtis tribus actionibus in hoc textu poſitis.Et ſecundùm or-
dinem text.primò videamus in actione familiæ erciſcundæ,in qua
46 illud eſt potiſsimum fundamentum,quòd ad hoc † vt competat
iſta actio familiæ erciſcundæ,neceſſariò requiritur quòd ſint cohæ
redes,prout ſ.dixi in textualibus in j.no.Et circa iſtud Ioan.Fab.hîc
in iiij.col.ponit aliquas quæſtiones,quas hîc videatis per eum.Item
requiritur quòd iſte cohæres,qui vult intentare iudicium familiæ
erciſcundę,non negetur ab alio cohærede eſſe cohæres: excludere-
tur per exceptionem ab hac actione,niſi poſsideat,& ſic niſi ſit in
poſſeſsione hæreditatis,quo caſu ſi poſsidet,quãuis negetur cohæ-
res,nihilo minus ſibi cõpetit iſta actio. De vtroq; eſt caſus in l.j.ff.
fami.erciſ. & ibi videatis duas gloſ.& etiam Barto.& Flo.Ne tamẽ
erretis aduertite quòd quando cohæres non poſsidet, & negatur
cohæres,quamuis ſibi non competat iſta actio familiæ erciſcundę,
poteſt tamen agere alia actione ſibi cõpetenti,puta petitione hære
ditatis,petẽdo quòd declaretur cohæres, quo obtẽto,poterit poſt-
eà condeſcendere ad iſtam actionem familiæ erciſcundę. Ita decla-
rant gl.in d.l.j.ff.fami.erciſcun. Et in hoc dicit Ange. hîc ſe vidiſſe
multos errare.Sic ergo actio iſta familiæ erciſcundæ non competit
cohæredi,niſi cohęres ſuus fateatur eum cohæredẽ, vel ſi negatur
cohæres tamẽ poſsideat. Et ſi vultis ſcire fundamentalem rationẽ
huius concluſionis,videatis Bald.loquentem tamen ſubtiliter in l.
non epiſtolis.in ij.col.C.de proba. & ibi etiam ponit Bald. quid ſi
neuter cohæredum poſsideat,an nihilo minus competat hoc iudi-
cium familiæ erciſcundæ:& ſic an in hoc iudicio veniat res à neu-
tro poſſeſſa. Et determinat quòd ſic.Allegat l.ſed & ſi vſuſcapio.in
prin.ff.fami.erciſcundæ.& ibi iſta gl.no.in ver.ſubducit. quæ iſtud
optimè elicit ex illo tex.& habet pro mirabili.Prędicta procedunt,
quando fuit oppoſitum ante litis conteſtationem quòd ille,qui in-
tentat iſtud iudicium familiæ erciſcundæ,non eſt cohæres,nec poſ
ſidet: aliâs autem ſi non fuiſſet oppoſitum,bene teneret ipſum iu-
dicium.Glo.eſt multùm ſolẽnis quam Bar.& ibi ſcribentes multũ
mandant teneri menti,in l.ij.in glo.in ver.reſtitui.C.cõmuni diui.
& glo.in l.ſi mancipium §.j.in glo.in ver.actũ.ff.de euict. & Bart.
in l.j. ff.fami.erciſ.Bald.in l. in familiæ.C.fami.erciſcun. Accedant
quæ ego latè dixi in §.item ſi quis in fraudem. ſ.eo.in illo puncto,
an valeat iudicium contra poſſeſſores bonorum, non facta prius
excuſsione principalis, ſi non fuit oppoſitum a
47 de excuſsione.¶ † Iſta actio fami.erciſcũdæ ad
quid competat,declarat Iuriſconſultus in l. iij.
& in l.iiij.& quaſi per totum.ff.fami. erciſc. Et
an veniat fructus,habes tex.in §.ſi familiæ.j.de
offi.iudi.Certum autem eſt in iſta actione non
venire nomina debitorum.Et eſt ratio,quia in
eis facta eſt diuiſio pro portione hæreditatis.
Tex.habetis cum iſta ratione in l.ea quæ.& ibi
Bar. & alij.C.fa.erc.& in l.hęredes.§.j.ff.fami. b
a erciſ.& gl.vnicã in l.bona.C.fami.erciſ.[a] Circa
48 hoc tangit Ioan.Fab.hîc in vj.col.† nunquid in
iſta actione veniãt iuriſdictiones, nũquid iura
patronatus,nunquid homagia,& nũquid feu-
b da[b]:videatis hîc per eum,& quæ dicam j. in
actione ſequẽti,ſcilicet cõmuni diui.¶ An autẽ
ſi ſemel actũ ſit famil.erciſcun. poſsit iterũ agi
pro rebus nõ diuiſis:videatis tex.gl.Bal.& Sa-
li.in l.j.C.fami.erciſcun.& Ioan.Fab.in xj.col.
formantem circa hoc aliquas quæſtiunculas.&
ibidẽ in d.l.j. ponit etiam Bald.poſt glo.Pe.&
49 Cy. † quæ ſit ratio diuerſitatis,quare petitio hęredi poſsit pluries
intentari,& non tamen iſta actio familiæ erciſcundæ cùm tamen
vtrunque iudiciũ ſit vniuerſale. dicite ibi per eũ: quia iudicium fa-
mil.erciſcundę vniuerſale eſt parte vtriuſque: iudicium autem pe-
titionis hæreditatis quamuis ſit vniuerſale ex parte agentis, ta-
men ex parte conuenti poteſt eſſe particulare: vt ibi latiùs per
50 eum, quem totum ſimpliciter refert hîc. ¶ † An autem in hoc
iudicio familiæ erciſcundæ veniat euictio iſta, eſt bona quæſtio:
puta, ſi portio vni ex cohæredibus aſsignata fuerit ab eo euicta:
habetis textum in l.ſi familiæ.C.familiæ erciſcundæ & ibi videatis
ſolennem gloſſam. in verſiculo. pro parte. & ibi Bartolus & no-
tabilius Bald.videatis etiam Bartolum in l.qui Romæ. §.duo fra-
tres.in vltima quæſtione.& etiam vndecima quæſtione.ff. de ver-
borum obligationi. & Bald.in l.ſi fratres.C.commu.vtriuſque iu-
di. & in cap.j.in titulo Impe. Lotha. in vſib. feudo. & in cap.j.§.
præterea ducatus. de prohi.feud.alie.per Fed.In hac autem actio-
ne familiæ erciſcundæ ex mente Angel.hîc, & plenius Ioan.Fab.
51 hîc, poteſtis ita formare libellum.† Ago contra Titium, & dico
quòd cùm à Sempronio pro æquali portione fuerimus hæredes
inſtituti,eius hæredes fuimus æqualiter, & pro indiuiſo eius res
in hæreditate exiſtentes æqualiter, & pro indiuiſo poſsidemus
impræſentiarum verùm cùm à dicto Titio pluries petierim,
& requiſierim diuiſionem dictæ hæreditatis, ſeu rerum in ea exi-
ſtentium, idem Titius dictam diuiſionem facere recuſauit,& re-
cuſat. Quare cùm nemo inuitus compellatur in communio
ne perſiſtere, propterea quòd ſoleat lites,& controuerſias exci-
tare, peto per vos dictam diuiſionem fieri, & portiones, prout
vobis viſum fuerit,adiudicari. Et tamen caſu, quo alter cohæ-
redum percepiſſet plures fructus aut plura emolumenta ex hæ-
reditate, quàm ad eum pertinerent, iſtud etiam eſſe libello pe-
tendum de per ſe: & generaliter ſecundùm emergentiam caſuum
deberet variari hic libellus. Circa quẽ recurretis omnino ad Ioan-
nem.Fab. hîc latè diſputantem de eius veritate, & circa eum plu-
52 res quęſtiones formantem. ¶ † Veniamus modò ad actionem
communi diuidundo. Et pro habendis aliquibus fundamentis
in ea, ſciendum eſt quòd regulariter ea omnia, quæ obſeruan-
tur in iudicio familiæ erciſcundæ, & quæſtio. ſuprà proximè dixi,
obſeruantur etiam in iſta actione communi diuidun. Text. eſt
in l.ſi quis putans. §. penulti. & ibi gloſſa. in verſiculo tractaui-
mus.& ibi Flo. ff.communi diui.Sunt tamen aliquę differentiæ in-
ter eas,quas ponit glo.in §.item ſi inter aliquos. in verſicul. idem
iuris. ſuprà de oblig.quæ ex quaſi contractu.& glo.in dicta l.ſi quis
putans. §.penul.& in l.alienationes.per illum text.ff. familiæ erciſ.
Et circa hanc actionem communi diuidundo.videte multa,quę po
nit Flo.in rubri.ff.communi diui. quę habuit pro maiori parte ab
Azo.in Sum. illius tituli. C.communi diui.quæ omnia formaliter
refert

a Aduertas: nam dato ꝙ ipſa nomina non diuidãtur quo ad effectum, tamen bene diuidũtur ſingula ſingulis adiudicando,ſtipulationib[9] interpoſitis: vt l. ij.§.ſi. & planè.ff. fami.erciſ. Carcaſſona Sardus.

b Feuda. Tu vide Feli.in c.prudentiam.in j. col.circa prin.in verſic. ſed ꝙ imò.eũ pluribus ſeq.quid fieri debeat quando res cõis diuidi nõ põt vt comitatus, & feudũ: vide do. Alexan.de Imo.in cõſi. xviij. in pe. col. in ij.parte.

a ¶ Eligere. Vide j. eo. nume. 62.
b ¶ Partem. Adde Lud. Ro. in conſi. incip. quo ad primum propoſitum cõſultatiõis. in fi.
c ¶ Videas do. Alex. in d. §. cohæredes. col. fi. ad concordiam dictorũ per Bald. Sardus.
d ¶ Quod ſic. Vide Ludo. Ponta. in ſingu. ver. diuiſio.

refert Ang. hîc. Et in iſtis locis inuenietis re-
collectos caſus, in quibus competit hæc actio,
& in quibus non. Vltra quos poſſet probabi-
53 liter dubitari, † nunquid perſonę eccleſiaſticæ
poſsint agere iſta actione communi diuiduo-
do pro rebus, quas eccleſia habet communes
cum alio. De quo vide tex. & ibi gloſ. Barto. &
omnes in l. iubemus. la ij. in princ. C. de ſa. ſan.
54 eccle. † Et an cõpetat canonico nomine præ-
bendæ ſuæ contra canonicũ, vel contra etiam
alium: videatis Inno. & alios in c. ex literis. ex-
55 tra de proba. ¶ † Et nunquid in iſta actione
dicemus prout dixi in ſuperiori, ſcilicet quòd
non competat ei, qui non poſsidet, & negatur ſocius. Concludunt
Ioan. Fab. & Ang. hîc, quòd ſic. Allegat Ioan. Fab. text. in l. fundi.
ff. de excep. titu. generali. & gloſ. in l. j. ſuper ver. exceptionem. ff.
fami. erciſcun. Addo ego in terminis Barto. idem firmantem in l.
56 in prouinciali. §. j. iuxta princ. ff. de oper. no. nuntia. ¶ † Et an iſta
actione cõmuni diuidundo veniant iura, videte text. in l. arbor. §.
fin. & ibi Bart. ff. communi diui. & gloſſ. & Bart. in d. l. in prouin-
ciali. §. j. ¶ Et an iuriſdictio communis pluribus, puta in vno ca-
ſtro, poſsit venire in hoc iudicio cõmuni diuidundo: ponit Barto.
in l. arbor. §. fin. & Bar. in l. dum conſtet. §. fin. ff. de aqua quotid. &
æſti. & ibi etiam quid de iure colligendi pedagium. Accedat quod
57 not Bar. in l. inter tutores. ad fi. ff. de admi. tuto. ¶ † Et an plures
vaſalli poſsint agere inter ſe iſta actione communi diuidundo pro
re feudali, videatis tex. in c. omnes filij. in prin. fi de feu. fue. contro.
inter do. & agna. & tex. in l. communi diuidundo. & in princip. &
ibi glo. in ver. confunderetur. in fi. ff. commu. diuidũ. aliquid etiam
58 per Ioan. Fab. hîc. ¶ † Quomodo autem, & qualiter ſit fienda
diuiſio in iſta actione communi diuidundo inter plures ſocios,
vel inter plures conſortes, vel etiam in actione familiæ erciſcun-
dæ, qua proximè vidimus inter plures cohæredes: & quis eo-
rum debeat facere diuiſiones, ſiue partes, & quis eligere. Sunt nõ-
nulli, quos refert Ioan. Fab. hîc, in vlti. col. ad fi. qui dicũt quòd ille,
qui prouocat, debet diuidere & prouocatus eligere. Et ita dicit
Ioan. Fab. obſeruari de facto in pluribus terris. Et ſi eſſent plures
prouocati, videretur ꝙ minor eorum, tanquam infirmior conſi-
a lij, deberet eligere,[a] per text. in l. ij. C. de metati. & epideme. lib.
xij. & in l. j. C. de his, qui ſe defe. lib. x. In contrarium faceret l. ij. C.
quando & qui. quarta pars deb. lib. x. & l. ſancimus. §. ne autem. C.
de dona. Finaliter concludit Ioan Fab. in prædictis ſibi videri de
iure dicendum ꝙ iudex ſit ille, qui debet facere partes pro arbitrio
æquitatis ſuæ, & pro eodem arbitrio poteſt ſingulis ſingula adiu-
dicare iuxta text. in l. ad officium. C. communi diuid. & text. in l. in
iudicio. ff. fa. erc. & §. ſi familiæ erciſcundę cum duobus §. ſeq. ĩ. de
59 offi. iudi. ¶ † Et quomodo debet iudex diuidere res communes,
puta fundos, & ſimilia, declarat magiſtraliter tex. in l. j. C. commu-
ni diuid. & ibi Bar. & melius Bal. in j. not. quia ſi res non poſſunt
commodè diuidi, quia diuidendo fieret iniuria vni ex conſorti-
bus, tunc debet deueniri ad licitationem, & illi adiudicari in to-
tum, qui plus pretij offert conſorti: vt ibi, & l. ad officium. in ver.
ſi. C. communi diuid. Si autem res poteſt commodè diuidi ſine
cuiuſquam iniuria, tunc non eſt deueniendum ad licitationẽ, ſed
debet res diuidi, & portio cũ ſuis finibus, & ſignis, vnicuiq; adiudi-
cari, d. l. j. C. cõmuni diui. Dicebat tamen ſin. Bal. ſecundùm quod
credo eſſe eius mentẽ in l. ſancimus. in prin. in vlti. col. C. de do. ꝙ ſi
eſſent duo habentes rẽ cõmunẽ, puta aliquod hoſpitiũ, & illa res
nõ poſsit cõmodè diuidi, quo caſu deueniẽdũ eſt ad licitationẽ, vt
prędixi, ꝙ ſi in licitatione ſunt pares, ꝙ neuter offert maius pretiũ
altero, ꝙ hoc caſu ille debet præferri, qui habet maiorem partem
b [b] in illa re, eo quia aliquid debet operari maior pars, cùm plus iu-
ris dicatur habere. Eſt tamen verum ꝙ Bal. iſtud apertè non dicit,
ſed multùm bene probat text. ille in princip. in §. ne autẽ. in ver.
ampliorem ſummam. & ibi not. glo. in ver. ampliorem. bene facit l.
ſi. in prin. in ver. fortunã. & ibi Bal. C. commu. de leg. Subdit etiam
magiſtraliter Bald. in d. l. ſancimus, in vlti. col. videlicet quòd res
diceretur non poſſe cõmodè diuidi, quãdo nõ põt ſine deteriora-
tione diuidi. Verum eſt quòd text. in l. j. C. communi diui. aliter di
cit, videlicet quòd tunc res dicatur non poſſe cõmodè diuidi, quan
60 do diuiſio ſit ad iniuriam alterius ex conſortibus. ¶ † Item aduer-
tite in proximè dictis quòd eo caſu, quo ad licitationem deueniẽn-
dum eſt, quòd etiam tertius penitus extraneus poteſt in hac licita-
tione admitti, ex cauſa tamen, ſecundùm quod declarat tex. in d. l.
ad officium. verſi. ſi. C. cõmuni diui. & ibidem Bal. circa medium j.
col. Et an eo caſu, quo iſte tertius admitteretur ad licitationem, an
ſi in licitatione offerret maius pretium, quàm res valeat, an exclu-
deret conſortem, qui vult tantùm offerre, quantùm res valet. Iſta
eſt bona quæſtio: videatis Bald. iſtud diſputantem non in ſpecie in
his terminis, ſed bene in terminis omnino ſimilibus, in l. ij. in vlt. q.
C. de reſcin. vend. & ibi per multa fundamenta concludit quòd ille
tertius admitteretur, conſorte excluſo. Idem etiam tenet Sali. in l.
dudum. C. de contrahen. emp. Contrarium in terminis noſtris pro
prijs tenuit ipſe Bald. in d. l. ad officium. vbi formaliter dicit quòd
ſi conſors offert pretium condignum, & ſic pretium æquum, &
iuſtum, quòd non attenderetur extraneus licitator, qui eſſet magis
animoſus, & offerret maius pretium, quã res valet. Et hoc dicit in-
nuere tex. illum in d. l. ad officium. quem dicit alibi non reperiri in
iure. De quo etiam videte Ange. & Imo. in l. qui Romæ. §. cohære
c des. ff. de verb. obli.[c] ¶ † An autem tertius licitator ſuo arbitrio
61 comparens, & non ſubmiſſus ab alio conſorte, debeat admitti ad li-
citandum, & ad plus offerendum, circa tamen fines iuſti pretij, ne
reincidamus in quæſtionem præcedentem: & an ſi iſte tertius ob-
tulerit ſe nomine alterius conſortis in licitatione, poſsit poſteà ille
ratum habere: & an iſtud ius offerendi, quòd habet conſors in lici-
tatione, poſsit alij extraneo cedere: de his omnibus videatis Bald.
poſt Gul. de Cu. in d. l. ad officium. & Ludo. Ro. in l. j. §. vſufructua
rius. in recollectis antiquis. & ibidem Pau. de Ca. ff. de ope. no. nun.
Pro habenda tamen apertius veritate ſupraſcriptorum, & pro eo-
rum clariori intelligentia, videlicet quis debeat diuidere, & quis eli
62 gere, † quæro de quæſtione tota die contingẽte, maximè, vt inquit
Ang. hîc apud mechanicos, pone quòd ſint plures fratres, qui vo-
lunt venire ad diuiſionem, an ſit verum quòd frater maior tenea-
tur diuiſionem facere, ſiue diuidere, & minor eligere. Et quia eſt ar
ticulus quotidianus, intẽdo illum pleno ſtylo attingere. prima fron
d te videretur dicendum quòd ſic[d], per tex. in l. j. C. de his, qui ſe de-
fe. lib. x. ibi: habitura priuilegium, vt prior eligat optionem. ibi eſt
63 tex. † quòd in diuiſione fienda inter fiſcum, & mulierem, mulier
habet priuilegium eligẽdi. & per illum tex. dicit ibi Bar. dicere vul-
gares quòd maior debet dare optionem minori. Et ad hoc no. ſim
pliciter text. illũ Nic. de Neap. ibi Ad idẽ facit l. ij. in prin. C. de me-
tatis & epideme. lib. xij. Bar. & Bal. in d. l. j. C. de his, qui ſe defe. li. x.
firmãt, ꝙ ſit falſum dicere ꝙ maior debeat dare optionẽ minori,
niſi in caſibus, in quibus hoc in priuilegium conceditur expreſsè à
iure: vt ibi, & in d. l. ij. ſed debet diuiſio expediri officio iudicis: vt §.
ſi familiæ. & ſeq. ĩ. de offi. iudi. Et pro hac opi. bene facit text. in l. ij.
in prin. C. quando & qui. quar. pars debe. libro x. in pleriſque ver-
bis, maximè ibi, electio & ſortis felicitate cõtingat. Et ibi Bar. nota.
64 illum tex. ad hoc quòd † facta diuiſione à iudice inter fratres, tunc
cuius ſit electio, poteſt iudex in ſorte ponere. Hanc opi. firmat Bal.
in l. ſi maior. in j. no. C. communi diui. vbi per illum tex. no. æqua-
litatem in diuiſione eſſe ſeruandam per omnia, licet fratres ſint ſe-
xu, & ætate diſpares. Vnde, ſecundùm eum, licet ſit conſuetudo
quòd frater maior debeat partes facere, & minor eligere, vt refert
ſecundùm eum, Auguſtinus in lib. de ciui. Dei, tamẽ de iure nõ de-
bet inter eos eſſe prælatio diuidendi, vel optandi, ſed in omnibus
debet inter eos ſeruari æqualitas: vt ibi in illo tex. Et ſic debet optio
contingere ſortis aut breuium felicitate: non autem prærogatiua
perſonæ vel ætatis: prout dicit eſſe tex. in l. ij. in prin. C. quando, &
qui. quar. pars deb. lib. x. Et eandem etiam opi. tenet ipſe Bald. in l.
j. in j. col. C. de pact. vbi formaliter dicit ꝙ quando fratres diuidunt
hæreditatem paternam, quòd non prælatione, ſed ſortis felicitate
cõtingit optio portionis: per d. l. ij. C. quando, & qui. quar. pars de-
be. lib. x. Idem etiam tenet Bald. in l. iubemus. la ij. in princ. C. de ſa-
croſan.

croſan.eccle.Idem etiã tenet Ang.in l.fin.ad fi.
C.cõmunia de leg.Idem etiam tenet Imol. in l.
ſuus quoq;.in princ.in vlti.col.ff.de hære. inſti.
Idem etiam tenet Flor. de iure, circunſcripta
conſuetudine,in l. arbitrium. ff.fa.erciſ. Idem
etiam firmat Ang.de Aret.hîc in trac.ſuo ma-
leſic.in ver.dandis.& ſoluendis generali came-
rario. Contrariam tamen opi. ſcilicet ꝙ imò
de iure frater maior teneatur diuidere, & mi-
nor eligere,firmauit Bald.ſibi contrarius in l.
ſuus quoq;.in princip.ff.de hære.inſti. Et idem
Bal.in d.l.ij.C.quando, & qui.quar. pars debe.
lib.x.Hanc eandem opi.firmauit Ray.de For-
li.in d.l.inter pupillos.ff.de autho.tut. & Nico.
de Neapo.in d.l.ij.in princ.C. quando, & qui.
quar.pars debe.dicentes ꝙ vbi hæreditas debet
diuidi inter hæredes, & eſt cõtentio quis priùs
65 eligat, ꝙ committitur ſortis iudicio. † Fallit,
niſi ſint plures fratres:quia tunc, ſecùdùm eos,
minores debent eligere, & maiores diuidere.
Hanc opi.firmant quaſi communiter omnes
Canoniſtæ,vt Hoſt.Anto.de Butr.& Petr.de
Ancha. in c.j.extra de paroch.& Ab. Pan.&
ſolennis doctor do.Ioan.de Ana.in c.qualliter,
& quando.el ij.extra de accu. Pro iſtã opi. ad-
ducit fortem tex.in c.j.extra de paroch.vbi di-
cit tex.ita vt ille diuidat,qui ãmplius temporis
in epiſcopatu habet, & minor eligat. Pro hac
parte faceret etiam aliquid illud, quod dicit
Bar.in l.ſenatus.§.ſenatus.ad fi.ff. de iur. fiſci.
66 not.vbi ex illo tex. † quando fiſcus habet rẽ cõ-
munem cum aliquo priuato, quam vult cum
eo diuidere,ꝙ fiſcus debet facere partes,& da-
re electionem priuato. Et hæc pars,videlicet ꝙ
de iure maior teneatur facere partem minori,
probatur etiam multùm bona ratione: nam
habemus authoritatẽ veteris teſtamenti,quòd
Abraham frater maior fecit partes, & Lot.
frater minor elegit:vt inquit Aug.in lib.de ci-
ui.Dei relatus à Bal.in d.l.ſi maior.C.commu-
ni diui. Et dicit diuus Ambroſius patronus
meus in libello, cui Abraham titulus eſt, for-
maliter hoc modo: Cuiuſmodi diuiſio debet,
eſſe, patriarcha Abraham edocet: Firmior di-
uidat,infirmior eligat, ut habeat quod quæra-
tur,electioni ſuæ non poterit calumniari: non
accidet occaſio reſiliẽdi,cui dat̃ eligendi optio:
nec diuiſor grauatur. Nam quo prudẽtior, eò
cautior,vt nec in diuiſione circũſcribatur, nec
in electione fraudetur. Tunc ſic ſtantibus iſtis
anthoritatibus horũ ſanctorum patrũ, ſucce-
dit illa glo.cano.ſingularis multùm in c. de li-
67 bellis.xx.diſt.quæ ſingu.dicit † dictum alicuius
a ſancti munitũ authoritate veteris [a] vel noui
Teſtamenti, præfertur cõſtitutioni papali, &
Imperatoris in deciſionibus cauſarũ. Secus ſi
nõ eſſet munitũ authoritate legis diuinæ: quia
tunc deciſio,ſeu conſtitutio papalis præfertur
dicto cuiuſlibet ſancti: quia papæ, & non ſan-
ctis fuit data poteſtas legis cõdendæ. c. propo-
ſuit.extra de conceſ. præben. Accedat bonus
tex.& ibi Archi.in c.de quibus.xx.diſt.& gloſſ.
in c.ſi.§.is itaq;.vj.diſt.& quod not. glo.ij. in c.
ſi.extra de conſue.& ibi per doct. maximè per
Imo.in iij.col.& per Io.And.in c.certificari.ex-
tra de ſepul.& quod dixit gl. apud Legiſtas re-
putata ſing.in §.cogitatio.in ver.eloquiorum.
per illum text.in authen. vt iudic. ſine quoquo
ſuffra.quam no.Bal.in authen.ad hęc.ij.col.C.
de vſur.ergo ſequitur in propoſito noſtro ꝙ di
cta illorum ſanctorum fulcita authoritate vete
ris Teſtamenti,nedum ſunt ſeruanda pro lege
in deciſionibus cauſarũ,vt dicunt gl.præallega.
maximè gl.in d.§.cogitatio.& Io.Andr.in d.c.
certificari.imò etiam eſſent pręferẽda cuicun-
que cõſtitutioni papali, vel Imperatoris,ſi qua
fuiſſet, quæ contrarium diſpoſuiſſet. Et hanc
rationem in propoſito noſtro adduxit in me-
dium multùm eleganter Abb. Panormita. in
d.c.qualiter,& quãdo.el ij.extra de accu.Quid
tenẽdum in hoc articulo?Canoniſtæ (vt vidi-
ſtis)tenent quòd de iure frater maior teneatur
facere partem minori.Legiſtæ autẽ magis cõ
muniter firmauit oppoſitum.Sed certè contra
Legiſtas multùm ſtringit tex.ille in d.c.j.extra
de paroch.multùm etiam ſtringit ratio prædi-
cta. Tamen ad d.c.j.conantur Legiſtæ reſpõ
dere:in ſpecie Angel.hic,ꝙ ibi loquatur in bo
nis eccleſiaſticis,nõ in bonis laicorũ, vel quòd
ibi ſit ſpeciale fauore eccleſiæ tam reſpectu eli
gentis:quia pręſumitur quòd epiſcopus iunior
magis ſuperuiuet: & ſic plus conſeruabit res
eccleſiæ:& etiam reſpectu diuidentis: quia cùm
ſit antiquior dignitate,pręſumitur habere ma
iorẽ notitiam, quàm iunior:ergo melius ſciet
diuidere.Tamen in veritate, prout etiam dice
bat ille ſolẽnis pater do.Io.de Ana.in d.c.quali-
ter, & quãdo.el ij.nulla dictarum ſolutionum
eſt bona:& ideo ego credo poſſe teneri cũ Ca-
noniſtis,& ita eſſe tenendum,quòd de iure fra
ter maior teneatur facere partes, & minor eli-
gere.cum pro opi.Legiſtarum nullibi reperia-
tur clara deciſio:et Canoniſtæ habẽt text.aper
tum in d.c.j.ergo eſt ei ſtandum in foro ciuili:
vt in glo.in c.licet ex ſuſcepto.in ver vacante.extra de foro compe
tenti & gl.in c.per venerabilem.extra qui ſi.ſint leg.& in c. Raynu
b tius.extra de teſta.Et per iſta ſit expeditus pręſens articulus, [b] cir
ca quem illud vltimo loco ſemper diligẽtiſsimè notabitis, quod ſi-
gnanter dicunt Canoni.Hoſti.Ant.de But.& Petr.de Anch. in c.
68 j.extra de paro.† quòd maior in propoſito noſtro ſumitur pro il-
c lo,qui maiori tempore gubernauit bona. [c] & hoc multùm bene
probat text.ille.Quod verbum teneatis bene cordi ad ſuprà dicta,
& maximè quando vigeret conſuetudo quòd maior teneretur fa-
cere partes,& minor eligere.licet etiam,vt ſ.concluſi, putem hoc
69 eſſe de iure.† In hac autem actione communi diuidundo formam
libelli nõ pono:quia habetis eam notabiliter per Bar.in d.l.ad offi-
cium.& ibi per Bald.C.cõ.diui.ad eos recurratis.& ſequitur Ang.
hîc,qui formã eorũ in ſpecie ponit ad fruſtratoriam mẽbranarũ
occupationem.Videatis etiam Bald.in l.j.per illum tex.in eod.titu.
C.cõmuni diui.& reliquas quæſtiunculas circa hunc libellum per
Io.Fab.hîc.Accedamus vltimò ad actionem finium regundorum:
cuius materiã ita prolixè examinat per multas quæſtiones Io. Fab.
hîc,adeò ꝙ nullibi in iure reperietis hanc materiam ita plene exa-
minatã ad magnam partẽ.In qua materia videatis not.text. Cano.
in c.ex literis.extra de proba.& ibi ſolẽnem glo.in ver. duorum.&
70 ibidem per doct.maximè per Anto.de But.& Abb.Panor. ¶ † Et
an iſta actio finium regundorum ſit natiua,vel datiua,habetis glo.
cõtrarias.Nam gl.in l.j.in gloſ.j.mag.ff.fini.regun.tenuit quòd ſit
datiua.& idem tenet gloſ.ij.in l.ſi.C. fini.reg. contrarium nota, ꝙ
imò ſit natiua.Et quòd oriatur ex quaſi contractu,tenuit gloſ.j. in
ver.intelligitur.in §.hæres.ſ.de oblig.quę ex quaſi cõtractu.& hãc
ſequitur Iac.Bu.& Pet.de Bellaper.& cõmuniter Moderni,vt re-
fert Ioan.Fab.hîc,& ſequitur etiam Angel.de Are.hîc, circa xxij.
aliâs xij.col.Idem tenet Nicol.de Neap.in d.§.hæres.Videatũ hîc

M

a ¶ Veteris. Adde Fran.Are. in l.de quæſtione. C. de pactis.quòd præcepta iudicialia veteris Teſtamenti non obligãt in lege noua. Et qui libri veteris Teſtamenti ſint authentici,vide Felin. in c. ex parte. in xxiiij. col. ſtatim poſt medium. in verſi. de libris autem. de reſcri. & id, quod dicit hîc do. Iaſ. May. idem etiam ipſe Felin. ibidem in col. xxiiij. ad fin. ibi fortius.

b ¶ Hanc eadẽ opi. firmat idem Iaſ. in l.j. col. pe.ff. ſi cer. pe. & domi. Alexan. in addi. ad Barto. in d. l. vnica. C. de his, qui ſe def. lib. x. ſub dubio fortè inclinat in opin. Canoniſtarũ. ſed certè iura, quæ ꝓ Legiſtarũ ſententia adducuntur, vrgẽtia ſunt. nam in l. ad officium. C. commu. diuid.& in l.j.eo. tit.& in §. ſi familiæ. inſti. de offic. iud. videtur apertè probari ꝙ diuiſio ſpectat ad iudicem ſi ad arbitrum, ergo non ad fratrem maiorem. Præterea ſi Canoniſtarũ opi. vera eſſet, æqualitas non ſeruaretur inter fratres, contra l. ſi maior. in fi. C. cõmu. diuid.& text.in d.l. vnica. C. de his qui ſe def. per locum à ſpeciali ſatis vrget, nec iure cautum reperitur ꝙ frater minor habeat hoc priuilegiũ cõtra maiorem: nec veroſimile videtur, ſi caſus ille non eſſet deciſus per leges ſ. allega.cũ ſit frequentiſsimus ꝙ eſſet omiſſus, argu. l. item apud Labeonem. §.ait prætor.ff.de iniur. Et hãc opi. firmat nouiſsimè Modernus de Ripa in d.l.j.col. xj. ff.ſi cer. pe. ꝙ ait ad officium iudicis, vel ad fortis ſeilicitatem pertineat,argu. l. ij. C. quando, & quib. quar. pars debe. lib.x. Et reſpondet ad authoritatem diui Auguſt. Mihi autem videtur cùm nõ ſimus in materia cõcernenti peccatum. Et cõiter Canoniſtæ deuient in hac q. à Legiſtis,ꝙ in terris ſubiectis eccleſiæ.ſeruet̃ opi. Cano. & in terris Imperij opi. legiſt. arg. eorum, quæ habentur in c.j. & ij. extra de noui ope.nunti.& in l.priuilegia.C. de ſacroſan.eccleſi. Et ita ſecũdùm do. Chriſtoph. de Angelellis in d.l. j.ff. ſi cer. pet diſtingũt magis cõmuniter Moder. vt ab ipſo in voce audiui. Carcaſſona Sardus.

c ¶ Gubernauit bona. Et ideo dixit do.Alex.de Imol. in cõſi.iiij. in iiij. parte. quòd in dubio maior intelligitur,ſcilicet ætate ſi ratio ſubſtantiæ materię aliud non ſuccedeat. Et quis dicatur maior, vide Felſ. in c. veniens, poſt princ.in ver.not. ibi: maiores de ſimo.

a ᵃVide tex. vbi de hoc videtur caſus, in l.iij. in fi. C. fini. reg. Sardus.

b ᵇIura: c Pro omnibus hîc dictis de agrimenſore per do. Iaſ. May. vide tu Fel. in c. quia iudicante. de præſcrip. vbi plenè, & not.

c ᶜProbentur. Et qualiter probentur, vide Felin. in c. cùm cauſam. de proba. in vlt. col. in verſi. extra gl. & quod ibidẽ dixi in apoſtil.

d ᵈPoterat allegare tex. hoc ad literam decidentem in l. in finalibus. ff. fini. regun. Sar.

Ioan. Fab. arguẽtem ad partes, & poſteà diſtinguendo ſaluantem omnes ſuprà ſcriptas gl. Videatis etiam Bald. latè diſtinguentẽ, & ſaluantem ſuprà ſcriptas gl. in l. fi. C. fini. reg. qui Bal. cõcordat cum his, quæ vult Ioan. Fab. hîc, ſcilicet quòd iſta actio finium regũdorum oriatur ex varijs figuris cauſarum: & effectualiter vi-
71 tur ferè eadem diſtinctione. ¶ † An autem iſta actio finium regundorum competat ratione ſolius proprietatis, & ſic an poſſit agere iſta actione finium regundorum ille, qui nõ poſſidet, ſi eſt dominus, dixi ſ. ſuper gloſ. & in ver. familiæ erciſcun. in ij. parte principali huius
72 gl. ¶ † An autẽ ille, qui intentat iſtud iudicium finium regundorum, habeat neceſſe dicere in libello ſe eſſe dominum, & poſteà dominium probare, videatis text. in l. iij. C. fini. reg. cuius intellectum videatis latè ruminatũ, & diſputatum per Ioan. Fab. & etiam Ang. de Are. hîc & videatis etiam text. in d. c. ex literis. extra de
73 proba. ¶ † Et aduertite fundamẽtaliter ex mente Ioan. Fab. hîc, quòd pro finibus competunt quatuor remedia. Primò actio finium regundorum de qua hîc. Secundò condictio ex l. ſi conſtiterit. C. fini. reg. in caſu illius legis ſcilicet quando poſt litem cõteſtatam in hac actione finium regundorum: ante tamen ſententiam, quis inuadit, & vſurpat rem propria authoritate: quia punitur pœna illius legis. Tertiò competit accuſatio criminalis, & pœnalis in perſonam contra eos, qui remouent, & euellũt terminos iam poſitos, iuxta l. j. & ij. & quaſi per totũ titul. ff. de termi. moto. Quartò eſt pœna legis agrariæ quæ eſt quinquaginta aureorũ, ſi ad hoc agatur iuxta l. agraria. ff. de termi. moto. Et an hodie per illam pœnam legis agrariæ, quæ eſt quinquaginta aureorũ, ſit ſublata pœna corporalis extraordinaria, videatis ibi gloſ. & Ioan. Fab. hîc. Videatis etiam tex. in l. j. & ibi gl. j. & ij. C. de accu. & ibi doct.
74 maximè Salic. ¶ † Quæ autem veniant in iſta actione finium regundorum? & certum eſt quòd venit diuiſio fundorum, & quòd termini, & cõfinia ponãtur: vel ſi poſiti fuerint termini, & auulſi, quod reponantur, iuxta l. in finalibus. & l. ſi irruptione. in princ. ff. finium reg. Itẽ veniũt damna, & ſumptus: iuxta l. iiij. §. poſt litem. ff. finium reg. Et aduertite quòd ſi aliquis haberet fundum cõmunem cum aliquo, & haberet etiam fundũ proprium vicinũ, quod non poteſt agere actione finium regũdorum, etiam vtili. Textum
75 habetis cum ratione in l. iiij. §. ſi communem. ff. fini. reg. ¶ † Qualis autem debeat eſſe forma iudicij, & procedendi per iudicem in hac actione finium regundorum, & ſuper ea ſentẽtiandi, videatis l. iij. & ibi gl. j. C. fini. reg. & idem Iac. Butri. Cy. Bar. & not. Bald. & Salic. C. fini. reg. & illam ſolennem gl. in d. c. ex literis. in ver. duorũ. extra de proba. & ibi per doct. maximè Abb. Panor. & per Angel.
76 hîc. ¶ † Et nunquid in hac actione finium regundorũ poſſit procedi ad ſententiam diffinitiuam lite non conteſtata, videte gl. in d. l. iij. in gl. fi. in ver. quæſtio. & ibi Bar. & Bal. C. fini. reg. & glo. in c. quoniã frequenter. in princi. in gl. j. extra vt li. nõ conteſt. & etiam Bart. in authen. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hære. abſti. & Canoni. in c. fi.
77 extra de offi. iud. ¶ † Et an quando iudex vult ire, vel mittere agrimenſorem, vel magiſtrum ad mẽſurandum, debeat ſtatuere talem terminum partibus, vt ſint tali die, & hora cum talibus magiſtris,
a vel ſecũ in illo loco: videatis Bar. ſignãter decidentẽ quòd ſic, ᵃ in l. qui bona. §. fi. in j. col. ad fi. ff. de dam. infec. quia per partis præſentiã poſſet iudex vel agrimẽſor aliter informari. Et propterea dicit ibi Bartolus & notate quòd ſemper de hoc facias fieri inſtrumentum, quando iudex eſſet in loco: aliàs poſſet proceſſum annullare.
78 ¶ † Aduertite etiam ꝙ agrimenſores, qui mittuntur ad mẽſuran-
b dos agros, debent pro forma priùs iurare ᵇ bene, & legaliter menſurare: aliàs nõ valeret ſua menſuratio ſecundùm Bald. & Sali. in l.
79 hac edictali. §. in illud. C. de ſecun. nup. & Angel. hic. ¶ † Et an, & quando iudex cõmittit alicui quòd vadat: & menſuret illum agrũ, & ꝙ poſteà referat: an pars debeat neceſſariò eſſe præſens in tali cõmiſſione: videatis Bar. ſingu. decidentem ꝙ ſic, in l. Theopõpus. ante fi. ff. de dote præle. quia poſſet opponere contra perſonam de
80 ſuſpicione: quãuis poſteà ſubiciat Bart. † quòd poſteà relationi nõ debeat eſſe præſens per id, quod in ſimili dicimus de teſte, vt ibi per eum, & per Bal. in l. hac edictali. §. in illud. & in l. in minorum. in ij. col. C. in quib. cau. in integ. reſtit. nõ eſt neceſ. & in l. cõſentaneum. in vltima col. C. quomodo, & quando iud. & per Anto. de But. in
81 c. veniens. el j. extra de teſti. † An autem ſi ex mala relatione agrimenſoris ego fui damnificatus, poſſum contra eum agere, an habeam neceſſe agere cõtra illum, ad quem res peruenit: videte not. text. in l. ſi duobus. §. j. & §. ſeq. & ibi gl. in ver. adhibitus. ff. ſi men. ſal. mo. dixe. & Ang. de Aret. hîc, qui dicit ſe ſemel habuiſſe hoc de
82 facto. ¶ † Et notate quòd licet ager ſemel fuerit menſuratus, tamen ſi aliqua partiũ prætendat, & dicat ſe eſſe deceptam, & ſe plus dediſſe, vel minus recepiſſe, debet iterum talis fundus menſurari: Hoc eſt quod dicit not. Bart. ſe colligere ex illo text. in l. j. §. j. ff. ſi men. ſal. mo. dixe. & ibi vide omnino eum. Accedat tex. no. in l. j. C.
83 de erro. calcu. & clarius ibi Bartol. & Bal. in j. no. † quòd licet inter plures mercatores ſit ſaldata, & ſummata ratio, tamen adhuc poteſt petere debitor, vel creditor, quòd iterum de nouo fiat computatio, & videatur ſi ſit erratum in calculo, necne. ¶ Vltimò pro nunc in hac materia notate quòd terminis & finibus antiquis ſem-
c per eſt ſtandum, niſi noui probentur. ᶜ Ita dicit gloſ. ᵈ & not. in l. ij.
d in ver. monumenta. ibi Bald. & Sali. C. finium regun. ¶ † Qualiter
84 autem ſit formandus libellus in iſta actione finium regundorum, ſatis patet ex prædictis: quia diuerſæ in ea quandoq; fiunt narrationes, ſecundùm diuerſitatem emergentium caſuum, in quibus poteſt iſta actio competere; verùm quia nullius penitus eſſet artificij formare libellum, ſtatui fruſtrà non denigrare papyrum. Et ſi vultis tamen in ſpecie formam libelli, recurratis ad Ioan. Fab. Bald. & Ioannes de Platea, & Ang. hic, & ad Floria. in l. j. ff. fini. reg. Et per iſta remanet præſens §. multùm vtiliter expeditus.

LAVS DEO.

1 *Actiones an vltra quadruplum extendi poßint. & nu. ſeq. & nu. 8. & num. 10. cum quatuor ſeq.*
3 *Conſilium an obliget.*
4 *Aduocatus, vel conſultor, qui dedit malum conſilium, an teneatur.*
5 *Interdicto vnde vi ex conſilio ſpoliandi quando quis teneatur.*
6 *Actio ſerui corrupti propter quas cauſas competat.*
7 *Marcha ex quot vncijs conſtet.*
9 *Actio in factum deſcendens ex edicto de calumniatoribus an poſt annum ſit pœnalis tantum ex parte actoris.*
13 *Pœna adiecta dationi quantitatis, quando peti poßit. 14. 15. 16.*
17 *Promittens ſtare ſententiæ arbitri, vel contractui ſub pœna, an dicatur promittere dationem, vel factum.*
18 *Virginem ſi aliquis deflorauit, non tenetur de fornicationibus, quas poſteà cum alijs illa perpetrauit.*
19 *Perſuadens alicui vt ſemel vnum malum faciat, non tenetur de cæteris poſteà per eum commißis.*
20 *Purgatio an locum habeat in actione ſerui corrupti. 21. 22. 23. 24.*
25 *Virginis corruptor an teneatur eam accipere in vxorem, & de proprijs bonis ei conſtituere dotem.*
26 *Libellus in actione ſerui corrupti qualiter formetur.*
27 *Corpus liberum æſtimationem non recipit.*

§. Omnes autem. Iſte §. vſq; ad §. actionum. communi diuiſione ſcribentium, vt Dy. Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc, diuiditur in tres partes principales. In prima ponit diuiſionẽ vnam quadripertitã. In ſecũda illã in ſpecie per multa exẽpla declarat. In tertia ponit aliquas differentias inter iſta exempla. Secunda prope principium ibi: in ſimplum agitur. Tertia ibi: ſed furti quidẽ. Ego ſubdiuido illam ſecundã principalẽ in quatuor particulas. In prima exẽplificat in actionibus, quæ dantur in ſimplũ. In ſecunda exẽplificat in actionibus, quæ dãtur ad duplũ. In tertia in actionibus, quæ ad triplũ. In quarta in actionibus, quæ ad quadruplum. Secunda ibi: in duplũ agimus. Tertia ibi: tripli verò. Quarta ibi: quadrupli. Rurſus tertiam principalem ſubdiuido in duas. In prima ponit differentiam inter actionem

actionem furti non manifeſti, & ſerui corrupti ex vna parte, & alias actiones, quę ad duplum dantur ex alia: quia primæ ſunt pœnales origine, ſecundæ ſunt ex accidenti. In ſecũda ponit differentiam inter actionẽ quod metus cauſa, & alias, quæ dantur in quadruplum: quia in prima rem reſtituens à quadruplo liberatur: in
1 alijs non. Secunda ibi:tẽ actio de eo quod metus cauſa. ¶ † Actiones poſſunt extẽdi à ſimplo vſq; ad quadruplum: vltra verò quadruplum nulla actio extenditur. hoc primò. Et in ſimplum agitur actionibus deſcendentibus ex contractu regulariter. hoc ſecundò. In duplum agitur ex furto non manifeſto, ex lege Aquilia, ex depoſito in certis caſibus, ex ſeruo corrupto, & ex legato facto venerabili loco. hoc tertiò. In triplum verò agitur, quando petitum eſt plus debito, vt aduerſarius maioribus ſportulis executori prægrauetur. hoc quartò. In quadruplum verò agetur ex furto manifeſto, & actione quod metus cauſa, & actione in factum ex edicto de calumniatoribus, & contra executores litiũ plus debito exigentes. hoc quintò. Et actionum, quæ dantur in duplũ, quędam ſunt pœnales origine, quædam ex accidenti. hoc ſextò. Et in actione quod metus cauſa, rem reſtituens à quadruplo liberatur: quod non eſt in alijs, quæ ad quadruplũ competunt. hoc dicit ſeptimò, & vltimò vſq; ad §. actionũ. ¶ Legam tamen iſtũ §. per verſiculos propter nimiam eius prolixitatem. & legam iſtud principium vſq; ad verſi. tripli. Materias actionũ in hoc tex. poſitarũ non repetam hîc, quia vidiſtis particulariter quaſi de vnaquaq; in §. ſequens. in prin. & in ver. ex maleficiis. ſ. eod. tit. excepta materia actionis de ſeruo corrupto, quã hîc examinabo. ¶ Pro introitu figurationis caſus poteſtis ex mẽte Io. Fab. & Nic. de Neap. hîc hoc modo cõtinuare iſtũ §. ad §. ſequens. ſ. eo. in quo dictũ eſt, quaſdam actiones eſſe rei perſecutorias, quaſdam pœnales, & quaſdam miſtas. Item dictũ eſt, quaſdam actiones pœnales cõpetere in duplũ, quaſdam in triplũ, & quaſdam in quadruplum. Ad harum declarationem factus eſt præſens §. in quo Imperator declarat in primis vſq; ad quã ſummam poſſint actiones pœnales ſe extendere: & quæ ſint illæ, quæ dantur in duplũ, quæ in triplũ, & quæ in quadruplum, & quæ ſint inter eas differẽtię: proſequẽdo vt habetis in litera. ¶ No. j. ex hoc tex. ſecũdùm glo. & doc. communiter hîc, & vbiq;, vnam diuiſionem actionũ, quæ eſt quadripertita, vt patet in litera: contra quã diuiſionem ab vltra montanis opponitur, vt oſtenditur, ꝙ hæc diuiſio ſit ſuperflua, eò quia in effectu cõtinet illud idẽ, quod dictũ fuit in §. ſequẽs. ſ. eo. Nam ibi dictum fuit in tex. ꝙ actionum quædam ſunt rei perſecutoriæ, quędã pœnales, & quædam miſtæ: & illud nihil eſt aliud dicere quàm illud, quod ibi dicitur. Ex quo dicimus rei perſecutoriæ, iſtud nihil eſt dicere, niſi ꝙ quædam cõpetunt ad ſimplum. Et dum dicitur, quædam ſunt pœnales: nihil aliud eſt dicere, niſi quædã competunt ad duplum, vel triplum, vel quadruplum. Et ſic effectualiter ibidem dicitur illud, quod hîc: & exempla, quæ ibi ponuntur, ſunt hîc: ſed hîc ſunt plura. Ad hoc nõ video quid poſſit aliud reſponderi, niſi dicere, prout etiã dicebat Io. Fab. hîc, ꝙ hæc diuiſio ſit magis lata, & magis clara, quàm illa, quæ eſt in d. §. ſequens. Nam hîc magis latè declaratur quaſdam actiones in ſimplũ cõpetere, quaſdã in duplũ, & ſucceſſiuè: & quæ ſint illæ quæ in ſimplũ competunt, & quæ in duplũ, & quæ in reliquis: & potiùs debet dici ꝙ hîc ſit quædã ſubdiuiſio, quàm diuiſio: & ſic facta ad clariorem intellectum iuuenũ, quibus hîc liber dicatus eſt. §. ſed ne in primis. ſ. de lega. de quo etiam dicam j. in glo.
2 j. paruula. ¶ † Secundò no. ex hoc text. ibi: nulla actio extenditur. ponderata illa vniuerſali negatiua, ſecundùm quod eam ponderat Ang. hîc, ꝙ non tantùm in pœna legali, ſed etiam in pœna conuẽtionali non poteſt actio competere vltra quadruplum. Et ſic habetis ꝙ nõ tantùm pœna legalis, ſed etiam conuentionalis dictum quadruplum excedere non poteſt. de quo per gloſſ. in l. vnica. in gloſſ. mag. in ver. dupli. C. de ſenten. quæ pro eo, quod intereſt. & ibi Barto. in vij. col. ver. venio ad quartam particulam. & per Bart. in l. ſtipulatio iſta, habere licere. §. alteri. in vlti. col. ff. de verb. obli. & ibidem per Ang. Imo. & Cuma. & per gloſſ. in §. alteri. in verſi. quantitas. & ibi per ſcribentes. ſ. de inuti. ſtip. & dicetur j. plenius
3 poſt gloſſ. mag. ad fin. ¶ † Vltimò not. in ver. item ſerui. in verſi. cuius ortatu conſilióve. caſum, in quo quis tenetur ex ſuo conſilio. Et ratio huius notabilis eſt, quia iſtud conſilium cadit in delictum. Et in tantũ quis iſto caſu tenetur ex ſuo conſilio, quòd etiã nõ adhibetur illa diſtinctio, an aliâs eſſet facturus vel ne. Ita tenet gloſ. notab. l. j. §. perſuadere. in gloſ. mag. ff. de ſer. cor. & glo. ſolennis in §. interdum. ver. ope. in gloſ. fin. ſ. de obliga. quæ ex deli. naſ. Quicquid tamen dixerit illa gloſ. dicite vos quòd ratio quare in caſu iſto nõ adhibetur iſta diſtinctio eſt: quia in his, quæ ſonant in vitium, ſeu cadunt in delictum, non adhibetur illa diſtinctio, an aliâs eſſet facturus, vel ne: iuxta tamen ea, quæ tradit latiùs Bartolus in l. non ſolum. §. ſi mandato. in penultima col. ff. de iniur. & per Baldum in l. data opera. in xxuj. col. C. qui accu. non poſ. & in l. j. C. de ſeruis fugitiuis. De hac tamen materia, an, & quando quis ex conſilio obligetur, & an, & quando debeat adhiberi illa diſtinctio, an aliâs eſſet facturus necne: vide gloſ. in dicto verſiculo ope. & gloſ. in l. ij. §. fin. in ver. ex conſilio. ff. manda. Dynus in reg. nullus ex conſilio. de regu.
a iuris in vj. Bartolus in dicto §. ſi mandato.[a] ✱ & Baldus in l. non ideo minus. C. de accuſatio. p doc. poſt gl. in l. ſæpe. ff. de verborũ ſignifica. per Baldum in l. ob hæc verba. vbi multa ſing. dicit. ff. de his, qui not. infa. & in dicta l. data opera. præcipuè in xxuij. col. & in l. j. in princip. in lectura antiqua poſt Iacobum Butrig. ibi. ff. de eo, per quem fa. erit. & ibi per Angelum & Baldũ in l. j. §. perſuadere. poſt gl. ibi. ff. de ſer. corru. per Canoniſtas plenè in c. j. extra de offi-
b cio deleg. & in c. ſicut dignum.[b] §. finali vbi textus. & ibi gloſſa mag. in ver. conſilium. extra de homici. & in cap. nuper. extra de ſententia excommunicationis. & Canoniſtæ maximè Paulus de Elea. & dominus Cardinalis Florentinus in clementina j. vbi gloſ. not. extra de pœnis. per Innocentium. in c. querelam. extra de ſententia excommunicationis. per Ioannem de Lig. in c. mulieres. eod. titulo de ſententia excommunicatio. Vide etiam not. Bal. in l. metu. C. quod metus cauſa. & latè per Salicetum in l. j. C. de raptu virginum. vbi plura ponit circa iſtam materiam. & aliquid per Angelum hîc, & latiùs in tractatu ſuo maleficiorũ. in ver. Sempronium mandatorẽ. & vide multa notabilia per Baldum in hac materia in l. j. C. de ſeruis fugitiuis. maximè in ij. & iij. columna. & inter cætera illos ſingulares modos per quos probatur quãdo aliâs quis erat facturus: & quibus poſſit cognoſci an quis aliâs eſſet facturus, &
4 ibi etiam quid in dubio præſumatur. † Quid autem in aduocato, vel conſultore, qui dedit malum conſilium, an teneatur ex hoc malo conſilio, & an ex hoc faciat litem ſuam, vide Bart. in l. ij. & in l. idẽmq;. §. ſi quis ea. vbi bonus textus. ff. manda. & in l. ex maleficiis. §. ſi iudex. ff. de actionibus & obligationibus. Specu. in titu. de
5 requi. conſi. §. j. in ver. conſiliarij. † Et an quis teneatur interdicto vnde vi ex conſilio ſpoliandi, vide Bar. ſing. determinantem quòd non, in l. ij. in viij. columna. verſiculo ſextò quæritur. C. de ſer. &
6 aqua. † Vltimò not. cauſas, propter quas competit actio ſerui corrupti. Quibus autem perſonis, & contra quas competat iſta actio ſerui corrupti, videbitis j. poſt glo. in ver. deducitur. ¶ Gloſ. j. paruula, in fin. Idem, ſcilicet quòd hîc ponatur quarta diuiſio actionum, tenet etiam gloſ. magiſtralis in §. ſunt præterea. in gloſ. j. in eodem titulo. Idem etiam ſequuntur communiter ſcribentes, vt Dyn. Ioan. Fab. Ioannes de Platea, & Dynus & Angel. de Aretio hîc. Alij, vt Ioan. de Cremo. in arbore ſua actionum, tenet quòd imò hîc ſit quinta diuiſio. Quod eſt ſuſtẽtabile, tenendo quòd in §. præiudiciales. ponatur vna diuiſio actionum: vt ibi dixi in gloſ. mag. in princip. Dixi etiam in §. ſequens. in gloſ. paruula. ſ. eod. Azo verò in ſumma huius tituli vbi de diuiſionibus præſentis tituli accuratiùs tractat, tenet quòd imò in hoc §. nulla ſit diuiſio actionum: nam tenet quòd in §. ſequens. ponatur tertia diuiſio, quæ duret vſq; ad §. actionum. ergo vult quòd hîc nulla ſit diuiſio. & hoc etiã eſt ſuſtentabile, vt dixi ſuprà in j. not. Vnde teneatis

a ✱ Adde ꝙ idẽ Iaſ. in l. j. col. xv. C. de ſer. fugi. dicit ꝙ doct. Bar. in d. §. ſi mandato. communiter tenetur. Sar.

b ✱ Sicut dignum. Vbi omnino vide Fel. in iiij. col. verſiculo tertiò concludo. cum pluribus ſequen. & in d. c. j. de offic. deleg. & in c. ſuper. de ſenten. excom. & Fra. Are. in l. j. C. de ſer. fugit. & in l. Titia. §. idẽ. in ij. col. de verb. oblig. & remiſſiue in l. præterea. §. ſi tibi. ff. mandati.

quicquid vultis:quia eſt quæſtio de lana capri-
na.¶ Glo.in ver.vlterius.Quæ gloſ. videretur
vno verbo diuidenda in decem partes princi-
pales,prout decẽ modis opponit contra text.
Partes de ſe patent. & ita diuidunt aliqui:ſed
ego melius diuido hanc glo.in octo partes prin
cipales.In prima declarat textum. In ſecunda
contra tex.format tres obiectiones ſimul, quę
vna ſolutione diluuntur. In tertia cõtra textũ
format duas oppo.ſimul : quibus etiam ſimul
reſpõdet, videlicet per duas ſol.In quarta op-
po. vno modo, & ſoluit. In quinta etiam vno
modo oppo.& duobus modis reſpõdet.In ſex-
ta etiam vno modo opponit,& ſoluit. In ſepti-
ma etiam vno modo opponit,& duobus mo-
dis reſpondet. In octaua etiam vno modo op-
ponit,& ſoluit.Secunda prope principium ibi:
ſed contra in l.Aquilia.Tertia ibi:item contra
in eo,qui manumiſit. Quarta ibi:item contra
in eo,quod dicitur,ſi dediſti. Quinta ibi : item
contra in eo , quod dicit lex,ſeruum. Sexta ibi:
item cõtra in eo:qui ſurripuit.Septima ibi:item
contra.ſ.de inuti.ſtipula.Octaua ibi:item con-
7 tra in eo , quod dicitur,eum,qui emit.¶ † In
ead.gl.ibi:centum marcas.Quot autem vnciæ
auri,vel argenti,faciant vnam marcam , & ſic
quot vncias contineat vna marca, declarat Io.
Fab.ſ.de Attilia.tut.vbi dicit quòd octo vnciæ
faciunt vnam marcam:duodecim vnciæ faciũt
vnam libram:vt inquit gloſ.in verbo,octonos.
in l.j.C.de metalla.& metal.lib.xj.& gl.in l.Ca
ius.in ver.millia.ff.de an.leg. De quibus etiam
vide Canoni.vt Petr.de Anch.in cle.ſi benefi-
ciorum.& quod ibi gl.extra de deci. ¶ In ead.
glo.ibi:quãdo pœnalis eſt actio ex vtraq; par-
te.Hæc eſt vera ſo.& omnes approbãt,vt Dy.
Ioan.Fab.Ang.de Are.& Nic.de Neap.in j.&
ij.oppo gl.Nam cùm prædictæ actiones cõpe-
tant ad intereſſe,& ſic ad illud,in quo quis fuit
damnificatus,certè dicuntur potiùs compete-
re ad ſimplũ,quàm ad duplum : cùm illud to-
tum ſit intereſſe,non autem vera pœna.¶ In
ead.glo.ibi:habeo octuplũ.ſed duabus vtranq;
ſolutionẽ ad vtrũq; cõtrarium approbat ſim-
pliciter Dy.hic,& Nic. in iij.& v.oppoſi. gloſ.
Ioan.verò Fab. quẽ ſimpliciter ſequitur Ang.
de Are.hic,dicit quòd ſecunda ſolutio eſt ve-
rior ad vtrunq; contrariũ:quia tam in primo,
quàm in ſecundo caſu diuerſæ ſunt actiones,
& plures numero. Vos autem teneatis quam
vultis,quia vtraq; bona.Et ex his ſol.iuncta ſol.
contrarij proximẽ ſeq.in quam etiam gloſ.ab
omnibus approbatur:habetis limitationem,&
declarationem ad text.noſtrum,ſcilicet vt id,
8 quod dicitur in hoc tex.† nullã actionẽ exten-
di vltra quadruplũ: procedat,quãdo eſt eadem
actio numero , & eidem perſonæ competens:
aliâs ſecus.Et ita colligunt ex hac gl.Pe.de Bel-
lapertica,Io. de Pla.& Angelus hic. Per iſtam
etiam gloſ.iunctis legibus in ea alleg. quæ me-
lius faciunt,limitat Nic.hic,in v.oppo.gloſ.ea,
quæ tradunt doctores in euſden.§. pœnales.ſ.
eo.in tertia ſpecie pœnalium actionum:& po-
nit etiam gloſ.in §.ſequens. in ver. cõducto.ſ.
eo dum dicunt quòd actio in factum ex edicto
de calumniatorib. eſt pœnalis ex parte actoris
tantùm,[a] ❡quia,ſecundùm Nicolaũ illa pro-
cedunt & locum habent poſt annum tantùm:
quo caſu detur ſolũ in ſimplum,in l.j.in princ.
ff.de calum.& ſic reſpectu rei conuẽti non eſt
pœnalis cùm detur cõtra reum ad id , quod ſi-
bi adeſt:ſed bene dicitur pœnalis reſpectu acto
ris , cùm ei competat ad id quod ſibi nõ abeſt:
ſed intra annum.Certè diceretur merè pœna-
lis ex vtraq; parte,tam rei conuẽti,quàm acto-
ris,cùm intra annum detur ad quadruplũ eius
pecuniæ,quæ reo adeſt d.l.j.in princ. ff.de cal.
Ego autem non expectaui vſq; ad aduentum
præſentis gloſ.nam ita limitaui,& declaraui in
d.§.pœnales. in j.euſden.quod ibi poſui in ter-
tia ſpecie pœnalium actionum : vbi videatis.
Nunquid tamen in caſu , quem ponit gloſ. in
contrario prox.ſeq.quãdo aliquis dedit pecu-
niam,ne mihi calumniam faceres:quo caſu ille
repetit pecuniam, quam dedit , & ego ago in
quadruplum.Et an iſtud de quadruplo proce-
dat intra annum tãtùm,ita quòd elapſo anno
non poſſim poſteà agere ad quadruplum:vide
gloſ.in dicta l.ſi quis ab alio.§.j.in verbo, qua-
druplum.ff.de calum. hic alleg. & gloſ. in l.in
hæredem.§.finali.in verbo , vtrum. in eodem
9 titulo. ¶ † In eadem gloſſa ibi : & neutri vltra
quadruplum.Glo.bene dicit:& dixi ſ.in proximo contrario. ¶ In
eadem gloſſa ibi:nõ actio. Quamuis cum hac ſo.ſimpliciter tranſ-
eat Dynus hic, alij tamẽ omnes reprobant:vt Ioannes Fab. Ang.
de Aretio & Nicolaus in vij.oppoſitione glo.quia imò reuocatio
in ſeruitutem,quæ ibi fit de liberto ingrato,non fit per accuſatio-
nem,imò fit extra ordinem per officium iudicis:vt eſt tex.in l.j.C.
de lib.& eorum lib.& glo.in l.liberti.in ver.ingratis. in eodem tit.
C.de lib.& eorum lib.& ideo dicunt præfati docto.tenendam eſſe
ſequentem ſol.in glo.poſitam:ſed ego eam ibi reprobabo. ¶ In ea-
dem glo.ibi:habito reſpectu ad rem.Hæc ſol. reputatur vera à ſcri
b bẽtibus hic vt proximè dixi.& glo.in hac ſol.vult dicere[b] ❡quòd
quãdo imponitur pœna habito reſpectu ad rem,ſeu rei æſtimatio-
nem,ita quòd ipſa res,vel eius æſtimatio multiplicatur per duplũ,
10 triplum,& quadruplum:& tunc verum ſit † quòd actio non poſ-
ſit vltra quadruplum extendi. Si autem imponeretur non habito
reſpectu ad ipſam rem,ita quòd non imponeretur per verba mul
tiplicatiua rei principalis,vel eius æſtimationis ad triplum, vel qua
druplũ,ſed eſſet certa ſumma,quæ pro pœna apponeretur:& tunc
illa bene poſſet quadruplum excedere.Quamuis cum iſta ſol.ſim-
pliciter tranſeant,vt prædicti,ſcribentes hic,& maximè Ioãnes Fa
ber,& Ioannes de Platea, & Angel. hic:tamen iſta ſol.nullatenus
placet mihi : quia non credo quòd poſſit aſsignari ratio diuerſita-
tis,quare pœna nõ poſſit excedere quadruplum, ſi apponatur per
nomina multiplicatiua , & tamen ſi apponatur ſimpliciter,bene
poſſit quadruplum excedere.prætereà,& fortiùs iſtud eſſet impo-
nere legem verbis,& non rebus , vt ſtatim j. ſubiiciam. & ideo ab
hac ſo.receſsit:& melius,ipſe Ioãnes Faber in §. alteri.in vj.col.ſ.
de inuti.ſtipu.& recedũt communiter omnes, & ipſemet Ioannes
de Platea & Angelus de Aretio.vt j.ſubijciam. & ideo tutior vide
tur mihi ſol.quam ponit gloſ.ordi.in c.cùm deuotiſsimam.xij.q.ij.
quæ dicit quòd in dicta l.ſi manumiſſus.hic allegata in glo.pro con
trario,non habetur reſpectus ad rem,ſed ad punitionem delicti.Et
cum iſta ſol.tenẽt etiam Ioan.Fab.Ioan.de Platea,& Ang. de Are.
hic. ¶ In eadem gloſſa ibi:ad ipſam rem habetur reſpectus. Cum
hac ſol.tranſeunt communiter ſcribentes hic , vt Dynus Ioannes
Faber, Ioan.de Platea, & Angelus hic:prout etiam dixi in præce-
denti contrario,vbi declaraui hanc ſol.quam etiam ponit gl. in d.l.
ſi quis ſeruum.in ver.duodecim hic alleg.Hãc etiam ſol. ſequitur,
& commendat Nicol.hic,in viij.oppoſitione gloſ. Sed ego impu-
gno hãc ſolutionem,vt dixi in proximo contrario, & credo quòd
ſolutio quam ibi retuli,quæ eſt gloſ.in dicto c.cùm deuotiſsimam.
ſit melior etiam ad iſtud contrarium. ¶ In eadem gloſſa ibi:ſed ibi
non habetur

a ❡Adde tu quòd dabitur caſus in quo actio ex illo edicto de calum.erit ex vtraque parte rei perſecutoriæ. finge me dediſſe tibi pecuniam, ne mihi calumniam faceres, quo caſu competit mihi actio:vt l.& generaliter.§.fin.ff. de calum. intra annum erit ex vtraque parte mixta, per ea,quę habẽtur in §.ex maleficiis.ſ.eo.poſt annum , cùm detur ad ſimplum , erit ex parte vtriuſq; rei perſecutoria: vt l.j.ff de calum. Et hoc poteris addere ad ea,quę ponit Iaſ.in §.pœnales. ad fin. primi euſden ſ.eo. Carcaſſona Sardus.

b ❡Aduertas: nam mihi videtur quòd declaratio, quam faciunt doctores in hac parte glo. non ſit ex mente Accurſij, cùm in gloſ.nullum verbum apponatur ſi pœna per nomina multiplicatiua,vt duplum,triplum,&c. vel per ſimplicia nomina fuerit impoſita: ſed ſimpliciter dicit quòd in d.l.ſi manumiſſus.nõ præſtatur pœna habito reſpectu ad rẽ. ſentiens in hac ſolu.quòd vbicũq; pœna imponeretur habito reſpectu ad rem, nõ poſſet excedere quadruplum, vt hoc §.noſtro. & hoc ſiue per nomina multiplicatiua,ſeu per ſimplicẽ ſummã apponatur. nec in hac ſolu gl.facit inter iſta verba aliquam differentiã. Et quòd gl.iſtud, quod dicunt doctores, non ſenſerit, patet,quia nõ dixiſſet quòd in d.l.ſi manumiſſus. pœna non præſtatur habito reſpectu ad rem:ſed dixiſſet, quòd ibi per ſimplicia verba, hic verò per verba multiplicatiua.Et ſi iſtud ſenſiſſet,vtiq; ſcuiſſet Accur.dicere, & facile illi fuiſſet,arg.c.ad audientiam. extra de deci.& l.vnica.§. ſinautẽ ad deficiẽtis. C.de cadu.toll. intelligo igitur gl. ſimpliciter prout ſtat,quòd in l.cõtrar. pœna nõ apponitur habito reſpectu ad rẽ. quo caſu non excederet quadruplum, vt hoc §.noſtro.Sẽtit ergo quòd ibi apponitur habito reſpectu ad punitionem delicti, cùm aliâs non poſſet eſſe pœna.l.aliud eſt fraus.ff.de verborũ ſignifi.& ſic gloſ.noſtra nõ diſcrepat à concluſione, quam hic ad ſolu. contrarij firmant doctores, & immeritò reprehenditur. Et hanc credo fuiſſe verã mentẽ iſtius glo. Carcaſſona Sardus.

non habetur reſpectus ad ipſam rem. Hanc ſol. ſ. pluries impu-
12 gnaui. ¶ † In ead. gloſſ. ibi: quam in legali, vt hic. Hanc ſol. impu-
gnat Dy. hic: quia imò etiam pœna conuentionalis nõ poteſt ex-
cedere quadruplum, imò nec duplũ: aliâs præſumeretur in frau-
dem vſurarum adiecta: vt l. Iulianus. §. idem Papinianus reſpon-
diſſe ſe refert cũ gl. in ver. excedit. ff. de act. emp. & l. cùm allegas. in
gl. in verb. vltra. C. de vſur. Vnde pro habenda perfecta doctrina
13 huius materiæ, † an, & quando pœna poſsit excedere duplum, vel
quadruplũ: dic ꝙ aut loquimur de pœna legali, aut de pœna con-
uentionali. Primo caſu nõ inuenitur ꝙ pœna legalis excedat qua-
druplũ: vt hoc §. noſtro, quicquid dixerit Ang. in l. ſtipulatio iſta.
§. alteri. ff. de verb. obl. limitãdo tamen vt colligitur ex aliquibus
ſolutionibus poſitu in hac gl. ſecũdùm quod in eis notaui. Secũdo
a verò caſu, quãdo loquimur in pœna cõuentionali, [a] & tũc diſtin-
guit Dy. ꝙ aut pœna adiicitur per nomina multiplicatiua, vt du-
plum, vel triplum, &c. & hoc caſu nulla pœna conuentionalis po-
teſt excedere quadruplum, arg. huius §. & l. ſi dictum. in prin. ff. de
euic. Aut per nomina ſimplicia: & tunc ſubdiſtinguitur: quia aut
adiicitur facto, aut dationi. Si facto, puta, promittis ſcribere librũ,
vel ire Romã, & ſi nõ feceris, promittis centũ nomine pœnæ, &
tũc quantũcunq; ſit pœna etiã maxima, debetur. d. §. alteri. & d. l.
ſtipulatio iſta. §. alteri. Facit quod no. gl. in d. l. ſi dictũ. in prin. in gl.
13 mag. & ibi Bart. & Sal. ff. de euic. † Si verò pœna additur dationi:
& tunc aut dationi quantitatis, aut ſpeciei. Si dationi ſpeciei, puta,
promittis dare equũ, vel librũ, & ſi nõ dederis, promittis centũ no-
mine pœnæ: & tunc quantũcunq; ſit pœna, etiã maxima, debetur,
& peti poteſt: vt l. Lucius. ff. de act. emp. l. ſciendũ. ff. de euic. Si ve-
rò adiicitur dationi quantitatis: & tunc quatenus pœna excedat
legitimum modũ vſurarũ, qui eſt dupli, videtur in fraudẽ vſura-
b rum adiecta: & ideo peti nõ poteſt: [b] ſed quatenus eſt intra legiti-
mum modũ vſurarũ, bene peti poteſt. d. l. Iulianus. §. idem Papi-
nianus. ff. de act. emp. & l. cùm allegas. C. de vſuris. Et rationem
diuerſitatis inter pœnam adiectã facto, & dationi ſpeciei ex vna
parte, vt illa, quantacunq; ſit, etiam maxima, peti poſsit: ſecus ſit in
pœna adiecta dationi quantitatis, vt illa peti non poſsit, niſi qua-
tenus eſt intra modum debitũ vſurarũ, poſſet aſsignari, ſecundùm
Ang. hîc, & ſcribentes in d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. quamuis Dyn.
hîc nullã aſsignet: quia in promiſsionibus facti, & in datione ſpe-
ciei cadit affectio, quæ tãti videtur æſtimare, vel affectare factum,
ſeu ſpeciem, quantùm eſt pœna, ita ꝙ illa pœna ratione affectio-
nis dicitur potiùs intereſſe, quàm pœna: quæ affectio non cadit in
quantitatibus: vt l. nũmis. ff. de in litem iuran. nil mirũ ſi tunc præ-
ſumitur in fraudem vſurarũ adiecta. Item ratio diuerſitatis, qua-
re non reperiatur ꝙ pœna legalis excedat quadruplum, conuen-
tionalis aliquando ſic, poteſt etiam aſsignari, ſecundùm Ange. hîc,
quia lex, quæ certa eſt, poteſt limitare pœnã ſuã legalẽ quod non
eſt in pœna conuentionali. Aduertendũ eſt tamen inquantũ dixi
14 † ꝙ ſi pœna adiiciatur dationi quãtitatis, quatenus eſt intra legi-
timũ modũ vſurarũ, peti poteſt: quia cũ hodie vſuræ nullo iure de-
beantur, & ſint omnino prohibitæ de iure ciuili per ius Authen-
ticorum, ſecundùm magis communem ſententiã, per auth. de ec-
cle. tit. in princip. & §. j. & ibi, in prin. eſt gloſſ. not. in ver. obſerua-
c mus. in auth. ad hæc. in glo. mag. C. de vſuris. & glo. no. in l. cũctos [c]
populos. in ver. apoſtolicæ. & ibi Bart. in iij. col. in v. oppo. C. de
ſum. tri. & Bal. in l. improbum fœnus. C. de his, qui not. infa. & in
l. ij. C. de vſur. rei iudi. Ioan. And. in cle. j. de vſur. & latiùs in reg.
peccatum. de regu. iur. in Mercu. idcirco ſequitur, ſecundùm Dy.
hîc, & bene, ꝙ hodie pœna adiecta quantitati, etiam vſque ad le-
gitimã ſummam vſurarũ, peti non poteſt. Et ita in terminis glo. in
d. l. Iulianus. §. idem Papinianus. in ver. excedit. Iſta eſt formalis di-
ſtinctio Dy. hîc in præſenti ver. Hãc diſtinctionem in vno mem-
bro tantùm impugnant Pet. de Bellaper. Iac. de Are. Cy. Ray. de
Forli. & cõmuniter Vltramontani in l. vnica. C. de ſentẽ. quæ pro
eo, quod intereſt, profe. & de ea truffantur in alio membro, in quo
diſtinguit Dy. an pœna adiiciatur per nomina multiplicatiua,
an verò per nomina ſimplicia: quia, ſecundùm eos, & bene, iſtud
eſt imponere legẽ verbis, & nõ rebus, cõtra l. ij. in fi. C. communia
de leg. & l. fi. C. de vſur. & ita ego etiam tenui ſ.
in hac ead. gloſſ. impugnando eam in nonnul-
lis ſolutionibus, quæ idem volebant. In hoc er-
go membro omiſſa opi. ſuprà ſcriptorum Vl-
tramõta. quæ hic refertur, & impugnatur per
Angelum hîc, omiſsis etiam multis circa hoc
dictis per Ioannem Fabrum & alios ſcriben-
tes in §. alteri. ſuprà de inut. ſtip. & per Ang.
Innoc. & Cuma. in dicta l. ſtipulatio iſta. §. al-
teri. quorum dicta ſimpliciter refert Ang. hic:
placet mihi theorica Bartoli in dicta l. vnica.
C. de ſentẽtia quę pro eo, quod intereſt. in vij.
columna. ver. venio ad quartam particulam. &
eiuſdem Bart. in dicta l. ſtipulatio iſta. §. alteri.
in vltima columna. Cum quo etiam tranſeunt
Ioan. de Plat. & Angel. hîc. In hoc ergo mem-
bro, reiecta nominum differẽtia, & verbali di-
ſtinctione quam faciebat Dynus dicit Barto.
eſſe ita diſtinguendum, Aut pœna adiicitur,
expreſſa certa quantitate, puta quia in inſtru-
mento venditionis factæ de mille ſit dictum,
ſub pœna tripli vel quadrupli: & tunc pœna
iſta conuentionalis poteſt excedere tantum,
quantum partes volunt: ſicut ſi certa quanti-
tas eſſet expreſſa per nomina ſimplicia: vt ſub
pœna trium millium librarũ. dicta l. ſi dictum.
in princip. ff. de euictio. Nam quando iſta nomi-
na multiplicatiua, duplum, triplum, &c. refe-
runtur ad certam taxatam quãtitatem in eis,
eadem eſt ratio, ſicut quando pœna profertur
per nomina ſimplicia: quia idem eſt dicere, ſub
pœna mille: quantum ſi diceretur, ſub pœna
quintupli, quando ducenta eſſent promiſſa. Si verò apponuntur
reſpectu incerti, ita quòd iſta nomina multiplicatiua referuntur
ad quãtitatem incertam, puta ſi dicatur, dupli, vel quadrupli eius,
quod dicta res valebit, vel dupli eius, quod tua intererit: & hoc caſu
per hæc nomina multiplicatiua pœna nõ poſſet excedere duplum
dicta l. vnica. C. de ſententia quæ pro eo, quod intereſt. & gloſſa in
dicta l. ſtipulatio iſta. in princip. in gloſ. incip. in pœnali. Et eſt ratio,
ſecundùm Bartolum quia hoc ſecundo caſu pœna poſſet nimium
d aſcendere vltra quàm cogitauerit pars [d] ꝫ dicta l. vnica. in ver. ne-
dum in infinitum, &c. quæ ratio ceſſat in primo caſu, quando cer-
ta quantitas exprimitur. Et cum Bartol. tenet etiam Salicetus in
dicta l. ſi dictum. in princip. In aliis autem membris diſtinctionis
Dyni ſuprà relatæ tenebitis cum eo: quia bene, & perfectè loqui-
tur. De hac tamen materia vltra prædicta allegata videte etiam
Baldum in dicta l. vnica. in x. oppoſitione. vbi ponit de pœna con-
uentionali, an, & quãdo poſsit excedere quadruplum: & ibi etiam
dat vnam ſolutionẽ ad dictum §. alteri. de qua multùm gloriatur,
& reputat multùm notabilem, & ſubtilem. Vide etiam Bal. in ea-
dem l. j. in vj. col. ver. quid ſi promitto ex cauſa emptionis. & in ſi.
col. ver. reſtat quærere de pœnis. & ibi not. ponit de pœna legali,
ſiue ſtatutaria, an poſsit excedere quadruplum. Vide Bald. & Salic.
in dicta l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi certum petatur. & Bald. & Salice. in
dicta l. cùm allegas. & ibi aliquid per Bartolum in bonis lecturis.
Videte etiam omnino Bartol. in l. cùm ſtipulati ſumus. ff. de verb.
obliga. & quod notaut Canoniſt. in c. illo vos extra de pig. & in c.
ad noſtram. extra de emp. & vend. & Ange. in quæſtione per eum
diſputata inci. Aſtenſis miles. in illo dubio, an valeat compoſitio fa-
15 cta cum diœceſano originis. in iiij. quæſtione princ. ¶ † Iuxta ſuprà
dictam diſtinctionem Dyni & ea, quæ proximè dicta ſunt. Angel.
de Aretio hîc format notabilem quæſtionem, & quotidianam.
Pone quòd Sempronius mutuauerit Titio cẽtum, ita quòd inter-
ueniat vera ſors: poſteà appoſuit pactum tale, quòd ſi non reſtituet
dictam pecuniam mutuo habitam intra annum, quòd portabit ad
eum tot pignora, quæ valebunt etiam duplum, vel ꝙ ei dabit tot
idoneos fideiuſſores aliâs quòd incurreret pœnã mille aureorum

a ¶ Conuentionali. An & quãdo pœnæ cõuentionales peti poſsint. vide do. Alex. de Imol. in conſil. xxxij. in iiij. & vlti. col. in ij. parte.

b ¶ Nõ poteſt. Adde Franc. Aret. in l. lecta. ſi certum peta. & do. Alex. de Imol. in conſil. cxix. in ij. parte. & Ant. de Pra. ve. in cõſi. xlvj. inter conſi. do. Alex. in iiij. parte. & do. Alex. de Imol. in conſi. xlvj. ea. parte. & in cõſi. xlvij. & in cõſi. lxxviij. in eadem parte.

c ¶ In l. cunctos. Et ibidẽ vide Fran. Aret. & adde idẽ tenentem do. Maria. Soci. in conſil. ij. incip. ſequẽdo. verſi. circa tertiã quæſtionem. circa princi. in j. parte. & Pet. de Anch. in cõſil. cxxxviij. & Lud. Ro. in cõſilio cccc vij.

d ꝫ Vide bonũ tex. in l. Titius. circa ſi. ff. de act. emp. Sardus.

Vel pone ꝙ dictus Titius debitor promiſit, ꝙ
eo caſu: quo dictam pecuniam nõ reſtituet, præ
ſentabit ſe coram iudice, recepturus in ſe, tan-
quam confeſſum, præceptum de ſoluẽdo: aliâs
ꝙ incurreret pœnã mille aureorum: nunquid
iſta pœna poſsit peti, ſi debitor non obſeruaue
rit promiſſa. Deciſio pendet à prædictis ſi dici-
mus, ꝙ talis pœna ſit adiecta facto, prout pri-
ma facie videtur: certè poterit peti, vt ſ. vidi-
mus. Si verò dicimus ꝙ ſit adiecta dationi, di-
ceretur adiecta in fraudẽ vſurarũ, & conſequẽ-
ter peti nõ poſſet. Ang. de Are. hic, in præſenti
articulo dilatauit fimbrias veſtimẽti ſui quantũ
potuit referens ſuper hoc articulo complures
& varias opi. maiorũ noſtrorum. Ego proce-
a dam per bonas remiſsiones,[a] ad quas, cùm ex-
pedierit, recurratis. Videatis ergo gloſ. j. & ibi
Bar. & Bal. & Sali. & cęteros omnes ſcribentes
in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer. pe. & Bar. poſt an-
tiquos, q eſt ſibi cõtrarius in l. cùm ſeruus. ff. de
condi. & demon. Cy. Bal. Ang. & Sali. in l. cùm
allegas. C. de vſur. Ray. Ange. & Imol. & Lud.
Ro. in d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & Ang. Salic.
Flo. & Fulg. in l. ſed & ſi quis. §. fi. poſt gl. ibi. ff.
ſi quis cau. Sali. & Paul. de Caſt. in d. l. Iulianus.
§. idẽ Papinianus. ff. de act. emp. Io. And. in ad-
di. Spe. in tit. de oblig. & ſol. §. ante omnia. ver.
ſequitur. & do. Ant. de But. in c. tuam. extra de
pœnis. & eundem in c. dilecti. extra de arbi. &
omnino videatis abundãtiſsimè Ang. de Are.
hic: & credo ꝙ nullibi reperietis in Mũdo hũc
articulũ ita plenè examinatum, ſicut per eum
hic. Videte etiam per eundẽ in d. §. alteri. ſ. de
16 inuti. ſtip. † Vnum tamen perpetuò ſingulari-
ter notate, quod eſt maxima limitatio eorum,
quæ dicta ſunt ſ. in diſtinctione proximè rela-
ta, ꝙ pœna adiecta quãtitati põt peti, & nõ cẽ-
ſetur adiecta in fraudẽ vſurarũ, adiiciẽdo ſortẽ
principalẽ in perſonã tertij, & pœnã in perſo-
nã propriã. Iſtud eſt, quod ſignãter multũ pro-
bat tex. in l. qui res. §. qui ſtipulat. iũctis ibi tra-
ditis per Ray. & Bar. ff. de ſolutio. Et ꝑ hoc di-
cit ibi Bar. ꝙ vſurarij poſſunt aſſumere ſingu-
larẽ cautelã, & facere fraudẽ, vt dicãt hoc mo-
do: Promittis Titio dare decẽ hinc ad paſcha.
& ſic cõferãt principalẽ ſortem in perſonam
tertij. & ſi nõ dederis ſibi, promittis mihi vigin
ti nomine pœnę. Nã tũc nõ videtur adiectũ in
fraudẽ vſurarũ, per illũ tex. in vltimo reſpõſo.
quod dictũ eſt mirabile. & ſequitur ibi Ang. &
illud etiã ſequit Io. de Imo & Raph. Cu. in d. l.
ſtipulatio iſta. § alteri. & Lud. Ro. in l. ſed & ſi
qs. §. fi. ff. ſi qs cau. quãuis hoc dictũ impugnet
Bal. et illud reſtringat in l. cùm allegas. in ij. col.
in iij. opp. C. de vſur. cũ quo tenet Lud. Ro. ſibi
17 cõtrarius in d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. † An aũt
ille, qui ꝑmittit ſtare ſentẽtię arbitri, vel ꝑmit
tit ſtare cõtractui ſub pœna, dicat ꝑmittere da
tionẽ, vel factũ. Iſtud eſt vtile ſcire, propter ea,
quæ ſ. dicta ſunt. Vide Bald. in l. vnica. in iij. q.
C. de his, quæ pœnę no. & latiùs in dicta l. cùm
allegas in j. col. in iij. opp. C. de vſur. & Ang. in
d. l. ſed & ſi quis. §. fi. ff. ſi quis cau. & no. Bar. &
alij oẽs in l. ſtipulationũ. §. fi. cũ ſuis cõcor. ff. de
verb. obli. ¶ In fi. gl. Cum hac ſolu. ſimpliciter
trãſit Nic. de Neap. hic, in xj. opp. gl. alij doc. vt
Ioan. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. hic ſoluũt,
prout gl. ſuperiùs ſoluit plura cõtraria, ꝙ in d.
§. ſic igi. l. in fi. hic alleg. in gl. ꝑ cõtrario in im-
poſitione pœnę nõ habeatur reſpectus ad rem
multiplicandã. Quam ſol. ſ. reprobaui pluries.
Vnde mihi magis placet ſol. glo. ꝙ illud ibi fiat
per accuſationẽ: & cõſequẽter ibi habeat reſpe
ctus ad punitionẽ delicti: ſecundùm quod dicit
gl. quã prǫallegaui in d. c. cùm deuotiſsimã. xij.
q. ij. ¶ Gl. fi. in ver. deducit. diuido in tres par-
tes principales. In prima declarat tex. & illum
ampliat. In ſecunda quærit, & ſoluit. In tertia
eodẽ modo quærit, & dupliciter reſpõdet. Secũ
da ibi: ſed nunquid iure actionis. Tertia ibi: ſed
pro filio corrupto. ¶ In ea. gl. in princ. ibi: dam
num dupletur. Intelligite de dãno tũc æſtima-
to, & tũc illato: vt l. doli. §. fi. ff. de ſer. corru. nõ
autem de damno, quod poſteà ſequitur. l. Ne-
ratius. in prin. & §. j. ff. de ſer. corru. Et per hoc
18 infert Io. Fab. hic, & ſequitur Ang. de Are. † ꝙ
ille, qui deflorauit virginẽ, nõ tenetur de forni
cationibus, quas poſteà cũ alijs viris perpetra-
uit. Facit l. verum. ff. de fur. Dicit tamẽ Io. Fab.
ꝙ theologi non cõcordant in hoc. De quo vi-
de Bar. in terminis in d. l. Neratius §. j. vbi dicit
19 illũ tex. facere ad quęſtionẽ theologorũ, † an
b ille, q ꝑſuaſit alicui vt ſemel vnũ malũ faciat,[b]
ꝙ nõ tenetur de cæteris poſteà cõmiſsis. ¶ In
ea. gl. j. & §. quadruplatur. Iſtud impugnãt cõ-
muniter ſcribẽtes hic: vt Pet. de Bellaperti. Io.
Fab. Ang. de Are. & Nic. in ij. q. gl. quia imò to
tum venit iure actionis. Nec obſtat ſimile gl. de actione quod met.
c cau.[c] ✱ quia quãdo iſtud probarẽt leges in gl. allega. tamẽ eſſet di-
20 uerſum, eò † quia in iſta actione ſerui corrupti nõ eſt locus purga-
tioni, ſicut in actione quod metus cauſa, imò iſta actio ſerui corru-
pti ab initio, & de ſui natura, ad duplũ cõpetit: vt j. in ver. quadru-
pli. ad fi. in ver. ſed omnimodo quiſq. in quadruplũ cõdẽnat. nõ ob
ſtat etiã ꝓ opi. Irne. & gl. noſtræ tex. apertus prima facie in l. vt tã-
tũ æſtimatio. in verſi. qd officio iudicis expedie l. ff. de ſer. cor. quia
intelligo de officio iudicis mercenario huic actioni deſeruiẽti, non
autẽ de officio iudicis nobili, ſecũdùm Iac. de Ra. & Nic. de Neap.
21 in ij. q. gl. ¶ In fi. gl. tenetur ꝙ pro filio, aut filia corruptis cõpetit pa
d tri hæc actio vtilis, ſed nõ directa. Et quãuis gl. nõ alleget,[d] de hoc
eſt tex. apertus in l. vt tantũ. §. j. ff. de ſer. corru. Et ratio eſt ibi, ſecũ
dũ Iuriſcõ. q intereſt noſtra, animũ liberorũ noſtrorũ nõ corrũpi,
dignitate, & fama domus integra manẽte. Eodẽ modo dicũt doct.
22 hic, vt Io. An. Io. de Plat. & Ang. de Are. † ꝙ eod. modo datur vtilis
marito pro vxore corrupta. Et tenet etiã Bald. in d. l. vt tantũ. §. j.
23 † Nũquid autẽ hęc actio cõpetat ipſimet corrupto: puta in exẽplo
practicabili: pone ꝙ ſcholaris, boni ingenij intrauit ſocietatẽ quo-
rũdã ſociorũ habẽtiũ peſtiferũ ſemẽ deuiationis. & malorũ morũ,
q corruperũt eũ, & fecerũt illũ expẽdere pecuniã, ſiue viaticũ ſuũ
in malos vſus: quia eorũ ſuaſionibus eſt perductus ad meretricãdũ,
vel ludendũ: iuxta l. pe. ff. de ſer. corru. nũc vrgẽte penuria vult age-
re actiõe hac vtili cõtra ſocios corruptores ad duplũ æſtimationis
dãni ſui: nũqd poſsit? Vltramõ. vt Pe. de Bellaper. & Iac. de Ra. hic
tenẽt ꝙ ſic, iſta ratione: quia ſi patri, & dño dat ꝑpter deterioratio-
nẽ factã de filio, vel ſeruo corruptis, quãtò magis debet dari ſibi ipſi
propter deteriorationẽ factã in ſe ipſo: cùm ordinata charitas inci
piat à ſe ipſo, iuxta l. præſes. C. de ſerui. & aqua. Et ita etiã tenet Ro
dulph. & Nic. de Neap. hic, in ij. q. extra gl. & hoc etiã ſequit Ange.
hic eadẽ ratione, vt refrenẽtur corruptores iuuenilium animorũ: ne
poſteà ſcholares cupidine ducti triſtẽ exitũ ſentiãt: vt inqt Impera-
tor in l. fi. § filius aũt. C. de bo. quę lib. Et, ſecũdùm eũ, iſtud indubitã
ter ꝓcederet, quãdo pater eſſet abſens, nec ibi haberet ꝓcuratorẽ,
iuxta l. ſi lõgius. §. j & qd ibi no. ff. de iudi. Io. verò Fab. hic dicit ꝙ
hæc opi. ſibi placet de æquitate, ꝑpter authori. ſ. ſcriptorũ, & quia
e eſt bona, & æqua; ſed de rigore iuris putat eã nõ eſſe verã[e] ✱ Et ita
etiam

a ¶ Remiſsiões. Tu vide do. Alex. de Imol. in conſil. xlvi. & ſeq. & in cõſilio liij. in iiij. parte. & in conſil. cv. in j. col. in iij. parte. facit ad dictã quæſtionem Ang. relatam hic per Iac. id, quod habetur per do. Barth. Soc. in cõſi. clxxj. incip. præſens cõſultatio. verſi. primo, per ea quæ. & verſic. tertia difficultas. i ij. parte. vbi ponit an vſuræ peti poſsint per emptorẽ, qui non fuit in mora ſoluẽdi pretium, ſed venditor non dedit fideiuſſores, vel non tradidit poſſeſsionem liberã, prout ipſe promiſit.

b ¶ Faciat. Sed nũquid, teneor ne, ſi illud malum poſſit etiam bonũ importare: vt quia dedi cõſilium alicui, quod poteſt importare bonum & malũ modum faciendi aliquid. vide Fel. in c. auditis. in fi. pe. col. de pręſcrip. quod præſumitur ſenſiſſe de bono modo, & non de malo. & ſtatur interpretationi meæ & ſic non teneor.

c ✱ Et ꝙ in actione quod metus cauſa æſtimatio, & damnum, veniant non per officium iudicis, ſed per viã actionis, probatur: quia actio quod metus cauſa eſt miſta, partim pœnalis, partim rei perſecutoria: vt §. ex maleficiis. ſ. en. ergo æſtimatio damni venit per viã actionis alioquin non eſſet miſta. Sardus.

d ¶ Imo. allegat d. l. in libro meo. Sar.

e ✱ Adde ꝙ opi. Vltramon. de iure mihi videt vera: nam ſi valet arg. de quæſt. noſtra. ad actionem iniuriarum, vt gl. noſtra hic arguit in actione iniuriarũ expeditũ eſt ipſi filio iniuriato indefectum patris, vel abſentiam cõpetere iniuriarũ actionem l. ſed ſi vnius. §. ait prætor. ff. de iniur. ergo & in caſu noſtro: & vtinam de facto ſeruaretur, quia forſan quãplurimi ſcholares iniquis perſuaſionibus ducti, tẽpus, & honorẽ ſimul non conteſerent, & miſerandi parẽtes poſt innumerabiles expenſas filiorum ignorantiam non lugerent: & cùm propter abſentiam parentum & propinquorum emendatione careant, quæ illos ad viã reduceret, iuxta l. vnica. C. de emẽda. ꝓpinq. & ſit fragile iuuenile conſilium, & multis captionibus ſuppoſitũ, vt l. j. in prin. ff. de min. lator debet eſſe via ad huiuſmodi corrup. orem puniẽdos & ſiemihi applaudet Vltramõtanorũ ſententia. Ant. Aug. Carcaſſona Sard.

etiam tenet Ioannes de Platea hic: & hoc puto verius. Subdit
Ioannes Faber morale verbum, dicens: Vtinam bene luerent,
qui iuuenes ad illecebras alliciunt. Format etiam iuxta ſuprà
dicta Nico.hic,poſt Rodul.in iij.q.extra gloſ.quotidianam, & au-
14 ream quæſtionem.† pone,aliquis pater habebat filiá,quæ erat for-
moſa,& bonis moribus ornata, adeò quòd eam bene, & honeſtè
collocaſſet in matrimonio pro tricentis libris. Aliquis ſcholaris
eam corrupit,ita q nunc oportet patrem expendere mille libras,
& amplius,pro ea maritanda,cùm teneatur illam maritare ſecun-
dùm conditionem perſonarum,& qualitatem matrimonij, iuxta
l.ſi filiæ.ff.de lega.iij.l.fin.C.de do.promiſ.& authen. ſed quamuis.
C.de rei vxo.act. nunquid in iſta actione vtili, quam patet poteſt
intentare pro filia corrupta,vt vidimus ad fi. huius gloſ. veniat iſta
æſtimatio? Determinat Nic.hic cum ſuo Rodul.q ſic:cùm in hac
actione veniat omne damnum.d.l.vt tantum. ſecūdùm eum. Ego
15 puto † quòd imò iſte corruptor virginis nedum teneatur ad illam
æſtimationem,imò etiam teneatur plenè dare dotem, ſiue pecu-
niam pro dote iuxta modum dotis,quam virgines accipere cōſue-
uerunt eo caſu, quo pater non vult filiam ſibi in matrimonium
collocare. Si autem vellet, teneretur corruptor eam accipere in
vxorem, & ipſemet corruptor teneretur conſtituere dotem de
proprijs bonis. Tex.eſt de his omnibus not. in c.j. extra de adul. &
16 ad illud de materia iſta recurramus ad Canoniſtas. ¶ † Qualiter
autem formandus ſit libellus in iſta actione ſerui corrupti, ſiue
agatur iſta actione pro ſeruo corrupto, ſiue pro filio,vel filia, vel
etiam vxore corruptis,vt proximè dixi, videatis Specu. in titu.de
ſer.non ordi.§.j.ver.ſed ſerui. & per Roſ. in titu. de actione ſerui
corrupti.ſecundùm quod refert Ioan.de Pla.hic, & Nico. in vij.q.
extra gloſſ.Et de forma tangitur aliquid per ſcribentes, vt hic: vt
Ioan.Fab.& Ang.& Ioan. de Pla. Verum quia forma talis libelli
nullius eſt artificij,melius eſſet illum omittere.ſi tamen vultis,pro
forma,poteſtis ita concipere ex mēte ſupraſcriptorum: Ago con-
tra Titium,& dico quòd talem ſeruum meū,qui erat bonæ con-
ditionis,& vitæ,corrupit,& ſuis prauis perſuaſionibus ad malos
mores adduxit, videlicet ad meritricandum, Nam vitium,quod
incurrit ex perſuaſione eſt exprimendum, vt etiam inquit Ioan.
Faber & ita talis meus ſeruus eſt deterioratus in decem eius æſti-
mationis,cuius primò erat,& intantum mea intereſt. Quare peto
dictum Titium condemnari mihi in duplum prædictæ deteriora-
tionis. Et ſi contingeret caſus,q ſeruus prædicta mala perſuaſione
inductus ſubtraxiſſet aliquam rem domino ſuo,vel aliter illū dam-
nificaſſet, certè vltra duplum ſerui corrupti, quod petitur iſta
actione ſerui corrupti,peti debet etiam duplum, æſtimationis rei
furto ſobtractæ. Super qua dicit Ang. de Are. hic, implorandum
eſſe officium iudicis. Ego dico, imò venit iure iſtius actionis, niſi
intellexerit Ang.de Are.de officio iudicis mercenario huic actio-
ni deſeruienti,vt dixi ſ.ſuper glo.fi. Quando autem ageretur non
de ſeruo,ſed de filio,vel filia,vel vxore corruptis,tunc fienda eſſet
relatio ad æſtimationem operarum,& affectionis,non autem ad
17 æſtimationem corporis,vel perſonæ,vt fit in ſeruo,eo † quia libe-
rum corpus non recipit æſtimationem, iuxta l.j. §. ſed cùm liber
homo.& l.fi.ff.de his,qui deie.vel effu.ſecundùm In. de Pla. Ange.
de Are.& Nico.de Neap.hic,in iij.q.gloſ.de quo etiam videte per
eundem Nico.hic,in j.q.extra glo.Non ſunt hic alia.

LAVS DEO.

1 *Executorum ſpecies in iure noſtro quot ſunt.2.3.*
4 *Executores,qui repræſentant partes in iudicio,quibus nominibus in iure nuncupentur.*
5 *Executoribus,ſeu viatoribus,quibus citationes committebantur,qualiter ſalaria dabantur.6.40.42.& ſeq.*
7 *Salario qualiter ſolui debeant aduocato & conſultori.8.*
9 *Gabella ſi ſtatuto cauetur quòd de pretio rei venditæ ſoluatur tantum, an intelligi debeat de pretio quod in effectu remanet penes venditorem,deductis omnibus expenſis factis in ſubhaſtationibus, vel datis proxenetis.*
10 *Gabella ſi de quolibet legato ſolui debeat pro libra, an intelligatur tantùm de eo,quod ſupereſt de legato,deducto omni onere.*
11 *Gabella ſi ſtatutio cauetur quòd pro qualibet libra ſoluatur tantum, an ſi quis promiſerit alicui mille libras, ſoluendas tantum quadringentas omni anno,an interuſurium medij temporis deduci debeat.*
12 *Beneficium vacaturum ſi quis impetrauerit vſq; ad valorem cētum ducatorum,& non vltra,an ſi contingat vacare vnum reditus ducentorum ducatorum,tamen computatis expenſis non valet niſi centum,rectè dicatur impetratum,ita quod habere,& retinere poßit.*
13 *Gabella ſi ſtatuto cauetur quòd delegato ſolui debeant decem pro libra valoris rei legatæ,an ſi legetur equus,qui viginti valet cum hoc quod ſoluantur hæredi decem ſolui debeat,& de quanto,& qualiter.*
14 *Actor ſi in libello inſeruerit maiorem quantitatem, an teneatur ad triplum eius,in quo reum damnificauit.15.44.*
16 *Plus petere loco,aut cauſa,quando dicatur.*
17 *Actor quid ſi maiorem quantitatem in libello complexus ſit, vt maioribus expenſis circa ſalaria notariorum, & aduocatorum afficeret aduerſarium ſuum,an puniatur.19.20.24.*
18 *Pœnæ ſunt reſtringendæ.*
21 *Extentio ex identitate rationis in pœnalibus fieri poteſt.22.*
23 *Diſpoſitio huius §.an valeat extendi ex identitate rationis.25.*
26 *Libellus in quibus cauſis non requiratur.36.*
33 *Libellum in ſcriptis an quis obtuliſſe videatur,ſi iret coram iudice,& diceret notario actorum:ſcribe qualiter peto centum à Titio, in quibus peto eum condemnari.*
34 *Libellus an mitti debeat ſimul cum citatoria, an verò citatio præcedere poßit.*
35 *Libellus an de conſenſu partium omitti poßit.*
Libelli productioni an renuntiari poßit.
37 *Libellus ſine appoſitione qualitatum an procedat.*
38 *Iudicium, ſi non ſit petitum à parte libellum incertum declarari, an procedat.*
39 *Libellus incertus an procedat parte non opponente.*
41 *Sportulæ quæ nuntijs publicis præſtantur, an ante litis conteſtationem præſtentur.*
45 *Sportulæ qualiter iudici delegato præſtentur.46.47.*
48 *Sportulæ an arbitrio debeantur,& nunquid arbitratori.49.*
50 *Salaria promiſſa doctoribus, & aduocatis, hodie à ſuis clientulis peti poſſunt.52.*
51 *Aduocatus an pro ſingulis cauſis centum florenos accipere poßit.53.*
54 *Aduocati ſalarium a pauperibus recipere non debent.*
55 *Sportulas in cauſis miſerabilium perſonarum iudices habere non debent.*
56 *Salarium quando notarius conficit inſtrumentum de aliquo actu vel contractu pauperis,accipere non debet.*
57 *Procuratores,& notarij,ſunt excoriatores pauperum.*
58 *Salarium an,ſi partes concordauerint inter ſe,habere debeat iudex,licet ſententiam non ferat.*
59 *Salarium aduocato quo tempore debeatur.61.*
60 *Salarium medici recipere non debent ab infirmis,niſi cum ſani fuerint.*
62 *Libellus quando actor maiorem quātitatem exprimeret in libello quàm deberet, vt reum maioribus expenſis in ſportulis executoribus præſtandis grauaret,qualiter formandus ſit.*

Ver. Tripli verò.

¶ Ad euidentiam huius verſi.
præmittite vobis vnū verbū,
1 † quod executorum in iure noſtro multæ & variæ ſunt ſpecies.
¶ Quidam enim ſunt executores vltimarum voluntatum,de qui-
bus nihil ad propoſitū,ſed de eis habetur in l.id,quod pauperibus.
vbi latè per Cyn.& latiùs per Baldum & Salic.C. de epiſcopis &
clericis.& in l.nulli.per eoſdem.in eodem titulo.& latè per Bartol.
in l.alio. & in l. à filio.in prin.ff.de alimen.& cib.leg. & pleniſſi-
mè per Specu.& Ioan.And. in titu. de inſtru.edi. §.nunc verò ali-
2 qua per totum illum §. ¶ † Quidam autē ſunt executores, qui ſen
tentias exequuntur,ſiue mādant executioni:& de his nihil ad pro-
poſitum text.noſtri:ſed de his loquitur text. in l.executorem. cum
ſi.C.de execu.rei iudi.& ibi dicit textus,quòd iſti propriè appellan
tur executores, alij non:& ſic q iſte terminus Executores, propriè
3 ſignificat iſtos, qui ſententias latas executioni mandant. ¶ † Qui-
dam,& tertiò,ſunt executores,qui repræſentant partes in iudicio,

a ¶ In d.l.non amplius. Vbi vide Frãc. Are.& Feli. in c. ad noſtram. in j.col. in verſic. ex his infert.de iureiuran. vbi ponit quòd ſic.

illas citando: & conſequenter, qui mandant
executioni ſentẽtias interlocutorias de citan-
do aliquem: & de iſtis tractat §.noſter, & tex-
tus in l.omnes.§.executoribus.C.de epiſcopis
& clericis.Ita has ſpecies executorum declarat
Azo in Summa tit. C. de ſportu. & Nicolaus
de Neapoli hic, in quarta quæſtione. ¶ Et ad-
4 nertite † quòd executores nuncupantur in
iure noſtro variis nominibus: aliquando executores, aliquando
viatores: vt hoc textu quandoque cauſam præparantes, quando-
que officiales, quandoque apparitores, quandoque Cæſariani, ſiue
catholiciani: vt per gloſ. magiſtram in §. his, qui cauſas præpa-
rant. in ver. exceptoribus. in authentica de iudi.col.vj.& per gloſ.
5 in dicta l. executorem. C. de executione rei iudicatæ. ¶ † Et iſtis
executoribus, ſiue viatoribus, quibus citationes committebantur,
(de quibus tractat textus noſter) dabantur ſalaria ſecundùm
quantitatem ſummæ petitæ in libello: vt declarat hic gloſſa prima
mag. Si quis ergo maiorem quantitatem pecuniæ in libello inſere-
bant, vt iſti executores maiorem ſummam nomine ſportularum
cõſequerentur, tenebatur ad triplum: vt hac litera. Et iſtud ſit vo-
bis ſatis pro figuratione caſus. ¶ Iſte ver. fuit ſummatus ſuprà in
6 principio huius §. ¶ † No.j.ex hoc verſiculo quòd ſalaria de iure
debent ſolui nuntiis, ſiue executoribus, ſecundùm quantitatem
ſummæ petitæ: licet ſecus ſit de conſuetudine, vt dicit gloſ.j.mag.
vbi videbitis. Et aduerte quòd hic non triplicatur id, quod peti-
tum eſt vltra veram æſtimationem: ſed ſolum id, in quo reus paſ-
ſus eſt damnum. Et ſic habetis quòd propriè non attenditur ipſa
7 petitio, ſed effectus damnum paſsi. ¶ † In alia autem materia
extra iſtum caſum, nunquid attendatur petitio, an verò id, quod
effectualiter exigitur, ſeu exigi poteſt: puta ſi deberetur tantum
pro libra conſultori, vel aduocato: nunquid inſpicietur illud, quod
petitur, an verò id, quod effectualiter exigi poteſt tantùm, for-
8 tè propter inopiam aduerſarij? † Vel quid, ſi eſſet ſtatutum in ci-
uitate quòd qui habet inſtrumentum à centum libris ſuprà, de-
beat illud inſinuare penes acta intra ſex menſes, aliâs illud inſtru-
mentum non valet: ac ſi aliquis haberet inſtrumentum centum li-
brarum, licet in patrimonio debitoris non ſunt, niſi quinquagin-
ta, ita quòd in effectu non eſt inſtrumentum, niſi de quinqua-
ginta an illud inſtrumentum, ſi non inſinuetur intra ſex menſes,
valeat: & ſic an debeat inſpici tenor inſtrumenti, an verò effe-
ctus exactionis: videte textum ſolennem in l.in nfferendu.C. de
appel.& ibi in terminis Bartolus qui ad hoc not. illum textum &
ſummè commendat. Videte etiam textum in §.ad excludendas.in
authentica de litigioſ. & Bartolus in l.qui tabulas.circa princ.ff.de
fur.& quod not. Bart.in l.penultima.§. finali per illum textum.ff.
9 de iuriſdictione omnium iudicum. ¶ † Videte etiam quod alibi po-
nit not. Barto.in l.ſed ſi hoc.§.cuidam.ff.de cõdino.& demonſtra.
vbi ponit an ſtante ſtatuto quòd de pretio rei venditæ ſoluatur
tantum pro gabella, puta tres denarij pro libra, an debeat intel-
ligi de pretio, quod in effectu remanet penes venditorem, dedu-
ctis omnibus expẽſis factis in ſubhaſtationibus, vel datis proxene-
tis. De quo etiam per Baldum in l.j.in ij.col.C.de fru.& li.expen.
Ang.& Imol.in l.ciuitatibus.§. finali.ff. de legatis primo. per Imol.
10 in l.non amplius.in princip.ff. de legatis primo. ¶ † Et an ſi de
quolibet legato debeat ſolui tantum pro libra, an intelligatur tan-
tum de eo, quod ſupereſt delegato deducto omni onere, vide Bal.
Ang.& Imol.in dicta l.non amplius.in princip.per illum textum.
11 ¶ Et an ſtante ſtatuto † quòd pro qualibet libra ſoluatur tantum
pro gabella: tu promiſiſti mihi mille libras, & conueniſti, & promi
ſiſti ſoluere quadringentas tantum omni anno, an debeat deduci
interuſurium medij temporis, cùm in effectu quantitas tota ſit
minor omni anno pro centenario: vide ſing. Bart.in l.in lege Falci
dia nõ habetur.ff.ad legem Falcidiam. Ad iſta vide etiam quod ſi-
gnanter determinat Bartolus in l.quoties. per illum textum. ff. ad
legem Falcidiam. Nam de iure communi donatio vltra quingen-
tos aureos, ſi non ſit inſinuata, non valet: an ſi detracta gabella in
effectu non reſtant niſi quingenti aurei, an valebit donatio ſine in-
12 ſinuatione. ¶ † Et an ſi quis impetrauit à ſummo pontifice re-
ſcriptum, quòd ſibi conferatur beneficium primum vacaturum,
quod aſcendat vſque ad ſummam centum ducatorum, & non vl-
tra: an ſi contingat vacare vnum beneficium, quod in veritate
afferat fructus, & prouentus producentes ducentos, ſed poſteà
ſunt tot expenſæ neceſſariæ quòd in effectu non reſtant niſi cen-
tum, nunquid illud beneficium habere, & obtinere poſſet: Vide-
te Bald. in l.j.ver. pone, impetraui. C.de fru.& li.expen. & Paul.
a de Caſtr.in dicta l.non amplius.[a] in princip. ¶ † An ſtante ſta-
13 tuto quòd delegato debeat ſolui gabella decem denariorum pro
libra valoris rei legatæ, & legatur equus, qui valet viginti, cum
hoc quòd ſoluantur hæredi decem de quanto debeat ſolui gabel-
la? De quo videte Bald. Angel.& Ioan de Imol.in dicta l.non am-
14 plius.in princip.ff. de legat.j. ¶ † Secundò literaliter nota quòd ſi
actor in libello maiorem quantitatem inſeruerit, ad hoc vt nun-
tij publici, ſiue executores litium, maiora ſalaria conſequantur,
quòd actor tenetur ad triplum eius, in quo reum ex hac maiori
15 petitione damnificauit: vt hic habetis ad contextum. ¶ † Et aduer
tite pro ampliatione §.quòd iſte tex. locum haberet nedum ſi plus
peteretur re, ſiue ſumma, vel quantitate, ſed etiam ſi plus petere-
tur loco, aut cauſa, vt ſemper condemnari debeat actor in omni
damno ſportularum propter hoc datarum nuntio, in triplum. Ita
in terminis tenuit gloſ. in ver.amplius. & Innocen. in cap.vnico.
extra de plus peti. ſecundùm quod referunt, & ſequuntur Ioan.
16 de Platea & Angelus hic. ¶ † Quando autem dicatur plus peti re,
loco, aut cauſa, videbitis in §. plus autem. j̃. eod. Si autem actor
plus peteret tempore, non habet locum pœna huius §. quia ad il-
lam petitionem non poſſet hic §. adaptari, vt clarè patet ad ſen-
ſum: quia per illam petitionem factam plus tempore nuntius pu-
blicus, ſiue executor maius ſtipendium nomine ſportularum non
conſequeretur: haberet tamen locum hoc caſu pœna.§. hodie au-
tem. j̃. de excep. quæ eſt, quòd tempus duplicetur ipſi reo, & eo
elapſo adhuc nõ audiatur ipſe actor, niſi prius reſarcitis omnibus
expenſis litis factis per ipſum reum. In aliis autem expenſis litis cla-
rum eſt, hunc §.non habere locum: ſed in eis condẽnatur, qui ſuc-
cumbit in cauſa, ſi apparet eum temere litigaſſe: ſicut obſeruatur
in omnibus, iuxta formam l.properãdum.§.ſiue autem alterutra.
C.de iudic. & l.eum, quem temere.ff. de iudi.& l.terminato.C. de
fru.& lit.expen. ¶ Et iuxta hunc §.poſſet probabiliter dubitari,
ſecundùm docto.hic, cùm videamus quotidie quòd notarij, aduo-
cati, & cõſultores maiora ſalaria recipiunt pro magna cauſa, quàm
pro parua, ſaltem de conſuetudine, quamuis aliud ſit de iure, iuxta
17 ea, quæ latè dicam j̃. ſuper gloſ.j.mag. † nunquid ſi aliquis maiorem
quantitatem complexus eſſet in libello, vt maioribus expenſis cir-
ca ſalaria notariorum, & aduocatorum afficeret aduerſariũ ſuum,
an habeat locum pœna huius §.ita quòd illud plus triplicatum
deberet ab actore præſtari ipſi reo? Videtur primò quòd ſic: cùm
militet ratio §.noſtri. Ioannes Faber determinat contrarium, &
eum ſequuntur Ioannes de Platea, & Angelus hic. Mouentur
18 omnes, † quia diſpoſitio huius §.quæ eſt pœnalis, non debet ex-
tendi, etiam ex identitate rationis: quia pœnæ ſunt reſtringendæ.
Allegat ad hoc Ioannes Faber l.quod verò contra.ff.de leg.facit l.
præſens. & l.interpretatione.ff. de pœnis. Adducit pro hoc Ioan-
nes de Platea & Angelus de Aretio glo.valde ſingul.in §.ſequens.
verſiculo ex maleficiis.in ver.in iudicium.ſuprà eod.Subdit tamen
19 Ioannes Faber ſatis dici poſſe † quòd iſte actor teneatur actione
de dolo: vel fortè, & melius, ſecundùm eum, recuperabit expen-
ſas ratione temere vocationis, iuxta dictam legem eum quem te-
mere. cum ſimili.ſuprà proximè alleg. Ego contra hos patres au-
20 dacter firmo cõtrarium, & teneo † quòd imò iſte §.habeat locum
etiam in petente maiorem quantitatem in libello, ad hoc vt reus
maiora ſalaria præſtet notariis, & aduocatis, quòd illud plus, in
quo damnificatus fuerit reus, debeat triplicari, ſecundùm for-
mam præſentis §. Et moueor proprio fundamento iſtorum do-
21 ctorum tenentium contrarium. † quia imò in pœnalibus, & odio-
ſis, ex identitate rationis fit extenſio: vt eſt ſolennis textus de hoc
in c.j.§.porrò.in ver.ſed quia natura nouas deproperat edere for-
mas in

mas.in titu.quæ fuit pri.cau.benefi.amit.in vſi.ſeud. & ibi Baldus expreſſe not. qui dixit quòd ibi eſt textus melior de iure, ad hoc
22 † quòd in pœnalibus,& odioſis procedatur de ſimilibus ad ſimilia. Facit l.his ſolis.in ver.ſatis etiam cautum putamus.quam etiam ibi not.Bald.ad hoc. C.de reuo.dona. iunctis pleriſq; aliis,quæ in hoc
a propoſito firmandu vobis allegaui in §.ſequens. [a] in glo.fi. in ver. ipſiu s.ſ.eo. Ergo in propoſito noſtro in terminis huius §. quantumcunq; in pœnalibus, licita eſt extenſio ex identitate rationis. Nun obſtát iura in contrarium adducta,& primò l.præſes.& l.interpretatione. cum ſimi. quæ volunt diſpoſitiones pœnales non eſſe extendendas: quia reſpondeo, illud verum, niſi ex identitate rationis fiat extenſio: per text.in dicto §.porrò. cum aliis præalleg. Non obſtat etiam illa ſing. gloſ. per dictu §.ſequens. ver. ex maleficiis ſuper verſi. iudicium. quæ ſingulariter vult quòd imò etiam ex identitate rationis in pœnalibus non fiat extenſio: quia reſpondeo quòd illa gloſ. procedit,& habet locum, quando pœna imponeretur habito reſpectu ad priuilegium alicuius particularis perſonæ: quia tunc bene verum eſſet, quòd nulla fieret extenſio de ſimilibus perſonis ad ſimiles perſonas, nec de ſimilibus caſibus ad ſimiles caſus.Ita ibidem pulchrè declaraui, & limitaui illam gloſ. ex mente Bald. in cap.j.d.§. porrò. ad hoc reputantis illam gloſ. & eius doctrinam bene ſingularem. Ego tamen ibidem dedi alias glo.concor.dicite vt ibi habuiſtis. cùm ergo in propoſito noſtro pœna huius §. non imponatur habito reſpectu ad priuilegium alicuius perſonæ, certè bene poterit extendi ad alios caſus habentes ſimilem rationem. Et per iſta infero vobis ſecundam ampliationem ad text. noſtrum. & vltra proximè adducta pro
23 opi.mea contra doct. dic † quòd imò diſpoſitio huius §. quantũcunq; pœnalis, extendatur ex identitate rationis, vt tenẽt ipſimet Ioan.de Pla.& Ang.hic,ſibi inaduertenter contrarij, dum volunt (ſecuti gloſſ. & Innoc.in d.c.j.extra de plus peti.) q̃ diſpoſitio huius §.pœnalis loquentis in petente maiorem quantitatem, & ſic petente plus re,extẽdatur etiã ad petentes plus loco ,& cauſa, prout
24 s.retuli. ¶ † Aduertatis etiam pro maxima limitatione tex.noſtri, quòd pœna tripli, quæ ponitur in hoc § habet locũ niſi actorem pœnituerit ante litis conteſtationẽ:quia tunc ad ſimplum expenſarum tantummodo tenebitur.Ita tenuit Placẽ.in glo. relatus.per glo.in l.vnica.in gloſ.mag.in fi.C.de plus peti. & ibi illum ſequuntur Iac.de Are.Cy.& communiter doc.maximè Bald qui hoc diſputat,& Salice.& ita etiam firmat Ang hic, & ſequi videtur Nic. de Neapo. hic, in apoſtil. tex. Et ad hoc firmandum faciunt multa pulchra,quæ dixi in § omnium.ſ.eod.circa limitationem l.fi.ff. de
b rei vendica.quæ omnino hîc addite.Gloſ.[b] ✠ tamen contrariũ tenuit in d.l.vnica ſecundùm quod eam refert Nic.hîc:cuius veritas pendet ab his,quæ dixi vobis in §. ſequens. in verſi. ex maleficiis. ſuper glo.in ver.diſtulerit.in iij. & v. partibus principalibus.ſ.eod.
25 vbi videatis. An † autem ſicut pœna l. vnicæ.C. de plus petit. ceſſat.& locum non habet, ſi in libello eſſet appoſita clauſula, Saluo iure ſuperflui:prout eleganter firmat du. Anto. de Butr.in c.ij in pe. col.extra de libel. obla. referens ita tenere Specu.in loco per eum ibi allega. an idem eſſet in caſu §.noſtri:vt ſi in libello, in quo eſſet inſerta maior quantitas debiti, eſſet poſteà adiecta illa ſalutaris clauſula, Saluo iure ſuperflui: ceſſaret pœna §. noſtri. Cogitabitis,quia non inuenio iſtud in ſpecie in terminis §.noſtri tangi. Multùm tamen faceret quòd ſit ſimile,quod proximè allegaui. Et ſi iſtud procedat ad textum noſtrum eſt ad eum ſingulariſſima limitatio. Et ſic ex prædictis ſtarent duæ limitationes ad tex.noſtrum. Tertiam limitationem videbitis j. in gloſſ.j. mag. in tertia parte principali. Plura notabilia non colligo ex iſtu textu: quia tria notabilia alia colliguntur ex hoc texto per gluſſam j. mag. quam capio. ¶ Gloſſ.in verſicu.in libello. Quam diuidu in ſeptem partes principales. In prima colligit vnum notabile ex textu, & illud declarat quo iure procedat, & poſteà limitat. In ſecunda colligit aliud notabile ex texto. noſtro. In tertia aliud. In quarta aliud. In quinta ponit etiam aliud notabile: ſed illud non colligitur ex hoc textu. In hac ergo quinta parte gloſſ.per modum huius notabilis ponit,quæ ſunt illæ perſonæ,quibus remittantur iſtæ ſportulæ exoluendæ in totum, vel in partem. In ſexta iuxta proximum præcedens notabile format quæſtionem,& ſoluit. In ſeptima quærit an iſte §.hodie ſit correctus. Secunda ibi:item ſecundò nota. Tertia ibi: tertiò nota quòd ſportulæ. Quarta ibi: item nota quòd reus. Quinta ibi:item nota adhuc. Sexta ibi:ſed quæro ſi hæ perſonæ. Septima ibi:ſed cùm hodie caueat. ¶ In eadem gloſ.ibi: in authen. de manda. princi.§. ſit tibi. dicite vos, & melius, per glo.in §.neceſſitatem.ſuper gloſ.in ver.ex non ſcripto. in authentica vt iud. ſine quoquo ſuffra. & adhuc pleniùs per gl.illam ſolennem, & magiſtram in §.ſancimus.in glo.mag.ſuper ver.libellum. in authen. de exhi. & intro. reis.
26 colla.v. Et ibi gloſ. addit † plures alios caſus, quàm quatuor,in quibus non requiritur libellus. De quo etiam videatis glo. plenam in ver. illuſtrium.in c.fin. de re iudi.in vj. Et ſi vultis pleniſſimè videre,recurratis ad Specu. in titu. de libel.concep. §.nunc videndum. enumerantem xlvj. aliâs quinquaginta caſus, in quibus non requiritur libellus, & in quibus procedatur ſine libello: ibi videatis plene per eum, & inuenietis totum, quicquid ferè dici poſſit in hac materia. Quam latè poſteà ampliãdo proſecutus eſt Ange. hic, qui inter cætera ponit,
27 † an in cauſis,in quibus cognitio eſt ſummaria,
c requiratur libellus, [c] an requiratur in cauſis
28 breuioribus,† & an requiratur in cauſis,in quibus procedendum eſt ſummariè ſimpliciter, & de plano: de quibus in locis præallega. & Bart. in extrauagan. ad reprimendum.in ver. ſummariè. in princip. & in ver. ſine figura iudicij. & in l.nec quicquam. §. de plano. per illum tex. ff.de offic.proconſul.& lega.per gloſ. & docto. & du. Abb.in c.j.extra de libel. obla. & per omnes in cle. ſæpe. in princip. de verb. ſignific. & per Cy. Bald.& latius Salic. in auth.
29 offeratur.C.de lit conteſt.† Tangit etiam ſucceſſiuè Angel. hîc impertinenter, & latè proſequitur, an, quando proceditur officio iudicis, regulariter requiratur libellus. De quo latè per Bart. in d.l. nec quicquam. §.vbi decretum. & in repe.l. creditores. in vlti. col. & vlt. q.C.de pig. & l.iiij.§. hoc autem iudicium. in vj.& vij.q.ff. de dam.infec. & in l.j. §. fin.ff.de variis & extraordi.cog. & in l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. ff. ex quibus cau ma. & Bal in d.authen.offeratur.C. de lit.conteſt. & plenè in repeti. l.incerti. in penulti. col.C. de
d interdi.& in l.j. [d] ff.de iuriſdi.omnium iudi. & per do.Ant.de But. in cap.fin. & ibi per Abb.
30 Panor.extra de offi.iud.† Et an quando agitur officio iudicis ad exhibitionem reuerentiæ debitæ,hoc caſu requiratur libellus, videatis in ſpecie Bald. in d.l. nec quicquam. §. de
32 plano. per illum textum. † Et an iudex ſine libello ad ſimplicem querelam poſſit mandare parti, ne intret poſſeſſionem, an verò neceſſarius ſit libellus: eſt vtilis, & quotidiana quæſtio, de qua videatis not.Bald.in l.ordinarij.in iij.col.in verſic. ſed vlteriùs quæro,dum aſſerunt ſe poſſidere, &c.C. de rei vendi. & in l. quiſquis. C.quo.appel.non reci. & Specu.in titu. de lib. concep.§. nunc dicendum.verſiculo xij.& quod not. Baldus in l.finali.in ij.col.C.de edi.diui Hadria.tol.& in l.vis eius.C.de probatio. & Innocen.in c.
31 in præſentia.extra de proba. ¶ † Et nota diligenter quòd in omnibus caſibus in quibus non requiritur libellus. quo ſuprà proximè remiſſiuè dixi, in eiſdem etiam non requiritur aliquis alius proceſſus

a ¶ In §. ſequens. vbi vide in nume 7 & nume.9.

b ✠ Adde quòd mihi verior videtur opi. gloſ. Primò per iſtum tex. ibi; in libello conuentionis inſerſit ergo ex inſertione maioris quantitatis punitur,nec requiritur litis conteſt. Secũdò probatur aperta ratione: nã hęc pœna imponitur ob damnũ,quod quis patitur ſoluendo plus debito vocãtibus eum in ius, vt s.Iaſ.in euidẽtialib' declarat. Sed ſi iſte vocatus ſoluit iſtis executoribus ſportulas habita ratione. Summæ in libello compræhenſæ ante litem cõteſt. delictũ eſt cõſummatum, cùm primo voceſ in ius, vt §.fi.inſt.de pœ. teme. litig. ergo nõ erit locus pœnitentiæ.l. qui ea mente. & ibi Bar. ff. de furt. & per iſtum text. inquit Bald. in auth.offeratur.col.iij.C.de litis conteſt quòd iſtis nullius ſoluuntur ſportulæ ante litis conteſta. Et hanc partem teneas,quicquid exteri dicant.Anto. Ang.Carcaſ.Sar.

c ¶ Libellus. Vide Fell.in c.licet Heli.in medio v.col. de ſimo.& do.Alexan.de Imo. in cõſil.iij.col.ij. parte iij. Et an ſufficiat libellus generalis, vide per eum in conſil.xxxij.in iiij.col.iiij.parte. & in conſil. xliij. ca.parte.

d ¶ In l.j.Et ibidem vide do. Alex.de Imo.& plenius in l.j.de edendo.

a ❧ Vide bonũ tex. in cle. ij. & ibi gl. fi. vt lite pend. nihil innou. Sardus.

b ❧ Hoc idem expreſſe firmat glo. in d. §. ſancimus. circa medium illius glo. in ver. libellum. Sardus.

ceſſus ordinarius. Ita eleganter dixit Bal. in c. j.
33 §. inſuper. de proh. feu. alie. per Fed. ¶ † Aduer
tite etiam diligẽter quòd in caſibus, in quibus
requiritur libellus, quod eſt regulare, ſi aliquis
iret coram iudice, & diceret notario actorum.
Scribe qualiter peto à Titio centum, in quibus
ego peto eum cõdemnari, &c. quamuis notarius hoc ſcribat in actu, per hoc tamen nõ videtur libellum in ſcriptis obtuliſſe, nec dicitur
procedere ordinario modo, ſed extra ordinem. Iſtud eſt, quod in
terminis voluit ſingulariter Bart. in l. in ſacris. la ij. C. de proxi. ſa.
ſcriniorum. lib. xij. Et hoc not. ex gloſ. ibi, & reputat bene ſignan-
dum: quia, ſecundùm eum, poſſet ſæpe contingere de facto. Et hoc
dictum ſequitur Ludo. Ro. in l. j. in ij. col. ff. de arbi. de quo videatis
Bal. in authen. offeratur. ad fi. C. de li. conte. & Ange. in l. j. in prin.
34 in j. col. & ibi Bal. & Pau. de Caſt. in ij. col. ff. de eden. † Tãgit etiam
hic impertinenter, an libellus debeat mitti ſimul cum citatorio,
an verò citatio poſſit præcedere. Quod etiam latè examinat Nico.
de Neap. in vlti. q. extra gloſ. de quo videatis Cyn. Bald. Salic. in d.
authen. offeratur. & Bart. examinantem in l. ſi finita. in l. Iulianus.
in iij. col. in ver. item quæro. ff. de dam. infec. & ibi latè Io. de Imo. fa
cientem quatuor caſus principales: vt ibi per eum, & Barto. in ex-
trauag. ad reprimendum in ver. ſuper dicto crimine. Specu. in titu.
de libel. concep. §. nunc videamus. & §. reſtat. & gloſ. in c. quoniam
frequenter. in fin. extra vt lite non conteſt. & gloſ. in c. j. extra de
a dila. [a] ❧ † Tangunt etiam hîc Io. de Pla. & Ang. an libellus cõſenſu
35 partium poſſit omitti: & conſequenter an productioni libelli poſ-
ſit renuntiari per partes. De quo per glo. in d. auth. offeratur. in gl.
fi. in verbo, pro nihilo. & ibi Bart. Bal. & Salic. C. de lit. conteſt. &
glo. in c. de cauſis. & ibi Canoni. extra de offi. deleg. & gloſ. in c. fin.
de re iud. in vj. & glo. in c. j. & ibi etiam per Canoniſtas extra de li-
bel. obla. & glo. in clemen. ſæpe. in glo. fin. & ibi per Innoc. de verb.
ſigni. & glo. in §. ſancimus. in glo. mag. in ver. libellum. in auth. de
exhib. & introdu reis. & Bal. in auth. generaliter. C. de epiſc. & cle.
Spec. in tit. de ſenten. §. iuxta. verſi. quid de procuratore. Imo. in l. ſi
conuenerit. ff. de re iud. & Bart. in l. quoties. C. de priui. ſchol. libro
xij. vbi multa pulchra dicit. Sed non credo quòd ſit lectura Barto.
36 quia non legit niſi decimum librum, morte præuentus. ¶ † In ea-
dem glo. ibi: aliud eſt de iure veteri. Videte gloſ. quæ hoc diſputat,
& idem tenet, quod hic, in d. §. ſancimus. in gloſ. mag. in verbo, li-
bellum. in authen. de exhi & introdu. reis. Iſtæ gl. verũ dicunt in ci
b uilibus: ſecus in criminalibus, [b] ❧ in quibus etiam olim neceſſariò
dabatur libellus, iuxta l. libellorum. in prin. ff. de accu. ſecundũ doc.
hic, vt Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ange. & Nicol. in xv. oppo. gloſ.
¶ In eadem glo. ibi. l. ſi in rem. §. & ſi veſtimenta. dicite prout dixi
in §. omnium. in penult. charta mag. ꝟ. eo. & videatis gloſ. in l. j. in
princi. in glo. mag. ff. de eden. & ſolennem gloſ. in d. §. ſancimus. in
glo. mag. ſuper verbo, libellum. in auth. de exhi. & introd. reis. coll.
v. & Spec. in titu. de lib. concep. §. nunc oſtendamus. in fin. & videa
tis omnino tex. & ibi pulchrè Bart. in l. in actione. ff. de fur. & Bar.
in d. l. ſi in rem. ff. de rei vendi. & l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de verb.
obli. & in l. non ſolum. §. ſed vt reprobari. ff. de ope. no. nun. & in d.
l. j. in prin. in ij. col. ff. de eden. & gl. & doct. in c. ij. extra de lib. obla.
Inno. in c. certificari. extra de ſepul. & Barto. in l. j. §. ſi quis argen-
37 tum ff. depo. & ibi habetis ſing. glo. in ver. iuranti. quæ vult † quòd
ſi actor ignoraret qualitatem rei, vel eius demonſtrationem, & ita
iuraret, quòd tunc procederet libellus ſine appoſitione qualitatũ.
Bene verum eſt, quòd illę qualitates deberent poſteà in proceſſu
probari, vt ibi dicit gloſ. Quod etiam tetigi in d. §. omnium. poſt
clauſulas conſuetas apponi in libellis. Tangitur etiam in locis pro-
38 ximè allegatis, in quibus etiam habetis † an procedat iudiciũ, ſi non
ſit petitum à parte libellum. incertum debere declarari. Circa
quod videatis etiam quæ pulchrè tetigi in §. omnium. in illo pun-
cto, an ſi proponatur libellus generalis, nulla cauſa expreſſa, an
39 procedat ſi non opponatur à parte. † Et de libello incerto an pro-
cedat parte non opponente, tangitur etiam vnum verbum per
Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc. ¶ In eadem gloſ. ibi: ſed hodię
magis ſecundùm conſuetudinem, &c. Dicit Ioan. Fab. hîc, quòd
iſtud eſt etiam de iure, per authen. ſed hodie. C. de epiſc. & cle. cre-
dit verius eſſe, quòd vtrunque attendi debeat, & longinquitas iti-
neris, & quantitas cauſę. De quo vos videatis ſolennem gloſ. in §.
audient. ver. nullo. ſuper ver. diſpoſita. in authen. de iudic. colla. vj.
Et idem, ſcilicet quòd ſportulæ iſtæ debeantur iſtis nuntiis publi-
40 cis, ſeu executoribus † hodie, etiam de iure, ſecundùm longitudinẽ
itineris, puta tot denarios pro milliari, non autem ſecundùm quan
titatem pecuniæ petitæ, tenent etiam Ioan. de Plat. & Ange. hîc,
Bald. autem in authen. offeratur. in iiij. col. dicit quòd iſtud eſt de
generali conſuetudine quòd ſalaria præſtantur iſtis nuntiis ſecun-
dùm longitudinem itineris. Et pro hac conſuetudine alleg. text. in
ratione ſui in l. pro locis. C. de anno. & tribu. lib. x. & in l. cùm poſt
ſententiam diſcuſſoris. C. de appellatio. & ibi etiam ſubdit Bald.
41 † quòd iſtę ſportulę, quę præſtantur iſtis nuntiis publicis, ſiue exe-
cutoribus, præſtantur ante litis conteſtationem, per hunc §. Illa
autem, quæ præſtantur iudicibus, præſtantur poſt litis cõteſtatio-
nẽ, per §. ne autem. in authen. de iudi. Et hoc etiam ponit Ang. hîc,
quæ habetis etiam hîc in glo. ſuper ver. ſportularum. quæ melius lo
cuta eſt, dicens quòd ſalaria, quæ præſtantur iudicibus, non præ-
ſtantur poſt litem conteſtatam vt ipſi dicunt, imò medietas in ipſa
42 conteſtatione & alia medietas in fine litis per d. §. ne autẽ. † Illud
tamen, quod doctores volunt, quòd nedum de conſuetudine, ſed
etiam de iure præſtentur hodie iſta ſalaria nuntiis publicis ſecun-
dùm longitudinem itineris, nullatenus placet mihi: quia nulla lege
ſufficienter probatur: & maximè, quia eſſet inducere correctionẽ
huius §. etiam de iure: quod de facili non eſt admittendum, vulga-
43 ta l. vnica. C. de inoff. do. & ſtatim ſubiiciam. † Ex prædictis ergo
habetis inferre quòd cùm de conſuetudine ſalaria præſtentur iſtis
nuntiis publicis ſolum habito reſpectu ad longitudinem itineris,
non autem ad quantitatem petitam, vt vult glo. noſtra, & firmant
doct. vt prædixi, quòd iſte §. non obtinebit locum de conſuetudi-
ne: & ſic de conſuetudine remanebit correctus. Et hoc apertè fir-
mat Ioan. Fab. hic. Et quando eſſet verum, quòd etiam de iure ſala
ria præſtarentur, vt proximè dixi, ſecundùm Ioan. Fab. Io. de Pla.
& Ange. hîc, ſequeretur quòd etiam de iure hodie iſte §. eſſet cor-
rectus, prout affirmant Pet. de Bel. & Iaco. da Rauen. hîc, Sed ego
nullatenus admitto: quia non video vbi iſtud probetur iure, vt
proximè dixi. ¶ In eadem glo. ibi: dicas quòd hîc dicitur. Aliqui ha
bent alternatiuam, Vel dicas: prout habuit Ioan. Fab. & iudicio
meo, illa alternatiua. Vel, non bene ſtat: quia non bene deſcende-
ret ex præcedentibus. Aliqui habent. Et dicas: prout ego habeo:
& iſta eſt melior litera: quia non reſpicit præcedentia, ſed tendit
de per ſe ad declarationem textus. ¶ In eadem gloſ. ibi: id eſt, cau-
ſatiuè, non conſecutiuè. Hæc verba gloſ. ſunt multùm obſcura:
quæ clarius ponuntur, & declarantur per glo. ꝟ. in verſi. conſeque-
tur. quibus gloſ. ſimul iunctis mens earum fuit in his verbis dicere,
44 † quòd quando actor in libello dolosè, & ſtudiosè plus petit ob
hanc cauſam, vt ſalarium ſportularum creſceret: & ſic illud ob
hanc cauſam ponitur hîc cauſatiuè: & tunc habet locum pœna
huius §. noſtri. Si verò actor feciſſet hanc petitionem maiorem,
non ob hanc cauſam accreſcendi ſportulas, ſed alio reſpectu: pu-
ta per errorem, vel fortè per temeritatem: & tunc quamuis pro-
pter hanc maiorem petitionem executor conſequeretur maius
ſalarium nomine ſportularum: & ſic reus grauaretur maiori præ-
ſtatione ſportularum: tamen quia iſtud non eueniret cauſatiuè,
hoc eſt, quòd ob hanc cauſam accreſcendi ſportulas nuntiis, fue-
rit facta iſta maior petitio: ſed eueniret conſecutiuè: quia per
illud plus conſequeretur executor: hoc caſu non haberet locum
pœna. §. noſtri. & actor non incideret in pœnam huius tripli.
Et hanc declarationem ad gloſſam noſtram colligo ex mente do-
ctorum hîc: vt Ioan. Fab. Iac. de Rauen. Ioan. de Platea, & Angelus
quamuis ipſi non ita clarè exponant, prout ego dixi. Et ſic ſecun-
dùm iſtam gloſſam ita declaratam habetis magnam limitationem
ad text. veſtrum, vt tunc demum habeat locum, quando illa maior
petitio fuit facta dolosè, & ſtudiosè ob cauſam iſtam, vt execu-
tor, ſeu nuntius publicus, maiores ſportulas conſequeretur. Si autẽ
illa

illa maior petitio non fuiſſet facta ob hanc cauſam, ſed aliam, & ſic dolus ceſſaret tantùm hoc reſpectu augmentandi ſalariũ nuntij. quamuis effectualiter, & conſecutiuè propter hanc maiorem petitionem nuntius etiam maiores ſportulas conſequeretur, tamen ceſſaret diſpoſitio, & pœna §. noſtri: cuius contrarium expreſsè firmauit glo. in hocmet §. in ver. cõſequetur. vbi Io. Faber putat verius illud, quod tenet glo. hîc: quia cùm iſte §. ſit pœnalis, & loquatur ſolùm eo caſu, quo quis maiorẽ quantitatem expreſsit ad hunc finem, vt reus maioribus ſportulis afficiatur: vt patet ex tex. hic in ver. vt ex hac cauſa viatores, &c. ergo hoc caſu ſolo locum habebit. Refert tamen Ia. de Rauen. tenere contrarium ſcilicet cum glo. ibi: & contra glo. noſtrã hîc. Et cum Io. Fab. tenet etiã Ang. hîc, per rationem, quæ parum faceret in hoc propoſito: quia ex ignorantia, quæ nõ habet admiſtam culpã, quis non eſt puniendus: vt l. reſpiciendũ. §. delinquunt. ff. de pœnis. & ibi Bar. & l. j. & ibi Bar. ff. de leg. Et iſtud etiam ego teneo. & addo Bar. in terminis idem tenentem in l. vnica. in diſtinctione ſua. C. de plus peti. ¶ In ea. glo. ibi: nec decreſcunt, licet ſit parua. Intelligite hanc gloſ. dum tamen nõ ſit ita parua, quin excedant ſummam centũ aureorum: aliâs iſta glo. eſſet falſa, & diceret de directo cõtra tex. §. ne autem.

45 in auth. de iudi. ſecundùm Ioan. Fab & Ioan. de Pla. hîc. ¶ † In ead. glo. ibi: in auth. de iudi. §. ne autem. dicite ꝙ ille §. loquitur in iudice delegato à principe, in quo bene ſunt taxatæ certæ ſportulæ: vt ſi cauſa ſit intra centum aureos, nihil habet à partibus, ſed habet de publico duas libras auri quolibet anno. ſi autem cauſa excedit ſummam centum aureorum, quando lis cõteſtatur, tunc debent dari duo aurei ab vna parte, & duo alij ab altera parte in fine litis:

46 vt d. §. ne autem. † In iudice autem ordinario, & etiam in alio delegato, quoniam principis ſportulæ non ſunt determinatæ à iure, nec reperitur lege expreſſum, ſecundùm gloſſ. in auth. offeratur. in ver. præbitis ſportulis. C. de lit. conteſt. in fi. in quibuſdam perſonis, de quibus ibi per glo. Et ideo ſubdit glo. illa, conſuetudinem terræ in eis eſſe ſeruandam. Et idem tenet glo. in d. §. ne autem. in gloſ. j. quæ ſubdit quòd Bononiæ ſoluitur decima in cauſis principalibus, alicubi media, vt ſit in terris comitiſſe Matildæ. quod eſt valde iniquum, ſecundùm glo. ibi: Et idem, ſcilicet quod in ordinario non ſunt determinatæ ſportulæ à iure, tenet etiam Bart. in auth. offeratur. & Imol. in l. Pomponius. aliâs incipit, ſi vni. de re iudi. Sed Inno. relatus per Ioan. Fabr. & Ioan. de Plat. & Ange. hîc tenuit in c. cùm ab omni. extra de vita & hone. cleri. quamuis gloſ. ibi teneat contrarium, quòd imò iudici ordinario nihil penitus debet ſolui, nec pro ſportulis, nec alio modo: cùm habeant ſalarium de publico: vt in §. oportet. in authen. de manda. princip. no. gloſſ. in l. fori. in ver. caſtrenſe. C. de adno. diuer. iudi. & l. velut. C.

a de aſſeſ. fortiùs quòd hodie non licet eis accipere eſculenta [a] ac poculenta: vt in authen. ſcriptum eſt exemplar. in fin. colla. ij. ſecundùm gloſſ. in l. plebiſcito. in verbo, poculentum. ff. de offic. præſi. Solùm ergo poſſunt habere expenſas quando excedunt locum, in quo dubitant vt c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcrip. in vj. vbi plenè de iſta materia. & Inno. in d. c. cùm ab omni. vbi traditur iſta materia. Ange. verò in d. l. Pomponius. aliâs incip. ſi vni. & in l. ij. C. de ſpor. tenuit quòd imo iudici ordinario taxatæ ſunt ſportulæ, quantæ de legato principis: per d. §. ne autem. & hoc etiam ibi vult gloſſa j. quamuis, ſecundùm eum, de iure canonico ſint hodie interdictæ per d. c. cùm ab omni. vbi per Innoc. & per eundem in c. vnico. extra de plus peti. Primanpi. ſ. relata eſt magis commu-

47 nis. ¶ † Vbi autem iudici delegato non eſt prouiſum de ſalario de publico, tunc ſibi eſſet ſuccurrendum ſecundùm laborem, & qualitatem cauſæ, ad ſimilitudinem aduocati. l. j. §. in honorarus. ff. de var. & extraordi. cog. ſecundùm Iacob. de Bel. in d. §. ne

48 autem. & Ioan. de Pla. & Ange. hîc. † An autem arbitris debeantur ſportulæ, videatis Specu. quòd ſic, in titu. de arbi. §. ſequitur nunquid arbiter. & ſequuntur ſimpliciter Ioan. de Pla. & Ange. & Nico. hic in apoſtil text. & bonus eſt textus. de hoc in l. quoties. in ver. in ſubeundis. C. de priui. ſchola. lib. xij. Adde tu text. in l. in ſacris. la ij. & ibi Barto. C. de proxi. ſa. ſcri. lib. xj. & Bartol. in l. fin. C. de princip. agen. in re. lib. xij. quamuis contrarium, & malè, teneat

Bal. in l. generaliter. ad fi. C. de epiſ. & cle. ſub- a

49 dit Nico. hîc † idẽ eſſe in arbitratore, vt ei ſportulæ debeãtur: arg. l. ſed & loci. §. ſed & ſi mẽſor. ff. finium regun. & l. j. § . j. & fi. ff. ſi menſor fal. mo. dixe. Et ita dicit tenere Gul. de Cu. in d. b

50 auth. offeratur. C. de lit. conteſt. † Et iuxta ſuprà ſcripta notate vltra ſcribentes hîc, ꝙ ſalaria promiſſa doctoribus, & aduocatis, hodie poſſunt peti, & accipi à clientulis ſuis: vt l. medicos. circa fi. C. de profeſ. & medic. lib. x. ſecundùm glo. & Bart. in l. j. § . j. ff. de var. & extraordi. cog. & glo. & Bart. in l. archiatri. in vltimis verbis. C. de profeſ. & medi. lib. x. Si autem nõ ſit promiſſum ſalarium aduocato, tunc officio iudicis conſtituitur. l. j. in prin. & ibi Bart. & §. in honorarus. & ibi Bar. ff. de var. & extraord.

51 cogni. In † iſtis locis habetis etiam de ſalario no

b tariorum, & medicorũ. [b] De quibus etiam per glo. & Cy. & Bal. in l. j. C. manda. vbi etiã ponit Bal. quid in ſalario procuratoris, aſſeſſoris,

52 medici, & ſimiliũ perſonarũ. ¶ † Et quia ſ. vidimus in ſalariis iudicũ, & in aduocatis, aduertite ꝙ pro ſingulis cauſis poteſt aduocatus accipere centum florenos, & non vltra. Tex. eſt in l. j. §. diuus. el j. & ibi Bar. no. ff. de va. & extra. ordi. cog. Subdit tamẽ, aduocatos curię Romanæ tanquam negotij proprij, non omnino legum expoſitores illũ tex. interpretari hoc modo: in ſingulis cauſis, id eſt, in ſingulis capitulis cauſæ, ita ꝙ in ſingulo capitulo cauſę licitè capi poſsint centum aurei. Et ita dicit obſeruari de facto: quãuis, ſecundùm eum, de iure nõ ſit

53 verum. ¶ † Limitat etiã Bald. alibi illud, quod dictum eſt de centum florenis in aduocato, in l. j. ad fi. C. manda. vt procedat, niſi cauſa ſit de vita: quia nullum eſt tunc taxatum ſalarium à iure. Eodem modo, ſecundùm eum, illi, qui ſunt aduocati epiſcoporum, vel abbatum pro ſtatu dignitatis eorum, etiam licitè poſſunt maximum ſalarium accipere, etiam vltra centum florenos. argu. l. ſi pater. §. fi. ff. de dona. per quam legem dicit ita tenere Ray. de Forli. vbi no. etiam alibi Barto. in l. fortiſsimis. C. de mili. veſte. lib. xij. arg. ex illo tex. contra ſartores, ſiue ſutores, vt poſsint pro factura vnius chlamydis accipere vnum florenũ, & non vltra.

54 Et circa ſalaria aduocatorum de quibus proximè dixi, notate illud pium dictum, & quando vobis occurret, omnino obſeruate, quòd aduocati non debent accipere ſalarium à pauperibus. Ita no. Bald. in l. ſi furioſi. C. de nup. arg. illius tex. in verb. gratis. Pro quo bene facit quod idem Bal. dixit in authen. generaliter. in j. col. C. de epiſ. & cle. vbi dicit quòd in cauſis miſerabilium perſonarum iudices de iure non debent habere ſportulas, ſiue ſalarium. §. ne autem. in

55 auth. de iud. † Et idem dicit eſſe in cauſis ſummariis: quia ſunt magis fauorabiles, & celeriùs expediuntur. Et pro iſtis duobus dictis ego do vobis caſum expreſſum in §. ſit tibi quoque tertium ſtudium. in auth. de manda. prin. & ibi etiam glo. in ver. gratis. Accedat pro iſtis pauperibus, quod ſingulariter voluit Roma. in l. ſi verò. §. de viro. in fallentia propter paupertatem. ff. ſol. mat. vbi vult

56 † quòd quando notarius conficit inſtrumentũ de aliquo actu, vel contractu pauperis, quòd de iure nihil debet ab eo recipere nomine ſalarij. Motus per tex. in l. tam dementis. in fi. cum gloſ. C. de epi. aud. extendendo rationem in illo text. expreſſam: vt ibi per eum.

57 † O vtinam bene obſeruarent hæc dicta iſti impij procuratores, notarij, & aduocati, qui ſunt excoriatores pauperum, quos Barto. in repe. l. omnes populi. in. v. q. prin. ff. de iuſti. & iure. appellat congruentiſsimo vocabulo canes curiarum, & deuoratores ciuium.

58 ¶ Aduertite etiam diligenter in proximè dictis, quòd quamuis partes concordauerint inter ſe, quòd nihilo minus iudex, quamuis ſententiã non ferat, tamẽ debet habere ſalarium ſuũ. Ita ſentit Barto. in d. l. j. §. diuus. el ij. in iiij. col. verſic. ſed quæro. & redeo ad gloſ.

a ¶ Eſculenta. Vide do. Alexan. de Imo. in conſil. xxiiij. per totum. in ij. parte.

b ¶ Et medicorum. Adde ꝙ medicus petit ſalariũ etiã pro tempore, quo eſt in itinere, cùm vadit ad curandũ infirmum: vt per Lud. Ro. in ſing. ver. ſalariũ. probatur etiam per tex. in l. qui mittũtur. §. fi. ff. ex qui. cau. ma. Et adde quòd repetere poteſt expenſas factas per ipſum in curando infirmũ, etiã iniuſtũ: vt per pręfatum Lud. in ſing. verſic. medicus. & caſus ſing. eſt in c. prouidendum. lxxxiij. diſt. pro quo vide etiã do. Mar. Soci. in conſi. xxvj. incip. ex his, quæ. circa fi. vj. col. in j. parte. quòd licet infirmus habeat medicum exoſum, tamen medicus poteſt ſumptus repetere actione negotiorum geſtorum.

a ¶ Aduertas, quia Bal. loquitur ibi in aduocato: nos loquimur in iudice,& cùm non ſtet per eum, videtur quòd debeat habere ſalarium,nō habita diſtinctione Bald.ibi. Sardus.

b ¶ Fuerint.Sed qd ſi infirmitas curata incōtinenti reuertatur: vide Felin.in c. presbyterum. in fi. de homicid.

gloſ. de quo videatis in terminis Bald. in l.j. in
a v.q.[a] ¶ C.de ſuffra. & Io. And. in reg. contractus.de regu.iur.in vj.in Mercu.Nico.de Neapo in l.Gallus.§. & quid ſi tantum.ff.de libe.& poſthu.& tex.in l.fi.& ibi glo.& Bal.C.de condi.ob cau. ¶ Item quia in ſuperioribus vidimus quo tempore ſoluendum ſit ſalarium iudici:& eſt textus in §. ne autem. in authen. de
59 iudi.† ſi vultis nunc ſcire quo tempore ſoluendum ſit ſalarium aduocato, an in principio cauſæ,an in medio,an in fine. videte Barto. in d.l.j.§.diuus.el ij.& glo.in l.vnica.in ver. conſequantur.& ibi Bald.in iij.q.C.de ſuffr.Spec. in titu.de ſuffra.§.ſeq.ver.ſed quando. Barto. in l.ij.C.loca.& videatis omnino ſing. text. de hoc in l.archiatri.C.de profeſ.& medi.lib.x. vbi eſt text. expreſſus.
60 & ibi eum no.Bar.† quòd medici nō debent recipere ſalarium ab
b infirmis,niſi cùm ſani fuerint[b]: & ſi receperint,tenentur reſtituere.l.medicus.ff.de var. & extraordi.cog. Et ſic eodem modo dicit
61 Bar.† quòd aduocati non debent recipere aliquid à clientulis lite pendente.l.quiſquis.C.de poſtu.Et hæc duo no. Nico.de Neap.ibi per illum tex.nos tamen videmus quotidie quòd de facto vtrúque dictum malè obſeruatur.¶ In ea.glo.ibi:in auth.de manda.prin.§, oportet.dicite vos melius in §.ſit tibi quoq; tertiũ ſtudiũ. ¶ In ea. glo.ibi:quod verius eſt.Hæc mihi placet,quamuis Ioan. Fa. referat Iac.But.tenere contrariũ:& ipſe non clarè firmat, quicquid dixerit Ang.hîc:& glo.ſequuntur Pet.de Bellapert.& Iac. de Are.hic, moti arg.gloſ. noſtræ, quod ipſi clarius inducunt à partibus ſufficienter enumeratis.& clarè patet hic,arg.cuilibet cogitanti. ¶ Ad fi.glo.Hæc opi.glo. repræhenditur cōmuniter per doct.hic, vt Io. Fab.Io.de Pla.& Ang.de Are.& meritò, quia ille §.j.in authen.de execu.& in auth.libellum.& vnde ſumpta eſt.C. de litis conteſt.loquuntur in valde diuerſo propoſito ab iſto §. noſtro: quia prouiſio illius cautionis dupli,habet locum in eo, qui non procedit ad litem conteſtandã intra duos menſes,qui condemnatur in duplum. Iſte autem tex.loquitur in eo,qui plus petit, vt reus maiores ſportulas præſtet executoribus,qui incidit in pœnã tripli: & ideo iſtæ pœnæ ſunt valde diuerſæ.Et ita etiã tenet Bart.in l.vnica. in diſtinctione ſua.C.de plus peti.Et intantũ iſtę pœnę ſunt diuerſę ꝙ vna non tolletur per aliam:imò poſſent ſimul intētari,& exigenã quando agens plus petiſſet, vt maiores ſportulę executoribus præſtarentur, teneretur ad triplum ex diſpoſitione §. noſtri. & quando nollet etiam ad litē conteſtandã accedere, teneretur etiam ad duplũ:ar.d.§.j.in auth.de executo.& in auth.libellũ.C.de plus pet.& l.ſanctio.cùm ibi latè no.per Bar.ff.de pœ.& in l. qui ſepulchra. & ibi latè per ſcribentes.C.de ſepul.vio. & ita tenent Io.Fab.& Ang. de Are.hic. ¶ Glo.in ver.cōſequetur.ex pedius ſ.in glo.j.mag.in iij. parte principali. & ibi tetigi veritatem huius gloſſ. dicite vt ibi.
62 ¶ †Extra glo.reſtaret vt pro complemento huius ver. vt ibi videremus qualiter in practica eſſet libellus formandus in materia iſtius verſi.quando actor in libello maiorem quãtitatem exprimeret vt grauaret reum maioribus expenſis in ſportulis,quæ præſtari debent executoribus:tamen quia iſtud non haberet vnam ſyllabã de artificio,& propterea eſſet ſine vtilitate:quia,vt ſ. dixi in gloſ.j. mag.in iij.parte principali,iſte §.nō procedit de cōſuetudine, ideo omitto, non denigraturus fruſtrà papyrum. Et hinc eſt quòd forma libelli in iſta actione non traditur per Spec. nec per Odoffr. vt hîc refert Io.de Pla.& credo reſpectibus iſtis ſuprà ſcriptis,ſi tamē vultis videre in ſpecie libellum nullius miniſterij, recurratis ad Ange.hîc,& plenius ad Ioan.de Pla.hîc.

LAVS DEO.

1 *Condictio ex lege contra nuntios, ſeu executores, qui nomine ſportularum maius ſalarium exegerunt,in quid detur.*
2 *Condictio ex lege ad triplum an detur nuntijs publicis contra actorem plus debito petentem.*
3 *Milites Poteſtatum ſuo officio abutentes puniuntur.*
4 *Nuntio vltra modum grauanti, vel terminos iuſtitiæ excedenti reſiſtere de facto licitum eſt.7.*
5 *Salaria nuntiorum hodie ſunt taxata ſecundum conſuetudines curiarum.*
6 *Durum eſt pœnas extendere.*
8 *Pœna dupli,quæ venit ratione negationis, vnde oriatur.*
9 *Fideiubentes pro malefactore de iudicato ſoluendo, quando teneantur ad augmentum pœnæ.10.11.*
12 *Citationes non debent fieri niſi de iudicis mandato.13.14.15.16.17.*
18 *Citationis commiſſio an præſumatur, ſi in actis conſtet de citatione, & relatione.*
19 *Nuntio publico an credatur. & nu.ſeq.*
21 *Nuntio non publico,& non iurato an credi debeat.*
22 *Nuntio citandi ore tenus an credatur.*
23 *Citatio facta ad domum,an reddat citatum contumacem.*
24 *Citatio an non valeat niſi fiat per ſcripturam.*
25 *Nuntio publico aliquem citanti quando credendum.*
26 *Nuntius citans licet conſtet quòd non ſit conſuetus, tamen ſi de mandato iudicis conſtet,ſufficit.*
27 *Nuntius per quemlibet iudicem ad vnum ſolum actum creari poteſt.*
28 *Nuntius ſi dicat ſe Titium citaſſe perſonaliter, & Titius dicat contrarium,etiam cum iuramento,cui magis ſit credendum.*
29 *Nuntius ſi in actis banchi ſit ſcriptum per notarium qualiter ipſe citauit perſonaliter Caium, & ipſe neget,cuius dicto ſit magis credendum.*
30 *Nuntius ſi referat vltra ſibi commiſſa à iudice,an ſibi credatur.*
31 *Nuntius deputatus ad vnum banchum an poſſit per alium iudicem inferiorem eligi,& ſibi committi citatio.*
32 *Nuntius an quis eſſe poſſit in cauſa propria.*
33 *Nuntius qui inceptor fuit in vna cauſa,debet idem eſſe in tota cauſa.*
35 *Nuntius licet de conſuetudine poſſit ſine vlla commiſſione iudicis citare, tamen non poſſet citare die feriata pro non feriata.36.*
37 *Pœnam vt quis incurrat an ſolus iuſſus iudicis de citando ſufficiat.*
38 *Pœna huius §.cui applicetur.*
39 *Pœna iuris communis an ſublata ſit per pœnam ſtatutariam.*
40 *Probationis legitimæ appellatione an veniat probatio per iuramentum.42.*
41 *Probationis ſimpliciter prolata appellatione,legitima & plena.*
44 *Sententiæ duæ an ferantur in actione quod metus cauſa quid veniat.46.*
45 *Sententia definitiua,quibus modis ſumi poſſit.*
47 *Libellus in actione quod metus cauſa qualiter formandus.73.75.76.77.78.*
48 *Equus meus ſi per armigeros nobis amicos mihi auferatur, ſi illum ad manus alterius reperiam,eum recuperare poſſum.*
49 *Actione quod metus cauſa quid veniat.53.*
50 *Actioni quod metus cauſa an præſcribatur.*
Actio quod metus cauſa, quantumcunque ſit ſtricti iuris, tamen arbitraria eſt.51.52.
54 *Actio quod metus cauſa,quando competat.55.56.60.*
57 *Medicus,qui infirmitatem paruam facit magnam,punitur.*
58 *Metus ratione maioritatis aut reuerentiæ quomodo reſcindatur.59.& 61.*
62 *Metus reuerentiæ paternæ an matrimonium inualidet.63.*
64 *Silentium filij vel filiæ propter reuerentiam patris quid operetur.*
65 *Vxor ſi conſenſit marito alienanti rem ipſius an ſibi præiudicet.66.*
67 *Metus ſemel illatus ſemper durare præſumitur.*
Metus iuſtus quando dicatur.68.
69 *Seruitia indebita præſumuntur à dominis per metum extorta.*
70 *Actio quod metus cauſa an proponi debeat ad reſcindendum contractus factos cum dominis terrarum.*
Contractus initus cum principe metu ipſius,eſt ipſo iure nullus.
71 *Teſtibus duobus de metu deponentibus creditur.*
72 *Probare ſpontaneam voluntatem contra probationem meticuloſæ voluntatis impoſſibile eſt.*
73 *Libellus in actione quod metus cauſa qualiter concipiatur.*
74 *Actio quod metus cauſa intra annum ad quadruplum, poſt annum datur ad ſimplum,*
78 *Libellus in condictione ex lege, quæ datur in quadruplum contra executores, qui maius ſalarium debito exegerunt, qualiter ſit formandus.*
79 *Actio in factum ex edicto de calumnia datur in quadruplum intra annum vtilem, & poſt annum in ſimplum tantùm.80.& ſeq.*

Libellus

89 *Libellus in actione in factum ex edicto de calumniatoribus qualiter formandus.89.*
90 *Contractus omnes de æquitate canonica ſunt bonæ fidei.*

Ver. Quadrupli autem.

¶ Iſte verſi. ſummatus fuit in prin.
huius §. & eius materiã, & quaſi omniũ actionũ in eo nominatarũ
vidimus in §. ſequens. in prin. & in ver. ex maleficiis. ſ. eo. Nam de
actione furti tam manifeſti, quàm non manifeſti, & forma libelli,
item de actione legis Aquiliæ, depoſiti cum libellis ſuis, & de ea
actione, quæ cõpetit pro legatis factis venerabilibus locis, dictum
eſt ibi. De actione autem ſerui corrupti vidimus in prin. huius §.
omnes. Solum ergo reſtabit in hoc ver. ponere materiam actionis,
quod metus cauſa & condictionis ex lege, quæ datur contra executores,
qui maius ſalarium debito exegerunt, & actionis in factũ,
1 quæ oritur ex edicto de calumniatoribus. ¶ † Nota primò ex hoc
textu in ver. item ex lege condictitia. iuncta glo. in ver. in quadruplum.
ꝙ condictio ex hac lege datur in quadruplum contra nuntios
publicos, ſeu executores, qui maius ſalarium nomine ſportularum,
ſiue ſuorum ſalariorum exegerunt: cuius quadrupli hodie
ſimplum datur damnum paſſo: reliquum verò triplum datur fiſco.
§. & hoc quoq; præcipimus. in auth. vt liti. iurent. hîc alleg. in
2 glo. Quod qualiter intelligatur, ibi videbimus. ¶ † Contra autem
actorem plus debito petente, vt grauet reum maiori onere ſportularum
ſoluendarum nuntiis publicis datur condictio ex lege ad
3 triplũ: vt ver. tripli. vbi vidimus. ſ. eo. ¶ † Vnum tamen tenebitis
bene menti, quod eſt quotidianũ contra iſtos nuntios publicos, vel
iſtos ribaldos milites Poteſtatũ ꝙ ſi aſſerant ſe habere cõmiſſioné
pignerandi aliquem, vel eum perſonaliter capiendi, vel inferendi
aliquod aliud grauamen, & hoc nõ ſit verum, & propterea huius
timore aliquid eis datum ſit, & aliquã pecuniam receperint, quòd
nedum tenẽtur ad quadruplũ, ſed etiam puniri poſſunt extra ordinem
officio iudicis, etiam criminaliter, quia incidunt in crimen
concuſſionis. Caſus eſt no. in l. j. ff. de concuſ. & gloſſ. j. in hoc expreſsè
dicit: quam ad hoc reputant ſing. Io. de Pla. & Ang. hic. Ego
addo tex. in l. palatinos, quem ibi expreſsè no. Bart. C. de colla. fun.
4 fiſ. lib. xj. ¶ Notate etiam diligenter † quòd licitum eſt reſiſtere de
facto nuntio pigneranti, vel grauanti vltra modum, vel aliter terminos
iuſtitiæ excedenti l. prohibitum. & ibi Bar. in ij. & iij. not. C.
de iu. fiſ. lib. x. & ibi Bal. Ang. in l. deuotum. C. de meta. lib. xij. vbi
no. Bar. & Spec. in tit. de cita. §. ſequitur. ver. ſed nunquid. & Bart.
in extrauag. ad reprimendum. in ver. per nuntium. & in ver. per
literas. Ange. in repe. l. ſi vacantia. C. de bo. va. lib. x. & eſt text. in l.
contra noſtra præcepta. C. de execu. lib. xij. & ibi in terminis Bart.
no. illam legem ad hoc, ſcilicet contra baiulos, ſiue nuntios publicos,
qui ſunt deſtinati ad pignerandum aliquem, quòd ſi accipiant
pignora vltra debitum modum, poteſt eis licitè reſiſti, & etiam debent
puniri. Quod reputat ipſe not. & ſequuntur Ioan. de Pla. &
Ang. hic. Et multa pulchra de iſtis nuntiis publicis dicã ĩ. in iij. not.
¶ Et iuxta ſuprà ſcriptũ no. ꝙ ex hoc tex. colligitur, dubitat Ioan.
Fab. hic, quoniã illa cõſtitutio, de qua in tex. iſto fit mentio, nullibi
5 habetur, vt inquit glo. in ver. quadruplũ. † Sed hodie ſecũdùm mores,
& cõſuetudines curiarũ, & etiam per ſtatuta terrarũ ſunt taxata
ſalaria iſtorũ nũtiorũ, ſiue executorũ publicorũ, an ſi excedant
illam ſummam taxatã, poſsit ab eis quadruplũ repeti: & ſic an incidant
in hanc pœnam quadrupli? Dixit Ioan. Fab. videri ſibi ſatis
rationabile ꝙ ſic, cùm ſit eadem ratio: tamen determinat contra-
6 riũ: quia † durum eſt pœnas extendere, & legem pœnalé extra ſuũ
caſum trahere. l. interpretatione. de pœnis. Credit tamen ꝙ puniri
debeant extraordinariè officio iudicis, qui debet illicitas exactiones
coercere: vt l. illicitas. in prin. ff. de offi. præſid. Et ſimpliciter ſe-
a quitur Ioan. de Pla. hîc. Ego audacter [a] ✱ teneo contra eos, quod
imò diſpoſitio huius ver. quantuncunq; pœnalis, extendi debeat
ad caſum ſuprà ſcriptum, cùm ſit eadem ratio, per ea, quæ dixi in
ver. tripli. in ij. no. ſ. eo. Et hoc etiam tenet Ange. hic: quamuis ibi
contrariũ tenuerit, vt ibi retuli. ¶ Secũdò principaliter no. ex hocmet
ver. itẽ ex lege. vnã, quod dicit Io. Fab. probari hic, & in ver.
tripli. ſ. eo. videlicet quãdam practicam, quam
ipſe abuſum appellat, quæ eſt in aliquibus par-
7 tibus, † quòd nuntij publici ſeu executores, faciant
ſibi ſatisfieri à reo de ſuo ſalario pro pignerationibus,
ſeu executionibus, quas contra
reum faciunt. Item, quod fortius eſt, quòd iſti
executores poſſunt capere propria authoritate
pignora à reo pro propriis ſalariis: cũ iſta iura
dicãt reũ debere ſoluere ſalaria. Dicit tamẽ
quòd iſtud eſt contra omnem rationẽ, quamuis
in aliquibus locis ita ſeruetur de facto, & in
aliquibus contrarium. Et hoc etiam refert, &
ſimpliciter ſequitur Io. de Pla. hîc. Sed, iudicio
meo, quòd executores poſsint pignora capere
pro ſuo ſalario, nullo modo poſsibile eſt quòd
probetur in hoc text. aliud eſt ſatis colligibile

a ✱ Hæc opi. Iaſ. mihi placet & ita, ſi caſus mihi contingeret, iudicarem. Sardus.

b ✱ In l. j. Et ibidẽ vide do. Alex. de Imo in ii. col. ver. & iſta. & ibidem vide quæ habentur per Fran. are. & Lud. Ro. in conſil. cclxxvij. & in conſil. cccccvij. & Bal. in conſil. cclxxxv. in ij. vol.

c ✱ Vide Bart. in l. ex hac ſcriptura. ff. de don. Sardus.

8 hîc. ¶ † Tertiò no. in ver. ſed furti. ſecundùm Io. de Pla. hîc, & multùm
ſubtiliter, & eleganter, quòd pœna dupli, quæ venit ratione
negationis, vel contumaciæ, vel ex eo quod non ſoluitur intra terminum,
non videtur venire ratione primę obligationis, ſed ex ac-
9 cidenti extrinſeco. † Et per hoc notabiliter infert quòd fideiubentes
pro malefactore de iudicato ſoluendo pro pœna, quæ ratione
illius maleficij veniret imponenda, non tenebuntur ad augmentum
pœnæ auctæ in perſona principalis ex forma ſtatuti vigore
negationis, aut contumaciæ, aut ſolutionis non factæ in termino,
eò quia talis pœna nõ procedit ratione primę obligationis rei principalis,
cui adſtrictus eſt fideiuſſor, ſed ex accidenti extrinſeco: &
ſic non eſt pœna maleficij, ſed eſt pœna cõtumacię, vel negationis.
b De hoc habetis meliorem tex. quàm hîc, in l. j. [b] ſecundùm ſecundam
lect. glo. & Bar. ibi. ff. de in litem iur. Et hoc in terminis ibi decidit
Barto. per illum textum. Accedat etiam bonus tex. in l. fideiuſſores
magiſtratuum. in prin. & quod ibi not. determinat Barto.
10 ff. de fideiuſſ. † Fallit tamen, iudicio meo, niſi fideiuſsio fuiſſet plena:
vt quia aliquis fideiuſsiſſet in omnem caſum, vel eo modo, quẽ
ſtatim ſubiiciam. Tex. eſt no. in l. quærto. in prin. ff. loca. Et ita intelligo,
& ſaluo Barto. ibi, qui aliâs eſſet ſibimet contrarius, vbi dicit
text. illum eſſe valde notandum pro iſtis, qui tota die fideiubent
pro accuſatis, vel inquiſitis, vt non ſolum teneantur ad pœnã maleficij,
ſed etiam ad pœnam, quæ infertur occaſione negationis
11 ipſius maleficij, vel ſolutionis non factæ intra terminum. † Et proptereà
per iſta dicebat ſignanter Bar. in d. l. j. in fi. ff. de in lit. iur. &
pleniùs. Io. de Pla. hîc, quòd iudex maleficiorum quando accipit
fideiuſſorem pro aliquo malefactore tempore, quo vult eum relaxare,
debet eſſe bene cautus: quia ſi accipiat promiſsionem, vel
fideiuſsionem hoc modo, quia fideiuſſor promittat ſoluere omnẽ
pœnam, & omnem condemnationem, quæ ſequetur ex illo maleficio,
vel accuſatione, vel inquiſitione, certè non poterit arctare fideiuſſorem,
niſi ad pœnam principalis maleficij: & ideo faciat iudex
fideiuſſorem promittere in omnem caſum, & omnẽ pœnam,
& omnem condemnationem, tam prouenientem ex dicto maleficio,
quàm ex proceſſu, vel ex contumacia vel ex mora rei principalis,
vel aliter quomodocunq;: & tunc poterit quæcunq; pœna,
etiam accidentaliter commiſſa, exigi à fideiuſſore, per ſuprà ſcri-
12 pta, quæ bene notetis ad practicam. ¶ † Quartò not. ex verſic. ſed
furti. in ver. iuſſu magiſtratuum noſtrorum conueniatur. quòd hic
eſt caſus no. ſecundùm Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. hic, quòd citationes
non debent, nec poſſunt de iure fieri, niſi de mandato magiſtratus,
ſeu iudicis: & conſequenter quòd quis non debet, nec poteſt
conueniri, niſi de iuſſu, & mandato magiſtratus, ſeu iudicis.
Sed certè quamuis hoc ſit veriſsimum in ſe, tamen, iudicio meo,
non probatur in hoc tex. quia iſta verba, quouſque iuſſu magiſtratuum
noſtrorum conueniatur: ſunt hîc prolata à lege enuntiatiue,
& nõ principaliter propter hoc, ſed propter aliud: ergo iuris diſpo-
c ſitionem non inducunt. [c] ✱ c. ſi papa. cum gl. de priui. in vj. iunctis
multis authoritatibus doc. quas ad hoc allegaui. ſ. in rub. huius titu.
in j. charta. ibi videatis. Iſtud tamen no. eſt in ſe veriſsimũ vt prędixi,
quòd citationes nõ poſſunt fieri niſi de mãdato magiſtratus ſeu

iudicis

a ¶ Seu iudicis. Adde Feli. in c.j. de iudi. in v. col. ſtatim poſt mediũ & do. Alexan. de Imo. in l. quod nomine.ff. de fal. & Tancre. in Sum. de cita v.q.

b ¶ Commiſsio. Vide omnino Paul. de Ca. in cõſil. 50.

c ¶ Sciendum. Et ibidem vide do. Alex. de Imo. in pa. col. & ſeq. & Fel. in c.j. de iudi. in vj. col. verſicu. quarta cõcluſione. & Guid. de Suza. in l. ad peremptorium. de iudi. & do. Alexan. de Imo. in cõſil. cxxiiij. in ij. parte.

d ¶ Cura. Vbi vide do. Alexan. de Imol. & Fel. in d. c. quoniam cõtra. in viij. col. & in c. ad petitionem. ix. col. de acc. & Pari. de Puteo in tra. ſyndi. verſi. nuntius. & domi. Pet. Phil. Cor. in cõſil. lxxix. incip. viſa. in litera B. in iij. parte.

e ※ Tu adde ꝙ Bar. in tractatu de cita. in xj. q. videtur velle ꝙ in dubio ſit magis credendum nuntio. Sed cùm à cõmuniter accidentibus iſti nuntij ſint perſonæ viles, & infames, vt per Bart. in extrauagan. ad reprimendum. in ver. per nuntium. magis placet opi. Io. And. Salic. & Ang. de Are. ꝙ ſit in arbitrio iudicis, cui magis credendum ſit. arg. l. iij. §. j. ff. de teſtib. & etiã poſſemus ita dicere in ſeq. q. quam format Iaſ. hîc, quamuis Ange. de Are. dicat in dubio magis eſſe credendũ notario. Ant. Angel. Carcaſſona Sardus.

a iudicis:[a] vt eſt tex. apertus in l. fi. C. de exhi. re.
& ibi hoc no. Cy. Bar. Bal. & Sal. & hoc ſiue ſie
citatio realis, ſiue perſonalis: nulla enim fieri
poteſt, niſi mãdato iudicis præcedẽte. Addo ad
idẽ tex. in l. cũ clericis. §. memorati. quẽ ad hoc
ibi no. Bal. C. de epi. & cle. de quo etiã videatis
Spec. in tit. de cita. §. ſequitur. ver. ſed nunquid
13 credatur. † Imò fortius, ſi nuntius curiæ citaret aliquẽ falsò, hoc eſt, ſine mãdato iudicis, pu
niretur poena falſi criminaliter, per tex. no. in
l. qui nomine. ff. de fal. Itẽ punitur ciuiliter ad
intereſſe partis citatę, ſecundùm Cyn. Bald. &
Salic. in d. l. fi. C. de exhi. reis. Et illam l. qui nomine. no. ibi Bar. contra nuntios facientes falſas relationes, & falſas citationes: puniuntur
14 enim poena illius legis. † Prædictũ tamen not.
limitat ſingu. Inn. in c. quoniam cõtra falſam.
extra de proba. niſi eſſet nuntius generaliter
conſtitutus ad faciendas citationes: cũ quo, dubitatiuè tamen, viſus eſt tenere Io. de Imo. in c.
j. extra de iudi. Et dicit Ang. hîc, qui debuit per
iſta moneri, quamuis ea non alleget, ꝙ quãdo
15 ipſe erat aſſeſſor, † ꝙ in prima vice, quia ius red
debat, concedebat generalem facultatẽ & licẽtiã omnibus & ſingulis nuntiis, durãte ſuo officio, faciendi quaſcunq; citationes tã in ciuilibus, quàm in criminalibus: vnde, ſecundũ eũ, ſine alia ſpeciali cõmiſsione valebãt poſteà citationes: arg. c. qui ad agendũ. & c. ſi duo. de procu. in vj. Sed errabat non mediocriter Ange.
de Are. quoties ita faciebat: quia imò iſta commiſsio generalis facta nuntiis nihil releuat. Ita
in terminis tenet Bar. reprobans dictũ Innoc.
relatum in d. l. fi. C. de exhi. reis. motus per tex.
optimum in l. j. de iure dot. impe. & ibi, ſcilicet in d. l. j. dicit Barto. vnũ, quod eſt fortius, &
ſingularius, videlicet illam legem eſſe multùm
16 notandã † contra eos, qui faciũt à iudicibus cõcedi licentiã nuntiis citandi omnes ſuos debitores, ꝙ iſta licẽtia nihil valet, niſi debitorum
nomina in ſpecie exprimantur. Et idẽ tenet ꝙ
nõ ſufficit generalis cõmiſsio facta nuntio de
citando, tenet etiam Anto. de But. in c. j. extra
de iud. de quo etiã ibi Bald. & Abb. Panor. nume. 13. Videatis etiã Bald. in l. ſi quãdo. in xj. &
xij. quæſt. C. vnde vi. & l. j. cũ glo. in ver. tradi-
17 tus. C. de ſportu. † Refert etiã circa ſuprà ſcripta Io. de Pla. hic Inno. in c. quoniã contra falſam. extra de proba. vnum dicere, quod, ſi dicit, eſt maxima declaratio ad notabile ſuprà dictum, ꝙ eo ipſo ꝙ aliquis eſt nuntius publi-
b cus, præſumitur ei facta cõmiſsio[b]. Quod dictum ego nõ credo ſimpliciter verũ: quia imò
18 dubitatur per doct. hîc. Pone † quòd non appa-
ret de commiſsione iudicis ſpecialis, & in actu
relationis factæ per nuntiũ de citatione reperitur ita ſcriptum: Titius nuntius publicus, ſiue publicus ſeruitor, retulit ſe citaſſe ex ſpeciale commiſsione ſibi
facta per iudicem, &c. an ex hoc præſumatur præceſsiſſe commiſſionem: Magis tamen cõmuniter concluditur quòd ſic, prout tenent Cyn. Bald. & Salic. in d. l. fin. C. de exhi. reis. De quo videatis
c Bart. in l. ſciendum.[c] in penult. col. ff. de verb. oblig. & ibi per Lud.
Ro. & ibi plenè per do. Ang. in ſua repe. in xj. col. Et dicunt domi.
Anto. de But. & Imo. in c. j. extra de iudi. quòd ſi apparet, citationẽ
& relationem deſcriptas eſſe in actis, præſumitur licentiam de
citando præceſsiſſe. Et hoc idem voluit Inno. in d. c. quoniam contra falſam. quem corruptè ſ. retulit Ioan. de Pla. hîc, vbi formaliter dicit Inno. ꝙ ſi de relatione nuntij publici apparet, ſufficit, licet non appareat de commiſsione: quamuis contra iſta videatur fa
d cere quod vult Bart. in l. j. §. cura[d] carnis. ff. de offic. præfe. vrb. vbi
19 vult † quòd nuntio publico etiam iurato ita demũ debeat credi, ſi
dicat ſe aliquem citaſſe, dummodo de commiſsione appareat, aliàs
non. De quo etiam videatis per Ange. in l. hoc autem. §. j. ff. qui. ex
20 cau. in poſ. ea. ¶ † An autem, & quando, & quomodo nuntio publico credatur, videte glo. in l. magis puto. §. ne tamen. ſuper ver. viatorem. ff. de re. co. Cyn. in l. ea quidem. C. qui accu. non poſ. & latè
per Cyn. in l. j. C. de rela. & Bart. notabiliter diſtinguentem in d. l.
j. §. cura carnis. & latiùs in tract. ſuo de citatione. in j. x. & xj. q. & in
extrauag. ad reprimendum. in verſic. per nuntium. Salic. latè poſt
alios docto. in l. tres denuntiationes. C. quomodo & quando iud.
Ang. in repe. l. ſi vacantia. in princ. C. de bo. vac. lib. x. & in l. ij. in
fi. col. C. de anna. excep. Inn. & Io. And. in c. nouit. extra de offi. deleg. Io. And. & alios in d. c. quoniam contra falſam. extra de proba.
21 ¶ † Et an nuntio, ſi non ſit publicus, vel etiam ſi non ſit iuratus,
debeat credi, habetis gloſ. in c. cùm parati. & ibi latè per Canoniſtas extra de app. & per Ioan. de Pla. Cyn. & Ang. hic. Sed vos videatis Barto. in extrauag. ad reprimendum. in ver. per nuntium. &
ibi etiam ponit Barto. quid ſi tales nuntij eſſent perſonæ viles, &
infames, prout communiter deputantur ad tale officiũ, an eis eſſet
22 credendum: dicite vt ibi. ¶ † Et an, & quando credatur nuntio citanti ore tenus, & ſic ſine ſcriptura, & ſine literis videatis notabiliter Barto. diſtinguentem in l. palatinos. C. de colla. fun. fiſ. lib. xj. &
glo. & doct. in d. c. cùm parati. extra de appel. & tex. in c. prudentiã.
23 & ibi docto. extra de offi. deleg. ¶ † Illud tamen diligentiſsimè notate quòd nunquàm citatio facta domi, ſeu ad domum, reddit citatum contumacem abſq; literis, & ſic niſi citatio fuerit facta cum
literis. Iſtud eſt, quod ſignanter voluit Bal. in ij. col. ver. attẽde etiã.
& Ang. in l. ij. C. de anna. excep. Dicit etiam ſing. Barto. in l. quo-
24 ties. C. de digni. lib. xij. per glo. cum tex. ibi, † quòd quando citantur
perſonæ clariſsimę, vt in dignitate poſitæ, quòd in illũ perſonis
nunquàm valet citatio, niſi fiat per ſcripturam, & ſic niſi nuntius
25 apportet ſecum literas. † Dixit etiam alibi ſignanter Barto. in l.
eum, qui. §. fin. ff. commo. quòd non eſt credendũ nuntio publico
aliquem citanti, vel aliud facienti, niſi portet birretum rubeum in
capite, vel aliquod aliud ſignum, puta crucem ſuper birreto: quãuis in hoc dicat ſtandũ conſuetudini eſſe. Et idem etiam tenet Bart.
in l. prohibitum. C. de iu. fiſ. lib. x. vbi generalius dixit quòd omnes
officiales debent portare inſignia officialium, ex quibus cognoſcãtur vt nuntij publici, puta habitum rubeũ, vel ſimilia ſigna: aliàs
ſecundùm Bart. poſſet eis reſiſti. quod ipſe reputat multum tenen-
26 dum menti. ¶ † Et per hoc puto decidi poſſe id, quod tangit Ang.
hîc, videlicet quòd ſi conſtat de mãdato, & cõmiſsione iudicis, ſed
non conſtat quòd citans ſit nuntius cõſuetus, dicit ipſe Ang. quòd
27 ſatis eſt: † quia de nouo etiam ad vnum actũ tantùm quilibet iudex
etiã delegatus, poteſt ſibi nuntiũ creare. vt eſt tex. in l. ij. & ibi Bart.
& alij. C. de ſportu. & Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in ver. nuntium. & Bald. notabiliter in l. ij. in ij. col. C. quomodo, & quando
iud. Ego crederem melius dicendum vt ſ. quòd ſi nuntius habet ſignum publicum, quòd tunc ei eſſet credendum, aliàs ſecus: quia
28 tunc poſſet ei reſiſti, vt ſ. dixi. ¶ † An autem ſi dicat nuntius ſe Titium perſonaliter citaſſe, & Titius dicat contrarium, etiam cũ iuramento, cui magis ſit credendum? Ponit Io. And. in d. c. cùm parati. extra de appel. & Salic. in l. tres denuntiationes. C. quomodo,
& quando iud. & concludunt quòd ſit in arbitrio iudicis, cui eorũ
magis credi debeat, conſiderata qualitate facti, & conditione perſonarum. Et ſequitur ſimpliciter Ange. hîc. Sed tu vide Nico. de
Neſpo. in lectura Barto. quæ aliter videtur tenere in l. ſcire opor-
e tet. §. ſufficit. ad fi. ff. de excu. tut.[e] ※ ¶ † An autem ſi in actis ban-
29 chi ſit ſcriptum per notarium, qualiter Titius nuntius publicus citauit perſonaliter Caium ex tali cauſa, & nuntius dicat contrariũ,
quòd non eſt verum: cuius dicto erit magis credendum: Videatis
not. Cyn. in l. ſi quis decurio. in fin. C. de falſis. quem refert Ange.
30 hîc. ¶ † Et an ſi nuntius referat vltra ſibi commiſſa à iudice, an
ſibi credatur: puta habuit ſimpliciter in mandatis de citando aliquem

quem, ſi ipſe referat ꝙ citauit, quod citatus re-
ſpondit ſe nunquam venturũ, vel ſimile: an in
a hoc ſibi credatur [a] Vltra remiſsiones ſ. tradi-
tas videatis de hoc in ſpecie Sal. illud latiſsimè
examinantem in d. l. tres denuntiationes. C.
quomodo & quãdo iud. Bal. & Ang. in l. con-
ſentaneum. C. quomodo & quando iud. Salic.
in l. fi. C. de exhi. reis. & Imo. in l. ſi finita. §. Iu-
lianus. ff. de dam. infe. & pleniſsimè in l. ex con-
ſenſu. §. fin. ff. de app. ver. circa primũ eſt ſcien-
dum ꝙ fuerunt opi. vſq; ad ver. reſtat nunc vi-
dere, &c. Canoniſtæ in d. c. cùm parati. & in d.
31 c. quoniam contra falſam. ¶ † Vnum etiã be-
ne not. ſecundùm Ange. hîc, ꝙ vnus nuntius
deputatus ad vnum banchum, ſiue per vnam
curiam, poteſt per alium iudicem inferiorem
eligi, & ſibi committi citatio, quæ per eũ facta
valebit. Alle. tex. in §. deinde. in ver. ex prouin-
ciali autem officio. in auth. de defen. ciui. Et ita
refert dicere Bar. in extrauag. ad reprimendũ.
in ver. per nuntium. Ego addo Bal. in terminis
contrariũ tenentem in l. j. in iiij. col. poſt me-
dium. ff. de offi. cõſu. vbi formaliter dicit quòd
quando vnus nuntius eſt deputatus ad vnum
banchum, ꝙ non debet apud alium citare, per
illum tex. & §. nullo. vbi hoc dicitur, ſecũdùm
b eum, in auth. de iudi. col. vj. [b] ✱ ¶ † An autem
32 iudex poſsit committere citationẽ ipſimet par
ti ꝙ aduerſarium ſuum citet, & requirat, & ſic
facere partẽ eſſe nuntiũ in cauſa propria, tan-
git hîc Ang. de Are. & determinat ꝙ ſic: iubii-
ciens multùm not. ꝙ etiam hoc caſu ſtabitur
relationi ſuæ cum iuramento. quod ipſe repu-
tat bene notandum. Allegat tex. cum glo. in l. ſi
vt proponis. & ibi Floria. & doc. C. quomodo
& quãdo iu. & glo. Bar. & doc. in l. miles. §. qui
iudicati. ff. de re iud. Sed certè in iſtis locis nihil
habetis in ſpecie. Vnde ad iſtud, ꝙ quis poſsit
eſſe nũtius in re propria, dn tex. quem etiã ibi
ad hoc no. Bart. in l. j. ff. de ſer. fug. & eſt tex. in
l. eũ, q. §. ſi epiſtola. ff. de fur. quẽ tex. etiã ita no.
ad hoc Bar. in l. iuſtè poſsidet. ff. de acqui. poſ.
& idem etiã tenet ipſe Bar. in extrauag. ad re-
primendũ in ver. per literas. & Salic. in l. doti.
C. ſolu. mat. & in l. ſi vt proponis. C. quomodo
& quando iud. De quo etiã videte in terminis
Spe. in tit. de cita. §. ſequitur. ver. quandoq;. cir-
ca prin. Ang. in l. ij. in vi. col. C. de anna. excep.
& Ange. in l. ij. per illum text. C. vt ne. priua.
33 ¶ † An autẽ ille nuntius, qui fuit inceptor in
vna cauſa, debeat ipſe idẽ eſſe in tota cauſa, &
nõ alius, videte tex. in l. j. & ibi Bart. & alios. C.
de ſportu. & latiùs Bar. in l. j. ff. de offi. conſu. &
Bal. in l. ij. in ij. col. C. quomodo & quando iud.
do. Ant. de But. in c. cùm dilecti. extra de do. &
contu. & in c. fi. in x. col. extra de confeſ. Non-
nulla alia in materia iſta nuntiorũ publicorũ
34 poſui ſ. in j. no. & aliquid in ſeq. ¶ † Vltimò
vnum nõ omitto circa hoc notabile, quod ex
hoc tex. colligitur quòd citationes debent fieri
mãdato iudicis, aliàs nihil valẽt: circa hoc tan-
git Io. Fab. hîc vnũ, quod eſt neceſſarium circa
intellectũ tex. noſtri: dicit ipſe, quia hoc de con-
ſuetudine non ſeruatur in aliquibus locis, in
quibus citationes fiunt ad ſimplicẽ petitionem
partis, ſine vlla commiſsione iudicis, & ſic ſer-
uitores publici ad ſimplicem requiſitionẽ cu-
iuſlibet priuati citant. Nunquid ſi aliquis nun-
tius ſine aliqua commiſsione iudicis, ſtante prę
dicta conſuetudine, citauerit aliquem hæredẽ,
qui tenetur ſoluere legata venerabilibus locis
relicta, nunquid per hanc citationẽ ſine iuſſu
iudicis factam incidat hæres in pœnam huius
ver. & §. ſequẽs. ver. item miſta. ſ. eo. tenet Io.
Fab. hic quòd non: quia, ſecundũ eum, quãuis
ſit eadem ratio, tamẽ durum eſt, legem pœna-
lem extẽdere. Et ita etiam tenet Io. de Pla. hîc.
Ego indubitanter teneo contrariũ, per funda-
mentum, quod ſ. pluries retuli: in quo pluries
defecerunt Io. Fab. & Io. de Pla. hîc: quia imò
in pœnalibus ex idẽtitate rationis licita eſt ex-
tenſio: prout etiam tenui contra eos. ſ. in j. not.
& tetigi in ver. tripli. latiùs in ij. not. ſ. eo. & in
§. ſequens. in prin. in glo. fi. in ver. ipſius. & in
verſi. ex maleficiis. in glo. ſuper ver. in iudiciũ.
c ſ. eo. [c] ✱ † Circa tamen id, quod proximè dixi
35 de conſuetudine, quę eſt in aliquibus partibus,
quòd iſti nũtij, ſeu publici ſeruitores, ſine vlla
commiſsione iudicis citant ad ſimplicẽ requi-
ſitionem partis, vnum ſingulare not. quod di-
cit Bal. in l. cum clericis. C. de epiſ. & cle. quòd
vigente conſuetudine ſuprà dicta, quòd tamẽ
nuntius non poſſet citare aliquem die feriata
36 pro non feriata: † ſicut nec iudex poſſet die fe-
riata committere citationem. Nam iſte nun-
tius habet ex conſuetudine quandam iuriſdi-
ctionem: vnde impeditur propter diem feria-
tam, ſecundùm eum. Quod bene reputat no-
tandum. Quod dictum alter, & malè, iudicio
meo, refert, & ſequitur Ang. hîc. Sed illud ſin-
gulare dictũ eo modo, quo dixi in illis terminis
reprobat, & bene, Lud. Ro. in l. j. §. nũtiatio. ff.
de ope. no. nũ. per ibi tradita per Bart. & alios
37 cũ ſuis concord. ¶ † Illud bene expeditũ eſt ad
tex. noſtrum ꝙ ſolus iuſſus de citando per iudi
cem non ſufficeret ad hoc, vt quis incurrat in
pœnã huius ver. niſi etiam ſecuta eſſet citatio,
ſecundùm Io. Fabr. & Io. de Pla. hîc, per hunc
tex. in ver. conuentatur. & per l. ſicut. ver. nec
ſufficit. C. de præſcrip. trig. ann. ¶ Gloſſę huius
ver. ſunt claræ, & quaſi omnes expoſitiuæ tex.
& nõ leguntur cõmuniter per doct. hîc. ¶ Ca-
pio tamen gloſ. in ver. in quadruplũ. quam di-
uido in tres partes, prout tribus quęſitis for-
matis tacitè gl. reſpõdet. Secũda ibi: cuius qua-
drupli iure nouo. Tertia ibi: & petitur per con
dictionẽ ex hac lege. ¶ In ea glo. ibi: in auth. vt
liti iurent. §. & hęc quoq;. Iac. de Ra. & Ioan.
Fab. hîc, in vlti. col. reprę hendũt iſtam gl. duo-
d bus fundamẽtis, [d] ✱ iudicio meo, multùm leui-
38 bus, tenẽtes ꝙ imò pœna huius quadrupli, de
qua loquitur iſte ver. in totũ applicetur parti.
Moti, quia habẽt hoc ſuaderi ex materia, in qua
ſituatus eſt iſte ver. qui loquitur de actionibus,
quę cõpetũt parti ad duplũ, vel triplũ: & ſic lo
quitur de pœnis dupli, aut tripli, applicandis
parti. Vnde ſi iſta actio eſſet alterius naturæ,
nõ eſſet hic bene ſituata. Sed ad hoc facillimũ
eſt reſpõdere ex verbis glo. noſtræ, fatendo ꝙ
de iure iſto verũ erat, quòd tota pœna huius
quadrupli applicabatur parti: & propterea iſte
ver. fuit hîc bene ſituatus, ſed hodie de iure nouo Authẽticorũ per
d. §. & hęc quoq;. in authen. vt liti iurẽt aliud eſt inductũ: vt hîc in
gl. Secũdò cõtra hãc gl. mouent eò quia iſta actio cõpetit ad quadru
plum

a Credatur. Vide Felin. in c. ud petitionẽ. 10 ix. col. de accuſa.

b Aduertas ꝙ Bal. mouetur per textum in l. ij. C. de execut. & exacto. lib. xij. qui text. parum facit quia loquitur in iudicibus, quorũ alter non debet ſe intromittere de negotio alteri cõmiſſo. Secus erit in nuntio: vt d. §. deinde. Nec obſtat text. in §. his, qui cauſas. in authẽ. de iud. quia eſt intelligendus, niſi ab alio iudice eſſet requiſitus, ne pugnet cum d. §. deinde. Mihi autem videtur quòd fœdere diſtinctiuis poſſent huiuſmodi opiniones conciliari: quia aut quæris vtrũ iudex, qui nullũ habet deputatum nuntium, poſsit committere citationem nuntio alterius curiæ: & dicas quòd ſic, ex quo poſſet eligere quem vellet: vt l. ij. C. de ſport. & ita loquitur proprie §. deinde. verſi. ex prouinciali. in authẽ. de defenſ. ciui. & ita etiã procedat opi. Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in ver. per nuntium. & Ang. de Are. hîc. Aut quæris de iudice, qui habet certos nuntios deputatos, vel habere debet: & tunc non poſsit alienæ curiæ nuntius citationes, nec alia committere: & in his terminis loquitur text. in §. his, qui cauſas. in authen. de iudi. & procedat opi. Bald. in d. l. j. ff. de offi. conſul. Ant. Ang. Carcaſſo. Sardus.

c Adde ꝙ mihi in hac queſt. magis placet opi. Ioan. Fabri, & Ioan. de Plat. per textum noſtrum ibi: iuſſu magiſtratuum, &c. & ſic expreſſe requiritur iuſſus magiſtratuũ: ergo qualitas illa tempore vocationis debet verificari: argu. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxal. actio oo. Bar. in l. ex facto. col. ij. ff. de vulg. & pupil. nec hoc caſu admittere eſſe identitatem rationis: quia iudices maturius procedunt in vocado quempiam, & cauſa vocationis eſt iudici exponenda. At iſti nuntij nulla requiſita cauſa, vt lucrentur, vocant omnes, cùm ſint viles perſonæ regulariter, & pauperes: vt per Bar. in extrauag. ad reprimẽd. in ver. per nuntium. & ſ. dixi. col. proxima. Carcaſſona Sardus.

d Aduertas, nam pro glo. noſtra facit, quia ſi eſſet verum quòd vtraq; pœna haberet locum, ſequeretur ꝙ reus duas pœnas ex eodem delicto conſequeretur, vnã per hanc actionem, aliam verò ex exactione facta, per d. §. & hæc quoq;. quæ non videtur conueniens, arg. l. ſenatus. ff. de accuſ. Prætereà iure cautum non reperitur, quòd vbi lex pœnam imponit ciuiliter parti applicanda, & aliã criminaliter applicandam fiſco, quòd ex pœna fiſco applicanda detur aliquid parti, cui in alia via proviſum fuit, imò contrarium reperitur, quòd vbi parti eſt proviſum de pœna fiſco inferẽda, nihil datur parti, vt l. qui ſepulchra. C. de ſepul. viol. Cùm ergo in §. & hæc quoque habeatur reſpectus & ad fiſcum & ad partẽ. Meritò huius §. pœna ceſſabit quoad hoc, quia non erit tota parti applicãda. Et ad l. quotiens reſponde vt colligitur ex ſol. Iaſ. ad duo prima arg. & etiã ex traditis per Bart. in l. fin. C. de aqua duc. lib. xj. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Probatio. Pro hac parte vide quod not. in c. at ſi clerici. de iud. in gl. in ver. legitimis. in l. cùm de indebito. ff. de proba. Contra eſt tex. in l. ſi præfatam. in §. ſcientia. C. de iure delib. gloſſ. in ver. proprium iuramentum. in c. ſtatutum. de reſcrip. lib. vj. Lud. Ro. in l. admonendi. ff. de iureiur. Sed vide Fran. de Aret. in c. ij. in ij. not. de proba. vbi dicit quòd prima opi. eſt magis cõmunis.

b ¶ Quæ ſit propriè & verè ſententia diffinitiua, videas doctores in l. imperium. ff. de iuriſd. om. iudi. in illa q. an ſentẽtia lata in cauſa ſummaria, ſit diffinitiua. Sardus.

plum, & tex. præſupponitur quod detur reo: ergo ei debet applicari: aliâs non daretur reo, niſi ad ſimplũ, ex fiſco ad triplũ, ſi verũ eſſet id, quod dicit gloſſ. noſtra. Sed ad hoc eſt etiã facile reſpondere eo modo, quo ſ. etiã fatẽdo quod tex. noſter præſupponat dari reo: quia hoc procedit de iure iſto: ſecus de iure Authenticorum. d. §. & hæc quoq;. Non obſtat, ſecũdùm eos. d. §. & hæc quoq;. ſuper quo ſe fundauit gl. noſtra: quia, ſecundùm eos, ille tex. loquitur in accuſatione: & ſic loquitur de pœna criminali imponenda per viam accuſationis, vel inquiſitionis, cuius triplum bene applicatur fiſco, & ſimplũ damnum paſſo: non autem loquitur ille §. de iſta actione ciuili, de qua loquitur iſte ver. videlicet de condictione ex hac l. quę datur ad quadruplum, totum applicandum parti, & ſic de pœna ciuili: vnde vna nõ debet per aliam tolli cùm diuerſa remedia, & diuerſę pœnę poſſint competere, & de nouo introduci pro eodem facto: & vnum remedium non habebit tollere aliud, iuxta l. quoties. ff. de act. & obli. & latè traditur per Bartol. in l. j. ff. vi bono. rap. in illo
39 articulo, † an per pœnam ſtatutariam, ſiue impoſitam à ſtatuto, ſit ſublata pœna iuris communis. Quam extrauagantiſſimè examinat Ang. hîc. De quo videatis etiam Specu. & Io. And. in ti. de pœ. teme. liti. in fi. Bal. in l. cunctos populos. in xj. oppo. & etiam in vj. q. C. de ſum. tri. & fide catho. & in l. dato opera. in ix. col. C. qui acc. non poſ. & in l. placet. C. de ſacroſan. eccle. & in l. & ſi ſeuerior. C. de infa. & in l. in eam. C. de fur. & Bart. in l. fin. C. de aquędu. lib. xj. & in l. ſanctio legum. circa princip. ff. de pœnis. & in l. nunquam plura. ff. de priua. lib. Petr. de Ancha. in rep. c. canonum ſtatuta. extra de conſti. ver. quæro vtrũ ſicut ſtatutum ſecundum, &c. Ioan. de Imo. in l. cùm mulier. in ix. col. ff. ſolu. matr. & in l. ij. ff. de pub. iud. & per Cyn. Bald. & pleniſſimè per Salic. & Flor. in l. qui ſepulchra. C. de ſepul. vio. Et ad propoſitum noſtrum cum iſta ſol. Iac. & Ioan. Fabr. ad d. §. & hoc quoq;. tenent etiam Ioan. de Pla. & Ang. hîc. Ego puto quod etiam multùm bene poſſet defendi glo. noſtra, vt ſ. dixi in fin. glo. bene dicit. ¶ Glo. in ver. duplicantur. quamuis per alios non legatur, tamen non eſt omittenda, propter vnum notabile, quod vult. ¶ In fi. glo. habetis hîc glo.
40 expreſsè volentem quòd † iuramentum non ſit legitima probatio: & ſic quod appellatione legitimæ probationis non venit probatio per iuramentum. Et ſic habetis gloſſ. concordantem ad eam, quæ vulgo allegatur pro ſingulari ad hoc in l. cùm de indebito. in princ. in ver. legitimis. ff. de probs. Contra iſtas gloſ. ſoleo ſemper allegare textum, quem nonquam audiui ad hoc ponderari in l. fin. §. licentia. C. de iure delib. & propterea gloſſ. not. in l. proprietatis. ſuper ver. legitimis. C. de pba. quæ ponit quæ ſunt legitimæ probationes, non ponit inter legitimas probationes probatione per
41 iuramentum. ¶ † Circa quod videatis etiam id, quod dicit gloſſ. in l. in contractibus. §. illo. in ver. offerre. C. de non nume. pecu. Et notate diligenter quod appellatione probationis ſimpliciter prolatæ, intelligit de legitima. Ita ſingu. Bar. in l. ait prætor. §. ſi. circa fi. ff. de re iudic. quamuis alibi dixerit ipſemet Bart. quod intelligatur de vera, in l. Lucius Titius. per illum tex. ff. de condi. & demon. alibi no. Bal. in l. peremptorias. in vlti. col. C. ſen. reſcin non poſ. ex quo dicitur quod appellatione probationis intelligitur de plena. quod bene probat text. in cle. conſtitutionem. de elec. & in gloſſ. ſignanda in
42 ver. fides. iſtud expreſsè. dicit. ¶ † An autẽ retento pro vero quod gloſſ. noſtra vult, quòd iuramentum non ſit legitima probatio,
a [a] an iuramentũ ſit ſaltem vera probatio: videatis notabilem gloſſ. in c. ſi quis ſe. in princip. in verbo, abſoluendus. in tit. ſi de inue. inter do. & vaſal. lis oria. quam Bald. ibi no. quæ vult quod non, ſed quod ſit quaſi probatio, ſeu loco probationis. De quo tamen videatis gloſſ. de directo contrariã in d. l. in contractibus. §. illo. ver. offerri. C. de non nume. pecu. & omnino Bald. in c. j. §. conuenticulam. de pa. iu. firman. & in c. vaſallus. el j. ſi de feud. fue. contro. inter do. & agna. & Bald. no. in auth. ſed nouo iure. in vlt. col. C. ſi cer. pet. & in rub. C. de proba. in ij. col. & in l. actor. in j. col. eo. titu. C. de proba. ¶ Glo. fin. in ver. reſtituat. diuido in duas partes. In prima declarat tex. In ſecunda format vnam quęſtionem, & in eius ſol. refert duas
43 opi. Secunda ibi: ſed nunquid vtraq; eſt definitiua. ¶ In ea. glo. ibi. l. ſi cum exceptione. §. hæc autem. Dicite vt ibi: & per Salic. in l. cum te. C. quod met. cau. & ad hoc, videlicet vſq; ad quantum tempus in iſta actione quod metus cauſa duret iſta facultas rei reſtituendæ ad euaſionem pœnæ quadrupli, videatis, quę tradit Bar. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle. ff. de ſolu. & in l. item veniunt. §. idem rectè. ff. de peti. hære. & in l. ſi maior. C. de tranſact. quæ latè
44 dixi in. §. item Seruiana. ſ. eo. Et dum gloſ. iſta vult † quòd in iſta actione quod metus cauſa duæ ferantur ſententiæ, vna de danda re, alia de dando quadruplo computata re: addite quòd idem voluit gloſ. in d. §. hæc autem. in ver. datam. Vos autem omiſſis diſputationibus Io. Fab. hîc poſt Iac. & Pet. de Bellaperti. tenete id quod tenet Bart. in d. §. hæc autem. quòd non eſt neceſſe quòd feratur niſi vna, hoc modo: Condemno te ad reſtituendum rem per metũ habitam: & ſic rem non reſtituas intra tempus cõgruum, ex nunc condemno te ad reſtituendũ quadruplum. Et talis ſentẽtia ita conditionaliter prolata valebit, iuxta l. conductores. C. loca. & l. non ab re. C. vnde vi. Subdit tamen Bar. ſe etiam per hoc non impugnare practicam gloſſarum, quòd duæ ſententiæ non poſſent ferri, quando in prima hoc non eſſet dictum. De quo etiam videatis per Bal. & Salic. in l. ſi per vim C. quod met. cau. & quod in ſimili dicitur in actione de dolo, in l. arbitrio in princip. vbi per Barto. ff. de dolo.
45 ¶ † In fi. gloſ. Idem tenuit glo. quæ hoc diſputat, ſcilicet quòd vtra-
b que ſit definitiua: [b] ¶ in d. l. ſi cum exceptione. §. hæc autem actio. ſuper ver. datam. Vos dicite melius, ſecundùm Bart. ibi, & latiùs in l. Titia. in ij. col. ff. de accu. & ſecundùm Ant. de But. notabiliter loquentem in rub. extra de re iud. quòd ſententiam eſſe definitiuam poteſt ſumi duobus modis. Vno modo, quia definiat controuerſiam cauſę, imponendo illi finem, iuxta l. j. ff. de re iud. Et hoc modo ſumendo poteſt in propoſito noſtro vtraq; ſentẽtia dici definitiua: quia vtraq; definit cauſam ſuam. Secundo modo ſumitur ſententia definitiua, quando debet dari libellus, lis conteſtari, & interuenira aliæ ſolennitates: & hoc modo ſumendo certè in propoſito noſtro ſecunda ſententia, quæ fertur in iſta actione quod metus cauſa, non poteſt dici definitiua, ſed magis executio primæ ſententiæ. Et ita etiam in ſimili dicit Inno. in ſententia condẽnationis expenſarum. c. ſæpe contingit. in j. col. extra de appel. Cum iſta do-
46 ctrina tranſit etiam Io. de Pla. hîc, in vlti. col. † An autem ab vtraq; ſententia ex his duabus, quę feruntur ſuper iſta actione quod metus cauſa poſsit appellari, an verò à prima tantùm. & non à ſecunda, videatis glo. in d. §. hæc autem actio. in ver. datam. & ibi Barto. & Bal. videatis Inn. in c. ſi. extra quod met. cau. & Bal. in l. ab executione. in princ. C. quo. app. non reci. ¶ Extra gloſ. ad complementum huius ver. reſtat vltimò vt videamus formam libellorum, & aliquid de materia in actione quod metus cauſa, & in condictione ex iſta lege, quæ datur contra executores plus debito exigentes, & in actione in factũ ex edicto de calũniatoribus: in aliis verò actionibus in hoc ver. nominatis, & in materia, & libellos vidimus in lo-
47 cis, quos allegaui in prin. huius ver. † Circa primum, videlicet circa actionem quod metus cauſa, pro clariori formatione libelli ĩ. formanda, ſciendum eſt ex mente Ioan. Fab. quem ſequuntur Ioan. de Pla. & Ange. hîc, quòd in prima actione quod metus cauſa, non eſſet neceſſe exprimere certam perſonam in ſpecie, per quam metus ſit illatus, imò ſufficit imperſonaliter dicere metũ illatum, perſona non deſignata: cùm talis metus ſæpenumero incutiatur de nocte, vel in multitudine gentium: ideo tolerabilis eſt ignorantia perſonæ, à qua talis metus ſit incuſſus. Tex. eſt no. & ſolẽnis in l. ſi cum exceptione. §. in hac. ff. quod met. cau. & ibi gloſ. in ver. ignorantiã. quam reputauit ſingularem Ioan. de Pla. & Ange. hîc. Et per hoc inferunt ſignanter multùm Bald. & Ang. & Floria. ibi deducentes
48 iſtud ad actum practicum, † quòd ſi gentes armigerę nobis amicæ auferunt

auferunt mihi equum meum, ſi poſtea illum ad manus alterius re-
periam, poſſum equum meũ recuperare, licet non dicam nomina-
a tim per quem equus mihi fuerit ablatus: [a] ſufficit enim quòd pro-
bem ablatum fuiſſe imperſonaliter.d.§. in hac. cum gloſ. Quod
dictum nota, quia quotidianum: & illud etiã ſequitur, & commen
dat Ange.hîc. ¶ Illa etiam glo.in d.§. in hac.cum tex.inducitur ibi
per eoſdem Bal.Ange.& Floria. ad nonnullas alias plures deciſio-
nes à noſtro propoſito omnino extrauagantes: quas ibi videte per
eos: & eas omnes refert Angelus de Aret. hîc, & impertinenter.
49 ¶ † Quid autem veniat in hac actione quod metus cauſa, habetis
tex.in l.ſed & partus.in prin. & in l. videamus. & in l. ſi ipſa res.ff.
quod met.cau.contra quem detur, habetis tex. in l. ſi cũ exceptio-
50 ne.§.in hac.ff.quod me.cau. ¶ Quando autem tempore præſcri-
batur huic actioni quod metus cauſa, eſt text.in l.ſi cũ exceptione.
§. poſt annum.ff. quod met. cau. & l.iiij.C. eo. Et iſta actio quod
met.cau.quantũcunq; ſit ſtricti iuris, vt §. actionum.ĩ.eo. tamen
eſt arbitraria: vt §. prætereà quaſdam.ĩ. eo. & per conſequens po-
teſt in ea iurari in litem: vt ibi eſt tex.magis apertus in l.arbitrio.in
prin.ff.de dolo.& ibi glo.ij.ſuper ver.quanti ea res. & ibi Barto. &
alij.Quod multùm ſignanter ibi limitabat Flo. & ſequitur Ange.
51 hîc: & commendat ad practicã, † vt procedat, quãdo agens petiit in
libello iuramentum in litem ſibi deferri. Aliâs autem ſi hoc nõ pe-
tierit in libello, videtur elegiſſe viam intereſſe cõmunis, iuxta no.
52 in l.qui reſtituere.in fi.ff.de rei ven. † Et in iſta actione quod metus
cauſa quadruplatur non illud, quod quis iurauit in litem, vt no.gl.
& Bart.in l.arbitrio.in prin.ſed quanti ea res erit, cum fructibus, &
omni cauſa, quæ debet reſtitui.d. l. ſi cum exceptione. §. Labeo.
53 ver.quadruplatur. † Et in prima actione quod metus cauſa veniũt
non ſolùm fructus, quos verè percepit ille, qui metum intulit, ſed
etiam illi, quos percipere potuiſſet actor: & ſic quamuis regulari-
ter titulus excuſet à percipiendis, iuxta l. ſi fundum. à contrario
ſenſo.C.de rei ven.& l.qui ſcit.in prin.& §.j.cum ſeq.ff. de vſur.&
l.fructus.& ibi Bart.& l.ex diuerſo. in prin. vbi latiſſimè Barto.ff.
de rei ven. tamen hoc caſu titulus non excuſaret à fructibus perci-
piendis, ſicut nec excuſat in iſto, & in aliis compluribus caſibus enu
meratis per glo.no.& ordinariã in l.ſed & partus. in prin. in gloſ.j.
b in ver.potui.ff. quod me.cau. [b] ⁂ ¶ † An autem agens iſta actione
54 quod metus cauſa debeat offerre pretiũ, & alia, quæ recipit, videa-
tis tex.in l.iij.C.quod met.cau.& ibi glo.ſuper ver.reddito. & ibi-
dem per Barto. & alios. Et aduerte quòd iſta actio quod metus
cauſa deſcendens ex edicto prætoris ad reſciſſioné contractus nun
quam competit, niſi eſſet talis metus, qui caderet in cõſtantem vi-
c rũ, [c] puta mortis, vel cruciatus corporis, vel quid ſimile: quod to-
tum arbitrio iudicis cõmittitur: vt l.iij.in fin. cũ quinq; legibus ſeq.
ff.quod met.cau.& l.interpoſitas.C.de tranſac. & glo.ordi. & ma-
55 giſtra.in c.cùm dilectus.extra quod met.cau. † Si autem talis metus
eſſet illatus in perſonam filiorum, hoc caſu etiam cõpeteret actio
prædicta non ex verbis, ſed ex mente prętoris.l.iſti quidem.in fi.ff.
quod me. cau. imò etiam ſi eſſet illatus in perſonam coniunctorũ,
iuxta illud quod dicit glo.in l.ij.in gl.fin.ff. in ius voc.vt eant.facit l.
hæres meus. §.fi.& ibi Imo.ff.de condi.& demon.Et etiã eſt textus
no.in cle.j.circa prin.de exceſ.præla.& no.Bar. in ſimili in l.de pu-
56 pillo. §.ſi quis ipſi prætori.in ix.q.ff.de oper.no. nun. † Si autẽ quis
vellet reſcindere contractum, non iure actionis, ſed officio iudi-
cis, tunc ſufficit metus verecundiæ, licet non contineat metũ mor
tis, vel cruciatus corporis.l.fi.§.j.qui inci.ſi ſuſto. & §. ſeq. ſi fœne-
rator. & vtrobique aliquid per Barto.ff. quod met.cau. & aliquid
per Barto.in l.ij.in fi.ff.de cuſt.& exi.re.& in l.cum eo.ff. ad legem
Iul.pec.& vide Canoniſtas maximè Innoc. in c.cauſam matrimo-
nij.extra de offi.deleg.Si autem inferatur metus alicuius futuri euẽ
57 tus à natura, † vt medicus, qui infirmitatem paruam facit magnã,
& periculoſam, vt hinc promiſſiones illicitas extorqueat: & certè
reſcindentur officio iudicis.l. medicus.ff. de var. & extraordi.cog.
58 ¶ † Quomodo autem reſcindatur metus ratione maioritatis aut
reuerentiæ, diſtinguitur: quia quædam eſt maioritas abſque pote-
ſtate, & authoritate publica, vt mariti in vxorem, patroni in liber-
tum, & patru in filium: & tunc reſcinditur officio iudicis.l.j.§.quę
onerandæ.& ibi glo. no. & ibi no.Bart ff.qua. a
re.act.non da.& tex.no.in l.pe.in fin.ff.de furt.
quem in propoſito iſto allegat Bald. in c.j §.
item ſacramenta. de pa.iur.fir. & dicit Ioan.de
Pla.hoc idem eſſe, ſi ſubditus aliâs non contra-
cturus contrahat rogatu principis, nam roga- b
d mina ſuperiorum mandata ſunt, [d] vt inquit
glo.in cle.j.in ver.exhortamur.de teſti.& gloſ.
in l.j. §.j. in verbo, quemadmodum.ff. quod c
iuſſu. Et ita dicit tenere Inno. in c. petitio. ex-
tra de iureiur.quod an ſit verũ, ſtatim dicam.
59 Quædam eſt maioritas, ſiue reuerentia, quæ
habetur ex officio publico: vt eſt illa, quam ha-
bet Poteſtas vel Capitaneus: & illa reſcinditur
condictione.l.ſi.C.quod me.cau.Et hoc reme-
dium credo quòd competat in caſu proximè
dicto, quando ſubditus aliâs non contracturus
rogatu principis contrahit. Quicquid dixerit
Ioan.de Pla.hic, omnia ſunt ex mente gl.mul-
tùm not.in l.interpoſita.in glo.j.& ibi Bart.&
Bald.C.de tranſact.& glo.no.in l.nec timorẽ.
in prin.in ver.reſtitui.ff.quod met.cau. & Bar.
in l.metum.la j.ff. quod me.cau. Quæ omnia
multum conferunt, imò neceſſaria ſunt ad in-
telligentiã formationis libelli, vt ſciamur quan
do intentanda ſit iſta actio quod metus cauſa,
vel officium iudicis, vel aliud remedium.
60 ¶ † Quando autem ſolæ minæ ſint cauſa ſuffi-
ciens ad cauſandam hanc actionem quod me-
tus cauſa, videatis glo.no.volentem quòd ſic, ſi d
tria concurrunt in l.metum.in gl.j. & ibi Bar.
& Bal.C.quod met.cau.& Bart. in l. vnica.C.ſi
61 quis Impe.male. ¶ † Et circa proximè dicta, ſci-
licet circa metum reuerẽtialem, examinat hic
latè Ange.an ſola præſentia reuerentialis ma-
riti, vel epiſcopi, vel patris faciat præſumi fa-
ctum ob timorem reuerentialem, ita quòd re-
ſcindi poſſit officio iudicis. Omiſſo diſputa-
tione eius, paucis concludite quòd non: & fa- e
cite no.regulam, quòd nunquàm ſola præſen-
tia mariti, vel epiſcopi, vel patris, eſt ſufficiens
cauſa ad faciendum reſciodi contractum fa-
ctum per vxorem, clericum, vel filium, tanquã
factum metu reuerentiæ, niſi etiam interue-
niant verbera, aut minæ. Ita ſignanter dixit
Barto.in d.l.j. §.quę onerandæ.ad fi.ff.qua.re.
ac.non datur.& vltra ibi allegata per Barto.fa
cit l.ſi patre cogente.cum gloſ.ff. de ri.nupt. &
l.fideiuſſor. §.pater Seij. & ibi Ange.ff. de pig.
& c.quamuis. de pac. lib.vj. inducendo vt hic
per Ang. de Aret. Et idem etiam in terminis
tenet Bar.in l.ad inuidiam.C.quod met.cau &
tenet Ang. hic reſpondens ad adducta in cõ-
trariũ, referẽs ita in effectu tenere Bal.& Salic.
in l.tranſactioné.C.de tranſact.Et pro iſta opi.
etiã bene facit quod no.gl.in ver.metu regio.in
c.inſinuãte. extra qui cle. vel vo.& quod habe- f
tur in c. ex literis.extra de deſpõ. impu.& in c.
præſens clericus.xx.q.iij. De quo etiam vide-
te Innoc. in c. cauſam matrimonij. extra de
offi.deleg. & in c.accedens. de conuer.coniu. & Bald. in c.j. §.item
62 ſacramenta.de pa.iur.firman. ¶ † An autem matrimonium carna
e le contractum metu reuerentiæ paternæ inualidetur [e] propter
hoc, habes tex.not.quòd non in l.ſi patre cogente.ff.de ritu nup.in-
f telligendo vt ibi per glo. [f] ⁂ ¶ Quid autem in matrimonio ſpiri-
tuali puta ingreſſu religionis facto per filium, vel filiã coactè pro-
pter reuerentiam paternam, an per hoc vitietur: vide gloſ.ſing.&

a ¶ Ablatus. Et hoc idem tenet Fel. in c.ſignificantibus. in iiij.col. in ver. habes.poſt princ. extra de lib.obla.

b ⁂ Vide ſimilem glo. in l. ſi fundũ. C. de rei vendi. Sardus.

c ¶ Virum. Quis autem ſit metus, qui cadit in conſtantem virum, & quomodo requiratur, vide do. Alexan.de Imo. in cõſil. xlviij. in iiij. parte. & in conſi. lxxxix. in iiij.col. in iij. parte. vbi ponit latè de metu, qui cadit in conſtantem virũ: & quomodo probatur metus. & in conſil. xcviij. ca. iij. parte. vbi ponit an terror armorum ſufficiat ad inducẽdũ metum. & do. Alex. de Neuopataui, in conſi.xlvij. inter cõſil do.Alex. de Imola in iiij. parte.

d ¶ Sunt. Adde Fel. in c.j. poſt princ. in ver. dicit hoc ibi, & ampliant cum verſi.ſeq. de offi.deleg. & Pari.de Puteo in tracta. ſyndi.in c de offi.ſyndi.in ver. ſyndicantur etiã. in j.col.

e ¶ Inualidet. Vide Card. in cle.j. xvij.q.de conſan. & affi. & Bartho. Cepo.in rubri. de teſt. xxij. col. & Old.in cõſ.xxxv. & do.Alex.de Neuopatau. in cõſi. xlvij. inter conſi. do. Alex. de Imo. in iiij. parte. do. Alex. de Imo. in conſil. xlviij. ca. parte. & in conſil. xcix. per totum. in iij. parte. Et quid ſi ſit contractum de nocte per metum, an valeat, vide per eum in cõſil. vltimo. ca.iij. parte.

f ⁂ Et ibi videas Bald. omnino pro eius intelligẽtia.

peregrinam determinantem ꝙ ſic, quamuis
aliud ſit in matrioonio carnali, vt ſ. dixi. Glo.
eſt io d. c. præſens clericus. xx. q. nj. quam per-
petuò notabitis: quia contingit in facto ꝙ filiæ
inuitæ, quia fortè deformes, aut claudæ, pro-
pter reuerentiam paternam ingrediũtur mo-
oaſteriũ, aut virginitatis habitum ſuſcipiunt,
ꝙ per hoc vitiatur ingreſſus, & profeſsio, ita
ꝙ ſine prǫuaricatione poteſt deſeri, & deponi.
De quo etiam videatis no. tex. in c. cùm virum.
io fi. & ibi Ant. de Bu. extra de regula. & Imo.
in l. ſi cùm dotem. §. eo autem tempore. ff. ſol.
mat. vide tex. io c. j. & ibi gloſſ. & Panor. extra
63 quod met. cau. † In prædictis tamen ad tollen-
dam omnem ſuſpicionem metus reuerentialis
ſolet adhiberi notabilis, & bona cautela, quam
nota ad practicam, ꝙ quando mulier conſen-
tit marito, aut filius patri, faciatis interuenire
præſentiam coniunctorum, & amicorum, &
quod totius eſt, etiam ipſius iudicis: nam talis
præſentia facit ceſſare omnem præſumptio-
nem metus reuerentialis. Text. eſt in l. tranſa-
ctionem. C. de tranſac. per quem textum dicit
ibi Bart. Bal. & Salic. & notabilius, Barto. in l.
frater à fratre. ff. de condi. inde. in xij. col. io
ver. decimò quæro quid de contractu emptio-
ois. vbi ſingulariter vult Barto. ꝙ ſufficiat ſola
præſentia iudicis, abſq; aliqua præſentia pro-
pinquorum. Et ſequitur Imo. io l. j. §. fuit quǫ-
ſitum. ff. ad Trebel. & Angel. de Aret. hîc, qoi
hanc cautelam multùm commẽdat, dicens nõ
eſſe diu quòd illam in practica deduxerat. Vi-
de do. Bartholo. Verooen. in cautela ccciiij.
64 ¶ † Ad prædicta etiam, ſcilicet ad dictum ti-
morem reuerentialem, vide Bald. in l j. in pe.
col. C. de bo. mater. allegantem glo in d. §. quæ
onerandæ. pro ſingulari ad hoc, videlicet quòd
ſileotiom filij, vel filiæ propter patris reueren-
tiam interueniens reputatur contradictio. Et
ad hoc etiam vide Bal. in l. ſi ſine volũtate eua.
65 iuxta princip. C. ad Velleia. vbi ponit quid † ſi
vxor conſentit marito alienãti rem ipſius vxo-
ris, & honc conſenſum prǫſtat vxor, quia non
audet contradicere nimia reuerentia, vel me-
a tu mariti,[a] an per hoc ſibi præiudicet vxor? Et tenet quòd non.
quod etiam tenet Bartol. in l. quæ dotis. ff. ſolu. mat. De quo vide-
65 te etiam per glo. ij. q. vij. c. plerunq. in glo in ver. tacet. ¶ † Dicit
etiam alibi ſingulariter Innoc. in c. petitio. extra de iureiur. quòd
importunæ preces mariti habentur loco minarum. Dixit etiam
ſing. Bar. in l. pe. circa fi. per illũ tex. ff. de condi. ob tur. can. ſe aliâs
dixiſſe in quæſtione de facto: probatur quòd maritus percuſſerat
multùm bene vxorem ſuam, quia nolebat conſentire cuidam in-
ſtrumento: poſteà ex interuallo mulier conſenſit; certè, ſecundùm
Bartol. videtur feciſſe metu: quia donec durabit in matrimonio
illius viri, ſemper iſte metus ioſtabit. d. l. j. §. quæ onerandæ. & l.
interpoſitas. C. de tranſac. & per Canoniſtas, maximè Innoc. in c.
accedens. extra de conuer. coniu. & plenius ioc. veniens. extra de
offi. deleg. De quo dicto Bar. videte do. Aot in c. cauſam matrimo-
oij. extra de offi. deleg. Et pro eo bene facit quod ſingu. dixit Aoge.
67 in l. ad inuidiam. C. quod metus cau. † ꝙ ſi probat metum ſemel
b fuiſſe illatum, ſemper præſumitur perdurare.[b] In hac etiam mate-
ria actionis quòd metus cauſa videatis quod pulchrè & ſing. dixit
Bar. in l. creditor. in prin. ff. de ſol. & ſæpe contingit de facto quòd
ſi ciuitas, vel princeps facerent ordioamentum ſub pœna graui,
quòd debitores bannitorum ſoluant fiſco, vel cameræ, iſte dicere-
c tur iuſtus metus,[c] & iuſtus timor. Quod etiam tenet Bal. in l. fal-
68 ſus. in pe. col. C. de fur. & Inno. in c. fin. extra de offi. deleg. † Item

ſoluens iuſſu magiſtratus præſomitur coactus ſoluiſſe. l. homo li-
ber. & ibi per Dyn. ff. de acqui. re. do. l. liber homo. in princi. & ibi
Ange. ff. de hære. inſti. Refert etiam Bald. in extrauag. de pa. Con-
ſtan. in ver. pactiones. Ioan. And. in c. j. de præſcrip. in vj. io Nouel.
dicentem quòd indebita ſeruitia præſumũtur a dominis per me-
69 tum extorta, † & quod io dubio præſumitur contra Poteſtates, vt
ibi per eum. Videatis etiam no. per Bal. in eo. titu. de pa. Conſtan.
70 in ver. pro infectis. vbi illum §. no. valde † ad contractus, qui fiunt
quotidie cum dominis terrarum, an debeat proponi actio quod
metus cauſa ad reſcindendom. Et dicit quòd non. & ibi vult ſing.
Bal. ſi bene inſpiciatur, quòd contractus initus cum principe me-
tu principis, ſit ipſo iure nullus: non autem eſt opus quòd reſcin-
datur actione quod metus cauſa. Circa quod vide quod ou. glo. in
c. ſi ergo. viij. q. j. Dicit etiam Ioan. And. io c. quia propter. extra de
ele. quod vultus terribilis Poteſtatis inducit iuſtum metum. Quod
dictum reaſſumpſit Bald. in c. j. §. iniuria. de pa. iu. fir. in vſi. feu.
71 ¶ † Vltimò pro nunc nota quòd magis creditur duobus teſtibus
d deponentibus de metu[d], qu àm mille deponentibus de ſpontanea
voluntate. Dictum fuit ſingulare Inno. io c. ſuper hoc. extra de re-
nun. quod dictum ſequitur, & commendat Bal. in ſuo diuino con-
ſilio ſchiſmatis, quod ponit poſt rub. C. ſi quis ali. teſt. prohi. in ix.
col. illius conſil. & ibi aſsignat rationem illius dicti. Quod dictum
refert etiam, & ſequitur Bal. in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. &
cle. & ibi longè clarius refert dicere Inno. in loco vbi ſ. & ſequitur,
72 † quòd impoſsibile eſt probare ſpontaneá voluntatem contra pro-
bationẽ meticuloſǫ voluntatis. Et hoc etiá refert, & tenet idẽ Bal.
in l. j. ad fi. C. de hære. inſti. Et de hoc dicto Inn. videatis etiá Ange.
in l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad leg. Iuliam. de vi pub. & in l. j. & in l.
fi. in prin. ff. quod met. cau. & Alb. de Roſa. io rub ff. quod me. cau.
73 ¶ † His ſic pro aliquali introductione præſentis materiæ præmiſ-
ſis, veniamus modò ad formam libelli in iſta actione quod metus
cauſa, quæ tamen ſatis, ſuperq; ex ſuprà dictis patet: & eius libelli
formam ponit Specu. io titu. de his, quæ vi, metúſve cau. fiunt. &
Roſ. in titu. de actio. quod me. cau. & in titu. de vtili actione, quæ
datur metum paſſo, ſecundùm quod eos refert Ioan. de Pla. hîc: &
vltra eos ponit etiam in terminis Bar. quem ipſe non allegat, in l. ſi
cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod me. cau. & ex eorum
mente, necnon & ſcribentium hîc, vt Io. Fab. & Ange. de Are. &
melius, quàm aliquis, Io. de Pla. hîc, poteſtis ita formare libellum:
Ago contra Titium, & dico quòd de anno præſenti incuſſus fuit
mihi talis metus, tali, & tali modo, qui caderet in cooſtantẽ virum,
per quem metum compulſus ſum ad vendendũ talem librum, qui
eſt tanti valoris, puta viginti pro decẽ, & ad eũ ſibi tradendũ: qua-
re offerens id, quod recepi, peto eum condemnari, vt dictũ librum
mihi reſtituat, cum omni dãno, & intereſſe, & fructibus, & omni
cauſa: petẽs etiam iuramentũ in litẽ mihi deferri eo caſu quo mihi
expedierit: & ſi, & inquãtum ceſſet mihi reſtituere intra legitimũ
tempus, peto eum condemnari ad quadruplum mihi præſtandũ,
in quod incurrit vigore cootumaciæ in oon reſtituendo. In hoc li-
bello plura ſuot cum miniſterio, vt apparet ex his, quǫ ſ. dixi in pri
74 mis de anno præſenti: † quia iſta actio quod metus cauſa, intra an-
num datur ad quadruplum, poſt annum datur ad ſimplum: vt l. ſi
cum exceptione. §. poſt annum. ff. quod met. cau. & in l. ſi per vim.
C. quod met. cau. Poſteà ego dixi cõ maximo miniſterio Incuſſus
eſt: & ſic locutus ſum imperſonaliter, non exprimens à quo: quia
fatuum eſſet exprimere, verſi. extra glo. vt ſ. dixi ex mẽte doct. hîc:
quamuis Ioan. de Pla. & Aog. de Are. inaduertẽter exprimant per-
ſonam, quæ metum incuſsit. quod reprǫhendit etiam Ioan. Fa. hîc,
in libello Pet. de Bellapert. Item dixi, Talis metus, qui caderet in
conſtantem virum, &c. quia non omnis metus ſufficit, vt ſ. abuo-
danter dixi. Poſteà dixi: Offerens id, quod recepi. per tex. in l. uj. C.
quod me. cau. & ibi glo. in ver. reddito. & ibidem doct. Poſteà dixi
cũ magno miniſterio, Petens etiam iuramentum in litem mihi de-
ferri. quamuis alij omnes hoc inconſulto omittaot. Et hoc poſui
propter ſingularem limitationẽ Floria. quam ſ. retuli. Vltimò dixi
Et ſi & inquantum ceſſet mihi reſtituere iotra legitimum tempus
propter tex. noſtrũ hîc in ver. item actio. cũ gl. fi. in ver. reſtituat. &
his

a ¶ Mariti. An per reuerentiam mariti naturaliter dicatur eſſe in iuſto metu, iuxta l. j. §. quæ onerandæ. quar. rerum act. non datur. vide do. Alex. de Imo. in cõſi. cx. in iiij. col. cum ſequẽ. in tertia parte.

b ¶ Perdurare. Qñ, & quomodo prǫſumatur durare metus, vide do. Alexan. de Imol. in conſil. j. in vj. col. in tertia parte. & in cõſi. xlvij. in iiij. parte. & in conſil. xlviij. ead. parte. & do. Alex. de Neuopataui. in conſi. xlvij. inter prædictũ cõſil. do. Alexan. de Imola in quarta parte.

c ¶ Metus. Nunquid autem præceptũ vel preces domini temporalis in ſubditũ inducant iuſtum metũ: vide do. Alexan. de Imo. in cõſil. xvj. in j. & pe. col. in tertia parte. & ibi etiam ponit quid in aliis magiſtratibus, coram quibus quis non fuit auſus comparere ad appellandum, an excuſetur.

d ¶ De metu. Et quo modo probetur metus, vide do. Alex. de Imol. in conſil. cliiij. in v. col. cum ſeq. in ij. parte. & in conſil. lxxxix. in tertia parte.

his quæ ibi dixi. Et aduertite: quia iſta conditionalis petitio admit-
titur in libello, per l. conductores. C. loca. & l. non ab re. §. vnde vi.
Et in ſimili Bart. in auth. contra qui propriam. & ibi Bal. in l. ſi. C.
de non numerata pecu. & idem Bal. in alio ſimili in l. athletas. §. ca-
lumniator. ff. de infa. Et iſta forma concluſionis mihi magis placet,
quàm illa, quam ſentit glo. in l. cum exceptione. §. hæc autem actio.
in ver. datam. ff. quod metus cauſa. & ibi expreſsè ponit Barto. ſcili-
75 cet † quòd formentur duo libelli, ſeu duæ petitiones: vnus, in quo
petat rem ſibi reſtitui, & eo caſu, quo nõ reſtituit intra tempus le-
gitimum declaratum ibi per Barto. quòd porrigatur alius libellus,
in quo petatur quadruplum. Primam tamen formã ſequitur Bar.
ibi: & etiam approbat Ange. de Are. hic: & eam tenet conſequen-
ter Io. Fab. hic, dicens quòd hæc eſt apertior concluſio. Aduerten-
dum eſt etiam, ſecundùm Ioan. Fab. & Io. de Pla. quòd in iſta actio-
ne quod metus cauſa diuerſę concluſiones ſunt formandę ſecun-
dùm diuerſitatem caſuum emergentium. Nam ſi per metum me
compuliſti tibi obligari, debeo concludere in libello, & petere vt
me liberes. Si autem per metum te liberaui, debeo concludere vt
me reponas in priorem obligationem. l. metum. la ij. §. pe. ff. quod
met. cau. Item eo caſu, quo coactus metu adiuuicem hæreditatem,
debeo concludere, & petere quòd abſtinere poſsim, iuxta l. ſi mu-
lier. §. penult. & fin. ff. quod met. cau. & idem in ſimilibus caſibus.
76 ¶ † Quid autẽ articulari debeat in hac actione quod metus cauſa,
& qualiter formandæ ſint poſitiones, habetis text. & ibi declarat
Bar. in l. ſi cum exceptione. §. in hac actione. & §. aliquãdo. ff. quod
met. cau. & tex. in l. non intereſt. cum gl. & ibi not. Bart. & doct. C.
quod met. cau. Et iuxta hos articulos dicit Ange. de Are. hic vnum
77 eſſe perpetuò tenendum menti, † quòd ſi res eſt magni pretij, &
vendatur pro paruo, quòd ſufficiat iſtud articulare: quia hoc ſim-
pliciter probato, præſumitur metus, & reſcindetur contractus, vt
metu extortus. Ita dicit eleganter notare Barto. in l. interpoſitas.
C. de tranſact. Quod dictum dicit ſe intelligere verum, quando ali
quis alius color metus interueniſſet: aliâs dicit ſe credere quòd hoc
dictum non ſit verum ſimpliciter, quòd quando aliquis eſt dece-
ptus vltra dimidiã iuſti pretij, non tamẽ dicimus quòd ex hoc præ
ſumatur metus, ſed alio remedio agimus, videlicet remedio l. ij. C.
a de reſcin. ven. Sed errauit multùm Ange.[a] ✻ de Are. non bene in-
ſpiciendo Bar. & illum tex. l. interpoſitas quia imò Barto. in ij. ſuo
intellectu, quem ponit in d. l. interpoſitas. ver. ad vnum tamen di-
cit totum contrarium, videlicet quòd imò non præſumatur me-
tus, ex eo, quòd quis dedit aliquid magnum pro modico, vel ma-
gnam quantitatem dimiſerit pro modica. Ita dicit ibi Barto. in iij.
no. & etiam in ſi. illius l. & ſi Bart. dixiſſet, prout peſsimè eum re-
fert Ange. de Are. hic, intellectus ille Barto. quem dat ad tex. d. l. in-
terpoſitas. eſſet de directo contra illum tex. ¶ Circa ſecundũ prin
cipale, videlicet circa condictionem ex lege, quæ datur in quadru-
plum contra executores, ſeu nuntios publicos, qui maius ſalarium
debito exegerunt, dicite quòd materiam iſtorum nuntiorum, ſeu
publicorum executorum, examinaui pleniſsimè s. in tex. in iiij. no.
vbi tetigi quicquid tangi poteſt in hac materia, & etiã dixi aliquid
78 in j. no. ¶ † Libellus autem in hac materia patet clariſsimè ex ibi
dictis. Si tamen vultis vno verbo ex mente Io. de Pla. & Ange. de
Are. hic, poteſtis ita concipere libellum: Ago contra Titium execu
torem, ſeu nuntium publicum communis Papiæ vel talis iudicis,
& dico quòd cùm eſſet deſtinatus ad faciendum citationem mihi,
vel executionem talis præcepti, vel ſententiæ contra me, vel in bo-
nis meis, & deberet habere pro ſuo ſalario, ſiue labore decem tan-
tùm, exegit, & extorſit viginti à me. Quare cùm inciderit in pœ-
nam quadrupli ex legis diſpoſitione, videlicet huius ver. quadru-
pli. cum ſi. peto ipſum mihi condemnari in quadruplum eius pecu
niæ, quam mihi extorſit, & ad illud mihi ſoluẽdum compelli. Hęc
forma clarè colligitur in hoc tex. iunctis latè traditis s. in tex. in iiij.
no. & §. & hæc quoq. in authen. vt liti. iurent. Huius libelli ſingula
miniſteria colligite ex latiſsimè traditis s. in d. iiij. no. Nunquid ta-
men id, quod in cõcluſione petij, videlicet quadruplum totũ mihi
applicari, ſit hodie verum, an verò debeat applicari fiſco, & ſim-
plum dari damnum paſſo, tetigi s. in glo. in ver. quadruplum. vbi
b glo. ponit, ibidem videatis.[b] ✻ ¶ Circa tertiũ, a
& vltimum principale, videlicet circa actio-
nem in factum ex edicto de calumniatoribus,
pro introductione materiæ aduertite ad ali-
79 qua fundamenta. Primò † quòd hæc actio da-
tur ad quadruplum intra annum vtilem, &
poſt annum in ſimplum tantùm. l. j. in princi.
ff. de calum. & datur contra eum, qui pecu-
niam accepit, vel ſenſit aliud commodum,
etiam non pecuniarium, iuxta l. j. §. final. & l.
ij. & iij. in princip. ff. de calum. vt alicui faceret,
vel non faceret negotium calumnioſum. d. l. j.
in princi. vel vt calumnioſam actionem inſti-
80 tueret: vt ibi. ¶ † Et aduertite quòd ex ſola re-
ceptione pecunię, vel alterius commodi, etiam
non pecuniarij, facta ad iſtum finem, tenetur
indiſtinctè recipiens, non attento an poſteà fe-
cerit, vel non. l. & generaliter. §. j. ff. de calum.
Quod tenet etiam Bart. in l. ſi quis legatum. ff.
de fal. & tex. in d. l. & generaliter. §. j. Alleg. eſt
81 per Bal. ibi notabiliter multùm † quòd in com
c mittente barattariam[c] non habeat locum pœ
nitentia etiam re integra. Quod dicit Bald. b
fuiſſe de facto Florentiæ. Quod dictum eſt be-
ne ſignandum, quamuis in contrarium videa-
d tur textus in l. qui autem operas. ff. de inſa.[d] ✻
82 † Et iſta actio in factum ex edicto de calumnia
toribus competit nedum contra recipientem, c
ſed etiam contra illum, qui dedit vt negotium
calumnioſum alicui fieret, vel contra aliquem
calumnioſa accuſatio inſtitueretur: tamen ille,
qui dedit, ſimili pœna tenetur, ſcilicet quadru
pli: vt eſt glo. not. in l. j. in princip. in gloſſ. ij. ff.
de calum. Et contra ipſum calumniantem ne-
dum competit iſta actio, ſed etiam tenetur
aliis quatuor pœnalibus modis, quos enume-
rat gloſ. magiſtra, & approbata in d. l. j. § j in
83 ver. ad negotium. † Item iſta actio in factum
ex edicto de calumniatoribus competit domi-
no etiam contra procuratorem ſuum, & con- d
tra ſuum aduocatum, qui pecuniam accepe-
runt, vt domini negotium per calumniam fa-
cerent, id eſt, vt per colluſionem paterentur ſe
ab aduerſario vinci: quo caſu ipſi tenentur in
quadruplum: & etiam tenetur ſimiliter ille,
qui dedit. De his omnibus eſt gloſ. no. in l. j §.
ſed & conſtitutio. in ver. aduerſario. & ibi Bar.
ff. de calum. Et de corrumpẽte procuratorem,
& an contra ipſum procuratorem agi poſsit,
videatis etiam tex. in l. eleganter. §. pe. & ibi gl.
& Bart. ff. de dolo. & plenè per Imo. in l. diuus.
ff. de re iudica. Et de aduocato videatis etiã latè Imo. in d. l. diuus.
in xvj. col. & quod not. Barto. & alij in l. j. C. de aduo. diuer. iudi. &
quod not. Barto. in l. j. C. de pœna iudi. qui malè iudi. ¶ Item ad-
84 uertite † quòd hæc actio in factum de calumnia, & eius materia, nõ
habet locum, niſi quando accipitur pecunia, vel aliud commodum
per calumniam, puta vt negotium fiat, vel nõ fiat calumnioſè, vel
vt calumnioſa accuſatio inſtituatur. Aliâs autem ſi darem tibi pe-
cuniam ſimpliciter, ne me accuſares, non dico calumnioſè, tunc
non habet locum iſta materia, ſecundùm Io. Fab. hic, vbi plenius
videatis. Et ſi hoc eſt verum, eſt maxima limitatio præſentis mate-
riæ. Sed in contrarium videtur mihi tex. in l. ſi quis ab alio. in prin.
ff. de calum. vbi text. non dicit aliquid de calumnia. Ad idem l. &
generaliter. § j & §. illud. ff. de calum. Ad idem, & fortius l. pe. in
eo. titu. per quæ iura videtur apertè dicendum oppoſitum, niſi ad-
uerſarius, qui pecuniam accepit, probaret eum eſſe nocentem, &
conſequẽter actionem, quam propoſuerat, vel proponere delibe-

a ✻ Aduertas, quia & ſi verum ſit q̃ illa ſola qualitas parui pretij, non ſufficiat ad arguendum metũ, vt d. l. interpoſitas. ſecundũ Bar. intellectũ. C. quod met. cau. attamen forſan dictũ Ange. de Are. ſaluari poſſet, quòd ſi aliqua alia coniectura metus interueniret ſimul cũ paruitate pretij, præſumeretur metus: quia quæ ſingula nõ proſunt, ſimul cumulata iuuant: vt habetur in l. inſtrumenta. C. de proba. & in c. ex literis. extra de preſumpt. cũ ſimilibus. Carcaſſona Sardus.

b ✻ Et videas quæ ibi dixi in additionibus vbi opi. glo. tanquam veriorem firmaui. Sardus.

c ¶ Barattariã. Quę autem dicatur barattaria, & an dicatur quãdo quis eſt debitor cõmunis, & in libro ſuo aptat particulam vt non videatur debitor, vide Paul. de Caſt. in cõſi. cl. vbi quòd nõ: ſed quando datur iudici pro iniuſtitia, vel ne ius faciat.

d ✻ Reſponde quod in illo text: ideo non punitur conſilium, quia non eſt adeò res turpis, vt conſilium puniri debeat, vt ibi inquit tex. iudex verò committens barattariam (vt eorũ vtar vocabulo) grauius videtur delinquere. Sardus.

rauerat, non eſſe calumnioſam: vt dicitur in dicta l.pe.[a] ¶ †Item ad alium aduertite,
55 quia hæc materia habet locum, quando datur aliquid ob negotium calumnioſum, quod fit iudiciale, vel quod in iudicio verti poſſet: nō autem habet locum pro calumnia commiſſa, vel committenda extra iudicium: puta, ſi dedi tibi pecuniam, ne me ſpoliares, vel ne me verberares. Et ideo in iſtis caſibus recurrendum eſſet ad actionem quod metus cauſa, vel ad cōdictionem ob turpem cauſam, ſecūdùm Ioan. Fab. hic: & ſentit idem glo. in rub. ff. de calum. quamuis in contrarium, quòd imò iſta actio competat etiam pro calumnia commiſſa, vel committenda extra iudicium, ſit tex. in l. ſi quis ab alio. §. ſi. qui incip. cùm publicanus. ff. de calum. quem tex. alleg. etiam Ioan. de Pla. hic, per quem tex. puto non eſſe veram limitationem
56 Ioan. Febr. ſ. relatam. † Cui autem competat hæc actio, patet ex ſuprà ſcriptis: quia competit illi, qui pecuniam dedit, ne calumnioſam accuſationem pateretur, vel aliud negotium calumnioſum. ¶ Quid autem ſit, ſi alius tertius dedit, an illi tertio competat actio iſta? Dicite vno verbo, Aut dedit vt mihi fieret calūniæ: & iſte nihil repetit, ſed ego, in cuius læſionem data eſt. Si autem dedit, ne mihi fieret: & tunc ſi me mādante, vel ratificante: & ego agō, non ipſe. l. ſi quis ab alio. in prin. ff. de calū. aliâs autem ipſe repetet ſimplum, & ego agam ad
57 quadruplum, vt ibi. † An autem in hac actione de calumniatoribus, quæ datur ad quadruplū, illud quadruplum ſit totum pœna, an verò in quadruplo contineatur ſimplum: vide gloſ. in l. in hæredē. §. j. in ver. tollaſ. ff. de calū.[b] ¶ His pro introductione materiæ præmiſſis, clarè
58 liquet † qualis debeat eſſe forma libelli in actione in factum ex edicto de calumniatoribus: cuius libelli formam ponit in ſpecie, Specu. in tit. de calum. & Roff. in eo. tit. ſecundùm quod hîc referunt Ioan. de Pla. & Nico. de Neap. in vij. q. extra glo. Et in hoc libello concluſiones ſunt diuerſificandæ ſecundùm varietates, & diuerſitates facto-
59 rum: vt habetur in dictis locis, & in ſuperioribus apparet. † Si enim agat ille, qui pecuniam dedit, ne ſibi calumnioſum negotium fieret, vel ne contra eum calumnioſa accuſatio inſtitueretur, habet ita conſtituere libellum, ſecundùm Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. hîc: Ago contra Titium, & dico quòd cùm de anno præſenti me calumnioſè accuſaret, aut accuſare vellet de tali calumnia, de qua fui, & ſum innocens, dedi ſibi dicto tempore tantam pecuniam, ne me calumnioſè accuſaret. Quare cùm inciderit in pœnam quadrupli eius pecuniæ, quam recepit ex dicta cauſa, peto ipſum condemnari ad quadruplum. Si autem alius dediſſet pecuniam, vt mihi negotium per calumniam faceret, vel vt in me calumnioſam accuſationē inſtitueret, tunc hoc eſſet narrandum, & poſteà concludēdum, vt ſ. Et idem fiendum eſt in ſimilibus caſibus contingentibus, ſecundùm eum tamen ea, quæ ſ. dixi, ſecundùm quæ dicta etiam iſta
60 intelligatis. ¶ † Adde etiam ad iſtum §. quod Bel. in c. j. in vlti. col. de plus peti. dicit ſe putare quòd de æquitate canonica omnes contractus Mundi ſunt bonæ fidei in effectu: & ita dolus omni caſu vitiat ipſo iure: vt ibi per eum, quem vide ad limitationē[c] huius textus.

LAVS DEO.

a ¶ Adde quòd ad iura alleg. per Iaſ. cōtra Ioan. Fab. videlicet ad l. ſi quis ab alio. in princ. & ad l. & generaliter. §. 1. & §. illud. ff. de calū. poſſum reſpondere quòd neceſſariò ſunt intelligenda, quando per calumniā aliquid datū eſt, ex quo ſituantur in titulo de calū. arg. l. imperatores. ff. de in di. addict. l. ſi. in princ. ff. de condi. inde. & l. pe. hîc alleg. potius facit pro Ioan. Fabro, iuncta cum gloſ. j. illius l. pe. vel poſſes, vt ſ. dixi, ad alias leges reſpōdere: & ſi vis etiā tueri Ioan. Fab. in ſeq. dicto, reſponde ad §. cùm publicanus. dupliciter, vt per gloſ. ibi, in ver. pecuniam. Carceſſona Sardus.

b ¶ Et virum in dubio in pœna dupli, tripli, vel quadrupli, contineatur rei perſecutio, vide pulchrè in §. ſic itaque. col. ij. ſ. eo. Sardus.

c ¶ Hoc dictum magis congruit. §. ſeq. quàm ſ. dictis, quia in hoc §. nullum verbum de actione bonæ fidei, vel ſtricti iuris. Sardus.

1 *Actiones bonæ fidei quæ ſunt.*
2 *Actionum quædam ſunt bonæ fidei: & quædam ſtricti iuris.*
3 *Diuiſio aliqua vt ſit bona, qualiter fieri debeat.*
4 *Contractus omnes Mundi quantùm ad mentem ſunt bonæ fidei. 57.*
5 *Actionū ſtricti iuris an aliqua ſit, quæ naturā bonæ fidei habeat. 7. 13.*
6 *Vſuræ ex mora an ſicut in actionibus bonæ fidei veniunt, ita in actione ex teſtamento.*
8 *Iuramentum in litem an præſtetur in actionibus bonæ fidei.*
9 *Condictio ob turpem cauſam concurrit cum actionibus bonæ fidei.*
10 *Actiones bonæ fidei non ſunt arbitrariæ reſpectu loci. 19. 20. 25. 37.*
11 *Actio ex teſtamento an ſit arbitraria propter locum.*
12 *Actiones bonæ fidei, & actio ex teſtamento, an æquiparantur.*
14 *Actio quæ competit ex donatione cauſa mortis, eſt ſtricti iuris.*
15 *Actio pro tutela an ſit ſtricti iuris, & naturam bonæ fidei habeat.*
16 *Actiones bonæ fidei quot ſint.*
17 *Actiones bonæ fidei, quæ hîc enumerantur, quare ſint magis bonæ fidei, quàm aliæ.*
18 *Ratio omnium, quæ ſunt in iure, reddi non poteſt.*
19 *Actio oneris aduerſi an ſit bonæ fidei, an ſtricti iuris. 20. 21.*
22 *Actio præſcriptis verbis an ſit bonæ fidei. 23.*
24 *Actio petitionis hæreditatis an ſit bonæ fidei.*
25 *Actio ſubrogata accipit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*
26 *Actio rei vxoriæ transfuſa in actionem ex ſtipulatu, dat ei propriam naturam bonæ fidei, licet aliâs ſit ſtricti iuris.*
27 *Actiones bo. poſ. he. pe. & fideicom. hæred. pe. an dicatur bonæ fidei, an ſtricti iuris.*
28 *Contractus bonæ fidei, ſiue dolus det ei cauſam, ſiue in eo incidat, an valeat. 31.*
29 *Dolus, & metus æquiparantur.*
30 *Contractus bonæ fidei, & contractus ſtricti iuris. quo caſu differant.*
32 *Dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, an annullet contractum ipſo iure. & nu. ſeq.*
35 *Dolus dans cauſam cuilibet contractui, an reddat contractum nullum.*
37 *Matrimonium an, ſi ei dolus det cauſam, ſit nullum.*
38 *Matrimonium, ſi aliquis induxit quendam vt accipiat eius filiam in vxorem, promittens quòd eam inſtituet hæredem an ſi in teſtamento ſecus fecerit, valeat. 39.*
40 *Dolus vt operetur reſciſſionem contractus, qualis eſſe debeat.*
41 *Dolus an per illum committentem allegari poſſit.*
42 *Dolo deceptus an declarare cogatur an ſtare velit contractui, vel non.*
43 *Contractus bonæ fidei dolo initus, an & ſit ipſo iure nullus.*
44 *Dolus proxeneticæ an vitiet contractum.*
45 *Fructus in actionibus bonæ fidei an veniant iure actionis. 63.*
46 *Obligatio ad intereſſe quare in obligationibus dandi non ſuccedat.*
47 *Obligatio ad intereſſe an in obligationibus facti non ſuccedat. 48. 49.*
50 *Obligatio ad intereſſe an ſuccedat in obligationibus dandi. 51.*
52 *Acceſſiones an veniant officio iudicis, an iure actionis.*
53 *Expenſas poſſe peti iure actionis, cuius effectus ſit.*
54 *Contractus ſtricti iuris nomine quid veniat. & nu. ſeq.*
59 *Equo vendito, quæ veniant ornamenta.*
60 *Dictio Vnde, cum copula quid denotet.*
61 *Equa vendita an pullus eam ſequens venditus intelligatur.*
62 *Equus ſi venditur vel donatur alicui, an ſcutifero licitum ſit aliquid accipere pro capiſtro equi.*
63 *Actiones bonæ fidei, & ſtricti iuris qualiter differant. & nu. ſeq.*
68 *Fauor eſt extendendus. 72.*
69 *Actiones tutelæ, depoſiti, mandati, & ſimiles bonæ fidei ſunt. 70. 71.*
73 *Actio finium regundorum fami. erc. & communi di. an ſint ſtricti iuris.*
74 *Iudex cognoſcens ſuper quæſtione confinium poteſt adiudicare aduerſario meo id, quod eſt pure meum.*
75 *Ius an metiendum ex actoris petitione.*
76 *Actio finium reg. vnde naſcatur. & ſeq.*
78 *Actiones fami. erc. & communi di. quare dicantur bonæ fidei.*
79 *Periculum rei datæ ad vendendum cuius ſit, an dantis, an recipientis.*
80 *Aeſtimatio rei traditæ quando emptionem faciat, vel tranſitum dominij. 81. 82. 85.*
83 *Aeſtimatio, ſi res in dotem æſtimata tradatur cum hoc quòd dominium non transferatur in maritum, licet emptionem rei propter tale pactum non faciat, tamen emptionē & tranſitū ipſius poſſeſſionis bene facit.*
84 *Dotalis fundus, vel quæcunque res dotales æſtimatæ datæ in dotem, emptionem, & tranſitum dominij faciunt.*
86 *Equus æſtimatus ſi locatur ſcholari, an hæc æſtimatio faciat tranſire periculum equi in ſcholarem.*

87 *Bidello librum vendendum dedi pro decem, nec fuit actum quòd ſi plus venderet, illud plus eſſet ſuum, quid ſi pluris vendiderit.* 88.
89 *Libellus in actione præſcriptis verbis qualiter concipiatur.*
90 *Concluſio alternatiua quando admittatur.*
91 *Actio in præſcriptis verbis, quæ oritur ex pacto incontinenti appoſito iuxta contractum, an ſit ſtricti iuris.* 93. & ſeq.
92 *Permutatio quando ſit.* 98.
95 *Actio ſi ſit appoſitum pactum incontinenti iuxta contractum bonæ fidei, quo caſu ex illo contractu informetur.* 96.
97 *Actio in bonæ fidei informata, quamuis ſui natura ſit bonæ fidei, tamē propter informationem erit ſtricti iuris.*
99 *Actio in præſcriptis verbis ex quibus contractibus detur.* 100.
101 *Libellus in actione præſcriptis verbis, quæ ex permutatione competit, qualiter formetur.* 105. 106. 117.
102 *Actiones quæ ex permutationibus competant.*
103 *Reus an præciſè ad rem præſtandam compelli poßit.*
104 *Libellus alternatiuus, ſiue conditionalis, an admitti debeat.*
107 *Conuentum ſi ſit de permutanda nuda poſſeßione cum alia nuda poſſeßione, an propriè ſit permutatio.*
108 *Libellus in actione præſcriptis verbis qualiter concipiatur.*
109 *Contractus innominatus permutationis à contractu innominato do vt des, qualiter differat.*
110 *Contractus permutationis, & contractus emptionis & venditionis, in quibus conueniant.*
111 *Actum ſi ſit quòd ex vna parte præſtetur res tantùm, ex alia verò res & pecunia, an erit emptio, an verò permutatio.*
112 *Pœnitentia in permutatione an locum habeat.*
113 *Statutum loquens in emptione, an habeat locum in permutatione.*
114 *Permutatio, an alienatione certi fundi per pontificem alicui eccleſiæ conceſſa pro creditoribus ſatisfaciendo, conceſſa videatur.*
115 *Actio in factum an ſit eadem quæ actio præſcriptis verbis* 118.
116 *Actio in factum quare dicatur.*
117 *Actionum in factum genera quot ſunt.* 119.
120 *Actio in factum, quæ datur loco actionis præſcriptis verbis pro æſtimatione, vel permutatione, an ſit bonæ fidei vel ſtricti iuris.* 121.
122 *Emptor ad quid teneatur.*
123 *Emptor quando cum effectu agere poßit.*
124 *Emptor ſi agat ad rem venditam pretio non ſoluto nec aliter oblato an obtinere poßit ſi de pretio non opponatur.* 126. 127. 129.
125 *Venditor, ſi ſtatutum dicat quòd exceptio pretij nō ſoluti opponi non poßit, an poßit retinere rem venditā loco pignoris, donec pretiū ſoluatur.*
128 *Exceptio nominis, quæ vnà cū actione naſcitur, per iudicē ſuppleri poteſt.*
130 *Debitor in diem ſi conueniatur ante diem & exceptionem nō opponat, an iudex poßit eum condemnare ad ſoluendum ſtatim an tempore congruo.*
131 *Exceptio pretij non ſoluti, vel non adimpleti contractus, eſt vna de exceptionibus, quæ ad proceſſum opponi poſſunt.*
132 *Exceptiones impedientes litis ingreſſum ſi non fuerint oppoſitæ ante lit. conteſt. vel in earum probationibus opponens ſuccubuerit, an iterum in vim peremptoriæ opponi poßint.*
133 *Exceptio pretij non ſoluti an poſt ſententiam à venditore ad eius executionem impediendam opponi poßit.*
134 *Venditor ad quid teneatur.*
135 *Contractus emptionis & vēditionis an ſit, ſi quis eſſet dominus rei, quā vendit, & conueniret dare eam pro decem, & ſic dominium transferret, an verò ſit contractus innominatus, do vt des.*
136 *Verba, vendidit, dedit, & tradidit, in inſtrumentis emptionum & venditionum an propriè ponantur.*
137 *Venditor an præciſè ad rem tradēdam cogi poßit, an verò liberetur præſtando intereſſe.*
138 *Venditor ſi conſtituat ſe nomine emptoris poßidere, licet realiter nō tradiderit rē, actione ex empto vt rem tradat amplius cōueniri nō poteſt.*
139 *Poſſeßio per conſtitutum ita vera & propria tradi dicitur, & acquiritur, quòd ipſa in ſtatuto loquente de poſſeßionibus cadit.*
140 *Venditor tenetur ad rem tradendam, ad fructus extantes, & ad cedendam actionem pro penſionibus fundi venditi, ſi fortè illum alteri locaſſet.*
141 *Venditor poſſeßionem rei venditæ vacuam tradere tenetur.*
Poſſeßio vacua tradi quando dicatur.
142 *Poſſeßio vacua, & vacans, an differant.*
Poſſeßio vacua & vacans qualiter probetur.
143 *Poſſeßio plena, & ſemiplena, quæ dicatur, & quæ vacua.*
Venditor licet poſſeßionem vacuam tradere teneatur, liberam tamen tradere non tenetur, niſi hoc dictum ſit.
144 *Clauſula quòd vēditor promiſit emptori tradere poſſeßionem liberam, vacuam, & expeditam, cuius vtilitatis, & effectus ſit.*
145 *Actione ex empto ad quid agi poßit. cum ſeptem ſequen. & ad quid actione ex vendito.* 153.
154 *Libellus in actione ex empto, & in actione ex vendito, qualiter ſit formandus.* 155. *cum tribus ſeq.*
159 *Actio ex locato ad quid competat.*
160 *Actio ex conducto ad quid competat.*
161 *Emphyteuta, qui cecidit à iure ſuo per canonem non ſolutum, an nihilominus melioramenta per eum facta in re emphyteutica repetat.*
162 *Locatio, & conductio, quando dicantur propriè, & quando non.*
163 *Locator ſi in libello dicat, locaui fundum tali pro decem ſaccis frumenti: qualiter intelligendum ſit, vt eius libellus ſuſtineri poßit.*
164 *Locator an neceſſariò in libello apponere debeat, qualiter accommodauit patientiam, ita quòd conductor re locata vti potuit.*
165 *Locatio domus ſi nulla præceſſerit, ſed aliquis ſimpliciter domum inhabitaſſet, contra eum qua actione agendum ſit ad id, quanti conducturus fuiſſet.* 167.
166 *Vxor inhabitans poſt mortem mariti in domo, quæ ipſi marito ſuo locata fuerat, an ad penſionem teneatur.*
168 *Actione præſcriptis verbis an agatur, vbi aliqua res locata ſimpliciter eſſet, non expreſſa certa quantitate, quo caſu merces ex conſuetudine præſtatur.* 169.
170 *Locatio & conductio an dicantur in iſtis, qui exhibent operas ſuas, quæ in artificio conſiſtunt.*
171 *Libellus in actione ex locato & ex conducto qualiter formetur.*
172 *Negotium noſtrum quibus modis dicatur.*
173 *Negotiorum quot ſunt genera.*
174 *Actio negotiorum geſtorum directa & contraria quibus competat.* 175.
176 *Libellus in actione negotiorum geſtorum qualiter formandus ſit.* 178. & *de forma articulandi, & qualiter fiendæ ſint poſitiones.* 179. & *de forma probandi.* 177.
180 *Libellus qualiter formandus ſit in actione tutelæ, & ſeq.*
184 *Libellus in actione pignoratitia qualiter formandus ſit.*
185 *Actio pignoratitia, & actio hypothecaria qualiter differant.*
187 *Actio petitionis hæreditatis directa cui competat.* 187. 188. 193. & *ſeq.*
189 *Interrogationes in petitione hæreditatis qualiter fiendæ ſint.* 202. & *qualiter quando agitur contra debitorē tanquā contra iuris poſſeſſorē.* 206.
191 *In libello petitionis hæreditatis an quis exprimere teneatur an ſit hæres ex teſtamento, vel ab inteſtato.* 192.
195 *Actio petitionis hæreditatis nō datur cōtra titulo poßidētē. cū tribus ſeq.*
199 *Actio petitionis hæreditatis an cōpetat cōtra poßidentē titulo putatiuo.*
200 *Petitio hæreditatis an per titulum diuiſionis excludatur.*
201 *Petitione hæreditatis conuentus an titulum ſuæ poſſeßionis allegare cogatur, vt iſta actione conueniri poßit.*
202 *Rex ſi aliquem ſuorum baronum citari faceret vt oſtendat iura quæ habet in caſtris, quæ poßidet aliàs qui ea ſibi auferret, an citatio ſit ipſo iure nulla.*
204 *Actio petitionis hæreditatis an competat filio in legitima inſtituto.*
205 *Actione petitionis hæreditatis an debitor hæreditarius conueniri poßit.*
207 *Poſſeſſor hæreditatis ſi rem alienauerit hæreditariam, & pro ea habeat pretium, vel aliam rem, an præciſè teneatur ad rem hæreditariam.*
208 *Actione petitionis hæreditatis conuentus an iſto iudicio pendente ſine licentia iudicis aliquid alienare poßit.*
209 *Actio petitionis hæreditatis pro quibus rebus competat, & quæ in ea veniant.* & *nu. ſeq.*
213 *Fructus augent rem vniuerſalem, non autem particularem.*
214 *Libellus in petitione hæreditatis qualiter formandus ſit.*
215 *Actio petitionis hæreditatis poſtquam hæres ſemel poſſeßionem rerum hæreditariarum adeptus ſit, amplius in futurum intentari non poteſt.*
216 *Remedia adipiſcendæ poſſeßionis nunquam competunt hæredi, vel fideicommiſſario ſemel adeptis poſſeßionem.*

217 *Libellus an ſuſtineri poßit, ſi quis poſt aditam hæreditatem non petitione hæreditatis, ſed alia competenti actione peteret in eo talem rem vt hæreditariam.*

218 *Hæreditas adita an appellatur hæreditas.*

219 *Statutum ſi diſponat quod mulier nupta extra territorium non ſuccedat in hæreditate patris, quid ſi mulier poſt mortem patris primò adeat hæreditatē, vel ſe immiſceat hæreditati patris, poſteà maritetur extra territorium.*

220 *Statutum ſi diſponat quòd filia dotata, in bonis patris ſuccedere non poſſit: quid ſi mortuo patre relicto filio & filia dotata, filius adita hæreditate patris decedat, an talis filia dotata hæc filia, eidemque fratri ſuccedere poßit.*

221 *Actio petitionis hæreditatis, & actio rei vendicationis an ſimul in eodem libello cumulari poßint.*

222 *Libellus, conqueror de Petro qui poßidet hæreditatem quondam Martini, pertinentem ad me tanquam hæredem & dominum: quare peto ipſum ſubſtantialiter condemnari ad reſtitutionem dictæ hæreditatis tan procedat.*

a ¶ Bonæ fidei. Adde Ba. tho. Cepo. in ſingula. ver. xxxj.

§. Actionum.

¶ In hoc §. ponitur quinta diuiſio principalis actionum, ſecundùm gloſſellam primā hic interlinearem, quam tenent omnes ſcribentes, vt Dy. Ioan. Fab. Nic. de Neapo. Ioan. de Pla. & Ang. de Aret. hic. Idem etiam tenet glo. in §. ſunt præterea. in glo. j. ĩ. eo. vos autē poteſtis dicere ꝙ hic ſit ſexta diuiſio actionū, tenendo ꝙ in §. præiudiciales ponatur vna diuiſio, quæ ſit quinta: vt ibi dixi in gl. j. mag. in prin. & dixi etiā in §. ſequēs. in gl. j. paruula. & in §. omnes. in prin. in gl. j. paruula. ĩ. eo. Poſſetis etiam dicere ꝙ hic ſit tantùm quarta diuiſio, tenendo ꝙ in §. præiudiciales. nulla ponatur diuiſio, prout tenuit glo. mag. j. in §. ſunt præterea. ĩ. eo. titu. & Azo in ſum. huiuſ tit. & dixi in d. §. præiudiciales. in glo. j. mag. in princip. Item tenendo ꝙ in §. omnes nulla ponatur diuiſio, vt ibi dixi in textualibus in j. no. & etiam in gloſſ. j. paruula. Non eſt tamen curandum de hoc, cùm ſit quæſtio de lana caprina. ¶ Iſte §. vſque ad §. fuerat. diuiditur in tres partes. In prima ponitur vna generalis diuiſio actionum bimembris, quæ eſt, quòd actionum aliquæ ſunt bonæ fidei, aliquę ſtricti iuris. In ſecunda primum membrum diuiſionis declaratur expreſsè enumeratis in ſpecie actionibus, quę ſunt bonæ fidei, aliud etiā ſecundū mēbrum tacitè declaratur ex regula, quę hic tacitè ſumitur, ꝙ omnes actiones, exceptis hic enumeratis, ſunt ſtricti iuris. In tertia remouet dubiū, quod olim erat circa petitionem hæreditatis, an eſſet bonæ fidei, an ſtricti iuris. Secunda

a ibi: bonæ fidei ſunt. Tertia ibi: quāuis enim vſq; adhuc. ¶ † Actiones bonæ fidei ſunt iſtæ, quę hic enumerantur in tex. hoc dicit. Vel melius, ſi vultis poteſtis loco ſummarij ponere illos verſus magiſtrales cōprehendentes nominatim actiones, quæ bonæ fidei ſunt:

Empti, conducti, mandati, depoſiti que,
Pignora, circundæ, commun. pro ſocióque,
Dotis, & hæredis, tutelæ, commoda. geſtor,
Præſcriptis verbis, permutat, ſiue licetur,
Iſta bonæ fidei ſunt, ſtricti cætera iuris.

2 ¶ † Not. j. ad text. ꝙ actionū, quædā bonæ fidei ſunt, quædā ſtricti iuris. Et not. diligēter ꝙ omnes cōtractus, qui fiunt cū principe, ha-

a bent naturā contractuū bonæ fidei. [a] Ita ſing. no. Bald in tit de pa. Conſtan. in xxiiij. col. §. ſi quis verò, per illū tex in ver. bonæ fidei. Sed tūc cōtra hanc diuiſionē opponitur ſecūdùm Ioan. Fab. hic &

3 oſtenditur † ꝙ imò iſta diuiſio nō ſit bona: quia ad hoc vt aliqua diuiſio ſit bona, debet fieri per ſpecies oppoſitas, & cōtrarias, vt patet ĩ. de iu. perſo. in prin. & in l. j. in prin. ff. de his, qui ſunt ſui. cū ſimi. vt animal aliud albū, aliud nigrū. iſta eſt bona. Nam ſi diceretur, aliud albū, aliud ſiccū: vel diceretur. animal aliud nigrū, aliud humidū: cui veſtrum nō apparet hāc diuiſionē eſſe ineptā? Ita in propoſito noſtro Imperator hic dicit ꝙ actionū quędam ſunt bonę fidei, quędam ſtricti iuris. Quòd nā eſt hoc dictum. Imperator facit diuiſionem à ſeparatis omnino: ergo ineptè: ergo diuiſio nō bona, cùm non fiat per oppoſita. Debuiſſet ergo Imperator dicere, vt bonā diuiſionē faceret, ꝙ actionū, quædam ſunt bonæ fidei, quędā malæ fidei ſunt. Vel meliùs quia nō eſt dare aliquas actiones malæ fidei, vel in quibus poſſet eſſe mala fides, vt inquit ĩ. glo. mag. debuiſſet ergo Imperator ita dicere, ſi volebat benè diuidere, quod actionum quædam ſunt largi iuris, quædam ſunt ſtricti iuris. Reſpondet Io. Fa. quamuis per alia verba inuoluta, & intricata: & credo quòd dicat quicquid ad iſtud arg. dici aut cogitari poſſit. Cuius ſolu. tenet etiā Ioā. de Pla. hic, quòd Imperator, qui has diuiſiones actionum adinuenit propter inſtructionem iuuenum, quibus hunc librum dictauit. §. ſed ne in primis. cum ſimi. ĩ. de leg. non poſuit hanc diuiſionem vt reciperetur penes vocabula, ſed penes effectum: ita quòd Imperator benè diuidit, ſaltem tacitè, & effectualiter benè diuit. Nam voluit dicere Imperator quòd actionum quędam ſunt bonę fidei: hoc eſt, quædā ſunt, quæ magis exuberant in bona fide, quàm aliæ: & ſic ſunt vberioris, & largioris iuris reſpectu bonæ fidei: & ſunt illę, quæ enumerantur hic in tex. & propterea appellatę ſunt quaſi per excellentiam ſimpliciter bonæ fidei, arg. §. ſed ius quidē ciuile. ĩ. de iu. na. gen. & ciui. Quædā ſunt ſtricti iuris: hoc eſt, non ita exuberantes in bona fide: & propterea ſunt appellatæ ſtricti iuris, quia minùs exuberant in bona fide. Et ſunt aliæ omnes præter enumeratas in textu iſto. Non autem intelligatis aliquas eſſe, quæ nō ſint bonæ fidei, cùm nulla ſit, quæ ſit malę fidei, vt ſtatim dixi: & poſuit ĩ. gloſ. mag. quæ etiam declarat quomodo, & in quibus verſetur bona fides in iſtis actionibus, quæ in hoc text. ponuntur potiùs, quàm in aliis. Si ergo conſideramus non verba ſimpliciter, ſed effectum huius diuiſionis in hoc tex. noſtro poſitę, rectè iſta diuiſio eſt effectualiter facta per oppoſita, hoc modo: Quædam ſunt actiones magis exuberātes, & magis largi iuris in bona fide: & ſunt illę, quæ hoc reſpectu appellatæ ſunt bonæ fidei, quæ hic enumerantur in hoc tex. noſtro. Quædam ſunt bonæ fidei minùs exuberantes: & hoc reſpectu ſunt ſtricti iuris. Sed, iudicio meo, ita dicere, & reſpōdere, eſt multum palliare textum & oſtendere, quòd cùm Imperator hunc librum pro iuuenibus feciſſet, meliùs poſuiſſet diuiſionē eo modo, quo ſtatim dixi, ſecundùm quam fuiſſet facta per ſpecies oppoſitas: tamen nihil melius occurrit pro ſolutione, quod poſſim

4 vobis afferre in medium. Conſiderabitis. ¶ † Notate tamen vnum verbum magiſtrale, quod dicit Bald. in c. vnico. ad fi. de plus peti. quòd omnes contractus Mundi, quantùm ad mentem, & ſubſtantiam intentionis, ſunt bonæ fidei, non quantū ad titulum actionis. ¶ Secundò principaliter iuxta illud prin. no. quòd iuxta hanc diuiſionem in tex. poſitam, quæ habet quòd actionum quædam ſunt bonæ fidei, quædam ſunt ſtricti iuris: poſſet probabiliter dubitari

5 † nunquid ſit aliqua actio ſtricti iuris, quæ tamen habeat naturam bonæ fidei? Communiter dicitur quòd ſic in actione ex teſtamento, quæ quamuis ſit ſtricti iuris, eò quòd non ſit de enumeratis in hoc §. habet tamen naturam bonæ fidei, & æquiparatur actionibus bonæ fidei. Tex. eſt no. in l. in minorum. & ibi gl. no. C. in qui.

6 cau. in inte. reſti. non eſt neceſ. Et ibi † in terminis hoc tenet Bar. & ita etiam tenet Ioan. de Pla. hic. Et ad iſtud benè facit, quia ſicut in actionibus bonæ fidei veniunt vſuræ ex mora. l. mora. §. in bonæ fidei. & l. videamus. §. in cæteris. ff. de vſur. & ponit hic gloſ. j. mag. in prin. ita etiam in actione ex teſtamento. l. qui ſolidum. §. etiam. l. Titia Seio. §. vſuras. ff. de leg. ij. l. in fideicommiſ. in prin. ff. de vſu. & ibi latè Flo. in l. j. in gl. j. magna. C. de vſu & fru. leg. ergo &c. Prętereà in actionibus bonæ fidei ſoluens rem deteriorem nō liberatur à prima actione, ſed agitur prima actione: ſecus eſt in actionibus ſtricti iuris. Allegant ad hoc omnes text. in l. iij. §. ſi reddita. ff. commo. & l. j. §. ſi rem depoſitam. ff. depoſi. Addo glo. in l. eleganter. §. non ſolum. in glo. fi. mag. ff. de dolo. & vide Bart. omnino aſſignantem rationem magiſtralem diuerſitatis. Cùm ergo in propoſito noſtro idem ſit in actione ex teſtamento: quia ſoluens rem deteriorem non liberatur à prima actione. l. huiuſmodi. § ædes. & ibi Bar. & alij. ff. de leg. j. & l. Meuius. §. fundo. & ibidem Bar. ff. de leg. ij. & ponit latè Bar. in l. Iulianus. §. j. & ibi alij. ff. de verb. obli. ergo

7 dicemus actionem ex teſtamento cenſeri bonæ fidei. † His tamen non obſtantibus Dyn. determinat contrarium quòd imò actio ex teſtamento ſit ſtricti iuris, quamuis aliqua ſimilia habeat cū actione bonæ fidei, & ſapiat naturā actionū bonæ fidei. Et ita etiā tenet Ioan.

8 Ioan.Fab.& Nic.in j.q.extra glo.Moti,† quia in actionibus bonæ
fidei iuratur in litem de affectione.l. in actionibus.ff. de in li. iur.
& tamen in actione ex teſtamento non iuratur in litē. Tex.eſt in l.
alias.ff.de in lit.iur.per quem text. Bart.ibi no.quòd quamuis actio
ex teſtamento habeat inſtar actionū bonæ fidei.d.l.in minorum.ta
men non eſt hoc verum quantùm ad iuramentum in litem,vt ibi.
Item ſecundùm Io.Fab.Nic. & Ang.de Are. hic iſta pars multùm
apertè probatur in d.l. in minorum.§. approbata. vbi enumerat
tex.actiones bonæ fidei ex vna parte, & legata & fideicommiſſa ex
alia tanquam diuerſa,vt apparet ex copula Et,ibi poſita, quæ cadit
inter diuerſa:prout eſt glo.& ibi expreſſiùs.Barto.in rub.ff.de iur.
& fac.igno.& expreſſior glo.in c. querelam.in ver.non potuit.ex-
9 tra de ſimo.† Pro hac etiam parte bene facit multùm , quia condi-
ctio ob turpem cauſam concurrit cum actionibus bonæ fidei , &
tamen non concurrit cum actione ex teſtamento. Textus eſt no.
de vtroq; in l. fin. §.j. ff.de condi. ob tur.cau. Pro hac etiam parte
10 multùm bene facit,† quia actiones bonæ fidei non ſunt arbitrariæ
propter locum, ſeu reſpectum loci:ſecus eſt in actione ſtricti iuris.
Textus eſt in l.in bonę fidei.ff.de eo, quod certo loco. & ibi Barto.
11 aſſignat rationem diuerſitatis: † & tamen actio ex teſtamento eſt
arbitraria propter locum. Textus eſt no.in l. ſi hæres. & ibi in ter-
minis noſtris Bart.ff.de eo,quod certo loco.ergo actio ex teſtamē-
to non eſt bonæ fidei.Sal.in d.l. in minorum.dixit, ſub dubio tamē
12 fortè , quòd fortè poſſet dici † quòd in caſibus à iure expreſſis fa-
ciēda ſit æquiparatio,ſeu extēſio de actionibus bonę fidei ad actio-
nes ex teſtamento.d.l.in minorum.aliàs ſecus:quia vnumquodque
iudicabitur ſecundùm naturam ſuam:arg.l.ius ſingulare.ff. de legi.
Bart.no.in d.l. ſi hæres. tenet quòd actio ex teſtamento habeat in-
ſtar bonę fidei quò ad acceſſiones:& conſequenter quò ad fructus,
& vſuras:vt iuribus ſ.alleg.Item & quò ad hoc, vt re non perfectè
ſoluta, vel re præſtita deteriorata , duret actio prima : vt iuribus ſ.
alleg quò autem ad alia remaneat ſtricti iuris. Et hanc opi.quę fuit
Bar.adſcribit ſibi Ang.hic,Pau.de Caſt.in d.l.ſi hæres. cū qua etiā
tenet Ang.hic.Ego verò cōſidero omnes opi.ſ.allegatas, quę quā-
uis videantur varię,& diuerſę,& pro diuerſis referātur,tamē effe-
13 ctualiter omnes idem volunt,† quòd actio ex teſtamento ſit ſtricti
iuris. Potiſſimùm quia non eſt de enumeratis in hoc §. habet ta-
men in aliquibus caſibus ſ.dicto inſtar actionum bonæ fidei , cùm
in illis caſibus ſapiat naturam actionis bonę fidei. & iſta eſt veritas.
Et quod actio ex teſtamento ſingulariter ſit ſtricti iuris, vltra ſupe
rius allegata tenet Imo.in l.ſi quis bonoruni.in prin.ff.de leg j.ſed
quòd habeat in aliquibus inſtar actionum bonę fidei , tenet etiam
a Bart.in l.ſi mihi,& tibi.§. ſi quis ſeruos.ª ❧ ff.de leg.j. & in l.eum,
14 qui.ff.de dona.¶ † Adde idem eſſe in actione,quę competit ex do-
natione cauſa mortis:quia licet ſit ſtricti iuris,habet tamen naturā
bonę fidei. Gloſ.eſt ſing.in l.Seia.§.bonę fidei.vbi etiam bonus tex.
15 ff.de dona.cau.mor.quam no.Lud.Ro.in ſing.ſuis. ¶ † Quid autē
ſit in actione pro tutela, an ipſa ſit ſtricti iuris , & habeat naturam
bonę fidei:dicam j.in glo.in ver.tutelæ.vbi meliùs cadet. ¶ Secun-
dò notate in ſpecie ex hoc tex.quòd actiones in hoc tex.enumera-
tę ſunt bonę fidei.Et ſecundùm quod dicit hic glo.j. mag. in princ.
ſunt ſeptemdecim,ſi cōputentur illę,quę ponuntur hic,& in §.ſe-
16 quenti.† Et ſi computabitis contrarias , quę & ſunt bonę fidei, vt
tenet glo.in ver.tutelę.erunt vigintitres, unò etiam viginti quinq;,
ſi computabimus actionem in factum in duobus caſibus , ſecundū
quod tenet glo.j. hic in ver.ex permutatione. vbi melius dicetur.
17 Et iuxta illud notabile quęro,& multū probabiliter,† quare actio-
nes hic enumeratę ſint magis bonę fidei,quàm alię. Gloſ.j magna
circa principium mouet hoc dubium , & non reſpondet ad illud.
Directè reſpondet Io.Fa.hic, in finalibus verbis huius §. ideo eſt,
quia contractus , ex quibus deſcendunt actiones in hoc noſtro §.
enumeratę magis frequentantur , ideo magis exuberans bona fi-
des in eis requiritur ,propter magis communem vſum , & maiorē
indigentiam & frequentiam horum contractuum,quàm aliorum:
vt in ſimili dicitur per glo.in l.ij.in prin.ff.de vſuſcap.pro empt.fa-
cit l.iuſto.ff. de vſuſcap. & fuit ante eum, quamuis ipſe non dicat,
reſponſio ſubtilis Pet.de Bel.Perti.hic.Iſta ratio,iudicio meo, quā-
uis habeat aliquid modicum perſuaſiui colo-
ris,tamen non eſt vrgens, imò , quod plus eſt,
nihil valet : quia ſequeretur quòd ſtipulatio,ſi-
ue actio ex ſtipulatu, debuiſſet poni, & nume-
rari inter has actiones bonę fidei , cùm ille contractus ſtipulationis
ſit frequentiſſimus. Pręterea,& fortius , ſequeretur quòd actio ex
mutuo debuiſſet inter has bonę fidei poni,cū contractus mutui ſit
magis aſſiduus,& frequentatus,quàm alius aliquis cōtractus,vt ex-
preſsè inquit Bar.poſt Iac.de Are.in rubr.ff.ſi cer.pet. Neſcio quid
aliud poſſimus dicere, niſi quòd iſtud ſit poſitiui iuris,in quo ſuffi-
cit pro ratione voluntas:vt inquit glo.in l.j.§. pueritiam. in ver.ra
tus.ff.depo. Nec video quę alia vrgentior ratio reddi poſſit,quàm
quòd ſic placuerit legū latori : vt etiā alibi dicit Bar.in l.humanita-
tis.in pluribus quęſitis.C.de impub. & in l. ex facto.in princi.ff. de
18 vulg.& pup.Niſi diceretis,† quod eſt adhuc mirabilius , nō omniū,
quę in iure ſunt,ratio reddi poteſt.l.non omnium. ff. de legi. prout
inquit alibi Bar.in d.l.ex facto.in iij.&vij.q.¶ Tertiò magis in ſpe-
cie not.ex tex.quòd actiones ex locato & cōducto ſunt bonę fidei.
19 ¶ † Quid autē diceretis de actiōe oneris aduerſi,an ſint bonę fidei,
an ſtricti iuris ? Et ſciendū eſt quòd actio oneris aduerſi cōpetit lo-
catori,quādo conductor accepit rem ſuo periculo,& poſteà res pe
riit.l.in naue Saufeii.& l.opus,quod aduerſione.ff.loc. & l. ſi quis
20 vina. §.ſi in aduerſione. ff.de peri.& commo.rei ven.¶ † Eſt tamē
dubium,an hoc ſit nomē propriū actionis, an verò adiectio, vt ſic
ſit actio locati , quę appellatur aliquādo cū hac adiectione Oneris
aduerſi: magis tamen cōmuniter tenetur ꝙ ſit nomen propriū a-
ctionis:prout tenet gl.in d.l. in naue Saufeii.in ver.oneris aduerſi.
& ibi ſequitur Bar.& idem tenuit Io. Cremo.in arbore actionum.
& propterea circulum ſpecialem huic actioni fecit. Ad propoſitū
Io.in dicta arbore tenuit quòd ſit ſtricti iuris : quod etiam videtur
tenere Io.Fab.hic,in x.col.Sed de hoc ego non curo vlterius, cùm
21 magis communiter teneatur per doct. † ꝙ iſta actio oneris aduerſi
hodie locum non habeat:vt tenet glo.in d.l.in naue Saufeii.in gl.
in ver.ſuperuacuū.& ſequitur ibi Bar.& Gofr.in libellis ſuis. Cùm
ergo effectus huius actionis hodie ſit ſublatus , & ſemper cōpetat
actio ex locato , fruſtratorium eſſet vlteriùs inſtare an ſit bonæ fi-
22 dei,an ſtricti iuris,quicquid dicatur per Ioan.Fab.hic. ¶ † Quartò
nota ex hoc textu quòd actio præſcriptis verbis eſt bonæ fidei in
duobus caſibus,quando pro æſtimato cōpetit,& quādo ex permu-
tatione.Et hos terminos habetis declaratos j.in gl.in ver.æſtimato.
& in ver.ex permutatione. Innuitur ergo clariſſimè ex hoc textu
quòd in aliis caſibus, quibus competit iſta actio præſcriptis verbis,
23 ſemper ſit ſtricti iuris. ¶ Pulchrū eſt videre,† quare hęc actio prę-
ſcriptis verbis ſit magis bonę fidei in his duobus caſibus,quā in aliis
in quibus eſt ſtricti iuris. Reſpōdēt ſubtiles Vltramōtani Pe. & Iac.
de Ra.& bene:& miror ꝙ Io.Fa. hoc non tetigerit : quod ideo eſt,
quia in iſtis duobus caſibus actio præſcriptis verbis magnā habet
ſimilitudinem & conformitatē cū contractu emptionis & vēditio-
nis,& cū cōtractu locationis & permutationis l.j.in prin.ff.de æſti.
act.& l.j.in prin.ff.de re. permu.& tāgitur diffusè per Io.Fa.hic,in
antepe.col. Vnde cū actio ex empto,& vēdito,item actio ex locato
& cōducto,ſint bonę fidei,vt hic, certè ad earū ſimilitudinē indu-
ctum eſt ꝙ actio præſcriptis verbis in his duobus caſibus eodē mo
24 do eſſet bonę fidei. ¶ † Vltimò nota ex hoc textu ꝙ quamuis olim
dubitatū fuerit an petitio hęreditatis eſſet bonę fidei vel ſtricti iu-
ris:quod tamē hodie apertè deciſum eſt,vt hic,quòd ſit bonę fidei.
¶ Pulchrū ergo eſt inueſtigare ad ſubtilizationē textus quare ma-
gis dubitatū fuerit de iſta,quàm de alia. Reſpondebat ſubtilis Pet.
de Bel.pert.quem refert,& ſequitur Io. Fa.hic,in ix.col.& bene, ꝙ
ideo in ea magis dubitatū fuit, quia iſta actio petitionis hęreditatis
eſt realis:vt l.ſed & ſi lege.§.petitio.& ibi Bar.ff de pe.hære.eſt bo-
nus tex.in l.ſin autem.§.ſed & is.ff.de rei ven.Ponit Ange.de Are.
in §.ſed iſtę.in iiij. col.ſ. eo. Tetigi aliquid in §. quædam. in iij.&
vij.col.ſ.eo. & de realibus non reperitur quòd aliqua ſit bonæ fi-
dei,ſi aduertatis ad totum iſtum §.& ſeq niſi iſta petitio hęredita-
tis,in qua, ſecundū præfatos doct. ita fuit ſtatutum, eò quia habeat
plurimum perſonalitatis.l.hęreditatis. & ibi Bar.& alij.C. de peti.

a ❧ Aliàs incipit, Proculus ait, ſi quis ſeruos.

a ☞ Aduertas quia hoc dictum aperte falſum eſt, ꝙ ideo ſit bonæ fidei, quia habet plurimũ perſonalitatis: nam hoc attento, ſequeretur quòd omnis actio perſonalis eſſet bonæ fidei: quia ꝓpter quod vnum quodq; tale, & illud magis. authẽ.multò magis. C. de ſac.ſan. eccle. quod tamẽ eſt plus quàm notorie falſum. Prętereà non eſt verũ quòd ſi miſta, imò eſt realis. Et ita communiter tenent doct. in Rub. ff. ſi cer. pe. Et poſito ꝙ eſſet miſta, cùm magis participet de reali, quam perſonali potius natura realitatis eſſet attẽdenda, argu. l. quæritur. ff. de ſtatu homi. reſpõde igitur cum ſimus in his, quæ ſunt iuris poſitiui, per l. non omnium ff. de legib. prout facit gloſſ. in l. 1. §. pueritia n. in ver. ratus. ff. de poſtul. Carcaſſona Sardus.

hære. & declarat Bart. in d. §. petitio. Iſti ſunt
a magis communes. a ☞ ¶ Prædictum notabile procedit clariſſimè, quando agitur petitione hæreditatis vniuerſaliter. Quid autẽ ſi ſit vna res ſingularis, pro qua competebat teſtatori actio ſtricti iuris, & petatur per hanc petitionem hæreditatis: quod poteſt, iuxta l. & non tantùm. in prin. ff. de pe. hære. an iſto caſu erit bonæ fidei, an verò ſtricti iuris? Io. Fab. in ix. col. determinat, & bene, ꝙ hoc caſu non erit bonæ fidei: motus, quia actio ſurrogata debet ſapere naturá eius, cuius loco datur. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau. & l. ait prætor. §. ſi cõditionalis. & §. præterea. ff. quæ in frau. cre. & l. cũ poſt. in princ. ff. quãdo actio de pecu. eſt anna. Facit optimè. l. j. §. ſi quis ſub cõditione. ff. vt leg. nomine caue. Nec huic determinationi obſtat. l. item veniunt. §. cùm prædixerimus. ff. de pet. hære. vbi eſt text. ꝙ in hac petitione hæreditatis veniunt aliæ actiones, ſed non cum ſua natura: quia ad hoc reſpondeo prout reſpondet illa ſolennis gloſſ. de qua Bar. ibi facit magnum feſtũ, & dicit quòd eſt multùm notabilis, & ꝙ fortè nõ habeatur alibi. in l. certi condictio. in princ. in gloſſ. mag. in ver. ex omni cauſa. ad fin. ff. ſi cer. pe. quod verum eſt, quòd in iſta actione non veniunt aliæ actiones cum ſua natura, ſcilicet accidentali, & à caſu ſuperuenienti, puta incrementi dupli propter inficiationem: ſed bene veniũt cũ ſua
25 natura primordiali, & originaria: † quia actio ſubrogata accipit naturam primordialem, & originariam eius, in cuius locum ſubrogatur: non autem accidentalem, vt dixit illa ſolennis gl. per d. § cùm prædixerimus. Cùm ergo hoc ſit de originali natura actionis, eſſe bonæ fidei, vel ſtricti iuris, nil mirum, ſi hanc debet aſſumere iſta petitio hæreditatis in eius locum ſubrogata. Accedat etiam pro hac determi-
26 natione tex in §. fuerat. proximè ſeq. vbi † actio rei vxoriæ transfuſa in actionem ex ſtipulatu, dat propriam naturam bonæ fidei illi actioni ex ſtipulatu, in quam transfuſa eſt: quę actio ex ſtipulatu aliâs eſt ſtricti iuris: vt hoc tex. Et hanc determinationem nota-
27 te: quia eſt maxima limitatio ad tex. noſtrũ. ¶ † Quid autem dicetis de bonorũ poſſeſſoria hæreditatis petitione, item & de fideicommiſſaria hæreditatis petitione, an dicantur bonę fidei, an verò dicantur ſtricti iuris? Prima fronte videretur dicendũ ꝙ bonę fidei, cùm habeát naturam petitionis hęreditatis, & eadẽ in eis recipiantur, quę in petitione hęreditatis: vt l. ij. ff. de bon. poſ. hęre. peti. & l. ij. ff. de fideicom. hęre. peti. Prætereà in iſta fideicommiſſaria hęreditatis petitione veniũt fructus à tẽpore morę, prout in aliis actionibus bonæ fidei. l. in fideicõmiſſariam. in prin. ff ad Trebe. his non obſtantibus Io. Fab. hîc, in ix. ſimpliciter refert Ioan. in arbore ſua actionũ tenere ꝙ ambę ſint ſtricti iuris: & ita etiá ipſe ſimpliciter tranſire videtur. Sed audite, ſi teneremus vnam opi. quę alibi fuit ipſiuſmet Io. Fab in § ſed iſtę. ſ. eo. in vlti. col. videlicet ꝙ bonorũ poſſeſſoria hæreditatis petitio, & fideicõmiſſaria hęreditatis petitio nõ ſint tertia ſpecies actionũ de per ſe, ſed ꝙ ſit tantũ petitio hæreditatis ciuilis, extenſa etiá ad hos duos caſus, prout ipſe dicit no. in l. j. ff de bo. poſ. hęre. peti. quãuis ego ibi nihil inuenerim de hoc, certè deciſio prędicta nõ poſſet procedere: ſed quia illa opi. nõ placet mihi, per tex. in l ij. ff. de fideicom. hęre. peti. & in l. ij. ff. de bo poſ. hęre. peti. idcirco ſto cũ ſua deciſione hîc, ꝙ iſtę duę ſint ſtricti iuris, non autẽ bonę fidei, per hunc textũ, in quo nõ ſunt enumeratę. ¶ Glo. j. mag. in ver. bonę fidei. quá cũ magno miniſterio diuido in quinq; partes principales. In prima ad declarationem text. ponit quæ ſint actiones bonę fidei, & quę ſint actiones ſtricti iuris: nõ dico quot. In ſecũda quęrit quare magis dicátur actiones bonę fidei illæ, quæ hîc enumerãtur, quàm aliæ. Et antè, quàm huic quæſtioni reſpondeat, priùs quærit an in aliis actionibus poſſit eſſe mala fides: & reſpondet quòd non, declarando quo remedio prouideatur, quando dolus, vel mala fides interuenit à principio, vel poſteà incidat in cõtractum. In tertia reuertitur ad principalem quæſtioné, quare iſtæ magis dicantur bonæ fidei, quàm alię: & reſpondet ponẽdo multos effectus reſultantes in contractibus bonę fidei, qui ceſſant in contractibus ſtricti iuris. In quarta notat quandam differentiã, & ſe remittit. In quinta paucis reepilogat quod ſ. dixerat in tertia parte principali. Secunda ibi: ſed quare magis hæ dicuntur bonę fidei. Tertia ibi: cùm ergo dolus vbiq; ponatur. Quarta ibi: item ex hoc §. no. quandam differentiam. Quinta ibi: patet ergo quòd exuberantius. Illa tertia principalis ſubdiuiditur in ſeptem particulas. In prima facit quod dictum eſt: quia quęrit quare iſtę magis dicantur bonæ fidei, quàm alię. In ſecunda reſpondet. In tertia ponit vnum effectum reſultantem in contractibus bonę fidei, qui ceſſat in contractibus ſtricti iuris. In quarta ponit alium effectum. In quinta ponit alium effectũ. In ſexta reepilogat vno verbo illos tres effectus: deinde opponit, & ſoluit. In ſeptima addit alium effectum. *Secunda* ibi: reſpondeo, alię ſtricti iuris dicuntur. Tertia ibi: vnde non veniunt vſuræ ex mora. Quarta ibi: item in actionibus ſtricti iuris. Quinta ibi: item non venit intereſſe. *Sexta* ibi: iſta ergo omnia. *Septima* ibi: item in bonæ fidei veniunt. Et iſta diuiſio ſit quaſi loco expeditionis literalis huius glo. ¶ In eadem gloſ. in princip. ibi: ſcilicet decem & ſeptem. dicite prout ſ. dixi in text. in j. not. quòd imò ſunt viginti quinq;, computatis etiam actionibus contrariis, quæ eodem modo bonę fidei ſunt: vt tenet gloſ. j. in ver. tutelæ. & ibi dicetur. Item computata actione in factum in duobus caſibus, ſecundùm quod tenet gloſ. hîc, in ver. ex permutatione. vbi pleniùs dicetur. ¶ In ea. glo. ibi: ſtricti iuris eam indicabo. dicite ſecundùm Ioan. Fab. & Ange. hîc, hoc eſſe verum, & procedere in directis actionibus: ſed contrariæ bene etiam dicuntur bonę fidei, quãuis non inueniantur expreſsé enumeratę in hoc §. noſtro, vt ſ. ſtatim dixi. ¶ In eadem gloſ. ibi. ff. de verb. oblig. l. ſi quis cùm aliter. Vltramon. vt Pet. de Bellapert. hîc, & in l. ſi dolo. C. de reſcind. vend. & in l. in contractibus. C. quib. ex cau. ma. & vbique repræ-
28 hendunt hanc conclu. glo. tenentes † quòd imò ſiue dolus det cauſam contractui bonæ fidei, ſiue incidat in contractum, quòd ſemper contractus valet, nõ autem quòd ſit ipſo iure nullus. Moti potiſſimum per d. l. ſi dolo. C. de reſcin. vend. in ver. reſcindi. vbi contractus bonę fidei initus per dolum reſcinditur: ergo valet, & tenet: quia illud, quod nullum eſt, rumpi non poteſt. l. nam & ſi ſub conditione. in prin. ver. poſt defectum. ff. de iniu. rup. *Secundò* mo-
29 ti, † quia dolus, & metus æquiparãtur. l. dolo, vel metu. C. de inuti. ſtip. & contractus initus per metũ valet, ſiue metus dederit cauſam contractui, ſiue incidat in contractũ. l. ſi vi, vel metu. C. quod me. cau. & l. ſi mulier. §. ſi dos. & §. ſi metu. el j. ff. quod me. cau. Hoc etiá comprobant, quia cõtractus habet ſua eſſentialia, vt conſenſum, & alia: ergo debet valere. Pro hac etiam parte adducit Io. Fab. tex. de hoc, ſecundũ eũ, ſatis expreſſum in l. Iulianus. §. per cõtrariũ. ff. de act. emp. vbi dolus illius villici dedit cauſam contractui vẽditionis: & tamen pręſupponit tex. valare, quod patet: quia agitur actione
30 ex vendito. † Fatentur tamẽ ipſi eſſe in alio differentiá inter contractum bonę fidei, & contractũ ſtricti iuris: quia quãdo dolus dat cauſam cõtractui bonę fidei, bene verũ eſt ꝙ agitur actione ex ipſo contractu ad reſcindendũ contractũ: ſed vbi incidit in contractũ, tũc nõ agitur ad reſcindendũ, ſed ad ſupplendũ. d. §. per cõtrariũ. In actione verò ſtricti iuris agitur actione de dolo ad reſcindendũ, vel etiam excipitur: vt d. l. dolo, vel metu. C. de inut. ſtip. & l. eleganter. §. non ſolum. ff. de dolo. Hanc opi. tenet Ioan. Fab. hîc: & reſpõdet ad d. l. & eleganter. in princ. & ad nonnullas alias leges, quæ faciunt in contrarium: vt hîc per eum. Contrariam opi. ſcilicet cum glo. noſtra tenet Ray. de Forli. Iac. But. & Nico. de Neap. hîc, in ij. q. gloſ. & Cyn. in d. l. dolo, vel metu. C. de inuti. ſtip. & in l. ij. in pe. quęſtione. C. de reſcin. vend. & tenet Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc. Et iſta eſt mera veritas: & eam ſequitur Barto. qui hoc latiſſimè diſputat in d. l. eleganter. in princip. in ij. col. in verſic. oppo. C. de inuti.

de inuti.ſtip.l.dolo,&c.vbi Bartol.refert iſtam opiuionem Petr.de
Bel.perti.tenētem oppoſitū, & omnia eius fundamenta: & poſteà
31 ſequitur opi.gl.noſtræ, † quòd quando dolus dat cauſam contra-
ctui bonæ fidei,ꝙ contractus ſit ipſo iure nullus. Et pro hoc addu-
cit multa iura,maximè d.l.& eleganter.in prin. vbi bonus text. &
probat per aliquas rationes,quas dicit eſſe inconuincibiles: deinde
reſpondet ad omnia fundamēta Pe.ſ.adducta. Dicite in omnibus,
& per omnia,vt ibi latè per eum. ¶ Et ad d.l.ſi dolo.quomodo fiat
reſciſsio,ſi contractus eſt ipſo,iure nullus,& an hoc ſit,quia cōtra-
ctus de facto proceſsit,vnde eatenus reſcinditur,quatenus de facto
proceſsit:vel quomodo, dicite vt habetis latè per Bart.in l.quæ ſub
conditione.§.ſi.ff.de cōdi.inſti.& in l.ij.in j.col.C.de reſcin.ven.
& in dicta l.& eleganter.in prin.in penultima col.&pleniùs in l.ſi
id,quod aurum.ff.de verb.obliga.& per Petr.de Anch.in cle.j.de
32 re iudi. Et vltra ſuprà ſcripta de hoc, † an & quando dolus dans
cauſam contractui bonæ fidei,annullet contractum ipſo iure, vi-
deatis etiam per Bart.Angel.& Imol.& Cu.in dicta l.ſi quis cùm
aliter.ff.de verborum obligationibus. Baldus in l.non dubium.in
viij.col.in vij.oppo.C.de leg.& in l.ij.C.de reſcind.ven.& Ioan.de
Imo.in l.ſi cùm dotē.§.ſi mulier.ff.ſoluto matrimonio.Ioan. And.
& alios,& maximè Abb.Panor.in c.dilecti.extra de empt.& vend.
33 ¶ †Quid autē ſi eſſet actus duplex,ſcilicet bonæ fidei,& ſtricti iu-
ris:vt quia in contractu bonæ fidei intercedat ſtipulatio? In hoc ca
ſu dolus dans cauſam cōtractui an annullet contractum ipſo iure,
34 ponit Bal.in d.l.dolo.C.de inuti.ſtipu.† An autem dolus dans cau
ſam teſtamenti annullet,& reſcindat ipſum teſtamentum,videatis
notabiliter Bal.in l.ſi frater.C.qui teſta.face.poſ. Ang.in l.non eſt
enim conſentiendum.per illum tex.ff.de inof.teſt.& quod no.gloſ.
35 in l.quicquid.in ver.acquiſierit.& ibi Cy.C.arbi.tu.¶ †Quid au-
tem in dolo dante cauſam legi vel ſtatuto? vide text.in l.j.in fi.ff.de
excep.do.& ibi vide glo.facientem mētionem de hoc, de quodam
Papienſi,de quo etiam facit mentionem gl.in l.fi.ff.de fal. per Bar.
in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iur.in v.quęſt.prin.ad fi.& in l.fi.in
prin.ff.de appel.reci.tex.in l.j.§.j.& in l.ij.vbi no.Ang.& Mod.ff.
quod quiſq; iu.vbi etiam quid de dolo dante cauſam ſententiæ:per
Abb.Panor.in rub.extra de cōſti.per Cano.in c.cùm omnes.eo.ti.
36 †Item not.quòd de iure canonico dolus dans cauſam cuilibet con
tractui, etiam ſtricti iuris,reddit contractum ipſo iure nullum. Ita
ſing.Bald.in c.vnico.ad fi.de plus peti.&,ſecundùm eum, omnes
contractus Mundi,quantū ad mentem,& ſubſtantiam intētionis,
37 ſunt bonę fidei,nō quantū ad titulū actionis. quod nota.¶ †Quid
autem ſit,ſi dolus dedit cauſam matrimonio, an matrimonium ſit
nullum:videte tex.in l.à diuo Pio.& ibi glo.in ver.actione.ff.de ri.
nup.Abb.Panor.in d.c.cùm dilecti.de emp.& vend.& omnino vi-
deatis Bald.in l.cùm Arthemidorā.C.vt in poſ.leg.vbi ponit illam
38 notabilem †quæſtionem,& quotidie occurrentem de facto, prout
etiam ipſe dixit. Pone, Titius induxit me dolo malo vt acciperem
a eius filiam in vxorem, promittens, intentione [a] non obſeruandi
pactum:quòd eam inſtituet hæredem æquali parte cū ſororibus,
vel quod ipſemet eam faciet hæredem ſuam: tandem in teſtamen-
to ſuo ſecus fecit,quia nihil reliquit:quæritur an valeat tale matri-
monium,an verò annulletur propter talem dolum. & ibi determi
nat quòd matrimonium valet. De quo vltra eum videatis vos gl.
in terminis in c.cùm dilectus.in gloſ.fi. & ibi doct. extra quod me.
39 cau.† Et an aliquod remedium competat propter dictū pactum,
b & an ſaltem agi poſsit actione in factum ad intereſſe. [b] ✻ videatis
40 not.per Baldum in loco præallegato. ¶ † Vnum tamen circa iſta
diligentiſsimè notate,quòd nūquam dolus operatur reſciſsionem
contractus, vel excuſat,niſi ſit talis dolus, qui caperet etiam pru-
dentiſsimum virum. Dictum fuit ſingulare Innoc.in c. cùm dile-
ctus.& ibi eſt text.de hoc extra quod metus cauſa. Quod dictū re-
fert,& ſequitur Bald.in rubri.C.de reſcin.vend. Facit quod in ſi-
mili dicimus de metu:nam requiritur quòd ſit talis metus, qui ca-
deret in conſtantem virum.vt dixi in §.quadrupli.ſ.eo.extra gloſ.
41 in materia actionis quod metus cauſa.¶ †Vltimò diligenter aduer
tite, quòd illud,quod dictum eſt ſ.contractum bonæ fidei initum
dolo,eſſe ipſo iure nullū: verū eſt,& procedit ſi hoc vult deceptus:

c aliâs ſecus:quia ſi vellet ſtare cōtractui, [c] ✻ tūc
ille,qui cōmiſiſſet dolum,nō poſſet propriū do
lū allegare.Gl.eſt no.in d.l.& elegāter. in prin.
in glo. parua,in ver. nullam.& in gl.magna,in
ver.in hoc ipſo circa mediū.& ibi Bar.in prin.
ij.col.& gl.no.in l.iuris gētiū.§.prætor.in ver.
dolo malo.& ibi Ang.ff.de pac.Accedat gl.in l.
à diuo Pio.ff.de ritu nup. Bald.in l.j.in iij.col.
C.plus valere quod agit.& multùm no.Bal.in
l.dolū.C.de peri.& cōmo.rei ven.& ibi etiā no
42 tabiliter ponit, † An dolo deceptus cogat hoc
declarare,an velit ſtare cōtractui,vel ne.Et te-
net ꝙ ſic,per tex.ad hoc notabilē, quē dicit ali-
bi nō reperiri in iure,in l.Iulianus.§.ſi quis col
ludēte.ff.de act.emp.& ibi etiā hoc dicit in ter
minis Bar.addite l.ſi quos.ſecūdùm vnā lectu-
ram.C.de decu.lib.x.& ibi Bar.in terminis qui
etiam ad hoc idē allegat multa alia,quæ ibi vi-
43 deatis.†Et ad id,quod ſtatim dixi, cōtractū bo-
næ fidei dolo initū eſſe ipſo iure nullū, ſi dece-
ptus hoc velit,aliâs ſecus:bene facit quod in ſi-
mili dicimus,ꝙ cōtractus initus cū eccleſia,nō b
ſeruatis debitis ſolēnitatibus,nō valet,authen.
hoc ius porrectū.C. de ſacroſan ecc. & c.ſine
exceptione.xij.q.ij.ſit ipſo iure nullus: tamen
valet, ſi eccleſia hoc vult: vt eſt glo. in verbo,
ſede vacante.circa fi.in c.j.extra ne ſede vacan.
ponunt cano.maximè Inno.in c.j.extra de his,
quæ fiunt à pręla.ſine conſen ea.& in c.ſi quis e
preſbyterorum. de rebus eccle. non alie.Bald.
in l.j.in iij.col.C.plus vale. quod agi.gloſ. &
doct.maximè Baldus in l.iubemus.§.ſanè.el j. d
C. de ſacroſanct.eccle. bonus textus in l. cùm
hi.§.eam tranſactionem.& ibi gloſ.in ver. ali-
mentarius.ff.de tranſactio.quicquid ibi teneat
Bartolus poſt Iacobum But. firmans oppoſi-
tum.¶ Accedat in ſimili gloſ. notabilis ſuprà
quibus ex cauſis ma. non licet. in princip.in
gloſ.in ver.nihil agit.quam pro multùm nota
bili ponderat Ange.de Aret.ibi,qui vult quòd
id, quod dicitur, quòd manumiſsio ſerui fa-
cta à domino in fraudem creditorum, ſit ipſo
iure nulla,vt ibi eſt tex.illud eſt verum in præ-
iudiciū creditorum: ſed bene valet in præiudi-
cium domini manumittentis,quando credito-
res ſunt contenti.Et eſt bonus text. quē illa gl.
allegat in l.ſi creditoribus.C.de ſeruo pig.dato
44 manu.¶ † An autem dolus proxenetæ, quem
vulgò maloſerium appellamus, vel alterius ter
d tij vitiet contractum: [d] videatis gloſ. notabili-
ter tenentem quòd non, in d.l.& eleganter. in
prin.in gl.magna.in ver. in hoc ipſo. Accedat
text. in l.ij.ff. de proxene.& quod no. Bal.in l.
militibus.in iij.col.C.ſi quis alteri,vel ſibi.¶ In
eadem gloſ.ibi:reſpondeo,aliæ ſtricti iuris di-
cuntur: quia non venit, &c. aduertite quòd
iſta gloſ. directò non reſpondet ad quæſitum,
quod formaf,quare actiones in hoc §. enume
ratæ magis dicanf bonę fidei,quàm alię: ideo

a ¶ Intentione. Facit vt in ſimili habetur etiā per do.Mari.Soci.in conſil. xxviij.incip.circa prin.per totū.in j.parte de eo, qui matrimonium expreſſerit per verba exteriora denotantia conſenſum matrimonij per verba de præſenti intentione interius in mente retenta non id contrahendi: an aliquid operatur illa intentio in mente retenta. & quid an matrimonium annulletur, & an & qualiter id tenuerit quo ad forum iudiciale,ſeu contentioſum,& forum pœnitētiale.& an papa diſpēſare poſſit vt cum alia cōtrahat exiſtēte inſtrumento matrimonij,& copula. Item facit in ſimili quod habetur per Franc.Are.in l.qui ſe pupillū.in j.no.de acqui.hæred de eo, qui deſponſauit quandam per verba de pręſenti,quā credebat eſſe alteri nuptam,& in veritate erat ſoluta, an tale matrimonium valeat,cùm ille credebat ſe nihil agere.

b ✻ Dicas ꝙ nō,per l.pactum.la j.C.de pact.& l.cū donatiōis.C.de tranſactio Et ita determinat Bal.in d.l.cùm Arthemidoram.Sardus.

c ✻ Vide bonū tex. pro hoc dicto in l.ij.ff de leg.cōmiſ.Sardus.

d ¶ Contractū. Sed quid in matrimonijs,dicis proxeneta matrimonij. Mulier eſt ſpecioſa, pulchra, magna, penitus non defectuoſa in ſua perſona:& poſtea reperitur habere aliquod vitiū corporis, vel animi: an teneat proxeneta. De mrimonio enim dubium nō eſt ꝙ nō pōt ſeparari:quia quos De⁹ cōiūxit,homo nō ſeparet. & videt quòd ſic,per l.iuſtiſsimè.§.j.ff.de ædi.edict.In contrarium facit.l.j.in prin.ver.de proxeneticis. vbi dicitur ꝙ ſi proxeneta etiā laudat eam,nō tenef. Sed vide Bartho. Cepol.in l.j.§.aiunt ædiles.ff.de ædi.edict.vbi diſtinguit ꝙ aut proxeneta fuit in dolo: & tenetur actione de dolo: vt eſt caſus in d.l.j.in fi. & probaf in l.& elegāter.in fi.cū l.ſeq.Et de dolo animi alleg.per gl.d.l.j.in fi.& dicit credere ꝙ in dubio præſumat ſoiſſe in dolo:quia tale genus hominum præſumitur in dubio mēdax: vt eſt text.in d.l.iuſtiſsimè.§.j.

dicite

a ¶ Facti. Quòd ſuccedat obligato ad intereſſe in obligatione facti, vide do. Barth. Socin. in conſi. xcix. inci. in cauſa eximij. circa princi. iiij. col. in prima parte.

45 dicite vt ſ. dixi in tex. in ij. no. ¶ † In ea. gl. ibi. l.
videamus. §. ſi actioné. Nota perpetuò iſtam
glo quòd in actionibus bonę fidei fructus veniunt
iure actionis, non vſuræ. Quam gloſſ. multùm
notat do. Matthe. in notabili cj. In contrarium
tenet Bal. quamuis iſtam gloſſ. non alleget, in
l. j. in fi. C. de vſu. & fru. leg. Ang. & do. Alex in
l. ſi marito. §. fi. ff. ſol. mat. vbi dixit quòd iſta gloſ.
communiter reprobatur: quia iure non pro-
batur. Et idem Alexand. in rubri. ff. ſolu. matrim. in ij. col. Pet. de
Bellaperti. dicit hanc gloſſ. velle quòd fructus veniant iure actio-
nis. Quod ipſe reprehendit: quia imò veniunt officio iudicis. Sed
Ioan. Fab. dicit quòd malè aduertit ad gloſ. noſtram, quæ quamuis
dicat quòd veniant fructus, non tamen aperit an iure actionis, an of-
ficio iudicis. Credo ergo quòd Pet. hoc colle gerit ex glo. dum dicit
quòd in actione ſtricti iuris nõ veniunt fructus. & ſic glo. videtur velle
fructus venire iure actionis. De quo tamen, quia alienũ eſt à mate-
ria §. noſtri, videatis latè Io. Fab. & alios in §. j. ỹ. de offi. iudi. in Spe.
in tit. de feu. & intereſſe. §. j. & quæ notat Bart. in l. & ex diuerſo. §.
vbi autem. ff. de rei vend. ¶ In ea. glo. ibi: ſecus ſi rem tradi, vel fa-
46 ctum. Quæ autem ſit ratio diuerſitatis, † quare in obligationibus
dandi non ſuccedat obligatio ad intereſſe, ſed præciſè quis tenea-
tur ad dandum, vt hic, in glo. & in l. vbi autem non apparet. §. fin.
ff. de verb. obli. ſecus autem eſt in obligationibus facti, vel in obli-
a gationibus rem tradi. quod etiam eſt facti. [a] l. ſi fundum præſtari. &
l. ſi rem tradi. ff. de verb. obli. videatis Cy. in l. vnica. in iiij. q. princ.
circa fi. diſtinctionis ſuæ. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, pro-
fe. & videatis quatuor rationes diuerſitatis per Bar. in l. ſtipulatio-
nes non diuiduntur. in prin. ff. de verb. obli. in iiij. col. ver. ſed iuxta
prædicta poſſes quærere de ratione, &c. quarũ duas vltimas refert,
& ſimpliciter ſequitur Ang. hîc, nullo addito. Sed ego non refero:
quia ibi habetis clarè per Barto. quia non adderem. Videatis bene
eundem Barto. in d. l. vnica. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt. in
47 iiij. q. in prin. col. viij. ¶ † Notabitis tamen ad prædictam regulam,
quæ habet, quòd in obligationibus facti quis nõ compellitur præ-
ciſè facere, ſed ſoluendo intereſſe liberatur inter alias complures
fallentias, quæ tradi ſolent ad iſtã regulam in d. l. ſtipulationes non
diuiduntur. & in l. ſi quis ab alio. ff. de re iudi. & in aliis locis com-
munibus tres notabiles, & ſingulares limitationes. Prima eſt niſi
interueniſſet iuramentum: quia tunc in obligationibus facti non
ſuccederet intereſſe: quia imò iuramentum obligaret præciſè ad
factum. Glo. eſt ſingularis in l. ſi quis pecuniã. in prin. in glo. paruu-
la. in ver. neceſſè habeat. ff. de condi. ob cauſam. de qua glo. dixi vo-
bis, ſi bene recolo, in §. item ſi quis poſtulante. ſ. eo. & ibi tradidi
48 opportunas remiſſiones. ¶ † Secundò ſingulariter fallit in ſenten-
tia: quia ſententia obligat quem præciſè ad factum. Vnde ſi in ſen-
tentia condemnaretur aliquis ad aliquid faciendum, certè ſoluen-
do intereſſe non liberaretur. Gloſſ. eſt ſingularis in l. qui reſtituere.
ff. de rei ven. in glo. magna, in ver. condemnatus. circa mediũ. quam
49 ibi multùm exclamant Bal. & Ang. ¶ † Tertiò fallit, & vltimò pro
nunc, in caſu l. fideicommiſſa. §. fin. ff. de leg. iij. fauore vltimæ vo-
luntatis, ſecundùm Bart. ibi, & latiùs in d. l. ſtipulationes non diui-
duntur. in prin. & per Bar. in l. vnica. in xij. col. C. de ſen. quæ pro
50 eo, quod intereſt. ¶ † In ea. glo. ibi: vt ff. de act. emp. l. j. in prin. Nota
glo. ſingularem, quòd in obligationibus dandi quis tenetur præciſè ad
dandũ in contractibus ſtricti iuris: ſed in contractibus bonæ fidei
ſoluendo intereſſe liberatur. Et iſtam gloſſ. pro ſingulari ad hoc al-
legat Bal. in c. j. §. j. de contro. inue. & in c. cùm venerabilis. in v. col.
de excep. & in l. j. in v. col. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt. Ang.
in l. ſi. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. dicit quòd in obligationibus dandi
merè, iſta glo. malè dicit: ſed in obligationibus, in quibus eſt miſtũ,
dare, & facere, vt eſt in obligationibus ad reddendum rationes, iux-
ta l. ij. in prin. ff. de verb. obli. tunc procederet iſta glo. Iſtam gloſſ.
etiam ſequitur Barto. in l. vnica. in ij. charta. C. de ſen. quæ pro eo,
quod intereſt. & retuli ſ. eo. Et dicit Ioan. Fab. quòd iſta glo. fuit ni-
miù curioſè hîc poſita, & quòd nuſquam dicit alibi id, quod dicit
hîc, quòd in obligationibus dandi, ſi loquimur in cõtractibus ſtri-
cti iuris, non ſuccedit obligatio ad intereſſe, ſed cogitur quis præ-
ciſè ad dandum: ſecus autem ſit in contractibus bonæ fidei. Et
quãdo id, quod dicit iſta gl. eſſet verũ, certè, iudicio meo, eſſet mul-
tum ſingulare, & maxima limitatio ad regulas cõmunes, quę habẽt
quòd in obligationibus dandi regulariter nõ ſuccedit obligatio ad
intereſſe, vt fallat in contractibus bonæ fidei, & eſſet perpetua no-
ta digniſſimũ. Sed reprehenditur, & meritò per Io. Fa. hîc, quẽ etiã
ſequutus eſt Ioan. de Pla. hîc. Iſtam gl. etiam reprehẽdit Lud. Ro. in
l. certi condictio. in prin. ff. ſi cer. pe. per tex. in l. cũ manu ſata. in fi.
ff. de contrahen. emp. iuncta l. ex empto. in prin. ff. de act. emp. quia
in hoc non eſt differẽtia: nam ſiue loquamur in contractibus bonę
fidei, aut ſtricti iuris, vbi quis eſt obligatus ad dandum, regulariter
non venit intereſſe, ſed præciſè tenetur ad dandũ: niſi in contracti-
bus innominatis. & habetis de his omnibus glo. not. cõtrariam iſti
in l. vnica. in ver. contractibus. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt.
proferũtur. Nec obſtat l. j. in prin. ff. de act. emp. per qua mota fuit
gloſ. noſtra: quia ibi nõ eſt verum quòd in obligatione eſſet rem da
ri, ſed erat tradi: quod eſt facti. l. ſi rem tradi. & l. ſi fundum præſta-
ri. ff. de verb. oblig. Et pro iſta parte contra glo. noſtram vltra alios
me multùm mouet: quia ſi conſideremus rationes Barto. quas po-
nit in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. & in aliis locis ſ. allegatis,
quia in obligationibus dandi non ſuccedit obligatio ad intereſſe,
imò pręciſè quis teneatur ad dandum: certè omnes illæ rationes
militant, ſiue loquamur in cõtractibus bonæ fidei, ſiue ſtricti iuris.
51 ¶ † De hoc tamen puncto an in obligationibus dandi ſuccedat
obligatio ad intereſſe, an verò ſemper quis cogatur ad dandum, &
in quibus hoc locũ non habeat, eſt ampla materia, & mare magnũ.
De qua materia vide Bartolum in dicta l. ſtipulationes non diui-
duntur. in x. xj. xij. xiij. oppoſitione, & ibi per alios: & per eundem
Bartolum in dicta l. vnica. C. de ſenten. quæ pro eo, quod intereſt.
in iiij. quæſtione principali, quam ponit in iiij. col. & ibi per Bald.
in iiij. col. in ver. ſecũdo quæritur. & in vij. columna. in ver. ſed op-
52 ponitur. ¶ † In eadem glo. ibi. & ff. de neg. geſt. l. quia tantundem.
Quæ autem vtilitas ſit, & quis effectus, an acceſſiones veniant offi
cio iudicis, an iure actionis, dicite quòd eſt magnus, quia ſi veniũt
iure actionis, & iudex omittat in ſententia condemnare, nihilo mi
nus etiã poſt latã ſententiã poſſent peti iure actionis: ſecus ſi officio
iudicis. Glo. eſt no. in l. iij. §. ſi rem. in ver. fortaſſis. ff. de leg. iij. & gl.
in l. non ſolum. in gloſ. fi. in ver. oportere. ff. de rei vendica. Spec. in
titu. de expenſis. §. j. ponunt doct. in l. ſancimus. C. de iudi. & ibi ma
ximè Baldus in xj. quæſtione. Et per illas notabiles glo. dicit ſignan
53 ter Bartolus in dicto §. ſi rem. & in dicta l. non ſolum. † quòd
quando ſtatutum dicit quòd victus victori condemnetur in expen
ſis: quo caſu vt latè ſtatutum aliquid adderet iuri communi, intelli
gimus virtute dicti ſtatuti expenſas poſſe peti condictione ex illo
ſtatuto, & ſic virtute actionis, quæ aliâs veniſſet ſolũ officio iudi-
cis: certè dictę expenſæ hoc caſu poſſent peti etiam poſt latam ſen-
tentiam, in qua eſſet omiſſa condemnatio expẽſarum. Secus autem
ſi expẽſæ deberentur tantùm officio iudicis. l. iij. C. depoſiti. quia iu
dex diceretur functus officio ſuo. l. Paulus reſpondet. ff. de re iudi.
Et cum iſta deciſione Bartoli tenet Baldus in l. properandum. §.
ſiue autem alterutra. C. de iudi. & l. terminato. C. de fruct. & lit. ex-
pen. Angelus in authentica de exhib. reis. in princip. Imol. in l. ſi
tertius. §. ſeruus. ff. de aqua plu. arc. Gofred. Ioan. Andr. & alij. in c.
ex parte. el ij. de reſcrip. & Anto. de But. in c. j. extra de ſequeſt.
poſ. & fruc. Innocentius in c. finali. extra de dolo, & contuma.
¶ In eadem gloſ. ibi. l. fundi. §. ſi ruta. hanc gloſ. reprehendit Ioan.
Fab. hîc, cuius reprobationem ſequutus eſt Ioannes de Platea hîc:
54 † quia imò, ſecundùm eos, etiam in contractibus ſtricti iuris ve-
niunt illa, de quibus vero ſimile eſt partes cogitaſſe. Vnde, ſecun-
dùm eos, ſi deberes mihi domum ex ſtipulatione, vel ex alio con-
tractu ſtricti iuris, dicunt ſe credere quòd affixa domui venirent.
Et eodem modo ſi deberes mihi equos per ſtipulationem, vel per
alium contractum ſtricti iuris, debebitur frænum, & ſella, quæ ſo-
lent portari per equum, ſicut venirent in venditione. l. ædiles. la ij.
in prin. cũ gl. in ver. ornata ff. de ædi. edic. Et ſecundùm eos hoc cla
rè patet in mutuo, quod eſt ſtricti iuris, & tamen etiã in eo veniũt

et a.n

etiam,ea,de quibus non fuit actum.l.cùm quid ff.ſi cer.pe. Sed Io. Fab.& Io.de Pla.nõ bene aduertũt ad gl.noſtrã quæ vult amplius
55 quàm ipſi dicãt,† q in contractibus bonæ fidei veniunt etiã ea,de quibus nec actũ,nec cogitatũ fit:niſi glo.reſtringas q intelligatur ſecundùm quod ipſi ſentiunt:dum tamen ſit vero ſimile q partes
56 cogitauerint.quod,iudicio meo eſt contra dictũ gl noſtræ. † Præterea,non probãt mihi ſufficienter,q etiã in cõtractibus ſtricti iuris veniãt ea,de quibus veru ſimile eſt q partes cogitauerint. Nec obſtat l.cùm quid.allegata per eos:quia,iudicio meo,illa lex probat contra eos,ſecundùm verũ intellectũ gl & Bar.ibi nam , vt inquit Bart.in iij.not.& latiùs in ij.col verſi. vlterius dicitur. ideo in d.l. cùm quid.venit illud,de quo nõ fuit actum, quia illud veniebat ex natura cõtractus:puta q in mutuo æquè bonum reddatur:& ideo à iure præſumitor quòd illud actũ ſit tacitè inter partes:ergo dire
57 ctò probat ſecus eſſe in terminis noſtris. † Præterea dicere quòd in contractibus ſtricti iuris,in quibus quicquid omittitur à verbis, habeatur pro omiſſo.l.quicquid adſtringendæ.& ibi latè Bar.ff. de verb.obl.& Bar.in l.ita ſtipulatus magna.in ij.& iij.col.ff. de verb. obliga. quòd illa intelligantur tacitè agi:quę in contractibua bonæ fidei nullatenus mihi placet:& ideo ego ſto cũ glo. Dum tamen gl. in ſpecie exemplificando tex.dicit,vt ruta,& cæſa:allegat l.fundi.§. ſi ruta.ff.de act.emp.credo quòd in hoc glo.malè dicat,& de directo contra tex.quem allegat,ſcilicet contra d §.ſi ruta vbi eſt tex. quòd imò cęſa,& ruta:nõ veniunt in venditione,niſi hoc ſpecificè dicatur: quia in dubio videntur eſſe exempta à venditione. Et ita firmat gloſ. expreſſa ibi,in ver.contineri.quæ ad hoc allegat etiam
a alias leges.& ita in hoc repræhendit gl.iſtam [a] * Ang.de Aret.hîc.
58 ¶ † Item ad id,quod ſtatim dixi,ſecundùm Io.Fab.& Io.de Pla. q vendito equo debeãtur etiam ſellæ,& frænum ,& q hoc procedat nedum in contractibus bonæ fidei,ſed etiam in contractibus ſtricti iuris addite Bart. in l.de quibus.in lectura,in vlti.col.ff.de legi. vbi ponit Gul.de Cn.quòd hoc eſt de conſuetudine,q ille,qui vendit equum,teneatur dare ſellam,& frænum emptori.Et q ad iſtud teneatur,firmat etiam de iure ipſemet Bar.in l.eum,qui.§.nõ ſolũ. ff.de fur.vbi hoc decidit per illum text.& idem Bar.poſt Gul.in l. ſi vt certo.§.vſque adeò.per illum tex.ff. cõmo.& eſt bonus text. in l.ædiles.in princ.in gl.in ver.ornata.ff.de ædi.edict.& idem Bal. in l.ij.in fi.j.col.C.de ædi.actio.vbi ſingulariter voluit quòd ſi aliquis cauſa vendendi oſtenderit equum bene ornatum,q illa ornamenta tenetur tradere:& ſi non vult tradere, licitum eſt emptori agere intra quadraginta dies. Allegat d.l.eum,qui.§. non ſolum.ff. de fur. Illud enim,ſecundũ eum,venit in contractu in dubio,quod tempore cõtractus demonſtratur:& ideo ad illa ornamenta poteſt emptor agere : vt eſt text.in d.l. ædiles.la ij.in prin. & melius in §.
59 vendendi. ¶ † Et aduerte diligentiſſimè quòd in d.§.vendendi.habetis tex.ſingularem ad aliud,q vendito equo,nedum veniunt illa ornamenta,quæ erant cum equo tempore venditionis celebratæ, ſed etiam ea omnia,quæ erant antè per duos dies cauſa vendendi. Ita eſt tex.ibi mirabilis,ſubaudiendo ibi dictionem tantùm , vt hîc facit glo.poſt Azo quę dictio neceſſariò eſt ſubaudienda propter
60 aduerſatiuam Sed & ſi,immediate ſequentem,† quæ iuncta cũ copula denotat idẽtitatem in iure.Gl.eſt in l.ſed & ſi lege. in princ.ff. de pet.hære.Bar.melius,quàm alibi,in l.patris & filii.ff.de vulg. & pup.Vnde ſi ibi non ſubandiretur dictio tãtùm,eſſet diuerſum ius.
b quod ſtare nõ poſſet.¶ [b] * † An autẽ vẽdita equa,intelligatur ven
61 ditus pullus , qui ſequitur equam, ponit Bar. in d.l.ſi vt certo.§.
62 vſque adeò.ff.commo.poſt Gul.¶ † An autem quando venditur equus,vel donatur alicui à domino,licitum ſit ſcutifero aliquid accipere pro capiſtro equi , prout ſit de conſuetudine : determinat Nic.de Neap.quòd ſic in l.j.per illũ tex.C.de ſtractoribus. lib.xij. & ita ad hoc notat illum tex.qui text.ſi diceret hoc,decideret aliud mirabile.& ſingulare , quòd ſcutifer poſſit pro capiſtro accipere vnum aureum integrum Sed ille text.ſecundùm primum intellectum gloſ. ibi , quem ibi tenet Bart.nihil penitus probat de hoc: quia loquitur in ſtractoribus , id eſt , præſidentibus ſtabulis principis,quibus ſtipendij nomine dandus eſt à prouincialibus vnus aureus ſingulis diebus. Sed ſecundùm alium intellectum ibi,bene faceret,quia ſecũdùm gl.ibi,in illo ſecũdo intellectu,quãdo rex,vel pręſes,vel comes donat alicui equũ,habet famulus à donatario vnũ aureũ,& ita ſecũdùm gl.ſit in Hiſpania.¶ In ead. gl.ibi.C.de act.emp.l.fundi.illa lex nõ eſt in rerũ natura,pnt s̃.dicũt Io.Fa.Io.de Pla.& Ang.
c de Are.hîc. [c] * ¶ † Ad finalẽ glo.hãc glo.dicit
63 Ang.de Are.& meritò,eſſe ſignãdã, ꝓpterea q enumerat plures differẽtias eſſe inter actiones bonæ fidei,& ſtricti iuris.inter alias præcipuè nota,& tene cordi illã differentiã,quã ſingulariter ponit iſta gl.magna.ad ſi.q in actionibus ſtricti iuris fructus vſuræ & omnia alia acceſſoria,ſolùm veniũt officio iudicis mercenario:ſed in actionibus bonę fidei fructus veniũt iure actionis, vſuræ verò officio iudicis Et ita iſtã gl.pro ſingulari multùm not. do Mateſil. in no. cj. Sed tu omnino vide Bald. qui eam reprobat in l.j.ad ſi.C.de vſu.& fruc.leg..Ang. & do.Alex.in l.ſi marito.§.ſi.ff.ſol mat.vbi dicit do. Alexand.quòd iſta gloſ. communiter
64 reprẹhenditur,quæ iore nõ probatur.¶ † Vltra quas Ioannes Faber & Ioannes de Platea addunt plures alias.Prima eſt quòd in actionibus bonę fidei iudex ex cauſa facit pręſtari cautionẽ ab eo,qui tenet ad diẽ, vel ſub cõditione, ante euentũ diei,vel cõditionis: quod ſecus eſt in cõtractibua ſtricti iuris.l.in omnibus.ff.de iudi.Tamẽ quia hoc nõ eſt ſine dubio,vtrũ d.l.in omnibus.habeat etiã locũ in cõtractibus ſtricti iuris:& ibi gl.j.hoc diſputat:& ibidẽ Bar. allegans cõplures alias gl.in l.ij.ver. nec cogitur.in ſi.j.col.ff ſol.ma.& in repe.l.ſi cõſtante. in prin. ff.ſolu.ma & in vj q.ſecũdę q.princ.& in l.ſiue apud acta.in ſi.iij.col.C.de trãſac.& in l.ſi finita. §.elegãter.ff.de dam.infe in j.col. Et quãuis
d hoc ſit dubium, [d] * poteſtis tamen vltra hoc hîc colligere aliam differentiam inter actiones bonæ fidei,& actiones ſtricti iuris ex illa met l. in omnibus.quam ponit Bartolus in dicta l.ij. ver.nec cogitur.in fin j.col.vbi dicit ex illa l.ij. cum gl.colligi mirabilem opi. quòd quãuis ſit dubium, vtrum d.l.in omnibus habeat locum in actione ſtricti iuris,prout tangitur in gl.ibi per eũ enumeratis & in aliis locis s̃.traditis : q tamẽ ille tex.abſoluit dubitationẽ,vt ita demũ cogatur in actionibus ſtricti iuris, ſi nõ eſt ei laborioſum inuenire.Quæ diſtinctio,ſit ei laborioſum,vel nõ, nũquàm attẽditur in actionibus bonæ fidei.Et hoc dictũ refert,& ſequi videtur Ioãnes de Pla.hîc.quamuis aliter teneat Imol in d.l.ſi finita.§. eleganter.& reſpondet ad dictam l.ij.ver. nec cogitur vt ibi per eum.
65 ¶ † Secunda differentia eſt, ſecundùm præfatos doc.quia in actionibus bonæ fidei iuratur in litem: quod non eſt regulariter in actionibus ſtricti iuris.l.in actionibus.ff.de in litẽ iur.
66 ¶ † Tertia differentia colligitur, quia in actionibus bonæ fidei ſi quis reſtituat rem deterio

a [a] Aduertas,quia non ignorauit Accurſius,q ruta , & cæſa, non veniunt in venditione, niſi hoc ſpecialiter dictum fuerit q veneant : quia cùm gloſ.alleget d.l.ſi fundi.§.ſi ruta.ff.de act.emp. vbi hoc expreſſum eſt,nõ eſt vero ſimile q non viderit. Ideo aduertas , quia doct. non percepe unt mentem gloſ.nec voluit dicere gloſ. q huiuſmodi ruta veneant,etiam ſi non fuerit cogitatum : ſed dicit q in bonæ fidei iudiciis veniũt ea,de quibus non eſt cogitatũ.Et bene dicit.Finge me tibi vendidiſſe rẽ ſimpliciter:quo caſu ruta, & cæſa non veneunt.d.§.ſi ruta & q inaduertenter tradidi rẽ venditã cum rutis, & cæſis:certè & ſi de illis nõ ſit actũ, nec cogitatum , per actionẽ ex vendito repetam.licet cõpetat etiã actio ad exhibendũ. Et hoc voluit gl.in d.§.ſi ruta.in ver.agi põt. & allegat bonum tex.in l.ij.in ſi.C. de act. emp. & ſic gloſ.benè loquitur , nec meretur repræhendi in aliquo. Et hæc ſuit vera mens gloſ. dum allegat d.§. ſi ruta . Quicquid ipſi dicant, ita tene. Anto. Ang. Carcaſſona Sardus.

b [b] Adde q mihi videtur q text.in d.§.vẽdendi.probet contrarium q ſi biduo ante venditionem equus erat ornatus, in venditione verò non eſſet ornatus, certè illa ornamẽta nõ veniẽt:quia in ipſa venditione ornatum eſſe oportet,vel q vẽdendi cauſa ornamẽta ducta eſſet. Non obſt.aduerſatiua Sed,cũ copula Et, q a nõ adeſt copula Et,quo caſu illa ſola aduerſatiua diuerſitatẽ facti & iuris importat: vt p Bart. in l.ij ff. ne quis eũ,qui in ius, &c. & in d.l.patris & filij ff.de vulg. & pupil & ſic pꝛ dedrãdo aduerſatiuã Sed,nihilq; ſubaudiẽdo,tex.ille ꝓbat contrarium. cogitabitis.Sard.

c [c] In meo libro ta lis lex non allegatur.

d [d] Magis cõmuniter tenetur q d.l. in omnibus.habeat locũ etiam in contractibus ſtricti iuris:vt vbiq; tenet Bart.in legibus ſuprà allega.& per do.Alex.& alios in l.ij.ff. ſolu.matrimo.Carcaſſona Sardus.

ratam

ratam,non liberatur à prima actione.l.iij.§.ſi
reddita.ff.commo.& l.j.§.ſi rem depoſitam.
ff.depoſi.Secus eſt in actione ſtricti iuris: quia
reddendo rem,etiam deterioratam, liberatur
à prima actione,& agitur vel actione de do-
lo, vel ad intereſſe ratione deteriorationis.l.
eleganter.§.non ſolum.ff.de dolo.& l.ex-
hibitionis.C.ad exhi.Et ex hoc ſequitur alia
differentia,quam ponit gl.magna ad fi.in d.§.
non ſolum.& ibi Bart.prope fi.ꝙ in contracti-
bus bonæ fidei quis non cogitur accipere rem
deterioratam,ſine pretio deteriorationis:quod
ſecus eſt in contractibus ſtricti iuris, per ra-
tionem differentiæ magiſtralem, quam ponit
Bar.in d.§.non ſolum.de quo etiam videatis
gloſſ.in l.qui ſibi.§.j.ff.de ſol.& ibi Ang.aliter
dicentem,ſecundùm quod refert Ioan.de Pla.
67 hîc.¶ †Alias duas differentias multùm ſubti-
les ponit Ang.hîc ex traditis per Bar.in l.ij.§.
ex his.& in §.item ſi in factu.& §.Cato.ff.de
68 verb.oblig.quas hîc videte per eum.¶ †Glo.in
ver.depoſiti.dicite ꝙ hanc opi.Ioan.expreſſè
approbat Ioan.Fab.hîc: quia fauor eſt exten-
dendus: vt inquit ĩ.glo.proxima.Et iſta opinio
probatur etiam per generalitatem tex.noſtri,
dum dicit: depoſiti generaliter.& idem tenet
Nic.de Neap.hîc,in iij.q.gloſſ.¶ Gloſſ.in ver.
tutela.in l.fi.Hanc opi.glo.approbat Dyn.hîc:
quamuis dicat quòd ratio huius gloſ.ſit debilis.
Hanc etiam tenet Pet.de Bellaper.& Nico.in
69 iiij.q.glo.Io.Fab.†propter æqualitatem, quæ
eſt in iudiciis ſeruanda per l.ſi cùm dies.§.pe.
ff.de arb.Addite glo.idem tenentem ĩ.in gloſ.
parua.in ver.pignoratitiæ.Et iuxta hanc con-
cluſionem,quæ eſt communis, habes ꝙ actio-
nes tutelæ,depoſiti,mandati, & ſimiles, nedũ
directæ ſunt bonæ fidei, ſed etiam contrariæ.
Dubitat Ioan.Fab.hîc,dicens eſſe mirabile, ꝙ
Imperator non fecerit de eis mentionem,cùm
fecerit mentionem de locato, conducto, ex
empto,& vendito.Reſpondet Ioan.Faber ſub
dubio tamen fortè propter breuitatem omiſit.
Ego puto melius poſſe dici,ꝙ ideo Imperator
fecit mentionẽ expreſſam de locato,cõducto,
& vendito,quãuis ſint cõtrariæ,vt patet, quia
vna competit emptori,alia cõtra emptorẽ, eò
quia habent nomina penitus diuerſa, & ſepa-
rata:nõ ſic eſt in iſtis directis & contrariis quæ
tamen ſemper idẽ nomen habent, vt mandati,
depoſiti,tutelę,& ſimiles, quę ſunt directæ, &
contrariæ,vt directa mãdati, & cõtraria man-
dati.ſemper tamen idẽ nomẽ habẽt. Vnde ſa-
tu fuit nomẽ actionis ſimpliciter exprimi,quo
& directæ & cõtrariæ nuncupantur:quod ne-
quaquã fuiſſet in actione ex empto,& vendito,
quę quanquàm cõtrariæ ſint,habẽt tamen di-
70 uerſa nomina,vt prædixi.¶ †Dubitat etiam
Dy.circa iſtã concluſionẽ gl.noſtræ, quę vult
ꝙ actio tutelæ nedũ directa, ſed etiã contraria
ſit bonæ fidei:quid de actione protutelæ, quæ
eſt etiã directa,& contraria.l.fi.ff.de eo, qui
pro tutore.& directa competit illi, cuius ne-
gotia quis geſſit pro tutore,& ſic tanquam tu-
tor,qui tamen tutor nõ erat,iuxta l.j.& per di-
ſcurſum illius ti.ff.de eo,qui pro tutore.Con-
traria verò competit ei,qui exiſtimãs ſe tuto-
rẽ alicuius pupilli,eius negotia geſſit tanquam
tutor:& datur ad repetendum,ſi quid vtiliter,
vel neceſſariò impẽdit.d.l.fin.ff.de eo, qui pro
71 tutore.†An iſta actio tutelę ſit bonę fidei,an
verò ſtricti iuris: dicit Dy.videri ꝙ ſit bonę fi-
dei,cùm in ea veniunt vſurę à tempore morę,
prout in actionibus bonę fidei.l.j.§.in protute
læ.ff.de eo,qui pro tutore.Determinat tamen
ꝙ ſit ſtricti iuris,cùm non ſit de enumeratis in
hoc §.Dicitur tamen ꝙ in aliquo habet ſimi-
litudinẽ cum actione tutelę,quę eſt bonę fidei
quo ad vſuras:quia ita in actione protutelę va
niunt vſuræ à tempore morę,ſicut in actioni-
bus bonę fidei.d.l.j.§.in protutelę. Et cũ Dy.
tenet etiam Io.Fab.hîc,referens idẽ tenere Io.
Cremo.in arbore actionum.Idem tenuit Io.de
Pla.in ij.col.& Nic.de Neapo.hîc,in ij.q. extra
gl.Sed ego admiror de vno,quod Dy.& iſti pa
tres præſupponũt,ſcilicet quòd in hac actione
protutelę veniant vſurę à die morę,ſicut & in
actionibus bonę fidei,per d.§.in protutelę.qui
nihil penitus facit:nã ſimpliciter dicit,In actio-
ne protutelę veniunt vſurę à quo tempore,ibi
verbum nullũ. Poſſet etiam faciliter teneri ꝙ
imò iſta actio ꝓtutelę ſit & ipſa bonę fidei,per
72 rationem gl.noſtrę †ꝙ in dubio fauor ſit extẽ-
dendus,& maxime quia iſtud eſſet multũ fauo
rabile pupillis,hanc actionem, quæ frequens
eſt,vt inquit text.in l.j.§.j.ff.de eo,qui pro tu-
tore.eſſet bonę fidei.propter effectus, quos ſ̃.
poſuit gl.magna ad finem, cum his,quos ibi vi
dimus:& maximè propter vſuras venientes à
tempore moræ, quia ſi verus tutor tenetur ad
vſuras à tempore moræ: quantò magis ille,qui
non eſt verus tutor,geſſit tamẽ ſe pro tutore
a Cogita.❋ ª ¶ Glo.in ver.cõmuni diui.diuido
in tres partes.In prima ad declarationem text.ponit,quibus,& cõ-
tra quos detur iſta actio cõmuni diui.In ſecunda quęrit, & ſoluit.
In tertia ad confirmationem ſolutionis quęrit de ratione diuerſita
tis.Secũda ibi:ſed quid de actione fini.reg. Tertia ibi:& poteſt eſſe
ratio.¶ In ead.glo.ad fi.cum hac deciſione gl.noſtrę,& eius ratio-
ne,tranſeũt,Dy.Pet.de Bellaperti.& Ia.de Are.hîc, & etiã Nic.in
73 v.q.gl.Et iſtam rationẽ diuerſitatis gl.†quòd iſta actio fini.reg. ſit
ſtricti iuris,quãuis actio cõmuni diui.& fa.er.cũ quibus habet ma-
gnã ſimilitudinẽ,iuxta §.quędã.& ea,quę ibi tradita ſunt.ſ̃.eo.ſint
bonæ fidei:ego ita intelligo,& declaro:nã in actione finiũ reg.pro-
ceditur per quendã rigorẽ,qui nõ cadit in actione cõmuni diui.&
fa.er.Nã in actione finiũ reg.id quod eſt omnino,& purè meũ,põt
74 alteri adiudicari: †quia iudex cognoſcẽs ſuper quęſtione confiniũ
poteſt adiudicare meo aduerſario id,ꝙ eſt purè meũ.l.ij.in fin.ff.fi.
reg.quod eſt rigoroſum.In actione autẽ cõi diui.& fa.er. ceſſat ta-
lis rigoroſitas:quia etiã ſi tota res ſibi adiudicaretur,nõ tamẽ ſibi ad-
iudicatur res,quę ſit omnino aliena,ſed cõis:& ſic nõ adiudicatur ſibi ali
quid omnino alienũ,ſed quod fuit cõe:& ideo quia in illa actiõe finiũ
reg.ꝓceditur per illũ rigorẽ,in aliis autẽ duabus fa.er.& cõmuni di-
ui.nequaquã:ideo nil mirũ, ſi diſpoſitũ eſt ꝙ tales duę ſint bonę fi-
dei,alia verò finiũ reg.ſit ſtricti iuris.Io.Fab.dicit ꝙ hęc ratio gl.nõ
videtur ſibi multum bona:quia in actione finiũ reg. vt plurimùm
nõ peto mihi adiudicari alienum :vt vidimus in §.quędã.ſ̃.eo. Iſta
ſunt formalia verba reprehenſionis ſuę ſatis,intricata,& obſcura.
Sed credo quòd voluit dicere,prout etiam ſentit Angel.hîc: nam
75 eſt regula in iure †quòd ex petitione actoris non metimur ius,
non conſiderato eo quod ſequi poſuit.Alleg.ad hoc Angel.de Are.
in l.j.§.j.ff.ſi pars hęre.pet.quę nihil facit:nam ibi ſolùm dicitur
quòd ius metimur ex perſona actoris,& non rei.De petitione au-
tem actoris attendenda ibi nihil dicitur.Vnde vos allegate text.in
l.cum quędã puella.§.fi.& quod ibi Bar.& alij.ff.de iuriſd.om.iud.
& tex.no.& ibi longè notabilius Bar.in l.in offerẽdis.C.de appella,
& tex.

a 3Cogitaui,& mihi videtur, ꝙ ſit bonæ fidei etiã actio protutelę. Primò per iſtum text. ſic arguendo.ea quæ differũt per præpoſitionem, non differunt ſpecie, ſed numero, vel gradu.l.j.in prin.ff.de vulg.& pupil.& ita audiui in aliis terminis arguentem domi. Nicolaum ab armis,ſubtilem doctorem Bonon in rubri.vel l.j.ff.de offi.eius.cui mãd.eſt iuriſ. ſed actio tutelæ, & protutelæ, ſolum differunt per præpoſitionem: ergo nõ differunt ſpecie, ſed numero. Si nõ differunt ſpecie, erit bonę fidei: quia compræhenditur, in hoc §.ſub actione tutelę.Nec obſtabit, ſi dicas ꝙ vna ſit ciuilis, alia prætoria: quia negabo, & dicã, etiam ciuilẽ cum illa præpoſitione extenſã à prætore ad iſtũ caſum propter frequẽtiam. Videmus etiã ꝙ cõtraria actio tutelæ eſt bonæ fidei, vt ſ̃. viſũ fuit,& ab ipſo prætore ꝓpoſita, vel extenſa: vt l.j.in princ.ff.de contr.act.tutel.& tamẽ de ipſa in indiuiduo nõ ſit mentio in hoc §.noſtro. Præterea,& fortius induco hũc §.vbi eſt eadẽ ratio,ſub ſimplici cõtinetur cõpoſitum.glo.& Bar.& noſtræ tempeſtatis excellẽtiſſim⁹ do.meus & præceptor Maria Socin.iunior in Rubri.ff.ſolu.ma ſed in caſu noſtro eſt idem fauor, eadẽ ratio, vt hîc per Iaſ.ergo ſub actione tutelæ, & ſic ſub ſimplici comprehẽdetur actio protutelæ, & ſic compoſitũ, vt dicatur verbis generalibus in hoc §.cõprehendi.item arguo ſic: in fauorabilibus, vbi eſt eadẽ ratio fauoris,diſpoſita in caſu vero, habẽt locum in caſu putatiuo.l.ſi cùm dotem.§.fin.ff.ſol.matrimo.l.ij.§.fi.cum l.ſequẽ.ff.de priui.cred.ſed in actione ꝓ tutelæ, & ſic in caſu putatiuo, vt ſ̃.dixi, eſt idẽ fauor, qui eſt in caſu vero: ergo diſpoſitio facta in actione tutelæ, habebit locũ in actione, pro tutelæ. Tolle optimum ſimile, Filij nati ex putatiuo matrimonio ſunt legitimi, ſicut nati ex vero.Bar.& Iaſ.in l.auſiculo.ff de condict.ſine cau.gloſ.in l.qui cõtra.C.de inceſ.nup.ita etiã actio proueniens ex putatiua tutela debet eſſe bonę fidei, ſicut proueniens ex vera, vt §.noſtro.Et per iſta dicebat præfat⁹ do.meus in d.Rubri.quòd maritus putatiuus gaudebat priuilegiis l.maritum.ff.ſolu.matr.de cuius dicti veritate dicam.ĩ.in §.item ſi de dote.& ita credo actio nẽ protutelæ eſſe bonæ fidei. Anto.Ang.Carcaſſiona Saudus.

& tex.no.in l.amplorē. §. fi.quē Bar.ibi appellat notabiliſſimum:
& ibi eum ad duo ponderat quotidiana. C.de app.Si ergo ius meti
mur ex actoris petitione,tunc ſic intentant actionē finium regun
dorum non petit ſibi alienum adiudicari , ſed conſeruari ſibi quod
ſuum eſt: & propterea ad hoc conſeruandum ſolent apponi confi-
nia. Vnde ſi poſteà aliud adiudicatur ſibi per iudicē,iſtud non con-
tingit propter petitionē ſuam,ſed extrinſecus,ſcilicet propter offi-
cium iudicis:ergo propter iſtud,quod poteſt extrinſecus continge-
re, & præter ſuā petitionem, non debemus dicere hanc actionem
eſſe ſtricti iuris,cùm ex petitione int agētis, & actionis metiamur.
Vnde ipſe Ioannes Faber aliam aſſignat rationē diuerſitatis,quam
etiam ſecutus eſt ſimpliciter Ange.hîc:nam actiones familię erciſ-
cūdæ, & cōmuni diuidundo naſcūtur ex quaſi contractu cōmunio
nis,quæ naturæ actionis ſocietatis accedit:ergo ſicut actio pro ſo-
cio eſt bonæ fidei,vt hîc:ita iſtæ duæ familiæ erciſcundæ,& cōmu-
76 ni diuidundo:ſed actio finium regundorum,† ſecūdùm eos,naſci-
tur ex variis figuris cauſarū,& quandoq; ex delicto,ſecundùm Io.
Fab.qui dicit ſe dixiſſe in §.quædam.ſ. eo.vnde nil mirum ſi nō eſt
bonę fidei: & maximè quia Imperator eam hic non poſuit. Vnde
cùm non ſit de enumeratis in hoc §.cenſetur eſſe ſtricti iuris. Et
77 iſta vltima fuit ratio gl.noſtræ hîc. ¶ † Sed dum iſti patres volunt
quòd actio finiū regundorū non naſcatur ex quaſi cōtractu,dicite
quòd cōtrariū tenuit glo.in §.hæres quoq;.in ver.intelligitur.ſ.de
oblig.quæ ex quaſi cōtracto.quā ſequunt Iac.Bu.Nic.Pe.de Bella-
per.Ang.in d.§.quędā.Dicas tamē in hoc,prout ibi dixi remiſſiuè
extra gl.in materiā actionis finiū regundorū in prin.remittēdo me
ad diſtinctionē Bal.in l.fi.C.finiū reg.& Io.Fab.in d.§.quędā.Item
dum volūt ꝙ iſta actio finiū regundorū nō naſcatur ex cōtractu,
ſed ex variis figuris cauſarum,errant:quia illa verba,ex variis figu
ris cauſarum:nihil aliud important,niſi ex quaſi contractu, vel ex
quaſi maleficio:vt dixi in §.omnium.ſ.eod.tit.ex mēte cōmuniter
ſcribentiū ibi, maximè ipſius Io.Fab.& Ang.de Are. Vnde ego di
cerem iſtam rationē diuerſitatis alio modo,quàm ipſi dicūt,ex eo-
78 rum tamē mente,† quòd ideo actio cōmuni diuidundo,& familiæ
erciſcūdæ,dicūtur bonæ fidei ratione ſimilitudinis,quā habēt cum
actione pro ſocio ratione communionis: quæ communio nō eſt in
actione finiū regūdorū: & ideo quēadmodū actio pro ſocio eſt bo
næ fidei,ita etiā illę duæ.Secus eſt in actione finiū reg.Sed certè iſta
ratio,& pręcedēs,ſubuerteretur hoc modo:Tu dicis ꝙ actio cōmu
ni diui. & fa.er.ſunt bonę fidei,quia habēt ſimilitudinē cū actione
pro ſocio , ratione conuentionis,quę non eſt in actione fini.reg.&
quēadmodū actio pro ſocio eſt bonę fidei,ita iſtę duę.Sed dicas mi-
hi,quare illa actio ꝓ ſocio ſit magis bonę fidei,quàm hęc actio fini.
reg.vnde incidit in Scyllā cupiens vitare Charybdim.Vnde tutior
videtur ratio diuerſitatis gl.noſtræ declarata vt ſ. Nec obſtat arg.
Ioan.Fab.ſ.relatū,& declaratū ꝙ metiamur ius ex petitione acto-
ris.d.l.cùm quædā puella.§.fi.quia ad hoc poſſum multipliciter re
ſpondere: & maximè ꝙ ille tex.procedat quantū ad cognoſcēdam
iuriſdictionē iudicis,vel ſummam,quę ſolui debeat,non antē quo
ad cognoſcendam naturā actionis,an bonæ fidei,an ſtricti iuris ſit.
a Cogitate tamē,quia hoc argumentū mihi obſtat. [a] ȝ ¶ Glo.in ver.
pro æſtimato.ad fi.quāuis cū hac gl.ſimpliciter trāſeant Dy.& Ni.
in vj.oppo.gl.videatis glo.pleniorē referentē opiniones antiquorū
Azo.& Io.diſtinguentiū in l.j.ff.de æſtima.act.in ver.cōuenit.Nos
79 autem in hoc notabili puncto † cuius ſit periculū rei datæ ad ven-
b dendū,an dantis,an recipiētis , [b] omiſſa diſtinctione gloſſę hîc , &
in dicta l.j. §.j.& omiſſa etiam diſtinctione Ioan. Fab.hîc,in ante-
penulti.col.confunditur per l.rogaſti.in prin.ff.ſi certum pet.habe
tis duo verba per Bar.in d.l.j.in §.j.ff.de æſti.actio.quē ſequuntur
Ang.de Are.& Io.de Pla.hîc:ſed,iudicio meo,ſunt multùm obſcu
ra,& cōmuniter corruptè habētur. Dicit Bar. Quandoq; res æſti-
mata datur vendēda. Exēplum:ego æſtimo tibi iſtum librū decem:
ipſum vēdas pro decem, ita ꝙ aut librū mihi reſtituas,aut illa decē.
tunc talis æſtimatio facit tranſire periculum caſus fortuiti in acci-
pientem.dicta l.j.ſecundùm opinionem. Ioan. ibi relatam, & ve-
ram:& in his terminis loquitur glo noſtra in primo mēbro. quan-
doq; æſtimatur res,prout eſt vendenda: puta dico, Do tibi iſtum
librū:vendas eū tu pro decē,quo caſu æſtima-
tio dicitur facta ad hoc vt recipiens ſciat pro
quāto poteſt vendere:& tunc diſtinguitur quis
rogauerit:vt hîc in gl.per d.l.Pomponius ſcri-
bit ſi gratuitā.in §.j.ff.de præſcrip.verb.In du
bio autē quādo aliud nō apparet , pręſumitur
æſtimationē factā prout vendenda ſit.d.l.Pom
ponius ſcribit ſi gratuitā.§.j.Iſta ſunt formalia
verba Bar.quæ & ita formaliter nullo adiecto
referūtur per Ang.de Are.hîc.Ego credo quā
tùm poſſum cōiecturari , quòd hæc fuerit mēs
Bart.in iſtis ſuis verbis multum obſcurè ꝙ aut
æſtimatio ſit propter ipſam rem,ita ꝙ illa æſti
matio non apponitur principaliter vt ſignifi
cetur pro quāto res ſit vendenda: & tunc om-
ne periculum etiam caſus fortuiti pertinet ad
recipiētem.Et ratio eſt:quia aut iſta æſtimatio
fuit facta principaliter ad hoc , vt periculum
ipſius rei tranſeat in ipſum recipientē.Aut æſti
matio non ſit propter rem ipſam , ſed propter
pretium rei,vt ſciat recipiēs,pro quāto pretio
debet vēdere:tunc diſtinguitur,vt in d.l.Pōpo
nius ſcribit. l.ſi gratuitā.§.j.& in dubio pręſu-
mitur ꝙ æſtimatio non ſit appoſita propter
rem , ſed propter pretium ipſius rei. Et ratio
huius ſecundi membri quare nō tranſeat indi-
ſtinctè periculū in recipientē,eſt:quia iſta æſti-
mātio non fuit facta ad finem iſtum, vt pericu
lum trāſiret in ipſum recipientem, ſed vt reci-
piens ſciret pro quāto pretio vendere deberet.
c Credo quòd hæc fuit mēs [c] ȝ Bar. Hęc theori
ca recipit cōplures limitationes,quę apertè col
liguntur ex diſtinctione magna , & prolixa,
quā poſteà ſubiicit Bart.in d.l.j.in §.j. quē re-
fert de verbo ad verbū Ang.hîc: ſed iſtud ſem
per ego exiſtimaui ſummè verecundū ita ſim- b
pliciter referre:& maximè (quod eſt deterius)
cùm iſtud ſit ſine fructu . Quam diſtinctionē
vide per tex.& videas aliquas limitationes,quę
colligi poſſunt ex prędicta diſtinctiōe, quas po
80 nit in ſpecie Io.de Pla hîc.† Et de hac quotidia-
na,& notabili materia,an,& quādo æſtimatio
rei traditę faciat emptionē,vel tranſitū domi-
nij,vel aliâs faciat trāſire periculū caſus fortui-
ti ad recipiētē,vltra tradita ꝑ Bar.in d.l.j.in §.
j.videatis latiùs ꝑ eundē in l.ſi vt certo.§.nūc
videndū.ff.cōmoda.Videas tex.& ibi glo. Cy.
& Bal.in l.ſi inter.C.de iure do.& multùm la-
tè Bal.poſt Cy.in l.j.in pe.& vlt.col.C.cōmo-
dati.& Bald.in l.quoties.& in l.cùm dotē.C. de
iure dotiū.& in l.ex cōuentione.& in l.ſi paſcē e
da.in fi.C.de pact.Spe.in ti.de loca.§.nūc dicē-
dum.ver.reſtat.videas Io.And.in c.j.& omni-
no ibi do. Abb.extra de cōmo.Et in contractu
81 dotis,† quādo æſtimatio faciat trāſire periculū caſus fortuiti,an ve
rò ſolā rei deteriorationē,quę fieret dolo , vel culpa mariti,videa-
tis in dictis locis,maximè ꝑ gl.& Bal.in l.ſi inter.C.de iure dot.Tra
82 ditur de materia in l.& æſtimatis.ff.ſol.matr.& † quid quādo datur
æſtimata res,quæ ſeruādo ſeruari nō pōt,vt animal, vel res conſi-
ſtēs pōdere,numero,vel mēſura,ponit Bal.in d.l.ſi inter.& Bar.in
83 d.l.ſi vt certo.§.nūc videndū. ¶ † Et aduerte diligēter ꝙ ſi res tra-
datur æſtimata in dotem,cum hoc,ꝙ dominiū non transferatur in
maritum

a ȝ Adde ꝙ mihi videtur ꝙ nec gl.bonam aſſignet rationem , nec docto-
res gl.nō quia per actionē ex empto,& pręſcriptis verbis,quę ex permu
tatione cōpetit , peto id quod non eſt meū , & tamen ſunt bonæ fidei, vt
§.noſtro. ergo finiū regund. actio ex eo ꝙ poſſit mihi adiudicari quod
meum non eſt,non debet dici ſtricti iuris. Doctores non, quia non eſt ra-
tio ſufficiēs dicere actio famil.er-
ciſ.cōmu.diui.ha
bent ſimilitudinē
cum actione pro
ſocio : ergo ſicut
illa eſt bonę fidei,
ita etiā & iſtæ:ga
do inſtantiā: nam
precarium habet
ſimilitudinē cum
cōmodato , vt l.j.
ff de precar. & ta
men actio bonę fi-
dei eſt cōmodati,
actio verò ex edi-
cto de ꝑcario de-
ſcendēs eſt ſtricti
iuris, vt §.noſtro.
Pręterea ſecūdùm
doctor. (licet ego
ſ.in addi.ꝓxima
contrarium firma
uerim) actio pro-
tutelæ eſt ſtricti
iuris,& tamen ha
bet ſimilitudinē
cum actione tute-
læ,vt l.j.ff de eo,
qui protut. Dicas
igitur,prout dixi
ſ.in iii.col. in pe
titione hæredita-
tis, ꝙ ratio bona
reddi non poteſt,
cùm ſimus in his,
quæ ſunt iuris po
ſitiui.gla. in l.j.§.
pueri etiā in ver.
ratus.ff.de poſtu.
Bar. in l. humani
tatis.C.de impub.
& al. ſub. & in l.
ex facto ff. de vul
ga.& pupil. Car-
caſſona Sardus.

b ¶ An recipiētis.
Et an & quando
res , cuius domi-
niū eſt apud aliū,
pereat periculo
dñi,& nō poſſeſſo
ris: vide gl.fin. in
l.nō omnis.§.ſi pu
pillus.ver.eius.ſi
cert.peta vbi do.
Alex. de Imol. in
viti. col . in ver.
ex his & per eun-
dē do.Iaſ. Mayn.
poſt Pau. de Caſt.
& Lud.Ro. & per
eundem do.Iaſ. in
l.Titius.in ij.not.
ff.de præſcri.ver.

e ȝ Quæ ad modum
clara erat abſq;
declaratione do-
mini Iaſ. Sardus.

a ✱ Non inuenitur.
b ✱ Nihil de hoc ponit ibi Bald.
c ✱ Videas eundem Bart. in l. Paulus. in fin. ff. de ſolu. Sardus.
d ✱ Sed iuxta prędicta quæro, nunquid bidellus poſſet ſibi ipſi librũ vendere, dicẽs, dediſti vt vẽderẽ, ego hoc libro indigebam, pro meo eum emi ecce volo tibi dare æſtimationẽ: nũquid ſit cõpellẽdus ad libri reſtitutionem. Et videretur dicendum ꝙ non poſsit ſibiipſi vendere, per tex. not. in l. ſi mandauero. la ij. §. ſi tibi centum. ff. mand. Veritas tamen pendet ex his, quæ habẽtur ꝑ Bart. in l. planè. ff. quod cuiuſque vni. nomi. & melius per Abb. Panor. in c. cùm in iure peritus. extra de elect. Carcaſſona Sardus.

maritum, quod quamuis hoc caſu æſtimatio propter pactum non faciat emptionem rei, tamen bene facit emptionem, & tranſitũ ipſius poſſeſsionis. Dictum fuit ſingulare Bal. [a] ✱ in
84 l. j. in vlti. col. C. de iure dot. ¶ † Item diligẽtiſsimè aduertite quòd illud, quod vulgo dicitur, quòd fundus dotalis, vel quæcunque res dotales æſtimatæ datæ in dotem, faciunt emptionem, & tranſitum dominij in maritum, ita, & taliter quòd maritus poteſt liberè alienare, nõ obſtãte lege Iulia de fundo dotali, iuxta l. quoties. & l. cùm dotem. & l. ſi inter virum. C. de iure do. no. Bart. & alij in d. l. æſtimatis. ff. ſolu. mat. Illud eſt ſingulariter verum, quando maritus eſt ſoluendo, aliàs autem nulla æſtimatio faceret emptionem: nec fundus poſſet alienari, aut obligari per maritũ: imò hoc caſu mulier pro talibus rebus æſtimatũ datis in dotem haberet rei vendicationem vtilem in ſubſidium, marito non exiſtente ſoluendo. Tex. eſt in l. in rebus. in prin. C. de iur. dot. cum glo. ſingulari ibi notãda, & nunquam delenda à memoria in ver. æſtimatæ. ad fi. quam ibi ſequuntur Bart. Bal. & alij. Et hoc ſignanter magis in ſpecie, quàm alibi, tenuit Bald. in l. inter antiquam. [b] ✱ ad fin. C. de vſufru. vbi ad hoc allegat d. l. in rebus. in prin. & in l. vxor marito. ff. de dona. inter vi. & vxo. De quo vide etiam Imo. in d. l. æſtimatis. & quod no. Bal. in auth. ſed iam neceſſe. in v. q. C. de do. ante nup. & quod not. Bar. in repe. l. ſi conſtante. in prin. ff. ſol. mat in j. q. tertiæ
85 partis principaln. ¶ † Et ad ſuprà ſcriptam materiam, ſi vultis etiam videre quid in æſtimatione, quæ fieret poſtea ex interuallo, videatis Bal. in l. ex conuentione. in euidentialibus. C. de pac. ¶ Et quid ſi aliquis daret tibi centum libras in florenis hoc pacto, quòd ſibi redderes in florenis ſub eadem æſtimatione: quid importet illud pactum, ſub eadem æſtimatione: an illa verba importent periculum decrementi pecuniæ, quòd ſi valor florenorũ decreſcat, ꝙ nihilo minus debeat tradi in valore illius æſtimationis, cuius erant tẽpore traditionis. Videatis Bar. in l. in his. §. mancipia. per illũ tex.
c ff. ſol. ma. [c] ✱ ¶ † Et an ſi locatur equus æſtimatus ſcholari, an hæc
86 æſtimatio faciat trãſire periculũ equi in ſcholarem, ita vt teneatur etiã de leuiſsima culpa: videatis Bar. decidentẽ ꝙ ſic, in d. l. ſi vt certo. §. nunc videndũ per glo. ibi. in fi. ¶ Iuxta ſuprà dictam materiã maximè circa id, quod tangit gl. in prima parte, dum dicit ꝙ ſi tibi rem meam do, & eam tibi æſtimo decẽ, ita vt aut rem, aut decem reddas, ſi verò plus vendas, tuum ſit: circa hoc vltimum applicat
87 Ioan. Fab. hîc † quotidianam quæſtionem: pone, dedi tibi bidello librum vendẽdum pro decem, nec fuit actum quòd ſi pluris venderes, illud plus eſſet tuum: tu vendidiſti pro quindecim: nunquid tenearis mihi reſtituere integra quindecim, an verò illud plus debeat eſſe tuum? Determinat Ioan. Fab. & bene, cum quo tranſit Ioan. de Plat. hîc, quòd aut periculum pertinet ad te, vt in caſibus, qui colligi poſſunt ex ſuprà dictis: & tunc etiam illud emolumentum debeat ad te pertinere: & conſequenter lucrum illius pluris, per regulã. l. ſecundùm naturã. ff. de reg. iur. Secus autem ſi periculum ad te non pertineret: vt colligitur ex diſtinctione ſuprà poſita: quia tunc ceſſat ratio, de qua in primo caſu. Et facit, ſecundùm eos. l. qui proprio. §. procurator vt in cæteris. ff. de procu. Et pro iſta diſtinctione multùm bene facit l. ſi is qui. §. ſi quem quæſtum. ff. commo. Et ex dictis ibi no. per gloſ. ſi. in ver. eius ſit. & ibidẽ per Bart. Poteſtis hanc theoricam limitare, vt procedat, quando periculum ad eum pertineret ex conuentione partium, vel ex natura
88 contractus: ſecus ſi ex culpa ſua. ¶ † Subdit etiam no. Ioan. Fab. hîc, ſub dubio tamen fortè, quòd fortè in mandato gratuito ſecus eſſet, in quo ſi mando tibi quòd emas talem rem pro decem, quæ ſibi do, & tu emis pro quinque tantùm, non propterea reſiduum erit tuum. Sed in hoc non oportet dubitare: quia tex. eſt expreſſus
89 in §. item is, qui exequitur. ſ. mandati. ¶ † Vltimò pro cõplemẽto præſentis materiæ videamus de forma libelli in hac actione præſcriptis verbis quę datur ꝓ æſtimato: cuius libelli forma propterea quòd in magna parte colligatur ex ſupraſcriptis: viſum eſt mihi ꝙ melius cadat hîc quàm ĩ. extra gl. & eius formam ponit Spec. parte practicæ in titu. de emptio. & vendi. §. videndum. & §. ſequenti. & Rofred. in tit. de actio. præſcri. verb. æſtimatoria. prout referũt Io. de Pla. & Nic. de Neap. in iij. & vltima quæſt. extra gl. & ex mente ſcribentium hîc poteſtis ita cõcipere libellum: Ago cõtra Titium bidellum, & dico ꝙ ei tradidi talem librum vendendũ pro decem, hoc acto quòd aut mihi dictũ librum reſtitueret, aut dicta decem præſtaret. Quare peto eum condemnari, vt prædictum librũ mihi reſtituat incorruptum, aut prædictam æſtimationẽ mihi reſtituat.
90 † Et iſta alternatiua concluſio admittitur: quia etiam eſt text. in l. j. in fi. ff. de æſtima. act. quem ad hoc not. ibi Bart. in j. not. & ibi dixit ſe putare ꝙ ſi iſte haberet facultatem rem reſtituendi, poſsit præciſe cogi ad eam reſtituendam, ita ꝙ non audiretur volens ſoluere
d prædictam æſtimationẽ: [d] ✱ cùm iſte ſit cõtractus, innominatus, & poteſt habere locũ pœnitentia. l. ſi pecuniam. in prin. ff. de cõdi. ob cau. Et iſta eſt veritas: quãuis Ioan. Fab. viſus eſt dubitare, quomodo procedat illa alternatiua cõcluſio: Peto librum aut decem. cùm liber tantùm ſit in obligatione, ſaltem eo caſu, quo extat: quia dico, prout ipſemet fatetur, quòd quando actum eſt vt liber, aut æſtimatio reddatur, certe alternatiua petitio admittitur: cùm iſte conuentus poſsit alterum duorum ſoluere: & incertitudo videtur cauſari à facto ſuo: vnde alternatiua petitio admitti debet, iuxta l. j. §. qui autem. & quod ibi Bar. ff. quorum leg. & idem Bar. in l. vbi autem non apparet. §. illud. & in l. ſtipulationes non diuiduntur. in princip. in vltima quæſtione. ff. de verborum obligationibus. Innocentius & doctores in c. ij. extra de libel. obla. Et quòd in terminis noſtris procedat hæc alternatiua concluſio. Peto librũ, aut decem: tenet etiam Ioannes de Platea hîc, dicens quòd cõmunis practica admittit hanc petitionem alternatiuam, per no. per Innoc. in c. cõſtitutus. extra de in integ. reſti. & per c. cùm cõtingat. extra de offi. deleg. ¶ Gloſ. in ver. ex permutatione. diuiditur in quatuor partes principales. In prima ad declarationem text. ponit, quãdo, quomodo naſcatur hæc actio præſcriptis verbis ex permutatione. In ſecũda quærit. Io tertia idem. In quarta idem. Secunda ibi: ſed cum iſtis duobus caſibus. Tertia ibi: ſed quid de actione in factum. Quarta ibi: item quid de actione præſcriptis verbis. Illa ſecunda principalis ſubdiuiditur in quatuor. In prima facit quod dictum eſt. In ſecunda reſpondet, ponendo vnum caſum, & eius rationem. In tertia ponit alios tres caſus. In quarta ponit alium caſum. Secunda ibi: reſpondeo, vbi datur ex pacto. Tertia ibi: item in contractibus innominatis. Quarta ibi: item in omni contractu. Rurſus tertia pars principalis ſubdiuiditur in quatuor. In prima quærit nũquid actio in factum ſit bonæ fidei. In ſecunda, antè, quàm huic quæſtioni reſpondeat, ponit quatuor genera huius actionis in factum. In tertia reuertitur ad quæſitum, & ei reſpondet. In quarta refert opinionem quorundam, quam reprobat. Secũda ibi: reſpondeo, quatuor genera. Tertia ibi: nũquid ergo ſemper eſt. Quarta ibi: ſed quidam dicunt: vt in tertio ca. ¶ In ead. gloſ. ibi: niſi in duobus caſibus. hanc
91 concluſionem gloſſ. quæ habet † quòd actio præſcriptis verbis quæ oritur ex pacto incontinenti appoſito iuxta contractum, ſit ſtricti iuris, & ab omnibus approbatur hîc: limitat Ioannes Faber hîc poſt Ioan. de Are. & ſequitur Angel. de Aretio vt procedat in pactis incontinenti appoſitis iuxta contractus, quæ pacta non ſint permutatio, vel æſtimatio. Secus autem ſi per pactum incontinenti appoſitum iuxta contractum fieret æſtimatio, vel permutatio: tunc actio pręſcriptis verbis ex tali pacto incontinenti appoſito eſſet bonæ fidei, non autem ſtricti iuris puta ſi iuxta contractum fieret incontinenti pactũ tale, quòd ego darem tibi equum meum pro tuo equo: quo caſu hîc non eſt contractus innominatus, do
92 vt des: ſed eſt permutatio, ſiue pactum de permutando: † quia permutatio eſt quotieſcunq; ab vtraq; parte eſt ſpecies certa præſtanda: ſed quãdo ab vtraq; parte eſſet genus, vel ex altera tantùm

tunc

a tunc eſſet contractus innominatus, do vt des:[a] ✱ & non permu-
tatio, prout magiſtraliter declarat gloſ. notabilis, & ſignanda in l.
j. in glo. fi. in ver. poſtulabis. & ibi alij ſequuntur. C. de re. permu. &
gl. in l. j. in ver. nomẽ ſuũ habẽt. in fi. & ibi clarius Bar. in iij q. ff. de
re. permu. vel ꝙ iuxta cõtractũ, puta ſocietatis, fuerit incõtinẽti pa
ctum tale, ꝙ tu duceres equũ meũ ad forũ, & illũ vẽderes pro cen-
tum, ſecundũ quod illũ tibi æſtimatũ trado: quo caſu ex tali pacto
fieret æſtimatio, vt patet ex dictis in gl. præcedẽti, in ver. ꝓ æſtima
93 to. Iſtis duobus caſibus tenẽt præfati doct. & bene, † ꝙ actio præ-
ſcriptis, verbis quæ oriẽ ex talibus pactis appoſitis iuxta cõtractũ,
eſſet bonę fidei. Moti ꝑ generalitatẽ huius tex. volẽtis ꝙ actio prę-
ſcriptis verbis, quę datur ex permutatione, vel æſtimatione, ſit bo-
nę fidei, nõ autẽ ſtricti iuris: ergo, quocũq; oriaẽ, dicitur bonę fidei:
arg. l. j. §. generaliter. ff. de leg. præſtan. Quod etiã intelligit Io. Fab.
verũ, & ſequiẽ Ang. hic, etiã ſi apponeretur dictũ pactũ de permu-
tãdo, vel de æſtimato, iuxta contractũ ſtricti iuris. l. lecta. ff. ſi certũ
94 petatur. & l. petẽs. C. de pact. ¶ † Iuxta hãc partẽ gl. dubitant pro-
babiliter doct. hic: quia alibi habemus ꝙ ex pacto incontinenti ap-
poſito iuxta contractũ reſultãt duæ actiones: vna præſcriptis ver-
bis, quãdo habita relatione pacti ad cõtractũ reſultat cõtractus in-
nominatus. De qua actione præſcriptis verbis videbimus ſtatim in
gl. noſtra. ꝙ regulariter eſt ſtricti iuris. Itẽ reſultat prima actio infor
95 mata: † quia quotidie poniẽ pactũ incõtinenti iuxta cõtractũ, actio
cõpetens ex iſto cõtractu informaẽ, id eſt, extẽditur vt etiã cõpetat
ad deductũ in pacto: vt eſt tex. in l. ij. quẽ ibi not. Bar. ad hoc. C. de
pac. inter empt. & vendi. & gl. in l. iuris gentiũ. §. quinimo. in gloſ.
j. magna. circa medium. ff. de pact. & ibi Bart. in iij. & iiij. col. & glo.
in l. in bonæ fidei. in verbo, actio. & ibi Bartolus & alij. C. de pact.
96 ¶ † Nunquid ergo, ſi ſit appoſitum pactum incontinenti iuxta
contractum bonæ fidei, quo caſo actio ex illo contractu informa-
tur, & extenditur, vt etiam competat ad id, quod eſt dictum in pa-
cto: nunquid iſta actio informata erit bonæ fidei, an ſtricti iuris. Iſtã
97 quæſtionem mouet glo. magna circa medium. in §. quinimo. † &
ibi tenet quòd actio bonæ fidei etiam informata, quamuis ſui na-
tura ſit bonæ fidei, tamen propter informationẽ erit ſtricti iuris.
Mota, quia conceditur in locum actionis præſcriptis verbis, ideo
eius naturam ſapere debet. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. & §. fina. ff. ſi
quis cautio. Hanc rationem reprę̃hendit Ioan. Faber hic: quia non
eſt verum quod actio informata detur in locum actionis præſcri-
ptis verbis, ſed bene concurrit cum ea: vnde concurſus non vide-
tur alterare eius naturam. Et iſtud patet ex eo quod vult gloſ. no-
ſtra ĩ. in iiij. & vltima parte principali, dum vult quòd certi condi-
ctio generalis, quæ eſt ſtricti iuris, quamuis concurrat cum actione
bonæ fidei, tamen ratione huius concurſus non mutat naturam
ſuam, vt efficiatur bonæ fidei. Vnde tenet Ioannes Faber contra
gloſ. præalleg. quòd imò actio bonæ fidei informata, & extenſa ad
deductum in pacto incontinenti appoſito, erit etiam bonę fidei. Et
pro hac parte adducit l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. vbi,
ſecundùm eum, videtur præſupponi, quòd actio ex vendito con-
petat pro pacto incontinẽti appoſito vnà cum eo, quod in princi-
pali contractu deuenit. Sed hæc lex, iudicio meo parum, imò nihil
facit. Et cum hac opinione videtur etiam tenere Nic. de Neapoli
hic in apoſtillatione tex. & idem firmat Ang. hic. Hanc etiam par-
tem apertè firmat Bart. in d. §. quinimo. in ij. col. ver. venio ad ſe-
cundũ. referens idem tenere cõmuniter doct. Idem etiam tenent
Vltra montani in l. petens. C. de pact. ſecundùm quod eos refert
Ang. hic. Et pro hac parte mouebatur Bar. quia in actione in for-
mata veniũt fructus ex mora. d. l. ij. C. de pact. inter empt quod nõ
eſt in contractibus ſtricti iuris. l. mora. §. in bonæ fidei. l. videamus.
§. ſi actionem. ff. de vſur. Et ad argumentum gl. ſ. relatum reſpon-
det Bar. eo modo, quo reſpõdet Io. Fab. non eſſe verum quòd actio
informata ſuccedat loco actionis præſcriptis verbis: imò accidit ei
principaliter. & vtraq; remanet. l. item illa. §. ſi. ff. de conſti. pec. Et
cum hac opi. ego etiam teneo: quamuis ratio Bartoli ſuprà proxi-
mè allegata, quam ſimpliciter ſequitur Angelus de Arretio hic, &
ibi communiter alij, iudicio meo, non multum concludat. Pri-
mò, quia iſta nõ eſt bona cõſequentia: in tali actione veniunt fru-
ctus à tẽpore morę: ergo actio eſt bonę fidei: vt a
clarè patet ex his, quæ dixi ſ. in text. in primo
notabili, circa actionem ex teſtamento. Nam
licet ſit verum quòd quo ad hoc ſapiat natu-
ram bonæ fidei, non tamen propterea ſequi
tur quòd ſit bonæ fidei, vt ibi dixi. Præterea, &
fortius in d. l. ij. C. de pact. inter empt. & vend.
alleg. per Bar. ideo in actione informata veniũt
fructus à tempore moræ, eò quòd ibi actio
informata cõpetebat ad id, quod aliquãdo fuit
meũ: quo caſu ſuccedit regula, quòd nedum in
actionibus bonæ fidei, imò etiam in actionibus
ſtricti iuris fructus veniũt à tempore moræ. l.
videamus. §. ſi actionem. ff. de vſur. & tenet gl.
magna ſ. in tertia parte prin. Quamuis ſi tene-
remus intellectũ Bar. in d. l. videamus. in prin.
iſtud ſecundũ nihil faceret. Nam ibi vult Bart.
quòd tunc demum in actione ſtricti iuris ve-
niant fructus à tempore moræ, quãdo petitur
b id, quod ſemper eſt meum [b] ✱ vnde non ſuffi
ceret, ſi aliquando fuiſſet meum, quando tem-
98 pore petitionis non eſſet meum. ¶ † In ea. gloſ.
ibi: quo eſt permutatio ſi tu diceres quomodo
poteſt eſſe, do vt des: quin ſit permutatio? Dic
vt proximè ſ. dixi, vt dicit Ioannes Faber hic,
& ſequitur Angel. de Aretio videlicet quòd
quando ab vtroq; parte eſt præſtanda ſpecies
certa: puta, do tibi talem librum meum, vt des
mihi talem librum tuum: tunc bene eſt permu
tatio, l. naturalis. §. j. ſecũdùm vnũ intellectum
verũ ff. de præſcri. verb. Si autẽ ab vtraq; parte
eſſet præſtandũ genus, vel ab altera tãtum, vel
ab vna parte ſpecies certa, ab altera incerta: pu-
ta, do tibi Digeſtũ vetus meũ, vt des mihi vnũ
cõpetẽs Infortiatũ. Iſto caſu nõ eſſet permuta-
tio, quæ ſolũ ſit de ſpecie certa ad ſpeciẽ certã,
ſed eſt cõtractus, innominatus do vt des: prout
eſt gl. magiſtra in l. j. in glo. fi. in ver. poſtulabis.
C. de re. permu. & ſ. dixi. & iſto modo debetis
99 hãc gl. intelligere. ¶ † In ea. gl. ibi. l. naturalis. §.
at cùm do vt facias. corrupta eſt, & debuit alle-
gare. §. ꝙ ſi faciã vt des. ſtat ex gloſ. ꝙ quãuis ex
aliis cõtractibus innominatis competat actio
pręſcriptis verbis, tamẽ ex quarto, ſcilicet facio
vt des: nõ daẽ actio pręſcriptis verbis, ſed datur
actio de dolo. Antequã attinguã veritatẽ eius,
circa quod dubitabaẽ ꝑ doct. in iſta cõcluſione
gl. ne laboretis in æquiuoco, debetis aduerte-
re, ſecũdùm quod magiſtraliter declarat Bart.
in l. cũ mota. C. de trãſact. in prin. ij. col. ver. ſu-
mus expediti de prima parte. ꝙ ſicut in cõtra-
ctu nominato, puta emptionis, & vẽditionis ex
parte eius, qui dat pretium, dicitur emptio: ex
parte eius, qui præſtat rẽ, dicitur vẽditio, ita in
iſto cõtractu innominato, facio vt des: ex par-
te eius, qui facit, ꝓpriè diciẽ facio vt des: ex par
te verò dãtis diciẽ do vt facias: ex parte ipſius
dãtis, ex qua reſultat do vt facias: res eſt plana,
ꝙ datur actio præſcriptis verbis. ſi nõ eſt talis,
qui locari ſoleat. d. l. naturalis. §. at cùm do. &
ibi declarat Bar. ex parte verò facientis, ex qua
propriè reſultat facio vt des, ſupereſt magnũ b
dubium, quæ actio competat. gloſ. noſtra hic
vult ꝙ cõpetat actio de dolo, non autẽ præſcri
ptis verbis. Quæ opinio iſta indiſtinctè intelle-
cta non videtur vera: quia imò aliquando in fa
cio vt des cõpetit actio præſcriptis verbis. l. ſo-
lent

a ✱ Aduerte, nã gl. noſtra, ſi diligenter attendas, vult quòd actio præſcriptis verbis, quæ oritur ex illo generali contractu, do vt des: ſit bonæ fidei: & non ſtricti iuris. cuius contrariũ videntur hic ſentire Iaſ. & doct. Mihi autẽ magis placet opi. gl. per generalitatem iſtius §. nec video quare magis dicã debeat bonæ fidei, quando permutatio ſit ſpeciei ad ſpeciem, quam quando ſit genericè, vel ex vna parte ſit ſpecies, ex altera genus: cùm etiã generaliter dicaẽ ꝑmutatio cõtractus ille, do vt des: vt probatur optimè in l. naturalis. §. j. ff. de præſcript. verb. ibi. Si autẽ rem do, vt rem accipiã &c. vbi loquitur text. de re in genere, & tamen appellat permutationem & d. §. j. in fi. ibi: ſciphos tibi dedi, vt ſtichum mihi dares. loquitur quãdo ab vtraq; parte eſt ſpecies: & appellat articulum, do vt des. Et ſic per illum text. videtur apertè cõfundi differentia, quam faciunt doctor. vtrum ab vtroque parte ſit ſpecies, vel non. Et pro iſta parte videtur text. in l. emptionẽ. iuncto ſummario. Salic. ibi. C. de rer. permu. & videẽ text. in l. j. ff. de cõtrah. emp. vbi vinum cum ferro fuit datum, & ſic in genere, & tamen dicitur permutatio. Et per iſta inuenio ꝙ Philip. Dec. in l. ij. in prin. col. pen. ff. ſi cer. peta. repræhẽdit iſtam differentiam, quã faciunt Doctor. &, iudicio meo ſatis iuridicè. dic vt ibi per eum. Carcaſſo. Sard.

b ✱ Aduertas, quia Bart. expreſſè dicit, ſi eſt, vel fuit meũ: & ſic non videtur ſentire iſtã differẽtiam, quam facit Iaſ. Sardus.

lent.in ij.reſponſo.ff.de præſcrip.verb.& l.cum mota.C.de tranſ-
act.Proptereà dicebat Dyn.hîc,& eius ſolutionem ſequitur Ioan.
Fabr.& Angel.de Are.diſtinguendum eſſe quòd aut ex facto meo
quod feci nihil tibi adeſt, quia manumiſi ſeruum meum, & inter
nos conuenit vt dares mihi centum: & tunc locum habeat actio
de dolo,non autem actio præſcriptia verbis.l.cùm proponas.& ibi
not. per gloſſ.& doct.C.de dolo.Et ita intelligatur d.§.quòd ſi fa-
ciam.Aut ex facto meo quod feci aliquid tibi adeſt, puta conuenit
inter nos vt liberarem te,& tu dares mihi decem: ego te liberaui:
& ſic ex facto meo ad te prouenit liberatio. Vel quia renuntiaui
liti.quam contra te moueram, vt mihi decem:tunc habet locum
actio præſcriptis verbis d.l.ſolet.& d.l.cum mota. & ibi per Bart.
& doct.& Bar.in d.l.actione.C.de tranſac.Et cum hac diſtinctio-
ne tenet etiam Petr.& Iac.hic.Et ratio diuerſitatis eſt, ſecundùm
Iac.quam ſequitur Ioan. Fab.& Angel. de Aret.hîc,& ſecutus eſt
etiam Barto.in d.l.naturalis.§ quòd ſi faciam.vbi dicit Bart.quòd
hæc eſt veriſsima ratio:quia quãdo adimpleo factum, ex quo nihil
tibi adeſt, ius ciuile non reputauit æquum quòd mihi daretur
actio præſcriptis verbis contra te,qui nullam vtilitatem conſecu-
tus es ex iſto facto: & ideo cùm ceſſet æquitas, quæ habet produ-
cere hanc actionem præſcriptis verbis nil mirum ſi iſta actio præ-
ſcriptis verbis ceſſat. Sed prætor conſyderans quòd tu decepiſti
me faciendo quòd ego aliquid facerẽ,vt tu aliquid dares,& tu poſt-
eà non vis dare:hoc caſu dedit actionem ſuam de dolo prętoriam.
Sed vbi ex facto meo aliquid adeſt aduerſario,ius ciuile ex æquita-
100 te dare voluit hanc actionem præſcriptis verbis.¶ † Ex iſta com-
muni ſolu. ego infero vnam maximam limitationem ad id, quod
vult gloſſ.noſtra hîc,& text.in d.l.naturalis.§.quòd ſi faciã.videli-
cet quòd ſi ex contractu innominato, facio vt facias: oritur actio
præſcriptis verbis,vt hoc procedat, quando ex facto alterius ali-
quid deeſt alteri:aliâs verò non competeret actio præſcriptis ver-
bis,ſed tantùm de dolo:quod eſt nouum, & multum ſignandum.
Et pro hoc ſolet notari illa maxima difficultas nouiſsimorum in d.
l.cum mota.dum ſubtiliter inſtant, quare in contractu innomi-
nato,facio vt facias:non adhibeatur illa diſtinctio, prout in con-
tractu, facio vt des:quæ ſanè poteſt hac via quietari. Nec diſtin-
ctioni ſ. poſitæ vnum obſtat, quod mouet Ioan. Fab. hîc, nec ei
reſpondet,dum dicit,quòd ſi prædicta diſtinctio eſſet vera,ſeque-
retur quòd etiam quando in contractu innominato,do vt facias:
ex parte dantis aliquid daretur, ex qua datione nihil adeſſet parti,
quòd tunc competeret etiam actio de dolo, & non actio præſcri-
ptis verbis:puta, ſi eſſet conuentum inter nos, quòd darem de-
cem tertio,vt mihi aliquid faceres, quo caſu ex illa datione facta
penitus extraneo nihil adeſt ipſi parti: quod, ſecundùm eum, eſt
valde nouum, & extraneum: quia ad hoc reſpondeo prout in
alio propoſito dixit Barto. in d.§. quòd ſi faciam. & in d.l. cùm
proponas.C.de dolo. ꝙ imò ex illa datione facta illi tertiò etiam
omniuo extraneo,diceretur adeſſe parti:cùm paria ſint,quòd ali-
quid mihi ſic adſit.vel aliis de voluntate mea:vt l.ſolutam. in prin.
ff.de ſol.Sed audne, ſuprà ſcripta diſtinctio communis ſcriben-
tium doct. eſt veriſsima in ſe, ſed non quantùm ad exemplum,
quo vtuntur doct. in primo membro diſtinctionis ſ. relatæ: nec
quantum ad intellectum d.l. cùm proponas. C. de dolo. dum
exemplificando dicunt in primo membro, quòd ſi ego manumiſi
ſeruum meum prout conuentum erat,quòd ex iſta manumiſsio-
ne nihil videtur adeſſe alteri parti: & propterea non datur actio
præſcriptis verbis,ſed actio de dolo.Et ita intelligunt d.l.cùm pro-
ponas.Iſtum intellectum repræhendit Barto.ibi,& in d §.quod ſi
faciam. motus, quia paria ſunt, quòd mihi aliquid adſit, vel alij
de voluntate mea.d.l.ſolutam.ff.de ſolu.Vnde cùm ſeruo manu-
miſſo acquiratur libertas de voluntate mea, videtur mihi adeſſe:
Et quamuis ad hoc poſsit reſponderi, tamen melius eſt exempli-
ficari in alio facto: puta, ſi iui pro te Mediolanum, ita quòd ex
hoc facto meo nihil tibi adſit.Et ad dictam l.cùm proponas. me-
lius eſt reſpondere vt ibi per Barto.& in d.§.quod ſi faciam. vide-
licet quòd ibi non agebatur vt promiſſa ſeruarentur:quia ad hoc
bene competiſſet actio præſcriptis verbis:ſed ibi valebat agere ad
repetendum id, quod fecerat cõditione ob cauſam. Et quia factum
illud non erat repetibile, ſcilicet datio libertatis,ideo recurras ad
actionem de dolo.Et hanc ſolutionem tenet Nic.hic,in vij.q.gloſ.
aduertire etiam ex prædictis quòd maximus eſt effectus,an compe
tat actio præſcriptis verbis, an verò actio de dolo: quia prima eſt
perpetua, de dolo vero eſt biennalis,niſi de eo, quod ad eum per-
uenit.l.fin.C.de dolo.¶ Item conferunt ſuprà ſcripta ad libellum:
quia alia eſt narratio,& cõcluſio in actione præſcriptis verbis, alia
in actione de dolo,ſecundùm Ioan. Fab.hic. Quia ergo libellus in
actione præſcriptis verbis, quæ ex permutatione competit, mul-
tum declaratur ex ſuprà ſcriptis:ideo cõgruentius viſum eſt mihi
101 ponere hîc quàm reſeruare extra gloſ.dicendum. ¶ † Huius ergo
libelli formam ponit Specu.in titu.de emp.& vend.§. videndum.
aliâs dicendum.& Rofred.in titu.de actione præſcript. verb.quæ
ex permutatione, ſecundùm quod referunt Ioan. Fab. & Ioannes
de Pla.& Nic.in iiij.& vlt.quæſt.extra gl.¶ Antè tamen quàm ve-
niam ad ſpecialem formam huius libelli, quædam ſunt neceſſariò
102 præmittenda ſecundùm Ioãnem Fab.& Ioannem de Platea hîc.
† Primò enim ſciendum eſt,quòd ex permutatione plures,& di-
uerſæ actiones competunt ad diuerſa tendentes. Aliquando enim
agitur ad implementum contractus,& ſic vt res conuenta trada-
tur:& tunc aut interuenit ſtipulatio, & agitur actione ex ſtipula-
tu,& nõ alia actione.l.cũ precibus.& l.ex placito.C.de re. permu.
Aut non interuenit ſtipulatio:& tunc impleto contractu pro par-
te ſua,& non prius,vt ſtatim ĩ.latè ſubiiciam, poſſet agere actione
præſcriptis verbis,vel actione in facto, quæ eſt eadẽ,vt dicam ĩ.in
ſecũda parte gl.vt alius adimpleat quod cõuenit, ſcilicet vt præſtet
rem,quam conuenit:aliâs verò præſtet intereſſe.Item poteſt agere
condictione ob cauſam ad repetendum id,quod datum eſt, ſi hoc
aligat.l.ſi tibi decem.ff de præſcrip.verb dummodo ſit repetibile.l.
cùm proponas.C.de dolo.& ſtatim dixi. Et hæc remedia ponit gl.
not.in dicta l.naturalis.§.at cùm do.ſuper verbo,præſcriptis ver-
bis.De hoc tamen an in permutatione habeat locum dicta condi-
ctio ob cauſam,vide Bart.in l.j.ad fi.ff.de rerum permu. & text.in
l.j.C.de rerum permu.quem text. dicit ibi Bartolus eſſe ſingula-
rem,& ibi Baldus & Salicetus,& idem Baldus in l.ij.C.de condict.
ob cauſam.vide Imol.in l. Ariſto.in principio.ff.de donatio.& tex.
illum ſingularem.in l. ſi pro fundo. & ibi Bartolus.C.de tranſact.
Dicit etiam notanter Ioan.Fab.hîc.ſe putare quòd agi poſsit præ-
cisè ad hoc,vt reus pręcisè adimpleat quod cõuenit, ſi rem habet,
vel implere poſsit, ita quòd nõ audiatur volens præſtare intereſſe.
Nihil tamen allegat. Poteſt etiam, ſecundùm eum, actor eligere
poſt morã,an velit agere cum eo ad intereſſe. Nihil etiam allegat:
ſed ego allego text.in l.ſi tibi decem. quem ibi notat Bart.ad hoc,
103 ff.de præſcrip.verb.¶ † Et an verum ſit illud, quod proximè te-
net Ioan.Fab.ſcilicet quòd reus poteſt præcisè compelli ad rẽ prę-
ſtandam:habetis glo.no.quæ tenet directò cõtrarium,id eſt, quòd
reus nequeat præcisè compelli:imò liberatur præſtando intereſſe
in l.cum precibus. in gloſ.in ver.ſeruetur.C.de rerum permu. Et
hoc etiam tenet ibi Bart. & idem Barto. poſt Dyn. in l.ſtipulatio-
nes non diuiduntur.in prin.in xj.oppo.ff.de verborum obliga. de
quo videatis pleniſsimè per Salic.in dicta l.cum precibus. Rapha.
Cu.& Pau.in l.qui Romę.§.Flauius Hermes.ff.de verborũ oblig.
& hoc ſecundùm verius. Credo etiam quòd cum iſta actio præ-
ſcriptis verbis ex permutatione detur ad duo,ſcilicet ad implen-
dum cõuenta,& ad intereſſe,& ſit in poteſtate conuenti,vt ſtatim
104 dixi,vel implere † quod conuenit,vel præſtare intereſſe,quòd ad-
mitteretur libellus alternatiuus,ſiue cõditionalis,ſcilicet Peto ad-
impleri conuenta, vel præſtari intereſſe. Vel aliter: Peto ſeruari
conuenta: & , ſi noluerit ſeruare, peto intereſſe: vt l.naturalis.
in princp.ver.ſi autem rem do.iuncto §. at cùm do. cum gloſ in
ver.præſcriptis verbis.Hoc etiam tenet Ioannes de Platea hîc.Be-
ne facit l.j.§.quia autem.& ibi Bartolus.ff. quorum leg.cum con-
cor. ad hoc traditis in gloſ.præcedenti ſuper verbo Pro æſtimato.
Poſſet etiam in hac actione aliter concludi, & alternatiuè, vt reus
adimpleat conuenta,vel recepta reſtituat: vt l.quoniam. C. de re-
rum permu.& hoc tenet ibi Salicetus per illũ textum, & ſequitur
etiam

a etiam Ioan.de Pla.hîc.[a] ✠ ¶ †Item aduertendum, vt ſ.dixi. & iſta
105 actione agi non poſſe, niſi prius impleto contractu ex parte agere
volentis.l.ex placito. & ibi glo.& doct.C.de re.permu.imò plus ſe-
cundùm Ioan.Fab.hîc, etiam ſi agere volens offerret implere, ta-
men adhuc non poſſet agere, cùm ſit locus pœnitentiæ: vt l. ſi pecu-
niam.in prin ff.de condi.ob cauſam. Sed ego aſsigno meliorem ra-
tionē, quia ex ſola conuentione de permutando, cùm ſit nuda, quis
non poteſt agere, etiam ſi offerat implere.l. iuris gentium. §.ſed
cùm nulla.ver.igitur nuda.ff.de pact. Neceſſariò ergo ſequitur ad
hoc vt poſsit agi, ꝙ illa conuentio nuda veſtiatur per traditionem
rei, & conſequenter rei interuentu, ſicut & in cæteris conuentioni-
bus innominatis: vt per gl.in d.l.iuris gentium. §.quinimò. in gloſ.
mag.poſt medium.& ibi per Bart. & alios, & per gloſ.ſ.quib.mo.
106 re contrahitur ob.in prin.in glo.j. ¶ † An antē in iſta actione præ-
ſcriptis verbis ex permutatione debeat cōcludi ad dandum, an ve-
rò ad tradendum: & ſic an in permutatione veniat dare, an verò
tradere, dicite vt per Bar. in l.j.ff. de re.permu. ꝙ iſtud pendet ab
eo, quod actum eſt inter partes. Si enim conuentum eſt de dando:
tunc petitur tranſlatio dominij. Secus ſi de tradendo vel recipien-
do: vt ibi latiùs per eum: & ſequuntur etiam Ioan. Fab. & Ioan. de
Pla.hîc. Secundùm ergo, quod erit connentum, concludi debet.
De quo etiam videatis Bal.in l.j.in vlti.col.C. de rer. permu. & ibi
107 etiam ponit Bald. † quid ſi conuentum eſt de permutanda nuda
poſſeſsione cum alia nuda poſſeſsione, an ſit propriè permutatio,
an contractus innominatus, facin vt facias: effectus eſt maximus:
quia ſi eſt permutatio, actio præſcriptis verbis ex permutatione eſt
bonæ fidei: aliter verò erit ſtricti iuris vt ſ.vidiſtis.dicite vt ibi per
b eum.[b] ✠ ¶ †Ex prædictis omnibus apparet luculenter quomodo
108 debet concludi ſecundùm diuerſos modos agendi, & quomodo
diuerſa eſſe debeant media concludendi ſecundùm diuerſitatem
actionum, quibus agi poteſt. Pono in duobus verbis vnam formam
in ſpecie, quomodo formetur libellus in actione præſcriptis verbis:
Ago contra Titium, & dico ꝙ adinuicem conuenimus, vt ego da-
rem ſibi talem librum meum, & ipſe daret mihi talem ſuam ve-
ſtem. Ego dedi librum, & ſic pro parte mea adimpleui: ipſe autem
ſæpius interpellatus recuſauit dictam veſtem mihi dare, prout con-
uenit: quare peto eum condemnari ad dandam mihi dictā veſtem,
vel intereſſe meum. Poteſtis etiā multis modis concludere, prout
ſ.declaraui. Miniſteria huius libelli ſatis etiam ex ſuprà ſcriptis pa-
109 tent. ¶ † Vltimò pro complemento materiæ permutationis, quia
ſ.vidimus in quo differat iſte contractus innominatus permuta-
tionis à contractu innominato, do vt des: ponit Ange.de Aret. hîc
col. xxv. in fin.cum ſeq.ſeptem notabiles differentias, quæ ſunt in-
ter contractum permutationis, & emptionis, & venditionis, quas
multùm ſubtiliter colligis ex diſcurſu legis primæ, cum glo.ff. de re.
110 permu.vt hîc per eum. Et ſi vis ſcire † in quibus conueniant, & in
quibus non, permutatio, & contractus emptionis, & venditionis,
recurre ad glo.magiſtram in l.ij.in ver.obtinere.& ibi Bar. & Bal.
C.de rer.permu.& adde glo.fi.in verbo, poſtulabis.in l.j.& ibi Bar.
eo.tit. & adde glo. in l.j.in verbo, nomen ſuum habeant.& ibi Bar.
ad fi.ff.de rer.permu.Pau.in conſi.alj. incip. in Dei nomine amen.
111 dubitatur nunquid hoſpitale. Et an ſi actum ſit † ꝙ ex vna parte
præſtetur res tantùm, ex alia verò res, & pecunia, vt quotidie fit:
puta, conuenimus de permutando Codicem meum cum tuo Di-
geſto, cum hoc quòd debeas mihi vltra dare duos aureos: an hoc
112 caſu erit emptio, an verò permutatio? Effectus erit magnus: †quia
in permutatione, vt in aliis contractibus innominatis, erit locus
pœnitentiæ.l.ſi pecuniam.in princip. ff.de condi. ob cauſam. quæ
non habet locum in contractibus nominatis.l. ab emptione. ff. de
pac.& l.ij. C.quando liceat ab emp.diſce. Videas Bartolum in l.ſi
in emptione.in princip.per illum text.ff. de contrahen. emp.& in
l.j.ad fin.ff.de rerum permu. & in l. Ariſto. in princip. & ibi Imo.
ff.de dona.& omnino Bald.ſupplementum diſtinctionem Bartol.
in præludiis feudorum, in vij. col. & in l.j.C. de rerum permu. &
text.in c.ad quæſtiones. & ibi doct. maximè Ioan. Andr. & domi.
Abb.extra de rerum permu.& Ange.in l.quæritur. per illum tex.
113 ff. de ſtatu ho. ¶ † Et an ſtatutum loquens in emptione, habeat
locum in permutatione, ponit Bald. in l.j. ver. a
quid ſi ſtatutū dicit.C.de rer. permu.& in l.iu-
ris gentium.in princip.in lectura antiqua.ff.de
pact.& in l.fi.ff.de cōdictio.ob cauſam. Paul.in
l.j.ff.de re.permu. Videas bonū tex.cū gl.in l.
fi.C.de prædiis decur.lib.x.& text.in c.j. & ibi
per do.Abb.extra de his, quę fiunt à pręla.ſine
cōſenſu ca.Spec.& Io.An.in ti.de emp.& vēd.
§.nunc dicendū.el ij.ver.ſed pone ſtatutū.per
do.Ant.in c.conſtitutus.extra de in integ. reſt.
Videatis etiam bonum text.in l.ſciendū. §. de-
inde.ver.ſed ſi quis permutauerit.& ibi Ange.
ff.de ædi.edict.& quod no. ſingulariter Bar.in
quæſtione, quam dicit ſibi ſæpius de facto con
tigiſſe, in l.ſicut. §.ſed ſi permiſerit.ff.qui.mo. b
114 pig.vel hypo.ſolu. † de eccleſia, cui conceſſum
eſt à ſummo pontifice quòd poſsit alienare cer
tum fundum pro ſatisfaciendo creditoribus,
an vigore illius licentiæ poterit illum fundum
cum alio permutare. Determinat quòd non,
per vnam rationem, vt ibi per eum. ¶ In ead.
115 gloſ.ibi: & tunc eadem eſt actio præſcriptis verbis.teneatis † quòd
actio in factū eſt eadem quę actio præſcriptis verbis: & conſequē-
ter competit in omnibus caſibus in quibus competit actio præſcri
ptis verbis. Idem tenuit gl.in §.fi.in ver.actio.j.de interdi. Dicunt
hîc doct.aliter, & melius, vt Pet.de Bellapert.& Iac.quos ſequūtur
Ioan.Fab.Ang.hîc, & Bar.licet de eis non faciat mentionē, in rub.
ff.de præſcrip.verbis.poſt gl.ibi, quòd vbicunq; cōſtat, aliquē con-
tractum factū fuiſſe per partes, nō introductū per leges, ſed ex ſo-
lis conuentionibus partium, quæ non habent certum nomen con
tractus: & hoc caſu actio præſcriptis verbis, & actio in factū ſunt
idem: & hoc modo vbicūq; habet locum hæc actio pręſcriptis ver-
bis, habet etiam locum actio in factum. Et hoc demōſtrat nobis cla
rè etymologia vocabuli in vtroq; termino. Dicitur enim actio pręſcriptis verbis, quæ datur ſecundùm verba præſcripta, quæ nō ha-
bent certum nomen contractus: & ſic in ea cōcluditur ex præſcri-
ptis verbis, narratis ſolum verbis cōtentionum: ideo iſta actio præ-
116 ſcriptis verbis poteſt appellari actio in factū eadem ratione. † Di-
citur enim actio in factū, quaſi habeat actionem ſecundùm factum
propoſitum: & eodem modo concluditur in ea, vt in actione præ-
ſcriptis verbis, videlicet per ſolam facti narrationem. Poteſtis pone
re exemplum in tali conuentione: Trado tibi molendinum meum
ad annū, hoc pacto ꝙ ei facias fieri nouas molas, & nouas rotas. Si
autē certū eſt quòd nullus cōtractus geſtus ſit inter partes, occur-
rit tamen aliquis caſus, ex quo caſu æquum eſt actionem dari: &
hoc caſu datur tantùm actio in factum, & non actio præſcriptis
verbis, de qua loquitur text.in l.quoties.ff.de pręſcriptis verbis. Et
quòd iſta nullo modo poſsit dici actio præſcriptis verbis, patet ex
etymologia vocabuli: quia cùm hîc nulla verba interuenerint, non
poteſt dici præſcriptis verbis, cùm verba non fuerint: ſed bene po-
teſt dici actio in factum, quaſi ſecundùm factum, ex quo propter
æquitatem actio datur, vt dixi. Et de hac poteſtis ponere exemplū
in l.qui ſeruandarum. §.fi.ff.de pręſcript.verb.& iſta eſt generalis,
& propriè hæc vocatur ex variis figuris cauſarum, propterea ꝙ ſe-
cundùm varietatem factorum competat interdum ad damna, in-
terdū ad proprietates rerum.l. ſancimus. C.de ſacroſanctis eccle-
ſiis. Et iſtud eſt quod propriè voluit gloſ.noſtra. Et per iſta dicebat
117 Ioānes Faber hîc poſſe attentari, † quòd iſtius actionis in factum
ſint tantùm duo genera: quamuis gloſ.noſtræ hîc, & vbicunq;, vt
j.referam, teneāt quòd ſint quatuor, videlicet iſta generalis, & illa,
quę datur pro edictis, & interdictis: alia autē, quæ eſt vna & eadem
cum actione præſcriptis verbis, non eſt propriè actio in factum de
per ſe. Addo quòd ipſemet Ioannes Faber in §.fin.j.de interdictis.
intentauit adhuc fortiorem opinionem, quòd ſit tantùm vnam ge
118 neralis: vt ibi per eum. † Et ad ſuprà ſcriptā doctrinā huius actio-
nis præſcriptis verbis, & in factum, quando ſint idem, & quando
non, videatis omnino Bartolum. idem etiam tenentem in l.j.ff.de

[a] Adde ꝙ pro iſto libello alternatiuo eſt etiam bonus text.in d.l.cū precibus.in fin.C.de rer permu. ſed quo ad aliud videtur eſſe in poteſtate actoris, nunquid velit adimpleri cōtractum, vel rem datā condicere: vt videtur caſus in l.j. in fin. ibi: ſi hoc elegeris.C.de rer. permuta. Carcaſſona Sardus.

[b] Qui determinat eſſe contractū innominatū, facio vt facias per l. cum manuſata.§.fi.ff. de cōtr. alien. emp. Sardus.

a Quem etiam refert gl. in d. §. hoc interdictū. in ver. bona fide. Bardus.

cōdi. ex lege. in penultima columna. ver. ſecundus caſus principalis eſt. & in l. nonnunquam, quæ eſt l. j. per illum text. de præſcriptis verbis. & latè Bal. in l. ex placito. in iij. queſtione. C. de
119 rerum permu. Et ad gloſ. noſtram hîc, de † hac multiplici actione in factum, videatis etiam gl. in §. fi. in verbo, actio. ī. de interdictis. & gloſ. in dicta rubri. ff. de præſcriptis verbis. & glo. in l. ex placito. in verbo, ſubiecta. C. de rerum permu. & ibi per Cyn. Bart. & Sali. & ibidem per Bal. in tribus, & quatuor ſequentibus queſtionibus. & gl. & ibi Bart. in l. in factum actio. ff. de actio. & obliga. Specul. in titu. de actionibus & petitionibus. §. ſequitur. ver. rurſus. ¶ In eadem gloſ. ibi: & tamen nemo dicit aliquam conditionem eſſe bonæ
120 fidei. Habetis ex gl. † quòd actio in factum, quæ datur loco actionis præſcriptis verbis pro æſtimatione, vel permutatione, non eſt bonę fidei, ſed ſtricti iuris: quamuis ipſa actio pręſcriptis verbis iſtis duobus caſibus ſit bonę fidei: vt hîc in text. Licet hanc opinionem approbet Dyn. eam fortificando per aliqua fundamenta, eam tamen impugnant alij hîc, Pe. Iac. Angel. de Aret. & Nic. in ix. q. gl. referens idem tenere Rapha. quia nō gl. noſtræ & eius ratio, nec fundamenta Dy. poſſent procedere, ſi verum eſſet id, quod præſupponunt, quòd iſta actio in factum datur loco actionis præſcriptis ver
121 bis, vel concurrat cum ea. Sed illud eſt falſum, † quia imò actio in factum, & præſcriptis verbis ſunt vnum & idem, vt ſ. proximè dixi: non autem concurrunt, aut vna loco alterius datur. Ideo cùm actio præſcriptis verbis ſit bonæ fidei in illis duobus caſibus, ſcilicet quando competit pro æſtimato, vel permutatione, vt hoc text. ſequitur quòd eodem modo actio in factum ſit bonæ fidei in illis duobus caſibus, cùm ſit vna & eadem cū actione præſcriptis verbis, vt dixi: & eſt text. in l. ſi tibia reæ. §. fi. in verbo, in factum actione, id eſt, præſcriptis verbis. & in l. ſi tibi polienda. in fi. ff. de præſcriptis verbis. ¶ Ad fi. gloſ. hanc ſecundam opi. approbant communiter doc. hîc, vt Ioānes Faber Ang. de Aret. & Nic. de Neap. in x.
a & vlti. q. gl. quāuis referāt Azo. [a] ✱ in dicta l. ij. §. hoc interdictum. ff. de precario. tenuiſſe cōtrarium, & ſtetiſſe cum prima opinione ſuprà relata. ¶ Extra gloſ. reſtat vt videamus formationem libellorum in actionibus in hoc §. anumeratis. exceptis his, de quibus vidimus in præcedentibus §§. Item vt attingamus aliqua de materia circa nonnullas ex actionibus hîc nominatis, quarum ſingulas materias, ſi quis velit plenè in medium adducere, certè ei contingeret id. quod eleganter inquit Ioannes Faber hîc: calami, & papyrus
122 non ſufficerent. † Accedamus in primis ſecundùm ordinem text. ad actionem ex empto: & antè, quàm accedamus ad libellū in ſpecie, videamus aliqua pro introductione materiæ actionis ex empto: & in primis ad quid teneatur emptor: & poſteà videbimus ad quid teneatur venditor. Et clarū eſt quòd emptor tenetur ad dandum pretium & ſic ad transferendum dominium. l. ex empto. in princip. ff. de actio. emp. cum ſi. nec etiam aliter ab actione emptor liberaretur: vt dicit tex. in l. cùm ſeruus. in princip. ff. man. & in tantum quod dixit gloſ. not. in l. cùm fundus. §. ſeruum tuum imprudens. in ver. emptori. ff. ſi certum petatur. quòd ſi non transferatur dominium pecuniæ in venditorem, quòd etiam non transferatur dominium rei venditę in emptorem, donec pecunia ſit conſumpta, vel aliter ſequatur ratihabitio. De quo tamen, quia non eſt expeditum, videatis Baldum in l. contractus. in penultima columna. verſiculo ſecundò quæritur. C. de fide inſtrumen. Item aduertite, quòd cum emptor teneatur dare pecuniam, & ſic dominiū transferre, quòd præcisè poteſt cogi ad ſoluēdum integrum pretium, & nō liberaretur, ſi diceret. Ego nolo rem, nec volo ſoluere pretium, ſed ſum contentus tibi venditori præſtare quanti tua intereſt. Hoc eſt, quod not. voluit Bartolus in l. j. circa finem prin. reprobata gl.
123 ibi. ff. de act. emp. Quod dictum commendat Ang. hîc. ¶ † Item aduertite quòd ad hoc vt emptor poſſit cū effectu agere, neceſſe eſt quòd pretium integrum ſoluerit, vel ſaltem quòd pretium integrum offerat. l. Iulianus. §. offerri. & ibi glo. & Bartolus. ff. de act.
124 emp. † An autem ſi emptor agat ad rem venditam non ſoluto pretio, nec aliter oblato, an poſſit obtinere, ſi de pretio non opponatur: tenneatis quòd ſic. Ita ſignanter, & melius, quàm alibi, Bald. in l. j. in iij. col. verſicu. hîc occurrit vnum dubium. C. ne liceat tertiò prouocare. per textum cum gloſ. in l. ſi ſoror. C. de colla. Idem vult Bartolus in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. in vltima quæſtione. ff. de iureiurādo. & Baldus in l. ij. in fi. C. de his, quæ ſub modo. & Baldus in l. j. in vltima columna. C. de vſu. & fruct. leg. vbi dicit quòd tex. in dicto §. offerri. procedit ſi ab emptore opponatur, & nō aliâs. Idem tenet Baldus poſt Pet. vbi hoc diſputat, in l. ſi traditio. in iij. quæſtione. C. de act. emp. vbi ſubdit quòd quamuis nata ſit actio, etiam pretio non ſoluto, quòd tamen obſtat exceptio pre
125 tij non ſoluti, in tantum † quòd ibi ſignanter ſubdit quòd etiam ſi ſtatutum diceret quòd non poſſit opponi iſta exceptio pretij non ſoluti, tamen cùm res vendita peteretur, poteſt venditor non obſtante dicto ſtatuto dicere quòd ſibi licet retinere rem venditam loco pignoris, donec pretium ſoluatur: per dictum §. offerri. quia hoc non eſt excipere, cùm non elidat actionem: ſed eſt pignori in
126 cumbere, vt ibi per eum. Et idem quod ſ. ſcilicet † quòd agi poſſit non ſoluto, nec oblato pretio, ſi non opponatur, tenet etiā Ange. in l. iuris gentium. in prin. ff. de pact. & ibi hoc optimè approbatur, dum textus facit differentiam inter contractus nominatos, & innominatos. Idē etiam tenet Ludouicus Romanus in l. ſiluæ licet. C. de colla. quamuis Fulg. ibi contra. Cuius fundamentum ibi reprobat Ludoui. Et hanc opinio. contra Fulg. per multa media firmat Cuma. in l. eū, qui ita. §. qui ita. el j. ff. de verborū obligationi-
127 bus. ¶ † Aduertendum tamen eſt diligenter quòd quamuis agi poſſit actione ex empto, etiam pretio non ſoluto, nec obligato, ſi non opponatur, vt proximè tenui, tamen ſi iudex videt pretium ſolutum non eſſe venditori, poteſt ex ſuo officio, etiam reo non opponente, mandare emptori agenti quòd ſoluat pretium, quamuis ad illud nō ſit actum in iudicio. Textus eſt ad hoc valde ſignādus in l. ſi pater. in fin. C. de act. emp. ſecūdùm Baldum ibi, qui hoc reputat multùm tenendum menti, quamuis Salicetus & Fulgoſius ibi teneant contrarium, per regulam l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. Ad quam regulam notabiliter reſpondeo ex dicto, quod proximà ſubicio. Pro hoc ergo dicto Bal. quod credo
128 verius bene facit illa peregrina regula, quæ habet, † quòd omnis exceptio. quæ vnà cum ipſa actione naſcitur, & ſic ineſt obligationi, etiam ſi non opponatur à parte, poteſt tamen per iudicem ſuppleri: quia eo ipſo quòd actor proponit actionem, videtur eam proponere cum omni cauſa ſua: & conſequēter cum exceptione, quæ ineſt ſui natura: vnde ipſius actionis expreſsio ſufficit. Secus autem ſi ſit exceptio, quæ extrinſecus veniat. Ita Bartolus notabiliter in l. lecta. in penultima columna. verſi. ſed tunc quęro per illum textum. ff. ſi certum petatur & in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. in v. col. ad fi. ff. de pact. & notabiliter in l. eum, qui ita. §. qui ita. el j. ff. de verborum obligationibus. & in l. exceptionem. C. de probationibus. Baldus in l. in bonæ fidei. C. de pactis. & in authentica præſente. C. de fideiuſſo. & notabiliter multùm in l. peremptorias. C. ſenten. reſcind. non poſ. in vj. col. & in l. ordinarij. in iiij. & vltima columna. C. de rei vēdicatione. & per Canoniſtas: maximè do. Anto. de But. in c. exceptionem. de exceptio. Facit quod not. Bart. in l. ita ſtipulatus magna. in xxxiiij. col. ff. de verborū obligationi-
129 bus. ¶ † Item aduertendum eſt diligentiſsimè quòd quando emptor etiam hoc caſu agit ad rem venditam, pretio per eum non ſoluto, nec oblato, quòd nedum iudex ex ſuo officio poterit mandare emptori agenti quòd ſoluat pretium, vt proximè dixi, imò poterit in ſententia iudex dicere hoc modo: Condemno venditorem ad tradendam rem emptori, emptore pretium ſoluente, & nō aliter, nec alio modo: ſicut in optimo ſimili dicit not. Bart. in dicta l.
130 eum, qui ita. §. qui ita. el j. vbi vult notabiliter. † quòd ſi debitor in diem, qui poteſt ante diem conueniri, (ſed obſtat exceptio l. j. in fi. ff. quando dies vſusfructu leg. ce.) fuerit ante diem conuentus, & non oppoſuerit exceptionem: quòd hoc caſu iudex in ſententia debebit condemnare ad quantitatem ſoluendam: non tamen ſtatim, ſed tempore congruo: quia illa exceptio dilationis, quæ ineſt obligationi, quamuis nō inſit quo ad differendum iudicium, aut quo ad differendam ſententiam, tamen bene ineſt quo ad differendam ſolutionem in tempus debitum: vt ibi notabiliter per

eum

a eú.[a] ✠ ¶ † Ité aduertite, ꝙ iſta exceptio pretij nõ ſoluti, vel non ad-
131 impleti cõtractus, eſt vna de exceptionibus, quę poſſunt opponi ad
proceſſum, & quæ impediunt litis ingreſſum, ſeu litis conteſtatio-
né: vt patet in tex. in d. l. Iulianus. §. offerri. in ver. nondũ ex empto
act. ſecundùm Pau. de Caſt. ibi, qué refert, & ſequitur Ang. hic re-
ferens etiá Bar. in extrauã. ad reprimendum. in ver. ſummariè. pe.
132 col. ver. ex hoc dico † ꝙ opponens illam exceptionem &c. notabi-
liter velle, ꝙ ſi exceptiones impedientes litis ingreſſum non fuerint
oppoſitæ ante litis conteſtationem ad impediendum iudicium, vel
fuerint oppoſitæ ſed in eorum probationibus opponens ſuccu-
buerit ꝙ dictæ exceptiones iterum poterunt opponi in vim per-
emptoriæ, & plenè probari, vt plenaria ſequatur abſolutio: argu.
b l. pe. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur.[b] ✠ ¶ † An autem exceptio
133 pretij non ſoluti poſsit opponi à venditore poſt ſententiam ad im-
pediendum executionem ſententiæ, habes Bar. ſingulariter deter-
minantem ꝙ non, in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. in vlt. q. ff.
de iureiur. ſecutus Spec. in tit. de execu. ſen. § ſi. ver. item quæritur.
De cuius dicti veritate diſputat Bal. in l. peremptorias. in iij. col. C.
ſen. reſcin. non poſ. & ibi videtur tenere contra Barto. Tenet idem
Bal. in l. ſi traditio. C. de act. emp. de quo etiam vide Bald. in l. ſi ex
prædiis. C. de euict. Spe. in tit. de excep. §. dicto. ver. ſed pone petiſ.
c do. Anto. de Bu. & Imol. in c. cùm Ioannes. de fide inſtr.[c] ✠ ¶ † Vi-
134 deamus nunc ad quid teneatur venditor: & clarum eſt ꝙ tenetur
ad tradendum. d. l. ex empto. in princ. ff. de act. emp. non autem ad
dandum id eſt, dominiũ transferendũ. Patet per l. rem alienam. ff.
de contrah. emp. dominium tamen venit tacitè, & in cõtinentiam,
ſi venditor tradens erat dominus: aliâs venit vſucapiendi conditio.
l. ex empto. in princ. ff. de act. emp. iuncta l. clauibus. Et ratio diuer-
ſitatis, quare emptor tenetur ad dandum, & ſic dominium tranſ-
ferendum, venditor autem tenetur ad tradendum, eſt: quia em-
ptor tenetur ad pretium in genere, venditor autem ad ſpeciem. Ita
dixit notabiliter glo. in l. ex empto. in verbo, facere cogitur. quam
ibi ſequitur, & commendat Bar. ff. de actio. empt. & per eam nota-
biliter infert Bar. ꝙ ſi venditor tenetur in genere, puta quia vendi-
diſſet decem corbes frumenti in genere, vel decem libras auri in
maſſa, pro tanta pecunia, ꝙ hoc caſu véditor tenetur ad dandum,
& ſic ad dominiũ transferendum magis ex qualitate obligationis,
quia in genere, quàm ex natura contractus. Allegant etiam ad hoc
plures alias glo. quas ibi vide per eum. Et idem dicit Bartol. in l. qui
concubinam. § ſi hæres. poſt glo. ibi. ff. de lega. iij. de quo etiam vide
Bar. in l. ij. circa finem principij. ff. ſi cer. pe. Et hic omnino addatis
quæ pulcherrimè dixi in § ſic itaque. in j. glo. in ij. col. ſ. eo. & inter
cætera ad confirmationem proximi dicti dixi vobis ſingulariter ꝙ
ſi aliquis promittit aliquid in genere, etiam per hoc verbum Tra-
do, quòd nihilo minus tenetur transferre dominium. Hoc dixi ſin-
gulariter probari in l. ſi à ſubſtituto. § ſi. cum l. ſeq. iuncta glo. ibi in
verbo, Dari. ff. de leg. j. quam ad hoc ibi multùm ponderant docto-
135 res, maximè Imol. Dicite prout latiùs dixi in d. § ſic itaq. ¶ † Ad-
dite etiam ꝙ ſi quis eſſet dominus rei, quam vendit, & conueniret
dare eam pro decem, & ſic dominium transferre, quòd non eſſet
d contractus emptionis, & venditionis,[d] ſed contractus innomina-
tus, do vt des. Caſus eſt notabilis in l. fin. ff. de condi. ob cauſam. &
ibi Bar. & alij: de quo etiam videatis Bar. in d. l. ex empto. in princ.
136 vbi per hoc infert quòd illa † verba, quæ communiter ponuntur
in inſtrumentis emptionũ & venditionũ, ſcilicet vendidit, dedit, &
e tradidit,[e] impropriè ponuntur: quia impoſsibile eſt quòd detur,
& tradatur: vnde illud verbum Dedit, impropriè ponitur, niſi
vendens eſſet dominus: vt ibi per eum, qui dicit hoc eſſe bene not.
& idem etiam dicit in l. j. C. de rerum permu. & in d. l. fin. in j. col.
137 ff. de condi. ob cauſam. ¶ † An autem venditor poſsit præciſè
cogi ad rem tradendam, ita quòd non liberetur præſtando inter-
eſſe, videte gloſ. quæ hoc latè diſputat, & refert opiniones in l. j. in
princip. in gloſſ. mag. in verbo, agitur. ff. de act. emp. Magis com-
muniter tenetur opinio gloſ. in § pretium. in verbo, tradatur. ſ. de
emptione & venditione. quam Angel. hic reputat ſingularem: quę
tenet, quòd ſi venditor habet facultatem rei præſtandæ: & cogitur
præciſè: aut non habet, nec dolo deſiit habere: & tunc liberatur
præſtando intereſſe. Et hoc multùm confert a
ad concluſionem libelli. Et ita etiam tenet Bar
tolus in dicta l. j. in princip. in penultima col. ff.
de actio. empti. De quo etiam vide per Barto-
lum & alios in l. ſtipulationes non diuiduntur. b
in prin. in xxxij. col. ff. de verb oblig. per Bald.
in l. ſi traditio. in j. q. C. de act. emp. & in l. con-
tractus. in penultima col. C. de fide inſtru. vbi
tenuit opinio. per quam limitatur prædicta
communis concluſio, quòd ſi venditor habet
facultatem rei præſtandæ, & etiam eſt domi-
nus: & tunc bene teneatur præciſè tradere. Si
autem non eſt dominus, quamuis habeat facul
tatem rei tradendæ, tamen non cogitur pręci-
sè tradere. Nec ſequitur abſurdum, quòd quis c
cogatur iniuſtè incurrere pœnã dupli, re eui-
cta: vt ibi per eum. Quam opinionem impu-
gnat Paul. de Caſt. in dicta l. j. in princip. ff. de
act. emp. Videatis etiã Bald. in l. vnica. in col.
penul. verſicu. ſed ad vnum aduerte. C. de ſen.
quæ pro eo, quod intereſt. vbi inter alia ſingu-
lariter dixit quòd eo caſu, quo venditor con-
ſtituiſſet ſe nomine emptoris poſsidere, poſſet
præciſè compelli ad tradendum. Idem etiam,
ſecundùm eum, ſi de vẽditione fuiſſet factum
inſtrumentum guarentigiatum, quod habet d
executionem paratam, ſecundùm eum. De
quorum dictorum veritate vide Lud. Ro. in di
cta l. ſtipulationes non diuidũtur. in principio.
138 ¶ † Vnum circa prædicta diligentiſsimè not.
quod eſt in practica vtiliſsimum, & multùm
conferet ad formationẽ libelli, quòd ſi in inſtru-
mento venditionis apponãtur illa verba, quæ
communiter conſueuerũt apponi ꝙ véditor a
f conſtituit ſe nomine emptoris poſsidere,[f]
quamuis realiter non tradiderit rem, tamen
venditor non poſſet amplius conueniri actio-
ne ex empto, vt tradat rem: quia venditor per f
prædictum cõſtitutum ſuum ſtatim fuit à tra-
ditione liberatus, & ſtatim dicitur tradidiſſe:
vnde opus eſt quòd emptor agat rei vendica-
tione vel Publiciana, aut interdicto vti poſsi-
detis: aliâs ſuccumberet. Gloſ. eſt ſolénis in l. ab
emptione. in gloſ. fin. in ver. conſtituatur. ff. de
pact. & ibi Bar. in terminis eam notat, & man-
dat eam multùm teneri menti. Bene facit l. Iu-
lianus. §. ex vendito. ver. poſſeſsionem autem
traditã. ff. de actio. emp. quãuis cõtrariũ teneat
g expreſsè glo. ſuper verbo, precaria.[g] ✠ de quo
etiam vide Cynum in l. fina. C. quando lice. ab
empt. diſced. Bald. in l. j. C. pro donato. & in
contrarium videtur facere: quod vult Baldus
in l. vnica. in penultima columna. C. de ſen.
quæ pro eo, quod intereſt. & ſuprà retuli, ibi
tenet quòd caſu, quo venditor conſtituiſſet ſe
nomine emptoris poſsidere, poſſet pręciſè cõ-
pelli ad tradendum. Eſt tamen verum quòd
Baldus ibi non aperit in quo remedio: vnde
eſſet intelligendum ſecundùm prædictam. Ad
iſta etiam facit aliud, quod etiam multùm con
fert ad formationem libelli, videlicet quòd ſi
venditor ſemel tradidit rem venditam, & poſt g
eà perueniat ad manus venditoris, certè ſi em-
ptor ageret contra eum actione ex empto, ſuc
cumberet: vnde debebit agere rei vendicatio-
ne, vel Publiciana, vel interdicto vti poſsidetis.
Gloſ. eſt in l. cùm fundum. in § ferè. in verbo,

a ✠ Hoc idé voluit Paul. Caſtr. in d. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empti. Sardus.

b ✠ Et ratio eſt, ſecũdùm Bar. quia in primo caſu opponitur ad impediẽdum proceſſum, & ſic ad vnum finem: in ſecundo opponit ad aliũ finẽ, videlicet vt abſoluatur argu. c. veniens. extra de teſtib. Sard.

c ✠ Adde quòd contra Bart. videtur, iudicio meo, caſus in l. fundus, qui Lucij Titij in verſic. quæſitum. ff. de reſcindend. vendi. & contra Bart. eſt cõmunis opi. in d. §. ſi quis iurauerit. ibi videas & dixi ſ. in §. item ſi quis poſtuláſſe. col penul. Carcaſſona Sard.

d ¶ Et venditionis. Quomodo autem cognoſcatur contractus emptionis & venditionis, vide per do. Alexã. de Imol. in conſil. cvij. in ij. col. in iij. parte.

a ¶ Et tradidit. Et cuius importantiæ ſint iſta verba, vide do. Alex. in conſil. x. in vlt. col. in iiij. parte.

f ¶ Poſsidere. Quid autem operetur in contractu emptionis & vẽditionis pactũ conſtituti, vide do. Alexan. in conſil. iij. ſ. v. col. in vlt. parte. & in conſil. x. in j. col. ea. parte. Et an per tale pactum conſtituti trãsferatur dominiũ in emptorem, & poſſeſsio, vide do. Alexand. de Imol. in conſil. xcv. in ij. & iij. col. in j. parte. & in conſi. xxviij. in ij. col. in ij. parte. vbi ponit an trãſferat ciuilis poſſeſsio vel naturalis, & an per appoſitionem pacti precarij venditor liberetur, vide per eũ in conſi. xxvij. in iij. columna. in ſecunda parte.

g ✠ Vide Paul. Caſtren. in dicto §. ex vendito. conciliantem iſtas glo. licet poſtmodum dicat véditorem poſſe conueniri

actione ex empto
ad traditioné de-
tentationis, tan-
quã de reliquiis
emptionis, per l.
ſi hæres teſtamen
to.ff.de acti.emp.
ſecutus Bal.in l.j.
C.de reſcind.véd.
prout ipſe alle-
gat. Et hoc vlti-
mũ mihi placet.
Carcaſſona Sard.

a ¶ Ad fructus. Vi-
de do. Alexan. de
Imo.i cõſi.lxxiij.
in j.col.in ſecũda
parte. vbi etiam
ponit quid de em
ptore ſoluẽte pre
tium pro parte,
an pro illa parte
fructus habere de
beat, & efficiatur
dñs illius partis.
De quo vide per
eũ i cõſi.cxxxiiij.
in j. col. in iiij.
parte. vbi etiã po
nit quid ſi ſit fa-
cta promiſsio de
vendẽdo, an ille,
cui ſit facta talis
promiſsio lucre-
tur fructus.

b ¶ Vacua. Vide
Feli.in c.cũ Ioan
nes.de fide inſtru.

c ¶ Plena. Vide Frã.
Aret.in l.j.de ac-
quir.poſ.i xj.col.
& Fel.in c.cũ Io.
de fide inſtr.

d ¶ Vide bonũ tex.
in l.pen.ff.de eui-
ctione.Sardus.

tradat. & in verbo, multis.ff. de contrahenda
emptio. & no.gloſ. in authenti.ſacraméta pu-
berum.C.ſi aduer.vend.in glo.fi.in ver.cuſto-
139 diuntur. ¶ †Item diligenter aduerte in proxi-
mis dictis dum dixi, quòd per cõſtitutũ dicitur
tradi poſſeſsio, ſi venditor cõſtituit ſe nomine
emptoris poſsidere, quamuis traditio: quę pro-
pter hoc cõſtitutũ inſurgit, ſit ficta, tamen poſ
ſeſsio ipſa quæ per ipſum cõſtitutũ acquiritur,
eſt vera, & propria poſſeſsio, & caderet in ſta-
tuto loquente de poſſeſsionibus. Caſus eſt ad
hoc ſingularis in l. certè. §.j.in ver. propriè poſ
ſidere videor.ff.de preca.per quẽ tex. Ita in ter
minis dixit Bar.in l.ab emptione.in vlt.q.ff.de
pact. & idem tenet Bar.per eũdem textum vbi
hoc latiſsimè examinat in l. ſi is, qui pro em-
ptore.in prin.in vlti.q. & ibi Imo.ff.de vſuſca.
& reaſſumpſit Bal.in c.j.§.item inueſtitura.de
notis feudorum. Et ad hoc, quòd iſta poſſeſsio,
quæ acquiritur per cõſtitutũ, ſit vera, & pro-
pria poſſeſsio, bene facit tex. in c.accedens.ex-
tra de præbend. & idem tenet Bal.in l.j.C.quã
do li.ab emp.diſce. & eſt etiam de hoc text.in l.
quod meo.in princ. & ibi ponderat Bart. in fi.
ff.de acquir.poſ. & idem etiã tenet do. Anto.de
Bu. in c.cùm veniſſet. circa iij.col.extra de re-
ſtitu.ſpo. quãuis cõtrarium, ſcilicet, ꝙ imò iſta
non ſit vera, ſed ficta poſſeſsio, teneat expreſsè
Bal.in l.j.C. de ſuffra. & ſic tam eam appellat
Bal.in l.j.C.pro donato. & idem videtur velle
ipſemet Bar.in l.Titia.in ij.col. ff.de verb.obli.
¶ Item aduertite quòd vẽditor tenetur nedũ
ad rem tradendam vt prędixi: ſed etiam ad fru
a ctus [a] extantes. †Item ad cedendam actionem
pro penſionibus fundi venditi, ſi fortè illũ alte-
ri locaſſet venditor. l. Iulianus. §. ſi fructibus.
cum gl.in ver.cedere. & ibi Bar.ff. de act. emp.
de quo etiã per Bart.in l.ſi filius.§.j.ff. de verb.
oblig. & per Bald.in l.ſi traditio.in vlti.q. & latiùs in l.fructus.C.de
act.emp. & in l.j.in iiij.col.C. de vſu. & fruct.lega. & quod notat
Bart. in l.cum filio.in prin.aliâs in fi.ff.de lega.j. & vide omnino
Bar.poſt Dy.in l.fi.§.fi.ff.de iur.fiſ. & ibi ponit de penſionibus, &
latè de fructibus ſiue induſtrialibus, ſiue naturalibus, per Ang.in l.
141 diuortio.in prin.ff.ſolu.matrimo. ¶ †An autem vẽditor teneatur
tradere poſſeſsionem rei venditæ vacuam, hoc eſt, à nemine occu-
patam? Dicunt ꝙ ſic.l.ij.§.j. & ibi Bar.ff.de act.emp.no.gl. & Bar.
in l.cùm res.C.de prob. & ibidem etiam videte per Bal. Et quando
b dicatur tradi poſſeſsio vacua, [b] declarat tex. & ibi Bar.in d.l.ij.§.j.
& notabilius in l.Datio.§.j.per illũ tex.in eod.tit.ff.de acti. empti.
vbi infert ad notabilẽ quæſtionẽ, de qua per eum. & ponit notabi-
liter Bald.in l.fi.C.de pact.inter empt. & vend. & in l. fructus.C.de
acti.empti. & gloſ.in l.improba.in gl.in ver. in vacuã.C.de acqui-
renda poſ. & glo. & ibi Bartolus in l. finali. & doct.in gloſſa ſuper
verbo, vacuam, C.vnde vi. & ibi etiam habetis in gloſſa & per
142 doct. † an ſit differentia inter poſſeſsionem vacuam, & vacan-
tem. Et qualiter probatur, poſſeſsionem eſſe vacuam, ſeu vacan-
tem, ponit Bald.in l.fi.in prin.C.de edict.diui Adr. Ange. in repe.
143 l. ſi vacantia.C.de bonis va.lib.x. ¶ †Quæ autem dicatur poſſeſsio
c plena, [c] & ſemiplena, & quę vacua, declarat gl.magiſtra in §.quod
autem.ſuper verbo, vacãtis.ſ.de vſuſcap.quæ gloſ. non eſt alibi in
iure, ſecundùm Angelum, in l.ſi me in vacuam.ff. de acquirenda
poſ. Addite tamen prædictis quòd quamuis venditor teneatur
tradere poſſeſsionem vacuam, non tamen tenetur tradere poſſeſ-
ſionem liberam, niſi hoc ſit dictum. Et per hoc ſequitur notabilis
effectus, ꝙ ſi tradatur poſſeſsio quæ ſeruitutem debeat, bene dici-
tur tradi vacua, non tamen dicitur tradi libera. Ita notabiliter de-
clarat, & probat Bar.per multa in l.ij.§.j.ff.de act.emp. & in l.vim

facit.per illum tex.in fi.ff.de vi & vi.ar. & in l. Meuius.§. fundo.in
fi.col.ff.de leg.ij. & notabi.Ange.in l.conuentionalibus.§.fin.ff. de
verb.oblig. & Bald.in l.ſi plures.in ij. & iij.col.C.de condi.inſer.be-
144 ne facit l.ſi pro fundo.vbi Bart. & doct.C. de tranſactio. †Et ideo
ſemper vtiliſsimum eſt in inſtrumentis emptionum illam clauſu-
lam apponere, quæ hodie cõmuniter apponi conſueuit, videlicet,
Qui venditor promiſit emptori tradere poſſeſsionem liberam, va
cuam, & expeditam. vt in prædictis locis habetur. Cuius clauſulæ
effectus patet ex ſuprà ſcriptis: quia ſi tunc traderet cũ aliquo one-
re ſeruitutis poſſeſsionem: poſſet agi contra eum actione ex empto
d ad intereſſe. [d] ¶ †Vltimò propriùs ad libellũ aduertite quòd iſta
145 actione ex empto agitur ad diuerſa, ſecundùm quod notabiliter
declarat Ioannes Faber & Ioannes de Platea hîc, maximè cùm ſex
ſint, quæ conſequi debet emptor à venditore ex cõtractu emptio-
nis, quæ colliguntur ex l.ex empto. per totam legem, & ex l. Iulia-
nus.§.ex vendito.ff.de actio.empti. Et notabiliter enumerat decla
rando Bald.in l.dolum.C.de peri. & commo. rei vendi. ibidem vi-
146 deatis. ¶ † Agitur enim interdum pro re vendita tradenda, vel
pro intereſſe, ſi non traditur, vt in ſuperioribus dixi, & dicam j.in
147 formatione huius libelli. †Interdum agitur ad intereſſe ſolum
propter aliud: non dico quia res nõ tradatur, ſed eò quia venditor
rei qualitatem, puta ſeruitutem, celauit, vel rem vitioſam tradidit.
l.j.§.j.ff.de act. emp. & ibi notabiliter Bar. vbi inter cætera ponit
qualis debeat eſſe hoc caſu forma libelli, & in l.Iulianus.in princ. &
148 l.ſi ſterilis.§. quãuis.eodem titu. † Interdũ agitur actione ex em-
pto ad intereſſe propter aliud, propterea quòd fundus ſob menſu-
ra promiſſa non præſtatur.l.ij.in prin.cũ gl.j. & ibi Bar.ff.de actio.
emp. Et in hoc caſu diligentiſsimè aduertite, quãdo venditur fun-
dus ſub certa menſura, puta centũ perticarum, an ſi reperiatur mi-
noris, vel maioris quãtitatis, cedat ad commodum, & incommo-
dum, emptoris: vide tex. in l.Iulianus.§.ſi Titius.ff.de acti.emp. &
text.notabilem in l.ſi ſeruum.§.ſi modus.cum glo.ſolenni in ver.
pro numero. & ibi Paulus de Caſtro in eodem titulo. & tex. nota-
bilem in l.quæro.in eodem titulo. & textus bene ſignandum in l.
qui fundum.§. qui agrum.ff. de contrahenda emptione. Oldra-
dus Lauren.in conſil.ccxxxij.notabiliter per Abb.Panor. & ibidẽ
Petrus de Ancharano, & Ioannes de Imola in c.per tuas. extra de
dona. & notabiliter Baldus in rubr.C.de contrahenda emptione.
in xxij.q. & Pau. de Eleaza. in cõmento.c.ſi venditori. in penulti.
col.extra de emp. & vend.Sali.in l.ij.C. de contrahenda emptione.
149 † Interdum agitur ad repetendum quod datum eſt puta ad repe-
tendas arras, & ſic ad reſoluẽdum contractum: vt eſt text.notabilis
in l.ex empto.§.is qui vina. & ibi Bart.ff. de act.empt. De hoc ta-
men, quomodo, & qua actione repetãtur arræ datę vẽditori, vide-
te ibi Bart. & gl.in l.cõtractus.§.j. & ibi Bar. & etiam Bald. in pe-
nultima col.C.de fide inſtru. & Bald.in l.ij.C. quando lic.ab emp.
diſce. & latè Salice.in l. quod ſæpe.in prin.ff.de, contrahend.empt.
150 †Interdũ agitur ad exhibendũ, ſcilicet vt vẽditor exhibeat inſtru-
mẽta fundi venditi, propter cognoſcenda confinia, vel iura vendi-
toris, quorum inſtrumentorum deſcribendorum tenetur vendi-
tor copiam facere emptori. nõ autẽ quòd illa teneatur dare. Text.
eſt de his nota.in l. Titius.la ij.ff.de actione empti quem textum.
dicit ibi Bartolus eſſe bene notandum: quia, ſecundùm eum, poteſt
tota die cõtingere. Addite Baldum in l.j.in fine per illum textum.
C.credi euic.pign.debe. & Antonius de Butrio & Imola in c.fi. ex-
tra de emptione & venditione. Eo caſu, quo venditor nollet produ
cere, ſiue exhibere inſtrumenta, tunc ſeruaretur practica Inn.in c.
G.perpetuus.extra de fide inſtrumen. vbi omnino vide ſecũdùm
dominum Baldum in c.vaſallus.ad finem.ſi de feud.fue.contro.in-
151 ter dominum & agna. † Interdum datur hæc actio contra vendi-
torem, vt agat contra alium, qui damnum dedit ipſi emptori in re
empta, vel ſaltem vt cedat actionem contra illum tertium: & eſt
nouus modus agendi, vt ibi inquit Bartolus. Text.habetis & exem
plum in l.Iulianus.§.penultimo. & ibi Bartolus.ff. de actione em-
pti. & in ſimili textu in l.ſi ſic.§.finali. & ibi expreſsè Bartolus.ff.
152 de lega.j. † Interdũ datur hæc actio pro euictione rei vẽditæ. l. nõ
dubitatur.cũ ſimilibus.C.de euict. Idcirco ſecundùm emergẽtiam
dictorum

dictorum caſuum oportebit diuerſificare concluſiones libellorum
153 ſecundùm narrationem facti. † Eodem modo in actione ex ven-
a dito[a] agitur ad diuerſa,ſed nõ ad tot diuerſitates, quas proximè vi-
dimus in actione ex empto.Interdũ enim agitur ad pretium:& hęc
eſt principalis ,& regularis concluſio.l.ex empto. in princ.& d.l.
Iulianus. §.ex vendito.ff.de act.emp.& dixi ſ̃.latiſsimè. Interdũ agi
tur ad reddendũ quod plus debito eſt præſtitũ,iuxta l.fundi.§.ſi ru
ta.ff.de act.emp.& melius in l.ſi binarum.ff.de ſerui. vrb. præd. &
in l.ſi tibi liberum.cum glo.in ver.incerti.ff.de act.emp. Interdum
agitur ad factum,vt ille,qui lapides ex fundo emit,illos tollat.l.ſi is,
qui lapides.de act. emp. Interdum agitur ad reſcindendum contra-
ctum. l. ſi fundus.ff. de lege commiſſo.ita quòd in iſta actione ex
vendito oportebit variare, & diuerſificare cõcluſiones libellorum
ſecundùm diuerſitatem caſuum. Iſtis pro introductione materiæ,
& pro plenaria informatione libelli præmiſsis,apparet luculenter,
154 † qualis eſſe debeat forma libelli in actione ex empto, & in actio-
ne ex vendito vt liquet ex prædictis. Quorum libellorum formas
ponit Specu.in tit.de emp.& vendi.§.ſi prius. & Rofre. in rubr.de
actio. ex emp. & in alia rubri.de actio. ex vendi. vt refert Ioan.de
Pla.hic.Vide Spec.etiam in tit.de fruc.& lit.expen.§. viſo. verſic.
quomodo.& in tit.de libel.concep.§.hoc quoq;.ver.item no.Inno.
in c.ſacro. in fin.gloſſ.magnæ. extra de ſent.excom. Et iſtos allegat
155 Ioan.Fab.in §.pretium.ſ̃.de contrahen.emp.† Pro nunc pono in
ſpecie formam libelli, quando agitur actione ex empto, vt res
vendita tradatur: Ago contra Titium, & dico quòd ab eo emi ta-
lem librum pro decem ducatis,quos ſibi actualiter ſolui,vel offero
me incontinenti ſoluere:quare peto eum condemnari ad dictum
librum mihi tradendum.Iſte eſt vnus modus libellandi: & hoc ca-
ſu,quando concluditur tantùm ad traditionem libri,tunc tempo-
re ferendæ ſententiæ interrogabitur reus per iudicem ad inſtan-
tiam actoris an velit,vel poſsit rem tradere:& ſi dixerit quòd non,
condemnabitur ad intereſſe: vt l. ſi traditio.C. de act. emp. & l. ſi
quis ab alio.§.fin. ff.de re iudi.Et ſic hoc caſu ad aliud agitur, ſcili-
cet ad rem tradendam:& ad aliud fit condemnatio, ſcilicet ad in-
tereſſe.Iſte eſt primus modus libellandi, quem ponit in iſta actio-
ne ex empto gloſſ. magiſtralis, & plenior quæ ſit in iure, in l.j. in
princip.in glo.mag.in ver.agitur.in princip.ff.de act.emp.Et iſtam
primam formam libelli ſuſtinet ibi Bar. in j.col. & vltra gloſſ. ibi
reſpondet multis modis ad illud,quod proximè dixi: quia videba-
tur abſurdum ad aliud agi,& ad aliud fieri condemnationem. dici-
te vt ibi per eum. Et ad iſtam primam practicam, videlicet de in-
terrogatione fienda à iudice, addite glo. no. in ſimili,& ibi Bart. &
doct.in l.ſi quando. §.fi.in glo.fi.in ver.non præſtaretur.ff. de lega.
156 j.& Bal.in l.j.in vij.col.C.de his quæ pœ.no.† Secundus modus li-
bellandi eſt,quòd poſtquam venditor fuerit in mora tradendi li-
brum venditum, quòd hoc caſu emptor principaliter, & directò
petat intereſſe tantum:vt tenet glo.in d.l.j.in prin.& iſta etiam eſt
b veriſsima practica,vt ibi duplicatis vicibus dicit Bar.[b] ※ † Tertius
157 modus libellandi eſt,vt concluſio conditionaliter concipiatur hoc
modo:Peto reum condemnari ad librum tradendũ, & ſi eum non
tradet, peto intereſſe. & iſte tertius modus eſt tutior ſecundùm
glo.ibi.Et hunc tertium intellectum defendit, & tenet ibi Bart. &
etiam defenſat latè Bar.maximè à quibuſdam oppoſitionibus, per
quas viſus eſt dubitare Ioan. Fab.hic: & tenet ꝙ de iure iſto con-
ditionalis concluſio procedat Bart.dico in l.ſtipulationes non di-
uiduntur,in princip.in vij.q.ff.de verb.obli.& ibi ſequuntur Ang.
Io.de Imo.& Raph.Cu.Iſtam etiã formã tenet Bar.in l.naturalis.§.
j.ver.quæro.extra glo.qualiter formabitur libellus. ff. de præſcrip.
verb.& Bald. vbi omnino videas in l. ſi traditio. in ij.q. C.de act.
emp.vbi etiam dicit quòd nedum poteſt peti alternatiuè rem tra-
di, aut intereſſe dari, ſed etiam coniunctiuè hoc modo: Peto rem
tradi cum intereſſe.& talis libellus erit aptus,vt ibi per eum.Intel-
ligetur tamen de alio intereſſe, quàm nos agamus hic, vt ibi per
eum. & iſta tertia forma libelli conditionalis magis mihi placet,
quàm ceteræ:& etiam eam approbat, & obſeruat conſuetudo, vt
inquit Ioan.Fab.de quo hic per eum, & latiùs in §. pretium.ſ̃.de
emp.& vend.Et iſtas tres practicas vltra gloſſ.ſ̃.alleg. tangit etiam
gloſ.j.in l.ij.§.item ſi in facto.ff.de verb.oblig. quòd in iſtis obligationibus facti, qualis eſt
illa, de qua tenetur venditor ad tradendum,
quòd poſt moram ſuccedit obligatio ad inter-
eſſe in tantum quòd intereſſe ſit in actione,&
in petitione. Probatur in dicta l.j. in princ.ff.
de act.emp. & in l.fi.& ibi Bar.ff. ſi quis in ius
voc.non ie.De quo tamen videatis gloſſ. quæ
contrarium vult in l.ſi quis ab alio. §.fina.ff.de
re iudi. & Bartolus in l. ſtipulationes non di-
uiduntur.verſicu.Celſus.ff.de verborum ob-
ligationib.& in l. vnica.in iiij.quæſt. princ.C.
de ſen.quæ pro eo,quod intereſt.Ange.diſtin-
guentem,& ibi Fulg. impugnat eũ in d.l.fi.ff.
ſi quis in ius vo.nõ ie.Imo.in d.l. ſtipulationes
158 non diuiduntur.in prin.in penul.col.¶ †Vlti-
mò ad cõplementum perfectum ſuprà ſcripto
rum libellorũ vnũ nõ omitto,quòd caſu, quo
petitur intereſſe,non eſt neceſſe ꝙ quantitas
eius intereſſe exprimatur in libello: imò ſuffi-
cit in libello, ſimpliciter petere intereſſe, ſiue
ſit intereſſe cõmiſſum, ſiue cõmittendum.Ita
latè tenet Bar.in dicta l.ſtipulationes non diui
duntur.in prin.in vltima col.in x.& vlt.q.& in l.certi condictio.in
princ.in v.col.ff.ſi cer.pe.per text.apertum in l.iij.in fi.C.de inuti.
ſtipu.qui tex.vt ipſe probat,loquitur de intereſſe de præterito cõ-
miſſo.Item per rationem:quia quotieſcunq; declaratio incertitudi
nis non eſt in poteſtate actoris, admittitur libellus incertus.l.j.§.
quod autem.& ibi Bart.ff.quorum leg.cũ cõcor.quas ibi dedi ſ̃.eo.
in gl.in ver.pro æſtimato.ſed ſic eſt quòd declaratio intereſſe non
eſt in poteſtate actoris,ſed in iudicis ſubtilitate.C. de ſen. quæ pro
eo,quod intereſt.l.vnica.& §. curare.j̃.eod.ergo nõ cogitur actor
intereſſe limitatum ponere in libello:& cõſequẽter admittitur li-
bellus,ſiue petitio incerta.Et iſtud tenetur cõmuniter per Citra-
montanos,reprobata opi.Vltramõtanorum tenentiũ contrarium:
& per Bart.latè in d.l.ſtipulationes non diuiduntur.in fi. principij.
& ibi reſponde Bar.ad omnia adducta per eos.¶ Succeſsiuè iuxta
ordinem tex.ſequitur vt videamus qualiter formandus ſit libellus
in actione ex locato,& cõducto.Pro cuius introductione ſciẽdum
159 eſt ex mente Ioan.Fabr.hic,poſt Iacob.de Ra.† ꝙ iſta actio ex loca
to competit ad diuerſa:quãdoq; ad pẽſionem rei locatæ.& hoc eſt
regulare:quandoq; ad deteriorationem rei locatæ,quæ præceſſerit
culpa conductoris.Et de vtroq; eſt caſus in l.ij.ff.in quib.cau. pign.
ta.contrah. & in l.ſi vulneraueris.ff.loca.Interdũ competit vt co-
lonus debito tempore colat:& ad alia ſecundùm legis conuentio-
nem.facit l.ſi merces.§. conductor.ff.locati. Interdũ competit, vt
conductor rem conductam dimittat,iuxta l.edem.& l.cõductores.
160 C.loca.†Eodem modo actio ex conducto competit ad diuerſa. In-
terdum vt frui liceat re conducta.l.ex conducto.in prin.ff.loc.& l.
ſi fundus.in eo.titu.quem tex.pro ſingulari allegat.Ludo. Roma.in
l.ſi quis arbitratu.circa vlti.col.ff.de verb.obliga. De cuius intelle-
ctu vide Bald.in l.j.in vlt.col.in ver.ſeptimò opponitur. C.de ſen-
ten.quæ pro eo quod intereſt.& Ioan.de Imo.in l.ſi filio. §.fi.in fi.ff.
ſolut.matrimo. Interdum competit vt domus conducta, vel res
alia reficiatur.d.l. ex conducto. in princip.in ver. aut villa non re-
ficitur. cum ver. ſequentibus. ff. locat. Interdum competit ad in-
tereſſe damni,quod ſecutum eſt ex locatione rei vitioſę.l.ſed addes.
§.ſi qs dolia.& ibi Bar.ff.locat.De cuius legis intellectu vide omni-
no Bar.in l.in rebus.§.item qui ſciens.ff.commo.& in l.j.in vj.col.
C.de ſenten.quæ pro eo,quod inter.& in l.tenetur.§. ſed ſi vas.ff.
de act.emp.& latius in l. Iulianus. in princ.eod.tit.ff. de act.empti.
Interdũ competit, vt cuſtodia horreo locato exhibeatur, quando
ita conuentum eſt.l.ex diui.C.loca.in l.dominus horreorũ.in prin.
ff.loc.Interdum competit ad expenſas,quæ neceſſariò, vel vtiliter
factæ ſunt in re conducta.dicta l.dominus horreorum.§.j.ff. loca.
De quo etiã videatis Bald.in l.j.C.de iure emph. Et notate quòd
quamuis colonus, vel inquilinus deiiciatur à re conducta propter

a ¶ Ex vẽdito. Adde do.Barth.Soc. in conſi.ccliij.incip. in cauſa dñi Ioannis.verſi.iiij.ead.conclu.in ij. parte.quòd actio ex vendito datur ex cõtractu informato ad retradendum,& reſoluendum:& ſi competat actio ex empto ad retradendum, talis actio non ſolum datur ad merũ factum, ſed etiam ad dandum,& contra habentem facultatẽ tradendi,vt præciſè tradat.

b ※ Et reſponde ad l.ſi ſeruum.§.fi.ff. de verb.oblig. vt per Bart. in d.l.j. Sardus.

a ¶ Locata. Adde do. Barth. Soci. in cõſi. cxxv. incip. viſa narratione. verſi. ſecundũ fundamẽtũ. in fi. in ỷ. parte. quòd locator ad hoc teneatur facere, & curare, vt cõductor habeat rem vacuam, & expeditam, vt illa vti poſsit: aliàs tenetur conductori ad intereſſe.

b ¶ De pẽſione. Sed quid ſi penſio eſſet remiſſa arbitrio tertij, an ſi ille noon arbitretur, poſsit à perſona recedi, & ad arbitrium boni viri recurri: vide do. Barth. Soc. in cõſil. xliiij. incip. in præſenti. ver. quare magis. j. parte.

c ¶ Actio in factũ. Quibus actionibus autẽ peti poſſit locatiões quas facit doctor, vel medicus de operis ſuis, vide do. Barth. Soc. ĩ cõſi. cxcvj. inci. circa præſentem. verſi. tertiò iſta opin. in ij. parte. vbi etiã ponit ꝙ non differunt ab ea, quam facit famulus de ſuis. & ibidem ponit etiam quid de medico conducto ad certumtempus à cõmunitate pro certo ſalario: an finito tẽpore ſi curauerit infirmos, vt prius, ſibi debeas, licet renouata conducta non fuerit.

penſionem non ſolutam, repetunt tamen expenſas neceſſariò, vel vtiliter factas in re conducta. Tex. eſt de hoc, & ad multa notabilis, vt ibi inquit Barto. in l. colonus. in princi. ff. loca.
161 ¶ † Quid autem iuris ſit in emphyteuta, qui cecidit à iure ſuo per canonem non ſolutum, an nihilò minùs repetat melioramẽta per eum facta in re emphyteutica: ponit notabiliter Bar. in d. l. colonus. & Bald. ibi, & in rubr. C. de iure emphy. in prin. Interdum agitur, vt cõductori liceat tollere, & auferre ea, quæ ipſe ædificio, vel rei conductæ adiecerit: vt d. l. ſed addes. §. ſi inquilinus. ff. loca. Poteſt etiam agi iſta actione ex conducto ad alia pleraque, quæ colligi poſſunt ex diſcurſu tituli. ff. de loca. Idcirco ſecundùm diuerſitatem emergẽtium caſuum debent diuerſæ cõcluſiones formari: vt ex pręe-
162 dictis apparet. ¶ † Item aduertite quòd locatio & conductio dicuntur propriè, quãdo merces ſoluenda à locatore conſiſtit in pecunia numerata. Si autem merces non conſiſteret in pecunia numerata, ſed in alia quantitate, puta quia quis cõceſsiſſet alicui fundum pro decem ſaccis in annis, vt quotidie fit: tunc iſta non eſſet locatio, ſed contractus innominatus, facio vt des. Text. eſt multùm not. in l. j. §. ſi quis ſeruũ. ff. depoſiti. De cuius intellectu, & limitatione vide glo. no. in l. ſi pecuniam. in prin. ff. de condi. ob cau. in glo. j. in ver. acceperis. & latiùs in glo. in ver. repetetur. & ibi Bar. in iij. col. verſi. contra hoc oppo. & vide etiam Barto. in l. naturalis. §. at cum do. per illũ tex. ff. de pręſcrip.
163 ver. & glo. ſ. de locato. in princi. in ver. merces. ¶ † Aduertite, ꝙ etiam iſto caſu, ſi dicerem in libello, ꝙ locaui alicui fundum pro decem ſaccis frumenti: licet verba ſint impropria, vt ſ. dixi, tamẽ libellus ſuſtineretur, & intelligeretur, locaui, id eſt, vſui conceſsi. Text. eſt in l. ſi olei. cum gl. j. C. loca. quem Bart. ibi multùm notat ad hoc, & mandat teneri menti pro ſuſtentatione libellorum. Et idem dicit Bar. in l. ſi merces. §. vis maior. iuxta prin. ff. loca. Et ita etiam tenet do. Anto. in c. conſtitutus. per illum tex. extra de religio. do. & Bal. in ru. C. de iure emphy. Accedant quæ dixi vobis in §. omnium. ſuprà eodem titu. in materia libellorum circa ſuſtentationem
164 libellorum. ¶ † An autem locator de neceſsitate debeat apponere in libello qualiter accommodaui patientiam, ita quòd conductor vti potuit re locata [a], vide Inno. tenentem quòd non, niſi eo caſu, quo eſſet cõtractus innominatus, vt ſtatim dixi: quo caſu, ſicut & in aliis cõtractibus innominatis, requiritur expreſsiò perfecti implementi pro parte ſua: aliàs non competeret actio. l. ex placito. C. de rerum permu. & dixi ſ. in glo. in ver. ex permutatione. Ita Inno. in c. j. extra de libel. obla. quem refert, & impugnat Ange. de Are. non hîc, ſed in §. ſequens. ad fi. ſ. eodẽ. tenens quòd imò illa verba, pręſtita patiẽtia, ſemper ſint neceſſaria in libello, ſiue ſit propria locatio, ſiue ſit contractus innominatus. Motus per quædam
165 leuia, ad quæ facillimum eſſet reſpõdere. ibi videte per eum. ¶ † Itẽ diligentiſsimè aduertite quòd ſi nulla præceſsiſſet locatio domini, ſed aliquis ſimpliciter inhabitaſſet domum, quòd hoc caſu non eſſet agendum actione ex locato, ſed condictione ſine cauſa ad id, quanti conducturus fuiſſet. Ita ſingula. Barto. argu. illius text. in l. in ſumma. §. inſtrumento. ff. de conditio. indebi. de quo etiam videte Ioan. And. in addi. ad Specula. in titu. de locato. §. poſtquam. Bald. in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. & multùm no. Bal. in l. contractus. C. loca. vbi ſignanter inquit vnum, quod eſt quoti-
166 dianum, † quòd vxor inhabitans poſt mortem mariti ſui in domo, quæ fuerat locata marito ſuo, quòd teneatur ad penſionem competentem taxandam officio iudicis, niſi ſtet iure familiaritatu cum
167 hæredibus viri: vt ibi per eum not. † Ego circa ſuprà ſcripta puto, & teneo quòd in caſu ſuprà ſcripto quando aliquis inhabitaſſet domum ſimpliciter, nulla præcedente locatione, quòd in libello nedum concludi poſſet ad id, quanti conducturus fuiſſet, ſed etiam ad id, quanti domus conſueta eſſet locari: per text. no. in l. excepto. in verbo, iuxta præteritam conſuetudinem. C. loca. & ibi omnino vide Cy. & quæ pulchrè notat Barto. in l. in hac ſtipulatione. ff. de damno infec. Et iſta ſecundùm Ioan. de Pla. conferunt hic ad id, quod tota die contingit. Ecce, dico tibi, vade, & inhabita talem domum meam, & bene poſteà erimus in concordia de penſione [b]. Habetis ex prędictis qualiter hoc caſu eſſet formanda concluſio in
168 libello. ¶ † Ego addo ad iſta eſſe neceſſariò videndum Bal. in l. contractus. in fin. iij. col. C. de fide inſtrumen. ſignanter volẽtem, quòd vbi aliqua res eſſet locata ſimpliciter, non expreſſa certa quãtitate, quo caſu merces ex conſuetudine præſtatur. d. l. excepto. C. loca. quòd hoc caſu iſte erit contractus innominatus, & ageretur actione præſcriptis verb. & idem voluit Bald. in l. fi. C. de contrah. emp. Et pro hoc ego allego tex. not. & expreſſum in terminis noſtris in l. ſi tibi pollienda. verſus finem. ff. de præſcrip. verb. & quod voluit Bar. in pe. col. in l. ex placito. C. de rerum permu. vbi ſignanter vo-
169 luit † quòd ſi poſui librum meum vendendum penes aliquem ſtationarium ſiue bidellum, & nihil expreſſe dictum ſit de mercede, quæ dari debet ipſi ſtationario: dicit Bald. quòd iſte erit contractus innominatus: & conſequenter ageretur actione præſcriptis ver-
170 bis. & pro eo bene facit d. l. ſi tibi pollienda. ¶ † Item diligenter aduertite quòd in iſtis, qui exhibent operas ſuas, quę conſiſtunt in artificio, vel in aliqua arte, vel ſcientia liberali, quòd non dicitur locatio, & conductio, ſed magis dicitur præberi opera beneficij cauſa. Vnde inter aduocatum & clientulum, inter medicũ & infirmum, inter doctorem & ſcholares, non poteſt dici locatio, nec conductio: nec competit actio ex locato, vel ex conducto: & hoc propter notabile exercitium: vnde cõpetit actio in factum [c]. Iſtud eſt, quòd in terminis voluit ſingu. Bart. in l. j. in princip. ff. ſi menſor fal. mo. dixerit. qui hoc no. ex text. & ibi etiam ponit glo. in verſi. honorarium. & Bald. in l. j. C. de ſuffr. Et propterea in hoc errauit glo. quamuis ipſi non dicant, in l. Marcus à Flacco. in glo. j. ff. loca. quæ voluit expreſſe contrarium, tenens quòd infirmo competat actio
171 contra medicum ex conducto. quod eſt falſum, vt ſ. dixi. ¶ † Ex ſuprà dictis liquet clariſsimè qualiter formandus ſit libellus in actione ex locato, & in actione ex conducto. Quorum libellorum formas ponit Spe. in titu. de loc. §. poſtquam. & Rof. in rub. de actione ex locato, & conducto. ſecundùm quod refert Ioan. de Platea hîc. Et ſi vultis in ſpecie videre libellum, videte Ioannem de Platea hîc. Ange. in §. ſequens. in fin. col. ſ. eodem. Sed cùm aliter non expediat, delibero non denigrare fruſtrà papyrum. ¶ Succeſsiuè iuxta ordinem text. eſſet videndum de forma libelli in actione negotiorum geſtorum, in quo putaui remiſsiones ſufficere ne hic §. nimis
172 grande commentarium ſortiatur. ¶ † In primis tamen ſciendum eſt, quatuor modu dici negotium noſtrum, ita quòd nobis, & contra nos competat directa, & cõtraria actio negotiorum geſtorum, quos enumerat glo. magiſtra fin. in verſi. ipſo geſtu. in l. ſi pupilli. §. quid ergo. ff. de nego. geſt. & Barto. in ead. l. ſi pupilli. §. item quæritur. addit alios tres modos: & conſequenter ſeptem ſunt genera
173 negotiorum, † quæ ibi habetis poſita: & eadem habetis per Ange. de Areti. hîc, & latiùs per Ioannem de Platea hîc: vnde ſecundùm diuerſitatem negotiorum diuerſiſsimæ eſſent concluſiones libellorum. Et ad iſta genera negotiorum, vide etiam glo. fi. in l. ſi pecuniam. in verſicu. actionem. C. de negotijs geſtis. Cyn. in l. ſi mandatum. in princip. C. de negotijs geſtis. Barto. in l. quamuis. cum l.
174 ſeq. ff. ſolu. mat. & in l. mandati. ff. de nego. geſt. ¶ † Et econtra, ſi vultis videre aliquos caſus notabiles, in quibus gerens negotium alterius vtiliter, ad nihilum tamen habet actionem negotiorum geſtorum contrariam contra eum, cuius negotium vtiliter geſsit, videte glo. no. & ordina. & vnicam, & ibi doct. in l. ſi paterno. C. de neg. geſt. & gloſ. not. in fi. in l. Neſennius ff. de neg. geſt. & per Ang. hîc

175 hic. ¶ † Et ſi vultis videre caſus, in quibus dominus etiam alte-
rius geſtione obligatur, ſed non in ſolidum, videte glo. ordinariam.
176 §. j. in verbo, obligatum. ſ. de obliga. quæ ex quaſi contra. ¶ † In
iſta autem actione negotiorum geſtorum tam directa, quàm con-
traria, habetis formam libelli per Spec. in titu. de iudic. §. generalia.
ver. ſequitur. & per Rofre. in tit. de ac. neg. geſt. ſecũdùm quod hic
referunt Ioan. de Pla. & Nico. de Neap. hîc, in iij. q. & Vltramon-
tani extra glo. Et formã libelli ponit Bald. in l. ij. ff. de neg. geſt. per
illum tex. vbi bonus eſt tex. ad hoc, vt ibi etiam notando dicit Bar.
177 ¶ † Et de forma probandi videte etiam gloſ. in l. j. in prin. in gloſſ.
mag. & ibi Bar. in ij. col. Bal. & Ang. & alios. ff. de eden. Barto. in l. ſi
mandatũ. C. de neg. geſt. & do. Anto. in c. ij. extra de libelli obla. &
quod not. Bal. in l. ſi pecuniam. in ſi. C. de neg. geſt. & iſta ſufficiant.
178 ¶ † Et formam huius libelli ponit etiam Ange. hîc, ſed latiùs, &
179 plenius Ioan. de Plat. hîc, quem videatis. ¶ † Qualiter autem for-
mandi, ſint articuli, & qualiter fiendæ ſint poſitiones in iſta actione
negotiorum geſtorum, vide tex. in l. ſed an vltra. §. j. & ibi Bar. no.
ff. de neg. geſt. & Bart. notabiliter in l. ſi mandatum. C. eo. Et eius
verba habetis ſimpliciter relata nullo addito per Ang. hîc. ¶ Suc-
ceſſiuè iuxta ordinem text. ſequitur de actione mandati, depoſiti,
pro ſocio, & commodati. In iſtis quatuor actionibus habuiſtis ſuos
particulares libellos, cum ſuis opportunis materiis in §. ſequens.
extra gloſſ. ſ. eod. tit. ¶ Sequitur nunc regulato ordine de actione
tutelæ, circa quam Ange. hîc fecit quaſi vnum tractatum tutela-
rum, colligendo hîc per viam ſummæ quaſi omnia tradita per
Bar. & alios ſcribentes in locis ſuis ordinariis: quod non eſt aliud,
quàm materias extra loca ſua ordinata impertinenter extrahere.
180 ¶ † De formis autem libellorum in iſta actione tutelæ tam dire-
cta, quàm cõtraria, item & in actione protutelæ tam directa, quàm
contraria, iuxta l. fin. ff. de eo, qui pro tuto. & declaraui ſ. in gloſſ. in
verbo, tutelæ. Item & in vtili negotiorum geſtorum de qua loqui-
tur rub. ff. de contraria tutela, & vtili actione. Item & in materia
ſuſpecti tutoris, & in actione de tutelis, & rationib. diſtra. de qua lo-
quitur rubr. ff. de tut. & ratio. diſt. & potiſſimum l. j. §. de rationi-
181 bus. & l. ij. illius titu. ¶ † Item & in actione in factum ſubſidiaria,
quæ competit contra magiſtratum, qui malum, vel non idoneum
tutorem dedit: de qua loquitur titu. ff. de magiſtra. conuen. & eſt
gloſſ. magiſtra in §. ſciendum. in verb. ſubſidiaria. ſ. de ſatiſda. tuto.
182 † Item & in actione in factum ad intereſſe contra falſum tuto-
rem authorantem, de qua loquitur maximè l. nouiſſimè. ff. quod
falſo tuto. authore. & gloſſ. ſolennis & magiſtra in ver. non fuerit.
183 in l. j. in prin. in eod. ti. † In iſtis omnibus habetis formas libellorum
per Spe. in tit. de iud. §. generalia. ver. ſequiſ. in ſi. illius §. per Rofr.
in tit. de actio. tuto. & in tit. de cõtraria actio. tute. & in tit. de actio.
protute. & in tit. de vti. actio. nego. geſt. cõtra curatorem. & in tit.
quod falſo tuto. autho. & in tit. de actio. cõtra magiſtratũ, ſecũdùm
quod refert Io. de Pla. hîc. Et in actione tutelæ directa, quæ datur
contra tutorẽ, habetis formã libelli per Ang. hîc: & latius per Io. de
Pla. hîc. & vide gloſſ. in l. j. in princip. & ibi Bar. Bal. Ang. & alios. ff.
de eden. & Salic. in l. edita. C. de eden. & domi Anto. de But. in c. ij.
extra de libel. obla. & quòd notabiliter in terminis noſtris dixit
Bart. in l. j. circa ij. col. C. ſi aduer. rem iudi. vbi dixit nota. Bartol.
per illum tex. cum glo. quòd non ſolùm procedit libellus in actio-
ne tutelæ, ſi peto condemnari tutorem ad reddendum rationem
adminiſtrationis, cum aſſignatione reliquorum, ſecundùm quod
concludunt, & declarant Ange. & Ioan. de Plat. hîc, verum etiam
contra ipſos procedit libellus, ſi peto condemnari tutorem ad dan-
dum certam quantitatem occaſione adminiſtrationis; vt ibi per
Barto. de quo etiam vide Ang. in l. j. in prin. ff. de eden. & in l. cum
184 proprio. C. ſi quis alte. vel ſibi. ¶ † Succeſſiuè iuxta ordinem text.
eſſet libellus in actione pignoratitia: cæterum quia non eſt multi
artificij, ſufficiãt etiam in ea opportunæ remiſſiones. Vnde de for-
ma libelli in actione pignoratitia tam directa, quàm contraria, vi-
deatis Specu. in titu. de pigno. §. j. & Rofre. in titu. de pigno. actio.
& in ti. de contra. pigno. actio. ſecundùm quod hîc referunt Ioan-
nes de Platea, & Nic. de Neapo. hîc, in iij. & vlti. q. extra glo. & vide
glo. & ibi not. Barto. in l. cùm debitor. ff. de pigno. actio. & habetis
185 in ſpecie per Angel. & latius per Ioannem de
Platea hîc. ¶ † Et, ſi vultis ſcire differẽtias, quæ
ſunt inter pignoratitiam actionem, tam dire-
ctam, quàm contrariam, & actionem hypothe
cariam, videte glo. ſolennem in §. tertij. verſi.
æmula. & melius in verbo, eaſdẽ res. in proce-
mio Digeſtorum. & dicit Barto. quòd alibi in

a ¶ Paterfam. Vbi ad hoc vide Frã. Are. & domi Iaſ. May. & Fran. in l. cum filio. in vij. col. de leg. j. & in l. cũ filio. de vulg. & pupil.

corpore iuris non habemus meliorem gloſſ. illa. & ibi videte me-
lius per Barto. qui ponit in quibus conueniant, & in quibus diffe-
rant ſuprà ſcriptæ actiones. Cuius verba ſimpliciter ſequitur, nullo
addito, Ange. hîc. Et vltra differentias ibi traditas, videte etiam a-
liam differentiam per Barto. in l. ſi rem. §. propriè. per illum text.
ff. de pigno. actio. & ibi etiam per illum textum in ver. propriè. po-
nit ſingulariter Barto. an ſtatuta loquentia de pignore, habeant lo-
cum in hypotheca, vt ibi per eum. ¶ Sequitur in tex. de actione
familiæ erciſcundæ, & actione communi diuidundo. in iſtis vide
particulariter libellos vnà cũ ſuis opportunis materijs in §. quædã.
ſ. eod. ¶ In actione autem præſcriptis verbis, quæ pro æſtimato
competit, vidimus eius libellum vnà cum ſua materia. ſ. in gloſſ. in
ver. pro æſtimato. Eodem modo in actione præſcriptis verbis ex
permutatione, vidimus libellum vnà cum ſua materia. ſ. in gloſſ. in
ver. ex permutatione. ¶ Supereſt vltimo loco, vt videamus libellũ
in petitione hæreditatis, quæ vltimo loco enumeratur hîc in text.
Pro introductione materiæ videnda ſunt aliqua circa iſtam peti-
tionem hæreditatis, quæ multum conferunt ad formam libelli.
186 † In primis, cui competit iſta actio. Et expeditum eſt, quòd directa
petitio hæreditatis competit illi, qui eſt hæres de iure ciuili, ſiue ex
teſtamẽto, ſiue ab inteſtato, ſiue per ſe, ſiue per mediã perſonam
etiam extranei: vt l. j. ij. & iij. in princip & §. j. & ſi. ff. de peti. hære.
& quod in iſtis locis notat glo. maximè in d. l. ij. & iij. in glo. magna.
Et intantum iſta ſunt vera, quòd etiam ſi ante me fuiſſent mille
ſucceſſores, quorum vnus ſucceſſiſſet alteri, ego, qui ſum hæres vl-
timi, poſſum me dicere hæredẽ primi, & petere hæreditatem pri-
mi defuncti, tanquam eius hæres: quamuis ab eo non ſim inſtitu-
tus hæres, nec etiam ſuccedam ab inteſtato: imò plus, etiam non fa-
cta mentione illorum, qui medij fuerunt in ſucceſſione, & talis li-
187 bellus procedit: quia † qui hæredis eſt hæres, etiam primi teſtatoris
a eſt hæres: vt l. paterfa. [a] primis tabulis. in ſi. de vulg. & pupil. quem
ibi in terminis notat Barto. pro dicto libello, & ibidem alij ſcriben-
tes poſt eum. Ad idem text. in l. ſi. C. de hęredi. inſtitu. quem etiam
not. ad hoc Barto. ibi, & latiùs Bald. in xvij. q. & in ſeq. q. & ſeq. &
etiam in xxij. q. Ad idem eſt text. in l. iij. & ibi glo. mag. circa mediũ.
& ibi Barto. ff. de peti. hęred. ad idem text. in l. ſi quis filium. §. ſi. &
ibi Barto. in bonis lecturis. ff. de acqui. hęre. & ibi moderni poſt eũ.
& Barto. in l. ſi defenſor. §. illud. ff. de interroga. actio. & Barto. li-
cet non ita clarè, in l. & an eandem. §. actiones. in ſi. ff. de exceptio.
rei iudi. Imo. in l. iij. ff. de vulg. & pupilla. & in l. iij. §. ex pluribus. ff.
188 de acquiren. poſſeſ. in notabilibus. ¶ † Et per iſta dicebat etiam
Barto. in d. l. ſi. C. de hæred. inſtitu. quòd ſi aliquis fuit hæres patri
ſuo pro vna parte ex perſona ſua, & pro alijs partibus ex perſona
fratrum ſuorũ præmortuorum, quòd nihilo minus rectè agit, li-
cet in libello ſimpliciter ſe eſſe hęredem patris ſui inſolidum dicat,
per ſuprà ſcripta. Dixit tamen ad ſuprà ſcriptorum limitationem,
& declarationem Barto. in d. l. ſi defenſor. §. illud. per illum tex. ff.
189 de interroga. actio. † quòd ſi intereſſet legatarij, fortè propter le-
gata, vel ſubſtitutiones, vel fortè propter ſeparationem bonorum,
quam à iudice impetrauerat, & ſic propter hoc deliberatio aduer-
ſarij impediretur, poſſet iudex ad inſtantiã partis interrogare an ſit
hæres in totum ex perſona ſua, an verò per mediam perſonam, id
eſt, alterius: & conſequenter an ſit hæres mediatè, an immediatè: &
ad hoc cogetur reſpondere. Quòd dictum ſequuntur etiam Ca-
noniſtæ, vt Anto. de But. Imo. & Abb. Panor. in c. ij. extra de lib.
obl. Et per hoc ego credo non eſſe veram vnam limitationem,
quam ad ſuprà ſcripta tradit Ioannes de Platea hîc, vbi dicit quòd
eo caſu, quo facta eſſet diſtinctio, & ſeparatio bonorũ, & hæredi-
tatis primi defuncti, & eius hæredum ad inſtantiam creditorum,
quòd iſto caſu prædicta non habent locum: vt iſto caſu poſſet quis

ſimpliciter, & in ſolidum dicere ſe hæredẽ primi defuncti. Alleg. ad hoc l. ſi creditores. & ibi Barto. ff. de ſepa. bo. quia imò vult Bart. contrarium in d. §. illud. vt ſuprà retuli, dum vult quòd etiam ſi interſit aduerſarij, quòd eſſet quãdo facta eſſet ſeparatio bonorum, vt ſuprà declaraui, tamen ſemper illa ſimplex petitio admitteretur, quamuis poſteà ad inſtantiam partis poſſet iudex interrogare, vt ſuprà. Nec obſtat d. l. ſi creditores. & ibi Barto. in fin. quia ſolum dicit ibi Bar. per illum tex. quòd quamuis facta aditione per hæredem efficiatur totum vnum patrimonium hæredis: & eſt gloſ. in ver. per vnum. in l. j. §. veteres. ff. de acquirenda poſſeſſio. & dicam circa hoc infrà multa pulchra: tamen ſi fuit impetrata ſeparatio bonorum ad inſtãtiam creditorum, hoc caſu debebunt vendi bona defuncti, tanquam defuncti, non tanquam hęredis, per illum tex. in ver. quaſi defuncti bona. Quod reputat Bald. ibi multùm not. quia hoc fateor. Et nihil penitus obſtat prædictis, quò minus etiam impetrata ſeparatione bonorum non poſsit agens in libello dicere ſimpliciter ſe eſſe hæredem in ſolidum primi defuncti. Nec per hoc nego quin ſi poſteà deueniendum ſit ad venditionem bonorum, quòd facta ſeparatione debebunt ſeparatim vendi bona defuncti, tanquam defuncti, non tanquam hæredis, per d. l. ſi creditores.
190 cum ibi notatis per Barto. ¶ †Item prædictis, inquantum dixi quòd ille, qui eſt hęres vltimi, poteſt dicere ſe hæredem primi teſtatoris, nec propterea libellus vitiatur, addite illud, quòd ſingulariter dicit glo. ſingu. in l. iij. in gloſ. mag. in ver. intendere. ff. de petit. hære. quòd eſt adhuc fortius, videlicet ꝙ ſi primus, puta Seius mortuus ſit ab inteſtato, nullo penitus condito teſtamento, & ille, cui immediatè ſucceſsi, puta Titius, fecerit teſtamentum, in quo inſtituerit me hæredem, ꝙ ego in libello poſſum dicere me hęredem illius primi Seij ex teſtamento, quamuis ipſe nullum fecerit teſtamentum. qđ eſt ſecundùm illam gl. mirabile. Eodem modo econtra, ſi ille primus Seius feciſſet teſtamentum, & ille Titius ab inteſtato deceſsiſſet, ex cuius perſona ego venio: certè poſſum in libello me dicere hęredẽ ab inteſtato illius primi Seij, quamuis ipſe condiderit teſtamentum. Et hoc ideo, quia debet attendi cauſa proxima, & non remota, ſcilicet an vltimo loco defunctus, cui ego immediatè ſuccedo, fecerit teſtamentum, vel ne. Bartolus tamen ibi aliter diſtinguit. ibi
191 videte per eum. ¶ †An autem in libello petitionis hæreditatis teneatur quis exprimere an ſit hęres ex teſtamento, vel ab inteſtato, an verò ſufficiat ſimpliciter dicere ſe hæredem, determinat vbique Bar. ꝙ non ſit neceſſe exprimere: quemadmodũ non eſt etiam neceſſe exprimere an quis ſit hæres immediatè per ſe, an verò per mediam perſonã, vt ſ. vidimus: quia ſecundùm Bart. cùm petitio hæreditatis ſit in rem, & vniuerſalis, admittitur petitio vniuerſalis cauſa nõ expreſſa: vt l. ſed & ſi lege. §. petitio. ff. de peti. hære. & in l. ſi mater. in prin. ff. de excep. rei iudi. Cauſa tamen cognita, ſecundùm eum, ſi videret iudex multum intereſſe rei conuenti poſſet cogere actorem ad declarandum per d. l. ſi defenſor. §. illud. ff. de interrog. ac. & dixi ſ. Ita tenet Bar. in d. l. iij. ff. de peti. hære. De quo tamen quia nõ eſt ſine dubio, & multi tenẽt contrariũ, ꝙ imò quis teneatur exprimere in libello an ſit hæres ex teſtamẽto, vel ab inteſtato: videatis etiã tex. & ibi Bar. in d. l. ſi defenſor. §. illud. & tex. in l. j. in verſi. velut
a ex teſtamẽto. [a] ✱ C. de ſucceſ. edi. & ibi Bal. qui illum ponderat ad hoc cõtra prædicta. Videatis etiam per Bal. in l. j. in prin. ff. de eden. in xx. col. dum format libellum in petitione hæreditatis. & per eũdem in l. edita. in repe. Paduana, in xx. col. C. de eden. & in l. Gallus. §. j. in pe. col. ff. de lib. & poſth. & in l. ſi is, ad quem. per illum tex. ff. de acquir. hære. & ibi etiam Pau. de Caſt. & Spec. in ti. de actore. §. j. ver. item qui ſe dicit. & ibi etiã per Bal. in addi. & per Hoſti. Io. And. & alios in c. ij. extra de libel.
192 obla. ¶ †An autẽ in libello petitiõis hæreditatis quis teneatur ſpecificare res hæreditarias: dicite ꝙ nõ: imò ſufficit ſimpliciter petere hęreditatem, rebus nõ ſpecificatis. Gl. eſt no. in l. j. in prin. ff. de edẽ. & in gl. mag. paulò poſt prin. quã ſequuntur cõmuniter doc. ibi, vt Bar. & pro ea bene facit tex. in l. ſed & ſi poſſeſſori, §. ſi cũ de hæreditate. ff. de iureiur. Bene facit tex. in l. iiij. & in l. ſi quo tẽpore. ff. de peti. hær. vbi in tali iudicio petitionis hęreditatis intelligũtur comprahendi etiã ea, quæ poſt libellũ productũ cœpta ſunt poſsideri per ipſum reũ conuẽtum: & ſic ea, quæ nõ fuerunt ſpecificè petita in libello. De quo etiam vide Sali. vbi hoc limitat in d. l. edita. C. de eden. Accedat qđ in ſimili dicimus in dote, ꝙ etiã eſt iudiciũ vniuerſale, ſicut & petitio hęreditatis: vt per Bar. & alios doc. in rub. ff. ſol. ma. cũ ſuis cõcordantiis, in qua dote procedit etiã libellus, ſi aliquis ſimpliciter petit cõdemnari ad reſtituendã dotẽ, nõ facta ſpecificatione alicuius rei dotalis: vt per Bar. in l. fi. C. de ſen. quæ ſine certa quãti. & ibidẽ per Bal. Ang. & Sali. & per Bal. in l. j. in prin. in iiij. col. ff. de edẽ. & per Bal. & Mode. in l. j. ff. ſo. ma. & per Bal. in addi. ad Spe. in ti. de ſentẽtiis. in iiij. col. & Pau. de Ca. & alios moder-
193 nos in rub. ff. ſol. ma. ¶ †Item aduertite ꝙ petitio hæreditatis competit, ſiue quis ſit hæres in ſolidũ, ſiue pro parte: vt l. licet minimã. cum ſi. ff. de pe. hær. dummodo illa pars ſit quota hæreditatis: & ſic contineat iura actiuè & paſsiuè: vnde nõ competeret habẽti quotã bonorũ, iuxta l. ſi quis ſeruũ. §. fi. & l. ſeq. & ibi gl. iũctis ibi latè traditis per Bar. ff. de leg. ij. & tex. in l. mulier. §. fi. cũ gl. & ibi per Ang. & alios. ff. ad Treb. & l. non amplius. §. fi. cum l. ſeq. & ibi etiam per Ang. & alios. ff. de leg. j. & illud eſt multũ vtile. Et facit ꝙ filio inſtituto in legitima ſua tantùm, vel acceptãti ſuã legitimã tantũ, & alia hæreditaria repudiãti, nõ competat petitio hæreditatis cũ legitima non ſit quota hęreditatis, ſed quota bonorũ. l. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inof. teſt. & tenet Bar. in l. ex facto. magna. in ij. col. ff. de hære. inſti. & Bal. in l. quoties. C. de hær. inſti. quicquid tenuerit Ang. in l. ita tamẽ. §. ſi patronus. ff. ad Treb. per illũ tex. ad quẽ reſpondere vt ibi per Imo. & Ange. de Are. hîc, qui vltimò ſubdit ꝙ
194 iſta opinio obſeruatur in practica. ¶ †Cõtra quem autẽ detur petitio hæreditatis. eſt expeditũ: quia datur cõtra poſsidentẽ pro hærede, vl eſt, cõtra putantẽ ſe hęredem, cũ non ſit, ſiue bona fide credat ſe hæredẽ, cũ non ſit, ſiue etiã mala fide, ſciens ſe nõ eſſe hęredẽ, contendat tamẽ ſe hæredẽ, vt l. pro hærede. in prin. cũ gl. j. mag. ff. de pe. hęr. quæ magiſtraliter declarat quot modis capiatur iſte terminus Pro hęrede: & quãdo ſit titulus, & ꝙ in materia noſtra non eſt titulus: quia ſi eſſet titulus, pe. hær. nõ daretur cõtra titulo poſsidentẽ: vt ſtatim j. latè, & notabiliter ſubiiciã. Et ſimulẽ gl. habetur in
195 rub. ff. de vſuc. pro hęrede. & ponit Bar. in l. j. ff. pro hęrede. ¶ †Itẽ datur iſta petitio hæreditatis contra poſsidentẽ pro poſſeſſore, hoc eſt, cõtra eũ, qui ſimpliciter, & ſine aliquo titulo poſsidet, nec vllũ titulũ poſſeſsionis ſcit allegare, niſi quia poſsideo: vt prædo, fur, raptor, & quilibet malæ fidei poſſeſſor. d. l. pro hęrede. §. fi. cum l. ſeq. & in prin. legis ſeq. & l. regulariter. ff. de pet. hęre. Et idẽ etiã eſſet, ſi allegaret titulũ, & eũ probaret, eſſet titulus inualidus, hoc eſt, titulus, qui habetur pro non titulo: vt l. nec vllam. §. j. cum gl. in verbo, ſciens. & ibi Bar. ff. de pe. hære. Regulariter autem petitio hæredi-

tatis

a ✱ Aduerte, quia d. l. ij. nihil facit: nã loquitur in additione hæreditatis, in qua neceſſariò quis tenetur ſcire verũ ex teſtamẽto vel ab inteſtato adeat: vt late per Barto. in repe. l. is poteſt. ff. de acqu. hæred. nos loquimur in eo, qui poſt aditionẽ agit petitione hæreditatis: quo caſu quid agendum ſit, videtur apertè docere nos iuriſconſul. in d. l. ſi defenſor. §. illud. ff. de inter. actio. vt non teneat exprimere, niſi aduerſarij interſit: & tũc ad eius petitionẽ exprimã. Et nunquid eius interſit, vel non, relinquitur cognitiõi ſummariæ iudicis: vt d. §. illud. & ideo videtur quòd libellus abſque tali expreſsione ſit admittendus, ex quo intereſſe aduerſarij mei probabiliter poſſum ignorare, argu. l. j. §. quia autem. ff. quor. leg. & eorũ quæ tradit Bart. in l. vbi autem. §. qui illud, aut illud. ff. de verborum oblig. & latè vidimus ſ. l. §. ſed iſtæ. col. xiiij. & xiij. & videbimus j. in §. curare. col. ij. verſic. ſecundò fallit. Sed attẽde quia contra prædicta facit quòd imò expreſsio talis requiratur. Nã hæres agendo petitione hæreditatis, petit ſe declarari hæredem: vt per Bart. in l. j. in princip. col. ij. ff. de edend. & l. regulariter. cum l. ſeq. ff. de peti. hæred. quo caſu ſine tali expreſsione non videtur ꝙ aduerſarius commodè deliberare poſsit vtrum velit cedere, vel cõtendere: ergo debet exprimi, arg. l. j. in princ. ff. de edend. & cle. ij. vt lite penden. poſſet enim eſſe quòd ſi contenderet ſe hæredem ex teſtamento, aduerſarius vellet litigare, ſecus forſan ab inteſtato, vel econuerſo. poſſum reſpondere ꝙ hoc caſu propter intereſſe aduerſarij eo petẽte prætor coget agẽtem exprimere. vt d. §. illud. eo verò non opponente, libellus procederet, vt ſuprà dixi. Cogitabis tamẽ. Carcaſſona Sardus.

a tatis non datur contra poſsidentem titulo vero, & iuſto, [a] ȝ ſicut nec Publiciana: vt l.ſiue autem. §. ſi duobus.ff. de Publi. Et de hac, ſcilicet Publiciana ,dixi latè in §. ſed iſtę ſ̃.eo. Et in terminis noſtris,quæ ſit ratio quare petitio hæreditatis nõ datur contra titulo poſsidentẽ:Vnã ponit glo.in l.hæreditatis. in verbo,cõpellat.C.de pe.hær. Aliam ponit glo.in l.hæreditatem.in glo.fi.mag.C.in quib. cau.ceſſat longi temp.præſcrip.& ambas reprehendit Bart. in d.l. hæreditatis.vide ibi per eũ.& ibi Bar.aſsignat verã rationem doc. quæ communiter tenetur:& fuit ratio antiquorũ: vt Cy. in l.cogi. C.de pe.hære. Nam ille,qui agit petitione hæreditatis,fundat ſe ſolum ex titulo ſuo.Si igitur aduerſarius cõuentus poſsidet, & cũ titulo,habet titulũ ſicut ipſe: & ſic habet æquale ius: vnde cùm habeat iſtud plus, ꝙ poſsidet,meritò nõ debet poſſe conueniri petitione hæreditatis.Et ſi diceres,attenta iſta ratione pro vera , ſequeretur ꝙ etiã rei vendicatio non deberet dari cõtra titulo poſsidentem:quod tamen eſt falſum : vt l.vnica.cũ ſimil.C.de ali.iudi. mu. cauſa fact.Reſpondet no.Bar.vbi ſ̃. ꝙ agens rei vendicatione non fundat ſolùm ſe ex titulo,ſed etiã ex iure quod habet in re,eo quia dominus:nil mirũ ergo,ſi competit etiam contra titulo poſsidentem.Hinc eſt,ꝙ ſi hæres vellet ſe fundare nõ tantùm ex titulo , ſed etiam ex iure,quod habet mediante perſona defuncti,& ſic ex dominio ſuo,poſſet agere,nõ dico petitione hæreditatis,ſed rei vendicatione,etiã contra titulo poſsidentem.Eſt tamen verũ,ꝙ magis grauaretur:quia haberet neceſſe probare dominiũ, cuius probatio

b eſt difficillima, [b] ȝ prout latè dixi in §.ſed iſtæ.ſ̃.eo.quod nõ eſt in petitione hæreditatis , in qua ſufficit probatio ſolius tituli, ſcilicet ꝙ ſit hęres.Et ſuprà ſcriptã rationem ponit etiam Bar.in l.pro hærede.in prin.ff.de peti.hęredi.& eã ſequitur Ang.in l.Pomponius. aliâs incipit,ſi ex æquis.ff.de rei vendi.& Ang.& Imo.in l.ſi is, qui bonis.ff.de acquiren.hære.de qua etiam vide Bald.in d. l.hæreditatem.C.in quib.cau.ceſſat longi temporis præſcriptio.Et per iſtam rationẽ,quæ eſt cõmunis apud doc.ego puto poſſe reprehendi illud ſingulare dictũ ,& ſingularem limitationẽ ad ſuprà ſcripta Bal. in l.fi.in ix.& etiã in xj.oppo.C.de edic.diui Adri. tol. de quo dicto Bal.tantùm gloriatur ,& tam magnũ feſtũ facit: vbi dixit ꝙ regula ſuprà ſcripta,quæ habet ꝙ petitio hæreditatis nõ datur contra titulo poſsidentem,procedat , quando ille titulus iſtius, qui poſsidet, præceſſit mortem teſtatoris: ſed quãdo titulus,& poſſeſsio fuiſſent adepti mortuo teſtatore,tunc,ſecundùm eũ,non excluditur petitio hæreditatis,niſi eſſet completa præſcriptio. Et cõſequenter ſtat, ſecundùm eũ,ꝙ cõtra poſſeſſorem rei habentem titulũ nouũ quæſitum poſt mortẽ teſtatoris,bene datur petitio hæreditatis. Quod dictũ pro ſingulariſsima limitatione regulæ prædictę dicit ibi Bal. eſſe tenendũ menti,& eſſe nota perpetua dignũ: & dicit ꝙ miratur hoc à nemine fuiſſe animaduerſum, vt verbis ſuis vtar. Nã,iudicio meo, ſi nos attendimus rationem cõmunem doctorũ ſ̃.relatam,ꝙ petitio hæreditatis non datur contra titulo poſsidentem : certè illa ratio procedit , ſiue titulus ſit acquiſitus ante mortem teſtatoris, ſiue poſt.Contra Bal.tenet expreſsè Sali.in illamet l.fi. C. de edict. diui Adr.tol. & in l.ij.C.de peti.hæred.per illum tex.iuncto princ. cum fi.& iuncta l.hæreditatis.eo.tit.quæ iura non faciunt hanc differentiam,& contra Bal.allego vobis glo.expreſsè tenentem contrarium in l.penul.& fin.ff. pro legato. & ipſemet Bald.fuit ſibi ipſi contrarius in repetit.in l.incerti.in xij.col.C. de interdi. & ibi reſpondet ad d.l.fi.C.de edi.diui Adria.tol. De cuius dicti veritate vide etiam Paul.de Caſtr.in d.l.fin.qui illud nititur ſaluare vno caſu ſingulari, quem ſtatim ſubiiciam. Videatis etiam Ange.de Aret. in

196 §.ſed iſtæ.in pe.char.ſ̃. eo.¶ † Item per ſuprà ſcriptam rationem communem puto ꝙ etiam confundi poſsit alia peregrina limitatio Salic.in d.l.fin.C.de edi.diui Adria.tol. & in d.l.ij. C. de pe. hær. ad ſuprà ſcriptam regulam, quæ habet ꝙ petitio hæreditatis non datur contra titulo poſsidentẽ. Nam,ſecundùm eum,illa eſt vera , & procedit , niſi titulus eſſet acquiſitus de per ſe poſt poſſeſsionẽ primò appręhenſam : quia poſtquã petitio hęreditatis ſemel fuit nata,quãdo ille ſimpliciter poſsidebat ſine titulo, certè titulus poſteà ſuperueniens ipſi poſſeſſori non debet patrocinari ipſi poſſeſſori, nec extinguere actionem iam fundatam. Allegat.l. ſi rem & pretium.& ibi gloſſ.j.ſentit. ff.de petitio.hęredita. Vbi pretium rei hæreditariæ venditę, quod habetur cum titulo , nihilo minus venit in petitione hæreditatis , quę priùs ad rem hęreditariam nata erat. Et quamuis Salic. iſtã ſingularẽ limitationem ſibi aſcripſerit impudẽter , tamẽ antè eum fuit Bal.in eodemmet loco, qui eam formaliter cum omnibus ſuprà ſcriptis rationibus ponit in d.l.fi.C. de edi. diui Adri. tol.in x.opp.in ver.vnum tamen ſcias. Nam,iudicio meo,ſi nos attẽdimus rationẽ communẽ, quã ſ̃.retuli,quare petitio hęreditatis non datur cõtra titulo poſsidentẽ , illa ratio videtur procedere,& militare, ſiue titulus ſit acquiſitus cum poſſeſsione , ſiue etiam ſit acquiſitus de per ſe poſt poſſeſsionem appręhenſam. & gloſ.in d.l. ſi rẽ,& pretiũ.ſuper qua ſe fundãt Bal. & Sali. repræhenditur,& meritò,per Bart.ibi, qui ali-

197 ter dicit.dic vt ibi per eum. ¶ † Aliam ſingularem limitationem ad regulam ſuprà ſcriptam ego trado vobis , quæ eſt veriſsima , vt prædicta regula,quę habet quòd petitio hæreditatis non datur contra titulo poſsidentem , procedat,quãdo quis acquiſiuiſſet titulum ab eo,qui petitorem agentẽ petitione hęreditatis potuiſſet excludere, & repellere, quia poſsidebat vero titulo:nam tunc ille,qui acquiſiuiſſet ab eo, non poſſet petitione hæreditatis conueniri. Secus eſt autem ſi acquiſiuiſſet titulum ab eo, qui potuiſſet petitione hæreditatis conueniri, quia nullũ ius habebat, ſed ſimpliciter poſsidebat pro hęrede , vel pro poſſeſſore : quia hoc caſu iſte ſecũdus quãuis poſsideret cũ vero titulo,nihilo minus poſſet petitione hęreditatis cõueniri. Et iſta limitatio eſſet ſcribẽda literis aureis. Ita in terminis ſignãter dicit Bar.in l.cogi.verſus fi.C.de peti hęred.Et idẽ Bar.quãuis nõ ita clarè,in l.ſi rẽ & pretiũ.in prin.in j.opp. ff.de pet.hęre.& eũ ſequitur Pau. de Ca.in d.l. fi.in fine.C.de edicto diui.qui iſto modo ſaluat limitationẽ Bal.quã ſ̃.ꝓximè retuli, vt procedat,quãdo titulus fuiſſet acquiſitus poſt mortẽ defuncti,ab eo,q potuiſſet ab hęrede cõueniri: quo caſu,quãuis titulo cũ poſsideat,nihilo minus poterit cõueniri petitiõe hęreditatis. Quæ ſaluatio mihi in nihilũ placet : quia ꝙ tũc petitione hęreditatis poſſet cõueniri , non eſſet eò quia titulus fuiſſet acquiſitus poſt mortẽ teſtatoris,vt vult Bal. ſed eò quia fuiſſet acquiſitus à tali,qui poterat cõueniri petitione hęreditatis.Et pro iſta ſingulari limitatione,quã proximè retuli,bene facit quod voluit glo.illa ſolennis in l.ſi duo.in prin.in gl.ij. & ibi Barto.ff.vti poſsidetis.Ego tamẽ hodie nouiter ponderaui Bar. alibi volẽtẽ expreſsè cõtrarium in l.iij.§. opus.ff.de alie.iud.mu.cauſa facta.vbi formaliter vult Bar.ꝙ ille,qui poſsidebat pro hęrede, vel pro poſſeſſore,cõſequẽter tenebatur mihi, & cõueniri poterat peti.hęre.& alienauerit in aliũ,ꝙ per iſtã alienationẽ aſt mihi ſublata peti.hęre.& cõſequẽter ꝙ ego nõ potero iſtũ ſecundũ cõuenire petitio.hæred.quia iſte nũc

c poſsidet cũ titulo.Ecce ergo qualiter ibi vult clarè [c] ȝ Bar.ꝙ quãuis iſte

a ȝ Vt l. hæreditatis. C. de peti.hæred. & l. hæreditatem.C. in quib. cau. in integ.reſti.non eſt neceſ.

b ȝ Vide Bart.in l.rem,quæ nobis.ff.de acqui.poſ.Sardus.

c ȝ Adde quòd mihi verior videtur opi. Bar.in d.l.iij.§.opus.quia limitatio prædicta iure non probatur. Præterea videtur cõtra caſum l.ij.C.de pet.hære.referendo finem legis ad principiũ iuncta gl.j.in fi.nec Bar. iſtud voluit ita ſimpliciter in d.l. cogi. quia loquitur in titulo, acquiſito iudicio pẽdente ab eo qui nullum ius habebat : quo caſu dicitur titulus procuratus, qui nõ ſolet ꝓdeſſe : vt per Bart.in l.ſiue autem.§. ſi duob⁹.ff. de pub. & ſ̃.vidimus in §. ſed iſtæ. quæ ratio ceſſat in eo, q emit ante litẽ illatã , vel titulũ bona fide acquiſiuit ab eo, qui ꝓ hęrede poſsidebat. Itẽ ratio cõmuni quare petitio hæreditatis non datur contra titulo poſsidẽtẽ, de qua vidimus ſ̃.col. prox.& per Bar. in l. hæreditatis. C. de petitio.hęred.militat in caſu noſtro: ergo idem ius.C.inter corporalia. extra de trãsla.epi. l.fi.C ad leg. falc. Nec obſt. regula, nemo plus iuris. ff.de reg. iur.quia verum eſt quo ad hoc,q cũ tradens non ſit dominus, non facit accipiẽtem dominũ: attamen accipiens habet titulũ,& bonã fidẽ, & ſic vſucapiendi conditionẽ.l. clauibus. ff. de contrab.empt. quæ omnia impediũt petitionẽ hęreditatis d.l. hæreditatis.ſ̃.alleg. Nec dicta Bar. in l.ſi rem & pretiũ. ff.de pet. hęr. obſtant: quia loquitur in lõgè diuerſis terminis, in quibus titulus habetur pro nõ titulo, vt ibi per eũ. Quę ratio ceſſat in q. noſtra. Nec ꝓ iſta fallentia Iaſ. adducitur aliquid, quod habeat efficaciã , ideo eã nõ credo verã. Anto. Ang. Carc. Sard.

a ꝯ Adde quòd hoc caſu præſcribere tur petitio hęred. ſpatio decem vel xx. annorũ & hoc caſu erit ſpeciale contra l. hæreditatis. C. de pet. hære. Dic tamen vt per glo. fi. & doc. in l. fin. C. de edic. diui Adria. tol. Carcaſſona Sard.

b ꝯ Dicas quòd titulus diuiſionis non excludit petitionem hæreditatis, vt eſt caſus in l. cùm multi. ff. ſi pars hæręd. pet. & Bal. in ij. lectura. in d. l. Pomponius. Nec obſt. l. j. C. cõmu. vtri. iud. quia quę ad hoc obtinet vicẽ emptionis, vt re per diuiſionis arbitrum adiudicata, vel de partis conſenſu tradita, ſi alter erat dominus tranſeat dominium in accipiẽtem: Si autẽ, vſu capiendi conditio: vt habetur in §. fi. inſti. de off. iudi. Carcaſſona Sardus.

iſte ſecũdus acquiſiuerit titulũ ab illo, qui poterat cõueniri petitiõe hæreditatis, nihilo minus iſte ſecũdus conueniri nõ poterit petitione hæreditatis: ergo Bart. eſt ſibimet de directo contrarius. Quicquid ſit, Bart. ibi in d. l. iij. §. opus. ſingulariter dat per illũ tex. ſingulare remediũ in materia noſtra, quod diligentiſſimè notate pro maxima limitatione, & declaratione regulæ ſuprà ſcriptę quę habet quòd petitio hęreditatis non datur contra titulo poſſidentem. Nam dicit Barto. quando ille, qui non poſſidebat titulo, & conſequenter qui à me conueniri poterat petitione hæreditatis, alienauit in aliũ, quem ego non poſſum conuenire petitione hęreditatis, quia poſſidet cum titulo, & conſequẽter mihi hoc modo abſtulit omnino actionem petitionis hęreditatis, quia nec eum conuenire poſſum quia alienauit, cũ aliàs nunc nõ poſſideat: nec eum, qui nunc poſſidet, cùm poſſideat titulo: quòd tamen ego poſſum conuenire illum, qui alienauit actione in factum. Vbi, ſi vultis, videatis ex illo edicto de alie. iu. mu. cauſa fact. vt ibi ſing. per eum. Et ſimile remedium retuli vobis in Publiciana, quę etiam nõ competit contra titulo poſſidentem, in §. ſed iſtę. ſ. eo. vbi latius de hoc dixi. Sed nũc occurrit mihi quòd forte non eſſet ponere os in cælum tenere quòd ille, qui priùs alienauit, ſi dolo alienauit, ne conueniretur, quòd poſſet conueniri petitione hęreditatis, perinde, ac ſi poſſideret: prout in ſimili dicimus in rei vendicatione, quæ non datur niſi contra poſſidentem, cùm requirat duo extrema habilia, dominium in agẽte, & poſſeſſionem in conuento. l. in rem. in prin. & l. officium. ff. de rei ven. & l. vnica. C. de alie. iud. mu. cauſa fac. & dixi latè in §. omnium. in materia rei vendicationis. ſ. eo. & tamen ſi quis dolo deſijt poſſidere, poteſt conueniri rei vendicatione perinde ac ſi poſſideret. l. is, qui dolo. in prin. cũ ſi. ff. de rei ven. & dixi latè in d. §. omnium. Cogitate tamen, quia nunc occurrit: & videte tex. in l. nec vllam. aliàs incipit l. etiam. §. item ſi quis dolo. & l. ancillarum. ff. de petitio. hæred.

198 ¶ †Item pro alia notabili limitatione regulę ſuprà ſcriptę, quę habet quòd petitio hęreditatis non datur contra titulo poſſidentem, notate quòd non ſufficeret habere titulũ procuratum poſt cõuentionem in iudicio factam ab hęrede quia contra habẽtem titulum procuratum ego credo quòd bene competeret petitio hęreditatis, & ideo teneo quòd inanis ſit illa cautela, qua vtuntur aliqui imperiti aduocati, quando vident conuentum petitione hęreditatis nõ habere titulum, procurant habere titulum, vt ſic actorem excludant. Adhuc tenendum mouet me authoritas Bart. in optimo ſimili in l. ſiue autem. §. ſi duobus. ff. de Publi. per illum text. & per alias bonas rationes, vbi vult no. Barto. quòd quamuis Publiciana non detur contra titulo poſſidentem: tamen poſtquam eſſet conuentus, ſi procuraret habere titulum prout, ſecundùm eum, quidã aduocati faciunt, certè iſtud nihil prodeſſet; vt ibi per eum: & dixi in § ſed iſtæ. ſ. eo. & ibi dedi complures concor. ad hoc dictũ Bart, circa iſtum titulum procuratum, ad quas, cùm expedierit, recurrite. Bene facit id, quod dicebã ſtatim in ij. limitatione ſ, relata quòd poſtquam petitio hęreditatis ſemel eſſet nata, titulus ſuperueniens ipſi poſſeſſori non haberet extinguere actionẽ iam fundatã. Quod dictum, quamuis ſ. reprobauerim in terminis, de quibus ibi, tamen credo eſſe veriſſimum, quando actio nedum fuiſſet nata, ſed etiam ad exercitium deducta, & cum hoc concurreret aliud, ſcilicet quòd titulus ſuperueniens fuiſſet procuratus, vt ſtatim dixi: & ita etiam, ſcilicet quàm contra poſſidentem titulo procurato, poſt conuentionem in iudicio factam ab hęrede, tamen competat petitio hęreditatis, tenet etiam ſimpliciter Io. de Pla. hic. Alios caſus ad limitationẽ regulę ſuprà ſcriptę, in quibus datur petitio hęreditatis contra titulo poſſidentem, ponit glo. no. & mag. in l. hęreditatem. in gl. fi. in ver. non poſſunt. C. in quib. cau. ceſſat long. temporis pręſcrip. & omnino vide tex. in l. nec vllam. §. omnibus. & ibi Bar. & tex. in l. Neratius. & ibi Bart. & tex. in l. etiam. §. j. & ibi Barto. ff. de peti. hęred. in quibus locis inuenietis alias limitationes vltra eas, quas ſ. retuli in ſpecie, propterea quòd ſpeciali nota viſę ſunt dignæ.

199 ¶ †An autem petitio hęreditatis competat contra poſſidentẽ titulo putatiuo, & ſic nunquid iuſtus error poſſidentis hęreditatẽ, ſeu res hęreditarias, habeatur pro titulo ad excludẽdam hanc petitionem hęreditatis: glo. eſt ſingularis, quę tenuit quòd ſic, in l. fin. in glo. fin. ff. pro legato. Contrarium tenet glo. in l. j. in prin. in verbo, ſi nihil vſucaptum. ff. quorum bonorum. ſecundùm quod eam ponderat, & ſequitur ibi Barto. & ex ea no. quòd quamuis iuſtus error habeatur pro titulo quantùm ad vſuſcapionem, & ad præſcriptionem, non tamen habetur pro titulo quantùm ad repellendum eum, qui agit petitione hæreditatis, vel interdicto quorum bonorum. quod reputat Bartolus eſſe multum tenendum menti. [a] ꝯ

200 ¶ †An autem titulus diuiſionis excludat petitionem hæreditatis ponit ſingulariter Bald. in l. Pomponius, aliàs incipit, ſi ex æquis. ff. de rei vend. Ad quod bene facit text. in l. prima. cum gloſſ. not. & ibi traditis per Barto. & doct. ſuprà communia vtri. iudic. [b] ꝯ

201 ¶ †Per ſuprà ſcripta habetis ſubſequenter aduertere, quòd conuentus petitione hæreditatis cogitur allegare & dicere titulum poſſeſſionis ſuæ, vt videatur an iſta actione poſſit conueniri. Caſus eſt in l. cogi. C. de petitione hæreditatis. De cuius intellectu vide per Innoc. & alios in capitulo ſi diligenti. circa finem. extra de pręſcript. per gloſ. in c. cordi. in verbo, exhibere. & ibi per Canoniſtas de appella. lib. vj. per Cyn. in l. ſolennibus. C. de fide inſtru. per Ludo. in l. nulla. in penultima col. ff. de verborum obligatio. aliàs autem regulariter non cogitur quis dicere titulum poſſeſſionis ſuę, vt habetur in prędictis locis intantùm quod dixit ſingu. Barto. in l. j. C. de condu. & procu. pręcdiorum fiſ. libro vndecimo.

202 quòd ſi rex faceret citari aliquem ſuum baronem, vt oſtendat iura, quæ habet in caſtris, quę poſſidet alioqui ea ſibi auferet, quòd talis citatio eſt ipſo iure nulla, eò quia talis baro non cogitur dicere titulum aut illum oſtẽdere. quod dictum ſingulariſſimẽ no. quia

203 quotidianum. ¶ †Qualiter autem fiendæ ſint interrogationes in iſta petitione hæreditatis declarat notabiliter Bartolus & alij in dicta l. cogi. & ſignanter Barto. in l. controuerſia. in fine primę col. ff. de tranſact. quem refert Ange. hic. & vide etiam text. in l. prima. ff. de interrog. act. & gloſſ. & Barto. in l. qui interrogatus. ff. de pe-

204 titio. hęred. ¶ †Antequàm vlteriùs proſequar in pręſtanti materia, quia in ſuperioribus tetigi an filio in legitima inſtituto competat iſta petitio hæreditatis, & firmaui quòd non: motus ſolùm, quia legitima non eſt quota hęreditatis, ſed quota bonorum: ſecutus ſimpliciter Ang. hic, ita tenentẽ, & ita dicentem in practica ſeruari, nullas tamen alias authoritates doct. in terminis tunc allegaui: idcirco quia articulus eſt vtilis, & quotidianus, & multùm dubitabilis, non eſt ita ſicco pede circa illum tranſeundum. Quod ergo iſta petitio hęreditatis non competat filio inſtituto in legitima, alleg. Ange. iſtud in terminis tenentem in l. Papinianus. §. ſi conditioni. ff. de inofficioſo teſtamento. & Salic. in l. ſcimus. in prin. ff. de inoffic. teſta. & in l. ſi quis in ſuo. in eod. tit. & in iſtis locis truffatur Salic. de tenentibus oppoſitum: contrarium tamen, ſcilicet quòd imò filio inſtituto in legitima cõpetat petitio hęreditatis tenuit multũ ſignanter Bald. & eſt notabiliſſimum verbum in d. l. ſi quis in ſuo. in ver. quęro quo iure. & idem etiam tenet Bal. in repe. l. pater filium. in xij. col. ff. de inof. teſt. & idem Bald. in l. non eſt. C. famil. ercíſ. & in l. fin. in xj. col. in ver. modò venio ad quęſtiones. C. de edi. diui Adria. tol, & idem etiam voluit Flo. in l. j. in fin. C. de peti. hęred. & pro hac parte bene facit quod voluit Bald. in dicta l. ſi quis in ſuo. verſic, iuxta hoc quęro, pone pater inſtituit, &c. & pro hac etiam parte bene facit quod voluit idem Bald. in dicta l. fin. in xj. col. verſic. modò venio ad quæſtiones. vbi voluit quòd filio pro legitima competat beneficium illius legis fi. ſicut & petitio hæreditatis, & iudicium familiæ erciſcundæ vt ibi latiùs per eum. Quod etiam tenuit Bald. in d. l. ſi quis in ſuo. C. de inoffi. teſt.

Pręced

Pręcedens opi.magis placet mihi, per allegata per tenentes eam in
ſuprà ſcriptis locis: nam potiſsimùm me mouent verba Barto. in l.
ex facto.magna.in ij.col.ff.de hęre. inſti. quę etiã ſ.retuli, quicquid
205 ibi dixerit Bal.¶ †An autem, & quando debitor poſsit conueni-
ri petitione hæreditatis, vide tex.in l.etiam. §.fi. & ibi Barto. & in
l.ſeq.& ſeq.& in prin.l.ſeq.& per totam legem.ff.de de peti. hęred.
& videatis omnino ſingularem text. & bene ſignandum, circa quẽ
dicit Ange.de Are.hîc ſe vidiſſe errare ſatis magnum doctorem in
l.ſi debitor.& ibi Barto.ff.de peti.hęre. quę lex eſt multùm notan-
da ſecundùm Barto. ibi: quia gloſſat, & limitat totum titulum de
peti.hęre. Nam debitor hæreditatis ita demum conueniri poteſt
petitione hęreditatis, ſi ſe hęredem contendat: aliâs nullo modo.
Ex quo notate quòd quamuis ad hoc vt poſſeſſor rerum corpora-
lium hęreditariarum teneatur iſta petitione hęreditatis, nõ ſit ne-
ceſſe quòd ſe hęredem contendat: tamen ſecus eſt, quandò agitur
contra poſſeſſorem iuris, in quo requiritur quòd ſe hęredem con-
tendat, ad hoc vt conueniri poſsit iſta petitione hęreditatis. Et per
206 iſta ſequitur † quòd quando agitur contra debitorem, tanquam
contra iuris poſſeſſorem, debent alię interrogationes fieri, quàm
illæ, de quibus ſ.remiſsiuè dixi: prout inquit Bart. in d.l. ſi debitor.
207 quod etiam eſt notãdum in practica. ¶ †An autem poſſeſſor hę-
reditatis, ſi rem aliquam hęreditariam alienauit, & pro ea habeat
pretium, vel aliam rem, nunquid tamen pręcisè teneatur, & con-
ueniri poſsit ad rem hęreditariam? videte Barto. latè diſtinguen-
tem in l. Imperator. §. finali.ff. de lega.ij. & aliquid per Ange. hîc.
208 Et † an conuentus iſta actione petitionis hæreditatis, poſsit, pen-
dente iſto iudicio, aliquid alienare ſine licẽtia iudicis, ita quòd alie-
natio valeat, videte tex.no.in d.l.diuus Pius.in prin. & ibi notabili-
209 ter Bar.ff.de pe.hære.¶ †Vidimus in ſuperioribus, quibus, & con
tra quos competat petitio hæreditatis, videamus modò pro qui-
bus rebus competat. Et expeditum eſt quòd in ea veniunt tam res
incorporales, quàm corporales, quæ fuerunt in dominio teſtatoris:
& ſic omnia iura hæreditaria, & omnes actiones, & nõ ſolùm res,
quæ fuerint in dominio defuncti, ſed etiam res quæ fuerunt ſolùm
ab eo poſſeſſę. Item res nõ poſſeſſæ, ſed detentæ, quæ remanſerunt
in hæreditate tempore mortis defuncti. De his habetis tex.no. in l.
item videndum. §.fi.& ibi Bart.& in l.ſeq.quæ incipit, & non tan-
tùm.in prin.& ibi Bar.ff. de peti.hære. quamuis enim res quas de-
functus detinebat tempore eius mortis, quales ſunt res depoſitæ,
& commodatę defuncto, & ſimiles, non ſint hæreditarię, ſunt ta-
men in hęreditate: vt inquit glo.not.in l.ſi de eo. §.j. in gloſ.fi.ff. de
acquiren.poſ. & ideo, ſecundùm Ange.ibi, debet deponi in inuen-
tario, quod hæres habet conficere. quod etiam tenet Bald. in d.l. &
non tantùm.in prin. Seruitutes autem debitæ prędiis hęreditariis
non veniunt in petitione hæreditatis, ſed pro eis propria actione,
negatoria ſcilicet & confeſſoria agi debet.d.l.non tantùm. §. fin.&
210 ibi Bar.¶ †Nunquid autem feudũ, & emphyteuſis, veniant in pe-
titione hæreditatis, videatis glo.no.in d.l.item videndum. §.fin in
ver.iura.& ibi Barto.Spe. in titu.de loca. §. nunc aliqua. ver.clviij.
Bal.in c.j.de ſuc.feu.Bald.& Sal.in l.liberti, libertęq;.C. de ope.lib.
Bal.in l.qui ſe patris.C.vnde liberi.Io.And.in addi.Specu. in titu.de
feudis. §.quoniam.in addi.quæ incipit. directè. Accedant quæ latè
tradit Barto.in l.vt iuriſiurandi. §.ſi liberti.ff.de ope.lib. & Imo.in
l.quod dicitur.ff.de verb.oblig.Pet.de Anch.in cle.ij.de iure pa. &
vide etiam Ioan. de Pla.hîc. Item in iſta petitione hæreditatis ve-
niunt fructus, cùm ſit iudicium vniuerſale, & fructus augeant hę-
reditatem.l.item veniunt. §.itẽ non ſolum.& §.fructus.& ibi Bar.
211 ff.de pe.hære.†Item penſiones honeſto modo perceptæ, etiam &
inhoneſto.d.l. ſed & ſi lege. §.fin.l.ſeq.& l.ancillarum.in princ.& §.
fi.ff.de pe.hære. Item veniunt in iſta actione fructus nedum per-
cepti, ſed etiam percipiendi, & qui percipi potuerunt. Text.eſt in
l.ſed & ſi lege. §.ſed & fructus.ff. de pe.hęre. & habetis hîc per In.
212 de Pla.& Ange.de Are. ¶ †Vnum tamen circa iſtos fructus nota
quod ipſi nõ ponunt quòd in petitione hæreditatis, & in quocun-
que iudicio vniuerſali veniunt fructus, quantumcunque expreſsè
non petãtur. Quod ſecus eſt in iudicio particulari: puta in rei ven-
213 dicatione. Et ratio eſt, †quia fructus augent rem vniuerſalem, non
autem particularem. Ita ſignanter Bart.in l.ij. C.de peti. hære. & in l.iiij. §. hoc autem iudi-
cium.ff.de dam. infec.[a] & in rub.ff.ſol.ma.&
in l.item veniunt. §.item non ſolum.ff. de pe.
hære.& not. Bal. & latius quàm alibi in l.j.in
vlti.col.C.de fru.& lit.expen. & Cyn. in l.non
214 eſt.C.fa.erc.¶ †Iſtis pro plenaria introductio-
ne materiæ præmiſsis, ſatis debet vobis lique-
re, qualiter formandus ſit libellus in iſta peti-
tione hæreditatis, & eius libelli formam ponit
in ſpecie Spe.in tit.de iud.in tertia parte. §.j.in
prin.& in §.eſt & alia.& Roſ.in tit.de pet.hęr.
videatis Bar.in l.ij.& in l.licet minimam.ff.de
pe.hære.& in l.ex diuerſo. §.j. in prin.ff.de rei
ven. & in l.ij.C. de ſentẽ.quę ſine cer.quan.&
gl.in l.j.in prin.in glo.magna poſt prin. & ibi per Bart. Bal. Ang.&
alios.ff. de eden.per Bar.Bal. Ang.& Sal.in l.edicta.de eden.glo.&
doc.in c.ij. extra de lib.obla. & habetis in ſpecie per Ioan. de Pla.&
Ang.hîc. Et iſtæ remiſsiones ſufficiãt: quia rude eſſet aliter in ſpecie
libellum ponere. Aduertite tamen, quòd in concluſione iſtius li-
belli debet petere quis declarari ſe hæredem, cùm hæc actio ſit rea-
lis, & petitorium contineat: vt l.ſed & ſi lege. §.petitio.& ibi Bart.
ff.de pe.hær. & in l.ſi autem. §. ſed & is.ff. de rei vendi. ergo in ea
debet quis petere ſe declarari hæredem, & hæreditatem ad ſe per-
tinere in totum, vel pro parte, prout caſus contigerit. Ita Barto. in
d.l.ij.[b] & in d.l.licet minimam.per illum tex.ff.de pe.hære. prout
etiam vidimus in aliis petitoriis, vt in rei vendicatione, in quibus
ſemper concludi debet ad declarationem dominij, vel alterius iu-
ris, quod quis prætendit ſe habere in re: vt latè dixi in §.omnium.
in libello rei vendicationis.ſ.eo. Procederet tamen concluſio libelli
in iſta petitione hæreditatis, quamuis non peteret declarari ſe hæ-
redem, vel res hæreditarias ad ſe pertinere, ſi ſolùm peteret reſti-
tutionem rerum hæreditariarum: quia eo ipſo quòd quis petit re-
ſtitutionem rerum hæreditariarum tanquam hęres, tacitè videtur
petere pronuntiari ſe hæredem. Ita Barto. in l. ex diuerſo. §.j. iuxta
principio.ff.de rei vendi. & dixi latè in d. §. omnium.in libello rei
vendicationis, & ibi dedi multas concordantias, ad quas, cùm ex-
pedierit, recurratis. Aduertite tamen, ne decipiamini, quòd reſti-
tutio rerum hæreditariarum non iure iſtius actionis, ſed officio
iudicis fieri debet. Text. eſt in d.l.licet minimam. in verbo, officio
215 iudicis. & ibi Bartol.ff.de pe hær ¶ † Vltimò pro perfecto com-
plemento libelli in iſta petitione hæreditatis vnum diligentiſsimè
notate, in quo vehementer erratur in practica, quòd poſtquam
ſemel hæres adeptus eſt poſſeſsionem rerum hæreditariarum, non
poteſt ampliùs in futurum intentare petitionem hæreditatis pro
aliqua ex illis hæreditariis rebus, quarum poſſeſsionem adeptus
fuerat, à cuius poſſeſsione poſteà cecidit. Ita ſignanter, & magi-
ſtraliter Bar.in l.fin.ff.de fideicommiſ.hær.pet. & ſentit gloſſ. in l.
j.in verbo, hæreditas. Et eſt ratio in promptu, prout etiam inquit
ibi Bar. quia poſtquam quis ſemel adeptus eſt poſſeſsionem rerum
hæreditariarum, dicitur patrimonium hæredis, & eſt effectus do-
minus, adeò quod non dicuntur amplius res hæreditariæ, ſed res pro-
priè ipſius hæredis: vt eſt gloſſ. no.in l.j. §.veteres.ff.de acquir. poſ.
& ibi not. per Cuma.& Lud.Roma.& glo.in l.hæres per ſeruum.
ff.de acquiren. hære. & bonus text.ſ.quib.ex cau. ma.non licet. in
fi.principij. ſed in petitione hæreditatis veniunt ſolùm res hæredi-
tariæ, non autem res propriæ hæredis.l.quod ſi in diem. §.non ſo-
lum.in fin.& l.ſi à patre vel à domino. §.ſi poſſeſſor.in fin.ff.de pe.
hær.& ideo debet intentare rei vendicationem, & alia domino
competentia remedia, ſicut vnde vi.l.meminerint.& l.ſi quis in tan
tam.C.vnde vi. Et propterea diligenter aduertat hæres, qui inten-
tat petitionem hęreditatis, prout etiam admonet Ange.hîc, ne in
libello aut articulis, aut in aliqua parte proceſſus, dicat quod earũ re-
rum, pro quibus intentat petitionem hæreditatis aliquo tempore
poſt mortem defuncti comprehenderit, vel habuerit poſſeſsio-
nem: quia tunc petitio hæreditatis ſibi non cõpeteret, & iudicium
corrueret. Et iſtud dicit Ang.de Are. eſſe perpetuò tenendũ menti
in pra

[a] Aduerte.quod Bar. in d. §.hoc autem iudicium. non loquitur de fructibus, ſed de expẽſis, in quib' poteſt iudex, etiam non petitus, condemnare, ex quo poſt litem conteſtatam accidũt.l. ædiles. la ij. §.item ſciendum. ff. de ædil. edic. Sardus.

[b] Secunda in ordine Bar. ſed tertia in ordine Digeſtorum.

a ¶ Suſtineretur. Adde eundẽ Ange. in §. omnium. nu. 69. & in §. ſic itaque. nume. 75.

b ¶ Hæreditaria. Adde doc. Barth. Soci. in cõſil. cxlvij. incip. viſa facti. verſic. primò quia ibi: nam antequam. in prima parte. quòd hęreditas antequam adeatur per hæredem, dicuntur bona hæreditaria: poſt aditionẽ verò efficiſtur vnũ patrimoniũ hæredis: nec dicuntur ampliùs hæreditas, vel bona hæreditaria.

c ¶ Patris. Et hoc id: conſuluit do. Mar. Soci. in cõſi. xxx. incip quãuis. ver. nona qualitas. circa medium. in j parte. Pro quo vide do. Alexan. de Imol. in conſil. clj. in ij. parte.

d ¶ Fratri. Adde Ange. in conſil. cxxij. incip. in nomine domini teſtificatio. & eundem do Iaſ. May. in l. venia. vj. col. vbi pulchre loquitur. C. de in ius vo. & Pet. de Ancha. in conſil. cclxxxviij.

in practica. quod ante eum ponit etiam & ſe-
216 quitur In. de Pla. hic. ¶ † Accedat glo. illa ſolennisſima Canoniſtarum in c. j. de confeſ. in vj. in glo. mag. ad fin. quæ ſingulariter vult quod omnia remedia adipiſcendæ poſſeſsionis, quale eſt remedium l. fin. C. de edic. diui Adria. tol. nunquam competũt hæredi, vel fideicommiſſario, qui ſemel adepti ſunt poſſeſsionẽ: quia poſtquam ſemel adepti ſunt poſſeſsionem, nõ dicuntur ampliùs hæredes, vel fideicommiſſarij, ſed domini: vnde debent eis competere alia remedia ad adipiſcendam poſſeſsionẽ, quàm ea, quæ competunt hæredibus, aut fideicõmiſſariis. Et in hoc etiam vehementer erratur in practica. Imò fortius & ſingularius auſus eſt dicere Sal. in d. l. fi. C. de edi. diui. & alibi ſcriptũ non inuenietis, quòd ſi hæres grauatus de reſtituendo vniuerſa bona, primò adeptus eſt poſſeſsionem rerũ hæreditariarũ, & poſteà reſtituat hæreditatem fideicõmiſſario vniuerſali, non realiter, ſed verbo tantùm, quòd talis fideicommiſſar ius non poteris vti beneficio d. l. fi. C. de edic. diui Adri. pro acquirẽda poſſeſſione rerũ hæreditariarum, quæ ſemel adepta fuit per hæredẽ. Motus per ſuprà ſcripta: quia ex quo hæres ſemel adeptus eſt poſſeſsionem rerum hæreditariarum, ampliùs non ſunt bona hæreditaria, vt prædixi: & beneficiũ d. l. fin. cõpetit pro rebus hæreditariis liceat ſecundũ eũ, vnuſquiſq; diceret contrarium. Et in veritate ſi hoc dictum eſt verum, eſſet peregrinũ, & mirabile. Sed ego audacter teneo contrarium in hoc vltimo dicto Salic. & contra Sali. glo. in terminis, quam ibi approbant Barto. & alij in l. ita tamen. §. ſi ex Trebelliano. in verbo, actiones ad fi. iuncto tex. ff. ad Treb. Bene faciunt illa magiſtralia verba Bart. in l. ij. ff. de fideicom. hęr. pet. Bene fateor, & hoc eſt, quod decipit Sal. quòd ipſi hæredi ampliùs non competeret: & ita procedunt ſuprà ſcripta. Sed quòd ipſi fideicommiſſario, cui fuit reſtituta hæreditas verbo tantùm, & non re, non competat, nihil ex ſu-
217 prà ſcriptu habet obſtare. ¶ † Aduertite etiam diligentiſsimè in prædictis: quia reperio Cuma. in l. ſi non lex. §. pe. ff. de hære. inſti. tenere, & referre, quòd aliàs in facto conſuluit, quòd ſuſtentaretur libellus, ſi poſt aditam hæreditatem quis peteret in libello talem rem vt hęreditariam: non dico petitione hæreditatis, ſed alia competenti actione: quia ſecundũ eum, verba impropriarentur, vt li-
a bellus ſuſtineretur, [a] arg l. ſi olei. C. locati. & eorum, quę latè dixi in §. omnium. in materia libellorum. ſ. eo. Dicite vt ibi latius per eum. Quod dictum etiã refert, & ſequitur Ludo. Ro. in l. hæres per
218 ſeruum ff. de acqui. hæred. † Et quòd hęreditas adita etiã appelletur hæreditas. allego vobis tex in l. fi. §. ſin autem in ſecunda: quem ibi expreſsè no. Bald. ad hoc. C de bo. quæ lib. & quòd appellentur res hęreditarię, etiam poſt aditam hęreditatem, etiã quę fieret ipſo iure, pondero vobis tex. ſ. ex quib. cau. ma. non licet. in §. j. in verſi. hæreditarias res ſerui nomine. Et hoc etiam diligenter notate ad practicam ad ſuprà ſcriptorum confirmationẽ, quòd poſt aditam
b hæreditatem non dicantur ampliùs bona hæreditaria, [b] propriè loquendo, ſed dicantur bona propria ipſius hęredis. Accedant quæ ſignanter voluit Cuma. & Ludo. Roma. in d. §. veteres. per gloſ.
219 no. ibi cum aliis pręallegatis, vbi volunt † quòd ſtante ſtatuto, prout eſt in florẽtiſsima ciuitate Mediolani, quòd mulier nupta extra territorium Mediolani non ſuccedat in hæreditate patris: quòd ſi aliqua mulier mortuo patre primò adeat hęreditatem patris, vel ſe immiſceat hæreditati patris, poſteà maritetur extra territoriũ
c Mediolanenſe, quòd hęc habebit hęreditatem patris, [c] per ſuprà ſcripta: quia poſtquam adita fuit hæreditas per mulierem, non dicebantur ampliùs bona patris, ſed bona propria ipſius mulieris, circa quę ſtatutum nihil diſponit. Et hoc idem in terminis in ſtatuto Mediolanenſi, de quo ſ. tenuit Bald. in l. ſi matre. in fi. C. de ſuis & legi. & ibi dicit de hoc eſſe tex. no. in l. fi. ff. vnde lib. & ſequitur Pe. de Ancha. in repe. c. canonum ſtatuta. in verſic. ſed pone quòd per
220 ſtatutum. extra de conſti. ¶ † Item ad iſta facit quod ſingulariter voluit Ludo. Ro. in d. l. j. §. veteres. per glo. ibi, & per ſuprà ſcripta, vbi dixit ſe de facto conſuluiſſe in ciuitate Bononię, quòd ſtante ſtatuto quòd filia dotata non poſsit ſuccedere in aliquibus bonis de hęreditate patris, (quod ſtatutum viget cõmuniter per totam Italiam) mortuus fuit pater relicto filio, & filia dotata: filius adiuit hęreditatem patris, & poſtmodũ ea adita deceſsit: conſuluit Lud. Roma. multum ſolenniter, & eleganter quòd filia dotata, eadẽmq; ſoror, non obſtantẽ ſuprà ſcripto ſtatuto, poterit ſuccedere huic filio, eidẽmq; fratri, eò quia adita hæreditate per filium, eundẽmq; fratrem, nõ dicitur ampliùs hæreditas patris, ſed dicitur proprium patrimonium filij, per ſuprà ſcripta. Vnde licet filia per ſtatutum, de quo ſ. prohibeatur ſuccedere patri, non tamẽ prohibetur ſucce-
d dere ſuo fratri. [d] Tamen Lud. Ro. dicit ſe pro tunc non decidere, quia quęſtio pendebat de facto ibi in ciuitate Bononię: ſed vide eundem Ludo. qui ibi decidit in ſuo conſil. iiij. incipiente, viſo, ac diſcuſſo puncto, & conſcribentibus, &c. & eſt melior text. de iure Inſti. de hęred. qual. & dif. in prin. quam deciſionem teneatis cordi
221 pro maxima limitatione ad ſuprà ſcriptum ſtatutum. † Nunquid autem petitio hæreditatis, & rei vendicationis poſsint ſimul & ſemel in eodem libello cumulari, & ſimul & ſemel intentari: vide gl. & Bal. in l. ij. C. de peti. hære. Ange. in l. qui interrogatus. ff. de peti. hæredi. Cy. in l. cogi. C. de pet. hęre. & videatis omnino Pau. de Ca. in conſil. vj. incipiente, in Dei nomine amen. in cauſa, quæ vertitur coram locumtenente, &c. & ibi latè examinat hoc, an cumulari poſsint in eodem libello petitio hęreditatis, & rei vendicationis: & ibi etiam ponit quomodo cognoſcatur, an vtraque ſit intentata.
222 ¶ † An autem procederet iſte libellus, Conqueror de Petro, qui poſsidet hęreditatem quondam Martini pertinente ad me tanquã hęredẽ, & dominum: quare peto ipſum ſententialiter condemnari ad reſtitutionem dictę hęreditatis: videatis Bald. in d. l. ij. C. de pet. hære. ¶ Et per iſta remaneat expeditus perfectiſsimè iſte ſolennis §. in ſolenniſsimo feſto Ioannis Baptiſtę inter maximos calores, M.cccclxxiij. Et dicit hìc do. Iaſ. in voce quòd Ioan. Fab. ipſe in fine huius §. dicit quòd iſti calores ſibi ſuſtulerant intellectum, & Dyn. etiam, qui per viginti anteà annos legerat, dicit quòd iſti calores ſibi ſuſtulerant intellectum: & ſi ſciuiſſet, nunquàm incepiſſet legere hunc §.

LAVS DEO.

1 *Actio pro dote repetenda, quæ antiquitus competebat, & quæ hodie competat.*
2 *Actio rei vxoriæ quare potiùs appellatur, quàm actio rei maritalis.*
3 *Matrimonium quare potiùs dicatur, quàm patrimonium.*
4 *Actio ſurrogata ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur. 6.*
5 *Subrogatum an ſapiat naturam eius in cuius locum ſubrogatur. 7. 9. 10.*
8 *Colonus an ineruditos colonos ſubrogare poßit ad cultiuandum, & arandum terras, & putandum arbores, vel vineas.*
11 *Actio ex ſtipulatu, quæ pro dote repetenda competit, an ſit bonæ fidei. 14. & quid ſi competat extraneo. 15. & an in ea currant vſuræ. 16.*
12 *Matrimonij contractus an ſit bonæ fidei. 13.*
17 *Vſuræ, quæ in actione ex ſtipulatu currunt, an de iure Canonico peti poßint.*
18 *Vſuræ, in quibus caſibus de iure Canonico permiſſæ ſint.*
19 *Vſuræ, an per ſtatutum induci poßint, quòd pro dote ſoluantur ad rationem de decem pro centenario.*
20 *Vſuræ pro dote non ſoluta marito, an & quando currere incipiant.*
21 *Maritus in vſuris et debitis pro dote tractat de damno euitando.*
22 *Actionibus perſonalibus non præſcribitur minori tempore triginta annorum.*
23 *Mulier ſi ſoluto matrimonio dos intra annum reſtitui debeat, nec ante annum elapſum heredes mariti ad eam reſtituendam cogi poßint: an intra*

an intra illum annum ab ipſis hæredibus ali debeat.25.cum iij.ſeq.
14 Vſuræ de iure canonico ex parte mulieris prohibitæ ſunt.
29 Actio ex ſtipulatu pro dote an ſi expreßè non interponatur, tacitè à iure præſumatur.
30 Actio ex ſtipulatu habet priuilegium tacitæ hypothecæ. Bona mariti ſunt tacitè hypothecata vxori.
31 Bona vxoris ſunt tacitè hypothecata viro ad dotem conſequendam, ſicut & viri vxori ad eam repetendam.
32 Maritus in bonis vxoris an tacitam hypothecam habeat pro euictione dotis, ſi dos ab eo euicta fuiſſet.34.
33 Dotem conſtituens an & quando teneatur de euictione.
35 Euictio an in donatione facta à patre filio, aut filiæ locum habeat.
36 Hypotheca tacita pro dote an competat extraneo, qui dedit dotem pro muliere.37.38.39.
40 Hypotheca tacita an mulieri competat in donatione propter nuptias: & nunquid in bonis paraphernalibus.41. & nunquid pro alimentis ſibi debitis à marito.42. & an pro fructibus dotis.43. & an in dote confeſſata.44. & nunquid in rebus acquiſitis per hæredes mariti ex rebus quondam ipſius mariti.45. & nunquid in bonis mariti minoris.46.
47 Bona illata per minorem in domum cõductam, an tacitè ſint hypothecata.
48 Hypotheca tacita pro dote quo tempore contrahatur.
49 Priuilegium tacitæ hypothecæ, an mulieri, an verò actioni indultum ſit, & cuius effectus ſit.69.
50 Hypotheca tacita pro dote priuilegiata eſt.
51 Actio ex ſtipulatu pro dote an competat, ſiue dos fuerit incerta, ſiue certa.
52 Specialia duo circa idem non poſſunt ſimul concurrere.
53 Actio ex ſtipulatu pro dote an competat patri mulieris.
54 Actio de dote eſt communis patri, & filijs.
55 Stipulatio tacita pro dote, an dicatur eſſe vera, an præſumpta, an ficta.
57 Stipulatio tacita pro dote, an habeat locum in donatione propter nuptias.
58 Stipulatio pro dote an habeat vim inſtrumenti.
59 Præſumptio iuris æquiparatur ſcripturæ.
60 Statutum ſi diſponat inſtrumenta publica executioni mandari, an inſtrumentum, in quo maritus confeſſus eſt ſe dotem habuiſſe, executioni mandari debeat.
61 Statutum diſponens quòd debitor pro debito ciuili incarcerari poßit, an locum habeat in hærede debitoris.
62 Statutum ſi diſponat quòd debitor ad inſtantiam creditoris capi poßit, an ad inſtantiam ceßionarij capi poterit.
63 Stipulatio ficta quare adinuenta ſit.
64 Actio ex ſtipulatu ficta vel præſumpta an ſit vtilis, an directa.
65 Stipulatio dotis ficta, an locum habeat in muto, vel muta matrimonium contrahentibus.
66 Veritas vbi locum non habet, ibi neque fictio.
67 Stipulatio dotis ficta an per difformitatem, abſentiam, interuallum, vel defectum conſenſus, impediri valeat.
68 Stipulatio in quibus caſibus fingitur interueniſſe, quæ non interuenit.
70 Fiſcus, & mulier pari paſſu ambulant, & quo caſu mulier ſit potior fiſco.
71 Fiſcus & ciuitas quo caſu differant.
Priuilegium tacitæ hypothecæ an ciuitas habeat in bonis eorum, cum quibus contrahit.72.
73 Mulier licet habentibus tacitas hypothecas præferatur, habentibus tamen expreſſas non.74.
75 Renuntians exceptioni, vel illam remittens, donare videtur.
76 Confeßio de dote recepta facta conſtante matrimonio, præſumitur donatio.
77 Clauſula, & renuntiauit condictioni indebiti, & ſine cauſa, & in factum actioni & omni legum auxilio, an aliquid proficiat.
78 Confeßio adhærens facto principali non valet, ſi factum principale non valeat.
79 Exceptio non numeratæ pecuniæ quibus verbis opponi impediatur.
80 Renuntiatio exceptionis non numeratæ pecuniæ facta ſtatim in eodem inſtrumento, in quo fit confeßio dotis, non valet.
81 Renuntiare exceptioni non numeratæ dotis, an quis poßit.
82 Dos confeſſata an habeat priuilegium prælationis, vt in ea mulier præferatur anterioribus creditoribus.84.
83 Beneficium ſi alicui competere cœpit ex alterius perſona, vel facto, ab eo tolli non poteſt ſine ſuo proprio facto.
85 Exceptioni non numeratæ pecuniæ renuntianti cum iuramento, quibus remedijs ſuccurratur.86.
87 Iuramentum interpoſitum ſuper actu ſimulato non validat actum, nec ligat iurantem.88.
90 Confeßio dotis quando omnibus creditoribus præiudicet.
91 Dos eſſe non poteſt, vbi matrimonium non eſt.
92 Confeßio facta de dote recepta à marito, an videatur facta animo donãdi.
93 Donatio inter virum & vxorem regulariter prohibita eſt.
94 Priuilegium prælationis, quod habet mulier agens pro dote, an competat filijs ipſius mulieris, & an alijs hæredibus.111.
95 Priuilegium prælationis, quod habet mulier vt præferatur creditoribus in bonis primi mariti, an ceſſet ea nupta, & actualiter collocata in ſecundo matrimonio.96.
97 Pater tenetur dotare filiam, quamuis ſit actualiter nupta.
98 Maritus vxorem expellere poteſt, ſi pater ſibi dotẽ non dedit, cùm vxorem ſine dote habere non debet.
99 Mulier inuito patre poteſt ſe dotare de bonis patris.
100 Pater vbi filia haberet de ſuo proprio, an eam dotare teneatur de ſuo, & non de bonis filiæ.102.105.106.110.
101 Filius officio iudicis ex æquitate à patre alendus eſt.
103 Auus non tenetur dotare neptem ſuam, quam filius dotare poteſt.
104 Pater quòd non teneatur dotare filiam tantùm naturalem, quomodo procedat.
107 Proteſtatio facta per maritum, quòd nolit bona ſua eſſe hypothecata pro dote, nihil operatur.
108 Proteſtatio facta per ſocerum quòd nolit bona ſua eſſe hypothecata, nihil operatur.
109 Proteſtatio ab his, ad quæ quis de neceßitate tenetur, non releuat proteſtantem.
111 Pater expenſas, quas facit pro filio ſtudente, in dubio de ſuo facere videtur.
112 Pater filiam hæreticam, aut Iudæam an dotare teneatur.
113 Mulier hæretica, vel Iudæa non habet priuilegia dotis.
114 Pater Iudæus, vel alterius ſectæ filios, vel filias orthodoxos alere tenetur.
115 Mater an dotare filiam cogatur.
116 Pater egenus vel debitis inuolutus, an filiam dotare teneatur.
117 Pater an dotem filiæ ingratæ dare teneatur.
118 Pater filiam maritum vilem, & indignum accipientem an dotare teneatur.
119 Pater filiam eo contradicente nubentem an dotare teneatur.
120 Pater an filiam naturalem tantùm dotare teneatur.
121 Pater an filiam meretricem dotare teneatur.
123 Priuilegium prælationis, quod habet mulier in actione de dote, an cedi poßit.
124 Actio de dote ſi nouetur, an in actione nouante intelligantur repetita priuilegia huius actionis de dote nouatæ.
125 Mulier an in donatione propter nuptias priuilegium prælationis habeat, an verò priuilegium hypothecæ tacitæ.
126 Mulier ſi nihil ſoluat de dote promiſſa, an de donatione propter nuptias aliquid lucretur.
127 Statutum loquens in dote lucranda à marito, an habeat locum in dote promiſſa tantùm, & non data.
128 Actio de dote an naſcatur tempore contracti matrimonij, an ſoluto matrimonio.
129 Præſcriptio contra mulierem quando currere incipiat.
130 Pater dando dotem pro filia, ſibi actionem non quærit, niſi ſibi ſtipulatione proſpiciat.
131 Mulieri quando actio integra quæratur, ſi pro ea extraneus det dotem.132.
133 Filia an agat ad dotem ſine conſenſu patris.
134 Dos profectitia quæ dicatur.
135 Filia ſemel dotata, ſi dotem conſumpſit, an denuò debeat dotari.136.
137 Pater ſi aßignauit filio partem ſuam vnde viuere poterat, & filius illam conſumpſit, an deinceps illum alimentare teneatur.
138 Priuilegium prælationis ad dotem filiæ an competat patri mortua filia.

Priuileg

139 *Priuilegium prælationis an cõpetat marito agenti ex ſtipulatu ad dotem.*
140 *Priuilegium prælationis an in ſponſa locum habeat, & an in matrimonio putatiuo.*
141 *Libellus in actione ex ſtipulatu, quæ competit pro dote qualiter formetur. 143. & 144.*
143 *Libellus generalis in actione de dote an procedat.*
145 *Libellus, quando mulier agit contra maritum, an neceſſariò concludere habeat: Peto eum condemnari inquantum facere poteſt.*

a 3 Quem omnino videas, quia clarius, & melius diſtinguit, quàm cæteri faciant. Sardus.

§.Fuerat. Iſtum §. ego diuido in quatuor partes principales. In prima ponit quomodo, & quare rei vxoriæ actio, quæ olim pro dotibus competebat, hodie transfuſa ſit in actionem ex ſtipulatu. In ſecunda per modum illationis ponit quomodo iſta actio ex ſtipulatu ſurrogatur in locum rei vxoriȩ actionis in effectu bonæ fidei, ſicut erat illa rei vxoriæ actio. In tertia ponit aliud priuilegium, quod habet iſta actio ex ſtipulatu, ſcilicet tacitȩ hypothecæ. In quarta ponit aliud priuilegiũ, ſcilicet prælationis, vt in ea cȩteris creditoribus prȩferatur. *Secunda* ibi: meritò rei vxoriȩ, &c. Tertia ibi: ſed & tacitam ei debemus hypothecam. Quarta ibi: præferri autem aliis creditoribus. ¶ Iſte §. quamuis ſummatus fuerit cum præcedenti in genere, tamē in ſpecie hoc dicit: Cũ rei vxoriȩ actio, quȩ olim pro dotibus competebat, eſſet bonȩ fidei, & hodie omne ius ſuum transfuſum ſit in actionem ex ſtipulatu, ſequitur quòd actio ex ſtipulatu pro dote competens eſt bonȩ fidei. hoc primò, & hȩc actio ex ſtipulatu eſt etiam priuilegiata reſpectu tacitæ hypothecȩ, & reſpectu prȩlationis, vt cȩteris creditoribus præferatur.
2 tur. hoc dicit ſecundò, & vltimò vſque ad §. in bonȩ fidei. ¶ †Pro introductione caſus habent ſibi ad euidentiam præmittere iuuenes, quòd antiquitus pro dote repetenda competebant duȩ actiones, ſcilicet rei vxoriæ actio, & actio ex ſtipulatu: vt inquit gloſ. in rub. C. de rei vxo. act. quȩ actiones habebant adinuicem cõmuniones, & differentias. Et quȩ eſſent propria vniuſcuiuſq; actionis, & quȩ cõmunia, declaratur in l. vnica, per totam l. C. de rei vxo. act. Vnde Imperatori viſum fuit vtilius has actiones reſecare, & ad vnam ſolam reducere: & ideo ſublata illa rei vxoriȩ actione, cùm eſſet plenior illa actio ex ſtipulatu, quicquid plus iuris fuerat in illa rei vxoriȩ actione, in hanc actionem ex ſtipulatu transfudit, proſequendo vt hic habetis in litera, & in d. l. vnica. in princ. & in §. ſed
3 & ſi nõ ignoramus. ¶ †Quare autē appellaretur rei vxoriȩ actio potius, quàm rei maritalis actio, cùm dos ſit mariti, iuxta l. doce ancillam. cũ ſi. C. de rei ven. tangit Io. Fab. hic iuxta prin. & reſpõdet quòd ideo eſt, quia iſta actio ibat ad repetendã dotem, quȩ eſt proprium patrimoniũ mulieris, vt inquit Iuriſconſultus in l. iij. §. ſed vtrũ. in finalib. verbis. ff. de mino. Vnde, ſecundùm eũ, in his, quæ tangunt iura nuptiarum, ſit denominatio à muliere, & non à viro,
3 †& propterea, ſecundũ eum, dicitur matrimoniũ, & non patrimonium. Vos autē aliter dicite, & melius, quare ſit appellatũ matrimoniũ, & non patrimoniũ, eam eſſe rationē, quam ponit papa ad eum tex. in c. ex literis. extra de cõuer. infide. Puto etiam quòd ideo appellata fuerit rei vxoriȩ actio, eò quòd principaliter inuenta ſit propter vxores, ad repetendas earum dotes: quamuis poſteà etiam extenſa fuerit ad maritos: & propterea meruit denominationē ab eo, propter quod principaliter fuit inuenta. Ad hoc conferunt ea, quæ ſtatim dicã in ſecundo principali notabili in illo articulo, quē tangam, An ſicut actio ex ſtipulatu, quæ competit vxori eſt bonæ fidei, ita etiam ſit bonæ fidei illa, quæ cõpetit marito. ¶ Notate primò ex hoc text. ibi: pro ea introducta eſt naturam bonæ fidei, &c. ſecundùm Io. Fab. hic in vlt. col. poſt ſubtilem Pet. de Bel. vnum ad
4 quod, ſecundũ eos, iſte §. quotidie conſueuit allegari, † quòd actio ſurrogata capit naturam illius actionis, in cuius locum ſurrogatur; & conſequenter quòd actio ſurrogata in locum alterius, aſſumit ſibi omnes illas qualitates illius actionis, in cuius locum ſurrogatur. Ita etiam in ſpecie notatur ex text. qui eſt idem. & hoc Cyn. & Bal. in l. vnica. C. de rei vxo. act. §. j. *Sed* certè, iudicio meo, ſi quis voluerit ſubtilius rimari iſtum text. & tex. in d. l. vnica. §. j. poterit ſaltē gratia diſputationis dicere quòd imò iſti textus probant contrarium: quia ſi verũ eſſet quòd actio ſurrogata aſſumeret ſibi naturam, & omnes qualitates illius actionis, in cuius locum ſurrogatur, certè fruſtratorium fuiſſet transferre omne ius, & omnem naturam, cum multis diuiſionibus, &c. vt inquit text. hîc, & latiùs in d. l. vnica. in prin. & in §. ſed & ſi non ignoramus. quia ſatis fuiſſet ſublata rei vxoriæ actione iſtam actionem ex ſtipulatu eius loco ſurrogare, ſi ex ſurrogatione omne ius, & omnē naturam aſſequebatur: niſi dixeritis hoc factum fuiſſe ad maiorē declarationē, quod tamen eſt multùm debiliter reſpondere. Quicquid ſit, hæc eſt via brocardica, in qua, vt etiã inquit Io. Fab. hîc, non reperitur fundus.
5 ¶ †De hoc tamē brocardo, an & quãdo ſurrogatũ ſapiat naturam eius, in cuius locũ ſurrogatur, ſi vultis, pro rumpendo cerebro, videatis Io. Fab. hîc, in vlt. col. poſt Pet. de Bel. & pleniſsimè per Dy. in l. quod debitori. ff. de do. cauſa mort. latiſsimè per Pet. de Bel. pert. & Cy. in l. ſi creditori. poſt glo. ibi. ff. de leg. j. & text. in l. ſi cũ. §. qui iniuriarum. vbi aliquid per Barto. ff. ſi quis cau. & ibi de hoc
a brocardo latè per Bal.[a] ⁑ & Ang. & vide omnino Bart. in eo latè diſtinguentem in l. iij. §. hæc actio. ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus fuerit. quam diſtinctionem habuit per omnia à Pet. de Bel. in d. l. ſi creditori. quamuis de eo mentionē non faciat. Videatis etiã per Dyn. & Bal. in d. l. vnica. §. j. habetur etiã de materia in c. eccleſia. el j. extra vt lite pen. ¶ Et hȩc materia inducitur ad aliquas deciſiones per Bald. & Ange. in d. §. qui iniuriarum. de quibus ibi videatis per eos. Quas deciſiones potuiſſem pro ampliatione præſentis §. huc
6 afferre, niſi §. eſſet ſua dote ſatis oneratus. ¶ †Vnum tantùm non omitto, ad quod diligenter aduertite quod id, quod dicitur, actio ſurrogata ſapit naturam eius, cuius loco ſurrogatur: debet intelligi da natura primordiali, non autem de ea, quȩ ſuperuenit ei caſu, & accidentaliter: puta ſi actio creſceret ex poſtfacto puta per inficiationem, vt in lege Aquilia, certè hanc naturam incrementi, quȩ accidentaliter ſuperueniret, non ſaperet actio in eius locum ſurrogata: quia nõ ineſt primȩ actioni ex ſua primordiali natura. Iſtud eſt, quod ſignanter dixit glo. no. in l. certi condictio. in prin. in gloſ. mag. in verbo, ex omni cauſa. ad ſi. ff. ſi cert. pet. quã Bart. ibi ſummè commendat, & mandat multùm notari. Et dicit quòd fortè alibi in iure non habetur ita bene. Et iſtud verbum illius glo. reputat etiam eſſe ſingulare Bal. in d. l. vnica. §. j. eſt bonus textus, quem glo. ſuprà ſcripta alleg. in l. item veniunt. §. cùm prædixerimus. ff. de pet. hære. Bald. in l. ij. C. de pac. inter empt. & vendi. & l. petens.
7 in vlti. col. C. de pac. †In hac etiam materia ſurrogationis in locum alterius, videatis quod ſignanter voluit Bald. in l. parabolani. C. de epiſco. & cleri. vbi per literam illius text. quem ad hoc reputat aureum, notat ibi Bald. quòd ille, qui eſt ſurrogandus in locum alterius, debet eſſe eiuſdē iuris, & conditionis, cuius eſt ille, in cuius locum ſurrogatur, & debet eſſe talis, qui à principio potuiſſet ad talem locum eligi. Quod, ſecundùm eũ, facit contra iudices, & aſſeſſores regni, qui quando recedunt ex prouincia vt reuertantur domum, fortè ex aliqua cauſa neceſſaria, ponunt in locũ ſuum vnum ciuem, vel aduocatũ illius ciuitatis, vel terrȩ, in qua erat iudex, vel aſſeſſor. quod nõ poſſunt: quia à principio ſurrogatus nõ potuiſſet eligi: & propterea, ſecundũ eũ, cùm ſurrogatio non teneat, non tenebit etiam aliquid, quod per eos factũ fuerit. Ad quod vide Bart. in l. j. per illum tex. C. de prin. agent. prȩpo. in rebus. lib. xij. vbi ex illo tex. no. quòd quando aliquis vult aliquem ſui loco ſurrogare, debet ſurrogare eum, qui ſit ſibi æqualis conditionis, & in moribus, & in ſcientia: & propterea, ſecundũ eũ, doctor nõ poteſt ſurro-
8 gare ſcholarē ad legendũ, quãtuis ſit ſufficiens: vt ibi per eũ. †Videatis etiam Ang. poſt glo. j. in l. ſtipulationes commodiſsimũ. & Ang. & Imo. in l. continuus. §. ſi ab eo. ff. de ver. obl. & quod notat Bart. poſt glo. in l. j. C. de mancipiis & colo. patri. lib. xj. contra colonos, qui faciunt cultiuare, ſeu putare arbores, vel vineas, vel arari terras per ineruditos colonos, & ex hoc prædia efficiuntur deterio-
9 ra, vt ibi per eum. ¶ †In hac etiam materia ſurrogationis in locum alterius, videte etiam Barto. in l. ſi quis filium. in fin. princip. C. de inoffic. teſta. in iure agendi ad ſupplementum legitimȩ, quod ſurrogatum eſt in locum querelȩ. Videatis etiam in materia quod

no. Bar,

no.Bal.in l.ſi.C.ſi mancipium ita fuerit alie.vbi ponit de epiſcopo,
qui ſuccedit in executione teſtamenti in locum executoris ordi-
nati à teſtatore,qui fuit negligens,& ceſſauit in executione per an-
num,an talis epiſcopus debeat ſeruare formam impoſitam à teſta-
tore executori per eum ordinato. Vide etiam in materia quod no.
dicit Bal.in l.ſi.in viij.col.C.vnde cognati. ꝙ ſi per ſtatutũ ſit aſsi-
gnatum certum tempus capitaneo,ꝙ non ſit aſsignatum Poteſta-
ti, & aliquo caſu Poteſtas ſit ſurrogatus in locum capitanei , an
teneatur obſeruare tempora aſsignata capitaneo , in cuius locũ eſt
10 ſurrogatus.¶ †An autem ſi paſſagium debeatur alicui ponti , qui
fuerit deſtructus,& poſtea mutatus , ac renouatus , an idem paſſa-
gium debebitur nouo ponti,tanquam loco primi ſurrogato? ponit
not. Bal.in l.ij.C.de priuil.fiſci. Ad quod etiam faceret quod idem
Bal.not.in l.ij.in xvij.q.C.de ſerui.& aqua.& quod not.Bal. in l. ſi
11 plures.in v.col.C.de condi.inſtit.¶ †Secundò principaliter notate
ex hoc tex.ibi:meruit vt bonæ fidei ſit, ꝙ actio ex ſtipulatu pro do-
te competens , eſt bonæ fidei. Ad idem text.in d.l.vnica.§. ſed & ſi
non ignoramus.hic alleg.in glo.parua.in ver.meruit.¶ Iuxta iſtud
notabile dubitat Ioan.Fab. hic in ij.col. nunquid quemadmodum
actio ex ſtipulatu pro dote competens , eſt bonæ fidei , vt hic,
12 † eodem modo ipſe contractus matrimonij ſit bonæ fidei. Et dicit
videri ꝙ nõ,cùm dolus dans cauſam cõtractui matrimonij ipſum
non vitiet ipſo iure.Allegat ad hoc tex.qui mihi nihil facit, in c.ve-
niens.extra de conuer.coniug.& tamen dolus dans cauſam cõtra-
ctui bonæ fidei,annullat ipſo iure ipſum cõtractum.l.& eleganter.
in prin.ff.de dolo.tamen,ſecundùm eum,durum eſt dicere ꝙ actio
13 de dote ſit bonæ fidei,& nõ ipſe cõtractus:nihil aliud dicit.¶ † Ego
teneo ꝙ cõtractus matrimonij ſit bonæ fidei. Nec obſtat arg.Ioan.
Fab.ꝙ dolus dans illi cauſam non vitiat ipſo iure:quia reſpondebo
ꝙ imò vitiat,diſtinguendo vt no.diſtinguit Bald. in l. cùm Archi-
medoram.vel vlterius quæro de tali quæſtionæ.C. vt in poſſ. lega.
quem etiam retuli in §.proximè præcedenti in gloſ.mag. in ſecun-
da parte principali.ſ.eo.dum ibi opportunè,& latè tetigi , quando
dolus dans cauſam contractui bonæ fidei reddet ipſum contractũ
ipſo iure nullũ: & ibi etiam tetigi quid de dolo dante cauſam ma-
14 trimonio.ibi videatis.in v.& vj.col. ¶ † Suprà ſcriptum notabile,
quod actio ex ſtipulatu pro dote competens eſt bonæ fidei, clariſ-
ſimè procedit ex parte vxoris agentis ad repetendam dotem. Du-
bium ergo eſt,quid de actione ex ſtipulatu,quæ etiã competit ma-
rito ad conſequendam dotem,an illa etiam ſit bonæ fidei. Omiſsis
oppoſitionibus Pet.de Bellaper.& Iac.de Are.relatis per Ioan.Fab.
hic,in ij.col.dicite paucis ꝙ ſic,quòd eodem modo actio ex ſtipu-
latu competens marito , ſiue contra vxorem , ſiue contra patrem
vxoris,ſiue etiam contra extraneum,qui dotem promiſiſſet, ſem-
per eſt bonæ fidei. Et ita in terminis tenet glo. ſi.in l. de diuiſione.ff.
ſolu.mat.& ibi iſtud idem firmat Bar. & alij doct. Idem etiam te-
net Pet.& Cy.in d.l.vnica.§.ſed & ſi non ignoramus.quia non re-
peritur ꝙ ex vno contractu actio ſit bonæ fidei ex vna parte, & ex
alia ſit ſtricti iuris: vt ibidem per eos, quamuis contrarium teneat,
& male,glo.mag.in ver.nec cogitur.ante medium.in l.ij.ff.ſol. ma.
quam ſecutus eſt Iac.de Are.in d.l.de diuiſione.& in hoc §.noſtro.
15 ſed non bene. Eſt tamen verum † ꝙ actio ex ſtipulatu,quæ compe-
tit extraneo ad repetendam dotem,quam ipſe dedit , eſt ſtricti iu-
ris.& non bonæ fidei:quia illa non competit à lege extraneo,prout
iſta competit viro,& vxori : & opus eſt ꝙ illam extraneus ſibi ac-
quirat ex propria, & expreſſa ſtipulatione.d.l.vnica. §.accedit.& l.
vnia.C.de iure do.& per conſequens nõ ex ſtipulatu, de qua loqui-
tur §.noſter.& d.§. ſed & ſi non ignoramus, quæ eſt bonæ fidei.
Et ita fatetur Bar.& doc.in l.de diuiſione.& ita ſaluant gloſſ. in d.l.
ij.& Iac.de Are.ſ.relatum. Et ita per omnia tenet etiam Ioan.Fab.
hic,in ij.col. & Ange.in iiij.col.in gloſſ.in verb.meruit.& Nico. de
16 Neap.in j.col.ad ſi.in apoſt.ad tex.¶ †Hinc ſumpta occaſione,quia
actio illa ex ſtipulatu eſt bonæ fidei ex vtraque parte tam mariti,
quàm vxoris , & conſequenter in ea currunt vſuræ , prout & in
aliis actionibus bonæ fidei à tempore moræ , & ex vtraque parte
tam mulieris,quando dotem non præſtat , quàm mariti , vel eius
hæredum , quando dotem non reſtituunt ſoluto matrimonio. Et

eſt tex.in ſpecie in l.in inſulam. §.vſuras.ff.ſol.
matri.& ibi Barto.& doc. examinant imperti-
nenter Ange.hic. Nunquid tales vſurę debean
tur,& peti poſsint,etiã de iure canonico.quod
17 eſt vtile ſcire,†cùm in talibus,in quibus agitur
de peccato, ſtamus iuri canonico, etiam in fo-
ro ciuili, iuxta not. in c.j.& ij. cum ſi. extra de
no.ope.nun. Verùm quia articulus iſte huc tra
hitur extrauaganter per Ang. ideo me remit-
to ad eum, qui ſatis plenè examinat. Vltra ta-
men eum addo vobis pleraſq; opportunas re
miſsiones,quæ vobis ſufficient. Videatis ergo
principaliter Barto.in d.l.in inſulam.§.vſuras.
& ibi Rapha.Cuma. inſurgentem diſtinctioni
Bart. & ibi latiſsimè vltra omnes per Ioan. de
Imo. quorum omnium ſcripta , & opiniones
refert particulariter Ange.de Are.hic. Videa-
tis etiam principaliorem tex. de Mundo in c.
ſalubriter.extra de vſur.& ibi Inno.Io.And.&
alios & tex.in c.conqueſtus. cum ibi plenè tra-
ditũ per glo.& doct.in eo.tit.extra de vſur. & ibi glo magiſtra enu
18 merat complures caſus,† in quibus vſuræ permiſſæ ſunt, etiam de
iure canonico videatis etiã Cyn.Bal.& Salic.in d.l.vnica.§.exactio.
Bart.in l.at qui natura.§.non tantùm ſortem.ff.de nego.geſt.& in
conſilio ſuo incipiente, Franciſcus vxorem quãdam nomine Tho-
maſiam.& l.ſi conſtante.§.quoties.ff.ſolu.mat. Bal. in auth.ei, qui.
xv.col.C.de bo.au.iud.poſ. Bal.& Imo. in l.diuortio.ff.ſolu. mat.in
prin. Auge.in l.Titia.ff.de ſol. Et de quibus vſuris,& de qua quan-
titate loquatur,& intelligi debeat tex. ſic ſimpliciter locutus in d.c.
ſalubriter.recurratis ad Bal.notabiliter loquentem in l.fin. §. præ-
tereà.in iij.col.C.de iur.do.Imol.in d.l.diuortio.in princip.ff. ſolu.
19 matrimo. ¶ †An autem valeat ſtatutum , quòd pro dote ſoluan-
a tur vſuræ ad rationem de decem pro centenario, [a] ponit Bald. in
d.l.fin.§. prætereà. in iij.col.C.de iure dotium. & ibi ſingulariter
tenet quòd ſic:cuius contrarium tenet Ioan.de Imo. & communi-
ter alij doct.in d.l. in inſulam.§. vſuras.ff.ſolu. matrimo. & Ange.
de Are.hic, qui dicit quòd conſuetudo , quæ viget in ciuitate Bo-
noniæ, quòd pro dote ſoluantur ſeptem pro centenario , non eſt
bona, nec ſeruanda, quia eſt in fraudem vſurarum , & conſequen-
ter contra ius diuinum:vt hic per eum. Ad quod videatis quod ſi-
gnanter valde dixit Bal.in authen.ad hæc.in ij.col.C.de vſur.quòd
leges,vel ſtatuta,vel conſuetudines, quæ permittunt vſuras, etiam
in vno nummo tantùm,non ſunt licitę,per tex.in cle. ex graui.extra
de vſur. Imò ſecundùm eum , talia ſtatuta ſunt delenda de libris
communitatum: & iudicantes ſecundùm ipſa ſunt excommuni-
cati:&,ſecundùm eum , tenentes contrarium ſapiunt hæreſim : vt
ibi per eum.& in l.ij.eiuſdẽ tit.C.de vſuris.& in rub.extra de iudic.
in antiquis. Accedat etiam quod in ſimili tangit ſingulariter Bart.
in l.ſi finita.§.Iulianus ff.de dam.infec. in fina.col.in verſic.quæro
verũ miſſus ex primo decreto faciat fructus ſuos,&c.dum tãgit an
valeat conſuetudo,& conſequenter ſtatutum, quòd miſſus in poſ-
ſeſsionem ex primo decreto , faciat fructus ſuos. de quo ibi per
eum,& per Salic.& Flo.in authen.ei,qui.C.de bo.auth.iud.poſ. &
20 Bal.in l.acceptam.in xviij.q.C.de vſur. ¶ †Quando autem inci-
piant currere vſuræ pro dote non ſoluta marito , ex cuius parte
vſuræ tantùm permiſſę ſunt, etiam de iure canonico , ſecundùm
magis communem opinionem,de qua in locis ſuprà allegatis pro-
ximè : dicit Angelus de Aret. hic , quòd poſt biennium à die du-
ctionis vxoris ad domum mariti , & non ante : quia ante nec vſu-
ræ,nec alimenta pro dote,quæ vice vſurarum vulgò appellantur,
debentur marito : per lapſum autem biennij contrahitur mora
irregularis. Text. eſt de hoc multum notab.quem Angel.de Aret.
hic reputat ad hoc ſingularem , in l.finali. §. prætereà.C. de iu.do.
Et hoc dicit ipſe Ange. eſſe ad practicam perpetuò notandum.
Addo quòd contrarium tenuit gloſ.in l.de diuiſione. in gloſ.fin.ff.
ſolu.matr.quæ vult quòd imò mulier,quæ dotem promiſit,tenea-
tur ad vſuras, & fructus ex die cõtracti matrimonij, nõ expectato
lapſu

a ¶Pro centenario. Vide Fran. Aret. in l. j.C. de ſum. tri.& do. Alex.de Imo. in l. quis ſit. de ędil. edi. & in conſil. lij. in iiij. parte. & Card. in cle.j. per illũ tex. ff. de vſur. xxj.q. v. Pet. Phil. Cor. in cõſi.xix.incip. videſ in litera a, in iij. parte. Et nũquid maritus aliquid petere poſſit , vel recipere ratione retardatę ſolutiõis,vide do. Barth. Soc.in cõſil. clxxvj. incip. præſens.ver. ſextò addu.in ſecunda parte.

a ☞ De. Alex. in d. l. de diuiſione. videtur magis incli nare in ſententiã Petri, & Cyni, quã dicat magis equam Bart. opinionem. Sardus.

b ☞ Vide bonũ tex. in l. aduerſus. C. de vſur. Sardus.

c ¶ Non præſcribitur. Adde Pau. de Caſt. in conſil. cc-xcvij. incip. viſis, & põderatis. vbi etiã ponit an prę ſcriptio currat in actione perſonali contra abſentem, impeditũ, & ignorantem: & tenet quòd ſic.

lapſu biennij. Quem gloſ. licet impugnarent
a doc. antiqui Iac. de Are. Pet. ☞ [a] & Cy. per tex. in d. l. ſi §. prętereà. tamen Barto. in d. §. prætereà. ſaluat illam gloſ. duobus modis. Primò vt d. §. prętereà. loquatur in extraneo dante dotem, qui non cõſtituitur in mora quo ad fructus, & vſuras, niſi elapſo biennio: ſecus autem ſit in ipſa muliere dante dotẽ, quæ ſtatim conſtituitur in mora à die contracti matrimonij. Vel ſecundùm Bar. poſito quòd d. §. prætereà. loquatur etiam in muliere dante dotem, poteſt intelligi vt procedat quo ad hoc vt mulier teneatur ad vſuras maiores, ſecundùm diſpoſitionem illius legis, vt ibi per Barto. & per eundem in d. l. de diuiſione. ff. ſol. mat. & ibi latiſsimè per Moder. Et quamuis cum ſalutione Bart. ſ. relata teneat Bal. in d. l. de diuiſione, tamen ipſemet Bald. in d. l. ſi. §. prętereà. in penulti. col. ver. reuoco in dubium: pone quòd mulier, &c. vbi hoc latè examinat vſq; ad fi. illius §. tenet contrariũ per aliquas rationes, de quibus ibi per eum. Quibus omnibus particulariter reſpondet Ludo. Ro. in d. l. de diuiſione, vbi tenet cum Barto. & eum defendit. Intelligite tamen quod dictum eſt de biennio, ſanè, quando aliâs non fuiſſet dos promiſſa ad diem certam: aliâs autem ſi promiſſa fuiſſet ad diem certam, tunc eſſet expeditũ quòd eius lapſus induceret moram irregularem. l. magna. cũ vulga. C. de contrahen. & cõmit. ſtipula. Et in terminis noſtris quòd dies certa interpellet, eſt expreſſum in d. l. vnica. §. exactio. quã ibi Bal. not. ad hoc. Vnde ab ea die inciperent currere vſurę, ſi maritus interim ſuſtineret onera matrimonij. Item intelligite quod dictũ eſt de biennio, niſi aliâs interceſsiſſet interpellatio mariti, iuxta l. ſi ex legati cauſa. cum ibi traditis. ff. de ver. oblig. quia tũc etiam à die interpellationis inciperent currere vſurę. Et in iſtis duobus caſibus non eſſet opus expectare biennium, & ſic mora irregularem, cùm habeamus regulare, ar. notatorum in l. in prouinciali. §. j. per Bart. & alios. ff. de no. ope. nun. Et hoc etiam ponit, & ſequitur Ange. de Are. hic ſuprà ſcripta omnia, tam de lapſu biennij, quàm diei certę, ſeu interpellationis factę à marito, quibus caſibus incipiant vſurę currere, vt prędixi, limitat ſingulariſsimè, & ſuprà omniũ æſtimationem, Bald. in quodam ſuo conſilio incipiente, in Chriſti nomine amen: poſt biennium à die ductionis, &c. niſi poſteà fuerit omiſſa petitio talium vſurarum longo tempore, ſcilicet decẽ annorum: quia tunc dictæ vſurę, vel alimenta pro dote per maritum petita non fuiſſent, iuris intellectu tacitè prę ſumuntur remiſſa, ita quòd pro præterito tempore peti non poſſunt. Alleg. ad hoc Bald. caſum in terminis valde ſingularem in l. cùm quidam. §. diuus. ff. de vſuris. vbi formaliter inquit Iuriſconſultus, Longi temporis interuallum, per quod præteritas vſuras petere omiſiſti, vt apud debitorem tuum gratior eſſes, indicat te ampliùs eas non petendas putaſſe. Et hoc dictum eſſet literis aureis ſcribẽdum, quia eſt quotidianum, & ſummè vtile. Pro quo dicto etiam ſatis facere videtur tex. in l. vir vſuras. ff. de dona. inter virum & vxo. & ibi Barto. in
b ſummario, [b] ☞ qui dicit illum caſum not. & quod etiam ibi Salic. Iſtud ſingulare dictum Bald. multùm commendat Ange. hîc, in x. col. ſed poſteà in col. ſeq. iſtud impugnat, & dicit quòd contrarium conſuluit in contingentia facti: quamuis ſubiiciat quòd non reperiat illud ab alio tactum. Motus non alio fundamento, niſi quia nõ reperitur iure cautum. Et ad d. l. cùm quidam. §. diuus. reſpondet Ange. de Are. hic quòd loquitur in vſuris, quæ ſunt odioſæ: vt habetur in l. iiij. & in l. cũ allegas. C. de vſuris. Ergo ſunt reſtringendę, & faciliter præſumuntur remiſſæ: arg. regulæ odia. de reg. iur. in vj. & l. cùm quidam. ff. de lib. & poſthu. Et licet alimenta dicantur debita marito pro ſuo intereſſe, & fauore ſui, cùm ſuſtineat onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure do. & ideo non ita faciliter,
11 nec tam breui tempore debent præſumi remiſſę. ¶ † Item, ſecundùm eum, in vſuris debitis marito pro dote, maritus tractat de damno vitando: hinc eſt quòd nunc permiſſæ etiam ſunt de iure canonico. c. ſalubriter. extra de vſuris. & dixi ſ. latè. & in aliis vſuris, quas prætendit alius creditor, puta mutuans tractat de lucro, & ideo de lucro ad damnum non eſt bona argumentatio. l. ſi. §. & ſi præfatam. ver. ſin verò creditores. C. de iure delib. ideo non tam breui tempore debet præſcribi poſſe vſuris debitis marito, ſicut præſcribitur in aliis vſuris, per d. l. cùm quidam. §. diuus. Ad l. vir vſuras. ſ. allegatam, quæ certè non multùm ſtringit, reſpondet hîc Ange. multipliciter: primò quòd ibi maritus expreſsè liberauerat vxorem ab eo, quod ſibi debebat per donationem, quæ poſteà confirmata fuit morte vt ibidem tenet glo. in ver. donationibus. cum qua tranſit ibidem Salic. vnde nil mirum ſi ibi vſuræ amplius peti non poſſunt, quarum petitio ſublata eſt, non ſolùm tempore, ſed donatione expreſsè facta. Vel aliter reſpondet Ang. de Are. quòd ibi non dicitur de curſu decem annorum, ſed dicit ſimpliciter tex. quòd non petiit vſuras: & ſic non dicit, quanto tempore ſteterit ad non petendum vſuras: vnde fortè plus quàm decẽ anni tranſiuerunt. & ideo nil mirum ſi ſibi ſublata fuerit petitio vſurarum: vt l. omnes. cum ſi. C. de præſcript. triginta anno. Sed audite, iudicio meo, pro illo ſingulariſsimo dicto Bal. multum, & ineuitabiliter ſtringit text. ille in d. l. cùm quidam. §. diuus. & ſol. Ange. de Are. ad illum text. eſt multùm debilis: tamen ſi caſus in facto contingeret, ego tenerem & conſulendo, & iudicando contra illud dictum Bald. quòd imò, etiam ſi ſit lapſum decennium, tamen non ſit præſcriptum quò minus maritus poſsit petere vſuras præteritas. Mo-
12 ueor per regulam vulgatam, quæ habet † quòd actionibus perſo-
c nalibus non præſcribitur [c] minori tempore triginta ann. l. ſi quis emptionis titulo. & l. ſicut. & l. omnes. C. de præſcript. triginta vel quadraginta ann. ſiue dicamus tales vſuras petendas eſſe à marito iure actionis, ſiue etiam dicamus quòd peti nequeunt iure actionis, ſed officio iudicis, ſecundũ quod tenet, & quod declarat Imol. in l. inſulam. §. vſuras. ff. ſolu. matri. quem refert, & ſequitur Ang. hic, in vij. col. & dicit eſſe notandum ad practicam: quia in hoc frequenter erratur in actu practico: quia adhuc habeo inuentum, cùm officio iudicis non præſcribitur minori tempore triginta anno. vt eſt gloſ. quæ vulgò reputatur ſingularis, in l. ſicut. in ver. perſecutione. C. de præſcript. triginta vel quadraginta ann. quam Bald. ibi dicit non haberi alibi in iure. & eam etiam dicit ſingularem Bal. in l. j. in ij. col. C. de execu. rei iudi. ſed habet gloſ. conſociam, loquentem tamẽ per verbum dubitatiuum, fortè, in l. querela. in gloſ. j. C. de fal. ponit no. Barto. & ibi hoc limitat in l. prætor ait. § fin. ff. de ope. no. nun. Ad d. l. cùm quidam. §. diuus. quamuis multũ ſtringat vltra ſol. Ange. ſ. relatam, quę mihi debilis videtur, poſſum reſpondere quòd ibi tex. non loquatur de decennio: nam quamuis dicat de longo tempore, quod regulariter interpretatur decem anno. vt not. gl. in rub. C. quę ſit long. conſue. & glo. in l. de quibus. in gl. in ver. inueterata. ff. de leg. & glo. in §. ex non ſcripto. in gl. in verb. diuturni. ſ. de iure natu. gen. & ciui. Et alleg. l. ſed cũ fideicommiſſaria. §. Ariſto. ff. qui, & à quibus. tamen ibi vario modo intelligitur. nam glo. j. ibi ſuper ver. temporis. intelligit de tempore triennij, vel quinq; anno. Cy. verò in l. aduerſus. C. de vſur. poſt Pet. tenet illud tempus relinqui arbitrio iudicis, tanquam tempus indeterminatũ. Iſta tamen ſolutio non eſt tuta, nec placet mihi. Vnde aliter reſpõdeo ad d. §. diuus. tenendo quendam peregrinum intellectum Iac. But. ibi ad illum tex. quem refert fuiſſe Hugo. gloſ. antiqui, ſecundùm quem ille tex. de directo faceret contra Bal. & iſte intellectus ſatis applaudit illi literę, videlicet quòd ibi non allegaretur ſolum tempus decennij vſurarum non petitarum. ſed etiam quoddam iudicium de remiſsione vſurarum: nam, vt ibi inquit text. ideo non petierat vſuras, vt debitori gratior fieret: & ſic ibi nõ ex ſolo lapſu decennij erat ſublata actio ad vſuras debitas, ſed etiam ex remiſsione vſurarum inſurgente ex eo quòd creditor vellet gratior fieri debitori, & fortè quod illud dixerat debitori: quod tamen diuinat. Aliâs ſecundũ ipſum Iac. But. non poſſemus dicere quòd tam modico tempore triennij, vel quinquennij, vel etiam decennij fuiſſet prę ſcriptum illi actioni perſonali ad vſuras: cũ perſonalibus actionibus, vt dixi ſ. non prę ſcribat minori tempore triginta anno. Cogitabitis tamen circa intellectũ illius tex. quia non poſſum inficiari,

prout.

prout etiam ſ.dixi quin mihi multum ſtringat
a pro dicto Bal.ſ.relato.[a] ✠ ¶ †Reſtat vt ſucceſ-
13 ſiuè iuxta hîc dicta per Ang.examinantem vo
bis, an ſi ſolutū ſit matrimoniū mortē mariti,
& dos conſiſtat in pecunia numerata, vel in
aliis rebus mobilibus, quo caſu debet reſtitui
b intra annum[b], ante tamen lapſum anni hære-
des mariti cogi non poſſunt ad reſtituendā do
tem.l.vnica.§.exactio.C.de rei vxo.actio.nū-
quid intra illum annum poſt ſolutum matri-
monium debebit mulier ali ab hæredibus ma-
riti.In quo,vt paucis rem abſoluam, cōmunis
opi.habet quòd interim ſit alenda mulier,ſi nō
habet aliunde vnde ſe alat:quicquid tenuerint
Vltramontani contra hanc opinionē inſurgē-
tes.De quo vide gloſ. in l.diuortio. in princi.in
glo.in verbo,facto.& ibi Bar.& Bald.Ange.&
Imo.& reliquos ſcribentes.ff.ſolu.mat.& gloſ.
latiùs,quàm alibi,hoc examinātem in d.l. vni-
ca.§.exactio.in ver.reſtituendis. & ibi per Cy.
Bar.Bal.& alios doct.& gl.in l.pe.in glo.fin.in
verb.vxor.ver.ſi.ff.vt in poſ.leg. Cy. & Bal.in
l.ſi.C.de bo.ma.Specu.in titu. qui filij ſint legi.
§.iſtis ver.nunc dicamus.& Ange.hic,videatis
etiam Ange.in l.Titia.ff de ſolu.volentē quòd
14 †quamuis vſuræ ſint de iure canonico prohi-
bitæ ex parte mulieris, ſecundùm magis com-
munem ſententiā,de qua in locis ſ. traditis, ta
men ſi mulier non poteſt aliunde ſe alere, po-
teſt petere vſuras loco alimentorum: maximè
ſi eſt intra tempus luctus, cùm videatur adhuc
deſeruire communi matrimonio. Motus per
tex.in d.l.Titia,qui tex. indiſtinctè loquitur,&
videtur amplius velle, quòd etiam idē ſit poſt
annum.Cogitabitis tamen:quia tex.ille loqui-
tur de iure ciuili, & aliud eſt de iure canonico
circa has vſuras,per ſuprà ſcripta.Hanc com-
munē opi. quæ habet vt intra annum mulier
alenda ſit ab hæredibus viri, ſi aliunde nō ha-
beat vnde ſe alat, limitabitis non procedere,
quādo hæredes viri vellent incōtinenti ſoluto
matrimonio reſtituere dotē non expectato la-
pſu anni.Quod facere poſſunt, eò quia dilatio
illius anni fuit inducta in merū fauorē hæredū
mariti: ar.l.ſi ita relictū.§.Pegaſus.ff. de leg.ij.
ergo ei renūtiare poſſunt per vulgatā regulā.l.
ſi quis in conſcribendo.C.de pac.Certè tūc nō
tenebuntur præſtare alimenta vxori.Ita ſignā
ter tenuit Bald.in authen.& qui iurat.col.xiiij.
ver.quæro, pone mulier miſſa eſt in poſſeſſio-
nem.C.de bo.auth.iu.poſ. & refert etiā,& ſe-
c quitur Ange.hîc,[c] ✠ ¶ †Secundò ſingulariter
15 limita,& alij hoc non ponunt videlicet ꝙ mu-
lier intra annum ſit alenda ab hæredibus viri,
procedat ea durante in viduitate: aliâs non. Ita
Cy.& Richar.Malum.in l.ſi.C.de bo.ma.quos
refert,& ſequitur Ang.in d.l.diuortio. in prin.
ff.ſol.ma.Allegat etiam ad hoc l.Titia.ff.de ſol.
Eſt verū quòd Bal. in d.l.diuortio. aliter dice-
bat.Hunc paſſum,cùm expedierit, videatis la-
16 tè notatū per Ioā.de Imo.ibi. ¶ †An autē poſt
lapſum annū,intra quem hæredes mariti debe
bant dotē ſoluere, teneantur adhuc vxorē ale
re? Videbatur prima fronte quòd ſic: quia ſi
intra annum,intra quem hæredes mariti nun-
quā dicuntur in mora,per d.l.vnicā.§.exactio.
C.de rei vxo.act.tenentur alere mulierē, quan
do nō habet aliūde,vnde ſe alat,per ſuprà ſcri-
pta:quātò fortius debebunt teneri poſt annū,
quo elapſo dicuntur in mora conſtituti abſque
alia interpellatione,vt ſ.dixi. Hoc non obſtāte
concluditur magis cōmuniter contrariū quòd
poſt lapſum annum nullo modo mulier nec ali
menta,nec aliud quicquam percipere poſsit ab
hæredibus mariti: quia cenſetur lucrū vſura-
rum:quod eſt prohibitum.c. quia in omnibus.
extra de vſur. eò quia mulier debet ſibi impu-
tare,quia non repetit dotē,cùm lapſo anno di-
latio data à lege hæredibus mariti, ſit tunc fini
ta.d.l. vnica. §. exactio. & mulier poſsit agere
non obſtante ſibi aliqua exceptione. Et ita te-
nuit Inno.in c.ſalubriter.in fi.extra de vſur. &
ſequitur ibidem Imol. Cuius contrariū tenuit
Bal. in d.auth.et,qui.in verſi. quæro,mulier eſt
miſſa in poſſeſsionem. & idem Bal. in d.l.vni-
ca.§.exactio.Ipſe verò Imol.in d.l.diuortio.di-
ſtinguit quòd aut mulier habet vnde ſe alat:&
tunc non debentur alimenta poſt annum ea-
dem ratione, ſicut nec debentur intra annum
ſoluto matrimonio.aliâs ſecus,ſi modò aliâs nō
potuit ei imputare quare non exegit: vt ibi la-
tius per eū.Et ſequitur Ange.hic.qui propter-
eà adhibet cautelam quòd finito primo anno
mulier,quæ habet vnde ſe alat, repetat dotem
ſuam,& proteſtetur,& inſtet, & ſic conſtituat
hæredes mariti in mora:quo caſu intereſſe ſuū
ſaltem officio iudicis petere poterit:cùm actio
de dote ſit bonæ fidei:vt hic latiùs per eū. Mihi
magis placet indiſtinctè prima opi.ſ. relata ꝙ
poſt annū & ſi mulier non habet vnde ſe alat,
non tamen alenda ſit ab hæredibus mariti, cū
ſemper ſit quid ſibi imputetur, quare dotē nō
petieris,cùm poſsit,nihilo ſibi obſtante, quòd
non eſt intra annum.Fateret tamē quòd ſi hæ
redes poſt annum interpellati differrent ſolue
re,quòd hoc caſu alimēta peti poſſunt, per ea,
17 quæ ſ.dicta ſunt. ¶ †Ad id autem quod dixi ſ.
quòd ſoluto matrimonio ſi dos conſiſtat in pe
cunia,vel in aliis rebus mobilibus,quod hære-
des mariti non tenentur incontinēti reſtitue-
re,ſed tantùm elapſo anno:quæ fuerit ratio,&
cauſa huius dilationis annalis, ponit Bart.poſt
antiquos, quos ipſe ibi refert, in l. diuortio.§.
18 interdū.& ibi Bald.& alij.ff.ſol.ma. ¶ †Quod
limitauit ſingulariter Ang.poſt alios doc.ibi in
§.fi.in auth.de fideiuſ.vt locum non habeat in
d mercatore,ſeu campſore[d],vel alio homine pe
cunioſo:quia iſti tenentur ſtatim dotē ſoluere,
non expectata dilatione anni. Motus per illū
tex cum gloſ. in verbo,moderno.vbi campſor
pro alio fideiubens poteſt cōueniri antè,quàm
conueniatur reus principalis: & ſic non habet
beneficiū authen.præſente.C.de fideiuſ. Ego in
terminis noſtris teneo contra hanc limitatio-

a ¶ Adde quòd in d.§.diuus. ſtat litera in meo libro, quò grauior apud eū eſſes &c.& ſic inueni in aliis tribus,vel quatuor libris.&,videri meo.eſt multùm notab.litera.finge quempiam mihi debere quotannis certas vſuras,quas ſi annuatim exegiſſem facilis illi fuiſſet ſolutio,ego autē,vt eū grauarem,tacui per decenniū puta,vel maius tempus,quia ſciebam tantorū annorū vſuras ſimul coaceruatas eū difficulter poſſe ſoluere, vt per hanc viam illi grauior eſſem & vrgerē illū ad aliquid immobile alienandū, vel ad aliquid turpe committendū, & lex ad huiuſmodi malitias, ſeu calliditas vitādas denegat præteritarū vſurarū petitionē. Et iſte videtur caſus notab.in d.§. diuus. ſecundū literam, quam ſ.retuli. Et ꝙ graue ſit debitoribus vſuras coaceruare,eſt text. notab. in l.ij. circa princ.C.de debit.ciui.lib.xi. Et iſtud naturali ratione patet & fundatur hæc deciſio optima ratione,ne dolos,& malitia alicui patrocinetur.l.eū, qui. ff. quod cum eo.c. intelleximus. extra de iud. & etiā propter odiū vſurarum. Sed ſi ego eius precibus deuictus illum moratus eſſem, vel vt aliàs illi bene facerem, non debet mihi denegari petitio, ne detrimentū ferā, ex quo premiū meruiſſem.c.ij extra de fideiuſſor. Et ex iſtis poſſet colligi cōcordia inter Bal. & contra eum ſentientes,vt opi.Bal.procedat ſi vt grauior eſſet tanto tempore nō petiit.Si verò precibus debitoris, vel alia iuſta cauſa motus ipſum moratus eſt, procedat opi.Ang.& ſequaciū. Cogitabitis, quia paſſus eſt dubius. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Intra annū. Vide Lud. Ro.in ſingu.verſi.dicit.l.j. §.exactio.

c ¶ Aduerte quòd licet Ang. & Iaſ. ſimpliciter referant Bal. in d.authen. & qui iurat. tamen Bal.plus dicit ꝙ ſi hæredes viri nolunt exhibere viduam, repræſentant dotem,& detrahant in repræſentatione interuſurium medij temporis,arg.l.ſi cōſtante.§.quoties.ff ſol.ma. quod eſſet multum notabile,ſi eſſet verum.Sed mihi non ſatis facit: nam hæredes mariti tenentur alere viduam ex fructibus, ſeu commodo, quod conſequuntur ex retenſione dotis intra illum annum:non debent igitur hæredes mariti retinere illud, vnde mulier eſt alenda: & nimium grauaretur mulier. Primùm grauaretur in deductione interuſurij medij tēporis. Secūdò grauaretur ꝙ ipſa ex dote ſic diminuta ſeipſam aleret, vt ſic quod leges in fauorem vxoris pauperis introduxerunt: retorqueretur in eius odiū contra l.quod fauore.C.de legib. & l.nulla ff.de legi. Sed quādo repræſentarent dotē ſine deductione tunc quia non cōſequūtur fructus medij tēporis,iuſtū eſt ꝙ excuſentur ab alimentis: & ideo voluit lex vt intra annū ab hæredibus mariti exhiberetur ex interuſurio medij temporis, vt trāſacto anno integrā dotē haberet mulier, quò facilius nubere poſsit, argo.l.ij ff.ſol.ma.& l.iij.ff. de priuile. cre. Nec obſt.tex. in d.l. ſi cōſtante. §.quoties.quia ſumus in diuerſis terminis.nā ibi maritus erat pauper & non inueniebat fideiuſſorē.omnium ſi permittitur ipſi detractio interuſurij medij tēporis: at in q. noſtra præſupponimus mulierē nihil aliud habere, & hæredes viri eſſe idoneos. Nec me capias in verbis, dū dico maritum pauperem in d.§. quoties. quia non intelligo ꝙ eſſet tā pauper, vt eſſet locus priuilegio. l maritus.ff. ſolu. ma.Et hæc opi. cōtra Bal.eſt magis æqua: ergo tenenda.l in ambiguis. de reg. iur. Carcaſſona.Sardus.

d ¶ Campſore. Pro hoc facit quod ſingulariter habetur per Franciſ. Are.in l.ſi cū militi. de epco. in fi. ꝙ dilatio conceſſa alicui vt cōmodius ſoluat. locum non habet in

nem Ange. quòd imò iſta dilatio anni ad ſoluendam dotem competat etiam cuicunque mercatori, & cuicunq; pecunioſo. Et pro hoc allego Bar. qui iſtud tenere videtur, licet non multùm clarè in d.l. diuortio. §. interdum. vbi contra Iac. Cy. & Roſ. per eum ibi relatos videtur tenere Barto. ꝙ ſi maritus eſſet diues, & haberet pecuniam præ manibus, tamen non poſſet ſtatim cogi reſtituere, imò debet expectare tempus anni. Et iſtud idem, ſcilicet quòd maritus licet poſsit incontinenti reſtituere ſpontè, non tamen poſsit arctari incontinenti ad reſtituendã: firmat apertè Bal. vbi per multa hoc comprobat in dicto §. exactio, quamuis dicat de hoc eſſe maximam quæſtionem inter doc. & ita tenent cõmuniter doct. in d.l. diuortio. §. interdũ. reprobata opi. Cy. contrarium tenẽtis, & malè, in d. §. exactio. De qua etiam vide Iac. de Belui. in d.l. vnica. §. fructus. C. de rei vxo. acti. & Pau. de Caſtr. in d.l. diuortio. §. non ſolùm. vbi ſoluat opin. Cyn. vno caſu, de qua ibi per eum. De quo etiam vide latè per Nico. de Neap. hic, in iij. q. extra glo. vbi refert multorum opi. hincinde, & eorum varia fundamenta, & finaliter tenet idem quod ego ſ. tenui poſt Rayne. de Porli. hic, & Iaco. & Pet.
29 in d.l. vnica. §. exactio. ¶ † Tertiò principaliter notabat ex hoc tex. ibi: ſed & tacitam ei dedimus hypothecam. Ange. de Aret. hic, & iudicio meo, multùm iuridicè, ꝙ actio ex ſtipulatu pro dote, etiã ſi expreſsè nõ interponatur, præſumitur tamen tacitè à iure. Ex quo, ſecundùm eũ, habemus notare quòd aliquando lex præſumit ſtipulationem, quæ non interuenit. Hoc notabile eſt verum in ſe, vt videbimus j. in glo. in ver. tranſtulimus. ſed nullatenus poteſt colligi ex hoc tex. qui nullatenus loquitur de tacita ſtipulatione, ſed de tacita hypotheca: vnde iſta ſunt multùm diuerſa, ꝙ à lege intelligatur tacita hypotheca, vt dicit tex. noſter, & præſumatur tacita ſtipulatio: quod nullatenus hîc dicitur, ſed bene in d.l. vnica. in princ. C.
30 de rei vxo. act. ¶ † Vos ergo quartò principaliter notate ex hoc tex. in ſupra ſcriptis verbis: ſed & tacitam ei dedimus hypothecam, quòd iſta actio ex ſtipulatu, habet etiam priuilegium tacitæ hypothecę: & cõſequenter ꝙ bona mariti ſunt tacitè hypothecata mulieri [a] agenti actione ex ſtipulatu ad repetendam dotem: vt hîc, & l. vnica. §. & vt plenius. ſ. alleg. & l. aſsiduis. C. qui po. in pig. habe. & ibi Bart. in j. not. Quod intellige gl. noſtra hîc parua ſuper ver.
31 hypothecam. procedere ex vtraq; parte, † tam mulieris ad repetendam dotem, quàm etiam ex parte viri ad illam conſequendam: per tex. in d.l. vnica. §. j. & ibi hoc dicit text. in verſi. ex vtraq; parte. Accedat quod ſ. dixi in ij. not. in illo puncto, An ſicut actio ex ſtipulatu pro dote aſt bonæ fidei ex parte mulieris, ita etiam ſit
32 bonæ fidei ex parte mariti. ¶ Et aduerte † ꝙ intantum maritus dicitur tacitè habere hypothecata bona vxoris, ꝙ iſta tacita hypotheca competit etiam pro euictione dotis, quando dos fuiſſet euicta à marito. Text. eſt in d.l. vnica. §. j. in ver. vel rebus dotalibus euictis. & ibi not. Bar. illum text. ad hoc, quod limitant ibidem Bar. & Bal. poſt gloſſ. ibi: & dicunt eſſe intelligendum ſecundùm tex. in l. j. cum glo. magiſtra, & ſignãda ſuper verbo, in factũ C. de iu.
33 dot. vbi habetur, † an, & quãdo dans dotem teneatur de euictione: quia aut dos incipit à promiſsione: & tunc dans dotem tenetur de euictione. Aut à traditione: tũc ſecus: vt ibi latiùs habetur. Et traditur in ſimili in donatione, an, & quando donans teneatur de euictione, in l. Ariſto. §. fi. vbi eſt text. & ibi per glo. Barto. & alios. ff. de dona. Et in terminis noſtris recurratis ad latè tradita per Bald. in d.l. j. C. de iu. do. vbi latiſsimè ponit hanc materiam, An & quando dans dotem teneatur de euictione. De quo etiã videatis aliquid per Ange. hic. Et vnũ
34 in hac materia notate, † quòd mulier non teneatur aliquo caſu de euictione rei dotalis, ſi maritus fuit ſciens rem eſſe alienam, niſi expreſsè promiſſa fuerit euictio. Tex. eſt in l. ſi à matre. cũ glo. in ver. nullam. C. de iure dot. Item dili-
35 gentiſsimè notate † ꝙ in donatione facta à patre filio, aut filię, non habet locũ euictio. Iſtud eſt, quod voluit ſingu. Bal. in auth ex teſtamen
36 to. in ij. col. ad fin. C. de colla. † Nunquid autẽ extraneus, qui dedit dotẽ pro muliere, & pactus eſt, illam ſibi reſtitui, iuxta l. vnicam. § accedit. ſ. alleg. habeat iſtam tacitam hypothecã. Determinat Ange. de Are. hic ꝙ nõ, per hunc tex. vbi, ſecundùm eũ, videtur caſus de hoc: & idem tenuit ante eũ Dy. hic, in iiij. col. & Bald. hic, & ſecundùm quod refert Ange. hîc, idem etiam tenet Sali. in d.l. vnica. §. j in verſic. item quæro ſi extraneus, &c. & dicit Ange. de Are. hoc eſſe bene notandũ: quia in materia iſta omnis ille dicitur extraneus, qui non habet mulierem in poteſtate: vt eſt tex. in l. vnica. §. extraneum. Et idem etiam, ſcilicet quòd hoc priuilegiũ tacitę hypothecę nõ competat extraneo, tenuit Io. de Pla. hic, in iij. col. qui etiã refert ita tenere Sali. ſ. alleg. in d.l. vnica. §. j. Ego ſine dubio aliquo contrariũ teneo, & credo ꝙ iſti patres vehementer errant: quia imò etiam extraneus habet iſtud priuilegiũ tacitę hypothecę: & iſtud probat cõtra eos tex. noſter. quẽ ipſi pro eis allegãt: qui enumerãdo duo priuilegia cõpetẽtia actioni ex ſtipulatu pro dote, ſcilicet priuilegiũ tacitę hypothecę, & priuilegiũ prelatiõis, dicit ꝙ priuilegiũ prelationis, ſolius mulieris prouidẽtia hęc induximus: ergo vult ſecus eſſe in priuilegio hypothecę. Pręterea, & fortiùs, ſecundũ Bar. in l. j. in fi. j. col. ff. ſol. ma. hanc partẽ probat iſtemet tex. noſter in fi. vbi ponitur dictio aduerſatiua aut, quæ innuit ꝙ quãuis priuilegiũ prelationis ſoli mulieri cõpetat, tamẽ hypotheca tacita tranſeat ad omnes, & omnibus cõpetat. Sed nõ eundo per mendicata ſuffràgia, pro hac parte eſt tex. apertus in d.l. vnica. §. & vt plenius verſi. ſiue aliæ. pro his perſonę & hãc partẽ firmat Bar. in d.l. j. in fi. j. col. ff. ſol. ma. & idẽ etiã tenet ipſe Bar. in repe. d. poſt dotem. in vj. q. principali. ff. ſoluto matr. vbi tenet ꝙ priuilegiũ datum doti, quod meretur executionem à lege, vel homine, prout eſt hoc priuilegiũ tacitę hypothecę, tranſit ad quemcunq;, etiam ſi iret, (vt verbis ſuis vtar)
b ad diabolum infernalem, & iſta eſt veritas. [b]
37 ¶ † Nunquid autem hoc priuilegiũ tacitæ hypothecę cõpetat ceſſionario, cui ceſſa eſt actio de dote

ſolutione, quæ nõ exegit illa commoditatem. Vode ſi debitor non demonſtrat habeat pecuniam ſolutioni paratam, ſi rat præſumuntur habere campſores, non habet locum hoc tempus quadrimeſtre, per illum text.

a ¶ Mulier. Adde idem tenentẽ do. Barth. Soc. in cõſil. clviij. incipiẽ. viſo proceſſu. ver. ex qua cõcluſione infero. in ſecũda parte.

b ¶ Adde ꝙ cõmunis opin. eſt cum Bar. in d.l. j. ff. ſol. ma. ſed ego publice Bononię diſputando cõtrariam firmaui, & ſuſtinui: & hanc partem contra communẽ in voce audiui domi. meum Marian. Soci. iuniorẽ firmantẽ in d.l. j. in primis ꝓ iſta opi. videtur caſus in § fi. in auth. vt immob. ante nup. don. vbi text. loquitur de omnibus priuilegiis doti datis, in quibus eſt etiã tacita hypotheca, & tamen inquit, Aliis enim omnibus huiuſmodi priuilegia, nec ex antiquo dedim[us], nec nunc damus. ergo ibi videtur caſus ꝙ extraneis non competat. Et pro iſta parte facit tex. in prin. in authen. vt exac. inſtan. do. ſecũda col. vij. ibi: non enim aliis, &c. iũcto verſi. ſed filij hypothecas, &c. Et ꝙ extranei ſiue hæredes ſint, ſiue nõ, tacitas nõ habeãt hypothecas, videtur aperte probari in l. vni §. illud procul dubio. iuncto §. primõ itaq; & §. cùm ij. C. de rei vxo. act. vbi actio ex ſtipulatu trãſmittitur ſecundum propria naturam, ſecundùm quã nõ habet tacitã hypothecã: ergo ibi etiã eſt caſus ꝓ iſta opinione. Probaui hanc ſententiã iuribus: nūc probo rationib[us]. & primò ſic, Vbi perſone ſa-

ceſt locum priuilegio, ceſſante perſona, ceſſat priuilegiũ. l. in omnibus. §. priuilegia. ff. de reg. iur. l. j. §. permittitur. ff. de aqua quot. & æſti. Sed ſ cauſa noſtro hoc priuilegiũ datur mulierib[us], vt eſt text. in §. quæ igitur. verſi. notũ enim omnibus. in authen. de priuil. do. hęret. mulier. nõ dand. Ergo ceſſante cauſa mulieris, vel ipſa muliere, ceſſabit priuilegiũ. Præterea ceſſante ratiõe legis, ceſſat eius diſpoſitio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c. cũ ceſſante. extra de app. & diſpoſitio ampliat, & reſtringitur ad limites rationis Bar. in l. pater filiũ. §. fundum. ff. de leg. iij. Bal. in l. ſuum hęredẽ. in fi. C. de iure delib. Sed rationes quibus motus fuit imperator, de quibus in l. aſsiduis. C. qui potio. in pig. hab. ceſſant omnes in pſonis extraneorũ: ergo ceſſabit priuilegium. Nõ obſtat text. iſte in §. noſtro. nec text. in §. & vt plenius. C. de rei vx. act. & quod per iſta iura dicũt doct. ꝙ detur actioni: quia nego, imò dat mulieri, vt ſ. dixi, & j. probabo col. xiij. & reſpondabo ad illa iura. Vel poſſem reſpõdere, ſi vellẽ dicere ꝙ daret actioni ꝙ dat actioni, ſed inconſequentiã principaliter verò dat propter fauorẽ mulieris vt ex rationibus in d. l. aſsiduis. expreſsis probat. Nec ob. aduerſatiua autẽ, de qua in hoc §. quia dico ꝙ ſatis operat, quia viua muliere ſoluto matrimonio. Si extraneus dotẽ ſibi reddi ſtipulatus eſſet vel pactus. vel ea viuẽte cederet actiones, ſecundũ diſtinctionẽ tamẽ quã in col. xxiij. ſubiiciam, iſti tales non habebunt tacitã hypothecã

de dote à muliere,vel ab alio:ponit latè Bar.in d.l. poſt dotẽ.in pe-
38 nulti.& fi.col.vbi videatis:& ibi etiam per alios doct. ¶ †Nunquid autem iſtud priuilegium tacitæ hypothecę habeat locum in ſpõſa per verba de futuro:glo.fi.in d.l.ij.§.fi.ff. de priuile.credi. multùm hoc diſputat,& nihil clari firmare videtur,quamuis Ange. hic referat Bart.tenere quòd ſic.Et eſt verũ quòd ibi Barto.etiam refert eam tenere quòd ſic:& hoc idem tenuit Cy.in l.aſsiduis.in vij.q.C. qui potio.in pig.habe.Contrarium verò,ſcilicet quòd imò nõ habeat tacitam hypothecam,tenuit glo.in l.eos.in glo.fi.iuxta princ. C.qui potio.in pigno.habean.ſecundùm quod eam refert Bart in d.l.ij.§.fi.& Ang.hic.Et hoc idem tenent Dyn.Iaco.de Are.& cõmuniter doct.& Barto.in d.l.ij.§.fi.& Lud.Ro.in l.j.ff.ſolu. matri. Et iſta eſt veritas:pro qua eſt ratio,ſecundùm prefatos doct. quia hoc priuilegium tacitæ hypothecæ datur pro dote,vt hic,& in d. l.vnica.§.& vt plenius.ſed antè contractum matrimonij per verba de pręſenti non eſt dos:vt l.fin.C.de dona.ante nupt.ergo,&c. De quo etiam videatis quod no.Bar.poſt glo.in l. priuilegia.ff. de
39 priuile.credi. ¶ †An autem iſtud priuilegiũ tacitę hypothecæ habeat locum in matrimonio putatiuo:dicite quòd ſic. Caſus eſt no. & ibi glo.Bar.& alij doct.in l.ſi cùm dotem.§.fi.ff.ſolu. matrimo. & ibi Bart.reputat illum tex. eſſe ad hoc ſingularem. De quo videatis glo.in l.aſsiduis.in gloſ.mag.in ver.ſint.iuxta fi.C.qui potio. in pig.habean.& ibi Bart.& Bald.in l.j.in fine.C. de condi.ob cau.
40 ¶ †An autem hoc priuilegiũ tacitæ hypothecæ competat mulieri in donatione propter nuptias,quam facit maritus vxori in recompenſationem dotis,& eã lucrari debet vxor illis modis,quibus maritus lucraretur dotem,iuxta l.fin.cum auth. ibi poſita.C. de dona. ante nup.& §.eſt & aliud.cum ibi traditis.ſ. de dona. Dyn. hic,in iij.col.in fi.tenet quòd non.Nam,ſecundùm eum,quamuis mulier agens pro dote habeat tacitam hypothecam,tamen ſi peteret donationem propter nuptias,non haberet hoc priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis quondam mariti. Motus per text.noſtrum in ver.de dote ſua.quem ita apoſtillando literam intelligit,& limitat. Qui text.ſecundùm eum,dum dicit,de dote ſua:innuit aliud eſſe, ſi mulier experiatur de donatione propter nuptias. Secundò motus per tex.prima fronte expreſſum,& in terminis, in d.l.aſsiduis. ad fi.in ver.hæc autem. Nam in princ.illius legis vſq; ad illũ verſi. Imperator,conceſsit mulieribus duo priuilegia. Vnum tacitę hypothecæ:& hoc erat ante illam legem, per d.l.vnicam.§.& vt plenius.Aliud priuilegium prælationis,quòd cæteris creditoribus pręferatur:& hoc fuit de nouo inductum per d.l.aſsiduis. vt ibi declarat Bar.in j.nota.Sequitur poſteà ille verſi.fi.hæc autem. in quo dicitur ad contextum:Hæc autem tantùm ad dotem ſancimus, non ad ante nuptias donationem. Non enim pro lucro fouemus mulieres (prout in donatione propter nuptias eſſet) ſed ne damnum patiantur,ſuiſque rebus defraudentur, curamus. Ecce ibi qualiter eſt tex.apertus,quòd nullum priuilegium,nec tacitę hypothecæ, nec prælationis,habet mulier in donatione propter nuptias. Ego, quãuis alij ſcribentes nihil tangant de iſta quæſtione,hic addo quod Bal.idẽ tenet quod Dy.in d.l.aſsiduis.in ij.col.vbi ad hoc expreſsè notat illum tex.Sed ego in hoc audacter teneo contra Dy. & Bal. quamuis alium non habeam qui idem teneat,quòd imò mulier habeat priuilegium tacitæ hypothecæ in donatione propter nuptias: Et pro hoc ego allego tex.apertum in l. vbi adhuc. iuxta princ.C. de iu.dotium.& ibi gloſ.in ver.ſuppoſitas.iſtud tenet: & idem etiã tenet glo.quæ illum text.allegat, & ab ea ego didici, in d.l. aſsiduis. verſi.fi.in glo.antepenult.in ver.ſuo tempori. Pro hac etiam parte facit quod voluit ſingulariter Bal. in l.ij. per illũ tex.C. de bo.quæ lib.vbi no.ex illo tex.quòd tacita ſtipulatio, quæ locũ habet in dote,habeat etiam locum in donatione propter nuptias.Quod reputat multum notandum.Pro quo ego allego meliorem textum,& expreſſum in l.fi.in prin in ver.vel ſtipulatione,vel lege.C. cõmunia vtriuſq; iud.Non obſtant allegata in cõtrarium:& primò text, noſter in ver.de dote ſua,quia reſpondeo quòd loquitur quantum ad priuilegium prælationis:in quo bene fateor quòd mulier nõ habet illud priuilegium,vt cęteris creditoribus præferatur,niſi quãdo de dote ſua experitur. Et in iſtis terminis loquitur text. noſter hic.Innuit ergo tex.iſte ſecus eſſe in alio priuilegio tacitę hypothecę: quod etiam ſuadet aduerſatiua Autem,in hoc tex. poſita,ita quòd iſte tex.probaret potiùs contra eos: prout etiã hunc tex.induxi ſ.ex mente Bart.in illo articulo,an priuilegium iſtud tacitæ hypothecę cõpetat extraneo. Non obſtat d.l.aſsiduis.§. fin. quia eo modo reſpondeo quòd tex. ille loquitur quantum ad priuilegiũ prælationis,quòd mulier cęteris creditoribus pręferatur. quod priuilegium bene fateor non habere mulierem in donatione propter nuptias,vt etiam ſtatim dixi:non autem loquitur ille tex.quo ad priuilegium tacitæ hypothecæ. Et ibi reſpondet gl. antepenulti.in ver.ſuo tempore. quòd ille ver. fi. loquatur tantùm quòd priuilegium prælationis,vt apertè patet in illis verbis illius text. ibi:& habere inter creditores ſui temporis ordinem.Et per iſta remanet defenſata hæc concluſio contra Dyn.& Bald.quòd priuilegium tacitæ hypothecę competat mulieri,etiam in donatione propter nuptias.Quam etiam concluſionem reperi poſteà ſimpliciter tenere Io. de Pla.hic,in iiij.col. quamuis nullam penitus mentionem de prędictis faciat,& idem etiam tenet Ang.de Are.hic in xxvij.col.qui ſimpliciter mouetur per d.l. vbi adhuc. & nullã aliã
41 de ſuprà dictis mentionem facit. ¶ †Nunquid autem mulier habeat priuilegium tacitę hypothecę in bonis paraphernalibus,id eſt, in bonis vltra dotem marito datis,quæ dicuntur bona paraphernalia: vt declarat glo. in rub.C. de pac.conuen.& ibi etiam ponit glo.quare dicantur paraphernalia.ponens etymologiam illius vocabuli Paraphernalia. & tex. no.in l.ſi ego.§.dotis.ff.de iure dotium. De hoc vos habetis tex.quòd ſic,in d.l.vbi adhuc.in princ. in ver.pro rebus extra dotẽ conſtitutis.C.de iur. dot.& ibi hoc expreſsè tenet glo.in ver. ſuppoſitas.ad fi.& ita etiã tenet Io. de Pla. hic, in iiij. col.& idem tenuit Azo in Sum.tit.C.qui. mo pig.taci. contrahi. ſecundùm quod hic refert Nic.de Neap.in j.col.in apoſtil.tex. quãuis contrarium viſa ſit tenere glo.in d.l.ſi ego.§.dotis.
a in verſic. ſed condici.ff. de iure dotium.[a]
42 ¶ †Nunquid autem mulier habeat hoc priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis mariti pro alimẽtis ſibi debitis à marito,iuxta tradita per gl.Dyn.Bar.Ang.& Imo.& Cuma.in l.ſi cùm dotem.§.ſin autẽ,in ſæuiſsimo.ff.ſol.ma.& per Cy.Bal.Ang.& Sal.& Moder.in l.quod in vxorem.C.de nego.geſt.& Ang. de Are.hic, in xj. & xij.col. De hoc videatis Bart.in d.§. ſin autẽ in ſæuiſsimo.tenentem poſt Iac.de Are. quòd ſic,per rationẽ,de qua ibi per eũ: quamuis referat quoſdam antiquos tenere contrariũ. Videatis etiã Bar.latiùs hoc examinantẽ: & ibi eſt ſibi ipſi contrarius in l.Lucius.ff.de ali.& cib.leg.& Bar.in trac.ſuo alimentorũ.in fi.Spe. in titu.de dona.inter vi.& vxo.§.formatis.in ver.ſed nunquid bona viri.Io.And.in addi.Spec. in eo.tit.de dona. inter virum & vxo. circa prin.Io.de Imo.in d.l.ſi cùm dotẽ.non in §. ſin autẽ in ſæuiſsimo.vbi alij omnes ponunt,ſed in §.ſi pater.Bal.in l.vnica.§.& vt plenius.C.de rei vxo.act.& Ang.de Are.hic, in vj.col.& vnũ ver-
43 bũ remiſsiuè hic,per Io.Fab in vj.col. ¶ †An autẽ mulier habeat hoc priuilegiũ tacitę hypothecę pro fructibus dotis,videatis Iac.de Are.& Bal.in d.§.& vt plenius.vbi tenẽt quòd ſic,& Spe.in tit.de
44 dona. inter virũ & vxo. ¶ †An autẽ mulier habeat hoc priuilegiũ

arg.corr.,quæ habent in l.ſi ex pluribus.ff.de adminiſtr.tut. Nec obſtat quod dicebat Bar.in d.l.poſt dotem.ff ſol.matr.quòd hoc priuilegium ſtatim quòd dos eſt data viro,habet executionem à lege: quia dico verum eſſe reſpectu mulieris.ſed non extraneorum,vt ſ.probaui. Vel dicam quòd habet aptitudine,ſed non in effectu,donec mulier agat: quia tunc habet etiã in effectu.Simile videmus in pupillo,qui habet tacitam hypothecam in bonis tutoris, & tamẽ illam nõ tranſmittit. Bart. per illũ text. in l. pe.§.ſi puellæ.ff. de ritu nupt.& in d.l.ſi ex pluribus. de admi.tut. Nec poſtremò obſt.tex. in d.§.& vt plenius ibi:ſine aliæ. pro his perſonæ,&c. quem hic ponderat Iaſon,quia nihil facit. Nam verũ eſt quòd ſi alius pro muliere dedit dotem,quæ ipſi mulieri ſit reſtituenda,quòd mulier habebit priuilegia, ac ſi ipſa dediſſet. Et hoc eſt,quod dicit ille textus. Anto.Ange.Carcaſſona Sardus.

a ǫ Quòd mulieri competat tacita hypotheca in bonis paraphernalibus,videtur caſus in l.fin.C.de pact.cõuen. quãuis gl.iuris canonici in c. ex literis. extra de pig. in gloſ.pe.teneat per d.l.ſi.ſ.alleg. quòd non: nec etiam ad donationẽ propter nuptias. Mihi autem magis placet opin.affirmatiua.Sardus.

a ❡Et ibi Barto. dat conſilium quòd dans dotem minori, accipiat expreſſam hypothecam cum iuramento, per auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendi. Sardus.

b ❡Cócurrere. Adde Fran. Are. in l. ſi rem. in vlti. col. de acquir. poſ. & Feli. in c. ex ſi cleriei. in §. de adulteriis. in ij. col. de iudi.

c ❡Mihi magis placet vltima ratio, quam ponit gloſſ. quòd ipſam expreſſe ponit text. in d. l. auia. in fin. quia ſimplici conuentione non poteſt præcedens actio nouari. Sardus.

d ❡Præſumitur. An dotem promiſſam per extraneũ videatur animo donandi, vel repetẽdi, vel gerẽdi negotiũ patris, vel mulieris promiſiſſe: & quid ſi adminiſtraſſet bona mulieris, vide do. Barth. Soc. in cõſilio cc.xcj. incip. viſis literis. verſi. præterea dico. in ſecunda parte.

tacitæ hypothecæ in dote confeſſata, videatis
gloſſ. vulgò reputatam ſingu. tenentem quòd
non, in d. l. aſsiduis. in glo. parua. in verbo, datę.
45 de cuius glo. veritate dicẽ ĩ. latiſsimè. ❡ † Nũ-
quid autem iſta tacita hypotheca habeat locũ
etiam in rebus acquiſitis per hæredes mariti
ex rebus quondam ipſius mariti: videatis gloſ.
no. determinantem quòd nõ, in d. l. aſsiduis. in
gloſſ. mag. in ver. licet anteriores ſint. ante fi.
quam Bar. ibi multùm not. & eam limitat, vt
46 ibi per eum. ❡ † Nunquid autem bona mariti
minoris ſint tacitè hypothecata pro dote, videte
glo. no. in l. fi. in ver. teneri. C. de legi. tute.
a & ibi Cy. Bar. Bal.[a] ❡ & alios, latè Bart. in repe. l. ſi conſtante. in princ. in iij. q. tertiæ partis
principalis. ff. ſoluto matr. & Bartol. in l. item
quia in princ. & ibi latiſsimè Bald. ff. de pac. &
Bal. in l. vnica. §. & vt plenius. ver. extra quæro
nunquid iſte §. habeat locũ, &c. C. de rei vxo.
actio. & vnum verbũ per Ioan. Fab. hic, in vj.
col. Accedant quæ dixi ſ. in §. item Seruiana. ſ.
47 col. viij. eodem in illo articulo, † Nunquid bona
illata, & inuecta per minorem in domum
48 conductam ſint tacitè hypothecata. Quo† autem
tempore cõtrahatur iſta tacita hypotheca,
de qua in tex. noſtro: an à tempore datę dotis,
an verò à tempore contracti matrimonij,
ſi tunc fuit dos tantùm promiſſa: videatis Bar.
in d. l. aſsiduis. in fin. j. col. & latiſsimè Imol. in c.
49 ex literis. extra de pig. ❡ † Quartò principaliter
no. ex hoc tex. in verb. ei. quòd priuilegium
tacitæ hypothecæ eſt tantùm indultum actioni,
non autem mulieri. De quo an verũ ſit, &
cuius ſit vtilitatis, videbimus latiſsimè ĩ. in glo,
paruula. in verb. ei. ſuper qua iſtud opportu-
50 niùs cadet. ❡ † Vltimò not. ex hoc text. quòd
mulier habet aliud priuilegiũ, nedum tacitæ hypothecæ, ſed etiam,
quia iſta tacita hypotheca eſt priuilegiata: quia in ea mulier præ-
fertur quibuſcunq; creditoribus hypothecas habẽtibus. ❡ An au-
tem hoc priuilegiũ prælationis habeat locũ in ſponſa, & an in ma-
trimonio putatiuo, & an in donatione propter nuptias, & an in do-
te confeſſata, & an competat aliis perſonis præterquam ipſi mu-
lieri: quia iſte text. fuit nimis oneratus, ponam ĩ. iſta in gloſſ. pe. &
fi. quæ aliqui tangunt de prædictis: & in eis opportuniùs cadent. Et
quoniã tex. noſter apertè videtur velle quòd iſtud priuilegium præla-
tionis nulli alij cõpetat, præterquam mulieri, quomodo procedat,
& intelligendus ſit: ponit ibi glo. fi. & ibi videbimus. ❡ Glo. in ver.
tranſtulimus. diuido in tres partes. In prima declarat tex. allegando
vbi fit id, quod text. noſter refert. In ſecunda ponit, cui competat
hæc actio ex ſtipulatu pro dote, & quando cõpetat. In tertia ponit
alios concordantes caſus. in quibus tacita ſtipulatio ſubintelligitur,
quę nõ interuenit. Secunda ibi: & cõpetit hæc actio. Tertia ibi: nam
& aliâs intelligitur ſtipulatio tacita. ❡ In ea glo. ibi: & ſiue fuerit in-
terpoſita ſtipulatio, ſiue non. Addit ad ampliationem eius, quod
51 dicit iſta gloſ. Io. Fab. hic, † quòd iſta actio ex ſtipulatu pro dote com-
petit, ſiue dos fuerit incerta, ſiue etiam fuerit certa. Et hoc eſt ſpe-
ciale in iſta actione ex ſtipulatu pro dote: aliâs autẽ actio ex ſtipula-
tu nõ datur ad certũ, quando certũ deductũ fuit in ſtipulationem.
l. ſi quis certũ. ff. ſi certũ peta. & ibi gl. Iſtud firmat idem Io. Fab. &
ibidẽ Ang. & glo. ſ. de verb. obli. in prin. in ver. incerta. & ibi doc. &
glo. in d. l. vnica. in prin. in ver. dotes. & Io. Fab. hic, in ij. col. & Nic.
de Neap. poſt Rav. in ij. q. extra glo. & Io. de Pla. hic, in fi j. col. quã-
uis referãt Iac. & Pe. tenere contrariũ, & velle quòd imò quãdo dos eſt
certa, nõ competat actio ex ſtipulatu, imò certi cõdictio generalis.
per d. l. ſi quis certũ. cũ aliis præalleg. & malè, vt hîc per eos, & per
alios in locis præalleg. & bene facit d. l. vnica. §. & vt plenius. ver. &
nemo putet. C. de rei vxor. act. Pro opinione tamen Iaco. & Petr,
quæ communiter reprehenditur. adduco vobis fortem rationem:
52 † Nam duo ſpecialia non poſſunt circa idem ſimul concurrere:[b]
b vt eſt glo. quæ vulgò allegatur pro ſingulari: & ad hoc in l. j. in gloſ.
fi. ad fi. C. de dotis promiſ. ſed habet conſociam in l. cùm poſt. §. ge-
ner. in ver. placuit. ff. de iure dot. Sed hæc duo ſpecialia concurre-
rent circa idem, videlicet quòd hic fingatur ſtipulatio, quę nuſquã
interuenit: & quòd iſta actio ex ſtipulatu detur ad certum. Idem ta-
men quod ſ. tenuit etiam Bal. in d. l. vnica. in §. j. C. de rei vxo. act.
53 ❡ † Antequam vlteriùs procedam in hac gloſ. vnum non omitto
circa hanc glo. ad quod nullus ſcribentium hic aduertit. Vult gloſ.
noſtra vnum, in quo ego puto eam peſsimè dicere, quòd iſta actio
ex ſtipulatu competat patri mulieris, ſiue fuerit interpoſita ſtipula-
tio, ſiue non: quia ſemper tacitè creditur interueniſſe. Iſtud eſt con-
tra caſum legis: & miror quòd alij non aduerterint in l. auia. cũ gl.
notabili. C. de iure dotium. vbi eſt caſus quòd pater dando dotem
pro filia, ſibi actionem non quærit, niſi ſibi ſtipulatione proſpiciat.
Secus eſt in aliis omnibus, etiam matre, & auia, & quocunq; extra-
neo, qui dãdo dotem per ſolum pactum nudum ſibi quęrũt actio-
nem. Et ita no. ibi Barto. per illum tex. ſecundùm bonas lectu. Bo-
nonien. Et quæ ſit ratio diuerſitatis inter patrem, & alios, videte
glo. no. ibi in glo. fi. mag. in ver. ſimplici, quæ quatuor rationes di-
uerſitatis aſsignat: & ibi latè Bald. qui veritatem vniuſcuiuſque ri-
c matur[c] ❡, & examinat, & Bart. poſt glo. ibi in l. traditionibus. C. de
pact. & Bal. & Ang. & cæteros doct. in l. ſi cùm dotẽ. in prin. ff. ſol.
matri. & quamuis ibi in qualibet ponat ſuam rationem differẽtiæ,
tamẽ Ioan. de Imo. ibi omnes impugnat, & cõfundit, & dicit quòd
illa eſt vera ratio, quare pater dando dotem nõ poteſt per pactum
nudũ ſibi prouideri, eò quia ius ſibi in alio ſubuenit: videlicet ſi nõ
54 prouiderit ſibi per ſtipulationem, nihilo minus † actio de dote eſt
communis ipſius patris & filiæ. ff. ſolu. matri. l. ij. §. quòd ſi in pa-
tris. vnde nil mirum ſi in alio ius grauauit patrem: arg. regulæ l. cũ,
qui. in prin. cum vulgaribus. ff. de iureiur. ſed in extraneo dante do-
tem, quãdo non prouideret ſibi per pactum, vel ſtipulationẽ actio
non efficeretur communis, imò in totum acquireretur mulieri,
d cui donare pręſumitur[d], iuxta d. l. vnicam. §. accedit. C. de rei vxo.
act. ideo lex ſibi in alio magis ſubuenit: arg. d. l. eum, qui. in prin. Sed
audite, quamuis iſtam actionem adſcripſerit ſibi Io. de Imo. fuit ta-
men originalis ratio præalleg. gl. in d. l. auia. & eſt prima ratio, quã
ibi glo. ponit: & eam etiam ſequitur ibidem Bal. Poſſet iſtamen ſal-
uare gloſ. noſtram, & eam intelligere quòd actio ex ſtipulatu, quã-
uis nunquam fuerit interpoſita, competit ipſi patri. Verũ eſt, actio
ex ſtipulatu, quæ eſt communis ipſius patris, & filię. l. ij. §. j. ff. ſolu.
matri. nõ autem actio ex ſtipulatu, quę ſit propria ipſius patris tan-
tùm quia illa ſibi non cõpeteret, niſi expreſsè ſibi prouidiſſet. & ita
procedant ſuprà dicta. ❡ In ea. glo. ibi: tamen ſemper creditur taci-
55 tè, & vtiliter interuenire. † An autem iſta ſtipulatio dicatur eſſe ve-
ra, an præſumpta. an ficta: dicite ſecundùm Bald. in d. l. vnica. § j.
cum quo etiam ſimpliciter tranſit Ange. hîc, quòd aut vtiliter in-
terceſsit: & tunc eſt vera. Aut dubitatur interceſſerit, nec ne: & tũc
eſt pręſumpta. ſi verò certum eſt, eam nõ interceſsiſſe: & tũc eſt fi-
cta. Ad hoc bene facit glo. in d. l. vnica. §. accedit. in ver. præſumi-
tur. quæ ponens differentiam inter fictionem, & pręſumptionem,
dicit quòd fingitur ſuper eo, quod eſt certum, & pręſumitur ſuper
eo, quod eſt incertum, & eſt ſimilis gloſſa in l. fin. in prin. quod glo.
mag. in ver. pręſumptioni. circa medium. ff. quod metus cauſa. Et
per iſta infert Bald. vbi ſ. quòd ſi actum foret ex vera ſtipulatione,
& nõ probatur ſtipulatio, tamen actor reportauit victoriam, non
vi fictionis, ſed vi præſumptionis, per quam veritas allegata proba-
tur, cùm ſit pręſumptio iuris, & de iure. Et hoc etiam dicit velle ibi
56 Cy. ❡ † Et per hoc ſubdit ibi multũ ſignanter Bal. poſſe inferri no-
tabiliter quòd ſi actum foret ex vero & naturali mutuo, ſufficeret
probare confeſsionẽ cũ lapſu biẽnij: cũ & ibi ſit pręſumptio iuris,
& de iure quamuis referat Spec. tenere cõtrariũ in tit. de teſte. §. j.
ver. ſed non egi. & idẽ etiam voluit Bal. in l. pecunię. C. de ſolu. Cir-
ca quod videatis tamẽ quod latè dixi in §. ſequẽs. col. iij. ſ. eo. extra
57 glo. in primo libello formato in mutuo. ❡ † Itẽ aduertite ad propo-
ſitum noſtrũ quòd ita hæc tacita ſtipulatio habet locum in dona-
tione

tione propter nuptias, ſicut & in dote. Ita dixi vobis ſ. in iij. nota-
a bili,[a] in illo articulo, nũquid priuilegium tacitę hypothecę habeat
58 locum in donatione propter nuptias. ¶ †Item circa hãc fictã, ſeu
præſumptam ſtipulationem diligentiſſimè no. id, quod dixit nota-
biliter Bald. in d. l. vnica. §. & vt plenius. ver. fin. quòd hæc tacita,
ſeu ficta ſtipulatio habet vim inſtrumenti, & expreſſę ſtipulatio-
nis: & ideo, ſecundùm eum, tacita ſtipulatio ita meretur executio-
nem vigore inſtrumenti, ſicut ſtipulatio expreſſa in inſtrumento:
quia præſumitur quòd ſolenniter acta ſit. ff. de fideiuſ. tut. l. cùm
oſtendimus. §. fi. & hoc dicit eſſe multùm notandũ & ſe habuiſſe
de facto multis vicibus, & quòd nunquam vidit allegare tex. illum
ad hoc. Et ex hoc apparet, ſecundùm eum, quòd ſi extat inſtrumẽ-
tum, in quo adſit ſimplex cõfeſſio dotis facta per maritum, quam-
uis in eo nihil dicatur quòd maritus promiſerit dotem reſtituere,
ita tamen, quia tacitè in ſe continet promiſſionem de reſtituendo,
ita mandabitur executioni, ſicut expreſſa promiſſio reſtitutionis.
quod reputat ipſe multũ notandũ. & ad hoc etiam, ſecundùm eũ,
59 bene facit l. quicunq;. C. de apo. pub. lib. x. vbi habetur †quòd præ-
ſumptio iuris æquiparatur ſcripturæ. Addo quòd iſtam quęſtionẽ
format in terminis ſingu. Bar. in l. j. in prin. ff. de his, quæ in teſt. de-
len. quamuis de eo Bal. non faciat mentionẽ, vbi quęrit formaliter
60 Bart. † ſtante ſtatuto quòd inſtrumenta publica mandentur exe-
cutioni, ſicut ſententiæ: quędam mulier habebat inſtrumentum, in
quo maritus confeſſus fuerat ſe habuiſſe dotem, & de ea fecerat
quittationem: in eo tamen nihil dicebatur de promiſſione reſtitu-
tionis: nunc ſoluto matrimonio mulier petebat executionem in-
ſtrumenti vigore tacitę ſtipulationis de reſtituẽdo præſumpte. ex
d. l. vnica. in prin. nũquid poſſit? Primò dicit Bart. videri q̧ nõ: quia
illa tacita ſtipulatio de reſtituendo nõ poteſt legi, cùm non ſit ſcri-
pta in inſtrumento, ſed intelligitur authoritate legis: ergo cùm ne-
queat legi, non debebit executioni mandari, per d. l. j. in princ. ff. de
his, quæ in teſt. delen. In contrarium facit, ſecundũ eum. l. ſi duo pa
troni. §. Marcellus. ff. de iureiur. Et nihil plus dicit Bar. nec aliquid
clarius firmat, quamuis ad partes arguat. Licet Ange. hic dicat, &
non bene, iudicio meo, quòd Bar. in hoc vltimo reſideat. Et ſecun-
dùm Ange. de Are. ille §. Marcellus. multum bene facit hoc modo
inducendo: Iuramentum eſt ſtricti iuris: vt c. pe. extra de iureiur.
probatur in §. actionum. ſ. eo. & tamen ſi quis iurauerit rẽ ſibi da-
tam in dotem, trahitur iuramentũ vt etiã videatur iuraſſe ſe pro-
miſiſſe dictam dotem reſtituere, & propterea contra iurantem da
tur actio ad reſtitutionem, vt ibi in text. Et hanc vltimam partem
ſequitur etiam Bal. in l. j. circa medium ij. col. ff. de his, quę in teſt.
delen. ſecundũ quod eum refert Ang. hîc. Motus in ſimili: nam be-
neficium l. fi. C. de edic. diui Adria. tol. fundatur ex ſcriptura, vt ibi,
& tamen habet etiam locum in tacita ſubſtitutione comprehenſa
in alia expreſſa, iuxta l. iam hoc iure. in prin. ff de vulg. & pupil. Itẽ
motus, quia illud, quod poteſt pręſumi ex vi inſtrumẽti, dicitur eſſe
de tenore inſtrumenti. l. iuris gentium. §. quod fere. cũ gloſ. not. ff.
de pact. Hanc etiam partem tenuit Ange. in d. l. j. in princ. Motus,
quia illud, quod virtualiter continet inſtrumentũ, debet intelligi
ſcriptum in eo: vt l. aſſe toto. ff. de hęre. inſti. & l. ſi ita ſcripſero. &
quod ibi Bar. ff. de condi. & demon. Hanc partem ſecuti ſunt etiã
Imo. & Cu. in d. l. j. in prin. Moti per optimũ ſimile: quia inſtrumẽ-
tum licet non faciat ſimilem mentionẽ de hærede, tamen contra
hęredem ita mandabitur executioni, ſicut contra defunctum no-
minatum in inſtrumento. l. ſi pactum. cũ ibi notatis. ff. de proba. &
tamẽ de hęrede nihil legi poteſt in dicto inſtrumẽto: quia nõ eſt no
minatus in eo: igitur, &c. Hanc etiam partem ſequitur Ange. hic,
qui pro hoc vltimo ſimili notiſſimo alleg. tex. quem ipſemet alleg.
in l. poſtulante. in prin. & ibi Bar. & Ange. ff. ad Trebel. vbi per illũ
61 tex. dicunt Bar. & Ang. † q̧ ſtante ſtatuto q̧ debitor poſſit incarce
rari pro debito ciuili, quamuis hoc ſtatutũ odioſum, & ſtricti iuris
nullam faciat mentionem de hęrede debitoris, tamẽ idem erit in
b hęrede debitoris[b], per illũ text. De quo etiam per Bal. & Ang. in l.
j. C. qui bo. ce. poſ. per Ang. Lud. Ro. & Pau. de Caſt. in l. alia. §. ele-
ganter. ff. ſol. ma. Ad quod etiam vltra alleg. per iſtos faceret quod
62 dixit Imol. poſt Cyn. in l. quod ſi quis. ff. de leg. j. †quòd ſi ex forma
ſtatuti poſſet capi debitor ad inſtantiã credito
ris, q̧ etiam poterit capi ad inſtantiam ceſſio-
narij, quamuis de eo nulla fiat mentio in ſtatu
to, & in ſtatuto non poſſit legi. Idem etiam te
nuit Bal. poſt Iac. But. vbi omnino videatis in
l. per diuerſas. in x. q. C. manda. & in l. ſi ſic. § fi.
ff. de leg. j. Ego in principali quęſtione noſtra
vltra ſ. alleg. per alios, addo Bald. in terminis
idem clarè firmantẽ, in l. ad probationem. la j.
C. de proba. vbi formaliter inquit, quòd ſtante
prædicto ſtatuto q̧ inſtrumenta mandentur
executioni, quamuis illud dicatur inſtrumen-
tum, quod legi poſſit: per d. l. j. in prin. ff. de his,
quæ in teſta. delen. tamẽ ſecundũ eum, dici po-
teſt q̧ pręſumptio ſumpta ex inſtrumento re
putetur eius tenoris, per d. l. iuris gẽtiũ. §. quod
ferè. ff. de pac. & dicit ſe credere hoc eſſe ve-
rius, & q̧ ita iam conſuluit, & q̧ fuit primum
dictũ, quod vnquam dederit ex commiſſione
iudicis de cauſa dubitantis. Idem etiam tenuit,
& firmauit Bal. in l. vbi adhuc. C. de iur. do. in
c vj. col. ver. quęro, ſtatuto cauetur q̧ inſtrumẽ-
ta dotalia habeant exe. utionem. Motus, quia
vbi ex aliquo expreſſo inſtrumẽto ſequitur ali
quid tacitum de neceſſitate, perinde habetur,
ac ſi illud eſſet in inſtrumento deſcriptum. Et
per hoc etiam notabiliter infert q̧ quamuis in
inſtrumento dotali non fieret mentio de hypo
theca, tamen quia pręſuppoſita dote de neceſ-
ſitate ſequitur hypotheca hincinde, prout latè
vidimus ſ. in iij. not. ſequitur etiam quòd ha-
beatur pro expreſſa hincinde. Ad quęſtionem
noſtrã principalem videatis latè do. And. Barb.
in repe. l. cùm acutiſſimi. C. de fideicõ. in viij.
col. & latius in col. ſeq. & quod traditur per Do
mini. de ſan. Gemi. in c. humanũ genus. j. diſt.
& per Anto. de Butr. in procemio Decreta.
63 ¶ †Reuertor nunc ad gloſ. noſtram, quæ ha
bet q̧ fingitur ſtipulatio eo caſu, quo non fue
rit interpoſita. Circa quam concluſionem du-
bitat Ioan. Fab. vt hîc, in vij. col. quid profuerit
adinueniſſe hanc fictam ſtipulationẽ cũ pactũ
nudum etiam ſufficiat. l. ad exactionem. C. de
do. promiſ. Et reſpondeo q̧ propter maiorem
firmitatem, cùm ſtipulatio ſit firmior contra
c ctus cæteris: vt ſuprà de verb. obli. in princ.[c] *
64 ¶ †Nunquid autẽ actio ex ſtipulatu ficta vel
d pręſumpta ſit vtilis, an directa, habetis per Cy.
& Sali. in d. l. vnica. §. j. vbi tenent q̧ ſit directa:
quia fictio habetur pro veritate. Vnde perinde
habemus, ac ſi ipſa mulier fuerit ſtipulata: ergo
directa ſibi competit, cũ regulariter illa ſit vti-
lis, quę per aliũ quęritur. Et cũ eis etiam ſequi
tur Ang. hîc, in v. col. Circa hoc vlterius non
inſiſto: quia iſta inueſtigatio eſt modicę vtilitatis, cũ vtilis, & dire-
cta eundẽ habeãt effectum, & effectualiter nihil differãt. l. actio. &
ibi gl. ff. de neg. geſt. cũ ſimi. & ponit latè Bart. ſecundũ bonas lect.
65 Bononien. in l. j. C. de act. & obl. ¶ †Nunquid autẽ iſta ſtipulatio do
tis ficta habeat locũ in mutuo, vel muta. cõtrahentibus matrim o
niũ. Videtur primò q̧ nõ, cũ in eis nõ poteſt habere locũ vera ſti
66 pulatio. l. j. in prin. ff de ver. obl. ergo nec ficta: †quia vbi non poteſt
d habere locũ veritas, ibi nõ poteſt etiã habere locũ fictio.[d] l. qui ad
certũ. cũ ſimi ff. loca. & §. minorẽ. ſ. de adop. cũ vulg. Hinc vulgò
dicimus, q̧ fictio nõ poteſt habere locũ in caſu impoſſibili, ſaltẽ in
genere, per iura pręalleg. Cõtrariũ tamẽ tenet Ioan. Fab. hîc in vj.
col. Motus, quia etiã inter abſentes fingitur ſtipulatio. l. his verbis. &
l. nõ aliter. ff. de adopt. quamuis inter eos nõ poſſet vera & expreſſa

a ¶ In iij. nota. Vide ibidem nu. 40. ... diem.

b ¶ Debitoris. Facit quod habetur per do. barth. Soci. in cõſi. ccxcij. inci. quibus præmiſſis. verſicu. ex quibus in propoſito. ibi: confirmatur iſta opi. cum ver. ſeq. vbi ponit quid ſi ſtatutũ diſponat quòd Poteſtas habeat decem pro executione, quæ ſit contra cõdemnatum, an debeat habere decem de executione, quæ ſit contra hæredem condẽnati: ex quo licet ſit hæres, tamẽ nõ eſt condemnatus.

c ¶ Aduerte, quia Iaſ. errat mirabiliter: & dicas q̧ imò fuit neceſſaria actio ex ſtipulatu, vbi mulier ſibi per ſtipulationem non prouiderat. nec l. ad exactionẽ. C. de dot. promiſ. facit ad propoſitũ, quia loquitur, quãdo marito promiſſa eſt dos à muliere, vel ab alio, vt patet ex tex. in quo ſituata eſt: argu. l. Imperatores. ff. de in diem addic. & l. vnica. C. de rei vxo. act. loquitur quãdo mulieri ſoluto matrimonio, vel aliàs eſt dos reſtituenda, & ita poſtmodum audiui do. meũ Mari. Soci. iuniorẽ hoc declarantem in l. j. in j. oppo. ff. de verb. oblig. Carcaſſona Sardus.

d ¶ Fictio. Adde Bal. in l. ea verò. ff. pro ſoc. & in l. non aliter. in ſi. de adopt. & Franciſ. Arc. in l. ſi procuratorẽ. §. ſi fideiuſſori. ff. manda.

ſtipulatio cōtrahi.d.l.j.in prin.ff. de verb. obli. Sed certè, vt vulgò dicitur, multiplicare inconueniens, nō eſt ſoluere. Nec eo modo reſpōdemus ad arg.ſ.factū. Vnde Bar. qui idem tenet in l.j.ff.ſolu. matr. in ij col. in ver. ſed quid ſi mutus. aliter, & melius dicit, ꝗ fingitur interpoſita ſtipulatio eo modo, quo verè potuit interponi, ſcilicet ꝗ per ſeruum proprium.d.l.j. in princip. Cùm ergo hoc modo poſſit habere locum veritas, habebit per conſequens locum fictio. Et ita etiam tenet Ange. hic, in l.j.
67 alleg. in iij.col. ¶ † Nunquid autem difformitas, vel abſentia, vel interuallum, vel defectus conſenſus, habeant impedire hanc dictam ſtipulationem, videatur per Ioan. Fabr. hic, in vj. col. & gloſ. ordina. in terminis, quam ipſe non meminit allegare in dicta l. vnica. in princ. in ver. inutiliter. & ibi Bald. C. de rei vxo. actio.
68 ¶ † In eadem glo. in fi. Alios caſus, in quibus à iure fingitur ſtipulatio, quæ non interuenit, enumerat glo. in d.l. vnica. in priu. in ver. ſubſecuta. Alios etiam ponit Bar. in l.j. in princip. in j. oppo. ff. de verbo. oblig. quos ibi impugnant Cuma. Imola, & alij nouiſſimi, quorum dicta, & rationes nullo addito refert ſimpliciter Ang. de Are. hic. col. ij. vbi expedierit, recurratis ad eos. ¶ Glo. paruula in ver. ei, quam multi libri nō habent, dupliciter intelligit text. noſtrum, ei, ſcilicet actioni: vel, ei, ſcilicet mulieri. Videamus quæ expoſitio ſit melior, &
69 conſequenter an † hoc priuilegium tacitæ hypothecæ ſit conceſſum ipſi actioni ex ſtipulatu pro dote: an verò ſit conceſſum ipſi mulieri. Effectus eſt euidens, quia ſi eſt conceſſum actioni, tranſibit ad quēcunque, ad quem ipſa actio tranſmittitur: vt ſtatim dicam. Si verò conceſſum eſt ipſi mulieri, dicetur perſonale, & ad alios non tranſibit. l. quia tale. cum ſimi. ff. ſoluto matrimonio. Dyn. hic in iij. col. refert ꝗ quidam doctor magnæ authoritatis dicebat ꝗ ipſa mulier erat in hoc priuilegiata. nō autē ipſa actio ex ſtipulatu. Motus potiſſimùm quia ſi actio vel cauſa eſſent priuilegiatæ, ſuccederet regula, quæ habet ꝗ tale priuilegium non extingueretur cum perſona, ſed tranſiret ad quēcunque ſucceſſorē etiā extraneū. l. in omnibus. & l. priuilegia. ff. de reg. iu. & l. priuilegia. ff. de priuileg. credi. & l. forma. §. quanquā. ff. de cēſi. & l. j. §. permittit ff. de aqua quotidia. & æſtiua. & tamen certū eſt ꝗ hoc priuilegiū tacitæ hypothecę extinguit mortua muliere, ſi decedat relicto hærede extraneo: quia nō tranſit ad hæredes extraneos mulieris, licet ad filios ſic. l. vnica, cū glo. C. de priui. do. Dyn. in determinatione huius quæſtionis multùm vacillat, (aliquando enim videtur vtrunque approbare, & vtrunq; ſaluare) ꝗ hoc priuilegium tacitæ hypothecæ ſit & actionis, & mulieris: finaliter tamen videtur determinare ꝗ ſit tantùm actionis. per tex. noſtrum in ver. ei, qui non poteſt referri nō niſi ad actionem, de qua tex. fecerat mentionem: ad mulierem verò nullo modo referri poteſt, cùm de ea in tex. nulla eſſet habita mentio. Ad arg. ſ. factum reſpondet Dyn. per verba multùm ambigua. Credo ꝗ eius mens fuerit iſta ꝗ arg. ſ. formatum procederet in priuilegio, quod eſſet merè conceſſum ipſi actioni: ſed hoc priuilegium tacitæ hypothecæ quamuis detur actioni: tamen conceditur fauore mulieris: vt dicit probari in l. aſſiduis. quæ eſt l. fi. C. qui pot. in pig. ha. & ideo, ea decedente relicto hærede extraneo, extinguitur priuilegiū, quia non tranſit ad hæredes extraneos: ſed quando relinquit filiū hæredem, tūc actio de dote eſt priuilegiata, & ad eū trāſit d. l. aſſiduis. Ita effectualiter vult dicere Dy. hic, licet per verba (vt prædixi) multùm intricata, in quibus videtur ſibimet pluries contrariari. Et cū hac opinione tenet etiā Bal. & Io. Fa. hic in fin. vlt. col. & Cy. in d. l. vnica. §. & vt plenius. Ego adduco Bart. in l. j. in j. col. ff. ſol. mat. vbi hanc quæſtionē bene examinat poſt antiquos, quos ibidē refert: & facit etiā de iſta opi. mentionem Dy. & ibi tenet Barto. illud, quod eſt mera veritas, ꝗ aut loquimur in priuilegio tacitæ hypothecę: & illud datur actioni de dote: vt hoc tex. in ver. ei. & d. l. vnica. §. & vt plenius. in ver. in huiuſmodi actio. & hoc tranſit ad quēcunq;, etiā extraneū, ad quē tranſmittitur actio de dote, prout latè dixi ſ. in ij. no. in illo articulo, nunquid hoc priuilegiū tacitæ hypothecæ cōpetat extraneo. Aut verò loquimur de alio priuilegio prælationis, quod habet mulier in hypotheca, vt aliis creditoribus pręferatur: & hoc priuilegiū non cōpetit ipſi actioni, ſed mulieri: & nō tranſit ad aliū, niſi ad filium: vt hîc in glo. fin. vbi videbimus, & ita loquitur d. l. vnica. C. de priui. do. Et ita de hoc priuilegio intelligit illum text. ibi gl. j. Et hanc diſtinctionem probat bene iſte text. in aduerſatiua Autem, vt ibi per Bar. qui idem refert tenere Pet. & Iaco. de Are. & ipſum Cy. ſibi ipſi contrarium in d. l. aſſiduis. in vlt. col. C. qui po. in pig. ha. & ita etiā tenuit Bal. ſibi ipſi cōtrarius in d. l. vnica. §. & vt plenius. vbi formaliter inquit ꝗ iſta tacita hypotheca eſt priuilegium dotis, ſed ius prælationis eſt priuilegium mulieris in dote. & iſta eſt veritas.[a] ✱ ¶ Glo. in ver. creditoribus. diuidit in quatuor partes principales. In prima format quæſtionem. In ſecūda reſpondendo refert opi. Marti. & illam reprobat duobus fundamentis. In tertia refert aliam opi. quam etiam reprobat vno fundamento. In quarta refert opi. Bolg. Io. & Azo. & illam approbat. Secūda ibi: reſpondeo ſecundùm Mar. Tertia ibi: ſecunda eſt opin. vt diſtinguatur. Quarta ibi: tertia eſt opi. ſecundū
70 Bulg. ¶ † In ea. glo. ibi: item fiſcus, & mulier pari paſſu ambulant. Ego tamē addo vnū caſum ſing. in quo mulier & fiſcus non ambulant pari paſſu; imò mulier eſt in eo potior fiſco: quia ſi reperiantur duo inſtrumēta, vnum fiſci, & aliud mulieris, eodem die cōfecta, præſumitur priùs factū inſtrumentū mulieris, quàm fiſci. Ita ſing. Bald. in l. dotis. C. de iur. do. Imò ſing. vult. Bar. poſt Dyn. ibi in l. non puto. per illum tex. ff. de iur. fiſci. quòd illud habeat locum nedum in muliere, imò etiā in quolibet priuato contra fiſcum: quia ſi reperiuntur duo inſtrumenta eodem die cōfecta, vnum fiſci, & aliud priuati, certè præſumendum eſt priuatū priùs contraxiſſe, per illum tex. In muliere autem, & alio priuato res eſt expedita, quòd ſi reperiantur duo inſtrumēta eodem die confecta, quòd priùs præſumitur factū inſtrumentum

mulieris

a ✱ Adde ꝗ ſemper fui iſtius opinionis ꝗ actioni non det' tacita hypotheca, ſed mulieri. Et de hoc eſt caſus apert' in §. quæ igitur ibi: omnibus in præſenti facimus manifeſtum, &c. in authen. de priuil. do. hæret. mul. nō præſt. col. viij. vbi ad literā dicit' ꝗ tacita hypotheca datur mulieribus. Et pro hac opinione eſt etiā caſus in c. ex literis. circa ſi. extra de pignor. vbi inquit tex. ꝗ bona viri ſunt tacitè p dote mulieri obligata: ergo mulieri datur hypotheca, non actioni. Eſt etiam caſus de hoc in l. in rebus. circa fi. ibi: ſuas exercere hypothecas. ſiſuas: ergo mulieris eſt hypotheca, nō actionis. Et ſi cōſideres omnes rationes, de quibus in d. l. aſſiduis. C. qui potio. in pig. haben. omnes cōcludūt, mulieri, nō actioni hypothecam datam. Et cū principaliter iſtud reſpiciat fauorem mulieris ipſa eſt attendenda. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pet. Et facit, quia illius dicitur eſſe hypotheca, qui habet bona obligata: vt toto tit. ff. & C. de pig. ſed iura dicunt, vt d. c. ex literis. ſ. alleg. & d. l. in reb' mulieri eſſe bona obligata: ergo ipſi cōpetit, & datur hypotheca. & certe nō videtur quadrare ſenſus ꝗ actio actioni det'. Non obſt. tex. in §. & vt plenius ibi: in huiuſmodi actione, &c. quia dico ꝗ potius illa tex. probat cōtrariū, dū dicit, in huiuſmodi actione damus ex vtroq;, &c. ſubaudi tu, viro & vxori. vt ſtatim ſubiicit tex. ibi: ſiue ex parte mariti, &c. Et huic actioni dixiſſet Imperator nō in huiuſmodi actiōe, ſi hoc voluiſſet dicere ad qđ allegat'. Et ꝗ ita ſit ille tex. intelligēdus, patet ibi: cum nos illis ignorantib', &c. Nō obſt. tex. ī hoc §. noſtro, ibi tacitā ei dedimus: qa expone, ei ſcilicet doti: de qua proximè dixerat. nā aliàs dicitur priuilegia dotis generaliter omnia priuilegia, quæ mulierib' pro dote exigenda competūt: vt patet in Rub. C. de priuil. dot. & in Rubr. in auth. de priuileg. dot. hære. mu. &c. col. viij. vt ſit ſenſus ꝗ contractui dotis inſit hypotheca, quæ ipſis cōtrahentibus datur. nā dos ponit' etiā pro cōtractu dotis, vt per do. meū Mari. Soc. in Rub. ff. ſol. ma. in illa q. vtrū dos à muliere exacta dicat' propriè dos, & probat' in d. §. & vt plenius. ibi: dotibus ſubuenia mus. Nō obſt tex. in d. l. aſſiduis. ver. ad hæc omnia. quia etiā ille poteſt probare contrarium ibi: duas conſtitutiones fecim' pro dotibus mulierib' ſubuenientes. ergo mulieribus dat'. Nec obſtat quod ſubiicit ille tex. cuiq; etiā, &c. nam cū hypotheca ſit acceſſorium ad actionem perſonalem, vt per Bart. in l. j. ff. de ſal. interdic. & non dēt niſi ad quātitatē in actione perſonali cōprehēſam vt latè vidimus in §. itē Seruiana. col. xvij. ſ. eo. iſto reſpectu dicit' dari actioni, hoc eſt, ad id, quod in actione pſonali cōtinet'. Et hęc ſolu. poteſt huic §. adaptari, vt ſit ſenſus, ꝗ hypothecaria dat' mulierib' ad id, qđ in actione perſonali continetur. Et ex iſtis & illis, quæ ſ. in vij. col. dixi, communis opinio redditur dubia. Carcaſſona Sardus.

mulieris, quàm alterius priuati, ſecũdùm Bal. in l. ad exactionẽ. C. de do. promiſ. & ſentit Bar. in l. j. in princ. per illũ tex. ff. ſolu. ma. & Bal. in l. In ambiguis. p illũ tex. in reportatis antiquis. ff. de iu. do. Itẽ circa illud, quod vult glo. noſtra, fiſcum habere tacitã hypothecã, eſt tex. in l. ij. C. in qui. cau. pig. ta. contraha. cum concor. ibi alleg. in gl. Aduertite diligenter, ꝙ quãuis fiſcus habeat priuilegiũ tacitę hypothecę, tamẽ non habet locũ in ciuitate: quia ciuitas nõ habet priuilegium tacitę hypothecę in bonis eorũ, cum quibus contrahit,
70 niſi hoc exprimeretur à ſtatuto: † & in hoc ciuitas differt à fiſco. Glo. eſt in l. ij. in verb. obligari. & ibi Bal. C. in quib. cau. pig. vel hypo. taci. contraha. & eſt tex. apertus, quem illa gloſ. debuit allegare, quamuis alium corruptè alleget in l. ſimile. ff. ad muni. & ibi gloſ.
71 no. per quam l. in gl. dicimus † ꝙ nulla ciuitas, pręter ciuitatem Romæ, habet illud priuilegiũ, quod habet fiſcus, ſcilicet tacitę hypothecæ in bonis debitorũ ſuorũ, puta pro datiis, tributis, vel alio modo: niſi hoc ſit cõceſſum ciuitati à principe, vel niſi hoc ſtatuto diſponatur. De quo etiã habetis tex. apertũ in l. ij. & ibi gloſ. & Bart. C. de iu. Reipub. lib. xj. & glo. & Bart. in l. ij. C. de debi. ciui. lib. xj. & Cy. & Bal. in l. dotis. C. de iu. do. & no. Bal. in l. fi. C. de ſacroſan. eccle. in iij. col. in ver. vlteriùs quęro vtrum ciuitas habeat hypothecam, &c. & ibi amplius, & ſing. tenet Bal. ꝙ etiã eccleſia ex contractibus ſuis non habeat tacitã hypothecã, niſi in vno caſu, in § ſcire. in auth. de nõ alie. Accedat quod vult idẽ Bald. in rub. C. de priuil. fiſ. in fi. & in d. l. ij. C. in qui. cau. pig. taci. contraha. vbi tenuit quod etiam camera epiſcopalis non habeat tacitã hypothecam. ¶ In ea. glo. ad fi. Hanc vltimã ſequuntur cõmuniter doct. hic, vt Dyn. in
a vlt. col. Iac. But. Pet. de Bellapert. hic, & idem tenuit [a] ꝙ glo. quę hoc pleniùs examinat quàm alibi, referens etiã iſtas tres opi. quæ hic ponuntur, in l. aſsiduis. in glo. mag. in verb. anterioris ſint. C. qui pot. in pig. ha. & idem etiam ſequntur ibi Bar. Bal. & Ang. Sali. & communiter omnes, exceptis Vltramontanis, & Cyn. ibi in ij. q. & ſubdit ibidẽ Bar. ꝙ hanc tertiam opi. glo. noſtrę approbat cõmuniter conſuetudo, & illam ſequitur, & obſeruat: vnde, ſecundũ eum, iudicare contra conſuetudinẽ, quę ſemper habuit certam interpretationem, eſſet malum. l. minimè. ff. de legib. Eandẽ opi. etiam tenuit glo. cano. in c. ex literis. extra de pign. Io. Fab. hic dicit quòd hæc tertia opi. practicatur vbiq;, ſed ꝙ opi. Mar. eſt magis fauorabilis, & ꝙ videtur fuiſſe de mente Imperatoris. Nico. de Neap. hic, in ij. q. gl. refert in primis multas opi. antiquorum cum eorum fundamẽtis: & finaliter refert opi. Ray. de Forli. hic tenentis opi. Mar. cũ Vltramontanis, per quædam motiua, quę ſũt per gl. in d. l. aſsiduis. quãuis poſteà vltimo loco ipſe Ray. dicat quòd in conſulendo deberemus tenere opi. gloſ. noſtræ hic, cũ qua etiam videtur tenere ipſe Nico. quamuis nihil apertè firmet: & eam etiã tenet Azo in Sum. C. qui po. in pig. ha. relatus ſimpliciter per glo. noſtras hic, & in d. l. aſsiduis. Idem etiam tenet Dy. in reg. qui prior. de reg. iur. in vj. Et hæc opi. eſt tenẽda, quãuis Iac. de Are. & Cyn. & Vltramontani in d. l. aſsiduis. tenuerunt opi. Mart. per generalitatem huius text. & per alias rationes, quæ ibi ponuntur in glo. & recitantur per Nico. de Neapo. hic: & pro opin. iſtorum adducit Bald. hic poſt Dyn. vnum fundamentum, cui dicit quòd eſt impoſsibile quòd poſsit reſponderi: poſteà ipſe reſpondet ſuſtinendo hanc opinio. Mar. omnibus fundamentis adductis pro opi. gloſ. noſtræ, & communi: tandem concludit opi. Mar. de legum ſubtilitate eſſe veriorẽ. Dicit tamen ꝙ in iudicando non eſſet recedendũ ab opi. glo. noſtræ, & communi. Sed addite, illud arg. quod dicit Bald. eſſe inſolubile, fuit originale arg. glo. in d. l. aſsiduis. in glo. mag. in verb. anterioris ſint. vltra mediũ. in verſ. item adhuc contra naturã, &c. quod fundatur in § his conſequens. in auth. de æqua. dotis. vnde ſumitur authen. quo iure, C. qui po. in pig. hab. iuncta l. interdum. ff. qui pot. in pig. ha. Et iſtud arg. adducit etiam Ray. de Forli. hic, & de eo facit magnum capitale, vt refert Nico. hic: verũ quia glo. in d. l. aſsiduis. vt ſtatim dixi, formaliter ponit hoc arg. ideo nõ curaui aliter illud explicare. Vos tenete communẽ opi. à qua nullatenus eſt recedendum. Ad hoc arg. quod dicit Bal. eſſe inſolubile, reſpondete prout reſpondet glo. in d. l. aſsiduis, & glo. in d. § his conſequens. in ver. poſterior. Quàm ſol. etiam ponit Io. Fab. hic, referens quòd ita etiam reſpõdebat ſubtilis Pet. de Bel. perti. hic, & hãc ſol. tenet etiam Nico. de Neap. hic, quamuis dicat poſſe alijs modis reſponderi, quos ponit re-
73 miſsiuè tantùm. † Stat ergo ex prædictis concluſio glo. noſtrę, & communis, quòd quamuis mulier præferatur habẽtibus tacitas hypothecas, non tamen pręferatur habentibus expreſſas. Cũ qua concluſione tenet etiã ſimpliciter Ange. de Are. hic, nullam de prædictis faciens mentionem. Iſta cõcluſio clarisſimè procedit, quãdo dos actualiter, & realiter fuit data: prout eſt tex. in d. l. aſsiduis. ſi modò re ipſa fuerint parti mariti datæ. Quid autem ſi dos fuerit tantummodo confeſſata, vt quia in inſtrumento dotis contineatur tantùm confeſsio, & nõ numeratio, vt quia maritus confeſſus ſit per publicum inſtrumentum ſe habuiſſe & recepiſſe pro vxore ſub mile in dotem: nunquid pro tali dote confeſſata habeat mulier hypothecã cum priuilegio iſto prælationis, ita quòd virtute dictæ dotis confeſſatæ præferatur mulier quibuſcunq; creditoribus in bonis mariti? Gloſ. in d. l. aſsiduis. in glo. paruula. in ver. datæ. quæ in cõmuni reputatur ſingularis, tenuit expreſsè quòd non, dicens per illum tex. ꝙ iſta lex non habeat locũ in dote confeſſata, nõ data. Et illã glo. reputat aureã Bal. ibi in § j. ad fi. & pro illa glo. bene facit quod voluit alibi glo. in ver. ſolutarum. in l. per diuerſas. & ibi Bart. in ij. col. & ibidem alij. C. manda. vbi vult Bar. poſt glo. ꝙ in materia ceſsionis non ſufficit confeſsio pretij. ſi in inſtrumento ceſsionis cedens confiteatur eſſe ſibi ſolutum, niſi re vera, & actualiter probetur ſolutum: & ſic requiritur numeratio realis. Aliâs enim præſumitur ſimulata ceſsio, quando pretium, pro quo facta eſt ceſsio, non apparet in veritate ſolutũ. De quo etiã per Bal. in l. Deo nobis. in ij. col. C. de epi. & cle. & in l. ij. C. ne li. poten. & in d. l. per diuerſas. & meliùs in l. ab Anaſtaſio. C. manda. & Innoc. in c. ex parte. de alie. iudi. mu. cau. fa. Sed audite, in principali propoſito noſtro Bar. in d. l. aſsiduis. dicit ꝙ communiter obſeruatur cõtrariũ eius, quod vult glo. ibi, videlicet quòd imò idem intelligamus eſſe in dote confeſſata, ſicut in dote
74 verè data, † dummodo renuntiatum ſit exceptioni non numeratæ dotis, vel elapſum ſit tẽpus datum ad opponendam dictam exceptionem non numeratæ dotis, iuxta l. fi. cum auth. ibi poſita. C. de do. cau. non nu. Nam ſecundũ Bar. illud, quod ibi dicitur in d. l. aſsiduis. ꝙ priuilegia illius legis nõ habeant locũ in dote confeſſata, debet intelligi virtute exceptionis non numeratæ dotis, quam poteſt opponere non tantùm maritus, ſed etiã quilibet, cuius intereſt: vt l. pe. C. de non nume. pec. Et ita intelligit glo. in l. ſi quis poſthac. in gl. ij. in ver. dotalium. C. de bo. proſcrip. illam legẽ, quæ ſimili modo loquitur, prout d. l. aſsiduis. ergo ſequitur ꝙ mulier non habeat neceſſe probare numerationẽ dotis, niſi quando contra eam poteſt excipi de dote nõ numerata, quod eſt intra tem-

a ꝙ Adde, quia hæc diſputatio vires excederet additionis, ideo putaui quid in hoc articulo ſentiã cõcluſiuè ponere, videlicet ꝙ aut nos loquimur in rebus, quas vxor marito in dotẽ dedit, in quibus licet iuris ſubtilitate videatur maritus habere dominiũ, naturaliter tamẽ in dominio vxoris permanſerũt: & in iſtis, omnibus creditoribus quantumcuq; expreſſam anteriorem habentibus, præferat mulier, per l. in rebus. cũ ſua ratione. C. de iure dot. Si verò res non ſunt ab vxore datæ, ſed ſunt eius pecunia cõparatę, & hoc cõſtat: & ſic etiã præferat in ipſis mulier omnibus expreſſam anteriorẽ habentibus arg. l. ſi cùm dotẽ. § fi. ff. ſol. ma. Nec his duobus caſib. habẽt creditores quid iuſte cõquerãtur, ſi mulier in his, quæ ipſa dedit, quęve maritus ſua pecunia vxoris, non aliàs acquiſiturus, acquiſiuit, præferatur. Aut verò loquimur i his, quæ maritus ante matrimonium habebat, vel poſtmodũ non ex pecunia vxoris acquiſiuit & in iſtis creditores anteriorẽ expreſſam habentes præferantur. Ratio eſt, quæ ponit in c. ex tenore. extra de foro cõpe. & in c. nuper. extra de dona. inter vir. & vxo. ꝙ non eſt ita fauẽdũ mulieribus, vt alterius ius lædatur. Et in his terminis procedat opi. gl. Barto. & cõis. in d. l. aſsiduis. hic alleg. & ſapit hęc opinio hoc caſu æquitatem, vt debitoribus pręcludatur via fraudãdi creditores ſuos quod facilè fieret, ſi mulier ipſis creditoribus pręferretur in hoc caſu. Eſt ergo huiuſmodi fraudib. & malitiis obuiandũ. c. j. § fi. de iur. cal. in vi. & l. in fundo. ff. de rei ven. Aut verò loquimur in creditoribus expreſſam hypothecam, ſed poſteriorem habẽtibus: & iſtis mulier in ſua tacita hypotheca anteriori præferatur: vt l. aſsiduis. ibi: oportebat eũ, C. q po. in pig. ha. Nec etiã iſto caſu poſſunt iuſtè cõ-

pus datū ad opponendā dictā exceptionē non numeratæ dotis, iuxta d.l.fi. cū auth. ibi poſita.C.de do.cau.nō nu.ergo elapſo illo tēpore, vel quia aliàs ſit expreſsè renūtiatū exceptioni nō numeratæ dotis,mulier dicitur habere fundatā intentionē ſuā quantū ad numerationam dotis:ergo debebit ſibi cōpetere priuilegiū nedum hypothecę,ſed etiā prælationis reſpectu iſtius dotis cōfeſſitę,quādo renūtiatū fuit exceptioni non numeratæ dotis,vel aliàs lapſum fuit tēpus aſsignatū ad dictā exceptionē opponendā.Iſta fuit opi.Bar. in præſenti articulo in d l.aſsiduis.reprobata glo.ibi:cū qua opi.Bar. tranſit ſimpliciter Pau. de Caſtr.in l.ſi marito publico iudicio.in prin.ff.ſol.ma.Hęc opi.Bar. eſt multùm dubia,& iudicio meo, nullatenus tenēda:& eā impugnat Ang.de Are.hîc,& per aliqua media. In primis mouet vno fundamēto,qđ habuit à Bal.in l.j.C.de priui.do.in ver. hæc duplicata priuilegia habeat dos vera. Nā ſi cōſtante matrimonio fiat confeſsio de receptione dotis, & numeratione per maritū, qui
75 renūtiat exceptioni nō numeratæ dotis,† certè cùm renūtiare exceptioni,vel illā remittere ſit quædā donatio,vt eſt text.no. & ſignandus in l.ſi quis delegauerit.in ver.ſimilis videtur ei, qui donat.ff.de nouatio. quē Bart.ibi expreſsè no.ad hoc:& dicit multùm eſſe tenēdū mētē,q̄ remittere exceptionē,eſt donare. & latiùs idē Bar.in l.fin.in prin.vbi ſi. diſtinguit.ff. de reuo. his,quæ in frau.cre. Bal.& Sal.in l.pactū curatoris.C.de pac.& Bal.in rub.C.quę in frau.cre. & Ang.in l.j.ff.de ferijs.Inn & Ant.de But. in c.j.extra de depoſi.& Io.Andr.in c. ij. extra de
a dona.Inno.in c.olim el j.extra de off.deleg.[a] ✠ Ergo quēadmodū donatio, vel actus,qui ſapit donationē,nō habet præiudicare creditoribus habētibus verā numerationē, & titulū oneroſum,arg.in l.fi.§. ſin verò creditores.C.de iure deli.eodē modo nō nocebit ipſa renūtiatio nō numeratæ dotis,nec elapſus temporis, quò minùs ipſi creditores poſsint exceptionē non
76 numeratę dotis opponere.†Secūdò motus eſt Ang.quia cōfeſsio de dote recepta facta cōſtā-
b te matrimonio præſumitur donatio:[b] de quo tamē ego ſtatim latiſsimè tangā,ſcilicet remiſſiuè:& tetigit latè Angel. in ſuperioribus:ergo eodē modo clauſula in dicto inſtrumēto cōfeſſionis appoſita,vt eſt renūtiatio exceptiōis nō numeratæ dotis ſaperet dictā donationē. Alleg.in arg.d.l.fi.C.de nō nu.pec.ergo ſicut non præiudicat ipſa cōfeſsio,ita nec pręiudicare debet renūtiatio in ea inſerta:& maximè quia ea facilitate,& eo amore maritali, quo inductus fuit maritus ad cōfitendū ſe dotē recepiſſe, ea affectione,facilitate præſumit̄ fuiſſe inductus
c ad renūtiādū[c] exceptioni nō numeratæ dotis.
Igit̄ ſicut nō præiudicaret cōfeſsio ſimplex ſine dicta renūtiatione niſi ex lapſu tēporis,ꝓut vult,& fatet̄ ipſemet Bart.in d.l. aſsiduis. ita nec eius renūtiatio præiudicare debet. Alleg.in arg.l.doli.ver.diuerſum.& ibi Bart.ff.de noua.& glo.quā dicit ſignandā in l.ſi patronus. §.patronū.in ver.Fauiana.ff.ſi quid in fraud.pa.quæ gl.ſing. vult q̄ ſi principale negotiū eſt factū in fraudē,eodē modo in fraudē præſumit̄ appoſita omnis clauſula:& ideo qui reſcindit principale,tanquā in fraudē, reſcindit & acceſſoriū:ſecūdùm illā glo. Addo vltra Aug.q̄ illa gl.ꝓ aurea alleg.per Bal.in quodā ſuo cōſi.incip.in Dei nomine amē:ſilia inſtituta,&c. Addo etiā bene facere qđ ſing. volnit Bar.in l.fi.§.itē quæſitū.per illū tex.ff.de cōdi.inde. vbi dicit
77 Bar.ſin.ſe putare per illū tex.† q̄ clauſula illa, quæ hodie cōiter apponit̄ in cōtractibus,videlicet,& renūtiauit cōdictioni indebiti, & ſine cauſa,& in factū actioni,& omni legū auxilio: parū imò nihil ꝓficit:& q̄ per illā renūtiationē nō tollitur cōdictio indebiti. Ita dicit ibi eſſe caſum. Nā idē error,qui eſt in principali ꝓmiſsione indebitè facta per errorē,eſt etiā in hac renūtiatiōe:& ſicut indebitè promiſit,ita indebitè renūtiauit:& eadē ratione illā clauſulā appoſuit. Addo etiā ad prędicta bene facere quod voluit ſignanter Bal.
78 in l.abſentis.in fi.C.ſi cer.pet.vbi voluit † q̄ ſi non tenet factū principale,quòd etiam non valeat confeſsio,quę illi facto principali ad-
d hæret.[d] ✠ Addo etiam in propoſito noſtro pro cōfirmatione fundamenti etiam adducti per Ange. de Are. illud, quod ſingulariſsimè voluit Barto.in l.ſi ex cautione.in ij.col.in vtraq; lect.C.de non
79 nume.pec.vbi voluit † q̄ ſi in inſtrumento confeſsionis apponātur hæc verba: Talis debitor non ſpe futuræ numerationis fuit confeſſus,&c.ſiue etiam quæcunq; alia verba dicat, tamen per illa verba,quæcūq; ſint, non impeditur oppoſitio exceptionis non numeratæ pecuniæ.Nam verba quæcunq; proferuntur à debitore tempore contractus, & celebratę confeſsionis, non habēt eā impedire: quia ea facilitate,qua inuitat debitor ad cōfitendū illud,quod nunquā recepit, ſub ſpe futurę numerationis, eadē facilitate inuitaretur ad ponendū quæcūq; verba in inſtrumēto confeſsionis, vt illū allicerent ad ſibi mutuandum. Quæ ſingula verba Bar.refert,& ſequitur:& multū commendat Inno.in c. ſi cautio. extra de fi.inſtr.
80 Tertiò principaliter motus eſt Ang.de Are.contra Bart.†quia renuntiatio exceptionis non numeratæ dotis, vel non numeratæ pecuniæ facta ſtatim in eodē inſtrumēto, in quo ſit confeſsio dotis, non valet,nec tenet:quia,vt etiam proximè ſ.dixi.ea facilitate,qua inducitur quis ad confitendū id, quod nunquam accepit, ea facilitate inducitur incontinenti ad renunciandū. Secus autem ſi ex interuallo renunciaret:quia tunc bene valeret renūtiatio. Iſta eſt theo
a rica Bar.[e] ✠ & cōmunis doc.in l. ſi ex cautione. & ibi etiā ſequitur Bal.C. de nō nu.pec. Si ergo non valet renuntiatio exceptionis nō numeratę dotis facta in eodē inſtrumēto, in quo erat facta confeſſio.quomodo ergo Bar.in d.l.aſsiduis.potuit in dote confeſſata facere fundamentū ſuper renunciatione, quę non valet, arg.c.non præſtat.de reg.iur.in vj.Illud arg. Ange.de Aret. & adhuc fortiùs ſtringeret,ſi teneremus opi.Sali. in d.l.ſi ex cautione.tenentis quòd nullatenus poſsit renunciari exceptioni nō numeratę pecuniæ. & q̄ talis renuntiatio,etiam quę eſſet ex interuallo facta, nō valet: vt ibi pleniſsimè per eum. Cōmuniter tamē tenetur contrariū, vt prędixi in d.l.ſi ex cautione.& per Cano.in c.ſi. extra de ſol. In termi-
81 nis noſtris,† An poſsit renuntiari exceptioni non numeratę dotis, videte gl.no.in l.j.in gl.ſi.in ver.facit.& ibi Bar.C.de do.cau.nō nu. & Bal.in l.j.col.ij.C.de priui.do.& Bal.in l.aſsiduis.& in l.pecunię. C.de ſol.& Ioan.de Imo.in l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus.ff. de ver.obli. Non obſtāt adducta per Barto. & potiſsimè de lapſu temporis exceptionis opponendę:quia reſpondet Ange.de Aret. hîc, quòd illud procedit quo ad pręiudiciū mariti, vel eius hęredis, vel alterius,qui vnà cum marito,vel pro marito eſſet obligatus:vt patet in tex.authen.quod locum.in ver.ſibi & hæredi.C.de dote cau. non nu.& clariùs in corpore vnde d.auth.ſumitur. & in l.fin.C.de do.cau.non nu. iuxta eleganter tradita per Bald. in l.j.C. de priui. do.ver.vel pona q̄ aliqua indicia,&c. quę verba multùm conferūt ad practicam capitulandi, & probandi confeſsionem dotis aduerſus maritum, & eius hęredes. Quæ verba in ſpecie refert Ange. hîc.Non autem procederet quò ad præiudicium creditorum habentium hypothecam in bonis mariti, ſicut & mulier, qui tractāt de damno vitando, quicquid ſenſerit Bald. in d.l.j.C. de priui. do. ver.vnde pone.ſentiens q̄ nō tantùm marito,ſed eius creditoribus
f noceat.& bene,ſecundū Ang. de Are.hîc.[f] ✠ Nō obſtat aliud fundamētū Bart.de renun.exceptiōis nō nume.dotis facta per maritū: quia reſpōdet̄ q̄ nihil facit. Nā ſi renūtiatio exceptionis nihil valet, maximè ſi fiat incōtinēti,certè nihil debet operari:arg.d.c.nō præſtat.de reg.iur.in vj.Et poſito q̄ renūtiatio valeret, verum eſſet in præiudiciū mariti,nō autē creditorum,maximè cauſam oneroſam

haben

queri iſti credito res, ex quo ſciebāt, vel ſcire debebant, eū habere, vel habuiſſe vxorē,& dotis fore obnoxiū: arg. l.qui cū alio contrahit.ff. de regu. iur.& ne de facili mulieres defraudētur dote ſua. Et hæc omnia late examinaui in repetitione, quā feci, de l.j.ff. ſolut. matr.quā Deo fauente anno proximo vēturo videbitis,vbi ad partes omnia hęc diſputaui. Carcaſſona Sardus.

a ✠ Vide bo.tex.in l.contra §.ſi.ff. de pac.Sardus.

b ✠ Donatio. Adde Felin.in c.ſi cautio.de fide inſtru. & alios, do. Alex. de Imo. poſt Bar. in l.ſi quis pro eo. de fideiuſ.& Pau. de Caſtr. in conſi. cxvj.& do. Alex. de Imol in conſil. xxvj. ad hu. to ij. parte. vbi an talis cōfeſsio ſit donatio inter viuos vel relictum cauſa mortis.

c ✠ Ad renuntiādū. Adde Feli.in d.c. ſi cautio. de fide inſtru. vbi plene.

d ✠ Vide bonū tex. quē Bal. allegat in l.ſi.ff. de conſtitu. pecu.Sardus.

e ✠ Vide eūdē Bar. in auth. ſi quis in aliquo.circa ſi.C. de eden. Sardus.

f ✠ Aduerte, quia Iaſo. inuolutè loquitur,& eius intentio eſt dicere q̄ & ſi illa cōfeſſio adiuuetur aliquibus indicijs, nihilo minus non præiudicat creditoribus, qui tractant de dāno vitando:licet Bald. & male ſecūdùm ipſum in d.l.j. C. de priui.dot ſenſerit contrarium. Sardus.

habentium. Eſt verum quod pro opi. Bar. dixit Ang. hic ſe adducere vnam gl. ordi. & fortè, ſecũdùm eũ, ſingularẽ in l. j. in gl. fi. in ver. ſacit. quam Bar. ibi multum no. C. de do. cau. nõ nu. Nam dum ille text. dicit ꝙ ex ſola confeſsione dotis non poſsit effectualiter dos repeti, niſi etiã probetur realis numeratio: dicit illa gl. ergo ſecundùm hoc omnes de Mũdo errant: quia inſtrumentum dotis ſit de ſola cõfeſsione. Reſpõdet gl. illa, ꝙ in inſtrumẽtis hodiernis renunciatur exceptioni non numeratæ pecuniæ, aliâs confeſsio nihil valeret, niſi tempus opponendæ exceptionis eſſet tranſactum. Ergo vult illa, ꝙ ſi renunciatũ eſſet exceptioni non numeratæ dotis, vel eſſet tranſactum tempus opponendæ illius exceptionis, ꝙ dos effectualiter peti poſſet. Ad hanc gl. nihil reſpondet Ang. de Are. Ego reſpondeo illam gl. verum dicere, dotem effectualiter peti poſſe quantum ad maritum, qui renũtiauit exceptioni, vel ad eius præiudicium tempus eſt tranſactum, ſed non quantum ad creditores, vt ſ. pluries eſt dictũ. Vel reſpondeo ꝙ renũtiatio nõ valeret, ſi fieret incõtinẽti: vt ſ. cõcluſum eſt, ſecũdùm oẽs. Vel ſi valeret illa renunciatio, vel lapſus tẽporis non habeat præiudicare creditoribus mariti, quãuis marito ſic. addo vltra Ang. ꝙ pro opinione Bar. facere et id, quod ſignãter voluit Bal. in l. pecuniæ. C. de ſolu. vbi voluit ꝙ ſi non poteſt opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ, vt quia illi ſit renunciatum, vel tranſactum ſit tẽpus illius opponendę, ꝙ hoc caſu per ſolã cõfeſsionẽ de recepto probatur actualis, & realis numeratio, & vera & actualis. Reſpondeo tamẽ hoc dictum procedere quo ad ipſum cõfitentem: ſecus autem quo ad alium, puta creditores. per ea, quæ traduntur in l. nõ abſtulit. C. de noua. & ea, quæ dicta ſunt ſ. & vltra ſuprà ſcripta, pro iſtis ſolu. cõprobandis adduco etiam quod voluit Bart. in l. per diuerſas. in ij. col. C. mand. vbi voluit ꝙ ſi in inſtrumento ceſsionis cedens cõfiteatur ſibi eſſe ſolutũ, & aliter nõ appareat de numeratione, illa confeſsio nihil valet, & præſumitur ſimulata, prout in ſuperioribus latiùs dixi allegando ad hoc alias concordantias. Iſtud eſt verum, ſecundùm Barto. & procedit quantum ad primum dictum alterius tertij, contra quem fieret talis ceſsio: quia bene verũ eſſet quòd talis ceſsio non valeret ex ſola cõfeſsione receptionis pretij: ſed quantũ ad ipſum cedẽtem bene nocet illa ſola cõfeſsio. Et ita refert Bart. tenuiſſe complures doct. antiquos: & ita refert etiam ſe conſuluiſſe vnà cũ multis aliis doct. ibi per eum nominatis. Item vltra ſ. adducta per Ang. de Are.
82 contra opi. Bart. in d. l. aſsiduis. ego etiam moueor: Vult Bart. † ꝙ
a dot confeſſata habeat priuilegium prælationis,[a] vt in ea mulier præferatur anterioribus creditoribus ſicut habet dos vera: & hoc quando alterum duorũ interuenit: vel quod maritus renunciauit exceptioni nõ numeratę dotis, vel ꝙ lapſum ſit tẽpus proponendę talis exceptionis. Oſtẽdo quòd in neutro membro poſſit doctrina Bart. procedere, & cõſequẽter quod fundamentũ Bar. in omni ſua parte non valet. Et in primis, præſuppoſita validitate dictę renũtiationis, quod nõ eſſet, niſi quãdo dicta renunciatio eſſet facta ex interuallo, ſecũdùm quod in ſuperioribus dictum eſt: vel quãdo dicta renũtiatio eſſet firmata iuramento: quo caſu valeret, & opponi non poſſet, prout tenuit Bar. in l. fi. C. de nõ nume. pecu. ſecũdùm lecturas Bononiẽſes, in quibus formaliter ſic inquit: ꝙ quãdo quis renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, vel nõ numeratæ dotis, & iurauit, certè tũc videtur ꝙ nõ poſsit iſtam exceptionem opponere: quia veniret cõtra iuramentũ ſuum. quãuis Ang. hic aliter referat Bar. & infideliter. Eſt bene verũ, ꝙ ſecũdùm alias lecturas Bar. ibi nihil decidit, ſed ſolũ quærit an ſi renunciatũ ſit exceptioni nõ numeratæ pecuniæ, & interuenerit iuramẽtum, an talis exceptio poterit opponi & ſimpliciter dicit, dubito. Et ꝙ ſi dicta renunciatio exceptionis nõ numeratæ dotis, fiat cum iuramento, quòd teneat, & ꝙ amplius opponi non poſsit, firmauit etiã Ange. in l. j. C. de do. cau. non nu. De quo etiam videatis Io. de Imo. in ſua ſolẽni repeti. c. cùm contingat. in xxxviij. charta. extra de iureiur. & Paul. de Caſt. in l. ſi ex cautione. C. de nõ nume. pec. Certè oſtẽ-
b do[b] ✠ quòd iſta renunciatio, quãuis præiudicet marito, nõ tamen præiudicat creditoribus, quin intra tempora legitima poſsint opponere exceptionẽ non nu. dotis. & ad hoc adduco textum in l. pe multi. C. de nõ nume. pecu. quem ſic induco, ibi dicitur ꝙ exceptio non nume. pecu, quæ cõpetit principali debitori, cõpetit etiã creditoribus, & fideiuſſoribus
83 ſuis: tũc ſic, † exceptio ſeu beneficiũ, quod cœpit alicui cõpetere etiã ex alterius perſona, vel ex alterius facto nõ põt ab eo tolli ſine eius proprio facto, & alterius factũ nihil ſibi nocet. l. fi. cũ cõcordãtibus. ff. de pact. & l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact. ergo exceptio nõ nu. pe. cõpetens creditoribus nõ poterat ab eis tolli ꝓpter factũ principalis ſcilicet mariti renũtiantis exceptioni nõ numeratę dotis. ¶ Itẽ in alio membro Bar. quando elapſum eſt tempus opponẽdę exceptionis nõ numeratæ dotis ꝙ Bar. non bene dicat, vltra ea, quæ ſ. latè adduxi, adhuc oſtendo tali fundamento: & illud bene nota
84 in practica, † nam licet elapſa ſint tẽpora oppõnẽdę exceptionis nõ numeratę dotis cõtra maritũ cõfeſſum dotẽ recepiſſe tamẽ ſi creditores habuerunt iuſtã ignorantiam dictæ dotis confeſſatæ prout eſt regulariter: cùm regulariter in facto alieno præſumatur iuſta, & probabilis ignorantia. l. fi. ff. pro ſuo. cum ſimil. certe poterunt creditores petere reſtitutionem in integrũ ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur: & ſic opponere exceptionem nõ numeratæ dotis: Tex. eſt in l. contractibus. in princ. & ibi glo. not. & ſignanda in ver. petitutis. C. de non nume. pecu. iuxta glo. in l. ſicut. in glo. paruula ſuper ver. nõ militia. & ibi Bar. & alij doct. C. de præſcrip. trig. vel quadra. an. & iũcto eo, quod multùm ſignãter voluit Bar. in l. j. §. ſi quis autem propter inundationem. per illum tex. ff. de aquæ. actũque priua. vbi voluit Bar. quòd ſi contra aliquem cucurrit præſcriptio triginta annorum, & erat ignorans ius ſibi cõpetere, quia fortè alteri ſucceſſerat, iuxta l. qui in alterius. ff. de reg. iur. quòd reſtituetur in integrũ ex dicta clauſula generali aduerſus præſcriptionẽ. Quod dictum ſolẽt aduocati in practica aureũ reputare. Et idẽ voluit Bar. in l. Aemilius. in ij. col. ff. de mino. & in l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. circa mediũ. ff. qui ex cau. ma. & in l. Ariſto. §. fi. ff. de dona. & Bal. in l. fi. ver. attẽde. C. de præſcrip. lõg. tẽp. Io. de Imo. in c. fi. extra de pręſcri. in ij. charta. & in l. Põtonius. ff. de acqui. hęr. & Abb. Panor. in c. vigilãti. extra de pręſcri. & Lud. Rom. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. matr. in a v. fallentia. & in l. qui vniuerſat. §. fi. ff. de acqui. poſ. & idẽ etiã tenuit Spe. in ti. de pręſcr. §. j. ver. pone colonus. & de hoc aureo dicto allegãtur cõplures gl. in d. l. ſicut. in gl. paruula. in ver. militia. & gl. in l. ſi parté. §. ſi p fundũ. in ver. nõ vtẽdo. & in l. ſi ſic. in
c gl. mag. in ver. ſeruitus. ff. quẽad. ſer. ami.[c] ✠ & gl. in l. j. in gl. j. C. de pa. poteſta. Et ꝙ in terminis noſtris nedũ nõ admittaẽ reſtitutio aduerſus exceptionẽ nõ numeratæ dotis trãſactam, imò fortius ꝙ tẽpus opponẽdę exceptionis nũquã currit creditoribus, ſeu fideiuſſoribus, ꝓpterea ꝙ principalis intra tẽpus debitũ ea nõ ſit vſus: ꝓbat mihi apertè tex. ſolẽnis ad hoc in illa l. pe. C. de nõ nu. pe. in ver. nec eo prohibeaẽ, ꝙ principalis debitor ea nũquã vſus
d eſt. Circa quod cogitate quia eſſet mirabile, & cõtra omniũ[d] ✠ opi.

Concludo

a ¶ Priuilegiũ prælationis. Vide do. Alex. de Imo. in l. ſi ita. §. Chryſogonus. in ij. charta. de verb. obli. & Ang. in cõſi. inci. factũ ſic ſe habet Titius & Seius. aliàs inci. punctus talis eſt.

b ✠ Adde ꝙ ſi quis vellet ſuſtinere opi. Bart. ab impugnatione Iaſ. quàm facilimè poſſet: quia aut nos loquimur in renunciatione facta ex interuallo: & tunc certũ eſt ꝙ renũtiatio non præiudicaret creditoribus, per d. l. fin. ff. de pact. ſed ſi loquimur in renunciatione incontinẽti facta præſuppoſita validitate per iuramentum, ſecundum bar. in d. l. fi. C. de non nu. pecu. & in iſtis terminis loquiẽ bar. in d. l. aſsiduis. licet nõ loquatur de iuramento, prout ego præſuppono: & tũc reſpõde ad argu. Iaſ. per inficiationẽ, negãdo ꝙ ipſi debitori, vel eius creditoribus cõpetat, nec cõpetierit qa per renũtiationẽ incõtinẽti factam fuit impedita natiuitas exceptionis: & facilius qd impedit à principio, quàm ex poſt facto tollatẽ. l. patre furioſa. ff. de his, qui ſunt ſui vel ali. iur. C. quẽadmodum extra de iureiurand. & ſic d. l. fi. nõ facit cõtra Bar. Ad ſecundum argu. Iaſ. reſponde ꝙ Bar. ſatis eſt ꝙ mulier ex quo elapſa ſunt tẽpora de iure communi ſit potior, & illud ꝙ creditores poſsint reſtitui, non cõſideratur. vt eſt caſus in l. iiij. §. j. ff. de fidei cõmiſ. liber. Carcaſſona Sardus.

c ✠ Videas tex. in l. vnus ex ſociis. §. fi. cum l. ſeq. ff. de ſerui. ruſti. præd. & videeundẽ Iaſ. in §. rurſus col. v. I. eo. Sardus.

d ✠ Adde ꝙ ſuit intellectus Roma quem refert, & reprehendit domi. Alex. in l. j. col. ix. ff. ſolu. ma. verſi. ego aũt ſic vbi omnino videas: quia do. Alex. ponit ferẽ oĩa hæc, quę in hac col. dicit Iaſ. dic vt ibi per eũ. Sar.

Concludo ergo ex prædictis clariſsimè quòd
fundamentum Bar. in d. l. aſsiduis. in vtroque
membro nullatenus poſsit procedere. Ante
tamen, quàm vlterius procedam, vnum non
85 omitto, in quantū ſ. dixi. † q renunciatum eſſet
exceptione numeratæ pecuniæ, & ſuper renū-
tiatione eſſet appoſitum iuramentum, q tunc
valeret renuntiatio, nec illa exceptio amplius
poſſet opponi. Reperio in hoc dari duo ſingu-
laria remedia, quibus ille, qui renuntiaſſet ex-
ceptioni, & iuraſſet, poſſet nihilominus ſe tue-
ri. Vnum ponit ſing. Bar. in d. l. fi. C. de nō nu.
pecu. ſecundùm lec. Bono. vbi dicit Bar. quòd
quādo quis renuntiauit exceptioni non nume-
ratæ pecuniæ, & iurauit ſe nō contrauenturū.
q quamuis nō poſſet opponere iſtā exceptio-
nem nō numeratæ pecuniæ quia veniret con-
tra iuramentū ſuum, tamen dicit Bart. ſe puta-
re q ſi ſoluerit, poterit repetere: ſicut dicimus
in debitore, qui iurauit ſoluere vſuras: nam te-
netur illas ſoluere, ſed poſteà ſolutas poteſt re-
petere. c. debitores. extra de iureiur. De cuius
capituli intellectu vide latè Bald. in l. non du-
biū. in xvij. C. de legi. & plenè per Imol. in ſua
repeti. c. cùm cōtingat. in xlix. charta. extra de
iureiur. & ibi latiſsimè ponit de effectu dicto-
86 rum verborū Bar. ¶ † Aliud ſingulariſsimum
remediū ponit Ang. in l. j. C. de do. cau. nō nu.
& illud nunquā exeat memoria pro actu pra-
ctico, q quando renuntiatum eſt exceptioni
nō numeratæ pecuniæ & eſt appoſitum iura-
mentum, quo caſu propter iuramentum non
poteſt amplius opponi exceptio nō numeratæ
pecuniæ, vt prædixi, tamen hoc caſu poterit
opponi exceptio, de ſimulatione contractus:
puta q in veritate talis maritus intēdebat do-
nare tantam quātitatem tali ſuæ vxori: & ta-
men fictè, & ſimulatè fuit inter eos actum q
maritus cōfiteretur ſe dictā quantitatem rece-
piſſe pro dote, cùm in veritate nihil habuerit:
hoc caſu iuramētum nihil obſtabit exceptio-
87 ni ſimulationis: † quia iuramentum interpo-
ſitum ſuper actu ſimulato nō validat actū, nec
ligat iurantem: vt eſt glo. ſing. in l. emptione. &
eſt glo. vnica ad fi. & ibi Bal. & omnes. C. plus
va. quod agi. De cuius tamē gl. veritate videa-
tis omnino Bal. in l. j. C. de ope. lib. & illud te-
88 nebat Bal. q † quando interuenit iuramentum
ſuper cōtractu ſimulato. q illud iuramentum
a non obligat iurantē,[a] & q non requiratur re-
laxatio, ſiue abſolutio à iuramēto. Et ibi etiam
ponit Bal. ad quē ſpectet declarare q tale iura-
mentū nō valeat, an ad epiſcopū tātùm, an ve-
rò etiā ad iudicē ſecularē. Et ſcilicet, q nō re-
quiratur relaxatio, ſiue abſolutio à tali iuramē
to, tenet etiā Bald. in l. nec patronus. C. de o e.
lib. & in l. j. in vlti. q. C. de inoffi. dona. & ſequi-
tur Pe. de Anch. in repeti. c. canonū ſtatuta. in
viij. charta. extra de cōſtitutiōibus. & de ſuprà
ſcripta ſing. gl. videatis etiā Bal. in rub. ff. de iu-
reiur. Bal. & Ang. in l. fi. ff. qui ſatiſd. cog. & Bal.
in l. fi. ff. de iureiu. videatis etiā Io. de Imo. in l.
nemo poteſt. ff. de leg. j. & in repe. c. cū cōtin-
gat. in xlvj. charta. extra de iureiur. & Bal. in l.
fi. circa prin. & ibidē Sali. C. de non nu. pec. Et
hoc eſt, quod voluit tenere Ange. de Aret. hic,
quāuis alijs verbis vtatur, qui dicit hoc eſſe ſin-
gulariſsimū quamuis de ſuprà ſcriptis nullā fa-
ciat mentionē, ſed de ſola authoritate Bald. &
Sali. in d. l. fi. C. de non nu. pe. & dicit ſe credere
q idē velit Bar. ibi: ſed errat: quia Bar. vult ſolū
89 id, quod ſ. formaliter retuli. ¶ † Vnū etiā non
omitto, in quantū in ſuperioribus dixi q ſi ap-
paret inſtrumentū confeſsionis de dote acce-
pta, q poſſet opponi exceptio non numeratæ
dotis intra tēpora debita, niſi renuntiatū fuiſ-
ſet exceptioni non numeratæ dotis: iſtud ſin-
gulare procedit, quādo maritus cōfeſſus fuiſſet
ſe dotē accepiſſe ab vxore ſua, vel ab eius patre:
ſecus autē, ſi maritus cōfeſſus fuiſſet ſe accepiſ-
ſe dotē à tertio: quia tunc præſumitur ſemper
fuiſſe actualiter numeratā, hic non admittitur
exceptio nō numeratæ dotis. Iſtud fuit ſingulariſsimū dictū Sali. in
90 auth. ſed iam neceſſe. C. de do. ante nup. ¶ † Reuertor ad principa-
le dubiū noſtrū, in quo reprobat opi. Bar. reſtat vt videamus quid
ſit tenendū. Ang. hic tenet vnā diſtinctionē Bal. in l. j. in ver. dupli-
cata priuilegia habet dos. C. de priui. dot. q aut confeſsio dotis fuit
facta ante matrimoniū contractū: & tunc ſiue ſit renuntiatum ex-
ceptioni nō numeratæ dotis ſiue non, ſiue tranſacta ſint tēpora ad
opponendā hanc exceptionē ſiue nō, ſemper præiudicatur omni-
bus creditoribus, & habetur pro vera numeratione. Si autem cō-
feſsio dotis fiat conſtante matrimonio: tunc ſecus, vt latiùs hic per
eū. Quæ diſtinctio mihi nō placet. Primò quia ante contractū ma-
trimonium non poteſt renuntiari exceptioni nō numeratæ dotis,
91 † cùm ante contractū matrimoniū non dicatur dos: quia vbi nō eſt
b matrimoniū, nō poteſt dici dos eſſe.[b] l. fi. C. de dona. ante nup. Niſi
ſaluares, dicēdo q intellexerūt de exceptione nō numeratæ pecu-
niæ. Preterà & fortius, ſi ante cōtractū matrimoniū cōpetebat ex-
ceptio nō nu. pec. ipſi futuro marito: ergo etiā cōpetebat eius cre-
ditoribus. l. pe. C. de non nu. pe. ergo per factū ipſius, & ſic per eius
renūtiationē nullatenus potuit creditoribus præiudicare: prout la-
tius induxi ſ. hoc fundamētū cōtra Bar. ad qđ nō video quid poſsit
reſponderi. Ego omiſsis his varietatibus, indiſtinctè teneo cum illa
ſingulari gl. in d. l. aſsiduis. in ver. datæ. q priuilegiū prælationis, qđ
habet mulier in dote vera, nō cōpetat in dote cōfeſſata, etiā ſi mu-
lier fuiſſet renuntiatū exceptioni nō numeratæ dotis à marito, vel
c eſſet trāſactū legitimū tēpus[c] ad opponēdū talē exceptionē. Et cū il-
la gl. ſimpliciter tenet Io. de Pla. & ſimpliciter Nico. de Neap. hic in
apoſtil. textus. Addo Bald. idē expreſsè tenentē in l. cū aliquis. C. de
iure delib. vbi formaliter inquit q prædicta glo. in ver. de dote. eſt
vera, eò quia priuilegiū tacitæ hypotecæ datur actioni ex ſtipula-
tu: ſed dos cōfeſſata nō petitur actione ex ſtipulatu, ſed per condi-
ctionē ex lege, cui actioni nō reperitur hoc priuilegiū indultū. Eſt
verū q iudicio meo, iſtud fundamentū Bal. eſt falſum: quia quāuis
priuilegiū tacitæ hypothecæ ſit indultū ipſi actioni, tamen priui-
legiū prælationis, de quo hic diſputamus, eſt indultū ipſi mulieri,
nō actioni, vt latè concluſi ſ. in gl. in ver. ei. & ibi etiā retuli ipſum
Bal. ita tenere. Limito tamē prædictā cōcluſionē, & dictā gl. in ver.
datæ. vt indiſtinctè procedat, quando mulier cōcurreret cū aliqui-
bus creditoribus probātibus actualē, & verā numerationem: tunc
mulier, quæ nō habet probationē niſi fictam, vel præſumptā ex re-
nuntiatione exceptionis non numeratæ pecuniæ vel ex lapſu tem-
poris ad probandū, iuxta tex. in l. ſi ex cautione. C. de nō nu. pec. nō
eſt tunc præferenda alijs creditoribus probātibus de vera & actua-
li numeratione, & qui habēt cauſam onoroſam: & ſic cùm tractant
de damno euitādo: ergo ſunt præferendi ipſi mulieri: arg. l. fi. §. ſin
verò creditores. C. de iu. delib. Secus autē eſſet, ſi alij creditores nō
etiam probarent veram, & actualē numerationē: quia tūc mulier
eſſet eis præferenda: quoniam hoc caſu & mulier, & alij creditores
pariformiter nituntur tantūmodo ex ſola cōfeſsione mariti: ergo
præferenda eſt mulier, quæ eſt magis fauorabilis. Et in iſtis termi-
nis poteſt ſaluari opi. Bar. in d. l. aſsiduis. quā ſ. reprobaui. Et in ter-
minis tenet Ange. in l. j. ff. ſolut. matri. & ibi eum ſequuntur Ioan.
de Imo. Cu. & alij communiter ſcribentes. & Bald. in d. l. aſsiduis.
vbi

a ¶ Iurantem. Adde idem tenentē do. Barth. Soci. in cō ſil. lxviij. incip. fruſtra ver. ſecūdò principaliter. cum ver. ſeq. in j. parte. adde quod ſecundùm eum in conſi. lxvij. incip. circa primā quæſtionem. verſi. ſupereſt. ibi: q tunc iuramentum eadem parte, cōtractus ſimulatus nō habet verā eſſentiam, ſeu ſubſtantiam contractus: ſed dicitur figuratus, ſeu depictus. Extrinſecus enim apparet: intrinſecus nihil habet.

b ¶ Eſſe. Facit quod habetur per do. Barth. Soc. in cōſil. clxx. incip. in præſenti. ver. cōfirmātur præmiſſa. in ij. parte. q dotis cauſa non eſt valida, & ſufficiens ad acquiſitionem dominij per ſe, ſed propter matrimoniū: cùm dos ſine matrimonio eſſe nō poſsit: vt etiā dicit hic do. Iaſo. May. & ea, quæ oritur ex contractu matrimonij ſufficit q ſit promiſſa, licet nō ſit aliquo modo in eſſe deducta purè, vel ſub cōditiōe, ſed tātùm promiſſa aut cōtracta ſponſalia. Et ad id, quod dicit hic do. Iaſo. May. quòd dos ſine matrimonio eſſe nō poteſt: adde præfatum domi. Barth Soc. in cōſil lxiiij. incip. in cauſa vertenti. ver. capiēdo etiā ſecundam. ibi: nō ex quo in j. parte. & in eo conſil. cxxj. incip. viſa. circa fi. iij. col. in j. parte. q dos ſine matrimonio eſſe nō poteſt. ſcilicet præſenti vel præterito. de quo etiam vide per eum in cōſi. clxvij. incip. viſa facti. ver. ſed his non obſtantibus. circa mediū. eadem parte.

c ¶ Adde prout ſ. dixi, q quando tranſactum eſſet legitimū tempus, mulier iure cōmuni tuta videtur, ex quo nō poteſt ei opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, vel dotis. l. in cōtractibus. §. in omni. C. de nō nume. pecu. ſecundùm do. Alex. in l. j. ff. ſol. mat. col. ix. & cōſiderate prout ſ. iterum dixi, quòd poſsint reſtitui, eſt de iure ſpeciali, qđ nō cōſideratur ante effectualē reſtitutionē. d. l. iiij. §. j. ff. de fidei cō. liber. Sardus.

vbi formaliter inquit, Si ſunt creditores aliter, quã ex confeſsione, mulier non prefertur eis: aliâs ſic: quãuis alleg. gl. in contrarium in l.j. C. de do. cau. nõ nu. & illi glo. non reſpondet vt ſ. dixi. Et cũ hac opi. tenet etiã Ang. hîc: quãuis dicat aliã, quam ſ. retuli, & reproba-
a uit, eſſe veriorẽ. Et credò ꝙ iſta ſit mera veritas. a ✠ Et vltra ſuprà ſcripta pro veritate dictæ ſing. gl. in d. l. aſsiduis. in ver. datæ. videatis Specu. in titu. de confeſ. §. ſequitur. ver. penulti. & ibi Bald. in addi. & Spec. in titu. de ſol. & lib. §. j. ver. ſed pone cõtraxi. & Card. Floren. in c. ex literis. extra de pig. Bald. in l. generaliter. ver. modò venio ad quæſtiones. C. de nõ nume. pecu. in d. l. cùm aliquis. C. de iure delibe. Fulg. in l. ſi cui. C. de non nume. pecu. & in ſimili glo. &
92 ibi Bald. in l. neq;. C. de compen. ¶ † An autem confeſsio facta de dote recepta à marito, videatur facta animo donandi, & ſic facta animo liberãdi, an verò ſub ſpe futurę numerationis, & ſic animo conſequendi dotem à muliere, vtilitas eſt euidens quia ſi in dubio
93 præſumitur animo donandi, non valebit: † cùm regulariter donatio ſit prohibita inter virum & vxorem: aliâs ſic. In hoc puncto variæ ſunt ſcribẽtiũ opi. de quibus videatis latè per Ang. de Aret. hîc quaſi omnes particulariter referentẽ. Verior mihi videtur illa opi.
b quòd in dubio videatur facta ſub ſpe futurę numerationis b, & ſic animo conſequendæ dotis: quãuis Ang. hîc contrariũ cõcludat: & dicit ꝙ in cõtrariũ ſe habet cõmunis opi. De quo articulo videatis Bar. in l. Papinianus. ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. cùm quis decedẽs. §. titia honeſtiſsima. ff. de leg. iij. & in l. ſi diuortio. verſi. quęro quid ſi fiat. ff. de verb. obli. & quod tenẽt Bart. & alij in l. Titia. ver. qd ſi ego cõfiteor. ff. de verb. ob. & quod tenẽt Bar. & Bal. in l. ij. §. fi. in vlti. col. in ver. & iſta ſunt vtilia ad quæſtionẽ de facto. ff. ſi cer. pe. & dixi latè in §. ſequẽ. ſ. eo. extra gl. in primo libello in mutuo. Et ad terminos noſtros videatis Bal. in l. j. in vlti. col. ver. item facit ad aliud. C. de inoff. dona. & in terminis Bald. in l. j. in j. quæſtione. C. de dona. ante nup. & ibi dicit quòd de facto fuit ſeruatũ in quodam ſuo vicino, quòd in dubio præſumatur donatio, quando coniuges ſunt pares: aliâs ſecus, vt ibi per eũ. Videas etiã Cy. & omnino Sali. in l. quod de ſuo. C. de dote cau. nõ nu. Ang. in cõſi. v. ſuo incip. Andreas Io. de Imol. in l. pen. §. mulier. ff. ſol. ma. Imo. & Lud. in l. ſi diuortio. ff. de verb. obli. Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de dona. inter virũ & vxo. ſuper rub. & Cy. in l. j. C. de ſacroſanctis eccleſi. §. ij. Et iſta ſufficiãt pro nunc. & omnino Bal. in l. ſi abſentis. in iij. col. C. ſi cer. peta. & in l. ab Anaſtaſio. ad fi. C. manda. & Bar. in ſimili q. in l. penul. §. ſi vir. ff. ſo. ma. ¶ Gl. in ver. cũ ipſa. diuiditur in quinq; partes principales. In prima declarat tex. & tollit vnum tacitũ contrarium pro modo fallentiæ. In ſecunda quærit, & ſoluit. In tertia tollit aliud tacitũ contrarium. In quarta quærit, & ſoluit cum vna fallentia. & circa ſolutionem multa ponit. In quinta format aliam quæſtionem, in qua primò arguit ad partes: poſteà decidit. Secunda ibi: ſed nunquid procuratori. Tertia ibi: item quod hîc dicit. Quarta ibi: ſed quando mulier poteſt experiri. Quinta ibi: ſed nunquid patri. ¶ Et hãc gloſ. dicit ſingularẽ Bald. in l. vnica. §. & vt plenius.
94 C. de rei vxo. act. in gl. ibi: vt C. qui po. in pig. ha. l. fi. in fi. ¶ † Hãc partem gloſ. dicit Angelus eſſe notandam, & menti tenendam. Ex qua habes, quòd priuilegium prælationis, quod habet mulier agens pro dote, vt aliis creditoribus præferatur in bonis mariti, competit etiam filiis, & aliis deſcẽdentibus ipſius mulieris: non autem cõpetit aliis, etiam hæredibus ipſius mulieris. Idem etiam tenuit gloſ. in d. l. fi. in ver. exceptis. & in ver. eis. & gloſ. in d. l. j. in glo. mag. ij. in princip. C. de priuileg. dotis. quæ etiam dixit iſtud priuilegium cõpetere filiis non iure hæreditario, ſed iure filiationis: & conſequenter quòd iſtud priuilegium cõpeteret filiis, etiam ſi non eſſent hæredes matris. Et pro glo. noſtra eſt caſus in auth. ſi quid. in ver. ſeu quælibet eius ſoboles. C. qui pot. in pig. ha. Et idẽ quod hîc, tenuit glo. in l. etiam. in princip. in gloſ. j. ff. ſoluto matrimonio. Hanc tamen glo. intelligite veram, & procedere in filiis eiuſdem matrimonij: ſecus ſi ſint alterius matrimonij, quibus tunc hæc priuilegia non competerent: ſecundùm Bart. in l. aſsiduis. in ij. not. per illum textum in ver. exceptis. & latiùs Bart. ad fin. eiuſdemmet legis, vbi dicitur ita tenere communiter doct. & ibi etiam tenẽt Cy. Bal. & Bar. in l. etiam in princ. ff. ſolu. ma. & ibi Bal. Cuma. Ang. & Imol. & communiter alij, reprobata gl. j. ibi in princ.
a quę cõtrariũ voluit, & male, ſecũdùm cõmuniter doct. facit etiã in ſimili gl. in l. ſi cũ procuratore in gl. fi. in ver. defenſor. & ibi Bar. & Ang. & alij. ff. de re iudi. gl. vnica in l. ſciẽdũ. in eo. ti. & glo. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. in ver. hęredi. eo. ti. & gl. in l. verũ § j. in ver. cęterorũ. ff. pro ſocio. & glo. in §. ſi ver. item ſi de dote. in ver. maritus. ſ. eod. Et ad tex. in d. auth. ſi quid. C. qui po. in pig. ha. qui videtur aliqualiter obſtare in ver. ſeu quælibet eius ſoboles reſpõde vt per Bart. in d. l. aſsiduis. in fi. & per alios in locis ſuprà ſcriptis, ꝙ intelligitur quælibet eius ſoboles, dũmodo ex eodẽ matrimonio deſcen-
c dat. c ✠ ¶ † Nunquid autẽ ipſa mulier, poſtquã
95 eſt nupta, & actualiter collocata in ſecũdo matrimonio, habeat iſta priuilegia, de quibus in hoc text. & maximè priuilegium prælationis, vt preferatur aliis creditoribus in bonis primi mariti? Prima fronte videtur ꝙ nõ: quia cùm ſit nupta, ceſſat ratio priuilegiorum concedendorum mulieri. Conceduntur enim ei priuilegia propter eam facilius maritandam, iuxta l. j. cum ibi not. ff. ſolu. mat. Quæ ratio ceſſat, cùm iam ſit nupta. Et pro iſta parte multùm bene faceret, quod in ſimili voluit Bald. poſt Gul. in l. obligamur. §. j. ff. de act. & obliga. vbi voluit quòd quãuis pater compellatur officio iudicis dotare filiam ſuam, vt ibi. & l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. fi. C. de do. promiſ. tamen ſi filia eſt actualiter maritata, pater non tenetur ampliùs ad dotandã eam: quia ceſſat cauſa, & ratio, propter quã pater tenebatur eam dotare. Et pro hoc etiam dicit Bar. videri caſum in §. ſi quis ſub poteſtate conſtitutam. in auth. de nup. & in l. fina. C. de repu. limitando tamen, vt ibi per eum, niſi filia, quæ ſe maritauit, etiã dotem promiſiſſet, eò quia pater eam nõ maritabat, & maritus nolebat aliter eam accipere:
d tunc pater poſsit cogi ſoluere dotem, d vt ibi per eũ. Cum Bart. tenet Sali. in auth. res, quę. C. cõmunia de leg. & in l. qui liberos. ff. de ri. nup. Mateſi. in no. cvj. Panor. in c. accedens. ad fi. de procu. quãuis contrarium teneat Bal.
96 in d. auth. res, quæ. in princip. ¶ † Iſtis tamen non obſtantibus Bartol. poſt Iac. de Are. in l. nuptam. in princip. ff. ſoluto matrimonio. determinat contrarium ſcilicet quòd imò mulier actualiter collocata in ſecundo matrimonio habeat hæc priuilegia: quoniam dos eſt neceſſaria nedum ad maritandam mulierem, ſed etiam ad ſuſtinenda onera matrimonij, iuxta l. pro oneribus. C. de iure dotium. Et pro hac parte dicit eſſe caſum Bartol. in l. aſsiduis. ver. exceptis. C. qui po. in pigno. ha. & in l. etiam. in princip. ff. ſoluto matrimonio. vbi filij prioris mariti habent hoc priuilegium prælationis: ergo multò magis mulier. Et cum hac opin. tenẽt cõmuniter doct. ibi Sali. in l. vnica. §. j. C. de rei vxo. act. & Angelus de Aretio hîc. Non obſtãt deducta in contrarium, & illud ſimile, quod quando filia eſt actualiter maritata, quòd ampliùs non teneatur pater eam dota-
97 re: quia illud ſimile eſt falſum: † quia imò pater
e tenetur dotare filiam e quamuis ſit actualiter nupta prout cõtra Guliel. & Bartol. & ſuprà adductos tenuit in terminis gloſ. in dicta l. obligamur. § lege. quæ multum facit pro hac opinione, & in hac gl. contra

a ¶ Adde ꝙ idẽ videtur eſſe de mente do. Alex. in d. l. j. col. ix. ff. ſol. ma. quãuis ego habeã quandam additionẽ ſ. d. l. aſsiduis. ſuper illa gloſſella i ver. datæ. quæ dicit Bar. opi. cõmuniter ſeruari contra illam glo. cuius ſit, neſcio. mihi verò placet diſtinctio, quę colligitur ex verbis domini Alexandri in d. l. j. Sardus.

b ¶ Numerationis. Facit opi. Dy. in cõſil. inci. quæritur, vtrum inſtrumentum dotis. & Ang. in conſil. incip. Andreas Ioã. & omnino vide do. Barth. Soci. in conſil. lxij. incip. in preſenti ver. eſt præmittendũ. circa med. in j. parte. & in conſi. lxviij. incip. ſi uſtra. ver. ſed præmiſsis. cũ ver. ſeq. ea. parte.

c ¶ Et ꝙ ita ſit illa litera intelligenda, probat in Rubri. in corpore vt exact. inſt. do pri. &c. vnde ſumitur d. auth. ſi qd. ibi: vel ex priori matrimonio filij, &c. Sardus.

d ¶ Dotem. Adde Paul. de Caſtr. in conſi. cv.

e ¶ Filiã. Adde do. Mar. Soci. in cõſi. lx. incip. proſequendo. ver. vlterius etiam. circa fi. viij. col. in j. parte. & do. Bartho. Soc. in cõſi. lxxv. inci. circa preſentem. ver. primò quia vltra. circa prin. ea. parte. vbi ponit ꝙ licet pater teneatur toties, quoties opus fuerit, dotare filiam, tamen ſi ſemel fuit dotata, & eam cõſumpſit, & ſua culpa, ampliùs dotare nõ tenetur. & in cõſil. cc-xcj. incip. viſis literis. ver. præterea reſpondeo. circa fin. in ij. parte. quod pater tenetur dotare filiam obligatione legali.

glo.contra Bar.tenuit Iac.de Are.Bal.Ang & Imol in l.mulier. §.cùm proponeretur. ff.ad Treb.& illam gloſ. ſequitur & reputat ſingu. Nico de Neap.in rub.ff.ſol.ma & in d.§.cùm proponeretur. Eandem etiam tenet Bal.in l.fi. C.de do.promiſ.& ibi videatis Sali.& eundem Ang.in d.l.nupta.in prin. & in d.l. obligamur. §.lege.& Pau.de Caſt.in l.ſi ſocer.in fi. prin.ff. ſol.ma.& Raph.Cu in l.j ff ſol.ma.Bene faceret qd voluit Bal.in l.ſi donaturus.in princ. ff. de cōdi.ob cau.vbi voluit

98 † ꝙ maritus poteſt expellere vxorē,ex quo pater nō dedit dotē:qa maritus nō debet habere vxorē ſine dote. xxx. q.v.c. nullū.& allegat glo.quā dicit hoc innuere in auth. de nō eli.ſe.nub. col.j.& eſt in §.fi. in glo. in ver.onera. Ego alleg.text.in §.ſi quis ſub poteſtate.in auth.de nup.& text.in l.fin.in ver.mulierē fieri.§ indotatā. & ſic à viro fortè repelli.C.ad Vellea.& tex. in c. per veſtras. extra de dona.inter vi.& vxo.Bal.in l.fin.C.de ſen.quæ ſine cer.quanti.& in l.quod in vxorē. C de neg.geſt.& in l.diui.ff. ſol. mat. Accedat ad iſta quod dicit Bal.in l.fi.in fi.C. de do. promiſ.vbi voluit ꝙ mulier inuito patre poteſt ſe

99 dotare de bonis patris. † maximè ſi faceret cum authoritate iudicis: & pater compelli poterit ad conſentiendū. Motus arg.illius l.fi.& l.profectitia.circa prin. ff.de iure dot. per quā dicit etiam Bar.in l.j.in iij.col.ff.ſol.mat.ꝙ ſi pater haberi non poteſt,iudex conſtituet dotem ipſi filiæ. & ad hoc reputat illam legem eſſe not.

100 ¶ † Ad iſta optimè facit, quia etiam vbi filia haberet de ſuo proprio,tūc pater tenetur eam dotare de ſuo,& non de bonis filiæ.d.l.fi.C.de do.promiſ.quam ad hoc no. ibi Bald. in ij col. vbi formaliter ſic inquit. Nota hic ꝙ licet filia ſit diues ex proprio patrimonio, tamen pater tenetur eam dotare de ſuo.Et ita expreſsè tenuit ibi glo.no.in ver.intelligi.quamuis cōtrarium teneat ſing.Bar.in l.mulier.§.cùm proponeretur.in ij.oppo.ff.ad Treb.vbi ſic inquit

101 poſt Iac.de Are.† ꝙ dos non eſt debita filiæ iure obligationis, ſed magis officio iudicis [a] ex æquitate quę æquitas ceſſat, quādo mulier habet aliunde vnde ſe dotet. Sicut in ſimili dicimus in alimentis, ꝙ filius eſt alendus à patre officio iudicis ex quadā æquitate: Vnde ſi habet alionde,vnde ſe alat, vel poteſt ſe alere ex operis ſuis,nō eſt alēdus à patre:quia tūc ceſſat æquitas l.ſi qs à liberis.§.ſi vel parēs.& §.ſed ſi filius.& ibidē Bar.cū ſuis cōcor.ff.de lib.agno.

102 † Et ad iſtud, quando filia habet aliunde vnde ſe dotet,nunquid pater teneatur eā dotare,videas Ang.in auth.res,quæ.C.cōmunia de lega. & in l.fi.C.de do.promiſ.& Bal.in d. auth. res, quæ.in princ.ij. col. ver. quæro an ego tenear

103 dotare neptem ex filio meo, &c. vbi tenet † ꝙ auus nō tenetur dotare neptem ſuam, quando filius habet ex quo poſsit filiam dotare. Motus ex traditis in optimo ſimili per Bartol. poſt Iaco de Aret.in l. non quemadmodum.ff de lib.agno. Et cum hoc dicto Bald. ſimpliciter tenet Lud.Ro.in l. j.ff.ſol.mat.de quo etiam per Sal.in d.l.fin.C. de dot.promiſ.Videatis etiam quod vult Bald.in l.neque mater. C. de iur.do.circa intellectū, quem dat ad l.vxorem. §. pater naturalis. ff.de leg.iij.oam voluit Bal.ꝙ illud,quod ibi dicitur in text.per gl.

104 & Bart. † ꝙ pater non tenetur dotare filiam naturalem tantùm de ſuo procedit,& intelligitur de filia naturali tantùm,qui non eſt inops,vel ex honeſto artificio poteſt ſibi dotē quærere, aliâs naturalis pater tenetur eam dotare. Videas etiā quod voluit Bald.in d. l.fi.in ij.col.in ver.ſed nunquid frater.C. de do.promiſ. vbi tenuit

105 † quòd frater non tenetur dotare ſororem [b] ex eodem patre de ſuo proprio,quando ſoror habet proprium patrimonium: ſecus ſi non haberet propriū patrimonium. [c] ✱ Videatis etiā quod in propoſito noſtro, & in terminis noſtris voluit not. Angelus hic, in xxvij.columna.vbi voluit quòd etiam ſi filia habet bona aduentitia,nihilo minus adhuc pater tenetur eam dotare de ſuo,non autē de bonis aduētitiis filię.Motus per d.l.fi.C.de do.promiſ.Ideo ſubdit ipſe ſingulariùs,quòd quamuis filia habeat bona aduentitia,tamen pater ſimpliciter dotādo filiā,in dubio prēſumitur eā dotaſſe de bonis propriis patris, etiā ſi expreſsè dicat pater, ꝙ eam dotet de bonis propriis filię,dummodo pater ſit ſoluendo cùm officium paternū ſit,& ex neceſsitate,dotare filias.[d] dicta l.qui liberos.ff. de rit.nup.& dicta l.obligamor.§.lege.Secus ſi pater nō eſſet ſoluendo.Sed audite:licet Ang.de Are.pro hoc ſuo dicto, quod eſt in practica clariſsimum,& vtiliſsimum,nihil aliud alleget,

106 † ego adduco duo optima fundamēta ad iſtud firmandum, quòd pater dotando filiam habentem bona aduentitia,etiam ſi expreſsè dicat ſe eam dotare de bonis propriis filiæ,tamen videtur dotare de ſuis bonis patris,quando ipſe pater eſt ſoluēdo. Nam ab his,ad quę quis tenetur de neceſsitate, proteſtatio nihil releuat proteſtātem,niſi etiā interueniat conſenſus ipſios,contra quem ſit proteſtatio: & hoc quandu obligatio eſſet iam contracta,& ſic eſſet de præterito:ſecus ſi de futuro.l.alimenta.& ibi gl.not.& ibidem Bar.& alij.C.de neg.geſt. & eſt theorica Bartoli in l.non ſolum.§.morte.ff.de ope.no.nun. in vij.columna.ver.ſed quæro an etiam partis conſenſus requiratur. text. eſt,& ibi Bartolus in l.finali.§.item ſi prædixerit.ff.nau. cau.ſtabu. & communiter doctores & Baldus Angelus Salicetus & alij nouiſsimi in l.pacta nouiſsima.C.de pact.Cano.in c.cum M. Ferrarieo.extra de conſtitu.& idē Baldus in l.non ideo minus.C. de lib.cau. ergo cùm pater teneatur ad dotandum filiam de ſuo proprio,vt ſuprà vidimus,ergo proteſtatio ipſius patris,quæ contrarium contineret nihil debet operari, & nihil patri proficere. Prætereà, & ſecundò, in his, quæ certo modo diſpoſita ſunt, & determinata à lege, proteſtatio nihil operatur, nec releuat proteſtātem. Ita Bartolus in l.Neſennius Apollinarius Iulio Paulo in j.not.& ibi Angelus.ff. de negotiis geſtis & Bartolus poſt gloſſam in l.alimenta.C.de negotiis geſtis.& in dicta l.non ſolum. §. morte. in vij.columna.in ver.circa quintum. ſed ſic eſt quòd iſtud eſt determinatum à iure, quòd pater teneatur dotare filiam de ſuo proprio:ergo proteſtatio patris nihil habebit operari. Et per hæc duo fundamenta infero nouiter vnum, quod non memini me alibi in terminis legiſſe quod not.eſt, & bene ſignandum in practica, & ad textum noſtrum, & ad ſuprà dicta in textuali-

107 bus in iij.nota. † quòd ſi maritus, cuius bona ſunt tacitè hypothecata pro dote ex diſpoſitione legis accipiens dotem proteſtaretur, & diceret ꝙ nolit bona ſua eſſe hypothecata pro dote, talis pro-

108 teſtatio nihil operaretur. † Idem, & notabilius dico in ſocero, cuius bona etiam ſunt tacitè hypothecata pro dote nurus, ſiue ipſe dotem acceperit, ſiue alius de eius voluntate:ſecus ſi ſine voluntate. Ita tenuit gloſſa in l.aſsiduis.in gloſſa magna.in ver.licet anterioris ſint.ante fin.C.qui po.in pig.ha.per l.ſi cùm dotem.§. tranſgrediamur.ff. ſoluto matrimonio. Certè ſi ſocer proteſtaretur, & diceret ſe nolle quòd bona ſua ſint hypothecata, iſta proteſtatio nihil operatur: qua non obſtante, poſſet mulier agere hypothecaria ad bona ipſius ſoceri. Iſtud omnino addite ad ea,quæ.ſ. dixi in textualibus,in ij.no.ſed aduerte, ſi vis in terminis noſtris tenere contra Ang, [e] ✱ quòd pater dotans filiam habentem bona aduentitia,ſi expreſsè dicat ſe eam dotare de bonis propriis filiæ, non videatur dotaſſe de bonis propriis patris. Iſtud facilè poteſt teneri: & facilè poſſet reſponderi ad illa duo fundamenta,quę ſuprà dixi.

109 Et ad primum † quòd ab his ad quæ quis tenetur de neceſsitate,proteſtatio non releuat proteſtantem: reſpondeo fatendo hoc eſſe veriſsimum: & dum dicebam quòd pater de neceſsitate te-

110 netur dotare filiam de proprio patris: reſpondeo † negando quia

imò

---

a ¶ Iudicis. Adde do.Alex.de Imol. in conſi. xxcij. in quarta parte.

b ¶ Sororem. Adde Abb. in conſilio xxxij.

c ✱ Vide glo.in l. cū plures.§.cùm tutor.in ver.alio patre. ff.de admini. tut.Sardus.

d ¶ Filias. Adde Fran. Are.in l.donatarius.C.de cōdi.ob cau.& quod ibidem ad eū dixi in apoſtil.

e ✱ Adde ꝙ pro opi. Ang.videtur caſus irrefragabilis in d.l.fin. C. de dot. promiſ. Nec obſt. quod voluit Bartol in d.l.mulier.§. cùm proponeret.ff. ad Treb. nec in l. Neſennius.ff.de neg. geſt. quia reſpondeo ꝙ Bar arguit de alimentis ad dotem: quod arg. in terminis noſtris non valet, prout eſt de mente gloſ.in d.l. fi.in verbo, intelligi.& iſtud arg. de alimentis ad dotem late reprobat do.Alex. in l. j.col.v. verſic. ex quo habes.ff.ſolu. ma.& iſti doctores procuidubio diſputāt de caſu deciſo per d.l.fi.quę clarius nō poſſet hanc q. decidere. Nec obſt.quod dicitur de filio, per l.quæ pater.ff.fami.erciſ. iuncta l. fi. ff.de pet. hære. quia dico ꝙ illud eſt in filio, qa non reperitur ꝙ. pater pro filio ſtudiorū cauſa peregrè degēti,& alia bona habente teneatur de ſuo expenſas facere,ſed bene iure cautū reperitur ꝙ teneatur dotare filiam aduētitia habētem: vt d.l. fin. C. de dot. promiſ. Et idem, quod in filio, dicerem in filia, niſi eſſet d.l.fi. Carcaſſona Sardus.

imò pater non tenetur de neceſsitate de ſuo proprio patrimonio
dotare filiam, quando filia habet bona aduentitia, vel aliunde vnde
ſe dotet. vt tenuit Bar. in d. §. cùm proponeretur. ſuperiùs alleg. Et
veritas huius puncti pendet ab illo. Eodem modo reſpondeo ad ſe-
cundum dum dicebatur quòd in his, quæ certo modo diſpoſita
ſunt à lege proteſtatio nihil operatur: dico hoc verum. Et dum di-
citur quòd iſtud eſt determinatum ex iure quòd pater teneatur
dotare filiam de ſuo proprio: Reſpondeo quòd eſt falſum, quando
filia habet de ſuo proprio vnde ſe dotet, vt ſtatim dixi. & contra
Ange. alleg. Bart. in terminis contrarium tenentem in d. l. Neſen-
nius. in iiij. no. ff. de nego. geſt. vbi inquit quòd licet pater, & frater,
qui dotant filiam, videantur in dubio dotare de ſuo proprio, & nõ
filiæ, vel ſororis, per d. l. fi. C. de do. promiſ. verum eſt, niſi eſſet ne-
gotiorum geſtor filiæ, vel ſororis: vt quia filia, vel ſoror habe-
rent bona propria: quia tunc viderentur dotare de bonis propriis
filiæ, & ſororis. Motus per illum textum. & ita dicit ſentire gloſ. in
dicta l. fin. & eſt in ver. paternum. C. de dot. promiſ. Et ſi bene ad-
uertatur, vult adhuc fortiùs Bart. contra Angel. hîc, quòd etiam
ſine expreſſa proteſtatione patris, vel fratris: tamen in dubio vide-
tur dotare de bonis propriis filiæ, vel ſororis. Eſt verum quòd glo.
in d. l. fi. in ver. paternum. non bene allegatur per Bart. quia loqui-
tur in extraneo, nõ autem in patre. Dicit etiam Bart. in d. l. Neſen-
111 nius. aliud quod optimè facit in ſimi. † quòd quamuis pater expen
ſas, quas facit pro filio ſtudente videatur in dubio facere de ſuo. l.
quæ pater. la ij. ff. fa. erc. tamen hoc debet intelligi, niſi filius habuiſ-
ſet peculium caſtrenſe, vel quaſi, vel aduentitium, quod fuiſſet pe-
nes patrem. l. fin. ff. de peti. hæred. Eſt verũ quòd inquantum Bar.
loquitur de patre, auo, & aliis qui tenentur dotare, & vult quòd ſi
gerant negotia filiæ, ꝙ in dubio videantur dotaſſe de bonis ipſius
filiæ. quod contra Bart. tenuit Ludoui. Roma. in l. j. ff. ſoluto ma-
trimonio motus per d. l. fin. C. de do. promiſ. Si vis habere verita-
tem huius puncti, vltra ſuperius alle. videas gl. in vxorẽ. §. pater na
turalis. & ibidem latè Bart. & pleniùs, quàm alibi. ff. de lega. iij. &
Bart. in d. l. j. ff. ſoluto matrimonio. & ibi Ioan. de Imo. in iiij. col. &
Bal. in d. l. Neſennius Apollinarius Iulio Paulo ſalutem ff. de neg.
geſt. & omnino Bald. in d. l. fin. in pe. col. C. de do. promiſ. & ibi latè
per eum, quid de patre, quid de matre, quid in fratribus, quid in ſo-
ciis omnium bonorum. & Bal. in cõſi. incip. in Dei nomine amen.
Pone quòd Petrus & Ioannes, &c. vbi conſuluit in quotidiano ca-
ſu: ecce Petrus & Ioannes erant fratres, & dotauerunt de commu-
ni filias Ioãnis, an Petrus videatur dotare pro parte ſua. Et conſu
luit Bald. ꝙ non: quia Petrus videtur geſsiſſe negotia Ioannis: quia
eo ſciente, & patiẽte fecit iſtud. Et idem dicit eſſe in quolibet extra-
neo dotante vnà cum patre: ſecus ſi ſine patre, per l. ex morte. C.
de pact. conuen. & l. vnica §. accedat. C. de rei vxo. act. Vide quod
in ſimili decidit Specu. in titu. de iudi. §. ſequitur. verſi. quid ſi vnus
ex fratribus. ſequitur Bal. in l. fi. in penultima col. C. de do. promiſ.
& in addi. ad tractatum Bar. de duobus fratribus. in viij. col. in ver.
item dicit quòd ſi vnus fratrum. Ioan. Petr. de Ferra. in practica
ſua Papienſi in forma libelli, quo agitur pro hęred. vel re ſingulari.
in xviij. col. in ver. item quęritur de quotidiana quęſtione. & in for
ma libelli in cauſa ſocietatis, in penul. col. ¶ Ante, quàm vlterius
procedam in gl. quia ĩ. vidimus, quando filia eſt maritata, an debet
dotari à patre, & quid quando habet vnde ſe dotet de ſuo, & quid
in auo, an teneatur dotare neptem: & ſumus in hac no. materia do-
112 tium, vt illam pinguiorem efficiamus, habetis notare † ꝙ pater nõ
tenetur dotare filiã hæreticã, vel Iudæã. Tex. eſt not. in l. cognoui-
mus. in verb. cæteris liberis. C. de hære. & gl. vnica in. l. ſi verò. ff. de
in rem verſo. Et ita dicit quòd tenet Lud. in l. j. ff. ſolu. ma. & Bart.
in auth. res quæ. in vlti. col. C. cõmunia de lega. quãuis Bald. ibi vi-
deatur facere differentiã inter Iudæã & hæreticã. Accedat quod di
113 xit Bal. in rub. C. de priui. do. in ij. col. vbi dixit † ꝙ mulier hęretica
non habet priuilegia dotis. quod multùm no. ad limitationẽ §. no-
ſtri. & idẽ dicũt Cy. & Nico. in l. j. ff. ſol. ma. eſſe in Iudæa, ꝙ mulier
Iudæa non habeat priuilegia dotis. quod etiam bene not. ad limita-
114 tionem §. noſtri. ¶ † Aduerte tamen ꝙ ſi filius vel filia ſint effecti
ortodoxæ religionis, & ſic Chriſtiani, quòd pater Iudæus, vel He-
bræus, vel alterius ſectæ, tenetur dictos filios a
alere, & filias, & donationem propter nuptias
cõſtituere, & dotem dare ſecundũ vires patri-
monij. Text. eſt ſing. in d. l. cognouimus. C. de
hęre. Quod etiã Ang. hîc dicit multùm notan-
dum: & dicit ſe habuiſſe de facto, nõ ſunt mul
ti dies: & nunc eſt de facto hæc quæſtio in hac
ciuitate Papiæ. Addo gl. amplius volẽtem in l.
neq; mater. C. de iur. dot. nam regulariter ma-
115 ter nõ cogitur dotare filiã † quia officium ma-
ternum non eſt filias dotare, vt ibi eſt text.
niſi mater eſſet diues, & pater inops, qui nõ ha
buerit ex quo dotaret filiam. Ita Bart. & Bald.
in d. auth. res, quæ. & Iac. de Are. & Pet. & Bal.
in d. l. neq; mater. C. de iu. do. De quo etiã per
Ang. in l. à filia. in prin. ff. ad Trebel. & in l. fi. C.
de do. promiſ. & Lud Ro. in l. j. ff. ſol. mat. tamẽ
dicit illa no. gl. in l. neq; mater. ꝙ ſi mater eſſet
hæretica, & filia Chriſtiana, ꝙ mater tenetur
eam dotare, quãuis aliâs non ſit eius officium.
Et idem dicit ibi Baldus eſſe in matre Iudæa,
quòd ſi filia efficiatur Chriſtiana, mater tene-
tur eam dotare, quãuis aliâs nõ ſit eius officiũ.
De quo videas omnino per Cy. ibi: & in auth.
Gazaros. de hære. & Specu. in titu. qui filij ſint
legitim. §. j. ver. ꝙ ſi pater. ¶ Secundò notate,
116 † ꝙ ſi pater eſt egenus, vel multis debitis inuo-
lutus, ita quòd nõ ſit ſufficiens ad dotãdam fi-
liam, tũc nõ tenetur eam dotare: imò fortius,
dato ꝙ conſtituit ſibi dotem, conſtitutio erit
nulla. Ita dixit, & tenuit Lud. Ro. in l. j. ff. ſol. ma. motus per l. ait prę
tor. §. ſi cùm mulier. & l. fi. & §. ſi à ſocero. ff. quę in frau. cre. Sed an
te eũ hoc fuit dictũ Bal. in d. l. fi. in iij. col. C. de do. promiſ. Et ratio
eſt nam cùm dos debet cõſtitui ſecũdùm qualitatẽ, & quãtitatẽ fa-
cultatum patris. l. quęro. ff. de iur. do. & l. ſi filię. ff. de leg. iij. & l. cùm
poſt. §. ſi gener. ff. de iur. do. ergo vbi non ſunt aliquæ facultates, ibi
nõ pôt cadere cõſtitutio dotis: cùm nõ entis nullæ ſint qualitates. l.
117 eius, qui. §. penul. ff. ſi cer. pet. ¶ † Tertiò no. ꝙ pater nõ tenetur da
re dotẽ filiæ ingratæ: quia ingratitudo tollit debitũ naturæ. §. vpti
mè. in auth. de nup. quãuis ſi dos eſſet iam data, nõ reuocaretur prę
textu ingratitudinis. Hoc eſt, quod no. voluit Bald. in l. fi. in iiij. col.
C. de do. promiſ. & Bar. & Imo. in l. poſt dotẽ. in vij. col. ff. ſolu ma.
118 ¶ † Nũquid autẽ ſi filia accepit maritũ vilẽ & indignũ domo ſua,
pater tenebitur eã dotare? Lud. Ro. in rub. ff. ſol. ma. tenuit ꝙ nõ.
a Adde ✠ [a] Bal. idẽ tenentẽ in l. j. in fi. iij. col ff. ſol. ma. Alleg. tex. in l. iij.
§. ſi emãcipatus filius. ff. de cõtratab. & Bal. in l. q liberos. in tepor-
tatis antiquis. ff. de rit. nup. vide no. Bal. in l. fi. C. de ſen. quæ ſine cer.
119 quãti. ¶ † Quid autẽ ſi filia nupſit patre cõtradicẽte, an pater teneat
eã dotare: videas Panor. in c. cùm cauſam. extra de rap. & doct. in c.
accedẽs. extra de procu. & ibi Imo. in iij. col. Et aduerte ꝙ cùm filia-
familias de iure canonico poſsit nubere ſine conſenſu patris, vt eſt
gl. in l. Paulus. aliâs inci. eũ, qui. ff. de ſta. ho. certè ſi filia nubat digno
viro, quãuis nupſerit ſine cõſenſu patris, nõ dico cõtra volũtatẽ pa
tris, tũc pater tenetur eã dotare. Ita gl. iuris Cano. in c. hoc ſanctũ.
120 xxxij. q. ij. & gl. in c. de raptorib⁹. in ver. cõſenſerint. xxxvj. q. j. † An
autẽ teneatur pater dotare filiã naturalẽ tantùm, vel etiã ſpuriã: vi
deas Bar. in l. fi. in ij. col. ff. de his, quib. vt indi. & Bart. poſt gloſ. in l.
vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. iij. & in l. Meuius. § duobus. in
iij. & iiij. q. & ibi Imo. ff. de leg. ij. & Bart. in l. fin. §. ſi à ſocero. ff. de
his, quæ in frau. cre. Bald. in l. fi. in ij. col. C. de do. promiſ. per illum
text. & in l. neq; mater. C. de iur. do. & in auth. res, quæ. in ij. col. C.
cõmunia de leg. & in l. eã, quã. in xvj. col. C. de fideicõ. Bal. & Imol.
121 in l. j. ff. de leg. j. ¶ † Quid autem ſi filia eſt meretrix, vel ſimilis con-
ditionis, an pater tenetur eam dotare: videas Bald. in d. l. qui libe-
ros. in reportatis antiquis. ff. de rit. nupt. An autem filius tenea-
tur dotare matrem volentem tranſire ad ſecundum matrimo-
nium: videas Bald. determinantem ſing. quòd non, in l. j. ad fi. C. de
inoffi

✠ Aduerte ꝙ cùm iſta non ſit de cauſis expreſſis in d. §. cauſas. i. auth. vt cum de appel. cog. & ſic propter huiuſmodi cauſam non poſsit filia exhæredari, non videtur ꝙ huiuſmodi deciſio ita de plano procedat: quia ſaltem pater viuens tenebitur filiã alere, & ſic dotare eam eo modo quo viuere poſsit: cùm dos ſuccedat loco alimento. ſi. arg. notatorum per Bal. in l. neq; mater. C. de iur. doc. l. eſt mortem verò patris nõ poterit filia huiuſmodi prętextu legitima ſua priuari cùm, vt ſ. dixi, non ſit de cauſis poſitis in d. §. cauſas. & eſt glo. pro hoc in l. iij. §. ſi emãcipatus. el j. in ver. exheredare. ff. de bo. poſ. con. tab. Carcationa Sardus.

inoffi.do. Ang.in l.j.ff.ſolu.mat. Albe. in arg.l. vxorem.§.pater naturalis.ff.de leg.iij.¶ In ea. gl.ibi.l.minor.§.quoniā.ff.de procu. Hanc partem gl.omnes approbant in procuratore ſimplici,id eſt,in procuratore,qui agit ad vtilitatē mulieris.& vltra alleg.per gloſ.facit ſecundùm Dyn.hic in vlt.col.& penul.q. & etiā Ioannes Faber quia perſona domini reputatur, nec debet eſſe durior cōditio procuratoris, quàm domini,præterquam in ſatiſdando.l.ſed & hæ.§. defendere.& d.l.minor.ff.de procu. & gl. in l. verum. in §.j.ff. pro ſocio. facit etiam l.ſi cum procuratore.ff.de re iudica.& l.qui bona.§.penulti.ff.de dāno infecto.Et ita ſimpliciter Nic. de Neap.hic,in iij.q.glo.& ſubdit Ioan. Fab.ꝙ
122 hic nō eſt dubiū de procuratore ſimplici: † ſed pulchrū eſt dubiū q̇d de ꝓcuratore in rē ſuā, cui eſſent ceſſa iura à muliere.verbi gratia:Mulier ceſſit iura ſua, quæ habet cōtra maritum, Titio,& ſic actionem de dote:quo caſu Titius ceſſionarius eſt procurator in rē ſuā: nunquid gaudebit hoc priuilegio prælationis,ita vt præferatur aliis creditoribus mariti, ꝓut prælata
a fuiſſet ipſa mulier:Determinat Io.[a] ✠ Fa.hic, ꝙ non,per hunc tex.in prin.vbi dicit hoc videri expeditum in ver.cùm ipſa mulier.Secundò priuilegium,quod nō eſt tranſmiſſibile ad extraneos hæredes non eſt etiam ceſſibile: vt eſt glo.in l.ꝙ ſi minor.in prin.in ver. procuratorem.ff.de mino. & eſt tex.in l.ex pluribus.quē ad hoc ibi no.Bar.ff.de admi.tu.& in l.ſi ſtipulatus fuerim.in prin. & quod ibi Bar.ff.de ver. oblj.& per Bar.in l.pro hærede.§.ſi quid tamē poſt gl.ibi.ff.de acquir.hære.Imo.in l.apud Iulianū.§.vtrū.ff.ad Trebel.Sed ſic eſt, ꝙ priuilegium prælationis non tranſmittitur ad extraneos hæredes:imò nec ad filios alterius matrimonij,prout de vtroq; vidimus in princ. huius gl.ergo etiam nō tranſibit ad ceſſionarium; & id ſimpliciter tenet Nic.de Neap. in apoſtil,
123 tex.Vos autem in hoc puncto nunquid priuilegium prælationis,quod habet mulier in iſta actione de dote,poſsit cedi:teneatis id, quod tenet Bar.in l.poſt dotē.in vlti.col.ff.ſol.ma. vbi Bar.etiam facit mentionem de glo.noſtra,hic, diſtinguēdo vt ibi per eum:ꝙ aut ceſsio fit ex neceſsitate imminēte ex vtraq; parte tam mulieris cedētis,quàm eius in quē fit ceſsio:aut fit ex voluntate,vt ibi latius per eum. & ibi Bart, reſpondet ad l.fin.C.de priui.fiſci.aliter,quàm reſpondeat Ioā. Fab.hic.& cū illa diſtinctione Bart.tenet Ang.hic,reiecta opi.Io.de Imo.in d. l.poſt dotē. ſimpliciter,& indiſtinctè tenentis ꝙ hoc priuilegiū prælationis nūquam tranſeat in ceſsionariū,per tex.in auth. vt exact.inſtan. dotis.circa prin.alleg.ante eū ꝑ Bar.ibi.ad quē tex. facilimè , reſpōdete vt hic per Ange.& de hoc arg.videatis etiam per Cy. & Pe.in l.j.C. de priuil.do.& ibi Bart.aliter tenentem quàm in d.l.poſt dotē.& ibi plenè Bal.in iiij.col, & latè per Lud.Ro.in dicta l.poſt dotē.vbi reſpondet diſtinctioni Bar.ibi , quam ego ſ. probaui. videas etiam Ang.& Imo.in l.j.in vij.q.ff. ſolu.
124 mat. ¶ † An autem ſi actio de dote nouetur, in actione nouāte intelligantur repetita priuilegiā huius actionis de dote nouatæ?vide Bar. in l.aliam.& ibi Angel.& Imol.ff. de noua. & Bart.in l.ſi Stichum.§.j. eod.tit. & quod not. Bar.in l.ſi quis cùm aliter.ver. quæro circa ſecundum.ff.de verbo.oblig.Ang.in l.j.C. de iudi.in lect. & in repe.vbi reſpondit Bart.in d.l. aliam.Imo.in rub.ff.ſolu.mat.in iij.col. in ver. item aduerte.& omnino videas Raph.Cuma. in l.diuortio.ff.de verb. obliga.vbi tenet contra Bar.in d.l.aliam.vt refert Angel.hic: & dicit quòd credit eam eſſe de iure veriorē : quāuis dicat quòd opi. Bart.ſit cōmunis,& ꝙ ſer-
125 uatur in practica.¶ † In eadem gloſſa ibi aliud eſt in donatione propter nuptias. Idem etiam tenuit glo.in d.l.ſi.in ſi.hic alleg.& eſt ibi glo.in ver. ſuo tempori. circa quod videte quæ dixi ſ.in textualibus:in ij.nota.vbi concluſi ꝙ quāuis mulier non habeat hoc priuilegium prælationis in donatione propter nuptias, habet tamen priuilegium tacitæ hypothecę , per multa,quę ibi dixi, ad quę recurratis , iuxta hanc
126 donationem propter nuptias.¶ † Subdit Angelus hic ad vnum aduertēdum,ꝙ mulier quæ nihil ſoluit de dote promiſſa nihil etiam lucratur de donatione propter nuptias:ſi ſoluit pro parte,pro eadem parte lucratur. Text.eſt in §. illud.vbi Bald.& Angel.in authenti.de non eligen.ſecund.nuben. & trāſumptiuè in authen. ſed quę nihil.C.de pact.conuen.&c, ſecundùm eū,hoc eſt multū not.in ciuitatibus , in quibus eſſent ſtatuta quòd muliere decedente in matrimonio vir lucretur dotem:ſi autem maritus prior decedat, mulier lucretur donationē propter nuptias,vel partem aliquam donationis,vt dicit ipſe eſſe ſtatutum in ciuitate ſua Aretina. Mihi autem videtur ꝙ veritas huius
127 puncti pendeat ab illa not.quęſtione, † an ſtatutum loquens in dote lucranda à marito, habeat locum in dote promiſſa marito tantùm, & non data,De qua quæſtione, quia eſt mul-
b tùm dubia & diſputabilis, ✠ [b] videas Bar.in l. iubemus.§.ſanè.el j.& ibi per alios.C. de ſacroſanct.eccle.& Bar.in conſi.incip. quęritur an ſtatuta.& in alio conſi. incip.ſtatuto cōmunis Sterzani cauetur.& in cōſi.incip.ſi ſtatuto cauetur ꝙ vir.& Bal.in l.fin.C.de du. promiſ. & in l.ſi pater ignorans.ff.ſolu.ma. Ang.in l.prędictorum.in fin.ff.ad legem Fal. & in l. ſi cùm dotem.§.ſi pater.ff.ſolu.mat, Rayne. de Forli.

a ✠ Adde ꝙ in hac queſt.mihi aliter videtur dicendū quàm Bar.& doctor. dicant,ſaluo ſemper meliori iudicio cui in hoc & in omnibus me ſubiicio:nam,vt inquit Ioan.Gerſon,venerandus profectò ſacrarū literarum doctor,in ſuo Diuino opuſculo de imitatione Chriſti lib.j.cap.iij. grandis eſt inſipiētia pertinaciter proprijs hærere ſenſibus, aut opinionibus. Dico igitur ſic, ꝙ aut ceſsio ſit cōmodo & periculo mulieris, taliter ꝙ ceſsionario dotē nō cōſequente,mulier teneret vt l.ſi mādato.§.ſi.ff. mād. & iſto caſu priuilegiū prælationis tranſeat in ceſsionarium,non habito diſcrimine, an agat directè nomine mulieris, vel vtiliter nomine proprio : cùm iſto caſu in effectu prælationis priuilegiū mulierem potius quàm ceſſionarium iuuet, vt mulier dotem ſuam in aliis ſuis bonis ſaluam habeat,quò faciliùs nubere poſsit,argu.l.j.ff.ſol.ma.& l.ij.§.ſi.cum l.ſeq. ff.de priuileg.credi.& militāt oēs rationes hoc caſu, quę ante ceſsionē militabant : ergo idē ius.l.ſi.C. ad legem Falc.c.inter corporalia.de tranſlatio.epiſco. Exempli gratia fingamus mulierem trecenta in actione dotis habere , & in aliis bonis vltra dotē alia trecenta , & ꝙ debeat trecenta Caio, cui mulier malit cedere dotis actionem , vt ſuo periculo cedētis agat,quā ſoluere illa,quæ extra dotē habet. Certè,vt dixi,mulierem iuuat hoc priuilegiū prælationis,& nō ceſſionariū. Vel finge ſecūdo marito trecēta ī dotē ꝓmiſiſſe eiq; ceſsiſſe actionē dotis : eſt penes me iuriſ dicum ꝙ iſte habeat priuilegium prælationis arg. eorū, quę traduntur ꝑ Bar.& doct. cōmuniter ſ l. nu p:a.in prin.ff ſol. ma. & vidimus ſ. nu.96.col.xx.ver. nūqd añe. Aut verò ceſsio ſit periculo, & cōmodo ceſſionarij:& tunc ceſſabit priuilegiū prælationis:vt §.ſi. in auth. vt immob.ante nup.dona.col.v.& §.j.in auth. vt exact. inſtan.ſecūd do.col.vij.& hoc caſu ceſſant oēs rationes,de quibus ſ. quia nō tractatur de fauore mulieris. Et pro iſta diſtinctione facit optimè §.iſte,ibi: ſi cuius ſolius ꝓuidētia, &c. nā in primo mēbro diſtinctionis,mulieris reſpicit prouidētiā , vt probaui: in ſecūdo ſecus. Et ſimilē diſtinctionē in alio tamē caſu,facit Bar.in l.facta.§.ſi hæres.ff.ad Treb.Nec placet diſtinctio Bar.in l.poſt dotē .col.ſi.ff.ſol.mat.quā hic refert Iaſ.ꝑ ſ.dicta.& quā videt cōtra caſum l.ex pluribus.ff.de admi.tu.vbi erat ceſsio ex cauſa neceſſaria , & tamē non trāſit priuilegiū ergo ſua diſtinctio nō videt bona. & ad l.ſi.C. de pri.fiſ.vltra reſpōſiones datas ꝑ doct.in legib.hîc alleg. poſſem⁹ dicere ꝙ oē in omnibus æquiparātur mulier & fiſcus,& in multis differūt:vt eſt gl.in l. aſsiduis. in gloſ. mag. circa mediū.C.q pot.ī pig. habeā.Ant.Ang. Carcaſſo.Sard.

b ✠ Adde ꝙ ego in ſortioribus terminis publicè Bononiæ diſputādo ſuſtinui ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ maritus tertiam partē dotis datę,vxore ſine liberis præmoriēte,lucretur, ꝙ etiā promiſſæ lucrabitur. Et primò moueor tali argu.id dicitur à me abeſſe , ꝓ quo ſum obligatus,vt l.ſi quis mādato Titij.ff. de nego. geſt.l.quod de bonis.§.ex donationibus. ff. ad leg. Falci.& per contrariū dicitur in bonis illius eſſe, cui acquiſita eſt obligatio. l. bonorum.§.fin.ff. de ver.ſig.Cùm igitur dos promiſſa marito efficaciter per vxorē vel aliū, dicatur eſſe in bonis mariti, maritus tertiam partem lucrabitur. Et in terminis noſtris ꝓ hoc argu. allego tex. notab.in l.ſi.ff.de collatio.dot. vbi dos promiſſa dicitur abſceſſiſſe à bonis promittētis. Nec obſt.ſi dicas ꝙ iſtud eſt per fictionē, & ꝙ ſtatuta non habēt locum in caſu ficto. l.iij.§.hæc verba. ff.de nego. geſtis. quia dico ꝙ d.l. ſi.nō loquitur per verba fictionem importantia, ſed veritatem:nā ingt tex. abſceſsit enim à bonis patris. Vel ſecundò dico , & iſtud inficiari non poteſt, quòd obligatio,qua tenetur promittens marito,verè,& ſine fictione dicitur in bonis mariti eſſe,& ad eū perueniſſe.l.ſi poſſeſſor.§.bonæ fidei. ff.de pet.hær.d.l.Bonorū.§.ſi.de ver.ſig.l.ij.§.perueniſſe.ff.de act.vel hęredi.vend.ergo pro tertia parte poterit lucrari ex ipſa obligatione, & exigere à promittēte:& dotes poſſunt etiā in nominibus cōſiſtere.l.mu-

in l.

in l. ſi marito. & ibi Raph.Cuma. & Paul. de Caſtr.ff.ſolut. matri. Mateſi. in not. clxxxiiij. Ang.in conſil. clxxxij.incip. præmitto ad euidentiam.& in authen.præterea.C. vnde vir & vxor.do. Alex.in l. ſi donaturus. [a] §.fin. ff. de condi.ob cau. cum alijs concord. ibi per eum alleg.Not. tamen ſingulariter q̀ dictum ſtatutum non habet locũ in dote promiſſa incerta, vt eſt quando mulier ſimpliciter nubit,intelligitur data in dotem illud, quod primo dedit, iuxta gloſ.in l.mulier bona.ff.de iu. do. Bar.in q. mulier habens amplum patrimonium. ita alleg.q̀ vult Nico.de Neapo.in rub.ff.ſol.mat. Tu vide quod decidit Lud.Ro. in cõſi. cccxiij. in caſu propoſitæ conſultationis in primis eſt conſiderandũ.¶ In ea.glo.ibi: reſpondeo ſolo. mat.ne prius.Pro eruenda veritate huius glo. eſſet opus videra quãdo naſcatur actio de dote:& poſteà intelligemus quãdo ea poſſit mulier experiri.Et iſtud eſt valde diuerſum ab eo, quod ponit glo.noſtra:quia ſtat ſimul q̀ ſit nata actio de dote,& tamen conſtante matrimonio nõ poſſit mulier illa actione effectualiter
128 experiri. De hoc articulo † ergo, quando naſcatur hæc actio de dote, an à tempore contracti matrimonij, an demũ ſoluto matrimonio præterquam in caſibus, in quibus poteſt agi cõſtante matrimonio,eſt quæſtio antiqua, de qua videatis in l. in rebus. §. omnis autem. vbi per Bar.poſt gl.C.de iure dotiũ. ibi etiam per Bal.& Sali.& videte latè per Bar.ad quem vos remitto,in l.ſi conſtante. §.j.ff.ſolu. matri. vbi refert omnes glo.tãgentes de hoc articulo. & ibi etiam refert opi.antiquorum,& Dyn. & Iac.de Are.& aliorum.dicite vt ibi per eum:& per nouiſſimos ibidem:& per glo. & Bar. in l. pater.ff.de do.præle.& per Dyn.hic,in penul. col.& per Bal.hic,& Ioan.Fab. & plenius per Nic.de Neap.hic,in j. q.extra glo.Et in iſtis lo-
129 cis habetis etiã † quando incipit currere præſcriptio cõtra mulierem. De quo in ſpecie videas Bald.& ibi omnino Sali.in d.l.in rebus. §. omnis autẽ.C.de iu.do.vbi dicit Salic. multùm ſing.per illũ tex.q̀ cùm claruerit, maritũ vergere ad inopiã, tunc incipit currere præſcriptio cõtra mulierẽ tam in actione in rẽ quàm in hypothecaria circa ea, quæ alienata fuerint per maritũ,cùm tunc mulier habuerit facultatem agẽdi pro dote.Et ad hoc etiã reputat illũ tex.in §.omnis autẽ.eſſe ſingularem Ang.hîc. Videte etiã qđ ſingulariſſimè voluit do. Ant. de Bu.in c.peruenit.extra de emp.& vẽ.vbi voluit q̀ licet cõſtante matrimonio, nõ præſcribaſ rebus dotalibus. in d. l.in rebus. §.omnis autem. tamẽ bene præſcribitur rebus donatis propter nuptias.Motus, quia illarũ rerũ conſtante matrimonio vxor eſt domina.Eſt tamẽ verum quòd Abb.Panor. tenuit contrarium, motus per gl.in authen. vt immobi.ante nup. do. §.j.in ver.in rẽ. & per gl. in auth.de nõ eli. ſecun.nubẽ. §.illud.in ver.percipiat.¶ In ea.gl. ibi:qui tamẽ nõ fuit pactus de ea ſibi reddẽda. dicit Io.Fab q̀ debet intelligi gl.pactus,i.ſtipulatus per l.quoties.ff.ſol.ma. & l.auia.C. de iu. do.& l.j.C.de pact.cõuen.Ego indubitãter teneo q̀ gl. noſtra bene ſtat, pactus abſq; expoſitione, id eſt, ſtipulatus.quia, vt dixi latè.ſ.in gl.
130 in ver.trãſtulimus.† quãuis pater dãdo dotem pro filia,ſibi actionẽ non quærat,niſi ſibi ſtipulatione proſpiciat:tamen quilibet alius dando dotem ſibi quærit actionẽ per ſolũ pactũ. Et in hoc termino defecit ingeniũ Io.Fa.Caſus eſt in terminis in d.l.auia.& ibi Bar.& in d.l.quoties. §.fi.& ibi p omnes:quãuis Io.Fab.alleget & nõ bene iſtas leges ꝓ ſe. & dixi latiùs in gl.in ver. trãſtulimus.& ibi aſſignaui rationẽ diuerſita-
131 tis inter patrẽ & alios:dic vt ibi.¶ † In ea.gl.ibi: §.accedit. Aduerte, quãuis alij nõ dicãt hîc,q̀ illud,quod vult.gl.noſtra,q̀ ſi extraneus det dotẽ pro muliere,q̀ mulieri quæritur actio integra,niſi ille extraneus fuerit ſibi ſtipulatus incontinenti,vel etiam ſolo pacto proſpexerit,vt dixi ſtatim:quia hoc eſt verum, ſi ſubſequatur matrimoniũ,& in iſtis terminis procedit d.§. accedit.aliàs ſecus.l.ſi ego.in princ.ff de iur do. Bar.in l.ſi cùm dotẽ.in prin.ff.ſol.ma.& in l.ſi
132 donaturus ff.de condi.ob cau.¶ † An autẽ extraneus,qui tẽpore promiſſionis dotis nihil dixit de reſtitutiõe fiẽda, ſibi poſſit poſteà præiudicare mulieri ſtipulãdo:videas gl.no.tenẽtẽ q̀ non,in d. §.accedit.quã Bar.ibi no.& multùm cõueniat de quo videas etiã latiùs Bar.in l.quo
133 ties.ff.ſol.ma & in l.j.in prin.eo.ti.¶ † In ea. gl. ibi:quia agit.& filia ſemper cõſentire creditur. dicas eſſe verũ in dote profectitia.d.l.ij. §.j. & ibi glo.Bart.& alij.ff.ſol.ma. Secus ſi eſſet dos aduẽtitia: quia tũc filia ſola etiã exiſtẽs in poteſtate patris ageret ſine cõſenſu patris. authen. quod locũ.vbi doct.C.de colla.& gl.in d.l.ij.§. j. in ver.ꝓfecta.& ibi p doc.oẽs,& in l.fi.§.neceſſitate.in gl.mag.C.de bo.quę libe.& per Io.
134 Fab.hic,in vij.col.& etiã per Ang.¶ † Quę autẽ dicatur dos ꝓfectitia,habetis meliorẽ textũ in l profectitia.in prin.& per totam l.ff.de iur. do. Et quę faciãt dotẽ ꝓfectitiã,videas Bal.& gl.in l.auia.C.de iure dot. ¶ In ea.gl.ibi.& hãc dotẽ integrã debet ſeruare. Iſtud,quod vult gl. patrẽ nõ poſſe diminuere dotẽ primi matrimonij,intelligit Ang.hoc eſſe verũ in dote realiter data:ſed dotẽ ꝓmiſſam tantùm primo viro,bene pater põt minuere in ſecũdo matrimonio. Et in terminis noſtris eſt gl.not.in authen.

…ptura.ff.de iure dot.l.ſi donaturus.§.ſi.ff.de cõd.cau.dat.ſecũdo arg.ſi… diſpoſitio,vel ſtatutum non debet contrariũ effectum menti diſponentis operari.l.ſi.in ſi.C.de fide inſtr.c.tuæ.extra de procur.ſed ſi illud ſtatutũ non haberet locũ in dote promiſſa, ſicut in dote data operaretur contrarium effectum menti ſtatuentium: ergo debet habere locũ.Minorẽ probo per rationẽ ſtatuti:nam aut fuit ratio ſtatuti condendi vt maritus ab oneribus matrimonij releuaretur:tũc à fortiori habebit locum in dote promiſſa: nã maritus, cui dos duntaxat fuit ꝓmiſſa,ſuſtinet onera omnia de ſuo: ille verò, cui actualiter fuit data dos, ex dote ꝓ maiori parte ſuſtinet onera:& ſic ille,qui eſſet magis releuandus, non releuaretur. cõtra mentẽ ſtatuentiũ, ſi nõ haberet locũ ſtatutum in dote promiſſa. Aut verò fuit ratio ſtatuti illa, de qua per do.Barth.Soci.in l.qui fuerit. in ſi. ff.de cond. & demonſt. vt homines alliciant ad cõtrahenda matrimonia: cùm ex parte viri ſint oneroſa: & ad hoc vt amplior ſit via matrimonijs,cùm hoc Reipub. interſit, vt l.j.ff.ſol. mat.l. hoc modo. ff.de cond & demonſt. Et ſi iſta ſit ratio ſtatuti, habeo etiam intentũ.Nam ſi nõ haberet locũ in dote ꝓmiſſa.reſtringeretur adeò via matrimonijs, vt nihil ſupra. quia nemo eſſet, qui vellet ducere vxorẽ,niſi ſibi incontinẽti ſolueretur dos, nec vellent aliquomodo habere fidẽ de dote, ne interim dum ipſe habet fidem de dote, decedat vxor, & priuetur ſtatuti beneficio, & ſic matrimonia procraſtinarẽtur: quia pauci admodũ ſunt,qui incõtinẽti marito ſoluant dotẽ totam, & habeant pecuniã ſolutioni paratã, & ſæpe ſæpius promittuntur ampliores dotes, propter cõmoditatẽ tẽporis,quã habent ad ſoluendũ dotẽ,vt vidi in ciuitate noſtra Algherij.Ne igitur hoc ſequatur cõtra mẽtẽ ſtatuẽtiũ q̀ via matrimonijs arctetur,dicamus q̀ habeat locũ in dote promiſſa:nec in dubio ad vnũ effectũ,debẽt aliũ operari.l.cũ tale.§ falſam.ff.de cõdi.& demon.l.legata inutiliter.ff de adimen.leg. itẽ arg.ſic: ſtatuta debẽt interpretari ſecũdũ cõmunẽ vſum loquẽdi Bar.in l.labeo. ff.de ſupel.leg gl.in c.nõnulli.in prin. extra de reſcrip. doctores in rub. ff.de noui oper nun. ſed cõmuniter quando quis ducit vxorẽ, ſtatim dicunt, Tãtum habuit in dotem,tãtum illi dederunt in dotem.ergo ſecundùm commu. vſum loquendi habebit locum in dote promiſſa, cùm ratio diuerſitatis,vt ſ.dixi, reddi non poſſit. Poſtremò facit,quia contractus dotis eſt reciprocus, & bonæ fidei. gloſſ. eſt in l.de diuiſione. ff.ſol.ma.& in iſtis cõtractibus reciprocis bonæ fidei ſtatim q̀ quis adimpleuit cõtractũ ex parte ſua,alter cõſtituit̃ in mora legali. l. Iulian⁹. §.ex vẽdito. ff. de act. emp.ſed maritus ſtatim q̀ duxit vxorẽ i domũ, adimplet cõtractũ ex parte ſua, ſuſtinendo onera matrimonij. ergo mulier re ipſa nõ ſoluẽdo dotẽ cõſtituiſ in mora legali. Iſta eſt doctrina Bar.in l.da diuiſione ff. ſolu. ma.ſi ergo mulier eſt in mora, ſum⁹ in cõmu. opi. de qua p Doct.in l.ſi donaturus. §. ſi ff. de cond. cau dat. q̀ quando mulier eſt in mora, iſtud ſtatutũ habet locũ in dote promiſſa, nec debet eſſe melioris cõditionis ille q ſtatim ꝓmittẽ ad ſolutionẽ præcipitauit, quã ille, q cũ eo, maximè ſi pater vxoris eſt benignè ſe habuit: argu.l. ſi extraneus. ff.de iure do. Non obſt. verbũ datæ. quia & ſi ſtrictè loquẽdo ſit aliqua differẽtia inter datũ,& ꝓmiſſam, tamẽ in q.noſtra,ex qua, vt ſ. ꝓbaui, cõſtat de mẽte ſtatuẽtiũ, idẽ iudicãdũ eſt de vno, qđ de alio,ex idẽtitate ratiõis. argu.tex.in l. ſi poſſeſſor. §. redactæ. ff.de pet.hęr.& facit ꝓ hoc tex. in l. ſi.C.ad leg.Falci. Non obſt. text. in §.pc.in aut. de nõ elig. ſecũdò nub. quia dico q̀ ideo ibi nõ lucraſ maritus partẽ dotis ꝓmiſſæ,q matrimoniũ fuit morte viri ſolutum,quo caſu pactũ de dote lucranda non operatur,ne vxor remaneat indotata. l.ij. & l ſi pater.ff. de pact.dot. Et hanc partem, quam ſuprà firmaui, tenuit do.me. Mari. Soci.iunior me audiẽte in rub.ff.ſol. ma. Alia dici poſſent, quæ,vt breuitati ſtudeam,omitto.Carcaſſona Sardus.

a ¶ l .Si donaturus.Vbi vide Frã. Are.in §.j.& quod ibidẽ ad eum latè dixi in apoſt. quibus adde Pel.in c.tertio loco.circa med.j.col.de præſum.

ſed

ſed quamuis.glo j.in ver. diminuere. [a] ✱ C.de
135 rei vxo.act. ¶ † In ea.glo.ibi:tempeſtate,vel vi
fuerit diminutum patrimoniũ. Nunquid au-
tem ſi filia ſemel fuit à patre dotata, & dotem
conſumpſerit, vel perdiderit denuò tenetur
b eam dotare? [b] Ange de Are.hic refert quædam
dicta Cy.& doc.in d.auth.ſed quamuis. Barto.
Ange.& Imol.in l.poſt dotem.ff.ſolu.ma. quæ
aliquid facerent ad hanc quæſtionem. Sed ego
allego in terminis Bar.formantem hanc quæ-
ſtionem & diſtinguentem in l. ſi cùm dotem.
§.ſi poſt ſolutum.ff.ſol.mat.& ibi omnes cum
ſuis concordantiis.& Ludo.Roma. in authen.
quod locum.C.de colla.quamuis contra Bart.
videatur tenere Bal.in l.fin.in iij.col. ver. nun-
quid eodem caſu,quo tenetur dotare.C.de do.
136 promiſ.vbi tenet. † ꝙ eo caſu,quo frater tene-
tur dotare ſororem,de quo ibi per eum, & di-
xi in prima parte huius glo.ſi ſemel dotauit,&
periit dos,etiam caſu fortuito,amplius non te-
netur eam dotare. Allegat inter cæteros vnum
text.in l.ſi ſocius pro filia.ff.pro ſocio.qui mihi
nihil probat. Ad quem reſponde,prout reſpon
det Bart.in d.§.ſi poſt. Eſt verum quòd Bald.
non loquitur in patre,vt loquitur Barto. in d.
§.ſi poſt.ſed in fratre.& ita poteſt ſaluari Bal.
quamuis,iudicio meo,videatur ꝙ cùm eadem
ſit ratio in vtroq; caſu,tam in patre, quàm in
fratre, cùm præſupponamus ꝙ frater tenea-
tur,certè debet eſſe idẽ ius. Et videatis in ſimi-
li quæſtionẽ,quam ponit Bald. in authen. con-
137 tra rogatus.C.ad Trebel.vbi ponit † ꝙ ſi pater
aſſignauit filio partem ſuam,vnde viuere po-
terat, & filius illam conſumpſit, an pater te-
neatur deinceps illũ alimentare. De qua quæ-
ſtione videas etiam Bar.in terminis in l. ſi cùm
dotem.§.ſi poſt ſolutum.ad fi. & ibi per eun-
dem Bal.& alios omnes.ff.ſolu.mat.& Bald. in
l.ſancimus.in prin.C.de inoffi.teſt. & in auth,ſi
captiui.ad fi.C.de epi.& cleri.& in l.ij. ff. ſolut,
matr.& in l.j.§. ius naturale. ff de iuſti. & iur.
& Ang.in l.pater.ff de euic. Ludo.Ro.in auth,
138 quod locum.C de colla. ¶ † In ead.gloſſ.ad fin.
Cum hac glo.ſimpliciter tranſit hîc in fi. vlti.
q.& cum ea tranſeunt etiam alij & Ioan, Fab,
Ang. de Are.& Nico.de Neap.in iiij.q.gloſ in-
telligentes tamen hanc gloſſ. habere locum,
quãdo filia eſſet viua tempore, quo pater agit.
Si autem iam eſſet mortua,& pater ageret, nõ
haberet hoc priuilegium prælationis, ſecun-
dùm Ioan Fab quia hoc nõ reperitur iure cau-
tum: & quia iſte §.facet et contra:& fortiùs fa-
cit,ſecundùm Nico.de Neap.hîc,in iiij. q. glo.
quia mortua filia,ceſſat ratio glo.noſtræ, quòd
ideo patri competat hoc priuilegium, quia fi-
liæ hanc dotem reſeruare cogatur: nam cùm
filia iam ſit mortua,ceſſat hęc ratio. Addo Bal.
in l.vnica.§.& vt plenius.C. de rei vxo. actio.
vbi dicit ꝙ hæc glo.in hac parte eſt ſin.& poſt-
eà effectualiter tenet idẽ, quod doc.hic:quam-
uis per alia verba,dicens hanc eſſe veritatem,
quòd ſi pater experiatur actione communi ſi-
bi & filiæ,& tunc habet hoc priuilegium: quia
tunc eſt miniſter filiæ. Si autẽ experiatur pro-
prio iure,tunc non habeat actionem priuile-
giatam hoc priuilegio prælationis. De hoc
puncto videte latiùs Bar.in l.poſt dotem.in pe.
col.vbi etiam alios.ff.ſol.ma. & ibi in terminis
noſtris tenet etiam Barto.idem quod ſ. retuli
139 doc.hîc tenere. † Nũquid autem marito agen-
ti in actione ex ſtipulatu ad dotẽ, cõpetat hoc
priuilegium prælationis:gl.in d.l.vnica.§.& vt
plenius.in ver.ex vtroq; latere. C.de rei vxo.
act.firmauit expreſsè ꝙ nõ. Et pro ea multum
bene facit hic tex. vbi hoc videtur eſſe expedi-
tum. Et cum illa glo,tenet ſimpliciter Ioan.de
Pla.in ij.col.hic:ſed Nico.hic in apoſtil.text.in
ver.alius.ſimpliciter dicit illam glo.malè loqui,
ſecundùm Dyn.in l.j.in addi.mag.ff.ſolu.mat.
Ego credo ꝙ illa gl.verum dicat,vt habetis per
140 Bar.in l.j.in fi.j.col.ff.ſolu.ma. † Nunquid au-
tem hoc priuilegiũ prælationis habeat locum
in ſponſa, & an habeat locum in matrimonio
putatiuo:recurre ad remiſsiones,quas ſ.dedi in
textualibus, in ij.not.in illo articulo, nunquid
priuilegium tacitæ hypothecæ competat ſpon
ſæ:& an habeat locum in matrimonio putati-
uo.vbi etiam inuenies tactum quid de hoc pri-
uilegio prælationis. ¶ Extra glo. pro comple-
141 mento huius §. reſtat vltimo vt videamus †
qualiter formandus ſit libellus in hac actione
ex ſtipulatu,quæ cõpetit pro dote tam ex par-
e te mulieris, quàm mariti. Huius libelli formã
ponit Spec.in ti.de don.inter virum, & vxo.§.
formatis.ver.porrò.& §.nunc de dote.& Roſ.
in tit.de actio. quæ datur marito pro petenda
dote: & quæ datur vxori pro repetenda dote
ſoluto matrimonio: ſecundùm quod referunt
hic Ioan.de Plat.& Nic.de Neap.in vlt.q.extra
glo. Et circa hoc vide quę ſcripſi in §.actionũ.
in glo.in vlti.libello, quem ibi poſui in petitio-
ne hæreditatis; vbi dixit ꝙ cùm in actione de
dote ſit iudiciũ vniuerſale, ſicut & petitio hæ-
reditatis,procedit libellus,ſi aliquis ſimpliciter
petat condemnari ad reſtituendam dotẽ, non
142 facta ſpecificatione alicuius rei dotalis: & † li-
bellus generalis procedit in actiõe de dote. vbi
videte.& ponit Bar.in l.ſi.per illum tex.& ibi-
c dem Bal. [c] ✱ & alij.C.de ſenten. quæ ſine cer.
quan.profer.& Bar.in l j.in princ.vbi alij.ff.de
eden.& Bar.in rub ff.ſolu.mat.in vlti.col.cum
aliis concor,quas ibi retuli,& ſignaui. Et quæ-
dam alia conferentia ad hunc libellum ponit
Bar.in rub ff.ſol.ma.in vlt.col.quę ſimpliciter
referũtur per Angel.hic,qui corruptè allegat
Bart.in l.j.ff.ſol.ma. & eſt in rubri.illius tit. In
hac materia libellus eſt diuerſimodè formãdus
ſecundùm diuerſitatẽ caſuũ emergentiũ:quia aliquando agit mari
tus ad dotem ſibi conſtituendã,& dandã,vel ad dotẽ ſibi conſtitu-
tam,& promiſſam actualiter dandã:aliquando agit ad repetendum
dotem mulier cõtra maritum:vel aliquãdo agit, pater qui dedit,&
expreſsè pactus eſt eam ſibi reddi: aliquãdo agitur ab ipſa muliere
ſoluto matrimonio vel etiã cõſtãte in caſibus præmiſsis. Aliquãdo
agitur ab hęredibus mulieris:aliquãdo ab eius filiis, vel deſcẽdenti-
bus,etiã non de hæredibus: prout de prædictis tribus vidimus ſ.in
gl.in ver,tranſtulimus.& in gl.mag.in ver.cũ ipſa. Vnde ſecũdùm
diuerſitatem caſuum diuerſificandæ ſunt etiam cõcluſiones. For-
mæ autem talium libellorum ſatis ſunt planæ, & ſatis liquent ex
his,quæ ſ.vidimus. Pro nunc pono in duobus verbis vnã formam
143 in marito agente ad dotem. † Ago cõtra Titium ſocerum meum,
& dico ꝙ de tali anno,& menſe contraxi matrimonium cum Ber-
tha eius filia,pro qua dictus Titius promiſit mille pro dote,iam eſt
annus,vel circa,& eam vſque nunc diſtulit ſoluere, & etiam inde-
bitè recuſauit:quare cùm ego per tempus ſuprà ſcriptum ſuſtinue-
rim

a ✱ Adde ꝙ ego hãc differentiã inter dotem ꝓmiſſam, & datam, in terminis q. noſtræ, non admitto, nec verum credo: & primò per § quia vero.in authẽ. de æqual do.col.vij. ibi tanquã ſi nec cõtigiſſet viduatam,ſed ſi viduata nõ fuiſſet, vtique primo viro ſoluere cogeretur: ergo etiã ſecundo viro dare tantũdem debet. Et facit etiã tex. in d.§. quia verò. ibi:qd enim egerat.&c. Præterea, & fortiùs, quæ eſt ratio ꝙ lex noluit patrẽ poſſe prioris dotis menſuram minuere, niſi vt filia facilius æquè idoneo, vel forsã ditiori nubat,vt colligitur ex d.§.quia verò. ibi:& forſan propter hanc cauſã, &c. ſed hæc eadẽ ratio militat in dote promiſſa, ſicut in data: ergo idem ius l.ſi.C. de cõſti.pecu.l.nam vt ait ff de legib. itẽ facit quia quo ad acquiſitionem ſiendam mulieri datio, & ꝓmiſſio dotis æquiparantur l. ex morte.in fi.C. de pac. conuen. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor.act. item argumẽto ſic, & fortiter, iudicio meo,text. in §. qa verò.ſ.alleg. cõſiderat quòd ſemel dos alienata eſt: ſed ego habeo text. notab. qui dicit ꝙ dos promiſſa abſceſsit à bonis promittentis, & eſt l.ſi.ff. de col.dot. ergo idẽ erit in dote ꝓmiſſa. Et facit etiam l. in ambiguis. ff. de iure doc. & conferunt ad q. iſtam ea,quæ ſ.in proxima add. dixi. Nec video ꝙ iſti doctores aliquid relatu dignum allegent. & l.quoties.ff. ſolu. mat. quã allegat gloſ.in d authen. ſed quamuis. mihi minus nihil facit. Et cogitabam ꝙ pro gloſſ. forsã faceret tex, in l.ſi ſocius pro filia. in fine.ff pro ſoc. attamen nihil facit in veritate: quia loquitur reſpectu bonorũ cõmunium, habito reſpectu ad conuentionem in ſocietate factã: nos loquimur in patre, qui tenetur illam iterum dotare.d.§.quia verò. Et ſic ex prædictis ſtabit. iuridica cõcluſio, quòd pater non poterit dotem primo viro datã, vel promiſſam, in ſecundo matrimonio diminuere, niſi fortuita clade fuerit eius ſubſtantia diminuta.d.authen. ſed quiuis. C. de rei vxo.act. Ant. Ang.Car.Sardus.

b ✱ Dotare vide quæ dixi in apo.ſ.eod. §.nume.97.

c ✱ Vtrum in actione de dote admittatur libellus vniuerſalis parte opponente. pẽdet ex illa difficili q. vtrum dos ſit ius vniuerſale, & ſicõmunis opi. teneat ꝙ ſic in d. rubr.ff. ſo.ma. tamen ibidem in voce audiui do.meũ Mar. Soc. iuniorẽ, contrarium aſſerentem,& ego publicè hic Bononiæ diſputãdo ſuſtinui: & in ſpecie ſuſtinui ꝙ nõ procederet libellus generalis in dote parte opponente, & quia excederet vires additionis nõ pono. dic vt Deo fauente citò videbis in repe. mea dictæ rubr.ff.ſol. matrim. vbi latè poſui. Carcaſſona Sardus.

rim onere matrimonij, & propterea cùm interſit mea in viginti dictam dotem tempore debito non fuiſſe mihi ſolutam peto dictũ Titium condemnandũ ad dandum mihi, & actualiter ſoluẽdum dicta mille integra promiſſa in dotem:item eum condẽnari ad di-
144 cta viginti mihi ſoluenda pro meo intereſſe. ¶ †Qualis autem ſit forma libelli ex parte mulieris agentis ad repetitionem dotis ſoluto matrimonio,ſiue etiam cõſtante,in certis caſibus permiſsis, ponit vno verbo Ioan.Fab.& latiùs Ang.de Are.ſed pleniſsimè Io.de Pla.qui in hoc libello cõgerit omnẽ materiam huius §.quam ego ſuprà in ſuis locis poſui. Libellus autem in hypothecaria pro dote, de qua etiam tractat hîc §.eſſet adeò planus,quòd ſecũdùm Ioan.
145 Fab.eſſet ridiculum eum ponere.¶ †Nũquid autẽ,quãdo mulier agit contra maritũ,debet in libello neceſſario cõcludere:Peto eum condemnari inquantum facere poteſt, cùm in plus non teneatur maritus de iure, iuxta l.ſunt qui cum l.ſeq.ff. de re iudi.& l. maritum.ff.ſol.ma.cum ſimi.an verò ſufficiat ſimpliciter petere eum condemnari:videte Bar.& alios in d.l.maritus.vbi tenet quòd ſufficit quòd dicat,Peto eum condemnari:abſq; eo quòd dicat illud, inquantum facere poteſt,&c.

SIT LAVS DEO OMNIPOTENTI PER IESVM CHRISTVM.

1 *Compenſatio quando fiat ipſo iure,& quando non.10.56.78.80.*
2 *Effectus eſt maximus an actio tollatur ipſo iure,an ope exceptionis.*
3 *Iudicium quot modis capiatur.*
4 *Libera poteſtas reſtringitur ad ea,quæ ſunt de bono & æquo.*
Procurator,cui data eſt libera poteſtas, ſi fraudem committeret,an noceat domino.
5 *Mandatum ſingularium perſonarum licet requirat iſtud verbum, cum libera:aliàs nunquam ſubintelligitur, tamen in mandato vniuerſitatis ſemper ineſſe videtur.*
6 *Procurator cum libera actus obligatorios facere non poteſt.*
7 *Poteſtas libera rectori, ſeu iudici conceſſa, reſtringitur ad bonum, & æquum.*
8 *Habens liberum arbitrium tenetur de dolo commiſſo.*
10 *Exceptio compenſationis quare contra actionem depoſiti non procedat.*
11 *Exceptio contra agentem depoſiti obijci non poteſt.*
12 *Compenſatio non admittitur contra agentem interdicto recuperandæ.*
13 *Sacerdoti petenti decimas compenſatio opponi non poteſt.*
14 *Verba importantia meram & liberam volũtatem,& arbitrium non merum,ſed regulare quæ dicantur eſſe.cum octo ſeq.*
23 *Iudex ſi ſibi cauſa committatur per verba importantia meram voluntatem,& liberum,vel plenum arbitrium,quid facere poſsit.*
27 *Compromiſſum ſi ſit factum cum clauſula,quòd arbiter ferre poſsit ſententiam partibus præſentibus, vel abſentibus, an ſi parte non citata laudum ferat,ſit ipſo iure nullum.*
28 *Compromiſſum ſi ſit factum cum clauſula,quòd arbiter terminum compromiſsi prorogare poſsit partibus citatis & non citatis,an ſi prorogetterminum partibus non citatis,talis prorogatio ſit ipſo iure nulla.*
40 *Arbitrium ſi alicui datur,quòd procedat ſecundùm æquitatem, non attento iuris rigore:an per hæc verba poterit procedi ſummariè, & de plano,ſine ſtrepitu,& figura iudicij.*
41 *Cauſa ſi committatur quòd procedatur de bono & æquo: quid hæc verba important.42.*
43 *Cauſa ſi cõmittatur vt in ea procedatur purè & ſimpliciter, an per hoc tollatur ordo iuris.& ſeq.*
47 *Iudex nunquid vigore arbitrij ſibi dati, quòd in cauſa poſsit procedere de iure,& de facto,credere poterit teſti reddenti nullam malam cauſam.& ſequen.*
50 *Arbitrium alicui datum vt iudicet ſecundùm bonam fidem,quomodo intelligatur.*
51 *Iudex habens plenum arbitrium,an fulminare debeat.*
52 *Iudex an arbitrij animum ſuum in mitiorem partem inclinare debet.*
51 *Clauſula, quòd procedatur per ſimplicem querelam: quid importet. & ſequenti.*
56 *Commiſsiones præter formam iuris princeps ſolus facere poteſt.*
57 *Verbum reddere, vel reſtituere, quid contineat.*
58 *Compenſatio quare eſt neceſſaria.61.*
62 *Compenſatio de quantitate ad quantitatem,an admittatur.& ſeq.*
65 *Compenſatio ſi mutuaui famulo meo,ex quo mihi poſteà certo tempore ſeruiuit,an admittatur.*
66 *Compenſatio de ſpecie ad ſpeciem an admittatur.70.*
Compenſatio de ſpecie ad quantitatem an admittatur.67.69.
68 *Compenſatio,ſi debetur quantitas, vt ſpecies illius quantitatis, ad aliam quantitatem non admittitur.*
70 *Cõpenſatio quando ſpecies eſt in genere debita hincinde,an admittatur.*
71 *Compenſatio quid, & quare ſuit introducta, & in quibus debitis habeat locum.87.*
72 *Compenſationem ſi quis opponat fiſco,intra quantum tempus ſibi debitum docere debeat.*
73 *Facti quæ ſunt an poſſunt ſub certa regula deſiniri.75.*
74 *Compenſationis appoſitio intra quod tempus liquidari debeat.*
76 *Compenſatio in quibus caſibus admittatur.*
77 *Compenſationem ſi iudex de debita hinc inde liquido non fecerit,ſed primò condemnauerit me, & poſt quatuor menſes condemnet, te an appellari poſsit.*
79 *Teſtamẽtum,filio in poteſtate præterito,eſt nullum ipſo iure, ſi dicatur.*
81 *Compenſatio in delictis in quibus caſibus admittatur. & numero ſequenti.*
83 *Emphyteutica res non cadit in commiſſum per ceſſationem ſolutionis cenſus,ſi dominus tantundem emphyteutæ debeat.*
84 *Compenſatio quantum ad pœnæ commiſsionem euadendam admittitur ipſo iure.*
85 *Periurus an dicatur, & ſit, ſi quis promiſerit ſoluere certam quantitatem intra calendas Maij, & hoc iurauit, ſi poſteà cõpenſare velit.*
86 *Iudicis officium an ſit actio.*

§.In bonæ fidei.

¶ Iſte §.eſt facilius, & facilem habet materiam,vtilẽ tamen,& communi diuiſione ſcribentium hîc:vt Nic.Io.de Pla.& Ang.de Are. diuiditur vſq; ad §. præterea.10 tres partes principales. In prima ponit differentiam, quæ olim erat inter actiones bonæ fidei, & actiones ſtricti iuris circa compenſationem.In ſecunda illam differentiam remouet,& corrigit.Io tertia excipit,vnum caſum.Secunda ibi: noſtra conſtitutio.Tertia ibi:excepta.

a ¶ a * Mihi autem videtur q iſte §.congruentius poſsit diuidi in quinq; partes principales. * Eſt quæſtio de lana caprina.

In prima declaratur in genere libera poteſtas, quam habet officium iudicis circa actiones bonæ fidei.In ſecũda declaratur in ſpecie circa compenſationem.In tertia ponit differentiam,quę in hac compenſatione olim erat inter actiones ſtricti iuris, & actiones bonæ fidei.In quarta tollitur illa differentia.In quinta excipitur vnus caſus,& exceptionis ratio aſsignatur. Secunda ibi:in quo & illud continetur. Tertia ibi.ſed & in ſtricti iuris. Quarta,ibi: ſed noſtra cõſtitutio.Quinta,& vltima eſt ibi:excepta.Iſte §.hoc dicit in ſumma:
1 † Olim in actionibus bonæ fidei inducebatur compẽſatio ipſo iure:in actione verò ſtricti iuris demum oppoſita exceptione doli. Hodie verò hæc differentia eſt ſublata:& in omnibus actionibus, tam in actione bonæ fidei quàm ſtricti iuris, tam in rem,quàm in perſonam fit vſq; ad concurrentem quantitatem cõpenſatio ipſo iure,excepta actione depoſiti,in qua exceptio compẽſationis non procedit.hoc dicit vſq; ad §.præterea quaſdã. Et pro introductione caſus,& intelligentia literæ habent ſibi iuuenes præmittere ad euidentiam vnum,quod olim erat cauſa differentiæ circa compenſationem inter actiones bonæ fidei,& actiones ſtricti iuris: quia in actionibus bonæ fidei compenſatio fiebat ipſo iure vſq; ad cõcurrentem quantitatẽ:in actionibus ſtricti iuris non fiebat compenſatio ipſo iure,ſed demũ oppoſita exceptione doli,dolo facis,quia pe-
2 tis quod reſtituturus es.† Et effectus eſt maximus,an actio tollatur ipſo iure,an ope exceptionis:per ea,quę traduntur in l.Marcellus. ff.de regul.iur.in l.ſi vnus.§. pactus.ff.de pact.quia ſi ipſo iure eſt ſublata actio,iudex ex officio poteſt expellere agẽtem: & abſoluere reum, etiam reo non petente:ſecus ſi actio non eſt ſublata ipſo iure,ſed ope exceptionis: vt magiſtraliter inquit Bartolus vbi hoc latiſsimè tangit in d.l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pact.in iij.& v.col.poſt

a ※ Videas etiam Bart. in d.l.præſes. circa fin. qui idem voluit.

b ※ Aduerte ꝗ Iaſ. forſan non vidit Bal.nec etiã text. in l.quã Tuberonis.§.alia. Nã inquit Bald. in d.l. mandatum.in fin. ij.col.ꝗ procurator generalis non poteſt prorſipere ad obligatorios actus ſine libera: ergo cum libera poteſt.& hoc probatur in d.§.alia. Carcaſſona Sard.

c ¶ Non procedat. Quod verum eſt etiam de depoſito ad depoſitum, ſecundũm Paul. de Caſtro in conſi.incip.viſo puncto ſupraſcripto, &c. ſed admittitur, ſecũdùm eum reconuentio, in qua tamen non retardatur liquidũ, propter nõ liquidũ:ſed quod probare debet, reſeruatur. l.ſi quis. & ibi Bal.C.depoſi.

gloſ.quã ad hoc multùm oot.Bart. in l.eum, qui ita.§.qui ita.vbi etiã Imo.ff de verb.oblig. & Bar.in l.lecta.ff.ſi cer.pet.& videbitis latius ĩ.in gl in verbo,ipſo iure.Hodie verò per illũ §.ſublata eſt talis differentia,& per l.fin.C.de compenſa.de qua text. iſte tacitè mentionem facit. Et generaliter eſt diſpoſitum, quòd in omnibus actionibus fiat cõpenſatio ipſo iure, excepta actione depoſiti: vt hîc habes in litera,& in d.l fi.C.de compenſa. Et iſtud ſufficiat pro figuratione caſus. ¶ In textu ibi:iudicijs,
3 exponit Dyn.id eſt,actionibus.† Et de multiplici ſignificatione huius termini, Iudiciũ: recurre ad glo.no.in §.præterea.ĩ.quib. non eſt permiſ.fa.teſt. ¶ In text.ibi:iure aperto.exponit Dy.id eſt,cùm debitum hincinde eſt liquidum:vt expreſsè dicit text.vnde iſte eſt aſſumptus in l.fi.C.de cõpenſa.Et iſta expoſitio magis placet mihi,quàm expoſitio glo. hîc in ver. iure aperto.quæ exponit, id eſt, cùm hincinde debetur quantitas, quæ expoſitio eſt extranea ad hunc text.quãuis in ſe ſit vera.& ſecundùm quod dicit Dy.fortè quòd tex.voluit ſic dicere:fortè non eſt verũ:prout etiam ſatetur Dy. quòd exponẽdo literam,prout dixi, iure aperto,id eſt,cùm debitum eſt liquidum. poteſt addi illud quod dicit gl.j. cùm hincinde debetur quantitas. Tamen quia eſt alienum à text.noſtro,& ad d.l.fi.reſeruo dicendum in gl.in ver. iure aperto. ¶ Not.ex text.in ver.libera poteſtas. ſecundùm Ioan. Fab.hîc,cuius verba ſibi
4 adſcribit Ioannes de Pla.† quòd libera poteſtas reſtringitur ad ea, quæ ſunt de bono & æquo:& ideo,ſecundùm eos,facit iſte text. ꝗ ſi procurator,cui data eſt libera poteſtas,fraudem cõmitteret, vel aliquid faceret contra bonam æquitatem,puta dolo, vel fraude,ꝗ illud non noceat domino.Ad quod etiam allegant magiſtraliter in terminis text.in l.creditor.§.Lucius qui eſt.§. penul.ff.manda. & ibi bene probat text.in ver.vtili.quem ibi expreſsè ita not. Bart. in j.not. Addo text.optimum in l. in venditione.§.j.ver.de tempore.& ibi not.Bart.ff.de bo.autho.iudi poſſi & Bart.in l. procurator,cui generaliter libera. in fi.ff.de procu.vbi per d.§. Lucius. dicit quòd ille,cui cõceſſa eſt libera poteſtas,poteſt omnia facere, quæ poteſt dominus,dũ tamẽ dolus malus abſit.de quo ĩ.latiùs ſta-
5 tim in ſpecie dicetur. ¶ Et ad ſuprà dicta vnũ diligẽter no.† ꝗ quãuis mandatum ſingularium perſonarum requirat iſtud verbum, cum libera:aliâs nunquam ſubintelligitur, tamen mandato vniuerſitatis ſemper videtur ineſſe.Ita voluit ſignanter multùm Bal.in l. præſes.in prin.per illum textum.C.de tranſactio.quod teneas per-
a petuò cordi.[a] ※ ¶ † Not.etiam quòd procurator etiam cum libe-
6 ra,non tamen poteſt facere actus obligatorios. Ita not. Bald. in l. mandatũ.in iij.col.C. mand.motus per tex.in l. quam Tuberonis.
b §.alia.ff.de pecu.[b] ※ ¶ Item facit iſte text. ſecundùm eoſdẽ Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. ꝗ ſi iudex delegatus iniuſtè vel iniquè procedat,ꝗ proceſſus ſit ipſo iure nullus:quia non videtur ſibi mandatum ꝗ iniquè vel iniuſtè procedat:arg.l.ſi procurator ver. ꝗ ſi indebitum.cum ſimi.ff.de condi.inde. & hoc dicit Ioan. Fab. tenere doct. iuris canonici, non tamen dicit in quo loco: ſed vos allegate Innoc.& communiter alios in c.cùm dilecta.extra de reſcrip. & in c.venerabili.extra de offi.deleg. ¶ Item facit iſte tex. ſecundùm Io.
7 de Pla.† quòd ſi Poteſtati,ſeu rectori, vel iudici ſit conceſſa libera poteſtas,vel liberum arbitriũ,quòd reſtringitur ad id, quod eſt bonum & æquum.melius facit d l.in venditione. §.j. ver.de tempo-
8 re.vbi Bart.ff.de bo.authn.iudi.poſſi.vbi manifeſtè probatur † ꝗ quamuis quis habeat liberum arbitrium, tamen tenetur de dolo commiſſo,non de culpa.De qua materia vide text. cum Bart.in l. creditor.§.Lucius.ff.manda.Bald.in rubri.C.de pœ.iudi.qui malè iudi.ver.quæro nunquid iudex.Bart.in l.ſi ſocietatem.§. arbitrorum.in iiij.col.ff.pro ſoc. & in l.iij.C.de do.promiſ.& videas omnino Ioan. de Imola in c.j.in antepenulti. col extra de conſtitu. Bald. in l.j.ff. de teſt. mili. & in l.& ſi poſt tres.in xij.col ff ſi quis cau.& quæ plenè tradit Bartol. & alij in l.filiusfamilias ff.de do. & in extrauag.ad reprimendum.in ver. videbitur. & Imol.in l.ij.§. voluntate.ff.ſoluto matrimonio. ¶ Vltimò facit textus noſter ſe-
9 cundùm Angelum hîc,† quòd quamuis iudici concedatur libera poteſtas,vel arbitrium non tamen tollitur propter hoc, quin iudex debeat obſeruare ius ciuile.Sed audite,iudicio meo,iſte textus parum, vel nihil facit ad ſupraſcripta omnia, ad quæ infertur per doct.hîc:quia in hoc textu libera poteſtas non profertur ſimpliciter,& abſolutè,vt ſit in prædictis caſibus doctorum: ſed profertur qualificatiuè, & modificatiuè,ſcilicet quòd iudex habeat liberam
10 poteſtatem æſtimãndi ex bono,& æquo.† Secundò not. principaliter ex hoc textu.& gloſ.quòd quamuis hodie omnis actio cuiuſcunq; generis & qualitatis tollatur ipſo iure per cõpenſationem, vſq; ad concurrentẽ quãtitatẽ:tamen in hoc reperitur ſpeciale in actione depoſiti, vt contra eam exceptio compenſationis nõ pro-
c cedat:[c] & in hoc eſt priuilegiata hæc actio depoſiti. Concor.l.fi.C. de compenſa.& l.penultima.C.depo.& c.bona fides. extra de depoſi.Sed operæ pretium eſt inueſtigare ad textum noſtrum, & ad iſtud notabile rationẽ ſpecialitatis,& huius priuilegij: quia quòd contra actionem depoſiti non poſſet opponi iſta exceptio compenſationis,glo.vnica in l.ob negotium.ff. de compen. dicit quòd iſtud eſt propter perfidiam depoſitarij. Angelus de Aretio dicit quòd iſtud eſt propter exuberantiam fidei habitam in depoſitarium, propter quam habet hoc priuilegium, quòd compenſatione nõ tollatur. Ego reperio Bar.ſingulariter in l.cum his.§.j.ff.de conditione indebi.qui aliam rationem aſſignat,dicens quòd ideo in depoſito non poteſt opponi exceptio compenſationis, quia denegans depoſitum videtur ſpoliare deponentem:vnde cùm ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus.l.ſi quis ad ſe fundum.C. ad legem Iuliam de vi. & c.in literis. extra de reſtitu. ſpo. & ſibi nulla poteſt opponi exceptio:ergo per conſequens non poterit obiici compenſatio.Ego tamen multum dubito de hac ratione Barto.quia,ea attenta, ſequeretur ꝗ idem eſſet in alijs contractibus, vt in eis non poſsit opponi exceptio compenſationis: quia eodem modo in commodato:quia denegans reſtituere rem commodatam,videtur ſpoliare commodantem:quod eſt falſum:vt hoc text.arg.à ſpeciali.
11 ¶ † Nunquid autem ſicut contra contractum depoſiti non poteſt opponi exceptio compenſationis,vt hîc,ita etiam non poſsint opponi aliæ exceptiones, veluti exceptio ſpoliationis? Bartolus in l. penultima.in iij.not.C.depoſi.videtur tenere quòd non, dum generaliter not. ex illo textu quòd contra agentem depoſiti non poſsit exceptio obiici.Tamen contrarium videtur tenere gloſſam ibi in ver.opponat. & alia gloſſa in ver.non conceſſa.quæ videtur velle quòd contra actionem depoſiti bene opponatur exceptio ſpoliationis: quamuis non multum apertè ſe firment. & videas Bartolum & alios in l.ſi alienam.ff.ſoluto matrimonio.& no. gloſ.in c.ij.in ver.in modum exceptionis.extra de ordine cogni. & Cinos,Baldus,& Salicetus in dicta l.penultima.C. depoſi. Item ad hoc notabile, quòd contra actionem depoſiti non admittatur compenſatio, adde alios caſus not. in quibus etiam non admittitur compenſatio:quos enumerat gloſ.not.in ver.poſſeſsione. quæ eſt fi.in l.finali. in fine,C. de compen. quam Bartolus ibi mandat notare ſecundùm bonas lecturas. Ego allego gloſſam pleniorem, & magiſtram, quæ enumerat quàm plurimos caſus in l. ob negotium.ff.de compenſa. vltra quos adde alium caſum, quem d.gloſ.
12 ſentit,ſi bene inſpiciatur.† Nam contra agentem interdicto recuperandæ,nunquã obiicitur cõpenſatio: vt concludit gloſ. in c.fi.in ver.petentem.extra de ordi.cog.Et hoc etiam probatur in l.fi.in fi. C.de compenſatio.& ibi expreſsè Baldus in iiij.not. ad hoc notat illum tex.de cuius intellectu,& ratione, quare in hoc contra ſpoliatum agentem interdicto recuperandæ nõ admittatur exceptio cõpenſationis,videas omnino not.Bar.in l.cũ his.in §.j.ff.de con-
13 di.inde.& Bald.in l.cùm quis.in viij.col.C.de iu.& fa.igno. † Item ſacerdoti petenti decimas non poteſt opponi compenſatio.Gloſ.

eſt not.

a eſt not.xv.q.j.c.quàm ſit.[a] ✱ alleg. Ludo. in ſing. ſuû. ¶ Expeditis
textualibus,antequam veniam ad gloſſ.quia text.iſte facit mentio-
nem de libera poteſtate , & ſepenumero fiunt commiſsiones cum
libera , vel cum plena poteſtate,vel cum arbitrio boni viri , & ſi-
milibus clauſulis.Angel.hic multùm impertinenter tractat de hu-
iuſmodi clauſulis quid importent:verùm quia hoc eſt ſatis extra-
neum à materia §.noſtri.ideo remiſsiuè procedam dando veras,
& opportunas remiſsiones,& magis plenas , quàm Angel. hic , ad
14 quas,cùm expedierit,recurrite. ¶ † Quærit ergo in primis Ang.
hic , quæ ſint verba importantia meram , & liberam voluntatem.
Item quæ ſint verba importantia arbitrium non merum , ſed re-
gulatum à iure , & ſic arbitrium boni viri. Vtilitas eſt magna,&
euidens:quia quando fit commiſsio per verba importantia meram
voluntatem,ſtabitur declarationi ſuæ ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè profe-
rat,ſiue dignè,ſiue indignè.l.cùm quidam.la ij.ff.de leg.ij.dummo-
do dolus malus abſit.l.creditor. §.Lucius.ff.manda.Secus autem, ſi
fiat commiſsio per verba importantia arbitrium boni viri. Hunc
effectum plenè tradit Barto.in extrauag.ad reprimendum in ver.
videbitur.& in l.ſi ſic.& alij omnes in princip.ff.de lega.j.& in d.l.
15 cùm quidam.De hoc ergo,† ſcilicet quæ verba importent liberam
voluntatem,& quæ arbitrium boni viri,vide latè Bart.& pleniùs,
quàm alibi,in d.ver.videtur. & in d.l. cùm quidam. & in d.l.ſi ſic.
in princip.& ibi Ray.Bald.Angel.Imol.& alios vbi inuenies etiam
quid de verbo,Volueris:vt ſi diceret princeps,Concedimus tibi vt
in tali cauſa procedas quomodo volueris:an importet meram vo-
16 luntatem, an arbitrium boni viri. In iſtis locis habes † quid de ver-
bo,Libet:vel, Libuerit:vel,placebit. Ibi etiam quid ſi addatur ver-
bum , Plenum.vel, Liberum.vel,Merum. vt puta, Committimus
b cū pleno,& libero arbitrio.& etiā quid de verbo iudicio tuo.[b] vel,
Iudicio tertij. vtputa, Committimus tibi vt procedas iudicio tuo.
Et ibi etiam quid de verbo, Videbitur.vt,Procedas vt tibi videbi-
tur. ¶ Quid autem ſi ſit dictum in commiſsione quòd poſsit fa-
cere ad ſui voluntatem? Bart.in l. filiusfamilias. in j.col.ff. de dona.
Bald.in l.ſi quando.in princip.C.de inoffi.teſt. doct.in c.j. extra de
17 conſti. ¶ † Quid autem importaret, ſi illuſtriſsimus princeps fa-
ceret commiſsionem hoc modo : Committimus tibi quòd poſsis
omnia facere,quæ nos poſſemus:an dicatur concedi libera admi-
niſtratio.Et ponit Barto. in l.creditor. §. Lucius. per illum text.ff.
manda.& in l.procurator cui generaliter libera. ff. de procu. & vi-
18 de tex.in c.fi.vbi do. Anto. de Butr.extra de dila. ¶ † Quid autem
de verbo,Damus licentiam.an importet liberam voluntatem , an
verò arbitrium boni viri,ponit Innoc. in c. cùm ad monaſterium.
circa fi.in gloſ.in ver.licentiam.extra de ſta.mona. & latiùs Bar. in
d.l.alio.in iij.col.ver.procedo vlteriùs.ff.de ali.& ciba. leg. ¶ Quid
autem de verbo,Poteſtatis:puta,damus tibi poteſtatē procedendi
in tali cauſa.ponit Bar.in d.l.alio.in iij.col. ver. quid ſi teſtator. vbi
etiam ponit,quid ſi dicatur, Do liberam , vel plenam poteſtatem,
vel licentiam.de quibus etiam videatis omnino Bar.in d. extrauag.
ad reprimendum.in verbo,videbitur.Bald.in c.j. §.iudices.aliâs eſt
in §.item ſacramenta.de pa.iur.firman.in vſi.feu. & in l. qui expli-
candi.per illum tex.C.de accu.& no.diligenter illam reg.quam po-
nit Bartol.in d.l. alio. in iij. col. quæ confert ad multa : quòd ſi iſta
verba,Plenum & liberum:adiiciantur verbo,quod aliâs de ſui na-
tura importaret arbitrium boni viri, facerent ipſum ſignificare li-
beram voluntatem. Ad quam videas etiam Bald. not.in l. & ſi poſt
tres. in xj.col. ff. ſi quis cau. Ad ſuprà ſcripta vide quod dixit not.
Bal.in l.ſi quis maior.in iij. notab.C.de tranſac. vbi ſignanter vo-
luit quòd quamuis iudex habeat etiam liberum arbitrium abſol-
uendi,& condemnandi ex diſpoſitione fortè alicuius ſtatuti,tamen
quia dictum ſtatutum tendit ad præiudicium tertij,debet intelligi
de ea libertate,quæ contineat in ſe æquitatem, & quòd non poſsit
19 iniquum æquo præferri. quod bene not. ¶ † Quid autem ſi in
commiſsione dicatur quòd faciat ſecundùm ſuum velle:an iſta ver
ba importent liberam voluntatem. adeò quòd nullus contradi-
cere poſsit. Vide omnino Bart. tenentem quòd ſic, in dicta extra-
uagan. ad reprimēdum in ver. videbitur. Antonium de Butrio in
c.j. extra de conſtitu. Dixit etiam iuxta prædicta dominus Abbas
Panormitanus in c.j. per illum textum. extra a
de his , quæ fiunt à maiori parte capi.quòd b
verbum, Facias ad voluntatem tuam:refertur
ad abſolutam voluntatem,non autem ad arbi-
trium boni vir. Cuius contrarium tenuit Bal.
in rubri.C. de pœna iudicis qui malè iudica.
ver.ſed nunquid iudex.de quo vide Bartolum
20 in dicto ver.videbitur.in principio. ¶ † Quid
autem in verbo,conſcientiæ:puta,Committi c
mus quòd in tali cauſa procedas , & pronun-
ties ſecundùm tuam conſcientiam. Vide gloſ.
in ver. relinquatur. in c.ſtatutum. §. aſſeſſo-
rem.de reſcrip.in vj.& gloſ.in ver. oneramus.
in cle.j.de iure patr.& in terminis Bal.in l.fi.C.
de iure dom. imper. circa finē. Accedant quę
no.Ange.& Imol. in l. ab executione. in prin- d
cipio poſt gloſſ.ibi.ff. de appella. Ioan. Andr.
in c. j.de iur. calumniæ in Nouel. & in c.ij. de
confeſ. in vj. ¶ Quid autem de illo quotidia-
no verbo,diſcretioni tuæ committimus:ponit in terminis Baldus
c in dicta l.finali. C. de iure dominij impe.[c] ✱ ¶ † Quid autem de
21 verbo,Senſui tuo.ponunt Anto. de Butr. & Abb. Panormita.in
22 c.j.extra de conſtitu. ¶ † Quid de verbo, Prudentiæ tuæ. ponit
Antonius de Butrio, & Abbas in c.ne innitaris.per illum textum.
extra de conſtitu.¶ Secundò principaliter quærit Angel.de Aret.
23 hîc,† quando committitur alicui cauſa per verba importātia me-
ram voluntatem , & liberum , vel plenum arbitrium , quæ poſsit
tunc iudex facere. Item & quæ teneatur iudex obſeruare , in quo
ego etiam remiſsiuè procedam.De hoc ergo vide Bartolum in di-
cta l.filiusfamilias.in j.columna,in verſicu. extra gloſſam. iſte text.
eſt not.ff.de dona.vbi Imola & alij : vbi etiam ponitur an vigore
talis arbitrij poſsit iudex alterius ius ſedere.& Bartol.in dicto ver.
videbitur. & Ioan. Andr. in addit. ad Specul.de cita. §. ſequen.&
d ver. ſed nunquid. & domi.Anto.de Butr. in c.j.[d] extra de conſti.
& hic per Angel.& ibi etiam ponitur,an vigore talis arbitrij pote
rit iudex omittere citationes,& tollere acta cauſæ.¶ Et vltra eum
24 †an vigore talis arbitrij poterit iudex terminum prorogare : puta
ſi Poteſtas ex forma ſtatuti habeat plenum arbitrium in condem-
nando,& puniendo malefactorem:an per hoc dicatur habere arbi
trium in procedendo ita vt poſsit terminum maleficij coarctare,
vel prorogare?vide Bartolum no.dicentem quod non. vbi ponit
plenam doctrinam,quæ ſeruari debet in huiuſmodi commiſsioni-
bus:vt l.ſi in lege.in prin.ff.loca. Bal.& Ang. in l.j.ff.de teſtamen-
to mili.Bald.in l.nec quicquam. §. proficiſci. in xj.quæſtione. ff.de
offic.procon.& leg.Imo.& Pau.de Caſt.in d.l.filiusfami.& omni-
no videas Bald.in l. j. §. j.ff.de iur.delib.vbi tenet Baldus vnum no
tabile quòd iudex habens tale plenum arbitrium , tenetur tamen
ferre ſententiam intra tempus inſtantiæ.Et ſequitur Petr.de Anc.
in repe.c.canonum ſtatuta.in ver.ad prædicta facit quæſtio. extra
25 de conſtitu.¶ † Quid autem ſi in commiſsione dicatur , vel ita di-
ſponatur ex forma ſtatuti in aliquibus caſibus,puta in maleficiis,quod
iudex,vel Poteſtas nullam iuris ſolennitatem teneatur obſeruare:
& ſic vniuerſaliter quid important hæc verba , & quæ ſolennita-
tes intelligantur per hæc verba eſſe ſublata:ponit latè Bart. in d.l.
filiusfamilias cuius verba ad literam ſequitur Petr.de Anch.in cle.
ſæpe. extra de verborū ſignificationibus. Bart. in l.j.& l.neque. §.
deportari.in prima oppoſitione.ff.de teſtamen.mili.& in l. milites.
vbi Bald.Ang.Alexan.& alij nouiſsimi.C.de teſtamen.mili. Bald.
in l. ſi procurator.in vltima col.C.manda. Panormita. in c. dilecti.
26 in ij.col.de iudi. ¶ † Et quid poſsit vigore tam ampli arbitri , &
tam amplæ poteſtatis: vltra prædicta videas Bald.in l. neganda.C.
qui accu.& Bald. in l.obſeruare. §.proficiſci.ff. de offic. procon.&
lega.Bald.& Ang.in dicta l. j.ff. de teſtamento mili. Bartol.in l.am-
bitioſa.ff.de decre.ab ordi.faciend.Cano.in c.exhibita.extra de iu-
di.Et an tali caſu poteſt recipere teſtes parte abſente,& non citata?
Bartolum in dicta l.filiusfamilias. & Angel.in dicta l.milites. C. de
teſt.mili.Circa quod videatis omnino quod ſignanter voluit Bal.

a ✱ Non inuenio.
b ¶ Iudicio tuo. Ad ſaturitatē de omnibus infra ſcriptis clauſulis vide omnino Felin. in d.c.j. in xvij. col.cum ſequē de confeſ. alleg. hic per do.Iaſ.May.
c ✱ Vbi inquit Bal. quòd ſi committitur conſcientiæ alicuius , intelligitur viro optimo committi ſi diſcretioni, tūc cōmittitur tanquā viro optimo.Sar.
d ¶ In c.j.Vbi omnino vide Felin. in xvij. col. ver. fallit octa.

a ¶ Egonõ inuenio a Bal. ibi iſtud docẽdentem. Sardus.

b ¶ Videas etiam Felin. in c. conſtitutus. extra de reſcrip. Sardus.

c ¶ Videas ibi do. Alex. in addi. ad Bar. qui videtur velle q aut eſt da nouo reconciliatus, & non admittatur, aliâs ſecus Sardus.

d ¶ Aduerte, quia licet de iure ciuili pœna perpetui carceris improbetur, vt l. mādatis. ff. de pœn. de iure tamen canonico non eſt prohibita. c. quamis de pœn. lib. vj. Sardus.

e ¶ Iaſ. non bene vidit Bal. in d. l. milites. quia imò Bal. conſuluit q ſic: quia pœnæ non irrogatæ indignatio ſolā duritiam continet. l. ſeruus. in ſi. ff. de ſer. export. Carcaſſona Sardus.

in l. ſi quando. C. de inoffic. teſt. in iij. col.[a] ¶ vbi
vult q partes poſſunt dare licentiam iudici vt
recipiāt teſtes parte nō citata. Vide etiam illud
dictum Spec. in titu. de arbi. §. ſequitur. ver. ſed
pone. & ibi Ioan. And. in addi. vbi ſingulariſsi-
27 mè voluit † quòd ſi factum ſit cōpromiſſum
cum clauſula, quòd arbiter ferre poſsit ſenten
tiam partibus pręſentibus, vel abſentibus: tum
iſto caſu, ſi arbiter ferat laudum, parte nō ci-
tata, laudum eſt ipſo iure nullum. Et ſequitur
Bal. in l. eos. §. apoſtolos. in j. col. verſicu. quæro
nunquid iudex. C. de appel. & ibidem Bal. vult
28 vnum bene ſignādum, † q ſi factum eſt com-
promiſſum cum clauſula q arbiter poſsit pro-
rogare terminum cōpromiſsi partibus citatis,
& non citatis: certè ſi arbiter prorogaret ter-
minum partibus non citatis, vel ſaltem parti-
bus non intimaret prorogationem, talis proro
gatio eſſet ipſo iure nulla. & Bal. in auth. ei, qui.
C. de tēpo. appel. & in l. diem proferre. in prin.
per illum tex. ff. de arbi. Ange. in l. cùm non eo
die. C. quando prouoc. nō eſt neceſ. & text. qui
prima fronte apertè probat contrarium, niſi
ad eum diligenter aduertatur, in d. l. diem pro-
ferre. §. ſi quis litigatorum. ff. de arbi. quē text.
no. quia conſueuit in conſulendo per nonnul-
29 los doct. cauillari. ¶ † An autem vigore dicti ar
bitrij dati quòd iudex nō teneatur ſeruare ali-
quam ſolēnitatem iuris, poterit iudex recipe-
re teſtes ſine iuramento. Bar. in d. l. filiusfa. in ij.
col. vbi tenet q poteſt: & idē in l. j. ff. de teſt. mili. & Pet. de Anch. in
d. cle. ſæpe. extra de verb. ſigni. & vltra ſuperiùs alleg. per Bar. bene
facere illud, quod no. per plura fundamenta deduxit Ioan. And.
in reg. non eſt ſine culpa. de regulis iuris in vj. in Mercu. vbi conclu
dit quòd iuramentum in teſte non eſt de ſubſtantia teſtis: quod pa-
tet, quia poteſt remitti de voluntate ipſarum partium. Gloſ. in l. j.
in princip. in gloſ. mag. circa med. in ver. ſententia. ff. de ſer. gloſ. &
tex. in c. tuis. extra de teſti. quod non poſſet dici, ſi eſſet de ſubſtan-
tia actus: quia ea, quæ ſunt de ſubſtantia actus non poſſunt de con-
ſenſu remitti: iuxta not. in c. de cauſis. extra de offic. delega. & not.
per omnes poſt gloſ. in auth. offeratur. C. de lit. conteſt. Pro Bart.
etiā bene facit glo. in c. cùm olim eſſemus. in ver. fratrum. extra de
priuileg. & gloſ. in c. nuper. extra de teſti. quæ voluit quòd teſtis nō
iuratus faciat præſumptionem. Accedat quod voluit gl. vbi etiam
Baldus in c. j §. ſi duo de pace tenen. in vſib. feud. quæ vult quòd
iudex poteſt accipere informationem ex teſte non iurato: & data
paritate probationum inter partes præponderabit probatio pro-
ducentis teſtem nō iuratū. Contra Bartolum tamen in locis pręalle-
ga, magis communiter tenent doct. & contrarium tenent Bal.
& Angel. in l. milites. C. de teſta. mili. Baldus in l. presbyteri. C. de
epiſcopis & clericis. & Ioannes de Imola & Ludouicus in dicta l. fi-
liusfamilias. & Ludouicus Romanus in ſua repetitione rubri. ff. de
arbi. in xvij. quæſtione moti potiſsimùm per dictā cle. ſæpe. in ver.
non ſic tamen. per quam plus dixit Bartolus in extrauag. ad repri
mendum. in ver. videbitur. & in ver. ſine figura iudicij quòd quan
do proceditur ſummariè, ſimpliciter, & de plano, non tamen cre-
b ditur teſti non iurato.[b] ¶ † Item an vigore dicti arbitrij poterit
30 iudex admittere in teſtes perſonas à iure ciuili, vel gentium prohi-
bitas, puta inimicum capitalem, vel deportatum: vel infamē? Bart.
ponit in d. l. filiusfa. in ij. col. vbi etiam Imo. & alios & Pet. de Anc.
in d. cle. ſæpe. Et an poterit admittere mutum, vel ſurdū in teſtes,
31 ponit Innoc. in c. ſciſcitatus. extra de reſcript. ¶ † Et quid de furio-
ſo, ponit Ang. in l. cùm furioſus. ff. de iudi. Et an vigore tam ampli
arbitrij poterit iudex admittere in teſtē inimicū, qui ſit reconcilia-
tus determinat Ioan. de Imo. ſing quod non, in d. l. filiusfa.[c] ¶ mo-
c tus per no. Innoc. in c. cùm I. & A. extra de re iudicata. de quo vi-
de etiam Bal. in l. præſcriptione, C. ſi contra ius vel vti. pub. ¶ Item
an vigore dicti arbitrij ampliſsimi poterit iudex credere teſti depo
nenti ſine redditione cauſæ: vide Baldum loquentem & determi-
nantem quòd non, in l. ſolam. ad fin. C. de teſtib. & in l. ſi non ſpe-
32 ciali. C. de teſtamen. ¶ † Item an vigore dicti arbitrij poterit iudex
procedere diebus feriatis, & in honorem Dei: vide Bartolum &
Angelum in dicta l. j. ff. de teſtamento militis. & pleniùs Bartolum
in l. filiusfamilias. in ij. columna. Bald. in dicta l. militis. C. de teſta.
mili. in ij. quæſtione. & Petr. de Ancharano in dicta clementina
ſæpe. & Ioan. de Imol. & Ludouicum Romanum in repetitione
rubri. ff. de arbitr. in xvij. quæſtione. An autem vigore talis arbi-
trij poſſet iudex inſtantiam prorogare: & an ſententia lata vltra
tempus inſtantiæ valeat nécne? Baldus & Angelus in dicta l. j. ff. de
teſtamento militis vbi referunt Bartolum quem videas in l. ſed ſi
lege. in principio per illum textum. ff. locati. Bald. & Angel. in l. j.
ff. de iure deliberandi. Petrus de Ancharano in repetitione. c. cano
num ſtatuta. ver. ad prædicta facit quæſtio ſtatuti. extra de conſti-
33 tutione. ¶ † An autem vigore talis ſtatuti poſsit iudex decidere
contra caſus rigoroſos: vide Innocentium in c. j. extra de conſtitu.
Bartol. in l. j. in j. col. verſicu. ad iſtam lecturam oppo. extra gloſ.
C. de legi. Bald. in l. j. & l. iuſtitia. ff de iuſti. & iur. Bald. in l. libertas.
34 ff. de ſtatu hominum. ¶ † Item an vigore dicti arbitrij potuit iudex
reiicere exceptionem præſcriptionis, vel aliam exceptionem pro-
cedentem ex mero iuris rigore? Bartolus in extrauag. ad reprimen
dum in ver. videbitur. in ſi. determinat quòd non per rationem, de
qua ibi per eum. Imol. in l. ſi ſic. in princip. ff. de legatis primò, &
35 ibidem Angelus. ¶ † Item vigore talis arbitrij iudex non tenetur
obſeruare aliquam ſolēnitatem iuris, tamen non poterit iudex con
demnare aliquem de crimine, niſi ſibi vt iudici conſtet: etiam ſi ſi-
bi conſtaret tanquam priuato. Item non poterit aliquem condem
nare de crimine, niſi data copia defenſionis. Iſta duo ſingu. ponit
36 Baldus in l. militis. circa ſi. C. de teſtamento militis. ¶ † An autem
vigore dicti ampliſsimi arbitrij poterit iudex torquere aliquem ſi-
ne indiciis, & ſic ponere aliquem ad torturam, non præcedentibus
indiciis. Bald. in c. j. ver. item quæro an iudex. extra de officio ordi-
nario. vbi cōcludit quòd non, quod bene no. Hanc quæſtionem li-
cet ipſe non dicat, originaliter ante eum formauit Albe. de Gandi-
no in tractatu ſuo maleficiorum. dum tractat de tormentis ſuper
rubri. vel in c. incip. vtrum Poteſtates, qui habēt arbitriū. & idem
tenuit Paul. de Eleaza. in commento c. grauis. in vltima columna.
37 extra de depoſi. quod bene nota. ¶ † An autem vigore dicti arbi-
trij poterit iudex imponere pœnam perpetui carceris aliâs à iure
communi improbatam. iuxta l. aut damnum. §. ſolent. ff. de pœn.
& l. fin. ff. de cuſto. re. & l. incredibile. C. de pœnis. vide Ang. tenen-
tem quòd non, in l. milites. C. de teſtamento militis. & in l. ſi à mili-
te. §. edictum. ff. de teſtamēto mili. & Paulus, & Ludouicus Roma
d nus in dicta l. filiusfami.[d] ¶ † Vtrum autem vigore prædicti ar-
38 bitrij ſi ſit conſuetudo quòd pauperes captiui certo tempore, pu-
ta in feſto paſchæ, ſint excarcerandi, & relaxandi de carceribus,
iuxta l. iij. C. de epi. audien. an iudex vigore dicti arbitrij poterit fa-
cere gratiam temporis, & eos citiùs relaxare de carceribus. Bald. in
e d. l. milites. in finalibus verbis dixit ſe cōſuluiſſe q nō.[e] ¶ † Item
39 an vigore dicti arbitrij poteſt iudex ſtatuere ius iniquum: ponit
etiam Bal. in dicta l. milites. in vlti. col. ver. tertiò ponamos. vbi etiā
40 determinat q non. ¶ † Quid autem ſi alicui datur arbitriū q pro-
cedat ſecundùm æquitatem, non attento iuris rigore: an per hæc
verba poterit procedi ſummariè, & de plano, ſine ſtrepitu: & figu-
ra iudicij? ponit Iac. But. in l. properandum. in prin. C. de iudi. & in
l. nec quicquā. §. vbi decretū. ff. de offi. procon. & leg. & in l. obſer-
nare. §. proficiſci. ff. eo. vbi videas Bal. ponentem multa bona. vide
41 Panor. in c. ij. in iij. not. de iur. cal. ¶ † Quid autem ſi in commiſsio
ne dicatur q procedatur de bono & æquo: quid hæc verba impor-
tent, vide Bar. in l. ſi fideiuſſor. §. quædā. & in l. Quintus. ff. manda.
& in l. ſi bona fides, & ibi Bar. in j. no. & ibidem Bald. & Salice. ff.
depo. Bald. in l. ſi. pro ea. in vltima col. C. manda. Ang. in l. filio præ-
terito. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſta. Salice. in l. placuit. C. de iudi. &
42 hic per Angel. de Are. ¶ † Quid autem ſi cauſa cōmittatur de veri
tate, & iuſtitia: ponit Bald. in l. nemo. C. de ſen. & interlo. omnium
iudicum

a iudicum.& in l.iuſtitia.[a] ff.de iuſti.& iur.& Ioan.And.& Anto.de
Butr.in c.ij.extra de iuramēto calum. & in c.dilecti.extra de iudi.
43 & do. de Rota in ſua cōclu.xxxij. ¶ † Quid autem ſi cauſa com-
mittatur vt in ea procedatur purè,& ſimpliciter:an per hoc videa
tur tolli ordo iuris:doct.in c.dilecti.extra de iudi.gl.& doct.in cle.
ſæpe.extra de verb.ſig.& Bar.in extrauag.ad reprimēdum.in ver.
44 ſimpliciter.¶ † Et quid ſi committatur cauſa ſecundùm rei veri-
45 tatē cognoſcenda:ponit Imol.in d.c.dilecti.extra de iudi.¶ † Quid
autem ſi committatur cauſa ſola facti veritate inſpecta: vide do.de
Rota in concluſione ſua xxxiij. & Bald. in l.prolatam. & in l.ne-
mo.C.de ſenten.& Bald.in l.finali in princip.C.de iure delibe. &
notabiliter Bald. in c.fi.in vltima col. extra de no.for.fideli.in vſi.
feud.vbi inter cętera dicit,Princeps ſemper debet cauſam decide-
re ſola facti veritate inſpecta,etiam ſi iudiciarius ordo eſſet omiſ-
ſus.Et de hoc dicit eſſe text.in c.ad petitionem. extra de accu. Et ꝙ
dicta clauſula,procedat ſola facti veritate inſpecta in titulo : cæte-
ra important, quòd ſufficit habere veritatem , & informationem
veritatū ,ſine aliqua iuris ſolēnitate,aut forma iudiciaria:vt in præ
46 dictis locis habetur. & de hoc aliquid per Ange.de Are. ¶ † Quid
autem ſi in commiſſione dicatur,quòd in tali negotio procedatur
de facto,vel ſit ſtatutum,quod ita dicat:videas Barto.in extrauag.
ad reprimendum.in ver.videtur.ad fin.& in conſil. incip.punctus
quæſtionis vertentis inter Albericum Ioan.&c.& in conſi.ſuo in-
cip.in quæſtione prædicta primò videndus eſt tex.Lud.in rubr.ff.
de arb.in xvij.quæſt.& quod voluit Bart.in l.præſenti.§.cùm au-
tem.in ij.not.C.de his,qui ad eccleſi.confu.vbi not. ex illo text. ꝙ
vbicunq; aliquid relinquitur arbitrio iudicis,poteſt illud facere ma
nu militari:puta facere res extrahi manu militari,vbicunq; ſint po
ſitæ,& cogere alios ad iuſiurandum, ſi aliquid habeant penes ſe de
47 illis rebus,vbi ſingulariter per eum. ¶ † Quid autem ſi iudici da-
retur arbitrium de iure, & facto ſimul quòd in tali cauſa poſsit
procedere,& cognoſcere de iure , & de facto:an vigore talis arbi-
trij poterit credere teſti reddenti nullam vel malam cauſam : po-
nit Bal.in l.ſi ſolam.ad finem.C.de teſti,vbi determinat quòd non:
quia debet eſſe vir bonus,& non homo temerarius , non fundans
ſe in ratione.Si tamen teſtis aſsignauit rationem non plenam , ſed
perſuaſiuam , poteſt tunc ex conſcientia tali teſti credere: vt ibi
b per eum.[b] ¶ † Item hoc arbitrium operatur, vt poſsit recipere
48 teſtes in die feriata,& iuris ordine prætermiſſo. Hoc enim, ſecun-
dùm eum , operantur illa verba,de iure & de facto , vt redigatur
ad inſtar arbitratoris à lege deputati:vt ibi per eum. Et hæc verba
Baldi refert Ang.hic,& ſimpliciter ſequitur.Simili modo ſequitur
Ludoui. Roma.in l.j.in fi.princ.ff.de ope.no.nun.& tetigi aliquid
49 ſuprà. ¶ † Nunquid etiam vigore dicti arbitrij , quo conceditur.
vt iudex poſsit procedere,& cognoſcere de iure,& de facto:an po
terit iudex inquirere contra occidentem bannitum,qui aliàs pote
rat ex forma ſtatuti impunè offendi , vel occidi? Vide Bald. in l.ſi
quis maior.paulò poſt princip.C.de tranſact.& in l.decurionum.
C.qui.ex cau.infa.irro.& in repeti.l.neganda.in v.col.C.qui accu.
non poſ.plenè in l.vbi pactum.ad fi.C.de tranſact. vbi etiam ſing.
ponit an habēs tale arbitrium procedendi de iure & de facto,poſ-
50 ſit procedere,quamuis accuſator non ſit idoneus. † Quid autem ſi
alicui ſit datum arbitrium,vt iudicet ſecundùm bonam fidem: dic
quòd intelligitur ſecundùm ius naturale:ſecundùm Bald.in l.ij.C.
de fideicom.Et ſi alicui eſt commiſſum vt iudicet, vel conſulat ſe-
cūdùm veritatem. Imo.in c.dilecti.de iudi.Alexan.in l.videamus.
51 §.deferre.ff.de in lit.iuran.¶ † Quid autem ſi in commiſsione di-
catur ,ſecūdùm veritatē,& æquitatē:vide Panor.in c.literas. circa
prin.de iur.cal.Itē adde ꝙ habēs arbitriū plenū,nō tamē debet ful-
minare:ſecūdùm Bal.in c.j.de pa.tene.& ibi vide Bal.in prin.in v.
col.an ratione talis generalis arbitrij poterit iudex bona publicare:
& an ratione talis generalis arbitrij credendum ſit iudici, ſi dicat ꝙ
neceſſe habuit illud facere,an verò requiratur ꝙ probet:vide Ge-
minianum in c.ij.in vlt.col.de iur.calum.in vj.Bal.in c.cōſuluit.in
52 iij.col.de offi.deleg. ¶ † Not.tamen ꝙ in cōmiſsis arbitrio iudicis
præſumitur pro iudice:ſecūdùm Pet.de Anch.in c.cannnū ſtatu-
ta.in viij.charta.de conſtit.Panor.in c.j.in iij.col.de dila.Item adde

quòd in arbitriis iudex debet inclinare animū
ſuum in minorem partem,ſecundùm Bald. in
53 l.quicunque.C.de ſer.fugi. † Item per liberum
arbitrium alicui conceſſum nunquam intelli-
gitur data poteſtas auferendi alicui priuilegiū:
c ſecundùm Bal.in l.miles ita.ff.de teſt.mili.[c]
Et de clauſula ꝙ in talibus cauſis procedatur
per ſimplicem querelam,quid importat. vide-
54 te Bal.in l.j.ad fi.C.vt in poſ.leg. ¶ † Et an per
clauſulam,ꝙ in tali negotio,vel cauſa,iudex li-
berè valeat procedere,intelligatur ſublata ap-
pellatio,& an intelligatur ſublatus ordo iuris:
vide per Imo.in c.irrefragabili.in prin. de offi.
55 ordi.Panor.in c.j.in pe.no.eo.tit. ¶ † Et quid ſi
alicui datur poteſtas cum clauſula ꝙ non ſubſit
legibus : quid importat, vide Ange.in l.ex im-
perfecto.C.de teſt.¶ Vltimò circa ſuprà ſcri-
ptas clauſulas,quæ aliquando apponi conſue-
uerunt in commiſsionibus , ſecundùm Ange.
56 vnum no.diligenter, † ꝙ huiuſmodi commiſ-
ſiones præter formā iuris non poteſt niſi prin-
ceps facere , & nō inferior ab eo : in tantum ꝙ
etiam legatus de latere hoc non poſſet , niſi in
ſpecie hoc habuerit in mandatis. Alleg.ad hoc
glo.quam dicit ſing.in c.cùm ſecundùm.de hæreti.in vj. ſed allegat
corruptè,& debuit allegare glo.ſolennem & ſing.quæ hoc latè di-
ſputat in c.fi.in prin.in glo.mag.in ver.figura.de hæreti.lib.vj. Ac-
cedat glo.no.in cle.& ſi principalis.in gloſ.fin.ſuper ver.obſeruari.
vbi inter alios latè Imo.extra de reſcrip.¶ Capio glo.j.in ver.reſti-
57 tui.in ead.glo.ibi.l.verbum reddendi. † An autem verbum Redde-
re,vel Reſtituere,contineat Dare,ex propria ſignificatione,an ve-
rò ex interpretatione,& ſic impropriè:quod eſt vtile ſcire , maxi-
mè pro ſtatutis,in quibus verba propriè debēt intelligi,iuxta l.iij.§.
hæc verba.vbi Bar.ff.de nego.geſt.cum ſimul.gloſ.in l.verbū Red-
dendi.in ver.ſignificationem.ff.de verb. ſignif. tenuit ꝙ ex inter-
pretatione,& ſic non propriè.Idem videtur velle glo.hìc, dum di-
cit largè accipere. Vos autem recurrite ad Bar.diſtinguentē,& hoc
latè examinantem,vbi alij omnes in rub.ff.ſol.mat.in ij. col. verſi.
quartò opponitur,quem refert,& ſequitur ſimpliciter Ange. hic,
in fi.glo.bene dicit.¶ Capio gloſſ. in ver. oppoſita.quam diuido in
duas.In prima ponit rationem ad tex.In ſecunda per modum not.
reſpondet tacitæ obiectioni.Secunda ibi:& ita not.¶ In gloſ. ibi: &
ff.de excep.do.l. dolo. Doc. approbant hanc rationem ad text.no-
ſtrum,vt dicunt Ioan.Fab.& Ang.hìc:& ſuper hac ratione dicunt
fundatam eſſe æquitatem compenſationis.Melior tamen eſt ratio,
in qua fundatur æquitas compenſationis,quam ponit Iuriſconſul-
58 tus in l.iij.ff.de compenſa.vbi formaliter inquit, † ꝙ ideo compen-
ſatio neceſſaria eſt,quia intereſt noſtra potiùs nō ſoluere,quàm ſo-
lutum repetere. Et ratio d.l.dolo.quam hìc ponit glo.non eſſet ge-
neralis:quia ſolùm haberet locum , quando idem deberet reſtitui-
ſed in materia compenſationis aliquando non reſtituitur idem,ſed
tantundem.¶ In fi.glo.Pro hac gl.faceret l.nihil intereſt.ff. de reg.
iu.Et cum hac glo.tranſeunt Iac.& Pet.hìc, dum concludunt ꝙ in
effectu nulla ſit differentia,ſed ſolùm in modo excipiendi, & con-
cludendi:vt eos latè refert Ioan.Fab.hic.Sed iudicio meo,glo.malè
dicit,non eſſe differentiam quo ad tex.in effectu,ſed quantùm ad
59 verba.Sed † an compenſatio competat ipſo iure,an verò ope exce-
d ptionis[d] doli:hoc eſt abſurdum dicere,cùm leges nō impōnantur
verbis,ſed rebus.l.ij.in fin.C.communia de leg.& l.fi.C. de vſur.In
hoc puncto Ioan.Fa.& Nico.hìc,in ij.q.gloſſ. referunt complures
differentias traditas per antiquos doct. quas omnes reprobant : vt.
hic plenè per eos.Illa eſt vera , quam poſui ſ.in euidentia. Nam ſi
actio tollatur ipſo iure,iudex ex officio poteſt repellere agentē , &
abſoluere reum , etiam reo non petente,& nihil excipiente: quod
non poſſet iudex facere ,quando actio non eſſet ſublata ipſo iure,
ſed ope exceptionis tantùm,per ſuprà dicta iura , maximè per gloſ.
in l.ſi vnus.§. pactus. & ibi latiſsimè Bartol.in v. col.ff.de pactis &

a ¶ Et in l. iuſtitia. Vbi vide eundem do.Iaſo. May.

b ¶ Videas eundem Bald. in l.ſi non ſpeciali.col.fi. C. de teſta. Sardus.

c ¶ Vide Bar.in extrauag.ad reprimendum. in verbo,videbitur.Sardus.

d ¶ Exceptiōis. Vide do.Alexan. de Imo.in conſi. cxlviij.in ij.col.in ij. parte.Et an dicatur propriè exceptio , vide per eū in conſi.xij. in pe. col.in ij. parte. & an opponens exceptionem compenſationis dicatur propriè agere, vide per eum in conſil. xxiij. in j.col. cum ſeq. in tertia parte.

Ange.& Ioan. de Pla. hic:& eam etiam ſentit Ioan.Fab.& apertè ſequitur,dum dicis magnū eſſe effectum ex his,quæ habentur in d.§. pa-
a ctus.[a] ¶ † Adde aliā,& ſecundā effectualē,
60 & no.differētiam:quia in caſibus,in quibus fit compēſatio ipſo iure,abſq; alio facto hominis, prout olim erat & hodie in actionibus bonæ fidei,certè ſolutū repetitur vt indebitū: quia verè hoc erat indebitum. De quo eſt text.in l. quod dicitur.la j.§.penulti.ff.de impen.in re. dota.fa.Secus autē in caſibus, in quibus locus eſt compenſationi facto hominis, non autem ipſo iure, prout olim erat in actionibus ſtricti iuris:quia tunc non eſt locus repetitioni:vt eſt text.in l.qui inuicē.vbi gloſ.j.ff.de condi. inde. & ibi Bart.qui formaliter ponit hanc differentiam:& eam etiam ſimpliciter ſequitur Ange. hic & Nic.in apoſtil.text.in ver.condemnari. & etiam in ij.q.gl.& ſequitur Io.Fab.hic.Ad l. qui exceptionē.ff.de cōdi.inde.in cuius ſolutione dubitat Ioan.Fab.hic,vos reſpondete vt re-
b ſpondet Bar.in d.l.qui inuicem.[b] Vel aliter, & notabilius,reſpondete vt reſpondet Imo.& Bal.in l.ſi pater ignorās.ff.ſolu.matr.ex nūc tamen Bart.in d.l.qui inuicem.q illud,quod dicit in l.qui exceptionem. q tutus exceptione fauorabili, qualis eſt hęc ,repetit ſolutū.Illud eſt verum,quando cōpetit exceptio,quę ſui natiuitate impedit,ſeu elidit actionem:vt eſt exceptio compenſationis, quando compenſatio fit ipſo iure, vt in contractibus bonæ fidei, & olim,& hodie:ſed ſi eſſet talis exceptio,quæ nō elideret actionē in ſui natiuitate , ſed ita demū ſi opponatur vt olim erat in exceptione compenſationis in contractibus ſtricti iuris,vt hoc tex.& tunc ſolutum non repetitur.Quam ſol. multū not.pro ſingulari limitatione ad regulā
61 poſitā in d l.qui exceptionē. ¶ † Ex his omnibus habetis notabiliter inferre q cùm hodie in omnibus actionibus tā bonæ fidei, quàm ſtricti iuris,fiat cōpenſatio,vt hic , & l.fi.C.de cōpen.q hodie tutus exceptione compenſationis poterit ſolutū repetere tāquam indebitū,cùm verè ſit indebitum, ſiue loquamur in actionibus bonæ fidei,ſiue ſtricti iuris:per d.l. quod dicitur.§.penul.ff. de impen.in re.do.fac.& in d. l.qui inuicem.ff.de condi.inde. iunctis ſuprà dictis.& ita etiam tenet & firmat Io. Fab.quãnis alij nō tangāt. ¶ Capio gl.in ver.iure aperto.quā diuido in quatuor partes principales. In prima declarat tex.& declarationis rationē aſsigant à partibus ſufficienter enumeratis.In ſecunda oppo.cōtra id, quod proximè dixi , & ſoluit. In tertia quærit,& ſoluit.In quarta idem facit. Secunda ibi:nō vt.Tertia ibi:item quid ſi hincinde.Quarta ibi:item quid ſi ab vna parte.Et quamuis Ang.hic inculcet ſimul ea, quæ vult gl.in prima parte : ego ſeparatim tangam per diuerſas cōcluſiones, vt materia dilucidiùs habeatur.Nam gloſ. in prima parte vult quatuor concluſiones principales,quas per ſe tangam, vnicuiq; accommodando ſuas limitationes,quas ſimul,& miſtim Ang.hic miſcet.¶ In ea.glo.mag.ibi:hincinde quātitas debetur.Ha-
62 bes primā cōcluſionē † q de quātitate ad quātitatem fit cōpēſatio.Hanc primā gl.cōcluſionem declarat Ioan,Fab.procedere in quantitatibus,quæ inter ſe functionem recipiūt in genere ſuo, id eſt, q vna fungatur vice alterius, propter omnimodam ſimilitudinem, quæ eſt inter eas: vt declarat Iuriſconſultus in l.certū. in fi.ff.ſi certum petatur.& in l.ij.§.j.in glo.j. mag.anse med.ff.ſi certum petatur. quia tunc vna poteſt pro alia ſolui:vt d.l.ij.§.j.ergo compenſari:cùm compenſatio vicem ſolutionis obtineat:vt l. vel permutauit.ff.de libe.cau.& pulcher textus in l.ſi debitor.ff.qui po. in pig.ha.& in l.amplius nō peti.cum ibi not.per Bar.ff.rem ra.ha.Secus ſi eſſent tales quātitates,quæ inter ſe functionem nō reciperēt: vt quia nō eſſent æqualis bonitatis,ſeu alterius qualitatis:puta quia eſſet diuerſitas in moneta,propter æris cōtaminationem:iuxta tradita per Bart.in l.Paulus.ff. de ſolu.& per alios in l.cùm quid.ff.ſi certum petatur.& eſt text.in c.quanto.vbi omnes,de iureiur.& in l.ſi quis argentum.in princip.cum gloſ.ij.C.de dona. vel quia mihi deberes certam quātitatem tritici de certo in loco , cuius frumentum,eò quòd eſſet melius,plus valeret,quàm frumentum alterius territorij:iuxta l.triticum.cum ibi traditis.ff. de verborum obliga. vel quia deberes mihi decem brentas vini de certo territorio , in quo pretioſius naſceretur , quàm illud , in quo deberem tibi alias decem brentas , vt in vineis Bononien. in quibus naſcitur opti-
c mum vinum,maximè verſus[c] Galeriam.gl. in l.j.in princ.ff.de re.permu.certè iſtis caſibus nō admitteretur cōpenſatio:quia cùm compenſatio ſit altera ſolutio,vt ſ.dictum eſt,aliud pro alio,quod functionem adinuicem non recipiat , ſolui non poteſt.d.l.ij.§.j.ff. ſi certum petatur. Et cum hac limitatione Ioan.Fab. tenet Angel. hic ſimpliciter. Ego vos remitto ad Bar.& alios, in d.l.diuortio.§. ob donationes.ff.ſoluto matrimonio.vbi tenet Bart. q vnū genus poteſt pro alio ſolui , quando ſunt eiuſdem materiæ: vt ſi debeo tibi vnā librā auri,poſſum tibi ſoluere in pecunia aurea,& econtra: per l.j.& l.Titiæ amitæ.ff.de auro & argento leg.Sed ſi ſunt diuerſę materiæ vt quia ab vno debeatur pecunia, & ab alio frumentū, non fit compenſatio,niſi aliud ex conſuetudine induceretur.Nam vidimus quòd pro floreno aureo debito ſoluitur pecunia numerata argentea,& ecōuerſo:quod ex conſuetudine procedit.d.l.ſi quis argentum.in prin.& ibi not.in gl.ij.C.de dona.Bar.in d.l. Paulus. ff.de ſolu.cū ſuis concord.Adde etiam ad iſta in terminis Petrum, & Cynum,in l.fin.C.de compenſa.& ibidem Bal.in penulti.col.in
63 iiij. quæſt. vbi omnino videatis. ¶ † Secundò prædicta concluſio glo.noſtræ,quæ habet q quātitatis ad quātitatem admittitur compēſatio,limitatur vt per Bal.hic,vt procedat,quādo hincinde debetur quātitas,& purè:ſecus ſi ille,cui opponitur cōpenſatio eſſet debitor ſub alternatione quātitatis,vel ſpeciei,& eſſet eius electio: quia tunc nō admitteretur compenſatio. Secus ſi eſſet electio aduerſarij opponētis compenſationem,qui declaraſſet ſe velle quantitatem. Et de iſtis eſt tex.no.in l.ſi debeas.& ibi gloſ.Bal. & Salic.ff. de compen.& ita etiam ſimpliciter tenet Ange. hic.Ego addo glo. & ibi vide latè Bart.quem nemo hic alleg.in l.ſi ſeruus communis.
64 §.idem dicendum.ff. de fur. ¶ † Tertiò limitatur prædicta concluſio glo.noſtræ,vt non habeat locum, quando debitor quantitatis,cui opponitur compenſatio,eſſet debitor quantitatis: ſed haberet facultatem ſe liberandi per ſolutionem ſpeciei , vt clarè liquet in debito ex cauſa noxali,in quo dominus tenetur ad quantitatem damni illati à ſeruo ſuo , & tamen dando ſeruum pro noxa , & ſic ſpeciem,liberatur:iuxta l.miles.§ j. cum ſimi.ff. de re iudi.certè ſi eligeret ſoluere ſpeciem.non poſſet opponi compenſatio. Ita limitat glo.noſtram Bal.hic:& eum ſequitur ſimpliciter Ang.hic,allegātes pro hac limitatione.l.ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle, & quod ibi Bart.ff.de ſolu. Ego allego in terminis gloſ.in l.qui iniuriæ.§.j.ff.de fur.& in terminis noſtris Bar.ad quem recurrite in d.l.ſi ſeruus communis.§.idem dicendum.ff. de fur. not. Bald. in l. cùm fundus.in §.ſeruum tuum imprudens.ff.ſi cert.peta.& ita Io. de Pla.hic. ¶ Vltimò circa prædictam cōcluſionem glo.noſtrę ego formo notabilem dubitationē,& quotidianā.quam nemo hic po-
65 nit,nec eam inuenietis in cōmunibus locis:pone † q mutuaui famulo meo decē,qui mihi poſteà ſeruiuit certo tēpore , an fiet cōpenſatio

a [a] Adde q mihi videtur q iſta differentia, quam approbat Iaſ. poſt alios per eum relatos,in terminis noſtris non poſsit procedere: quia etiā vbi cōpenſatio fit ipſo iure, ſemper requiritur oppoſitio partis.gloſ.eſt in l.ſi cōſtat. C.de compen.& gloſſ. in §.noſtro.in ver. ipſo iure.& ita cōmuniter tenetur, vt J. videbimus. Ergo non eſt verū quòd iudex, reo nō opponēte, poſſit illum abſoluere,cùm non poſsit fieri cōpenſatio, quin à parte opponatur. & clarè ſuadetur. Dicimus binc forſan iudex vtrum actor aliqd debeat reo. Certenō.Eſt ergo neceſſaria oppoſitio partis.& tradita in §. pactus ne peteret.nō faciūt ad hoc propoſitū: nā procedūt, vbi iudici cōſtat, vel conſtare poteſt,ſine oppoſitiōe partis ipſo iure actionem eſſe extinctā. ſed in caſo noſtro non poteſt iudici cōſtare ſine oppoſitione partis,quę neceſſariò ſequiritur ad hoc vt ipſo iure tollat actio, vt ſ.dixi:et iudex ignorat vtrū reus velis vti compenſationis remedio. Et ſic teneo quo adhuc caſum , q ſolum ſis differentia in medio concludendi in ipſa oppoſitione compenſationis. Carcaſſona Sardus.

b [b] Aduertas ad vnum dictū Bar. in d.l. qui inuicē. in fi.de cōdi.inde. bi. quod ſub dubio fortè ipſe ponit, videlicet q ſi creditor meus eſſet mihi in aliquo obligatus naturaliter , & ego ſoluiſſem illi,nō oppoſita compēſatione, per errorē, q mihi cōpeteret cōdictio indebiti per l.etiā.ff.de cōpen. iūcta l.qui exceptionē ff. de cōdi. inde. quod eſt perpetuò mēti tenēdum quāuis pe ... ſit dubiū:quod tamē pro nunc n...

diſcutio.Carcaſſona Sardus.

c [c] Eſt gl.in ver. nomen ſuum habēt. quæ imò dicit q verſus Galeriā nō naſcitur bonum vinum. Sardus.

ſatio? Da qua quæſtione habetis tex. not. ꝙ ſic, in l. fin. in ver. vel opere quinquennij vicem referri beneficij. C. de cap. & poſtli. reuer. & ibi in terminis Bal. no. illum tex. ad hoc ꝙ ſeruitium perſonale extenuat quantitatē debitam. Ad idem habetis tex. & meliorem in l. j. C. de pigno. acti.[a] ✱ ¶ In eadem gloſ. ibi: vel ſpeciei ad quantitatem. Teneatis duas concluſiones.

56 Prima eſt † ꝙ ſpeciei ad ſpeciem non admittitur compenſatio. Et ad hanc nihil eſt addendum. Secunda eſt concluſio, ꝙ ſpeciei ad quantitatem non fit compenſatio. Hanc concluſionem limitat primò Ioan. Fab. hîc, vt non procedat, quando ſpecies eſſet ad qoantitatem deducta, & ſic quãdo quantitas ſucceſſiſſet in locum ſpeciei, quod aliquãdo cõtingit, vt quando ſpecies, quæ debetur, eſt aliena, & dominus non vult illam vendere, vel vult vendere nimis magno pretio: tunc in locum ſpeciei ſuccedit quantitas: vel quãdo ſubeſt alia iuſta cauſa, iuxta tex. no. in l. ſi domus. §. qui confitetur. & ibi latè traditur. ff. de lega. j. iſto caſu ſecundùm Ioan. Fab. admitteretur cõpenſatio: quia tunc iudicandum eſſet ſicut de quantitate. Alleg. in arg. l. ſi conuenerit.[b] ff. de pigno. act. & ſequitur etiam Ang. hic. quod etiam ego puto verum, & habeo pro indubitato: nam cùm in locũ ſpeciei ſucceſſerit quãtitas, cui dubiũ[c] ✱ quòd de illa quantitate ad aliã quantitatē fie-

67 ret cõpenſatio: vt in prin. glo. noſtræ. ¶ † Secũdò ego limito hanc concluſionē gloſ. quæ habet ꝙ ſpeciei ad quãtitatem nõ fit cõpenſatio. Et nullus tradit hic iſtã limitationē, vt iſta cõcluſio procedat, quãdo agitur de cõpenſatione fienda in iudicio, vel per iudicē ex diſpoſitione legis, alia parte inuita: ſecus eſt autem in compenſatione fiẽda ex expreſſa, vel etiã præſumpta mente diſponentis, qui potuit diſponere, prout voluit, quia tunc habebit locũ cõpenſatio etiã de ſpecie ad quãtitatem. Ita dixit ſing. Io. de Imo. in l. ſi cùm dotē. §. ſi pater. ff. ſol. ma. motus arg. eorũ, quæ habentur in l. cùm quæſtio. C. de leg. & in §. diſponat teſtator. in auth. de nup. Sed audite, quãuis iſta limitatio ſit peregrina, & ſingularis, & fortè ſuſtentabilis in puncto iuris, ego tamē alleg. in terminis Bart. cuius nõ fuit memor pro tunc Io. de Imol. qui tenuit de directo contrariũ in l. huiuſmodi. §. cùm pater. ff. de lega. j. motus per l. ſi pater pro filia. ff. de colla. do. & idē etiã contra Imo. tenet Bal. in l. quoniam in prioribus. in pe. col. C. de inoff. teſt. & in l. ſi vxor. C. de bo. auth. iud. poſſid. ¶ In ead. gloſ. ibi: ſi eſt quantitas vt ſpecies.

68 habetis quartã concluſionē ex hac gloſ. † ꝙ ſi debetur quãtitas vt ſpecies, ꝙ illius quantitatis ad aliã quantitatē nõ fit cõpenſatio: puta ſi debeantur centũ, quę ſunt in tali arca, vel quę ſunt in tali ſacculo, quo caſu cenſentur vt ſpecies, iuxta l. planè. §. j. ver. ſed hoc ita. & l. ſed ſi certos. ff. de leg. j. vel ſi debeantur certi numi, qui ſint peculiares, iuxta l. ſi creditor. §. j. hîc alleg. in gl. in hoc puncto quãuis gl. hic ſimpliciter teneat ꝙ in tali quantitate, quæ debetur vt ſpecies, non admittatur cõpenſatio cũ alia quantitate. Iſta eſt alta, & dubitabilis quæſtio: & quia alij ſcribentes nõ tangunt hîc, vel parũ, ſufficiant opportunæ remiſſiones. Videte igitur gl. quæ refert opi. & finaliter tenet idē quod hic, ꝙ non admittatur cõpenſatio in l. cùm fundus. §. ſeruum tuũ imprudens. in ver. vẽdicare. ff. ſi cer. peta. Contra iſtas glo. tenet ibi Bart. per multa fundamẽta, quę ibidē vide, ſecutus opin. Vltramonta. tenentiũ contra glo. Et eodem modo etiam tenet Bal. poſt[d] ✱ Pet. de Bellapertica in l. fi. in v. q. C. de cõpenſa. vbi etiam ſubdit ꝙ vbi illa quãtitas, quę debebatur vt ſpecies, eſſet conſumpta, ꝙ iſto caſu opi. iſta Bar. & Vltramon. procederet ſine dubio, ꝙ admitteretur compẽſatio. Alibi tamen ipſemet Bal. ſibi contrarius ſecutus eſt gl. noſtras in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi. cũ l. ſeq. per illũ tex. in ver. neq; permutatione. ff. de leg. j. De hoc etiã puncto vide Lud. Ro. qui tenet cum Bart. & Vltramonta. in l. quæ extrinſecus. ff. de verb. oblig. & nouiſſimos in l. diuortio. §. ob donationes. ff. ſoluto matrimo. De hoc etiã videatis Nic. de Neapo. in ij. oppo. gl. vbi hoc puncto refert quandam nouam conſiderationē Rodul. de Auri. quam ipſe reputat valde no. & in veritate non contemnendã quãuis alij de ea nõ faciant mentionem. ꝙ iſte, cui debetur quãtitas vt ſpecies, poterit ipſe cõpenſare cũ alia quantitate, quãuis ſibi cõpenſari nõ poſſet. Motus ſubtiliter: nam illa demũ, poſſunt in cõpẽſationē deduci, quæ poſſunt ſolui inuito creditore: vt ſ. pluries dictũ eſt: ſed ego poſſum ſoluere tibi illã quantitatem, quæ mihi debetur vt ſpecies, licet tu nõ poſſes pro illa mihi ſoluere aliã pecuniã: quia ſpecies cenſetur. d. l. planè. §. j. ff. de lega. j. & d. l. ſi creditor. §. j. ff. de pecu. & ſic ego potero compenſare: tu nõ. De hoc etiam vide Pet. & Cy. in l. fi. in iij. q. C. de compenſa. & ibidē per

69 Rayn. de Forli. ¶ † In ea. gl. ibi: ſed nõne ſtatim. Hic ſubiicit gl. & vult opponere hoc modo, nõ contra tex. noſtrum: ſed contra id, quod proximè dixi, ſpeciei ad quantitatem non fieri compenſationē cõtra de hoc tex. vbi dicitur actionem in rem obiici compenſationē: & tamē actio in rem datur ad ſpeciem: vt l. ſi in rem. & l. vendicatio. ff. de rei vendica. reſponde vt in gl. hîc,

a ¶ Adde ꝙ ratio iſtius deciſionis clariſſima eſt: nã debitũ cõſideratur reſpectu illius, cui obiicitur cõpenſatio, vt ex ſ. dictis patet. Sed ego, cui famulus ſeruiuit, ſum ipſi famulo debitor in quantitate pro mercede ſui laboris, arg. eorũ, quæ habentur in l. diem functo. ff. de offi. aſſeſſor. ergo hoc caſu non fit cõpenſatio de operis ad quantitatē, ſed quantitatis ad quãtitatē, vt l. in prin. glo. & ſic nõ videtur eſſe fallētia, ſed potius videtur eſſe ſub regula. imò nõ admitteretur de operis ad quantitatē cõpenſatio. ſinge me tibi, cui certas operas debebã, mutuaſſe decē: quæ cùm ego peterē, obiiciebas mihi compenſationem, volens operas, quas tibi debebã cũ decem cõpenſare: certè me inuito non fieret cõpenſatio, cùm poſſim operando me liberare. Pro hoc allego bonũ tex. in l. hę operę. §. fi. ff. de ope. libe. Carcaſ. Sardus.

b ¶ Cõuenerit. Vbi vide Fran. Arc. & in l. in rebus. §. qd autē. ff. commo. & in l. ſeruum. ff. ſi cert. peta. & do. Pet. Phil. Corn. in conſil. cccxiiij. incip. licet. in litera i, iiij. parte.

c ¶ Adde ꝙ dubiũ hoc caſu poterat eſſe, nã cùm ſpeciei ad quantitatem non fiat compenſatio. l. ſi non fortè. §. ſi cẽtũ. ff. de cõd. indeb. videbatur ꝙ & ſi quãtitas ſubrogetur in locũ ſpeciei ꝙ nõ poſſet fieri cõpenſatio, cùm ſubrogatũ ſapiat naturã eius, in cuius locũ ſubrogatur, vt vidimus ſ. in §. fueras in textualibus. ſed huic dicto patet ſolu. ex diſtinctione, quã facit Bald. in l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. ff. ſi quis caut. Carcaſſona Sardus.

d ¶ Adde quòd do. Alex. in d. §. ſeruum tuũ. tanquã tutiorē ſequitur opi. Vltramontanorũ, reſpondens ad l. ſed ſi certos. ff de lega. j. vt ibi per eum. Et ad d. l. ſed ſi certos poſſumus reſpondere etiã alio modo, ꝙ ibi nõ fuit legata pecunia numerata, puta centũ aureos, quos in ſacculo habeo: quia dico ꝙ iſto caſu reciperent permutationē, cùm in nummis non cadat affectio. l. nummis. ff. de iu. lit. iur. ſed loquitur d. l. ſed ſi certos, quãdo teſtator legauit pecuniã, quã in arca habet. vel in ſacculo, & ſic nõ adiecto numero, nec quãtitate: quo caſu nõ poſſet fieri cõpenſatio, cùm nõ conſtet de certa quantitate, arg. l. ſi. C. de compen. Et probatur iſte intellectus in d. l. ſed ſi certos. ibi: nummos, quos in arca habeo. & ibi: non pecunia numerata. Et ſuadetur: nam dicta l. ſed ſi certos. venit aduerſarius ad §. fin. l. præcedenti. vbi numerus nummorum fuit legatus. & facit text. in l. talis ſcriptura. verſi. item ſi legetur. ff. de legatis primò. & hoc caſu procedet opinio gloſ. noſtræ. Nec obſt. huic declarationi text. in l. planè. §. j. verſi. ſed hoc ita. ff. de lega. j. Nam verũ eſt ꝙ etiã quando adiicitũ numerus, ęquiparatũ ſpeciei quo ad hoc, vt legatũ nõ multiplicetũ: quia per hoc cõſtat de volũtate teſtatoris: & eſt eadē ratio q. eſt in ſpecie. Secus quo ad quæſtionē noſtrã, in qua eſt diuerſa ratio, vt dixi, cùm in nũmis nõ cadat affectio, & poterit fieri pmutatio. Nec obſt. q. quam Bart. poſt Dy. Decidit in d. l. talis ſcriptura. teſtator mihi legauit centũ, quæ habebat apud cãpſorem, & ſi illa hæres non daret, vineam quãdam mihi legabat: hæres centum, quæ penes campſorem erant, expendit, mihi vineam petenti vult hæres alia centum dare determinatũ fuit quòd non poterat: quia reſpondeo ideo eſſe (quãuis Bartolus non decidat, motus per hãc rationē) quòd hæres ideo nõ poteſt alia centum ſoluere, quia poſtquam fuit in mora ſoluendi illa centum, quæ penes campſorem erãt legatum fuit transfuſum in legatum vineæ, nec amplius debebantur centum. Caſus eſt in l. ij. §. itē ſi ita. ff. ad legem Falcidiam nec poteſt legatario inuito aliud pro alio ſolui. l. ij. §. mutui datio. ff. ſi certum petatur. Et hæc eſt veriſſima ſolutio ad hoc contrarium. Vel ſecundò dic quòd vinea erat legata ſub cõditione. ſi centum, quæ penes cãpſorē erãt, nõ daret: quo caſu dãdo alia cẽtũ nõ implet cõditionē: quia conditiones voluntariæ ſunt in forma ſpecifica implendæ. l. qui hæredi. & l. Meuius. ff. de condit. & demon. Vel tertiò dic ideo ita in quæſt. Bartol. eſſe, quia teſtator in defectũ illorum nũmorum certã prouiſionē fecerat, à cuius volũtate tãquã à lege, nõ eſt deuiandũ: vulgata §. diſponat. in auth. de nup. col. iiij. Et hęc opi. Vltramõt. eſt cõmunis, & verior, iudicio meo, quãuis Philip. Dec. in d. l. cùm fundus. §. ſeruũ tuũ. nihil boni adducendo, & more ſuo, ſtudio potius cõtrariãdi, cõtrariũ aſſerat Ant. Ang. Carcaſ. Sard.

a ✱ Adde ꝙ dicere ꝙ vna opi. procedit de rigore, alia de æquitate, nihil aliud eſt quam dicere ꝙ vna vera, & alia falſa, vt habeť p gl. & Bar. in l. eotem ſerra. § ſi. de publi. & per eundē Bar. in l. ex hac ſcriptura. col. j. ff. de dona. Bal. in l. cùm res. C. ſi alie. res pig. da ſit. Dic igitur ꝙ opinio gl. veriſsima eſt, attēta etiā rigore: &, ni fallor, iſti doctores, allucinati fuerunt: quod probo ſic: Illa poſſunt in cōpenſationē deduci, quæ poſſunt inuito creditore ſolui. l. ij. §. j. ff. ſi cer. pet. arguēdo de ſolutiōe ad cōpēſationē. l. ſi debitor. ff. qui po. in pig. habe. ſed ſi debes mihi hominē in genere, & ego tibi, & tu mihi ſtichū ſolueres, poſſem ego tibi eundem ſoluere: ergo & compenſare. Et ꝙ poſſim eundem ſoluere eſt caſus in l. ſi quis duos. ff. de ſolu. vbi ſi debeo duos homines in genere, & dedi tibi ſtichū, ſi eiuſdē ſtichi iterum nācīſcar dominiū, poſſum eū tibi ſoluere. Ad idē eſt etiā bonus tex. in l. qui decē. §. ſtichū aut Pamphilū. ff. eo. tit. de ſolu. vbi ſi promi ſi tibi hominē in genere, poſſū vnū ex his, qui ſtipulationis tēpore tui erant, ſoluere. quę iura hîc allegantur, & timore contrarij receſſerunt à deciſione illarū legū. Et cō probatur, quia rē meam ſub cōditione, vel eo caſu, quo mea eſſe deſierit, poſſum ſtipulari. l. ſi rē meā. ff. de ver. oblig. Sed in ſtipulatione hominis in genere omnes in ſolutione cōditionaliter quodāmodo cōtinentur: vt d. l. iij. ff. qui, & à quib. ergo eum tempore, quo iſte vult mihi ſoluere, ſeruus, quē ego dedi illi, non ſit meus, poterit eundē mihi ſoluere. Non eſt verū ergo quod ipſi dicunt, quin poſsim eundē, qui tuus erat, tibi ſoluere. Nec obſtat eorum primum arg. quia lōga eſt differentia ꝙ debeā tibi certam & determinatam ſpeciē, vel ꝙ debeā aliquid in genere: nā primo caſu nō poſſum tibi inuito aliud pro alio ſoluere l. ij. §. j. ff. ſi cer. pe. ſed quādo debeo aliquid in genere, eſt quid incertum determinādum per ſolutionē, vt declarat Bar. in d. l. ij. §. j. in fi. ff. de verb. oblig. & poſſum quācunque ſpeciem mediocrē ſub illo genere cōprænſam tibi inuito ſoluere. l. legato generaliter. ff. de leg. j. & ſic eligere eū, quem mihi ſoluiſti. Et licet à principio, ſi ſpecialiter purè rem tuā tibi promitterē, nō cōſiſteret in ipſa obligatio, nec ſolutio: quando tamē promitterē in genere, habeo facultatem à lege ſoluendi id, quod tunc erat tēpore promiſsionis, vt eſt caſus in d. l. qui decē. §. ſtichū aut Pamphilum. ff. de ſolu. Poſſum ergo compenſare. Nec obſtat tex. qui decepit doctores, in l. Meuius. §. duobus. ff. de lega. ij. quia loquitur in longè diuerſis terminis: nos enim loquimur, vbi inuicem eſt debitum & creditum: vt l. j. ff. de cōpen. & §. duobus. loquitur vbi eidem à duobus ex cauſa lucratiua, homo in genere debetur, vel bis ei ab vno eodemq; debitore ex duabus cauſis lucratiuis homo in genere deberetur: quo caſu hominē, quē mihi ex vna cauſa lucratiua debitor ſoluit, non poterit, ſi deſinat eſſe meus ex alia cauſa lucratiua ſoluere: quia in eodem homine & eadem re, quæ poteſt ad oculum demonſtrari, nō poſſunt concurrere duæ cauſæ lucratiuæ §. ſi res aliena. inſti. de leg. ſecus ſi non ex cauſa lucratiua deberetur: vt l. ſi quis duos. ff. de ſolu. & ſ. dixi. Et hîc eſt verus intellectus illius §. duobus. quando ex cauſa lucratiua debeť p legatum, vel ſtipulationē. Anto. Ang. Carc. Sard.

cum qua alij ſimpliciter tranſeunt. Et clarius, & melius reſpondet gl. in l. ſi. in gl. j. & ibi Bar. in bonis lect. C. de cōpenſa. & illud quod gloſ. ſimpliciter dicit de æſtimatiōe, intellige, & declara vt per gl. in d. l. ſi. & Dy. hîc, & latius Nic. de Neap. in j. oppo. gl. ¶ In ead. gl. ibi. l. vnū ex
70 familia. §. ſed ſi vno. habetis † ꝙ quādo ſpecies eſt in genere debita hincinde, ꝙ admittitur cōpēſatio. Et hoc modo poſſetis limitare id, quod ſ. tenuit gl. in prin ſpeciei ad ſpeciē nō admitti cōpenſationē: vt illud nō procedat, quādo ſpecies eſſet hincinde debita in genere. Et idem, quod hîc, tenuit etiā gl in d. l. ſi. in gl. j. C. de cōpēſa. & gl. in l. qui nō militabat. in prin. in ver. habet Titius. hîc alleg. in gl. Sed aduertite ſecūdùm Dy. in vlt. col. quē in hoc ſequitur ſimpliciter Nic. hîc, in iij. q. gl. & dicit ꝙ d. l. vnū ex familia. §. ſed ſi vno. alleg. per gloſ. nihil facit pro gl. quia ibi nō loquitur in cōpenſatione, de qua loquimur hîc: ſed in retētione debiti, vt ibi exponit, & fatetur gl. Et iſtud liquet, ſecundùm
71 Dy. hîc: † nam cōpenſatio eſt debiti, & crediti inter ſe inuicē cōtributio: vt l. j. ff. de cōpenſa. Et ſic dicitur compēſatio, quādo vterq; eſt obligatus: ſed in d. l. vnū ex familia. §. ſed ſi vno. alter tantū erat obligatus: & ideo ibi nō eſt propriè compēſatio, ſed retētio. Et ita exponūt ibi gl. Io. Fab. quē ſequitur Ang. hîc: & dicit generalius, ꝙ omnes leges alleg. per gl. nō loquuntur de vera cōpenſatione, ſed potius de retentione debiti. Poſito ergo pro firmo ꝙ leges in gl. hîc alleg. nō loquantur in cōpenſatione, de qua nos loquimur: quid erit tenendū in pūcto gl. doct. hîc magis cōmuniter, vt Dy. Bal. Ray. de Forli. Ioan. de Pla. & Nic. in iij. q. gl. tenēt ꝙ quando debita in genere eſſent eiuſdē generis: quia ego deberē tibi bouē in genere, & tu ſimiliter deberes mihi bouē in genere: vel ego deberem tibi hominē in genere, & tu ſimiliter mihi hominē in genere: & tūc verū dicat glo. noſtra ꝙ habeat locū cōpenſatio: quia genera hincinde debita ſunt paris æſtimationis: quia in quolibet debetur mediocre: vt l. legato generaliter. cum ſimi. ff. de leg. j. ſicut habet locū compenſatio in quātitatibus, quādo ſunt paris æſtimationis, & recipiūt adinuicē functionē: vt vidimus in prin. huius glo. ſi autē debita in genere non eſſent eiuſdem ſed diuerſi generis, & conſequēter diuerſę æſtimationis, vt quia ego deberem tibi bouē in genere, tu autē deberes mihi hominē in genere: & tunc nō habet locū cōpenſatio, quia hę res nō recipiūt functionē adinuicē: vt l. ij. §. j ff. ſi cer. pe. Io. Fab. hîc inſurgit cōtra hanc cōmunem ſententiam, & etiā cōtra opi. gl. vno potiſsimo valde ſtringenti fundamēto, quod etiā formatur per Nic. hîc, in iij. q gl. Nā in obligatione generis illa ſpecies, quæ ſoluitur ſemper videtur fuiſſe in obligatione. l. cùm incertus. in iij. charta. ff. de leg. j. & l. iij. ff. qui, & à qui. & l. quod in diem. & l. & per iuſiurandū. §. ſi is qui hominem. ff. de accepti. & l. Meuius, §. duobus. in fi. & ibi glo. ff. de leg. ij. & ibi plenè per Bar. in iiij. oppo. iij. par. & not. Bart. & doct. in l. ij. §. j. ff. de verb. obl. ſed cōſtat ꝙ in obligatione ſpeciei nō admittiť cōpenſatio, in l. ſi cōuenerit. in princ. ff. de pig. acti. & vidimus in prin. huius gl. ergo nec in obligatione generis debet admitti cōpenſatio, cùm ſpecies cōtineri videať. Et hoc eſt, ſecundùm Io Fab. quod videť velle Iuriſcōſultus in d. l. Meuius. §. duobus. Dicit enim ꝙ ſi mihi debeť homo in genere, nō pōt mihi ſolui meus, vel ille, qui poſt ꝓmiſsionē fuit meus. Ratio eſt, quia ille, qui ſoluitur, videtur fuiſſe in obligatione: & obligatio de re mea mihi dāda nō tenuit: vt l. ſi rē meā. cū ſimi. ff. de verb. obli. Et ſic cōcludiť ꝙ obligatio generis refert ſe ad naturam obligationis ſpeciei: quia ſicut in re mea nō ſuſtinereť obligatio in ſpecie, ita nec in genere. d. §. duobus. Iſta dicta adhuc fortiùs cōfirmanť ꝑ Io. Fab. & Nic. hoc modo. Cōpēſatio obtinet vim ſolutionis, vt ſ. millies dictū eſt, ſed cōſtat ꝙ ſi mihi deberes hominē in genere, & ſoluiſſes certū hominem, ꝙ ego illū eundē nō poſſem tibi ſoluere, cui etiā eſſē debitor in genere. Caſus eſt in d. l. Meuius. §. duobus. ergo etiā nō debeo poſſe cōpēſare: quia quāuis cōpenſare eſt perinde, ac ſi tu ſolueres mihi illū hominē, & ego tibi illum eūdem. d. l & ꝑ iuſiurandū. §. ſi is qui hominē. quod nō eſt poſsibile, per d. §. duobus. Cōcludūt ergo ꝑ iſta multùm ſtringētia Ioan. Fab. & Nic. ꝙ de rigore iuris opi. doc. & gl. ſ. relata nō ꝓcedit (quāuis, ſecūdùm eos, de æquitate poſſet procedere) qn̄ debita in genere ſunt eiuſdē generis: ꝑ tex. in l. ſi qs duos. & in l. q decē. §. ſtichū aut Pāphilū. ff. de ſolu. & refert Nic. hîc, ꝙ iſta fuit originalis opi. cuiuſdā Io. de Felicitate, in d. l. Meuius. §. duobus. & ita etiā videtur te-
a nere [a] ✱ Ang. hîc. de quo etiā vide Bar. & alios in l. eū q ita. §. ſi. ff de ver. obli. ¶ In ea. gl. ad ſi. hāc gl. dicūt ꝓcedere Io. Fa. & Nic. de Neap. in iij. q. gl. niſi debitū, qd̄ negať, poſſet de ꝓximo liq̄dari. d. l. ſi. C. de cōpen. Et ad hoc bene faciet illa limitatio do. Abb. Pan. in c. ij. extra de depoſi. quā j. referā. Hinc ſumpta occaſiōe dubitať
72 per doct. hîc. † quādo debitū dicať de ꝓximo liquidari, & quādo dicať reqrere altiorē indaginē: & ſic quātū tēpus dari debeat tali exceptioni cōpenſationis. In fiſco iſtud reperiť expeditū intra duos mēſes, ꝙ ille q cōpēſationē opponit fiſco, intra duos mēſes debitū ſibi docere debet. dixit Iuriſcō. in l. auferť. §. q cōpenſationē. ff. de iure fiſci. & credo ꝙ ille tex. ſit vnicus, & ſingularis in iure, quāuis hoc ſit nimiùm arrogāter dictū Dy. ad ſi. in vl. qui tenet ꝙ idē ſit in alijs. quod in fiſco, vt in omnibus tēpus liquidādę cōpenſationis ſit duorū menſiū. Et idē etiā dixit gl. ſecūdùm vnā opi. in l. ſi. in ver. indaginē. C. de cōpenſa. Idē etiā tenet Nic. hîc, in iij. q. gl. motus multū fortiter, qa omnia iura ſtatuta in fiſco habēt locū in priuato, niſi in lege dicať ꝙ ſpeciale ſit in fiſco. Text. eſt de hoc no. in l. itē veniūt. §. in priuatorū. ff. de peti. hære. & ibi gl. j. ad hoc no. illū tex. cū alijs concor. & eſt etiā tex. no. in l. j. & ibi gl. in ver. ꝑtinet. C. de peti. hęre. Cùm ergo in fiſco ſit ſtatutū tēpus duorum menſium. d. §. qui cōpenſationē. nec ibi dicatur ꝙ iſtud ſit ſpeciale in fiſco: ergo idem erit in omnibus. In veritate iſtud multùm

bene

bene concludit. Alij magis cõmuniter tenent ꝙ iſtud relinquatur
arbitrio iudicis,cùm nõ reperiatur determinatũ à iure: per reg.l.j.
§.ſi ff.de iur.deli.& l.j. §.effractores.aliàs expilatores.ff.de effra.&
expila. Et ita tenuit glo.ſecundùm aliã opi.in d.l.fin.in ver. indagi-
nem.& idẽ tenuit Cy. in x.q. idem etiã tenent Iac. & Pet.hîc, & ita
videtur tenere Io.Fab.referens hanc tenere doct. Citramon. in d.
l.fi.Et idẽ,ꝙ relinquatur arbitrio iudicis, videtur tenere Bal. in l. ſi
ex falſis,in iij.col.C.de trãſac. & idẽ Bal. in auth. & conſequenter.
aliàs ſecundùm nõnullos ita eſt in l.fi.in fi.in ver. extra gloſ. quæro
nũquid liquidato negotin.C.de ſen.& interlo. omniũ iudi. & idem
Bal.in d.l.fi.in ij.oppo.C.de cõpenſa. Et ꝙ iſtud committatur ar-
bitrio iudicis,dicit Bal.patere in litera ibi:iudices obſeruent. & ibi
dicit:ſi inuenerint eam maiorem,& ampliorem expoſcere indagi-
nem.per hæc enim verba iudex inſtruitur , & eius officium infor-
73 matur. † Item ea,quæ ſunt facti,non poſſunt ſub certa regula defi-
niri:vt l.mora.ff.de vſur.& l.is,à quo.in princip.ff.vt in poſ. leg. Et
idem. quod ſ̃. ſcilicet ꝙ terminus iſte ſit arbitrarius , tenuit etiam
Bald.in l.in ea,quæ.C.de compen.vbi formalius voluit ꝙ etiam in
fiſco terminus iſte iudiciarius ſit arbitrarius,dummodo in fiſco iu-
dex non excedat duos menſes, per d. l. aufertur. §. qui compenſa-
tionem.Et cum hac opi.tenet etiam effectualiter Salic. in d.l.fin. in
ver.oppono ſeptimò ab extra.C.de compenſa.vbi tenet quòd tale
tempus ad probãdam compenſationem ſit in arbitrio iudicis: vt
etiam dixit glo.in d.l.fi.ita tamen ꝙ non impediat ſententiæ pro-
lationem.Et ꝙ ſit in arbitrio iudicis, dicit probare plura verba. d.
l.fin.& maximè in ver.hoc itaq; iudices.Itẽ,ſecũdùm eũ, probatur
ratione,quia hæc ſunt facti:igitur ſub certa regula nõ poſſunt de-
finiri:ergo iudicis arbitrio relinquuntur.l.j.in fi.ff. de iur.delib. &
ante eum iſta fuerunt fundamenta Bald.in d.l.fi.vt ſ̃.dixi. Ad l. au-
fertur.§.qui cõpenſationẽ.reſpondet Sali.prout reſpondebat glo.
in d.l.fi.in ver.indaginẽ. ꝙ ſpeciale eſt in fiſco , vt vltra duos men-
ſes non admittatur fauore fiſci.Et hanc opi.dicit Ange.hîc eſſe ve-
riorẽ,& tenendã.& hæc videtur magis cõmunis opi.maximè cùm
tot authoritatibus reperiatur eſſe ſuffulta : quamuis parũ rationi-
bus etiam , & legibus ſuffulciatur : & ego ĩ.aliter tenebo. Bar.verò
in d.l. aufertur. §. qui compenſationem. habuit aliam , & tertiam
opi.ꝙ cùm compenſatio ſit ſolutio,vt ſ̃. dictũ eſt , certè intra illud
tempus,quod daretur debitori ad ſoluendum , intra illud tempus
tenentur liquidare oppoſitionẽ compenſationis:& ideo,ſecundùm
eum, quia ad ſoluendũ fiſco daretur debitoribus tempus duorum
menſium,vt eſt tex.in l.in fraudem. §.ſi fiſcalibus.ff.de iu.fiſci.& in
l.debitoribus.ff.de re iudi.Iſta fuit viua ratio , & proprius ſpiritus
Iuriſconſulti in d.l.aufertur. §.qui compenſationem.quare debito-
ribus fiſcalibus ad liquidandam oppoſitionem compenſationis
dantur duo menſes.Et propterea infert Bartol. quòd ſi reo ad ſol-
uendum nullum tempus daretur, ꝙ tunc nullo modo admittere-
tur compenſatio.quæ requireret altiorem indaginẽ. Hinc ſignan-
ter ſequitur, ꝙ ſi ſtatutum diceret ꝙ ſtatim viſo inſtrumento ſine
aliqua dilatione reus ponatur ad diſtrictũ in carcere , donec ſatiſ-
fecerit,ſi talis debitor vellet opponere compenſationem , & vellet
ſibi aſſignari tempus ad probandum, nõ audiretur. Eandem opi.
tenet ipſemet Bar.ſecũdùm bonas lecturas , nõ ſecundùm lecturas
Bononien.quæ, iudicio meo,defectiuæ ſunt.Et ibi Bar. iſtã opi. la-
tiùs,& melius,quàm alibi,explicat in d.l.fi.C. de cõpẽſa. vbi etiam
per iſta valde notabiliter infert ꝙ ſi aliquis haberet licẽtiã capien-
di aliquem pro debito,& ille debitor vellet opponere cõpenſatio-
nem,quę requireret aliquã indaginẽ,& proteſtaretur ꝙ interim in
cauſa nulla fiat nouitas cõtra eũ:talis proteſtatio nihil releuat: quia
ſi nõ daretur ſibi dilatio ad ſoluendum,multò minus ad liquidan-
dum debitum. Et ibi Bar.ſucceſsiuè reſpondet ad aliqua , quæ vi-
dentur obſtare huic opi. & maximè ad text.ibi : quia videtur hoc
relinqui arbitrio iudicis. vide ibi per eum. Et cum hac opi. Bart.
tenet etiã Bal hîc ,vbi formaliter refert,& ſequitur hãc theoricam
Bar. Eam etiam ſequitur Pan.in c.ij.extra de depoſi. potat tamen
eam limitandam,niſi de credito actoris cõſtaret per ſola confeſsio-
nem rei compenſare volentis:quia iſto caſu deberet admitti com-
penſatio,quamuis ita de facili liquidari nõ poſsit intra decem dies,
quos de conſuetudine habet confeſſus ad ſol- a
uendũ,iuxta gl.fi.in l.ſi debitori.ff.de iud.& §.
omnis ſtipulatio.in ver.cõfeſſum.ſ̃.de verb.obl.
& in §.fi.in gl.fi.in ver.poſuit.ſ̃.de inuti. ſtipu.
Mouetur per not.per Cy.in d.l.fi.& ibi per gl.
& Bal.C.de cõpenſa. & arg. regulę poſitæ in l.
eũ,qui.in prin.ff.de iurein. *Sed audite*,iſtã limi
tationẽ ante eũ ponit ipſe Bart. in terminis in
d.l.fi.ſecundũ bonas lecturas,nõ ſecundũ lectu
ras Bononiẽſes, vbi formaliter inquit Barto.ꝙ
quãdo debitũ, contra quod opponitur cõpen-
ſatio, eſt liquidũ per ſolam confeſsionẽ partis
in iudicio factam, & tunc ei poteſt obiici com-
penſatio de alio debito non liquido : & debet
pars æquanimiter ſuſtinere,donec liquidetur,
cùm eum à probatione releuauerit : vt d.l. eũ,
qui.Et hoc dicit multũ no. velle glo.ij.paruam
ibi in d.l.fi.in ver.cõuicta.& eſt gloſ.in l.nemo.
ex his.in glo.j.mag.ff.de reg.iur.Hanc no. theoricã Bar. repræhen
dit Bal.in l.in ea,quæ.C.de cõpenſa.quãuis eã hîc ſequatur : motus,
quia poſt terminũ,qui datur iudicato,nulla datur dilatio ad ſoluen
dum:& tamen poteſt opponi,& probari compenſatio,ſi probetur
incontinenti arbitrio iudicis.Et de hoc dicit eſſe tex.in l.ſi militi. §.
cùm intra.ff.de compen. Ergo apparet quòd fundamentum Bart.
non eſt verũ,quòd compenſatio non poſsit opponi,niſi intra tem
pus,quod datur ad ſoluendũ. Et hãc reprobationẽ refert,& ſequi-
74 tur ſimpliciter Ang.hîc.§ † In tãta varietate quid tenẽdũ. Quòd
iſtud ſit tempus arbitrariũ iudici,videtur velle etiam magis cõmu-
nis opi.Sed mihi non placet,per ea,quę ſtatim dicam.opi. Barto.eſt
ſuſtentabilis. Et ad tex.in l.ſi cùm militi. §.j. ego multùm clarè re-
ſponderi puto poſſe:quia tex.ille nihil obſtat:nam ibi debitũ, quod
opponebatur poſt terminũ datũ iudicatis,erat liquidum per aliam
ſententiam,in qua,& ille,cui obiiciebatur compenſatio,fuerat cõ-
demnatus : vnde nil mirum ſi talis exceptio compẽſationis admit-
titur etiam poſt terminũ datum iudicatis: cùm nulla probatio re-
quiratur,cùm liquidum ſit debitũ per ſententiam:& ſic ibi talis ex-
ceptio nullam indaginẽ exigebat:& ideo admittitur. Et ſic ille text.
nihil facit contra Bar. In puncto iuris mihi magis placet opi.prim-;
quam ſ̃.retuli Dyn.& Nicol.hîc:& hanc teneo,quòd tempus op-
ponendi compenſationem nõ ſit arbitrariũ iudici , ſed ſit duorum
menſium. Nam iſtud tempus expreſsè cautũ reperitur in fiſco.d.l.
aufertur. §.qui compenſationem.ergo idẽ erit in quocũq; priuato,
a cùm ibi nõ dicatur hoc eſſe ſpeciale in fiſco:[a] vt ſ̃.latiùs deduxi.
Et ad hoc non video ꝙ vllo modo reſpõderi poſsit. Et per hoc fun
damentũ faciliſsimè reſpõdetur ad allegata in cõtrariũ: & primò dũ
dicebatur ꝙ cùm iſtud tẽpus non ſit determinatũ à iure, ꝙ ſtandũ
eſt arbitrio iudicis:quia reſpondeo negando:quia eſt tempus deter-
75 minatum duorũ menſium,vt ſtatim dixi. Per hoc etiã † non obſtat
dum dicebatur quòd ea,quæ ſunt facti, non poſſunt ſub certa re-
gula definiri:quia reſpondeo negando : quia imò habet certam re-
gulam,& certũ tẽpus per fundamentũ ſ̃.factũ. *Sed audite* ſi vultis
tenere ſententiã Bar.quæ etiã mihi placet,oſtendã quomodo pote
ritis ſubuertere hanc opi. Dy.& Nico.& eorũ fundamentũ , quod
videtur prima fronte inſolubile:quia ad illud clariſsimè reſpondeo.
Et dũ dicebatur, ꝙ tempus opponẽdę exceptionis in fiſco eſt duo-
rũ menſiũ,fateor.d. §.qui cõpenſationẽ.& dũ dicebatur, ꝙ omnia
iura,& ſtatuta,quæ habẽt locũ in fiſco, habent locũ in priuato,niſi
dicatur ſpeciale in fiſco:reſpõdeo iſtud eſſe verũ,quãdo eadẽ eſt ra-
tio in priuato quæ in fiſco:ſed hic diuerſa eſt ratio. Nã ideo in fiſco
tẽpus opponẽdi cõpenſationẽ eſt duorũ menſiũ , quia etiã tempus
ſoluendi eſt duorũ menſiũ:vt ſ̃.deduxi,ſecundũ Bar.ergo cùm cõ-
penſatio ſit ſolutio, nil mirũ ſi in fiſco tẽpus ſolutionis, & cõpenſa
tionis eſt idẽ. Quę ratio non habet locũ in priuato:quia in priuato
tẽpus ſoluendi nõ eſt duorũ menſiũ, ſed eſt regulariter quadrime-
ſtre: vt l.ij. cum ſimi.C. de vſur.rei iudi. ergo cũ diuerſa ſit ratio in
fiſco,& priuato, nõ erit iſto caſu licitũ arguere ab vno ad reliquũ,
per iſta habetis perfectè enucleatũ hunc articulũ.& audeo dicere ꝙ
alibi

a Imò ſuſtineri poſ
ſet ꝙ ſit ſpeciale
in fiſco, prout gl.
& Salic.dicunt in
d.l.fi.C. de cõpen.
Nec obſt.ꝙ in tex.
non dicatur:quia
cùm ille tex.pona
tur in tit.ff.de iu-
re fiſc. vbi cætera
in fiſco ſpecialia
ponũtur, ſatis ex
natura tituli ſua-
detur,arg.l. impe
ratores. ff. de in
diem addicti. &
eius , quod habe-
tur in l.fi.in prin.
ff. de cond.indeb.
licet hæc reſpon-
ſio ſit ſatis leuis.
Sardus.

a ¶ Locum. Vide Felin. in c. dilecti. in fi. v. col. ver. ad illud, quod in criminali. de exceptioni.

alibi non inuenietis ita plenè tactum, nec exa-
minatum. ¶ Gloſ. in ver. ipſo iure. quam diui-
do in tres partes principales. In prima ad decla
rationem tex. ponit opi. quorundam. In ſecun
da illam reprobat tribus rationibus. In tertia
ex prædictis format quæſtionem ad text. no-
ſtrum, & reſpondet. Secūda ibi: ſed certè imò eſt neceſſarium. Ter-
tia ibi: ſed ſecundùm hanc opi. ¶ In ea gl. ibi: adeò vt dixerunt qui-
dam. Iſta fuit opi. Marti. ſecundùm quod refert gloſ. in l. ſi conſtat.
76 C. de compen. ¶ † In ea. glo. ibi. l. ſi quid. ibi vide glo. j. magiſtrā enu-
merantem plures caſus, in quibus quis compēſat etiam illud quod
eſt debitum alteri: quod etiam enumerat gl. in l. eius. & eſt glo. vni-
ca. C. de compen. Item illud, quod glo. iſta dicit fideiuſ. poſſe com-
penſare illud, quod reo principali debetur: intellige procedere ſe-
cundùm diſtinctionem glo. not. in l. verum. in gloſ. pe. ff. de cōpen.
Accedant quæ latè traduntur per Bald in l. tam mandatori. in iij.
col. C. de non nu. pec. & ſimile per Bar. Ang. & Imo. in l. ſi prior. ff.
ſol. ma. ¶ In ea. glo. ibi: vt ff quando dies vſusfru. ce. l. j. Hæc ſecūda
opi. fuit Io. quam vltra eum ſequitur gloſ. noſtra, ſcilicet hic, & in l.
ſi conſtat. in glo. j. C. de compen. & glo. in l. ſi quid. in gloſ. j. ff. de cō-
penſa. & hanc ſequitur Dy. hîc, in pe. col. & vltra tres rationes hic
adductas in glo addit Dyn. tex. quem dicit multùm facere pro opi.
glo. in l. j. in fi. ff. quę ſen. ſine appel. reſcin. vbi, ſecundùm eum, eſt
77 tex. † quòd ſi de debito hincinde liquido iudex non fecerit cōpen-
ſationem, ſed primò condēnauerit me, & poſteà poſt quatuor mē-
ſes condemnat te: dicitur ibi quòd poteſt appellari. Vnde ſi cōpen-
ſatio fieret ipſo iure, non poſſet appellari: quia fruſtratoria eſſet ap-
pellatio. Prætereà ſi appellatur, ergo ſententia valuit: ergo non fit
compenſatio mero iure. Pro hac opi. bene facit tex. in l. ij. ff. de com
pen. in ver. ſi paratus eſt compenſare. ergo compenſatio nō fit me-
ro iure, ſed requiritur factum hominis. Accedat etiam tex. in l. ſin.
autem. §. fi. & ibi glo. in ver. à iudice. & ibidem doct. ff. de neg. geſt.
& tex. in l. quod in diem. §. ſi rationem. ff. de cōpen. In quibus iuri-
bus habetur quòd iudex poteſt non admittere compenſationem:
ergo cōpenſatio non fit mero iure. Et hęc opi. cōmuniter tenetur,
quamuis Io. Fab. hic, & Nico. in iij. q. glo. dicat quòd opi. Marti. ſit
ſuſtentabilis, & quòd facile ſit reſpondere ad tres rationes gloſ. no-
ſtræ, & ad tex. adductum per Dy. vt hîc habetis per eos. Effectua
liter tamen tenent cum prædicta cōmuni. quā etiam tenet Ray. de
Forli. in l. iij. C. de compen. vt hic refert Nico. Et cum hac opi. gloſ.
tenet etiam Bart. in l. ſi conſtat. C. de compenſa. ſcilicet quòd requi
ratur factum hominis: ſed ſtatim cùm eſt oppoſita ab homine, iſta
compenſatio tollat actionem ipſo iure. Et idem, ſcilicet quòd com
penſatio fiat, & tollatur debitum ipſo iure, ita demum ſi oppona-
tur ab homine, tenet etiam Bar. in l. verū. ff. de compen. per tex. in
l. ſi quid. in ver. compenſare mali. & per tex. in l. ij. in ver. ſi paratus
eſt compenſare. ff. de compen. & in d. l. verū. Bar. ſingulariter ſub-
dit vnū magiſtrale verbum. Et iſtis enim dicit ſe inferre quòd non
eſt neceſſe ad extinguendum debitum ipſo iure, quòd compenſa-
tio opponatur in iudicio: ſed vbicūq; notifico tibi quòd volo debi-
tum cum credito compenſare, ipſo iure tollitur obligatio. Et hoc
dicit colligi ex legibus ſ. alleg. dum dicunt, ipſo iure: quaſi non re-
quiratur miniſterium iudicis. Addite in materia bonum text. in l.
rei iudicatæ. §. j. ff. ſol ma. qui tamen videtur velle quòd abſq; op-
poſitione debitū & obligatio tollantur. Sed illum tex. intelligite ſe-
cundùm prædicta. Et circa prædictam cōmunem concluſionā vi-
de latiſsimè Bal. examinantem hunc paſſum, & plenè diſtinguen-
tem, cuius diſtinctionem formaliter ſequitur ibi Salic. & eā totam
ponit hîc: & ſimpliciter ſequitur Ang. de Are. Et cum prędicta cō-
muni in terminis noſtris tenent Bald. & Salic. in illa diſtinctione.
78 † Et pro hac communi, quòd compenſatio tollat ipſo iure debitū,
ſi opponatur ab homine, & non aliter, alleg. Bal. in l. ſi cōſtat ſimile
in repletione legitimę, quę fit ipſo iure, ſi tamē petatur: vt l. ſcimus.
79 C. de inoffi. teſta. ¶ † Item teſtamētum filio in poteſtate præterito,
eſt nullum ipſo iure, ſi dicatur. l. filio præterito. & l. ſi filios, qui in
poteſtate. ff. de iniu. rupt. traditur latè in l. poſthumo. C. de contra-
tab. Iſtam communem opi. confirmat etiam ibi Bal. per plura alia
80 fundamenta, de quibus ibi per eum. ¶ † Aduertendum tamen eſt
circa hanc communem opi. quæ habet quòd cōpenſatio tollat ipſo
iure debitum, ſi opponatur, & non aliter. nam hæc communis con
cluſio fallit in quāpluribus caſibus, in quibus fit compenſatio ipſo
iure, etiā abſq; eo quòd opponatur ab homine. Qui caſus enume-
rantur per glo. magiſtram in l. ſi conſtat. in glo. j. C. de compen. &
in l. ſi quid. in glo. j. ff. de compenſa. Et vltra caſus poſitos per gloſ.
iſtas, alios plures addunt Bal. & Sali. in d. l. ſi conſtat. quos omnes lon
gum eſſet recenſere. Ex his referam duos notabiliores, & quotidia
81 nos, quibus addam multa pulchra. † Primus eſt caſus in delictis,
quando ab vtraq; parte verſatur delictum in odium delictorum.
Vnde ſi circa vnum contractum vel quaſi contractum ambo deli-
a querunt doloſè, vel culpabiliter, vel negligenter, habet locum [a] cō-
penſatio ipſo iure, abſq; eo quòd opponatur ab homine, odio de-
lictorum: vt l. ſi ambo. in princ. & §. quoties. ff. de compenſa. & l. ſi
duo. ff. de dolo. De qua materia vide latè per Dyn. in reg. in pari.
de reg. iur. in vj in l. viro, atque vxore. & ibi per Barto. & alios, &
maximè Imol. ff ſolu. matrimo. & per Barto. in l. cum mulier. & ibi
omnino per Bald. & Imo. ff. ſolu. matr. & per Bald. no. in l. fin. in v.
oppo. C. de compen. & in repeti. l. j. in ij. charta. & ibi etiam per
Barto. in l. fin. C. vnde vi. per Imol. & alios in c. intelleximus. extra
de iud. Vide etiam in materia delictorum compēſandorum, quod
ſingu. decidit Barto. in l. ideo condemnatus. arg. illius legis. ff. de
compenſa. & ſingularem quæſtionem, quam ponit Bald. in l. j. C.
de compen. Et quid ſi tu produxiſti inſtrumentum debiti ex mu-
tuo contra me, & falſum, ego produco contra te inſtrumentum
ſolutionis, & falſum, an fiet compenſatio iſtorum delictorum, an
verò vterq; punietur? Ponit in terminis Bald. in rubr. C. de fide
inſtru. in col. viij. verſic. incidenter etiam quæro. Titius produ-
xit, &c. & ibi dicit quòd vterque erit puniendus criminaliter.
Nam, ſecundùm eum, quamuis ſit mihi licitum negare etiam ve-
rum, ſi tu haberes malam cauſam contra me, ne tu obtineas per
mendacium, vt dicitur no. per gloſ. in c. cupientes. in princ. in ver.
malignantium. de elect. in vj. addo aliam gloſ. in c. dominus noſter.
in ver. ex inſidiis. xxiij q. ij. no. Cano. in c. j. de mu. peti. Et pro hoc ſo
leo allegare ſolennem tex. de iure ciuili in l. cùm pater. §. Titio. in
fi. ff. de leg. ij. ibi: nec videbitur dolo feciſſe, cùm fraudem excluſe-
rit: quia ſecundùm Bald. illud eſt verum, duntamen falſa probatio
non immiſceatur. Subdit etiam ſingulariter, & mirabiliter Bald.
quòd in caſu ſuprà dicto, ſi ex forma ſtatuti committēs falſum de-
beret perdere cauſam, quod etiā eſt de iure cōmuni, iuxta l. in frau
dem. §. quoties. & ibi gloſ. ff. de iure fiſ. cum ſimi. tamen iſto caſu
actor tantùm, qui egit ad debitū ex falſo inſtrumento, deberet per-
dere cauſam, & non reus: quia in pari turpitudine melior eſt cauſa
82 poſsidentis. quod eſt magnum & mirabile dictum. ¶ † Secundus
principalis caſus eſt quantū ad vſuras: & ſic quantū ad impedien-
dum curſum vſurarū. Item quātum ad impediendam moram, ſeu
poenam committendā ex mora, compenſatio fit ipſo iure abſque
eo quòd opponatur ab homine: vt eſt tex. in l. ſi conſtat. & ibi gloſ.
no. C. de compen. Et facit ratio, quia non dicitur in mora, qui nō
cogitur iudicium cum effectu pati, cùm legitima exceptione tueri
ſe poſsit. vt l. lecta. ver. ſi ff. ſi cer. pe. de quo etiam vide Bart. in l. ge-
rit. in iiij. q. prin. in ver. pone quòd debitor in diem. ff. de acqu. hęre.
83 ¶ † Et per hoc dicit ſimpliciter Io. Fab. hîc poſſe dici vnum quoti-
dianiſsimum, quòd res emphyteutica non cadit in commiſſum per
ceſſationem ſolutionis cenſus, ſi dominus debet tantūdem emphy
teutæ. Ad quod etiam dicit facere quod not. Spec. in tit. de oblig. &
ſol. in §. nunc dicendum. in ver. quid ſi ſol. & plenius in titu. de lo-
ca. §. nunc aliqua. in ver. lxxxix. Et hoc dictum etiā ponit, & tenet
Ioan. de Pla. hic, quamuis de Io. Fab. non faciat mentionem. Verū
quia dictum eſt quotidianum, de eo, dn vobis cōplures cōcor. doc.
ad quas cum expedierit recurrite. Albe. de Roſa. in l. cùm alter ff.
de compen. vbi iſtud in terminis ponit, & tenet, quòd quando do-
minus eſt debitor emphyteutæ, quòd emphyteuta nō cadit à iure
ſuo, ſi ſit paratus cōpenſare. Et Raph. Ful. in l. ſi cōſtat. C. de cōpen.
& do. Abb. antiquus in c. bona fides. col. fi. ver. & nota ex hoc. extra
de depoſi. & ibi Ioan. de Imo. & ibidē do. Anto. de But. in vlti. not.

& Bal.

& Bal. in addi. ad Spec. in tit. depoſi. & idem Bal. in reperto. ſuper
84 Inno. in ver. emphyteuta. in j. q. ¶ † Item per ſecundum principalem caſum dixit multùm ſignanter Bald. in d. l. ſi conſtat verſi. ſecundò nota. C. de compen. quòd iſtud, quod dictũ eſt, quòd quantum ad euadendã pœnæ commiſſionẽ, ipſo iure fit compenſatio. Facit ad id, quod ſæpe accidit, quòd in eodem laudo vel inſtrumento laudi vna pars condemnatur alteri, & altera alteri in quantitate pecuniæ. Nam vbiq; vſq; ad cõcurrentem quantitatẽ fit compenſatio, licet nõ opponatur ab homine. ¶ Vltimò circa prædictã concluſionem glo. noſtræ, & circa ſuprà ſcripta format Io. Fab. hic notabilem, &
85 ſolennem quæſtionem: alij nõ tangunt. † Nunquid ſi aliquis promiſit ſoluere certã quantitatẽ intra calendas Maij, & hoc iurauit, nũc vult compẽſare, an liberetur à periurio, an verò dicatur periurus. Determinat Ioan. Fab. quòd nõ eſt periurus, per ſuprà ſcripta: quia ſecundùm eũ, in omni caſu, in quo defectus ſolutionis poſſet afferre præiudiciũ, ſeu damnum debitori, vel quantũ ad pœnam, vel vſuras, vel aliter in quocunq; effectu moræ, quo ad hoc fit ipſo iure cõpenſatio, vt ſ. latiùs dixi. & ſecundùm eũ, eſt neceſſe dicere quòd nulla mora cadit, vbi nulla eſt petitio, vel eſt talis, quæ per exceptionem remoueri poteſt: vt l. nulla intelligitur. ff. de reg. iur. & l. lecta. ver. ſi. ff. ſi cer. pe. & dixi ſ. Cùm ergo compenſatio repellat effectũ petitionis vel ipſo iure, vel per exceptionem, ſequitur quòd etiã omnem effectum moræ, quocunq; modo mora cõtrahi poſſit. Ego addo in terminis Bar. qui idem tenet quod Io. Fab. in l. amplius nõ peti. in vlti. col. ff. rem ra. ha. motus, quia conditio debet impleri in forma ſpecifica, ſicut iuramentũ: vt l. qui hæredi. in prin. & l. Meuius. ff. de condi. & demon. ſed iuſſus dare, ſeu ſoluere, implet conditionem compenſando: vt l. ſi peculiũ. §. j. ff. de ſta. lib. igitur, &c. Prætereà, ſecundùm Bar. ſi ego impedior iuſta cauſa facere quod promiſi, nõ ſum periurus: vt l. ſi. ff. qui ſatiſd. cog. Sed ſi ego nõ ſoluo tibi, quando tu debes mihi tantundem, ego impedior à te: quia ideo tibi non ſoluo, proptereà quòd tu non ſoluis mihi: vnde quaſi facto tuo impeditus, non debeo eſſe periurus. Hanc rationem dicit Bar. facere iuriſconſultum in l. iij. circa prin. in ver. inde quærit. ff. de ſtatu lib. Et cum Bart. tranſeunt etiam ibi Ange. & Raph. Cu. Et pro hac deciſione facit etiam ille ſolennis text. in l. ſi debitor. ff. qui pot. in pig. hab. in ver. nec enim intereſt, ſoluerit, an compenſauerit. Pro hac etiam deciſione, quòd ille qui compenſat, non ſit periurus, facit quia aduerſarius ſuus facit quò minus ſoluere poſſit. Tex. eſt vnicus reputatus in iure in l. Iulianus ait. la j. & ibi Bar. ff. de cõdi. & demon. ſed concordat ei l. iij. ff. de ſta. libe. in princip. Iſta ſunt formalia verba Bal. in c. ad noſtram. extra de iureiur. Et cum ſuprà ſcripta deciſione tenet etiam Bartol. in d. l. Iulianus. in vltimis verbis. & ibi Ioan. de Imola. Sed certè contra hanc determinationem Bar. Ioan. Fab. & ſequacium, eſt caſus apertus, & clarus in c. ad noſtram. extra de iureiur. & ibi Cano. omnes tenent contra hanc deciſionem Panor. in c. cùm dilectus. in xj. col. de ordi. cogni. quicquid teneat Matth. in no. lvj. contra quam etiam facit quòd iuramẽtum compellit præciſe ad factum, ita quòd non euaditur periurium ſoluendo intereſſe: vt eſt glo. ſing. in l. ſi pecuniam. in prin. in gloſſ. paruula. in ver. & neceſſe habeas. ff. de condi. ob cau. de qua latè dixi, ſi memoria teneo, in §. item ſi quis poſtulante. in ij. col. in vij. effectu iuramenti. ſ. eo. ¶ In ea. glo. ad fi. glo. bene dicit: & cũ ea ſimpliciter tranſit Nico. in vj. q. glo. & finaliter etiam tenet Ioan. Fab. quamuis videretur velle eam impugnare. Et addite circa hunc effectum glo. quæ dixi ſ. in euidentialibus. ¶ Glo. in ver. alias. ibi: quæ actiones ſunt, largiſ-
86 ſimè accepto vocabulo. † Not. hanc glo. quòd propriè ſumpto vocabulo officium iudicis non eſt actio, ſed largiſſimè ſic. De quo vide gloſſ. ſ. eo. in principio in gloſſ. fin. mag. in princip. & ibi latiſſimè
a dixi. [a] ¶ In eadem gloſſ. ad fin. not. ex gloſſ. quòd etiam illud, quod debetur officio iudicis poteſt compenſari. Addite text. in l. ſi ambo. §. in ſtipulationibus. ff. de compen. & text. in l. etiam. & ibi Bald. & etiam Bartolus ſecundùm aliquas lecturas. C. de compen. Quod intelligite verum de debito officio iudicis, in quo nullum in medio eſt obſtaculum: aliâs ſecus. Ita limitat ſing. Bartol. in l. fin. §. fin. in fin. ff. de condi. inde. Bald. in l. fin. C. de compen. & refert,
87 & ſequitur ſimpliciter Angel. de Aret. hic. ¶ † Gloſſ. in ver. depoſiti. quam diuido in tres. In prima timore taciti contrarij limitat, & declarat tex. In ſecunda tacitè quærit an iſtud, quod hîc dicitur in depoſito, habeat locum in cõmodato. In tertia enumerat caſus, in quibus ceſſat compenſatio. Secunda ibi: item quod hîc dicit in actione depoſiti. Tertia ibi: item ceſſat aliâs cõpenſatio. ¶ In ea. gloſ. ibi: vt ff. commoda. l. iij. §. fin. Idem tenuit glo in l. fi. in ver. depoſiti. C. de compen. & vide per Nico. de Neap. in iij. & iiij. oppo. glo. ¶ In ea glo ibi: vt C. de compen. l. fi. in fi. intelligite vt ibi per glo. in ver. poſſeſſionem. ¶ In fi. glo. vide glo. pleniorem, & magiſtram, quę enumerat omnes caſus, in quibus ceſſat compenſatio, in d. l. ob negotium. hic allegata in fi. glo. & dixi ſ. in textualibus, in vltimo notab. ¶ Extra glo. circa hanc materiã compenſationis formant hic Io. de Pla. & Ang. de Are. aliquas quæſtiones per eum ordinem, quem etiam ante eos obſeruat Bal. in l. fi. C. de compen. videlicet quid ſit compenſatio, quare fuerit introducta compẽſatio, in quibus debitis habeat locum compenſatio. Item an compẽſatio fiat ipſo iure, an ita demum, ſi opponatur ab homine. Has omnes quæſtiones expediuit cum gl. ſ. in ſuis locis opportunis: & ideo remanebit expeditus præſens §. Sequitur modò §. prætereà quaſdam.

a ¶ Dixi. Quem vide in nume. 53. 55. & 56.

LAVS DEO.

1 *Actio arbitraria quæ dicatur.*
2 *Actiones arbitrariæ, & actiones bonæ fidei in quibus differant.*
3 *Actiones arbitrariæ quare, & vnde dicantur. 11. 16.*
4 *Actiones arbitrariæ an ſint nomen actionum, an adiectiones.*
5 *Actiones arbitrariæ quæ ex mero iudicis officio pendẽt, ſunt tam in rem, quàm in perſonam. 7.*
6 *Dedo dedi, eſt antiqua grammatica.*
8 *Iudex ſi nollet impendere id, quod debet ex mero officio, qualiter parti conſuletur.*
9 *Iudex multa facere poteſt, ad quæ tamen compelli non poſſet.*
10 *Participia futuri temporis neceſſitatem important.*
11 *Iudex negligens facere iuſtitiam, facit litem ſuã, ſicut malè iudicãdo. 12.*
13 *Iudex ſi fuit negligẽs circa condemnationẽ expenſarum, an faciat litẽ ſuã.*
14 *Iudex negligens criminaliter punitur, & toto ſalario priuari poteſt.*
15 *Iudex permittens labi inſtantiam de iure communi, an puniatur.*
16 *Iudex ſi negligat facere id, quod ab eo petitur, an teneatur, ſi illud idem ab alio æquè faciliter conſequi poſſet.*
17 *Officium iudicis quòd veniat cum iure actionis, qualiter ſit intelligẽdum.*
18 *Officium iudicis qualiter in arbitrarijs reſideat in perſona iudicis.*
19 *Actiones arbitrariæ an ſint bonæ fidei. 21. 31. 38. 40.*
20 *Actiones bonæ fidei quare non dicantur arbitrariæ.*
22 *Actio realis præſupponit obligationem.*
23 *Actio ex iuramento in litem non oritur.*
24 *Actio omnis in qua res ſecundùm præceptum iudicis non reſtituitur arbitraria dicitur.*
25 *Actiones ſtricti iuris, quæ ad reſtitutionem competunt, ſunt ſemper arbitrariæ.*
27 *Rubrica, quæ generaliter loquitur, non eſt reſtringenda propter nigrum.*
30 *Actiones arbitrariæ vt dicantur, an ſit neceſſarium quòd duæ ferantur ſententiæ. 34. 35. 36.*
32 *Actiones ſtricti iuris an aliquo reſpectu dici poſſint arbitrariæ.*
33 *Actio ex ſtipulatu pro dote arbitraria dici non poteſt.*
37 *Actio noxalis pro damno dato à ſeruo, an ſit arbitraria.*
39 *Officium iudicis quotuplex ſit.*
41 *Dictio Quaſi, quid importet.*
42 *Actio ad exhibendum ad quid, cui, & contra quem competat. 44. 47. & agens hac actione quibus temporibus intereſſe debeat. 45. & qualiter prætendens aliquo modo ſua intereſſe rem exhiberi probare habeat tale intereſſe. 46. & qualiter in ea procedatur, & quales probationes requirãtur. 52. 53. 54. & an in hoc iudicio ſummatim debeat procedi. 55. & an exceptiones, quæ altiorem indaginem requirunt, admittantur. 57. & an ſi fuerit lis conteſtata ſuper rei vendicatione vel ſuper alio iudicio petitorio amplius ad exhibendum agi poſſit. 60.*
43 *Exhibere eſt in publico facere poteſtatem.*
47 *Exhiberi res cuius ſumptibus, & expenſis debeat.*
49 *Exhibere an quis cogatur debitorem alicuius, qui fugit in domũ ſuam. 51.*

Exhib

55 Exhibere an cogar mercatorem, qui decoxerit vel fregerit, ſi eum in domum meam accepero.
56 Cauſa ſummaria quæ dicantur.
58 Exceptiones requirentes altiorem indaginem quæ ſunt.
59 Actio ad exhibendum an cum alia actione in vno libello cumulari poßit.
61 Libellus in actione ad exhibendum qualiter ſit formandus. 62.
63 Actio noxalis quare locum non habeat in delictis filijfamilias ſicut ſeruorum. 64.
65 Actio noxalis in quibus delictis locum habeat. 66.
67 Actione noxali agens contra dominum pro delicto ſerui qualiter petere debeat.
68 Libellus in actione noxali qualiter ſit formandus.

a ‡Hæc continuatio effectualiter nō diſcrepat, videri meo, a continuatione Io. Fab. niſi quòd Iaſ. latiùs & per alia verba eam explicat. Sardus.

§. Præterea.

¶ Iſte §. habet ſubtilem materiā, & ſcabroſam, & malè cognitam. ¶ Pro introductione materiæ & generali euidentia ĩ. dicendorum, nec non tex. noſtri præmitto ad euidentiam quædam neceſſariò ſcienda. & quia iſte §. principaliter tractat de actionibus arbitrariis, in pri-
1 mis ſciendum eſt † quæ dicatur actio arbitraria. Iſtud declarat magiſtraliter Barto. in l. vnica. C. vbi conueniantur qui cer. lo. dare promiſerunt. Cuius verba formaliter ponit Ange. de Are. hîc, quamuis nullam de Bart. faciat mentionem. Dicit ergo Barto. aliter, & magis plenè, quàm ibi dixerit gloſ. j. quòd actio eſt arbitraria, in qua exercetur officium iudicis mercenariũ actioni deſeruiens propter aliquod extrinſecum accidens præter
2 naturam actionis propoſitæ. † Hoc dixi, vt per iſta cognoſcatis in quo differant actiones arbitrariæ ab actionibus bonæ fidei, in quibus etiam deſeruit officium iudicis mercenarium, ſuper quo per infinita verba multùm dubitauit Ioan. Fab. hîc, qui ferè aliud non ponit in hoc §. ſubiiciens, quòd in hoc pũcto mallet diſcere, quàm docere: vt ĩ. latiùs in loco ſuo dicetur: nam in hoc eſt differentia. Nam quamuis in actionibus bonę fidei deſeruiat officium iudicis mercenarium, non tamen deſeruit præter natura actionis propoſitæ, imò ſecundùm naturam. Nam ex natura actionis bonæ fidei veniunt vſuræ, venit intereſſe, iuratur in litem, & ſimilia: ſed in actionibus ſtricti iuris iſta non poſſent fieri ſecundùm naturam actionis propoſitę: tamen quando æquitas ſuggerit, aliquãdo propter adiectionem loci, aliquando propter rem non exhibitam ad mandatum iudicis, iudex habet rationem ad intereſſe vtriuſque partis accidẽtaliter, & extrinſecus, & pręter naturam actionis. d. l. vnica. C. vbi conueni. qui cer. loco dare promi. Ideo propter iſtam actionem extrinſecus prouenientem actio dicitur arbitraria. Et idẽ in aliis pluribus modis, quos ĩ. videbimus. Et iſtud euidentiale ponit etiã idem Bar. in l. ij. circa prin. ff. de eo, quod cer. lo. Aliâs tamẽ differentias videbimus ĩ. in glo. fi. ſuper ver. ſatisfieri. ¶ Secũdò pręmitto quòd in iſtis arbitrariis actionibus dependentibus ex officio iudicis præter naturam actionis, accidentaliter, & extrinſecus, tradũtur magiſtraliter per Bar. quatuor notabiles regulę in l. hoc edi-
3 cto. in prin. ff. de Pub. quare dicantur arbitrariæ actiones. † Quandoq; enim arbitrariæ actiones dicuntur propter officium iudicis, quod vertitur in arbitrando intereſſe ratione loci: vt toto tit. ff. de eo, quod cer. lo. vt hic in tex. Quandoq; dicũtur arbitrarię propter officium iudicis, quod verſatur in taxando quantitatem, & in deferendo iuramentũ in litem poſt taxatam quantitatem, iuxta l. in actionibus. & ibi per glo. & latiùs Bar. ff. de in litẽ iur. & hîc in tex. Quandoq;, & tertiò, dicuntur arbitrarię propter officium iudicis, quod vertitur in interrogando contra conuentum, quid præſtare velit: vt in actionibus noxalibus, in quibus interrogatur an velit ſoluere æſtimationẽ damni dati per ſeruum, an verò malit dare ſeruũ pro noxa: vt eo. tit. ff. de noxa. & hic in tex. & in l. miles. §. j. ff. de re iud. Quãdoq;, & quartò, & vltimò dicũtur arbitrarię propter officium iudicis, quod vertitur circa imponendã pœnam: vt in actione quod metus cauſa: vt l. ſi cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod me. cau. & in actione de dolo. vt in l. arbitrio iudicis. in princ. ff. de dolo. & hic in tex. Iſtę ſunt quatuor notabiles regulæ Barto. quas etiã ponit, & ſimpliciter ſequitur Ange. hic: & in has quatuor regulas, iudicio meo, effectualiter reincidunt, quamuis per diuerſa verba, & magis minuta, tres regulę, quę in iſtis arbitrariis traduntur per Bal. hîc, quod actionũ arbitrariarũ quędam ſunt, in quibus officium iudicis verſatur circa quid, hoc eſt, in quid, ſeu in quo habeat iudex condemnare: vt in actione quod metus cauſa, in actione ad exhibendũ, & ſimilibus. Quędã ſunt, in quibus officium iudicis verſatur circa quantũ, hoc eſt, in quantũ habeat iudex condẽnare: vt eſt in actionibus, in quibus quis cõuenitur ad intereſſe ratione loci, eo quia certo loco ſoluere promiſſum eſt. Quędã ſunt, in quibus officiũ iudicis verſatur circa quale, hoc eſt, qualiter iudex faciat condẽnationẽ: vt eſt in actionibus noxalibus in quibus iudex arbitrabitur qualiter debeat dominũ condẽnare, vtrũ inſolidũ: an noxaliter, iuxta l. ij. in prin. & per diſcurſum l. ff. de noxalib. Itẽ an condemnet dñm ad æſtimationẽ dãni dati per ſeruũ, an ad ſeruũ dandũ pro noxa. Si bene cõſiderabis, vt pędixi, iſtę regulę Bal. quãuis per diuerſa verba, effectualiter reincidũt in idẽ cũ regulis traditis ſ. per Bar. quãuis, iudicio meo, illę regulę Bar. ſint notabiliores, & magis explicitę: & quãuis Ang. hic inaduertẽter, vt puto, poſuerit has regulas Bar. & Bal. diſtinctè, & ſeparatim, tanquã eſſent omnino diuerſę. ¶ Tertiò principaliter pręmitto ꝙ actiones arbitrariæ
non ſic nuncupantur, eò, ꝙ ſint propriũ nomen actionis: † quia arbitrarię non ſunt propriè nomẽ actionũ, ſed ſunt adiectiones, ſiue qualitates actionũ. Dicimus enim actionẽ ex teſtamẽto eſſe arbitrariã, actionẽ ad exhibendũ, & idẽ in ſimilibus hîc in tex. poſitis: & ſic cũ iſta adiectione ſeu qualitate Arbitraria, ita dixit gl. no. in l. in bonę fidei. in verb. cõdictiturũ. & ibi etiã ſequitur Bar. ff. de eo, quod cer. lo. & gl. in l. ij. §. hęc autẽ actio. in gl. j. eo. titu. Similiter, vt dixi, vides eſſe in actione de peculio, de in rẽ verſo, quod iuſſu, inſtitoria exercitoria, & tributoria: & ꝙ iſta nõ ſint propria nomina actionũ, ſed quędam adiectiones, & qualitates, ita dixi in §. actiones autẽ de peculio. ſ. eo. tit. ¶ Quartò, & vltimò pręmitto propius ad tex. ſecũdùm Io. Fa. hîc, ꝙ in hoc §. nõ ponit aliqua principalis diuiſio actionũ. Et hoc patet, quia nõ enumeratur pro principali diuiſione per gl. magi. in §. ſunt prętereà. in gl. j. ĩ. eo. tit. quãuis prima fronte viſum fuiſſet dicẽdũ eſſe cõtrariũ, ꝙ hic ponitur vna diuiſio actionũ, quæ ſit, ꝙ quędã ſunt arbitrarię, quędã nõ. Vnde ſecundũ Io. Fab. occaſione eorũ, quę dixerat in §. proximè pręce. ꝙ in actionibus bonæ fidei, libera poteſtas eſt iudici ex bono, & equo, &c. ponit hîc de his
a arbitrariis, quę ex officio iudicis pendẽt. ¶ Ego [a] ‡ credo ꝙ iſte §. melius, & fundamẽtalius ex his, quę dixi in euidẽtialibus, poſſit cõtinuari ad §. proximè pręce. ſecundũ quod eũ cõtinuat Ioã. de Pla. hic. nã ſ. in pręce. §. tractauit Imperator de actionibus bonæ fidei, quę ſunt arbitrarię ex earũ natura: quia iudex nõ accidẽtaliter, nec extrinſecus, ſed ex earũ natura propria æſtimat ex bono & æquo quãtũ actori pręſtari debeat: vt in §. pręce. & ex natura earũ venit reſtitutio fructuũ, venit intereſſe, & ſimilia: vt vidimus in §. actionũ. in gl. j. mag. ſ. eo. & iſtę remãſerũt in ſuo ꝓprio nomine, vt vocẽtur actiones bonę fidei nõ autẽ arbitrariæ. Verũ q a ſunt alię actiones, quę ſunt arbitrarię, ſed nõ ex earũ natura ꝓcedẽtes, ſed pręter naturã, & ex mero iudicis officio vt declaraui ſ. in eodẽ. & ſunt ſtricti iuris. & iſtę appellatę ſunt propriè arbitrarię: hac ſumpta occaſione cõtinuauit hic Imperator de actionibus arbitrariis, & multũ congruẽter. Verũ quia concurrũt multa incerta, & potiſſimum in iſtis arbitrariis, & iudex debet curare, quantũ poſſibile ſit, ne incertam ſentẽtiã ferat, idcirco ſucceſſiuè poſitus eſt §. curare. & ille §. curare. ſecũdũ quod etiã dicebãt Dy. & Io. Fab. hic eſt cõmunis ad omnes actiones huius tituli tam arbitrarias, quã non arbitrarias: & proptereà nõ ſimpliciter eſt ad hunc §. referendus: ſed fuit occaſione prędicta ſic continuatiuè poſitus. ¶ Hinc infero non bene dixiſſe Ioan. Fab. hic, dũ dicit quòd §. noſter durat vſque ad §. ſi quis agens. & quòd totus ſimul eſſet legendus cum §. curare. quãmuis dicat quòd ipſe in §. curare, & ideo §. facit; vt minùs grauet auditores: quia imò, vt dixi in §. curare. neceſſariò fiendus eſt §. ¶ Iſte ergo §. vſque ad §. curare. cõmuni omnium diuiſione Dy, Ioan. Fab. Ioan. de Platea, & Angeli de Aretio, diuiditur in tres partes principales. In prima ponit quare dicantur actiones arbitrarię. In ſecunda declarat an iſtæ arbitrariæ ſint in rem, vel in perſonam

perſonam. In tertia ponit quod ſit in eis iudicium officiis. Secũda
5 ibi:ſed iſtæ actiones. Tertia ibi:in his enim actionibus. ¶ † Actiones enim arbitrariæ,quæ ex mero iudicio officii pendent,ſunt tam in rem,quàm in perſonã hoc dicit primò. & in eis permittitur iudici condemnare prout æſtimauerit negotio,de quo agitur,cõuenire.hoc dicit vſque ad §.curare.& iſte §. non legitur per Nico.de Neap.hic:neſcio an procedat ex defectu lec.quod eſt magis credẽdum.In tex.ibi:ſeruũ dedat.aliqui libri habent,dedit,& malè: quia eſſet præteriti temporis,quod ſtare nõ poſſet: vt ex verbis præcedentibus apparet. Præterea ſi eſſet verbum,dedit,præteriti temporis,quod præſupponeret factam ſolutionem,nõ poſſet ſtare textus, qui vult procedere arbitrariã actionem,quæ ceſſat, quãdo ſatisfactum eſt.debet ergo neceſſario eſſe in litera Dedat. Et ſecundùm
6 †quod etiã hic dicunt Io.Fab.& Ioan.de Pla.iſta eſt antiqua grammatica,dedo dedis.Ex iſto tex.poteſtis colligere quædam notabilia ad corticem literæ.vt hic facit Ange.de Aret.ſed nullius eſſet arti-
7 ficij:ideo omitto. † Vnũ notate ex tex.q̃ in arbitrariis actionibus permittitur iudici cõdemnare ex bono & æquo ſecundùm naturam cuiuſcunq; negotij,aliquãdo in quidditate,aliquando in qualitate,aliquãdo in quantitate,vt ſ.dixi in euidentialibus. Iuxta ergo hunc tex.& iſtud notabile opportunè cadit illud probabile du-
8 bium,quod hic ponit ſolus Io.de Pla,alij nõ tangunt. † Quid ſi iudex nollet impendere id,quod debet impendere, ex mero tamen eius officio non procedente ex natura actionis, ſed præter, & extrinſecus,puta nollet condemnare ad intereſſe, nollet deferre iuramentum in litem:qualiter conſuletur parti? Prima fronte videbitur q̃ nullo remedio prouideatur:cùm iſtud pendeatur in mero arbitrio iudicis:& iſtud ſibi permittatur,ſi vult: vt hic in litera. Io. de Pla.decidit q̃ imò adeſt optimũ remediũ, q̃ recurratur ad epiſcopum,vel q̃ reclametur ad ſuperiorẽ,qui iudicem cogat: item vt eũ puniat iuxta negotij qualitatẽ. Allegat § j.in auth.vt differentes iud.& auth.ſi verò.C.ad legẽ Iuli.de adul.& Bart.in l.à diuo Pio.
9 in §.ſententiã Romæ dictã.ff.de re iu. † Subdit tamen multa eſſe, quæ iudex facere poteſt,ad quæ tamen compelli nõ poſſet:vt l.non quicquid.ff.de iud.& l.j.C.quomodo & quãdo iud. & c.conſuluit. extra de offi.dele. Sed audite,quãdo iſtæ arbitrariæ, de quibus agitur in hoc §.ſtarent in ſolo permiſſu, & nuda poteſtate iudicis, ita q̃ poſsit,ſi velit,& ſi nõ vellet,nõ arctaretur,tunc eſſemus in dicta regula d.l.nõ quicquid.ff. de iud. q̃ compelli nõ poſsit. Et ita videtur prima fronte velle litera hic verſus finẽ,ſuper ver. permittitur. & hoc apertè firmat glo.hic ſuper ver.ſatisfieri. circa fi. dum dicit, vt quaſi liberũ ſit ei hoc facere. Tamen alibi habemus textus apertos q̃ imò in iſtis actionibus arbitrariis iſta arbitraria nõ pendẽt à mera poteſtate, an velit facere, vel ne,imò tenetur, & arctatur: vt eſt tex.hic poſt prin.in ver.cõdemnari debeant.quod verbũ neceſſitatem importat. Ad idẽ eſt tex.in l.qui reſtituere.ff.de rei vend. in
10 ver.compellendus.quod eſt participiũ futuri temporis.† Participia autem futuri temporis neceſsitatẽ important:vt eſt glo.ſing.& ibi Bal. & nouiſsimi in rub.ff.de lib.& poſth. Bene verũ eſt, q̃ in iſtis arbitrariis pendet à mera poteſtate,qualiter,& in quo,& in quantum condemnet:vt ſ.vidimus in ij. euiden. ſed nõ an condemnet. & ita etiã per quædam alia firmat hoc Io.Fab.in iij.col. Vnde cùm in terminis noſtris in iſtis arbitrariis iudicis officium arctetur facere,& ſic condemnare: ego credo q̃ ſit vera determinatio Ioan.de Pla,ſ.relata,q̃ eo caſu,quo iudex negligeret,vel recuſaret facere,q̃ reclamandum eſſet ad ſuperiorem:& idem, ſcilicet q̃ iudex negligẽs poſsit compelli per ſuperiorem impoſita ei pœna, tenet etiam Bar.in d.l.j.C.quomodo & quando iu. & de hoc dicit eſſe rubricã ſpecialem in d.authen.vt differentes iud.& ibi text. in §.j.in princ. Idem etiam tenet Bar.in l.fi.ff.de var. & extraord.cog. & ibi etiam
11 vult Bart. † quòd iſto caſu contra iudicem negligentem adminiſtrare iuſtitiã detur parti actio in factum ad intereſſe. Et idem voluit Bar.in l.à diuo Pio.§.ſententiam Romæ dictam.ff. de re iudicata.in ij.col. verſ. ſed quæro quid ſi iudex, qui tulit. & in l. quod iuſsit. col. fi. eod.titu. & in l.iiij.§. in eum. ff. de dam. infec. & ibi õmnino videatis latiſsimè Angel & Ioan. de Imola & Bartol. in l. mancipia. & ibi Bald. & melius Angel. C.de ſeruis fug. & Bartol.

in l.non quicquid.ff.de iud. & quod no. Barto. a
poſt glo. in l. argentarius.§.cùm autem. & ibi per Bar. & Ang.& alios.ff.de eden. & per doc. in l. ſi quando. per illum tex.C. de teſti. & videte bo.gl. in c.hoc etiam.ij.q.vj. vbi glo. vide-
12 tur velle † quòd iudex negligens adminiſtrare iuſtitiam, etiã faciat litem ſuã. Et iſtud apertè, & in terminis, ſcilicet quòd iudex negligendo ita faciat litem ſuam,ſicut faciẽdo, & ſic malè
a iudicando, [a] firmat ſingulariter Ang. in auth. ſcenicas non ſolũ,&c. col.v. de quo etiã videa-
13 tis Spec.in titu.de alle.& diſpu.§.fi. ¶ † Et an ſi iudex fuit negligẽs circa condemnationem expenſarum, quia non condemnauit victum temere litigãtem,prout ex ſuo officio tenebatur,iuxta l.properandum. §.ſiue autem alterutra.C.de iud.& l.eum, quem temere.ff.eodem. an faciat litem ſuam, videte Innoc.in c. grauis. extra de reſti.ſpo.& gl.no.& in communi reputata ſingularis in verbo; confiteatur. in l.fi. & ibi Bald. C. quando prouo. non eſt neceſ. &
b Bald.in dicta l. properandum. §.ſiue autem alterutra.[b] ✱ ¶ † Dicit
14 etiam circa prædicta alibi ſingulariter Ange. in repe.l. ſi vacantia. in v.char.C. de bo. vacan.lib.x. quòd iudex negligens criminaliter punitur: imò etiam poteſt priuari toto ſalario. ¶ An autem iudex eccleſiaſticus negligens facere iuſtitiam incurrat in canonem. c.cùm æterni.de reg.iur.in vj.videte ibi Ioan. And.& alios,& eun-
15 dem Ioan. Andr.in capitulo dilecti.extra de priui. ¶ † Et an iudex permittens labi inſtantiam de iure communi puniatur, ponit Bal. in l.non dubium. in ſexta col.C.de legib. & ad ſuprà ſcripta in terminis noſtris videte quæ dicam ſtatim j.in gloſ.j. Ex his habetis ſignanter reportare quæ, & quot peti poſſunt à iudice recuſante, vel negligente adminiſtrare iuſtitiam parti: quæ omnia diligen-
16 ter notate, quia quotidiana ſunt. † Quid autem ſi iudex negligat adminiſtrare, vel facere id, quod ab eo petitur, an teneatur, ſi illud idem ab alio æquè faciliter conſequi poteſt: vide Barto. in l.iiij.§.ſi tam vicinum.in principio.ff.de damno infec. & ibi Ange, & Imol.qui contradicunt Barto. ¶ Gloſſ.in ver. actiones arbitrarias. quam diuido in quatuor partes principales. In prima ponit quæſitum.In ſecunda ponit reſponſionem quorundam, quam reprobat. In tertia ponit aliam ſolutionem aliorum,quam etiam reprobat. In quarta ponit ſolutionem aliorum, & veram, quam approbat. Secunda ibi: reſpondebant quidam, & dicunt. Tertia
17 ibi:alij dicunt. Quarta ibi: alij dicunt,quod verius eſt. ¶ † In eadem gloſ.ibi: venit, eſt iure actionis.debetis intelligere gloſ.ſecundùm Ioan.Fab. hic, quòd voluerit dicere quòd officium iudicis in bonæ fidei actionibus venit cum iure actionis:intelligite,inhærendo ſcilicet ipſi actioni: aliàs gloſ. ſimpliciter intellecta diceret falſum: quia officium iudicis non præſupponit obligationem, nec actionem,l. qui per colluſionem.§. primo.ibi not. Barto.ff. de act. empt.& l.Quintus.& ibi Barto.ff.de annu.leg niſi largo modo, ſecundùm Bartolum in l.fin.ff. de iniur. Et hoc eſt, quod etiam voluit dicere Ange.de Are .hic, quamuis ſe ipſum non bene declarauerit. ¶ In eadem gloſſ. ibi: & in iudice tantùm. hanc gloſſ. mul-
18 tum no. Ange.de Aret. hic † quòd officium iudicis in arbitrariis reſidet tantùm in perſona iudicis. Et per hoc infert quòd cùm tantummodo reſideat in pectore iudicis,concedere,vel non concedere iſta arbitraria, puta intereſſe propter locum, quòd videretur dicendum quòd iudex non concedendo, non propterea teneretur in ſyndicatu parti,per id,quod ſingulariter dixit Inno. in c. ſi.extra de feriis. vbi voluit quòd quando aliquid reſidet in mero arbitrio iudicis,quod ſi vult, non poteſt illud denegare: & denegando non dicitur grauare partem:& per conſequens nõ debet teneri in ſyndicatu Pro quo dicto excellẽtiſsimus inter modernos Pau.de Caſt. in l. videamus.§ penultimo.ff. de in litem iur. ponderat text. ibi: faceret in l. non quicquid.ff. de iudic. & de hoc ſingul. dicto Innocentij dixi latiſsimè ſuprà eodem titulo, in principio. illuc recurrite.Facit quod dicit ibi Bald.in l. quicunque in quarta col. in verſiculo quarto caſu.C. de ſeru. fugi. Vos autem in terminis noſtris audacter tenete contra Ange.de Are.hic:quia non eſt verum præ-

ſuppoſi

a ¶ Iudicãdo. Adde tranc. Aret. in l. mancipia. C. de ſer.fug. & I ar.de Puteo in trac ſyndi.in verſic. negligentia.

b ✱ Vide Barto. in l. iiij.§. hoc autẽ iudicium. in viti. q. primæ part.ff. de damno infec. Sardus.

a y Hæc deciſio Pauli Caſtr. facit pro fideiuſſoribus literarum Cambij, quòd ſi reus ſit in mora, non teneantur ad intereſſe ratione cambij. Sardus.

ſuppoſitum ſuum, quòd in iſtis actionibus arbitrariis iſta arbitraria reſideant in mero arbitrio iudicis an illa faciat, immò arctatur facere, prout s. latè firmaui in textualibus: ſed bene reſident in mero arbitrio iudicis qualiter, & inquantum faciat, vt ibi dixi. ¶ In ea.gl.ibi.l.in bonæ fidei.gl.n.bene dicit & eam intelligite, & declarate vt s. in euidentialibus.in j.euidētiali.

¶ In ea.glo.ibi:eſt perfecta,& immediata: hæc reprobatio eſt vera: quia,vt vult glo.& etiam ponunt Io.Fab.& Ang.hic.aliàs ſequeretur quòd diuiſio actionum poſita in §.actionū.s.eo.non eſſet ſuffi-
19 ciens.& perfecta:quod eſſet abſurdū dicere. ¶ †In fi.gloſ.hęc vltima vera eſt, ſcilicet quòd actiones arbitrariæ non ſint bonę fidei, ſed ſtricti iuris:quia non reperiuntur ennmeratæ in §. actionum.s. eo.Et hanc approbant.Et ſequuntur communiter hic: vt Pet. Io. Fab.& Ang.de Are. & idem tenuit glo. plenior in l.in actionibus. in ver.planè.in prin.ff.de in lit.iur.& ibi glo. reſpōdet ad l.in actionibus.§.planè,quam glo.hic allegat,& non reſpondet:& eius ſolutionem ibi ſequitur Bart. Addo quòd idem etiam quod hic tenuit glo.in l.ſi filioſa.§.j.in ver. iurauerit. & ibi traditur per ſcribentes. ff.ſol.ma.& Bart.in d.l.in actionibus.in j.col.in fi. & dicit Bal. aliâs Io.Fab.hic,quòd hęc opi.glo. intantùm eſt vera, quòd eſt ſine dubio quòd actiones arbitrariæ ſunt ſtricti iuris: motus eſt ineuitabiliter: quia nulla actio bonę fidei eſt arbitraria: imò diſtinguuntur per oppoſitum.vt l.in bonę fidei.ff. de eo,quod cer.lo.ergo impoſſibile eſt dicere quòd arbitrarię ſint bonę fidei: & propterea ſecundùm Io.Fab.hæc quæſtio proceſſit ex nō intellectu. & pro In.Fab. bene facit glo.præalle.in d.l.ſi filioſa.§.j.ver.iurauerit.ff.ſolu.mat. quæ dicit quòd omnia arbitraria iudicia ſunt ſtricti iuris. & idē te-
20 net Io.de Pla.hic,& dixi s.in vltimo euidentiali. ¶ †Et vltra Ioan. Fab.& prædictā rationem quare actiones bonę fidei non dicantur arbitrariæ, aſſignat Bart.in d.l.in bonę fidei.ff. de eo, quod cer.lo. Sed ego plenius,& clarius loquar,quàm ipſe dixit: quia in actionibus bonę fidei iudicis officiū multum poteſt ex natura earū prout s.latè dixi in j.no.vnde non egent illa actione,ſeu adiectione Arbitraria:& ſic nō egent alio adminiculo extrinſecus arbitrarin. Hinc eſt quòd ſtatim quòd debitor eſt in mora in actionibus bonę fidei æquitas, quę mouet iudicis officium, eſt iam in lucem formata ab ipſa actione: hinc eſt quòd actiones bonę fidei non denominantur ab arbitrio,ſed à ſe ipſis:cùm à ſe ipſis, & non à iudice, procedat arbitrium:& propterea remanſerunt in proprio nomine, vt nominarentur bonę fidei ſimpliciter,& non reciperent hanc adiectionem Arbitrariæ.ſed in actionibus ſtricti iuris arbitria veniunt accidentaliter.& extrinſecus,& pręter naturam ipſarū actionum,vt s.dixi in j.euidentiali: & propterea denominantur arbitrarię ab arbitrio iudicis,quod per ſe ipſum venit ex ſola æquitate,prout iudex vide-
21 rit expedire ex natura negotij. † Et ſi quis diceret: quę poteſt eſſe vtilitas,aut effectus diuerſitatis ſuprà ſcriptę?Sol.Dicebat multum ſingulariter Pau.de Ca.in l.centum Capuę ad fi.j.col.quòd vtilitas eſt magna,præſertim propter id,quod habetur in l.fin.ff.de eo, quod cer.lo. Nam fideiuſſor acceptus in actionibus ſtricti iuris arbitrariis,non tenetur ad intereſſe ratione loci,ſiue interceſſerit ante mo-
a ram [a] y rei,vt l.centum Capuæ.ff.de eo,quod cer.lo.ſiue interceſſerit poſt morā rei d.l.fi. quia æquitas, quæ mouet iudicem propter locum,non eſt adhuc in lucē formata,donec, & quouſque perueniatur ad iudicium in alio loco:ſed ſi accipitur fideiuſſor in actionibus bonę fidei, in quibus ſit actum de ſoluendo certo loco, bene tunc fideiuſſor teneretur ad intereſſe ratione loci:licet hoc etiam veniat officio iudicis: quia tunc etiam venit ex natura ipſius actionis: vt eſt tex.in l.quęro.in prin.& ibi glo.ſolennis mag. ſuper ver.pręſtabit.ff.locati.Et iſta etiam ſimpliciter refert Ang.de Are.hic: & monet,& meritò, ea bene notari. Vos tamen pro eorum veritate videte omnino Barto.in d.l.centum Capuę. in ij.col. in ver. venio, ad ſecundam partem,& opponitur quòd ex mora rei,&c.¶ Gloſ. in ver.ex arbitrio,ibi:quod promptè dices in actionibus in rem ad-
22 dite in quibus clarum eſt non ineſſe obligationem: †quia actio realis non præſupponit obligationē;vt §.j. & ibi abundè dixi s.eo.tit.

¶ In fi.glo.hanc gloſ.mandauit multùm notari, & aſſignari Io.Fa. & Ange. de Are.quia iſta gloſſa melius ſentit verum intellectum huius §.quàm aliqua alia glo.& declaraui s.in j.euiden. ¶ Gloſ.in ver.reſtituat.in fi.&c. Tu vltra ſcribentes no. gloſ. ſingularem hic,
23 quæ vult † quòd ex iuramento in litem non oriatur actio. quam ſequuntur,& ad hoc reputant ſingularē Ang. & Ludo.Ro. in l.ij. ff.de iureiuran. Ange.in l.is, cui lege bonis.ff.de teſta. Eam autem ſequitur Bald. in authen. poſt iuſiurandum.C. de iudic. Bald, & Ange.in l.nam & poſteà.§.finali.ff.de iureiur.Innoc.& alij,in c.ſuper eo.quod met.cau.Idem tenet Barto.in l. in actionibus. ad fi.ff. de in lit.iur. Pro declaratione iſtius gloſ. & totius materiæ aduertite ad notabilem, & generalem regulam, quam ponit Barto. in l. in actionibus.ff.de in litem iur.in iij.col. in ver. tertiò habet locum
24 in arbitrariis.†quod omnis actio de Mundo, in qua res non reſtituitur ſecundùm præceptum iudicis, dicitur arbitraria, vt iudex habeat poteſtatem deferendi iuramentum in litem, & ſecundùm illud cōdemnandi, ſiue ſit actio ſtricti iuris perſonalis,ſiue in rem, ſiue quæcunque alia actio.Et de hoc dicit eſſe tex.in l.qui reſtituere,in fi.ff.de rei vend.& ibi idem etiam vult Barto.in l.ſi cùm dos. §.primo.ff. rerum amot. & ſequitur Imol.in l. Neſennius.§.primo. in vltima col. ff. de re iudicata. & ſequitur etiam Angelus de Aret.& Ioan.Fab.hic,& gloſſa in l.iij.§.ſed & ſi quis. in verſiculo condemnabitur.ff. fin. regund. Hanc etiam regulam ponit Ioan. Fab. in octaua col. verſicu. quæro nunquid omnes actiones, &c. quòd omnes actiones ſtricti iuris,in quibus ſit condemnatio ad reſtituendum, ſunt arbitrarię,ſi reus non reſtituat rem.Et ab hac regula dicit ſe nullam actionem excipere, nullum interdictum. Et huius regulæ dicit ſe habere patronum Vlpianum Iuriſconſultum in dicta l.qui reſtituere.in fine,in verſic.hæc ſententia generalis eſt. & ſecundùm eum,hic plenius dicit,quàm ipſe dicat ſe poſſe ſcribere.Et hoc modo,ſecundùm Ioan. de Pla. hic, omnes illæ actiones, quæ enumerantur hic per gloſ.in verbo,ſimilibus.poſſunt dici arbitrariæ. Et ita etiam tenet Angelus de Aretio ibi, in dicta gloſſa. ſuper verſic.ſimilibus.& ibi ego dicam.Et ſi diceretis (primò atten-
25 ta illa generali regula) ſequitur † quòd omnes actiones ſtricti iuris,quæ ad reſtitutionem competunt,ſunt ſemper arbitrarię:quod videtur contra hunc text. ante fin. ibi: in his enim actionibus, & cæteris ſimilibus. vbi innuit quòd non in omnibus. Sol. Reſpondet Ioan.Fab.fatendo verum eſſe, quòd omnes actiones ſtricti iuris,quæ ad reſtitutionem competunt, ſunt arbitrariæ, ſcilicet aptitudine, ſed non ſemper actu. Nam ita demum ſunt arbitrariæ, ſi condemnatio fuerit facta ad reſtitutionem, & reſtitutio non fiat, vt hic dicitur in textu. Vnde ſi reſtitutio fieret, actio nunquàm diceretur arbitraria. Eodem modo ſi reus habeat rem, vel facultatem rei reſtituendæ, & actor eligat quòd ei auferatur res per manum militarem: iſto caſu actio non eſſet arbitraria: vt dicta l. qui reſtituere. Eodem modo ſi in proceſſu conſtet quòd res non extat, & fiet condemnatio in intereſſe tantùm, ceſſat arbitrium. Et iſtud tertium eſt, quod expreſſè dicit Paulus Iuriſconſultus in dicta l.arbitrio.§.primo,verſic. non tamen.ff. de dolo. qui text.ſecundùm Ioan.Fab.rectè gloſſat hunc §.noſtrum. Ego addo ad iſta quòd ſuprà ſcriptam regulam generalem communiter ab omnibus approbatam declarat, & limitat multùm ſignāter excellentiſſimus inter modernos Paul.de Caſt.in dicta l.in actionibus.vt procedat ſine dubio in actionibus in rem. Eodem modo in actionibus perſonalibus, in quibus veniat rem reſtitui; & ita propriè loquitur text. in dicta l. qui reſtituere, in fine. ſi bene inſpicitur, qui de reſtitutione tantùm mentionem facit. Et in iſtis terminis propriè poſita eſt ſuprà ſcripta regula per doct. Idem tamen, ſecundùm eum,poſſet dici,quando veniret rem tradi: quia habet ſimilitudinem cum rem reſtitui. Et idem ſi veniat rem pręſtari: vt l. ſi rem tradi. & l.ſi fundum. certa die præſtari. & l. ſtipulationes non diuiduntur. in principio, & ibi latiſſimè Bartolus.ff. de verborum obliga.Si autem veniat rem dari,tunc ſecundùm eum,licet quis ſit à iudice iuſſus dare,& non dederit.propter hoc non defertur iuramentum in litem.Et ratio eſt,ſecundùm eum,quia quando non datur,& ſic dominium non transfertur,quod dari debuit, nō dicitur

committi

committi tanta perfidia, quanta cõmittitur, quando nõ reſtituitur, quod reſtitui debet. Facit l.ij.§.j.ff.de in litẽ iu. iuncta l.ſi is, apud quem.ff.depoſi. Et cum hac notabili limitatione tranſit etiam ſimpliciter Ang.hic, in antepe.col. ¶ Gloſ.in ver.tam in rem.in fi.glo. Gloſ malè dicit, prout eam reprobant Ioan.Fab. & Ang.hîc: quia etiam in illis quatuor caſibus vna & eadem actio non eſt in rem, & in perſonã ſimul, & ſemel: quia hoc eſt impoſsibile, vt latiſsimè dixi in §.quædam.ſ.eo. ¶ Gloſ.in ver.promiſſum.diuido in duas partes principales. In prima reſtringit text. vt tantùm in tribus caſibus procedat. In ſecunda declarat text. ſecunda ibi: & quod hic dicit
26 petitur. ¶ † In eadem gloſ.ibi: & non aliter. teneatis quòd actio dicitur arbitraria propter locum ſolum in tribus caſibus hic in gl. poſitis, & non in aliis. Idem tenuit glo.in l.j.C.vbi conuenitur, qui cer.lo.& glo.vnica in l.aut ſi mutua.ff.de eo, quod cer.lo. & ibi glo.
a addit quartũ caſum in conſtituta.pro quo allegat Ioan.[a] Fab. hic, l.ſi duo.§.j.ff.de conſti.pec. Et cum iſtis glo.tenet ſimpliciter Ioan. Fab.hîc, in ij.col. ſuper j.gloſſ. & latiùs in x.col.& latiùs Ioan. de Pla.hic, in iij.col.ſed Bar.Bal.& Salic.& communiter alij ſcribentes in d.l.ſi hæres.ff.de eo, quod cer.lo.reprobant iſtas glo.tenentes poſt Nico.de Mata.in quadam ſua diſputatione, quòd omnis actio ſtricti iuris propter adiectionẽ loci poteſt eſſe arbitraria. Moti primò ex rubrica de eo, quod cer.loco.ff. & C.eo. quæ rubricæ generaliter loquuntur, nec ſe reſtringũt ad certos caſus. Vnde quamuis poſteà leges illorum titulorum loquerentur in certis caſibus, ſuc-
27 cederet tamen regula, quæ habet, † quòd rubrica, quæ generaliter loquitur, non eſt reſtringenda propter nigrum, quod in caſibus
b ſpecialibus loquatur: prout latè dixi vobis ſ.in rub.huius tit.[b] Mouentur etiam per l.qui loco certo.ff.de condi.inde. & l.eum, qui.ff. de iudi. & l.ſi duo.§.j.ff. de conſti. pec. Facit etiam text. noſter in generalitate ſui, qui ſimpliciter, & indiſtinctè loquitur. Item non poſſet reddi ratio diuerſitatis, quare magis in iſtis quatuor caſibus actio dicatur arbitraria propter locum, quàm in aliis: imò ratio, quæ ponitur in l.j.ff.de eo, quod cer.lo.videtur militare in aliis ca-
28 ſibus, ſicut in iſtis quatuor. ¶ † Et per iſta ego infero, inanem eſſe dubitationem Ioan.Fab.hic, in x.col.dum dubitat an vltra quatuor caſus ſuprà poſitos per glo.noſtram cum aliis gloſ.ſ.allegatis, poſsit addi quintus caſus, ſcilicet in obligatione literarum, ſeu in actione ex ea reſultante: puta ſi per chirographum aliquis confeſſus fuiſſet ſe recepiſſe mutuo centum, quæ obligaſſet ſe certo loco ſoluere. Et determinat quòd ſic, cùm ſit eadem ratio, quæ in aliis quatuor caſibus. Et dicit quòd iſte caſus non fuit nominatus in libro Digeſtorum, vbi plus agitur de iſta materia, quàm alibi: quia contractus iſte literarum erat illo iure Digeſtorum incognitus: vt l.j.§.j. & ibi gloſſ.in verb.conſenſu.ff. de action.& oblig. Nam per ſuprà ſcripta habemus in promptu dicere abſque iſtis allegatis per Ioan.Fab. quòd idem ſit in iſto quinto caſu quod in aliis actioni-
29 bus ſtricti iuris: vt ſ. dixi. ¶ † In eadem gloſſ. ibi: quam vbi fuerat promiſſum dari. Addite quòd ſi in loco, quo debuit ſolui, peteretur, actio non eſſe arbitraria: vt l. quod ſi Epheſi. in princip. ff. de eo, quod cer.lo. ¶ In fin.gloſ.bene dicit. & addite etiam l.ij. in prin. ff.de eo, quod cer.lo. ¶ Glo.in ver.ſimilibus. diuido in duas partes principales. In prima declarat text. vno modo. In ſecunda declarat alio, enumerando plures alias actiones arbitrarias, quę hîc non ponuntur in text. Secunda ibi: vel dic quòd & aliæ. Illa ſecunda poteſt ſubdiuidi in ſex particulas prout enumerantur ſex aliæ actiones arbitrariæ, aliquibus tamen reprobatis. Partes de ſe patent. Et hæc gloſſ.non legitur per Ioan.Fab. per alios etiam parum, vel nihil additur ad eam. ¶ In eadem glo.ibi: quia ibi non feruntur ſententiæ duæ. hanc rationem etiam poſuit glo.idem volens quod hîc, in d.l.
30 j.in princip.in ver. iudicium.ff. nau. caupo. ſta. ¶ † An autem ad hoc quòd actiones dicantur arbitrariæ, ſit hoc neceſſarium, quòd duæ ferantur ſententię: videte per glo.ſequentem in ver.naturam. ¶ In eadem gloſſ.in l.j.ff.de pub.addo quòd gloſ.in l.hoc edicto, in princip.in ver.abſoluendus.ff.de pub.tenuit contrarium quòd iſta actio in factum, quæ datur contra publicanum, non ſit arbitraria: quia in ea non feruntur duæ ſententiæ diffinitiuæ. Et illam gloſſ. ſequitur ibi Barto.poſt Dyn.reprobata gloſſ.noſtra hîc: quia cùm in arbitrariis actionibus habeamus quatuor notabiles regulas, quas poſui ſ.in ij. euidentiali, nulla earum huic actioni congruit: ergo nõ dicitur arbitraria: niſi tu dicas ſuſtinendo gloſ. noſtram, quòd imò etiam iſta poſſit dici arbitraria illo generali reſpectu illius generalis regulæ, quam latè poſui ſ.in glo. in ver. arbitrarias.& ſtatim j.ſubiciam ad fi.huius glo. ¶ In ea.glo.ibi.l.redhibitoria.& idem tenuit ibi glo. ¶ In ea.glo.ibi ſed quia bonę fidei.vt ſ. eo.§.fuerat.idem & apertius tenuit glo.in d.l.ſi ſitioſa.§.maritum.
31 ſoper ver.iurauerit. Et vos idem tenete, † quòd actio ex ſtipulatu pro dote nullo modo, vel reſpectu poteſt dici arbitraria: nam cùm ſit bonæ fidei, vt §.fuerat.ſ.eo.certè nulla actio bonę fidei, eſt arbitraria: vt latè dixi ſ.in glo.j.ſuper verb.actiones arbitrarias, ad finẽ. ¶ In ea.glo.ad fi.Ange. de Are. qui nihil aliud addit ad iſtam gloſ.
32 dicit † quòd omnes iſtæ actiones hîc in glo.enumeratę, imò generalius omnes actiones ſtricti iuris de Mundo poſſunt dici arbitrariæ vno reſpectu, ſi ponamus iudicem in aliquo ex caſibus hic in gloſ. poſitis condemnaſſe ad rem reſtituendam: quo caſu ſi condemnatus non reſtituat rem ſecundũ præceptum iudicis: certè in cõtumaciam partis non reſtituentis dicitur actio arbitraria, vt iudex habeat arbitrium deferendi iuramentum in litem: & iuxta illud condemnamus iuxta regulam generalem, quã latiſsimè poſui ex mẽte Bar.& aliorum ſ.in glo. in ver.reſtituat. & ibi idem tenuit faciens mentionem de prima glo.& idem etiam tenuit Io.de Pla. hic, in v. col. Sed certè Ange.de Are.hîc, & Ioan.de Pla. hîc nimis generaliter locuti ſunt iſtud tenentes in omnibus actionibus in j. gloſ. enu-
33 meratis: † quia imò, vt etiam proximè dixi, actio ex ſtipulatu pro dote nullo modo poteſt dici arbitraria: nam cùm ſit bonæ fidei, nulla actio bonę fidei eſt arbitraria, vt ſuprà dixi in gloſ.j.in verbo, actiones arbitrarias.ad finem. ¶ Gloſ.in verſic.naturam. diuido in tres partes principales. In prima declarat textum vno modo. In ſecunda declarat alio. In tertia occaſione illius ſecundę declarationis ponit tres modos condemnandi in iſtis actionibus arbitrariis. Secunda ibi: vel melius. Tertia ibi: nam triplex modus. Illa tertia poteſt ſubdiuidi in tres particulas, prout tres ponuntur modi condemnandi in arbitrariis. Partes de ſe patent. ¶ In eadem gloſ. ibi:
34 & actione ad exhibendum, & ſimilibus. tenet quòd † in actionibus arbitrariis ratione contemptus iudicis duæ feruntur ſententiæ: vna, de reſtituendo rem, vel exhibendo: alia, condemnationis ad pœnam, vel intereſſe per delationem iuramenti in litem in ca-
35 ſu, in quo rem non reſtituam, vel exhibeam. ¶ † Nunquid autem iſtæ duæ ſententiæ ſint ambę diffinitiuæ, vel non: gloſ. noſtrę variarunt. Videte gloſ.in l.qui reſtituere.in glo.fin. in ver.reſtituitur. & ibi Barto.ff. de rei vendi. & gloſ. in l.ſi cum exceptione.§.hæc autem actio.& ibi latè Barto.ff.quod met.cau.& glo.in l.creditor. §.iuſſus.in glo.j.& ibi Barto.ff. de app. & gloſ.in §.omnes.in ver. quadrupli.in gloſ.fin.in verſic.reſtituat.ſ. eod. & ibi ego dixi in vj. col. non repeto amplius, & habes hîc per Ioan. Fab. in pe.col. & latiùs per Ange.hîc, in penult.col.reducentes dictas glo.ad concor-
36 dantiam per vnam diſtinctionem, vt hic per eos. ¶ † An autẽ fient duæ inſtantiæ, & an erit neceſſe offerre duos libellos, vnum in prima, alium in ſecunda, & an ferentur duæ ſententię: de iſtis omnibus videte Specu.in titu.de iureiur.§.j.ver. ſed nunquid.& aliquid
37 per Ioan.Fab. hic, in pe. col. ¶ † In ead. gloſ.ad fi.Ioan.Fab.hic in antepenult.col. reprobat iſtam gloſ. quę vult quòd actio noxalis pro damno dato à ſeruo ſit arbitraria, quia arbitrium iudicis in ea verſetur circa qualitatem ſoluendi: quia iudex arbitrabitur an dominus teneatur noxaliter, & ſic liberetur dando ſeruum pro noxa: quod eſt, quando domino ignorante, vel prohibere non valente, ſeruus delinquit. An verò teneatur in ſolidum: quia ſecundùm Io. Fab.hoc eſt contra tex.noſtrum, qui dicit quòd ideo actio noxalis eſt arbitraria, quia niſi ex noxali cauſa ſeruum dedat, condemnari debet arbitrio iudicis: vnde iſtæ rationes non videntur adinuicem compaſsibiles: quia cauſa, ſeu ratio, quam gloſſa noſtra aſsignat, non conuenit cum illa text.noſtri: & illud, quod gloſſa noſtra dicit, non eſſet niſi arguere text. de ſufficienti cauſa, vel ad textum
ſup

a ❧ Ante eum illũ tex. allegat gloſ. in d.l. aut ſi mutua. Sardus.

b ❧ Hui⁹ tituli. Vbi vide in nume.17.18.&20.

ſupplere: quod eſt abſurdum. Præterea, ſecundùm Io. Fab. gl. noſtra non defendit tex. noſtrũ ab vno, quod multùm videtur obſtare: nã tex. noſter non videtur vllo modo poſſe procedere: dicit enim, quòd ſi is, cum quo agitur ex noxali cauſa, ſeruum non dedat, debet condẽnari, &c. ergo præſupponit tex. quòd prima condemnatio fuerit quòd daret ſeruũ pro noxa. & tamen iſtud eſt falſum: quia noxę deditio non eſt in condemnatione, ſed in ſoluendi facultate l. miles. §. j. ff. de re iudi. His difficultatibus Io. Fab. hîc reſpondet duobus modis, ſed in ænigmate, & multùm in obſcuro. Ego coniectura aſſecutus ſum mentem Ioan. Fab. & apertiùs, quàm ipſe, reſpondeo ex his, quæ dixi ſ. in ſecundo euidentiali, in tertia regula arbitrariarum actionum, dum dixi quòd arbitrariæ aliquando dicuntur propter officiũ iudicis, quod vertitur in interrogando reũ quid præſtare velit, vt in iſtis actionibus noxalibus, in quibus interrogatur an velit ſoluere æſtimationem damni dati per ſeruum, an verò malit dare ſeruũ pro noxa: quo caſu ſi dominus interrogatus ante ſententiam à iudice an velit dare ſeruum pro noxa, reſpondeat quòd ſic, & iudex ſecutus eius electionem ſibi præcipiat quòd ſeruũ dedat pro noxa: certè ſi nõ dedat, poteſt eum condemnare, &c. nec dicetur ſibi abſtuliſſe facultatem dandi ſeruum pro noxa. Et hoc modo iſta actio noxalis eſt arbitraria. [a] ✱ Et hoc eſt, quod propriè voluit dicere tex. Vel ex noxali cauſa eum dedat. Et iſte eſt verus intellectus ad hunc tex. qui hoc modo neceſſariò debet intelligi, reiecto eo quod dicit hîc gloſ. noſtra, quam ſ. reprobaui, & hoc eſt quod ad hunc tex. voluit dicere Io. Fab. hîc, in vj. col. & iſta eſt mera veritas: quamuis Ang. hîc ne minimũ quidem verbũ fecerit. ¶ Gloſ. ſi. in verbo, ſatisfieri. diuido in tres partes. In prima timore taciti quæſiti fortiter opponit contra textum. In ſecunda reſpondet vno modo enumerando triplex officium iudicis. In tertia alio modo reſpondet. *Secunda ibi*: reſpondeo, dic quòd triplex eſt officium iudicis. *Tertia ibi*: item in actionibus bonæ fidei vna fer-
38 tur ſententia. ¶ †Et pro expeditione huius gl. & eius introitu glo. per modum taciti quæſiti intendit tacitè opponere contra tex. hoc modo: Dicitur in tex. quòd illę dicuntur arbitrariæ, in quibus iudici permittitur ex bono & æquo æſtimare quomodo ſatisfieri oporteat: ſed ſic eſt quòd in actionibus bonę fidei idem permittitur iudici, vt ſ. proximo §. in prin. ergo ſequitur quòd omnes actiones bonæ fidei ſunt arbitrariæ. quod tamen eſt falſum: quia nulla actio bonę fidei eſt arbitraria: imò diſtinguuntur per oppoſita: vt l. in bonę fidei. ff. de eo, quod cer. lo. & dixi latè ſ. in glo. in verbo, actiones arbitrarias. circa fi. Ita tacitè voluit opponere hæc glo. & vltra glo. ſuper hac oppoſitione, quam aliquibus mediis fortificat. Ioan. Fab. hîc, & multum laborat per ſex col. Io. Fab. hîc, & multũ dubitat, & nihil clari habet, dicens ipſe quòd anguſta eſt porta, per quam in hac difficultate progreditur, & q in ea mallet diſcere, quàm docere. Sed ego ſtatim hanc difficultatem vno verbo abſoluam, omiſſa tam
39 longa ſerie verborum. Io. Fab. hîc. ¶ †In ea gl. ibi reſpondeo, dic quòd triplex eſt officiũ. Idẽ etiam, quòd hîc formaliter dixit glo. de iſto triplici officio iudicis in l. iiij. in gl. fi. in verbo, exceptione. C. depo. Vos tamen aliter, & meliùs, & planiùs dicite vt per Bar. ad quẽ vos remitto in l. j. in xij. col. & ibi per alios. ff. de iuriſdi. om. iud. & ibi Bart. mentionem facit de hac gl. & per eundem Bart. in l. iiij. C. depo. & Bal. in l. j. ff. de iudi. Imol. in l. ſi finita. §. ſi plures. in xviij. col. ff. de dam. infec. & pleniſſimè vſque
40 ad ſaturitatem in tit. de offi. iudi. ¶ †In ea gloſ. ibi: vt quaſi liberum ſit ei hoc facere. gloſ. ſoluit oppoſitionem ſ. formatam hoc modo: quia in actionibus bonæ fidei iudex adſtringitur, & neceſſitatur ad faciendum id, quod officio eius incumbit, ſed non arbitrariis, imò in eis eſt liberum facere vel non. Hanc rationem repræhendit Io. Fab. in iij. col. quia imò etiam in iſtis arbitrariis iudex neceſſitatur, & arctatur facere: & ſic non eſt in eius arbitrio an condemnatio fiat: ſed bene qualis, aut in quantum fiat cõdemnatio. Et hoc per multa probat Ioan. Fab. & bene: & idem ego tenui, & concluſi ſ. in vlt. no. Sed audite, iudicio meo, gloſ. noſtra poteſt optimè ſaluari: quia non eſt ita abſolutè locuta prout etiam pręſupponit dicere Io. Fab. ſed eſt locuta cum dictione, quaſi. dixit enim, vt quaſi ſit liberum ei hoc facere. Imò plus dico quòd glo. idem dixit, quod Ioan. Fab. ſi ponderemus
41 dictionem. †Quaſi, qua vtitur glo. quæ regu-
b lariter ſolet eſſe nota improprietatis: [b] vt per glo. in l. iubemus. §. ſanè. el j. in ver. ſacrilega. C. de ſac. ſan. ecc. & in l. ſi cùm dotem. §. fi. ff. ſolu. matr. & in l. cùm miles. in princ. in glo. mag. ff. ex qui. cau. cum ſi. & eſt tex. in l. quaſi. C. de nõ nume. pec. & erit ſenſus glo. dicere quòd in actionibus bonæ fidei iudex omnino adſtringitur: ſed in arbitrariis non: cùm ex ſolo motu iudicu deſcendãt: hoc eſt dicere, non ex natura actionis, imò extrinſecus, vt ſ. dictum eſt: quaſi liberum ſit ei hoc facere. Non voluit dicere gl. quòd hîc eſſet liberum ei hoc facere: ſed quaſi, id eſt, nõ ita arctatur ad faciẽdũ, ſicut in actionibus bonę fidei. Ita poteſtis hanc glo. palliare, vt ſaluetis eam ab impugnatione Io. Fab. Ego tamen aliter, & apertiùs ſoluam. ¶ In fi. gloſ. hæc ſecunda ſolutio omnino repræhenditur per Io. Fab. hîc, in iiij. col. in prin. dicentẽ quòd hæc ſolutio non habet ſaporem: quia quòd in arbitrariis plerũq; duæ ferantur ſententię, poteſt etiã euenire in actionibus bonæ fidei, quãuis hęc glo. neget: puta in actione depoſiti, commodati, ex empto, videlicet vt primò feratur ſententia, in qua venditor condemnetur ad tradendũ: ſecundò feratur ſententia, in qua condemnetur ad intereſſe: iuxta glo. magiſtram in l. j. in gloſ. mag. ff. de act. emp. & quæ latiſſimè vidimus in §. actionum. ſ. eo. extra glo. in libello, in actione ex empto. Præterea, & fortius, hæc ſol. glo. noſtræ non eſſet generaliter vera: quia non ſe extendit ad omnes arbitrarias, prout glo. met fatetur, dum dicit, plerunq; quod dicemus omiſſa tam longa phylacteria verborum Io. Fab. hîc, Pro ſolutione dictæ opp. dico paucis hanc eſſe meram veritatem, quòd in actionibus bonę fidei officium iudicis ei deſeruiẽs prouenit ex natura ipſarum actionum: ſtatim enim quòd debitor eſt in mora in actionibus bonę fidei ſuccedit officium iudicis ex natura ipſarum actionum, per quod debitor eſt condemnãdus ad vſuras, vel intereſſe: ſed in actionibus arbitrariis, iudicis officium non prouenit ex
natura

a ✱ Adde q mihi verior videtur opinio glo. & intellectus Ioan. Fab. & Iaſ. nõ videtur verus: nam actiones ideo dicũtur arbitrariæ, propter arbitriũ, qd iudici datur: vt in §. noſtro. Sed reſpecto ſolutionis vel noxæ deditionis nullum eſt iudicis arbitriũ: qa certa forma à lege traditur: vt d. l. miles. §. j. ff. de re iudi. ergo hoc prętextu actio noxalis non eſt dicẽda arbitraria. Itẽ ſcrupulo diuinationis nõ caret, q in §. iſto iudex partis electionem ſecutus reum ad noxæ deditionẽ condemnauerit. Præterea contra eorũ intellectũ facit, circuitus inutilea ſunt euitãdi: l. dominus teſtamẽto. ff. de cond. indeb. ele. auditor. de reſcrip. Bart. & alij in l. j. ff. de leg. j. Sed ſi eorum ſentẽtia veridica eſſet, non eſſet ſine maximo, & inutili circuitu: ergo nõ videtur bona. Nam attenta eorum declaratione eſſent ferẽdæ duę ſententiæ, vna ſecundùm rei electionem, ad dandum ſeruum pro noxa: alia poſt cõtumaciã rei, ad litis æſtimationem. At ſecundùm formam l. miles. §. j. vtrunq; vna ſentẽtia complectitur: ergo deuiat eorũ intellectus. Item fieri non debet, quod factum non releuat. l. non cogendum. §. fi. ff. de procur. l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. caue. Sed hæc interrogatio nihil releuat: nã ſecundùm eorũ intelligentiam præſupponitur, reũ poſt interrogationem, in qua reſpondit ſe velle dare ſeruum pro noxa, ſi deditionis eũ pœniteat, poſſe litis æſtimationem ſoluere: ergo interrogatio nõ releuat: nec per cõſequẽs fieri debet cùm attẽta forma d. l. miles. §. j. interrogatio iſta penitus ſit fruſtratoria. dicamus ergo nos interrogationem fieri debere, vtrũ reus ſeruũ, cuius nomine conuenitur, poſsideat, iuxta l. quoties. §. prætor ait. ff. de noxal. Erit etiam arbitriũ iudicis indagare, potuerit dominus prohibere, vel nõ: ſcierit, vel non: vt legibus in gloſ. alleg. Et ex hoc arbitrio apparebit num condẽnatio tacitè à lege babeat noxę deditionem: vt d. l. miles. §. j. vel propter ſuprà dictas qualitates noxæ deditio ſit deneganda, vt d. l. ij. alleg. in gloſ. Et hoc vult dicere tex. noſter ibi: vel ex noxali cauſa ſeruũ dedat, &c. l. nunquid condẽnatio tacitè noxę deditionẽ contineat, vel nõ. Ant. Ang. Carcaſſona Sardus.

b ¶ Improprietatis. Adde Fran. Aret. in l. qui liberis. de vulg. & pup. & in l. j. de acquir. poſ. vbi etiã per eundem do. Iaſ. May. & Franciſ. Are. in l. ſi id, qd. §. quod autem. co. titu. & in l. ſi quis non. de acqui. hære. & in l. cũ antiquis. C. de inoffic. teſt. & in l. creditor. in fi. ſi cer. peta. & Dy. in cõſil. xlj. & do. Pe. Philip. Cor. in conſil. cxcviij. in litera G, in ij. parte. & in conſil. ccxxxiij. in iiij. parte. in litera G, & Feli. in c. gratum. de offi. deleg. in ſi. vi. col.

natura ipſarum actionum, imò præter, & extrinſecus per aliquod
accidens, puta quia non præſtatur res, in qua fuit facta condemna-
tio: & propter hoc per accidẽs deuenitur ad intereſſe: & propterea
iſtæ appellatæ ſunt arbitrariæ, prout ſ. latè declaraui ex mẽte Bar.
& aliorum in primo euiden. & latiùs in glo. in ver. actiones arbitra
rias. ad fi. & ibi poſui effectum, qui reſultat ex prædicta diuerſitate,
an actio ſit arbitraria: vel non: ſuper quo multùm etiam dubitauit
Ioan. Fab. in j. col. & aliter reſpondet, quàm ſ. reſpondeat. Et iſta
paucis eſt mera veritas. Et hoc idem credo voluiſſe dicere gloſ. no-
ſtram hîc, dum dicit quòd arbitrariæ ex ſolo motu iudicis deſcen-
dunt: & hoc eſt dicere, non ex natura ipſarum actionum, ſed extrin
ſecus, & hoc clarè voluit glo. ſ. in verb. arbitrio. quam ibi commen-
dans ſecundùm Io. Fab. & Ang. de Are. quòd melius ſenſerit verita
tem huius rei, quàm alia gloſ. aliqua. ¶ Extra glo. reſtat ad comple
mentum præſentis §. vt pro more videamus formam libellorum
in aliquibus actionibus in hoc §. nominatis, de quibus in ſuperio-
ribus §§. non fuit habitus libellus, & iuxta ordinem literæ videa-
mus in actione ad exhibendum. Antequàm accedamus ad libellũ,
pro introitu materiæ præmittenda ſunt aliqua fundamenta bre-
uiter, & per veras concluſiones, ex quibus dabitur facilior intelle-
42 ctus ad formam libelli. Hæc † actio ad exhibendum eſt præparato
ria aliarum actionum realium, quibus agere quis intendit, & potiſ-
ſimùm rei vẽdicationis. l. j. & l. iij. §. eſt autem perſonalis hęc actio.
ff. ad exhib. Vnde ſi intendo agere aliqua actione reali, poſſum in
rem interim agere hac actione ad exhibendũ, vt aduerſarius com-
43 pellatur rem exhibere. † Exhibere autem, vt inquit Iuriſconſultus
in l. ij. ff. ad exhiben. eſt in publico facere poteſtatem, vt ei, qui agat,
experiendi ſit copia, declarandi vt ibi habetis in glo. Antequã ta-
men quis cogitur exhibere rem, debet actor dicere ſigna rei, quam
petit exhiberi. l. iij. in princ. ff. ad exhi. ſi tamen ea veriſimiliter ſcire
44 potuit: aliâs non. d. l. iij. §. ſi quis noxali. ¶ † Cui autem competat
hæc actio ad exhibendum, promptum eſt reſpondere quòd non
tantùm domino, vel quaſi, ſed etiam olim poſſeſſori: imò etiã cui-
libet, qui prætendit aliquo modo ſua intereſſe rem exhiberi, etiam
ſi non ſit dominus, vel quaſi: & hoc debet ſummatim iudex cogno-
ſcere an agentis interſit rem exhiberi, néc ne. De iſtis eſt caſus in l.
iij. §. j. & §. eſt autem perſonalis hæc actio. cum §. ſeq. & §. ſciendũ.
ff. ad exhib. Intelligite tamen ſanè dummodo quis prætẽdat inter-
eſſe pecuniarium: aliâs autem aliud intereſſe non ſufficeret: vt l. ſi
liber homo. ff. ad exhib. & glo. in l. ij. in ver. poſtulatur. C. ad exhib.
& glo. in l. ij. § item diui fratres. in ver. agatur. & ibi Bart. ff. de iure
fiſc. Accedat tex. ille notabilis in l. ij. ff. ad exhib. Accedant quę tra-
duntur per Bar. & alios in l. quędam. in princ. ff. de edendo. Et vos
45 addite aliud, † ꝙ agens hac actione debet duobus tẽporibus inter-
eſſe, ſcilicet tempore litis conteſtationis, & tẽpore ſententiæ ferẽdæ.
l. tigni. § ſi. ff. ad exhi. licet aliâs ſufficiat ſemel interfuiſſe, quãuis ex
poſtfacto deſinat intereſſe. l. doli. § ſi. & ibi glo. in ver. no. actio. ff. de
ſeruo corrupto. De quo an, & quãdo, & quomodo procedat, vide-
te glo. in l. qui autem. §. j. in glo. ſi. in verbo, intereſſe. & ibi latiſſimè
per Bar. & alios, ad quos vos remitto. ff. ſi quis cautio. & plenè per
46 Cy. Bal. & Sali. in l. ad comparandas. C. manda. ¶ † Qualiter autẽ
probetur hoc intereſſe, tenẽt Io. Fab. aliâs Io. de Pla. & Ang. quòd
ſufficiat iuramẽtum, per l. theſaurus. ff. ad exhib. ¶ Ego addo Bar.
in terminis in l. j. in prin. ff. quemadmo. teſta. ape. & in l. ſi is, à quo.
verſus ſi. prin. ff. vt in poſſ. leg. De intellectu tamen illius l. theſau-
47 rus. ſtatim j. dicetur. † Contra quem autem competat iſta actio ad
exhibendũ, promptũ eſt reſpondere quòd contra poſsidentẽ, ſiue
poſsideat naturaliter, & ciuiliter ſimul, ſiue naturaliter tãtùm, ſiue
etiam ciuiliter tantũ, quinimò & ſi eſſet nudus detentor, vel nudus
cuſtos. De iſtis omnibus eſt caſus in l. iij. §. ſi. & l. ſeq. & l. Celſus ſcri
bit, in prin. & § j. ff. ad exhi. ad ſimilitudinẽ rei vẽdicationis & Pu-
blicianæ, l. officium. ff. de rei ven. & dixi latiſſimè in §. omniũ. ſ. eo.
extra glo. in materia rei vendicationis. Intelligite tamẽ iſta ſanè, dũ-
modo poſsidẽs, puta ciuiliter tãtùm, habeat facultatẽ rei exhibẽdę:
aliâs ſufficit ſola cautio de exhibenda re, cũ in eius poteſtatẽ res de-
48 uenerit. d. l. Celſus ſcribit. §. ſi. ¶ † Cuius autẽ ſumptibus, & expẽ-
ſis debeat res exhiberi, puta ſi ſit exhibendus vnus equus, cuius ex-
penſis debet ali: item & in quo loco debeat res a
exhiberi. De iſtis omnibus habetis textum val-
de no. in l. ſed ſi hæreditas. §. j. ff. ad exhi. & ſi-
militer in l. ſi res mobiles. in ſi. cũ duabus legi-
49 bus ſeq. ff. de rei ven. ¶ † Nunquid autẽ cogar
exhibere debitorẽ alicuius, qui ſugit in domũ

ᵃ Vide quæ dixi in §. pœnales. col. xviij. l. codẽ. vbi de remedio creditori prouidetur, Sardus.

meam, ſaltem per interdictum de libero homine exhibendo, habe-
tis tex. ſolennem & ſing. quòd non in l. ſi. §. ſi. ff. de lib. homi. exhi.
50 per quem tex. infert hîc multũ ſignanter Io. de Pla. † quòd licet ego
acceptem in domũ meam mercatorẽ, qui decoxerit, vel, vt vulgò
dicimus, fregerit, non tamen poſſum conueniri, vt eum exhibeam,
aliâs tenear ad intereſſe. quod diligentiſsimè notate: quia quotidia-
niſsimũ: & fortè non inuenietis in terminis alibi hoc dictũ. Accedãt
vltra eũ ad hoc, quę tradũtur ſingulariter per Inno. in c. dilecti. ex-
tra de iudi. & refert apud Legiſtas Bal. in c. in generali. ſi de feu. ſue.
contro. inter dominũ & agna. dum quęrit Inno. de ſolenni & quo-
a tidiana quęſtione multùm cõferente ad proximũ dictũ. ᵃ ✱ † An ſi
51 aliquis detineat debitorẽ meum, & per hoc non poteſt mihi in ali-
quo ſatisfacere, quia de operibus ſuis poſſet acquirere, & mihi ſa-
tisfacere, & nihil acquirit, an poſsim repetere ab eo hunc debito-
rem: determinat mirabiliter Inno. ꝙ nõ: & eum refert, & ſequitur
Bal. vbi j. niſi habeã ius reale in eo, vt in vaſallo, & adſcripititio, &
52 in ſimilibus perſonis. ¶ † In hac autẽ actione ad exhibendũ quali-
ter procedatur, & quales probationes requirantur, videte abundè
Spec. in tit. de ſuſpe. cognitione. §. poſtremo. verſi. ſextò quęrendũ.
& Bal. in l. j. C. ad exhi. quòd in iſta actione ad exhibendum ſufficit
ſummaria probatio, quę animum iudicis ad pręſumẽdum inducat:
vt d. l. theſaurus. dicit Bart. quòd in iſtis ſummariis cognitionibus
iuramentum ad cognitionem ſufficit: & dicit ſe putare quòd illa
lex loquatur in iuramento ad probationem non ad totius cauſę co
gnitionem. Et ibi etiam idem tenet Bal. quamuis glo. ibi in verbo,
iuranti. cõmuniter reprobata aliter intelligat, ſcilicet quòd ille tex.
loquatur de iuramento calumniæ tantùm. De quo etiam videte
Bart. in l. j. in prin. ff. quemad. teſt. ape. & in l. ſi is, à quo. verſus ſi. ff.
vt in poſ. leg. Ang. in l. ſi quis ex argentariis. §. exigit. ff. de eden. &
53 gloſ. in l. iij. § ſciendum. in ver. ſummatim. ff. ad exhi. ¶ † Limitat ta
men prædictam concluſionem Bar. & cõmunem, Bal. in d. l. theſau
rus. vt procedat duobus cõcurrentibus, ſcilicet quòd cauſa ſit ſum-
maria: item quòd ſit parui præiudicij: aliâs non defertur hoc iu-
ramentum, niſi adminiculo ſemiplenæ probationis adiuuaretur:
iuxta materiam l. admonẽ. li. & ibi latè per glo. & Bar. ff. de iureiur.
& l. in bonę fidei. & ibi latè glo. & latiùs per Cy. Bald. & Salic. ſ. de
reb. cre. & iureiu. Et cũ hac limitatione trãſeunt Io. de Pla. & latiùs
Ang. hic. & propterea dixit Bar. vnũ, quod multũ confert ad hanc
limitationẽ, in extrauagandũ ad reprimendũ. in ver. ſummariè. in
ver. circa modũ probandi in hac ſummaria cauſa. videlicet ꝙ vbi in
iſta ſummaria actione ad exhibendũ veniret etiã poſſeſsionis trãſ-
latio, iuxta l. Celſus. §. Iulianus. ff. ad exhi. vel aliter ſi per hãc actio-
nem ad exhibendũ damnaretur reus, tunc nõ ſufficeret ſemiplena
probatio per iuramentũ, ſed requireretur plena probatio, ſicut in
aliis poſſeſſoriis: vt no. gl. & doc. in l. j. in glo. ij. C. quorũ bonorum.
54 ¶ † Secũdò ego limito multũ ſingulariter vltra alios dictã conclu-
ſionẽ cõmunẽ. vt nõ procedat quo ad legitimationis perſonę pro-
bationẽ: quia in omni iudicio quantũcunq; ſummario, perſona, cũ
qua litigatur, debet plenè legitimari, licet cauſa ipſa requirat ſum-
mariã cognitionẽ. & ſic hoc caſu nõ ſufficeret ſemiplena probatio,
ſed requireretur plena probatio, quãuis cauſa eſſet ſummaria. Iſtud
eſt, quod in terminis multũ ſignãter voluit Barto. in l. ij. ad ſi. C. de
edi. diui Adria. tol. quod reputat ipſe multũ tenendũ menti. Et hoc
dictũ etiã reaſſumit pro valde notãdo idẽ Bar. in extraua. ad repri-
mendũ. in ver. ſine figura. & ſequitur Bal. in l. iij. § ibidẽ. ff. ad exhi.
& in l. ne quicquã. §. de plano. in vlt. q. ff de off. procõ. & leg. & in l.
55 ſi. in xiij. col. in v. q. in ver. viij. ſtudeat. C. de edi. di. Adri. tol. ¶ † In
hoc autẽ iudicio actionis ad exhibendũ cum ſit ſummariũ. d. l. iij. §.
ſciendũ. cũ glo. magiſtra. in verbo, ſummatim. debet iudex ſumma-
tim procedere, cùm hoc iudiciũ ſummariũ ſit pręparatoriũ alterius
56 ordinarij, & ſic modici præiudicij. d. §. ſciendum. ¶ † Quæ autem

a ¶ Principalibus. Vide plene per Card in cle.ſæpe. viij.opp.de verb. ſignifi.

b ¶ Adde q hæc materia noxalium actionum in pluribus ciuitatibus Hiſpaniæ, & in regno noſtro Sardiniæ, Siciliæ, Genuæ, & alijs locis quampluri mis vbi copia ſeruorum habetur frequẽs, & vtilis eſt. Carcaſſ. Sardus.

dicãtur cauſæ ſummariæ, & in quibus debeat
ſummatim procedi, & quomodo iſtud intel-
ligatur, vide glo. ſolennem, & magiſtram enu-
merantem plurimos caſus, in quibus ſumma-
tim procedi debet, in d.l.iij. §.ſciendũ. in ver-
bo, ſummatim. & vide latè Bar. in l.j. in §.fi. in
vlti.col.ff.de præto.ſtip. & latiùs in extraua. ad
reprimendum. in ver. ſummariè. & in ver. & ſi
quæratur quæ ſint cauſæ ſummariæ, &c. Bar.
& Raph. Cuma. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper re-
bus. ff. de re iud. & omnino Bar. in l. ſi quis à li-
beris. §. ſi quis ex his. ff. de lib. agno. & Bal. in l.
ne quicquã. §. de plano. ff. de offic. procon. &
lega. & in c.j. §. inſuper. de prohi. alie. feu. per
Fed. in l.j. C. vt in poſ. leg. & latiſsimè vſq; ad
ſaturitatem Spe. in tit. de offi. iud. §. poſtremò.
ver. v. & ver. vj. & ſeq. & quaſi per totum illũ §. & videte omnino
Bal. in d.l.iij. § ſciendum. & ibi ponit quot modis cauſa poſsit dici
ſummaria. Cuius verba formaliter refert Ange. hic. & ibidẽ ponit
Bald. quid ſi in ſtatuto ſit mẽtio q cauſa cognoſcatur ſummariè:
quæ probatio tunc requiratur: videte ibi per eũ. Et ad illud, quod
proximè dixi, an ſit ſemper verũ, q vbi vnũ iudicium eſt præpara-
torium alterius, quod tunc in eo ſufficiat ſummaria probatio. Vide
Bar. in l. quod tempore. in vlt. col. C. de reſti. mili. & quod no. idem
57 Bal. in l. ij. in vlt. col. C. quando fiſcus, vel priua. † In iſto ergo iudi-
cio actionis ad exhibendũ nõ admittuntur exceptiones, quæ requi-
a runt altiorem indaginẽ, ſed reſeruãtur in cauſis principalibus, [a] &
vltimariis iudiciis vt l.iij. §. ibidem cũ glo. in ver. ſi obſcurior. quã
58 Ang. hic reputat ſingularẽ. ff. ad exhi. & ibi Bal. ¶ † Quę autẽ exce-
ptiones dicãtur requirere altiorẽ indaginem, & quę nõ, videte Bar.
in l. ſi is, à quo. in princip. ff. vt in poſſeſ. lega. & in extrauagan. ad
reprimendũ. in ver. ſommariè. in j. col. & Bal. in dicta l. iij. §. ibidẽ.
& in l. ſi ex falſis. in fi. col. C. de trãſac. & in l. ij. C. de edi. diui Adria.
col. & in l. j. C. vt in poſ. leg. Ang. in l. ille, à quo. §. ſi de teſtamento,
ff. ad Treb. & Ang. de Aret. in §. in bonæ fidei. in vltima col. ĩ. eod.
Et circa id, quod proximè dixi de reſeruatione exceptionũ requi-
rentium altiorẽ indaginẽ, vnum ſing. notate ad practicam, quod
talis reſeruatio exceptionum, quam iudex faceret per hunc mo-
dum: Interloquor eſſe ad vlteriora procedendum, ſaluis exceptio-
nibus. quòd iſta verba ſunt tantæ importantiæ, quòd ſi appareat,
exceptiones eſſe veras, & iuridicas, & quod verè obſtabunt, pro-
ceſſus redditur vſque retro nullus, & quicquid eſt poſtea factum,
habetur pro non facto. Gloſſ. eſt ſing. in c. cùm contingat. & ibi do.
Anto. de Butr. extra de offi. deleg. Et in terminis dixit eleganter
Bartol. in l. ille à quo §. ſi de teſtamento. verſi. fin. ff. ad Treb. quod
dictum multum notate ad practicam. quod dictum etiam refert,
59 & multùm commẽdat Ang. hic. ¶ † Nunquid autem actio ad ex-
hibendum poſsit in vno eodẽq; libello cumulari cum rei vendica-
tione, vel alia actione, ſeu iudicio petitorio, dicite q ſic, vt eſt glo. in
l. j. in prin. in glo. ij. in ver. inſtituitur. ff. de interrog. act. glo. in l. qui
de in officioſo. §. j. in glo. mag. in ver. exercere. in vltimis verbis. &
ibi Bar. ff. de inoff. teſt. & eſt tex. in l. fi. & ibi gloſſ. fi. in ver. reddi. C.
ad exhi. & ibidẽ Bal. no. illũ tex. ad hoc. & idẽ tenuit Flo. de ſancto
Petro in vera regulari actione ad exhibendũ, in l. j. ff. ad exhib. &
ibi videte eũ: quia hic magiſtraliter loquitur: cuius verba formali-
ter refert Ang. de Are. hic: quãuis contrariũ tenuerit, & male, glo.
in l. iij. §. eſt autẽ perſonalis hæc actio. in gloſſ. ij. in ver. acturus. ad
exhi. De quo etiã videte Spe. in tit. de actio. & peti. §. ſequitur. ver.
& nota quod dicitur. & in ti. de iud. §. vlt. videndũ. & punctus ſtat
in hoc, an quãdo vna actio eſt præparatoria ad aliã, poſsint ſimul
in eodẽ libello proponi. De quo per Cy. in l. ordinarij. in ij. q. C. de
rei ven. & per Bal. in l. qui de inofficioſo. §. j. ad finem ff. de inoffi.
teſta. traditur per omnes in l. edicta. in materia cumulationis. C. de
60 edendo. ¶ † Ad vnum tamen perpetuò diligentiſsimè aduertite,
q poſtquam facta fuerit litis conteſtatio, ſuper rei vẽdicatione vel
ſuper alio iudicio petitorio, non poterit amplius agi ad exhiben-
dum. Iſtud eſt, quod in terminis voluit glo. mihi ſingularis in l. ſi. in
glo. j. in verbo, pendet. ff. de tabu. exhibendis. quam ſimpliciter ſe-
61 quitur Io. de Pla. hic. Vos autẽ ſuper eius veritate cogitate. ¶ † His
pro introductione materię pręmiſsis clariſsimè liquet, qualis de-
beat eſſe forma libelli in hac actione ad exhibendum, & eius libelli
formam ponit Spec. in titu. de iud. §. fi. & Rof. in tit. de actio. ad ex-
hiben. ſecundùm quod eum refert hic Io. de Pla. & ex mente ipſius
Io. de Pla. & Ang. de Are. poteſtis pro forma vno verbo ita forma-
re libellum: Ago cõtra Titium, & dico quòd ipſe poſsidet talem li-
brum iuris ciuilis coopertum taliter, & taliter ſignatum, quem li-
brum mea intereſt in iudicio exhiberi, vt habeam facultatẽ eum re-
uiſendi, & cognoſcendi, & vt poſsit per teſtes meos, quos intendo
producere, cognoſci, & maximè quia intendo illum librum vẽdica-
re, & probare me dominum illius libri. Quare peto per veſtrã ſen
tentiam dictum Titium condẽnari cogi, & cõpelli, vt dictum librũ
in publico, & in iudicio coram vobis exhibeat, & copiã eius viden-
di, & introſpiciendi faciat: & ſi, & inquantum dictum librum exhi-
62 bere nõ vult, peto eum condemnari ad intereſſe, &c. ¶ † Si autem
ſimul cum actione ad exhibendum velles intẽtare aliquod iudiciũ
petitorium, puta rei vẽdicationẽ, quod poſſes, vt ſ. dixi: & deberes
addere ſuprà ſcriptis verbis libelli: quẽ librum ſic exhibitum, cùm
ad me ſpectet iure dominij, vel quaſi peto per veſtram ſententiam
declarari eum ad me ſpectare: & poſt dictã declarationem dictum
Titium cõdemnari, vt dictũ librum mihi reſtituat. Artificia huius
libelli, ſi qua ſunt, ſatis patent ex ſuprà ſcriptis. Succeſsiuè iuxta or
dinem literę huius tex. habemus videre libellum in actione noxali.
Pro introductione materiæ aliqua eſſent pręmittẽda: tamen quia
b iſta materia non eſt multũ frequẽs, & parũ verſatur in vſu, [b] & &
propterea nõ eſt multũ vtilis, habemus pręterea titulũ de noxali-
bus ſpecialẽ. ĩ. de noxa. vbi plenè colligitur materia, ideo illã omit-
to, non tamẽ omnino. Nec alios quiſquã eſt, qui eã hic tractet, ex-
cepto Ang. de Are. Et q iſta materia parũ habeat vtilitatis, maxi-
63 mè apud nos, oſtenditur: † quia iſta actio habet tantùm locũ in de-
lictis ſeruorũ, nõ autẽ in delictis cõmiſsis per liberas perſonas, pu-
ta filiofami. vel per alias liberas perſonas à nobis bona fide poſſeſ-
ſas: vt eſt tex. no. in §. fi. & ibi pulchra gl. ĩ. de noxa. & in l. cõfeſsio-
nibus. §. fi. cũ l. ſeq. in princi. ff. de interro. act. iuncta l. j. ff. de noxa.
64 ¶ † Et duplicem rationem quare iſtę actiones noxales non habent
locũ pro filiofa. ponit tex. in §. fi. ĩ. de noxa. Prima propter aſperi-
tatem: quis enim patiatur filiũ ſuum, & maximè filiam innoxiã alij
dari vt penè per filij corpus pater magis, quam filius, periclitetur?
Secũda, quia filiifamilias pro ſuis delictis poſſunt cõueniri. Quãuis
ergo regulariter dicta in ſeruis habeãt locũ in filiofa. vt l. ſerui, & fi-
lij. in prin. ff. de fur. & l. vt tantũ. §. j. ff. de ſeruo corrupto. illud ta-
men nõ habet locũ, quãdo eſt diuerſa ratio, vt in terminis noſtris
patet per ſuprà ſcripta. Si tamen vultis habere fundamenta huius
materiæ, recurratis ad Azo. in Summa titu. de noxa. & Floria. in
65 rub. ff. de noxa. & Ang. hic. ¶ † Tria tamen notabitis pręcipua in
hac materia. Primò q actio iſta noxalis, per quam dominus cõue-
nitur ex delictis ſerui, habet locũ in delictis non capitalibus. In cri-
minibus autẽ publicis, quę habẽt publicã executionẽ, & coercitio-
nem capitalẽ, nõ habet locũ hęc actio noxalis, nec in eis cõuenitur
dominus pro ſeruis. Allegat ad hoc Ang. hic, & minus bene l. hos
accuſare. §. omnibus. & ibi Bart. qui nihil dicit. ff. de accu. Sed ego
allego tex. ad literam in l. hæc ſtipulatio. & ibi Bar. in terminis. ff. de
verb. ſig. Et huius rationẽ ponit Bal. in l. ſi prędiũ. in pe. col. in ver.
66 quęro igitur, cùm ex publicis criminibus. C. de ædi. actio. ¶ † Secũ-
dò aduertite, q dñs tenetur noxaliter tantùm pro delicto ſerui,
quãdo fuit ignorans ſeruũ delinquere, vel damnũ inferre: ſi autem
fuerit ſciens, & potuerit prohibere, & nõ prohibuit, tũc dominus
tenetur inſolidũ ad emendationẽ domini, nec liberaretur dando
ſeruũ pro noxa: vt l. ij in prin. & per totã l. ff. de noxali. & ibi videte
Flo. & ad intellectũ illius legis videte omnino quod not. Barto. &
67 doct. in l. in illa ſtipulatione. la ij. ff. de verb. obli. ¶ † Tertiò, & vlti-
mò pro nunc aduertite, q agens actione noxali contra dñm pro
damno, vel delicto ſerui, debet ſimpliciter petere emendationem
damni, non autẽ alternatiuè, vel ſeruũ pro noxa: quia ſeruus non
eſt in obligatione, ſed facultatẽ dandi ſeruum pro noxa cõſequitur

dominus

dominus condemnatus à lege: vt l.miles. §.j.& ibi gloſ.& Bar.ff.de re iudi. Et vſq; ad quãtum tempus detur iſta facultas domino præſtandi ſeruum pro noxa: dicit quòd vſq; ad litẽ conteſtatam ſuper actione iudicati: vt eſt tex.in l.item veniunt.§.idem rectè. & ibi gl. in verb.conueniatur.& ibi Bar.& alij.ff.de pet.hęre. Quod qualiter intelligatur, videte Bart.in l.ſi ſtipulatus fuero decem in melle. ff.de ſol.& in l.ſi quis maior.C.de tranſac.& Sali.in l.ſi pacto. quo pœnã.C.de pact.& Ang.in l.ſi inſulã.ff.de verb.obli. & ibi Ioan.de Imo.in ſi.char. ¶ Ex his ſatis liquet pro eo, quod expedit, qualis debeat eſſe forma libelli in hac actione noxali: & pro forma dicite ex
60 mente Ange.hîc, poſſe ita formari libellum: † Ago contra Titium, & dico quòd Stichus eius ſeruus mihi damnum intulit in decem, vulnerando Caium ſeruum meũ, vel mihi damnum dedit, ſurripiendo mihi fortè talem rem: quare peto dictũ Titium condẽnari ad emendationem dicti damni mei, quod eſt in decem. Prædictus libellus procedit in noxalibus, quãdo dominus fuit ignorans: & ſic, quando dominus non fuit in culpa. Si autẽ fuiſſet ſciens, & ſeruũ potuiſſet prohibere, tunc illud eſſet in libello exprimendum: quia eo probato dominus perdit facultatem dandi ſeruum pro noxa. vt patet ex prædictis. ¶ Supereſſet vltimò vt iuxta ordinẽ extra accederemus ad libellum in actione arbitraria propter locum, & aliqua tangerem in materia, prout copioſè faciunt Io.de Pla. & Ang.hîc.
a Sed quia hunc libellũ in ſpecie ponit gl.n. noſtra in §.ſi quis agẽs.[a] in ver.loco.in verbo, commemorare.j.eo. viſum eſt mihi cõgruentiùs ibi reſeruare: & ibi ponam. Et ibi etiam dicam ea, quæ in materia tanguntur per Ioan.de Pla.& Ang.hîc: & vltra eos, ſi aliqua occurrent, quæ mihi videantur nota digna, illa non omittam. Et per iſta remanebit expeditus præſens §.

LAVS DEO.

1 *Iudex certam ferre debet ſententiam, etiam ſi de incerta quãtitate actum ſit.2.5.6.7.*
3 *Verbum Debet, quid importet.*
4 *Dictio Omnino, quid importet.*
7 *Petitio incerta an debeat admitti, vſque ad nu.18.*
19 *Libellus, peto caſtrum cum ſuis iuribus & pertinentijs: an procedat.*
20 *Libellus, peto talem villam, vel quod poſſides in tali villa: an procedat.*
21 *Libellus, peto quicquid tibi obuenit ex hæreditate talis. vel, peto bona, quæ tibi obuenerunt à tali. non facta alia ſpeciali mẽtione an procedat.*
22 *Libellus, peto quicquid Peruſij poſſides: an valeat.*
23 *Libellus in hypothecaria, peto te condemnari ad relaxandum mihi omnia bona tua, quæ mihi iure pignoris obligaſti: ſine alia expreſſione an procedat.*
24 *Libellus, peto caſtrum mihi reſtitui cum reſtitutione omniũ damnorum mihi illatorum: non facta alia ſpecificatione damnorum: an procedat.*
25 *Libellus, peto declarari ſubiectionẽ mihi deberi ab hominibus talis villæ & eos, mihi condemnari ad præſtandum ea, quæ ſubditi præſtare debent domino ſuo: an procedat.*
26 *Libellus an valeat, ſi quis ſimpliciter petat damna ſibi illata reſarciri.*
27 *Sententia quòd libello conformis eſſe debeat, an procedat. & nu.ſeq.*
35 *Sententia, licet in libello non ſit certitudo rei, an valeat.*
36 *Sententia referens ſe ad acta, an valeat.*
37 *Sententia ſi iudex dicat, Pronuntio in omnibus, & per omnia vt pronuntiauit talis iudex in tali cauſa: an valeat.*
38 *Sententia ſi iudex ſe expreſſè retulerit ad quoddam inſtrumentum, quod in cauſa non fuerit productum, an valeat.*
39 *Sentẽtia ſi iudex dicat Cõdẽno, ſi eſt probatũ. aliàs abſoluo: an valeat.40.*
40 *Iudex ſi vrgeatur pronuntiare propter tempus inſtantiæ, ſeu tempus ſtatuti, ſeu legis municipalis, qualiter pronuntiare poſſit cum iiij.ſeq.*
45 *Sententia, Condẽno te ad reſtituendas res, quæ tibi obuenerũt: an valeat.*
46 *Sententia an per incertitudinem temporis vitietur.*
47 *Sententia, Condemno te ad centum, quæ ſi non ſolueris intra tempus, mando quòd patiaris talem pœnam: an valeat.*
48 *Sententia ſi arbiter ad ſoluendum centũ intra decem dies aliquem condẽnauit, & ſi non ſoluerit, eum ad trecenta condemnauit: an valeat.*
49 *Sententia, Condẽno Titiũ in centũ, ſaluo eo quod infra dicam: an valeat.*
50 *Sententia quid ſi in fine apponatur clauſula, ſaluo ſemper, & reſeruato, quòd ſi præſens ſententia eſſet in plus, vel minus, quàm requireretur ex forma ſtatutorum, hanc ſententiam noſtram ad formam ſtatutorum redigimus an talis clauſula aliquid operetur.*
51 *Sententia, Pronuntio ſic, ſaluo in eo, quod infra dicetur: an valeat.52.*
53 *Sententia, Condemno te in centum, niſi intra centum dies probaueris te ſoluiſſe an valeat.*
54 *Sententia ſuper acceſſorijs quando incertæ proferri poſſint, & valeant.*
55 *Sententia, Talem reum abſoluimus, & victũ victori in expenſis (omiſſo verbo, Condemnamus.) an ſit nulla.*
56 *Sententia, Condemno in expenſis quas iurabit actor: an valeat.*
57 *Intereſſe in libello an incertum peti poſſit.*
58 *Intereſſe an dicatur certum, vel incertum, & qua actione petatur, & qualiter in iudicium deducatur.*
59 *Intereſſe qualiter probetur.*
60 *Sententia quibus caſibus ſine ſcriptis proferri poſſit.*

§.Curare. ¶ Iſte §.ponit practicam, a & inſtruit iudices qualiter debeant ferre ſententias: & eſt communis ad b omnes actiones, non tantùm ad arbitrarias, de quibus loquitur §.proximè præcedẽs, ſed etiã ad nõ arbitrarias, ſecundũ Dyn.Io.Fab. & Io. de Pla.hîc, & dixi in prin.§. præceden. & ibi continuaui hunc §. & dixi quare ſituatus eſt hîc præſens §. Et diuiditur in duas partes principales. In prima ponit dictum. In ſecunda dicti extenſionẽ. Secunda ibi: etiã ſi de in-
5 certa. ¶ † Iudex, ſi poteſt, debet ſemper certã ferre ſententiam, etiã ſi de incerta quãtitate actum ſit. hoc dicit vſq; ad §.ſi quis agẽs. Vel ſic, ſecundùm Ang.de Are.& declarationẽ gl.noſtræ primę. Iudex debet ferre ſentẽtiam certã, etiam ſuper incerta petitione, ſi modò certitudo ſit in eius poteſtate. hoc dicit vſq; ad §. ſi quis agens. &
a iſte §.erit totus ſolennis. ¶ † Notate primò ex hoc text.ad corticẽ literæ, q iudex debet omnino, ſi poteſt, certã ferre ſententiã. Concor.l.j. & ij.C. de ſen. quæ ſine cert.quanti. cum multis ſimilibus.
3 Circa † quod habetis põderare tex.hîc in ver.debet. quod regula-
b riter importat neceſſitatem:[b] vt per gloſ.l. ſæpe audiui Cæſarẽ. & ibi Bar.& alios.ff.de off.præſi.& pleniſſimè per Bart.in repe.l.creditores.in j.col.C.de pig.& Bal.in c.j.apud quem, vel quos cõtrouer.ſeu determinari debet.& glo.in cle.ij.in verbo, debeant.de ſta. mo.legitur & not.in c.j.de deſpon.impu.& xxv.q.j.c.cõfidimus. in
4 gloſ.j. ¶ † Item habetis ponderare dictionem Omnimodo, hîc in text.poſitam, de cuius natura eſt importare generalitatẽ, vt omnẽ caſum cõprehendat: vt eſt glo.in l.ſi cũ exceptione.§. quatenus.in ver.omnimodo.& ibi Bar.in ij.col.in j.notab. eam notat ad hoc.ff.
5 quod metus cau. Et ſic habetis † q iudex adſtringitur ferre ſentẽtiã certã in omni caſu ſi poteſt. Et ſententia diceret certa, ſiue certa ſit per ſe, ſiue per relationẽ ad aliud: vt l.ait prętor.§.j. & l.in ſumma. in prin.ff.de re iudi.& l.iij.C.de ſenten.quæ ſine cer.quãti.& ponit
6 hîc gl.ij.in verb.rei.& ibi reſeruo opportuniùs dicẽdũ. ¶ † Secũdò notate ex hoc tex.ibi: quãtũ ei poſſibile eſt, q iudex debet certã ferre ſententiã, ſi poteſt. Ergo à cõtrario ſenſu, ſecundũ Io. Fab.hîc, in j.col.innuit iſte tex.q ſi nõ ſit poſſibile ferre ſentẽtiã certã.q iudex ferat incertã, & quod valebit talis ſentẽtia incerta: vt l.ij.C. de ſen. quæ ſine cer.quan.de hoc videbimus in gloſ.noſtris, in quibus hoc
7 melius cadit. ¶ † Tertiò notate ex vltimis verbis tex ibi: etiam ſi de incerta quãtitate apud eũ actũ eſt.hîc videri tex.& eſſe ſecundũ Io. Fab.hîc, in j.col.q petitio incerta admittitur. Sed tũc dicetis, nõnne in contrariũ ſunt tex.aperti in l.ſi in rẽ.ff. de rei ven. in l.j.§. ſi quis argentũ.ff.depoſi.& tex.no.in l.prętor edixit.in prin.& §.quod autem prætor ait.ff. de minr. & l.in actione.ff. de furt. & c.j.ij.& iij. extra de lib.obla. Prętereà vbi petitio eſſet incerta, nõ poſſet reus deliberare an vellet cedere, vel cõtendere: ergo non admittẽda.l.j. in prin.ff.de edẽdo. Prętereà quãdo petitio eſt incerta, nulla poteſt ſequi condẽnatio: vt l.Pomponius ſcribit, ſi frumentũ.§.fi.ff. de rei ven.& in l.duo ſunt Titij.cũ cõcor.ibi ſignatis in gl.ff.de teſtamentaria tutela. Ex aduerſo q imò petitio incerta admittat, eſt textus hîc, vt prædixi, & in l quæ de tota.§.fi.& quod ibi per glo. & doct. ff.de rei ven.& in l.fin.C.de anna.excep. Pro clara ergo intelligẽtia

a ¶ In §. ſi quis agens. Et ibi vide in nu.14.
b ¶ Neceſſitatem. Adde Felin. in c. inter cæteras. in fine. vj.col. de reſcript.

a ❡ Vide pro intelligentia d. §. quis autem. Iaſo. in §. ſed iſte. numero 71. cum ſeq. ĩ. eod. Sardus.

b ❡ Tu vide tex. optimum in l. j. §. fi. ff. ſi pars hær. pet. & dictum Inno. in d. c. conſtitut°. approbat late Iaſo. ſ. in d. §. ſed iſte. numero 72. quẽ omnino vide. Sard.

c ❡ Fructibus. Adde Felin in d. c. ſignificantibus. in vj. & vij. col. de lib ob. alleg. hic per dominum Iaſ.

huius not. & pro ſolutione horum contrariorum videamus an & quando petitio incerta admittatur: & hoc multùm confert ad intellectum tex. noſtri. Io. Fab hic diſtinguit, & eius diſtinctionẽ ponit, & ſimpliciter ſequitur hic Ang. ꝙ interdum obligatio contrahitur ad incertum, interdum ad certũ, iuxta l. ij. in princ. & per diſcurſum illius legis totius, & l. ſeq. l. vbi autem non apparet. & per totam legem ff. de verb. oblig. Primò caſu, ſi ſit talis incertitudo, quæ nõ vitiet obligationem, admittitur petitio incerta iuxta naturam obligationis: vt ſi promiſiſti mihi hominem in genere, vel duo alternatiuè, vel conſtituiſti mihi vſum in tuo nemore ad omnes meas neceſsitates: & in multis alijs exemplis per totã dictam l. vbi autem non apparet. & per gloſſ. hîc: & niſi tunc actor ageret ſecundùm naturam obligationis, ſuccumberet: vt ĩ. proxi §. ver. huic autem. ſed vbi obligatio continet certum, vel res, pro qua agitur, eſt certa, tunc bene oportet ꝙ petitio ſit certa. d. l. ſi in rem. cum alijs ſ. alleg. Vno tamẽ caſu petitio incerta admittitur, quando certificari nõ poteſt. l. quæ de tota. §. fi. & quod ibi per glo. & doct. ff. de rei vend. & l. in actione. ff. de fur. hæc procedunt in ſingularibus actionibus. In vniuerſalibus autem, & generalibus res non ſpecificantur. Et hoc vult gloſſ. hic, in fi. & latiùs in l. j. in prin. ff. de eden. Hæc eſt doctrina Io. Fab. hîc approbata, vt dicit per Ang. de Are. hæc doctrina eſt vera in ſe, ſed, iudicio meo, non eſt perfecta, ſed in multis caſibus deficit: vt clariſſimè patebit ex fallentijs, quas ĩ. ſubiiciam. Alia ergo fuit doctrina Bar. quam alij non referunt hîc, in l. ij. C. de ſen. quæ ſine cer. quantitate. vbi Bar. poſt gloſ. diſtinguit, ꝙ quandoq; proponitur actio vniuerſalis, vt petitio hæreditatis, & actio pro dote. Quandoque proponitur actio generalis, vt tutelæ, pro ſocio, negotiorum geſtorum: & in iſtis caſibus procedit petitio incerta, & etiã incerta ſententia: vt ibi in glo. & latiùs per glo. in l. j. in prin. in gloſſ. mag. & ibi Bar. & omnes. ff. de eden. & hic in glo. j. ad finem. & dixi in §. actionum. ſ. eo. extra glo. in vltimo libello petitionis hæreditatis. Quandoq; proponitur actio ſingularis: & tunc obligatio aut erat alternatiua, aut ſimplex. Si eſt alternatiua procedit libellus, & petitio alternatiua, & incerta: vt hoc §. & l. eum, qui certarum. in fin. ff. de verb. oblig. Quod intellige, quando electio erat debitoris. Si enim electio eſſet creditoris, tunc, cùm ſit in eius poteſtate dare libellum certum, non admitteretur petitio incerta. l. vbi autem nõ apparet. §. qui illud, aut illud. ff. de verb. obl. Quãdoq; obligatio eſt ſimplex: & hîc eſt aduertendũ, ſecundùm Bar. quia aliquando in libello nõ poteſt declarari certa quãtitas, ſed poteſt declarari in ſententia: vt quando petitur intereſſe: quod ſtat in æſtimatione iudicis: vt l. vnica. C. de ſen. quæ pro eo, quod inter. & tũc procedit libellus incertus, vt clarè videbimus ĩ. in glo. ij. in verbo, rei. & multò magis procederet libellus incertus, quando non poſſet fieri declaratio nec in petitione, nec etiã in ſententia: vt in caſu dictæ l. ij. C. de ſen. quæ ſine certa quan. videlicet quando aliquis promiſit indemnitatẽ, quæ cùm pendeat ex futuro, nullo modo certificari poteſt. Iſta fuit doctrina Bar. in d. l. ij. ad quam, ſi bene aduertatis, nõ multùm diſcrepat in effectu à theorica Ioan. Fab ſ. relata, quamuis ſit per alia verba, & alio ordine. Sed iſta theorica Bar. etiam, iudicio meo, non eſt perfecta, & nõ ſupplet ad omnes caſus de quibus ego ĩ. dicã in fallentias. †In hoc ergo puncto, an, & quando petitio incerta admittatur: ego ſequar ordinem Ioan. de Pla. ſcilicet per regulas, & fallentias, dando vobis plures fallentias: & quamuis ipſe ſimul miſceat de libello, & de ſententia, an petitio, & ſententia incerta valeãt: ego ponam hîc de petitione tantùm: de ſententia autem poſteà de per ſe ponam ĩ. in glo. j. vbi melius cadet. circa ergo petitionem regula eſt, ꝙ regulariter petitio debet eſſe certa, & libellus debet eſſe certus. Hanc regulã fundare ex multis, quæ dixi in prin huius notabilis. †Hæc regula primò fallit in vniuerſalibus actionibus, vt petitione hæreditatis, & actione pro dote. Item & in actionibus generalibus, vt negotiorum geſtorum, tutela, pro ſocio, & ſimilibus: quia in iſtis admittitur petitio generalis, & incerta, nõ facta aliqua rerũ

50 ſpecificatione: vt ſ. latiùs dixi: & vult gl. j. hîc in fi. ❡ †Secũdò fallit prædicta regula, vbicũq; incertitudo proueniret ex facto aduerſarij, vt in obligatione alternatiua, cuius electio ſpectat ad debitorẽ, iuxta l. vbi autem non apparet. §. qui illud, aut illud. ff. de verb. obl. & §. ſi quis agens. verſi. huic autem. ĩ. eo. vel quando eſſet debitum in genere, vt hominis, & nondum facta eſſet declaratio per debitorem, iuxta d. §. ſi quis agens. in verſic. præterea ſi quis generaliter. ĩ. eo. vel quando reus poſſet ſoluere rem, vel intereſſe, vt eſt regulariter in obligationibus rem tradi, iuxta l. j. in princ. cum glo. magna magiſtra in verbo, agitur. ff. de act. emp. & l. ſtipulationes nõ diuiduntur. in prin. ff. de verb. obl. & l. ſi quis ab alio. §. fi. ff. de re iud. vel quando eſſet dubium an res extaret, quo caſu petitur res, ſi extat: vel ſi non extat, petitur eius æſtimatio, ſecundùm tamen l. ſeruum. §. fi. & ibi Bart. & alios. ff. de verb. oblig. In iſtis enim caſibus, & ſimilibus, vbicunque incertitudo prouenit ex facto aduerſarij, ſemper admittitur petitio incerta. Text. eſt in l. j. §. quia autem. ff.

a quorum leg.[a] ❡ & ibi Barto. qui eum multùm no. ad hoc. & Barto. in d. l. vbi autem non apparet. §. qui illud, aut illud. & in l. certi cõdictio. in prin. in v. col. ff. ſi cert. pe. & in l. edita. in v. col. verſi. ſecundùm genus cumulationis. C. de eden. & in l. ſtipulationes nõ diuiduntur. in prin. in vlt. q. & ibi Imo. in vlt. col. ff. de verb. obli. & multùm notabiliter Bald. in l. j. in iij. opp. C. de fur. Accedat text. in c. cùm cauſam. extra de emp. & vend. Imo fortiùs, & adhuc generaliùs dixit Innoc. & ibi ſequuntur doct. in c. ij. extra de lib. ob. quòd generaliter ex quacunq; cauſa actor probabiliter dubitat, admittitur libellus incertus: de quo etiam videte Innoc. & alios in c. ex literis. extra de pig. & propterea dixit etiam alibi Innoc. in c. conſtitutus. extra de in integ. reſt. ſecũdùm quod eũ refert hic Ange. quòd quotieſcunq; quis probabiliter dubitat ſiue ex facto alieno, ſiue ex facto etiam proprio, quod plus eſt, poteſt eodẽ libello plures actiones proponere, nec cogitur ex eis vnam eligere, etiam ſi ſe non cõpatiantur adinuicem: vt in d. c. cõſtitutus. extra de in integ. reſti. & in c. auditis. extra de præſcrip. Si autem error eius non ſit probabilis, tunc cogitur vnam actionem eligere, iuxta l. quod in hęredẽ. §. eligere. ff de trib. Et pro hoc etiam dicit hic Ang. eſſe bonũ text. in ſimili in c. j. ver. niſi quãdo probabiliter. extra de poſtu. præla. &

b eſt in hac materia bona gloſ. in c. vt quis duas. de elect. in vj.[b] ❡

51 ❡ †Tertiò fallit dicta regula ratione incertitudinis in repetita cõſiſtentis, vt quando ageretur ad factum, cùm facta ſint incerta. d. l. j. vbi autem non apparet. §. qui id quod. de verb oblig & plenè per Barto. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. in princi. in viij. q. & in d. l. j. in princ. ff. de act emp. Similiter quando ageretur vt quis conſeruetur indemnis: vt eſt tex. in d. l. ij. & ibi no. Barto. C. de ſen. quę ſine cer. quan. & l. cùm eorum. C. de ſen. & interlo. om. iud. & dixi ſ. in diſtinctione Barto. vel quando ageretur ad intereſſe, vt videbitis ĩ. in glo. ij. in ver. rei. Eodem modo, quando legatarius dubitat in quantum minuatur legatum ſuum per Falcidiam: poteſt enim petere in incerto, quantum ſibi licet capere: vt l. quæ dotata. §. fi. & quod ibi glo. & Bart. ff. de rei vend. & ad hanc fallentiam bene fa-

52 cit id, quod dixi in fallẽtia proximè præcedenti. ❡ †Quartò prędicta regula fallit, vbicunq; aliquid acceſſoriè petitur: vt quando petuntur fructus, vel expenſæ: nam in eis procedit talis libellus incertus: Peto talem fundum cum fructibus perceptis, & percipiendis.

c non ſpecificatis fructibus[c], vel eorum quantitate: eodẽ modo pro expenſis factis, vel fiendis: vt eſt tex. no. in §. j. ĩ. de offi. iudi. & in l. cum propria. C. ſi quis alteri vel ſibi. Hoc tamen non eſt ſine ſcrupulo, & non tranſit ſine dubitatione. Tetigi in §. omnium. in fin. col. ſ. eo. ideo hîc non tango. ibi videte, & vltra remiſsiones ibi traditas, videte Bal. in l. filium, quem habentem. in xvij. col. in verſic. vlteriùs quæritur. C. fa. erc. & in l. iij. in iij. col. C. de re iudi. & in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. Innoc. in c. fi. in glo. in ver. omnes. extra de exceſ. præla. & in c. ſignificantibus. & ibi per alios extra de libel. obla. & habetis latè per Io. Fab. hic: & aliquid etiam per Ioan. de Pla. Et ad hanc fallentiam videte quæ dicam ĩ. in illa quæſtione, an procedat talis petitio, Peto tale caſtrum, vel talem villam cum

ſuis

ſuis iuribus, & pertinentiis. non facta ſpecificatione illorum iuriũ.
13 ¶ †Quintò ego limito prædictam regulam, vt nõ procedat, quan
do eſſet incertitudo, quæ tamen non referret: vt quia de ea poſsit
conſtare iudici. Hanc limitationem ego colligo ex eo, quod voluit
no. Barto. in l. Gallus. in §. ſi eius. ad fin. ff. de lib. & poſth. per illum
tex. quòd ſi reperiatur caſus, in quo certum ſit actionem compete-
re, ſed dubitatur quæ actio, certè eo caſu non cogitur actor expri-
mere actionem, aut vnam actionem eligere: ſufficit enim liquere
iudici quòd ei competat, quod notate, & ibi videte latiùs per eum.
14 ¶ †Sextò prædicta regula fallit quantum ad interrumpendam
præſcriptionem: quia admittitur libellus generalis, & incertus quã-
tum ad interrumpendam omnem præſcriptionem, quę poſſet ſub
illa generalitate comprehendi. Tex. eſt, quem dicit Bart. ſingularẽ,
in l. fi. C. de annali excep. circa quam legem videte ea, quæ tradun-
15 tur in l. edita. C. de eden. & in c. ij. extra de libel. obl. ¶ †Septimò
prædicta regula fallit, & multùm ſignanter, quando probationes
ſunt certæ, & ſpecificæ: quia tunc libellus incertus, & generalis con
cludit ipſi iudici. Iſtud eſt, quod in terminis, & in ſpecie voluit ſin-
gulariter Bal. in repe. l. edita. in repe. Paduana. in xiiij. col. quod no.
Veritas tamen huius notabilis dicti multùm pendet ab illa quæ-
ſtione, an libellus ineptus ſuſtineatur ex apertis probationibus: de
quo videte Bal. in d. l. edita. in repe. Padua. in xij. col. poſt Inno. in c.
examinata. extra de iudi. & not. Bar. in l. j. verſi. fi. C. de pig. act. &
in l. j. ff. ſi menſor fal. mo. dixe. quamuis pauci eum habeant in illo
tex. & in l. j. ff. de iuriſd. om. iud. & in l. pe. ff. de iuſti. & iu. Canoniſtæ,
a vt Innoc. in d. c. examinata.[a] ✠ ¶ †Vltimò prædicta regula decla-
16 ratur procedere (& notate, quia iſtud eſt maximum fundamẽtum
in præſenti materia) vt libellus incertus, & obſcurus, & generalis
non procedat: verum eſt, ſi opponatur à parte: ſi autem non oppo-
natur à parte, multùm bene procederet libellus. Et ſic illud, quod
dicitur, incerta non debere admitti: verum eſt, parte opponente.
Ea ergo non opponente, non vitiatur proceſſus, ſi admittantur. l.
fi. & ibi no. gloſ. j. mag. ad fi. C. de anna. excep. & glo. in l. j. in prin. in
glo. mag. ff. de edendo. Et illud ibi firmat Bart. in vlti. col. & ibi di-
cit eſſe tex. de hoc in d. l. fin. C. de anna. excep. & expreſsiorem in d.
c. abbate ſanè. de re iudic. in vj. Et eſt bene verum, ſecundùm Ioan.
Fab. & Ioan. de Pla. hic, quòd quamuis petitio incerta, parte non
opponente, procedat, tamen debet poſteà declarari, in quacunque
parte iudicij petitum fuerit. d. l. fi. aliàs, ſecundùm eos, non debet
iudex pronuntiare: vt in c. cùm Bertoldus. extra de ſen. & re iudi.
& in c. cũ dilecta. extra de reſcrip. & c. cùm dilectus. extra de ordi.
cog. & in c. dilectus. extra de capel. mona. & per doct. vt Inno. in c.
certificari. extra de ſepul. Addo Barto. in l. ſi in rem. la j. ad finem.
ff. de rei vendi. Et vſque ad quantum tempus poſsit opponi talis
exceptio incertitudinis libelli vel obſcuritatis, dixi in §. omnium.
col. xix. ſ. eo. extra gl. in materia libellorum. & ibi etiam poſui cau-
telam, qua vti debet reus in opponenda exceptione, vt ſimpliciter
dicat quòd libellus non procedit, eò quia generalis, & obſcurus: nõ
autem debet petere declarari libellum: quia hoc modo debet pete-
re declarari libellum: quia hoc modo inſtrueret actorem: vt ibi la-
17 tiùs dixi: ibi videatis. ¶ †Ad vnum tamen ſingulariter aduertite,
quòd ibi non tetigi quòd illud quod ſtatim dixi, libellum incertũ,
generalem, & obſcurum procedere reo non opponente: illud eſt
verum in cauſis ciuilibus: ſecus tamen in criminalibus. Vnde ſi di-
cerem, Accuſo Titium de omnibus maleficiis, quæ commiſit: non
procederet accuſatio, etiam parte non opponente, per l. libellorũ.
in prin. iuncto ver. quod ſi libelli. & quod ibi Bart. ff. de accu. Ita di-
xit multũ ſignanter Bald. in l. j. in xiij. col. C. de confeſsis. De quo
etiam per eundẽ Bal. in addi. ad Specu. in tit. de ſenten. in xx. col. &
per Ang. in repetitione l. ſi vacãtia. in v. char. C. de bonis vacan. li. x.
18 ¶ †Vltra ſuprà ſcriptas octo fallentias, ſi vultis plura alia videre
b circa hoc, quomodo iſti libelli incerti, & generales procedãt[b], vi-
dete multa per Inn. & alios in c. certificari. extra de ſepul. & in c. cũ
dilectus. extra de ordi. cogni. & in c. cõquerente. extra de offi. ordi.
& in c. cũ ad ſedem. extra de reſti. ſpolia. & in c. ij. extra de libel. obl.
& ibi plenè per dominũ Ant. de But. per Bar. in l. rei appellatione.
ff. de verb. ſig. & in l. j. in prin. ff. de edẽdo. & in rub. ff. ſol. matr. in fi.
& in aliis locis, quos j. ſtatim allegabo, & per a
Bal. & Ang. in l. edita. C. de edendo. & maximè
ibi Bald. in repetitione Paduana, in xx. xxj. &
xxij. col. & per Ang. in l. fi. C. de annali except.
¶ Vltra iſta volo omnino tangere aliquas vti-
les quęſtiunculas, quę hîc ponũtur per docto-
res, maximè per Io. Fa. & Io. de Pla. in quibus
vt plurimũ procedã per cõcluſiones, & veras
remiſsiones. In primis ergo dubitat Ioan. Fab.
19 hîc, †quid ſi aliquis petat caſtrũ cũ ſuis iuribus
& pertinentiis, nunquid procedat talis libellus
abſq; aliqua ſpecificatione, an verò debeat illa
iura, & alias pertinẽtias ſpecificare. Iſta eſt anti
qua quęſtio, in qua determinat Io. Fa. ꝙ nõ re-
quiratur alia ſpecificatio: quia iſta petũtur tan
quã acceſſoria, & acceſſoria nõ debent neceſ-
ſariò in libello ſpecificari: vt c. cùm venerabi-
lis. extra de excep. & in c. cùm ad ſedẽ. extra de
reſti. ſpo. & dixi ſ. in iiij. fallen. Et ita etiam ſim
pliciter tenet Io. de Pla. hîc, in ij. col. referẽs idẽ
tenere Inno. in d. c. cũ ad ſedem. Et pro hac de-
ciſione vltra eos etiã bene faceret: quia in iſtis
vniuerſalibus procedit libellus incertus abſq;
ſpecificatione, vt dixi ſ. in j. fallen. Hanc deci-
ſionem repręhendit Ang. hîc, & dicit ꝙ vide-
tur ſibi cõtra tex. in l. iij. §. armamẽta. ff. de rei
vendi. vbi dicitur ꝙ ſcapha, quę eſt acceſſoriũ
ad nauẽ, ſeparatim venit vendicãda, & de per
ſe, & etiã ſingula armamẽta nauis: & nõ in vni-
uerſo ſunt vẽdicanda. Et per iſtũ tex. not. dicit
ibi Bar. ꝙ non procedit libellus, Peto domum
cũ ſingulis maſſaritiis: ſed debẽt ſpecialiter ex-
primi, vt ibi. Et cũ Bart. ſimpliciter ibi tranſit
Ang. & Lud. Rom. in l. j. in princ. ff. de edẽdo. b
Quid tenendũ? Ego teneo cũ deciſione Io. Fa.
& aliorum ſ. relata contra Ang. hîc, & vltra ſ.
adducta addo Bald. idẽ tenentẽ in d. l. edita. in
repet. Peruſina, in xviij. col. vbi formaliter di-
cit Mota pro libello, quòd ea, quę generaliter
veniũt pro actione, vel acceſſoriè, ſufficit gene
raliter peti in libello: vt, Peto rẽ cũ pertinẽtiis. c
ſecundùm Inno. in d. c. cũ ad ſedem. & glo. in l.
rei appellatio. ff. de verb. ſign. & idem etiã te-
net idem Bal. in d. l. edita. in repetitio. Paduana,
in xx. col. Ibi tamen videtur limitare, vt proce-
dat iſte libellus, Peto caſtrũ cum pertinentiis:
quando pertinẽtiæ ſunt notorię, per l. cùm pa-
ter. §. vicos. ff. de leg. ij. Aliter, ſecundũ eundem, circa pertinentias
debet declarari, iuxta no. in l. forma. ff. de cẽſi. & Inn. in d. c. cùm ad
ſedẽ. Et ꝙ in his, quę petũtur per quandã conſequentiã, vel incidẽ-
ter, non requiratur ſpecificatio, tenet etiã Bar. in l. j. in princi. in ij.
col. ad fi. ff. de eden. Nõ obſtat modò tex. in d. §. armamenta. vbi ſe-
cundùm Ang. ſcapha, quæ eſt acceſſoria ad nauẽ, ſeparatim tamen
eſt vendicãda: quia errat Ang. de Are. ꝙ ſcapha ſit acceſſoria ad na
uem: vt eſt tex. in l. ſi. de fundo inſtructo. vbi legata naui, non venit
ſcapha, quę veniret, ſi acceſſoria eſſet. Nõ obſtat illud, quod dicitur
de armamẽtis nauis: quia poſſum reſpõdere prout reſpõdet Io. Fa.
hîc, in iij. col. quòd res, quæ per ſe principaliter petitur, eſt ſpecia-
liter deſignanda, prout erãt ibi armamẽta nauis, quę per ſe princi-
paliter petebantur: quãuis Bart. ibi in ſuo ſummario velit contra-
rium. Secus autem ſi aliquid venit acceſſoriè, vt in terminis noſtris
c & maximè quando ſunt acceſſoria vniuerſalis petitionis.[c] ✠ Non
obſtat deciſio Bart. in d. § armamẽta. quia illa eſt ambigua, & mul-
ti tenent cõtrariũ: vt per Imo. & Pau. de Ca. in l. in ſumma. in prin.
ff. de re iud. & Ang. in l. ſi in rem. ad fi. ff. de rei vendi. & Pau. de Ca.
in l. de pupillo. §. qui nuntiat. ff. de ope. noui nuntia. & per doct. in
c. ij. poſt gloſ. ibi: extra de libel. obl. Ad iſta etiam videte quæ de

a ✠ Aduerte, quia Iaſ. inculcat in hac fallentia de libello generali, & de libello inepto quia libellus generalis procederet parte nõ opponẽte, & etiã incertus, dũmodo ex probationibus certificaretur. c. abbate ſanc. de re iud. in vj. & d. l. fi. C. de ann. exce. libellus verò ineptus non ſuſtineretur, vt videtur caſus in c. examinata. extra de iudi. & clarior tex. in d. l. j. §. j. ff. ſi men. ſal. mo. dixe. & ſic deciſio Bal. procedit in libello generali & incerto, prout loquitur: ſecus in libello inepto. Et aduerte, quia Iaſ. allegat Barto. in l. j. C. de pign. act. qui nihil dicit, nec etiam Barto. in aliis legibus hîc alleg. præterquã in l. j. §. j. ff. ſi men. ſal. mod. dixe. aliquid ſcribit, quod multum huic q. conferat. Carcaſſona Sard.

b ✠ Procedant. Vide Pau. de Caſt. in conſi. cxlv. & dn. Alex. de Imol. plenè in l. inter ſtipulantẽ. §. j. de verb. obli. & in conſil. clxxxi. in ſecunda parte.

c ✠ Adde eundem Iaſ. in §. omnium. in xviij. col. ſ. eo. tenentem ꝙ talis libellus procedat & vide quæ ibi dixi. Sardus.

cidit Bar. in l. Titia com teſtamento. §. j. per
20 illum tex. ff. de leg. ij. ¶ † An procedat libellus,
Peto talem villam. & an procedat libellus ſi di-
cam, Peto quod poſsides in tali villa: non facta
alia ſpecificatione. De quo etiá per Ang.[a] in l.
j. in princ. ff. de eden. per do. Anto. de Butr. &
Ioan. de Imo. in d. c. ij. extra de lib. oblatio. Spe.
in titu. de actio. & pet. § ſequitur. verſi. quid ſi
peto. in tit. de libel. concep. §. nunc dicendum.
ver. iuxta. Et habetis etiam per Ioan. Fab. hic,
in iiij. col. & Ioan. de Plat. in vij. col. & hic etiá
21 per eos, † an procedat talis libellus, Peto quic-
quid mihi obuenit ex hæreditate talis. Vel, peto
bona, quæ tibi obuenerunt à tali: non facta alia
ſpeciali mentione. De quo etiam per Inno. in c.
22 ſignificantibus. extra de libel. obl. ¶ † Et an va-
leat talis libellus, Peto quicquid Peruſij poſsi-
des, ponit Bal. in repe. Paduana. in xx. col. in d.
Ledita. & Bar. in l. rei appellatione. ff. de verb.
23 ſig. † Et an procedat libellus in hypothecaria:
peto te códemnari ad relaxandú mihi omnia
bona tua, quæ mihi iure pignoris obligaſti. ſine
alia expreſsione: habes hic per Io. Fab. in v. col.
& Ioan. de Pla. in vij. col. tenentes ꝙ ſic: potiſsi-
mùm per tex. in l. j. C. communia de lega. vbi
pro vniuerſali fideicómiſſo procedit libellus.
24 ¶ † An autem procedat talis libellus, Peto ca-
ſtrum mihi reſtitui cum reſtitutione omnium
damnorú mihi illatorú: non facta alia ſpecifi-
catione damnorum: dicite ꝙ ſic ſecundùm glo.
in ver. in modú exceptionis. & doc. in c. ij. ex-
tra de ordi. cog. & Spe. in tit. de libel. concep. §.
nunc dicendú. ver. item peto mihi iuſtitiá fieri,
25 & Ioan. de Plat. hic, in vj. col. ¶ † An auté pro-
cedat libellus talis; peto declarari ſubiectioné
& obedientiam mihi deberi ab hominibus ta-
lis villæ vel talis caſtri: & eos mihi condemnari
ad præſtandú ea, quæ ſubditi pręſtare debent
domino ſuo, abſq; alia ſpecifica declaratione: ponit hic Ioan. Fab. in
ij. col. in ver. ſed ſi quis petat ſubiectionem. & in v. col. in ver. ſed ſi
quis petat obedientiá. De quo etiá per Bald. in d. repe. Paduana in
xx. col. vbi ponit, ſi dico aliqué mihi ſubiectú, an teneat ſpecificare
capitula ſubiectionis, Et an executio inſtruméti generaliter petita
in libello ꝓcedat, videte Bal. in l. age. C. de tráſac. & in l. fi. C. de no-
26 na. excep. † Et an valeat libellus, ſi quis ſimpliciter petat dána ſibi il-
lata reſarciri: ponit Bal. in l. j. in ij. col. C. de ſenté. quæ pro eo, quod
intereſt, proferútur. & dixi ſtatim ſ. Et an valeat libellus hoc modo
ſimpliciter formatus, Peto mihi dari legitimá meá: nó facta decla-
ratione quáta ſit ponit Bal. in l. ſi quis in ſuo. in prin. in ij. not. per
27 illú tex. C. de inoff. teſt. Et iſta ſufficiát. ¶ † Quartò principaliter, &
vltimò notate ex hoc tex. in fi. ꝙ quáuis ſit actó corá iudice de in-
certa quátitate: ꝙ tamen iudex debet certá ferre ſenténtiá. Et ſic not.
ex hoc Ang. hic, ꝙ erit caſus, in quo ſententia nó erit conformis li-
bello, cótra omnia iura, quæ clamant ſententiá debere eſſe confor-
mem libello: vt l. vt fundus. ff. cómuni diui. & l. fi. C. de fideicom. lib.
Sed audite, iudicio meo, non eſt verú id, quod dicit Ang. de Are. ꝙ
hic in tex. noſtro ſenténtia nó ſit cóformis libello: quáuis enim actú
ſit ad incertá quantitaté, & iudex certá declaret, per hoc ſententia
nó dicitur eſſe difformis libello. Ná ſi actor petat ſimpliciter inter-
eſſe, & ſic agat ad incertá quantitaté, & iudex declaret certá quan-
titaté, per hoc ſenténtia nó erit difformis libello. ſed cóformis: quo-
niá (vt vulgò dicimus) qui declarat, nihil dat, iuxta l. hęredes palá. §.
ſi quid poſt. ff. de teſta. Bene ſenténtia diceretur difformis, quádo iu-
dex condénaret in aliquo, quod eſſet diuerſum à petitioné: ſed hic
condénat in eadé, iſtud declarádo: ergo liquet ꝙ ſenténtia nó eſt dif-
formis. Pro clariori tamen intelligétia huius notabilis, & ſuprà di-
28 ctorú, reaſſumo in dubiú, † an ſenténtia debeat eſſe conformis libel-
lo.[b] In hoc procedam per regulam, & fallentias. Facite ergo regu-
lam, ꝙ regulariter ſenténtia debet eſſe conformis libello. d. l. vt fun-
dus. ff. cómuni diui. & d. l. fi. C. de fideic. lib. vbi dicit tex. ꝙ ſtultus eſt
29 iudex, qui in aliud condénat, quá fuerit ab eo petitú. ¶ † Iſta regula
ſecundú Ang.[c] ꝙ hic procedit in inferioribus à papa, vel principe:
ſecus auté eſſet in illis, videlicet papa, & principe: quia illi bene poſ-
ſunt ferre ſententiá non conformé libello, Allegat Archi. in c. ij. de
reſtitu. ſpol. in vj. Ego addo ſingulariter Bart. qui iſtud idem in ter-
30 minis tenet in l. Aemilius. in prin. in vlt. col. ff. de mino. ¶ † Secúdò
ſecundùm Ange. hic, iſta regula procedit in ciuilibus, in quibus ſit
concluſio cótra partem. Secus eſt in cauſis criminalibus: quia in eis
non ſit neceſſaria cóclusio, prout laté dixi in §. omniú. ſ. eo. extra
glo. in materia libellorú. quinimmò licet concluderetur in criminali;
tamen nó obſtante tali cóclusione iudici datur liberú arbitrió plus
& minus condénandi, cognita qualitate delicti, & perſonarú. Ita di-
xit Bar. in l. quod ergo. in §. pœna grauior. in ij. col. verſic. venio ad
tertiam gl. ff. de his, qui no. infa. & expreſsius, & notabilius Bal. vbi
laté videte in l. & ſi ſeuerior. in iij. col. in iij. & iiij. opp. C. de his, qui
not. infa. & ſic valebit ſententia, licet non ſit cóformis libello accu-
ſatorio. De quo etiá videte Flor. in d. l. vt fundus. ff. cómuni diui.
ſed, iudicio meo, licet iſta fallentia ſit vera in ſe, tamé non eſt pro-
prié fallentia ad regulá ſuprà ſcriptá, vt aliud ſit in criminalibus,
quàm in ciuilibus: in hoc, immò etiam in ciuilibus, iudex poteſt aliter
condemnare, quá petitú fuerit: vt j. dicá in iiij fallen. Plus enim quá
ridiculú foret, dicere ꝙ in ciuilibus cauſis iudex ſemper deberet có
demnare prout petitú eſt in cóclusione: quia ſic ſemper bonú eſſet
31 petere magnas ſummas: quod eſt fatuú dicere. ¶ † Tertiò, ſecun-
dùm Ang. de Are. prędicta regula limitatur, vt procedat in ſenten
tia diffinitiua, & cóndemnatoria: ſecus auté eſt in ſenténtia interlocu
toria, quę fertur ſuper emergétibus. Ité & in condemnádo iudex
poteſt modificare libellú. Tex. eſt in l. cú is, qui legatú. ff. de pet. hæ-
re. Ita formaliter dicit Bal. in l. fi. in j. col. in ij. opp. C. de fideicó. libe.
Et ꝙ ſuper incidéti, vel emergéti valeat ſenténtia non conformis li-
bello, tenuit idé Bald. in l. & ſi ſeuerior. C. de his, qui no. infa. facit l.
32 ædiles. §. ité ſciendú. ff. de ædil. edic. ¶ † Quartò prędictá regulá de-
clarat Bal. in d. l. fi. in j. col. C. de fideic. lib. vt illud, quod dicitur, ſen
tentiá debere eſſe cóformé libello, procedat quantú ad cauſas peti-
tas ad res adductas, non auté quantú ad concluſioné. Ná & cótra,
& præter concluſionem libelli iudex debet ſequi acta, & probata,
in quibus ſtat ſubſtantia deciſionis cauſæ: vt l. per hanc. C. de temp.
appel. & l. ſcio. ff. de appel. Et hoc liquet: quia in libello concluditur
ad cóndemnationé, & plerúq; fertur abſolutoria. Et hoc idé voluit
Bal. in l. ij. circa prin. C. de ſenten. ex peri. rec. Et ex iſtis verbis Bal.
habetis diligéter notare ſuper qua parte libelli ſenténtia debeat eſſe
cóformis libello. Circa quod videte omnino eundé Bal. in l. j. in ij.
col. C. ſi plures vna ſententia. vbi dicit ꝙ ſententia debet eſſe cófor
mis libello in tribus, in re, in cauſa, & in actione: vt ibi per eú. Vbi
etiá ponit an ſenténtia debeat eſſe cóformis libello in concomitan-
33 tiis vt puta, loco, & tempore eú videte ibi. ¶ † Quintò ego limito
notabiliter prędictá regulam ex eo quod voluit notabiliter Bal. in
l. pe. C. de ſenten. quę ſine cert. quan. vbi voluit ꝙ licet ſenténtia fe-
ratur ſuper non petitis, ſi tamen ſunt de natura petitorú, vel corre
34 latiua, vel correſpódentia, & ex eodé fonte: quod ſufficit. ¶ † Ple-
raſq; alias limitationes ad prędictá regulá poteſtis colligere ex ver
bis Bal. in d. l. fi. C. de fideic. lib. & ex verbis Bal. in d. l. & ſi ſeuerior.
in iij. col. & iiij. opp. vſq; ad fi. illarú duarú opp. C. de his, qui no. infa.
Et per iſta remaneant expedita textualia. ¶ Glo. in verbo poſsibile.
diuiditur in duas partes principales. In prima declarat tex. in gene
re. In ſecunda in ſpecie. Secunda ibi: quid enim ſi homo in genere
promiſſus. Illa ſecúda poteſt ſubdiuidi in tot particulas, quot exem
pla in ſpecie ponuntur ad hunc tex. Partes patent. ¶ In eadem glo.
ibi: aut damnum emendari, vel ſeruum pro noxa dari. Iſtud exem-
plum reprehenditur per omnes hic, vt Io. Fab. in vj. col. & Ioan. de
Pla. in penult. col. & Nic. in apoſtil. tex & etiam in j. oppo. gl. Et con
trarium tenuit, & melius glo. j. de offi. iudi. in princ. in gloſ. ſi ſuper
verbo, aut noxam. quia immò in cauſa noxali nedú iudex poteſt, immò
debet certá ſententiá ferre: quia debet ſolum condénare ad emen-
dationem

a ¶ In l. j. Et ibidem vide Paul. de Ca. & do. Alexan. de Imol. in l. ij. §. armamenta. de rei vendi. & in conſi. cxcvij. in j. col. in ſecúda parte. vbi ponit etiam de libello generali quando procedit, & quomodo debeat ferri ſententia in his, & in vniuerſalibus.

b ¶ Libello. Vide Felin. in c. licet Heli. in medio in v. col. de ſimo. & Fran. Are. in l. vitium. ff. ſi cer. pe.

c ¶ Adde ꝙ pro iſta fall. bene facit ꝙ licet aliàs requiratur regulariter cóclusio in libello, vt per Bartol. in l. ſi prius. in v. oppo. ij. par. ff. de noui oper. nunt. cum ſimilibus. vt late vidimus ſ. in §. omnium. tamen ſi principi offeratur libellus ſine concluſione, nó vitiat. ita notab. voluit Inno. in c. j. extra de lit. cóteſ. & cú refert, & ſequitur Ange. in l. omniú. C. de teſta. & idem Iaſo. in §. omnium. col. xx. verſi. tertiò limitate, &c. ſ. eod. Carcaſſ. Sardus.

dationem damni, cùm ſolum damnum ſit in obligatione, & illud ſolum peti debeat, vt dixi in §. proximè præcedenti extra gloſ. in vltimo libello in actione noxali. Datio autem ſerui pro noxa non eſt in obligatione: per conſequens etiam eſſe non debet in iudicis condemnatione: ſed eſt in ſoluendi facultate quantùcunq; iudicati conueniatur: vt l. miles. §. j. ff. de re iudi. & ſic ſola damni dati emendatio peti debet, non autem alternatiuè: vt dicit glo. noſtra, & malè, emendatio damni, aut ſeruus pro noxa: & conſequenter etiam certa ſententia ſuper ſola damni emendatione ferri debebit. ¶ In fi. glo. notate glo. quæ ponit formã libelli, & ſententiæ in petitione hæreditatis de quo latiſſimè dixi in §. actionum. ſ. eo. extra gloſ. in vltimò libello petitionis hæreditatis, quãuis ibi non fecerim mentionem de hac glo. ¶ Glo. in verbo, vel rei. diuiditur in tres partes principales. In prima declarat tex. In ſecũda illum limitat vno modo. In tertia alio. Secunda ibi: & hoc ſi certum petitũ eſt. Tertia ibi:
35 ſi autem incertum, & certificari poteſt. ¶ † In ea gl. ibi: vt C. de ſen. quæ ſine cert. quanti. profe. l. hæc ſententia. habetis ex hac gl. multùm ſignanter notare, quòd quãuis in libello non ſit certitudo rei, vel quantitatis petitę, eodẽ modo nec in ſententia. Si tamen ex aliqua parte actorum certitudo apparet, illud ſufficit ad hoc vt ſententia valeat etiam, quod eſt mirabilius, ſi ad illa acta nõ ſit facta relatio. Ita ſentit glo. hic, ſi inſpiciatur. Et ex hoc poteſtis corollariè nota-
35 re quòd in dubio ſententia refertur ad acta. ¶ † Pro clara tamẽ intelligentia, & veritate huius gloſ. faciamus aliquos caſus per viã diſtinctionis. Aliquãdo enim iudex in ſententia ſe refert expreſsè ad aliqua acta, & in illis actis, ad quę refertur ſententia, reperitur certa quantitas: & iſte caſus eſt indubitatus, quòd ſententia valet, non habita diſtinctione, ad quæ acta ſit facta relatio. Aliquando iudex ſe refert ad acta, in quibus non reperitur certa quantitas: & iſte caſus eſt etiã indubitabilis quòd ſententia non valet. d. l. hæc ſententia. Et eſt ratio in promptu: quia quãdo non apparet de certa quãtitate, nec in ſentẽtia, nec in actis, ad quæ refertur ſentẽtia, tunc iudex dicitur pronũtiare de eo, quod ſibi non liquet, & ſic ſine cognitione: ergo per conſequens non valet ſententia. l. prolatã. & quod ibi Barto. & doc. C. de ſen. & interlo. om. iud. Aliquãdo, & tertiò, iudex ſimpliciter fert ſententiam, & non refert ſe ad acta: vt quia ſimpliciter dicit: Condemno te ad id, quod debes: & tunc eſt magnũ dubium an valeat talis ſententia. Et in hoc puncto glo. variarunt. gloſ. in l. hæc ſententia. la j. in ver. ſolue. C. de ſen. quæ ſine cer. quant. tenuit quòd talis ſententia nõ valeat, etiam ſi in actis certa quantitas contineatur: per l. quid tamẽ. §. Pomponius. ff. de arbi. Et pro hac opi. poteſt adduci fundamẽtũ, quod facit Io. Fab. hic, in vj. col. Nã acta, & atteſtationes vt plurimùm ſunt dubiæ: & ratione incertitudinis debet ſententia vitiari. Contrariam ſententiã, quòd imò talis ſentẽtia valeat, tenuit glo. in d. §. Pomponius. & idẽ etiam tenuit glo. noſtra hic. Et pro hac parte bene facit tex. in c. cùm venerabilis. extra de excep. & ibi Inno. tenet hanc partẽ, ſecũdùm quòd refertur per Io. Fab. & Io. de Pla. hic. Bar. autẽ in l. ait prætor. §. j. ff. de re iudi. & in d. l. iij. C. de ſen. quæ ſine cer. quan. cõcordat has glo. no. diſtinguendo, quòd aut certa quantitas reperitur in actis probatoriis, & fidem facientibus, vt in inſtrumentis, in confeſsionibus, in dictis teſtium: & tunc ſententia valeat, & videatur condẽnatus in his, quę continentur in illis actis. Et ita procedat glo. in d. §. Pomponius. & gl. noſtra hic. Si verò non contineretur certa quantitas in actis probatoriis, ſed aſſertoriis, vt in libello, vel poſitionibus: & tunc ſententia eſſet nulla: quia non apparet certa quantitas. Et ita loquitur gloſ. in d. l. iij. Et quòd glo. noſtra loquatur in terminis primi membri Bart. apparet: quia præſupponit quòd incertitudo erat in petitione, & etiam in ſententia: ſed in alia parte actorũ certitudo apparebat. ergo glo. noſtra propriè loquitur in terminis Barto. quando certa quantitas continebatur non in actis aſſertoriis, vt in petitione, ſed in aliis actis. Et in iſtis terminis, quando ſit relatio ad actus probatorios, ceſſat fundamentum Ioan. Fab. ſ. relatum: quia tunc bene ſit relatio ad id, quod eſt certum. Et cum iſta diſtinctione tenet etiã Bald. & Imol. in d. l. ait prętor. §. j. & Bald. Ange. Salic. & Floria. in dicta l. iij. C. de ſen. quæ ſine cer. quant. Et iſta eſt mera veritas: quamuis Raph. Cuma. in dicta l. ait prætor. §. j. ſtudio potiùs contradicendi quàm quòd aliter ſe habere veritatẽ cognoſceret, contradicat Barto. & eius opi. dicat hic Ange. veriorem: quãuis poſteà ſubiciat quòd in practica ſeruaretur opi. Bart. & etiam tenet do. Anto. de But. in c. cùm venerabilis. extra de except. de quo etiam videte Ioan. de Imol. in l. in ſumma. in j. col. ff. de re iudic. & in c. illa. in fine. extra de accuſa. ¶ Iuxta ſuprà dicta Ang. hic format aliquas ſuccedaneas quæſtiones, in quibus ego procedam concluſiuè, & per remiſsiones: quia ſatis erit. Quærit ergo in
37 primis: † quid ſi iudex dixit in ſententia, Pronuntio in omnibus, & per omnia vt pronuntiauit talis iudex in tali cauſa: an valebit talis ſententia? Communis opi. ſe habet quòd non: quia hic non ſit certificatio per relationem ad acta eiuſdem inſtantiæ. Et ita tenuit Specu. in titu. de ſen. §. qualiter. verſi. ſed ſi iudex. & ibi etiam ſequitur Ioan. And. in addi. & ſequuntur Ange. & Imol. in l. ſi conuenerit. ff. de re
38 iudi. & Ange. hic. ¶ † Quid autem ſi iudex in ſententia ſe expreſsè retulerit ad quoddam inſtrumentum, quod non fuerit in cauſa productum: an ſententia valeat? vide Bal. & Salic. tenentes quòd ſic, in d. l. iij. C. de ſen. quæ ſine
a cer. quant. quos repræhendit Ange.[a] hic: & vltra eum videte omnino Ioan. And. in addi. Specul. in titu. de ſenten. prola. §. qualiter. verſiculo quid ſi iudex. dominum Anto. de But. in c. cùm venerabilis. extra de reb. domi. & per eundem in c. cùm venerabilis. extra de excep. & per Innoc. ibi: & Bal. in l. j. in fi. C. de ſenten. ex peri. rec. ¶ Quærit ſucceſsiuè Angelus de
39 Are. hic, † quid ſi iudex dixit in ſententia, Condemno, ſi eſt probatum: aliàs abſoluo: an valeat talis ſentẽtia? Communiter tenetur quòd ſic, dummodo adiciatur: aliàs abſoluo. ſecus ſi ſimpliciter eſſet dictum, ſi eſt probatum: quia cùm exponatur Si, id eſt, quatenus eſt probatum, vt l. Stichum qui meus erit. in princip. & quod ibi Barto. & alij. ff. de leg. primo. ſequeretur quòd ſi eſſet pro parte probatum, & pro parte non, quòd eſſet cõdemnatus in partem tantùm, & in alia parte nihil eſſet iudicatum: vnde non valeret ſententia: vt l. in hoc iudicio. ff. fami. erc. latè Bal. in l. j. C. ſi aduer. rem iudi. Et ita latè per multa tenet Barto. in d. l. ait prætor. §. j. & doct. in d. l. iij. C. de ſenten. quæ ſine cert. quanti. & Ange. hic. ¶ Et circa hoc videte in ſimili Barto. & Bald. in l.
40 cùm iudex. C. de ſenten. & interlo. om. iud. vbi quærunt † an valeat talis ſententia, ſi iudex dicat hoc modo: Condemno reum [illegible] ri, ſi probauerit intentionem ſuam: & ſic per verbum fut[illegible] oris probauerit. De quo etiam videte Specu. in titu. de ſe[illegible] §. j. verſic. quid etiam. Ange. & Imol. in l. qui Romæ. §. Augerius. & Paul. de Caſt. in l. continuus. in princ. ff. de verborum obliga. & dicit Barto. in dicta l. ait prætor. §. j. quòd huiuſmodi ſententiis, & hac cautela taliter pronuntiandi, ſolent vti iudices, quando vident quòd tempus inſtantiæ eis labitur, vel quando ſunt iudices imperiti, & craſsi, & non intelligunt an ſit probatum, & neſciunt quomodo debeant ferre ſententiam. Bal. alibi in l. cùm iudex. C. de ſenten.
41 & interlo. omniũ iudi. dicit quòd † quando iudex non potuit examinare acta cauſæ propter temporis breuitatem, cautela eſt quòd pronuntiet hoc modo: Abſoluo reum, ſi apparet ex probationibus factis, eum eſſe abſoluendum: & condemno, ſi apparet condemnan-
42 dum. & valebit talis ſententia. Et eodem modo dicit Bald. † quòd ſi iudex ex forma ſtatuti adſtringitur ad pronuntiandum certa die ſecundùm conſilium ſapientis, & ſapiens nondum tradiderit conſilium, poterit pronuntiare hoc modo. Pronuntio ſecundùm con-

a ¶ Adde quòd declarando concluſionẽ Bald. prout eam in d. l. iij. Sali. declarat, mihi eius opi. veridica videtur, per text. in l. ait prætor. §. j. ff. de re iud. Nam ex quo in actis mentio habetur de illo inſtrumento, puta ſi dixerim, Peto centũ, quæ Titius mihi in ſuo teſtamento reliquit: vel quid ſimile, & iudex pronuntiauerit mihi ſoluenda eſſe, quę Titius in ſuo teſtamẽto reliquit: ſatis dicitur certa ſententia: vt d. l. ait prætor. §. j. & dicit implicite in actis illud inſtrumentũ contineri (quãuis Ange. hic in iij. col. illud neget) & ſi aliter in proceſſu teſtamentum non ſit inſertum, & poteſt fieri quòd iudici de illo fuerit facta fides, & oſtenſio ſine inſertione prout vidi ſępius practicari in curia illuſtriſsimi pro regis regni Sardiniæ: & ſic dicetur iudici tanquã iudici cõſtare. Et nõ obſtabit l. illicita. §. veritas. ff. de off. præſ. & in dubio interpretamur vt res potiùs valeat, quã pereat. l. quoties. ff. de verb. oblig. Carcaſſona Sard.

a ¶ Ferendum. Vide do. Alex. in conſi. clxxxvij. in viti. col. in viti. dubio principali. in ſecunda parte. vbi etiam ponit quid ſi dicatur in ſententia, pronũtio, prout talis pronuntiauit.

b ¶ Sententiã. Quomodo & quando incertitudo vitiet ſententiã, vide do Alexan. de Imo. in cõſi. 100. in pe. col. in quarta parte. vbi ponit de incertitudine reſultãte propter alternatiuam poſitam in ea.

c ¶ Adde ꝙ ita in facto meo ꝓprio fuit obſeruatũ in curia ſereniſsimi regis Arragonũ Caroli nũc v. imperatoris. Et ratio eſt in promptu: ꝗa ſi libellus admittitur incertus in huiuſmodi acceſſorijs: vt §. j. inſti. de offic. iudi. & l. vidim⁹. in iij. col. ergo & ſententia, quæ debet eſſe cõformis libello. l. fi. C. de fideicom. liber. cle. ſepe. de verb. ſignifi. Carcaſſona Sardus.

ſilium ferendũ.[a] ¶ Subdit etiam no. Bal. ꝙ in
perplexis excuſatur iudex, ſi non pronũciat
clarè, ſed dimittit ſub dubio actorẽ. Alibi di-
cit Bal. in l. peremptorias. in iiij. col. verſi. quæ-
ro, iudex tulit ſententiã. C. ſen. reſcin. non poſ.
43 † quòd ſi vrgeatur iudex pronuntiare propter
tempus inſtantiæ, ſeu tempus ſtatuti, ſeu legis
municipalis, Condemno in centum, reſeruata
tibi exceptione ſolutionis. De quo videte ibi
latiùs per eũ. & eundem de materia in l. idem
Pomponius ſcribit, ſi de meis. §. j. ff. de arbi. &
in addi. ad Spe. in tit. de ſen. in iiij. col. & etiã in
44 vij. col. ¶ † Aliã notabilẽ cautelam dat Innoc.
in c. j. de confirma. vti. vel inuti. quã refert, &
ſequitur Ang. in d. l. at prætor. §. j. ꝙ iudex ab-
ſoluat partes ab obſeruatione iudicij, & adij-
ciat in ſententia cauſam: quia ſibi de cauſa nõ
liquet. l. properandũ. §. & ſi quidem. C. de iud.
Et iſta cautela eſt magis in communi obſerua-
tione. Ad iſta videte no. Bal. in l. j. in pe. col. ſe-
cundùm bonas loc. C. qui accu. nõ poſ. vbi no-
tabiliter ponit, quãdo opponitur exceptio falſi
contra teſtes, & iudex non habet plus de ter-
mino, ꝙ debet pronũciare: ſaluo, &c. vt ibi per
eum. Ad iſta etiam videte Bal. in l. ab eo. in pe.
col. C. quomodo & quãdo iudex. vbi ponit de
iudice dubitante propter varias probationes
hincinde, & ſtatutũ municipale cogit eũ pro-
nuntiare: quid debeat tũc iudex facere. Et vi-
dete etiam Bal. in anth. ſed ſi quis. C. de ſecun.
nupt. & omnino Ang. in l. iudex poſteaquàm,
ff. de re iudi. Videatis etiam Bal. in l. ſi ideo. iux-
ta prin. per illum tex. C. de his qui. vt indig. vbi
ponit an excuſentur iudices, qui non potuerũt
45 ferre ſententiã intra tempus ſtatuti. ¶ † Nun-
quid autem valeat iſta ſentẽtia, Condemno te
ad reſtituendas res, quæ tibi obuenerunt: tenuit ꝙ non, in c. ſignifi-
cantibus. de libel. obla. & ſequuntur Bal. & Ang. in l. fi. in pe. col. C.
46 de anna. exceptio. ¶ † Et an incertitudo temporis, vitiet ſenten-
b tiam:[b] puta ſi iudex dicit, Relego te ad tempus: & nõ dixit ad quã-
tum? Tex. eſt no. ꝙ non vitiatur ſententia, in l. ſine præfinito tem-
pore. ff. de pœnis. & ibi eſt tex. ſing. & mirabilis ꝙ dicendo ſimpli-
citer ad tẽpus, intelligitur eũ relegaſſe ad decenniũ. Et dicit ibi Bar.
ꝙ illa eſt notabilis, & ſingularis lex, & ꝙ fortè nõ reperietis ſibi cõ-
cordantem. Et ꝙ ille tex. nõ ſit alibi, tenet etiam Bal. in l. j. C. de po-
47 ſtul. ¶ † Quid autem ſit in ſententijs criminalibus, quando pœna
perſonalis ponitur in cõditione, ſi nõ fuerit ſoluta pœna pecunia-
ria: vt quia iudex dicat Condemno te ad centũ: quæ ſi nõ ſolueris
intra tantum tempus, mando ꝙ patiaris talem pœnam: an valeat
tal[illegible] tia? Bal. tenet ꝙ ſic, dicens ꝙ ita practicatur in l. cùm in-
de[illegible] t glo. no. ibi. C. de ſen. & interlo. omnium iudi. & idem
tenet [illegible] in l. iij. in pe. col. C. de infa. De quo etiã per Ang. & ibi la-
tè Imol. in l. ij. C. de publi. iudi. quãuis in contrarium faciat, quod
volunt Bar. & Bal. in l. j. C. de fiſca. vſur. lib. x. arg. illius legis, cũ glo.
vbi dicunt illũ tex. facere contra rectores ciuitatum, qui in eorum
ſententiis cõdemnatorijs iubent ſolui intra decem dies ad pœnam
quadrupli, vt talis adiectio pœnæ nõ valeat. Vide tamẽ quod poſt-
eà ibi ſubdit Bar. & Ang. in l. nemo carcerẽ. circa princ. C. de exac.
trib. lib. x. Videte etiã quod dixit no. Bar. in l. quid tamen. §. item ſi
arbiter. per illũ text. ff. de arbi. vbi dicit ſe aliàs dixiſſe in quæſtione
48 de facto, † ꝙ ſi arbiter condemnauit aliquẽ ad ſoluendũ centũ in-
tra decẽ dies, & ſi intra decem dies nõ ſolueret, eum condemnauit
ad trecẽta: ꝙ talis ſentẽtia nõ valet quo ad illa trecẽta. Eodẽ modo,
ſecũdùm Bar. ſi dicat: Si nõ dederit hinc ad mẽſem, quod ſoluat tã-
49 tùm nomine alimentorũ. ꝙ etiã nõ valet. ¶ † Quærit etiã Ang. de
Are. hìc, quid ſi iudex dicat, Condẽno Titiũ in cẽtũ, ſaluo eo, quod
ĩ. dicã: nũquid talis ſentẽtia valeat. Et refert Bar. in d. l. iudex poſtea-
quàm. ff. de re iudica. videri velle quòd nihil valeat talis reſeruatio
facta poſt verbum, Condemno: quoniã dicendo, Condemnamus,
vel abſoluimus: ſtatim eſt functus officio ſuo, d. l. iudex poſteaquã.
ideo non poteſt poſteà aliquam reſeruationem ſibi facere: quia illã
ſibi faceret vt priuatus, non vt iudex. Ex quo infert Bar. contra id,
quod communiter faciunt aſſeſſores, qui in eorum ſententiis dicũt
50 in fine: Saluo ſemper, & reſeruato, † quòd ſi præſens ſentẽtia eſſet
in plus, vel minus, quàm requireretur ex forma ſtatutorũ, hãc ſen
tentiam noſtram ad formam ſtatutorũ redigimus. quòd talis clau
ſula nihil operatur. Eſt verũ quòd Ang. hic tenet contra Bar. quòd
immò talis reſeruatio aliquid operetur, & valeat. Allegat ad hoc in
terminis glo. valde not. in l. item Labeo. §. j. in glo. parua, in ver. po-
51 rò. ff. fami. erc. † quæ vult ſententiam tenere, ſi iudex dicat, Pronun-
tio ſic, ſaluo tamen eo, quod ĩ. dicetur. De hoc puncto videte Imo.
latiſſimè diſtinguentem in d. l. iudex poſteaquã. ad cuius diſtinctio-
nem me remitto: & eam formaliter refert, & ſequitur Ange. de
Are. hic: de quo etiam videte per Bar. in l. moris. §. fi. ff. de pœn. &
Bal. in l. iij. in pe. col. C. de infa: & in l. ſi quis filio exhæredato. §. fin:
ff. de iniuſt. rup. & in l. non dubiũ. C. de legi. & not. in l. terminato.
in j. col. C. de fruc. & lit. expen. & in l. certa. in fi. C. quando prouo.
non eſt neceſ. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. in pe. col. ff. de infa.
& Salic. in l. ea quidem. in iij. col. vbi tenet cum Barto. C. de accuſ.
Ad iſta etiam videte quod not. Bald. in auth. interdicimus. in fi. C.
52 de epiſ. & cle. vbi ponit, † ſi iudex aliquem condemnauit ad certam
pœnam ratione certi delicti, an poſsit reſeruare poteſtatem mi-
nuendi illam pœnam ſuo arbitrio. Accedant etiam quę traduntur
per Bar. & alios poſt glo. ibi in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen.
de reſeruatione petitionis expenſarum: item & de earum taxatio-
ne (de quo etiam per ipſum Bar. in l. Paulus. la. j. ff. de re iudi. & Bal.
in authen. generaliter. in vj. col. C. de epi. & cle.) Et an condemna-
tionem reſeruationis fructuum poſsit iudex facere, ponit Bald. in
53 l. terminato. in j. col. C. de fruc. & lit expen. ¶ † Vltimò pro nunc
dubitatur, nunquid valeat talis ſententia, Condemno te in cẽtum,
niſi intra centum dies probaueris te ſoluiſſe. Spec. & Ioan. And. in
titu. de ſenten. §. ſpecies. ver. quid ſi iudex præcepit. tenet ſingulari-
ter quòd ſic: quamuis, ſecundùm eos, tutius ſit illud tempus expe-
ctare: per c. ſuborta. extra de re iud. Suprà dicta omnia procedunt
54 in ſententiis ferendis ſuper principali. † Quid autem in ſententiis
ferendis ſuper acceſſorio, an poſsint incertę proferri? Io. Fab. in pe.
col. refert docto. iuris Canonici tenere quòd valeat ſentẽtia incer
ta ſuper acceſſoriis, reſeruata ſibi taxatione, & declaratione. Et di-
c cit quòd iſtud ſequuntur, & obſeruãt omnes curiæ:[c] & propter-
eà, ſecundũ eum, iudex poteſt condemnare in fructibus, & expen-
ſis, reſeruata taxatione: & eodem modo in dãnis, & intereſſe: & in
quibuſcunq; caſibus, vbi aliqua acceſſoriè petontur. Et hoc dicunt
eſſe expreſſum in c. inter dilectos. extra de dona. & in c. ex inſinua-
tione. extra de procu. & in l. cũ propria. in fi. C. ſi quis alte. vel ſibi.
quãuis, ſecondũ eum, ſecurius eſſet condẽnare in certa ſumma, vel
quantitate, negotio priùs examinato: ſicut & leges ciuiles videntur
velle in expenſis, qui primò debẽt taxari, & poſteà iurari, & poſtea
condemnari. §. oportet. in authen. de iudi. Ego addo Bart. in l. ter-
minato. ver. venio. ad quęſtiones. C. de fruc. & lit. expen. vbi ſingu.
& fortiùs voluit valere ſententiã condemnationis expenſarũ incer
tam, etiam ſine reſeruatione taxationis, quãuis dicat cõmunẽ eſſe
practicã ꝙ reſeruet ſibi taxationẽ: & ibidem ſequitur Bal. qui vult
hoc eſſe verũ in omnibus acceſſoriis. De quo etiam videte Imol. in
c. finem litibus. extra de dol. & contu. & Bal. in addi. Spec. in titu. de
55 ſenten. prola. in xiij. col. & Ang. in l. ſi homo. ff. de re iud. ¶ † Vlti-
mò, vt nihil omittatur, tangit hic Ang. quid ſi iudex dicat in ſenten
tia hoc modo: Talem reum abſoluimus, & victum victori in ex-
penſis. (omiſſo verbo, Condemnamus.) an talis ſententia ſit nulla?
Bart. in l. præſes. C. de ſenten. & interlo. om. iudi. tenuit quòd ſit
nulla, nec ſuppleatur verbum, Condemnamus, omiſſum. Motus
per aliqua, de quibus ibi per eum. Et idem tenent Bald. & Ange. in
l. j. § ſinaurem. per illum tex. ff. de hære. inſti. Iud. Rom. in l. j. ff. de
re iud. & Inno. in c. quoniã cõtra falſam. extra de proba. Contrariũ
tenuit Bal. ſibimet cõtrarius in l. errore. C. de teſta. quẽ ſequitur ibi
Paul.

Paul.de Caſt.alleg.etiam Bar.ſibi contrarium in d.l.j. §.ſinautem.
ff.de hære.inſti.Sed certè prout etiam dicebat hîc Ange.de Are.&
bene, Bart.poteſt multùm bene à contrarietate ſaluari : quoniam
Bart.in d.l.j.§.ſinautem. Poſuit plura verba,& alia , quæ non po-
ſuit in d.l.præſes.per quæ poteſt ſuppleri verbum, Cõdemnamus:
nam in d.l.j.§.ſinautem. præſupponit Bart.iudicem ſic formaliter
dixiſſe:Reum abſoluimus,& victum victori in expenſis legitimis,
taxatione nobis,& ſucceſſoribus noſtris reſeruata.Sed in d.l.præ-
ſes.Bart. non poſuit illa verba , Taxatione nobis, & ſucceſſoribus
noſtris reſeruata,ſed tantummodo dixit:Reum abſoluimus,& vi-
ctum victori in expenſis. Vnde in primo caſu per illa verba, taxa-
tione nobis,& ſucceſſoribus noſtris reſeruata.ſuppletur verbum,
Condemnamus.cùm aliâs non poſſet fieri condemnationis reſer-
uatio:quod verbum non poteſt ſuppleri per alia verba Bart.quã-
uis poteſt adaptari verbum,Abſoluimus,ſicut verbum, Condem
namus.& ideo ſententia nulla.& hoc videtur mihi mera veritas,
quantum ad ſaluandum Bartol.à contrarietate.Quid autẽ tenen-
dum ſit in principali puncto.j.videbimus.Ioan.verò de Imo.in d.
l.j.§.ſinautem.dixit quòd vtraque pars poteſt ſuſtineri , & ꝙ talis
ſententia valeat,& quòd non valeat.Ipſa verò Ioannes de Imol.in
dicta l.iudex poſteaquàm.in iiij.col.ver.item poteſt dubitari quid
ſi iudex.ff.de re iudi.arguit ad partes:poſteà ſubdit ꝙ quamuis opi.
Bart.in d.l.præſes.ſit de iure verior,& quòd fortius de iure ſerua-
retur in practica,quòd tamen alia opi. Barto.eſt equior,& de iure
ſuſtentabilis,attenta verò ſimili mente ſententiantis.Item quia ſen
tentia expenſarum ſui natura eſt interlocutoria. Allegat not. in l.
Paulus.ff.de re iudi.& eſt glo.in l.quod iuſſit.in princip.in eod tit.
& ſic in eius prolatione non requiritur tanta ſolennitas quãta diffi
nitiua , cùm poſſit proferri verbo dummodo ad ſcripturam redi-
gatur:vt not.gloſ.& doct.in l.ij.ff.de app.& dicam j.in vltima glo.
Et ſic in caſu prædicto prçſumitur plus dictũ,& minus ſcriptum.
Itẽ & fauere debemus,vt res potiùs valeat,quàm pereat: vt l.quo-
ties.ff.de reg.iur.Hanc vltimã ſecutus eſt etiã Rapha.Cu. in d.l.j.
§.ſinautem.& ipſam comprobat ex no.doctrina Bald.poſt Nic.de
Mata.in l.errore.C.de teſta.vbi no. voluit quòd etiã vbi ſcriptura
eſt de ſolennitate actus, ſufficit quòd in ſcriptis tale verbum expri
matur , per quod aliud ſubintelligatur ex mente diſponentis:arg.
in d.l.j.§.ſinautem.Et in caſu noſtro ſatis de mente iudicis cõſtat,
quod debet ſuppleri verbum , Cõdemnamus,cùm dixerit victum
victori in expenſis.Mihi autem in hoc puncto placet concordia ad
Bar.ſ.data:ex qua teneo cõtra iſtos nouiſſimos Imo.& Cuma . ꝙ
vbi iudex ſolùm diceret Reum actori condemnamus,& victum
victori in expenſis.nec plus diceret: quòd ſententia eſſet ipſo iure
a nulla. [a] ☩ Nec obſtat fundamentum Imo. quia ſententia expen-
ſarum ſui natura eſt interlocutoria:quia fateor,dum dicebat quòd
interlocutoria in ſui prolatione nõ requirit neceſſariò quòd pro-
feratur in ſcriptis:reſpondeo,illud eſſe verum,quando eſſet lata de
per ſe:ſed hic erat lata ſimul cum principali diffinitiua neceſſariò
requirẽte ſcripturam. Vnde quomodo poſſumus dicere quòd iſta
interlocutoria ſimul lata non requireret ſcripturã , quicquid ipſe
dixerit.qui ad hoc conatur reſpondere? Non obſtat fundamẽtum
Cuma.contra Bart.ſ.authenti.Bald.quòd vbi ſcriptura eſt de ſo-
lennitate actus,ſufficiat tale verbũ in ſcripturis exprimi, per quod
aliud ſubintelligatur ex mente diſponentis: quia reſpondeo , illud
eſſe verum,quando ex verbis expreſsis aliud neceſſariò ſubintelli-
geretur:prout eſt in terminis Bar.in d.l.j.§.ſinautem. nec fuit di-
ctum,Taxatione nobis, & noſtris ſucceſſoribus reſeruata. ex qui-
bus verbis expreſsis neceſſariò ſubintelligitur tacitum verbum,
Condemnamus.ſecus eſt autem quando ex verbis expreſsis aliud
neceſſariò non intelligeretur:prout eſt in terminis Bart.in dicta l.
præſes.quãdo dictum eſt, Victum victori in expenſis: quia per hæc
verba neceſſariò nõ ſubintelligitur verbum,Condemnamus.cùm
etiam ita poſsit intelligi verbũ, Abſoluimus. Et ſic hoc fundamen-
tum Cuma.ita declaratum multum bene faciet pro cõcordia Bar.
56 quàm ſ.feci. Et credo quòd iſta ſit pura veritas.† Nunquid autem
ſi iudex dixerit,Condemno in expenſis,quas iurabit actor:an va-
leat talis ſententia?habetis gloſ.not.quòd ſic, in l.cùm iudex.C.de

ſenten.& interlo.om.iudi.& vide Bal. in l.ter- a
minato.ad fi.C.de fruct.& li.expen.& ibi po-
57 nit an tũc actor teneatur ſtatim iurare.¶ † In
eadem gloſſa ibi: vt ſi peto intereſſe. habetis ꝙ
intereſſe,etiam incertũ, peti poteſt in libello:
& conſequenter quòd vbi agitur ad intereſſe,
quantitas non debet certificari, aut declarari,
in libello.Et idem tenuit glo. ſecundùm quod
ibi ponderat Bart.in l. certi condictio. in prin.
in gl.ſuper ver.ex certo.ff. ſi certum petatur.
Vltramontã.vt Ioan. & Pet.hîc , & in l.vnica.
C.de ſenten.quæ pro eo,quod intereſt , profe.
& ibidem Cy.tennerunt contrarium:& maxi
mè quando intereſſe principaliter petit, & eſt
de præterito: quo caſu dicitur eſſe certũ,cùm
illa ſint certa, quæ per rerũ naturã certa ſunt,
quamuis penes agentes ſint incerta.l. reſpicien
dum.& l.cùm ad præſens.ff.ſi cer.pe.& §.con
ditiones.ſ.de verb.obli.Itẽ intereſſe præteritũ
eſt certum penes teſtes,qui de illo habẽt depo-
nere:aliàs non poſſet probari. Et hanc eorum b
opi.fundant per multas leges,& rationes,quas
adducit Io.Fab.hîc,in ij.col.& Nic.de Neapo.
in ij.oppo.gl.Sed Bart.& cõmuniter.doct.ſal-
tem Citramon.in d.l.certi condictio. in princ.
in penul.col.& pleniùs in l.ſtipulationes nõ di-
uiduntur.in prin.in x.& vlti.q. vbi latiſsimè.ff.
de verb.oblig.& cõmuniter doct.in d.l.vnica.
C.de ſenten.quæ pro eo, quod intereſt. tenent
opi.gloſ.noſtræ potiſsimùm per text. apertum
in l.iij.in fi.C.de inuti.ſtip.Item ratione inuin-
cibili:quia quotieſcunq; declaratio alicuius in- c
certitudinis non eſt in poteſtate actoris, admit
titur libellus incertus:prout latè dixi ſ.in ij.no.
in ij.fal.ſed ſic eſt quòd declaratio intereſſe nõ
eſt in poteſtate actoris,ſed iudicis:vt d.l. vnica. d
C.de ſenten.quæ pro eo, quod intereſt. & hic
in gl.ergo non cogitur actor illud limitatum
ponere in libello.Ad fundamentũ Vltramon.
& eorum leges,& rationes,reſpondete , prout

[a] ☩ Aduerte ꝙ forſan fuit error impreſſoris : quia hæc verba ſententiæ ita formata, prout ponit Iaſ.pfectũ ſenſum demonſtrant, videlicet,reũ actori cõdẽnamus , & victum victori in expenſis. nec eget ſubauditione: vt eſt bonus tex. in l. j.in prin.ff.de publi.ibi quodve familia publicanorũ,&c.Et in iſtis terminis ꝙ valeat talis ſententia, expreſſe firmat Bar. ad fin d.l. præſes. C.de ſenten. ideo concipe verba vt ſ.in penul.q. fuerunt cõcepta.Carcaſſona Sardus.

[b] ☩ Vide eundẽ Iaſ. in d.l.certi conditio.col. pe. tenentem intereſſe. fore petendum per incerti cõditionem, & in col.ſ. tenet libellum incertum etiam debere admitti p rationes, de quibus hîc per doctor. & ibi per Bar.Sardus.

[c] ¶ Intereſſe. Vide etiam quæ ad hoc hàbẽtur per Feli. in c.ſacro.ad finẽ. de ſenten.excom.

[d] ☩ Et contra dictũ Bal. facit deciſio Bar.in d.l.vnica. in finalibus verbis.Sardus.

reſpondet formaliter Bar.in d.l. ſtipulationes nõ diuiduntur.in x.
58 & vlti.quæſt.Et vltra iſta,† ſi vultis videre ad intereſſe dicatur cer
tum,vel incertum,& qua actione petatur,& qualiter in iudicium
deducatur,& qualiter formetur in eo ſententia,videte Spec.in tit.
de fruct.& intereſ.§.viſo.in verſicu.qualiter.in ver. ſed quomodo.
& in ver.ſequen.in titu.de ſenten.§.qualiter.ver.itẽ debet. & ver.
b ſequen.Et hoc refert Nic.de Neap.in j.q.extra glo.[b] ☩ ¶ † Quali-
59 ter autem probetur intereſſe: [c] quia gloſſa hic dicit quòd debet
c intereſſe coram iudice probari:videte Bartolum in dicta l.vnica.in
penultima columna.in quinta quæſtione princip.in verſiculo mo-
do reſtat videre de quinta & vltima quçſtione,&c.vſq; in finem.&
ibidem Baldum in quinta columna.ver. quæro quomodo probe-
tur intereſſe. cum ver. ſequenti. Et illud perpetuò notate , quòd
quamuis intereſſe ſit probatum per vnum teſtem,non tamen po-
terit deferri iuramentum in ſupplemẽtum probationis. Ita voluit
ſingulariter Baldus in dicta l.vnica. ad finem motus , quia in iſto
genere probationis ratio teſtis procedit per viam induſtriæ , non
per viam ſenſus corporalis : & ideo non eſt ita liquida probatio,
d quamuis contrarium videatur voluiſſe ipſemet Baldus [d] ☩ in ea-
dem l.in viij.columna.in xv.oppoſitione quæ incipit , modũ con-
tra hoc oppono de quo etiam ibi per Salice.in vlti col.¶ In fi.gl.be
60 ne dicit. ¶ † Gl.in ver.ſentẽtiã.quæ eſt fi. In fi.habetis quòd quãuis
regula ſit quòd regulariter ſententia debeat in ſcriptis proferri , &
ſic de ſcripti recitatione:fallit tamen in quatuor caſibus,de quibus,
hîc per glo. Nonnullos alios caſus fallentiales videte per gloſſ.in c.
fin.de re iudic.in vj.& in c. Albericus.extra de teſtib. & quoſdam
alios ponit do. Abb. Panormita. in cap.j.extra de libel.obla. vltra
quos

a ¶ Scriptura apud Rotam cccexiij. aliàs ccccxxxvj. deciſio.

b ¶ Nec glo. nihil facit: ideo vide bonam glo. in c. ſi. in ver. definitiua. de re iudi. in vj.

c ¶ Non eſt in rerum natura.

d ¶ Aduerte, quia tex. in d. c. j. extra de plus pe. loquitur ſecũdùm terminos §. noſtri, & non ſecũdùm terminos d. l. vnicæ, Sardus.

quos ego addo illum notabilem & ſingularem
caſum, quem habetis in l. fi. circa fi. & ibi glo. fi.
C. de priui. ſchola. lib. xij. vbi tenet fin. Bar. poſt
glo. not. ibi, q; de conſenſu partiũ ſententia po-
teſt ferri ſine ſcriptis; & ſic q; illa ſolennitas
ſententiæ ferẽdæ in ſcriptis poteſt remitti cõ-
ſenſu partium. Item addo aliũ ſingularem ca-
ſum, ſcilicet in ſententia quæ profertur in pre-
ſentia principis: quia in illa non requiritur q;
ſententia feratur de ſcripto recitatione. Ita di-
xit ſing. Spe. in tit. de ſenten. prola. §. iuxta. ver.
non valet, etiam ſi eſt lata. De quo videte etiá
per Ioan. And. in c. in cauſis. extra de re iudi. &
Bal. in l. fi. C. de legi. & in c. j. de no. for. fideli. in
vſi. feu. Item fallit in ſententia lata in cauſa ma-
trimoniali, in qua nõ requiritur ſcriptura, ſed
teſtes ſufficiunt, ſecundùm Innoc. in d. c. Albericus. extra de teſti,
¶ Vltimò pro nunc fallit in interlocutoria, in qua in ſui prolatio-
a ne nõ requiritur de neceſſitate ſcriptura: [a] vt eſt gl. no. in l. ij. & ibi
doc. ff. de appel. Bar. in l. ij. ad fi. C. de ſen. ex peri. recitan. & in l. nec
quicquam. §. vbi decretũ. in j. col. ad fin. ff. de offi. procon. & leg. &
Bal. in l. fin. C. de ſen. ex peric. reci. Imo. in l. j. §. libelli. ff. de appel. &
circa hoc vide in ſpecie Bal. & Ang. & Imol. in l. patris & filij. ff. de
vulg. & pup. vbi in ſpecie dicunt q; condemnatoria expenſarum,
cùm ſit interlocutoria, nõ requirit ſcripturam. Idem tenet Bal. in
l. ij. in iij. col. C. de fru. & lit. expen. & videte glo. ſing. in c. fin. ſuper
b verb. [b] ✱ Ioannes. de elec. in vj. Eodem modo dicit Bar. in l. Titia. ff.
de accu. q; ſententia lata ab obſeruatione iudicij nõ requirit ſcri-
pturam, quia eſt interlocutoria. Eodem modo ſententia lata ſuper
incidenti, vel emergenti, non requirit ſcripturam, ſecundùm Bald.
c in l. ſi defendere. [c] ✱ ff. de admi. tut. & idem in præcepto, quod fit
in confeſſum ante lit. conte. iuxta l. ſi debitori. cum glo. ff. de iud. Ita
ſingu. Domini de ſan. Gemi. in d. c. fin. de re iudi. lib. vj. & Ioan. de
Imol. in d. l. patris, & filij. ff. de vulg. & pupil. Et per iſta remaneat
expeditus præſens §.

LAVS DEO.

1 *Plus petens in libello qua pœna olim puniatur. 1. 3.*
4 *Minori an reſtitutio detur aduerſus plus petitionem in libello ſuo poſitam.*
5 *Error facti quòd iuſtus eſſe dicatur, qualiter intelligatur.*
6 *Ignorantia in facto alieno, quibus caſibus non toleratur cum tribus ſeq.*
10 *Petens ante tempus qua pœna puniatur. & nume. ſequen.*
11 *Reſtitutionis in integrum cõceſſio an cognitionem cauſæ requirat, & an ſit delegabilis.*

§. Si quis agens.

Hunc §. continuat ad præcedentes,
& ſatis ineptè Io. de Plat. hoc mo-
do: Dictum eſt ſ. in §. tripli. quòd plus petens punitur in triplum;
nunc autem in hoc §. declarat Imperator quot modis dicatur quis
petere plus. Melius eſt ita continuare, ſecundùm Nico. de Neapo.
hîc: Dictum eſt ſ. in toto iſto titu. de act. qualiter quis intentet: ve-
rùm quia eas aliquando intentat vltra quàm ſibi debeatur, idcirco
vt videremus qua pœna puniatur ille, qui plus debito petit, &
quot modis quis plus petere dicatur, poſitus fuit iſte §. per quem
iſta declarantur vſque ad §. ſi minus. Et diuiditur in tres partes
vſque ad §. ſi minus. Primò ponitur qualiter plus petens olim pu-
niebatur. In ſecunda declarat quot modis dicatur quis plus petere,
& vnumquenque modum declarat. In tertia ponit pœnam iuris
noui, quæ imponitur plus petenti. Secunda ibi: plus autem qua-
tuor modis. Tertia & vltima ibi prope fin. & hæc quidem antea
3 in vſu fuerant. & hoc dicit generaliter vſq; ad §. ſi minus. ¶ † Plus
petens in libello olim cadebat à cauſa, hoc primò. Et plus dicitur
quatuor modis, vt hic declaratur in ſpecie. hoc ſecundò. Hodie
verò plus petens tempore punitur hoc modo, quia induciæ dupli-
cantur, & actor ad omne damnum litis tenetur: plus verò petens
aliis modis in triplum ſumptus punitur, quem reus ſuſtinuit litis
nomine, hoc dicit tertiò, & vltimò vſque ad §. ſi minus. generali-
ter ſummando. Verũ quia iſte §. eſt nimiùm prolixus, idcirco pro-
pter eius prolixitatem legam eum per verſiculos. Et iſtud princip.
vſq; ad ver. plus autem. poteſt ſubdiuidi in tres partes. In prima po
nit dictũ, qualiter plus petens olim puniebatur, & dicti extentio-
nem. In ſecunda, fallentiam ad illam extentionem in minore. In
tertia, fallentiam in maiore ex magna cauſa iuſti erroris. Secunda
ibi: niſi minor erat xxv. ann. Tertia ibi: ſanè ſi tam magna cauſa. &
3 hoc dicit in ſpecie iſtud princip. vſq; ad ver. plus autem. ¶ † Plus
petẽs in libello, quàm ſibi debeat, olim cadebat à cauſa, nec poſteà
reſtitutio concedebatur, niſi ratione minoris ætatis, & ratione iu-
ſti erroris. hoc dicit vſq; ad ver. plus autẽ. hoc principiũ eſt planũ,
& facile, & glo. claras habet. ¶ Notate primò ex hoc textu q; olim
plus petens cadebat à cauſa, ſiue ſcienter, ſiue ignoráter, dũmodo
ignorantia fuiſſet craſſa: vt patet ex ver. cõſtantiſſimus. in tantum
vt dixerit Ioan. Fab. & ſequitur Io. de Pla. hic, quòd ſi procuratori
fuiſſet in parte ſatisfactum domino ignoráte, & dominus peteret;
incideret in hanc pœnam: per hunc textum. per ver. conſtantiſſi-
mus. Et hoc dicit, ſi dominus petiiſſet à debitori, aliàs non. per iſta
patet quòd differat iſte §. à l. vnica. C. de plus peti. c. j. extra eodem
d titu. [d] quia illa lex vnica loquitur, vbi per dolum quis petit plus de-
biti. & pluris cautionem per dolum exigit: vt ibi declarant Barto.
& doctores & gloſſa & doctores in d. c. j. extra de plus pet. Et per
hoc ſingulariter infero quod cùm pœna illius legis vnicæ, euite-
3 tur, † vt locum non habeat, ſi in libello eſſet adiecta illa clauſula,
Saluo iure ſuperflui: prout ſingulariter tenuit domi. Ant. de But.
in c. ij. in penul. col. extra de libel. obla. referens ita tenere, Spec. vt
ibi per eum, quòd multò magi euitaretur pœna huius §. & totius
iſtius materiæ, quando in libello, in quo quis peteret plus debito,
diceret illam clauſulam, Saluo iure ſuperflui. Quod notate diligen
tiſſimè in practica pro limitatione huius §. & eius materiæ. Et mi-
ror quòd hac dicta clauſula non vtantur libellantes. Item aduerti-
te quòd quamuis iſte tex. in verb. pertinet. quod verbum ſonat rea
litatem, videatur innuere quòd hæc pœna ſolum habeat locum,
quãdo agitur actione reali: vos tamẽ dicite quòd generaliter pro-
cedit, ſiue agatur reali, ſiue perſonali: vt patet per exempla, quę po
nuntur in ver. plus. & ver. ſeq. ĩ. eod. ſecundùm Io. Fab. & Ioan. de
4 Platea hîc. ¶ † Secũdò notate ex hoc textu in ver. niſi minor erat.
quòd minori datur reſtitutio aduerſus plus petitionem in libello
ſuo poſitam quod habet locum, vt inquit hîc textus quando ſui
facilitate hoc proceſſiſſet: ſecus autem ſi doloſe petiiſſet, quia tunc
puniretur, ſicut & maior, in triplo expenſarum, iuxta §. omnes.
ver. tripli. ſuprà eodem. & multo magis puniretur, ſi minor do-
lo plus petiiſſet, & etiam doloſe exegiſſet cautionem pluris: quia
tunc caderet à toto debito, iuxta legem vnicam. C. de plus peti.
nec iſtis caſibus daretur ſibi reſtitutio in integrum: quia minori
non datur reſtitutio aduerſus dolum verum: vt l. j. C. ſi aduer. deli.
& l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. in §. ſi in commiſſum. & l. auxi-
lium. ff. de minoribus. quamuis aduerſus dolum præſumptum,
& de præterito bene ſubueniretur minori vt eſt gloſſa quam Io-
annes de Platea & Angelus hic reputant ſing. in l. vbi exigitur. in
princip. in gloſſa ſecunda. ſuper verb. proximam. ff. de eden. quam
Bartolus, Baldus Angelus & alij ibi ſequuntur, & multùm eam
notant ad hoc. Secus autem, ſi eſſet dolus etiam præſumptus,
ſed de futuro: vt l. auxilium. in princip. in ver. ſed & ſexaginta.
ff. de minoribus ne detur materia delinquendi. Et ita limitat Bar-
tolus in l. vbi exigitur. in princip. ff. de eden. & in l. minor xxv. an-
norum, omiſſam. ff. de minoribus. Et ibi per hoc infert ad quæſtio-
nem notabilem, de qua ibi per eum, & latiùs per eundem in l. j.
§. nuntiatio. in antepenul. & penulti. col. & ibidem per alios. ff. de
ope. noui nuntia. & per Ioannem Andream & alios in cap. audito.
extra de in integrum reſtitutione. per Baldum in dicta l. auxi-
lium. in princip. & in dicta l. minor viginti quinque annorum omiſ
ſam. & in dicta l. vbi exigitur. & ibi etiam per Angelum & alios
5 poſt Guliel. de Cu. ¶ † Vltimò notate ex hoc textu in ver. ſanè ſi
tam magna. quod error facti dicitur eſſe iuſtus: & propterea dici-
mus vulgò, quòd prudentiſſimos fallit: vt inquit Iuriſconſultus in
l. ij. ff. de iur. & fac. igno. & gl. hic in ver. conſtantiſſimus. ſuper quo
verbo

verbo hoc probatur in text. noſtro. Quod intellige verum in facto
a alieno.[a] Et in iſtis terminiſis loquitur tex. noſter. Secus autẽ in facto proprio, in quo ignorãtia facti proprij nõ eſt tollerabilis: vt l. quãquã. ff. ad Velleia. & l. plurimũ. ff. de iu. & fa. igno. iuncta l. fi. ff. pro
6 ſuo. & gl. in l. ſi quis delegauerit. in glo. in ver. ſuũ. ff. de noua. † Aduertite tamen, ꝙ illud, quod dictũ eſt in facto alieno eſſe tolerabilem ignorantiam, imò iuſtũ eſſe errorem: recipit multas limitationes, vt plenè per doct. & do. Anto. de But. & Ioan. de Imol. in c. ab
7 excõmunicato. extra de reſcrip. ¶ † Ex multis pro nunc tres ſingulares vobis trado, quas reputo certas, & notabiliores. Fallit ergo primò, niſi de eo fuiſſet ſæpe diſcuſſum, & tractatũ per illum, qui vult ignorantiam allegare, ſecundùm Bal. in l. cùm alienam. in vlt. col. C. de leg. per l. Procula. ff. de proba. & l. ſi patronus. ff. de cõfir. tutor. & ſequitur Ioan. de Imo. in l. ſi domus. §. de euict. ff. de leg. j.
8 ¶ † Secundò fallit, niſi eſſet tale factum, quod eſſet publicatum in loco, in quo quis moram trahebat: vt c. j. de poſtu. præl. iuncto c. ſi. qui ma. accu. poſ. Accedat quod voluerũt glo. no. vt in l. ſi tutor petitus. in gl. ſi. quã gl. ibi not. Bar. C. de peri. tu. & glo. in l. quinquaginta. C. de excu. tut. & gl. in §. qui autem. ſuper ver. cognouerit. ſ. de excu. tu. & gl. in l. j. & ibi Bar. ff. de recepta. quę voluerũt ꝙ quis præſumatur ſcire quod publicè ſciebatur. facit l. ſed & ſi pupillus. §. de quo palam. verſi. proſcribere. ff. de inſti. & propterea quis non poteſt ignorare ſchodulam poſitam in portis, ſeu valuis eccleſiæ. Vt
9 eſt tex. not. in §. penul. in auth. quomodo opor. epi. col. j. ¶ † Tertiò
b fallit, & vltimò pro nũc, niſi eſſet factũ notabile, & graue[b], c. cùm illorum. extra de ſenten. excõmu. in antiquis. & notant do. Ant. & Imo. in d. c. ab excõmonicato. Item illud, quòd dictum eſt ſ. in facto proprio nõ eſſe tolerabilem ignorãtiam: fallit, ſi ſit factũ multùm de longinquo, ſeu de antiquo: quia tunc toleratur, & præſumitur ignorantia: quia hominum memoria eſt multùm labilis, & caduca. l. peregrè. in prin. ff. de acquiren. poſſeſ. Et ita no. Dy. in reg. præſumitur ignorantia. de regu. iur. in vj. & Bar. in l. ſi quis delegauerit. in fi. ff. de noua. & in l. nõ fatetur. ff. de confeſ. & in l. Celſus. ff. de vſuſcapi. Quod intellige verum ſingulariter, quãdo tractatur de damno euitando: quia tunc ex longinquitate temporis bene præſumeretur ignorantia in facto proprio: ſecus quando tractaretur de lucro. Iſtud eſt, quod ſing. voluit Bart. in l. qui fundũ. §. ſeruus meus. per illũ tex. ff. pro empt. quod dictũ cõmendat, & meritò, Ange. de Are. hîc, & mãdat ita obſeruari memoriæ, ꝙ nunquàm exeat mentem. Poteſtis alio modo limitare id quod certum eſt, in facto propriu nõ eſſe tolerabilẽ ignorãtiã: vt nõ procedat quãdo factũ eſſet ita intricatũ, ꝙ nõ poſſet de facili memoria retineri: iuxta l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. & l. cũ fideicom. ff. de cõfeſ. Ita Bart. in l. ſi quis delegauerit. in fi. ff. de noua. & Ang. in d. l. q fundũ. §. ſeruus meus.
c ff. pro emp.[c] ✠ ¶ Glo. j. paruula ſuper verb. intentione. in fi. & ſic ponitur contentum pro continente: & intentio, quæ cõtinetur in libello, pro ipſo libello facit l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudi.
10 de quo etiam per Spe. in tit. de lib. cõcep. in princ. ¶ † In gl. in verb. plus. in fi. habetis ꝙ olim, qui ante tempus petebat, cadebat à iure: vt d. l. nõ ſolum. §. fi. Ex quo habetis quòd de iure Digeſtorũ pœna petẽtis ante tempus erat amiſſio cauſæ. Item ꝙ ad ius Digeſtorum, ſe refert text. noſter, dum dicit: Olim cadebat &c. & idẽ ſcilicet ꝙ de iure Digeſtorum pœna petẽtis ante tempus eſſet amiſſio cauſæ, tenuit etiam gl. in d. l. non ſolum. la j. §. fi. ſuper ver. actionẽ. & in d. l. nõ ſolũ. la ij. in §. tale. ſuper verb. cõmiſſum. ff. de lib. le. Et ex hoc ſequitur ꝙ iura Digeſtorũ hodie ſunt in hoc correcta. cùm hodie pœna petẽtis ante tempus ſit tantùm duplicatio induciarũ: vt §. temporales. j. de excep. & ver. ſed hæc quidem. j. eo. §. & idem etiam tenuit gl. etiam ſecundùm vtrãq; opi. Azo. & Hugoli. in l. pecuniam. in glo. fi. ſuper ver. videar. ff. ſi cer. peta. quamuis Angel. de
d Are. & minùs bene, referat eam contrariũ tenuiſſe.[d] Contrariam verò opi. ſcilicet ꝙ imò etiam de iure Digeſtorum pœna petentis ante tempus non eſſet amiſſio cauſæ, ſed duplicatio induciarum, tenet Bar. in d. l. non ſolum. §. tale. & ſentit in d. l. pecuniam. motus per l. bouem. §. ſi ſub cõditione. ff. de ædil. edi. & idem tenent Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. & Nic. de Neapo. in j. oppo. gloſ. per illum met text. & per l. grege. §. ſub condi. ff. de pigno. & d. l. pecuniã. ff. ſi cer. peta. & l. in lege Aquilia ſi deletum. ff. ad legem Aquil. Et ſecundùm hoc ſequitur quòd iſte tex. dum dicit, Olim cadebat: non refert ſe ad ius Digeſtorũ, ſed ad ius antiquum ante ius Digeſtorum. Et per hoc etiam ſequitur ꝙ hodie ius Digeſtorum nõ ſit correctum per d. §. temporales j. de excep. & d. ver. ſed hæc quidẽ. j. eo. cùm idem diſponat quod illi §. & verſi. ꝙ
d pœna petentis ante tempus ſit tantum duplicatio induciarum. Et ad d. l. non ſolum. §. tale. vbi petens ante tempus cadebat à cauſa, prout etiã dicit ibi gl. ſuper ver. cõmiſſum. reſpondet Io. Fab. hîc ꝙ de iure Digeſtorum aliud erat in debito ſub cõditione, vel in diem certã ex vna parte, vt petẽtis talia debita eſſet pœna, prout & hodie duplicatio induciarum: & aliud in debito in diem incertam petẽtis tale debitũ ante tempus eſſet pœna ꝙ caderet à cauſa, per d. §. tale. quæ differentia, ſecundùm eum, hodie eſt ſublata, & correcta per ver. tẽpore. j. eo. §. Vel ſecundùm Bar. in d. §. tale. poteſtis dicere ꝙ d. §. temporales. & d. ver. ſed hoc quidẽ. loquuntur de die certa, & conditionali, licet de die incerta nihil dicitur: & ſic ille §. tale. qui loquitur de die incerta, remanebit incorrectus: & ſic qui agit ante diẽ incertũ, etiam hodie, ſuſtinet pœnã: quia cadit à iure ſuo. Et hoc modo etiã reſpõdet Nic. de Neap hîc, in j. q. gl. Vel ſecundùm Bar. in d. §. tale. cùm dies incerta habeatur pro cõditionali vt l. dies incertus. ff. de cõdi. & demõſt. ille §. erit hodie correctus. Et in hãc vltimã inclinare videtur Dy. & reputat tenendum menti: & ita tenet hîc Ioan. Fab. vt ſ. retuli: quod impugnat Ang. de Are. hîc: quia legum correctio eſt euitãda: vt vulgata l. vnica. C. de inof. do. & c. cùm expediat. extra de ele. in vj. & maximè cùm fieret per verba impropria, ꝓut in terminis noſtris, cùm aliud ſit eſſe cõditionẽ, & aliud haberi ꝓ cõditione: quẽadmodũ aliud eſt eſſe ciuẽ aliud haberi ꝓ ciue: vt l. mercis. la ij. ff. de verb. ſig. & habel per Bar. in l. ſi is, q pro emptore. in prin. ff. de vſuſca. circa medium. in verſi. quæro principaliter circa materiã fictionis inductiuẽ. In tali materia fictionis cogitabã poſſe ſuſtineri Bar. per vnũ fundamentũ, quod ſi eſſet verum, pateret clara reſponſio ad allegata per Ang. Nã illud, quod dicit, in correctoriis nõ eſſe fiendã extẽtionẽ: verũ eſt ex idẽtitate rationis, ſed ex maioritate bene licita eſt extenſio, prout in terminis noſtris: nã ſi in petente debitũ cõditionale, in quo eſt omnis incertitudo: & an quando nihilò minùs petẽs ſolũ punitur in duplicatiõe induciarũ, ꝓut tenet Bar. per multa in l. pecuniã. ff. ſi cer. pe. & cõtra Gul. de Cu. reſpõdẽs ad fundamẽta ſua: & idẽ Bart. in l. ſi ita ſtipulatus magna. col. xliiij. ff. de verb. obli. & Bald. in l. j. in vj. col. C. de fideicõmiſ. & Nic. de Neap. in ver. plus. j. eo. in apoſtil. tex. & latiùs in j. q. & extra gl. quãtò magis in debito

a ¶ Alieno. Adde do. Barth. Soc. in cõſi. ccxiiij. incl. in cauſa Onofrij. verſi. in hac difficultate. & in conſi. clxviij. incip in primis. verſi. ſed contra hanc. in ij. parte.

b ¶ Et graue. Vide Franc. Are. in l. ſi fideiuſſor. ff. manda.

c ¶ Adde aliam notab. limitationẽ, quã ponit Bar. in l. Celſus. col. ij. ff. de vſucap. videlicet ſi in facto ꝓprio ductus aduerſarij perſuaſione errẽt vt l. iij. ff. pro ſuo. & l. ſi exiſtimãs. ff. pro ſol. iſſctis his, quę habent in l. ij. ff. quando acti. de pecul. an. eſt. Carcaſſona Sardus.

d ¶ Adde ꝙ verior videtur opi. gl. noſtræ ꝙ imò de iure Digeſtorũ. petens plus tempore cadebat à cauſa, per tex. in d. l. non ſolum. §. tale. ff de liber. leg. & ꝙ de iure illo aliter diſponebat in debito in diẽ, aliter in debito cõditionali. Et præmitto ꝙ dies incerta relata ad mortẽ legatarij non facit diſpoſitionẽ cõditionalẽ, ſed ſola mora diſpoſitio ſuſpẽditur: vt l. hæres meus. in prin. ff. de cõdi. & demon. & idẽ iudicat de illa, ꝙ de diſpoſitione ad diẽ certã. l. ſi cũ hæres. ff. quãdo dies leg. ced. & ꝙ in terminis d. §. tale. nõ erat talis dieꝫ incertitudo, quæ ortũ actionis & obligatiõis impediret, prout ſecũdũ Bar. in d. l. ſi ita ſtipulatus. col. a v. ff. de ver. obli. ſolet incertitudo dieꝫ operari, quæ impedit natiuitatẽ obligationis & actionis, quouſq; dies certificetur: quia in d. §. tale, actio, & obligatio iam natę erant ex negotio ante eum defuncto habito & ſolũ petitio per ſubſequẽs legatũ fuit dilata vt l. cedere diẽ. ff de ver. ſig. Et ſic patet in terminis §. tale. ꝙ debitum ſola mora ſuſpẽdebatur: & ꝙ poſsit eſſe maius vel minus tempus propter dieꝫ incertitudinẽ, non facit differentem ſpeciẽ obligationis que ad terminos. §. tale. arg. l. ſi. ff. de fund. inſtr. & eius, quod ſ. dixi in l. præmiſſo. iſtis ſtãtibus, prout veriſſima ſunt, in d. §. tale. eſt caſus ꝙ petẽs debitũ quod ſolo tẽpore differebatur ante tẽpus cadebat à cauſa: & ſic de illo iure pe-

ſta plus tēpore cadebat à cauſa. Nec obſt. l. grege. §. ſi ſub cōditiõe. ff. de pig. & l. bouē. §. ſi ſub cōditione. ff. de ædil. edi. q̄a illa iura loquunt̄ in debito cōditionali, quæ cōditio nihil ponit in eſſe. l. quoties. ff. de noua. nec nata erat actio, vel obligatio: vt l. cedere diem. ff. de verb. ſig. & ſic cum agēs ageret de facto: nõ poterat priuari actione, quã nõ habebat: q̄a priuatio præſupponit habitũ. l. decē. ff. de verb. obli. l. manumiſsiões. ff. de iuſti. & iur. & ſic tanquã temerè litigãs puniebat̄ in expenſis: vt l. eũ, quē temerè. cũ ſimil. ff. de iudi. & nec in d. legibus. aliqd de publicatione induciarũ, ſed ſolũ q̄ exiſtē-te cõditione ſtatũ agendũ ſit, dicit: & ſic præſupponunt ſtatim poſt exiſtentiã cõditionis agi poſſe. Nec alibi in volumine Digeſtorũ. de induciis duplicãdis habet̄. Ex quo manifeſtè colligitur illo tempore eſſe incognitũ, qđ poſtea p̄ Zenonianã cõſtitutionē introductum fuit: vt §. hodie. J. de excep. & ſic iura Digeſtorũ per §. noſtrũ. & d. §. hodię iuncto cap. j. extra de plus pet. tã in petitione ante diem certã, quàm incertam, ſeu in debito cõditionali corriguntur. Nec obſt. arg. Ang. de Are. de extẽſiõe correctionis: q̄a in d. §. ſæpe. vt l. probaui, nõ eſt debitũ conditionale, nec habet inſtar cõditionis, ſed debitum, qđ ſola mora, & ſolo tẽpore ſuſpẽdit̄ d. l. hęres me⁹. in prin. ff. de cõd. & demonſt. & §. hodie. J. de excep. ſimpliciter loquitur in petente plus tẽpore. Et p̄ §. dicta patet q̄ in l. pecuniã. ff. ſi cer. pet. ſi ante tẽpus egiſſet, ab actione ceciſſet: cũ reſpectu debitoris debitũ erat in diē, nõ ſub cõditione, cũm omnino debitor eſſet & agens habebat actionē, quę p̄ ſtipulationē cõditionalē ſubſequentē non fuit ſublata, vt patet in d. l. pecuniã. & in l. quoties ff. de noua. Nec obſt. l. in lege Aquilia ſi deletũ. ff. ad leg. Aquil. quia vt tu ipſe facilè videbis, minus nihilo facit. & ſic verũ dicit glo. noſtra. q̄ §. hodie. J. de excep. & §. noſter. in verſi, ſed hæc quidem. veniunt correctiuè ad iura Digeſtorum. Carcaſ. Sardus,

in diē incertã: puta die mortis, quæ, quamuis ſit incerta, quãdo exitura ſit, tamen certũ eſt q̄ veniet vt l. j. & l. hæres meus. in princip. ff. de condi. & demon. in quo nõ verſatur tãta prauitas petentis, prout in debito omnino conditionali: debet ergo eſſe ſolùm pœna duplicationis induciarum, prout eſt pœna in debito merè cõditionali: non autem debet eſſe pœna amiſsionis cauſę: quia eſſet maior pœna, quàm in debito merè cõditionali: & ſic plus puniretur, qui minus delinqueret. Sed fundamentum eſt falſum: quia in correctoriũ nedũ ex identitate rationis, imò ex maioritate, nunquam eſt licita extenſio, ſecundùm regulas communes traditas per Bal. & alios in auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccl. & Bar. in l. præcipimus per illũ tex. in fi. C. de app. & per repetentes communiter, vt Imo. & Ludo. Ro. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. ma. & probatur multùm bene in d. auth. quas actiones. iunctis ibi traditis. Vbi autem illud authenticum corrigens præſcriptionem centenariã in eccleſia, nõ tamen extenditur ad ciuitatem, ſecũdùm communē ſententiam, quamuis maior ratio corrigendi ſit in ciuitate: cõſiderate an poſsit ſuſtineri Barto. per aliã regulam, quæ habet, q̄ in correctoriis de ſtricta ſignificatione ad latã licita eſt extenſio: prout tenuit gl. fin. licet vulgata in cle. j. ſuper ver. eligat. de elec. q̄ appellatione cõditionis lato ſumpto vocabulo veniat etiã dies incertus. d. l. dies incertus. ff. de cõdi. & demõ. interdũ cogitate: q̄a hoc nõ firmo. ¶ Gl. in ver. amittebat. diuidit̄ in duas partes. In prima allegat cõcordantes. In ſecũda extendit hũc tex. Secunda ibi:
12 & qđ hîc dicit in priuato. ¶ † In ead. glo. in fin. Ponderanda ſunt verba huius glo. dũ loquitur per verba præteriti tẽporis dũ dicit: idē erat. Nam dũ vult glo. q̄ olim eadē erat pœna in fiſco plus petẽte: quę & in priuato, ſcilicet amiſſionis cauſæ: inſiuit q̄ hodie aliud ſit in vtroq; vt quē admodũ in priuato plus petẽte immutata eſt illa pœna amiſsionis cauſæ, & tantum eſt hodie pœna duplicationis induciarũ, q̄ etiã ſit in fiſco hodie. Et ex hoc ſequitur gl. velle q̄ d. l. iuſtas. hodie ſit correcta. Et gloſ. iſtã ſimpliciter tenet Nic. de Neap. in j. opp. glo. idem, & apertius tenuit glo. in d. l. iuſtas. & ibi expreſsè firmat q̄ illa lex ſit hodie correcta. Et iſtud idē ſequitur Bar. ſed Io. Fab. hîc tenet oppoſitũ. q̄ imò illa l. iuſtas. nõ ſit hodie correcta: & hoc dicit ipſe audacter tenendũ: & ſic iſto caſu fiſcus erit deterioris cõditionis, quàm priuatus: quia fiſco plus petente, hodie eſt pœna amiſsionis cauſę. Nec hoc videatur abſurdũ ſecũdùm Io. Fab. cùm in his, quæ tendũt ad correctionem morũ, & bonũ exemplũ præbendũ fiſcus contẽtatur eſſe deterioris cõditionis, quàm priuatus. Hinc eſt q̄ etiã durãte legatione poteſt cogi legatus fiſci adire, & reſtituere hæreditatem ſuſpectã. l. ſi legatus. in prin. ff. ad Treb. Et pro hac opi. ſcilicet q̄ d. l. iuſtas. nõ ſit hodie correcta, motus eſt ipſe Io. Fa. quia fruſtrà fuiſſet poſita in vlti. C. vt denotaret Imperator idē ius eſſe in fiſco & priuato. Sed contra Io. Fab. facit, quia leges, quãuis correctæ, nũquam tamē delẽtur ex volumine legũ, quãdo tendunt ad declarationem aliarũ legum, & alias leges reddũt intelligibiliores, vt inquit gl. no. in l. j. in princi. in gl. mag. in princ. ff. de coniu. cũ emã. libe. Secundò motus ipſe Io. Fab. quia in dubiis quæſtionibus iudicandũ eſt contra fiſcũ. l. nõ puto. ff. de iu. fiſ. Ad hoc poſſum verè reſpondere ex illa no. limitatione, quã dat ad regu. d. l. nõ puto. Iac. de Bel. in l. j. §. fi. C. de cad. tol. vbi illam regulã intelligit procedere, quando fiſcus tractat de lucro, & priuatus de damno: quia tunc in dubiis bene iudicandum eſt contra fiſcum: aliàs ſecus. De qua limitatione videte omnino Ang. de Are. in §. fi. J. quib. mo. teſta. infir. & ſic ſtabit defenſata opi. gl. noſtrę, & Bar. q̄ d. l. iuſtas. hodie ſit correcta cõtra Io. Fab. quamuis etiã cũ opi. Io. Fab. tenuerint Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc: à quibus omnino diſcedo cõtrariũ tenēs, vt vidiſtis. ¶ Gl.
13 in ver. cauſa cognita. in fi. † Habetis quòd in cõcedendis in integrũ reſtitutionibus requiritur cauſæ cognitio, verum quia ea, quæ requirunt cauſæ cognitionem, regulariter delegari non poteſt. l. nec quicquã. §. vbi decretũ. & quod ibi gl. in verb. per libellũ. & ibidē Bar. & doct. ff. de offi. procon. & leg. Hinc dubitauit Ang. de Are. hîc, nunquid cauſa in integrum reſtitutionis ſit delegabilis: & ſic nũquid poſsit delegari De quo, cùm ſit materia impertinēs. omnino dicite hîc diſtinguendo vt per Bar. & alios in l. fi. C. vbi, & apud quem. cuius doctrinam refert, & ſequitur Ang. hîc.

LAVS DEO.

1 *Plus petere quando quis dicatur. 2.*
3 *Contrariorum eadem eſt diſciplina.*
4 *Oppoſitum illud quod operatur in oppoſito, operatur illud idem propoſitum in propoſito.*
5 *Pretia rerum variantur ſecundùm varietates regionum.*
6 *Caritudo, quæ raró accidit, non debet imponere pretia rebus.*
7 *Valor rerum qualiter probetur: & qualiter teſtes deponere habeant. & numero 12. 13.*
8 *Tutor vel curator excuſatur, ſi vendat rem prout eſt æſtimata authoritate publica, licet plus valeat.*
9 *Res in dubio tantum valere præſumitur, quantum in communi æſtimo æſtimata ſit.*
10 *Res cum quibus qualitatibus quis æſtimare debeat.*
11 *Res tantum valet, quantum vendi poteſt.*
14 *Libellus in actione arbitraria qualiter formandus ſit.*
15 *Gabella ſi ſtatutum diſponat quòd de quolibet contractu ibi celebrato gabella ſolui debeat, an ſi ſolutio in illũ locum deſtinata ſit, ſolui debeat.*
16 *Forum ratione deſtinatæ ſolutionis in illo loco quis ſortitur: & nunquid poſsit conueniri in loco celebrati contractus. 17. cum iiij. ſeq.*
21 *Clauſula, & promiſit ſoluere hoc Papiæ, Romæ, & generaliter vbicunq; fuerit inuentus & vbicunq; fuerit ab eo petitum: quid operetur. 22.*
23 *Promittens ſoluere vbicunq; fuerit inuentus, an in loco peſtifero, vel ſuſpecto, vel aliàs in loco ſibi non tuto conueniri poſsit.*
24 *Promittens ſi ſit hîc Papiæ & ſoluere promittat Florentiæ, & alibi, vbicunq; fuerit inuentus, an in alio loco remotiori, quàm ſit Florentia conueniri poſsit.*
25 *Soluere ſi promitta in quocunq; loco tibi creditori placuerit, an iſta promiſsio aliquid releuet.*
26 *Promittens creditori vbiq; locorum reſpondere, qualiter intelligatur.*
27 *Promittens ſoluere in certo loco, an ſi non ſoluat in loco deſtinato poterit poſteà in quocunq; loco conueniri, etiam ſi ibi non ſortiatur forum.*
29 *Actio propter locum ſuum, in quibus caſibus dicatur.*

Ver. Plus autē. Iſte ver. ſummatus fuit in genere in prin. huius §. nec aliud commodum ſummarium expectat. & ad hunc text. concordat tex. in c. j. extra
3 de plus pet. ¶ † Nota primò quando quis dicatur plus petere re: vt quando debentur decē tantũ, & petit viginti vt hîc in text. Iſtũ text. in hoc limitat Ioannes Faber hîc, & ſequitur Ioan. de Platea quando plus petitur vna petitione, & ſimpliciter. ſecus eſt autem quando plus peteretur in acceſſorio: vt quia aliquis peteret rem

cum

cum fructibus,vel intereſſe,& conſtaret per proceſſum nõ teneri
reum ad fructus vel intereſſe,ſed ſolùm principaliter:quia tũc non
haberet locum pœna huius §.quia cùm hoc ſit pœnale, non debet
extendi.l.interpretatione.ff.de pœnis.& quòd nõ debeat puniri lal
tem pœna tripli,apparet ſecũdùm eum, quia per acceſſiones quis
2 non ſoluit maiores ſportulas.¶ † Secundò not.in ver.tempore. ꝙ
petens ante diẽ dicitur plus petere tẽpore.Et iſte tex.procedit ſecũ
dùm Ioan. Fab.Ioan.de Pla.& etiam Ange.de Are.hic,in x.col.ſi-
ue dies ſit appoſita ab homine de conſenſu partium, ſiue dies inſit
ex natura rei,velut in fructibus naſcituris,& partu naſcituro,iuxta
l.interdum.in prin.cum ſi.ff.de verb.oblig.Et ita expreſsè tenet gl.
in §.temporales.in ver.ſimilis.ĩ.de except. ſiue dies inſit à lege,vt
in exactione dotis rerum mobilium,iuxta l.vnicam.§.exactio.C.
de rei vxo.act.vel in cõſtituta pecunia, iuxta l.promiſſor ſtichi.§.j.
ff.de conſtitu.pecu.In his enim omnibus locum haberet iſte §. &
eius pœna.Addo quòd idẽ etiã tenuit do.Ant.de But.in c.j.extra
de plus peti.& eſt textus apertus in d.§.temporales.in ver.hodie.
& in ver.ante tempus pactionis, vel obligationis.& expreſsiùs in
ver.ſponte induxerit : vel natura actionis continet. ¶ An autem
iſtud procedat in die incerta,quæ habetur pro conditione:dixi latè
3 in princip. huius §. in ver.plus. ¶ † Tertiò not. quòd petens ante
conditionem,dicitur plus petere tempore.Sed aduerte, quia illud
comparatiuum plus , iſto caſu non præſupponit ſuum poſitiuum,
quòd pendente conditione aliquid debeatur : quia iſtud eſt fal-
ſum:vt l.cedere diem.ff.de verb.ſignifi.& cõparatiuum nunquàm
præſupponit ſuum poſitiuum,quoties aliquid abſonum reſultaret.
l.inciuilem.& ibi glo.in ver.cautius.C.de fur.Et dicũt grãmatici ꝙ
tunc eſſet comparatio abuſiua.¶ Quartò no.ibi:qua ratione.cum
gloſ.paruula:quæ exponit , id eſt,ſimili : per contrarium. Quod li-
cita eſt argumẽtatio à ratione per contrariũ.Concor.l.iij.in princ.
ff.ad legem Falcidiã.cõcor.quod vulgò dicimus,cõtrariorum eam-
dem eſſe diſciplinam:quia cognito vno de contrariis,cognoſcitur
& reliquum. l.j.in princ.& quod ibi pulchrè per Bald.ff.de his,qui
4 ſunt ſui vel alie.iu.cũ ſi.¶ † Item poteſtis colligere ex hoc text.ſe-
cundùm Ioan.de Pla.hic,quòd illud,quod operatur oppoſitum in
oppoſito,illud idem operatur propoſitum in propoſito:vt hîc , &
in l.ſi.in ſi.ff.de leg.iij & l.ſi contra.ff.de vulg.& pupil.De quo bro
cardo per Bart.in l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de verb.obliga.
5 ¶ † Vltimò not. in ver.loco.ante ſi. ꝙ pretia rerum variantur ſe-
cundùm varietates regionum.Cõcor.l.ideo in arbitrium.ff.de eo,
quod certo lo.l.pretia rerum.§.ſi.ff.ad legem Falcid.vbi inquit Iu-
riſconſultus nõnullam pretij varietatem tẽpora, locáq; afferre.&
ibi eſt tex.ſignandus in fin.quem Ange.de Are.hic bene pro ſingu
6 lari habet,† quòd caritudo,quæ raro accidit,non debet impone-
re pretia rebus,ſed debet haberi conſideratio ad ea,quę cõmuniter
accidũt,iuxta l.nã ad ea.ff.de legib.¶ Hinc ſumpta occaſione Ang.
7 de Are.hic multùm latè, & diffusè examinat † qualiter probetur
a valor,[a] & æſtimatio rerum & quæ habeant deponere teſtes. De
qua materia vide hîc per eum vſq; ad ſaturitatẽ:& per Bar. Ange.
& Imo.in d.l.pretia rerum.§.ſi.vide gl.in l.ij.in gl.mag.in ver.iudi-
cis.& ibi latè Bart.C.de reſcin.vend.in pen.& vlti.col.& ibi Bald.
in repe.illius legis in antepe.& vltima col. vſq; ad ſi.illius legis , &
quod not.dixit Bart.in l.j.§. ſi hæres.& ibi Imol.& alij ſcribentes.
ff.ad Treb.Bar.in cõſi.ſuo inci.literis veſtræ magnificentiæ.Imol.
in l.qui Romæ.§.cohæredes.in vlti.char.ff.de verb.oblig. & latiſ-
ſimè per Cano.vt Ant.de But.& Imo.in c.penul.extra de empt.&
vend.& in c.cùm cauſam.& ibi maxime per do.Abb.& Imo.extra
de teſti.& vide Bar.in l.ſeptem.C.de eroga.mili.anno.lib.xj. vbi di
cit eſſe caſum expreſſum ꝙ quanti frumentũ valet,vel aliæ res ve-
nales,nunquã debet inſpici,niſi in loco publico publici fori, quanti
vbi vendi potuiſſet. Vnde ſi res poteſt vẽdi multò plus,vel minus
priuatim,ſed in foro non tanti,non debemus illum locum inſpice
re,ſed ſemper debemus conſiderare, æſtimationem ſecundùm lo-
cum publicum. Quod dictum reaſſumit etiam Barto.in d.l.pretia
rerum.§.fin.in princip. Alibi dicit Bar.in l.ſi.in iiij no.C. de magi.
8 cõue.ꝙ ibi eſt text.in perpetuum notandus, † ꝙ excuſatur tutor,
vel curator ſi vẽdit rem,prout eſt æſtimata authoritate publica,li-
cet plus valeat. ¶ Alibi dixit ſingul. Bartol.in a
l.finali.vbi hoc not. ex illo textu. C. de prædi.
9 & omnibus rebus naui.lib.xj.† quòd in dubio
præſumitur res tantum valere , quantum eſt
æſtimata in cõmuni æſtimo.Quod diligentiſsi-
mè not.& ſequitur Bal.in repe.d.l.ij.in penul.
col.C.de reſcind.vend. Angel.in d.l. rerum. §.
ſi.Vide etiam in materia quod dicunt Bart. &
Bald.in dicta l.fin. §.fina.per illum text.C. de
admini.tu.de tutoribus.& curatoribus habenti-
bus vẽdere frumentum tempora cariſtiæ : an
verò ſi alio tempore vendunt,excuſentur.Vi-
de etiam quod not. Bartol.in l.domos.ff.de le-
ga.j.de pretio ædificiorum æſtimãdo: & quod
not.Bart.in l. vnica. in vlti.quæſtione princip.
C.de ſenten. quæ pro eo, quod intereſt. & ibi
Bald.in nj.& vltima col. vide etiã Barto.in l.ſi
10 ſeruus furtiuus.per illum textum cum glo.ff.
de cõdi.fur.& ibi etiã ponit cũ † quibus quali-
tatibus habeas res æſtimare. De quo etiam per
glo.not.in l.mortis cauſa capimus.§ ſi. in ver-
11 bo, potuiſſet.ff.de do.can.mor.† quæ gloſ.di-
cunt rem tantum valere,quantum vendi po-
b teſt: ſcilicet homini ſcienti cõditionem rei.[b]
De quo etiam per Bal. in l.ſolam.C.de teſt.&
per Bart.in d.l.j.§.ſi hæres.ff.ad Trebellianũ.
12 † ¶ An autem ſi teſtis dicat rem tantum va-
lere ſecundùm ſuam opinionem , probet , po
nit ſingu.Bart.in l.fin.C.de prædi.& omni re.
naui. lib.cj.Et an teſtis deponens ſuper valo-
re rei , ſeu ſuper rei æſtimatione, debeat aſsi-
gnare cauſam,& rationem dicti ſui,etiam non
interrogatus , ponit Bartol. in l.ſolam. in xij.
col.ver. quæro nunquid de æſtimatione rei.
C.de teſtib.& in l.vnica.in vij. col.C. de ſen-
ten.quæ pro eo,quod intereſt. & in l ſi.§.fin.in b
pen.col.C.de iur.do.& Bartol.in tractatu ſuo
13 de teſti. in iij. col. † Et an valor , ſeu pretium
rerum poſsit probari per inſtrumenta, in qui-
bus cõtineatur qualiter talis domus eſt vendi-
ta pro tanto:ponit Bald.in repe.d.l.ij.C.de re-
ſcind.ven. in penul. col.ver.denuò quero nun-
quid iſta probatio. & ſing. Bald in l.vnica. in vlti.col.in ver. quæro
nunquid per inſtrumenta veterum emptionum, C. de ſent. quæ
pro eo,quod intereſt. vbi ponit an per inſtrumenta veterum, &
antiquarum emptionũ olim factarum probetur valor rei ad præ-
ſens: & ibi etiam quid ſi inſtrumenta ſint ſingularia. & vide omni-
no ibi per eum. ¶ Gloſſa in ver. plus autem. in fin. Nunquid au-
tem iure Digeſtorum petens plus tempore cadat a re, & a cauſa ,
dixi latè in principio huius §. in gloſſa prima. ¶ Gloſſa in ver.
commemoratione.diuiditur magiſtri aliter in tres partes principa-
les. In prima declarat textum vno modo, & declarationis ratio-
nem aſsignat. In ſecunda declarat textum alio modo , & declara-
tionis rationem aſsignat inſerendo formam libelli in actione arbi
traria propter locum.In tertia tacitè format quæſtionem.Secun-
da ibi : vel dic de ipſo loco. Tertia ibi:poſt hæc niſi ſoluat.Illa ter-
tia principalis ſubdiuiditur in tres. In prima facit quod dictum eſt:
quia format quæſtionem , & ei tacitè reſpondet cum limitatione.
In ſecunda refert.opi.Pla.illam limitationem impugnantis.In ter-
tia defendendo dictam limitationem reſpondet adductis per Pla.
Secunda ibi:ſed Pla.quòd vbicunque. Tertia ibi:ſed certè quod di-
14 ctis legibus dicitur. ¶ † In ea.gloſ.ibi : in loco deſtinato. Hæc pri-
ma expoſitio eſt vera in ſe,ſed non conuenit ad text.noſtrum, quĩ
expreſsè dicit ſub cõmemoratione illius loci : vnde tenete expoſi-
tionem ſequentem. ¶ In eadem glo.ibi:in libello ponere debet ha-
bens formam libelli in actione arbitraria propter locũ,quòd in li-
bello debet fieri mẽtio de loco,in quo fienda erat ſolutio:& po ſſet
dexte

a ¶ Valor. Vide Frã. Are.in l.ex facto. §.itẽ quæro. in ij. col.de vulg.& pupil.& omnino do. Maria.Soci.in cõſil. viij.incip. viſis. in j.parte. vbi qualiter valor rei articulari debeat: & ꝙ valor,ſeu æſtimatio cõis per emptionem aliud nõ inducit. Et vide do.Barth. Soci.in cõſi xiij. incip. in cauſa. ver.ſed ad hoc vt quis.circa med. ead. parte j. ꝙ vt probetur valor rei, debet de aliquo cõtinuato tempore probari & do.Alexand.de Imo.in cõſ.clxxij. in vlti.col.in fi.in ij.parte.vbi ponit quid debeat deponere teſtes.& in cõſil. lxiiij. in j. col. in ij.parte. & omnino Fel. in c.cùm cauſam.in iij. col. ver. & per hanc fallẽtiam.de teſti. & remiſsiue in c. cum cauſa.eo.tit. in j.col. ver.in gl. ij.in ſi.& Lanfr. in c.quoniã cõtra.in verſi.teſtiũ.in xxvj.col.in princ.in ver. quæro ergo. cum ij.ver. ſeq. char.viij.

b ¶ Conditionẽ rei. Adde idẽ per do. Mar.Soc.in 3 alt. conſi.viij.verſi.& ſtat iſta ſimul.ibi: quinimò ſingulariter.in j.parte.

a ¶Ille. Vide domi. Alex. da Imol. in conſil. xvj. in iiij. & vlti. col. in prima parte.

b ¶Forum. Vide latè & not. Felin. in c. licet ratione. in ix. col. ver. ad illud. cum ſeq. de fo. compe. vbi an, & quando, & quibus modis quis ſortiatur forū ex contractu, & quādo non, & de eius affectu, & quid. & quibus modis nō ſortiatur: vide remiſsiuè in rubri. eo. tit. de fo. cōpe. & in c. j. de iudi. in fi. iij. columnæ verſic. nota quartò. cum pluribus ſequen.

c ¶Mendacem oportet eſſe memorē. & T. tenet cōtrarium, circa fi. ſeq. col. ꝙ imò nō poſſit alibi conueniri, niſi ibi ſortiatur forum: nō recordatus eius, qđ hîc promiſerat. & quòd non poſſit, eſt communis opin. vt J. videbis. Carcaſſona Sardus.

debet concludere alternatiuè, vt ſoluat hic, vel in loco, in quo ꝓmiſit ſoluere. Formā autē huius libelli ponit gloſſ. in l. ij. §. ſi quis. ſuper ver. detracto. ff. de eo, quod cer. loco. & latiùs in l. iij. §. j. in ver. adiectione. ff. eod. tangitur ſuccinctè per Spe. in tit. de plus peti. ver. ſin autem. & per Roffr. in tit. de actione in factū arbitraria. Huius etiam libelli formā ponit Spe. in tit. de ſol. §. primò notandū. in ver. ſi. prout refert Nico. de Neap. hic in vltimis verbis. Vos autem ex mente Ioan. de Pla. & Ange. de Are. hîc, & in d. §. præterea. ſ. eo. ita formate libellum pleniùs, quàm formet glo. noſtra hic: Ago contra Titiū & dico ꝙ eſt obligatus ad ſoluendum mihi tot ſaccos frumenti, vel tantam pecuniam, vel aliam rem in ciuitate Romę, quod frumentum ego mutuaui ſibi in ciuitate iſta Papiæ, & ibi ipſe promiſit mihi ſe ſoluturum in dicta ciuitate Romæ, cùm lapſum ſit tantum tempus, quo dictā ſolutionem facere potuit: quare peto ipſum Titium condemnari ad dandū, & ſoluendum mihi hic in iſta ciuitate Papiæ, habita per officiū, & arbitriū veſtrum, ratione mei intereſſe, hoc eſt, eius, quod intereſt mea dictū frumentum mihi ſolutum non fuiſſe in dicta ciuitate Romæ, quod intereſſe aſcendit vſq; ad ſummā viginti, in quibus etiā peto eū condemnari. In hoc libello plura ſunt cum artificio: & primò dum dixi ꝙ promiſit mihi in ciuitate iſta Papiæ, ſe ſoluturū Romæ: & ſic appoſuit locū promiſsionis, & locū deſtinatæ ſolutionis. An autem vterq; locus neceſſariò ſit ponendus in libello, quia gloſſ. noſtra hîc tangit, vide Bartol. in l. ij. §. fi. ff. de eo, quod cer. lo. tenentē ꝙ ſic, ne omiſsio auferat loci vtilitatem. quod intellexit Bar. in l. iij. in prin. in j. col. eſſe verū, vt vterq; locus apponi debeat, ſcilicet in narratione facti præambuli, non autem in petitione, nec quo ad executionem. Et ita etiā ſimpliciter ſequitur Io. de Pla. in §. Præterea. ſ. eo. An autem ſi omitteretur apponi talis locus in libello, vitiaretur, proceſſus: Bar. in d. l. ij. §. fin. tenuit ꝙ nō: ſed bene, ſecundùm eum, actor puniretur eo, ꝙ peteret plus loco: vt hic, in ver. loco. Aduerte etiam ꝙ dum in libello dixi, promiſit ſoluere in ciuitate Romæ. ꝙ ratione deſtinatæ ſolutionis videtur promittens contraxiſſe in loco illo,[a] in quē confertur ſolutio, & ratione illius contractus ibi poteſt conueniri, quamuis contractus verè in alio loco ſit celebratus. l. contraxiſſe. & quod ibi Dy. & Bar. ff. de act. & obli. per l. iij. ff. de bo. auth. iud. poſ. Intelligite tamē ſane, ꝙ in loco deſtinatæ ſolutionis videtur eſſe contractum. Iſtud eſt verū fictè, ſed nō verè Glo. eſt no. quā Ang. de Are. hîc, & in d. §. præterea. in xxiij. col. reputat ſing. in l. eū, qui. §. j in ver. denegatur. ff. de conſti. pecu. quam glo. dicit Ang. de Are. vbi ſ. eſſe notandam ad ſtatuta, quæ non intelliguntur in caſu ficto, iuxta l. iij. §. hæc verba. & ibi Bar. ff. ne neg. geſt. cū ſi. Et pro illa gloſ. ego allego tex. in l. ſi quis in legatione. ff. de iud. iuncta l. ij. §. legatis. ver. omnes. eo. tit. Nam dicitur in d. l. ſi quis in legatione. ꝙ ſi legatus exiſtens in legatione conſtituit ſe ſoluturum in alio loco, quòd non poterit legatione durante conueniri in loco deſtinato: in quo tamen poſſet conueniri, ſi ibi verè contraxiſſet. d. l. ij. verſic. omnes. De quo an dicatur verè contraxiſſe in loco deſtinatæ ſolutionis, an verò fictè, vide Bald. in authen. habita. in v. col. verſi. quæro quid de ſcholare. C. ne filius pro pat. & latè in l. multum. col. fin. verſi. ſed hîc quæro. C. ſi quis alte. vel ſibi. vbi iſtud latiſsimè examinat: & etiam 15 ponit † an caderet in ſtatuto diſponente quòd de quolibet contractu ibi celebrato ſoluatur gabella, an ſi ſolutio ſit deſtinata in illum locum, debeat ſolui illa gabella. Et decidit mirabiliter quòd ſic, contra Angel. de Aret. in d. §. præterea. quem ſ. retuli: quia, ſecundùm eum, quamuis iſte actus habeat aliquid fictionis, habet tamen plurimum veritatis: nam habet verum conſenſum, & veram voluntatem, quæ ibi eſt, vbi vult eſſe: vt ibi per eum. & idem ſequitur Sali. De quo quia paſſus eſt ambiguus, vide eundem Bald. in l. vnica C. vbi cōue. qui cer. loc. dare promiſ. & do. Ant. in c. ſi. de fo. 16 compe. & Ange. in d. l. cōtraxiſſe. de actio. & oblig. † Item aduerte quòd ratione deſtinatæ ſolutionis ſortitur quis forum[b] in illo loco, nedum quo ad principale cōtractum, verùm etiam quo ad conſecutiua ipſius contractus, vt damnorum, & expenſarum, quæ veniunt acceſſoriè. c. dilecti. & ibi per Panor. extra de foro competē. ¶ Circa iſta ſuccedit magnū dubiū, & neceſſariū pro excutiēda veritate prędicti libelli, nūquid iſte cōtrahēs, qui ſine dubio aliquo poteſt cōueniri in loco, in quo eſt deſtinata ſolutio, cùm ibi videatur 17 contraxiſſe vt dixi per d. l. cōtraxiſſe. † nūquid etiā poſsit cōueniri in loco, in quo celebrauit iſtū cōtractum, & in quo fecit promiſsionem, præſuppoſito quòd ibi aliàs non ſortiatur forum. gloſ. tenuit quòd ſic, in l. eum, qui. §. j. in ver. denegatur. ff. de conſtitu. pecu. 18 ¶ † Contrarium viſum eſt tenere gloſ. quamuis nihil clari firmet, in l. vnica. in ver. loco. C. vbi conue. qui certo loco dare promiſ. & in l. hæres abſens. §. fi. in ver. ſi in prouincia. ff. de iudi. & in l. iij. ſuper ver. eod. loco. ff. de bo. auth. iud. poſ. Veritas eſt, quòd locus celebrati contractus non inſpicitur, & quòd ibi non poteſt conueniri: ſed ſolum inſpicitur locus ſolutionū faciendæ, niſi aliud expreſsè actum ſit inter partes. Text. habetis notabilem in l. quæro. & illum ad hoc not. ibi Bart. & Ang. ff. de ſol. text. eſt expreſſus cum gloſ. & ibi Bar. in d. l. iij. de bo. autho. iudi. poſ. & Bartolus in d. l. eum, qui. §. j. & ibidem Bald. idem tenet Petr. & ibi pleniſsimè Cyn. & Sali. in d. l. vnica. C. vbi conue. qui certo loco dare promiſ. & Salic. in l. j. ff. de eo, quod cer. lo. & Iacob. Butrig. in dicta l. hæres abſens. §. fi. ff. de iudi. & Innoc. in c. j. de mu. pet. & Ioan. de Platea & Angel. de Aret. in §. præterea ſuprà eod. & ibidem dicit Angel. hoc eſſe ſignanter tenendum menti, & meritò. Et vltra ſuprà dicta ego addo pro hac parte text. in dicta l. hæres abſens. §. j. in ver. proinde. & ibi in terminis Bald. & hoc multum bene probat text. ille à contrario ſenſu. Et iſta eſt mera veritas, quamuis contrarium, & minus bene, tenuerit Angel. in dicta l. hæres abſens. §. fin. per illum textum ſe- 19 quitur gloſ. in dicta l. eum, qui. §. j. aliàs in princip. ¶ † Suprà ſcriptam cōcluſionem ego limito duobus modis. Primò, vt non procedat, quando in loco celebrati contractus haberet promittens domicilium: quia tunc bene poſſet etiam in loco celebrati contractus conueniri, nedum in loco deſtinatæ ſolutionis. Textus eſt expreſſus, nullo modo cauillandus, in dicta l. hæres abſens. §. fina. & ibi 20 Baldus. ¶ † Secundò ego limito. & declaro prædictam concluſionem. quod in loco contractus quis non poteſt conueniri: verum eſt, & procedit, quando ſolutio eſt in alium locum deſtinata: quia ratione deſtinatę ſolutionis videtur in alio loco eſſe contractum: vt inquit tex. in d. l. iij. de bon. authoritate iudicis poſsidendis. Et in iſtis terminis loquuntur præfati doctores. Sin autem in alium locum non eſſet deſtinata ſolutio, tunc bene in loco cēlebrati contractus conueniri poſſet, vt ibidē diceretur, forum ſortiri. Text. eſt planus in d. l. hæres abſens. §. j. in ver. proinde. declarando vt ibi late per Bartolum & alios. Intelligendus eſt ergo neceſſariò libellus, quem formaui, vt procedat, quando reus ſortitur forum hîc Papię, aliter, quàm ratione contractus, puta ratione domicilij, vel aliis modis, de quibus per gloſſam no. & magiſtram in d. l. hæres abſens. §. j. in ver. proinde. in gloſſa finali ſuper ver. debebit. & ibi Bartolus & alij. ff. de iudiciis. & Specula. enumerat quingenta duos modos, ſeu caſus, in quibus quis ſortitur forū, in titu. de compe. iudi. adi. Aliàs autem non poteſt procedere libellus, per ſuprà ſcripta. Et ad hoc eſſent in practica bene aperiendi oculi. Et ita etiam declarat Ioannes de Platea in dicto §. præterea. quamuis Angel. de Areti. ibi aliter non aduerterit. Vel aliter, & ſecundò procederet libellus, quē formaui, ſecundū ea, quę ſtatim dicā in ſequēti parte gloſſæ quādo promiſſor fuiſſet in mora ſoluēdi in loco deſtinato, quo caſu an poſsit conueniri in loco celebrati cōtractus, etiā poſito ꝙ ibi nō ſortiatur forū, erit magnū dubium. Tenebo tamen quod ſic,[c] vt ibi latiùs dicetur: & in iſtis terminis formaui libellū: & propterea petitio fuit bona. Vel aliter, & tertiò, non

ſuſtinetur

ſuſtineretur dictus libellus, quando hoc eſſet expreſsè inter partes
actum, vt poſſet etiam conueniri in loco celebrati contractus, vt
21 prædixi: vt † quia adiecta eſſet illa clauſula, quã cõmuniter notarij
apponunt. Et promiſit ſoluere hoc Papiæ Romæ, & generaliter
vbicunq; fuerit inuẽtus, q̃ vbicunq; fuerit ab eo petitũ ſiue etiam
fuerit inuentus, ſiue non. De qua clauſula quid operetur, & quomo
do intelligenda ſit videte Bart. & Salice. in l. iij. §. ſi quis ita. el j. ff.
de eo, quod certo loco. & in l. ij. ad fi. eod. titu. & in l. ſi conuenerit.
ff. de iuriſdictione omnium iudicum & ibi per alios omnes, & in l.
Titium aut Meuiũ. §. tutores. ff. de admi. tut. & in l. penultima. C.
de pac. & Bald. poſt antiquos, vt Gul. de Cug. in l. ſi quis in conſcri
bendo. C. de epiſcopis & clericis. & in l. ſi duo. in lectura antiqua.
ff. de conſtitu. pec. & in l. fin. §. j. in viij. col. C. communia de leg. &
in c. j. in iiij. col. de mil. vaſſal. qui contu. eſt in vſi. feud. per Specu. in
titul. de compen. iudi. adi. §. j. ver. ſed quid ſi promiſit. & verſic. ſe-
quenti, & latiſsimè per Canoniſtas maximè domi. Anto. de Butri.
& Ioan. de Imol. in c. j. extra de iudi. & Angel. de Are. in §. præter-
22 eà. & ibi aliquid per Ioan. de Pla. ſuprà eod. ¶ † Et in iſtis locis in-
uenietis magnam eſſe differentiam in modo concipiendi dictam
clauſulam, an ſimpliciter dicatur quòd promittit poſſe conueniri
vbicunq; locorum fuerit inuentus: non facta prius ſpecificatione
aliquorum locorum particularium: an verò facta ſit ſpecificatio.
23 † Item eſt differentia an dicatur, vbicunq; fuerit petitum: maximè
quantum ad hoc vt admittatur, vel non admittatur declinatoria
fori: vt in dictis locis latiùs inuenietis. Et an vbi aliquis promiſit ſol
a uere vbicunq; fuerit inuentus,[a] poterit conueniri in loco peſtiſe-
ro, vel ſuſpecto, vel aliâs in loco ſibi non tuto ſi ibi ſit inuentus, vel
in quo faciebat tranſitum nauigando: vide Angel. in omnibus iſtis
caſibus ſingulariter tenentem quòd non, in l. cùm res. in princip.
ff. de legatis primò. quamuis Ioannes de Imola ibi (ſub dubio tamẽ
fortè) contrarium tenet: quos concordat Ang. de Are. in d. §. præ-
24 tereà. ¶ † Vnum tamen in hac materia ſingulariſsimum, & valde
mirabile tene menti, quòd ſi ego exiſtens hîc Papiæ promitto ſol-
uere Florentiæ, & alibi, vbicunq; fuero inuentus, quòd non pote-
ro cõueniri in alio loco remotiori, quàm ſit Bononia, vel Floren-
tia. Iſtud eſt, quod ſingulariſsimè tenuit do. Anto. de Butri. in d. c. j.
extra de iudi. arg. c. ſedes. extra de reſcrip. quamuis Ioan. de Imo. ibi
25 contrariũ teneat, & reſpõdeat ad c. ſedes. vt ibi per eum. ¶ † Quid
autem ſi promitto ſoluere in quocunq; loco tibi creditori placue-
b rit,[b] an iſta promiſsio aliquid releuet? Videte Bart. ſing. tenentem
quòd non in d. l. ſi conuenerit. & do. Anto. in d. c. j. & Bald. in l. ſi
quis in conſcribendo. C. de epiſ. & cleri. & in rubri. C. de conſtitu.
26 pecu. in ij. col. ¶ † Quid autem ſi quis promittat creditori vbicun-
que locorum reſpondere, quomodo intelligatur illud verbum, Re
ſpõdere, an idem ſit, quod promittere ſoluere, an idem, quod pro-
mittere quòd vbicunq; poſsit conueniri? Effectus eſt magnus: quia
primo caſu nõ admittitur pœnitentia, nec declinatoria fori. Secun-
c do caſu, ſic,[c] vt per Bartol. & alios, in d. l. ſi conuenerit. De hoc vi-
dete gloſ. in l. eum, qui res. & ibi Bald. & alios. C. de procu. & Bald.
in l. j. ff. de in ius voc. & aliquid per eum in dicta l. ſi quis in conſcri-
bendo. C. de epiſco. & cleri. & in l. eam, quam. C. de fideicommiſ. &
Ioan. Andr. in d. c. j. de iudi. Cano. in c. cùm dilecti. extra de foro
competẽti. Paul. de Caſt. in l. ſi cõuenerit. ff. de iuriſdi. omnium iu-
dicum. & in l. iij. §. ſi quis ita. ff. de eo, quod certo loco. ¶ Dixi ſuc-
ceſsiuè ſuprà in libello, q̃ fuit, & eſt in mora ſoluendi: quia aliter
talis actio non eſſet arbitraria, & non venirent intereſſe, vel vſuræ:
27 vt l. centum Capuæ. & l. fin. ff. de eo, quod cer. lo. ¶ † Quando au-
tem dicatur in mora cõſtitutus, apparet ex eo, quod in libello ſub-
ieci, cùm lapſum ſit tantum tempus quo dictam ſolutionem facere
potuit: quia quando ſolutio eſt deſtinata certo loco fienda, quam-
uis nullum tempus exprimatur à partibus, intelligitur tamen taci-
tè & neceſſariò tantum tempus, quo veriſimiliter poſsit ad illum
locum accedi. l. interdum. in princip. & l. continuus, §. cùm ita. ff.
de verb. obliga. & §. loca. ſ. de verborum obliga. & eſt in terminis
noſtris tex. in l. iij. §. ſi quis ita ſtipuletur. el ij. ff. de eo, quod cert. loc.
Et aduertite, quòd tempus tacitum ita interpellat pro homine, &
ita conſtituit in mora, quemadmodum tempus expreſſum: vt eſt
gloſ. ſolennis. in l. ſi mora in gl. j. & ibi Imol. ff.
ſolu. matrimo. & illam glo. ad hoc allegat Bald.
in l. ſi pacto, quo pœnam. in penulti. col. verſic.
reliqua dic. C. de pact. & ſequitur Lod. Roma.
in l. ſi ex legati cauſa. ff de verb. obli. ¶ Vltimò
dixi in libello, quòd intereſſe aſcendit vſq; ad
ſummam viginti. iſtud poſitũ eſt ad bene eſſe:
quia neceſſariò non requiritur quòd in libello
exprimatur certa quantitas intereſſe, etiam
poſito q̃ intereſſe, ſit de præterito, prout latè
dixi vobis in §. curare. ſuper glo. in ver. vel tei.
ſ. eod ¶ In ead. gloſ. ad fin. Hanc vltimam opi.
approbat glo. hic, & vbiq; in l. j. in ver. vtilem.

a ¶ Inuẽtus. Vide Felin. in c. cũ R. canonicus. de offi. deleg.
b ¶ Placuerit. Vide Franciſ. Are. in l. actiõe. ff depoſiti.
c ¶ Sic. Vide Pelt. in c. j. de iudic. in iiij. col. ver. tertiò declara.
d ¶ Et ibi Pau. Caſ. videtur velle q̃ declaretur ratione adiuncti.

ff. de eo, quod cer. loco. & in d. l. eum qui. ff. de iudi. & in d. l. ſi duo.
§. j ff. de conſtitu. pecu. Et cum hac vltima ſimpliciter tranſit Nic.
de Neapoli hic, in ij. q. gloſ. eam etiam tenet Ioan. Fab. hîc: & pro ea
allegat tex. qui parum facit ad hoc propoſitum, in l. Stichum aut
Meuium. §. tutores. ff. de admini. tut. Eam etiam tenent Bald. Salic.
Paul. de Caſt. Flo. & communiter doct. in l. j. ff. de eo, quod cer. loc.
& in l. vnica. C. vbi conueniantur, qui certo loco dare promiſerũt.
& Ang. de Are. hic, & in §. prætereà. ſ. eod. Et hęc eſt magis com-
28 munis opi. ſcilicet † q̃ vbi promittẽs nõ ſoluit in loco deſtinato, q̃
poterit poſteà in quocunq; loco cõueniri dũmodo ibi ſortiatur fo-
rum. Et dicit Bart. in d. l. j ff. de eo, quod cer. loco. quòd hæc eſt cõ-
munis opi. Tamẽ ipſe Bar. ibi ſecutus opi. Nic. de Mata. in quadam
ſua diſputatione tenet oppoſitum, quòd imò etiam poterit con-
ueniri in loco, in quo non ſortiatur forum: & ſic tenet Bartol. cum
opi. Pla. communiter reprobata. Mouetur Bart. per plura, de qui-
bus ibi per eum. & inter cætera quòd leges hîc in gloſ. allegatę, quæ
dicũt q̃ in quolibet loco, nõ debẽt reſtringi, ſcilicet idoneo, vt vult
glo. hic, & in locis præalleg. oſtendit & theorica Iac. de Aret. Oldr.
& eiuſdem Barto. in l. j. §. nuntiatio. ff. de oper. no. nun. Nam quan
do diſpoſitio generalis cõtinet conceſsionem noui actus, vel noui
iuris, & ſic aliquid de nouo inducit, tũc bene recipit reſtrictionem
de idoneitate: vt l. vt gradatim. §. ſed ſi lege. hîc alleg. in gloſ. & in l.
ſi quando. in princip. cum glo. not. C. de inoffic. teſta. Si verò diſpo
ſitio generalis diſponit ſuper eo, quod, iam erat conceſſum tunc
non recipit reſtrictionẽ de idoneitate: quia aliâs nihil operaretur,
& eſſet eluſoria: vt l. ſi quando. in princip. ff. de leg. j. vt patet in l. j.
§. nuntiatio. cum gloſ. in ver. omnibus diebus. Si ergo in propoſito
noſtro intelligeremus quòd ille, qui non ſoluit in loco promiſſo,
non poſſet conueniri niſi in loco idoneo, certè, fruſtra hoc eſſet ge
neraliter diſpoſitum per iuriſcõſultũ in l. j. ff. de eo, quod cer. lo. &
in aliis legibus hîc in gl. alle. cùm de iure cõmuni hoc poſſet. Ne er-
go generalitas illarum legum reddatur eluſoria, intelligimus neceſ
ſariò q̃ poſsit cõueniri in quocũq; loco, etiã non idoneo. Sed huic
fundamento reſpondete prout reſpondent Bald. Salice & Paul. de
Caſt. in l. j. ff. de eo, quod cer. lo. quòd imò generalitas illarũ legum,
etiam reſtricta ad loca idonea multùm operatur: nam videbatur
quòd ille qui promiſit certo loco ſoluere, non poſſet conueniri in
alio loco, etiam vbi aliâs habet forum, prout dubitat Iuriſconſul-
tus in d. l. j. & fortificat dubitationem glo. ibi in ver. nec videbatur
propter quæ videbatur ita tenendum, niſi iſtæ leges emanaſſent.
Cùm ergo ex illis legibus decidatur hoc dubium, ſatis dicũtur ope
rari: ergo ſunt reſtringẽdę. Et ita ſe habet cõmunis opi. quãuis Bal.
ibi tenens cũ cõmuni, vt ſ. dixi, dicat q̃ iſta opi. Iac. & Nic. ſit mul-
tùm conſona iuri: ad tollendã tamẽ ſuprà ſcriptã dubitationẽ ſecũ
dùm Bart. in d. l. j. notarij cõmuniter apponũt illã clauſulã. Et vo-
luit poſſe cõueniri in tali loco, & in tali, & vbicũq; fuerit inuentus,
vel ab eo fuerit petitum. Et ita eſſet fiendum, vt dictæ amaritudi-
nes fugerentur. Et de iſta clauſula dixi latè in prima parte huius gl.
¶ Gloſ. in ver. arbitraria ibi: vel vtilis ex teſtamento, vbi legatum
29 eſt dandum certo loco. ſentit iſta gloſ. † quòd iſta actio ſit arbitra-
ria propter locum in tribus caſibus tantum, in promiſsione,
mutuo, & teſtamento. Hoc idem apertè firmauit gloſ. in §. præ-
tereà. in ver promiſſus. ſuprà eod. & ibi in gloſ. latè tetigi & repro-
baui has gloſ. & tenui quòd imò generaliter quælibet actio ſtri-

ſti iuris poteſt eſſe arbitraria propter locum. Dicite vt ibi dici. ¶ In fin.gloſſ. Et idem, quòd arbitraria non ſit proprium nomen actionis, dixi, & tenui in d.§. pretereà. in vltimo euidentiali. ſ. eodem. & ibi allegaui alias gloſſas idem tenentes, quamuis iſtam non allegauerim.

LAVS DEO.

1 *Plus petere cauſa quando dicatur. 3. & in quo differat, qui plus petit cauſa, ab eo, qui plus petit re. 5.*
4 *Alternatiuarum ſpecies quot in iure reperiantur.*
5 *Libellus alternatiuus an in omnibus alternatiuis fieri debeat, ne libellans incidat in pœnam.*
6 *Electio in contractibus alternatiuis an ſit debitoris. 9. 10. & ſeq.*
11 *Argumentum eſt validum de contractibus ad vltimas voluntates.*
13 *Libelli concluſio qualiter ſemper eſſe debeat.*
15 *Plus petere in obligatione generis dicitur, etiam viliſsimum petendo.*

a ¶ Alternatiuarū. Circa hāc materiam vide latiſsime Felin. in c. inter cæteras. in j. col. cum ſeq. de reſcrip.

b ¶ Debitoris. Vide Felin. in d. alleg. c. inter cæteras. circa fin. j. col. de reſcrip.

Ver. Huic autē, qui loco.

Iſte ver. fuit ſummatus in genere ſ. in prin. huius §. ſi tamen vultis in ſpecie ſummare, hoc dicit in ſumma vſq; ad ver. ſed & quidē. †Cau-
2 ſa plus petere dicitur, qui vnum tantùm ex pluribus alternatiuè promiſsis petit, quorum electio eſt promiſſoris. hoc primò. Eodē modo qui petit in ſpecie quid certum à reo generaliter obligata, dicitur petere plus cauſa. hoc dicit ſecundò, & vltimò vſque ad ver. ſed hæc
a quidem. ¶ † Nota primò ex hoc text. quando quis dicatur petere plus cauſa. Antequam tamen vlterius procedam, pro intelligentia textus noſtri quæro in quo differat, qui plus petit cauſa, de quo loquitur tex. noſter, ab eo, qui plus petit re, de quo loquitur ver. proximè præcedens in princ. Hanc quæſtionem tangit ſolus Nico. de Neapo. hîc, in nj. q. extra gloſ. & refert quoſdam dixiſſe nullam eſſe differentiam: quod eſt falſum dicere, & de directo contra text. noſtrum. Vnde ipſe Nico. aliter reſpondet ſecundùm ſuum Rodul. de Auri. ꝙ differentia eſt in hoc, quia ille, qui plus petit re, petit illud, quod nullo modo eſt ſibi debitum: ille verò, qui plus petit cauſa, petit illud, quod eſt ſibi debitum, licet non eo modo, quo ſibi debetur. In alternatiua enim ambo ſunt in obligatione: vt l. ſi duo. ff. de verb. oblig. & l. illud, aut illud. in princip. ff. de conſti. pecu. Subdit tamen ipſe Nic. ꝙ quamuis iſta ſit bona reſponſio, quantum ad obligationem alternatiuam, non tamen eſt bona reſponſio quantum ad obligationem generalem, in qua in veritate nulla res eſt in obligatione. Ad l. Meuius. §. duobus. ff. de leg. ij. nihil reſpondet, & rem indeciſam relinquit, ſubiiciens de hoc etiam haberi per Spe. in tit. de plus peti. §. fin. autē. Ego credo vno verbo ꝙ iſta ſit propriè differentia. Nam ille dicitur plus petere cauſa, quando petendo ſimpliciter vnā rem aufert electionem debitori: & propterea dixit gloſſella prima hic, ꝙ illud, quod hîc in principio vocat Imperator cauſam. j. vocabit electionem. Ille verò, qui petit maiorem ſummā, vel quantitatem quàm ſit debitū dicitur re plus petere. Et hæc differentia clariſsimè colligitur ex inſpectione huius text. &
3 ver. præcedentis. ¶ † Secundò nota ex iſto tex. ꝙ ille, qui in ſpecie petit vnam ex rebus alternatiuè debitis, cuius electio ſit debitoris, dicitur plus petere cauſa. Et ratio eſt, quam habetis in tex. quia au-
4 fert reo electionē ſoluendi † quod velit. Verùm quia in iure noſtro
a ſex reperiuntur ſpecies alternatiuarum, ª quas hîc ordinatim enumerant ſcribentes, Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. de Are. hîc, quarum quatuor ponit Bart. in l. iij. circa princip. ff. de eo, quod certo loco pulchrum eſt ſcire, nunquid in omnibus iſtis alternatiuis habeat locum iſte §. Quædam enim eſt alternatiua rerū, vt in exemplo poſito in hoc text. & in l. plerunq;. §. ſi. ff. de iure dotium. Quædam, & ſecundò, eſt alternatiua perſonarum, ſeu alternatiua poſita inter perſonas, quæ quandoque ſtat propriè, quandoq; reſoluitur in coniunctam, de qua dicendum eſt, vt in tex. in l. cùm quidā, & ibi per gloſſ. & doct. C. de verb. ſignifi. & in l. ſi Titio, la ij. ff. de leg. ij. & in l. ſed & ſi filio. §. j. ff. de conſti. pecu. Quædā, & tertiò, eſt alternatiua temporis: vt in Calendas Martij, aut Iunij: de qua in l. ſi ſtipulatus fuero decem aut quindecim. ff. de verb. oblig. & l. ſi ita relictum. § fin. ff. de lega. ij. Quædam, & quartò, eſt alternatiua locorum: vt l. iij. §. j. ff. de eo quod cer. loc. Quædam, & quintò: eſt alternatiua locorum & rerū ſimul: puta, promitto dare iſtam rem Papiæ, aut illam Mediolani: vt in d. l. iij. §. proinde. Quædā, & ſextò, & vltimò, eſt alternatiua rerū perſonarū, & locorum: vt, promittis mihi dare Stichum hîc Papiæ: vel dare Titio Pamphilū Bononiæ. Credo ꝙ poſſent addi plures aliæ ſpecies alternatiuarum, ſi conſiderabitis, & maximè ſeptima ſpecies rerum, perſonarum, locorum, & tēporum ſimul, ſi additis alternatiuā temporis ad exem
5 plū proximè dictum. † Nunquid ergo in omnibus iſtis alternatiuis debeat fieri petitio, & libellus alternatiuis, vt dicit text. noſter, aliâs incidit in pœnam ver. ſed hæc quidē. j. eod. Ego in hoc pūcto omiſſa longa ſerie verborum Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. hîc: ſuccinctè concludo cum Ange. de Are. hîc. Quòd aut in alternatiua rerum, ſummarum, vel locorū eſt electio creditoris: & tunc alterum tantummodo ex alternatiuis petendo non incidit in pœnam huius ver. nec eſt neceſſe quòd alterum petat: imò neceſſariò debet ad vnum tantū concludere. l. vbi autē non apparet. §. qui illud, aut illud. & quod ibi Bar. ff. de ver. obli. & l. ſi quis ſtipulatus eſt Stichū, aut Pamphilū. in princip. ff. de verb. obliga. & vnū ſimpliciter petendo, iſtud videtur eligere: vt l. ſi is, cui. ff. de leg. ij. Si autem electio eſt debitoris, tunc debet libellus alternatiuè concipi, ſecūdùm hunc text. aliâs incideret in pœnā ver. ſed hæc quidem. j. eo. Si autē eſt alternatiua perſonarum, quia ſtipulatus ſum mihi, aut Titio: & tunc ſemper ceſſat pœna huius §. ſi ſimpliciter petatur, non ſacta mentione illius Titij, ſiue ille Titius ſit adiectus ſolutioni tantùm, quo caſu, licet ei ſolui poſsit inuito principali. §. planè. ſ. de inu. ſtipu. & l. vero procuratori. in prin. ff. de ſolu. tamen hoc non poteſt facta litis cōteſtatione à principali, quia tunc ſolū principali ſoluere poteſt: vt l. ſi ſtipulatus fuero decem in melle. in prin. ff. de ſol. ſiue ambo ſint principales, vt quia ſint duo rei credendi ſiue ex cōtractu, ſiue ex vltima voluntate: & tūc ſimpliciter ceſſat pœna huius §. cùm vterq; reorum credendi poſsit ad ſolidum agere de per ſe: vt l. ſi Titio aut Seio la ij. ff. de lega. ij. facit l. ſi ex toto. §. j. de lega. j. In aliis autē ſpeciebus alternatiuarū ſemper dic ꝙ ſi electio eſt debitoris, habet locum §. noſter. aliâs ſecus. Iſta ſunt expedita per multa verba, quæ ſummatim voluit Io. Fab. & Io. de Pla. hîc. Quādo autem in alternatiuis ſit electio debitoris, & quādo creditoris, dicam
6 vnum verbum in ſequenti notabili. ¶ † Tertiò not. ex hoc text. ꝙ
b in contractibus alternatiuis electio eſt debitoris. ᵇ Concordat l. plerunq;. §. ſi. ff. de iure dotiū. & l. ſi in emptione. §. pen. ff. de contrahen. empt. De hac tamen materia, quia eſt ſembrocardica in dubio, in alternatiuis cuius ſit electio, ſiue loquamur in contractibus, ſiue in vltimis voluntatibus: recurrite ad glo. no. & magiſtrā in l. Lucio. in gl. j. ff. de lega. ij. & ibi videte Bart. not. diſtinguentem & plenè Dyn. in reg. in alternatiuis. de re. iur. in vj. & Bald. in l. qui duos. ff. de legatis ſecūdo. & Ioan. de Imo. in l. planè. §. penul. in eo.
7 titu. ¶ † Quid autē in beneficiis, vel gratiis, cuius ſit in dubio electio: quia hic per Angel. de Aret. tangitur aliquid, videte Bald. in dicta l. Lucio. Bal. & Imol. in d. l. qui duos, & ibi allegant mirabilem tex. in l. ij. C. de caſtren. & miniſterian. l. xij. qui tex. fecit mihi ſemel maximum honorem in examine publico, cui nemo ſciuit reſpondere perfectè. & Bald. & Ang. in l. beneficium. ff. de conſti. prin. & Bald. in l. ſi. aliâs penul. verſi. quæro quid in mandato principis. C. de verb. ſig. & Imo. in l. cùm res. § ſed ſi. ff. de leg. j. & text. in c. gra-
8 tia. de reſcrip. in vj. † In alternatiuis autem quid ſit in obligatione, videte gloſ. & Bart. in l. ſi duo. ff. de verb. oblig. & per doct. aliquid in l. cùm quidam. de verborum ſignificationibus. & in l. ſi ſtipulatus fuero decem aut quindecim. ff. de verborū obligationibus. &
9 per docto. hîc, vt per Ioan. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. de Are. ¶ † Et vſq; ad quantum tempus debitor, cuius eſt electio, habeat hanc facultatem eligendi: dicite quòd quandoq; etiam poſt ſententiam, & in executione: niſi antè ſtatutus fuiſſet ſibi terminus, intra quem eligeret: vt l. eum, qui certarum. §. j. & ibi per gl. & Bar. ff. de verb. obliga. ¶ Vnum non omitto, quod eſt diligentiſsimè notandum

ad limita

ad limitationẽ tex. noſtri.& nõ tradit per alios ſcribẽtes hic, nec in
10 cõibus locis, ꝙ illud quod dicitur in text. noſtro, & ſimilibus, † ꝙ in
dubio in contractibus in alternatiuis electio eſt debitoris: fallit, niſi
alternatiua eſſet adiecta in fauorem creditoris. Iſtud eſt, quod ſing.
voluit Bar. poſt Gul. de Cu. in l. quamuis. in prin. per illũ text. ff. de
pigno. act. Et propterea infert ibi ſing. Bar. ꝙ ſi tu promiſiſti mihi
ſoluere centum in paſchate, vel dare ſufficiens pignus, ꝙ ego poſ-
ſum præciſe te cogere ad ſoluendum: quia illud de dandis pignori-
bus fuit adiectum in fauorem mei creditoris: vnde electio non de-
bet eſſe debitoris: quia aliàs illud, quod eſſet appoſitum in meum
fauorem, redundaret in meam læſionem, contra illã l. quamuis. & l.
quod fauore. C. de legi. Quod ſingulariſsimè notate. & ſequitur
Pau. de Caſt. in l. iiij. §. ſi ex cõuentione. per illũ tex. in ver. quippe.
ff. de re iud. & per text. no. & quaſi de hoc expreſſum in l. cauſam.
§. puellam. ff. de minorib. in generali. Et idem tenet Pau. de Caſt. in
l. cùm proponas ab ea. C. de trãſac. Et ex hac doctrina Bar. ego pu-
to ꝙ poſsit in terminis decidi emcena, & quotidiana quæſtio, quam
format Nic. de Neap. hic, in viij. q. extra glo. & in ea nihil clarè de-
51 cidit. Pone, † promiſiſti mihi ꝙ poſſum accipere vnum, vel duo
plauſtra lignorum de nemore tuo: volo accipere duo: nũquid poſ-
ſum? Videretur, ſecundùm eũ, ꝙ non: quia in alternatiua electio eſt
debitoris: vt in hoc tex. Veriſimile eſt ergo ꝙ promiſſor velit ſol-
uere vnũ tantùm, cùm nemo præſumatur velle iactare ſuũ. l. cùm
de indebito. §. j. ff. de proba. Præterea ſemper in obligatione quod
minus eſt ſequimur: vt l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de regu. iur.
Contrariũ refert decidere Iac. de Rauen. & Rodul. de Auri. hic. ar-
52 guendo de contractibus ad vltimas voluntates. † quod arg. eſt vali-
dum: vt l. ſeruum filij. §. eum, qui chirographum. & l. quæ de lega-
to. ff. de leg. j. Sed in vltimis voluntatibus, ſi verba teſtatoris dirigã-
tur ad legatarium de percipiendo talẽ aut talem rem, electio eſt le-
gatarij: vt l. plane. la j. §. pe. ff. de lega. j. & gloſſ. magiſtra in l. Lucio.
ff. de leg. ij. Ergo cùm in quæſtione propoſita verba ſint in ſtipula-
torem directa, etiam quo ad executionem, certè ſtipulatoris erit
electio. Et per hoc patet reſponſum ad contraria. Et cum iſtis con-
cordat Pet. de Bellaper. in l. cùm quidã. C. de verb. ſign. motus arg.
l. ſi ſic ſtipulatus. la j. & l. ij. §. j. ff. de verb. obli. & l. cũ is. in prin. ff. de
cond. indeb. Nic. verò de Neap. hic ſimpliciter dicit cõtra hos vide-
ri. tex. in c. in alternatiuis. de reg. iur. in vj. & nihil vltra dicit, & nihil
firmat. Ego puto quod fundamentum adductum per iſtos in ſuprà
ſcripta quæſtione nihil penitus faciat ad propoſitũ, dum dicunt ꝙ
ſi verba dirigantur ad ſtipulatorem, ꝙ electio eſt ſtipulatoris: quia
dico hoc eſſe veriſsimum: ſed in propoſito noſtro verba non ſunt
directa nec ad ſtipulatorem, nec ad promiſſorem, ſed ſumus in ca-
ſu dubio, & in dubio electio eſt debitoris, iuxta theoricam glo. ma-
giſtræ, & Bart. in d. l. Lucio. Niſi ſuſtinendo eorum fundamentum
diceretis ꝙ verba ſatis diriguntur ad ſtipulatorem, dum dicitur ꝙ
poſsit accipere vnum vel duo plauſtra. Quicquid ſit, ego credo ꝙ
opi. eorũ ſit veriſsima, & apertè decidatur ex ſingulari doctrina
Bar. ſ. relata, ꝙ quãdo alternatiua eſt appoſita in fauorem credito-
ris, prout eſt in terminis noſtris, ꝙ nũquam electio eſt debitoris. &
a iſta eſt veritas.ᵃ * ¶ † Quartò no. in ver. qua de cauſa. ſecũdùm Io.
53 de Pla. & Ang. de Are. hic generalem regulam in medio conclu-
dendi in vtroq; libello, vt ſemper ipſa petitio, ſeu cõcluſio ſit con-
formis naturæ, & qualitati ipſius obligationis: vt ſi pure ſit obliga-
tio, purè, & præciſè petatur condemnari. Si obligatio eſt in gene-
re, concludatur in genere. Si autem eſt alternatiua, eodẽ modo cõ-
cluſio, ſeu petitio alternatiuè concipiatur: aliàs incideret in pœnam
huius ver. iuncto ver. ſed hæc quidem. j. eo. Et ad hoc faciunt quæ
vidimus in §. curare. ſ. eo. Et de libello iſto alternatiuo habetis etiã
per Spec. in tit. de plus peti. §. ſi autẽ. ¶ Quintò no. ex hoc tex. in
ver. præterea. ꝙ in obligatione generis electio regulariter eſt debi-
14 toris. ¶ † Quid autẽ ſit in vltimis volũtatibus, puta in legatis in ge-
nere relictis, cuius ſit electio, recurrite ad glo. magiſtrã in §. ſi gene-
raliter. in verb. legatarij. ſ. de legatis. & in l. legato generaliter. in
prin. in glo. mag. in ver. peſsimus. ff. de legat. j. & ibi plenè per doct.
& glo. in l. ſi hæredes. §. ſi incerto. in gloſſ. j. ff. famil. ercis. Quid autẽ
ſit in obligatione in re, puta in homine promiſſo in genere: dic
quòd nullus ante ſolutionẽ, ſed facta ſolutio-
ne ille qui ſoluetur, dicetur fuiſſe in obligatio-
ne: vt l. Meuius. §. duobus. & ibi per gl. & latiſ-
ſimè Bar. ff. de legatis ij. & l. cùm incertus. in j.
charta. ff. de lega. j. & dixi in §. in bonæ fidei. in
15 gl. in ver. iure aperto. ſ. eo. ¶ † Vltimò nota ex
hoc textu in ver. quinetiam. ꝙ in obligatione
generis petendo etiam viliſsimũ, dicitur plus
petere: & ideo eſt in textu. quia ſæpenumero
facilius eſt ſoluere id, quod eſt carius, quàm id,
quod eſt vilius. Et quãuis gloſ. hic in ver. pre-
tij. alleget ad hoc multas leges, nihil tamen fa-
ciunt, præter l. fin. ff. de vſu & habi. ¶ Gloſ. in
ver. electio. diuido in tres partes. In prima po-
nit vnam fallentiam ad hunc text. in ſecunda
allegat concordantem. In tertia quærit, & ſol-
uit. Secunda ibi: & facit ad hunc §. Tertia ibi:
quare ſi promiſſor. Et aduerte ad illam ter-
tiam partem, quæ incip. ibi: quare ſi promiſ-
ſor. & finit ibi. ff. de ſolu. l. Stichum. circa prin-
cip. quam multi libri non habent. & ſecundùm
Ioannem Febr. hic in princip. eſt vna additio:
& ſecundùm eum, qui eam non habet, illam
56 ſcribere debet. ¶ In fi. gl. de hoc, an, & quando
perempto vno ex alternatiuè debitis, alterum
tantùm præſtandum ſit. Et an & quando præ-
ſtanda ſit æſtimatio mortui: quia gl. noſtra in
vtroq; minùs perfectè locuta eſt, nec etiam de
hoc perfectã theoricam poſuit Ioan. Fab. hic,
in ij. col. videte Bartu. plenè diſtinguentem in
dicta l. Stichum aut Pamphilum. in princip in
ij. aliàs vltima col. in ver. reaſſume ergo. ff. de
ſolu. cuius diſtinctionem formaliter refert, &
ſequitur Angel. hic. vos eam habete pro hic
expreſſa, ne fruſtrà membranæ denigrentur.

LAVS DEO.

1 *Plus petens tempore, re, loco, vel cauſa, qualiter puniatur. u.*
2 *Clauſula, ſaluo iure ſuperfluit: in libello appoſita quid operetur.*
3 *Pœna de duplicandis induciis, an locum habeat in vera conditione.*
4 *Duplicandum quid ſit, quando ante conditionem petatur cùm ſit incertum quantum ante tempus petatur. & nume. ſequen.*
8 *Fiſcus agens ob neceſsitatem fiſcalem contra debitorem ſuum, non tenetur aliqua pœna, licet plus petat.*
9 *Gabellarum emptores an ante tempus exigi poſsint.*
10 *Debitor fugitiuus ante tempus, vel ante diem capi poteſt.*
13 *Pœna petentis debitum iam ſolutum qua ſit.*
14 *Plus petitum ſimpliciter negari poteſt.*

Ver. Sed hæc quidem.

Iſte ver. negligitur per alios ſcribẽtes, qui nihil,
aut parum addendum ſuper eo dicũt. Ego au-
tem reddam eum valde ſingularem. Iſte ver.
ſummatus fuit in genere in prin. huius §. ſi ta-
men vultis ſummariũ in ſpecie, hoc dicit vſq;
1 ad §. ſi minus. † Hodie plus petens tempore,
punitur in duplicatione induciarum. Plus au-
tem petens, loco, vel cauſa, punitur in triplum
expẽſarum in ſportulis erogatarum. hoc dicit
vſq; ad §. ſi minus. ¶ Diuiditur in duas partes
principales. In prima ponit qualiter hodie pu-

a * Adde ꝙ quãuis Iaſ. dicat iſtã eſſe veritatẽ, mihi hæc deciſio nõ videtur tuta, nec verũ videtur ꝙ verba illa dicãtur taliter fauorẽ ſtipulãtis reſpicere, ꝙ ei tribuant electionẽ. Et videtur hæc deciſio cõtra tex. in l. ſi ſtipulatus fuero decẽ. aut quindecim. ff. de verb. ob. Primò eſt cõtra rationẽ illius legis. Secũdò cui dubiũ eſt ꝙ illa adiectio de quindecim, & ſic maioris quantitatis reſpiciebat fauorem ſtipulantis, nec per hoc illi datur electio: ergo nec etiã in caſu q. noſtræ. Non obſ. doctrina Bar. in d. l. quãuis. ff. de pig. act. quia Bar. loquitur nõ in mera alternatiua, vbi vtrũq; eſt in obligatiõe, licet aliud tantũ in ſolutiõe. l. ſi duo. ff. de verb. oblig. l. illud, aut illud ff. de conſti. pec. ſed loquitur vbi vnũ eſt in obligatione, & illud idem in ſolutione. Et iſtud eſt, quod ponderat ibi Bar. & cõſtitutio pignoris ſit, vt cautior ſit creditor, nõ vt duplum cõſequatur, vt in q. noſtra. Difficultas eſt reſpõdere ad l. ſi ſic ſtipulatus. la j. ff. de verb. oblig. cui primò poſſum reſpõdere ꝙ ibi expreſsè reſeruauit ſibi ſtipulator electionẽ ſecundùm glo. j. ibi, quæ exponit ſumã id eſt eligam. Vel aliter, & ſecundò, reſpondeo ꝙ in d. l. ſi ſic ſtipulatus. nõ agebatur de multiplicãdo debito, ſeu duplicãdo ex electione, vt mirũ ſi haberet electionẽ: ſecus eſt in caſu noſtro, vbi agitur de duplicando debito, nec verò ſimile videtur, debitorẽ in quæſt. noſtra ita promiſiſſe, vt creditor haberet electionẽ, cùm ad ſenſum pateat ꝙ ſtipulator ſemper duo plauſtra acciperet, non vnũ in dubiis ergo ſtipulationibus quod minimũ eſt ſequa

niatur petens plus tempore. In ſecunda ponit
qualiter puniatur petẽs plus aliis tribus modis.
Secunda ibi:ſin autem quantitate. Et ad hunc
ver. addite quæ traduntur per gl. Inno. & alios
in c.j.extra de plus petitio. & Io. Fab. & alios
in §.temporales.j.de excep. Et mementote vt
2 euadatis has pœnas,† ꝙ in libello ſemper adn-
ciatis illam ſalutarem clauſulam, Saluo iure ſu
perflui.ſecũdùm quod dixi in principio huius
§.ſi quis agẽs. & ibi vidiſtis.Hodie tamẽ puni-
tur tantùm in duplicatione induciarum,ſecũ-
dùm formã §. temporales.ver.hodie.j. de ex-
cep.& iſte text.ſiue iſta pœna ꝓcedit ſiue dies
ſit appoſita ab homine,ſiue dies inſit ex natura
rei,ſiue dies inſit à lege,prout dixi,& declaraui
in ver.plus autem.in ij.not.ſ.eo. ¶ An autem
iſte tex.& eius pœna de duplicãdis induciis ha
beat locum in die incerta,& ſic in eo:qui petit
ante diem incertam:dixi latè in prin.huius §.ſi
3 quis agens.in gloſ.in ver.plus cõplexus.¶ †An
autem hic text.& hæc pœna de duplicãdis in-
duciis,habeat locum in vera conditione, & ſic
in eo,qui petit ante euentum conditionis:dici-
te ꝙ ſic,prout tenet Bar.cõtra Gul.de Cug.in
l.pecuniam ſi certũ peta.per tex.apertum in c.
j.in fi.extra de plus pe.vbi text.dicit ꝙ tempo-
re plus petere dicitur qui ante diẽ vel cõditio-
nem egerit.& ita tenet Bar.in l.ſi ita ſtipulatus.
magna.in xiiij.col.ff. de verborum obligatio.
& Bal.in l.j.in vlti.col.C.de fideicom.& Ang.
de Are.in princ.huius §.ſi quis agens.in glo.in
4 ver.plus cõplexus. ¶ † Quid autem duplican-
dum ſit,quando petitur ante conditionẽ,cùm
ſit incertũ quãtum ante tempus petatur? Di-
cebat Bar.in l.pecuniam.ꝙ incertum ſimplici
ter nõ poſſet duplicari:ſed iſta incertitudo tẽ-
poris in conditionibus venit certificãda ex fu-
turo euẽtu. Et per iſta ſimpliciter trãſit Ang.
in prin.huius §.ſi quis agens.in ver.plus cõple
xus.& Ang.de Are.in ver.plus autẽ.ſ.eo.§. &
ſic vult Bar.ꝙ in duplicatione induciarũ facié-
da petenti ante conditionem ſit expectandus
cõditionis euentus,qui habeat certificare quã-
tum duplicãdum ſit.quod,iudicio meo,abſur-
dum eſt dicere,cùm poſſet adeò differri euen-
tus cõditionis, ꝙ vix,aut nunquàm ſciremus
quid eſſet duplicãdum. Vnde credo ꝙ melius
ſit dicere,ſecundùm Iac.de Rauen. & Nic.de
Neapo.in ver.plus autem.in j.q.extra gl.& Io,
Fab.in ver. tempore.ſ.eo. ꝙ ad imponendam
hanc pœnam duplicationis petenti ante con-
ditionis euentum non ſit expectandus euentus
conditionis:ſed erit videndum quantum tem-
pus fuerit à tempore celebrati contractus cõ-
ditionalis vſq; ad tẽpus petitionis, & illud erit
duplicandũ.Et credo ꝙ iſta ſit veritas. [a] ꝑ † Et
5 ſucceſsiuè iuxta prędicta,& iuxta hunc tex.in
quo habemus ꝙ hodie pœna petẽtis ante tem-
pus, eſt duplicatio induciarum: pulchrum eſt
inueſtigare,nunquid ſolum duplicabitur illud
modicũ,quod reſtat de dilatione à tẽpore peti-
tionis,an verò duplicabitur totum tempus to-
tius integræ dilationis vſq; ab initio. Bart.in l.
iuſtas C.de iur.fiſc.lib.x.tenet ꝙ fiat duplicatio
ſolum de tempore,quod ſupereſt,per text.in l.
aut damnum.§.quiſquis.ff. de pœn.& ibi hoc
idem tenet Bart.& cùm Bar. ſimpliciter tenet
Ioan.de Platea in verſicu.plus autem.in j.col.
ſ.eod.Contrariam opi.ꝙ imò tota dilatio de-
beat duplicari,& nõ tantũ illud,quod ſupereſt,
tenet Nic. de Neap.hic in apoſtil.tex.in ver.lo-
quitur cõſtitutio. Idem etiam tenet Ioan.Fab.
in §.temporales.j.de excep.& Ang.de Are.in
prin.huius §.ſi quis agens.in gl.in ver.admitte-
bant.Idẽ etiam tenent cõmuniter doct.Cano.
vt Ioan.And.& do. Ant.de But.in c.j.extra de
plus peti,& ita ſe habet magis cõmunis opi.per
tex.apertũ in d. §.tẽporales.ver.hodie.j.de ex-
cep.niſi illum text. intellexeris ꝙ ibi à princi-
pio dilationis petierit, quare eſſet nimiũ diui-
nare. Nec obſt.l.aut damnum. §.quiſquis.alle.
ſ.per Bar.quia reſpondet Nico.de Neapo.hic,
quòd ille tex. loquitur in pœna corporali:nos
autẽ loquimur in pœna pecuniaria : quare ſe-
cus,arg.l.quid ergo.§ pœna grauior.ff.de his,
qui no.infa.iuncta l.interpretatione.ff.de pœ-
nis.Aduertite tamẽ diligẽter ꝓ maxima decla
ratione text.noſtri ad id, quod ſignanter dixit
Spe.in tit.de fru.& lit.expen.§.ſi.ver. vt hîc ar
6 ticulus.vbi ſing.dicit † ꝙ ſi agitur ante tempus,
& nõ opponitur per partẽ, ꝙ valet proceſſus.
Dicit tamen ꝙ ſibi debet imponi pœna , quæ
imponitur plus petenti tempore:vt in hoc tex.
7 †Et nota diligenter quòd talis exceptio debet
opponi ante litem conteſt. non autem poſt, ſe-
cundùm Bal.in l.ſi extraneus. in prin.ff.de cõ-
di.ob cau.vbi etiam ponit quæ ſunt partes iu-
dicis in condemnatione,ſi petatur ante tẽpus.
An autem, & quando admittatur pœnitentia
ad hoc vt actor euitet has pœnas videte gl.in c.
j.extra de plus pet.quę tenuit ꝙ vſq; ad litẽ cõ-
teſtatam admittatur pœnitẽtia, per l.vnicã.C.
de plus pet.iuncta l.amplius nõ peti.ff.rem ra.
habe.& dicit Angel.in princip.huius §. ſi quis
agẽs.in gl.in ver.cadebat.quòd iſtud probatur
b in l.non ſolum.la j.§.ſi.ff. de lib.leg. [b] ꝑ quod
eſt verum,ſecundùm do.Ant. de But. in d.c.j.
niſi reus interim etiam ante litem conteſt. fe-
ciſſet aliquas expenſas : quia in illis reficiendis
actor veniret condemnandus,cùm non ſit iu-
ſtum quòd iniuſtè vexatus fuerit, & in expen-
ſis læſus,ſecundùm Hoſtien.facit l.eum,quem
8 temerè.cum ibi not.ff. de iudi. † Vltimò diligentiſsimè aduertite
pro maxima limitatione ſuprà ſcriptorum , & textus noſtri quòd
ſuprà ſcripta text.noſtri fallunt in fiſco agente ob neceſsitatem fi-
ſcalem contra debitorem ſuum,vel debitorem debitoris ſui ante
diem:quia poteſt agere ante diem , etiam , quod eſt fortius,ſi oppo
natur, nec incidit in pœnam huius textus,& hoc eſt ſpeciale in fi-
ſco.Caſus eſt de hoc valde ſing.in l.j.C. de condi. ex lege. Et ita ibi
Bart.dicit,quòd iſte caſus eſt ſing.Et quòd hoc caſu non duplicen-
tur induciæ,& conſequenter non habeat locum pœna huius ver.
tenet ibi expreſsè Bald.in prima oppoſitione dicens hoc eſſe ſpecia
le in fiſco , propter publicam neceſsitatẽ, quæ ſemper videtur fi-
9 ſcum vrgere,quia ſemper eſt in ſumptu. ¶ † Dicit etiam ibi Bald.
quòd illa lex ſit valde not.contra emptores gabellarum, vt pro ne-
c ceſsitate Reipoblicę poſsint exigi ante tempus, [c] ꝑ & tota die pro-
pter repentinas neceſsitates publicas hoc fieri videmus, & non eſt
10 iniuſtum , ſecundùm eum , quod reputat multùm notandũ.† Di-
cit etiam in vltimis verbis ibi Bald. quòd omnis debitor fugitiuus
poteſt etiam capi ante tempus,vel ante diem, per text.in d.l quæſi-
tum.ff. de pigno. quam legem dicit eſſe notabilem ad hoc , vbi eſt
text.quòd ſi debitor eſt ſuſpectus ante diem , vel conditionẽ com-
petit perſecutio pignoris.quem textum in propoſito tex.noſtri ſin
gulariter nota pro ſecunda ſingulari limitatione ad hunc text, vt
non

---

mur d.l.ſemper in ſtipulationibus ff. de reg. iur. Et hæc opi. meliorem ſapit æquitatẽ. Cogitabis tamen interim. Carcaſſona Sardus.

a ¶ Sed aduerte, quia opi. Bar. verior videtur. P. imò quia abſurdum eſſet ꝙ agens puniretur reſpectu temporis elapſi ante petitionem, cuius reſpectu non videtur deliquiſſe,ſed parum, aut nihil, & reſpectu temporis futuri poſt petitionem ante exiſtentiã cõditionis,cuius reſpectu plus petiit, immunis eſſet: cum regula iuris ſit in eo,quẽ eſſe puniẽdum, in quo deliquit. c.literas.extra de tẽpo.ordi.c.paſtoralis.extra de iure patr.cum aliis ſimilib⁹. Ergo etiã tempus poſt petitionẽ vſq; ad exiſtentiam cõditionis, erit duplicandum. Prætereà, & ſecũdò, arguo ſic: Vna determinatio reſpiciens plura determinabilia, pariformiter debet illa determinare.l. iam hoc iure.ff. de vulga. & pupil.l. quàuis.C. de impub. & aliis ſubſt. ſed in §.hodie.j.de except.& in c.j.extra de pl⁹ pet. pariformiter & vna determinatione cõprehenditur petẽs ante tẽpus certum, ſicut petens ante conditionẽ. Sicut ergo in plus petente tẽpora certo duplicatur tempus poſt petitionẽ currens. (ſiue Bar.ſiue cõmunẽ ſequar opi. de qua ſtatim ponit Iaſ.) ita etiam in petente ante cõditionis purificationem. Tertiò cõtractus conditionalis continet totum illud tẽpus, quod eſt ante, & poſt petitionem vſq; ad exiſtentiã conditionis, vt ad ſenſum patet. Ergo totũ eſt duplicandum, vt videtur caſus apertus in §.hodie.j.de except.ibi vel quas natura actiõis cõtinet, &c.& cũm niter in ſeq.q. doctor. ita intelligẽr illũ tex. Nec obſt. fragile aduerſantium argumentũ, quia ſi conſtat da tempore celebrati contractus, & de tempore exiſtẽtia conditionis, vtiq; cuicunque quãuis imperito arithmatico facile erit temporis intermedij cõputatio: nec ſi difficilis eſſet, à propoſito diſcederem: quia difficultas præſtatiõis nõ reddit inutilẽ diſpoſitionẽ. l. ij. §. ex his igitur. in fi. ff.de verb obli. & ſic iſte condemnabitur ad inducias duplicandas, quæ (vt inquit Bar. in d.l. pecuniam) ex euentu cõditionis certificabũtur. Et pro hoc allego optimum text. in argu. in l.in lege Aquilia,ſi delete. ff. ad legẽ Aquil. Et hoc mihi veriſſimũ videtur, quicquid Iaſo. & alij dicant reſellendo Ant.Ang Carcaſſona Sardus.

b ¶ Sed ille tex. mihi parũ probat, & in contrarium videtur caſus in l. non ſolum. la ij.§. tale.ff.eod.titu.de lib.leg. ibi exigere debitum tentauit, &c. Cogitabis.Sardus.

c ¶ Remiſſo tamen eis medij tẽporis interuſurio,ſecundum Bald.ibidem poſt glo.Sardus.

non procedat in agente ante tempus cōtra debitorem ſuſpectum.

11 ¶ † Secundò principaliter not. ex iſto textu quòd hodie pœna plus petentis re, loco, vel cauſa, eſt triplum expenſarum in ſportulis factarum: vt iſto §. & § omnes. ver. tripli. ſ. eo. & petitur triplicatio expenſarum per condictionem ex lege: vt hîc, cum gloſſella in ver. punitur. & gloſſ. in d. ver. tripli. in verbo, conſequitur. Pro alijs autem expenſis condemnabitur in ſimplum reo, ſecundùm Ioan. de Plat. hîc. Eſt tamen caſus, in quo etiam hodie plus petens cadit à cauſa, & ſic cauſam perdit, quando duo copulatiuè interueniunt, quòd doloſè plus debito petat, & etiam doloſè de pluri exigat cautionem: vt eſt text. in d. l. vnica. & ita ibi declarat Bartol. C. de plus peti. Si autem petiſſet plus debito doloſè, non haberet locum illa lex vnica, ſed ſolùm condemnaretur in triplo expenſarum, iuxta d. ver. tripli. & hunc tex. noſtrum. Et hoc notate pro declaratione, &

12 limitatione ad tex. noſtrum. ¶ † Quæ autem ſit pœna petentis debitum iam ſolutum, videte tex. notabilem, quem ego reputo ſingularem in iure. in l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus. ff. mandati. vbi eſt text. quòd ille, qui petit debitum ſolutum, vel ſemel ſolutum, iterum recipit, committit crimen ſtellionatus. Et ita no. ibi Bartol. in

13 j. notabili. ¶ † Quid autem ad text. noſtrum dicemus, ſi actor plus debito petiit, & reus conuentus etiam eodem modo plus debito negauit: quid erit hoc caſu? Dicunt quidam quòd fiat compenſatio adinuicem: argu. l. ſi duo. ff. de dolo. Sed Ioan. de Lig. in c. j. ex-

14 tra de plus peti. dixit † quòd reus nullam pœnam patitur: & quòd propter plus petitum poteſt ſimpliciter negare: arg. notatorum in c. j. extra de litis conteſta. & cum eo tenet Ange. de Aret. in princ. huius §. ſi quis agens. in gloſſ. in ver. cadebat. Videte tamen do. Anto. de Butr. in d. c. j. extra de plus peti. vt ſaltem quo ad expenſas fiat adinuicem compenſatio: quantum verò ad alias pœnas verum dicat Ioan. de Lig. ¶ Gloſſ. huius ver. ſunt interlineales, & claræ: & ideo remanebit expeditus iſte verſiculus, & per conſequens iſte §.

LAVS DEO.

1 *Petens aliud pro alio per errorem, an in eodem iudicio errorem ſuum corrigere poßit.*
2 *Creditor petens certam quantitatem an per hoc confiteri non videatur ſe in maiore quantitate non eſſe crediturem.*
3 *Creditor ſi debitor ei dicat, ecce centum, quæ tantùm tibi debeo: & ſimpliciter accipiat, & nihil dicat: an ſibi præiudicet, & fundata ſit intentio rei.*
4 *Libellanti an eius aſſertio noceat. cum tribus ſeq.*
8 *Donatio præſumpta an traditionem requirat. 10.*
9 *Libellum emendare quando propriè quis dicatur.*
11 *Libellum mutare quando quis dicatur.*
12 *Cumulatio, quid de materia cumulationis. 16.*
13 *Libelli emendatio vſq; ad quantum tempus permiſſa ſit. 14. 12. 13. & ſequen.*
15 *Iudex an ſecundùm conſcientiam, an verò ſecundùm allegata. & probata iudicare debeat.*
16 *Executor ſententiæ ſi conſcientiam ſuam habeat contra ſententiā, quam exequi debeat, an nihilo minus eam executioni mandare teneatur.*
18 *Iudex videns Titium occidere Sempronium coram multis, an abſq; alia probatione eum de homicidio condemnare poßit.*
19 *Poteſtas vel capitaneus videns à feneſtra aliquos rixantes, an eos ex hoc abſque alia probatione punire poßit. 20.*
21 *Poteſtas ſi filium rixoſum habeat, & non prouideat, an licitè de officio ſuo expelli poßit.*
28 *Dilationes quæ cauſa cognitione concedantur.*

§.Si minus. ¶ Iſte §. multùm bene continuatiuè procedit, ſecundùm Dyn. Io. Fab. Nico. de Neap. & Ioan. de Plat. Nam ſ. proximè loquutus eſt Imperator quando petitur plus, quàm debeatur, qualiter actor puniendus ſit: & ſic qualiter prouideatur reo cōtra actorē plus debito petentem: hîc verò loquitur in caſu econtrario, quādo petitur minus, quàm debeatur qualiter ſubueniatur huic minus petēti. Poſteà in ver. ſeq. ponitur quādo petitur aliud pro alio per errorē, an liceat errorā ſuum corrigere. ¶ Iſte §. vſq; ad §. ſi. ſunt præterea. cōmuni diuiſione, vt Nic. de Neapo. & Angel de Are. diuiditur in duas partes principales. In prima loquitur in eo, qui minus petit, quā ſibi debeatur. In ſecunda loquitur in eo, qui petit aliud pro alio per errorem. Secunda ibi: ſi quis aliud. Vel ſi vultis elegantiùs & fundamentalius diuidere ex his quæ dicturus ſum. ſ. in glo. ij. mag. in ver. iudicio. in prin. diuidite in duas partes principales. In prima loquitur de emendatione libelli. In ſecunda loquitur de mutatione libelli. Partes non mutantur. Hanc diuiſionem optimè intelligetis ex his, quæ tradam in gl. prædicta. hoc dicit in ſumma vſq; ad §. ſi. ſunt præterea. Quamuis actor minus petat, quam ſibi debeatur, tamen iudex in iudicio debet aduerſarium in reliquo con-

1 demnare. hoc dicit primò. † Item petēs aliud pro alio per errorem, poteſt in eodem iudicio errorē ſuum corrigere. hoc dicit ſecūdò, & vltimò literaliter, & ad corticem vſq; ad d. §. ſi. Et dicit Ioan. Fab. hîc, in iij. col. ꝙ iſte §. in princ. & in ver. ſi quis aliud. eſt gl. & declaratio l. edita. C. de eden. & quāuis aliqui hîc, vt Ange. de Are. congregent hîc quaſi omnem materiam, quæ ponitur in l. edita. videlicet de emendatione libelli, an, & quando ſit permiſſa. Item & de mutatione libelli, necnon & de cumulatione: ego tamē non attingam niſi ea, quæ neceſſaria ſunt ad text. & gl. tum quia iſta eſt propria, & ordinaria materia d. l. edita. tum etiam quia anguſtia tēporis me vrget, & proximæ generales vacationes à tergo inſtant, &

2 premunt. ¶ † No. in primis Ang. de Are. hîc vnum, ad quod reputat hunc text. multum menti tenendū: quia licet quis petat certam quantitatē, non tamen per hoc videtur confiteri ſe in maiore quātitate non eſſe creditorē, ſiue ignoranter petierit, ſiue ſcienter. Facit l. ſi quidem. C. de tranſact. & hoc niſi appoſuerit dictionem taxatiuam tantùm, vel ſolummodo, ſecundùm Bart. & alios in d. l. ſi quidem. per glo. not. in l. rationes. in glo. ſi. in ver. quantitatem. & etiam per Bart. & alios. C. de proba. & per l. ij. §. cum Titio. ff. de admen. leg. Adde Bart. eadem dicentem in l. ſi cùm duos. in princ.

3 ff. rerum amo. & ibi etiam ponit Bar. † quid ſi debitor dixit creditori: Ecce centum, quæ tantum tibi debeo: & creditor ſimpliciter accepit, & nihil dixit: an ſibi præiudicet, & per hoc ſit fundata intentio rei? Determinat Bartolus quòd non præiudicat: & de hoc

4 dicit eſſe caſum nota. in d. l. ſi quidem. ¶ † Secundò, & vltimò notate in ver. ſi quis aliud. quòd quamuis vulgò dici ſoleat, quòd aſſertio libellantis noceat libellanti, vt l. cùm precum. cum glo. j. & ij. & ibi Bald. C. de libe. cau. & l. ij. & ibi not. Bald. ex illo tex. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi. fac. in tantum quòd per iſta iura dicit Barto. in l. certum. §. ſi quis abſente. ver. item quod dixi. ꝙ valet confeſſio parte abſente, intelligendo, & c. ff. de confeſſis. quòd cōfeſſio facta in libello, etiam abſente parte. probat. De quo etiam per Bart. in l. ij. in vltimis verbis. ff. de iure fiſci. & Bald. in l. vnica. in penulti. col. C. de confeſſis. & do. Anto. de Butr. in c. fin. extra de confeſſis.

5 ¶ † Tamen illa regula limitatur primò per hunc text. niſi interueniſſet error quia errore interueniente talis aſſertio non noceret libellanti: imò poteſt talis error reuocari: vt hoc tex. Addo text. in l. rurā. & ibi Bart. in ſi. illum no. ad hoc. C. de omni agro deſer. lib. xj. Intelligite tamen, dummodo lis nondum ſit conteſtata, ſecundùm gloſ. not. in l. qui familiæ. in gloſ. vnica. in ſi. ff. fami. erci. & hîc, in gl.

6 ij. mag. in ver. iudicio. ¶ † Secundò prædictam regulam, quæ ha-

a bet quòd aſſertio facta in libello nocet libellanti [a], limitat Ang. de Are. hîc in xx. col. in gl. in ver. corrigere. vt procedat quando confeſſio facta in libello eſſet aſſertiua. Secus autem ſi eſſet narratiua, ſeu nuntiatiua: vt ſi dicerem in libello me mutuaſſe decem Titio hæredi Seij. Nam per hoc non viderer confiteri illum hæredem Seij. Allegat Bald. in d. l. qui familiæ. qui, ſecundùm eum, ita intelligit illam legem. Vos autem pro veritate huius limitationis videte in terminis Bart. in l. ex hac ſcriptura. ad fin. in vlt. q. & ibi omnino Ioan. de Imol. ff. de dona. Bald. in d. l. cum precum. C. de lib. cau. & in l. ex his verbis. in vlti. col. C. de reſtitu. mili. & in l. j. in penultima & vltima col. C. de fal. cau. adie. lega. & in l. vnica. in xix. col. C. de confeſ. & in l. error. in vj. col. C. de iur. & fac. igno. do. Ant. de But.

a ¶ Libellanti. Vide Fran. Aret. in l. cū te. C. de trāſac. & in l. ij. C. de inſtitu. & ſubſti. in ſi. & quod dixi in apoſtil. in d. l. cum te. ad Fran. Aret.

a ✠ Vide¦as do. Alexand. in d.l. nuda. in addi. ad Bart. qui allegat tex. in d.l. diuus. §. ſenatus. ff. de fal. quem hic allegat Iaſ. & ibidẽ refert Imol. reprobãtem Bart. Sardus.

b ✠ Adde ꝙ ſola abſtinentia decennij à petendis vſuris inducit remiſsionem præteritarũ vſurarum. Caſus eſt notab. in l. cùm quidã. §. diuus. ff. de vſur. intelligẽdo illum tex. ſimpliciter, ſecũdùm quod in litera eſt gratior: vel etiã ſecũdùm aliã literã, quę dicit grauior. & ibi illud eſt ſpeciale: & põt adduci ꝓ limitatione iſtius glo. de cuius legis intellectu vide quæ dixi §. in §. fuerat. col. iij. in addi. Carcaſſona Sardus.

c ¶ Cumulare. Pro qua materia vide Felin. in c. ſignificantibus. xij. col. verſi. circa materiam. de lib. ob. & qđ ibidẽ ad eũ dixi in apo. Quibus adde duo verba per Fran. Are. in l. ex duobus. de duo. reis. in fi. v. col. & in l. j. C. de fur.

7 in c. fi. in antepe. col. extra de confeſsis. ¶ † Tertiò vltra Angel. de Aret. ego reperio ꝙ ſuprà ſcripta regula, quòd aſſertio facta in libello nocet libellanti: limitatur ſingulariſsimè per Io. de Imol. in c. ſi cautio. ante mediũ. extra de fide inſtru. Et ſi hæc limitatio eſſet vera, eſſet ſcribẽda literis aureis, ꝙ ita demũ libellus probet & pręiudicet libellanti, ſi eſt ſcriptus manu propria ipſius libellãtis: ſecus ſi manu notarij, vel alterius tertij. Et ita dicit ſentire. Bar. in l. nuda ratio. in ij. col. ff. de dona. Sed certè Bar. ibi nõ loquitur in libello, ſed loquitur in libro rationum: & dicit, ꝙ liber rationũ facit fidẽ, quãuis ſcriptus parte abſente, quando eſt ſcriptus manu propria: ſecus ſi manu alterius. Quintimo Barr. in d.l. nuda ratio. a ✠ cõmuniter reprobatur in hoc per doct. ibi: & contra eum tenet etiam Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de inſtru. edi. §. reſtat. Et cõtra hanc limitationem Imol. ego allego text. ſolẽnem in l. diuus Claudius. §. item Senatus. ff. ad legem Corne. de fal. vbi eſt text. quod nõ refert, an aliquid ſit ſcriptũ manu propria alicuius, an manu alterius de eius volũtate: &, vt formaliter inquit iuriſcõſultus, videri enim hæc ipſius manu ſcripta, cuius voluntate ſcripta ſunt. ¶ Glo. j. in ver. intẽtione. quæ eſt ſingularis gl. ibi: intentione. ſcilicet libello intentionis: & ſic ponitur contentũ pro cõtinente: prout etiã vidiſtis tex. in §. ſi quis agẽs. in prin. & ibi dixi in apoſtillatiõe tex. ſ. eo. ¶ In fi. gl. notate perpetuò hanc gl. quæ eſt vnica &
8 ſingu. in iura, † ꝙ nũquàm præſumitur donatio, niſi quando traditio interuenit. Et ſi eſt vera, eſt magna limitatio ad l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. Et ſic habetis ſingulariter colligere, ꝙ præſumpta donatio requirit traditionẽ. Vos autẽ dicite quòd glo. verum dicit in ſe, & ad text. noſtrum: ſed non in eo, inquantum dicit non præſumi donationem, niſi quando traditio interuenit. In hoc repræhẽditur per do. Io. Fab. & Ang. de Are. hic: quoniã imò præſumitur donatio per ſolam ſimplicem promiſsionem ſcienter factã: vt l. Cãpanus. ff. de ope. libe. Accedãt quod vulgò dicimus paria eſſe promittere, & ſoluere. l. fi. C. ad leg. Fal. & l. ſi patronus. §. j. ff. de dona. Suſtinendo gl. io ſe quantum ad tex. noſtrum, vt ex petitione in minus, quàm debeatur, facta à ſciente, non præſumatur donatio in reſiduo: dicunt ſuprà ſcripti doct. quòd prælallegata nõ faciunt ad propoſitum §. noſtri: quia prædicta loquuntur vel quãdo traditio fuit facta à ſciente ſe non teneri: quo caſu procedit d.l. cuius per errorem. vel quando interuenit promiſsio à ſciente ſe non teneri: quo caſu procedit d.l. Campanus. & regula, quòd paria ſunt promittere, & ſoluere. Et ſic qua ratione ſoluendo ex certa ſcientia ſciens me non teneri videor donare, eodem modo promittens ex certa ſcientia ſciens me non teneri, ſimiliter videor donare: ſed in caſu §. noſtri nõ interuenit traditio, nec promiſsio, nec aliquid, quod inducat donationem: & cõſequenter hic non agitur de traditione, vel promiſsione ſimpliciter facta, ſed de quadam abſtinẽtia, prout dicit gl. noſtra, de qua nunquàm auditũ, & nunquã
b relatũ extitit quòd induceret donationẽ, vel remiſsionem. b ✠ Et cum iſta opinione, ſeu defenſione, quæ fuit originaliter Dy. vt prædixi, imò verius gl. noſtræ, tranſit Nic. de Neap. hic in prima opp. glo. & cum iſta gloſ. ſic declarata adducit ipſe quòd non eſt tanta præſumptio in patiente, quanta eſt in tradente: quia grauius eſt tradare, quàm pati. Et ſi diceres quòd paria ſunt aliquid tradi alicui, vel quòd res ſit apud eum: vt §. interdum. ſ. de rerum diui. & l. qua ratione §. interdum. ff. da acqui. rerum do. Reſpondebat Nic. de Neapoli. hic, quòd illud habet locum in eo, qui eſt ad traditionem obligatus: aliâs ſecus, vt in terminis noſtris: quia tunc nõ ſunt

9 paria, tradere, & pati. ¶ † Ego vltra doct. & præallegata contra gloſ. hîc, quòd imò præſumatur donatio, etiam non interueniente traditione, allego gloſ. contrarium tenentem in l. vnica. C. de plus peti. in gloſ. fi. in ver. tranſactionibus. circa medium: vbi dicit illa gl. & quamuis contra plus debito petentem per dolũ, & doloſè exigentem cautionẽ ſuper plus debito ſuccurratur per remedium illius l. vnicæ: quia cadit à cauſa, tamen ſi poſtea ille, à quo fuit exacta illa cautio, ſponte, & ſcienter confiteatur in tanta quantitate, in quanta fuit exacta cautio, quòd ſibi tunc non ſuccurritur: quia videtur donare, per dictam l. cuius per errorem & ſic illa præſumpta donatio non requirit traditionem. Sed dicite prout dixi ſecũdùm docto. hic, quòd gloſ. in d.l. vnica. loquitur quando interuenit promiſsio, ſeu confeſsio, quæ bene induceret præſumptam donationem. Noſtra autem gloſ & §. noſter loquuntur, quando nõ interuenit traditio, nec promiſsio, nec etiam confeſsio, ſed ſolum quædam abſtinentia, vt prædixi. ¶ Gloſ. magna in ver. in iudicio. diuiditur in quatuor partes principales. In prima declarando text. ponit opi. quorundam, vt Martini. In ſecunda ponit aliam opi. Ioan. quam approbat. In tertia reſpõdet tribus fundamẽtis adductis per Martinum. In quarta quærit, & ſoluit. Secũda ibi: ſed certè ſecundùm Ioannem propoſitum eſt falſum. Tertia ibi: nec obſtat quod hîc dicitur. Quarta ibi: quia poteſt emendare libellũ quandocunq;. Hæc gloſ. inaduertenter promiſcuè vtitur iſtis terminis Emendare, & Mutare. Nam quod hîc in princ. glo. dicit emendare. ĩ. dum refert opinio. Ioan. dicit mutare: & ſic videtur velle gloſ. quòd non ſit differentia inter emendare & mutare, & tamen quòd ſit differentia, præſupponit apertè text. in l. edita. C. de eden. dum dicit, emendari, vel mutari. & ſic ponit alternatiuam inter hæc duo verba, quaſi ſit diuerſitas. & ibi glo. magna in ver. emendari. & ibi doc. conſtituunt magnam differentiam inter emẽdare, & mutare. Pro clara ergo intelligentia horum terminorũ, & eorũ, quæ ĩ. dicẽtur, dicite quòd in materia iſta reperiuntur in inte tres termini, emendare, mutare, & cumulara: qui tres termini inter ſe valde differunt, vt declarant Ioan. Fab. Angel. de Are. Ioan. de Platea hîc, &
10 clarius Bartol. in dicta l. edita. C. de edendo. † Emendare ergo libellum quis propriè dicitur, ſecundùm Ioan. Fab. & Ange. hîc, quando aliquid corrigit in eo abſq; mutatione ſubſtãtię materialis. Bar. verò in dicta l. edicta. in j. col. verſic. pro declaratione. latiùs quàm Ioan. Fab. hîc, & latiùs quàm gl. ibi dixit quid ſit emẽdare. Declarat per textum. C. de emendatione Iuſtiniani Codicis. per totũ. & §. quibus. in prima conſtitutione Codicis. & C. de emenda. propinq. & ſeruorum. per totũ. ex quibus colligitur quòd emẽdare libellũ, eſt ipſum corrigere, ſuperflua reſecare, mutare verba: (ſententia tamen permanente) addere, vel detrahere, vel declarare obſcura. Intelligite tamen ſemper ſubſtantia materiali ſalua permanente. Tollite vnum exemplum, & ſufficiat. Egi contra te in libello actione ex mutuo ad centum: volo poſteà addere libello quantitatem, & petere ducenta eadẽmet actione: iſta propriè eſt emendatio libelli: quia remanet ſalua ſubſtantia materialis, eademmet actio, idemmet cõtractus, eademmet obligatio. Et de hac emendatione propriè loquitur tex. noſter in prima parte. & l. accuſaturus. ff. ad legẽ Iuliam de adulter. bonus textus in l. actorum verba. ff de re iudica
11 ta. † Mutare verò libellum, eſt alterare ſubſtantiam ipſius libelli, vt ſatis patet in dicta l. alterum verba. cum gloſ. iuncta l. iudex poſteaquam. & iunctis vtrobiq; notatis. ff. de re iudicata. Vel meliùs, & clariùs ſecundùm Ioannem de Platea hîc, mutare libellum, eſt, veteri actione relicta, nouam allegare, vel relicta prima repetita aliam petere. Exemplum: egi contra te in libello actione ex teſtamento ad centum, volo nunc agere actione ex ſtipulatu, & ſic alterare libellum. Iſta propriè eſt motatio: quia ſubſtantia materialis ipſius libelli alteratur. De hac mutatione propriè loquitur text. noſter in ſecunda parte principali in ver. ſi quis aliud. & l. cùm fun-
12 dum. §. finali. ff. de vi & vi arma. ¶ † Cumulare c verò, ſiue cumu-
c latio, ſecundùm quod definit Bart. in d. l. edita. in iiij. col. eſt vnius actionis cum alia coaceruatio. Nam cumulare, idem eſt, quod coaceruare plures actiones in eodem libello contra eundem: Exemplum, agi contra te actione depoſiti, poſteà dubitans nõ poſſe probare

bare depoſitũ,volo aliam actionem cumulare in libello:& ſic volo plures actiones ad idem, ex diuerſis cauſis competentes. Coaceruatio iſta,eſt cumulatio.Et de iſta cumulatione nihil loquitur tex. noſter:ſed hanc materiam cumulationis ponit Cy. Bart.Bal. Ang. & Sal.& alij ſcribentes in d.l.edita.& ampliſsimè per Cy.in regula, nullus pluribus. de regu.iur. lib. vj.& aliquid per Ioan.Fab.&
a Ioan.de Plat.& Ange.de Aret.in antepe.& vlti.char.[a] * ¶ An autem,& quibus caſibus,& vſq; ad quantum tempus permiſſa ſit iſta emendatio,vel mutatio libelli,de quibus duabus loquitur text. noſter,vt prædixi,dicam aliquid ſtatim in fi.huius glo.¶ In ead. gloſſ. ibi:vt in authen.de litig. §.omnem.dicite,&tranſſumptiuè in auth. qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.Teneatis ergo extra gloſſ.
13 † q hodie de iure Authenticorum non eſt licitum emendare libel-
b lum [b] etiam vſque ad litem conteſtatam,& ex hoc ſequitur gloſſellam velle q §.noſter,& l.edita.C.de eden.quæ leges permittunt emendationem libelli vſq; ad litis conteſtationem vt ſtatim j. dicetur,ſint hodie correctæ.Et hoc aperta fronte firmauit Pet.de Belleperti.in d.l.edita.in viij.q.& Spe.in tit.de lib.cõcep.§.nunc oſtendamus.circa prin.In hoc puncto Nic.de Neap.in j.q.refert plures, & varias opiniones antiquorum:de quibus,quia non expedit, non curo,facere mentionem.Ego indiſtinctè teneo contra hanc gloſſ. q tex.noſter,& l.edita.non ſint vllo modo correctæ:& conſequenter q etiam hodie quis poteſt emendare libellum vſque ad litis cõteſtationem:ſecundùm tamen quod j. dicam. Et etiam tenēt Ioan. Fab.& Ioan.de Plat.& Ange.de Aret.hic,& Iaco.de Belui.in d. §. omnem.in auth.de litig.Nec obſtat d. §.omnem. & tranſſumptiuè dicta auth.qui ſemel.quia reſpondet Ang.q verum eſt, q actor debet perſiſtere libello vſq; ad finem iudicij.ſupple,ſecundùm eũ, niſi vſq; ad litem conteſtatã lege permittente mutauerit libellum: vt hoc tex.Vos autem abſque vlla ſuppletione melius reſpondete, ſecundùm Ioan.Fab.hic,cuius ſolutionem etiam ſequitur Ioan.de Pla.q ille §.omnem.& auth.qui ſemel. nihil habent cõmune cum §.noſtro,& l.edita.quia illæ leges loquuntur in caſu,quando actor non vult proſequi cauſam:quo caſu per dictas leges cogitur proſequi,& perſiſtere in libello dato.hic autem §.noſter,& l.edita.loquuntur in caſu valde diuerſo:imò econtrario,quãdo actor inſtat, & proſequitur cauſam,veruntamen vult aliquid emẽdare de propoſitis in libello:& ſic illæ leges occurrunt calumnijs non proſequentium cauſam:iſtæ autem leges ſubueniunt vigilantiæ proſequentiũ.Et ſic luculẽter apparet q hæ materiæ nihil habent commune ad inuicem:& conſequenter q iſte § & l.edita.non ſunt hodie correcti,cùm loquantur in materia prorſus extranea.¶ In ead. glo.ibi:tamen dicitur iudicium idem:vt j. proximo §. An hæc ſo-
14 lutio ſit bona dicam j.latè.¶ † In ead.glo.ibi:vt j.de noxa.in princ. verſi.in ſumma.voluit dicere glo.q in d.§.ſi detracta.ſolùm fiebat emendatio circa qualitatem nõ contingentem actionem, vel cauſam agendi:& conſequenter fiebat emendatio in qualitate, ſuper qua non fundabatur iudicium,ſed rei conuenti beneficium:& ideo fieri poteſt etiam poſt litem conteſtatam:vt in d. §.ſi detracta. Et ita ibi declarat Flo.Et de intellectu illius §.ſi detracta. ſi vultis latiùs videre,videte Inno.in c.j.extra de libel. obla. & omnino Ioan. de Imo.in l.j.§.j.ff.de publi.Ioan.And.in addi.Spe.in rub.de accu. in quarta parte.& Bald.in repe. Perusina l.edita. in xx.& xxix.col. ¶ In ead.gloſ.ibi:niſi habeat conſcientiam vt iudex.Teneatis ergo
15 q cùm quæritur † an iudex debeat iudicare ſecundùm conſcien-
c tiam ſuam, an verò ſecundùm allegata & probata,[c] q ſic eſt diſtinguendum.Aut id,quod iudex habet in conſcientia, eſt notum ſibi vt iudici:& tunc debet iudicare ſecundùm cõſcientiam ſuam. Et dicitur conſtare iudici vt iudici,quando ſibi conſtat ex actis coram eo factis.Et ita loquitur l. ſi irruptione. §.ad officiũ. ff. finium regun. Aut verò id, quod iudex habet in conſcientia ſua, eſt ſibi notum tanquam priuatæ perſonæ: & tunc debet iudicare ſecundùm allegata & probata. & ita loquitur l.illicitas.§.veritas.ff.de officio præſidis.non autem debet iudicare ſecundùm conſcientiam ſuam.Nec dicitur iſto caſu peccare,aut conſcientiam facere:vt no. in c.j.extra de officio ordina. vbi ſi iudex iudicat ſecundùm legem non peccat,quamuis contrarium cognoſcat: exemplo Saluatoris noſtri,qui quamuis noſceret omnia ſecreta noſtra, tamen noluit iudicare ſecundùm ſuam conſcientiam, ſed ſecundùm probationes: vt ij.quæſt.j.c. Deus omnipotens. Et theoricam glo.noſtræ formaliter ſequitur Bart.poſt antiquos in d.l. illicitas. §. veritas. Quid autem ſit conſcientia, & infinita ſingularia dicta in ma-
d teria conſcientiæ, dixi vobis in §.ſed iſtæ.[d] in glo.magna.in verb.dicit.ſ.eo. De puncto autẽ gl.noſtræ,an iudicãdum ſit ex allegatis & probatis,an verò ſecundùm conſcientiam, videte plures gl.vt in §.ſit tibi quoq; tertiũ ſtudium. in auth.de man.princ.& gloſ.ſ. quibus mo.tu. fini.in prin.ſuper ver.ex habitu. & in l.ij.in gl. ſi.ſuper verbo,quanti in litẽ.ff.de in litẽ iuran. & in d.l.ſi irruptione.§.fi.in gl.fi.in ver.ſubiectis.& gl.no. in l.j.in gloſ.j.C. qui & aduerſus quos.& in l.lex.quæ tutores.in ver.teſtificatione.C.de admi.tuto.& in l.ij.in gl.penul. in ver. atrox.& ibi Ang.ff.de ſer & ibi etiam glo.not. declarat quãdo aliquid dicatur eſſe notum iudici vt iudici: quia eſt, quando ſibi conſtat ex actis:quia illud eſt in actis productum: vt quia eſt ſibi probatum per teſtes vel inſtrumẽta coram eo producta.Et fertur ita Azo. reſpõdiſſe Poteſtati Bononiæ. Ad iſta etiam videte gl.in l.bonorum.in ver.ſciens.C. qui admi. per gloſ. notabilem,quæ latè diſputat,& examinat in c. j.in gl.magna,in ver.cautiones.circa medium, extra de offi.ordi.& in c.paſtoralis.§. quia verò.in ver.eandem.extra de offi.deleg.& in c.iudicet.in gloſ.in ver.audit.iij.q.vij.Verùm quia iſte paſſus eſt multùm dubitabilis apud Theologos & Canoniſtas, nec tranſit cum tam modica diſtinctione, an ſi iudex habeat conſcientiam indubitatam,& ex conſcientia ſua indubitanter ſciat,puta quia vidit aliter eſſe,quam ſit probatum,an debeat iudicare ſecundùm conſcientiam ſuam, & maximè in criminalibus, in quibus veniret imponenda pœna corporalis, cùm damnum non ſit poſteà reparabile: vt puta ſi indubitãter ſcit iudex quòd Sempronius occidit Caium, quia ipſe infallenter vidit: & probatur pleniſsimè per teſtes quòd fuit Titius,qui eum occidit: an cogatur ex probationibus corã eo factis condemnare Titium innocentem. Varij varia dixerũt:ideo videte Spec. in tit.de ſenten.§.generaliter.ver.item debet. & in titu.de notorio cri.§.ſi in ver.quia. & in ti.de allega.& diſpu.§.ſatis clarè.ver.vt autem. & ver. item ad eius.& ver. item ſi. & ibi Ioan. Andr.in addi. & latiſsimè do. Abb.Panor. & Imo poſt do.Ant.de But.& alios in d.c.j.extra de offi.ordi.& in d.c.paſtoralis.§.quia verò.extra de offic.delega.per doct. in c.j. vbi pulcher text.de re iudi. in vj. & in c.ij. quod incipit, ſi
e ſacerdos.per tex.& glo.ibi in verbo, ſciat pro certo.extra de offic ordi.per Inno.in c.venientes.extra de iureiur.& latiſsimè per do.Ant.de But.in repetitio.c.veſtra.in vltima charta. extra de coha.cleri.& mul.Pet.de Anch.in repetitio.c.canonũ ſtatuta.circa quartã chartã. extra de cõſtit.per eundẽ in regula poſſeſſor.in xxvj.[d] col.verſi.ſextò circa iſtud.de regulis iuris in vj. & latè per Bal.in d.l.ſi irruptione.§.fi.& ibidẽ per Flo.& Bal.in l.j.C.de ind.vidui.tol.per Ang.& Imol.in l.à diuo Pio.in princip.ff.de re iudi.& latè per Angel.hic ſuper j.gloſ.in vij.

a ¶ Vide Bartol.& alios in l.naturaliter.§.nihil cõmune.ff. de acq.poſ. Sardus.

b ¶ Libellum. An, & quãdo libellus emendari poſsit, & quando non, & quid in ciuili, & quid in criminali, vide Felin.in c.ſignificantibus.in j. col. ver.ad illam materiam.de lib. ob.& ibidẽ.in xj. col. in ver. circa mutationem habes an, & quando mutari poſsit. Et quid ſit mutatio, & an q addit,vel detrahit libello, dicatur mutare.de quo etiã ibidẽ in xij.col.ver.vnum vltra. Et quid de expenſis factis,an in caſu licitę emẽdationis vel mutationis reficiãtur reo. Et dicit q ſic quo ad expẽſas ſecundo loco factas: quia in illis grauatur. quod nota, & tene mẽti, cùm iſta quæſtio eſſet de facto in ciuitate ſori Sempronij, fuit per quendam doct.aliter iudicatũ, reus grauatus fuit quo ad expenſas primò loco factas.quod contrariũ ſemper tenuit, ſed obſtinatio cũ ignorãtia ſępe malũ iudiciũ p.oducit,& iniuſtitiam. Et adde q iudex emẽdationẽ libelli non admittet,niſi primo actu dentẽ expenſæ, ſecundo loco factæ reficiãtur:vt per Feli.habes loco allegato. vbi etiam vide remiſsiões,quas ibi dedi ad eũ in apo. Et quid de ruſtico, vide do.Alex. de Imo.in l.edita. C.de eden.in vltĩ. col.& Ful & omnino eundẽ in vltima col. hodie defendentem opini. Bar. & ſequaciũ.

e ¶ Et probata. Vide late Felin.in c. paſtoralis.§. quia verò in ij. col gl. in ver. tenetu de offi.deleg vbi ponit nõnullas not limitationes.

d ¶ Sed iſtæ. Quem vide in nu.9. cum pluribus ſequen.

a ¶ Peccaret. Et hoc idem dixit ide do. Iaſ. ſ. in §. ſed iſte. nume. vij.

b ¶ Theologos. Videtu Feli. in c. quę in eccleſi. in xxj. col. in ver. quinta cõcluſio. de cõſtit. vbi ponit de principe mandante alicui ſine alia cauſę cognitione, ꝙ aliquem in furca ſuſpendat an ille ſine peccato exequi poſsit. & ibi dicit quòd ſic: quia pro principe præſumitur ꝙ iuſte procedat. Et ad hoc allegat quàm plurimas remiſsiones, quas ibi vide per eum. & latè in c. conſanguinei. el j. in j. col. ver. ad vltimũ. quod tangit de re iudi. & in c. paſtoralis. §. quia verò. de offic dclaga. vbi dat remedia theologorum maxime Guardi de Odone in ſecundo Ethicorũ, vbi vult inter alia ꝙ potius cedat officio, quàm exequatur. Tamen non omittas omnino videre eum in locis ſ. allegatis.

in viij. & ix. col. In prædicta tamen difficultate conſiliũ eſt, & cautela, ꝙ iudex, quãtum ei poſſibile eſt, ſe exoneret ab onere ſententiandi: &, ſi poteſt, deleget alij cauſam, vel inſtet apud ſuperiorem, vt eum remoueat, vel ſaltem à dicta cauſa exoneret, vel maximè etiam in cauſa capitali inſtet cum parte, quòd ipſum recuſet, allegata hac cauſa quòd intendit ipſa pars ipſum iudicem in teſtẽ producere: & iſta eſt iuſta cauſa remotionis: vt in c. dilecto. de teſti. Et hæc conſilia inuenietis tradita in locis præallegatis. De quibus etiam conſilijs videte etiam Angel. hîc ponentem etiam aliud cõſilium, quòd iudex iſtas probationes, tanquam falſas reijciat cùm ipſe ſciat falſas: tamen, vt etiam ipſe dicit, hoc conſiliũ poſſet eſſe nociuum iudici in ſyndicatu. ¶ Duo tamẽ peregrina dicit in hac materia notare. Primũ, quòd iudex, qui eſt ſ. legẽ, vt papa Imperator, vel princeps, cuius dictũ habetur pro lege, debet ſemper ſecundùm ſuã conſcientiã iudicare, qualitercũq; habeat illam conſcientiam, ſiue ex actis, ſiue nõ: aliàs peccaret.[a] Iſtud eſt, quod dixit ſingulariter Bart. in l. vnica. ad fi. C. vt quæ deſunt aduo. referens ſic dicere, & tenere theologos, referens etiam notata per Cy. & Bal. in l. reſcripta. C. de preci. Impe. offe. & quod notat Inno. in c. cùm inter.

15 in vltima gloſ. extra de elect. ¶ † Secũdò aduertit: quòd licet executor habeat conſcientiam ſuam contra ſententiam, quam debet exequi, & illam videat iniquam, tenetur tamen eam executioni mãdare, Quod notate: quia millies contingit. c. præterea. & c. paſtoralis. §. quia verò. & ibi do. Ant. de But. extra de off. deleg. Et illud ideo eſt, ſecundùm do. Anto. ibi, quia qui non habet cognitionem aliquam, non poteſt retardare executionem, licet habeat conſcientiam in cõtrarium. Cùm ergo merus executor regulariter non habeat cognitionem, l. ſi vt proponit. & l. executorem & quod ibi per gl. & Bald. C. de execu. rei iud. Quod intelligite in cauſa ciuili: ſecus autem in cauſa criminali, & corporali, quia tunc iudex non debet exequi contra conſcientiã ſuã: arg. l. j. in fi. & quod ibi not. per Bar. ff. de quæſtionibus. & notat in terminis Innoc. & doct. in d. c. paſtoralis. §. quia verò. Et hoc ideo eſt, quia damnum talis executionis eſt irreparabile: ergo non debet ex arrupto executioni mandare. arg. l. ſi quis prouocatorie. cum gloſ. C. de appel. notant Paul. de Eleaza. & Petr. de Ancharano in cle. j. extra de re iudi. & Bald. in l. auditor. C. de epi. audi. & hoc per Angel. de Aret. Accedat illud Satyrici: Nulla vnquam de morte hominis contentio longa eſt. & iſta bene notate: quia quotidiana ſunt.

17 ¶ † Nunquid autem licitum eſſet iudici mandare executioni ſententiam capitalem contra aliquem, quam videt eſſe iniquam, ſi hoc faceret fauore tyranni, qui hoc ſibi percepiſſet, ita ꝙ per hoc excuſaretur apud Deũ. Non audeo decidere: cõſulite theologos.[b] Reperio tamen apud Legiſtas quòd occidens aliquem etiam non culpabilem, & ſcienter pro conſeruatione vitæ ſuæ non dicitur in aliquo delinquere, puta ſi tyrãnus habeat duos incarceratos, & dicat vni, niſi ſuſpendas conſociũ, ego faciam te trucidari. Iſta eſt iuſtiſsima cauſa occidendi etiam innocentem, vt ſe liberet ab inſtanti periculo: nec per hoc dicitur in aliquo delinquere. Iſtud eſt, quod in terminis tenuit gloſ. ſingu. & aurea in l. ſi familia. in ver. agi poterit. ad

18 fin. ff. ſi fami. fur. fe. dica. ¶ † Nunquid autem iudex videns occidere Sempronium coram multis poſsit abſq; alia probatione Titium condemnare de homicidio. videte gloſ. not. ij. queſt. j. §. quando autem & altius omnibus tengit do. Anto. de But. in repetitione c. veſtra. in vltima char. extra de cohabi. cle. & mulie. & ibi omnino vi-

19 dete per eum. ¶ † Et an capitaneus vel Poteſtas videns à feneſtra aliquos rixantes poſsit eos ex hoc punire abſq; alia probatione, videte Gul. de Cu. in l. vnica. C. vt quæ deſunt aduoca. & Bald. in l. nullus. C. de ſumma trinitate & fide catholica. & Bal. in l. j. §. qui es.

20 ff. de offic. præfect. vrb. ¶ † Et in iſtis locis ponit etiam Bal. an hoc caſu, ſi Poteſtas, vel capitaneus videns rixantes per feneſtram, ſi non mittat familiam ſuam, ſit priuandus officio ſuo, ita quòd iſta ſit iuſta cauſa priuationis: & determinat quòd ſic, per dictum illud

21 ſingulare Cy. in l. ſi ſeruus. C. de noxa. vbi voluit ſingulariter, † ꝙ ſi Poteſtas habeat filium rixoſum, & non prouideat, licitè poteſt expelli de officio ſuo. Quæ omnia perpetuò notate: quia quotidiana ſunt, & non habentur per alios hîc, nec etiam in communibus locis ¶ In ea. gl. ibi: & hoc in ſingularibus iudicijs. Teneatis ergo ex hac glo. quòd emendatio libelli, de qua emendatione proprie loquitur principium §. noſtri. & intelligi debet hæc gloſ. vt declara-

22 ui in princip. huius glo. † poteſt fieri vſq; ad litis conteſtationem & non vltra, reprobata opinione Mar. qui nunquàm dixit verum, & quorundam aliorum aſſerentium quòd poterat fieri quãdocunq; ante ſententiam: nec requirebatur noua litis conteſtatio: quinimò etiam ſi actor non emendaret, quòd ſi iudex hoc ſciebat, debet ex eius conſcientia condemnare. & cum gloſ. noſtra in terminis, in quibus loquitur, videlicet quãdo ſit emendatio circa rem petitam, vt in prin. §. noſtri, tranſeunt Bar. & communiter doct. in d. l. edita. poſt gl. ibi: & ita tenent vbiq; gloſ. & cõmuniter doct. Et de hac materia, videlicet an, & quando & vſq; ad quantum tempus ſit licita emendatio libelli, ſi loquamur circa ſubſtantialia ipſius libelli, & quando circa aliquam qualitatem, & quando circa aliqua verba obſcura libelli, & quando circa acceſſoria, vt puta fructus. Videte ſingulariter per omnes in dicta l. edita. de quibus omnibus habetis etiam hîc per Ioan. de Pla. latiùs per Ang. de Aret. & aliquid etiam per Ioan. Fab. Sed certè quia iſta non conferũt ad intellectum textus noſtri, & gl. ideo cõſultò omitto, maximè cùm hæc omnia or-

23 dinariè habeantur in d. l. edita. C. de edend. ¶ † Vnum tamen non omitto, quamuis communi opi. vt prædixi, ſe habeat cum gloſ noſtra, quòd emendatio circa rem petitam poſsit fieri vſq; ad litem cõteſtatam, in quibus terminis loquitur principium §. noſtri, non autem poſt litem conteſtatam, niſi fiat nouum iudicium & noua inſtantia. Contra hanc concluſionem multùm vrget text. noſter in ver. in eodem iudicio. ergo in eadem inſtantia. Nec obſtat expoſitio gloſ. noſtræ exponentis in eodem iudicio, id eſt, coram eodem iudice: quia hæc expoſitio multùm violat hanc literam, præterea non poteſt dici idem iudicium, vbi mutatur inſtantia iudicij: ſed tunc, quando vna agitatur: prout textualiter habetis in d. l. in delictis. §. ſi detracta. ver. donec autem. & ver. ſequen. ff. de noxa. & in l. cùm apud ff. iudi. ſol. Præterea iudicium non dicitur eſſe idem, vbi res, vel actio mutatur. vt l. cùm quærebatur. §. fin. ff. iudi. ſol. Cùm ergo hic text. dicat in eodem iudicio, oportet quòd neceſſariò intelligatur, id eſt, in eadem inſtantia: aliàs non diceretur idem iudicium mutare, vel actionem: quamuis perſonæ iudicis, vel partium eſſent eædem, per iura præallegata. Fortificat iſta, & vrgentiùs Ang. de Aret. j. in gloſ. ſequẽti, in ver. iudicio. poſt Raph. Fulg. in d. l. edita. quia ſi textus noſter exponeretur, in eodem iudicio id eſt, coram eodem iudice: prout gl. noſtra exponit, & ſequuntur cõmuniter doct. ſequeretur quòd iſte tex eſſet ſuperfluus, & bis idem diceret, cùm ſtatim dixerit text. de iudice quòd nihilo minus debet iudex, &c. Præterea & fortiùs intelligeremus hunc tex. in hunc fatuum ſenſum, quòd vellet dicere quòd nihilo minus aduerſarium iudex condemnet coram eodem iudice: quo nihil abſurdius. Præterea per iſta, quæ in veritate multùm vrgent. Ioan. Fab. hic receſſit à prædicto communi intellectu gloſſarum, & doct. ad hunc tex. noſtrum, & habuit alium intellectum ad hunc tex. profectò non contẽnendum. Dicit enim ſe putare quòd iſte textus ſit planè, & ſimpliciter intelligẽdus, prout literaliter iacet: quòd ſi minus petij, poſſum in eodem iudicio, & in eadem inſtantia petere plus ſi debeatur ex eadem cauſa, & eadem actione ſine nouo libello, & ſine nouo proceſſu: quia hoc caſu nec cauſa agendi, nec actio mutantur, nec prima petitio deſeritur. Et hoc expreſsè, ſecundùm eum, dicit etiam tex. in d. §. ſi detracta. vbi durãte eadẽ inſtãtia augetur, & diminuitur petitio; quia nec cauſa radicalis agendi, nec actio

mutantur

mutantur,quãuis condẽnatio poſsit eſſe minor , vel maior.Et hoc
etiã expreſsè probať,ſecũdùm eũ,per tex.expreſſum in l.apud Cel
ſum.§.item quæritur.el j.ff.de excep. doli.Super quo tex.multùm
dubitauit hîc Dy.& poſt eũ Nic.de Neap.in prima oppo. extra gl.
Apparet ergo,ſecundùm Ioan.Fab.hunc §.ſimpliciter procedere,
vt in eadem inſtantia ſine alio libello poſsit fieri condemnatio de
adiuncto,cùm ſit modica mutatio, cùm ſit eadẽ res,cauſa , & actio.
Et pro hoc intellectu facit,ſecundùm eum l.ampliorem. §.fin.C.de
app. quæ lex non eſt reſtringenda ad vniuerſalem actionem: vt l.
Offidius.in fi.ff.de leg.iij.quamuis gloſſ.noſtra hic in fi.reſtringere
videatur.Si autem mutaretur vel res , vel actio , vt in hoc §.ver.ſi
quis autem.tunc ratione erroris interuenientis eſt idem, ſcilicet vt
in eadem inſtantia ſimiliter poſsit fieri condemnatio , probato er-
rore,qui poteſt reuocari,& corrigi vſq; ad ſententiam : vt l.de æta-
te.§.qui iuſto.ff.de interro.act.& l. error cũ ſua materia. C. de iur.
& fac.igno.Et iſte ſit proprius intellectus ad hunc ver.ſi quis aliud.
Aliàs autem nõ probato errore iſte verſi.non obtineret, per ſuprà
ſcripta.Et in veritate iſte intellectus multùm amicatur literæ text.
noſtri,& credo quod nunquam voluerit tex.aliud dicere. Et ſuſtinen-
do hunc intellectum,qui eſt peregrinus,poteſtis vltra eum reſpon-
dere ad tex. in l.non poteſt.ff.de iud.hîc allegatũ in glo. ſuper quo
tex.tanquam ſub cardine fundatur communis opi. quod illa lex habet
locum in iure,quod non habet exordiũ ante litem conteſtatam. ſi au-
tem prius competebat , & ſic habebat exordium,& conſequenter
ius iam erat quæſitum actori ante litem conteſtatam , vt in termi-
nis tex.noſtri,tunc etiam illud,quod venit poſt litis cõteſtationem
poteſt in eodem iudicio, & in eadem inſtantia deduci : vt l. ſi rem
alienam.§.fi.cum ibi no.ff.de pig.act. Et ita etiam reſpondet Ang.
hîc. Et de intellectu d.l.non poteſt.dixi latè ſ.eod.titu.in princip. in
glo.fi.magna.in ver.debetur.Ioan.de Pla.hîc dicit quod quamuis præ-
dicta fundamenta Ioan.Fabri ſint ſubtilia,quod tamen do.noſtri Bart.
Bal.Sali.& communiter alij in d.l.edita.ſequuntur opi.glo. noſtræ,
à qua dicit ipſe nõ eſſe diſcedendũ, & quod ad argumenta Io.Fab.ſtu-
dioſus indagator faciliter poteſt reſpondere. Ipſe tamen nihil re-
ſpondet.Ange.verò de Aret.adſcribit hanc opi. Rapha.Ful.in d.l.
edita.nullam faciens mentionem de Ioan.Fab.& Dy.& dicit quòd
quamuis iſta opi.multùm comprobetur per hõc tex. tamen com-
munis ſententia gloſſarum,& doc.tenet oppoſitum,& quod iſta com-
munis opi.ſeruatur in practica. Mihi autem in puncto iuris mul-
14 tùm placet conſideratio Ioan.Fab.ad hunc tex. ¶ † In eadem glo.
ad fin.idem tenuit glo.in d.l.edita.in princip. glo. magnæ. Et ratio
eſt propter naturam iudicij vniuerſalis,in quo vniuerſalis petitio,
& generalis admittitur : quòd ſufficit , quòd quis ſimpliciter petat
ſe declarari hæredem.Bonorum autem reſtitutio venit officio iu-
dicis : vt per gloſ. in §.curare.in gloſſ.j.in ver.poſsibile.ſ.eo. & dixi
latiùs in §.actionum.extra gloſſ.in vltimo libello petitionis hære-
ditatis.ſ.eo.Et ad hanc gloſſ.erit ratio,ſecundùm Bald.in d.l.edita.
relatum hîc per Angel. de Aret. quia in vniuerſali iudicio ſufficit
reum poſsidere tempore executionis,etiam ſi non poſsideat tem-
pore ſententiæ propter ipſius iudicij vniuerſalis naturam: vt patet
in l. defenſionis facultas. C. de iure fiſci.lib x. vel ſecundùm Ioan.
Fabr. in vltimis verbis iſtius §. in vniuerſalibus , vel generalibus
actionibus,non fit aliqua mutatio,ſed illæ ſui natura etiã compræ-
hendunt quæ ſunt in hæreditate: & ideo ſi aliqua ſuperueniant,non
cenſetur augmentum in vniuerſalibus & generalibus , ſed eſt quæ-
dam declaratio , ſeu ſpecificatio , ſecundùm eum. Et hanc gloſſ.
noſtram ego teneo cum iſta limitatione quam nunc ſubiicio , vt
procedat , quando eſſet generaliter actum vniuerſali iudicio : pu-
ta , peto à te quicquid de hæreditate Titij poſsides. & ita loquitur
l.iiij.& l.ampliorem.hic allegata in gloſſ.Si autem actum eſſet ſpe-
cialiter , vt quia egiſſet petitione hæreditatis contra te ad certum
fundum , quem poſsides , qui fuit Titij , cuius ego ſum hæres:cer-
tè tunc in vniuerſali iudicio nõ poſſet fieri additio poſt litẽ conte-
ſtatã ,ſicut nõ poteſt fieri in ſingulari iudicio.l.nõ poteſt.ff. de iud.
quia tunc eadem eſt ratio , quæ eſt in ſingulari iudicio. Vnde ſi tu
conuentus petitione hæreditatis ad certum fundum: & ſic in ſpe-
cie,inciperes poſteà poſt litem conteſtatam poſsidere alias res, er-

a § Adde quod gloſ.noſtra indiſtinctè ſine hac declaratione, ſeu limitatione,
quam ponit Iaſ. poſt alios, verum dicit. quia ſi egi petitione hæredita-
tis ratione fundi,quem poſsidebas, & poſtmodum lite pedente alias res
cœpiſti poſsidere, illas eodem iudicio conſequar: nonne de hoc eſt caſus
in l.iiij.ff.de peti.hæredi.alleg. in glo.ibi,de qua ſola controuerſia erat.

go non poſſet poſteà poſt litem conteſtatam
addere prædicto libello, & petere iure prædi-
ctæ actiones intentatæ aliã rem hæreditariam.
Et in iſtis terminis loquitur & procedit opin.
Bart.& communis in dicta l.edita. per quem
dicebat Angelus de Aret.hîc repræhendi gloſ.
noſtram : quia imò gloſſa noſtra poteſt opti-
mè ſaluari,cùm Bart. & doct. loquantur in di-
uerſis terminis à gloſ.noſtra. Et ita cum iſta di-
a ſtinctione, & ſaluatione tenet [a] § etiam Nic.
hîc in ij. quæſtione gloſ. De quo etiam videte
Specu. in titu.de lib. concep. §. nunc oſtenda-
mus.circa princi.& Salicetum in dicta l.edita.
ver.quæro modò vſq; ad quod tempus, &c.
¶ Gloſſ.iij.in ver.iudicio.diuido in tres partes
principales.In prima declarat, & exponit text.
In ſecunda quærit,& ſoluit. In tertia idem fa-
cit.Secunda ibi:ſed nunquid nouæ dilationes.
Tertia ibi:item nunquid iterum de calumnia
iurabitur. ¶ In eadem gloſſa.in princip.ibi id
eſt,apud eundem iudicem. De hac diſputatio-
ne dicite vt in glo. præcedenti circa finem. &
ibi videte alium intellectum ad hunc ver. ſe-
cundùm Ioan. Fab.hîc. ¶ In eadem gloſſa ibi,
tamen verè aliud eſt. Notate ex gl.quòd quan-
do eſt identitas perſonarum, ſed eſt diuerſa in-
ſtantia,quòd verè,& propriè non eſt idem iu-
dicium, ſed impropriè. Et idem etiam notat
glo.in rubri C.ne liceat in vna, eademq; cauſa
tertiò prouocare. Quod notate ad ſtatuta , in
quibus propriè verba ſunt intelligenda.vulga
ta l.iij.& ibi Bartol.ff.de nego.geſt.cum ſi. ¶ In
ead.glo.ibi nouæ dilationes dandæ ſunt Hanc
partem ſequitur Nic.hîc in iij.quæſt gloſ. re-fe-
rens Specu in titu.de lib.concep.§.nunc oſten
damus.ver.item libellus.& ver.ſeq.De quo vi
dete etiam per gloſ.in l.fi.vbi etiam doct ff. de
feriis.vbi amplè de materia.& in l.j.C. de dila.
25 † & quæ cauſæ cognitio requiratur in dilatio-
nibus concedendis : quia Angelus de Aretio
hîc tangit,videte per glo. in dicta l.finali.& ibi
latè per Bartolum & alios,ff.de feriis.& Barto-
lus in conſilio ſuo incipiente,ex facto proponi-
tur quòd ex cauſa pecuniaria. & do. Anto. de
Butri.in c.vltra tertia. extra de teſtib.& Bald.
notabiliter in l.penul.in princip.C. de tempo.
in integr.reſtitu.peten.& ea,quæ traduntur la
tiſsimè per Bart.Bald.& alios in dicta l.fi. ff.de
feriis. quæ in materia dilationum reaſſumit,
& impertinenter Ange.hîc. ¶ In ea.glo.ad fi.
hanc partem gloſ. ſimpliciter ſequitur Nic.de
Neap.hîc,in iiij quæſtio. gloſ.referens idem te-
nere Specu. in titu. de iura. calum. §. ſequitur.
ver.item quæritur. De quo etiam videte gloſ.
in dicta l.edita.in glo magna poſt medium. &
ibidem doct.C.de eden ¶ Gloſ fiu.in ver.cor
rigere.diuido in quatuor partes principales. In
prima quærit,& ſoluit. In ſecũda ponit vnum
dictum.In tertia ponit fallentiam ab illo dicto.
In quarta ponit aliam fallentiam. Secunda ibi:
& ita intentabit veterem. Tertia ibi:niſi ex ve-
teri. Quarta ibi:niſi actio prima. ¶ In ead. glo.

& alter dicere,
nihil aliud eſt,
quam violare illũ
tex. præterea dice
re quod agã actione
vniuerſali ſpecia
liter ad certã rem,
videtur in ſe con-
tinere repugnan-
tiam,cùm in ipſa
peto principali-
ter me declarari
hæredẽ.l.licet mi
nimam.& ibi Bar.
& in l.ij.ff.de pet.
hæredi. & reſtitu-
tio fit iudicis offi-
cio. Nec dicitur
hoc caſu addere
aliqd , ſed potius
declarare,quæ ab
ipſo reo reſtituen-
da veniunt. Non
obſtat l.nõ poteſt.
ff.de iud.& doctri
na Bar.in d.l.edi-
ta. quia loquun-
tur in particulari
bus, non autem in
vniuerſalibus iu-
diciis , prout eſt
quæſtio noſtra. &
parum quippe reo
prodeſſet , aut ni-
hil,quod nõ cõpræn-
derẽtur,cùm mox
alio iudicio acce-
pto veniret cõdẽ
nandus c. abbate
ſanè.de re iud.lib.
vj. Item pro gloſ.
noſtra facit, quia
iſtud , quod poſt li
tem conteſt.cœpi-
ſti poſsidere , de-
betur mihi ex cau
ſa de præterito,&
eſt habile compræ
hendi in actione
propoſita : ergo
hoc iudicio conti
nebitur. l. ſi rem
alienam.la j.§.fin.
& ibi Bartol ff.de
pig.act.& vide bo
nam gl.in l.quod ſi in
diem.in princi in
gl.j.ff de pet.hæ-
redi & pro hoc arg.
& per text. in l.ij.
§.ſi duo.ff.de ſecũ.
tab.& in l.Aterius.
§.ſi.cum l.ſeq.ff de
aq plu. arcen. te-
nui in l.edita. C.
de eden. quod ſi egi
petitione hæredi-
taris pro parte di-
mid a.ex qua hæ-
res inſtitutus erã,
& lite pẽdente al
tera mihi accreue
rit.non egeo noua
inſtantia pro por-
tione accreſcente,
contra do. Alex.
in d l. edita Et ita
publicè diſpu an
do Bononiæ ſuſti-
nui reſpondendo

ad cōtraria, vt ibi dixi. Carca. Sard.

u ¶ Cumulationis. Vide ſ.eo.§.numero 12.

b ¶ Teneas opi. quā volueris: quia huiuſmodi diſceptatio non eſt de pane quærēdo. Sardus.

ibi: ſed hodie contra. in auth. de litigio. §. omnē. dicite trāſſumptiuè in auth. qui ſemel. C. quomodo, & quando iudex. & ſic vult gloſ. quòd hodie iſta §. ſit correcta: quod reprobaui ſ. in gloſ. ij. magna. in ver. iudicio. dicite vt ibi dixi.

16 ¶ † Ad fi. huius gl. gl. ſubintrat materiam cumulationū, [a] quando cumulatio, ſiue coaceruatio plurium actionum ad idem ex diuerſis cauſis tendentium ſit in eodem libello permiſſa: & vult quòd regulariter ſit permiſſa, niſi in duobus caſibus, de quibus hic per eam. Hæc materia egeret vna repetitione de per ſe. Non expedit eam hic ponere, cùm illam ordinate habeatis per gloſ. Cyn. Bart. Bald. & Salic. in dicta l. edita. & ampliſſimè per Dy. in regula, nullus pluribus. de regul. iur. in vj. & dicit etiam Ioannes Faber hic, quòd non poſſet in hac materia melius ſcribere, quàm ipſi ibidem fecerint. Ponunt etiam hanc materiam Ioan. de Platea. & Angel. hic, ad quos, ſi vultis, recurrite. Et per iſta remaneat expeditus iſte §.

LAVS DEO.

1 *In ſolidum an pater, & dominus teneantur pro filio, & ſeruo.*

2 *In ſolidum an pater & dominus in actione de peculio condemnetur, 3.*

§. Sunt præterea.

¶ Iſte §. quāuis videatur extraneus, & impertinens à præcedentibus §§. tamen poteſt ita continuatiuè ordinari ad præcedentem ex mente Nic. de Neap. hic viſum eſt in præcedenti §. de eo, qui minus petit in libello, quam ſibi debeatur, qualiter ſibi conſulatur: verùm quia ſunt quædam actiones, quibus aliquando quis cōſequitur minus, quàm ſibi debeatur, ideo congruenti ordine poſt §. præcedentem ſituatus eſt iſte §. in quo ponitur alia diuiſio actionum, quæ eſt vltima huius tituli. ¶ Iſte §. vſq; ad finem tituli communi diuiſione, vt Nicol. de Neapol. & Angelus de Aretio diuiditur in duas partes principales, ſed aliter, & alio modo. Vos dicite quòd in prima ponitur quædam diuiſio actionum. In ſecunda illam diuiſionem in ſpecie per exempla declarat. Secunda ibi: vt ecce ſi in peculium. Illa ſecunda principalis ſubdiuiditur in ſeptem particulas, prout in hoc textu ſeptem ponuntur exempla. Partes de ſe patent. Hoc dicit in ſumma, & in genere vſq; ad finem tituli. ¶ Quædam ſunt actiones, per quas aliquando ſolidum, quod nobis debetur, conſequimur: aliquando verò minus, quàm debeatur:

1 vt in ſeptem exemplis poſitis in hoc textu hoc dicit. ¶ † Et aduertite pro intellectu, & maximo fundamēto iſtius textus quòd in ſeptem exemplis poſitis in hoc textu in primo exemplo pater, & dominus non tenentur inſolidum: quia nec inſolidum obligati ſunt pro filio, & ſeruo: quamuis alij omnes, de quibus hic dicit inſolidum teneantur. text. eſt no. in l. quoties. §. ſi ſemel. & ibi gloſ. in ver. vniuerſum. ff. de peculio. Et hoc reputat Nico. de Neap. hic in apoſtillatione text. eſſe multum tenendū menti. Et ex hoc ſequitur notabilis effectus, quod in hoc exemplo primo huius tex. nedum non conſequimur ſolidum à patre, vel domino, quādo ſolidum nō eſt in peculio, imò neceſſario ad ſolidū agere nō poſſumus: cùm nec ad ſolidum ſint obligati, vt prædixi. quod ſecus eſt in alijs ſex exemplis text. noſtri: quia in eis quamuis aliquando ſolidum non conſequamur, ad ſolidum tamen agere poſſumus, cùm ad ſolidum teneantur. ¶ Iſte §. ſecundùm communem ſtylum ſcribentium hic, vt Ioannes Faber, Ioannes de Platea, & Angelus de Aretio legitur per verſiculos: & ita ego obſeruabo. Et iſtud principium vſq; ad ver. item ſi de dote. quamuis ſ. fuerit ſummatus in genere, tamen

2 in ſpecie poteſt ſic ſummari: † In actione de peculio pater vel dominus pro filio, vel ſeruo condemnantur in ſolidum, quando tantum eſt in peculio, quantum eſt id, quod debetur: aliâs condemnantur eatenus, quatenus eſt in peculium, quamuis minus ſit debito. hoc dicit vſq; ad ver. item ſi de dote. ¶ Et circa id, quod ſtatim dixi ſecundùm Nicolaum de Neapol. cogitate: quia non eſt ſemper verum quòd in omnibus alijs ſex exemplis præter primum ſolidum debeatur mero iure: vt patet in ver. propter retentionem. j. eod. Bene verum eſt, quòd ex ſeptem exemplis hic in textu poſitis aliqua ſunt, in quibus ſolidum non debetur mero iure: vt in hoc principio, per d. l. quoties. §. ſi ſemel. Quando vero ſolidum debetur iure ſed conuentis competit hoc beneficium ne conueniatur niſi inquantum facere poſſunt: vt in marito ſocio & ſimilibus perſonis: quamuis Angel. de Are. hic ſimpliciter & inaduertenter: vt puto: dixerit in omnibus iſtis de quibus in hoc textu poſſe fieri petitionem etiam inſolidum: licet executio debeat fieri inquantum poſſunt: quod eſt notorie falſum ſaltem in primo exemplo huius

3 tex. per d. l. quoties. §. ſi ſemel. ¶ Notate ex hoc textu † quòd quādo peculium filij vel ſerui non eſt tantum quātum aſcendit eorum debitum: pater vel dominus non condemnantur inſolidum: ſed eatenus quatenus eſt peculium. facit §. præterea. j. titu. j. Limitate tamen hunc textū non procedere quādo pater vel dominus fuiſſent in dolo: quia tunc non ſolùm de peculio: ſed inſolidum tenerentur l. in bonæ fidei. ff. de peculio. facit in ſimili l. iij. §. interdum. & §. quanquam. & l. eum, qui. ff. quod cum eo. & l. ſi rerū. ff. de re iudi. & idem in marito, qui dolo facit, quo minus poſſet: vt l. etiam. §. j. ff. ſoluto matrimonio. & per gloſ. ij. j. in ver. ſeq. materiam autem iſtius actionis de peculio dixi plenè infra §. actiones autem de peculio. ſ. eod. titu. ¶ Gloſ. in ver. actiones. ibi: & non eſt iſta de duodecim diuiſionibus. Pet. de Bellapertica relatus hic per Ioan. Fab. dicit hanc gloſ. vehementer errare, dum dicit hanc diuiſionem in text. poſitam eſſe extrauagantem: cùm text. ponat hic eam vt principalem. Vos autē ſaluate glo. quòd iſta nō eſt de duodecim diuiſionibus. Intelligite de illis duodecim diuiſionibus, quas poſuit Ioan. Cremo. in arbore ſua actionum, ad quam arborem ſe refert hic gl. noſtra, vt j. dicam. ¶ In ead. glo. ibi: tertia fuit ſ. eod. §. ſequens. vos dicite poſſe teneri quòd imò tertia diuiſio fuerit in §. præiudiciales. ſ. eod. vt ibi dixi in gloſ. j. mag. in princip. & hoc modo illa diuiſio §. ſequens. eſſet quarta. ¶ In ead. gloſ. ibi: not. quòd aliæ ſunt directæ, aliæ vtiles: & ſic glo. ſentit ſecundùm Nicolaum de Neapoli. hic quàm directa: & vtilis differat in ſubſtantia. De quo vos videte latè per Bart. in repe. l. ij. quam aliquæ lecturæ habent. C. de actio. & oblig. ¶ In fi. gl. hanc glo. per omnia ſecutus eſt Dyn. in rub. huius titu. Pet. verò de Bellapertica, ſecundùm quod hic refert Ioan. Fab. dicit ſe neſcire quid gloſ. iſta voluerit dicere hic, quæ tantùm ponit duodecim diuiſiones actionum: quia imò ſunt quindecim: nam duodecim ſunt hic in gl. enumeratæ. Eſt & alia diuiſio quòd quædam ſunt perſecutoriæ ſolidi, quædam non, quam glo ſ. in prin. huius tit. dicit non eſſe de duodecim diuiſionibus. Itē eſt alia, quædam ſunt datiuæ, quædā natiuæ: prout dixi in §. rurſus. ſ. eo. Itē alia, quia quædā ſunt arbitrariæ: quædā nō. §. prætereà ſ. eo. itē alia, quia quædam actiones ſunt ex cōtractu, quædā ex facto, quædā in factū. d. l. quoties. §. ſi. & l. obligamur. ff. de act. & obl. Vnde gl. ſecūdùm eum videtur errare, cū ponat ſolū duodecim diuiſiones, cū ſint ſexdecim. Io. Fab. hic dicit, & bene, ſuſtinēdo gl. noſtrā quòd gl. noſtra intēdit loqui de diuiſionibus duodecim, quæ ſunt in arbore Io. & ad illā ſe refert, nō autē ad diuiſiones huius tituli, vel quæ alibi habētur. Petrus verò nō retulit ſe ad diuiſiones huius ti. nec etiā ad diuiſiones, quæ ponūtur in arbore Ioannis, ſed ad omnes, quæ largo modo poſſunt dici diuiſiones, id eſt, differentiæ: quia pro vero nō ſunt diuiſiones.

b vos autē iſtis poſthabitis tā diuiſionibus gl. noſtræ, quàm Pet. [b] ¶ de Bellaperti dicite, & melius, quàm hic declarat Io. Fab. ex mēte Angel. de Are. ſ. eo. tit. in prin. in j. col. quòd in toto iſto titulo ponūtur ſex diuiſiones actionū, quæ ſunt principales. Prima diuiſio eſt, quæ reſpicit cauſam materialē, quòd quædam ſunt reales, quædam perſonales: vt §. j. vſq; ad §. ſed iſtæ. ſ. eo. Secūda diuiſio reſpicit cauſam efficientem quòd quædā ſunt ciuiles, quædā prætoriæ: vt §. ſed iſtæ. vſq; ad §. ſequens. ſ. eo. tit. Tertia reſpicit cauſam finalē, quòd quædā ſunt rei perſecutoriæ, quædā pœnales, quædā miſtæ: vt § ſequens. vſq; ad §. omnes. ſ. eo. Quarta reſpicit cauſam formalē: quòd quædā dantur ad ſimplum, quædā ad duplū, quædam ad triplum, quædā ad quadruplū: vt §. omnes. vſq; ad §. actionum. ſ. eo. Quinta reſpicit cauſam ſubſtantificam, quòd quædam ſunt bonæ fidei, quædā ſtricti iuris: vt §. actionum. vſq; ad iſtum §. finalem. ſ. eo. Sexta, & vltima reſpicit proſecutionis effectum, quòd quædam ſunt perſecutoriæ ſolidi, quædam non: vt hoc §. vſq; ad finem tituli. Et iſta

eſt

a ¶ Poteſt. Vide Firmianum in ſuo aureo repertorio in ver. maritus côuenitur. verſi. viij. vbi plene habes hanc materiam.

b ¶ Non puto extra propoſitũ eſſe ſi hîc quæraſ quid iuris in marito putatiuo, nũquid habeat priuilegiũ, de quo in §. iſto, do. Alex. in l. maritu ff. ſol. ma. in vi. fal. limitat regulã illius l. & iſtius §. cũ ſimilibus, nõ habere locũ in marito putatiuo, ꝑ tex. in c. j. extra de don. inter vir. & vxo. & cũ do. Alexan. eſt cõis ſcribentiũ ſententia. Rapha. Cuma. quẽ refert Alex. in d. l. maritum. in l. ſi cũ dotẽ. §. ſi. ff. ſol. mat. fuit in contraria opi. ꝙ imò maritus putatiuus habeat iſtud priuilegiũ, quẽ, vt in voce audiui, ſecutus fuit do. & præceptor meus Marian. Soci. iunior in Rub. ff. ſol. ma. Et hãc opin. ego Bononiæ diſputãdu ſuſtinui publicè, & fuit mihi à magnifico tunc vniuerſitatis & collegij Hiſpanorum rectore, ac à quodã doctiſſimo ſcholare Romano argumẽtatũ: perſtringã quantum potero, & duntaxat quæ videbũtur vrgẽtiora adducã. Et pro primis cõtra cõmunem opi. arguitur ſic: filij nati ex iſto putatiuo matrimonio ſunt legitimi. Bar. & poſt eũ Iaſ. in l. auunculo. ff. de condi. & de. Cyn poſt glo. in l. qui contra. C. de inceſt. nup. ſi ſunt legitimi habent priuilegiũ de quo in §. noſtro, vt eſt text. in l. etiã. in princ. ff. ſol. ma. ſi igitur iſti filij, qui tanquã filij & hæredes patris repræſentant eius perſonã. l. ſi. C. de impub. §. j. in authẽ. de iureiurã. mor. præſ. habẽt iſtud priuilegiũ: ergo & eorũ pater cuius occaſione ipſi conueniuntur, & eius iure vtũtur. c. is, qui in ina. de regu. iur. lib. vj. Huic fundamẽto, quãuis prima facie colorato facilis eſt ſolutio: quia nõ eſt bona cõſequentia, filij habẽt, ergo ex perſona patris. Nam proprio iure habent quod patet, quia nõ tráſit ad filios alterius matrimonij & hæredes patris, vt cõmuniter tenent doctores in d. l. etiam. in prin. ſ. alleg. cũ multis ſimilibus, vt ibi per do. Alex. Nec ratio, quæ militat in filiis militat in patre. Nã in filiis ideo eſt ne cogantur mendicare ad petitionẽ matris, quos ipſa ob naturalem vinculum alere teneretur. l. ſi quis à liberis. §. j. in ver. ergo & matrẽ cogamus. ff. de lib. agn. quæ ratio ceſſat in patre eorũ, & potius dicuntur iſtud priuilegium ex perſona matris habere, quã patris: quia ſi nõ ſint eiuſdẽ mulieris filij nõ gaudent hoc priuilegio: vt d. l. etia. in princ. patet ergo ꝙ primũ argumẽtũ nõ obſ. Secũdò contra com. opi. arguitur ſic, & in hoc arg. ſtat fundamentũ potiſſimũ iſtius partis, vbi militat eadẽ ratio. Idem ius eſt in vera dote, qđ in putatiua. l. ſi eũm dotẽ. §. ſin. ff. ſol. ma. Sed in marito putatiuo eſt eadem ratio, quæ eſt in marito vero, ergo idẽ ius: iuribus vulgaribus. Minor probatur: nam ratio concedendi iſtud priuilegium vero marito, eſt honor bene tráſacti matrimonij, & ob reuerentiam maritalẽ l. vnica. §. eũ aut. C. de rei vxo. act. quæ ratio militat etiã in marito putatiuo in honorẽ bene tranſactę ſocietatis, arg. l. verum. ff. pro ſoc. & correlatiuorũ vbi eſt eadẽ ratio, debet eſſe eadẽ iuris diſpoſitio. l. ſi. C. de indic. vid. tollen. Sed mulier putatiua habet priuilegia dotis. d. l. ſi eũ dotẽ. §. ſi. ergo etiã maritus putatiuus debet habere priuilegia veri mariti. Ad primũ reſpondeo per inficiationẽ, negando ꝙ ſit eadem ratio reuerẽtiæ & honoris. in putatiuo, quæ eſt in vero marito: nam actio famoſa nõ datur cõtra verũ maritũ ob honorẽ matrimonij. l. ij. ff. rer. amo. datur tamen contra maritũ putatiuũ vt l. ſi concubina. in prin. ff eo. titu. Et ſic patet ꝙ marito putatiuo non debetur illa reuerentia, quæ debetur marito vero.

est mera veritas, quicquid alij dixerint: quorũ
pleraſque opi. refert Nico. de Neap. hic, in §.
omnes. in prin. ſ. eo. & maximè eorum, qui tenuerunt in hoc titulo poni tãtum tres diuiſiones actionũ. Prima in §. j. ꝙ aliæ ſunt reales, & aliæ perſonales. Secũda in §. ſequẽs. ſ. eo. ꝙ aliæ ſunt rei perſecutoriæ, aliæ pœnales, aliæ mixtæ. Tertia in §. actionum. ꝙ aliæ ſunt bonæ fidei, aliæ ſtricti iuris. Teneatis quod proximè dixi.

LAVS DEO.

1 *Maritus in actione de dote repetenda condemnatur in quantum facere poteſt.*
2 *Maritus an ſemper hoc priuilegio gaudeat, quacũque actione conueniatur. 3.*
4 *Socer habetur loco parentis.*
5 *Maritus an habeat tale priuilegium etiam ſi alius extraneus agat.*
6 *Renuntiari huic beneficio an poſſit per pactum factum ſoluto matrimonio. 7.*
8 *Ruſtici vti non debent pane albo, vel pullis, aut alijs delicatis cibarijs.*
9 *Maritus ſi fuerit in lata culpa, an gaudeat priuilegio. 10. 11. 12.*

Ver. Item ſi de dote.

¶ Iſte verſic.
fuit ſ. ſummatus in genere: tamẽ in ſpecie hoc
1 dicit. † In actione de dote repetenda condem-
a natur maritus in quantum facere poteſt. [a] hoc
dicit vſq; ad ver. propter retentionem. ¶ Notate ex hoc tex. ꝙ maritus, quando conuenitur à muliere ad dotem, habet priuilegium vt nõ condemnetur, niſi in quantum facere poteſt.
2 † An autẽ maritus ſemper gaudeat hoc priuilegio, quacũq; actione cõueniatur, ſiue perſonali, ſiue reali, ſiue etiam actione deſcendẽte ex delicto, videte hic per Dy. Io. Fab. & Io. de Pla. & per Bart. latiùs, & pleniùs diſtinguentem in l. maritum. ff. ſol. mat. Cuius diſtinctionem refert, & ſequitur Angel. hic. Videte etiam per Ange. in l. non tantum. ff. de re iud. & Nicol. de
3 Neapo. hic, in ij. oppo. extra gloſ. † An autem hoc priuilegiũ competens marito vt non condemnetur, niſi in quantum facere poſſit, competat etiam ſocero, & ſic patri mariti: Io. Fab. Ioan. de Pla. & Ange. hic tenent ꝙ ſic, per l. rei iudicatæ. §. ſi. cũ l. ſeq. ff. ſol. ma. Et ratio eſt, ſe-
4 cundùm eos, † quia ſocer loco parẽtis habetur, vt dictis legibus dicitur: ſed parens non condemnatur, niſi in quantũ facere poteſt, in ver. ſed ſi quis cũ parente. ſ. eo. igitur &c. Vos autem in hoc, quia ſolet diſtingui inter ſocerum mariti, & ſocerũ vxoris, item an conueniatur cõſtante matrimonio, an verò eo ſoluto, videte tex. in l. ſicut. cũ ſeq. & ibi per gl. & Bar. ff. de re iudi. & tex. in l. pe. ff. de iur. do. & tex. notabilẽ in l. verũ. §. tempus. ver. quod in cæteris. ff. pro ſocio. & latè per Imo. in d. l. rei iudicatæ. §.
5 ſi. ¶ † Nũquid autẽ maritus habeat hoc priuilegiũ, nedum ſi mulier agat ad repetitionem dotis, ſed etiã ſi alius tertius extraneus, iuxta l. vnicam. §. accedit. C. de rei vxor. actio. videte tex. in l. ſi prior. & ibi per gl. Bar. & alios. ff. ſol. ma. & tex. in l. Neſennius. ff. de re iud. & l. ſi
6 extraneus. ff. de iur. do. † An autẽ huic beneficio poſſit renũtiari per pactũ factũ ſoluto matrimonio, videte Bar poſt Gul. de Cu. & Dy. in l. alia. §. eleganter. ff. ſol. matri. ¶ Glo. in ver. maritũ. in fi. addite gl. in l. ſciendũ. ff. de re iudi. & addite omnino quæ dixi in §. fuerat. poſt gl. mag. ibi: in ver. cũ ipſa. ſ. eo. ¶ Gloſ. in ver. facultates. diuido in duas partes principales. In prima ſubaudiendo ad tex. remouet tacitũ cõtrarium ad tex. ¶ In ſecunda per viã fallentiæ tollit etiã aliud contrariũ ad text. Secunda ibi:
7 & hoc niſi dolo fecit maritus. ¶ † In ea. gloſſ. ibi: l. in condemnatione perſonarũ. habetis ꝙ in condẽnatione mariti cõuenti ad dotem in quantum facere poteſt, debet etiam deduci ne egeat. Et dicit magiſtraliter Ioan. Fab. hic ꝙ in deducendo ne egeat, erit attendendus modus circa duo, ſcilicet circa quantitatẽ rei, & tẽporũ. In quantitate enim rei inſpiciuntur facultates, & conditio perſonæ. Nã ſi eſt perſona, quæ poſſit operari, vel quæ habeat officiũ, ſeu artificium, debet ſibi cõputari: & ſic fiet deductio iſtarũ operarũ: vt eſt gl. ſi. in l. ſi maritus in id. ff. ſol. ma. facit l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. cũ glo. ſi. ff. de lib agno. & l. ſi quis argentũ. §. ſed & ſi quis. & ibi glo. ſuper ver. donauit. C. de dona. facit l. cũ alimẽta. ff. de ali. leg. l. interdum. ff. de ope. li. Item ſi eſt doctor, vel miles, vel nobi
8 lis. plus habebit expendere, quã ruſticus. † Nã ruſtici non debent vti pane albo, vel pullo, aut aliis delicatis cibariis, ſed debẽt vti pane groſſo, caſeo, cæpis, & fabis. Ita inquit glo. in l. ſeruis vrbanis. in prin. ff. de leg. iij. Accedat l. tutor ſecundũ dignitatem. in prin. ff. de admi. tut. & l. j. §. mulier. ff. de ventre inſpi. De quo vltimo, quia non eſt ſine dubio apud doc. videte Iac. de Are. Albe. Bald. Imol. & Cu. in d. l. maritus in id. & Ang de Are. hic. Item in hac deductione debet attendi quantitas temporis: non enim ſufficeret fieri deductionem pro vno anno, ſed debet attendi cuius quãtitatis annorũ ſit maritus, facta computatione ſecundũ formã l. hæreditatũ. in prin. ff. ad legem Fal. & ſecũdũ illã debet iudicari, ſecundùm Dy. Io. Fab. Ioan. de Pla. & Ang. de Are. hic: & ita etiã ante eos dixit glo. in l. maritum. in gl. j. ff. ſol. ma. ¶ In ea. gloſ. ibi: & hoc niſi dolo fecit maritus. videte multa ſimilia, quæ dixi in prin. huius §. in j. notabili.
9 ¶ † Quid autẽ iuris ſit, ſi maritus fuerit in lata culpa: videte text. in l. etiam. §. licet. & ibi gloſ. in verſic. culpa. & ibidem per Bart. & alios. ff. ſoluto matrimo. & gloſ. in l. verum. §. tempus. in verſi. non debere. ff. pro ſocio. & idem dicimus in ſocero, qui propter dolum ſuũ perdit hoc priuilegium. l. pe ff. de iur. dot. Et ſic habetis ex glo. noſtra vnam limitationẽ ad tex. noſtrum volentẽ ꝙ maritus non ſit condemnandus, niſi in quãtũ facere poſſit, vt nõ procedat,
b quãdo hoc proceſſit dolo mariti. [b] ¶ † Secun
10 dò vltra gloſ. limitatur iſte text. vt non procedat

Nec obſt.ſolu. do. mei ad illā l. q ad hoc vt cōpetat rerū amatarū actio requiratur q ſit diuortiū,& etiā conſideratur honor matrimonij, & cum vtrūq; requiratur copulatiuè,licet militet ratio honoris, eo quia ceſſat diuortiū,non cōpetit rerū amotarū iudiciū: quia ad veritatē copulatiuæ debet vtrunque verificari.l. ſi hæredi plures.ff. de condi. inſtit. quia fateor quòd diuortium requiritur, ſed nego quòd militet ratio honoris.nam de hoc diſputamus:quia vbi nō eſt diuortium verè, non fuit à principio matrimoniū: vbi non eſt matrimonium, ceſſat reuerentia maritalis: & ſic ceſſat rerū amotarū actio & finis & effectus denegationis illius iudicij eſt,qa ceſſat honor, & reuerētia maritalis ob quas cauſas fuit inuenta rerū amotarum actio d.l.ij.§.alleg. Nō obſt aliud de correlatiuis, qa etiā nego eſſe idētitatem rationis. Nā in muliere eſt ratio vt facilius nubat.l.iij.ff.de priui.creditorū. quæ ratio ceſſat in marito,vt dicunt doctores in d.l. ſi eū dotē.§. fin. Multa alia cōtra cōmu. opi. adducebant, quæ, vt breuitati ſtudeā,omitto:qa in effectu ad hoc omnia tendūt ad rationis ſimilitudinem, qua ſublata, oīa corruūt. Et pro cōmu.opi. facit,quia ſecundū eundē do.meū in priuilegiis de perſona ad perſonam, nec etiā ex maioritate rationis valet arg.put ipſe dicebat in l. j.ff.de leg.j. ergo nec etiam in caſu noſtro niſi quatenus in iure expreſſum eſt, & procō mu.opi.facit opti me text.quem neſcia ad hoc ab aliquo allegatū, in l. ſi vxor.§.ſed ſi ea.ff. ad leg. Iul. de adult. & quia articulus eſt valde diffuſus, cætera, quæ per doct. dicūtur, omitto, & remitto te ad repetitionē d.rubri.ſol.matr. qua Deo propitio ſequēti anno videbis, vbi latè defenſaui com. opi. quæ mihi nūc magis placet. Carcaſſona Sardus.

dat quando mulier eſſet ita pauper,& nō haberet niſi illam dotē quę tota eſſet neceſſaria ad ſolius mulieris victum:durū enim eſſet,mulierem mendicare ſame, & aliū de ſua propria dote nutriri.l. ſi quis à liberis.§.de alimētis.qui eſt §.pe.& ibi gloſ.ff.de libe.agno. Eſſet præterea contra ordinē charitatis:cum omnis ordinata charitas à propria perſona incipiat : vulgata l. præſes.C. de ſerui. & aqua. & propterea dicit ibi glo.Ille perit meritò, qui ſe plus diligit vllū. Propterea ab vno non debet auferri vt alteri detur:quia ſic eſſet diſcooperire vnū altare, vt aliud cooperiatur:cōtra l. aſsiduis.verſic. exceptis.C.qui pot.in pig.ha.& l.verū.§.pe.& fi.ff. de mino.Et ita tenēt doc.hic, Ioā.Fab. Ioan.de Pla.& Ang.de Are.Idē etiam tenuit Bar. poſt
11 Iac.de Are.in d.l.maritū.ff.ſol.mat.¶ †Tertiò limitatur not.iſte tex. vt procedat quando res dotalis nō extat. Si autē res dotalis extaret, & ad eā conueniretur maritus,nō haberet beneficium huius tex.imò deberet ad ſolidum condemnari. Et ratio eſt in promptu, ſecundū Io. Fab.Io.de Pla.& Ang.da Are.nā maritus diceretur eſſe in dolo, eo ipſo q maritus rē habet, & eam reſtituere nō vult: vt l. in bonę fidei.ff. de pecu.ſed maritus perdit hoc beneficiū propter dolū,vt hac gloſ. igitur &c. Et ita dicunt præfati doc.eſſe, quādo nō extaret res data in dotē, ſed extaret alia res acquiſita ex re dotali. Nam hoc caſu maritus in re tali non habet priuilegium huius tex.per.l.vxor marito.ff.de dona.inter vi.& vxo.& l.ſi cùm dotē.§.fi.ff.ſolu. ma.Bene facit in ſimili l.Imperator.§.fin. & l. ſeq.cū ibi no.ff.de leg.ij. Accedat aperta ratio. Nam dos quid vniuerſale cenſetur.l. quod dicitur.ff.de impen.in reb.dotal.factis.& colligitur ex l.ſi ex lapicidinis.ff.de iur.dot. per Bart. & alios in rub.ff.ſolu.ma.Sed in vniuerſalibus pretium ſuccedit loco rei, & econuerſo : vt l.ſi rem & pretiū.& ibi traditur.ff.de peti. hæred.
11 cum ſimi. ¶ †Vltimò limitatur iſte text. vt procedat, quādo maritus conuenitur actione de dote. Quid autem ſi alia actione conueniatur,puta hypothecaria:recurrite ad notabilem diſtinctionem Bar.in d.l.maritū.Et dixi remiſſiuè ſ.in notabilibus.¶ In fin.glo.gl.bene dicit. Et per iſta remanebit expeditus iſte verſicu. Sequitur ver.propter.

LAVS DEO.

5 *Dos an ipſo iure per impenſas factas à marito in re dotali diminuatur.& conſequenter eius repetitio.& nu.ſeq.*

6 *Compenſatio de ſpecie ad quantitatem quando admittatur.*

Ver. Propter retētionē.

¶ Iſta ver.fuit ſummatus in genere ſ. in prin. huius §.tamen in ſpecie hoc dicit vſq; ad ver.
1 ſed & ſi quis.†Impēſæ factæ à marito in re dotali minuunt ipſo iure dotē: & cōſequenter dotis repetitionē. hoc dicit in ſpecie vſq; ad ver, ſed & ſi quis.¶ Notate ſummarium.de quibus autē impēſis intelligatur iſte tex. videbimus ſta
a tim in gl.¶ †Limitabitis tamē hunc text.& ſimiles vt procedant quādo impēſa fit ad perpetuā rei vtilitatē:ſecus autē ad vtilitatem rei tēporalē,puta iſtius anni : quia tūc nō minuerēt dotem, ſed cōputarentur cū fructibus.text. eſt in l.iij.§.j.ff.de impēſis.in reb. dotal.fact. & ibi etiā videte glo.ij.& Bart. quid iuris ſit,quando
3 impēſa fieret ad vtilitatē decē annorū. ¶ †Secundò limitata hunc tex.& ſimiles,vt nō procedant in expēſis,quæ fiūt ad cuſtodiā rei,quia illæ non repetūtur,ſed computantur cū fructibus inde perceptis,etiā ſi impenſę factæ ad cuſtodiā eſſent maiores,quā fructus:cēſent enim tales impēſę factæ gratia fructuū quęrendorū. Tex.eſt in l.pe.& fi.& ibi iſta no.Bar.ff.de impen. & ibidē etiam per iſta infert ſingulariter
4 Bar.†q ſi vxor daret in dotē caſtrū marito, q expenſę factæ ad cuſtodiā non repetuntur. Eſt verum quod Ang. in l.diuortio.§. impēdi autem.ff.ſol.ma.tenuit in hoc cōtrarium:& dicit ſe cōtrariū cōſuluiſſe apud vrbē veterem per not.ſingulariter per eundē Bar. in l.cùm quęreretur.§.prædiis.ff.de leg.iij.& pro Ang.ego allego gl.in terminis in l.ſumptus.in ver.neceſſarios.ff.de lega.j.Io. de Imo.in d.§. impendi autē concor.has opi.Bar.& Ang.vt ibi per eū. de quo etiā videte Bal.in l.j.in fi.C.de fruct. &
a lit.expen.& Imo.in d.l.ſumptus.[a] ¶ †Quid
5 autē ſi maritus fecit impenſas in litigando pro re dotali defendēda,vel recuperāda puta ſi mulier dediſſet in dotem nomina debitorum,pro quibus exigendis maritus feciſſet impenſas, an illæ impenſę cōputentur mulieri? De hoc habetis gloſ.ſing. in l.j.in ver. in neceſſariis. & in ver.non ſint.ff.de impen. tenētem quòd non, per illum tex.quia hoc caſu dicitur maritus impendiſſe in res mulieris non dotales.& dicit ibi Bar.q illa gl.eſt ſingularis , & multū not.& ſignāda, & idē etiā,quod illa gl. tenuit etiā Spec. poſt relatas opi.antiquorum.Ioā. Guarnerij in tit.de dona.inter virū & vxo.§. formatis. ver. illud quęritur.Io.Fab.hîc dicit q iſtud videtur ſibi perquàm durū,ſaltē vbi maritus noluit donare, qui non tenebatur miniſtrare dictas impenſas:vt no.Inno.in c.per veſtras.in gl.fi. in fi. extra de dona.inter vi.& vxo.pro quo facit l.j. §.& ſumptus.C.de bo.ma. Vnde dicit ſe non videre quare maritus tales impenſas nō repetat: & quare de eis nō iudicetur ſicut & de aliis impenſis. Bart.not.in d.l.j. poſt multa concludit q aut maritus accepit in dotē nomē debitoris æſtimatum : quo caſu eius eſt periculum: vt l.ſi nomen.ff.de hære.vel act.vendita. & tūc ſine dubio non repetit impenſas. Aut verò maritus accepit ſimpliciter nomē debitoris in dotem : & tunc omnis impenſa legitimè facta in exigēdis nominibus debitorū debet deduci de dote. Quando autē nomē datur ſimpliciter in dotē,tantū intelligitur eſſe in dote,quātū cōſequi poterit, deducta impenſa : prout in ſimili dicit

a ¶ Adde q ſi nos loquimur reſpectu agrorū mihi placet diſtinctio Angel. Imol.do.Alex.in d.l.diuortio.§.impendi autē.ff.ſol.ma. in q.verò caſtri in dotē dati ſic puto diſtinguendū, q quędā eſt cuſtodia regularis & ordinaria caſtri, quā mulier ſolita erat pręſtare antequam caſtrū doti traderet, puta ſolita erat in caſtro tenere cōtinuò certū numerū militum: & iſtam cuſtodiā maritus fructib° reputabit. Et ita,procedat dictū Bart. in d.l.penul.ff. de imp. in reb. dot. fac. alioquin ſi ſecus hoc caſu diceremus, huiuſmodi impenſa eſſet quotidiana, & ordinaria dotē de facili obſorberet. Et illi dicunt reditus caſtri, q deductis huiuſmodi oneribus remanēt: arg.l. fructus.ff. ſol.ma. Nec obſt. hunc dicto tex. in d.l. cū quęreret. §. prædiis. ff. de leg.iij. qui iudicio meo,nihil facit. Nā verū eſt in legato prædia cū his, quæ culturæ cauſa parata ſunt non veniunt parata cuſtodię cauſa quia in legato nō ſunt expreſſa. At in q.noſtro expreſſum eſt maritum, rei cuſtodiā fructibus debere imputare:vt l.pe. & fi.ff.de impen. in reb.dot.fac. Quędam, & ſecundò eſt cuſtodia extra ordinaria, & irregularis, ſi forſan maritus timore exercitus circa caſtrum tranſeuntis milites duplicaſſet, vel ob quālibet aliā iuſtā cauſam neceſſe haberet plus ſolito in cuſtodiēdo caſtrū impedere: & hoc caſu diceremmaritum huiuſmodi impenſas repetiturum, nealiās cogatur mulierē fere indotatā habere, & matrimonij onera ex ſuo duntaxat patrimonio portaret quod eſſe non debet, arg.l.ſi donaturus. §. finali.ff. de cond.cau. dat. & l.pro oneribus, C. de iure dot. nā omnes fructus huiuſmodi impēſis, quæ regulariter ſunt magnæ abſorberētur, & maritus onera ſolus portaret, vt dixi. Et hæc, videri meo, ſapiunt æquitatem. Carcaſſona Sardus.

dicit gloſſ.not.magna.in l.per diuerſas.& ibi per Barto. & doct.C. man.& hoc caſu procederet dictum Inno.ſ.relatum ꝙ has impenſas maritus non tenetur miniſtrare. Cum hac opi.Dyn. & Bartol, tranſeunt ſimpliciter Ioan.de Plat.& Ang.hic: de quo etiam videte Bart.& Bald.in l.j.C.de bo.ma.& Bart.& ibi omnino Bald. in l. Meuia.in prin.ff.ſolu.ma.& Bald.in l.ij.C.de act. & obli.& in l.per diuerſas.in vj.q.C.mand.& in l.qui ſe debere.in vlti. q.ff. de condi. ob cau.& in l.iij.C.de falſa cauſa adiec.leg. & ibi dicit illam ſingu. glo.d.l.j.procedere,& poſſe ſaluari in paruis expēſis. Prędicta procedunt quādo maritus fecit impenſas in rebus dotalibus mulieris. Si autem impendiſſet in perſonam mulieris,puta pro vxore in infirmitate conſtituta,an tales expenſas repeteret: videte Dyn.Bart. Bal. Ange.Cuma.Imo.& reliquos in l.ſi cùm dotem.§.ſin autem in ſæuiſſimo.ff.ſolu.ma.Cyn. Bal.Ang.& Sali.in l.quod in vxorem.& ibi tex.C.de neg.geſt.Ang.de Are.in §. fuerat. in iij.charta.ſ. eod, & aliquid per Ioan.de Plat.hic. ¶ Gloſſ. magna in ver. ob impenſas. habet duas partes principales. In prima enumerat quot ſunt ſpecies impenſarum. In ſecūda declarat in quibus impenſis procedat,& loquatur tex.noſter.Secunda ibi:in primis impenſis.¶ In ea. glo.ibi:tunc ipſo iure deſinit eſſe dotalis.Idem tenuit gloſſ.in l.vnica.§.ſed nec ob impenſas.in ver.quantitatem.C.de rei vxo. actio. & ibidem ſequitur Iac.de Aret. & Cyn.hic, Nico.de Neapo. hic in apo.text. in ver. diminuitur. Et iſta fuit opi. Iuriſconſulti in l.ſi is, qui.§.quod dicitur.ff.de iure do.hic allegata in gloſſ. Sed iſta opin. Scæuolæ corrigatur per Vlpianum in l. quod dicitur.la j.in princ. ff.de impen.hic allegata in gloſſ.& ita ibi tenuit gloſ.magna in ver. dotis.poſt medium. in ver. vel illud quod dicitur.in l. ſi is, &c. Et hanc partem,ſcilicet quòd opi.Scæuolæ corrigatur per Vlpianum, diſputat latè Bart.poſt antiquos in d.l.quod dicitur.& ibi per multa concludit ꝙ correcta ſit opi.Scæuolæ,& ꝙ vera ſit opi. Vlpiani, & maximè per hanc rationem: quia mulier non debet eſſe deterioris conditionis,quàm alius,imò melioris:vt l.j.ff.ſolu.mat.Sed ſi alius expendit in rem meam neceſſario plus quàm valeat, non deſinit res eſſe mea:vt l.ſi ſeruos.ff.de pig.act.Præterea, vt inquit Iuriſconſultus in d.l.quod dicitur.abſurdum eſt,ꝙ diminutio corpo-
6 ris ſic fiat propter pecuniam: maximè †cùm non admittatur com-
a penſatio in ſpeciei ad quantitatem, vt latè dixi in §.in bonæ fidei. [a] ſuper glo.in ver.iure aperto.in princ.ſ.eod.tit.Et hanc partem tenuit etiam Bar.in d.l.vnica.§.ſed nec ob impenſas.& ibidem Iaco. But.& Sali.& idem etiam tenent Ioan.de Plat.& Ang.de Ara.hic. Et iſtud tenete,quamuis multi alij doc.relati in locis ſuprà ſcriptis tenuerint contrarium, adhærentes opinioni Scæuolæ, cui etiam adhæret Dy.hic,vt prędixi,& etiam Nic.de Neap.in apoſtil.tex.in ver.diminuuntur.poſt Old.Laudēſem in d.l.qđ dicitur. Dicite ergo ad glo.noſtram ꝙ imò ipſo iure non deſinit eſſe dotalis, ſed bene poteſt petere expenſas, vel retinere fundum, donec ſibi reſtituantur expenſæ,per d.l. quod dicitur. & ibi Bart. poſt antiquos.
7 ¶ †In ead.glo. ibi: ſi mandato mulieris fecit, repetuntur.In quantum autem repetātur iſtæ impenſæ vtiles factæ à marito in re dotali,gloſ.iſta non declarat: ideo dicite ſecundùm ſcribentes hic, vt Ioan.Fab.Ioan.de Plat.& Angel.de Are.quòd aut maritus impendit de mandato,& fecit expenſas de voluntate mulieris: & tunc omnes repetit:vt l.vtiliū.ff.de impen. Aut fecit ſine mādato: & tunc mulier omni tempore fuit,& eſt ſoluēdo:& tunc omnes repetuntur:vt d.§.ſed nec ob impenſas. Aut vno tempore tantùm:& tunc aut impenſæ ſunt factæ,& mulier tenetur in ſolidum: quia ſufficit vtiliter eſſe cœptum:vt l.ſed an vltro.ff.de nego. geſt.& not.in d.l. vtilium. Aut tempore repetitionis tantum:& tunc non repetit. d. l.vtilium.ſed datur facultas tollendi,ſi prodeſſe poteſt id, quod tollitur, iuxta l.in fundo. de rei vendi. Et ad hanc theoricam videte
8 Barto.poſt Dyn.in d.l.vtilium. ¶ † In eadem gloſſ.ibi voluntariæ non repetuntur,etiam ſi mandato mulieris factæ ſint. Hæc gloſſ.
b peſſimè dicit in hoc, [b] ✱ & reprehenditur per omnes hic, Dyn. Ioan. Fab. Nico. de Neapo. Ioan. de Platea, & Angel. de Aret. eò quia dicat contra duos text. expreſſos contra l. in voluntariis. in princip.ff.de impen. & l. vnicam. §. ſed nec ob impenſas.C. de rei vxor.act. quibus iuribus expreſsè dicitur, voluntarias impenſas nunquā repeti,etiam ſi mandato,& voluntate mulieris factæ ſint:ſed competit deductio, quę fieri poſſit ſine læſione prioris ſtatus rei: vt in dictis legibus: & hoc niſi fuiſſet res mercalis, ſeu venalis:quia tunc dicerentur impenſæ potiùs neceſſariæ quàm voluntariæ:vt eſt text.in l.ꝙ ſi hæres.ff.de impen.& declarat Barto.in l. voluntariæ.co.titu. Et hoc,quod dictū eſt,ſpeciale eſt in vxore:vnde ab alio,cuius voluntate expenſæ voluntariæ factæ fuiſſent in re ſua, bene repetuntur:vt eſt tex.in l.iij.§.ſed ſi mu-
9 tua.ff.de in rem verſo.¶ †In ſecunda glo.dicit Ang.de Are.hanc gloſ.totam eſſe notandam, & ſignandam: quia eſt magiſtra in materia.& ſecūdùm doct.hic,vt Io.Fab.& Ioan.de Pla.& Ang.de Are.ſuprà ſcripta diſtinctio procedit, quando conſtat ꝙ maritus non animo donandi fecerit impenſas. Si autē conſtaret ꝙ animo donandi: & tunc dic vt in d.l.ſed ſi mors.§.ſi. & l.quod ſi vir.& l.vtrū.ff.de dona.inter vi.& vxo. & videte gloſſ. & Barto. in l. omnino. in gloſ.j.de impen.

a ¶ In bonæ fidei. Quem vide in nu.66.67.& 69.

b ✱ Aduerte quòd immeritò hæc gl.à doctor.reprehenditur, nec ſcio quid aliud voluerit glo.quàm id,quod dicitur in d.l.in voluptariis.& in d.§. ſed nec ob impenſas. Inquit enim gla.voluptariæ non repetuntur,etiam ſi volūtate mulieris factæ ſunt,ſed abraſio permittitur ſine læſione operis:vt leges ſ.alleg. Et illa dictio etiam ſeruat ſuā naturā, quia explicat caſum magis dubitabilem, vt habetur in l.j. C.qui admi. & in cle. ij. ibi: ſiſco, etiam eccleſiæ deheret. & in l. qui ſe patris. C.vnde lib. Nec credo hoc Accurſium ignoraſſe. Et ꝙ ita debeat gloſ. intelligi, patet,quia allegat d.§. ſed nec ob impenſas. vbi ad literam quod dicunt docto habetur:ergo intelligenda eſt gl. ſecundū l.quā allegat Bart. in l.non ſolum la ij.§.ſi liberationis verba. ff.de lib. leg.& in l.cùm quidam.ff. de his, quib. vt indig. & illa dictio etiam, regitur à verbo nō repetuntur,quod eſt negatiuè poſitū. Vnde facile crediderim alios docto. aliter forſan gloſ. habere, quā ego in tribus codicibus meis habeā: ſed ſi habebāt prout Iaſ. hic refert, peſſimè gl. reprehēdunt,quę nihil aliud voluit quā quod ipſi dicunt.Anto.Ange. Carcaſſona Sard.

c ✱ Mihi autē magis placet ratio Dynī: vt eū in §. noſtro,& in d.l. ſunt.de re iud. pariformiter determinetur de parēte patrono, marito,& ſocio, & conſtet in cęteris non eſſe hāc rationem bonā, nec etiā in iſto caſu: nam in marito reuerētia maritalis. l. vnica.§.cū autē.C.de rei vxo.act.in ſocio ius quoddam fraternitatis.l.verū.in princ.ff pro ſoc.l patrono etiā propter reuerētiā arg.l.venia.C. de in ius voc.Idē ergo dicamus in parentibus propter paternalē reuerētiā, & charitatē. Tenęas tamen quod vis: quia parum refert. Sardus.

LAVS DEO.

1 *Parens,patronus,ſocius,& donator,non cōueniuntur in plus,quàm facere poſſint.*

2 *Filius patrem egentem alere tenetur.*

3 *Beneficium vt condemnetur ſolum in quantum facere poteſt,an competat ſi parens agat cum filio emancipato.4.*

5 *Patronus an,& quando gaudeat hoc priuilegio.*

6 *Socius conuentus iudicio ſocietatis habet hoc beneficium vt non condemnetur,niſi in quantum facere poteſt.*

7 *Beneficium ne quis conueniatur niſi in quantum facere poſſit,quibus competat.& nu.ſeq.*

Ver.Sed & ſi quis.

¶ Quāuis ver. iſte in prin. præſentis §. fuerit ſummatus in genere, tamen in ſpecie hoc dicit vſq; ad ver. cōpenſa-
1 tiones.†Parens, patronus, ſocius, & donator, nō cōueniuntur in plus quàm facere poſſint. hoc dicit in ſpecie vſq; ad ver. compēſationes. ¶ Notate primò ex hoc text. parentem conuentum à filio habere beneficium vt condēnetur ſolum in quantum facere poteſt. Concordat l.ſunt qui in id. in vltimo verſic.cum l. ſeq. ff.de re iudica. Sed tunc pulchrum eſt quærere, quæ ſit ratio huius deciſionis. Dyn. hic dicit quòd ratio eſt reuerentia paterna. Aliter, & notabiliùs, dicit hic Nico. de Neapo. in iiij. quæſtione.extra glo.quòd ratio eſt,quia habet locum regula,dolo facis,quia petis quod ſtatim
2 reſtituturus es.†Nam cùm filius patrem egentem teneatur alere.l.ſi quis à liberis.§. ſi vel parens.ff.de libe.agno.certè ſi filius peteret patrē condemnari in ſolidum, pater opponeret hāc exceptionem, dolo facis, quia petis quod ſtatim reſtituturus es. Et intelligite in textu noſtro parentes,ſcilicet vtriuſque ſexus:& vſque
c ad infinitum ſecundùm gloſ. in l. patronus.in
3 ver.parentes.ff.de re iudi. [c] ✱ ¶ †Quid autem econtra

econtra, ſi parens agat cũ filio, vel alns deſcen-
dentibus emancipatis quia cũ exiſtentibus in
poteſtate nõ poſſet regulariter, iuxta l. lis nul-
la. ff. de iud. an eis cõpetat hoc beneficiũ ? Ioan.
Fab. hîc tenet quòd ſic per rationem, quã ſta-
tim dixi, ſecundùm Nico. de Neap. nam cùm
a pater teneatur alere filiũ etiam emancipatũ,[a]
ſi pater petat filium in ſolidum condemnari,
& filius opponet, non conuenit beneficium pe
tere, quod ſtatuo eſt reſtituendũ. Prætereà ni-
hil intereſt, ſi filius deducat, cùm illud eſſet per
aliud viam habiturus: arg. l. ſi filius. ff. de vulg.
& pupil. Et cũ eo etiam tenet Ioan. de Pla. &
4 Ang. de Are. hic. ¶ †Quid autẽ in fratre, an ha
beat hoc beneficiũ ſi conueniatur ab alio fra-
b tre,[b] vt non conueniatur niſi in quantum face
re poteſt? Glo. ſolennis in l. verum. in princ. in
ver. fraternitatis. ff. pro ſocio. tenuit quòd non.
& eam ibi ſequuntur & no. Bart. & Bal. Idem
tenuit etiam Nico. de Neap. hic, in v. q. extra
glo. poſt Iac. de Rauen. Io. verò Fab. hic, con-
tra per rationem, quam ſ. dixi: quia obſtaret
exceptio, dolo facis. cùm frater fratrem alere
c teneatur,[c] ſi ſit egens, ſecundùm quod tenuit
glo. j. in l. j. & ibi Cy. Barto. & alij. C. de alendis
liberis. & gl. in l. ſi quis à liberis. §. vtrũ. in ver.
iuſte. & ibi Bar. ff. de lib. agno. & glo. in l. qui fi-
linm. in glo. pe. ff. vbi pupillus educari debeat,
& idem tenet Ange. hic quando eſſet frater
vtrinq; cõiunctus: aliâs, ſecundùm eũ, procede
re poteſt opi gl. & Bart. in d. l. verũ. in princ. ff.
5 pro ſocio. ¶ †Secũdò notate ex hoc tex. quòd
patronus liberto non eſt cõdemnandus niſi in
quantum facere poteſt. Et quod hic dicitur de
patrono, intelligite habere locum in parenti-
bus, & liberis patroni: vt l. patronus. ff. de re
iudi. Et idem dicit hîc Io. Fab. eſſe econtra, ſi
patronus conueniat libertũ, per rationem, quã
ſtatim dixi, cũ patronus teneatur alere libertũ
l. alimenta, in prin. ff. de libe. agno. & ſequun-
tur Ioan. Fab. & Ang. hic. Prædicta intelligite
vera, niſi ille, qui vult vti hoc beneficio, fuerit
ingratus: quia quemadmodũ propter ingrati-
tudinem perdit alimenta, per d. l. alimenta. &
l. fi. iuncta glo. C. de alen. libe. per conſequens
6 debet etiam perdere hoc beneficiũ. ¶ †Tertiò
notate in verſi. item ſi ſocius. quòd conuentus
iudicio ſocietatis, habet hoc beneficiũ, vt non
condemnetur niſi in quantum facere poteſt. Concordat l. verum.
ff. pro ſocio. & l. ſunt qui in id. ff. de re iud. Subdit Io. Fab. ad amplia
tionem huius tex quòd iſte tex. habet locum, etiam ſi ſocius conue
niatur alia actione, quàm ſocietatis dum tamen ſit occaſione ſo-
cietatis, & agatur ex contractu inito durãte ſocietate. Pro quo ad-
dit hîc Ang. tex. in l. ſocium qui in eo. §. fi. quod ibi Bart. ff. pro ſo-
cio. Item addite, quòd iſte tex. procedit nedum in ſociis omniũ bo-
norum, ſed etiam in ſociis vnius rei. l. verum. in princ. ff. pro ſocio.
Et ad l. ſunt qui in id ff. de re iudi. quæ videtur obſtare, reſpondete
vt ibi per glo. in ver. accipiendus. & per gloſ. j. in d. l. verũ. in princ.
Item ſecundùm ſcribẽtes hic Io. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. iſte
tex. etiam procedit in pluribus ſcholaribus habitantibus in eadem
domo: quia ſi occaſione ſocietatis vnus eſſet debitor alterius, habet
beneficium: quod eſt extendendum, arg. l. alia cauſa. §. eleganter.
§. finali. ff. ſolu. matrimo. & no. gloſſ in l. patronus. in verſic. paren
7 tes. ff. de re iudicata. ¶ †Vltimò not. in verſicu. idem eſt. quòd do-
nator habet hoc beneficium, vt non conueniatur niſi in quantum
facere poteſt, habita ratione ne egeat. Concordat l. inter eos. §. is
quoq;. ff. de re iudi. Et rationem huius notabilis ponit text. in l. ex-
hæredatum. §. fin. cum l. ſeq. ff. de re iudic. videlicet ne ex liberali-
tate inops factus periclitetur. Et ponderate tex. noſtrũ hic, dũ dicit,
Ex donatione ſua: quia vult ſecus eſſe, ſi ex donatione alterius con
ueniatur. facit l. & ſi fideiuſſor. §. fi. cũ l. ſeq. ff. de re iudi. Prædicta
8 procedunt in pura, & in ſimplici donatione. ¶ †Quid autẽ in do-
natione ob cauſam, an in ea habeat locũ beneficiũ huius tex. vide-
tur ꝙ nõ: quia illa nõ eſt propriè liberalitas. l. j. & ibi glo. & Bar. ff.
de dona. ergo ceſſat ratio Iuriſcõſulti in l. ne ex liberalitate. iuncta
l. præcedenti. in fine. In contrarium facit, quia promittens pro du-
te promittit ob cauſam: vt l. ſi donaturus. ff. de condi. ob cauſam.
& tamen habet hoc beneficium: vt eſt tex. no. in l. ſi extraneus. & l.
penultima. ff. de iure dot. Paucis omiſſa diſtinctione Ioan. Fab. hîc,
quam ſequitur effectualiter Angelus hic, ego teneo quòd iſte tex.
& eius beneficium non habeat locum in donatione ob cauſam. Et
ita etiam firmauit ſingulariter Angel. in l. ſed hoc ita. de re iudica-
ta. & Ioan. de Platea hic. Et vltra præallegata me mouet, quia
illud quod datur ob cauſam, non eſt donatio, ſed eſt potiùs quæ-
dam permutatio: vt eſt text. melior de iure in l. ſed ſi lege. §. con-
ſuluit. in verſicu. velut genus quoddam hoc eſſe permutationis. ff.
de petitione hæred. notat Barto. in rubri. proœmij Digeſtorum.
col. fin. Quis autem ſani capitis dixerit quòd in permutatione ha-
bet locum beneficium iſtius textus? certè nemo. Nec obſtat id
quod dicebatur de donante cauſa dotis, cui tamen competit iſtud
beneficium: quia reſpondet Angel. in dicta l. ſed hoc ita. quòd ſi
maritus agit ad dotem, quæ eſt remanſura penes eum, tunc non
habet locum beneficium huius textus: quia quantum ad eum eſt
ob cauſam: vt l. Neſennius. in principio. ff. de re iudicata. *Secus* ſi
agit ad commodum vxoris. Et ita loquitur d. l. ſi extraneus. Et
cum hac ſolutione tenet ſimpliciter Ioan. de Platea, & Ange. hic.
Sed ego infra aliter, & melius, reſpondeo in prima limitatione,
9 quam nunc aggredior. ¶ †Limito ergo ſuprà ſcriptam conclu-
ſionem duobus notabilibus modis ex mente Ioan. Fab. hîc. Pri-
mò, vt procedat, quando datur ob cauſam concernentem fauo-
rem eius, à quo datur: puta, do tibi centum vt ædifices mihi do-
mum: & in iſtis terminis loquuntur prædicta: tunc enim eſt ma-
gis negotium, quàm liberalitas: vt l. Ariſto. ff. de dona. *Secus* au-
tem, ſi daretur ob cauſam reſpicientem ſolum fauorem recipien-
tis, & non dantis, ita quòd in nihilo eſſet vtilitas dantis: puta, do,
ſeu dono tibi centum, vt emas tibi domum: & tunc quia eſt mera
liberalitas, habet locum iſte verſiculus, & eius beneficium. Hinc eſt,
ſecundùm Ioan. Fab. & bene, quòd ſi ego do tibi centum in do-
tem, quamuis iſta ſit donatio ob cauſam, dicta l. ſi donaturus. ff. de
condi. ob cauſam. tamen quia ego dans nullam habeo vtilitatem,
& ſic iſta etiam eſt mera liberalitas, nil mirum etiam ſi in ea habeat
d locum beneficium huius tex. & ita loquitur l. ſi extraneus.[d] ff. de
iure dot. & ita eſt longè melior ſolutio ad illum textum quam illa,
10 quam proximè dixi. ¶ †Secũdò limito prædictam concluſionem,
vt non procedat, quando datio facta ob cauſam etiam concernen-
tem fauorẽ dantis excederet ipſam cauſam, & ſic eſſet maior quàm
cauſa: quia tunc illud, quod eſt plus excedit cauſam, & cenſeretur
mera donatio, & mera liberalitas: vt l. ſi ſponſus. §. circa ff. de do-
na. inter virum & vxo. ergo in eo, quod excedit, habet locum pri-
uilegium huius tex. Et credo quòd iſta ſit mera veritas in hoc pun
11 cto, quam alibi non inuenietis ita deciſam. ¶ †Vltimò circa iſtud
beneficium, ne quis conueniatur, ſeu condemnetur in plus, quàm
facere poſſit, deducto beneficio ne egeat: de quo beneficio fit men-
tio quaſi in omnibus verſiculis huius §. vnum perpetuò tenebri-
tis menti, quod eſt in practica vtiliſſimum, quòd in exigendo ali-
quem in quantum facere poteſt, inſpicitur quantum ex fructibus
patrimonij extrahitur, vel percipitur: non autem inſpicitur pro-
prietas rerum, nec etiam quantum ex venditione rerum redige-
retur. Tex. eſt de hoc ſummè ſingularis in l. qui bonis. & ibi illum
notat Bartolus ad hoc. ff. de ceſ. bo. Bene facit l. Imperator. ff. ad
Trebellianũ. per quem text. Barto ibi in fine not. quòd leges, quæ
dicunt alimenta debere moderari ſecundùm qualitatem patri-
monij, vt l. ius alimentorum. ff. vbi pupillus educa. debeat. debent
intelligi reſpectu fructuum, non autem reſpectu valoris, per illum
text.

a ¶ Emancipatum. Adde Firmianũ in ſuo aureo repertorio in verſi. filius alere. ver. j.

b ¶ Fratre. Vide Pet. de Vbal. in tracta. de ſocie. xv. parte. in ij. col.

c ¶ Teneatur. Vide Io. de Imol. in l. quamuis. ff. ſol. ma. & Franc. Por. de duo. fra. in ſecunda parte. iiij. q. in fine.

d ✠ Aduerte, quia inuenio indiſſolubile ia ferè cõtrarietatẽ inter hãc l. ſi extraneus. ex vna parte. & l. Neſennius. ff. de re iudi. & l. pe. ff. de iure dot. ex alia: & inquit Alex. in d. l. Neſennius. quòd omnes ſolu. ſunt contra illa iura & multũ periculoſè: & mihi adeò videtur leges illę diametro pugnare. vt dicã prout aliâs audiui dominũ & præceptorem meum Mar. Soci. iuniorem in l. iij. ff. de leg. j. in conciliatione. l. ſi Titio. §. fi. & l. Celſus. §. fi. ff. de leg. ij. quòd multa in iure cõtraria reperiuntur ob fragilitatem compilatorũ quæ diuinãdo cõciliantur propter authoritatem Imperatoris, de qua in §. quibus. in l. conſti. C. & in l. fi. §. contrarium. C. de vet. iur. enucle. ideo in cõtrario ſ relato cogitabis. Carcaſſona Sardus.

tex.& per illam l.qui bonis.Bald.in l.ſi maritus in id.ff.ſoluto matrimo.ſecundùm quod ibi refert Ioan.de Imo.dixit valde ſingulariter quòd ſi maritus condemnatus in quantum facere poteſt, habeat poſſeſsionem magni valoris,& modici reditus, ex quo reditu vix viuere poteſt, ꝙ non cogitur illam vendere, per d. l. qui bonis. Imola tenet contrarium, ſi ex illa poteſt ſatisfieri mulieri,& ex reſiduo prouideri ipſi viro, conuertendo in aliam rem maioris reditus, vel ponendo pecuniam penes mercatores idoneos ad partem honeſti lucri:ar.eius, quod habetur in regula, qui poteſt.ff.de regu. iur. vbi dicit litera ꝙ qui facere poteſt vt poſsit facere, poſſe videtur.& hoc puto verius. Nec obſtat illa l.qui bonis. quia, ſecundùm eũ, illa lex loquitur de bonis quæſitis poſt ceſsionem, in quibus iura nõ fauent creditoribus:vt eſt tex.j.in ver.ſi. Nos autem loquimur de bonis quæſitis ante ceſsionem, in quibus iura fauent creditoribus, vt patet in toto titulo de ceſsione bonorum. Et hoc addite, & notate ad ver.itẽ ſi de dote.ſ.eo.§.& videte vnũ verbũ ſecundùm
a Ioan.Fab.& ibidem per alios in ver.ſi.j.eo.[a] ☞ ¶ † Nunquid autẽ
12 hoc beneficium, vt quis non condẽnetur in plus, quàm facere poſſit, quod competit reo principali, cõpetat etiã eius fideiuſſori? Dicite ꝙ nõ:vt l.& ſi fideiuſſo.ff.de re iud.& l.verũ. §.j.ff. pro ſocio. Hoc tamen caſu datur ſingulare remediũ, & ſingularis cautela, ꝙ fideiuſſor cõuentus denuntiet reo principali,& principalis veniat, & ſuſcipiat iudiciũ in ſe,& exponat hanc exceptionẽ in perſonam ſuam:quod facere poteſt, Ita notabiliter Bart.& Bal. in d.l. verum. in prin.per tex.in l.idemq;.§.generaliter.ff.mandati.& idem Bar. in d.l.& ſi fideiuſſor.in princip.ff.de re iudi.& in l.Stichum.§.quòd vulgò.ff.de ſolu.& Paul.de Caſt.in l.maritum.ff.ſoluto matr. Imo. & alij in l.non tantum. cũ ſequentibus.ff.de re iudi.quod bene no-
b tate ad practicam.[b] ☞ Quando † autem, & vſq; ad quantũ tempus
13 poſsit opponi iſta exceptio, vt non conueniatur, niſi in quantum facere poteſt:dicite quòd ſemper, & quandocunq; pendente iudicio, imò & poſt ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatã:quia exceptio, quæ venit ad remiſsionem condemnationis, prout eſt iſta, vt quis cõueniatur inquantum facere poteſt: quandocunq; poteſt opponi etiam poſt ſententiam.Ita Bar.Bal.& alij in l.Neſennius.§. ſi.per illum tex.vbi eſt caſus.ff.de re iud.& l.ex diuerſo.§.fin. & ibi Bar.& doc.ff.ſolu.matri.& Bar.in l. penul. in princip.ff. de confeſ. Spec.& Ioan.And.in titulo de inſtru. edi. §. dicto. verſic. ſed nunquid hæres.Prætereà omnis exceptio, quæ non impugnat ſententiam, poteſt opponi, etiam poſt ſententiã, quæ tranſiuit in rem iudicatam, etiam in eius executionem:vt per glo. Bar.& doc.in l.j.C. de iur.& facti igno.& eſt tex. in l.ex diuerſo.§.fin.& ibi Bart.ff. ſol.
14 matri.¶ † Nunquid autem ſi cum hac exceptione, vt non conueniatur, vel non condemnetur, niſi in quantum facere poſsit, ſoluat totum, nunquid poterit repetere? videte glo.in d.l.ex diuerſo.§.fin. in ver.inſolidum.& ibi latè Bar.poſt Dy.ff.ſolu.matri. & Nico. de
c Neap.hîc in x.q.[c] ☞ extra gloſſ.¶ Gloſ.j.in ver.ſed & ſi quis.in fi-
15 ne.videte quæ latè,& nota.dixi in §.pœnales.ſ.eo.¶ †Glo. in ver. cum ſocio. in fine.addite l.ſed hoc.ita §.fin.ff. de re iudi. & ſecundùm ſcribentes hîc Ioan.Fab.& Ioan.de Pla.& Ang.de Are.dicite idem eſſe in quibuſcunque aliis perſonis, quæ negant ſe eſſe tales, ex cuius qualitate habeant hoc priuilegium: vt l. ſed ſi ex parte. §. interdum.ff.quod cum eo.¶ Limitate tamen glo.noſtram, vt procedat, ſi perſeueret in negatione vſque ad litem conteſtatam: quia ante poteſt pœnitere,& confiteri ſe eſſe ſocium, vel maritum, vel eius qualitatis, per quam hoc priuilegium habeat:vt eſt tex. not. in l.electio.§.neque.& ibi Bal.ff.de noxa.¶ Item limitate gloſſ. ſi negauerit in ſpecie dicendo, Nego me eſſe ſocium. ſecus ſi negaſſet in genere hoc modo: Nego narrata prout narrantur. vt fit in litis conteſtatione. Ita vult ſingulariter Bartolus in l. ſi dubitet. §. ita demum. ff. de fideiuſſoribus. Et de iſtis duabus limitationibus dixi latiſsimè in §.omnium.in materia rei vendicationis.ſ.eod. & quæ ibi dixi, poteſtis hîc adiungere. reliquæ gloſſæ claræ ſunt, & bene dicunt.

LAVS DEO.

1 *Compenſationis exceptio oppoſita, an extenuet debitum petitum.*
2 *Compenſatio an & quando fiat ipſo iure.*

Ver. Compenſationes.

¶ Quãuis iſte verſi. fuerit ſ.ſummatus in genere, tamẽ in ſpecie hoc dicit vſq; ad ver.fin.cum
1 eo quoq;.Exceptio † cõpẽſationis oppoſita extenuat debitũ petitũ, & facit ꝙ debitor tantũ cõdemnetur in eo, quod ſupereſt vltra cõpenſationem.Hoc dicit in ſpecie vſq; ad verſi.fin. Materiam huius ver. examinaui plenè in §.in
d bonę fidei.[d] ſ.eo.& hîc habetis bonum tex.pro communi opinio. gloſ.& doct. de qua latè dixi in d.§.in bonæ fidei. in gloſſ. in ver. ipſo iure.
2 quòd compenſatio † non fit ipſo iure, niſi opponatur ab homine.Ita probat tex.in ver.quã ei debeatur.quia ſi compenſatio fieret ipſo iure abſque oppoſitione hominis, non poſſet dici debitum:& ſic textus iſte malè diceret, dum dicit quàm ei debeatur. ¶ Gloſ. parua in verbo, ex eadem cauſa.ad quam doct. non aduertunt, peſsimè dicit: quia vult quòd iſte text. dum dicit, ex eadem cauſa: corrigatur per §.in bonæ fidei. ſuprà eodem. quod eſt abſurdum. Vnde dicite ex mente Nico.hîc in octaua oppo.gloſ. quòd iſte tex. voluit dicere ex eadem cauſa:hoc eſt dicere, quòd vterque ſit debitor quantitatis:& ſic ex eadem cauſa.Secus ſi vnus eſſet debitor ſpeciei, & alius quantitatis: quia tunc non eſſet ex eadem cauſa: & conſequenter non admitteretur compenſatio: vt latè dixi in §.in bonæ fidei.ſuper gloſ. in verbo, iure aperto.ſ.eo. Sequitur ver.fin.cum eo quoq;.

a ☞ Vide omnino do.Alexan. in l.ſi maritus in id. ff. ſol.matr. qui ferè omnia iſta ſeriatim ponit, reſpondens ad aliqua, quæ in contrariũ facere videbãtur. Carcaſſona Sard.

b ☞ Declarando tamen prout facit do. Alex. in l. gatalc.in fi.ff.ſol.matrimo. quòd procedat quãdo fideiuſſor exactus poſſet reũ in ſolidũ conuenire: aliàs ſecus. quod eſt de mente Bar.in d.l. Stichum. §. quod vulgò.ff. de ſolu. Carcaſſo.Sardus.

c ☞ Cõmuniter tenetur, ſoluentem maritum repetere nõ poſſe.l. nam & maritus. ff. de cond. inde. & per Bar.Alex.& alios in d.l. ex diuerſo. §.fin.ff ſolu.matr. Sardus.

d ☞ In bonæ fidei. Vbi vide in nu. 58. cum pluribus ſequentibus.

LAVS DEO.

1 *Cedens bonis qualiter ſi poſteà alia bona quæſiuerit, vel ad pinguiorem fortunam peruenerit, conueniri poſſit.cum ij.ſeq. & an, & quando in ſolidum nu.4.cum ij.ſeq.*
2 *Cedens bonis an ſit à debito liberatus.*
3 *Cedens bonis an de ſoluendo ſatiſdare compellatur, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit.*
7 *Spoliatus bonis propter guerram non debet poſſe poſteà in ſolidum conueniri.*
8 *Cedens bonis an bona ſua indicare teneatur, ita quòd ſi ea occultet, hoc beneficium ceſſionis perdat.*
9 *Cedere bonis non poteſt hæres, qui inuentarium non confecit.*
10 *Cedere bonis quibus debitoribus indultum eſt vt poſſint. & nu.ſeq.*
11 *Cedere bonis an minor poſſit.*
13 *Cedens bonis an pœnitere poſſit.*
14 *Ceſſio bonorum an impediat litis conteſtationem, ſi debitor creditori non vult ſuper debito reſpondere, ſed dicit, Ceſſi bonis.*
15 *Ceſſio debitoris principalis an proſit fideiuſſori.*
16 *Cedenti bonis an omnia auferri debeant.*
17 *Ceſſio ſi cedens ſibi reſeruet vnum denarium, an valeat.*
18 *Ceſſio bonorum qualiter fiat, & an valeat conſuetudo quòd cedens bonis percutere debeat lapidem cum natibus. 29.*
30 *Ceſſionis bonorum beneficio an per pactum renuntiari poſſit.*
31 *Occultator alienæ laudis, furi par eſt.*

Ver. Cum eo quoque, qui.

¶ In hoc verſi. cùm ſit cauda, & finis huius tit. tractabitur etiã vltima materia, & illa, ad quã pro vltimo remedio debitores confugiunt, ſcilicet materia ceſsionis bonorum. Et proptereà quamuis iſte ver. alia ratione ſit pro vltimo ſic ſituatus, tamen iſta cauſa ſuffiſſet ſufficiens ad conſtituendum eum vltimum. ¶ Et iſte verſic. quamuis ſuprà fuerit ſummatus in
1 genere, tamen in ſpecie hoc dicit vſque ad finem titu. † Ille, qui ceſſit bonis, habet in poſtea quæſitis beneficium, vt non conueniatur, niſi in quantum facere poſsit. hoc dicit vſque ad finem titu.
2 ¶ † Nota primò ex hoc text. ſecundùm Angel. de Aret. in princi.

huius

a ❡ Vide ibi glo. in ver. idonea.
b ❡ Vide eundẽ Iaſ. in §. item ſi quis in fraudẽ. nu. 94. & pro hac fall. facit quod inſ. a di. cit idem Iaſ. in §. glo. Sardus.
c ❡ Arma. Vide eundem do. Iaſ. in §. item Seruiana. nu. 66.
d ❡ Pro iſta notab. deciſione & multum æqua, iudicio meo, & rationabili, facit illud vulgare dictum, afflictionem non eſſe dandam afflicto. l. diuus. ff. de off. præſ. Bal. per illum tex. in l. ſi furioſi. C. de nup. & certe ſi caſus mihi cõtingeret, ſecundũ iſtos patres iudicarẽ. Et facit etiam hæc deciſio Io. Fab. & Io. de Pla. pro illis, qui à Turcarũ ſeu Saracenorum piratis ſpoliãtur bonis ſuis, quod etiam pietati conſentaneum videtur vt iſtius §. priuilegio gaudeãt. Careaſſona Sa. d.
e ❡ Bonis. Vide Firmanum in ſuo aureo repertorio in ver. debitor pauper. in ver. xij.

huius §. q cedens bonis per hoc nõ à debito liberatus nec ciuiliter nec naturaliter. quod facit
ſecũdùm eũ, in tex. Primò, quia ſi deuenerit ad
pinguiorem fortunã, ex integro poteſt conueniri. Addo meliorem tex. in l. j. & ibi Bart. Bal.
& alios. C. qui bo. ced. poſ. Alibi tamen glo. in l.
vbicunq;. in gloſ. j. magna. ff. de fideiuſ. tenuit
quòd cedens bonis liberetur ipſo iure ab obligatione ciuili, remanẽte naturali, per §. fi. j. de
replicationibus. & illa glo. non inuenietur alibi in iure, ſecundùm Nico. de Neap. hîc in apoſtil. tex. in ver. qui. Sed ego do vobis glo. cõcordantem in c. ſicut dignum. §. eos. in ver. ſi habent. extra de homici. & illam gl. in d. l. vbicũq;.
tenet ibi Dy. per l. hæres à debitore. §. q ſi ſtipulator. ff. de fideiuſ. & idem tenet Rayne. de
Forli. in l. j. C. qui bo. ced. poſ. & ita etiam videtur tenere Nico. de Neap. hîc. Alibi verò gloſ.
in d. l. hæres à debitore. §. quòd ſi ſtipulator. in
glo. magna. in ver. perimit. tenuit quòd vtraq;
tollatur. Paucis veritas eſt, & ita ſe habet communis opi. quòd à nulla obligatione liberatur,
ſed ſibi paratur exceptio. Ita tenet Cy. in ix. q.
in d. l. j. & ibi Bald. & Salic. C. qui bo. ced. poſ.
& Bar. Ang. Imo. & Cuma. in d. l. vbicunq;. &
Bart. in l. iij. C. de bo. autho. iud. poſ. & in l. qui
bonis. per illum tex. & ibi gloſ. ff. de ceſsio. bono. & Bal. in l. cùm quis. in viij. col. C. de iuris
& fac. ign. & in l. tam mandatori. in ij. col. C. de
non nume. pecu. & Ang. in l. nemo carcerem.
circa fi. C. de exactoribus tributorum. lib. x. Bene facit l. penul. in ver. vſq; ad modum debiti.
C. de ceſsio. bono. quam allegat Salic. in d. l. j. &
ibi etiam bonus tex. C. eo. & idem etiam tenẽt
3 Ioan. Fab. Io. de Pla. & Ang. hîc. ❡ †Secundò
notate ex hoc tex. quòd ille, qui ceſsit bonis, ſi
poſtea alia bona acquiſiuerit, vel peruenerit ad
pinguiorẽ fortunam, quamuis iterum poſsit conueniri, quia durat
vtraq; obligatio, vt dixi in præcedenti notabili, tamen non in ſolidum, ſed quatenus facere poteſt cõuenitur. Concordat l. iiij. ff. de
4 ceſsio. bono. ❡ †Nunquid autem ille, qui ceſsit bonis, compellatur
ſatiſdare de ſoluendo, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit, ponit Bal. in l. ij. ad fi. C. quod cum eo. Cano. in c. Odoardus. extra de
a ſolu.[a] ❡ Limitate tamen hunc text. & ſuprà ſcriptũ notabile, vt
procedat reſpectu creditorũ, qui tempore ceſsionis erant creditores: quia quo ad eos iſte, qui ceſsit bonis, & nunc peruenit ad fortunam pinguiorem, non tenetur, niſi in quantum facere poteſt: non
autem tenetur reſpectu creditorũ, quos poſteà poſt ceſsionem eſt
ſortitus: quia illi noui creditores bene poterunt eum in ſolidum
conuenire. Ita limitat hunc tex. ſingulariter Ioan. Fab. hîc, & bene
motus per l. iij. à contrario ſenſu. C. de bo. authori. iud. poſ. & per
optimũ ſimile; nam filiusfamiliâs conuenitur de his, quę contraxit,
cùm eſſet in patria poteſtate, in quantum facere poteſt, in caſibus
ſex poſitis in l. ij. ff. quod cũ eo. & tamen in his, quæ contraxit pôſt,
conuenitur in ſolidum: in l. iij. ff. quod cum eo. Et ita etiam ſequuntur Io. de Pla. & Ang. de Are. hîc, quamuis de Ioã. Fab. nullã faciat
mentionem. Circa quod videte omnino Bal. poſt Cyn. in d. l. iij. C.
5 de bo. authori. iudi. poſſi. ❡ †Secundò ego limito ſuprà ſcriptum
notabile, & hunc tex. vt non procedat in eo, qui bona ſua alienauit in fraudem: quo caſu ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam,
certè in poſteà quæſitis propter eius fraudem tenetur in ſolidum:
quamuis aliàs non teneretur, niſi in quantum facere poteſt. Text.
eſt ſingu. in l. ſi. §. fin. ſecundùm vnam lecturam gloſ. ibi approbatam per Barto. ff. quæ in frau. credi. & ita limitat Cyn. in l. j. in j. q.
C. qui bo. ced. poſ. & ſequitur Nico. hîc in apoſtil. text. in verbo,
b damnati.[b] ❡ †Tertiò limitate ſuprà ſcriptum notabile, & hunc
6 tex. dum dicit quòd ille, qui ceſsit bonis, ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam, poteſt denuò conueniri, prout ſingulariter limitat
Bald. in rubri. C. qui bo. cedere poſ. vbi voluit hoc non habere locum, quando ſcholaris ceſsit bonis, poſteà emit libros, vel clericus
c breuiarium, vel miles arma:[c] quia tales libros, vel arma creditores
auferre non poſſunt. Allegat ad hoc gloſ. ſingularẽ in l. nepos Pro-
7 culo. in verbo, dignitate. ff. de verb. ſignifica. ❡ †Vltimò notate
ex hoc tex. ſingulariter per Ioan. Fab. hîc, circa ſimilia verba huius
verſic. quòd ex generalitate huius literæ poteſt dici, quòd ſi quis
fuerit ſpoliatus bonis propter guerram, quòd non debet poſſe
poſteà in ſolidum conueniri. Quod dictum, ſecundùm eum eſt
pium, & æquum, & ſequitur Ioan. de Pla. hîc, quia, ſecundùm eum,
cùm maior ſit ratio in hoc caſu, quàm in hoc text. cùm hîc ſpolietur bonis ex voluntate per ceſsionẽ, at ille ex neceſsitate, & præter
voluntatem hoc patiatur. l. ij. §. ſi quis tamen. ff. ſi quis cautio. & l.
quæ fortuitis. C. de pign. act. Mirabilis ſanè deciſio, & notanda circa
d quam tamen cogitate.[d] ❡ Gloſ. j. in verſicu. creditoribus. diuiditur in duas partes principales, prout duo ponuntur dicta. Secunda ibi: prodeſt autem hæc ceſsio. ❡ In eadem gloſſ. ibi. ff. de ceſ. bono. l. penult. & ibi videte Barto. declarantem qualis confeſsio requiratur, & qualiter debitum debeat cognoſcere. De quo etiam
videte Bald. in l. prima. in principio. in ij. oppo. C. qui bo. ced. poſ.
8 & doct. in c. Odoardus. extra de ſolu. ❡ †An autem ille qui cedit
bonis teneatur, bona ſua indicare, ita quòd ſi ea occultat, perdat
hoc beneficium ceſsionis? dicite quòd ſic: vt eſt gloſ. & ibi Barto.
in l. penult. ff. de ceſ. bo. & gloſ. in l. j. C. eodem titu. quamuis Bart.
ibi nihil decidat, ſed relinquat cogitandum. Et illam gloſſ. firmat
ibi Bald. per l. ij. C. quando, & quibus quarta pars debe. lib. x. Et
9 ibi etiam per hoc infert not. Bald. † quòd hæres, qui non fecit inuentarium, non poteſt cedere bonis, quia in eo præſumitur dolus. §. ſi verò non fecerit, in authen. de hære. & fal. ❡ In eadem glo.
ibi vt non ducatur debitor in carcerem. habetis ex hac gloſ. quòd
debitor non poſsit detrudi in carcerem. Quod ego limito ſingulariter non procedere, quando debitor alienaſſet bona in fraudem, ita vt non reperirentur: quia tunc poſſet agi contra eum, vt
detrudatur in carcerem, & ammodo non poſsit cedere bonis. Tex.
eſt ſingularis in l. finali. §. fin. ff. de his, quæ in fraud. cred. ſecundùm
primam lecturam gloſſ. ibi: quam ibi approbat Barto. & idem tenet Bartolus in l. alia. §. eleganter. ad finem. ff. ſoluto matrimonio.
& Bald. in l. j. in ſecunda col. C. qui bo. cedere poſſunt. & in rubri.
C. de reuo. his, quæ in fraud. credi. & in l. j. in vltima quæſtione. C.
ſi quis in fraud. pa. & videte quæ dicam j. in limitationibus in ix.
limitatione. ❡ Ad fi. gloſſ. de hoc vltimo dicite vt dixi ſuprà in iij.
not. ❡ Gloſſ. in verſic. ex integro. in fin. gloſſ. bene dicit vel fortè
quòd textus voluit dicere ex integro, id eſt, denuo. ❡ Extra gloſ.
ſcribentes hîc Ioan. Fab. Ioan. de Platea, & Angel. de Aretio, examinant naturam ceſsionis per quæſtiones, & inordinatè: prout
etiam faciunt Bald. & Salice. poſt Cyn. in l. prima. C. qui bo. cedere poſſunt. & Canoniſt. in c. Odoardus. de ſolutio. Ego autem intendo pulchro ordine tradere hanc materiam per regulam, &
fallentias, in quibus fallentiis tradam ordinatim omnia, quæ inordinatè traduntur per docto. in quæſtionibus ſuis. Facio ergo re-
10 gulam generalem, † quòd cuilibet debitori indultum eſt vt poſ-
e ſit cedere bonis:[e] vt hoc text. ex toto titulo. ff. & C. de ceſſ. bono.
& addo quòd non tantum paterfamiliâs ſed etiam filiusfamiliâs
poteſt cedere bonis. Text. eſt in l. penultima. & ibi per gloſ. Barto.
& docto. C. qui bo. cedere poſſunt. & non maſculus tantùm, ſed
etiam fœmina: vt ibidem eſt text. in verſicu. vtriuſque ſexus. &
ibi not. Salic. & idem Salic. in l. j. C. eodem. Item & eccleſia poteſt
cedere bonis, vt eſt text. peregrinus, & ſingularis in §. ſi quis autem adiecerit. in authentica vt determinatus ſit numerus clericorum. col. prima. quem text. allegat Nicol. hîc in apoſtil. text. in
verbo, bonis. Ex quo infert Angelus hîc, quòd ſi vniuerſitas clericorum apud quos debet eſſe ſumma fides, & obſeruantia, vt l.
presbyteri. C. de epiſcopis & clericis. poteſt cedere bonis quòd à
paritate rationis quælibet alia vniuerſitas, vt fabrorum vel pellipa-
11 riorum poterit cedere, & hoc verum puto. † An autem minor
poſsit cedere bonis, videte Bald. in l. j. in penultima col. C. qui bo.
cedere

cedere poſſunt.& plenè per Ange.in l.nemo carcerem.C.de exac.
tribu.lib.x.per Ang.& Ludo.Rom.in l.nec impuberes ff.de in ius
vocan ſuprà ſcripta regula recipit complures notabiles fallentias.
¶ Primò fallit, quando debitum non agnouit, vel non eſt confeſ-
11 ſus, vt hic,& in gloſ.j.in princ.& ibi dixi.¶ †Secundò fallit,quan-
do occultat bona, vel non vult indicare:vt ibidē dixi.¶ Tertiò fal-
lit ſecundùm Ioan.Fab.hic quando quis eſſet obligatus ad factum:
quia tunc non admitteretur ceſsio, nec liberaretur cedendo.Ra-
tio eſt,ſecundū eum:quia cauſa,qua quis liberatur cedendo,eſt im-
potentia ſoluendi.Vbi ergo quis tenetur ad factū, talis impotentia
ceſſat:quia poteſt facere: ergo non liberatur cedendo: vt hic latius
per eū.Nec dicat aliquis ꝙ obligatus ad factum liberatur præſtādo
intereſſe:quia illud verū eſt,quādo poteſt pręſtari intereſſe:ſecus ſi
nō poteſt præſtari.l.in ſtipulationibus.§.ſi ff.de ver.obl.Ad iſta fa-
cit,ſecundū eū,quia libertus egenus cōpellitur pręciſè ad operas:vt
l.ſuo victu.ff.de ope.lib. Bene tamē,ſecundū eū, debebunt fieri ex-
penſę huic debitori facienti,per d.l.ſuo victu.Et in iſtis terminis di-
cit Io. Fab. ſe ſuſtinere gl.illam ſingularē cōmuniter damnatā in l.
ſtipulatio.§.ſiue autē.in gl.j.ff.de ope.no.nun.quæ vult ſcriptorem
poſſe præciſè cogi ſoluere quod cōuenit:& propterea poſſit in cō-
pedibus poni.Et cū Io. Fab.tenet Io.de Pla.hic:& idē Nic. de Nea.
hic in apoſtil. teat. in ver.ceſsit.Addo idē tenere Cy.in l.j.in ij.q.C.
qui bo.ce.poſ.& ibi Gul.& Ray. Et idē etiam ꝙ obligatus ad factū
nō liberetur cedēdo bonis:vt in ſcriptore, tenuit ibidem Bal.in ij.
col.& ibi limitat hoc verū,ſi habet facultatē faciendi: aliàs propter
impoſsibilitatē habet locū ceſsio.Et ita etiā limitat Io.Fa.hic. Addo
etiā cū prædicta limitatione tenere Bar.in l.j.ff. de ceſsione bono-
rum. vbi generaliter tenet ꝙ vbicunq; pręciſè quis tenetur ad fa-
ctum,iuxta plenè tradita in l. ſtipulationes nō diuiduntur. in prin.
ff.de verb.obli ꝙ non admittatur ceſsio bonorū. & idē etiam tenet
13 Ang.hic.¶ †Quartò ſuprà ſcripta regula fallit, vbicūq; quis tene
tur ex delicto,vel quaſi:quia tunc non admittitur ceſsio bonorum
ſed pœna pecuniaria reſoluitur in corporalem: quia qui nō poteſt
in ære ſoluere,luat in corpore:vt l.j.§. generaliter.ff. de pœ.& l.fi.
ff.de in ius voc.Et per hoc infert Io. Fa. hic ſe credere quòd ſi quis
agat actione iniuriarū & concludat ad pecuniā,& ſic ciuiliter, ꝙ ſi
reus condēnatus cedat bonis, ꝙ non liberatur, ſed pœna pecunia-
ria debet reſolui in pœnam corporalem,per prædicta.facit l. ſed &
ſi ex parte.§.quāquā.ff.quod cū eo.notant doc.in c. Odoardus.ex-
tra de ſolu.& ita etiam tenet Io.de Pla.hic,quāuis de Io. Fab. nullā
a facit mentionē.quod bene notate.[a] ✱¶ †Quintò ſuprà ſcripta re
14 gula fallit in debitore fiſci,qui non habet hoc beneficiū ceſsionis, &
nō liberatur cedendo bonis,niſi eo caſu,quo paupertas excuſat,ſe-
cundū Bal.in l.j.in iij.col.in fi.& ibi Cyn.in iij.q.C.qui bo.ced.poſ.
& Bar.in l.j.ff.eo.& in l.cū eo.in fi.ff.ad legem Iuliā pecu. De quo
tamē, quia nō eſt ſine dubio, videte latè Salic.in d.l.j. verſic. quæro
ſextò an debitor fiſci.& plenè per Ang.in d.l. nemo carcerē. & per
Io.Fab.qui contrariū tenet per tex.optimū in §.itē ſi quis.ſ.pro ſo
15 cio.& videte etiā per Ang.hic.¶ †Sextò ſuprà ſcripta regula fallit:
quia quis nō poteſt cedere bonis, ne publicis fungatur muneribus.
Tex.eſt in l.propter honorē.ſecundū ſecundā lecturā gl.& ibi Bar.
& Bal.C.qui bo.ce.poſ.& per illā legē notat etiā ibi Bal. & ſubdit
ꝙ volentes cedere bonis,vt euitēt collectas, nō poſſunt hoc facere.
16 quod ipſe reputat multū tenendum menti.¶ †Septimò ſuprà ſcri-
pta regula fallit quādo debitor à principio negaſſet debitū,& poſt-
eà fuiſſet conuictus,& cōdemnatus:quia tunc non gauderet priui-
legio ceſsionis: vt hic per Ang. de Are. quamuis referat per multa
Salic.tenuiſſe contrariū in d.l.j.ver. circa hoc moueo aliqua dubia.
De quo dicite vt per Ange. hic, & latè per Salice. in d.l.j. in j. col.
17 ¶ †Octauò prædicta regula fallit generaliter ſecundū Io. Fab.hic,
vt ceſsio nunquā debeat admitti, niſi creditores inſtent, & petant:
quia hoc beneficium eſt miſerabile, & ſubſidiarum: ergo non de-
bet concedi eis præter neceſsitatem: ergo gratis cedens non debet
admitti:& ſecundùm eum, ſatis indicant tex.in l.j. & in l.fin.C. qui
b bon.cede.poſſ. Addo[b] ✱ Bald. idem tenentem in illa l.j. in ij. col.
18 ¶ †Nonò prædicta regula fallit in eo,qui malitiosè,ſeu in fraudem
dilapidauit bona in fraudem creditorū, qui non habet beneficium
ceſsionis. d.l. fin. §.fin. ff. quæ in fraud. cred.
Baldus in l.j.in ij.col. & Ange.in dicta l.nemo
c carcerem. & dixi ſ. in gloſſ.j.[c] ¶ † Quibus
19 autem modis præſumatur quis in fraudem cre-
ditorum dilapidaſſe,declarat notabiliter Bald.
in d. l. j. in col.fin.¶ Decimò prædicta regula
fallit,ſi debitor eo tempore,quo cōtraxit, ſcie-
bat ſe non eſſe ſoluendo: quia non habet hoc
beneficium ceſsionis:vt eſt tex.not.in l. penul.
in fi.ff.de iure do.Bart.in l.alia.§.eleganter. in
20 fi.ff.ſol mat.¶ †Vndecimò fallit prædicta re-
gula in eo,qui ſub ſpe ceſsionis bonorum cō-
traxit ſecundùm Dyn.in regula,peccatum. de
regu.iur.in vj & Ioan. de Plat. hic. Bene facit
quod pulchrè not.Bar.in l.j.§.j.ff.ſi quis teſta-
mento liber eſſe iuſſus fue. de præfecto vrbis
Romæ cōtrahente multa debita propterea ꝙ
Imperator nouiter creatus in eius aduentum
21 habeat debita,& cōtracta diſſoluere.¶ †Duo-
decimò & vltimò pro nunc ſuprà ſcripta re-
gula fallit in eo, qui plenariè habet vnde cre
ditoribus ſoluat: quia ille nō poteſt cedere bo-
nis,ſecundùm Bald.in d.l.j.in ij. col. per ratio-
nem,de qua ibi per eum.Addo ego quòd con-
trarium ibi tenuit Cyn.in iij. q. quòd imò etiā
diues poteſt cedere bonis per text. ſolennem
in l.illud.§.quod tamen.ff.de tribu.Idem tenet
Rayne.de Forli.in l.legis Iuliæ.C.qui bon.ced.
poſſ.Idem quod Bald.tenuit Nico.de Neapo.
hic in apoſtil.tract.in verbo, quoque. & ad d.l.
illud.ipſe reſpondet quòd ibi erat dubium an
eſſet ſoluendo. Vel melius, quòd ibi cedebat
mercibus, ne venirent in tributum: & ſic ce
debat parti bonorum, non autem in omni-
22 bus bonis: & hoc puto verius.¶ † Item fal-
lit vbicunque quis eſſet deportatus, vel ban-
nitus, & omnia bona ei eſſent ablata per fi-
ſcum, ne ſi poſteà reſtitueretur ad ciuitatem,
& ad bona, poterit poſteà cedere bonis. Tex-
tus eſt mirabilis, & ſingularis in l. ij. ff.de ſan-
ten.paſ.quem text. ad hoc exclamat Ludoui-
d cus Romanus in ſingularibus ſuis.[d] ✱¶ † An
23 autem poſt ceſsionem bonorum ſit locus pœ
nitentiæ ita quòd debitor poſſit ceſsionem
reuocare, ſi eum pœniteat? dicite quòd ſic re
integra,& bonis nōdum per creditores occu-
patis.Text.eſt in l.quem pœnitet. ff. de ceſsio-
ne bonorum.Baldus in l. ij. & in l.penultima
in penultima quęſtione.C.qui bo.cedere poſ-
ſunt.Cynus in l.j.in vj.q.C.qui bo.cedere poſ-
ſunt.quamuis contrarium teneat Baldus in l.
24 fin. C.eodem titulo.¶ † Nunquid autem ceſ-
ſio bonorum impediat litis conteſtationem ſi
debitor non vult creditori ſuper debito re-
ſpondere, ſed dicit, Ceſsi bonis. videte Bart.
in l.penul.ff.de ceſsio. bo. & text. in l. iij.& ibi
Bartolum & Angelum.C. de bonis authori-
tate iudicis poſsidendis.& text. quem ad hoc
dicit ibi Angelus vnicum in iure, in l. item ſi
25 vnus. in princip.ff.de arbitriis.¶ † An autem
ceſsio debitoris principalis proſit fideiuſſori,
vt per hoc creditor non poſſit ad fideiuſſorem
redire?

a ✱ Hoc vulgare dictū, ꝙ qui nō habet in ære, luat in corpore, qualiter pro
cedat, vide Iaſ.ſ.in §.pœnales. nume.43.cum multis ſeq.vbi omnino vi-
dean.Carcaſſona Sardus.

b ✱ Adde tu ꝙ Bar.cōtrariū firmat in l.pe.ff.de ceſ.bon. Mouetur ꝑ text.in
l.illud.in prin.ver.qa tamē.ff.de trib.vult enī debitor cedere bonis, vt à
moleſtia & impli
cationibus ſe libe-
ret.qd poteſt ſecū
dùm Barto.in d.l.
pe.& ꝑ opi. Bart.
facit, qa quilibet
poteſt res ſuas ha
bere ꝓ derelicto.
l.ſi id,qd.§.ſi.vbi
bonus text.& tot.
tit. ff.ꝓ derelic.&
facit tex.in l.quia
poterat.ff. ad Tre
bel. Et ꝓ hac de-
ciſiōe facit quod
vult Ang.de Are.
hic, col. iiij. poſt
Sali.in l.fi. C.qui
bo.ced.poſ.ꝙ ſi de
bitor vult cedere
bonis,& credito-
res volūt illi da-
re inducias quin-
quēnales,& nolūt
bonorum ceſsio-
nes ꝙ non poſſunt
debitorē impedi-
re quo minus ce-
dat bonis,nō obſt.
ꝙ iſtud remediū
ſit flebile, & miſe
rabile: quia ſibi
imputet debitor ſi
ita vult res ſuas
dimittere,cū qui-
libet in re ſua ſit
moderator & ar-
biter.l.in re man-
data C.mād. Nec
obſt.ſolutio quam
ſ.in xij.fal. ponit
Iaſo. ad d.l.illud.
ver.qd tū.quia di
co ꝙ licet ibi ceſ-
ſerit dūtaxat mer
cibus & peculio,
tamē ratio tex.eſt
gñalis: ergo non
debet reſtringi in
caſu expreſſo.l.re
gula.§.ſi.ff.de iur.
& fac.ign.& exē-
pla nō arctāt regu
lā l.damni infecti
ſtipulatio. in fi.ff.
de dā.infec. & di
ctū amplianť & re-
ſtringiť ad limi-
tes rationis. l.cū
pater.§. dulciſsi-
mis.ff. de lega. ij.
Bar.ī l.pater filiū.
§.fundū.ff de leg.
iij.Bar.ī l.ſuū hę-
redē.ī fi.C.de iure
delibe. & hoc pla
cet.Carc.Sardus.

c ✱ In gl.j.Vide etiā
hoc idē.ſ.ī § itē ſi
qa nu.91.& nu.94.

d ✱ Aduertas circa
intellectū d.l.ij.ff.
de ſen paſ.nā mi-
hi ꝓbare nō videť
id, ad qd Iaſ. illā
allegat.loquiť enī
qñ quis renuit ac-
cipere bona, quæ
princeps illi reſti
tuebat: nā quādo

alicui conceditur
immunitas pœnę
bonis non reſtitu-
tis, liberatur ille
ab omnibus credi
toribus anterio-
ribus.l. pe. ff. de
ſen.paſſ.taliter q
ſi bona acquiſiuiſ
ſet, & eſſet locu-
pletior factus, nõ
teneretur credito
ribus ex ante ge-
ſto: vt l. tutor. C. de
ſen. paſ. quod be-
neficium negatur
illi, qui bona à
principe oblata
noluit ſuſcipere,
ſed relinquere fi-
ſco, vt creditores
fiſcum conueniãt:
quia & ſi noluerit
bona, tenetur cre-
ditoribus, & hîc
eſt caſus in d.l.ij.
nec ibi dicitur q
ſi bona ſuſcepiſ-
ſet, nõ poſſet cede
re bonis: & reſtitu
tio principis reſti
tuit illum ad pri
ſtinum ſtatũ, ſicut
ante fuerat: vt l. j.
C. de ſen. paſſ. er-
go ſicut ante dãna
tionem poterat ce
dere bonis, pote-
rit etiam poſt re-
ſtitutionem. Car-
caſſona Sardus.

a ❡ Remanere. Vi-
de eundẽ do. Iaſ.
May. ſ. in d.§. itẽ
ſi quis. alleg. nu.
96. & nu. 94. vbi
idem quod hîc.

b ❡ Adde q illa gl.
nihil facit, quia
loquitur in longe
diuerſis terminis,
vt ſ. vidimus in
gl. & in ix. fallen.
& per Bart. in d. l.
fi. §. fi. Sardus.

c ❡ Renũtiari. Vi-
de Felin. in c. ſi di
ligenti. poſt prin.
ver. iiij. corre. de
fo. compe.

redire? dicite quòd non: vt §.fi.j.̃. de repli. & l.
hæres à debitore. §. quòd ſi ſtipulator. & ibi
Barto. not. illum text. ad hoc. ff. de fideiuſſor.
16 ❡ †An autem cedens bonis omnia debeant
auferri, ita quòd veſtis etiam ſit auferenda, &
a debeat nudus remanere? [a] glo. in l. pe. ff. de ceſ.
bo. vult quòd nihil ſibi relinquatur, nec etiam
vnus minimus denarius. Alibi glo. in l. fin. §. fi.
b ff. de his, quæ in frau. credit. dixit quòd [b] ❡ ce-
denti bonis debet auferri vſq; ad ſacculum, &
peram. Breuiter concludunt doc. hîc, vt Ioan.
Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. quòd vna veſtis
vilis, & pannicularia, quæ nuditatẽ tegat de-
bet ſibi relinqui, ſicut relinquitur damnatis ad
mortem: vt l. diuus. ff. de bo. damnatorum. Et
ita dicit Nico. hîc in apo. tex. in verſic. bonis. &
Dyn. & Bar. in l. pe. de ceſsio. bo. Cy. in d. l. j. in
17 iiij. q. poſt Pet. & Gul. de Cu. ❡ †Quid autem
ſi in ceſsione bonorum cedens reſeruaſſet ſibi
vnum denarium, an valeret ceſsio: determinat
mirabiliter Bald. quòd non, in l. fi. in ij. col. C.
qui bo. ce. poſ. Aduertite tamen quòd cedens
bonis retinet prohibita alienari. Item vſumfru
ctum, feudũ, & etiã retinet emphyteuſim eccle
ſiaſticam, ſiue ſecularem, non tamẽ eorũ com-
18 moditates. Ita Bal. in d. l. j. in iij. col. ❡ †Quali-
ter autem fiat ceſsio bonorũ: dicite quòd ſim-
plici verbo. Item per nuntium, & per epiſtolã:
& per conſequens non tantùm in iudicio, ſed
extra iudicium. Tex. eſt no. in l. in omni. C. qui
bo. ce. poſ. & in l. fi. & ibi Bar. ff. de ceſsio. bo. &
ibidẽ Bar. refert quòd Cy. dicebat quòd Fran
ciſcus Accurſius dum hanc materiam legeret,
oſtendebat in cathedra modum cedẽdi, & idẽ
etiam quod ſ. tenet Bal. in d. l. j. in iij. col. Dicit
tamen Barto. in d. l. fi. quòd hodie eſt conſuetu
do in quibuſdã partibus, quòd fiat ceſsio mu-
29 do vituperabili. ❡ †Nunquid ergo valeret hęc
conſuetudo per ſtatutum, prout eſt in hac ci-
uitate Papiæ, & communiter per vniuerſam
Italiam, quòd cedens bonis debeat percutere
lapidem cum natibus, dicendo, Cedo bonis.
Cy. in l. fi. & ibi Bal. circa prin. tenent quòd ta-
le ſtatutum, & conſuetudo non valeant: quia
eſt res turpis exempli, & oculos videntium in-
feſtat, per tex. illum moralem in l. cũ ſupra vi-
rentes. C. de re militari. lib. xij. Idẽ etiam tenęt
Albe. de Roſa. in prima parte ſtatutorum in
q. xxxviij. incip. item quæritur an valeat ſtatutum, vbi decidit non
valere ſtatutum Patauinũ quòd quis non poſsit cedere bonis, niſi
cedat cum ſolennitate inhoneſta: quia eius effectus eſt turpis, & cõ-
tra bonos mores. Allegat in argumentum l. alia. §. eleganter. ff. ſol.
matr. & idem tenuit Salic. in d. l. in omni, per illum text. in ver. vo-
luntatis ſola profeſsio, per quem text. arguit Ibi Salic. contra illa ſta
tuta terrarum taliter diſponentia. De quo etiam videte do. Card.
30 Flo. & Ioan. de Imo. in d. c. Odoardus. ❡ †Reſtat vltimò pro com-
plemento huius materiæ examinare an beneficio ceſsionis bono-
c rum poſsit renuntiari [c] per pactum: & an tale pactum valeat. De
qua quæſtione videte Cyn. in d. l. j. in vj. q. & ibi multum latè Bald.
in antepenult. & penul. col. & ibi latiùs Salic. in ver. item quęro no-
nò an teneat renuntiatio. & Dy. Bar. & Imo. & Cuma. & reliquos
in l. alia. §. eleganter. ff. ſolu. ma. & do. Anto. in c. cùm contingat. ex-
tra de iureiur. & Io. Fab. qui etiam ponit an poſsit conſuetudine in-
duci quòd quis non liberetur cedendo bonis. quod ponit etiã Bal.
in d. l. j. Et de pacto ponit etiam Io. de Pla. hîc, & Ang. in penult. &
vlti. col. & Cano. in d. c. Odoardus. Et an tale pactum firmetur iu-
ramento, ponit Bald. in d. l. j. in penult. col. Specu. in tit. de renun. §.
j. ver. item beneficium. Imo. in d. c. cùm contingat. ver. item aduer-
te, quia prædicta. Et per iſta remanet expeditus iſte verſi. & conſe-
quenter, Deo duce, totus iſte titulus de Actionibus. ❡ Poſtremò ſi
quid in hoc qualicunq; opere, in quo maximas vigilias, & lucubra-
tiones plurimas impendiſſe profiteor, repertum fuerit, quod ſit mi
nus bene dictum, precor vnumquenq; lectorem, vt non liuoris
aculeo, aut detractionis ſtudio, ſed charitatiuo calamo emendan-
dum ſuſcipiat. Scio enim, nec iſtud inficior, quòd tantum opus ma
iori elimatione indigeret. In his verò, quæ ſcripſi, planè cognoſcet,
me nunquam tacuiſſe illos, à quibus voce viua, vel mortua didici.
31 †Occultator enim alienę laudis, furi par eſt, vt inquit Iuriſconſul-
tus in l. hæreditatũ. §. fi. ff. ad legem Falc. & præclarè inquit Plinius
ad Veſpaſianum Imperatorem in proœmio naturalis hiſtoriæ: Be
nignum, & plenum ingenui pudoris eſt, fateri per quos profeceris:
& obnoxij profectò animi, & infelicis ingenij eſt, malle in furto de-
pręhendi, quàm mutuum reddere. Vobiſcum autem fratres, &
auditores amantiſsimi, hoc Tetraſticho ſit ita concluſum.

LAVS SIT ILLI SEMPER, QVI
EST PRINCIPIVM SINE
PRINCIPIO,
AMEN.

Poſtquàm ſuſcepti per tempora multa laboris
Finis adeſt, portum feſſa carina petat.
Si non remigio, melior datur vlla facultas,
Suſpenſam hic teneat anchora iacta ratem.

FINIS.

❡ Finit Lectura admodum vtilis domini Iaſonis Mayni,
Iureconſultorum ſuæ tempeſtatis principis, in ti-
tulum de Actionibus. in Inſtitutis, vt longè
difficillimum, ita multò vtiliſsimum,
diligenter emendata.

AD LECTOREM.

Dulcia, qui noſti, quàm ſint, quæ condit Iaſon,
Aſpice, præcipuum, quod modo mittit, opus.
Iunior in primis, quòd ſic vigilauerit annis,
(Crede mihi) res eſt ingenioſa tamen.
Hic non errores, aut falsò adducta videbis,
Non eadem in multis verba notata locis.
Non minus hic noſter Maynus tibi præſtat Iaſon,
Quàm Graijs fuluam, qui dedit alter ouem.
Eſt breuis, immenſo conſtat nec faſce libellus,
Immodicóque grauis non erit ære tibi.
Hunc eme, vel minimo, quo noſces tempore quali
Seruato cauſas ordine, quiſquis agat.

LAVS DEO.

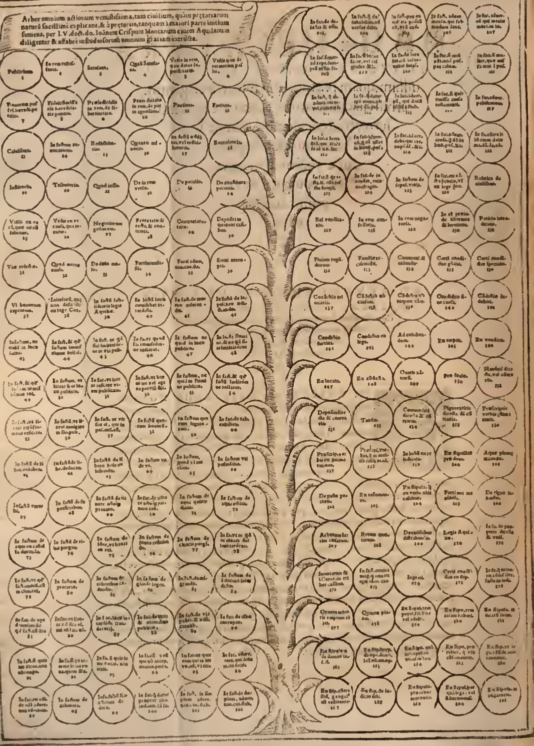
NOMENCLATVRA

ACTIONVM OMNIVM, TAM CI-
uilium, quàm prætoriarum ſubiectæ elegantiſs.
arbuſculæ inſertarum, authore clariſsimo
Iuris vtriuſque doctore Ioanne Cri-
ſpo Montano ciue Aquilano,
nunc recèns concinna-
ta, repurgata, & in
multis auctior
reddita.

AD REVERENDVM IN CHRISTO

PATREM, DOMINVM DOMINICVM
Capranicenſem, Romanum patricium, canonicum baſilicæ ſanctæ
Mariæ maioris de vrbe, ac reuerendiſsimi domini
olim Cardinalis Firmani nepotem,
dominum ſibi plurimùm
obſeruandum.

CVM NVPERRIME, REVERENDE DOMINE, actionum radices, & fundaměta, cum noua arbore in opuſculum quoddam redegerim, vt facile quidem ſit cuique actionum intueri ac noſſe naturam, plura me cõpulerunt, quibus id tuæ dominationi inſcriberem. Sepiſsimè nanque mente reuolui, quãtis fuerim beneficiis affectus, quantòve obligationis vinculo tenear, &, quod plus ſatis eſt, quantum decoris, ac laudis præ ſe feret tractatulus ipſe, ſi nominis, authoritatis, ac gloriæ tuæ clementiæ titulis decorabitur. Illud vnũ eſt, quod ſummoperè me remordeat, quòd videar ea, quæ parua ſunt, non modicæ dignitati, ac expectationi conferre. Sed cùm pauperem amicum, exiguum largiendo munus laudandum potiùs, quàm criminandum eſſe cenſeat Cato, omnem protinus formidinem abieci: quanquàm & eo in genere in præſentiarum me eſſe conſpicio, & primo doctoratus mei anno quaſi prima legum cunabula pertractans, nullum admirationis genus inſideat, ſi tantulo muneri tuam adæquauerim dignitatem. Spero equidem meum hunc laborem adeò gratum, adeò periucundum fore, vt ſi is tuarum quoque legum, quibus ipſe præfulges, robur, limam, authoritatémque ſentiat, in iis, quibus addi aliquid, aut corrigi meritò debere tua fidelis, aureáque doctrina cenſuerit, me ſit ad maiora excitaturum. Nec aliud ab eius expecto munificentia, niſi quòd in aliorum amicorum grege connumerari videar. Vale.

Arbor omnium actionum vetuſtiſsima, tam ciuilium, quàm prætoriarum
naturâ facillimè explicans, & à prætoriis, tanquam à maiori parte initium
ſumens, per I.V. doct. do. Ioānem Criſpum Montanum ciuem Aquilanum
diligenter & affabrè in ſtudioſorum omnium gratiam extructa.

TRACTATVS ADMODVM ELEGANS, AC IVRI STVDENTIBVS PERQVÀM NECESSARIVS, IOANNIS

Criſpi de Montani ciuis Aquilani, in alma vniuerſitate Patauina editus, quem ipſemet author, Termini Actionum, intitulauit, felici exorditur auſpicio.

☩

QVONIAM NON CONſtructis fundamentis omne, quod ſuperædificatur, corruit. c. cùm Paulus. j. q. j. & ſicut aliâs antè, quàm quis baptizetur, non poteſt ſacros ordines ſuſcipere. c. ſi quis. j. q. j. c. veniens. & cap. ſi quis. de presby. non baptiza. Et ſecundùm philoſophum, Ignoratis principiis, neceſſe eſt ignorare, quæ ſequuntur ad principia, iuxta l. ij. ff. de iuriſd. om. iudi. l. ad rem mobilem. de procu. cum ſimi. Et demum ſicut aliâs, cùm quis poteſt ire per viam facilem, non debet capere difficilem: arg. no. in l. rem non nouam. C. de iudi. §. ſed ne in primis. Inſti. de leg. & Inſti. de iuſti. & iur. poſt prin. & iuxta ea, quæ habentur in l. ij. C. de cur. pub. lib. xij. Igitur ego Ioannes Criſpus inter alios legentes minimus in hoc almo ſtudio Patauino ad vtilitatem iuuenum iuri ciuili incumbentium, videns circa actiones tantam difficultatem, ſubtilitatémque verſari, vt res ipſa atteſtatur, & tantùm fore Iuriſtis neceſſariã earum materiã, cùm tertium caput iuris concernat, iuxta §. fi. Inſtit. de iure na. gen. & ciui. Conuictus deniq; à cõpluribus per quandam ſummulã declarare terminos, & fundamenta actionum, adhoc opuſculum deueni, in quo in primis, relicta arbore Ioannis, quæ in veritate non habet formã arboris, nouã arborem confinxi, in qualibétq; eius cellula vnam actionem deſcribens ponendo tam prætorias, quàm ciuiles, & plures addẽdo, vt cuique opere ipſo eſt licitũ intueri. Et ne in totũ eſſem corruptor antiquitatis, iuxta l. more maiorum. ff. de iur. om. iud. & c. ad apoſtolicam. extra de ſimo. xj. diſt. in his cum ſi. incœpi, & incipiam à prætoriis: feci quoq; tabulam per alphabetũ, vt facilius vnaquæq; actio reperiri poſſit. Nec reperies in arbore noſtra illam difficultatem punctorum, vt eſt in arbore Ioannis: nec etiam illarũ literarũ, quæ ſola, ſi bene cõſyderes, requirunt, vt ita dicam, memoriã artificialem, & faſtidiunt cerebrũ. In ſola punctuatione ſua non habetur cognitio terminorum in actionibus per leges & authoritates: & ſimpliciter quis eam ſequendo poſſet erubeſcere, iuxta §. conſyderemus. in auth. de trien. & ſe. & no. in l. illam. C. de col. Nec ita reperies in tractatu ſancti Blaſij, quem fecit de actionibus. Nos autem in noſtro opuſculo perſequemur cum allegationibus, & probationibus naturam cuiuſlibet actionis. Primò, cui cõpetat, & aduerſus quẽ, & demum in vnaquaq; tractabimus iuxta illas duodecim diuiſiones, quas ponit gl. in §. ſunt prætereà. Inſti. de act. quas terminos actionum appello: & opuſculum hoc baptizo hoc nomine, videlicet Termini actionum, &c. ¶ Capio nunc in Dei nomine, & eius glorioſæ matris Publicianam quę eſt ſignata prima actio in arbore, & inter prætorias: & deinde perſequar alias in quibus ſi quid ineptè, & minus prouide dixero, ſemper me ſubiicio iudicio ſaniori: & de facili poterit venia tribui, cùm nunquàm errare, potiùs diuinum, quàm humanum, exiſtat: vt l. ij. §. ſi quid. C. de ve. iur. enu.

PVbliciana. Hęc actio primò dicitur Publiciana à Publicio inuentore: vt in §. aliæ. Inſti. de actio. Roma. in ſingul. ccclxv. ſicut aliâs Falcidia dicitur à Falcidio inuentore, & à Papio, & Pompeio, lex Papia & Pompeia: vt in c. quædam etiam leges. ij. diſt. Secundò datur, & competit ex æquitate prætoria ei, qui emit bona fide à nõ domino, & nondum rem præſcripſit aduerſus poſſeſſorẽ. l. j. & ij. & l. & ſi res. ff. de Pub. & d. §. aliæ. Tertiò eſt vtilis hæc actio, & non directa, ſecundũ glo. in l. eum, qui. §. ſi petenti. in glo. ij. ff. de Pub. & in ea. l. hæc actio. Tu potes adducere iſta: primò quòd Publiciana datur ad ſimilitudinẽ rei vendicationis, vt d. l. eum, qui. §. in Publiciana. ſed quod eſt ſimile, non eſt idem. l. quod Nerua. ff. depo. & rei vẽdicatio eſt directa: ergo licet hoc non ſit firmum argumentum. Item facit aliud, quia ſicut prætor non poteſt facere quem hæredẽ directò, vt in §. quos autem. Inſti. de bo. poſ. ita nec actionem. Sed hoc etiam non eſt firmum, Nõ eundo per mendicata ſuffragia, quòd Publiciana ſit vtilis, pondero tex. in d. §. aliæ. Inſti. de act. in ver. nullã habet in rem directam actionem. Nam ſi Publiciana eſſet directa, text. ſibi contradiceret. Nec valeret, ſi diceres, nullam habet de iure, ſcilicet ciuili, cùm verbum habeat, ſit præſentis temporis: vt ſic etiam hodie de iure prætorio in illo caſu quis non habet directam: & ſic ineuitabiliter probat quòd Publiciana eſt vtilis, iuxta no. in l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxa. quòd qualitas adiecta verbo intelligatur ſecundùm tempus verbi. Sed aduerte, & in hoc ſemper dubitaui theorica tradita à doct. in l. curatoris. C. de neg. geſt. in l. conſenſu. de act. & obl. & per Dyn. in c. fi. de reg. iur. in vj. cũ ſimi. Quod vbicunq; actio deſcendit ex verbis & mente legis, vel ex mente tantũ, ſecundùm Bar. ibi reprehendentem gloſ. actio dicitur directa, & non vtilis: ſed Publiciana deſcendit ex verbis & mente prætoris, d. l. j. in prin. de Public. & d. §. aliæ. ergo ſit directa. & idem eſſet ſi ſequaris theoricam Bald. vel Fulg. in d. l. curatoris. Non poteſt etiã dici contraria: quia nulla reperitur contraria, niſi deſcendit ex contractu quæ vel quaſi: in quibus alter alteri obligatur: ſed in Publiciana nullus obligatur cùm ſit actio in rem: vt in §. omnium. Inſti. de act. Si volumus dicere quòd doct. in d. l. curatoris. loquãtur quando ſumus in cõtractibus, vel quaſi: hoc confunditur ex verbis Bal. ibi qui exemplificat in rei vendicatione, quæ non venit ex contractu, niſi diceres quòd exempla non arctant regulam, iuxta §. fin. Inſti. de hære. inſti. quem ad hoc nuper ponderaui. Si volumus dicere quòd Publiciana datur ex verbis prætoris extendentis, non inuenientis, hoc non valet: quia prætor inuenit. d. l. j. in princ. de Pub. & d. §. alię. vbi dicitur primùm à Publicio propoſita eſt. Si primus, ergo non erat ante: iuxta §. reliqua. in proœ. Digeſtorũ. Vnde putabam poſſe ita reſponderi quòd Publiciana nõ poteſt eſſe directa: quia ſicut dicimus quòd de iure ciuili datur vtilis rei vẽdicatio illi, qui præſcripſit per decem vel viginti annos, per quod eſt quęſitum vtile dominium, iuxta gloſ. in l. j. de Pub. & §. j. Inſti. de vſuca. nec datur directa: quia non eſt directò dominus eodẽ modo cùm Publiciana ſemper competat antè quàm quis ſit dominus directò vel vtiliter: ergo à fortiori non poteſt eſſe directa: quia aliâs prætor deſtrueret regulas iuris, ſcilicet quòd non habẽti directũ dominium daretur directa actio, & contra not. in l. nam & ipſum. ff. de leg. Et hanc puto veram ſolutionẽ huius difficultatis, ſuper qua tamen cogitabis, quia non legi adhuc apud aliquem. Quartò principaliter hæc actio eſt perpetua. Primò probatur quòd eſt rei perſecutoria, & datur poſt annũ: vt eſt tex. in l. in honorariis. de act. & obli. Nec punctabis, ne quòd multoties reperitur quòd actiones rei perſecutoriæ durant ſolùm per annũ, vt eſt gloſ. quæ alleg. plures caſus in d. l. in honorariis. quia ſecundũ verã ſolutionẽ ibi, quando actio rei perſecutoria eſt pœnalis ex parte rei durat ſolũ per annũ: vt ibi per

Bar. qui repræhendit ſolutionem glo. Text. eſt no. ad hoc in l. huius actionis. §. actiones. iuncta l. nouiſsimè. in fin. princip. ff. quod ſal. tu. autho. Et eodẽ modo rei perſecutoriæ ſunt annales quando datur contra ius ciuile: vt eſt tex. in d. l. in honorariis. ver. ſed cum reſciſſa: vt eſt in redhibitoria, quæ datur contra ius ciuile, ſecundùm glo. & Bar. in d. l. in honorariis. Aduerte ad hoc quia nunc debito. Dicunt enim glo. & Bar. ꝙ redhibitoria datur cõtra ius ciuile. nam videtur falſum cõtractus emptionis, & venditionis, eſt de iure gentium. l. ex hoc iure gentiũ. ff. de iuſti. & iu. & probat tex. cũ glo. in §. & ex hoc. Inſti. de iure na. gen. vnde patet quòd redhibitoria datur cõtra ius gentium, & nõ ciuile, ex quo tendit ad reſcindendũ contractum venditionis, qui eſt de iure gentium. cùm redhibere ſit facere ꝙ venditor rem recipiat. l. redhibere. ff. de ædi. edi. niſi dicas, & attende ꝙ datur cõtra ius ciuile: quia impedit poſſe agi per venditorem cõtra emptorem puta ad pretiũ: ſed actiones ſunt de iure ciuili, prout eſt communis opin. in d. l. ex hoc iure gentiũ, & l. ij. §. de his. de ori. iur. igitur redhibitoria dicitur dari cõtra ius ciuile: & ita defendo Bar. & glo. Et ex hoc videor intrare illã arduã q. an actiones ſint de iure gentium, vel ciuili, de qua per Dy. Bal. Are. & omnes Inſti. de acti. in prin. poſt glo. ibi in ver. quamuis. & in d. l. ex hoc iure. poſt glo. ibi. & tangit glo. in l. rerum amotarum. §. fi. ff. rerum amotarũ. glo. in l. actionum genera. §. fi. de act. & ob. gloſſ. in l. placet. in glo. j. C. de epiſ. & cle. in l. quoties. C. de preci. Impe. offer. in l. fi. ſi cõtra ius vel vti. pub. per Io. And. in c. quæ in eccleſiarũ. de cõſti. in Nouel. per Archi. in c. ius gentiũ. j. diſt. & quia venit examinanda in prin. tit. de actio. ibi reſeruo, & diſputabo pro & contra. Et ſi probabo ꝙ ſint de iure gentiũ glo. & Bar. in d. l. in honorariis. indigerent alio auxilio: niſi tunc diceres ꝙ cùm cõtractus venditionis ſit validus, & approbatus, etiã de iure ciuili, redhibitoria etiam venit cõtra ius ciuile: iuxta tex. Inſti. de obli. tit. generali. iuncta glo. in ver. ciuile. Bar. in l. fin. C. ex quib. cau. ma. in fine legis videtur ſic intelligere. Ad aliud autẽ quod dixi, ꝙ Publiciana eſt actio perpetua, adde aliud fundamentũ, quia non datur contra iure poſsidentem, ſed contra nõ habentes iuſtã cauſam, ſiue titulũ: vt not. Bar. in l. ſiue. §. ſi duobus. vbi etiã glo. ff. de Pub. ſed quia nõ habet cauſam, ſiue titulũ, non poteſt præſcribere longo tempore. l. diutina. C. de præſcrip. long. tẽp. l. ſi quis emptionis. de præſcrip. trig. an. ſed præſcribit triginta annis. auth. malæ fidei poſſeſſor. de præſcrip. long. temp. Et contra hunc datur Publiciana, vt dixi: ergo patet ꝙ eſt perpetua. Nec me mordebis quòd etiã ſine titulo poſsit procedere præſcriptio, iuxta l. iiij. ff. pro leg. & l. fi. in fin. ff. pro empt. nam aliquando iuſtiſsima cauſa ſufficit, iuxta tex. in l. non ſolũ. §. quod vulgo. ver. hoc amplius. ff. de vſucap. & quæ habentur in l. Celſus. eo. tit. Quintò eſt tranſitoria ad hæredes: vt l. eum, qui. §. hæc actio. de Pub. & ſecundùm Bar. ibi datur hæredi. inſpecta fide defuncti: vt videtur etiã ſentire glo. Et ꝙ hæc actio detur hæredibus, probo ex alio fundamẽto. Nam actiones prætoriæ, quæ dantur poſt annum dãtur hæredibus: vt eſt tex. in d. l. in honorariis. ver. honorariæ. ſed Publiciana datur poſt annũ: ergo &c. Tertiò pro hoc adduco tex. not. in l. j. §. pe. ff. de aqua quoti. & æſti. vbi ſi ius aquæ ducẽdæ concedatur fundo, ex quo dicitur conceſsio realis, illud ius tranſit in hæredem, & quencunq; alium dominum prædij, (ſecus ſi conceſsio fuiſſet perſonalis) ſed Publiciana eſt actio realis: ergo detur hæredibus. Facit à contrario ſenſu tex. cũ glo. in l. j. §. ſi hæres. ff. ad Treb. vbi obligatio perſonalis non ſequitur fundum: ergo ſecus ſi realis: ſed in hæredem non datur Publiciana vt hæredem, ſed tanquam cõtra quemlibet poſſeſſorem: ſicut dicimus in rei vendicatione vt l. ſi in rem. la iij. cum ſeq. & l. ſi in rem. la ij. ff. de rei vend. & quæ habent locum in rei vendicatione, habent locum in Publiciana. d. l. eum, qui. §. in Publiciana. ff. de pub. Adde text. in d. l. in honorariis. in ver. item Publiciana. de actio. & oblig. Ita in ſimili dicitur in actione noxali, quæ datur in ſucceſſores iure dominij. l. penul. §. fi. ff. de noxa. Ita in ſimili actione ad exhibendum, quæ non datur in hæredem, niſi ex dolo defuncti hæreditas ſit facta locupletior: vt l. de eo. §. fin. ff. ad exhi. Quod tenementi in practica: quia ſi intentares libellum contra hæredem alicuius ſimpliciter, & non tanquam cõtra proximiorem, ſuccumberes, per d. l. ſi in rem. quod poſſet tibi facere honorem. Sextò, eſt actio ſingularis, prout eſt rei vendicatio, habito fundamento ꝙ eadẽ procedunt in Publiciana, quæ in rei vendicatione, d. §. in Publiciana. Nec mordeas quod rei vendicatio detur etiã ad vniuerſitatẽ, ex quo videtur ꝙ non ſit ſingularis: vt l. j. §. per hanc. e l. ij. ff. de rei vend. nam ſecũdùm Bart. ibi rei vendicatio dicitur actio ſingularis, quia non datur ad vniuerſitatẽ iuris, licet detur ad vniuerſitatẽ corporis, puta ad gregẽ. d. §. per hanc. & probatur ex alio: quia ſi eſſet actio vniuerſalis, iuriſconſultus in d. l. j male diceret, dum in prin. legis dicitur: poſt actiones, quas de vniuerſitate propoſuit prætor, &c. Septimò eſt actio ſimplex, probatur vna ratione: quia in ea alter eſt actor, & alter reus, & vbi cognoſcitur actor à reo, non poteſt dici duplex, iuxta §. iij. Inſti. de inter. & ibi vidimus anno elapſo. Habes not. in l. in his tribus. ff. de iudi. & dicam in actione familiæ erciſcundæ. Octauò nõ reperitur ꝙ infamet: ergo in dubio dicamus eam non infamare. Facit, quia in dubio pœnæ ſunt molliendæ, non acerbandæ. l. interpretatione. ff. de pœnis. Adde aliud fundamentum, quia in dubiũ debemus eſſe promptiores ad abſoluendum. l. Arrianus. ff. de act. & obli. Item facit aliud, quia ſi iura voluiſſent eam eſſe infamatoriã, dixiſſent: iuxta no. in c. ad audientiã. de deci. cum concor. in gloſſ. alleg. Facit etiam l. in dubiis. ff. de reg. iur. Nonò hæc actio eſt ſtricti iuris, quia non reperitur in §. actionũ. Inſti. de act. & ſecundùm cõmunem doctrinã omnes actiones, quæ non reperiuntur ibi deſcriptæ ſunt ſtricti iuris, quaſi contrariorũ eadẽ ſit diſciplina, iuxta l. j. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. & text. qui non ſolet ad hoc allegari in l. qui accuſare. ff. de acc. Et quòd ſit ſtricti iuris, ex alio cõfirmo: quia eſt arbitraria: vt eſt tex. in §. præterea. Inſti. de act. & arbitrariæ ſunt ſtricti iuris, vt tenet glo. in d. §. præterea. & cõmuniter doc. ſequuntur maximè ex ratione: quia nõ reperiuntur in d. §. actionum. Decimò regulariter non datur contra verũ dominum. l. fi. ff. de Pub. exceptis caſibus, de quibus ibi per glo. & plenius in d. §. aliæ. vbi dicetur, ſicut etiã nõ datur contra poſsidentẽ ex aliquo titulo l. ſiue autem. §. duobus. ff. de Pub. licet Bar. ibi limitet quando eſſet titulus procuratus in fraudem emptoris. De quo etiam per Spe. in titu. de cau. poſ. & propriè. §. fi. & ibi per Io. Ang. Vndecimò, vt patet eſt, actio prætoria d. §. aliæ. & in d. l. j. de Pub. ibi dum dicit, Ait prætor. & ibi dum dicit, Nec deſyderet honorariã. & tex. iuncta glo. in l. pecuniæ. §. fi. de verb. ſig. Duodecimò, eſt actio realis: & ſic in rẽ. Textus eſt in §. præterea. Inſt. de act. & d. l. j. de Pub. Decimotertiò, eſt rei perſecutoria. Tex. in §. ſequens. Inſti. de act. in l. in honorariis. de act. & ob. Decimoquartò, datur ad ſimplum, hoc eſt, ad rem recuperandã ſolùm, vel poſſeſsionem: vt d. §. aliæ. & d. l. j. in princip. de Pub. Contraria non eſt, vt dixi ſ. Poſt hæc omnes ſciunt. l. de pretio. de Pub. ꝙ ſcilicet vt competat Publiciana, non eſt opus ꝙ ſit habita fides de pretio, vel ſit ſolutũ. Nam hoc verum, quãdo Publiciana intentaretur cõtra quoslibet: ſecus ſi cõtra dominũ: quia vt cõpetat cõtra dominum, debet eſſe habita fides de pretio, ſecundũ glo. ſing. in l. ſi à Titio. ff. de rei ven. in gloſ. ij. quã ad hoc exclamat Pontanus in ſingulari cccxv. Ex quo collige vnam differentiã inter rei vendicationẽ & Publicianã, quia rei vẽdicatio non cõpetit niſi ſit habita fides, iuxta text. in §. vendita. Inſti. de re. diui. in l. quoties. C. de rei ven. Quam differẽtiam firmat gloſ. in d. l. de pretio. Adde ſecundã quia rei vendicatio directa vel vtilis ſemper datur poſt completã præſcriptionem, ſed Publiciana ante d. §. aliæ. & d. l. j. de Pub. Potes etiã ſignare tertiã, quia rei vendicatio datur habenti dominiũ, Publiciana quaſi domino: vt in iuribus præalleg. Adde ꝙ Publiciana datur ratione quaſi dominij ex perſona defuncti, etiam non tradita poſſeſsione. l. cùm ſponſus. §. is, cui. de pub. Bart. in l. j. §. fi. eo. tit. Et eodem modo ex perſona ſerui poteſt acquiri domino. l. ſi ſeruus. eo. tit. Item Publiciana cõpetit, vbi competit vſucapiẽdi cõditio, & ecõtra. l. ſiue autẽ. §. hæc actio. & l. eum, qui. in prin. de Pub. Et ſicut dominus tradẽdo trãsfert dominium, ita non dominus vſucapiẽdi conditionẽ, iuxta §. venditæ. Inſti. de rerũ di. l. traditionibus. de pac. l. clauibus. de contrahen. empt. cum concor. ibi in glo. ſingula ſingulis referendo. licet videatur obſtare tex. in l. cùm ſponſus. §. in vectigalibus. & §. ſi res. eo. titu. De quo dic vt ibi per Bar. & vide etiam ꝙ aliquando non apprehenſa poſ-

ſeſsione

ſione competit Publiciana in l.quæcunq;.in prin.eo.titu.De libello in Publiciana dicetur in d.§.aliæ. vbi gloſ. diſputat.Inſti.de acti. hæc ſatis ſint in Publiciana.

2 **In rem reſciſſoria.** Primò hæc actio competit illis, qui obtinuerũt reſtitutionẽ in integrum propter captiuitatẽ,iuxta l.fi.C. qui. ex cau.ma.vel propter abſentiam, iuxta §.rurſus. Inſti. de acti. vel quia quis fuerit in vinculis, vel carceribus detentus,iuxta l. ſuccurritur. cum duabus ſeq.ff.ex quib.cau.ma. q eſt intelligendũ cũ quis inuitus detinetur, dico in priuatis vinculis. Nam ſi poſſet exire,& nõ exiret,non concederetur ſibi reſtitutio:vt tenet gl.in d.l.ſuccurritur. in fi. per tex. in l.ſi cui.§.tãdiu.eo.tit. Tu vide tex.no.in l.nõ enim. & in l.ab hoſtibus.§.fi.eo.tit. Et quot ſint genera abſentiæ,vide gl.ordinariã in l.fi.ff.de in integ. reſti. vel deniq; ſit cõceſſa reſtitutio propter quãcunq; cauſam iuſtam iuxta l.j.ff.ex quib.cau.ma.& ſic petita,& cõceſſa in integrum reſtitutio cõpetit reſciſſoria:vt tenet glo. & Bar. in d.l.fi.C.ex qui.cau.ma.glo. in l.ab hoſtibus.§. ſed quod ſimpliciter.eo.tit. Et quot modis quis dicatur abſens, vide tex.in l. abſentẽ. de verb.ſig.in l.præſens.ff. de proc.in l.fi.C.de præſcri.long.temp. & ibi glo.in ver.abſentes.& glo.in ver.pręſentes.in auth.de fideiuſ. Secundò,eſt prætoria,vt in §.rurſus.ver.quod genus. Inſti. de act. Tertiò,olim durabat ſolùm per annũ,quia actiones rei perſecutoriæ,etiã quę dantur cõtra ius ciuile, durãt anno.d.l. in honorariis. ver.ſed cũ reſciſſa.de act.& obl.Sed hodie per quadrienniũ.ſecundũ glo.in l.fi.C.de tempo.in integ.reſti.in ver.finiendũ.& gloſ.in l. fi.C.ex qui.cau.ma.Sed Bar.ibi in ver.hoc præmiſſo.dicit q iſtę gl. procedunt in iudicio reſcindente:ſecus in iudicio reſciſſorio: quia nõ reperitur mutatũ:ar.l.pręcipimus. in fi.C. de appel.vide ibi per eum.Et de iudicio reſcindente,& reſciſſorio, vide Bart.in l. ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.in vij.col.ff.ex quib.cau.ma.Quartò eſt actio in rem:vt d.§.rurſus.ibi:ob id ſuam rem eſſe. Quintò, eſt rei perſecutoria:quia eſt in rem,vt in §.ſequens.ver. rei perſecutoriæ.Inſti.de act.& q ſit in rem.ſ.dixi:& eſt glo.in §.item Seruiana. in ver.maximè.Inſti.de acti.Sextò,datur in ſimplum,id eſt, ad rem recuperãdam ſolũ,vel poſſeſſionẽ.d.§.rurſus. & d.l. in honorariis. Septimò,eſt tranſitoria ad hæredes,cũ detur hæredibus:ar.l. nõ ſolum.in prin.ff.de in integ.reſtit. Et eodem modo contra hęredes, vt probatur in l.cũ miles.in prin.ff.ex qui.cau.ma.Facit aliud,quia cùm ſit realis, videtur dare cõtra quẽcunq;. arg.l. ſocium.ff. de rei ven.& §.j.Inſti.de act.Et tunc erit ſpeciale in iſta, q licet olim non daretur vltra annum,& per conſequẽs non dicatur poſſe dari contra hæredes,vt eſt tex.ad literã in d.l.in honorariis.ver.honorarię. Vel dicamus q detur ex eo, quia extorquetur ab hęredibus lucrũ proueniens ex perſona defuncti.§.j.Inſti.de perpe.& tempo.actio. d.l.in honorariis.ver. vt tamẽ lucrũ. Octauò, nõ infamat,per illud idem,quod in Publiciana dixi.Nonò,eſt vtilis.l.fi.C.ex qui.cau.ma. l.ab hoſtibus.ff.de cap. Et quare dicatur vtilis,vide ibi Bar. & glo. in iij.q.Et an ſit propriũ nomen actionis,vide ibi per eundẽ in ij.q. Et an ſit datiua,vel natiua,vide in iiij.q.ſcilicet in d.l.fi.Decimò,eſt ſimplex,per idẽ quod in Publiciana circa hũc terminũ dixi.Vndecimò eſt ſingularis,per ea, quę in Publiciana dixi. Duodecimò eſt ſtricti iuris.d.§. actionum. Decimotertiò non poteſt eſſe contraria:quia nõ datur ratione cõtractus,vel quaſi: vt in §.omniũ.Inſti. de act.& iuxta theoricã gl.in l.ex conſenſu.ff. de act.& obl.Directa non poteſt eſſe,quia datur cõtra ius ciuile.d.l.in honorariis.ver.ſed cum reſciſſa.& habes gl.in d.l.fi.ex qui.cau.ma.& gl.in d.§.rurſus. in ver.reſciſſa.Et addatur vnũ, q hęc actio nõ ſolùm datur contra abſentẽ,qui pręſcripſit rem pręſentis,ſed etiã abſenti, ſi pręſens rẽ eius pręſcripſit:vt d.§.rurſus.& l.j.§.verba.ff.ex qui.cau.ma. imò plus q etiã haberet locũ ſi vterq; eſſet abſens ex iuſta cauſa,& alter alterius rem vſucepiſſet:vt eſt tex.in l.fi.ff.eo.tit. & habetur in d.§. rurſus.in glo.in verſic.in ciuitate.Sed ſecus eſſet,quãdo vterq; eſſet pręſens:quia tũc nõ daretur reſtitutio:& per cõſequens reſciſſoria: per tex.in l.ab hoſtibus.§.ſi dãni.ff.ex qui.cau.ma. Et quę ſit ratio, vide Barto.in ea.l.§.ſed quod ſimpliciter.in vj.col.in lib.meo. De quo in d.§.rurſus. Poſt hęc dñs Ioannes Baptiſta de ſancto Blaſio in arbore Ioãnis vult ipſum repręhendere tanquã arborem fecerit defectiuam: quia dicit q debuit ſignare in perſonã reſciſſoriam &, reſciſſoriã miſtam,tanquã ſeparatas ab in rem reſciſſoriã:quia petita reſtitutione in actione perſonali in ſimili dicitur in perſonã reſciſſorię.Et eodẽ modo poſt petitã reſtitutionẽ in actione miſta:ſed nihil allegat,vbi iſtę actiones diſtinctę ponantur. Ego putarẽ q ex quo hęc reſciſſoria non eſt propriũ nomẽ actionis,ſed quędã adiectio, ꝓut vult gl.& Bar.in d.l.fi.C.ex qui.cau.ma. Et vel q adiiciãtur actioni reali,vel perſonali,vel miſtę, ſemper tamẽ erit reſciſſoria,& per cõſequẽs vna, licet ſecũdũ varios terminos operetur: ſicut dicimus in actione de peculio: quia vel q teneaſ pater ex perſona filij,vel dñs ex perſona ſerui,ſemper dicitur de peculio.Ita in ſimili dicimus in definitione actionis. Nã quacunq; actione agamus, ſemper eſt ius perſequẽdi in iudicio. Vnde Ioãnes poſito vno exemplo,ſcilicet de reſciſſoria in rem, vtiq; cõpręhendi poteſt de reſciſſoria in perſona, quę operatur in actione perſonali: & de reſciſſoria,quę operatur in actionibus miſtis,ſecundũ varios terminos. Itẽ vidẽtur reſultare quotquot ſunt actiones in Mũdo, & poſſunt pręſcribi,iuxta l.ſicut.& l.omnes.C.de pręſcrip.triginta anno. tot etiã eſſent reſciſſorię,dicendo hypothecaria reſciſſoria,cõdictio reſciſſoria,& ſic de aliis. quod videretur incõueniens,licet ſit dare quòd omnis actio eſt in rem,aut in perſonam,aut miſta: & hoc reſpectu poſſet addi arbori Ioannis: ſed non eſt neceſſe: quia poſito de vna, intelligantur etiam aliæ.tamen cogita. Vide circa hoc per Specul. in titu.de in integ.reſtit.verſic.ſed ſcias.& verſic.ſeq.

3 **Seruiana.** Hæc cõpetit domino fundi,vel etiã domus pro rebus inuectis,& illatis ratione pẽſionis: quę res intelligũtur tacitè hypothecatę dño domus, vel prędij: vt in §.itẽ Seruiana.Inſti.de act.in l.certi iuris.C.loca.cũ ſimi.Quod an procedat reſpectu ſecundi conductoris,vide tex.ſingularẽ, & vnicum in Mundo in l.ſi in lege.§.ſi colonus.ff. loca.quem exclamat Ponta.in ſingulari cccclxxxvj.quod incipit,inuecta. Vide tamen Bar.in d.§. ſi colonus.qui aliter,quàm velit Ponta. videtur intelligere illũ tex. Itẽ an procedat in habitatione gratis cõceſſa, vide tex.no.in l.ſi gratuitam.§.fi.aliâs in l.licet.ff.qui.cau.pig.ta.contra. Et ad iſtam habitationẽ gratuitã,vide tex.ſingularẽ in l.ſi mercedẽ.§. fin.ff. de act. emp.Et quę requirantur, vt hęc actio cõpetat, & quid opereſ hæc tacita hypotheca,dicetur in d.§. itẽ Seruiana.& ibi vide pro nunc. Secundò eſt actio pętoria,vt eſt tex.in d.§. itẽ Seruiana. dũ dicit: Et ipſius pętoris iuriſdictione. Ad quod accedit tex. Inſti.de oblig. in ver. pętorię. dum dicit q illę dicuntur obligationes prætoriæ, quas pętor ex ſua iuriſdictione cõſtituit. Ad idẽ tex.in l. ſi tibi.§. de pignore.ff. de pac. Tertiò, eſt actio ſimplex.probatur per fundamentũ in Publiciana factũ circa hunc terminũ.Quartò,eſt ſingularis,& non vniuerſalis.Patet cũ non detur ad vniuerſitatem iuris vt dixi etiã in Publiciana.Quintò eſt actio in rem: nam quęlibet pignoris perſecutio eſt in rẽ.l. pignoris.C.de pig.l. pignoris.ff.eo. tex. eſt in l.eos.Pro hoc.C.qui po.in pig.hab.Sed q imò ſit actio perſonalis, videtur tex.in §.fi.Inſti.quib.mo.re contra.ob. quia oritur ex contractu,non poteſt dici realis.d.§.omniũ.Inſti. de act.§. ſequens. ver.earũ.eo.tit.Itẽ q ſit perſonalis,facit:quia oritur ex pacto: vel.l.ſi tibi decẽ.§.de pignore.ff.de pac.Reſpõde vt per Bar.in l. pignoris. C.de pig.& d.§.fi.Inſti.quib.mo.re.cõ.ob. Et q ſit realis, pondera tex.in d.§.item Seruiana.dum dicit:Experitur quis de re coloni,& clarè patet in præalle.Sextò, eſt rei perſecutoria: quia cũ ſit in rẽ, eſt rei perſecutoria,per regulã quam tradit tex.in d.§. ſequens.ver. rei perſecutorię.Inſti.de act.Septimò datur in ſimplum, cũ detur ſolũ pro rebus coloni obligatis pro mercede ipſi locatori: vt d.§. item Seruiana. & datur contra poſſidentem ad rem reſtituendam. l.ſi fundus.§.in vendicatione.ff.de pig.Octauò,eſt ſtricti iuris.d.§. actionum.vt in Publiciana dixi.Nonò eſt perpetua: nam actiones prætorię rei perſecutorię dãtur poſt annum:& ſic ſunt perpetuæ. Tex.eſt in l.in honorariis.in princ.de acti. & obli.Patet etiam,quia non tollitur triennio,vt eſt tex.in l.vſucapio.C. de pig. Tertiò patet,quia durat per decẽ vel viginti annos,cũ nõ præſcribatur minori tẽpore.l.j.& ij.C. ſi aduer. cre.imò aliquãdo durat triginta annis. l.cũ notiſſimi.C.de pręſcip.triginta ann. Et ſi diceres,q pręallegata loquuntur in hypothecaria, non in Seruiana, reſpõdeo quòd idem

eſt in vtraq; quia Seruiana etiam dicitur hypothecaria: vt d. §. item Seruiana. & quantum ad actionem nil differunt: vt ibi in ver. inter pignus. Et quot tempora ſeruentur in hypothecaria, & ſic in Seruiana, vide glo. ij. in d. l. cùm notiſsimi. & gloſ. in d. §. item Seruiana. in ver. nihil intereſt. Et quę ſit ratio quòd per vſuſcapioné triennij non tollitur, ſecus autem per præſcriptionem, vt ſ. dixi: vide gl. quam approbat Barto. in d. l. j. C. ſi aduer. cre. in glo. magna. Decimò non infamat, per ea, quæ in Publiciana dixi. Vndecimò, eſt actio directa: quia deſcendit ex verbis, & mente prætoris, iuxta ea, quæ latè dixi in Publiciana: nec eſt quod repugnet quòd debeat dici vtilis. Vel aliter, bene verum eſt, quòd poteſt dici vtilis, quia ſine ſolennitate proponitur, ſecundũ glo. in l. j. C. de preca. & Sal. inter. Item etiam poſſet dici vtilis ex eo quòd eſſet vendita, iuxta l. fin. C. de hære. vel acti. ven. Duodecimò, non eſt contraria, cùm non veniat ex cõtractu, per dicta in Publiciana. Decimotertiò eſt tranſitoria ad hæredes: quod poteſt primò probari per regulam l. j. C. vt actio. ab hære. & contra hære. l. ſi. C. de contrahen. & committen. ſtipu. Secundò, quia rei perſecutoriæ, quæ datur poſt annum, dantur hæredibus, & in hæredes. d. l. in honorariis. de acti. & oblig. Sed hæc eſt huiuſmodi, per ſuprà allegata: ergo bene verum eſt quòd non datur contra hæredes vt hęredes, ſed in quoſlibet poſſeſſores, vt eſt in aliis actionibus realibus, per d. l. ſi fundus. §. in vendicatione. ff. de pigno.

4 Quaſi Seruiana. Hæc competit cuicunq; creditori, qui prætendit habere aliquod ius in bonis ſui debitoris, prætendens quòd ſibi ſint obligata: de qua habetur in §. item Seruiana. Inſti. de actio. & datur non ſolùm contra dominum. ſed contra quoſcũq; poſſeſſores rerum obligatarũ. l. ſi fundus. §. vendicatione. & l. pignoris perſecutio. ff. de pig. Et an indiſtinctè poſsit intentari contra tertios poſſeſſores, dicetur in d. §. item Seruiana. Et habetur in authen. hoc ſi debitor. C. de pig. Secundò, quòd ſit prætoria, probatur in d. §. item Seruiana. Tertiò, quòd ſit in rem, probatur per ea, quæ dixi ſuprà in Seruiana. Quartò, quòd ſit rei perſecutoria, eodem modo vt in Seruiana. Quintò, datur in ſimplum, vt etiam in Seruiana dixi. Sextò, eſt ſtricti iuris. d. §. actionum. Septimò non infamat, per dicta in Publiciana. Octauò eſt directa, per eadem, quæ in Seruiana dixi. Nonò, eſt ſingularis, vt etiam in Seruiana. Decimò, eſt ſimplex, per dicta in Publiciana. Vndecimò, non eſt cõtraria, cùm nomen creditoris non deſcendat à debitore, iuxta gloſ. in dicta l. conſenſu. de actio. & oblig. Duodecimò, datur hæredibus, & contra hæredes eodem modo, quo in Seruiana. Decimotertiò eſt perpetua per dicta in Seruiana. & ibi vide.

5 Vtilis in rem. Quæ datur ſuperficiario. Hæc cõpetit illi, qui cecidit à poſſeſsione ſuperficiei hoc modo: Quis conduxit ſolum, vel aream ad non modicum tempus, ſcilicet ad decennium, vt infrà dicam, ſi ædificet in ſolo, vel ares, & ponat ſuperficiem, ſi cadat à poſſeſsione illius ſuperficiei, habet vtilem hanc actionem in rem. Ita habes tex. in l. j. §. quod autem. ver. ſanè. ff. de ſuperfi. ſicut etiam emphyteuta, vel habens fundum vectigalem habet vtilem in rem contra quemcunq; poſſeſſorem. l. j. in ſi. ff. ſi ager vectig. vel emphy. petatur. Et quòd ſuperficiario detur hæc vtilis actio, habes tex. ad literam in l. tutor. §. ſi. ff. de pign. act. & de hac habetur etiam in l. ſi cùm venditor, in princ. de euict. Et habes tex. in l. ſuperficiario. cum l. ſeq. ff. de rei vend. Et quòd ſuperficiario detur vtilis actio in rem, eſt textus melior de Mundo in l. in prouinciali. §. penult. ff. de no. ope. nun. ¶ Et aduerte: ego dixi quòd datur ei, qui conduxit ad modicum tempus: nam ſi ad tempus modicũ conduceret, tunc haberet ex conducto actionem, ſi emiſſet ex empto l. j. §. j. ff. de ſuperfi. Et iſtud non modicũ tempus intelligitur decem ann. ſecundùm Bar. in d. §. quod auté. & glo. in l. ſi. ff. ſi ag. vec. vel emphy. pe. & per Cano. in c. j. de rebus eccle. non alie. Secundò, eſt prætoria. d. l. in prouinciali. §. pe. ff. de no. ope. nun. & l. prætor. ff. de rei ven. cũ ſimi. Sed ꝙ imò ſit ciuilis, arguitur: quia illa eadẽ actio, quę datur ſuperficiario, videtur dari emphyteuticario, & ecõtra d. l. §. qui in perpetuum. ſi ag. vec. ſed contractus emphyteuticus eſt de iure ciuili, vt habes gl. in l. ex hoc iure gentium. de inſti. & iure. in §. ius autem. Inſtitu. de iur. nat. & habetur in l. j. C. de iu. emphy. in §. adeò. Inſtit. de loca. & condu. quia fuit inductũ à Zenone Imperatore. d. §. adeò. & cõſtitutiones principũ ſunt de iure ciuili. l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iur. ergo eodem modo actio dicatur ciuilis. ſed reſponde ꝙ hoc nõ ſtringit: quia poteſt eſſe quòd cõtractus ſit de vno iure, & actio de alio. Patet: quia contractus emptionis, & locationis ſunt de iure gentiũ, dicta l. ex hoc iure gentiũ. & tamen actio ex eo eſt ciuilis: vt l. j. §. j. ff. de ſuperfi. Et idem eſt in aliis, ſecundùm communem opinioné, in d. l. ex hoc iure. vt tetigi in Publiciana. & vide pro hoc gloſ. in l. ij. ff. de hær. peti. Tertiò, eſt in rem; & ſic realis: vt patet in d. l. j. §. peti. Quartò, eſt rei perſecutoria, per text. in §. ſequens. Inſtit. de acti. & dixi ſ. in aliis. Quintò, eſt vtilis, & nõ directa: vt patet in d. l. in prouinciali. §. pe. Sed obſtat illud, ꝙ videtur deſcendere ex verbis, & mente prætoris: tamen dic ꝙ prętor nõ poteſt dare directam non habenti directum dominiũ: vt dixi in Publiciana. Sextò, eſt ſingularis, per ea, quæ dixi in Publiciana. Septimò, nõ infamat; vt in Publiciana. Octauò, datur in ſimplũ, vt etiam in aliis diximus. Nonò, videtur tranſitoria ad hęredes: per d. l. j. C. vt act. ab hęre. & contra hęr. Et facit, quia ſi actiones ex maleficiis regulariter dantur hęredibus. §. nõ autem. Inſti. de perpe. & tempo. act. à fortiori: iſta, iuxta auth. multò magis. C. de ſacroſan. eccl. §. longè magis. Inſtit. de leg. Contra hęredes autem poteſt dici quòd nõ detur, vti hæredes, ſed vt poſſeſſores, cũ detur contra quẽcunque poſſeſſorem. l. j. in ſi. ſi ager. vect. vel emphyt. pet. ſicut dixi in Publiciana. Decimò, eſt ſimplex quia datur ad auocandũ poſſeſsionem, & apparet de actore, & reo. d. l. j. in fin. ſi ager vec. d. l. in prouintiali. §. pe. Sed ꝙ imò ſit duplex videtur tex. in l. j. §. proponitur. & ibi gloſſ. ff. de ſuperfi. vbi dicit tex. quòd eſt duplex: & glo. tenet in §. pe. Inſti. de interd. Dico ſic, quòd aliud eſt interdictũ de ſuperficiebus, quod datur ſuperficiario, quando prohiberetur frui. Alia eſt actio, de qua nunc loquimur, quæ datur à prætore, quando quis eſt deiectus à poſſeſsione ſuperficiei: & ita intelligerem illum tex. & l. j. in princip. & §. quod autem. de ſuperfi. licet doct. non declarent. Vel dic quãdo eſt facta conductio ad modicum tempus: tunc detur interdictum illi, qui impeditur frui. vel à domino, vel ab alio: vt d. l. j. §. j. verſi. ſed longe vtile. Et ita videtur tex. in d. l. j. §. quod auté. quod tene menti in practica, & maximè pro libello faciendo in hac materia, quę eſt ſubtilis, & incognita multis. Vndecimò, non eſt contraria, per fundamentum, quod in proxima pręcedẽti dixi. Duodecimò, eſt ſtricti iuris: quia non reperitur in §. actionum. vt ſ. dixi in Publiciana. Decimotertiò, videtur ꝙ ſit perpetua, maximè cùm ſit rei perſecutoria per d. l. in honorariis. de act. & obli. quia quę rei perſecutionem continent etiam quòd ſint prętorię, dantur poſt annum. & per conſequens ſint perpetuę, per regulam illius legis.

6 Vtilis, quæ datur metum paſſo. Hęc actio datur illi, qui per metum, qui caderet in conſtantem virum, coactus fuit tradere rem ſuam ipſi metum inferenti, ad rem recuperandam. de qua loquitur titulus ff. & C. quod met. cauſa. Et ex quo coacta voluntas, voluntas eſt. l. ſi mulier. §. pe. ff. quod me. cau. per hoc tradendo mero iure transfertur dominiũ, iuxta l. traditionibus. C. de pac. §. per traditionem. Inſti. de re. diui. iuxta. no. in l. iij. C. quod me. cau. per hoc non poteſt dari rei vendicatio. l. in rem. ff. de rei vend. Et quòd debeat eſſe metus, qui cadat in conſtantem virum, eſt tex. in l. metum. la ij. ff. quod met. cau. in l. interpoſitas. ver. nec tamen. C. de tranſac. Et in l. metum. C. eo. Et quòd metus non excludat omnino voluntatem metum paſsi, eſt tex. pulcherrimus in c. ſacris. quod met. cau. Et aduertatis, quia cõſideratur tripliciter, videlicet vtilis in rem, vbi quis metũ eſt paſſus in actione, quę dabatur in rẽ vtilis in perſona. vbi eſt dare quòd prima actio ad idem extendatur: & ſic vtilis mixta, quando prima actio erat mixta, prout etiam dixi in reſciſſoria: nec per hoc eſt neceſſe multiplicare numerum actionum. Et inueni quòd hîc ſanctus Blaſius proteſtatur quòd facit ſolum ad meliorem intellectum, & faciliorẽ, iuxta §. ſed ne in primis. Inſti. de leg. Et hęc actio datur ex edicto prætoris, ſcilicet vtilis in rem. d. l. iij. C. quod met. cau. & ſecundùm gloſſ. ibi datur etiam actio perſonalis quod met.

cau

cau. & ex c. metus, per tex. in l. metũ. §. ſed quod prętor. & §. licet, & §. volenti. ff. eo. tit. Et approbat Bar. quòd intelligas vt per eum. Secundò eſt prætoria, cùm detur ex edicto prætoris. d. l. iij. & l. metum. §. animaduertendũ. & §. ſed licet. & §. ſed quod prætor. & l. iſti quidẽ. §. fi. & l. j. ff. eo. tit. cũ ſi. Tertiò, eſt in rem, & ſic realis. d. l. iij. C. qđ met. cau. Nec mordebis ꝙ etiã datur perſonalis in rẽ ſcripta, vt ſuprà dixi, quæ differt ab hac vtili: vt ibi per Bar. in ver. circa hoc quæritur. & ibi vide per eũ in l. metũ. §. volenti. ff. eo. tit. vbi etiam bona gl. Et de perſonali in rẽ ſcripta loquitur tex. in §. præterea. in ver. in perſonã. Inſti. de act. & d. l. metum. §. cũ autẽ. & in §. itẽ actio. Inſti. de act. vide in dictis iuribus. Quartò, ꝙ ſit rei perſecutoria, dic vt in aliis ſ. per d. §. ſequẽs. Quintò datur in ſimplũ, cũ tantũ per eam rẽ perſequimur. d. l. iij. & l. metũ. §. Iulianus. & §. ex hoc edicto. ff. eo. Sed ꝙ imò datur ad quadruplũ, videtur tex. in l. ſi cũ exceptione. §. j. ver. quadruplabitur. & §. ſed & ſi quis. & §. quatenus. ff. eo. Sed reſpondeo planè, & ita intelligo, ꝙ natura huius actionis eſt, vt detur in ſimplum: ſed ſi expectatur ſententia, & quis non vult iuſſu iudicis rẽ reſtituere, poteſt tunc in quadruplũ fieri condemnatio. Et ita loquũtur pręallegata. Et ꝙ ita ſit, eſt tex. in d. §. itẽ actio. Inſti. de act. & eſt tex. in d. l. ſi cum exceptione. § in hac actione. in fi. ff. quod met. cau. Sextò hęc actio eſt arbitraria: vt eſt tex. in §. præterea. Inſti. de act. Septimò eſt ſtricti iuris. d. §. actionũ. & etiã cũ ſit arbitraria. Octauò, poteſt dici ꝙ ſit perpetua, cùm contineat rei perſecutionẽ. d. l. in honorariis. facit etiã tex. in l. ſi mulier. §. j. ff. quod met. cau. vbi dicit tex. ꝙ prętor nullo tẽpore habet ratũ: quaſi velit ꝙ hæc actio nõ tollatur tẽpore: non, prout vult ibi glo. tollitur per decẽ vel viginti annos: vide in d. l. iij. C. eo. Nonò nõ infamat, per fundamenta, quę dixi in Publiciana. Decimò trãſit ad hæredes, per tex. in l. ſi cũ exceptione. §. poſt annũ. in fi. ff. quod me. cau. Et videtur ibi Iuriſconſultus aſſignare rationẽ ex eo quod eſt rei perſecutoria, quę ratio ſecundũ glo. ibi non eſt ſufficiẽs, quia poteſt eſſe ꝙ aliqua actio ſit rei perſecutoria, & tamen non detur hæredibus: vt ibi glo. quod etiam ſequitur Bar. dicens ꝙ illa eſt bona ratio, qua ſublata, tollitur dictum, & qua poſita ponitur: vt l. ſi verò non remunerandi. ff. manda. Et ꝙ detur hęredibus hęc actio, eſt tex. clarus in l. quod dicimus. §. hæc actio. ff. quod met. cau. vbi etiã reddit tex. rationẽ, vt in d. § poſt annũ. Pro qua ratione tuenda potes dicere ꝙ ſatis eſt bona, & ſufficiens, ſi iſta eſt regula, quę in hoc non claudicat, ſcilicet in actione, &c. Cõtra hęredes poteſt dici ꝙ detur, nõ vt in hæredes, ſed vt in quoſlibet poſſeſſores: ex quo eſt dictum ſ. ꝙ datur cõtra quẽlibet poſſidẽtem: & in aliis dixi. Sed intellige ſanè hoc, ſcilicet quãdo nõ peruenit aliquid ad hæredem: quia tunc daretur in hæredes, & in alios ſucceſſores hæredis, per text. in d. §. hæc actio. in fi. & l. videamus. in prin. eo. tit. Et licet res fuerit conſumpta penes primũ hæredẽ, non per hoc liberãtur eius hæredes: quia ſufficit ſemel perueniſſe ad vnũ & actionem competiſſe. Et ſecundùm Bar. ibi text. ſingularis, per quem ipſe determinat quæſtionẽ contingibilem tẽpore mortalitatis, ꝙ ſi primus hæres ſciens hæreditatẽ ſibi delatã, moriatur intra annũ, tranſmittit ius deliberandi, iuxta l. cum antiquioribus. C. de iure delib. ꝙ ſi eius hæres moriatur ignorans intra annum, & ſic ſecundus hæres ipſi trãſmittit: quia cùm illud ius ſemel cœpit eſſe hæreditarium, trãſit ad quẽcunq; vadit hæreditas, per text. ad hoc ſingularem in d. l. videamus. in prin. ff. qđ met. cau. Ad quod etiam accedit tex. in l. item videndũ. in fi. ff. de peti. hære. Vide Bar. in d. l. quod diximus. §. hęc actio. ſiue §. in hæredem. licet ſit verſiculus: & plenius vide eundẽ Bar. ad hanc quęſtionem, & ad multa alia in materia iuris deliberãdi, in l. qui duos. ff. de rebus dub. Vndecimò, poteſt dici ꝙ ſit vtilis, & non directa ex ratione: quia eſt tranſlatũ dominiũ per traditionem, licet coactam, tamen cũ aliqua voluntate: cùm, vt dixi in primo termino, coacta voluntas, voluntas eſt. d. l. ſi mulier. § fin. & per traditionem ſolet transferri dominiũ. d. l. traditionibus. Et ſic nõ poteſt dici ꝙ cõpetat directa in rem, cũ non in ſit dominiũ directum vt dixi in Publiciana: Et ꝙ ſit vtilis, tenet gl. & omnes in d. l. iij. C. quod metus cau. Sed videtur obſtare, quia daſ ex mẽte prætoris, & verbis. Tamẽ reſponde, vt dixi in Publiciana, & in proxima pręcedẽti. Sed ſtrictè ad hoc videſ obſtare tex. in l. nemo. ff. de in integ. reſti. in l. nõ videtur. ff. de acqui. poſ. vbi quis nõ intelligit excluſus à dñio, vel poſſeſſione, cũ prætor ſibi polliceſ reſtitutionẽ: ſed ita eſt in hac actione: vt l. j. in prin. ff. quod me. cau. ergo nõ eſt trãſlatum dñium: & per cõſequẽs poteſt eſſe actio directa. Sed reſpõde clarè, vt intellige gl. in d. l. nõ videſ ꝙ quis tradẽdo per metũ remanet ficto modo dñs: quia verè tranſtulit. Quod probat tex. ibi. dũ dicit, Videſ, quę eſt dictio impropria, iuxta l. naturaliter. ff. de acqui. poſ. Sicut in ſimili mulier conſtante matrimonio fingitur dña rerũ dotaliũ, iuxta l. in rebus. C. de iur. dot. & tamẽ maritus eſt verè dominus. l. doce ancillã. C. de rei vend. & per illud fictũ dñium poteſt præſcribi contra ipſum metũ paſſum, prout tenet gloſ. in d. l. nemo. quod tene menti ad d. l. iij. C quod met. cau. Et hoc poteſt tibi facere honorẽ in ſtatutis loquẽtibus de dñio, vel poſſeſſione: quia non haberet locum in dominio, vel poſſeſſione, quæ quis fingitur habere cùm cõpetat ſibi reſtitutio in integrum, per d. l. nemo. prout etiam ibi dicit Bar. Quod tene mẽti perpetuo. Duodecimò, nõ eſt contraria per ea quæ dixi in proximis pręcedẽtibus. Decimotertiò, eſt actio ſingularis, per fundamenta in Publiciana dicta. Decimoquartò, eſt ſimplex: per idem etiam, quod in Publiciana dixi.

7 Bonorum poſſeſſoria hęreditatis petitio. Hęc actio datur illi, qui volens ſuccedere de iure prętorio, vel cùm non poſſet de iure ciuili, agnouit bonorũ poſſeſſionẽ ex teſtamẽto, vel ab inteſtato, iuxta l. fi. C. qui admit. ad bo. poſ. per totũ. Inſti. de bo. poſ. Et poteſt intẽtari contra illũ, qui teneret bona hæreditaria, vel pro hęrede. vel pro poſſeſſore: ſicut dicitur in petitione hęreditatis: cũ tantùm quis cõſequatur per hanc de iure prętorio, quãtum per petitionẽ hęreditatis de iure ciuili. l. ij. ff. de bo. poſ. hęre. pe. & ibi vide. Secundò eſt actio prætoria. d. l. j. & ij. ff. eo. tit. & probaſ in l. j. in princ. ff. de rei ven. Tertiò, poteſt dici ꝙ hęc actio ſit mixta, ſicut dicemus in petitione hęreditatis, habita æquiparatione d. l. ij. iuncta l. hæreditatis. C. de pet. hęre. l. ſed & ſi lege. §. petitio. ff. eo. tit. vbi videſ probari ꝙ petitio hæreditatis ſit mixta: qđ dic vt ibi habeſ. Quartò patet ꝙ eſt actio in rẽ, & ſic realis, cõſyderato primo ſic, eſt mixta. ſecũdò quia petitio hęreditatis eſt in rẽ. d. §. petitio. & probaſ in d. l. j in prin. de rei vend. dũ dicit, ſingularũ rerũ, vt ſic dicat hanc eſſe actionẽ realẽ vniuerſalem, illã ſingularẽ. Et ꝙ petitio hęreditatis, & bonorũ poſſeſſoria hęreditatis petitio æquiparenſ, eſt tex. quẽ tene menti in l. itẽ veniũt. in fi. ff. de pet. hęre. Quintò, eſt rei perſecutoria, cũ ſit in rem. d. §. ſequẽs. Inſti. de act. Sextò datur in ſimplũ: quia per eã petimus tantùm res hæreditarias, vt in iuribus ſuperius allegatis. Et habetis tex. in l. ſi ſcripti. C. de peti. hære. Septimò, cũ aſſimileſ petitioni hęreditatis per d. l. itẽ veniũt. in fi. & cũ tantũ perſequamur, quantũ per petitionẽ hęreditatis. d. l. ij. de bo. poſ. hęre. pet. Et ſicut petitio hęreditatis eſt bonę fidei, vt eſt tex. in l. fi. C. de pe. hęre. in §. actionũ. Inſti. de act. eodem modo dicamus in iſta, vt ſit bonę fidei: qđ tamẽ nõ firmo, ſed relinquo cogitandũ, ex eo ꝙ nõ reperiſ in d. §. actionũ. Octauò nõ infamat p ea quę dixi in Publiciana. Nonò, poteſt dici ꝙ ſit perpetua, ſicut petitio hæreditatis, quæ nõ tollitur præſcriptione longi temporis, iuxta l. hæreditatis. C. de pe. hęred. l. licet. C. de iur. delib. cùm ſcilicet maiori tẽpore tolli poſſit, iuxta l. ſicut. & l. omnes. C. de præſcrip. trig. anno. Et ꝙ non tollatur longo tẽpore, eſt tex. in l. hęreditatẽ C. in qui. cau. ceſ. lon. tẽpo. pręſcri. Et patet ex alio, cũ non detur cõtra titulo poſſidentẽ. d. l. hęreditatem. Et quę ſit ratio, ꝙ non detur cõtra poſſidentẽ titulo, vide gl. in d. l. hæreditatẽ. & glo. & ibi melius Bar. in l. hęreditatis. C. de pet. hære. licet prima facia videatur ad hoc obſtare text. in l. nec vllam. C. de pet. hęre. ſed ibi titulus habetur pro nõ titulo: dic vt dictis iuribus: licet quibuſdã caſibus nõ procedat: vt habeſ in l. fi. in ver. ſi enim vel ex parte. C. de edic. di. Adria. tol. & habetur per gl. in d. l. hęreditatẽ. & vide etiã ad hęc l. Neratius. ff. de pet. hęr. Decimò, eſt trãſitoria ad hęredes. l. veluti. ff. de pet. hęred. & eodẽ modo daſ in hęredes, ſi poſſidet. l. etiã ſi putauit. §. hęredẽ. ff. de pet. hęre. cũ ſi. Vndecimò, eſt ſimplex, per dicta in Publiciana. Duodecimò poteſt dici ꝙ ſit vtilis, cũ prętor nõ poſſit facere quẽ directò hęredẽ, iuxta §. quos autem. Inſti. de bo. poſ. licet poſſet dici ꝙ ex quo venit ex verbis, & mente prętoris, debeat dici directa, vt in Publiciana dixi. Decimo-

tertiò, nō eſt cōtraria: quia nō ex contractu, &c. vt in aliis dixi. Decimoquartò eſt vniuerſalis, nō ſingularis, cū detur pro hęreditate, quę eſt quoddā vniuerſale: probatur in l. j. de pe. hęre. Et ꝙ ſit vniuerſalis eſt tex. apertus in l. j. in prin. ff. de rei ven. ibi: de vniuerſitate propoſuit prętor, &c. Et ſi diceres, omnia prędicta iura loquūtur in petitiōe hęreditatis: pōt dici ꝙ idē eſt effectus in hac d. l. ij. de bo. poſ. hęre. pet. & d. l. item veniūt. in fi. ff. de peti. hære. cum ſimilibus.

8 Fideicommiſſaria hæreditatis petitio. Primò hęc actio cōpetit fideicommiſſario vniuerſali, cui hæreditas eſſet tantùm verbo, & non realiter reſtituta: quia ſi aliquis poſsideret res hæreditarias, poſſet conueniri hac actione: prout eſt tex. in l. j. iuncta gloſ. j. & ibi Bart. ff. de fideicom. hære. peti. Sed vltra hoc poteſt plus dici ꝙ detur hæc actio, non ſolùm quando reſtitutio eſt facta ſolo verbo, ſed etiam quando realiter. Et pro hoc aduertatis, quia tex. in l. j. de fideicom. hære. pe. loquitur ſimpliciter vt hæc actio detur, ſcilicet his, quibus reſtituitur hæreditas: & verbum Reſtituere, comprænhendit & verbalem, & realem reſtitutionē. l. reſtituta. in prin. & l. facta. in princ. ad Treb. ergo d. l. j. non debet reſtringi ad reſtitutionem verbalem ſolum. Et ita videtur ſentire glo. in d. l. facta. in glo. ij. dum primò exponit illum tex. in omni reſtitutione. Et poſteà in gloſ. iij. dicit ꝙ poſt reſtitutionem fideicōmiſſarius habet fideicōmiſſariā hæreditatis petitione nec ſe glo. ibi reſtringit magis ad verbalem, quàm realem: & ſic glo. in d. l. j. videtur contrariari cum glo. in d. l. facta. Vnde clarè intelligendo primò teneo (vt ſ. dixi) ꝙ glo. & Bart. in d. l. j. de fideicom. hære. pe. dicant veritatē: & ꝙ hæc actio detur ſolùm cùm verbo eſt reſtituta hæreditas, & etiam, vt infrà concludam. Sed durum videtur reſpondere ad ea, quæ ego allegaui: & putabam poſſe dici, & intelligi vt ſ. vt gloſſ. in d. l. facta. debeat ad ſingula referri. Vel, & ſecundò, ꝙ in d. l. facta. non fuit re ipſa reſtituta hæreditas: quod patet, dum dicit, ꝙ fideicommiſſarius non fuit nactus poſſeſſionem: quia quando re reſtituitur, intelligitur ꝙ fideicōmiſſarius poſsideat: vt eſt tex. in d. l. facta. in prin. Cogitabis, quia obſtat text. in l. cū hæredes. ff. de acqui. poſ. Et cōcludēdo vt ſentit gloſ. & Bar. in l. ij. de fideicō. hære. pe. per reſtitutionē ex ſenatuſconſulto tranſeunt omnes actiones, quæ cōpetebant hęredi, intantū ꝙ poſſet intentare vtilem petitionē hæreditatis in his rebus, quæ poſsiderentur ab alio, nec adhuc ad ipſum perueniſſent. Et quia paſſus eſt ſubtilis, adhuc vereor per tex. in d. l. facta. in prin. vbi facta reſtitutione etiam verbali, tranſit dominium omnium bonorum in fideicommiſſarium: ergo ſequitur ꝙ poſsit habere rei vendicationē, per tex. in l. in rem. in prin. de rei vend. Ex quo reſultat aliud contrarium, quòd cū fideicōmiſſarius habet ciuilem actionem in rei vēdicationē, nō eſt opus actione prætoria, per tex. in l. j. §. meritò. ff. de Pub. Et tantò magis hoc vrget quando procedit etiā ꝙ aliqua res nunquàm perueniſſet ad fideicommiſſarium. Poſt omnes putabam in his poſſe dici ſic, ꝙ ſicut datur petitio hæreditatis etiā poſt tranſlatum dominiū in hæredē per aditionē, iuxta l. cū hæredes. in princ. ff. de acqu. poſ. & tamē poſſet habere rei vēdicationē ita de iure prętorio fideicōmiſſario detur actio, etiā ꝙ habeat dñium: & ſic rei vēdicatio ex intrinſeca ratione: quia petitio hęreditatis eſt actio vniuerſalis: ſed rei vēdicatio eſt ſingularis: vt patet in d. l. j. de rei vend. Sed rei vēdicatio ad hęreditatē, & ſic ad vniuerſitatē iuris, nō poteſt cōpetere. l. vēdicatio. & l. j. §. per hāc. el ij. de rei vē. ergo neceſſariò ſit opus hac actione. Vnde fideicōmiſſarius ad vniuerſales non poteſt habere rei vendicationē, eſto ꝙ ſit dñs non petitionē hæreditatis: quia non eſt hęres directò. nō vtilem ex perſona ſua: igit̃ prætor vt ex perſona ſua ad res vniuerſales agere poſſet, dedit hanc actionē, & ita intelligo. Ex quibus in puncto iuris elicio concluſionē, ſcilicet actionē cōpetere fideicōmiſſario, etiā ꝙ re & verbo eſſet ſibi reſtituta hęreditas, ad perſequēdas res hęreditarias cōtra poſſeſſores. Et licet hoc videat̃ gl. & Bar. per id, quod dixi ſ. in princ. tamen ipſos intelligas, quādo in totū re ipſa fuit hęreditas reſtituta. Hæc cōcluſio loquatur. quādo aliqua res deficiebat: quia fideicommiſſarius cōtra poſſeſſores habet hanc actionē. Et hoc ſentit gl. & Bart. in l. nec intereſt. ff. eod. de fideicom. hær. pet. Et ita firmiter intelligo iſtos terminos, & videbis qualiter ruminati ſint. Secundò eſt prætoria, vt probatur in l. j. in princip. ff. de rei vend. & tenet gloſ. in l. ij. de fideicom. hære. pe. & ibi Bartol. licet videatur obſtare, eo ꝙ venit ex ſenatuſconſulto, & per conſequens de iure ciuili, iuxta l. ius ciuile. la ij. ff. de inſt. & iu. Sed intellige vt ibi per gl. & Bar. Tertiò ꝙ detur in ſimplū, probatur per fundamēta, quæ dixi in præcedenti: & retēta æquiparatione d. l. ij. vt ibi dixi. Quartò an ſit bonæ fidei: dic vt in præcedenti dixi. Quintò ꝙ ſit perpetua, dic vt in ſuperiori. Sextò, quòd ſit tranſitoria ad hæredes. eſt tex. in l. fin. verſi. an ei. de fideicom. hære. pe. In hæredem autē an detur: dic vt in ſuperiori facta æquiparatione. d. l. ij. Septimò, quòd non infamet, dic vt in ſuperioribus. Octauò, quòd ſit vtilis, dic vt in ſuperiori. Nonò, quòd ſit vniuerſalis, probatur vt in ſuperiori per d. l. j. in prin. ff. de rei vendi. Decimò, quòd ſit ſimplex, dic vt in aliis dixi. Vndecimò eſt realis, etiā per dicta in ſuperiori proxima. poteſt etiā dici miſta, vt ibidem dixi. Duodecimò an ſit perſecutoria, dic vt in præcedenti. Decimotertiò quòd non ſit contraria, eodem modo, & vt in Publiciana dixi.

9 Præiudicialis in rem de libertinitate. Et quia ſunt plures præiudiciales, vt in §. præiudiciales. Inſtitu. de act. Primò eſt ſciendum, quare dicantur præiudiciales: & ſecundùm quoſdam ex eo ita appellantur, quòd in modum exceptionis opponuntur. hic eſt quòd in rub. ff. de excep. dicitur, & præiudiciis. videtur probari in l. generaliter. ff. eo. de excep. cùm intendens aliquod præiudicium, vt in ſeruitute, vel libertate, ſuſtineat partes actoris: ſicut diximus in aliis exceptionibus. l. j. ff. eo. Sed hoc non videtur verum: quia non dicerentur actiones, ſed exceptiones, & contra text. in d. §. præiudiciales. dum dicit, in rem actionis. Licet poſſet dici quòd ibi ſit verbum Videntur, quod denotat improprietatem, iuxta l. naturaliter. de acqui. poſ. ſed multoties eſt expreſſiuum veritatis: vt l. ſeruum filij. §. ſi quis rem. ff. de leg. j. Aliquando importat ſententiam: vt, ita mihi videtur. vt in c. præterea requiſiti. de appel. niſi quis diceret quòd hoc procedit, quando verbum Videtur, refertur ad perſonam: ſecus quando ad rem. d. §. præiudiciales. Sed reſpondeo aliter, nouiter ponderans tex. in d. §. præiudiciales. dum dicit, quales ſunt: & ſic loquitur propriè: aliàs Imperator eſſet ſibi contrarius. Vnde conclude quòd præiudiciales ſunt actiones, non exceptiones. Ad primum argumentum adductum in contrarium, reſponde, ſecundùm ea, quæ habentur in l. fundum Titianum. ff. de excep. Et dicas appellari præiudiciales, eò quia ſi concurrant cum alia exceptione, præiudicat illi: quoniā non pronuntiatur ſuper illa quouſque in præiudiciali pronūtiatum ſit: vt habetur in l. ordinata. ff. de lib. cauſa. & in l. ſeruum quoque. de procu. Vel, & ſecundò, poſſunt dici præiudiciales, quia in ipſis tractatur de magno præiudicio, videlicet de ſtatu libertatis, qui eſt ineſtimabilis. l. libertas. ff. de re iud. §. ſed cùm libertas. Inſtit. ex quibus cau. ma. non licet. ſicut etiam patria poteſtas. l. filiusfamilias. §. ſecundùm vulgarem. de leg. j. Sed vide Bart. in l. ſiue contra. ver. dic ergo. ff. de lib. agno. & gloſ. in d. §. præiudiciales. Quæ autem ex his præiudicialibus ſit de iure ciuili, & quomodo, dicetur poſt glo. pe. in d. §. præiudiciales. Et redeundo ad hanc præiudicialem in rem de libertinitate, primò eſt dicēdum quòd competit, quando quis dicit aliquem eſſe libertum ſuum, qui tamen dicit ſe ingenuum: vel econtra, cùm quis dicit ſe ingenuum, cùm alius dicat eum eſſe libertum. de hoc in d. §. præiudiciales. Sed quid in abbate contra monachum, & in multis aliis, vide gloſ. ſing. in l. j. §. per hanc. in ver. vendicare. ff. de rei ven. Secundò, eſt actio prætoria. d. §. pręiudiciales. ver. cæteræ. Tertiò, eſt actio ſingularis: quod patet ex prædictis: & probatur in d. l. j. §. per hanc. ff. de rei ven. Quartò, eſt ſtricti iuris. d. §. actionum. Quintò, datur in ſimplum, cùm reuocetur, vel petatur quis in libertatē. d. §. pręiudiciales. Sextò, eſt rei perſecutoria, cū ſit in rē. d. §. ſequēs. de actio. Septimò, eſt in rem. d. §. præiudiciales. ſed imò videtur ꝙ ſit in perſonā, cū perſona ſit quę petitur. Poteſt dici ꝙ licet petatur perſona, tamē cū nō veniat ex cōtractu, vel quaſi, dicatur in rē. d. §. omniū. & d. §. ſequēs. ver. earū. Inſt. de act. Octauò poteſt dici ꝙ ſit perpetua, cùm cōtineat rei perſecutionem. d. l. in honorariis. de act. & obli. & d. l. ſi cū exceptione. §. poſt annū. ff. quod met. cau. Nonò, eſt tranſitoria

ad heredes

ad hæredes per d.§.poſt annũ.ver. ideò autem. & etiam, quia iura patronatus tranſeunt ad hæredes.l.venia. in princ. ff. de in ius vocan.l.pe.C.de lib.& eo.li. Quod tamen eſt intelligendũ ſecundùm diſtinctionem traditã in materia operarum, de qua vide.latè Bart. in l.ſi non ſortem.§.libertus.de condi.inde.Et non ſolum hæredibus patroni, ſed hæredibus etiam liberti: vt l.hæres.ff. de obſeq.à lib.pa.præſt.Quod intellige quantum ad bona: ſed quantum ad ius libertinitatis,ſecus ſit. An detur in hæredes:quo ad bona poteſt dici ꝙ ſic:ſecus quando tenderet ad reuerẽtiam,cùm ſit mortuus libertus.Quod ſecus eſt ex parte patroni defuncti. Vide in iuribus præallegatis.Decimò poteſt dici ꝙ non infamet, cùm non reperiatur: vt in aliis dixi.Vndecimò poteſt dici ꝙ ſit vtilis:quia nõ intenditur ratione dominij,iuxta ea,quæ in Publiciana dicta ſunt,licet poſſet quis dicere ꝙ ſit directa,ex quo venit ex mente,& verbis prætoris. In quibus tutemet cogita, & reſponde. Duodecimò, non eſt contraria: proba, vt in aliis ſuprà dixi.Decimotertiò,eſt ſimplex per fundamentum in Publiciana adductum.

10 Præiudicialis in rem de partu agnoſcẽdo.Hæc competit illi,qui dicit aliquem eſſe filiũ ſuũ, & petit ab ipſo omnia,quæ à filio quis conſequi debet, vel econtra poteſt competere illi,qui dicit ſe eſſe filium alicuius, & petit ab eo omnia,quæ à patre conſequi poſſent: de qua eſt text. in §.præiudiciales.Inſtu.de act.& ibi glo.magna circa princ. Et hoc quando quis diceret ſe eſſe in quaſi poſſeſsione,ꝙ non ſit filius,vel ꝙ dicit ſe eſſe in quaſi poſſeſsione ꝙ non ſit pater:& quando habeat locũ rei vendicatio,& quando iſta præiudicialis,& quando officium iudicis,vide gloſſ.in d.l.j.§.per hanc.in ver. vendicare.ff.de rei vend. & ibi doct.in quo differat præiudicialis à rei vendicatione, vide Bart. in l.ſiue cõtra.ver.quæro in quo differt.ff.de lib.agno.vide pro hac in dictis iuribus.Secũdò non infamat,per idẽ quod in Publiciana dixi.Tertiò,eſt prætoria,vt probatur in d.§. præiudiciales. Quartò, eſt realis:& proba,& vt in proxima præcedẽti dixi.Quintò, eſt rei perſecutoria,eodem modo. Sextò,eſt in ſimplum, eodem modo. Septimò,eſt ſtricti,iuris,eodẽ modo.Octauò,eſt perpetua, eodem modo.Nonò,non poteſt dici ꝙ ſit trãſitoria ad hæredes,vt probat tex.in d.l.ſiue contra.ver.illud tenendũ.ff.de lib.agno.Et poteſt eſſe ratio.quia mortuo altero ex his,qui ſibi contingunt iure patriæ poteſtatis,expirat,ſecundùm Bar.ibi,circa fi. & facit l.j. & fin.C.ſi reus,vel accu.mor.fu.& morte ſoluitur patria poteſtas,& etiam filiatio,cùm mors omnia ſoluat.§. deinceps. in authen. de nup. licet quantum ad bona poſſet fortè dubitari quæ perueniſſent ad alterum ipſorum etiam iure ſuitatis iuxta d.l.j.& fin.& per totum. C. ſi pen.appel.mors inter.Decimò,eſt ſingularis,vt in ſuperiori. Vndecimò, eſt vtilis, vt proximè dixi. Duodecimò, non eſt contraria, vt patet per dicta in aliis. Decimotertiò, eſt ſimplex, vt patet.

11 Pauliana. Circa hanc, & alias reuocatorias, primò eſt ſciendum quòd multi voluerunt has actiones eſſe interdicta reuocatoria:quod non videtur verum, vt poteſt depræhendi in lib.de interdic.vbi non reperitur de iſtis reuocatoriis. Bene verum eſt,quòd ex edicto prætoris dantur, vt ĩ. apparebit. Et eſt tex.in l.j.ver.neceſſariò.ff.de his,quæ in fraud.cre.Secundò,eſt ſciendum quòd ſunt opi.an vna ſit in factum actio pro his alienatis in fraudem,cui adiciantur iſta nomina Pauliana, Fauiana, &c. Et de hoc eſt gloſſ.in l.j.in ver.actio.ff.quæ in frau.cre gloſ.in l. hac in factum.eo.tit.& gloſ.plenior in l.ij.in glo.ij.ff.ſi quid in frau. pa. & glo.pleniſsima in §.item ſi quis in fraudem.in ver.petere. Inſtit. de act.& fortè via diſputandi poſſet teneri quòd vna ſit actio in factum cui adiiciantur dicta nomina.Et per ipſam reuocentur non ſolùm incorporalia. ſed etiam corporalia, per d.l.hac in factum & videtur tex.in l.ait prætor.§.ſi debitorem meum.& §.annus.& §. ſeq ff quæ in frau.cre.Sed communiter ſequuntur doct.glo. in d.l. ij.ff.ſi quid in frau.pa.& ibi vide Bartol. Remanet igitur per viam euidentiæ ſecundùm communem opi.ꝙ Pauliana,Caluiſiana, Fauiana, & actio in factum, ſunt quatuor actiones reuocatoriæ de per ſe:vt ſequitur etiam Ioan. in arbore ſua: licet domini Vltramon.diſcordent: vt refert Bartol.in d.l. hac in factum. & videtur eos ſequi.Sed dic vt d.l.ij.ff.ſi quid in frau.pa. ¶ His præmiſsis primò hæc actio habet locum, quando debitor alienauit aliqua bona ſua mobilia vel immobilia in fraudem creditorum ſuorum. Nam creditores per hanc Paulianã actionem reuocare poſſunt dictam alienationem, ac ſi non eſſet facta:de qua habetur in d.§. item ſi quis in fraudem.& in l.videamus.la ij.in §.Fauiana.ff.de vſu. cum ſimi.Secundò,eſt prætoria,cùm cõnumeretur inter prætorias,incipiendo à §.aliæ. Inſti. de act. vſq; ad §.item ſi quis in fraudem.& probatur in d.l.videamus.§.in Fauiana. ver.nam prętor.l.j.& l.ait prætor.§.hęc actio.ff.quę in frau.cre.cum ſi.Tertiò videtur quòd ſit actio directa,quia datur ex mente,& verbis edicti.d.l.j.in princ. ff.quę in frau.credi.Sed quòd imò ſit vtilis,videtur tex.in l.qui autem.§.item ſi neceſſarius.ff.eo.& l.ſi pignus.l.ait prætor.ff.ſi quid in fraudẽm.eod.titu.Ad §.item ſi quis.primò reſponde vt ibi per glo.in ver.vtilem.quæ ſentit ꝙ hæc actio ſit directa, & idem ſentit gl.in lege,ait prætor.in princi.in ver.competere.eod.titu. Sed difficile videtur reſpondere ad l.ſi pignus. & ad §. item ſi neceſſarius. propter tex.in l.j.in fi.cum l.ſequen.quę venit cõtinuatiuè,eodem titulo.niſi ad l. pignus. dicamus quòd ibi ideo eſt, quòd dat vtilis, quia videtur ſapere donationem illa remiſsio inter virum & vxorem,licet in veritate non ſit donatio,&c.Ad §.item ſi neceſſarius. poteſt dici quòd ibi ſit ex eo,quia fraus ſumpſit initium ex perſona defuncti, & executa per hæredem. Vel dicamus quòd aliquando ſit vtilis,licet de ſui natura ſit directa: vt in pluribus videbis.tamen cogita.Quartò videtur quòd ſit actio perſonalis,per tex. in l.qui à debitore.& quę ibi per Bar.ff.quæ in frau. cre. vbi Bar.dicit quòd quando in perſonalibus actionibus quis conuenitur ratione doli, pretium ſuccedit loco rei per illum textum vbi quis ſcienter emit, tenetur reuocatoria, & ſic actione perſonali, in qua ratione doli pretium venit loco rei.Et ꝙ ſit perſonalis,facit,quia cùm ſit reuocatoria,prout Fauiana,ſit perſonalis,per tex.in l.j.§.hæc actio.ff.ſi quid in frau pa.Sed quòd imò ſit realis videtur quia cõnumeratur inter reales,à §.j.cum pluribus ſeq.vſq; ad §.in perſonam. Inſtit. de act.Item cùm ſit perſecutoria, videtur etiam realis, cùm actiones in rem ſint perſecutoriæ.§.ſequens. Inſtit.eod. Niſi dicamus ꝙ ex eo quòd excedit naturã perſonalium,connumeratur,inter reales.quod patet,vbi datur contra quemlibet,qui accepit ab eo, qui alienauit in fraudem:vt l.ait prætor.§.hęc actio.ff. quę in frau.cre. Cogita.Quintò,eſt rei perſecutoria per text.in l.ſi fraudator.§.ſi à ſocero. in ver. quia hæc actio.& l.ait prætor.§. per hanc.ff.quæ in frau.cred.Sextò eſt in ſimplum, vt iuribus proximè allegatis:licet quando res non repetitur, poſsit fraudator poni in carcerem: & videatur eſſe quæſtio pœnalis ſecundùm magis cõmunem intellectum,ſecundùm Bart.in l.fi.§.fina.ff.quæ in frau. cre.Septimò,eſt ſtricti iuris,cùm non reperiatur in §.actionũ.vt in aliis dixi.Octauò,eſt temporalis, & nõ perpetua,cùm duret per annum vtilem.l. ait prætor.in princip.& §.annus & l.qui autem.§.fi.ff.quę in frau. cred.in l.fi.C.de reuo.his,quæ in frau.l.in princip.ff eo. licet in eo, quod ad fraudantem peruenit,detur etiam poſt annum.d.l.ait prætor.§.hæc actio.& gloſ.in dicto §.finali. in ver.annum. Sed quòd imò hęc actio detur poſt annum, videtur text.l.in honorariis. in princip.de actio.& obliga.quia cùm ſit perſecutoria,vt ſ.eſt probatum, vtiq; dicitur debere dari poſt annum, per illum textum. De quo dic vt ibi per gloſ.& melius Bart.Nonò,eſt tranſitoria ad hęredes.l. ait prætor.§.finali.ff. quæ in frau.cre.& eodem modo datur contra hæredes de eo, quod ad ipſos peruenit.l. Caſsius.ff. eodem titulo. Decimò, eſt actio ſimplex. quod proba, vt in aliis,maximè in Publiciana.Duodecimò eſt actio ſingularis,per iura allegata in quinto termino,cũ ſimi.Sed quod imò ſit vniuerſalis,videtur text. in l.qui autẽ.§.ſi ſeruum.ff.eo.Niſi dicas,ꝙ ibi procedit per viã acceſſoriã,& in conſequentiã ꝙ reuocetur hęreditas,vt etiã ſentit gl. ar.l.cùm principalis.ff.de regu.iur.Duodecimò non eſt contraria, per dicta in Publiciana.Decimotertiò,putarem ꝙ nõ infamet, per fundamẽtum ſæpe in aliis dictum.& in Publiciana dixi.ſed cogita.

12 Fauiana. Primò hæc competit patrono contra poſſeſſores bonorum, quæ fuerunt alienata per libertum in fraudem legitimæ debita ipſi patrono: de qua legitima habetur in §.ſed noſtra.Inſtitu.de ſucceſſore liber.De hac actione habetur in l.j.

in l.j.in princi.ff.ſi quid in frau.pa.& in ead.l.§.item Papinianus.in l.videamus.§.in Fauiana.ff. de vſuris.in l. ſi patronus. §. patronũ. in l.tenetur.& in l.ſi libertus.in l.ergo.& l.non videtur.ff.ſi quid in frau.pat.cum ſi.Secundò,eſt ſimplex,vt in alijs dictum eſt. Tertiò, eſt prætoria.d.l.ſi patronus.§.patronum.& d.l.j.in ſi.prin.& l. videamus.§. in Fauiana.ff.de vſur.cum ſi.Quartò,eſt actio in perſonam.l j.§.hæc actio.ff.ſi quid in frau.patr.prout etiam dixi in Pauliana,licet videatur realis,vt etiam ibi dixi.Quintò,eſt rei perſecutoria.Tex.eſt clarus in l.ſi patronus.§. hęc actio.ff.eo.& l.tenetur. §.in actione.eo.ti.cum ſi. Sextò, datur in ſimplum, cùm reuocet tantùm in fraudem alienata:vt l.j.in prin.& l.quodcunq;.eo.tit.licet,ſi non reſtituatur,poſsit actor iurare in litem:vt d.l. tenetur. §. in actione.Septimò,eſt actio perpetua,per tex.clarum in l.ſi patronus. §.hæc actio.eod.tit.licet aſsignet ibi rationem generalem lex, cùm ſit rei perſecutoria.vt pluries allegaui text.in §.ſequens.ver. earum.Inſti.de act.& d.l.in honorariis.in prin.de verb.obli.Octauò,eſt ſtricti iuris,vt patet in d.§.actionum. Nonò,datur hæredibus, & contra hæredes per tex. Clarum in d.l.j.§.hęc actio.ff.eod. Decimò,non puto eam infamare.per dicta in publiciana. Vndecimò q ſit directa,eodem modo probo,quo in ſuperiori,per text.in d.l.j.in prin.cum concor.quæ dixi s.in primo termino. Duodecimò,eſt ſingularis per ea,quæ dixi s.in quinto,& ſexto fundamentis:licet poſſet dici quòd ſit vniuerſalis, ex quo petitur legitima: & ſic videtur peti quid vniuerſale, iuxta l. licet minimam.ff. de pet.hære.vnde cogita.Decimotertiò,non eſt contraria: vt in pluribus dixi,&c.

13 Caluiſiana. Hæc competit generaliter tam patrono in bonis liberti alienatis in fraudẽ, quàm cuiq; creditori in bonis debitoris,ſicut Pauliana,prout dicit gl.no.in §. item ſi quis in fraudem.in ver.petere.Inſti.de act.Et poteſt intentari in caſibus,quibus etiam Fauiana,& Pauliana:& potuit introduci ex eo,q intereſt habere plures actiones.l. cùm filius.§. varij.ff. de lega.ij.etiam ſi nullũ intereſſe haberemus inuẽtare magis vnam actionem,quàm aliam,vt refert ſanctus Blaſius,dicens de hoc eſſe gl.ſingularem in §.ſic itaq;.in ver.odio.Inſti.de act.De hac Caluiſiana habetur per Bar.in l.hac in factum.ff.quę in frau. cre. in l.in Fauiana.& l.ſi patronus.§.plures.& in l.ſi.ff.ſi quad. pau.fe.di. vbi pulchrè tex.cùm ſimi.In alijs terminis dicerẽ breuiter, q cùm datur patrono eadem in hac dicenda eſſe,quæ de Fauiana dixi.Si verò intentaretur à creditore,eadẽmq;,in Pauliana diximus.

14 In factum reuocatoria. Primò hæc ſecundũ cõmunem opi. competit vnicuiq; tam creditori,quàm patrono,dũmodo ad reuocandum incorporalia,per tex.in l.hac in factum.ff.quæ in frau,cre.&, vt dixi in euidẽtialibus.s.ad iſtas reuocatorias licet ſint opi.an vna ſit in factum reuocatoria.Et illæ ſunt adiectiones, ſcilicet Pauliana,Fauiana,&c.tamen vt ibi dixi,ſecũdùm magis cõmunem opi. hæc in factum ab illis differt,vt iam dixi.Secũdò eſt prætoria, vt l. ait prætor.§.annus.& §.ſequenti.& §.ſi debitorẽ.& l.hac in factũ. ff.quę in frau.cre.In alijs terminis dicerem vt in Pauliana eſt dictũ; tamẽ cogitabis, licet cadat in dubio, q quando competit patrono, idem ſit,quod in Fauiana:& quando creditori,idem,quod in Pauliana,vt dixi in Caluiſiana.Tamẽ crederem quòd procedat à pari cum Pauliana,per iura,quæ ſuper ipſa allegaui. Tamen cogita.

15 Redhibitoria. Hæc competit, quando quis emit aliquam rem, quę habet vitium latens, quod vitium ignorabat emptor:cùm,ſi ſciuiſſet fortè,nullo modo emiſſet:vnde emptor poteſt per hanc cogere venditorem ad recipiendam rem & reſtituẽdum pretium:vt l.j.in ſi.princ.& l.redhibere.ff.de ædi.edict.& cõpetit,ſiue ſit mancipium morboſum, ſiue iumentum,ſiue fundus propter herbam peſtiferam.d.l.j.in prin.l. ſi prædium.C.de ædi.act.l.etiam in fundo.ff. eo. & ſic tam in rebus ſtabilibus,quàm mobilibus,& ſe mouentibus.d.l.j.in prin. De hac habetur in d.l.j.in princip.& in gloſ.in ver.aiunt.& in l.redhibitoria.eodem titulo.Et quòd differat hæc à quantò minoris,& ab actione in factum, apparebit in duabus proximis ſequentibus.Secundò cùm ſit ędilitia,per tex.in l.j.ff. de ædi.edic. in l.ſi tamen.§. in ædilitiis.& §.ædilitiæ.eodem titulo.& C.eodem titulo, in rubri. infertur etiam quòd ſit prætoria,per text.in §.proponebatur. Inſtitu.de tor.na.gen.& ci.Et q iſtę ædilitię ſint prętorię, eſt text.in §.Prætorię.Inſtit.de diuiſi.ſtip.cum ſi. Tertiò videtur actio temporalis,& nõ perpetua:patet,quia durat per ſex menſes:vt l. ſciendum.§.ſi.& l.ædiles aiunt.in ſi.princ.& l.ſi venditor.in ſi.& l. cùm ſex.ff. de ædil. edict.in l.ij.C. eodem titu. Et an ſint vtiles iſti ſex menſes,& à quo tempore incipiant currere, vide gloſ. in d.l.ſciendum.§.ſi.in ver.currit.& d.l.cùm ſex.& in locis ſuperius allegatis. bene verum eſt,quòd ſi cõueniat quòd res poſsit redhiberi, ſi emptori diſpliceat,illo caſu ſine præfinitione temporis habet emptor ſexaginta dies ad declarandum ſuam voluntatem. Text.eſt reputatus ab omnibus ſingularis in l.quod ſi nolit.§.ſi quid ita venierit.de ædi.edict.quod etiam tangit ſanctus Blaſius hic. Quartò eſt ſtricti iuris.d.§.actionum.Quintò datur in ſimplum,hoc eſt,ad recipiendum pretiũ, & vt res reſtituatur l.cùm autẽ.§. Iulianus.ff.de ædi. edic.& d.§.ſequens.ver.earum.in l.redhibitoria.de ædi.edic.Licet aliquando fiat condemnatio in duplum ſcilicet quando venditor non reſtitueret pretium.d.l.redhibitoria.& eſt glo.in §.ſequens. in ver.ferre.Inſtitu. de act.Sextò, videtur quòd ſit rei perſecutoria hoc modo,quia venit ex contractu.l.cùm autem.§.ſi ſeruus.ff. de ædi.edict.Sed quæ deſcendunt ex contractu,ſunt rei perſecutoriæ regulariter.§.ſequens.ver.earum.Inſtitu.de act.igitur, licet videatur obſtare,quia cùm ſit temporalis, intra ſex menſes non videtur perſecutoria,per text.in l.in honorariis.in princip.de act.& obliga. Sed dic vt ibi per gloſ.& Bart. quia fallit in redhibitoria, ex quo reſultat aliud fundamentum quòd ſit perſecutoria: quia cùm exceptio debeat eſſe de regula.l.nã quod liquidè.ff.de penu leg. cũ ſi.& cũ d.l.in honorariis.detur regula q actiones perſecutoriæ dentur poſt annũ quia fallit in redhibitoria.vt dixi,ſequitur q redhibitoria ſit perſecutoria,vt exceptio ſit de regula. Septimò, eſt tranſitoria ad hæredes.l.ſi tamen.§.ædilitię.& l.ſciendũ.§.deinde. §.pollicentur.ff.de ædi.edic.Et accedat ratio:quia cùm in edicto ſubdantur verba,& ad quem ea res pertinet:intelligitur de hęrede.l. ſciendum.§.fin.de verb.ſignifica.gloſ. in d.§. deinde.in ver. ſucceſſoribus.Sed in hac regula eſt verbum,ad quem ea res pertinet: vt l.j.§. quod ſi mãcipium.eo.titu.ergo &c.In hæredes etiam datur:vt d.§. ædilitiæ.& l.cùm autem.§.hæ actiones.eod.titu.imò etiam aliquãdo in fideiuſſorem datur.l.latius.eodem titulo,cum ſi. Octauò, videtur quòd ſit actio perſonalis: vt probatur in l.j.ibi: venditorem conueniri.& l.ſi prædium.ibi:aduerſus venditorem.C. de ædi.act. in l.j.§.cauſa.ibi: teneri debere.cùm ſi. Ex quo ſequitur quòd ſit perſonalis,per l.actionum genera.ver.in perſonam.de actio.& obligatio.cum ſimi. Nonò,non infamat,per ea,quę dixi in Publiciana. Decimò,quòd ſit directa,videtur,cùm deſcẽdat ex verbis, & mente prętoris,& vbi repugnat:vt patet in pręallegatis,maximè in d.l. j.in princ.de ædi.edict.cum ſi. Vndecimò,quòd ſit ſingularis patet ex præallegatis. Duodecimò, non eſt contraria:quia non cõuenit ex contractu,vt nomen vnius cõtrahentis deſcendat ab alio, iuxta illã gl.in l.ex cõſenſu.ff.de act.& oblig.Decimotertiò,eſt ſimplex: vt patet,cùm actori.& reo manifeſtetur,iuxta dicta in Publiciana.

16 Quantò minoris. Primò hæc actio competit ei, qui emit rem habentem latens vitium propter quod res non tantum valet,quantum emptor ſoluit, contra venditorem, vt reſtituat illud quod plus fuit ſolutum vltra valorem communem: & ſic datur hæc actio, vbi minoris res communiter valet.Sed in hoc eſt aduertendum, quia, ſecundùm communem opinionem in l. Iulianus.in princi. de actione empti. reperitur quædã alia actio quanto minoris, quæ competit,vbi emptor minoris emiſſet, ſi vitium ſciuiſſet. De hoc eſt gl.mag.in dicta l. Iulianus.in ver item qui fure.ver.itẽ quid differt. Iſta enim ſecunda eſt ciuilis prima prætoria, vt ibi gloſſa.In quo autem differat vna ab altera, dic etiam vt ibi per gloſ.& doct. Et licet Petrus & Cynus in l.ij. in fine.C.de ædi. actio. teneant quòd vna ſit tantum quantò minoris, & plura adducant, quæ recitat ſanctus Blaſius hic, ad quæ ipſe reſpondet: & ſic in fine tenet quòd ſit verior de iure illa opinio Petri & Cyni licet communis opi.

nis opinio ſit cum gloſ. in dicta l. Iulianus. ſecundùm Bart. & Paul. de Caſt. & alios, & per glo. in l. ſi is, qui. §. j. ff. de except. rei iudi. vide per ſan. Blaſium hic, & per doct. in præallegatis iuribus: quia cũ ſit antiqua, & trita quæſtio, eam non refero, vt citius ad alia vtiliora, & ſubtiliora veniamus. Secundò, ꝙ ſit ſimplex, dic vt in aliis dixi. Tertiò, ꝙ ſit ſingularis, eodem modo. Quartò, ꝙ ſit directa, dic vt in præcedenti, & eodem modo, ꝙ contraria. Sextò datur hæredibus, & contra hæredes, per allegata in redhibitoria. Septimò, nõ eſt perpetua, ſed annalis: vt d. l. ſciendũ. §. fin. l. ædiles aiunt. de ædi. edi. & l. ij. C. de ædi. act. licet aliquãdo detur intra ſex menſes, quando ſcilicet vẽditor nõ cauet de vitiis, &c. cùm etiã tunc redhibitoria detur intra duos menſes: vt eſt tex. cũ glo. in l. ſi venditor. ff. de ædi. edic. Facit tex. in l. quòd ſi nolit. §. ſi quid ita. eo. tit. Octauò, nõ infamat, vt in aliis dixi. Nonò, eſt ſtricti iuris d. §. actionũ. Decimò, datur in ſimplum, vt in redhibitoria: & probatur in l. ſi is, qui. §. j. de excep. rei iu. cum ſimi. Vndecimò, ꝙ ſit rei perſecutoria, dic vt in redhibitoria. Duodecimò, quòd ſit perſonalis, eodem modo. Tertiodecimò, quòd ſit etiam prætoria, per eaſdem leges, quibus in præcedenti.

17 In factum ædilitia, vel redhibitoria. Hæc competit emptori contra venditorem, qui recipit rem venditã, & reſtituit pretium: quia per hanc emptor poteſt pretiũ recuperare, vel ꝙ res fuerit in iure, vel extra ius redhibita, & nõ ſolùm ipſi emptori ad pretiũ, vt dixi, competit, ſed econtra, etiam ipſi venditori, ſi aliquid acceſſit illi rei venditæ quouſq; fuit apud emptorẽ. De hoc eſt tex. cũ gloſ. in l. quod ſi nolit. § in factum. & § illud planè. & §. reſtitui. ff. de ædi. edic. licet ad iſtud pretium habeat etiã emptor actionem ex empto, & vendito, ad tales acceſſiones ex vendito ſecũdùm glo. in d. §. reſtitui. in ver. per actionem. & eſt tex. cũ glo. in l. cùm autem. in ſi. prin. ff. eod. tit. Quod dic vt ibi habetur. Et de huiuſmodi acceſſionibus vide in ea l. §. ſi. cũ ſi. Et ex his poteſt deprehendi ꝙ differat hoc in factũ ab aliis duabus ſ. proximis. Secũdò, ꝙ ſit ſimplex, itẽ ꝙ ſingularis, item ꝙ directa, item ꝙ nõ infamet, item ꝙ nõ contraria: dic vt in præcedentibus. Et eodẽ modo ꝙ ſit prætoria, ꝙ perſonalis, ꝙ rei perſecutoria, ꝙ ſtricti iuris, item ꝙ detur in ſimplũ, & probatur etiã in l. quod ſi nolit. § in factũ. & per glo. in l. ædiles aiunt. in prin. de ædi. edic. Item ꝙ non ſit perpetua, ſed temporalis, cùm detur intra ſexaginta dies, vt vult glo. in d. l. ædiles aiunt. in princip. in ver. facturus. vide apud leges in præcedentibus allegatas.

18 Exercitoria. Scias ꝙ fuerunt opi. an iſtud cum pluribus aliis ſit proprium nomen actionis, vel ſit quædam adiectio, vt recitat gloſ. Inſti. quod cum eo. §. pe. in verſic. ſenatus. circa ſi. glo. in § actiones autẽ de peculio. in gloſſ. j. Inſti. de act. in l. iij. ff. de pecu. Communis concluſio eſt ꝙ ſit adiectio: licet in diſputãdo poſſet teneri contrariũ: quod tamen, cùm nõ ſit multæ vtilitatis, non tango. Quantũ ad terminos noſtros hæc actio exercitoria primò competit ſecundùm Azo. in Summa eo. titu. contrahentibus cum magiſtro nauis contra exercitorem nauis, qui magiſtrum naui præpoſuit. Ita probatur in l. j. in princ. ff. de exerci. & dicit etiã glo. in § actiones autẽ de peculio. in ver. ipſo iure. Inſti. de acti. licet ſan. Blaſius hic dicat, ꝙ datur contra magiſtrũ ratione contractus facti cum exercitore, qui ſecundùm eum, gubernat nauim: quod tamen eſt falſum, per tex. quẽ ipſe allegat in d. l. j §. magiſtrum. & § cuius autem. & §. nõ autem. ver. imò quærit Ofilius. & §. quod ſi plures. cum ſi. ff. de exerci. Cùm exercitor dicatur, qui eſt dominus nauis, vel ꝙ ſit ſua, vel ab alio habeat cõductam, & ad ipſum pertineant obuentiones: vt d. l. j. §. exercitorem. & in § ex cõtrario. & eſt clarum vt patet per totum titulum. Et miror quòd tantus doctor in hoc æquiuocauerit: ſed fortè eſt corruptus. Adde quòd pro hoc etiam eſt tex. apertus in §. eadem ratione. ver. exercitoria. & verſi. ideo autem. Inſti. quod cum eo, qui in alie. pote. Secundò, eſt prætoria: vt eſt tex. in d. §. eadem ratione. & in l. j. §. non autem. ff. de exer. cùm ſimi. Tertiò, eſt actio perſonalis: quia venit ex obligatione, quæ eſt ex contractu d. l. j. in princip. ff. de exercit. dum dicit, Neceſſitas contrahendi cum magiſtro, &c. Quartò, quòd ſit rei perſecutoria, patet, cùm deſcendat ex contractu: vt ſuprà per text. in §. ſequens. ver. earum. Inſti. de act. Quintò, quòd detur in ſimplum, probatur, cùm veniat ex contractu per tex. not. in §. omnes autem. Inſti. de act. Sextò quòd ſit ſtricti iuris patet in d. §. actionum. Septimò, quòd ſit perpetua, eſt tex. in l. ſi tamen. §. ſi. ff. de exerci. Octauò datur hæredibus, & cõtra hæredes: vt eſt tex. in d. l. ſi tamen. §. ſi. & ibi gl. not. & eſt tex. qui etiam probat in l. nouiſſimè. ff. de inſtito. gloſ. in d. §. eadem ratione. in ver. exercitoria. Inſtitu. quod cum eo. Nonò, quòd non infamet, dic vt in Publiciana. Decimò, ꝙ ſit directa, probatur, cùm detur ex verbis, & mente prætoris. d. l. j. in princi. ff. de exerci. Vndecimò, non eſt contraria, per theoricam glo. in d. l. ex conſenſu. de act. & oblig. Duodecimò, quòd ſit ſingularis, dic vt in aliis. Tertiodecimò, quòd ſit ſimplex, eodem modo.

19 Inſtitoria. Primò hæc actio competit tam ei qui contraxit cum aliquo præpoſito per alium alicui negotiationi, puta vino vendendo, vel cuilibet alteri negotiationi in terra, quàm contra illum, qui talem inſtitorem præpoſuit: vt per Azo. in Sum. C. eo. & l. j. & per totum. ff. de inſtitu. & l. iij. & l. quicũq; in princi. & §. idem ſi inſtitorem. ff. eo. Et intellige ſanè, quod ita demum obligatur, qui præpoſuit inſtitorem, ſi contractus eſt ſuper negotiatione, in qua eſt præpoſitus, & quod ad illã pertineat, non ſi ad aliam. d. l. quicunq;. § non tamen. prout etiam contingit in exercitoria l. j. §. non autem. ff. de exerci. De hac etiam per gloſ. in § actiones autem de peculio. Inſti. de act. & d. §. eadem ratione Inſtit. quod cùm eo. Et in his obligatur dominus in ſolidum: quia eius iuſſu videtur contractum, per text. in §. ſi igitur. Inſti. eo. titu. facit text. in l. ſi quis mancipiis. in ſi. princ. ff. de inſtitu. Secundò, ꝙ ſit ſimplex: dic vt in aliis dixi: & eodem modo quòd ſit ſingularis. Item non eſt contraria, vt dixi in præcedenti. Quintò eſt directa, quæ venit ex verbis, & mente prætoris. d. l. j. ff. de inſtitu. licet in aliquibus caſibus competat vtilis: vt l. habebat. in ſi. prin. & l. ſi cum vilico & l. in eum. in princip. ff. de inſti. ſed vide tu ibidem per gloſ. & docto. plenius. Item non infamat, vt in aliis dixi. Septimò, eſt ſtricti iuris, vt d. §. actionum. Octauò, quòd detur hæredibus, & contra hæredes, eſt text. in l. nouiſſimè. ff de inſtit. licet etiam contra præponentem talem inſtitorem poſſit competere redhibitoria d. l. ſi quis mancipiis. in princ. de inſti. Nonò, eſt perpetua: vt d. l. nouiſſimè. Decimò, eſt in ſimplum, vt dixi in ſuperiori proxima. Vndecimò, eſt rei perſecutoria, cùm veniat ex contractu, per d §. ſequens. Inſti. de actio. & per illummet text. probat quòd ſit rei perſecutoria, cùm veniat ex contractu, vt patet. Vltimò, quòd ſit prætoria, patet per ea, quæ in ſuperiori proxima dixi.

20 Tributoria. Hæc competit illis, qui contrahunt cum ſeruo, vel filiofamilias alicuius, contra dominum eius, vel patrem, quando dicti ſcilicet ſeruus, vel filius in mercibus peculiaribus contrahunt, ſcientibus domino, vel patre, & non contradicentibus: vt habetur in l. j. in princip. & vſq; ad §. poteſtatis. ff. de tribu. Et eodem modo in his, qui ſeruirent nobis bona fide, eſto quòd ſint liberi homines, vel ſerui alieni, vel etiam ſeruus vſufructuarius, dummodo merx, ſuper qua contrahunt, ſit domini: vt habetur in dicta l. j. §. finali. & l. ſequẽti. & etiam in ſeruo communi: vt l. etiam. eod. titu. De hac etiam habetur in §. introduxit. Inſtitu. quod cum eo. & per gloſ. in d. §. actiones autem de peculio. Inſtitu. de actio. & licet in actione de peculio ſoleat deduci quòd domino, vel patri debetur: vt l. ſed ſi damnum. §. j. cum ſequen. ff. de pecul. tamen in hac actione ſecus eſt: quia pater, vel dominus nõ ſunt melioris conditionis, quàm alij creditores, cùm vocentur inſimul ad tributum: vt habetur in d. §. introduxit. & per gloſ. in d. §. actiones autem. vide in dictis iuribus. Et quòd ſit prætoria, probatur in d §. introduxit. Et quod ſit in perſonam, dic vt in duabus præcedentibus. Item quòd ſimplex, ſingularis, & directa, eodem modo. Sextò, quòd detur in ſimplum, probatur in l. illud. §. ſi cuius. ff. de tributoria. Septimò, quòd non infamet, dic vt in aliis. Octauò, quòd detur hæredibus, & in hæredes, probatur in dicta l. illud. §. finali. Nonò, quòd ſit perpetua, probatur in eodem §. ſi. d. l. illud ꝙ ſtricti iuris, patet in d. §. actionum. Vndecimò, ꝙ ſit perſecutoria, probatur in l. quia verò. & d. l.

illud

illud.§.ſi cuius.ff.de tribu. Duodecimò, ꝙ in perſonam: dic vt in duabus præcedentibus. Vltimò, quòd non contraria, eodẽ modo.

21 **Quod iuſſu.** Primò hæc actio cõpetit illi, qui cõtrahit cum ſeruo, vel filiofamilias, qui habuerũt iuſſum à domino, vel à patre: quia dominus, vel pater pro tali contractu poſſunt in ſolidum conueniri. Text.eſt in §.ſi igitur.Inſtitu. quod cum eo.in l.j.& per totũ.ff. quòd iuſſu. Et hic iuſſus poteſt fieri ſiue verbis iubeatur, ſiue per epiſtolã, vel nuntiũ, ſiue ad vnũ contractum, ſiue generaliter ad omnes. Text.eſt in d.l.j.§.iuſſum. Item datur hæc actio, licet iuſſus nõ interueniat, quando pater, vel dominus ſe ſubſcribunt chirographo: quia per hoc videtur conſentire, vel iubere.d.l.j.§.ſed & ſi ſerui. Plus etiam quòd per ratihabitionem pater vel dominus poſſunt obligari.d.l.j.§.ſi ratũ. Et iſtud iuſſum poteſt reuocari re integra, ſicut mandatum.d.l.j.§.ſed ego quæro. Et per hanc actionem pater, vel dominus in ſolidum conueniuntur.d.l.j.in princip.& d.§.j. Inſtitu. quod cum eo. Et de hac etiam habetur per gloſ.in d.§.actiones autem.Inſtitu.de actio. Secundò, quod ſit actio prætoria, eſt text.in d.§.j. Inſtit. quod cum eo. Tertiò, quòd ſit rei perſecutoria: probatur, cùm veniat ex contracto, per d.l.j.in princ.ff.quòd iuſſu.& Inſtitu.de actio.§.ſequẽs. Quartò, quòd ſit actio in perſonã, probatur vt dixi in præcedentibus, cùm veniat ex contractu.§.omnium.& §.ſequens. Inſtitu.de act. Quintò, quòd detur in ſimplum, primò arguitur, cùm veniat ex contractu, per §.omnes.Inſti.de act. Item ex alio, quia cùm aſſimiletur mãdato.d.l.j.§.ſed ego quæro.ff.quod iuſſu.& actio mandati detur in ſimplum.d.§.omnes.Inſti.de act.ergo & iſta: cùm de ſimilibus ad ſimilia decidere liceat, iuxta l.nõ poſſunt. cum vulgaribus.ff.de leg. Sextò, videtur perpetua, primò arguendo, quia rei perſecutoria, per reg.l.in honorariis.de act.& oblig. Item facit ſicut inſtitoria, vel tributoria dantur perpetuò, vt ſ.in eis dixi per l.nouiſſimè.de inſti.& l.illud.in ſi.de tribu. Et illæ actiones videntur ſimiles: quia ſicut in illis per ſeruum, vel filiũ quæritur commodum patri, vel domino l.j.in princi.de inſti.ita in hac. Septimò, eſt ſtricti iuris, cùm non reperiatur in d.§.actionum. Item non eſt contraria, per dicta in aliis. Nonò videtur dari hæredibus, vt in hærede. primò facit quod proximè dixi de dicta l.illud.in fin.& d.l.nouiſſimè. Item facit reg.l.j.C.vt act.ab hære.& con.hære. Item ex alio, quia cùm veniat ex contractu.d.l.j.ff.quod iuſſu. vtiq; videtur dari hæredibus, & in hæredes, per l.ex contractibus.ff.de act.& obli. Item quòd non infamet, & quòd ſit directa. Duodecimò, ꝙ ſingularis, & vltimò quòd ſimplex: dic vt in aliis præcedentibus, cũ ſimilibus.

22 **De in rem verſo.** Hæc actio competit ex contractu, vel quaſi, celebrato per filiũ, vel ſeruum ipſi contrahenti contra patrem, vel dominum, quando res eſt conuerſa in eorum patris, vel domini vtilitatem, etiam dato quòd nihil in peculio habeat ſeruus, vel filius: vt habetur in §.præterea.Inſti.quod cum eo.in l.j.in prin.ff.de in rem verſo.&, vt ibidem dicitur. videtur cõtractũ cum domino, vel patre. Nec iſta eſt eadem cum illa de peculio: quia poteſt dari ꝙ ceſſat actio de peculio, & tamen habeat locum actio de in rem verſo.d.l.j.in fin.princ. eod.titu. Et etiã, quia altera perpetua, & altera annalis, vt ĩ.dicetur. Et licet præcedens, vt dixi, detur in ſolidum, tamen iſta datur quatenus eſt verſum in vtilitatem patris, vel domini.d.§.præterea. & ſi nõ eſt verſum, quatenus eſt in peculio. Nam eſt ſciendum, quòd edictũ de peculio, eſt triplex: quia poteſt referri ad merũ peculium: & tunc dicitur de peculio. Poteſt etiam eſſe verſum in vtilitatem: & tũc dicitur de in rem verſo. Poteſt, & tertiò interueniſſe iuſſus: & tunc dicitur quod iuſſu. Et hæc probantur in l.j.§.eſt autem.ff. de pecu.ſed aliter & aliter vt in diſcurſu apparet. Secũdò quòd ſit ſimplex, patet, quia cognoſcitur actor à reo. Itẽ ꝙ ſingularis, patet, cùm non detur pro vniuerſitate, dico, iurium. Quartò, ꝙ non contraria, patet ex dictis. in gl.in d.l.ex conſenſu.de act.& obli. Quintò, eſt directa, cũ veniat ex verbis, & mente prætoris.d.l.j.in princ. & d.§ præterea.& d.l.j.§.eſt autẽ.ff.de pecu.licet quandoq; vtilis: vt l.pater in princ.& l.fi.in fi.ff de in rem verſo. Sextò, nõ infamat, per dicta in aliis. Item quòd detur hæredibus, & contra, probatur per ea, quæ in præcedenti dixi. Octauò, ꝙ ſit perpetua, probatur, l.j. circa fin.princip.ff.de in rem ver.licet videatur obſtare text. in l.ſi ſeruus.§.cũ Sticho.ff.de in rem verſo. Sed intelligas vt ibi declaratur, per glo.& doct. Item ꝙ ſit ſtricti iuris, patet in d.§.actionum. Decimò, ꝙ detur in ſimplũ, arguas, cùm veniat ex cõtractu, iuxta d.§.omnes.Inſti.de acti. Vndecimò, ꝙ ſit rei perſecutoria, probatur in §.ſequẽs. Inſti.eod.ti. Duodecimò, ꝙ ſit in perſonã, patet ex dictis in præcedenti, & cùm detur ex contractu: vt d.l.j.in princi. de in rem verſo. Vltimò ꝙ ſit prætoria, eſt tex.in d.§.præterea.Inſtitu.quòd cum eo.& d.l.j.in prin.ff.de pecu.

23 **De peculio.** Hæc cõpetit cõtrahẽtibus cũ filiisfamilias, vel ſeruis habẽtibus peculiũ ab eorũ patribus, vel dominis. De hac habetur in l.j.in ſi.ff.quod cum eo.in l.j.§.verba.& per totũ.ff.de pecu.& in §.præterea.Inſti.quod cũ eo. & melius in §.actiones autẽ de peculio.Inſti.de act.&, vt etiã tãgit ſan. Blaſius hîc, intelligitur de peculio profectitio, vel etiam aduẽtitio, quando pater remiſit vſumfructũ, & adminiſtrationẽ: vt expreſsè dicit Bar.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.in ſi.ff.de dam. infect. iuxta ea, quæ habẽtur in l.penul.C.qui bo.ced.poſ.ſecũdùm eum. Et in hac actione, quando ſit condẽnatio, priùs deducitur, quod debetur domino, vel patri, vel aliis, in quorum poteſtate ſunt, vt habetur in §.cùm autem. Inſti.ꝙ cũ eo.in l.ſed ſi damnũ.ff.de pec.cum ſimi. Item ꝙ non infamet, ꝙ ſit directa, ꝙ ſingularis, & ſimplex, vt dixi in ſuperiori, & ſic etiam quòd nõ ſit contraria. Septimò, videtur ꝙ debeat dari hæredibus: nã cùm pœnales regulariter dentur hæredibus, vt in §.non omnes. Inſti.de perp.& temp.act.à fortiori iſta. Item eſt aliud fundamentũ, cùm detur ex contractu, per d.l.ex contractibus.de act.& oblig.& d.l.in honorariis. In hæredes etiam datur.l.& ancillarum.§.conſtat.& l.quæſitum.§.ſi cum hærede.ff. de pecu.& d.l.ex cõtractibus.de act.& oblig. Octauò eſt prætoria: per tex.in d.§.actiones autem de peculio.Inſti.de act.l.j.in princip. ff.de pec. Nonò, eſt in perſonam: vt probatur in §.in perſonã.Inſti. de act. Et etiam, quia venit ex contractu: vt in pluribus dictum eſt. Decimò eſt rei perſecutoria: patet, quia venit ex cõtractu: vt l.j.§. verba.ff.de pecu.iungendo §.ſequens. Inſti.de act. Vndecimò eſt in ſimplum, per d.§.omnes.Inſti.de ac.ex quo venit ex contractu, vt eſt dictũ: nunc bene verũ eſt, ꝙ aliquãdo pater vel dominus poteſt teneri de peculio de eo, quod ad eos peruenit, & in quantum locupletati ſunt, ſcilicet ex maleficio ſerui, vel filij: vt habetur in l. licet.§.ex furtiua.ff.de pecu. Duodecimò eſt ſtricti iuris, per d.§. actionum.Inſtit.de act.vt pluries dixi. Vltimò videtur ꝙ ſit perpetua, primò ex eo, quòd eſt rei perſecutoria, vt ſ.per regu.d.l.in honorariis.de act.& obliga. Sed hoc videtur contra id, quod ſ.dixi in primo termino proximè præcedenti, vbi dixi hanc eſſe annalem, & in hoc differre ab actione de in rem verſo. Sed intellige hoc modo, quòd eſt perpetua, quouſq; filius, vel ſeruus ſunt in poteſtate. Sed ſi exirent poteſtatem per emancipationem, manumiſsionem, vel aliter, tunc eſt annalis. Et iſte eſt text.magiſtralis in l.an diu.ff. quando de pecu.act.eſt anna.in l.cùm poſt mortem. eodem titulo. Item intellige quòd ſi viuente filio competebat aliqua actio temporalis, puta redhibitoria, quæ durat ſex menſibus, vt ſuper ea dixi, tantum durat poſt mortem filij, vel ſerui, quantum tempus ſuperat. Ita intelligit gloſ.text.in dicta l.cùm poſt mortem.ver. ideo. per textum, in l.ſed & ſi per prætorem.§.quoties.ff.ex quibus cau.maio.in integrum reſtit.in l.Iunius Diophantus.de minori. in quibus vide, & cogita, &c.

24 **De conſtituta pecunia.** Hæc competit aduerſus eum, qui cõſtituit ſe ſoluturum pro ſe, vel pro alio nudo pacto illud, quod erat debitum ciuiliter, & naturaliter, vel naturaliter tãtum: vt habetur in l.j.§.debitum.ff.de conſtitu.pecu. Secus quando eſſet ciuiliter tantùm debitum: quia tunc non poſſet deduci in conſtitutum: vt not.in d.§.debitum.& l.iij.§.ſi quis autem.eod.tit.licet ſecus ſit in fideiuſſore, qui etiã pro ciuili ſola pôt intercedere.l.j ff.de fideiuſ.& Inſti.eod.in princ. Et ratio differentiæ ponitur per Bar.in d.l.j.licet aliàs ex pacto nudo regulariter nõ agatur.l.iuris gẽtiũ.§.igitur nuda.ff.de pac.tamẽ cùm quis tenetur ex pacto nudo, & poſteà illud cõſtituat ſe ſoluturũ alio pacto nudo, poteſt agi.d.§.debitũ.& refert

fert ſan. Blaſius hîc: & ſic duo pacta nuda magis operantur. Et ad hoc facit glo.ſing. in l. cùm ſcimus. C. de agri. & cenſi. lib. xj. da confeſsione geminata quæ magis operatur, licet doc. vt ſentit Bar. in d. l. j. de conſti. pec. dicant ꝙ ex conſtitutiona de ſoluendo faciat prætor oriri ciuilem: quia ſi oriretur altera naturalis, ſequeretur quòd duæ fœminæ ſine maſculo operarentur ad generãdum actionem, cùm naturalis habeatur vt mater, & ciuilis vt pater, juxta l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. & ea, quæ habentur in l. iuris gentium. §. quinimo. ff. de pac. cũ ſimi. de quo latè per do. meũ do. Bal. de Bartholinis de Peruſio in repe. rub. ff. de verb. obli. in xx. col. & ſeq. Et quis ſit fideiuſſor, conſtitutor, ſponſor, expromiſſor, & mandator, vide glo. ſing. in auth. de fideiuſ. in princ. Et de hac actione habetur in toto tit. ff. de cõſti. pec. & in §. da cõſtituta. Inſti. da act. Et nota ꝙ ita demũ tenet cõſtitutio, ſi perſonaliter fuit concepta: ſecus ſi impersonaliter: vt in l. ij. de cõſti. pec. Secundò, ꝙ ſit prætoria, probatur in d. §. in perſonam. & etiã quia venit ex contractu, vt dixi in aliis. Item, ꝙ rei perſecutoria, patet, cùm ſit ex contractu, per d. §. omnes. Inſti. de act. Itẽ ꝙ ſit in ſimplum, probatur in l. quòd ſi maritus. in prin. de conſti. pec. in l. hactenus. §. ſi quis. cum l. ſeq. eod. tit. Adde tex. rotundum in l. item illa verba. §. bene. eo. tit. Sextò, ꝙ ſit ſtricti iuris, dic vt d. §. actionũ. Septimò, ꝙ detur hæredibus, probatur in l. receptitia. ver. ſed & hæredibus. C. de conſti. pec. & ꝙ cõtra hæredes, probatur ibidem, & in l. j. C. eo. ti. Octauò, ꝙ ſit perpetua, probatur in d. l. receptitia. ver. annorum metis. Item ꝙ non infamet, dic vt in aliis. Decimò, ꝙ ſit directa, poteſt probari, cùm veniat ex verbis, & mente prætoris. l. j. §. ait prætor. & l. ſi duo. §. ait prætor. ff. de cõſti. pec. Bene verũ eſt, ꝙ quãdoq; reperitur vtilis: vt l. eum, qui. §. ſi actori. eo. tit. Vndecimò, ꝙ non contraria, dic vt per glo. in d. l. ex conſenſu. ff. de act. & ob. Duodecimò, quòd ſit ſingularis, & vltimò quòd ſit ſimplex, dic vt in præcedentibus.

25 **Vtilis ex ea cauſa,** quæ ax cõfeſsione eſt, & dicitur interrogatoria. Hæc actio, ſecundùm Roſ. in libel. ſuis, quem punctaliter refert ſan. Blaſius, hîc, datur quotieſcunq; poſt litem conteſtatã reus conuẽtus in iudicio confitetur corã iudice ſedente pro tribunali ſe eſſe debitorẽ illius, qui agebat contra ipſum reũ ex aliqua cauſa. Et de hac actiona habetur in l. proinde. la ij. §. ſi procurator. ff. ad legẽ Aquil. & ſecundùm Roſ. in dictis libellis licet tex. d. §. ſi procurator. dicat ꝙ dicatur vtilis cõfeſſoria, tamen nõ eſt verũ ꝙ dicatur cõfeſſoria, ſed debet exponi vtilis eſt confeſsione. Et ita ſequitur ſanctus Blaſius hîc merus recitator Roſ. & videtur facere: quia confeſſoria datur illi, qui aſſerit ſibi deberi ſeruitutẽ: vt in §. æquè. Inſti. de act. & l. ij. ff. ſi ſer. ven. Sed aduerte, quia in hoc reperi Lud. Ro. in ſing. xxiij. incip. ex confeſsione. qui dicit eſſe tex. fin. in d. l. proinde. §. ſi procurator. ꝙ actio deſcendens ex confeſsione iudiciali dicitur vtilis confeſſoria: & ita trãſit. quod credo verius eſſa, per illũ tex. qui multùm cauillatur, ſecundùm expoſitionem Roſr. & ad contrariũ adductũ, ꝙ confeſſoria ſit illa, quæ datur pro ſeruituta tuenda, illud nõ obſtat, imò vrget contra: quia illa dicitur cõfeſſoria, nec adiiciatur vtilis: & ſic penitus ſunt diuerſæ. facit etiam alluſio ipſius, vt cùm detur ex confeſsione, dicatur cõfeſſoria, iuxta tex. in §. eſt aliud. Inſti. de dona. in l. ij. §. appellata. ff. ſi cer. pet. cum ſi. Et vt etiã dicit ſan. Blaſius hîc, propterea ponderatur ꝙ cõfeſsio ſit facta in iudicio in iſtis terminis: quia extra iudicium non pareret actionem, licet per ipſam poſſet debitum probari: per tex. not. in l. Publia. §. Lucius. & §. ſi. ff. depo. Ita etiam ſentit Roma. in loco præalle. Item fuit etiam ponderatum, poſt litem conteſtatam, quia ſi fiat confeſsio ad interrogatoria quæ fierent ad præparationẽ iudicij, ex illa nõ oritur actio, iuxta l. j. & per totum. ff. de interro. act. ſecũdùm Roſ. vbi ſ. Secundò, ꝙ ſit prætoria, videtur poſſe probari in l. ij. de interroga. act. cùm quis confiteatur mediante interrogatione, iuxta l. voluit. & l. de ætate. §. qui interrogatur. & l. ſi quis. eo. tit. In aliis vndecim terminis iudicare in ipſam eius naturæ aſſa, cuius erat actio contra ipſum confitentem intentata, ſi in perſonam, vel in rem, &c. argumen. tart. in l. cùm poſt mortem. & quod ibi notatur. ff. quando actio de pec. eſt annalis cum ſimilibus. Et facient ea, quæ dicentur in proximè ſequenti actione, &c.

26 **Vtilis ex ea cauſa,** qua iuratur, quæ dicitur iuratoria. Primò eſt aduertendũ ꝙ hęc actio iuratoria poteſt cõſiderari tripliciter. Primò, quãdo iuratur ſuper actione perſonali. Secũdò, quãdo iuratur ſuper actiõe reali. Tertiò quãdo iuratur ſuper actione miſta. & hoc modo ſeparatim eas ponit ſanct. Blaſius hîc. Sed vt dixi ſuprà in actione reſciſſoria, per hoc nõ eſt neceſſa multiplicare: quia in effectu vna aſt iuratoria, licet aliquãdo deſeruiat actioni perſonali, aliquãdo reali, aliquãdo miſtæ: & propterea Ioan. in arbore ſua non aliter diuiſit. Vnde cùm iuratur adiecta cauſa aduerſario deferenta, ꝙ res eſt ſua, tunc dicitur in rem: vt l. ſi duo. §. Iulianus. ff. de iureiurando. & in l. nam & poſteà. §. finali. eodem titulo. & §. ſi quis poſtulante. Inſtitu. de actio. Cùm verò iuratur quòd dabes mihi centum: ſi adiicitur forma, & cauſa, puta quia vendidi domum, &c. tunc datur ex empto, vel vendito ad rem tradendam, vel pretium: vt habetur in l. ſi duo. §. ſi quis. ff. de iureiuran. Si verò non adiecta forma, vel cauſa iuretur, tunc ex iuramento datur actio in factum, vt habetur in l. actori. C. de reb. credi. & iureiuran. & iſtis caſibus dicetur iuratoria in perſonã. Cùm verò iuratur ſuper actionibus miſtis, puta finium regundorum: vt, iuro quòd fines ſunt tales in agro, &c. & tunc dicetur iuratoria miſta, & ſic poteſt eſſe rei perſecutoria, vel pœnæ, vel miſta, prout eſt cauſa, ſuper qua iuratur: puta in cauſa furti, rapinæ, &c. Et ſic iudicabitur ſtricti iuris vel non, infamet val non, quòd detur hęredibus vel non, & ſic da aliis terminis, prout habetur in l. nam & poſteà. §. iureiurando. & §. ſi damnetur. & §. ſi is, qui. de iureiurando. Et ex his etiam confirmantur dicta in præcedenti actiona, vt iudicetur ſecundùm naturam illius actionis, & cauſæ, ſuper qua quis fuit in iure confeſſus: & in his etiam tu videbis, & conſiderabis. Et quòd hæc iuratoria, ſit prætoria, probatur in l. ait prætor. in princip. ff. de iureiuran. &c.

27 **Negotiorum geſtorum.** Vt j. dicetur, hæc actio conſideratur multipliciter. Et primò quantum ad actionem negotiorum geſtorum directam, dic quòd competit illi, cuius negotia geſta ſunt ab aliquo ſina mãdato, ipſo domino abſente quia, cùm reuertitur, poteſt conueniri hac actione dictum geſtorem, vt reddat rationem adminiſtrationis. De hac habetur in §. j. & §. ſicut. Inſti. de obliga. quæ ex quaſi contra. naſcun. in l. ij. ff. de neg. geſt. quam multũ not. ſecundùm Bar. quia ponit formam libelli ſuper hac actione. Eſt & alia actio negotiorum geſtorum contraria, quæ competit ipſi gaſtori, qui ſe immiſcuit negotiis aduerſus dominum negotiorum, ſi aliquid de ſuo impendit neceſſariò, vel vtiliter, ad illud ſcilicet repetendum, vt habetur in d. l. ij. in fi. & d. §. ſicut. Et qualiter diſtinguantur directa, & contraria, ponit glo. & Bart. in l. conſenſu. ff. da actio. & obliga. & plenius Bar. & alij. in l. curatoris. C. de nego. geſt. Item ſecundùm glo. in d. l. curatoris. quam ſequitur ſanctus Blaſius hîc. Tertio modo conſideratur actio negotiorum geſtorum, videlicet quòd dicatur vtilis directa, quæ competat domino, cuius negotia geſta ſunt ab aliquo, qui ex neceſsitate officij gerebat: vt in tutore, & curatore, &c. Et de hac volunt doct. quòd loquatur tex. in d. l. curatoris. Quarto modo conſideratur, & dicitur actio negotiorum geſtorum vtilis vtiliter, quę competit illi, qui ex neceſsitate officij geſsit, ſi aliquid impendit, &c. Et ratio eſt in iſtis duabus vltimis, quia deficiunt verba, & mens legis: quia edictum da negotiis geſtis loquitur in gerente ſponte, non coactè, item in gerente alterius negotia, non ſua. Ita intelligit gl. in d. l. curatoris. Et dantur iſtę vtiles ex extenſione Iuriſconſulti, vt etiam de his habetur per glo. & Bar. in l. actio. ff. de nego. geſt. Sed eſt aduertendum quòd ſecundùm Bart. Vltramon. tenẽt contra: & quòd diſtinctio gl. in d. l. curatoris. circa nomina & aduerbia nõ eſt bona, nec lege probatur: & ita etiẽ tenet ibi Bar. per text. vbi dicit eſſe caſum in l. alectio. §. itẽ ex pluribus. ff. de noxa. vbi ſi non poteſt habera locũ actio directa noxalis, datur prætoria. Tu adde tex. in l. ſi pluriũ. in prin. eo. tit. Item, & melius, ſi diceretur vtilis directa, prout dicit glo. illa, ſcilicet actio, quæ datur domino aduerſus gaſtorem ex neceſsitata, dixiſſet tex. in d. l. curatoris. qui tamen ſolum dicit vtili actione: argu. no. in c. ad audientiam. de deci. & hoc ſtringit. Sed aduerte, ne erres: quia imò

imò videtur ꝙ etiam contra gerētem ex neceſſitate detur directa actio negotiorum geſtorũ, per tex. in l. iij. §. curatori. & §. hac ratione. ff. de nego. geſt. vbi cũ tex. nõ dicat vtili, vel directa, ſed ſimpliciter actione negotiorum geſtorũ, & verba ſunt intelligenda in potiori ſignificato, iuxta l. j. §. j. ſi ager. vec. vel emphy. pe. & etiam qui tex. generaliter ſunt intelligendi, iuxta l. j. §. & generaliter. ff. de leg. præſt. Item videtur obſtare totus titu. de admini. tu. cùm detur actio tutelæ: de qua in Spec. in l. ita autem. §. ſi quis. cum ſeq. de admini. tu. §. tutores. Inſti. de obli. quæ ex quaſi cõtra. Et hoc ſequendo, ſi velles reſpondere ad d. l. curatoris. C. de neg. geſt. prima facie poſſet dici ꝙ ibi conueniebantur hæredes illius, qui geſsit: & verba edicti loquuntur. quando conuenitur gerens. Sed non eundo per ambages, præallegata non obſtant: quia ſecundùm Bartol. in d. §. hac actione. debet ibi intelligi de vtili actione, vt ſic cõcordet cum d. l. curatoris. Et ratio eſt, quia verba edicti loquũtur in ſponte gerente alterius negotia: ſed cùm quis gerit ex neceſſitate, dicũtur negotia propria, ſaltem cura, & ſolicitudine: arg. l. ſi pupilli. §. itẽ quæritur. ff. de neg. geſt. Et ad tit. de admi. tu. ſcilicet ꝙ detur actio tutelæ, reſponde vt per Bar. in d. §. hac actione. Et reſponſio ſ. data ad l. curatoris: eſt falſa. Primò, quia ibi eſt dictio Etiam, quæ eſt implicatiua, quaſi det intelligere ꝙ & curator, & eius hæredes teneantur vtili actione. Item ex alio non eſt bona, quia actio negotiorum geſtorum datur in hæredes, vt infra dicam: ꝙ non eſſet, caſu quo alia daretur in geſtorẽ, & alia in hæredes. Concludo ergo cũ Bar. in d. l. curatoris. & cum Vltramon. ꝙ actio competens contra geſtorem ex neceſſitate, & quæ datur ipſi geſtori aduerſus dominũ, ſemper dicatur vtilis: nec ſit opus addere directò, vel vtiliter, cõtra gl. in d. l. curatoris. quam ſequitur ſan. Blaſius hic, & malè, cum reuerẽtia. Et vltra arg. quod feci ſ. vltra Bar. nunc allego tex. vbi eſt caſus in terminis in l. actio. quæ eſt l. antepe. ff. de neg. geſt. ibi dum dicitur: Nec refert an directa quis, an vtili actione agat, vel cõueniatur. Et ſic vel ꝙ agat geſtor ex neceſſitate aduerſus dominum, vel ꝙ conueniatur, ſemper dicitur vtilis actio: nec additur directò vel vtiliter. Bene inſurgit ibi dubiũ, quia videtur innui ꝙ quãdo eſt geſtum ſponte. ab vtraq; parte dicatur directa: quod eſſet contra ea, quæ ſ. dixi: niſi dicas ꝙ ibi nomen Directa, ſolùm debeat referri ad verbum Agat, non ad verbũ Conueniatur: & ſic ſingula ſingulis referãtur: arg. l. certè. §. is, qui. ff. de preca. & l. commum diuidũdo. §. neq;. ff. commu. diuid. & quæ dixi per d. §. hac actione. d. l. iij. ff. de neg. geſt. Tu ſubtilis cogitabis. Ego ita intelligo pro nunc hanc materiam, licet ſan. Blaſius tranſeat tribus verbis: & de vna, quę, vt dixi ſ. conſideratur tripliciter, nõ reſidendo, ſcilicet cum gloſ. in d. l. curatoris. ipſe fecit quatuor actiones. Secundò, quòd ſit prætoria, probatur in l. j. in prin. ibi: edictũ. & l. iij. in prin. ff. de neg. geſt. licet videatur obſtare tex. in l. aduerſus. C. eo. tit. dum dicit, ciuiliter cõſiſte. Sed intellige vt ibi per glo. & doct. Tertiò, ꝙ ſit actio in perſonam, poteſt probari: quia deſcendit ex quaſi contractu. d. §. igitur. Inſti. de obli. quæ ex quaſi cõtractu, & ex cõtractu, & quaſi, deſcendentes, ſont in perſonam, iuxta §. omniũ. Inſti. de acti. & ibi gloſ. in ver. modis. & ioxta §. ſequens. Inſti. eo. tit. Sed eſt tex. expreſſus pro hoc in l. pe. C. de nego. geſt. Item ꝙ ſit rei perſecutoria, probatur in d. §. ſequens. ver. earum. Inſti. de act. Quintò ꝙ detur in ſimplum, probatur in §. omnes. Inſti. de act. Et facit, quia datur in id, quod abeſt ex patrimonio. l. ij. in fine. ff. de neg. geſt. Item facit, cùm ſit rei perſecutoria, per l. in honorariis. ver. ille autẽ. de act. & obli. Sextò, ꝙ ſit bonæ fidei, eſt tex. in §. actionũ. Inſti. de actio. Item eſt perpetua, cùm duret triginta annis: vt eſt tex. iũcta gl. & ibi omnes in l. aduerſus. C. de neg. geſt. Octauò, datur hęredibus, & in hæredes. l. iij. §. hæc actio. ff. de neg. geſt. l. curatoris. C. eo. ti. Nonò, ꝙ ſit ſingularis. & etiã ꝙ ſit ſimplex, dic vt in præcedẽtibus. Vndecimò, nõ infamat, cùm nõ reperiatur, vt in Publiciana dixi. & videtur probari in l. actionibus. iuncta l. j. §. qui pro ſocio. ff. de neg. geſt. vbi exprimuntur actiones, quæ infamãt, inter quas nõ eſt iſta: ergo &c. arg. l. cùm prætor. ff. de iudi. & l. maritus. C. de procu. Duodecimò, eſt directa, & vltimò ſit cõtraria, per latè dicta ſ. in primis eius terminis. & eſt tex in d. §. igitur. Inſtit. de obli. quæ ex quaſi cõtractu. & d. l. actio. de nego. geſt. Et etiã vtilis, vt dixi, & in d. l. actio. Et de hac ſatis, &c.

18 Protutelæ directa & contraria. Primò eſt aduertendum quòd iſta actio conſideratur dupliciter. Vno modo dicitur directa. Alio modo dicitur contraria. Directa actio protutelæ competit pupillo, vel minori contra illum, qui geſsit negotia eorum tanquam tutor, vel curator ſingula ſingulis referendo hoc modo: vel quòd ſciret ſe non eſſe tutorem, vel curatorem, tamen fingebat ſe eſſe: vel quòd ignoraret, putans ſe eſſe ad reddendum adminiſtrationis rationem, & ad intereſſe pupilli vel minoris, &c. habetur in l. j. in princip. & §. pro tutore. & per totum. ff. de eo, qui pro tut. vel cura. nego. geſt. Contraria protutelæ datur ipſis gerentibus ſe pro tutore vel curatore, cùm verè non eſſent, aduerſus pupillum, vel minorem, ſi aliquid neceſſariò, vel vtiliter de ſuo impenderunt in rebus pupilli, vel minoris: & de hac habetur in l. ſi. eo. tit. Et pro cognitione terminorum, aduertatis, quia ſanctus Blaſius, qui ſtudet multiplicare numerum actionum, poſt has duas reliquit vnum circulum, videlicet actionem tutelæ contrariam, quæ longè differt ab actione protutelæ contraria. Tutelæ nanque contraria competit vero tutori aduerſus pupillum, ſi aliquid impendit: & ſic curatori aduerſus minorem. Contraria verò protutelæ datur ei, qui ſe fingebat, vt dixi, vel putabat ſe eſſe, vbi non erat. & de cõtraria tutelæ habetur in l. j. & per totum. ff. de contra. act. tut. de qua ĩ. ſtatim dicã. Secundò, hæc actio protutelæ eſt prętoria: vt eſt text. in l. j. in princ. ff. de eo, qui pro tuto. Tertiò, quòd in ſimplum, probatur in d. §. pro tutore. Quartò, eſt rei perſecutoria: vt in d. l. j. §. protutelæ. ff. de eo, qui pro tuto. Quintò, eſt in perſonam, cùm veniat ex contractu: vt dixi in præcedenti proxima. Sextò, ꝙ ſit ſtricti iuris, videtur innui: quia non reperiatur in §. actionum. Inſtit. de act. vt in aliis pluries dictum fuit. Nam in d. §. actionum. licet ſit actio tutelæ, tamen nõ reperitur ibi actio protutelæ. Sed ꝙ ſit bonæ fidei, videtur tenere glo. in d. §. actionũ. in ver. tutelę. dicit in numero plurali quòd iſtæ actiones cùm reperiantur cõtrariæ, & directę in dubio omnes debent iudicari bonæ fidei. Item ex alio fundamento: quia in actionibus ſtricti iuris nõ veniunt vſuræ abſq; ſtipulatione: ſed in actionibus bonæ fidei veniunt à tempore moræ: vt habetur in l. quamuis. C. de vſur. Sed in hac actione vſuræ veniunt abſq; ſtipulatione: vt d. l. j. §. in protutelæ. ff. de eo, qui pro tuto. vel cur. nego. Et facit tex. in l. quod ergo. §. contrariũ. de cõtra. act. tu. Breuiter Ioan. de Cremo. in arbore ſua tenet ꝙ iſtæ duæ actiones, directa ſcilicet, & contraria protutelę, ſint ſtricti iuris. per rationem. quia non repeꝛiuntur in §. actionũ. Quem ſequitur Dy. in l. j. in princip. ff. de eo, qui pro tut. vt refert ibi Nic. de Neap. & ſequitur. Idem tenet Dy. Ioan. Fab. & Io. de Pla. & Nic. de Neap. in d. §. actionũ. in gl. in verb. tutelæ. licet Aret. ibi referat Dy. tenere contrariũ: & Bart. in l. j. ff. de eo qui pro tut. quod tamen non reperi. Concludo igitur ꝙ hæc actio protutelę, tam directa, quàm contraria, ſint ſtricti iuris. Et ad gloſſ. in d. §. actionum. poteſt dici ꝙ loquitur in actione tutelæ. Ad aliud fundamentum, ꝙ vſurę veniãt, &c. reſpondet Nic. de Neapo. in d. l. j. ff. de eo, qui pro tut. quia non inconuenit ꝙ ſint ſtricti iuris, & in aliquo habeant naturam bonę fidei vt etiam eſt in actione ex teſtamento: vt l. Titię. §. vſuras. de leg. ij. iuncta l. alias. ff. de in lit. iuran. Vide etiam do. Iaſo. præceptorem meum in d. §. actionum. in glo. pręalle. Septimò, ꝙ ſit perpetua: arguitur, cùm ſit rei perſecutoria per regu. l. in honorariis. de act. & ob. Item quòd non infamet, videtur poſſe probari, prout eſt dictum in aliis cùm non reperiatur expreſsè cautum. Sed in contrarium innuit tex. in §. in quibuſdam. Inſti. de pœna teme. liti. vbi dicit ꝙ damnati iudicio tutelæ infamantur, loquendo ſolum de directa actione tutelæ, cùm contrariæ non infament. Et videtur ſentire glo. in d. §. ex quibuſdam. ergo idem ſit in directa protutelę. Prętereà, ſi infamatur verus tutor à fortiori ille, qui falſò gerit ſe protutore, argumento authen. multò magis. C. de ſacroſan. eccl. Poſſet dici ꝙ non infamet: quia ibi text. loquitur de actione tutelę, non autem protutelę. Item pœnæ ſunt in dubio molliendę. l. interpretatione. de pœn. & facit l. Arrianus. de act. & obliga. Item ex alio. ſi non iudicamus ipſam bonę fidei, vbi eſt fauor qui ſolet extendi, iuxta l. cùm quidam. de liber. & poſthu. & c. odia. de regu. iur. in vj. A fortiori non debemus dicere

in dubio

in dubio quòd infamet, vbi eſt odium, dictis iuribus allegatis: & per conſequens quòd non comprahendatur in dicto §. ex quibuſdam cogitabis. Nonò, q detur hæredibus, & in hæredes, probatur ex eo, quòd eſt rei perſecutoria: per dictam l. in honorariis. facit reg. l. j. C. vt actio. ab hære. & contra hære. & §. non autem. Inſtitu. de perpe. & temp. actio. cùm etiam pœnales dentur, vt ibi regulariter. Decimò, quòd ſit ſimplex, dic vt in aliis dixi. Et eodem modo quòd ſit ſingularis. Duodecimò, quòd ſit directa, iam eſt probatum in primo termino. Et hoc quantùm ad directam protutelę. Vltimò, quòd ſit contraria, patet etiam in primo termino: & hoc quantùm ad contrariam.

29 Contraria tutelæ. Iſtam dereliquit ſanct. Blaſius, vt dixi in proxima pręcedenti, & competit vero tutori aduerſus pupillum, ſi aliquid neceſſariò, vel vtiliter impendit, ad repetendū illud à pupillo. De hac loquitur tex. in l. j. & per totum. ff. de contra. & vti. act. tu. Et idem eſt in curatore. d. l. j. §. hęc actio. & tunc demum cōpetit, ſi ſcilicet eſt finitum officium. d. l. j. §. finito. Secundò, q ſit ſimplex. Item q ſingularis, dic vt in præcedenti. Quartò, q non infamet, probat expreſſe tex. in §. ex quibuſdā. Inſtituta de pœna teme. litigantium. l. furti. §. fi. ff. de infa. Quintò, eſt prætoria: vt d. l. j. in prin. ff. de contraria, & vti. act. tu. licet directa actio tutelæ ſit ciuilis, vt dicemus, quando erimus in actionibus ciuilibus. Nec obſtat text. in d. l. j. in prin. in ver. ciuiliter. quia loquitur quantùm ad obligationem, quæ contrahitur ex geſtis à tutore. Sextò, q ſit contraria, patet ad nomen, & dixi in primo termino: & ſic eſt manifeſtum q non ſit directa. cùm, vt dixi, illa ſit ciuilis. Octauò, videtur in perſonam, cùm veniat ex quaſi contractu. §. tutores. Inſtit. de obli. quæ ex quaſi contra. vt etiam dixi in præcedentibus. Nonò, eſt rei perſecutoria: vt probatur in d. l. j. in fi. prin. de contra. & vti. act. tu. Decimò, quòd detur in ſimplum, probatur in eo. prin. l. j. §. quod ergo. & §. in hoc iudicio. Vndecimò, videtur quòd ſit ſtricti iuris, ex eo quia non reperitur in §. actionum. Et ita tenet Dyn. vt refert Nico. de Neapo. in l. prima. in princip. ff. de eo, qui pro tut. tamen gloſſ. in §. actionum. in ver. tutelæ. Inſtitu. de actio. tenet contrarium, ſcilicet quòd ſit bonæ fidei: quam approbat Dyn. vt refert ibi do. Iaſo. do. meus, & ſequitur Ioan. Faber, & do. Pet. de Bellaper. & Nico. de Neapo. & etiam Aret. & vltra rationem glo, quam Dyn. dicit eſſe debilem, facit, quia in iudiciis eſt ſeruanda æqualitas, per l. ſi cùm dies. §. pe. ff. de arbi. facit etiam gloſſ. ad hoc in dicto §. actionum. in verſi. pignoratitia. quæ idem vult de pignoratitia contraria, &c. & Ioan. Faber, mouit dubium quare Imperator non fecit mentionem de contrariis, prout dixit ex locato, & conducto, &c. quæ habito reſpectu de locatore ad conductorem, videntur vt directa, & contraria. &c. vide per do. Iaſo. ibi. Duodecimò, quòd ſit perpetua, dic vt in ſuperiori, cùm ſit rei perſecutoria. Et eſt text. apertus in l. quod ergo. §. fin. de contra. & vti. actio. tut. & facit, quia etiam directa actio tutelæ eſt perpetua: vt l. tutores. C. eod. titu. & in iudiciis eſt ſeruanda æqualitas, vt ſ. dixi. Vltimò, datur hæredibus, & in hæredes. dicta l. quod ergo. §. fin. de contra. & vti. actio. tu.

30 Depoſiti in quatuor caſibus directa, & contraria. Primò eſt aduertendū q actio depoſiti regulariter eſt ciuilis, vt videbimus j. inter ciuiles actiones: ſed in quatuor caſibus prætor dedit actionem depoſiti, ſcilicet quando metu tumultus, & incendij, ruinæ, aut naufragij aliquis depoſuit rem ſuam pœnes alium: & ſic depoſitū deſcendit potiùs ex neceſsitate, quàm ex voluntate. Vnde in iſtis caſibus datur ipſi deponenti directa actio depoſiti, quæ principio ineſt in ſimplum: id eſt, datur ad rem depoſitam ſolùm: ſed ex inficiatione, & perfidia depoſitarij creſcit, & datur in duplum. De hac actione habetur in l. j. cum duabus ſeq. ff. depoſi. & ibi glo. in ver. in duplum. Et eſt tex. cum gloſ. in §. in duplum. Inſti. de act. & §. ſequens. ver. planè. eo. tit. Et hoc q detur, ſcilicet in duplum, intelligitur intra annum, non autem poſt: vt habetur in §. ſed furti quidem. & §. at illæ. Inſtit. eo. Et ratio differentiæ, quare in depoſito ex voluntate ſemper detur in ſimplum, & in hac ſecus eſt: quia hîc non potuit ita deliberare, & prouidere apud quem deponeret, vt dicit glo. in d. ver. planè. & in ver. dolo. & l. j. §. merito. ff. depo. Et ſic conſideratur iſta actio directa ex parte deponentis. Item & ſecundò conſideratur contraria ex parte depoſitarij, ſi aliquid impendit neceſſariò, vel vtiliter in re depoſita: prout etiam dixi in aliis præcedentibus, quòd reperiuntur directæ & cōtrariæ. Et propterà, tu inueniis, aduertas ad rubricam ff. depo. dum dicit, vel contra: quaſi dicat, & de directa actione depoſiti, & contraria. Et de contraria actione tutelæ eſt tex. in l. et apud quem. in princ. ff. depoſi. licet etiam poſsit loqui de alia contraria ciuili: & vide tex. in l. quod tumultus. eo. tit. Secundò, q ſit prætoria, probatur in l. j. §. j. & d. §. ſequens. ver. planè. Inſtit. de act. Tertiò, quòd ſit in perſonam, innuitur, cùm veniat ex quaſi contractu, vt eſt dictum in præcedentibus. Quartò, eſt rei perſecutoria regulariter, ſed ex inficiatione creſcit, & eſt pœnæ perſecutoria, cùm detur in duplum. dicto §. in duplum. cum aliis, quæ alleg. & inde poſſet dici mixta: vt dicto §. ſequens. verſi. planè. in fin. Quintò, datur in ſimplum, & quandoque in duplum, vt dixi ſ. in primo termino. Sextò, quòd ſit bonæ fidei, patet, quia reperitur in §. actionum. Inſtitu. de actio. Septimò, poteſt eſſe perpetua, & annalis, ſecundùm varios terminos, vt dixi ſ. in primo termino, & habetur in dicta l. quod tumultus. ff. depoſi. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes, ſecundùm tamen varios terminos, vt habetur etiam in dicta l. quod tumultus. Nonò, eſt infamatoria, vt in §. ex quibuſdam. Inſtit. de pœna teme. liti. Intellige de directa actione, cùm contraria non infamet: vt eo. §. ſicut in aliis contrariis. Decimò, quòd ſit directa, patet ſ. in primo termino habendo reſpectum ad directam. Vndecimò, quòd contraria, patet eodem modo. Item eſt ſingularis per dicta in Publiciana. Vltimò eſt ſimplex, per ibi dicta.

31 Viæ reiectæ. Primò eſt ſciendum, quòd ſunt opi. an iſta ſit proprium nomen actionis, vel ſit adiectio ad actionem in factum, quæ datur ex illo edicto de via publica. & gloſſ. in l. ſi in agrum. ff. de via pub. & itine. pub. refi. videtur tenere cum Ioanne, & ſic q non ſit proprium actionis nomen, ſed propter viam reiectam detur actio in factum, vel vtilis actio legis Aquiliæ. quod patet, dum glo. ibi ſubdit: vt quidā. Ita ſequitur Bar. ibi: ſed Ioan. Cremo. in arbore, vult quòd ſit propriū nomen actionis: ex quo videtur redargui vna opi. ſancti Blaſij, quam tenet in j. q. tractatus, vbi dicit quòd Ioan. Cremo. qui fecit arborem, fuit ille, de quo Accur. ſæpiſsimè in glo. ſuis mentionem facit. Nam hoc nō videtur verùm: quia Ioan. Cremo. in arbore tenet quòd iſta actio habeat proprium nomen de per ſe: & tamen Ioan. gloſſator tenet contra in d. l. ſi in agrum. in glo. j. nec eſt dicendum quòd ita in hoc fuit ſibi contrarius. cogitabis. Nam ſi in d. l. ſi in agrum. ita reſupine fuiſſet ſibi contrarius, poteris videre. Bene verum eſt quòd glo. in cle. ſi. de teſti. videtur innuere cum dicto ſancti Blaſij: niſi dicamus quòd Ioan. in hoc fuit ſibi contrarius. cogitabis. Quantùm tamen ad hanc actionem tex. in d. l. ſi in agrum. videtur velle quòd ſit proprium nomen, dum dicit: Viæ reiectæ actio dabitur. vt etiā dicitur l. qui act. vt l. ſed & ſi. §. iniuriam. ff. ad legem Aquil. & in fine facit, quia aliàs genitiuus ſolet importare de per ſe, iuxta no. in rubrica de noui oper. nun. Poſſet bene eſſe q hodie ſit loco adiectionis, cùm loco cuiuſlibet interdicti detur actio in factum: vt in §. fin. Inſtitu. de interdi. Et latè dicetur in materia interdictorum. Et quòd ſit proprium nomen, facit, quia datur quanti actoris intereſt. dicta l. ſi in agrum. vt etiam dicitur in illo interdicto de via publica, quòd detur quanti intereſt: vt habetur in l. prima. §. fin. eod. titulo. Et poſſet fortè attentari quòd illud interdictum de via publica non differat ab actione, ex eo quòd reficiendo quis viam publicam, ſi reicit in fundum alterius. Sed iſtud eſt in capite edicti: quia debet ſeruare ille, qui reficit, veterem altitudinem: dicta lege prima. in principio verſi. viam. Sed cogitabis: pro nunc non recedo ab opinione antiquorum, & maiorum, &c. Et redeundo ad terminos huius actionis, eſt ſciendū q competit illi, in cuius fundo via publica eſt reiecta ab alio, qui reficiebat, fortè gratia dilatandi fundum ſuum, & datur quanti intereſt domini fundi. Ita habetur

in d. l.

in d.l.ſi in agrum.ff. de via publi.& iti. pub.reſi. Secundò, quòd ſit ſimplex,patet, cùm cognoſcatur actor à reo, vt dixi in Publiciana. Et eodem modo quòd ſit ſingularis.Quartò,quòd ſit directa,probatur, quia ex verbis & mente prætoris.d.l. ſi in agrum. Quintò, non eſt contraria,iuxta glo.in d.l.conſenſu.ff.de act.& obli. Sextò, quòd nõ infamet,patet cùm non ſit expreſſum:vt in pluribus dixi. Septimò,quòd detur hæredibus, & in hæredes, poteſt probari per §.non autem.Inſti.de perpe.& tempo.act.in fi.& ex his,quæ habentur in d.l.ſi in agrum. §.fi.Octauò probatur,ex quo eſt rei perſecutoria,per reg.l.in honorariis.de act.&ob.Et nonò,quòd ſit rei perſecutoria,probari poteſt, cùm detur ex quaſi maleficio: ſicut diximus in his,quæ dantur ex quaſi contractu,& contractu: vt in §.ſequens.ver.earum.Inſti.de actio. & dixi in pluribus præcedentibus. Decimò,quòd ſit ſtricti iuris,patet, cùm nõ reperiatur in §.actionum. Vndecimò,quòd detur in ſimplum, poteſt probari. cùm detur ad intereſſe:vt dixi per no.in l.ſi in agrum. Duodecimò, quòd ſit in perſonam,poteſt argui,cùm ſit ex quaſi maleficio,per d.§.ſequens.&c. Vltimò, quòd ſit prætoria, poteſt probari in d.l.j. in prin.ff.de via publi.& itine.publi.reſi.&c.

31 Quod metus cauſa. Ante omnia ſciendum eſt quòd hęc actio quod metus cauſa perſonalis differt ab vtili actione in rem, quæ datur metum paſſo,de qua ſ.eſt viſum: vt poteſt colligi ex dictis per gloſ. & doc.in l.metum.§.volenti.ff.quod met.cau.Nam ſecundùm primã lec.ibi,vtilis in rem,quæ datur metum paſſo,habet locum, quando metus interceſſit ſuper incorporalibus: ſed iſta quod metus cauſa perſonalis,quando ſuper corporalibus.Sed ſecundũ lec.Io.differũt, ſcilicet quòd actio quod metus cauſa procedat aut par cũ vtili in rem,vt in corporalibus vtraq; procedat, ſed ſuper incorporalibus ſolùm quod metus cauſa. Sed ſecundũ tertiam lect. quæ fuit Azo. quã ſequitur Bar.per l.ſi mulier.§.fi.ff.quod me.cau.iſta actio perſonalis quod metus cauſa,datur vbicunq; datur vtilis in rem: vt ſcilicet ſi per metum fuit tranſlatũ dominiũ alicuius rei, vel quis per metum fuit ab actione liberatus, datur quod metus cauſa, vt quis reſtituatur in priſtinũ ſtatum,& quaſi reincidit in lec.Io. vt ſcilicet iſta quod metus cauſa perſonalis,detur etiam vbi datur vtilis in rẽ, ſcilicet circa corporalia. Sed additur illud, quia nunc eſt vtilis iſta quod metus cauſa,vbi prius erat directa.Ita colligitur ex opi. Azo. ſecundùm verba Bar.ſi bene ponderabis in d.§. volenti.ver. tertia lec.& ita dicit gloſ.mag. dum dicit: Ideo dic ſecundùm Azo. quòd etiam prima perſonalis datur vtilis, &c. Et ex his habes primũ terminum,ſcilicet cui cõpetat,& quãdo,hęc actio.Et pro plena intelligentia vltra ea,quæ dixi ſ.in vtili in rem,quæ datur metum paſſo adde quòd debes ſcire ratione metus eſſe prodita tria remedia, ſcilicet vtilis in rem,quãdo ſumus in corporalibus, vt in alienatione alicuius rei:vtilis in perſonã,tam in corporalibus, quã in incorporalibus:itẽ datur exceptio metus,puta quãdo quis promiſit numerare pecuniã,& numeratio nõ fuit ſecuta: quia datur illi, qui promiſit exceptionẽ metus, & datur negotio nondũ perfecto:licet aliquãdo detur etiã negotio perfecto:puta, ſi res, quã dederã per metum,redibit ad me,& ego cõueniar:quia excipiã de metu. De vtili in rẽ,& de vtili in perſonã,habetur in iuribus pręall. De hac exceptione eſt tex.cũ gl.in d.l.metũ.§.ſed quod pretor.ver. ſiue imperfecta ff.quod me.cau. Et vide quę alleg.ſ.io vtili in rem, quæ datur metũ paſſo:& adde hîc dicta. Secũdò, quòd ſit pretoria,eſt tex.in l. j.in prin.ff.quod me.cau. & per alia iura. quę allegaui in vtili in rẽ: vbi vide.Tertiò eſt in perſonã:vt in §.prætereà quaſdã. io verb. in perſonã.Inſti.de act.Eſt bene verũ,ꝙ eſt ſcripta in rem:& ſic datur cõtra omnes,ad quos peruenit cõmodum ex metu:vt eſt text.in l. metũ.§.cùm autẽ.ff.quod me.cau. in l.ſi cũ exceptione.§.in hac.eo. tit.gl.in d.§.cùm autẽ.Et ſic patet, ꝙ datur cõtra tertiũ poſſeſſorẽ. Hinc Bar.in l.iij.C.eo.tit.verſi.circa hoc quęritur.& verſi.ſed ego. poſt glo.mag.ibi reuocat in dubiõ, vnde naſcaẽ hęc actio perſonalis in rẽ ſcripta: & pertrãſit, ꝙ naſcatur ex variis figuris cauſarum, quaſi cõtrahaẽ quędã obligatio ex ſola rei perũtione, & propterea hęc actio ſit in rẽ ſcripta, & detur etiã cõtra tertiũ poſſeſſorem: vtilis verò in rẽ detur,eo quia quis poſsidebat,arg.l.de eo.§.fi.ff.ad exhi.ſicut aliàs in actione ad exhibẽdũ,quę eſt perſonalis, & in rem ſcripta:vt l.iij.§.eſt autẽ.& §.fi.ff.ad exhi.ſic etiã in pluribus interdictis.l.j.§.pe.ff.de interdi.& j.ſuis locis oſtendemus. Quartò,poteſt dici ꝙ ſit rei perſecutoria,ex eo ꝙ eſt in rem ſcripta,vt dixi ſ.in vtili in rẽ,& iuxta l.iij.& iiij.C.quod me.cau.Et aliquãdo eſt pœnę perſecutoria,& facit,cùm deẽ cõtra quẽlibet poſsidentem.l. metũ. §.fi.ff.eo.& vide tex.in l.quod diximus.§.hęc actio.ff.eo.tit.Quintò,datur in ſimplum regulariter:ſed res,ſi nõ reſtituitur,in quadruplum intra annũ vtilem,& poſt annũ in ſimplum.d.l. iiij. & l. ſi cũ exceptione.§.j.& ſeq.& §.in hac.in fi.& §.hæc autẽ actio.ff. eo.cũ his,quæ allegaui ſ.in vtili in rem ad iſtum terminũ. Vide etiã in §. quadrupli.& §.item actio.Inſti. de act. Sextò, quòd ſit ſtricti iuris, patet,cùm non reperiatur in §.actionũ.Septimò, eſt arbitraria:vt in §.prætereà quaſdam.Inſti.de act.in l.ſi cũ exceptione.§.hęc autem actio.ff.quod me.cau.cũ ſimili.Octauò,poteſt dici ꝙ ſit perpetua ex eo ꝙ eſt perſonalis:& perſonales durant per triginta annos. l.pe.verſi.quas omnes.C.de cõſti.pecu. Sed eſt aduertendũ, quia ſecundũ gl.in d.l.iij.C.quod met.cau.in ver. monitus. quã dicit Bar. no.licet iſta actio ſit perſonalis,non tamẽ durat triginta annis,contra d.l.pe.ſed ſolũ viginti.Et ratio eſt,ſecundũ gl.præalleg. & etiam Bar.quia cùm hæc actio ſit in rem ſcripta, & ſic excedat ſuos terminos,cùm detur cõtra quẽlibet poſsidentẽ, vt ſ. eſt dictũ, exceditur etiã à ſuis terminis.ar.l.fi.in fin.C. de edi.diui Adria. tol. & per conſequẽs nõ durat,ſicut aliæ perſonales vide ibi. Item hoc intellige quantum ad rei perſecutionem, & ſic ad ſimplum: quia ad quadruplum non durat niſi per annũ, vt ſ.dixi. Nonò, datur hæredibus,& aliis ſucceſſoribus vt dixi in vtili in rem.l. quod diximus.§. hæc actio.ff.quod me.cau. Vide quæ dixi in vtili in rem circa hunc terminũ. In hęredes datur in id,quod ad eos peruenit.d.§. quod diximus.Decimò,non infamat,per ea,quę in Publiciana,& aliis dixi. Et ita firmat glo.in l. ſi cum exceptione.§. eum, qui. ff. quod met. cau. licet Pla. dixerit contrarium, ex eo quòd admittat ſecum aliã actionẽ de dolo,&etiã deſcẽdat ex cauſa famoſa:ſed nõ obſtat,ſicut aliàs eſt in interdictis.l.neq;.ff.de vi & vi arma.Itẽ alias in cõdictionibus.l.ceſſat.ff.de act.& obl.& ita ſequiẽ Bar.in d.§.eũ,qui. Vndecimò,ꝙ ſit vtilis, patet ex dictis in primo fundamẽto. Itẽ nõ cõtraria per dicta in pręcedẽti.Item eſt ſingularis,& ſimplex,vt clarè patet.

33 De dolo malo. Hæc competit illi, qui recipit damnum dolo malo alicuius: vel ſi quis aduerſus ipſum doloſè verſetur conſulendo, vel quid ſimile dolo faciendo: tunc ſi non ſupereſt ei aliqua actio, qua poſsit experiri, datur ſibi hæc de dolo. Ita probatur in l.j.§.j. & per totum.ff. de dolo. Item eſt aduertendum, quòd datur cum cauſæ cognitione: nec poteſt dari pro modica quantitate, ſed debet excedi ſumma duorum aureorum:vt l.ſi olim.§.fin.& l.ſequenti.cum princ.l.non debet.ff de dolo.habetur in §.gallinarum.Inſti.de re.diui. Nec etiã datur contra quaſdam perſonas, de quibus habetur in d.l. non debet.Sed eo caſu eius loco datur in factum actio,quæ verbis temperatur,cùm debeat fieri mentio bonæ fidei:vt videtur tranſire Bartolus poſt Vltramon.in dicta l.non debet. & Cyn.in l.ſi ſuperſtite. C.eodem titulo. Et vt etiam dicit ſanctus Blaſius hîc, eſt multum aduertendum ſuper quo contractu interuenerit dolus, aut in contractu bonæ fidei,aut ſtricti iuris:de quo habetur in l. & eleganter. per gloſſ.& omnes eodem titulo.in l.ſi quis cùm aliter, de verborũ oblig.maximè per repetentes.Ibi addit etiam vnum verbum,quòd dolus debet eſſe talis,qui cadat in conſtantem virum: aliàs adſcriberetur leuitati,& fatuitati potiùs,quàm dolo: per ea,quæ habentur per Innoc. in c. cùm dilectus. ff. de his, quæ vi, metúsve cau. & ibi etiam per do. Abb. & dicit eſſe menti tenendum pro articulis faciendis in hac actione:ita ſanctus Blaſius. Aduerte circa hoc, quia ſi eſt verum, eſt multũ no. & poteſt dupliciter intelligi, ſcilicet quòd dolus adhibeatur à conſtante viro, vt teneatur de dolo: vel quòd dolus adhibeatur contra conſtantem virũ, aliàs doloſus non teneatur de dolo. Intelligendo primo modo credo ꝙ nõ ſit verũ. Primò per bonũ ſimile:quia in actione quod metus cauſa Iuriſcõſultus interpretatur de metu,qui cadat in cõſtantiſsimũ virũ, vt ſ. diximus. & l.metum.j.& ij.ff.quod me.cau. quaſi non contentus de ſimplici

metu

metu.Sed in hac actione de dolo non fuit aliter dictum:igitur.arg. c.ad audiẽtiam.cum ſi.de deci.Item,& furtius, ſi hoc eſſet verum. ſequeretur ꝙ pupillus eſſet conſtans vir:cùm pupillus poſsit committere dolum,& teneri de dolo,per l.harum. §.item in cauſę.ver. ego arbitror.ff.de dolo.Pupillus autem eſt infirmi conſilij , & captionibus potius ſuppoſitus.l.j.cũ ſi.ff. de mino.ergo,&c. Item reſtringeretur diffinitio doli,vt non intelligatur in perſona pupilli, & ſimilium perſonarum,contra l.j.§.dolum.ff.de dolo. Et per hoc primo modo non poteſt intelligi. Item & altero modo non poteſt ſtare:primò per tertium fundamentum ſ. adductũ. Item ſequeretur ꝙ quis ex ſuo dolo præmium reportaret ,contra l.ſi.in ſi. C.ſi cer.pe.Sed fortè voluerunt ita intelligere, ꝙ ex quo minoribus nõ poteſt dari actio de dolo,ex quo eſt famoſa,& datur in ſubſidium, vbi alia non datur.d.l.j.§.verba.ibi alia actio non erit:& cũ minoribus detur in integrum reſtitutio,ſi ſunt decepti.l.j. & l. diuus. §. nec intra has.ff.de in integ.reſti.& l.j.§.idem Pomponius.ff.de dolo.corolariè ſequitur ꝙ actio de dolo non poſsit competere inconſtantibus,& ſic minoribus,cùm requiratur ꝙ dolus cadat in conſtantem virum. Ita credo ꝙ poſsit bene ſe ita intelligere ſanctus Blaſius,licet verba ſua non oſtendant hunc ſpiritum. Et ad c. cùm dilectus.reſpondet plenè ꝙ nihil facit,quia non videntur decepti, qui meliorem vitam elegerunt:vt dicit ibi glo. ſi. Et etiam ex alio, quia ibi ſumus in ſpiritualibus,in quibus cùm etiam non habeat locum in integrum reſtitutio, à fortiori non habet locũ actio de dolo,quæ eſt famoſa:cùm facilius concedatur reſtitutio , quàm actio de dolo.per l.diuus.§.nec intra has.& d.§.idẽ Pomponius. Ita ego intelligerem pro nunc iſtos terminos, in quibus tu cogitabis , quia non legi apud alios.Secundò,hęc actio eſt prætoria : vt ff.de dolo. l.j.in prin.& §.ait prætor.& l.ſi oleum. §.ſi.& l.item exigit prętor. ff.eo.tit. Tertiò eſt in perſonam:vt §.prætereà. ver. in perſonam. Inſtit.de acti. cum ſimi. Quartò poteſt dici ꝙ ſit rei perſecutoria: quia datur in id,quod ad aliquem peruenit.l.ſed ſi ex dolo. §. item ſi quid. & l. ſi plures. §. hæc actio. ff.de dolo. cum ſimi.Aliquando autem eſt pœnæ perſecutoria,cùm poſsit iurari in litem, & ex cõtumacia reus condemnari quanti iuratum eſt , vel iudicis arbitrio: vt l. arbitrio. §.j.ff. eo.Quintò, ꝙ detur in ſimplum, patet in d.§. hæc actio.& d.§.item ſiquidem.Sextò ꝙ ſit ſtricti iuris , probatur ex §.actionum.Inſti.de act.Septimò,nõ eſt perpetua,ſed durat tantum per duos annos connumerandos à die commiſsi doli continuo,vt habetur in l.fin.& vide C. de dolo.Et in hoc ſunt correcta iura antiqua:vt l.iij.vbi vide.C.eo.tit.Octauo poteſt dici ꝙ detur hæredibus,per §.non autem.Inſti.de perpe. & temp. act. in l. hæredibus.ff.de dolo.In hæredes datur de eo , quod ad eos peruenit, d.l.hęredibus.& l.ſi plures.§.hæc actio.& l.in hæredem. ff. eod. tit. cum ſimi.Nonò, eſt actio famoſa.l.j.§.prætor ait.ff.de dolo.d.§.ex quibuſdam.Inſti.de pœ.teme.lit.Decimò, ꝙ ſit directa,patet,quia ex verbis,& mente prætoris,& iuribus in ſecundo termino alleg. Item non eſt contraria,vt in præcedentibus dixi.Item ꝙ ſit ſingularia, & etiam ſimplex , patet manifeſtè. Addo & decimoquartò quòd eſt arbitraria,in d.l.arbitrio.§.j.ff.de dolo.Inſtit.de actio. in §.prætereà,cum ſimil. &c.

14 **Furti manifeſti.** Primò eſt ſciendum quòd hęc actio competit illi,cuius intereſt furtum illud manifeſtum non eſſe factum : & de hac habetur in §.furti autem actio.Inſti.de oblig.quæ ex deli.naſcun.cum ſimi.Nec refert an ille,apud quem res eſt ſubtracta ſit dominus,vel non , dummodo eius interſit : vt d.§.furti.& §.ſi. Inſtit. vi bo. rap. Et fur manifeſtus dicitur,qui facto furto antè ,quàm ad locũ deſtinatum rem præferat,depræhenditur in publico ,vel priuato loco, ſiue à domino, ſiue à quocunque : vt habetur in l. iij. iiij. & v. ff. de fur. Imò plus , quòd ſi dum fur fugit , abiiciat furtum , etiam erit fur manifeſtus : vt eſt text.in l.ſi quis in ſeruitute.§. ſed Celſus. ff. de fur. Habetur etiã in manifeſtis.Inſtitu.de obli.quæ ex delict.naſcun.& l.vulgaris.ff.eo.& in c.vulgaris.de pœni. diſt.j.Et ſi aliquis caperet furẽ,nõ poſſet ipſum retinere vltra viginti horas,iuxta ea,quæ habentur in l.capite quinto. ff. de adul.aliàs quis incideret in pœnã priuati carceris,de qua in l.j.C.de pri.carc.Etiã dato ꝙ laicus caperet furem , vt per Bart.in dicta l. ſi quis in ſeruitute. & per Bald.in c.cùm non ab homine.de iud.refert ſanctus Blaſius hîc. Eſt etiam aduertẽdum quòd pœna furti manifeſti eſt in quadruplum,in quo non continetur rei perſecutio.cùm abſq; quadruplo ad rem ipſam poſsit agi conditione furtiua vel rei,vendicatione.conditione furtiua aduerſus furem , vel eius hæredem,rei vendicatione aduerſus quẽcunq; poſſeſſorem:vt habetur in §.ſi.Inſtitu. de obliga. quę ex deli.naſ.Et quòd in quadruplo non inſit rei perſecutio , probatur in dicto §.fin.dum dicit,ad pœnæ tantum perſecutionem.& probatur in §.ſic itaq;.ibi:vt extra pœnam,&c.Inſtitu.de act. Et quòd agatur ad quadruplum,intelligitur intra annum : poſt annum verò datur in ſimplum. In eo autem quod dixi , ꝙ poteſt dari condictio furtiua , & rei vendicatio, eſt intelligendum , ſi quis ſit dominus.Si autem nõ ſit dominus,quod remedium habeat,vide Bar. in l.manifeſtiſsimi.C.de fur.per Ang.Aret.in d.§.ſi.inſti.de obliga. quę ex deli. naſcun. Item eſt vlterius ſciendum quòd iſta actio, quę datur ad quadruplum,& alię:vt ſ.cùm ſint ciuiles,per d.§. fin. dicta cauſa eſſet agitãda coram iudice cauſarũ ciuilium: ſicut aliâs cauſæ criminales non agitantur coram iudice ciuilium:vt habetur in l.ſolemus. §.latrunculator.ff.de iudi.cum ſi.licet in contrarium videatur tex.in l. ex eo.C.de agen.in re.lib.xij. Item etiã poſſet agi criminaliter:vt habetur in l.fina.ff.de fur.Sed in hoc eſt etiam pro iuuenibus aduertendum,an ſcilicet pro furto quis de iure poſsit ſuſpendi:& in hoc non reperies multa iura.De iure Digeſtorum reperitur text.qui facit mentionem de pœna furcarum, in l.capitalium.§.famoſos.ff.de pœn. qui tamen duobus modis intelligitur, vt j.dicam.De iure nouo eſt text.in auth.ſed nouo iure. & in corpore vnde ſumitur.C. de ſeruis fugitiuis qui dicit quòd pro furto quis non moritur.Eſt & alius text.magis nouus in §.ſi quis quinq; ſolidos.in auth.de pact.tenen. in x.collatio. Sed ſecundùm Bartol. in d.§.famoſos.ſecundùm vnam lecturam.quãdo eſt fur famoſus, qui de iure Digeſtorum poteſt ſuſpendi, per illum textum ſecus, quãdo nũ eſt famoſus.& ita loquitur text.in d.auth.ſed nouo iure. & tex.in l.ſi.ff.de fur.Sed de iure nouiſsimo vltra quinq; ducatos quis poteſt ſuſpendi:aliâs fuſtigabitur. Ita loquitur text.in d.§. ſi quis quinq;.Et ita etiam firmat glo.in §.iniuria.in tit.de pa. iur.fir. licet quidam per illum tex.velint in hoc eſſe reuerſum ad leges antiquas:prout refert Bartol.in d.§.famoſos.qui tandem tenet illam gl.in puncto iuris:licet per viam ſtatutorum dicatur eſſe prouiſum in qualibet ciuitate.Quis autem dicatur famoſus latro, vide glo.& doct.in d.§.ſed nouo iure.& Bar.in d.§.famoſos. Vide in materia maximè Bal.& Sali. in d.auth. ſed nouo iure. Vide etiam in materia vnum mirabile dictum Bar. in l.ſi dominium.ff.de fur.quòd ſcilicet ex mutatione territorij noua naſcitur actio furti ad vindictam publicam,& dicuntur furta multiplicari,per quod multi ſuſpenduntur:vt refert Ange.Aret.quem vide in §.j.in j.col. Inſtit. de oblig.quę ex deli.naſcun.Secundò,quòd ſit prętoria , eſt text.in §.furti autem.Inſtit.de perpe.& tempo.act.cum ſi.Tertiò, ꝙ ſit in perſonam,patet,cùm veniat ex delicto, prout dixi in his, quæ veniunt ex contractu,per d.§.ſequens.Inſti.de actio.Quartò, quòd ſit rei perſecutoria,ſatis patet ex dictis ſuprà in primo eius termino.Quintò , ꝙ detur in quadruplũ,ſuperius dixi,& allegaui. Sextò , ꝙ ſit ſtricti iuris ,patet in d.§.actionum.Septimò, ꝙ ſit perpetua,vel temporalis,patet ex allegatis in termino ſ.Octauò, ꝙ detur hęredibus,probatur in §.non autem.Inſti.de perpe.& temp.act.& §.pœnales.In hęredes non,niſi de eo,quod ad eos peruenit: ver dicta in aliis,&c.Nonò, ꝙ infamet, probatur in l.furti.ff.de infa.in §. ex quibuſdam.Inſtit.de pœna teme.liti.cum ſi.Decimò, ꝙ directa, patet,quia ex verbis,& mente.Vndecimò, ꝙ non cõtraria,clarum eſt.Item ꝙ ſingularis,& ſimplex,planè intelligas,&c.

15 **Furti aduerſus** nautas , caupones ſtabularios. Antè quàm vadam vlterius, primò eſt aduertẽdum, ꝙ Ioan.in arbore ſua poſuit iſtam actionẽ furti aduerſus nautas,&c.Deinde in duobus aliis circulis poſuit duas actiones in factum. Vna eſt in ſimplum aduerſus caupones,&c. Alia in duplũ: & ambæ dicuntur in factum. Et licet ſanctus Blaſius ſtatim poſt illam furti ſubdat illas duas,tamen nos ſequemur ordinem arboris

ſo.et de illis, ſuis locis dicemus. Ad hanc dicas ꝙ cōpetit illi, cui eſt factum furtū in caupona, naui, vel ſtabulo alterius per ſuos famulos, quorū opera dicti nautæ, ſcilicet caupones, vel ſtabularij vtūtur, vel etiā ꝙ cōſilio cauponū, nautarū, & ſtabulariorū, furtum ſit factum. Et hęc actio datur in duplum. & de his eſt tex. in l. j. in prin. & §. nauigandi. ff. fur. ad uer. nau. cau. ſta. Et eſt in electione ipſius, qui rem amiſit, an velit agere hac actione prætoria contra exercitorem nauis, an verò contra furem actione furti. & ſic actione ciuili. d. §. nauigandi. in fine. Et ſecundùm Bar. in rub. ff. eo. tit. referendo Dy. & Roſ. in libellis ſuis, iſta actio appellatur in factum aduer. nau. caup. &c. Nec eſt actio furti manifeſti, vel non, prout quidam dicunt. Et vltra Barto. hoc probatur in d. §. nauigandi. in fi. iuncta gloſ. in ver. experiri. Quæ autem ſit differentia inter hāc actionem, & illam, de qua in titu. nau. caup. ſtab. gl. in rub. ff. eod. tit. & in rub. fur. aduer. nau. & etiam colligitur ex gloſ. in l. licet. §. in factum. ff. nau. cau. ponit plures differentias. Quę autem ſint bonę, & quę nō, vide Bart. in d. rub. ff. fur. aduer. nau. Ad illud autem, quod dixi, ꝙ hæc actio datur in duplum, eſt aduertēdum: quia licet gl. in d. rub. ff. nau. caup. dicat ꝙ in hoc duplo ineſt rei perſecutio, tamen ſecundùm Bart. in d. rub. vult dicere contrarium, vt ſcilicet in hoc duplo non inſit rei perſecutio, ſed totum ſit pœna. Et quòd ſit actio in factum. probat text. optimus in materia iſta in §. itē exercitor. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delict. naſcun. in l. fin. §. hæc actio. ff. nau. cau. ſtab. Reliqua pro terminis vide in locis prælleg. & dicetur, cùm erimus circa illas duas actiones in factum, de quibus ſ. mentionem habui. Secūdò, ꝙ ſit prętoria, eſt tex. in dicta l. j. §. nauigādi. in duobus locis, ibi: ex edicto prætoris. & ibi: iure honorario. & l. fi. §. hæc iudicia. ff. nau. caupo. Tertiò, ꝙ ſit in perſonam, probatur, cùm veniat ex quaſi delicto. d. §. finali. Inſtitu. de oblig. quæ ex quaſi deli. Quartò ꝙ ſit rei perſecutoria, probatur in dicta l. j. Et eſt etiā pœnæ perſecutoria, vt ibidem. Quintò quòd ſit in duplum, probaui ſuprà in primo termino. Sextò, ꝙ ſit ſtricti iuris, patet in d. §. actionum. Septimò poteſt dici ꝙ ſit perpetua quātum ad rei perſecutionem, & annalis ſit quantum ad pœnam, per ea, quæ habentur in l. in honorarijs. de act. & oblig. Et ſatis patet ex his, quæ dixi in proxima præcedenti. Vide tex. in dicta l. fi. §. hæc iudicia. Octauò, ꝙ detur hæredibus. patet ex text. in d. §. fin. Inſtitu. de oblig. quę ex deli. naſcun. Sed contra hæredes non datur. d. l. fi. §. hæc iudicia. ver. in hæredem. Niſi dicamus quòd teneantur de eo, quod ad eos peruanit, prout dicitur in multis pœnalibus: vt in §. penulti. Inſtitu. de perpe. & tempo. actio. Nonò, nō infamat, per dicta in Publiciana. Item eſt directa, per dicta in præcedenti. Item non eſt contraria, eodem modo. Item eſt ſimplex, & ſingularis, vt in præcedenti, &c.

36 **Serui corrupti.** Hæc competit domino ſerui aduerſus illum, qui ſuo conſilio, & perſuaſionibus ſeruum talem corrupit, vel ꝙ ortatus ſit eum ad furtum faciendum, vel quod ſimile delictum, vel cùm deteriorem fecerit animo. & moribus, puta contumacem domino, luxurioſum, & ſic de ſimilibus: prout hæc omnia probātur in l. j. & ſeq. ff. de ſer. corru. in l. ſi quis perſuaſerit. C. eod. §. vnde. Inſtitu. de act. & obli. quæ ex delict. naſcun. & §. in duplum, in ver. item ſerui. Inſti. de act. Et datur in duplum, vt dictis iuribus. Bene verum eſt, ꝙ in duplo ineſt ſimplum, cùm non ſit totum pœna. Tex. eſt in l. vt tantū. §. in hac. ff. de ſer. corru. gloſ. in l. j. in princip. ver. in duplum. eod. titu. Et eſt aduertendum ꝙ habet locum in ſeruo corrupto ſolum: quia ſi corrumperetur filiusfamilias tunc non habet locum hęc actio, ſed ſuccedit vtilis actio: & reſpectu intereſſe poteſt deferri iuramētum in litem, reſeruata taxatione iudici: vt eſt text. & ibi bona glo. & doct. in d. l. vt tantum. § j. ff. eo. Secūdò, ꝙ ſit ſimplex. Item ꝙ ſingularis. Item ꝙ nō contraria, ſunt termini manifeſti, per ſæpe dicta in prę-cedentibus. Quintò, ꝙ ſit prætoria, eſt text. in l. j. in prin. ff. de ſer. corru. cū ſi. Sextò, ꝙ ſit in perſonam, probatur, cùm ſit ex delicto, vt dixi in pluribus alijs. Et ꝙ ſit ex delicto, eſt text. in l. in hoc iudicio. ff. de ſer. corrup. Septimò, ꝙ ſit rei perſecutoria quantum ad rem, patet ex ī dicendis. Octauò datur in duplum: vt l. doli. §. hæc actio. j. & l. ſi quis. §. ſi. & l. vt tantum. §. in hac. ff. de ſer. cor. d. ver. item ſerui. Inſtit. de act. intelligendo ſanè ꝙ inſit rei perſecutio, vt dixi in primo termino. Et ex hoc arguitur ꝙ ſit etiam perſecutoria. Nonò, eſt ſtricti iuris. d. §. actionum. Item eſt perpetua, & non temporalis: vt eſt tex. in l. hęc actio. ff. de ſer. cor. Intellige ſanè quātum ad rem perſequēdam: aliâs eſt annalis, per reg. l. in honorarijs. de act. & oblig. cogitabis. Vndecimò, datur hæredibus: vt d. §. hæc actio. In hæredes non datur, ex eo ꝙ pœnalis, per illum text. niſi ſaltem de eo, quod ad eos peruenit: vt in præcedenti dixi. Item non infamat, per dicta in Publiciana. Vltimò eſt directa, cùm veniat ex verbis, & mēte prętoris, vt latè dixi in Publiciana, licet reperiatur quandoq; vtilis, vt in vſufructuario, cui datur vtilis, ſi ſit corruptus ſeruus, in quo vſumfructum habet. l. ſi quis ſeruum. § ſi in ſeruo. ff. de ſer. corru.

37 **Vi bonorum raptorum.** Hæc actio competit illi, cuius bona per vim ablatiuam rapta, & ablata ſunt, dummodo ſint mobilia, quæ aſportari poſſint: vt habetur in toto titu. ff. vi bo. rap. & Inſtit. eo. per glo. in l. j. C. de his, quæ vi, metúsve cau. Et intra annum datur in quadruplum, in quo ineſt rei perſecutio poſt annum in ſimplum. Inſti. eod. titulo. in princip. & in l. ij. in prin. & §. in hac actione. ff. eodem titulo. Quot autem ſint genera violentiarum, vide gl. in dicta l. j. C. quod metus cauſa. & gloſſa in l. exta t. ff. eod. ti. Et datn caſu quòd aliquis ex loco, vbi nullus erat, rem abſtuliſſet, an teneatur furti, vel vi bonorum raptorum, vide quæ habentur in l. ſi quis ex domo. ff. de fur. per Bart. in l. j. ff. vi bo. rap. Vide etiam ſanctum Blaſium hic, qui refert, & ſequitur. Secūdò, quòd ſit prætoria, eſt text. in dicta l. ij. in princip. ff. vi bo. rap. Inſti. eod. in princip. Tertiò, quòd in perſonam patet, cùm veniat ex maleficio vt in pluribus alijs dixi. Quartò, quòd ſit rei perſecutoria quantum ad rem patet, cùm poſt annum detur in ſimplum: vt iuribus allega. in primo termino, licet intra annum ſit pœnæ perſecutoria. Item quòd detur in ſimplum, & in quadruplum, ſecundùm varios terminos, iam eſt declaratā. Item quòd ſit ſtricti iuris, patet in d. §. actionum. Item quòd ſit perpetua quantū ad ipſam rem, patet, vt ſ. licet quantum ad pœnam annalis. Octauò, datur hęredibus. Tex. eſt in l. ij §. fin. qui incip. hæc actio. ff. vi bo. rap. Contra hęredes non datur, vt ibi habetur. Sed an detur pro eo ſaltem, in quo eſſent facti locupletiores, vide in textu in ver. an tamen. cum gloſ. & doct. &c. Nonò, eſt infamatoria. l. j. ff. de inſa. §. ex quibuſdam. Inſti. de pœna teme. litig. Decimò, eſt directa: quia ex verbis, & mente, vt ſ. dixi in alijs. Sed aduerte, quia gl. Inſt. vi bo. rap. in prin. in ver. vtilis. videtur tenere ꝙ ita demum hæc actio ſit directa, ſi plures res raptæ ſunt: ſed ſi vna tantùm, ſit vtilis. Ita videtur tranſire gl. in ij. oppo. iuxta theoricam traditam ad l. qui filium. §. Sabini. poſt gloſ. ibi ff. ad Trebel. Angel. Are. in §. reſponſa prudentum. Inſtit. de iur. na. gen. & ciui. Sed ille tex. Inſti. vi bo. rap. in princ. dum dicit quòd actio vtilis eſt, etiam ſi quis vnam rem minimam rapuerit, innuit cōtrarium: imò ſi hoc eſſet verum, ſequeretur quòd ſemper hæc actio eſſet vtilis, per dictionē Etiam, ibi poſitam, quæ implicat: quaſi dicat, non ſolùm ſi plures res raptæ ſunt, eſt vtilis actio vi bonorum raptorum, ſed etiam quando vna ſolum. Vnde melior videtur prima opi. glo. ibi dicentis, vtilis eſt: id eſt, efficax. Vel poteſt dici, vtilis eſt: id eſt, prodeſt: quaſi poſſit intentari hæc actio non ſolum pluribus rebus raptis, ſed etiam vna. Vndecimò, non eſt contraria per dicta in alijs. Item eſt ſingularis. Vltimò eſt ſimplex, per dicta in Publiciana, &c.

38 **Iniuriarum, quæ non** deſcendit ex lege Cornelia. Primò eſt ſciendum, quòd actio iniuriarum reperitur duplici iure introducta, ſcilicet prætorio, & ciuili. Et hinc eſt ꝙ altera dicitur prætoria, quam nūc tangam. Altera ciuilis, de qua dicemus inter ciuiles. Pro nunc breuiter ſcias quòd hæc, quę eſt prætoria, competit extra tres caſus, in quibus competit ciuilis: de quibus eſt tex. in l. lex Cornelia. in princ. ff. de iniu. in §. ſed lex Cornelia. Inſti. eod. titu. & ibi gloſ. in ver. introduxit. ſcilicet cùm quis fuit pulſatus, vel verberatus, vel quis per vim intrauit eius domū. In alijs caſibus cōpetit hæc iniuriarū prætoria: puta quòd alicui iniurioſe ſit dictum conuicium, vel quid ſimile vt habetur in l. ſi non conuicij. C. de iniu. in l. prætor. in princ. ff. eo.

ff.eo.in l.itẽ apud Labeonem.§.ait prætor. eodem titulo. Et in hac actione fit æſtimatio per iuramentum actoris, ſecũdùm ſuam æſtimationem, & taxationẽ iudicis, ſecundùm gloſſam in l.iniuriarum æſtimatio.ff.de iniu.in l.lex Cornelia. in princip. eodem titu. & gl. in §.ſed lex.& §.pœna.Inſti.eo. quod aliter procedit in actione ciuili, vbi iudex æſtimat: vt dicitur in locis præal. licet Bart.in dicta l. iniuriarum æſtimatio, poſt Azo.in Sum.C.eodem titulo. dicat veriorem eſſe opi. quòd non differãt in hoc prætoris & ciuilis, per l. ſed ſi vnus.§.ſeruus meus. & l.item apud Labeonem.§.quod ait prætor.ff.eo.de quo ibi vide, & in d.l.ſi non conuicij.C.eo.& adde quę dicam in actione ciuili iniuriarum ad vtriuſq; declarationem. Secundò, quòd ſit prętoria, patet in iuribus præalle.cum ſimi. Tertiò, ꝙ ſit in perſonam, probatur, cùm veniat ex delicto: vt in multis dixi. Quartò eſt pœnæ perſecutoria, cùm detur ſolùm ad vindictam, non ad aliquid, quod de patrimonio abſit: Ita probatur in l. prętor.§.j.ver.quod ergo.el j.in fi.ff.de iniu.dum dicit, vt vendicetur, non vt damnũ ſarciatur. Item poteſt dici ꝙ detur in ſimplum: hoc eſt ad id, quod eſt in æſtimatione deductum ſecuta iudicis taxatione, nec reperitur prius ſimplum, cui poſſet addi duplum. vel quadruplum. Sextò, eſt ſtricti iuris: vt d.§.actionum. Item non eſt perpetua, ſed durat anno: vt l.ſi non conuicij.§.j.C.de iniu. Qualis autem ſit iſte annus vtilis, an continuus: dic vt ibi, & vide in §.pœna. Inſtit.eod. Item non eſt tranſitoria ad hæredes, cùm non detur hęredibus, vel contra.l.iniuriarum.in prin.ff.eod. Et ratio eſt, quia non dicitur in bonis noſtris ante litis conteſtationem.l.iniuriarum actio. ff.eo.vide text.& gloſ.in §. nos omnes.verſicu. ſed hæredibus.Inſti.de perpe. & tempo. act. Item infamat.l.j.ff. de infa.§.ex quibuſdam.Inſtit.de pœna teme.liti.l.j.§.prætor.in princi.ibi: qui famoſam actionẽ.ff.de iniur. Decimò, quòd ſit directa, patet, quia ex verbis & mente. Et quòd non contraria, & quòd ſingularis, & vltimò quòd ſit ſimplex, ſunt termini manifeſti, per latè dicta in aliis, maximè in Publiciana.

39 In factum ſubſidiaria legis Aquilię. Primò eſt ſciendum ꝙ hæc actio habet locum, quando alicui eſt datum damnum, vel iniuria de nõ corpore in non corpus: vt ponitur exemplum in §.fina.Inſtitu. ad legem Aquiliam.tunc, quia non poteſt habere locum directa, nec vtilis actio legis Aquiliæ prætor ſupplet hanc in factum actionem: vt eſt textus not.in l. quia actionũ.ff.de præſcrip.verb. quod dic vt in §.fi. Et plenè declarabitur, cùm erimus in directa actione legis Aquiliæ, quę eſt ciuilis. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text.in d.§.quia actionum.ff. de præſcrip.verb.& d.§.fi.cum ſi. Et quòd in perſonam, patet etiam, cùm deſcendat ex delicto: vt in præcedenti.& pluribus aliis dixi. In aliis decem terminis dicas vt latè dicam in directa actione legis Aquiliæ inter ciuiles: & tuipſe interim potes inueſtigare, &c.

40 In factum loco cuiuſlibet interdicti. Antè, quàm deſcẽdam ad terminos interdictorum, plura principalia præmittenda duxi ad euidentiam, quibus viſis, quàm facilima tibi erunt interdicta. Primũ igitur eſt, ꝙ hodie loco cuiuſlibet interdicti eſt prodita vtilis actio in factum: vt habetur in §.finali.Inſtit.de interdi. & l.incerti.& l.finali.C.eo. Sed aduerte quòd licet hodie non proponantur interdicta cùm illa ſolennitate qua olim, tamen extra ordinẽ poſſent proponi: vt d.l.incerti. Et ita ſentit gloſ.in l.j.§.reſtituendæ.ff.vti poſ.in gloſ.in ver. per actionẽ. Secundò, præmitto ꝙ ſunt plura genera actionis in factũ: vt eſt gl.not.in d.§.fin.in rubri.ff.de præſcrip.verb.& l.quoties.eo.ti.vbi vide. Tertiò, quod licet plures reperiantur diuiſiones interdictorũ, vt in toto tit.Inſti.de interdi.tamẽ ego recolligi plures alias, vt ĩ.patebit: & profiteor apud neminẽ legiſſe. Prima igitur diuiſio interdictorũ ſit, ꝙ quædã dantur reſpectu diuinarũ rerum, quędã reſpectu humanarũ. Iſta diuiſio probat in l.j.in ver. ſciendũ.ff.de interdi. Reſpectu rerũ diuinarũ interdicta ſunt, ne quid in loco ſacro.de mor.inſe.de ſepul.ędi. Reſpectu humanarũ ſunt omnia alia. Secũda diuiſio, quę poteſt dici reſpectu effectus, eſt, quia quædã dicũtur exhibitoria, quędã reſtitutoria, quędã prohibitoria, & quędã miſta. Hęc diuiſio probatur in l.j.§.interdictorum autem.ff.de interdi. Et exhibitoria ſunt de lib.ho.exhi. de lib.exhi. Inſtit.de interdi.§.exhibitoria. Prohibitoria, ne quid in loco pub.& de mor.inſe.§.prohibitoria. Inſti.eo. Reſtitutoria, vt interdictum de vi & vi arma.quo.bo.& ſi. Miſta ſunt, ne vis fiat ei, de libe. exhi. Nam primò prohibet prętor inferri vim poſſeſſori, & amiſſam cogit reſtituere. l.pe.§.cùm prętor.§.ne vis fiat ei.l.j.§.interdictorum. de interd. Sed aduerte, ſi huic diuiſioni poſſet addi quintum membrum, vt quædam interdicta dicantur deductoria, vt interdictum de lib. dedu.per text.in l.iij.§.j.& ſeq.ff.de lib.exhi. licet hoc membrum non poſuerit Iuriſconſultus, dicam ſuper eo. Tertia diuiſio eſt reſpectu temporis, pro quo dantur interdicta: quia quædam dantur in tempus pręſens, quædam in tempus pręteritum. Iſta probantur in l.j.§.interdictorum quædam.ff.de interdi. In præſens tempus dantur vti poſsidetis, & vtrobi. quia ille, qui reperitur poſſeſſor tempore litis conteſtationis, ille vincit, dummodo non vi, nõ clam, non precario poſsideat. Ita habes in §.hodie.Inſtit.de interdi. in l.j. in fi.ff. vtrobi. In tempus præteritum dantur: vt ff.de iti. actúque priua.de aqua quoti.& æſti. l.j. Quarta diuiſio fit reſpectu temporis, intra quod dantur interdicta: quia quædam ſunt annalia, quædam perpetua. Iſta probantur in d.l.j.§.fi.ff.de interdict. Et annalia ſunt, vt interdictum vnde vi.l.j.in prin.de vi & vi arma. Perpetua, vt de tab.exhib.l.iij.§.fi.ff.de tab.exhi.cum ſi. Et adde diſtinctiunculam, quòd autem ſunt interdicta, quæ continent rei perſecutionem: & tunc datur perpetuò, niſi ſint ex maleficio. Si verò non continent rei perſecutionem, terminantur anno, niſi de eo, quod peruenit ad hæredem. Vide in l.in honorariis.de act. & obli. in l.ij. in prin.ff.de vi & vi ar.in §.non autem omnes.Inſtitu.de perpe. & tempo.act.cum ſimi. Quinta diuiſio eſt reſpectu perſonarum, quibus competunt: quia quædam ſimplicia, & quædam duplicia. Iſta probatur in l.ij.in prin.ff.de interdi. Simplicia ſunt, vt exhibitoria, & reſtitutoria interdicta: hoc eſt, vbi cognoſcitur actor à reo. Duplicia, prout eſt interdictum vti poſ. & vtrobi, vbi non cognoſcitur actor à reo: vt habetur in §.tertia.Inſtitu. de interdict.d.l.ij.in princ.eo.tit. Sexta diuiſio reſpectu cauſæ pro qua competunt quædam hominum cauſa, quædam cauſa diuini iuris. Iſta probatur in l.ij.§.interdicta autem.ff.de interd. Hominum cauſa omnia interdicta cõpetũt, excepto ne quid in loco ſac.de mor. inſe. & de ſepul. ædi. nec iſta eſt eadem cum prima, quia iſta dicitur reſpectu cauſæ, illa reſpectu pertinentiæ, licet videatur eadem. Septima diuiſio poteſt dici reſpectu cauſæ, quam continent: quædã enim continent cauſam proprietatis, quædam quaſi proprietatis. Iſta probatur in d.l.ij.§.quædam interdicta. ff. eo. cauſam proprietatis continet interdictum de iti.actúq; pri. Quaſi proprietatis verò, vt ne quid in loco ſac.cùm res ſacræ ſint in nullius bonis.§.nullus.Inſtit.de re. di. Octauò diuiſio eſt reſpectu poſſeſsionis: quædam ſunt adipiſcẽdæ poſſeſsionis, quædam recuperandæ quędam retinẽdæ. Iſta probatur in d.l.ij.§.hæc autem.& §.adipiſcendę.Inſti.eo. Adipiſcendæ autem ſunt, vt quorum bonorum, & Saluianum interdictũ. Recuperandæ, de vi & vi ar. Retinẽdæ, vt vtrobi, & vti poſ. vt §.adipiſcendæ.§.recuperandę.§.retinendę.Inſtitu.eo. Nona eſt diuiſio reſpectu vtilitatis, & iuris: quædã enim ad publicã vtilitatem ſunt, quędam iuris ſui tuendi cauſa, quædam officij cauſa, & quædã rei familiaris. Iſta probatur in d.l.ij.§.hominũ cauſa. Ad publicã vtilitatem, vt interdictum de via pub. vt in flumi.publi. de cloa. & iti. publi. Iuris ſui tuendi, vt de libe. exhib. Officij cauſa, vt de lib. ho. exhi. cùm homo homini officiũ debeat. l.ſeruos ea. in fin.ff. de ſer. expor. Obſequium eſt inter patronum & libertum. l. obſequij. C. de neg. geſt. Pietas inter patrem & filium. l.ij.C.eo.tit. vide gloſ.in d.l.obſequij. Cauſa rei familiaris ſunt, vt de itine. actúq; priua. vti poſ. vnde vi, quo.bo.& quo.lega.& ſi.& habes diuiſiones ad interdicta: nec ita aliter reperies. Quartò, ad euidẽtiam habes ſcire quot ſint regulę affirmatiuæ interdictorũ. Et prima eſt, ꝙ omnia interdicta ſunt perſonalia.l.j.§.pe.ff.de interdi. licet in rem ſcripta ſint. Et aduerte, quia quando actio dirigitur in perſonam præſupponit quem obligatum: ſed quando in rem, quis non eſt obligatus, licet moueatur controuerſia ſuper re: vt probatur in §.omnium.Inſti. de act. Secunda regula, ꝙ in omnibus interdictis habetur ratio fru-

ctuum à die lit.cõteſt.& non ante.l. interdicta.ff.de interdi.licet fallat in interdicto de vi & vi ar.in quo veniũt fructus à die expulſionis:vt l.j.in princip.& §.ex die.ff.de vi & vi ar. Tertia regula ꝙ loco cuiuſlibet interdicti hodie datur actio in factũ:vt in d.§.fi.Inſti. de interdi.l.incerti.& l.fi.C.eod.titu.de quo etiam tetigi ſ.in j.euidentiali ad interdicta. Quarta regula,ꝙ interdicta,quæ ſunt annalia,ſiunt perpetua de eo,quod peruenit ad eum,cum quo agitur.l. penultima.ff.de interdi. Quinta regula,quòd interdicta, quæ ſunt annalia ad agendum , ſunt perpetua ad excipiendum. l.licet. C. de exceptio. Sexta , vt quęſtio de poſſeſſione procedat per interdicta,cùm ipſa ſint de poſſeſſione.l.incerti.C.de interdi.& l.finali. C.quo.bo. Septima, quòd vbi concurrit petitorium & poſſeſſorium , prius agitatur poſſeſſorium .l.incerti.C. de interdict. latè per Bart.& omnes in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir. poſſeſ.cum fi. Octaua,quòd petitorium , & poſſeſſorium debent intentari coram eodem iudice:vt l.nulli.in fi.C.de iudi.cum fi. Nona,ꝙ omne interdictum poteſt vtiliter proponi deficientibus directis verbis: vt probatur in l.j.C. de interdi.cùm detur ibi vtile interdictum de arb.cæd.caſu quo radices arbori,noceãt domui alterius:& ſic non rami,iuxta verba edicti. Quintò,& vltimò, ad euidentiam interdictorum præmitto quòd ſunt plures aliç regulę negatiuę. Prima eſt,ꝙ nullum interdictum infamat,vt l.neq;.ff.de vi & vi ar, quod tene menti pro vno termino ad omnia interdicta. Secunda quòd nullum interdictum redditur ſolenniter.d.l.fi. Inſtitu.de interdi.& l.incerti.C.eod. Tertia,quòd in nullo interdicto habetur ratio fructuum ante litis conteſtationem niſi in interdicto vnde vi , vt dixi in ſecunda regula affirmatiua ſ. Quarta, nullum interdictum poteſt reddi inter non ſubiectos.l.ij.C.de interd. facit text.in l.extra territorium.ff. de iur. omnium iudicum. Quinta nullum interdictũ redditur pœnaliter, niſi deſcendat ex maleficio, l.fi.ff.de interdi. Et ſic habes regulas interdictorum tam affirmatiuas, quàm negatiuas:de quibus habes gl.magiſtram in l.antepenul. ff.de interdi.aliam in l.incerti.C.eodem titulo. Et hoc tene menti: quia non reperies alibi iſtos terminos ita declaratos. ¶ His igitur præmiſsis ad laudem Dei , & matris eius,pro ſequendo arborem, intro nunc interdicta,&c.

41 In factum de mortuo inferendo. Et cùm ſit clarum, vt dixi in primo euidentiali , quòd hodie loco cuiuſlibet interdicti datur actio in factum. Pro primo termino eſt ſciendum,ꝙ dicta actio loco huius interdicti competit ei qui vult ſepelire cadauer in aliquo loco, in quo habet ius ſepeliendi,cõtra eum,qui prohiberet ipſum mortuum inferre,vt deſignat prohibere. Et eodẽ modo ſi prohiberetur quis portare ea ,quæ ſunt neceſſaria ad ſepeliẽdum. De hoc eſt tex.in l.j.in prin.& §.ædificare.& ff.de mor.infe. Et hoc interdictũ eſt prohibitorium.d.l.j.§.hoc interdictum. Secũdò, quòd ſit prætorium:probatur in l.j.in princ.ff.eod. Tertiò,eſt in perſonã:quod patet,cùm omnia interdicta ſint in perſonam,licet in rem ſcripta. l.j.§.fi.ff.de interdi.cum fi. Quartò poteſt dici ꝙ ſit rei perſecutorium,cùm proſequatur ius inferendi in locum.d.l.j.de mor.infe.l. liberum.ibi:quanti eius interfuit.de reli. & ſump. fune. Item ꝙ ſit ſtricti iuris:probatur in §.actionum. Item ꝙ perpetuũ,patet,cùm eſt rei perſecutorium,per l.in honorariis.de acti.& oblig. Item datur hæredibus,ex quo eſt rei perſecutorium,per d.l.in honorariis. In hæredes non,cùm veniat ex delicto, per l.j.C.ne ex deli. defun. Item nõ infamat , vt fuit dictum in prima regula negatiua ad omnia interdicta.per l.neq;.ff.de vi & vi ar. Item eſt directum ex fundamento:quia ex verbis & mente. Non eſt cõtrarium , quia nõ ex contractu,vt dixi in Publiciana,& in aliis,& etiam iuxta gl.in d.l. conſenſu.ff.de act.& oblig. Item eſt ſingulare,vt patet. Vltimò , & ſic Decimotertiò eſt ſimplex,eodem modo.

42 In factum de ſepulcro ædificando. Pro hoc interdicto eſt ſciendum,ꝙ datur illi,qui prohibetur ædificare ſepulcrum in loco ſuo, vt deſiſtat à prohibendo: vt etiam ſi impediret portare cæmenta, vel reformare ſepulcrum iam ædificatum , vt de his omnibus eſt text. in l.j.§.facere.& §.ædificare.ff.de mor.infer.& ſepul.ædifi. & eſt prohibitorium,vt etiam ſuperius. Et ꝙ ſit prætorium,eſt tex.in d.l.j.§.ait prætor. Et in omnibus aliis fundamentis idem putarem dicendum,vt in proximo præcedenti:tamen cogita,&c.

43 In factum,ne quid in loco ſacro. Hoc interdictum habet locũ,cõtra eum, qui vellet aliquid facere,vel immittere in loco ſacro, cùm in eo nõ poſsit aliquid ædificari,vel immitti,propter deformitatem,vel incommodum:vt eſt text.in l.j.ij.& iij.ff. ne quid in loco ſac. Et dicit ſanct. Blaſins,ꝙ habet locum antè,quàm aliquid factum ſit. quod verũ eſt,ſi loquimur de capite prohibitorio:ſecus ſi de capite reſtitutorio,vt.j̃.proximè dicam. Et in his terminis pone ꝙ aliquis vult facere depingi crucifixum in eccleſia,vel alium ſanctũ:quid dicendum? Reſpõdeo,ꝙ non prohibetur,quia interdictum debet intelligi de his,quæ tendunt ad incommodum , & deformitatem, non in aliis. Ita probat text.in l.j.§. quod ait.ff. ne quid in loco ſa. & ibi expreſsè hanc quæſtionem decidit Bart. Et hoc interdicto quilibet de populo agere poſſet,vt ibi etiã Bar.arg.l.ſi quis in hoc.C.de epi. & cleri.l.ij.§.hoc interdictum.ff.ne quid in loco publ. Item ſcias ꝙ cùm muri ciuitatis Romanæ ſint ſacri,ꝙ quis non poſſet ſuperædificare. Et eodem modo in muris omniũ ciuitatum,propter incendia,& ſimilia. Ita probat text.in l.iij.ff.ne quid in loco ſac.niſi princeps permitteret,vt ibi dicit Bartolus. Et tene menti,quia vidi multoties ſuperædificari in muris ciuitatum, vel caſtrorum. Secundò, quòd ſit prętorium,probat text.in l.j.in princip.ff.eod. Tertiò credo quòd ſit perpetuum,& non annale:ſicut interdictum de via publica,vt in l.ij.§.hoc interdictum.antepenulti.ff.ne quid in loco publico.licet actiones populares ſoleant eſſe annales: vt l.fin.de pop. act. Et hoc ſit ſpeciale fauore publicæ vtilitatis,& etiam rerum ſacrarum:iuxta gl.in dicta l.hoc interdictum. In aliis fundamentis dicerem vt in præcedenti.

44 In factum, & quod factum, immiſſum ve tollatur:vt etiam tetigi in præcedenti,quia interdictum ne quid in loco ſac.habet caput reſtitutorium,ſcilicet poſtquàm aliquid eſt factum , non ſolùm ante:videlicet quòd ſi aliquid ſit factum in loco ſacro, per hoc interdictum cogitur illud tollere. Et hoc eſt , quod Ioan.in arbore ſua poſuit hîc duo in ſeparatis cellulis,licet in effectu poſſet dici vnum interdictum,habẽs duo capita, alterum prohibitorium,alterum reſtitutorium. Et dato caſu, quòd quis nõ faceret aliquid in loco ſacro,ſed in loco religioſo,& ſic præter mentem,vel melius præter verba interdicti , tunc crederem quòd haberet locum iſtud ſuperius , & ſecundùm varios terminos & vtile , arg.l.j.C.de interdi.cum fi. In aliis terminis dic vt in præcedenti,&c.

45 Ne quid fiat, immittatúr ve in via publica , aut itinere , quo deterior fiat. Primò , hoc interdictum habet locum contra illum,qui aliquid vellet immittere,vel facere in via, vel itinere publico , propter quod iter , vel via redderetur deterior aliquo modo. De hoc eſt tex.in l.ij.§.ait prætor.ff.ne quid in loco publico.& hoc caſu eſt prohibitorium antè , quàm ſcilicet aliquid ſit factum. Secundò,quod ſit prætorium,patet in d.§.ait prætor. Tertiò,eſt perſonale , prout alia,vt in regulis dictum fuit , licet in rem ſcriptũ,&c. Quartò,eſt ſimplex,vt patet. Quintò,ſingulare. Sextò, eſt directum,quia ex verbis,& mente. Septimò,non eſt cõtrarium vt in primo interdicto dixi , & in Publiciana. Octauò non infamat,vt in regulis dixi. Nonò , non datur hæredibus , nec in hæredes.cùm ſit populare, per l.fi.ff.de pop.act.l. ſi verò.§. hæc autem actio.ff.de his,qui deie.vel effu. Decimò,eſt rei perſecutoriũ, & ſatis arguitur,cùm tendat ad intereſſe conſequendum:vt d.l.ij. §.interdictum hoc.& §.hoc interdictum.eod.tit. Vndecimò, quòd detur in ſimplũ,patet,cùm detur ad intereſſe, vt dixi. Duodecimò, eſt ſtricti iuris,quia non reperitur in §.actionum. Vltimò eſt perpetuum, per ea quæ dixi in decimo termino , iuncta l.in honorariis.de actio.& obliga. Et ſecundùm gloſ. in d.§.hoc interdictum. eſt ſpeciale propter publicam vtilitatem : cùm regulariter omnes actiones populares ſoleant eſſe annales,per l.fina. de pop. act. cum

fi.Et

ſi. & hoc eſt, quod facit dubiũ, ꝙ etiam deberet dari hæredibus. & in hæredes, vt ſit ſpeciale. Sed ex quo ſumus in capite prohibitorio: & plura ſpecialia in dubio nõ cõceduntur: igitur tamẽ cogita &c.

46 In factũ, vt quod factum, immiſſumve tollatur. Hoc habet locum contra eum, qui aliquid immiſit, vel fecit in via publica, vel itinere, propter quod via eſt facta deterior, vt illud tollat: & pro eadem cauſa datur, quia ſuperius. Sed differunt, quia illud prohibitorium, hoc verò reſtitutorium. vt eſt text. in l. ij. §. hoc interdictũ. el pe. ff. ne quid in loco pub. & habetur in d. §. prætor ait. In omnibus aliis terminis dicerem vt in ſuperiori, & per illas leges, hoc excepto, quòd hoc quandoque reperitur vtile: vt in caſu textus d. l. ij. §. habere. ver. non enim. ff. ne quid in loco publico.

47 In factum ne quid in loco publico. Hoc procedit contra eum, qui vellet aliquid facere, vel immittere in loco publico, propter quod locus fieret deterior, reiecta via, vel itinere, vt ſ. eſt viſum. Nam per hoc interdictum prohibetur facere, in l. ij. §. j. ff. ne quid in loco publico. Et quæ intelligãtur loca publica, vide in ea. l. §. publici. & iſta loca publica deſeruiunt vſui vniuſcuiuſque. Nam ſi eſſent in patrimonio fiſci, tunc non ageretur hoc interdicto. d. l. ij. §. hoc inter. el ij. Et aduertendum, quòd ſi aliquis eſſet iam prohibitus facere, & hoc non obſtante faceret, cogitur illud tollere. Sed ſi non eſſet prohibitus, & faceret, tunc non cogitur tollere: quia eſt prohibitorium, non reſtitutorium. Et ratio eſt, ne vrbs ex deſtructione deformetur. Vide text. in d. l. ij. §. ſi quis neminẽ. ff. ne quis in loco pub. Et in hoc, cũ reuerẽtia, malè ſenſit ſan. Blaſius, dum ſubdit. Vel quod immiſſum eſt, tollatur. Adde tex. in d. l. ij. §. hoc interdictũ. el pe. ff. eo. Secundò, ꝙ ſit prætorium, eſt tex. in l. j. in prin. ff. eo. In reliquis terminis dico vt in proximis. Eſt etiam verum quòd hoc aliquando vtiliter datur: vt in caſu d. l. ij. §. cùm quidam. & §. aduerſus. ff. eodem.

48 In factum de fluminibus, & ne quid fiat, immittatúrve in flumine, ripáve eius, quo ſtatio, vel nauigatio deterior fiat. Primò, hoc interdictum competit aduerſus eum, qui vellet aliquid facere, vel immittere in flumine publico, vel ripa, vt nauigatio, vel ſtatio ripæ deteriores fierent: quia prohibetur per hoc interdictum, vel hanc actionem in factum: vt l. j. in princip. & per totum §. hoc interdictum. Et eſt prohibitorium antè, quàm aliquid fiat. d. l. j. §. deinde. eod. tit. Secundò, quòd ſit prætorium, eſt text. in d. l. j. in princip. Tertiò, quòd in perſonam, dixi in regulis. In aliis terminis dicas vt in ſuperioribus. Eſt bene verum quòd aliquando eſt vtile: vt d. l. j. §. non autem omne. ver. ſed Labeo. eod. tit.

49 In factum, & quod factum, immiſſúmve tollatur. Hæc actio competit circa eandem cauſam, vt ſuperior: ſed hoc interdictum differt ab illo, quia eſt reſtitutorium, vbi illud eſt prohibitorium: Et hoc competit aduerſus eum, qui aliquid immiſit, vel fecit in flumine publico, vel ripa, &c. quia per hoc interdictum cogitur illud tollere. De hoc eſt tex. in d. l. j. §. pe. & fin. ff. de flumi. Et in omnibus dico in iſto vt in proximo: & vtrunque eſt populare, vt patet.

50 In factum, vt cui liceat frui loco publico, quem is conduxit, & eius ſocio. Hæc actio competit ei, qui conduxit aliquem locum publicum, vel eius ſocio, caſu quo prohiberentur frui, vel vti, puta quòd conduxerint vectigalia, &c. vt habetur in l. j. ff. de lo. pub. fruen. Et intellige quòd hæc conductio fiat ad modicum tempus: aliâs ſi ad decennium, & quis poſſideret, de iure ciuili habet exceptionem: ſi non poſſideret, haberet vtilem rei vendicationem, vt habetur in l. j. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager vect. vel emph. pe. in l. j. §. quod ait. ff. de ſuperfi. & ſequitur ſanctus Blaſius, & bene. Adde gloſſ. in d. l. j. in ver. conduxerit. & doct. &c. Secundò, hoc interdictum, ſiue hæc actio, eſt perpetua: probatur ex eo, ꝙ eſt perſecutorium, iuxta l. in honorariis. de act. & obli. Tertiò, ꝙ detur hæredibus, eadem lege probatur, non in hæredes, cùm deſcendat ex quaſi delicto, cùm quis prohibet. Item quòd directum. Item quòd non infamet. Item quòd ſingulare, & ſimplex, eſt manifeſtũ. Item nec eſt contrarium. Nonò, quòd ſtricti iuris, patet in d. §. actionum. Decimò, eſt prætorium: vt d. l. j. in princip. ff. ſi ager vec. Item quòd in perſonam, dixi in regulis. Item quòd rei perſecutorium, patet, quia datur in id, quod abeſt ab aduerſario. Item eſt ſimplum, vt in vulgaribus pluries allegatis.

51 In factum, vt liceat reficere viam publicam, vel iter publicum. Hoc interdictum, ſiue hæc actio competit illi, qui pro intereſſe publico vellet reficere viam, vel iter publicum vel purgare, aduerſus eum, qui prohiberet ipſum. De quo habetur in l. j. in princip. & per totum. ff. de via pub. & iti. pub. refi. Secundò, quòd ſit prætorium, eſt text. in l. j. in prin. Item ꝙ ſit perſonale, probaui in regulis. Quartò, eſt rei perſecutorium, quia datur ad id, quod actoris intereſt, d. l. j. in fine. eodem titulo. Quintò datur in ſimplum: vt ead. l. in fi. Sextò, eſt ſtricti iuris, vt patet. Septimò, eſt perpetuum: vt in d. §. fin. Octauò, non datur hæredibus, nec in hæredes. d. l. fi. de popu. act. quia eſt populare: licet tex. in d. l. j. §. finali. ff. de via pub. videatur innuere contrarium, dum dicit: Datur omnibus & in omnes, qui prohiberent. Item omnibus volentibus agere contra eum, qui prohibuit. Item non infamat, vt dixi in regulis. Item eſt directum. quia ex verbis, & mente, vt in aliis. Item non eſt cõtrarium. per dicta in Publiciana. Duodecimò, eſt ſingulare, vt patet. Vltimò eſt ſimplex, &c.

52 In factum, vt liceat ire, vel agere per viam publicam, vel iter. Hoc interdictum competit aduerſus eum, qui prohiberet aliquem ire, vel agere per viam publicam, vel iter publicum: de quo reperitur text. in l. ij. §. finali. ff. ne quid in loco publico. & textus in l. j. ff. vt in flumine publico. Et eſt interdictum prohibitorium, vt ibi probatur. Secundò, quòd ſit prætorium, probatur ibidem, & d. §. j. vt in flumine publi. Tertiò quòd ſit perſonale, patet. Quartò, rei perſecutorium: vt in præcedenti dixi. Et in reliquis per omnia eodem modo, &c.

53 In factum, ne quid in flumine publico, ripáve eius fiat, quo aqua aliter fluat, quàm priori æſtate fluxerit. Hoc interdictum competit aduerſus eum, qui aliquid vellet facere, immittere ve in flumine publico vel ripa, vt aqua aliter fluat, quàm priori æſtate fluxerit: vt eſt text. in l. j. in princip. ff. ne quid in flumine publico. Et primũ caput, vt eſt iſtud, dicitur prohibitoriũ: quia cõpetit antè, quàm fiat. d. l. ij. §. hoc interdictum. & eſt populare. d. l. ij. §. hoc interdictũ. el j. & eſt gl. in d. l. j. in fi. in gl. fi. & in quo differat ab interdicto de fluminibus, vide glo. in d. l. j. Secundò quòd ſit prætorium, probatur in d. l. j. in princip. Tertiò ꝙ ſit in perſonã, dixi in regulis. Quartò, quòd ſit rei perſecutorium, probatur in d. l. j. §. fin. & ibi gloſ. quia datur pro intereſſe, ſecundùm glo. ibi: & probatur in §. j. d. l. j. ibi: aliquam iniuriam faciat. Item datur in ſimplum, vt probatur in iuribus præalleg. Item ꝙ ſit ſtricti iuris, patet in d. §. actionum. Item quòd ſit perpetuum, patet ex his, qui in diuiſionibus dixi: & cùm ſit rei perſecutorium, iuxta l. in honorariis. de actio. & oblig. Item datur hæredibus & in hæredes, per text. in l. j. §. hoc interdictum. el ij. ff. ne quid in flumi. pub. licet glo. ibi aliter dicat, & fortè melius, propter contrarium. l. fi. de popu. act. quia datur in hæredes, ſcilicet lite conteſtata, vide ibi per gl. & doct. Item ꝙ non infamet, dixi in regulis. Decimò, quòd ſit directum, patet quia ex verbis, & mente venit. Vndecimò, non eſt contrarium, per dicta in Publiciana, circa hunc terminum. Duodecimò, eſt ſingulare: vt patet cùm nõ detur pro vniuerſitate. Vltimò eſt ſimplex, cùm actor à reo diſcernatur.

54 In factum, & quod factũ, immiſſúmve tollatur. Hoc interdictum pertinet ad eandem cauſam, vt præcedens. Sed differt, quia hoc eſt reſtitutorium, vt ibi dixi, & competit aduerſus illum, qui iam immiſſum habet in flumine, vel

ripa, vt aliter aqua fluat &c. quia cogitur illud tollere. De hoc eſt text. in d.l.j.§.hoc interdictum. el iij. ff. ne quid in flu. pub. & §.fin. & §.pe. & §.antepe. Et eſt ſciendũ ꝙ hęc duo interdicta pertinent ad quæcunq; flumina, tam nauigabilia, quàm nõ: vt eſt text. in d.l.j. §.j. qui incip. hoc interdicto. & vide gloſ.j. in princip. legis. Secundò, quòd ſit prætorium, eſt text. in dicta l.j.§.deinde. Tertiò, quòd in perſonam, patet. In alis omnibus terminis, diceres vt in ſuperiori.

55 In factum, vt liceat ripam fluminis reficere, vel munire. Hoc interdictum cõpetit aduerſus illum, qui prohibet volentem reficere, vel munire ripam fluminis: ne ripa deſtruatur in vicini damnum, dummodo caueat de damno infecto intra decem annos, quod poſſet vicinu contingere. De hoc eſt tex. in l. vnica. ff. de ripa mu. Fuit propoſitum ad exemplum interdicti de via reficienda: & iſta refectio ripæ nõ debet officere nauigationi. d.l.j.§.illa. Et iſta cautio debet præſtari ante opus factum. d.l.j.§.his autem. & §.ſequenti: quia damnum, quod ſequeretur poſt opus factum non præſtita cautione reſarciretur per actionem legis Aquiliæ. d.l.j.§.etenim. in fi. Et habet locum non ſolùm in ripa fluminis, ſed etiam lacus, foſſę: vel ſtagni: vt ead. l. in fi. Secundò, quòd ſit prętorium, patet in d.l.j. Tertiò ꝙ in perſona, patet in regulis. In aliis fundamentis, dic vt fuit dictum in interdicto de via publica reficienda, cum ad eius ſimilitudinem ſit reductum, vt dixi ibidem, &c.

56 In factum, vt liceat nauigare in flumine publico. Hoc interdictum competit aduerſus illum, qui prohibet quem nauigare in flumine publico, vel in ripa onerare, & exonerare, naues: quia per hoc interdictum cogitur deſiſtere à prohibitione. Et de hoc eſt text. in l.j. in princip. ff. vt in flu. pub. & procedit non ſolum in flumine, ſed etiam in foſſa, lacu, val ſtagno publico: vt in l.j. Et quid ſit lacus, ſtagnum, foſſa, ibidẽ vide per gl.j. Et ibi. Hoc interdictũ redderetur vtile, dato ꝙ quis in mari probaretur nauigare. Facit in ſimili quod habetur in l.ij.§.ſi quis in mari. ff. ne quid in loco publico. & ibi gloſ. in ver. ſpectare. Secundò, quòd ſit prætorium, vt patet in dicta l. prima. in princip. Tertiò, quòd ſit in perſonam, patet. In aliis dicas vt dixi in interdicto, vt liceat ire per viam publicam, &c. cùm ad eius ſimilitudinem ſit reductum: vt l. vnica. §.hoc interdictum. ff. vt in flumine publico, &c,

57 In factum, ne vis fiat ei, qui in poſſeſſionem miſſus eſt. Hoc interdictum competit aduerſus eum: qui infert vim ei, qui à prætore cauſa rei ſeruandæ in poſſeſſionem miſſus eſt: quia per hoc interdictum vim inferre prohibetur: vt habetur in l.j. & per totum. ff. ne vis fiat ei. Puta, quòd mulier miſſa in poſſeſſionem ventris nomine, vel quis alius legatorum ſeruandorum cauſa, vel ex cauſa damni infecti: vt in d.l.j.§.eſt autẽ. cum fi. Et hoc interdictum differt ab interdicto vti poſſidetis, quia illud datur vero poſſeſſori, iſtud illi, qui habet tentũ, & poſſeſſionem. l. iij. in fi. ff. de acquir. poſſeſ. & videbimus in interdicto vti poſſidetis: & eſt interdictum prohibitorium, & etiam reſtitutorium: vt d.l.j. §.hæc actio. & l.iij.§.cùm prætor. eodem titulo. Secũdò, eſt prætorium. dicta l.j. Tertiò, in perſonam: vt in regulis. Quartò, eſt pœnę perſecutorium: vt dicta l.j.§.finali. Datur tamen bene ad intereſſe ei, qui miſſus fuit: vt dicta l.j. in princip. & §.hæc verba. Quintò datur in ſimplum, ve dictis iuribus, cùm detur ad intereſſe, &c. Sextò eſt ſtricti iuris. d.§.actionum. Septimò, nõ eſt perpetuum, ſed temporale: quia intra annum, ex quo eſt pœnale: vt d.l.j.§.fin. Et bene verum quòd in caſu, quando quis eſt miſſus cauſa legatorum, vel fideicommiſſorum ſeruandorum, tunc eſt perpetuum, per rationem, de qua in dicto §.finali. in fine. & ibi vide in gloſ. &c. Octauò datur hæredibus: vt d.§.finali. & in hæredes ita demum, ſi aliquid ad eos peruenit: vt ibidem habetur. Nonò, non infamat, vt in regulis dictum eſt. Decimò, eſt directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non eſt contrarium.

58 In factum quorũ bonorum. Hoc interdictum competit ei, qui iam agnouit bonorum poſſeſſionem de iure prætorio: quo caſu licet per ſolam agnitionem acquiſiuerit dominium, iuxta l.j. ff. de bonorum poſſeſſio. titul. generali, non tamen acquirit poſſeſſionem, per l. cùm hæredes. ff. de acquirenda poſſeſ. Vnde pro adipiſcenda poſſeſſione bonorum hęreditariorum datur hoc interdictum illi, qui ſuccedit de iure prætorio. De quo interdicto habetur in titu. C. & ff. quo. bono. & in §.adipiſcendæ. inſtitu. de interdi. Et dicit ſanctus Blaſius hîc, qualiter agnoſcatur hodie bonorum poſſeſſio, habetur in l. fi. C. qui admit. Quid de iure antiquo, vide in l.j.§.decreta. de ſuc. edi. Et eſt interdictum reſtitutorium adipiſcendæ poſſeſſionis. l.j.§.hoc interdictum. ff. quo. bo. & datur ad vniuerſitatem bonorum, non autem ad res ſingulas. dicto §.hoc interdictum. Et iſti tales ſucceſſores non poſſunt agere petitione hæreditatis directa, licet vtili bonorum poſſeſſoria hæreditatis petitione agere poſſint. Et eodem modo hæres de iure ciuili non poteſt agere interdicto quorum bonorum directo, ſed vtili ſic. Et ita probat tex. in l.j. ff. quo. bo. Et hoc interdictũ conuenit cum petitione hæreditatis. Primò, quia vnũquodq; remedium datur pro vniuerſitate, non pro rebus particularibus. dicta l.j. & ij. Item vnũquodq; datur contra poſſeſſorem. Sed differunt in hoc, quia petitio hæreditatis datur ad proprietatem, ſed quorum bonorum ad poſſeſſionem. Item quorum bonorum directum non datur hæredibus de iure ciuili, ſed vtile: vide ad hoc gloſ. not in rubri. C. quo. bo. & in rubri. ff. eodem titulo. Secundò, quòd ſit prætorium, eſt text. in l j. in principio. ff. eod. Tertiò quòd in perſonam, patet in regulis. Quartò rei perſecutorium, certum eſt, vt patet. Quintò, eſt in ſimplum: vt dicta l.j. in fin. prin. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, eſt perpetuum, quia rei perſecutorium. l. in honorariis. Octauò, datur hæredibus. dicta l. in honorariis. & facit ver. non autem omnes. Inſtitu. de perpe. & temp. acti. In hæredes poteſt dici quòd detur: vt in poſſeſſores. §.j. ff. eo. Nonò, quòd non infamet, patet. Decimò, quòd directum, patet. Vndecimò eſt vniuerſale, vt ſ. dixi in primo fundamento. d.l.j.§.hoc interdictum. l.j.§.quæ autem. ff. de interd. Duodecimò, quòd ſimplex, patet. Vltimò non eſt contrarium, &c.

59 In factum, quorum legatorum. Hoc interdictum competit aduerſus legatarium, vel fideicommiſſarium, qui poſt mortẽ teſtatoris propria authoritate occupat legatum, vel fideicõmiſſum, nec expectat ipſum recipere per manus hæredis. Nam hæredes de iure ciuili vltra bonorum poſſeſſionem de iure prætorio poſſunt intentare hoc interdictum, ne reſtituatur dicta res, vt ipſi poſſint ſuper ea imponere Falcidiã, vel Trebellianicam. De hoc habetur in titu. ff. quo. leg. C. eo. Et eſt aduertendum, vt dicit etiam ſanct. Blaſius hîc, & doct. not. in l.j. C. quo. leg. ꝙ vbi interſit hæredis habere legatum, vel fideicõmiſſum ratione Falcidiæ, vel Trebellianicæ, nõ procederet hoc interdictum. Itẽ hęres tenetur ſatiſdare de dãno poſteà legatario, vel fideicõmiſſario impoſito, ſcilicet Falcidiã: vt no. in d.l.j. & §.quod ait prętor. el iij. & l. fi. quaſi per totũ. ff. eo. tit. Et ſciatis vnum, ꝙ licet aliâs donatio cauſa mortis ſoleat æquiparari legatis, & vltimæ voluntati. l. fi. C. de dona. cau. mor. tamen hoc interdictum non habet locum pro donatione cauſa mortis: vt l.j.§.ſi quis ex morte. ff. quo. leg. & vide ibi rationem in gloſ. Et aduerte, tu ſcis ꝙ dominium à morte teſtatoris tranſit in legatariũ. l. à Titio. de fur. & l. legatũ. de lega. ij. Pone ꝙ legatarius habeat res penes ſe tempore mortis teſtatoris, an ſuper tota re ſit tranſlatum dominium? Reſpondeo ꝙ pro illa parte, pro qua poteſt imponi Falcidia, dominium remanſit penes hæredem, in tantum ꝙ pro illa parte Falcidiæ poteſt agere rei vendicatione contra legatarium, cùm hæres pro ea parta remanſit dominus ipſo iure. Text. eſt in l. lineam margaritarum. in ver. at ſiue malit. ff. ad leg. Fal. & in d.§.ſi quis ex morte. dum dicit ꝙ portio legis Falcidiæ apud hæredẽ ipſo iure remanet. Et tene menti ad limitationẽ d.l. à Titio. Hanc limitationẽ fortè amplius nõ audiuiſſes: & cogitabu, &c. Secũdò, eſt prætorium. l.j. in principio. & §.quod ait præ

ait prætor.ff.quo lega. Tertiò, eſt in perſonam, vt dixi in regulis. Quartò, eſt rei perſecutorium, vt patet ex allegatis ſ̄.Quinto in ſimplum, vt iam dixi:& quis cogitur reſtituere legatum, & ſi non reſtituit, ſoluit intereſſe: vt l.ij. §.ex hoc. ff. quo.bon. Sextò, eſt ſtricti iuris, vt patet.Septimò,eſt perpetuum, ex quo eſt rei perſecutorium. d.l. in honorariũ. Octauò, datur hæredibus.l.j.§.hoc interdictum. ff. quo. lega. In hæredes,vt in ſingulares ſucceſſores: vt d.l.j.§.legatorum.& §.illud. Nonò, non infamat. Decimò,eſt directum. Vndecimò,ſingulare.Duodecimò,ſimplex.Vltimò, nõ eſt contrarium : vt in aliis dixi, &c.

60 In factum de tabulis exhibendis.

Hoc interdictũ cõpetit aduerſus illũ, qui occultat teſtamentũ poſt mortem teſtatoris: quia hæres, vel legatarius, quorum intereſt, per hoc interdictum ipſum poſſunt cõuenire, vt exhibeat:& ſi monitus à iudice non exhibet, tunc condemnatur in æſtimatione, quę in hærede eſt æſtimatio hæreditatis, in legatario æſtimatio legati, etiam ſi ſit legatum conditionale: vt habetur in l. j.& l. locum. §. condemnatio.ff.de tab.exhi.Bene verum eſt, quòd ceſſat hoc interdictum, quando eſſet controuerſia de hæreditate, vel quæſtio falſi ſuper teſtamento, iuxta l.fi.ff.eod.tit.ſecundùm ſanctum Blaſium hic,& bene:& competit non ſolum pro teſtamẽto, ſed etiam pro codicillis. Item pro quacunque ſcriptura pertinente ad teſtamentum, ſiue teſtamentum ſit validum, ſiue non, ſiue ſit primum, ſiue ſecundum.l.j.§.hoc interdictum. §.ſiue autem.Et debet intelligi de teſtamento mortui, non de teſtamento viui.d.l.j.§.fi.de tab. exhi.Item eſt ſciendum, in quo differt ab illo de remedio, de quo in tit.ff.quemad.teſt.aper. quia quando quis confitetur teſtamentum eſſe penes ſe, ſed non vult pati quòd inſpiciatur, agitur ex illo edicto:ſed quando negat eſſe penes ſe, agitur iſto. Ita eſt text.in l. ij. §.fi.ff.quemad.teſt.ape.& glo.in l.iij.§. fi. ff.ad exhi. Et practica eſt in terminis iſtis, quia fiunt interrogationes, an habeat tabulas, necne:ſi confiteretur, vtrum vellet oſtendere, vel non ſi negaret, ageretur de tab.exhi.Vide ad hoc Bart.in l.j.circa princip.ff.quemad. teſt.aper.Et differentias inter hoc interdictum. & illud quemad. teſt.aper. vide per glo.in l.j.C.de tab.exhi.& eſt interdictum exhibitorium: vt in l.locum.§.hoc interdictum,&c.Secundò, quòd ſit prætorium, eſt tex.in d.l.j.in princ. Tertiò, quòd ſit in perſonam, patet.Quartò, eſt rei perſecutorium, cùm detur ad intereſſe.l.iij.§. condemnatio, ff.de tab.exhi.cùm ſimi.licet etiam poſſit dici pœnæ perſecutorium: vt eo.§.ver.nec compelli.Quintò, eſt in ſimplum: vt ibidem.Sextò, eſt ſtricti iuris, vt patet.Septimò, eſt perpetuum: vt d.l.iij.§.fi.ff.de tab.exhi.Octauò, datur hæredibus: vt d.§. fi.d.l. iij.In hæredes poteſt dici quòd detur, vt in poſſeſſores, arg.l.iij.§. ſi tabulæ.ff.eo.cùm quiſq;, apud quem ſunt tabulæ, teneatur. Nonò, infamat.Decimò, eſt directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex, &c.Vltimò, non eſt contrarium, vt in aliis dixi.

61 In factũ, de liberis exhibẽdis.

Hoc interdictum competit aduerſus illum, qui detineret filium alicuius inuitum: nam pater, vel auus, qui haberet eum in poteſtate, per hoc interdictum poſſunt cogere detentorem, vt exhibeat, & demonſtret talem filium, &c. Et de hoc habetur in titu.de lib.exhi.& dixi quòd habet locum, cùm filius detinetur inuitus:nam ſecus eſſet, ſi eſſe volens: vt l. ſi filius. de libe. exhib.& eſt exhibitorium: vt etiam in præcedenti dixi. Secundò, eſt prætorium: vt l.j.in princip.ff.de libe. exhib. Tertiò eſt in perſonam: vt in regulis dixi.Quartò, poteſt dici rei perſecutorium, ex quo perſequimur vt reſtituatur filius, vel filia, &c.per tex. in d.l.j. §.in hoc interdicto.& cùm ſit in poteſtate, videretur eſſe in patrimonio, &c.Quintò, eſt in ſimplum, vt eundem text. Sextò, eſt ſtricti iuris.Septimò, poteſt dici perpetuum cùm ſit perſecutorium. d. l.in honorariis.Octauò, nõ poteſt dici quòd detur hæredibus, cùm non habeant in poteſtate: quia debet quis habere in poteſtate: vt d. l.j.§.fi.In hæredes poteſt dici quòd non detur niſi vt in quoſlibet detentores,&c.In caſu autem ſecundùm quoſdam poteſt dici quòd detur hæredibus, puta filio, in cuius poteſtate recidit nepos, mortuo auo. Sed dico, quòd hoc caſu non datur vt hæredi, ſed datur iure patriæ poteſtatis, iuxta §.hi vero. Inſtitu.quib.mod. ius pa. pot.ſol.Nonò, non infamat.Decimò, directum. Vndecimò, ſingulare.Duodecimò, ſimplex.Vltimò, nõ eſt contrarium, vt in aliis.

62 In factum de liberis deducendis.

Hoc interdictum competit aduerſus eum qui non permitteret patri ducere filiũ ſuum ex quo fuit exhibitus in iudicio: quia per hoc pater tuetur vt poſſit ducere,& ad ſe reuocare.De hoc habetur in l.iij.§.hoc autem.el j.ff.de libe.exhib. & probatur ex ſecunda parte rub.dũ dicit, deducẽdis.& interdictũ de libe.exhib. eſt præparatoriũ iſtius: quia vt poſſit filius duci, debet priùs eſſe exhibitus. §. hoc autẽ interdictũ.ver.itaq;.Et ex eiſdẽ cauſis cõpetit hoc interdictum ex quibus ſuperius, de libe.exhi.Et eadẽ hic dicenda ſunt, quæ in illo, prout dicit text.ad literam in d.ver.itaq;.& ſic reſpectu exhibitionis ſuperiora interdicta,& interdictum de libe.ho.exhib. dicuntur exhibitoria.Et eodem modo iſtud reſpectu deductionis poteſt dici deductorium, quia ad deductionem pertinet. Ita probat tex.in d.l.iij.§.j.& ſeq.de libe.exhi.Et ideo in ſecũda diuiſione, quam dedi ſ̄, ad interdicta, dixi poſſe addi hoc quartũ membrum, licet per Iuriſconſultum nõ fuerit poſitum in l.j.§.interdictorum autem.ff.de interdi.cogitabis. In reliquis fundamentis eadem dicenda ſunt de iſto, prout in ſuperiori dixi, per text.in d.l.iij.§. hoc autem.ver.itaq;.el ij.de libe.exhi.&c.Adde ad hęc duo interdicta, quia licet in arbore non reperiatur, tamen poteſt dici ꝙ ſit vnum interdictum de vxore exhibenda. Et eodem modo de deducenda: puta ſi maritus vellet, quòd pater vxoris ſuæ eam exhiberet. de quo in l.ij.de lib.exhib.& C.eod.l.fi.& gl.in l.ij.vide Bart.

63 In factum, de libero homine exhibendo.

Hoc interdictũ competit aduerſus illum, qui detineret hominem liberum inuitum:& competit cuilibet, qui diceret quòd homo liber relaxaretur: de quo habetur in l.j.& iij.§.hoc interdictum.ff.de lib.ho.exhib.& per totum. Et eſt aduertendũ, ꝙ interdictum competit aduerſus eum, qui dolo malo detineret, ſecus ſi bona fide: vt probatur in d.l.j.& l.fi.in fi. princip.nec requiritur an detentus ſciat, vel ignoret ſtatum ſuum: vt ibidem dicitur.Et in hoc interdicto admitteretur etiam mulier, & pupillus, caſu quo ſuam,& ſuorum iniuriam proſequeretur: vt l.iij.§.ſed ſi mulier.ff.eod.& pupillus hoc caſu habetur loco maioris:de quo vide gl.in ver.quamuis.& ibi Inno.in c.ex parte. de reſti. ſpo.& quilibet de populo admittitur: & cùm plures concurrent, qui vellent agere, eligetur, qui eſt magis idoneus: vt habetur in d.l. iij.§.ſi tamen plures.Et dato caſu, ꝙ vnus ſuccumbat, ſi non probatur de aliqua præuaricatione, præcluditur via aliis volẽtibus agere iterum: vt d.l.iij.§.ſi tamen.poſteà, niſi in caſu quando conuentus vellet priùs ſufferre litis æſtimationem, quàm hominem exhibere: quia tunc & illi, qui egit, & ſuccubuit,& etiã aliis licet agere: nec obſtat exceptio rei iudicatæ, vt eſt caſus mirabilis in d.l.iij.§. ſi tamen reus.quod eſt contra naturam popularium actionum.l.iij. ff.de popu.act.Et competit etiam in abſentem: vt d.l.iij.§. penulti. Nec per hoc interdictum tollitur remedium legis Fauiæ: vt l.iij. in princip.ff.eod.de quo in l.nõ ſtatim.§.fina.ff.ad legem Fauiam. & l. ſi fratrem.C.eo.Secundò, ꝙ ſit prætorium.patet in d.l.j.ff.eo. Tertiò, ꝙ in perſonam, patet. Quartò, eſt rei perſecutorium, vt in præcedentibus dixi:& probatur in l.iij.§.ſi tamẽ reum.Nec obſtat text.in l.fi.§.penul.ff.eod.ibi, pœna pręſtanda eſt: quia poteſt dici ꝙ illam quis ex contumacia præſtet, non ꝙ ex natura interdicti veniat, vt in rei vendicatione, quę eſt rei perſecutoria: vt in §.ſequẽs. Inſtit.de actio.& tamen in ea æſtimatur lis ex contumacia non reſtituentis, iuxta l.qui reſtituere.ff.de rei vendic. Quintò eſt in ſimplum, vt probatur in præalleg.Sextò eſt ſtricti iuris.Septimò, eſt perpetuum, non annale: vt d.l.iij.§.fi.ff. de libe.homi. exhi. contra naturam popularium: vt l.fi.ff.de popu.act.Sed eſt ſpeciale fauore publicæ vtilitatis, ſicut etiam dixi, quòd non obſtat exceptio rei iudicatæ: vt dicit gloſ.in dicto §.ſi tamen reus. Octauò, non datur hęred.vt hęredi, ſed vt cuilibet de populo: vt dicta l.iij.§.hoc interdictum.Et eodem modo poteſt dici ꝙ in hæredes non detur, iuxta dictã l.fi.de pop.act.niſi vt in detẽtores,&c.Nonò, ꝙ nõ infamet.

Decimò, ꝙ directum. Vndecimò, ꝙ ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non eſt contrarium.

64 **In factum, vnde vi,** Hoc interdictum competit ei, qui ſpoliatus eſt poſſeſſione fundi, vel domus, vel cuiuſlibet rei immobilis: quia ſpoliator per hoc interdictum cogitur poſſeſſionem reſtituere ipſi ſpoliato: vt habetur in l. j. in princip. & per totum. ff. de vi & vi arma. & de hoc habetur C. vnde vi. per totum. & habetur extra de reſtitu. ſpo. & per interdictum recuperandæ poſſeſſionis: vt habetur in §. recuperãdæ. Inſtit. de interdi. ¶ Et quæ vis dicatur illa, pro qua datur hoc interdictum, & de aliis generibus violentiarum, vide gl. ordinariam in l. j. C. quod met. cau. & in l. extat. ff. eodem titulo. Et in tantum procedit hoc interdictum, ꝙ etiam prædo ſpoliatus eſt reſtituendus: vt habetur in c. in literis. de reſtit. ſpol. &, vt dicit ſanctus Blaſius hîc, & bene, poſſeſſio debet reſtitui cũ fructibus, damnis, & intereſſe, & debet ſpoliatus reponi in priſtinum ſtatum: vt habetur in c. grauis. eodẽ titulo. & dic vt ibi. Nec poteſt ipſi ſpoliato referri quęſtio dominij: vt d. c. in literis. & l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad legem Iuliam de vi. & habetur in l. ſi de vi. ff. de iudi. Patet. quia in poſſeſſoriis non eſt neceſſe probare de iure: vt habetur in c. ex tranſmiſſa. de reſtitu. ſpo. & in c. accepta. eodem titulo. quod capitulum habui in pũctis in doctoratu meo Ferrariæ Mcccclxxxix. xvj. Octobris. Quot autem remedia competant ſpoliato pro recuperanda poſſeſſione, ſanctus Blaſius ſe remittit ad dicta in c. redintegranda. iij. q. j. in glo. ſummæ, circa finem ver. hoc autem ſcias. Et quia eſt vtilis articulus, igitur eſt ſciendum, quòd plura ſunt prodita remedia pro recuperanda poſſeſſione tam rei mobilis, quàm immobilis, & tam de iure antiquo Digeſtorum, quàm Codicis, & de iure canonico. Et vltra Bartol. in l. rem, quæ nobis. ff. de acquirenda poſſeſſione. eſt ſciendum, quòd primò pro re mobili poteſt agi actione vi bonorum raptorum. Secundò, furti. Tertiò, ad exhibendum ſecundùm varios terminos: vt habetur in l. j. §. illud vtiq;. ff. de vi & vi ar. Item eſt proditum remedium c. ſæpe. de reſtit. ſpol. quia ſi ſpoliator in alium, qui ſciat, rem transferat, licet de iure ciuili ſint ſubtilitates, quæ habent poſſeſſorem non poſſe agere interdicto, iuxta l. cùm à te. ff. de vi & vi ar. cum ſi concor. tamen de iure canonico habet condictionem ex c. ſæpe. quaſi ius canonicum non curauerit has ſubtilitates, iuxta c. dilecti. de iudi. c. j. de dolo & contuma. xlviij. di. huic ſtemus. cum ſi. Et ſecundùm communem opinionem Cano. d. c. ſæpe. habet ſolum locum in terris eccleſię: quia venit ad correctionẽ iuris ciuilis. vt ibi probatur, nõ ad declarationem, iuxta not. in c. licet ex ſuſcepto. de foro competenti. cum ſi. Item eſt proditum remedium c. redintegranda. iij. quæſtio. j. vbi generaliter tam pro dolo, quàm pro violentia, ſine metu ſpoliatus debet reſtitui. licet aliter diſponat ius ciuile: & ſic poteſt agi ex illo canone, qui ſolum compræhẽdit eccleſiæ ſubditos, vt in ſuperioribus dixi. Et eſt pinguius remedium, quàm d. c. ſæpe. quod procedit etiã tertio poſſeſſore ignorante: & c. ſæpe procedit poſſeſſore ſciente, vt dictis iuribus. Item eſt proditũ remedium l. inuaſor. C. vnde vi. vbi Imperator remedio illius l. ſi. ſecũdùm veram lect. ſi aliquis inuadat poſſeſſionem vacantem, vult eum teneri. Item eſt remedium l. authoritatem. C. vnde vi. vbi licet ſpoliator oſtendat reſcriptum principis, tamen ſpoliatus poteſt niti ex illa lege: de quo dic, vt ibi habetur. Item eſt remedium l. fi. C. eodem titulo. quod datur contra illos, qui doloſè inuadunt poſſeſſionem vacantem, vt eam reſtituant, & puniantur: & per hoc differt à l. inuaſor. eodem titulo. quæ loquitur, quando non doloſè inuadit, nec imponit aliquã pœnam. Item eſt remedium l. ſi quis conductionis. C. loca. vbi eſt caſus ſextus, ꝙ non poteſt referri quæſtio dominij domino locanti, quando ageretur contra colonum, qui ſpoliauit dominum poſſeſſione: nã poteſt poſſeſſio auocari remedio illius legis. dic vt ibi. Item eſt remedium l. non ab re. C. vnde vi. quæ venit addendo ad dictam l. ſi quis conductionis. quia ibi imponitur pœna colono reſiſtenti, & nolenti rem domino reſtituere: nam punitur in rei æſtimatione. quod tene mẽti: quia quotidie poteſt occurrere. Item eſt remedium l. ſi me, & Titium. ff. ſi certum petatur. quia poteſt agi ex æquitate illius legis: de quo ibi. Item datur officium iudicis datentori non habenti aliquam poſſeſſionẽm, vt per gloſ. in l. nõ tantum. in princi. ff. de peti. hæred. in l. manifeſtũ. §. ſed cùm in ſecunda. C. de fur. in l. j. in princ. C. ſi per vim vel alio mo. de quo etiam per gloſ. iij. quæſtio. j. in ſum. Item eſt remedium l. ſi coloni. de agri. & cenſi. lib. xj. De quo dic vt ibi. Item eſt aliud ſcilicet triticariæ ꝙ datur pro omnibus, excepta pecunia: vt habetur in l. ij. ff. de tritic. Item per condictionem indebiti, dummodo ſit geſtum inter duos: vt aliâs habetur in l. indebiti. §. ſi nums. ff. de condi. inde. Item remedium l. fi. C. de acquirẽda poſſeſſione. vbi ſi procurator, ſeruus, filius, colonus, vel inquilinus doloſè transferant poſſeſſionem in aliam iuuatur dominus ex illa lege. Item remedium l. finalis. ff. de rei vendicatione. vbi propter mendacium condictione ex illa lege transfertur in alium poſſeſſio. Item eſt remedium l. finali. C. de edi. di. Adri. tol. quod datur hæredi, qui oſtendit teſtamentũ non cancellatum, &c. de quo dic, vt ibi habetur, &c. Et iſta omnia remedia memoriæ mandauit cùm audirem, do. Bald. de Bartolm. de Peruſio in dicta l. rem quæ nobis. de acquirenda poſſeſſione qui. fuit dominus meus in ordinariis de ſero. & tenementi. Et aliâs in propoſito recitaui dum legerem Paduæ l. iij. C. de exceptio. pro domino Bertucio Bagarotto. Et vt dixi ſ. hoc interdictum non datur ad res mobiles, niſi ſolo cohæreant: vt dicit l. j. §. illud vtiq;. ff. de vi & vi arm. in ver. planè. Item nõ ſolum datur illi, qui habebat ciuilem poſſeſſionem, ſed etiam ſi naturalem, vt d. l. j. §. deiicitur. ff. eodem titu. & datur etiam fructuario, vt l. iij. C. vnde vi. ff. eo. Et eſt interdictum recuperandæ, & etiam reſtitutorium. d. l. j. §. hoc interdictum. ¶ Et aduerte, licet videar prolixus, non prætermittã vnum, quod eſt diſputabile, & aliâs vidi diſputatum Paduæ in publica diſputatione. Nam cùm dixi, quòd vſufructuario datur hoc interdictum. d. §. vnde vi. per illum tex. fundatur cõmunis opi. poſt Ioan. in l. naturaliter. ff. de acquirenda poſſeſſione. quòd vſufructuarius habeat naturalem poſſeſſionem. Cuius contrarium in puncto iuris clauſis oculis poſſet ſuſtentari: &, vt iſta concluſio ſit clara, arguam pro & contra: & à parte affirmatiua, quòd poſſideat, adducitur. d. §. vnde vi. Ita tenet glo. & hoc in d. l. naturaliter. & gl. in §. hodie. Inſti. de inter. & quaſi in omnibus partibus iuris ciuilis. Et eſt communis opinio Legiſtarum per fundamentum, quod videtur inconuincibile in d. §. vnde vi. quia interdictum vnde vi, cùm non detur niſi poſſidenti. l. j. §. hoc interdictum. ff. de vi, & vi ar. ſaltem naturaliter: vt dicto §. deiicitur. Sed ſic eſt, quòd datur vſufructuario. dicto §. vnde vi. ergo ſequitur, quòd poſſideat naturaliter. Sed in contrarium. Primò potes allegare text. in §. quod enim placuit. Inſtitu. per quas perſo. nob. acq. Secundò, in l. acquiritur. §. finali. ff. de acqui. re. do. Tertiò, in l. j. §. per eum. ff. de acquirenda poſſeſſione. ibi, licet eum non poſſideamus. Quartò in l. ſciendum. §. eum. ff. qui ſat. cog. vbi vſufructuarius non euitat onus ſatiſdandi, licet ad hoc ſit facilis reſponſio. Quintò, in l. j. §. quod ait. ff. quo. leg. vbi dicitur, quòd vſusfructus non poſſidetur. Sextò, in l. finali. ff. vti poſſi. vbi ſit differẽtia inter poſſeſſorem, & fructuarium. Septimò per l. poſſeſſio quoq;. ff. de acquirẽda poſſeſſione. vbi dicitur, teneatur: ergo non poſſideatur. Octauò, per l. ij. ff. vſufruct. quemad. ca. dum dicit, quòd vſufructuarius præſtat cuſtodiam. Nonò, quia vſufructuarius eſt tanquam procurator proprietarij. l. j. in fi. ff. de ope. no. nun. ſed procurator detẽtat: vt l. quod meo. ff. de acquirenda poſſeſſione. Decimò, text. in l. arboribus. §. de illo. ff. de vſufruc. vbi dicitur, quod in fundo & ſeruo retinemus vſumfructum: pondero Retinemus. Vndecimò, in l. iij. §. penul. ff. de vi, & vi ar. dum dicit, quaſi in poſſeſſione. Duodecimò, l. naturaliter. ff. de acquirenda poſſeſſione. dum dicit Videtur: & ſic impropriè. Decimotertiò, l. permiſceri. in princip. ff. de acquirenda poſſeſſione. vbi dicitur, quòd nõ permiſcentur cauſę poſſeſſionis, & vſusfructus, &c. Decimoquartò, l. Celſus. §. Iulianus. ff. ad exhib. qui tex. fortiter ſtringit, dũ dicit, quòd vſufructuarius rem retinet, nec poſſidet. Decimoquintò, in l. certe. §. is, qui. ff. de preca. vbi dicitur, Vſufructuarius, colonus, & inquilinus ſunt in prædio, & tamẽ nõ poſſidẽt. Põdera primò ꝙ æquiparatur ibi colonus: deinde verbum, Poſſidet, quod facit vnã orationẽ, &c. Et iſti duo vltimi textus ſtringũt paſſum in tantùm, ꝙ nõ poteſt eis ſine iuris violẽtia reſpõderi: licet aliâs, dum

iſte

iſte articulus diſputaretur Peruſij, ad omnia iſta argumẽta reſpondere per bona remedia, quæ nunc omitto. Vide ad hoc Bal. & Moder. in d. l. naturaliter. ff. de acqui. poſ. & tene menti, quia poſſet tibi facere honorẽ, &c. ¶ Secundò, hoc interdictum eſt prætorium l. j. in princ. ff. de vi, & vi ar. Tertiò, quòd ſit in perſonam, patet probatum. Quartò, eſt rei perſecutorium d. l. j. §. j. cùm detur ad recuperandum poſſeſſionem. Quintò, eſt in ſimplum, vt probatur in l. in interdicto. ff. eo. Sextò, eſt ſtricti iuris, vt patet. Septimò, non eſt perpetuum, ſed annale. d. l. j. in princip. & l. ij. C. eo. tit. Bene verum eſt, quòd de eo, quod ad aliquem peruenit, competit perpetuo. l. iij. §. hoc interdictum. ff. eo. Et iſte annus eſt vtilis: vt d. l. j. & ibi gloſſ. & licet quo ad agendum ſit annale, tamen ad excipiendum eſt perpetuum, iuxta l. purè. in fin. ff. de do. excep. licet de iure Canonico duret perpetuo: vt not. in c. ij. de reſti. ſpo. & ibi vide in glo. fin. cùm ſpoliatus nulla cõditio temporis opponi poſſit: vt d. c. redintegranda. iij. q. j. Facit ad hoc, quòd iure ciuili inſtantia perit triennio. l. properandum. C. de iudi. & tamen de iure Canonico eſt ſecus, vt in c. venerabiles. & c. ſignificauerunt. de iudi. Octauò, datur hæredi, & aliis ſucceſſoribus: vt l. j. §. hoc interdictum hæredi. ff. de vi, & vi ar. In hæredes datur de eo, quod ad eos peruenit. d. l. j. §. fin. & l. iij. in princip. §. hoc interdictum. & facit l. j. C. ex deli. defun. Nonò, non infamat, vt l. neque. ff. de vi, & vi ar. quod tamen intellige de infamia iuris, non autem de infamia facti, ſecundùm gloſſ. in d. l. neque. & ideo in parentem, vel patronum non datur: vt l. j. §. hoc interdictum. ff. eo. & l. licet. de obſeq. & l. ceſſat. de act. & obli. dixi ſ. in j. regula negatiua. Decimò, eſt directum, licet quandoque reperiatur vtile: vt l. j. §. filiusfamilias. ff. eod. tit. cum ſi. licet poſſit exponi vtile, id eſt, efficax, &c. Vndecimò, eſt ſingulare. Duodecimò, ſimplex, &c.

65 **In factum, quod vi aut clàm.** Hoc interdictũ competit illi, in cuius ſolo vi, vel clàm ædificatum fuit: vel quòd vi ædificauerit poſt prohibitionem domini: vel clàm, ſcilicet ꝙ celauerit ſe, cùm intelligeret dominum prohibiturum: nam cogitur per hoc interdictum opus demoliri: de quo interdicto habetur in l. j. in princip. & per totum. ff. quod vi aut clàm. Et quid ſit vi facere, & clàm facere, vide tex. in l. j. §. quid ſit. cũ ſeq. & in l. ij. §. ſi. ff. eo. tit. Et eſt interdictum reſtitutorium. d. l. j. §. j. & pertinet ſolũ ad rem, quæ in ſolo ſinitur. d. l. j. §. hoc interdictũ. & prohibitio poteſt fieri, non ſolùm per dominum, ſed per plures alias perſonas: de quo eſt text. in l. iij. in princip. eo. titu. Nec poteſt iſtæ, qui ædificauit vi, vel clàm, aliqua exceptione ſe tueri: vt d. l. j. §. denique. niſi in caſibus, de quibus ibi per gloſſ. in ver. poſteà. videlicet in l. iij. §. ſed ſi permiſerit. ff. eo. quando dominus, vel alij, qui potuiſſent etiã prohibere, poſt prohibitionem permiſerũt. & in l. ſi alius. §. belliſſimè. eo. tit. & §. eſt & alia. & l. ſemper. §. hoc interdictum. Et de libello pro hoc interdicto, vide Bar. in l. competit. §. in ſumma. eo. tit. Et in illo tit. diſcas. l. aut quæ aliter. quæ ſecundùm Bar. literis aureis etiam deſcribenda. Secundò, quòd ſit prætorium, eſt text. in l. j. in prin. Tertiò quòd ſit in perſonam, patet. Quartò, quòd ſit perſecutoriũ, probatur in l. ſemper. §. in hoc interdicto. & §. ſi. ff. quod vi aut clàm. Quintò, eſt in ſimplum, per eadem iura, cùm detur ad intereſſe, &c. Sextò, eſt ſtricti iuris, vt d. §. actionum. Septimò, eſt annale, non perpetuum: vt l. ſemper. §. hoc interdictum. & l. ſi inter. in princip. ff. quod vi aut clàm. Octauò datur hæredibus: vt l. denique. §. quæſitum. ff. eo. In hæredes non datur, niſi de eo, quod ad eos peruenit: vt d. l. ſemper. §. hoc interdictum. Nonò, quòd non infamet, patet in dicta l. neque. ff. de vi, & vi arm. & ſecundùm gloſſam ibi verum eſt, quòd de infamia iuris, licet de infamia facti ſecus, de quo ibi. Decimò, ꝙ directum, patet: quia ex verbis, & mente. dicta l. j. in principio. licet vtile quandoq; reperiatur: vt l. is, qui in puteum. §. ſi tutoris. & §. ſi fundum. eod. ti. & in d. l. ſi vitem. in princip. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium, &c.

66 **In factum, vti poſſidetis.** Hoc interdictũ competit ei qui moleſtatur ab alio in poſſeſſione rei immobilis: quia dicat ſe eſſe dominum vel poſſeſſorem, &c. quia per hoc interdictum ille, qui poſſidet, nec habet poſſeſſionem ab alio vi, vel clàm, vel precario, poteſt ſe tueri, & prohibetur ille moleſtator ipſum turbare, &c. De quo interdicto iuxta verba prætoris habetur in l. j. in princ. & per totum. ff. vti poſ. & C. eo. tit. & per Canoniſtas in c. licet cauſam. de proba. & non ſolùm habet locum in poſſeſſione ædium, ſed etiam aliarum rerum immobilium: prout eſt tex. ſecundùm intellectum communem in d. l. j. in princ. vti poſ. Et pro hoc ſunt textus aperti in d. l. j. §. hoc interdictum. e. l. ij. & ſeq. Item eſt prohibitorium retinendæ poſſeſſionis, per quod quis prohibetur inferre vim poſſidenti. Sed interdictum de vi, & vi armata, vt dixi, eſt reſtitutoriũ, & recuperandæ poſſeſſionis. Text. eſt in l. j. §. eſt igitur. & §. illud enim. ff. vti poſ. Et de forma libelli in interdicto de vi, & vi armata, vide Barto. in l. in interdicto. ff. de vi. & vi ar. Et de forma libelli in hoc interdicto, vide eundem Barto. in l. j. §. interdictum. ff. vti poſ. Et debes ſcire alium terminum, quod ille, qui vult agere tali interdicto, eſt opus, quòd non poſſideat ab aduerſario vi, clàm, vel precario. Eſt tex in l. j. §. perpetuò. & ſi. ff. vti poſſ. & Bart. in d. §. ſi. ponit exempla ad hæc tria requiſita. ¶ Item ſcias, ꝙ hoc interdictum non datur, niſi poſſidenti, vel ciuiliter, vel naturaliter. Nam ſi quis eſſet in poſſeſſione cauſa rei ſeruandæ, cùm non poſſideat, non haberet interdictum. Text. eſt in l. ſi duo. §. creditores. ff. vti poſ. cum ſimi. ¶ Secũdò, quòd ſit prætorium, eſt text. in d. l. j. in princ. ff. vti poſ. Tertiò, quòd ſit perſonale, patet. Quartò eſt rei perſecutorium, cùm detur ad retinendam poſſeſſionem: vt d. l. j. §. hoc interdictum. Quintò, eſt in ſimplum, vt patet, & l. pe. §. finali. eod. titulo. Sextò, eſt ſtricti iuris, vt etiam patet. Septimò, non eſt perpetuum, ſed annale. d. l. j. §. j. ff. vti poſ. Ergo poteſt dici, quòd detur hæredibus, iuxta §. non autem omnes. Inſti. de perpe. & temp. act. cum ſimi. In hæredes poſſumus dicere, quòd non detur, cùm ſit annale, iuxta l. in honorariis. de actioni. & obligatio. Nonò, quòd non infamet. Decimò, eſt ſingulare. Vndecimò, directum. Duodecimò, duplex: quia non cognoſcitur actor à reo: iuxta ea, quæ ſuper hoc termino dixi, ſuprà in Publiciana actione, & probatur ad literam in l. ſi duo. §. hoc interdictum. ff. eo. titu. Vltimò, non contrarium.

67 **In factum, vtrobi.** Primò hoc interdictum competit ad ſimilitudinem ſuperioris, quando quis turbatur in poſſeſſione: ſed differunt, quia illud datur pro poſſeſſione rei immobilis, iſtud verò pro poſſeſſione rei mobilis: vt habetur in l. vnica. ff. vtrobi. & prout in ſuperiori, vt quis poſſit intentare, requiritur quòd ab aduerſario non poſſederit vi, vel clàm, vel precario. Eodem modo in hoc, vt habetur in dicta l. vnica. de qua etiam habetur Inſtit. de interdi. §. ſed hodie licet Canoniſtæ in d. c. licet cauſam. de proba. non videantur facere differentiam inter hoc interdictum & ſuperius: vt etiam refert ſanctus Blaſius hic, &c. Et quia hoc interdictum eſt hodie exęquatum cum ſuperiori, vt habetur in d. l. vnica. ideo in reliquis fundamentis dicas, vt in ſuperiori dictum eſt.

68 **In factum, de ſuperficiebus.** Hoc interdictũ competit ei, qui turbatur in poſſeſſione ſuperficiei, quę habetur in ſolo alieno. Nam poteſt ſe tueri hoc interdicto, ne moleſtetur, &c. dato ſcilicet, quòd turbetur ab alio, quàm domino ſoli: quia tunc dantur ſibi actiones ciuiles. De hac habetur in l. prima. in principio. & §. qui ſuperficiem. cum ſimi. ff. de ſuperfi. & ibi vide. Et quòd ſit prætorium, patet in dicta l. prima. & dixi in ſuperioribus. Vt quis obtineat, requiritur quòd ſuperficiem non poſſideat ab alio vi, clàm, vel precario: vt dicta l. prima. in principio. ff. de ſuperficie. In reliquis dic vt eſt dictum in interdicto vti poſſidetis: quia eadem in iſto ſeruantur, vt habetur in d. l. j. §. præponitur. verſic. omnia. ff. de ſuperfi. &c.

69 **In factum, de itinere,** actúque priuato. Primò hoc interdictum competit ei, qui per fundum alterius ad fundum ſuum habet iter, vel actũ, cùm iuerit ſaltẽ per triginta dies per illud iter, etiã diſcontinuos in anno proximè retro: quia ſi vicinus ipſum prohiberet

ire

ire, per hoc interdictum, poteſt prohibere vt à prohibitione deſiſtat. De hoc habetur in l. j. in prin. ff. de iti. actúq; priua. Et in hoc interdicto, vt dicit hic etiam ſanctus Blaſius, & bene non agitur de iure ſeruitutis, quod expeditur per actionem confeſſoriam & negatoriam, iuxta l. j. ff. ſi ſer. vend. ſed agitur in poſſeſsione, qua fuerit vſus ille, qui prohibetur per dictos triginta dies. & in hoc, vt j. dicam, venit intereſſe, ſcilicet quanti interfuit, eum non fuiſſe prohibitum, &c. vt habetur in l. ij. §. in hoc interdicto. ff. de iti. actúq; priua. Et requiritur, quòd ille, qui prohibetur ab aduerſario non fuerit vſus itinere vi, clàm, vel precario: vt dicta l. prima. in princ. & §. hoc interdicto. eodem titulo. Et eſt prohibitorium ad tuendas ruſticas ſeruitutes. d. l. j. §. primo. Et quia tex. eſt no. in d. l. j. §. ſi quis propter. ff. de iti. actúque priua. quod propter inundationem vſus viæ & itineris, perditur, &c. ſicut aliàs per inundationem perditur poſſeſsio: vt habetur in l. iij. §. Labeo. ff. de acquirenda poſ. Et ſic ſi aliquis præſcriberet per inundationem, interromperetur præſcriptio, cùm perdatur poſſeſsio: vt habetur latè in d. §. Labeo. Tex. in d. §. ſi quis propter. dicit quòd quis reſtituitur ad hoc interdictum per in integrum reſtitutionem. ¶ Ego volo tibi relinquere in propoſito vnam dubitationem, ſcilicet an interrupta præſcriptione detur reſtitutio in integrum, & licet communis ſit opi. quòd non, vt habetur in d. §. Labeo. tamen in diſputando poſſet teneri contrarium: pro nunc vide in d. §. Labeo. & in d. §. ſi quis propter. & vide in l. qui fundum. §. qui bona. ff. pro empt. &c. Secundò quòd ſit prætorium, eſt text. in d. l. j. in princi. Tertiò, quòd in perſonam, patet. Quartò, quòd ſit rei perſecutorium, probatur in l. vnde etiam. §. in hoc interdicto. ff. eodem. Quintò, quòd in ſimplum, probatur in eod. §. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet. Septimò, eſt annale. vt l. j. in princi. & d. l. vnde etiam. in princip. eodem titulo. Octauò, datur hæredibus. d. l. vnde etiam. §. ſi quis ab authore, ſi author poſſeſsionem ſit adeptus. In hæredem non videtur dari, cùm ſit annale, iuxta l. in honorariis. de act. & oblig. niſi dicamus, quòd detur in quemlibet prohibentem, &c. Nonò, quia non infamet. Decimò directum: quia ex verbis, & mente, licet aliquando reperiatur vtile: vt dicta l. vnde etiam. §. idem Iulianus. eodem titulo. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium.

70 In factum, de itinere, actúq; priuato reficiendo.

Primò hoc interdictum competit ei, qui habet iter, & actum per fundum vicini ad fundum ſuum, vt ſuprà dixi in proximo præcedenti. Et dato quod vellet reficere iter, & vicinus prohiberet, vel alios, per hoc interdictum poteſt ſe tueri, vt cogat illos deſiſtere à tali prohibitione. Et de hoc interdicto eſt tex. in l. iij. §. ait prætor. ff. de iti. actúq; priua. Et requiritur etiam in hoc, quòd non fuerit vſus itinere vi, clàm, vel precario. d. §. ait prætor. ¶ Sed differt à ſuperiori: quia in hoc requiritur, quòd in anno vſus fuerit itinere. Item, quòd probet ſibi competere ius ſeruitutis: vt eſt text. in d. l. iiij. §. hoc autem ſuperiori. & §. ſequenti. eodem titulo. & ſi alterum deficiat, deficit interdictum: vt in §. ſeq. Et volens reficere tenetur vicino cauere de damno infecto: vt d. l. iij. §. qui hoc interdicto. Et ex hoc infertur, quòd refectio viæ non incumbit debenti ſeruitutem, ſed ei, cui ſeruitus competit: prout habetur etiam in l. quoties. §. finali. ff. de ſerui. tit. generali. Sed ſecus ſit in ſeruitute oneris ferendi, vt habetur in l. eum debere columnam. de ſer. vrb. prædio. quod tene menti &c. Secundò, quòd ſit prætorium, eſt text. in dicto §. ait prætor. Tertiò, quòd in perſonam, patet. Quartò, quòd rei perſecutorium. Et Quintò, quòd ſit in ſimplũ, probatur in d. l. iij. §. vtilitas. eo. titu. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, eſt annale, vt ſuperius. d. §. ait prætor. & l. j. §. antepe. ff. de interdic. Octauò, datur hæredibus, vt l. apparet. §. j. ff. eodem titulo. In hæredem non datur, niſi dicamus quòd det in quemlibet prohibentem. Nonò, non infamat. Decimò, directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium.

71 In factum, de aqua quotidiana.

Primò hoc interdictum competit illi, qui per fundum alterius ſaltem vno die, vel nocte in anno retro, duxit aquam ad fundũ ſuum: quia ſi ille dominus fundi, per quem aquam duxit, ipſum prohibet, vel impedit, agitur contra ipſum hoc interdicto, vt à prohibitione deſiſtat. De hoc habetur in l. j. in princ. & §. j. & §. quod autem. ff. de aqua quoti. & æſti. nec debet duxiſſe aquam vi, clàm, vel precario: vt d. l. j. in principio. Et eſt interdictum non ſolùm prohibitorium, ſed etiam reſtitutorium, vt quis tollat, ſi quid fecit ad impediendum ducere aquam, &c. vt eſt tex. cum glo. in d. l. j. §. j. & §. Labeo. eo. titu. Secundò, eſt prætorium. d. l. j. in prin. Tertiò, in perſonam. Quartò, rei perſecutorium, cùm proſequitur ius ſeruitutis & illud, quod quis amittit, requiritur per hoc interdictum. d. l. j. §. prætereà. Quintò, quòd in ſimplum, probatur in præalleg. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet. Septimò, eſt annale, non perpetuum, vt in ſuperiori fuit dictum, & probatur in d. l. j. in princi. Octauò, datur hæredibus. d. l. j. §. ait prætor. In hæredes poteſt dici, quòd non detur cùm ſit annale, per d. l. in honorariis. niſi detur, vt in quemlibet prohibentem: vt in ſuperiori dixi. Nonò, non infamat. Decimò, eſt directum, &c. licet vtile quandoq; ſit: vt d. l. j. §. ſi fundum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium.

72 In factũ de aqua æſtiua.

Primò, hoc interdictum pertinet ad eũ, qui per fundum alterius vno die, vel nocte in æſtate retroduxit aquam in fundum ſuum, vt non poſsit prohiberi, &c. vt in ſuperiori dixi. Et differunt: quia qui interdicit de aqua quotidiana, interdicit, vti hoc anno: ſed in aqua æſtiua interdicit vti hac æſtate. Vide etiam de hoc in d. l. j. in princ. & vide in §. quod autem diximus. & quando incipit æſtas, vide in dicta l. prima. §. æſtatem. & ibi glo. no. in quot partes diuidatur annus. & in hoc requiritur illa clauſula, quòd non duxerit aquam vi, clàm, vel precario, vt ſuperiori. d. l. j. §. deinde ait. & in princip. l. Et eſt etiam reſtitutorium dicto §. j. &c. Secundò, quòd ſit prætorium, patet in d. l. j. in princ. in perſonam, &c. In aliis fundamentis, dicas vt in ſuperiori: cùm ſint ſimilia: vt d. l. j. §. Labeo. Sed in hoc diſcordant, quia licet ſuperius ſit annale, tamen hoc durat per annum, & ſex menſes. Item poteſt durare per biennium, ſecundùm variam computationem temporis: vt habetur in dicta l. prima. §. deinde. & §. æſtatem. & ſeq. eodem titulo, &c.

73 In factũ, de aqua ex caſtello ducenda.

Primò competit ei, qui habet ius ducendi aquam ex caſtello: id eſt, loco, vbi in publico aqua recipitur, vel riuo, vel alio loco publico ad fundum, vel domum eò quia habuit conceſsionem à principe, vel communitate: ſi aliquis ipſum prohibeat, habet hoc interdictum, de quo loquitur text. in l. j. §. ait prætor. §. quo ex caſtello. cum duobus ſeq. ff. de aqua quoti. & æſti. Et hoc eſt quotidianum in ciuitatibus, in quibus in ſtratis eſt caſtellum: vt eſt in ciuitate Aquilianæ & Viterbij: quia ſi habent conceſsionem, quòd ex caſtello ducet aquam in domum, vel hortos, non poſſunt prohiberi. Et eſt aduertendum, quòd hoc interdictum non continet ſolùm poſſeſsionis cauſam, & ſic præparatorium, vt ſuperiora proximè, ſed continet cauſam proprietatis: quia hic non probatur, an quis duxerit, &c. ſed an habeat ius ſeruitutis aſsignatum, vel non: vt eſt tex. not. in d. l. j. §. fin. ff. eodem. Et ea hora, qua quis habet ius ducendi, ea debet ducere, & non aliis: vt habetur in l. penult. eodem tit. In aliis fundamentis, dic vt in duobus proximis.

74 In factum, de riuis purgandis.

Primò, quòd interdictum hoc competit ei, qui habet ius aquæ ducendæ; vt dixi in ſuperioribus interdictis, per riuum, quem volens purgare, & reficere, prohibetur ab alio: quia tuetur ſe per hoc interdictum: & non habet probare an iure aquam ducat: de quo vide in l. prima. de riuis. & in l. finali. eodem titulo. Et eſt prohibitorium: vt dicta l. prima. in fine princip. & poteſt etiam eſſe reſtitutorium: vt in proximis dixi. Bene verum eſt, quòd tenetur cauere de damno infecto iſte volens purgare. dicta l. j. in prin. Secundò, quòd prætorium, patet in d. l. j. in prin. Tertiò, quòd in perſonam. In aliis dic, vt in ſuperioribus. Bene verum eſt, quòd eſt annale,

dicta l.j.§.hoc interdictum.el ij. & datur iiſdem perſonis, & in eaſdem, prout ſuperiora: vt l.iij.§. iiſdem, eodem titulo. & datur non ſolum ad riuos, ſed etiam ad ſpecus, & ſepta: vt d.l. prima.in princi. Quæ in quo differant, & quid importent, vide in d.l.j.§. ait ergo. cum ſimi.&c. Et ſub verbo reficiendi, quid contineatur, vide in d.l. j.§.reficiendi, &c.

75 In factum, de fonte, vt liceat eo

vti. Primò, hoc interdictum competit illi, qui prohibetur haurire aquam ex fonte, cùm per annum hauſiſſet: vel appellere pecudes: vel inde aquam ducere, vt ille ſcilicet prohibens deſiſtat à prohibitione: de quo habetur in l.vnica.in principio.ff.de fonte. Et differt à ſuperiori, ſcilicet de aqua ex caſtel.duc.& aqua æſti. & quoti. quia illa loquuntur de aqua deducenda: iſtud verò de aqua haurienda: prout etiam dicit gloſſa in rubrica de fonte. Nec habet locum pro aqua mortua, vt in ciſterna: ſed ſolum de aqua viua. dicta l. prima. §.hoc interdictum. el iij. eodem titulo. Et procedit non ſolum in fonte, ſed in piſcina, puteo, & lacu: dummodo aquam viuam habeant: vt dicta l.prima.in fin.princ.& §.deniq;. Et requiritur, quòd quis non fuerit vſus hauſtu vi, aut clàm vel precario. d.l.j.in princ. ſed ſecundùm Bartolum in dicta l.prima.§.hoc interdictum. el iij. licet in ciſterna non habeat locum directum, tamen habet locum vtile. Hinc ſumpta occaſione pone, quòd extat ſtatutum in ciuitate, quòd mulieres portantes perlas, vel margaritas, puniuntur tanta pœna: & eſt aliqua mulier, quæ portat perlas fictas, ſeu contrafactas, non veras, & viuas: certè non incidet in ſtatutum. Ita decidit Bartolus in l. prima.§. hoc interdictum. Et tene menti: quia in multis ciuitatibus extant huiuſmodi ſtatuta, &c. Secundò eſt prætorium.l.prima in principio. Tertiò, in perſonam, vt alia. Quartò, poteſt dici rei perſecutorium, cùm quis proſequitur ius aquę hauriendæ.d.l.j. Quintò in ſimplum: vt ibidem patet. Sextò ſtricti iuris. Septimò eſt annale, non perpetuum.d.l.j. Octauò, hæredibus datur, non in hæredes, vt in præcedentibus dixi, ſcilicet de aqua quoti.& æſti. cùm procedant à pari quantum ad perſonam: vt d.l. j.§.hoc autem.ff. de fonte. Nonò, non infamat. Decimò eſt directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

76 In factum, de fonte reficiendo.

Primò hoc interdictum competit illi, qui habens ius hauriendi aquam, vt in proximo dictum eſt, ex fonte, vellet reficere fontem, puteum, piſcinam, &c. vt ſuprà dixi, quæ indigerent refectionem, ſi prohiberetur, habet hoc interdictum vel à domino fundi, vbi eſt fons, vel ab alio, &c. Et de hoc interdicto loquitur tex. in l.vnica.§. deinde ait.ff.de fonte. Et fuit introductum ad ſimilitudinem interdicti de riuis reficiendis: quia nullus eſſet vſus, &c. vt dicit text.in d.l.j.§.hoc interdictum. Secundò quòd ſit prætorium, eſt text.in d.§.deinde. Tertiò, quòd in perſonam, vt patet. Quartò, quòd rei perſecutorium, dic vt in proximo. Quintò, quòd in ſimplum, eodem modo. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, eſt annale. dicto §.deinde. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes, vt in illo de aqua æſtiua. de quo proximè dixi.& approbat tex.in d.l.j.§.fin.ff.de fon. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quòd ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

77 In factum, de cloacis purgandis.

Primò competit illi, qui haberet cloacam iuxta fundum alterius, vel alium locum, per quam immunditiæ & colluties demittebantur: dato caſu, quòd vellet ea purgare, vel reficere: puta, quia curſus impediebatur: & quia dominus fundi, vel alius eum prohibet, habet hoc interdictum prohibitorium, &c. de quo loquitur totus tit.ff. de cloa.&c. Et eſt aduertendum, quia fauore publicę vtilitatis, vt quis poſsit purgare, vel reficere cloacam, non quærimus an clàm, vi, vel precario ſit vſus cloaca: vt l. prima. §. quia autem. de cloa. Item pertinet ad priuatas cloacas.d.l.prima.§.hoc autem. Secundò, quòd prætorium, dicta l.prima.in principio. Tertiò, quòd in perſonam patet. Quartò, quòd rei perſecutoriū, patet per media, quæ dixi in duobus proximis. Quintò, ꝙ in ſimplum, eodem modo. Et etiam ex eo, quòd pertinet ad priuatas cloacas, vt dixi. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, quòd ſit perpetuum poteſt dici, cùm ſit rei perſecutorium, per d.l. in honorarijs, nec reperiatur annale: per quod reſponde, ſi obiicitur, quòd ſuperiora plura ſunt rei perſecutoria, tamen ſunt annalia, &c. Octauò datur hæredibus, per regulas. §. non autem omnes. de perpetuis & temporib. actio. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quòd ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

78 In factum, ne quid in cloaca fiat, immittatúrve.

Hoc interdictum competit illi, qui habens vſum cloacę, vnde aqua fluat, vel colluuies: aliquis vult aliquid facere, vel immittere in cloacā, propter quod vſus eius impediatur: quia cōtra illum eſt proditū hoc interdictum prohibitorium, &c. de quo eſt text. in l.j.§.pe.& fin. ff. de cloacis. Item pertinet ad cloacas publicas.d. §. pen. Secundò, quòd prætorium. d. §. deinde. Tertiò, quòd in perſonam. Quartò, rei perſecutorium. Quintò, in ſimplum. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, eſt annale ex eo, quod eſt populare, per l.fin. ff. de popu. act. Et quòd ſit populare, patet ex eo, quòd pertinet ad publicas cloacas, vt iam dixi. & in hoc iſtud differt à ſuperiori. Octauò, hæredibus non datur, niſi vt cuilibet de populo: arg.l. populares. de popu.act. In hæredes non datur. l. fin. de popu.act. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quòd ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non contrarium.

79 In factum, vt quod factum immiſſúmve

eſt in cloacam, tollatur. Hoc competit, quando quis aliquid habet immiſſum in cloacam, vel factum, propter quod eſt impeditus vſus, &c. quia cogitur tollere, & ſtatum priſtinum reducere: & ſic eſt interdictum hoc caſu reſtitutorium, & ſuperius prohibitorium, quæ ambo ponuntur in text. quem ſ. allegaui in d. l.j. §.pe.& fin. ff.de cloa. Et inquantum pertinet ad cloacas publicas, dic vt in ſuperiori. ſi ad priuatas cloacas, termini ſui poſſunt aſsimilari illi interdicto, de cloacis purgan.&c. Et eodem modo dicas in ſ. proximo &c.

80 In factum, de precario. Hoc interdictum competit illi, qui

precario conceſsit aliquam rem alicui vtendam, & fruendam, qui ſibi nollet rem reſtituere: contra ipſum datur hoc interdictum, vt rem reſtituat, &c. de quo habetur in l.ij. in princip. ff. de precar. cùm precario poſsidens videatur nomine concedentis poſsidere: iuxta not.in l.quod meo.in princip. & l. interdum. ff. de acquirenda poſſeſ. Et interdictum reſtitutorium. d.l.ij. in princip.& §.j. Et in hoc ſit condemnatio ſecundùm intereſſe actoris: vt habetur in l. quæſitum. §. ex hoc interdicto. ff. de precar. Et in quo differat precarium à commodato, vide gloſſ. not.in l.j.ff.de precar. Et poteſt conſtitui precarium in rebus mobilibus, & immobilibus: vt l. in rebus.ff.eod. Et poteſt conſtitui, quòd transferatur poſſeſsio, & quòd non.l.ij.§.fi.& l.in rebus.& l.certè. §.is, qui.ff.de preca. ¶ Et ſcitis ꝙ quotidie in inſtrumentis ponitur illa clauſula, Et ex nunc conſtituit ſe precario nomine emptoris poſsidere, &c. quid importet? dicas quòd importat, quia primò intelligitur tranſlata omnis poſſeſsio in emptorem, ciuilis, & naturalis: deinde intelligitur tranſlata naturalis in precario poſsidentem: vt habetur in dicta l.interdum.de acqui.poſſeſ. Sed ſi diceretur ſimpliciter, Et ex nunc conſtituo me nomine emptoris poſsidere. tunc omnis poſſeſsio remanet penes emptorem. & ſic plus operatur conſtitutum, quàm precarij rogatio, in fauorem emptoris: vt habetur in l. qui bona.in principio.ff.de acquirenda poſſeſsione. per Bar.& omnes in d.l. interdum. Et tu Canoniſta habes titulum de precariis. & in c. primo habes de precaria. Quid ſit precaria, dicas, quòd eſt conceſsio rei immobilis per annuam penſionem, de quinquennio in quinquennium.c. primo.de precariis. & ibi gloſſa. & in c. precariæ.vbi gloſſa magiſtralis decima quæſtione ſecunda. Bal.in capitulo primo. §. tua. quibus modis feu. amit. &c. Secundò, quòd

ſit præ

ſit prætorium eſt text. in d. l. ij. Tertiò, in perſonam, vt alia. Quartò, rei perſecutorium: vt l. quæſitum. §. ex hoc interdicto. ff. eodem. Quintò, quòd in ſimplum, probatur ibidem. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, perpetuum eſt, non annale per text. qui aſsignat pulchram rationem ab abſurdo, in dicta l. quæſitum §. penultimo. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes. d. l. quæſitum. §. fin. licet precarij rogatio ad hæredes non indiſtinctè tranſeat. De quo vide in l. cùm precario. §. fin ff. eo. titu. Nonò, non infamat. Decimò, directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium.

81 In factum, de arboribus cædendis.

Primò ad hoc interdictum eſt ſciendum, quòd habet duo capita: alterum in arboribus, quæ ſunt prope prædia vrbana: alterũ in arboribus exiſtentibus in prædiis ruſticis. Primum caput competit illi, in cuius ædes rami arboris alterius pendent, & nocent ædificio. nam dominũ poteſt monere, ꝙ ſuccidat arborem radicitus: ſi nolit facere, ille, cui competit interdictum, propria authoritate poteſt ſuccidere, & auferre ligna. l. j. in princi. vſque ad §. deinde. ff. de arbi. Secundum caput pertinet ad illum in cuius fundo rami arboris vicini extenduntur: quia poteſt monere facere, quòd rami cædantur, quouſq; arbor diſtet per quindecim pedes à terra in altitudinem. Iſte eſt text. in dicta l. j. §. finali. de arbo. cæden. quod tene menti: quia poſſet quotidie contingere, maximè in hac ciuitate Paduæ, vbi ſunt multi horti, & arbores. ¶ Et practica eſt. ſecundùm Bartolum quòd denuntietur domino illius arboris, quòd ipſam ſuccidat: & de hoc fiat inſtrumentũ: & tunc ſi non ſuccidat, poteſt denuntians propria authoritate facere, imò poteſt ligna aſportare. tene menti. Et non ſolùm procedit in arboribus, ſed etiam in vitibus cùm veniant appellatione arboris. dicta l. prima. verſic. arboris. Et aduerte, dato caſu, quòd radices arboris nocerent tunc datur vtile interdictum de arboribus cædendis, per glo. in l. j. C. de interdi. de quo ibi. Secundò, quòd prætorium. l. j. §. ait prætor. & §. deinde. Tertiò, quod in perſonam, vt alia. Quartò, videtur rei perſecutorium. Quintò, in ſimplum: vt probantur iſti duo termini in dicta l. prima. §. non ſolum. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, perpetuum, ex quo rei perſecutorium. d. l. in honorariis. Octauò, datur hæredibus: vt in §. non autem omnes. de perpe. & temp. act. In hæredes, dic eodem modo, &c. Nonò, non infamat. Decimò, directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium.

82 In factum, de glande legenda.

Hoc interdictum competit ei, qui habens arborem, quæ pendet in fundum vicini, vel aream, in quam cadunt fructus: quia ſi prohiberetur recolligere dictos fructus, haberet dictum interdictum intra dies tres, poſtquàm fructus ceciderunt. Et appellatione glandis, veniunt omnes fructus. De quibus omnibus habetur in l. vnica. ff. de glan. leg. & in l. qui venenum. §. glandis. ff. de verborum ſignific. Secundò, quòd ſit prætorium, eſt text. in dicta l. prima. in princi. Tertiò, quòd in perſonam, vt reliqua. Quartò, quòd rei perſecutorium, probatur in d. l. j. in princ. Quintò, quòd in ſimplum, ibidem. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, non eſt perpetuum, ſed temporale, vt ſuprà patet. Octauò, hæredibus datur, & in hæredes intra illud tempus, quod durat, vt ſuprà. Nonò, non infamat. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quod ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

83 In factum, de migrando.

Hoc interdictum competit inquilino, qui ſoluta penſioue domino, vellet recedere de domo, & aſportare res ſuas, & dominus domus prohiberet: quia poteſt ſe tueri ex hoc interdicto. Et de hoc eſt text. in l. prima. ff. de migran. Et aduerte: dicitur in dicta l. prima. §. hoc interdictum. quod eſt infrequens, &c. debet intelligi ille text. quòd de raro itur ad illud interdictum, ex eo, quia inquilino, qui turbaretur, competit actio ex conducto, & officium iudicis: vt l. ſed addes. §. ſi inquilinus. ff. loca. & ideo de raro recurritur ad hoc interdictum. ¶ Et circa hoc ſcias. quòd penſio domus, niſi aliud ſit dictum, ſoluitur in fine anni: vt l. ædem. C. loca. & ita tenet etiam Bartolus in dicta l. prima. §. ſi penſio. ff. de migran. Et habetis etiam illam regulam vulgatam in hac materia, quòd res conductoris inuectæ & illatæ intelliguntur obligatæ ratione penſionis. Pone quòd vnus conductor locauit, quod poteſt facere. iuxta l. nemo rem. C. loca. & l. Moſchis. §. Aemilius Prætolinus. ff. de iure fiſci. an res iſtius ſecundi conductoris ſint domino obligatæ: vide caſum ſingularem in l. ſi in lege. §. ſi colonus. ff. loca. & quod ibi gloſſ. & docto. quem textum exclamat Pontanus in ſingul. ccclxxxvj. Et competit hoc interdictum ſolùm inquilino, non autem colono: vt habetur in dicta l. prima. §. hoc interdictum. ff. de migran. Et dato, quòd haberet habitationem gratuitam, daretur vtile interdictum, vt eodem §. Et eodem modo daretur vtilis, ſi non eſſent res propriè inquilini, ſed fortè ſibi commodatæ, vel locatæ, vel apud eum depoſitæ, vt habetur in l. finali. eodem titulo, &c. Secundò, quòd prætorium, eſt text. in dicta l. prima. in principio. Tertiò, in perſonam, vt reliqua. Quartò, rei perſecutorium. dicta l. prima. in principio. Quintò, in ſimplum, vt ibidem. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, perpetuum, & non temporale. dicta l. prima. §. finali. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes, vt eſt text. in d. l. prima. §. finali. Nonò, non infamat. Decimò, eſt directum; cum ex verbis & mente, licet quandoque vtile dicatur, vt prædixi; & habetur in dicta l. prima. §. interdictum. Vndecimò, quòd ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

84 In factũ, de Saluiano interdicto.

Hoc interdictum competit locatori aduerſus conductorem ad aduocandam poſſeſsionem earum rerum, quas aſportauit, quę erant obligatæ ipſi locatori ratione penſionis. Et eodem modo competit creditori aduerſus debitorem pro rebus ſibi iure pignoris obligatis: iuxta ea, quæ habentur in §. item Seruiana. Inſtitu. de act. & iſtis caſibus datur directum. Sed in caſu, quo dictæ res eſſent alienatæ per conductores, vel debitores, tunc competit vtile interdictum Saluianum: de quo habetur in l. prima. in principio. ff. de Saluia. interdi. & in l. j. C. eodem titulo. ¶ Et, vt dicit etiam ſanctus Blaſius, eſt pinguius remedium huius interdicti, quam Seruianæ hypothecariæ: quia ſufficit in ipſo, quòd creditor probet illas res fuiſſe poſſeſſas, tanquàm ſuas per debitorem, tempore obligationis cõtractæ. Sed in hypothecaria oportet creditorem probare de dominio debitoris: vt habetur in dicta l. prima. de Sal. interdic. & per omnes in dicto §. item Seruiana. de quo ibi. Et in hoc reus condemnatur ad reſtituendam detentationem, vel poſſeſsionem rei obligatæ: vt habetur in l. ſi fundus. §. in vendicatione. ff. de pigno. &c. Et licet text. in l. prima. C. de preca. & Saluia. interdi. dicat, quòd Saluianum non detur contra tertium poſſeſſorem, debet intelligi de directo: quia vtile poteſt dari: vt dicta l. j. ff. eodem. ſecundùm gloſſ. in dicta l. prima. C. eodem. Et in hoc differt à Seruiana, quæ contra tertium datur. Et in alio etiam, quia Saluianum eſt inter poſſeſſoria, Seruiana inter petitoria, & alia etiam eſt interdicta: de qua ſuprà dixi. Secundò, quòd prætorium patet ex his, quæ habentur in l. finali. C. de condu. inde. Tertiò, quòd in perſonam, vt reliqua. Quartò, quòd rei perſecutorium, probatur in d. l. j. in prin. Quintò, quòd in ſimplum ibidem. Sextò quòd ſtricti iuris. Septimò, perpetuum, cùm rei perſecutorium. d. l. in honorariis. Octauò, hæredibus, & in hęredes, tanquam in extraneos poſsidentes, datur iuxta §. non autẽ omnes. Inſti. de perpe. & temp. act. & d. l. j. & ij. §. j. & j. reſponſo. Nonò, nõ infamat. Decimò, directũ. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, nõ cõtrarĩũ.

85 In factum, de opere demoliendo,

quod factũ eſt, poſt noui operis nunciationem, antè remiſsionem nuntiationis. Antè, quàm tranſeã ad terminos huius interdicti putaui aliqua pręmittenda fore. Primò, quia in l. j in princ. ff. de ope. noui nuntia. dicitur hoc edicto, quòd differant interdictum, & edictum. De quo tu poſſes de facili dubitare. Vide glo. in loco præalleg. in verſi. edicto. & ibi Bart. in prima col. & Roſr. in libellis ſuis, licet variè loquantur: tamen communis

con lufio

concluſio poſt Barto. ibi, eſt quòd edictum differat ab interdicto, vt genus & ſpecies: vt edictum ſit nomen generis: vt in §. conſtat. Inſti. de iure natu. ſed interdictum ſit tanquàm ſpecies: vt aliàs dicitur in adoptione. Sed cognoſcitur vnum ab alio, quia interdictum dicitur quaſi inter duos dictũ: nam quandocunq; erat quæſtio inter duos, & prætor aliquid cõtra ſtatuebat: tunc dicebatur interdictũ: iuxta §. ſunt tamen. Inſti. de interdi. & hoc quãdo ſumus in libro de interdictis, ſed quando ſumus extra librum de interdic. id eſt, extra quintum librum in Digeſto nouo, tunc poſt Rofre. dicit ibi Bartol. quòd quando loquitur præciſè præceptiuè, eſt interdictũ, quia ex verbis apparet inter duos redditum: vt verò nõ eſſet contra duos redditũ, ſed prætor ex officio facit, tunc dicitur edictũ. & per hoc ſequitur ꝙ ti. de ope. no. nũ. tractet de interdicto, non de edicto: quia inter duos redditur: & licet tex. in princ. tit. dicat, hoc edicto: tamen in l. prætor. in princ. & §. j. dicit, hoc interdicto: & cõcordantur, quòd in vno loco Iuriſconſultus vtatur nomine generis, & in altero nomine ſpeciei: & per hoc patet ꝙ hęc actio in factum de opere demoliendo, dicitur procedere ex interdicto, & dicitur in factum, iuxta §. fi. Inſti. de interdi. Secundò, eſt ſciendum, ꝙ in hac materia ſunt conſyderandi plures caſus. Primus eſt, ꝙ quando quis ædificat in ſolo alieno clàm, tunc habet locum interdictum, quod vi aut clam, vel etiã vi, & ædificium ſit iam factũ. Sed quãdo habet ædificari, tunc habet locum interdictum de ope. no. nun. & ſic datur ad futura opera. & erit ſecundus caſus. De quibus duobus vide tex. in d. l. j. §. j. de ope. no. nun. Tertius caſus eſt, quando facta nuntiatione noui operis, illa nuntiatio remittitur: quia tunc renuntiatione remiſſa, ſi prohibeatur, habet remedium ex tit. de remiſſionibus ille, qui vellet ædificare. de quo in tit. de remiſ. & habet in l. ſi alius. §. ait Iulianus. ff. quod vi, aut clam. De quo remedio dicetur in proximo interdicto. Idem eſt præſtita ſatiſdatione, quæ pro remiſſione habetur: vt d. l. ſi alius. §. ait Iulianus. & ibi gloſſ. Quartus caſus eſt, quando poſt ope. noui nuntiationis ſit ædificatum ante remiſſionem nuntiationis, quia datur hoc interdictum de opere demoliẽdo. Bene verum eſt, ꝙ competit aliud remedium, ſcilicet interdictũ de ope. no. nun. Item & interdictũ, quod vi aut clam: vt eſt tex. in d. §. ait Iulianus. Et an ſint ſuperflua, vide glo. & doct. in d. l. j. §. j. de ope. no. nun. Et quot modis poſſit agi in iſtis operibus, ſecũdùm varios caſus. vide tex. iuncta glo. in ver. interdictũ. in l. prætor. §. nonnulli. ff. de ope. no. nun. Tene menti: quia eſt quotidiana materia. Secundò, ꝙ ſit prætorium, ſunt plures tex. vt ſ. alleg. Tertiò, ꝙ in perſonam, vt in reliquu. Quartò eſt rei perſecutorium, cũ agitur, vt reſtituatur opus, quod eſt in iuribus prælle. Quintò, in ſimplum, vt ibidem: licet etiam quo ad quod poſſit dici pœnale: quia ſuis expenſis quis cogitur ædificium tollere: vt d. l. pe. §. fi. & ibi gloſ. & doc. ff. de ope. no. nun. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, datur hæredibus: vt l. prætor. §. hoc interdictum. ff. de ope. no. nun. In hæredes non datur, niſi inquantum ad eos peruenit: quia tenetur hæres præſtare patientiam deſtruendi operis. d. l. penul. Octauò, eſt perpetuum. d. l. prætor. §. hoc interdicto. Nonò, nõ infamat. Decimò, directum. Vndecimò ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Et vltimò, non contrarium.

86 In factum, vt liceat ædificare ei, cui eſt facta nũtiatio noui operis, ſi ſatiſdederit, vel ſatiſdare paratus eſt, &c. Primò hoc interdictum competit illi, cui poſtquam fuit facta nuntiatio noui operis ipſe fuit paratus ſatiſdare, vel ſatiſdedit de demoliendo opere caſu quo appareret ſe iniuſtè ædificaſſe. Et hoc etiam poſſumus dicere in caſu, in quo eſt facta remiſſio: vt in præcedenti dixi. Vnde ſi præſtita ſatiſdatione, vel facta remiſſione, iſte talis prohiberetur ædificare, poſſet ſe tueri ex hoc interdicto prohibitorio. Et de hoc habetur in l. prætor. §. deinde ait. & §. ſeq. ff. de oper. no. nun. Secundò, quòd ſit prætorium, prout in d. §. deinde. Tertiò, in perſonam, vt cætera. Quartò, rei perſecutorium, cùm quis per ipſum proſequitur ius ædificandi. Quintò, poteſt dici ſimplũ, vt d. §. deinde. Sextò ſtricti iuris. Septimò, durat intra annum ab inquietatione: vt habetur in d. l. prætor. §. fin. ff. eod. licet ſecus ſit in præcedenti, vt dixi: & ſic non eſt perpetuum. Octauò datur hæredibus. d. §. fin. In hæredes dicamus quòd non detur, niſi quatenus ad eos peruenit: vt in præcedenti: vel vt in quemlibet prohibentem. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quòd ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non contrarium.

87 In factum loco interdicti fraudatorij. Hoc interdictum habet locum, quando tutor, vel curator delegauit creditori ſuo debitorem pupilli, vel adulti, ſingula ſingulis referendo, in fraudem pupilli, vel adulti, & creditor participat de tali fraude cum tutore, vel curatore: nam ſi debitor pupilli, vel adulti, ſoluant ipſi, ipſo iure liberantur à debito. Sed pupillo, vel adulto ſuccurritur primò contra creditorem participem fraudis, per hoc interdictum fraudatorium: vt eſt text. in l. pupilli. in princip. qui eſt ſolus in iure. ff. de ſolu. Secundò, quando vellet pupillus recurrere contra tutorem, habet actionem tutelæ. Tertiò, contra debitorem poteſt recurrere: quando fuit etiam ipſe in dolo prima actione: ſed fuit in bona fide, per in integrum reſtitutionem, ſecundùm Bartolum in dicta l. pupilli. in prima, ſecunda, & tertia quæſtione. Et de hoc interdicto fraudatorio ſit mentio in l. ſi poſtulante. in principio. ff. ad Trebellianum. licet ibi capiatur pro interdicto de his, quæ in fraudem cred. vt vult Barto. contra gloſſ. in dicta l. pupilli. Et differt ab eo de his, quæ in fraudem cred. quia illud datur quando quis alienat res proprias: hîc alienatur res pupilli: & ſic alterius, ſecundùm Bartolum in dicta l. pupilli. de quibus ibi vide pleniùs. Secundò, quòd ſit prætorium, probatur ex eo, quia eſt interdictum, vt dicitur in iuribus præallega. Sed interdicta erant formæ, & conceptiones verborum, quibus prætor aut aliquid iubebat fieri, aut prohibebat: ſi prætor, ergo non ius ciuile. Et iſta habentur. Inſtitu. de interdi. in principio. Ita etiam innuitur per gloſſ. in rubrica. ff. de interdi. vbi dicitur. ſuprà dixi qualiter agatur de iure ciuili: nunc qualiter de iure prętorio: & ſic per interdicta ſed hoc eſt interdictum, vt ſuprà eſt probatum: igitur, &c. Tertiò eſt in perſonam, vt reliqua. Qoartò rei perſecutorium, vt probatur clarè in l. pupilli. Quintò, eſt in ſimplum, vt ibidem probatur. Sextò, eſt ſtricti iuris. dicto §. actionum. Septimò, perpetuum, cùm ſit rei perſecutorium. d. l. in honorariis. Octauò, datur hæredibus. dicto §. non autem omnes. & dicta l. in honorariis. In hæredes poteſt dici, quòd detur inquantum ad eos peruenerit: & in pluribus dictum eſt: & ſic tanquàm in poſſeſſores. Nonò, non infamat, cùm non reperiatur. Decimò, directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

88 In factum, loco interdicti de locis, & itineribus publicis. Et antè, quàm procedam vlterius, Ioan. in arbore non ſignat plura interdicta, quàm ſuprà ſcripta ſint: ſed tamen reperio, in eo videre, quædam alia: & ſic in primis addo hoc interdictum de locis & itine. pub. Et habet locum, quando quis in itinere publico aliquid feciſſet, ob quod alius impediretur, & eius vſus: & eodem modo in via publica. Et de hoc eſt ſpecialis rubri. ff. de lo. & iti. publi. puta, qoòd via publica fuerit clauſa: quia ſit conſtructum monumentum, vel quid ſimile: vt habetur in l. prima, ſecunda, & tertia. eodem titulo. Et ſic habet locum, quando eſt impeditus in totum vſus viæ: & per hoc non eſt ſuperfluum hoc interdictum ab alio, ne quid fiat immittatúrve in via publica: vt ſuprà ſcripſi: quia illud habet locum, quando iter, vel via redditur deterior: ſed hoc procedit, quando ex toto impeditur vſus viæ. Ita videtur probari in præalleg. iunctis, quæ allegaui in illo interdicto. Et per hoc addo iſtud interdictum vltra Ioan. & alios. Cogitabis. Et procedit non ſolùm in viis publicis, ſed etiam in vicinalibus. vt dicta l. tertia. Et quotuplex ſit via, vide textum in l. prima. §. viarum. ff. ne quid in loco publico. Et tene menti ad ſtatuta loquentia, quòd in viis publicis, quis non poſſit facere ponticellos: vel committens delictum in via publica, puniatur acriori pœna: vel ſi princeps mitteret proclama, quòd omnes viæ publicæ in ſuo territorio ſint liberæ, & quemlibet tranſeuntem promittit

mittit conſeruare indemnem, quia intelligeretur ſtatutum de viis priuatis, ſiue vicinalibus. Vide Barto. in dicta l. prima. de lo. & iti pu'is, per l. iij. eodem titu. Secundò quòd ſit prætorium, probatur per ea quæ adduxi ſ. in proximo interdicto. In aliis dic vt fuit dictum in illo interdicto, ne quid in via publica.

89 In factum, loco interdicti de via publica, & de ædilibus curulibus. Et de hoc non eſt facta mentio etiam in arbore, nec per ſcribentes. Et quando competit, & quomodo, vide text. nonum, quia fuit tranſlatus Piſis, in l. ædiles. de via pub. & ædi. cur. quæ lex eſt multùm no. & quotidie de facto contingit. Et his duobus interdictis additis, reuertor ad arborem Ioannis, &c.

90 In factum, ex edicto de albo corrupto. Et antè, quàm Ioannes in arbore ad hæc deueniat, ponit quandam rubricellam, quod præterita interdicta ferè omnia reperiuntur directa, & vtilia. Modò ſequũtur actiones in factum ex quolibet prætoris edicto deſcendentes. De primo, ſcilicet de interdictis, an ſiot directa, vel vtilia, latè eſt dictũ ſuper quolibet. De ſecundo, ſcilicet de edictis, declarabitur ſuper quolibet, &c. Sequitur, vt dixi, actio in factũ ex edicto de albo corrupto, &c. Sic dicta rubr. prout duo dicit, habet duas partes. Primo hoc edictum cõpetit aduerſus eum, qui corrupit, vel vitiauit, deleuit, vel deturpauit aliquam ſcripturam, vel edictum poſitum per prætorem, vel iudicem in aliquo loco eminenti, vt in muro dealbato, vel in valuis eccleſiarũ, vel in palatij, vt hodie fit: quia cuilibet de populo cõtra talẽ corrũpentẽ datur actio in factũ ex hoc edicto: vt habetur in l. ſi quis id, quod. ff. de iuriſdi. om. iud. & in §. pœnales. Inſti. de act. & facit mentionem glo. in rub. ff. de albo ſcri. Et quot modis accipiatur albũ, vide glo. in auth. qui ſemel. in ver. vocatur. C. quomodo, & quando iu. & ibi Cy. & Io. And. in addi. Spe. in addi. incip. & tam amplius. in tit. de cita. §. ſequitur. Et qui incidit in hoc edictũ, ſi non poteſt ſoluere pœnã, de quo dicã j. luit in corpus. Et ſi plures ſint corrũpentes, omnes tenentur in ſolidũ, nec vnius ſolutione liberatur alius: vt d. l. ſi quis id, quod. & l. ſeq. & ibi vide. Et hæc actio ex hoc edicto eſt popularis. d. l. ſi quis id, quod. in ſi. prin. & ibi latè vide, an, & quãdo procedat d. l. ſi quis id, quod. Secundò quod ſit prętoriũ, vt patet in d. l. ſi quis id, quod. §. ſerui, quorũ. & l. ſi familia. & d. §. pœnales &c. Tertiò, eſt in perſonã, & non in rem. Primò probatur ex eo, quod ex delicto deſcendit, propter quod obligatur perſona: ergo non eſt in rem: vt §. j. Inſti. de act. & habetur in l. actionum genera. ff. de act. & obl. Item ex alio, quia Imperator enumeratis actionibus in rem, poſtea enumerat quæ ſunt in perſonam: & ſubdit §. pœnales. vbi ponitur hæc actio. Quartò, eſt pœnæ perſecutorium: vt ſ. in primo termino dixi, & ſubdam ſtatim. Quintò eſt in ſimplum, hoc eſt, in ipſam ſolam pœnam, quæ habet imponi, quæ eſt quingentorum aureorũ: vt eſt text. ſecundũ communẽ literã in d. l. ſi quis id, quod. licet ſecundũ gl. ibi ſecundũ aliã lec. ſit quinquaginta aureorũ, quam opi. multi ſunt ſecuti, vt fuit Cy. & Bal. vt refert hîc ſanctus Blaſius, & ſequitur ex eo, quod eſt minor pœna. & licet nõ alleget, facit l. interpretatione. & l. ſanctio legum. ff. de pœn. cum ſimi. Sed Bar. ibi ſimiliter tranſit, quod ſit pœna quingentorũ ducatorum. Et idẽ ſequitur Alex. & eſt cõmunis litera. Et quod fiat minor interpretatio, eſt verũ in dubiis: ſed hîc ſumus in claro, cũ communis litera ita dicat: igitur. arg. l. continuus. §. cũ ita. de verb. obl. Et quãdoq; etiam in dubiis, imò etiam in claris exacerbatur pœna: arg. l. aut facta. in ſi. ff. de pœ. cũ ſi. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, non poteſt dici quod ſit perpetuum, cùm nõ ſit rei perſecutoriũ: arg. l. in honorariis. de act. & obl. Item ex alio, cùm ſit populare, vt dixi ſ. non excedit annum, per l. ſi. ff. de pop. act. Itẽ cùm contineat meram pœnam: vt l. j. §. ſi. ff. ſi quis ius dicen. non obtẽp. Octauò, poteſt dici, quod non detur hæredibus, nec in hæredes, per l. pe. ff. eo. tit. de popu. act. Nonò, quòd non infamet. Decimò directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non contrarium.

91 In factum, ſi quis ius dicenti nõ obtemperauit. Primò hoc edictũ eſt proditum aduerſus illum, cui fuit factum aliquod præceptum à iudice ad inſtantiam alterius partis: quia ſi non obedit illi mandato, parti, ob cuius inſtantiam fuit edictum datum, ex hoc edicto datur actio in factum aduerſus illum nolentem iudici obedire ad intereſſe expenſarum, quæ fuerunt factæ in aduocatis, procuratoribus, &c. De hoc habetur in l. j. in §. fin. ff. ſi quis ius dic. non obtempe. cum ſimi. licet ille tex. habeat plures lec. de quibus ibi vide. Secundò, quòd ſit prætorium, patet cùm ſit edictum: vt d. l. j. ſed edicta ſunt prætoria: vt Inſti. de iu. natu. §. prætorium quoq;. Tertiò, quòd in perſonam, dic vt in præcedenti. Quartò, eſt pœnæ perſecutorium: vt patet, cum ad intereſſe detur, &c. vt d. § fin. & hoc reſpectu rei, ſed reſpectu actoris non, cùm detur ad intereſſe. Ita etiam tenet Io. in gloſ. arboris. Quintò, quòd in ſimplum: cùm detur ad intereſſe expenſarum, vt dixi. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet. Septimò, ſi tenemus, quòd detur ad meram pœnam, tunc non poteſt dici perpetuum: vt d. §. ſi. & in l. in honorariis. de act. & obl. Sed ex quo eſt rei perſecutorium, & datur ad intereſſe, certè poteſt dici perpetuum, quia d. §. ſecundùm lect. magis communem, vt dicit etiam ibi Barto. in princi. loquitur de pœna applicanda parti ratione intereſſe: & iſto caſu ſit perpetuum. Sed cùm finis loquatur de mera pœna applicanda fiſco: & tunc durat anno tantùm, vt ibi habetur. Octauò, poteſt dici, quòd detur hæredibus, retentis terminis, vt ſuprà dixi, quòd loquimur, quando agitur ratione intereſſe: vt habetur in d. §. fin. In hæredes non datur, cùm veniat ex delicto: vt dicit gloſ. in §. finali. Niſi dicamus, quòd detur inquantum ex contumacia defuncti peruenit, &c. Nonò quòd non infamet. Decimò, quòd directum. Vndecimò, quòd ſingulare. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non contrarium, &c.

92 In factum, ſi quis temere in ius vocauerit, quem non licuit. Primò, hæc actio in factum ex hoc edicto competit parentibus, aduerſus liberos, qui parentes ſuos vocarentur in ius, non petita venia à prætore, vel petita, & non obtenta: quia ſi ſecerunt citari parentes, incidunt in hoc edictum, quod contra eos datur ad pœnã quinquaginta aureorum. Et eodem modo procedit in libertis, qui non obtenta licentia patronos ſuos in ius vocarunt. De hoc habetur in toto titu. ff. & C. de in ius voc. & §. fin. Inſtit. de pœna teme. liti. & in §. pœnales. Inſtitu. de act. Et caſu quo tales non eſſent ſoluẽdo, luant in corpus, iudicis arbitrio: vt habetur in l. ſi. ff. de in ius voc. & iſta talis pœna non habet locum, niſi in perſonis contentis in edicto prætoris. Sed in aliis qui indebitè facerent citari, qui non continentur in edicto, non procedit hæc pœna, ſed per officium iudicis puniuntur: vt habetur per gloſſ. & Barto. & omnes in d. l. fin. & per gloſſ. in dicto §. pœnales. Et de edicto habetur in l. iiij. §. prætor. ff. eodem. Et de perſonis, quæ non poſſunt vocari, vide in l. ij. iij. iiij. & vj. & in l. adoptiuus. in l. ſi libertus. cum ſimilibus. ff. eodem titulo. Idem eſt in filio ſpirituali, qui fuit leuatus ex ſacro fonte ab alio, ſecundùm Angel. in d. l. adoptiuus. Et idem in filio adoptiuo etiam extraneo, qui non tranſit in poteſtatẽ adoptantis: vt habetur in d. l. adoptiuus. Idem in ſocero, & ſocru, per l. qui parentis. ff. ſoluto matrimonio. Idem in viro, & vxore. Idem in vaſallo. Idem in defenſore ciuitatis. Idem in ciuitate, ex qua quis eſt oriundus. Idem in prælato abbate. Idem in priuato conueniente fiſcum. Idem in papa & Imperatore. Idem in Doctore reſpectu ſcholarium, de quibus omnibus tangit ſanctus Blaſius hîc. Vide tamen in eo, quod eſt dictum de filio adoptiuo, qui non tranſit in poteſtatem quòd non poſſit vocare in ius ſine venia patrem adoptiuum: licet iſta communis ſit opi. vt refert domi. Alexan. in dicta l. adoptiuum. quoniam contra hoc tenui in diſputando, & ibi vide in mea repe. tit. Inſtit. de hære. ab inteſta. in §. ſed ea omnia. vbi omnino vide, & clarus, &c. Et de his omnibus, quæ ponit hic ſanctus Blaſius, vide dominum Alexand. in l. in ius vocari. & pleniùs in l. generaliter. ff. de in ius vocando. qui pleniùs loquitur: ad eum me remitto: quia per hoc non eſſet dare cognitionem terminorum, prout intendo, & non aliud, & videns bene fateor, quòd ſi velis videre illam concluſionem de filio adoptiuo, & ſcio quòd tibi non diſplicebit: & ſi bene inſpexeris repetitionem, quam feci in illo titulo de hæreditate ab inteſtato. dum legerem ſcholaris ad-

huc

huc, publicè in ſtudio Paduæ tu reperies, ſi bene recolo vigintiocto concluſiones diſputatas in tam paruo opuſculo, &c. Secundò, quòd ſit prætorium hoc edictum, primò patet ex dictis in præcedente. & eſt text. in §. pœnales. Inſtitu. de actio. & l. iiij. §. j. ff. de in ius voc. in l. penulti. eod. titul. Tertiò, quòd ſit in perſonam, probo vt dixi in illo, de albo corrupto. Quartò, quòd ſit pœnæ perſecutorium, patet in d. l. penul. & d. §. fin. Inſtitu. de pœ. teme. liti. & d. §. pœnales. Quintò, ꝙ in ſimplum, patet cùm detur ad quinquaginta aureos, &c. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, datur intra annū, cùm ſit merè pœnale. d. l. in honorariis. & d. l. j. ſi quis ius dicē. in §. fi. & eſt tex. in terminis in d. l. pe. ff. de in ius voc. Octauò, non datur hæredibus, nec in hęredes: vt eſt tex. clarus in d. l. pe. & in hoc aſſimilatur actioni iniuriarum, vt habetur in §. non antem. Inſtit. de perpe. & temp. act. & ſcias, ꝙ licet actiones pœnales non dentur in hęredes, & hęredibus, tamen eſt verum, niſi defunctus litem fuerit conteſtatus. vel cū defuncto: vt habetur in §. pœnales. Inſti. eod. tit. & latè habetur in l. j. C. ex deli. defun. & illhuc me remitto, &c. Nonò, non infamat. Decimò, directum. Vndecimò, ſingulare. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contrarium.

93 In factum, ex edicto, ſi quis in ius vocatus nō ierit.

Antè, quàm vlterius trāſeam, Primò eſt ſciendum, quòd titulus ſi quis in ius voc. non ierit. differt ab eo, ſi quis ius dicen. nō obtemp. de quo ſ. eſt dictum: & hoc, quia ille loquitur quando quis non obtemperat iudici quocunque modo: iſte quādo quis non obtemperat ſolum in non veniendo: vt dicit Bar. in l. j. §. is videtur. in ij. col. ſi quis ius dicen. licet glo. mag. ibi circa fi. ponat plures differentias, quas non refero. Secundò eſt ſciendum, quòd ſunt opi. an pro hoc edicto, ſit bene poſitus circulus in arbore per Ioan. Et licet multi ſimpliciter ſequantur Ioan. vt fuit Roſr. in libellis ſuis, & tranſeat etiam hic ſanctus Blaſius, tamen Bar. in l. ex quacunque. in iij. col. in ver. quæro. extra gloſſ. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. tenet quòd malè ſit poſitus iſte circulus, & quòd iſta non ſit actio competens alicui ex litigantibus, ſed potiùs accuſatio, cùm veniat pœna ſolum applicanda fiſco, & non parti: prout etiam dicit gloſſ. mag. in d. §. is videtur. Prętereà eſt tradita theorica in l. j. ff. de condi. ex lege. quòd quando verba diriguntur ad iudicem, tunc pœna venit non iure actionis, ſed officio iudicis. Et ppterea cùm in hoc edicto verba dirigantur ad iudicem, d. l. ex quacunque. igitur &c. licet tex. in d. l. ex quacunqꝫ. §. fi. videatur innuere, quòd cadat intereſſe actoris, &c. Breuiter nihil video, per quod reſpōdeatur ad iura Bar. pro nunc: vnde teneo cum eo, ꝙ nō ſit dare hunc circulum, & per conſequens hanc ſpecialē actionem: ſed potiùs eſt accuſatio, in qua iudicis officio pœna veniat imponenda, &c. In aliis omnibus dic, vt eſt dictum in edicto. ſ. ſi quis ius dicen. non obtemp. Adde,

94 In factum, contra eum, qui non accepit coniunctam

perſonam in fideiuſſorem pro principali coniuncta perſona in iudicio. Hæc actio competit aduerſus eum, qui noluit recipere in fideiuſſorem de iudicio ſiſti, vel aliter coniunctam perſonam eius, à quo fideiuſſio expectatur, quòd ſi ille nolens tales perſonas recipere, ſciebat ſanguinis coniunctionem, & recuſat tales fideiuſſores, datur ad aduerſus eum hæc actio: & poteſt peti, vt condemnetur in quinquaginta ducatis. Et de hoc eſt textus in d. l. ij. in fi. ff. in ius voc. vt eant. Quæ autem ſit ratio. vide glo. & doct. ibi: & alia fuit potiſſima, quia eſt præſumendum, quòd neceſſarius non ſinat illaqueatum neceſſarium: iuxta l. ij. ff. de recep. & quæ ſint tales perſonæ, vide in l. j. & ij. ff. in ius voc. vt eant. Secundò, quòd ex edicto, & ſic prætoria ſit, patet in l. j. ff. in ius voca. vt eant. & probatur per ea, quæ dixi in edict. ſi quis ius dicen. Tertiò, quòd in perſonam, probat vt in eo. Quartò, pœnæ perſecutoria: vt d. l. ij. §. fin. Quintò, in ſimplum, vt ibidem. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, non poteſt eſſe perpetua, cùm meram pœnam contineat, vt dixi in edicto, ſi quis ius dicen. Octauò, non datur hæredi, nec in hæredem: vt in eodem probaui. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd ſimplex. Duodecimò, quòd ſingularis. Vltimò, non contraria, &c.

95 In factum, ex edicto, ne quis eum, qui in ius vocatus eſt, vt eximat.

Hæc actio competit aduerſus eum, qui per violentiam exemit aliquem, qui erat citatus in iudicium, ne compareat propter quod alius, vel ipſemet exemptus paſſus eſſet damnū quia iuratur in litem à parte, quæ paſſa fuit tale damnū. Et de hoc eſt caſus in l. fi. §. j. ff. ne quis eum, qui in ius voca. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt tex. in l. j. in princ. eodem titulo. Tertiò, in perſonam. dic vt ſuprà dixi. Quartò, quòd rei perſecutoria, patet in d. §. j. Quintò, quòd in ſimplum ibidem. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, datur hęredibus, ſi eorum interſit. In hæredes nō, vt l. ſi per alium. §. finali. eodem titulo. Octauò, durat anno, vt ibidem. Nonò quòd non infamat. Decimò, quòd directa. Vndecimò quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò non contraria. Adde,

96 In factum, aduerſus eum, qui dolo malo fecit, quo minùs ſe

quis in iudicio ſiſteret. Hęc actio habet locum aduerſus illū, qui maliotiosè & aſtutè aliquid machinatus eſt, quò minùs aduerſarius ſuus ſe ſiſteret in iudicio, propter quod incurrerit dammum: quia damnum paſſo datur hęc actio ad illud damnum reſarciendū: & ſic ex parte eius, qui vſus eſt malitia, eſt pœnę perſecutoria: ex parte dammum paſſi, eſt rei perſecutoria. De hac habetur in l. fi. in princ. ff. de eo, per quem factum erit. Et ꝙ differat hęc à proxima precedenti actione, vide glo. in d. rub. de eo, per quem fa. erit. & in §. pœnales. Inſt. de act. ¶ Adde. Secūdò, ꝙ ſit prętoria, patet in l. j. in prin. ff. de eo, per quem fac. erit. Tertiò, ꝙ in perſonā, dic vt ſ. Quartò, quo ad actorem eſt rei perſecutoria, vt probatur in l. j. §. ſi plures. ff. eo. & in l. ex hoc edicto. in prin. eo. tit. Quintò datur in ſimplum, vt ibidem probatur, cùm detur ad intereſſe. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, datur hęredibus. vt l. j. § fi. eo. titu. In hęredes. non: niſi dicamus quatenus ad eos peruenit, ne ex alterius dolo lucrentur, & alius damnum ſentiat, iuxta dictam l. ex hoc edicto. §. planè. eodem titu. & d. l. j. §. fi. Octauò, non eſt perpetua, ſed durat anno: vt d. l. j. § fin. &c. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

97 In factum, ex edicto de edendo,

aduerſus non edentem. Hęc actio competit aduerſus non edentem inſtrumenta, vel rationes, vel ſimiles ſcripturas, quas edere tenebatur: iuxta l. fi. & l. non eſt nouum. & l. ſeq. ff. de eden. & l. j. ff. eo. quia ſi per talem editionem non factam, altera pars eſt damnū paſſa. reſarcitur ſibi per hanc actionem. Et de hac habetur in l. ſi quis ex argentarius. §. ex hoc edicto. in l. argentarius. §. cùm autem. ff. de eden. cum ſimi. Secundò, quòd ſit prætoria, probatur in l. prætor. ait. ff. eodem titulo. Tertiò, quòd in perſonam, proba, vt in aliis Quartò, reſpectu actoris eſt rei perſecutoria: reſpectu rei, eſt pœnæ perſecutoria: vt dixi in precedenti. Quintò, in ſimplum, vt patet, cùm ad intereſſe agatur. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, datur hęredi, vt habetur in l. finali. ff. eodem. In hæredem non datur, niſi ex ſuo facto: vt d. l. finali. Octauò, eſt annalis: vt dicta l. finali. vide etiam in l. ſi quis ex argentariis. §. penultimo. & l. quædam. §. nihil. eodem titulo. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria. &c. Adde,

98 In factū, ex edicto de calumniatoribus.

Hęc actio competit aduerſus eum, qui vt calumniam committeret, vel non committeret in iudicio, vt alius vexaretur calumniis, accepit pecuniam, tam in cauſa ciuili quàm in criminali: quia recipiens dictam pecuniam ab aduerſario, cùm turpiter recepiſſe dicatur, ex quo gratis facere debuiſſet, iuxta titu. C. de iur. calum. & l. finali. in principio. ff. de condi. ob turp. cau. vnde talis recipiens tenetur reddere ei, à quo recepit intra annum quadruplum, & poſt annū ſimplum: vt habetur in l. j. in prin. ff. de calum. Item ſi ſit datum ab vno alteri, vt contra alium calumniam faceret, non habet qui dedit repetitionem, per hanc actionem: quia

ipſe

ipſe turpiter dedit:ſed is, qui paſſus eſt calumniam : vt habetur in l. generaliter. §. fi. ff. eo. tit. & eſt glo. in §. quadrupli. in ver. de pecunia. Inſti. de act. & ibi bonus tex. Et non ſolùm quis poteſt ciuiliter puniri, vt pœna applicetur parti, vt ſ. ſed etiam poſſet criminaliter puniri: vt habetur in l. fi. C. de calũ. Et qualiter intelligatur de quadruplo, & ſimplo, dicam ĩ. Et competit non ſolum hæc actio, ſed etiam condictio ob turpẽ cauſam. De quo vide in l. hęredem. §. ſed prætor. ff. eo. tit. quãtum ad ſimplum vna per aliam tollitur: vt ibi per Bar. Secundò, ꝙ ſit prętoria, patet primò, quia venit ex edicto: vt d. l. & generaliter. §. hoc edicto. in l. ſi quis ab alio. §. fin. eod. titu. Quòd edicta ſint prętoria, fuit dictum. ſ. in edicto, ſi quis ius dicen. non obtemp. &c. Tertiò, in perſonã: vt dixi in aliis. Quartò, eſt pœnę perſecutoria intra annũ, vt patet, cũ detur ad quadruplum : ſed poſt annũ eſt rei perſecutoria, cũ detur ad ſimplũ. Sed an quadruplo inſit ſimplum, & ſic rei perſecutio? Dicas ꝙ ſic: licet fuerit opi. quã diſputat gl. in d. l. hęredẽ. §. fi. in glo. mag. quã approbat Bar. ff. eo. tit. dic vt ibi. Quintò, eſt in quadruplũ, vt patet aliter, & aliter: & ita in ſimplum. Sextò, ſtricti iuris. Septimò in quadruplum eſt annalis, ſed ad rei perſecutionẽ eſt perpetua, vt patet. Et an & quãdo cedat, vide in l. annus. eo. ti. Octauò, nõ datur hęredi, niſi ad ſimplum: vt l. hæc actio. per verã lec. ff. eo. Nonò, poteſt dici, ꝙ efficiatur infamis: arg. l. iij. §. lege Iulia. ff. de teſt. vbi recipiens pecuniã ob teſtimoniũ dicendũ, &c. & ita hîc ob negotiũ faciendũ. Bar. in l. j. ff. de calum. pro hoc ſe remittit ad no. in l. j. ff. de his, qui no. infa. & ibi refert Gul. dicentem nõ bene probari hoc per l. & Bar. dicit eſſe verum: & cùm non reperiatur, concluſio eſt ꝙ nõ infametur: l. interpretatione. de pœnis. & l. Atrianus. de acti. & oblig. &c. Decimò, quòd directa: quia ex verbis, & mente. Vndecimò quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò non contraria.

99 In factum ſubſidiaria actionis de

dolo, &c. Hæc actio locum habet, quando quis aduerſus alium dolum commiſit & eum decepit: quo caſu intra biennium continuũ, vt ſ. dixi, eſt prodita actio de dolo, cùm ſolo biennio duret, vt fuit dictum in actione de dolo: quia poſtquàm illa expirauit, cùm non ſit æquum, quòd quis fiat locupletior cum alterius iactura : igitur loco illius datur hæc actio in factum contra illum, qui dolum commiſit, quæ eſt ſubſidiaria actionis de dolo. Et de hac eſt tex. in l. j. §. itaq. ff. de dolo. facit tex. in l. non licet. in fi. ff. eo. tit. & habetur in l. Sabinos. eo. titu. Et differt ab actione de dolo : vt ſ. quia illa datur biennio, hæc perpetuò, vt in iuribus præallegatis. Item illa eſt famoſa, vt d. l. non debet. hæc non. In aliũ fundamentis dicendum eſt, vt fuit dictum in actione de dolo: cùm poſt biennium loco eius detur: & ſurrogatum ſoleat ſapere naturam eius, in coius locum ſubrogatur, iuxta l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. & l. ſi id, quod. de dona. &c. Et adde, quòd ſanctus Blaſius hîc addit vnam actionem, quæ non reperitur in circulo aliquo arboris, videlicet actio in factum loco actionis de dolo in pluribus caſibus, de quibus in d. l. non debet. & l. ſeq. ff. de dolo. quia ob reuerentiam, & dignitatem perſonarum: vt ibidem, &c. Vide igitur de hac in d. l. non debet. & l. ſeq. Et pro libello qualiter cõcipiatur, & de omnibus, &c.

100 In factũ, quæ datur propter alie-

nationem iudicij mutandi cauſa factam. Hæc actio habet locum contra eum, qui dum timeret conueniri ſuper aliqua re in iudicio ab alio, vt daret illi potentiorem, vel duriorem aduerſarium, illam rem illi potentiori alienauit : quia iſto caſu contra eum eſt prodita hæc actio in factum quanti intereſt iſtius nõ fuiſſe alteri rem illam alienatam, & datum ſibi alium aduerſarium. Et de hac eſt tex. in l. j. de aliena. iudi. mutã. cau. fa. Et, vt dicit ſanctus Blaſius hîc, & bene, habet locum hæc actio, quando fit alienatio ante litem motam, ſecus ſi poſt : quia tunc habet locum titu. de litig. vt habetur in toto titu. ff. & C. de litig. Secundò, quòd ſit prætoria, patet in d. l. j. in prin. ibi, proconſul. ff. de alie. iud. quia exponitur proconſul, id eſt, prætor, vt ibi, & l. j. j. reſponſo. ff. quod cum eo. Tertiò, ꝙ in perſonam, patet ex prædictis. Quartò, eſt rei perſecutoria, cùm detur ad intereſſe: vt d. l. j. & d. l. non ſolum. §. fi. & l. quia pertinet. de aliena. iudi. Quintò, eſt in ſimplum. vt iuribus proximè allegatis. Sextò, eſt ſtricti iuris: vt patet in d. §. actionũ. Septimò, eſt annalis, & non perpetua: vt l. vel poteſt. ff. eo. titu. Octauò, datur hæredi, cùm rei perſecutionem contineat. In hæredem verò non datur, vel ſimiles, cùm videatur ex delicto dari. De hoc eſt text. in d. l. non ſolum. §. fin. & l. quia pertinet. eo. titu. Nonò, non infamat, per fundamentum, de quo ſuprà. Decimò eſt directa, cùm ex verbis, & mente veniat. Bene verum eſt, quòd quandoq; eſt vtilis: vt in caſu l. nam & ſi. §. ſi tutor. ff. eo. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex &c.

101 In factum in ſimplum, aduerſus nautas, caupones, ſtabularios.

Primò hæc actio habet locum aduerſus nautas, vel caupones, vel ſtabularios, quando aliquid receperunt, vt eſſet in tuto, & ſaluo: quia niſi reſtituant, agitur cõtra eos hac actione : de qua eſt tex. l. j. in prin. ff. nau. caup. ſtabu. Et de hac, & ſequenti nullã facit mentionẽ ſanctus Blaſius hîc in cellulis ſuis, ſed ipſas poſuit poſt actionem furti aduerſus nau. caup. ſtabu. & ibi dixi me dicturum hîc de iſtis duabus. Et non ſolũ tenetur nauta, caupo, vel ſtabularius, quando ipſimet receperunt res in naui, caupona, vel ſtabulo, ſingula ſingulis referendo, ſed etiam ſi dictę res fuerunt immiſſæ ipſis ſcientibus, & patientibus à vectoribus, vel ſimilibus: vt eſt tex. in d. l. j. §. fin. ff. eo. titu. Et in quo differat à ſequenti, dicetur in ea, &c. Secũdò, quòd ſit prętoria, eſt tex. in d. l. j. in prin. ff. eo. Tertiò, ꝙ in perſonam, proba vt in aliis ſuprà dixi. Quartò, ꝙ ſit rei perſecutoria, patet in d. l. j. in princ. & §. fin. & l. & ita. §. hæc autem. eo. titu. Quintò, ꝙ in ſimplum, probatur in iuribus præallegatis. Sextò, ꝙ ſtricti iuris, patet. Septimò, eſt perpetua, cùm rei perſecutionẽ contineat etiam vt dixi. & eſt tex. in d. l. & ita. §. hæc autem actio. ff. eo. Octauò, datur hæredibus, cùm ſit perſecutoria : vt d. l. in honorariis. de act. & oblig. & etiam, quia in hæredes datur: vt eſt tex. in d. l. & ita. §. hæc autem actio. ff. eo. Nec obſtat tex. in l. fi. §. hæc iudicia. ver. in hæredem. quia ibi loquitur tex. de ea, quæ datur in duplum: de quo infra in proxima dicetur. de quo vide gloſ. ibi in verſic. hæc iudicia. Nonò, non infamat. Decimò, eſt directa, licet reperiatur vtilis: vt habetur in l. licet. §. j. ver. nõ putat. ff. eo. Vndecimò, eſt ſingularis. Duodecimò. eſt ſimplex, &c. Vltimò non contraria.

102 In factum in duplum aduerſus nautas, caupones ſtabularios.

Primò hæc habet locum contra dominum nauis, cauponę, vel ſtabuli, pro damno dato in rebus perſonę hoſpitatæ, &c. qualitercunq; per famulos domini. Et in hoc differunt iſtę actiones: quia illa, quę dicitur, furti aduerſus nautas procedit quando dictæ res hoſpitum ſunt furatę per famulum domini, quocunque modo, in factum in ſimplum : de quo ſuprà proximè : & procedit quando eſt datum damnum per viatores. Iſta, de qua nunc loquimur, procedit quando damnum eſt datum per famulum domini qualitercunq;. Et dicitur deſcendere ex quaſi delicto cùm domini tales vtantur opera malorum hominum. Et de hoc eſt tex. not. in §. item exercitor nauis. Inſti. de obli. quę ex quaſi delic. naſcun. & in l. fin. §. hoc autem. ff. nau. caup. Secundò, quòd ſit prętoria, patet in d. l. fin. §. hęc autem iudicia. dum dicit, quòd ſit honoraria, & per conſequens prętoria: iuxta §. prętorum quoq;. Inſti. de iur. natur. &c. Tertiò, quòd in perſonam, patet vt ſuprà. Quartò, rei & pœnę perſecutoria : vt d. l. fin. §. hęc actio. Quintò, in duplum eſt, vt eo. text. Sextò, ꝙ ſtricti iuris, patet. Septimò, poteſt dici quòd perpetua, per tex. in d. l. fi. §. hęc iudicia. & patet, cùm detur hęredi, vt dicam. Octauò, datur hęredibus, non in hęredes, per tex. in §. fi. Inſti. de oblig. quę ex deli. naſcun. Nonò, non infamat. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non cõtraria.

103 In factum, de deiectis, & effuſis,

Hęc actio habet locum contra habitatorẽ alicuius domus, ex qua fuit aliquid deiectum, vel effuſum in perſonam alicuius: & ſi damnum datum eſt vel in corpore, vel in veſtimentis, & ſimilibus : quia per hanc actionem dominus talis domus condemnatur in duplum dicto damnum paſſo : dico ſcilicet de eo, qui inhabitat, qui poſſet eſſe non dominus : vt d. l. j. §. hæc in factum, dic vt ibi, de quo ha-

betur

betur in l.j.& per totum.ff.de his, qui deiece.vel effu. & in §.de eo verò.Inſti.de obli.quæ ex quaſi deli.naſcun. Et eodem modo procedit in caſu,quando per illud, quod deiectum eſt, ſeruus alicuius eſt occiſus: ſi autem occideretur homo liber, tunc pœna eſt quinquaginta ducatorum: & hoc quia homo liber non recipit æſtimationem:iuxta l.liber homo.ff.ad leg.Aquil.l.ſtatulıber.§. illud.ff.de ſtatulibe.De hoc eſt tex.in d.l.j.§.j.& Inſti.de obli.quæ ex quaſi deli.§.ob hominem.& §.ſed cùm liber homo. Quando verò homo liber per hoc eſſet vulneratus,tunc datur ad intereſſe,expẽſis computatis,& medelarum,& medicorum, &c. De quo in d. §.ob hominem.& habetur etiam in l.fin.ff.de his, qui deiece. Et dato caſu, quòd ſeruus alterius aliquid deiecerit, vel effuderit: tunc ſi ignorante domino factum fuit, poteſt dominus vel ſeruum dare pro noxa,vel æſtimationem damni ſoluere:vt habetur in d.l.j.§.ſi ſeruus.Et per hoc innuitur, quòd ſi domino ſciente id feciſſet, quòd dominus teneatur in ſolidum, &c. Et hoc edictum fuit propoſitum: quia intereſt Reipublicæ vt ea loca, per quæ vulgò iter fit, ſint ſecura, & ſine metu, & periculo. Nec refert an ſit locus publicus,& ſic ſtrata publica,vel priuata: dummodo vulgò per eam iter fiat: vt d.l.j.§.ſumma. Et ſi aliqua via ſit per quam iter non fiebat vulgò,tunc ex deiecto quis non tenetur:vt eod.§.verſic.cæterùm. ¶ Et ſecundùm Barto.in d.l.j.per hoc fuit deciſa quæſtio inter Florentinos, & Vbaldinos, quòd promittentes tenere ſtratam ſecuram,non teneantur,ſi quis fuit derobatus in ſtrata, per quam vulgò iter non fiebat,&c.Et quòd hęc dicatur in factum,eſt tex.in d.l.j.§.hæc in factum.eodem titulo. ¶ Adde,quòd procederet, etiam ſi de naui eſſet deiectum aliquid: quia datur vtilis actio in eum, qui naui eſt prępoſitus:vt l.penultima.§.ſi de naui.ff.de his,qui deiece.vel effu.Secundò quòd ſit prætoria,eſt tex.in d.l.j.in princip.Tertiò,quòd in perſonam,patet vt in aliis. Quartò,poteſt conſyderari, quòd poſsit eſſe miſta vno reſpectu, quia rem, in qua damnum datum eſt, perſequimur, & pœnam. Et etiam poteſt dici, quòd tantùm ſit pœnę perſecutoria,cùm homo liber interficitur: vt in iuribus præalleg.in primo termino. & d.l. finali. Quintò,datur in duplum.vt ſ.dixi, quod procedit aliter & aliter per alios caſus: quia in caſu, quando homo liber ex hoc non occiditur: & in hoc duplo ineſt rei perſecutio:quia in dubio pœnæ ſunt molliendæ,&c.arg.l.interpretatione.de pœn.vide ad hoc. Sextò,eſt ſtricti iuris.Septimò,eſt perpetua:vt eſt text.in l. ſi verò.§. hæc autem.ff. de his,qui deiece. quod intellige, vt ſtatim dicam. Octauò, datur hærędibus,vt eodem §. In hæredes verò non datur:vt ibidem. Et aduerte, quia hoc procedit in caſu, quando eſt aliquid deiectum, vel effuſum, per quod eſt datum damnum homini libero, puta quia occiſus: tunc hæc actio non eſt perpetua: nec datur hæredibus,nec in hæredes, ſed eſt popularis actio, & annalis: & potiſsimè datur ei.qui eſt ipſi mortuo affinitate, vel cognatione coniunctus. In caſu autem,quando non fuit interfectus homo liber,ſed ei damnum datum eſt, tunc ipſi volenti agere datur perpetuò: aliis autem volentibus agere durat anno. & ita intelligas terminos. Et de hoc eſt tex.clarus in dicta l.ſi verò.§. quæ autem.vſque ad §. prætor ait.ff. eodem titulo. &c. Nonò,non infamat. Decimò,directa. Vndecimò,ſingularis.Duodecimò,ſimplex.Vltimò nõ contraria.

104 In factum, quæ datur inhabitanti aduerſus deiectorem. Hæc actio habet locum in caſu, quo ex domo alicuius eſt aliquid deiectum, non per dominum domus ibi inhabitantem, vel conductorem, &c. ſed per alium, qui ſit etiam in domo, non ſeruum: quia cùm conueniatur dominus ab eo, qui damnum eſt paſſus, æquum eſt, vt ipſe habeat regreſſum contra eum, qui deiecit ex eius cœnaculo: puta, quod eſſet hoſpes, vel alius.Et de hac lege tex.in l.ſi verò plures.§.cùm autẽ.& ibi vide.ff. de his,qui deie.vel effu.Et in aliis fundamẽtis dicas, vt in ſuperiori, cùm eius exemplo ſit inuenta, ſecundùm gloſſ.j. in d.§.cùm autem.& intantum iſtę teneatur,inquantum dominus. Et dato caſu, quòd dominus inhabitet, & locet alij,& ille conductor,deiiciat tenetur etiam dominus damnum paſſo:& ipſe habet regreſſum contra talem conductorem,qui deiecit,nõ ſolùm per hanc actionem, ſed etiam ex actione locati.Et ita in hoc caſu intelligo text.in d. §. cùm autem. ver. planè. Et hoc modo poteſt concordari ille verſi. planè.cum §.hæc in factum.in l. j.eo.tit.vbi dicitur,quòd non datur in dominum ædium actio,ſed in eum, qui inhabitat, cùm offenderet eum in d. §.cùm autem. verſi. planè. præſupponatur pro firmo,quòd detur in dominum ædium,& ipſe contra deiectorem habet regreſſum ex hac actione, & ex actione locati: quia intelligo ꝙ dominus inhabitabat non ſolùm, quando alteri, qui deiecit, domum non locaſſet, ſed etiam inhabitabat dominus, quando locauit eidem deiectori:& ita ego intelligo illos duos text,qui videntur multùm contrarij prima facie, licet nullus opponat, Cogitabis,&c.

105 In factum, quæ datur pro eo,quod ita poſitum eſt, vt ſi caderet, dãnum daret,&c.hæc actio procedit in caſu,quãdo quis in domo, vel quouis ędificio in ſubgrunda,puta vel pro tecto,vel ad feneſtram,& in ſimilibus locis vult habere aliquid appenſum,quod ſi caderet, poſſet nocere tranſeuntibus: quia caderet in ſtratam publicam, vel per alium locum, quo vulgò iter fit: quia per hanc actionem per quemlibet de populo poteſt conueniri, vt illud remoueat, & puniatur in pœnam decem ducatorum. De hac eſt text. in l.ſi verò plures.§.prætor ait.el j.ff.de his,qui deie.vel effu.& in §. cui ſimilis.Inſtit.de obli.quæ ex quaſi delic.Et procedit ſiue dominus inhabitet, vel non. Et idem in aliis inquilinis, & ſimilibus, dummodo habeant appenſum ad locum,quo vulgò iter fit:vt d.l.ſi verò.§.ait prætor.eodem tit.Et idem eſſet,ſi eſſet locus, in quo homines ſtarent ad ſedendum ad Solem:quia ibi eſſent ſedilia,vel ſimilis locus, in quo conſiſteretur:vt eſt tex.in d.l.ſi verò.§.ait prætor.in fine.& l.j.in princip.eod.tit.ibi dum dicit, vel in quo conſiſteretur.Secundò,quòd ſit prætoria,eſt tex.in d. §.prætor ait.Tertiò, ꝙ in perſonam,vt in aliis.Quartò,eſt pœnæ perſecutoria, quia datur in decem ducatis,vt iuribus præalleg.in primo termino.Quintò,poteſt dici in ſimplum,cùm detur ad ſola decem,vt ſ.Sextò eſt ſtricti iuris, vt patet.Septimò,non eſt perpetua,ſed temporalis, & annalis, cùm ſit popularis:vt dixi,iuxta l.ſi.de pop.act.Quòd ſit popularis, eſt text.in d.l.ſi verò plures.§.ſi.de his, qui deie. vel effu. Octauò, datur hæredibus:vt eo.§.ſi.proximè alleg.Quòd intellige,vt detur non vt hæredibus,licet vt cuilibet de populo:ſic,per text. in d. l. ſi verò.§.quæ autem.& d.l.ſi.& dicit gloſſ.in d.l.ſi verò.§.fin.In hæredes non datur,cùm ſit pœnalis:vt d.§.ſi.&c.Nonò,nõ infamat. Decimò,eſt directa,quia ex verbis, & mente: licet quando vtilis reperiatur ad reſponſum huius: vt in caſu d.l.ſi verò. §.ſi idem, quod.ff.eod.titul.Vndecimò,ſingularis.Duodecimò,ſimplex. Vltimò,non eſt contraria.

105 In factum, aduerſus menſorem,qui falſum modum dixerit.Hęc actio habet locum aduerſus menſorem agrorum, vel aliarum rerum,frumenti,vel cuiuſcunque rei: vt in menſurando ædificia, vel itinera, aream, tigna vel lapides, & etiam in computatione rationũ, & ſimilium: quia ſi eius dolo id factum eſt, vt alter, puta emptor,vel venditor plus vel minus ſolueret,& ſic ei, cuius intereſt, falſum modum renuntiatum eſt: datur hæc actio in factum ad intereſſe.Vide in l.j.& per totũ.ff.ſi men.fal.mo.dixe.Et circa quæ habeat locum, vide in l.ſi menſor.§.fin.cum duobus ſeq.eod.tit. & tenetur de dolo, & lata culpa etiam, quia recepit mercedem: vt d.l.j.§.hæc actio.& §.ſed & ſi mercedem. Et tene menti: quia ex receptione mercedis, quilibet prima facie diceret, quòd dari deberet actio locati: quod reprobatur in dicta l. prima.in princip. ver. ſed magis operam. & ſeq. quod ſecundùm Bartol. ibi facit ad aduocatum,& clientulum: medicum,& infirmum: doctorem,& ſcholarem:ꝙ inter eos nõ dicatur locatio,ſed potiùs præberi opera beneficij cauſa:quod dic vt ibi,&c.¶ Et eſt aduertendum, ꝙ ita demum datur in menſorem ipſi venditori,vel emptori,hæc actio quando plus dederunt alter alteri, ſi alter alteri ſoluendo non ſit: cùm illud quòd plus datum eſt, condici poſsit. Vide text. in l.ſi duobus.§.competit.eo.tit.dic vt habetur ibi,&c.Secũdò, ꝙ ſit prętoria,eſt textus in d.l.j.in prin.Tertiò,ꝙ ſit in perſonam,patet,

vt in aliis. Quartò, quòd rei perſecutoria, patet, cùm detur ad intereſſe: vt d. l. ſi duobus. §. competit. Quintò, quòd ſit in ſimplum, patet, cùm detur ad ſolùm intereſſe. d. §. competit. & l. ſi menſor. §. ſi cùm falſus. eod. titu. Sextò, quòd ſit ſtricti iuris, patet in d. §. actionú. Septimò, quòd ſit perpetua, eſt text. in l. hæc actio. ff. eo. ſi men. ſal. mon. dixe. Octauò, quòd detur hæredibus, eſt tex. in d. l. ſi duobus. §. hanc actionem. eod. tit. In hæredes verò non datur: vt eo. §. ver. ſed in hæredem. Nonò, quòd nó infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, quòd non contraria, &c.

107 **In factum, aduerſus** eum qui intulit mortuum in locum alienó purum, & ideo non religioſum. Primò eſt ſciendum circa hanc actionem, vt refert ſanct. Blaſius hîc, & bene, & antiquitus de iure veteri non poterant cadauera ſepeliri in ciuitatibus, oppidis, aut vicis: & fortè fiebat ne aer ex fœtore cadauerum corrumperetur, & contra facientes puniebantur in quadraginta ducatos, prout de hoc eſt textus in l. iij. §. diuus Adrianus. ff. de ſepul. vio. Et per hoc erat neceſſe, quòd ſepelirentur in agris, & prædiis. Verùm, quia multoties quis ſepeliebat in fundum alterius, qui erat purus, ideò contra talem ſepelientem prodita fuit hæc actio: vt aut ſolueret æſtimationem fundi, aut cadauer tolleret: vt habetur in l. ſi is, qui. in princ. vbi tex. clarus. & in l. ij. §. j. ff. de reli. & ſump. fu. Et cùm hodierno tempore hoc non ſeruetur, de raro poſſet contingere: ſed intereſt noſtra non ignorare antiquitates: arg. Inſtit. de teſt. in prin. cum ſimi. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text. in l. ij. §. prætor ait. ff. de reli. & ſump. fu. Tertiò, quòd in perſonam, dic vt ſ. in aliis. Quartò, rei perſecutoria, patet. Quintò, quòd detur in ſimplum, patet, cùm detur ad quadraginta ducatos. d. l. is, qui. in princ. Sed in eo, quòd dixi, quòd ſit rei perſecutoria, videtur obſtare text. in l. ij. §. prætor ait. eod. titu. dum dicit, pœnæ pecuniariæ ſubiicitur. Vnde debes intelligere, quòd ibi loquitur de actione illa, de qua in titul. ff. de ſepul. vio. & ita videtur gloſſ. in d. §. prætor ait. in verſi. actione. Sextò, quòd ſit ſtricti iuris, patet. Septimò, quòd eſt perpetua: vt d. l. is, qui. in princip. Octauò, datur hæredibus: vt ea. l. in princip. Et eodem modo in hæredes competit: vt ibi eſt text. clarus. Nonò, non infamat. Decimò, eſt directa. licet quandoque ſit vtilis: vt in caſu d. l. is, qui. §. j. & ibi vide. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

108 **In factum funeraria, ad repetendum** ſumptum in funere factum. Hęc actio datur ei, qui fecit ſumptus vtiles in funere alicuius mortui, qui ſumptus ſpectabant ad alium: quia ad ipſos petendos habet hanc actionem. De hac habetur in l. ſi quis. §. hæc actio. ff. de reli. & ſump. fu. Et iſta impenſa funeris præfertur omnibus creditoribus: vt habetur in l. impenſæ. eod. titul. & de hac etiam habetur in l. ſi quis ſepulcrum. §. prætor ait. ff. eo. in l. ſi filius. §. qui ſeruum. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt tex. in d. l. ſi quis ſepulcrum. Tertiò, in perſonam, vt ſ. Quartò, rei perſecutoria: vt d. l. ſi quis ſepulcrum. & d. §. hæc actio. Quintò, quòd in ſimplum, patet in proximè alleg. Sextò, ſtricti iuris, vt patet. Septimò, eſt perpetua: vt d. l. ſi filius. §. fi. Octauò, non datur hæredibus: vt d. §. fin. & eodem modo in hæredes: vt ibidem. Nonò, non infamet. Decimò directa, licet reperiatur vtilis quandoque: vt in caſu l. ſi poſſeſſor. in princip. & l. fin. §. fin. eod. titul. & l. at ſi quis dum. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

109 **In factum, ſi locus ſacer, vel religioſus** pro puro venierit. Hæc actio competit venditori, qui habens ius ſepeliendi in aliquo fundo, fundum pro puro vendit emptori: quia ſi prohiberetur ab emptore cadauer inferre, habet hanc actionem ipſe, & eodem modo ſi emptor conſtruxiſſet aliquod ædificium. Et eodem modo ipſe venditor habet hanc actionem aduerſus alium extraneum inferentem: vt aut tollat, aut præſtet ei intereſſe. Et de hac eſt text. in l. oſſa. §. ſi locus. & ibi vide text. & gloſſ. in verſi. pertinet. ff. de reli. & ſump. fune, & habetur in l. liberum. eodem titulo. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text. in d. §. ſi locus. Tertiò, quòd in perſonam, patet. Quartò, quòd rei perſecutoria, patet in d. l. liberum. Quintò, quòd in ſimplum, patet ibidem: cùm detur ad intereſſe quanti interfuit: prohibitum non, &c. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, quòd ſit perpetua, patet in d. l. liberum. Octauò, quòd detur hæredibus, & in hæredes, patet in dicta l. liberum. argu. l. ſi filius. §. fin. eod. titulo. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

110 **In factum, de iureiurando,** quando informiter iuratur. Hæc actio competit in caſu: puta, quia ego dico te debitoré meum in centum informiter, id eſt, ſimpliciter non exprimendo, ex qua cauſa tu negas debere: tamen poſtea defers mihi iuramentum an debeas, & ego iuro, quòd debes: hoc caſu oritur ex hoc iuramento actio in factum: de qua habetur in l. actori. C. de reb. credi. & iureiuran. & eſt tex. in §. item ſi quis poſtulante. Inſti. de act. Si verò eſſet formiter iuratum, tunc oritur actio, quæ appellatur iuratoria: de qua ſ. dixi in ſuo loco: de qua vide gloſſ. in d. l. actori. & vide latè in l. ſi duo. §. ſi quis. ff. de iureiur. Secundò, quòd ſit prætoria, in d. §. item ſi quis poſtulante. ibi iuſtiſſimè accommodat continuando à §. præcedenti, vbi loquitur de prætoriis, &c. Tertiò, quòd in perſonam, patet. Quartò, eſt rei perſecutoria: cùm proſequitur, quod iuratum eſt. Quintò, in ſimplum: eodem modo, vide etiam in l. iam & poſteà. §. j & §. fi. ff. de iureiur. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet. Septimò, quòd ſit perpetua, poteſt probari ex eo, quòd eſt perſecutoria, per l. in honorariis. de act. & oblig. Octauò, quòd detur hæredibus, & in hæredes, eodem modo per d. l. in honorariis. Nonò, quòd non infamet, patet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, ſingularis: licet aliquo reſpectu poſſet dici vniuerſalis, ſi ſit ſuper hæreditate iuratum: iuxta l. ſed & ſi poſſeſſori. §. fin. de iureiur. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria, &c.

111 **In factum, ſi mulier** ventris nomine in poſſeſſionem per calumniá miſſa dicatur. Hæc actio competit aduerſus mulierem, quæ poſt mortem mariti dixit ſe eſſe prægnantem: & ſic petit ſe immitti in poſſeſſionem bonorum mariti, tanquam illa bona ſint deuẽtura poſthumo naſcituro: quæ tamen mulier non erat prægnans in veritate: vel ſi erat, non erat ex marito prædefuncto: & id per calumniá proſecuta eſt: vnde verus hæres contra ipſam habet actionem ad omne ſuum intereſſe, &c. de qua habetur in l. j. ff. ſi mulier ven. no. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt tex. in d. l. j. §. hanc autem. Tertiò, in perſonam: vt ſ. Quartò, eſt pœnæ perſecutoria: vt d. §. hanc autem. Et hoc reſpectu mulieris non verè hæredis. Quintò, in ſimplum, vt patet, cùm detur ad intereſſe. Sextò, ſtricti iuris, vt patet. Septimò, annalis eſt d. §. hanc autem. Octauò, datur hæredibus: vt d. l. j. §. ſub prætextu. In hæredem non, cùm ſit pœnalis, & annalis. l. in honorariis. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

112 **In factum, ſi mulier,** quæ miſſa erat in poſſeſſioné ventris nomine per calumniam, bonorum poſſeſſionem in alium tránſtulerit, vel qui ipſam habet in poteſtate. Hæc actio habet locum contra mulieré, vel eum, qui eam habet in poteſtate, in caſo, quo mulier, vt ſ. eſt dictum, miſſa fuit in bonorum poſſeſſionem ventris nomine per calumniam, & poſteà illam poſſeſſionem in alium dolo malo transtulit: quia cùm ille alius bona fide emit, potuit conſumpſiſſe fructus, ad quos non poteſt conueniri. Item potuit eſſe non ſoluendo: quia conſumpſit hæreditatem, &c. vnde, quia vero hæredi contra illum non poteſt ſuccurri, ſuccurritur contra mulierem, vel eum, qui eam habet in poteſtate ad eius intereſſe: & de hac loquitur l. j. ff. ſi ven. no. mu. in poſ. miſ. ea. poſſeſ. dolo malo ad alium transla. eſſe dica. &c. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt tex. in d. l. j. in princi. Tertiò, quòd in perſonam, dic vt ſuprà. Quartò, quòd rei perſecutoria, eſt tex. in d. l. j. §. fi. Quintò, eſt in ſimplum: vt ibidem. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, perpetua: vt d. l. j. §. fi. Octauò, datur hæredibus: cùm ſit perſecutoria: per d. l. in honorariis. In hæredes non datur

tur, niſi inquantum ad eos peruenit: argu. d. l. j. §. fin. in fin. & C. ex deli. defun. l. j. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non contraria, vt dixi in aliis.

113 **In factum, quæ datur** aduerſus tutorem, vel curatorem falſos, contrahentibus cum eo bona fide, ſi ſe tutorem, vel curatorem iactauerint. Hæc actio competit aduerſus eum, qui falsò ſe aſſerit tutorem, vel curatorem: & ſic contrahit cum aliquo nomine pupilli, vel minoris, & dictum contrahentem decipit, quando minor vel pupillus poſſunt facta per eum reuocare. Vnde ipſis contrahentibus ad eorum intereſſe eſt prodita hæc actio contra dictum tutorem, vel curatorem: de quo eſt tex. in l. j. & in l. nouiſſimè. ff. quod fal. tu. autho. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text. in d. l. nouiſſimè. Tertiò, quòd in perſonam: vt ſ. Quartò, reſpectu rei eſt pœnę perſecutoria: ſecus eſt reſpectu actoris: vt eſt tex. cum glo. in d. l. nouiſſimè. Quintò, eſt in ſimplum, vt ibidem. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, eſt annalis: vt l. huius actionis. §. has actiones. ff. eodē. Octauò, datur hæredibus: vt d. §. has actiones. In hæredes non: vt ibidem. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria, &c. vt in aliis.

114 **In factum, quæ datur** ipſi minori, ob hoc dānum paſſo. Hęc actio habet locum aduerſus tutorem, vel curatorem, qui, cùm ipſi geſſerint ſe pro tutore, vel curatore, vbi verè non erant, & cum aliquo contraxerunt, vbi præcedens actio prouidet contrahentibus cum ipſis, hęc prouidet minori, vel adulto ad intereſſe, quod eſt paſſus ex tali contractu celebrato, per quem adoleſcens ſit deceptus, & damnificatus. Et de hac eſt tex. in l. fin. ff. quod fal. tuto. autho. Et in aliis fundamentis omnia, quæ in præcedenti dicta ſunt, hîc repetas, hoc excepto, quòd hæc eſt vtilis: quia non ex verbis edicti proficiſcitur: vt habetur in d. l. fi. &c. Adde Bar.

115 **In factum aduerſus eum,** qui dolum malum adhibuit, vt alius authoretur inſcius. Hæc actio competit aduerſus eum, qui per dolum fuit cauſa, vt aliquis authoraretur minori inſcius, vt tutor, vel curator, vbi verè non erat: vnde pro intereſſe eius, qui authoratus fuit, & paſſus eſt damnum, datur ſibi hæc actio contra illum, vt dixi, doloſè perſuadentem. Et ſic iſta tria remedia videntur concurrere in eodem caſu, licet diuerſimodè. Primum, dare aduerſus gerentes ſe pro tutoribus vel curatoribus, vbi non erant. Secundum, ipſi minori aduerſus eoſdem. Tertium, ipſis gerentibus ſe pro tutoribus, vel curatoribus, & ſic authorantibus, ducti doloſis perſuaſionibus. De hoc vltimo eſt text. in l. huius actionis. ff. quod fal. tut. autho. & vide glo. in l. j. in glo. mag. eod. titu. In omnibus aliis fundamentis, dicas vt ſ. in duabus præcedentibus. Bene verum eſt, quòd iſta eſt vtilis, cùm ad exemplum detur, ſecundùm glo. in d. l. huius actionis. in prin. & ibi vide, &c.

116 **In factum, ex edicto,** ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti. Hæc actio habet locum aduerſus hæredes inſtitutos, qui videntes facta eſſe plura legata in teſtamento, quæ nollent ſoluere, noluerunt adire ex teſtamento hæreditatem, ſed ab inteſtato hæreditatem conſequi, eo, quia erant filij, vel alij agnati proximiores: vel etiam, quia habuerunt pecunias ab alio, qui hæres erat legitimus, & proximior: vel à ſubſtituto: quia omnibus iſtis caſibus ipſis legatariis, & ſimilibus ad conſequenda legata eſt prodita hæc actio. De hac eſt text. in l. j. in princip. & quaſi per totum. ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. vide gloſſ. in rubri. eodem titulo. & in l. iij. vide Barto. in rubri. ff. eodem. & in materia theoricam communem in l. finali. eodem titulo. Secundò, quòd ſit prætoria, patet in l. priſtina. in principio. eodem titulo. licet, vt antiqui dicebant, videtur ciuilis, id eſt, vtilis actio ex teſtamento. Et quòd vtilis dicatur, eſt text. in l. ſi quis pecunias. in princi. & in l. ſi non ſolum. in principio. eodem titulo. ſed per hoc non ſequitur, appellatur vtilis: ergo non eſt prætoria: vt patet ſuprà in multis. Tertiò, eſt in perſonam, vt in aliis. Quartò, eſt rei perſecutoria, cùm proſequatur legata relicta, vt dixi. Et quòd contineat rei perſecutionem, eſt tex. in l. de libertatibus. §. hæredem. eodem titu. Quintò, quòd in ſimplum, patet, cùm ſolùm rei perſecutionem contineat. Sextò eſt ſtricti iuris: vt dicto §. actionum. Septimò, eſt perpetua: vt dicta l. de libertatibus. §. hæredem. Et ex alio patet, quia rei perſecutoria, iuxta l. in honorariis. de act. & oblig. Octauò, datur hæredibus, ex eo, quòd eſt perſecutoria. d. l. in honorariis. Imò & in hæredes. d. l. de libertatibus. §. hæredem. de eo ſaltem quod ad eos peruenit. Nonò, non infamat. Decimò, non eſt directa, ſed vtilis. vt ſuprà allegatis iuribus in ſeptimo termino. Vndecimò, eſt ſingularis, cùm detur ad ſingularia legata, vel fideicommiſſa: licet etiam poſsit eſſe vniuerſalis, iuxta tex. in l. ſi ſeruum. §. inſtitutus. ff. eo. tit. ſi quis omiſ. cau. teſta. Duodecimò, quòd ſimplex, patet. Vltimò, non eſt contraria, &c.

117 **In factum aduerſus publicanum.**

Hæc actio datur aduerſus publicanos, id eſt, exactores datiorum, ſeu gabellarum, caſu quo plus debito exigerent, quia ipſis plus debito ſolueretur, ſuccurritur per hanc actionem intra annum in duplum, & poſt annum in ſimplum: & habetur in l. prima. in princi. ff. de public. Et qui ſint publicani, vide in ea. l. §. publicani. Et procedit etiam hæc actio, ſi per ſeruos, vel famulos deputatos, ac publicanos plus debito exigeretur: vt in ea. l. §. familiæ. & dato quòd eſſent inſimul plures publicani, qui plus exegiſſent, an teneantur in ſolidum, vel in parte, vide in l. ſi multi. eodem titulo. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt tex. in l. j. in principio. eodem titulo. Tertiò, quòd in perſonam, vt in aliis. Quartò, eſt rei, & pœnæ perſecutoria, vt l. hoc edicto. in fine. ff. eodem titulo. Quintò, intra annum eſt in duplum eius, quod exactum eſt illicitè, vt dixi: poſt annum in ſimplum: & in duplo ineſt rei perſecutio, vt eſt tex. clarus in dicta l. hoc edicto. §. finali. ff. eodem. & d. l. j. in principio. Et dato caſu, quòd cogerent debitores ad ſoluendum plus per vim tenerentur in triplum actione vi bono. rapt. vt eſt text. in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publi. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, quo ad pœnam eſt annalis, vt patet: ſed quo ad rei perſecutionem perpetua. vt d. l. j. in principio. & l. ſed & hi. §. fin. eod. titulo. Octauò, datur hæredibus, & cæteris ſucceſſoribus: vt d. l. ſed & hi. §. fi. In hæredes nō datur, niſi in quantum locupletiores ſunt: vt eſt glo. in d. §. fi. & eſt text. in l. ſi publicanus. in princ. eod. tit. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non eſt contraria.

118 **In factum aduerſus illum,** qui ſciēs ſe eſſe liberum hominem, paſſus eſt ſe vendi emptori neſcienti, &c. Hæc actio competit aduerſus liberum hominem, qui ſciens ſe eſſe liberum, paſſus eſt ſe ab alio vendi emptori ignoranti, & ſic non ſeruatis ſolennitatibus, de quibus in glo. in §. finali. Inſti. de iur. perſo. quia non poſſet iſte liber homo proclamare in libertatem, ita de facili in damnum dicti emptoris: vt habetur in l. liberis. in princip. & §. ſequenti. ff. de libe. cau. Poſſet etiam dictus emptor contra dictum venditorem habere actionem ex empto ad ſuum intereſſe: vt eſt text. in §. fin. Inſti. de empt. & vend. De hac actione eſt bonus text. in l. rectiſsimè. ff. de libe. cau. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text. in dicta l. rectiſsimè. Tertiò, in perſonam. proba, vt ſuprà. Quartò, eſt pœnæ & rei perſecutoria: vt l. intantum. cum duabus ſequentibus. ff. de lib. cau. & l. vtiq;. Quintò, eſt in duplum: vt dicta l. intātum. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, eſt annalis: vt d. l. vtiq;. & l. non ſolum. §. finali. Octauò, datur hæredibus, ſed non in hæredes: vt l. non ſolum. in principio. & l. vtiq;. in ſecundo reſponſo. eodem tit. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò, non contraria.

119 **In factum, aduerſus eum,** qui cùm eſſet in bonorū poſſeſſione, fructus vendidit, ſeu alienauit, quos percepit. vel rem deteriorem fecit. Hæc actio competit debitori aduerſus creditorem ſuum, qui fuit immiſſus in poſſeſſionem rei debitoris cauſa rei ſeruādę, iuxta tit. ff. vt in poſ. leg. & l. ſi finita. §. Iulianus. de dam. infec. & l. iij. §. finali. ff. de acquirenda poſſeſſione. & iuxta titu. ff. quo.

lega.& tit.de bo.autho.iudi.poſſ. quia ſi illam rem deteriorauit dolo malo ipſe creditor, vel percepit fructus, quos conſumpſit, &c. per hanc actionem ipſi debitori tenetur damnum reparare, & fructus reſtituere, &c. Et de hac habetur in l. prætor ait. in principio. §. finali.ff.de bo.autho.iudi.poſ. Addi.doct. Et eſt addendum, quia hoc edictum in iſto caſu habet tria capita. Vnum de creditore non reſtituente fructus debitori. Aliud, ſi creditor abſque dolo in ea re fecit impenſas, & ſibi non reddat debitor, vel dolo malo fecerit, quòd non teneatur reddere. Tertius eſt, ſi dolo malo res deterior facta eſt à creditore. quæ omnia colliguntur in dicta l. prætor ait, in principio. In primis duobus capitibus actio iſta in factum eſt perpetua, & datur hæredibus, & in hæredes. Sed in tertio capite edicti eſt annalis, cùm oriatur ex delicto: nec in hæredes datur, cùm ex delicto oriatur, &c. Iſta omnia declarat tex. in dicta l. prætor ait. §. penultimo. & fin. cum l. ſequenti.ff. de bo. autho. iudic. poſ.&c. Et ſic hæc actio in factum poteſt tripliciter conſiderari: imò poſſunt dici tres actiones, ſicut edictum habet tria capita: prout probat text. in dicta l. prætor ait. §. hæ actiones. quaſi ſint duæ actiones in primis duobus capitibus: vt etiam ibi declarat gloſſ. & in §. finali. dicitur de alia actione in factum, quæ datur in tertio capite edicti: & per hoc facias tres actiones: & in cellula primi capitis ponas rubricas hoc modo: In factum aduerſus eum, qui cùm eſſet in bonorum poſſeſsione, fructus conſumpſit, & non reſtituit.

120 In factum, aduerſus debitorem,

qui creditori impendenti in rem bona fide, impenſas non reſtituit, & econtra.

121 In factum, aduerſus creditorem,

qui dum in bonorum poſſeſsione eſſet, rem deteriorem dolo malo fecit. Et quòd omnes ſint prætoriæ, eſt tex. in dicta l. prætor ait. in principio. Tertiò, quòd in perſonam: vt ſuprà. Quartò, prima & ſecunda ſunt rei perſecutoriæ, vt patet. Quintò, dantur in ſimplum. Sextò, ſunt ſtricti iuris. Septimò, ſunt perpetuæ: vt dicta l. prætor ait. §. hæ actiones. Octauò, dantur hæredibus, & in hæredes: vt dicto §. hæ actiones. Nonò, non infamant. Decimò, directæ: quia ex verbis, & mente. Vndecimò, ſingulares. Duodecimò, ſimplices. Et tertia diſcordat ab his, quia non eſt perpetua. Non datur in hæredes, niſi in quantum ad eos peruenit, licet hæredibus detur, cùm ſit rei perſecutoria. Hæc omnia habentur in d. §. hæ actiones. & §. fi. cùm duabus legibus ſeq. In aliis concordat, &c. & ſic multiplica duas actiones.

122 In factum contra illum, cuius dolo malo damnum datũ eſt

per turbam, &c. Hæc actio competit aduerſus illum, cuius dolo malo damnum alicui in turba datum eſt, ſiue ipſe fuerit author damni dati, ſiue dolo malo fecerit, quòd alius daret: & datur domino aduerſus talem intra annum, à die quo experiundi poteſtas fuit in duplum: poſt annum in ſimplum. & dicitur hoc caſu damnũ dari, non cùm res aſportantur, ſed ſi corrumpantur, & frangantur, vel aliter perdantur: hæc omnia probantur in l. prætor ait, quæ eſt l. iiij. in principio. & §. hoc autem. & §. ſequenti. & §. loquitur. & §. hæc actio.ff. vi bo. rapt. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text. in dicta l. prætor ait. Tertiò, quòd in perſonam, vt ſuprà. Quartò, rei perſecutoria. Quintò, in duplum intra annum, poſt annum in ſimplum, vt ſuprà dixi. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, diuerſimodè eſt annalis, & perpetua, vt ſuprà. Octauò, datur hæredibus, ſicut actio vi bonorum raptorum, vt probatur in dicta l. prætor ait. iuncta l. ij. §. hæc actio.ff. eodem titulo. Et licet actio vi bonorum raptorum in hæredes non detur. d. §. hæc actio. & ibi habetur cùm hæc detur in hæredes, in quantum ad eos peruenit, ſecundùm gloſſ. in dicta l. prætor ait. §. finali. licet text. ibi repugnet: cùm in hoc æquiparet actioni vi bonorum raptorum, dic vt ibi. Nonò, non infamat: quia non reperitur. Decimò, quod directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non eſt contraria.

123 In factum ex edicto, ſi quis teſtamẽto liber eſſe iuſſus ſit, & poſt mor-

tem domini ante aditam hæreditatem ſurripuiſſe quid dicatur. Hæc actio datur hæredi inſtituto aduerſus ſeruum iuſſum eſſe liberum à teſtatore domino, qui ſeruus ſurripuit poſt mortem domini ante aditam hæreditatem aliquid de bonis hæreditariis: quia tenetur reſtituere in duplum intra annũ vtilem. Et de hac eſt text. in l. prima. in princip.ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſ. fue. Et ſecundùm ſanctum Blaſium hîc, debent tria concurrere, vt competat hæc actio: quòd ſeruus dolo malo damnum dederit, & res ſurripuerit. Item quòd poſt mortem teſtatoris. Tertiò, quòd ante aditam hæreditatem. Et hæc omnia probatur in rubr. & in l. prima. §. nõ autem. vſque ad §. ſi ſeruus. eod. titu. Vide per Bartol. & doct. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text. in dicta l. prima. §. hæc actio. ibi honorariam. eod. tit. Tertiò, quòd in perſonam, vt ſ. Quartò, rei perſecutoria eſt. d. l. j. in princip. Quintò, eſt in duplum intra annum, vt dixi. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, non eſt perpetua, ſed annalis, vt ſ. probaui. Octauò, datur hæredibus: vt d. l. j. §. pe. eod. tit. In hæredes non datur: quia ex delicto venit, d. l. j. §. fi. & iuxta §. non autem. Inſtit. de perpe. & temp. Nonò, non infamat quia non reperitur. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non eſt contraria.

124 In factum, de incendio, ruina, naufragio. Hæc actio com-

petit aduerſus illum, qui expugnata naue, vel per incendium, vel ruinam, vel naufragium aliquid rapuit: quia domino rerum datur hæc actio aduerſus talem rapientem intra annum à tempore, quo experiendi poteſtas fuit, in quadruplum, poſt annum in ſimplum: vt eſt text. in l. prima. in princip.ff. de incen. rui. nau. & ibi vide. Secundò, quòd prætoria: vide text. in dicta l. prima. in princip. Tertiò, quòd in perſonam, vt ſ. Quartò, quòd rei & pœnæ perſecutoria, vt patet. Quintò, in quadruplum intra annum, & poſt annum in ſimplum, vt dixi. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, quòd annalis intra annum, & poſt annum perpetua. Octauò, datur hæredibus, non in hæredes, niſi de eo, quod ad eos peruenit: vt l. Pedius. §. fin.ff. eod. titul. Nonò, non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non eſt contraria.

125 In factum de ſepulcro violato.

Hæc actio datur aduerſus eũ, qui ædificat vel habitat in ſepulcro alterius, & datur ad ducentos ducatos. Et de hoc eſt tex. in l. tertia. §. ſi quis in ſepulcro.ff. de ſepul. vio. & in ea. l. §. ſi quis in ſepulcro. el ij. Et iſte eſt vnus caſus, vbi prouidetur per hanc actionem. Eſt & alius caſus, quando quis violauit, vel corrupit ſepulcrum: quia ei, ad quem res pertinet, datur hæc actio ad dotale ſuum intereſſe, etiam ſi excedat ſummam ducentorum aureorum. & per hoc eſt text. in l. prætor ait. in primo reſponſo.ff. eo. & in ea. l. §. ſi quis in ſepulcro. Et dato caſu, quòd nullus ſit, cuius interſit, & res ad neminem pertineat, tunc cuicunque volenti agere, datur ad centum ducatos hæc actio. Et ita intelligas iſtos terminos, licet aliter infraſcauerit ſanctus Blaſius. Et pro hoc eſt textus etiam clarus in l. ſepulcri. eod. titu. ¶ Et quæ pœna eſſet illi, qui in ciuitate faceret ſepulcrum, vide in ea. l. §. diuus. Et corpora tradita ſepulturæ, an liceat transferre, vide in ead. gloſſ. §. non perpetuæ. Et quod dixi de violantibus ſepulcrum, quòd teneantur ad dotale intereſſe, &c. iſtud eſt verum, ſi dolo malo violauerunt, & non aliter: vt eſt text. in dicta l. tertia. §. prima verba. Item eſt actio popularis: vt dicta l. tertia. §. fi. & ſ. dicam. Secundò, quòd ſit prætoria, eſt text. in l. iij. in prin. eo. tit. Tertiò, quòd in perſonam, vt ſ. Quartò eſt pœnæ perſecutoria, vt ſ. patet. Quintò, poteſt dici in ſimplum, ex quo dominus proſequitur intereſſe: & eodem modo reſpectu pœnæ alio agente, vt patet. Sextò, quòd ſtricti iuris. Septimò, eſt annalis, cùm ſit popularis. l. fin. de popu. actio. Octauò, datur hæredibus, vt quibuſlibet de populo: cùm ſit popularis. Et eodem modo nec in hæredem datur. vide text. & gloſſ. in l. fi. de popu. act. Facit etiam quia datur magis ad vindictam, quàm ad rem familiarem: vt l. ſepulcri.

ſepulcri.in fi.la j.eodem titulo.& facit l.penult.eo.tit. Nonò, quòd infamet,& infamiam irroget,eſt tex.in l.j.ff.eodem titulo. Et nunquàm obliuiſcaris de vna gloſſella fi.in d.l.j.quia ita demum irrogat infamiam,ſi condẽnatio ſequatur,& nou aliter. Quod tene menti ad ſtatuta. Et aliâs vidi obtentum, dum eſſem ſcholaris Peruſij in ardua cauſa. Decimò,eſt directa. Vndecimò,ſingularis. Duodecimò,ſimplex.Et vltimò,non eſt contraria.

116 In factum ex edicto prætoris, ſeu ex lege prætoria. Hęc actio datur vbicunq; ex edicto, ſeu lege prætoria non datur certa actio, tunc datur in factum:ſicut in ſimili dicimus, quòd quando ex aliqua noua obligatione actio non datur,datur condictio ex illa lege vt habetur in l.j.ff.de cõdi. ex lege.& in l. ſi quis argentũ.C.de dona.in l.ſi quis conductionis.C.loca. cum multis ſimi. & vide gloſ.in §.aliæ. Inſti. de act. & §. actionum quædam. Et de actionibus in factum, vide glo.in §.finali.Inſti.de interdi.& glo.in rubr.ff. de præſcript. verb. cum ſimi. Eſt bene verum,quòd quidam hîc habent circulum, ſcilicet de prętoriis ſtipulationibus,vt ſunt ſtipulationes, quæ authoritate prætoris interponuntur: vt de damno infec. rem ra. habe. iudi.ſol. &c.quæ ad inſtar actionum ſunt. Et poſſunt largo modo actiones dici:vt probatur in l.actionis verbo.§.j.ff. de act. & oblig. Sed quia ex omni ſtipulatione agitur ciuiliter: vt Inſti.de act. §. prætereà. ideo non eſt curandum, cùm inter ciuiles de his dicendum ſit, &c. & per hoc cum laude Dei ſunt expeditæ prætoriæ. Adde alias prætorias,de quibus in fine operis dicetur.

¶ Sequitur de ciuilibus actionibus.

RVBRICA DE ACTIONIBVS.

117 REi vendicatio. Prima actio ciuilis ſit rei vendicatio,ſequẽdo arborem Ioannis,&c. Hæc actio datur illi,qui habet directum dominium ſuper aliqua re mobili vel immobili,aduerſus poſſeſſorem illius rei,vel etiam detentorem, & quemcunq; habentem rei reſtituendę facultatem.vide tex.de hac in l. officium.ff. de rei ven. & in l.in rem.& in l.vendicatio.eo.titu.in §.j. Inſti. de act. Et ſic ille poſsidẽs,ſiue detentans,tenetur rem domino reſtituere, iuxta l.qui reſtituere.ff.de rei vend. ¶ Et ſolet ſemper dici, quòd rei vendicatio requirit duo extrema; vnum ex parte agentis, quod eſt dominium. Aliud ex parte conuenti,quod eſt poſſeſsio, ſiue detentatio, vt ſuprà dixi. Ad quod vide tex.in l.in rem.& l.j.C. de aliena. iudi. mutan.cauſa fa.& vide Barto.in rub.ff.de rei vend. Et quando per hanc actionem res petuntur, quę debeant exprimi in libello, vide optimum text.& ibi Barto.in l.ſi rem.ff.de rei vend.Et pro libello in hac actione vide Bart.in l.vbi autem.ff. de rei vendi. in l. Pomponius.§.de his. ff.de procur. Cautè eſt dictum, quòd detur hæc actio ad rem mobilem,vel immobilem, & per conſequens corporalem:quia incorporalia non poſſunt vendicari:vt habetur in l.vendicatio.ff.de rei vendi.Secundò,quòd hęc actio ſit ciuilis,probatur in §.ſed iſtę.iuncto §.omnium.ver.aut cum eo.Inſti.de act.Et probatur etiam in §.alię.à contrario ſenſu. licet videatur obſtare text. in l.j.in prin.ff.de rei vendi.dum dicit,quòd poſt actiones,quas prętor de vniuerſitate propoſuit, ſubiicitur actio ſingularium rerum petitionis, quaſi etiam iſta ſit prętoria. licet ſingularis, quod non reſtringit: & per hoc reſponde. Et iſte eſt vnus modus, per quem conſyderatur rei.vendicatio,ſcilicet directa.Eſt etiam alius modus, de quo ĩ.dicam. Tertiò, quòd ſit in rem primò ſuadetur nomine ſuo.Secundò,probatur in terminis per tex. in d.§. omnium.verſi. aut cum eo.Inſti.de act.& in §.ſic itaq;.& in l.j.in princ.de rei vendi.& in l.ſi in rem.& in l.in rem.eo.tit. Quartò, quòd ſit rei perſecutoria,probatur in § ſequens. Inſtit. de act.ver. rei perſequendæ. Quintò,quòd in ſimplum, patet primò, cùm rei perſecutoria: & patet etiam,quia rem tantùm cum fructibus proſequitur:licet aliter & aliter per naturam,ſcilicet poſſeſsionum: vt habetur in l.certum.C.de rei vend.& in l.cùm in rem.ff.eo. Sextò, quòd ſtricti iuris, probatur in §. actionum. Inſti. de act. eo, quia non connumeratur in illo.§.vt dictum eſt ſ.in prętoriis.Septimò, quòd ſit perpetua,probatur ex d.§.ſed iſtæ.Inſtit. de act.iuncto princip. Inſtit.de perpe. & temp. act. licet hodie quis titulo per tres annos in rebus mobilibus, decem, vel viginti in immobilibus rem præſcribat: vt Inſti.de vſuſcap.in prin. Quando verò ſine titulo, vſque ad triginta:vt l.j.C.de vſuſca.transfor. De his eſt gl.Inſti. de perpe.& temp. act.in princ.in ver.conſtitutionibus. Octauò, hæredibus datur, & in hæredes, vt poſſeſſoribus & vt in poſſeſſores: vt aliâs in Publiciana diximus: cùm detur domino, & contra poſsidentem: vt l.in rem.ff. de rei vendi. Nonò, quòd non infamet, probatur ſtatim quòd non expreſsè apparet: vt in Publiciana, & aliis dictum eſt. Decimò,directa,vt probatur in §.aliæ.in fi.Inſti.de act.ibi: nullam habet directã,&c. Vndecimò quòd ſingularis. Duodecimò,quòd ſimplex,&c.Et his expeditis dixi eſſe alium modum,per quem conſyderatur rei vendicatio,quæ dicitur vtilis.Et hæc actio habet locũ contra eum, qui dũ poſsideret aliquam rem, dolo deſiit poſsidere: & ſic ceſſante vno extremo, quod requiritur in rei vendicatione, vt ſ.dixi,ſcilicet poſſeſsione, vel ſaltem detentatione, iuxta l.officium. & ſic cùm non poſsit dari directa, datur vtilis: de qua habetur in l.ſin autem.§.ſed his.ff.de rei vend. & in rub.eo.tit. per Bart. & doct.in rub.C.eodem.licet glo.in rub.ff.eo.dicat, quòd iſto caſu detur directa vtiliter,quę repræhenditur ab Vltramon.ſecundùm Bar.ibi,pro quibus videtur caſus in l.electio.§. item ſi ex pluribus. ff.de noxa.in l.nec vllam.§.ſi quis.de peti.hære. Barto. tandem ibi dicit poſſe teneri glo.eo,quia in actionibus realibus metimur ius ex perſona actoris.l.j.§.j. ſi pars hære.pe. ¶ Facit etiam ad hoc, quod habetur per glo.in §.ſed iſtæ.Inſti.de act. quòd actio reſpectu actoris,dicatur ciuilis,& non prætoria,&c.& econtra. Et hoc per Bar. in d. rubr. eſt not.ad q. ſi lis ſit conteſtata ſuper directa, & poſteà reus deſinat poſsidere, an poſsit ſequi condemnatio ex eadem inſtantia de quo ibi per eum, & per eundem in l. quãquam.§. Iulianus.de aqua plu. arc. Conclude igitur poſt multa, quòd hæc actio datur directo domino aduerſus eum,qui dolo deſiit poſsidere,ſiue dicatur vtilis rei vendicatio, ſiue directa vtilis:vide latè in iuribus præalleg.&c. In aliis fundamentis dicendum eſt, vt in præcedenti, excepto eo,ꝙ hæc eſt vtilis, & illa directa,tenendo contra glo.&c.

118 In rem confeſſoria. Hæc actio competit illi, qui dicit deberi fundo ſuo, vel ædibus, etiam ſibi aliquam ſeruitutem realem, vel perſonalem ab alio, qui dominus fundi, vel ædium, &c.& neget debere aliquam ſeruitutem, vt ſic mediante officio iudicis per hanc actionem ille talis negans ſeruitutem debere cogatur ad præſtandũ patientiam præſtita cautione. De hac habetur in §.æquè. Inſti. de act. in l.ij.in princ.ff.ſi ſer.ven. cum ſimi. Et iſtę actiones non poſſunt competere,niſi domino, & iſta, & ſequens: vt habetur in d.l.ij. §. hæc.& hoc mediante fundo, cùm principaliter debeantur fundo, & mediante fundo debeantur domino,iuxta l.qui in alie.in fin.de nego. geſt.& ſecundùm Bart. in d.l.ij. ¶ Et quare dicantur confeſſoria, & negatoria,vide glo.& Bart.in d.l.ij.in princ. Et qualiter ſit formandus libellus in hac confeſſoria,vide eundem Barto.ibi,& doct. latè in d.§.æquè.inſti.de act.Secundò,quòd ſit ciuilis, probatur in d.§.æquè.iuncto §.ſed iſtę.Inſti.eo.tit. Tertiò, quòd ſit in rẽ,probatur in d.§.æquè.& in d.l.j.& ij.in prin.ibi:in rem actiões.Quartò,quòd ſit rei perſecutoria, proba per fundamentum, quod dixi ſuprà in rei vendicatione. Quintò,quòd ſit in ſimplum, eodẽ modo,vt ibi. Sextò,quòd ſtricti iuris, eodem modo. Septimò, poteſt dici perpetua: nam in vſufructu poteſt durare decem vel viginti annis inferendo ad præſentes vel abſentes: vt hoc probatur in l. corruptionem.circa med.ibi, poterat eum præſentem, vel abſentem excludere iuncta gl.in ver. excludere.Et eſt tex. magis expreſſus,& not.in l.ſicut.C.de ſer. & aqua.& idem eſt in cęteris ſeruitutibus,per illam l.not.Bene verũ eſt, quòd in vſufructu relicto municipibus,currit ſpatium centum annorũ:vt eſt tex.in l.an vſufructus.& ibi vide glo.& doc.ff.de vſufru.& ſecundũ glo. ibi idẽ eſt,ſi relinquatur eccleſię,iuxta l.ſi.C.de ſacroſan.eccle. Et in itinere ad ſepulcrũ,quod non amittitur non vtendo:vt l.iter.ff.quẽadmo.ſer. amit.Octauò.ad hęredes non tranſit,cùm in vſufructu ſumus, per l.antiquitas.C.de vſuſca,& l.corruptionẽ.& in §.finitur.Inſti.eod.

licet in aliis poſsit dici, quòd competat non tanquã hęredibus, ſed tanquam dominus, cùm domino detur. d. l. ij. In hęredes non competit vt hæredes, ſed vt prohibentes, vel poſsidentes & dominos: vt l. j. ff. ſi ſer. vendi. cum ſimi. Nonò, non infamat, vt ſ. Decimò, eſt directa, cùm dominus agat. Vſufructuario verò, vel creditori non datur directa, ſed vtilis per glo. in d. l. ij. §. j. & ij. & l. j. & pe. ff. ſi vſusfru. pe. vide in d. l. j. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non contraria.

129 **In rem negatoria.** Hæc actio datur per contraria à pręcedenti, illi, ſcilicet, qui negat ſe debere alteri, vel alterius fundo, vel ædibus aliquam ſeruitutem: de qua habetur etiam in d. l. ij. ff. ſi ſer. vend. & d. §. æquè. verſic. contra quoq;. & verſic. iſtę. & ibi latè vide. In omnibus aliis fundamentis, dicas vt ſuprà proximè dictum eſt, & per eaſdem allegationes.

130 **In rem præiudicialis** de libertate, & ſeruitute. Hęc actio cõſyderatur dupliciter. Vno modo reſpectu eius, qui dicit aliquem eſſe ſeruũ ſuũ, qui tamen aſſerit ſe liberum, vel libertum. Altero verò modo reſpectu eius, qui cùm retineatur tanquam ſeruus, petit ſe pronunciari ingenuum, vel etiam libertum: & ſic non ſeruum, contra illũ, qui ipſum detinet. Et iſtis duobus caſibus dicitur actio in rem præiudicialis de libertate, & ſeruitute: de qua eſt tex. in §. pręiudiciales. ver. ex quibus fere. Inſti. de act. & ibi vide per ſcribentes. Secundò, quòd ſit ciuilis, probatur in d. §. præiudiciales. ibi: legitimam cauſam. Tertiò, quòd ſit in rem, patet in d. §. præiudiciales. ibi: in rem eſſe. Quartò, quòd rei perſecutoria, probatur ex eo. §. iuncto. §. ſequens. Inſti. eo. tit. Quintò, quòd in ſimplum, probatur ex eo quòd rei perſecutoria, &c. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet. Septimò eſt perpetua: quia viginti annis quis præſcribit libertatem, & tuetur ſe, vt liberum poſteà, vt l. ij. C. de præſcrip. long. tempo. quæ pro li. Et iſto caſu baptizamus ipſam perpetuam reſpectu eius, qui vult dicere ſe liberum. Et eodẽ modo eſt perpetua illi, qui dicit ipſum ſeruum: cùm non antè præſcribat libertatem, vt iam dixi. Octauò, poſſumus dicere quòd detur hæredibus, cùm rei ſit perſecutoria, iuxta l. in honorariis. de act. & obl. In hæredes non datur, niſi habita conſideratione rerum, iuxta l. j. & ij. ff. ne de ſtatu defun. & C. eo. tit. l. iij. Nonò, non infamat. Decimò, quòd directa vtroq; modo. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non contraria.

131 **Petitio hæreditatis.** Et antè, quàm vlterius vadamus, eſt ſciendũ, quòd Ioannes in arbore ſua fecit rubricam ante iſtam actionem, & tres ſequentes, videlicet de quatuor, quæ ſequuntur ſunt miſtæ: vnde habetis ſcire, quòd propter iſtas quatuor actiones, dicuntur miſtæ: quia miſtam cauſam habent tam in rem, quàm in perſonam: vt habetur in §. quædã. Inſti. de act. & l. hęreditatis. C. de pe. hęre. Nam cùm veniant perſonales pręſtationes: vt l. poro. & l. his conſequenter. ff. fa. ercſ. & C. cõmuni diui. l. iij. & l. iiij. ff. fi. reg. Reales ſunt, quia contra poſſeſſores dantur, vt patet: vel etiam, quia domino dantur: vt ſ. in rei vendicatione eſt dictum, & in conſeſſoria, &c. Et quòd finium regundorũ ſit actio realis, probatur in l. iij. fi. reg. Quòd petitio hęreditatis ſit in perſonam, probatur in l. ſed & ſi lege. §. petitio. ff. de pe. hære. Et ibidem probatur, quòd etiam in rem ſit. Quantum autem ad hanc petitionem hęreditatis, dicas quòd datur illi, qui dicens ſe hęredem ex teſtamento, vel ab inteſtato, aduerſus poſsidentem hęreditatem, vel bona hęreditaria pro hęrede, vel poſſeſſore, etiam minimã rem, dictam hęreditatem, vel bona & res ſibi reſtitui petit, & ſe ex teſtamento, vel ab inteſtato hęredem declarari pro parte, vel in ſolidũ, &c. De hac habetur in l. j. ij. & per totum. ff. de peti. hęre. Et ad iam dicta vide l. regulariter. & l. licet minimam. eod. tit. Et de reſtitutione hęreditatis, quæ acceſſoriè venit officio iudicis mercenario, vide Barto. & glo. in l. j. & ij. de eden. & in l. licet. ff. de pet. hære. ¶ Secũdò, quòd ſit ciuilis, probatur in l. j. ff. de bo. poſſ. hęred. pet. probatur in l. fin. in fin. princip. C. de pet. hæred. & l. item veniunt. §. cùm pędiximus. ff. eodem titulo. Ad hoc tamen fortiter videtur obſtare tex. in l. j. ff. ſi pars hæ. pe. vbi videtur innui, quòd ſit prætoria: quod intellige vt per glo. in d. l. j. ſi pars hær. pe. quam ſequitur Bar. Tertiò eſt miſta, vt ſ. promiſi. & text. expreſſus in l. hæreditatis. C. de pe. hær. Quartò, quòd ſit rei perſecutoria, patet ad ſenſum: cùm hæreditatem, & iura hæreditaria per eam cõſequamur: vt habetur in l. itẽ veniunt. §. fi. & legib. ſeq. ff. de pe. hær. Et ex alió etiam, cùm ſit in rem partim. §. ſequens. Inſt. de act. Quintò, quòd ſit in ſimplum, patet, cùm ſolùm rei perſecutoria, vt ſ. Sextò, eſt bonæ fidei: cùm expreſsè ponatur in §. actionum. Inſti. de actio. & probatur in l. j. C. de pet. hęr. Septimò, eſt perpetua: vt d. l. hæreditatis. C. de pet. hære. de quo etiam vide in l. fin. C. de edi. di. Adri. tol. Octauò, datur hæredibus: vt l. iij. ff. de pet. hær. & eodem modo in hæredes, ſaltem vt poſſeſſores. de quo in l. regulariter. ff. eo. tit. Nonò, non infamat. Decimò directa: vt probatur in l. item veniunt. §. prætor. eod. tit. licet vtilis quandoque reperiatur: vt l. etiam. §. j. eod. tit. Vndecimò, vniuerſalis: vt probatur in l. j. in princip. ff. de rei ven. Duodecimò, quòd ſimplex, patet. Vltimò, non eſt contraria, &c.

132 **Finium regundorum.** Primò eſt aduertendum, quòd hæc actio poteſt dupliciter conſiderari. Primò, vt ſit directa quæ competit, quando eſt contentio, de confinibus pędiorum ruſticorum, & datur dominus prædiorum, quando viderent ſe habere intereſſe ſuper confinibus. De hac habetur in §. quædam actiones. Inſti. de act. & in §. fi. de offi. iudi. & in toto tit. ff. fin. regun. Et quando commodè confinia poni nõ poſſent, poteſt iudex toto terreno vni licitato ipſum alteri in pecuniam condemnare, de quo habetur in d. §. quædam. & in l. ij. in fi. ff. fin. regun. & d. §. eadem. cum ſeq. Inſtit. de offi. iudi. Secundo modo conſideratur, vt ſit vtilis, quod accidit, quando ab vna parte eſt prædium ruſticum, & ab alia prædiũ vrbanum: vt eſt text. in l. ij. in princip. ff. fin. regun. Et eſt gloſſ. in ver. confines. in d. §. quædam. & ſi hincinde ſint domus, nõ poteſt tunc agi finium regundorũ, vt habetur in l. iiij. in fi. ff. fi. regun. & glo. in d. ver. confines. Et tunc recurretur ad alia remedia, prout etiam dicit ſanctus Blaſius hic, & bene. Et hæc actio dicitur deſcendere ex quaſi contractu: vt in §. item. Inſtitu. de ob. quæ ex quaſi contra. cum fi. Secundò, ꝙ ſit ciuilis poteſt dici eo, quia à prætore introducta nõ reperitur. Tertiò, eſt miſta: vt d. §. quædam. Quartò, rei perſecutoria, cùm ſit etiã in rem d. §. ſequens. Quintò, eſt ſimplũ, cùm ſit rei perſecutoria. Sextò, eſt ſtricti iuris, cùm non ſit in d. §. actionũ. Septimò, eſt perpetua, & durat triginta annis. vt l. fi. C. fin. reg. Et etiã vt in hoc reſpiciamus naturã perſonaliũ, iuxta l. j. C. de anna. excep. & gloſ. in d. §. quædã. in ver. erciſcundæ. in fi. Octauò, datur hęredibus, & in hęredes, iuxta l. ij. C. fi. reg. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex, &c. Vltimò, non eſt contraria.

133 **Familiæ erciſcundæ.** Hæc actio, vt præcedens, duobus modis conſideratur. Primò, vt ſit directa, quæ cõpetat inter hæredes alicuius mortui ex teſtamento, vel ab inteſtato ad diuidendũ hæreditaria bona, quæ à morte teſtatoris, & à datione fuerunt cõmunia, & pro indiuiſo poſſeſſa. De hac etiam habetur in d. §. quædã. Inſti. de act. eod. tit. ff & C. fa. er. Alio modo cõſideratur, vt ſit vtilis, quãdo ſcilicet corpora hęreditaria ſunt pro indiuiſo communia pluriũ bonorum poſſeſſorũ de iure prætorio, vel vnius hæredis de iure ciuili, & alterius de iure pręctorio: vt in caſu, quãdo reſtituitur ex Treb. Et de hac ſecunda tractãt ſcribentes in d. §. quædã. & habetur in l. ſed & eius. in §. familiæ. & glo. fi. & ibi vide. ff. fa. er. & vide in l. ſi ex aſſe. ff. eo. ti. & hæc actio ſemel intẽtata nõ poteſt ampliùs intẽtari: vt l. ſi filii. §. familiæ. ff. fa. er. Secũdò, ꝙ ſit ciuilis, probatur in l. j. in prin. ff. fa. er. cùm ex lege xij. tab. veniat. Tertiò, eſt miſta d. §. quædam. Quartò, ꝙ rei perſecutoria, vt in proxima dixi. Quintò, ꝙ in ſimplum, eodẽ modo. Sextò, ꝙ bonæ fidei, probatur in d. §. actionum. in l. nõ eſt ambiguum. C. fi. regun. Septimò, ꝙ perpetua. probatur in l. j. C. de anna. excep. Octauò, hæredibus datur, & in hæredes, vt in proxima dixi. Et etiam quia eſt perſecutoria, iuxta l. in honorariis. de act. & obli. Nonò, quòd non infamet. Decimò, ꝙ directa, patet, licet reperiatur ętiam vtilis, vt dixi: & etiam in caſu l. ij. §. ſi quarta.

quarta.ff.fa.erc. Vndecimò, quòd vniuerſalis, probatur: quia vniuerſitate hęreditatis, vt in petitione hęreditatis eſt dictum: & quia hęreditas eſt ſucceſsio in vniuerſum ius, &c. iuxta l.nihil.ff. de reg. iur. Duodecimò, duplex eſt: vt d.l.ij.in §.familię. & l.inter cohęredes. §.qui familię.eo.tit.in l.iudicium.ff.fi.reg.in l.in his tribus.ff.de iudic.cum ſi. Vltimò, non eſt contraria, vt patet.

134 Communi diuidundo. Hęc actio habet locum inuicem, inter eos, qui habent aliquam rem particularem, vel plures res particulares in communi, ſiue per viam ſocietatis, eò quòd eas ſimul emerint, ſiue ſine ſocietate, eo, quòd ſimul ſint ſibi in teſtaměto legatę, vel donatę. Vnde ſi vnus vellet, quòd alius diuideret ſecum, & alius nollet, cogitur per hanc actionem. De qua eſt tex. etiã in d.§.quędam.& in l.j.& per totum.ff.communi di. & l.ij.in prin. Et differt à præcedenti: quia illa habet locum, quando habet diuidi hæreditas: hæc quando res particulares, vt iuribus præalleg. & etiam hæc, & ſuperior deſcendunt ex quaſi contractu: vt dicto §.item. Inſti. de obl. quæ ex quaſi contra. Et largo modo omni caſu poteſt dici ſocietas: vt d.§.item. ¶ An autẽ ad diuiſionem poſſet agi etiã actione pro ſocio, vt tenet glo. in d.§.item. & ſanctus Blaſius hîc ſequitur: cuius contrariũ tenet glo.in l.j.ff.cõmuni di.& in illo tex. probatur, quia actio pro ſocio pertinet ad perſonales pręſtationes, &c. & etiam quia poteſt remanere res cõmunis, etiam quòd ſocietas ſit ſoluta: vt habetur in l.actionum.§.ſi poteſt.ff.pro ſocio. Et hoc puto verius contra glo.& ſanctum Blaſium. Et quòd hoc ſit verum, patet in l.ij.in princ.ff.communi di, dum dicit, ꝙ etiam ſi res cum ſocietate ſit communis, datur cõmuni diuidundo: ergo non pro ſocio, & maximè per regulam, de qua in l.edita.C. de eden. ꝙ de pluralitate actionũ iudicamus, quatenus eſt expreſſum: vt not.in l.ij. §.deinde.ff.de orig.iur. Et hanc opi.contra glo.in d.§.item. & per conſequens contra ſanctum Blaſium. Poſtquam ita ſcripſi reperi tenere do. Io.Fab. & do.Ang. Aret.in d.§.item.ex d.iuribus, &c. Secundò, ꝙ ſit ciuilis, probatur: quia non reperitur à prætore introducta: & generaliter actiones à iure ciuili originem trahunt: vt habetur in l.ij.§.deinde.ff.de orig.iur. Tertiò, ꝙ mixta, habetur in d.§.quædam. Quartò, ꝙ rei perſecutoria, vt in præcedenti dixi. Quintò, ꝙ in ſimplum, eodem modo. Sextò. quòd ſit bonæ fidei, eſt text. in d.§.actionum. & l.iiij.§.hoc iudicium.ff.communi di. Septimò, ꝙ perpetua, vt præcedens, & per eandem legem. Octauò, quòd detur hæredibus, eodem modo, & in hæredes etiam detur.d.l.iiij.§.ſicut. Nonò, quòd non infamet, vt ſ. Decimò, quòd directa, patet, licet vtilis ſit quandoq;: vt l. ſi quis putans. in princi. & l.ſed poſtquàm.& l.in ſumma.cum ſi.ff. communi diui. Vndecimò, quòd ſit ſingularis, eſt tex.not. in l.per hoc. in princi.ff. eod. titulo. Duodecimò, quòd ſit duplex, probatur in l.ij.§.in tribus. eo.tit. Vltimò non eſt contraria.

135 Certi condictio generalis. Hæc actio cõpetit, vbicunq; ex aliqua obligatione poteſt peti certum, vt ſciatur quid ſit, quale, & quantum, in tantùm, quod eius rei ſolutio non poſsit variari, videtur tex.in l.vbi autem nõ apparet.in prin.de verb.obli.per glo. Bar.& omnes doct.in l.certi condictio.in princ.ff.ſi cert. pe.habetur etiam de hac Inſti.qui.mod.re contra.ob.in princ. Et an etiam poſsit per hanc actionem peti intereſſe, habetur in dictis iuribus. Et aliâs, cùm legerem hunc articulum, latè diſputaui.Inſti. qui.mo. re contra.ob.in prin.poſt glo.fin.ibi. Et, vt ibi dixi, licet communis opi.ſit, quòd poſsit peti etiam intereſſe per certi condictionem, tamen in diſputando poſſet teneri contrarium. ¶ Et pro nunc breuiter in diſputando primò adduco textum in l.iij.in fi.C. de inuti. ſtip. vbi pro intereſſe agitur incerti actione, id eſt, actione ex ſtipulatu: nõ autẽ certi condictione. Patet dum dicit, ex ſtipulatu tuo. & dum dicit, Ob incertæ actionis effectũ. Secundò, videtur text.in l.fi.ff.ſi quis in ius voc.non ie.vbi dicitur incerti, cum eo agendum eſt in id, quod intereſt.quã legem ita intelligit gloſ. ibi ſecundũ primũ & tertiũ intellectũ. Tertiò videtur text.in l.ſi pœnã.ff.de verb. obl.vbi ſecundũ glo.cùm habet peti intereſſe, agitur ex ſtipulatu, ſecundũ gl.ibi. Quartò, videtur tex.in l.liber homo.§.fin. qui incipit, decem.de verb.ob.vbi ſi ego ſtipulor dari mihi, aut Titio decẽ, primo caſu eſt certa ſtipulatio, ſecũdò non, ratione intereſſe. Vnde dicit ibi gl. ꝙ agitur ex incerto, id eſt, ex ſtipulatu, non autem certi condictione. Quintò per tex.in l.quòd ſi nulla.ff.de leg.j.vbi hęres, qui extruxit domum exuſtam, & ſoluit legatario, repetit expenſas per condictionẽ incerti: & ſic intereſſe expenſarũ. Sextò facit text. in l.ſi me præſente.§.cùm inter.ff.de condi.inde. vbi, ſi quis tradat iter in fundũ per errorem, ad quod non tenebatur, condicit illud per condictionem incerti, tanquam ſua intereſſit. Septimò vrget, quia in iudiciis reſpicitur forma petitionis: vt in l. ſi idem cum eo. §.ſi.de iuriſdi.om.iudi. Sed quãdo petitur intereſſe, eſt incertum: ergo pro incerto non poteſt dari certi condictio. Et in circulis poſſes hanc ſuſtentare, licet in deciſiuis non ſit à communi opi. recedendum. Plura alia dixi, quæ nunc omitto: quia non eſt locus hîc. ¶ Secundò, ꝙ ſit ciuilis, probatur, cùm per condictionem quis cogatur dare, aut facere: vt Inſtit. de act.§.omnium.& §.ſic itaq;. Et ſunt perſonaliſsimę: vt in §.appellamus.ver.perſonam.Inſti.eod. tit. & cùm de iſtis fiat mentio in d.§.omnium. & poſteà ſequatur §.ſed iſtæ. dicetur ꝙ illę pręcedentes deſcẽdunt ex legitimis cauſis: ergo ſequitur, ꝙ hæc ſit ciuilis. Tertiò, quod ſit in perſonam, patet in d.§.appellamus.ver.in perſonam. Quartò, quòd rei perſecutoria, cùm ſemper quid certi pet ſequatur, vt d.l.certi condictio.cũ ſi. Quintò, ꝙ in ſimplum patet, cùm ſit rei perſecutoria. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet in d.§.actionum. Septimò, poteſt eſſe perpetua, & temporalis, & dari etiam hæredibus, & in hæredes, ſecundùm diuerſitatem actionum, quibus applicatur, & in quarum locum datur, cùm in his earum naturam ſequatur, vt habetur in l. ſi eum.§. qui iniuriarum.ff. ſi quis cau. & in l.duobus.§.exceptio. de iureiurand.cum ſimi. Nonò, non infamat, vt in aliis. Decimò, directa, vtroq; modo. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non eſt contraria.

136 Condictio certi ſpecialis. Hæc actio ſecũdum communẽ opinionem competit pro mutuo ſolùm: quia datur illi, qui mutuauit rem mutuo aptam, quę conſiſtit pondere, numero, vel menſura: vt rem mutuatam in genere reddat cum eadẽ bonitate, & qualitate, & de hac habetur in l.cùm quid.ff.ſi cer.pe.in rubr.eod.tit.& in l.ij.& Inſti.qui.mo.re contra.ob.in princi. cum ſimilibus: &, vt dixi, communis opinio eſt, ꝙ ſit dare pro mutuo ſolùm hanc certi condictionem ſpecialem, tamen in diſputando poſſet attẽtari contrariũ. Et primò pro hac parte eſt gl.in l.quoties.ff.de prȩſcri.verb. Secundò, facit, quia de pluralitate actionũ iudicamus, quatenus eſt lege expreſſum.l.ij.§.deinde.ff. de ori.iur. Sed nulla lex dicit eſſe duas certi condictiones: ergo erubeſcimus ſine lege loqui.§.conſideremus. in authen. de trien.& ſemiſ. Tertiò lex ſemper loquitur in numero ſingulari, dicendo certi condictio, ſed numerus ſingularis eſt vno contentus.l.vbi numerus.ff. de teſti.c. pluralis.de reg.iu. in vj. Quartò, ſi plures eſſent certi condictiones, haberent diuerſa nomina, arg.l.ſi idem.C.de codicil. Quintò, vnaquęq; actio cognoſcitur ex medio concludendi: vt habetur in l.non debet.ff. de dolo. in l.j. ff. de eden. ſed ſemper concluditur, quia eſt certum: igitur. Sextò, lex abhorret plures actiones prouenientes ex diuerſis cauſis l.hæredes.§.de pluribus.ff.fa. erc. ergo multò magis vbi eſt vnica cauſa, & perſona. Septimò, poteſt ponderari tex. Inſti. quib.mo. re contra.ob.in fin.princ.vbi dicitur: Actio oritur, quæ appellatur certi condictio. nec additur ſpecialis, quod potuiſſet dicere, vt dixit in titu.de verb.ob.in prin. facit in arg.c.ad audientiã.de deci. Octauò, facit rub.ff.ſi cer.pe.& de certi cõdictione, dic, vt de certi cõdictionibus. ergo &c. Hęc.& plura alia adducebam, dũ legerẽ Paduę. Inſti.qui.mo.re contra.ob.in princ.& in diſputando poſſet hoc ſuſtineri, licet non ſit recedendum à cõmuni opinione, &c. Secundò, quòd ſit ciuilis, proba per fundamentũ, quod in ſuperiori dixi. Et eadẽ modo ꝙ ſit in perſonã. Quartò, ꝙ rei perſecutoria. Quintò, quòd in ſimplum, per eadem fundamẽta. Sextò, ꝙ ſtricti iuris, patet in d.§.actionũ. Septimò, eſt perpetua, cùm ſit perſonalis, iuxta l.ij.C.de conſti.pec. Octauò, ꝙ hęredibus detur, cùm perſecutoria ſit, iuxta l.in honorariis. Quod in hęredes detur, patet, cùm ex con-

tractu detur, iuxta l. ex contractu. ff. de act. & obl. Nonò, quòd non infamet. Decimò, directa, vtroque modo. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non eſt contraria.

137 **Condictio triticaria.** Hæc actio datur, & poteſt cõpetere ad omnes res mobiles, vel immobiles, & tam corporales, quàm incorporales, imò non ſolùm ad omnia, ſed etiam ad poſſeſsiones, excepta pecunia numerata: pro qua non poteſt dari hæc actio. De his omnibus vide tex. in l. j. & ij. ff. de condictio. tritica. Et licet certi condictio generalis detur etiam ad pecuniam, tamen non datur ad incertũ: & ſic ſe habent, vt excedentia & exceſſa: vt etiam dicit ſanctus Blaſius hic, de quo vide in l. certi condictio. in prin. ff. ſi cer. pe. Quæ autem ſit ratio, quòd triticaria non datur ad pecuniam numeratam. Bar. in d. l. j. eo. tit. ponit duas rationes: illa magis applaudit, quòd triticaria non datur ad res, quarum æſtimatio non variatur de facili, vt eſt in pecunia: cùm in aliis rebus æſtimatio varietur de hora in horam, & in dies. Sed quare hoc, etiam cogitabis, &c. In omnibus aliis fundamentis dicas, vt in proximis dictum eſt: & potes probare per eaſdem leges.

138 **Condictio ob cauſam.** Hæc actio habet locum, quando aliquid eſt datum alicui, vt ipſe aliquid aliud faciat, vel det: & ſic propter aliquam cauſam de futuro, quo caſu, ſi illud non fiat, & ſic cauſa non impleatur, poteſt illud, quod eſt datum, repeti per condictionem ob cauſam, de qua loquitur totus tit. ff. & C. de condi. ob cauſam. Et ſanctus Blaſius hîc reuocat in dubium, an condictio ob cauſam competat ex capite cauſæ non ſecutæ. Et eodem modo ex capite pœnitentiæ: & firmatis regulis ponit plures fallentias, quas per te vide. Nec inſiſto aliter, imò nõ lego ipſum, ſed de his me remitto ad latè dicta per doct. in l. ſi pecunia. ff. de condi. ob cauſam. vbi eſt locus ſuus. In omnibus aliis fundamentis dicas, vt in prima, & ſecunda condictionibus diximus, per eadem iura.

139 **Condictio ob turpem cauſam.**

Hæc actio competit, quando aliquis accepit aliquid turpiter, quod alius dedit ſibi decem, vt non faceret ſacrilegium, vel homicidium: quo caſu, cùm turpiter recipiat, quia tenetur gratis facere, & à criminibus abſtinere, iuxta ti. de ſicar. & tit. de ſacrile. & ex parte dantis nulla eſt turpitudo, per hanc actionem poſſunt ab ipſo illa decem condici. Et eodem modo econtra, ſi ex parte dantis eſſet turpitudo, & ex parte recipientis non, vt in pecunia, quæ daretur meretrici: quia non poſſet repeti: imò plus, etiam ſi eſſet aliquid meretrici promiſſum poſſet agere ad illud. Item, & tertiò, poſſet eſſe cauſa turpis ex parte vtrinſq;, vt in caſu l. mercedem. C. de condi. ob turp. cauſam. cum ſimi. Primò caſu in pari cauſa turpitudinis, potior eſt cõdictio prohibentis. Ad hæc omnia ſingula ſingulis referendo vide l. j. & ij. ff. de condi. ob tur. cauſam. Et ad illud de meretrice vide l. iiij. § ſed quod meretrici. eo. tit. & licet glo. ibi teneat, quòd ad promiſſum meretrix non poſſet agere, tamen Vltramon. Cy. & Bart. tenent contrarium de quo ibi vide. In aliis fundamentis eodem modo, vt in prima condictione dicas.

140 **Condictio ſine cauſa.** Primò ſcias, quòd hęc cõdictio aliquando appellatur condictio incerti: vt in l. qui ſine. ff. da cond. ſine cauſa. ſed communiter dicitur ſine cauſa, & competit quando quis promitetit alicui, putans ſe teneri: vel ſoluit ex cauſa, quæ licet videretur iuſta, effecta eſt iniuſta, vel ad non cauſam redacta. Vnde ſoluens, vel promittens poteſt repetere ſolutionem, vel facera ſe reponi in priſtinum ſtatum, in quo erat antè obligationem contractam: & hoc per hanc actionem, de qua in tit. ff. & C. de condi. ſina cau. in l. j. & ij. ff. eod. In aliis fundamentis eodem modo dicas, vt in prima condictione eſt dictum, &c.

141 **Condictio indebiti.** Hæc actio competit aduerſus illum, qui recipit aliquam ſolutionem alicuius rei indebitæ ſibi, quæ tamen per errorem fuit ſoluta: quia cùm non conueniat naturali æquitati, quem locupletari cum aliena iactura, poteſt repeti. De hac vide in l. prima per totũ. & in l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. ¶ Quotuplex autem poſsit eſſe indebitum, vide glo. & omnes in dicta l. de condi. inde. Et vbi competit condictio indebiti, poteſt etiã competere condictio ſine cauſa: vt probatur in l. prima. ff. de condi. ſine cauſa. ¶ Et, vt perfectè intelligas terminos condictionis indebiti, reducas te ad communem concluſionem, quòd debitum naturaliter tantum, ſi ſoluatur per errorem iuris, non repetitur: & ita loquitur text. in l. fideiuſſor obligari. ff. de fideiuſ. in l. naturaliter. ff. de condi. inde. Si verò per errorem facti, & tunc repetitur: & ita loquitur tex. in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno. in l. error. C. ad legem Fal. & in l. fideicommiſſum. C. de condi. inde. & iſte error facti debet eſſe probabilis, prout habetur in l. error. & in l. regula. & in l. nec ſupina. ff. de iur. & fac. igno. aliâs æquipararetur errori iuris, ſecundùm Bart. in d. l. cùm quis. in vj. col. Fallit iſte articulus in pupillo, & furioſo, & cui eſſet bonis interdictum. l. interdictum. ff. de condi. inde. Item in muliere: vt l. quamuis. §. interdum. ff. ad Valleia. Si verò econtra eſt naturaliter indebitum, ſed ciuiliter debitum: & tunc quocunque errore repetitur. l. ſi non ſortem. §. indebitum. & § adeò. ff. de condi. inde. Fallit, quando ſoluitur authoritate rei iudicatæ: quia non repetitur: vt l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus. ff. man. l. prima. C. de condi. indeb. Item ex cauſa tranſactionis. l. in ſumma. ff. de condi. indebi. l. ſecunda. C. eod. titu. Item fallit in caſu, vbi lis creſcit per inficiationem. l. ea. C. de condi. indebi. §. fin. Inſtitu. de obli. quæ ex quaſi contra. naſ. Sed in eo, quod dixi, quòd ciuiliter debitum ſolutum authoritate rei iudicatæ non repetitur. dicta l. prima. de condi. inde. iſtud intelligas cùm quis non obtinuit ſententiam doloſè: quia tunc poſſet repeti, per tex in l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. Adde tex. in l. in commodato. §. fin. & l. rem mihi. ff. commo. Adde text. in l. ſecunda. ff. de condi. ſine cau. vide gloſſ. in dicta l. prima. C. de condi. inde. & gloſſ. in dicta l. rem mihi. Tertiò poteſt eſſe aliquid ſolutùm, & ciuiliter, & naturaliter indebitum, prout ſunt termini. § iſtæ quoque. Inſtitu. quib. mod. re cõtra. ob. & iſto caſu quocunq; errore ductus quis ſoluat repetit: vt l. ſi me putem. in princip. ff. de condi. inde. Fallit in pluribus caſibus, quos ponit gloſſ. in dicta l. prima. C. de condi. inde. Quartò poteſt eſſe quid ſolutum, naturaliter, & ciuiliter debitum, ſed indebitum per exceptionem dilatoriam, & temporalem, quocunque errore ſoluatur, non repetitur. l. in diem. & l. nam & ſi cùm moriar. ff. de condi. indebi. Si verò eſt exceptio perpetua: & tunc aut eſt fauorabilis, vt Velleiani: aut odioſo, vt Macedoniani: primo caſu repetitur, ſecundo non: vt l. qui exceptionem. ff. de condi. inde. Limita ſecundum caſum, niſi ſit error facti probabilis: vt habetur in l. fin. ff. ad Macedo. Item illud de exceptione fauorabili fallit in exceptione epiſtolæ diui Adriani, quæ licet ſit fauorabilis, tamen ſi ſoluatur per errorem, non repetitur: vt l. ſi teſtamenta. §. an autem. ff. de fideiuſſo. Et quando dubitaretur, quæ exceptio adeſſet, tunc quocunque errore ſoluatur, repetitur. l. ſufficit. ff. de condi. inde. Sed dato, quòd quis haberet exceptionem, quæ eſt inducta ad rigorem iuris conſeruandum, vt exceptio ex epiſtola diui Adriani, exceptio litis pendentiæ, & exceptio fori, & quæ non tendunt ad perimendum obligationem, tunc quocunque errore ſoluatur, non repetitur, l. Iulianus, ff. de condi. inde. & dicta l. ſi teſtamento. § an autem. ff. de fideiuſ. Et ita intelligas terminos huius condictionis indebiti. Quod tene menti ad titulum ff. & C. eod. & vide ad hoc gloſſ. ordinariam & magiſtram in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno & ibi Bartolum qui illam ſequitur, reiectis opinionibus in contrarium. In omnibus aliis fundamentis dicas, vt in prima condictione dixi, &c.

142 **Condictio furtiua.** Hæc actio, ſiue condictio datur ſoli domino alicuius rei, quæ ſibi ab alio furata eſt, ad vendicandum dictam rem à fure, vel eius hæredibus, vt j. dicam: nec per hanc præiudicatur aliis actionibus contra furem competentibus. de hac habetur in l. prima. & per totum. ff. de condic. fur. in §. finali. Inſtitu. de ob. quæ ex deli. naſ. & in §: ſic itaque. verſi. planè. Inſtitu. de actio. Eſtq; mirabile, quòd quis condicat rem ſuam, & ꝙ petit ſibi dari à prætore rem ſuam, cùm ſit dominus, contra illud, quòd qui ſemel

eſt

eſt dominus, nõ poteſt amplius effici dominus. d. §. ſic itaq;. & §. ſed ſi rem. Inſti. de leg. ſed tamẽ odio furum hoc eſt inductum, vt omnis condictio contra eos degeneret. Vide glo. & doct. in d. ver. planè. & nemo condicit rem ſuã, præterquàm à fure. l. fin. ff. viſufr. quemad. ca. Secundò, ꝙ ſit ciuilis, dic vt in prima condictione dixi. Et eodem modo, ꝙ in perſonam, ꝙ rei perſecutoria ſit, eſt tex. in l. ſi pro fure. §. condictio. ff. de condi. fur. In ſimplum eſt, nec ad pœnam datur. d. l. ſi pro fure. ſi deciſione. Stricti iuris eſt, vt patet. Perpetua eſt, vt in prima condictione dixi, cùm ſit in perſonam. Octauò datur hæredibus: vt l. ſed nec legatarius. ff. de condi. fur. In hæredes etiam datur. d. l. ſi pro fure. §. penul. & fi. Et vnde naſcatur hæc actio, vide gl. in d. l. ſi pro fure. §. fi. in ver. ſucceſſoribus. & ibi doct. & vide in l. j. de act. & obli. Nonò non infamat infamia iuris, nec etiam facti: vt l. Cæſar. ff. de act. & obl. licet ſecundùm gloſ. ibi grauetur eius opi. apud homines, iuxta l. honori. ff. de obſeq. Et idem dicit gl. in d. §. ſic itaq;. ver. planè. In aliis tribus fundamentis dicas, vt in proximis præcedentibus, &c. In aliis non eſt contraria.

143 Condictio ex lege. Hæc actio, ſiue condictio, habet locum, vbicunq; aliqua lex ciuilis in aliquo caſu dicit dari actionem, vel nouam inducit obligationem: quia ſi non eſt expreſſum, qua actione agatur, agitur condictione ex illa lege. Vide in l. vnica. ff. de condi. ex leg. & in l. j. C. eodem titulo. vt in ſimili habetur in l. ſi quis argentum. C. de dona. in l. ſi & me, & Titium. ff. ſi cer. pe. cùm ſic in ſimili fuit dictum in vltima actione prætoria. Vide etiam ad hoc gloſſ. in §. aliæ. Inſti. de act. quia in pluribus caſibus variis, & diuerſis poteſt competere, ſecundùm varietatem caſuum, habitis duobus fundamentis, ſcilicet quòd ſit ciuilis, vt in prima cõdictione dixi, & quòd ſit in perſonam. d. §. appellamus. verſi. in perſonam. Inſtit. de actio. In aliis fundamentis, & diuiſionibus eam baptizare poſſumus ſecundùm naturam caſuum & rerum, quibus competit. Vt igitur habeas aliquos caſus, pro quibus datur, dic quòd competit pro ſacris vaſis venditis. l. ſancimus. C. de ſacroſan. eccle. Item in terminis c. ſæpe. de reſt. ſpo. Item in c. redintegranda. iij. q. j. Item in l. inuaſor. C. vnde vi. Item in l. authoritatem. eo. tit. in l. fin. eo. titu. in l. ſi quis cõductionis. C. loca. in l. non ob rem. C. vnde vi. d. l. ſi & me, & Titium. & d. l. ſi quis argentum. cum ſimi. &c.

144 Actio ad exhibendum. Hæc actio competit vbicunq; alicuius intereſt, rem aliquam mobilem, ſcilicet in publico demonſtrari, & exhiberi, ſi pro illa velit contra aliquẽ agere, vel cõtra ipſum, qui eã retinet. Et vel quòd ſit dominus, vel quòd non, nõ curatur, dummodo ratione intereſſe petat exhiberi: licet in caſu quis volens agere, habeat probare ſe dominum, & dicere ſe dominum: vt in l. iij. in §. interdum. verſi. Iulianus. ff. ad exhi. & gloſſ. in d. l. iij. §. j. De hac habetur in l. j. & ij. ff. eodem. & in l. iij. §. ſciendum. eodem titulo. Et caſu quo quis nolit exhibere: tunc poteſt iurari in litem adhibita taxatione iudicis: vt d. l. iij. §. prætereà. Et poſt hæc eſt ſciendum, quòd in arbore Ioannis antè hanc actionem ponitur quædam notula, videlicet, quòd hæc actio ſecundùm quoſdam ſit anomala, hoc eſt, non in totum realis, nec perſonalis in totum. Et poteſt argui ſic: ſi eſt perſonalis: ergo habet in rem obligationem, ex qua oriatur, & obligatio aut venit ex contractu, aut quaſi: vel maleficio, vel quaſi: in quibus hoc non comprehenditur. Item datur contra poſſidentem. l. iij. §. finali. ff. ad exhi. contra naturam perſonalium, iuxta §. omnium. Inſti. de act. & per hoc non poteſt dici perſonalis. Non poteſt etiam dici realis, per text. expreſſum in d. l. iij. §. eſt autem. ff. ad exhi. Sed tamen teneas ipſam eſſe perſonalem, & oriri ex contumacia non exhibentis: ſicut aliàs contumacia punitur, vt iuribus vulgaribus. & facit ad hoc l. fin. ff. de rei ven. Item non obſtat, quòd contra poſſidentem detur: vt aliàs eſt dictum ſuprà in interdictis, quæ ſunt perſonalia: & tamen dantur aduerſus poſſidentem, &c. Et ſic redeundo ad terminos, quòd ſit ciuilis, proba per idem, quod diximus in actione communi diuidundo, &c. Tertiò quòd in perſonam, eſt text. expreſſus in dicta l. iij. §. eſt autem. ff. ad exhi. Quartò eſt rei perſecutoria: vt probatur in dicta l. iij. §. finali. Quintò datur in ſimplum: cum ſimpliciter detur ad rem exhibendam ei, cuius intereſt: vt dicta l. iij. §. ſciendum. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet in dicto §. actionum. Item, quia eſt arbitraria: vt in §. prætereà. Inſtit. eodem titulo. Septimò, quòd perpetua probatur, cùm ſit perſonalis. d. l. ij. de conſti. pec. l. j. de anna. excep. ſuprà dictum eſt in proximis. Octauò, hæredibus, & in hæredes non datur: quia ſuis nominibus ipſi vtuntur: & ſic hæredi non datur, vt hæredi. Et eodem modo in hæredem, vt hæredem: niſi ex dolo defuncti ſit locupletior. De hoc eſt text. in l. de eo. §. fi. ff. ad exhi. Nonò, quòd non infamat. Decimò, quòd directa: & probatur in l. ſi quis hominem. ff. eo. tit. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

145 Actio ex empto. Hæc actio datur emptori contra venditorem, vt rem venditam ſibi tradat, ſi habet facultatem, vel ſaltem præſtet intereſſe, iuxta ea, quæ habentur in l. prima. ff. de act. emp. Et etiam datur in caſu euictionis rei ad intereſſe, vel duplum, ſi emptor fuit ſtipulatus, iuxta l. emptori. ff. de euic. & toto illo titulo, & C. eodem. Et in caſu iſto euictionis an detur directa actio ex empto, an verò vtilis, Bartolus declarat in l. Ariſto. §. Labeo. ff. de dona. vide in dictis iuribus, &c. Secundò, quòd ſit ciuilis, probatur in l. proinde. in princ. ff. de ædi. edic. cum ſimi. Tertiò, quòd ſit actio perſonalis, eſt text. in l. ſi in illam. circa fin. C. de act. emp. Quartò, quòd ſit rei perſecutoria, probatur in §. ſequens. verſic. earum. Inſtit. de act. cùm ſit perſonalis, & ex contractu veniat. Quintò. quòd ſit in ſimplum, probatur in §. omnes. verſic. in ſimplum. Inſtitu. de act. Sextò, quòd ſit bonæ fidei, eſt tex. in dicto §. actionum. Septimò, eſt perpetua, cùm ſit perſonalis. vt in ſuprà dictis, & in l. neque. C. qui. non ob. long. tempo. præſcript. l. penult. C. de conſti. pec. Octauò, datur hæredibus à fortiori, cùm etiam pœnales dentur: vt in §. non autem. Inſtitu. de perpe. & tempo. act. & etiam cùm ſit rei perſecutoria. & ff. quod met. cau. l. ſi cum exceptione. §. ſatis. In hæredes etiam datur: vt l. ex contractu. ff. de act. & oblig. Nonò, quòd non infamet. Decimò, quòd directa. quia ex verbis, & mente: licet quandoque vtilis reperiatur: vt ff. de act. empt. l. ex empto. §. is, qui. cum ſimi. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Bene eſt verum, quòd poteſt eſſe etiam vniuerſalis, cùm competit pro vniuerſa hæreditate empta, vt patet: & habetur. C. de hære. vel act. ven. per totum, &c. Vltimò, non contraria.

146 Ex vendito. Hæc actio datur econtra à ſuperiori, ſcilicet ipſi venditori aduerſus emptorem, ad pretium rei conuentum ſibi dandum: vt habetur in l. ex empto. ff. de act. emp. & in l. Iulianus. §. offerri. eodem titulo. Et ſi venditor non confideret de emptore, poſſet rem deponere penes tertiam perſonam, ſecundùm Bartolum in l. ſi ſoluturus. ff. de ſol. de quibus vide in dicto §. offerri. Secundò, quòd ciuilis, à ſimili cum præcedenti patet: & proba per fundamentum, quod dixi in communi diuidundo. Tertiò, quòd in perſonam, probatur in l. j. C. de act. emp. Quartò, quòd rei perſecutoria. Quintò, quòd in ſimplum, probantur hæc in l. Iulianus. §. ex vendito. de act. emp. & l. venditi. C. eodem titulo. Sextò, quòd bonæ fidei, probatur in dicto §. actionum. In aliis fundamentis dicas, vt in ſuperiori proxima dixi. Eſt bene verum quòd hæc etiam reperitur quandoq; vtilis. l. Iulianus. §. ſi procurator.

147 Ex locato. Hæc actio datur locatori contra conductorem: puta vt ſibi ſoluat mercedem debitam, vel aliud intereſſe, vel etiam ſi eſſet finita locatio, & conductor non vellet rem reſtituere. De hac habetur in l. ſi tibi habitationem. ff. loca. & in l. præſes. C. eodem titulo. & habetur Inſtit. loca. in princ. & in §. fi. eodem titulo. Vide bonam gloſſ. in materia cum ſimi. Secundò, quòd ſit ciuilis, probatur in l. j. ff. de ſuperfi. & etiam in l. prima. ff. loca. quia cùm ſit ſimilis emptioni, & venditioni, & ex iſtis dentur actiones ciuiles, eodem modo ex iſta. Tertiò, quòd in perſonam, dic vt in ſuperioribus proximis: iuxta d. §. ſequens. In aliis fundamentis dicas vt in duabus proximis.

148 Ex conducto. Hæc actio competit à contrario à ſuperiori in caſu, ſcilicet quia datur cõductori contra locatorem: puta quòd locator adimpleat contra-

ctum ex parte ſua, & præſtet patientiam, quòd conductor poſsit re conducta frui. De hac etiam habetur in iuribus in proxima allegatis, & l. ſi tibi alienam. & l. ſi quis domum. in princi. ff. loca. cum ſimilibus. In omnibus aliis fundamentis dic vt ſuprà proxima, cùm non diſcordet. Et vide in termino bonæ fidei. l. aduerſus. C. locati. & quòd in hæredes. l. ſed & addes. §. ex conducta. ff. eodem. & l. viam. C. eodem. cum ſimilibus.

149 **Oneris aduerſi.** Hæc actio procedit in caſu, quando quis conducit aliquam rem, & vltra naturam contractus, quæ facit ipſum teneri de dolo, lata culpa, & leui: iuxta l. ſi vt certo. §. interdum. & §. nunc videndum. ff. de loca. Fuit etiam pactum, vt teneatur conductor de quocũq; periculo, ſiue aduerſitate, & ſic de caſu etiam fortuito: quia dato caſu aduerſo, ipſe conductor tenetur locatori ex hac ſpeciali actione, quæ dicitur oneris aduerſi: quod pactum poteſt veſtiri interuentu rei, & etiam interuentu ſtipulationis, iuxta ea quæ habentur in l. petens. & in l. in bonæ fidei. C. de pact. & in l. iuris gentium. §. quinimò. ff. de pact. Sed ſecundùm Azo. in ſum C. loca. hæc actio hodie non habet locum, nec eſt neceſſaria: cùm hoc caſu ſufficiat actio ex locato: vt habetur in l. opus, quod aduerſione. & in l. in nane. ff. loca. Et ſanctus Blaſius hîc dicit, quòd hoc poteſt eſſe verum, quando pactum de ſuſcipiendo onere fuit incontinenti appoſitum, vt ſcilicet veſtiatur cohærentia contractus, & informet veterem actionem, & nouam locati pariat, iuxta d. l. in bonæ fidei. & d. l. petens. Secus, ſecundùm eum, eſſet, ſi tale pactum ex interuallo apponeretur, niſi legis auxilio veſtiatur, iuxta l. legitimam. ff. de pact. quod tamen relinquit cogitandum. Tu dic, vt dixi, quòd poteſt veſtiri interuentu rei, & etiam poteſt ex interuallo cohærentia ſtipulationis, iuxta ea quæ habentur in dictis iuribus, dic vt in iuribus præalleg. & hoc excepto, quòd non eſt bonæ fidei: dicas vt in ſuperioribus, &c.

150 **Pro ſocio.** Hæc actio datur vni ſocio contra alium ſocium, puta, quando vnus ſocius nollet communicare bona ſua cùm eſſet ſocietas omnium bonorum, vel etiam intuliſſet damnum ſocietati: quia per hanc actionem cogitur reſarcire, & in multis ſimilibus caſibus, in quibus in tit. ff. & C. pro ſocio. & Inſti. eo. per totum. Et hæc actio ex parte omnium ſociorum eſt directa, cùm non mutetur nomen contractus, & contrahentium, ſecundùm gloſſ. in l. conſenſu. ff. de act. & oblig. & eſt text. expreſſus in §. ex quibuſdam. Inſtitu. de pœ. te. li. Et quòd dicatur actio pro ſocio, eſt text. in §. actionum. Inſtit. de act. & in l. tamdiu. C. pro ſocio. Secundò, quòd ſit ciuilis proba, vt dixi in actione communi diuidundo. Tertiò, quòd in perſonam, eodem modo. Quartò, quòd rei perſecutoria, eodem modo: cùm veniat ex contractu. Quintò, quòd in ſimplum patet, cùm ſit rei perſecutoria. Sextò, quòd bonæ fidei, in dicto §. actionum. in l. ij. C. pro ſocio. Septimò, quòd perpetua, patet dum eſt perſonalis. Octauò, quòd hæredibus, & in hęredes detur, habes in l. ſi Titius. §. in hæredes. ff. pro ſoc. & l. in actione. §. mortis. Nonò, quòd infamet, probatur in dicto §. ex quibuſdam. Inſtituta de pœ. te. li. in l. prima. ff. de infami. Decimò, directa dicto §. ex quibuſdam, nec contraria eſt. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò, non eſt contraria.

151 **Mandati directa, vel contraria.**

Actio mandati directa, debes ſcire, quòd datur domino, qui mandat alij aliquod negotium expediendum, & ille ſuſcipit dictum mandatum: quia dominus per hanc actionem poteſt dictum mandatarium cogere ad reddendam adminiſtrationis rationem, & ſi in eo malè verſatus eſt, &c. Contraria actio mãdati datur ipſi mandatario, vt ſi quid de ſuo impendit, &c. poſsit à domino repetere. Et hinc eſt quòd Iuriſconſultus in rubrica dixit mandati vel contra: quaſi intelligat de directa & contraria actione mandati. & hoc caſu bene procedit theorica gloſſ. in l. conſenſu. de act. & obl. quòd quando nomen deſcendit à nomine, nec variatur nomen contractus, ab vna parte actio eſt directa, ab alia cõtraria. De his duabus actionibus habetur Inſtit. de pœ. te. liti. §. item tutelæ. & habetur in d. §. actionũ. vide text. in l. ſi fideiuſſor. & l. ſeq. in l. cùm per procuratorẽ. in l. etiam. C. man. & ff. man. l. ſi verò nõ reum. §. contraria. cũ ſi. Secundò, ꝙ ſit ciuilis, probatur per ea, quę dixi in actione cõmuni diuidũdo. Tertiò ꝙ in perſonã, probatur in l. mandati. in prin. C. de fideiuſ. Quartò, ꝙ rei perſecutoria, patet cũ ex cõtractu veniat. d. §. ſequens. ver. earũ. Quintò, ꝙ in ſimplũ quia ſimpliciter ad intereſſe datur: vt ff. man. l. ſi procuratorem. §. mãdati. Sextò, ꝙ bonę fidei. habetur in d. §. actionũ. Septimò, ꝙ ſit perpetua, probatur. ff. manda. l. ſi mãdato. §. ille, qui. Octauò, ꝙ hæredibus, & in hęredes, probatur in d. l. mãdati. C. man. in d. l. ſi verò nõ remunerandi. §. fin. & legib. ſeq. cum ſimi. Nonò, quando ſumus in directa, ꝙ ſit famoſa, probatur in d. §. ex quibuſdam. Inſtitu. de pœ. te. liti. Contraria non infamat, vt ibi probatur à contrario ſenſu: vide etiam in l. in re mandata. C. man. Decimò, directa eſt, & contraria, vt dictis iuribus: licet quandoque vtilis ſit: vt l. ſi mandauero. §. interdum. & §. ſiis, cui. ff. mand. cum ſimi. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, ſimplex, vt patet, &c.

152 **Depoſiti directa, & contraria.** Actio depoſiti directa datur domino, qui rem depoſuit aduerſus ipſum depoſitarium, id eſt recipientem rem in depoſitum: quia ſi nollet depoſitum reſtituere, per hanc actionem cogitur. Actio depoſiti contraria datur ipſi depoſitario, ſi quid fortè impendit in re depoſita neceſſario, vel vtiliter: quia poteſt agere contra dominum rei per hanc actionem vt reſtituat: & in quo teneatur ipſe depoſitarius in re depoſita. De his omnibus vide in §. præterea. Inſtitu. qui. mo. re contra. ob. & d. §. item tutelæ. Inſtitu. de pœ. te. liti. vide in l. prima. ff. depo. & in l. ſi depoſita. C. depoſiti. Et iſtæ ciuiles regulariter competunt pro omni depoſito, exceptis illis quatuor caſibus tantum, in quibus datur prætoria, directa ſcilicet & contraria. de quibus dixi inter prætorias: & habetur in l. quod te multum. ff. depoſi. Secundò, quòd ſit ciuilis, dic vt in præcedenti. Et eodem modo, quòd in perſonam: & eſt tex. in l. neque. C. qui. non ob. long. temp. præſcrip. & rei perſecutoria, & in ſimplum: vt in præcedentibus dixi. Et rei perſecutoria ſignatur in l. ſi hominem. §. datur. ff. depoſi. Sextò, quòd ſit bonæ fidei, probatur in dicto §. actionum. & in l. ſecunda. C. depo. & l. prima. §. hanc actionem. ff. eo. Septimò, quòd ſit perpetua, patet ex eo, quòd eſt perſonalis: vt eſt dictum ſ. in multis ciuilibus. Octauò, datur hæredibus, & in hæredes d. §. datur. & l. prima. §. hæc. & §. apud. & §. qui depoſitum. Nonò, directa infamat, licet contraria non. dicto §. ex quibuſdam. Decimò, eſt directa: & poteſt eſſe etiã vtilis, vt in pręcedenti. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex contraria eſt reſpectu contrariæ.

153 **Tutelæ.** Hæc actio datur pupillo finita tutela contra tutorem, vt reddat rationem de geſtis, vel neglectis per eum in tutela pupilli. De hac habetur in §. actionum. Inſtit. de act. & in toto tit. ff. de tu. & rat. diſt. & in l. ex maleficiis. §. tu. ff. de act. & ob. & in l. vbi. ff. de tute. & ra. diſtra. cum ſi. Et licet ſanctus Blaſius hîc ſignauerit etiam contrariam actionem tutelæ, & eam dixerit ciuilem, tamen, ſi bene recolo contrariam tutelæ ego ſignaui inter prætorias & credo quòd ſit xxix. actio, & miror de ipſius exceptitia: cùm pro contraria ſit ſpecialis circulus inter prætorias, & inter ciuiles. De hac nullum ſignum reperies, etiam nõ eundo per iſta mendicata ſuffragia. Quòd hæc contraria non ſit ciuilis, ſed prætoria, ibi dixi, & eſt text. in terminis in l. prima. in princip. ff. de contra. & vti. act. tu. Et ibi dixi, quòd ſanctus Blaſius iſtam contrariam dereliquit: & tunc video, quòd ipſe fecit doctos in errore, quia credebat ciuilem, cùm eam hîc inter ciuiles ponat. quod cum reuerentia, eſt falſum vt ibi probaui, & hîc: & contra ipſum teneas. Secundò, quòd ſit ciuilis, proba vt dixi in actione communi diuidundo. Tertiò, ꝙ in perſonam, eſt text. no. in l. neq;. C. qui non ob. long. temp. præſcrip. Quartò, ꝙ rei perſecutoria, primò patet ex eo, quòd eſt quaſi contractu. d. l. ex maleficiis. §. tutelæ. & Inſtitu. de ob. quæ ex quaſi contra. §. item tutelæ. Quintò quòd in ſimplum, probatur in l. ſecunda. & l. quicquid. C. arb. tu. Sextò, quòd bonæ fidei, probatur in dicto §. actionum. cum ſimil. Septimò, perpetua eſt: vt dicta l. neque. C. qui non ob. long. temp. præſcrip. in l.

in l.tutores.C.arbi.tute. Octauò, quòd hæredibus,& in hæredes,probatur in l.tutelæ.C.arbi.tut. & l.j.§. hanc actionem.ff. de tutel. & ra.diſtr. Nonò,quòd infamet hæc directa ciuilis,eſt textus in §.quibuſdam. Inſtitu.de pœ. te.li.Decimò, eſt directa:vt d.§.ex maleficiis:& ſuprà.Sed quandoq; reperitur vtilis:vt l.cùm tutor. & l.alterius.ff.de tut.& ra.diſtr. Vndecimò,quòd ſingularis.Duodecimò, quòd ſimplex,&c. Vltimò non eſt contraria.

154 Commodati directa & contraria.

Actio commodati directa datur illi, qui alteri rem aliquam commodauit, vt rem reſtituat nec deteriorem reſtituat. Et de hac habetur in §.item is.Inſtitu. quibus modis re contra.oblig. & in toto titulo ff.& C.commod.in l.penultima.De contraria actione commodati, vide in l.in commodato.§. primo.ff. commod. Et hæc competit ipſi commodatario.ſi quid in re commodata vtiliter,vel neceſſariò impēdit.vide in præallegatis iuribus. Et in re commodata in commodatarium non tranſit dominium, nec poſſeſsio.& habetur in l.rei commodatæ.cum l.ſequenti.ff.com.Secūdò, quòd ſit ciuilis, in perſonam, & rei perſecutoria, & in ſimplum, dicas vt in præcedentibus.Sextò, quòd ſit bonę fidei, eſt textus in dicto §. actionum. Septimò, eſt perpetua, cùm ſit perſonalis, vt in pluribus dixi. Octauò, datur hæredibus, cùm ſit rei perſecutoria. dicta l.in honorariis. In hæredes etiam datur:vt l.tertia. §. hæres. ff.commodati. Nonò, non infamat, cùm non reperiatur. Decimò, eſt directa, vt patet, & probatur in dicta l.iij. §.ſi filio commoda. licet vtilis quandoq; reperiatur: vt in dicta l.tertia.in principio. Contraria reperitur, vt dixi. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, contraria reſpectu contrariæ,&c.

155 Pignoratitia directa, & contraria.

Actio pignoratitia directa datur ipſi debitori contra creditorem, vt rem pignoratam reſtituat, ſatisfacto ſibi de creditore. De qua habetur in §.finali. Inſtituta quibus modis re contra.obligatio. in l.ſi rem.§. omnis.ff. de pignoratitia actio. Ponunt ſcribentes in §. item Seruiana. Inſtituta de actionibus. Et an naſcatur hæc actio antè, quàm ſit ſatiſfactum creditori, gloſ.in dicto §. finali.in ver.pignoratitia.tenet, quòd non.de quo tamen ibi vide, & in dicto §.omnis.& in dicto §.item Seruiana.& in l.ſi rem alienam.ff.de pigno.actio.Cōtraria actio pignoratitia datur creditori aduerſus debitorem, quo caſu creditor aliquid vtiliter, vel neceſſariò in re pignorata impendiſſet. De hac habetur in l.tutor.§. contrariam.ff.de pigno.actio.& in l.ſi ſeruos.eodem titulo. Et debent eſſe ſumptus mediocres:cùm nimis onerosus creditor audiri non debeat: & econtra nimis delicatus debitor: vt dicta l.ſi ſeruos.in fine.Et quòd reperiatur contraria, & directa pignoratitia, demonſtratur ex rubri.ff.dum dicit, de pignoratitia actione, vel econtra.Et quòd pignoratitia à Seruiana differat,vide in dicto §. item Seruiana. Inſtit.de actio.&c. Secūdò,quòd ſit ciuilis,proba vt dixi in actione communi diuidundo. Tertiò quòd in perſonam, eſt textus in l.finali.C.de diſt. pig. Quartò quòd rei perſecutoria, patet in dicto §.finali. Inſtitu. quibus modis re cōtra.ob. Et eodem modo,quod in ſimplum:& probatur in l.ſi rem alienam. §.fi.ff. de pig.act.Sextò,quòd ſit bonæ fidei, probatur in dicto §.actionum. Septimò, quod perpetua,patet, cùm ſit perſonalis.dicta l.penultima.C.de conſtitu. pecunia.& l.ne creditores.C.de pigno.actio.Et probatur in dicta l.finali.C. de diſtr. pig. Octauò, datur hæredibus,cùm ſit perſecutoria:& eodem modo in hæredes,cùm ex contractu ſit l.ex contractu. de actionibus & obligationibus. Nonò, non infamat.Decimò,non eſt directa,vt patet, licet quandoq; reperiatur vtilis:vt l.rē in alienam.in fine.ff. de pig. actio. Contraria etiam repetitur, vt probaui. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex.Vltimò,non contraria,reſpectu contrariæ,&c.

156 Præſcriptis verbis æſtimatoria.

Hæc actio cōpetit aduerſus eum qui accepit aliquam rem à domino,vt ipſam venderet pretio ex cōuentione reſtituto,& dictam rem æſtimatam recepit tali æſtimatione,qua poſſet emptionem facere. Vnde ſi talis recipiens talem rem, ipſam nollet reſtituere, vel habere pro ſe ita æſtimatam,& ad rem reſtituendam, vel ad pretium per hanc actionem cogi poteſt:nec habet locum ex vendito propter æſtimationem rei:nec etiam ex locato, quaſi videretur locaſſe operas ad eam rem vendendam:nec etiam mandati.De quibus omnibus vide text.in l.j. ff.de æſti. actio. per totam l.habetur. in §. actionum Inſtitu.de act.& in l.ſi gratuitā. §.ſi margaritas ff.de præſcrip.verb. cum ſi.Secundò, quòd ſit ciuilis,probatur in d.l.j.ibi, ciuile negotium. Tertiò,quòd in perſonam,proba,cùm ex contractu veniat:vt d.l. j.§.ſequens.& ver.earum.Inſtitu.de act.Quartò, quòd rei perſecutoria.& eodem modo quòd in ſimplum,probatur in dicta l.j.in fi.de æſti.actio.Sextò,quòd bonæ fidei,probatur in d.l.vnica.& dicto §. actionum.Septimò,perpetua eſt,cùm ſit perſonalis:vt ſ. in pluribus eſt dictum.Octauò,quòd hæredibus detur,& in hæredes probatur:quia perſecutoria & ex cōtractu. vt d.l.ex contractu. & d.l. in honorariis.de actionibus & obligationibus.& d.§.non autem. Inſtit. de perpe.& tempo.actio.Nonò,non infamat.Decimò,directa:licet ſit quandoq; vtilis:vt d.l.j.ff.de æſti.act. Nec eſt contraria. Vndecimò, eſt ſingularis.Duodecimò,ſimplex.Vltimò,non contraria,vt patet.

157 Præſcriptis verbis ex permutatione.

Hæc actio competit, vbi quis cum alio conuenit de permutanda aliqua re,& rem dedit:& ſic contractum ex parte ſua compleuit,ſed ille alius renuit:vnde ſubuenitur illi qui rem dedit, per hāc actionem,vt ille alius ſeruet cōtractum,& ſic det rem, quam promiſit,vel ſaltem rem ſibi datam reſtituat. De hac vide in l.j. §.fi.ff. de rerum permu.& vide in d.§.actionum. & vide in gl.no.& vide in l.ex placito.ff.de rerū permu. Et in quo differat hæc ab actione pręſcriptis verbis,quę datur pro contractu.do vt des:ſanctus Blaſius refert hic,& bene Bar.in d.l.j.ff.de rerum permu. & ibi vide. Et vide ſcribentes in d.§.actionum.poſt glo. ibi.Secūdò, quòd ſit ciuilis,vide tex.in l.rebus.C.de rerum permu.cum ſi.Tertiò,quòd in perſonam, dic vt in ſuperioribus. Quartò,quòd rei perſecutoria.Item,& Quintò quòd in ſimplum, probatur ex ſuprà ſcriptis: nam cùm ad intereſſe detur,vt d.l.rebus.vel ad rem tradēdam,vel rem datam recuperandam,vt etiam probatur in l.cum precibus. C.de rerum permu. Sextò, quòd ſit bonæ fidei, probatur in d.§. actionum.& in l.permutationem.C.de rerum permu.Septimò,eſt perpetua,cùm ſit perſonalis.Octauò,quòd detur hæredibus, & in hæredes,patet,cùm ſit rei perſecutoria,& ex contractu:vt in pluribus dictum eſt. Nonò, quòd non infamet. Decimò quòd directa probatur in dicta l.rebus. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò,non contraria.

158 Præſcriptis verbis, quę in multis caſibus admittitur.

Hæc actio pręſcriptis verbis,quæ aliâs dicitur in factum, competit in multis caſibus, quos enumerare, eſſet potius laborioſum, quàm ſubtile. Nam primò competit, & datur loco cuiuſlibet interdicti, vt ſuprà in omnibus interdictis vidimus: vt eſt textus in fine.& ibi gloſſa magna in propoſito. Inſtitu.de interdict. Item datur ex omnibus pactis nudis incontinenti appoſitis iuxta contractum: vt habetur in l. petens. in l.bonæ fidei.C. de pactis. in l.ſecunda. C. de pactis inter empto.& l.iuriſgētium. §.quinimo.ff. de pactis.cum ſimi. Et quare ſic appellatur,vide gloſſam ſolennem in rubri.ff. de præſcri. verb.& vide aliam gloſſam in materia magiſtram, in l.quoties.eodem titulo.Item competit vbicunq; æquitas ſuadet actionem dari, iuxta l.ſancimus.C.de ſacroſanctis eccleſiis.cū ſi.Et in aliis fundamentis opus eſt eam baptizari ſecundùm naturam rei,pro qua datur, vt poteſt colligi ex his, quæ diximus in materia interdictorum: vt ſic ſurrogatum ſapiat naturam eius, in cuius locum ſurrogatur: iuxta l.ſi eum. §.qui iniuriarum.ff. ſi quis cau. cum ſi. vide in hoc doctores.

159 In factum ex re iudicata, quæ etiam dicitur iudicati.

Hæc actio datur illi, habuit ſententiā pro ſe in iudicio contra reum condemnatum, vt ipſe ſoluat id, in quo per ſententiam fuit condemnatus. Et licet multi appellent eam

in factum

in factum, per l.actori.C.de reb.cred.& iureiur. & hoc tenet gl.in omnibus partibus iuris ciuilis: vt in dicta l.actori.& l. miles. §.j. & l. in iudicati. ff. de re iudicata. Item tenet gloſ. in cle.ſi.de appel. idem Bar.in d.l.miles. Sed in cõtrarium tenet Bar.in l.nam & poſteà. §.fi.ff.de iureiur.ſcilicet, ꝙ dicatur actio iudicati nõ in factum. & ad d.l.actori.eſt in factum propter augmentum. & hoc puto de iure verius, vt probatur in multis iuribus, in l.iiij.& d.l.miles. §.qui iudicati.& §.fin.& d.l.in iudicati.ff.de re iudi. vbi omnes text. debent actionem iudicati, non autem in factum. Et hanc opi. aliàs ſequebatur legendo d.l.miles.do.Petrus Paulus de Rayneriis de Peruſio. Et quibus modis fiat & poſsit peti excutio ſententiæ, vide Bar.in l.intra dies.ff.de re iudi.& Ang.in repe.l. j.C. de iudi.quem etiã allegat ſan. Blaſius hic. Secundò, ꝙ ſit ciuilis, proba vt in actione communi diuidundo. Et eodem modo, ꝙ in perſonã, & rei perſecutoria, & in ſimplũ. & vide in d.l. miles. §. fin. Sextò, ꝙ ſit ſtricti iuris, proba ex d.§. actionum. Septimò, quòd perpetua, eſt text.in dicta l.miles. §.fin. Octauò, quòd hæredibus, & in hæredes, probatur ibidem. Nonò, quòd nõ infamet. Decimò, directa: licet videatur vtilis, per text. in l.prima. ff. de re iudi.quod tamen intelligas, vt ibi. Vndecimò, ſingularis, niſi ad vniuerſitatem detur: iuxta tit.C. de hære. vel actio. vend. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non contraria.

560 **Ex ſtipulatu pro dote.** Hæc actio eſt reciproca, viro ſcilicet, & vxori. Viro, quando ipſe nõ recepiſſet dotem ſibi promiſſam, vel à muliere, vel patre, vel alio: quia per hãc actionem poteſt ipſam petere. Vxori, patri, vel alij competit, quando eſſet ſolutum matrimonium morte viri, vel quouis caſu, vel etiã conſtante matrimonio marito vergente ad inopiam, vel in ſimili caſu, ad repetẽdam ſcilicet dotem marito datam. De hac latè per omnes in l.ij. & l.ſi conſtante.ff.ſol.mat.in l.in rebus.& in l.vbi adhuc. C. de iur.do. in l.vnica.C.de rei vxo.act.in d. §. actionum. Inſtitu. de act.ſiue in §. fuerat. Et ſic pro dote recipienda, vel repetenda, datur actio ex ſtipulatu, intantum quòd etiam ſi ſtipulatio non interueniſſet, cùm ius eam præſumat pręſumptione iuris, & de iure, nihilo minus hęc actio competit. De quo in dicta l.vnica. in princip. C. de rei vxo. actio. Et hoc eſt vnum ſpeciale in dote de pluribus aliis priuilegiis. ſanct. Blaſius ſe remittit ad tractatum ſuum, quem de dotis priuilegiis edidiſſe dicit. vide latè per doct.in l.j.ff.ſol.matr.poſt Bartol. ibi, maximè per dominum meum dominum Petrum Paulum, de Rayneris ibi, qui cumulat centum decem & octo priuilegia: & vide ad dotes tractatum aureum condictum per dominum meum do.Bal.de Bartolinis de Peruſin noſtrę academiæ principẽ. Secundò, ꝙ ſit ciuilis, probatur in d.l.vnica. in princ.C.de rei vxo. actio. cùm introducatur à lege ciuili, etiam ſi nõ interceſſerit ſtipulatio, vt dixi. Et actio ex ſtipulatu eſt ciuilis: vt in §. prætereà. Inſtitu.de actio. Tertiò, quòd in perſonam, & rei perſecutoria, & in ſimplũ, patet, cùm ex contractu, & dotẽ proſequatur, & non plus. Sextò, quòd ſit bonæ fidei, patet in dicto §. actionum. ſiue in §. fuerat. & dicta l.vnica. cum ſi. Septimò, perpetua, cùm perſonalis: vt in multis dixi. Octauò, quòd hæredibus detur probatur in d.l. vnica.§. & hoc.cum ſi. In hæredes: vt l. rei iudicatæ. §.j. & l. etiam, in principio.ff. ſoluto matrimonio. Nonò, non infamat. Decimò, directa: licet vtilis reperiatur quandoque: vt l. Caius. poſt medium. ff.ſoluto matrimo. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex, Vltimò, non contraria, &c.

561 **Aquæ pluuiæ arcendæ.** Hæc actio competit aduerſus eum, qui volens conſtruere in ſuo prædio aliquod ædificium, impediuit curſum aquæ pluuialis, quæ exinde fluere ſolebat: vel etiam foſſam, in qua aqua recipiebatur, reſtagnare permiſit, intantum quòd eſt nocitum prædio alterius vicini, vel cuiuſuis: quia per hãc actionem talis conſtituens compellitur opus deſtruere, vel emendare, vt aqua vicino non noceat, & expenſis ſuis, ſcilicet aquam ad ſolitum curſum reducat: & hoc, quando quis manu ſua conſtruxit ædificium. Si verò alius id feciſſet, tunc dominus prædij cogitur præſtare patientiam demoliendi, &c. Hæc omnia ſunt clara, & habentur in l. j. §. j. & §. in ſumma. & l.in ſumma. §. primo. & l.ſi tertius. §. fin.ff. de aqua plu.ar. Et eſt aduertendum, quòd ita demum procedit hæc actio, ſi aqua nocet prædio. Nam ſi noceret alicui ædificio, tunc non habet locum hęc actio. Iſte eſt text. not. quem ſemper tene menti in materia in d.l.j. §.item ſciendum. & l.ij. ff.de aqua plu.arcen. Et quæ aqua debeat eſſe, vt actio locum habeat, vide in dicta l.j. §.in ſumma, &c. Secundò, quòd ſit ciuilis, proba vt eſt dictum in actione communi diuidundo. Tertiò, eſt in perſonam, vt dicta l.ſi tertius. §.aquę. Quartò, eſt rei perſecutoria: & eodem modo in ſimplum, cùm & operis deſtructionem proſequatur, & reparationem curſus antiqui ipſius aquæ, & damnum contingens ſimpliciter: vt dixi per d.l. j.in prin. & l.quanquam.in ſi.prin.eod.titu. Sextò, eſt ſtricti iuris: vt d.§. actionum. Septimò, eſt perpetua: quia perſonalis. Octauò, hæredibus datur, cùm ſit perſecutoria: vt in pluribus eſt dictum. Et eodem modo poteſt dici, quòd ſit in hæredes, per §. non autem. Inſti.de perpe. & tempore actionum. Nonò, quòd non infamet: patet, dum non reperitur. Decimò, directa licet aliquando reperiatur vtilis: vt l. in ſumma. §. item Varus. & l.ſi vſusfructus.in fine principij. eodem titu. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò non contraria.

562 **De paſtu pecoris.** Hæc actio eſt aduertenda, quòd conſideratur dupliciter. Vno modo, quando animalia alicuius ab eo depaſta ſunt in fundo alicuius frumentum, hordeum, & ſimiles, vel in quoſcunq; fructus damnum dederũt: nam dominus animalium tenetur vt illi actione de paſtu pecorum ad intereſſe damnum paſſo. Alio modo conſideratur in factum de paſtu pecoris, quando ſcilicet fructus alterius cadunt in fundum vicini, qui immiſit ſua animalia ad paſcendum illos fructus. De ambobus eſt textus vnicus in iure in l. qui ſeruandarum. §. finali.ff.de præſcriptis verbis. vide gloſſam in l.finali.C.ad legem Aquiliam. Et ſecundùm ſanctum Blaſium hic, & bene, hæc procedunt, quando animalia à domino immiſſa vt ſuprà non aliter, dolo malo depaſta ſunt: quia daretur tunc ad exhibendum actio: vt habetur in l.Iulianus. §. glans.ff. ad exhib. licet contra hoc videatur facere textus in dicta l.finali.C.ad legem Aquiliam ibi, iniuria. iuncto intellectu gloſſæ ibi, quæ vult quòd habeat locum de paſtu pecoris, &c. Secundò, quòd ciuilis, patet dum venit ex lege xij.tabu.dicta l.qui ſeruandarum. §.finali. non dico de ea, quæ eſt in factum. Tertiò, eſt in perſonam, cùm veniat ex quaſi delicto, vt patet. Quartò, eſt rei perſecutoria, & in ſimplum, cùm ad fructus, vel ad intereſſe detur, vt dixi ſuprà. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet in dicto §.actionum. Septimò, perpetua, cùm ſit perſonalis. Octauò, quòd hæredibus, cùm ſit perſecutoria. §. non autem. Inſtituta de perpe. & tempor. actionum. & in l. in honorariis. pluries allegata. Nonò, non infamat. Decimò, directa, licet gloſſa in dicta l.finali.dicat vtilem. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex, &c. Vltimò, non contraria.

563 **Actio ex teſtamento.** Hæc actio cõpetit legatariis, vel fideicõmiſſariis aduerſus hæredes inſtitutos, qui adiuerũt hęreditatẽ, vt pręſtẽt legata, vel fideicõmiſſa à teſtatore relicta. De hac habetur in l.j. & ij.C.cõmu.de leg.in §.hęres quoq;. Inſti.de obli.quæ ex quaſi contra.& in §.j.Inſti.de leg.cum ſimi. Et dicitur naſci ex quaſi contractu.d.§.hęres quoq;.& l.maleficiis. §.hæres quoq;.ff.de act.& obli. Et de hac vide plenè in dictis iuribus cum ſi. Secundò ꝙ ſit ciuilis, probatur in l.ſi creditori. §.j.ff.de leg.j.cum ſi. Tertiò, ꝙ in perſonam, probatur in d.l.neq;.C.qui.non ob.long.tempo.præſcrip.legati, vel fideicommiſſi. Quartò, ꝙ rei perſecutoria, & in ſimplũ: cùm perſequatur tantum rem legatam, iuribus præallegatis. ¶ In caſu tamen eſt pœnę, & rei perſecutoria, & in duplum, vt habetur in §.itẽ miſta.& §.in duplũ.ver.item ex legato. §.ſi.Inſti. de oblig. quæ ex quaſi cõtractu. Sextò, ꝙ ſtricti iuris, patet in d.§.actionum. licet quantum ad vſurã, & moram committendã, imitetur hæc naturã earũ, quæ ſunt bonæ fidei: vt eſt caſus no. in l.minorum. in ſi. C.in quib.cau.in integ.reſti.nõ eſt ne. Quod tene menti: quia poſſet tibi

ſet tibi facere honorem. Septimò, eſt perpetua, cùm ſit perſonalis. d.l.neq;.iuncta l.penul. de conſtit.pecu.cum ſimul. Octauò, datur hæredibus, & in hęredes, per fundamenta tradita iuxta §.non autem. Inſtitu.de perpe.& temp.actio.& d.l.in honorariis. Nonò, q non infamet. Decimò, q directa. Vndecimò, q ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, contraria &c.

164 **Ex ſtipulatione,** quæ ex verborũ obligatione naſcitur. Hæc actio eſt clara, & manifeſta, quæ datur illi, qui ſtipulatus fuit ſibi aliquid dari, vel fieri ab alio, vt illud ſcilicet adimpleat: & datur, quando non eſt omnino certitudo de re, quæ eſt promiſſa per ſtipulationẽ: quia ſi eſſet certitudo, daretur certi condictio. De hac vide Inſtitu.de verb.obli.in prin.& l.vbi autẽ nõ apparet.in prin.ff.eo.in l.ſi quis certũ.ſi cer.pet.vt etiã dicit ſanctus Blaſius hic, & bene: vide in dictis iuribus, &c. Secũdò, q ſit ciuilis, eſt tex.in d.§.de pecunia. Tertiò, q in perſonam, patet, cùm ex cõtractu d.§.ſequẽs.ver.earum.Inſti. de acti. Et per hoc probatur etiã, q ſit rei perſecutoria, & in ſimplũ. Sextò, q ſtricti iuris, patet. Septimò, q perpetua, patet, cùm ſit perſonalis. Octauò, q hæredibus, & in hæredes, patet, cùm veniat ex contractu per l.ex contractu.de actio.& oblig. Nonò, q nõ infamet. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, contraria, &c.

165 **Furti nec manifeſti.** Hæc actio competit aduerſus eũ, qui furatus eſt clàm rem aliquã alicui, & eam abſq; deprehenſione ad locũ deſtinatum pertulit, & ſic commiſit furtum nõ manifeſtũ, vnde contra ipſum poteſt hac actione agi ad duplum. De qua habetur latè Inſtitu. de obli.quæ ex deli.naſ.cum multis ſeq. De actione furti manifeſti dixi ſ.inter prætorias: & ibi vide etiam. Et non ſolùm poſſet agi contra dictum furem ciuiliter, &c. ſed etiam criminaliter: & ſic pœna veniat fiſco applicanda, iuxta not. in l.agraria.de termi.mo. Vide in l.fi.ff.de fur.in l.fi.de priua.deli.cum ſi. De hac vide latè in pręallegatis, &c. Secundò, q ciuilis, patet cùm ex l.veniat. Inſti.de noxa. in princ. Tertiò, q in perſonam, cùm veniat ex delicto. Quartò, q eſt pœnæ perſecutoria ſolum: vt in §.ex maleficiis. Inſti.de actio. Quinto, quòd in duplũ, in quo non cõtinetur aliter rei perſecutio, cùm totum ſit pœna. Et in hac actione non habetur mentio rei, ſed ſolum agitur ad pœnam dupli: cùm ad rem agi poſſit rei vẽdicatione. Iſte tex.not.in d.§.ex maleficiis.quod tene menti: quia prima facie fortè potuiſſes errare. Vide etiã in §.pœna.Inſti.de oblig. quę ex delict.naſcun. Aliter tamẽ eſt in caſu l.mãcipia.C.de ſeruis fugi.vbi vide. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, eſt perpetua, cùm ex lege deſcẽdat. Inſtitu.de perpe.& tempo.act.in princip.& etiã, quia perſonalis, vt pluries eſt dictũ. Octauò, q hæredibus detur, habetur in §.non autẽ.Inſti.eod.tit. Non in hęredes, vt ibidem. Nonò, infamat, vt in §.ex quibuſdã.Inſti.de poe.tem.li. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò non cõtraria.

166 **Tigno iniuncto.** Hæc actio datur aduerſus illum, qui alienum tignum ædificio ſuo iniunxit: puta ligna, tegulas, calcem, arenam, lapides, & ſimilia. Et eodem modo in vineam, particas, & podamẽta, &c. Nam cùm lex non patiatur ædificia dirui, dat hanc actionem domino tigni, ſiue rei iniunctæ ædificio ad duplũ æſtimationis illius rei. in quo duplo ineſt rei perſecutio. De hac vide in l.j.ff.de tig.iniunct.in l.adeò.§.cùm in ſuo.ff.de acqui.rerum do.Inſtit.de rerum di.§.cùm in ſuo. & plenè in l.in rem actio.§.tignum.vbi glo.not.quam vide omnino: quia plures facit quæſtiones in materia.ff. de rei vendi.vide in dictis iuribus, &c. Secũdo, q ciuilis. probatur in d.l.j.de tig.iniuncto. Tertiò, quòd in perſonam, probatur in §.omnium. Inſtitu. de acti. Quartò quòd rei perſecutoria reſpectu rei, vt patet. Quintò, quòd in duplũ, vt iam dixi. Sextò, ſtricti iuris. Septimò, perpetua: quia perſonalis. Octauò, quòd hæredibus, & non in hæredes, probatur in §.non autem.Inſtitu.de perpe.& tempo.act. Nonò, quòd non infamat. Decimò, directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò quòd ſimplex, &c. Vltimò, non contraria.

167 **Arborum** furtim cæſarum. Hæc actio competit aduerſus eum, qui furtiuè animo lucrãdi, vel aliter, incidit arbores alicuius: quia domino dictarũ arborum datur hæc actio ad duplum æſtimationis arborum, in quo duplo in primis ineſt rei perſecutio, & etiam ſit deductio lignorum, ſi remanſerunt domino. De hac habetur in l.j.ff.arbor. furt.cæſ.in l.furti.§.finali. & l.ſeq. & l.penultima.ff.eod.titul. quia etiam poteſt competere legis Aquiliæ actio, quando ceſſare eam faciat, vide in l.j. Et hoc procedit quantum ad actionem ciuilem, ſcilicet cùm ciuiliter agitur: ſecus ſi ageretur criminaliter: quia tunc dicti inciſores arborum, tanquam latrones puniri poſſunt: vt eſt textus cum gloſ. in l.ſciendum.ff. eodem titulo. Et vidi decapitari quendam pauperculum: quia alterius arbores, & vites furtiuè inciderat. Et nouiſſimè in regno audiui eſſe editam pragmaticam, vt incidentes arbores de die patiantur pœnam manus, de nocte pœnam capitis, &c. Secũdò, quòd ſit ciuilis, probatur in d.l.j.cùm ex lege xij.tab.deſcendat. Tertiò, quòd in perſonam: quia venit ex delicto. Quartò, eſt rei, & pœnæ perſecutoria, & in duplum quod dic, vt ſ.dixi. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet in §.actionum. Quòd, perpetua, cùm perſonalis: & eſt tex.in d.l.furti.§.fi. Hæredibus datur, ſed non in hæredes: eſt text.in d.l.furti.§.fin.eod.titu. Et probatur etiam in d.§.non autem omnes. Nonò, non infamat, cùm non ſit expreſſum. Decimò, quòd directa. Vndecimò, quòd ſingularis. Duodecimò, quòd ſimplex. Vltimò non contraria.

168 **Rerum amotarum.** Hæc actio competit reciprocè tã marito cõtra vxorem quę res mariti ſubtraxit, cùm in matrimonio eſſet, & in termini faciendi diuortium, quàm etiam vxori contra maritum eodem modo. Et videntur ſocij diuinæ & humanæ domus, iuxta l.aduerſus.C.de cri.expil.hęre.& etiam in honorẽ matrimonij. Non enim eſſet honeſtum dare inter eos actionem furti: datur hæc actio, quæ dicitur rerum amotarum, quæ non aliter infamat. De hac in l.j.& ij.ff.rerum amo.& C.eod. Et aduerte, quòd ita demũ habet locum hæc actio, ſi res fuerunt amotæ cauſa diuortij faciendi, & cùm effectu ſecutum fuit diuortium: vt habetur in l.rerum quidem.ff. eod. Secũdò, q ſit ciuilis, probatur in d.l.j.in prin & dic, vt dixi in actione cõmuni diuidundo, quãtum ad hoc. Tertiò, q ſit in perſonam, patet, cùm ex delicto: & etiam, quia eſt cõdictio: vt l.rerũ.la picola.ff.eo.cùm condictiones ſint in perſonã, iuxta §. appellamus. Inſti. de actio. Quartò, eſt rei perſecutoria: vt eſt tex.in l.ſi mulier.§.fi.ff.eod.in tantum, q non habet locum priuilegium, vt conueniantur in quantum facere poſſint. vt d.§.fi.quod tene mẽti ad l.maritum.ff.ſol.mat.& ad l.nõ tantum.ff.de re iudi. Quintò, eſt in ſimplũ, vt l.ad fiſcum.ff.rerum amot. Sextò, eſt ſtricti iuris. Septimò, eſt perpetua, quia perſonalis, vt pluries dixi. Octauò datur hæredibus: vt d.l.ſi mulier.§.fi. In hæredes, in quantum ad eos peruenit: vt l.fi.C.eod.titu. Nonò, q non infamat, probatur in l.j.ff.& C.eod. Et etiã eſt condictio, iuxta l.ceſſat.ff. de actio. & oblig. Decimò, directa licet vtilis ſit quandoq;: vt dicta l.ſi mulier. in principio. in l.viua quoq;.eodem titulo. Vndecimo, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

169 **Rationibus diſtrahendis.** Hæc actio datur pupillo finita tutela aduerſus tutorẽ, qui res aliquas pupilli non aliter animo fraudandi, vel furandi abſtulit, & in ſuos vſus conuertit: quia per hanc actionem tenetur ad duplum æſtimationis rei, per eum ſubtractæ: licet in dicto duplo contineatur rei perſecutio: in qua etiam actione licet poſſet venire intereſſe, tamen intereſſe non duplatur. Pro omnibus his vide text.magiſtros in l.actione. per totam legem, & l.j.§.de rationibus, cum §.ſequenti vſque in fin.ff.de tu.& ra. diſt. vbi tractatur de ſecunda parte illius rubricæ, in qua competit hæc actio: vt dictis iuribus, &c. Secundò, quòd ſit ciuilis, proba vt in communi diuidundo. Tertiò, quòd in perſonam, patet, quia ex quaſi delicto. Quartò quòd pœnę & rei perſecutoria, proba in d.l.j.§.penulti.& l.actione.§.fina. Sextò, quòd ſit ſtricti iuris, patet. Septimò, quòd perpetua, in d.l.j.§.penul. Octauò, quòd detur hæredibus, non in hæredes, probatur in d.§.penul. Nonò, quòd non infamet. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò ſimplex. Vltimò, non contraria.

170 **Legis Aquiliæ.** Hæc actio competit aduerſus illum qui occidit, vel vulnerauit ſeruum alicuius vel aliquod eius animal: quia omnino ad æſtimationem damni per eum dati, datur domino hæc directa actio legis Aquiliæ. Ad eius terminos habes ſcire, quòd quatuor modis poteſt dari damnum. Primò, de corpore in corpus, & iam exemplificaui: quo caſu habet locũ directa actio legis Aquiliæ, vt in §. cæterum. Inſtitu. ad legem Aquil. Secundò, datur damnum de non corpore in corpus, quando quis ita incluſit animal alicuius, vt fame necaretur, vel in aliquem locum periculoſum duxit vt inde præcipitium fecerit: & hoc caſu competit vtilis actio legis Aquiliæ, vt d. §. cæterum. Et eodem modo, ſi quis de manu excuſſit annulum alicui, & in flumen cecidit: vt l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi quis de manu. ff. eo. Licet etiam iſtis duobus caſibus Ioannes etiam det in factũ actionem, per l. quemadmodum. §. magiſtratus. ff. eo. per glo. in §. fi. Inſtit. eo. Tertiò, datur damnum de corpore in nõ corpus, cùm quis ſeruũ de ponte præcipitauit, vel de ripa, vel aliquod animal. Et hoc caſu datur directa actio legis Aquiliæ per gloſſ. in d. §. fin. in verſi. Aquil. Quartò, datur damnum de non corpore in non corpus, vt ſi ſeruum ligatum à domino ſolui vt aufugeret quo caſu habet locum in factum legis Aquiliæ. d. §. fi. & ibi vide. Et de hac in factum ſubſidiaria legis Aquiliæ diximus ſ. inter prætorias, &c. vide in præallegatis iuribus, &c. Secundò, quòd ſit ciuilis, patet in d. l. j. & ij. ad legem Aquil. Tertiò, quòd in perſonam, patet, cùm veniat ex quaſi delicto, &c. Quartò eſt mixta, hoc eſt, cùm ſit rei, & pœnæ perſecutoria, ſiue in perſonam, & in rem: vt in §. ſed & legis. Inſtit. de actio. Item quandoq; datur in ſimplum, quandoque in duplum: vt l. ij. in princ. ff. ad legem Aquil. d. §. ſed & legis. & l. contra. C. ad leg. Aquil. Duplatur, quando ſumus in caſu inficiationis: vel eſt in ſimplum. Vide tex. etiam in l. inde Neratius. §. pe. eo. titu. Et vt habeas etiam alios terminos, quãdo occideretur ſeruus, vel aliud animal, quod appellatione pecudũ venit, tunc ſit æſtimatio damni, quanti illud animal plurimi fuerit ab anno retro: vt d. l. ij. in prin. Si verò ſolùm vulneretur ſeruus, vel aliud quodcunq; animal, manſuetũ dico, vel nõ, tunc ſit æſtimatio damni à triginta diebus retro. Iſte eſt tex. in §. ex hoc tamen capite. & §. capite tertio. Inſti. ad legem Aquil. Imo etiã ſi eſſet datum damnũ in rebus anima carentibus. Nec inuenio, ꝙ fiat diſtinctio, quãdo vulneratur animal mãſuetum, vel nõ: & differentiã etiam in tempore, vt ponit ſan. Blaſius hic, vide, & perquiras, ſi potes reperire, &c. Sextò, eſt ſtricti iuris. d. §. actionũ. Septimò, perpetua, cùm etiã perſonalis. Octauò, datur hæredibus, nõ in hæredes: niſi ex damno ſint locupletiores. Tex. eſt in l. inde Neratius. §. hanc actionẽ. ff. ad leg. Aquil. Nonò, non infamat: quia nõ reperitur, etiam cùm detur contra vxorem, ꝙ non eſſet per l. pe. C. re. amo. in l. ſi ſeruus ſeruũ. §. ſi cùm maritus. ff. ad leg. Aquil. iungendo ea, quæ diximus in actione rerũ amotarũ, &c. decimò, directa, licet vtilis reperiatur, vt dixi in §. pe. Inſtit. eo. Non eſt contraria. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex. Vltimò, non contraria.

171 **In factũ** de pauperie directa, & vtili. Hæc actio habet locũ contra eũ, qui dum haberet aliquod animal quadrupes illud animal dedit damnum alteri puta in fundo, & ſimilibus rebus, vel etiã ſi occidit ſeruum, quia per hanc actionem dominus tenetur ad emendam damni, vel dare animal pro noxa: & hoc in animalibus quadrupedibus, & manſuetis. Cæterùm in animalibus bipedibus, vt in gallo, & gallina, & ſimilibus, & tunc pro damno habet locũ vtilis actio de pauperie. Hæc habentur in l. j. & ij. ff. ſi quadru. pau. fe. di. & in l. pe. eo. tit. & Inſtit. eo. in prin. In quadrupedibus autem feris, & nõ manſuetis, quæ eſſent in alterius dominio, puta vrſus, cùm nõ eſſet ligatus, vel leo, canis, & ſimilia: tunc ſi noceant homini libero, datur in dominũ vtiliſ actio de pauperie in factum ædilitia ad emendã damni. Si verò per hoc homo liber eſſet interfectus, tũc eſſet pœna ducentorũ ducatorũ, vt l. qui vulgo. ff. de ædil. edict. ſi verò ſit nocitum ſeruo alicuius, datur & in factũ ædilitia, & de pauperie vtilis, ad emendam dãni domino ſerui ad duplũ: vt probatur in §. fi. Inſti. ſi quadr. pau. fe. di. vide in dictis iuribus. Secũdò, ꝙ ſit ciuilis, probatur in l. j. ff. eo. Inſti. eo. in princ. Tertiò, ꝙ in perſonã, vt patet. Quartò, rei perſecutoria, & in ſimplum & in duplũ: vt iuribus prꝺallegatis. & l. j. & l. hęc actio. ff. eo. Sextò, quod ſtricti iuris, patet Septimò, ꝙ perpetua: quia perſonalis. Octauò, hæredibus, ſed non in hæredes datur, niſi in quoſlibet detinentes probatur in l. j. §. fi. ff. eod. Nonò, non infamat. Decimò, directa: licet vtilis reperiatur, vt dixi. Vndecimò, ꝙ ſingularis. Duodecimò, ꝙ ſimplex. Vltimò, non contraria.

172 **Iniuriarum** ex lege Cornelia in tribus caſibus. Hæc actio iniuriarum, quæ in tribus caſibus dicitur competere habet locum, cùm quis alium pulſauit ad eius iniuriam ſine dolore: vel ſecundò eum verberauit cum dolore, vel etiam cum ſanguinis effuſione: vel tertiò, ſi quis alterius domum contra eius voluntatem intrauit, & ad eius iniuriam. In iſtis tribus caſibus ſuccedit actio iniuriarum ex d. l. Cornelia. vt habetur in §. ſed & lex Cornelia. Inſtitu. de iniur. & l. lex Cornelia. ff. eodem. Et eodem modo, qui in iniuriam alterius famoſum libellum ſcriberet, vel illum diuulgaret: vt dicta l. lex Cornelia. §. ſi quis librum. & ſequen. & l. j. C. de famo. libel. & v. quæſt. j. c. finali. in quo caſu eſt introducta etiam actio ciuilis per alias conſtitutiones principum, & ex ſenatuſconſu. vt dictis iuribus. aliâs daretur actio prætoria, vt diximus ſuprà inter prætorias, &c. Et in hac actione ciuiliter, & criminaliter poteſt fieri condemnatio. l. fi. ff. de iniur. & l. iniuriarum æſtimatio. eodem titulo. Nec ſine animo poteſt inferri iniuria, iuxta l. illud. ff. de iniur. & l. non ſolum. eodem titulo. Vide etiam ſanctum Blaſium hîc, qui bene loquitur. Vide latè Bartolum in l. iniuriarum æſtimatio. ff. de iniur. Secundò, quòd ſit ciuilis, patet in primò allegatis ſuprà. Tertiò, quòd in perſonã. Quartò, rei perſecutoria, & etiam pœnæ, & in ſimplum: vt colligitur ex l. conſtitutionibus. §. j. ff. eodem. Sextò, quòd ſtricti iuris, patet. Septimò quòd non ſit perpetua, ſed duret annu, videtur text. in l. ſi non conuitij. in fin. C. de iniur. & hoc tenet Ioannes vt refert gloſſa in dicto §. ſed & lex. Inſtit. eodem. licet Mar. contra per textum. Inſtit. de perpe. & tempo. in princip. Et breuiter tranſeundo. Salicetus in dicta l. ſi non conuicij. videtur cum pluribus antiquis, cum hac opinione tranſire: vnde pro nunc nihil dico ſuper hoc. Octauò; nec hæredibus, nec in hæredes datur. l. iniuriarum. ff. de iniur. & d. §. nõ autem. Inſtit. de perpe. & tempo. actio. Nonò, quòd infamet, habetur in §. ex quibuſdam. Inſtitu. de pœn. te. liti. Decimò, directa. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex.

173 **In factum contra magiſtratum,** qui non exegit idoneam cautionem. Hæc actio, prout etiam dicit ſanctus Blaſius, & bene, datur pupillis contra magiſtratus deputatos ad cautiones exigendas, vel recipiendas pro pupillis, quãdo tutores ſunt tales, quòd tenentur ſatiſdare. iuxta titu. Inſtit. de ſatiſda. tu. cum ſi. Vel ſi exegerunt cautionem, fuit minùs idonea: vnde ad intereſſe pupillorum, vel adultorum datur hæc actio contra dictos magiſtratus. iuxta titu. etiam. ff. & C. de magi. cõue. &c. refert etiam Rofred. in libellis ſuis in rubri. de actio. in factum, quæ datur contra magiſtratum, &c. Secundò, quòd ſit ciuilis, patet, cùm deſcendat ex ſenatuſconſultis. l. penultima. C. de mag. conue. & ſenatuſconſulta ſunt de iure ciuili. l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iur. Quod in perſonam, patet, cùm ex quaſi delicto. Quartò, quòd rei perſecutoria reſpectu pupilli, vel adulti, patet ad ſenſum. Quintò, quòd in ſimplum, eodem modo cùm tantum intereſſe perſequatur vt per totum titulum de mag. conue. Sextò, ſtricti iuris vt patet. Septimò, eſt perpetua, cùm perſonalis, &c. Octauò, hæredibus, per §. non autẽ. de perpe. & tempo. actio. datur Inſtit. In hæredes nõ, niſi ex dolo, & lata culpa. l. nõ ſimile. ff. de mag. cõue. l. ij. C. eo. §. fi. Inſt. de ſatiſd. tu. Nonò, nõ infamat. Decimò, eſt vtilis: vt C. eo. l. pe. Non eſt cõtraria. Vndecimò, ſingularis. Duodecimò, ſimplex.

174 **Ingrati.** Hæc actio (ſi actio dici poteſt) cõpetit aduerſus libertũ, qui exiſtens ingratus patrono, qui eũ manumiſit, poteſt propter ingratitudinẽ in ſeruitutẽ reuocari. Et de hac habetur in §. maxima. Inſti. de ca. di. & per totũ. C. de lib. & eorum lib. Et ſimiliter poſſumus dicere in patre aduerſus filios emancipatos ingratos, &c. Et ꝙ iſta ſit propriè actio, videtur tex. in l. fi. C. de lib.

lib.& eorũ lib. & facit xij.q ij.c. liberti.licet gl.ibi contradicat. vide in d. §. maxima. Secundò, ꝙ ſit ciuilis, proba vt in cõmuni diuidundo. Et etiam cùm detur ex dictis legibus, poteſt dici in rem, ſicut præiudicialis de libertate.in ſimplũ.& rei perſecutoria,& ſtricti iuris,vt patet. Itẽ perpetua,cùm perſecutoria. Item hæredibus datur, licet nõ in hæredes,vt patet. Nonò,non infamat. Decimò, directa. Vndecimò,ſingularis.Duodecimò,ſimplex.

Poſt hæc ſic expleto tractatu omnium actionum,quę reperiũtur in arbore,additis quibuſdam aliis,vt patet, ſanctus Blaſius in ſuo tractatu proſequitur decem & ſeptem alias actiones,ſi actiones propriè dici poſſunt,quas legibus & aliis authoritatibus nititur roborare,& cum ipſis ſimpliciter tranſit.Ego,qui tanti doctoris veſtigia in omnibus ſequi deberem,diſcutiam ſi dictæ actiones ſint neceſſariæ. Et vel quòd ſint neceſſariæ,vel ꝙ non in arbore mea eas ſignaui,& vnicuiq; ſuum circulum tradidi,vt appareret. In primis itaq; admirandum eſt, quòd ſi Ioãnes vidiſſet dictas actiones eſſe propriè actiones,& neceſſarias,ꝙ in arbore ſua non dederit circulum,& de eis non fecerit mentionem:cùm inter antiquos doct. & gloſ.quanta ſit eius opinio,manifeſtum eſt: cùm vt plurimùm ab aliis moderniorib. gloſ. & à doct.approbetur:ſed quia quantò iuniores,tantò perſpicaciores,iuxta l.præcipiunt.ff.de ædil.edi. & l.. Gallus.in prin.ff.de liberis & poſthumis,& l.iij.§.ſed & ſeruus.ff. de condi.ob cau.igitur nõ eſt mirandum,ſi ipſe addidit. Videamus itaq; de ſingulis,& an iure probentur. Prima.

175 Certi condictio ex ſtipulatione. Quæ, ſecundùm eundem ſanctum Blaſium, habet locum,cùm quis eſt ſtipulatus aliquod certũ,cuius ſolutio non poteſt variari ab eo,qui eſt debitor.dicitq; probari iuxta not. per Bart.& doct.in l.vbi autem non apparet.in prin.de verb.obliga.& dicit eam dari contra promiſſorẽ ad id,quod promiſit dare:vt ead. l.in fi. Sed ſi quis eſſet ſtipulatus incertum, competit ex ſtipulatu, vel incerti cõdictio.l.ſi quis certum.ff.ſi cer.peta. Inſt.de verb.obli. in princip.hæc ipſe.Mihi pro nunc videtur firma opinione dicendum,ꝙ hec actio nõ reperiatur,nec ſit proprium nomen actionis. Nam tex.quẽ ipſe allegat.Inſti.de verb.obli. in princip. dicit plenè diſtinguendo,ꝙ ſi incertum deuenit in ſtipulatione, datur actio ex ſtipulatu:ſi verò certum,datur certi cõdictio, ſ.certi condictio generalis,de qua ibi,& in l.certi condictio.ff.ſi cer.pe.& idẽ dicit tex. in l.ſi quis certum.ff.eo.Et licet glo in d.l. ſi quis certum. ſoluendo contrarium.l.ſi pacto,quo pœnam.C.de pac.dicat ibi agi ex ſtipulatione certi condictione,intelligitur de certi condictione generali, de qua §.locuti ſumus.nec in aliquo no.per Bart.mihi probat hãc actionem diuerſam,ſcilicet à certi cõdictione generali,quæ(vt dixi) poteſt etiam dici ex ſtipulatione,ſecũdùm gl.in d.l.ſi quis certũ. Remaneat igitur,meo iudicio,ꝙ hæc actio eſt ſuperflua,cùm non probetur iure.Super quo tamẽ propter authoritatem tanti doctoris relinquo cogitandum.

176 In factum, quæ oritur ex confeſſione informiter facta in iudicio. Ad hanc dicas, quòd competit, quando quis cõfeſſus fuit in iudicio ſe eſſe debitorem alterius,non adiecta aliqua cauſa:& ſic informiter cõfitetur.Nam in talem datur hæc actio ad faciendum,vel dandum illud,quod fuit confeſſus: de qua habetur in l.proinde.§.j.ff. ad legem Aquiliam.in l.nam & poſteà.§.preuul.& fi.l.ſed ſi poſſeſſori.ff.de iureiur.Et ita tenet Rofred.in ſuis libellis, ex quo reſultant limitationes. Altera ad l.cùm de indebito.in fi.de proba.ꝙ confeſſio, ſ. ſine cauſa nõ præiudicet: quia eſt verum extra iudiciũ. Altera ad l.publia.§.Lucius.ff.depo; quia in iudicio facta confeſſio pareret obligationem, & per conſequens actionem:licet ſecus ſit vbi extra iudicium hoc ſanctus Blaſius. Ego legendo in locis præallegatis non potui deprehendere hanc actionem, tamen quia ſicut datur actio in factum ex iureiurãdo,cùm informiter iuratur,ita dicamus hîc, ꝙ detur in factum, cùm informiter quis confitetur:arg. l.illud.ad leg. Aquil. & l.non poſſunt.ff.de legi.cum vulg. Et in aliis terminis,qualiter ſit iudicãdum,crederem quòd deberet dici,ꝙ ſit eiuſdẽ naturæ, prout erat prima actio intentata contra ipſum,tanquam in eius locũ iſta ſubrogetur:arg l.ſi eum. §. qui iniuriarum.ff.ſi quis cau.in l.qui in ius. ff.de re iudicata.Cum aliis,quæ dixi in vtili,quæ ex confeſſione eſt: tamen tu etiam videbis,&c.

177 Quantò minoris emptor empturus eſſet. Vt dixi ſuprà in actione quãti minoris, quæ eſt prætoria:licet ſint multi,qui nolint concedere hanc actionem:tamen communis opi. eſt cum gloſ.in l. Iulianus.in principio de actione empti. quòd ſcilicet reperiantur duæ quanto minoris,illa prætoria,& iſta ciuilis,vt ibi plenè dixi.Et datur iſta emptori contra venditorem ad quantum minus erogaſſet emptor, ſi vitium ſciuiſſet:cùm illa prętoria datur ad tantum minus, quantum communiter res valet,vt ibi fuit dictũ, in tantũ ꝙ emptor nihilo emiſſet,ſi vitium ſciuiſſet:ad id totum datur hæc actio.vide latè in d.l.Iulianus.in princip.& §.item qui furem.& glo.magnam ibi.Et in quo differat vna ab altera eodem modo,&c. Secũdò hæc eſt ciuilis:vt d.l.Iulianus.& ibi omnes.Tertiò, eſt in perſonã: quia venit ex cõtractu,iuxta §.frequens.Inſtitu.de act. Quartò datur in ſimplum,vt ad pretium,vel intereſſe.d.l. Iulianus. §. item qui furem. Quintò,eſt rei perſecutoria,cùm detur ad pretiũ,vel intereſſe, vt patet.Sextò,eſt ſtricti iuris:quia non reperitur in §.actionum. Septimò,eſt perpetua,ſecundùm glo.in dicto §. item qui furem.ver. quod differt. In aliis fundamentis crederem eſſe dicendum, vt dixi in quanto minoris prætoris.

178 Quantò plures. Licet Rofred. in libellis ſuis,velit hanc eſſe actionẽ de per ſe,& competere quando venditor fuit cauſa, vt res pluris venderetur, & ad illud plus dari emptori hanc actionem, vt refert etiam ſanctus Blaſius hîc, tamen,ſecundùm eum,non videtur ſibi,quòd ſit proprium nomen actionis,nec probetur intentio Rofred. in l.Iulianus.§.ſi venditor. & in §.per contrarium.ff. de actio.empti. Sed quòd idem ſit effectus,qui eſt in actione quanto minoris. Et licet per opi.Rofred.poſſet argui cùm dicit quod vt datur actio quanto minoris,vt in proxima præcedenti:ita quanto pluris,poſsit dari in iſto caſu:tamen tu reſponde.Et ita credo, ꝙ illa cauſaretur propter vitium rei,iſta verò cauſaretur propter fraudẽ vẽditoris. Sed quia contra ipſum eſt actio ex empto,non eſt opus hac actione. Et quod ſit verum:probat text.in d.§. ſi venditor. dum dicit, empti eum iudicio teneri.& in §. per contrarium.ibi: ex vendito. Et ſic vltra ſanctum Blaſium teneo contra Rofred.

179 Ex ſtipulatu rem pupilli ſaluam fore,vel adulti, &c. Hęc cõpetit pupillo finita tutela ad intereſſe contra tutorem,vel adulto contra curatorẽ, quando tutor, vel curator per ſtipulationem promiſerunt rem pupilli,vel adulti, ſaluam fore. Et de hac habetur in toto titulo. ff. rem pu. vel adulti ſal.fo.& Inſti.de ſatiſ. tu. in princip. Hæc ſanctus Blaſius. ¶ Vltra eum,ꝙ iſtud ſit proprium nomen actionis,videtur probari:vt l.j. ibi,ea agi.ff.rem pu.ſal.fo.& l.non quaſi.in princip.& §.illud ſciendum.& §.hanc ſtipulationem.& §.generaliter.ff.eod.tit. & l.cùm pupillus.& l.fina.ff.eod. Secundò, quòd ſit prætoria, probatur in gl.rub.ff.rem pu.ſal.fo.& videtur innuere text.in §.furioſi.Inſtit. de cura.& in princ.de ſatiſda.tu.Et probatur Inſtitu de diuiſ.ſtipu: in fi.princ.iuncto §.fi.In omnibus autem aliis terminis,crederem eſſe dicendum prout eſt dictum in actione,quæ eſt ciuilis:vt ſuprà per tex. in l.non quaſi.§ generaliter.& l.cùm pupillus.in fin.ff.rem pup.ſal.fo.vbi videtur æquiparari actio tutelæ cum hac. Bene hîc exciperem,quòd iſta non infamet:prout actio tutelæ,cùm non reperiatur cautum.Item quòd iſta non eſt bonę fidei cùm non reperiatur in §. actionum.prout etiam ſentit gloſ. in dicta l. cùm pupillus.vide,& cogita.

180 Ex ſtipulatu rem ratam haberi. In primis hæc ſtipulatio interponitur per procuratorem, de cuius mandato dubitatur.l.j.C.de procurato.l.iij.ff. rem ra. ha. & debent peti ante litis cõteſtationẽ.l.Pomponius.§.rati.ff. de procurato.Et ſi procurator interuenit pro minore, debet etiam promittere,ꝙ nõ petet reſtitutionẽ in integ.vt l.iij.ff.rem ra.ha.Et in hac

actione

actione venit intereſſe ſtipulatoris. l.ij. ff.rem ra. ha. Et debet iſta ſtipulatio præſtari, etiam per coniunctam perſonam.l. non ſolum. §.j.ff.de procu.l.maritus.C. eo.l.iij.§. ſed ſi forte.ff.iudi. ſol. Hæc ſanctus Blaſius.¶ Vltra dicta per eum, in quibus adhuc non probat, an ſit actio de per ſe, &c. Adde quòd eſto etiam quòd dicatur ſtipulatio, tamen venit appellatione actionis & habetur inſtar actionis: vt in l.actionis verbo.§.j.ff.de act.& obli. in l. non ſolùm. ff.rem ra.ha.l.j.§.j.ff.de præto.ſtipu. Et quòd in hac actione venit intereſſe ſtipulatoris, adde text.in l. in ſtipulatione.ff. rem ra.ha. In eo autem, quod dicit ſanctus Blaſius, quòd ſi procurator interuenit pro minore, debet non ſolùm cauere de rato, ſed etiam quòd non petet reſtitutionem in integrum. Si hoc eſſet indiſtinctè verum, eſſet multum not. ſed intellige ſolùm procedere, quando procuratori minoris eſſet facienda ſolutio. Sed ſi procurator minoris veniret ad litigandum, tunc non cogitur præſtare hanc cautionem: cùm etiam minor non cogatur: vt habetur in l.ſi iudex circumuẽto.ff.de mino.in l.ſi intra.C.de in integr.reſti. Et iſta poſt multa concludit Bart. inter varias tamen opi. in d.l.iij.ff. rem ra. habe.quod tene menti perpetuo. Secundò, quòd ſit prætoria, probatur etiam Inſtit.de diuiſ.ſtip.in fin. princip. iuncto §. fin. & per gloſſ.rubr.ff.rem pup. ſal. fo. &c. In omnibus aliis terminis credo poſſe dici, vt in proximè præcedenti, nec in aliquo varietur. vide, & rumina.

181 Ex ſtipulatu, iudicatum ſolui. Iſta ſtipulatio interponitur, & præſtatur ab omni perſona, quę in iudicio alieno nomine comparet ex parte rei.l.minor.§.fin.cùm l.ſeq.& l. qui proprio. §.qui alium. ff. de procu. Et hodie nemo ſuo nomine conuentus tenetur ſatiſdare iudicatum ſolui, vt in §.ſed hodie.Inſtit.de ſatiſda.& l.vnica.in fi.C.eod.tit. Hęc ſanctus Blaſius. Ad hęc adde glo.not.in rub.ff.iudi.ſol. Adde, quòd hæc ſtipulatio, iudicatum ſolui, continet tres clauſulas, ſcilicet quòd dolus malus abſit, quòd ſoluatur iudicatum, & de re defendenda: vt l. iudicatũ ſolui. ff.iud.ſol. Et in tantum quis tenetur ex tali ſtipulatione, in quantũ iudex iudicat: quo facto dicitur habere expeditam: quantitatem.l. iudicatum ſolui.la ij.ff.eod. tit. Et quando committatur talis ſtipulatio, vide in l.iam tamen.§.nunc videamus.eod. tit. Quòd habeat inſtar actionis, dic vt in proxima præcedenti. Et illa clauſula, quòd dolus malus abſit, ad quod tempus debeat referri, vide in l.nouiſſimè.§.fin.ff. eo. Secundò, quòd ſit prætoria, vult gloſſ.in rubr.ff. iudi. ſol. & proba prout in præcedentibus. In aliis terminis eodem modo, vt in præcedentibus dicerem, &c.

182 Ex ſtipulatu de damno infecto. Hæc ſtipulatio interponitur, quando domus tua minatur ruinam ſupra meam: & committitur, quando poſteà ruina mihi contingit ex vitio ipſius rei: ſecus ſi caſu fortuito. l. damni. §. Sabini. & l.fluminum.§.hæc ſtipulatio.& l. idem ſeruus. §. quanquàm. de dam. infec. Et in ea venit damnum: & ſic diminutio patrimonij, non autem lucrum ceſſans.d.l.fluminum.in fin.& l.Proculus.in fi. Et veniunt etiam penſiones inquilini, qui propter timorem ruinæ migrauit. Et idem ſi ex hoc non potuit rem locare.l. in hac. & l. damni.eo.tit.de qua in toto tit.de dam.infec. Hæc ipſe.¶ Tu adde pro terminis in hac materia, ꝙ hæc ſtipulatio non præſtatur inquilino, ſed domino. Et an ab extraneo peti poſſit, vide in l.inquilino.& ibi glo.ff.eo. Item non præſtatur illi, qui haberet cũ alio domos communes, & damnum timeret. Iſte eſt tex.in l.ſi ædibus.ff.eo. & ibi in fi.corollariè dicit tex.ita demum hac ſtipulatione opus eſſe, ſi alio modo damnum ſarciri non poſſit. & in d.l. ſi ædibus habes ꝙ licet allegare præceptores: & facit ibi Caius Iuriſconſultus in duobus locis. Quid autem, ſi cùm peteretur cautio, & quis nollet præſtare, & antè, quàm iudex adeatur, ædes corruant. Vel ſi iudex decernat quem ire in poſſeſſionem, non cauente aduerſario, & antè, quàm intret, ædes corruant: pro his caſibus vide text. ſingularem in l. cùm poſtulaſſem.in princip.ff.de dam.infec.ſecundùm Bart.ibi. & ſecundòm Aret.in §.primo.Inſtitu. de actio. Et qualis debeat fieri æſtimatio in hac ſtipulatione, vide text.in l. ex damni infecti. in princip.ff.de dam.infect.& l.inter quos.& fi.& l.nam ſi nõ. eodem titulo.& l.quidam.§.fi.ff.de ſer.vrb.præ. Et dato ꝙ paries communis corrueret, qualiter ſit agendum: vide text.in d.l. ex damni infecti.§.j. Et dato quòd in eadem re, quæ eſt plurium, ſit datum damnum, vide in ea.l.§.quoties.el ij.per te vide ibidem, pleniùs. Secundò, quòd ſit prætoria, proba per iura, quæ in præcedenti allegaui. Et in aliis fundamentis, eodem modo.

183 Ex ſtipulatione interpoſita de opere demoliendo in cauſa nuntiationis noui operis. In hac actione dic quòd iſta ſtipulatio committitur contra illum, qui facit opus poſt nũtiationem noui operis, præſtita ſatiſdatione de opere demoliendo, ſi iniuſtè opus faceret. Et per illam ſatiſdationem præſtitam, vel habitam pro præſtita, quando ſtat per nuntiantem nouum opus, quò minus ſibi promittatur, cẽſetur remiſſa nuntiatio noui operis: & durat ſtipulatio, vt habetur in l.prætor. §.j.& §.ſi quis paratus.& §.qui remiſſionem.ff. de ope. no. nun. Et iſta actio datur ſtipulatori contra promiſſorem, vt deſtruatur ædificatum indebitè, in caſu, quo ille promiſſor non iure ædificaſſet: vt in dictis iuribus: aliâs ſecus, vt ibi. Hæc Ioan.Baptiſta. &c. Et nihil addo, niſi quòd ad materiam vide quæ dixi in actione in factum de opere demoli.ſ. Et quòd iſta ſit prætoria, dic vt in proximis præcedentibus. In aliis crederem, quòd idem in hac ſit, prout in illa de opere demoliendo: & ibi vide &c.

184 Ex ſtipulatione, quam interpoſuit vſufructuarius. Iſta ſtipulatio interponitur per vſufructuarium in fauorẽ proprietarij ſtipulãtis duo. Et primum, quòd vſufructuarius debet promittere, eſt de vtendo re arbitrio boni viri, id eſt, iudicis.l.continuus.§.cùm ita.de verb. obliga.& quod not.Inſtitu.de vſufruct.in princ. Secundò, debet promittere, quòd reſtituet quicquid ſupererit finito vſufruct. De quo in l.j. ff. vſufru. quemad.ca. Et in primo capite poteſt committi hęc ſtipulatio, etiam durante vſufructu, quoties re vſufructuarius malè vtitur. In ſecundo capite ſolùm finito.de quo in §.conſtituitur.Inſtit. de vſufructu. Hæc ipſe. Tu adde, quòd ad hanc actionem poteſt adſtringi vſufructuarius: vt habetur in l.j.in fi.prin.& §.cauere.ff. vſufructu.quemad ca. Et ſi non daret cautionem vſufructuarius, quid agẽdum: vide in l.fi.§.fi.ff.eod. Item adde, quòd in hac cautione intelligitur, quòd dolus malus abſit: vt l.huic.ff.eod. Item vir bonus dicitur iudex: adde tex.in l.vir bonus.ff.iud.ſol.vide per totum ff. vſufruct. quemad.ca. An autem à teſtatore, qui alicui legaret vſumfructum alicuius rei, poſſit remitti iſta ſatiſdatio, vide glo. no. in §.item ſi pecuniæ.in ver.ſatiſd.Inſtitu.de vſufruct.& gloſ.in l.j. C.eod.titu. Adde etiam quòd idem procedit in caſu, quando eſſet legatus ſolus vſus, ſine vſufructu: vt d.l.huic.§.ſed & ſi vſus.& eſt gloſ.in rubri.eod.titu. Et quòd ſit prætoria iſta ſtipulatio, ſiue cautio, eſt text.in d.l.j.in prin.ibi: prætori viſum eſt.ff.vſufruc. quemad ca.licet videatur obſtare tex.in l.j.C.de vſufruct. cùm videatur dicere, quòd iſtæ cautiones ſint ex forma ſenatuſconſulti, cùm ſenatuſconſultum ſit de iure ciuili.l.ius autem ciuile.ff.de iuſti.& iure.§.conſtat.Inſti.de iure natu. Niſi dicas, quòd non ſumus in caſu, vbi vſuſfructus cõſtitutus eſt in rebus, quę vſu cõſumuntur, prout loquitur d.l.j.&c. Item in perſonam, cùm veniat ex ſtipulatione, ꝙ in ſimplum. quòd rei perſecutoria, quòd ſtricti iuris, quòd perpetua, quòd detur hæredibus, ſed non in hæredes niſi de eo, quod ad eos peruenit: quod non infamet, quòd directa, quòd non contraria, ꝙ ſingularis, & ſimplex, ſunt termini manifeſti, &c.

185 Ex ſtipulatu pro rebus, quæ vſu conſumuntur. Iſta ſtipulatio interponitur per vſumfructuarium ſuper rebus, quæ vſu conſumuntur, de reſtituẽdo proprietario æſtimationem earum rerum, finito vſufructu: vt l.hoc ſenatus.ff. de vſufructu.earum re. quæ vſu conſu.& in §.conſtituitur.Inſtituta de vſufructu. Adde textum in l. prima.C. eodem. in tantum tenetur eam præſtare vſufructuarius, quòd non poſſet remitti per teſtatorem.l. prima.C. de vſufructu.& ibi gloſſa, & gloſſa in dicto verſiculo ſatiſda. in §.item ſi pecuniæ.Inſti.eodẽ. Secundò, quòd ſit ciuilis, & non prætoria, probatur, cùm ſit ex ſenatuſconſulto: per d.l.j.C.de vſufru.

et dicta l. hoc ſenatus. iuncta l. ius autem. ff. de iuſti. & iure. In alijs terminis dic vt in proxima præcedenti.

186 **Ex ſtipulatu, vt leg.** vel fideicom. not. cauſa. Iſta ſtipulatio interponitur per hæredem in fauorem leg. vel fideicom. quādo eſt factum legatum, vel fideicōmiſſum ſub conditione de præſtando legato vel fideicō-miſſo adueniente die, vel cōditione: vt ff. vt leg. not. ca. per totum. & C. eod. titu. Adde ꝙ hæc cautio non tantùm per hæredes præſtari debet, ſed etiam per ſucceſſores eorum: vt l. j. §. non ſolum. ff. eod. & ita econtra, non ſolùm præſtatur legatariis, vel fideicōmiſſariis, ſed etiam hæredibus ipſorum, vel etiam procuratori d. l. j. §. nec ſine ratione. Et quæ veniant in hac ſtipulatione, vide in d. l. j. §. belliſsimè. & §. item quæritur. eod. titu. Adde etiam ꝙ iſta ſatiſdatio habet præſtari à quocūq; hærede, etiam cuiuſuis dignitatis, vel facultatum. d. l. j. quod tamen fallit in fiſco. d. l. j. §. ſi ad fiſcū. & hæc poteſt remitti à teſtatore. l. licet. eod. titu. gloſ. in §. item ſi pecuniæ. Inſtitu. de vſu. Secundò ꝙ ſit prætoria, eſt tex. in dicta l. j. in princ. & §. nec ſine ratione. In alijs dic vt in præcedenti, hoc excepto, ꝙ in ſucceſſores datur, &c. d. §. non ſolum, &c.

187 **Ex ſtipulatu contra illum,** qui rogatus eſt reſtituere quicquid ex hæreditate ſupererit. Hæc habet locum, quando quis eſt grauatus poſt mortem ſuam reſtituere quicquid ex hæreditate ſupererit: quia tenetur talis grauatus per ſtipulationem promittere illi, cui erat facienda reſtitutio, reſtituere quicquid ſupererit tempore mortis ſuæ. Et debet cauere de conſeruando ad minus quartam partem bonorum, cùm aliàs poſsit alienare: vt in authentica contra rogatus. C. ad Trebel. quæ eſt ex §. ſi quis. in auth. de reſt. ſi. colla. viij. Hæc Ioan. Adde, ꝙ hęc poſſet remitti per teſtatorem, vt d. auth. contra rogatus. Et hæc quarta pars licet regulariter non poſsit diminui, fallit in caſibus poſitis in d. auth. contra rogatus. §. fi. & ibi vide. Et cùm non reperio ꝙ ſit prætoria, iudicarem ipſam ciuilem, per illum text. Tu vide, & in alijs terminis idem puto dicendum, vt in ſuperiori proxima, &c.

188 **Ex ſtipulatione, de iudicio ſiſti.**

Hæc actio datur ex ſtipulatione de iudicio ſiſti, interpoſita tam ex parte actoris, quàm rei, qui non poſsiderent immobilia: vt toto tit. ff. ſi quis cau. & l. ſciendum. qui ſatiſ. cog. in auth. offeratur. C. de lit. conteſt. §. hodie. Inſtit. de ſatid. auth. generaliter. de epiſcopis & clericis. Hæc ſanctus Blaſius. Adde ad hanc, ꝙ ſit pręt oria, per text. in l. j. ff. ſi quis cau. in gl. rub. Et in quantum detur hęc actio, vide text. in l. ij. ff. eo. In alijs terminis dic vt in præcedentibus.

189 **Ex ſtipulatu pro rebus morboſis.**

Hæc locum habet, quando venditor promiſit emptori per ſtipulationem iumentum, vel ſeruum eſſe ſanum: nam datur ad intereſſe emptori in caſu morboſitatis: vt l. ſi fundus. & l. euicta. §. duplæ. ff. de euictio. & habetur Inſti. de di. ſtipu. Nihil addo, niſi ꝙ cùm ſit conuentionalis, non poſſum propriè eam prætoriam facere: licet gloſ. iuncto text. in l. actionis verbo. §. j. de act. & oblig. videatur innuere, ꝙ ſit prætoria: & etiam videatur innui in rub. ff. de ædil. edi. Adde rubricam de euict. quæ ſequitur. In alijs fundamentis, & terminis poteſt vt præcedentes baptizari.

190 **Ex ſtipulatione,** per quam leg. vel fideicōmiſ. &c. Additio hæc interponitur à legatario, vel fideicommiſſario in fauorem hæredis, quando hæres, ſcilicet nolens ſoluere ipſū legatum, vel fideicommiſſum, dūbitans ne plus ſoluat ratione Falcidiæ vel Trebellianicæ: imponendæ, qui legatarius, vel fideicōmiſſarius debent promittere de reſtituendo hæredi id, quod veniſſet detrahendū ratione Falcidiæ vel Trebellianicæ, vt habetur in l. j. & l. fi. ff. ſi cui plus quàm per leg. Falci. & interponitur in donatione cauſa mortis. d. l. j. §. hæc ſtipulatio. Et eodem modo præſtatur legatario vel fideicommiſſario, ſi ſecundo loco eſſent ipſi grauati reſtituere. d. l. j. §. ſed & legatario. niſi legatarius, vel fideicommiſſarius velit cauere hæredi euitato circuitu: vt l. videamus. ff. eo. Adde primò, quòd iſtæ ſtipulationes vt plurimū interponūtur, quia intereſt potiùs non ſoluere, quàm ſolutum repetere: iuxta l. iij. ff. de cōpen. Et ratio rationis eſt, quia is, cui ſoluitur, poſſet effici nō ſoluēdo. Et tunc ſuccedit etiā alia ratio, quòd inanis eſt actio, quàm inopia debitoris excludit. l. nā & is. ff. de do. cum ſi. Secundò adde ꝙ eſt prætoria, per text. in d. l. j. in princip. ibi: ſubuenit prætor. In alijs baptizat, vt proximè dictum eſt, &c.

191 **Ex ſtipulatione arrogatoris.** Hæc ſtipulatio interponitur à patre, qui arrogat aliquem in filium, qui eſt ſui iuris, & ſic pupillus: quia debet tabellioni, tanquam publicæ perſonæ ſtipulari de reſtituendo omnia bona, quæ ipſe habuit de bonis pupilli arrogati, & vltra hoc quartam partem bonorum ſuorum, & facere talem reſtitutionem illis perſonis. quibus bona pupilli obueniſſent, ſi arrogatio non fuiſſet. Et hoc ſtante ꝙ arrogatus ſit in pupillari ætate. De hoc in auth. de adopt. & l. is verbis. & l. non aliter. & l. ſi arrogatio. ff. de adop. §. cùm autē. Inſti. eod. tit. Et pro his omnibus ſtipulationibus datur quandoq; certi cōditio, quādoq; actio ex ſtipulatu, iuxta l. ſi quis certū. ff. ſi certum petatur. & Inſti. de verb. obli. in prin. quādo certū, vel incertū in ſtipulationē deuenit, ſecundùm varios terminos. Tu adde vnū, quod nō eſt neceſſariū, vt prædicta procedāt, quando pupillus decedit in pupillari ætate, per d. §. cùm autem. cum alijs præallegatis. & l. hæc autem. ff. eod. Et idem in pupilla arrogata. d. l. hæc autem. cum ſeq. Et cùm non reperio pręt oriam eſſe, potes eam ciuilem facere: tamen vide, cùm videar laſſus in fine opuſculi. ¶ Poſt hęc ſanctus Blaſius ponit vigintiquatuor quæſtiones ad materiam actionum. Primò, quid ſit actio. Secundò, in quo differat ab exceptione. Tertiò, quo iure introducta ſit actio. Quartò, in quo differat ab actione. Quintò, an quis poſſit agere ſine actione. Sextò, an actio ſit exprimēda in iudicio. Septimò, ſi exprimitur actio inepta, &c. Octauò, ſi producitur libellus ineptus. Nonò, ſi fertur ſentētia in meritis cauſæ. Decimò, in quo differt actio ab officio iudicis. Vndecimò, quæ ſint actiones ex variis figuris cauſarum. Duodecimò, an de iure canonico ex pacto nudo naſcatur actio. Decimotertiò, an poſsint cumulari plures actiones. Decimoquartò, an agēti poſsit obiici exceptio. Decimoquintò, an plures in eodem libello poſsint cōueniri. Decimoſextò, in quo differat actio ab obligatione. Decimoſeptimò, an in actione ſit exprimēda cauſa proxima. vel remota. Decimooctauò, quot modis colligitur actio. Decimononò, an actio per pręſcriptionem tollatur ipſo iure. Vigeſimò, in quo differat actio directa, & vtilis. Vigeſimoprimò, quot modis datur actio. Vigeſimoſecundò, an ſit dare actionem in genere. Vigeſimotertiò, an ex contractu inutili oriatur actio. Vigeſimoquartò, vtrum deducto contractu in ſtipulationem, oritur actio etiam ex cōtractu. De quibus hic per eum, per quatuor columnas.

F I N I S.

TABVLA OMNIVM

ACTIONVM, TAM PRAETORIARVM, QVAM CIVILIVM

ſecundùm ordinem Alphabeti, per eundem dominum Ioannem Criſpum.

AD exhibendum. 144
¶ Actin ex empto. 145
Aquæ pluuiæ arcendæ. 163
Actio ex teſtamento. 163
Arborum furtim cæſarum. 167
¶ Bonorũ poſſeſſoria hæreditatis petitio. 7
¶ Caluſſiana. 13
Conſtituta pecunia. 24
Contraria tutelæ. 29
Communi diuidundo. 134
Certi condictio generalis. 135
Certi condictio ſpecialis. 136
Condictin triticaria. 137
Condictio ob cauſam. 138
Condictio ob turpem cauſam. 139
Condictio ſine cauſa. 140
Condictio indebiti. 141
Condictio furtiua. 142
Condictio ex lege. 143
Commodati directa, & contraria. 154
Certi condictio ex ſtipulatione. 175
¶ Depoſiti in quatuor caſibus. 30
Dolo malo. 33
Depoſiti directa, & contraria. 161
De paſtu pecoris. 162
¶ Exercitoria. 18
Ex vendito. 146
Ex locato. 147
Ex conducto. 148
Ex ſtipulatu pro dote. 160
Ex ſtipulatu, quæ ex verborum obligatione nritur. 164
Ex ſtipulatu, rem pupilli ſaluam fore. 179
Ex ſtipulatu, rem ratam haberi. 180
Ex ſtipulatu, iudicatum ſolui. 181
Ex ſtipulatu de damno infecto. 182
Ex ſtipulatione interpoſita de opere demoliendo, in cauſa nuntiationis no. oper. 183
Ex ſtipulatione, quã interpoſuit vſufru. 184.
Ex ſtipulatione pro rebus, quæ vſu conſumuntur. 185
Ex ſtipulatione ex titulo ff. vt leg. vel fideicommiſſo. nomine caueatur. 186
Ex ſtipulatinne contra illum, qui rogatus eſt reſtituere quicquid poſt mortẽ eius ex hæreditate ſupererit. 187
Ex ſtipulatione de iudicio ſiſti. 188
Ex ſtipulatione pro rebus morboſis. 189
Ex ſtipulatione per quam legatarius, vel fideicommiſ. promittit hæredi dare ſibi relicta, & tradita reſtituenda ratione legis Falcidiæ. 190
Ex ſtipulatione arrogatoris. 191
¶ Fideicommiſſaria hæreditatis petitio. 8
Fauiana. 12
Furti manifeſti. 34
Furti aduerſus nautas, campo, ſtabu. 35
Finium regundorum. 132
Familiæ erciſcundæ. 133
Furti nec manifeſti. 165
¶ In rem reſciſſoria. 2
In factum reuocatoria. 14
In factum ædilitia, vel redhibitoria. 17
Inſtitoria. 19
In rem verſo. 21
Iniuriarum quæ nõ deſcendit ex lege Corneliæ. 38
In factum ſubſidiaria legis Aquiliæ. 39
In factum loco cuiuſlibet interdicti. 40
In factum de mortuo inferendo. 41
In factum de ſepulcro ædificando. 42
In factum, ne quid in loco ſacro. 43
In factum, & quòd factum, immiſſúmve tollatur. 44
In factum, vt quòd factum, immiſſúmve tollatur. 46
In factum ne quid in loco publico. 47
In factum de fluminibus, ne quid fiat, immittatúrve. 48
In factum, & quòd factum, immiſſúmve tollatur. 49
In factum, vt liceat frui lo. pu. quem quis condu. 50
In factum, vt lice. reficere viam publ. vel iter. 51
In factum, vt liceat ire vel agere per viam publicam vel iter. 52
In factum, ne quid in flumine publico. 53
In factum, & ꝙ factum, immiſſúmve tollatur. 54
In factũ, vt li. ripã fluminis refi. vel mu. 55
In factum, vt li. nauigare in flumi. pub. 56
In factũ, ne vis fiat ei, qui in poſ. miſ. eſt. 57
In factum quorum bonorum. 58
In factum quorumꝗ legatorum. 59
In factum de tabulis exhibendis. 60
In factum de liberis exhibendis. 61
In factum de liberis deducendis. 62
In factum de libero homi. exhibendo. 63
In factum, vnde vi. 64
In factum, quod vi aut clàm. 65
In factum vti poſſidetis. 66
In factum vtrobi. 67
In factum de ſuperficiebus. 68
In factum de iti. actúq; priua. reficiendo. 70
In factum de aqua quotidiana. 71
In factum de aqua æſtiua. 72
In factum de aqua ex caſtello ducenda. 73
In factum de riuis purgandis. 74
In factum de fonte, vt liceat eo vti. 75
In factum de fonte reficiendo. 76
In factum de cloacis purgandis. 77
In factum, ne quid in cloaca fiat, immittatúrve. 78
In factũ, vt quod fac. immiſ. in cloa. tol. 79
In factum de precario. 80
In factum de arbo. cæden. 81
In factum de glande legenda. 82
In factum de migrando. 83
In factum de Saluiana interdicto. 84
In factum de opere demon. quod fa. eſt poſt no. ope. nun. ante remiſſionem nuntiationis. 85
In factum vt li. ædifi. ei, cui eſt fac. nun. no. ope. ſi ſatiſde. vel ſatiſda. paratus eſt. 86
In factum loco interdicti fraudatorij. 87
In factum loco interdicti de locis, & itineribus publicis. 88
In factum loco interdicti de via publica, & ædilibus curulibus. 89
In factum ex edicto de albo corrupto. 90
In factũ, ſi quis ius di. nõ obtẽperauerit. 91
In factum, ſi quis temerè in ius voca. quem non licuit. 92
In factum ex edicto, ſi quis in ius vocatus non ierit. 93
In factum contra eum, qui nõ accepit coniunctã perſonam in fideiuſ. pro principali coniuncta perſona in iudicio. 94
In factum ex edicto, ne quis eum, qui in ius voca. eſt, vi eximat. 95
In factum aduerſ. eum, qui dolo malo fecit, quominus quis in iudicio ſiſt. 96
In factum ex edicto de edendo aduer. non edentem. 97
In factũ ex edicto de calumniatoribus. 98
In factum ſubſidiaria actionis de dolo. 99
In factum, quæ datur propter aliena. iudi. mutan. cauſa factam. 100
In factũ in ſimplum aduer. nau. cau. ſtab. 101
In factũ in duplum aduer. nau. cau. ſtab. 102
In factum de deiectis, & effuſis. 103
In factum, quæ datur inhabitan. aduer. deiectorem. 104
In factum, quæ datur pro eo, quod ita poſitum eſt, vt ſi cade. dam. da. 105
In factum aduer. menſorem, qui fal. mo. dixe. 106
In factum aduerſus eum, qui intu. mor. in locum alie. &c. 107
In factum fune. ad repe. ſumptum in fune. fa. 108

In fa

In factum, ſi locus ſacer vel reli. pro puro ven. 109
In factum ex iureiuran. cùm informiter iuratur. 110
In factum, ſi mulier ventris nomine in poſſ. per cal. mi. di. 111
In factum, ſi mu. quæ miſſa erat in poſſeſ. ventris no. per calum. in alium tranſtu. bonorum poſſeſ. vel qui ipſam habet in poteſtate. 112
In factum, quæ datur aduer. tu. vel cura. fal. contrahend. cum eis, bo. ſi. ſi tutor vel curator ſe eſſe iactauerit. 113
In factum, quæ datur ipſi minori ob hoc damnum paſſo. 114
In factum aduerſus eum, qui do. ma. adhibuit, vt alius authoraretur inſcius. 115
In factum ex edicto, ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti. 116
In factum aduerſus publicanum. 117
In factum aduer. illum, qui ſciens ſe liberum hominem, paſſus eſt ſe vendi emptori neſcienti. 118
In factum aduer. eum, qui cùm eſſet in bon. poſſeſ. fructus védidit, quos percepit. 119
In factum aduer. debitorem, qui creditori in re. impen. bo. ſi. factas non reſtituit. 120
In factum aduer. creditorem, qui dum in bonor. poſſeſ. eſſet, rem deteriorem dolo malo fecit. 121
In factum contra illum, cuius do. ma. damda. eſt per turbam. 121
In factum ex edicto, ſi quis teſtamen. li. eſſe iuſ. fue. &c. 123
In factum de incendio, ruina, naufragio. 124
In factum de ſepul. viola. 125
In factum ex edi. prætoris, ſeu ex lege prætoria. 126
In rem confeſſoria. 128
In rem negatoria. 129
In rem præiudicialis de libertate, & ſeruitute. 130
In factum ex re iudicata quæ etiam dicitur iudicati. 159
In factum de pauperie. 171
Iniuriarum ex lege Cornelia in tribus caſibus. 172
In factum cõtra magiſtratum, qui non exegit idoneam cautionem. 173
Ingrati. 174
In factum, quæ oritur ex confeſsione informiter facta in iudicio. 176
¶ Legis Aquiliæ. 170
¶ Mandati directa, & contraria. 151
¶ Negotiorum geſtorum. 57
Ne quid fiat, immittatúrve in via pub. 45
¶ Oneris aduerſi. 146
¶ Publiciana. 1
Præiudicialis in rem de libertinitate. 9
Pręiudicialis in rẽ de partu agnoſcendo. 10
Pauliana. 21
Protutelæ directa, & contraria. 22
Petitio hæreditatis. 131
Pro ſocio. 150
Pignoratitia directa, & contraria. 155
Præſcriptis verbis æſtimatoria. 156
Peculio. 23
Prę ſcriptis verbis ex permutatione. 157
Præſcriptis verbis in multis caſibus. 158
¶ Quaſi Seruiana. 4
Quanto minoris. 16
Quod iuſſu. 21
Quod metus cauſa. 32
Quãto minoris emptor empturus eſſet. 177
Quanto pluris. 178
¶ Redhibitoria. 15

¶ Rubrica de ciuilibus, licet ſint aliquæ etiam prætoriæ.

Rei vendicatio directa, & vtilis. 127
Rerum amotarum. 168
Rationibus diſtrahendis. 169
¶ Seruiana. 8
Serui corrupti. 36
¶ Tributoria. 20
Tutelæ. 153
Tigno iniuncto. 166
¶ Vtilis in rem, quæ datur ſuperficiario. 5
Vtilis quæ datur metum paſſo. 6
Vtilis ex ea cauſa, quæ ex confeſsione eſt: & dicitur interrogatoria. 25
Vtilis ex cauſa, qua iuratur & dicitur iuratoria. 26
Viæ reiectæ. 31
Vi bonorum raptorum. 37

¶ Finis tabulæ.

Regeſtum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y.

Omnes ſunt quaterniones, excepto Y, qui eſt quinternus.

LVGDVNI,

EXCVDEBAT BARTHOLOMAEVS FRAENVS.

ANNO

·1 5 5 9·

[library stamp]

SANTIN
Restauro
73